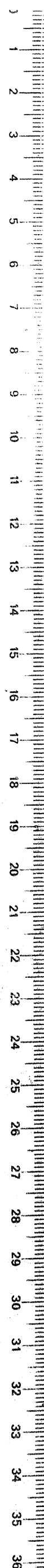
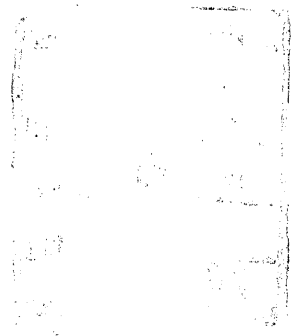
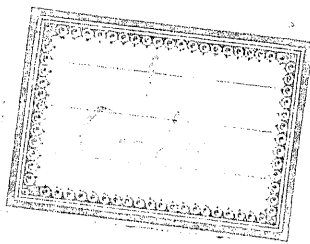

~~73-1-1~~

Handwritten text, possibly a name or date.

Handwritten initials or mark.

R. 1125

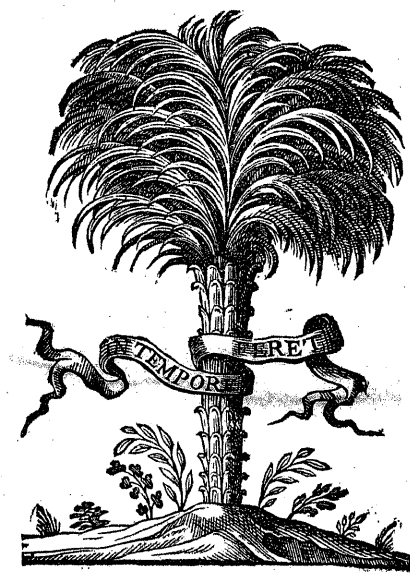
ANNALES
ORDINIS
S. BENEDICTI
OCCIDENTALIUM MONACHORUM
PATRIARCHÆ.

In quibus non modò res monasticæ, sed etiam ecclesiasticæ historiæ
non minima pars continetur.

*Auctore Domno JOHANNE MABILLON, presbytero
& monacho ejusdem Ordinis è Congregatione S. Mauri.*

TOMUS SECUNDUS,

Complectens res gestas ab anno Christi DCC I. ad annum DCCC XLIX. inclusive,
cum Appendice, & Indicibus necessariis.

LUTECIÆ-PARISIORUM,
Sumtibus CAROLI ROBUSTEL, via Jacobea, ad insigne
Arboris Palmæ.

M. DCCIV.

CUM PRIVILEGIO REGIS, ET SUPERIORUM FACULTATE.

P R Æ F A T I O.

mus, sed recentiore. De Hispanicis illorum temporum nihil dum com-
 perti habemus. Ad colorem quod attinet, antiquitus albi coloris erat
 toga talaris; parva & ampla cuculla subnigri. Plura hoc de argumento
 in Præfatione ad Sæculum v. Benedictinum.

Magna fuit per ea tempora de sacrarum Imaginum cultu apud Ori-
 entales disceptatio, quæ in apertam contra pios earum cultores persecu-
 tionem erupit. Hæc in primis afflavit monachos, doctrina & pietate in-
 signes, Johannem Damascenum, Platonem, Theodorum Studitam,
 aliosque, qui exilia, carceres, variaque tormentorum genera pro le-
 gitimo imaginum usu & cultu constantissime pertulerunt. Hæc contro-
 versia in has quoque Gallicanas partes promanavit, auctore in primis
 Claudio Taurinenſi episcopo, qui sacrarum imaginum cultum impug-
 nare & profligare adortus est. Verum christianissimorum regum, Pip-
 pini, Caroli Magni, & Ludovici Pii, qui orientalibus imperatoribus re-
 ligiosiores & prudentiores erant, cura & studio in catholicam fidem
 effectum est, ut ne latius serperet hoc malum, sed ei quamprimum obviam
 iretur. Itaque calamo tantum & stilo in male sentientes actum est,
 viam ceteris aperiente Theodemiro abbate, tum Dungalò recluso, quibus
 Jonas Aurelianensis episcopus, & Walafridus Strabo Augiensis abbas
 accesserunt. Sic eorum opera & scriptis nascens error penitus repres-
 sus est.

VI.
 Imaginum
 cultus a mona-
 chis affectus.

Quid pro divinæ eucharistiæ catholica fide præstiterit Paschasius Rad-
 bertus, testis est insignis ejus liber de sanctissimo Sacramento, in quo
 primus inter veteres, data opera ita hoc argumentum pertractavit, ut
 eum, velut apostolicæ traditionis hac in causa eximium interpretem,
 agnoscat catholica ecclesia. Non repeto hoc loco, quæ de eodem ar-
 gumento fuse disserui in Præfatione secunda ad Sæculum iv. Benedicti-
 num, in his Annalibus subinde commemoranda. Modestiam suam ubi-
 que in scriptis suis prodit Paschasius, qui passim se *monachorum om-
 nium peripsema* vocat, Pauli scilicet apostoli exemplo; forte etiam Cas-
 toris Aptensis episcopi, qui se omnium *in mundo degentium peripsema*
 nuncupat in epistola ad Cassianum, qua eum ad scribendos libros de
 institutis monachorum orientalium induxit, ad informandum scilicet
rude, ut ipse vocat, monasterium, quod *in quodam sui juris agello* sub
 sancti Faustini titulo extruxerat. *Huic Maunacus nomen erat*, ut Johan-
 nes Guesnaius censet^d, aliis *Mananca*, ut ex Aptensi Martyrologio me
 monuit nobilis & eruditus vir D. De Remereville a S. Quintino, Apten-
 sis civis; qui hoc monasterium in pago Aptensi positum fuisse contem-
 dit, rectius quam Guesnaius, qui illud locat prope Nemausum, unde
 sanctus Castor oriundus erat.

VII.
 Eucharistiæ
 itidem fides.

^d Cassian. il-
 lestr. p. 159.

Præter Paschafii scripta, quæ a Sirmundo in unum corpus congeſta sunt,
 scripsit idem auctor libros duos de gestis Walæ Corbeienſis abbatis, seu
Epitaphium, ut ipse vocat, *Arsenii*, eum ad modum, quo Hieronymus
Paulæ epitaphium inscribit epistolam seu libellum suum de vita sanctæ
 Paulæ Romanæ. In his vero duobus libris arcanam exauctorati Ludo-
 vici Pii historiam sub fictis nominibus describit Paschasius, cui hanc

P R Æ F A T I O.

lucubrationem in ipsius elogio contra Cointium alias asserui. quod hoc loco repetere supervacaneum foret.

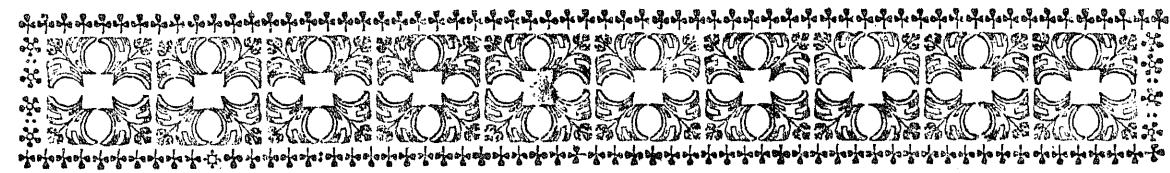
VIII.
Alia quoque
dogmata.

Præter Paschasium doctrina in primis sæculo nono inter nostros excelluit Lupus Ferrariensis abbas, *Servatus* aliquando cognominatus: quo cognomine insignitur in veteri codice Corbeiensi, in quo liber ejus de Prædestinatione ad Carolum Calvum ita inscribitur: *Incipit Libellus Lupi Servati de Prædestinatione ad Carolum regem.* tamen auctor ipse librum suum inscribit, *Domino glorioso regi Karolo sincere fidelis Lupus, Servati* cognomine omisso. Adeo ut falli eos constet, qui Lupum Ferrariensem distinguunt a Lupo-Servato, quem Moguntinum presbyterum fuisse perperam opinantur. At Sirmundus existimat, rectius dici *Servatum-Lupum*, quam *Lupum-Servatum*: ita ut *Servatus* sit Lupi prænomen, quod pro more illorum temporum nomini proprio præponi decet. Et, ne longius exempla peram, id patet in Paschasio Radberto mox laudato, cujus prænomen Paschasii proprio nomini præponi solet. Quamquam aliter fit passim in Rabano-Mauro, idque probatur ex titulo epistolæ Humberti episcopi Wirziburgensis ad ipsum Rabanum, quæ *præstantissimo patri HRabano-Mauro* inscripta est: ubi patrio ac proprio nomini adscititium postpositum vides.

Hic plura dicenda forent de Rabano ipso, de Wandalberto, Ufuardo, Adone & Notkero martyrologiorum scriptoribus; deque Haimone Halberstatensi episcopo, Ratramno, aliisque illustribus per sæculum nonum Ordinis nostri viris: at fatius est lectorem remittere ad hunc tomum Annalium, & ad subsequentem, qui reliqua sæculi noni facta cum toto sæculo decimo complectetur, quam eum prolixiori Præfatione hic remorari.

BREVIARIUM

BREVIARIUM
TOMI SECUNDI
ANNALIUM BENEDICTINORUM.

LIBER DECIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 701. ad annum 714.

I. SÆCULI tertii status.	XXXI. Childeberti diploma de Solemio pro S. Dionysio.
II. Baimus abbas Fontanellensis. Floriacense monasterium apud Veliocassas. Floriaci plures.	XXXII. Aliud pro abbacia S. Sergii.
III. Hasprensis cella.	XXXIII. Pippini donatio Epternaco facta.
IV. Beulendis Morfellenensis obitus. Tinense monasterium.	XXXIV. Beregisus abbas auctor monasterii Andaginenensis.
V. Adela abbatiſſa Palatioli conditrix.	XXXV. S. Hildulfi episcopi obitus ac successores abbates.
VI. Alciacensis monasterii initia.	XXXVI. Johannis & Benigni mors.
VII. Centulenses abbates.	XXXVII. Regimbertus abbas Mediani-monasterii. Johannis Bayonis historia.
VIII. Beda fit presbyter.	XXXVIII. Landeberti episcopi Tungrensis martyrium.
IX. Sancta Bertila abbatiſſa Calensis obit.	XXXIX. S. Michaëlis in monte Tumba monasterii origo.
X. Lemausum S. Germano asseritur.	XL. S. Michaëlis in monte Gargano.
XI. Ebbo abbas, tum episcopus Senonensis.	XLI. S. Michaëlis ad Mosam.
XII. Wilfridi episcopi iterata vexatio.	XLII. Hermenlandus abbas regimen abdicat.
XIII. Eiusdem iter Romam & absolutio.	XLIII. S. Bonitus episcopus obit.
XIV. In rediit Meldis agrotat. Sanatus in Angliam redit.	XLIV. Tetricus episcopus Autisodorensis moritur.
XV. Ethelredus ex rege monachus.	XLV. Item S. Bertinus abbas Sithiensis.
XVI. Reges monachi facti apud Anglos.	XLVI. S. Wilfridus episcopus obit.
XVII. Lina regis facta & monachatus. Glastoniense monasterium ab eo excitatum. Item Abendonense.	XLVII. Johannes ejus successor, Beverlacum secedit.
XVIII. Cuthburga & Coëburga Winburnenses abbatiſſe.	XLVIII. Aldhelmo episcopo succedit Forthereus.
XIX. S. Austreberte abbatiſſa obitus. Pauliavensis monasteria duo.	XLIX. Beorwaldus abbas Glastoniensis, & successores.
XX. S. Salvii monasterium.	L. Eandmundus condit novum monasterium Lindisfarne.
XXI. S. Wandregisli, aliorumque translatio.	LI. Eandmundi successores.
XXII. Bonitus in Roman.	LII. Coënradius & Offa reges Romæ facti monachi.
XXIII. Sublacense monasterium instauratur.	LIII. Hadriano abbati Cantuariensi succedit Albinus. Cantuarienses abbates.
XXIV. Heddi episcopo succedunt Aldhelmus & Daniel. Aldhelmi liber de Virginitate.	LIV. Baimo abbati Fontanellensi succedit Benignus.
XXV. Berkingensis monasterii initia & incrementa. Post Ethilburgam Hildelita abbatiſſa.	LV. Wlmari abbatis obitus.
XXVI. Eadburga abbatiſſa.	LVI. Richmirus abbas Cenomannensis moritur. Alius a Chirmiro abbate.
XXVII. Alia ab Heaburga seu Bugga abbatiſſa.	
XXVIII. Item ab Egburga abbatiſſa.	
XXIX. Bertwaldus concordiam inuit cum Wilfrido in synodo Niddensi.	
XXX. Wilfridi seu Bonifacii Angli prima facta	

Tome II.

6

B R E V I A R I U M

- LVII. Caledonenſis monaſterii primordia.
 LVIII. S. Audoeni monaſterium apud Ceno-
 mannos.
 LIX. Ibbonis epiſcopi privilegium pro monaſterio
 S. Martini.
 LX. Ordinationes & benedictiones in privilegiis ut
 reſervata.
 LXI. Childeberti placitum duplex pro S. Diony-
 ſio. Daſſinus abbas, aliiſque. Sacramentum ad
 capellam S. Martini.
 LXII. S. Galli cella direptio & ſtatuſ.
 LXIII. Childeberti regis obiit & ſepultura.
 LXIV. Ingoara donatio S. Petro Senonenſi.
 LXV. S. Paterni vita compendium.
 LXVI. S. Suidbertus epiſcopus obit.
 LXVII. Uſmarus item epiſcopus & abbas Lau-
 bienſis.
 LXVIII. Erminus ei ſuccedit.
 LXIX. Liudwinus epiſcopus Trevirenſis Me-
 diolaci ſepultus.
 LXX. Virginis arreptitie curatio in monaſterio
 ad Aquas ſalvias.
 LXXI. Hispanias invadunt Sarraceni; hinc noſ-
 tra in rebus Hispanicis penuria.
 LXXII. Grimoaldi & Pippini obitus. Sweſtren-
 ſis monaſterii origo.
 LXXIII. Willibrordus Pippinum baptizat.
 LXXIV. Corbinianus epiſcopus Friſingenſis.
 LXXV. Eooveshamenſis monaſterii primordia.
 LXXVI. S. Guthlaci geſta & obitus.
 LXXVII. Felix monachus ejuſ vita ſcriptor.
 LXXVIII. S. Petri Luccenſe monaſterium condi-
 tur. Aliud S. Michaëlis.

LIBER XX.

Ab anno Chriſti 715. ad annum 730.

- I. S ANCTI Bonifacii profectio in Friſiam
 & redituſ.
 II. Eadburge abbatiffa ſcribit.
 III. Picti Romanos ritus ſuſcipiunt per Ceolfri-
 dum abbatem.
 IV. Boboleno abbati ſancti Benigni facta donatio.
 V. Adonis abbatis benefacta in S. Remigium. Hu-
 gonis in S. Arnulſum.
 VI. Thoma abbatis Earfenſis mors & ſucceſſores.
 VII. Senatoris monaſterium Papiæ.
 VIII. Hiienſes monachi recipiunt ritus Romanos.
 IX. Ceolfredi abbatis diſceſſus e Britannia.
 X. Huerberti abbatis electio.
 XI. Ceolfredi abbatis obitus.
 XII. Crulandenſe monaſterium conditur.
 XIII. Chilperici regis varia diplomata pro ſancto
 Dionyſiano.
 XIV. Dionyſiani abbates.
 XV. Abbates Corbeienſes.
 XVI. Benigno abbati Fontanella Wando ſuffectus.
 XVII. Benigni abbatis reſtituendi occaſio. Ab-
 bas is fuit Flaviacenſis poſt Gemardum.
 XVIII. Turnoaldus epiſcopus abbas ſancti Dio-
 nyſii. Hugo ejuſ ſucceſſor.
 XIX. Foffacenſis privilegii confirmatio.
 XX. Chilperici donatio S. Arnulfo.
 XXI. S. W innoci abbatis obiit. W innoci plures.

- XXII. Johannes epiſcopus Eboracenſis locum ce-
 dit Wifrido juniore.
 XXIII. S. Rudbertus epiſcopus moritur.
 XXIV. Moderamni epiſcopi Redonenſis geſta.
 XXV. Erlefrido abbati Sithienſi ſuccedit Erkem-
 bodus.
 XXVI. Wifridus Roman petiit.
 XXVII. A Gregorio papa in Germaniam mit-
 titur.
 XXVIII. Radbodo mortuo Friſis predicat.
 XXIX. Sueſſionica pugna. Wando abbas Fon-
 tanellenſis exſulat.
 XXX. Celeftinus item abbas Blandinienſis.
 XXXI. Hadulfus abbas fit epiſcopus Atrebaten-
 ſis. Vedafſini abbaies.
 XXXII. Gregorii II. ſtudium in rem monaſti-
 cam. Caſinas monaſterium inſtauratur per Pe-
 tronacem.
 XXXIII. Lateranenſes monachi an Caſinum re-
 verſi.
 XXXIV. Paldo abbas ſancti Vincentii obit.
 Taſo ejuſ ſucceſſor.
 XXXV. Caſinatis monaſterii deſcriptio & ſtatuſ.
 XXXVI. S. Hermenlandi abbatis Antrenſis
 obitus. S. Menelai abbatis Menatenſis.
 XXXVII. S. Odilia abbatiffa Hoëmburgenſis.
 XXXVIII. Attala abbatiffa Argentoratenſis.
 XXXIX. Honaugienſis monaſterii origo & ab-
 bates.
 XL. S. Galli cella Othmarus præficiunt. Othmari
 virutes.
 XLI. Babo abbas ſancti Germani Pariſienſis.
 XLII. Eucherius fit epiſcopus Aurelianenſis.
 XLIII. Willibaldus & Wunobaldus Romam
 profecti.
 XLIV. Willibaldus Jeruſolymam adit.
 XLV. Johannes epiſcopus Eboracenſis obit. Be-
 verlaci monaſterium duplex. Beverlacenſes ab-
 bates.
 XLVI. Reomaënſes abbates.
 XLVII. Quintilianus abbas fit epiſcopus Anti-
 ſiodorenſis. Melaredenſe monaſterium.
 XLVIII. Chilperico regi ſuccedit Theodericus Ca-
 lenſis.
 XLIX. Widrardus condit monaſterium Flavi-
 niacenſe. Primum ejuſ teſtamentum.
 L. Alterum teſtamentum.
 LI. Bertrandus abbas Caſtrenſis.
 LII. Corbinianus Romam iterum pergit.
 LIII. Liutprandi regis pia opera. S. Auguſtini
 tranſlatio Papiam.
 LIV. S. Cumminianus obit Bobii.
 LV. Bonifacii in Turingia prædicatio.
 LVI. Romam iterata profectio; ejuſque ordinatio.
 Redituſ in Germaniam cum litteris pontificiis.
 LVII. Caroli Martelli donatio monaſterio Tra-
 jectenſi. Ejuſdem morbus & curatio per S. Ma-
 ximum.
 LVIII. Benigno abbati Fontanella ſuccedit Hugo.
 LIX. Milo & Baga monachi Fontanella piſſimi.
 LX. Erkembodus abbas Sithienſis fit epiſcopus
 Ternannenſis.
 LXI. Theoderici privilegium Berthoaldo abbati
 Dionyſiano conceſſum.
 LXII. Bonifacius patrocinio Caroli munitus Heſ-

ANNALIUM BENEDICT. TOM. II.

- ſos & Turingos d. nio converſit. O. dorſenſe con-
 dit monaſterium.
 LXIII. Aſtatores aſſociat.
 LXIV. Danielen epiſcopi p m Venetianum conſulit.
 LXV. Primum Augienſe monaſterium inſtauratur.
 LXVI. Mari monaſterium inſtauratur.
 LXVII. Danielis epiſcopi epiſtola ad Bonifacium.
 LXVIII. Beta abbas ſſ. Blongiacenſis obit.
 LXIX. Theoderici placitum pro Godobaldo ab-
 bate S. Dionyſii.
 LXX. Marinus monachus Corbeienſis Caroli Mar-
 telli conſſ. riuſ.
 LXXI. Gregorii papa reſponſa ad conſulta Boni-
 facii.
 LXXII. Willibrordo facta donationes. Teſtamen-
 tum ejuſdem.
 LXXIII. Pirminius Augia pulſus. Morbacum
 ſtruit, Theoderico rege probante. cur S. Leode-
 gario dicatum.
 LXXIV. Wilegerni epiſcopi privilegium. Maſo-
 nis monaſterium.
 LXXV. Swarzaſenſe & Kengenbacenſe mona-
 ſteria.
 LXXVI. Pirminii alia monaſteria. Hornbacenſe,
 Wiſſenburgenſe, Novum-villare.
 LXXVII. Faharienſe.
 LXXVIII. Willibaldus Caſini moratur.
 LXXIX. Ina rex Romæ fit monachus. Bonifacii
 ad eum epiſtola.
 LXXX. Coëngiſus abbas Glaſtonienſis. Wierh-
 berti præſbyteri epiſtola, & accuſſus in Germa-
 niam.
 LXXXI. Wigberti plures.
 LXXXII. Egberti epiſcopi obitus
 LXXXIII. Taſoni abbati S. Vincentii ſuccedit
 Taſo.
 LXXXIV. Hugo epiſcopus Rotomagenſis mori-
 tur.
 LXXXV. Lando abbas Fontanella. Druſtegan-
 gus abbas Gemetici.

LIBER XXI.

Ab anno Chriſti 731. ad annum 743.

- I. G REGORII II. obitus & beneficia in mo-
 nachos.
 II. Gregorius III. ſuccedit, in monachos itidem
 bene affectus. Bonifacio ſcribit, mutuque pal-
 lium.
 III. Monachorum colonia ex Augia deducta.
 IV. Beda hiſtoriam abſolvit.
 V. Britannie ſtatuſ & epiſcopatuſ.
 VI. Sarracenorum in Gallias impreſſiones.
 VII. Quanta inde monaſteriiſ clades. Luxovien-
 ſium martyrium. Porcarii item abbatis & Liri-
 nenſium.
 VIII. Theofredi abbatis Calmeliacenſis marty-
 rium.
 IX. Item ſancti Marini eremite.
 X. Euſebia abbatiffa Maſſienſiſ.
 XI. Pardulfus abbas Waraſtenſe monaſterium ſer-
 vat.
 XII. Audelandus abbas S. Martini, ejuſque ſuc-
 ceſſores.

- XIII. Deuſfor monachus Lociagenſis. Euche-
 ri epiſcopi Aurelianenſis exſiliuſ.
 XIV. Luitonis etiam abbatis Augienſis.
 XV. Bonifacius monaſteria duo ſtruit. Wigbertus
 abbas Friſlaria.
 XVI. S. Rigoberii epiſcopi Remenſis obiit.
 XVII. Wifrido epiſcopo Eboracenſi ſuffectus Eg-
 bertus.
 XVIII. Albinus abbas Cantuarienſiſ obit. Nod-
 baldus ſuccedit.
 XIX. Bonifacio epiſcopo ſcripſa epiſtola.
 XX. Landoni abbati Fontanella ſuccedit Teuſin-
 dus. Erinharius præpoſituſ.
 XXI. S. Benigno facta donatio Godino abbate.
 XXII. Alfoſus abbas Caſtrenſis.
 XXIII. Sigbaldus epiſcopus Mettenſis duo mo-
 naſteria condit.
 XXIV. Etro abbas fit epiſcopus Argentoratenſis.
 XXV. Adela abbatiffa Palatioli obit.
 XXVI. Bilehildis abbatiffa Moguntina.
 XXVII. Beda epiſtola ad Egbertum epiſcopum.
 XXVIII. Alia epiſtola ad Plagwinum mona-
 chum.
 XXIX. Beda obitus.
 XXX. Beda plures.
 XXXI. Huerberto abbati Wirenſi ſcribit Boni-
 faciuſ pro ſcripſis Beda; itemque Egbertio epiſ-
 copo.
 XXXII. Tatwino epiſcopo Cantuarienſi ſuccedit
 Norbelmuſ.
 XXXIII. Frideſwida virgo obit.
 XXXIV. Herſfuldenſis monaſterii initia per Stur-
 mium.
 XXXV. Harlend's & Reinula abbatiffa Eikenſes.
 XXXVI. Ermino abbas Laubienſis obit. Theo-
 dwinuſ & Theodulſus ſucceſſores. Laubienſes viri
 iuſtreſ.
 XXXVII. Erkembodo abbati Sithienſi ſuccedit
 Waimarus.
 XXXVIII. Mors S. Pardulſi abbatis Wa-
 raſtenſis.
 XXXIX. S. Benigno facta donatio.
 XL. Ceolwulfus rex fit monachus.
 XLI. Thomas ex monacho epiſcopus Placentinus.
 Placentina monaſteria.
 XLII. Bonifacii tertium iter Romam.
 XLIII. Redituſ in Germaniam cum litteris ponti-
 ficiiſ, & facta inde conſecuta.
 XLIV. Eucherius epiſcopus Aurelianenſis obit.
 XLV. Leutfredus quoque abbas.
 XLVI. Abbates Fontanella & Vedafſini.
 XLVII. Maſciacenſe monaſterium condit ceptum.
 XLVIII. Willibaldus in Germaniam venit. Preſ-
 byter ordinatur.
 XLIX. Bonifaciuſ factorum rationem reddit Gre-
 gorio papa.
 L. S. Emmerammi monaſterium epiſcopale.
 LI. Abbonis patricii teſtamentum pro monaſterio
 Novaſienſiſ.
 LII. Taſo abbas S. Vincentii obit.
 LIII. Lucerio abbati Earfenſi ſuccedit Fulcoaldus.
 LIV. Leutfredus abbas in Aquitaniam legatuſ.
 LV. Willicarius epiſcopus Viennenſiſ fit monachus.
 LVI. Acca epiſcopus moritur.
 LVII. Norbelmo Cantuarienſi ſuccedit Cuthbertus.

B R E V I A R I U M

- LVIII. Willibaldus ordinatur episcopus Eisteten-
sis. Wunibaldus ejus frater.
LIX. Altabe monasteria duo. Bajoariae alia mo-
nasteria.
LX. Caroli principis legati ad Gregorium papam.
Grimo abbas & Sebastianus reclusus.
LXI. Eiusdem Caroli obitus, ac sepultura. Fa-
bula de ejus damnatione.
LXII. S. Salvii monasterium an ab eo dotatum?
LXIII. Gregorio papa succedit Zacharias.
LXIV. Willibrordus episcopus obit.
LXV. Adalbertus diaconus ejus discipulus.
LXVI. Caroli Magni natiuitas.
LXVII. Episcopatus a Bonifacio creatus.
LXVIII. Synodus Germanica.
LXIX. Cloveshovienfis conventus.
LXX. Gloucestrensis abbas.
LXXI. Ragenfrido pulso sufficitus Wando abbas
Fontanella.
LXXII. Cairoda monasterium conditum.
LXXIII. Mutinensis synodus.
LXXIV. Cenomannica dioecesis infelix status
sub Gauzolino.
LXXV. Childericus rex Francorum salutatus.
Anniulenses abbas.
LXXVI. Sithiensis.
LXXVII. Altonis monasterium a S. Altone
conditum.
LXXVIII. Babinchova monasterium apud
Alanannos.
LXXIX. Benedicoburani monasterii origo.
LXXX. Gregorius Papi a Liuprando ut excep-
tus. Liuprando regi succedit Ildeprandus.

L I B E R X X I I.

Ab anno Christi 744. ad annum 753.

- I. FULDENSE monasterium a Bonifacio con-
ditum. Disciplina ejus monasterii qualis?
II. Concilium Suesstionense.
III. Ebbo episcopus Senonum in solitudinem mi-
grat.
IV. Abel fit archiepiscopus Remensis.
V. Lanfredus abbas S. Germani liberatus. Hu-
noldus Aquitania dux monasterium petit, ac de-
ferit.
VI. Zacharia ad Bonifacium epistola. Hic Mo-
guntia fit archiepiscopus. Agilulfus episcopus
Coloniensis. Florbertus Leodicensis.
VII. Harlendis abbatis Eikenfis obit. Reinula
ejus soror succedit.
VIII. Aldebertus & Clemens iterum damnati in
concilio Romano. Bonifacii concilium de peregrina-
tionibus Romanis.
IX. Tegernsensis monasterii origo. Ilmonensis item
& S. Hippolyti. S. Quirini miracula.
X. Carolomannus princeps saeculo valedicit.
XI. S. Galli monasterium lustrat.
XII. Roma fit monachus. Soracte monasteria con-
dit. Casinum se recipit.
XIII. Varie probatus.
XIV. Bonifacius dissidet a Virgilio.
XV. Sidonius abbas Augie & episcopus Constan-
tensis, S. Othmaro abbati infestus.

- XVI. Wigbertus abbas Fritislariensis obit.
XVII. Bonifacii epistola ad Ethelbaldum regem.
XVIII. Alia ejusdem epistola ad Cuthbertum
episcopum.
XIX. Cloveshovienfe concilium.
XX. Martyrologium Romanum. Penitentia re-
demtio.
XXI. Wandoni abbati Fontanella sufficitus Aus-
trulfus.
XXII. Wladradi abbatis posterius testamentum &
mors. Abbatas Flaviniacenses.
XXIII. Pippini placitum pro S. Dionysio. Amal-
bertus abbas Godobaldi successor.
XXIV. Nodbaldo abbati Cantuariensi succedit
Aldhunus.
XXV. Monachorum indumenta sint lanea. Sanc-
timoniales non legant ad missam. Monachi cle-
rici habitum seruent. Monachi lapsi retrufi.
XXVI. Grifoni scribit Bonifacius.
XXVII. Sturmus Italia monasteria lustrat. In
reditu aegrotat in Chutzingenfi parthenone. Ful-
dae florens status.
XXVIII. Quenam monasteria a Sturmio lustrata.
XXIX. Waftridus abbas Palatioli auctor.
XXX. Lioba virginis prima facta.
XXXI. Preposita nimia severitas ut punita.
XXXII. Lioba Bischofesheimio proficitur. Ca-
lumiam ut diluit.
XXXIII. Tecla, Chunebildis, aliaque Lioba
comites.
XXXIV. Lioba virginem desperatam sanat.
XXXV. Casinatum antiqua disciplina & pri-
vilegium.
XXXVI. Ovo monachus Fontanellensis obit.
XXXVII. Gorziensis monasterii primordia &
S. Petri.
XXXVIII. Gregoriani in Alsatia monasterii
abbates.
XXXIX. Ethelberti regis epistola ad Bonifa-
cium.
XL. Casinatibus donationes facta.
XLI. Monasterium in Cingla; Beneventi S. So-
phia.
XLII. Ratchis rex monasticum professus Casini cum
uxore & filia. Amiatini monasterii auctor. Ta-
sia ejus conjux Plumbariolo monasterium fruit.
XLIII. Pippinus Zachariam consulit de regia
dignitate.
XLIV. Fulradus abbas S. Dionysii.
XLV. Ejus patria, parentes & quadam gesta.
XLVI. Burchardi episcopi Wirziburgensis vita
compendium. Carloburgense monasterium. Aliud
S. Burchardi.
XLVII. Megingozus Burchardi successor.
XLVIII. Petronaci abbati Casinati sufficitus Op-
tatus. S. Benedicti corpus repetitur.
XLIX. Floriacenses abbas.
L. Anselmus dux Fanani monasterium condit.
LI. Winobaldus Heidenheimensis monasterii auctor
& abbas.
LII. S. Sole vita & cella. Elewangenfe monaste-
rium.
LIII. Eadburge Tanetenfis abbatisse obitus.
LIV. Rausoliacum Atano a Carissima datum.
LV. Childerico rejecto Pippinus regnat.

LVI.

ANNALIUM BENEDICT. TOM. II.

- LVI. Leodegarius abbas Corbeiensis.
LVII. S. Georgii monasterium Reate conditur.
LVIII. Luponis ducis insigne placitum pro Far-
fa de monasterio Claudiani presbyteri.
LIX. Zacharia responsa ad Bonifacium.
LX. Fulda privilegium a Zacharia concessum.
LXI. Zacharia morituro sufficitus Stephanus. Opta-
tus & Aro abbas ad Aistulfum missi.
LXII. Anselmus ex duce abbas Nonantula mo-
nasterium condit.
LXIII. Bonifacius Stephano papa scribit.
LXIV. Fulrado item abbati pro Lullo subro-
gando.
LXV. Campidonensis monasterii primordia.
LXVI. Gumbaldi episcopi Ratifponensis successores.
LXVII. Pippini regis diplomata pro S. Dionysio
& aliis. Anniulenses abbas.
LXVIII. Bonifacius in Etsiam discessurus Lullo
quid praeceperit.
LXIX. Pippini placitum pro S. Dionysio.
LXX. Stephanus papa Pippinum auxilio advo-
cat.
LXXI. Carolomannus venit in Franciam.
LXXII. Austrulfus abbas Fontanellensis obit
Aganni. Widoilacicus successor.
LXXIII. Epiernaco Pippinus munificus.
LXXIV. Miloni succedunt Wcomadus in eccle-
sia Trevirensi, Tilpinus in Remensi.
LXXV. Monachi apud S. Remigium a Tilpino
instituti.
LXXVI. Monasterii S. Vitoni status, & abbas
primus Madalveus episcopus.
LXXVII. Britannicum monasterium, & S. Huc-
bertus monachus.
LXXVIII. Bajoaria monasteria.

L I B E R X X I I I.

Ab anno Christi 754. ad annum 764.

- I. S T E P H A N U S papa apud S. Dionysium sa-
natur. Pippinum ibidem coronat.
II. Patricii institutio qui fiebat.
III. Fulrado abbati privilegia concessa.
IV. Syagrius, alique Nantuacenses abbas.
V. S. Germani Parisiorum episcopi translatio.
VI. Pippini expeditio in Italiam.
VII. Walprandi episcopi Lucensis testamentum.
VIII. Ursicinus abbas succedit Baldeberto epif-
cupo Curienfis.
IX. Childerici mors, & Nantharii abbatis.
X. Bonifacii martyrium & cultus.
XI. Simultas inter Lullum & Sturmium abbatem.
XII. Gregorius abbas curam gerit ecclesia Trajec-
tensis.
XIII. Carolomanni monachi obitus.
XIV. Pippinus iterum in Italiam profectus.
XV. Besuensis monasterii miserabilis status.
XVI. Lingonenses episcopi monachi.
XVII. Glannasolienfis monasterii everfio.
XVIII. Concilii Fernensis decreta pro monachis.
XIX. Aistulfo regi succedit Desiderius.
XX. Widonis comitis obitus, & beneficia in De-
sertinenfis. Curienfium episcoporum series emen-
data. Catziense monasterium.

Tome II.

- XXI. Johanni episcopo Saltzburgerse sufficitus
Virgilius.
XXII. Mediani monasterii abbas.
XXIII. Wilerbus episcopus & abbas Marti-
nians. Alii abbas non episcopi.
XXIV. Wando abbas Fontanella obit.
XXV. Baltherus item anachoreta.
XXVI. Fulrado abbati privilegium a Stephano
papa concessum. Monasteria ab eo structa.
XXVII. Stephano papa succedit Paulus. Graci
monachi Roma.
XXVIII. Gisele natiuitas & baptilmus.
XXIX. Organa allata in Franciam.
XXX. Gorziensis monasterii privilegium.
XXXI. Chrodogangi episcopi regula.
XXXII. Condarencenses abbas.
XXXIII. Syagrius abbas Nantuacensis, ejus-
que successores.
XXXIV. Romani ritus & cantus in Gallia re-
cepit.
XXXV. Liturgia item Romana Gallis accepta.
XXXVI. Ludgeri prima institutio.
XXXVII. Alcinus Eboraci docet litteras.
XXXVIII. Monastica ejus professio.
XXXIX. S. Pirminii obitus.
XL. Doro abbas Luxovienfis.
XLI. Cutheno episcopo Cantuaria succedit Bre-
gwino. Sepultura mutata.
XLII. Bugga abbatisse mors.
XLIII. Eadbertus ex-rege monachus.
XLIV. S. Othmarus abbas comprehensus.
XLV. In custodia moritur. Succedunt Sidonius &
Johannes episcopi.
XLVI. Tello episcopus Curienfis.
XLVII. Sturmii abbatis exsiliu & restitutio.
XLVIII. Fuldensium numerus & census quam
auctus.
XLIX. Pippini iudicium pro S. Dionysio contra
Gerardum comitem.
L. Medelocense monasterium S. Dionysio sacrum.
LI. Galienense monasterium Ravennatis ecclesia res-
titutum, Carolo M. commendatum.
LII. S. Juliae monasterium Brixiae.
LIII. Leonense monasterium ibidem.
LIV. Fulcoaldi abbatis Farfensis successores.
LV. Hispania monasteria.
LVI. Optati abbatis Casinensis successores.
LVII. S. Galli monasterii decani & quadam no-
tabilia. Kero monachus.
LVIII. Aribi fit episcopus Frisingensis.
LIX. Bobinus episcopus Trecentis.
LX. Aldhuro abbati Cantuaria succedit Jam-
bertus.
LXI. Wunibaldus abbas Heidenheimensis obit.
LXII. Overense monasterium conditur.
LXIII. Eitonis episcopi testamentum pro monaste-
rio Ecinheimense.
LXIV. Morbacenses abbas.
LXV. Divionenses S. Benigni.
LXVI. Bregwino episcopo Cantuariensi succedit
Jambertus.
LXVII. Prunienfis canobii primordia, & pri-
mus abbas Astuerus.
LXVIII. S. Praejecti reliquiarum translatio Fla-
viniacum.

i

B R E V I A R I U M

LXIX. Opportuna abbatissa Monasterioli.
LXX. Laure hameris monasterii initia. Gundelamius abbas.
LXXI. S. Stremanni translatio Mauzacum. Unus L. nifredus abbas.
LXXII. Lejciensis monasterii origo.
LXXIII. Dononensis nem, Elewangeris & Putei Orbis.
LXXIV. Ottemburanum monasterium conditur.
LXXV. Pippini regis chronica nota ex variis literis. Hradalga abbatissa.

LIBER XXIV.

Ab anno Christi 765. ad annum 779.

I. A TTINIACENSIS conventus.
II. Episcopi monachi huius conventus.
III. Abbates ejusdem.
IV. S. Goaris cella Asuero abbati Pruziensi concessa.
V. Jacob Tullensis episcopus sepultus apud S. Benignum.
VI. S. Gorgonii, aliorumque reliquie in Franciam allate.
VII. Walfridus abbas Palatioli obit.
VIII. Gratiano abbati Casinati succedit Tomichis.
IX. Tellois episcopi Curienfis testamentum.
X. Pippini preceptum pro S. Dionysio de Exona.
XI. Egberti episcopi Eboracensis mors & scripta.
XII. Albertus ejus successor. Eanbaldus & Alcuinus ejus discipuli.
XIII. Gentiliacensis synodus de sacris imaginibus.
XIV. Pippini legatio ad Paulum papam. Pauli papa obitus & successor.
XV. Virgilius Saixburgi novam ecclesiam condit.
XVI. Emiliani abbatis obitus in agro Burdegallensi.
XVII. Pippini regis extrema facta & mors.
XVIII. Roma turba pro electione papa. Stephani III. electio.
XIX. S. Dionysii miracula.
XX. Angelramnus episcopus Mettensis & abbas Senonensis.
XXI. S. Goaris nova basilica dedicata.
XXII. Romana synodus de cultu imaginum.
XXIII. Carolus M. dat S. Dionysio cellam S. Deodati. Ejusdem diploma pro Corbeia.
XXIV. Brantofni monasterium condit. Præcepta pro S. Albino & S. Bertino. Radulfus abbas Floriacensis servatus.
XXV. Carolomanni littera pro S. Dionysio & aliis. Gregoriani in Alsatia abbates. S. Ursicini cella.
XXVI. Gorzia facta donationes ab Angilramno episcopo.
XXVII. S. Otmari translatio ad S. Gallum.
XXVIII. Berta regine iter in Italiam. Gisla ejus filia nondum monacha.
XXIX. Tassilonis donatio Bausano facta.
XXX. Legatio ad Stephanum papam duplex.
XXXI. Agilulfus abbas & episcopus martyr.
XXXII. Laurehami aucta res sub Gundelando abbate.

XXXIII. Littera pro S. Dionysio, & de cella S. Stephani.
XXXIV. Carolus filiam Desiderii repudiat.
XXXV. Carolomannus apud S. Remigium sepultus. Carolus Francorum monarcha.
XXXVI. Sturmius abbas erudit Saxones.
XXXVII. Willehadus Frisios.
XXXVIII. Caroli M. diplomata pro Laurehamo, S. Germano & S. Michaele.
XXXIX. Adalhardus Corbeia monachus, Casinum fecedit.
XL. Poto abbas Casinensis.
XLI. Rodinus monachus, frater Amalberga virginis.
XLII. Hadriani papa privilegium Farfa concessum.
XLIII. S. Fulae abbatie Brixienfis facta donatio. Sigaldi patriarcha pro ea privilegium.
XLIV. Synodi Dingolwingensis decreta & subscriptiones.
XLV. Caroli M. legatio ad Hadrianum papam, & expeditio in Italiam. Rabigaudus abbas Anisulensis.
XLVI. Primum Caroli M. iter Romam.
XLVII. Desiderius rex Corbeiam relegatur.
XLVIII. Caroli M. tres tituli & epocha. Patriatus Romanorum.
XLIX. Laurehamensi dedicationi interst. L. Campidonam translata corpora SS. Gordiani & Epimachi.
LI. Caroli M. diplomata pro ecclesia Trevirensi.
LII. Pro S. Dionysio, ubi tum a carnibus abstinentia vigeat.
LIII. Morbacenses abbates. Simpertus episcopus & abbas, alius a Ratiponensi.
LIV. S. Wigberti abbatis translatio.
LV. Item S. Rudberti episcopi.
LVI. Benedicti conversio & tirocinium apud S. Sequanum.
LVII. Monachus ut se gerit; cellerarii officium.
LVIII. Caroli altera expeditio in Saxones & in Italiam.
LIX. Varia ejus diplomata pro S. Dionysio & Farfa. Judicium crucis.
LX. S. Benigni abbas Valdricus.
LXI. Lanifredo abbati S. Germani succedit Wichadus.
LXII. Novalicenses abbates, Frodoimus, aliique.
LXIII. Caroli M. donatio facta Paulino magistro.
LXIV. Abbo Saxo Fontanella baptizatus.
LXV. Caroli placitum & littera pro Laurehamo.
LXVI. Gregorii abbatis Trajectensis obitus.
LXVII. Wemado episcopo Trevirensi succedit Richbodus ex-abbate.
LXVIII. Madalveo Fremodo abbas apud S. Vitonum.
LXIX. Theodulfo Laubiensi Anso.
LXX. Molenfis monasterii exordium.
LXXI. Antpertus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.
LXXII. Potoni abbati Casinensi succedit Theodema us.
LXXIII. Pauli diaconi prima facta.

ANNALIUM BENEDICT. TOM. II.

LXXIV. Aper & Anto abbates S. Hilarii apud Fitticos.
LXXV. Fulradi abbatis testamentum.
LXXVI. Caroli diploma pro S. Dionysio.
LXXVII. Caserionensis monasterii initia.
LXXVIII. Placita duo Farfensis.
LXXIX. Echa anacoreta obitus.
LXXX. Monasteria hoc anno condita in Germania.
LXXXI. Cremifanensis monasterii initia.
LXXXII. Aschaugense monasterium conditur.
LXXXIII. S. Bonifacii translatio ob Saxones.
LXXXIV. Gundelandi abbatis Laurehamensis obitus. Helmericus successor.
LXXXV. Idlioni abbati Floriacensi succedit Magulfus.
LXXXVI. Orbionensis monasterii origo.
LXXXVII. Monasteriorum aucta opes ex donationibus novitiorum.
LXXXVIII. Héristaliense capitulare.
LXXXIX. Caroli preceptum Roberto abbati S. Germani concessum.
XC. Aliud S. Marcello Cabilonensi.
XCI. Sturmi abbatis Fuldensis obitus.
XCII. Schlierfense monasterium dedicatur.
XCIII. Ambrosii Aupertii obitus & scripta.
XCIV. Potoni abbatis Vincentini causa discussa.
XXIII. Wormatie conventus. Episcopi ad militiam ne pergant. Formata oblationis Deo facta.
XXIV. Saxonia cælo erecti episcopus.
XXV. S. Galli & angie abbates.
XXVI. Willikadi iter Romanum, & commoratio Epternaci.
XXVII. Liudgerus Casinum fecedit.
XXVIII. Benedictus novam basilicam cum monasterio condit.
XXIX. Anianensium fervor, disciplina & habitus.
XXX. Benedicti caritas in externos.
XXXI. Gisloberus episcopus & abbas Elmonensis. Anno ejus successor Alcuini frater.
XXXII. Diplomata pro S. Dionysio.
XXXIII. Superadi monasterium duplex.
XXXIV. Bertrada & Hildegardis reginarum obitus.
XXXV. Hitherius abbas Martinianus.
XXXVI. Paulus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.
XXXVII. Liudgerus Frisios erudit.
XXXVIII. Angilbertus primicerius palatii Pippini.
XXXIX. Aguarini episcopi Cadurcensis charta pro Moisiaco; Moisiacenses abbates.
XL. Chiemensia monasteria duo.
XLI. Aribani Frisingensi episcopo succedit Atto abbas.
XLII. Embildis abbatissa Milize monasterium condit ac dotat.
XLIII. Fulradi abbatis obitus, Maginarius succedit.
XLIV. Mors item Albrici episcopi & Helmerici abbatis Laurehamensis. Richbodo huius successor.
XLV. Ambrosiana basilica data monachis.
XLVI. Saxorum conversio.
XLVII. Willehadus episcopus Bremensis.
XLVIII. Carrosum monasterium conditur.
XLIX. S. Angeli monasterium.
L. S. Laurentii parthenon Bituricis.
LI. Balneolense monasterium.
LII. Beatus abbas Hispanus.
LIII. Felix abbas primus monasterii Obonensis. Fidelis abbas Astur.
LIV. Virgili episc. & Opportuni abbatis obitus.
LV. Willibaldi & Lulli episcoporum donatio facta Fuldensibus.
LVI. Decretales falsa in Gallias invecita.
LVII. Conjuratio in Carolum regem.
LVIII. Carolus S. Germano donat Madriolas. Caroli tertium iter Romam.
LIX. Willibaldi episcopi Eistetenfis obitus, & Borwini abbatis Ripensis.
LX. Mediani-monasterii abbates, & Senonenses.
LXI. Caroli quartum iter Romam, & inde Capuam, tum Casinum. Glannasolum Casino subiectum.
LXII. Tassilonis missos Rome excipit Carolus. Redit in Franciam. Wormatie Willehadum episcopum ordinari curat.
LXIII. Tassilonis deditio.
LXIV. Caroli epistola ad Baugulfum abbatem pro instauratione scholarum.
LXV. Paulus diaconus Arichisi epitaphium scribit.
LXVI. Farfa donationes facta.

LIBER XXV.

Ab anno Christi 780. ad annum 789.

I. B ENEDICTUS S. Sequani regimen declinat. Anianam ut instituit.
II. Monasterium novum exstruit.
III. Citonensis & Caunensis monasteriorum prima origo.
IV. Septimanie pii abbates.
V. Atala primus abbas S. Polycarpi.
VI. Olemundus Montis-olivii.
VII. S. Hilarii monasterium in Septimania. S. Laurentii monasteria ibidem.
VIII. Placitum pro monasterio S. Victoris Mafsilienfis.
IX. Adalhardus Corbeia abbas post Mordramnum.
X. S. Dionysii nova basilica per Fulradum, & miracula.
XI. Albertus episcopus Eboracensis obit.
XII. S. Wigberti abbatis Fritistariensis translatio.
XIII. Herwisi abbatis Elewangeris obitus.
XIV. Willehadus Saxones erudit.
XV. Caroli M. secundum iter Romam. Privilegium S. Gallo & Angie concessum.
XVI. S. Fuscæ monasterium conditur.
XVII. Pippinus rex Italia institutus, Ludovicus Aquitania.
XVIII. Placitum pro Farfa. Ragambaldus abbas Farfensis. Vincentini abbates.
XIX. Langobardorum leges de monachis.
XX. Caroli preceptum pro ecclesia Regiensis; Anselmus abbas Nonantula intercedit.
XXI. Aliud preceptum pro paribeneone Brixienfis.
XXII. Alcuinus a Carolo in Gallia retinetur.

B R E V I A R I U M

- LXVII. Caroli M. dignatio in Paulum diaconum.
 LXVIII. Theodemari abbatis ad Carolum epistola.
 LXIX. Vindicatur. Benedictini panis pondus quale. Cappa monastica.
 LXX. Hemina vini qualis.
 LXXI. Regule autographum. Professio novitiorum.
 LXXII. Pauli epistola ad Adalhardum abbatem Corbericensem.
 LXXIII. Mors Syagrii episcopi Niciensis.
 LXXIV. Lulli Moguntini & Albuini Buriburgensis. Lulli virtutes. Blidenstatense monasterium.
 LXXV. Widonis - Lucci abbatis Fontanella. Recensio bonorum monasterii.
 LXXVI. Gervoldus abbas Fontanella. Wittholdus S. Sergii.
 LXXVII. Harduinus monachus Fontanella.
 LXXVIII. Angilberto Berta nupta. Dignitates eidem collate.
 LXXIX. Calchutense concilium.
 LXXX. Concilii Nicani decreta pro imaginibus & monachis.
 LXXXI. Tassilo cum conjuge & liberis damnatus, missisque in monasterium. Gisla abbatisa Calensis.
 LXXXII. Benedicto abbati privilegium concessum.
 LXXXIII. Hagustaldensis ecclesia status.
 LXXXIV. Jamberti episcopi Cantuariensis mors. Ethelardus successor.
 LXXXV. Willehadus episcopus obit.
 LXXXVI. Carolus edit Capitulare.
 LXXXVII. Eiusdem diploma pro monasterio Sibiensi. Jus venandi.
 LXXXVIII. Petri episcopi Mediolanensis privilegium pro basilica Ambrosiana.
 LXXXIX. Casino donationes facta.

L I B E R X X V I.

Ab anno Christi 790. ad annum 800.

- I. I N T E R R U P T U M opus resumitur. Lis de cella Lauconensi dilata.
 II. Luxovienses abbates, Dotio, aliique. Condatenses abbates.
 III. Caroli diploma pro S. Dionysio.
 IV. Hadriani papa querela de illicitis nuptiis monialium.
 V. Pippini regis leges de monasteriis.
 VI. Ripolenum monasterium ditatur.
 VII. Alperto abbati Farfensi succedit Moroadus.
 VIII. Usualdus abbas S. Salvatoris. Alcuini ad eum epistola. Leufanus ejus successor.
 IX. Moroado item abbati Alcuinus scribit.
 X. Alcuini reditus in Angliam. Eius epistola ad Colcum S. Albani monasterium.
 XI. Mors Hiltrudis virginis, Sola eremita, & Andegarii episcopi. Gumdrannus levita monachus non ligatus.
 XII. Hitherius abbas S. Martini, auctor monasterii Cormariceni.
 XIII. Angilberti secessus Centulam.

- XIV. Berta uxor an cum illo secesserit.
 XV. Pselmodiense monasterium.
 XVI. Angilrammus & Simpertus episcopi mortui, ac Paulus abbas S. Vincentii.
 XVII. Pippinus Pruniae ronetur.
 XVIII. Felix episcopus ab Angilberto ductus Roman, errorem abnegat.
 XIX. Alcuinus redit in Franciam.
 XX. Otto auctor Metamensis monasterii.
 XXI. Magenario abbati Dionysiano succedit Fardulfus.
 XXII. Morbacense monasterium Gerhoko datum.
 XXIII. Benedictus Anianensis fame laborantibus succurrit.
 XXIV. Lumbericensis monasterii origo.
 XXV. Nobiliacensis monasterii instaurator Ato abbas.
 XXVI. Lindisfarnense monasterium direptum.
 XXVII. S. Blaimaci abbatis martyrium.
 XXVIII. Alcuini epistola ad Wrenses.
 XXIX. Ethelberti regis coedes. Alfrida Crulanda rclusa an alia ab Edilthyda abbatisa.
 XXX. Francofordiense concilium.
 XXXI. Alcuinus concilio cur adeo commendatus.
 XXXII. Concilii acta Romam missa per Angilbertum.
 XXXIII. Tassiloni iterum indulgentia data. Fabula de enervatis Gemericensibus.
 XXXIV. Fastrada ad S. Albanum sepulta. Riculfus episcopus monasterii auctor.
 XXXV. Aniano abbati privilegium a Carolo concessum. Item S. Emmeranno.
 XXXVI. Magulfo abbati Floriacensi succedit Fulradus, tum Theodulfus.
 XXXVII. Neustadiensis monasterii origo.
 XXXVIII. Holtzkiricha monasterium.
 XXXIX. Rabani primordia.
 XL. Fardulfus abbas Carolum in Saxonia comitatur. S. Dionysii miracula.
 XLI. Aquisgranensis basilica instructa.
 XLII. Caroli epistola ad Offum regem de quadragesimali abstinentia.
 XLIII. Concilium Forojulienae.
 XLIV. Hadriano papa Leo suffectus. Angilbertus Romam missus.
 XLV. Adalhardus abbas Italici regni administer.
 XLVI. Theodemaro abbati Casinati succedit Gisulfus.
 XLVII. Hiberio abbati Turonico Alcuinus. Schola Martimiana.
 XLVIII. Alcuini zelus pro clericis & monachis.
 XLIX. Paulus monachus Burgundus.
 L. Rado abbas S. Vedasti.
 LI. Alcuinus vitam S. Willibrordi scribit. Cella maritima praefectus.
 LII. Liudgerus monasteria condit. Weribinense & Helmstadiense. Rura monasterium multiplex.
 LIII. Bernardus abbas Saxones erudit.
 LIV. Swibertus episcopus condit Amarbaricum.
 LV. Monasteria S. Felicis Guixalensis & S. Vincentii de Fistolis.
 LVI. S. Cucufatis.
 LVII. Balneolense & Amerense; S. Grata.
 LVIII. Arno episcopus Hunnis predicat. Alcuini epistola ad Juvavenses.

LIX.

ANNALIUM BENEDICTI. TOM. II.

- LIX. Felicem confutat Alcuinus. Scribit ad Gothia monachos.
 LX. Benedicti abbatis studium pro doctrina catholica. Alcuini epistola ad monachos Septimaniae.
 LXI. Gisla abbatisse Calensi Alcuinus inscribit Commentarios in Johannem. Alia ejus opera.
 LXII. Pauli diaconi homiliarium.
 LXIII. Eiusdem homilia de S. Benedicto.
 LXIV. Placita duo pro Farfa.
 LXV. Ethelardus episcopus Cantuarie primatum suae sedi vindicat.
 LXVI. Centulensis monasterii perfectio & dedicatio.
 LXVII. Laus perennis ibidem instituta.
 LXVIII. Centulenses quidam riuus insignes.
 LXIX. Monasterii officina & artes.
 LXX. Forestensis cella S. Richario restituta.
 LXXI. Leidradus episcopus Lugdunensis. Alcuini epistola ad fratres Lugdunenses.
 LXXII. Miciacensis monasterii reparatio.
 LXXIII. Corbiniacensis cella condenda facultas data.
 LXXIV. Insula-Barbara instauratio.
 LXXV. Item S. Georgii & S. Petri Lugduni.
 LXXVI. Theodoldi comitis donatio pro S. Dionysio.
 LXXVII. Leo papa lingua & oculis mutilatus.
 LXXVIII. Alcuini hac de re littere.
 LXXIX. Benedictus cum Legatis ad Felicem missus.
 LXXX. Caroli M. insigne Capitulare de honore ecclesiarum.
 LXXXI. Gisla abbatisse donatio pro S. Dionysio.
 LXXXII. Carrofo data Crucis portio & immunitas. Glonna reformatio.
 LXXXIII. Madalvini abbatis Medianensis obitus & successores.
 LXXXIV. Senonis duo monasteria erecta. Berzemerius abbas S. Petri.
 LXXXV. Geroldus comes Augie sepultus. Atto episcopus & abbas Schleedorfensis. Wessobrunnenses abbates.
 LXXXVI. Pauli diaconi obitus & scripta.
 LXXXVII. Caroli quintum iter Romam.
 LXXXVIII. Alcuinus vitam S. Richarii scribit.
 LXXXIX. S. Carlesi abbatia repetitur a Franccone episcopo.
 XC. Alcuinus post communionem praebet Carolo calicem.
 XCI. Liutgardis regine scribit Epitaphium.
 XCII. Cormaricum monachi inducunt per Benedictum.
 XCIII. Gisla novam Cale basilicam struit.
 XCIV. Campellense S. Leodegarii monasterium.
 XCV. Salvatoris monasterium.
 XCVI. Theodrada abbatisse Argentogilensis.
 XCVI. Caroli M. privilegium Benedicto abbati datum pro novis cellis.
 XCVII. Angilbertus abbas privilegium obinet a Leone papa.
 XCVIII. Tilpini Remensis episcopi obitus.
 XCIX. Anonis abbatis Lanbierensis successores.
 C. Prapostii Remigiani,
 CI. Societas precum inter Gallenses & Augienses.
 CII. Findanus Rhinaugie reclusus.
 Annal. Bened. Tom. II.

- CIII. Milizense monasterium Fuldensi subiectum.
 CIV. Cloueshoviense Concilium secundum.
 CV. Godelgandi liber sacramentorum.

L I B E R X X V I I.

Ab anno Christi 801. ad annum 811.

- I. B E N E D I C T U S Aquitania monasteria reformat.
 II. Menatense.
 III. S. Savini & Masciacense. Abbo abbas.
 IV. Altricus fit monachus apud Ferrarias. Ferrariensium abbatum series.
 V. Alcuinus infirmus Carolo scribit.
 VI. S. Ansani monasterium. Placitum pro Farfa.
 VII. Moroado abbati Farfensi succedit Benedictus.
 VIII. Wifarius episcopus Remensis missus ad S. Gallum.
 IX. Arno Salzbürgensis in Bajoaria.
 X. Aquisgranensis conventus. Canonicarumpuellarum prima mentio.
 XI. Bangulfus abbas Fuldensis regimem cedit Ratgario.
 XII. Rabanus Turonis studet.
 XIII. Rabani discipuli.
 XIV. Fulda litteras docet.
 XV. Alcuinus an Parisiis docuerit, uti Turonis.
 XVI. Theodulfi episcopi lis cum monachis Martinianis.
 XVII. Ambroniacensis monasterii auctor Barnardus.
 XVIII. Cloueshoviense concilium tertium de libertate monasteriorum. Ethelardi episcopi Cantuarie obitus & successor.
 XIX. Placitum pro monasterio S. Hilarii Carcastensi.
 XX. Suredensis monasterii initia & primi abbates.
 XXI. Crudatense & Duserense monasteria.
 XXII. Flaviniacenses abbates & S. Benigni.
 XXIII. Anselmus abbas Nonantula obit. Petrus ejus successor.
 XXIV. Remigio episcopo Argentina succedit Rabcio. Leonis papa bulla pro Wirundo abbate Stabulensi.
 XXV. Saxonicum bellum confectum. Capiulare pro Saxonibus.
 XXVI. Leonis papa adventus in Franciam.
 XXVII. Gisla Cale agrotat. Abbatisse Successenses.
 XXVIII. Aliud Capitulare.
 XXIX. Alcuini obitus, virtutes & discipuli. Rabanus ejus hortatu edit libros de Cruce.
 XXX. Xenodochium ab eo constructum.
 XXXI. Alcuini scripta & sanctitas.
 XXXII. Gellonense monasterium condit Willhelmus comes.
 XXXIII. Donationes ab eo ibidem factae.
 XXXIV. Wala prima facta.
 XXXV. Wala genus & propinquus. Radbertus sub Theodrada abbatisse educatus. Corbeia monachus & praeceptor.
 XXXVI. Odlandi abbatis Sibiensis mors & successor.
 XXXVII. Palnatum monasterium S. Martialis datur.

6

B R E V I A R I U M

XXXVIII. Cella S. Dionysii de Valibus.
 XXXIX. Archiepiscopi Trevirerfes.
 XL. Caroli epistola ad Pippinum.
 XLI. Monasterium B. Mariae de Organo.
 XLII. Mediolanenses episcopi. Ambrosiani abbates.
 XLIII. Leonis papae studium in monachos & monasteria.
 XLIV. Capitulare apud Theodonis-villam.
 XLV. Richbodonii abbati Laurehamensi succedit Adalungus.
 XLVI. S. Dionysio facta donatio.
 XLVII. Walto abbas Fardulsi successor. Hetto abbas Augiensis.
 XLVIII. Guallelmus comes Gellone fit monachus.
 XLIX. Nifridius abbas Crasse privilegium obtinet a Carolo.
 L. Ogrrii conversio.
 LI. Regni divisio inter Caroli filios. Imma Eginhardi conjux an filia Caroli.
 LII. Capitulare Noviomagense.
 LIII. Fontanellenses abbates.
 LIV. Crulande littere datae a Kenulfo rege.
 LV. Ruales ecclesiae a monachis administratae.
 LVI. Schennense parthenium in Ratis.
 LVII. Placitum pro Farsa.
 LVIII. Ansegisus fit abbas Flaviacensis.
 LIX. Nantbarii abbatis Sithiensis acta. Stenland monasterium. Gumbertus monachus.
 LX. Mauri subacti ob venditos monachos.
 LXI. Ludovicus rex Gallonensibus privilegium concedit. Juliofredus abbas.
 LXII. S. Petri puellare monasterium Barconne.
 LXIII. Eardulsi regis depositio & restitutio.
 LXIV. Kenulfus an ejus rei conscius. Winchelcumbensis monasterii auctor.
 LXV. Elefens abbas G. senianus.
 LXVI. Abbates Glomenses.
 LXVII. Prunienfes abbates. Maximinus abbas S. Gereonis.
 LXVIII. Tollense monasterium.
 LXIX. Liudgerus episcopus obit.
 LXX. Sawiniacum monasterium, & primi ejus abbates.
 LXXI. S. Amandi secunda elevatio. Elmonenses abbates.
 LXXII. Legatio ad Leonem papam.
 LXXIII. Adalhardus de nova Corbeia cogitat. Italia iterum administrat. Palatiolum monasterium contra Mauros servatum.
 LXXIV. Corbeia studia sub Paschasto.
 LXXV. Pippini regis Italia mors & sepultura. S. Zenonis monasterium & abbates.
 LXXVI. Verone alia monasteria.
 LXXVII. Rorudis mors & Gisla abbatissa. Ada an Caroli M. soror?
 LXXVIII. Roila monasterium.
 LXXIX. Caroli M. privilegium pro Novientensi monasterio. Novientenses abbates.
 LXXX. Beatus abbas Hohenovia.
 LXXXI. Bernardus fit episcopus Viennensis.
 LXXXII. Fuldenfes turba.
 LXXXIII. Confugium ad Imperatorem. Libellus duplex.
 LXXXIV. Capitularia hujus anni.

LXXXV. Caroli testamento subscribunt abbates.
 LXXXVI. Roberthi abbatis S. Germani successor Irmino.
 LXXXVII. Hetto episcopus & abbas Augiensis ad Gracos legatus.
 LXXXVIII. Helmengaldus comes Resbaci sepulchri. Resbaci abbates.
 LXXXIX. Dungalus scribit de duplici solis eclipsi ad Carolum M.
 XC. S. Illidii basilica.

L I B E R XXVIII.

Ab anno Christi 812. ad annum 819.

I. LUDOVICI Pii studium in clericis & monachos. Monasteria ab eo condita vel instaurata.
 II. Conchense monasterium.
 III. Figiaci monasterii origo. Item Marciliaci.
 IV. Monasterium B. Mariae de Regua.
 V. Willelmus Gellone obiit.
 VI. Gellonenses abbates. Gellonenses monachae.
 VII. Grimoaldus abbas Castrensis.
 VIII. Baulis monasterium conditur.
 IX. Wala cum Bernardo rege in Italiam missus.
 X. Concilia quinque jussu Caroli habita.
 XI. Frotharius fit episcopus Tullensis.
 XII. Constantiensis Episcopi.
 XIII. Dadila testamentum pro monasteriis. Ovarra cenobium conditur.
 XIV. Caroli Magni obitus.
 XV. Ludovici prima facta Aquisgranis.
 XVI. Praecepta variis monasteriis concessa. Waltoni abbati Dionysiano succedit Hilalanus.
 XVII. Mors Angilberti abbatis Centulensis.
 XVIII. Adalardi abbatis placitum pro Farsa. Palatii descriptio. S. Anthymi monasterium duplex.
 XIX. S. Quinini basilica instauratur a Fulrado abbate. S. Praejecti monasterium.
 XX. Adalhardus abbas exsul.
 XXI. Wala fit Corbeia monachus.
 XXII. Propinqui ejus quid passi. Wala ipsius uxor.
 XXIII. Leidradus archiepiscopus fit monachus apud S. Medardum.
 XXIV. Benedictus Mauri-monasterium reformat. Indam condit.
 XXV. Riculfo Moguntino episcopo succedit Heistulfus.
 XXVI. Amalario Trevirensi Hetti abbas Mediolacensis.
 XXVII. Lis inter Fortunatum abbates & monachos Medianenses. Monachorum portio separata.
 XXVIII. Hagustaldensis episcopatus diffici.
 XXIX. Ratgarii concordia cum episcopo Wurzburgensi.
 XXX. Fulda nova seditio. Monasterium in Cellis.
 XXXI. Monasteria duo condita in Germania. Adalhardus junior.
 XXXII. Radoni abbati Vedastino succedit Adalungus.
 XXXIII. Jasto abbati Claudius inscribit commentarios in Matthaum. Eidem Ludovicus diploma concedit.

ANNALIUM BENEDICT. TOM. II.

XXXIV. Theodemi o abba i dicati Claudii commentarii. Theodim rus quis?
 XXXV. Druetanno abbati dicata expositio in epistolam ad Galatas. Calneiiacense abbates.
 XXXVI. Privilegia variis monasteriis concessa. Viennensis monasteria.
 XXXVII. Leoni papa succedit Stephanus IV. Remis Ludovicum coronat.
 XXXVIII. Wlfaio Remensi episcopo succedit Ebo. S. Remigii praepositi.
 XXXIX. Bego comes obit. F. statii instaurator. S. Petri Remense monasterium Alpaidi datum.
 XL. Franco episcopus Cenomannensis. S. Carilefi ecclesiam dicat.
 XLI. Wardo abbas S. Galli obit. Lis de Gozberto successore.
 XLII. Hegenis episcopi & abbatis ecclesia & Capitularia.
 XLIII. Frodoinus abbas Novalicenis moritur.
 XLIV. Benedicto Farsensi succedit Ingoaldus.
 XLV. Josue abbas S. Vincentii ad Vulturum.
 XLVI. Diploma pro Amiati monasterio.
 XLVII. Trasaro abbati Fontanella sufficiens Einhardus.
 XLVIII. Eginhardi monia ad filium litteris studentem. Purgatio ad Imperatricem.
 XLIX. Diplomata pro Castellione, S. Germano, & Insula Barbara.
 L. Figiaci renovatio per Aigmarum abbatem.
 LI. Concilii Aquisgranensis indicio, & regula duplex.
 LII. Amalarius auctor regulae canonicorum.
 LIII. Improbata he regula a Romanis.
 LIV. Statuta hujus synodi pro monachis.
 LV. De nimitione, &c.
 LVI. De novitiis & pueris, &c.
 LVII. De festis, &c.
 LVIII. Volatilius ejus an permissus a S. Benedicto.
 LIX. Pinguedo permissa.
 LX. Libra panis.
 LXI. Hmina vini.
 LXII. Vestes monasticae.
 LXIII. Benedictus synodi caput & praefes.
 LXIV. Constitutum de monasteriis.
 LXV. Soricini monasterii origo & abbates.
 LXVI. Mansi-Afili initia & abbates.
 LXVII. Agulfus abbas Sollemniaci privilegium obtinet.
 LXVIII. Bernardi Italia regis defectio.
 LXIX. Andagnum monachis datum.
 LXX. Adalwino episcopo Ratispona succedit Baturicus.
 LXXI. Barnardus Viennensis antistes pallio donatur. Romanis monasterium condit.
 LXXII. Ansegiso Luxovium commissum.
 LXXIII. S. Benigni res & retores.
 LXXIV. Besuense monasterium regit Betto episcopus. Melundenses abbates.
 LXXV. S. Agnetis monasterium instauratum.
 LXXVI. Ratgarius abbas Fuldenfis abjectus.
 LXXVII. Eigil in ejus locum suffectus.
 LXXVIII. Bernardus rex & socii conjurationis puniti.
 LXXIX. Adalgaudus Floriaci abbas privile-

gium obtinet. Heimo abbas pro Magno-loco.
 LXXX. Lendevenci regula recepta. Hermingerdis imperatrix Andecavis an sepulta.
 LXXXI. Radechis Casini monachus, an sub Apollinari abbate?
 LXXXII. Nantuacenses abbates.
 LXXXIII. Capiula S. Galli. Alia monasterii Augensis.
 LXXXIV. Magno Senonensi episcopo succedit Hieremias.
 LXXXV. S. Columbae reformatio per Benedictum.
 LXXXVI. Benedictus abbas Fossatensis, alii-que.
 LXXXVII. Monachi S. Martini fiunt saeculares.
 LXXXVIII. Ejus monasterii status post ilam mutationem.
 LXXXIX. Deas monasterium conditur. Diploma pro Conchis.
 XC. Aliud pro Bella-cella.
 XCI. Smaragdus abbas monasterium novum condit. Ejus obitus, scripta & successores.
 XCII. Eginhardus abbas S. Bavonis & Blandinii. Laurisse benedictus. Laurisse abbates.
 XCIII. Fuldenfis basilica dedicatio.
 XCIV. Eigil caemeterium & claustrum novum edificat.
 XCV. Rabanus Heistulfo dicat libros de institutione clericorum.
 XCVI. S. Zachariae cenobium Venetiis conditum. Aliud S. Servuli. S. Laurentii parthenon.
 XCVII. S. Stephani monasterium Ravenna.

L I B E R XXIX.

Ab anno Christi 820. ad annum 826.

I. FRIDUGISUS abbas Sithiensis.
 II. Cormaricensibus data facultas eligendi abbatis. Jacob electus.
 III. Rannincus abbas Navenfis. Castellanus Arulensis.
 IV. Rabanus scribit libros de computo. S. Emmerammi abbates.
 V. Josue abbati S. Vincentii succedit Epiphanius. Fugitivi regia auctoritate Farsam revocati.
 VI. Benedictus abbas Indensis egrotat.
 VII. Georgio abbati Aniana scribit.
 VIII. Nebridio item archiepiscopo. Obiit & sepeliunt.
 IX. Indensum de eo epistola.
 X. Benedictus idem cum Euricio abbate.
 XI. Scripta ejus, ac successores.
 XII. S. Tiberii abbates, & Caunenses. Teutpal- dus abbas Altabensis.
 XIII. Adalhardus abbas ab exilio revocatur.
 XIV. Theodulfus an Aurelianos reversus.
 XV. Ansfriidus Nonantule abbas post Petrum.
 XVI. Adalhardus abbas statuta edit.
 XVII. Ludovicus Adalhardo, aliisque satisfacit Attiniaci. Adalhardi auctoritas in illo conventu.
 XVIII. Liber de ordine Palatii ab eo scriptus.
 XIX. Abbatum electio monachis restituta.

B R E V I A R I U M

- XX. Corbeia-novae construenda occasio. Herbi primo cenobium conditum.
 XXI. Corbeia-nova construuntur.
 XXII. Tempus expenditur. *Wala* quando missus in Italian?
 XXIII. Corbeia-nova situs & dotes. Praeclara monachis monita.
 XXIV. Herifordense monasterium virginum.
 XXV. *Visebecki* abbatia, aliaeque.
 XXVI. *Eigil* abbas *Fuldensis* obit.
 XXVII. *Rabanus* succedit. Libros in *Matthaeum Heistulfo* dicat.
 XXVIII. *Arnoni* archiepiscopo successit *Adalrammus*.
 XXIX. *Herico* abbas *Centulensi* *Helizachar*.
 XXX. *Aldricus* *Adalberti* abbatis *Ferrariensis* successor.
 XXXI. *Trucefindus* post *Gregorium* abbas *Aniane* electus. *Ludovici* *Pii* hac de re epistola.
 XXXII. *Arnaldi* comitis donatio.
 XXXIII. *S. Basoli* abbates.
 XXXIV. *Capitulare* pro *parthenone S. Crucis* apud *Pisavos*.
 XXXV. *Senonum* monasteria reformata.
 XXXVI. *Mauriaci* cella conditur.
 XXXVII. *S. Cristina* monasterium apud *Insubres*.
 XXXVIII. *Winigifus* dux fit monachus.
 XXXIX. Monasterium *B. Mariae de Aquilari*.
 XL. *Adalhardus* *Corbeia* regimen invidios retinet. Ut se gerit.
 XLI. *Anscharii* prima facta, & missio in *Corbeciam-novam*.
 XLII. Praecepta duo *Adalhardo* concessa.
 XLIII. *Compendiensi* conventui interest.
 XLIV. *Hilduinus* abbas *S. Medardi* novam condit basilicam. *Berta* donatio.
 XLV. *Penso* vini monasterio *S. Dionysii* relaxata. Qualis tunc monasterii status?
 XLVI. *Hincmarus* ibidem monachus. Patria ejus & parentes. *Caroli* *Calvi* ortus.
 XLVII. *Hilduinus* abbas *S. Germani* *Parisiis*.
 XLVIII. *Lotharius* *Roma* coronatus. *Wala* cum eo redit.
 XLIX. *Adalungus* abbas *Vedastinus* *Romam* legatus.
 L. *S. Ursuarii* elevatio. *Laubienses* abbates.
 LI. *Ansegisus* abbas *Fonnanellense* monasterium restituit. *Flaviacensi* quoque munificus.
 LII. *Claudii* *Taurinensis* libri in *Levinicum* ad *Theodemirum* abbatem.
 LIII. *Heito* *Angiae* praefecturam cedit *Erlebaldo*.
 LIV. *Meginradus* *Angiae* monachus, dein eremita.
 LV. *Diplomata* pro *S. Gregorio*, *S. Grata* & *Balneolis*.
 LVI. *Commutatio* *Conchenisum* cum ecclesia *Laudunensi*.
 LVII. *Gosbaldus* abbas *Atiabensis*.
 LVIII. *Paschali* papa succedit *Eugenius*. *Lis* de rebus *S. Dionysii* in *valle Tellina*. *Hilduinus* *Romam* comitatur *Lotharium*.
 LIX. *Legati* *Orientis* ob *sacras Imagines*.
 LX. *Theodemirus* abbas refellit *Claudii* errores.
 LXI. *Peregrinationes* a *Claudio* improbare.
 LXII. *Glannafolium* instauratur. *Glanna* & *Glenna* diversa.
 LXIII. *Theodrada* abbatissa & *Eginhardi* abbatissae commutatio. *Diploma* de *restitutione Argentogili*.
 LXIV. *Isnundi* abbatissae *lis* cum suis monachis.
 LXV. *Erlefredus* abbas *Senoniensis*.
 LXVI. *Visto* *Wetini* monachi *Augiensis*.
 LXVII. *Quid* de *ejusmodi visionibus* sentiendum.
 LXVIII. *Agami* monachis canonici substituti.
 LXIX. *Diploma* pro *Miciaco*. Aliud pro *Aninsula*.
 LXX. *Cluniaci* permutatio a *Ludovico* confirmata. *Warinus* comes *Arvernorum*. *Alba* ejus uxor & *Ava* distincta. *Cluniaci* status.
 LXXI. *Synodus* *Parisiensis* de *Imaginibus*.
 LXXII. *Walafridi* *Strabonis* *vita* compendium.
 LXXIII. *Hunafeldense* monasterium.
 LXXIV. *Arnulfus*, aliique abbates insignes mortui.
 LXXV. *Montis-Serrati* descriptio.
 LXXVI. *B. Maria* quando illic coli coepit.
 LXXVII. *Aniani* monasterium in *Septimania* conditur.
 LXXVIII. *Adalhardi* abbatissae *Corbeia* obitus.
 LXXIX. *Herioldus* rex *Danorum* baptizatus, *Anscharium* secum ducit.
 LXXX. *Corbeia-nova* donatio sub *Warino* abbatissae facta.
 LXXXI. *Capitulare* *Ingelheimii*. *Gotafridus* abbas *Gregoriani* monasterii.
 LXXXII. *Heistulfo* episcopo *Moguntino* succedit *Otgarius*.
 LXXXIII. *Swarzechium* transfertur.
 LXXXIV. *Wala* abbas ut se gerit.
 LXXXV. *S. Sebastiani* translatio in monasterium *S. Medardi*.
 LXXXVI. *Nova* *S. Medardi* basilica. *S. Gregorii* reliquiae *ibidem*. *Eginhardi* *annales* eidem asserit.
 LXXXVII. *Besuense* monasterium instauratur.
 LXXXVIII. *Concilii* *Romani* decretum de abbatibus.
 LXXXIX. *Diplomata* pro *Farfs* & *Senoniensi* monasterio.
 XC. *Cuteclavense* monasterium in *Hispania*.

L I B E R X X X.

Ab anno Christi 827. ad annum 832.

- I. **S**TABULIENSIS religio.
 II. *S. Dervense* monasterium monachis restituitur. *Alivillarensis* abbas *Petrus*.
 III. *Dungalus* in *Claudium* scribit pro *sacris Imaginibus*.
 IV. *Ansegisus* abbas edidit libros quatuor *Capitularium*.
 V. *Rabani* *commentarii* *Otgario* dicati.
 VI. *Amalbarius* *Romam* adit.
 VII. *SS. Marcellini* & *Petri* translatio. *Selingstaden* monasterii origo. *S. Tiburtii* translatio ad *S. Medardum*.
 VIII. *Finani* reclusi obitus.
 IX. *Sigwaldus* abbas *Epiernaci* obit.
 X. *Pippini* praecipuum pro *S. Maxentio*. Abbates ejus loci.

ANNALIUM BENEDICT. TOM. II.

- XI. *Palatia* *regum Aquitaniae*.
 XII. *Stralense* monasterium conditur.
 XIII. *S. Cypriani* monasterium apud *Pictones*. *S. Eparchii* cenobium monachis restituitur.
 XIV. *Angeriacensis* monasterii origo.
 XV. *Ludovicus* venit ad *S. Medardum*.
 XVI. *Magnilocensibus* concessa *S. Sebastiani* reliquiae.
 XVII. *Boso* *Floriaci* abbas reliquias ab *Hilduino* obtinet.
 XVIII. *Ostoldus* episcopus *Lauduni* *S. Sebastiani* reconciliatur.
 XIX. *Hilduini* abbatissae commutatio.
 XX. *S. Benigni* basilica refecta & reformatio.
 XXI. *Walafridus* abbas *Montis-Olivi*.
 XXII. *Lirino* facta donatio.
 XXIII. *Mauri* monasterii instauratio & abbates.
 XXIV. *Cremisani* abbas *Sigebardus* & privilegium.
 XXV. *Apollinari* abbatissae *Casinati* succedit *Deusdedit*.
 XXVI. *Galiarum* status & vitia a *Wala* notata.
 XXVII. *Concilia* his de rebus habita.
 XXVIII. *Aldricus* metropolitae *Senonum* *Heribaldum* episcopum *Aurici* sacrat.
 XXIX. *Hilduinus* portionem bonorum dat monachis *S. Germani*.
 XXX. *Gothiscalcus* *Fulda* egressus. *Rabani* liber de oblatione puerorum.
 XXXI. *Anscharii* missio ad *Suecos*.
 XXXII. *Carolus* rex dicitur, & *Bernardus Cameracensis*.
 XXXIII. *Odo* comes *Floriacensis* infestus.
 XXXIV. *Tancrado* abbatissae *Prumiensi* succedit *Marcwardus*. *Gregoriani* abbates.
 XXXV. *Placitum* *Roma* pro *Farfs* *Insulo* abbatissae sufficit *Sichardus*.
 XXXVI. *Cantuarienses* archiepiscopi.
 XXXVII. *Motus* in *Gallia* contra *Ludovicum*.
 XXXVIII. *Wala* quid tum egerit.
 XXXIX. *Anscharius* episcopus ordinatur.
 XL. *Praecepta* *Centulensibus* & *Sithiensibus* data. *Ludovici* varia fortuna. *Carrofo* donatio ab eo facta.
 XLI. *Hirsaugense* monasterium conditur.
 XLII. *S. Galli* nova basilica, & translatio *S. Othomari*.
 XLIII. *S. Marci* reliquiae *Augiam* allatae.
 XLIV. *Gosbaldus* abbas *Altabe* diplomata obtinet. *Ludovici* regis diplomatum varia epocha.
 XLV. *Hilduinus* & *Wala* in exilium pulsi.
 XLVI. *S. Juniani* translatio *Nobiliacum*.
 XLVII. *Ludovici* diploma pro *Besua*.
 XLVIII. *S. Glodesindis* translationes.
 XLIX. *S. Antoninus* abbas *Surrentinus*. *Stephanus* praepositus mire abstinentiae.
 L. *S. Mariae* *parthenon* apud *Forum-Julium*. *Alia* in illis locis monasteria.
 LI. *Rabanus* libros in *Pentateuchum* dicat *Freculfo*.
 LII. *Alii* ejus *commentarii* ad *Hilduinum* & *Friduricum*.
 LIII. *Judith* e monasterio revocata. *Guntbaldi* monachi ambitio.
 LIV. Ab exilio *Hilduinus* revocatus.
 Annal. Bened. Tom. II.

- LV. *Wala* alio deportatur.
 LVI. *Paschasius* librum scribit de corpore & sanguine *Domini*.
 LVII. *Placidio* abbatissae inscribit seu *Warino*.
 LVIII. *Hujus* libri argumentum & dignitas.
 LIX. *Centulensis* abbatissae recensio.
 LX. *Ansegisi* abbatissae largitio monasterii facta. *Ejus* liberalitas qui excusanda.
 LXI. *Rotbonense* monasterium conditur a *Conwoione*.
 LXII. *Legatio* ad *ducem Nomenoium*. *Conwoione* a *Ludovico* bis repulsus.
 LXIII. *Gerfredus* eremita *Conwoioni* adjungitur.
 LXIV. *Pippini* & *Ludovici* diplomata pro *Comarico*. *Conventus* hujus anni.
 LXV. *S. Wigberti* ecclesia *Hersfeldensis* renovata.
 LXVI. *Fabarienses* abbates.
 LXVII. *Laudense* *S. Petri* monasterium.
 LXVIII. *Preceptum* pro *S. Vincentio* ad *Vulturum*.
 LXIX. *Gaudentius* praefectus *Ambrosiana* basilica.
 LXX. *Gallici* motus.
 LXXI. *Dervense* monasterio *Ludovicus* beneficus.
 LXXII. *S. Dionysii* reformatio.
 LXXIII. *Ludovici* hac de re diploma.
 LXXIV. *Partitio* bonorum ab *Hilduino* facta confirmatur.
 LXXV. *Fossatensis* basilica dedicatio per *Aldricum*. *Marrymardi* conversio.
 LXXVI. *Benedicti* abbatissae successor *Ingelbertus*.
 LXXVII. *Franconi* episcopo *Cenomannensi* succedit *Aldricus*.
 LXXVIII. *Placitum* pro monasterio *Arulensi*.
 LXXIX. *Regula* monasterium in *Wafconia*.

L I B E R X X X I.

Ab anno Christi 833. ad annum 837.

- I. **F**RANCIAE rei status.
 II. *Brogilum*, aliaque *Cenomannica* ecclesia restituta. *Theodo* abbas *Majoris* monasterii.
 III. *S. Bathildis* translatio.
 IV. *Ludovicus* dat *Mintriacum* *S. Dionysio*.
 V. *Glannafolium* subicitur *Fossatensi* monasterio.
 VI. *Ludovicus* filiis cum copiis occurrit. *Wala* ad papam venire cogitur.
 VII. *Ludovici* querela de filiis.
 VIII. *Gregorius* *Ludovicum* adit *incaustum*.
 IX. *Ludovicus* comprehenditur. *Wala* *Bobium* se recipit.
 X. *Ludovicus* apud *S. Medardum* inclusus.
 XI. *Exautoratur*.
 XII. *Filii* duo factum improbant.
 XIII. *Aldricus* *Senonum* antistes abbatiam *S. Remigii* alio transfert.
 XIV. *Ansegisi* abbatissae mors & successores.
 XV. *Angelomi* *Luxoviensis* monachi *commentarii*.
 XVI. *S. Maxentii* cenobium instauratum.
 XVII. *Witlasi* regis dona *Crulanda*. *Etheldrita* virginis obitus.
 XVIII. *Monasterium* *S. Johannis de Rupe* conditur.

B R E V I A R I U M

- XIX. Ludovici augusti restitutio. Floriacensis & Dionysiani vindicati.
 XX. Raduini monachi visio.
 XXI. Rabani quaedam scripta.
 XXII. Attiniaci conventus. Ermoldus abbas.
 XXIII. Ludovici praecepta pro Ansbario & Corbeia-nova.
 XXIV. Herense monasterium desertum.
 XXV. Ratwili monachus, & munificentia in Rothomum, aliorumque.
 XXVI. Florbertus abbas Glomensis.
 XXVII. Fridugiso abbati Sithiensis succedit Hugo.
 XXVIII. Casinenses abbates. S. Sophia abbatissa.
 XXIX. Theodonis-villa conventus & alii. Eboni depositio.
 XXX. Diplomata pro Disera, Aniana, & S. Germano Autisiodorensi.
 XXXI. Aliud pro Floriaco.
 XXXII. Aliud item pro monasterio Montis-Olivii.
 XXXIII. Alaonensi monasterii fundatio.
 XXXIV. S. Humberti abbatis Maricolenensis elevatio.
 XXXV. Rabanus reliquias Roma allatas accipit.
 XXXVI. Dedicatio basilicae S. Galli. Monachi ipsi artifices.
 XXXVII. Monasterii a Gozberto abbate conditi dipositio.
 XXXVIII. Lotharii diploma pro parthenone S. Juliae. Aliud pro basilica Ambrosiana.
 XXXIX. Parmensis S. Alexandri parthenon datur.
 XL. Legati pro concordia inter Ludovicum & filios.
 XLI. Concilium Aquisgranense.
 XLII. Areopagitica scribit Hilduinus.
 XLIII. Wala abbatis mors, & aliorum.
 XLIV. Eiusdem apologia. Heddo & Isaac abbates Corbeiensis.
 XLV. S. Castoris translatio.
 XLVI. Monachorum restitutio apud S. Aprum.
 XLVII. Aldrici archiepiscopi Senonum extrema facta & obitus.
 XLVIII. Lupi-Servati primordia.
 XLIX. Eginhardum de morte uxoris consolatur.
 L. Marwardi abbatis legatio. Regimbertus monachus.
 LI. Servatus Lupus unde dicitur.
 LII. Probus monachus doctus S. Albani.
 LIII. S. Severi & aliorum translatio in monasterium S. Albani.
 LIV. Lupus vitam S. Wigberti abbatis scribit.
 LV. Heto episcopus Basileensis obit.
 LVI. Hautonis abbatis Stabulensis & Dervenensis obitus ac successores.
 LVII. Marwardus abbas Eiffia monasterium condit.
 LVIII. S. Viti in Corbeiam-novam translatio. S. Viti monasterium duplex.
 LIX. S. Liborii episcopi translatio Patherbrunnam.
 LX. Salvatoris monasterium apud Cenomannos pro virginibus.
 LXI. S. Teneffina & S. Ada translatio.

- LXII. Aliud Salvatoris monasterium pro viris.
 LXIII. Talipiaci monasterium ab Aldrico episcopo structum. S. Vincentii monasterium renovatum.
 LXIV. S. Filiberti translatio Deas. Femnis aditus in basilicam prohibitus.
 LXV. Convoionis quatuor itinera ad Ludovicum imperatorem.
 LXVI. Diplomata pro Miciaco, & aliis.
 LXVII. Status rerum huius anni.
 LXVIII. Gemetico possessiones a Pippino restituta.
 LXIX. Aldricus episcopus monasterii Salvatoris dotem confirmari curat.
 LXX. Lis de subiectione monasterii Aninsula.
 LXXI. Aninsulensium monachorum fuga.
 LXXII. Romanis monasterium condit Barnardus Viennensis. Ejus amicitia cum Agobardo, & scripta. Audinus coepiscopus seu chorepiscopus.
 LXXIII. Agobardus in Amalarium scribit.
 LXXIV. Amalarium extrema facta & scripta. Epistola ejus de spuro sacramenti.
 LXXV. Florus in eum scribit.
 LXXVI. Adrenarense monasterium conditur.
 LXXVII. Hirsangia perficitur.
 LXXVIII. Ebo Fulda Lexovium ablegatus, dein Floriacum. Rabani caritas in pauperes. Adelhardus fraudator punitus. Isambertus monachus.
 LXXIX. Drogo episcopus an abbas Sarciniensis. Abbatum Sarciniensium index examinatur.
 LXXX. Helisacaris abbatis mors & successores.
 LXXXI. Gozberti abbatis S. Galli successores.
 LXXXII. Ludovici regis diploma pro Metana. Lucerna monasterium.
 LXXXIII. Ludovici augusti diplomata pro Aniana.
 LXXXIV. Abbates Casinates. Lotharius Nantula.
 LXXXV. S. Modesti abbas Guntarius. Albertus de Pontida.

LIBER XXXII.

Ab anno Christi 838. ad annum 843.

- I. Res civiles huius anni. Pippini diploma & obitus.
 II. Hirsangia incolae cepta & dedicata.
 III. Samuel abbas fit episcopus Wormatiensis. Wormatia duo monasteria.
 IV. Rabanus quaedam monasterio suo recuperat.
 V. Ejus commentarii in Judicum & Ruth.
 VI. Gozbalus abbas quando Humberto episcopo Wirziburgensi successerit.
 VII. S. Galli & Augie abbates.
 VIII. Lindaviensis coenobii primaria tabula examinatur.
 IX. Eiusdem origo & situs asseritur.
 X. Andaginesium religio.
 XI. Laubienses abbates.
 XII. Remigianorum societas cum Dionysianis. Eadem cum Germanensibus. Monachorum sacerdotum numerus.
 XIII. Carnutense S. Petri monasterium direptum.
 XIV. Ludovicus rex a defectione respicit. Ludo-

ANNALIUM BENEDICT. TOM. II.

- ici augusti diploma pro Campidona. Aliud pro eodem.
 XV. Aquitanici tumultus.
 XVI. Eginhardi abbatis obitus.
 XVII. Rabani commentarii in scripturam.
 XVIII. Wandalberti scriptio de S. Goare.
 XIX. Bertiniani monachis custodia basilicae S. Mariae restituta.
 XX. Ludovici augusti extrema facta & obitus. Servorum manumissio ab eo emendata. Ugo abbas S. Aniani.
 XXI. Mors Agobardi archiepiscopi Lugdunensis. Fona libri a Lupo examinati.
 XXII. Hilduini abbatis obitus & successores.
 XXIII. Rolulfi archiepiscopi Bituricensis parentes & prima facta. Clerici orandandi patrimonium. Boso abbas Floriacensis.
 XXIV. Veterinensis monasterii origo. Bellilocensis item coenobii.
 XXV. Lezatensis item abbatia.
 XXVI. Lotharii & Caroli diplomata.
 XXVII. Aninsula Cenomannensi ecclesia subtrahitur.
 XXVIII. Lotharii praeceptum pro Farfa.
 XXIX. SS. Faustini & Jovita ecclesia monachis tradita. Leugarius abbas & Hildemarus monachus. Maginhardus abbas.
 XXX. Hildemari commentarius in Regulam.
 XXXI. Caroli regis gesta.
 XXXII. Nortmannorum irruptio & facinora in Neustria.
 XXXIII. Caroli varia diplomata.
 XXXIV. Aldrici episcopi res apud Glannasolium deponita.
 XXXV. Anowareth S. Mauri sepulcrum invist.
 XXXVI. Fossatenses Glannasolio pulsi.
 XXXVII. S. Germani episcopi Autisiodorensis translatio.
 XXXVIII. Angilberti item abbatis Centulensis. Nithardus ejus filius an abbas.
 XXXIX. Bonavallis Carnutensis primordia.
 XL. Jacobus eremita apud Bituriges.
 XLI. Lotharii praeceptum pro Nigella. Aliud ejusdem de Giaco pro S. Fara monasterio.
 XLII. Lotharius frater conscriptus S. Martini Metensis.
 XLIII. Grimaldo archicapellano S. Galli abbatia traditur. Officia claustralia.
 XLIV. Marcus & Marcellus apud S. Gallum. Marcus apud S. Medardum.
 XLV. Eusebius reclusus, ejusque de Isone vaticinium.
 XLVI. Haimo fit Halberstatensis episcopus.
 XLVII. Hericus ejus discipulus.
 XLVIII. Flori carmen de divisione imperii. Manno praepositus S. Augendi.
 XLIX. Adonis vita primordia. Monasteriorum communio & mutua caritas. Ado martyrologii auctor.
 L. Wandalbertus martyrologium scribit.
 LI. Usuardus item martyrologii auctor. Item Rabanus.
 LII. Angulfus duplicis martyrologii auctor.
 LIII. Res civiles anni sequentis. Diploma pro Corbeia.

- LIV. Rabanus Fuldae regimen abdicat. Hatio in ejus locum sufficitus.
 LV. Lupus abbas Ferrariensis electus in locum Odonis.
 LVI. Odo abbas an Lotharii fautor. Ludovicus abbas in monasterio educatus. Ferrariensium religio & inopia.
 LVII. Lupus litteras docet. Militiam deprecatur. Auditores ejus Fridilo & Hericus.
 LVIII. Prumia viri illustres, Geringus alius ab Hirsangiensis.
 LIX. Nithardus an diversus a filio Angilberti.
 LX. Barnardus Viennensis antistes Romanis mortuus, sepultusque.
 LXI. Fontanellenses abbates, & chronographi duo.
 LXII. Walafridus Angiensis abbas; recte sensit de sacris imaginibus.
 LXIII. Gozbalus abbas fit episcopus Wirziburgensis.
 LXIV. Pax inter fratres.
 LXV. Caroli diploma pro Cormarico. Audacher abbas. Stradensis abbas privilegium obtinet.
 LXVI. Aliud pro Centulensibus.
 LXVII. Eduensis monasteria.
 LXVIII. Namctae & Antrense monasterium a Nortmannis diripiuntur.
 LXIX. Vertavenes Erisionem confugiunt.
 LXX. Doverensis monasterii initia. SaraZiensis item parthenonis.
 LXXI. Germiniacensis conventus. Ordinis monastici elogium & status. Privilegium Corbioni concessum. Abbates hujus synodi.
 LXXII. Caroli regis diploma pro Corbionensibus. Hericus abbas Miciacensis & Corbionensis.
 LXXIII. Caroli praeceptum pro Majori-monasterio. Abbates ejus loci.
 LXXIV. Lotharii praeceptum pro Bobio.
 LXXV. SS. Faustini & Jovite translatio.
 LXXVI. Casinensis thesaurus expilatus.

LIBER XXXIII.

Ab anno Christi 844. ad annum 849.

- I. GREGORII IV. obitus, & successor Sergius II. Monachi-canonici in S. Mariae trans-Tiberim.
 II. Rabanus libros de Cruce ad papam mittit.
 III. Lotharii diplomata pro S. Gregorio & Farfa.
 IV. Caroli varia praecepta Tolosa data. Domulus abbas Bisuldunensis. Geila S. Grate.
 V. B. Mariae Deaurata monasterium.
 VI. Abbates a Pippino casti.
 VII. Lupus abbas spoliatus Marwardo scribit. Ejus liber de gestis imperatorum.
 VIII. SS. Chrysanthi & Daria translatio Prumiam.
 IX. Centulensium aucta portio ab Ludovico abbate. Adalardus abbas Sithiensis.
 X. Lupus urget restitutionem cellae S. Judoci. Cella haec a Nortmannis vastata.
 XI. Lupi legatio in Burgundiam.
 XII. Radbertus Corbeia abbas scribit de partu Virginis.

B R E V I A R I U M

- XIII. Rattramus ejus adversarius.
 XIV. Conventus apud Theodonis-villam.
 XV. Verrensis sydoni decreta edit Lupus. Hincmaro monacho donatio a rege facta.
 XVI. Usuardo abbati scribit Lupus.
 XVII. Amolonis sententia de incertis reliquiis Divisione repositis.
 XVIII. S. Romani abbatis corpus Autisiodorum translatum.
 XIX. Rabanus privatus varia edit opera. Haimo episcopus an dictus Praeclarus. Cantuarienses abbates.
 XX. Nortmanni Parisios invadunt. S. Germani translatio.
 XXI. Caroli votum de restitutione bonorum ecclesiae. Ferrariensium inopia. Lupus abbatis dimissionem cogitat.
 XXII. Britannica expeditio infauusta. Carolus Floriaci. Lupus a comitatu se excusari cupit.
 XXIII. Vivianus abbas Majoris-monasterii. Ebreinus custos ejusdem loci. Raginoldus abbas.
 XXIV. Hincmarus fit archiepiscopus Remensis. Remigiani monachi illustres.
 XXV. Meldensis concilii decreta pro monachis.
 XXVI. Paschasius Carolo librum suum de Eucharistia offert.
 XXVII. Christiani Drutvari expositio in Mattheum. Christiani plures. Observanda in illo commentario.
 XXVIII. Hammaburgum a Danis vastatum. Ansharii in his constantia & providentia.
 XXIX. Hardgarius ad Sueones missus.
 XXX. Ludovici diplomata pro Hersfeldensibus & Corbeia-nova. Ludovici regis epocha asserta.
 XXXI. Lotharii diploma pro parthenone S. Stephani apud Argentoratam.
 XXXII. S. Mauri abbatis translatio seu elevatio. Brogii cella Fossatensibus data.
 XXXIII. Caroli diplomata pro Dervo & parthenone S. Maria Sueffion.
 XXXIV. Cunaldi cella Herensibus concessa.
 XXXV. Pippini diploma pro Calneliaco.
 XXXVI. Rojaci monasterium conditur. Dado abbas S. Savini multorum monasteriorum pater.
 XXXVII. Fontanellenses abbates, & Elbonenses.
 XXXVIII. Clades hujus temporis & conventus.
 XXXIX. Wenilonis privilegium pro cenobio Valiliens. Abbo abbas Masciacensis, aliique ejus nominis.
 XL. Lupi epistola de variis rebus, & de cella S. Fudoci.
 XLI. S. Gorgonii translatio in Majus-monasterium.
 XLII. Sanctorum reliquia Andomaropolim delata.
 XLIII. Bellilocus a Rodulfo episcopo fundatus.
 XLIV. Casinum a Saracenorum strage servatum.
 XLV. Calogensis monasterium.
 XLVI. Hincmari probata ordinatio in concilio Parisiensi. Privilegium Corbeia concessum.
 XLVII. Hildemanni episc. Bellovacii facta & obitus.
 XLVIII. Olgario Moguntino succedit Rabanus. Moguntia concilium.
 XLIX. Conventus apud Marsnam adest Lupus abbas. Pervasorem patitur.
- L. Senonesium monasteriorum infelix status.
 LI. Pippini privilegium Didoni Glonna abbati concessum.
 LII. Caroli diploma pro Glannafolio.
 LIII. S. Martialis canonici sunt monachi.
 LIV. Sergio papa succedit Leo IV.
 LV. Abromarensis monasterii dedicatio.
 LVI. Eginhardi abbatis Fossatensis permutatio.
 LVII. S. Columba privilegium a rege confirmatum.
 LVIII. S. Saviniani & sociorum translatio. S. Potentiani reliquia Jotro concessa.
 LIX. S. Amanzi partitio confirmata.
 LX. Hetti archiepiscopi mors. Parduli episcopi electio.
 LXI. Ludovici imp. praeceptum pro S. Zenone.
 LXII. Res civiles anni sequentis.
 LXIII. Britannia episcopi a Nomenio pulsati.
 LXIV. Quid huc contulerit Convoion abbas.
 LXV. Nomenioi facinora. Caroli donatio Glonna facta. Dido abbas sanctus.
 LXVI. Agilmarus abbas Jurensis. Otto comes & monachus.
 LXVII. Caroli praeceptum datum Hilderico abbati Caunensi.
 LXVIII. S. Eulogii vita compendium & iter.
 LXIX. Serafensse & Legerense monasteria adit. Serafensium religio.
 LXX. Gothescalci varia fortuna.
 LXXI. Carisiaci prior synodus in causa Gothescalci.
 LXXII. Lupus absens an Gothescalco fauerit.
 LXXIII. B. Maria de Scrimolis facta donatio a Carolo rege.
 LXXIV. Carolus princeps tonsus factusque monachus.
 LXXV. Lupus se a militia excusat.
 LXXVI. Societatem cum Eboracensi ecclesia renovat.
 LXXVII. Caroli donatio facta Glommeni monasterio.
 LXXVIII. Leonense monasterium a Nomenio conditum.
 LXXIX. Gemeticensium monachorum partitio.
 LXXX. Parisiensis synodi tempus. Lumen ad sepulcrum S. Germani.
 LXXXI. Walafridi carmen ad Gothescalcum.
 LXXXII. Ejusdem Walafridi obitus & scripta.
 LXXXIII. Lotharii praeceptum pro Grandivalle. Ludovicus II. imperator.
 LXXXIV. Ludovici regis diploma pro Altaba.
 LXXXV. Hammaburgo uniuersus episcopatus Bremensis pro Anshario.
 LXXXVI. Palnatum monasterium vastatum a Nortmannis.
 LXXXVII. S. Helene & S. Sindulsi translatio ad Altum-villare.
 LXXXVIII. Avennaci Berta abbatissa, filia Lotharii.

APPENDICIS indicem habes pag. 690

Retractatio de monasterio Helerensi, sive Helariaco, seu S. Naboris, pag. 756.

Charta pro Farfa & Dervo, 756. *

ANNALES

ANNALES
 ORDINIS
 S. BENEDICTI
 OCCIDENTALIUM MONACHORUM
 PATRIARCHÆ
 SÆCULUM CHRISTI VIII. ORDINIS III.

LIBER DECIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 701. ad annum 714.

ABSOLUTO secundo nostri Ordinis annalium sæculo, quo nullum piissimum, præsertim in Gallia, monachorum feracius fuit, nunc ad tertium aggredior, cujus procellosa tempora, languente Francorum imperio, bellis, cum domesticis, tum externis, pleraque superiorum temporum decora corruerunt. nam ecclesiarum ac monasteriorum accisæ res, & in beneficium datæ ecclesiæ; abbatia ipsæ pars directæ & destructæ, pars laicis hominibus traditæ; immo & viro- rum monasteria quandoque probrosis mulieribus prodita. Episcopatus etiam indignis collati hominibus, vix tonsura præditis, qualis fuit Milo, sola tonsura clericus, qui Trevirensis simul & Remensis episcopatus occupavit. Denique ipsa sum- mopere labefactata, ac ruinæ proxima, nisi per Bonifacium e nostris Moguntinum antistitem, collaborantibus Carolomanno & Pippino principibus, sterisset. Hic fere infelix rerum in Gallia status, dum per Carolum Magnum pristinus ecclesiis ac mo- nasteriis splendor restitui cepit.

Interim in Germaniam fides christiana propagatur, agente cum sociis Bonifacio, ibidemque monasticus ordo ab eo institutus, multis insignibus monasteriis exædifi-

Annal. Bened. Tom. II.

A

ANN. CHR.
 701.
 I.
 Sæculi tertii
 status.

ANN. CHR. 701.

catis, quæ vastas illas regiones ad humanitatis leges composuerunt, & ex desertis locis habitabiles reddiderunt. Hæc Germaniæ benefacta ex Anglis potissimum provenire, apud quos religio tum plurimum florebat. Eodem etiam tempore monastica disciplina restituitur apud Italos, maxime in principe monasterio Casinensi, cujus ruinas Gregorius secundus per Petronacem abbatem sarciri curavit. Hinc religionis puritas manavit in Fuldensē Germaniæ monasterium, quod ceteris ejusdem regionis cœnobiis, una cum sancti-Gallensi, exemplum ac formam præbuit. Ad Hispaniam quod attinet, pæne omnia ruerē visa sunt, Mauris in illas provincias effusis & debacchantibus, qui tantum-non christianam religionem illic proculcarunt. His summam ob oculos positam, nunc ad rerum seriem & ordinem revertendum est.

II. Bainus abbas Fontanellensis.

Initio hujus sæculi vivere desit Sergius pontifex Romanus, eo nomine primus, mortuus v. idus Septembris, anno septingentesimo-primo, post annos pontificatus tredecim & menses octo. Hujus pontificis anno tertio-decimo Hildebertus seu Hiltbertus, abbas Fontanellensis in pago Rotomagensi, successorem habuit Bainum ejus loci monachum, qui quintus a sancto Wandregesilo abbas fuit, postmodum episcopus Taruennensis. Eo abbate, Pippinus, princeps Francorum verius quam majordomus, una cum conjugē sua Plectrude cœnobium in pago Veliocassino ædificavit, in villa Floriaco, ad amnem Andelam posita, duodecim passuum millibus ab urbe Rotomago: quæ possessio Pippino post pugnam Textriciacam provenerat a Frærico viro illustri. Hic ipsum Floriacum cum xenodochio in honorem sanctæ Annæ, & sanctorum Petri & Aniani instruxerat, ac Pippino singularem Francorum principatum adeptus tradiderat, eo pacto, ut locum illum in cœnobium erigeret, ibidemque monachorum coloniam institueret, quod re vera Pippinus præstitit, cum ob hanc causam, tum pœnitentiæ gratia, propterea quod sanctum Ansbertum Rotomagensē pontificem contra fas in exilium amandasset. Hinc Floriacense hoc monasterium Fontanellensi subjecit, ac Bains abbati regendum commisit, ea conditione, ut post ejus decessum Floriacenses illi monachi non aliunde rectores haberent, quam ex Fontanella monasterio. Hujus rei litteræ datæ sunt anno duodecimo Childeberti regis, præsentibus, præter Pippinum & Plectrudem, eorum filiis Drogone & Grimoaldo, necnon Gripone, & aliis pluribus. Hic ad vitandam nominum confusionem observare convenit, plures in Gallia occurrere Floriacos ad ordinem nostrum pertinentes. Primus ac præcipuus est Floriacus ad Ligerim supra Aurelianos, ubi nobile existat monasterium, sancti Benedicti nomine ac reliquiis illustre: cui hoc tempore Hugo^a vir illustris, Drogonis filius, tempore Dagoberti junioris, villam Diacum sitam in Burgundiæ pago Tornodorensi, ubi cella postmodum erecta est, ad stipendia Floriacensium fratrum donavit: ubi Rainerius sæculo undecimo præpositus fuit, postmodum abbas Floriacensis, teste Tortario^b monacho in libro de miraculis sancti Benedicti. Alius est Floriacus in territorio Divionensi ad Oscaram^{*} fluvium, pertinens modo ad monasterium Cabilonense sancti Marcelli, olim ad Siriyaldum, de quo Gregorius^c episcopus Turo-nensis. Tertius denique, ut ceteros præteream, Floriacus in pago Rotomagensi, de quo nunc agimus, nunc prioratus prædicti monasterii Cabilonensis sancti Marcelli.

Floriaci plures.

^a Aimoin. lib. 1. de mirac. S. Bened. c. 3.

^b Tortar. c. 22. * L'Ouche.

^c Greg. lib. 3. c. 35.

III. Hasprensis cella.

Eidem Pippino a Miræo tribuitur origo cœnobii Hasprensis, in Belgio positi medio itinere Cameracum inter ac Valentianas ad fluvium Sellam, olim Gemeticensi abbatiæ subiecti: ubi sanctorum Hugonis episcopi Rotomagensis & Aicadri abbatis Gemeticensis reliquiæ repositæ sunt, eo allatæ e monasterio Gemeticensi a tempestate Nortmannorum, quæ villa prædicto monasterio utrum ante hanc translationem subjacuerit, an tunc temporis excipiendis horum sanctorum corporibus aut a rege, aut a quolibet principe tradita fuerit, Baldericus episcopus in chronico^d incertum esse facit. Quo autem modo hæc cella a Gemeticensibus ad Vedastinos transferit, alias ex eodem auctore exponemus.

^d Chron. Camerac. lib. 2. c. 29.

IV. Bellendis Morfellenensis obitus.

Merbecca videm in Belgio sub idem tempus sancta Bellendis virgo & monacha Morfellenensis decessit post annos septemdecim a morte patris sui Odelardi, viri illustris, quem Merbecca sepeliri curaverat. Ubi ex divina revelatione extremum vitæ suæ tempus imminere intellexit, convocatis sacerdotibus oleum sanctum petiit, coque accepto, exitum suum corpore & sanguine Christi Domini consecravit. Paulo

ANN. CHR. 701.

post ex hac vita feliciter migravit III. nonas Februarii. Corpus ejus, deficiente lapide, in monumento querno Merbecca ad patrem humatum est; post annos ab ipsius obitu triginta translatus in decentiorem locum. Erat in cœnobio Tullensi sancti Stephani protomartyris monachus quidam, cujus animo immissa est cogitatio adeundi Merbecam Brabantia vicum, ut inde sanctæ Bellendis reliquias afferret. Dissimulato per aliquod tempus consilio, ubi tempus opportunum nactus est, earum partem furtim sustulit in Tinensem solitudinem pagi Regiteftenis, ubi in basilica, in honorem Virginis Deiparæ ædificata, pium furtum deposuit. Miraculis crebrescentibus monasterium a Stephano comite & Freuide conjugē postea basilicæ adjunctum cum congregatione monachorum, demum Mosomensis beatæ Mariæ abbatiæ ab Adalberone Remorum pontifice unitum est, modo Remensi Seminario cum suis proventibus additum. Quæ de sancta Bellende diximus, ea nos docuit Herigerus abbas Laubienis, qui libellum de ejus vita scripsit defuncto sæculo decimo. Morfella vicus est prope Teneramundam ad Scaldim, quo sancta Gudila secessit tempore Caroli Magni, istius cœnobii instauratoris potius quam primi auctoris. Merbecca vero vicus est Brabantia in diocesi Mechliniensi, haud procul a Nivonia Flandriæ opido. In divisione regni Lotharii, anno supra octingentesimum septuagesimo facta, inter Belgii monasteria recensetur *Merbecchi*, quæ nunc est parochialis & collegiata ecclesia septem sacellanorum, in qua sanctæ Bellendis reliquiæ asservantur.

Tinense monasterium.

Duo virginum monasteria in Gallia item Belgica tunc constructa sunt, Palatiolum in prima Belgica apud Treviros, Alciacum in secunda apud Atrebatēs. Palatiolum, locus amœnus, ab urbe Trevirorum passuum circiter tria millia in septentrionem, villa erat ad Mosellam, ad Pippinum principem pertinens, priusquam illic cœnobium ædificaretur. Hunc locum ab ipso Pippino comparavit Adela, filia Dagoberti Austrasiorum regis eo nomine secundi, ejus, qui post Sigiberti patris mortem a Grimoaldo in Hiberniam relegatus, postea in patrium thronum restitutus est. Loco ita comparato, monasterium virginum condidit Adela, tunc forte orbata viro, ex quo filium Albericum genuit. Huic soror fuit Irmina, virgo & abbatissa Horrensis parthenonis ad muros Trevirenses: cujus exemplo sæculo nuntium remisit, & in suum Palatiolum se recepit, eidemque annos fere triginta - quinque præfuisse dicitur. Addulam vocat Liudgerus episcopus in actis sancti Gregorii rectoris ecclesiæ Trajectensis ad Rhenum, ubi scribit, Bonifacium, dum ad Hassos & Torringos iter ageret prædicandis causâ, pervenisse ad Palatiolum monasterium virginum prope Treveris civitatem in ripa fluminis Mosellæ, cui tunc præerat abbatissa, nomine Addula, religiosa valde & timens Deum. Hæc mihi videtur esse Adolana abbatissa, cui Eliseda, videm abbatissa cujusdam Anglicani cœnobii, aliam abbatissam etiam Anglicanam, Romam pergentem, commendat^a hac salutatione præmissa: *Dominæ sanctæ, atque adeo honorabili Adolane abbatissæ, Elised ecclesiasticæ famulæ famula, sempiternæ sospitatis salutem in Domino.* Deinde Adolanam laudat ex relatu popularium suorum ex illis partibus adventantium, per quos fama ejus sanctitatis ad se pervenerat; eidemque commendat devotam ancillam Dei ac religiosam abbatissam, carissimam fidelissimamque filiam suam, quæ ab annis adolescentiæ suæ Romam ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli ire cupierat, sed a se pro necessitate atque utilitate animarum sibi commissarum hætenus detenta fuerat.

V. Adela abbatissa Palatioli conditrix.

^a Bonifac. epist. 51.

Eodem tempore conditum est monasterium Alciacense seu Alciacense apud Atrebatēs, haud procul ab Hedsinio castro, ad Quantiam fluvium. Illic virginum cœnobium Adalquarus quidam, ejusque conjux Aneglia, nobiles Franci, & basilicam in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ construxere: ubi eorum filia Siccherdis, deposito sæculari habitu, Deo consecrata est. Ibidem sepultus ab ea est sanctus Silvius episcopus, nulli, ut videtur, addictus ecclesiæ. Is primum desponsatus, ex pago Tolosano, ubi natus fuerat, sponsa intacta discedens, ad Morinos accessit; ibidemque episcopus ad prædicandum evangelium factus, multis virtutibus claruit, solis ole-ribus per annos quadraginta vesci, & ferreos ad cutem circulos gestare solitus. Memoriae proditum est, eum molas duas lapideas Romam pœnitentiæ causâ tulisse ad fores basilicæ sancti Petri. Obiit XII. kalendas Aprilis, ejusque funus curarunt monachi Centulenses, qui non longe distabant ab Alciaco monasterio, ubi sancti Silvini corpus humatum est: cujus sepulcrum Siccherdis auro & gemmis exornari

VI. Alciacensis monasterii initia.

ANN. CHR. 701. curavit. Errant qui Silvini episcopis Taruennensibus adnumerant, siquidem toto tempore, quo is apud Morinos demoratus est, sedem illam tenuerunt unus post alium Draulio, Bainus, Ravengerius, & Erkembodo, qui Silvino supervixit. Alciacense monasterium penes sanctimonialia stetit usque ad tempora Nortmannorum, qui illud dissiparunt. Post id tempus instauratum est pro monachis Benedictinis, qui illud hodie quoque possident, Alciacum-monachorum * vulgo appellatum, ut distinguatur ab Alciaco castro vicino. Silvini res gestas primus litteris consignasse dicitur quidam episcopus, Antenor nomine, cujus scripturam, in corruptis membranulis repertam, anonymus quidam expolivit jussu Leutewith abbatissae, quae ante Nortmannorum irruptionem vixit.

VII. Centulenses abbat. a Spicel. to. 4. p. 452. & 453. Quis Centulensi monasterio abbas tum praefuerit, obscurum. Post sanctum Richardum loci rector fuit Ocioaldus: cui Hariulfus chronographus * substituit Colchinum, qui Gemeticensis etiam monasterii abbas erat; Colchino Guitmarum, quem Ingelramnus abbas sanctissimum virum appellat. Addit Hariulfus, eundem in Neustrie solo humatum quiescere in sui nominis collegiata ecclesia, nempe Gornacensi ad Eptam fluvium, ubi modo nomen ejus prorsus ignotum est praefancto Hildeverto Meldensi episcopo, quem perperam cum Guitmaro confundunt, cum eum ex monacho Luxoviensi & abbate Centulensi Meldensem episcopum creatum fuisse aiunt. Guitmari seu Witmari tempus discimus ex concilio Attiniacensi anni septingentesimi sexagesimi-quinti, cui concilio Witmarus abbas de Centula cum aliis subscripsit. Post Guitmarum Aldricus quinto loco Centulae congregationem rexisset dicitur, nomine tantum notus: sexto Symphorianus, vir bonus, castus ac timens Deum, animi puritate commendatus: qui Centulae admisit sanctum Angilbertum, magnum historiae nostrae decus & ornamentum.

ANN. CHR. 702. VIII. Beda fir. presbyter. Anno insequenti venerabilis Beda, cum aetatis annum tricesimum ageret, jubente Ceolfredo abbate suo, presbyter ordinatus est a Johanne episcopo Hagustaldensis ecclesiae, cui Wirense & Girwenie monasteria suberant, antequam Dunelmensis episcopatus erigeretur. Hujus rei argumentum est, quod Beda, hortante Acca post Wilfridum ejusdem sedis episcopo, complures lucubrationes suas aggressus est. Ex tempore suscepti presbyteratus vir sanctus Scripturae sacrae meditandae & commendandae se totum dedit, non ex proprio sensu commentaria edens, sed ex sententiis sanctorum Patrum, a quibus vel tantisper recedere nefas ducebat. Et ne ex eorum scriptis gloriolam captare videretur, eorum nomina, ex quibus profecerat, in suis praefationibus celebrare non omittit, appositis etiam ad marginem eorum nominibus, lectorem obsecrans in praefatione super Marci evangelium, ut si haec opuscula transcriptione digna duxerit, adnotationem eorum, quae in margine apposita sunt, diligens scriptura conservet. Quo iniquior est in virum modestissimum Desiderius Erasmus, qui in adnotationibus ad Marci caput quartum-decimum sigillat Bedam obdissimulatum, ut putat, Hieronymi nomen, dum locum ex Hieronymi commentariis in Matthaeum Beda transcribit in Marcum. Nam ille si Bedae praefationem in Marcum legere voluisset, certe abstinuisset a tam iniqua censura. Recte de eo poeta * anonymus illius temporis, jam a nobis laudatus:

*Actu, mente, fide veterum vestigia patrum
Semper, dum vixit, directo est calle secutus.*

IX. S. Bertila abbatissa Calensis obit. In Galliae monasterio Calensi supremos dies tum absolvit Bertila, prima ejus loci abbatissa, post regiminis annos sex & quadraginta, virgo tantae perfectionis tantique animi, ut cervicem facile martyrio supposuisset, si adfuisset dextera percussoris. Cum senio affecta esset, non, ut plerisque moris est, remissius vivere, aut epulis lautioribus uti volebat, sed magis ac magis, quatenus affecta sinebant vires, cibi ac potus parcitatem sectabatur, & fatiscensibus jam membris noctes pervigiles nihilo minus ducebat. Demum levi febre pulsata, lecto decubuit, perennes Deo gratias, cum per se, tum per alios reddens: tandemque absque ulla fere corporis vexatione, erectis sursum oculis, manibusque ad caelum expansis, animam Deo reddidit nonis Novembris, quo die festus ejus dies in Calensi monasterio celebratur. Corpus ejus pro sororum desiderio triduo inhumatum, quarto die cum honore debito perunctum

balsamo, sepulcro mandatur: ubi varias aegrotantium infirmitates ad preces fidelium patratas fuisse tradit ejus temporis auctor anonymus, qui res ab ea gestas in litteras retulit. In peculiari de ea officio laudatur in primis ejus humilitas. Collectas, ut vocant, seu orationes ac praefationem, ad missam in ejus festo quondam recitari solitas, habes in Appendice ad tomum primum nostrorum Annalium. Post Bertilam solis nominibus notae sunt Calenses abbatissae Ermengardis, Clementia, & Alcelina, Sibylla, & Marfilia, cui Gisla successit, suo tempore commemoranda.

PRaeerat tum monasterio sancti Vincentii & sancti Germani prope Parisiorum urbem Thedelmarus abbas, Waldromeri superius a nobis laudati successor ab anno Childeberti regis octavo, quo anno Thedelmarus abbas ejus successor cellam Lemausum * suo monasterio asseruit in regio conventu, qui tunc in villa Carracciaco seu Carisiaco ad Iseram habitus est. Ad hunc conventum cum accessisset Thedelmarus, coram rege ejusque fidelibus illic residentibus exposuit, Gamonem quondam, & conjugem ejus Adalgudem, tunc Deo sacratam, instrumentis suis b monasterio sancti Vincentii vel domni Germani, ubi ipse preciosus dominus in corpore quiescit, sub opidum Parisius civitate constructo, ubi Thedelmarus ipse praerat, condonasse monasteriolum pagi Stampensis, nuncupatum Lemausum, cum omnibus rebus ad ipsum pertinentibus. Eidem conventui praesens aderat ipsius Adalgudis missus, Aigatheus nomine, qui, relectis praedictis instrumentis nihil opponendum habere se dixit, immo litteras donationis veras agnovit; consentitque, tam pro se, quam pro Adalgude, ut locus ille in possessionem monasterii sancti Germani transfirer. Assensit & Ghislemarus comes palatii, & per suam festucam praedicto monasterio Lemausum adjudicavit. Bepa, si bene lego, authenticum recognovit, datum mense Februarii, anno octavo, in editis male septimo, Childeberti regis, Carracciaco feliciter. Fortasse Adalgudis Deo sacrata erat in illo monasteriolo Lemauso, quod opidum est pagi Stampensis, ubi nihil modo possidet sancti Germani monasterium. Thedelmaro abbati successit Babo abbas, de quo inferius.

Hoc fere anno Ebbo seu Ebo regimen iniiit monasterii sancti Petri Senonensis. Is Tornodoro * Burgundiae castro oriundus, non minus virtutibus, quam parentum nobilitate clarus exitit. Egressus ex ephelis, post navatam litteris operam, Tornodorense pagi administrationem, quasi hereditario jure sibi debitam, coactus populi interpellatione cepit. Verum ad altiora vir sanctus divinitus vocabatur. Florebat tunc temporis in suburbio Senonensi monasterium sancti Petri, eique Viriboldus abbas sub sancta regula praesidebat jam inde a Chlodovei tertii anno quinto, ut superius observavimus ex charta Leotheriae ipsius Ebbonis sororis, non vero ejus decessor Aigihilenus, ut apud Clarium chronographum & apud anonymum sancti Ebbonis vitae scriptorem legitur. Admissus in monasterium novus tiro, brevi perfectissimi monachi numeros sic implevit, ut decedenti abbati Viriboldo universorum calculis suffectus sit. Non diu talem ac tantum rectorem apud se retinere potuerunt ejus loci monachi, nam paullo post, cum Senonensis metropolis sedes morte Goerici seu Gerici episcopi vacua esset, ejus locum abbas religiosissimus subire coactus est, regnante Childeberto. id quod probant litterae Ingoarae ejus sororis pro monasterio sancti Petri, suo loco referendae, quibus Ebbo jam episcopus subscribit anno primo Dagoberthi regis, ipsius Childeberti filii ac proximi successoris. De rebus ab Ebbone pontifice gestis nulla nobis notitia superest praeter id, quod de soluta per ipsum obsidione Senonensi postea referemus.

In Britannia majori res omnium indignissima commissa est in Wilfridum episcopum Eboracensem, qui tunc in Merciorum regno apud Ethelredum regem exsul manebat. Coacto apud Estrefeldam episcoporum coram Aldfrido rege concilio, cui Berthwaldus archiepiscopus praesidebat, legatis missis rogatus est Wilfridus sub fide publica interesse, promissione data, prisca contra eum edita statuta denuo ad examen revocatum iri. Ubi eo advenit vir sanctus, longe aliter causa vertit, nam adeo pristina sententia emendata non est, ut contra multo plura & graviora accusationum & altercationum capita ei objecta sint, conspirante rege, ab episcopis & quibusdam abbatibus, qui pacem ecclesiis restituere, avaritia & invidia stimulante, parum curabant, immo vero Theodori olim archiepiscopi judicio standum censebant. Ille vero eis rei indignitatem exprobravit: Qua fronte, inquiens, auderent statutis

ANN. CHR. 702.

ANN. CHR. 703. X. Lemausum S. Germano asseruit. a Lib. 18. n. 56. * Limours. b P. ibid.

XI. Ebbo abbas, tum episcopus Senonensis. * Tomerre.

XII. Wilfridi episcopi iterata vexatio.

AN. CHR.
703.

apostolicis Agathonis, Benedicti & Sergii sanctissimorum pontificum Theodori episcopi sibi infesti decretum praeferre, ipsique jam per duos & viginti annos vexato novas ciere rixas contra apostolicæ sedis auctoritatem? Interea unus e ministris regis Wilfrido clam suggestit, caveret fraudem & insidias, quæ ipsi struerentur: si adversariorum judicio acquiesceret, mox ipsum rebus omnibus, quas in Transhumbrensi regione, sive in episcopatu, sive in monasteriis, possidebat, privandum, & si quid in Merciorum regno acquisivisset, Cantuariensi resignandum archiepiscopo; ac demum, prolata damnationis sententia, eum episcopatus honore dejiciendum. Hinc cautior effectus, responsionem flagrantibus dixit, se archiepiscopi judicio staturum, modo ut sanctorum Patrum regulis consonum esset. Tum illi eum universis possessionibus privatum declarant, ita ut ne minimam quidem ei domunculam, vel in Transhumbrensi regione, vel in regno Merciorum, relinquerent. Hoc vero judicium adeo injustum & inhumanum cunctis visum est, ut vel ipsi ejus inimici illud horrerent, impium esse dicentes, virum circumpositis nationibus famosissimum, nullius capitalis criminis reum, bonis suis privari. Itaque de judicii atrocitate tantisper remittentes episcopi, censuerunt, ut monasterium Ripense, ab eo exstructum & dotatum, cum omnibus ad illud pertinentibus ei restitueretur, ea tamen conditione interposita, ut propriæ manus subscriptione promitteret, se quierum illic permanurum, nec inde umquam absque permisso regis egressurum, & nihil exerciturum sacerdotalis officii, immo gradum honoris episcopalis abdicaturum.

Quo audito, Wilfridus constanter & intrepide in hunc modum locutus est. Ergone me in hanc infelicitatis conditionem redigitis, ut me proprio ipse gladio confodiam? quid enim aliud agitis, dum subscriptionem propriæ damnationis a me exigitis? Annon absque ullo famæ offuscatione vitam transegi per annos totos quadraginta, qua episcopi vocabulo & honore, quamquam indignus, censeor? Ego ego ipse primus, post primos sancti Gregorii discipulos huc missos, Scoticæ propaginis virulenta germina extirpavi, totamque Transhumbrensi gentem ad catholicum pascha & legitimam tonsuram adduxi. Ego canonicam in ecclesiis modulationem institui, & monachorum vitam secundum regulam sancti Benedicti patris, quam nullus ante me in hanc Transhumbrensi regionem invexerat. Nunc vero ad id me compellere vultis, ut nullius conscius facinoris, damnationis sententiam in me proferam. Jam vero quod sanctum mihi habitum detrahere conati estis; sedem apostolicam appello, & illuc ad iudicium provoco vos omnes, quotquot dignitatis gradum me dejicere molimini: & tunc demum, si Romanis viris sapientissimis visum fuerit, ipse meæ damnationi consentiam. Ad hæc archiepiscopus & rex dixerunt, eum vel hoc ipso damnatione dignum, quod ipsorum iudicio Romanum prætulisset. Addebat rex, se facile eum vel vi adacturum ad subscribendum, si archiepiscopo luberet. At repugnarunt episcopi, quod is sub fide publica ad concilium accessisset. Ita dimissus Wilfridus, ad Ethelredum Merciorum regem reversus est: ejus vero adversarii excommunicationis sententiam in eum, omnesque ei adherentes protulerunt, quæ adeo rigide servata est, ut, si quispiam abbatum vel presbyterorum ei adherentium cibos benedixisset, alii eos, non secus atque idolothyum, projicerent, atque vasa ipsa, quibus illi uterentur, antequam lota essent, contingere dedignarentur.

Multos ex his, quos Wilfridus ipse discipulos erudierat, afflavit commovitque hæc procella, immo nec paucos ab ejus societate abduxit. quos ut in officio contineret, Aldhelmus abbas Maildunensis, gravem ad omnes scripsit epistolam, in qua describitur furibunda illa tempestatis perturbatio, quæ fundamenta ecclesiæ, sicut quoddam immenso terræ motu, concussit, cujus strepitus per diversa terrarum spatia, velut tonitruali fragore, longe lateque percipuit. Proinde omnes obsecrat supplex, ut ne hujus perturbationis turbine moveantur, etiam si cum suo præfule a patrio solo propelli, & ad transmarinas regiones exturbari oporteat, quippe omnia, quantumvis dura & atrocia, eis potius subeunda esse, quam a proprio antistite avelli, qui vos, inquit, ab ipso tirocinio rudimentorum, & a primæva teneræ ætatis infantia usque adultæ pubertatis florem nutriendo, docendo, castigando, provexit pietate, & quasi nutrix gerula, caritatis gremio fotos clementer amplexus est. Quid ergo de vobis dicetur, si pontificem, qui vos nutrit & extulit, in exilio solum dimiseritis? Hujus epistolæ prolixius fragmentum retulit Willelmus Malmesburienensis in prolixiori Wilfridi vita.

IN has redactus angustias sanctus antistes, jam septuagenarius Romam contendit, quod iter, transmissis oceano, pedibus confecit. Abiectus ad pedes Pontificis Johannis sexti, qui Sergio hujus sæculi initio successerat, suæ appellationis libellum porrigit, atque se venisse, non accusandi cujusvis gratia, sed sui ipsius purgandi, si quis contra se accusator insurgeret. Cum Bertwaldi archiepiscopi oratores advenissent, ex quibus unus tantum diaconus erat, ceteri ecclesiasticorum graduum expertes; convocata episcoporum & Romani cleri synodo, Johannes pontifex supplicem Wilfridi libellum recitari jussit, cujus hæc summa erat. Se episcopatu, monasteriis, omnibus denique facultatibus contra decreta summorum pontificum Agathonis aliorumque, privatum ac spoliatum accessisse ad apostolicam sedem, ut, si quis quidquam accusationis contra ipsum haberet, coram pontifice exponeret; paratum vero se esse subire qualem pontifex vellet sententiam. Sin nullius pensæ accusatio esset, rogare, ut, summorum pontificum Agathonis, Benedicti, ac Sergii decretis confirmatis, sibi ablata restituerentur, tam ea quæ in Merciorum regno ab Ethelredo rege aliisque acceperat, quam quæ in episcopatu Eboracensi antea possederat. Quod si forte Aldfrido regi durius videretur sibi Eboracensem episcopatum cum suis monasteriis restitui; saltem duo tantum monasteria, Ripense videlicet atque Hagustaldense, cum omnibus terris & possessionibus ad ea pertinentibus, concederentur. De cetero, se debitam venerationem, juxta sanctiones canonum, Berthwaldo archiepiscopo impensurum. His lectis, dimisso Wilfrido, introducti oratores Bertwaldi archiepiscopi, multiplices ac gravissimas in Wilfridum accusationes protulerunt, quibus auditis, dilata est in alteram diem utriusque partis cognitio ac dijudicatio. Præfinita igitur die accusatores & defensores adesse jussi. Illi hoc primum attulerunt accusationis caput, quod Wilfridus iudicia sancti episcopi Bertwaldi, totius Britannicæ primatis, in synodo episcoporum sancita contempsisset. Ad hæc Wilfridus: Immo vero, inquit, in frequenti synodo Britannicæ professus sum me in cunctis archiepiscopi iudicio ex animo obsequi paratum esse, ubi nihil statutis sanctorum patrum, canonicis definitionibus ac regulis, maxime vero Agathonis papæ, ejusque successorum decretis contrarium esset. Ceterum quod juramentum ejus rei absolutum & nulla conditione definitum exigere voluerint, fateor id negavi, quod nunquam antea a quoquam id extortum audiverim. Cum ad id nihil reponerent adversarii, tunc conferentes inter sese pontifex & episcopi, demum intulerunt: Ex præscripto canonum se habere, ut, quotiescumque clericis ab accusatoribus quadam crimina objiciuntur, si primum probare non potuerint, ad cetera jam non admittantur. Sed tamen pro reverentia, cum Bertwaldi archiepiscopi, tum ipsius Wilfridi, ejus causæ plenior cognitionem in aliud tempus visam esse remittendam. Verum, dato accusatoribus quatuor mensium spatio, habitisque ea maxime de causa septuaginta conciliabulis, cum illi nihil solidi attulissent; relectis omnibus, quæ in superioribus sub Agathone synodis in Wilfridi causâ jam definita fuerant, objurata accusatorum temeritate & impudentia, pontifex eum absolvit, purgatumque declaravit, approbatis insuper decretis, quæ Agatho papa, ejusque successores in ejus gratiam ediderant, qua de re epistolam scripsit ad Ethelredum & Aldfridum reges, Bertwaldo archiepiscopo mandans, ut synodum una cum Wilfrido celebraret: in qua Boscæ atque Johannis episcoporum, quorum alter Eboraci, alter Hagustaldi pro Wilfrido intrusi fuerant, causam dijudicarent: & si quidem inter sese convenissent, id ratum se habere pontifex dixit; si vero aliter accidisset, præcipere, ut ad sedem apostolicam una convenirent: ut ampliori concilio definiretur, quod ipsi definire non valuissent. Post tam favorem sententiam Wilfridus Romæ apud sedem apostolicam remanere nihilo minus cupiebat. Verum pontifici ac synodo visum est, ut in patriam remearet, ad solatium & levamen subditorum, amicorumque suorum.

Ille vero ad obediendum promptissimus, collectis sanctorum reliquiis cum variis ecclesiarum ornamentis, in Galliam contendit. In via, gravissimo infirmitatis languore correptus, equo primum, dein lectica vehitur, & ad civitatem Meldorum vix vivus deducitur, pæne exanimis, quod nihil cibi potusve quatrinduo percepisset. Forte in suburbano sanctæ Crucis monasterio, quod ejusmodi peregrinorum quoddam quasi diversorium erat, hospitatus est. Illic in somnis angelico recreatus viso

ANN. CHR.
704.
XIII.
Ejusdem iter
Romam, &
absolutio.XIV.
In reditu
Meldis aegrotat.

ANN. CHR.
704.

& oraculo, de futura incolumitate ac restitutione certior redditur, post quatuor annorum spatium denuo ab angelo visitandus. Rediret ergo, & ecclesiam in honorem sanctæ Mariæ virginis tandem vel unam extrueret. Mox quasi de gravi somno excitatus antistes, inter choros canentium & flentium, stupentibus cunctis, refedit: Ubi est, inquiens, Acca presbyter. cui statim cum gaudio advenienti, remotis arbitris, ea quæ sibi acciderant revelavit. Ille est Acca, postmodum episcopus Hagustaldensis, quem *beate memorie* episcopum, tametsi viventem, Stephanus Eddius vocat. Paucis deinde diebus elapsis, cum vires tantisper recreasset, coeptum iter persequens, navigio in Cantiam appulit: ubi cum Bertwaldo jam mitigato facile in gratiam rediit. Nec mirum, si ab Ethelredo olim rege Merciorum, jam dudum sibi addictissimo, humanissime acceptus est: cui cum statuta de se ab apostolica sede iudicia, pontificiis signata bullis ac sigillis, ostendisset; ille ne unius quidem litteræ apicem se prætermittendum, nec umquam contra facientibus consensurum asseruit; statimque Coenredum, quem pro se regem constituerat, ut idem faceret, adjuravit. Non sic affectus fuit Aldfridi regis animus. nam cum Ethelredi suasu Badwinum presbyterum & abbatem una cum magistro Alfrido seu Aluhfrido ad eum direxisset, facultatem sibi regis conveniendi, eique litteras apostolicas offerendi rogaturum; rex primo quidem nihil duri austerive respondit: sed altera die reversus dixit: Si ipsi pro se quidvis peterent, libenter pro ea, quam erga eos habebat, reverentia concessurum: de causâ vero Wilfridi se nihil de his, quæ antecessores ejus reges & archiepiscopus cum consiliariis suis censuerant, propter apostolicæ sedis scripta relaxaturum, cujus consilii postmodum valde ipsum pœnituit. nam paullo post in letalem morbum incidit: cujus causam, ut erat sapientissimus, mox intelligens, penitentia ductus confessus est, se in Wilfridum & in apostolicam sedem peccasse, professus, se, si ex illa infirmitate convalesceret, in omnibus iudicio apostolicæ sedis obtemperaturum: sin vero Deo volente obiret, futuro successori suo injunxit, ut cum Wilfrido episcopo, in animæ suæ remedium, concordiam integraret. cujus dicti testes Eddius profert Alfedam Streaneshalensem abbatissam, sapientissimam virginem, Oswii regis filiam, ipsiusque Aldfridi sororem, & Aedelburgam abbatissam, præter multos alios testes. Defuncto Aldfrido, nihilo cautior ejus successor Eadwulfus, nuntiis a Wilfrido missis pro antiqua humanitate sua respondit, nisi Wilfridus a regno ipsius intra sex dies discederet, nullum e fodalibus, qui sibi occurrerent, impune abiturum. Verum eo post duos menses expulso, regnavit ejus loco regius puer Ofredus, filius Aldfridi regis, qui sancto pontifici nostro quasi filius adoptivus factus est.

XV.
Ethelredus ex rege monachus.

Ad Ethelredum regem Merciorum quod attinet, jam ante Wilfridi reditum in Bardeneiense monasterium agri Lincolnensis se receperat: ubi, abjecto regali sceptro, monasticas vestes purpuræ, & religiosam tonsuram regio diademati prætulit. Hunc ejus secessus annum signat Bedæ epitome in hæc verba: *Anno septingentesimo-quarto Athilred, postquam triginta annos genti Merciorum præfuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit.* Eum porro monachum fuisse, cum Wilfridus ex urbe in Britanniam reversus est, non modo Beda testatur, sed etiam Stephanus Eddius: ubi Wilfridus Roma reversus accessisse dicitur ad Ethelredum regem, qui ante *regebat Merciorum populum, & Coenred post se regem constituerat.* Addit Beda^a, eum jam tum abbatem fuisse. quod Eddius non dicit, nec facile cum tempore ejus secessus conciliari potest, alias dicendum esset, Ethelredum anno septingentesimo quarto monachum factum, teste Beda, eodem ipso anno, aut proximo ineunte, quo scilicet Wilfridi ex Urbe reditus contigit, etiam abbatem fuisse. Idem rex Bardeneiense monasterium condidisse^b traditur, sancti Oswaldi regis corpore illustre: ubi ad trecentos monachos ante Danorum tempora existisse legimus. Tempus, quo Wilfridus ex urbe rediit, colligimus tum ex eo, quod apud Meldos ægrotanti intra quatuor annos mors prænuntiata est, quam anno septingentesimo nono accidisse constat: tum ex morte Aldfridi regis, brevi post ejus reditum subsæcra, quam Beda ceterique anno septingentesimo quinto reponunt. Aldfrido desponsata fuit Cuthburga, eo annuente monacha, tum abbatissa Winburnensis, de qua nobis agendum, postquam de Ina ejus fratre dixerimus.

XVI.
Reges monachi facti apud Anglos.

Multos Britannia insulæ reges septimo & octavo sæculo ad vitæ monasticæ asyllum se recepisse, & ex eo ad cælestis patriæ portum appulisse, ex antiquis monumentis discimus.

ANN. CHR.

discimus. Primus, ni fallor, viam aperuit Sigebertus^a rex orientalium Saxonum, qui, relicto regni negotiis, & cognato suo Egrico commendatis, in monasterium a se conditum secessit. Ejus exemplum secutus est Sebbi, ejusdem provincie subregulus, qui gravi tentatus morbo, admonuit^b conjugem, ut vel tunc divino seculi cultui ambo manciparent: statimque ab antistite Londoniensi *habitus religionis*, quem diu desideraverat, accepit. Tertius idem propositum exsecutus est Eutwinus, occidentalium Saxonum princeps, unus fortasse ex illis subregulis, qui post Cenwalchium annis circiter decem regnum gentis inter sese divisum tenuerunt, non alius forte quam Efcwinus, de quo apud Willelmum monachum Malmesburiensem. Is, ut in veteri apud Alcuinum epigrammate^c legimus, postquam imperium occidentalium Saxonum rite administrasset, tribus præclis totidemque triumphis illustris; & plurima ecclesiis ac monasteriis munera contulisset; mundum triumphans, monasticam primo vitam, dein cælos petiisse dicitur, regno in Ceadvallam transmissio. Huic filia fuit Bugga, inferius laudanda, quæ templum beate Mariæ struxisse in illo carmine perhibetur. Quintus Ethelredus ex rege Merciorum itidem monachus factus est, uti mox dicebamus. Quintus ac sextus Coenredus & Offa, Merciorum itidem reges, paullo post laudandi. Septimus Ina rex occidentalium Saxonum, de quo agendum in præfens. Octavus & nonus Ceolwulfus, & Eadbertus Northanibrorum reges, quos suis locis celebrabimus. Hic usurpare liceat id, quod Sugerius abbas occasione consimili dicit in libro de vita Ludovici sexti Francorum regis: *Videant qui monastice paupertati derogant, quomodo non solum archiepiscopi, sed & ipsi reges, transitoria vitam æternam præferentes, ad singularem monastici ordinis tutelam confugiunt.* Ad Inam venio.

704.
a Bedæ lib. 3. c. 18.
b Id. lib. 4. c. 11.

c Alcuin. epigr. 3.

Ceadwalle regi occidentalium Saxonum, Romæ, uti diximus, defuncto, successit Ina ex stirpe regia, nempe Cinegissi ex fratre Cuthbaldo pronepos, rebus domi, quam militiæ gestis non minus illustris. Argumento sunt leges ab ipso conditæ ad corrigendos popularium suorum mores, quæ hætenus existant, pars quidem apud Spelmannum, integræ apud Johannem Bromtonem. Has Bertwaldo Cantuar ensi archiepiscopo confirmandas misit per Bonifacium presbyterum ac monachum, postea futurum episcopum Moguntinum. Indicio sunt etiam ejus pietatis monasteria, regis sumptibus nobiliter ab eodem excitata: quorum præcipuum fuit Glastoniense seu Glasconienfe, consilio Aldhelmi abbatis hoc tempore ab eo instauratum potius quam primo extructum in quodam palustri loco, ut scilicet eo tenacius monachi supernis inhiarent, quo castigariis terrena haurirent, inquit Willelmus Malmesburienfis, qui de antiquitate ejusdem monasterii libellum scripsit, nondum editum. Ina itaque vetera Glastoniensis monasterii ædificia instauravit, vel potius ex venutis nova fecit, prædiis amplissimis locum dotavit, munivit privilegiis, quæ initio Monastici Anglicani legere licet. In uno eorum ait, Kentwinum regem, qui *Glastingie matrem sanctorum vocare solitus erat*, eam ab omni seculari & ecclesiastico obsequio immunem statuisse, & hanc privilegii dignitatem concessisse, ut habeant ejusdem loci fratres potestatem eligendi & constituendi sibi rectorem secundum regulam sancti Benedicti. Istud monasterium positum erat in pago Somersetenfi, multis viris piis ac sanctis illustre, qui in Monastico Anglicano recensentur. Ejus monasterii historiam post Willelmum scripsit Adamus Doverhamus, & post eum Johannes, ejusdem loci monachi: ex quibus Johannes hanc historiam usque ad sæculi quinti-decimi initium profecutus est.

XVII.
Ina regis facta & monachus.

Glastoniense monasterium ab eo excitatum.

Præter Glastoniense, Ina cum patre Cissa monasterium Abendonienfe in Berkenfi pago construxit ad Isim fluvium, qui Tami recepto Tamisum efficit. Addit Mattheus monachus Westmonasteriensis, & alii cum eo, eundem Inam Romæ scholam Anglorum ædificasse, in qua populares in fide catholica erudirentur, eidemque scholæ e singulis regni sui familiis singulos denarios annuo censu pendi communi decreto præcepisse. id quod postmodum Offa & Ethelwulfus Angliæ reges ratum habuerint non sine aliqua accessione. Denique Ina cum triginta & septem annis regnum tenuisset, & ipse relicto regno, ait Beda^d venerabilis, ac junioribus commendato, quod jam Ceadwalla fecerat, ad Imina beatorum apostolorum, Gregorio pontificatum tenente, profectus est, cupiens in vicinia sanctorum locorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiarius in cælis recipi mereretur. Ejus itineris occasionem Willelmus tribuit Ethelburgæ uxori, quæ cum crebro conjugem ad contentum hu-

Item Abendonienfe.

d Bedæ lib. 5. c. 24.

ANN. CHR.
704.

manarum rerum hortaretur, nec ille hortanti acquiesceret; astu vincere parat, regia villa fimo oppleta, in qua pridie regales sumtus Ina explicuerat: cujus rei occasione uxor breuem de fluxa rerum voluptate orationem ad eum fecit, eumque hoc paradigmate ad regni ac seculi contentum animavit. Ejus rei fides sit penes auctorem. Romæ monachum induit rex Ina, ut suo loco fusius exponemus, ipsaque Ethelburga ejus uxor in monasterium Berkingensè diocesis Londinensis ad Tamisum se recepit, ubi deinde abbatissa fuisse creditur, longe post Æthelburgam primam ejus loci abbatissam, cui Hildelita successit. Alia etiam fuit Æthelburga abbatissa, quæ morienti Aldfrido regi adfuisse, ejusque ob Wilfridum vexatum penitentis verba excepisse fertur, sed falso: tum quia hæc longe ferius saculo nuntium remisit: tum quia non in Northanibrorum regione, ubi Aldfridus decessit, sed in Westsaxonum regno degebat.

XVIII.
Cuthburga &
Coënburga
Winburnenses
abbatissa.
* Winburn-
minster.

Ina sorores habuit duas, Cuthburgam & Coënburgam. Cuthburga, Aldfrido Northanibrorum regi nupta, ab eo intacta impetravit, ut calibem vitam sectaretur. Itaque primum in Berkingensi monasterio sub Hildelita abbatissa monastico velo induta est: deinde Winburnæ * monasterium condidit, ibidemque placitam Deo vitam transegit. In condendo illo cœnobio adjuutores habuit Inam & Coënburgam, fratrem ac sororem, ibidemque abbatissæ munere functa est. Positum erat hoc monasterium in pago Dorcestrensi ad fluvium Winburniam, quem recentiores Stourum vocant, haud procul a castro Badburienfi, quæ regum Westsaxonum sedes erat. Ejus monasterii primordia referenda sunt ad hunc annum aut insequentem, uti colligitur ex eo, quod Aldhelmus, Schireburnensis antistes hoc posteriori anno creatus, proximo epistolam scripsit de libertate a se concessa monasteriis in sua diocesi constitutis, in quibus memorat Winburnensè, cui jam tum Cuthburga, regis Inæ germana, præfuisse dicitur.

Duplex eo in loco monasterium erat, teste Rudolfo in vita sancte Liobæ abbatissæ: unum clericorum seu monachorum; alterum feminarum. Ea vero lege utrumque monasterium ordinatum erat, ut neutrum eorum dispar sexus ingrederetur, exceptis solummodo presbyteris, qui in ecclesias feminarum ad agenda missarum tantum officia ingredi solebant. Feminarum vero quæcumque saculo renuntians earum consortio sociari vellet, numquam exitura intrabat, nisi causa rationabilis vel magnæ cuiusdam necessitatis id exigeret. Sanctimoniales illic quingentas idem auctor extitisse ait sub Tetta abbatissa, quæ Liobam ad sanctum Bonifacium ex eo loco in Germaniam direxit. Si de hoc monasterio, ut quidem videtur, in epistola, quæ inter Bonifacianas ordine quinquagesima secunda est, agitur, non tantum duplex, sed triplex Winburnæ monasterium erat, unum virorum, duo puellarum, quorum uni Cuthburga, alteri Coënburga ejus soror præfuit. Ejus epistolæ inscriptio hæc est: *Fratribus in Christo carissimis, Coëngisto & Ingeldo abbatibus, & singulariter Wiethberto presbytero, omnis congregatio trium monasteriorum, id est Aldhuni patris reverendissimi, & Cneuburgæ Christi famule, necnon & Coënburgæ abbatissarum, perennem atque insolubilem in Domino salutem.* Hac epistola gratias agunt illæ abbatissæ ob munera sibi transmissa, & ob communionem orationum sibi factam: & in fine Wiethbertum speciatim rogat Cneuburga, ut omnibus circumquaque amicis transmittat nomina sororum suarum defunctorum: quarum prima fuit, inquit, Coëngith soror mea germana; & Edlu, dum viveret, mater Etan, & Aldhuni quondam tui abbatis pro-pinqua: quarum utique ambarum fuit uno die depositio, id est idibus Septembris. Wiethbertus iste non alius est quam Wigbertus, is qui postea in Germaniam ad sanctum Bonifacium profectus, ejus socius prædicationis, ac demum Fritslariensis abbas factus est. Hic primum sub Aldhuno abbate monachus in Winburnensi virorum monasterio, tunc in Glastoniensi degebat sub Coëngisto abbate, cui partim superior epistola directa est. Cuthburgæ annus mortis incertus, dies pridie Kalendas Septembris, ejus cultu olim celebris in ecclesia maxime Sarisburiensi.

XIX.
S. Austrebertæ
abbatissæ
obitus.

Certior est annus obitus sanctæ Austrebertæ abbatissæ Pauliacensis in agro Rotomagensi, qui hoc anno videtur contigisse die dominica, iv. idus Februarii, quem diem ante sex dies ex divina revelatione didicerat. Morte imminente, convocatis sororibus, monita salutaria dedit, patientiam eis in primis inculcans & caritatis vinculum, asserens Christum in illorum non posse cordibus habitare, qui flamma invidiæ accensi, proximorum urerentur profectibus. Adveniente die dominica, ad ejus

ANN. CHR.
704.

transitum undique turmatim convenerunt sacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon utriusque sexus populi multitudo: quibus omnibus juxta sui ordinis dignitatem admonitis extremam salutem dixit. Percepto demum dominici corporis sacramento, sororibus suis iterum vale dixit, easque paucis hortata est, ut suarum admonitionum essent memores, & ne ceptum religionis iter desererent: de cetero se eas summo pastori Christo commendare. Universi ad hæc in lacrymas effusi: dum sanctorum nomina seriatim precibus subneckerent, hæc voces psallentium interrupit, dicens se videre copiosam sanctorum multitudinem, quorum nomina invocabantur: moxque felix illa anima, carne soluta, ad eorum consortium migravit. Sepulta est in basilica sancti Petri, ubi sacrum ejus corpus asservatum ad tempora Nortmannorum, quibus Galliam, sed maxime loca Ligeri & Sequanæ circumfusa, impune vastantibus, Pauliacenses virgines secum illud detulerunt primo in Marconnensè monasterium, ad Quantiam fluvium paullo infra Hestdinium castrum, ab ipsa, ut aiunt, structum. At cum nec illic ab iis incurfibus tutæ essent, ad opidum munitissimum Monasteriolum Ambianorum confugerunt: ubi, destructo a Nortmannis utroque parthenone, Pauliacensi & Marconnensi, sedem tandem fixerunt, eoque loci sub annum millesimum erexerunt cœnobium, sanctæ Austrebertæ nuncupatum: cujus partem reliquiarum possident Austrebertinæ Monasteriolenses, partem Audomaropolitana ecclesia, in qua corpus sanctæ virginis, sævientis Nortmannorum procella, servatum est. Sanctæ Austrebertæ gesta primus scripsit auctor anonymus, ejus fere æqualis, rogatu Juliae abbatissæ Pauliacensis, quæ Benedictæ primæ post Austrebertam Pauliacensi abbatissæ successit. Hæc sine dubio est Julia, aliis Juliana dicta; quam ex fervili genere ortam cum Benedicta in numerum sororum, quantumvis postulantem, admittere nollet, morbo gravissimo correpta, sed Austrebertæ sanata meritis, roganti tandem ac flagitanti hanc gratiam concedere compulsæ est. Pauliacensè monasterium in Caletis nunc redactum est in opidulum & in prioratum, cujus ecclesia sanctam Austrebertam patronam agnoscit. Gregorius^a Turonum antistes mentionem facit de alio Pauliacensi virorum monasterio, in quo sancti Saturnini reliquiæ positæ erant. Forte id intelligendum de Pauliaco * opido ad Ligerim, qui locus olim ad Floriacensè sancti Benedicti monasterium pertinebat, teste^b Adrevaldo. De hoc Pauliaco item agit Hericus monachus in libro de miraculis sancti Germani episcopi Autisiodorensis.

Pauliacensia
monasteria
duo.^a Greg. Tur.
de glor. mari.
c. 43.

* Pailly.

^b Adrevald.
de mirac. S.
Bened. c. 37.

Monasteriolum * Ambianorum, vulgo Monsteriolum ad mare, sic dictum est a monasterio primitus exiguo, quod in honorem beatæ Mariæ ac beati Petri apostolorum principis, regnante Theoderico, extruxerat sanctus Salvius, rexeratque, antequam ad episcopatum Ambianensem promoveretur. Post mortem ibidem sepultus, sancti Salvii de Monasteriolo nomen monasterio dedit. Locum hunc primum Bragum; deinde a sancti Salvii monasterio Monasteriolum dictum Hadrianus Valefius colligit ex testamento Anfegisi abbatis Fontanellensis, qui ad sanctum Salvium in Brago solidos decem legat. Aliud est sancti Salvii monasterium prope Valencianas, de quo inferius.

XX.
S. Salvii
monasterium.
* Montreuil.

Fontanellensè monasterium hoc anno regebat Bainus abbas, postea episcopus Taruennensis, qui inter pia opera quæ gessit abbas, corpora sanctorum Wandregisili abbatis, & Ansberti episcopi transtulisse traditur e basilica sancti Pauli apostoli in majorem sancti Petri ecclesiam. Quod de sancti Wlframni itidem translatione eodem tempore facta legitur in chronico Fontanellensi, serius factum est, cum nondum mortuus esset Wlframnus hoc anno, Childeberti regis decimo, quo anno hæc translatio facta est pridie kalendas Aprilis, & quidem feria secunda. Horum sanctorum corpora omnino illæsa, & sacerdotalibus induta vestibus reperta fuisse chronographus tradit. Idem Bainus tricesimo inde die corpus sancti Eremberti episcopi Tolosani ex inferiori loco basilicæ sancti Pauli, ubi sub arcubus humatum fuerat, transtulit eum in locum, ubi sanctus Wandregisilus primum jacuerat. Eodem anno rex Childebertus Bannagam insulam Fontanellæ tradidit, insuper villam Ad-Picum * cum adjacentiis suis, sitam in pago Pinciensi * infra Parisios super alveum Sequanæ. quæ donatio facta est hoc anno, decimo regni Childeberti, xiii. kalendas Novembris.

XXI.
S. Wandregisili
aliorumque
translatio.

* Le Pecq.

* de Poissy.

Postquam sanctus Bonitus, Arvernorum relicta ecclesia, in monasterio Insulæ barbaræ supra Lugdunum aliquamdiu substitisset; episcopo ejus urbis cum duce

XXII.
Bonitus in
Romam.

ANN. CHR.
704.

Burgundionum reconciliato, Romanum iter, quod animo conceperat, persecutus est, comitantibus Arivaldo abbate, & Adelphio levita, qui postea Magnilocensis monasterii rector exstitit. Cum ad cenobium Agaunense pervenisset, fratrum orationibus cum elemosyna haud parva se commendavit, quod etiam in aliis, quæ sibi obvia fuere, monasteriis fecit. Ab Ariperto Langobardorum rege humanissime acceptus, illi de Liutberto rege ejus amulo victoriam caelitus promeruit. Romæ non solum apostolorum limina frequentavit, sed etiam sanctorum circumquaque martyrum loca perlustrans, eorum sibi patrocinium incredibili devotione poposcit. Captivorum item non modica turba ab eo redempta, tantaque ejus in pauperes caritas fuit, ut nihil subsidii sibi reliquum fecerit. Lugdunum tandem reversus, ibidem ad mortem usque permansit.

ANN. CHR.
705.
X X I I I.
Sublacense
monasterium
instauratum.

ANNO insequente septingentesimo-quinto ineunte decessit Johannes papa V I. cui Johannes V I I. successit. Hic Sublacensis monasterii solitudinem, quæ ab annis circiter centum vasta erat, miseratus, abbatem illic ordinavit virum venerabilem, nomine Stephanum, qui totum monasterium restructit, ecclesiam amplificavit, ac picturis decoravit; denique quamdiu vixit, pro domo Dei strenue laboravit. Ejus successor in chronico ponitur Sergius abbas, qui Stephani papæ secundi pontificatu vixisse dicitur, nulla re gesta insignis. Ab eo hiatus esse videtur in catalogo abbatum usque ad Petrum abbatem, qui præfuit pontificatu Gregorii quarti, a quo Sublacum castrum sancto Benedicto obtinuit.

X X I V.
Heddo epif.
copo succedit
Aldhelmus &
Daniel.
a Beda lib. 5.
c. 19.

In Anglia, mortuo Aldfrido Northanimbri regni principio ad caelestem vitam migravit Heddius seu Hedda, occidentalium Saxonum antistes, vir bonus ac justus amplius quam a eruditus, teste Beda venerabili: tamen Willemus Malmesburienfis se ejus epistolas non indoctas legisse asserit. Eo defuncto, episcopatus illius provincie in duas parochias seu dioceses divisus est: quarum una, Wintoniensis scilicet, Danieli; altera Schireburnensis Aldhelmo abbati Maildunensi seu Malmesburienfi data est, qui ambo & in rebus ecclesiasticis, & in scientia scripturarum non mediocriter instructi erant.

Aldhelmi li-
ber de virgini-
tate.

Aldhelmus initio sui episcopatus, cum ad pontificale, ut ipse vocat, conciliabulum una cum sodalibus suis proficisceretur, ad Berkingense agri Londoniensis virginum cenobium divertit, cui tunc Hildelita venerabilis abbatissa præerat; ejusque rogatu liberum de virginitate scribendum suscepit, quem exemplo Sedulii & prosa oratione, & metro composuit. Eximium hoc opus vocat Beda, quamquam salebroso & inculto stilo compositum. Metricus liber scriptus ad Maximam abbatissam: *prosa inscripta reverendissimis Christi virginibus, Hildilithæ, regularis disciplinae & monasticae conversationis magistrae; simulque Justinae ac Cutburge, necnon Osburgi contribulibus suis; a quo necessitudinum nexibus conglutinatae sibi Alfgida, ac Scholastica, Hildburga, & Ferrigida, Eulalie ac Tecla, rumore sanctitatis concorditer ecclesiam ornantibus.* Et in fine præfationis: *Valete, inquit, o flores ecclesie, sorores, monastica alumne, scholasticae, Christi margarite, paradisi gemmae, & caelestis patriæ participes.* In utroque opere, sanctum Benedictum in primis ob scriptam monachorum regulam laudat primos inter confessorum, ante quosdam etiam martyres, nulla sancti Aequitii mentione facta, cujus tamen integritatem Gregorius Magnus prædicat. In prosæ capite quarto maxime præstringit superbas virgines, quæ tumido elationis supercilio inflatæ, de sola carnis integritate gloriantur, seseque periculoso naufragio, grassante diræ tempestatis turbine, velut inter scyllam & baratrum voraginis, committunt, unde capite octavo necessarium esse ait, ut veram & non frivolum delicatæ virginitatis gloriam *humilitatis cautela* tumentur. Quæ sane cautela longe contraria est perniciosæ illi securitati ac confidentiæ, quam Willemus Malmesburienfis, ex falsis haud dubie narratiunculis, Aldhelmo viro sanctissimo, & in rebus spiritualibus, teste Beda, instructissimo, perperam imputat. Sanè quam studiose virginitatem coluerit vir sanctus, ex duobus libris de ea scriptis satis superque intelligitur: quam caute, mox allata testimonia probant.

X X V.
Berkingense
monasterii ini-
tia & incre-
menta.
b Beda lib. 4.
c. 6.

Berkingense monasterium, cui Hildelita præerat, in regione orientalium Saxonum ad Tamisum conderat b Erkonwaldus, priusquam factus esset episcopus Londoniensis, in gratiam Æthilburgæ sororis suæ; alterumque sibi extruxerat in regione Suthereicæ ad Tamisum item fluvium in Ceoroti-insula: utrumque regulari-

ANN. CHR.
705.

bus disciplinis optime institutum. Tempus conditi Berkingensis monasterii colligimus ex pestilentia, quæ accidit anno incarnationis sexcentesimo sexagesimo-quarto, qua ingruente pars illa monasterii, qua viri continebantur, (nam monasterium pro more duplex erat) correpta est, testante Beda a venerabili. Accepto monasterii regimine Æthilburga seu Edilburga ita se in omnibus, tum episcopo fratri suo recte vivendo, tum sibi subditis optime regendo & consulendo, probabilem præstitit, ut ejus merita Deus miraculis declaraverit, quæ Beda b ipse commemorat. Demum gravi ac diuturno per novem annos tentata morbo, tam patienter se gessit, ut morienti caelestis regni aditus patuerit. Hanc excepit devota Deo famula Hildelita, quæ multis annis cenobium magna cum pietate ac prudentia rexit. Hæc ossa famulorum, famularumque Christi e communi cœmeterio, propter angustiam loci, in ecclesiam beatæ Dei genitricis transtulit, ubi multas virtutes divinitus editas fuisse Beda testis est. Pervenit ad extremam senectutem, jamque e vivis excesserat, cum sanctus Bonifacius epistolam vicesimam-primam scripsit ad Eadburgam abbatissam, hoc est ante annum septingentesimum sextum-decimum. Hac in epistola Bonifacius ait, se nonnullas visiones de quodam redivivo, qui nuper in monasterio Milburgæ abbatissæ, scilicet Wenlocensi, mortuus revixerat, veneranda abbatissa Hildelida referente didicisse, quas illa sibi tribusque simul religiosis fratribus exposuerat. Ejus memoria quibusdam antiquis fastis VIII. kalendas Aprilis consignatur.

a *Ibid.* c. 7.b *Ibid.*Post Æthil-
burgam Hilde-
lita abbatissa.

Admonemur hoc loco inquirere quam sit illa Eadburga abbatissa, cui Bonifacius hanc epistolam scribit. Non assentior Eduardo Maiheuvio, duas distinguenti Eadburgas abbatissas Tanetenensis monasterii, unam Ethelberti Cantiorum regis filiam sæculo septimo, alteram regio etiam sanguine ortam sæculo octavo. Nulla siquidem Ethelberti regis filia præfuit Taneteni monasterio, quod Domnena seu Ermenburga, ex Ermenredo Ethelberti regis nepote progenita, sub annum sexcentisimum septuagesimum-secundum extruxit, eique præposuit filiam Mildredam, cui Eadburga successit, mortua anno septingentesimo quinquagesimo-primo, ut ex chronico Willelmi Thorni discimus, ubi beata Edburt & Edburga promiscue appellatur. Hæc videtur esse Eadburga, haud dubie Tanetenensis, ad quam complures existant c Bonifacii epistolæ, quarum inferius mentio recurrit.

X X V I.
Eadburga ab-
batissa.c Bonifac.
ep. 7. 13. 14.

Non eadem videtur Heaburg, alio nomine Buggan seu Bugga appellata, celebrata etiam in epistolis Bonifacianis. Hæc Bugga filia fuit Eangythæ abbatissæ, ut constat ex epistola tricesima-octava, cujus hæc inscriptio: *Venerabili Vvinsfritho, cognomento Bonifacio, Eangythæ indigna ancilla ancillarum Dei, & nomine abbatissæ sine merito functa; & unica ejus filia Heaburg, cognomento Bugge.* Ea in epistola Eangythæ commemorat injurias, quas a rege, regina, episcopis & præfectis cum tota sua familia patiebatur; consulitque Bonifacium de Romana peregrinatione, quam ipsa cum consilio Walæ abbatissæ meditabatur. Buggæ respondet Bonifacius epistola vicesima, eique Romanam professionem permittit, si propter sæculares in propria patria libertatem quietæ mentis habere non possit. Id consilii exsecuta est Bugga, testante Ethelberto Cantii rege in Bonifaciana epistola quadragesima ad ipsum Bonifacium. Ante paucos annos, inquit, venerabilis abbatissa Bugge, postquam Romanæ urbis loca sacratissima, orationis videlicet obtentu, adierat, & exinde huc rursus remeando ad propriam pervenit patriam, & ad monasterium sanctimonialium feminarum, quod antea sub jure ecclesiastico bene regebat; statim cum venissem rogatus ad ejus collegium, inter alia desiderabilia hæc vel maxime auditui nostro inculcare curavit, quod dedisses ei licentiam familiariter loqui de rebus scilicet sibi necessariis, apud tuam affabilem, amabilemque sanctitatem, dum ambo videlicet Romæ essetis, & limina beatorum apostolorum frequenter visitando terere non superdidissetis. Demum continuo intulit, quod diligenter paternitatem tuam similiter pro me supplicibus obnoxio compellere curaret, utpote consanguinitate propinquitatis nostræ admonita: quatenus sicut illa meruit penitius salutaribus imbui præceptis, & orationum tuarum benedictione confirmari; ita & ego quoque, quamvis absens & ignotus corporali præsentia, tamen, ut spiritu præsens, hoc eodem munere mihi necessario a tua solita beneficentia ditarer. Ex hac epistola intelligitur, Buggam consanguinitate conjunctam fuisse Ethelberto regi, de quo forte conquereretur Eangythæ abbatissa, quod injurias a rege pateretur: qui postea in concordiam redierit cum Bugga Eangythæ filia, ab ea demum sancto Bonifacio commendatus.

X X V I I.
Alia ab
Heaburga seu
Bugga abba-
tissa.

ANN. CHR.
705.

Degebant porro eo in loco, ubi eas angebat paupertas & penuria rerum temporarium, & angustia cœspitii ruris sui. quod de Tanetenſi monaſterio intelligendum non puto, cui nulla tunc temporis Eangitha præfuit. Eangyth in ſuperiori epiſtola de propinquis ſuis ita loquitur. *Non habemus filium, neque fratrem, patrem aut patrum, niſi tantum unicam filiam*, nempe Buggam, *penitus deſtitutam omnibus caris in hoc ſeculo, præter unam tantum ſororem ejus, & matrem valde vetulam, & filium fratris carum, & illum valde infelicem propter nos abſque ipſius meritis; & quia rex noſter ejus gentem multum exoſam habet*. Si Bugga filia Eangithæ eadem eſt, ut quidem videtur, cum Bugge abbatiffa, quæ laudatur in carmine^a cujuſdam anonymi Alcuino ſuperioris, ac proinde ſub Alcuini nomine perperam edito, hæc patrem habebat Eutwinum regem occidentalium Saxonum, cui Ceadwalla ſucceſſit. Ex eodem carmine conſtat, Buggam ſtruxiſſe templum in honorem beatæ Mariæ, quod tamen de Tanetenſi beatiffimæ Virginis a Domnena condito intelligi non potelt. Et quidem Eadburga Taneti eccleſiam ædificavit, ſed in honorem principis apoſtolorum. Exiſtat Buggæ epiſtola ad Bonifacium tantum præſbyterum triceſima-quinta inter Bonifacianas, qua ei de fauſto ejus Romano itinere, & de Radbodi Friſiorum ducis interitu gratulatur. quo tempore Bugga nondum ſe dicit abbatiffam, ſed vilem vernaculam. Hæc jam provectæ erat ætatis, cum Bonifacius ei ſcribit epiſtolam ſecundam, quæ poſterior eſt viceſima, in qua de Romano Buggæ itinere agitur, eaque vocatur in titulo abbatiffa.

XXVIII.
Item ab Eg-
burga abbatiffa.

Ab utraque, id eſt a Bugga & ab Eadburga abbatiffis, diſtinguenda eſt Egburga, cujuſ epiſtola, inter Bonifacianas centeſima prima, ita inſcribitur: *Abbati ſancto, veroque amico, jure ac merito honorando, divine ſanctimonie & religionis gratia repleto Wvinfredo Egburg, ultima diſcipulorum ſeu diſcipularum tuarum*. Bonifacium abbatem vocat, utpote ducem & anteſignanum monachorum, qui ad Germaniæ converſionem profecti fuerant. In hæc epiſtola Egburga germanum ſuum, nomine Offerem, mortuum luget; ſororem ſuam Wecburgam a ſe divullam, *quam nunc, ut audio, inquit, Romanus carcer includit: ſed amor Chriſti, qui in ejus pectore viruit, floruitque, omnibus vinculis fortior eſt*. In fine Bonifacium rogat, ut ſibi aliquod ſolacium vel ex reliquijs ſanctis, vel per ſcripta ſuæ beatitudinis tribuat, ut in illis eum ſemper quodam modo præſentem habeat. Hæc anticipato dicenda viſa ſunt ad vitandam eorumdem aut conſimilium nominum confuſionem: maxime quod Baronius Eadburgam eandem cum Bugga eſſe exiſtimavit. Nunc ad ordinem redeo.

XXIX.
Bertwaldus
concordiam
init cum Wil-
frido in ſynodo
Niddeniſi.

Mortuo Aldfrido rege Northanimbrorum, & poſt duos ab eo meſes Eadwiffo ejus ſucceſſore, regnavit Ofredus, cujuſ anno primo Bertwaldus Cantuarienſis antiſtes, pacem cum Wilfrido epiſcopo reformaturus, ſynodum convocavit, in qua perpetua cum eo concordia, præſente Ofredo rege, ſanciretur, ac Wilfridus in ſedem ſuam Eboracenſem reſtitueretur. Itaque Bertwaldus totius Britanniæ primas ab aſtro veniens, unaque Ofredus rex cum principibus ſuis, treſque ejus regni epiſcopi cum abbatibus, necnon venerabili Ælſteda Streaneſhalenſi abbatiffa, in unum locum juxta fluvium *Nid* convenerunt, eodemque Wilfridus advenit. Conſidentibus in unum rege & epiſcopis, Bertwaldus ita exorſus eſt. Oremus Dominum Deum noſtrum, ut pacem & concordiam animis noſtris per Spiritum-ſanctum infundat, tum ſubdidit haberi ſcripta ſedis apoſtolice a Wilfrido allata, quæ publice recitari oporteret. Poſt lectionem, cunctis ſilentibus Berechtfridus, ſecundus a rege princeps, ab archiepiſcopo brevem totius negotii interpretationem petiit. Reſpondit archiepiſcopus, rem in eo poſitam eſſe, ut ex auctoritate ſedis apoſtolice præſules eccleſiarum ejus provinciæ in ſua præſentia cum Wilfrido reconciliarentur, eique parochia, quæ in duas partes diviſa fuerat, integra reſtituatur. Sin contra tenderent epiſcopi, aut quivis alii; ſimul ad apoſtolicam ſedem pergant, ibique majori concilio dijudicentur. Quod ſi quis neutrum exſequi vellet, ſciret ſe, ſi rex ſit aut læicus, corporis & ſanguinis Chriſti communionem privatum: ſi vero epiſcopus aut præſbyter, omni gradu eccleſiaſtica dignitatis dejectum. Ad hæc epiſcopi reſponderunt, nefas eſſe immutare, quod dudum Theodorus archiepiſcopus ab apoſtolica ſede miſſus, & Egfridus rex cenſuerant, & poſtea ſynodus Eſtrefeldenſis comprobaverat. His auditis, Ælſteda abbatiffa aſſeruit, ſe præſente Aldfridum morti proximum facti pœnituiſſe, & voto facto promiſiſſe, ſe, ſi convaleſceret, ſedis apoſtolice judicio obtemperaturum: ſi vero mori contingeret, a ſucceſſore ſuo

ANN. CHR.
705.

petere, ut hoc pro animæ ipſius ſalute emendaret. Tum Berechtfridus ait, hanc eſſe regis ac principum ejus voluntatem, ut præceptis ſedis apoſtolice obtemperetur: quemadmodum ipſi in pugna Bebbanburgenſi Deo promiſerant ſe facturos, ſi victores exſtitiſſent. Tandem inter omnes convenit, ut opima duo cœnobია, Ripenſe & Haguſtaldenſe, cum univerſis redditibus ſuis, Wilfrido reſtituerentur. Sicque poſt mutua epiſcoporum oſcula, conventus ſolutus eſt. Hic tandem finis fuit diutina illius & obſtinate altercationis ac diſcordiæ, quæ annos amplius viginti-quinque duravit. Occaſionem præbuit Wilfridi magna opum affluentia in duobus a ſe conditis monaſterijs, Ripenſi & Haguſtaldenſi, atque epiſcopatus Eboracenſis amplitudinem invidiam faceſcebat. Unde Eboracenſis parochia in tres ſciſſa eſt, quarum una ſedes Eboraci, altera Haguſtaldæ, tertia Lindiſfarnæ inſtituta, obluſtante Wilfrido. Erunt fortæſſe qui exiſtiment, Wilfridum conſultius facturum fuiſſe, ſi huic diviſioni citius acquieviſſet. Verum id contra fas actum fuiſſe non modo ſedis apoſtolice judicium, ſed Theodori archiepiſcopi & Aldfridi regis, ſera licet, pœnitentia fatiſ ſuperque teſtatur.

Hoc fere tempore habita eſt altera ſynodus in provincia occidentalium Saxonum, inconſulto Bertwaldo archiepiſcopo, cujuſ rei excuſandæ cauſa Bonifacius ad eum miſſus eſt. Ubi locus nos admonet, ut de primis factis viri hujus celeberrimi, quem ſuum apoſtolum agnoſcit Germania, diſſeramus. Bonifacius Anglo-ſaxo, in provincia occidentalium Saxonum, non in Hibernia natus eſt. Certe Angliſ editum probat Wandelbertus, & Bonifacius ipſe ſe *in tranſmarina Saxonia natum & nutritum* fuiſſe teſtatur. Nobili proſapia oriundum prædicat anonymus vitæ ſcriptor: ſed tamen nihil de ejus parentibus propinquiſve ab antiquis traditum accepimus, præterquam de Leobgita ſeu Lioba ſanctimoniali, ab ipſo in Germaniam evocata, quæ affinitate ei conjuncta erat. Vix dum annum quintum attingerat, cum de monaſtica vitæ inſtituto magis ſerio, quam ea ætas ferebat, cogitare cœpit, de rebus cœleſtibus & ad ſalutem conducentibus præſbyteros & clericos, immo & laicos, ſi quando ad villam monaſticae deſiderium, quo magis repugnabat pater, qui eum plus ceteris liberis diligebat. Sed eo tandem ob gravem morbum ſibi inſiſtente, ductus eſt puer ad monaſterium Adeſcancaſtrum, cui venerabilis Wolfardus abbas præerat; Deoque oblatuſ, ſicut regularis norma docet. Erat in puero vix ſeptenni mirus ſciendi ac diſcendi ardor; ejuſque rei gratia directuſ eſt ad Nutſcellenſe monaſterium ſub Winberchti abbatis ſanctiſſimi diſciplina. Ita vero litteris applicabat animum adoleſcens, ut nihil de ſtatis vigiliarum & orationum officijs remitteret, ſimulque labore quotidiano corpus exerceret ſecundum beatiffimi patris Benedicti inſtitutionem. Brevi ex diſcipulo magiſter alijs erudiendis & ad pietatem informandis idoneus & aptuſ fuit. tametſi prædicandi officium uſurpare noluit ante annum ætatis triceſimum, quo ad ſacerdotii gradum promotuſ eſt. Tunc regnabat apud occidentales Saxones Ina, cujuſ tempore exorta quædam inter ſubditos ſeditio epiſcopos in unum convenire cœgit, ut naſcenti malo occurreretur. Sed ne id abſque ſuo aſſenſu factum Bertwaldus Cantuariæ antiſtes factum quereretur, totius ſynodi communi conſilio ad factum purgandum Bonifacius, recens ordinatuſ præſbyter, eligitur; deductuſque in conſpectum regis ac ſynodi a Winberchto abbate ſuo, ſimulque a Wintra Diſſelburgenſis, atque a Beerwaldo Glaſtonienſis monaſterii rectoribus, alijsque. Accepta hac provincia, Cantuariam profectuſ, impoſitum ſibi munus feliciter exſecutuſ eſt. Id accidit non ante hunc annum, quo Hemgiſſo Glaſtonienſi abbati mortuo^a Bertwaldus ſeu Beerwaldus ſubrogatuſ eſt.

XXIX.
Winſtidi ſeu
Bonifacii An-
gli prima geſta.^a Monaſtit.
Anglic. p. 13.

Anno ſubſequenti, qui Childeberti Francorum regis duodecimuſ erat, idem princeps Solemii villam pagi^{*} Fanomartenſis, ad fluvium Salam, ſancti Dionyſii Pariſiaco conceſſit monaſterio, cui tunc non Chillardus, ut in editis, ſed Chaino abbas præerat. Blatcharius referendariuſ juſſuſ ſubſcribit huic præcepto, quod datum eſt duodecima die Martii, anno regni Childeberti duodecimo, apud Marmaccas^{*} villam regiam ad Iſeram in agro Noviomeniſi ſupra Compendium. De hac Solemii donatione poſtea liſ interceſſit, ob oratorium ſanctæ Crucis, quod Hormundus abbas Marilegienſis ſeu Maricolenſis contra Fulradum abbatem Dionyſia-

ANN. CHR.
706.XXXI.
Childeberti
diploma de So-
lemio pro S.
Dionyſo.
^{*} Fanom.
^{*} Marmaccas.

ANN. CHR.
706.
* La Selle.

num repetebat. In actis sancti Ansberti agitur de hac villa Solemio, quæ ponitur *super fluvium Sale*, * in pago *Hagnau*: ubi sanctus Ansbertus paralyticam curavit. Sala fluvius a Castello-Cameracensium decurrens, dein Solemium & Hasprum præterfluens, in Scaldim paullo supra Dononium delabitur.

XXXII.
Aliud pro ab-
bata S. Sergii.

Exstat ejusdem Childeberti præceptum, quod obtinuit Theodebertus abbas pro *monasterio sancti Sergii & domni Medardi episcopi, in suburbio Andecavis urbis constructo*, de quibusdam villis ad idem monasterium pertinentibus: quo præcepto Childebertus confirmat tale beneficium, a bonæ memoriæ avo suo Chlodoveo & genitore Theoderico concessum, ut nullus iudex publicus in ipsas villas seu curtes ad quidquam exigendum accedat, dummodo quamdam *inferendam* seu redhibitio-nem annuam abbas eius loci per se, vel per missos suos annis singulis in *sacellum pu-blicum*, seu thesaurum, ut vocant, regium, afferat, hoc est *solidos sex inferendales*, & alios *sex de remissaria auri pagensis*. Deest clausula cum notis chronicis in illo præcepto. Hoc monasterium in diplomate Caroli regis apud Sancta-Marthanos vocatur *abbatia sancti Sergii seu sancti Godeberti confessoris, cujus corpus ibi requiescere dicitur*. Is est sanctus Godebertus Andecavorum episcopus, qui sancto Magnobodo successit, nunc sanctorum Sergii & Bacchi monasterium appellatur.

XXXIII.
Pippini do-
natio Epterna-
co facta.

Nec prætermittenda hoc loco, tamen hæc minutiora sunt, donatio Epternacensi monasterio ipso anno a Pippino præfecto palatii, ejusque conjugæ Plectrude, quæ filia Hugoberti dicitur, facta in hæc verba: *Donamus monasterio in loco, qui cognomen gerit Epternacum, pagoque Bedensi ad Suram amnem constructo, cui virum strenuum & Dei cultorem apostolicum Villibrordum episcopum cum turba monachorum imposuimus, illud Epternaci dimidium, quod Theodhardus quondam dux ibidem obtinuit, & postea filius ejus Theodhardus nobis quondam tradidit, iis tamen facultati-bus exceptis, quas Irmina in ipso Epternaco possedit. Actum Gaimundis tertio idus Maias, regni Domini nostri Childeberti anno duodecimo*. Apud Gaimundas * seu Ga-mundias ad Saram * & Blefa * confluentes constructum est monasterium, de quo alias.

* Gnemund.
* Sar.
* Bleiff.

XXXIV.
Beregifus
abbas, auctor
monasterii An-
daginensis.

Sub idem tempus Andaginense monasterium condi ceptum, quod a translato istuc sancti Hucberti Tungrensis episcopi corpore cognomen accepit. Positum est in Arduennæ saltu ad amnem Andaginam, a quo primum loco nomen inditum est. Monasterii auctor & abbas primus fuit sanctus Beregifus, ortus ex vico, qui vocatur Spongus, in Condrusto * pago Austrasiorum, parentibus obscuris, cujus pater ignotus, mater Berilla nuncupata. In Hasbaniensi monasterio sancti Trudonis *sub religionis habitu* educatus, & litteris eruditus, tandem ad sacerdotii gradum subli-matus est. Andaginum a Pippino Plectrudis interventu adeptus, eo loci monaste-rium statuit, basilicam beati Petri apostolorum principis nomine ac reliquiis conse-crata, eamque clericis *canonico ordine militantibus* tradidisse, ipseque pater in eodem habitu sociatus fuisse dicitur. Ejus depositio colitur VI. nonas Octobris. Hæc ex anonymo Andaginenfi monacho, qui libellum de ejus vita composuit anno secundo Ortonis, filii Henrici Saxonum sive Austrasiorum regis, qui est ab incarnatione Do-mini nongentesimus tricesimus-septimus, uti auctor ipse tempus signavit. Conqueri-tur in prologo, quod scriptorum ignavia res a Beregifo gestæ in tenebris eoque la-tuerint. Id vero operis ait se suscepisse flagitantibus fratribus suis, & quæ refert di-dicisse potissimum a senioribus monachis, Orberto, Wilberto & Beregrinno. Primo tempus præmittit, quo vixit Beregifus, nempe sub Pippino majore-domus Franciæ, cujus capellanus fuisse dicitur. Deinde in archivo chartam a se repertam dicit, ei-dem Beregifo datam a quodam illius temporis comite, nomine Grimberto, quasdam vineas apud Treviros eidem largiente anno quinto Theoderici regis, quod ille de Theoderico Chlodovei junioris filio, ego vero de Theoderico Calensi interpretan-dum puto. Certe anno quinto Theoderici prioris vix dum Trudo monasterium Sar-chinense, in quo educatus traditur Beregifus, extruxerat. Quod anonymus ait, Andaginense monasterium primo clericorum fuisse, auctoritatem habet a Jona epis-copo in libello de translatione sancti Hucberti in monasterium Andaginense, testan-te, *cellam Andagium olim inhabitatoribus habitus canonici floruisse*. Cum hæc cella pane ad nihilum redacta fuisset, eam Waltcandus Leodicensis episcopus restituit anno Domini octingentesimo septimo-decimo, ac monachis nostris concessit, & paullo post corpus sancti Hucberti illuc transferri curavit.

In

IN annum septingentesimum-septimum incidit obitus sancti Hildulfi ex-episcopo re-ctoris Mediani-monasterii, si verus est calculus anonymi Vallis-Galilææ monachi in libro de vita sancti Deodati episcopi, qui jam pridem mortuus Hildulfo ejus obi-tus diem prænuntiasse traditur. Hildulfo, hoc nuntio accepto, monasterii sui ab-batem Raimbertum designavit; Marcinannum vero Vallis-Galilææ, cujus curam ac providentiam Deodatus moriens ipsi commiserat. Hæc amborum monasteriorum societas ac necessitudo continua fuit sub Raimberto & Marcinanno, qui acceptam a sanctissimis magistris confederationem adeo non imminuerunt, ut contra multum auxerint, atque hereditaria quadam lege ad posteros transmiserint. Id ex breviriis & diptychis domesticis colligit anonymus, in quibus nomina fratrum utriusque mo-nasterii, tam vivorum, quam defunctorum, diligenter adnotata & altaribus super-posita, ad suum usque tempus conservabantur: pro quibus, inquit, in missarum sol-lemniis verissime dicebatur, quod in libris sacramentorum passim reperitur: *Et quo-rum nomina super sanctum altare tuum scripta adesse videntur*. Hinc consuetudo apud utrosque diu inolevit, ut semel quotannis utriusque loci monachi se se alternis invi-serent, magistrorum suorum tunicas præferentes; deinde ipsa eorundem sanctorum corpora, posteaquam e tumultis elata fuerunt. Marcinannus abbas vixit ad princi-patum Childerici, ultimi Meroveadam regis, a quo totius Vallis-Galilææ monaste-rii descriptionem seu recensionem, Aquilgrani regia auctoritate roboratam, obti-nuit. Hæc ex prædicto anonymo, cujus libellum Leo papa nonus in frequenti epis-coporum synodo Romæ approbavit anno ab incarnatione Domini millesimo quadra-gesimo-nono, pontificatus sui primo, decrevitque ut in ecclesia legeretur. Hinc acta illa Petro Damiani nota, qui eorum exempla proponit in opusculo decimo-nono.

Paullo accuratius anonymus alter, Mediani-monasterii cenobita, de sancti Hil-dulfi extremis factis scribit. Hujus monasterii curam & regimen vir sanctus, ut to-tus divinis rebus vacaret, rejecerat in Leutbaldum abbatem: cujus tempore Hagio vir illustris, qui & Hariulfus dictus, *Bereheim* nobilis prædii maximam partem beato Petro contulit. Leutbaldo mortuo, anxia fratrum congregatio de idoneo succes-sore, Hildulfo magnopere obtestatur, hanc ut ipse in se sarcinam suscipere ne gra-varetur. Flagitantibus hanc gratiam negare haud potuit vir sanctus, isque abbatibus munere per tres annos strenue perfunctus est. Per id tempus vir quidam inter pro-ceres illustris, Theudoaldus nomine, una cum Abbone filio suo naturali, spreto sæculi illecebris, uxore consentiente ac sanctimoniali facta, sancti Hildulfi discipli-næ se subdidit, atque monasterio jam dicti prædii basilicam, perpetuæ virginis Mariæ dicatam honori, cum suis redditibus tribuit. Non multo post vir Dei febre corre-ptus, lugentibus fratribus pacem imprecatus, supremum obiit diem v. idus Julii, & quidem hoc anno, uti etiam hic anonymus notat. Idem auctor ait, post sancti Hildulfi transitum, Regimbertum, quem Deodati vitæ scriptor Raimbertum vocat, concordi voto fratrum electum fuisse abbatem, eoque munere defunctum sub regi-bus Theoderico atque Childerico juniore, & sub Pippino filio Caroli ducis, multis editis actis, quæ auctor ille prætermittit. Richerius monachus in chronico Seno-niensi tradit, Hildulfi sacra membra in oratorio sancti Gregorii pone altare in tum-ba lapidea cum summo honore sepulta jacuisse, donec in novum, quod ipse constru-xerat, monasterium transferrentur. Ejus reliquiæ hætenus asservantur in antiqua theca, facta, ut videtur, tempore Adelberti * abbatis, qui corpus sancti Hildulfi, adhuc faxea tumba inclusum, cum magno apparatu levavit, & in scrinio ligneo col-locauit, quod postea argento tectum est. In illa theca expressæ sunt imagines tum sancti Hildulfi Odiliæ virginis lumen restituentis, tum ipsiusmet Hildulfi & Erardi episcoporum eandem baptizantium: tum amborum quamdam ecclesiam dedicantium: ad hæc regis, haud dubie Childerici, Hildulfo episcopo pedum pastorale of-ferentis, adstante præter monachum homine laico, qui videtur esse dux Athicus; denique ejusdem Hildulfi Erardum extremo morbo decumbentem invidentis, & fu-neris ipsius sancti Hildulfi, quæ omnia Hildulfi & Erardi historiam non parum con-firmant. In antica thecæ parte exhibentur hi versus:

*Quorum munere sum tali vestitus honore,
Digni reddantur divino semper amore.*

Annal. Bened. Tom. II.

C

ANN. CHR.
707.
XXXV.
S. Hildulfi
episcopi obitus
ac successores
abbates.

* Chron.
Senon. lib. 2.
c. 11.

ANN. CHR. & in postica :

707.

*Hac si me tunica quisquam nudaverit ultra,
Conquerar hoc justis in dextra parte futuris.*

XXVI.
Johannis &
Benigni mors.

Sancti Hildulfi obitum brevi subsecuta est mors duorum fratrum Johannis & Benigni, qui simul ejus magisterio se subdiderant, unus sacerdotii, alter diaconatus ordine insignes. Hi parili simul morbo decumbentes, vicesimo a morte sancti Hildulfi die, simul una die ad regnum caeleste convolarunt pridie kalendas Augusti. Et Johannes quidem natu-major decessit prior: quo audito, Benignus fratris felicitati congaudens, de beato ejus exitu gratias Deo retulit, seque in eodem tumulo conspeliari voluit in sancti Gregorii oratorio, ubi multis inclaruisse miraculis perhibentur. In his sanctimonialis quaedam, Himiltrudis nomine, manus aridae sospitatem recuperavit; lumen vero quaedam anus, Agnes vocata, quod miraculum sibi ostensum fuisse anonymus tradit.

XXVII.
Regimbertus
abbas.

Johannis
Bayonis his-
toria.

Regimbertus seu Raimbertus, abbas Mediani-monasterii tertius, annis non minus quinquaginta hoc munere functus est, si Johanni Bayoni credimus. Hic Johannes de Bayon, ordinis fratrum Praedicatorum, istuc anno millesimo trecentesimo vicesimo-sexto in exilium relegatus, inter pascha & pentecosten, dum penes Bencolinum ejus monasterii rectorem, cognatum suum, hospitalitatis gratia commoraretur, ejusdem rogatu Mediani-monasterii historiam scribendam aggressus est annis fere sexaginta post obitum Richerii monachi, qui de ea egerat in chronico monasterii Senoniensis. Hanc vero historiam contexit, tum ex diversis codicibus ejus loci, tum ex actis sanctorum Hildulfi, Spinuli, & aliorum; tum maxime ex quodam libello, partim mutilo, partim a foricibus corroso, quem in cella Bellæ-vallis apud quemdam Simonem invenerat. Hujus historiae exemplum nobis pro sua benignitate communicavit reverendus admodum pater Hyacinthus Alliotus, ejusdem monasterii abbas regularis, cujus in studia nostra benevolentiam & subsidia satis praedicare non possumus. Hac historia deinceps, ubi de Mediano-monasterio agendum erit, praecipue utemur. Sub Regimberto abbate, quem Johannes ille Raimbertum vocat, nobilis quaedam matrona, Theudelinda nomine, Ratperti conjugis consensu sanctimonialis effecta, ipso annuente insigne praedium Ahenam caenobio donavit. Item vir spectabilis Gumbertus, filius Frutberti, portionem praedii *Hundinshelm* dedit: ubi praedictus abbas duas extruxit basilicas, unam in honorem sancti Maximini episcopi Trevirensis, alteram sub patrocinio beati Petri principis apostolorum. Aliae item donationes tum principi monasterio, tum cellis ejus factae, quas recensere parum juvat.

ANN. CHR.

708.

XXXVIII.
Landeber-
ti
episcopi Tun-
gen-
sis marty-
rium.

Anno insequenti septingentesimo-octavo sancti Landeberti Trajectensis episcopi martyrium nobis consignandum videtur. Ejus necis auctorem fuisse Dodonem, Pippini principis domesticum, consentiunt omnes; causam alii aliam afferunt: uni, quod Pippini cum Alpaide consuetudinem vir Dei redarguere non cessaret: alteri, quod ipsius Landeberti nepotes Gallum & Rioldum, germanos fratres, interemissent. Hanc causam affert primus ejus vitae scriptor Godescalcus diaconus, cui Stephanus episcopus subscribit. Alii, in quibus Ado Viennensis antistes, & Notkerus in martyrologiis, atque Regino abbas Prumiensis in chronico, aliam proferunt causam, nempe *reprehensionem domus regiae*. quod Sigebertus & Anselmus interpretantur de correptione Pippino facta ob ejus pellicatum. Placuit haec interpretatio sequioribus historicis, Nicolao canonico Leodiensi, Reinerio & Aegidio monachis, qui, licet Godescalci probent sententiam, aliam nihilo minus afferunt *digniore passionis causam*. In primis Nicolaus Landebertum a Pippino Joppilæ demorante invitatum ad epulas scribit, & Alpaidis scyphum, sicuti & aliorum, benedicere jussim, id constanter abnuisse, atque indignabundum excessisse palatio: nec adduci potuisse ut rediret, aut Pippini cum Alpaide contubernium, quantumvis conjugii speciem adumbratum, probaret. id quod Pippino & Alpaidi excaescentiae in Landebertum, Landeberto ipsi necis causa exstiterit. Quae omnia ita narrat Nicolaus, homo annis amplius quadragesis posterior, quasi ipsi convivio interfuisset. Addunt auctores isti, hanc causam a Godescalco & Stephano dissimulatam fuisse, ne Pippini pos-

ANN. CHR.
708.

teris Francorum regibus parentis crimen exprobrari videretur. Verum, ut haec ratio valuerit in Godescalco, qui principatu Pippini regis & Caroli Magni ejus filii vivebat: cur hanc causam dissimulaturus fuisset Stephanus, qui sub extremis Carolinae stirpis regibus scribebat? Certe longe atrocior erat fabula de damnatione Caroli Martelli: quam tamen Hinemarus, Adrevaldus, aliique ejusdem aevi auctores, imperante Carolo Calvo Martelli abnepote, in vulgus jactare non dubitarunt. Et quidem omnino incertum est, an Landebertus ob increpitem de pellicatu Pippinum caesus sit: at vero alienum a tanti principis bonitate & clementia, ut caedis illius auctor fuerit. Quod si exploratum esset id, quod Carolus Cointius certum existimat, & novissimae donationes Pippini & Plestrudis ejus conjugis communiter factae & superius a me relatae, suadere videntur, Pippinum non amplius Alpaidi adhaesisse, cum Landebertus necatus est; omnino a Pippino removenda esset tam diri facinoris invidia. Quae igitur, inquis, ejus caedis causa? Si conjecturis indulgere licet, id factum videtur hoc modo. Gallus ac Rioldus, regii ministri, in ecclesiam *seviebant tot perverfis operibus*, ait Godescalcus, *ut nullus eos ferre posset, nec locus esset evadendi*. Landebertus forsitan Pippinum, utpote domus regiae administrum, ea de re commonefecerat, ipsosque Gallum ac Rioldum graviter redarguerat. Verum, cum nihil proficeret, ipsius nepotes utrumque cadunt. Dodo Pippini domesticus, Galli ac Rioldi consanguineus, hanc caedem Landeberti nece porro ulciscitur. Certe Landebertus in actis sancti Hucberti, tum ab anonymo ejus aequali, tum a Jona episcopo scriptis, *pro ovibus suis* mortis dispendia subiisse dicitur. Neque haec sane minus tanto pontifice digna est, quam altera causa, quae fabulam redolet. Martyrii tempus, post annos episcopatus quadragesis, ferius hoc anno contigisse vix potuit: quandoquidem anno septingentesimo quarto-decimo Leodici jam extructa erat in ejus honorem basilica, in qua dum Grimoaldus pro Pippini patris aegrotantis sanitate recuperanda funderet preces, a Rantgario interfectus est, expiaturus si quid parens ejus in Landebertum deliquerat. Landeberti corpus Trajecti * ad Mosam in subur-
bana sancti Petri ecclesia juxta Aprum ipsius patrem sepulturae mandatum est; inde post annos tredecim in basilicam, sub ejus nomine in vico Leodico erectam, ab Hucberto episcopo translatum, ejus olim discipulo ac successore. Landebertus septem annos relegatus vixerat in monasterio Stabulensi, ubi an monasticum gesserit habitum, non constat. Quamquam Stephanus episcopus id non obscure significat, cum ait, eum inter monachos Stabulenses fuisse novissimum ordine, sed primum sanctitate, postremum numero, sed praecipuum devotionis studio. & in chronico Sigeberti quidam codices ita habent ad annum sexcentessimum sexagesimum-secundum: *Sanctus Lambertus monachus efficitur*. In quodam fragmento inferius referendo de miraculis sancti Dionysii episcopi Parisiensis, Dodo comes praecipuus sancti Lande-
berti necis auctor censetur, ejusdemque conscius dicitur quidam Godobaldus Haf-
baniensis, ob idque caelitus punitus, sed demum, recepta sanitate factus abbas Dio-
nyfianus.

Hic etiam annus sancti Michaelis in monte Tumba apparitione insignis fuit, quae nobili basilicae ac monasterio occasionem & originem dedit. Promontorium est in confinio Brittonum & Nortmannorum, bino maris accessu ac recessu quotidie circumclusum ac reclusum: in duos montes, quos tumbas vocant, se erigens, unum majorem, super quem posita est sancti Michaelis basilica cum monasterio; alterum minorem cum arce vertici imposita, Tumbella seu Tumbellana vulgo appellata. unde sancti Michaelis in monte Tumba monasterium, aliquando ad Duas-tumbas nuncupatur. Hinc Odo abbas Glannafoliensis in epistola ad Adalmodum archidiaconum Cenomannensem de inventione vitae sancti Mauri, memorat in pago Abrincatino locum *sancti Angeli, qui ad duas tumbas-vocatur*; & in libro de translatione & miraculis sancti Frodoberri abbatis Cellensis, Ratbertus quidam, pagi Mildunensis indigena, properasse dicitur *ad sancti Michaelis ecclesiam, eo loco, qui ad duas-tumbas ex antiquo vocatur*. Passim tamen obtinet vocabulum sancti Michaelis in monte Tumba, vulgo Mons-sancti-Michaelis, aliis in Periculo maris, propterea quod in illo maris accessu ac recessu incauti & ignari marini aestus facile in periculum & in naufragium incidant. Hic igitur locus, ut verbis antiqui scriptoris utar, Tumba vocatur ab incolis, ideo quod in morem tumuli, quasi ab arenis emergens, ad altum spatio ducentorum cubitorum porrigitur, oceano undique mari cinctus, sex

Annal. Bened. Tom. I I.

C ij

XXXIX.
S. Michaelis
in monte Tum-
ba monasterii
origo.

AN CHR. 708. * See. * Solue. millibus ab æstu oceani, inter ostia situs, ubi immergunt se mari flumina Segia * & Senuna*, ab Abrincatenſi urbe ſex diſtans millibus; occaſum proſpectans, Abrincatenſem pagum dirimit a Britannia. Illic mare ſuo reſeſſu devotis populis deſideratum bis præbet iter petentibus limina beati Michaelis archangeli. Addit idem auctor, hunc locum opaciſſima olim ſilva clauſum fuiſſe, & monachos ibidem inhabitari, duasque ad ſuum uſque tempus exſtitiſſe eccleſias, quas illi ſcilicet monachi incolebant. Hæc loci facies erat ante ſancti Michaelis apparitionem hoc anno factam religioſiſſimo Autberto Abrincatenſi epiſcopo, admonentis, ſe velle, ut ſibi in ejus montis vertice eccleſia ſub ipſius patrocinio erigeretur. Hærenti antiſtiti tertio idem intimatum, tandemque operi admota manus. Mox, congregata ruſticorum maxima multitudine, purgatus locus, complanatum ſpatium, diſjectis a quodam Bains duabus rupibus, quas nulla manus demovere valuerat. Exſtruxit itaque fabricam pontifex, culmine non admodum cellam, in modum cryptæ rotundam, quæ homines fere centum caperet, inſtar illius, quæ in Gargano monte erecta fuerat. Inde, concedente Garganici montis abbate, allata dicitur pars rubei pallioli, quod archangelus ſuper altare reliquerat, cum parte itidem marmoris, ſuper quod ſteterat. Omnibus rite diſpoſitis, facta eſt novæ baſilicæ dedicatio xv i i. kalendas Novembris ab Autberto epiſcopo, qui dies olim non modo in Gallicanis Lugdunenſis ſecundæ, aliisque non paucis eccleſiis, ſed etiam in Anglicanis celebris erat, probante decreto ſynodi Oxoniensis anni poſt milleſimum ducentefimi viceſimi ſecundi, ut dedicatio ſancti Michaelis in monte Tumba a rectoribus eccleſiarum devotiſſime celebretur. Illic primum a ſancto Autberto inſtituti dicuntur clerici, quibus monachi a Richardo primo Nortmannorum duce loci inſtauratore ſuffecti ſunt. Hæc ex anonymo auctore, qui de hac apparitione ſcripſit ante introductos illuc monachos per Richardum ducem, id eſt ante medium ſæculum decimum, ubi nihil de miraculoſa illa eccleſiæ dedicatione a poſteris vulgata, nihil de percusso inſpecti Autberti cunctabundi ac penetrato per archangelum capite, ſed tantum de impreſſa petra, in qua pontifex locum primo inviſens ſediſſe dicitur. Apparitio illa hoc anno facta legitur in domeſticis loci monumentis; dedicatio anno ſequenti.

Ceterum an clerici principio illic a ſancto Autberto inſtituti ſint, quod anonymus tradit; an monachi, non levis dubitatio eſt. quippe in conſtitutione Ludovici auguſti inter illa monachorum cœnobium, quæ tantum dona dare debent ſine militia, primo loco numeratur *monaſterium ſancti Michaelis mareſci primi*. quo nomine monaſterium ſancti Michaelis in monte Tumba ſignificari Hadrianus Valeſius probat, ſic dictum, quod ſitum eſſet in mariſco vel mareſco, id eſt in ſolo paluſtri, quod quotidianis accēſſibus æſtuans inundat oceanus. Hæc obſervatio ſi vera eſſet, quod ſuo loco diſcutiemus, probaret utique monachos primitus illic inſtitutos fuiſſe, quibus a tempeſtate Nortmannorum, ut in multis aliis locis, clerici ſucceſſerint. quæ res cum anonymum fugeret, habita ratione ſui temporis clericos ibidem ab initio fuiſſe exiſtimavit. De hoc loco Bernardus * monachus, qui cum anno octingentiſimo ſeptuageſimo pii voti cauſa inviſit, ita in narratione Jerolymitani ſui itineris loquitur. *Inde venerunt, Bernardus ſcilicet ac duo ejus ſocii, ad ſanctum Michaelem ad Duas-tumbas, qui locus eſt ſitus in monte, qui porrigitur in mare per duas leucas. In ſummitate hujus montis eſt eccleſia in honore ſancti Michaelis, & in circuitu illius montis redundat mare quotidie duabus vicibus, id eſt mane & vespere, & non poſſunt homines adire montem, donec mare diſceſſerit.* Tum ſubdit idem Bernardus rem ſingularem, & a nemine alio obſervatam: *In feſtivaritate autem ſancti Michaelis non conjungitur mare in redundando in circuitu illius montis, ſed ſtat inſtar murorum a dextris & a ſiniſtris: & in ipſa die ſollemni poſſunt omnes, quicumque ad orationem venerint, omnibus horis adire montem, quod tamen aliis diebus non poſſunt.* quæ res, eſt valde incerta, non viſa eſt tamen omittenda hoc loco. Ceterum de recentiori ejus baſilicæ ac monaſterii admiranda fabrica dicere nunc ſuperſedemus, dum ad illud tempus, quo facta eſt, ſi Deus volet, pervenerimus.

Ab anonymo illo auctore, qui hanc ſancti Michaelis apparitionem retulit, diſcimus abbatem, ac proinde monachos tum exſtitiſſe in baſilica ſancti Michaelis in monte Gargano, a quo abbate Autbertus reliquias pallioli ac marmoris ad novæ ſuæ baſilicæ dedicationem acceperit. Verba illius anonymi ipſa huc refero. *Interea miſſi nuntii ad eunt locum, ſcilicet montem Garganum, qui benigniſſime ab abbate*

a Sac. 3 Bened. parte 2. p. 526.

X L. S. Michaelis in monte Gargano.

ANN. CHR. 708. loci illius ſuſcepti, veſtibusque mutati, ac tanti itineris fatigatione ſublevati, cum a que ſua contigerant regioni, ſimulque ad quod venerant pandunt. quæ verba cum illius loci abbas ſuo retuliſſet antiſtiti, uberrimas omnipotenti Deo laudes uterque retulit. Ex quo intelligitur, abbatem ejus loci rectorem fuiſſe, quem modo duodecim occupant canonici. Idem ſæculo inſequenti aſſertatur Bernardus monachus mox laudatus, cujus verba anonymo illuſtrando huc referre juvat. *Inde progreſſi venimus ad montem Garganum, in quo eſt eccleſia ſancti Michaelis ſub uno lapide, ſuper quem ſunt quercus glandifera, quam videlicet ipſe dicitur dedicaviſſe: cujus introitus eſt ab aquilone, & ipſa quinquaginta homines (aliis centum) poſſe recipere in ſe. Intrinſecus ergo ad orientem ipſius angeli habet imaginem; ad meridiem vero eſt altare, ſuper quod ſacrificium geritur, & præter id, nullum munus ibi ponitur. Eſt autem ante ipſum altare vas quoddam, quod etiam juxta ſe habet altaria. Cujus loci abbas vocabatur Benignatus, qui multis præerat fratribus.* Ita Bernardus. Quamdiu ab eo tempore monachi locum inſederint, nobis incomperum: tamen ex titulo capitis viceſimi-quarti libri quarti chronici Caſinenſis colligit Lubinus Auguſtinianus, monachos Ordinis ſancti Benedicti anno ſupra milleſimum centefimo ibidem ſuperſuiſſe.

QUO tempore ſanctus Autbertus baſilicam in monte Tumba exſtruebat, eodem Wlfoaldus ſeu Wolfaldus comes in pago parochiaque Viridunenſi clariffimum cœnobium ſancti Michaelis fundavit. Hoc cœnobium primitus conditum fuit ad fluvium Maſupiam ſeu Maſupium,* quinque paſſuum millibus a fluvio Moſa, ad quem ſæculo inſequenti novum conſtitutum eſt a Smaragdo abbate. Editæ ſunt ipſius Wolfaldi comitis primariæ hæc de re litteræ apud Stephanum a Baluzium, longe emendatiores quam apud Waſſeburgum & Cointium; ſed tantum ex chartulario. Exſtat in archivo ejuſdem loci authenticum ipſum exemplar, ex quo emendatiorem illius inſtrumentum editionem in appendice tomi ſexti Chronici Benedictini fieri curavit reverendiſſimus abbas domnus Henricus Henezo, vir ingenio & doctrina inſignis, qui monaſterium iſtud novis ædificiis magnifice decoravit. Idem inſtrumentum nos quoque cum authentico denuo contulimus, ex quo illud in Appendice integrum referemus. In hoc exemplari Wlfoaldus (ita conſtanter legitur) filius Giſſaramni, & conjux ejus Adalſinda, filia Alberti, teſtantur, ſe pro animarum ſuarum ſalute & Dei intuitu monaſterium, congregationemque ſervorum Dei inſtituiſſe in pago Viridunenſi, in loco qui dicitur Caſtellionis, in ſine Vidiniaca, ubi in ipſa radice montis conſurgit fluvioſus, qui dicitur Maſupia (ſic authenticum) in honore ſancti Michaelis archangeli, & ſanctæ Mariæ matris Domini noſtri Jeſu-Chriſti; ſancti Martini, & ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, necnon ſanctorum martyrum & confefforum. Deinde Wlfoaldus varia prædia, variasque poſſeſſiones commemorat, in dorem illi monaſterio conceſſas ſuper fluvios Moſam, Maſupiam & Qualam; in his villam Buxarias in pago Viridunenſi, quam de Anſtruda abbatiffa quondam dato pretio comparaverat. Hæc eſt Anſtrudis abbatiffa Laudunenſis, ſanctæ Salabergæ filia, cujus propinquus fuit Wlfoaldus comes, ut ex ejus actis tomo ſuperiori laudatis intelligitur. In ſine Wlfoaldus præcipit, ut nullus judex vel pontifex, etiam Viridunenſis, ullam poteſtatem habeat ad quaſlibet redhibitiones aut requiſitiones exigendas. Facta eſt hæc donatio in ipſo monaſterio, anno quindodecimo Childeberti regis. Subſcribunt *Wlfoaldus virinluſter*, & poſt eum & Adalſinda ejus conjugem, Wlſuidis abba, & ante eum Gairebaldus, epiſcopus utique Tullenſis, cujus loco *Aggrebaldus* mendose legitur apud Waſſeburgum, qui Viridunenſem epiſcopum eſſe opinatus eſt. Haſ litteras præceſſerat commutatio b anno ſuperiore facta inter ipſum Wlfoaldum & Sigibaudum epiſcopum Mettenſem, qui Wlfoaldo comiti locellum Maſupiam conceſſerat in vicem alterius locelli ab eo accepti. Hoc monaſterium a loco non raro Caſtelio dictum eſt.

Superiores chartas ad Childebertum, Sigiberti & Brunehildis filium, perperam retulit monachus c anonymus, qui breve ejus loci chronicon ſæculo undecimo ſcripſit ſub Nantero abbate: quas chartas ad Childebertum tertium revocandas eſſe conflat, tum ex tempore Sigibaudi ſeu Sigibaldi epiſcopi Mettenſis, tum ex diplomate d Pippini regis, monaſterio Dionyſiano concedentis locum aliquem in pago Viridunenſi, qui appellatur ad-montem-ſancti Michaelis archangeli, ſuper fluvio Maſupio, quem Wlfoaldus quondam, inquit, pro vita ſua, id eſt pro vitanda morte, c

ANN. CHR. 709. X L I. S. Michaelis ad Motam. * Maſſoupe.

a Miſcellen. to. 4. p. 403.

b Ibid. p. 409

c Analeſt. to. 2. p. 374. & ſeqq. d Doublet p. 696.

ANN. CHR.
709.

nobis dedit, pro eo quod illud castellum ibidem volebat adificare ad inimicos nostros recipiendos, sicut comprobatum est: & ad Francorum iudicium propter hoc missus est ad causas reddendas. Hoc diploma datum est Compendio, anno quarto regni Pippini. Ex quo manifestum est, Wlfoaldum ad Pippini regis tempus pervenisse. Wlfoaldum item monasterii sancti Michaëlis conditorem vocat Sigebertus monachus, eumque cum Wlfoaldo majore domus regie sub Childerico rege confundit. Prædictus anonymus sancti Michaëlis chronographus a senioribus suis traditum scribit, Wlfoaldum orationis gratia Garganum montem adiisse, indeque pignora reliquiarum retulisse, eo animo, ut ecclesiam in honorem sancti Michaëlis adificaret; & in loco, qui Castellionis tunc dicebatur, monasterium cum basilica extruxisse: & ne sæcularium frequentia, occasione orandi, Deo vacantes monachos inturbaret, a latere meridiano ecclesiam in honorem beati Petri apostoli condidisse, in qua sibi, suisque divina celebrarentur. Similiter ejus conjugem Adalsindam inter duas illas ecclesias capellam in honorem Dei genitricis constituisse, in qua & ipsa secretius oraret, & divinum cultum exsequeretur: ubi etiam usque hodie, ait anonymus, utriusque, & unius ipsorum infantuli sepulture conspiciuntur. In necrologio sancti Michaëlis notatur iv. idus Decembris *Wlfoaldus pie memorie dux, fundator hujus monasterii*; & iv. nonas Maii *Alsinda itidem fundatrix*. Manegaudus abbas medio sæculo undecimo in memoriam beneficiorum, quæ sibi contulerat piæ memoriæ dux, Volfaudus, ejusque conjux Alsinda, communi totius capituli consilio & concessu, quolibet die in perpetuum unam præbendam pauperibus in cibo & potu, quemadmodum uni de fratribus, dari constituit.

De abbatibus, qui locum illum ante Caroli Magni tempora rexerunt, nihil scriptum reperit chronographus anonymus. In prædicto tamen necrologio laudatur pridie kal. Februarii Ogericus, primus abbas Veteris-monasterii; & xii. kal. Aprilis Sicco abbas secundus. Hunc subsecutus est Hermengaudus abbas & episcopus, chronographo notus. Gairebaldus seu Garibaldus Tullensis episcopus, quem priori Wlfoaldi testamento subscripsisse diximus, acquisivit apud gloriosum regem Childbertum, *interveniente Ermenchilde regina ejus uxore*, abbatianculam unam in honore sancti Petri dicatam, quæ est sita in saltu, nomine Dervo, & quasdam villas super fluvium Saltum, ut ex actis Tullensium episcoporum discimus, quorum copiam nobis fecit dominus Antonius Colbertus, sancti Michaëlis quondam superior. Deodatus episcopus Nivernensis in saltu Vosago conversandi locum ab eodem Garibaldo obtinuisse traditur.

XLII.
Hermentlandus abbas regimem abdicat.

Inter ea Hermentlandus Antrensis abbas in Armorica, cum ad senilem vergeret ætatem, nihilo minus ad majorem in dies profectum animatus, pastoralis officii regimem, annuente rege, abdicat, fratribusque eligendi successoris facultatem permittit, secessurus in oratorium sancti Leodegarii martyris, quod sibi juxta fores monasterii ad orientem extruxerat. Mox congregati in unum fratres ægre de substituendo vicario patre inter se se agunt, eliguntque Adalfredum monachum, cujus electionis eos serio, at sero penituit, quod tyrannum, non patrem sibi imposuissent. Ille enim, mox ut electus est, fratrum cura posita, superfluis occupari negotiis cepit, communi non contentus domo privatam sibi aulam ædificare; rerum omnium erga se prodigus, vix ac ne vix quidem necessaria fratribus, immo nec ipsi Hermentlando indulgens. Hermentlandus ad hæc ingemiscere, hominem officii admonere, ad mentem rediret, communibus contentus esset. sin minus, privatis non diu fruenturum. Verum illi hæc pro nugis, hæc senis deliramenta visa sunt. At brevi divina ultio, prout vir sanctus prædixerat, subsecuta hominem e medio sustulit. Tum fratres Hermentlandum conveniunt, obsecrantes, ut ne se in successoris electione iterum aberrare sineret: sed dignum Deo patrem ipse eligeret, qui ejus exemplo pasceret gregem, non Adalfredi more devoraret. Flexus eorum precibus Hermentlandus, Donatum designat, qui antecessoris errata emendavit, & monasterium toto regiminis sui tempore rite administravit.

XLIII.
S. Bonitus episcopus obit.

Hoc eodem anno insignium virorum mortes, partim ex conjectura, partim ex certis argumentis consignamus. Primus ex his est Bonitus, olim Arvernensis antistes, qui, abdicata dignitate, post Romanam peregrinationem Lugduni demorabatur, nempe, ut conjicimus, in parthenone beati Petri, ubi sepultura donatus est. Post biennii in ea civitate commorationem, cum Nodobertum successorem cuidam

ANN. CHR.
709.

ejus amulo reconciliaisset, podagræ ingravescente molestia, ubi ad extrema pervenit, cellula suæ fenestram aperiri jussit, & lacrymis perfusus, psalmum, qui in extremis *juxta morem canendus*, id est recitandus, erat, haud dubie quinquagesimum, incepit, atque inter hæc animam exhalavit. Cum sacrum ejus corpus ad tumulum efferretur, subtratus sub feretrum paralyticus convaluit. Post annos sex, quam in basilica sancti Petri requieverat, de transferendo Arvernos corpore Nodobertus serio cogitavit. At, repugnantibus Lugdunensibus, id muneris relictum Proculo, qui tertius post virum Dei sedem Arvernica obtinuit. Hujus rei gratia Proculus dignos Lugdunum dirigit sacerdotes, venerabilem scilicet Adelphium monasterii Magnilocensis, Eoaldum Volvicensis, Moderatum Teclatensis abbates, qui rem prudenter executi sunt, assentiente Fulcoaldo episcopo Lugdunensi; at contra resistente Dida abbatis monasterii sancti Petri, ubi sacrum corpus quiescebat. Verum hæc tandem caelesti admonita oraculo cessit, retenta parte amphibali, quo viri sancti caput tectum erat. Sic nullo deinceps negotio sacra ejus reliquia Arvernos delata, & cum magna pompa in principem sancti Mauricii ecclesia reposita sunt. Sancti Boniti memoria in sacris fastis xviii. kalendas Februarii consignata legitur.

Martio mense insequenti Tetricus Autifiodorensis episcopus a nefario quodam homine, Ragenfredo scilicet archidiacono, gladio transverberatus interijt xv. kalendas Aprilis, dum super scamnum sopore depressus quiesceret. Sepultus est in ecclesia sancti Eusebii suburbana. Oratorium in loco, ubi necatus fuerat, in ejus honorem a posteris erectum. Ragenfredus statim post dirum facinus domo egressus, nunquam deinceps comparuit. Tetricum pro more illorum temporum ut martyrem colunt. Post ejus necem tres annos vacavit sedes. Focoaldus demum electus, nulla re gesta insignis.

XLIV.
Tetricus episcopus Autifiodorensis.

Bonito & Tetrico episcopis sanctis adjungimus Bertinum abbatem Sithiensem, qui & ipse plenus dierum ac meritorum ad caelos migravit v. idus Septembris, anno ætatis centesimo duodecimo, a prima conditione monasterii Sithiensis quinquagesimo-nono. Corpus ejus Erlefridus abbas & Sithiensium cœtus universus cum summo honore, ut tantum decebat patrem, in oratorio sancti Martini sepelierunt, quod prædictus abbas amplificavit, erecta ad ejus tumulum ara, ubi plurima miracula patrata leguntur. Bertinus ob innocentiam & simplicitatem christianam maxime laudatur in martyrologiis Adonis & Flori, dignus a posteris habitus, qui Sithiensis monasterio sancti Bertini appellationem daret. Libros duos de sancto Bertino litteris mandavit antiquus anonymus, unum de ejus vita, alterum de miraculis: quibus tertium librum anonymus alter sub initia sæculi decimi adjecit. Hunc e vestigio subsecutus est Folquinus Laubiensis abbas, qui librum de vita sancti Bertini sub finem ejusdem sæculi Walthero Sithiensi abbati nuncupavit. Sæculo insequente Folcardus monachus aliam de sancto Bertino lucubrationem inscripsit Bovoni seniori ejusdem loci abbati, qui librum de ejusdem sancti inventione composuit. Eandem vitam metricè reddidit duodecimo sæculo Simon ejusdem cœnobii monachus.

XLV.
Item S. Bertinus abbas Sithiensis.

In hunc etiam annum certo incidit mors duorum illustrium insulæ Britannicæ antistitum, Wilfridi olim Eboracensis, & Aldhelmi Schireburnensis. Post annos quatuor, quam Meldis gravi morbo decubuerat Wilfridus, secundum angeli vaticinium extremo tandem languore in Ripensi monasterio correptus est. Mox universa ejus familia, abbates monasteriorum ei subjectorum, anachoretæ, & quotquot demum sub ejus disciplina militabant, ad consueta orationis præsidia concurrunt, vitæ saltem inducias & vocis facultatem ei impetraturi, ut monasteriis rectores provideret, & de ceteris rebus statueret. Piorum filiorum votis & optatis benignus annuit Deus, & spatium unius anni ac dimidii sancto pontifici concessit. Ille his induciis optime utens, cum duobus abbatibus & octo fratribus ex familiaribus suis, quidquid auri & argenti in scriniolis repositum habebat, in quatuor divisit partes: quarum unam Romanæ ecclesiæ sancti Petri apostoli, ubi vitam finire optaverat; necnon basilicis sanctæ Mariæ & sancti Pauli in eadem urbe distribui jussit; alteram pauperibus, tertiam præpositis duorum monasteriorum, Ripensis & Hagustaldensis; quartam familiaribus suis, qui longa cum eo exilia perpeffi fuerant: ex quibus Tatbertum, propinquum suum, Ripensis monasterii præpositum instituit. His ita dispositis, pulsato signo totam Ripensis monasterii familiam convocari jussit. tum ad omnes verba faciens, Celino fratri reverendissimo, qui præpositi officio diu fun-

XLVI.
S. Wilfridus episcopus obit.

ANN. CHR.
709.

aus, ad deserta loca secedere optabat, discedendi facultatem indulfit. Dein ceteros admonuit, ut regularis vitæ institutionem conservarent, quoad ipse a Coelredo rege Merciorum, qui se ad colloquium per Tibbam & Abbam abbates suos invitaverat, ordinato ejus regni monasteriorum statu reverteretur, eisque idoneum abbatem præficeret. Quod si, Deo secus providente, per infirmitates suas reverti non posset, eum abbatem constituerent, quem præfentes Tibba & Abba abbates, Tatbertus & Hadufrius presbyteri, magisterque Aluhfridus a se directi, indicaturi essent.

His dictis, benedictione fratribus mærentibus data, cum pace & desiderio omnium, tam principum, quam subditorum transhumbrensiū, ad australia Britannia regna, id est ad Merciorum regem, profectus est, omnesque, in primis abbates & monachos suos, adventu & præsentia sua recreavit. Postquam cuncta rite disposuerat, ad monasterium Undolum, cui Cudbaldus abbas præerat, ubi ipse olim sancti Andrea ecclesiam consecraverat, cum pervenisset, statim infirmitate oppressus finem vitæ suæ proximum esse intellexit. Tum paucis præfentes admonuit, memores ut essent eorum, quæ ante ordinaverat. Ceterum totam vitæ suæ seriem Tatberto presbytero, propinquo suo, in itinere prius exposuerat, mandans, ut quibusdam abbatibus certas terras daret, & speciatim, ut Acca presbytero, qui post eum episcopus fuit, Hagustaldense monasterium committeret. Demum, benedictione adstantibus denuo impertita, capite in cervicali reclinato, placide spiritum emisit, dum fratres in choro hunc versum psalmi centesimi tertii canerent: *Emitte spiritum tuum, & creabuntur.* Mortui corpus lotum, de more, & ecclesiasticis vestibus indutum, abbates undequaque illuc profecti deduxerunt ad Ripense monasterium, ubi sepulturæ mandatum est in basilica sancti Petri, quam ipse olim ab se extructam dedicaverat. Funus honorifice curavit Tatbertus presbyter, Ripensis monasterii abbas a sancto præfule designatus & institutus, qui singulis per annum diebus pro eo missam singularem celebrari, & omnibus hebdomadis quintam feriam, in qua obiit, festivè recoli jussit, atque anniversaria ejus obitus die ex universis armentis & gregibus decimas partes egenis distribui, præter quotidianas stipes & elemosynas. Idem Cynedridæ abbatissæ sindonem misit, seu pannum, quem Bacula abbas, dum sacrum corpus lavaretur, ei supposuerat: quem pannum cum quædam sanctimonialis, manum habens aridam, lavari petiisset; apposita manui aqua illa calefacta, statim vigorem recepit. Obiit Wilfridus anno ætatis suæ septuagesimo-sexto, pontificatus quadragesimo-sexto, VIII. kalendas Maii, feria quinta, id est anno septingentesimo nono. Res ab eo gestas rogatu Accæ episcopi & Tatberti abbatis primus in litteras retulit Eddius, cognomento Stephanus, ejus discipulus & familiaris, quem secum ex Cantuariensi monasterio in Northumbrensem regionem adduxerat. De eo item egit venerabilis Beda, qui & epitaphium ejus composuit: & post utrumque Fridegodus carmen de ejus vita jussu Odonis episcopi Cantuariensis rudi minerva cecinit. His accessere Eadmerus, ac Willelmus Malmesburiensis, postremo Petrus Blefenis, præter alios Anglicarum rerum scriptores.

XLVII.
Johannes,
ejus successor.

Succesit ejus loco in sedem Eboracensem Johannes, ex-monacho quondam Streaneshalensi, qui post Bosam sedem illam jam occupaverat. Pulso quippe Wilfrido, creati fuerant, uti diximus, episcopi duo, Bosam nimirum in Eboracensi, Eata in Hagustaldensi ecclesia. Eata successerat Johannes sub annum sexcentessimum octogesimum-octavum; Bosam vero anno septingentesimo-quarto. Verum Wilfrido paullo post in sedem suam restituto ultro cesserat: eidemque defuncto hoc anno demum legitime successit in annos octo, quibus exactis, regimen Eboracensis ecclesiæ denuo abdicavit, secessitque in monasterium Beverlacense, quod ipse condiderat in pago Eboracensi ad Hullam fluvium: ubi post annos quatuor piissime defunctus est. Monasterium Inderavuda, id est in silva Deirorum, Beda venerabilis appellat, laudatque Britunum diaconum ejus loci abbatem, ex quo ait se accepisse quædam Johannis facta, in his miraculum redditæ muto vocis, dum is in quodam remoto loco tempore quadragesimæ, orationi ac lectioni vacaturus, versaretur haud procul ab ecclesia Hagustaldensi; item aliud de sanata quadam sanctimoniali monasterii Vetadunensis, nomine Coënburga, filia carnali Hereburgæ abbatissæ, graviter ægrotante ob venæ sectionem in quarta luna ei factam, quod valde periculolum esse Johannes a Theodoro episcopo didicerat, propterea quod tunc

Beverlacum
secedit.
a Beda lib. 5.
c. 2.

b Ibid. c. 3.

&

& lumen lunæ, & æstus oceani in cimento est. Alia ejus miracula ab eodem relata auctore prætereo. Idem abbas Johanni auctor fuit, ut substituto in ipsius locum Wilfrido juniore, Beverlacum secederet. Unum singulare addit Beda de Herebaldo abbate cujusdam monasterii Tinemuthensis, sic dicti, quod ad ostium Tini fluminis positum esset, qui abbas, cum a presbytero rudi & imperito, catechizandi experte, baptizatus fuisset; denuo a Johanne episcopo catechizatus, & exsufflante illo exorcizatus, ac demum vitali unda perfusus est, quasi invalidus esset baptismum collatus a presbytero, qui propter ingenii tarditatem catechizandi ac baptizandi ministerium discere non potuerat; ac propterea ab eodem Johanne remotus ab hoc officio fuerat.

Vix amplius uno mense Wilfrido supervixit Aldhelmus episcopus Schireburnensis, vir undecumque doctissimus, teste Beda venerabili, & scripturarum, tam liberalium, quam ecclesiasticarum, eruditione visus eidem admirandus: qui hoc anno, post annos quatuor episcopatus, obiit VIII. kalendas Junii. Id laudis ei tribuit Willelmus, itidem ejus præco & admirator, quod primus Anglorum, latina carmina condiderit, qua de re Aldhelmus ipse gloriari videtur, dum in carmine de virginitate hos versus adhibet Virgilianos.

ANN. CHR.
709.
a Ibid. c. 6.XLVIII.
Aldhelmus
episcopo sic
cedit Forthereus.
b Ibid. lib. 5.
c. 19.

*Primus ego in patriam mecum, modo vita supervit,
Anio rediens deducam vertice musas.*

Idem epigrammata scripsit, quæ tanti fecit sanctus Eulogius presbyter ac martyr Cordubensis, ut ipsius *Abelelmi epigrammata* ex urbe Pampilonia, cum aliis melioris litteraturæ libris secum retulerit, restante Alvaro in ipsius vita. Aldhelmum in episcopatu excepit Forthereus, & ipse, judicio Bedæ, in scripturis sanctis multum eruditus. Librum de Aldhelmi vita, in quatuor distinctum partes, scripsit Willelmus Malmesburiensis monachus, editum nuper in Angliæ-sacræ parte secunda, cujus compendium a nobis vulgatum est in prima parte sæculi tertii Benedictini. Indignum Aldhelmo factum in hoc libro imputat Willelmus ad probandam ejus castitatem, quod nec Beda retulit, nec Aldhelmus ipse in suis de virginitate scriptis probavit, immo refellit.

c p. Supra
n. 24.

Exstat ad Forthereum epistola Bertwaldi episcopi Cantuariensis, inter Bonifacianas ordine quinquagesima octava, eum rogantis, ut venerabilem abbatem Beorwaldum adducat ad concedendam redemptionem unius puellæ captivæ sub pretio trecentorum solidorum, quo possit illa reliquum vitæ suæ spatium cum consanguineis suis, non in servitutis tristitia, sed in læticia libertatis transigere. Ingens pretium pro illo tempore, quam melius gratis in libertatem asserta fuisset! Sed hi mores eorum temporum erant, & Bertwaldus justam abbatis possessionem agnoscere videtur. Beorwaldus ille abbas erat Glastoniensis monasterii apud occidentales Saxones sub episcopatu Schireburnensi: cui Forthereus episcopus quamdam possessionem donasse traditur. Ab hoc Beorwaldo seu Bearwaldo distinguendus est Britwaldus ejusdem loci abbas, primus ex Anglis, sub annum sexcentessimum septuagesimum, quo anno rex Kenwalchius quasdam Glastoniæ donationes fecit. Beorwaldo Albertus successisse dicitur. Post quem reperio Echfridum, cui successus Coëngiflus, ad quem Bonifaciana epistola quinquagesima-secunda superius laudata.

XLIX.
Beorwaldus
abbas Glasto-
niensis, & suc-
cessores.d Monastii
Anglic. 10. 18
p. 13.
e Ibid. p. 12.
f Ibid. p. 13.
g Ibid. p. 14.

Sub hoc tempus dux Eandmundus monasterium condidit in clivo montis prope insulam Lindisfarnæ, ob hoc Lindisfarnense dictum, brevi freto distinctum ab eo, quod Aidanus episcopus in illa insula prius edificaverat. Utrumque sancto Petro apostolo sacrum. Posterius hoc monasterium situm erat in loco, ubi exstabat urbs cum clero: forte quæ illic ex occasione monasterii accreverat. Unde Ethelwulfus monachus in carmine de origine & primis ejus monasterii incolis agens, ita canit.

L.
Eandmundus
condit novum
monasterium
Lindisfarnæ.

*Fam campus ridet: florent ad gaudia Christi
Per cellam monachi; lætatur clerus in urbe,
Quem lex una tenet gaudenti in corde voluntas.*

Quæ fuerit condendi hujus monasterii occasio, docet nos idem poëta, quippe extincto Aldfrido Northanimbrorum rege, principatus fuit penes Osfredum ejus

Annal. Bened. Tom. II.

D

filium, cujus dominatio principio ita cunctis infesta fuit, ut omnia fusque deque verteret. quod præter Bedam aliosque tradit idem poeta.

*Exstitit a primis, sed non moderatus in annis,
Indocilis juvenis, nescit sensusque petulcos
Subcurrere animo, contemnens jura Tonantis,
Armipotens, nimum propriis in viribus audax.
Non proceres veneratus erat; non denique Christum,
Ut decuit, coluit: vacuis sed subdidit omnem
Actibus heu vitam, mansit dum corpore vita.*

Mirum est tam effrenem fuisse ab ipso initio juveniculi regis licentiam, qui, teste Beda, tantum octo annorum erat, cum regnare cepit, annisque dumtaxat undecim regno potitus est. Sed quid non possit etiam in puero rege indomita quidlibet audendi & agendi facultas, maxime ubi pares animo aulici ei assentantur? Addit idem poeta, multos miseranda morte ab ipso peremptos fuisse; alios coactos refugisse in monasteria, tonsosque in eis constitisse. ex quibus unus fuerit dux Eandmundus, sublimi genere nobilis, in populis summe honoratus, qui militiam sterilem cælesti demum postposuit. Hæc itaque occasio illi fuit condendi novi monasterii Lindisfarnensis: ubi monastica tonsura & veste indutus, multos secum discipulos, brevi futurus abbas & magister, attraxit.

Verum quia monasticæ disciplinæ rudes erant omnes, ad sanctam insulam Lindisfarnensem accessit ad Egfridum episcopum, petiturus novæ coloniæ doctores ac magistros, a quibus novi tirones instituerentur. Concessus idcirco presbyter ac monachus e grege Lindisfarnensium. Missus etiam ab Eandmundo nuntius ad Egbertum sanctissimum pontificem, qui tum in monasterio Ratmelsigeni apud Scottos conversabatur, tum ut tabulam altaris ab eo sacratam acciperet, tum ut salutaribus ejus monitis informaretur. Ille missa tabella monet, puram & castam ut vitam colat cum suis Eandmundus, & incumbentem mari collem inhabitet, ibique sancto Petro basilicam ad persolvendas Deo interdiu ac noctu laudes exstruat. Nec mora, insigne templum ab Eandmundo erigitur, cum oratorio beatæ Mariæ, plumbeisque tabulis tegitur. Illic fervere ad divinas laudes sub Eandmundo jam duce & abbate monachi piissimi, quorum alii in precibus infomnes ducebant noctes, genibus flexis frigidi marmoris pavimento affixi, quantumvis hiems aliquando sæviret: alii lectionibus sacris somnum fallebant; alii subtractam sibi escam egenis erogabant. His se se adjunxit inter alios Ultanus monachus, Scottus genere, mira scribendi arte præditus, qui moribus sanctis alios formavit, ibidemque sanctissime decessit. Quam gratum Deo acceptumque fuerit hujus scriptoris officium, post mortem ex miraculo ejus dextra patuit, cujus os capiti morientis admotum vitam restituit. Huic non impares fuere Fridegillus presbyter, & Cuicuinus ferrarius. Hic, ceteris post nocturnas vigiliis somno indulgentibus, in oratorio genibus flexis ad orationem perstabat, post Primæ officium cudendo metallo totum se applicans, ut haberet, quo egeni reficerentur. Nec mirum certe quod mortui animam Æthvinus monachus in cælum ferri suspexit.

Eandmundo abbate extincto, locum rexere unus post alterum germani duo fratres, Eorpuinus, largus miseris, sibi que parcus; & Alduinus, virtute non impar; tum Sigbaldus presbyter, qui ecclesiam aureo calice, sacrisque vasibus & ornamentis locupletavit, æneis signis seu campanis instruxit: missas non sine multis lacrymis celebrare solitus, præcipue in festis nativitatibus beatæ Mariæ, assumptionis, conceptionis Verbi, atque natalis Domini, ac dedicationis basilicæ. Is successorem fortitur germanum fratrem, Sigwinum nomine, qui erga pauperes & egenos supra modum liberalis exstitit: cujus tempore Higlacus presbyter ac lector ibidem floruit. Sigwino susceptus præter voluntatem Wlfigus, abbas summopere modestus & humilis, cui Ethelwulfus poeta semper adhæsit, primum quidem cum eo monachus ac syncellita; dein eidem subjectus per annos sex, quibus monasterium rexit Wlfigus, vir tam profusæ orationis, ut totum psalterium nocte ante vigiliis nocturnas, itidem per diem, præter canonica officia, recitaret; tantæ abstinentiæ, ut aliis prandentibus sæpe in ecclesia oraret, vix corpori indulgens, quo utcumque sustenta-

L I.
Eandmundi
successores.

retur. Eo abbate, ibidem degebat vitæ admirabilis Winfridus presbyter, cui vestitium cura commissa erat. Horum omnium notitiam debemus Ethelwolfo monacho, qui carmen suum, a nobis ad calcem tertii sæculi Benedictini editum, Egberto Lindisfarnensi episcopo nuncupavit, cujus inscriptio sic videtur restituenda: *Amicorum præstantissimo, atque dilectissimo sacerdoti magno Egberto, presbyter meritis exiguus Edilwlfus, Lindisfarnensis ecclesiæ monachus, intima caritatis salutem.* Egbertus Higbaldi episcopi erat successor, qui Lindisfarnensem ecclesiam anno octingentesimo secundo in annos octodecim regendam suscepit, auctore Turgoto monacho Dunelmensi: ex quo tempus Edilwlfii seu Ethelwolfi monachi facile intelligitur. Hic sub finem carminis varios describit Lindisfarnensium horumce monachorum labores, ex quibus alii concinnandis templi luminibus, & vasibus ad oleum continendum aptis, quarum plurima e funalibus pendebant; alii crucibus, vasisque sacris ex auro, aliove rustulo metallo fabricandis; alii scribendis codicibus sacris, & ductilibus auri laminis operiendis; alii mensæ altaris, sanctorumque loculis gemmis & auro exornandis dabant operam. Ethelwulfus porro præceptores habuit primo Godfridum, presbyterum & monachum ejus loci; tum Higlacum presbyterum itidem, ac lectorem; quorum gloriam in cælo sibi conspicuum fuisse testatur. Ex his aliisque locis discimus, jam ab illo ævo in monasteriis nostris exstitisse lectores monachos, quo nomine juniorum monachorum præceptores significantur. In fine Ethelwulfus nominis sui etymon exponit, quod est Clarus-lupus.

Illustre est in primis hoc anno exemplum duorum insulæ Britannicæ regum, Coenredi regis Merciorum, & Offæ filii Sigheri orientalium Saxonum regis, qui ambo relictis sæculi honoribus Romam profecti, purpuram monastico habitu commutarunt, ibidemque cum insigni pietate reliquum vitæ suæ cursum peregerunt. Tantum exemplum ipsis venerabilis Beda^a verbis referendum est. *Anno imperii Osredi quarto, Coenred, qui regno Merciorum nobilissime tempore aliquanto præfuerat, nobilissimum sceptrum regni reliquit. nam venit Romam, ibique attonsus, pontificatum habente Constantino, ac monachus factus, ad limina apostolorum in precibus, jejuniis, & elemosynis usque ad diem permansit ultimum, succedente in regnum Ceolredo filio Athilredi, qui ante ipsum Coenredum idem regnum tenebat. Venit autem cum illo & filius Sigheri regis orientalium Saxonum, vocabulo Offa, juvenis amantissima atatis & vultus, totaque suæ genti ad tenenda servandaque regni sceptrum exoptatissimus: qui pari ductus devotione mentis, reliquit uxorem, agros, cognatos, & patriam propter Christum & propter evangelium, ut in hac vita centuplum acciperet, & in sæculo venturo vitam æternam. Et ipse ergo, ubi ad loca sancta Romam pervenerunt, attonsus, & in monastico vitam habitu complens, ad visionem beatorum apostolorum in celis diu desideratam pervenit.* Mirum est prætermisum fuisse a Beda itineris eorum socium Egwinum episcopum Wicciorum seu Wigorniensium, qui cum eis Romam profectus est, obtinuitque a Constantino pontifice privilegium pro monasterio Eoveshamensi, quod tunc meditabatur.

L II.
Coenredus &
Offa reges Ro-
mæ facti mo-
nachi.

^a Beda lib. 3.
c. 20.

Anno proximo reverendissimus pater, ut Beda^b loquitur, Hadrianus abbas, Theodori Cantuariensis olim episcopi in prædicatione verbi Dei cooperatore, defunctus est, sepultusque in monasterio suo Cantuariensi sancti Petri, & quidem in ecclesia beatissimæ Dei genitricis, anno quadragesimo-primo, ex quo a Vitaliano papa in Britanniam cum Theodoro missus fuerat. Ei successit Albinus, magistro discipulus non impar, in scientia sacrarum scripturarum sic ab eodem institutus, ut græcam quidem linguam non mediocriter, latinam vero non minus quam maternam, id est Anglicanam, calleret. Is est Albinus abbas reverendissimus, vir per omnia doctissimus, quem historiæ suæ componendæ non modo auctorem & adhortatorem, sed etiam adiutorem laudat venerabilis Beda in præfatione ad Ceolwlfum regem, utpote qui diligenter omnia, quæ in Cantuariorum provincia, aliisque finitimis, a discipulis beati Gregorii papæ gesta fuerant, vel monumentis litterarum, vel seniorum traditione accepta, quæcumque memoria digna videbantur, per Nothel-
mum religiosum Londinensis ecclesiæ presbyterum, cum scripto, tum viva voce referenda, transmisit. Non fuit primus ex Anglis illius monasterii abbas, ut Willelmo Thorno visum est, qui Bisepum prætermisit. Idem in hoc etiam cum aliis fallitur, quod Hadriani abbatis obitum ante biennium ponit, contra manifestam Be-

ANN. CHR.
710.

L III.
Hadriano ab-
bati Cantua-
riensi succedit
Albinus.

^b Beda lib. 5.
c. 21.

ANN. CHR.
710.
a *Ibid.*
Cantuariensis
abbates.

de auctoritatem, qui Hadrianum proximo post Wilfridi obitum anno decessisse tradit. Hadrianum in illius monasterii regimine præcessere Petrus abbas primus, sancti Augustini socius, secundus Johannes, mortuus anno sexcentesimo decimo-octavo, tertius Ruffinianus, ambo ab apostolica sede, uti & Petrus, cum Augustino directi, quartus Gratiolus, itidem ab apostolica sede missus, qui anno sexcentesimo vicefimo sexto Ruffinianum excepit, per annos duodecim abbas. Huic successit Petronius abbas quintus, itidem Romanus, sed anno tantum sexcentesimo quadragesimo benedictus ab Honorio archiepiscopo. Sextus Nathanael ab anno quinquagesimo-quarto, quondam cum Mellito & Justo Roma in Britanniam missus, qui anno sexagesimo-septimo decessit. Post eum septimus abbas fuit Benedictus, cognomento Bisopus, ex Britannia oriundus, per duos annos: quo tempore Thornus regimen vacasse perperam scribit. Octavus & nonus Hadrianus & Albinus, de quibus modo agebamus.

LIV.
Baino abbati
Fontanellenfi
succedit Be-
nignus.

Si non fallit calculus chronographi Fontanellenfis, anno decimo-sexto Childeberti regis Benignus diaconus ac monachus ejus cœnobii curam suscepit post Bainum abbatem, qui hoc ipso anno in sedem Teruannensis ecclesiæ promotus dicitur. De Benigni abbatis primis factis nihil nobis prædictus chronographus suppeditat, probus quidem, at in designandis temporibus parum accuratus, aut certe interpolatus ab imperitis. Id tantum de Benigni primordiis refert, quod patre Maurino, matreque Inga editus sit: ceterum de ejus conversione & monastica conversatione altum silentium. Pastoralem curam per quatuordecim annos tenuisse memoratur, ac favisse partibus Caroli principis, quem chronographus *exarchum* vocat, de majoratu domus regis cum Ragenfredo disceptantis, quæ res in causa fuit, ut a Ragenfredo regimine monasterii expulsus sit, & Wando in ejus locum ab eodem intrusus. Sed hæc suo loco. Qui Bainum longe ante hoc tempus sedi Teruannensi impositum volunt, facile revincuntur ex relato superius instrumento Pippini, dato anno duodecimo Childeberti regis, tempore Baini abbatis, quem Pippinus eo loci *rectorem monasterii Fontanellenfis* vocat. Quamdiu Teruannensem ecclesiam rexerit, & quid rei in illa dignitate egerit, incertum. Malbrancus regiminis annos ei tribuit duodecim: quibus exactis, Fontanellam denuo se receperit, privatam acturus vitam. Obiit XII. kalendas Julii.

LIV.
Wilmari ab-
batis obitus.

Eodem tempore degebat in Silviacensi diocesis Teruannensis monasterio Wilmarus abbas, cujus obitum hoc anno ex conjectura collocamus. Cum affectæ esset ataritis, nihil tamen de bono opere, nihil de consueto labore ad extremam usque horam prætermisit. Mortis imminens præsciens, conspectum suum negavit sacris virginibus, quas ad virtutem in proximo cœnobio informaverat, contestatus, se deinceps nullam feminam visurum. Certe dum ejus corpus ad tumulum efferretur, densa nebula ejus feretrum ita obrectum & obvelatum fuisse tradunt, ut nulli conspicuum fuerit. In cælum migravit XIII. kalendas Augusti, sepultus in propria hereditate, ut loquitur ejus vitæ scriptor anonymus, id est in proprio monasterio, ubi miraculis cornuscasse perhibetur. Interpolator utrumque habet, nempe corpus ejus delatum fuisse in suum cœnobium, atque in sua propria hereditate clausum sepulcro. Non ergo Bononiæ, ut perperam scribit Malbrancus: tamen viri sancti reliquiæ istuc postea translatae fuere ob metum Nortmannorum, ac demum in Blandiniense Gandavi monasterium, ubi a Calvinistis sæculo sexto-decimo cum aliis crematae sunt.

LVI.
Richmirus
abbas Ceno-
mannensis mo-
rietur.

b *Analeth.*
to. 3. p. 259.
c 264.

Alius a Chir-
miro abbate.
c *Ibid.* p. 212.

LVII.
Caledonensis
monasterii pri-
mordia.

Richmirus abbas apud Cenomannos superis etiam adjunctus est XVI. kalendas Februarii, atque in cellula sua, id est monasteriolo, sepultus, succedente ipsi Arrio abbate, qui locum regebat ad illud tempus, quo anonymus auctor libellum de sancti Richmiri gestis composuit. De monasteriolo sancti Rigomiri fit mentio in duobus diplomatis b Caroli Magni: at post id tempus nulla fere superest memoria, nequidem ipsius Richmiri, cujus cultus apud Cenomannos multum obsolevit, præterquam in ecclesia parochiali ejus nominis prope Lavardinum opidum, ubi vulgo *S. Rimer* appellatur. Non confundendus Richmirus cum Chirmiro archidiacono c & abbate monasterii sancti Vincentii ad eandem urbem, quem Herlemundus præsul *vice dominum per totum episcopatum suum* esse constituit.

Caledonense ejusdem regionis monasterium conditum est paullo ante hunc annum, quo Berarius episcopus ejus auctor testamentum, ut vocabant, de eo fecit, ut illud Cenomannicæ subiceret ecclesiæ. Qui de hoc monasterio egerunt recen-

ANN. CHR.
710.
a *Analeth.*
to. 3. p. 211.

tiores, illius originem tribuunt Berario episcopo Cenomannensi; Herlemundi decessori, quem unum, non duos constituunt. Verum Herlemundus a *successor posterioris domni Berarii* fuisse dicitur in actis episcoporum Cenomannensium; & distinguendum esse hunc Berarium a conditore cœnobii Caledonensis innuit instrumentum, de quo agimus, sub Herlemundo posterioris Berarii successore editum, cujus hæc summa est. Berarius vocatus episcopus testamentum condidit de Caleduno monasterio, quod suo ipse opere ex rebus propriis in pago Cenomannico, & quidem in condita seu plaga Diablenica ædificaverat in honorem sanctæ Mariæ & sancti Petri, ubi Caglibera abbatissa præerat, prope illas abbatias, quas is de ratione sancti Gervasii in beneficio habebat, id est prope Bufogilum monasterium, Priscoficcinum monasterium Diablenis, (opidum erat b juxta ripam Aroenæ fluvii) monasterium sancti Martini, & cellam sancti Victuri, quæ omnia Caledunensi monasterio attribuit. Quia vero Chrodegarius dux favorem & opem suam eidem impendebat monasterio, statuit Berarius, ut post Caglibertanæ seu Caglibertæ abbatissæ obitum Chrodilda seu Chrodechilda ipsius filia in ejus locum institueretur. quod ab Herlemundo episcopo approbatum cupit, a quo prædicta beneficia acceperat. Hujus vero testamenti Berarius tria exempla vult confici: quorum unum domnus Herlemundus in arca ecclesiæ suæ pro se retineret: aliud Berarius ipse in monasterio suo haberet: tertium vir illustre Chrodegarius ad opus filia suæ Chrodechildæ. Actum Marogilo villa, anno sexto-decimo regnante Childeberto rege, XII. kalendas Novembris. Ex quibus nemo non videt, Berarium, prædicti monasterii auctorem, hoc scripsisse sub Herlemundo episcopo, posterioris Berarii successore; a quo proinde distinguendus sit, nisi si Berarius secundus vivens ac superstes Herlemundo episcopatum cessit, tantum vocatus ob id episcopus. quod quidem a veri similitudine non multum abest. aut forte is est Berarius c episcopus, qui Aigliberti episcopi privilegio pro monasterio sanctæ Mariæ subscripsit.

Jam vero Herlemundus ipse quamdam cellulam, seu parvum monasterium, a fundamentis extruxit juxta civitatem in honorem sancti Audoeni, haud dubie episcopi Rotomagensis, in eoque monachos duodecim collocavit, & quemdam sacerdotem suum, Seufredum nomine, abbatem instituit. Dagobertus, Childeberti filius, una cum Pippino majore-domus, anno regni sui secundo, apud Jupilam villam pagi modo Leodicensis ad Mosam, Herlemundi hac de re testamentum confirmavit, simulque donationem villæ Artinarum, ad fluvium Lidum * positæ, quam cum aliis prædiis idem Herlemundus ad luminaria ipsius loci monachis, sub sancta regula ibidem consistentibus, tradidit. Vitiatæ sunt in editis instrumenti chronica notæ, sic forte restituendæ: *Data die Jovis, IV. kalendas Januariæ, anno secundo regni nostri Jupila, in Dei nomine feliciter.* quæ notæ anno septingentesimo duodecimo conveniunt. Idem Herlemundus quoddam monasteriolum, quod Alidus nominatur, in melius restituisset atque ornavisset dicitur, & illic monachos aliquot, sub regula sancti Benedicti districtè viventes sub abbate Quirino, posuisset. Illud sancti Audoeni monasterium primo in parœciale ecclesiam ac prioratum, postmodum in seminarium clericorum conversum est.

Ad idem tempus revocandum est Ibbonis Turonensis pontificis privilegium pro monasterio sancti Martini, a nobis d editum ex veteri codice Thuaneo, qui ab annis octingentis scriptus est. Hoc privilegio Ibbonem libertatem concedit congregationi monasterii basilicæ beatissimi, & post apostolos Galliarum gloriosissimi confessoris Martini, ubi ipse in corpore requiescit, quale privilegium jam ante ipsum Chroptertus ejus decessor eidem contulerat loco, auctoritate Adeodati papæ confirmatum. Id quippe conveniens sibi videri, illius monachis libertatem dare, in cujus gratiam & honorem tot beneficia Turonicæ urbi concessa sunt, præsertim a piissimo Dagoberto quondam rege, qui integram immunitatem eidem civitati dedit. Proinde se fratribus & abbati, Guntramno scilicet, cedere quoslibet census & qualvis exactiones, sibi tantum reservando honores impositæ manus, & benedictionem altaris, chrismatis & olei sancti; cedere etiam facultatem eligendi abbatis, sicut regula sancti Benedicti edocet, secundum tenorem privilegii Adeodati papæ. In abbate vero deligendo eum præponendum, non quem natales, aut divitiæ, aut ingenuitas; sed quem sanctitas morum & gravitas, pietasque adornaverint. In fine Ibbonem scribit privilegio ejusdem monasterii, *ubi ipsi monachi*, inquit, *secundum regulam*

LVIII.
S. Audoeni
monasterii
apud Ceno-
mannos.

* *Le Loir.*

LIX.
Ibbonis epif-
copi privile-
gium pro
monasterio
S. Martini.
d *Acta sancti.*
Bened. to. 5.
c p. 745.

sancti Benedicti conversari videntur. Eiusdem privilegii exemplum post primam editionem habuimus ex archivo Martiniano, ex quo illud ipsum recudere visum est in libro sexto de re diplomatica: ne quis id interpolatum causetur in gratiam regule sancti Benedicti a Benedictinis monachis, qui jam ab annis fere nongentis Martiniana illa basilica exclusi sunt. Sed tandem post id tempus authenticum ipsum, franco-gallicis scriptum litteris, communicatum est nostro Edmundo *Martene*, qui accuratum cum multis aliis ejus exemplum nobis submisit, denuo edendum inter hujusce voluminis probationes. Huic autographo subscribunt post Ibbonem Dido episcopus, haud dubie etiam Turonensis; Bertacharus abbas, forte Majoris-monasterii, Bertharius in editis indicibus dictus; Dodo diaconus, Mummolenus abbas, & Bertheramnus, quæ subscriptiones aliis defunt. Neque mirere duos subscriptos reperiri Turonenses episcopos. Is enim tum mos erat, ut superiorum pontificum privilegiis subscriberent successores in vacuo spatio, quod de more in authentico relictum erat.

L X.
Ordinationes
& benedictiones
in privilegiis
ut reservata.

In privilegiis, quæ tunc temporis monasteriis concedebantur, excipi solebant ordinationes monachorum, benedictiones altarium & ecclesiæ, chrismatis & olei facri, quas dioecesano episcopo reservari mos erat. attamen jam inde a sæculo septimo exceptiones illæ, in Burgundiæ nonnullis saltem monasteriis, sublatae sunt, concessumque, ut monachis a quovis episcopo tum ordinationes, tum benedictiones ejusmodi petere, & accipere possent. Id probant privilegia duo, a Stephano Baluzio primum, deinde a nobis^a iterum edita in modum formularum. In priori præcipitur, ut nullus episcopus, aut archidiaconus, aut quilibet ex clero, aut actores ecclesiæ ullum dominatum ibi exercent. Cum vero necesse fuerit chrisma petere, tabulas aut altaria consecrare, aut sacros conferre ordines; abbas vel monachi ibidem consistentes id a quovis episcopo expetendi licentiam habeant. Tum libera abbas electio secundum regulam sancti Benedicti, & monasterii bonorum absoluta possessio monachis tribuitur. Si quid vero secus attentatum fuerit, a glorioso domino, quem tunc Deus regnum Burgundiæ gubernare permisit, hoc protinus emendetur. Idem aliis verbis statuitur in posteriori privilegio: quia dignum est, ut quod rex hujus sæculi, inquit episcopus privilegii auctor, cum suis proceribus pro communi salute voluit esse concessum, sub integro privilegio sit in perpetuum a calumniandi occasionibus conservatum. Id longe ante id tempus in Africa obtinebat, maxime in Adrumetino^b monasterio, ubi, *prætermisso ejusdem civitatis episcopo, de transmarinis partibus presbyteros ordinari* mos erat.

^b Labbe conc.
no. 4. col. 1646.

L X I.
Childeberti
placitum du-
plex pro S.
Dionysio.
^c *Diplom.*
p. 482. & seq.

Non parvi momenti est placitum hoc anno editum Childeberti regis duplex^c pro monasterio sancti Dionysii Parisiacensi. unum est de mercato seu nundinis sancti Dionysii, ex quibus census omnes a negotiatoribus, sive Saxonibus, seu quibuscumque aliarum nationum institoribus, exigi solitos, superiores reges Chlodoveus, Childericus, Theodericus, & germanus Childeberti *Chlodocharius* suis præceptis seu regiis litteris sancti Dionysii monasterio concesserant. Hos vero census Dalsinus ejus loci abbas repetebat adversus actores illustres viri Grimoaldi majoris-domus, qui una cum comite pagi Parisiaci saltem mediam partem sisco deberi contendebant. Ad hæc Dalsini abbatis actores reponebant, Gairinum quidem, quondam ejus pagi comitem, mediam partem horum teloneorum vi abstulisse; at intercedentibus in palatio monachis restitutam. Tandem perlectis monasterii instrumentis, auditisque diversis partium rationibus, testimonium ferente viro illustri Sigofrido comite palatii, sententia ita prolata est, ut quovis tempore pars monasterii sancti Dionysii, & Dalsinus abbas ac successores ipsius, integrum hoc teloneum deinceps perciperent, tamen *anteactis temporibus*, (verba ipsa refero) *clade intercedente, de ipso vigo sancti Dionysii ipse marcadus fuisset emutatus, & ad Parisius civitatem inter sancti Laurentii & sancti Martini basilicas ipse marcadus fuisset factus.* Actalius jussu diploma recognovit. *Datum quod fecit mensis December dies tredecim, anno sexto-decimo regni Childeberti, apud Mamaccas feliciter.* In illo placito quam multa observata digna. Childeberti frater Chlodoveus hic *Chlodocharius* seu Chlotharius dictus, sive is est error scribæ, sive binominis erat, exemplo avi sui Chlodovei, qui etiam alio nomine Chlotharius dicebatur, forte ob avi icidem memoriam, ut superius ex Chronico^d sancti Benigni, aliisque notatum. Deinde observandum id, quod de situ Dionysiani monasterii in illo placito legitur, nempe *in vigo* seu vico

^d *Spicil.* no. 1.
p. 390.

sancti Dionysii, contra novam Launoii opinionem, quam suo loco refutavimus. Denique translationem nundinarum Dionysianarum ob cladem bellorum factam a vico sancti Dionysii ad Parisiacam civitatem, inter basilicas sancti Laurentii & sancti Martini, quæ jam tum exstabant, quæ occasio fuit posteris retinendi nundinas Laurentianas, tamen Dionysianis in priori loco restitutis.

Aliud insigne placitum pro eodem monasterio factum est eodem loco, eodemque die, de farinario Cadolaici in Latiniaco - villa * prope Vernum ad Iseræ & Brige * confluentes, quod farinarium seu molendinum icidem monasterii sancti Dionysii actores nomine Dalsini abbatis, adversus Grimoaldum majorem-domus repetebant. Cum dubia causa ventilaretur, decretum est, ut sex homines de Verno, & sex de Latiniaco bona fide in oratorio seu capella sancti Martini hoc deberent conjurare, jam a longo tempore ipsum farinarium ad Latiniacum curtem sancti Dionysii pertinuisse. Facto sacramento coram Sigofrido auditore Grimoaldi, tandem secundum actores sancti Dionysii pronuntiatum fuit, in quantum Bero comes palatii ad vicem Grimberchthi icidem comitis palatii contestatus est. Dagobertus ad vicem Angilbaldi recognovit hoc placitum, a Grimoaldo majore-domus sigillatum.

* Lagne-
ville.
* Brèche.

Ex his duobus instrumentis patet, Dalsinum abbatem tunc monasterio Dionysiano præfuisse, nempe post Chainonem, qui a Chardero Wandeberhti successore proximus abbas fuerat. Dalsino paulo post successit Chillardus regnante Dagoberto, Childeberti filio ac successore. De sacramento, in causis dubiis ad capellam sancti Martini a testibus exigi solito, alius est locus in diplomate^a Theoderici regis, ubi sacramentum factum legitur *in oratorio super capella domni Martini, ubi reliqua sacramenta percurrerant*, id est, ubi sacramenta in rebus similibus exigi mos erat. Oratorium hoc portatile fuisse putamus, quale describit monachus sancti Galli in libro primo de vita Caroli Magni, agens de capella regia: *quo nomine, inquit, Francorum reges, propter cappam sancti Martini, quam secum ob sui tuitionem & hostium oppressionem jugiter ad bella portabant, SANCTA sua appellare solebant.*

Dalsinus abbas,
aliquæ.

Sacramentum
ad capellam
S. Martini.
^a *Ibid.* p. 470.

Anno superiori Godefridus seu Gotofridus, dux Alamannorum & Suevorum, obiit, eique Willeharius successit: qui defectionem a decessore inchoatam persecutus, Pippinum contra se commovit, eidemque victoriæ ac triumpho materiam præbuit. Cum nihilo minus in defectione contumax persisteret Willeharius, eum Pippinus hoc ipso anno denuo aggressus est, & provincia igne ferroque vastata, magno hominum capto numero, præda onustis copiis, victor domum revertit. Tunc contigit id, quod Walafridus Strabo^b narrat de Pippino majore domus, qui, copioso exercitu ad devastandam Alamannorum provinciam, & Francorum ditioni denuo subjungendam ducto, terram totam hostili contrivit incurfu; tumque avidi ejus exercitus prædones, Arbonensem pagum percurrentes, ad cellam sancti Galli venerunt, & quoscumque ibi invenerunt, qui plurimi eo confugerant, captivos duxerunt. Tunc cellæ sancti Galli præerat Magnulfus, qui *presbyter & pastor sancti Galluni* dicitur in charta Godefridi Alamanniæ ducis, quo vicum Biberbacum ad Neccarum fluvium eidem cellæ ad *luminaria sancti Galluni ecclesiæ* tradit. Magnulfum forte præcesserat diaconus quidam, nomine Stephanus, qui in ejusdem sancti patris ecclesiæ *custodis officio* functus est, teste^c Walafrido. Uterque ante Othmarum, qui abbatis nomine hanc cellam, ab se magnificentius auctam, rexit. Quid pastoris, quid custodis nomine hic intelligatur, non una est auctorum sententia. Vadianus & Stumpfius de curione seu rectore ecclesiæ sancti Galli id interpretantur. Rectius de titulari præposito intelligas, qui hoc nomine eandem cellam in beneficium a comite loci impetrare solebat, quemadmodum Othmarus eam re vera impetravit a Victore tunc Curienfium comite, qui ipsi hanc *cellulam*^d *cum omnibus ad eam pertinentibus commendavit*, antequam in abbatiale monasterium ab eodem Othmaro erecta fuisset. Idem postmodum consilio Nebi ducis ad principem Carolum, Martellum cognomine, accessit, eique eandem cellam proprietatis jure tradidit, & ut Othmarum presbyterum eidem loco præficeret, rogavit. cujus petitioni annuens princeps, Othmaro locum commisit, præcipiens ut regularem inibi vitam institueret.

L X I I.
S. Galli
cellæ directæ;
& status.

^b Walafridus
de mirac. S.
Galli c. 3.

^c *Ibid.* c. 4.

^d *Ibid.* c. 11.

ANN. CHR.

711.
LXIII.
Childeberti
regis obitus &
sepultura.

* Chosy.

LXIV.

Ingoarae do-
natio S. Petro
Senonensi.a Acta sancti.
Bened. 10. 4.
p. 616.

ANN. CHR.

712.
LXV.
S. Paterni
vitae compen-
dium.

* Bray.

ANN. CHR.

713.
LXVI.
S. Suidbertus
episcopus obit.

CUM duabus continuis expeditionibus nondum attrita esset Willeharii contumacia, tertia anno sequenti suscepta est, & Walarico cuidam onus totius belli a Pippino commissam, qui postquam exercitum Francorum in fines Alamannorum introduxit, subito nuntius affertur, Childebertum regem decessisse, quo nuntio turbatus, exercitum in Franciam reduxit. Obiit Childebertus xviii. kalendas Maias, anno regni decimo-septimo, aetatis fere tricesimo; sepultusque est in basilica Cauaciensis * monasterii sancto Stephano sacra, ad Axonam fluvium, paullo supra Compendium villam regiam. Princeps bonus, qui ob aequitatis studium Iusti cognomen meruit. Is moriens Dagobertum filium regni heredem reliquit, annorum circiter duodecim puerum, quem Sigebertus & Albericus Chlodoveum etiam vocant. Sic postremi illi stirpis Merovingicae reges avi nomen retinere amabant, ut de Chlodoveo Dagoberti senioris filio, & de Chlodoveo ejus nepote paullo ante observavimus.

Anno primo Dagoberti mox dicti Ingoara inlustris Deo sacra, Ebbonis episcopi Senonensis soror altera, (nam de Lotharia seu Mummia superius egimus) portionem, quam habebat in villa pagi Tornodorensis Fontanis, & in aliis pagi Ladscensis, donat monasterio sancti Petri, sito in suburbio Senonum, cui tunc Chrodolinus abbas praerat, Viriboldi successor, quem Clarius monachus Viriboldo male anteponebat. Charta donationis * data est apud Senonas, eique post Ingoaram subscribunt Ebbo episcopus, Boso & Leotarius abbates, praeter alios.

DUM Chrodolinus monasterium sancti Petri administraret, eo accessit Paternus monachus, civitate Constantia in *Armoricana regione* oriundus. Hic primum a puero monachus in Saxiaco seu Sessiacio monasterio, angelico monitu ad Senonicum sancti Petri coenobium profectus est. In itinere caeco lumen reddit, in pago Vilcassino cujusdam viduae filium exanimem excitat, Parisiis ab episcopo humanissime excipitur. Dehinc ad coenobium sancti Petri, in villa Ionna ad Sequanam positum, divertit, errore nominis adductus, hoc esse sancti Petri monasterium, ad quod accedere iustus erat. Verum errore animadverso, Senonas venit, ibique admissus est in suburbanum sancti Petri monasterium, cui tunc praerat, ut mox dicebam, Chrodolinus abbas, religione inclytus, ait Clarius, & sanctitatis opinione famosus. Postquam ibidem aliquamdiu substitisset, subiit animum revisere Ionnense monasterium, ab urbe Senonum quindecim passuum millibus distans. Illuc iter erat per quamdam densissimam silvam, vico Serginiae proximam, latronum infestam insidiis: in quorum manus cum incidisset, illi ejus increpationem & salutaria monita aegre ferentes, viro Dei cervicem fregerunt. Unus ex eis, Tresulfus nomine, arreptus a damone, ad sacrum liberatur Paterni corpus, quod Ebbo episcopus in loco proximo honorifice sepelivit. Dein super ejus tumulum idem Tresulfus insignem basilicam extruxit. Processu temporis, id est sub finem saeculi decimi, nobilis quidam miles, nomine Burchardus, cum uxore sua Hildegarde, Brajaci * ad Sequanam coenobium monachorum extruxit in honorem Salvatoris, ibique corpora sanctorum Paterni martyris, & Pavacii confessoris reposuit. Burchardo mortuo, quidam miles, Boso nomine, arcem Burchardi apud Brajacum invasit, qua re indignatus Rainardus comes, arcem ipsam incendit, Bosonem cepit, sacrasque ecclesiae sancti Salvatoris reliquias in urbem Senonum asportavit: verum eas postmodum loco restituit rogatu Thetbaldi comitis, ad cujus dominationem idem locus pertinebat. Nunc prioratus est, a Bonae-vallis monasterio diocesis Carnutensis pendens. Passus est necem idibus Novembris sanctus Paternus, quem martyrem pro more illorum temporum venerantur Brajacenses.

ANNO subsequenti e vivis excessit kalendis Martii sanctus Suidbertus episcopus, nulli sedi addictus, ejusque corpus in Werdeni ad Rhenum monasterio, cujus ipse auctor, informatorque fuerat, humo conditum est. Fabulis totus scater liber, Marcellinum mentitus auctorem, qui de vita ejus circumfertur. Eiusdem sunt farinae & auctoris litterae de ejus canonizatione, ante me a viris doctis explosae indubitis argumentis, quae hoc loco repetere nil juvat. Cave ne cum nebulone illo Werda ad Rhenum confundas cum Werda seu Ferda ad confluentes Alerae & Visurgis, adeoque Suidbertum hunc Frisiorum apostolum cum Suidberto Werdeni in Saxonia

xonia episcopo, qui annis amplius septuaginta posterior fuit. Sermonem de seniori Suidberto habuit Radbodus Trajectensis ad Rhenum antistes; sed in eo praeter ea, quae ex Beda refert, nihil historicum, neque etiam in carmine, quod de eodem sancto composuit. Sufficiant sequentes versus in specimen, ne brevius, quam par esset, tantum virum praeteriisse videamur.

*Lux nova Switbertus Francos lustravit & Anglos,
Quo clarum fidei lumen utriusque daret.
Saxonicos adiit cultor memorabilis agros,
Ut fereret Christi semen amoris ibi.
Nec sterili ac vacuo Fresonum defuit arvo,
Idque novi fecit germinis esse ferax.*

Mirum est antiquos martyrologiorum scriptores nullam de Suidberto fecisse mentionem, nequidem Wandalbertum, qui propius ad Werdam accedebat. Ejus tamen cultum saeculo decimo receptum fuisse sermo & carmen Radbodi eo tempore episcopi testantur.

Suidberto ad breve tempus supervixit sanctus Ursmarus episcopus & abbas Laubienfis. quippe qui obiit eodem anno, xiiii. kalendas Maij, postquam Erminum successorem, omnibus gratum & acceptum, designasset. Ejus exsequias Laubienfes devote celebrarunt, eumque honorifice sepelierunt in basilica sanctae Mariae, quam ipse in cacumine montis ad conditorium fratrum aedificaverat. Primus ejus gesta posterorum memoriae mandavit Anso tum monachus, postmodum abbas Laubienfis, libellumque suum nuncupavit Theodulfo episcopo & abbati, Ermini successori, quem Anso ipse excepit. In eo libello laudantur versus quidam, distincti secundum ordinem alphabeti, quos Erminus de Ursmaro condiderat. Ansonis scripturam expolivit saeculo decimo Ratherius episcopus Veronensis, & paullo post eum Fulcuinus abbas in chronico Laubienfi.

Ermino seu Erminus oriundus fuit in pago Laudunensi ex nobili genere Francorum, in vico, qui ejus nomen * hactenus retinet. Hunc propter incomparabilem vitam ac religionem presbyteratus honore Madelgarius Laudunensium episcopus decoravit. Cum ad aures Ursmari abbatis pervenisset Erminonis fama, eum ad suum colloquium subinde invitare amabat: tandemque, ut sibi daretur, a Madelgario episcopo flagitavit, impetravitque per amicum suum Hailedaldum optatam, qui apud Pippinum principem magna auctoritate pollebat. Quam aegre amissus ab episcopo, tam jucunde in monasterium admissus ab Ursmaro est. Tum secundum morem ibidem degentium spondit observare regulam, obedientiam majoribus exhibere, caritatis delectationem minoribus. quod accurate postea implevit. Tanta ei cura de sancta humilitate & obedientia erat, ut, cum presbyter esset, modestia & summissione paene omnes antecederet. Nihil arrogantia, nihil superbia de ejus moribus usurpabat, sed omnibus benevolum ac gratum se exhibebat. Unde tantam apud omnes, cum clericos, tum laicos, gratiam obtinuit, ut, cum Ursmarus pastorem curam in eum rejicere animo destinasset; nemo unquam Erminonis electioni non assensus sit. Mox ergo abbas onus ei imponitur cum dignitate episcopi, quae ab Ursmaro ad successores aliquot derivata est. Cum dignitate crevit in eo virtutis studium, praesertim orationis, cui paene assidue vacabat. Nec mirum, si prophetiae dono claruisse traditur. Cum aliquando Ragenfredus cum Carolo de summa Palatii praefectura decertaret, Erminoni post matutinas laudes in oratione persistenti revelatum est, Caroli victoriam esse. Idem Radbodi ducis Frisonum interitum longe absens vidit; idem Pippini ex Carolo ortum ac fortunam praevidit. Forte Carolus praemisissis famulis suis Laubacum se cito venturum dixerat. Omnibus ad excipiendum principem ferventibus & sollicitis, solus Ermino recitandis psalmis persistebat in oratorio beatae Mariae & sanctorum Johannis Evangelista & Andreae, quod ipse sibi aedificaverat. Sollicitatus demum a Martino coenobii praeposito, ut se suosque ad Carolum excipiendum accingeret, ejus ministris necessaria omnia exhiberi iussit: ceterum principem eo anno in monasterium haud venturum, quod ita, ut dixerat, probavit eventus. Cum aliquando versaretur in Elnonenfi sancti Amandi monasterio, quod millibus

Annal. Bened. Tom. II.

E

ANN. CHR.

713.

LXVII.

Ursinus
item episcopus
& abbas Lau-
bienfis.

LXVIII.

Ermino ei
succedit.
* S. Ermo.

ANN. CHR.
713.L X I X.
Liutwinus
episcopus Tre-
virensis Me-
diolaci sepul-
tus.
a *Finem. pre-
fat. in vitam
S. Remigii.*b *Frodoard.
lib. 2. c. 12.*c *Spicil. tom.
12. p. 211.*

fere triginta distat a Laubiensi, Winebertum monachum hic obiisse cælitus intellexit, & pro eo sacras hostias Deo mox offerri præcepit.

Liutwinus Trevirorum pontifex circiter hunc annum itidem humanis excessit. Illud argumento est, quod Milo ejus filius, sedisque Trevirensis tyrannus potius quam episcopus, annis circiter quadraginta eidem Trevirensi ecclesiæ atque Remensi incubavit, testante Hincmaro a episcopo Remensi. Weomadus vero Miloni legitime successus est ante mortem sancti Bonifacii episcopi Moguntini, quem anno septingentesimo quinquagesimo-quinto affectum martyrio constat. Hinc refellitur sententia eorum, qui Liutwinum Remensi ecclesiæ atque Laudunensi præfuisse dicunt: cum ante hunc annum Remensem ecclesiam pacate rexerit Rigobertus, qui non ante annos abhinc quatuor Caroli principis indignationem incurrit b ob negatum illi in urbem Remorum ingressum: quam ob rem episcopatu ab eodem dejectus, locum Miloni fecit. Certe Frodoardus, gravis auctor, episcopium Remense Miloni datum fuisse tradit; non Liutwino, præferendus hac in re scriptori c historiæ Trevirensis, utrumque asserenti, ex quo alii recentiores id acceperunt. De Liutwino, ejusque filio Milone ita scriptor ille anonymus. *Hic primum Belgicæ Gallie dux, omnia monasteria hujus urbis largissimis honoravit donariis, & prædiis auxit. Postea super fluvium Saroan in suo proprio congregationem monachorum instituit, nempe Mediolaci, ubi & ipse monasticæ vitæ habitum suscepit. & post pauca: Remis obiit, & a Milone filio & Treberensibus relatus, divino dato iudicio ad Mediolacum sepultus est. Post quem Milo filius ejus sacerdotali functus est officio apud Treberos & Remos, primo quidem imitator patris, deinde tyrannus effectus; nihilque in eo de clericali honore vel vita, nisi sola tonsura, enituit.* Liutwinum ut sanctum colunt Trevirenses ac Mediolacenses nostri 111. kalendas Octobris: quo die in veteri calendario collegii Claramontensis apud Parisios scriptum invenio: *In Medeloco depositio sancti Liutwini Trevirensis archiepiscopi.* In eodem calendario, ut id obiter observem, xv. kalendas Novembris legitur: *Obiit Nithadus abbas Mediolacensis.* Liutwinus Mediolaci in sacello, seorsim ab ecclesia præcipua posito, insigne conditorium habet, cum epitaphio rudi & impolito, quod apud Browerum editum reperies.

L X X.
Virginis ar-
reptitiæ cura-
rio in monaste-
rio ad Aquas-
Salvias.

A Gallia Belgica transeundum in urbem Romam, ubi illustre spectaculum in monasterio sanctorum Vincentii & Anastasii ad Aquas-salvias hoc anno per multos dies editum est ad imaginem & reliquias sancti Anastasii Persæ monachi & martyris, quæ superiori sæculo ex urbe Casarea Palæstinæ istuc translata fuerant, qua de re testantur acta secundæ synodi Nicænæ, in cujus actione quarta vicarii Hadriani papæ veteris Romæ dixerunt, sancti martyris imaginem cum pretioso capite Romæ in monasterio ad illum diem asservari, quod utrumque nos ante aliquot annos conspeximus. Tunc vero mos erat, ut ex diversis orbis partibus arrepti a dæmone Romam mitterentur, ad sacras ejusdem martyris reliquias liberandi, quod de Sicilia Johannes episcopus Tauromenii in prædicta synodo testatur. Idem factum de arreptitia virgine Syra, cujus historiam hoc anno a Baronio fuse relatam patris accipe. Imperante Anastasio augusto, qui & Artemius dicebatur, principatus ejus primo, & post consulatum ejusdem serenitatis anno itidem primo, pontificatu Constantini papæ, Theopentus episcopus Constantiæ, Syrus natione, Romam profectus, filiam suam unicam secum adduxit, tradiditque monasterio ad discendas sacras litteras. Post paulo, cum ob formæ venustatem & opes a multis procis in matrimonium peteretur, hanc Deo pater offerre maluit, & facultatibus ejus in pauperes effusus, in monasterio sancti Cassiani inter ancillas Dei consecravit. Vix menses decem & octo in monasterio expleverat, cum a dæmone arripi & vexari cœpit. Variis remediis & phylacteriis incassum adhibitis, pater ad sanctum Anastasium confugere statuit. Locus est quinque fere passuum millibus ab urbe; ibique tunc basilicæ duæ erant, una sanctæ Dei genitricis Mariæ, ubi sancti Anastasii reliquiæ cum imagine ejus asserabantur, cujus aditus mulieribus penitus interdictus erat ob religionem monachorum: altera sancti Johannis Baptistæ, utriusque sexui communis. Arreptitia in hanc basilicam adducta, rogatus ab episcopo abbas sancti martyris caput & imaginem super altare profert. Id factum kalendis Octobris, indictione duodecima a mense Septembri inchoata. Appensus ad puellæ collum dens unus sancti Anastasii. Hinc dæmon fremere, jactare convicia, puellam supra modum vexare. Jussus edicere, eccur in virginem invadere ausus esset; id tandem factum ait instinctu cujusdam, qui puellam

deperibat, dolebatque sibi in matrimonium negatam; ob idque veneficium in foliis ficus ligatum sub ejus pedes coniecisse, dum illa iret ad balneum; eoque calcato, hanc in sui potestatem venisse. Tum inchoati adversus dæmonem, sæpiusque repetiti exorcismi: ad quos ille nil nisi fannas & procacia verba regerebat. Sic res ad kalendas Novembris producta est. Tunc rogavit abbatem episcopus, ut tota congregatio monachorum ipsa nocte in basilica sancti Johannis vigiliis celebraret. Abbas annuit. Dein reversis ad reficiendum monachis, cum episcopus una cum presbytero & diacono, tribusque monachis illic remansisset, iterati cum precibus exorcismi ad horam tertiam noctis; tandemque dæmon egressus puellam sanam & incolumem dimisit. Mox illa suscepit corpus & sanguinem Domini nostri Jesu-Christi; & sic plane compos sui cum patre in urbem reversa est.

Idem hic annus Hispaniarum clade longe infestissimus existit, quæ clades per Sarracenos in Africa tum dominantes inflata est. Occasio rei gerendæ hæc fuit. Hujus sæculi initio Flavius Witiza solus regnare cœperat, vir sævus, libidinofus ac nequam, qui pernicioso indomitæ libidinis exemplo ad omne flagitiorum genus Gothorum proceres ac populum adduxerat; episcopisque, presbyteris, ac clericis denique omnibus, ut sibi uxores adjungerent, præceperat. At veritus ne ab ipso civitates demum optimateque deficerent, omnium regni sui urbium muros, Toletum, Legionem & Asturicam exceptis, subvertit, ac proceres sibi suspectos e medio sustulit. Successit pessimo regi haud melior Rudericus Theodefredi filius, cujus patrem Witiza oculis privaverat. Hujus memor injuriæ Rudericus, Witizæ filios Hispania expulit. Pulsi patria, non tantum regno regii juvenes, in Africam transeunt, & ad Julianum comitem Tingitanæ provinciæ, quæ Gotthorum regibus adhuc parebat, se conferunt, virum strenuum, sed Ruderico infestissimum, quod ejus filiam ipsi nuptam, non justæ uxoris, ut decebat, sed concubinæ loco haberet. Ille ulciscendi sui occasione captata, Muzam Africæ pro Sarracenis præfectum sibi adjungit, conjunctisque simul copiis Hispaniam invadit, Tarico Sarracenorum ac Maurorum duce a Muza missõ. Rudericus subitario comparato exercitu hostibus occurrit, commissoque prælio, acie victus, desertusque a Deo & a suis, in acie cecidit. Sic Mauri victores facile urbibus & opidis plerisque, nullo murorum militumve præsidio munitis, facile potiuntur; alias urbes nullo fere negotio expugnant. Tum excisa monasteria, sacri libri flammis consumti, & in ecclesiis, in quibus Christus Dominus antea colebatur, Muhammedis infandum nomen audiri cœptum. Denique Hispaniarum pars maxima intra duos annos, cum Tingitana Africæ provincia, subacta ac tributaria facta est a Sarracenis, qui Cordubæ regiam sedem fixerunt. Gotthi, qui ex tanta clade superfuerant, pars per Gallias fuga dissipati sunt, pars in aridos & arduos Asturiarum & Gallicie montes confugerunt, Sarracenis plana quæque circum obtinentibus: donec Pelagio duce paullatim se in libertatem asseruerunt. Ex tanta clade vix quidquam veterum monumentorum superfuit: ut mirum non sit, quod passim in rebus nostris ad Hispaniam pertinentibus hæreamus, nobisque desit quod scribamus: cum præter Isidorum, Hildefontem, Julianum, & quædam Hispaniæ concilia, & diplomata, nihil nobis reliqui sit præter fabulas, quas falsa & subditiua Maximi, Lucii, Dextri, Liutprandi, Auberti, aliorumque similium chronica & scripta in orbem litterarum ab uno sæculo intulerunt. His omnibus colophonem imposuit Hispaniæ Martyrologium, auctore Johanne Tamayo, qui fabularum portentis totam sanctorum Hispanicorum, immo & multorum aliorum historiam deformavit, omnique fide indignam præbuit. In hac veterum monumentorum inopia patres nostros Vallisoletanæ congregationis consulimus, scriptisque ad eos litteris flagitavimus, tabularia monasteriorum suorum lustrari, discuti, ac revolvi, si qua ex iis instrumenta nondum edita erui in rem nostram possent. Verum sollicitatus hac de re a nobis dominus Josephus Perefus, Linguarum in Salmanticensi universitate professor, hoc nobis responsi dedit, quod referre hoc loco non pigebit.

Diu jam erat R. A. P. quod superiore epistolam ad vos, cum se prima daret occasio, transmittendam conscripseramus, cum vestra ad nos monita, an exhortationes, ad aliquid Hispania, Benedictinaque gloria dignum aggrediendum Roma afferuntur. At vellemus profecto nobis orium aut ingenium suppetere, quo vestris aquisissimis votis ac postulatis facere satis possemus. Sed enim cum vita, tum instituti nostri rationes, quo minus id a nobis perfici posse speremus, valide obsistunt. Hic enim Salmantica ad nostra
Annal. Bened. Tom. 11.

ANN. CHR.
713.L X X I.
Hispanias in-
vadunt Sarraceni.Hinc nostra
in rebus His-
panicis penur-
tia.

ANN. CHR.
713.

linguarum cathedra moderationem, velut ad molam trussatilem, sic religati sumus, vix ut nobis per astitas ferias ad proximorum cœnobiorum (quæ sane haud ita multa in hujus urbis & academia vicinia sunt) tabularia excutienda excurrere liceat. tantum abest, ut ad ecclesiarum primariarum, aliorumque longinquiorum cœnobiorum monumenta per otium, uti rei dignitas exposcit, discutienda divertere liceat. Ac profecto per has omnes difficultates perumpserimus, veniamque a regio senatu hac illac discurrendi haud agre impetremus, spes modo aliqua quippiam tanto dignum molimine præstandi se se nobis ostenderet. Sed enim hæc jam pridem nobis decoxit. Nam clades illa Sarracenicæ, usque adeo nostre Hispania exitiabilis, omnia vetustiora ejus monumenta ita funditus absumsit, vix ut ex iis aliquod tenue vestigium ei superfuerit. Hanc tempestas excepit, qua omnia armorum fragore usque adeo strepebant, agre ut nostris hominibus spiritum trahere daretur; necdum illos posteritatis, ad quam jam cum suæ, tum superioris ætatis memoriam transmitterent, cura tangeret. Nec feliciora sane, quod ad rem litterariam spectat, tempora sunt consecuta. Nam & gladius barbaricus diu nostris cervicibus imminuit, & militares nostrorum animi mirum quantum ab omni mansuetiori disciplina abhorrebant. Quæ labe tam altæ in Hispanorum animis radices egit, ut vix in duorum seculorum alta pace, Sarracenicorumque armorum diutino justitio, hoc emunctissimo isto sæculo veterum excussit. ut spes inanes fovere minime debeamus, nos aliquid insigne, vestrisque antiquis monumentis æquiparandum, quantovis labore aut industria detecturos. Nec panicus iste noster timor, an desperatio est. Nec enim, cum hocce, tum superiori sæculo, viri gnavi & industrii nostre Hispania defuere, quibus veteres schedas, antiquaque scrinia excutere cura fuit. Id egregie in primis a nostris Sandovalio, Tepesto, Mervalio, item Garybaio, Mariana, Marieta, Zurita, Gundisalvicio de Avila, Romano Augustiniano, Domeneco, Padilla, aliisque haud sane paucis, nec vulgaris palati, præstitum fuit. At par fructus labori improbo non respondit. quamvis non est cur nos aut illos rei tam præclara narrata opera magnopere peniteat. Id itaque unum nobis in animo est, nec porro desperamus cum bono Deo perfecturos, ut quidquid ad nostrum Ordinem in Hispania privatim spectat, id in unum volumen conjiciamus; aliudque sanctorum Benedictinorum, quæcumque detegere detur, actis dicemus, vestra vestigia, industriamque secuti.

Hæc ante anno M DC LXXXIII. nobis rescribent vir doctus, qui post aliquot annos deceffit, editis aliquot dissertationibus ecclesiasticis, monasteria Hispanica spectantibus, quæ non parum lucis rebus nostris afferunt.

ANN. CHR.

714.
LXXII.
Grimoaldi &
Pippini obitus.

ANno insequente septingentesimo quarto cum Pippinus Heristallensis, major-domus in Austria, in villa Jopila super fluvium Mosam agrotaret, ad eum visitandum Grimoaldus filius ejus, major-domus in Neustria, protinus accessit. Tum ad basilicam sancti Landeberti martyris, orationem facturus pro sospitate patris profectus, cum ibi precibus insisteret, a nequissimo Frisone, Rangario nomine, interfectus est mense Aprili. Theudoaldus ipse filius præfecturam palatii loco patris in Neustria regno obtinuit. Pippinus convaluit ad breve tempus, & pœnas de filii interfectore interim sumsit. Non multo post in graviores morbum relapsus, extremum diem Jopilæ absolvit medio mense Decembri, hoc est XVII. kalendas Januarii. In extremo illo morbo prædium Swestram, ad rivum cognominem, in pago Mosariorum situm, Willibrordo concessisse traditur, eidemque nepotes suos, Grimoaldi ac Drogonis filios, commendasse. Cumque propter morbi magnitudinem instrumento subscribere non potuisset, illud per Plectrudem conjugem suam subnotari curavit, quod instrumentum sibi lectum fuisse Browerus a testatur. Willibrordus eo in loco sanctimonialium cœnobium instituit, quod postea in nobilium canonicarum collegium conversum est. Existit in ducatu Juliacensi haud procul a Mosa, a quo Mosariorum pagus nomen accepit, auctumque est opido, quod vulgus Susteram * vocat. Ex prædicto instrumento colligitur, Pippino ante obitum reconciliatam fuisse Plectrudem, abjectamque Alpaidem concubinam, cujus filium Carolum Pippinus Willibrordo non dicitur commendasse, haud dubie instinctu Plectrudis, quæ cum Theudoaldo nepote, puero septenni, aut potius sola sibi hoc pacto regnatura videbatur, quod maxime cupiebat. Hinc, mortuo Pippino, Carolus juvenem egregium, Pippini ex Alpaide filium, quem minime hoc passurum intelligebat, dolo deceptum comprehendit, ac Colonia Agrippinæ custodiæ publicæ

* Swestrensis
monasterii
origo.a Brower
annal. Trevir.
lib. 7.

* Susteren.

mandari jussit, ex qua gnavus strenuusque adolescens brevi postea se extricavit.

Willibrordus nihilo minus Carolo acceptus fuit. Illud argumento est, quod ejus ex Rotrude filium baptizavit, eique nomen avi imposuit. Hic est Pippinus parvus corpore, sed rebus gestis maximus, qui paratum sibi a majoribus regnum inivit, & secundæ Francorum stirpi regniæ originem dedit. Futuram ejus potentiam vaticinatus est Willibrordus, discipulis suis, forte cum eum baptizaret, hæc effatus, testante Alcuino: Scitote, hunc infantem sublimem & gloriosum fore, omnibusque, qui ipsum præcessere, Francorum ducibus majorem. Idem de eo recens nato Ermino abbas Laubienfis prædixisse perhibetur. Natus est Pippinus ante avi sui obitum, circiter hunc annum, siquidem obiit anno ejusdem sæculi sexagesimo-octavo, annos natus quatuor & quinquaginta.

Necdum etiam Pippinus Heristallius e vivis excefferat, cum Corbinianus a Romano pontifice ordinatus est episcopus. Is patre Waldechiso natus est in vico seu castro pagi Melitonensis seu Melodunensis, Castris * appellato, a quo pagus Castrensis nomen habet, posito in via, quæ ex urbe Lutecia fert Aurelianos. Ab ineunte ætate orationi, vigiliis, lectioni, ac continentiæ in primis deditus, prope ejusdem castri ecclesiam, sancto Germano Parisiorum episcopo sacram, cum aliquot discipulis se recluserat, quos sacris informabat disciplinis. Ex his unus memoratur Ansericus, cellario præfectus, testis miraculi, quod vir sanctus fervendo multo paravit. Hactenus existat illa sancti Germani ecclesia parœcialis extra muros ejusdem opidi, cujus intramurana parœcialis ecclesia sanctum Clementem patronum agnoscit, penderque a monasterio Fossatenfi; altera vero a monasterio sancti Germani Parisienfi. Quam regulam eo in loco observaret cum suis vir Dei, inde intelligitur, quod cum mustum recens rupto vase ne efflueret, orando de nocte prohibuisset, hoc ministris seu discipulis suis indicare, silentium suum ut servaret, distulit post matutinas laudes, nempe ad mentem sancti Benedicti, qui rigidum, præcipue nocturnis horis, silentium in regula sua præscribit. Non diu intra ejus loci angustias se continuit Corbiniani fama; quæ cum ad Pippinum ipsum majorem-domus pervenisset, is unum ex optimatibus suis ad viri Dei cellulam misit, seque ejus precibus commendavit. Ad eum etiam nobilium & ignobilium utriusque sexus non modica turba confluebat, aternæ vitæ ex ore illius verba cupiens audire: alii sua ei munuscula, ut pro ipsis oraret, mittebant. Quicquid vero ille ex oblatione fidelium suscepisset, excepto victu necessario, pauperibus erogabat. His adventantium turbis interpellatus, magnopere dolebat, se ab amica solitudine & tranquillitate abstrahi, sibi que deesse tempus, quo solitis orationibus vacaret. His molestiis se relevare volens, post quatuordecim reclusionis annos Romam ad limina beatorum apostolorum orationis ac voti causa proficisci statuit. Verum longe gravius sibi onus impositum sensit, ubi summi pontificis jussu episcopalem sarcinam subire coactus est. Inde pallio accepto reversus in Galliam, verbum Dei omnibus prædicare cœpit. Forte, dum ille ad Pippinum accersitus pergeret, quidam latro, Adalbertus nomine, ad patibulum ducebatur, cujus confessione audita, vir sanctus iudices oravit sibi ut eum relaxarent. Illis negantibus, profectus ad principem, ab eo obtinuit, ut quomodocumque de illo homine actum esset, sibi illum donaret. Gratia obtenta, festinus eodem ad vesperam rediit, reum in patibulo suspensum invenit; oratione facta salvum & incolumem recepit, quem omnes exanimem putabant. Tunc idem Adalbertus, quasi passer ereptus e laqueo pœnarum, habitum cum vita mutavit, & in sanctæ conversationis proposito sub disciplina viri Dei reliquum vitæ peregit. Ex hac rerum serie Baronius emendandum censet Aribonem vitæ sancti Corbiniani scriptorem, ubi ait, Corbinianum a Gregorio secundo fuisse ordinatum. quod parum veri simile esse illustrissimus analista existimat. siquidem hoc ipso anno, die nona mensis Aprilis, ut ipse opinatur, Constantinus papa, Gregorii secundi decessor, mortuus est paullo ante Pippinum, quem Corbinianus in Galliam reversus adhuc viventem reperit. Verum ad annum sequentem superstes fuit Constantinus, ut postea videbimus. Dein cum pristinae solitudinis desiderio teneretur Corbinianus, cellulam suam apud Castras repetiit, ibique continuis septem annis cum aliquot clericis seu monachis permansit.

Hoc eodem anno in Anglicana provincia Merciorum dedicatio facta legitur Eoveshamensis monasterii, quod auctorem & conditorem habuit sanctum Egwinum episcopus.

ANN. CHR.
714.
LXXIII.
Willibrordus
Pippinum ba-
ptizat.LXXIV.
Corbinianus
episcopus Fri-
singenfis.
* Castres.a S. Bened.
reg. c. 42.LXXV.
Eoveshamen-
sis monasterii
primordia.

copum Wicciorum, id est Wigorniensem. Hic regali stirpe ortus, postpositis sæculi honoribus & illecebris, totum se divino cultui a primis annis mancipavit. Tum per singulos ordinis ecclesiastici gradus ad sacerdotium promotus, Wigorniensem ecclesiam post Ostforam regendam suscepit. Verum tum populi rebellis odio, qui pastorem vitiiis suis haud assentantem, sed contrarium ferre non poterat; tum regio livore ad Romanum pontificem delatus, causa tandem discussa purgatus ad sedem suam revertit. Locus erat in pago Wigornienfi, dumis & vepribus condensis obfusus, Athamne olim, a recentioribus dictus Eoveshamium, ubi monasterium in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, quod ipsa velle significaverat, ædificare in animum induxit. Hunc ergo locum ab Ethelredo Merciorum rege petiit, nec ægre obtinuit. Postea Romam cum Coëntredo rege Merciorum, & Offa orientaliū Saxonum regis filio perrexit, privilegium novo condendo monasterio a pontifice postulaturus. Id facile concessum a Constantino papa, duobus illis regibus presentibus, anno septingentesimo-nono, quem annum signat vulgatum privilegium, tum apud Spelmannum, tum in libello de vita sancti Egwini, tum in Monastico Anglicano, ubi characteribus Saxonice impressum legitur, nescio an penitus sincerum.

Eodem anno Beda venerabilis consignat Romanum iter eorundem regum: sed miratur non immerito Wilhelmus Malmesburienfis, eum nullam de Egwino fecisse mentionem. Diploma pontificium inscriptum est Britwaldo Britannicarum ecclesiarum primati, qui venerabilem virum Egwinum episcopum bis Romam ad apostolicam sedem misisse dicitur. Ei vero mandat pontifex, ut in illis partibus, in quibus beatissima virgo Maria Egwino apparuisse refertur, concilium totius Angliæ cogat, in quo episcopi simul & optimates regni cum proceribus conveniant, iisque congregatis denuntiet, quemadmodum duo reges Angliæ, Kenredus & Offa, quibus cum dictus episcopus ad limina apostolorum venerat, eidem loco multa beneficia regia liberalitate contulerint, auctoritate apostolica confirmata: cum eo, ut congregatio monachorum secundum regulam memorandi patris Benedicti, quæ minus adhuc in illis partibus, nempe Merciorum, habetur, possit ibidem institui, & Christo indefinenter famulari. Ad nuntium pontificis synodum generalem in loco, qui Alno dicitur, habitam tradunt, cui Bertwaldus Cantuariensis ac Wilfridus Eboracensis antistites interfuerint: in qua donationes illæ omnes confirmatæ, missusque Wilfridus ad locum consecrandum. Verum hæc stare non possunt, si quidem Wilfridus senior ante tres annos, quam hæc consecratio facta dicitur, decesserat; nec Wilfridus junior tunc sedi Eboracensi, sed Johannes episcopus præerat.

Instituitis in novo cœnobio Benedictinis monachis, Egwinus & ipse, rebus omnibus abdicatis, se adjunxit, ac deinceps totum se spiritualibus exercitiis usque ad exitum applicavit, beatissimæ virginis Mariæ in primis cultor eximius. Tandem post aliquot annos plenus virtutum obiit III. kalendas Januarii, miraculis post obitum illustris. Sepultus est in monasterio suo, cujus ecclesia temporibus Edgari regis sub abbate Oswardo corruisse traditur. Unicum erat ante id tempus in Wigornienfi diocesi monasterium Ripadunense, ubi sanctus Guthlacus habitu monastico indutus est. Unde Constantinus papa non immerito ait, regulæ sancti Benedicti, ante conditum Eoveshamenfem monasterium, raros in illis partibus cultores fuisse, quod de toto Merciorum regno, in quo quinque episcopatus erant, intelligendum non esse, patet ex actis sancti Wilfridi senioris, regulæ Benedictinæ propagatoris eximii, qui illius regni monasteria pleraque rexit, aut emendavit. Non immoror refutando errori centuriatorum Magdeburgensium, Egwinum infamare conantium, quasi primus imaginum cultum in Anglo-Saxonum ecclesiis invexerit, collocata scilicet Deiparæ virginis in ecclesia sua imagine; mandaveritque ut a populo coleretur, quod quam gratis confingant Centuriatores, demonstrat Spelmannus ipse in tomo primo conciliorum Angliæ; nec difficile erat hanc calumniam refellere ex Beda venerabili, qui Salvatoris imaginem ab Augustino, dum Cantuariam primo cum suis ingrederetur, cum vexillo crucis prælatam fuisse testatur; multasque sanctorum imagines a Benedicto Bischope Roma in suum monasterium allatas.

Eoveshamenfem monasterium illud in primis commendat, quod ex eo loco nova colonia in Croylandensemeducta sit. Croylandam seu Crulandam insulam, incultam prius & inhospitam, primus incoluit sanctus Guthlacus, eximie virtutis anachoreta.

Natus est apud Mercios Penwaldo patre regalis originis, & Tetta matre, non sine caelesti indicio futuræ sanctitatis. Guthlacingas ejus tribus homines vocabant, unde inditum Guthlaco nomen, quod latine Belli-munus significat. Is a primis annis respuens pueriles nugas, militiam sectatus est adolescens. Quadam nocte, dum quieti fessa membra dare vellet, occurrerunt animo antiquorum suæ stirpis regum pertransacta sæcula miserabiles exitus, & fluxæ rerum omnium imagines; statuitque quantocius eximere se se ex hujus sæculi fluctibus, & ad portum vitæ monasticæ confugere. Mox, relictiis omnibus, annos natus quatuor & viginti, ad Ripadunense monasterium se contulit, quod duplex erat; ibique Romanam tonsuram, & clericalem (sic monasticum vocat vetus auctor) habitum sub abbatisa Elfrida suscepit. Falluntur qui hoc monasterium pagi Wigornienfis confundunt cum Riponensi agri Eboracensis, quod virorum tantum erat, Ripandum etiam nonnumquam appellatum. Famofum olim erat illud Ripadunense apud Mercios monasterium, sed in vilam comitis Cestrensis redactum tempore Willelmi monachi Malmesburienfis.

Ab ineunte vitæ monasticæ proposito Guthlacus nihil liquoris inebriantis aut rantisper delicati, excepto communicationis tempore, degustavit. Tanta illa vitæ asperitas primo quidem locis molesta & gravis erat, qui id in censuram mollioris vitæ suæ reputabant. Sed, tentata mentis ejus sinceritate ac modestia, omnibus probata demum & accepta evasit. Sacris litteris & monasticis disciplinis apprime eruditus, ceteris tamen studiis psalmodiarum meditationem & vitas patrum præferebat. Post annos duos secessit in Crulandam insulam, in finibus agri Lincolnienfis & Cantabrigienfis positam inter Ninam & Wellandum fluvios, haud procul ab Eliensi monasterio & Medesvamstedensi seu Petroburgensi, ibique reliquos vitæ suæ dies transigere decrevit. Eo accessit habitaturus IX. kalendas Septembris, die festo sancti Bartholomeæi apostoli, quo protectore usus est adversus dæmones, qui insulam infestabant. Illic durissimam sibi vitam indixit, pellibus corpus tegens instar Ægyptiorum monachorum, & magnam omnibus de se opinionem reliquit. Consecrata insula, sacerdotio initiatur. Wilfrido cuidam librario, cum Hedda episcopo ad faciendum Guthlaci sanctimoniam periculum illuc profecto, quid animo ille ageret aperuit vir sanctus, qui hoc pacto non dubium de vitæ suæ sinceritate argumentum dedit. Ethelbaldo regio juveni, a Ceolredo rege Merciorum pulso, restituitio in regnum ab ipso prædicta. Post aliquot annos venerabilis virgo Egburga, abbatisa Tanetenfis, plumbeum ei sarcophagum, in quo post mortem sepeliretur, cum linteo funerali submitit, magnopere eum rogans, ut futurum ejus successorem sibi indicaret. Cissam ille designavit, necdum christianis mysteriis imbutum, qui post aliquantum temporis sacrum baptismatis lavacrum in Britannia suscepit. Tandem cum annos quindecim in Crulanda insula exegisset vir Dei, quarta feria ante pascha ægrotare cepit, & quarto post pascha die ad Dominum migravit, quem ille mortis suæ diem Beccelino fratri prædixerat. Sacro die paschæ, etsi viribus debilitatus, dominici corporis & sanguinis sacrificium obtulit Deo. septimo sui morbi die Beccelino mandavit, iret ad sororem suam Pegam, quæ quatuor ab eo leucis reclusa degebat, excusaturus, quod ejus aspectum in hoc sæculo vitaverat, ut mutuo conspectu in cælo ambo fruerentur. simul eidem præciperet, ut corpus suum, quod nullo lineo indumento vivens texerat, in sarcophago & sindone ab Egburga transmissis componeret. Dein sciscitanti Beccelino, eequem in cellula cum ipso vespere & mane colloqui solitum audivisset; confessus est, se ab anno secundo, ex quo hanc eremum inhabitare cœperat, angelico illis horis colloquio recreatum fuisse, quod nulli alii, præterquam Pegæ & Egberto anachoretæ, manifestari voluit. Ad ortum solis diei sequentis, cum mortis hora instaret, extensis ad altare manibus, munivit se communionem corporis & sanguinis Christi, erectisque in cælum oculis ac manibus, animam emisit anno ab incarnatione Domini septingentesimo quarto-decimo, ut legitur in epitome Saxonica Bedæ adjuncta, apud Matthæum Westmonasteriensem aliosque; tamen si primarius ejus vitæ scriptor Felix monachus, & post eum Ordericus annum sequentem assignant. Verum si III. idus Apriles, ut recentiora martyrologia habent, eum decessisse constet, præferenda est sententia de hoc anno septingentesimo quarto-decimo, quo anno pascha in sextum idus Apriles incidebat. Post triduum Pega ejus funus, uti iussa fuerat, explevit; corpusque sacrum in oratorio viri Dei humavit. Idem anno revoluta repertum incorruptum eadem Pega repo-

fuit in monumento, quod paulo post Ethelbaldus rex mirifice ornavit.

ANN. CHR. 714. LXXVII. Felix monachus ejus vitæ scriptor. a Bedæ lib. 3. c. 18. b v. epist. 89. inser Bonifac.

Librum de sancti Guthlaci vita primus scripsit Felix, non episcopus ille orientali-um Anglorum a Beda^a laudatus, ut quidam volunt, sed monachus sancti Bedæ congregationis, nempe Girwenis an Wirensis, ut ipse asserit in præfatione, quam eodem fere modo inscribit ac Huetbertus abbas Wirensis epistolam ad Gregorium secundum. *In Domino dominorum domino meo, mihi præ ceteris regaliū primatum gradibus dilectissimo, Athelwualdo regi orientaliū Anglorum, Felix catholice congregationis sancti Bedæ vernaculus.* Sic enim antiqui plerique^b Bedæ vocabulum absque casuum flexione efferebant, alii *Bedan*. In illa præfatione Felix ait se id operis aggressum fuisse jussu Athelwaldi regis; & ea quæ scripsit, accepisse a reverendissimo quodam abbate *Vailfrido, & a presbytero pure conscientie Cissan*, & ab aliis, qui diutius cum viro Dei conversati, vitam illius ex parte noverant, haud dubie a Tatwino, Beccelino & Egberto, qui *in singulis casulis, non longe ab oratorio sancti Guthlaci, de licentia Kenulfi abbatis, usque ad vitæ terminum separatas mansiones habuerunt*, ut scribit Ingulfus abbas in historia monasterii Crulandensis, biennio post mortem viri Dei ab Ethelbaldo rege conditi, cujus primus abbas fuit Kenulfus mox laudatus, quem rex e monasterio Eoveshamensi istuc evocavit. Tatwinum, Beccelinum, & Cissam sanctos appellat Ingulfus, sed eorum tumulos a Danis violatos fuisse testatur. Idem auctor ait se collegisse quidquid de sancto Guthlaco reperire potuit; & post eum Ordericus Vitalis ejusdem vitam in historiam suam retulit, quam itidem Petrus Blefensis, & Guillelmus Ramefienfis monachus celebrasse perhibentur. Ceterum Æthelwaldus rex orientaliū Anglorum, cujus jussu Felix monachus res a sancto Guthlaco gestas litteris consignavit, hoc exemplo pietatem suam prodit, eandemque testatam facit in epistola sancto Bonifacio Moguntino archiepiscopo scripta, quæ inter Bonifacianas est septuagesima-sexta: qua ipse, simulque *tota abbatia cum omni congregatione servorum Dei* in sua provincia degentium, pollicentur se ejus memoriam *in septenis monasteriorum suorum synaxibus* facturos: idemque ipsi vicissim ab eo pro se petunt. quod an de Eliensi ejus provincie monasterio interpretandum sit, non desinio.

LXXVIII. S. Petri Lucense monasterium conditor. c v. append. Aliud S. Michaelis.

Apud urbem Luccam in Italia hoc anno conditum est monasterium sancti Petri, in vico, qui vocatur Caviana, favente Talerperiano episcopo, cum gratia Walperti ducis. Monasterii auctor Fortunatus, civis Luccensis, cum filio suo Bonualdo seu Monualdo presbytero, qui ambo *chartulam dotalem*^c per Socheradacem presbyterum, ex jussione Talerperiani venerabilis episcopi, scribendam curarunt anno secundo Liutprandi regis per indictionem duodecimam: qui characteres chronologici huic anno apprime conveniunt. Erat & aliud per id tempus sancti Michaelis monasterium, quod Ratchis abbas una cum germano suo Asfredo construxerat in loco, cui vocabulum est Apuniano, amboque ex rebus suis dotaverant. Exstant hac de re litteræ in archivo cathedralis ecclesie Luccensis, quibus Ratchis venerabilis abbas & presbyter doctissimo in Christo filio suo Walprando, filio Walperti ducis mox laudati, tradit prædictum monasterium post suum obitum gubernandum ac regendum, ut nihil ex ipso depereat, sive in luminaribus, sive in officio divino; immo in omnibus augeatur. Scriptum est hoc instrumentum regnante Liutprando rege, anno regni ejus sexto-decimo, indictione undecima, id est anno Christi Domini septingentesimo vicesimo-octavo. Subscribunt inter alios *Talerperianus eximius episcopus*, ita de se ipse loquitur, & Altprandus abbas, forte prædicti monasterii sancti Petri.

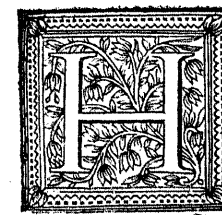

ANNALS
ORDINIS
S. BENEDICTI.

ANN. CHR. 715.

LIBER VICESIMUS.

Ab anno Christi 715. ad annum 730.

UNC librum aperiet sancti Bonifacii apostolatus in Frisiam, qui ab anno septingentesimo quinto-decimo initium sumsit. Fervebat tunc bellum atrox inter Radbodum ducem Frisiorum, quem veteres passim regem appellant, & Carolum principem, Pippini ex Alpaide filium: qui e custodia Coloniensi, ubi jussu Plestrudis detentus fuerat, elapsus, præfecturam palatii contra Ragenfredum sibi asserere tentabat. Ragenfredus a Neustrasiis, fugato Theudoaldo Grimoaldi filio, major-domus electus, foedus cum Radbodo contra Carolum inierat, ut dignitatem sibi oblatam tutaretur. Ragenfredi molimina non parum retardavit Dagoberti regis immatura mors, quæ hoc ipso anno contigit, relicto Theoderico filio impubere, qui ob imbecillam ætatem regno ad tempus exclusus est, retrususque in monasterium Calense, unde Calensis cognomen accepit. Chilpericus, regie stirpis adolescens, in ejus locum susceptus ex-clerico. Interea Winfridus, is qui postea Bonifacius dictus est, animo agitabat discessum e patria, simul ut parentum, affiniumque suorum consortia fugeret, simul ut his, qui in tenebris & umbra mortis residebant, infidelibus verbum Dei prædicaret. Communicato cum Winberto abbate suo, id est Nutscelleni, consilio, agre tandem discedendi facultatem obtinuit ab illo, qui & duos ei socios adjunxit, & necessaria quæque pro viatico liberaliter suppeditavit, prospera eis omnia imprecatus. His fultus adminiculis, primo in urbem Lundoniam, nobile emporium, venit; dein Tamesi fluvio cum suis impositus, e Britannia insula solvit, ac ventis secundis in opidum Frisæ Dorcestatum appulit, ubi aliquamdiu commoratus est. Verum, ingruente paganorum in christianos procella ob bellum Radbodi contra Carolum, loco cedere compulsus, ad Trajectum * inferius, quod Frisia citeriori, Francis subiecta, tunc continebatur, se recepit. Hæc urbs etiam Radbodi violentiam passa est, uti & subiecta provincia, quæ, illius persecutione incumbente, vastata ac fere destructa fuit, servis Dei fugatis & expulsis, & idolorum cultu, ubi abrogatus fuerat, restituito. Cum Trajectum Radbodus aliquando venisset, tentavit eum Winfridus, utrum sibi per eum in illis partibus prædicandi verbum Dei facultas concedenda esset. Sed ubi ferocis ducis animum emolliri non posse intellexit, arentes illas & spiritalis fertilitatis impatientes plagas reliquit, & ad na-

I. S. Bonifacii profectio in Frisiam, & reditus.

* Verecht.

ANN. CHR.
715.

tale solum remigravit, postea quam ætatem totam usque ad medium autumni illic sine fructu expenderat.

Reversus itaque ad Nutscellense monasterium, fratres ob imminentem Winberti abbatis obitum consternatos invenit. Eo mortuo, una omnium sententia fuit, neminem unum Winfrido digniorem esse, qui in demortui locum succederet. Solus omnium votis restitit Winfridus, qui de relinquenda iterum patria, simulque de verbo Dei apud exterarum nationes disseminando cogitabat. Hunc tamen ab eo consilio nonnihil revocabat ejulantium fratrum orbitas & commiseratio, qui in uno Winfrido spes suas repositas arbitrabantur. Has inter angustias alium desolato gregi pastorem provideri curavit per Danielem diccesanum, id est Wentanum, antistitem, qui bonæ indolis virum, Stephanum nomine, Nutscelleni congregationi abbatem præficiendum curavit. Rebus ita compositis, Daniel Winfridum abire volentem dimisit cum litteris commendatitiis, unis encyclicis ad omnes, alteris ad Romanum pontificem Gregorium secundum, qui hoc anno septingentesimo quinto-decimo in Constantini locum successus fuerat, non præcedente, ut Carolus Cointius^a contra Baronium probat. Verum quia hæc Winfridi secunda profectio paullo serius contigit, tantisper differenda est. Is quippe reversus e Frisia in patriam vertente autumnus anni insequentis sexti-decimi, imminentem illic exegit hiemem, cum toto anno subsequente; non ante autumnum anni consequentis septingentesimi decimi-octavi ex Anglia iterum Romam discessurus.

^a Coint. an.
715. num. 54.
et seqq.

II.

Eadburge abbatissæ scribit.

Haud scio an in Frisia versabatur Winfridus, (sic Bonifacium ante episcopalem ipsius ordinationem appellare pergemus) cum epistolam scripsit ad Eadburgam abbatissam, ut mihi videtur, Tanetensem, de visis illius monachi redivi, qui nuper in monasterio Milburgæ abbatissæ, id est Wenlocensi, mortuus, postea revixerat, prout a veneranda Hildelita Berkingensi abbatissa primum hæc acceperat, postea ab ipso fratre redivivo, dum nuper, inquit, de transmarinis partibus ad istas pervenit regiones. In illis visis fit mentio de Ceolredo rege Merciorum adhuc vivente, cum hæc visa sunt: cui demones, rejecto quod boni angeli prætendebant defensionis umbraculo, horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum impurabant, ob quæ dirissimis inferorum claustris recludendus, & æternis doloribus cruciandus esset. Cum vero hanc epistolam scriberet Winfridus, Ceolredus jam mortuus erat, ut epistolæ hæc verba testantur: *Subsequens autem & citus scelerati regis exitus, quæ de illo visa fuerunt, vera esse procul dubio probavit.* Eum vero anno septingentesimo sexto-decimo defunctum fuisse Beda in epitome tradit. Willelmus Malmesburienensis addit, eum immatura & miserabili morte, post annos regni non amplius octo, interisse, ac Liccidfeldæ conditum fuisse, relicto Ethelbaldo herede, pronepote Penda ex Alwio fratre, qui alta pace, & multo tempore, id est quadraginta uno annis, rerum summa perfruitus, novissime a subjectis occisus fuit. De Ethelbaldo deinceps sæpe recurret oratio.

III.

Picti Romanos ritus suscipiunt per Ceolfridum abbatem.
^b Beda lib. 5. c. 22.

Hoc anno, ejus sæculi decimo-quinto, Picti populi, qui septentrionales Britannæ plagas incolebant, abjectis Scotticis ritibus, Romanos susceperunt, agente Naitono ipsorum rege, qui frequenti ecclesiasticorum scriptorum meditatione veteres errores agnovit, & se suosque ad catholicum celebrandi paschatis morem reduxit. Quod ut facilius ac majori cum auctoritate exsequeretur, nuntios misit ad venerabilem Ceolfridum abbatem Girwensis monasterii, quod ad ostium Wiri fluminis a Benedicto Bischope conditum diximus, postulans ab ipso litteras, quibus errantes efficacius convinceret, tum de tempore celebrandi paschalis sollemnitatis, tum de tonsuræ modo, quem a clericis observari oporteret, simulque architectos petens, qui Romano more ecclesiam ex lapide construerent, quam in honorem beati Petri apostolorum principis dedicari volebat. Piiissimi regis postulatis paruit Ceolfridus abbas, scripta ad eum proluxa & erudita epistola, qua catholicum pascha contra Scotticum morem adstruebat, & Romanam tonsuram simoniacæ præferendam demonstrabat. Sic vero stilum suum ad captum adversariorum moderatur, ut viros ejusdem sectæ, alias sanctissimos, non damnet. Neque vero, inquit, me hac ita profectum æstimes, quasi eos, qui hanc tonsuram habent, condemnandos judicem. Si fide & operibus unitati catholice fuerint: immo confidenter profiteor, plurimos ex eis sanctos ac Deo dignos existisse: ex quibus est Adamnanus abbas & sacerdos Columbianus, id est Huiensium, egregius: qui, cum legatus suæ gentis ad Alfridum regem mis-

ANN. CHR.
715.

sus, nostrum quoque monasterium videre voluisset, miramque in moribus ac verbis prudentiam, humilitatem, religionem ostenderet; dixi illi inter alia colloquens: *Obsecro, sancte frater, qui ad coronam te vita, qua terminum nesciat, tendere credis, quid contrarium tuæ fidei habitu terminatam in capite corona imaginem portas? & si beati Petri consortium quæris, cur ejus, quem ille anathematizavit, tonsuræ imaginem imitaris; & non potius ejus, cum quo in æternum beatus vivere cupis; etiam nunc habitum te, quantum potes, diligere monstras? Respondit ille: Scias pro certo, frater mi dilecte, quia etsi Simonis tonsuram ex consuetudine patriæ habeam, simoniacam tamen perfidiam tota mente detestor ac respuo: beatissimi autem apostolorum principis, quantum mea parvitas sufficit, vestigia sequi desidero.* Sic erant sanctissimorum virorum mores. Addit Ceolfridus Adamnanum ad Scotiam reversum suæ gentis turbas ad catholicam paschalis temporis observationem adduxisse, exceptis Huiensibus monachis, quibus præerat. Hanc epistolam Naitonus rex in frequenti subditorum suorum conventu legi jussit, eaque lecta, actis Deo gratias suppliciter professus est, se hoc paschæ tempus cum tota sua gente deinceps observaturum, daturumque operam, ut clerici ac monachi omnes Romanam tonsuram admitterent. quod statim regia auctoritate executioni mandari curavit.

Tunc temporis Divionense sancti Benigni monasterium regebat Bobolenus abbas, eo nomine secundus, cujus sub regimine Ermenoara Deo sacrata dedit sancto Benigno, quidquid in villa pagi Atoariorum sive Besuensis Rufiaco possidebat. Exstat apud Perardum^b hujusce donationis instrumentum, inscriptum *Domino sacrosanctæ basilicæ sancti Benigni martyris, sub opido Divione constructæ, quo apostolicus vir Astoricus (is episcopus erat Lingonensis) tenet regimen.* Prædictam autem villam Ermenoara Deo sacrata tradit jam dictæ basilicæ ac monachis & matriculariis pro animæ suæ remedio. Actum Rufiaco publice ante kalendas Madias, defuncto domno Theoderico, & electo Karolo majore-domus. Carolus Cointius id refert ad hunc annum, suspicaturque legendum esse defuncto domno Theudoaldo, post cujus mortem plerique Burgundionum, qui viciniore erant Austrasiæ, Carolum majorem-domus elegerint. Verum nihil prohibet, quo minus id interpretemur de Theoderico Calensi, quo mortuo Franci summam rerum Carolo jam majori-domus detulerint.

Varias Frodoardus^c donationes commemorat Adonis abbatis, Rigoberti episcopi pontificatu factas, tum in ecclesiam Remensem, tum in sancti Remigii basilicam: cui idem abbas hoc anno portionem suam in vico Altro^{*}, ad fluviolum cognominem, in pago Vongensi donavit; necnon appendicem apud Crisciicum super fluviolo Bebroprico, si bene duas ultimas syllabas semefas legimus. Actum Remis mense Aprili, anno quarto Dagoberti regis, uti legimus in authentico mutilo, Franco-gallicis scripto litteris, cui Ado auctor donationis, atque Allinus abbas cum Rodfrido servo Dei, alique varia manu cum propriis tesseris subscribunt. Ado ille basilicæ sancti Remigii abbas fuisse videtur. Fluviolus Altrus, cujus his in litteris mentio, oritur a vico, qui Summa-Altri^{*} dicitur; defluitque per sancti-Petri-montem, mihi natalem, & in amnem Bairum devolvitur supra Briolium^{*} opidulum, ad vicum Altrum, cui nomen suum amittendo confert. Crisciicus^{*} forte is locus est prope vicum Bruyeres dictum, ad rivulum, qui in Axonam influit prope Vosarium^{*}, forte Bebropricus olim appellatus: ubi hæctenus cella est juris abbatæ Bellæ-vallis Ordinis Præmonstratensis, beatæ Margaritæ sacra, modo unita Seminario Remensi. Prædicti instrumenti exemplum in Appendice referemus.

Hugonis sacerdotis non impar munificentia fuit in suburbanam basilicam sanctorum apostolorum seu sancti Arnulfi Mettensem, cui Leutbertus seu Liutbertus abbas præfectus erat. Hugo sacerdos, Drogonis quondam Campaniæ ducis filius, villam juris sui nuncupatam Vidiicum^{*}, sitam in pago Mettensi, quam Drogo pater ipsius, Pippini avi sui munere habuerat, tradit basilicæ sanctorum apostolorum clericis vel pauperibus alimoniam ibidem accipientibus, aut lectoribus inibi deservientibus, pro remedio animæ genitoris sui, quem in illa basilica, Leutberto abbate annuente, sepeliri curaverat. Actum Mettis publice sub die octavo kalendas Julii, anno quinto regni domni Dagoberti regis, qui annus Dagoberti extremus fuit. Ex quo intelligitur, Dagobertum post hunc diem obiisse. Editum est non semel hujus donationis instrumentum, quod viris eruditissimis nonnihil negotii facessit ob Drogonis ducis filios in eo memoratos in hæc verba. Ideo nos in Dei nomine Hugo sacerdos, & germanus

IV.
Boboleno abbatem S. Benigni facta donatio.
^a V. lib. 12. n. 36.
^b Perard. p. 9.

V.
Adonis abbatem in S. Remigium.
^c Frod. lib. 2. c. 11.
^{*} Autre.

^{*} Somme.
^{*} Brioul.
^{*} Crecy.
^{*} Vousser.

Hugonis in S. Arnulfo.

^{*} Vigy.

meus illuster vir Arnulfus dux, necnon Pippinus & Godefridus. Dum contigit ut genitor noster illuster vir Drogo quondam de hac luce migraret, nostra fuit petitio ad venerabilem virum Leutbertum abbatem de basilica sanctorum apostolorum, qua est foris murum Mettis civitate constructa, ubi avus noster dominus Arnulfus in corpore requiescit, ut ibidem jam dictum genitorem nostrum Drogonem sepelire deberemus: & ipse Leutbertus benigno animo visus fuit prestuisse. In fine subscribunt Hugo, ac si peccator, sacerdos; Arnulfus dux, & post eos Milo, Vido, Erembertus, Lambertus, & Vuar-narius, omnes comites, ut in vetustissimo exemplari legimus, qui comites in vulgatis desiderantur. Ex hoc instrumento, si quidem genuinum est, colligitur primo Hugonem tunc fuisse sacerdotem, quem Mettensis ecclesiae primicerium fuisse vulgati instrumenti titulus praefert, tamen nihil hoc de titulo habetur in veterrimo exemplari, ex quo illud in fine hujusce voluminis sincerum recudere visum est. Deinde Arnulfum ducem Hugonis germanum, ac proinde Drogonis filium existisse exinde etiam eruitur, nisi is est Arnoldus, qui in custodia decessit anno septingentesimo vicesimo-tertio. Major difficultas est de Pippino & Godefrido, quos Hugo post Arnulfum germanum suum memorat, an Drogonis etiam filii fuerint, quos potius nepotes, hoc est Arnulfi ducis filios, censendos esse nonnulli opinantur, propterea quod Hugo eos germanos non vocat, nec instrumento cum Arnulfo illi subscribunt, quod postremum mihi quidem veri similis videtur. Alii recentiores hunc Arnulfum inter Drogonis filios nolunt admittere; atque adeo hoc instrumentum falsi postulant. Ego vero illud verum ac genuinum praestare non dubitem, tum quia vetustissimum, quod in archivo sancti Arnulfi legimus, exemplar hoc mihi persuasit: tum quia stilus ejus cetera nihil a veritate ac genio temporis alienum habet. Porro haec donatio fit ad basilicam sanctorum apostolorum clericis vel pauperibus alimoniam ibidem accipientibus, id est monachis & matriculariis, prout in superiori Ermenoarum instrumento pro monasterio sancti Benigni legitur, aut lectoribus inibi deservientibus. quo lectorum nomine monachorum praecipuos designari existimo, qualis fuit in Lindisfarnensi Eandmundi monasterio Higlacus lector ac monachus, in superiori libro laudatus: qualis Colcu lector ab Alcuino laudatus in epistola decima-octava inter Hibernicas. Porro Hugo, ejus donationis auctor, is est qui postea multorum monasteriorum abbas, multarumque ecclesiarum episcopus fuit, ut suo loco videbimus.

V I.
Thomae ab-
batis Farfensis
mors, & suc-
cessores.

In Italia cum venerabilis Thomas abbas Farfensi monasterio annos amplius triginta-quinque praefuisset, jam senex plenusque dierum migravit ad Dominum, sepultus in basilica sanctae Dei genitricis Mariae, ubi annuo cultu honoratur. Obiit iv. idus Decembris, ut in ejus actis legitur ab anonymo scriptis, non iv. idus Septembris, ut apud Ferrarium. Habes in appendice hujusce voluminis litteras Faroaldi ducis Spoletani ad Johannem papam eo nomine septimum, quibus pontifici supplicat, ut donationes confirmet a se factas monasterio Farfensi nuper instaurato, quod Thomae abbati commendatum erat. Annuit pontifex dato diplomate pridie kalendas Julii, imperante Tiberio augusto anno octavo, post consulatum ejus sexto; sed & Theodosio atque Constantino, quae notae anno septingentesimo-sexto respondent. Diploma pontificium inscriptum est *Thome abbati religioso presbytero, & congregationi venerabilis monasterii sanctae Dei genitricis semper virginis Mariae, quod est in fundo Acutiano, Thomam excepit Haunepertus, secundus ejus loci abbas, in Gallia ortus ex civitate Tolosa; praefuitque monasterio annis septem ac dimidio, successorem sortitus Lucerium Maurigenam, a beato Thoma sacris litteris a puero eruditum. Hujus tempore Transmundus gloriosus dux Spoletanus, filius Faroaldi ducis, monasterio contulit ecclesiam sancti Getulii martyris, cujus corpus illic requiescebat. Ad haec Liutprandus rex confirmavit omnes donationes, quas duces Spoletani, vel quilibet alii eidem loco fecerant, cum libera facultate eligendi abbatis.*

V II.
Senatoris mo-
nasterium Pa-
pia.

Hoc ipso anno collocanda sunt primordia monasterii Senatoris, quod Papiæ sub titulo sanctae Mariae & sancti Aureliani tunc condidit quidam vir praepotens, Senator nomine, a quo nomen loco pro more gentis inditum est, *filius honorandi Albini & Theodelinde*, uti vetus instrumentum habet, datum regnante Liutprando, anno tertio regni ejus, v. kalendas Decembris, indictione tertia-decima. quae notae chronologicae praesenti anno conveniunt. Superest etiam nunc hoc monasterium, quod

hodie quoque possident sanctimoniales Benedictinae, uti & aliud Theodotae in eadem urbe, de quo in superiori libro egimus.

ANNO circumacto, postquam Picti, insulae Britanniae populi septentrionales, Romanos ritus receperant; & ipsi tandem Hiienses monachi iisdem accesserunt, qui aliorum hac in re duces esse debuerant. Sic fit non raro, ut qui magis spirituales videntur, serius deponant errores, quos semel imbiberint. Id quippe anno septingentesimo sexto-decimo contigisse Beda venerabilis auctor est, quo anno, Osredo rege occiso, Coenredus Northanimbriorum regnum iniiit. Hos autem ritus admiscere cum subjectis sibi Scotticae nationis monasteriis Hiienses, agente Egberto venerando patre ac sacerdote, id est episcopo, sub Dunchado abbate, post annos circiter octoginta, quo Aidanum antistitem ad praedicandum Anglis evangelium miserant. Sic factum est, ut qui scientiam divinae cognitionis ultro ac sine invidia populis Anglorum communicaverant; ipsi quoque postmodum a praedicatorum Anglicano (Egbertus enim genere Anglus erat) ad rectam vivendi normam adducerentur, quod Brittonibus fecus accidisse docet Beda, qui, cum Anglis adhuc infidelibus Christum praedicare superfedissent, Anglis jam credentibus, in pristino errore, qui ipsis cum Scottis communis erat, obfirmati persistebant. Ad Hiienses itaque accedens Egbertus ex Hibernia, ubi diu peregrinus vixerat, honorifice ab eis, & multo cum gaudio susceptus est; ac pro sua doctrina, benignitate, ac sanctimonia libenter auditus ab universis, piis ac sedulis adhortationibus apud eos fategit, ut inolitam illam parentum suorum traditionem abjicerent, catholicosque susciperent ritus celebrandi paschalis & clericalis coronae. Mansit autem Egbertus annos tredecim in illa insula, quam ipse, veluti nova quadam ecclesiasticae communionis & pacis gratia, Christo consecraverat.

ANN. CHR.
716.
VIII.
Hiienses mo-
nachi reci-
piunt ritus
Romanos.
a Beda lib. 5.
c. 23.

Eodem anno contigit obitus venerabilis Ceolfridi abbatis Wiresis ac Girwenfis monasteriorum, cum Romam ad apostolorum limina proficisceretur. Is post accuratam vitae regularis disciplinam, quam ipse cum suis servaverat; post assiduam orandi psallendique instantiam, post mirabilem in coercendis improbis, relevandisque infirmis dexteritatem ac prudentiam, denique post raram & insolitam in rectoribus cibi potusque parcitatem & habitus vilitatem; cum jam senior subditis doctrina vel exemplo non ultra se sufficere posse intelligeret, rectius existimavit hanc curam in alium regerere, & ad beatorum apostolorum limina proficisci, ubi liberius ac quietius reliquos deficientis vitae dies expleret. Quapropter fratribus praecipuum dedit, ut juxta sui statuta privilegii, juxtaque regulam sancti abbatis Benedicti, ex suis ipsi sibi patrem eligerent, qui aptior esset ad regendum. Illi contra obniti, in lacrymas gemitusque prorumpere, supplices & ad genua ejus provoluti obsecrare, ne ipsos desereret. Verum cum flecti non potuisset, factum est quod voluit: tantaque fuit viro sancto accelerandi itineris cupido, ut tertio die, quam animi sui propositum fratribus aperuerat, iter arripere, timens, quod evenit, ne priusquam Romam perveniret, vita euntem deficeret; simul ne ab amicis & viris praepotentibus iter ipsius retardaretur. Ipso discessus ejus die, id est quinta feria pridie nonas Junias, missa prima luce cantata in ecclesia beatae Dei genitricis, & in ecclesia sancti Petri apostoli communicantibus omnibus qui aderant, in quibus haud pauci erant sine dubio presbyteri, continuo ad iter se accingit. Conveniunt omnes in ecclesiam sancti Petri: ipse thure incenso, & dicta oratione ad altare, ea scilicet, quae pro iter agentibus ex regulae nostrae praescripto dici solet, in gradibus altaris stans, cum thuribulo pacem dat omnibus. Inde, fratribus cum multo fletu litanias cantantibus, processum est in oratorium beati Laurentii martyris, quod dormitorio fratrum obvium erat: ubi, salute accepta & reddita, de conservanda mutua dilectione, & delinquentibus secundum evangelium corripiendis eos admonet; omnibus, si quid deliquissent, veniam offert; omnes pro se orare, sibi placatos existere, si quos durius redarguisset, obnixae petit. Tum venit ad ripam Wiri amnis, ubi rursus osculo pacis inter mutuas lacrymas dato & accepto, omnibus in genua procumbentibus orationem impendit, fluvium cum sociis trajicit: mox adorata cruce, quam diaconi cum cereis ardentibus ferebant, conscendit equum, discedit, relictis in utroque monasterio fratribus, numero ferme sexcentis.

I X.
Ceolfridi ab-
batis discessus
e Britannia.

Illo sic discedente, redeunt in ecclesiam omnes, se ac sua Domino fletibus ac

X.
Hurbervi ab-
batis electio.

oratione commendantes. Utriusque monasterii fratres diem futuræ electioni constituunt. Die conducta, nempe die Dominico pentecostes, simul conveniunt, & unanimi omnium consensu eligitur abbas Huerbertus, qui a puero inter eos in summa regularis vitæ districtione vixerat, Romam quoque pontificatu Sergii papæ profectus; & non parvo ibidem demoratus spatio, multa illinc descripta retulerat. Electus statim cum aliquot fratribus ad abbatem Ceolfridum properat, qui opportunam transfretaturus navim opperiebatur; eique factam electionem renuntiat. Hanc ille probat confirmatque, & a novo abbate commendatitiam, apostolico papæ Gregorio deferendam, epistolam accipit, cujus hac inscriptio: *Domino in Domino domino rum dilectissimo, terque beatissimo papa Gregorio, Huerbertus humilis servus vester, abbas cenobii beatissimi apostolorum principis Petri in Saxonia, perpetuam in Domino salutem.* In ea epistola, præmissis Deo gratiarum actionibus, quod talem ac tantum ecclesiæ suæ pontificem præficere dignatus esset, eidem commendat Ceolfridi patris, nutritoris, tutorisque sui venerabiles canos, qui ea, quæ juvenem se adiisse, vidisse, atque adorasse cum gaudio recordari solebat, etiam senio defessus beatorum apostolorum limina devotus repetere induxisset animum; & post longos annorum amplius quadraginta labores, ac monastici regiminis continuas sollicitudines, incomparabili pietatis studio, et si ultima confectus ætate & propediem moriturus, nihilo minus fervore quodam novitio novam pro Christo peregrinationem aggressus esset, quo liberius veteres secularium sollicitudinum spinas igne ferventis compunctionis consumeret. Reverso Huerberto, rogatus accedit Acca episcopus Hagustaldensis, qui solitam novo abbati benedictionem impertit.

Inter ea vero opera, quæ tempore regiminis abbatialis fecit, illud in primis gratum fratribus acceptumque fuit, quod ossa Easterwini abbatis, quæ in porticu ecclesiæ beati Petri jacebant; necnon & ossa Sigfridi abbatis, magistri quondam sui, extra sacrarium ad meridiem condita, e tumulis sustulit, & utraque una in theca, sed medio pariete divisa, reclusit, atque intra ecclesiam beati patris Benedicti composuit. Hæc translatio facta est die natalis ipsius Sigfridi, id est x i. kalendarum Septembrium: quo etiam die mira Dei providentia contigit, ut venerabilis Dei famulus Wimer, vir religiosus ac eruditus, qui Ceolfridi abbatis tempore jam veteranus ad conversionem venerat, e vivis excederet, & eodem in loco, ubi prædicti abbates prius sepulti fuerant, ipse, qui eorum imitator fuerat, humaretur.

X I.
Ceolfridi ab-
batis obitus.

Interim, dum Ceolfridus Romam iter persequitur, in morbum incidit; perveniensque in urbem Lingonas circa horam diei tertiam, decima ipsius diei hora migravit ad Dominum, & die crastino in ecclesia beatorum Geminorum martyrum honorifice sepultus est, non solum Anglis, qui amplius octoginta numero in ejus comitatu erant, sed & illius loci accolis lugentibus, quod venerandi senis desiderium mors interceptisset. Inter hæc miserabile erat videre comites ipsius, partim cœptum iter persequi, partim domum reflectere, partim ad tumulum defuncti inter eos, quorum nec linguam noverant, marentes residere. Obiit vir Dei v i i. kalendarum Octobris, anno ab incarnatione Domini septingentesimo sexto-decimo, feria sexta post horam nonam, in pratis memoratæ civitatis, die centesimo quarto-decimo, ex quo de monasterio suo discesserat. In itinere nihil pristini rigoris, prætextu vel ætatis, vel infirmitatis, vel ipsius itineris, remisit a discessu suo usque ad obitum, id est a pridie nonas Junias, usque ad septimum kalendarum Octobrium. immo præter canonicas divini officii horas, quotidie bis psalterium decantare, id est recitare, curabat, & cum per infirmitatem eo devenisset, ut equitare non valens, feretro caballario veheretur; nihilo minus *quotidie missa cantata salutaris hostia Deo munus offerebat*, excepto uno, quo trajecit oceanum, & tribus ante obitum diebus. Erat autem quando obiit annorum septuaginta quatuor, presbyterii officio functus annis quadraginta-septem, abbatis vero annis triginta-quinque, vel potius quadraginta-tribus, si tempus computes, ex quo Benedicto Bischope comes individuus & cooperator adhæsit, id est a primo tempore, quo Benedictus Wirensis sancti Petri monasterium ædificare cœpit. Sepultus est ad australem plagam civitatis Lingonicæ, uno ab urbe milliario, in monasterio Geminorum, quod tunc monachorum videtur fuisse, nunc prioratus, ut vocant, conventualis canonicorum regularium. In libello a societatibus monasterii Augiensis, scripto paulo post initium sæculi noni, commendantur canonici apud sanctos Geminos: at ibidem sub finem ejusdem sæculi restituti

a Analest.
tom. 4. p. 645.

sunt monachi, qui demum canonicis regularibus cesserunt. Porro Gemini martyres, in quorum monasterio & ecclesia conditus est, Speusippus, Eleusippus, Meleusippus, uno partu editi, eadem ecclesiæ fide renati, simul cum avia Leonilla, dignam loco illi sui martyrii reliquere memoriam. Processu temporis Ceolfridi reliquæ in Wirensi monasterium relatæ, inde tempore Danicæ vastationis in monasterium Glastoniense translatae sunt.

Exstincto hoc anno Ceolredo Merciorum rege, Ethelbaldu regnum capeffit secundum sancti Guthlaci oraculum; vatisque sui memor, mox construendo Croylandensi seu Crulandensi monasterio animum, manusque admovit. Et primo quidem amplissimum surgenti monasterio spatium in insula concessit, liberum ab omni servitio & exactione; atque hac de re diploma scribi jussit, suo ipsius sigillo, episcoporumque ac procerum suorum signis corroboratum. Et quia palustris illius insulae humus lapideam molem sustinere non poterat, ingentes ex quercu palos innumeros humo insigi curavit, duramque terram novem milliariis scaphis eo deferri, & paludibus commisceri; ibique lapideam basilicam erexit oratorii loco, quod sanctus Guthlacus ex ligno sibi extruxerat. Deinde Kenulsum, probatæ religionis virum, ex monasterio Eoveshamensi arcessivit, eumque novæ congregationis constituit abbatem *sub norma sancti Benedicti*, præbens eis de thesauro suo primo anno trecentas libras legalis monetae, & per decem annos proxime sequentes quolibet anno centum libras, uti legitur in ipsius Ethelbaldi litteris apud Ingulsum, in quibus primum fit mentio *nigrorum monachorum*, si tamen locus iste genuinus est. Datum est *chirographum* seu diploma hoc anno ab incarnatione Christi septingentesimo sexto-decimo: cui post Ethelbaldum subscribunt Brithwaldus Doroberniensis archiepiscopus, Winfridus Merciorum episcopus, qui Egwino Eoveshamum secedenti suffectus fuerat; Ingualdus Londoniensis, Adwinus Lichfeldensis, Tobias Rofensis, episcopi; abbates vero Ethelredus Bardeneiensis, & Egbaldus Medeshamstedensis; denique ex comitibus Egga comes Lincolnensis, qui videtur non alius esse ab Egiga Ethelbaldi exulis comite, quem sanctus Guthlacus, dum in vivis adhuc esset, a vexatione maligni spiritus liberasse, & sanæ menti restituisse traditur. Quin etiam idem rex Ethelbaldu tertio regni sui anno sancivit, ut omnia monasteria, omnesque ecclesiæ regni sui a publicis vectigalibus & oneribus eximerentur; haberentque famuli Dei libertatem in proficuo silvarum, in fructu agrorum, in captura piscium; nec munuscula præberent regi vel principibus, nisi voluntaria; sed liberi Domino fervirent in contemplatione pacifica per totum regnum suum. Ea vero hujus loci fortuna fuit, ut cum omnia fere Britannicæ monasteria aut everfa, aut violata sint a Danis; Crulandense intemeratum & illæsum perstiterit usque ad Henrici octavi defæctionem a catholica ecclesia. Nec illud omittendum, quod Cantabrigienfis academia ejusdem cenobii monachis originem suam refert acceptam, ut suo loco dicturi sumus. Kenulfo primo abbati Crulandensi successit Patricius abbas secundus.

Regnabat tum in Gallia Chilpericus, cognomento Daniel, cujus non pauca extant diplomata, in quorum nonnullis patrem suum prodit Childericum, Chlodovei junioris filium, recentioribus ante paucos abhinc annos obscurum. Primum est ipsius Chilperici placitum, quo Bacivum superius sancti Dionysii monasterio adstruitur contra Friulsum quemdam aulicum, qui superioris Bacivi portionem, quasi ex parte foci sui Edronis sibi debitam, vindicare conabatur. Verum contra Martinus præpositus basilicæ Dionysianæ, prolato instrumento contendebat, Chrodcharium, venerabilem quondam monasterii sui abbatem, eam portionem ab Eodone filio Edronis dato pretio comparasse. Assensit Warno palatii comes; sicque secundum sancti Dionysii partes sententia dicta est Compendii septimo die Martii, Chilperici regis anno primo. Ermedramnus referendarius placitum recognovit. Ejusdem regis præceptum est de centum vaccis, eidem monasterio a fisco inferendis ex pago Cenomannico, prout olim Dagobertus rex jam litteris suis concesserat. Id vero confirmat Chilpericus rogatu Chillardi abbatis, exhibitis sibi litteris donationis a Dagoberto factæ, simulque confirmationis, quæ ab avo suo Chlodoveo, & *bona memoria genitore suo Childerico*, & avunculo, id est patruo, suo Theoderico, seu & consobrinis suis Chlodoveo, Childeberto & Dagoberto emanaverant. Datum Compendii die sexto-decimo ejusdem mensis Martii, anno itidem primo regni sui. Chilpericus ipse diplomati subscribit, quod Actalius jussus obtulit vice summi referendarii.

X I I.
Crulandense
monasterium
conditur.

X I I I.
Chilperici
regis varia di-
plomata pro
S. Dionysio.
a Diplom.
p. 485.

b Ibid. p.
486.

ANN. CHR.
716.
XIV.
Dionysiani
abbates,
a *Ibid.* p. 489.

Chillardus seu Helardus abbas Dionysianus Dalfino Chainonis successori suffe-
ctus fuerat regnante Dagoberto tertio, nam in quodam diplomate * Pippini ma-
joris-domus, nondum regis, fit mentio de nonnullis rebus, de quibus *Chillardus ab-*
bas ante Dagobertum quondam regem acceperat iudicium evindicatum. Hic est Helar-
dus abbas, de quo hæc leguntur in veterrimo codice Remensis ecclesiæ de miraculis
sancti Dionysii, quæ alibi jam a me relata, hic repetere non gravabor, quod sancti
Landeberti martyrium illustrent. Sic habet vetus codex. *Sub Carolo Francorum prin-*
cipe, majore-domus, ut tunc moris erat, vocato, quidam, nomine Godobaldus, ortus
provincia Asbanienſi, villa que dicitur Arbrido, cum in necem beatissimi viri Lan-
berti episcopi cuidam comiti, Dodoni nomine, se consortem & conscium prebuisſet, Deo
pœnam exigente, claudus effectus est. Itaque divini flagelli admonitu reatum suum agnos-
cens, diu sanctorum loca circumiens, & admissis veniam, & membris incolumitatem res-
titui flagitabat: tandemque ad beatissimi Petri limina Romam veniens, divina reve-
latione cognovit sanitatis recuperanda locum in Gallis sibi apud sanctorum martyrum
Dionysii, Rustici, & Eleutherii memorias esse concessum. Regressus igitur ab urbe, de-
signatum celitus locum expetit, ibique optatam, diuque quesitam sanitatem recuperat.
Erat tunc loci abbas Helardus, qui divino miraculo congratulans, locum ei & ali-
menta communia concessit. sicque in eodem loco vitam degens, cum in multis probus
omnibus appareret, precipiente Carolo principe, abbatis inibi officium suscepit, ac per
viginti quinque annos strenue administravit. nempe post Berthoaldum, de quo infer-
rius agemus. Sic ergo abbatum Dionysianorum series ordinanda est post Wande-
bertum, quem Chlotharii tertii principatu abbatem fuisse diximus. Huic succedere
Charadericus, qui & episcopus fuit; tum Chaino, Dalfinus, Chillardus seu Helardus
mox laudatus; & post eum Turnoaldus ex episcopo Parisiensis monachus, dein ab-
bas Dionysianus; Hugo, Berthoaldus, dein prædictus Godobaldus, tum Amalber-
tus, & Fulradus, quos inferius commemorabimus.

XV.
Abbatibus Cor-
beienſibus.

Tunc temporis Corbeienſe monasterium regebat Sebastianus abbas, qui a Chil-
perico rege præceptum obtinuit, seu confirmationem donationis a Chlodechario
rege & Baldechilde regina monasterii conditoribus factæ, nimirum annuæ pensio-
nis olei, vini, cervisæ, piperis, cumini, carigarum, amandolarum, aliarumque id
genus specierum, ex teloneo Foffensi: quæ omnia Chilpericus ab *avunculo* seu patruo
suo Chlodechario & avia sua Baldechilde concessa dicit, & confirmata a *domno &*
genitore suo Childerico quondam rege. Datum Compendii sub die tertio kalendas Maii,
anno primo regni ipsius Chilperici. Itaque hoc anno Sebastianus Corbeienſibus
præerat, successor Eremberti, adeoque ejus loci abbas quartus. Primus enim fuit
Theodfredus; quo facta episcopo, electus Chrodecharius, & post eum Erember-
tus, tum Sebastianus, cui successit Grimo, inferius memorandus.

XVI.
Benigno ab-
bati Fontanellæ
Wando sus-
fectus.

Hoc ipſo anno, testante chronographo Fontanellensi, Benignus ejus loci abbas,
jussu Ragenfredi majoris-domus, regimine monasterii privatur, propterea quod Ca-
roli ejus æmuli partibus faveret; & Wando monachus, filius Baldrici, in locum ejus
subrogatur in annos tres, id est ad annum Christi septingentesimum undevicesimum,
quo Ragenfredus in agro Sueffionensi victus est a Carolo, ad quem Benignus se re-
ceperat. Wando Fontanellam ad conversionem veniens anno secundo Childerberti
regis, multas eidem loco possessiones contulerat, positas in pagis Vimnacensi * &
Talogienſi *, ex quo ortus erat. Idem cum esset diaconus, Wlframnum in Frisiam
comitatus fuerat. Vir probis moribus, nec indignus abbatali dignitate, quam po-
stea meliori conditione fortitus est. Ante suam ipsius exauſtorationem Benignus ab-
bas a Chilperico rege obtinuit præceptum, quo superiorum regum privilegia, alio-
rumque fidelium donationes Fontanellensibus factæ confirmantur. Hoc Chilperici
præceptum ex chartario Fontanellensi in appendice a nobis refertur, in quo Beni-
gnus abbas monasterii Fontanellæ, quod in honorem sanctorum apostolorum Petri
» & Pauli & sancti Laurentii martyris constructum est, ubi abba cum turba plurima
» monachorum sub sancta regula conversari videtur, Childerico regi suggestisse dicitur,
» ut præceptiones avi sui Chlodovei regis, sui que *avunculi* seu patris Chlotharii, &
» Theoderici, qui itidem ipsius patruus erat, ac genitoris sui Childerici, necnon *paren-*
» *tum* seu propinquorum suorum, Childerberti & Dagoberti, atque etiam quasi liber do-
» nationes eidem loco factas, in his *foreſtam* seu silvam Gemericensem, confirmare
dignaretur. quod rex benigne annuit. *Datum quod fecit mensis Martius dies xxv.*

anno

anno primo regni nostri feliciter. Hoc, ut jam dixi, factum videtur ante Benigni
abbatis exauſtorationem.

Quæ fuerit causa & occasio restituendi Benigni abbatis, ex illo auctore paucis ac-
cipe. Sequenti anno, id est dominicæ incarnationis dcc. xvii. bellum plusquam
civile gestum est inter Carolum *exarchum*, & Ragenfredum *intartam* seu rebellem,
ut eum vocat chronographus, & quidem die dominico, xii. kalendas Aprilis, quinto-
decimo ante sacram paschæ sollemnitate, in pagi Cameracensis loco, qui Vincia-
cus * appellatur. Wando monachus cum Chilperico & Ragenfredo interfuit huic præ-
lio, in quo Carolus victor evasit. Cum vero Ragenfredus victus, fususque cum
Chilperico fugam arripuisset, tandem post longa terrarum spatia pervenit ad villam
Fontanella, Noviomum dictam, ubi Wandonis unum equum palcentem reperit,
eoque consensu, Sequana fluvio ad portum Devennam transmissio, celeri cursu in
urbem Andecavorum se recepit. qua re comperta, Carolus Wandonem monasterii
Fontanellensis regimine exclusit, quod ejus equo Ragenfredus fuga evasisset; eum-
que relegavit in castrum Trajectum, quod de Wiltaburgo seu opido Wiltorum, id
est de Trajecto ad Rhenum, chronographus Fontanellensis hoc in loco a perperam
interpretari videtur, restituto in Wandonis locum Benigno abbate, qui ipsius ob
causam monasterio pulsus fuerat, ejusque regimen per annos quatuor retinuit. Non
tamen statim post pugnam Vinciacensem ejectus est Wando, sed anno hujus sæculi
undevicesimo, cum Ragenfredus in prælio Sueffionico denuo victus est a Carolo,
ad quem Benignus confugerat, unde non sine fundamento Carolus Cointius cen-
set, hanc Wandonis fugam post pugnam, non Vinciacensem, sed Sueffionicam con-
tigisse. Benigni abbatis propinquus erat Gennardus, vicedominus ecclesiæ Roto-
magenſis, & cœnobii Flaviacensis seu sancti Geremari abbas, quo mortuo Benignus
Flaviacensis cœnobii rector factus est. Huic Gennardo frater erat Benignus mona-
chus, ad discrimen Benigni abbatis senior dictus, qui Benigno abbati largitus est
mansum unum in Magaciaco villa pagi Veliocassini, quem ipsi Ragenfredus ma-
jor-domus quondam donaverat. Idem Ragenfredus filium Wintlanam Fontanel-
lensibus concessit anno secundo Chilperici regis.

ANN. CHR.
717.
XVII.
Benigni ab-
batis restitu-
endi occasio.
* *Vincy.*

a *Chron.*
Fontanell. c. 3.

Abbas is fuit
Flaviacensis
post Gennar-
dum.

Turnoaldus hoc anno jam successerat Chillardo in regimine monasterii sancti
Dionysii prope Parisios, ut probat Chilperici regis diploma apud Dubletum, quo
diplomate iste princeps, rogatu Ragenfredi majoris-domus, silvam Roveritum su-
per fluvium Sigonam seu Sequanam tradit basilicæ sancti Dionysii peculiaris patro-
ni sui, ubi Turnoaldus episcopus custos tum præerat. Fuerat is Parisiorum antistes
sub Chlodoveo tertio, & Childerberto itidem tertio, uti horum regum diplomata
adstruunt, edita in libro sexto de re diplomatica. Chilperici diploma mox laudatum
datum est Compendii pridie kalendas Martias, anno secundo regni sui. Roveritus
silva ea est, quæ ad Novigentum opidum sancti Chlodoaldi pertinebat. Ex hoc aliis-
que Chilperici regis diplomatis patet, eum in villa regia Compendio versari soli-
tum fuisse. Post hoc tempus Turnoaldus sancti Dionysii monasterium non diu re-
xit, siquidem Hugo, regnante Chilperico, abbas nominatur in Pippini regis placito,
ubi Pippinus b monasterio Dionysiano asserit, *quæcumque fona per suum testamentum*
ad casam sancti Dionysii condonavit, vel jam ante Chilpericum regem antecessorem
suum, & Hugonem antecessorem ipsius Fulradi abbatis auctrix affuit. quod non de
proximo præcessore intelligendum est. Neque etiam Hugo diu regimen tenuit, sed
jam Berthoaldo locum fecerat anno ejus sæculi vicesimo-tertio: sive id factum
fuerit ob breves eorum vitæ dies, sive ob factiones principum Caroli & Ragenfredi,
qui ut sibi faventes promovebant ad dignitates, sic etiam adversantes locis suis ex-
turbabant. Sic Carolus princeps Rigobertum Remorum antistitem sede sua expul-
sit, ejusque in locum subintravit Milonem, quod Rigobertus ipsi urbis suæ aditum
interclusisset.

XVIII.
Turnoaldus
episcopus ab-
bas S. Diony-
sii.

Hugo ejus
successor.

b *Diplom.*
p. 491.

His addendum est præceptum Chilperici pro monasterio Foffatenſi agri Pari-
sienſis, obtentum a Waldomaro abbate, qui ob infirmitatem corporis sui & fre-
quentes infirmitates, quibus illum Dominus castigabat, a rege confirmationem obti-
nuit privilegii, a superioribus regibus & pontificibus eidem monasterio concessi,
ut in ipſo monasterio nulla extranea vel opposita persona sine voluntate abbatis vel
fratrum suorum ad dominandum vel competendum ingredi præsumat: sed quem

XIX.
Foffatenſis
privilegii
confirmatio.

AN. CHR. 717. abbas elegerit, & melior pars monachorum de ipsa congregatione, vel, si necessitas fuerit, de quolibet monasterio post decessum abbatis, vel quodcumque ipse abbas voluerit, licentiam habeant constituendi abbatem, sicut in eorum privilegio manifestissime designatur: ita tamen, ut talis eligatur, qui corpore sit castus, mente devotus, sacris scripturis eruditus, & conversatione regulari instructus, quod ideo a se exemplo Dagoberti consobrini sui, & ad preces Ragenfredi majoris-domus concessum ait princeps, ut ipsi monachi sub quieto ordine viventes, nihil inquietudinis patiantur, sed pro statu regni & salute totius populi melius eos orare delectet. Chilpericus rex subscripsit; Ado justus, mendose in editis Adonissus, obtulit. Data sub die octavo kalendas Maias, anno secundo regni sui, Parisius civitate in Dei nomine feliciter. Hujus privilegii, quod integrum in libro sexto ^a de re diplomatica retulimus, fragmenta profert Labbeus inter Miscellanea curiosa, sed perperam monasterio Glannafoliensi tribuit, Carolus Cointius hæc fragmenta itidem refert, observatque hoc in privilegio Dagobertum Chilperici *consobrini* appellari minus proprie pro agnato: cujus rei multa alia exempla occurrunt.

^a *Diplom.*
p. 486.

XX.
Chilperici
donatio S.
Arnulfo.
* *Murville.*

Ex præmissis intelligitur, Chilpericum, Compendii ante pugnam Viniacensem commorari solitum, paullo post accessisse in urbem Parisiorum: qua ex urbe iterum Compendium remigravit, ut fidem facit ejusdem diploma, quo villam pagi Mollensis, Martem * vocabulo, confert basilicæ domni Arnulfi vel sanctorum apostolorum, sub opidum Mettensium civitatis, ubi venerabilis vir Leutbertus abbas *una cum norma plurima clericorum* deserviebat. Datum octavo die mensis Junii, anno secundo regni ejus, Compendio palatio.

XXI.
S. Winnoci
abbatis obitus.

In Belgio sanctus Winnocus abbas, meritis annisque maturus, obiit VIII. idus Novembris in Woromholteni sancti Martini monasterio, ubi & sepultus est. Ejus quippe obitum Johannes Iperius collocat ipso anno, quo Carolus contra Chilpericum apud Viniacum in pago Cameracensi pugnavit. Non multo post ejus excessum, cum meridiana quietis tempore monasterium incendio conflagraret, ad ejus tumulum flamma quasi victa resedit, nec ulterius progressa est. Monasterium instauravit Gerardus comes, sancto Winnoco impense devotus, qui & Spirliacam ei villam dedit, exstruendo ibidem oratorio: in quo vitreus calix fractus, ad usum sacrificii divina virtute reparatus traditur. Ejus sancti *cambuta* seu baculus pastoralis olim in supplicationibus publicis cum crucibus ac reliquiis deferri solebat. Librum de vita sancti Winnoci scripsit sæculo decimo anonymus auctor, aut potius novo stilo expolivit rogatu Winnobergensium monachorum. Libros de ejus miraculis duos edidit Drogo monachus Winnobergensis, de quo agendum suo loco. Alius fuit Winnochus, sancti Judoci *nepos* dictus in ejus vita, qui una cum Arnocho in patruum, an avunculi, locum successit. Antiquior fuit Winnocus Britto, de quo non semel agit in historia sua Gregorius episcopus, quod notare superfluum videretur, nisi Molanus, vir doctus, hunc cum sancto Winnoco abbate confudisset. Verum tam remotus sanctus noster ætate, quam dissimilis vitæ fuit ab illo Winnoco Brittone, qui ex nimio mero periit. His omnibus alium adde Winnocum presbyterum, a Jona laudatum in libro de vita sancti Columbani abbatis.

Winnoci plu-
res.

XXII.
Johannes
episcopus Ebo-
racensis locum
cedit Wilfrido
juniori.

Postquam Johannes Eboracensis antistes triginta-tribus amplius annis ecclesiam suam administraverat, ordinato in sui locum Wilfrido presbytero, ipse consilio sancti Brithuni abbatis secessit in Beverlacense monasterium, ut reliquos vitæ suæ dies meditata morte transigeret. De Wilfrido juniore ejus successore vix aliud præter nomen ex Bedæ historia discimus. Eum Johannis presbyterum præcise vocat Folcardus monachus vitæ sancti Johannis scriptor: sed longe plura de Wilfrido nos docet anonymus poëta ejus temporis, quem ex codice sancti Theoderici primum ^b protulimus. Fuit quippe Wilfridus ante episcopatum, uti poëta ille testatur, Eboricæ ecclesiæ *vicedominus & abbas*, gradumque meritis amplissimis ornavit. In primis ecclesiam ornamentis, vasisque sacris instruxit, laminis argenteis altare cruceque decoravit; in summa, opes suas in ornatum ecclesiarum impendit. Nec minor illi cura de erudiendo & augendo grege, quem doctrinæ monitis & illustribus exemplis informabat, egenis manu, ceteris ore & opere prodesse sollicitus. Demum post annos regiminis fere undecim, deposito pastoralis officii onere, decessoris sui plurimorumque aliorum ejus temporis exemplo secessum petiit, contemplativæ deinceps vitæ totum se daturus, variis & inanibus mundi curis penitus abjectis. In ejus locum suc-

^a *Sac. 3. Be-
ned. parte 2.
p. 560.*

cessit Egbertus eximius antistes, non semel nobis commemorandus. Quod Wilfridus vicedominus & abbas Eboracensis ecclesiæ fuisse dicitur, hinc conjicere licet, monachos ibidem, ut in pluribus aliis Britannicæ cathedralibus ecclesiis, existisse. Sane *monasterium* vocat Turgotus seu Simeon * Dunelmensis, cum ait anno septingentesimo quadragesimo-primo *monasterium in Eboracæ civitate* succensum fuisse; & venerabilis Beda ibidem præceptoris officium gessit, ut de se ipse testis est in epistola ad Egbertum. De Johannis secessu ita canit vetus ille poëta.

*Consenuit postquam præfatus episcopus ille,
Tunc alio juveni sedem concessit honoris,
Atque monasterium devoto corde petiit,
Condignamque Deo vitam complevit ibidem.*

SI calculus noster de accessu sancti Rudberti episcopi in Bajoariam admittatur, Sejus obitus sequenti anno reponendus est. siquidem vir sanctus, designato successore, *inter verba orationis reddidit spiritum in die resurrectionis Domini nostri Jesu-Christi*, testante antiquiori anonymo in ejus vita. Non raro veteres quamlibet diem dominicam vocant diem resurrectionis Domini. verum ipsum diem paschæ hoc loco intelligunt auctores omnes, qui de sancto Rudberto commentarios ediderunt. Si ergo ejus accessus in Bajoariam recte a nobis constitutus est anno superioris sæculi nonagesimo-sexto; cum ex tabulis Saltzburgenfibus constet eundem VI. kalendas Aprilis obiisse; ejus certe obitus consignandus est anno septingentesimo decimo-octavo, quo paschalis solemnitas in ipsum diem incidebat. Mendosus est episcoporum Saltzburgenfium a sancto Rudberto index apud Hundium, quem emendat veterimus annorum octingentorum poëta, cujus versus olim a nobis ex codice Ratisonensis monasterii sancti Emmerammi descriptos, & in tomo quarto Analectorum cum aliis editos, huc referre juvat.

*Dicta Fuvavo fuit quondam metropolis ista,
Quam primo fundans Hrobertus rexerat almus.
Post hunc Vitalis antistes rexit eandem.
Ipsius inde Flobargisus qui est fultus honoris.
Quartus Johannes fuerat sedemque regendo.
Advena Virgilius statuens quam plurima quintus.
Multo plura gerens Arno super omnia sextus.
Septimus hinc successit Adaltram pastor optimus,
Tempore namque suo statuens quam plurima pulcre.
Octavus veniens Liuphrammus præsul ovilis,
Officium Domini renovans formosius æque.*

Ex hoc indice confirmatur calculus noster de tempore sancti Rudberti adventus in Bajoariam, nempe a principatu Childberti tertii: quem adventum ut ad Childbertum secundum summoverent Hundius, aliique recentiores; Ansalogum, Savolum, & Ezium post Vitalem episcopos intruserunt, quos tantum abbatès monasterii sancti Petri fuisse constat. Ceterum primi Saltzburgenfès episcopi, plerique monachi fuere, ut suis locis observatum.

Temporibus Chilperici Francorum regis, testante ^b Frodoardo, Moderamus seu Moderandus, Redonensis in Armorica episcopus, nobili oriundus prosapia, rege annuente Romam ad limina beatorum apostolorum iter instituens, divertit ad monasterium beati Remigii, positum in suburbio Remensi. Illic a *fratribus ejusdem* loci liberaliter acceptus, a Bernardo sacrorum custode reliquias de stola, cilicio, atque sudario sancti Remigii impetravit. His acceptis, iter inceptum persequens, dum periret Italiam, in Monte-Bardonum quadam nocte substitit, suspensus ad ilicis ramum reliquiis, quas nulla potuit arte sequenti die recipere, donec missa in monasterio, quod ibidem exstabat, Berceto nomine, celebrata, se partem earundem reliquiarum illic depositurum pollicitus est. Hoc audito, Liutprandus rex amore ductus sancti Remigii, monasterium Bercetum, quod in honorem sancti Abundii martyris exstructum erat, cum omnibus possessionibus suis, id est mansis octingentis,

Annal. Bened. Tom. II.

G ij

ANN. CHR.
717.

^a *Sim. Dunelm. p. 103.*

ANN. CHR.
718.

XXIII.
S. Rudbertus
episcopus mo-
ritur.

XXIV.
Moderamus
episcopi Redo-
nensis gesta.
^b *Frodoard.
lib. I. c. 20.*

ANN. CHR.
718.

Moderamno tradidit, dato diplomate, & facta de more sollempni investitura. Moderamnus autem Roma remeans, sancti Remigii sepulcrum denuo adiit, eique Berceum monasterium subjecit. Deinde ad sedem suam reversus, successorem sibi ordinari curavit, & salute suis impertita, Berceum repetiit monasterium, ubi reliquam vitam, ut *servus Dei*, religiose peregit. Ibidem monasticam vitam amplexus est Raduinus, qui postea in sancti Remigii cenobio floruit Ludovici augusti principatu: quo fere tempore sancti Abundii corpus in monasterium Berceense translatum est. Moderamnus Bercei obiit x i. kalendas Novembris sub annum septingentesimum tricesimum, ubi miraculis clarus a Ferrario prædicatur. Ex hac Frodoardi narratione contracta colligimus, hoc tempore *fratres* seu monachos in Remensi sancti Remigii basilica existisse, quo tempore Ado abbas sancto Remigio donat portionem suam in villa *Altro* * *super fluviolo Altro*, ubi is influit in Bairum * amnem, sita in pago *Fongensi*; itemque *appendicem Crisciaci super fluviolo Bebroprico*. Actum Remis in mense Aprili, anno quarto regni domni Dagoberti regis. Verum hac de re plura superius ^a, quæ hic repetere nihil juvat. Hic est Ado abbas, qui pontificatu Rigoberti episcopi ecclesiæ sanctæ Mariæ Remensis dedit res suas, sitas in pagi Laudunensis vico, qui dicitur Raosidus *; item matriculæ sancti Remigii res quasdam in pago Tardonensi, in villa Corneciaco constitutas, testante ^b Frodoardo, apud quem *Ado quidam abbas* appellatur, haud dubie non satis ipsi notus. In prædicto Adonis instrumento non integro fratres seu clerici basilicæ sancti Remigii appellantur: quos monachos fuisse infra probabimus.

* *Anre.*
* *Bar.*

^a *Supra n. 5.*

* *Rofey.*

^b *Frodoard.*
lib. 2. c. 11.

X X V.

Erlefrido ab-
bati Sichteufi
succedit Erk-
embodus.
^c *Diplom.*
p. 608.

^d *Annal.*
Franc. an. 721.
n. 48.

X X V I.
Winfridus
Romam petit.

Hoc eodem anno Erlefridus abbas Sichteufi jam locum fecerat Erkembodo, ut patet ex diplomate Chilperici regis, quo immunitatem confirmat ab antecessoribus suis regibus, nempe Chlodoveo avo, Chlodochario & Theoderico avunculis, id est patruis, & Childerico genitore suo, atque a consobrinis Chlodoveo & Childerico concessam. Datum anno regni ejus tertio. Exstat hoc privilegium in libro sexto ^c de re diplomatica, cum aliis duobus a Theoderico rege eidem Erkembodo concessis, quorum unum est ejusdem ac superius argumenti, altero continetur privilegium de omnibus terris, quas dominus Bertinus a præcedentibus regibus de fisco emerat, in primis a Theoderico rege, quem Theodericus ille Calensis *trivarium* suum vocat, quem proavum dicere debuerat, qua de re consule Cointii ^d tomum quartum. Datum est hoc posterius diploma die decima Novembris, anno primo regni Theoderici in castro Confeletis. Conradus jussus recognovit. Ex superiori porro Chilperici diplomate confirmatur id, quod jam antea probavimus, Childericum genitorem ejus fuisse: ut nemini hac de re in posterum legitima suspicio suboriri possit.

Autumno hujus anni jam adulto, Winfridus, is qui postea Bonifacius dictus est, ex insula Britannia solvit, Romam profecturus, ut a Gregorio secundo prædicandi in Germania verbi Dei facultatem obtineret. Discedenti Daniel, Wentanus apud occidentales Saxones episcopus, binas litteras commendatitias dedit, unas *involutas* seu clausas ad Gregorium papam; alteras encyclicas, universis regibus, ducibus, episcopis, abbatibus, presbyteris, ceterisque fidelibus inscriptas, quibus, proposito Abrahamæ & Loth exemplo, eos hortatur, ut religiosum presbyterum, Deique omnipotentis famulum Winfrithum ea qua par est caritate cum suis excipiant, divinæ promissionis oraculo & cælesti mercede confisi. Exstat hæc epistola inter Bonifacianas, ordine tertia: quæ vero papæ Gregorio directa erat, desideratur. His litteris instructus Winfridus, ex Landoniæ portu in oceanum scapha delatus, dein navi conscensa Quentavicum appulit, ibique itineris sui socios expectavit. Tum, omnibus coadunatis, multas Galliarum ecclesias, sanctorum reliquiis illustres, orationis causa perlustrant, ut iter suum Deo commendarent. Romam tandem ingressi, sancti Petri basilicam adeunt, peccatorum suorum veniam postulaturi, & varia eidem basilicæ munera offerunt. Paucis post diebus Gregorium pontificem convenit Winfridus, sique itineris causam ei aperit, datis eidem litteris, quas Daniel episcopus pontifici scripserat. His lectis Winfridum benigne accepit pontifex, eumque sæpius ad colloquium suum admisit, dum tempus profectioi opportunum adesset.

ANN. CHR.
719.

X X V I I.

A Gregorio
papa in Ger-
maniam mitti-
tur.

Maior proximo appetente, benedictione a pontifice accepta, Winfridus in Germaniam dirigitur cum litteris pontificiis, *Bonifacio religioso presbytero* inscriptis, quas Hadrianus Valeus ait se pro suspectis habiturum fuisse, nisi ex Zachariæ pa-

pæ ad ipsum Bonifacium epistola eis accederet auctoritas. Cur enim, inquit, Gregorius præfenti, & ipsum per se se consulenti scripsit, ac non potius litteras commendatitias ad proceres abeundi dedit? Verum responsio proclivis est, nempe ut ostensis papæ litteris, ejus missioni fides adhiberetur. Hic observare licet, litteras illas non Winfrido, sed Bonifacio inscriptas esse, quod argumento est, tum Winfrido nomen a pontifice mutatum fuisse, dictumque Bonifacium, ominoso sane nomine, cujus præfagium rerum subsequens eventus confirmavit. Epistola hæc data est idibus Maii, anno tertio imperii domni Leonis augusti, indictione secunda, hoc est anno Christi septingentesimo undevicesimo, in qua scribit exigere pium ejus propositum, fidemque sinceram mereri, ut ad prædicandum verbum Dei eo adjutore uteretur, quippe qui sacras ab infantia litteras didicisset, & ad augendum, aliisque impendendum talentum sibi creditum promptior & expeditior esset. Proinde se præcipere auctoritate beati Petri Apostolorum principis, ad quem, tamquam ad caput ecclesiæ, accesserat, ut gentes idolorum cultui etiam tum deditas, quascumque adire potuerit, fidem christianam edoceat, catechumenosque ritu Romano christianis sacris initiaret, id est secundum *formulam officiorum sanctæ sedis apostolicæ*. His litteris scriptis, Bonifacius primo quidem adiit Liutprandum Langobardorum regem, a quo benigne acceptus est; tum transiens alpinis, Bajoariæ ac Germaniæ populos perlustravit: deinde in Turingiam accessit, ubi aliquamdiu moratus est, gentis mores exploraturus, ubi omnes illius provinciæ principes ad veræ fidei tramitem, sacerdotique sceleribus deditos ad meliorem frugem revocavit.

Cum inde in Franciam accessisset, audita Radbodi ducis morte in Frisiam se contulit, ut gentem illam, prædicationis evangelicæ avidam, verbi Dei pabulo, quod olim tentaverat, tandem resciret. Ejus desiderium ac votum spontaneus secutus est effectus, favente in primis Carolo principe, cujus imperium in Frisios ex ducis interitu confirmatum est. Sic illis in partibus adjutor factus est Willibrordi sanctissimi præsulis, qui jam dudum illic eidem operi strenuam navaverat operam; eversisque idolorum fanis, & ecclesiis eorum loco extructis, non parvum Domino populum acquisivit. Ad id tempus referenda est Buggæ epistola ad Bonifacium, inter Bonifacianas tricesima-quinta, cujus hæc inscriptio est, *Venerando Dei famulo, & plurimis spiritalium charismatum ornamentis prædito Bonifacio seu Winfrido, dignissimo Dei presbytero*. quo ex titulo intelligitur id, quod mox dicebamus, Winfrido nomen aliud Bonifacii ante episcopalem ordinationem a pontifice impositum fuisse. Hac epistola Bugga ei gratulatur, gratiasque Deo agit, quod ipsum, per ignotos pagos transeuntem, piissime conduxerit, prout ex descriptione suæ beatitudinis ipsa cognoverat. Deinde quod pontificem gloriosæ sedis, id est Romanæ, ad animi ipsius desiderium explendum inclinaverit. Ad hæc, quod inimicum catholicæ ecclesiæ Rathbodum coram ipso prostraverit. Denique quod per somnium ipsi revelatum sit, eum multam Dei messem in illis partibus messurum, & sanctarum animarum manipulos in horreum Regis cælestis congregaturum. Addit se passiones martyrum, quas ille sibi transmitti petierat, adhuc minime potuisse impetrare; sed quam primum liceret, id exsecuturam. Hæc vero vicissim ab eo postulat tum collectiones sanctarum scripturarum, quas ille sibi promiserat; tum sanctarum missarum oblationes pro anima cujusdam propinqui sui carissimi, nuper defuncti. In fine ait, se eidem transmittere quinquaginta solidos & pallium altaris, majora munuscula dare cupiens, si facultas sibi adfuisset. Hæc sine dubio est Bugga abbatissa, ad quam duæ exstant Bonifacii epistolæ, nempe secunda & vicesima. sed neutra est illa, ad quam hæc Buggæ epistola respondet. An autem eadem sit Heaburg seu Bugga abbatissa, quæ una cum Eangitha matre, itidemque abbatissa eidem Bonifacio scripsit epistolam tricesimam-octavam, quamquam id veri simile videtur, definire non aulam. Plura de Bugga alias. Ex hac vero epistola intelligimus, quibus rebus animam occuparet sanctissimus ille verbi Dei præco, nempe lectione sacrarum scripturarum, & passionum sanctorum martyrum, quorum exemplo ipse ad subeundum martyrium divinitus erudiebatur. Hinc in epistola vicesima-octava Eadburgam abbatissam rogat, ut ipsi *cum auro* describi curet per Eobanum presbyterum, a se ejus rei causa missum, epistolas domini sui Petri apostoli, eas semper ob oculos habere cupiens, & exponere ante oculos carnalium in prædicando. Certe etiam nunc in sacario Fuldensi asservatur codex sancti Pauli apostoli continens epistolas, quem codicem secum ipse habebat Bonifacius, cum martyrio affectus est.

XXVIII.
Radbodo
mortuo Frisias
prædicat.

ANN. CHR.
719.
XXIX.
Suessionica
pugna.

Post pugnam Vinciensem Carolus victor Chilpericum regem & Ragenfredum majorem-domus necdum plene debellatos videns, eos persequi porro instituit, obsequioque novo rege Chlothario, quem Theoderici tertii filium, fratrem Chlodovei tertii ac Childeberti itidem tertii tradunt, de summa rerum cum adversariis confligendum curavit. Eo animo, collectis ex universa Austria ingentibus copiis, Remos accedit, urbisque portas sibi referari petiit. Negavit Rigobertus episcopus, qui tum supra portam Basilicarem versabatur. Neganti Carolus minas intentat, ac Sueffionas exercitum promovet. Occurrit ex adverso Chilpericus cum Ragenfredo, conjunctis Eudonis Aquitanie ducis viribus, quas hic ex tota Aquitania contraxerat. Victis Neustrasiis & Aquitanis, & in fugam conversis, Chilpericus cum Eudone in Aquitaniam magnis itineribus, Ragenfredus in urbem Andecavorum se recipit. Tunc contigisse videtur id, quod Fontanellensis chronographus post pugnam Vinciensem commemorat, Ragenfredum fugiendo devenisse in villam Fontanellensium Noviomum, utrumque equo Wandonis abbatis, quem postea ob eam causam Carolus in castrum Trajectum ad Rhenum relegaverit, ubi exsul mansit ad mortem usque Caroli principis, quo mortuo Fontanellam reversus, monasterii regimen denuo recepit. Carolus Cointius existimat eum potius Trajectum * ad Mosam relegatum fuisse, propter ea quod ab exilio revertens, Fontanellam retulisse dicitur reliquias sancti Servatii Tungrorum episcopi, ad quos Trajectum ad Mosam pertinebat. Favet huic conjectura ipse chronographus Fontanellensis, in capite undecimo, quod duodecimum censerit debet, ubi Wando exsul fuisse dicitur in castro Trajecto, in monasterio videlicet beati Servatii confessoris Christi, quod de Trajecto ad Mosam sine dubio intelligendum est.

Wando abbas
Fontanellensis
exsulat.
* Utrecht.

* Masfrich.

XXX.
Caestinus
item abbas
Blandiniensis.
* Ronny.

Post eandem Sueffionicam pugnam accidit, Caestinum Scottum, Blandiniensis apud Gandavum monasterii abbatem, virum sanctum & innocentem, a Carolo in exilium mitti in monasterium Rotnacum * pagi Tornacensis, insimulatum, quod Ragenfredi partibus favisset, & ad eum litteras scripsisset adversus Carolum: qui Caestini exilio haud contentus, monasterii villas suis divisisse fertur, ex quo factum fit, ut monachi egentes ac palabundi sine pastore in diversa abierint. Caestinus obiisse creditur xvi. kalendas Junii in monasterio Rotnacensi, quod modo collegium est canonicorum secularium: nec dubito quin idem sit sanctus Caestinus, quem Rotnacenses pro martyre habent, tametsi Caestinum papam ipsi malint, qui martyr non fuit. Post multos deinde annos monachi, ad sua reversi, Scoranum abbatem elegisse perhibentur.

XXXI.
Hadulfus abbas
fit episcopus
Atrebatensis.

Sub idem tempus Hadulfus abbas Nobiliacensis apud Atrebatas, id est monasterii sancti Vedasti, mortuo Hunoldo episcopo, promotus est ad sedem Atrebatensem, eamque tenuit ad annum septingentesimum duodecesimum, quo anno ad caelum migravit xiv. kalendas Junii. Annum hunc ejus obitus signant veteres Francorum annales, non expresso passim ejus sedis nomine: quod argumento est eum per ea tempora celebrem extitisse. Sepultus fuit in ecclesia beati Petri vir sanctus, quem miraculis illustratum Engrannus, ex-abbate Corbeiensi Cameracensis episcopus, paullo post medium saeculum decimum e tumulo extulit, eumque sanctorum numero pro more illius temporis adscriptum declaravit, testante Balderico ^a in chronico Cameracensi. Nobiliacensis monasterii regimen episcopus retinuisse dicitur, nec nisi post ejus obitum Madelbertus abbas electus fuisse: cujus successores recensentur, Ragenfridus, Gogiflenus, Adalricus, Sigibertus, Radfridus, & Rado Caroli Magni cancellarius, qui Vedastinum monasterium magnopere decoravit. At post Gogiflenum chronographus Fontanellensis substituit Widonem & Romanum, in vulgatis indicibus omisos: ex quibus Romanus annos dumtaxat tres abbas fuisse dicitur. In libro de miraculis sancti Vedasti temporibus Pippini & Carolomanni principum celebratur Adalricus ejusdem monasterii abbas, qui fuit probatissimus illis temporibus medicus: quo abbate Theutaldus, Atrebatensis provinciae comes, hortum quemdam a Carolomanno concessum monasterio subripere tentavit, sed brevi restituere coactus est.

^a Balderic.
lib. 1. c. 16.

Vedastini abbas.

ANN. CHR.
720.
XXXII.
Gregorii secundi studium
in rem monasticam.

Jam tandem post longa temporum intervalla revertendum est ad sacrum montem Casinatem, ex quo excisi sumus, ubi incensi jam pridem monasterii cineres ac reliquias, atque intermortuum sanctissimi patris Benedicti spiritum Gregorius papa

ANN. CHR.
720.

secundus excitari curavit per Petronacem, quem, veluti alterum Esdras, templi ac sanctae ibidem legis instauratorem merito agnoscere possumus. Jam multa dederat pontifex suae in rem monasticam propensionis haud dubia in urbe argumenta. Is nempe, teste Anastasio, monasteria, quae circa sancti Pauli basilicam erant pane ad solitudinem redacta, instauravit, monachorum coetu ibidem restituto, qui die ac nocte divinas laudes frequentarent. Ad haec in *gerontocomio*, seu diverforio senum, pone absidam sanctae Dei genitricis ad Praesepe monasterium instituit, ut ejus loci monachi in illa basilica singulis diebus ac noctibus Deo laudes concinerent cum monachis coenobii sancti Andreae, Barbarae nuncupati, quod itidem restituit. Denique mortua genitrice sua, re ac nomine Honesta, domum propriam in monasterium convertit sub invocatione sanctae Agathae martyris, cui praedia urbana & rustica in usum monachorum liberaliter assignavit.

Hoc pontifice Petronax, nobilis Brixienensis, divino amore ductus Romam venit, non alio forte animo, quam ut sacra urbis loca veneraretur. Verum alia erant divinae providentiae consilia. nam ubi ad salutandum pontificem venit, Gregorius probata ejus religione ipsi auctor fuit, Casinum montem ut adiret, & quod forte extruendi alicubi novi monasterii consilium agitabat animo, ibidem exsequeretur. Nec mora ille Casinum castrum petit, incertum an jam monachus, qui a Paulo Warnefridi tantum *civis Brixiana urbis* dicitur: ad sacrum corpus beati patris Benedicti, id est ad ejus tumulum, in quo cineres sacri adhuc forte reliqui erant, pervenit. Ibi aliquot simplices viros residentes, seu anachoretas, reperit, qui ipsum sibi rectorem praefecerunt. Petronacis in sacrum montem accessus contigit ante hoc biennium, si bene calculos subduximus, id est anno septingentesimo decimo-octavo, cum anni circiter centum quadraginta ab incenso per Langobardos monasterio effluxissent. Non post multum temporis, (quod hoc anno septingentesimo vicesimo factum credimus,) favente Deo, & suffragantibus sancti patris Benedicti meritis, regulares aedes cum ecclesia in eum statum restitutae sunt, ut sacer ille locus, qui haecenus a clade Langobardorum *habitatione hominum destitutus erat*, monachorum congregationem haud modicam posset capere. Non multi tamen illic monachi erant, cum eo accessit sanctus Willibaldus, qui, ut sanctimonialis ejus consanguinea scribit, non nisi paucos ibi reperit monachos, & abbatem, nomine Petronacem. Hic brevi multorum monachorum, testante Paulo, nobilium & mediocrium ad se concurrentium, pater effectus, *sub sancta regula jugo & beati Benedicti institutione* vivere coepit, & in augustiorem forte, quam tempore sancti patris Benedicti, statum locum illum extulit. ut sacra illa domus se quodam modo gauderet olim corruisse, auctor ejus, aliorumque subsequendum beneficiis. Mirum dictu, inquit cardinalis ^a Baronius, quanta mox ex nova plantatione Petronacis fuerint propagata eo in loco germina monachorum, & aucta ipsorum examina, instar apum, quae ex turgescuntibus alveariis prodeuntes, in diversa loca ad fetus multiplicationem volaverint. Sed & illud *secure*, absque trepidatione mendacii asseri jure potest, nullum umquam toto christiano orbe extitisse aliquando monasterium, ex quo tot viri sanctitate conspicui atque doctrina, tanta numerositate ad regimen sanctae apostolicae sedis adsciti fuerint: ut plane dici possit, fuisse idem aliquando seminarium sacrorum antistitum, prout quae suo loco dicturi sumus, manifeste docebunt. Haecenus illustrissimus annalista.

Casinas monasterium instauratur per Petronacem.

Duplex Casini monasterium ab eo exstructum: unum in monte ipso, ubi tempore sancti Benedicti steterat: alterum prope Casinum castrum ad radices montis, eo in loco, ubi opidum sancti Germani hodie quoque cum ipso monasterio cernitur, olim civitas ^b sancti Petri dicta. Ex veteri illo monasterio sancti Benedicti sola turris restabat, etiam nunc superstes, ubi pleraque sancti patris miracula patrata superius ^c observavimus. In ipsa turre omni anno, ut in veteri codice legitur, in sancti... (an Benedicti festo) *faciebant officium Graeci & Latini*, sicut praeeperat Petronax abbas Casinensis. Hinc dubium suboritur, an monachi Graeci ab eo instituti fuerint in inferiori monasterio; an mista in superiori ex Graecis Latinisque congregatio fuerit; an denique Graeci illi monachi ex vicino quopiam monasterio acciti fuerint ad celebrandum ejusmodi officium. Consimile factum legimus in libro de vita sancti Nili junioris, qui e suo fugatus monasterio, cum suis sexaginta numero, Casinum accessit sub finem saeculi decimi, Aligerio abbate, a quo eidem concessum fuit ad habitandum sancti Michaelis monasterium, quod ejus vitae scriptor

^a Baron. an.
716.

^b Chron. Casin. lib. 1. c. 32.

^c Lib. 4. n.
20.

Vallelucium vocat; rogatusque a prapposito & fratribus Casinatibus, ascendebat cum omnibus suis in maximum monasterium Casinense, ibique græco sermone officium canebat. Verum ad ritum illum Petronacis id propius accedit, quod apud Leonem Mariscanum legitur^a de concursu monachorum utriusque cœnobii feria tertia post pascha in ecclesiam sancti Petri parœciale urbis sancti Petri, modo sancti Germani: ubi missam celebrabant *cum cantu promiscuo, græco, ac latino, usque ad completum evangelium.* Hæc *grandis festivitas* erat apud Casinates jam tempore Theodemari abbatis, ut fidem facit ejus epistola ad Carolum Magnum: nec forte alia fuerit illa sollempnitas, quam Petronax cum cantu illo promiscuo instituisse dicitur.

XXXIII. Leo Mariscanus, monachus Casinas & cardinalis, agens de hac instauratione, quam hoc anno septingentesimo vicesimo factam scribit, quædam addit ad Pauli Warnefridi narrationem. Paulus ait, Petronacem, civem Brixientem, Romam venisse pontificatu Gregorii, cujus hortatu Casinum castrum petierit, ubi cum aliquibus simplicibus viris; jam ante illic residentibus, habitare cœpit, qui eum sibi *seniores*, id est abbatem, statuerunt. Illic vero Petronacem brevi post tempore, evolutis fere centum & decem annis, ex quo locus ille habitatione hominum destitutus erat, multorum ibi monachorum sub sanctæ Regulæ jugo patrem existisse: cui Zacharias papa multum adjutorii contulerit. Leo Mariscanus addit, Gregorium papam *aliquantos de Lateranensi congregatione fratres* cum Petronace direxisse Casinum, & nonnulla illi alia adjutoria contulisse. Petronacem vero, tam cum illis, qui secum venerant, quam cum aliquot simplicibus viris, quos inibi jam dudum residisse reperit, habitare cœpisse anno septingentesimo vicesimo. Hoc loco adductus Angelus de Nuce fatetur, Petronacem a Gregorio secundo missum: at monachos ex Lateranensi congregatione accepisse putat a Gregorio tertio, qui monasterium Lateranense, ac monachorum inibi congregationem restituit, auctore Anastasio, qui ait, monasterium sanctorum Johannis evangelistæ, Johannis Baptistæ, & sancti Pancratii, secus ecclesiam Salvatoris antiquitus institutum, quod ordine monachico ex incuria omnino destitutum erat, renovatum fuisse a Gregorio tertio, eidemque ab eodem prædia & dona collata, & alienata reddito pretio restituta: ubi & congregationem monachorum & abbatem constituerit ad persolvenda quotidie sacra officia laudis divinæ in basilica Lateranensi. Verum Anastasius sic videtur interpretandus, ut prædictum monasterium Lateranense, quod ipsum esse existimant, ubi Casinates monachi post eversionem cœnobii sui constiterint, tum cœtu monachorum omnino destitutum fuerit; propterea quod monachi, qui vix ac ne vix quidem illic ob alienata prædia vitam utcumque sustentare poterant, cum Petronace Casinum remigrassent: at Gregorius tertius monachorum congregationem in illo Lateranensi monasterio, collatis restitutisque prædiis, denuo collocaverit. Addit insuper Leo Mariscanus, Petronacem sexdecim fere cubitis auxisse sancti Martini ecclesiam, quam parvulam reperit, & in abside a se extructa statuisse altare in honorem beatæ Mariæ & sanctorum martyrum Faustini & Jovitæ, in quo brachium unius illorum, quod secum Brexia asportaverat, decenter recondidisse. quod brachium etiam nunc servant nostri Casinates. Ad hæc sancti patris Benedicti cineres, quos in ejus tumulo reliquos, translatis in Galliam ossibus, colligere potuerunt primi illi Casinates, in loculo repositos studiose ac devote asservarunt, *donec nuper*, ait Notkerus monachus^b in martyrologio, *in festatione Sarracenorum in omnem ventum dispersi sunt.* Hinc est quod Paulus Warnefridi, qui translationem sancti Benedicti corporis in Galliam, uti & Notkerus, agnoscit, ait nihilo minus Petronacem pervenisse Casinum *ad corpus sancti patris Benedicti*, id est ad ejus cineres, qui ex defluxa carne ibidem reliqui erant. Denique Leo Mariscanus auctor est, Paldonem, Tasonem, & Tatonem germanos fratres, qui ante quindecim circiter annos monasterium sancti Vincentii ad Vulturum construxerant, Petronaci ad restaurationem loci Casinatis plurimum adjumenti contulisse.

XXXIV. Atqui hoc ipso anno Paldo, abbas cœnobii sancti Vincentii primus, præsentis vitæ finem fecit v. idus Octobris, testante Ambrosio Autperto, ejus vitæ scriptore subæquali, qui nonnisi annos præfecturæ tredecim Paldoni tribuit, nempe ab anno septingentesimo septimo, quo sacri cœnobii sancti Vincentii regimen iniisse dicitur. Verum Leo ita cum Autperto conciliari potest, ut is calculum duxerit ab inchoato sancti

sancti Vincentii monasterio: Autpertus vero Paldonis præfecturæ initium ab eodem absoluto deduxerit. Certe idem Autpertus septemdecim ei regiminis annos in versibus tribuit: qui, ut sibi ipse constare possit, numerandi sunt ab anno septingentesimo tertio, inchoati monasterii fortasse primo. Paldoni successit in sancto regimine Taso germanus ejus, minor quidem annis, ac ceteris in sancto proposito ferventior. Is nimium fortasse innatæ severitati indulgens, ita discipulorum, qui ipsius districtiorem assequi non valebant, animos exasperavit, ut fratrem ejus natum majorem loco ejus constituerint. Verum, hujus discordiæ relatione ad summum pontificem missa, Gregorius secundus factum improbat, monachos contra canones peccasse arguit, eidemque rigidam imponit penitentiam, quam vix, *obstante aëris ardore*, perficere potuerunt. Verum Deus nequaquam hac placatus penitentia, abbatem ipse etiam ultus est, inflicta mortis sententia in rebelles, ex quibus nullus fere superstit, abbate ipso paullo post subsecuto. quod se idcirco scribere ait Autpertus, ut a tali deinceps seditione & pastor, & grex, alieni existant: qui, licet pastorem ex zeli fervore errasse non distiteat; non tamen seditiosos excusat, etsi damnare non audeat, utpote quos penitere incipientes mors interceptit. incertum putans, utrum eos hæc judicii pontificii sententia reatus crimine expurgaverit; an *purgatorii ignis* post mortem supplicio fuerint absoluti.

Redeo ad Casinense monasterium, cujus notitiam etsi in superiori tomo jam præmissi, hic tamen paullo accuratorem hodierni status descriptionem hoc loco exhibere lubet. Mons Casinus in duos scinditur vertices, ceu geminos montes: unum eminentiorem ad septemtrionem, cui Cairus vocabulum, ubi nulla ædificia; alterum paullo depressiorem, Casinum dictum, in quo monasterium positum est. Sed quoniam hujus montis fastigium angustius erat, quam ut omnes regulares ædes posset capere; monasterium totum in triplici planitie, triplicique concameratione constituere visum est. Ad hunc montem ad tria fere millia per sinuosos tramites patet ascensus. Ubi ad primam portam perveneris, occurrit subobscurus fornix, ex quo quadraginta gradibus ascenditur ad primam aream, quadratis stratam lapidibus, porticibusque ornatam. Inde in basilicæ atrium, columnis & statuis insigne, per totidem fere gradus, ac demum in ipsam basilicam subitur. In hac quadriporticu existant statuarum summorum pontificum & episcoporum, e Casinate monasterio e ductorum: tum ex una parte ecclesiastici, ex alia sæculares benefactores. Ad portam ecclesiæ uterque parens sancti Benedicti exhibetur cum columna ex lapide serpentino, cui impositum fuisse tradunt Apollinis simulacrum, quod comminuit beatissimus Pater. Ecclesia, ut in loco angusto, ampla & eximia; cujus bipatentes portæ majoris valvæ ex ære, in quibus universas Casinatium possessiones Desiderius abbas, is, qui postea Victor III. dictus est, litteris argenteis describi curavit. Ex utroque navis latere octo sunt omnino sacella cum suis convexis hemisphæris. Chorus navi supereminet pone majus altare, ab Alexandro II. consecratum. Hinc Vidi Feramoscæ, inde Petri Medicei mausolea. Sub principe ara & choro jacet crypta cum ara sancti Benedicti, duabusque aliis, sancto Placido & sancto Mauro nuncupatis. Ibidem sella pertusa ex porphyritide visitur, forte balnearia, cujus generis sellam veteres *solum* appellabant. Ad dextram ecclesiæ, qua meridiem spectat, consistunt regulares ædes; capitulum cum adjuncta bibliotheca, atrium seu claustrum, eique adhærens refectorium: dormitoria, ædes abbatis & hospitem nobilium, desinentes in turrim, eam ipsam, ut creditur, quam sanctus Benedictus inhabitavit, insigni oratorio & picturis exquisitissimis ornatam. Ad frontem ecclesiæ exstat dormitorium novitiarum: cui adhæret sanctæ Annæ ædicula, in qua monachorum conditorium est. Ad sinistram ecclesiæ partem habetur vetus sancti Martini ædicula, in qua sepeliuntur pauperes peregrini, quorum hospitium & nosocomium ex eadem parte ad primum atrium conspiciuntur. Hæc de recentiori monasterii statu. Ad radices montis situm est opidum sancti Germani cum altero monasterio & palatio abbatiali: nec multum procul antiqua Casini civitas cum reliquiis veteris amphitheatri. Hæc omnia hoc loco exhibere juvat in æs incisa ad egregia specimina, quæ summa diligentia, nec modico sumtu nobis procuravit admodum reverendus pater domnus Erasmus a Caieta bibliothecarius ac prior sacri monasterii Casinensis, amicus noster cordatissimus. Ex hoc diverticulo ad ordinem redeo.

In Armorica tum florebat Hermenlandus Antrensis abbas, cujus obitum ipso

Annal. Bened. Tom. II.

H

ANN. CHR.
720.
Taso ejus
successor.

XXXV.
Casinatis mo-
nasterii descri-
ptio & status.

XXXVI.
S. Hermen-
landi abbatis
Antrensis obi-
tus.

ANN. CHR.
720.

^a Chron. Casin.
lib. I. c. 32.

XXXIII.
Lateranenses
monachi an
Casinum re-
verti.

^b Notker. s.
id. Julii.

XXXIV.
Paldo abbas
S. Vincentii
obit.

ANN. CHR.
720.

anno septingentesimo vicesimo contigisse videtur. Post annos aliquot, quam is, abdicato regimine, se in privatam cellulam ad sancti Leodegarii oratorium recluserat, cum ad eximium perfectionis gradum pervenisset emeritus senex, prænuntiato discipulis mortis suæ die, se ipse dominici corporis sanguinisque sacramento munivit, ac tandem placida morte, quasi in somnum resolutus, inter orandum obdormivit VIII. kalendas Aprilis. quo die in Ufuardi & Adonis martyrologiis ejus memoria celebratur, ejusque conversatio miraculorum conlaudatur præconio. Sacrum ejus corpus in basilica sancti Pauli apostoli, juxta oratorium sancti Wandregisili, in abside meridiana sepultum, post aliquot annos, revelatione facta Sadrevertio ejusdem loci monacho, translatum est in principem sancti Petri basilicam a Davide abbate, nescio an successore Donati abbatis, quem post interitum Adalfridi Hermenlandus abbatem designaverat. Excisum est a Normannis Antrense monasterium, monachis cæsis aut fugatis.

S. Menelei
abbatis Menatensis.

Circiter idem tempus etiam mortem subiit sanctus Meneleus abbas Menatensis, qui terminum vitæ imminentem præfagiens, discipulos convocavit, eosque ad servandam pacem & caritatem hortatus est. Sub hæc Genesius comes Arvernensis ex villa Combronita istuc accedens, eidem castrum Montem-Maurum, inter fluvium Sivolis & Circiarum amnem positum, sponte donavit. Sancti Menelei obitus in martyrologio Ufuardi notatur XI. kalendas Augusti. Ei successit Savinianus in regimine monasterii Menatensis, quod hæcenus subsistit sub ordine ac regula sancti Benedicti. Menelei vita scripta est duobus libris ab auctore anonymo parum accurato, cujus ætas, uti & nomen, ignoratur.

XXXVII.
Item S. Odiliae
abbatissæ
Hoëmburgensis.

Nec certiora nobis argumenta suppetunt de tempore obitus sanctæ Odiliae seu Othiliae virginis & abbatissæ Hoëmburgensis, quam tempore sanctorum Hildulfi & Deodati episcoporum natam, ac sacro fonte renatam fuisse superius diximus. Morti proxima ad sancti Johannis Baptistæ ecclesiam perrexit, convocatisque fororibus dilectionem Dei commendavit, easque, ut tam pro se, quam pro patre suo & ceteris Deum sedulo precarentur, obtestata est. Dimissæ ab ea sorores in oratorium ad psalmodiam celebrandam, cum postea rediissent, eam fere exanimem invenerunt. At spiritu resumpto, calicem, in quo dominicum corpus cum sanguine habebatur, sibi afferri jussit, eoque propriis manibus accepto, animam exhalavit idibus Decembris. quo die in calendario platerii Hæmmæ reginæ fit commemoratio sanctæ Odiliae virginis. Ipse autem calix, ait anonymus ejus vitæ scriptor, in eodem monasterio, ob memoriam illius venerabilis facti, catenus permanet. Odiliae corpus in ipsa ecclesia sepulturae traditum est ante altare sancti Johannis Baptistæ. Eidem in monasterii regimine successit Eugenia ejus neptis. Fuit & alia sæculo undecimo Odilia abbatissa ancillarum Dei in monte sanctæ Odilia, Herimanni comitis & Mathildis filia, quæ aliquando profecta Virdunum, ut diem paschæ cum parentibus & propinquis celebraret, prænuntiato sibi per beatum Richardum abbatem inopinati obitus die, in cinere & cilicio exspiravit in monasterio sancti Vitoni, ibidemque sabbato-sancto sepulta est in claustrum monasterii, ut tradit Hugo abbas Flaviniacensis. Jam eo tempore sanctimonialibus successerant canonicæ, aut potius illæ in canonicas degeneraverant, retenta nihilo minus regula Benedictina, cujus collapsam disciplinam Rechilindis abbatissa, e cœnobio Bergensi diœcesis Eistatensis evocata, sub medium sæculum duodecimum restituit. Huic successit Herradis abbatissa, quæ latina lingua Hortum deliciarum (sic librum ipsius vocant) scripsisse traditur, ac Montis-sanctæ-Odiliae virginibus dicasse. Subsequenti sæculo vivebat Richerius monachus Senoniensis: apud quem Odilia claustrum sanctimonialium ordinis sancti Benedicti in castro Hoëmborch auxilio & voluntate patris instruxisse memoratur. Nunc locum occupant, ut jam dixi, canonici Præmonstratenses strictioris disciplinæ.

XXXVIII.
Attala abbatissa
Argentoratensis.

Hoc ipso tempore Argentoratense sancti Stephani monasterium regebat Attala, filia ducis Adalberti Odiliae fratris, qui hoc cœnobium inter rudera veteris Argentorati extruxerat. Is sagittæ ictu interiisse dicitur, tresque filios reliquisse, Liutwinum, paterni ducatus successorem; Mafonem, cognominis auctorem monasterii, & Eberhardum conditorem cœnobii Murbacensis; ad hæc filias quinque, Eugeniã, Attalam seu Ataliam, Gutlindem, Savinam, & Liutgardem: ex quibus Attala, ut mox dicebamus, prima fuit abbatissa parthenonis sancti Stephani apud Argentoratum; Eugenia vero & Gutlindis sub Odiliae amitæ suæ disciplina religiosam vitam

ANN. CHR.
720.

duxerunt in monasterio Hoëmburgensi; ubi ipsa pariter Attala educata fuerat. Hæc in vetustis calendariis & breviariis colitur III. nonas Decembris: quo die in Monasteriensi sancti Gregorii kalendario annorum amplius sexcentorum, sancta Attala virgo celebratur, uti & in veteri breviario Argentoratensi. Plura de ea in superiori^a tomo, ubi ejus effigiem in æs incisam exhibuimus. Ejus pallium, si tamen ipsius est, ostenditur in eodem sancti Stephani monasterio, quod a Bucero deformatum diu possederunt canonicæ Lutheranae: quarum tamen abbatissa hæcenus cælibatum professæ est, ab episcopo etiam institui solita. Nuperrime in earum locum substituta sunt sacrae virgines ex ordine Visitationis. Incertum est quænam post Attalam abbatissa locum illum rexerint usque ad sæculum nonum feremedium: quo tempore Ruatbada abbatissa (Ruadrudem alii appellant) nova privilegia a Lothario augusto & Ludovico Germaniæ rege obtinuit.

^a Lib. 15.
n. 62.

Præter hoc monasterium Adalbertus aliud sancti Michaelis in insula Rheni Honaugia supra urbem Argentoratum condidit, dotavitque; ibique monachos Scottos instituit, non canonicos, ut probant vetera ejus loci documenta: in quibus dux Adalbertus ejusque propinqui ac posterii fundum ac dotem condendo monasterio suppeditasse; Benedictus vero abbas illud construxisse traditur. Annum conditi monasterii non ita præcise assignant domestica instrumenta: at ex his colligitur, initio statim principatus Theoderici Calensis id factum esse. Jodocus Coccus^a diploma refert ipsius Theoderici regis, Liutfrido duci & Eberhardo domestico, ac venerabili in Christo patri Benedicto abbati inscriptum, quo rex novi monasterii regimen eidem committit Benedicto, quem etiam Tubanum vocat, eique commenda-

XXXIX.
Honaugienfis
monasterii ori-
go & abares.^b Cocc. Da-
gol. p. 132.

dat hunc locum, ejusque congregationem ac sanctam regulam & stabilitatem monachorum. quo ex diplomate, insolitæ quidem formæ, sed tamen haud omnino suspectæ, intelligitur, tum primum conditum fuisse monasterium, eique Benedictum, alio nomine Tubanum, primum rectorem præpositum. Annum non signat prædictum diploma, at ex aliis instrumentis satis perspicue eruitur. Hæc instrumenta continentur in codice membranæo, anno M LXXIX. per Leonem Honaugiensem canonicum non indiligenter conscripto. Hujus exemplum nobis pro sua humanitate suppeditavit reverendissimus Hyacinthus Alliotus Mediani-monasterii abbas, cui ejusdem codicis copiam fecerat vir humanissimus Johannes le Laboureur canonicus ecclesiæ sancti Petri-veteris apud Argentoratum, quo Honaugiense collegium translatum est. In hoc porro codice variæ exstant donationes, a propinquis & posteris ducis Adalberti factæ, quas omnes in appendice referemus. Prima est Borani filii Bothelonis, qui fuit frater ducis Adalberti, prædicto sancti Michaelis monasterio, cui tum Benedictus sive Tubanus abbas præerat, facta anno tertio regni Theoderici. Secunda est Haichonis fratris ejusdem Adalberti. Tertia Liutfridi & Eberhardi ipsius Adalberti filiorum: quibus litteris Eugenia Hoëmburgensis abbatissa post sanctam Odiliam, cujus neptis erat, subscripsit. Hi omnes portionem, quam quisque in illa insula habebant, monasterio conferunt anno tertio Theoderici regis, quo tempore dux jam mortuus fuisse videtur. Quarta donatio est prædicti Borani, facta anno VI. Hilderici seu Childerici regis, Theoderici filii ac successoris. Alias donationes, a posteris Adalberti factas tempore Childerici regis, prætereo. Has sequuntur diplomata regum, Pippini, ejusque filiorum Carolomanni ac Caroli Magni, qui eidem monasterio patrocinium suum impenderunt. Porro Benedicto-Tubano abbati successit Dubanus abbas & episcopus, qui monasterii possessionum confirmationem a Pippino rege obtinuit. Consimilem a Carolomanno rege Stephanus abbas, Dubani successor, impetravit anno ipsius regis secundo. Stephanum excepit Beatus, cui Carolus Magnus quatuor privilegia contulit, in quibus monasterium illud Scottorum vocat. In his unum est placitum Caroli Magni de quibudam ejusdem monasterii rebus, quas Corbeienfes in Gallia monachi ei restituerè compulsi sunt. Sequitur donatio, quam fecit anno decimo imperii Caroli Beatus abbas suo monasterio de omnibus rebus, quas acquiserat. Ejus litteris subscribunt septem episcopi, quos omnes Scottos fuisse barbara eorum nomina satis arguunt. Ejusdem porro monasterii aliqui abbates dicti sunt episcopi, quod dignitati sive horum virorum, sive ipsius loci, sive denique moribus gentis datum est. Sic Laubiensis monasterii primi abbates itidem episcopi erant ob prædicationem evangelii ipsi commissam, quod etiam in aliis cœnobiis contigit. Somniantur proinde qui

episcopalem Honaugiæ sedem eo tempore institutam putant. Primus ejus loci abbas Benedictus vocatur episcopus tantum in tertio diplomate Caroli Magni, fidem reddens amissis instrumentis prædicti monasterii, quod Benedictus episcopus in honore sancti Michaelis novo construxit opere, ubi ipse venerabilis pater corpore requiescit. Eodem episcopi titulo præditus fuit Dubanus ejus successor. at qui eos sequuntur Stephanus & Beatus, quibus Thomam^a præponit Coccius, episcopi non dicuntur. Jam sæculo nono ad sæculares canonicos deflexerat hoc monasterium, cum Carolus imperator, cognomento Crassus, ejus possessiones confirmavit. Jam pridem hoc canonicorum collegium Argentoratum translatum est ad seniore[m] sancti Petri ecclesiam, non ad sancti Thomæ, ut fallit Guillimannus.

Hoc anno, quem præ manibus habemus, septingentesimo vicesimo, Othmaro demandata est cura cellæ sancti Galli, ubi is cœnobialem vitam, testante Hermano, instituit, locumque quadraginta per annos nobiliter rexit. Hic Alamannorum genere oriundus, adhuc puer a fratre suo ductus est ad Ratiâ Curiensem, cui tum Victor comes præerat; ejusque obsequio mancipatus, sacerdotii gradum subiit, ac demum cuidam sancti Florini titulo præficitur. Cum vero morum ejus probitas & sanctimonia longe diffunderetur, in noticiam venit Waltramni cujusdam, qui vastam eremum, in qua sanctus Gallus cellulam sibi extruxerat, a parentibus hereditario ad se jure tunc transmissam, possidebat. Ille Othmari virtute commotus, eum a Victore comite sibi dari postulavit, cellam sancti Galli præficiendum. Voti compos effectus, hanc cellam cum omnibus ad eam pertinentibus Othmaro sollempni more tradidit ac commendavit; petiitque a Carolo Francorum principe, ut id regia auctoritate confirmaretur, eidemque loco Othmarus abbas præficeretur. Postularis se facilem præbuit Carolus, cellamque viro venerabili commendavit, jussitque ut regularem inibi vitam institueret. Regressus ab aula vir sanctus, confestim id exsequitur, congrua monachis habitacula exstruit, monachorum cœtum congregat, rem familiarem ex eorum præcipue, qui ad conversionem veniebant, facultatibus plurimum auget, ita ut commoda quæque ad divinum cultum necessaria illis abunde suppeterent. Ita rem commemorat in libro de vita ipsius Othmari Walafridus, qui id paullo aliter exponit in libro de miraculis sancti Galli, ubi Victor consilio cujusdam Nebi ducis ad principem Carolum cum eodem duce profectus dicitur, ipsique Carolo cellam sancti Galli proprietatis jure contradidisse, & ut Othmarum presbyterum eidem præficeret, exorasse. Ex quibus emendatur locus ejusdem auctoris in libro vulgato de vita sancti Othmari, ubi pro Carolo Pippini nomen intrusum est. Quamquam Iso monachus in libro primo de miraculis ejusdem Othmari utrumque habet, traditque, Othmarum a Victore primum quidem ad Carolum, postea Carolo mortuo ad Pippinum ejus filium fuisse deductum, ut in concessi loci possessione confirmaretur.

Hanc adeptus præfecturam vir Dei, ita se in virtutum studio, quasi novus tiro, exercuit, ut ad summum demum perfectionis gradum evectus sit. Parsimoniam sectator, frequenti corpus inedia macerabat, adeo ut in præcipuis jejuniorum diebus bidui abstinentiam continuaret. In vigiliis & oratione assiduus, eximia etiam humilitatis & paupertatis gratia præditus erat. Si quando foras eum progredi necessitas exigebat, non nisi vilis aselli dorso vehebatur. Pauperum cura ei sic cordi erat, ut vix cuiquam hac in re secundus haberetur, eis per se ipse ministrare solitus. Quin etiam leprosis hospitalium, a xenodochio ceterorum pauperum sejunctum, instituit, eisque curam ipse impendebat, de nocte furtim e monasterio se proripiens, ut suam eis operam impenderet. Si quem in via pauperem nudum offendisset, plerumque suis eum vestibus tegebat, ita ut interdum sine tunica, sola cappa; id est cuculla aut pallio viatorio, reclusus, ad monasterium reverteretur, ob id appellatus pauperum pater.

Apud Parisios in suburbano monasterio sanctorum Vincentii ac Germani Thedelmaro abbati jam hoc anno successerat Babo, quem Jacobus Brolius, alique post eum, perperam hoc loco expungunt, eum confundentes cum Baboleno abbate Fossateni. At veteres hujus monasterii abbatum indices, expuncto Baboleno, inter Thedelmarum & Lantfredum medium Babonem interponunt. Id vero manifeste probatur ex charta cujusdam Chulbertæ feminæ, inscripta domno & in Christo venerabili patri Baboni abbati, vel omni congregationi monasterii sancti Vincentii vel sanctæ

X L.
S. Galli cellæ
Othmarus
præficitur.

Othmari vir-
tutes.

X L I.
Babo abbas
S. Germani
Parificensis.

Crucis & domni Germani, ubi ipse pretiosus domus in corpore requiescit: ubi testatur Chulberta, se venditionis titulo cessisse monasterio sanctæ Crucis & domni Germani res suas in villa Bodasio & in villa Mantla, easque tempore famis precario recepisse. Hæc charta data est anno quinto Chilperici regis, qui annus convenit cum anno Christi septingentesimo vicesimo.

Sub hoc idem tempus Eucherius ex monacho Gemeticensi factus est episcopus Aurelianensis, cujus urbis nobilis indigena erat. Ejus ortum genitrici ab angelo prænuntiatum fuisse testatur anonymus æqualis, qui id se accepisse refert ab ejus fororibus germanis, quæ in monasterio, Aurelianis proximo, sanctitate præcellabant. An id intelligendum de puellari monasterio sancti Petri, nunc intra, sed forte olim extra muros posito, in quo collegium sanctimonialium virginum Domino deservisse Glaber^a Rodulfus tradit. Infantem sacro fonte lustravit Ansebertus episcopus Augustodunensis. Septennis litteris discendis adhibitus, brevi scientiam adeptus est viro ecclesiastico dignam. Relicto itaque sæcularis militiæ cingulo, sanctioris disciplinæ cultores prætulit, & in monasterio Gemeticensi ingenitam nobilitatem Christo mancipavit. Regebat tunc Aurelianensem ecclesiam Soavaricus, ejus patruus: quo mortuo, cives Aurelianenses de Eucherio substituendo consentiunt. Eorum votis annuit Carolus princeps, missoque Gemeticum nuntio, electum, si non spontaneum, invitum e monasterio educi, & cathedræ Aurelianensi imponi jubet. Non impar fuit fratri de ablato Eucherio, quam ipsius Eucherii de se electo ac raptò dolor. At civium votis parendum fuit, ac principis voluntati, quæ non multo post ab Eucherio abalienata est. Ubi sedem inivit vir sanctus, mox clerum monitis & exemplis informare institit, plebem adhortationibus emendare, ecclesias & cœnobita circumquaque posita perlustrare, omnia denique ad ordinem redigere, qua re nemini infensus, sed universis acceptissimus fuit.

Paullo ante hoc tempus Willibaldus & Wunibaldus germani fratres, genere ac pietate apud occidentales insulæ Britannia Saxones clarissimi, Romam iter aggrediuntur cum patre suo, quem secundus vitæ sancti Willibaldi scriptor, alique recentiores Richardum vocant, Willibaldum trimulum parentes, cum in desperatam valerudinem incidisset, expositum ad crucem, qualis apud Saxones in prædiis nobilium ad eorum domos, ecclesiæ loco, erigi solebat; ac voto factò de eo vitæ monasticæ consecrandò, sospitem & incolumem recuperarunt. Vix quinque annos attingerat, cum pii parentes, voti haud immemores, Deo filium offerunt in monasterio Waltheimensi, cui Egbaldus abbas tum præerat. Crevit in eo citius pietas & sacra eruditio, quam corporis moles; totusque in Dei amorem conversus, non nisi de rebus cælestibus, & de vitæ monasticæ perfectione cogitabat. Hæc animo idem agitant non alia visa est compendiosior ad perfectionem via, quam, relicta patria & cognatione, quæ ingenita popularium devotio erat, in ignotas terras peregrinari. Idem consilium patri suggerit persuadetque, ac Wunebaldo fratri, jam annos ætatis novemdecim nato, qui & ipse vitam monasticam meditabatur. Omnes itaque secundum fluvium Hamelam* in oceanum delati, ac per Sequanam appulsi Rotomagum, varias Galliæ basilicas sanctorum perlustrant, se suamque peregrinationem precibus Deo commendaturi. Gallias permensi, Luccæ in Italia patrem amittunt, mortuumque in basilica sancti Fridiani sepeliunt, ubi ejus tumulus hætenus cernitur. Romam inde profecti ambo germani, sancti Petri basilicam in primis adierunt, in eaque urbe a festivitate sancti Martini ad paschæ sollempnitatem morati sunt, monasticæ disciplinæ vitam ducentes. Ex quo intelligitur, Wunebaldum in Urbe hoc propositum amplexum fuisse. Certe in externis barbarorum finibus vitam monasticam profiteri cupiebat, quod postea devote implevit, inquit sanctimonialis ejus consanguinea, quæ utriusque fratris acta litteris mandavit. Adelbertus abbas id factum in Turingia scribit, ubi sanctus Bonifacius Wunebaldum monastico habitu induerit: at Romæ id contigisse videtur innuere sanctimonialis illa, afferens ibi duos germanos, ut mox dicebamus, vitam monasticam duxisse. Clarius in actis ipsius Wunibaldi, Romæ tonsuram accepisse, nempe monasticam, & Dei servitio se subjugasse traditur.

UT ut est, dum Romæ versantur, insequenti ætate morbo alternis pulsati, mutua alter alteri officia, dum vicissim morbus remitteret, impendebant. Ubi

H ij

ANN. CHR.
730.

X L I I.
Eucherius
fit episcopus
Aurelianensis.

a Glab. lib.
2. c. 5.

X L I I I.
Willibaldus
& Wunibaldus
Romam pro-
fecti.

* Hamble.

ANN. CHR.
731.

X L I V.
Willibaldus
Jerosolymam
adit.

ANN. CHR.
721.

convallere, Romæ perstitit Wunibaldus ad annos septem, dum Willibaldus cum duobus sociis Jerosolymam profectus est. Is, navi conscensa, Calabriam, Siciliam, ac Samo insulam, prætervectus, in Asiam appulit ad urbem Ephesum, ubi sancti Johannis Evangelistæ & septem Dormientium tumulos invisit. Hieme Patera exacta, venit Militenam, ubi duo solitarii stylitæ erant. Emeffa septem alios contribules suos offendit: qui omnes a Sarracenis comprehensi, in carcerem detrusi sunt, quasi exploratores. Illic a mercatore quodam benigne tractati, qui ipsos identidem e carcere ad ecclesiam & ad balneum educebat, immo etiam ad forum, ubi necessaria eis pro libito comparabat: demum favore Hispani hominis, cujus frater regis Sarracenorum cubicularius erat, liberati sunt. Itaque e Cyprio insula, in qua duodecim episcoporum parocciæ erant, profecti, inde Damascum, Nazareth, montem Thabor, ubi monasterium monachorum tum erat, sæculo duodecimo duplex, unum Græcorum, aliud Latinorum a Cluniacensibus nostris * inhabitatum; postea Tiberiadem, Magdalum, Cæsaream, aliaque loca insigniora perlustrarunt; in his monasterium sancti Johannis, ubi viginti monachi erant, monasterium sancti Eustachii, & Lauram sancti Sabæ, quod Magnum-monasterium vocatur. In Jordane, ipso in loco, ubi Christus Dominus baptizatus est, ecclesia erat, columnis suffulta; & subtus ecclesiam crux lignea, & terra ferme arida, præter rivuli stuentum, in quo baptizandi abluébantur. Ibidem super Jordanis fluvium ex utraque ripa extensus erat funis, ad quem se suspendebant infirmi, qui sanitatis causa in aquam se se immergebant, e quorum etiam numero mulieres steriles erant. Jerosolymam ubi primum pervenit Willibaldus, nempe in festo sancti Martini, ibidem usque ad nativitatem Domini infirmatus est. Profectus Gazam, in ecclesia sancti Mathiæ, ubi erat magna gloria in Dominica, post sacra missarum sollempnia, lumen oculorum amisit, fuitque cæcus ad duos menses, dum Jerosolymam reversus, in ecclesia sanctæ Crucis lumen recepit. In reditu Constantinopolim adiit, ubi postquam biennio moratus est, cum nuntiis *pape & cesaris*, id est Gregorii secundi & Leonis Isaurici, in Siciliam transmisit; indeque Neapolim & Capuam prætergressus, venit in urbem Teanum, cujus loci episcopus eum ad sanctum Benedictum, id est ad Casinense monasterium, direxit. Autumnus erat cum eo pervenit, post annos septem, quam ex urbe Roma, ac post annos omnino decem, quam ex patria discesserat.

XLV.
Johannes
episcopus Ebo-
racensis obit.

Revertor in Britanniam, ubi Johannes episcopus Eboracensis, cum abdicata dignitate quatuor annos in monasterio Beverlacensi privatus vixisset, ibidem feliciter vitam absolvit nonis Maii hoc anno, ab incarnatione Domini septingentesimo vicesimo-primo, sepultus in porticu sancti Petri, teste Beda, qui hunc annum, & locum sepulture assignat; aut certe sancti Johannis Evangelistæ, ut scribit Folcardus, undecimo sæculo monachus Sithienis, vitæ sancti Johannis scriptor; & anonymus recentior, qui ecclesiam sancti Johannis paroccialem Beverlaci fuisse dicit, quam Johannes convertit in monasterium, ac monachis assignavit. Idem fabricasse dicitur ad australem ejus ecclesiæ partem oratorium sancti Martini, ubi sanctimonialia collocata, associatis utrique monasterio septem presbyteris & totidem clericis in navi prædictæ sancti Johannis ecclesiæ. Itaque duplex Beverlaci monasterium erat, unum præcipuum virorum, alterum virginum, quas inter laudatur Yolfrida, filia comitis Puch, ejus loci benefactoris, cujus uxorem Johannes ^b aqua benedicta sanavit, mortua III. idus Martii anno septingentesimo quadragesimo-secundo, tempore Winwal-di abbatis Beverlacensis secundi, qui Brithuno primo abbati ab anno tricesimo-tertio successerat. Hunc excepit Wlfethus abbas tertius ad annum septuagesimum-tertium, cujus successores ignorantur. Beverlacense monasterium, destructum a Danis anno centesimo sexto-decimo a depositione sancti Johannis, triennio desolatum, quodam modo repararunt clerici, dum Atelstanus rex illud pro canonicis in integrum restituit ante medium sæculum decimum. Alfricus decimus-septimus Eboracensis antistes ossa sancti Johannis in decentiorem locum transtulit anno Domini millesimo tricesimo-octavo, in cujus sepulcro inventus est anulus cum fragmentis libri evangeliorum. Mendosus est annus in Monastico ^c Anglicano, ex quo hæc retulimus. Ibidem translata pariter leguntur post annos quinquaginta a translatione sancti Johannis ossa sancti Brithuni abbatis. Laudatur sanctus Johannes in carmine veterimi poetæ de episcopis ^d Eboracensibus; ubi multa alia signa, præter ea quæ Beda commemorat, ab eo facta dicuntur. Ad res Gallicanas revertor.

Beverlaci mo-
nasterium du-
plex.

^b Beda lib. 5.
c. 4.

Beverlacen-
ses abbates.

^c Monast.
Anglic. to. 1.
p. 170
^d Aſſa
Sanct. Bened.
no. 4 p. 160.

ANN. CHR.
721.
XLVI.
Reomaënſes
abbates.

Post Hunam abbatem Reomaënsem, de quo superius egimus, nihil fere certi & explorati de ejus successoribus in historia Reomaënſi a Petro Roverio scripta nobis occurrit, præter nuda abbatum nomina, si tamen & ipsa eorum series rata est. Hunæ abbati subjiciuntur Celsus, Maschara, qui privilegium a Sigualdo episcopo Lingonensi de consecratione abbatis, de fraternâ dilectione & fratrum emendatione obtinuisse dicitur; Deodatus, Samuel, *custos regius*, forte quod regis mandato monasterium procuraret, non legitima electione & auctoritate; Astoricus seu Eustorgius, qui postea in sedem Lingonenſem evectus traditur post annum Christi septingentesimum; Christianus, ex abbate episcopus, Roverio incompetæ sedis, Cointio Ambianensis; Maurellus, & Valdo, cui primus e Lingonenſibus episcopis Waldricus quasdam ecclesias ad monachorum sustentationem addidit, quod magnum monasticæ rei familiari attulit incrementum. Valdonem sequitur Heirardus, filius Adalardi ducis principatu Caroli Magni, & post eum Cammundus, corruptum, ni fallor, nomen; ac demum A pollinaris, qui synodo Aquisgranensi sub Ludovico augusto interfuit.

Ad hunc annum septingentesimum vicesimum-primum Carolus Cointius revocat promotionem Quintiliani abbatis sancti Germani ad sedem Autifiodorenſem, nempe post Theodranum successorem Hainmari episcopi in proelio Tullensi occisi, qui Abundiacum villam pagi Autifiodorensis basilicæ sancti Germani, aliasque villas xenodochio ejusdem basilicæ largitus est. Quintilianus, ejus post Theodranum successor, nobilis genere fuisse traditur, cujus pater item Quintilianus * monasterium Meleretense, in editis mendose Miterense, construxit, propriisque dotavit rebus, ac xenodochium Brittonum Romam pergendum esse voluit. Quintilianus ejus filius ex abbate monasterii sancti Germani, ob vitæ meritum & generis nobilitatem in locum Theodranni episcopi subrogatus: de quo id unum addunt acta episcoporum, quod in basilica sancti Germani sepultus sit juxta antecessores suos. Tempus, quo sedem iniit, colligere possumus ex actis trium ejus successorum, quorum primus Chilianus sedit annos sex, menses duos; Clemens annos quinque, mensem unum; Aidulfus annos quindecim, cui successit Maurinus circa exordium Caroli Magni, qui Pippino patri successit anno hujus sæculi sexagesimo-octavo. Ex hac summa si detrahas annos sex & viginti, qui prædictorum episcoporum fere tempus constituunt; Quintilianum anno præter-propter ejus sæculi vicesimo-septimo decessisse conficies. Aidulfi tempore res ecclesiasticæ a Carolo principe abstractæ in manus laicorum cesserunt, centum tantummodo mansit episcopo relictis, ceteris villis in sex principes Bajoarios distributis: abbatæ vero abbatibus sæcularibus concessæ: quam *ecclesiæ humiliationem*, ait vetus auctor, idem religiosus pontifex tam graviter tulit, ut præ animi ægritudine totius corporis membrorum officio privatus sit. Ab eo tempore nobile sancti Germani ea in urbe monasterium communem subiit fortunam, adeo ut, accedente Sarracenorum in illas partes impressione, nihil ferme reliqui monachis fuerit, unde a Quintiliano abbatum successio penitus defecit ad sæculum nonum.

XLVII.
Quintilianus
abbas sit epif-
copus Autifio-
dorensis.

^a Labbe co. 1.
bibl. nova p.
430.

Ad Meleretense seu Meleredense monasterium quod atinet, conditum est a Quintiliano Puifayæ dynasta sub patrocinio sanctissimæ virginis Mariæ in gratiam Brittonum peregrinorum, atque abbatæ sancti Germani subjectum: ubi viginti-sex monachos olim exstitisse tradunt. Illic jacet Quintilianus monasterii conditor, quem sanctum Quinquelinum vulgus vocat. Hoc cœnobium genti Brittonum, Romam infatigabiliter expetenti, pervium ac familiare fuisse testis est Hericus monachus in libro de miraculis sancti Germani episcopi Autifiodorensis, cui majorem illius cœnobii ecclesiam sacram fuisse dicit. Thealdus abbas sæculo decimo reformavit idem cœnobium, quod modo proprie Monasterium * nuncupatur.

Melereden-
se monaste-
rium.

Circa finem hujus anni, quo Eudo dux Aquitanorum, fuso casoque Zamane, Sarracenis ex pago Tolosano sibi subiecto expulerat, Chilpericus rex, cognomento Daniel, in urbe Noviomago seu Noviommo ad Isaram ex morbo interiit, ibidemque sepultus est. Huic in regno successit Theodericus ejus nominis quartus, quem Dagobertus ipsius pater, Chilperici decessor, moriens infantulum reliquerat. Hic post parentis sui obitum, regnante Chilperico, in monasterio Cala enutritus est jussu Chilperici, sive ut clericus fieret, ut Hadrianus ^b Valesius cenſet, præsertim si quis ipsi Chilperico filius nasceretur, sicut ipsemet ante principatum clericus fue-

* Montier.

XLVIII.
Chilperico
regi succedit
Theodericus
Calensis.

^a b Vales. ver.
Franc. lib. 24.

ANN. CHR. 721.

rat; sive ut apud monachos loci tuto, simulque religiose educaretur: uti postea Ludovicum Crassum, regis Philippi filium, cum puer tenellus esset, veteri regum Francorum more in monasterio beati Dionysii nutritum esse affirmat Sugerius. Tunc quippe, addit vir doctus, (& nos saepe monuimus) in Gallia & in insula Britannia, atque etiam in Hispania inter utrumque sexum divisa erant pleraque monasteria, (ea scilicet quae virginum causa condita erant) & ex viris feminisque seorsum habitantibus singula constabant. Quidam recentiores Theodericum in regia Calensi (nam illic villa regia & palatium erat) enutritum intelligi malunt. Verum veteres Francorum annales uno consensu eum in Cala monasterio enutritum tradunt, unde & Calensis cognomentum consecutus est.

ANN. CHR. 722. XLIX. Widradus condit monasterium Flaviniacense.

Anno primo regni ejus Widradus abbas, filius Corbonis illustri viri, primum testamentum condidit pro monasterio Flaviniacensi, quod in Burgundiae pago Alexiensi extruxit. Falluntur qui id referunt ad principatum Theoderici secundi, Sigiberti ac Brunichildis ex Childeberto nepotis, quod ad Theodericum Calensem revocandum esse alias probavimus, hoc maxime argumento, quod monasterium constructum sit ad honorem sancti Praejcti, qui inclinante saeculo septimo affectus martyrio est. Widradus domo Burgundus, filius, ut jam dixi, Corbonis viri illustri, duo condidit testamenta, unum prolixius, alterum brevius, quibus multas possessiones suas legat tribus basilicis, nempe sancti Andochii Sedelocensi, sanctae Reginae Alsinis seu Alexiensi, & sancti Ferreoli, quas basilicas seu abbatias in titulum possidebat. Has vero donationes facit eo pacto, ut rectores illarum basilicarum monasterium Flaviniacum, quod in honorem sancti Praejcti in agro Burnacensi pagi Alsinis * condiderat, ejusque jura & instrumenta in omnibus conservare studerent, illudque constituit heredem reliquarum possessionum suarum. Possessiones illae omnes sitae erant in pagis Burgundiae subjectis, ex qua Widradi originem haud inani conjectura licet deducere. Cum primum testamentum ab eo conderetur, jam instituti erant in monasterio Flaviniacensi Magoaldus, an Magnoaldus, abbas atque monachi, quibus idem privilegium concessum, atque Lirinensibus, Agaunensibus & Luxoviensibus; nempe in eligendo abbate, in immunitate monasterii ab omni episcopi, archidiaconi, & cujusvis clerici dominatu aut exactione. Primum testamentum factum est Sinemuro castro, quinto-decimo kalendas Februarii, & scriptum per manum Haldofredi notarii, sigillante perinlustri viro Amalsindone sigillo regio, anno domni Theoderici regis primo, adstante nobili, & firmante vulgari populo, una cum defensore Gerefredo, clarissimo viro.

L. Alterum testamentum.

In secundo testamento, quod tantum in gratiam Flaviniaci monasterii conditum est, easdem donationes confirmat eidem monasterio factas, aliis insuper adjectis: quas inter legat curtem Cadoniacum, *quae fuit de dono, quod dominus Theodericus rex genitori, inquit, meo concessit.* quod quidem non de Theoderico Calensi, cujus anno primo Widradi parens jam e vivis excefferat, ut patet ex priori Widradi testamento, ubi is se filium dicit *viri illustri Corbonis quondam*: sed de Theoderico Chlodovei junioris filio intelligendum est. Atque inde novum eruitur argumentum ad confirmandum calculum nostrum de tempore conditi monasterii Flaviniacensis. Ad haec in posteriori hoc testamento novi abbatis electio facienda praescribitur *secundum regulam sancti Benedicti* ex numero & coetu Flaviniacensium, aut certe ex sanctioribus aliorum cenobiorum monachis, si inter Flaviniacenses idoneus ad hoc officium defuerit. Quod si *ordo sanctus*, id est disciplina regularis, aliquando illic intepuerit, & ipse abbas aut monachi id emendare neglexerint, tunc qui ex ipsis recto ordine secundum regulam vivere cupierint, monachos observantiores ex proximis monasteriis accersant, & salubri eorum consilio sanctum ordinem regulariter emendare studeant. Actum Augustoduno civitate publice, anno quarto regni domni Chilperici regis, legendum Childerici, die sabbato proximo ante kalendas Junias. Subscribunt post Widradum abbatem Moderannus Christi dono vocatus episcopus, Chebroaldus & Donatus iidem episcopi, & Gauderannus abbas. Illud vero in primis observatu dignum est in hoc testamento, quod Widradus omnino sibi licere ait, consentientibus episcopis, ut monasterium ab se conditum in fundo proprio, a cujusvis dominatione ecclesiastica immune praestaret, praeterquam in dando chrismate, in consecrandis altaribus, aut sacris ordinibus conferendis: quae omnia

ANN. CHR. 722.

diocesano episcopo reservata erant. Verba ejus huc adscribere juvat. *Et dum omnes praesules & nobiles persone agnoscunt, & comprovincialibus nostris cognitum est, quod ego Widradus in mea re propria, jam denominato monasterio & cenobio sancto, ibidem propter Deum instituto, quidquid exinde facere volo, presenti tempore in omnibus mihi libera manet potestas: . . . propterea per presentem paginam cum consensu supra-memoratorum pontificum constituo, ut nullus episcopus ullius civitatis, aut archidiaconus, vel quilibet ex clero, aut actores ecclesiae, nullum ibidem exercent dominatum, aut ad mansuetos aut repasticos exigendo, aut ad ministeria describendo, non ad abbatem mittendo.* Ea quippe facultas ab ecclesia facile concedebatur conditoribus ecclesiarum ac monasteriorum, ut hanc libertatem ecclesiis a se conditis cum consensu episcoporum impertirent. Haec de conditu monasterii Flaviniacensis, quod sancti Petri dictum est a secunda ejus dedicatione, facta per Johannem VIII. An Widradus abbas illud rexit, quod Hugo Flaviniacensis abbas tradit, merito dubitari potest. Mihi certe persuasum est Magoaldum seu Magnoaldum primum fuisse abbatem, cui successit Gaironus, de quo infra; Widradum porro non nisi honorarium loci abbatem fuisse, tamen abbas ordinatus fuisse dicitur XI. kalendas Maii in chronico Hugonis abbatis.

Hoc anno septingentesimo vicesimo-secundo Bertrandus abbas Castrensis monasterii in Septimania regimen iniiit post Citruinum, laudaturque his versibus a anonymo poeta.

*Dulce jugum Christi teneris portavit ab annis,
Evitans caute demonis insidias:
Centum terque duos vitam produxit in annos
Bertrandus, summi plenus amore Dei.
Hanc tandem subita, at praevisa morte precando
Ejicit, aeterna ut luce frui valeat.*

L I. Bertrandus abbas Castrensis. a Spicil. tom. 7. p. 339.

Eodem tempore Corbinianus episcopus, cum apud Castras opidum pagi Milidunensis septem annos denuo reclusus vixisset, rursus Romam adire statuit, ut cum iterata pontificis benedictione in artiore solitudine secedere sibi liceret. Hoc vero iter per Alamanniam, Bajoariam, atque Italiam confecit. In Noricum seu Bajoariam progressus, verbum Dei per aliquod tempus rudi illi genti, quam sanctus Rudbertus nuper Christi mysteriis imbuerat, non sine fructu praedicavit, favente Theodone duce, qui provinciam illam sibi, liberisque suis in quatuor partes diviserat, tamen Arnolfus, ex-comite monachus, duos tantum ejus filios successores nominat, Diotpertum ac Grimoaldum. Post navatam apostolicae functioni operam, cum oblatos a Theodone & Grimoaldo honores recusasset, coeptum iter persequitur. Papiam a Liutprando rege per septem dies retentus, totos in sacram praedicationem impendit. Romam ubi pervenit, votis ad apostolorum limina perfolutis, Gregorium adit, petitque ab eo supplex, sibi ut in remotiorem silvam aut cellulam, aut certe in abditum quoddam monasterium secedere liceret, ubi procul ab immensis, qui se ubique circumsedebant, saeculi fluctibus quietus degeret. Verum jubente pontifice ad consuetum praedicationis officium reverti coactus, ad Bajoarios redit. Cum ad Magiense * castrum pagi Tirolensis, ad Athesim * flumen positum, pervenisset; oratione ad sancti Valentini martyris tumulum facta, ad Grimoaldum ducem invitatus deducitur. At ducis conspectum abnuat, nisi prius Piltrudem, viro Theodoaldo ipsius ducis fratre orbatam, forma excellentem feminam, ortam e Gallia, repudiasset. Repugnantem principem nihilo minus post quadraginta dies ad colloquium una cum Piltrude admisit, ambosque ad resipiscentiam hortatus est, atque in speciem penitentibus manus imposuit. Sub haec in castro Frisinga ad Isaram fluvium ecclesiam extruxit, praedique acquisitis locupletatam in honorem sanctae Dei genitricis Mariae, sanctique Benedicti consecravit, erexitque in episcopalem sedem, cujus ipse primus episcopus extitit. Otto, ejusdem ecclesiae saeculo duodecimo antistes, auctor est, Corbinianum in monte Frisingen ecclesiam, quae usque hodie, inquit, cernitur, in honorem beati Benedicti construxisse, ac monachorum ibi sacrum conventum adinasse. Utrumque patronum, & sanctam Mariam, quam Aribo episcopus Corbiniani vitae scriptor solam memorat, & sanctum Benedictum habent literae b donationis Hittoni episcopo factae initio saeculi noni ad domum sanctae Mariae in Frisingam, ubi

L II. Corbinianus Romam iterum pergit.

* Matthes. * V. Adige.

b Metrop. Salisb. tom. 1. p. 126.

ANN. CHR.
722.

electus & pretiosus in corpore requiescit Christi confessor Corbinianus, ut memoria ejus multis temporibus in domo sancta Mariae & sancti Benedicti confessoris permaneat, & ut oratores sui, videlicet monachi & episcopi successores, hujusmodi possideant. Itaque ab initio cathedralem illam ecclesiam infederunt monachi nostri: sed quam diu hanc retinuerint, non satis exploratum. Prima canonicorum diserta occurrit mentio in diplomate a Henrici Magni imperatoris, quod anno millesimo secundo datum est. nam in superioribus litteris tantum *fratres* appellantur, quod nomen etsi magis proprium monachis, canonicis tamen per ea tempora etiam non raro tribuebatur.

a. *lib. p. 140.*

Interim perseverabat Grimoaldi prava consuetudo cum Piltrude: quae Corbiniani reprehensionem continuam ferre non valens, velut altera Herodias, ei necem machinatur. Submonitus hac de re vir sanctus per Erimburtum fratrem suum, incesta feminæ furori fuga se subtrahit, & in castrum Magiense cum suo clero se recipit. Turbatus ejus abscessu Grimoaldus, nuntios ad eum misit supplicatum ut rediret. At ille pessimæ Jezabelis insidias cavendas respondit. Non diu tantum facinus inultum sivit Deus. nam & Grimoaldus a sicariis interfestus, & Piltrudis a Carolo principe in Franciam abducta, sed postmodum ab eo repudiata, amissis omnibus demum in Italia misere vitam finivit. Hæc Caroli in Bajoarios expeditio post triennium facta est, cum illi provinciam præficeret Hucbertus dux, Theodonis ex Theodoberto filio nepos, cui Corbinianus acceptissimus fuit. Contra Hucbertum, cum Bajoarii a Francis descivissent, Carolus exercitum movit, ducem vicit, ac regionem subegit, & matronam quamdam, nomine Biltrudem, ac neptem ejus Sonchildem secum abduxit, ut testantur veteres Francorum annales. quæ Biltrudis non alia est ab illa Piltrude, de qua modo agebamus.

L I I I.
Liutprandi
regis pia ope-
ra

Bajoariis itidem multum infestus fuit Liutprandus, religiosissimus alioqui princeps, qui maxima semper cura Francorum amicitiam coluit. Hic per singula, in quibus degere solebat, loca basilicas extruxit, quas inter præcipuum fuit monasterium sancti Petri extra muros Ticinenses, Cælum-aureum appellatum, sancti Augustini corporis translatione hoc tempore illustratum. In summa quoque montis Bardonis alpe Bercetum monasterium ita auxit, ut a Paulo b Warnefridi ejus conditor habeatur. Ad hæc in Olonnæ *prohastio* seu suburbio monasterium sancti Anastasii martyris ædificavit. Denique in suo ipsius Ticinensi palatio domini Salvatoris oratorium erexit, in eoque sacerdotes & clericos instituit, qui ei quotidie divina officia celebrarent. Monasterii sancti Petri conditio procul dubio præcessit sancti Augustini corporis e Sardinia insula translationem Ticinum, quæ hoc anno in veteri chronico Germanensis hujus monasterii, facta legitur. Mendosum est Liutprandi regis diploma c nobis lectum, in quo hæc anno ejus regni primo facta supponitur. Hujus translationis occasionem præbuere Sarraceni, qui, cum infestis incursionibus late maria omnia pervagarentur, exsensione in Sardiniam facta, insulam, quæ exiguo Græcorum præsidio tenebatur, in potestatem adduxerunt, ac sævire in ecclesias & tumulos sanctorum institerunt. Nec parum loco, in quo sacra beatissimi Augustini Hipponensis episcopi ossa ex Africa olim translata fuerant a catholicis episcopis, cum, sæviente Wandalorum procella, ab Transamundo rege in eam insulam relegati sunt.

b *Paul. diac.
lib. 6. c. 58.*c *Iter Ital.
p. 221.*

Id ubi Liutprandus accepit, magno repente dolore exarsit, quod sacer thesaurus barbara impietate irreligiose tractaretur, legatisque instinctu Petri episcopi Papiensis eo missis, magno illum pretio a Sarracenis redemit, ac Papiam ad se transportari curavit. Postquam vero Genuam appulsus audivit, Papiam egressus, obviam ei cum civitatum suarum clero & episcopis processit usque ad fines agri Dertonensis. Cum ad locum, ubi sanctum corpus substiterat, appropinquaret; depositis regis dignitatis insignibus, nudato capite, pedibus ad sacrum loculum accessit, & venerabundus procubuit, editorum miraculorum fama percussus. Ventum est postridie ad prædium Savinariense, ubi sacrum corpus tanta mole humo defixum fuisse traditur, ut a ministris, nulla neque vi, neque arte inde moveri posset. Liutprando ea re vehementer commoto, scissa veste & deformata facie supplicanti, suggestit sanctæ memoriæ Gratianus Novariensis ecclesiæ præsul, vir multa virtute & doctrina insignis, non solis exterioribus illis pietatis officiis, sed maxime factis Dei misericordiam secti oportere. Tum rex votum edidit, si Deus sacrum corpus Papiam propitius efferri sine- ret, se ipsum prædium ecclesiæ beati Petri, ad quam sanctum corpus transferre

S. Augustini
translatio Pa-
pam.ANN. CHR.
722.

volebat, perpetuo jure concessurum. Quæ ubi vota concepit, loculum sacrum nullo molimine inde sustulit, & Papiam effusa obviam civitate devexit, quem anno præfenti in basilica sancti Petri ad Cælum-aureum, a se prius condita, pretioso in monumento recondidit pridie kalendas Martii. Tanta vero ejusdem regis ab eo maxime tempore in illum locum pietas ac devotio fuit, ut non modo illum prædiis & possessionibus, vasisque aureis & argenteis ac vestibus sacris locupletaverit; sed etiam diebus ac noctibus in psalmis & canticis in illa ecclesia cum clericis & sacerdotibus seu monachis pernoctare solitus sit, uti auctor est Petrus Oldradus Mediolanensis antistes, qui rogatu Caroli Magni hujus translationis historiam scripsit anno septingentesimo nonagesimo-sexto. Sane quam religiose illic divina celebraret Liutprandus, ex Anastasio patet, qui de Zachariæ pontificis Papiam adventu agens, ait, ipsum regem in vigilia festi beati Petri apostolorum principis, hora orationis nona, in basilicam ejus, quæ vocatur Ad-cælum aureum, pro celebrandis missarum sollempniis accessisse; & in natali ejus festo pontificem a rege invitatum fuisse, ut in eadem ecclesia sacra perageret. Ceterum basilica illa non multo post eam translationem sancti Augustini vocabulum accepit: cujus rei testis est anonymus sancti Galli monachus initio libri primi de gestis Caroli Magni, qui e duobus Scottis eruditus unum, scilicet Clementem, in Gallia residere præcepit: alterum in Italiam direxit, cui & monasterium sancti Augustini juxta Ticinensem urbem delegavit: ut qui vellent, illic ab eo litteras possent ediscere. Multæ sunt circa hujus translationis tempus & Oldradi scriptionem difficultates, quas apud summam eruditionis ac pietatis virum Sebastianum *Le-Nain-de-Tillemont* in libro de vita S. Augustini videre licet.

Effulsit etiam Liutprandi pietas, etsi tenui in opere, ornando sepulcro Cumiani sanctissimi e Scottorum grege episcopi, qui ejus principatu supremos dies absolvit in monasterio Bobiensi. Is septuaginta-quinque annos natus, Dei amore ductus patriam deseruit, venitque in Italicos fines, reliquum vitæ sub instituto beati Columbanus exacturus. Illic ad viginti amplius annos strenue, quasi novus tiro, militavit, vir mansuetudinis in fratres, & prudentiæ singularis, in jejuniis ac vigiliis indefessus, ut in ejus epitaphio legitur, quod Liutprandus, ornato ejus tumulo, lapidi, etiam nunc superstiti, incidi curavit, poscens ab eo preces his versibus, epitaphii extremis.

L I V.
S. Cumiani
nus obit Bobii.

*At, pater egregie, potens intercessor existe,
Pro gloriosissimo Liutprando rege, qui tuum
Precioso lapide tymbum decoravit devotus.
Sit manifestum, alium ubi tegitur corpus:
Opertus est hic dominus Cumianus episcopus.
XIIII kal. Septembris. fecit Johannes.*

Attamen in calendariis monasterii festum ejus assignatur v. idus Junii, qui forte elevationis est dies. Lapis ejus reliquias continens hætenus cernitur ad sinistram partem præcipui altaris cryptæ Bobiensis, quo in altari ossa beati Columbanus rudem lapide continentur. Duæ hinc inde aræ continent reliquias sanctorum Attalæ & Bertulfi abbatum. Nihil est in tota illa suppellectile, quod prædonum avaras & impias manus allicere possit, multa quæ piorum animos excitent.

Volvebatur annus septingentesimus vicesimus-tertius, cum Winfridus seu Bonifacius, quem olim idem Liutprandus Papiæ humanissime exceperat, relicta Frisia, in Hesos accessit, juxta mandatum pontificis apud illam gentem prædicaturus. Repugnabat Willibrordus, qui-cum tres illos annos multo cum profectu christianæ religionis in Frisia exegerat, eumque venerabilis senex sibi in sede Trajectensi successorem ordinari cupiebat. Verum ætatis suæ rudes annos, & indignitatem obtendit Winfridus cum auctoritate sedis apostolicæ, quæ ipsum ad Germaniæ populos erudiendos prædicatorem delegaverat. Ægre itaque a Willibrordo dimissus, ad Hesos, quos Chattos vocabant, se contulit; duosque fratres, qui genti illi præerant, Dieticum & Dierolfum, a sacrilega idolorum cultura, quam sub quadam christiani nominis specie impiè miscuerant, ad sinceram Christi fidem revocavit: quorum exemplo subjecti populi, patefacta veritatis via, consimiles etiam errores ac superstitiones penitus abjecerunt. Atque ut prædicationis suæ fructus, ipso absente, non

ANN. CHR.
723.
L V.
Bonifacii in
Turingia præ-
dicatio.*Annal. Bened. Tom. II.*

I ij

ANN. CHR.
723.

deperiret; Amanaburgi monasterium exstruxit vir Dei, in eoque non parvam fratrum congregationem instituit, qui fidem ac pietatem illis in partibus profeminatam conservarent. Quin etiam in extremis versus Saxones Heforum finibus multa hominum millia a paganica superstitione convertit, & sacro baptisate abluit. Tam prosperos christianæ religionis progressus visum est pontifici exponere, ejusque rei causa, unum e suis, Binnam nomine, Romam direxit, qui rem Gregorio secundo referret, variisque de dubiis, quæ ipsum in negotio missionis suæ sollicitum tenebant, pontificem consuleret.

LVI.
Romam iterata profectio ejusque ordinatio.

Hoc nuntio recreatus pontifex, Winfridum ad se venire jussit, tum ut ipse missionis suæ rationem præsens redderet, tum ut episcopus ordinaretur, sicque majori cum auctoritate ad continuandum prædicationis suæ munus in Germaniam remitteretur. Ille, ubi Romam advenit, pontifici in omnibus fecit satis, & fidei suæ ratione exposita, apostolica auctoritate compulsus est, ut episcopalis benedictionis gratiam non recusaret. Itaque ordinatus est ab ipso pontifice nullius certæ sedis episcopus pridie kalendas Decembris, die natali sancti Andreae apostoli; nomenque Bonifacii loco Winfridi deinceps accepit, quod quandoque ipsi antea tributum fuisse jam diximus. Deinde ut ad sinceram fidem conservandam & obedientiam sedi apostolicæ exhibendam artius adstringeretur, exactum ab eo est jusjurandum ad sepulcrum beati Petri, anno Leonis augusti septimo, Constantini ejus filii quarto, quo pollicetur, se numquam ab ecclesia catholica desciturum, sed beato Petro, ejusque Vicario (sic tum pontifices appellari mos erat) Gregorio, ac successoribus fidem atque opem per omnia exhibiturum; episcopos vero, qui ab institutis & disciplina majorum recederent, defugiturum; immo repressurum, si posset, aut statim ad pontificem delaturum. Si secus faxit, diras sibi ipse imprecatur. Hac professione edita, libellum institutionum ecclesiasticarum a Gregorio Bonifacius accepit, cum eo, ut tam clerus, quam populi ei subjiciendi talibus institutis informarentur. Tum pontifex litteris, eodem anno kalendis Decembris datis, Bonifacium primo Domino glorioso Carolo Francorum duci, nulla habita Theoderici regis ratione, commendavit; oravitque, ut expertæ religionis ac probitatis virum, ordinatum ab se episcopum, missumque ad prædicandum transrhenanis gentibus evangelium, in omnibus adjuvaret, & a quibuslibet adversariis, quos Carolus ipse divina ope subegisset, diligenter tueretur. Alias item ejusdem argumenti epistolas ad episcopos, presbyteros, diaconos, ad gloriosos duces, ad magnificos gastaldios seu actores dominicos, & ad comites, universosque christianos idem pontifex scripsit, quibus omnes hortatus est, ut Bonifacium benigne exciperent, & viatico instruerent ac comenatu necessario. Ad hæc viros magnificos Asolfum, Godolaum, Wilarium, Guntharium, & Alvordum Turingos, aliosque ejusdem provinciæ christianos laudat, quod, cum a paganis compulsi essent ad simulacra colenda, constanter respondissent, prius se morituros, quam fidem christianam violarent; & ut Bonifacio episcopo ad ipsos a se misso deinceps obedire pergant, hortatur. Scripsit eodem tempore Gregorius universo populo Turingorum, se sanctissimum Bonifacium episcopum ad eos in fide christiana erudiendos, baptizandosque direxisse: quem auscultare debeant, & tamquam patrem honorare, præbendo ei domum, in qua habitet, ac subsidia necessaria ecclesiis construendis. Ejusdem ferme argumenti est epistola, directa populo provinciæ Altfaxonum, hoc est veterum Saxonum, in Germania sedes habentium, quos a colendis deinceps idolis dehortatur; eos, qui ex ipsis Christo jam nomen dederant, paterne admonens, ut in fide perseverarent, nec fallacibus philosophorum sermonibus faciles aures præberent. Omnes denique hortatur, ut neminem a suscipienda christiana religione prohibeant, neu jam initiatos ad idola denuo reverti cogant; & ut Bonifacium coepiscopum suum ea qua par est humanitate excipiant.

Reditus in Germaniam cum litteris pontificiis.

Quod attinet ad libellum institutionum ecclesiasticarum, quem Bonifacius a pontifice post suam ordinationem accepit, non alium esse puto, quam epistolam ejusdem Gregorii, *clero & plebi, dilectissimis filiis* inscriptam, qua eos monet, se fratrem ac coepiscopum suum Bonifacium eis ordinasse sacerdotem; eique dedisse in mandatis, ne umquam ordinationes præsumat illicitas, id est ne bigamum, aut qui virginem non sit fortitus uxorem; neque illitteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex-penitente, vel curiæ aut cuilibet servili conditioni obnoxium, no-

AN. CHR.
723.

taque infami inustum, ad sacros ordines admittat; neque etiam Afros, quod quidam eorum Manichæi, quidam etiam rebaptizati reperiantur, nempe Donatistæ. Ad hæc ut ministeria, id est sacra suppellectilem, & ornamenta ecclesiæ, & quidquid ad eam pertinet, non minuat, sed potius augere studeat. De redditibus vero ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat; alteram clericis, tertiam pauperibus ac peregrinis distribuatur; quartam ecclesiasticis fabricis reservet. Porro presbyterorum & diaconorum ordinationes, præterquam quarti, septimi, ac decimi mensis jejuniis, & initio quadragesimæ, ejusque medio, & sabbato-sancto, idque vespere, nequaquam celebret: baptisami autem sacramentum, non nisi in paschali festivitate & pentecoste, exceptis his, quibus ob urgens mortis periculum quantocius subveniri necesse esset. Tot litteris ac documentis instructus novus episcopus, Germaniam versus iter relegit: ubi quantum deinceps profecerit, in consequentibus exponemus. Cum hæc canonum instituta de bigamis ad ordines sacros non admittendis recolo, in mentem venit id, quod apud Livium^a legitur de ara pudicitiae apud profanos Romæ olim sacra, ut nulla nisi spectata pudicitiae matrona, & quæ uni viro nupta fuisset, jus sacrificandi haberet.

^a Livius lib. 10.

Ineunte hoc anno, Carolus major-domus in Gallia Trajectense* ad Rhenum monasterium insigni munificencia donavit. Exstat apud Willelmum Hedam ejus rei diploma, quo Carolus, vir inluster, ita enim more regio se dicit, Pippini filius, casum humanæ fragilitatis recogitans, ad abluenda peccata sua donat monasterio, infra muros Trajecti castri constructo, ubi apostolicus vir dominus & in Christo pater Willebrordus archiepiscopus *sub sanctæ conversationis cœnobitali ordine* custos præerat, quidquid in ipso castro ad fiscum pertinebat. Actum Heristallio villa publica, ipso die kalendarum Januarii, anno secundo regnante glorioso domino Theoderico rege. His litteris apponitur signum inlustris viri Caroli majoris-domus, & Carlomanni filii ejus, aliorumque optimatum. Has litteras etiam refert Carolus Cointius, atque ex Miræo, qui eas partim itidem retulit, observat, monasterium, cujus hic Carolus mentionem facit, esse ecclesiam Trajecti cathedralem, in qua proinde tunc monachi *cœnobitali ordine* vivebant. His processu temporis præfuit Gregorius abbas, suo loco laudandus.

LVII.
Caroli Martelli donatio monasterio Trajectensi.
^a d'Utrecht.

Eodem anno Carolum in morbum incidisse docent veteres Francorum annales, quo de morbo, deque restituta Caroli per sanctum Maximinum valetudine agit Lupus in libro de vita sancti Maximini episcopi Trevirensis, cum ait, Carolo diuturna febre, & cibi potusque fastidio usque ad mortis periculum redacto, visum in somnis sanctum Maximinum, hortantem, ut se ad suam abeuntem *memoriam* (sic tumulos sanctorum vocabant) sequeretur. tum Carolum lætica se ad tumulum sancti antistitis deferri jussisse; atque in somnis ab eodem admonitum, ne se vitiis amplius dederet, exsurrexisset; votisque factis, statim atque in sacrarium secesserat, cibos poposcisse, qui per dies triginta nihil fere præter aquam hausisset; moxque viribus receptis, accepti beneficii non immemorem, cœnobium sancti Maximini tribus prædiis auxisse; ac sancto Petro, quæ cathedralis est ecclesia, villam Andacianam obtulisse.

Ejusdem morbus & curatio per S. Maximinum.

Hoc etiam anno duo ducis Drogonis filii *ligati*, id est in carcerem conjecti, memorantur, ex quibus Arnoldus, qui solus nominatur, in custodia mortuus est. Alterum Hadrianus Valesius non alium putat quam Hugonem, duos tantum Drogonis filios agnoscens superstites, Arnoldum & Hugonem, quos Carolus patruus, ne rebus novis studerent, aut paternas dignitates reposcerent, comprehendi, vincirique jufferat. At Carolus Cointius præter hos duos alium anonymum, qui in carcerem conjectus sit cum Arnolde, admittit: propterea quod nihil de incarceratione Hugonis legatur in ejus vita, quippe qui nuntium rebus secularibus ante aliquot annos remiserat, & anno proxime elapso jam factus fuerat episcopus Rotomagensis ex monacho Gemeticensi, & quidem ope ac favore ipsius Caroli. Accedit quod hoc anno factus est abbas Fontanellensis post Benignum abbatem, qui decessit XIII. kalendas Aprilis. De Drogonis Campaniensium ducis filiis nihil addendum succurrit præter ea, quæ superius^b diximus ad instrumentum Hugonis ejus filii, qui se jam sacerdotem vocat. Sane is ad suggestionem nutricis & aviæ suæ Ansfredis terrena cuncta despexisse traditur in chronico Fontanellensi, & patrimonialia sua ecclesiis tra-

LVIII.
Benigno abbati Fontanelle succedit Hugo.^b Supra. n. 5.

ANN. CHR.
723.

didisse, nempe Rotomagensi, Parisiaca, & Bajocassensi, quas regendas acceperat, & monasterio Fontanellensi: at quo tempore nuntium saculo remisit, obsecrum. Id factum traditur in monasterio Gemeticensi, ubi & sepeliri voluit. Argumento sunt donationes eidem monasterio ab ipso factae, quantas nullus ante eum ejusdem coenobii rector, nec post eum fecisse memoratur, teste chronographo Fontanellensi. Eiusdem etiam Gemeticensis monasterii abbas fuit, & quidem ante Druetegangum, ut constabit ex iis, quae de eo inferius dicentur; forte post Coschinum, cujus iussu vita sancti Filiberti abbatis primum litteris mandata est. Certe non ante mortem Pippini avi sui saeculo nuntium remisit, id est non ante annum septingentesimum decimum-quartum. Hic enim adhuc laicus Benigno abbati Fontanellae Vierlaicum villam^a largitus est anno ab incarnatione Domini septingentesimo tertio-decimo. Porro jam sacerdos erat, ut dictum est, anno Dagoberti regis quinto, quo basilicae sancti Arnulfi donationem^b fecit pro anima patris sui Drogonis. Post annos duos Witstanam villam Wandoni abbati Fontanellensi, in Benigni locum intruso, contulit anno primo Chlotharii regis, quem Carolus post fugam Chilperici ac Ragenfredi regem sibi statuerat.

Restitutus, ita ut diximus, in Fontanellae regimen Benignus, superstes fuit ad Theoderici regis annum tertium, quo anno contra Bertharium comitem evindicavit villam, quae vocatur Montecellus, sitam in pago Oximensi, coram Carolo majore-domus, mediante advocato suo, nomine Roberto: quo in conventu interfuerunt Ebbo, Baldoinus, & Milo episcopi cum multis optimatibus. Ex his Ebbo Senonensis antistes erat, Milo Trevirensis & Remensis ecclesiarum inceptor, Baldoinus incertae sedis episcopus. Haec evindicatio facta dicitur anno tertio regnante Theoderico juniore rege, quarto-decimo kalendas Augusti, Tulpiaco castro, ubi Carolus Cointius legendum censet *anno secundo*, propterea quod Benignus abbas anno insequenti decessit *xiiii. kalendas Aprilis*, siquidem Hugo, testante chronographo, post Benignum hujus coenobii regimen suscepit hoc ipso anno dominicae incarnationis vicesimo-tertio, illudque rexit per annos, non novem, ut in editis, sed septem, menses duos, & dies tredecim, id est usque ad annum septingentesimum tricesimum. Hic praesulatum ecclesiae Parisiaca, simulque Bajocassinae cum Rotomagensi tenuit, agente Carolo principe patruo suo, *contra decreta canonum*, quibus parva tum reverentia erat. Exemplum aliud nobis suppeditat Milo mox memoratus, qui, cum esset sola tonsura clericus, nihilo minus cum Trevirensi Remensem episcopatum invaserat. At in hoc longe excusabilior Hugo, qui ecclesiis sibi commissis usus est, non ad explendam cupiditatem, sed ad procurandam, quoad in se fuit; earum ecclesiarum utilitatem, cum spiritualem, tum temporalem.

Tempore Benigni abbatis florere in Fontanellensi coenobio multi monachi insignes, in primis Milo anachoreta & Baga monachus. Milo cum patre Rotmundo istuc ad conversionem venit anno Domini septingentesimo tertio-decimo, amboque monasterio largiti sunt proprietatis suae praedia duo, sita in pago *Tellau* seu Talogiensi, qui pars est Caletorum*, ex quo sine dubio orti erant. Milonis mater Wissa, & ipsa monacha facta est, ac mater monasterii Logensis ad Sequanam, haud procul a Fontanella, prope Calidum-beccum; ac multa eidem parthenoni ornamenta & praedia acquisivit. Post non longum tempus a sua conversione Milo, permittente Benigno abbate, secessit in quamdam specum Fontanellae proximam, quae viginti fere homines capere poterat, Milonis-crypta a posteris dicta; cui subjectum erat exiguum oratorium, in quo sacra missae sollempnia, nam is presbyter erat, solebat celebrare. In latere montis, in cujus rupe specum sibi vir Dei exciderat, erant vites ac vitiferae arbores, quas ipse propria manu plantaverat, & excolebat. Hunc Milonem *reclusum* appellat chronographus Fontanellensis, tamen si cellula non ita reclusus erat, ut ex ea non egrederetur, sed hoc nomine anachoretam designare voluit. Ejus aequalis fuit Bagga itidem presbyter, vir sanctae conversationis, Saxonico genere ex insula Britannia ortus, qui Fontanellam accessit forte jam monachus, ibidemque non parvo tempore vitam ita irreprehensibilem duxit, ut ceteris exemplo esset. Ejus obitus Benigno abbati in ecclesia oranti caelitus revelatus fuit: qui Benignus calicem aureum cum sua patena ecclesiae sancti Petri donasse traditur.

L X.
Erkembodus
abbas Sithien-
sis fit episcopus
Teruannensis.

Anno tertio Theoderici regis, qui praesenti anno incarnationis respondet, Ravengero episcopo Teruannensi successus est Erkembodus abbas Sithien-

rii, cujus curam ac regimen etiam episcopus retinuit. Edita est a Malbranco charta cujusdam Rigoberti, quaedam villas suas vendentis *Domino & apostolico patri Erkembodo episcopo atque emptori, & ejus congregationi ibidem consistenti*, data Sithii monasterio publice *iv. kalendas Septembris*, anno tertio regni Theoderici, qui Erkembodi episcopatus primus erat.

Insigne est ejusdem anni privilegium, sancti Dionysii monasterio a Theoderico rege concessum, quo superiorum regum ac pontificum Parisiensium privilegia confirmat princeps, prout venerabilis vir, fidelis suus Berthoaldus, abbas ejusdem sancti Dionysii basilicae, missa petitione seu supplicatione per illustrem virum Carolum majorem-domus suggererat. Datum est ipsa die kalendarum Martiarum Valentianis, anno tertio ipsius Theoderici regis. In hoc diplomate, quod libro sexto de re diplomatica editum est, illud observatu dignum, quod sancti Dionysii, ejusque sociorum missio refertur ad beatum Clementem papam. Deinde, quod rex ideo hanc confirmationem a se factam dicit, ut, sicut temporibus anteriorum regum in ipsa sancta basilica jugis psalmodia, monachis in turmas distributis, fuerat instituta; ita etiam perenniter deinceps in ipso sancto loco celebretur. Non diu post datum diploma abbas fuit Berthoaldus, cui hoc ipso anno videtur successisse Godobaldus, is quem ad tumulum sancti Dionysii sanatum fuisse, ibidemque sub abbate Helardo seu Chillardo perhumane acceptum fuisse superius^a diximus, qui cum in eodem loco vitam degens, in multis probus omnibus appareret, praecipiente Carolo principe, abbatis inibi officium suscepit, sive mortuo, seu expulso Berthoaldo; locumque per viginti-quinque annos strenuissime administravit, ut ex libro de miraculis sancti Dionysii alias retulimus.

ANN. CHR.
723.L X I.
Theoderici
privilegium
Berthoaldo ab-
bati Dionysia-
no concessum.Godobaldus
abbas.
a supra
num. 14.

Everfus ex Italia Bonifacius anno insequenti, antequam ad transrhenanas provincias, Francorum imperio subjectas, progredere, primum omnium adiit Carolum principem, quem invidi quidam in virum sanctum commovere frustra conati sunt; eique litteras pontificias reddidit. Ille his lectis viro sancto, sicut petierat, favorem ac patrocinium suum pollicetur, & ad episcopos, duces, comites, vicarios, domesticos, atque ad omnes agentes, missos discurrentes, amicosque suos scripsit, se Bonifacium episcopum in tutelam suam, quam mundeburden vulgari vocabulo appellat, recepisse sub ea conditione, nemini ut injuriam faciat, accipiat a nemine; & si quam habuerit controversiam, quae legibus dirimi non possit; a quoquam eum laedi, dum ipse de ea cognorit, damnarique vetuit. Exstat haec epistola inter Bonifacianas tricesima-secunda, iis sane concepta verbis, quae regem potius, quam majorem-domus, qualem se vocat, designant. Atque ut huic epistolae certior habeatur fides, eam manu propria subscribit Carolus, & de anulo suo subsignat. Hoc munitus praesidio Bonifacius, primum Hessos aggreditur, quorum alii arbores & fontes, etiam post acceptum baptismum, colere coeperant; alii haruspicinae, augurio, divinationi, & incantamentis dediti erant; excisaque arbore, quam Robur-Jovis appellabant, plerosque ad rectam fidem revocavit, aliis confirmationis sacramentum impositione manuum impertit; ibidemque sancti Petri oratorium erexit. Deinde in Turingiam pergit, ubi principes ac seniores, qui magna ex parte a christiana religione desciverant, ad sinceram fidei professionem reduxit. Erant in illis quidam sub nomine christiano pestiferi homines, fornicatores & adulteri, qui variis erroribus gentem illam inficiebant. Hos verbis & increpationibus revincere conatus est vir Dei; sed rebelles ac contumaces ab ecclesiae gremio rejecit. Hos puto illos esse sacerdotes & episcopos, quos Bonifacii ordinationi restitisse tradit Liudgerus in actis sancti Gregorii abbatis, qui tum adolescens Bonifacio adhaerebat. Cum vero Bonifacii praedicatione multum profecisset, crevissetque fidelium multitudo; congregata servorum Dei turba, monasterium exstructum ab eo est in loco, qui dicitur *Ordorf*, illudque sub invocatione sancti Michaelis dedicavit, concedente locum Hugone seniore, ad quem is pertinebat: cujus exemplum secutus Albotus quidam, aliique, multa eidem coenobio praedia contulerunt. Denique instauratae ubique ecclesiae, novaeque erectae, & prima demum religionis facies provinciae reddita est. His de rebus Bonifacius certior fecit Gregorium papam, qui eo successu laetus, litteris pridie nonas Decembris, octavo imperii Leonis anno, Constantini ejus filii quinto, indictione octava datis, Bonifacio gratulatus est ob egregie navatae rei christianae operam in

ANN. CHR.
724.
L X I I.
Bonifacius pa-
tratinio Caro-
li munitus.Hessos &
Turingos de-
nuo convertit.Ordorfense
condit monas-
terium.

ANNALIS

72

ANN. CHR.
724.

partibus Hesperiarum; quo nomine occidentales Germaniæ regiones intelligit; aitque se Carolo excellentissimo principi scripsisse, ut episcopum quemdam, defidem & ignavum, compefceret, qui, cum Turingis evangelium haudquaquam prædicavisset, partem tamen ejus provinciæ sibi vindicabat, ac parochiam suam esse dicebat. De cetero eum monet, cœpto labori ut insistere pergat; ac Dei virtute confusus, nec minis terreatur, aut terroribus dejiciatur. adfuturam quippe ex divino adjutorio perfectionem operi, si voluntas non deficiat, aut remittatur.

LXIII.
Adjutores ad-
falscit.

Verum quia tantæ molis operi ministrorum copia idonea non suppetebat, utriusque sexus operarios vir sanctus, plerosque ex gente sua, quosdam etiam ex Francis evocare curavit, præcipue lectores, scriptores, aliosque eruditos viros, quibuscum impositum sibi prædicandi evangelii, aut conservandæ religionis munus communicaret. In his fuere Wigbertus, Denevaldus, Lullus, Burchardus, & Megingozus, Willibaldus ac Wunebaldus germani fratres, ipsius Bonifacii consanguinei; Gregorius etiam ex nobili prosapia Francorum: ex feminis vero Chunihilda & filia ejus, scilicet Berathgit, Chunidrut, Tecla, Lioba, & Waltpurgis, soror Willibaldi & Wunebaldi. qui omnes instituto monastico addicti erant, neque simul ac semel, sed variis temporibus Bonifacio adjuncti sunt, ut in consequentibus videbimus. Ad-dit Othlonus, Chunihildem & filiam ejus Berathgidem, utpote quæ in liberalibus scientiis eruditæ erant, in Turingia constitutas fuisse magistras; Chunitrudem in Ba-joriâ missam, ut verbi divini semina ibidem spargeret; Teclam in Franconia in-stitutam; Liobam vero, quæ & ipsa Bonifacii propinqua erat, apud Bischofesheimium; ut virginibus illic congregatis præesset. Huc referenda est Bonifaciana epistola quinta, quam Denevaldus, Lullus, & Burchardus, primis tantum litteris designati, ex Ger-mania scribunt *domina dilectissima, Christique religiosissima abbatissa Kanbada, re-galis prosapia generositate prædita*: cui, præmissa sinceræ dilectionis significatione, re-nuntiant, se ad Germanicas gentes transivisse, atque a venerando Bonifacio archie-piscopo susceptos fuisse in monasticæ conversationis regula, ipsiusque laboris adju-tores factos; rogantque abbatissam, ut se in ejus congregationis communionem ad-mittere dignetur. In fine munuscula ei exigua mittunt, thuris, piperis, & cinna-momi: qualia tunc temporis a viris etiam summis mitti mos erat.

LXIV.
Danielem
episcopum
Wentanum
consulit.

Eodem anno, quo in Turingiam reversus est Bonifacius, de quibusdam dubiis emergentibus scripsit ad Danielem Wentanum apud occidentales Britannia Saxones episcopum. Et primo quidem de falsis illis sacerdotibus, qui varios errores in ea regione disseminabant: quorum alii solo melle & lacte utentes, ceteros cibos reji-ciendos dicebant: alii affirmabant (quod populo grave offendiculum erat) homi-cidas, adulterosve, in ipsis sceleribus licet perseverantes, nihilo minus sacerdotes fieri posse. Eorum tamen communionem ac societatem, propterea quod populis illis permitti sint, juxta præceptum canonum, vitare sibi non licere, sed tantum in sacris mysteriis cum eis non communicare, nec consentire. quod an sibi sufficiat, se magnopere anxium esse: quippe qui in sua ordinatione ad corpus sancti Petri san-cte promiserit, se ab ejusmodi communionem recessurum. Neque vero id sibi licere innuit per principem Francorum, cujus sine patrocinio nec populum regere, nec presbyteros, vel diaconos, monachosve & ancillas Dei tueri valeat, nec ipsos pa-ganorum ritus & profanos cultus prohibere & abrogare. Ad hæc ab eodem petit codicem, sex prophetarum libros continentem, quem Winbertus abbas & magister quondam suus, *claris, discretis & absolutis litteris*, non minutis & breviatis, scribi curaverat, qualem in Germaniâ partibus reperire non potuerat; sibi tamen valde necessarium, quod *caligantibus jam oculis*, minutas ac connexas litteras legere non posset. In fine eidem Danieli condolet ob ejus orbitatem oculorum, eidemque per Forthereum presbyterum ait se mittere has litteras & munuscula quædam pro in-dicio puræ caritatis, id est casulam, non holofericam, sed caprina ex lana confe-ctam & villosam, ad ejus pedes abstergendos. Hæc epistola ordine tertia est inter Bonifacianas, ad quam respondet Danielis epistola, in notis a Serario relata, cu-jus hæc summa est. Secundum præcedentium sanctorum exempla, per patientiam su-stinendum ac tolerandum esse, quod corrigendo curari nequit. Si homicidis jugem agentibus penitentiam tantum sub exitum vitæ communionis gratia conceditur: in-correctis qua ratione curam sacerdotalis regiminis tribuendam? Quod si secun-dum statuta Innocentii papæ, qui viduam aut secundam uxorem duxerint, clerica-

tu

tu excluduntur: qua consequentia adulter, quem nec sero culpa sua penituit, sa-cerdotale sibi officium arrogaturum? In titulo hujus epistolæ Daniel Bonifacium vocat archiepiscopum, non quod Moguntinæ jam ecclesiæ, aut alteri cuilibet me-tropoli addictus esset; sed quod pro commissæ sibi legationis potestate quodam mo-do episcopis Germanicis a Romano pontifice prælatus fuisset.

Dum hæc in Turingia geruntur, Pirminius in Augiam venisse traditur, ibique ad tres annos persistens, vitam monasticam instituisse. Certus annus apud Her-mannum ejus loci monachum, Hepidannum, aliosque: sed incerta Pirminii patria & dignitas. Ejus vitæ scriptor, parum diligens & accuratus, scribit, Pirminium ob-tinuisse sedem episcopatus *in castello Melis appellato*, tempore quo Theodericus rex sceptrâ Francorum tenebat; tum Sintlacem, Augiæ insulæ dominum, ad eum for-te aliquando divertisse; ac sanctitatis ejus, necnon prædicationis fama commotum ab ipso petiisse, ut genti suæ prædicationis officium impenderet. Pirminium vero non prius consensisse, quam Romani pontificis assensum & facultatem simul Ro-mam profecti obtinuisent. Hac demum facultate accepta, Theoderici regis permisso, cum Sintlace in Alamanniam venisse, & in loco, qui vocatur Sintlaci-Ouva, aliis præcise Augia, substituisse; fugatque inde serpentibus infestis, ibidem cœno-bium monachorum, fundum largiente Sintlace, constituisse: qui primus locus sit a venerabili sacerdote constructus ad commodum Christi famulorum. Ex his pleri-que inferunt, Pirminium in urbe Meldis, alii Mettis, episcopum existisse, recla-mantibus utriusque loci indicibus ac monumentis, in quibus nulla mentio Pirmi-nii episcopi occurrit. ut omittam infra utriusque urbis dignitatem esse, ut *castel-lum* dicatur. Propius ad Pirminii ætatem accedit Rabanus episcopus Moguntinus, in cujus epigrammate centesimo primo Pirminius præsul patriam gentem, simulque propinquas deseruisse dicitur, & peregrina petens, gentem Francorum, nempe Austrasianorum, adiisse, ubi plurima Deo loca sancta construxerit. Clarius & cer-tius omnibus Hermannus, ex-comite monachus Augiensis, Contractus cognomen-to, Pirminium abbatem & chorepiscopum vocat: qui a Berchtoldo & Vehi prin-cipibus ad Carolum Francorum principem ductus, Augiæque insulæ ab eo præ-fectus, serpentes inde fugaverit, & cœnobialem inibi vitam tribus annis institue-rit. Quo vero in loco chorepiscopi gesserit officium, an Meldis ortus, sive Mettis, in Alsatia tantum id officii obtinuerit, sane divinare non ausim. Tantum Francum fuisse mihi constat; & si solum chorepiscopus fuit, certe cum episcopali chara-ctere. Sane Theodericus rex in suo diplomate, immo & Widegernus Argentoraten-sis præsul in suo privilegio, eum absolute episcopum vocant, forte regionarium, qualem fuisse necesse est, ut sacramentum confirmationis conferre potuerit. Ad Augiam quod attinet, duplicem illius nominis insulam efficit Rhenus, superiorem, & inferiorem: unam supra Constantiam, ad lacum Potamicum, quæ Major dicta: alteram duabus infra eandem urbem leucis, quæ Cellensis dicta ab opido Cella; sive Au-gia simpliciter, aliis Ouva seu Auva, quæ vox germanice pratium seu agrum signi-ficat; a fundi domino Sintlaci-Ouva; denique ab opibus Augia-dives, seu *Richenaw* appellata, quam Pirminius tribus annis præsentia sua illustravit, & mona-sterio, quod multorum sanctissimorum ac doctissimorum virorum seminarium, & insignis academia existit. Bartholomæus Scobingerus in additionibus ad Joachimum Vadianum testis est, Carolum Francorum principem dotasse hoc monasterium ex bonis fiscalibus circumjacentium locorum pagorumque, in primis regia villa *Erf-mustingen*: ex cujus vinetis voluit præstari vinum in usum sacrificii; idque con-stitare ex litteris conditi monasterii *in honorem beata Maria virginis & apostolo-rum Petri & Pauli, juxta regulam sancti Benedicti*. Pirminium ad tres dumtaxat annos eo in loco persistisse, præter Hermannum, tradit illustris ejus loci alumnus Walafrius Strabo, altero post Pirminium sæculo, in carmine de visione Wettini ejusdem loci monachi, ubi de Augia, deque Pirminio ita canit.

*Rhenus ab Ausoniis quo ducitur alpiibus, æquor
Miscet in occiduis diffusus partibus: ingens
Illius in medio suspenditur insula fluctu,
Augia nomen habens: jacet hanc Germania circa.
Hæc solet egregias monachorum gignere turbas.*

Annal. Bened. Tom. I.

K

ANN. CHR.
724.LXV.
Pirminius
Augiense mo-
nasterium insti-
tuit.

ANN. CHR.
724.

*Primus in hac sanctus construxit mania presul
Pirminius, tenuisque gregem protegerat annis.
Hujus quisque velit sanctam cognoscere vitam,
Ipsa sepulcra petat: satis ipse probabit in Hornbach.*

Non tamen ita ingens est hæc insula, quippe quæ in longitudinem tantum patet dimidium milliarii Germanici, in latitudinem unum dumtaxat quadrantem, tres habens paræciales ecclesias præter monasterium. Et nos locum illum ante aliquot annos invisimus, mirati tantam loci famam in tam exiguo quod superest monasterio, cujus restant tenues admodum census in usus tredecim monachorum, ceteris episcopo Constantiensi addictis. Bibliothecæ reliquæ insignes magis loci dignitatem indicant, quam ades monasticæ, perquam humiles & angustæ, ne quidem excepta ecclesiâ, in qua Caroli Crassi imperatoris sepulcrum visitur. De hoc monasterio sæpius recurreret dicendi occasio: de aliis vero a Pirminio conditis pro temporum ratione differemus.

ANN. CHR.

725.

LXVI.

Mauri-mo-

nasterium in-

stauratum.

* Saverne.

a Cocq. p. 56.

HUJUS discipulus fuisse traditur Maurus abbas, qui Cellam-Leopardi, ad Vogesi montes, haud longe a Tabernis Alsaticis* olim a sancto Leobardo conditam, instaurasse dicitur, unde loco nomen Mauri-monasterio accessit. Jodocus Coccius* Theoderici regis privilegium eidem Mauro abbati concessum vulgavit, inscriptum Liutfrido Alemannorum duci, quo notum facit, ut venerabilis Maurus de monasterio domni Leopardi quondam abbatis, in honorem sanctorum apostolorum Petri & Pauli & sancti Martini constructo, regis clementiæ suggessit, quod antecessori suo domno Leobardo quondam abbati, qui ipsum monasterium suo opere a fundamento ædificaverat, inclyæ memoriæ parens suus Childebertus quondam rex ad opportunitatem monasterii terram illam desertam, quam ad excolendum & commanendum præoccupaverat, concessisset; eaque donatio a Theodeberto, Chlothario, Dagoberto, Sigiberto, itemque altero Dagoberto confirmata fuisset. Unde Theodericum rogabat Maurus abbas, sibi ac monasterio suo ejusdem privilegii confirmationem a rege dari cum regali mundeburdio & defensione, quod quidem ratum habet princeps, jubetque ipsum abbatem, ejusque monachos secundum normam domni Benedicti & domni Columbani quietos residere atque securos. Datum Mettis in cœnobio sancti Arnulfi, sub die kalendarum Maii, anno regni ejusdem Theoderici quinto. Annus incarnationis septingentesimus vicesimus-quartus & indictio tertia, additamenta sunt imperiti interpolatoris; nec conveniunt simul, nec cum anno quinto Theoderici regis, qui anno ejus sæculi vicesimo-quinto responderet. Liutfridus dux, in hoc diplomate laudatus, Alsatiæ præerat, patre natus Adalberto Athici ducis filio, de quibus in superiori volumine fuisse actum est. In superiori Alamanniæ seu Sueviæ parte dux erat Lantfridus, ex patre Gottefrido, a recentioribus nonnullis perperam dictus Liutfridus, qui non alio nomine quam Lantfridus donatur in annalibus Nazarianis, Petavianis, & Tillianis. quod notasse convenit, ne is cum Liutfrido seu Luitfrido confundatur.

LXVII.

Danielis epistolæ

ad Bonifacium.

b Bonifac.

ep. 67.

Paulo post Bonifacii ex Italia reditum in Germaniam, Daniel Wentanus antistes ei scripsit^b epistolam, *venerando & amando antistiti Bonifacio* inscriptam, qua prudentissimus & sanctissimus antistes amico salutaria dat monita, ut secundam prædicationis ejus evangelicæ palmam hoc pacto, si fieri posset, consequeretur, & indefessi communionem laboris, quo *saxea, steriliaque gentilium corda* in obsequium fidei subigere enitebatur. In primis eum monet, ne contraria eorum opinioni de falorum genealogia deorum adstruere studeat, immo potius eos ex complexu maris & feminæ generatos concedat, quo eos initium habuisse, nec semper existisse probet. Deinde interrogandos esse paganos illos, an mundus initium habuerit, necne? Quis ante natos deos mundo imperaret? an & quando genitus primus deorum? denique an generare pergant, & quis eorum potentior, & an infinitus eorum numerus, & multa id genus similia. Ad hæc, quid sacrificiis suis apud illos se efficere credant? His præmissis, comparanda christianorum sacra dogmata cum illis fabulis, ut ex hac comparatione nostræ religionis gravitas & majestas amplius elucescat. Præter ea sæpius gentilibus illis exponendam orbis christiani auctoritatem & amplitudinem, in cujus comparatione illi paucissimi, in antiqua nihilo mi-

ANN. CHR.
725.

a Id. ep. 11.

LXVIII.
Berta abbatis
Blangiacensis obit.LXIX.
Theoderici
placitum pro
Godobaldo ab-
bate S. Diony-
sii.

* Poise.

* Borano.

ANN. CHR.

726.

LXX.

Martinus mo-

nachus Cor-

beienfis, Caroli

Martelli con-

fessarius.

b Chesnii to.

2. p. 7.

c Labbe to. 2.

biblioth. nova

p. 733.

d Id. to. 1.

p. 632.

* S. Prieche.

* Aine.

LXXI.

Gregorii pa-

pæ responsa

ad consultiâ

Bonifacii.

nus vanitate & superstitione perseverabant. Hæc aliaque similia Bonifacio modeste suggerit christianæ fidei studiosissimus antistes, dum ipse tribulationis igne, nempe amissione luminis, divinitus expurgabatur. Eodem tempore Bonifacius Pethelmum Candidæ-casæ episcopum consuluit* de matrimonio contracto cum vidua, cujus quis antea filium in baptismo adoptivum suscepisset: quod Franci & Romani sacerdotes illicitum esse dicebant. Pethelmi responso ad nos non pervenit.

Sub hoc tempus apud Morinos, Belgicæ secundæ populos, Berta Blangiacensis abbatissa, cum esset annorum sexaginta-novem ad cælestem Sponsum migravit, postquam aliquamdiu reclusa vixisset, filia sua Deotila in ipsius locum abbatissa instituta. Obiit vero iv. nonas Julii, ejusque corpus in Blangiaci templo sepultum est. Nortmannorum tempestate monasterio in favillas redacto, sanctimoniales palabundæ cum patronæ suæ reliquiis in Germaniam perfugerunt, in parthenone Herasteno humanissime hospitio exceptæ a Rotrude loci abbatissa. Hoc est *Herasten* seu *Erstein*, nobile virginum Benedictinarum cœnobium, ab Irmingarda Ludovici Augusti conjuge constructum paulo supra urbem Argentoratum. Postmodum sæculo undecimo Blangiacense monasterium ab Hersende, nobili ac pia femina, restitutum est, quod monachis Benedictinis traditum, hætenus sub eodem instituto perseverat.

Ad hunc annum aut insequentem referendum est placitum Theoderici regis pro monasterio sancti Dionysii, Theoderico Chlodovei junioris filio perperam a Dubleto & Cointio tributum: quo rex Pontigone palatio suo una cum suis fidelibus ad universorum causas audiendas residens, villam pagi Cameliacensis Baudrinum, super fluvium Iseram* sitam, Godobaldo abbati Dionysiano adjudicavit, assentiente de more comite palatii, adversus Ermentheum, cui hæc a genitore suo Nordeberto & germano Guntechario legitime obvenerat, postmodum ab eodem vendita Godobaldo abbati. Actum Pontigone die tertio Martii, anno sexto Theoderici regis. Ubi notare juvat, illis temporibus id in more positum fuisse, ut cum aliquis terram quamdam alteri vendidisset, relatione venditionis factæ, pretiique ab emtore accepti ad principem factæ, annuente comite palatii, venditio rata haberetur. Baudrinus villa non alia videtur a Baurano* seu Borano, prope Bellum-montem ad Iseram fluvium, quo in loco exstat sancti Martini cœnobium virginum Benedictinarum, Paraclitensi abbatia subjectum.

ANNO proximo, ejus sæculi vicesimo-sexto, Martinus mortuus est, ut docent veteres^b annales Francorum. Illustrem per ea tempora necesse est fuisse Martinum illum, de cujus obitu tam absolute annales illi pronuntiant: at quis ille fuerit, diu ignoratum est, donec tandem id ex aliis annalibus Labbeanis^c didicimus. Fuit quippe Martinus ille Corbeix monachus, vir vitæ continentissimæ, apprimeque eruditus, quem Carolus dux, cognomento Tudes seu Martellus, in summa veneratione habuit, eidem peccata sua confiteri solitus. In miscellaneis historicis^d Bernardi Guidonis episcopi Lutensis ex ordine Prædicatorum, laudatur sanctus Martinus confessor, idemque capellanus Caroli fuisse dicitur, cujus corpus apud sanctum Præjectum* prope Axiam* opidum apud Lemovices requiescit. Sancti Præjecti opidulum positum est ad Vigennam fluvium, duabus leucis ab urbe Lemovicis, ubi sancti Martini festus dies vi. kalendas Decembris celebratur, ejusque caput frequenti populo ostenditur.

Non minor fuit Caroli veneratio in Alfonso abbatem Castrensem, qui principi morienti adfuisse memoratur. Ante hos duos sanctus Ansbertus episcopus Rotomagensis regi Theoderico a confessionibus fuit, quod historia illustrandæ causa observare mihi est animus, non muneris ambiendi. Tunc temporis Corbeienfè monasterium regebat Grimo abbas, quem idem Carolus ad Gregorium papam tertium una cum Sigeberto recluso postea legatum direxit.

Idem idem revertendum est ad Bonifacium episcopum, qui hoc anno Denualem presbyterum e Germania Romam misit, Gregorium papam de nonnullis dubiis, in ministerio evangelico sibi occurrentibus, consulturus. Quænam fuerint illa dubia, discimus ex responsione pontificis ad singula capita, numero duodecim, quorum septimum est de pueris Deo a parentibus oblatis in monasteriis, utrum liceat eis, postquam pubertatis annos impleverint, e monasterio egredi, & matrimonio copulari. Respondet pontifex nefas esse, ut oblatis Deo a parentibus filiis voluptatis frena la-

ANN. CHR.
726.

xentur. Vigebat ergo saltem apud Italos ad id tempus perpetua puerorum Deo a parentibus oblatorum obligatio, cui a patribus decimi concilii Toletani derogatum jam fuerat in Hispania, statutumque canone sexto, ut pueri usque ad decimum tantum ætatis annum (alii quartum-decimum legunt) Deo a parentibus offerantur, relicta eis facultate sæculum repetendi in adulta ætate, si quidem eis libuerit. Undecimum caput est, an, si pestifer morbus aut mortalitas in ecclesiis vel monasteriis irrepserit, liceat his, qui nondum ea labe contacti sunt, loco fugere causa periculi evitandi. Negat Gregorius, idque fatuum esse dicit, propterea quod non valet quisquam Dei manus effigere. Et certe non modo fatuum, sed & inhumanum fuerit in eiusmodi pestiferis morbis sanos omnes aufugere, nemine relicto, qui agris ac pestiferis opem ferat. Mitto alia capita, quæ non sunt nostri instituti.

LXXII.
Willibrordo factæ donationes.

Aliquot ante mensibus Carolus major-domus villam quamdam, vocabulo Heliste, Willibrordo episcopo donaverat ad basilicam Salvatoris & beatæ Mariæ sanctorumque apostolorum, quæ in pago Batua sita erat, quantumcumque in illa villa possederat Everardus, ob cujus infidelitatem in reges Francorum hæc in fiscum redacta fuerat. Actum Tulpiaco, nona die mensis Julii, anno sexto Theoderici regis. Eodem anno, die vicesima Octobris, Rohingus vir pius ac dives, ejusque conjux Bebelina, eidem apostolico viro domno Willibrordo episcopo tradunt ecclesiam, infra castrum Antuerpis super fluvium Scalde constructam a sancto Amando pontifice in honorem sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quam ipse Rohingus facta commutatione locelli Tumme, a Firmino abbate monasterii Quercoloræ* (ignotus locus) comparaverat. Ad hæc eidem etiam telonii partem, quam ibidem habebat, largitur, ea ratione, ut ex eo thus & luminaria procurentur ad usum illius ecclesiæ, & presbyteri ejus pro peccatis ipsius Deum exorent. Actum publice Weimodo regia villa, Octobris die vicesima, anno sexto Theoderici regis. Hæc ecclesia modo est veteris burgi Antuerpiensis, ut notavit Miræus, qui hanc chartam in codice donationum ex tabulario Epternacensi vulgavit.

* al. Quercoloræ.

Testamentum ejusdem.

Ex eodem etiam ab ipso desumptum est ipsius Willibrordi testamentum, quo vir sanctus res suas omnes legat monasterio Epternaco, cui etiam tum præerat, & ubi corpus suum requiescere statuerat, hoc est quicquid ipsi donaverant ingenui Franci, in primis domnus Pippinus & conjux ejus Plectrudis, necnon Carolus ipse Pippini filius, quicquid etiam prædictus Rohingus ipsi Willibrordo tradiderat, in his ecclesiam illam Antuerpiensem; quicquid denique alii, quos singillatim commemorat, ipsi dederant; in quibus ecclesiæ non pauca recensentur. Ex quo, aliisque jam relatis apparet falli eos, qui ecclesiarum donationes primas monachis factas referunt ad tempus sacrarum expeditionum, quæ sæculo undecimo labente fieri cœptæ. Hæc autem omnia tradit Willibrordus casæ Dei Epternaco & sanctæ congregationi fratrum Deo ibidem servienti, anno ipso sexto regnante Theoderico rege.

ANN. CHR.
727.LXXIII.
Pirminius Augia pulsus.

Anno sequenti sanctus Pirminius, uti Hermannus tradit, a Theodebaldo, Godofredi seu Godofredi Alamannorum quondam ducis filio, Carolo Francorum principi infesto, ob ipsius Caroli, qui Pirminio favebat, odium, Augia insula, novoque monasterio suo expulsus est. Carolus Cointius ab Hermanno, ejusque sequacibus recedit, vultque Pirminium ad sex annos Augiæ perstitisse, nec nisi anno septingentesimo tricesimo inde ejectum fuisse. Verum Hermannus sententiam confirmat Walafridus Strabo, sæculi noni domesticus scriptor, & quidem gravis, qui tres tantum Pirminio annos in Augia tribuit in carmine de visione Wettini, cujus quidem versus aliquos jam retulimus, sed hic repetere juvat.

*Primus in hac sanctus construxit mania presul
Pirminius, ternisque gregem protexerat annis.*

Morbacum fruit Theoderico rege probante.

Augia discessurus, Eutonem seu Ethonem pro se abbatem constituit; indeque Alsatiæ petiit, alia ibi cœnobio conditurus. Primum ex his occurrit Morbacum seu Morbacum, cui construendo hoc anno animum adjecit. Locus est, si quis alius, horridus ac solitarius, vastis Vosagii montibus circumscriptus in Alsatiæ pago Sugintensi, diocesis primum Argentoratensis, dein Basileensis. Hunc locum Pirminio concessit, impensasque extruendo monasterio suppeditavit Eberhardus comes, Adalberti filius,

ANN. CHR.
727.

cujus donationem rex Theodericus confirmavit. Regias hac de re litteras, quarum fragmentum Bruschius ediderat, & nos alibi dimidiatas retulimus, nunc demum integras ex archivo Morbacensi in appendice referemus. In hoc autem diplomate, quod episcopis & illustribus viris ducibus, patriciis, comitibus, omnibus agentibus inscriptum est, rex ait, quod venerabilis vir Perminius seu Pirminius episcopus regis celsitudini supplicaverit, ut monasterium virorum, quod ipse in vasta pagi Alfaciensis eremo, quæ Vosagus dicitur, in loco, qui ante appellabatur *Morbach*, tunc Vivarius-peregrinorum, in alodio Eberhardi comitis, cum ejus adjutorio construxerat in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Michaelis, ac sanctorum apostolorum Petri & Pauli, necnon sancti Leodegarii martyris, ubi famuli Dei monachi sub sancta regula solitariam vitam agerent; regali præcepto, ejusque possessiones confirmare ne gravaretur, cui supplicationi rex facilem assensum præbuit. Ad hæc ratum habet privilegium, haud dubie Romani pontificis, quo prædictum monasterium ab episcopali ditione immune redditum est, eidemque concessa libera facultas eligendi secundum regulam abbatis; ipsumque in suam, regumque succedentium tutelam recipit. Datum & actum die duodecimo mensis Julii, anno VII. Theoderici regis, in Gundulsi-villa. *Gerbaldus obtulit.* Cum hoc instrumento consentit Hermannus, qui Pirminium hoc anno, Theoderici regis septimo, a Theodebaldo Alamanniæ duce ex Augia insula pulsus, in Alsatiæ venisse tradit, ut alia cœnobio intrueret.

Cur autem Murbacense monasterium in honorem sancti Leodegarii conditum sit, id in causa fuit, quod Eberhardus ipsum ex materna linea propinquitate attingebat. Aviam quippe habuit Bereswindam, Sigardæ Leodegarii genitricis sororem, unde a monachis Maxentianis facile obtinere potuit caput ejusdem sancti martyris, quod Murbaci ab ipsa monasterii origine depositum est, atque etiam nunc asservatur. Quapropter Murbacenses scriptorem quemdam anonymum eo tempore induxerunt ad emendandam Ursini de sancto Leodegario lucubrationem, quod hæc Ebroinum cum sancto illo antistite in nonnullis æquiparare videretur. Auctor ille anonymus Francus Leodegarii parentes ait fuisse clarissimos Francorum principes, ex quorum prosapia complures adhuc in regno Franciæ principarentur. Opus illud duobus libris constat, uno vitæ, altero miraculorum, tam eorum, quæ auctor ipse facta in Gallia viderat, quam quæ didicerat in finibus Alamanniæ, ubi, inquit, *gloriosum caput inclyti martyris dignis laudibus, sancti patres*, (sic Murbacenses alloquitur) *veneramini.* Lapsu temporis ceteris loci patronis prælatus est sanctus Leodegarius, ut in diplomatibus Caroli Magni & Lotharii augusti, qui monasterio Lucariæ & monachis ibi degentibus, quosdam ingenuos homines, a Ludovico patre suo concessos, confirmavit ad petitionem Sigimari abbatis monasterii, quod dicitur Vivarium-peregrinorum, situmque est in ducatu Alseni super fluvium *Morbach* (undè inditum loco prisum nomen) & constat esse constructum in honore sancti Leodegarii, & sancti Petri apostolorum principis. Quantum dotando monasterio contulerit Eberhardus comes, patet ex ejus litteris in appendice referendis, Theoderici regis anno octavo datis, in quibus tamen sancti Leodegarii expressam mentionem non facit. His litteris ait se monasterium ante hos annos condidisse in loco, qui dicitur Murbac, cum consensu germani sui Leuthofredi ducis, & conjugis suæ Emeltrudis.

Eodem anno, Theoderici octavo, Widegernus Argentoratensis episcopus, in cujus parochia primitus hoc monasterium consistebat, insigne eidem loco privilegium concessit, a Theoderico rege superius laudatum, quo eum a ditione episcopi penitus eximit cum consensu canonicorum suorum, & quorundam episcoporum, procerumque, qui ejus litteris subscribunt. Integrum hoc privilegium exstat in appendice nostra, quo Widegernus exemplo nobilium Galliæ cœnobiorum, Lirinensis, Agaunensis & aliorum, quæ in universo mundo sub regulis beatorum patrum, maxime beati Benedicti & sancti Columbani abbatum, Deo militabant, Morbacensi cœnobio sub regula beati Benedicti constructo, omnimodam libertatem impertit, ne quidem reservatis, uti mos erat; chrismatis concessione, consecratione altarium, & ordinationibus clericorum, quæ omnia per unum & suis episcopum, si inter eos talis occurrat; aut per quemvis alium episcopum fieri permittit, concessa insuper libera eligendi abbatum facultate. Actum Strasburgo civitate publice, die tertio-decimo mense *Madio*, in ascensione Domini, anno octavo regnante domino nostro Theoderico rege. quæ

Cur sancto Leodegario deditur.

LXXIV.
Widegerni episcopi privilegium.

ANN. CHR.
727.

nota chronica in aliquo vitiosa sunt, forte in assignando die mensis Maii. Toto enim principatu Theoderici regis ascensio Domini minime incidit in tertium-decimum diem istius mensis. His literis primo loco subscribit Widegernus episcopus, in editis Wiegernus, cujus aetas, alias incerta, ex hoc instrumento intelligitur. Deinde subscribunt canonici ecclesiae Argentoratensis, & quidam praecipui cives; quidam item episcopi incertarum sedium, ex quibus unus notissimus est Willibrordus; nonnulli abbates, iidem ignoti, scilicet Hariboldus, Hagnaldus, & Hagino. Praeter hos omnes subscribunt dux provinciae Leodofredus seu Liutfredus, Ebrohardus seu Eberhardus comes ejus frater, Morbacensis cenobii auctor, & Wifoaldus comes, qui non alius esse videtur quam conditor monasterii sancti Michaelis ad Mosam. Pirminio in Morbacensi regimine successit Baldebertus, qui confirmationem omnium possessionum a Pippino rege obtinuit, uti & Haribertus ejus successor a Carolo Magno.

Mafonis monasterium.
* Mafonis.
* Toder.

Eberhardi comitis frater fuisse dicitur Mafon, qui monasterium, de suo nomine Mafonis-monasterium * nuncupatum, una cum uxore sua construxit: ubi filius eorum unicus, amne Olrana * inter balneandum submersus, aquisque oppressus fuit.

LXXV.
Swarzahense & Kengenbacense monasteria.

Swarzahense & Kengenbacense seu Genginbacense monasteria in Suevia itidem condidit Pirminius, fundum & impensas suppeditante Ruthardo, quem recentiores Alsatia ducem dicunt, nullo, ut eruditus videtur, fundamento, cum in illa Suevia parte ducis tum officium gereret Liutfridus, ut mox vidimus, Eberhardi comitis frater. Prioris monasterii, quod primitus *Arnolfsesaw* dictum fuisse litterae Ludovici augusti ^a probant, originem referunt ad annum ejus saeculi vicesimum-quartum, Theoderici regis tertium. Verum haec nec satis comperta, nec tanti momenti, ut iis frustra disquirendis immoremur. In libello societatum ^b Augiensium pervestito memorantur ex monasterio Swarza Job, Agoaldus, & Lupus abbates; Dato, an Doto, episcopus; insuper, Bruningus, Albricus, Ebroinus, & Walto abbates, qui potius huic monasterio assignandi videntur, quam alteri cognomini, quod saeculo nono conditum est in dioecesi Wirziburgensi. Ex monasterio vero *Kenginbach* Germund abbas: & inter fratres conscriptos sancti Galli apud Goldastum, Emilo & Alfram abbates de *Kenginbach*; omnes ante finem saeculi noni. Aliud fuit Swarzacense virorum in Francia orientali seu Franconia, aliud item virginum; at serius constructa.

^a *Infra lib.*
29 n. 83.

^b *Analeth. ro.*
4. p. 643.

LXXVI.
Pirminii alia monasteria.

Pirminio item non originem, sed profectum debent Scutteranum, Weiffemburgense, & Mauri-monasterium Alsatiae monasteria. De Mauri-monasterio mox egimus, de aliis in superioribus libris. Ad haec monasteria quatuor de integro erexit Pirminius, Hornbacense & Novum-villare in Austrasia, Fabariense in Rætia, dioecesi Curienti, & Altahense apud Bajoarios. Hornbacensi fundum & impensas contulit Werinherus, alta Francorum editus progenie, qui Pirminii sanctitatis famam odoratus, eundem rogavit, ad se ut venire ne gravaretur. Tum ei dedit optionem quem vellet locum in suis possessionibus eligendi, extruendo monasterio aptiorem. Arrist viro sancto praeter ceteris locus, in confinio dioeceseon Trevirensis & Mettensis, ob duorum confluum rivulorum Gamundium sive Gamundiae, aliis *Hornbac*, appellatus: cujus amoenitate & opportunitate sic captus est Pirminius, ut requiem sibi perpetuam illic statuerit. Expurgato a fordibus venatorum usibus loco, monasterium insigne condidit cum aede sacra in honorem & memoriam beatissimae virginis Mariae. Monasterium tamen sancti Petri titulo ^c insignitum erat. Illuc ad sancti viri praedicationem confluebat utriusque sexus infinita multitudo, cui sanctae confirmationis sacramentum in remotis a monasterio tabernaculis conferebat. quae res episcopalem ejus probat dignitatem. Deficiente aliquando oleo sacro, ampullae caelitus repletae fuisse memorantur.

Hornbacense.

^c *Bonifac.*
epist. 113.

Weiffemburgense.

Hinc profectus est vir Dei ad instaurandum Weiffemburgense monasterium, quod *Wizaburg* ejus vita scriptor appellat, qui de Hornbacensi monasterii origine, excepto Augiensi, plura quam de aliis monasteriis differit. In libello societatum Augiensium nominantur ex monasterio *Hornbac* Amalhart abbas, & Wirundus itidem abbas. Is est Amalardus, cujus est epistola ad Riculfum Moguntinum episcopum inter ^d Bonifacianas, an Amalharius, qui libros de officiis ecclesiasticis scripsit. In eodem necrologio laudatur ex monasterio Weiffemburgensi Justulfus episcopus, forte

^d *Bonifac.*
epist. 113.

ANN. CHR.
727.

Spirensis, Gerhoh abbas, & Bernarius episcopus & abbas. Hoc monasterium, olim locupletissimum, saeculo proximo elapso Spirensi ecclesiae unitum est. Processu temporis Wido, ex Werinheri stirpe progenitus, Hornbacense monasterium ornavit, aedificiis ac rebus auxit.

Novum-villare seu Nova-villa dioecesis Argentoratensis, sancto Pirminio acceptam quoque originem refert; at dotationem & impensas Sigibaldo Mettensi episcopo, quem Paulus diaconus Novae-cellae conditorem agnoscit, ubi Sigibaldus ipse suam elegit sepulturam. In libello jam saepe laudato societatum Augiensium memoratur ex monasterio Novo-villari Ratramnus abbas: ex cenobio vero Favariensi seu Fabariensi Audomar, Werdo, & Crespio abbates ejus loci, de quo paulo accuratius nunc agendum.

Novum-villare.

Fabariense * monasterium, unum e praecipuis sancti Pirminii monasteriis, positum est in pago Curienti, apud Rucantios, ut tum vocabant, seu Ratos populos, in loco, quem veteres Curwallam vocant, haud procul a Langaro * amne, qui in Rhenum paulo infra devolvitur. Priusquam Pirminius istuc accederet, haec loca inculta, vasta & inhospita erant, montium jugis circumvallata, quae paulatim ad humanos usus religiosorum incolarum improbo labore accommodata, & quodam modo mansuetata sunt. Basilica beatissimae virgini Mariae sacra. De tempore conditi a Pirminio monasterii non convenit inter auctores. Id constat, paulo antiquius esse Augiense, ex quo religiosa duodecim monachorum colonia Fabariam a Pirminio adducta, qui primus non modo ejus loci institutor, sed etiam abbas habitus est. Subsequentium abbatum seriem, haud satis accuratam, exhibet Bucelinus, in qua Audomarus & Werdo, mox laudati, desiderantur: Crespio decimus recensetur. Mirum si tot abbates a condito monasterio fuerint ad annum septingentesimum octogesimum-septimum, quo is decessisse fertur. Ceterum locum illum post sanctum Pirminium illustrarunt Adelbertus & Baldobertus abbates, Wiggerus episcopus, sanctus Fintanus, aliique complures. Floret etiam nunc hoc princeps monasterium sub congregatione Helveto-Benedictina: at Novum-villare ante annos ducentos ad canonicos saeculares migravit. De Altahensi monasterio inferius agemus.

LXXVII.
Fabariense.
* Pfsers.
* *Marschlinz.*

Willibaldus anno subsequenti ex Jerosolymitana peregrinatione in Italiam rediit, ex qua ante annos octo discesserat, post decennium a suo egressu ex insula Britannia, autumno in hiemem inclinante, in Casinas sancti Benedicti monasterium, quod paulo ante Petronax instauraverat, accessit, ibique religiosa humanitate exceptus substitit ad annos decem, cenobiticae vitae formam a Casinatibus accipiens, iisdemque ipse praebens exemplum. Itaque, omnium in se amore provocato, raro pro regionis indole exemplo, primo postquam illuc accessit anno ecclesiae cubicularius seu aedituus factus est: insequenti monasterii decanus; postmodum per octo consequentes annos janitor, quatuor quidem annis in monasterio superiori, totidemque in inferiori. Neque mirum cuiquam videatur, quod ex decano factus sit janua monasterii custos: cum ad id officii sanctus pater Benedictus exigat senem sapientem, & maturum moribus. Quamquam ea esse debet monachorum pro regulae suae genio propensio & quasi nativa indoles, ut ex superioribus ad ima quaeque officia ac munia se se faciles atque ultro demittant, nec ullam aliam ad exaltationem quaerant viam, quam per modestiam & humilitatem. Interim Wunobaldus, Willibaldi germanus frater, Romae degebat monachus, nullo habito cum fratre congressu nisi post decem illos annos, cum Hispano cuidam presbytero, haud dubie monacho, qui Casini cum illo manserat, Romam profecturo socius adjunctus est, annuente abbate.

ANN. CHR.
728.
LXXVIII.
Willibaldus
Casini moratur.

Inter ea rex occidentalium in Britannia Saxonum Ina, cum triginta & septem annis regnasset, regnumque Ethelardo cognato, Cerdici prosapia oriundo, tradidisset; Ethelburgae conjugis suae instinctu Romam ad limina beatorum apostolorum se recepit, ibidem reliquum vitae confecturus, eo se regno caelesti propiorum fore existimans, quo sanctis locis esset vicinior. Sunt ^a qui tradant, Ethelburgam reginam cum eo illuc accessisse: ubi rex, ne conversionis suae pompam faceret, sed solius Dei placeret oculis; amictu plebeio tectus, clam consenuerit, & tam ipse, quam regina, non sine magna miraculorum confusione vitam clauserint. Verum alii malunt, reginam secessisse in Berkingense pagi Londinensis monasterium, cui

LXXIX.
Ina rex Romanae sit monachus.

^a *Monast. Anglic. p. 14. col. 1.*

ANN. CHR.
728.

deinde præfuisse dicitur. Sed vereor ne confundatur cum Ethelburga prima ejus loci abbatissa, de qua superius actum est. Ut ut sit, Ina Romæ factus est monachus, & quidem Benedictinus, ut Henschenius ipse probat in ejus elogio: tum quia sancti Benedicti regulam, in Glastoniensi servatam monasterio, ipse commendaverat: tum quia Aldhelmi Benedictini abbatis monitis plurimum tribuebat. Monasticas vestes haud dubie a Gregorio secundo accepit. Sed quo in monasterio vixerit, non constat, forte in monasterio sancti Martini, basilicæ sancti Petri proximo; an potius in Schola Anglorum, quam ibidem haud procul ab eadem basilica instituerat. Non dubito quin eidem Romæ tum degenti scripta sit sancti Bonifacii epistola quadragesima-octava, cujus inscriptio sic restituenda videtur: *Reverendissimo fratri, Christianique merito militi regi Ina, antea Domino glorioso, divine sospitatis salutem.* Tum subdit Bonifacius, se quorundam venerabilium servorum Dei relatu didicisse, quod acerbo morborum genere graviter affectus, non tamen defectus aut confectus esset, qua de re se grates spiritali Patri agere, quod cum cælesti gratia visitatum, divino ditatum munere, & spiritali specie ornatum intellexisset. Iam vero flagellantis Domini visitationem eum invitare, ut ingenti desiderio & immarcescibili atque indefessa caritate Deo jungatur. Porro, licet ad tempus manu flagellantis & amantis Domini infirmetur, sciat se hoc modo ad æternam animæ salutem præparatum: quia *flagellat Deus omnem filium, quem recipit.* Proinde gratulabundus lætusque dicat cum Apostolo: *Quando infirmor, tunc potens sum.* & *Virtus in infirmitate perficitur:* ut imbecillitas corporis fortitudo sit spiritalis; & ut mereatur esse filius Altissimi, qui ipsum ad cælum invitat. Ceterum Inæ Romæ secessum hoc anno reponit chronologia Saxonica Bedæ adjuncta; idque facile ex Bedæ venerabili colligi potest. Quamdiu ibi vixerit, incertum. Certe ibidem sanctissime decessit, uti & ipsius conjux, sive Romæ, sive in Berkingensi monasterio. Ita mutua caritate connexi, inquit Willemus Malmesburiensis, temporibus suis viam hominum ingressi sunt, non sine magnis miraculis, quibus divina dignatio felicium conjugum saepe respondet meritis. Hinc sanctus Ina celebratur a Ferrario, itemque in martyrologiis Anglicanis & Benedictinis VIII. idus Februarii. Et quidem, ut Johannes Bromton scribit in chronico, Ina Romæ monachus factus, moriens cælestia stipendia merebatur.

LXXX.
Coëngilus
abbas Glastoniensis.

Eodem anno Echfrido abbati Glastoniensi successit Coëngilus, cui Ethelardus rex, Inæ successor, cum uxore sua Fridogida, multa prædia concessit. Coëngilo abbati in primis directa est Bonifacii epistola quinquagesima-secunda, qua ei gratias agit Bonifacius ob communionem orationum; uti & sequens Wiethberti presbyteri, inscripta *dominis sanctis & in Christo desiderandis fratribus in monasterio Glestingaburg constitutis.* Wiethbertus presbyter non alius videtur a Wigberto, Fritislariensi postmodum abbate, qui ex Britannia in Germaniam cum aliis ad Bonifacium accessit. Hoc de itinere mentionem facit hæc epistola, in qua Wiethbertus Deo gratias agit, quod iter suum in illas provincias, in confinio paganorum Hæssonum ac Saxonum positas, ultra mare, & per hujus mundi pericula, Glestingaburgensium licentia & orationibus, ac misericordia sua direxerit; seque in futurum eorum precibus denuo commendat, quippe cum valde periculosum sit ac laboriosum inter paganos degere, in rerum fere omnium penuria, in fame, siti & algore. Ceterum, archiepiscopum suum Bonifacium, cum adventum suum in illas partes accepisset, per semetipsum longa via obviam illis venisse, ac perbenigne excepisse. Tum salutari jubet fratres in gyro, *primo*, inquit, *Ingeldum abbatem, & congregationem nostram;* ac significari matri suæ Tettan, ejusque congregationi prosperum iter suum. Tetra abbatissa erat monasterii Winburnensis, ubi etiam alterum de more cœnobium virorum erat. Illic primum vixerat Wigbertus sub Alduno abbate, antequam ad Glestingaburgense seu Glastoniense transferretur, quo ex loco in Germaniam accesserat *cum licentia* fratrum Glestingaburgensium, ad quos superior epistola scripta est. Quinam fuerint ejus in illo itinere socii, difficile est accurate percensere. In eorum numero videntur fuisse Lullus presbyter, Megingozus diaconus, Sturmius, forte etiam Burchardus; ex feminis Lioba, ejusque aëclæ, omnes instituto monastico addicti. An vero eorum adventus in Germaniam hoc anno contigerit, an paullo superius, postquam scilicet Bonifacius a Gregorio tertio archiepiscopus Moguntinus creatus est, res mihi videtur meræ conjecturæ. nam quod Bonifacius

Wiethberti
presbyteri
epistola & accessus in Germaniam.

BENEDICTINI. LIB. XX.

81

Bonifacius in prædicta Wiethberti epistola *archiepiscopus* vocatur, id non evincit eum jam Moguntinæ sedi signanter impositum fuisse: cum archiepiscopus dictus sit nonnumquam ab ipsius ordinatione episcopali a Gregorio secundo facta: quo titulo eum honestat Daniel Wentanus antistes in responsione ad ejus epistolam tertiam.

Ad Wigbertum quod attinet, quatuor ejus nominis ad vitandam confusionem distinguere necesse est: unum seniores, qui post Egbertum ex Hibernia in Frisiam accessit evangelii prædicandi gratia; atque inde a Radbodo pulsus, in Hiberniam reversus est: alterum Wigbertum seu Winberchtum abbatem Nutscellensem, sub cuius disciplina Bonifacius adolevit: tertium Fritislariensem abbatem, de quo agimus in præfens: quartum Wigbertum presbyterum, ac monachum Fritislariensem, cui simulque Megingordo diacono Bonifacius a regulæ curam ac sollicitudinem commendat post mortem Wigberti abbatis, non Nutscellensis, ut quibusdam videtur, sed Fritislariensis, ut suo loco demonstrabimus. Fuit & alius quintus Wigbertus presbyter, & quidem, ut puto, sæcularis, qui ex Germania in Britanniam reversus, duas Lullo episcopo Moguntino scripsit epistolas; in quarum altera, quæ centesima-decima est inter Bonifacianas, Lullo a se consulto de suo ipsius in Germaniam reditu, exponit contrarios propinquorum & amicorum obfistentium conatus, qui ipsum apud se retinere cupiebant, hereditatem ei suam promittentes. quod potius sæculari presbytero convenit, quam monacho. tamen monachi tunc temporis patriæ hereditatis haud expertes erant.

ANN. CHR.
728.LXXXI.
Wigberti plures.a Bonifac.
ep. 83.

Annus insequens, dominicæ incarnationis vicesimus-novus supra septingentesimum, insignis fuit in primis obitu Egberti sanctissimi sacerdotis, qui primus viam apostolicis in Germaniam præconibus exemplo suo aperuit. Decessit autem in insula Hitiensi, cujus incolæ monachos ad catholicos ritus adduxerat: quo ex tempore tredecim annos in eadem insula permanfit, quam ipse velut nova quadam ecclesiasticæ societatis & pacis gratia illustraverat. Obiit VIII. kalendas Maii, ipso die sancto paschæ, cum missarum sollempnia de eadem dominica resurrectione celebrasset; sicque contrigit mira Dei providentia, ut ea die transfret de hoc mundo ad Patrem, perenne illud paschæ festum in cælis celebraturus, quod novo & catholico ritu in terris cum fratribus a se conversis colere cœperat. Hunc sacerdotem Eundem pontificem appellat Ethelwolfus, monachus ejus temporis, in carmine de abbatibus novi monasterii Lindisfarnensis; cujus auctor & primus abbas Eandmundus Egbertum de recte instituenda disciplina regulari consuluerat. Nulla itaque dubitatio superesse potest, quin Egbertus fuerit episcopus, tamen nulli forte addictus ecclesiæ. Neque audiendus pseudo-Marcellinus in vulgatis actis Suidberinibus, qui hunc dicit archiepiscopum Eboracensem, confundens eum scilicet cum alio Egberto, qui anno post hujus Egberti obitum tertio, Wilfrido juniore successit in regimine Eboracensis ecclesiæ. Non præterierim hoc loco metricum Bedæ *mar-* tyrologium, in cujus mense Aprili Egbertus noster hoc disticho celebratur.

ANN. CHR.
729.LXXXII.
Egberti episcopi obitus.

b Spirit. 69.

*Egbertus digna virtutum laude coruscus
Astriferum octavis veneranter scandit olympum.*

Egberto adjungendus est, tamen longo tetraurum disparatus intervallo, Taso abbas secundus monasterii sancti Vincentii ad Vulturum apud Samnites, qui paullo ante Egbertum obiit; id est III. idus Januariæ ejusdem anni, teste Ambrosio Autperto, cum annos amplius octo eidem monasterio præfisset. In ejus locum successit tertius Paldonis & Tasonis germanus frater Taso, Tasonis natu-major, cujus tempore paullo latiora & jucundiora successere, extincta lue & discordia, quæ Tasonis regimen perturbaverant. Tasoni quippe etsi zelus non deerat, major tamen inerat discretionis cautio: qui dum semetipsum laboribus durissime exercebat, gregi parcebat ut pius pater; sic inter mites mitis existens, ut inter elatos ac superbos distractionis studio se se erigeret. De ipso memoriæ proditum est, eum, ex quo monachum induit, numquam balneis usum fuisse, numquam caput lavisse, numquam crinem aut barbam novacula resecari passum esse; & cum

LXXXIII.
Tasoni abbati S. Vincentii successit Taso.

interdium laboribus corpore infudaret, noctu perpetuis vacaret vigiliis, loricae ad cutem semper gestasse, aut, deficiente corpore, ejus loco circulum ferreum, quem usque ad diem obitus sui retinuit. Idem etiam lectisterniis abstinuisset, & aliquando totam hebdomadam jejuniis peregrasse.

ANN. CHR.
730.
LXXXIV.
Hugo episcopus
Rotomagensis
mori-
tur.

Sequentem etiam annum infestavit mors duorum antistitum, Hugonis Rotomagensis, & Corbiniani Frisingensis. Hugo, annis vitae suae laudabiliter expletis, migravit ad Dominum vi. idus Aprilis, anno dominicae incarnationis septingentesimo tricesimo, uti habet chronographus Fontanellensis, in hoc emendandus, quod annos ei novem regiminis Fontanellensis tribuat ab anno vicesimo-tertio ad hunc annum, cum septem tantum anni intercedant. Corpus ejus in Gemetico monasterio, ubi decessit, sepulturae traditum est in ecclesia beatae Mariae, exstructa super illius tumulum *repa* seu *aedicula*, diversis decorata metallis, *ob amorem videlicet, sanctitatem, ac reverentiam illius*, teste chronographo, qui in ejus rei argumentum affert varias ab illo factas eidem monasterio donationes, quantas nullus ante eum ejusdem cenobii rector fecerat, nec post eum facturus sit. Praeter ea laudatur in eodem chronico, quod pervigilem curam de constructione, propagatione & administratione seu exaltatione ecclesiarum sibi commissarum habuerit, quod argumentum est, eum non ex cupiditate tot ecclesias sibi accumulasse, sed ex temporum ac rerum necessitate, ne in manus laicorum hominum, hoc est praedonum, quales permulti tunc aliis ecclesiis incubabant, devenirent. Eodem animo praedia & possessiones multas tum a regibus, tum a patruo suo Carolo accepit, *non causa perverse cupiditatis, aut aliquo seculari fastu*, sed ut ex eis ecclesias sibi commissas locupletaret, hoc scriptum animo repetens, *quod ea hereditas bene reconditur, quae Deo custode servatur*. Denique non illustri familiae locupletandae, sive lautius, ut fit, vivendi, sed illarum ecclesiarum utilitatis causa id fecisse creditur. His argumentis, chronographus Fontanellensis purgare conatur immensam illam beneficiorum, ut vocant, multitudinem *contra decreta canonum*, quam non valeret approbare bonus eorum usus, nisi id vitiositatis ab Hugone extorsisset temporum conditio, ac major ecclesiae utilitas. Ob hanc causam Hugo nihilo minus sanctus colitur in ecclesia Rotomagensi & in Gemeticensi monasterio, qui perverfarum aliorum cupiditatum patronus habendus non est. Idem erga cenobium Fontanellense etiam valde munificus fuisse traditur, eidemque praeter multa praedia tribuisse calicem aureum & patenam argenteam ponderis librarum quatuor, duarumque unciarum; turrulana item auream librarum sex, & capsam auro ac gemmis decoratam, reliquias multorum sanctorum continentem. Ceterum longe a vero aberrant qui Hugonem hunc confundunt cum altero cognomine Caroli Magni filio naturali, & cum Hugone abbate Novalicensi, si tamen diversi, quos numquam Rotomagenses fuisse episcopos mihi persuasum est.

LXXXV.
Lando abbas
Fontanellae,

Hugonis in Fontanellensi regimine successor in annos tantum tres Lando episcopus fuisse traditur in praedicto chronico: verum quod idem archiepiscopus Remensis dicitur in titulo capitis noni, erratum est, uti & in contextu, ubi *Lando episcopus de urbe Remensi* appellatur, eum ad modum quo Bainus episcopus *de civitate Tyroenda* seu Teruanna apud eundem auctorem. Certe Lando inter Remenses episcopos numeratur, sed uno fere saeculo ante Landonem abbatem Fontanellensem, cujus tempore Milo, sola tonsura, aut potius solo nomine clericus, sedem Remensem occupabat, Rigoberto expulso, qui eodem, quo Lando abbas, anno decessit. De Landone abbate id unum memoriae proditur, quod a Carolo principe immunitatis privilegium impetraverit, quo Fontanellam cenobium, resque ejus omnes sub suam defensionem ac tuitionem recepit, ne a quoquam diripi, aut contaminari, laedive in aliquo possent. Jam vero quis Hugoni in regimine Gemeticensi successerit, non satis liquet. Landricum quidem substituant vulgati abbatum indices, sed Dructegangus interponendus, in editis & apud Cointium Hugoni perperam praemissus, ut qui concilio Attiniacensi subscripsit anno septingentesimo sexagesimo-quinto, idemque missus est a Carolo Magno ad Paulum papam.

Dructegangus
abbas Gemeticici.
LXXXVI.
Corbinianus
episcopus Frisingensis
obit.

Redeo ad Corbinianum episcopum Frisingensem, qui cum tempus mortis suae imminere sentiret, Erimbertum fratrem suum in Italiam misit ad Liutprandum re-

ANN. CHR.
730.

gem Langobardorum, in cujus dominationem tunc Magiense castrum cesserat, ab eo postulaturus, ut suam juxta Magias possessionem Frisingensi beatae Mariae ecclesiae confirmaret. Id factum octavo ante ejus obitum die, quo simul tempore alium nuntium ad Hucbertum Bajoariorum principem direxit, qui suum ei obitum nuntiaret, ab eoque peteret, ut ipsius corpus in sancti Valentini oratorio sepeliri permitteret. Ubi exitus ejus illuxit dies, balneum sibi preparari jussit, & abluto ex more corpore, capillos sibi tonderi, caputque ac mentum radi. Tum vestibus sacris indutus, Deo missae sacrificium obtulit, & viaticum propriis manibus accepit. Postea domum reversus, modicum vinum libavit, & nihil doloris praese ferens, fronte signo crucis signata, Deo spiritum reddidit vi. idus Septembris. Corpus ejus, contra quam praeeperat, in Frisingensi beatae Mariae ecclesia sepulturae mandatum est. verum ob ingruentes ventorum, imbriumque procellas, inde post triginta dies Hucberto duce, delatum est in Magiense castrum, ibique jubente Liutprando honorifice susceptum, demum in sancti Valentini oratorio humatur. Puer quidam festo die sancti Corbiniani praepes e castri Magiensis muris, quos Passaris annis alluit, inter saxorum scopulos lapsus, ob sancti viri meritum illaesus repertus est, futurus postea ejusdem in Frisingensi ecclesia successor, haud dubie Joseph, ortu Veronensis, Erimberti Corbiniani fratris successor, ac decessor Aribonis, qui Corbiniani gesta litteris mandavit, idemque sancti viri corpus e Magiensi castro in Frisingensem beatae Mariae ecclesiam, agente Tassilone duce, revendum curavit. Rem fute narrat Aribo ipse sub finem vitae sancti Corbiniani, in hunc fere modum. Dum a Langobardorum gente corpus beati Valentini confessoris Christi de castro Magiensi ablatum fuisset, & in Tridentinam urbem deportatum, ac postmodum a Tassilone duce Patavium honorifice relatum; coepit Aribo animo agitare quid de sancti Corbiniani ageret corpore, quod absque debito honore in praedicto castro jacebat. Itaque habito cum suis coepiscopis & ecclesiasticis viris consilio statuit, ut ad Frisingensem ecclesiam transferretur, illic debito cultu honorandum. Praemisso igitur triduo jejunio, quod per totam dioecesim observatum est, continuo palmotum cantu ab ipso castro Frisingam usque translatum fuit. Cum vero ad portum Aeni * fluminis sacrum corpus appulisset, effusus obviam clericis, innumerisque laicis promiscui sexus, magna pompa, & assidua litaniarum modulatione, occurrente cum multis episcopis Tassilone duce, tandem in principem Frisingae ecclesiam illatum est.

Post sancti Corbiniani obitum interpontificium fuit ad annos octo: quibus elapsis, Bonifacius Erimberto ejus fratri Frisingensis ecclesiae curam demandavit. Hinc Marcus Velserus in historia Boiorum existimat, Corbinianum nulli peculiari ecclesiae addictum fuisse, sed regionarium a Gregorio secundo ordinatum episcopum, ut ubique praedicationis officium exerceret. Verum, etsi hanc praedicationi ubique evangelii facultatem acceperit, eum nihilo minus primum ecclesiae Frisingensis episcopum ac conditorem fuisse constat, idque disertè Aribo testatur, inter alia scribens, Corbinianum multa bona contulisse ecclesiae Frisingensi, *ubi cathedram tenuit pontificalem*, abusus & se ipse heredem ac successorem dicit. Id autem manifeste evincitur ex veterrimo ejus ecclesiae catalogo episcoporum, qui desinit in Annone sexto episcopo, cujus tempore scriptus est. Hunc, etsi alias a me editum, hic denuo exhibere non gravabor.

* *Urbis*

à Analest.
no. 4. p. 525.

*Frisingensis enim sedis haec aula vocata est,
Corbinianus ovans quam primus rexerat almus.
Inde Dei famulus Ermpertus nomine sedit.
Tertius hinc Joseph, praclarus nempe magister.
Arpeo quartus erat, sacundo fame freris.
Quinius apostolicam tenuit pius Atto cathedram.
Post hunc Hitto pater sedem jam rexerat almus.
Exhinc successit Erchanperht pastor amatus.
Ecce pius sedens praesens nunc Anno gubernat.*

Arpeo idem est qui Aribo, alio nomine Cyrinus dictus, qui se Heredem etiam

ANN. CHR.
730.

vocat, appellativo, ut puto, cognomine, quod heres ac successor esset sancti Corbiniani. In veteri codice sepe laudato societatum Augiensium recensentur nomina fratrum de *Frisigingun*, nempe Ercambertus episcopus, Herolf chorepiscopus, Atto episcopus, & Sigiharth chorepiscopus. Primos ejus loci antistites ex monachorum gremio electos fuisse veri simillimum est. Aribo ipse in libro de vita sancti Corbiniani miraculum pluviae, a sancta Scholastica caelitus obtentae, commemorat, & de sanctissimo ejus fratre Benedicto honorificam mentionem facit; idemque monasterium constituit sub regula sancti Benedicti: alteri vero abbas praefuit, antequam episcopus crearetur.

LXXXVII.
Ursicinus abbas Desertinensis.

Per id temporis Ursicinus, in Raetia superiore clarissimis Curientium comitum prognatus natalibus, animum adiecit instaurando Desertinensi monasterio, quod jam pridem Avarum seu Hunnorum irruptionibus vastatum atque eversum jacebat. Huc inductus traditur loci religione, quam ejus animo injecerat in primis equorum interitus, quos Caroli majoris-domus Franciae milites fortuito casu illic stabulatos incluserant. Restitutis aedificiis, gregi novo praefectus est hoc anno Ursicinus, cujus incredibilis abstinentia, mira in se severitas, in alios eximia caritas & mansuetudo praedicantur. His meritorum gradibus nolens pervenit ad dignitatem episcopalem, quam processu temporis in ecclesia Curienti asscetus est, ac sanctitatis suae lumine illustravit.

ANNALIS
ORDINIS
S. BENEDICTI.

ANN. CHR.
731.

LIBER VICESIMUS-PRIMUS.

Ab anno Christi 731. ad annum 743.

NEUNDUS est hic liber, atque annus procedentis saeculi tricesimus-primus, a commemoratione Gregorii papae secundi hoc anno mortui, cujus memoria in Ordine nostro aeternum vigebit ob eximium ejus studium in rem monasticam, quam si non ipse per se ante pontificatum excoluit cum nostris in patriarchio Lateranensi, ubi adolevit; certe multis aliis sectandam & excolendam & verbis, & factis proposuit. Quod enim Gregorius Magnus in ordinem monasticum, idem fere hic praestitit in eundem; nullamque sacri instituti promovendi occasionem praetermisit. Nimirum Petronacem ad instaurandum Casinense monasterium induxit, adjuvitque; monachorum coetus prope destitutos Romae restituit, novosque instituit, & suam ipsius domum, Gregorii Magni exemplo, in religiosas aedes convertit. Ceterum quam favorabilis ac munificus fuerit erga evangelicos Ordinis nostri praecones, manifestum est ex his, quae de Bonifacio & Corbiniano superius retulimus. His recte factis meruit, ut in fastis nostris ejus memoria inscriberetur, idibus quidem Februarii in veteri breviario Oderisii abbatis Casinensis, quo die litteris aureis fit commemoratio *Gregorii papae secundi*, eodemque die in martyrologio Romano; apud Notkerum vero pridie kalendas Februarias, uti & in fastis Benedictinis: a quibus multum recedit Anastasius, scribens eum sepultum fuisse ad sanctum Petrum *tertio idus Februarii*, & quidem indictione quarta-decima, Leone & Constantino imperatoribus, quod huic anno responderet. Hunc Gregorium *junio-riorem* veteres non raro appellant praeter Gregorio tertio ejus successore, habito respectu ad Gregorium Magnum; eoque nomine Leo quartus in epistola ad episcopos Britanniae *beati Gregorii junioris decreta* laudat, ea scilicet, quae Gregorius secundus de copula inter cognatos sancivit in epistola quadam ad Bonifacium, quae inter Bonifacianas centesima vicesima-sexta est; itidemque Hincmarus Remorum antistes in litteris nomine synodi Tusiensis ad Rodulfum & Frotarium episcopos, ubi proferatur epistola *beati junioris Gregorii per Denualdum presbyterum directae ad Bonifacium Moguntinum episcopum*, non alia sane ab ea, quam Leo I v. laudat, ubi vides Gregorium utrobique *junio-riorem* simul & *beatum* dici. Denique in chronico Fontanellensi *Gregorius Junior* ad Dominum migrasse dicitur anno primo Landonis abbatis; ei-

I.
Gregorii secundi obitus & beneficia in monachos.

AN. CHR. 731. demque successisse Gregorius alter, miræ sanctitatis vir, qui claves ex confessione sancti Petri Carolo principi direxit, ut Romanam rempublicam ab oppressione Langobardorum liberaret. Hæc obiter retulimus, ut caveatur quorundam recentiorum error, qui synodum Romanam, sub Gregorio secundo habitam, Gregorio tertio tribuunt; quod *Gregorii junioris* nomine insignita legatur. Ad hujus discrimen Willibaldus in actis Bonifacii Gregorium tertium *junioem-secundum* vocat.

I. I. Gregorius tertius succedit, in monachos itidem bene affectus. Paulo minus erga monachos affectus fuit Gregorius tertius ejus successor: qui non tantum festa vigiliarum a monachis trium monasteriorum, Vaticanæ sancti Petri basilicæ adjacentium, atque natalitiorum missas in eadem basilica celebrari præcepit: verum etiam monasterium circa titulum sanctorum martyrum Stephani, Laurentii atque Chrylogoni extruxit, ibidem abbatem instituens, & monachorum congregationem, ad persolvendas in eodem titulo divinas laudes, à jure & potestate presbyteri titularis exemptam: ad cujus sustentationem prædia, dona, & familiam largitus est. Ad hæc renovavit monasterium sanctorum Johannis Evangelistæ, Johannis Baptistæ & Pancratii, juxta Lateranensem Salvatoris basilicam antiquitus institutum, sed monachis tum ex incuria destitutum: ubi, assignatis, redemptivæ prædiis ac possessionibus, cœtum monachorum cum abbate restituit ad celebranda pari modo quotidie divinæ laudis officia in ipsa basilica Salvatoris juxta ritum ecclesiæ beati Petri. Hoc monasterium illud ipsum esse creditur, quod monachis Casinatibus post everfionem monasterii sui a Pelagio pontifice assignatum fuerat, sed tunc, monachis Casinum reversis, in solitudinem redactum. Ad eundem pontificem transmissæ sunt, ejus pontificatus initio, litteræ sancti Bonifacii, forte ejus decessori scriptæ, in quibus variæ quæstiones explicandæ proponuntur. Exciderunt litteræ illæ: sed ex responso Gregorii tertii quid in eis contineretur intelligimus. Hæc responsio inscripta est *reverentissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo, ad illuminationem gentis Germania, vel circumquaque in umbra mortis morantibus gentibus in errore constitutis, ab hac apostolica sede directio*. Principio ei gratulatur pontifex, quod plurimos a gentilitatis errore ad veræ fidei agnitionem converterit; eique ob id pallium mittit, quo indutus inter archiepiscopos censeatur. Ob eam causam nonnulli Mettenses episcopi, nempe ob acceptum a pontifice pallium, archiepiscopi dicti sunt. Deinde, quia scripserat Bonifacius, tantæ Germanorum ad fidem accedentium multitudini se unum parem non esse; eidem facultatem dat Gregorius instituendi alios in Germania episcopos, modo ut non vilescat dignitas episcopatus, qualem admonitionem Amphiloquio episcopo pro Isauria magnus Basilius^a dabat. Ad hæc, presbyterum quemdam, qui se a pontifice absolutum dicebat, nihilo minus vitandum esse ait ac corrigendum, si pravi ejus mores sint, aut erronea doctrina. Alia epistolæ capita prætermitto, quæ baptismum spectant, matrimonium, penitentiam, & ordinationem episcoporum, ad quam duos vel tres episcopos convenire præcipit. In fine, cœpto negotio eum insistere jubet, mittitque privilegium, quod petierat: sed quale illud fuerit privilegium, ignoramus, nisi si hoc est privilegium legati ac præconis evangelici, quod sibi a pontifice forsitan confirmari petierat.

III. Hermannus, ex-comite monachus Augiensis, Contractus vulgo dictus, hoc anno tria cœnobia, id est Altaham, Morbacum, & Favarias, ex Augiensibus fratribus instructa fuisse auctor est, duodenis ad singula fratribus deputatis, totidemque Augiæ remanentibus. Non crediderim tamen tria hæc monasteria simul hoc eodem anno monachis instructa fuisse. Quamquam si tantum anno hujus sæculi vicesimo-septimo Pirminius Morbaccensis manum admovere cœpit, vix ante hunc annum absolvere potuit opportuna monachis ædificia. De Favariensi seu Fabariensi nihil retractandum occurrit: verum Altahensis originem Lambertus Scaffnaburgensis monachus differt ad annum quadragesimum primum: cui accedit Hundius in metropoli Salisburgensi; ideoque eam ad eum annum differimus.

IV. Non ultra hunc annum tricesimum-primum venerabilis Beda historiam ecclesiasticam gentis Anglorum produxit, ut colligitur tum ex ipso auctore, tum ex melioris notæ codicibus scriptis, in primis nostro Germanensi, in quo ejus epitome in hoc anno desinit. Hanc Beda historiam, quinque libris scriptam, nuncupavit Ceolwlf gloriosissimo regi Northanibrorum, cujus imperio suberant Wirense & Girwenle monasteria, Bedæ commoratione illustrata. Ceolwlfus vero illi genti imperavit ab anno septingentesimo vicesimo-octavo, quo Ofrico regi successit in annos novem:

ANN. CHR. 731. quibus exactis regiam vestem cuculla mutavit, monachus factus in monasterio Lindisfarnensi. Hunc si non inchoanda, saltem absolvenda historiarum incertorem habuit venerabilis Beda, factaque approbatorem, uti ipse testatur in præfatione eidem regi inscripta: in qua præcipuum ipsius opusculi (sic ille ex modestia vocat) adiutorem, immo auctorem laudat Albinum abbatem Cantuariensem, virum per omnia doctissimum, qui monumenta omnia, ad Cantuariorum spectantia provinciam, aliasque contiguas regiones ipsi suppeditaverat. Quo tempore Beda historiam suam absolverit, intelligere possumus tum ex capite duodecimo libri quinti, tum maxime ex capite vicesimo-quarto & ultimo, nam in capite duodecimo Wilbrordus, cognomento Clemens, adhuc superesse dicitur, longa jam venerabilis ætate, utpote tricesimum & sextum in episcopatu habens annum, quem ibidem idem auctor episcopum die festo sanctæ Cæcilie a Sergio papa Romæ ordinatum asserit fuisse anno sexcentesimo nonagesimo-sexto: quibus si addas annos triginta sex decurrentes, annum septingentesimum tricesimum-primum facile colliges, aut insequentem. Sed res dilucidior apparet ex capite ultimo, ubi totius Britanniarum brevem conspectum exhibens auctor, omnesque cujusque parochiæ recensens episcopos, Wilfridum, scilicet juniorem, in Eboracensi ecclesia præfulatum tenere dicit, quem constat anno sequenti tricesimo-secundo episcopatu cessisse solitariæ vitæ studio, ejusque in locum Egbertum suffectum fuisse. Certe ipsius Bedæ epitome, historia subjuncta, in antiquioribus & melioris notæ codicibus, ut in nostro Germanensi, desinit, ut jam dixi, in anno tricesimo-primo. Quod cum auctores nonnulli Beda posteriores animadvertissent, Bedam non ultra hunc annum vitam produxisse, atque adeo anno septingentesimo tricesimo-primo decessisse tradiderunt: quo in numero, vel potius errore versantur plerique rerum Anglicarum scriptores, in primis Alcuini vitæ scriptor perantiquus, qui Bedam nonagenarium asserit obiisse anno septingentesimo tricesimo-primo. Utrumque falsum, idque facile ex ipso Beda emendari poterat, scribente se eo anno, scilicet tricesimo-primo, quo historiam absolvebat, annorum dumtaxat quinquaginta-novem fuisse. Quid pluribus moror? Idem in fine ultimi capituli historiarum suarum diserte aditruit annum, quo eam absolvit, in hæc verba: *Hic est in presentiarum universæ status Britanniarum anno adventus Anglorum in Britanniam circiter ducesimo octogesimo-quinto, dominice autem incarnationis anno septingentesimo tricesimo-primo*. Nihil clarius: ac proinde quæ in ejus epitome historia ab eodem subjuncta leguntur, additamenta sunt aliorum, saltem ab anno tricesimo-quinto, quo anno Bedam e vivis excessisse infra demonstrabimus.

Britanniarum status describitur in historia capite ultimo, ubi numerus sedium episcoporum, & singulorum, qui singulas occupabant ecclesias, episcoporum nomina referuntur. Tunc in Britannia sexdecim erant episcopales ecclesiæ: archiepiscopatus duo tantum erant, Cantuariensis & Eboracensis. Eboracensi tres tantum ecclesiæ subjacebant: ceteræ Cantuariensi. In Cantuariorum provincia episcopales ecclesiæ duæ, Cantuariensis primas, & Roffensis. In Northanibrorum regione Eboracensis metropolitana, Lindisfarnensis, Hagustaldensis, & Candida-casæ. Apud orientales Saxones Londinensis; apud orientales Anglos Domucensis & Helmonensis; apud occidentales Saxones Schireburnensis & Wentana seu Wintoniensis; apud Mercios Liccidfeldensis. Trans Sabrinam fluvium Herefordensis; in provincia Wiciorum Wigorniensis: in Lindisfarorum, Lincolnensis: denique apud australes Saxones Selesiensis, quæ tunc vacabat, ac ministerium episcopale a vicino episcopo occidentalium Saxonum Wentano quarebat. Processu temporis octo ex illis ecclesiis monachorum nostrorum fuerunt; Beda hæc scribente Cantuariensis, & Lindisfarnensis, Hagustaldensis & Selesiensis monachis parebant, & fortasse quædam aliæ, ut Eboracensis, utpote cujus abbas Wilfridus junior fuisse traditur. Cantuariensem regebat Tarwinus, ex-presbytero monasterii Briudunensis provinciæ Merciorum, qui anno superiore Berthwaldo successerat; Lindisfarnensem Ethilwaldus; Hagustaldensem Acca, Bedæ diocesanus episcopus & singularis amicus; & quæ his duabus præponenda erat, Eboracensem Wilfridus junior, qui anno sequenti Egberto locum cessit. Tarwinus anno superiore a venerabilibus patribus Daniele Wentano, Ingualdo Londoniensi, Alduino Liccidfeldensi, & Aldulfo Roffensi præfulibus, decima die mensis Junii Cantuarie consecratus fuerat, vir religione & prudentia insignis, sacrisque litteris apprime eruditus. Ceterum Picorum nationem, quæ

ANN. CHR.
731.

magis ad septemtrionem vergebat, Hienses monachi administrabant, aut potius episcopi ex eis assumti: cum inter eos semper quidam episcopali caractere insigniti essent, qualis fuit Egbertus, de quo superius egimus. Ad religionem quod attinet, Picti & Scotti omnes cum Anglis & Saxonibus in Romanis ritibus tum concordabant: soli Brittones, qui Walliam incolebant, innato sibi odio a ceteris diffidebant, nec catholicum pascha cum aliis celebrabant. Et ita quidem hoc tempore Britannicæ res se habebant.

ANN. CHR.
732.
VI.Sarracenorum
in Gallias im-
pressiones.

Sarraceni, quos Wandalos & Agarenos passim illorum temporum scriptores vocant, ex Hispania in Gallias effusi, in primis utramque Aquitaniam, Provinciam & Burgundiam sæpe repetitis cladibus attriverunt, maxime hoc anno & sequenti, quorum alter præcedentis cladis insigni demum victoria temperavit. Prima eorum in Galliam impressio, post Zamanem ducem, qui Illiberim, Ruscinonem, Narbonemque ceperat, Ambiza duce facta est, teste Anastasio Bibliothecario, post annos decem, quam Hispanias penitus subegissent, hoc est anno huius sæculi vicesimo-quarto aut subsequenti, siquidem anno duodecimo ex Africa in Hispaniam transferant, post biennium rerum in Hispania potiti. Anno abhinc undecimo per Septimaniam sibi subjectam moventes ad Rhodanum, ut Franciam totam occuparent, Eudo Aquitania dux cum numerofo exercitu affectus, incredibilem de eis victoriam reportasse memoratur, Sarracenis ad trecenta septuaginta-quinque millia (sic numerat Anastasius) interfectis, cum mille tantum & quingenti Francorum, id est Aquitanorum, & Francorum Eudoni parentium, in hoc proelio occubissent. Post annos tres, accepti dedecoris infamiam abstergere cupientes Sarraceni, iterum in Gallias irrumpunt, easque igne & ferro depopulantur, ut Beda² venerabilis perhibet, qui cometas duos in ejus rei portentum anno septingentesimo vicesimo-octavo a mense Januario ad duos menses apparuisse scribit, eodemque tempore Gallias *miseræ cede* vastatas a Sarracenis, qui & ipsi non multo post *in eadem provincia* dignas suæ perfidiæ poenas luisse dicuntur. quod de victoria Pictavensi dictum existimarem, nisi Beda historiam suam anno præcedenti absolvisset. Post hæc, anno ejus sæculi tricesimo-primo, cum Abdiraman Hispaniarum præfectus Arelate obfedit, ibique Francos devicisset auxilio profectos; laxis secundæ victoriæ habenis, Francorum regiones populabundus ingreditur, Provinciam scilicet ac Burgundiam, atinentesque regiones, & Senonas usque victorem exercitum perducit, eandemque civitatem obfedit. Verum divina virtute per Ebbonem loci antistitem repulsus, pedem referre coactus est, non sine multa strage obviarum provinciarum. Sane hunc vastatæ Burgundiæ annum assignat Johannes monachus in chronico cœnobii Besuensis; quod tertia vice hoc anno devastatum fuisse traditur a Sarracenis, quando Augustodunum civitatem destruxerunt. De hac etiam Burgundiæ vastatione, præter Adonem, testimonium perhibet sanctus Bonifacius episcopus in epistola decima-nona ad Ethelbaldum Merciorum regem, qui ejusmodi cladem Hispaniæ, Provinciæ & Burgundionum populis ait contigisse propter adulteria & stupra sacrarum virginum, atque sodomitica flagitia: quibus iratus Deus omnipotens, talium criminum ultimates poenas per ignorantiam legis Dei, & per Sarracenos venire, & favere permisit. Quarta Sarracenorum irruptio in Aquitaniam facta est anno tricesimo-secundo, quo anno Abdiraman Eudoni, ob ejus cum Munuza Cerretanorum Pyrenæi accolarum præfecto, qui ab ipso defecerat, affinitatem, summopere infensus, Aquitaniam infesto ingenti exercitu ingreditur, obvia quæque igne ac ferro vastat, Eudonem sibi cum subitariis copiis occurrentem acie fundit. Eudo cum cladis suæ reliquiis & quotquot in itinere tumultuarie contrahere potuit copiis, Ligerim versus fugit, Carolum Francorum principem auxilio advocat: quem Abdiraman insecutus, per agrum Santonum in fines Pictonum irrumpit, cunctis quaqua ierant direptis, vastatis, incensis. Cum ad urbem Pictavos accessissent, sævitum in loca sacra, in sancti Hilarii basilicam ignis injectus, monasterium sanctæ Crucis concrematum. Turonos procedenti, ac basilicam sancti Martini, opulentis regum ac privatorum donis refertam, jam spe quasi certa devoranti, cum Eudone occurrit Carolus, qui Sarracenos occidit, & ducem ipsorum Abdiramanem interfecit. Pugnatum est hoc anno mense Octobri apud Pictavos, ut veteres Francorum annales docent. Sunt qui existimant, cladem illam Burgundicam eodem anno contigisse, Abdira-

mane

ANN. CHR.
732.

mane cum duobus exercitibus in Gallias ingresso, quorum alter in Aquitaniam, alter in Provinciam & Burgundiam proruperint. Sed de anno parum interest, cum de re ipsa constet.

In illa Provinciæ & Burgundiæ clade pleraque Ordinis nostri monasteria incensa ac pessumdata, monachi passim cæsi, sacra loca in solitudinem redacta. Et primo quidem in Lirinensi monasterio ingens facta est monachorum cædes, ubi quingenti monachi erant sub Porcario abbate, qui & ipse martyrio affectus creditur apud Montem-Virdunum in pago Forensi. Dein multæ urbes a Sarracenis captæ, scilicet Avenio, Vivarium, Valentia, Vienna, Lugdunum; & loca sacra ubique violata. Duserense monasterium diocesis Tricastinensis eversum. Vivarii cœnobium puellarum erat, quod Fredegundis Deo sacrata in loco, Melotis dicto, ædificaverat in honorem sancti Stephani & sancti Saturnini, ut docet vetus polyptychum ecclesiæ Vivariensis, a Johanne Columbi vulgatum. Viennæ pleraque monasteria (quod sanctus Clarus abbas futurum prædixerat) conflagrarunt, in primis Grinianensia suburbana, in quorum maximo sancti Ferreoli martyris ossa custodiebantur, quæ, incenso monasterio, Wilicarius antistes in urbem transferri curavit. Apud Lugdunum Insulæ-barbaræ monasterium itidem eversum. Nec hujus cladis expers pagus Vesontionensis, ubi monasterio Luxovio tum præerat abbas Mellinus numerofo cœtui monachorum, qui una cum abbate cæsi sunt, sicque ibi cessavit laus perpetua, nec abbas illic quisquam fuit per quindecim annos. In pago Atoariorum prope Divionem exstabat monasterium Besuense, quod etiam funditus eversum est. Non dubium quin eandem sortem pertulerint suburbana monasteria sancti Martini & sancti Symphoriani apud Augustodunum, quæ urbs a Sarracenis itidem destructa fuit, ut ex Johanne monacho Besuensi discimus. In Segestrensi monasterio sancti Sequani, Altigianus & Hilarinus monachi ab iisdem gladio animadversi perhibentur x. kalendas Septembris, quod tempus recte convenit cum martyrio sancti Porcarii abbatis Lirinensis, qui pridie idus Augusti colitur. Porcarium in ejus monasterii regimine præcesserat Silvanus, Silvanum sanctus Amandus, abbas, ut tradunt, monachorum ter millium ac septingentorum, cujus obitus festivo recolitur xiv. kalendas Decembris.

Porcarius Silvani successor de adventu Sarracenorum divinitus admonitus, discipulos ad perferenda strenue tormenta hortatur; imbelles pueros sexdecim, adolescentes triginta-sex sibi consulere suadet; Columbium & Eleutherium trepidantes in quoddam vicinum antrum recludi præcepit. Interim barbari, adita insula, in monasterium subeunt, reliquos præcipiti cæde mactant, unaque cum eis Columbium, qui martyrii desiderio tandem incensus, ex suo latibulo processerat. Ad hæc illi ecclesias, omniaque sacra ædificia funditus evertunt, ac solo æquant. His peractis, in navi secum abducunt juniores quatuor monachos, a se de industria servatos, qui in loco, cui nomen Agathon, facta sibi in terram exscendendi potestate, in nemoris condensis latebras confugiunt, totaque nocte per secretos nemorum recessus se proripientes, demum Arlucum perveniunt. Inde navigio Lirinum revertuntur, & adjutore Eleuthério corpora sanctorum martyrum sepeliunt, qui, ut mox dicebam, pridie nonas Augusti passi fuerant. Porcarius, nescio quo casu tum neci subductus, in opidum pagi Segusiani seu Forensis, Montem-Virdunum appellatum, se recepisse dicitur, ibique a Sarracenis quaquaversum grassantibus denuo comprehensus, lancea confossus interiisse. Id non facile de Porcario omnium duce crediderim, sicut proditur tamen res, ne Montis-Virdunensium traditioni fidem abrogarem, exponenda fuit, judicio æquis lectoribus relicto. Cointius ne Porcarium abbatem Lirinensem, uti ignavum ac timidum, traducere videretur, duos admittit Porcarios abbates, unum Lirini, alterum Montis-Virduni. At forte satius foret dicere, Porcarii abbatis Lirinensis reliquias Montem-Virdunum translatas fuisse, qua translatione lapsu temporis obscurata, illic martyrium pertulisse creditus sit. Verum hac de re sentiat quisque quod volet: nobis ad alia properantibus his minutiis immorari non licet.

Eadem haud dubie procella Theotfredum Calmeliacensem abbatem corripuit, quamquam alia occasione id factum legitur in ejus actis parum accuratis, quæ hac in re cum vetustis Francorum annalibus non consentiunt. In his quippe legitur, Eudonem, a Carolo majore-domus bello non semel lacesitum, Sarracenos ex His-

Annal. Bened. Tom. II.

M

VII.
Quanta inde
monasteriis
clades.Luxovien-
sum marty-
rium.Porcarii item
abbatis & Li-
rinensium.VIII.
Theotfredi
abbatis Cal-
meliacensis
martyrium.

pania in auxilium evocasse, pacto cum Abdiramane facta, qui duobus a Carolo præliis fufus, hac occasione captata, injuriam suam ultus fit, obviam quæque a Burdegala ad urbem Pictavos ferro ac flamma devastando; immo Septimaniam totam cum Gabalitanensi & Vallavenfi comitatu conterendo, quo tempore Theotfredus a Sarracenis captus fit, quasi Burdegala & Pictavi ad Carolum, & non ad Eudonem pertinuerint; & Septimania ipsa imperio Sarracenorum subiecta non fuerit. Longe probabilius est id quod legitur in libello de gestis sancti Pardulfi abbatis, Sarracenos hoc anno a Carolo ad Pictavorum urbem captos fuisse, ejusque cladis reliquias in Gothiam seu Septimaniam se recepisse, & obviam omnia igni ac ferro corrupisse, quo tempore in Calmeliacenfe forte monasterium se intulerint, & Theotfredum necaverint, monachis in vicinos montes confugere jussis; aut forte illi sint, qui soluta obsidione urbis Senonensis in Septimaniam se receperunt. Utrumlibet horum verum sit, Theotfredum lapidibus obrutum tradunt paullo post expirasse, & quidem xiv. kalendas Novembris, quod tempus non male congruit cum tempore pugne Pictavenfis, quæ mensè Octobri facta est. Librum de vita sancti Theotfredi abbatis scripsit anonymus auctor parum diligens & accuratus, cujus tempus ex hoc solo conjici potest, quod interdictum, quo feminis in basilicam monasterii aditus olim prohibitus erat, ad suum tempus viguisse testatur. Theotfredo abbati Savinianum successisse tradunt, cujus dies festus vi. idus Junii celebratur in monasterio nunc dicto sancti Theotfredi*, qui non solum in suo, sed etiam in vicino Casæ-Dei monasterio colitur xiv. kalendas Novembris. In calendario proprio Calmeliacenfi notatur xv. kalendas Decembris *translatio sancti Theotfredi abbatis*.

a Monestier
S. Chafre.

I X.
S. Marini ere-
mitæ.

Ad eandem cladem referendum videtur sancti Marini monachi & eremite martyrium, quantum ex corruptis ejus actis elicere nobis licet. Is temporibus Alexandri papæ Romæ educatus & institutus dicitur ab Ellidio episcopo, quo mortuo in Burgundiæ partes accesserit, ad locum, qui Jugarum montium vocabatur, prope urbem Maurianensem, ubi erat Candorense monasterium Dei genitrici Mariæ sacrum, in quo sub norma beatissimi Benedicti maxima monachorum multitudo degerebat: in his beatus Eusepius sub Erilio abbate. Illic commoratus aliquamdiu Marinus, postmodum caelesti monitu secessit in Montem-magnum prope urbem Maurianensem, super rivulum Suriæ: ubi a Wandalis, quorum dux Acquirinus, Engaldus rex fuerit, necatus est. In his quædam falsa, incerta quædam, cetera fere obscura; sed tamen quæ non visa sunt prætermittenda, ut ex his occasio saltem sumatur ad excutiendam veritatem. Falsum est Marinum Romæ existisse tempore Alexandri papæ, non primi, qui procedente æræ christianæ sæculo secundo vixit; neque secundum, qui undecimo, cum ante Nortmannorum tempestatem Savinenses nostri reliquias sancti Marini possederint. Ignotum Candorense monasterium prope Mauriennam Sabaudia urbem. Neque magis notus apud veteres Marinus, qui nihil commune habet cum Amarino abbate, sancti Præjecti martyris socio, de quo alias diximus. Festus sancti Marini dies viii. kalendas Decembris celebratur in monasterio sancti Savini apud Pictones, cujus origo Carolo Magno tribuitur.

X.
Eusebia ab-
batissa Massi-
lienfis.

Huc etiam revocant nobile factum sanctimonialium quadraginta cœnobii sancti Cyrici, prope Massiliam a beato Johanne Cassiano erecti, quæ, hortante Eusebia matre & abbatissa, ne suæ pudicitia vis a Sarracenis inferretur, nasum sibi præcidisse traduntur. Exstat in sancti Victoris monasterio Eusebiæ tumulus, cui imposita est ejusdem heroinæ effigies, dimidia facie & naso mutila, cum hoc epitaphio, præfixo Christi monogrammate, in hunc modum mendosissime scripto.

*Hic requiescet in passe Eusebia religiosa,
Magna ancilla Domini,
Qui in seculo ab heneunte etate sua vexit
Seculares, annus XIII. & ubi a Domino
Electa est, in monasterio sanctorum Cyrici
Serviret annus quinquaginta; recesset
Sub die pridie kall. Octobris, indictione sexta.*

Sanctimoniales aliæ quadraginta ejus sociæ jacent in medio sacello beatæ Mariæ de Confessione, ut vocant: cujus aditus mulieribus interdictus. In eodem sacello cer-

nitur sepulcrum & epitaphium Tillisiole ejusdem loci abbatissæ, quæ nominis sui decus vita, factisque servasse dicitur; ac viii. idus Aprilis decessisse, indictione octava. Habes illud epitaphium sub finem voluminis quarti actorum Benedictinorum, sed mendosum.

Eadem, ut jam dixi, tempestate Sarraceni, qui ex clade Pictavenfi reliqui erant, cum alii Septimaniam, alii alio palantes ac turmatim se reciperent, late omnia in itinere vastantes, ad Waractense Lemovicensis pagi monasterium pervenerunt. Horum adventu nequaquam territus Pardulfus abbas, cibum eis ac potum præparari jussit. Fratribus vero ex metu in deserta loca refugientibus, solus in monasterio impavidus perstitit vir Dei, cujus precationibus Sarraceni tenebris occæcati aufugerunt. Hic est Pardulfus apud Lemovices in vico Marchia-superioris Seredinno obsecuris parentibus natus, qui adhuc puer, cum ex ictu rami arboris oculorum lumen amisisset, infirmis salutem caelesti virtute refundebat. Unde ejus sanctitate adductus Lantarius comes, monasterium eidem regendum commisit, quod in proximo loco, cui Waractum* seu Guaractum vocabulum erat, ad expianda facinora sua exstruxerat. Illic rigidissime vixit Pardulfus, numquam ab ea die cellæ seu monasterii ostium egressus, numquam esu carniæ, nequidem volatiliæ, usus, numquam linteo indutus, nec usus balneo, ferrum acutum ad cutem gestare solitus, quo membra minutatim incidebantur. Non nisi semel in hebdomada comedebat, & quidem aridissimam escam. Quadragesimæ tempore a discipulo se virgis cædi præcipiebat. Noctibus singulis toto corpore humi prostrato, extensis brachiis orare consueverat: & post orationem tantisper somno indulgebat. Post nocturnas vigiliæ, quod sibi lectum fuerat, memoriæ commendabat: post matutinas vero laudes responsoria vel antiphonas de sanctis martyribus & confessoribus decantando meditabatur. A tertia hora ad sextam vacabat orationi, a sexta ad nonam silentium servabat. Post nonam, pauperes vel infirmos, qui ad ipsum confluebant, verbo Dei reiciebat. Nec deerat infirmis caelestis medicina, quam oleo adhibito vel aqua, precibusve adhibebat. Forte boletos seu lemigas, fungi genus, viro Dei ad escam a quodam rustico præparatas, surripuerat Ragnaricus quidam, consiliarius illustri viri Chunoaldi seu Hunoldi Aquitanorum principis, idemque *legatarius* præcelsi majoris-domus Francorum Caroli. verum, gutture ipsius & capite intumescente, furtum confestim restituit. Nec impune cessit Arnulfo ejusdem Chunoaldi ministro, qui annonam viri Dei abstulerat. Multæ id genus virtutes ab eodem patrata. In his claudus quidam erectus, teste Blandoleno presbytero ejus cellulæ cuitode, a quo id miraculi vitæ scriptor accepit. Ad eum aliquando accessit quidam homo territorii Bituricensis, Leodulfus nomine, magnoperè rogans, ut filium suum e fonte baptismi suscipere. Roganti acquievit vir sanctus, infantemque e fonte levatum, albisque indutum deosculatus, genitori ad nutriendum commendavit. Infantis agitarium, quod vulgus *berciolum* vocat, quod sponte sua caelitus moveri crederetur, pro reliquiis asservatum, ab igne intactum restituisse dicitur, cum Franci urbem Bituricas incendio consumserunt. Id factum videtur eo anno, quo Carolomannus atque Pippinus Chunoaldum* Aquitaniæ ducem, Eudonis filium, rebellantem persecuti, Bituricarum suburbana igne combusserunt.

X I.
Pardulfus ab-
bas Waracten-
se monasterium
servat.

* Gueret.

a Fredegar.
contin. cap. 110.

X I I.
Audelandus
abbas S. Mar-
tini, ejusque
successores.

Convenit huic loco id, quod in Turonico sancti Martini monasterio contigisse legitur in prædicto libro vitæ sancti Pardulfi de quodam paralytico, omnium membrorum impote, qui per quinquennium in porticu basilicæ Martinianæ jacuerat. Hic aliquando in somnis usque tertium admonitus, ut in pagum Lemovicensem ad sanctum Pardulfum se deportari curaret, sospitatem sine dubio recepturus; visum *uni ex monachis istius monasterii* indicavit, idque prædictus monachus *domno Audelando abbati* retulit. Abbas vero eidem paralytico asellum, quo illuc veheretur, cum duobus famulis commodari præcepit. Cum eo pervenisset infirmus, vir Dei super eum crucis signum imposuit; & post paucos ille dies sanus factus, eo, unde venerat, regressus est. Ex hoc loco scriptoris æqualis manifeste constat, tunc in basilica sancti Martini existisse monachos, quibus Audelandus abbas præerat. Is est Audelandus abbas, Guntramni, non decessor, sed successor, in vulgatis Audelandus seu Odelandus dictus, qui res quasdam proprietatis suæ in patria Alamannica, pago Brisgaugienfi, Martinianæ basilicæ donasse perhibetur in veteri charta, data anno tertio-decimo Theoderici regis; non alius sine dubio quam Audelandus, qui in

ANN. CHR.
732.a Labbe to
2. Bibl. nova
p. 736.

editis Guntramno præponitur. Ex illo porro instrumento non dubia elicitur conjectura, Audelandum origine Alamannum fuisse, natumque in pago Brisgaugienfi. Huic vero successit, non Wlfardus, ut in libris editis, sed Teutindus, & post Teutindum *Wiltterbus* ^a episcopus & abbas sancti Martini, gente *Baugoarius*, genere *Heilolwingus*, id est Bajoarius de genere Agilolfingico, ex quo duces Bajoariorum veteres oriundi: qui Wiltterbus senex & octogenario major diu ibidem mansit, propria manu scribens libros. De Teutindi præfectura ac tempore luculentum est testimonium chronographi Fontanellenfis, quod monasterium Teutindus etiam post mortem Landonis abbatis obtinuit. Sic itaque series abbatum Martinianorum ordinanda. Post Agiricum Guntramnus, Audelandus, Teutindus, Wiltterbus mox dicti, & post eos Wlfardus & Hiterius, de quibus inferius.

Defensor monachus Locogiacensis.
b Lib. 1. n. 21.

Circiter hoc tempus vixisse videtur Defensor monachus in Locogiacensi apud Pictones monasterio, de cujus origine in superiori volumine ^b actum est. Tunc eisdem loco præerat Ursinus, haud scio an ille Ursinus, qui vitam sancti Leodegarii episcopi Aduentis post anonymum sub finem sæculi septimi scripsit. In illo monasterio Defensor monachus collectaneum ex sententiis Patrum edidit, quem *librum Scintillarum* inscripsit, præfatus, id se suscepisse jussu ejusdem Ursini, quem *nurritorem* suum vocat. Hic liber constat capitulis octoginta in codice Casinensi, ex quo ejus præfationem in Appendice referemus. Prima capita sunt *de caritate*, *de patientia*, *de dilectione Dei & proximi*, *de humilitate*, omnia denique de rebus moralibus. Patres, ex quorum sententiis contextus est liber, sunt Clemens, Origenes, Cyprianus, Basilius, Augustinus, Eusebius, Josephus, Casarius, Gregorius, Isidorus, vitæ Patrum; sed nullus Isidoro posterior. Ex Eusebio hæc referuntur; in capite xxx. de cupiditate: *Pecunie cupiditas populorum * corda mortalium superat, etiam & fraternam societatem violat.* In capite xxxv. de gratia. *Sicut gratis gratia accipitur a Deo, ita gratis a Deo ministratur.* Item in capite lxx. de mansuetis & temerariis: *Bestiarum feritas Dei virtute mansuescit: humana vero rabies nec ferarum mitescit exemplis.* & in capite lxxxi. de simplicitate: *Ea, quæ apud homines desperata sunt, & in contemptu habentur, in magna gloria apud Deum sunt. Caritas Dei, quæ fragilia sunt per naturam, per gratiam facit esse firma.* Hæc ex Eusebio, forte illo, quem Emisennum vocant. Denique ex Josepho inter alia in capite xlii. de muneribus: *Non debemus recusare vitæ istius munus, quod dedit nobis Deus. Si hominis data rejicimus, contumeliosi sumus; quanto magis servare debemus, quod a Domino accepimus?* Item in capite lxx de mansuetis: *Josephus dixit: Inconsulta temeritas nescit consilium expectare judicis.* Hæc referre vitum est in specimen libri, alias obscuri: ad alia pergamus.

XIII.
Eucherii episcopi Aurelianensis exsilium.

Cum Carolus princeps ab expeditione Sarracenicâ victor reverteretur, prandia sibi Aurelianis parata contingere noluit, propterea quod Eucherio ejus urbis episcopo infensus esset: sed recta Luteciam-Parisiorum tendens, Eucherium se subsequi jussit, & in Vernum villam regiam accessit. Eodem mox Eucherius jussus venit, non dubius de insidiis sibi præstructis. Hunc vero princeps cum propinquis suis primum Coloniam-Agrippinam relegavit: deinde celebritate loci, & incolarum in exsulem benignitate offensus, ne quid novaret, tutius in Hasbanienfi pago Rodberto duci custodiendum commisit. Non minus tamen gratiæ apud Rodbertum invenit Eucherius, cui ab eo concessa facultas est consistendi quo vellet in Hasbanii pago; simulque pro arbitrio utendi rebus omnibus, quæ ducis erant. Petiit autem vir sanctus, ut sibi cum suis subsistere liceret in monasterio sancti Trudonis, ubi & vitam cum exsilio consummavit. Actus est in exsilium anno suæ ordinationis sexto-decimo: sed quæ fuerit exsilio causa, veteres diserte non produnt. Id optimatum invidiæ tribuit ejus vitæ scriptor: at Theodericus abbas Trudonianus unam hanc affert probabilem causam, quod ecclesiarum religionem resque tueretur, prohibens scilicet, ne Carolus res ecclesiasticas in urgentes belli causas pro libito expenderet. quæ res vulgandæ apud posteros Caroli damnationi locum & occasionem dedit.

XIV.
Etonis etiam abbas Augienfis.

Carolo contra Sarracenos occupato, Theodebaldus seu Theobaldus, qui Lantfrido patri in superioris Alamanniæ ducatum successerat, ut Pirminium ante biennium, ita hoc anno Etonem Augiæ abbatem in odium ipsius Caroli monasterio expulit, quem Etonem paulo post Carolus, victor ex Aquitania reversus, in pristinum locum restituit. Ideo vero Theobaldus Augiensibus abbatibus adeo infestus fuisse vi-

ANN. CHR.
732.

detur, quod Pirminius Caroli favore ac patrocinio monasterium illud extruxisset, repugnante ipso duce, aut certe ipsius assensu non prius petito, aut expectato. Accedebat, quod Pirminius, nescio an etiam Etto, Francus erat, Carolo utique favens adversus Theobaldum, qui animum semper rebellandi gerebat.

Interim Bonifacius in Germania verbo Dei prædicando, ecclesiis, monasteriisque extruendis strenuam navabat operam. In primis Fritissariæ ad fluvium Odranam * in Hassia ecclesiam cum adjuncto monasterio in honorem sancti Petri apostolorum principis erexit: alteram cum suo quoque monasterio Hamanaburgi, quod hodie Omenburgum, Marpurgo vicinum, ad fluvium Amanum. Fritissariæ præfectus Wigbertus abbas, quem Bonifacius recens ex Britannia cum aliis evocaverat. Idem etiam præpositus fuit Ordorfenfi, de cujus conditione superius egimus. Apud anonymum vitæ Bonifacianæ scriptorem dicitur Bonifacius Wigbertum quoque in monasterio, *quod nuncupatur Hermolafelde, fratrum constituisse procuratorem*, id est abbatem in monasterio, ut puto, Herveldensi seu Hersfeldensi, de cujus origine postea dicemus. In summa, ubique ecclesias & monasteria ædificabat Bonifacius sancti Martini episcopi Turonensis exemplo, qui, teste Sulpicio, ubi sana destruxerat, ibi aut ecclesias, aut monasteria construebat. Ceterum Lupus abbas Wigbertum *secundi ordinis sacerdotem* vocat, non quod esset chorepiscopus, ut putavit Browerus, sed quod presbyter & abbas esset, quo nomine presbyteros non raro antiquitus insignitos illustrissimus Petrus ^a de Marca, & ex eo Baluzius in hunc locum docet, quippe sacerdotis nomen, episcopis & presbyteris commune, primo quidem episcopis, secundo presbyteris convenit. sic sancto Sequano, ad presbyteri gratiam promotus, alii clerici ætate superiores contra multitare cœperunt, videntes ac invidentes sibi præponi Sequanum *secundi ordinis sacerdotii honore*, uti antiquus auctor in ejus vita scribit.

Hoc fere anno e vivis excessit sanctus Rigobertus Remorum antistes, qui Orbacense monasterium post Rigomarum primum abbatem recepisse, & rexisse dicitur. Id contigit ante ejus expulsionem e sede Remensi per Milonem, quem Carolus princeps ejus loco in illam sedem intrusit. In Walconiam, vel potius Aquitaniam primo relegatus, dein ipso Milone procurante revocatus est in ecclesiam suam: cujus res quasdam cum ipsi nollet cedere, id tantum ab eo obtinuit, ut sibi ad altare sanctæ Mariæ sacra celebrare liceret, & de reliquo degere in Gerniaca-curte *, ubi supremos absolvit dies, devotionis causa basilicam sancti Remigii, ejusque tumulum frequentare solitus, idem tamen etiam sancti Theoderici monasterium Remis proximum. Ituc Hincmarus pontifex ex Gerniaca-curte, ubi is sepultus fuerat, postea corpus ejus transtulit, nimirum anno incarnationis octingentesimo sexagesimo-quarto, indeque ad Remensem sancti Dionysii basilicam, ubi asservatum est non longo tempore, dum Fulco Hincmari successor illud in majorem sanctæ Mariæ basilicam inferri curavit. Quo titulo Rigobertus Orbacense monasterium rexit, archiepiscopi an abbatis, non ita exploratum. Sane ab eo tempore in potestate Remensis archiepiscopi, propterea quod a Reolo ejus sedis antistite conditum fuisset, persistit hoc monasterium, quod postmodum ad proprii episcopi Sueffionensis ditionem partim revocatum est, ut in superiori tomo ^b diximus. Hadrianus papa de Rigoberto relationem ^c se accepisse dicit a Tilpino Remorum pontifice, ut, faciente discordia inter Francos, e sede contra canones dejectus & expulsus fuit, sine ullo crimine, & sine ullo episcoporum judicio, & sine ullo apostolicæ sedis consensu vel interrogatione: sed solummodo, quod antea non concessit in partes illius, qui postea partem illam de regno in sua potestate accepit, in qua parte Remensis civitas est; & donatus, atque magis usurpatus contra Deum & ejus auctoritatem fuit ille episcopatus, simul cum alio episcopatu & aliis ecclesiis, a secularibus potestatibus, Miloni cuidam, sola tonsura clerico, nihil sapienti de ordine ecclesiastico; & alii episcopatus de ipsa diceffi Remensi diverso modo essent divisi, & aliqui ex magna parte sine episcopis consistentes; & ad alios metropolitanos episcopi & clerici ordinationes aliquando accepturi concurrebant, & refugia indebita habebant, & a suis episcopis judicari & distringi non sustinebant; & clerici & sacerdotes, & monachi & sanctimoniales sine lege ecclesiastica, pro voluntate & licentia vivebant. Hic erat infelix Belgicæ secundæ status. Inter alia Rigoberti opera unum est oratorium sancti Michaelis, supra portam Basilicarem extructum, ex quo in contiguam ^c monaste-

XV.
Bonifacius monasteria duo constituit.
* P'eder.

Wigbertus abbas Fritissariæ.

a Concord.
lib. 2. c. 14.
§. 5.XVI.
S. Rigoberti episcopi Remensis obitus.

* Gerniaca-curte.

b Lib. 17.
n. 24. v. p. 698.
c Frodoard. lib.
2. c. 13.

d Ibid. c. 12.

ANN. CHR.
732.XVII.
Wilfrido Eboracensi episcopo suffragano Egbertus.

rii sancti Petri ecclesiam orationis gratia descendebat ; a Begone Parisiorum comite postea eversum.

In majori Britannia hoc anno Wilfridus junior Eboracensis antistes, Johannis decessoris sui exemplo, dignitatem abdicavit, vitæ contemplativæ deinceps se totum daturus. Annum notat vulgata Bedæ epitome, in qua legitur, hoc ipso anno Egbertum pro Wilfrido Eboraci episcopum factum, & Cymbertum episcopum Lindisfarorum obiisse. De Wilfridi secessu ita canit anonymus ejus temporis poeta, qui veterum unus res ab eo gestas posteris commendavit.

*At sua facta bonus postquam compleverat ille
Pastor in ecclesiis, specialia septa petiit,
Quo servire Deo tota jam mente vacaret:
Contemplativa seseque per omnia vite
Dans, mundi varias curasque relinquit inanes.
Et quamvis ipso resideret corpore terris,
Attamen ex omni jam mente manebat olympo,
Pervigil exspectans celestis premia vite.
Tempore que certo, vita presente peracta,
Sumserat, angelicis celo transvectus in ulnis.*

Quanam sint specialia illa septa seu claustra, quæ repetivit Wilfridus, incertum, vixit ad quatuor annos in illo secessu, si Thomæ Stubbio ^a credimus, eodemque anno dicitur obiisse, quo Wilfridus Wigorniensis episcopus, id est anno sepringentesimo tricesimo-sexto. Ejus obitus tertio kalendas Maii notatur in metrico Bedæ ^b martyrologio.

^a Stubbis col. 1694.
^b Spicil. 10. 10. p. 127.

*Wilfridus ternis superam penetravit in aulam,
Tempore posterior, non morum flore secundus.*

Qui ei successit Egbertus, Eadberti Northanimbriorum regis frater, in infantia a patre Eata in monasterium traditus fuerat, ait Simeon Dunelmensis ^c monachus, non aliud forte quam Eboracense. Romam aliquando profectus, ibidem diaconatus ordinem suscepit. De eo præclara canit idem poeta, cujus hæc omnino summa est. Ubi pastoralis curæ onus deposuit Wilfridus, Egberto cathedram concessit, eumque sibi pontificem succedere curavit. Egbertus vero regali stirpe procreatus fuit, sed coram Domino meritis præclarior, qui quas possedit opes, miseris arque egenis disperfit, ut calo dives fieret. Mitis erga bonos, severus in pravos. Noctes ac dies in certas ad precandum vices partiri solitus, noctes quidem fere totas in precibus transigebat, diebus vero singulis sacra missarum sollempnia celebrabat. Ad hæc, ecclesias Dei variis ornamentis & sacra suppellectile, tam aurea, quam argentea, decoravit, probatosque ministros sacris altaribus adhibuit, qui divinas laudes stans vicibus persolverent. Ut ille ecclesiam, sic Eadbertus rex ejus frater regnum strenue ac sapienter administrabat, concordibus ambo animis, alter alterum se se mutuo juvantes; ille pallio ab apostolica sede accepto, hic patrio diademate insignis. Ecclesiam denique suam Egbertus triginta-quatuor annos rexit, paterna vero regni sceptrâ viginti & unum tenuit Eadbertus: ambo meritis felices, in pace mortui ac sepulti. Hactenus ex anonymo poeta. Ineunte Egberti pontificatu rerum summa erat penes Ceolwlfum regem ejus propinquum: cui regnum post annos quinque abdicatione Eadbertus successit. Egberti eruditionem non satis attendisse videtur ille anonymus, quam Willelmus Malmesburiensis tanti fecit, ut eum omnium liberalium artium, ut ita dicam, armarium fuisse dicat, & nobilissimam bibliothecam Eboraci constituisse, cujus rei idoneum testem advocat Alcuinum, qui in epistola ad Carolum augustum petit sibi dari exquisitiores eruditionis libellos, quales in patria quondam habuerat, per bonam & devotissimam magistri sui Egberti archiepiscopi industriam collectos. Ex quo intelligitur, Alcuinum, cui Albinus-Flaccus adventitium nomen erat, Egberti discipulum fuisse, nequaquam vero Bedæ, ut plerisque recentioribus visum est, quem ætate longe superiorem nequidem puer videre forsan potuit.

XVIII.
Albinus abbas Cantuariensis obit.

Longe antiquior fuit Albinus abbas Cantuariensis monasterii suburbani octavus,

quem hoc anno decessisse Willelmus Thornus auctor est. Sepultus fuit in ecclesia beate Dei genitricis Mariæ juxta beatum Hadrianum decessorem suum, postmodum in majorem beati Petri basilicam cum sancto Augustino, aliisque antecessoribus suis translatus. Vir sane de ecclesia vel hoc uno bene meritus, quod venerabili Bedæ non modo adjutor, sed auctor fuit, ut vidimus, scribendæ ecclesiasticæ Anglorum historia. Huic successit Nodbaldus nonus abbas, qui a Tatwino archiepiscopo benedictus fuit, ejusque monasterii regimen annos sexdecim tenuit.

ANN. CHR.
732.Nodbaldus
succedit.

Anno ejus sæculi tricesimo-tercio, nulla alia re insigni, consignandæ videntur epistolæ duæ ad sanctum Bonifacium episcopum; una Torthelmi episcopi, inter Bonifacianas quadragesima-tertia, altera Sigebaldi regis, quadragesima-nona. Responsoria est Torthelmi epistola ad Bonifacii litteras, quæ exciderunt. Torthelmus, apud transmarinos Saxones incertæ sedis episcopus, ait se desiderabiles accepisse litteras excellentiæ suæ, ex iisque accepisse, quanta devotione, quantoque fervore corda paganorum Saxonum ad catholicam atque apostolicam fidem converteri procuraret. Festinare ergo pergat sua celsitudo, ut novum Christo populum conquirit ac consecret, protectorem humani generis redemptorem Dominum nostrum Jesum-Christum habitura. Ceterum se daturum operam, ut in sacris missarum celebratibus & in quotidianis precibus ejus memoria celebretur, quod vicissim sibi ab eo præstari postulat. Alia epistola, quæ dicitur Sigebaldi regis, hoc modo inscripta est: *Reverendissimo presuli, & pia paternitatis prerogativa divulgando archiepiscopo Bonifacio, Sigebaldus, licet indignus & ultimus famulorum Dei famulus, optabilem in Domino salutem.* quæ inscriptio, magis episcopum sapit, quam regem; quamquam non desunt similes quorundam regum inscriptiones. Sigebaldus occidentalium Saxonum regulus (nam tunc rex erat Ethelhardus, cui Cuthredus successit) forsan fuerit, cujus rei argumentum est, quod se optare dicat, ut Bonifacius suus esset episcopus cum suo episcopo Daniele, qui Wentanæ ecclesiæ præerat. Addit, Bonifacii nomen se adscriptum habere, cum ipse missarum sollempnia celebraret, simul cum nominibus episcoporum suorum; & si quidem ei supervixerit, in diptychis mortuorum adscripturum cum nomine patris sui Erenwaldi, qui non alius videtur a sancto Erkenvoldo episcopo Londoniensi. Nec quemquam moveat, quod laicus missarum sollempnia celebrare dicatur: cujus modi alia loca non desunt apud veteres.

ANN. CHR.
733.
XIX.
Bonifacio episcopo tercia epistola.

Anno proximo Landoni Fontanellensi abbati, legitimo & optimo, mortuo XVII. kalendas Februarias, successit Teutindus, cœnobii sancti Martini Turonensis post Guntramnum, non pater, sed tyrannus, qui Fontanellense monasterium ad summam redegit inopiam, prædiis & possessionibus aut ablatis, aut in beneficia concessis: adeo ut, cum ante ejus tempus trecenti semper eo in loco monachi existissent, reliqui census monasterii vix paucis alendis sufficerent: dum ille pascendis canibus & militaribus ornamentis fabricandis cetera profunderet, quæ olim reficiendis pauperibus & lumini ante aram Christi fovendo adhiberi solebant. Tales rector, ait chronographus, nequiores sunt pagani, qui, si locum cremaverint, terras tamen secum non auferunt. Sub ejusmodi abbate penitus defecisset disciplina regularis, nisi obstitisset Erinharius monasterii præpositus, regulæ studiosus cultor & amator, vir castæ ac sinceræ religionis: de quo Teutindus Turonicæ sancti Martini ecclesiæ fratribus seu monachis dicere consueverat: Nisi vestram correxeritis vitam ac mores, Erinharium meum præpositum ex Fontinella huc adducam, qui aratra vestra rectum sulcare doceat. Erinharius iste, ex Apuliaco villa oriundus, suo tempore oratorium beati Michaëlis archangeli ædificavit, post obitum sepultus ad ingressum basilicæ sancti Petri cum brevi hoc epitapho: *Hic requiescit Erinharius præpositus.*

ANN. CHR.
734.
XX.
Landoni abbati Fontanellæ succedit Teutindus.Erinharius
præpositus.

Divionensi sancti Benigni monasterio Goyla pia femina, consentiente viro suo Bonvaso, res suas, in pago Atoariorum seu Besuensi positas, largita est sabbato proximo ante medium mensis Aprilem, anno quarto-decimo Theoderici regis. Hujusce donationis litteris subscribit inter alios Godinus abbas, ita legit chronographus Benignianus, non Goïnus, ut in editis apud Perardum, qui has litteras ad Theodericum, Chlodovei junioris filium, reulit, quas chronographus Theoderico,

XXI.
S. Benigno facta donatio Godino abbate.

ANN. CHR.
734.a Perard.
p. 10. 11. &
32.

Childeberti Austrasiæ regis filio, assignat. Præferenda mihi videtur Caroli Cointii sententia, qui id factum censet anno quarto-decimo Theoderici Calensis: quo tempore usitata erant notæ illæ chronologicæ apud Benignianos, *die sabbato proximo ante medio mense Aprili*, ut quatuor instrumenta^a consequentia probant. Itaque Godinum in hoc tempus summovere visum est, non vero duos admittere Godinos abbates, quod alterius Godini nulla subsit memoria, nullum (quod quidem sciam) ejus admittendi fundamentum. Mirum fortasse nonnullis videbitur, Godinum abbatem litteris donationis monasterio suo factæ subscripsisse. Verum eo tempore id insolens non erat, ut abbates & monachi donationum sibi factarum testes adhiberentur, quod sexcentis constat exemplis. Godino successisse videtur Thanothardus abbas, cujus tempore Bago presbyter quædam prædia confert sancti Benigni monasterio Pippini regis principatu, ut suo loco videbimus.

X XII.
Alfonfus abbas
Castrensis.

Bertrando Abbati Castrensis in Septimania monasterii hoc anno successisse traditur Alfonso, de quo vulgatus poeta.

*Nobilium ut reparat Martellus damna virorum,
Injecit dominas in sacra secula manus:
Castrensi gaze parcens abbatibus amore,
Cujus consilio est usus & auxilio.
Proximus est morti princeps: hunc excitat abbas,
Et Christi tinctum sanguine monstrat iter.*

Ab hoc Alfonso ad Grimoaldum abbatem, qui post initium sæculi noni locum rexit, mutilus est Castrensiū abbatum catalogus.

X XIII.
Sigibaldus
episcopus Met-
tensis duo mo-
nasteria con-
didit.

Tunc temporis florebat Sigibaldus episcopus Mettensis, qui de salute animarum sollicitus, duo monasteria condidit perhibetur a Paulo diacono, quorum unum Hilariacum seu Nova-cella; alterum Nova-villa nuncupatum; primum in Mettensi diocesi, secundum in Argentoratensi. Prioris auctor primus sanctus Fridolinus abbas, qui illud in honorem sancti Hilarii, unde Hilariacum dictum, consecravit, sancti Naboris etiam appellatum, de quo alias diximus. Ejus veluti conditor habitus est Sigibaldus, qui illud a fundamentis hoc anno instaurasse memoratur. Nova-villa seu Novum-villare monasterium ab eodem conditum est in gratiam sancti Pirminii, cui illud regendum commisit, ut superius diximus. Sepultus est Sigibaldus primum in monasterio sancti Naboris, dein translatus in suburbanum Mettensis civitatis monasterium sancti Symphoriani, successoremque habuit Chrodegangum, qui multam nobis in consequentibus dicendi materiam suppeditabit.

X XIV.
Etto abbas
sit episcopus
Argentoratensis.

Hoc ipso anno Etto Augiæ post Pirminium abbas, quem alii Eutonem, Hertonem, Heddumve appellant, post mortem haud dubie Widegerii seu Wiggeri episcopi, cujus pro Morbaco privilegium mox retulimus, a Carolo principe promotus est ad sedem Argentoratensem, Keba seu Geba successore Augiæ instituto, qui duobus dumtaxat annis cœnobio præfuit, Ermenfredum sortitus successorem in annos decem. De his tribus abbatibus ita canit Walafridus Strabo in carmine de visione Wettini, ad stipulante Hermanno.

*Postea septenis præsedat cursibus Eto.
Tum sequitur binis laudandus Geba sacerdos.
Bina Ermenfredus tum lustra peregerat abba.*

Cellam monachorum a Wiggero episcopo exstructam, sed neglectam, instauravit Etto episcopus, ut fufius postea exponemus.

X XV.
Adela abba-
tissa Palatioli
obit.

Sub idem tempus humanis rebus excessit Adela seu Addula abbatissa Palatiolensis monasterii prope Treviros, cum annis fere triginta-quinque hunc locum administrasset. Paulo ante obitum, hoc est anno duodecimo Theoderici regis, testamentum condidit, quo donationes Palatiolo quondam factas confirmat, ubi se Dagoberti quondam regis filiam dicit, nempe Dagoberti Austrasiarum regis, Sigiberti filii, quem ex Hibernia revocatum superius vidimus. Hoc testamento Adela ratam habet donationem a se factam villæ suæ Palatioli ad Mosellam, a Pippino majordomus commutatione comparatæ, in qua cœnobium in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ & beatorum apostolorum Petri & Pauli exstruxerat, aggregato ibidem monacharum cœtu, *sub disciplina & regula sancti Benedicti viventium*. Addit huic donationi prædium Scripuasium, in pago Mosao situm ad ipsius Mosellæ ripam, excepta insula, quam ante dulcissimo filio suo Alberico donaverat. Denique eidem monasterio.

ANN. CHR.
734.

monasterio alia etiam prædia confert, quæ a germana sua Regentrude dato pretio comparaverat. Palatiolo post medium sæculum nonum præfuit Warentrudis abbatissa, Hetti Trevirorum antistitis soror, amita vero Thiertgaudi ejus successoris, cujus germanus erat Grimaldus archicapellanus, Walafridi Strabonis versibus celebratus, qui ambo Warentrudi amitæ suæ epitaphium, a nobis alias ex Browero prolatum, inscribi curarunt. Non constat quo tempore vixerit Hruothildis ejusdem loci abbatissa, quæ *sub sacro velo canonica* vixisse dicitur, sed in vita vera fuisse monacha. Ex quo intelligitur, Palatiolenses virgines prius ad canonicarum mores deflexisse, quam canonici Palatiolo substituere. quod a Poppone archiepiscopo factum ante medium sæculum undecimum Browerus docet.

Ad hoc tempus revocanda est Bilehildis pia matrona, quæ viro suo orbata, ad Moguntia murus cœnobium virginum ædificavit, amplissimisque dotavit latifundiis. Ejus hac de re litteras retulit Nicolaus Serarius, quas mendosissimas ac fidei expertes esse constat. Verum quando meliora nobis non suppetunt, hoc unum nobis restat de Bilehilde observandum, ejus memoriam fieri v. kalendas Decembris, ubi vidua, sanctimonialis & abbatissa prædicatur. Plura de ea in breviario Moguntino & apud Serarium, sed non certiora, nisi quod Sigebertum Moguntia archiepiscopum avunculum habuisse dicitur. In pervetusto libro sacramentali bibliothecæ olim Fuldensis, nunc sancti Benigni Divionensis, sit commemoratio *sanctæ Bilehilde virginis* v. kalendas Decembris.

X XVI.
Bilehildis ab-
batissa Mogun-
tina.

Sub exitum hujus anni venerabilis Beda insignem epistolam de optimi pastoris officio scripsit ad Egbertum episcopum Eboracensem, cum per affectam valetudinem eum convenire in ejus monasterio, prout superiori anno pollicitus erat, non valeret. Epistolæ inscriptio & exordium sic habet. *Dilectissimo ac reverendissimo antistiti Eberhito, Beda famulus Christi salutem. Memini te hesternum dixisse anno, cum tecum aliquot diebus, legendi gratia, in monasterio tuo demorarer, quod hoc etiam anno velles, cum in eundem devenires locum, me quoque, ob commune legendi studium, ad tuum accipere colloquium. quod si ita, Deo volente, possit impleri, non opus esset tibi hæc per litteras scripta dirigere, cum possem liberius ore ad os loquens, quæque velim, sive necessaria ducerem, secreta tibi allocutione suggerere. Verum quia hoc ne fieret, superveniens, ut nosti, corporis mei valetudo prohibuit; agere tamen quod potui erga dilectionem tuam, fraternæ devotionis intuitu, curavi, mittendo videlicet per litteras, quod corporaliter veniendo per colloquationem nequiveram. Precorque te per Dominum, ne harum apices litterarum arrogantia supercilium esse suspiceris, sed obsequium potius humilitatis ac pietatis veraciter esse cognoscas.* Monasterium illud, in quo Egbertum colloqui ac lectionis causa conveniebat Beda, non aliud videtur quam cathedrale ecclesiæ Eboracensis. Præmissis hoc exordio, primum omnium Egbertum hortatur, ut gradum sacrosanctum, ad quem divinitus provectus fuerat, sacrosancta operatione & doctrina confirmet. neutrum quippe sine altero sufficere, si aut is qui bene vivit antistes, docendi officium negligat; aut recte docens, recta operari non curet. Deinde eundem monet, ut ab otiosis confabulationibus, detractionibus, ceterisque linguæ vitiiis penitus abstineat; ut divinis eloquiis ac meditationibus scripturarum linguam simul & animum occupet, & maxime legendis beati Pauli epistolis ad Timotheum & Titum, & sanctissimi Gregorii libro pastorali & homiliis in evangelia. Verum, ut id facilius fiat, opus esse societate eorum, qui Christo totos se se dederunt. Tertio eundem ad diffeminandum non modo in urbibus, sed etiam in vicis Dei verbum excitat, quippe qui ad hoc episcopus consecratus sit. Et quia latior & amplior erat ejus diocesis, quam ut solus per omnes viculos & agellos discurrere, ac prædicare posset; adsciscendos sibi sacri operis adjuutores, presbyteros & doctores, qui vices ejus iis in locis suppleant, tum prædicando Dei verbo, tum sacris mysteriis consecrandis, tum maxime peragendis baptismatis officiis, ubi opportunitas exigeret. In hac vero prædicatione in primis insistendum, ut populi fidem catholicam, quæ symbolo continetur, & dominicam orationem vernacula lingua memoriter discant, ac frequenter recitent. Ad hæc monendos esse, ut signaculo dominicæ crucis sæpissime se muniant adversus continuas dæmonum insidias; & quam salutaris sit omnibus christianis quotidiana dominici corporis & sanguinis perceptio, prout in ecclesia Christi per Italiam, Galliam, Africam, Græciam Egbertus ipse eam frequentari noverat. Addit se ex rumore compertum habere, complures esse

X XVII.
Beda episto-
la ad Egbertum
episcopum.

AN. CHR. 734. „ vicos ac villas suæ gentis in montibus ac locis inaccessis, ubi numquam visus sit antistes, qui manus impositione baptizatos confirmaret; immo nullus doctor, qui eos fidei veritate ac regulis morum imbuat: cum tamen ne unus quidem a tributis episcopo reddendis sit immunis. Quarto ad recte componendum gentis ecclesiasticum statum: qua in re promissimum laboris adiutorem Ceolwlfum regem pro insito religionis amore hand dubie habiturus sit, opus esse, ut plures in hac regione instituantur episcopatus, quorum Eboracensis antistes, accepto a sede apostolica pallio, metropolitano esse debeat; ideoque, habito majorum consilio, ad episcopales sedes erigendas prospiciantur loca in monasteriis ad hoc opportuna, ita ut monachi, sicut in plerisque aliis illius insule ecclesiis, novos illos episcopatus occuparent. Et ne forte abbas vel monachi huic decreto resistent, detur eis facultas eligendi episcopum e suis, qui ordinatus novæ diocesis curam cum ipso monasterio gerat. Quod si doto loco non sufficiant monasterii possessiones; innumera esse pseudo-monasteria utriusque sexus *stulto stultissimo* nuper erecta, & in monasteriorum adscripta vocabulorum, sed nihil prorsus monasticæ conversationis habentia, neque Deo, neque hominibus utilia, quæ in supplementum dotis assumi possint. Ejusmodi quippe conventicula ab annis admodum triginta, id est a morte Aldfridi Northanimbriorum regis, qui anno septingentesimo-quinto humanis rebus exemptus fuerat, in provinciam suam invertea esse a præfectis laicis, eorumque conjugibus, qui secularis præfecturæ retinentes officia, atque adeo laici persistentes, se nihilo minus abbates simul & præfectos sive ministros famulosve regis appellant, ejusdemque farinae monachos seu potius laicos congregant, aut certe apostatas, *ex veris expulsos monasteriis*: qui denique ita se Dei famulos profitentur, ut non solum possessa non vendant, immo non habita comparent, cupiditati & avaritiæ potius, quam religioni studentes. Scripta est hæc epistola nonis Novembris, indictione tertia, quæ inchoata erat a mense Septembri, siquidem Beda mense Maio anni insequentis e vivis excessit. In pseudo-monasteria illa secularium editus est canon quintus concilii Cloveshoviensis, suo loco referendus, qui nullo modo canonica & regularia monasteria tangit. Similia erant, ut a vidimus, apud Hispanos falsa monasteria secularium, qui ut se a publicis tributis eximerent, conventicula ejusmodi sibi fabricabant, ubi cum uxoribus ac liberis suo arbitrio, nulla regula vivebant.

a Lib. 13.
n. 40.

XXVIII.
Alia epistola
ad Plegwinum
monachum.

Paullo ante hoc tempus scripta est ejusdem Bedæ alia epistola apologetica ad Plegwinum monachum de eo, quod hæreseos insimularetur a nonnullis Beda, quasi in libro de temporibus non recte de sex mundi ætatibus sensisset: nempe quod negaret, Christum in sexta mundi ætate carnem nostram suscepisse. Nuntio a Plegwino hac de re accepto, Beda exhorruit ad tantam calumniam, moxque se his litteris ad Plegwinum scriptis purgavit, professus, Christum Dominum in mundum venisse ante sextam mundi ætatem, computando annorum seriem juxta veritatem Hebraicam in Hebræorum libris contentam, quos a scribis corruptos fuisse neque Christus Dominus, neque apostoli umquam dixerant. Hæc Plegwino innocentia suæ pignora, has amice caritatis indices litteras misit vir sanctus, obsecrans, ut eas religioso ac doctissimo fratri suo Davidi porrigeret, quo eas ille coram venerabili domino ac patre suo Wilfrido antistite legeret: ut, quoniam illo præsentem his conviciis appetitus fuerat, ipso etiam audiente ac dijudicante, quam immerito hæc convicia perpeffus sit, appareat. Ipsum quoque Davidem præ cæteris rogat, ut exemplo cognominis sui, hortatione sanorum verborum, tamquam dulci carmine, furorem spiritus mali effugiet a fratre illo desipiente, qui se inter pocula cœnando infamaverat. De hac epistola mentionem facit Beda in indice operum, non vero de superiori, quod illa sub extremum vitæ suæ tempus, absoluta jam historia ecclesiastica, scripta sit ad Egbertum, qui Wilfrido juniore mox laudato ante biennium successerat. Duas hæc epistolas Jacobus Wareus cum historia primorum abbatum Wiresis & Girwenis monasteriorum typis vulgavit cum dialogo Egberti episcopi, qui pallium paullo post ab apostolica sede accepit, primus post Paulinum hoc ornamento honoratus.

ANN. CHR.
735.
XXIX.
Beda obitus.

Non diu post scriptam Egberto epistolam Beda superstes fuit: sed, cum jam affectæ esset valeudinis potius quam ætatis, quippe qui annos tres ac sexaginta vix compleverat, anno insequenti, quindecim ante pascha diebus, gravissima difficul-

ANN. CHR.
735.

tate anhelitus, at sine dolore, correptus est. quæ infirmitas in dies sensim augetur usque ad diem ascensionis dominicæ, id est ad septimum ante kalendas Junii, sic eum confecit, ut dominici triumphus consortem fecerit. Inter hæc discipulis quotidie lectiones ac scriptiones præscribere, quicquid reliquum erat diei psalmis recitandis occupare non desistebat, totam noctem in læticia & gratiarum actione pervigil ducere solitus, nisi quantum modicus somnus interciperet. Mox excitatus, statim consueta repetere, lectiones, preces, & gratiarum actiones expansis manibus Deo reddere. Huic mos erat scripturarum sententias proferre, antiphonas canere, in primis sollempnem illam de ascensione Domini, qua ecclesia precatur, ut ne Christus, cælos repetens, nos relinquat orphanos. Scripturarum sententiæ ipsi magis familiares, aliæ ad incutiendum divinorum judiciorum timorem, qualis est hæc Apostoli, *Horrendum est incidere in manus Dei iræventis*: aliæ ad excitandam in Deum fiduciam, ut, *Flagellat Deus omnem filium, quem recipit*: quibus identidem hæc beati Ambrosii sententiam interponebat: *Non sic vixi, ut me pudeat inter vos vivere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus*. Lugebant inter hæc fratres, & in lacrymas solvebantur: At ille castigabat inertes lacrymas, ac potius lectioni & scriptioni operam dandam suadebat. In illis morbi angustis publicæ utilitati, tum proximi, tum fratrum consulens, duo nihilo minus opuscula composuit, nempe evangelii sancti Johannis versionem in patriam linguam ad usum rudis populi; & excerpta ex notis Isidori in gratiam discipulorum, effatus se nolle, ut discipuli fabulis & inanibus commentis animum applicarent. Tertia feria ante ascensionem, anhelitus difficultate amplius laborare cœpit, & in ejus pedibus tumor apparere. Totum illum nihilo minus diem traduxit de more, hilarius solito discipulis scribenda dictans, eosque monens, ut discere festinarent, quippe incertum esse quamdiu superstes esset futurus. Nocte insequente insomni in gratiarum actione tranfacta, diem sequentem prælegendo & orando consumpsit ad horam nonam, qua convocatis monasterii presbyteris munuscula distribuit, rogans & obsecrans, ut pro se missas celebrarent, dicens tempus esse, ut ad eum qui se formaverat revertetur; tempus resolutionis suæ instare; cupere se dissolvi, & esse cum Christo. Ad vesperam unus e discipulis monuit, unam sibi scriptionis sententiam deesse, at ille cito scribi jussit. Ea scripta, dixit, Consummatum est; moxque in cellula suæ, ubi orare consueverat, pavementum substrato cilicio, uti petierat, depositus, dicto *Gloria Patri*, spiritum Deo reddidit. Ita fere venerabilis Bedæ obitum descripsit Cuthbertus ejus discipulus in epistola ad Cuthwinum, quem dilectissimum in Christo *collectorem* vocat, forte quod ambo lectores & magistri aliorum essent. Cuthbertus Huetberto abbati successit in regimine monasterii Girwenis.

Quotquot de Beda scripsere auctores Anglicani, Turgotus, Willelmus, alique, eum ipso ascensionis die, VII. kalendas Junii obiisse tradunt. Eundem habent diem chronographus Fontanellensis perantiquus, & veteres facti, in primis martyrologium Arnulfi Andæonensis monachi, quod monasterium est sancti Andreae prope Avenionem, eodem die notantis sanctum Augustinum Anglorum apostolum, & venerabilem Bedam. Sunt tamen qui eum pridie ascensionis ad vesperam decessisse malint, ac proinde VIII. kalendas Junii, quod ex Cuthberti epistola colligunt. At vespera illa jam in sequentem diem magis inclinabat. Sed hæc leviora. De anno gravior difficultas ob vulgatam ipsius Bedæ epistolam de verno æquinoctio ad Wichredum presbyterum, in qua exemplum ponitur *de presenti anno dominicæ incarnationis septingentesimo septuagesimo-sexto*. ad quem proinde Bedam pervenisse Baronius existimavit. Verum id sine dubio glossema est antiqui illius temporis exscriptoris, quod deest in codice Laubiensi. Certe annum tricesimum-quintum Bedæ mortalem signat Turgotus, rectius quam alii tricesimum primum, in quo Bedæ historia desinit, ulterius prosequenda, si diutius ille vitam protraxisset. Ejus epistola ad Egbertum scripta nonis Novembris præfert indictionem tertiam, quæ ante kalendas Septembris anni tricesimi-quarti inchoari non potest. Denique primis annis pontificatus Egberti, quem anno tricesimo-secundo Wilfrido successisse constat, Bedam obiisse testatur illius temporis poetæ anonymi carmen de pontificibus Eboracensibus.

Temporibus primis præfati præsulis hujus
Presbyter eximius meritis, cognomine Beda,
Astra petens clausit præsentis lumina vita.

Annal. Bened. Tom. I I.

N ij

Sepultus est in monasterio Girwenſi, & cum eo tota pæne litterarum apud Anglos gloria ſepeliri viſa eſt. Is ſtatim ab ipſius obitu ſanctus habitus, diſtusque eſt. Bonifacius epiſcopus *candelam eccleſiæ* non ſemel; Lullus ejus ſucceſſor *beatæ memoriæ Bedam* appellat, in cujus venerationem hoſericam veſtem ad ornandas ipſius reliquias mittit. Hincmarus Remorum antiſtes itidem ſanctum vocat. His concinit anonymus poëta mox laudatus.

*Hujus vita quidem qualis fuit ante magiſtri,
Claro poſt obitum ſigno eſt patefacta ſalutis.
Ager enim quidam patris dum cingitur almi
Reliquiis, penitus peſte eſt ſanatus ab illa.*

^a Raban. inſ-
cripſ. 39.

Jam ſæculo nono ara in ipſius honorem in Fuldenſi eccleſia erecta erat, teſte ^a Rabano; idemque in litaniiſ metricis Hartmanni ſancti-Galli monachi eodem tempore invocatur.

De univerſis Bedæ operibus egimus in ejus elogio, in Actis ſanctorum noſtrorum edito, ubi ſignanter de ejus homiliis accurate actum eſt. Adde ea, quæ initio poſterioris Appendicis tomi primi horum Annalium diximus. Inter varia Bedæ opera unum eſt *de indigtatione*, ſeu de arte numerandi per digitos, ab antiquis olim uſitata. Inveni in quadam membrana ſemilacera monaſterii ſancti Petri Carnutenſis varias figuras, quæ totam hanc artem oculis ſubjiciunt. Ejus ſpecimen hoc loco exhibere viſum erat: ſed forte melius in aliam occaſionem differetur.

Quam ob rem dictus ſit Venerabilis, alii alias afferunt cauſas, omnes fere aut falſas, aut dignas anilium fabularum. Qui ideo ſic vocatum putant, quod ipſo vivente in eccleſia ejus homiliæ legerentur, aſſentientes non habent veterriſimos illarum homiliarum codices, quæ *domni Bedæ* titulum præferunt. In concilio tamen Aquifgranenſi ſecundo ^b inter patres cenſetur *venerabilis & modernis temporibus admirabilis Bedæ preſbyter*; & apud Amalarium ^c *venerabilis preſbyter Bedæ* itidem nuncupatur. Ad hæc in lectionario Corbeienſi, ante annos quingentos ſcripto, homiliæ *venerabilis Bedæ preſbyteri* inſcriptæ ſunt. Non ergo adeo recens hoc elogium, uti Menardo noſtro viſum eſt. Certe Hericus monachus Autiſiodorenſis in libro nondum vulgato de computo, libros de hac eadem re *venerabilis viri domni Bedæ preſbyteri* commemorat.

^b Conc. A-
quiſgr. 2. au.
836. præſat.
lib. 3.
^c Amalar.
lib. 1. c. 37.

XXX.
Bedæ plures.

Bedæ alii plures, & quidem ſancti circumferuntur. Unus Romæ colitur in baſilica Vaticana, jam dudum conſuſtus cum Beda venerabili a Romano canonico ſancti Petri, qui in deſcriptione ejus baſilicæ ait, ibidem requieſcere ante portam argenteam ſub rota porphyretica, uti a majoribus traditione acceperat, venerabilem Bedam preſbyterum, qui fecit homilias; & ob ejus reverentiam antiquis religionem fuiſſe hunc locum calcare. Ita ille ante annos quingentos. Idem Beda invocatur in pervetuiſtis litaniiſ Vaticanis. At Beda noſter in ſuo monaſterio mortuus, ſepultusque eſt; nec ejus reliquiæ extra Britanniam umquam tranſlatæ. Alius fuit Beda junior, ſed Italus, monachus Gravellenſis monaſterii prope Rodigium ^{*} opidum agri Ferrarienſis, cultus decima die Aprilis in urbe Genua, quo ejus reliquiæ tranſlatæ ſunt. De eo alias plura. Tertius denique, ſi tamen alius, maxime celebratur apud Arelate in monaſterio Montis-majoris, iſque in crypta ſancti Trophimi ſepultus creditur. Verum ad hæc probanda quis modus?

^{*} Rovigo.

XXXI.

Huetberto
abbati Wirenſi
ſcribit Bonifa-
cius pro ſcri-
ptis Bedæ.

Moriante Beda venerabili, monaſteria Wirenſe & Girwenſe regebat Huetbertus, Ceolfredi ſucceſſor, alio nomine Eufebius dictus, quod cognomen *ob amorem ſtudiumque pietatis* conſecutus eſt, ex Bedæ præſatione libri tertii in Samuelem; idemque ipſe eſt, cui nondum abbati expoſitionem in Apocalypſin Beda ipſe nuncupavit, *fratri Eufebio* ſeu Huetberto inſcripta. Paulo poſt Bedæ obitum Bonifacius epiſcopus dilectiſſimo ac reverendiſſimo fratri Huetberto abbati, & univerſis fratribus ſanctæ congregationis ejus ſcripſit epiſtolam nonam, eum rogans & obſecrans, ut ſe ſociosque, inter ſeras & ignaras gentes Germaniæ laborantes, & grana evangelica diſſeminantes, ſacroſanctis orationibus adjuvarent; ſimulque petit, ut aliqua de opusculis ſagaciſſimi ſcripturarum inveſtigatoriſ Bedæ monachi, quem nuper in domo Dei apud eos, inſtar candelæ eccleſiaſticæ, ſcientia ſcripturarum fulſiſſe audierat, exſcripta ſibi cum clocca una tranſmittere ne gravaretur; eiſdem ad indicium

intimæ caritatis mittens lectiſterna caprina. Totidem verbis ſcripta eſt epiſtola centeſima quinquageſima Cuthberto abbati, Huetberti ſucceſſori. Eodem ſpectat ejuſdem Bonifacii epiſtola ad Egbertum epiſcopum Eboracenſem octava; itemque octogefima, qua flagitat aliquam ſibi dirigi particulam vel ſcintillam *de candelæ eccleſiæ*, quæ nuper in iſtis regionibus illuxerat, nempe ex tractatibus, quos ſpiritalis preſbyter & inveſtigator ſcripturarum Beda compoſuit, maxime lectionarium anniverſarium & commentarios in proverbialia Salomonis. Plura de eo in ipſius elogio, a me alias edito. Ejus reliquiæ Dunelmum tranſlatæ ſunt.

Altero poſt Bedam menſe, id eſt ultimo die menſis Julii, e vivis itidem ſublatus eſt Tatwinus Cantuarienſis antiſtes, cum anteceſſoribus ſuis ſepultus in Apoſtolorum baſilica monaſterii ſuburbani. Succellorem habuit Nothelmum, preſbyterum Londonienſis ſancti Pauli eccleſiæ, *quia monachus erat*, inquit Gervafius, qui ei annos quinquaginta tribuit, non tantum tres, ut Willemus Thornus. Initio ejus pontificatus Bonifacius eidem ſcripſit epiſtolam decimam-quintam, obſecrans, ut ſui in ſacroſanctis ipſius orationibus memor eſſe dignaretur, navemque mentis ſuæ, variis Germanicarum tempeſtatum fluctibus quaſſatam, hoc præſidio ſtabilire, impertita communionem mutæ caritatis, quam ſibi venerandæ memoriæ anteceſſor ejus Bertwaldus conceſſerat. Ad hæc flagitat ſibi tranſmitti Gregorii Magni epiſtolam, in qua contineri dicuntur interrogationes Auguſtini pontificis & prædicatoriſ primi Anglorum, cum reſponſionibus ipſius Gregorii; idemque certior fieri cupit, utrum hæc epiſtola vere Gregorii ſit, quia in ſcrinio Romanæ eccleſiæ, ut affirmant ſcribentarii, cum ceteris exemplaribus ejuſdem pontificis (quod ſane mirum) non inveniebatur. Eundem Nothelmum conſulit vir ſanctus de peccato cujuſdam, qui monium contraxerat cum vidua, cujus ante filium e ſacro fonte ſuſceperat. qua de re etiam Peſtelmum epiſcopum Candidæ-caſæ, & Duddonem abbatem conſuluit. quæ res necdum tunc temporis ubique locorum recepta, aut trita erat. In fine ſibi indicari petit, quoto anno incarnationis Chriſti prædicatores primi a ſancto Gregorio miſſi ad gentem Anglorum veniſſent, ubi mirari ſubit, rem tam inſignem, tamque novam, jam tum obſcuram fuiſſe. quo minus mirandum eſt, ſi illi, qui annos regum noſtrorum primæ ſturpis cum annis incarnationis componere voluerunt, tam longe a ſcopo aberraverint.

Eodem anno ad cæleſtem Sponſum migraviſſe dicitur Frideſwida virgo & monacha Oxoniienſis, Didano patre ejus pagi ſubregulo, & Safrida genitrice orta. quæ ſub Alginæ, forte Algivæ, cujuſdam diſciplina, (Wintonienſem abbatiffam fuiſſe putant nonnulli) multum in virtute ac litteris progreſſum fecit. Didanus conjugis amiſſæ dolore percuſſus, Oxonii eccleſiam in honorem beatiffimæ virginis Mariæ condidit dilectiſſimæ filiæ rogatu, ubi ipſa rebus cæleſtibus ſe totam mancipavit, erectoque monaſterio, ibidem ſe ſe cum aliis duodecim virginibus demum incluſit. Viſtis aliquando dæmonis ludificantis inſidiis, qui ſe Chriſtum mentiebatur, aliæ ſuccedunt ab Algaro rege ſtructæ: quem infana libido ad rapiendam e clauſtro Frideſwidam adegit. Nuntiis a rege miſſis reſpondit pia virgo: ſi ſe mortalis cujuſquam connubio ſociare voluiſſet, regiæ petitioni facile conſenturam. nunc, quoniam Regi immortalis deſponſata erat, ſibi nefas eſſe, ut, eo ſpreto, mortali homini ſe traderet. Ubi blanditiæ non ſuccedunt, vim inferre prociſ impatiens molitur. Frideſwida interim, hoc intellectu, fuga pudicitia conſulit, & in ſilvam ſe abdit. Fugientem inſequitur perditus amaſius, quem virginis latibulum latere non potuit. Verum illa per occultos tramites nocte intempeſta Oxonium reverſa eſt. Illuc cum mane furens amaſius devolaſſet, puella jam de fuga deſperans, Dei tutelam ſibi, perſecutori pœnam imprecatur. Accedenti cæcitas divinitus inſiſta: ac reſipienti virginis precibus lumen denuo reſtitutum. Sic pia femina, virginei compos triumpho, paullo poſt, vocante Sponſo, in cælum recepta eſt. Colitur multis etiam extra Angliam locis, maxime in Gallia; ubi complures nominis ſui habet eccleſias, vicum unum prope Taruennam. Apud Fontanellenſes noſtros olim celebris erat ejus memoria. Exſtat etiam nunc ejus oratorium Romæ, teſte Jacobo Malbranco, qui propterea opinatur, eam aliquando Romam proſectam fuiſſe. In chronologia Saxonica Frithogita quadam Romam perrexiffe dicitur anno ejus ſæculi tricimo-ſexto: quæ ſi Frideſwida eſt, in annum ſequentem mors ejus differenda. Quis ſit rex ille Algarus, qui eam deperibat, incertum, forte ſubregulus quidam Oxoniienſis. Obiit Frideſwida xiv. ka-

AN. CHR.
735.
Itemque Eg-
berto epiſcopo.

XXXI.
Tatwino epiſ-
copo Cantra-
rienſi ſuccedit
Nothelaus.

XXXIII.
Frideſwida
virgo obiit.

lendas Novembris. Monasterium sæculo undecimo canonicis regularibus datum.

ANN. CHR.
736
XXXIV.
Hersfeldensis
monasterii ini-
tia per Stur-
mium.

Hersfeldensis seu Herveldensis monasterii primordia nemo unus nobis certius prodiderit, quam Lambertus Scaffnaburgensis, ejus loci monachus & ornamentum, qui anno supra septingentesimum tricesimo-sexto ea collocat. Annales Gregoriani in Alfata monasterii rejiciunt in annum sequentem. Locus est in Hassia regione ad Fuldam amnem, olim incultus & agrestis, nihil præter dumos, inertesque arbores producens. Hunc primus incoluit Sturmius nobilis Noricus, quem sanctus Bonifacius ex Bajoaria secum adduxerat, & Wigberto abbati Fritislariensi educandum, atque in rebus monasticis instituendum commiserat. Is presbyter ordinatus, se dignum altaris ministrum exhibuit, novos fidei tirones erudiendo & baptizando. Post annos sacerdotii tres, ejus animum subiit cogitatio, ut artiori vitæ in solitudine totum se daret. Hinc, probante Bonifacio, cum duobus sociis perrexit in Bochoniam silvam, aptum suis votis locum exquisiturus. Die tertio pervenerunt ad locum, qui tum *Hersfeld* seu *Herolfisfeld* vocabatur, ibique consistere decreverunt. Nec mora, exiguas construunt casus in suos usus, quas ex arborum corticibus tegunt, ibidemque jejuniis, vigiliis, ac precibus tempus non modicum vacat. Dein Sturmio visum est adire Bonifacium, eique solitudinis ac vitæ suæ statum exponere. Complexus *eremitam suum* vir sanctus, (sic eum, teste Candido, appellare solebat) & loci situ & incommodo cognito, quippe qui ferocium Saxonum excursibus obvisus erat, tutiorem in solitudine habitationem inquirere persuasit. Reversus ad locum Sturmium, occurrisset opportunus locus, reditum ad pristinas casus. Hoc comperto, Bonifacius ad se accersit Sturmium, qui Fritislaria ipsum convenit. Jussus nonnihil de jejuniis ac vitæ severitate remittere, ac novas quærere sedes monasterio aptiores, asino incedens eremum denuo circuit, ubi nihil præter feras & arbores reperit, & oberrantes forte quosdam Sclavos, qui Moguntiam negotiandi causa pergebant. Tandem optatum reperit locum, ubi postea sacrum Fuldense monasterium erectum est. Mox ad Bonifacium redit, qui, probato loco, Carolomannum principem adit, ut eum obtineret. Id factum anno nono, quam Sturmius Hersfeldensem solitudinem incolere cœperat: quo ex tempore repetita Hersfeldensis monasterii primordia, tamen nonnisi post aliquot annos locus ille in justum monasterii formam coaluit, ut postea dicemus, Lullo episcopo procurante, qui centum quinquaginta monachos ibidem instituisse traditur. Hinc corrigendus Broweri calculus, qui longe serius ejus monasterii constructionem rejicit.

XXXV.
Harlindis &
Reinula abba-
tissæ Eikenses.

In Gallia Belgica eodem tempore floruerunt duæ piissimæ sorores, Harlindis & Reinula, quæ parentes æque pios ac nobiles, Adalhardum & Grinuarum, habuere. Postquam in monasterio, quod vulgo *Valencina* vocabatur, recte instituta fuerant, atque erudita in legendo, modulando, scribendo ac pingendo, denique in omni artium genere, quæ muliebrem sexum decent; subiit parentum animum, ut eis monasterium in proprio fundo construerent. Erat haud longe a Mosâ fluvio, Trajectum * inter ac Kuramundam, exigua silva, quæ præ ceteris locis huic proposito visa est opportunior, maxime ob amœnum fontem inde ubertim manantem. Illic constructum cœptum monasterium, cui operi accelerando ipsæmet Harlindis & Reinula materias comportabant. Inditum loco Eika vocabulum, ubi ambæ virgines a beatis episcopis, Willibrordo & Bonifacio, consecratae, secundum normam sanctæ regule & ecclesiastica instituta abbatissæ ordinatae sunt, coadunatis principio duodecim virginibus, quæ omnes nigro tectæ velamine, Christo certatim servire contendebant; dignæ habitæ, quæ innumerabiles sacri instituti imitatrices, veluti totidem soboles, post se relinquerent. Omnium una cura erat, otiositatem ut vitarent, tamquam mortiferam pestem, unde pars contexendis propriis manibus palliis, ac vestibus ecclesiasticis ex auro & margaritis ornandis; pars scribendis codicibus sacris operam dabant: quorum ex operibus quatuor evangelia, necnon psalterium aureis fulgentia litteris & operculis, suo tempore superfuisse auctor anonymus testatur, qui medio sæculo nono vixit. Inter operandum earum mos erat, ut labores psalmodum modulatione relevarent, quod antiqui patres, teste ^a Cassiano, atque adeo majores nostri solebant facere. Ita quippe Fructuosus in primæ regulæ capite sexto, ita sanctus Adalhardus ^b abbas Corbeiensis in suis statutis, ita nostri Cluniacenses apud Udal-

^a Cassian Inst. lib. 1. c. 12.
^b Adeibard. Stat. lib. 2. c. 4.

ricum^a. Nec mirum videri debet, virgines illas tam probe institutas fuisse, quippe quæ magistros ac institutores habuerint sanctissimos antistites, Willibrordum ac Bonifacium, qui ad eas idemdem veniebant.

^a Uldric lib. 1. c. 30.

Pervenit ad hoc tempus sanctus Ermino seu Erminus episcopus & abbas Laubiensis, qui proventus ætate, plenusque dierum in cælum migravit VII. kalendas Maii, anno septingentesimo tricesimo-septimo; vir tam inflexæ constantiæ, ut nulli umquam, quantumvis potenti, succubuerit, timendo, vel adulando, teste Anfone ejusdem cœnobii abbate, qui primus res ab eo gestas posteris mandavit. Ejus obitum signantius exprimit interpolator anonymus, cum ait, ipsum rexisse monasterium Laubiense viginti-quinque ferme annorum tempore, obiisse vero VII. kalendas Maias, feria quinta ante hebdomadam rogationum, anno dominicæ incarnationis septingentesimo tricesimo-septimo, principatus Caroli senioris vicésimo-tertio, indictione quinta; sepultumque fuisse in oratorio sanctæ Dei genitricis Mariæ, in montis cacumine, secus beatum Ursinarum, relicto Theodulfo episcopo successore. Hinc corrigendus videtur Fulcuinus abbas, qui ait, Erminonem tribus annis sub Pippino principe vixisse, & VIII. kalendas Maii decessisse: at forte in hoc præferendus, quod Theoduinum abbatem Erminoni substituit, Theodulfo Theodulfo, cui Anfo, vitæ sancti Erminonis scriptor, successit. Quid rerum gesserit Theoduinus, incompertum. Nec fere plura de Theodulfo episcopo ejus successore, nisi quod ejus tempore multa Laubiensi monasterio prædia accrevisse dicuntur.

ANN. CHR.
737
XXXVI.
Ermino abbas
Laubiensis
obit.

Theoduinus
& Theodulfo
successores.

Erminone abbate Laubiis floruerunt in primis Abel, Wigisus, & Amulwinus episcopi, qui sancto Erminoni rebus spiritualibus occupato collaborarunt; atque Anfo, abbas postea Waslerensis, de quo superius egimus. Abel, origine Scottus, S. Rigoberto Remensi episcopo post aliquot ab ejus obitu annos substitutus, ut inferius dicturi sumus. De Wigisus id unum habemus, quod in perantiquis martyrologiis, testante Fulcuino, Laubaci depositio sancti Wigisus episcopi notatur pridie nonas Februarii; ejusque mausoleum ibidem Fulcuini tempore, id est sæculo decimo, cernebatur. Is mihi videtur Wigisus præsul, qui in actis sancti Servatii Tungrorum episcopi nondum editis, a Carolo principe Trajectum missus fuisse dicitur, ut, si qua essent dilapsa, in sancti Servatii templo restauraret, & super sancti viri sepulcrum erexisset ciborium, auro & gemmis decoratum. Wigisus corpus e tumulo elatum ante sæculum decimum, postea in opidum Hannoniæ Binchium translatum est.

Laubienses
viri illustres.

Hoc ipso anno Theodericus rex Francorum decessit, nullis relictis liberis, nullo successore, qui Carolo principi regnum præripere auderet. Carolus ipse regia potestate contentus, regis nomine abstinuit. Sic interregnum fuit usque ad ejus obitum, qui post annos quatuor accidit, immo ad duos post ejus obitum annos. Theodericus in basilica Dionysiana sepultus est. Eo decedente, inquit Iperius, sanctus Erkembodo seu Erkembodus, episcopus Taruennensis, simulque Sithienis abbas, mundo excessit, & in monasterio sancti Audomari seu basilica sanctæ Mariæ, ubi Sithienium conditorium erat, sepultus est. Ejus reliquiæ summo altari impositæ sunt in eadem ecclesia, in qua sanctus Erkembodo colitur pridie idus Aprilis. Huic in episcopatu successit Adalgerus; in monasterii regimine Waimarus, qui a Childerico rege privilegium impetravit anno regni ejus primo.

XXXVII.
Erkembodo
abbati Sithien-
si succedit
Waimarus.

Ad hunc etiam Christi annum revocanda est mors sancti Pardulfi abbatis Waractensis, siquidem obiit pridie nonas Octobris, quæ dies dominica erat, cum Hunoldus Eudoni patri in ducatum Aquitaniam successisset. Ipsa ejus obitus hora Theodorus ipsius discipulus voces in cælo psallentium audivisse perhibetur ab anonymo auctore ejus æquali, qui sancti Pardulfi acta in commentarios retulit, eosque Berthemario abbati nuncupavit. Sacrum ejus corpus conditum est in basilica sancti Albini: in qua, cum Liframnus præpositus gradus facere vellet, lignum ad hoc brevius Pardulfus miraculo auxisse traditur. Waractense seu Garactense monasterium in opidum conversum est, atque ex eo loco sancti Pardulfi reliquiæ primum in Sarlatense monasterium translatae sunt, postea in Arnacense, ubi hætenus asservantur. Hoc monasterium redactum est in præposituram seu prioratum, qui locus apud Lemovices, opido Arnaco insignis, prope Pompedorium situs est, inter Vosiensem abbatiam & urbem Tutelan.

XXXVIII.
Mors S. Par-
dulfi abbatis
Waractensis.

Eodem anno Ermenoara Deo sacra tradidit basilicæ sancti Benigni apud Di-

XXXIX.
S. Benigno
facta donatio.

ANN. CHR.
737.

vionem, ubi apostolicus vir Astoricus regimen tenebat, adeoque *monachis & matriculariis, qui ibidem conversari noscuntur*, quidquid in villa Rufiaco, quæ in pago Atoariorum sita est, ipsa possidebat, ea conditione, ut si quis hæc a basilica sancti Benigni abstrahere vellet, cuncta revertantur ad suos heredes, Ermenarium & Ermenricum, eorumve filios, prout a Bobolenò germano suo statutum fuerat, quos idcirco hic notare visum est, quod Ermenoara illustris generis fuerit. Litteris Rufiaci datis subscribit inter alios Falago ejus nepos. Artaldus ad vicem cancellarij scripsit *ante kalendas Madias, defuncto domno Theoderico, & electo Karolo majore-domus*. Ex quo intelligitur, Theodericum ante hunc mensem decessisse, & Carolum principem, qui eo regnante major-domus erat, in locum ejus a Francis regem electum fuisse, tamen regium nomen numquam usurpavit. Benignianus chronographus hanc donationem factam tradit, cum Astoricus episcopus Lingonum erat, & Bobolenus regebat sancti Benigni cœnobium, tamen nulla de Boboleno mentio est in ipso instrumento relato apud Perardum, ubi *Astoricus* mendose legitur, quem Divisione episcopum, non abbatia Benigniana rectorem seu abbatem indicare videtur instrumenti formula, his concepta verbis: *Domino sacro-sanctæ basilicæ sancti Benigni martyris, sub opido Divisione constructæ, quo apostolicus vir Astoricus regimen tenet*. quod ad opidum, non ad basilicam referendum videtur. Neque tunc temporis monasterii abbas tum fuisse videtur Bobolenus, sed Godinus, cui Thanotardum successisse superius * conjiciebam. Falsus est chronographus, qui Ermenoara donationem peregrino loco reposuit, nempe inter principatum Childeberti tertii & Dagoberti ejus filii ac successoris. At minutiarum satis, tamen forte haud inutilium.

* *Supra n. 21.*X L.
Ceolwlfus
rex fit monachus.

In Britannia majori Ceolwlfus Northanibrorum rex, parum tutum existimans turbulentis regie dignitatis negotiis immori, consultius existimavit, regno abdicato monachum profiteri, ut totum se divino cultui manciparet. Itaque hoc anno, qui principatus ejus nonus erat, regnum Eadberto, filio patri sui, reliquit, secessitque in monasterium Lindisfarnense, voluntaria paupertate Christum secuturus, ut cum eo aliquando in cælesti gloria ditaretur. Ita vero mores ibidem suos instituit, ut post mortem sanctus habitus sit. Quamquam ejus occasione nonnihil laxamenti inventum est in disciplinam monasterii, nam cum ante id tempus Lindisfarnenses monachi nonnisi lac & aquam bibissent; deinceps, Ceolwlfus rege sive suadente, seu occasione præbente, vinum ac cervisiam bibere cœperunt. Ex quo intelligimus, maxime cavendum esse, ne ex principum ac primorum virorum admissione in monasteria, quantumvis pietatem colere videantur, a primaria severitate degenerent, dum ad delicatos eorum mores temperatur communis monasterii disciplina. Si quid laxamenti concedendum, id paucorum sit ob manifestas infirmitates, non universorum, ut sancto Arsenio, Arcadij præceptoris, nonnihil indultum legitur. Quam diu in monasterio superstes fuerit Ceolwlfus, non convenit inter auctores: alii duos tantum annos superfuisse dicunt, alii viginti duos, quæ posterior sententia est Johannis Bromtonis, & Florentii Wigorniensis, qui ejus obitum collocat anno septingentesimo sexagesimo. Sæculo insequenti Egredus Lindisfarnensis antistes ecclesiam apud Northamum Dunelmensium opidum ædificavit in honorem sanctorum Petri apostoli & Cuthberti episcopi atque sancti Ceolwlfus regis ac monachi, cujus corpus eo transtulit, postea Dunelmum illatum. Hæc ecclesia, testante Cambdeno, hodie quoque existit.

X L I.
Thomas ex-
monacho episcopus
Placentinus.
b Ughel. to.
2. c. 249.
Placentina
monasteria.

In Italia nostris adnumerat ab Ughello ^b *Thomas monachus sancti Benedicti*, qui Placentinæ ecclesie regimen hoc anno iniisse traditur. Is anno episcopatus sui nono litteras a Ratchiso rege obtinuit, quibus præcedentium regum privilegia, adeoque ecclesie suæ possessiones confirmantur. Eidem etiam asseruntur ecclesie & monasteria, Placentinæ matri ecclesie hæcenus subjecta: in quibus recensentur monasteria beati Thomæ apostoli, atque Syri confessoris prope civitatem ipsam Placentinam; tum venerabilia loca seu monasteria, Florentiola, Tolla & Gravacum. Actum Ticino palatio, quarto die mensis Martii, anno Christi Domini septingentesimo quadagesimo-sexto, Ratchisi regis secundo, indictione quarta-decima. Hæc monasteria fere omnia aut incognita, aut extincta sunt: nisi si Gravacum monasterium est abbatia *Gravac* appellata, congregationis modo Casinensis, ex Lubino. Idem videtur esse Graciacum, de quo diploma Hildeprandi, in fine hujus libri compendio

ANN. CHR.
737.
a *Cont. to.*
7. p. 529.

compendio referendum. Gravacum monasterium ecclesie Placentinæ denuo asseruit Ludovicus augustus rogatu Podonis episcopi, dato diplomate anno imperii septimo, indictione tertia decima, relato apud ^a *Cointium* ex historia Petri Mariae Campi de ecclesia Placentina. De monasterio Tolla, quod erat diocesis Mediolanensis, alias agemus. Mirum vero est in hoc Ratchisi diplomate prætermitti monasterium sancti Sabini virorum, & puellare sancti Michaëlis, quæ tum existisse probat vetus monumentum apud Ughellum ^b, si tamen genuinum est. In eo legitur, Maurum episcopum Placentinum, ordine tertium, in basilicam duodecim apostolorum, a sancto Sabino decessore suo consecratam, transtulisse corpora sanctorum Gelasii, Victoris atque Sabini: ad cujus latus sepulta fuisse dicitur sancta Victoria virgo soror ipsius, quæ fuit abbatissa monasterii sancti Michaëlis in civitate Placentia. deinde ad pedes sancti Sabini existisse altare sancti Martini confessoris, & sancti Eusebii monachi, cujus festivitas est in conceptione sancti Johannis-Baptiste. Verum tota hæc relatio Ruffini monachi sancti Sabini, qui medio tertio-decimo sæculo scripsit, vel ex hoc suspecta redditur, quod in ea Maurus episcopus se *de Lothario regno* esse dicit. quod manifeste posteriora tempora sæculi noni sapit.

b *Ital. sac. to.*
2. c. 247.

Postero anno Bonifacius, multis Turingorum & Hessonum millibus ad fidem conversis & ablatis, multis in utraque provincia exstructis ecclesiis, orationis causa tertium ad limina beatorum apostolorum cum aliquot discipulis suis venit: ubi benigne acceptus a Gregorio tertio, quem *junioem-secundum* Willibaldus vocat, omnibus etiam, non modo Romanis, sed & advenis, nimirum Francis, Bajoriis, Saxonibusque transmarinis, ob catholicam doctrinam singularemque pietatem, venerationi fuit. De prospero sui itineris & adventus successu visum est viro sancto commonefacere discipulos in Germania relictos. Quapropter epistolam ad eos omnes scripsit, quæ vicesima-septima est inter Bonifacianas, inscripta *dilectissimis filiis Geppan & Eoban, Tatwino & Wigberto, & omnibus fratribus ac sororibus* suis, quibus præcipit, Deo ut gratias agant, tum quod prospere ad limina beati Petri apostolorum principis pervenerit, tum quod granter & cum gaudio susceptus sit ab apostolico pontifice, qui de legatione sua lata responsa reddiderat, jusseratque, ut rursum in Germaniam reverteretur, & cœpto operi insisteret. Interim sibi expectandum sacerdotum concilium, quod pontifex indixerat. quo finito, confestim ad eos reverteretur. Proinde fraternam caritatem, unitatemque fidei servare solliciti sint, ut cum gaudio eos revisat. In hoc sacerdotum concilio definitum videtur, ut Bonifacius, qui jam ætate provectus erat, presbyterum sibi successorem futurum eligeret, qui cœptam missionem prosequeretur. sic enim ille in epistola ad Zachariam: *Venerande*, inquit, *memoria præcessor vester, sicut audistis, in præsentia vestra præcepit, ut presbyterum post obitum meum, Deo volente, in ecclesiastico ministerio heredem & successorem constituere deberem*. quod in causa fuit, ut Lullum ante obitum suum in sede Monguntina successorem institueret. Ex discipulis in superiori epistola memoratis ignotus est nobis Geppan, alius sine dubio a Geba abbate Augiensis, cui ante biennium Ermenfredus abbas successerat. Eoban erat chorepiscopus Trajecti ad Rhenum, postea martyrio cum Bonifacio affectus: Wigbertus Fritflariensis monasterio præerat. Tatwinus itidem abbas erat, laudatus in Bonifaciana epistola decima-septima, forte Ordorfenensis monasterii rector.

ANN. CHR.
738
X L I I.
Bonifacii tertium iter Romam.

Dum Bonifacius Romæ versaretur, ei adjunctus est Wunebaldus ejus cognatus, qui tum Romæ vitam monasticam ducebat. Non tamen statim cum eo in Germaniam profectus, sed paullo post subsecutus videtur. Bonifacius Roma discessurus, epistolas tres accepit a Gregorio papa. Prima scripta erat, *dilectissimis omnibus episcopis, venerabilibus presbyteris, & religiosis abbatibus omnium provinciarum*, quibus virum sanctum commendat, eosque hortatur, ut eum consilio & auxilio juvent; & si quis ex eorum ministris ei se socium adjungere velit, ne prohibeant. Eidem dedit pontifex alteras litteras ad cunctos optimates, populosque Germaniæ, Turingos, Hessos, aliosque adjacentes populos, quos monet, ut ne jam baptizati lucis & fontibus sacrificia facere perleverent; neu fortibus, auguriis & phylacteriis amplius se dedant; aut divinis, incantatoribusque & veneficis aures faciles præbeant; præcipiens insuper, ut episcopos & presbyteros, quos Bonifacius ordinavisset, recipiant; & si quos forsitan a recta fide desciscentes coercuisset, nulla ratione tueantur. Tertias denique litteras scri-

X L I I I.
Reditus in
in Germaniam
cum litteris
pontificis, &
facta inde consecuta.

ANN. CHR. 738. ^a *Analect.* ^{20. 4. p. 525.} ^b *Ibid. p. 527. ^c *Capitul. Aquisgr. c. 73.*
 pſit Gregorius episcopis Bajoaria & Alamannia, Wigoni Auguſtano, Liudoni Nemeteni ſeu Spireni, Rudolfo ſeu Rudolto Conſtantiensi, Viviloni Bajoaria, & Adde ſeu Heddoni ſive Ettoni Argentoratenſi, ut Bonifacium coepiſcopum, ſuas agentem vices, condigno honore exciperent, doctrinamque & morem catholicae & apoſtolicæ eccleſiæ, a qua miſſus, edoſtusque fuerat, tenerent; profanos idololatriæ ritus damnarent; Brittones, falſos ſacerdotes & hæreticos nec audirent ipſi, nec a ſuis audiri paterentur; & ad ripam Danubii, aut ad Auguſtam-Vindelico- rum, aut quemcumque alium in locum Bonifacius legatus concilium episcoporum indixiſſet, convenire non recuſarent. His fretus litteris Bonifacius, cum in Germaniam rediret, Ticini apud Liutprandum Langobardorum regem aliquamdiu ſubiſtitit; inde invitatu Odilonis ducis venit in Bajoariam: ubi expulſis qui ſe falſo episcopos & preſbyteros ferebant, provinciam totam, in qua unus erat Vivilo episcopos, conſenſu ducis & optimatum diſtribuit in quatuor episcopales ſedes; tribusque ordinatis episcopis, Johannem Juvavenſi ſeu Saltzburgenſi, Erembertum Friſingenſi, Goibaldum Reginenſi ſeu Ratiſponenſi Bajoaria metropoli conſtituit; Viviloni, qui ab ipſo Gregorio papa conſecratus fuerat episcopos, Patavienſi eccleſia relicta. Johannes quartus a ſancto Rudberto episcopos Saltzburgenſis fuit, intermediis Vitali & Flobargiſo; Goibaldus ſeu Gauvipaldus Ratiſponenſis ſecundus, Wicterpi ſucceſſor; Friſingenſis item ſecundus Erembertus poſt Corbinianum; Vivilo ſeu Vivulus primus Patavienſis. Hæc conſtant ex genuinis indicibus a nobis editis, ex quibus vulgati emendandi ſunt. Ceterum Sabionenſis apud Noricos episcopatus paulo ſerius erectus eſt, nec ei ullus proprius præfuit episcopos b ante Ingenuinum & Maſtulonem. In his aliſque immane apparet apud Hundium diſcrimen.*

X L I V.
 Eucherius episcopos Aurelianenſis obit.
 Cum Eucherius episcopos Aurelianenſis in Haſbanienſi ſancti Trudonis monaſterio exſul ſex circiter annos egiſſet, ex hujus tandem ſæculi exſilio liber in cælum evolavit x. kalendas Martii, & in baſilica ſancti Trudonis merito cum honore humatus eſt. Ad anniverſarium ejus obitus diem cum frequens clericorum populorumque turba conveniſſet, nec cibaria tantæ multitudini ſuppeterent abbati monaſterii; unus e clericis, ſancti viri olim familiaris, ad præfluentem Aſindriam amnem venit, tantamque in eo piſcium copiam abundare *abbati fratribusque* ſignificavit, quanta numquam illic viſa fuerat. Itum eſt, jaſtisque retibus, tanta piſcium multitudine uno momento capta, ut non ſolum clericis, ſed etiam univerſo populo reſciendo ſatis fuerit. Trudonenſi monaſterio tunc præerat Grimo abbas, cujus tempore Rotbertus comes, is qui Eucherium cuſtodiendum a Carolo principe acceperat, quaſdam alodii ſui poſſeſſiones conſulit baſilicæ ſancti Trudonis, cui *venerabilis abbas, Grimo nomine, regulariter præſuiſſe* dicitur, quæ vox *regulariter* nonniſi de collegio monachorum illis temporibus ſignificare ſolet, ſic in capitulari Aquisgranenſi ſub Carolo-Magno præcipitur, ut monachi *monachice & regulariter* vivant; canonici vero *canonice*. Eucherius multis miraculorum ſignis poſt obitum clarus fuiſſe memoratur. unde patres ſynodi Cariſiacenſis eum ſanctum vocant in epiſtola ſynodica ad Ludovicum Germaniæ regem, uti etiam Hincmarus, Adrevaldus, aliique ejuſdem ævi ſcriptores, quo tempore ſacrum ejus corpus, una cum ſancto Trudone, e tumulo elatum eſt a Francone episcopos Leodicenſi. De die & anno Eucherii obitus diſcrepant auctores. Diem nonum ante kalendas Martii aſſignant Rabanus & Notkerus; præcedentem ſaſti Trudonenſes, martyrologium Romanum, aliique, quibus ſubſcribimus. Idem obiſſe dicitur *ſexto exſilii ſui anno*. ita enim diſerte habet anonymus ejus vitæ ſcriptor æqualis. Eucherius relegatus eſt a Carolo poſt victoriam de Sarracenis reportatam. Id de Piſtavenſi interpretor, quæ anno ejus ſæculi triceſimo-ſecundo patrata eſt: Carolus Cointius de Narbonenſi, quæ triceſimo-ſeptimo: At certè mihi videtur magis concordare anonymi narratio cum Piſtavenſi. Carolus, collecto Francorum & Burgundionum exercitu, procedit dimicaturus contra Sarracenos *Aquitaniam ingreſſos*. Obtenta victoria, revertens venit Aurelianos, atque Eucherium loci episcopos, ſibi ſuſpectum, Luteciam-Pariſiorum ſe ſubſequi juſſit, quem inde Coloniam-Agrippinam ablegavit. Sane hujus itineris ſeries potius ad Piſtavenſem expeditionem, quam ad Narbonenſem videtur referenda. qua ſententia ſemel admiſſa, evaneſcit fabula de Caroli principis damnatione ab Eucherio viſa, cujus infra mentio recurret.

ANN. CHR. 738. ^a *Analect.* ^{20. 4. p. 525.} ^b *Ibid. p. 527. ^c *Capitul. Aquisgr. c. 73.*
 Hunc etiam annum prope attingit Leutfredus abbas Madriacenſis. Is febre correptus, ubi ſe deficere ſenſit, *ciborum benedictionem* pro eulogiis ad loca ſanctorum circumquaque poſita miſit, rogans, ut religioſorum virorum precibus apud ſanctorum memorias indulgentia ſibi & delictorum remiſſio obtineretur. Urgente morbo, noctem nihilo minus ultimam in Dei laudibus totam, recitato integro pſalterio, duxit. Matutinorum ſynaxi cum fratribus peracta, exitum ſuum ſacramentorum perceptione munivit, & inter verba orationis, complexus fratres, ultimum diem abſolvit xi. kalendas Julias, poſtquam per annos circiter quadraginta-oſto præſuiſſet Madriacenſi monaſterio, quod primum abſolute monaſterium Crucis ſeu Crucis-ſancti-Audoëni, aliquando Crucis-Heltonis, demum Crucis-ſancti-Leutfredi vocabulum obtinuit. Sepultus eſt in baſilica ſancti Pauli, poſtea tranſlatus in majorem baſilicam ſanctæ Crucis & ſancti Audoëni.*

EO mortuo monaſterium illud communem aliarum eccleſiarum pertulit fortem, expoſitum rapacitati hominum ſecularium & laicorum, qui ſanctorum locorum poſſeſſiones devorabant. Unus ex his fuit principatu Caroli Magni Hunbaldus abbas, non exigua in ſæculo dignitatis, qui miniſtro uſus Bererico quodam, cujus cura monaſterii res adminiſtrarentur, eo monachos redegit, ut neceſſaria eis alimenta vix ſuppeditarentur. Forte quadam die, cum ſollempnis ſancti Leutfredi depositio celebranda erat, eundem œconomum convenit Odo decanus, ut nonniſi lautioris obſonii die feſto ſancti Leutfredi exhiberetur. Ille vero ſuperbiæ ſpiritu plenus: *Ecquis eſt Leutfredus ille?* inquit, ſic & ſubulcus patris mei vocatur. Sed ſcito, me nihil præter ſolitum ejuſmodi nominis cauſa largiturum. Poſtridie ſedenti ad menſam cum uxore, oblatus eſt piſcis: &, *Omnino, ait, ex hoc non comedent clerici Leutfredi.* Mox eidem apparens monachus quidam, Hercus nomine, dudum vita perfunctus, hominem baculo percuſit, qui ſanguinem ex ore naribusque plurimum fundens, ilico fratribus neceſſaria omnia honeſtiſſime præparari mandavit; at nihilo minus, vulnere ingraveſcente, poſt modicum humanis rebus exceſſit. Plura ad ſancti Leutfredi tumulum patrata miracula dicuntur: in quibus mulier quædam oculorum orbata lumine, cum nullum feminis illuc aditum patere intellexiſſet, candellam eo miſit; & candela accenſa, ſtatim illa viſum recepiffe traditur. In necrologio Augienſi perveſtiſto memoratur *ex monaſterio Cruis-ſancti-Audoëni Purchartus abba*, qui ante medium ſæculum nonum eidem loco præfuit. Eodem tempore vixit anonymus, qui vitam ſancti Leutfredi litteris mandavit poſt medium ſæculum nonum, quo ejus tranſlatio e tumulo facta eſt.

X L V I.
 Abbates Fontanellenſes & Vedasti.
 Hoc ipſo anno Teuſindum Fontanellenſem improbum abbatem excepiſſe traditur Wido, cujus præſectura hoc uno melior fuit, quod brevior. Hic Caroli principis propinquus; clericus re ac nomine ſecularis, gladio ſemper accinctus incedebat, ſagoque pro cappa clericali utebatur. Ad hæc magnam copiam canum ſemper habens, venatione magis, quam lectione delectabatur, ſagittandi peritior, quam eccleſiaſticae diſciplinæ. Nec contentus Fontanellenſis abbatiæ proventu, etiam Atrebatenſem ſancti Vedasti abbatiæm uſurpavit poſt Gogiſſenum abbatem. Verum cum uno dumtaxat anno utrumque monaſterium tenuiſſet; in ita conſpirationis apud Carolum principem accuſatus, cum in regiam domum cuſtodia cauſa duceretur, in territorio Viromandenſi multatus capite eſt, ibidemque traditus ſepulturæ. Hunc annum incarnationis dominicæ ſignat chronographus Fontanellenſis, eumque cum anno primo Childerici regis componit, ratus, Childericum ſtatim mortuo Theoderico ſucceſſiſſe. In fine addit, Raginfridum quemdam patrem-familias Widoni largitum fuiſſe portionem ſuam ex villa pagi Conſtantiini; nomine Laxtra, anno primo ejuſdem regis Childerici. Corrigendus in alterutro chronographus, nempe vel in anno incarnationis, vel in anno Childerici, ſed potius in poſteriori, ſiquidem capitis damnatus eſt Wido juſtu Caroli, qui ante initum a Childerico regnum deceſſit. Widoni ſucceſſit Romanus in cœnobio Vedasti, in Fontanellenſi Raginfridus præſul eccleſiæ Rotomagenſis poſt Grimonem, ex nobili Francorum proſapia oriundus, qui utramque eccleſiam parum digne adminiſtravit, ignarus proſus litterarum, uti duo ejus antecelſores. Is ab inito Fontanellæ regimine, vel potius tyrannica dominatione, omnia pro arbitrio inconſultis fratribus agebat; immo alimenta corporis ac indumenta eis negans, omnia in proprios uſus convertebat. Quare commoti monachi, ad Pippinum principem confugerunt, ut inferius dicturi ſumus.

ANN. CHR. 738. XLVII. Masciacense monasterium conditum a Bill. nova p. 732.

Exstat apud Labbeum ^a breve chronicon, in quo ponitur hoc anno *initium monasterii Masciacensis ab Egone comite*. Situm est hoc monasterium in Biturigibus prope Carum fluvium, haud longe a Virizione, in honorem sancti Martini consecratum. In eodem chronico differtur ad annum octingentesimum quartum-decimum adventus monachorum Masciacum. Tantæ dilationis causa nobis incompta. Forte destructo monasterio, aliud novum ædificatum est Carolo Magno imperante, eoque colonia monachorum ipso anno introducta. Certe Carolum Magnum ejus monasterii conditorem fuisse tradunt. Illustris fuit in primis Abbo ejusdem loci abbas sub Carolo Calvo. In veteri martyrologio monasterii ^b sancti Laurentii Bituricensis XVII. kalendas Junii fit mentio sancti Victorini martyris in Masciaco monasterio.

ANN. CHR. 719. XLVIII. Willibaldus in Germaniam venit.

Sub finem hujus anni Willibaldus monachus, qui a sua Jerosolymitana peregrinatione per decem annos in Casinate monasterio versatus fuerat, Romam adiit, atque illuc in festo sancti Andree profectus, ibidem ad insequens pascha demoratus est. Urbis adeunda occasio nata ex quodam Hispano presbytero & monacho, nomine Diaperto, qui Romam aditurus, Willibaldum itineris sui socium Petronace abbate Casinensi petiit, & obtinuit. Dum Romæ versarentur, venit in notitiam Gregorii tertii Willibaldus, jam pridem forte ipsi notus. Hunc ad se accitum pontifex blande affatus, hortatusque est, ut in Germaniam se conferret ad Bonifacium episcopum, qui eum evangelicæ prædicationis socium & adiutorem summo opere expetebat. Willibaldus ad hæc, se quidem ad exsequendum pontificis mandatum paratum esse respondit, ubi abbatis sui permissum ac consensum obtinisset. Tum pontifex securum, ejusque rei minime sollicitum ire iussit, cum ne Petronaci quidem ipsi hanc provinciam defugere liceret, si a se mitteretur. Dictis mox Willibaldus acquievit, & se ad pontificis iussione quovis locorum ire paratum esse professus est. Nec mora, Diaperto Casinum revertente, Roma discessit a paschate vir sanctus; & primo quidem urbem Luccam, ubi pater ipsius sepultus erat, dein Ticinum ac Brixiam prætergressus, inde venit in locum, qui dicitur Carinta. Illic Odilonem Bajoariæ ducem adiit, apud quem una hebdomada demoratus est. Exinde Bonifacium convenit cum Suitgario comite, amboque Bonifacius Eistetum misit ad lustrandam regionem, cujus curam Willibaldo committere animo proposuerat, vastam illam quidem, & ita christianæ religionis expertem, ut nulla illic ecclesia esset, præter exiguum beatæ Mariæ oratorium. Lustrata regione, Willibaldus cum Suitgario adit Bonifacium, qui tunc Frisinge versabatur; & statu provincie eidem exposito, omnes simul Eistetum reversi sunt, ubi Willibaldus a sancto antistite presbyter ordinatus est XI. kalendas Augusti, natali die sanctæ Mariæ Magdalene & sancti Apollinaris, anno insequenti episcopus consecrandus.

Presbyter ordinatur.

XLIX. Bonifacius factorum rationem reddit Gregorio papa.

His ita gestis, Bonifacius Gregorio pontifici litteris significavit, ex gentibus Germaniæ, quas Deus dominatione paganorum liberaverat, centum hominum millia, sua, Carolique Francorum principis opera, in sinum sanctæ matris ecclesiæ adducta esse, eumque de episcopis a se in Bajoaria constitutis certiore fecit. Quod vero Bonifacius Caroli principis hoc in negotio operam laudat, nemo mirari debet. nimirum subactis ab eo magna ex parte Saxonibus nomini christiano infestissimis, iisdemque tributariis factis, Francorum ditioni restituti erant Turingi, quorum partem Saxones occupaverant. Hæsi vero eorumdem quotidianis incursionibus exempti erant, ita ut ex utraque natione, quicumque adhuc idolis addicti fuerant, facilius ad christianam religionem adduci potuerint. Acceptis Bonifacii, quæ exciderunt, litteris, Gregorius tam fortunatis successibus gratulatus est, hortatusque Bonifacium, ut cæpta profeceretur; Bajoariæ quatuor in parochias episcopales divisionem a Bonifacio factam comprobavit, & ut ad ripam Danubii synodum episcoporum cogeret, episcoposque, ubi ipsi visum esset, vice sua constitueret, potestatem fecit, scripta epistola IV. kalendas Novembris, imperii Leonis augusti anno vicefimo-tertio, Constantini imperatoris ejus filii vicefimo, indictione octava, qui characteres huic anno conveniunt.

S. Emmerami monasterium episcopale.

Ex his episcopalibus Bajoariæ sedibus non sola Frisingensis monachorum erat, sed etiam Ratisponensis, quæ ab ipso fere principio instituta est in basilica sancti Emmerami, de cujus origine hic agendum. Emmerammus Pictavis in Gallia ortus,

ANN. CHR. 739.

Jam episcopus Bajoariam adiit, & Noricos fidei christianæ mysteriis imbuat: sed tandem a Lamberto tyranno, quem ob scelera increpare non cessabat, morte multatus, atque ab ejus satellitibus membratim sectus est. Tum collecta ejus membra in villa Ascheimo ab incolis sepulta, inde in urbem Ratisponam translata sunt Theodone principe, & in ecclesia beati Georgii martyris sepulta. Postea curante Gualdo seu Gowibaldo, quem ejus urbis episcopum Bonifacius instituerat, in novum monumentum elatae sancti Emmerami reliquæ, novæ extra urbem ecclesiæ martyris titulum ac famam indiderunt. Illic ad tumulum ejus colendum instituti sunt monachi, atque ad augendam loci celebritatem ibidem locata est episcopalis sedes, quæ antea in ecclesia sancti Petri intra muros urbis posita fuerat. Ea vero fuit illius monasterii consuetudo, ut fidem facit Arnolfus ex-comite monachus ejus loci, ut qui antistites, iisdem essent & abbates, veritis scilicet episcopis, ne, si monasterio peculiarem præesse abbatem sinerent, sibi debitum minueretur obsequium. In eligendis autem episcopis hic ritus erat, ut vicissim in episcopatu sibi succederent monachi atque canonici: ita ut, si decessor fuisset canonicus, ejus successor monachus esset. quam consuetudinem ad sua usque tempora, id est ad finem sæculi decimi, perseverasse idem Arnolfus tradit. Non tam diu episcopalis sedes fuit apud sanctum Emmerammum, quippe quæ tempore Caroli Magni in pristinum intra urbem locum restituta est ab Adalwino antistite. Ex his colligimus, plerosque Ratisponenses ante sæculum undecimum episcopos instituti fuisse monastici seu Benedictini: cum constet non aliam apud sanctum Emmerammum principio receptam fuisse regulam, quam sancti Benedicti. Id diserte testatur Arnolfus, auctor gravis ac domesticus: quo referente, monachi sancti Emmerami promissionem faciebant secundum regulam sancti Benedicti coram episcopo abbatis vices agente. Lineis indusiis utebantur seniores, ceteri laneis ob penuriam cilicinarum veitium. Præpositus & decanus monasterium regebant post episcopum, ita ut præpositus rerum temporalium exteriorumque gereret curam; decanus spiritualium & interiorum. Antiquiores habebant cellas peculiare cum camino, junioribus inter se divisas propter custodiam & disciplinam. Ob pauperem annonam volatilia edebant. quæ cum sancto Wolfgango displicuissent, illæ hæc omnia sub finem sæculi decimi emendavit, Ramvoldo abbate instituto. Hæc ex Arnolfo monacho in libris duobus, quos de sancto Emmerammo composuit, Henricus Canisius vulgavit.

Ad hunc annum sine dubio referendum est Abbonis patricii testamentum pro monasterio Novaliciensi, conditum *sub die tertio nonas Maias, anno vicefimo-primo gubernante illusterrimo nostro Karolo regna Francorum, indictione septima*, quod de Carolo principe, cognomento Tudite seu Martello, haud dubie intelligendum est, non de Carolo Magno, uti hæcenus intellectum fuit. quippe cujus regni anno vicefimo-primo indictio septima haud quaquam consentit, sic vero majoratui Caroli principis, qui hoc anno regna Francorum solus, extincto Theoderico, gubernabat. Neque cum Cointio existimes, indictionem falso intrusam fuisse, quasi nondum in usu tunc temporis esset apud Francos. quod verum quidem est de diplomatis regum, secus de instrumentis privatis, immo & publicis conciliorum, quibus non raro indictio etiam ante hoc tempus apposita legitur. Jam ante hunc annum exstabat Novaliciense monasterium, in valle Segusiana ad montem Cinisium positum: cujus primum auctorem Abbonem patricium seniore, qui Theoderici senioris principatus vivente sancto patre Benedicto, floruerit; institutorem alterum Abbonem juniorem, eidem patricium, cujus hoc testamentum sit, recentioribus perperam visum est. Hunc enim Abbonem primarium esse Novaliciensis monasterii conditorem vel ex ipsius testamento satis superque patet, in quo nullam fictitii illius primi conditoris mentionem facit, immo ait, se sacrosanctam ecclesiam beati Petri apostoli, ac monasterium Novalicis in valle Sigusina opere suo in re, id est in fundo, proprietatis suæ construxisse: ubi normam monachorum sub religionis ordine spiritali, & regula sancti Benedicti collocaverit, ubi tunc venerabilis Abbo præerat. Abbas hic erat secundus, alter a Godone, qui primus in vulgatis abbatum Novaliciensium indicibus ponitur. Primam hanc certam epocham de hoc monasterio habemus: alteram desumimus ab Afenarii sexti abbatis subscriptione in Attiniacensi conventu anni septingentesimi sexagesimi-quinti. Ex quibus intelligitur, Novaliciense monasterium sub initia hujus sæculi conditum fuisse. Abbo patricius se quædam acquisi-

L I. Abbonis patricii testamentum pro monasterio Novaliciensi.

a Diplom. p. 507.

ANN. CHR.
739.

viffe scribit in pagis Dienfi, Vapincenfi, & Gratianopolitano, *per præceptionem domini Theoderici regis, & infulbris viri domni Karoli*, id est Theoderici quarti, cognomento Calenfiſis, & Caroli Martelli, quod recentiores de Theoderico ſeniore falſo interpretati ſunt. Abbo patricius in ſuo teſtamento parentes ſuos memorat Felicem & Ruſticam; avos paternum & maternum Maurinum ſeu Marronem, & Dodinam: qui Marro villam Memianam in pago Cavellico dicitur acquiſiſſe a domno Chrammelino epiſcopo, forte Ebredunenſi, quem Theoderici tertii principatu publica in ſynodo in ordinem redactum & in monaſterium ſancti Dionyſii reſuſum ſuperius * diximus. Ad hæc idem Abbo patruum ſuum vocat Symphorianum epiſcopum Vapincenſem, in vulgatis indicibus deſideratum, quem a malis hominibus honore deſectum fuiſſe dicit. Præterea avunculum ſuum Dodonem; parentes, id eſt conſanguineos, laudat Wandalbertum abbatem incerti loci, & Godanam. Immenſæ ac propemodum infinitæ ſunt poſſeſſiones, quas Novalicienſi monaſterio idem Abbo legat in pagis Seguſiano, Mauriennenſi, Lugdunenſi, Matifconenſi, Viennenſi, Gratianopolitano, Arelatenſi, Vendafſino, Dienſi, Maſſilienſi, Tolonenſi, Aptenſi, Reienſi, & Tarentaſienſi: ita ut mirum non ſit, quod de illo monaſterio traditur, quingentos olim monachos in eo exiſtiſſe, quod nunc ad pauculos Fulienſes redactum eſt. Walchunum epiſcopum totius operis adiutorem Abbo ipſe agnoſcit, eumque, dum vixerit, ejuſdem monaſterii proviſorem & gubernatorem eſſe jubet: ita ut rerum omnium diſpoſitio, ipſuſque electio abbatis citra ejus conſilium & conſenſum non fiat. Si qui vero monachi ei rebelles exiſtiterint, *juxta canonicam regulam ſancti Benedicti* coercendos ac judicandos eſſe; immo etiam ejiciendos, ſi contumaces fuerint. Non omittendum id, quod in eodem teſtamento legitur de quodam, nomine Ruſtico, qui genti Sarracenorum *ad inſelicitatem regni Frantorum* ſe adjunxerat. In vulgatis indicibus Novalicienſes abbates primi hoc ordine recenſentur: Godo, Abbo, Joſeph, Guillelmus, Gerârdus, Aſenarius, Witgarius epiſcopus & abbas, ſanctus Frodoinus. Joſepho Carolus Magnus villam Bardoniſſam dediffe fertur, quod admitti non poteſt, ſi Aſenarium præceſſit, cum Aſenarius Pippino regnante abbas fuerit. De his alias.

LII.
Tato abbas S.
Vincenſis obiit.

Interim in Italia Tato abbas Vincenſis ad Vulturnum monaſterii ſupremum diem abſolvit, vir magnæ in aliis diſcretionis ac prudentiæ, magnæ in ſe diſtinctionis ac ſeveritatis; obiitque III. idus Decembris hoc anno, cum undenos monaſterio annos præſuiſſet poſt duos germanos fratres, Paldonem & Taſonem, quorum geſta uno libello Ambroſius Autpertus deſcripſit. Tatonum abbati ſucceſſere Atto, Herempertus, & Johannes, cui ſucceſſus Autpertus, qui in fine libelli ſui mores ſuos cum primitivo illo ſtatu conferens, de ſuo, ſuorumque tepore ingemifcit vir modeſtiſſimus, nec ipſum ſuppudet enarrare vitia, in quibus ſe, ſuique ſimiles jacere conſiteatur, ſperans ſe ex humili iſta confeſſione veniam a Deo promeriturum, ac ſalutem correctionem. Omni ex parte, inquit, ſanctum a nobis propoſitum violatur, & pæne nihil nobis ſuper eſt, niſi quod ſanctus pater prædixit Benedictus, per tonſuram & habitum nos Deo mentiri. Videmur pæne omnes ad ſuperbiam prompti, ad contentionem, ad ſcandalum, ad detractiorem, ad mendaciam, ad gulam, ad ornatum veſtium, ſimilesque ejuſmodi peſtes; & ea, per quæ ſancti cæleſtia conſecuti ſunt regna, id eſt tribulationes, perſecutiones, adverſitates, contumelias, humilitatem, ſubjectionem, paupertatem, odio habentes; quæ noſtra ſunt, non alterius quærentes, falſos honores appetentes, ac per hoc invicem invidentes, invicem mordentes. Quidquid ad præſens delectat, tota mente requirimus; & neſcio per quod aliud iter, a ſanctorum calle deviantes, ad vitam nos poſſe pervenire conſidimus. denique ſubdit, nequaquam beatos fore, qui induti ſunt *cappa*, vel qui uſque ad horam nonam jejunant, ſed qui pauperes ſpiritu fuerint, ſuperiorum pauperum exemplo, trium ſcilicet illorum fratrum, quorum exempla propoſuit. Neque porro ſufficere patriam, divitias, parentesque reliquiſſe, niſi noſmetipſos mortificemus, & vitia reſecemus.

ANN. CHR.
740.
LIII.
Lucerio abba
ti Farfenſi ſuc
cedit Fulcoal
dus.

Anno inſequenti, ejus ſæculi quadrageſimo, Lucerius Farfenſis abbas deceſſit poſt annos regiminis ſexdecim ac dimidium, cum ante annos quinque monaſterium ſancti Salvatoris, octo a Farfa paſſuum millibus, extruxiſſet. Ejus obitus in chronico monaſterii ponitur VII. kalendas Julii. Fulcoaldus ejus ſucceſſor, nobilis

ANN. CHR.
740.

Aquitanus, a Lupone duce multa obtinuit, in his monaſterium ſancti Petri in Clafſicella. Idem ab eodem præceptum impetravit, ut nec mulieres in Farfenſe monaſterium, nec in cellas ei ſubjectas ingredi auderent, immo nec ſecus monaſterium, niſi per vias ipſis designatas incederent. Litteras ducis, utpote breves, quoddam operæ pretium fuerit huc referre. *In Dei nomine, ego domnus Lupo glorioſus dux, dum perrexiſſem in monaſterium ſanctæ Mariæ, ubi habitus monachorum ineſſe videtur, poſtulavit nos Fulcoaldus abbas, ut nos contextum faceremus, & noſtra juſſione præcipereſſemus, ut nullæ mulieres licentiam habeant tranſeundi per vias, quæ ſicus monaſterium percurrunt; nec ad monaſterium ambulandi, nec infra fines, qui prope designati ſunt, quod & fecimus. Datum in curte noſtra ad Varianum, anno ducatus noſtri quinto, indiſtione tertia*, id eſt anno ſupra ſeptingentimum quinquageſimo. Eodem abbate conditum eſt ab ipſo Lupone duce cœnobium virginum prope Reate, ac Farfenſi monaſterio ſubjectum, ut inferius videbimus. Hujus tempore Adwaldus abbas erat prædicti monaſterii ſancti Salvatoris, cujus loci monachus Teudo, cum abbas ſui conſenſu caſalem Longitiam vendidit pretio viginti librarum argenti.

In Gallia Lantfredus abbas, Babonis ſucceſſor, Pariſienſi ſancti Vincentii monaſterio jam ab annis quinque tum præerat, & de corpore beati Germani e porticu in interiore basilicam tranſferendo cogitabat: cum a Carolo principe in Aquitaniam legationis cauſa miſſus eſt ad Hunoldum ducem. Is Eudoni patri ante annos quinque ſucceſſerat, poſtquam Carolo, poteſtate regia omnia gerenti, ejuſque filiis Carolomanno ac Pippino fidem promiſiſſet. Forte Hunoldus jugum excutere moliebatur: quæ cauſa fuerit mittendi ad ipſum Lantfredi, quem virum prudentia & rerum agendarum peritia inſignem fuiſſe oportet, ut ejus opera princeps ipſe prudentiſſimus uteretur. Dum res ſibi commiſſas cum Hunoldo tractat abbas, Carolo morte intercepto, in cuſtodiam, tamquam explorator, ab Hunoldo conjicitur, & in ea per tres annos ac dimidium detinetur: donec tandem Pippini auctoritate abſolutus, firmata inter ambos principes pace, in ſuum reverſus eſt monaſterium, quod ipſo abſente diſſipatum per annos duodecim inſtaurare non deſtitit. Hic eſt Hunoldus ſeu Huneldus princeps, cujus *per prava conſilia* Gideon quidam, haud dubie præpotens Aquitanus, clericis ſancti Juliani Briyatensis Maceriacum villam pagi Limanici abſtraxit, quam poſtea *caeleſti auxilio monitus* reſtituit anno XII. Waifarum principis Hunoldi ſucceſſoris, ut fidem facit ejus charta, inſcripta *dominis ſanctis Donidio honorifico, Unoberto, Petolemo presbyteris, diaconibus, ceterisque clericis ſancto Juliano ſervientibus*.

LIV.
Lantfredus
abbas in Aquit
taniam lega
tus.

Hoc etiam anno Willicarius epiſcopus Viennenſis eccleſiam ſuam a laicis direptam indignatus, relicto epiſcopatu ſeſſit in monaſterium Agaunenſe, ubi *vitam venerabilem*, ut Adonis verbis utar, id eſt monaſticam, duxit. Sic ab Audoeno in libro primo de vita beati Eligii, Buchinus ex gentili converſus, poſtea *venerabilis*, id eſt monachus, exiſtiſſe, ac Ferrarienſi cœnobio præſuiſſe dicitur; & Tillo, Eligii vernaculus, poſtmodum *venerabilem vitam* ſeu monaſticam duxiſſe; denique Eligii, ſi quibus ſervis ſuadere poterat, ut *venerabilem monachorum vitam* arripientes clauſtra cœnobii expeterent, hos tamquam dominos inſigniter honorabat. Proceſſu temporis Willicarius Agaunenſis monaſterii abbas creatus eſt, eoque nomine ſynodo Attiniacenſi ſubſcripſiſſe reperitur. Sunt qui exiſtimant eundem eſſe Willicarium, qui eodem tempore Sedunenſem eccleſiam rexit. Erant itaque ad hoc uſque tempus in cœnobio Agaunenſi monachi, qui nonniſi Ludovici auguſti principatu ſub Adalongo abbate in canonicos mutati ſunt.

LV.
Willicarius
epiſcopus
Viennenſis fit
monachus.

In majori Britannia mortuus eſt Acca epiſcopus Haguſtaldenſis XIII. kalendas Novembris; diſcipulus quondam ſenioris Wilfridi epiſcopi Eboracenſis, eoque mortuo creatus antiſtes Eboracenſis eccleſiæ monachis addiſtæ, quam porticibus, picturis, & ampliffima bibliotheca exornavit. Idem venerabili Bedæ auctor fuit, ut commentarios ſcriberet in hexaëmeron, in Samuelem, in Eſdras, & in evangelium tum Marci, tum Luca, quod videtur eſſe Bedæ opus ſecundum: nam expoſitio in actus apoſtolorum prior eſt. Præmiſſa eſt commentario in Lucam ejuſdem Accæ invitatoria ad Bedam epiſtola, ſimulque Bedæ excuſatoria, quod, impellente proprio antiſtite, ſecundum Ambroſium beati Luca evangelium exponere auſus eſſet. Porro ſede ſua, neſcio quam ob cauſam, pulſus vir ſanctus, tandem hoc anno in cælum receptus eſt, ſepulcuſque in eccleſia Haguſtaldenſi, miraculis poſt obitum clarus. De

LVI.
Acca epiſcopus
pus moniac.

ANN. CHR. 740.
LVII.
Nothelmo Cantuariensi succedit Cuthbertus.

ejus successoribus legendus Richardus prior Hagustaldensis inter decem scriptores Anglicanos, ubi fufius de Acca episcopo agitur.

Idem etiam annus supremus fuit Nothelmi pontificis Cantuariensis, quo itidem hortatore & adjutore Beda ecclesiasticam gentis suæ historiam, scribere aggressus est. Eidem etiam opus triginta quæstionum in libros regum nuncupavit, fratrem absolute appellans. Ejus mors triduo ante obitum beati Accæ contigit, nempe XVI. kalendas Novembris. Sepultus est cum antecessoribus suis in suburbana basilica monasterii sancti Petri seu sancti Augustini.

ANN. CHR. 741.

Hunc excepit Cuthbertus, ante episcopus Herefordensis, anni insequentis initio consecratus, qui sepulturam Cantuariensium pontificum in cathedralem ecclesiam transtulit, exstructa ejus rei gratia ecclesia in honorem sancti Johannis Baptistæ prope majorem Salvatoris ecclesiam. Hæc translatio non sine tumultu facta est, sive pontificio, sive regio edicto. Nam hac de re dissentiant Gervasius cathedralis monachus, & Willelmus Thornus cœnobita sancti Petri, pro sua uterque ecclesia digladiantes, dum alius Cuthbertum ob hoc factum laudat, alius vituperat, quod præcæm consuetudinem mutaverit, ab Augustino ipso institutam, & Romanorum pontificum auctoritate comprobata.

LVIII.
Willibaldus ordinatur episcopus Eistertensis.

Eodem quo Cuthbertus anno Willibaldus in Germania consecratus est a Bonifacio episcopus Eistertensis, assistentibus Burchardo Wirziburgensi & Wizione episcopis, forte Witte Buriburgensi apud Hessos. Ordinatus autem est Willibaldus anno ætatis suæ quadragesimo-primo. Hanc ordinationem ad septimum annum differunt Hermannus & Annales Pithecani, Gregorius ad quintum: at præferenda est auctoritas synodi Germanicæ anno sequenti habitæ, cui Willibaldus jam episcopus interfuit. Paulo ante ipsum ordinatus fuerat Burchardus episcopus Wirziburgensis, ex consecratoribus ejus alter. Willibaldi ordinatio facta est in Turingiæ loco, nomine Salpurgo, & quidem autumnali tempore, tribus ante natalem sancti Martini hebdomadis. Hunc locum adeundo hospitatus est apud fratrem suum Wunnebaldu, qui paullo ante ipsum ex urbe Roma, ubi monasticam aliquamdiu vitam excoluerat, cum altero fratre suo in Germaniam accesserat ad sanctum Bonifacium, qui eidem presbytero ordinato septem in Turingia ecclesiarum curam commisit. Ipse nihilo minus monasticæ vitæ distinctionem observabat, a vino prorsus abstinens, nisi corporis infirmitas aliud suaderet. Reversus in sedem suam Willibaldus, monasterium ibidem instituit, monachis collocatis in cathedrali ecclesia Eistertensi, quam alii Aichstadiensem, recentiores quidam Aureacensem vocant. In veterissima notitia, scripta a tempore Caroli Magni, *castrum Rubilocus, quod Eichstædi dicitur.*

Wunnebaldu
ejus frater.

a *Cod. Ass. rerum. Alam. 10. 3. p. 123.*
LIX.
Altahe monasteria duo.

Bajoariæ tunc præerat dux Odilo seu Utilo, qui monasteria sex instinctu sancti Pirminii condidisse perhibetur. In illa regione existant Altahe duo monasteria, Superius & Inferius, utrumque in Bajoaria inferiori juxta Danubium, a vetere quercu sic nuncupatum. Utriusque conditorem Odilonem agnoscunt Hundius, alique recentiores. Id exploratius videtur de Altahe Inferiori, quam de Superiori, de quo nulla supersunt illorum temporum monumenta. Inferioris antiquitatem probant Caroli Magni, aliorumque principum diplomata ab Hundio^b relata. Arnoldus monachus ejus initia ad hunc annum refert initio vitæ sancti Godehardi episcopi Hildensheimensis, qui præcipuum fuit ejus loci ornamentum. Unicum Altahense monasterium a Pirminio conditum perhibet Hermannus, ad cujus oram codicis id de Altahe Inferiori explicatur. Primus ejus loci abbas occurrit Eberswindus anno sexto Tassilonis ducis, Odilonis filii: secundus Wolfbertus anno ejusdem tricesimo; & quadragesimo-secundo tertius Urolfus. Amplissimum hætenus est idem monasterium, post varios casus, sub patrocinio sancti Mauricii, ejusque sociorum. De Altahe Superiori nullum monumentum occurrit ante ejus instaurationem, sæculo duodecimo factam. Multi tamen recensentur ejus abbates ante vastatum ab Hungaris decimo sæculo monasterium: quos inter laudatur Otgerus abbas ex necrologio, qui forte non alius fuerit ab Otkario abbate, de quo in pervetusto libello^c societatum Augiensium: *De monasterio Altahe Urolfus abba, Otkarius abba.* Urolfus abbas erat Altahe Inferioris principatu Ludovici Pii; nec ullus per id tempus, quo libellus ille scriptus est, occurrit Otkarius ejus loci abbas. Si is est Otgerius

b *Metrop. S. lib. 10. 2. p. 9.*
c *Anal. 10. 4. p. 643.*

ANN. CHR. 741.

Otgerius abbas Altahe Superioris, consequens est, unius Altahe nomine utrumque monasterium comprehendit. non sic tamen apud Hermannum, ubi ad annum ejus sæculi tricesimum-primum tria cœnobita, id est Altahe, Morbach & Favarias, ex Augiensibus fratribus instructa fuisse dicit, duodenis ad singula fratribus deputatis; dicturus quatuor, si de duplici Altahe locutus fuisset.

Præter duo hæc monasteria dux Odilo quatuor alia ædificasse memoratur, Manseam scilicet, Nidroburgense, Papho-monasterium, & Austraviam. Mansea, alio nomine Lunæ-lacus, situm prope Menem lacum Noricorum, conditum est sub titulo sancti Petri apostolorum principis, & sancti Michaëlis archangeli; eique præfectus primus abbas Opportunus, Casino, ut perhibent, evocatus, qui anno ejus sæculi octogesimo-primo kalendis Januarii decessisse fertur: secundus Hunricus, aliis Henricus, sic laudatus in libello societatum Augiensium: *Ex monasterio Manhinsio Hunrib abba*, de quo alias plura. Nidroburgense virginum cœnobium sanctæ Crucis urbe Patavia* inclusum est: quod Otto secundus imperator Patavienfi ecclesiæ tribuit ob constantem in ipsum fidem Piligrini ejus urbis episcopi. Papho-monasterium virorum in Patavienfi diocesi supra Straubingam, nunc collegiata ecclesia canonicorum est, sub sancti Tiburtii martyris patrocinio. Austravienfe denique seu Osterhofenfe diocesis Ratiponensis obscurum est usque ad tempus Heinrici primi imperatoris. His alia quinque adjunguntur monasteria itidem apud Bajoarios, sed paullo serius excitata, ut postea dicturi sumus.

LIX.
Bajoariæ alia monasteria.

* *Passau.*

Inter ea Gregorius papa tertius claves venerandi sepulcri sancti Petri, unaque ejusdem apostoli vincula cum multis magnisque muneribus per legatos Carolo Francorum principi misit, epistolamque decreto ac nomine procerum Romanorum, ut ejus patrocinium adversus Liutprandum Langobardorum regem, & Hildebrandum, qui res sancti Petri in exarchatu Ravennate ducatur Romano diripiebant, postulare. Lætus his Carolus, legatos honorifice exceptos multo majoribus, pretiosioribusque muneribus oneravit; & religiosos ac fidos viros, Grimonem abbatem monasterii Corbeiensis, non Corbionensis, ac Sigobertum sancti Dionysii basilicæ apud Parisios monachum, ex his, quos *reclusos* seu reclusos vocant, cum magnis donis Romam ad limina sanctorum apostolorum misit cum epistola, qua ad directas sibi litteras respondebat. Quid inter eos conventum sit, auctorum silentium ignorare nos cogit. Grimo abbas successerat Sebastiano abbati, cui Chilpericus rex diploma concessit, successoremque habuit Leudgarium abbatem. Porro ex hac Sigoberti reclusi legatione colligimus, reclusos non usque adeo reclusionis legibus fuisse adstrictos, ut aliquando sibi ex cella sua egredi, saltem ob publicam utilitatem, non liceret. Hanc legationem hoc anno factam produnt annales Mettenses, quam Baronius, alique recentiores referunt ad annum ejus sæculi vicesimum-sextum.

LX.
Caroli principis legati ad Gregorium papam, Grimo abbas & Sigobertus reclusus.

Non diu supervixere Gregorius pontifex & Carolus princeps. Primus decessit Carolus, qui, dimissis legatis, cum in morbum incidisset, principatum suum inter filios divisit: Carolomanno natu-maximo Austriam, Sueviam seu Alamanniam, Turingiamque; Pippino Neustriam, Burgundiam, ac Provinciam; Gripponi seu Grifoni partem aliquam Neustriæ, Austriæ ac Burgundiæ assignans. Tum sancti Dionysii basilicam petiit, fufisque ad beati martyris sepulcrum precibus, multa loco munera concessit. Inde in regiam villam Carisiacum pagi Noviomensis ad Isaram pervenit, ubi Clipiacum^a villam pagi Parisiensis, ad consequendam peccatorum veniam, sancti Dionysii basilicæ donavit decimo-septimo die Septembris, anno quinto post defunctum Theodericum regem; ibidemque, id est Carisiaci, extinctus est XI. kalendas Novembris, annos natus circiter quinquaginta, rebus gestis quam ætate longe major. Morienti adfuisse, & *viam Christi sanguine tinctam* vivis sermonibus exhibuisse traditur Alfonso abbas Castrensis. Sepultus est honorifice in basilica sancti Dionysii, quem vivens maxime coluerat, uti principatus sui auctorem. Pietatem ejus probant multæ ab eo factæ ecclesiis ac monasteriis donationes: verum eandem elevant bonorum ecclesiasticorum, ipso vel donante, vel dissimulante, invasiones ac direptiones a laicis factæ, quas forte ab eo potius temporum ac bellorum necessitas & conditio extorsit, quam voluntas. Simili quippe ratione Sulpicius^b Severus censet facile excusari posse Maximum imperatorem, qui exhausto rei publicæ ærario, pæne semper in expeditione atque procinctu bellorum civi-

LXI.
Caroli ejusdem obitus ac sepultura.

a *Doules. lib. 3. c. 4.*

b *Sulpic. dial. 3. c. 15.*

ANN. CHR.
741.
Fabula de
ejus damna-
tione.

lium constitutus, quibuslibet occasionibus subsidia imperio paravit. Hinc tamen in vulgus jactata est fama de aeterna Caroli damnatione, quam afferunt Hincmarus Remorum antistes, tum in libro de vita sancti Remigii, tum in epistola nomine synodi Carisiacensis ad Ludovicum Germaniae regem missa, cujus auctorem eum facit Frodoardus; & post Hincmarum Adrevaldus, & auctor quidam anonymus vitae sancti Eucherii episcopi Aurelianensis, qui in monasterio sancti Trudonis jussu Caroli detentus, ejus animam *in inferno inferiori* tortam vidisse dicitur. Verum id non legitur in melioris notae codicibus, & Eucherium ante Carolum e vivis abiisse Baronio visum est, cujus sententiae facile subscribimus, nisi quod paullo serius ejus obitum reponimus. Hincmaro Baronius opponit Ludovici augusti epistolam ad Hilduinum, libris areopagiticis praefixam, in qua proavi sui Caroli pietatem laudat, maxime erga beatum Dionysium, cujus patrocinio principatus apicem sibi divinitus concessum fuisse contestabatur: cui corpus proprium in magni die judicii suscitandum, & animam Deo praesentandam fideliter commendaverit, quibus sane iudiciis suam erga peculiarem patronum devotionem ac fiduciam manifeste ostendit. Majoris esset in oppositum auctoritatis epistola sancti Bonifacii ad Ethelbertum Merciorum regem, si de ejus sinceritate constaret. Verum interpolatam causatur Baronius, alique post eum, ubi Carolus princeps Francorum multa monasteria evernisse, & ecclesiasticarum pecuniarum in usus proprios convertisse dicitur; ob idque *longa tortione ac verenda morte consumptus* fuisse. Certe haec verba non leguntur in editione Serariana, quae ad tres codices exacta est: at reperiuntur in exemplari veterrimo Saxonico exarato litteris, quo usus est Spelmannus vulgandis actis concilii Cloveshovienensis; & in eo, quod exscripsit Willelmus Malmesburienensis in libro secundo de regibus Anglorum, capite quarto; denique in Romano, quo usus est Baronius. Ut ut est, locus ille Caroli longam ante obitum rotationem ac verendam mortem probare potest, damnationem aeternam nequaquam probat. Denique in clausula, vivente Pippino, & quidem supremo vitae ejus anno, apposita in codice Dionysiano, quam inferius ^a integram referemus, honorifica mentio fit *Caroli beatae memoriae principis*. quod elogium non appositurus fuisset monachus ille Dionysianus, si de ejus damnatione tum constitisset.

Praeter Carolomannum & Pippinum, quos ex Rotrude; & Grifonem, quem ex Sonechilde conjugibus suscepit Carolus, filios etiam habuit Bernardum, Hieronymum, ac Remigium, quos ex illegitimo thoro progenitos plerique existimant, quod in divisione principatus nulla eorum ratio habita sit: tamen non desunt alii, quos inter Carolus Cointius, qui eos legitime natos asserunt. Mortuo Carolo, divisio ab eo facta regni optimatibus displicuit, conquerentibus, Grifonem consilio Sonechildis, improbae mulieris Bajoariae, quam contumeliae causa concubinam appellabant, in consortionem principatus venisse, quasi duo Carolo heredes, duo Francis principes non sufficerent. Neque haec optimatum querimonia Carolomanno & Pippino displicebat, quibus tandem Grifo Lugduni-clavati mœnibus inclusus, & ab eis obsessus, se dedit, a Carolomanno in Novo-castello Arduennae proximo deinceps custodiri jussus. Sonechildi ejus matri Calense monasterium datum, non ut ei praesset, sed ut monasterii parietibus includeretur.

Baldericus episcopus in chronico ^b Cameracensi Carolo-Martello tribuit dotationem monasterii sancti Salvii prope Valentianas ad Scaldim: ubi sanctus Salvius episcopus sepultus est in oratorio quondam sancti Martini, quod ab ipso deinde nomen & incrementum accepit. Miraculis eo in loco patris commotus & attonitus Carolus princeps, locum ipsum sisco Valentianensi, aliisque rebus auxisse dicitur, ac stipendio deputato canonicos ibidem instituisse, qui postea in monachos Benedictinos mutarunt. Sunt tamen qui id factum Carolo Magno potius tribuant, cujus principatu Salvium episcopum martyrio affectum tradit Sigebertus, alique post eum recentiores, quibus liber passionis ac vitae sancti Salvii attestatur. Verum, ut recte observat in hunc locum Colvenerius, non minor hac in re fides Balderico, quam Sigeberto, aequali ac viciniore habenda est, donec constet de contraria sententia. In divisione facta inter filios Ludovici augusti notatur abbatia sancti Salvii post sancti Gaugerici Cameracensem ecclesiam & Crispinium monasterium, quod itidem infra Valentianas prope sanctum Salvium ad Scaldim positum est. In libro quarto de miraculis sanctorum Petri & Marcellini apud Surium, memoratur ab Eginhardo Geor-

LXII.
S. Salvii mo-
nasterium, an
ab eo dotatum.
^b Balderic.
lib. 2. c. 31.

gius presbyter & rector monasterii sancti Salvii martyris, quod in pago Fanomar-
tensi*, in vico Valentianis appellato, ad ripam Scaldis fluvii situm est, qui Geor-
gius sanctorum martyrum quaedam reliquias per Theodardum diaconum suum
accepit. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad Ludovicum imperato-
rem venisse, & in Aquis palatio organum hydraulicum mirifica arte compo-
suisse dicitur in annalibus Eginhardi ad annum octingentesimum vicesimum-seximum.
Post eum ipsius loci rector exstitit Hugo, filius cujusdam abbatissae, quae reliquias ^a
sancti Salvii a filio petiit, obtinuitque, easque Centulensi monasterio concessit. Ex
abbatia postmodum factus est prioratus ordinis Cluniacensis.

Altero post Carolum mense e vivis itidem sublatus est Gregorius papa tertius,
sepultusque in basilica beati Petri apostoli IV. kalendas Decembris. In ejus locum
electus Zacharias, natione Graecus, peculiari studio sanctum Benedictum, nostror-
que Casinates persecutus est. nam, teste Leone ^b Maricano, sacro illi monasterio
non solum codicem sanctae Regulae, quem sanctus Pater propria manu scripserat,
ac pondus librae panis & mensuram vini ab eodem constituta, Romamque quon-
dam allata, restituit; sed etiam libros aliquot sacrae scripturae, & varia concessit or-
namenta, necnon privilegium insigne, ut idem monasterium cum omnibus cellis
suis, ubicumque terrarum extructis, a quorumvis episcoporum ditione liberum esset,
nulliusque juri subjaceret, nisi solius Romani pontificis. Ad haec libros Dialogo-
rum Gregorianos graece vertit, in quibus nonnihil aliquando de suo addidit ad illu-
strandum sanctum Benedictum.

Dum Bonifacius rem christianam in Germania strenue promoveret, Willibrordus,
cognomento Clemens, missionis suae in Frisia cursu defungitur, multiplicem
laborum suorum fructum in caelo percepturus. De die & anno ejus obitus non con-
venit inter auctores. Si annos quinquaginta integros in praedicationem evangelicam
apud Frisios expendit, ut ex sancti Bonifacii epistola mox referenda colligitur; ejus
obitus hoc anno, aut certe praecedente collocandum esse consequens est: si quidem
anno sexcentesimo nonagesimo illuc accessit. Obiit octogenario major, teste Alcu-
ino, qui ei annos aetatis octo lustra cum uno anno, in summa octoginta & unum
annos tribuit, atque eundem obiisse *die sexto mensis Novembris, id est VIII. idus*
ejus mensis. Ejus aetatem atque obitus diem ita exprimit in libello metrico.

*Qui postquam vita meritis, perfectus in annis,
Bis octena pius complevit lustra sacerdos,
Ter quater et menses; mensis jam jamque Novembris
Idibus octenis caeli migravit ad aulam.*

Rabanus in assignando die convenit cum Alcuino; sed ab eo dissentient Wandal-
bertus, Ufuardus, Ado, & recentiora martyrologia, Romanum & Benedictinum,
quae diem sequentem assignant. Praeferendus videtur Alcuinus, qui ex domesticis
Epternacensis monasterii monumentis vitam sancti Willibrordi prosa & metro com-
posuit, ac prosam orationem nuncupavit Beornredo archiepiscopo, nempe Senonen-
si, ut plerique existimant. Theofridus, saeculo undecimo desinente abbas Epterna-
censis, libellum de eodem patrono suo edidit, ejusque obitus statuit anno septin-
gentesimo tricesimo-nono. Hunc olim auctorem secutus eram: sed mover me Boni-
facii auctoritas, Willibrordum *quinquaginta per annos* in Frisia praedicasse asseren-
tis. Cum Bonifacio non bene consentit Alcuinus, qui Willibrordum anno aetatis
tricesimo-tertio in Frisiam accessisse dicit, eundemque obiisse annos natum octo-
ginta unum, quo calculo admisso, nonnisi quadraginta octo anni ad ejus praedica-
tionem restant. Verum Bonifacius totum illud rotundo numero forte expresserit.

Quo in loco vir sanctus supremos absolvit dies, nullus veterum discrete expres-
sit. Videtur obiisse in monasterio suo Epternacensi, cujus regimen sibi retinuerat,
ubi & sepultus est in monumento marmoreo, quod cum dimidio brevius esset, ad
ejus molem corporis divinitus aptatum fuisse Alcuinus tradit. Idem virtutes ejus
commemorans, in primis ejus caritatem praedicat. Hanc satis superque probat assi-
duus labor, quem per annos quinquaginta pro Christo sustinuit. Eum quippe an-
norum numerum signat, ut jam dixi, Bonifacius in epistola ^c ad Stephanum pa-
pam, ubi Willibrordum mirae abstinentiae & sanctitatis virum laudat, qui per quin-

Annal. Bened. Tom. II.

P. ij

ANN. CHR.
741.
* de Fanmar.

^a Spicil. 10. 4.
P. 504.

LXIII.
Gregorio pa-
pa succedit
Zacharias.
^b Chron. Ca-
sin. lib. 1. c. 4.

LXIV.
Willibrordus
episcopus obiit.

^c Bonifac.
ep. 97.

AN. CHR. 741. quaginta annos prædicans, gentem Frisonum maxima ex parte ad fidem Christi convertit, fana & delubra destruxit, ecclesiam construxit, ac sedem episcopalem & ecclesiam in honorem Salvatoris in castello Trajecto ad Rhenum constituit: ubi prædicans usque ad debilem senectutem permansit, tandemque, coepiscopo sibi substituto, in pace migravit ad Christum.

Non constat de ejus successore in Trajectensi ecclesia Salvatoris, quæ etiam sancto Martino sacrata erat. Cointius suggerit Dadanum episcopum, qui anno sequente synodo Germanicæ interfuit. Alcbertus seu Albertus post Willibrordum suscepit regimen monasterii Epternacensis, quod in vetustis codicibus Asternacum vel Esternacum dicitur. Hoc abbate contigit, ut, recurrente anniversaria depositione beati Wilgisi Willibrordi patris, cum ex quatuor vini flaconibus una tantum ad cœenam quadraginta virorum superesset, tantum vini ex ea depromptum sit, quantum cœnaturis sufficiens erat. Beornredus Alberto successisse perhibetur, idemque archiepiscopus, ut putant, Senonensis, cui Alcuinus libellum metricum nuncupavit. Multa etiam miracula ad sancti Willibrordi tumulum patrata refert idem auctor. Punitentes in primis circulis ferreis constricti, ruptis divinitus circulis, ibidem soluti sunt: cujus rei testes circulos pendentes in ecclesia suo tempore superfuisse Alcuinus affirmat. Plura in consequentibus de Epternacensi monasterio, cujus historiam Johannes Bertelius abbas brevi compendio retulit in historia Luxemburgensi.

Duodecim Willibrordo socios tribuit venerabilis Beda, quorum nomina singularim neque ille, nec quisquam veterum accurate recensuit. Undecim tantum notat Alcuinus, Willibrordum haud dubie duodecimum ratus. Hos inter Suidbertus episcopus, Adalbertus diaconus, & Werenfridus numerandi videntur. Nihil moror pseudo-Marcellinum, qui Accam, Wigbertum, Willibaldum ac Winebaldum huic numero falso adjungit. Edita est apud Surium Adalberti diaconi vita, sed locis communibus atque incertis factis contexta. Is mihi videtur Aldbercht diaconus, cujus mentio in epistola^a cujusdam Treceæ ad Lullum episcopum Moguntinum, ab eo preces flagitans, ut sancti gradus ministerium olim acceptum digne exerceat. Sancti Adalberti corpus, in locum *Hallem* dictum a Theoderico comite translatum, originem dedit monasterio Egmondensi, quod ineunte sæculo decimo extructum est.

LXV.
Adalbertus
diaconus ejus
discipulus.

^a Bonifac.
ep. 79.

ANN. CHR.
742.
LXVI.
Caroli M.
nativitas.

ANNUS insequens quadragesimus-secundus multis rebus insignis fuit, nempe Caroli Magni ortu, duobus minimum conciliis, variisque factis & epistolis scriptis. Francorum regnum tunc moderabantur Carolomannus & Pippinus germani fratres, ambo in rem publicam & christianam probe affecti. Pippinum Carolo filio auctum fuisse hoc anno Lambertus Scafnaburgensis tradit, præferendus utique vetustioribus auctoribus, qui Caroli nativitatem quinquennio differunt: cum septuagenario major, testante Eginhardo, decesserit anno octingentesimo quarto-decimo ineunte. Dies ejus nativitatis notatur in veterrimo calendario quondam Laureshamensi, nunc collegii Claromontensis Parisiensis, his verbis: *IV. nonas Aprilis nativitas domini & gloriosissimi Karoli imperatoris & semper augusti*. Locum, ubi natus est, indicat Browerus^b in confinibus Turingiæ Saxoniciæque ad flumen Unstrudam, quam *terram conceptionis* suæ idem princeps ibidem vocat: verum, ut hic locus ejus conceptionis sit, præferendus sancti-Gallensis monachus in libro primo de ipsius vita, ubi Aquisgranum Caroli *genitale solum*^c vocat.

Ad Carolomanni ditionem pertinebat Turingia, Hassia, & Bajoaria, ubi potissimum Bonifacius missionem & legationem suam apostolicam exercebat. Eo permittente tres in Germania episcopatus erexit, unum in castello Franciæ orientalis seu Franconiæ Wirziburgo, alterum in opido Buraburgo, tertium in urbe Turingiæ Erpesfurto: quæ duo postrema loca non multo post episcopalis sedis honore privata sunt. Wirziburgo impositus primus antistes Burchardus, Bonifacii popularis ac discipulus; Buraburgo seu Buriburgo Wintanus, Adelharius Erpesfurto. Tum quoque Carolomannus accersitum Bonifacium rogavit, ut in quo vellet suæ ditionis loco synodum congregaret ad faciendam ecclesiasticam disciplinam, quæ ab annis octoginta, nullis conciliis habitis, magnopere labefactata fuerat. Per id quippe tempus canones omnino neglecti; episcopatus majore ex parte laicis, aut libidinosis clericis a Carolo dati; episcopi, presbyteri & diaconi haud pauci licentius viven-

^b Brower.
lib. 3. antiq.
Eul. c. 12.

^c Sancti Gall.
lib. 1. c. 30.
LXVI.
Episcopatus
a Bonifacio
erecti.

tes; ita ut Bonifacius quosdam diaconos quaternas, quinas, aut etiam plures sibi concubinas adjunxisse dicat. Ante omnia Bonifacio visum est scribere ad Zachariam papam^a, tum ut suam observantiam novo pontifici profiteretur: tum ut erectorum episcopatum confirmationem ab eodem obrineret: tum ut cum ejus permisso synodus celebraretur: tum denique ut de variis dubiis pontifex consulere. Hæc epistola per Dencardum ad Zachariam perlata est: in qua etiam Bonifacius petit, ut sibi in ecclesiastico ministerio heredem ac successorem, cum consilio servorum Dei, eligere ac constituere liceret. Ad singula respondet Zacharias, ac Bonifacii petitionibus facit satis: nisi quod successorem eidem venienti substitui verat, quod id contra ecclesiasticas regulas & instituta patrum esset. Ita vero synodum fieri permittit, quasi nondum hæc celebrata fuisset, quamquam si ejus epistolæ ac synodi chronologicas attendamus notas, synodus epistolam præcessit.

Habita quippe est in loco incerto Germaniæ hoc anno, & quidem XI. kalendas Maii: epistola vero pontificis data est kalendis Aprilis, indictione undecima, ac proinde anno insequente. Sed facile ad nutum Carolomanni principis ante Zachariæ responsum celebrari potuit synodus: cum non ita necessarius tunc esset pontificis permisso ad convocanda concilia, quæ veteres canones quotannis saltem semel celebranda esse constituerant. Neque audiendus videtur Cointius, qui hanc synodum, ob eam levem admodum causam, in annum sequentem ad undecimum kalendas Aprilis differendam censet, quam opinionem revincit lectio synodi actorum, quorum in præfatione præfatus annus quadragesimus-secundus notatur die undecimo kalendas Maias, qui iterum in iplo actorum corpore reperitur. Itaque volente Carolomanno in unum Germaniæ locum convenere Bonifacius archiepiscopus, Burchardus Wirziburgensis, Regenfridus Colonienensis, Wintanus seu Witta Buriburgensis, Wilbaldus seu Willibaldus Eisterensis, Dadanus forte Trajectensis ad Rhenum, Eddanus seu Heddo sive Etto Argentoratensis, alique episcopi cum presbyteris suis. Secundo canone cavetur, ne servi Dei seu monachi arma gerant, aut in exercitum pergant, nisi illi tantummodo, qui propter divinum mysterium, missarum scilicet sollempnia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt; adeoque permittitur, ut unum vel duos episcopos cum capellanis presbyteris princeps secum habeat; & unusquisque presbiterus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicare penitentiam possit. Præiverat exemplum Constantini Magni, Eusebio^b teste. Ultimo canone statutum est, ut presbyteri vel diaconi non sagis seu breviori veste laicorum more, sed casulis, id est talaribus tunicis, utantur ritu servorum Dei, seu monachorum: & ut monachi & ancillæ Dei monasteriales juxta regulam sancti Benedicti cœnobita vel xenodochia sua ordinare ac gubernare, ac vitam suam componere studeant. Nulla hic mentio de canonicabus, quæ nondum eo tempore institutæ erant, ne quidem in Germaniæ aut Belgii partibus, ubi major earum frequentia postmodum fuit. Ad xenodochia quod attinet, observandum est in omnibus fere monasteriis utriusque sexus existisse tunc temporis ejusmodi hospitia ex regulæ præscripto, & ex pia ac liberali monachorum ac monacharum ordinatione instituta, alia ad infirmos, alia ad peregrinos excipiendos: quorum cura & sollicitudo penes solos monasteriorum ministros erat. Hæc itaque xenodochia secundum regulam sancti Benedicti, non secus ac monasteria ipsa, gubernari synodus statuit, quæ nostris temporibus a monasteriorum jure avelluntur contra primariam institutionem. Sicque monachi ac sanctimoniales quodam modo excluduntur ab illo christianæ caritatis officio, cui non minus olim, quam propriæ regulæ addicti erant. Confirmata fuit hæc synodus anno sequenti in concilio Liptinensi.

Hoc ipso anno habita est in regno Merciorum conventus Cloveshovientis sub Cuthberto archiepiscopo Cantuariensi, præfente Ethelbaldo rege, quo in conventu lectum est privilegium Withredi Cantii regis de libertate regni ejus ecclesiarum ac monasteriorum, hoc est de facultate eligendorum abbatum; statutumque, ut tam prudens ac religiosum decretum apud Mercios in posterum servaretur. Additum insuper, ut liberæ ac immunes essent ecclesiæ, & omnes terræ ad illas pertinentes, ab omnibus sæcularibus servitiis, exceptis expeditione, pontis & arcis constructione, quæ exceptio non legitur in Withredi decreto, addita hac in synodo ab Ethelbaldo. Hujus exceptionis prætextu vexata sunt monasteria, dum operibus & adificiis regalibus subsidia conferre cogebantur. qua de re conqueritur Bonifacius in epistola^c ad

ANN. CHR.
742.

^a Bonifac. ep.
132.

LXVIII.
Synodus
Germanicæ.

^b Euseb. lib.
3. de ejus vita
c. 36.

LXIX.
Cloveshovien-
sis conventus.

^c Bonifac. ep.
105.

ANN. CHR.
742.

Cuthbertum archiepiscopum Cantuariensem, in hæc verba. *De violenta quoque monachorum servitute, operibus & edificiis regalibus, quæ in toto mundo christianorum non auditur facta, nisi tantum in gente Anglorum: quod sacerdotibus Dei non tacendum, nec consentiendum est.* Id paullisper emendavit Ethelbaldus, dato diplomate post annos septem, relato apud ^a Spelmannum.

^a Spelman.
no. 1. p. 256.
L X X.
Glastonienses
abbates.

Sub idem tempus defuncto Coëngiflo abbati Glastoniensi successit Tumbertus: cui quædam prædia concessit Cuthredus rex occidentalium Saxonum, qui anno præcedente in locum Ethelardi successus fuerat. In idem etiam monasterium hoc abbate munificus fuit Ethelbaldus rex Merciorum, præter Lullam quamdam Christi ancillam. Post Tumbertum abbates fuere Tictanus, Gubanus, Waldunus, cui post annos regiminis triginta-duos successit Beadwifus, mortuus anno octingentesimo. Hunc excepit Cumanus in annos duos, sub quo nihil memoria dignum actum est, neque sub ejus successoribus Mucano & Guthlaco, præter quasdam donationes, de quibus consulat qui volet Monasticum ^b Anglicanam.

^b Monast.
Anglic. no. 1.
p. 14.
L X X I.
Raginfrido
pullo successus
Wando abbas
Fontanellæ.

In Gallia Fontanellense monasterium tunc vexabat potius quam regebat Raginfridus abbas & archiepiscopus Rotomagensis. Hujus iniquitate commoti Fontanellenfes, precibus primo apud Deum causam suam commendant, ut ipse virtutum Dominus conversus respiceret de celo vineam suam, ne periret quod dextera sua plantaverat. Tum, inito inter se se consilio, tres ex seipsis fratres eligunt, qui querelas apud Pippinum principem deponerent, monerentque, ut memor sancti Wandregisili, ac genitoris sui invicti Caroli, qui hunc locum privilegiis decoraverat, ab infesta dominatione ipsos liberaret. Missi hanc in rem Wldebertus Meldico ex pago ortus, Laurentius ex Benevento, Austrulfus præpositus, postmodum abbas futurus. Supplicantiis benignas ac faciles aures præbuit Pippinus, petiitque, ecquem sibi rectorem præfici optarent. Wandonem illi suggerunt, abbatem olim suum, qui ab annis tribus ac viginti hætenus Trajecti ad Mosam exsul degebat in monasterio ^c sancti Servatii confessoris. Nec mora, hunc accersitum Pippinus Fontanellæ denuo præesse iussit. Reverti nuntii cum regis ministris, qui rem exsequerentur, Fontanellenfes gaudio ac læticia cumularunt. Revertenti demum Wandoni obviam occurrit cum vexillis & crucibus universus monachorum cœtus, effusus in divinas laudes. Ita summa pax & tranquillitas Fontanellæ reddita. Expulso Raginfrido reservatus dicitur ad tempus archiepiscopatus, id est ad quatuor annos: quibus exactis, eadem etiam dignitas, agentibus clericis Rotomagensibus, qui ejus pravos mores ferre non poterant, eidem abrogata est, dataque Remigio Pippini principis fratri, quibusdam dumtaxat villis Raginfrido in vitæ subsidium relictis, in quarum una, nomine Clivialo, ad Sequanam posita, vitam finivit. Cointius Raginfrido episcopatum Rotomagensis serius tributum fuisse putat. Sed hæc alii viderint. Restitutus in suam dignitatem Wando, Fontanellæ basilicam exstruxit in honorem sancti Servatii confessoris juxta ecclesiam beati Petri ad meridianam plagam, solariumque in ea condidit, id est superiorem ædiculam, ad quam per gradus ascendebatur; ibique altare erexit ad reponendas in eo beati Servatii reliquias, quas Trajecto attulerat. Hæc basilica, cum proxima sancti Petri ecclesia igne tota deflagasset, illæsa remansit, persistente in ea Wandone abbate, qui ut ex ea ob periculum ignis egrederetur, adduci non potuit.

^c Chron. Fontanell. c. 11.

L X X I I.
Cairada monasterium conditur.

In Gallia cisalpina conditum est hoc anno cœnobium virginum, vocabulo Cairada, ad fluvium Olonam in diocesi Ticinensi. Ejus conditrix quædam Dei ancilla Langobarda, Manigunda nomine, veste monialium induta, quæ res suas omnes eidem monasterio tribuit, ea conditione, ut sint in potestate & consecratione *Annastasi* seu *Anastasi* episcopi *Ticinensis*, ejusque successorum, quibus abbatis singulis annis per ferias nativitatis Domini debeat dare candelas duas, valentes denarios quatuor; cannadas duas vini, duasque oblatas, nempe de pane, ut quidem existimo. Si quid vero amplius exigeret Ticinensis episcopus, tunc monasterium sub eadem conditione veniret in potestatem Mediolanensis ecclesiæ. Quod si etiam hujus ecclesiæ antistes hoc annuo censu contentus non esset, quemcumque vellet episcopum, abbatis sibi eligeret, quod mihi sane singulare videtur. Conditum est hac de re instrumentum anno vicesimo-tertio regni Liutprandi & Hildeprandi, mense Julio, indictione quinta, editum in appendice hujus voluminis ex quodam exemplari Mediolani a nobis descripto, in cuius titulo Manigunda regina vocatur. Persistit etiam

nunc hoc monasterium, vulgo *Cairati* appellatum, viginti-duobus passuum millibus distans ab urbe Mediolano versus occidentem ætivum, ad fluvium Olonam seu Olenam.

Postero anno kalendis Martii celebrata est synodus Liptinis *, qui locus est pagi Hainoënsis prope Binchium opidum, vico duplici cognomine illustratus, quorum vicorum unus Superiores, alter Inferiores Liptinæ appellantur. Superioris vici ecclesia sancto Remigio, Inferioris sancto Martino nuncupata. In ea synodo confirmati sunt canones præcedentis synodi Germanicæ; totusque ecclesiastici ordinis clerus, id est episcopi, presbyteri, alique clerici, suscipientes antiquorum patrum canones, promiserunt se velle ecclesiastica instituta moribus & doctrina recuperare. Abbates vero & monachi receperunt regulam sancti patris Benedicti ad restaurandam normam regularis vite. Quo in loco iniquiores mihi videntur critici quidam severiores, qui hoc primum tempore sancti Benedicti regulam a monachis Gallicanis receptam & admittam existimant, quasi longe ante id tempus sanctus Leodegarius episcopus, & cum eo Gallicani episcopi non præcepissent in synodo Auguitodunensi, ut ea in monasteriis Gallicanis observaretur. quod tamen non de prima receptione, sed de accuratiori regulæ observatione intelligendum esse ex aliis monumentis constat. Verum si auctores illi rem æquius perpendant, concedent utique synodi Liptinensis testimonio id tantum significari, quod, quemadmodum clerici susceperunt antiquos canones ad reformandos suos mores: ita etiam abbates & monachi receperunt regulam sancti patris Benedicti ad instaurandam monasticam disciplinam; & sicut nemo dixerit, tunc primum canones a clericis fuisse admittam receptos; ita etiam de regulæ Benedictinæ admittam sentiendum, quam non primum tunc a Gallicanis monachis admittam fuisse ipsa rerum comparatio & loquendi modus manifeste probant: immo signantius dicuntur monachi regulam sancti Benedicti recepisse, id est denuo admittam: clerici canones suscepisse. quod de prima receptione longe veri similis posset explicari, si in nudis verbis, & non in ipsa verborum æqua significatione hærendum esset. In eadem synodo statutum est, ut in bellorum undequaque imminentium supplementum, pars ecclesiasticarum possessionum a militibus precario ad tempus retineri posset sub annuo censu unius aurei seu duodecim denariorum, pro *unaquaque casata*, id est pro unoquoque prædio: eoque mortuo qui prædium precario accepisset, possessionem suam ecclesia reciperet; iterum, si necessitas cogeret, aut juberet princeps, altera precaria epistola alteri conferendam. Verum illud in primis observandum præcipitur, ut, sub colore adjuvandi exercitus, ecclesiæ vel monasteria ne graventur, & si ex hoc penuriam patiantur, eis suæ omnes restituantur possessiones. Quinam illi synodo interfuerint episcopi, acta ipsa non produunt, in quibus tantum legitur, omnes venerabiles sacerdotes Dei, & comites, & præfectos, eidem interfuisse: adeo ut generalis hæc synodus dici possit, ex toto Carolomanni principatu, aut saltem ex Gallia Belgica convocata. Illud constat, Bonifacium eidem synodo, uti & Germanicæ, præsedisse, atque utrique Carolomannum principem præsentiam suam exhibuisse. Acta harum synodorum Zacharias papa commendavit, approbavitque epistola omnibus episcopis, presbyteris, diaconis, abbatibus, ducibus, comitibus, ceterisque fidelibus per Gallias & Francorum provincias directa; omnesque ad ea observanda cohortatus est. De iisdem etiam scripsit Bonifacius in litteris ^a ad Cuthbertum episcopum Dorovernensem seu Cantuariensem.

ANN. CHR.
743.
L X X I I I.
Liptinensis
synodus.
* *Liptines.*

Cenomannicam tunc temporis sedem occupabat Gauziolenus episcopus, ut ferrea illa ferebant tempora, iniquissimus: cujus opera & instinctu multa perperam gesta, locum tamen in nostris annalibus pro rerum atrocitate merentur. Ante omnia definiendum est tempus eius episcopatus, quem inire non potuit ante annum Christi septingentesimum vicesimum-secundum, regni Theoderici Calensis secundum, quo anno idem princeps Herlemundo Gauzioleni decessori diploma ^b concessit. Herlemundo mortuo, non statim pontificatum adeptus est Gauziolenus, intruso ad tempus aliquod ante eum Charivio, Rotgarii comitis filio, qui patris potestate abusus est in ecclesiæ perniciem. Subornatus cum eo Gauziolenus, quasi unus miseræ illi ecclesiæ tyrannus haud sufficeret, alter alteri nequaquam dissimilis, a quo directæ ecclesiarum possessiones, atque in precariam, aut potius in prædam

^a Bonifac. ep.
105.

L X X I V.
Cenomannicæ
dioceseos in-
felix status sub
Gauzioleno.

^b *Analef. co.*
3. p. 227.

ANN. CHR.

743.

a *Ibid.* p. 242.
c. seqq.b *Ibid.* p. 235.c *Ibid.* p. 239.
c. seqq.

laicis concessa; destructa aut expilata monasteria: ita ut ex triginta^a sex, quae in illa parochia ante eum exlitterant affatum dotata, vix ullum ejus tempore superfuert, quod alenda justae congregationi par esset, monachis pane omnibus aut ejetis, aut pra inopia cedere coactis. Is ministro utebatur Abrahamo vicedomino, quem magnificentibus^b ille fratrem appellat, cui multas ecclesiae possessiones in beneficium concessit, in his monasterium Buxidum, a sancto Lonegislilo quondam extructum: ex quo pulsi monachi, & locus in solitudinem redactus. Ita pari modo ex una parte in episcopatu illo grassabatur Charivius cum Rotgario patre; ex altera Gauziolenus cum Abrahamo suo. His auditis, Pippinus rex auctore consilii confulturus ecclesiae, Herlemundum, virum genere nobilem, bonisque ornatum moribus, Colonia-Agrippina Cenomannos direxit, eumque tyrannis illis substitui praecipit. Sic regia sultus potestate Herlemundus^c in eam sedem admissus est, cedentibus ac dissimulantibus Charivio & Gauzioleno, qui in speciem ei suffragari vili sunt. Post novem annos Herlemundus ad epulas invitatus a Gauzioleno, nihil doli suspicatus ad convivium accessit; sed inter ferales epulas, oculis ab eodem privatur. Sic orbatus miser in reliquum vitae secessit in monasterium pagi Bajocassini, Duorum-Gemellorum nuncupatum, cui frater ipsius abbas praerat.

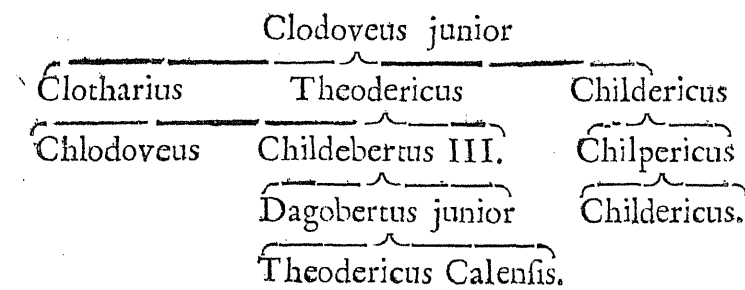
Tam diro exacerbatus facinore Pippinus rex, Gauziolenum Parisios accersitum talionis poena multavit, sed tamen excaecatum in suam ecclesiam redire permisit, cum eo, ut Seufridum ordinaret chorepiscopum, qui vices ejus in illa parochia suppleret. Seufrido in beneficium a Gauzioleno concessum sancti Symphoriani monasterium, Tillidus appellatum, quod toto vitae suae tempore tenuit. Seufrido mortuo succedere unus post alterum, Desideratus & Berthodus itidem chorepiscopi sub eodem Gauzioleno, qui post Berthodi obitum alium sibi chorepiscopum ordinari a Carolo Magno postulavit. Rem princeps retulit ad synodum episcoporum, quibus abnorme visum est quod apud Cenomannos haecenus gestum fuerat, cautumque, ne chorepiscopi deinceps chrisma conficerent, virgines sacrarent, Spiritum-sanctum traderent, ecclesias seu altaria sacrarent, oleum denique ad infirmos unguendos benedicere, nisi a tribus episcopis essent ordinati; sicque ordinati a titulo villano chorepiscopi nomen, non episcopi ab ordinatione fortirentur, nec quidquam in ecclesia citra consensum episcopi aggredirentur. His conditionibus a Carolo permillum, ut Gauziolenus sibi chorepiscopum ordinare posset. Electus ad id officii Merolus sacerdos ex monasterio Avrionno seu Ebronio, atque a tribus episcopis ordinatus ad titulum ecclesiae sancti Petri extructae in vico canonico, nomine Salico, quem Gauziolenus cum aliis beneficiis ei ad stipendium & victum concessit. Hoc munere rite perfunctus est Merolus, atque ita omnibus gratus & acceptus fuit, ut post Hodingum, qui Gauzioleno ad biennium successit, ex chorepiscopo episcopus, praecipiente Carolo rege, creatus sit.

Exincto Gauzioleno, Abrahamus, cui Buxidum monasterium datum fuerat in beneficium, omnes ejusdem farinae sodales suos, tam clericos, quam laicos, convocavit, eisque auctor fuit, ut Carolum Magnum una convenirent, & ab eo res ecclesiae in beneficium acciperent, ejus homines deinceps, non ecclesiae futuri. Sic auro & argento, pretiosisque vestibus bene suffarcinati, principem adeunt, eumque in suam sententiam pertrahunt. Itaque monasteria, cellae, vici & villae, possessiones denique fere omnes, quae a Cenomannensi parochia pendebant, in beneficium cessere munere principis, exceptis paucis villulis, ad canonicorum victum & vestimentum reservatis, ea tamen conditione, ut ex illis beneficiis nonae & decimae, censusque legitimi quotannis eidem ecclesiae ad facta-recta facienda persolverentur. Hinc factum est, ut ecclesiae pessum irent, clerici ac pauperes inopia conficerentur, ac luminaria ecclesiis atque ornamenta necessaria penitus deficerent. quo intellecto, Carolus praecipit, ut, iis mortuis qui res ecclesiasticas precario a se vel ab episcopis obtinuerant, universae possessiones ecclesiae restituerentur. Atque ita paulatim Cenomannensis parochia in pristinum statum resloruit. Ea erat tum conditio ecclesiae Cenomannensis sub Gauzioleno per annos quinquaginta.

Ante finem hujus anni Carolomannus & Pippinus Childericum regem a Francis consalutandum curarunt, sive ut ambo minori cum invidia regnarent, sive haec fuerit modestia Carolomanni, qui Pippinum fratrem, regnandi, ut ex eventu patuit, magis avidum, ad constituendum supra se regem induxerit. Childericum itaque throno

L X X V.
Childericus
rex Francorum
salvatus.ANN. CHR.
743.

throno imponunt, quem alii Theoderici Calensis, alii Chlotharii, ejus quem Carolus princeps Chilperico victo regem opposuit; alii denique Dagoberti tertii filium existimant. Mihi vero jam dudum persuasum est, eum Chilperico patre progenitum esse, utpote qui in tribus, quae ipsi asserui, diplomatis, Cenomannensi concessis ecclesiae, Dagobertum *sobrimum* suum, ejusque praecessores *parentes* suos vocat. Idem in diplomate pro monasterio Sithiensi Theodericum Calensem *parentem* suum dicit, quo nomine veteres illi consanguineos & cognatos suos significabant. Si ergo Dagobertus, Theoderici Calensis pater, consobrinus fuit Childerici; certe Childericus ipse neque Theodericum, neque Dagobertum ipsum patrem habuit; neque demum Theodericum nescio quem, Dagoberti Austrasorum regis, ut Henschenio visum est, filium, qui consobrinus ejus dici non potuisset, utpote multis consanguinitatis gradibus ab ipso remotus, tamen, ut ingenue fatear, consobrini vox hoc sensu aliquando sumitur. Fuerit ergo filius Chilperici, qui ex altero Childerico, Chlodovei junioris filio exortus, uti alias probatum, Childerico filio avi nomen imposuerit, ut avum ex nomine, quod tunc non infrequens erat, referret. Sic enim Childericus recte Dagobertum tertium appellare potuit *sobrimum* suum, natum scilicet ex fratre patruelis Chilperici patris sui, nempe Childeberto, filio Theoderici Chlodovei junioris filii, atque adeo patris Chilperici regis, quem Childerici nostri patrem esse existimo. Sed haec melius oculis subjiciet paradigma sequens.

Ex tribus diplomatis^a Cenomannensi ecclesiae, seu Gauzioleno episcopo a Childerico datis, unum est ad confirmandam precariam, quam idem Gauziolenus Didoni abbati Aninsulensi fecisse dicitur. Subsequitur exemplar precariae ab eodem factae Siebaldo abbati Didonis successori, itidem a Childerico rege confirmatae. His omnibus subjicitur confirmatio domni Childerici regis, sobrini Dagoberti, de Arduno villa pagi Pictavenfis, facta Gauzioleno episcopo, qui non ante annum secundum Theoderici Calensis Cenomannensem ecclesiam, ut superius vidimus, occupare coepit ad annos quinquaginta; ac proinde omnia haec instrumenta non Chilperico, ut aliquando veteres codices fallunt, sed Childerico tribuenda sunt.

Exstat in libro sexto de re diplomatica ipsius Childerici praecipitum pro monasterio Sithiensi, quo praecipitum idem rex Waimaro abbati confirmat donationes *parentis* sui Theoderici regis, eidem coenobio factas tempore Erkembodonis abbatis. Hoc praecipitum datum est anno primo regni sui, Aprilis die vicesima tertia, in palatio Crisciaco. Nesciebat tum, infelix princeps, an potius ipso felix suo infortunio, se non multo post retrudendum fore in idem monasterium, cui hoc benevolentiae suae argumentum dabat. Waimarus abbas Erkembodoni successerat, idemque paulo post successorem habuit Nantharium: cui Felix quidam presbyter cellam tradidit sui juris propriam, vocabulo Hrocasamum*, Theovaldo loco pagi Flandrensis, quam Felix ipse in honorem sancti Michaëlis archangeli, & sancti Johannis Baptistae, ac sanctae Mariae genitricis domini nostri Jesu-Christi, ceterorumque sanctorum, opere suo extruxerat. Hanc vero donationem facit ea conditione, ut nomen ipsius *in libro vite* sacerdotes, in ipso degentes monasterio, habere dignarentur: quod de martyrologio, vel potius de diptychis intelligendum, quae tempore sacrificii sacerdotibus ob oculos poni ac recitari solebant, ut post videbimus. Actum est hoc in monasterio Sithiu publice, viii. kalendas Augusti, anno tertio regni domni Childerici regis. Bertinus primus Sithiensis abbas sancti nomine primum donatur in hac charta, in qua monasterium Sithiu consecratum dicitur in honore sanctorum Petri & Pauli apostolorum, ac sancti Martini, *vel sancti Bertini confessoris, ubi ipse dominus in corpore requiescit.*

Annal. Bened. Tom. II.

a *Annal.* 10.
3. p. 230. c.
seqq.
Aninsulenses
abbates.L X X V I.
Sithiensis.* *Rozem.*

Q

ANN. CHR.
743.
LXXVII.
Altonis monasterium a S. Altone conditum.

Hoc fere tempore in Bajoariam venit sanctus Alto, nobilissima Scottorum gente progenitus; secessitque in quamdam Frisingensis pagi silvam, cujus magnam partem a Pippino, an potius a Carolo Magno principe, obtinuit, ubi monasterium, ex ejus nomine postea nuncupatum, ædificavit. Basilicam dedicaturus Bonifacius, eam *more solito* feminis interdictam volebat: at repugnanti Altoni assensit ea conditione, ut ad fontem quemdam basilicæ proximum nulli mulieri accedere liceret. Quamdiu eo in loco vixerit Alto, quove anno decesserit, ignoravit ejus vita scriptor sæculi decimi anonymus, qui acta ejus furtive sublata conqueritur. Sancti Altonis memoria in ecclesia Frisingensi colitur v. idus Februarii, qui mortalis ejus dies in tabulis Alto-monasteriensibus notatur, teste Radero. Direptum a quodam Alamannæ seu Sueviæ comite monasterium, sæculo decimo instauratum est, traditumque aliquanto post tempore Altorfensibus sanctimonialibus Benedictinis, quæ cænobium suum Alto-monasteriensibus monachis cesserunt. Altorfio deinde in paræcialem ecclesiam commutato, Altorfenses in novum Weingartense monasterium translati: ac demum sæculo quinto-decimo Altonis-monasterium Birgitanis concessum est.

LXXVIII.
Babinchova monasterium apud Alamannos.

Exsistebat hoc tempore apud Alamannos monasterium virginum, Babinchova dictum, cujus ecclesia sanctæ Mariæ, sanctisque Petro, Martino, Leudegario, & Petronillæ sacra erat. Id constat ex charta tricesima-nona inter sancti-Gallenses apud Goldastum, in qua hujus monasterii situs ponitur *in insula minore, que juxta Hupinavia est*, ubi Hata & Beata cum aliis ancillis Dei conversabantur. Actum est hoc instrumentum *in monasterio, quod dicitur Babinchova*, die vicefima-octava mensis Novembris, *regnante Carlomanno duce, & Bebone comite*. Subscribit inter alios testes Arnefridus abbas. Idem etiam reperitur cum aliis testibus in charta quinquagesima-octava, quæ itidem data est *in Babinchova monasterio, anno tertio regnante Hiltricho rege, sub Carlomanno majore-domus, & Bebone comite*, cujus nomen etiam inter testes adscriptum est. Hæc posterior charta donationem continet, Othmaro abbati & monachis sancti Galloni seu Galli factam a quadam femina, nomine Pieta, filia Rekinberti & Atanai ejus uxoris: quæ Pieta haud alia videtur a Beata seu Bietana, prioris donationis auctore, quæ Rehiberti filia dicitur. In posteriori donatione illud observandum, quod Pieta quasdam possessiones monasterio sancti Galli tradit, eo pacto, ut ab Othmaro abbate, ejusque monachis accipiat auri & argenti ²⁰ solidos septuaginta & equos quinque, cum faumis, aliisque rebus ad iter suum Romanum: in reditu easdem res in beneficium pro vitæ suæ tempore ab eisdem acceptura. Nec plura de monasterio Babinchova, seu Babinchova, forte legendum Babinchova, quod prope Brigantium positum fuisse conjicio; nec forte aliud esse ab Augiæ-majoris cænobio, nunc virorum, quod duplex quondam fuisse Bruschius & Crusius opinantur, monachorum unum, alterum sanctimonialium, quibus primam abbatissam beatam Haberillam seu Habriliam a sancto Gallo institutam tradunt. Plura de ea lege ^a apud Bollandum. Si hæc conjectura valet, prædictus Arnefridus abbas fuerit monasterii virorum ejusdem loci.

^a Bolland to. 2. Fann. p. 1033.
LXXIX.
Benedictoburanum monasterii origo.

Burense seu Benedictoburanum superioris Bajoariæ monasterium ad alpes Tiro-lenses, diocesis Frisingensis, sub hæc tempora conditum est a tribus germanis, Lantfrido, Wldrammo seu Waltrammo, & Gundramno, quos ex Pippini aula Dei amor ad Christi militiam adduxit, ut in subjecto Lantfridi epitaphio legitur. Hinc inferas, illius monasterii originem non posse referri ad annum ejus sæculi quadragessimum, quo Pippinus rerum nondum potiebatur. Quamquam id de duobus Lantfridi fratribus explicari potest. Tres illi germani fratres genere illustres haud dubie erant, quos *primis natalibus ortos* fuisse idem epitaphium docet. Bajoarios facile crediderim ex amplissimis prædiis, quibus hoc monasterium dotarunt; ne quid dicam de aliis ejusdem provinciæ cænobiis, quorum constructio & dotatio iisdem tribuitur. Lantfridus in exsilium a Pippino rege actus est, sed a Carolo Magno revocatus. Ejus obitus vi. idus Julii contigit. Unum e duobus ^b ejus epitaphiis huc referre juvat.

^b Analeth. to. 4. p. 533.

*En Lantfrid dominus, primis natalibus ortus,
Debita solvit humo, quæ sibi debet homo.
Ætatis flore sponsi currens in odore,
Pluribus exemplum præbuit ipse bonum.*

BENEDICTINI. LIB. XXI.

ANN. CHR.
743.

*Fratres germanos, Wldram, Gundramque vocatos,
Aula Pippini traxit ad arma Dei.
Plures hac arte trahit ad consortia vite.
Ad bona, ceu speculum, quisque tenebat eum.
Insons exsul erat: rex Carolus hunc revocabat.
Regum summe Deus, solve sit unde reus.*

In altero epitaphio prima Burenensis constructio Lantfrido præcipue tribuitur, illudque variis modis decorasse memoratur.

*Isud cænobium qui jusserat hoc fore primum,
Prudens consilio, strenuus obsequio.
Fervens cottidie Christi properavit amore,
Cænobium variis hoc decorare modis.
Qui dum vivebat, monachos in honore regebat.
Qui legis hæc, oro, funde preces Domino.*

Lantfrido succedere unus post alterum Waltrammus, & Elilandus quartus eorum frater: Gundrammus monachus tantum, non etiam abbas videtur fuisse, ut colligitur ex sequentibus versibus, qui de tribus primis ejusdem loci abbatibus scripti sunt.

*En tres abbates, meritis & germine fratres,
Muro defuncti sunt modo suppositi.
Hi dum vixerunt, hoc cænobium statuerunt,
Multos thesauros cui dederant, & agros.
Ex his Lantfridus cluit abbas vice primus,
Qui vir perprudens, hic bona plura studens.
Jam sextas Julius mensis dum continct idus,
Exutus carne, debita solvit Ade.
Fratres Waltrammus cui successit venerandus,
Huic qui contulerat quodque boni poterat.
Idibus at Februi quinis de carcere mundi
Emigrans; animam reddidit ille piam.
Tunc Eliland fratrum suscepit municipatum,
Germanos gestis æquiparando bonis.
In nonis-decimis Septembris & ipse kalendis
Mortuus est membris, vicissat ast meritis.
Duxerat en vitam Cundhran pater iste sacratam,
Qui, Benedicte, tui sollicitusque gregis:
Augebatque locum cum fundo largiter istum,
Et sua tradendo favore pro supero.
In nonis-decimis Februi sed & ipse kalendis
Ad Dominum rediit, qui dedit esse sibi.*

In constitutione Ludovici Pii de monasteriis, monasterium Buria censetur inter ea, quæ tantum dona sine militia debebant.

Cum Liutprandus rex Langobardorum hoc anno Ravennæ obsidionem moliretur, Gregorius pontifex ad prævertendum ejus consilium ipsum adire, & ab incepto revocare constituit. Ubi ad Padum accessit, ibi a regis optimatibus obviam missis exceptus, iv. kalendas Julii in ipsa beatorum Apostolorum vigilia, Papiam pervenit, ac, basilica monasterii sancti Petri ad Cælum-aureum lustrata, urbem intravit. Postridie, qui dies festus Apostolorum erat, in eandem basilicam cum rege ipso regressus, magna pompa sacris est operatus. Tertio die pontifex agre a rege obtinuit, ut a Ravennatium ditione manus abstinere, & adempta Æmiliæ loca, in primisque Cæenam restitueret. Vix Romam redierat Gregorius, cum nuntius afferretur, Liutprandum regem repentina morte sublatum esse. Is sepultus est in basilica sancti Petri in Cælo-aureo, quam ipse condiderat. Huic successit in regno Hildeprandus ejus nepos, quem a populo jam designatum avus ante confirmaverat. Intra

LXXX.
Gregorius
Papia a Liutprando ut ex-
ceptus.

Liutprando
regi succedit
Hildeprandus.

Annal. Bened. Tom. II.

Qij

ANN. CHR.
743.

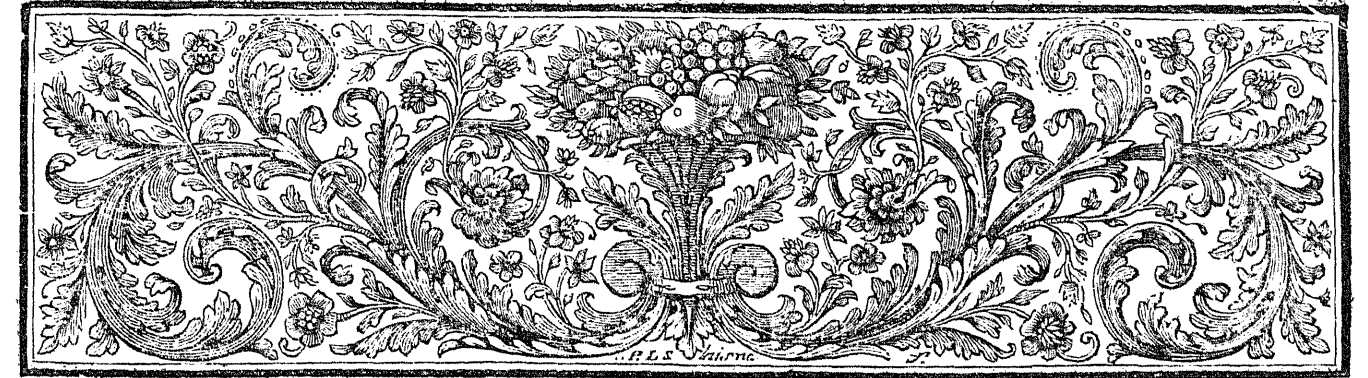
breve septem mensium regnum rex novus pia nihilo minus quædam opera gessisse memoratur. Exstat in appendice hujus voluminis ejus diploma, quo Flavius Hildeprandus rex ecclesiæ beatissimi martyris & confessoris Christi Autonini & Victoris, sitæ foris muros ecclesiæ Placentinæ, ubi sancta eorum corpora requiescunt humata, supplet omnia ejus ecclesiæ monumenta, quæ in funesto urbis incendio cremata fuerant, atque universas possessiones eidem ecclesiæ confirmat. In hoc vero diplomate inter alia recensentur monasteria illius dioceseos, nempe monasteria beatissimi apostoli & martyris Thomæ, atque Syri confessoris prope civitatem Placentinam, ac monasteria Florentiola & Tolla, atque Gravacum. Actum Ticino in palatio pridie kalendarum Aprilium, anno regni ejus nono, indictione duodecima, id est anno insequenti Christi Domini, qui nonus erat Hildeprandi annus, ex quo in consortium regni adoptatus fuerat. De his monasteriis superius actum. Ipso anno Langobardi, quibus invictus erat, hunc post septem a Liutprandi obitu menses regno dejecerunt, idque Ratchilo duci Foro-Julienfibus virtutis ejus præstantiam detulerunt.

a Supra
743. 40.

In Liutprando desinit liber sextus & ubimus Pauli Warnefridi, diaconi ac monachi Casinensis, de gestis Langobardorum, ubi ait, eum postquam triginta & uno anno, septemque mensibus principatum obtinisset, jam ætate maturum vitæ cursum explevisse; corpusque ejus in basilica beati Hadriani martyris, ubi & ejus requiescebat genitor, sepultum fuisse. Omnes tamen in æde sancti Petri ad Cælum aureum humatum fuisse consentiunt. Favet ejus epitaphium, a Sigonio aliisque relatum, in quo postbellica ejus facta laudatur & ipsius pietas his versibus.

*Rege sub hoc fulsit, quod mirum est, sancta frequensque
Religio, ut recolunt alpes, ecclesia quarum
Hinc habuit, vivente ipso, prægrandia templa,
Quæ vivens struxit.....
Præcipue Petro celesti hac sede locata
Clavigero, statuit Cælo quam providus aureo,
Augustinus ubi, huc aliunde abductus eodem
Rege jacet, cujus doctrina ecclesia fulget.*

Illud in primis ejus pietatem commendat, quod plus semper orationibus quam armis fideret, teste Paulo, maxima semper cura Francorum, Avarumque pacem custodiens.

ANNALIS ORDINIS S. BENEDICTI.

ANN. CHR.
744.

LIBER VICESIMUS-SECUNDUS.

Ab anno Christi 744. ad annum 753.

RÆCLARUM huic libro exordium dabit Fuldense monasterium, quo nullum in Germania nobilius aut illustrius: cujus fundamenta hoc anno jacta fuisse, Eigilis abbas, annales Fuldenses, Hermannus, Marianus, aliique plerique tradunt. Jam dudum Bonifacius archiepiscopus & sedis apostolicae legatus, qui monachus monachis in prædicatione evangelii, ceterisque negotiis adjutoribus passim utebatur, summopere cupiebat, nobile cœnobium aliquod in Germania extruere, in quo sacrae suæ expeditionis comites & adjutores collocaret. Jam quidem Ordorfenfē & Fritflarfenfē monasteria hujus rei gratia condiderat: sed hæc fortasse non sufficiebant tantæ multitudini vel discipulorum, vel candidatorum, qui ad conversionem in dies veniebant. Ad hæc viro sancto displicebat, Sturmium, carissimum in primis discipulum suum, ingrata in solitudine versari; optabatque ut in commodiori loco sedem figeret suam, relicta Hersfeldensi eremo, in qua jam per novem annos cum pauculis sociis commoratus fuerat. Optatum tandem locum Sturmium invenit in solitudine silvaque pagi Grapfeldici Buchonia, Hassiam inter ac Turingiam intermedia, quæ a fagis arboribus, quibus repleta est, nomen accepisse dicitur. Probato loci situ, Bonifacius Carolomannum principem adiit, dixitque sibi esse in animo, ipso volente & adjuvante, in orientali ejus regno monasterium statuere. Rogare, ut locum quemdam in solitudine Buchonia, jacentem ad ripas Fuldæ fluminis, qui locus ad ipsum pertinebat, & ad extruendum cœnobium aptissimus videbatur, sibi donaret, Deum ejus beneficii memorem & remuneratorem habiturus. Grata fuit sancti antistitis petitio optimo principi, qui eam omnibus palatii sui primoribus & optimatibus congregatis exposuit, approbavitque; eisdemque presentibus locum, & quidquid ibi proprii habebat, ad quatuor circum millia passuum Bonifacio dedit, & diplomati hac de re facto subscripsit. Insuper omnes ejus regionis nobiles viros cohortatus est ad augendam monasterii dorem. quod cum ab universis haud impigre factum esset, Sturmium septem monachos eum in locum deduxit hoc ipso

Fuldense mō-
nasterium a
Bonifacio con-
ditur.

ANN. CHR.
744.Disciplina
ejus monaste-
rii.

anno, IV. idus Martias; ac post duos menses, jussu Bonifacii cæsis filvis, una cum basilica condere monasterium cœpit, quod a flumine præfluente Fulda; ab auctore monasterium sancti Bonifacii nuncupatum est; brevique ita monachis & opibus crevit, ut ante Sturmii primi abbatis obitum quadringentos monachos contineret.

Dum hæc fierent, Bonifacius precibus ac lectioni sacrorum librorum sedulo vacabat in vicino monte, qui ob id Mons-episcopi a posteris appellatus est. Tum novellos monachos artissimis institutis informare curavit secundum sanctæ scripturæ traditionem & monasticæ regulæ disciplinam; præcepitque, ut ab omni potu, qui inebriare posset, abstinerent, tenui cervisia contenti. quæ institutio, crescente familia, propter ægrotos & imbecilles, tempore Pippini regis synodali decreto temperata est, permissusque vini usus, quo tamen fratres aliqui usque ad finem vitæ suæ abstinere perseverarunt. Hanc fuisse primariam Fuldenfis monasterii disciplinam non modo Eigilis ejus loci abbas quartus, sed etiam Bonifacius ipse testatur in epistola ad Zachariam papam, sic ut illic degerent monachi *sub regula sancti patris Benedicti viventes, viri strictè observantia, absque carne, & vino, & servis, proprio manuum suarum labore contenti.* Addit Rudolfus monachus in libro de vita sanctæ Liobæ abbatissæ, eidem loco, ex quo a monachis habitari cœpit, feminis ingressum negatum fuisse, præterquam ipsi Liobæ, cui a Bonifacio, ejus populari ac constantino, concessus fuerat aditus in Fuldensem basilicam, in qua ejus corpus sepeliendum decreverat. quod institutum tam sancte coluere posteri, ut privilegiis a Marino papa Hadamaro abbati sæculo nono, & insequente Erkembaldo abbati a Silvestro secundo, ac consequenter ab aliis pontificibus concessis, & speciatim insertum sit, & religiose observatum: ita ut Lotharii regis uxori die sancto pentecostes sacris interesse in primario monasterii templo non licuerit; idemque negatum uxori Friderici imperatoris, cui, quod regina in ejus comitatu erat, urbem Fuldam ingredi haud visum est. Hac vero disciplina semel emollita ex indulgentia Bonifacii papæ noni, Johanni Merlayio abbati concessa, anno supra millesimum duo-dequadringentesimo, basilica Fuldenfis fulmine de cælo tacta conflagravit. id quod in prænam violatæ disciplinæ accidisse posteri crediderunt, teste Browero. Carolus Coitius Fuldenfis initia monasterii rejicit in annum sequentem: ac præferenda mihi videtur scriptorum æqualium ac domesticorum auctoritas, ex quibus Eigilis, abbas ejus loci quartus, in libro de vita Sturmii abbatis primi, diserte asserit, eum cum fratribus septem commigrasse Fuldam *anno incarnationis Christi septingentesimo quadragesimo-quarto, regnantibus in hac gente Francorum duobus fratribus, Karlmanno atque Pippino, indictione duodecima, mense primo, seu Martio; duodecimo die mensis ejusdem.* Huic auctori adstipulantur annales Fuldenfes, ut jam dixi, Hermannus, Marianus, aliique, a quorum sententia recedere nefas puto.

II.
Concilium
Suessionense.

Hoc ipso anno supra septingentesimum quadragesimo-quarto, Childerici regis secundo, VI. nonas Martii, Sueffione habita est synodus episcoporum, præsentibus Pippino, qui initio synodi præfatur, se una cum consensu episcoporum, sive sacerdotum, vel servorum Dei consilio, comitum quoque & optimatum Francorum colloquio, hoc concilium facere decrevisse, nulla regis auctoritatis, nisi ad inanis regni annum signandum, facta mentione. Huic concilio tres & viginti interfuerunt episcopi, præsentibus Bonifacio, tametsi eorum nomina, uti & abbatum ac presbyterorum, in vulgatis actis desiderantur. Ordinati sunt tertio canone legitimi in civitatibus episcopi, super quos Abelem Remensem & Ardobertum archiepiscopos synodus instituit. De monachis statutum canone tertio, *ut ordo monachorum vel ancillarum Dei secundum Regulam sanctam stabilis permanent.* nempe secundum Regulam sancti Benedicti, hoc elogio in conciliis insigniri solitam, quam antea synodi Germanica & Liptinensis post Augustodunensem diserte commendaverant. Ad hæc eodem canone vetiti abbates in militiam proficisci, & homines tantum suos mittere ad bellum jussi. quod antea synodus Germanica canone quinto servis Dei universim interdixerat. Septimo canone damnatæ & reprobatæ cruciculæ, quas Adalbertus quidam hæreticus episcopus per parochiam suam in campis plantaverat, ad quas orationis causa frequentandas populos circumpositos invitabat. Statutis subscripsere vir illustris Pippinus major-domus, Radbodus, Heribertus, & Helmingaudus Franci optimates. Nulla reperitur episcoporum, ut jam dixi, in actis subscriptio, ne quidem Bonifacii archiepiscopi, quem huic synodo præfuisse constat ex

ANN. CHR.
744.

Zachariæ papæ epistola, qua Abelem & Ardobertum seu Artbertum metropolitanos episcopos ab ipso institutos confirmat; & Adalbertum una cum Clemente jure ab eodem damnatum ac custodiæ mancipatum dicit.

Adalbertus, aliis Aldebertus, natione Francus, ab indoctis episcopis ordinatus antistes, sanctus & apostolus appellari volebat, in campis ad fontes oratoria & cruciculas erigere solitus, ubi publicas preces peragi jubebat, eoque vulgi multitudinem, spreis episcopis suis, ac relictis legitimis ecclesiis, convenire. Idem nota sibi omnium peccata dicebat, nec opus esse, ut advoluti pedibus suis fideles, ut fiebat, ea confiterentur. proinde abirent de absolutione securi. Inferebat etiam orationi cuidam suæ ignota ceteris mortalibus septem angelorum nomina. Quin & capillorum unguumque suorum præsemina pro reliquiis sacris distribuebat. Alter, Clemens nomine, natione Scottus, sacros canones, & sanctorum Hieronymi, Augustini, ac Gregorii scripta nihili faciebat; & in multis aliis, quæ commemorare superfluum est, delirabat.

Ad id usque tempus Senonensi ecclesiæ sanctissime præfuerat Ebbo antistes: cur vero eidem hoc anno in synodo Sueffionensi suffectus sit Ardobertus, ex ejus actis, & ex Clarii monachi chronico intelligimus. Quippe vir sanctus, jam grandævus ætate, antecessorum suorum Gundeberti & Wilfranni exemplo, abdicata dignitate in solitaria vitæ portum se recipere summopere cupiebat, ubi soli Deo, animæque suæ saluti totus intentus, ad imminentem exitum se accingeret. Hinc porrectæ Sueffionicæ synodi patribus preces, suam ut senectam miserati, successorem sibi providerent. Successore dicto, in villam, quæ Arcea * dicitur, sexdecim ab urbe Senonum millibus passuum distantem, duabusque ecclesiis, nempe sanctæ Mariæ & sancti Michaëlis, illustrem fecerit: ubi orationi & abstinentiæ deditus, ita carnem spiritui subjecit, ut jam caelestem in terra vitam agere videretur. Hactenus in colle Arceæ proximo visitur vestigium speluncæ, in qua vir sanctus delituisse traditur: ad cujus radicem aquæ vena fluit, a febricitantibus celebrata. Ex hoc loco in cælum abiit Ebbo, obiitque VI. kalendas Septembris, incertum quo anno. Sacrum ejus corpus delatum est in Senonense monasterium sancti Petri, ubi monasticen professus fuerat; sepultumque in oratorio beatæ Mariæ prope duas ipsius sorores, Ingoaram & Leoteriam, quarum superius meminimus: demum post ducentos amplius annos e tumulo elatum fuit a Sevino archiepiscopo, tempore Rainardi abbatis ejus nepotis, inventaque integra est infula seu casula sacerdotalis, qua corpus ejus obvolutum erat, hæctenus in eodem cœnobio asservata cum ejus corpore, excepto capite, quod possident Cælestini Meduntenses.

III.
Ebbo episcopus
Senonum
in solitudinem
migrat.

* Arceæ.

Alia omnino ratio patres Sueffionenses movit ad constituendum Abelem in metropoli Remensi. Huic nempe jam ab annis bene multis incubabat Milo; sola tonsura clericus, sed moribus omnino sæcularis. Idolum ejusmodi e sede Remensi tollendum patres merito judicaverunt. Electus ad eam dignitatem sarcendam Abel, Scottus genere, vir sanctus, monachus Laubiensis. De hoc cum inter se se confabularentur aliquando Adalbero Remorum antistes & Fulcuinus abbas Laubiensis, & de ejus gestis & obitu invicem percontarentur; inquit Adalbero, in gestis pontificalibus ejus urbis legi, multa eum illi ecclesiæ acquisivisse, multa item ordinasse; at quis ejus exitus fuerit, scriptorem gestorum, scilicet Frodoardum, aut nescivisse, aut tacere voluisse. Ceterum ductam ad id usque tempus in Remensi ecclesia consuetudinem, ut inter missarum sollempnia, in ea speciali commemoratione defunctorum, quæ supra diptycha dicitur, quotidie in aurem presbyteri sacra celebrantis, recitante tacite subdiacono, singulorum ejus sedis episcoporum nomina recitentur: qua in commemoratione mirari se ait Abelis nomen non comparere. Ex quo conjiciebat Adalbero, eum vacanti sedi ad tempus impositum, paullo post dignitate ex amore Dei cessisse. Hæc fere Fulcuinus ipse in chronico Laubiensi, qui & suum, id est Laubiensem, monachum fuisse Abelem assererat, & Scottum genere, & dignitate episcopum. Certe hunc ei titulum tribuit Bonifacius in epistola decima-nona ad Ethelbaldum Merciorum regem, in cujus inscriptione *Abel coepiscopus* cum aliis nominatur. Pallium an unquam acceperit, dubitare licet ex Zachariæ epistola ad Bonifacium, in qua pontifex queritur, quod Bonifacius, qui primo tria pallia pro totidem archiepiscopis petierat, postea nonnisi unum pro Grimone Rotomagensi petat, Abele Remensi & Harberto Senonensi prætermittis. Quæcumque ejus rei causa fuerit, Abe-

IV.
Abel fit archiepiscopus
Remensis.

ANN. CHR. 744. i
 lem aut sede sua pulsus, aut sponte cedentem, secessisse tradunt in monasterium Laubiense, ubi sanctissime supremos absolverit dies, mortuus nonis Augusti, qui dies festus agitur Binchii in pago Hainoënsi, ubi ejus corpus in ecclesia collegiata servatur. Carolus Cointius, ut dixi, synodum Sueffionensem differt in annum sequentem, ob probabiles quidem, at non certas conjecturas, quas in medio relinquere visum est.

v.
 Lanfridus abbas S. Germani liberatus.
 Hunoldus Aquitanie dux monasterium petit ac deserit.
 Post hæc Carolomannus & Pippinus, communes ulturi injurias, Hunoldo Aquitanorum duci, qui ipsis Bajoarico bello occupatis Neutriam lacefferat, transito Ligeri vicem regerere properant, eumque ad deditionem ac pacem compellunt. Tunc Hunoldus Lanfredum, Parisiensis monasterii sanctorum Vincentii ac Germani abbatem, quem, ad se ante triennium a Pippino missum, contra jus captivum retinebat, ex pacto dimisit, & in monasterium redire sivit. Idem mox Waifario filio, atate ac viribus, ingenioque præcellenti, principatum Aquitanie tradere constituit, & relictis rerum habenis in monasterium secedere; felix, si insons intrasset, & nunquam a proposito defecisset. Erant illi fratres duo, Hatto & Remistagnus: e quibus Remistagnum minime suspectum habebat: Hattonem vero, qui Pictavos regebat, Waifario filio suo amulum futurum verebatur. Hunc data fide ad se venire jubet, miserumque effosis oculis custodiae mandat. Ipse non post multos dies, uxore cœnobio virginum inclusa, in monasterium quoddam Santonum, positum in insula Radis, se recepit: ex quo vicesimo-quinto post anno, Waifario filio ac Pippino mortuis, egressus, conjuge in thorum revocata, denuo principatum recepit, ut posterior appendix Fredegariana & annales Mettenses tradunt.

ANN. CHR. 745. V I.
 Zachariae ad Bonifacium epistola.
 Hic Moguntia sit archiepiscopus.
 Agilulfus episcopus Coloniensis.
 Florbertus Leodicensis.
 Anno ejus sæculi quadragesimo-quinto Zacharias papa Bonifacio archiepiscopo scribit placere sibi, ut Coloniensi ecclesie, Regenfredi episcopi morte tunc vacanti, incardinaretur, ibique metropolitanam sedem haberet, ex qua facilis aditus esset ad Germanicas gentes, quibus antehac evangelium prædicaverat. Eidem gratulatur pontifex, quod a Francis, quibus Sarraceni, Saxones, ac Frisi eo ipso tempore infesti fuerant, nihilo minus impetrare potuerit, ut pro singulis servis conjugatis, vertente anno, duodecim denarii ecclesiis monasteriisque penderentur in censum eorum prædiorum, quæ in beneficium possidebant. quippe restituta pace spera esse, ut prædia ipsa restituerent. Et quoniam Bonifacius litteris questus erat, quosdam a se propter adulterium vel homicidium gradu sacerdotali dejectos, nec sub penitentia monachos esse volentes, palatium regis Francorum adire, ut ipsi possessiones ecclesiarum, monasteriorumve, laicam vitam victuri acciperent, in maximum sanctorum locorum detrimentum; Zacharias se hac de re ad principes Francorum scripsisse respondet. Data est hæc epistola pridie kalendas Novembris, imperante domino Constantino Augusto anno vicesimo-septimo, post consulatum ejus anno quinto, indictione quarta-decima, quæ notæ huic anno quadragesimo-quinto conveniunt. Et Bonifacius quidem non diu, si tamen aliquamdiu, Colonia-Agrippinæ archiepiscopus fuit; sed mutato consilio Moguntiam a Pippino, Francisque optimatibus anno sequenti translatus est in locum Geoleobi seu Gervilionis, de quo in sua ad Zachariam epistola conquestus fuerat, propter homicidium & venationis studium in ordinem redacti, quo etiam tempore Agilulfus abbas Stabulensis in sedem Coloniensem promotus est, vir genere nobilis, nec minus pietate conspicuus, post quatuor annos reversus in monasterium suum, cujus regimen cum episcopatu retinuerat. Is demum in Arduenna silva impiorum manu obruncatus, pro sancto habetur, uti & Florbertus ex abbate, itidem ante eum Stabulensi, episcopus Leodicensis, qui hoc anno decessisse creditur. Moguntiacensi ecclesie a Zacharia restituta est metropolitana dignitas, eique ad tempus Coloniensis subjecta fuit.

V I I.
 Harlindis abbatissa Eikenensis obit.
 Reinula ejus soror succedit.
 Circa idem tempus ad immortalem Sponsum migravit sancta Harlindis Eikenensis abbatissa in Belgio, quæ morti proxima sorores suas efficacibus verbis adhortata est, ne post suum discessum degenerem ac deturpatam vitam ducerent, neque aliis in scandalum fierent ac ruinam, sed potius seniores ac matres suas, a quibus in vita spiritali instituta fuerant, imitarentur, quod illæ pro modulo exsequi studuerunt. Obiit Harlindis iv. idus Octobris. Ei successit in monasterii regimine Reinula germana soror, ejus virtutis amula, quæ exemplo sancti Benedicti ætatem moribus transcendisse, & nulli animum voluptati dedisse memoratur. In hoc agone ad decrepitam

ANN. CHR. 745.
 crepitam usque ætatem perduravit, ac demum ad æternam quietem migravit viii. idus Februarii, miraculis post obitum illustrata. Ambæ sorores sepultæ sunt in ecclesia, quam ex lignea lapideam fecit Ava medio sæculo nono abbatissa, quæ prædictarum sanctarum virginum corpora e tumulis in orientalem novæ ecclesie plagam, pone altare beatissimæ Mariæ virginis, per Franconem Leodicensem episcopum x. kalendas Aprilis transferri curavit. Vastatum a Nortmannis anno octingentesimo octogesimo-primo Eikense monasterium, Richarius Leodicensis episcopus post annos quinquaginta instaurare aggressus est, in eoque clericorum collegium sub abbate sæculari constituit, qui superiori patrum nostrorum sæculo Mafacum ob metum Calvinistarum migrarunt. Acta sanctarum Harlindis & Reinulæ in litteras retulit auctor anonymus post medium sæculum nonum.

ANN. CHR. 746. V I I I.
 Aldebertus & Clemens iterum damnati in concilio Romano.
 a Bonifac. ep. 148.
 b Ibid. ep. 40.
 c Ibid. ep. 38.
 Anno insequente Bonifacius archiepiscopus Deneardum presbyterum, & quidem, ut puto, monachum, Romam ad Zachariam papam direxit, petiturus, ut damnatio Aldeberti & Clementis, in synodo Sueffionensi facta, a pontifice confirmaretur. Ejus rei causa indictum ad diem vicesimam-quintam Octobris concilium in patriarchium Lateranense, ubi in frequenti episcoporum & presbyterorum confesso prædicti hæretici denuo damnati sunt. Bonifacius ea de re itidem scripsit Gemmulo seu Jammulo, ecclesie Romanæ archidiacono, cui per Deneardum munuscula quædam submiserat. Gemmulus, peracta synodo, Bonifacium de rebus in ea gestis certiore fecit, pollicitus se curam & sollicitudinem habiturum venerandarum fororum & ancillarum Dei, quas ille sibi commendaverat. Exstat una Bonifacii epistola ad Jammulum archidiaconum, nempe decima-octava; sed alia ab ea, cui Jammulus hoc loco respondet, haud dubie amissa. Quænam sint illæ ancillæ Dei seu monachæ Gemmulo commendatæ, non liquet. Forte una ex his est Bugga abbatissa, quæ Romam voti causa eo tempore profecta est, ut patet ex litteris Ethelberti regis ad Bonifacium, cujus consilium hac de re postulaverat, scripta ad eum epistola per amicum suum Denewaldum, qui tum ad Bonifacium ex Britannia majori pergebat.

Communis est hæc epistola Eangythæ abbatissæ, & filia ejus Heaburgæ seu Buggæ, quæ ambæ jam de relinquenda patria, & de Romano itinere cogitabant ob multiples causas, quas in epistola sua exponunt, nempe ob sæcularium rerum tumultus, quibus obnoxie erant; paupertatem & penuriam rerum temporalium, regis infestationem, amissionem amicorum & propinquorum suorum: quæ res earum animis imprimebant desiderium orbis dominam petendi Romam, sicut plurimi ex necessariis & cognatis fecerant, maxime ut delictorum suorum veniam illic impetrarent, adhortante ad hanc peregrinationem Wale, abbatissa quondam sua & matre spiritali, & filia unica, Bugga scilicet, ipsius Eangythæ filia. Sed quia multi ejusmodi peregrinationes improbabant, proferebantque synodales canones, quibus præcipitur, ut unusquisque in eo loco, ubi votum suum voverit, permaneat, ibique vota sua Deo reddat; ideo se rogare Bonifacium, ut suam hac de re sententiam ipsis aperiat. Scripta est hæc epistola Winfritho seu Bonifacio nondum episcopo, sed tantum presbytero, cujus responsum ignoramus. Exstat quidem ejus argumenti epistola ipsius vicesima, sed jam episcopi, ad Buggam abbatissam, quæ matre sua mortua, idem animo consilium denuo agitabat. Respondet Bonifacius se hoc iter peregrinum nec interdiceret, nec suaderet audere. Si tamen in patria libertatem quietæ mentis nequaquam habere possit; satius esse, ut per peregrinationem acquirat libertatem contemplationis, qualem Wiethberga seu Westburga soror sua, id est monacha, ad limina sancti Petri invenerat. At expectandum esse, donec infestationes ac minæ Sarracenorum, quæ apud Romanos nuper emerferant, conquiescissent. Postea sententiam mutavit Bonifacius de illis peregrinationibus, quas valde improbat in epistola inferius citanda ad Cuthbertum episcopum Cantuariensem.

Hic locus nos admonet quorundam barbarorum, e transmarinis partibus effusorum in Italiam, quos a germanis duobus fratribus Adalberto & Otkario comitibus Francis, qui hoc tempore in Italiam ad conquiendas sanctorum reliquias profecti fuerant, suadente Zacharia pontifice, impugnatos, fufos ac domitos fuisse Quintus Metellus poeta in Quirinalibus auctor est. Quippe duo illi fratres direptam a transmarinis barbaris Urbem & patriam uli esse dicuntur; atque in ejus facti præ-

ANN. CHR.
746.* *Vifer.*
* *Uln.*Ilminensis
item & S. Hippolyti.* *S. Pellem.*S. Quirini
miracula.

mium sancti Quirini reliquias a pontifice obtinuisse, quas in Tegernsensi monasterio, hoc anno ab se condito, deposuerint. Hoc monasterium, unum e præcipuis Bajoariæ, situm est ad lacum cognominem alpibus proximum, inter fluvios Isëram * & Ænum * in dicecesi Frilingensi, sanctis Petro & Paulo apostolis primitus dicatum, quibus deinde sanctus Quirinus martyr novus patronus accessit. Occasionem condendi cœnobii hanc fuisse Metellus, alique tradunt. Pippini principatu duo germani fratres, ejus consanguinei, Adalbertus & Otkarius, alter Bajoariam, Burgundiam alter, comitis potestate regebant. Otkario filius unicus erat, Rochus nomine, in aula educatus, qui inter ludendum a filio regis interfectus sit. Fabulas narrare videor, sed post Metellum, poetam quidem, sed non spernendum auctorem. Ita orbatus herede Otkarius, res suas in divinum cultum expendere constituit, atque ex his duo dotare monasteria, Tegernsensem & Ilminensem: quorum alterum Adalberto fratri, qui fraterni luctus particeps mundo nuntium remisit; alterum Audoni seu Utoni, sororio suo, regendum commisit. Ilmus vicus est satis amœnus medio fere intervallo Monachium inter & Ingolstadium, primarias Bajoariæ urbes. Necdum cucullam induerat Adalbertus, cum fratri ad Romanum iter se adjungit. Parrata, ut præmissimus, de barbaris victoria, reliquias sacras in præmium referunt sanctorum Quirini, Arfacii, & Hippolyti. Quirini reliquias Tegernsensi monasterio concessit, Arfacii Ilminensi, Hippolyti tertio monasterio, quod ambo fratres in dicecesi Pataviensi construxerant, sancti Hippolyti * nomine deinceps insignitum. Sacra Quirini reliquias lapideo mausoleo in crypta inclusa, inter bis geminas hinc inde arcas aliorum Metello incognitorum. Tunc ambo fratres amplissimas possessiones præcipue Tegernsensi monasterio contulerunt, nihil sibi reliqui in Bajoaria facientes, præter centenos mansos, quos Altahensibus dedisse perhibentur. Hinc, gladiis suis aræ Tegernsensi impositis, abjectis trabeis & chlamyde, monasticas vestes ambo induerunt. Otkarius sibi prætulit Adalbertum fratrem, quo abbate sic floruit Tegernsensem fama & disciplina, ut monachorum numerus ad centum quinquaginta excrevisse dicatur. Dux provinciæ Arnaldus, auctus manus inferre in monasterii possessiones, morte scelus piavit. Instauratum sæculo decimo Tegernsensem monasterium, hætenus inter alia ejus provinciæ cœnobia eminet. Ilminense ab Hungaris eversum, ab instauracione traditum fuit sæcularibus canonicis, qui postea Monachium translati sunt. Erat sancti Quirini particula reliquiarum cum sancti Arfacii corpore in monasterio Ilminensi.

Forte in Tegernsensem monasterium venerat Aran seu Arno, post medium sæculum nonum Wirziburgensis episcopus, Megilonem abbatem, suum jam dudum amicum, invisurus, petiitque ab eo portionem sancti Quirini reliquiarum, cujus fama virtutum in Franciam orientalem diffusa erat. Reclusam & obsignatam esse arcam, nec temere aperiendam abbas reposuit: sed esse in Ilminensi monasterio particulam ejusdem reliquiarum, quam facile antistes obtineret. Ilmum itaque ambo contendunt: sed aperta capsula, lumen oculorum, & tantum-non vitam amittunt. Restituta vero in locum suum capsula, itum in preces: nec prius inde discessum, quam oculis lumen, & vigor sensibus denuo rediisset. Mos erat apud Tegernsenses, ut infirmi pro reparatione appenderentur in statera cum panibus, caseolis, aliisque id genus donariis, in egenos distribuendis; & post septenas (necdum forte novenarum usus invaluerat) in loco preces, salus passim agris refundebatur. Ibidem etiam homicidii rei, qui circulis ferreis nexi ad loca sanctorum penitentia causa circumire solebant, divinitus soluti memorantur a Metello Tegernsensi monacho, qui sancti martyris passionem, translationem, ac miracula multigenis versibus, a Canisio editis, medio sæculo undecimo cecinit. Ceterum quæ de Tegernsensis monasterii origine retulimus, auctoritatem habent a diplomate Ottonis secundi, dato anno Domini nongentesimo-septuagesimo nono, quo in diplomate cœnobium Tegernsensem duo germani fratres & illustres comites, Adalbertus & Otkarius, temporibus Pippini regis Francorum condidisse perhibentur, & a sancto papa Zacharia corpore beati Quirini martyris impetrato venerabile reddidisse: ubi omni patrimonio suo contradito, ipsi, coma capitis deposita, monachico habitu suscepto, unus e duobus fratribus Adalbertus centum quinquaginta monachorum primus abbas extiterit. Hoc est monasterium *Tegnauser*, quod dona & militiam regi debebat, ex constitutione Ludovici augusti.

ANN. CHR.
747.
X.
Caroloman-
nus princeps
sæculæ valedi-
cit.

Illustre alterum sæculi exemplum nobis eodem tempore suppeditavit Carolomannus princeps, Pippini frater natu-major, qui hoc anno principatum abdicare, & mundo nuntium remittere, ac monasticen profiteri statuit, idque postero anno quadragesimo-septimo Romæ exsecutus est. Hujus propositi auctorem habuit Bonifacium archiepiscopum tunc Moguntinum, cujus consilio multa recte in suo principatu seu majoratu constituerat, maxime ad restituendos mores & ecclesiasticam disciplinam. Verum id consilii exsecutus non est ante mensem Martium, cujus die vicesimo-seculo, principatus anno sexto, termini monasterii Fuldensis definiti sunt. Exstant ejus rei litteræ in libro primo antiquitatum Fuldensium, a Carolo Cointio ad hunc annum relatæ, quibus post Bonifacium Burchardus episcopus Wirziburgensis, Sturmus abbas, alique, signo crucis apposto, subscribunt. Carolomannus Romam monasticæ professionis causa discessurus, Pippino fratri liberos suos commendat, in primis Drogonem natu-maximum, quem Aultriaci principatus successorem designaverat. Drogonem hac potestate aliquamdiu sub patris tutela positum fuisse intelligimus ex Bonifaciana epistola quadragesima-secunda ad Andhunum abbatem, in qua scriptor epistolæ anonymus postulat sibi aliquid indicari de suo episcopo, an ad synodum ducis occidentalium provinciarum, id est Pippini, perrexisset; an ad filium Carolomanni, qui orientalibus provinciis præerat. Verum non diu penes Drogonem stetit principatus ille, quem brevi Pippinus sibi vindicavit, tonsis Carolomanni filiis, ut docent Petaviani annales; nec multo post ipse in regnum Francorum, quod jam regia potestate & auctoritate administrabat, relegato in Sithiense monasterium Childerico, sublimatus est. Quæ causa Carolomannum ad sæculi contemtum impulerit, non satis exploratum. *Walafridus Strabo* a id factum ait *ob amorem regni cælestis, & causâ vitæ quietioris*. Aliam afferunt causam annales Masciacenses apud *b* Labbeum, nempe quod anno superiore in Alamannico bello multa hominum millia occidisset: qua de re compunctus regnum reliquerit. Certe *Fredegarii* continuator testatur, Carolomannum principatus sui anno sexto Alamannis bellum intulisse, & cum magno furore, quod ipsi fidem fessissent, in eorum regionem ingressum, plurimos eorum gladio trucidasse. quibus gestis, devotionis causa, divino instinctu succensus, principatu una cum filio suo Drogone manibus germani sui commisso, ad limina beatorum apostolorum Petri & Pauli profectus sit, in monachorum ordine perseveraturus. Porro Carolomanni secessum hoc anno reponunt annales Fuldenses, nec citius collocare licet, cum litteræ de finibus Fuldensis monasterii mensis Martio ejusdem anni a Bonifacio conditæ sint, Carolomanno adhuc principe.

Walafridus *c* Strabo auctor est, Carolomannum, dum causa quietioris vitæ Romam tenderet, ad sancti Galli monasterium causa orationis accessisse; eundemque loci miraculis celebris tenuitatem miseratum, fratri scripsisse, ut sui amoris intuitu eidem monasterio quoddam regis largitatis solatium impendere dignaretur. Hujus rei causa *Othmarum* abbatem Pippinum adisse, qui, accepta fratris epistola, *libellum*, quem *Benedictus pater de cœnobarum conversatione composuerat*, eidem abbati tradiderit cum regis donis, præcipiens, ut illic regularis vitæ ordinem ad supplendas beati Galli excubias institueret, quod hætenus propter monachorum paucitatem accurate fieri non potuerat; ob idque assignans tributarios ex eodem pago ad construendas necessarias fratrum officinas, & ad eorum victum annua veltigalia, concessio etiam campano ad sancti loci usum & ornatum. quibus de rebus diploma conficere iussit. Addit *Walafridus*, ex eo tempore monasticæ vitæ in cœnobia sancti Galli exordium cœpisse, ac *cœnobarum dignitate adornatum*, deinceps augmentum ac profectum accepisse in dies ad suum usque tempus, id est ad medium sæculum nonum; atque *Victorem* comitem Rætiæ-Curiensis, qui sancti Galli corpus inde auferre moliebatur, ab ejus infestatione loci cælitus repressum. Quinam fuerit libellus *d* ille sancti patris Benedicti de conversatione cœnobarum a Pippino traditus *Othmaro* abbati, non bene capio. Id potius intelligendum videtur de libello, qui inscribitur *Ordo conversationis monastice*, quam de regula sancti Benedicti, cui etiam libellus ille a multis tribuitur. Sane verba, quibus usus est *Walafridus*, potius libellum illum, quam regulam designant. Quod si ita est, libellus iste tribui non potest, ut nonnullis tribuendus videtur, *Benedicto Anianensi*, quem Pippinus tempore præcessit.

Annal. Bened. Tom. II.

R ij

a *Walafridus*
de mirac. S.
Galli c. 11.
cc *b* *Biblioth.*
nova 10. 2.
cc *p.* 734.X I.
S. Galli mo-
nasterium sus-
trat.
c *Ubi supra;*d *V. lib. 29.*
cc 11.

ANN. CHR.
747.
XII.
Romæ fit monachus.

Digressus e sancti Galli monasterio Carolomannus, Romam cum honestissimo Francorum comitatu ad Zachariam pontificem concessit, multaque eximia dona beato Petro apostolo obtulit. in his majorem arcum argenteum librarum septuaginta, suspendendum ante ejus monumentum. Ibi studio religionis accensus, mutata veste, a Zacharia pontifice tonsus, clericatus, ut verbis Anastasii utar, id est monachus, jugum ab eodem suscepit. Id clare explicat Eginhardus, apud quem Carolomannus conversationis contemplativæ amore Romam se contulisse dicitur, ibique habitu permutato *monachus factus* fuisse. Exstat haud ita procul ab urbe mons Soracte, Apollini quondam sacer, quem sancti Silvestri montem appellant, quod in eo sanctus Silvester tempore persecutionis Maxentianæ delituisse dicatur. Eum in montem, suadente Zacharia, secessit Carolomannus, ibique ad sancti Silvestri basilicam monasterium adjunxit, ubi aliquamdiu optata quiete perfruitus est. Verum post breve inde tempus nobilium Francorum, qui Romam voti causa commeabant, & dominum quondam suum insalutatum præterire nolebant, frequentia offensus, locum reliquit, & in Casinense monasterium, fama ac religione celeberrimum, se recepit, optata quiete fruiturus.

Legimus quoddam chronicon Benedicti monachi Soractensis, sæculo decimo scriptum, in quo Carolomannus ad monasterium Soractis jam conditum secessisse dicitur, ibique ad radicem montis in loco, nomine Amariano, ædificasse monasterium in honorem beati Stephani martyris, ubi cum aliquot fratribus commoratus sit. Ad hæc aliud item cœnobium ad radices montis Grifanelli, juxta castrum Babianum, condidisse sub patrocinio beati Petri apostolorum principis & sancti Benedicti, & sub titulo sancti Andreae, comparatis plurimis fundis, quos auctor ille recenset, & monasterio sancti Andreae attributis. Denique absoluto hoc monasterio, cunctisque rebus necessariis instructo, ut vidit mores gentis ac fratrum sui monasterii non bene cum suis congruere, inde discessit ad Samnii provinciam in monasterium sancti Benedicti, positum in monte Casino, ibique permansisse. Id confirmat Pauli papæ epistola ^a ad Pippinum Francorum regem, cui pontifex concedit monasterium beati Silvestri, cum aliis tribus ei subjacentibus, id est beati Stephani, atque beatorum Andreae, & Victoris, cum omnibus ad ea pertinentibus, pro sustentatione peregrinorum, & alimoniis Christi pauperum, atque monachorum illic spiritalem vitam degentium. Postea hoc ipsum monasterium Pippinus restituit eidem Paulo pontifici, qui hoc subjecit ^b novo cœnobio sancti Stephani papæ & martyris & sancti Silvestri, Romæ in ædibus suis a se constructo, ubi corpus sancti Silvestri deposuerat.

Non multo tempore Carolomannus versatus est in monte Soracte, quippe qui jam Casini degebat ante annum ejus sæculi quinquagesimum-primum, quo Pippinus ipsius frater rex Francorum dictus est. Argumento sit istuc Zachariæ pontificis epistola ad omnes sacerdotes & presbyteros Francorum, rogatu Oprati Casinensis abbatis & Carolomanni monachi scripta, qua eos hortatur ad pacem reformandam inter Pippinum *excellensimum majorem-domus*, & Grifonem ejus fratrem, & ad restituendum Casinatibus corpus sancti Benedicti. Petronacem abbatem Casino tum præfuisse, cum eo Carolomannus accessit, Leo Marsicanus auctor est. Opratum præferunt annales Mertenfes, qui anno supra septingentesimum quinquagesimo Petronaci succedere potuit, si annos triginta duos regiminis Petronacis ab anno duodevicesimo, quo Casinum primum accessit, numeremus.

Casinensis abbas, sive is Petronax fuit, sive Opratus, variis modis Carolomanni patientiam probasse dicitur. Si Leoni Marsicano credimus, is primum ovium gregi pascendo adhibitus est. quod humile ministerium dum ille sedulo exsequitur, forte aliquando in latrones incidit. Hos ab ovium rapina compefcere pro viribus cum tentaret, vir pristinae strenuitatis haud oblitus; illi hominem dein minime repugnantem exspoliant, nudumque destituunt. Sic reversus in monasterium, abbati & monachis quid sibi acciderit narrat. Tum abbas, vera an simulata esset ejus patientia, experturus, acriter eum increpare, segnem ac stolidum appellare. quod cum Carolomannus modeste, ac nullo reddito verbo, tulisset, pecoris curam resumere jubetur. Forte quondam oves citato cursu agens, ut ad horam constitutam posset occurrere, claudicantem oviculam humeris imposuit, & in caulam cum aliis revexit. Abbas tanti viri demissionem ac patientiam admiratus, eum ab ovium custodia cessare, & horto excolendo insudare præcepit. quod ille, uti cetera, haud segniter

Casinum se recipit.
^a *Chesterii 10.*
^b *p. 725. ep.*
12.

^b *Ibid. ep. 16.*

XIII.
Vario probatus.

exsecutus est. Neque id insolitum apud majores nostros, ut viri etiam principes gravibus humilibusque ejusmodi officiis occuparentur. Sic Adalhardo, qui & princeps erat, in Corbeienfi monasterio horti excolendi; sic Ratchiso itidem Langobardorum regi vineæ apud Casinates excolendæ cura demandata. Aliud factum de Carolomanno circumferri solitum narrat Regino abbas Prumiensis. Ea lex est regulæ Benedictinæ, ut nullus fratrum a coquinæ officio excusetur. Cum ex monasterio Soractensi ad Casinense ignotus cum uno socio accessisset Carolomannus, dum culinæ vice sua humillime fungitur, sed artis culinariæ ignarus in multis offendit; coquus, igne potius quam mero fervens, ei colaphum impingit. Carolomannus nihilo commotior: Tibi, inquit, ignoscat Deus, & Carolomannus. Iterum eidem eandem ob causam iterum se se pulsanti eadem precatus est. Cum vero tertio atrociter a coquo casus esset; Francus alter ipsius comes, facti indignitate commotus, raptò pistillo coquum repercussisse fertur, exclamans: Nec tibi Deus parcat; servè nequam, nec Carolomannus ignoscat. Id ubi rescivit abbas, Francum custodiæ mandari jubet, ac sequenti die coram omnibus eductum interrogat, cur ita fratrem ministrum pulsavisset. Ille id a se ita factum respondit, quod servus nequam virum, omnium mortalium optimum ac nobilissimum, non solum verbis dehonefaret, sed etiam plagis afficere ausus esset. Hunc quippe esse Carolomannum, quondam principem Francorum, qui Christi amore principatum ac pompam sæculi abjecerat. quo audito, monachi supplices veniam facti postulant; atque ita demum cognitus omnibus, cum magna est reverentia observatus in posterum. Sunt qui hæc pro vanis fabellis habent, parum veri simile rati, tantum ac talem virum Casinense monasterium cum unico adiisse comite, eumque velut ignotum ibidem latere potuisse, quem sua magnitudo, priorque fortuna proditura fuerit vel invitum. Mihi vero hæc, uti produntur, breviter exposuisse sufficit, judicio æquis lectoribus permisso. Venit in mentem hoc loco id, quod legere memini in libello de vita beati Amedei Alta-cumbæ comitis, cui ad conversionem cum sociis venienti Johannes Bonævallis apud Viennenses abbas objecisse traditur: *Non est nostri moris Ordinis quippiam relaxare nobilibus viris. Ingenuus servo non præfertur in Ordine nostro. si vero recipimus, subulcos constituimus: non debitis oves, horum stercorebitis. Omnes cogitate. Hæc leges in schola humilitatis, nobilibus cum primis necessariae.*

Orta est hoc tempore simultas Bonifacium inter ac Virgilium religiosum presbyterum non unam ob causam. Prima erat circa vitiosam baptismi formam, qua presbyter quidam imperitus usus erat, baptizans *in nomine Patriæ, & Filia, & Spiritus Sancti*. Bonifacius invalidum ejusmodi baptismum, Virgilius cum Sidonio quodam validum esse contendebat. Re delata ad Zachariam pontificem, secundum Virgilium lata est sententia, cui protinus Bonifacius acquievit. Ortæ deinde aliæ, ut sit, inter eos controversiæ. Virgilius accepta lætus sententia, Romam hoc anno profectus est. Inde reversus in Bajoariam, statim jactavit sibi concessum esse a pontifice, ut moriente uno e quatuor Bajoariæ episcopis, ipse in demortui locum succederet; ob idque Odilonis ducis gratiam occupaturus, adversus Bonifacium, quem sibi adversaturum timebat, in ducis animum discordiæ scintillas insinuabat. Re comperta, Bonifacius per Burchardum Wirzibürgensem episcopum scriptis ad pontificem litteris questus est, quod illè discordiam inter se & Odilonem ducem disseminaret, & prava quædam sentiret de altero mundo; qui altero sole & altera lunâ illustraretur; jactaretque se a pontifice designatum episcopum primæ sedis in Bajoaria vacaturæ. Postremum negavit pontifex: de aliis duobus corripendum Virgilium respondit; & si in errore contumax esset, sacerdotii honore privandum. Baronius, Marcus Velferus, alique post eos, hunc esse Virgilium existimant; qui post Johannem factus est episcopus Saltzburgenfis: Carolus Cointius duos statuit Virgilios, unum, qui cum Bonifacio rixatus sit; alterum, qui Johanni in sedem Saltzburgensem successerit. Probabilior mihi videtur communis sententia, nec sufficiens causa duos distinguendi Virgilios. Unus ^a itaque Virgilius, natione Scottus seu Hibernus, qui forte cum Sidonio ex patria in Germaniam accessit ad Bonifacium, atque ab eo in Bajoariam prædicandi causa evangelii missus. Post quasdam altercationes reditum in gratiam, ut inter bonos solet, neque ullum deinceps ejus dissensionis vestigium apparet toto illo septennio, quo Bonifacius supervixit.

Alius sine dubio fuit Sidonius monachus, qui anno superiore Augiæ abbas simul &

ANN. CHR.
747.

XIV.
Bonifacius
dissidet a Virgilio.

^a *V. infra
lib. 23. n. 21.*

XV.
Sidonius abbas Augiæ & episcopus Constantiensis.

episcopus Constantiensis creatus est. Carolus Cointius ejus episcopatus initium differt in annum sequentem, fretus Hermanni monachi editione Pistoriana, eumque ex abbate factum episcopum existimat. Verum eruditorum aliorum judicio preferenda est editio Canisiana, in qua Sidonius abbas simul & episcopus anno quadragésimo-sexto institutus memoratur his verbis: *Sidonius Augie monachus, quintus et loco abbas, Constantisque episcopus factus, presuit annis tredecim.* Hermanno subscribit Hepidannus. Sane cum anno prædicto Augiæ abbatem factum fuisse manifeste colligitur ex Walafri di versibus de somnio Wettini, in quibus Augiensium abbatum series hoc modo instituitur. Pirminio primo Augiensis monasterii auctori & abbati, qui anno vicesimo-septimo in exilium pulsus est, successit Etto in annos septem, hoc est ad annum tricesimum-quartum: Ettoni Geba sacerdos in biennium: & post eum Ermenfridus abbas per *bina lustra*, hoc est ad annum quadragésimum-sextum. Sidonius episcopus longe iniquior fuit in sanctum Othmarum cœnobii sancti Galli abbatem, quem falsis criminationibus a Warino & Ruadhardo Alamanniæ comitibus oneratum damnavit, & in exilium egit, ejusque locum invasit. Comites illi sua potestate abutentes, cum res ecclesiarum in suum dominium converterissent, etiam sancti Galli possessiones sibi vindicare moliebantur. Injustæ molitioni obstitens Othmarus, Pippinum majorem domus adiit, eique tyrannicæ eorum vexationem exposuit. Hos ad se vocatos Pippinus acriter corripuit, rerumque ablatarum restitutionem sub gravi interminatione fieri jussit. At illi reversi, justificatione posthabita, Othmarum in vincula conjiciunt, eique per Lambertum quemdam pseudomonachum turpis sceleris crimen imponunt. Dum in palatio Potamo inclusus teneretur abbas sanctus, Sidonius hac occasione usus, instigantibus prædictis comitibus, monasterium S. Galli episcopatu adjunxit, eisdemque comitibus quædam prædia in beneficium concessit, itidemque Miloni ejus loci advocato data quadam villa gratificatus est. Hunc primum lego monasterii advocatum. Verum quam male demum hæc vexatio Sidonio cesserit, inferius eventus docebit.

S. Othmaro
abbati infes-
sus.

XVI.
Wigbertus
abbas Fritilla-
sienfis obiit.

Hunc annum haud excessit Wigbertus abbas Fritillariensis, contra quam sentit Cointius, ejus obitum summovens in annos septem, repugnante inter alios Lamberto Scafnaburgensi, qui hoc ipso anno quadragésimo-septimo Wigbertum decessisse testatur. Lamberto præverat Servatus Lupus in libello de ejus vita, in cujus præfatione ait se hæc scribere *octingentesimo tricesimo sexto anno dominice incarnationis*, atque *ante nonaginta annos acta* repetere. Certe ex Liudgeri scriptione de vita Gregorii Trajectensis abbatis constat, Wigbertum & Burchardum ante Bonifacium obiisse. Id vero luculenter probat ipsius Bonifacii epistola decima-septima, qua post Wigberti abbatis obitum Fritillariensis monasterii familiam ita disponit, ut Wigbertus presbyter & Megingordus diaconus regulam monachis insinuent, & magistri sint infantium; Hiedde sit præpositus, & servos admoneat & Hunfridus adjuvet illum; Stirme in coquina sit, & Bernhardus operarius ejus domunculas ædificet. De cæteris Tarwinum abbatem consulendum monet. Wigbertus presbyter, hic laudatus, alius erat a Wigberto abbate, de quo agitur hac in epistola, inscripta carissimis filiis Tarwino & Wigbertho presbyteris, Bernhardo, Hiedde, Hunfritho, & Stirme, quos hortatur Bonifacius, ut eo majore cura monasterialis normam vitæ custodire studeant, *quo pater vester*, inquit, *Wigbertus defunctus est.* quod non de Wigberto Nutscellenfi Britannicæ insulæ abbate, sed de Fritillariensi intelligendum esse constat. Cujus loci abbas fuerit Tarwinus, incertum, forsan Ordorfenfis monasterii, aut Hersfeldensis. Stirme hic non confundendus cum Sturmio seu Sturmi abbatem Fuldensi. Megingordus post Burchardum promotus fuit ad episcopatum Wirziburgensem. Ei, dum viveret, hæc sollemnis consuetudo erat, ut, cum a quolibet fidei rogatus confessionem auditum pergeret, non temere cum quibusvis sermonem confereret, salutationibusque vacaret; sed morarum impatiens, confestim ad monasterium redire festinaret. Forte aliquando, dum rem divinam de more faceret, vinum, *sine quo sanguis Domini non conficitur*, incertum quo casu, defuit. Tum ille ecclesiam egressus, pendentem in vite botrum vellit, ejusque liquorem in calicem expressit, excepto uno grano ex attritu illeso, quod ante ecclesiam pactum intra novem annos tot propagines jecit, ut gratissimæ porticus tecta præbuerint. Ex Ordorfenfi monasterio, cujus mores correxit, ad suum Fritillariense reversus, quod supererat vitæ quasi feriatu exegit; & veluti repuerascens atque juvenescens, præte-

ritorum secundum Apostolum oblitus, rudimenta denuo sanctitatis & artissimi certamina propofiti, quasi nihil hæcenus egisset, strenue aggressus est. Quamvis autem corpus illius gravi morbo urgeretur, nihil sibi laxamenti aut lautioris cibi indulgebat; tamen alios, qui sibi remissius in morbis consulerent, nequaquam culpandos arbitraretur. Dum in extremis esset, avis quædam specie pulcherrima supra exspirantis corpus, ad indicium vitæ ejus mundissimæ, ter advolasse visa est. Ejus corpus ante Fritillariensem ecclesiam sepultum fuit in conditorio nullius ambitionis, miraculis subinde illustratum; postea ob metum Saxonum translatum in vicinum opidum Buriburgum, fluvio ac valle interjectis discretum a Fritillaria, quæ non eo in loco, ubi nunc cernitur, utramque Adranæ ripam ponte jungens, sed ea regione situm erat, cui nomen *Frauwe-munster*, versus Fuldam & Vilurigin amnes. De altera sancti Wigberti corporis translatione in monasterium Hersfeldense suo loco agendum. Librum de gestis ejus composuit Lupus, nondum abbas Ferrariensis, eumque Buno abbati Hersfeldensi nuncupavit anno Christi, ut diximus, octingentesimo tricesimo-sexto.

Hoc fere tempore Bonifacius archiepiscopus ad Ethelbaldum Merciorum regem epistolam ^a scripsit cum coepiscopis suis, Wera, Burchardo, Warbertho, Abele & Wilibaldo, eumque hortatus est ad errata corrigenda, quæ in regno ejus plurima perpetrabantur. Initio ei gratulatur de prosperitate, elemosynis, aliisque operibus bonis; quod furta, rapinas, perjuriam, multaque iniquitates prohibeat, defensor viduarum & pauperum: sed hanc malæ æstimationis famam de eo circumferri subdit, quod numquam legitimam in matrimonio uxorem duxisset, non causa castitatis, sed vagæ libidinis, quod Bonifacius magnopere reprehendit, eumque ad resipiscentiam hortatur, tempus esse dicens, ut multitudini pereuntis populi parcat, quæ sequendo exempla peccantis principis, in puteum mortis cadebat. Hanc sibi noxam genti Anglorum in Francia & Italia, immo ab ipsis etiam paganis improperari; timendumque, ne illi eandem cladem incurrant, quæ Hispaniæ, Provinciæ, & Burgundionum populis divina animadversione a Sarracenis nuper inflata fuerat. Ad hæc sibi nuntiatum esse, quod multa ecclesiarum & monasteriorum privilegia infregisset, quæ a tempore Augustini ad tempora Ceolredi & Ofredi regum inviolata remanserant; & quod facultates ex sacris illis locis abstulisset, quod præfecti & comites ejus majorem violentiam ac servitutem monachis & sacerdotibus irrogarent, quam ulli ante eum christiani reges. Verendum porro esse, ne similis eum poena maneat, quæ Ceolredo antecessori suo contigit, quem una cum suis comitibus splendide epulantem malignus spiritus in amentiam convertit, ut sine penitentia & confessione furibundus de hac luce ad tormenta inferni migraret. Eidem etiam exponit funestum excessum Ofredi Deirorum & Berniciorum regis, qui ob stupra nonnarum & sacratarum virginum adhuc juvenis infanda morte perierat. Hanc epistolam Ethelbaldo regi in manus tradi curavit Bonifacius per Herefridum presbyterum, quem litteris ^b rogat, ut eam regi recitet ac interpretetur, utpote qui hominem non timeat, cum de causa Dei agitur, ejusque monita rex ipse aliquando benigne audiat. Huic epistolæ subscripserant octo episcopi, qui ad unam synodum paullo ante convenerant, iidem scilicet, qui in epistola ad Ethelbaldum cum Bonifacio inscripti reperiuntur, qui locus intelligi non potest de synodo Germanica, cui non iidem omnino episcopi interfuisse memorantur, ut ex nominum ^c collatione manifestum est. Certe synodi Germanicæ tempore necdum episcopus erat Abel in superiori laudatus epistola, quippe qui nonnisi post annos tres in sedem Remensem promotus fuit in synodo Sueffionensi. Hanc epistolam tantum compendio reulit Willelmus ^d Malmesburienfis, excusans brevitatem, quod ad historiam ordinem festinantibus velocitate dictionis consulendum erat. Eandem excusationem mihi quoque afferre licet, quod rarissime integra monumenta in decursu annalium proferam, ne aut voluminum moles, numerusve nimium crescat, aut narrationis series passim interrumpatur.

Ad idem tempus referenda est ejusdem Bonifacii epistola ^e ad Cuthbertum archiepiscopum Cantuariensem, in qua eum de corrigendis pariter Anglorum vitiis, & convocanda hanc in rem synodo admonet, eidemque compendium synodi Germanicæ submittit. Ex variis monitis unum est, viris probatissimis opportunum videri consilium, si synodus & principes mulieribus & velatis feminis interdicerent fre-

XVII.
Bonifacii epistolam ad Ethelbaldum regem, a Bonifacio, ep. 12.

b Id. ep. 10.

c Sup. lib. 21. n. 62.

d Willelm. lib. 1. c. 4.

XVIII.
Alia ejusdem epistola ad Cuthbertum episcopum, e Bonifacio, ep. 105.

AN. CHR. 747. a V. supra num. 3. quentes illas ad Romanam urbem * concursationes, propterea quod magna ex parte earum pudicitia periret, paucis remanentibus integris: adeo ut in plerisque civitatibus Langobardiae, Franciae & Galliae, ejusmodi prostibula ex gente Anglorum cernantur, in maximum scandalum & propudium totius ecclesiae. Illud deinde darguit, quod reges, praefecti, comites, aliique laici praepotentes, per vim monasteria rapiant de potestate episcopi, abbatis, aut abbatissae; atque in suam dominationem redigant monachos, eorumque facultates Christi sanguine comparatas. Deinde vestium luxum corrigendum monet, atque ebrietatis vitium, quod peculiare est paganorum & suae gentis hominum, cui nec Franci, nec Galli, nec Longobardi, nec Romani, nec denique Graeci obnoxii sint, in sine queritur de violenta monachorum servitute in operibus & aedificiis regalibus, qualis toto in orbe christiano haud facta auditur. Huc spectat decretum Ethelbaldi regis in superiori concilio b Cloveshovienfi, in quo ecclesia declaratur libera ab omnibus saecularibus servitiis, exceptis expeditione, militari scilicet, pontisque & arcis constructione.

b Supra lib. 21 n. 69.

XIX. Cloveshovien- se concilium.

Bonifaciana haec epistola occasionem praebuit convocando ex tota fere insula Cloveshovienfi concilio, in quo plerisque erratis illis obviam itum est. Nihil tamen statutum de peregrinationibus Romanis, quae gentis illius animo ac genio altius infixae erant, quam ut facile evelli possent. In hac synodo multa de monasteriis, monachisque ac sanctimonialibus decreta sunt, observatione digna. In primis canone quarto definitum, ut episcopi in suis quique parochiis monerent abbates & abbatissas, ut se ipsos exemplum bene vivendi exhibeant, ac sibi subiectos ad regularem vitam agendam adducant; sic tamen, ut non instar servorum, sed filiorum eos habeant, necessaria eis suppeditando secundum morem monasticae disciplinae, prout facultates ipsis suppetebant: atque ut praepositi, praepositaque monasteriorum, procurandis temporalibus vacantes, munus sibi inunctum fideliter dispensent, caveantque ne quidquam ex rebus monasterii subripiant. Canone quinto provisum est, ut episcopi consulerent novi generis monasteriis, quae saeculares quidam sibi aedificaverant ad se eximendum publicis oneribus, ut alias c explicatum est.

c Supra lib. 21. n. 26.

Canone septimo, ut episcopi, abbates, & abbatissae diligenter curent per familias suas lectionis studium accurate observari. nam dictu dolendum esse, quod tunc perpauca invenirentur, qui ex animo sacrae scientiae darent operam, & vix ulli quidquam laboris ad discendum vellent infumere: quin potius a juvenili aetate vanis & inanibus rebus occuparentur, praesenti vitae fluxae & instabili amplius, quam saecularum scripturarum lectioni ac scientiae addicti. Proinde ejusmodi coercendos, exercendosque in scholis pueros, & inflammandos ad sacrae scientiae amorem, ut eruditi demum fiant ad omnimodam ecclesiae utilitatem. Denique monendos rectores, ne sic terrenis negotiis se dedant, ut domus Dei defectu spiritualis cultus omnino vilescat.

Quartus-decimus canon sancit, ut dominicus dies legitima veneratione a cunctis celebretur, sitque divino tantum cultui dedicatus: omnesque abbates ac presbyteri isto sacratissimo die in suis monasteriis & ecclesiis maneat, missarumque sollemniam agant; omissisque exterioribus negotiis ac saecularibus conventibus atque itineribus, nisi causa inexcusabilis urgeat, religiosae conversationis ac bene vivendi normam, sacrae scripturae doctrinam sibi subiectis praedicando, insinuent.

Decimo-septimo praecipitur, ut dies natalitius beati papae Gregorii; & dies quoque depositionis, qui est VII. kalendas Junii, sancti Augustini archiepiscopi & confessoris, qui ad gentem Anglorum apostolus a praedicto papa Gregorio missus est, honorifice celebretur, ita ut uterque dies ab ecclesiasticis & monasterialibus feriatu habeatur; nomenque ejusdem beati Augustini in litaniae decantatione post sancti Gregorii invocationem semper dicatur.

Nono-decimo praecipitur, ut monachi seu *munnonnes*, id est sanctimoniales, suo majori legitime instituto humiliter subjaceant, & quietam ac regularem vitam abique dissensione agant; nec pompaticis saecularium more utantur indumentis, sed simplici habitu, suoque proposito congruente.

Vicesimo episcopis curandum praecipitur, ut sint monasteria, juxta vocabulum suum, honesta silentium, quietorum, atque pro Deo laborantium habitacula; non vero ludicrarum artium, hoc est poetarum, cytharistarum, musicorum, scurrarum receptacula; sed orantium, legentium, Deumque laudantium. Neque liceat saecularibus

AN. CHR. 747. laribus per inconvenientia sibi loca, seu per interiora monasterii discurrere ac vagari, ne materiam aliquando reprehendendi inde sumant, si qua, contra quam decet, intra claustra videant, audiantve. Nempe valde noxiam esse hanc laicorum familiaritatem, maxime in *munnonum* seu sanctimonialium minus regulariter conversantium monasteriis: ubi multae inde suspitionum causae, immo & culpa oriuntur in suae professionis infamiam. Decere itaque, ut sanctimonialium domicilia sint continentium, sobriusque viventium ac legentium & psallentium habitationes; magisque legendis libris, vel canendis psalmis, quam texendis & plectendis vario colore inanis gloriae vestibis studeant operam dare. Non tamen improbandae omnino in sanctimonialibus texendi, aliaque similes artes, dummodo ad ecclesiae ornatum, aut laudabilem usum infumantur; non vero ad munuscula conficienda, quae, praeterquam quod religiosa paupertati minime conveniunt, vanae occupationis loco, ne quid amplius dicam, haberi debent.

Vicesimus-secundus monet monasteriales quosque & ecclesiasticos, ut communioni corporis & sanguinis Domini dignos se *indefinenter* praeparent; & ut ipsi rectores diligenter animadvertant, ne quis de subditis suis tam perditae vivat, ut ob culpas altaris participatione excludi mereatur, nec sua confiteri, aut emendare curet peccata.

Vicesimo-quarto sancitum est, ut si quis saecularium sanctae professionis, id est monasticae, statum subire cupit, non antea tonsura insigniatur, quam illius vita & mores probentur *secundum monasticam regulam definitionem*, juxta Apostoli praecipuum dicentis, *Probate spiritus si ex Deo sint*; nisi aliqua probabilis causa suadeat, eum antea in congregationem suscipi & admitti. Ceterum unumquemque ante coenobialem conversationem seu professionem, adhuc in laico habitu constitutum, eo diligentius tentari ac probari debere, quo post susceptionem eum tolerari, qualiscumque demum fuerit, necesse sit; nec ullo modo abjicere qualibet ex causa, nisi talis sit, qualem, si id contingat, a synodali decreto expellendum esse definitum est, utique anathematizandum ab omnibus ubique locorum, nisi ad satisfactionem & respicientiam redeat. Ubi observandum est, novitios ex regula nostrae praescripto tunc in laico habitu usque ad professionem perseverasse; nec ejici posse professos, nisi ea causa subesset, quae synodi iudicio digna visa fuisset expulsi.

Vicesimo-octavo, ut in locis sacris major congregatio non recipiatur, quam loci facultas ferat; & vestibis consuetis, juxta formam majorum, tam clerici quam monachi, deinceps utantur; non crurum fasciis, aut coculis capiti saecularium more circumdatis. Idem sancitum de sanctimonialibus, quibus semel a sacerdote velatis, & sanctae professionis indutis habitu, cum ornatis ac nitidis vestibus, instar laicarum puellarum, incedere non licet: cum e contrario studere debeant accepta servare vestimenta, quae pudicitiam, humilitatem cordis & contentum mundi significant; ac sollicite cavere, ne illarum adspectu aliorum corda polluantur; atque ex hoc reat coram Deo fiant.

Vicesimo-nono denique capitulo decretum est, ut ne clericis, monachis aut sanctimonialibus in domibus saecularium posthac habitare liceat; sed hi repetant monasteria, ubi primitus nomen sanctae professionis sumserant, ex quibus sive sponte exierant, sive aliorum violentia disturbati, ut in plurimis locis factum constat. Si qui autem cum permisso in aliud monasterium adscripti fuissent, in posteriore locum reverterentur.

Præter hæc statuta, quae ad res monasticas in illo concilio pertinent, duo nobis observanda veniunt in praesens ad ecclesiasticam disciplinam. Unum est ex capitulo seu canone tertio-decimo, in quo inter alia statutum, ut per circulum totius anni natalitia sanctorum uno eodemque die *juxta martyrologium Romanae ecclesiae* cum cantu sibi convenienti recolantur. quo ex loco alias b mihi visum est inferendum, in usu jam tum fuisse in ecclesia Romana peculiare martyrologium, illud ipsum scilicet, quod designat Gregorius Magnus in epistola c ad Eulogium episcopi Alexandrinum, & quod *venerabile & perantiquum martyrologium* vocat Ado, qui eo usus est ad martyrologium suum concinnandum, contra quam vir clarissimae memoriae Henricus Valesius opinatus fuerat. Alterum desumo ex capitulo vicesimo-sexto, in quo reprobatur *nova adinventio* seu consuetudo periculosa, qua fiebat eleemosyna ad minuendam vel committendam satisfactionem, per jejunium & reliqua ex-

XX. Martyrologium Romanum, & penitentiae redemptio. b Praefat. 2. in Sac. 4. n. 174. c Greg. lib. 7. ep. 29. ind. 1.

AN. CHR. 747. „ piationis opera fieri solitam ex canonum præscripto. Nam bonum est omnino, in-
 „ quiunt patres, psalmodiæ insistere; bonum est genua sapius flectere, bonum est ele-
 „ mosynas quotidie dare: sed pro his non est abstinentia remittenda, nec jejunium
 „ relaxandum semel impositum secundum ecclesiæ regulam, sine qua non remittuntur
 „ ulla peccata. & capitulo sequenti redarguitur factum cujusdam divitis, qui pro ma-
 „ gno quodam facinore ejusmodi expiationem ita sibi commutatam aiebat, ut, si dein-
 „ cept trecentorum annorum spatio vivere posset, per aliorum psalmodiam, jejunium
 „ & eleemosynas pro se satisfactum esset, quamvis ipse vix paullulum jejunaret. Ergo,
 „ inferunt patres, si ita placari per alios potest divina justitia; cur divites, ô stulti pro-
 „ missores, qui pro suis flagitiis aliorum jejunia suis possunt redimere præmiis, diffi-
 „ cilius, voce Veritatis, regnum intrare calorum, quam per foramen acus camelum
 „ transire dicantur? Hæc de concilio Cloveshovienfi satis ad hunc locum.

X X I.
 Wandoni ab-
 bari Fontanellæ
 suffectus Auf-
 trullus.

In Gallia Wando abbas Fontanellensis cum post refectum ab annis quinque re-
 gimen præ senio lumen oculorum amisisset, in venerabilem Austrullum ejusdem cœ-
 cobii præpositum, cum generali fratrum consensu, annuente Pippino principe, præ-
 fecturam transmisit, privatamque per novem annos vitam duxit; totoque illo tem-
 pore bonis operibus insistens, in ecclesia beati Petri sedulo residens, agonem suum
 triumphatori Christo jejunando, orando, vigilando commendabat. Austrullus vero
 novus abbas, patre Sindulfo, matre Wilberta, in territorio Curriacensi ortus, cœ-
 nobium optime ac strenue rexit, curamque maximam de statu regulæ & observa-
 tione divinæ legis habuit, quemadmodum præposituræ officium cum magna mode-
 ratione & cautela sub Wandone abbate gesserat. Denique in omnibus se ita irre-
 prehensibilem exhibuit, ut castos ejus mores imitari cuperent boni omnes, nullus
 redargueret. Ejus tempore in pago Coriovallensi, quem tunc Richwinus regebat
 comes, vas quoddam instar turriculæ in medio mari, juxta locum, qui Portus Bal-
 lii vocatur, super aquam ferri visum est. quo referato, inventus in eo pulcherrimus
 codex evangeliorum, Romanis litteris eleganter scriptus, una cum capsula, continen-
 te partem maxillæ sancti Georgii martyris, aliasque diversorum sanctorum reliquias,
 & particulam ligni sanctæ Crucis. Indicto jejunio, vas illud plaustrum imponunt,
 duabus vaccis applicito, ut, quo Domini decrevisset voluntas, perferretur. Tum
 sine ductore plaustrum advectum est in locum, qui Brucius appellatur, ubi basilica
 in honorem sancti Georgii martyris exstructa est, cum aliis duabus in honorem bea-
 tissimæ virginis Mariæ & sanctæ Crucis, ibique repositæ sacræ illæ reliquiæ, ad quas
 crebra miracula facta esse chronographus Fontanellensis testatur, additque hunc lo-
 cum postea Fontanellensi monasterio cecidisse. Hoc Coriovallum in Neustria positum
 erat ad Oceanum, distingundum proinde ab alio Coriovallo, quod Æthicus in suo Itine-
 rario a castello Morinorum Coloniam, inter Aduacam-Tungrorum & Juliacum ponit.

a v. valesii.
 Notis. Gall. p.
 138.

X X I I.
 Widradi ab-
 batis postterius
 testamentum
 & mors.

Eodem anno, quo Wando abbas Fontanellæ regimen Austrullum cessit, posterius
 testamentum condidit Widradus abbas in gratiam maxime Flaviniacensis in Bur-
 gundia monasterii, quod ipse condiderat. Eadem fere donationes, atque in priori
 testamento, factæ sunt in posteriori, dato Augustoduni anno quarto regni Childe-
 ricus regis, non Chilperici, sabbato proximo ante kalendas Junias. Subscribere post
 Widradum abbatem Moderannus episcopus, forte Æduensis, Chebroaldus Ni-
 vernensis, Donatus incerti loci episcopus, Gauderannus abbas, an sancti Martini
 Augustodunensis. Quam diu post conditum testamentum Widradus vixerit, nobis
 incompertum. Obiit v. nonas Octobris, sepultusque est in sancti Petri ecclesia Fla-
 viniacensi, ubi hæcenus ejus reliquiæ asservantur, at sine publico cultu, tamen in
 veteri ejus loci martyrologio ad prædictum diem, depositio beati Guidradi notatur,
 in necrologio sancti Widradi *. & XII. kalendas Novembris, Obiit Decia soror san-
 cti Widradi, quæ fecit monasterium sancti Andochii, & alia, ubi legendum videtur,
 qui, ut id ad Widradum referatur, nisi si Decia ejus soror sancti Andochii monas-
 terium restituit, quod nunc collegium est sæcularium canonicorum in opido Sede-
 loco *. Flaviniaco tunc præerat Magoaldus seu Magnaldus abbas, cui paulo post
 successit Gayroinus, qui episcopus dicitur, an chorepiscopus. Exstat Pippini adhuc
 majoris-domus epistola, Gayroino & toti congregationi sancti Petri & sancti Præ-
 jecti Flaviniacensis monasterii inscripta, cui tabulas eburneas mittit, donatque pis-
 cinam, nomine Glennonem, ad opus fratrum, ut habeant inde refectorem, &
 orent pro ipso & pro tota progenie sua; rogans, ut singulis diebus psalmum pro ipso

* S. Maré.
 Abbates Fla-
 viniacensis.

* Saulieu.

canant. In Sirmundi * analectis Baio & Cilinia matrona dant basilicæ Flaviniacensi
 & Gaguino abbati ac monachis, quæ habebant in villa pagi Alensis * Pruviniaco,
 cum ecclesia sancti Symphoriani, anno septimo Childerici regis. Gaguinus abbas
 haud alius est a Gayroino. Hunc excepit anno quinquagesimo-quinto Manasses ab-
 bas, de quo inferius.

AN. CHR.
 747.
 a Lobbe Bill.
 c. 10. p. 270.
 * P. Ansfroy.

ANNO INSEQUENTE QUADRAGESIMO EJUS SÆCULI OCTAVO, cum Pippinus major-domus
 Verno in palatio publico ad audiendas universonum causas & iusto judicio
 dirimendas una cum fidelibus suis & optimatibus resedisset; eo venit femina qua-
 dam, Christiana nomine, quæ res quasdam, in villa Marolio sitas, adversus Amal-
 bertum Parisiacensis sancti Dionysii monasterii abbatem, ejusve advocatum Hrot-
 garium repetebat. Intercessit ipse Hrotgarius, exhibens instrumenta, quibus Vit-
 gaudius quidam prædictas res monasterio sancti Dionysii donaverat. His lectis acquie-
 vit Christiana; resque prædictæ sancto Dionysio adjudicatæ sunt die undecima Fe-
 bruarii, anno quinto Childerici regis: cujus rei litteras Wilecharius jussus reco-
 gnovit, editas in libro sexto de re diplomatica. Annus hic primus erat Amalberti
 abbatis, qui ipso anno successerat Godobaldo abbati, de quo superius actum est.

ANN CHR.
 748
 X X I I I.
 Pippi-
 placium pro S.
 Dionysio.
 Amalbertus
 abbas Godo-
 baldi successor.

Eodem anno, mortuo Nodbaldo Cantuariensi abbati nono successit Aldhunus,
 vir prudens, ipsoque anno a Cuthberto archiepiscopo benedicitur; non confunden-
 dus cum Aldhuno, monasterii Winburnensis duplicis abbate, cujus epistola exstat
 ordine quinquagesima-secunda inter Bonifacianas; distinguendus item ab Andhuno
 abbate, ad quem scripta est epistola quadragesima-secunda a quodam anonymo,
 qui eum arguit, quod promissa vestimenta de Freforum provincia non misisset. Erra-
 tum est in Thorni vulgatis exemplaribus, in quibus Cuthbertum episcopum Can-
 tuariensem hoc anno decessisse dicitur, quem ad decem annos superitem fuisse ex
 aliis Anglicanis auctoribus constat.

X X I V.
 Nodbaldo ab-
 bati Cantua-
 riensi succedit
 Aldhunus.
 b Wilelm.
 Thorn. col.
 1772.
 c Id. col. 1773.

In responsis Zachariæ papæ ad capitula Pippini seu Gallorum hoc anno missis,
 quædam monachos spectant, strictim hoc loco commemoranda. In primo decerni-
 tur, ut episcopi, presbyteri-cardinales cujusque ecclesiæ, & monachi convenien-
 tibus suo statui indumentis utantur, ita ut tamen illi plebi sibi subjactæ, præclarioris
 veste induti, debitum prædicationis persolvant, & in secreto propositum cordis ser-
 vent: quippe quos non honor aut pompa commendat vestium, sed splendor anima-
 rum. Monachi vero lanea indumenta, juxta normam & regulam monasticæ discipli-
 ne, atque traditionem sanctorum patrum gerant, ubi præclarioris vestis nomine intel-
 ligere videtur pontifex vestem lineam, superpelliceam vocant, quam episcopis ac
 presbyteris ad verbi prædicationem concedit; monachis vero laneam vestem. Quinta
 Gallorum interrogatio erat, an monachus seu ancillis Dei liceret ad missarum solle-
 mnia aut sabbato-sancto publice lectiones legere, & ad missas psallere, aut alleluia
 vel responsum canere. Respondet pontifex verbis Gelasii papæ, nefas esse feminis
 sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his quæ virorum sunt, præsumere. Usus
 tamen antiquus obtinuit, ut, exceptis lectionibus ad missam recitari solitis, alleluia
 & responsoria cantent. In responsione sexta ex Innocentio primo statuitur de mo-
 nachis, qui ad clericatus ordinem promoventur, eos non debere a proposito deviare,
 ne, quod diu in monasterio servarunt, in meliori gradu amittant, quæ respon-
 sio longe aliena est a quorundam opinione, qui monachos, ad clericales & eccle-
 siasticas dignitates, de quibus hic agitur, promotos, regularis instituti legibus abso-
 lutos existimant. Sane si nec ipsis ad episcopatum provectis habitum mutare licet,
 ut in sequentibus videbimus: quanto minus ab instituto vivendi modo resilire licet?
 Vicesimo-sexto capitulo ex Siricii decreto præcipitur, ut monachi ac monachæ,
 qui abjecto proposito ad illicitos complexus deflexerint, monasteriorum clericorum-
 que conventibus eliminentur, & in ergastula retrusi tantum facinus continua la-
 mentatione sic defleant, ut eis saltem ad mortem, solius misericordiæ intuitu, per
 communionis gratiam possit indulgentia subvenire.

X X V.
 Monachorum
 indumenta sint
 lanea.
 cc
 cc
 Sanctimoniam
 les non legant
 ad missam.

Monachi cler-
 rici habitum
 servant.

Monachi lapsi
 retrusi.

Interim Grifo seu Gripo, quem in castello Arduennæ inclusum fuisse diximus,
 e custodia elapsus, defectionem a Pippino fratre molitur, atque ad Saxones profes-
 ctus, ad suæ defectionis partes gentem alias perfidam ac mobilem facile pertrahit.
 Mox Pippinus nascenti bello occurrendum ratus, contracto ex Francis, Abodri-
 tis, aliisque confederatis populis exercitu, in Saxones pergit, eosque vincit, & ad

X X V I.
 Grifoni scri-
 bit Bonifacius.

ANN. CHR.
748.

pacis condiciones, quales olim Chlotharius magnus eis imposuerat, nempe ad quingentas boves quotannis inferendas, adducit.

a Bonifac.
ep. 26.

Dum apud Saxones versaretur Grifo, veritus Bonifacius, ne ex hac belli contagione Turingi & Hessi finitimi populi aliquid discriminis paterentur, eidem *Gripo- ni, filio*, ut ipse loquitur, *Carli*, litteras * scribit, rogans eum & obsecrans, ut, si quid posset, servos Dei *sacerdotes-presbyteros*, id est secundi ordinis sacerdotes, qui in Turingia erant, simulque monachos & ancillas Dei foveret, atque ab omnibus Saxonum defenderet maleficiis & injuriis, nec christianum populum a paganis opprimi sineret; pollicitus se memoriam ejus in orationibus suis facturum, quemadmodum ejus olim parentes ab ipso petierant.

Saxonibus subactis, Grifo quorundam Francorum sibi adhaerentium manu comitatus, ad Bajoariam per fugit, quæ tunc, Odilone duce mortuo, cum eam Tassilo ejus filius necdum per artem regere valeret, sub Chiltrudis sororis suæ tutela erat. Sic facile acceptus Grifo, & ipse Bajoaria matre natus, Bajoarios Tassilonemque cum matre sibi facile subjicit, suisque partibus Lantfridum Alamannorum ducem & Switgarium comitem, eum qui Eistetesem vastam regionem ad instituendum in Willibaldi gratiam episcopatum Bonifacio tradiderat, ultroneos adjungit. Verum nihilo minus a Pippino in potestatem redactus, jurat se in potestate fratris deinceps futurum; ab eoque clementer acceptus, urbe Cenomannis, ac duodecim in Neustria comitatibus donatur. At ille fraternæ fidei diffusus, transitu Ligere ad Waifarium Aquitaniæ ducem, hominem Pippino infestissimum, recipere se maluit, prima quaque occasione, si posset, injurias suas ulturus. Post bellum tamen Bajoaricum Francia duobus annis a præliis quævisse dicitur: postea vero Pippinus rex factus, Aquitaniæ bellum intulit. Inde fuga elapsus Grifo, cum ad alpes pervenisset, interficitur. Fraternæ discordiæ rumor in solitudinem Casinensem pervenit ad Carolomannum amborum germanum, qui, cum eos ad concordiam adhortationibus suis revocare non posset, Zachariam pontificem pacis conciliatorem adhibendum existimavit. Litteras hac de re scripsit pontifex ad sacerdotes & presbyteros Francorum, quas suo loco referemus.

XXVII.
Sturmii Ita-
licæ monasteria
lustrat.

Fuldensis monasterii ædificiis absolutis, cum jam monachorum numerus ad justæ congregationis corpus crevisset, unum eos studium tenuit fundandæ ad regulæ amulsi monasticæ disciplinæ, sine qua nihil juvat tota illa regularium ædificiorum moles aut elegantia. Quapropter omnibus in commune visum est, ut ex ipsis aliqui ad magna mitterentur monasteria, ubi monasticæ leges accuratius servarentur, exploraturi eorum regularem disciplinam. Hoc eorum consilium magnopere probavit, laudavitque Bonifacius, qui hanc provinciam Sturmio abbati injunxit. Is, assumtis secum duobus fratribus, quarto ex quo locum illum ingressus erat anno, Romam profectus est, lustratisque circumquaque cœnobiiis, monachorum in eis consistentium mores, ritus ac traditiones studiose indagavit; atque ut ne quid inexploratum relinqueret, integro apud eos anno demoratus est, ac secundo tantum inde anno, plenus & instructus iis quas viderat virtutibus, ad suos reditum maturavit.

In reditu æ-
grotat in Chit-
zingensi par-
thenone.

Ubi in regionem suam pervenit, morbo correptus est in Chitzingensi virginum monasterio, cui Tecla prima abbatissa præerat, ex Britannia majori oriunda. Sicutum erat hoc monasterium in Francia orientali ad Mœnum fluvium, idque in opidum sensim accrevit, in manus nuper traditum Marchionis Ansbacensis, hæretica labe infecti; sicque cum vera religione hoc decus etiam virginitatis amisit. Cum per menses quatuor Sturmii illic ægrotasset, ubi primum convaluit, ad Bonifacium, qui tunc in Turingia versabatur, perrexit, legationis suæ rationem ei redditurus. Hunc de moribus Italicorum monasteriorum pluribus interrogavit sanctus antistes, iisque intellectis: Vade, inquit, & novellum monasterium Fuldam ad mores & normam eorum monachorum, quorum vitam contemplatus es, quoad licebit, instituere satage. Digressus a viro sancto Sturmii, quarto demum die ad suam eremum pervenit, cum magno acceptus gaudio a fratribus, quibus ea, quæ in Italiæ ac Tusciæ monasteriis instituta a sanctis patribus didicerat, & verbis congruis exposuit, & exemplo in se ipse demonstravit.

Fuldæ florens
status.

Hinc desiderium ac studium ingens omnium fratrum animis infedit, ut sanctorum exemplis, qualia sibi propolita fuerant, mores suos pro virili accommodarent, & sancti Benedicti regulam, quam professi erant, in omnibus servarent. Cum sic

ANN. CHR.
748.

multos annos in ea religione perseverarent, Fuldense monasterium abunde crevit magno illuc secedentium numero, qui se ad serviendum Deo, suasque possessiones eo conferebant. Non pauca etiam eidem loco prædia Bonifacius, alique ejus regionis incolæ contulerunt, uti Fuldensium traditionum veteres libri probant; stimulati nimirum exemplo & adhortatione Carolomanni ac Pippini principum, quorum non mediocris in Fuldenses munificentia fuit. Sic ex vasta & inculta solitudine locus ille adeo excelsi & inhabitari cœpit, ut populosa evaserit Buchonia silva, quæ antea nonnisi steriles & infructuosas arbores ac myricas ferebat. Idem factum etiam in Belgio, Vofago, aliisque vastis & efferatis regionibus, quæ Benedictino ordini suum cultum & ornamentum referunt acceptum. Itaque tantum brevi Fuldensis monasterii fama in universas circumquaque regiones diffusa est, ut ad remotiora etiam monasteria pertingeret. Multum item incrementi attulit eidem loco celebris academia ibidem instituta, quæ, Rabano in primis magistro ac præceptore, eximios discipulos protulit. Sed hæc inferius pluribus explicanda.

Quenam monasteria in Italica illa peregrinatione lustraverit Sturmii, signanter non exprimit Eigil abbas in libro de ejus vita, sed tantum Italiæ ac Tusciæ monasteria generatim designat. Apud Rudolfum monachum in actis sanctæ Liobæ, Bonifacius discrete in *Casium montem* dicitur misisse Sturmii discipulum suum, virum genere & moribus nobilem, ut in illo monasterio, quod beatus pater Benedictus olim instituerat, disciplinam & vitam regularem moresque monasticos eorum agnosceret, pastorque futurus discipulus fieret, atque in subjectione disceret, quo modo aliis præesse deberet. Quod speciatim Tusciæ monasteria Eigil memorat, id argumento est, in ea provincia monasticam regulæ nostræ disciplinam tunc apprimè viguisse. Erant eo tempore sex minimum in Tuscia monasteria virorum, Galactense ab Hilario abbate sæculo sexto conditum; Pistoriense auctore Baronto monacho, Lucense sancti Fridiani in ipsa urbe Lucca, & alia duo in ejusdem urbis territorio, nempe sancti Petri in villa Caviata, & sancti Michaelis in vico Apuniano, de quibus superius egimus. Aliud item in Tuscia cœnobium, vocabulo Palatiolum, hoc tempore conditum est a Valfrido abbate prope Montem-viridem* in diocesi olim Populoniensi, de quo agendum in præfens.

XXVIII.
Quenam mo-
nasteria a Stur-
mio lustrata.

Walfridus seu Walfredus, vir non minus pietate quam genere illustris, ex Tuscia oriundus, cum quinque filios in casto ac legitimo conjugio procreasset, cum conjugæ æque religiosa de relinquendo sæculo tractare cœpit. Accessit in eorum propositi consortium vir sanctus, nomine ac re Fortis, qui ex insula Cyrno seu Corsica idemtidem ad eos divertebat. Adjunctus his tertius nobilis Luccensis, Gundualdus nomine, ipsius Walfridi cognatus, cui unicus filius erat Andreas, tertius Palatioli rector futurus. Hi triplici caritatis funiculo constricti, locum secessui suo aptum sedulo investigare cœperunt. Hæc animo agitantibus occurrit locus, Palatiolum vocabulo, sexaginta ab urbe Lucca passuum millibus secus Viridem-montem positus, quem Deus ejus loci episcopo per visum designavit. Erat illic fons uberrimus, limpidissimas emanans aquas inter frutecta, quibus extirpatis, ædificatum est oratorium in honorem sancti Petri, cum magno monasterio, in quo Walfridus cum sociis habitavit. Distabat hic locus a Tyrrheno mari millibus passuum non amplius duodecim; ab urbe & portu Populonio milliariibus fere triginta. Monasterium in arduo positum non nisi per artam & angustam viam adiri poterat. Eodem tempore ab iisdem constructum est alterum monasterium Salvatoris & beatæ Mariæ in loco dicto Pytiliano, duobus a mari passuum millibus, ad radicem montis, secus fluvium Versiliam*, Cluverio Vesidiam, haud longe ab arce Motronis ditionis Luccensis, octoginta-quinque millibus a Palatiolo disparatum, quod conjugibus suis, pari devotionis ardore succensis, incolendum tradiderunt. Illæ, in novum ingressæ monasterium, religiosas vestes ac sacrum velamen acceperunt, & data sibi regula, se ipsas regulari disciplinæ manciparunt. Geminum illud monasterium tum piorum illorum conjugum facultatibus, tum episcopi munificentia dotatum, Palatiolo præfectus est abbas Walfridus, *habens secum sanctam regulam*. Sed quia sancti illi viri regularis vitæ omnino expertes erant, opportune eis occurrit quidam peregrinus monachus, re ac nomine Magnus, ex monasterio sancti Vincentii, haud dubie ad Vulturum, doctus & miræ conversationis vir, qui Walfrido abbati ejusque fratribus magnum præbuit monasticæ disciplinæ exemplum. Post paullo ex fama vulgatæ eorum religionis ita monachorum nume-

* Monte-ver-
di.XXIX.
Walfridus abs-
bas Palatioli
auctor.

* Versigliæ.

rus auctus est, ut fere sexaginta ibi degerent. De Walfrido id memoriae proditura est, eum, licet multis jejuniis, vigiliis & orationibus attritum, gravibus nihilo minus carnis tentationibus vexatum fuisse: at suis precibus a Deo id demum obtinuisse sexto ante suum obitum anno, ut ab omni ejusmodi labe ac vexatione immunis esset. Tempus conditi Palatioli monasterii accurate non expressit Walfridi vitæ scriptor Andreas loci abbas tertius, quem Gundualdi filium fuisse jam præmonuimus. Ex ejus tamen verbis colligitur id factum anno plus minus quarto Haistuli regis, quo tempore Walfridus claruisse memoratur. Hoc admisso, ejus monasterii conditio in annum hujus sæculi quinquagesimum-quartum vel insequentem differenda esset, nec Sturmius abbas Fuldenis luitrandis Tusciae monasteriis Palatiolense adire potuisset.

Rudolfus in actis sanctæ Liobæ virginis innuere videtur, eodem tempore legatos a Bonifacio in patriam missos cum litteris ad Terram Winburnensem apud occidentales Saxones abbatissam, rogaturos, ut ad suæ missionis levamen & auxilium Liobam ei virginem transmitteret, quam, fama vulgante, sanctitatis ac doctrinæ dotibus excellere intellexerat. Carolus Cointius eodem etiam tempore alias sanctimonialia inde missa fuisse putat. Verum hanc piarum feminarum missionem ante id tempus contigisse illud facile suadet, quod Sturmius ex Italia post biennium reverens, acceptus est in monasterium Clitzingense, cui Tecla, una ex his quæ ex Britannia venerant, prima abbatissa jam tum præerat. Lioba seu Lieba, alio nomine Truthgeba, Anglis orta parentibus, patrem Dimonem seu Timonem, alius Tinnam, Ebbam genitricem habuit, Bonifacio consanguinitate conjunctam: quæ sterilis cum esset, Liobam precibus impetravit, eamque, prout voverat, a teneris Deo consecravit in monasterio Winburnensi sub Terræ abbatissæ disciplina. Illic tanta cura & sollicitudine cum in litteris, tum in virtutibus erudita fuit, nihil ut præter monasterium & cælestis disciplinæ studium cognosceret. Hæc a jocis ineptis, aliisque ludicris ac puerilibus nugis abhorrens, legendo vel audiendo uni verbo Dei intentum habebat animum. Inter legendum operabatur manibus quæ sibi injuncta erant; lectioni tamen & prædicationi verbi Dei, quam labori addictior. In summa sic vitam instituit, ut ab omnibus discens, omnibusque obediens, proprias singularum gratias & virtutes studeret captare. Exstat Liobæ ante suum e Britannia discessum epistola^a ad Bonifacium, cui patrem Tinne, ante annos octo defunctum, commendat, matremque Ebbam adhuc superstitem, *quæ tibi*, inquit, *consanguinitatis nexibus copulatur*; seque unicam ambobus parentibus filiam esse ait, Leobgytham se dicens in titulo epistolæ, ultimam leve jugum Christi portantium famulam. In aliis item ipsius Bonifacii epistolis^b Leobgytha nuncupatur.

Cum adhuc in Winburnensi parthenone versaretur, contigit mori quamdam monasterii sanctimonialiam, quæ ob disciplinæ studium & artioris vitæ observantiam, qua ceteris præcellere videbatur, identidem præpositæ vel decanæ munus gerebat; sed ita dure & indiscrete, ut omnium fere, & maxime juvenum, in se odia excitaret. Verum illa earum rancorem atque maledicta parvi pendens, usque adeo contra eas rigida perseveravit, ut nec in extremo vitæ suæ articulo earum commotionem cordis ulla satisfactione amovere sategerit. Defuncta est ergo in hac pertinacia, & sepultura tradita, tumultusque super sepulcrum ejus congesto terræ aggere compositus. Ea mortua, non statim conquiescere averfantium animi, immo juniores conscendentes super ejus tumulum, & quasi funestum cadaver conculcantes, in solatium doloris sui amarissimis conviciis mortuæ insultabant. Hoc comperto, Tetta venerabilis mater temerarium juvenularum audaciam increpuit, & ad tumulum profecta, terram super eum congestam usque ad semipedis spatium subsedisse non sine gravi dolore animadvertit, tacite secum reputans & poenam sepultæ, & justam divini judicii severitatem ex injuria sepulcri. Convocatis ergo in unum fororibus, vehementer eas redarguit, quod ob factam sibi, ut putabant, injuriam essent implacabiles, & propter momentaneam disciplinæ acerbiter perpetes animo gererent discordias; & cum sit christianæ perfectionis pacificum esse etiam cum ipsis pacis inimicis, illæ e contrario non solum inimicos non diligerent, sed etiam sororem, quam viventem contra præceptum Domini exosam habuerant, quasi quodam impietatis studio, jam mortuam execrarentur. Jam demum tempus esse, ut ab inimicitiiis abstinerent ad indulgentiam faciles, & offensiones ex corde relaxarent: obsecrare, ut, condonatis ex animo injuriis, secum pariter orationi incumberent, &

mortuæ divinam clementiam propitiâ reddere conarentur. Omnibus unanimiter assentientibus, triduanum jejunium cum precibus ac vigiliis pia mater injunxit. Die tertia, expleto jejunio, in basilicam tota procedit congregatio litanias decantans, dum Tetta, cum lacrymis ante altare prostrata, pro anima defunctæ sororis ferventius orabat: cum ecce fossa sepulcri, quæ prius pæne vacua videbatur, humo sensim excrecente tota repleta est, manifesto indicio, defunctæ animam calitus absolutam esse.

Liobam ad Bonifacii preces agre a se amisit Tetta venerabilis abbatissa; hanc vero in Germaniam advenientem lætus excepit Bonifacius, ut famulas Dei monasticis disciplinis informaret. Ejus gratia in diocesi Moguntina loco *Bischofesheim* dicto, quod episcopi-domum significat, ad Tuberam amnem, conditum est monasterium, in quo non exiguus ancillarum Dei numerus collectus est. quæ ad exemplum piæ magistræ ita cælestis disciplinæ ac doctrinæ studiis instituta sunt, ut complures ex illis postmodum factæ sint aliarum magistræ. Hæc vero sic in arrepti vigore propositi constans perseveravit, ut nec patriæ, nec suorum meminisset affinium; ita se affabilem omnibus exhibens, ut nullum personarum respectum haberet; ita lætam & jucundam, ut nunquam resoluta esset in risum. Cibum ac potum, cum aliis summa humanitate affatim exhiberet, ipsa parcissime sumebat. Cum vero ab ipsis infantia rudimentis grammatica & reliquis liberalium artium studiis imbuta esset; ea sedulitate lectioni, tum veteris ac novi testamenti, tum sanctorum patrum ac canonum, incumbere, ut nisi orationi aut necessariæ corporis refectio vacaret, nunquam sacros codices e manibus deponeret, atque etiam dormienti lectionem sorores continuarent. Sic tamen modum in omnibus servabat, ut tota ætate post prandium ex regulæ indulgentia, tam ipsa, quam cunctæ sibi subjæctæ sorores pausarent, nec ulli earum indiscrete vigilare volenti consenserit, effata, adempto somno sensum adimi etiam legendi. Hospitalitatem exercebat adversus omnes, quorum benevolentiam sibi facile conciliabat. Hinc hostis humani generis tantas in ea virtutum glorias impatienter ferens, & tam præclara ejus discipularum incrementa & profectum, carnalibus illecebris eas impugnare adortus est, ut vel unam a propositi sui vigore posset avertere.

Verum cum piæ matris consilio jejuniis ac precibus contra hæc tentamenta se munissent, ad calumniæ artes dæmon se convertit, ut sanctam illam congregationem infamaret. Forte quædam misella, quæ stipe monasterii ad januam alebatur, fetum ex stupro enixa, infantulum de nocte projecit in amnem, qui per medium monasterii influebat. Ubi crastinus illuxit, mulier quædam ad hauriendam aquam profecta, conspecto infantuli cadavere, factum exhorruit, & sanctis virginibus improperando imputavit. Ejus criminis atrocitate commota monasterii mater, sorores omnes convocat, unicamque deesse videns Agatham, quæ ante paucos dies a parentibus invitata, pro quadam necessitate ad domum eorum cum suo permisso perrexit; hanc statim revocat in monasterium. Illa tanti sceleris noxam sibi absenti imputatam ingemuit, Deoque teste invocato, se innocentem professa est. Tum mater de ejus integritate secura, omnes oratorium ingredi jussit, & extensis in crucis modum brachiis, totum psalterium recitare; ad hæc per tres in die vices, id est hora tertia, sexta, & nona, vexillo crucis prælato, canendis litanis monasterium circumire, & pro sui purgatione divinam exorare clementiam. Cum id tertio fieret ad horam nonam, omnibus in ecclesiam regressis, matre ad altare prostrata, mox dira illa muliercula, a dæmone occupata, abbatissæ nomen inclamat, seque perpetrati criminis ream confitetur. Tum vero clamore in cælum sublato, plebs obstupescit ex miraculo; ancillæ Dei præ gaudio in lacrymas effusa, matris meritum extollentes gratias Deo referunt, qui sic innocentiam suam purgaverat. Multæ aliæ de sancta Lioba virtutes memorantur. Incendium adpersione aquæ, sale a sancto Bonifacio benedicto consecratæ, restinctum: tempestas precibus ejus sedata, invocata sancta Dei genitrice Maria, & cappa ipsius Liobæ tempestati objecta, quod hortante in primis Tecla ipsius consanguinea fecisse dicitur. Bonifacii epistola vice-sima-quinta *Carissimis sororibus Leogytha & Tecla, necnon & Cynehildæ, & omnibus in Christo diligendis sororibus eis cohabitantibus* inscripta est, ad flagitandas ab eis preces pro se & orationes.

Hæc Tecla ea ipsa videtur, cujus horratu Lioba sanctam Dei Genitricem ad dif-

ANN. CHR.
748.

pellendam tempestatem invocavit. Epistola hæc a Bonifacio scripta est tum, cum Lioba Bischofesheimensi monasterio præset, simulque cohabitarent sub ea Tecla & Cynhilda, ut epitolæ titulus ipse indicat, ambæ ex Britannia in Germaniam cum ea advectæ. Othlonus tamen Teclam in monasteriis Chitzingenfi & Ochsnofruttenfi diocesis Wirziburgensis juxta Mœnum fluvium collocatam fuisse dicit: Chnehildem vero, ejusque filiam Berathgitem, in liberalibus scientiis valde eruditas, in Turingorum regione constitutas magistras. At forte primum in Bischofesheimensi parthenone cum Lioba conversatæ sunt, dum illa monasteria ædificarentur. Tritheimius Teclam confundit cum sancta Hadeloga, quæ Ochsnofruttenensis monasterii conditrix & prima abbatissa fuisse dicitur. At si hæc, ut ferunt, Caroli Martelli filia fuit, omnino alia est a Tecla, quæ ex insula Britannia oriunda erat. Forte utrumque monasterium, Chitzingenfè & Ochsnofruttenfè, informavit Tecla, quæ posterioris regimen Hadelogæ postea reliquerit. Libellus de vita sanctæ Hadelogæ vulgatus est ^a apud Bollandum, at scriptus ab auctore levioris auctoritatis, quam ut ei tuto fidere possimus. Forfan hæc est Ruadlauga abbatissa monasterii sanctæ Mariæ, de qua in fine libri vicefimi-terti mentionem faciemus. Addit Othlonus Chunitrudem, Liobæ itidem ex Britannia comitem, a Bonifacio in Bajoariam destinatam fuisse, ut verbi divini semina ibidem spargeret: Liobam vero ad *Bischofesheim*, ut illic multitudini virginum congregatæ præset, quæ verba innuunt, hoc monasterium jam conditum, & a virginibus multis inhabitatum fuisse, antequam Lioba illi præficeretur. Ceterum sanctimoniales illæ Anglicanæ omnes cum Lioba educatæ videntur ex Winburnensi parthenone, in quo monachas quingentas simul vixisse ex Rudolfo discimus.

^a Bolland. 2.
Febr.XXXIV.
Lioba virginem desperatam sanat.

Unum hoc loco de Lioba nobis addendum, quod præterire silentio Rudolfus impium putavit. Quædam ex sororibus ejus monasterii, nomine Willefwinda, vitæ merito & morum probitate insignis, graviter eo morbo laborabat, quem medici hæmoroidem vocant, & profuente sanguine, gravissimo intestinorum dolore cruciatur. Crescente languore in dies, cum jam præ fetoris molestia in communi cella monasterii manere non possêt, in proximam parentum domum in lectica deportata est. Non multo post invalescente morbo venit ad extrema; eoque invitatur a parentibus abbatissa, ut precibus suis ejus transitum Deo commendaret, quæ cum venisset, justit auferrî velamen seu linteum, quo, cadaverum more, jam cooperta erat; parvumque cochlear, quo ad mensam uti solebat, sibi afferri. Tum allatum sibi lac benedixit, atque in os jacentis guttam ex eo cum cochleari instillavit. Mox ejus guttæ infusione ita infirma convaluit, ut sequenti die cibo confortata vires receperit, atque ante diem septimum pedibus remeaverit ad monasterium, multosque post hæc annos vixerit. Ad ejusmodi virtutum famam multi nobiles & præpotentes viri filias suas, Deo illic sub perpetua virginitate servituras, tradebant; multæque matronæ, relicto sæculo, castitatem, & suscepto velamine sacro, monasticam vitam profitebantur. Ex hoc loco & ex alio superius ^b relato perspicuum est, sanctimoniales illas clausuræ non tam rigide adstrictas fuisse, ut aliquando pro certis causis necessariis e monasterio non excesserint.

^b Num. 32.XXXV.
Casinatum antiqua disciplina & privilegium.

Oportandum esset, ut, sicut Modestus monachus priscum Fuldensium habitum pictura expressit, a nobis suo loco exhibendum: ita etiam Eigil abbas aut Rudolfus monachus primariam illam descripsisset disciplinam, qualem Sturmus Fuldæ instituerat, ad normam scilicet sacri monasterii Casinatis. Nec dubium quin disciplina illa scripto tradita sit ad posteros transmittenda: tamen an ad nos usque pervenerit, non liquet. Ejus specimen videre mihi videor in fragmento illo, quod a me relatum est in tomo ^c quarto Analectorum ex veterrimo codice sancti Udalrici, scripto ante annos fere nongentos, ubi *Ordo officii in domo sancti Benedicti ante pascha* præscribitur, quod non de Frisingensi sancti Benedicti ecclesia, uti olim mihi visum est, sed de Casinensi monasterio interpretandum existimo. Subsequitur ibidem ^d *Ordo regularis apud eos, qui in arce regulari pollut.* quod prioris Ordinis supplementum censeri potest. In hoc ordine summum silentium a vespertinis horis ad capitulum insequentis diei præcipitur. Post matutinas non reditur ad lectulos, nisi quando plenarium, id est sollempne, officium celebratur, vel ante horam solitam surrexisse contigerit, exceptis infirmis, & forte ex itinere aut ex graviore labore fatigatis. Post capitulum labor cum psalmodiarum modulatione, vel colloquutione spirituali. Post missam

^c Analect. 10.
4. p. 454. Cr.^d Ibid. p. 459.ANN. CHR.
748.

sam lectio communis usque ad refectionem. A prandio silentium, dum nona completa fuerit, quam opus manuum rursus sequitur. Circatores duo monasterium omnibus horis circumire soliti, ut in tabulis notarent, si quis officio suo defuisset. In oratorio, sacario, refectorio, & in claustris hora lectionis summum silentium. In dormitorio fratrum & hospitem nihil pictum aut variatum, nihil lineum. Si quid in oratorio loqui necessitas exigeret, tacto abbatis vel præfidentis vestimento ad petendam facultatem, exitur ad unum e duobus locis, quæ ad loquendum deputata erant. Loca hæc auditorium seu locutorium & capitulum fuisse puto. In triduo ante pascha iidem fere ritus ac modo apud nos, nisi quod feria sexta tres legebantur passionēs, nempe ad tertiam secundum Mattheum, ad sextam secundum Marcum, ad nonam secundum Johannem. Secunda feria post pascha fit processio cum cruce ac reliquiis sanctorum *per labores*, id est per agros; tertia feria ad sanctum Petrum in civitate, quod de castro Casino interpretor ad montis radices olim posito, cui opidum sancti Germani successit. In majoribus festivitibus duodecim lectiones ad vigiliis nocturnas; octo tantum in aliis. Sollemnitates illæ sunt, pascha, ascensio Domini, pentecostes, sancti Johannis Baptistæ, sancti Petri, sancti Laurentii, sanctæ Mariæ, sancti Martini, nativitas Domini, & epiphania, cum suis utraque octavis, purificatio sanctæ Mariæ, natale sanctorum Faustini & Jovitæ, & depositio sancti Benedicti, sancti Gregorii papæ, & sancti Germani episcopi, scilicet Capuani. Non servabatur jejunium ad vespem in vigiliis sequentium festivitatum, nempe octavæ Domini, octavæ epiphaniæ, & purificationis sanctæ Mariæ. Ex quo intelligitur, in aliis servatum fuisse. In recensione prædictarum festivitatum illud notandum, quod a paschate incipit enumeratio, quoniam anni initium ab eo festo repetebatur. Duo tantum festa sanctissimæ Virginis indicta. Sanctorum Faustini & Jovitæ festum celebre erat apud Casinates ab institutione monasterii per Petronacem Brixientem, qui ex ea urbe brachium unius illorum secum attulerat. In priori Ordine mentio fit non semel de ecclesia sancti Petri, ex quo dubium oritur, an is pertineat ad Casinensè monasterium, in quo nulla sancti Petri ecclesia fuisse legitur, præterquam in Casino castro, ubi Scauniperga, uxor Gisulfi ducis, templum idolorum in beati Petri honorem convertisse ^a memoratur. Verum, cum cetera Casino in hoc ordine convenient, hujus ecclesiæ memoriam abolitam fuisse dicendum est. Nimius videar in his minutis explicandis: at earum observatio non aliena a proposito nostro visa est. Casinensè monasterio ad hoc tempus præfuisse videtur Petronax abbas, qui a Zacharia pontifice privilegium primus ^b accepisse dicitur, ut hoc monasterium, cum omnibus cellis ad ipsum pertinentibus, ab omnium episcoporum ditione sit liberum, ita ut nullius juri subiaceat, nisi solius Romani pontificis, quod privilegium hæcenus illibatum, inviolatumque permanit. Vulgatum ejus privilegii exemplum a Baronio, Boschio, & Gallonio vexatum, sed defensum a Mattheo Laureto, denuo in scenam producere non videtur operæ pretium. Plura de spiritali jurisdictione Casinensi lege sis in excursu historico Angeli de Nuce ad hunc locum.

^a Chron. Cas.
lib. 1. c. 5.^b Ibid. c. 4.

Postero anno, ejus sæculi quadagesimo nono, Ovo presbyter ac monachus Fontanellensis, genere Frisus, is quem sanctus Wlframus suspendio ex sorte additum liberaverat, decessit e vita. Hic in arte scriptoria eruditus erat, plurimisque codicibus manu sua in eodem monasterio transcripsisse perhibetur, sed & testamenta seu litteras donationum complures, quas fideles tunc temporis eidem loco fecerunt. Illic magno confectus senio supremos vitæ dies piissime absolvit sub Austrulfo abbate, magistri sui Wlframni eximius imitator. Non dubito, quin multi ex plurimis illis codicibus, quos Wando abbas, Austrulfi antecessor, Fontanellæ contulit, ipsius Ovonis manu exarati sint. Quosdam tantum ex illis codicibus memorat chronographus ^c Fontanellensis. In his laudat unum codicem, in quo continebantur regulæ sancti Benedicti & sancti Columbani cum martyrologio, quod argumento est, utramque regulam simul in illo monasterio primitus observatam fuisse. Norunt quippe rerum monasticarum periti, regulam monasterii una cum martyrologio simul compingi solitam, addito necrologio, ut ad manum essent lectori, qui ea in capitulo recitaturus erat. De ceteris codicibus dicere supersedeo.

ANN. CHR.
749.XXXVI.
Ovo monachus Fontanellensis obit.^c Spicil. 10.
3. p. 220.XXXVII.
Gorziensis monasterii primordia & S. Petri.

Hic annus erat Childerici regis sextus, quo anno Chrodegangus Mettensis an-

Annal. Bened. Tom. II.

T

ANN. CHR.
749.

tistes Gorziensis monasterii fundamenta posuisse memoratur. Erat is ex pago Halbanienſi, primæ nobilitatis parentibus Sigramno & Landrada progenitus, qui nutritus in palatio Caroli principis, ejuſdemque referendarius, poſtmodum Mettenſem pontificatum promeruit *temporibus Pippini regis*, inquit Paulus Warnefridi, tametiſi Pippino necdum rege epifcopus creatus eſt. Vir fuit, ſi quis alius, in monachos, remque monaſticam optime affectus, ob idque ab eodem Paulo *ſervorum Dei nutritor* appellatus. Argumento ſunt monaſteria duo ab ipſo exſtructa in parochia Mettenſi: unum in pago Moſellenſi in honorem beati Petri apoſtoli, quod magnis opibus ditavit: ubi monachos *ſub regula ſancti patris Benedicti* in una caritate conjunxit. Alterum Gorzia dictum, ſitum ad amnem cognominem, haud procul a Moſella, in pago Scarponenſi, ſanctis Petro & Stephano primitus ſacrum fuit: cui a translatione reliquiarum ſancti Gorgonii martyris tertius patronus acceſſit. Inſtrumentum dotis Meuriſſius ^a refert, ac privilegium eidem monaſterio ab eodem antiſtite indultum, cujus ſummam ſuo loco referemus. De hoc inſigni monaſterio, quod patrum noſtrorum memoria ſecularibus canonicis mutavit, multa erit ſubinde dicendi materia. De priori ſancti Petri monaſterio nulla ſuperest memoria, niſi ſi hoc ipſum eſt monaſterium Hilariacum, alio nomine Nova-cella dictum, ubi Chrodegangus ſancti Naboris martyris, qui poſtmodum nomen loco dedit, reliquias reſepuit. Cur enim hunc ei loco honorem præ alio tribuiſſet, niſi is ad ipſum præcipue, tamquam ad conditorem, ſpectaſſet? Quamquam illud obſtare videtur, & quod Sigibaldus ejus deceſſor Hilariacum exſtruxit, & quod baſilica ejus loci titulo Salvatoris fuerit inſignita. Verum illud idem monaſterium augere, novoque opere conſtruere ſub titulo ſancti Petri potuit Chrodegangus, ob idque conditoris nomen obtinere. Certe in chronico Lauriſhamenſi *monaſteria Hilariacenſe, Gorzienſe, & Lauriſhamenſe, a fundamentis* exſtruxiſſe traditur.

XXXVIII.
Gregoriani
in Alſatia mo-
naſterii abba-
tes.

Eodem Childerici regis anno ſexto Bodalus, Hugonis filius, pro animæ ſuæ remedio, & pro filio ſuo Eberhardo, villam *Hodulſeshaim* donat monaſterio ſancti Gregorii, *in Vogefo* ſeu Alſatia pridem exſtructo: ubi tum Agoaldus abbas cum monachis ſuis regulariter degebat. Datum in ipſo monaſterio *Conſuentes* dicto, ob duas Fæchinæ illic in unum concurrentes. Hic eſt Bodalus, filius Hugonis, filii Bleoni, qui fuit filius fratris ducis Adalberti, quorum donationes, Honaugiensî monaſterio factas, ſuperius ^b retulimus. Agoaldo Gregoriano abbati ſucceſſerunt Remigius, Reſtwinus, Urolſus, Rachio *abbas & Argentine epifcopus*, & poſt eum Godefridus, de quo inferius. Hæc ex brevibus annalibus ejus loci, in quibus Agoaldus abbas deſideratur: cujus loco ponitur *Heddo abbas & Argentine epifcopus*, neſcio an abbas Gregoriani monaſterii, an Augienſis, quod ante epifcopatum rexerat, an Etnheimenſis, quod jam epifcopus inſtauravit. Certe in necrologio ^c Augienſi perveſto laudatur *ex monaſterio Etnheim Uto epifcopus vel abba*, non alius haud dubie quam Heddo, qui alias Etto ſeu Etho ſcribitur.

^c *Annal. Chr.*
no. 4. p. 643.XXIX.
Ethelberti
regis epifto-
la ad Bonifacium,
^d *Bonifac.*
ep. 40.

Ad hoc idem tempus referenda videtur epifto-
la Ethelberti ^d regis ad Bonifacium
epifcopum, ejus qui rex Cantia anno ſuperiori creatus eſt poſt Eadbertum, ad an-
num ejus ſæculi ſexageſimum regnaturus. Hac epifto-
la Ethelbertus ſancto antiſtiti
gratias agit ob dona ab eo ſibi tranſmiſſa, con-
ceſſamque orationum communio-
nem, uti reſcierat ex venerabili abbatiffa Bugga,
ipſi conſanguinitate conjuncta,
quæ in reditu ex Romano itinere Bonifacium
in Germania obiter inviſerat. Hinc
accepti beneficii memor Ethelbertus, Etheldum
monachum cum litteris ad eum
dixit, quibus gratias eidem his de rebus agit;
gratulaturque quod innumeram
multitudinem gentilium ad Chriſti fidem præ-
dicationis verbo & labore convertiſ-
ſet. Eidem etiam per eundem bajulum quædam
munuſcula rependit, id eſt *caucum*
argenteum (id patere genus) intus deauratum,
pendentem tres libras & ſemis, duoque
repta; non aliud præmium reſpiciens, quam
preces & orationes. In fine tamen duos fal-
cones ex Germania poſtulat, utpote ad venationem
habiliores & aptiores, quam qui in Cantia reperi-
ebantur.

^e *Chron.*
Cafin. lib. 1.
c. 5.

Jam repetendum eſt Caſinenſe monaſterium cum Giſulfo Beneventano duce, qui hoc tempore in arcem Caſini, quæ tunc Mello ^e vocabatur, aſcendit, atque Caſinatum religione tactus, cuncta circum loca, tam campeſtria, quam montana, ſancto Benedicto, ejusque diſcipulis in perpetuum contulit. Ducis pietatem amulata eſt uxor ejus Scauniperga, quæ templum idolorum, quod antiquitus in caſtro

ANN CHR.
749.

Cafino exſtructum a paganis fuerat, in beati Petri apoſtoli honorem convertit, eidemque imagines & cetera eccleſiaſticis officiis congrua ornamenta liberaliter conceſſit.

Hujus etiam ducis tempore quidam Beneventanus ſcudais ſeu minor judex, Sarracenus nomine, in territorii Alifani loco, Cingla dicto, eccleſiam ſub patrocinio ſancti Caſiani exſtruxit, eamque cum omnibus, quæ ibidem acquirere potuit, prædicto beati Benedicti obtulit monaſterio. qui locus cum Petronaci abbati multum arriffet, cum conſenſu & adjutorio ejuſdem ducis ejuſque uxoris, ibidem cœnobium puellarum in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ ædificavit: cui vicina ſanctæ Crucis eccleſia, quam Giſelpertus a quodam abbate, Deus dedit nomine, comparaverat, cum aliis eccleſiis ac prædiis attributa eſt. Hoc monaſterium idem dux tribus ancillis Dei, uni poſt aliam, regendum commiſit, id eſt Gauſani, Pancritadæ, & Gariperge, quæ, relictis parentibus univerſiſque opibus ſuis, iſtic pro amore Dei peregrinari elegerant. Poſt earum exceſſum ejuſdem loci jus & ordinatio ad Caſinates rediit. Ad hæc idem Giſulſis Beneventi eccleſiam ſanctæ Sophiæ inchoavit, quam morte præventus cum abſolvere non potuiſſet, Arichis ejus ſucceſſor mirifice perfecit; ibique ſanctimonialium cœnobium inſtituit, quod deinde Caſinatis traditum eſt.

XLI.
Monaſterium
in Cingla.Beneventi S.
Sophiæ.

Annus inſequens magnis rerum converſionibus originem dedit. Initium ductum a Ratchifo rege Langobordorum. Hic deceſſoris ſui exemplum ſecutus, ut regni fines amplificaret, Pentapoli bellum intulerat, multiſque jam opidis captis, Peruſiam oppugnare cœperat. Tum Zacharias pontifex imminente calamitati obviam profectus, regem in caſtris Peruſinis convenit, tantaque gravitate officii admonuit, ut ille religione perſuſus, non modo a Peruſiæ oppugnatione reſceſſerit, verum etiam Zachariæ monita ſecum animo poſtea reputans, abdicandi regni conſilium inierit. Et primum quidem ſanctæ Apoſtolorum limina viſitare, ac pontificem venerari conſtituit. Itaque uxore Taſia & filia Ratrude, quibus idem proſopitum ſuggeſſerat, ſecum aſſumtis, Romam adiit, ibique reſiſto a Zacharia capillo factus clericus, ipſe cum uxore & filia, monaſtico habitu indutus eſt, ſtupente Roma ad inopinatum juvenis regis exemplum. Mox ille, pontificis conſultu, in montem Caſinum exemplo Carolomanni conceſſit, ut reliquum vitæ ſub beati Benedicti legibus tranſigeret. Novum tironem Petronax abbas ſumma humanitate complexus, nulla tamen priſtinæ dignitatis ratione habita, ſub regulari diſciplina, prout regula jubet, ſevere probandum, inſtituendumque ſuſcepit. Exiſtat hodie ^a quoque vinea monaſterio proxima, vulgò Ratchiſi dicta, quam Ratchiſus ipſe & plantaffe, & excoluiſſe traditur. Paulo ante hunc ſecceſſum Ratchiſus monaſterium Salvatoris in monte Amiato prope Cluſinum Etruriæ civitatem ædificari conceſſerat Erſoni abbati ejus loci primo, cui ampliffima prædia largitus eſt. Ejus rei diploma refert Ughellus ^b cum narratiuncula de origine monaſterii, quæ fabulam ſapit. Annum conditi cœnobii ſeptingentefimum quadrageſimum ſecundum præfert diploma, quod ex authentico deſcriptum Ughellus exiſtimavit. quod omnino ſincerum eſſe pervelim. De Uſualdo ejus loci abbate inferius.

ANN CHR.
750.
XLI.
Ratchis rex
monaſticum
profeſſu: Caſini
cum uxore &
filia.^a *Chron. Caſin.*
lib. 1. c. 2.^b *Ital. ſacr.*
no. 3. c. 670.

Ratchiſum uxor, filiaque Caſinum ſecuta, Petronace concedente atque adjuvante, monaſterium puellarum non longe a Caſino, in loco, qui Plumbariola ſeu Plumbarola vocatur, propriis ſumtibus conſtruxerunt, ibique vitam ſanctiffime traduxerunt. Hunc locum eſſe perhibent, ubi ſancta Scholaſtica, beatiffimi Benedicti ſoror, vixerit ac deceſſerit. Editum a nobis ^c eſt ex libello diurno Romanorum pontificum vetuſto privilegium, a Romano pontifice conceſſum abbati venerabilis monaſterii ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ejuſque monaſterio, ſito in loco, qui vocatur Plumbariola, territorio Aquinenſi, omnem cuilibet epifcopo interdicens in hunc locum auctoritatem, atque univerſas ejuſdem monaſterii poſſeſſiones confirmans. Ex quo intelligitur, duplex eo in loco monaſterium olim exiſtiſſe, unum virorum, alterum puellarum. niſi dixeris, abbatem illo in privilegio memoratum non alium fuiſſe a Caſinenſi, cui puellaris monaſterii juridiſdictio competebat. Verum illud in contrarium occurrit, quod puellare ejus loci monaſterium non virgini Deiparæ, ſed ſanctæ Petronillæ nuncupatum legitur in ſequentium temporum monumentis, in quibus Bernardus abbas Caſinenſis miſſale quoddam miſiſſe dicitur ſororibus monaſterii

Taſia ejus
conjug Plum-
bariolar mona-
ſterium ſtruit.^c *Muſæum*
Ital. to. 1. p. 33.

ANN. CHR.
750.

fui S. Petronillæ de Plumberola; & in necrologio obitus Beatricis abbatissæ monasterii S. Petronillæ de Plumberola anno Domini millesimo trecentesimo decimo-quinto in mense Junio; & in Novembri, obitus sororis Marottæ abbatissæ monasterii sanctæ Petronillæ de Plumberola notatur. Nulla modo supersunt ullius monasterii eo in loco vestigia, quod simplex prædium est monasterii Casinensis.

X L I I I.
Pippinus Zachariam consulit de regia dignitate.

Aliud humanæ vicissitudinis exemplum nobis suppeditat Childericus rex, qui non sua sponte, ut Ratchisus, sed necessitate cogente in monasterium reclusus est, quod hoc anno mediatum a Pippino principe, non nisi anno insequenti perfectum fuit. Quippe Pippinus, qui hæcenus majoris-domus nomine contentus fuerat, cum potestate regia sibi dudum tributa, ipsum etiam regis nomen sibi facile omnium Francorum consensu tribuendum esse non dubitavit. Atque ut rei novæ aliquam religionis speciem induceret, missis Romam legatis, Burchardo Wirziburgensi episcopo & Fulrado archicapellano, Zachariam pontificem consuluit, uter ei regio fastigio dignior videretur, isne qui præ locordia nihil ad rei publicæ utilitatem ageret; an qui dies noctisque de regni salute atque procuratione cogitaret. Ad quod Zacharias, forte ex composito, respondit, omnino se regem illum judicare, qui regni commodis & utilitati totum se daret. Hujus legationis meminerunt Eginhardus & veteres Francorum annales, qui Zachariæ auctoritatem abdicando Childerico intervenisse tradunt. His attestatur clausula, Gregorii episcopi Turonensis libro de gloria confessorum eo tempore ^a apposita in veterrimo codice olim Dionysiani monasterii, scripto anno ab incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo-septimo, in quo Pippinus *per auctoritatem & imperium sanctæ recordationis domni Zachariæ papæ* in regni solium sublimatus fuisse memoratur. Novam hanc auctoritatem sibi arrogaturus non fuisset Zacharias, nisi eam Pippinus ipsi obtulisset: at oblata occasione deesse non sustinuit. Sic pontifex dignitati consuluit suæ, non satis regis Pippinus, ut suæ cupiditati satisfaceret. Non tamen ante annum insequentem id executioni demandatum est, etsi hoc anno factum scribit in annalibus Eginhardus, qui anno superiori hanc legationem collocat.

^a *Diplom.*
p. 384.X L I V.
Fulradus abbas S. Dionysii.

Apud eundem auctorem Fulradus, unus e legatis, non abbas, sed tantum *presbyter-capellanus* appellatur. quamquam jam Dionysiani monasterii abbas erat hoc anno, antequam Pippinus regium nomen sibi vindicasset. Id patet ex diplomatibus hujus anni ac sequentis, sub Pippino majore-domus datis, quæ in archivo Dionysiano asservantur. Unum est placitum seu decretum Pippini majoris-domus, editum ^b in villa Attiniaco: ubi Fulradus, jam abbas monasterii sancti Dionysii, oratorium sancti Martini, Crucem appellatum, & multa prædia pagi Hainoavi seu Hainoënsis, præsertim in villa Solemio, evindicavit adversus Hornungum abbatem monasterii Marigili seu Maricolenis, qui ipsum oratorium monasterio suo ab illustri viro Rodberto donatum assererat: cum ex adverso Fulradus oratorium, aliæque omnia sibi ex concessione regum competere probaret idoneis instrumentis, prout jam antea Chillardus abbas in præsentia Dagoberti regis probaverat, suoque monasterio hæc asseruerat. Chillardo litteræ hac de re concessæ coram Childeberto id ætium præferunt. Hoc placitum datum legitur die decima-septima mensis Augusti, anno octavo regni Childerici gloriosissimi regis. Alterum ^c datum est anno nono ejusdem regis, Junii vicesima die, in palatio itidem Attiniaco, ubi Pippinus major-domus Curborium vicum pagi *Tellau* Fulrado abbati adjudicavit, non obstante intercessione Raganæ abbatissæ monasterii apud Septem-molas. Utrumque placitum Wineramnus recognovit. Omnia porro sequentium annorum diplomata, pleraque authentica & primaria, Fulradum abbatem monasterii sancti Dionysii præferunt. Non audiendus itaque Cointius, qui Constrammum hoc loco abbatem ex vitioso apud Dubletum diplomate obtrudit, Fulradumque prædicti monasterii abbatem ante annum septimum Pippini regis existisse negat, hac potissimum adductus ratione, quod Bonifacius in procinctu postremæ suæ in Frisiam profectiois, quæ anno septingentesimo quinquagesimo-quarto accidit, epistolam nonagesimam-secundam inscribit *consacerdoti Fulrado presbytero*; dicturus, ut vir doctus putat, abbati, si Fulradus tum abbas fuisset, quasi sexcentis non constet exemplis, abbatis titulum passim omissum fuisse, ubi quis abbas sacerdotio præditus erat. Invalidum est etiam aliud ejusdem auctoris argumentum ex eo, quod litteræ Stephani papæ, datæ indictione decima, quæ anno quinquagesimo-septimo respondet, inscriptæ sunt *Ful-*

^b *Diplom.*
p. 489. & seq.^c *Ibid.* p. 490.ANN. CHR.
750.

vado Dei amabili archipresbytero & abbati venerabilium monasteriorum ab eodem, Deo auspice, fundatorum, nulla mentione facta Dionysiani, quod ille non fundaverat. At si ejusdem epistolæ contextum attentius legas, hunc titulum Fulrado tributum invenies disertis verbis, quibus Fulradum pontifex sic alloquitur: *Per hanc apostolicam auctoritatem tibi, ceterisque successoribus tuis abbatibus cœnobii sanctiorum martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherii, licentiam & potestatem concedimus edificandi monasteria*. quæ verba sibi contraria obelo transigere placuit doctissimo annalista, non ob aliam rationem, quam quia Constrammum abbatem ad eum annum pervenisse opinatus est. Verum fatius est Constrammum, vitiosum nomen, nec nisi in vitioso diplomate repertum, ex numero delere abbatum Dionysianorum, in quibus Amalbertus, Godobaldi successor, proxime Fulradum præcessit. Certe in prælaudata clausula codicis Dionysiani, Fulradus archipresbyter & abbas ejus monasterii fuisse dicitur eo anno, quo Pippinus rex denuo in regem, & patricium una cum duobus filiis suis, Carolo & Carolomanno, unctus & benedictus est, id est anno septingentesimo quinquagesimo-quarto.

Fulradum ex Alsatia oriundum fuisse probant amplissimæ ejus possessiones illo in pago consistentes, quas sancti Dionysii monasterio contulit; nempe monasterium Lebraha, cella sancti Hippolyti, aliæque prædia, de quibus alias agendum erit. Hinc Carolomanno, Pippini regis filio in Austria dominantem, adhæsit, fuitque ejus capellanus, & sicuti aiunt, in Lebrahensi monasterio sepeliri voluit. Parentes habuit clarissimos, Riculfum & Ermengardem; fratrem Gauftbertum, sororem Waldradam seu Waldradanam. Quantum apud Pippinum regem valeret Fulradi auctoritas, discimus in primis ex Bonifacii epistola nonagesima-secunda ad ipsum, qua eum rogat, ut suis verbis gloriosum & amabilem regem Pippinum salutet, & illi magnas gratias referat de omnibus pietatis operibus, quæ secum fecerat; & ut imminentem sui ipsius obitum ei indicet, discipulosque commendet, Lullum in primis, quem sibi in episcopatu Moguntino successorem substitui postulat. Magni etiam ponderis erat apud Romanos pontifices Fulradi nomen, ad quos varias obivit legationes, quibus egregie profectus est. Prima fuit illa, cum ad consulendum de novo rege creando Zachariam missus fuit. Idem etiam Stephano tertio in Galliam accedenti obviam a Pippino missus, eundemque postea Romam reduxit. Inde Roma cum papæ litteris ad Pippinum reversus, iterum eo proficiscitur, ut Pentapolim & Amiliam, quas Aistulfus, Pippino compellente, restituere pontifici promiserat, ipse in manus Stephani resignaret. Aistulfo extincto, Desiderius, cum per Ratchisifactionem Langobardorum regnum obtinere non valeret, missus Fulrado cum valida Francorum manu, conatus adversariorum compressit. Ad hæc Fulradus apud Hadrianum papam satis egit, ut is pallium Tilpino Remorum antistiti per ipsum mitteret, quod Abeli ejus decessori antea obtinere tentaverat Bonifacius. Denique eundem etiam ad Hadrianum ipsum a Carolo cum Adone abbate legatum fuisse docet epistola nonagesima-prima codicis Carolini. In his omnibus quam recte & integre se gesserit, Stephani & Pauli Romanorum pontificum ad Pippinum litteræ probant, necnon privilegia monasterio Dionysiano ab iisdem pontificibus concessa. His in litteris, aliisque monumentis honoris causa nuncupatur Pippini consiliarius, capellanus palatii, Franciæ archipresbyter, id est archicapellanus: cujus officium erat, totum palatii regum Francorum clerum sub cura & dispositione sua habere, ut Hincmarus ^a tradit ex Adalhardi abbatis libro de ordine palatii. Hinc Fulradus Alcuino *pastor sacre capelle* appellatur in ipsius epitaphio: quod munus usque ad obitum, uti mos erat, videtur retinuisse, quidquid Peyratus in contrarium dicat.

X L V.
Ejus patria, parentes & quædam gesta.

Alter e legatis Pippini ad Zachariam papam Burchardus, professione monachus, testante ^b Egilwardo, ex insula Britannia, ubi Deo a puero devotus fuerat, in Germaniam ad Bonifacium profectus, primus ab eodem Wirziburgensis episcopus ordinatus est anno ejus sæculi quadragesimo-secundo. Non diu post hanc Romanam legationem superstes fuit, quippe qui ante Bonifacii episcopi martyrium e luce subtractus est. Idem sancti Kiliani episcopi, ejusque sociorum martyrum corpora e tumultu extulit, quorum vestimenta, cum libris in eorum tumultu appositis, integra reperta sunt. Hinc villam Michelenstatum, quam ei Carolomannus princeps olim largitus fuerat, iisdem martyribus cum aliis prædiis dono dedit. Ejus pontificatu quædam virgo, genere nobilis, Deo devota, cum sodalibus suis in Monte-sanctæ-Mariæ,

^a *Hincmar.*
opus. 14.X L V I.
Burchardi episcopi Wirziburgensis vitæ compendium.^b *Vitalib.* 3.
c. 1.

ANN. CHR.
750.Carloburgen-
se monaste-
rium.Aliud S. Bur-
chardi.

qui Wirceburg-antiqua dicebatur, continentissimam agebat vitam. Imminæ nomen erat, filia Hetrani, Gozberto duce, sancti Kiliani interfectore, progeniti. Hæc ad vitandum adventantium tumultum, in locum ab urbe remotum cum suis secedere cupiens, castellum Carloburgum a Burchardo sibi precario dari petiit, obtinuitque, eo-que in loco monasterium ædificavit. Hic locus situs est ad Mœnum, ab urbe Wirziburgo distat tribus passuum millibus, Carlostatum vulgo appellatus, quem sancta Gertrudis virgo, quæcumque demum illa sit, suo illustrasse secessu dicitur. Burchardus illic Imminam abbatissam sepelivit, idemque sancti Kiliani reliquias in Montem-santæ-Mariæ, ab Immina commutatione acceptum, transtulit, cathedralem ibidem ecclesiam instituere cogitans, quam tamen alio in loco posuit, sancti Kiliani reliquiis in eam illatis. Tandem & ipse solitudinis amore in ejusdem montis recessu monasterium sibi, suisque sequacibus condidit in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ sanctique Andrea, collatis prædiis, quæ duodecim fratribus alendis sufficerent. Inter præcipuos ejus discipulos sanctus Gumbertus seu Guntbertus celebratur. Sub finem vitæ Megingozum seu Megingozum sibi subrogari curavit, quem puto esse Megingordum illum diaconum & monachum canobii Fritislariensis, de quo mentio est in Bonifaciana epistola decima-septima. Ordinato successore, ipse cum sex monachis secundo Mœno flumine in castellum Hohemburgum recepit se se; codices, quos vel ipse descriperat, vel undequaque conquiserat, secum deferens, ibique reliquos vitæ dies in divina contemplatione, precibus, vigiliis & mediis exegit, cogitans de condendo apud Michelenitatum monasterio, quod morte præventus exsequi non potuit. Obiit iv. nonas Februarii, Wirziburgi a successore sepultus. Ejus vitæ scriptor post anonymum Egilwardus monachus, virum sanctum ait obiisse anno Christi Domini septingentesimo nonagesimo-primo, post initum episcopatum quadragesimo, quod falsum esse constat, tum ex Liudgero auctore æquali in libro de vita sancti Gregorii abbatis Trajectensis, ubi Burchardum tradit e vita decessisse ante sancti Bonifacii martyrium, quod anno quinquagesimo-quarto accidit, aut insequenti: tum ex eo quod Wunebaldus abbas Heidenheimensis tertio ante obitum suum anno, (obiit vero anno septuagesimo-primo) Wirziburgum accessit, ibique cum Megingozo episcopo, Burchardi successore, colloquium habuit. Missa facio alia hanc in rem argumenta. Non ergo quadraginta, sed tantum novem aut decem annos episcopatum tenuit Burchardus, cui Marianus Scottus, Egilwardo ætate superior, novem tantum regiminis annos tribuit.

XLVII.
Megingozus
Burchardi suc-
cessor.a Bonifac. ep.
80. & 87.

Megingozus Burchardi successor, Bonifacio valde familiaris fuit, testante Lupo in libello de gestis Wigberti abbatis monasterii Fritislariensis, ubi Bonifacius cum Megingo seu Megingozo suo, qui postea culmen episcopale subiit, diu conversatus perhibetur, laxamque antehac ac fluidam fratrum conversationem ad normam vitæ suæ coërcuisse. Exstant duæ Megingozii episcopi litteræ a Lullum Moguntinum antistitem inter Bonifacianas, quarum in priori consilium a Lullo petit, quid facto sibi opus esset post mortem instantem sororis suæ, cujusdam suæ diocesis abbatissæ, forte Carloburgensis, anxius & sollicitus de alia in ejus locum substituenda. Ipsa ejus verba huc referre juvat. *Notum vero fieri venerandæ caritatis vestre dignationi desideramus, quia exitum sororis nostræ, extremum spiritum agentis, meroribus ac timoribus undique depressi prestolamur; mortem videlicet carnis illius, instinctu naturalis conditionis, velut propriam dolentes; & pro anime illius eventu incerto, & soli fudici piissimo noto, & insuper familia loci illius tenerrime, & propemodum sine ulla consilii firmitate, disscissionem, vel, quod gravissimum est, animarum interitum pertimescentes. Quapropter magnitudinis vestre pietati humili intentione supplicantes obsecramus per Christum salvatorem, resurrectionemque mortuorum, uti nobis supra dictis cruciatibus afflictis, quid post obitum illius sit pro stabilitate salutari monasterioli faciendum, prout Domino juvante colligere valeatis, litteris indicare per hunc nuntium non dedignemini. Sunt enim, sicut scitis, illic filia fratris nostri velate, in quas fortasse intentio ignorantium conversa est. Sed nulla ex his adhuc vel atate, vel sensus aliqua firmitate, ad suscipiendum tale pondus congrua poterit judicari. Et formidamus dispersionem inconsultam familie, nisi celeriter ordo ac stabilitas per abbatissam collocetur.* Ex his aliisque verbis manifestum est, quanta sollicitudine gregem sibi commissum procuraret Megingozus, & quam expers fuerit projecti in consanguineos amoris, utpote qui fratris sui filias, regimini monasterii necdum idoneas, refugit

ANN. CHR.
750.XLVIII.
Petronaci ab-
bati Casinati
suffectus Op-
tatus.a Petr. dia-
co. de vir. illust.
c. 7.S. Benedicti
corpus repeti-
tur.XLIX.
Floriacenses
abbates.

adhibere, Lulli metropolitani huc consilia, ut in re non levis momenti, cum multa prece deposcens.

Sub hoc tempus e vita excessit Petronax abbas & instaurator sacri monasterii Casinensis, post annos regiminis triginta-duos, quos illi uno consensu veteres indices tribuunt. Obiit pridie kalendas Maii, sepultusque est in porticu juxta basilicam sancti Martini. Casini abbas sextus a Paulo Warnefridi numeratur, quippe post beatum Benedictum sacro loco præfuerunt Constantinus, Simplicius, Vitalis, & Bonitus, sub quo monasterii destructio a Langobardis facta est, vacuo inde spatio usque ad Petronacem, qui sacro monti pristinum decus, avitæque religionis formam restituit, non immerito in fastis Benedictinis tum ob hanc causam, tum ob præclara pietatis merita celebratus, tametsi nullo hætenus ecclesiæ cultu honoratus etiam in monte Casino. Is, Paulo teste, multorum ibi monachorum, nobilium ac mediocrium, ad se concurrentium pater effectus est; quos inter Carolomannus princeps Francorum merito primas tenet. Istuc monasticæ perfectionis causa in multis accesserunt Petronace abbate Willibaldus, qui per annos decem ibidem versatus est, ac Sturmus Fuldensis abbas a Bonifacio missus, ut exemplum inde sumeret ad componendam monasterii sui disciplinam. Sub eodem abbate Casini floruit Cyprianus presbyter & monachus, qui de sancti Benedicti miraculis hymnum, in ejus festivitate cantandum, composuit, testante Petro a diacono, eum scilicet, qui sic incipit: *Aurco solis radio perennis*, &c. in antiquis nostri ordinis ecclesiasticis libris facile obviis.

Petronaci successit Opratus abbas in annos decem. Is ab ipso prælaturæ exordio cum Carolomanno consilium cepit repetendi corporis sancti patris Benedicti, quod ante annos fere centum in Galliam translatum fuerat. Missi ejus rei causa Romam monachi ad Zachariam pontificem, ut ejus litteris & auctoritate muniti, facilius id impetrarent. Alia etiam Carolomanno ejus legationis causa erat, ut scilicet Pippinum ac Grifonem, ab invicem dissidentes, ad pacem & concordiam revocaret. Annuit postulatis Zacharias, ac monachis e Casino missis ad omnes episcopos, presbyterosque Francorum ecclesiæ litteras dedit, quibus eos hortabatur, primum, ut germanos fratres ad concordiam reducere conarentur: deinde ut sancti Benedicti corpus Casinatibus restituendum curarent. Exstant hæc litteræ apud Adrevaldum, qui eas a Carolomanno ipso delatas scribit; additque ejus restitutionis curam Pippini jussu demandatam fuisse Remigio episcopo Rotomagensi, qui ab efferendo sacro corpore, offusus densissimis tenebris, ac monachis e Casino impeditus sit. Verum id per se non præstitit Carolomannus, qui non nisi Zacharia mortuo in Galliam venit jussu Stephani papæ, ut a Pippino fratre auxilium adversus Aistulfi regis vexationes obtineret. Neque vero Zacharia pontifice sedem Rotomagensem obtinuit Remigius, sed tantum post annos quinque: at scriptoris oscitantia facile id tribui potuit jam episcopo, quod necdum episcopus exsecutus est.

Regebat eo tempore Medo abbas Floriacense monasterium, in quo sacra beati Patris reliquiæ servabantur, servanturque etiam nunc. Hic, accepto Pippini mandato, reddi a se ait non licere sacrum depositum, quod cælitus sibi commissum fuisset. Urgent nihilo minus principis mandatum missi proceres; & ubi nihil preces obtinent, rem per se ipsi exsequi properant. Verum ubi ad sacrum loculum, qui in basilica sanctæ Mariæ asservabatur, accedunt; oborta subito caligine turbati, ab incepto manus abstinent, ac veniam a Medone abbate monachisque precati, re infecta redeunt ad Pippinum. Idem refertur in actis episcoporum Rotomagensium, in quibus tamen additur, Remigium rogasse abbatem, ut vel modicam partem sacrarum reliquiarum Casinatibus concederet, ne sacer locus, beatissimi Patris quondam illustratus presentia, tanto thesauro omnino frustraretur: abbatem vero libenter ejus petitioni acquievisse. Hic est Medo abbas, qui, teste eodem Adrevaldo, ædiculam in honorem sancti Benedicti exstruxit in secretiori loco, ut tunc erat, Aurelianæ civitatis, quæ abbati & monachis in necessariis rebus agendis per fugium atque aptissima habitatio esset. Floriaco præfuit annos viginti-unum Medo nonus loci abbas: cujus successores in veteri indice Baluziano hoc ordine recensentur. Rodulfus seu Radulfus in annos novem decim, Ido ad novem, Magulfus ad sexdecim, Fulraldus ad sesquiannum, successorem quarto-decimo loco sortitus Theodulfum, qui per annos fere viginti abbatiam cum episcopatu Aurelianensi retinuit. De Radulfo & Magulfo seu Magnulfo inferius.

ANN. CHR.
750.
L.
Anselmus dux
Fanani monas-
terium condit.

Consimile Ratchisio exemplum edidit Anselmus, qui eidem Ratchisio ex-duce regi factio in ducatum Forojuliensem successerat. Is quippe hoc anno monasterium Fanani exstruxit: atque altero post anno nuntium & ipse saculo remisit. Fananum locus est in montibus, viginti-duobus passuum millibus ab urbe Mutina in meridiem distans, quem locum Aistulfus rex, Ratchisi successor, Anselmo, Giselfruda reginae conjugis suae fratri, concessit. Illic monasterium ab Anselmo adificatum ad honorem Dei & salvatoris nostri Jesu-Christi, & *monachi regulares* ibidem ab eo instituti, adjuncto hospitio ad excipiendos hospites ac peregrinos, de quibus magna ei cura & sollicitudo erat, ut nullus inde absque caritatis obsequio discederet.

ANN. CHR.
751.
LI.
Wunebaldus
Heidenheimensis
monasterii auctor &
abbas.

Sub finem hujus anni, aut insequentis initium, Wunebaldus Heidenheimense monasterium in pago Sualaveldorum adificare cepit, cum per tres annos verbum Dei apud Bajoarios praedicasset. In illo munere ita se gessit, ut nullo personarum respectu, potentibus ac divitibus nequaquam blandiendo assentaretur; sed aequaliter omnes judicans, immo in superbos divites erectior ac severior, morum disciplinam in illis partibus multum labefactam, in primis adulterina conjugia, variasque paganorum reliquias superstitiones correxerit. Inde post tres annos Moguntiam ad Bonifacium reversus, in illa urbe subsistere noluit, maxime ob vini ubertatem, veritus, ne vini copia monachalis vitae frangeret disciplinam. Itaque animo constituit fratrem suum adire Willibaldum Eistetensem episcopum, eoque probante & adjuvante locum incultum, silvisque oblitum, *Heidenheim* nomine, dato pretio comparavit; ibique, succis arboribus, ac veptibus & tribulis extirpatis, extemporaneas primum casulas, tum monasterium duplex construxit, unum virorum, cui ipse praesuit; alterum virginum, quod Walpurgi sorori regendum commisit. Illic cum suis monachicæ vitae regularem & accuratam servavit disciplinam, qualem jam olim ab ipsa juventute in patria excoluerat, ac postmodum Romæ erat professus. Utrouque cœnobio monasticis disciplinis probe instituto, emendandis dein adiacentium populorum corruptelis animum adjecit. Hinc plurima paganica pravitatis subblata vestigia; haruspicia, divinationes, & incantationes, aliaque mala artes rejectæ; incesta & adulterina copulationes emendata; sacerdotum restitutus celibatus. Ita vero se omnibus aptabat vir sanctus, ut, sive zelum, sive clementiam adhiberet, universis se amabilem exhiberet, hoc Gregorii Magni effatum recolens: Non diligenter auditur, qui non diligitur. Neque vero soli monasterio suo in temporalibus profuit, sed etiam aliis vicinioribus, utpote cellæ Elewangensis, quæ tunc temporis modica opibus tenuisque erat; atque etiam alteri cellæ, quam sanctus Sola eo tempore condiderat. Immo in omnes egentes profusa erat Wunebaldi caritas & commiseratio: adeo ut Heidenheimense monasterium asylum & portus esset omnium quavis necessitate laborantium.

LII.
S. Solæ vita
& cella.

Sola seu Solus, ex insula Britannia in Germaniam profectus, a Bonifacio institutus, presbyterque ordinatus est. Solitudinis amans, unde nomen accepisse dicitur, in pagum Sualam seu Sualaveldorum secessit, substituitque eo in loco, cui postea Cella-Solæ sive Solenhys vocabulum fuit. Situs est hic locus in confinio Turingiæ ac Bajoariæ, habens ex orientali plaga fluvium Almonam seu Almulam, piscibus copiosum & abundantem; ad occidentalem alpes; iners ac sterile solum, in quo nihil fere præter siliginem gignitur. In vasta illa eremo Sola, cum rebus pæne omnibus destitueretur, adjutores habuit Willibaldum episcopum & Wunebaldum abbatem, sanctissimos fratres, qui populari suo comœtatu ac subsidia præbuere: ex quibus Wunebaldus eidem villam *Altheim* dono dedisse memoratur. Horum exemplo & Solæ sanctitate commoti regionis incolæ, cellæ adificandæ etiam suppeditas contulere, quam postea vir sanctus Fuldensi monasterio subjecit, ob amorem scilicet magistri sui Bonifacii, quem ab ineunte ætate sequendum sibi proposuerat; ejusque familiæ sanctæ illius institutionis imitatrix. Pervenit Solæ fama ad aures Caroli Magni, qui in eundem etiam locum munificus fuit, restante Ermanrico levita & monacho, dein abbate cœnobii Elewangensis, eodem tempore conditi in dicecesi Augustana. Inter fratres conscriptos sancti Galli nominantur ex Elehwangia Sindoltus, an Sindolfus, & Erfinan abbates. Huic cellæ, initio tenuissimæ, Wunebaldus duo prædia donavit. Mentio idemidem recurret de hoc monasterio, quod modo collegium est canonicorum sæcularium.

Elewangense
monasterium.

In

In Cantia Eadburga, Tanetenensis post sanctam Mildredam abbatissa, hoc anno ex hac luce ad æternam migravit. Huic suffecta Sigeburra, quæ a Cuthberto Cantuariensi antistite consecrata fuisse dicitur apud Willielmum Thornum. Ejus tempore Dani repetitis quotannis cladibus monasterium infestarunt, ob idque sanctimonialium numerus ad paucas redactus: quem Siledrita, Sigeburra a rege Cudredo subrogata, & ab Athelardo archipraefule consecrata, tantisper auxit. Sed tandem saculo undecimo ineunte destructum est a Danis Tanetenense monasterium sub Leofrica abbatissa, ac non multo post, idem cum tota sua substantia, Cantuariensi sancti Augustini monasterio incorporatum, sanctæ Mildredæ reliquiis eo translatis. Eadburga in eadem sit cum Bugga abbatissa, in libro sequenti expendemus.

Hoc etiam anno Carissima, nobilissima femina apud Lemovices, Odonis Biturigum principis & Basilie filia, Rausoliacum * cœnobium Atanensi sancti Aredii monasterio donavit ob amorem ipsius Aredii, ex cujus genere originem maternam ducebat. Hæc donatio ea conditione facta est, ut monachi Atanenses Rausoliæ corpus ejus sepelirent in mausoleo, quod ipsa sibi a Gilberto comite Narbonensi comparaverat: Rausolienses vero monachi quotannis ad missam sancti Juliani decem solidos super altare monasterii Atanensis persolverent. Atanensibus item concessum, ut tres aut quatuor ex illis ad festivitatem sancti Martini, vigiliis celebraturi, causa honoris convenirent. Facta donatio mense Septembri, *vesano Childerico regali sede ejecto, atque Pippino rege piissimo a Francis in eodem regno pro eo constituto*, quod sub finem hujus anni, aut initium insequentis contigit.

Accepto quippe Zachariæ favorabili consilio, Pippinus Childericum regem tonderi, ac Sithiensi monasterio includi jussit. Fontanellensis chronographus, postquam retulit Childericum regem, Merovingorum ex genere ortum, depositum, tonsumque, ac in monasterium sancti Audomari, quod dicitur Sithiu, trusum fuisse; hæc addit observatione digna, quæ apud nullum alium auctorem legere memini: *cujus filius, nomine Theodericus, in hoc monasterio, Sithiensi an Fontanellensi, clericus effectus, collocatus est*. Ex quo apparet, si tamen chronographus ille antiquus non fallit, Childericum, quod alii volunt, calibem non fuisse. Pippinum Sueffione a Bonifacio Moguntino pontifice regem inunctum, ibidemque a Francis in regale solum eventum fuisse docent veteres Francorum annales, quod factum in monasterio sancti Medardi tradit ejus loci * chronographus. Benediculus monachus Italus, qui chronicon nondum editum a Christo nato ad annum nongentesimum sexagesimum-quintum perduxit, Pippinum de sua electione & unctione hoc modo loquentem inducit: *Ego Pippinus secundum morem Francorum electus sum in regem, & unctus per manus sanctæ memoriæ Bonifacii archiepiscopi, & elevatus sum a Francis in regnum Sueffionis civitate. Ildericus vero Saxona, qui falso rex vocabatur, tonsoratus est, & in monasterio missus*. forte quod apud Saxonas, seu Sueffionas tonsus sit; vel quod mortuo Chilperico patre ad transmarinos Saxones, in insula Britannia degentes, quod non semel contigit, per fugisset. Cointius Pippinum Sueffione a Bonifacio inunctum, ac coronatum fuisse negat contra veterum omnium auctoritatem, hac ratione, quod hoc factum sanctissimi præfulis pietati ac famæ non conveniat: alias eum participem fieri perjurii ac flagitii, in abdicando Childerico perpetrati, itaque Pippinum, ut incio Zachariæ Romano pontifice, sic absente incioque Bonifacio, regem constitutum fuisse in conventu Sueffionensi. Vellem equidem utrumque infectum: sed utrumque certum & exploratum, ne quid de Anastasio dicam, ex Eginhardo & ex vetustis Francorum annalibus, quibus elevandis ejusmodi ratio non sufficit. Viderat Bonifacius Carolum principem, per totos sex annos, sine rege, sine socio, Francis imperantem. Viderat ipsius Caroli filios Carolomanum & Pippinum mortuo patre ambos primum, dein Pippinum solum cum Childerico, solo nomine rege, itidem regnantem. Sciebat consilium, ne dicam mandatum Zachariæ papæ, & suffragia Francorum, qui communi consensu regnum Pippino deferebant, flagitantes, ut eum regem Bonifacius ipse, tonso jam Childerico & in monasterium retruso, coronaret. Factum id, quod tot & tantis præjudiciis faciendum nulli tum non faciendum videbatur. Bonifacii actionem si non probat talis rerum ac temporum conditio, saltem quodam modo excusat, quod anticipata possessio, etsi injusta, rem jam approbasse, & confirmasse reputaretur. Ceterum Pippinum hoc anno, aut proximo ineunte, regem creatum fuisse constat, tum ex vetustis annalibus Francorum, tum

ANN. CHR.
751.
LIII.
Eadburga
Tanetenensis ab-
batissa obitus.

LIV.
Rausoliacum
Atano a Car-
issima datum.
* Monas-
terium
Rausoliæ.

LIV.
Childericus
rejectione, Pippi-
nus regnat.

a spicil. vob.
p. 784.

ANN. CHR.
751.

ex multis diplomatibus & instrumentis, ex quibus nonnulla inferius proferentur. Certe secundam ejus inaugurationem, quæ anno quinquagesimo-quarto kalendis Maii a Stephano papa facta est, prima hæc triennio integro præcessit, uti diserte habet clausula, veterrimo codici Dionysiano apposita, quam suo loco referemus. Denique Pippino hoc eodem anno Carolomannum filium natum fuisse tradunt veteres quidam Francorum annales.

LVI.
Leodegarius
abbas Cor-
beiensis.

Corbeienfi monasterio tum præerat Leutcharius, seu Leodegarius abbas, Grimonis successor. Is a Pippino jam rege diploma obtinuit, quo prædicto monasterio possessiones omnes afferuntur, abtractarum autem restitutio præcipitur. Sed quia regium præceptum in chartaceis codicibus destitutum est chronicis notis, Leodegarii tempus regiminis accurate definire non possumus. Res ab eo in præfectura gestæ æque obscuræ: nisi quod ejus nomen præfert scriptus Ambrosii commentarius in Lucam, his verbis: *Leutcharius abba jussit fieri.* & in fine:

Leutcharius jussit hunc sanctum scribere librum.

quem librum postea Ratbertus manu propria emendavit, ut ejus correctiones, & correctoris nomen codici appositum fidem faciunt. Ejus præfectura producenda est ad annum saltem sexagesimum-quintum, quo interfuit, subscripsitque conventui Attinacensi.

LVII.
S. Georgii
monast-rium
Reate condi-
tur.

Ad res Italicas quod attinet, hoc ipso anno conditum est a Lupo Spoletano duce, ejusque conjuge Hermelinda, monasterium sancti Georgii martyris prope muros civitatis Reatinæ, ea conditione, ut ibidem congregatio sanctimonialium adunaretur ex diversis provinciis, sive Langobardæ, seu Francæ essent; & ut secundum Deum & sanctam Regulam in ipso sancto cœnobio vitam agerent, & quotidie pro christianarum animarum salute hostias, laudesque Deo offerrent. Prima loci abbatissa fuit Domnolina: qua mortua, libera electio sanctimonialibus concessa, cum permissu tamen & consensu abbatis Farfensis monasterii sanctæ Dei genitricis Mariæ, cui hoc puellare cœnobium conditores subiectum esse voluerunt. Ejus rei diploma datum est Spoleti in palatio, mense Aprili, anno Luponis ducis sexto, per indictionem quartam, quo tempore Fulcoaldus abbas Farfensibus præerat. Exstat in primo volumine Musei nostri Italici ejus argumenti diploma, quod dominus Lupo & domna Hermelinda, gloriosi & summi duces (ipsa diplomatæ verba refero) ediderunt. Eodem anno rex Flavius Hæstolfus, rogatu Leodegarii episcopi, Fulcoaldo abbati confirmat prædictum sancti Georgii puellare monasterium, quod dux Lupo extruxerat. Datum Ravennæ in palatio, quarto die mensis Julii, anno felicissimi regni sui tertio, per ipsam indictionem quartam. Februario insequente per indictionem quintam Rotharius abbas incerti loci, una cum conjuge sua Hitta sanctimoniali femina, & filiis suis, concessit eidem monasterio olivas talias quindecim, in loco, qui dicitur Mussinus. Actum Spoleti.

LVIII.
Luponis ducis
insigne placi-
tum pro Farfa
de monasterio
Claudiani pres-
byteri.

Præ ceteris insigne mihi videtur placitum ejusdem Luponis in causa Claudiani presbyteri & monachi, qui in Terentiano monasterio sanctæ Mariæ, sanctique Michaelis ædificaverat, illudque in extremis positus Farfensi monasterio attribuerat. Huic subjectioni Vitulus ejus germanus, aliique propinqui intercessere. Auditis utriusque partis rationibus, judicium secundum Farfenses pronuntiatum est. Placitum integrum ex tabulario illius monasterii huc referre juvat.

In Dei nomine, dum residerem ego dominus Lupo, gloriosus & summus dux gentis Langobardorum in Spoletis, in palatio, una cum iudicibus nostris, id est Gademarco, Archidiatomo, Perto sculdario, Hallone sculdario, Camerino gastaldo de Valva, Immo de Reate gastaldo, vel aliis pluribus astantibus, ibi venerunt in presentia nostra Claudianus presbyter & monachus, una cum Vitulo germano suo, & nepotibus suis, id est Ansualdo presbytero, Saxoreo, Causone, habentibus cum eo altercationem de substantia sua. At ubi proponebat ipse Claudianus presbyter, dicens: Sunt modo anni non minus triginta, ex quo habuimus substantias divisas cum istis fratribus meis; & in portione, que mihi venit in Terentiano, ædificavi pro anima mea monasterium sanctæ Mariæ & sancti archangeli Michaelis. Postea dum mihi contigisset infirmitas, usquequo ad transitum venire, feci per scriptum, ut omnes portiones substantiæ meæ, vel conquistum quod habui, cum ipso monasterio post meum decessum reverterentur omnia in dominium

ANN. CHR.
751.

vel potestatem monasterii sanctæ Mariæ in Acutiano. Dum hoc factum est, fecit in me Dominus suam pietatem, & reductus sum ad medellam salutis de ipsa infirmitate. Modo vero, compungente me divina majestate, volo cum omni ipsa substantia esse servus sanctæ Mariæ, & in monasterium introire, & regulariter vitam meam ibi finire. Respondebat pars Vituli & Ansualdi, & nepotum eorum, qui causam suam, aliorumque fratrum suorum, qui in Reate remanserunt, vindicabant: Non faciat Deus, ut veritas sit, sicut proposuisti. Sed nos dicimus veritatem, qualiter acta est causa inter nos. De substantiæ nostræ divisione verum est, quod jam plures anni sunt, ex quo habuimus divisas substantias, & in quo modo dicimus. Dum ad dividendum venissemus, habuimus substantias per singula loca, & domum cultam non habebamus, nisi unam casam in Terentiano: alias casas tantum colonicias habebamus: & dum in plures partes nobis veniret ad sortiendum ipsam domum cultam, sic a nobis postulavit iste frater noster Claudianus, ut dimitteremus illi super totam partem substantiæ nostræ ipsam casam domum cultam in Terentiano, cum omnibus suis pertinentiis, in tali tenore, ut commune nobiscum ibidem ædificare deberet monasterium, ita ut filii nostri ibi tenderent, & in ejus traderentur servitio, & ad discendum litteras: post ejus vero decessum, ipsum monasterium vel ejus partes reverterentur in nostram, vel filiorum nostrorum potestatem. Nos vero communiter cum eo construximus ipsum monasterium, & filios nostros, ut nobis reprobmitteret, tradidimus ei ad serviendum; & cartulam nobis in eo tenore fecit, ut post ejus obitum nobis remaneret. Modo autem vult eam subtrahere nobis, introiens cum rebus ipsis in monasterio sanctæ Mariæ, quod nobis major comparet pre-judicium esse. Sed proponebat Claudianus, dicens: Quid plura habeo dicere, quam dixi? nequaquam dixerunt verum, nec aliquando placitum istum ad eos feci de mea portione, aut scriptum, ut proponunt. Dum talia nos, qui supra, dominus Lupo eorum cognovissemus intentionem, una cum prædictis iudicibus nostris interrogavimus ipsum Claudianum, si haberet cartulam, ut dixit, quam in transitu suo fecisset. At ille nobis dixit, quia ecce cartam præ manibus habeo. Illico fecimus eam in nostra relegi presentia. Continebat enim, qualiter prius dixerat, ut post ejus obitum reverteretur in sanctam Mariam. Iterum ipsi fratres vel nepotes ejus ostenderunt a parte sua cartam, ut dicebant, quam Claudianus eis fecisset. Fecimus & ipsam relegi. Comparuit fraudulentus, in qua re nec notarium verum habebant, nec testimonia. Comparuit nobis relictum, & decessimus, Deo in medio, una cum supra scriptis iudicibus nostris, ut pars Claudiani diceret eorum justitiam, ad sancta Dei evangelia, quod suam portionem eis nullo modo obligasset, nec cartulam ipsam ad eos fecisset: sed ab illa hora liceret ei cum rebus suis in jam dictum monasterium introire. Et de presenti preparavit se ipse Claudianus facere eis ipsum sacramentum. Ipsi vero donaverunt ei, & amiserunt sacramentum ipsum ante presentiam Immonis gastaldi, Odualdi sculdarii, Tuderadi presbyteri, Alifredi actionarii, Tudualdi gastaldi, Gaiderii seu Vysi centurionis, & Probati atque Gusrantii. Et finita est inter eos causa. Quod vero judicatum, ex jussu supra scripta potestatis, scripsi ego Dagarius notarius, mense Decembri, per indictionem quartam feliciter. Hactenus placitum Luponis, quod lectori non ingratum fore existimavi.

Inclinante hoc anno Zacharias papa responsum dedit ad varia postulata, quæ ipsi Bonifacius per Lullum proposuerat. Primum erat, sibine liceret cum malis sacerdotibus conversari, quando Gregorius ejus antecessor id ipsi interdixisset. Respondit pontifex, si id fecisset non consentiens iniquitati eorum, sive necessitate cogente, sive eorum salute exigente, nullam culpam, nullum ipsi esse coram Deo detrimentum. Altero excusat Bonifacius, quod principes Francorum nondum promissa implevisset ab ipsis facta, cum pallia quibusdam metropolitanis ab apostolica sede transmissa sunt, quod principibus illis, non Bonifacio imputandum pontifex dicit. Tertio petit sanctus antistes privilegium pro monasterio Fuldensi, quod in loco silvatico, in eremo vastissima solitudinis, ipse in honorem Salvatoris extruxerat, in medio quatuor nationum, quibus verbum Dei prædicaverat; ubi monachi a se constituti sub regula sancti patris Benedicti vivebant, viri strictæ abstinentiæ, absque carne, & vino, & servis, proprio manuum suarum labore contenti. Ad quod Zacharias se votis ejus acquiescere ait, & petitionem ejus implere, congruum quippe esse, ut optimus minister inchoatum opus bonum ad finem perducatur. Hæc erant epistolæ Bonifacianæ capita, ad quæ Zacharias respondit, subdens alias responsiones ad alia consulta, quæ Lullus verbo ipsi proposuerat: at privilegium Fuldensi monaste-

LIX.
Zacharie res-
ponsa ad Boni-
facium.

rio concedit singulari diplomate, quod mox referemus.

Ex variis illis consultis viva voce propositis unum erat, liceretne sanctimonialibus feminis in cœna Domini, quemadmodum viris, sibi ipsis pedes abluere? Responsum, licere mulieribus, non secus ac viris, dominicum præceptum implere. Alterum erat, an ante annum ætatis tricesimum fas esset sacerdotes ordinare? Ad quod Zacharias: Rectius esse, ut hac in re canones ferventur: at si necessitas ac minorum penuria cogat, a viginti-quinque annis & supra levitas & sacerdotes ordinari posse. De Milone pseudopiscopo aliisque ejus similibus, qui ecclesiæ Dei multum nocebant, addit, ejusmodi arguendos & corripiendos esse, ut a nefariis operibus abstinerent. Inquisitum etiam fuerat de laridi usu, post quantum tempus comedi possent. Ad quod pontifex nihil hac de re a patribus statutum: at sibi videri, non comedendum esse, priusquam fumo siccum, atque igne coctum fuisset. si tamen cuiquam liberet incoctum manducare; non nisi post paschalem festivitatem esse manducandum, quæ responsio ita interpretanda est, non quod laridi siccati usum quovis tempore, etiam quadragesimali, probet pontifex; sed ne recens ac crudius, aut quadam quasi sanie infectum manderetur, ejus esum post pascha remittendum, cui Zachariæ consilio Turingi, Westfali, Hessi, & alii, qui crudo etiam nunc larido libenter vescuntur, morem gerunt, uti Serarius observavit. Mitto alia consilia, quæ non sunt nostri instituti. In fine definit pontifex, quot crucis signa in sacro canone sacerdotes facere debeant, expressa in rotulo, quem Lullo dedit. Epistola hæc data est pridie nonas Novembris, imperante Constantino augusto, imperii ejus anno tricesimo-secundo, indictione quinta a Septembri inchoata.

Aliis litteris, eodem die ac tempore datis, Zacharias Moguntiam metropolim confirmat Bonifacio, qui per annos viginti-quinque in illis regionibus verbum Dei a tempore accepti episcopatus prædicaverat, quibus verbis pontifex non novam Moguntinæ ecclesiæ dignitatem confert, quippe quam ab antiquis temporibus habuerat: sed eam Bonifacio, ejusque successoribus confirmat, attributa ipsi Colonia-Agrippina, Germaniæ secundæ metropoli, cui tamen postea antiqua dignitas restituta est. Ceterum mirari subit, enumerandis sedibus Moguntinæ metropoli ex Germania prima & secunda subjectis, scilicet Tungris, Colonia, Wormatia, Spiratia, & Treveris seu Trajecto ad Rhenum, prætermisissum Argentoratum, quod casu an consilio factum sit, an vitio exscriptorum, haud exploratum. Eidem metropoli subjecti erant Sueviæ, Ratiæ, Franciæ orientalis, atque etiam Hassiæ ac Turingiæ episcopatus.

Jam privilegium, Fuldensi monasterio, rogante Bonifacio, a Zacharia concessum, totidem verbis referre juvat, propterea quod a nemine in dubium revocari possit, & quædam contineat monasticæ disciplinæ illustrandæ opportuna. sic vero habet.

Zacharias papa Bonifacio episcopo, & per eum fratribus in monasterio ab eo constructo. Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationalibus congruunt desideriis, oportet, ut devotioni conditoris pia constructionis oraculum in privilegiis præstandis minime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis, quatenus monasterium Salvatoris, a te constructum in loco, qui vocatur Boconia, erga ripam fluminis Fulde, privilegio sedis apostolicæ decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ constitutum, nullius alterius ecclesiæ potestati submitatur. Pro qua re piis desideriis faventes, hæc nostra auctoritate id, quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideo omnem cujuslibet ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio ditionem ullam habere aut auctoritatem, præter sedem apostolicam, prohibemus: ita ut nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum sollempnitatem ibidem quisquam presumat celebrare: ut profecto, juxta id quod subjectum apostolicæ sedi consistit, inconcusse dotatum permaneat. Locis quoque & rebus, tam eis, quas moderno tempore tenet vel possidet, quam quæ futuris temporibus in jus ipsius monasterii divina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus, decimisque fidelium, absque ullius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Constituimus quoque per hujus decreti nostri paginam, ut quicumque cujuslibet ecclesiæ presul, vel quacumque dignitate prædita persona, hanc privilegii nostri chartam, quam auctoritate Principis apostolorum firmamus, temerare tentaverit, anathema sit, & iram Dei incurrens, a cætu sanctorum omnium extorris fiat. & nihilo minus præfati monasterii dignitas a nobis indulta, perpetualiter inviolata permaneat,

L X. I.
Fuldæ privilegium a Zacharia concessum.

apostolica auctoritate subnixæ. Data pridie nonas Novembris, imperante domino augusto Constantino, anno trigesimo-secundo imperii ejus, indictione quinta.

Hujus privilegii occasione observat^a Thomassinus, ante Zachariam nullam summo pontifici abbatiam reservatam fuisse, eique immediate subditam. Itaque monasteria, ante id tempus jurisdictioni diocelani episcopi exempta, vel metropolitano subjecta censebantur; vel episcopis in synodis, quæ frequentes erant, congregatis, vel certe suo patriarchæ tacita conditione, etiam in privilegiis id expressum non haberetur. De singulari Caslaurensis privilegii conditione seculo insequenti dicendum erit. Pontificio Fuldensis monasterii privilegio accessit deinde confirmatio Pippini regis, cum consensu episcoporum ac principum, præcipientis, ut nullus sacerdotum in prædicto monasterio jurisdictionem quamlibet exerceret, præter sedem apostolicam. Hoc privilegium existat inter epistolâ^b Bonifacianas, apud Coimium, aliosque. Id confirmavit Stephanus papa secundus litteris datis Sturmioni abbati, relatis a Browero, aliisque.

Postero anno Zacharias pontifex ex hac vita decessit idibus Martii, rebus gestis optime meritis de ecclesiâ, & de ordine sancti Benedicti, qui, præter alia beneficia superius commemorata, hoc ipsi acceptum refert, quod Dialogos Gregorii Magni, atque adeo sancti Benedicti actus, græce vertit, Græcisque legendos exhibuit. Id vero Pippinus ab eodem obtinuit, teste^c Lupo abbate Ferrariensi, ut episcopalis sedibus procuraret antistites: ut acerbitati temporum industria probatissimorum antistitum decedentibus episcopis mederetur. Post duodecim dies in Zachariæ locum electus est Stephanus: quo repente extincto, nova electione subrogatus est Stephanus alter, secundus dictus, quoniam prioris, qui ante consecrationem obierat, nulla ratio habita est. Is nihil antiquius habens, quam pacem & quietem Romanæ ecclesiæ, ab Aistulfo rege Langobardorum vexata, procurare: tertio post consecrationem mense Paulum diaconum fratrem suum, & Ambrosium primicerium legatos ad Aistulfum misit, eumque ad fœdus in annos quadraginta faciendum adduxit. Verum cum illud quarto post mense violasset Aistulfus, atque Romanæ ditioni, ipsique urbi, exitium minaretur; continuo pontifex Optatum abbatem sancti Benedicti, id est Casinatem, & Attonem abbatem sancti Vincentii ad Vulturum, spectata vitæ sanctitatisque homines, ad ipsam Aistulfum misit cum amplissimis muneribus: verum, eo nuntios & munera superbe rejiciente, profus irrita hæc legatio fuit. Optatus abbas Petronaci, Atto Tatoni successerat. Existat Bonifacii episcopi Moguntini ad Optatum^d epistola; *Reverendissimo fratri, immo dilectissimo consecratori Optato abbati, & universæ sanctæ congregationi, sub cura illius regularis vitæ normam custodienti, inscriptâ, qua eum hortatur ad ineundam fraternæ dilectionis & societatis spiritalis communionem.*

Interim Anselmus dux Foro-Julienfis, Aistulfi sororius, is qui Fananum monasterium ante biennium condiderat, alterum Mutinensibus in campis trans Panarium seu Scultemnam amnem moliebatur in loco Nonantula dicto, quem ab Aistulfo acceperat; eumque, suis, monachorumque suorum manibus asperis sentibus perpuratum, basilica, ceterisque monasticis ædificiis decorare maturabat. Duæ ibidem constructæ videntur basilicæ, quarum alteram Geminianus episcopus Regienfis in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Benedicti; alteram Sergius pontifex Ravennas jussu Stephani papæ in honorem sanctorum Apostolorum consecravit. Inde Anselmus Romam profectus, cuculla monastica secundum sancti Benedicti regulam indutus est ab ipso Stephano pontifice, qui eidem simul & baculum palstroalem, & pedales secundum Ordinem Romanum tradidit, hoc ritu monachum simul & abbatem instituens. Aderat tum Romæ Sergius episcopus Ravennensis, cui pontifex ipsum Anselmum, ejusque monasterium commendavit, sua ipsius vice gubernandum ac regendum: ut, si quid molestiæ Anselmus, ejusve monachi a quocumque episcopo, præsertim Mutinensi, in cujus parochia monasterium conditum est, paterentur; ad sanctam Ravennatensem ecclesiâ refugium haberent, cum ad Romanam propter locorum distantiam habere non possent. Insuper Anselmo sancti Silvestri corpus cum aliis sanctorum reliquiis a pontifice concessum est: unde Nonantulano monasterio sancti Silvestri nomen accessit. Inde hoc monasterium magnis Aistulfi, aliorumque regum donationibus ita locupletatum est, ut idem Anselmus

^a Thomassin.
Discipl. parie
I. lib. 3. c. 30.
n. 8. c. 6.

^b Bonifac.
ep. 152.

L X I.
Zacharia
mortuo suffe-
ctus Scephan-
us.
^c Lupo. epist.
c. 81.

^d Optatus &
Atto abbates
ad Aistulfum
missi.

^d Bonifac.
ep. 106.

L X I I.
Anselmus ex
duce abbas No-
nantulæ mo-
nasterium con-
dit.

ANNALES

158

ANN. CHR.
752.

sub suo regimine regulares monachos mille centum quadraginta quatuor habuisse dicatur, exceptis parvulis & pulsantibus, id est pueris Deo a parentibus oblatis, & novitiis seu vitæ monasticæ candidatis, quos ille paterno amore fovebat, regebatque omnes. Ad hæc ab eodem Anselmo hospitium quattuor a monasterio passuum millibus in via Æmilia est constructum, ad excipiendos debiles ac feminas, qui ad monasterium accedere non possent; idque sancti Ambrosii oratorio decoratum. Præter ea duo alia xenodochia idem abbas instituit: unum in finibus territorii Vicentini, in loco, qui Vicus-domnarici dicebatur, ubi oratoria duo, nimirum sanctæ Mariæ, & sancti Petri constructa; & monachi ad divinum cultum instituti, qui pauperum ac infirmorum curam haberent ibidem alendorum, præter ducentos pauperes, qui per singulas cujusque mensis kalendas ibidem pascebantur. Idem factum in altero xenodochio sanctæ Justinæ martyris, quod idem Anselmus in loco Sufonia dicto ædificavit: ubi adventantes pauperes & hospites a monachis quotidie reficiebantur, ac ducenti pauperes per singulas mensium kalendas. Parum simile veri est id, quod de Aistulfo legitur, eum videlicet anno insequenti, quo Romanum pontificem rupto frædere inflectabatur, cum Anselmo Romam profectum, a Stephano papa benigne acceptum fuisse, ab eoque impetrasse privilegium simul & beati Silvestri corpus, quod ab eo penebant. Exstat ejusdem Aistulfi diploma, monasterio beatissimorum principum apostolorum Petri & Pauli, sito in territorio Mutinensi, loco, qui dicitur Nonantula, & venerabili viro Anselmo abbati, atque monachis ibidem consistentibus indultum, quo idem princeps prædictum locum cum suis appendicibus eis tribuit, cum jure asyli, ac libera eligendi abbatum facultate; subjicitque Fananum monasterium sancti Salvatoris, multaque alia eidem monasterio confert, ea tantum conditione, ut sibi pro benedictione seu munere quotannis in majore quadragesima quadragesima lucios; totidemque in quadragesima sancti Martini persolvant, & per missum ejusdem monasterii Papiam, Mantuamve, aut Ravennam transmittant. Anselmus septem annorum exsilium a rege Desiderio pertulisse dicitur, Vigilantio interitum ejus vices laudabiliter agente.

LXIII.
Bonifacius
Stephano papa
scribit.

Accepta Stephani papæ electione, Bonifacius episcopus ac Germaniæ apostolus, non statim litteras ad novum pontificem dedit, sed paullo serius, quod ipse excusat epistola nonagesima-prima, qua familiaritatem & unitatem sanctæ sedis apostolicæ, qualem sub tribus ejus antecessoribus habuerat, ab eo sibi concedi rogat, paratum se dicens ad ea omnia persequenda, quæ per triginta & sex annos ad ecclesiæ utilitatem facere conatus fuerat; & ad emendanda errata, quæ hoc in munere commisisset. Ideo vero se tardius scripsisse ait, quod præoccupatus fuisset in restauratione ecclesiarum, quas pagani incenderant, qui per titulos, inquit, & cellas nostras pluraquam triginta ecclesias vastaverunt & incenderunt.

LXIV.
Fulrado item
abbati pro
Lullo subro-
gando.
a Bonifac.
ep. 92.

Cum vero ad vitæ exitum se properare animadverteret vir sanctus, Lullum sibi in sede Moguntina successorem ordinari optavit, ob idque Fulrado sancti Dionysii abbati a scripsit, ut ea qua pollebat apud Pippinum regem auctoritate id efficeret, suosque discipulos eidem commendaret. Ea est sane epistola, quæ hoc loco integra describi mereatur.

*Bonifacius servus servorum Dei, gratia Christi episcopus, carissimo consacerdoti
Fulredo presbytero, perennem in Christo caritatis salutem.*

Fraterna dilectionis tue spiritalem amicitiam, quam sæpe in necessitatibus meis pro Dei intuitu fecisti, dignas gratias, quantas meruisti, persolvere non possum. Sed Deum omnipotentem deprecor, tibi in alto calorum culmine mercedis premia in gaudio angelorum aternaliter retribuatur. Nunc autem in Christi nomine deprecor, ut quad bono initio cepisti, cum bono fine perficias, id est, ut meo verbo gloriosum & amabilem regem nostrum Pippinum salutaveris, & illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quæ mecum fecit; ut illi referas, quod mihi & amicis meis similiter videtur, ut vitam istam temporalem & cursum dierum meorum per istas infirmitates cito debeam finire. Propterea deprecor celsitudinem regis nostri pro nomine Christi filii Dei, ut mihi nunc viventi indicare & mandare dignetur circa discipulos meos, qualem mercedem postea de illis facere voluerit. Sunt enim pene omnes peregrini: quidam presbyteri, per multa loca ad ministerium ecclesiæ & populorum constituti: quidam sunt monachi per

cellulas nostras; & infantes ad legendum litteras ordinati sunt: & aliqui seniores, qui longo tempore mecum viventes laboraverunt, & me adjutabant. De his omnibus sollicitus sum, ut post obitum meum non disperdantur, sed ut habeant mercedis vestre consilium, & patrocinium celsitudinis vestre; & non sint dispersi, sicut oves non habentes pastorem, & populi prope marcham paganorum non perdant legem Christi. Propterea amicitias vestre clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filiolum meum Lullum, & coepiscopum, si Deus voluerit, & sic clementia vestra placeat, in hoc ministerium populorum & ecclesiarum componere & constituere faciatis predicatorem & doctorem presbyterorum & populorum: & spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant presbyteri magistrum, & monachi regularem doctorem, & populi christiani fidelem predicatorem & pastorem. Propterea hoc maxime fieri peto, quia presbyteri mei prope marcham paganorum pauperulam vitam habent. Panem ad manducandum acquirere possunt: sed vestimenta ibi invenire non possunt, nisi aliunde consilium & adiutorem habeant, ut sustinere & indurare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modo, sicut ego illos adjuvi. Et si pietas Christi hoc vobis inspiraverit, & hoc quod peto consentire & facere volueritis; per hos missos meos presentes, aut per litteras pietatis vestre hoc mihi mandare & indicare dignemini: ut eo latior in mercede vestra vivam, vel moriar.

Hactenus viri vere apostolici epistola, qua nihil illustrius ad pastorem ejus curam & sollicitudinem pro domo Dei commendandam. Egit Fulradus, quod ille petierat; obtinuitque a rege, ut Lullus in locum Bonifacii adhuc viventis substitueretur. qua de re vir sanctus Pippino gratias agit epistola centesima-quarta, æternam eidem in celo mercedem imprecatus, eo quod petitiones suas clementer exaudire dignatus esset; & senectutem ipsius atque infirmitatem consolari. Addit se nihilo minus adhuc satis validum esse, ut ad regium placitum, si quidem velit rex, pergeret. Jam dudum Bonifacius a Zacharia postulerat, sibi ut liceret, senectute ac imbecillitate corporis exigente, successorem in sede Moguntina ordinare, si quidem idoneum huic dignitati virum invenire posset. quod pontifex ipsi concesserat scriptis litteris ante annos quatuor, indictione prima. Nunc vero pontificiæ auctoritati regia accessit, ordinatusque est ab ipso Bonifacio Lullus, cum vir sanctus in procinctu esset ad ultimam profectorem in Frisiam, ubi martyrio affectus est. De hac Lulli subrogatione agens Othlonus, ait, Bonifacium; priusquam tanti discriminis iter arriperet, ratum non convenire, ut pro alienis ovibus salvandis laborans, proprias sibi que commissas oves perire sineret; sanctum Lullum, qui fidelissimus prædicationis & laboris sui comes extiterat, cujusque probitatem & congruas illi dignitati dotes probe noverat, cum consensu regis Pippini, necnon episcoporum & abbatum, atque canonicorum, omniumque suæ dioceseos procerum, pro se episcopum elegerit & ordinasse, prout ab apostolico præfule jam ante impetraverat. Lullus tamen pallium post annos decem nondum obtinuerat, ut patet ex litteris a Hadriani papæ ad Tilpinum Remensem antistitem, cui pontifex mandat, ut, assumtis secum Wionado & Possessore episcopis, & missis gloriosi Caroli Francorum regis, diligenter inquirat de Lulli ordinatione, ejusque fidem, doctrinam, vitam, mores atque conversationem investiget: ut, siquidem episcopali cathedra dignus fuisset, pallium illi secundum consuetudinem transmitteretur.

Hoc anno quinquagesimo-secundo, ut apud Hermannum legitur, Audegarius, primus Campidonensis cænobii fundator & abbas, locum illum incolere cepit. In fabulosis actis sancti Magni, quem pseudonymus Magnoaldum vocat, Magnoaldus Theodoro comite in locum, Campidonam dictum, situm ad fluvium Hilaram, accessisse dicitur: ubi Theodorus ab eo dimissus oratorium construxerit. Hinc Theodoro primam Campidonensis monasterii originem tribuunt nonnulli recentiores, quæ sine dubio Audegarius primum auctorem habet. Quamquam Carolus Stengelius hunc honorem concedit Hildegardi reginæ, quæ potius dotatrix, quam conditrix censenda est. Certe in sincero diplomate Ludovici augusti (nam Carolinum huc non affero) id tantum Hildegardi ejus parenti tribuitur, quod sanctorum Gordiani & Epimachi corpora Campidonensi monasterio contulerit. Positus est hic locus in Sueviæ finibus ad Hilaram amnem, a quo inditum pago Hilergovæ nomen. Nobile in primis cænobium, nobilium Suevorum seminarium, ac totius Sueviæ monasterium facile princeps, cujus abbas inter principes imperii quatuor-viros

LXV.
Campidonensis
monasterii
primordia.

ANN. CHR.
752.

locum habet. Basilica consecrata est in honorem sanctissimæ Dei genitricis Mariæ cui patroni sancti martyres Gordianus & Epimachus, translatis illuc ipsorum corporibus, postmodum accesserunt. Quis, qualisve fuerit Audegarius primus ejus loci abbas, ex solo conditoris nomine intelligi potest. nam cetera suppressit antiquitas.

LXVI.
Gaubaldi episcopi Ratisponensis successores.

Sub idem tempus carnem exiit Gaubaldus, aliis Garibaldus episcopus Ratisponensis, qui corpus sancti Emmerammi e tumulo extulit, ejusque loculum laminis aureis & argenteis, gemmisque ac lapillis ornavit. Huic successit post Sigiricum Sindbertus seu Simpertus, cujus opera & impensis sancti Emmerammi cœnobium amplificatum est, episcopali cathedra inde in ecclesiam sancti Petri intramuranam translata. Carolus Cointius opinatur, Garibaldum primum fuisse episcopum ecclesie Ratisponensis; & Simpertum, expuncto Sigirico, secundum. At veterrimus episcoporum index metricus, in Erchanfredo sexto antistite desinens, primum Wisterpo locum tribuit, Sindberto quartum. Hos versus huc affero ex tomo quarto Analectorum, rudes quidem, sed illustrandæ illius sedis episcoporum successioni op-

*Hic Reginensis sedis vocitatur ab urbe,
Quam rexit primo Wisterpus episcopus ille.
Post alius, Cauvipaldus qui nomine dictus.
Tertius Sigiricus erat sacrvatus ad aulam.
Post hunc jam fuerat Sindbertus in ordine quartus.
Quintus Adalwinus fuerat, sedemque regendo.
Post hunc Baturicus tenuit pius optime sedem.
Erchanfredus orans sequitur hinc pastor optimus.*

De his episcopis hic agere non alienum a nostro instituto, siquidem unus post alium vicissim ex canonicis & ex monachis eligebantur, testante Arnolfo auctore gravi. Sindberto Ratisponensi æqualis fuit Sindpertus episcopus Augustanus de utroque inferius.

LXVII.
Pippini regis diplomata pro S. Dionysio & aliis.

Eodem anno Pippinus varia diplomata edidit, pleraque pro monasteriis nostris. Unum est placitum habitum in palatio Vermeria *, in quo Fulradus abbas adversus quemdam Gislemarum Abaciacum villam pagi Cenomannici suo monasterio evindicavit, & Sibriaci portionem in pago Matriacensi, quam Joba genitrix ipsius Gislemani sancto Dionysio donaverat. Datum Vermeriæ kalendis Martiis, anno Pippini regis primo. Ab eodem principe Sigobaldus abbas Aninsulensis præceptum obtinuit, Dominis sanctis & apostolicis in Christo patribus episcopis, & abbatibus, comitibus, aliisque regni proceribus inscriptum, quo rex idem monasterium suscipit sub suam tutelam, monachisque facultatem tribuit eligendi abbatis. Datum apud Haristalium palatium vicesimo-quinto Aprilis ejusdem anni. Chrodingus jussus recognovit. Sigobaldo abbati successit Nectarius abbas, qui ab eodem rege immunitatis præceptum obtinuit regni ejus anno nono, quod Widmarus recognovit. Nectarium excepit Ebroinus, mortuus anno octingentesimo-primo. Editum est consimile privilegium in gratiam Austrulsi abbatis Fontanellensis in palatio regio Vermeria VIII. idus Junias, anno primo Pippini regis.

ANN. CHR.

753.
LXVIII.
Bonifacius in Frisiam discessurus Lullo, quid præcepit.

Ordinato Lullo in sede Moguntina, Bonifacius in Frisiam proficisci animo constituit, ut illic laborum suorum mercedem ac præmium perciperet, ubi prædicationis primitias posuerat. Sed antequam a Lullo discederet, quodam vaticinii prælagio imminentem sui obitus diem, genusque mortis ei prænuntiavit, simulque salutaria dedit monita de rebus agendis, quæ ad populi eruditionem & structuram ecclesiarum pertinerent. Jam, inquit, instat resolutionis meæ dies & proximus finis, quo, deposita carnis sarcina, æternæ retributionis præmium, Deo dante, assequar. Tu vero, fili carissime, ecclesias in Turingia strui ceptas quantocius perfice, in primis Fuldensem basilicam, in qua corpus meum sepeliri volo. Sed præ ceteris, erudiendis populis tibi commissis sedulam navato operam, ut eos a paganica superstitionis præstigiis revocare pergas. Hæc aliaque locutus, cuncta ad suum ipsius iter necessaria provideri jussit, in his linteum ad corpus suum involvendum, quod in theca librorum suorum reponi curavit. Willibaldi præmissæ narrationi quædam addit

ANN. CHR.
753.

dit Rudolfus in actis sanctæ Liobæ abbatissæ, quam Bonifacius exhortatus est ad perseverandum in proposito, & ad bonum, quod cœperat, toto animo perseverandum, non attendendo ad corporis fragilitatem, nec ad prolixa ætatis spatia, quæ ad æternitatem comparata brevia sint, ac veluti momentanea. Eandem etiam Lullo commendavit, ac senioribus Fuldensium monachorum, dato eis mandato, ut post ejus obitum corpus illius in suo ipsius sepulcro componerent, ut ambo pariter diem resurrectionis expectarent, qui pari voto ac studio in vita sua Christo servierant. His dictis, suam eidem Liobæ cucullam dedit, eam rursus admonens atque confertans de non relinquendo peregrinationis suæ loco. Hinc Liobæ concessus in Fuldensem basilicam aditus, qui muliebri sexui omnino interdictus erat.

Non multo post, presbyteris, diaconis ac monachis secum assumtis, vir sanctus per Rheni fluminis alveum in Frisiam defertur. Mox totam illam regionem perlustrans, ubique verbum Dei prædicare, paganicos ritus evellere, ecclesias loco delaborum fabricare. Illic multa millia hominum omnis sexus & ætatis baptizavit cum commilitone suo cœpiscopo Coebano seu Eobano, quem, ad subveniendum senili suæ debilitati, Fresonibus injuncto episcopo, in urbe, que vocatur Trecht, subrogaverat. Verba hæc sunt Willibaldi, ex quibus aliisque nonnulli recentiores inferunt, Bonifacium fuisse episcopum Trajecti ad Rhenum post Dadani obitum, qui anno superiori contigit, ipsique ob ætatis senio confectæ infirmitatem Eobanum subrogatum. Verum pronius est Willibaldum sic interpretari, ut Bonifacius Dadano Fresonibus injuncto episcopo, statim subrogaverit Coebanum, ad regendum episcopatum Trajectensem, quem ipse præ senio administrare non valebat. Nec aliud suadet ipsius Bonifacii epistola * ad Stephanum papam, apud quem conqueritur, quod episcopus Colonienis (Hildegardus is erat, Hildegarii successor) illam ecclesiam Colonienis vindicare moliretur. In uno quidem ex duobus Pippini præceptis pro sancti Martini ecclesia Trajectensi, apud Hedam relatis, Bonifacius urbis Trajectensis episcopus appellatur: at in altero, quod magis sincerum & genuinum existimo, tantum archiepiscopus, quo nomine Trajectensis ecclesia ipsi subjecta erat, atque etiam legati apostolici jure, propterea quod hæc episcopalis sedes Romano pontifici subjecta censebatur, ut patet ex Bonifaciana epistola nonagesima-septima ad Stephanum papam. Posterius hoc diploma recognovit Widmarus, idem qui Aninsulense, datum in Vermeriæ palatio publico, die vicesima-tertia Maii, anno regni Pippini secundo: quo diplomate varias avi sui Pippini, patris sui Caroli, fratrisque sui Carolomanni donationes, eidem Trajectensi ecclesie factas, confirmat.

a Bonifac. ep.
97.

Ceterum, ut ad superiora me referam, ex iis quæ Bonifacius in Frisiam discessurus Lullo mandavit, perspicuum est, Fuldensem basilicam necdum absolutam fuisse. quippe quia, Rudolfo testante, monachi locum illum inhabitantes censu pauperes erant, & necdum extranea servitia habebant, sed solo manuum suarum labore victitabant: ideo monasterii fabrica lente procedente, basilicæ nondum suprema imposita fuerat manus, quam a Lullo imponi postulat Bonifacius, qui eorum paupertatem miseratus, aliquas ante villulas ad victum eis suppeditandum tribuerat, ut Eigilis abbas in Sturmii actis auctor est.

Non omittendum hoc loco Pippini regis diploma seu placitum in frequenti optimatum consessu pro monasterio sancti Dionysii, ubi Foleradus abbas cum plurima turba monachorum degebat, editum adversus Gairehardum comitem Parisiacensem, qui quatuor denarios a singulis negotiatoribus, ex quavis natione ad nundinas Dionysianas convenientibus, exigebat, quot antea Gairefredus ejusdem urbis comes extorquere solitus erat, concedente, immo volente Soanechilde Caroli principis noverca, quæ hoc eidem comiti præmium ob insidias Carolo factas tradiderat. Contra vero reclamabant actores Dionysiani, qui, prolatis superiorum regum præceptis, ac litteris Grimoaldi majoris-domus, hujus exactionis relaxationem a Pippino rege impetrarunt. Hoc placitum Eius jussu recognovit, mendose *Equis* in editis apud Dubletum. Consimile placitum Childeberti tertii superius retulimus contra Gairinum Parisiorum comitem, qui aliud id genus tributum ab iisdem negotiatoribus extundebat. In hoc vero Pippini placito, atque etiam in superiori de Abaciaco villa, iidem ferme regni optimates, regisque assessores habentur, nempe in priori Milo, Rotgarius, Helmengaudus, Chrothardus, Charichardus, Autgarius, aliique plures in posteriori; idemque utrobique Wicbertus palatii comes. quod

LXIX.
Pippini placitum pro S. Dionysio.

ANN. CHR.
753.
L X X.
Stephanus
papa Pippinum
auxilio advo-
cat.

observasse hoc loco non erit supervacaneum in sequentium fidem & illustrationem Verum inter hæc longe majora Pippinum negotia sollicitant. Aistulfus rex Langobardorum, rupto fœdere, quod cum Stephano papa superiori anno pepigerat, ineunte vere Romanam in ditionem irrupit, atque agris villisque igne ac ferro vastatis, ipsi demum urbi exercitum admovit, Romanis excidium ac servitutem, ni sponte se dederent, intentans. In his angustiis Stephanus papa unum sibi secundum Deum perfugium & auxilium apud Pippinum superesse intelligens, confestim fidum hominem sub peregrini habitu ac specie, ne a Langobardis interciperetur, direxit cum litteris, quarum summa erat, cupere se cum eo de præsentis ecclesiæ statu ad colloquium convenire; sed, ne Aistulfi excipiatur insidiis, magnopere orare, ut legatos ad se suos mitteret, quorum præsidio tutus pervenire ad alpes possët. Acceptis litteris, Pippinus recentis beneficii memôr, petenti pontifici facile est obsecutus, & statim Rodigandum abbatem, qui eum de prompta sua voluntate certiozem faceret, præmisit, submissis dein aliis legatis, Rodigango episcopo & Autchario duce, qui pontificem in Franciam deducerent. Itaque pontifex 1 x. kalendas Novembris Urbe exiit, & cum legatis Papiam versus, ubi Aistulfus, laxata Romæ obsidione, residebat, iter intendit. Tum, Aistulfo postulata denegante, ægre dimissus, continuo in Franciam itinere, transcens alpebus, ad Agaunensê sancti Mauricii monasterium pervenit, quo rex quoque se conventurum dixerat. At Fulradus abbas & Rotardus dux, obviam a Pippino missi, pontificem ejus nomine orarunt, ut Pontigonem, quod pagi Pertensis ad Matronam regale palatium erat, accedere ne gravaretur. Accedenti demum pontifici Pippinus ad centum passuum millia Carolum filium, qui postea Magnus dictus est, obviam cum suis optimatibus præmisit: deinde ipse cum uxore ad tertium lapidem se se obtulit, atque ad ejus conspectum de equo descendens, & se prono vultu ad pontificem inclinans, eum in regiam Pontigonis honorifice deduxit. Ex missis illis, Rodigangus ipse est Chrodegangus episcopus Mettensis; Rodigandus vero abbas non alius Cointio videtur a Droctegango abbate, qui ad Stephanum missus, ejus litteras ad Pippinum regem, aliasque ad omnes duces Francorum retulit, editas in codice ^a Carolino. Duo fuere per ea tempora in Gallia Droctegangi abbates, unus Gemeticensis, Gorziensis alter: cui Cointius hanc legationem tribuit. Verum potius Gemeticensi tribuenda videtur, quod vixdum Gorziensê monasterium ^b a Chrodegango episcopo conditum esset. Denique Autcharius dux ille ipse est, qui in duobus præmissis Pippini placitis inter regni optimates censetur, Autgarius appellatus.

^a Carol. cod.
ep. 10. c. 11.

^b V. supra.
num. 37.

L X X I.
Caroloman-
nus venit in
Franciam.

Interim Aistulfus Pippini potentiam & interventum veritus, eum ab tuendo & propugnando Stephano avertere meditatur. Hæc cogitanti venit in mentem, Carolomannum Pippini fratrem in monte Casino monachum versari; eum vero nihil non a fratre impetraturum, si modo ad eum accedere, ac preces interponere voluisset. Porro ut id vellet, interpellandum hac de re Opratum abbatem, & Ratchisum ejus loci monachum ipsius Aistulfi fratrem, qui Carolomannum ad eam provinciam suscipiendam compellerent. Nec vana Aistulfi conjectura, nam Carolomanus abbas sui precibus & tantum-non mandato expugnatus, ægre tandem assensit Aistulfi postulato, & ad fratrem suum Pippinum rogatus accessit.

L X X I I.
Austulfus
abbas Fonta-
nellensis obiit
Agauni.

Dum hæc in Italia agitantur, Austrulfus abbas Fontanellensis, post suscepti regiminis annum sextum, igne divini amoris succensus, Romam ad limina beatorum Apostolorum iter instituit. Convocatis fratribus id consilii aperit. Illi multa contentione reclamare, se numquam eum deserturos professi. Contra hic instabat, se causa suæ salutis & illorum profecturum. Cedunt tandem fratres, dum patris obstinatum animum expugnare non possunt. Mox ille fratribus bene precatus, mutuis oculis datis & acceptis, discedit, deducentibus eum plurimis lacrymarum imbre perfusus. Ubi Romam pervenit, vota sua Deo, sanctisque Apostolis reddidit. tum in patriam iter reflectens, cum Agaunum venisset, ibidem in monasterio sancti Mauricii, ex febre jam diu contracta decumbens, a consortiis humanis ad cælum societatem transit xvi kalendas Octobris; eoque in loco honorifice pro dignitate ac merito sepultus est. Hæc de eo narrare solitus erat piæ memoriæ Hardoinus monachus Fontanellensis, cellæ sancti Saturnini monasterio incumbens presbyter, qui ejus tempore eo in cœnobio clericatus suscepit habitum, ut verbis utar chronographi Frontanellensis, qui hæc ab eo acceperat. Suffectus est in ejus locum non

sine simoniae labe Widolaicus ex pago Oximensi, patre Irimino, Wirbolda matre, camerarius Teutfindi quondam abbatis improbi, ejusque sub cura educatus. Hic matriculam basilicæ sancti Martini Turonicæ beneficii titulo a Teutfindo, qui & ejus basilicæ abbas fuerat, obtinuit, atque ad id tempus retinuit. Is itaque, audita morte Austrulfi abbatis, cum plurimis auri, argenti que donariis in palatium festinans, datis Pippino regi, ejusque ministris muneribus, abbatiam mercatus est, anno secundo, postquam idem Pippinus regale fastigium adeptus fuerat, qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimus-tertius, inquit chronographus Fontanellensis. Eiusdem abbatis anno quarto, Pippini regis quinto, Fontanellensis basilica sancti Petri incendio cremata est, quam ipse, adjuvante rege, majori elegantia instauravit, sublimiorique fabrica decoravit. Ipsius vero tempore plurimæ res monasterio accisæ, ac regis hominibus ab eo traditæ, ut miserandum sibi nomen conciliaret: quo ex detrimento status sanctæ regule periclitari caput, ob inopiam videlicet earum rerum, quas beatus pater Benedictus monachis dari præcipit. Denique eo abbate, cum Pippinus rex Fontanellam ad tumulum sancti Wandregisili accessisset orationis causa, illam inanem, ait chronographus, postulationem fratres loci eidem suggererunt, quam auctor ille omnibus notissimam, nobis incognitam, prætermisit. quamvis Pippinus ipse, addit ille, prædium quoddam eis largiri in animo haberet. Forte Pippinum rogarunt Fontanellenses, ut, abjecto Widolaico, alterius abbatis eligendi facultas sibi concederetur. quæ petitio, Pippino ingrata, ejus animum a conferendo prædio averterit.

ANN. CHR.
753.
Widolaicus
successor.

Præerat hoc tempore Epternacensi monasterio Albertus abbas, cujus rogatu, non solum Bonifacii archiepiscopi consilio, Pippinus rex ecclesiam, quæ in Crovia ad Mosellam sita est, cum omnibus ejus redditibus, atque etiam decimas, partemque silvæ, quæ Contella dicitur, eidem loco donavit, teloneo etiam monachis per totum regnum relaxato. Id factum legitur anno Pippini regis tertio in litteris a Browero ^a relatis, quibus annus incarnationis mendose adjectus est. In his multum laudatur sanctus Willibrordus ejus monasterii auctor: ubi monachos inter & ipse monachus angelicam vitam, omnique sanctitate præditam duxisse perhibetur, plenusque virtutibus, & insignis miraculis, ibidem ante aliquot annos quievisse, ibidemque sepultus fuisse.

LXXIII.
Epternaco
Pippinus mu-
nicus.

^a Annal. Tre-
vir. lib. 6. n.
148.

Eodem tempore Trevirensis sedes, uti & Remensis, indigno incubatore liberata est, Milone scilicet pseudopiscopo, sola tonsura clerico, qui post annos quadraginta suæ invasionis, inter venandum apri ferino dente percussus interiit in villa, quæ dicitur Irane seu Erangium, ibidemque sepultus est; haud scio an Milo ille, qui in superioribus Pippini diplomatis inter regni optimates ad causas dijudicandas regi affedit. Eo mortuo, Trevirensis ecclesiam rexit, non Hildulfus, qui tempore superior fuit ex dictis, sed Weomadus ex abbate monasterii sancti Maximini apud Treviros, an Medelocensis; Remensem Tilpinus ex monacho Dionysiano. Verum multo æquior fuit Tilpinus in monachos, quam Weomadus, qui cellam sancti Goaris, Prumiensî monasterio a Pippino concessam, episcopali suæ sancti Petri ecclesiæ vindicare, quamquam frustra, conatus est; & præceptum regis ^b auctoritatis ab eodem Pippino super cellam sancti Maximini, atque a Carolo filio ipsius Pippini obtinuisse fertur, quamquam Carolinum diploma, hac de re editum apud Browerum, omnino supposititium est, ut parebit suo loco.

LXXIV.
Miloni succe-
dit Weoma-
dus in ecclesia
Trevirensi,
Tilpinus in
Remensi.

^b Spicil. f.
12. p. 213.

At vero Tilpinus, ex monasterio sancti Dionysii assumtus, ait ^c Frodoardus, in cœnobio sancti Remigii monachos ordinasse, ac in monastica vita instituisse traditur: cum canonicos prius, subdit idem auctor, idem cœnobium a tempore Gebehardi abbatis, qui eandem congregationem ob amorem Dei & sancti Remigii reperitur aggregasse, ad hoc usque tempus habuisse feratur. Quo tempore vixerit abbas ille Gebehardus, nobis incompertum: at sine dubio eum præcessit Epiphanius ejusdem loci abbas, a Gregorio Turonensi episcopo memoratus, sub Ægidio Remorum antistite, quo in exilium ^d acto, & ipse, qui ejus accusator fuerat, abbatis officio privatus fuit. Verum longe incertius est, an umquam in basilica sancti Remigii canonici extiterint, cum institutum canonicorum extra cathedrales ecclesias ante Chrodegangum Mettensem episcopum his in partibus fere inauditum sit, maxime in illis ecclesiis, quibus præerant abbates, nisi forte canonicorum nomine, ut sæpe alias, intelligas monachos, qui a severiori monachorum disciplina sponte ad laxio-

LXXV.
Monachi
apud S. Re-
migium a
Tilpino in-
stituti.
^c Frodoard.
lib. 2. c. 17.

^d Id. lib. 2.
cap. 2.

ANN. CHR.
753.
a Bolland. 10.
1. Febr. p. 808.
col. 1.

rem canonicorum vitam deflexerint. Certe in libello de miraculis sancti Vedasti apud Bollandum ^a, temporibus Carolomanni & Pippini principum, atque adeo ante Tilpini pontificatum, aditus basilicæ sancti Remigii, vir bonus & iustus, *monachus* appellatur a Teutbaldo comite Atrebatensi: quo hortos monasterii sancti Vedasti auferre volente, sanctus Remigius adituo illi apparuisse, & sanctos illius provinciae adversus Teutbaldi invasionem propitios fore pollicitus fuisse dicitur.

LXXVI.
Monasterii S.
Vitoni status
& abbas pri-
mus Madal-
veus episcopus.

Eodem tempore ad episcopatum Virdunensem promotus est Madalveus, basilicæ sancti Vitoni abbas, quo nullum alium priorem ejus loci abbatem invenimus. Hæc insignis basilica, olim extra muros, nunc in ipsa urbis arce posita, jam inde a primis receptæ christianæ religionis temporibus condita creditur, primorum illius urbis sanctorum episcoporum sepultura celebris. Illic sepulti inter alios sancti confessores ac pontifices Pulcronius atque Vitonus, quorum posterior basilicæ jam dudum nomen tribuit. Monachos sæculo decimo a Berengero episcopo in illa basilica institutos fuisse, ibique ad nostrum tempus perseverasse constat, magno loci honore & ornamento, qui sanctissimorum inde monachorum & antistitum seminarium fuit, & Congregationis ævo nostro sub sancti Vitoni titulo inclytæ caput. Qualis ejus loci status ante Berengerum fuerit, vix conjicere, nedum certo rescire possumus, deficientibus idoneis instrumentis, quæ injuria temporum perierunt, præter quædam fragmenta ab Hugone abbate Flaviniacensi, ejus loci olim monacho, relata. Unum tamen integrum superest diploma Pippini Heristallensis, ejusque conjugis Plectrudæ, editum in miscellaneis Labbeanis, quo Pippinus ejusque conjux commutationem faciunt quorundam prædiorum cum viro apostolico Armonio episcopo Virdunensi & venerabili viro Angeberto archidiacono, qui basilicæ sancti Vitoni præerat. Et Pippinus quidem hac commutatione locum, nomine Pararitum, transfert ad partem ecclesiæ domni Vitoni, donatque iis, qui *ibidem presuerint, vel clericis ibidem deseruiantibus*: ac vicissim Armonius episcopus & Angebertus archidiaconus tradunt locum dictum Commenarias, quem Pippinus ipse ejusque conjux postea per chartulam cessionis sancto Vitono donaverunt. Facta est hæc commutatio sub die septimo-decimo kalendas Februarii, anno septimo regnante domino Childeberto: quibus litteris Angilulfus, Angebertus, Hardericus, & Rinfredus comites subscripserunt. ubi Angebertus archidiaconus basilicæ sancti Vitoni abbas non appellatur. Primus itaque ejus loci abbas, qui quidem ad nostram pervenerit notitiam, Madalveus est, qui accepto episcopatu nihilo minus abbatis ^b titulum retinuit, ut ex Hugonis chronico intelligimus, qui res ab eo gestas fuscè prosequitur; idque privilegii basilicæ sancti Vitoni ab ipso sancto Sanctino primo urbis episcopo, ejusque basilicæ, ut putat, fundatore, concessum dicit, ut post matrem ecclesiam ipsa esset caput omnium Virdunensis diocesis ecclesiarum; & ab ipsis nascentis ecclesiæ primordiis cæmeterium episcoporum & reliquorum fidelium christianorum; atque adeo ut in ea fere omnes ejusdem urbis pontifices dicantur divinis aptati servitiis; nutriti, edocti, consecrati, excepta ipsa inunctione pontificalis dignitatis, quam constat esse matris ecclesiæ; denique ut frequentius qui in ea sancti sunt abbatis officio, ad solium episcopale provecti sint. Madalveo successit anno ejus sæculi octogesimo primo Fremodo diaconus & abbas; & ut ceteros præteream, sub finem sequentis sæculi Dado episcopus simul & abbas exstitit. Hæc interim de insigni illa basilica, dum plura nobis dicenda occurrant a Berengeri pontificatu.

LXXVII.
Britanniacum
monasterium,
& S. Hucbertus
monachus.
^a Brestigny.

Existebat tunc temporis in pago Noviomensi Britanniacum ^a seu Brittennacum monasterium ad Isaram fluvium, cujus auctorem ac conditionis tempus ignoramus. Exstitisse vero jam hoc tempore constat, tum ex responsis Stephani papæ secundi, quæ, cum in Francia esset, & quidem in villa Carisiaco, Britanniacum monasterio dedit ad varia consulta, de quibus fuerat interrogatus; tum ex qualibuscumque actis Hucberti monachi, qui principatu Childeberti, haud dubie tertii, ibidem vixisse traditur. Hunc parentes Petrus & Johanna, ejus loci domini, impetrasse dicuntur orationibus præpositi monachorum Britanniacensium, viri eximia, ut perhibent, sanctitate præditi. Puer duodennis adjunctus est cœtui monachorum, a quibus eruditus, sacerdotio demum initiatur. Jejunium tenuisse ferunt per omnem vitam ternis cujusque hebdomadæ feriis, secunda scilicet, quarta & sexta; annisque triginta, ut discrete Pifo habet, in monasterio exactis, obiisse Dagoberti regis prin-

ANN. CHR.
753.

cipatu tti. kalendas Junias. Paucis post ejus obitum diebus quidam vir præpotens ac nobilis, cui brachium dextrum jam dudum riguerat, e Belgio ad ejus tumulum accessit, ibique sanitatem consecutus est. Isara fluvii exundans alveus anno supra millesimum tricesimo-quarto feminæ, reddendi voti anxie, cymbam sponte ministrasse fertur. Hæc carptim ex proluxa epistola, quam Mederico Sepolio equiti & Britannicæ admiralii frater Benedictus Pifo theologus inscripsit anno sexti-decimi sæculi tricesimo-nono e Calmensi monasterio diocesis Senonensis. Alia sancti Hucberti qualiacumque acta videre licet tomo septimo Maii Bollandiani. Positum est Britanniacum, ut dixi, ad Isaram ^a fluvium, duabus supra Noviomagum leucis, in parochia tamen Sueffionensi; nunc cella ordinis Cluniacensis, Lihonio subjecta: ubi unus residet thesaurarius monachus cum priore, ut vocant, seculari, qui quicquid est annui redditus, percipit, ceditque thesaurario partem oblationum, quas fideles eo confluentes voti causa conferunt. Illic cernuntur adhuc vestigia & rudera monasteriorum adificiorum; visiturque sacellum, quod bilancium vocant, in quo sanctus Hucbertus primo sepultus fuit, cum ara neglecta, sancto Gamoni ^a, an Godoni sacra, cujus effigies ara superposita cernitur cum insignibus abbatis. In actis synodi Noviomensis anno octingentesimo quarto-decimo celebrata, in qua definitur quæ loca trans fluvium Isaram in pago Noviomensi pertinere deberent ^a ad parochiam ecclesiæ Noviomensis, non numeratur Britanniacum, quod proinde accenseri debet ceteris locis trans prædictum fluvium in dicto pago sitis, quæ omnia pertinere deberent ad parochiam ecclesiæ Sueffionicæ. Et tamen post id tempus Willeberti Catalaunensis vocati episcopi, post ipsius examinationem Carisiaci factam, futura ordinatio assignata est *in monasterio, quod Brittennacus dicitur, in diocesi Remensi, & parochia Noviomagensi*. Ut ut est de antiquis illis temporibus, nunc hic locus adscripsit est parochiæ Sueffionensi.

^a Pifo.

^a S. C. m.

^a a Frodoard.
lib. 2. c. 18.

LXXVIII.
Bajoariae mō-
nasteria.

In Bajoaria hoc anno monasteria octo, quinque virorum, tria puellarum, constructa feruntur a tribus nobilissimis & præpotentibus fratribus, Landefrido, Waldramno & Elilando, quorum pleraque dux Tassilo amplificavit. Virorum monasteria sunt Buranum, Schlecldorfense, Wesbrunense, Siverstatense, & Sandavense: puellarum Pollingense, Staffelseense, & Cockilseense. De Burano superius actum. Duo postrema virorum, totidemque virginum, ab Hungaris sæculo decimo vastata interiire. Situm est Schlecldorfense ad alpium radices in superiori Bajoaria, diocesis Frisingensi, ab origine ordinis sancti Benedicti, ab instauratione, quæ sæculo duodecimo facta est, Augustiniani, uti & Pollingense. Primus abbas Aribo, alio nomine Cyrinus ac Hérés, is qui sancti Emmerammi episcopi & martyris acta litteris mandavit: secundus Atto, unus post alterum episcopi Frisingenses. Exstant apud Hundium ^b instrumenta quædam edita tempore Caroli Magni, in quibus sancti Tertuliani corpus requiescere traditur in Schlecldorfensi sancti Petri monasterio, tibi tum Atto episcopus & abbas monachis præerat; eratque advocatus Lantfridus, forte unus e conditoribus monasterii, quorum aliquando id officii erat. Sancti Tertuliani corpus Regimbertus ab Hadriano papa concessum eo attulisse traditur.

^b Metrop. Sa-
lisb. 10. 3. p.
321.

Wesbrunensis cœnobii amplificator dux Tassilo; primusque abbas Illungus, ex Alaha-inferiori assumtus, annis quadraginta & uno locum rexit. Superest ad hoc tempus illud monasterium sub regula Benedictina, diocesis olim Frisingensis, nunc Augustanæ, positum in saltu Nortwaldo, inter fluvios Amperam seu Apariam, & Lycum. Illungo abbat, post annos amplius quadraginta regiminis, successores assignantur ^c septem usque ad beatum Thientonem, qui ab Hungaris martyrio affectus est. Monachis tum suffecti canonici, quorum septimus præpositus Albero monasticum ordinem ibidem restituit.

^c Ibid. p. 486.

Pollingense Salvatoris monasterium diocesis Brixinensis, ab initio virginum Benedictinarum, eisdem auctores, eundemque amplificatorem Tassilonem habuisse fertur. Vastato ab Hungaris monasterio, sed postea refecto, substituti demum canonici regulares, qui ibidem hætenus perseverant.

ANN CHR.
754.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUSTERTIUS.

Ab anno Christi 754. ad annum 764.

I.
Stephanus
papa apud S.
Dionysium sa-
natur.

* Kierzy.

STEPHANUS papa Pontigonensi in palatio a Pippino, ut dictum est, honorifice exceptus, cum sui adventus causam ad regem perorasset, certus de ejus in Aistulsum auxilio, ad monasterium sancti Dionysii deductus, ibidem hiemavit. Deinde paschale festum cum rege celebravit apud Carisiacum*, villam regiam pagi Noviomagensis ad Isaram, haud longe a Britanniaco monasterio superius memorato, ubi quadam responsa dedit pontifex ad varia consulta, de quibus interrogatus fuerat. Utrum Carisiaci, an Britanniaci, hæc responsa edita sint, obscurum est ex titulo eis appposito: *Stephani secundi papæ responsa, quæ, cum in Frænciâ esset in Carisiaco villâ, Britanniaco monasterio dedit ad varia consulta, de quibus fuerat interrogatus.* Britanniaci edita existimo, qui locus villæ regie Carisiaci ambitu facile contineri poterat. nam ad monachos Britannienses hæc capitula transmissa fuisse, non facile assentiar: cum nequaquam res monasticas spectent, sed tantum matrimonium, baptismum & clericos. In conventu Carisiacensi de bello Langobardorum actum: cui concilio affuit Pippini frater Carolomanus, monachus Casinas, qui ex Italia ad dissuadendam expeditionem, Aistulfo cogente, invitus eo venerat. Verum, nulla ejus legationis ratione habita, delectus ad eam expeditionem maturandam indictus est.

Interim Stephanus ad sancti Dionysii monasterium reversus, dum tempus inungendi ac coronandi Pippini opperiretur, in gravem morbum incidit, ex quo meritis beatorum apostolorum Petri & Pauli, quos ex eorum sarcariis seu thoracidis agnovit, ac sancti Dionysii recreatur v. kalendas Augusti, cum eo, ut altare in honorem Dei atque apostolorum ejus Petri & Pauli in Dionysiana basilica consecraret.

Pippinum
ibidem coro-
nat.

Id ab eo factum inter missarum sollempnia, in quibus Pippinum, jam ante a Bonifacio episcopo Sueffione inauguratum, patricium dixit, eundemque sollempni pompa, simulque ejus filios Carolum & Carolomanum reges inunxit, & uxorem Bertradam reginam coronavit, adstantes Francorum proceres sub diris adstringens, ne quando alios, quam ex superstitie eorum progenie, super se reges constituerent. Hunc autem locum, id est ædem Dionysianam, amplissimis decoravit privilegiis, ac super altare a se consecratum pallium pontificale, quod hætenus ibidem asservatur, pro benedictione

ANN. CHR.
754.

seu munere reliquit, cum clavibus indicibus illius potestatis, quæ ad ligandum & solvendum beato Petro concessa est. Inde porro discessurus pontifex, reliquias sancti Dionysii accepit, Romamque secum tulit: ubi monasterium in honorem sancti martyris ædificare cepit, quod Paulus ejus frater ac successor perfecit, dedicavitque, atque ex sententia fratris sui monachos illic Græcos constituit, unde monasterium in Schola-Græcorum appellatum. Totius hujus facti historia testis est non modo ipsius Stephani epistola de recuperata valetudine sua, verum etiam clausula, libro Gregorii Turonensis episcopi tertio-decimo post anno adscripta in codice olim monasterii Dionysiani, nunc domus professæ Societatis Jesu apud Antuerpiam, nobis olim lecta, dum Henschenium & Papebrochium doctissimos patres inviseremus. Hanc clausulam ab his editam, semelque a nobis excusam in libro quinto de re diplomatica, hic recudere non pigebit, sic autem habet in fine libri de gloria Conf.

Si nosse vis, lectior, quibus hic libellus temporibus videatur esse conscriptus, & ad sacrorum martyrum preciosam editus laudem, invenies anno ab incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo-septimo, temporibus felicissimi atque tranquillissimi & catholici Pippini, regis Francorum & patricii Romanorum, filii beatæ memoriæ quondam Caroli principis, anno felicissimi regni ejus in Dei nomine sexto-decimo, indictione quinta, & filiorum ejus, eorundemque regum Francorum Caroli & Carolomanni, qui per manus sanctæ recordationis viri beatissimi domni Stephani papæ, una cum predicto patre domno viro gloriosissimo Pippino rege, sacro chrismate divina providentia, & sanctorum Petri & Pauli intercessionibus consecrati sunt, anno tertio-decimo. Nam ipse predictus domnus florentissimus Pippinus, rex pius, per auctoritatem & imperium sanctæ recordationis domni Zachariæ papæ, & unctionem sacri chrismatis, per manus beatorum sacerdotum Galliarum & electionem omnium Franchorum, tribus annis antea in regni solio sublimatus est. Postea per manus ejusdem Stephani pontificis, die uno, in beatorum predictorum martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherii ecclesia, ubi & venerabilis vir Folradus archipresbyter & abbas esse cognoscitur, in regem & patricium, una cum predictis filiis Carolo & Carolomanno, in nomine sanctæ Trinitatis unctus & benedictus est. In ipsa namque beatorum martyrum ecclesia, uno eodemque die, nobilissimam atque devotissimam & sanctis martyribus devotissime adhaerentem Bertradam, jam dicti florentissimi regis conjugem, prædictus venerabilis pontifex, regalibus indutam cycladibus, gratia septiformis spiritus benedixit: simulque Francorum principes benedictione & spiritus sancti gratia confirmavit. & tali omnes interdictum & excommunicationis lege constrinxit, ut numquam de alterius lumbis regem in ævo præsumant eligere, sed ex ipsorum: quos & divina pictas exaltare dignata est, & sanctorum Apostolorum intercessionibus per manus Vicarii ipsorum beatissimi pontificis confirmare, & consecrare disposuit. Hæc ideo caritati vestre breviter in novissima paginula libelli inseruimus hujus, ut per succedentium temporum & vulgi relatione propago in ævo valeat cognoscere posterorum.

Hætenus veterima illa inscriptio, quæ nulla ratione elevari potest. Porro de revelatione Stephano papæ facta, deque ejus epistola eam attestante, gestisque eidem adjectis, quæ in vetustis codicibus illi epistolæ subjici solent, argumentum suppeditat Ludovici augusti epistola, Areopagitice præfixa, ab Hilduino petentis, ut revelationem ostensam beato papæ Stephano in ecclesia sanctissimi Dionysii, sicut ab eo dictata est, & gesta, quæ eidem subnexa sunt, Areopagitice subjungat.

Patricios a Stephano pontifice Pippinum, duosque ejus filios dictos fuisse, modo vidimus. Initio Romanæ rei publicæ Patres ab honore, Patriciique progenies eorum appellati, teste Livio^a. Processu temporis Patricii honoris causa ab imperatoribus creati. Jam vero quid sit Patricium creari, quemadmodum Pippinum, ejusque filios creatos in superiori clausula, aliisque auctoribus legimus; quove ritu olim crearentur; discimus ex veteri codice Ottobonianæ modo bibliothecæ, ubi Pauli diaconi historia de gestis Langobardorum subjicitur ritus, quo patricii quondam ab imperatore crearentur, quod Romani pontifices, Stephanus & Hadrianus, sibi postea tribuerunt. Ipsa veteris codicis verba huc afferro. *Patricii ergo dignitas taliter disponenda est, quatenus illa dignitas non vili personæ, nec alicui concedatur ignoto. Sit enim valde notus imperatori; sit fidelis & prudens, non elatus. Protospatarius veniens ante imperatorem, osculetur suum humerum, & dicat: Maxime imperatorum, ades quem vocasti. Tunc stet ad sinistram imperatoris illius hipparchus, quem nos dicimus præ-*

II.
Patricii insti-
tutio qui fie-
bat.
a T. Livio
lib. I.

ANN. CHR.
754.

fectum, & dicat ei imperator cum protospatario: Futurum patricium adducito. Dum autem venerit patricius, in primis osculetur pedes imperatoris, deinde genua; postremo osculetur ipsum. Tunc osculetur omnes Romanos circumstantes, & dicant omnes: Bene veniatis. Et imperator: Nobis nimis laboriosum esse videtur concessum nobis a Deo ministerium me solum procurare: quocirca te nobis adiutorem facimus, & hunc honorem concedimus, ut ecclesiis Dei & pauperibus legem facias; & ut inde apud altissimum Iudicem rationem reddas. Hinc induat ei mantum, & ponat ei in dextro indice anulum; & det ei bombaccinum propria manu scriptum, dicens: Esto patricius misericors & iustus. Tunc ponat ei in caput aurum circum, & dimittat eum. Hæc referre vitium est quoddam operæ pretium, ad illustrandum Patricii obsoletum nomen & officium, quod Pippino & Carolo Magno, ut maxime honorificum, a Romanis pontificibus Stephano & Hadriano concessum est: tamen nullus eorum, præter Carolum, hoc titulo usi sunt: nec Carolus eum usurpavit ante initum Langobardorum regnum, quod qua de causa factum sit, inferius exponam.

III. De privilegiis Fulrado a Stephano concessis exstat * in primis ipsius pontificis rescriptum, quo sex diaconos in basilica Dionysiana instituit, eisque usum dalmaticæ concedit ad sacrum ministerium omni tempore peragendum: & quidem ea conditione, ut ad sacras missas jugis ipsius commemoratio fiat; & missis sanctæ Romanæ ecclesiæ, quatenus facultas feret, hospitium in prædicto venerabili monasterio exhibeatur. Aliis litteris eidem Fulrado pontifex subtalaris calceamentum, id est usum pedulium seu calceorum pontificalium, & mappuli concedit. Ad hæc eidem ^b ad vitam confert hospitale positum Romæ infra basilicam beati Petri, juxta sepulcrum beati Leonis papæ, quod tenuit Ratchis monachus; necnon domum positam infra monasterium beati Martini, quam tenuit Nazarius monachus, quæ concessio non nisi post annos tres facta est: quo anno eidem etiam Fulrado, ejusque successoribus ^c indulgit omnimodam libertatem eorum monasteriorum, quæ ipsi per diversa loca condiderint. Addunt nonnulla ejus privilegii veterima exemplaria, quæ est unum Thuano-Colbertinum, ante annos octingentos manu exaratum, facultatem eligendi proprii ^d episcopi, qui illa monasteria provideat, & vice Romani pontificis regat, & prædicationi tam in ipso principe monasterio, quam in ipsi subiectis operam impendat. Factum historicum refero, quod probat liber primus de miraculis sancti Dionysii, sæculo nono editus, in quo auctor anonymus agens de Herberto ejus generis episcopo, ait morem tunc fuisse Dionysiani monasterii, ut haberet episcopos, non quidem titulares, sed vicarios Romani pontificis, qui in ipso monasterio cellisque eidem subiectis prædicta munia & alia nonnulla implerent. De Herberto episcopo id speciatim legitur, quod peregrinorum confessiones audiret. Sirmundus Hadriani papæ diploma ^e refert, hoc proprii episcopi privilegium confirmantis, eodem prorsus modo, quo Martinianum.

Hoc ipso anno Pippinus Taberniacum * villam pagi Parisiaci, in decanatu Montis-Maurentiaci, Fulrado abbati & Dionysianis ^f restituit, quam iniuste vir Gunthaldus olim eisdem donaverat, Johanni cuidam postea ad petitionem illustris viri Ebroini majoris domus, aliisque subinde precario concessam. Widmarus iustus præceptum recognovit, datum anno tertio Pippini regis, Vermerio in palatio.

IV. Pippini inunctioni interfuisse fertur Syagrius abbas Nantuacensis apud Sebusios, idemque a Stephano creatus episcopus Ostiensis, cujus rei auctorem habere alios vellem, quam vulgatos indices & Guichenonem. Hic * Pippini regis præceptum refert, concessum ad petitionem venerabilis viri Syagrii abbatis monasterii Nantuaci, quod est constructum in honore beatæ Dei genitricis Mariæ & sancti Petri apostoli, ut villas ipsius monasterii nullus iudex publicus ad causas audiendas vel freda exigenda ingredi ausit. Datum decima die mensis Augusti, anno sexto regni ejus, Attiniaco in palatio. Qui regium diploma scripsit Bardillo notarius, Bradilo dicitur in primariis litteris Pippini pro monasterio Prumiensi, rectius Baddilo seu Baddilo in Dionysiano de Exona, quæ inferius referentur. In hoc vero Nantuacensi diplomate Syagrius præcisè abbas, non etiam episcopus vocatur. certe nec in episcoporum Ostiensium indice locum habet apud Ughellum. Syagrii abbati successisse dicuntur unus post alterum Petrus & Godelladus, quorum posteriori Ludovicus augustus præceptum concessit, suo loco referendum. de his plura inferius ^h.

Annus agebatur a morte sancti Germani Parisiorum episcopi centesimus duodecimesimus,

ANN. CHR.
754.

octogesimo, cum Lantfredus suburbani ejus monasterii abbas, qui ab annis viginti, ex quo abbas renuntiatus fuerat, de efferendo e tumulo, & transferendo in interiorem basilicam sanctissimi antistitis corpore sedulo cogitabat, accedentibus denique visis, rem protinus exsequi maturavit. Hoc consilio cum rege communicato, dies sollempni pompæ indictus est ad octavum kalendas Augusti, anno sequenti, ex quo Stephanus papa in Galliam accesserat; paucis vero ante diebus, quam Pippinus in æde sancti Dionysii cum filiis rex ab eo inungeretur. Interfuit huic celebritati Carolus Pippini filius, tum duodennis, quem translationis scriptor anonymus hac de re loquentem inducit. Convenere frequentes episcopi ac proceres cum populi multitudine propemodum infinita. Aperto pridie ejus diei tumulo, qui in cryptoporticu basilicæ exstabat, sacrum corpus cum loculo facili negotio effertur; ac perfollo basilicæ pariete, in aula seu navi ejus ad occidentalem partem sistitur: quo in loco reliquum diei, totumque noctis insequentis spatium in divinis laudibus consumtum est. Ubi crastinus illuxit dies, adfuit a prima luce Pippinus, & cum eo filius Carolus, cunctique regni proceres cum episcopis. Rex gestandi sacri corporis honorem in se suscipiens, cum proceribus feretro manus admovet: at sacrum corpus immotum redditur. Succedunt antistites, tum monachi, sed irritò itidem conatu. Penitet incepti propositi, quod sancto antistiti forte displicere conquirebantur. at contra Lantfredus rem ipsi gratam esse certis indicibus comprobabat. In hoc articulo adfuit qui diceret, id forte negotio obesse, quod regii *fiscalini* seu ministri, qui in villa Parisiensis agri Palatiolo * debebant, (nam hæc regia tunc villa ^a erat) vicinas monasterii villulas, Antoniacum ac Vedrarias, earumque incolæ vexarent, quo audito, Pippinus conceptis verbis hanc villam cum suis appendicibus sancto Germano, ejusque familiæ addixit; tantum ut sacri corporis deferendi copia sibi fieret. Mox admotis loculo manibus, rex & optimates sacram sarcinam, levem ac translato facilem, nullo negotio detulerunt in præparatum locum ad orientalem partem ecclesiæ, ubi pone altare sanctæ Crucis, non referato loculo, in fossa compositum est. Hujus translationis meminit Ufuardus ejus cœnobii monachus VIII. kalendas Augusti.

Multis dein miraculis locus illustrari cœpit, ab anonymo illo sæculi noni monacho relatis, qui non semel monachos ejus cœnobii *clericos* vocat. Is exponendo miraculum factum in quemdam hominem Italum, toto corpore contractum, qui eodem anno ad tumulum sancti Germani sanatus fuerat, ait morem fuisse, ut post vespertinam synaxim fores basilicæ clauderentur, quod universim in omnibus cœnobiis usu tum venisse auctor est Hericus ^b monachus Autissiodorensis. Ibidem paralyti liberatus Withaldus chorepiscopus ex villa pagi Hasbanii Leudico, recentioribus Leodio. Aliæ item patræ virtutes erga nobilem e Saxonia virum, Adevertum nomine; item erga Manualdum comitem, Rumaldum item & Georgium comites Madriacenses, qui villas sancti Germani infestabant. Alia miracula Aimoinus Pratenis monachus sæculo insequenti duobus libris profecutus est. Ex anonymo illo discimus, ante hanc translationem nihil fere ornamentorum ex auro & argento fuisse in Germanensi basilica, excepta cruce, quam Childebertus olim eidem basilicæ conrulerat: subinde vero multis locum pretiosis ornamentis decoratum fuisse. Quod de Palatioli donatione à Pippino facta tradit anonymus, fidem habet non modo ex antiqua inscriptione, ad ejus tumulum in ædícula sancti Symphoriani martyris hætenus parieti inserta, verum etiam ex libello censuali Irminonis abbatis, ejus, qui Caroli Magni testamento subscripsit: quo in libello enumerantur reditus a monachis nostris ex eadem villa percipi soliti, a nobis alibi relati. Quo tempore, vel quo tandem pacto Palatiolum ab hoc monasterio distractum sit, incompertum.

Delectu faciendo, Pippinus semel atque iterum Aistulsi animum pertentavit, ut eum ad pacis condiciones absque sanguinis effusione adduceret. Verum ille absentis monita, litterasque cum muneribus insuper habuit, fretus alpium interjacentium repagulis ab se obstructis: at brevi præfenti cedere, atque obsequi coactus est. Itaque, Aistulfo pacis condiciones officiosè oblatas aspernante, Pippinus convocatum exercitum per Viennensem agrum duxit, comitante Stephano pontifice cum Carolomanno monacho, qui Viennæ una cum Bertrada regina, belli eventum expectaturus resedit. Superatis alpium angustiis, fuffisque Aistulsi copiis, quibus ille Francos ab aditu in Italiam arceri posse confidebat, Pippinus Papiam in urbem pervenit,

Annal. Bened. Tom. II.

Y

III.
Fulrado ab-
bati privilegia
concessa.
a Diplomat. lib.
6. p. 491.b Sirm. 10.,
2. conc. Gall.
p. 38.

c Ibid.

d V. infra
n. 23. & 26.* Taberniacum.
f Diplomat. p.
493.IV.
Syagrius,
aliqui Nantuacenses ab-
bates.
g Bugé, prob.
p. 113.h Num. 33.
V.
S. Germani
Parisiorum
episcopi trans-
latio.* Palatiolo.
a V. lib. 15.
p. 30.b Heric. de
mirac. S. Ger-
mani Autif. ca.
46.V. I.
Pippini expe-
ditio in Ita-
liam.

ANN. CHR.
754.

atque Aistulfum ad restituendum exarchatum ac Pentapolim, datis obsidibus, compulit. His gestis, Pippinus in Franciam, hieme jam faviente, revertit: Stephanus, Hieronymo Pippini fratre, & Fulrado abbate comitantibus, urbem repetiit. Pax ab Aistulfo nihilominus anno sequenti violata, iisdem conditionibus iterum resecta est, relicto in Italia Fulrado abbate, qui ab Aistulfo singula restituenda acciperet.

VII.
Walprandi
episcopi Luca-
centis testa-
mentum.

Ad eam expeditionem Aistulfus contra Pippinum magnam copiarum molem contraxerat, ipsique episcopi non tantum eo subsidia conferre, sed ipsi ad militiam proficisci compulsi sunt. Id colligimus ex litteris Walprandi episcopi Luccensis, qui in exercitum Aistulfi iussu profecturus, testamentum condidit, quod, etsi rudi stilo scriptum, ex archivo Luccensi huc afferre juvat.

In Dei nomine regnante domino nostro Aistulfo rege, anno regni ejus quinto, mense Julio, per indictionem septimam, feliciter. Certus sum ego Walprandus in Dei nomine episcopus, quia ex iussione domini nostri Aistulfi regis directus sum in exercitu ambulandum cum ipso. Unde sic dispensare providi de omnibus rebus meis, ut, dum advivere meruero, in mea sit potestate vendendi, donandi, & quidquid facere & adjudicare ad hoc voluero. Et, si mihi occasio mortis obvenerit, volo ut omnes res meas, que addicta, & non vendita, aut non donata remanserit, duas partes habeat ecclesia sancti Martini, ubi nunc preses atque pontifex esse videor, & tunc ter . . . & una pars de ipsa due portiones, quas in ecclesia sancti Martini feci, debeat esse in xenodochio, quod a domno Taleperiano episcopo hic foris muros civitatis constructum est: tertiam partem habeat ecclesia sancti Fridiani, ubi ipse sanctus corpore requiescit: & quartam partem habeat ecclesia sancta Reparata. ✠ Ego Walprandus in Dei nomine episcopus in hanc iudicati paginam a me faciam subscripsi. ✠ Ego Orperio exiguus dux iussus a domno Walprando episcopo in hanc paginam iudicati propria manu mea subscripsi. ✠ Ego Buccio presbyter rogatus subscripsi. ✠ Ego Gualbertus exiguus clericus rogatus subscripsi. Ego ipse Orprandi subdiaconus supra dictus scriptor subscripsi.

a Lib. 18. n.
77.

Ecclesia sancti Fridiani, de qua hic agitur, monachorum erat, ut superius a vidimus.

VIII.
Urficinus ab-
bas succedit
Baldeberto
episcopo Cu-
riensi.

Dum Pippinus in Italiam cum exercitu progrediretur, Desertinense in Rætia monasterium adiisse traditur, eique munera contulisse cum diplomate, quo Widonis comitis donationem confirmavit rogatu Urficini Curienensis episcopi. Hic ex abbate Desertinensi eodem anno successerat Baldeberto episcopo ex abbate Fabariensi, qui devixit v. i. kalendas Julii, anno Christi septingentesimo quinquagesimo-quarto. Widoni comiti faciendae donationis occasio fuit ex recepta valetudine in Desertinensi monasterio per merita sanctorum Sigisberti & Placidi, qui illic praecipuo cultu honorantur. Litterae donationis ab eo factae apud Desertinam, confirmatio Pippini acta in loco, qui dicitur Asia, Urficino simul episcopo Curiae, & abbate Desertinae. Ex locis a Widone b datis unum est oratorium sancti Galli, quae cella fuit Desertinensium monachorum.

b Infra n. 20.

IX.
Childerici
mors & Nan-
tharii abbas.

Ipsa anno, quo Pippinus secundo rex a Stephano papa inunctus est, Childericus in monasterio Sithiensi finem vivendi fecisse dicitur, ibidemque sepultus fuisse. Paulo post Nantharius abbas itidem e vivis excessit: in cuius locum successit Dagbertus, quem alii Dagbertum, Dagobertumve vocant. Hunc sub finem regni Pippini decessisse probat diploma Caroli Magni, qui Hardrado abbati successori ejus immunitatem a iudiciis publicis & a vectigalibus tribuit anno primo regni sui, mense Julio. Hardradum excepit Odlandus seu Autlandus, inferius commemorandus; Odlandum Nantharius secundus ineunte saeculo nono.

ANN. CHR.
755.
X.
Bonifacii
martyrium &
cultus.

Anno supra septingentesimum quinquagesimo-quarto, vel potius insequenti, nam variant auctores etiam veteres, Bonifacius episcopus & legatus apostolicus in Germania, martyrium in Frisia consummavit. Cum vir sanctus neophytis confirmationis sacramentum impertiturus ad fluvium Burdonem, qui olim Frisios occidentales ab orientalibus dirimebat, sub tentoriis cum suis prope Dockingam opidum confedisset; repente pagani in eum irruunt, rati magnam se ex eo praedam relatuuros. Tum neophytis, qui consignandi erant, Bonifacium ejusque socios ab impetu paganorum armis defendere gestientibus, occurrit vir Dei, eisque certamen interdixit, ne inimicis malum pro malo, immo bonum pro malo redderent. Jam quippe optatum diem, & dissolutionis suae tempus adesse. Confortarentur in Domino, spemque suam in eo reponerent, interim vero divinae ejus voluntati ceden-

ANN. CHR.
755.

dum, & ad socios conversus: Maeste animis, inquit, & oblatam vobis coronam ne rejicite. Hic vos subitus mortis articulus in caelo cum Christo regnatos brevi consignabit. Mox furens paganorum cuneus in sanctos irruit, eosque praecipiti caede maestat. Tum tentoria excutens, quidquid in eis reperit, aufert, thecas librorum, reliquiarum caplas; magnam in eis auri argentique copiam se reperturos gratulantes. Forte nonnihil vini in vasculis residuum erat: quod ipsis paganis exitio fuit, nam eo statim se ingurgitantes, orta demum dissensione, arma in se ipsos vertunt, iisdemque gladiis, quibus sanctos martyres trucidaverant, se se mutuo conficiunt. Reliqui ex illa caede, spolia inter se se divisuri, caplas ac thecas aperiunt: at pro auro & argento nonnisi sanctorum reliquias, ac volumina librorum invenientes, omnia hinc inde irati dissipant. Comperta sanctorum morte, Frisiorum populi christiani arma corripiunt, beatorum martyrum caedem ulturi; ejusque auctores, alios ingenti strage prosternunt, alios in fugam convertunt, eorum uxores, liberis, ac servis cedentibus in praedam. Illud vero mirabile dein contigit, ut superstitres gentilium accola, qui Bonifacii viventis doctrinam rejecerant, eo mortuo, divina correptione magistra, susceperint.

Sancti antistitis corpus secundis velis ac ventis trans fretum, quod *Elmere* tum dicebatur, cum sociorum corporibus transportatum in urbem Trajectum ad Rhenum, ibique conditum ac sepultum fuit: donec religiosi ac fideles fratres, quorum venerabilis Hadda dux erat, a Lullo Moguntiae episcopo illuc transmissi, beati martyris corpus, uti vivens ipse mandaverat, Fuldam devexerunt, non sine multa repugnantia Trajectensium, qui tandem divinae voluntati, sibi non dubio signo comperae, cesserunt. Sancti Bonifacii martyrium contigit nonis Junii, anno apostolatus ejus tricesimo-nono. Sacrum corpus ipsius tricesimo inde die Moguntiam pervenit, confluentibus divino instinctu ad sacram pompam innumeris undequaque populis, ipsoque Lullo ea ipsa die e palatio Moguntiam reverso, tametsi nullus diei nuntius praecessisset. Fuldam inde, Moguntinis incassum obnitentibus, cum multo apparatu & comitatu sacrum corpus delatum, in praeparato ipsi arcuato sepulcro conditum est, multis subinde miraculis illustratum. Diem ejus martyrii unanimi consensu omnes consignant nonis Junii: de anno lis est inter auctores, quorum alii annum, ut mox dicebam, ejus saeculi quinquagesimum-quartum statuunt, alii insequentem. Prioris sententiae auctores sunt Eginhardus, Eigil abbas, & cum eo annales Fuldenfes, Mettenses ac Bertiniani, atque etiam Hincmarus: at posteriorem asserit Willibaldus Eistetenensis episcopus in libello de ipsius vita, cui Adamus Bremensis & Lambertus Scafnaburgensis adstipulantur. Sunt qui Willibaldum ejus vitae scriptorem & aequalem praefendum existiment: quibus haud gravate accesserim. In eadem sententia verari videtur Othlonus monachus ejusdem vitae scriptor secundus, tametsi hic locus apud eum mendosus est: at mendae ac suspicionis expers est textus Willibaldi, qui praeter annum incarnationis, indictionem octavam apponit. Bonifacius martyrii socios habuit quinquaginta-duos, ex quibus Eobanus episcopus, & monachi quatuor fuere, nempe Waccar, Gundecar, Illehere seu Williheri, & Barewlfus, anonymo Hadolfus, Notkero Hadowlfe.

Nuntio de Bonifacii morte in insulam Britanniam perlato, Milredus episcopus mærorem suum de sanctissimi antistitis nece Lullo Moguntino pontifici litteris a restatus est, dolorem ex eo mitigatum asserens, quod is, sanguine fuso pro Christo, suo gloriosissimo agone martyr esset consecratus, *decus & columen omnium, quos praesens, inquit, protulit patria.* Eidem cultum publicum sollemni generalis synodi statuto discernendum curavit Cuthbertus b episcopus Cantuariensis, ejusque natalitium diem, sociorumque martyrum annuo festo sollemniter celebrandum. Fuldæ hodie quoque cum ejus reliquiis asservantur tres codices ex illis, quos barbari thecis inclusos ejus martyrii tempore dissipaverant, a fidelibus postea recollecti: unus harmoniam evangeliorum cum tabulis canonum continet; alter, gladiis punctim discissis ac martyris cruore rubricatus, epistolam sancti Leonis papae ad Theodorum episcopum, sermonem beati Ambrosii de Spiritu-sancto, ejusdemque libellum de bono mortis; itemque libellum sancti Faustii confessoris, Agnelli epistolam ad Arminium de ratione fidei, cum noticia regionum & civitatum, in quibus apostolorum corpora requiescunt, aliaque id genus: tertius liber est evangeliorum, ipsius Bonifacii, ut tradunt, manu exaratus.

a Bonifac.
ep. 78.

b Ibid. ep. 70.

ANN. CHR.
755.

Paulo post sancti martyris obitum Lullus res ab eo gestas per Willibaldum Eistensem episcopum, ut jam dixi, litteris mandari curavit. Librum hac de re suum Willibaldus ipsi Lullo ac Megingozo Wirziburgensi episcopo nuncupavit. Othlonus monachus exeunte saeculo undecimo duobus libris idem argumentum Fuldensium rogatu retractavit, insertis epistolis, quascumque reperire potuit, ad Bonifacii acta illustranda. Hi duo praecipui fuere vitae Bonifacianae scriptores, praeter anonymum quemdam incerti temporis auctorem.

X I.
Simultas inter Lullum ac Sturmium abbatem.

Non multo post sancti Bonifacii obitum, Lullum inter ac Sturmium Fuldensium abbatem gravis simultas orta est, cujus alii alias attulerunt causas, prout affectus erat in alterutrum cujusque animus. Qui Lullo favebat anonymus ejus vitae scriptor Gemmelacensis, forte Sigebertus, in causa fuisse dicit ipsum Sturmionem, virum quidem excellentis ingenii ac spectatae sanctitatis, sed vehementis nimium ac praeferosis ingenii: qui, cum Lullum videret totam operam suam in Fuldense monasterium, prout sibi mandatum a Bonifacio fuerat, intendere; fratrum suorum animis intulavit, Lulli erga se beneficia & gratiam aliorum spectare, quam ipsi opinarentur, forte ut sibi suaeque sedi Fuldam conditoris aut benefici nomine subiceret: atque ita Fuldensium animos a Lullo abalienavit, ut non minimam ipsi conflaverit invidiam. Hinc non mediocri dolore affectus Lullus, cum videret tot tantosque labores suos incassum effluere, nec beneficiis invidiam exstingui; extremae demeritiae esse existimavit, huic loco tantas rerum impensas sine fructu infumere, quas melius alibi collocare posset. Alio proinde convertit animum, scilicet in Hersfeldense monasterium, ab ipso Sturmio ante inchoatum, quod absolvere institit in perenne devotionis suae monumentum. Contra sanctus Liudgerus episcopus in libro de vita beati Gregorii abbatis Trajectensis, Lullum invidentiae accusat in Sturmium, cujus fama & existimatio apud omnes ei gravis esset; ob idque Sturmium, Lulli instinctu, in exilium demum a Carolo rege ablegatum fuisse: dum interim a rege non sine muneribus obtinuit, ut monasterium Fulda suae ditioni subiceretur. Neque sane id sine colore est, litem videlicet de jurisdictione monasterii Lullum inter ac Sturmium exortam fuisse, nec contentioni bilem, ut sit, defuisse: dumque Sturmium monasterii jura, pontificiis regiisque roborata privilegiis, strenue propugnat; pars Sturmio favere, pars Lullo; tum crimina Sturmio affingi cepta: quae Lullus dum nimis credulus (quod vitium in commotos facile cadit) ad regem defert, ejus exilium causa fuit; ob idque invidentiae notam apud Sturmii amicos retulit. Et forte ob hanc causam male audierit apud Hadrianum papam, qui ipsum a Weomado & Possessore episcopis, ac missis Caroli regis examinari iussit, antequam ei pallium concederetur: nempe quod quaedam de eo ad pontificem perlata essent, quae examine digna viderentur, ut patet ex Hadriani * epistola ad Tilpinum episcopum Remensem. Lullum tamen in gratiam demum cum Fuldensibus rediisse postea videbimus.

* Frodoard.
lib. 2. c. 17.X II.
Gregorius abbas curam gerit ecclesiae Trajectensis.

Post necem Eobani episcopi, quem Trajectensi ad Rhenum ecclesiae a Bonifacio praepositum diximus; Gregorius Frisonum pastor & doctor institutus est, cum auctoritate Stephani papae, tum assensu Pippini regis, adjutore Aluberto chorepiscopo, viro meritis insigni, qui ex Britannia & gente Anglorum in illas partes accesserat. Erat Gregorius ex regia Francorum stirpe oriundus, patre Albrico, aviam habens Adela seu Addulam, Irminae Horreenfis abbatissae sororem, quae ambae Dagoberto secundo Austrasiorum rege natae erant. Adela mortuo viro monasticum induit habitum in coenobio Palatiolensi prope Treviros, quod ipsa exstruxerat. Hac dum illud regeret, contigit Bonifacium anno tertio-decimo, quam primum in Frisiam praedicationis causa venerat, in praedictum divertere monasterium, ubi tum versabatur Gregorius, quindecim fere annorum adolescens, qui nuper a schola & palatio revererat. Annus erat Christi Domini septingentesimus vicesimus-secundus, eum Bonifacius, dimisso in Frisia Willibrordo, ad Hessos & Turingos accessit. Ad mensam iussus legere nobilis adolescens, & lectionem exponere; Bonifacius, sumpta inde occasione, multa de rebus divinis praclare peroravit, quae Gregorium ad se sequendum ita inflammaverunt, ut ab ejus contubernio numquam deterreri poterit, resistente quantumvis Adela ipsius avia, ceterisque consanguineis, quibus durum, ne dicam absurdum videbatur, puerum in deliciis nutritum inire tam asperum institutum, ut peregrinum & pauperem hominem sequeretur, nesciens quo iret. Verum prevaluit tandem Gregorii inflexa voluntas; & victa demum Adela,

ANN. CHR.
755.

equos illi cum honesto comitatu suppeditavit, sinens eum abire cum sancto magistro in opus, ad quod divinitus electus erat. Adhaesit itaque Bonifacio Gregorius, eumque in Turingiam secutus est; brevique adeo profecit sub ejus disciplina, ut quasi unicus filius ab ipso diligeretur. Haud veri simile est, tenerum adolescentem Bonifacio, hac illacque circumcursanti, semper comitem adfuisse; immo propius fidem est, in monasterio Fritislariensi, vel Ordorfensi ab ipso relicto, in litteris sacris & rebus monasticis erudiendum, dum ad sacrum ministerium habilis redderetur. In illis enim monasteriis pueros educatos, institutosque fuisse constat in primis ex Bonifacii epistola decima-septima, mandantis, ut post mortem Wigberti abbatis Fritislariensis Wigbertus presbyter & Megingodus diaconus *magistri sint infantium*, seu puerorum. Certe Gregorius postmodum abbas monachorum in Trajectensi monasterio, & ipse monachos ibidem postea informavit, quos inter Liudgerum *paterna in monachorum monasterio sollicitudine* erudisse perhibetur.

Idem Bonifacium Romam comitatus est, indeque retulit plurima volumina sanctarum scripturarum: quo nomine sacri quique libri, etiam sanctorum patrum, intelliguntur: quos ad usum ac profectum propriorum discipulorum illic acquisivit, domumque non modico labore advexit. Eodem itinere duos adolescentes, cum consensu Bonifacii, in discipulatum suum secum adduxit, Marchelmum nempe & Marcwinum, de gente Anglorum, quae quidem ad Romanam Bonifacii profectio-nem tertiam referenda sunt, non ad secundam, quo tempore Gregorius, nondum annorum quindecim, discipulos habere non poterat. Is est Marchelmus, qui a sancto Willibrordo a pueritia sanctis instructus moribus, ut in actis sancti Liudgeri legitur, in pseudo-Marcellinum, Suidbertinae fabulae personatum auctorem, transformatus fuit. Gregorii abbatis miram caritatem illud in primis testatum facit, quod duobus sicariis, qui duos ejus fratres, ex aula in patriam revertentes, in quadam silva interfecerant, facinus indulgit; eosque absolvi iussit, ac vestibus novis indutos, cibisque refectos in exteras terras ire suavit, ne a propinquis suis, qui principatum illis in locis tenebant, aliquid detrimenti aut injuriae paterentur.

Post martyrium Bonifacii ejusque sociorum, Gregorius ecclesiae Trajectensis adjunctique monasterii curam, ut mox dictum est, in se suscepit cum Aluberto chorepiscopo, qui-cum Frisis verbum Dei praedicare institit. In Trajectensi vero monasterio plurimos ex variis regionibus discipulos congregavit, quorum alii ex nobili stirpe Francorum, alii ex Anglorum gente; quidam ex Frisis & Saxonibus recens conversis, quidam etiam ex Bajoariis ac Suevis; alii ex aliis provinciis in unum sub ejus disciplina collecti erant: quos omnes diligebat ut pater, erudiebat ut doctor ac magister, communem cum illis vitam ducens, testante Liudgero ejus vitae scriptore, qui se discipulum ejus fuisse gloriatur. Ex his discipulis non pauci ad fastigium episcopatus provecti sunt, ut Liudgerus: plurimi vero, etsi ad eam dignitatem non pervenerint, meritis ac doctrina haud impares exstiterunt. In illa congregatione erat collegium duplex, nempe clericorum ac monachorum, si menda expertus est diploma * Pippini regis pro Trajectensi sancti Martini ecclesia, cui donationes a Pippino, Carolo, & Carolomanno principibus factas confirmat *in stipendium monachorum vel canonicorum, qui ibidem gentiles ad christianitatem convertiunt*. Nec sane id veri similitudine caret, cum utriusque eidem ministerio strenuam operam apud Frisos navarent. Quamquam dici potest, eosdem simul dici monachos vel canonicos.

* Le Coine
10. p. 466.

Ad hunc annum Eginhardus, vulgatus Anastasius, ac plerique alii, Carolomanni Casinatensis monachi obitum referunt. Hunc Pippinus frater adeundo Italiam, ut diximus, Viennae cum Bertrada regina reliquerat, forte ne quid injuriae pateretur, si Casinum revertisset, ab Aistulfo, quem ad restituendam Pentapolim armis compulsurus erat. Ille itaque, priusquam rex de Italia reverteretur, ait Eginhardus, « febre correptus diem obiit. Reversus est autem ab hac expeditione Pippinus hieme saeviente sub hujus anni initium, qui autumno e Gallia in Italiam transferat. Mors igitur Carolomanni intra autumnum anni superioris, & hujus anni initium accidit; ac proinde male reponitur in fastis Benedictinis xvi. kalendas Septembris; rectius in veteri necrologio Flaviniacensi, ubi Karolomannus monachus, frater Pippini, pridie nonas Decembris obiisse dicitur. Id si admittas, quidni vero non admittas? Carolomanni obitus anno superiori collocandus, uti certe eum collocant annales Mettenses. Observatione dignum videtur id, quod habet Anastasius de

X III.
Carolomanni monachi obitus.

AN. CHR. 755. Carolomanno, quem pari consilio Stephanus papa & rex Pippinus, juxta id quod ille Deo se devoverat monachicam degere vitam, in monasterio Viennensi collocaverunt, non in comitatu Bertradae reginae: ubi, id est in monasterio, post aliquantos dies divina vocatione de hac luce migravit. Praeclarum sane exemplum in monacho tanta dignitatis, qui extra monasterium habitare sibi licere non putavit; certe nec decere pontifex & rex ipse existimarunt. Ejus corpus, teste Eginhardo, jussu regis ad monasterium sancti Benedicti, in quo monachicum susceperat, immo potius gestaverat habitum (nam illum ante aditum Casinum susceperat) relatum est; & quidem in loculo aureo, ut tradit Herkempertus, cum aliis muneribus a Pippino illuc missis, & cum monachis, qui cum e monte Casino in Galliam comitati fuerant: quos Stephanus, nomine ac rogatu Optati abbatis Casinensis, scriptis ad Pippinum litteris repetiit. Idem vero Pippinus Exonam villam Dionysiano monasterio tribuit, eo pacto, ut melius delectet ejus loci monachos pro se, & pro *bonae memoriae germano* ipsius *Karlomanno* attentius deprecari. Sanctum vocat Regino abbas Prumiensis: & *bonae memoriae Karlomannus monachus* in annalibus Mettensibus appellatur. Nullo publico cultu hactenus, ne quidem Casini, honoratus est: tamen ejus reliquiae, in urna onychina sub ara maxima nostro aeo cum sanctis abbatibus, Constantino & Simplicio, iv. kalendas Octobris inventae, denuo cum iisdem subtus aram a Simplicio Caffarello abbate reconditae sunt kalendis Octobris anni millesimi sexcentissimi vicesimi-octavi, cum inscriptione sequenti, in qua non regis, sed principis nomine donandus erat:

CORPUS SANCTI CAROLOMANNI REGIS ET MONACHI CASINENSIS,
 QUEM CLARIOREM REDDIDIT CELLA QUAM REGIA,
 CUCULLUS QUAM PURPURA, PEDUM QUAM SCEPTRUM,
 OBEDIENTIA QUAM IMPERIUM:
 E MONASTERIO VIENNENSI, UBI, CUM APUD PIPPINUM FRATREM
 FRANCORUM REGEM,
 AD ITALIAE PACEM PROCHRANDAM LEGATIONE FUNGERETUR,
 VITA FUNCTUS EST, HUC TRANSMISSUM,
 ET AD SANCTISSIMI PARENTIS BENEDICTI PEDES POSITUM,
 SIMPLICIUS CAFFARELLUS HUIUS SACRI COENOBII ABBAS CXXVIII,
 UT, QUI HONORIS INSIGNE REPULIT VIVENS,
 RECIPERET MORTUUS, SOLEMNI POMPA ELEVATUM,
 IN ORNATIONEM LOCULUM REPOSUIT KAL. OCTOB. AN. MDCXXVIII.
 PONTIFICATUS S. D. N. URBANI OCTAVI ANNO VI.
 PHILIPPO IV. HISPANIARUM REGE CATHOLICO REGNANTE.

XIV. Pippinus iterum in Italiam profectus. Pippino ex Italia ita, ut diximus, in Galliam reverso, Aistulfus externo liberatus metu, brevi ad pristinum ingenium rediit, & tumultuario exercitu contracto, adeo promissa intra praefinitum tempus non implevit, ut etiam Romanum in agrum incurreret, vastatisque in circuitu locis, urbi ipsi excidium rursus intentaret; rursus Pippinum, semel amici functum officio, alpes ad protegendum pontificem denuo non trajecturum. Sed spes eum sua fefellit, nam Stephanus, ubi nihil apud eum precibus obtinere potuit, Warnerium abbatem, ad se a Pippino missum, cum legatis suis in Franciam itinere maritimo, quo celerius ac tutius perveniret, jussit contendere, ac Pippinum per omnia sacra obtestari, ut tam urgenti necessitati adesset: Warnerium abbatem laudans, quod pro amore beati Petri, lorica indutus per muros afflictæ urbis Romanæ vigilasset. Anastasius religiosum virum dicit Warnerium, de quo nihil amplius nobis dicendum occurrit. His acceptis, Pippinus nil moratus, subito delectu habito alpes trajecit, Aistulfum, soluta Romæ obsidione Papiam reversum, rursus obsedit, & ad promissa statim persolvenda compulso, novis etiam conditionibus in poenam violati foederis adjectis; nec ita multo post, Fulrado abbate, qui ab Aistulfo singula acciperet, & pontifici resignaret, relicto, ipse

ANN. CHR. 755. in Franciam, ne hac quidem vice Roma adita reversus est. Exstant Stephani papae litterae tres de hac expeditione; unae soli Pippino regi inscriptae, quem ad eam quantocius aggrediendam hortatur: alterae communes, sed iisdem fere verbis, *Dominis excellentissimis, Pippino, Carolo, & Carlomanno, tribus regibus & Romanorum patriciis, seu omnibus episcopis, abbatibus, presbyteris, & monachis, seu gloriosis ducibus, vel cuncto exercitui regni & provinciae Francorum*: tertiae, quod mirere, non Stephani papae nomine, ut duae priores, sed nomine sancti Petri iisdem inscriptae, ad urgentem expeditionem. In duabus prioribus epistolis graviter pontifex conqueritur, quod Beneventani Aistulfo adjuncti Romana suburbia igne ac ferro corruperint, ne quidem ecclesiae, sacrisque imaginibus parcentes; immo etiam quod munera sancta, id est corpus Domini nostri Jesu-Christi, in suis contaminatis vasibus, quos *folles* vocant, miserint, eaque aliis cibis expleti comederint; denique quod servos Dei monachos, qui pro officio in monasteriis morabantur, multis plagis confecerint; atque sanctimoniales feminas & reclusas, quae ab infantia & pubertatis tempore se se recluserant, cum magna crudelitate abstractas polluerint.

Dum Pippinus ad secundam hanc expeditionem pergeret, legati ad ipsum ab Constantino imperatore cum muneribus missi intercesserunt, ut ne exarchatum & Pentapolim pontifici, sed imperatori restitui curaret. Verum causa eorum intercessio, atque irritae preces fuere. Vidimus in archivo Dionysiano fragmentum epistolae graecae, cinnabari seu minio subscriptae, quam forte Constantinus hac occasione ad Pippinum scripserit, cujus fragmenti eotypum, etsi nihil fere ad sensum reliquum sit, in supplemento operis de re Diplomatica, Deo dante, exhibituri sumus.

Per id tempus, cum Pippinus divorcium a Berta seu Bertrada regina facere meditaretur, a Stephano tertio admonitus, cum ea in concordiam rediit, ut probat Stephani quarti epistola ad Carolum & Carolomannum reges in codice a Carolino. Discordiae fomites forte ministravit Pippini consuetudo cum quadam Angla, Theoardi nescio cujus uxore, cui monasterium Besuense non custodiendum, sed diripiendum dedit, quod sub quatuor posterioribus abbatibus, Waldaleno, Bercango, Ferreolo & Syranno, primariam regularis vitae disciplinam retinuerat. Id vero indigne ferentes monachi, cenobium deseruere plerique, seque alii Luxovium, alii in alia monasteria receperunt. Sic Angla rerum omnium domina, paucos seniores, alii illic remanserant, etiam ab ingressu basilicae prohibuit, non verita ipsum oratorium, postquam cetera sacra loca impune temeraverat, audacter ingredi, contra generale fere interdictum illius temporis monachorum, qui muliebrem sexum ab ecclesiis suis arcebant. Verum audaciam non impune tulit infamis mulier, quae mox, ubi pedem in oratorium misit, invisibili igne coepit ardere, seque quantocius in proximum fontem Besuae deportari praecipit; at, nullo ex aquis percepto refrigerio, ad fontem misericordiae recurrit, idque piorum senum precibus obtinuit, vitam emendatione promissa, cujus beneficii memor, praedictum locum donariis honoravit; quorum quaedam Johannes chronographus Besuensis, ad suum usque tempus, in rei testimonium asservata fuisse testatur.

Tunc etiam Lingonensis episcopatus, in quo Besuense monasterium existit, traditus fuit Remigio Pippini regis fratri, qui hoc anno ad Rotomagensis promotus sedem, Lingonensem legitime episcopis cessit. Post Anglam Besuense monasterium episcopis Lingonensibus commissum fuit. Sed nulla eis cura de revocando ad ovile palabundo grege monachorum, hoc uno gaudentibus, quod res eorum in suos suorumque usus cederent. Ita monasticus ordo eo in loco penitus extinctus, nullique succedentium episcoporum curae fuit, ut pristinam religionem illic repararent; sed alii abbates ordinis canonici ibidem constituerunt, alii sibi locum ipsum manciparunt, donec ad piissimi Ludovici augusti tempus ventum est, cujus principatu restituta Besuae monastica disciplina.

Inter hos nihilo minus Lingonenses episcopos, qui Cheroaldo successit Herulfus seu Hariolfus, olim cum junioribus clericis monachos inter educatus fuisse dicitur, ac postmodum solitudinis amans in Elewangense fraternae ditionis monasterium concessisse, baculo pastoralis resignato Arvolfo, seu fratri, seu fratris filio. Hic verocellam sancti Viti apud Suevos exstruxit, sancti Benigni quibusdam reliquiis a se decoratam, quo & ipse demum se recepit, Lingonensem cathedram cedens Waldrico seu Baldrico abbati Divionensis monasterii sancti Benigni. Ejus successor Betto episcopus

ANN. CHR.
755.

copus possessiones Bestuensis monasterii asseruit: Beronem excepit Albericus, qui monasticam ibi disciplinam restituit. Horum meminit in chronico Lingonensi Jacobus Vignerus e societate Jesu, qui per ea tempora conditam conjicit in decanatu Molisimensi sanctimonialium Benedictinarum abbatiam, Putei-orbis appellatam, de qua plura inferius.

XVII.
Glannafolien-
sis monasterii
eversio.

Eadem, immo longe pejor calamitas eodem tempore accidit Glannafolienfi monasterio, quod beatus Maurus in agro Andecavenfi olim extruxerat. Hactenus a prima origine monasticæ religionis observantia in illo sancto cœnobio vigerat, cum honore & dignitate ac rerum omnium copia, (numerus quoque centum-quadragesima monachorum, a sancto Mauro præscriptus, ibidem indiminutus erat:) cum Pippinus rex locum illum cum universis ejus possessionibus tradidit Gaidulfo cuidam Ravennati, fœvissimi animi atque effere crudelitatis homini, qui mox exsecrabili odio monachos ibidem commorantes persequi aggressus est. Hi autem immansissimam ejus oppressionem ferre non valentes, palabundi circumquaque dispersi sunt, quatuordecim tantum illic remanentibus, qui quotidianam stipem emendicando vix a prædicto tyranno extorquere poterant. verum illi demum, cum præ extrema inopia sanctæ regulæ institutionem servare non possent, communi consilio monasticas vestes deponunt, induuntque habitum canonicorum. quod illis pessime vertit. Occasione namque inde accepta, Gaidulfus omnes expulit, eorumque in locum quinque tantum clericos vilissimi nominis intrusit. tum malo genio percitus, totum monasterium non modo solo tenus æquavit, sed ejus etiam fundamenta revelit, incipiens ab ædibus sacris, quas funditus destruxit. Quin etiam testamenta seu instrumenta donationum monasterio factarum partim cremavit, partim in præfluentem Ligerim projecit, paucis exceptis, quæ in archivo sancti Albini apud Andecavensium monasterii deposita, postmodum, accedente clade Nortmannorum, cum aliis perierunt. His præclaris scilicet gestis ovans tyrannus, dum amicis festivum epulum exhibet, mero calens, inter pocula percussus a quodam sibi apparente venerabilis formæ monacho interiit, vociferans, & Maurum appellans, qui se interficeret. Hæc ita gesta fuisse contestabatur sæculo nono Geramnus monachus, qui hæc se a patruo suo, ipsius loci tunc monacho, se frequenter audisse asserbat: cui narrationi adstipulabantur veterani duo homines, ex quibus eadem rescivit Odo abbas, qui hæc retulit in libro de eversione & instauratione monasterii Glannafolienfis. Mortuo Gaidulfo, loci ejus possessiones in prædam factæ sunt, tam comitis Andecavensis, quam aliorum effrenis cupiditatis hominum, qui eas, nemine apud Carolum Magnum conquerente, in suos usus, suumque dominium transfulerunt. Ita jacuit insigne monasterium ad tempus Ludovici augusti, quo imperante denuo utcumque excitatum est.

XVIII.
Concilii Vernensis decretæ
pro monachis.
* Vermuil.

Ejusmodi prædones monasteriorum notat concilium Vernense, in Verno * palatio ad Isaram hoc anno habitum, cujus canone decimo statutum est, ut, si monasterium quodvis in manus laicorum veniat, idque loci episcopus emendare non valuerit, liceat monachis cum episcopi consensu in aliud migrare monasterium ad salvandas animas suas. Non omittenda hoc loco alia in rem nostram ejus synodi decreta. Unum est canone quinto, ut monasteria, tam virorum, quam puellarum, secundum ordinem regulariter vivant; & si id facere contemserint, hoc emendet episcopus, in cujus parochia consistunt; vel, episcopo non valente, metropolitano; vel denique synodus, quæ bis singulis annis fieri præcipitur. Si vero illi synodum non audierint, aut honorem suum perdant, aut excommunicentur; & tales in eorum loco in ipsa synodo constituentur cum voluntate regis, & consensu servorum Dei, id est aliorum monachorum, qui ipsum gregem secundum ordinem sanctum regant.

Canone sexto abbatissis & monachabus interdicitur discursus extra monasterium, statuiturque, ut nulla abbatissa duobus monasteriis præsit, nec extra monasterium progrediatur, nisi hostilitate cogente, aut rege jubente, semel in anno, aut certe permittente, cum consensu episcopi sui. Monachæ vero extra monasterium non exeat. Si qua vero ex his in crimine lapsa fuerit, intra monasterium cum consilio episcopi penitentiam agat. Quod si quid regi vel synodo suggerendum habeant, earum præpositi vel missi hoc faciant; iidemque munera, si qua dare velint, ad palatium perferant. Ad hæc, si qua erunt monasteria, quæ suum ordinem ob paupertatem

perertatem adimplere non possint, id per episcopum regi innotescat, ut sua elemosyna id suppleat. Denique si quæ femina velata regulariter vivere cum aliis non velint, episcopus vel abbatissa locum illis aptum provideat, ubi separatim cum custodia in pulsatorio (probationis hic locus erat) habitare debeant, vel manibus operari quod abbatissa jusserit: donec probatæ dignæ sint, quæ in congregationem recipiantur.

Canon decimus sancit, ut ne monachi, qui regulariter omnino vivunt, ad Romanam sedem, vel quovis alio vagari permittantur, nisi ex obedientia seu mandato abbatis. Si tamen ob remissionem vel negligentiam abbatis monasterium ipsum in manus laicorum venerit, liceat monachis, ut mox observabam, salutis suæ causa in aliud migrare monasterium cum episcopi consensu. De clericis statutum est canone undecimo, ut vel in monasterio sint sub ordine regulari, vel sub manu episcopi sub ordine canonico, id est ad normam & præscriptum canonum. In canone vicimo aiunt patres sibi perdonatum seu concessum fuisse, haud dubie a rege, ut in illis monasteriis, ubi regulariter monachi vel monachæ vixerint, abbas vel abbatissa rationes de suis rebus reddant, vel regi, si regalia monasteria fuerint; vel episcopo, si episcopalia. In fine præcipit canon vicimus-quintus, ut nec episcopus, nec abbas, nec ullus laicus pro justitia facienda sportulas contradictas accipiat, legendum puto *sportulas contradictas*, id est munera sibi oblata: quia ubi dona intercurrunt, justitia evacuatur. Ex quo intelligas, abbates tunc temporis jus dixisse. Illud obiter observo, canone quarto-decimo patribus non probari persuasionem populis eo tempore receptam, die dominico *cum caballis sive bubus & vehiculis itine-ria fieri non debere*, ne quidem ullam rem ad victum præparari. quod Judaicum esse patres existimant, non christianum, qui mos in Anglia receptus erat, teste Beda. Huc spectat quod apud Livium^b legitur de matronis Romanis, quibus id privilegii indultum erat, ut pileto ad sacra ludosque; carpentis festo, profestoque uterentur.

ANN. CHR.
55.a Beda lib.
de vita S. Cuth.
c. 27. 1°. Præ-
fat. in Sac. 1.
Act. n. 39.
b Liv. lib. 5.

Postero anno Aistulfus rex Langobardorum, cum de fœdere iterum frangendo, deque bello in Romanum pontificem instaurando cogitaret, inter venandum equo dejectus, sive, ut aliiarrant, a pro percussus, interiit. Ejus morte comperta, cum nemo omnium esset, cui jurè hereditario regnum competeret, Desiderius stabuli comes, qui tum ducatum Tusciæ administrabat, Tusciis suffragantibus thronum occupavit. Quod ubi Ratchifus, ex-rege Casinas monachus, accepit, usque adeo indignatione exarsit, ut monachum exuere, ac regnum iterum inire voluerit. Nec deerant ejus consilii auctores & adjuutores. Id ut averteret Desiderius, ad Stephanum pontificem se contulit, atque urbes quasdam, ab Aistulfo nondum restitutas, se traditurum, ac fœdus instauraturum pollicitus, Stephanum ad suas partes adjunxit, consulto Fulrado abbate, cujus opera, adhibito Paulo pontificis fratre, pax sancita est. Hinc pontifex Ratchifum per Stephanum presbyterum monuit, ut in pristino vitæ instituto maneret, nec de sollicitando Desiderio cogitaret. Quin etiam Fulradus Francorum auxilium Desiderio, si res armis esset disceptanda, promisit. Ita Ratchifus cedere coactus, Langobardi territi regnum Desiderio confirmarunt.

Eodem anno mortuus est Wido comes Langobardus, Adalberti comitis filius, cujus uxor erat Adalheidis, filia Rodoaldi Beneventani ducis, Desiderio regi sanguine conjuncta. Widonis obitum hoc anno, & quidem iv. nonas Januarii, repouunt parentales tabulæ Desertinensis apud Rætos monasterii, cui maxime beneficium extitit. Is aliquando cum Pippino rege in Italiam proficiscens, Desertinam venisse traditur, Ursicino tunc temporis episcopo Curienti & abbate; ibique gravissime infirmatus, cum sanitatem ad monachorum preces, sanctorum loci tutelarium, Sigisberti & Placidi, meritis recuperasset, eidem monasterio multa prædia & beneficia, in his cellam sancti Galli apud Rætos, & prædium Antsonam, contulit. Donationis ibidem factæ testes recensentur Hegilo, Vitalis, Vernerus, Udalricus, aliique, haud dubie primores viri. Scio aliter ordinari a Bucelino & Cointio seriem Curientium episcoporum: sed hæc magis convenit cum antiquis monumentis, in quibus Ursicinus sub Paschali & Victore episcopis adolevisse traditur, iisque successisse Vigilius & Baldebertus, cujus Baldeberti successor Ursicinus locum fecit Tello episcopo, de quo inferius. Si Carziente virginum Benedictinarum cœnobium condere cœpit Paschalis episcopus Curientis, sub initium ejus sæculi id factum

ANN. CHR.
756.
XIX.
Aistulfo regi
succedit Desi-
derius.XX.
Widonis co-
mitis obitus &
beneficia in
Desertinensibus.

c Supra n. 8.

Curientium
episcoporum
series emen-
data.Carziente
monasterium.

ANN. CHR.
756.a Gold. 10. 1.
ver. Alam.
p. 186.X X I.
Johanni episcopo
Saltzburgen-
sensi testis
Virgilius.
b Alcuin.
epigr. 231.c r. lib. 22.
n. 24.X X I I.
Mediano-mo-
nasterii abba-
tes.X X I I I.
Wichterbus
episcopus &
abbas Marti-
nians.
d Bibl. novae
ro. 2. p. 736.

oportuit. Victor ejus successor inchoatum opus absolvisse fertur, ejusdem, ut putant, filius, ante parentis sacerdotium ex legitimo natus matrimonio. Situm est illud coenobium in pago Tumiliascensi, beatis apostolis Petro & Paulo nuncupatum, nunc canonicarum liberarum collegium. Id ipsum est procul dubio coenobium *de Gaczes*, de quo fit mentio in libro ^a fratrum conscriptorum sancti Galli, ubi recensentur nomina sororum *de Gaczes*, scilicet *Waldrada*, *Calumniosa* & *Oportuna* abbatissae; *Columba*, *Passiva*, aliaque *monache*, non canonica. Bucelinus Catziensis monasterii antistitarum catalogum exhibet, in quo prima ejus loci abbatissa censetur Vespula, praedicti Paschalis, ut fertur, filia: sed in eo nulla mentio trium superiorum abbatissarum, quod argumento est, catalogum illum valde imperfectum esse.

Sublato e vivis hoc anno Johanne episcopo Saltzburgenfi, creatus est Virgilius episcopus ex-abbate monasterii sancti Petri ejusdem civitatis. Hunc ex Hibernia natum, ac profectum in Bajoaria partes, testis est Alcuinus in epigrammate ^b quodam, quo ejus sanctitatem atque integritatem celebrat. Consentit vetus ejusdem epitaphium suo loco referendum, in quo humilis, doctusque sacerdos appellatur, in miseris largus, omnibus denique acceptus & amatus.

Ex Hibernia in Franciam profectus a Pippino principe, tunc majore-domus, apud Carisiacum honorifice exceptus fuisse dicitur, ab eoque ob litterarum scientiam & morum honestatem ad praedicandum missus in Bajoariam, ubi processu temporis episcopatum promeruit. Hinc forte non bene ipsi convenit cum sancto ^c Bonifacio, quod ejus missionis auctorem principem haberet, faventemque Otilonem Bajoariorum ducem; nec satis, ut par erat, Bonifacio, apostolicae sedis in illas partes legato, subiectus esset, nam eundem esse puto, de quo agitur in epistolis Bonifacianis. Verum in gratiam tandem cum viro sancto rediit, tametsi episcopatum non nisi post ejus obitum adeptus est. De monastica ejus professione sicut veteres. Presbyter tantum appellatur in epistolis Zachariae papae & sancti Bonifacii; abbatem tamen ante episcopatum fuisse constat ex indiculo Arnonis episcopi ejus successoris, in quo Virgilius abbas sancti Petri monasterii Saltzburgenfis de quibusdam possessionibus cellae sancti Maximiliani cum Otilone duce disceptasse perhibetur. Ejus ordinatio hoc anno, & quidem xvii. kalendas Julii, facta memoratur. Per annos episcopatus quatuordecim multa egregie ab eo patrata. Sancti Petri monasterium ex integro magnificentius refectum; Carinthii per missos a se praedicatores conversi, ob id eorum apostolus vocatus; amplificata ab eodem cella sancti Maximiliani, quam sanctus Rudbertus extruxerat; alia apud Ottingam cella ab ipso Virgilio instituta, sed a Guntherio comite condita & dotata, cujus ecclesiam non ante Virgilius episcopus consecrare voluit, quam Saltzburgenfi ecclesiae subjiceretur. Basilicam in honorem sancti Stephani consecravit primo suae ordinationis anno Virgilius, *abbatemque illic & monachos ex ipsa sede Saltzburgenfi posuit*, testante Arnone, in cujus textum intrusa videntur voces duae, *sive canonicos*. Tunc enim, id est primo Virgilio episcopi anno, in ecclesia sancti Petri, ubi numquam canonicos existisse constat, sedes erat episcopalis, quam postea idem Virgilius in novam a se erectam sancti Rudberti basilicam transtulit. Ob haec, aliaque recte facta is nulli pietate secundus, maximusque ecclesiae princeps ab Alcuino praedicatur. In disceptatione, quam de cella sancti Maximiliani habuit contra Otilonem ducem, producti ab eo testes sancti Rudberti discipuli, apud Arnonem memorantur, quod sane impossibile fuisset, si sanctus Rudbertus florisset saeculo sexto, ut volunt recentiores.

In Mediano-monasterio apud Vosagum humanis rebus exemptus est Rambertus seu Remberus ejus loci abbas, si recte annos ei regiminis quinquaginta tribuit Johannes Bayon chronographus. Diem ejus obitus notant veteres monasterii tabulae vi. kalendas Februarii. Huic successit in annos amplius triginta Sundrabertus, religionis studio & moribus non impar: cujus tempore fidelium donationibus locus ille auctus fuit. Eo abbate saeculi e fluctibus ad portum vitae monasticae se recepit germanus ipsius Madalvinus, futurus etiam ejusdem in abbatiali dignitate successor, sed meritis superior.

Annus quintum Pippini regis cum hoc anno dominicae incarnationis quinquagesimo-sexto recte componunt annales Masciacenses apud ^d Labbeum, quo anno Wichterbus episcopus & abbas sancti Martini apud Turonos obiisse perhibetur. Huic successit in dignitate episcopali Andegarius, forte legendum Audegarius, in iisdem

ANN. CHR.
756.
Alii abbates
non episcopi.
a Lib. 21.
n. 12.b Biblioth.
nova to. 2.
p. 175.X X I V.
Wando abbas
Fontanellae obit.X X V.
Baltherus
item anachoreta.
c Sac. 3. Bened.
parte 2.
p. 562.

laudatus annalibus; non vero in abbatiali, quae Wlfardo seu Gulsardo abbati commissa fuit. Ex uno duos, Wlfardum & Gulsardum, intermedio Hitherio seu Itherio, perperam faciunt vulgati indices, uti de Utlando & Autlando superius ^a vidimus. Is est Gulsardus abbas, qui una cum Albino, Caroli regis *delizioso*, (sic eum vocat Anastasius) Romam ad Hadrianum papam a Carolo missus est. Hunc Hitherius abbas excepit, Hitherium Alcuinus: quos omnes in consequentibus illustrabimus. Porro in Turonico sancti Martini monasterio, uti & in Dionysiano, non quidem titulare, sed *proprium*, ut vetera monumenta loquuntur, fuisse episcopum, agnovit Urbanus papa secundus in concilio Turonensi, qui, lectis ecclesiae Martinianae privilegiis, falsus est id privilegii eidem basilicae concessum, *ut proprium haberet episcopum*. Neque id insolitum ac singulare, nam, ut cetera mittam in praesens, in monasterio montis Sinai saeculo undecimo, referente Ademaro ^b monacho, quingenti amplius monachi sub imperio abbatis manebant, *habentes ibidem proprium episcopum*, qui proinde alius erat ab ejus loci abbate, uti contigit in Martiniana, ut mox observabam, ecclesia post Wichterbum, qui abbas simul & episcopus erat. Ceterum Andegarius, post eum episcopus monasterii sancti Martini, vir ob modestiam & humilitatem omnibus acceptus & amatus, fuit ex genere Anglorum: sed pater ejus, Betto nomine, negotiator fuerat in urbe Massilia, ut tradunt praedicti annales Masciacenses, in quibus Andegarius obiisse dicitur xv. kalendas Februarii, anno septingentesimo nonagesimo.

Hoc autem anno quinquagesimo-sexto Fontanellae diem functus est Wando quondam abbas, qui lumine oculorum orbatus, pastorem curam in Austrulsum transtulerat. Ab eo tempore bonis operibus insistens, in ecclesia beati Petri sedulo residebat, agonem suum Christo Domino inedia, vigiliis & orationibus assidue commendans. Praeter cecitatem podagrico labore saepius laborabat cum insigni patientiae exemplo, a postoli dictum recolens, flagellari a Domino omnem filium quem recipit; & castigari quem amat. Dum oculorum luce frueretur, victimam hostiae salutaris quotidie immolasse memoratur. Multa Fontanellae donaria fecit, ne quid dicam de plurimis rebus, quae eidem loco sub ejus administratione accreverunt. Reliquit ecclesiae sancti Petri offertorium argenteum cum patena, capsam auro decoratam, diversaque ornamenta; bibliotheca autem codicum non modicam copiam, ex quibus quaedam tantum chronographus Fontanellensis recenset. In veteri kalendario Breviarii Fontanellensis notatur commemoratio Wandonis abbatis xv. kalendas Maii. Sepultus est in absida basilicae sancti Petri juxta beatos Christi confessores ipsius antecessores. Qui eum sepulturae mandaverat Bertcaudus monachus, referre solitus erat, dum ejus corpus ipse in tumulo solito more supinum componeret, subito conversum fuisse, seque ipsum dexterum in latus, vivorum more in lecto agentium, collocasse, viventisque speciem exhibuisse. Fontanellense monasterium, primo quidem expulso Benigno, rexit triennio; deinde reversus ab exilio annis circiter quinque: post quos annis novem superstes, (sic enim emendandus videtur Fontanellensis chronographus, qui sibi non constat) annis ferme sexaginta in monastico proposito exactis, jam senio confectus, ad aeternam demum requiem hoc anno migravit, tempore Widonis-laici abbatis, qui Austrulfo ante biennium mortuo successerat.

Eodem anno Rogerius Hovedenus collocat obitum Baltheri anachoretae, cujus gesta anonymus poeta ^c Eboracensis versibus cecinit. Locum poeta describit undis oceani circumdatum, rupibus septum horrendis & praerupto margine, ubi vir sanctus aereas potestates sibi infestas saepius vicit. Ad eum aliquando refugisse dicitur cujusdam levitae anima corpore exuta: quam daemones insectabantur ob quamdam culpam, quam ille confiteri erubuerat, nempe quod manus in sinum mulieris injecisset: at Baltheri precibus tandem daemonum vexationi ac potestati subducta. Idem aliquando e praerupto margine in oceanum lapsus, siccis super undas plantis ambulasse perhibetur. A Turgoto monacho laudatur vir Domini & presbyter Baltherus, qui vitam anachoreticam *in Timingaham*, qui Scotiae locus est, duxit: ubi viam sanctorum patrum ingressus, ad Deum migravit pridie nonas Martias, Cunewlfi Lindisfarnensis episcopi anno decimo-septimo, regni vero Eadberti Northanimbrom regis viceimo. Et tamen in fastis Benedictinis colitur v. kalendas Decembris, quo forte die ejus reliquiae Dunelmum translatae sunt saeculo undecimo.

ANN. CHR.

757.

X X V I.

Fulrado ab-
bati privile-
gium a Steph-
ano papa con-
cessum.a V supra
n. 3. & 23.Monasteria
ab eo structa.

Proximo anno quinquagesimo-septimo Stephanus papa Fulrado abbati Dionysiano, ejusque successoribus facultatem concessit adificandi monasteria, ubicumque vellent in regno Franciæ, sive in locis proprietatis suæ, sive in iis, quæ ex munificentia regum, vel ex concessione fidelium ipsi possiderent; eaque monasteria, uti Dionysianum, cui illa subjicit, sub apostolica ditione esse jubet, & sub providentia episcopi ab ipsis designati, qui prædicationi tam in principe monasterio, quam in sibi subjacentibus operam impendat. Hæc clausula de proprio * episcopo, quæ in editis conciliorum libris deest, invenitur in veterimis scriptis exemplaribus nonnullis, habetque auctoritatem a libro primo miraculorum sancti Dionysii, ubi legitur, morem ejus aliquamdiu fuisse ecclesiæ, episcopos habere, qualis fuit Herbertus episcopus ibidem laudatus. Verum hac de re disputet alii, quantum lubet: historica facta notare nobis incumbit, non jus eorum asserere.

Hoc Stephani privilegium inscribitur Fulrado presbytero & abbati, *venerabilium diversorum monasteriorum fundatori*. Id intelligendum in primis de monasteriis duobus in Allatia ab eo conditis, nempe Lebraha, & cella sancti Hippolyti, quorum alterum reliquit sancti Alexandri, alterum sancti Hippolyti martyrum Roma advectis, & non solum prædiis locupletavit. Et quidem cellam sancti Hippolyti in sua ipsius proprietate condidisse memoratur in quodam Caroli Magni diplomate, dato anno regni ejus sexto: cellæ vero in valle *Lebrath* sitæ Carolum Magnum conditorem agnoscit Richerius monachus Senonensis: cujus ecclesiæ pavementum vario marmore stratum ad suum usque tempus, eamque cellam ad monasterium sancti Dionysii etiam tum pertinuisse testatur. Verum facile auctor ille Carolo tribuere potuit, quod ejus tempore, quamquam sub Pippini, ut quidem veri simile est, principatu, Fulradus fecerat. Has cellas cum in precariam seu beneficium tradere vellet saculo insequenti Ludovicus abbas Dionysianus, jamque re vera cellam sancti Alexandri Chvonrado comiti tradidisset; reclamantur monachi apud episcopos Vermeriæ congregatos, exhibito testamento, quod sanctæ recordationis abbas Fulradus de illis condiderat; necnon & privilegio, quod exinde sancta sedes apostolica per beatum Stephanum papam eidem monasterio super prædicto testamento concesserat. quibus inspectis, patres id fieri vetuerunt, nulloque umquam tempore jam dictum monasterium sancti Alexandri cum rebus sibi pertinentibus a majore monasterio sancti Dionysii quoquo pacto avellendum sanxerunt. Monasterium Lebraha, sic dictum a præfluente amne Lebera, inter Selestadium & Markircham quondam positum, modo eversum jacet: cella vero sancti Hippolyti * cum opido cognomine prope Selestadium hæcenus visitur, sed a monasterio sancti Dionysii avulsa, Fulrado-villare olim appellata. Ad hæc Fulradus alias cellas condidit, aut certe restituit, nempe cellam sancti Privati in ditione Salonenis, diocesis Metensis: quam cellam in sua proprietate infra Hairebertingas super fluvium Brailliam in ducatu Alamanorum, in comitatu Hurma, novo opere construxisse dicitur in quodam diplomate Caroli Magni. Aliam quoque cellam, suo ipsius nomine appellatam, in Vosago extruxit, ubi sancti Cucuphatis reliquias collocavit, postmodum cum sancti Hippolyti corpore in Dionysianum monasterium translatis. In libello de translatione sancti Viti legimus, Fulradum has reliquias ex urbe Roma attulisse; & quemdam laicum ejus consanguineum, cum eo Romam profectum, obtinuisse, ut corpusculum beatissimi puteri ac sacratissimi martyris Viti, a loco, in quo positum erat, forte ex Lucania, tolleret: quas in prædio suo, ubi ecclesiam ejus nomini fabricavit, diligentissime reposuit. Nescio an is sit Arwlfus, qui cellam sancti Viti apud Suevos ædificasse b fertur, dein factus episcopus Lingonensis. Ut ut sit, postea sancti Viti corpus in sancti Dionysii monasterium, ac demum in novam Corbeiam translatum est.

Non multum tempus post privilegium Fulrado concessum, quod iv. kalendas Martias datum legitur, superstes fuit Stephanus papa, cujus obitus hac ipsa indicatione decima, v. i. kalendas Maii contigit. Ejus rei nuntio in Germaniam perlato, Lullus Moguntinus antistes triginta missas ab unoquoque sacerdote pro mortuo pontifice celebrari præcepit. Habentur litteræ c ab eo hac de re scriptæ inter Bonifacianas ad Deneardum, aliosque presbyteros in Turingia degentes, quibus etiam mandat, ut omnes Turingiæ servos Dei & ancillas Christi, universamque plebem

* S. Bili.

b supra
n. 14.X X V I I.
Stephano papa
succedit
Paulus.c Bonifac.
ep. 62.

hortentur ad Dei misericordiam deprecandam, *quatenus ab imminente pluviarum flagello liberentur*; atque adeo ut una habdomada a carniæ esu & vino mullo abstineant omnes, jejunentque usque ad vesperum secunda feria; itidemque quarta & sexta; atque insuper, ut unusquisque servorum Dei & sanctimonialium qualibet ejus hebdomadæ die quinquaginta psalmos cantet, id est recitet; & singuli presbyteri missas, quæ pro tempestatibus fieri solent, celebrare curent. In fine: *Misimus*, inquit, *vobis nomina domini Romani episcopi, pro quo unusquisque vestrum triginta missas cantet, & illos psalmos, & jejunium juxta consuetudinem nostram*. Similiter decem missas pro duobus laicis ab unoquoque celebrari jubet. Multæ sunt alix ejusdem argumenti Bonifacianæ epistolæ a ad procurandam mortuorum requiem missis celebrandis, quas ab eo maxime tempore valde multiplicatas fuisse intelligimus, ex illa scilicet communionem suffragiorum, quæ diversæ sibi invicem ecclesiæ, diversaque personæ præstabant. Ex illa porro pluviarum abundantia natam esse fructuum inopiam ac sterilitatem colligitur ex alia Bonifaciana b epistola, quæ est Pippini regis ad eundem Lullum; sed tandem sterilitati successisse copiam: qua de re gratiarum actiones indictis litanis, ac sine jejuniis, rex Deo persolvi mandat.

Stephano papæ successit non sine altercatione Paulus ejus germanus, de re publica monastica bene meritus: qui in suis ædibus monasterium in honorem sancti Stephani martyris & beati Silvestri construxisse ab Anastasio memoratur, multisque sanctorum corporibus e cœmeteriis allatis decorasse: ubi instituta Græcorum monachorum congregatio, qui divinas laudes græca modulatione persolverent. At in relatione adjuncta epistolæ, quam Stephanus papa de sua salute apud sanctum Dionysium recuperata scripsit, idem Stephanus hoc monasterium inchoasse traditur, quod frater ejus Paulus ac successor, eo morte prævento, nobiliter perfecit, eoque convectis plurimorum sanctorum martyrum corporibus consecraverit, atque, uti a fratre suo mandatum fuerat, monachis, natione Græcis, attributum, monasterium ad sanctos martyres in schola Græca jussit appellari. Eodem forsitan tempore Gregorianum sancti Andreæ monasterium, quod Latinis monachis principio commissum fuerat, transit ad monachos Græcos: quibus demum Latini monachi denuo suffecti sunt, uti Johannes c diaconus, cujus tempore Græci monasterium illud occupabant, optaverat. Ex illa Pauli pontificis propensione erga Græcos monachos factum esse puto, ut nomen suum græcis litteris in bullis plumbeis expresserit, cum iconibus apostolorum Petri & Pauli in antica parte, ut cernis in subjecto ectypo, quod humanissimus abbas Fauvellus ex suo museo nobis communicavit.

AN. CHR.
757.a ibid. ep.
74. 95. etc.

b Ibid. ep. 96.

Græci monachi Romæ.

c Vite S.
Greg. lib. 4.
c. 22.

Præter mortem Stephani papæ, tria hoc anno in Francorum vetustis annalibus notantur, non omnino a proposito nostro aliena: videlicet natiuitas Gislana ex Bertrada Pippini regis uxore; prima musicorum Organorum in Franciam advectio; & conventus Compendiensis. De Gislana seu Gisela nobis agere incumbit, quod processu temporis futura sit magnum Ordinis nostri ornamentum, utpote monacha & abbatisa monasterii Calensis. Audita Pauli pontificis electione Pippinus, gratulatorias ei litteras scripsit, eidemque per Wlfardum seu Gulfardum, Martinianæ apud Turonos basilicæ abbatem superius laudatum, transmisit *sabanum* seu lineum illud, quo Gislana in baptismo induta fuerat: quod Paulus pontifex inter missarum sollempnia in basilica Vaticana, juxta corpus sanctæ Petronillæ deposuit. Testes sunt ejus rei litteræ ipsius Pauli in codice d Carolino.

Eodem tempore, ut mox dicebam, Organa musica primum in Galliam invecata sunt, ex dono Constantini imp. ad Pippinum missa. Hinc usus ejusmodi Organorum in Gallicanis ecclesiis ad exemplum palatini oratorii, in quo sine dubio hoc primum Organum collocatum est. Ipsum erat aut simile in oratorio Aquigranensi: ut ex Walafridi Strabonis carmine intelligimus, in quo de basilicæ Aquigranensis apparatu agens, ita canit.

X X V I I I.
Gisela nati-
vitas & baptis-
mus.d Carol. cod.
ep. 27.X X I X
Organa alla-
ta in Franciam.

ANN. CHR.
757.

*Ast alia de parte nitens fulgore corusco
 Auratus discurret eques, comitante pedestri
 Agmine: tintinnum quidam, quidam Organa pulsant.
 Dulce melos tantum vanas deludere mentes
 Cœpit, ut una suis decedens sensibus, ipsam
 Femina perdidit vocum dulcedine vitam.
 Cedant magna tui superest fragmenta colossi,
 Roma: velit cesar * magnus; migrabit ad arces
 Francorum, quodcumque miser confluxerit orbis.
 En quis præcipue jaciabat Grecia se se
 Organa, rex magnus non inter maxima ponit.*

* Ludovici.

a Vita Carol.
M. lib. 2. c. 10.

Organum istud, an aliud, Constantinopoli transmissum ad Carolum Magnum describit monachus a sancti Galli, ubi ait missos Constantini imperatoris inter alia munera Carolo regi offerenda, etiam adduxisse omne genus Organorum, variarumque rerum secum: quæ omnia Caroli Magni artifices, quasi dissimulanter observata, accuratissime effinxerint, præcipue illud musicorum Organum præstantissimum, quod dolis ex ære confectis, follibusque taurinis per fistulas æreas mire perflantibus, nunc quidem ingenti sonitu tonitruum boatum, nunc exilitatem lyræ vel cymbali attemperato modulo coarquant. Hoc autem Organum quo in loco positum fuerit, vel quo modo perierit, consulto reticet auctor ille: quod in direptione Aquigranensis basilicæ per Nortmannos accidisse puto.

Processu temporis exemplum hoc in alias ecclesias, ferius in monasteria manavit. Organorum usum sub finem sæculi noni apud Italos ex Germania primum acceptum fuisse colligimus ex epistola Johannis papæ octavi ad Annonem episcopum Frisingensem, rogantis, ut optimum Organum, cum artifice, qui hoc moderari & facere ad omnem modulationis efficaciam possit, ad instructionem musicæ disciplinæ sibi aut deferat, aut mittat. Apud Anglos medio sæculo decimo Elfegus Wentanus antistes Organa Wentano in monasterio construi curavit, triginta follibus instructa, quos septuaginta viri agitabant, uti Wolstanus monachus in prologo ad vitam metricam sancti Swithuni episcopi testatur. Post-paulo Gerbertus in epistola ad Raimundum Aureliacensem abbatem ait, non habere se quod scribat de organis in Italia positis, ac monacho dirigendo qui ea conducant. Jam ergo tum monachi ejusmodi musicis organis assueverant. Eorum tamen usum non probabant monachi omnes, etiam sub finem sæculi undecimi, cujus rei testis est epistola Baldrici Dolensis antistitis ad nostros Fiscamenfes. Nec desunt etiam nostro ævo qui ea in monasteriis nostris improbant. Alii, mediâ incedentes viâ, toleranda ubi jam sunt, non inducenda ubi non sunt existimant.

X X X.
Gorziensis
monasterii pri-
vilegium.b Supra lib.
22. n. 37.

In synodo Compendiensi, cujus canones omnes ad matrimonium pertinent, comprobati a Georgio episcopo Romano, & Johanne sacellario, qui presentes aderant; Tassilo dux Bajoariæ Pippino regi fidem suam obstrinxit, datis sacramentis super corpora sanctorum Dionysii, Martini, & Germani. In eadem synodo confirmatum est privilegium monasterii Gorziensis, quod recens^b in diocesi Mettensi Chrodegangus episcopus extruxerat. Hoc privilegium edidit ipse Chrodegangus, secutus exempla præcessorum suorum episcoporum, quos conftruendis monasteriis Deo placuisse persuasum habebat. Quapropter cum permissu Pippini regis ac consensu fratrum suorum canonicorum, atque spiritualium ac Deum timentium laicorum fidelium sancti Stephani, ait se monasterium in loco, qui dicitur Gorzia, in pago Scarponensi ædificasse in honorem beatissimorum apostolorum Petri & Pauli, necnon & sancti Stephani, ceterorumque sanctorum; ipsumque fundasse ac dotasse ex rebus ac possessionibus, quæ sibi legibus obvenerant, ea scilicet conditione, ut illic monachi secundum ordinem & regulam sancti patris nostri Benedicti abbatis perpetuis temporibus vivant, nihil penitus proprium habentes, sed omnia communia. Hoc vero monasterium vult esse sub mundeburde ac defensione sancti Stephani ecclesiæ Mettensis patroni titularis; & cum abbas e sæculo migraverit, ejus loco alium institui, quem tota illa monachorum congregatio unanimi consensu elegerit, regulis monasticis ac vitæ meritis optime instructum. Quod si ta-

lis in illo monasterio inveniri non possit, a Mettensi pontifice, cum monachorum consensu, ex alio monasterio eligendum. Denique si aliquando idem pontifex illuc accedat, expensis non gravet monasterium: ut monachi, qui solitarii nuncupantur, quieti ac securi sub sancta regula viventes, plenius valeant attentiusque Domini misericordiam deprecari. Privilegii litteris subscribunt synodi Compendiensi episcopi minimum viginti præter Chrodegangum. Integrum privilegium habes tum in conciliis Labbeanis, tum in Cointianis annalibus Francorum, datum in Compendio palatio publice, anno sexto Pippini regis, x. kalendas Julii. Primus ejus loci abbas Rodigandus eidem privilegio subscripsit.

Chrodegangus episcopus ille ipse est, qui regulam canonicis, maximam partem ex regula sancti Benedicti desumptam, præscripsit, ea lege, ut communem inter se vitam ducerent, in communi refectorio edentes, communi etiam conclavi quiescentes. Ad hanc vivendi normam Lefricus episcopus Exoniensis in Anglia, apud Lotharingos alius & edoctus, canonicos in monasterio sancti Petri instituit, qui contra morem Anglorum, ait Willelmus a Malmesburienfis, ad formam Lotharingorum uno triclinio comederent, uno cubiculo cubitarent; habentes æconomum ab episcopo constitutum, qui eis diatim necessaria victui, annuatim amictui commoda suggereret. In ejus regulæ capite quarto-decimo statuitur, ut clerici duabus per annum vicibus episcopo peccata sua confiteantur, nempe initio quadragesimæ ante pascha, & a medio mense Augusto usque ad kalendas Novembris; aliis vero diebus confessionem suam faciant, prout opus habuerint, vel episcopo, vel alii sacerdoti, quem episcopus designaverit: omnibus vero dominicis & præcipuis festivitatibus corpus & sanguinem domini nostri Jesu-Christi, si peccata non obstant, omnes accipiant. In capite vicesimo, quod de quadragesimæ observationibus inscribitur, statutum est, ut a paschate ad pentecosten clericis carnes comedere liceat, præterquam penitentibus, excepta dumtaxat feria sexta. A pentecoste usque ad nativitatem sancti Johannis Baptistæ bina, ut ante, refectio: sed abstinentia a carnibus præscribitur. quæ sancti Johannis quadragesima erat. A nativitate sancti Johannis ad transitum sancti Martini bina item refectio, sed abstinentia a carnibus tantum feris quarta & sexta. Hucusque clericis separatim reficere concessum. A transitu vero sancti Martini ad natale Domini abstinentia quotidiana, & una refectio ad nonam in communi refectorio. Et hæc erat tertia quondam quadragesima. Post natalem porro Domini usque ad caput quadragesimæ, secunda, quarta, sextaque feria in refectorio ad nonam reficiebant; ceteris diebus duabus tantum vicibus in refectorio comedeant; a carnibus vero abstinebant quarta & sexta feria, nisi dies festus in has ferias incidisset, quibus prior carniem esum permittere poterat. Novum & insolens hoc videri possit de feria sexta: tamen quoddam ejus rei vestigium hætenus restat, cum natale Domini incidit in feriam sextam. In capite sequenti septem mensæ instituantur. Prima erat episcopi cum hospitibus & peregrinis, quibus adjungi poterat archidiaconus, aliive, quibus episcopus mandasset. Secunda presbyterorum; tertia diaconorum; quarta subdiaconorum; quinta reliquorum graduum; sexta abbatum, vel eorum, quos prior designasset; septima clericorum-canonicorum, qui extra claustra in civitate commanebant, in diebus dominicis ac festivitatibus præclaris. Capite tricesimo-secundo statuitur, ut, si quis sacerdoti pro missa sua vel pro confessione aliquid in eleemosynam dare voluerit, hoc sacerdos a tribuente accipiat, & ex ea quod voluerit faciat. Nihil forte antiquius hac de re alibi leges.

Condatescensi monasterio hoc tempore præerat sanctus Hippolytus, idemque episcopus Bellicensis, quartus ejus loci abbas a sancto Claudio, cujus successores intermedii fuere Rusticus & Autfredus, de quibus nihil memoratu dignum occurrit, tamen pro sanctis habentur. De Hippolyto legitur in veteri chronico rythmico, quod is cum cœnobio episcopatum invitatus regendum suscepit: cujus tempore Pippinus rex Cassonam, aliaque monasterio contulisse dicitur cum facultate eudendæ monetæ, a Carolo Magno confirmata, qui eidem loco Quintiniacum donavit, atque Hippolyti rogatu, ejus cœnobii privilegia renovavit. Idem abbas post annos abhinc octo concilio Attiniacensi subscripsit inter episcopos, in editis sic: *Hippolytus de monasterio Eugendi*. ubi haud dubie lectio sic restituenda est, *Hippolytus episcopus de monasterio Eugendi*, more scilicet aliorum episcoporum & abbatum, qui

AN. CHR.
757.X X X t.
Chrodegangi
episcopi regula.a Willelm.
Malmesb. lib.
2. penult. c. 65.X X X t.
Condatescensi
abbate.

ANN. CHR.
757.

synodo interfuerunt. Ita enim subscribunt *Theodulfus episcopus de monasterio Lantibias*, *Jacob episcopus de monasterio Gamundias*, aliique similiter. Cointius tamen existimat, Hippolytum episcopatu celsisse ab anno sexto Pippini regis, propterea quod in variis ab hoc anno diplomatibus, quæ citantur a Sammarthanis, abbas tantum vocetur. Verum his parum tuta fides; nec, si ea certa & sincera essent, ex his Hippolyti abdicatio probaretur. Pari enim modo Johannes episcopus Constantiensis, idemque abbas sancti Galli, in vetustis instrumentis nunc episcopus simul & abbas, nunc tantum abbas appellatur, ut inferius ^a observabimus. Ceterum Hippolytus Condatescensi monasterio annis sex ac viginti præfuisse traditur, ibidem sepultus ac pro sancto habitus, notatus in vetustis tabulis XII. kalendas Decembris.

XX XIII.
Syagrius abbas Nantuacensis, episcopus successores.
^b Bugé prob.
p. 213. & 214.
^c Supra num.
4.

Existat apud Guichenonem Pippini ^b regis privilegium hoc anno concessum Nantoaco monasterio ad petitionem Syagrii abbatis, superius ^c jam laudati: quo privilegio cautum est iudiciis publicis, ne in villas ejus monasterii ad causas audiendas vel tributa exigenda umquam ingrediantur; sed omnia sint sub dominatione abbatis & monachorum. Actum Atiniaco palatio publice, decima die mensis Augusti, Pippini regis anno sexto. In quibusdam ejusdem cœnobii tabulis Syagrii successor notatur Adalramnus, idemque episcopus Matisconensis; faverque vulgatus index Matisconensium episcoporum, eundem collocans principatu Caroli Magni. Verum cum ad gradum sacerdotalem ab Aureliano Lugdunensi pontifice promotus dicatur, nonnisi longo post Syagrium intervallo hoc cœnobium rexit. Eum præcessit Godelsadus abbas & diaconus, cui donatio quædam facta est anno quarto Ludovici imperatoris, eo nomine, ut mihi videtur, secundi, ab Ansemundo quodam & Cæcilia ejus conjuge de villa Tedarcia, quam iidem postea precario a Nantuacensibus receperunt. In illo temporis intervallo, quod a Syagrîo ad Godelsadum effluxit, obnoxium fuit hoc monasterium extraneis abbatibus, qui monachorum substantiam expilabant & consumebant. qua de re conquesti monachi apud Lotharium augustum, facultatem eligendi abbatis ab eo impetrarunt. Ejus rei diploma refertur ^d a Guichenone, non tamen omnino sanum, ubi scilicet hoc cœnobium a Gregorio papa dedicatum falso asseritur; cetera non improbandum. In illo, inquam, intervallo abbates recensentur Petrus, qui concilio Aquisgranensi anno octingentesimo decimo-septimo interfuisse dicitur; Fulgerius tempore Lotharii imperatoris, & Guiffardus, cui Ermodus abbas a recentioribus substituitur. Verum forte rectius referendus est ad principatum Ludovici Pii, qui Pippino filio suo mandavit per Ermodum abbatem, an Nantuacensem, res ecclesiasticas, quæ suo tempore præreptæ fuerant, ecclesiis restitui. Incertum quo tempore vixerit Teto abbas, in Nantoacensi necrologio notatus, in quo *depositio domni Syagrii abbatis Nantoacensis*, v. Kalendas Martii occurrit.

ANN. CHR.
758.
XX XIV.
Romani ritus & cantus in Gallia recepti.

Anno proximo ineunte scripta videtur a Paulo Romano pontifice Carolini codicis epistola vicesima-quinta ad Pippinum regem, cujus in epistola emboïo seu appendice pontifex ait se regi transmittere antiphonale & responsale, scilicet Romanum, Dionysii Areopagitæ libros, dialecticam Aristotelis, aliosque libros græce scriptos. Duo priores, antiphonale scilicet ac responsale, ideo missi, ut cantus Romanus in Gallicanas ecclesias induceretur: sive id a Pippino petierit pontifex, sive Pippinus id ultro procurarit, ut Romanis pontificibus, quibus id semper maxime cordi fuit, admittendis Romanis ritibus gratificaretur. Et primum quidem, haud dubie Pippini rogatu, ex urbe missus ad Remigium episcopum Rotomagensem Simeon secundicerius cantor, qui monachos ejus diocesis Romanum cantum edoceret. Verum, mortuo Georgio primicerio cantor, revocatus a Paulo Simeon, rem imperfectam reliquit. Unde Remigius quosdam e suis monachos Romanam misit, ut a Romanis cantoribus perfecte eruditi, reversi ad suos Romanam modulationem ceteris traderent. Horum testis est epistola quadragesima-tertia codicis Carolini ad Pippinum regem, apud quem Paulus excusat, quod Simeonem revocare coactus sit, atque se dedisse operam, ut monachi a Remedio seu Remigio fratre suo missi, in Romana modulatione accurate erudirentur. Ipsa pontificis verba huc adscribere juvat. *Susceptis in presenti a Deo protecta excellentie vestre syllabis, atque relectis, protinus cuncta, quæ ferebantur in illis, libenter adimplevimus. In eis siquidem comperimus exaratum, quod presentes Deo amabilis Remedii germani*

ANN. CHR.
758.

mani vestri monachos Simeoni scholæ cantorum priori contradere deberemus, ad instruendum eos in psalmodie modulatione, quam ab eo adprehendere, tempore, quo illic in vestris regionibus existit, nequiverant. Pro quo valde ipsum vestrum asseritis germanum tristem effectum, in eo, quod non ejus perfecte instruxisset monachos. Et quidem, benignissime rex, satisfacimus christianitati tuæ, quod nisi Georgius, qui eidem scholæ præfuit, de hac migrasset luce, nequaquam eundem Simeonem a vestri germani servitio abstrahere niteremur. Sed defuncto præfato Georgio, & in ejus idem Simeon, utpote sequens illius, accedens locum, ideo pro doctrina scholæ cum ad nos accessivimus. Nam absit a nobis, ut quippiam, quod vobis, vestrisque fidelibus onerosum existit, peragamus quoquo modo: potius autem, ut præfatum est, in vestre caritatis dilectione firmi permanentes, libentissime, in quantum virtus suppetit, voluntati vestre obtemperandum decernamus. Propter quod & præfatos vestri germani monachos sæpe dicto contradidimus Simeoni; eosque optime collocantes, solerti industria eandem psalmodie modulationem instrui præcepimus, & crebro in eadem, donec perfecte eruditi efficiantur, pro amplissima vestre excellentie atque nobilissimi germani vestri dilectione, ecclesiasticæ doctrinæ cantilena disposuimus efficaci cura permanere. Hactenus Paulus papa. Sic itaque cantus Romanus in has partes, sublato Gallicano, inductus est per monachos Remigii episcopi. quod factum ob unanimitatem apostolicæ sedis, & sanctæ Dei ecclesiæ pacificam concordiam, tradit Carolus Magnus in capitulari Aquisgranensi.

Postea idem Carolus animadvertens cantus modos in diversis Gallie ecclesiis discordare, duos clericos Leoni ^a papæ direxit, in schola Romana instruendos, quorum alterum apud se retinuit, alterum filio suo Drogoni episcopo Mettensi assignavit: cujus Drogonis industria ejusmodi cantus per totam Franciam in tantum propagatus fuit, ut Mettensis subinde appellatus sit. Unde Amalarius non semel meminit antiphonarii Mettensis, in exemplum ceterorum: ad cujus normam etiam sancti Gallense conformatum est. Rem fusius explicat Ekkehardus ^b monachus, atque, Carolus Magnum, cum cisalpinas ecclesias a Romana in cantu multum distinare animadverteret, ab Hadriano papa secundo petiisse, ut Romani cantus peritos mitteret in Franciam. Missos proin ad ejus petitionem Petrum & Romanum, in cantu Romano & in liberalibus disciplinis versatissimos, Mettensem ecclesiam primum adituros. At Romanum, ad Cumanum lacum febre correptum, ad sanctum Gallum declinavisse, ac secum antiphonarium, renitente Petro, attulisse; ibique Caroli iussu remansisse ad monachos ejus loci in cantu Romano instruendos. Eum vero perquam libenter remansisse, ibique instrumentum quoddam, quod *cantarium* vocant, ad antiphonarii authentici amissum reliquisse, ad cujus inspectionem antiphonaria facile corrigi possent; ac primum esse, qui litteras alphabeti notulis cantus apposuerit, quas postea Notkerus Balbulus petenti amico explicavit.

Eodem etiam tempore Liturgia Romana in locum Gallicanæ apud nos recepta. Galli siquidem ab initio receptæ fidei, ut loquitur Hilduinus abbas in epistola præfixa libris areopagiticis, alium missæ ordinem servabant, dum ritum Romanum suscepserunt, quod factum putat Hilduinus hortatu Innocentii, Gelasii, ac Gregorii Magni, quorum epistolas de more Romano in cunctis ecclesiasticis muniis imitando idem auctor laudat. At serius depositum fuisse priscum ordinem liturgiæ Gallicanæ intelligitur ex responsis Gregorii Magni ad Augustinum Anglorum episcopum: in quibus eo tempore *altera consuetudo missarum in Romana ecclesia, atque altera in Gallia* fuisse perhibetur. Perseverabat antiquus apud nos ritus etiam tempore Zachariæ papæ, qui in epistola ad Bonifacium episcopum improbat benedictiones, quas Galli in missa faciebant; atque tenendam regulam catholicæ traditionis, quam a sancta Romana ecclesia Bonifacius acceperat. Gallis præverat apud Anglos Cloveshovienſe concilium, cujus canone tertio-decimo sancitum est, quod jam ante in usu erat, sed cum aliqua forte diversitate, ut in missarum celebratione & cantilenarum modo ritus Romani servarentur. Sed de his plura in Liturgia nostra Gallicana.

Sub idem tempus Liudgerus sub disciplinam traditus est Gregorii abbatis Trajectensis. Erat is nobili genere apud Frisios ortus, avo Ursingio, qui Radbodi ducis insidias fugiens, una cum uxore Adalgarda, & filio Nothgrimo, ad Grimoaldum Francorum ducem accessit; ibique christiana religionis imbutus mysteriis, (nam hactenus paganus fuerat, tameſci æqui ac justi tenax) alterum filium, Thiadgri-

^a Monachi.
S. Galli, vitæ
lib. 1. c. 11.

^b Ekkehard.
c. 4.

XX XV.
Liturgia item
Romana Gal-
lis accepta.

XX XVI.
Liudgeri pri-
ma institutio.

num nomine , ac filias novem procreavit. Radbodo extincto reversus in patriam, accepto prope Trajectum beneficio a Carolo principe, cui post Radbodi interitum largior in Frisia ditio provenerat, recepta etiam hereditate propria, Willibrordo primum illis in partibus evangelium disseminanti; deinde Bonifacio multum auxilii ac subsidii impendit, non solum ipse, sed & tota ejus progenies. Thiadgrimus natu-minor filius, mortuo patre, Liaburgam uxorem duxit. Hac aviam habebat paganis superstitionibus addictam, quæ in furorem conversa, quod Liaburgæ genitrix filias tantum procrearet, ipsam Liaburgam, mox ut ex utero effusa est, necari jussit, priusquam lac sugeret matris, sic enim ferebat dira paganorum religio, ut, si infantes necari vellent, nondum sumto quovis alimento necarentur. Missus itaque, qui infantem in situlam aqua plenam immergeret. Sed mira Omnipotentis virtute actum est, ut pusilla, situlae margine ambobus brachiolis apprehensa, relitterit ne mergeretur. In hac colluctatione supervenit vicina quadam mulier, quæ commiseratione permota, pusillam eripuit de manu conducti ad impium facinus mancipii, statimque mel in os ejus infudit; sicque alios liciores, a crudeli avia submissos, a nece infantis averit. Quin etiam infantem occulte nutrit, lac in os ejus per cornu instillando, dum, avia mortua, in paternam domum tandem restituta est. Hac illa est Liaburga, ex qua Thiadgrimus Liudgerum suscepit. Is itaque Gregorii abbatis disciplinæ traditus, deposito sæculari habitu in monasterio Trajectensi, totum se contulit ad studium artis spiritualis, rerumque divinarum.

Inter ea vir quidam venerabilis, Alubertus nomine, ex Anglorum regione, id est ex pago Eboracensi, accessit ad Gregorium abbatem, qui, probata ejus religione ac probitate, ipsum sibi adiutorem & cœpiscopum fieri optavit: cum ipse episcopalis ordinis expertus esset, qui semper in presbyteri gradu perseveravit. Visum est proinde Gregorio, ut Alubertus Eboracum ab episcopo suo ordinandus mitteretur, adjunctique ejus itineris comites Liudgerus & Sigibodus, quorum alterum diaconum, alterum presbyterum ordinavit Aluberti consecrator episcopus Eboracensis, scilicet Egbertus. Tunc scholis Eboracensibus præerat magister Alcuinus, in cujus noticiam venit Liudgerus, dum Eboraci moraretur. Vix anno elapso in Frisiam Alubertus cum sociis reversus erat, Gregorii adiutor futurus, cum Liudgerus Gregorium, patremque suum Thiadgrimum interpellavit, ut ad Alcuinum magistrum eruditionis gratia sibi reverti liceret, quod ægre tandem obtinuit. Hunc cum magno gaudio complexus est illustris magister, cujus sub disciplina per annos tres ac sex menses in doctrinæ studio multum profecit, ob probos & ingenuos mores omnibus, sed maxime Alcuino carus & acceptus, mansissetque diutius sub ejus magisterio, nisi ob cujusdam comitis filium, a quodam Frisone per rixam interfectum, cum ceteris Frisonibus in patriam redire coactus esset. Non passus est Alcuinus carissimum discipulum solum abire, sed dato ei comite ac duce quodam diacono, nomine Putul, qui Romam profecturus erat, eum a se dimisit. Sic prospero cursu revertit in patriam Liudgerus, librorum copiam secum deferens; patri Gregorio ac ceteris tanto gratior & acceptior, quanto in monasticis eruditionibus illustrior erat.

Jam ergo Scholis Eboracensibus præfectus erat Alcuinus pontificatu Egberti episcopi, qui nonnisi post octo abhinc annos decessit. Alcuino varium nomen fuit, qui Saxonico vocabulo Alwin primum dictus, dein molliori ac latino Albinus, addito prænomine Flaccus, unde non raro epistolis suis inscribit nomen suum, Flaccus-Albinus, passim Alcuinus, nusquam Albinus-Flaccus. Quocirca operæ pretium est advertere, quod scite observavit Jacobus Sirmundus in notis ad Apollinarem Sidonium, apud mediæ ætatis homines morem obtinuisse, ut, cum multis fere nominibus nobiliores illustrioresque viri uterentur, proprium tamen cuique nomen fuerit, quod postremum semper collocarent, contra veterum Romanorum usum, quibus proprium id nomen fuit quod primum, id est prænomen. Id observandum in Paschasio-Radberto, Servato-Lupo, uti & in Flacco-Albino, quorum id proprium nomen quod postremum est; adscititium quod primum. Sed cave ne hunc confundas, sive cum Albino seniori abbate Cantuariensi; sive cum Albino Leonis papæ tertii cubiculario, sive denique cum Albino sæculi undecimi monacho Hersfeldensi, quæ errata sunt virorum etiam eruditorum. Ortus est Alcuinus in provincia Eboracensi ex nobili gentis Anglorum prosapia, tametsi parentum ejus nomina ignorantur. Fra-

XXXVII.
Alcuinus
Eboraci docet
litteras.

rem habuit Aquilam Juvavensem seu Saltzburgensem episcopum, ut constat ex titulo epistolæ ejus sexagesimæ-sextæ, *Carissimo germano suo Aquile antistiti* inscripta. quod alterum nomen erat Arnonis episcopi Saltzburgenis. Eboraci educatus est a puero Alcuinus in monasterio, primariæ ecclesiæ adjuncto, cujus beneficii gratum ac memorem se exhibet in epistola nonagesima-octava, ad fratres Eboracensis ecclesiæ scripta, quos ita compellat. *Vos fragiles infantiæ meæ annos materno fovistis affectu, & lascivum pueritiæ tempus pia sustinistis patientia, & paternæ castigationis disciplinis ad perfectam viri educistis ætatem, & sacrarum eruditione disciplinarum roborastis.* Præceptores illic habuit, non venerabilem Bedam, ut fallit Alcuini vitæ scriptor, cum Bēda ante natum Alcuinum decessisse videatur; sed Egbertum & Ælbertum, unum post alterum episcopos Eboracenses. Certe Alcuinus ipse Egbertum non semel magistrum in epistolis suis vocat, ut in duobus fragmentis apud Willelmum^a Malmesburiensem relatis. De Ælberto, præter Alcuini vitæ scriptorem, id etiam attestatur anonymus poeta in carmine de episcopis Eboracensibus. quamquam jam ante Ælberti episcopatum Alcuinus scholis Eboracensibus præerat. His præceptoribus didicit linguam non tantum latinam, sed etiam græcam; & hebraicam tantisper delibavit.

Quale institutum in Eboracensi ecclesia sectatus sit, inde colligitur, quod in ea, ut in Cantuariensi, servaretur monastica professio, unde monasterium vocat Bēda in epistola ad Egbertum; ibidemque vigeat *regularis vitæ disciplina*, in qua ut concordēs sint, Eboracenses^b fratres hortatur Alcuinus, quos etiam servos Dei appellat. Atqui regularis vitæ nomine in ejus epistolis monastica intelligi solet, uti apud alios ejusdem avi auctores, qui monachos itidem servos Dei præcisè passim^c vocitant. Non mirum proinde, si fratres illos Eboracenses in eadem epistola idem auctor admonet, ut *per passus obedientiæ*, quæ peculiaris monachorum virtus est, ad caelestia regna conscendant. Hinc est quod Liudgerus Eboraci sub Alcuino præceptore in monasterio monachorum per tres annos eruditus fuisse perhibetur ab auctore suppari anonymo in libello de vita sancti Liudgeri: & ante eum Wilfridus junior *Euboricæ vicedominus & abbas* appellatur in poemate mox laudato de episcopis Eboracensibus: quos inter Ælbertus, Wilfridi hujus post Egbertum successor, in Eboracensi monasterio monachus vixit, docuitque litteras ante episcopatum; & post annos decem pontificatus eadem monasterii sæpta repetiit, inibi reliquum vitæ exacturus. Jam vero Alcuinus ejusdem ecclesiæ alumnus, & diaconus erat, ut docet in primis epistolæ quinquagesimæ inscriptio: *Sanctissima congregationis & dulcissime dilectionis Eboracensis ecclesiæ fratribus, ejusdem piæ matris filius Alcuinus diaconus.* Erat ergo ejus ecclesiæ monachus, siquidem non alia illic erat, quam monachorum congregatio. Hinc illud Alcuini studium, illa ejus sollicitudo ad promovendam regularis vitæ apud monachos accuratam disciplinam: cujus rei testes sunt ipsius epistolæ^d ad Martinianos, Wireses, Liudgerianos, Lugdunenses Insulæ-barbaræ, ad fratres in Gothia seu in Septimania degentes, ad Juvavenses item, & monachos sancti Salvatoris, quos omnes fratres suos vocat, omnes sancti Benedicti regulæ addictos. Non minor ejusdem pietas ac devotio erga sanctum Benedictum, non secus ac filii in patrem, de quo ita ille in epigrammate centesimo-duodecimo:

*Turba monachorum celebrat te sancta per orbem,
Quorum vita fuit fame scripta tuo.*

& in centesimo septuagesimo-primo:

*O Benedicte vale, monachorum maxime pastor:
Quos generas verbis, hos rege jam precibus.*

& infra:

*Auxiliare tuos precibus quapropter ubique:
Grex numero crescat, pastor amate, tuus.
Jam gregis ex numero pastoris gloria crescit:
Conserva meritis ecce tuos famulos.*

denique in epigrammate ad Maurum seu Rabanum:

*Dum lachrymas Domino Benedicti fundis in aula,
Sis memor Albini, dulcis amice, tui.*

^a Willelm.
Malmesb. lib.
1. de reg. Angl.
c. 3.

XXXVIII.
Monastica ejus
professio.

^b Alcuin.
ep. 98.

^c Id. epist.
89. & 99.

^d Ep. 37. 49.
64. 69. 71. 78.
79. 99.

ANN. CHR.
798.

Sed illud in primis observandum, quod in libello de psalmorum usu habet parte prima ante medium: *Concede mihi*, inquit, *dilecti tui patris mei Benedicti sequi & imitari vestigia*; & ubi de confessione agit, se ipse accusat, quod promissiones suas, quibus se *sanctam regulam observaturum* sponderat, momentis singulis violat. & in parte secunda: *Cœnobium petii, vitam monasticam suscepi: sed ego semper involvor variis modis in levitatibus*. quæ quamquam ille fortasse dixerit nomine Turonensium sancti Martini monachorum, quorum gratia hæc scribebat: at nihil obstat, quo minus de se etiam ipse loquatur, quippe qui inter illos vivebat, ut monachus inter monachos; quorum ad mores corrigendos a Carolo Magno istuc directus fuerat. Scio ab ejus vitæ scriptore dici *monachum sine monachi voto*, eumque canonicis in exemplum proponi, uti monachis Benedictum abbatem Anianensem. Verum prius illud dictum est de puero, cum nondum forte monasticæ vitæ nomen dedisset; & canonici nonnumquam dicebantur monachi nostri, qui cathedrales tenebant ecclesias: quo modo Anastasius *monachos-canonicos* vocat in Gregorio quarto. Ad hæc canonicus dici potuit comparate ad monachos strictioris disciplinæ, eum ad modum, quo monachi Martiniani & Dionysiani eo tempore se canonicos ferebant. Sub eadem comparatione Alcuinus dicitur sæculum relinquere voluisse, ac vitam monasticam ducere in monasterio Fuldensi; sed, prohibente Carolo, permanisse in sancti Martini monasterio, ubi *vita ejus monastica inferior non fuit*. Perinde ergo erat Alcuino sæculum relinquere, ac monasterium Martinianum, ubi laxius vivebatur, deserere; indeque migrare in Fuldense monasterium, cujus comparatione apud Martinianos non vita monastica, sed canonica censeretur poterat. Mitto alia in eam rem argumenta, quæ ex Alcuini confessione Chiffletiana in ejus elogio alias a me prolata sunt. Sed de his hæc tenent.

XXXIX.
S. Pirminii
obitus.

Ad hoc fere tempus pervenit sanctus Pirminius chorepiscopus, & auctor multorum monasteriorum, qui sub vitæ suæ finem adeo nihil de primario religionis studio remisit, ut etiam alacrius in sancto ferretur opere, tamquam nihil hæcenus boni egisset. Dum totum se divinis rebus contemplandis dedisset, ubi exitus sui tempus imminere sensit, Hornbacenses fratres, quorum in monasterio extremos vitæ dies explevit, in concionem vocat. Scitis, inquit, fratres, qualem vestri curam a primo mei ad vos adventu sustinuerim, mei pæne oblitus, ut me totum in vestros usus impenderem. Videtis jam probe dotatum monasterium fidelium oblationibus, quorum animos Deus ad hæc eroganda excitavit. Nunc, quando vobis abunde suppetunt temporalia commoda, consulite vobismetipsis, & de sola animarum vestrarum spiritali salute cogitate, ne in dispendium vobis vertat, quod in vestrum emolumentum proficere debuit. Præ ceteris sectamini humilitatem & patientiam, & mutuam inter vos caritatem sine furo retinere curate. quæ si egeritis, Christum vobis in hac vita propitium, & in fine sine dubio remuneratorem habebitis. His dictis, ipse animam cælesti viatico refecit, & non multo post meritis plenam Deo reddidit III. nonas Novembris, quo die in martyrologio Rabani notatur *depositio sancti Pirminii confessoris*. Corpus ejus cum multa reverentia conditum est in oratorio monasterii Hornbacensis apud Gamundias, qui locus est diocesis Mettensis ad Saravi & Blese confluentes, haud procul ab opido & arcæ Biponte. Sancti Pirminii sepulcrum miraculis illustre fuisse tradit ejus vitæ scriptor Warmannus Augiensis monachus, ex monacho dein episcopus Constantiensis, qui opus suum Liudolfo Trevirensi antistiti nuncupavit, & anno millesimo tricesimo-quarto decessisse traditur. Auctoris Pirminio longe posterioris fidem confirmat Rabani epigramma centesimum-primum, cujus *versus circa corpus Pirminii scribendi* pro epitaphio hanc vitæ summam præferunt.

*Pirminius presul, Christi confessor & ipse,
Hanc adem inhabitat, consecrat atque locum.
Qui propter Christum presentia gaudia mundi
Spernens, pauperiem eligit atque sibi.
Deseruit patriam, gentem, simul atque propinquos,
Ac peregrina petens, athera promeruit.
Gentem hic Francorum quæsiuit dogmate claro,
Plurima construxit & loca sancta Deo.*

BENEDICTINI. LIB. XXIII.

189

ANN. CHR.
798.

*Hic quoque nunc pausat deponens corporis artus,
Atque anima sursum regna beata tener.
Adjuvat & quosque, qui digne cœlestia querunt,
Riteque conservat ipse suos famulos.*

Sepulcri locum, sepultique gloriam designat Walafridus Strabo, Rabani aequalis, in carmine de visione Wettini monachi, ubi, postquam Pirminio Augiensis monasterii constructionem, ac per tres annos præfecturam tribuit, hæc de eo subdit:

*Hujus quisque velit sanctam cognoscere vitam,
Ipsa sepulcra petat: satis ipse probabit in Hornbach.*

Exstat libellus^a Pirminii abbatis, instar homiliæ paræneticæ, ex scripturarum libris excerptus, in quo fideles admonet auctor, ut^b quicumque post baptismum criminalem culpam commiserit, puram confessionem sacerdoti faciat, & veram penitentiam agat: & post adæm penitentiam, tempore quo ei sacerdos constituerit, oblationem suam sacerdoti offerat, corpus & sanguinem Christi percepturus, & inferius: *Oblationes, inquit, que in altario consecrantur, offerte; & inde, post penitentiam actam & reconciliationem, secundum consilium sacerdotis communcate.*

Post Pirminium Jacob episcopus & abbas fuit monasterii Hornbacensis seu Gamundiensis, quo nomine conventui Attiniacensi subscripsit anno supra septingentesimum sexagesimo-quinto. Mihi aliquando visum fuit, Dotonem abbatem, cujus exstat epistola inter Bonifacianas octogesima-quarta ad Lullonem seu Lullum episcopum Moguntinum; præfuisse post Pirminium monasterio Hornbacensi; idque suadebat hæc epistolæ inscriptio: *Domino sancto Lullono episcopo, Doto servus servorum Dei, etiam & omnes monachi sancti Petri apostolorum principis, degentes sub norma sanctæ regulæ.* qua epistola mutuam suffragiorum cum Lullo communionem ineunt. At quoniam *terrarum longinquitate* se ab eo divisos scribunt, id aptari vix potest Hornbacensi monasterio, quod ab urbe Moguntia non ita distitum erat. Forte is erat Doto abbas monasterii sancti Petri Luxoviensis, de quo inferius^d agemus. Aliam epistolam, quæ inter Bonifacianas centesima tertia-decima est, *Amalardus & Wido*, ac tota congregatio sancti Petri ex monasterio Hornbac, scribunt Riculfo, Moguntino post Lullum antistiti, supplicantes, ut presbyterum quemdam suum, Macarium nomine, sueretur deservire in suis ecclesiis, quæ in illius parochia sitæ erant, (quod forte unum e primis exemplum est presbyteri in ruralibus ecclesiis a monachis constituti) liceatque eidem presbytero, quem Bernarius episcopus forte apud Riculfum traduxerat, Christo Domino & sanctorum reliquiis ibidem positus officium solito more persolvere: ne & domus Dei, & reliquiæ illius *inhonore* remaneant sine sacerdote, lumine, & officio. Is est Amalhart abbas, qui una cum Wirundo ejus successore laudatur in necrologio Augiensi ex monasterio Hornbac. Eo ab hæreticis everso, sancti Pirminii reliquiæ Oenipontem Bajoariæ in urbem translatae dicuntur, & in ecclesiâ patrum societatis Jesu repositæ.

Pirminio adjungimus ex majori Britannia Cuthbertum episcopum Cantuariensem, qui post annos regiminis septemdecim, hoc anno diem functus est VII. kalendas Novembris. Hinc corrigendus Willelmus Thornus, aut certe libri ejus editi, in quibus ante annos decem ejus obitus ponitur.

Mos erat a primis illius ecclesiæ temporibus, ut Cantii reges, archiepiscopi quoque, & monachi cathedralis Christi ecclesiæ, immo & populus, in atrio suburbanae beati Petri basilicæ sepelirentur, ex sententia primorum illius gentis prædicatorum Romanorum, qui censuerant, *civitatem non esse mortuorum, sed vivorum*. Verum hanc consuetudinem mutare Cuthberto placuit. Appropinquante itaque vitæ suæ termino, cum episcopos Cantuarienses deinceps in ecclesiâ cathedrali sepeliendos decrevisset, totam familiam suam & cathedrales monachos sub jurejurando adstrinxit, ne ejus morbus aut mors ullo signo divulgaretur, priusquam ipsius corpus traditum esset sepulturae, nempe in basilica sancti Johannis-Baptistæ, quam ipse hujus rei causa extruxerat, quod & factum est. Eo sepulto, cum signa tertio die pro eo pulsarentur, abbas suburbani sancti Augustini monasterii Aldhunus ad episcopales aedes cum monachis suis accessit, defuncti corpus de more in ecclesiâ suam delaturus. Sed cum

A a iij

a Anstet.
ro. 4. p. 569.
b p. 590.
c p. 598.X L.
Doto abbas
Luxoviensis.d Lib. 28.
n. 1.X L I.
Cuthbertus
episcopo Cantuariæ
succedit Bregwinus.Sepultura
mutata.

ANN. CHR.
758.
a Thorm.
col. 1773.
b Col. 2235.

jam sepultum reperisset, priscamque sepulturae consuetudinem regia auctoritate mutata esse intellexisset; animo turbatus ad propria remeavit. Id Jamberto abbati Aldhuni successori perperam tribuit Gervasius, ex Thorno^a & chronologia^b Augustinensi emendandus. Cuthberto susceptus est in annos tres Bregwinus, vir magnae religionis, sacratu in die sancti Michaëlis anni insequentis, pallio a Paulo papa donatus, qui antecessoris sui statutum de sepultura episcoporum probavit, curavitque apostolica auctoritate confirmari. Idem in ejus exsequiis contigit, frustra obtinentem Jamberto abbate Aldhuni successore: cujus constantiam veriti monachi cathedralis, cum in Bregwini demortui locum elegerunt, sed vana cautione, ut suo loco videbimus.

Paulo post suam ipsius ordinationem Bregwinus veterem cum Lullo Moguntino amicitiam, simulque communionem orationum, quae inter utramque ecclesiam dudum intercesserat, renovavit, scripta ad eum epistola, quae est inter Bonifacianas centesima-tertia, in qua significat, se per proxime decurrentes annos sapius tentasse, ut nuntium ad eum cum litteris mitteret; at ejus propositum sapius impeditum fuisse ob crebras infestationes improborum hominum in provincias Anglorum & Galliae regiones. nunc vero, pace ac tuitione a principibus ultro citroque promissa, nuntium a se missum, Hildebertum nomine, qui mutuam inter se se amicitiam Romae contractam firmaret; additque se non ita pridem ejus beatitudini transmisisse per Ishardum religiosum presbyterum capsam unam, ad officium sacerdotale ex offibus fabricatam. Fortè Danorum infestationes hoc loco intelligit Bregwinus, quorum prima in Tanetum Cantii insulam impressio ante annos quinque facta memoratur; aut certe dissensionem aliquam inter Galliae ac Britanniae reges, qualis postea fuit inter Carolum & Offam.

XLII.
Bugge abbatissae mors.

In fine epistolae Bregwinus indicat diem depositionis religiosae Christi famulae Buggan honorabilis abbatissae, cujus dies depositionis fuit v. i. kalendas Januarii; quae dum viveret, Bregwinum rogaverat, ut ipsius obitum Lullo pro antiqua sua cum patre ac patrono suo Bonifacio necessitudine nuntiaret. Haec videtur esse Buggan abbatissa, ad quam scriptae sunt duae Bonifacii epistolae, secunda & vicesima. Alia fuit Bugga, cognomine Heaburg, Eangythae abbatissae filia, quae nescio an diversa sit ab Eadburga abbatissa Tanetensi, regio sanguine orta, quam anno ejus saeculi quinquagesimo primo decessisse Thornus auctor est. De priori Bugga explicandum videtur carmen inter Alcuini opera editum, in quo Eutwini regis filia fuisse dicitur, ac templum quoddam pulcro molimine struxisse, seu novum praecelsa mole facellum, in quo bis senae arae fulgebant, praeter aram principem sub absida, in honorem beatissimae virginis Mariae consecratam. Tanetensis quidem ecclesia primaria sanctissimae Virgini Deiparae nuncupata erat: sed alia erat sancti Petri basilica, quam Eadburga abbatissa ibidem extruxerat. Ad haec Bugga, in praedicto carmine laudata, patrem habuit Eutwinum, forte Escuinum apud Willhelmum Malmesburiensem, non Cantii, sed occidentalium Saxonum regem: ut proinde ipsa potius apud Westfaxes abbatissa fuisse videatur. Quamquam Cantio illud favet, quod Bregwinus Cantuariensis antistes de ea, tamquam de parochiae suae abbatissa, scribit. Utrumvis sentias, libera conjectura est.

XLIII.
Eadbertus ex-rege monachus.

Regnabat tum apud Northanimbros cum magna potestate & honore Eadbertus, Eata filius, germanusque Egberti Eboracensis praefulsi, eaque erat illius apud externos etiam reges existimatio & fama, ut Pippinus rex Francorum ejus amicitiam donis ac muneribus sibi conciliare non infra se duxerit. Cum ita pace undique ac dignitate, cum omnium amore & gratia floreret, annosque aeternos in mente habens, Ethelbaldi Merciorum, & Sigeberti West-Saxonum ærumnosam vitam, infaustumque exitum ob oculos poneret; statuit Ceolwlf decessoris sui & propinqui exemplum imitari, ac, relicto regno, regium diadema monastica tonsura, ac purpuram cucullo commutare. Itaque anno regni sui vicesimo-primo, qui annus ejus saeculi duodesagesimus erat, filio suo, Osulfo nomine, regale sceptrum contradidit, seque omnipotentis Dei obsequio aeternum mancipavit, repugnantibus vicinis regibus, qui oblata regni sui parte eum retinere tentaverunt. At ille omnibus divitiis & regnis servitutem Dei praetulit, octavus regum Anglorum, inquit Bromton, qui post adventum sancti Augustini in Angliam regna sua pro Christo sponte dimiserunt, & pro regno aeterno commutaverunt: quo in statu per decem annos, usque

ad finem vitae permansit, sepultusque est Eboraci in eadem porticu, cum fratre suo Egberto episcopo, qui tribus ante ipsum annis obiit. Ita Simeon Dunelmensis, vel potius Turgotus, contra Bromtonem, apud quem Eadbertus monachus factus; non Eboraci, sed Romae obiisse dicitur.

Inter ea comprehensus est Othmarus abbas sancti Galli apud Alamannos jussu Warini & Ruodhardi comitum, qui ejus monasterii possessionibus inhiabant. Atque ut eas sub aliquo colore invaderent, quemdam Lambertum pseudomonachum subornarunt, qui viro sancto stupri crimen objiceret. Productus in judicium Othmarus, cum se ejus criminis infontem, at multorum aliorum vitiis reum fateretur; ab iniquis iudicibus in custodiam conjicitur, primo quidem in Potami palatio ad lacum Acronium, deinde in proxima Rheni fluminis insula, vocabulo *Stein*: ubi supremos vitae dies confecit. Hinc praedicti comites maximam sancti Galli possessionum partem sibi vindicarunt cum tributis illis, quae Pippinus eidem coenobio contulerat. Verum, ut viri Dei innocentia omnibus comperta & manifesta fieret, mox Lambertum ultio divina corripuit. nam febrium vexatione agitatus, paulatim resoluti membrorum vigore ita contrahi coepit, ut, amissa tandem corporis rectitudine, capite ad terram more quadrupedum inclinato, non solum hac forma deformitate, sed etiam viva voce, se injustae calumniae reum fateretur.

ANN. CHR.
758.

XLIV.
S. Othmarus abbas comprehensus.

Utrum Dei nihilo minus detinere ac vexare pergunt iniqui satellites, & cum in Potami palatio non satis accurate custodiri sibi videretur, Peragozo monacho furtim necessaria suggerente; Gozperti cujusdam, viri potentis, custodia in insula *Stein* committitur, districtius observandus. Illic spiritualibus exercitiis, id est orationibus ac inedia, eo liberius vacabat sanctus pater, quo ab humanis consortiis ac negotiis erat remotior. Sed tandem carceris retrusione, aliisque incommodis, non tantum inedia confectus, post annos quadraginta regiminis, ab his angustiis ad caelestis gaudii latitudinem migravit decimo septimo kalendarum Decembrium, anno septimo Pippini regis, id est anno hujus saeculi quinquagesimo-nono, ut recte apud Hermannum legitur. Corpus ejus in eadem insula humatum, multis deinceps diebus incorruptum permansit, dum ad sancti Galli monasterium post decem annos translatum est.

ANN. CHR.
759.
XLV.
In custodia moritur.

Othmaro ita rebus humanis subtracto, praedicti comites ablatas sancti loci possessiones retinere volentes, Johannem quemdam monachum e proximo Augiae monasterio in ejus locum intrudere. Sed cum eum forte consiliis suis non satis obsequentem experirentur; Sidonium Constantiensis ecclesiae praesulem instigant, ut idem monasterium suae ditioni subjiceret. Hic eorum votis ac suasionibus ultro assentiens, protinus monasterium invadit: cujus potestati cum fratres resistere non auderent, manus vel inviti dederunt, ejus ditioni parere malentes, quam tot adversitatibus inde consecuturis implicari. Ita ferme rem narrat Walafridus Strabo in libro de miraculis sancti Galli. Addit Ratpertus monachus, Sidonium, ut se gratum praerberet, quasdam sancti Galli possessiones praedictis comitibus & Miloni monasterii advocato in beneficium dedisse. Ceterum non diu monasterio potitus est Sidonius, siquidem anno proximo ineunte Johannes ejus successor jam episcopus & rector monachorum erat, ut patet ex charta quinquagesima-nona apud Goldastum, data die quinta-decima mensis Januarii, anno octavo Pippini regis; idque confirmatur ex alia charta, scilicet quadragesima-quarta, scripta die dominico, v. nonas Maias, regnante Pippino, sub Warino comite, id est anno Christi septingentesimo sexagesimo-primo.

Succedunt Sidonius & Johannes episcopi.

Sidonii episcopi interitum hoc modo narrat Walafridus. Venerat ille aliquando in sancti Galli monasterium, ut monachos, suis voluntatibus non satis pro ejus luto consentientes, in obsequium redigeret. Forte intercessit Tello episcopus Curienensis, eum summo opere litteris obrestans, ut mitius ageret cum monachis, quorum nonnulli consanguinitatis vinculo ipsi conjuncti erant. Ille superbe rogantis preces rejicere, remandans se quam primum contumacibus monachis meritis poenas pro eorum contemtu repensurum. Mox sancti Galli oratorium ingressus, ante illius aram, Ratpertus confessionem vocat, quasi oraturus substitit. Tum vero tam dirae viscerum tortiones eum invadere, ut sine aliorum adminiculo egredi non valuerit. Dein vehiculo impositus, ad monasterium Auvam seu Augiam, cui etiam abbas

ANN. CHR.
779.

nomine præerat, agre perductus est: ubi, ingravescente languore, post aliquot dies animam exhalavit. Hunc Sidonii episcopi exicum Walafridus Strabo retulit in libro de miraculis sancti Galli; at prætermisit in libello de sancti Othmari, quem ipse composuit. Idem in carmine de visione Wettini Sidonio terdenos regiminis apud Augiam annos tribuit, Johanni viginti-duos. Hic tribus nepotibus suis a se educatis honores suos, nempe Constantiensem episcopatum & duas abbatias, quasi hereditario jure relinquere cupiens, utriusque loci monachis pollicitus est, datum se operam, ut eorum de eligendo abbate privilegium a principe renovaretur, si modo se mortuo nepotes ipsius eligerent abbates. Et id quidem a monachis promissum: sed res promissis non respondit.

XLVI.
Tello episcopus
Curienfis.

Ex dictis intelligitur, Tellonem episcopum hoc anno, & forte præcedente, Curienfis ecclesiæ præsidere cœpisse. Erat is filius Victoris comitis, eo nomine secundi, abnepos Victoris primi, ejus, qui Placidum abbatem Desertinensem martyrio affecerat. Tello in testamento suo genitricem suam Teusindam vocat, avuncululum Vigilium episcopum Curiensem, cujus hæc soror erat; germanos suos Zacconem, Jacatum, & Vigilium; germanam Salviam; ejusque filias Teusindam & Oddam, quas neptes suas dicit. Hic ex-monacho, ut tradunt, Desertinensi abbas, Ursicino episcopo in sedem Curiensem successit, non Victori, ut Bucelino, aliisque visum est. In necrologio Augiensi mentio fit ex monasterio, quod dicunt Desertinas, Ursicini episcopi, viri sancti, qui abbas simul & episcopus fuit, uti & Tello ejus successior.

XLVII.
Sturmii abbas
exsilium &
restitutio.

a Supra n. II.

Hoc fere tempore Sturmii abbas Fuldenfis in exsilium a Pippino rege amandatus est, agente in primis Lullo episcopo Moguntiacensi, qui-cum simultas, ut præmissum est, intercessit. Hinc suspectus regi factus, quasi aversum ab eo animum gereret, in exsilium una cum paucis suis clericis, id est monachis, missus est ad magnam cœnobium, quod dicitur Onmedica, ut in editis legitur, haud dubie Gimedica seu Gemeticum, insigne monasterium agri Rotomagenfis: ubi ab abbate, omnibusque fratribus ejus loci benigne atque honorifice acceptus est. Hoc nuntio percussis Fuldenfes, alii e monasterio egredi statuerunt; alii ad palatium pergere, causam ejus acturi adversus Lullum, qui exsilii auctor ferebatur; alii denique jejuniis & orationibus Dei misericordiam sibi demereri conabantur. Lullus interim a rege obtinuit, ut Fulda ejus dominio ac ditioni subjiceretur; & abbatem, qui ipsi in omnibus obtemperaret, unum e familiaribus suis, Marcum nomine, ibidem constituit. Verum cum averfos a novo abbate animos haberent Fuldenfes, atque ad Pippini palatium, Sturmii reditum postulaturi, pergere decrevissent; intervenit Lullus, blandisque persuasionibus eos retinuit, data facultate alium eligendi abbatem, quicumque eis placuisset. Mox electus ab illis Prefzoldus, egregiis ornatus moribus, Sturmii a pueritia discipulus carissimus: quem super se abbatem ordinari curarunt, eo pacto, ut ille cum ipsis communis patris reditum quantocius procuraret, quod is modis omnibus facere institit; atque, ubi humana consilia non succedunt, ad divinum cum suis confugit adjutorium, satagendo, ut non modo Fuldæ, sed etiam per omnes orientales illius regionis ecclesiæ, Hassiæ scilicet ac Turingiæ; perque omnia monasteria servorum & ancillarum Dei, continentes pro eo preces fierent.

Piorum filiorum votis benignus aspiravit Deus, immisso in Pippini animum consilio, ut virum sanctum a loco exsilii, ubi per biennium detentus fuerat, in palatium revocaret. Eo adductus, cum in capella regis cum aliis servis Dei, qui capellæ regiæ ministrabant, resideret; contigit quadam die, ut rege ad venationem ire volente, & primo diluculo ad orationem, uti solitus erat, in capellam ingressuro, ceteris servis Dei post matutinas vigiliis quiescentibus, solus Sturmii vigilaret, apertaque regi ecclesiæ janua lumen præferret. Rex vero cum ad sacras aras Deum orasset, Sturmium benigne intuitus: Divino, inquit, consilio ambo hic una sumus. Jam vero mente nobis excidit, qua de re monachi tui apud nos te insimulaverint; quæve nostræ in te indignationis fuerit causa. Ad hæc Sturmii, se nullius in regem delicti conscium esse asseruit. At ille: Sive, inquit, quidvis umquam contra me prave agitaveris, seu inique quidquam gesseris, Deus tibi totum remittat, uti ego ex animo tibi condono: tu vero deinceps in gratiam meam te restitutum noveris. Tum manu de pallio suo filum tollens, projecit in terram, dicens: Hoc filum in testimonium perfectæ remissionis in terram abjicio, ut cunctis pateat, me pristinam in te inimicitiam mente profus deponere. Tam læto nuntio recreati fratres,

ANN. CHR.
779.

tres, regem adierunt, obsecrantes, abbatem ipsis suum restitui, quod rex facile annuit, accersito ad se Sturmio, cui monasterium Fuldæ, a Lulli episcopi dominio absolutum, cum honore ac privilegio a Zacharia pontifice concessio, restitui iussit, cum eo, ut causæ suæ ac monasterii defensionem a nullo alio, quam a rege quæreret. Fuit hæc restitutio grata & jucunda non Fuldenfis modo, sed universis etiam servis & ancillis Dei per omnia circumquaque monasteria, qui omnes de Sturmii reditu immensas Christo grates retulerunt. Fuldenfes cum cruce aurea & reliquiis obviam progressi, revertentem cum spiritali carmine & immenso gaudio ostantes exceperunt. Ipse vero primum magno studio fratrum vitam ac mores, se absente aliquantum remissos, corrigere, & officia monastica ordinare curavit. Dein templum seu ecclesiam ornare, monasterii aedes recentibus columnis & grandibus suffulit trabibus, novisque tectorum structuris instruxit. Ad hæc sanctæ regulæ præscriptum exsecutus, fancientis, ut artes diversæ intra monasterium exerceantur, ne qua sit monachis foras vagandi necessitas; annem Fuldam a proprio cursu in monasterium per factitios alveoleos derivari curavit, ex quo non modica fratribus utilitas accessit. Denique super sepulcrum sancti Bonifacii episcopi & martyris arcam seu umbellam fabricavit, auro argentoque compositam, (requiem tunc vulgus appellabat) eum ad modum, quo Angli, teste Beda, vexillum super sancti Oswaldi regis tumbam, auro & purpura compositum, apposuerunt.

a S. Bedæ.
c. 66.b Bedæ lib.
3. c. 11.XLVIII.
Fuldenfium
numerus &
census quam
auctus.

Mirum quantum Sturmio abbate Fuldenfe monasterium creverit, tum censu, tum numero monachorum, quos ad quadringentos illic collectos fuisse legimus. Ne singula persequar, observatu digna est quatuor Bajoariæ ecclesiarum in eos munificentia, quæ ut sancti Bonifacii institutoris sui memoria se gratas exhiberent, suum unaquaque annuum donum Fuldenfi ecclesiæ, ut communi matri, obtulere statim a morte sancti Bonifacii. Primum itaque Saltzburgenfis ecclesia obtulit per Johannem episcopum suum matri suæ Fuldenfi ecclesiæ, in opido suo Halla nuncupato, domum & fontem salis cum utensilibus suis: unde singulis annis duodecim talenta persolvi possent. Deinde Ratisponensis ecclesia per Gowibaldum episcopum obtulit quatuor vineas & quatuor regales mansos cum curtibus ac famulis suis: unde singulis annis transmitti deberent ad Fuldensem ecclesiam fratribus Deo & sancto Bonifacio servantibus piscis magnus, huso dictus, quem plerique elocem interpretantur; & de oleo arborum, quantum duo equi in lagenis deferre possent. Idem Paraviensis ecclesia per Vivulum episcopum de oleo & de pisce persolvere solebat. Frisingensis vero ecclesia, cui præerat Erimbertus episcopus, singulis annis caseos grandes Fuldenfis fratribus in oblationem transmittibat. Idem pro portione fecerunt Lullus Moguntinus & Willibaldus Eisterensis antistites, qui suam ambo symbolam, id est prædia quædam, eidem monasterio contulerunt. Præter ea ex singulis regionibus fideles offerebant prædia & mancipia sua, quæ omnia octo codicillis descripta erant.

c Fuld.
antiqu. lib. 3.
c. 11.

Exstant hac de re libri tres traditionum Fuldenfium, a Johanne Pistorio editi, præter ea, quæ mox ex Browero retulimus. In summa habuit hoc monasterium in Saxonia tria millia mansorum, totidemque in Turingia, & in provincia Hessonum & Wetercibiorum totidem; item in provincia Rheni & Wormatiæ tria millia; totidemque in provinciis Bajoariæ & Alamanniæ seu Sueviæ: quæ omnia universim quindecim millium mansorum summam efficiunt. Nec defuere e Francis, qui Germanorum liberalitatem æmularentur: quos inter commemorandi in primis veniunt Pippinus rex, & Carolus ejus filius: quorum ille fiscum *Omenestat* seu *Omunstat*, hic *Amelenbure* Deo & sancto Bonifacio contulerunt: ne hic repetam ipsum Fuldæ locum, quem Carolomannus ac Pippinus principes ad construendum monasterium concesserunt. Pippini regis donatio facta est Aurelianus III. idus Februarii, in cuius litteris Pippinus ita loquitur: *Donamus nos, devotique contradimus pro anime nostre remedio, & fratris nostri Carlomanni commemoratione, ad Fuldenfe monasterium quoddam prædium, Omenestat nuncupatum, in pago Moynecgowe, cum omnibus terminis & appendicibus suis.*

XLIX.
Pippini judi-
cium pro S.
Dionyfio con-
tra Gerardum
comitem.
d Diplom.
p. 493. &c.

Venio ad Parisiacensium sancti Dionysii monasterium, pro quo iudicium hoc anno a Pippino rege emanavit. Lis vertebatur inter Fulradum abbatem & Gerardum comitem Parisiorum de teloneis, quæ ex navibus & pontibus ad missam seu festum sancti Dionysii, quo sollempnes nundinæ fiebant, persolvi mos erat ex concessione

ANN. CHR.
759.

Dagoberti regis. Ea vero sibi deberi, atque antecessoribus suis perfolata fuisse Gerardus comes contendebat. Prodiere utriusque partis agentes in conventu publico apud Compendium palatium x. kalendas Novembris, Pippino rege placito præfidente, qui affirmabat, ejusmodi telonea partibus sancti Dionysii hæcenus perfoluta fuisse, uti ab infantia sua semper advertebat. At nihilo minus Gerardus comes postulabat, ut partis utriusque agentes iterum simul in eodem palatio ad noctes legitimas, hoc est ad certos induciarum dies, convenirent. Induciarum data ad quartum kalendas Novembris, quo die agentes ad conditum placitum denuo accesserunt. Tunc vero iudicium secundum partes sancti Dionysii prolatum est a Pippino, ejusque optimatibus, Widone scilicet, Raulcone, Milone, Helmengauda, Rothardo, Gislehario, aliisque quam plurimis, favente Wicberto comite palatii: quorum sententia Gerardus comes tandem acquievit. Datum III. kalendas Novembris, anno Pippini regis octavo. Dies induciarum apud veteres per noctes designari solebant penes laicos, secus penes ecclesiasticos viros. Huc spectat illud Goffridi abbatis Vindocinensis in epistola a ad Goffridum Carnutensem episcopum: *Nov noctes*, inquit, *secundum consuetudines laicorum, sed secundum instituta canonum inducias postulamus.* Adi si velis eruditi Sirmundi notas in hunc locum. De Gerardi comitis conjugis Rotrude memorabile refertur sancti Dionysii miraculum, quod totidem antiqui scriptoris verbis referre placet. *Tempore supra dicti regis Pippini, quidam erat comes, nomine Gerardus, Parisiensis, cujus uxor Rotrudis nuncupabatur. Hæc in fisco haud procul Parisii Riogilo * habitans, sub beati Dionysii natalis diem cernit suas otiosas esse puellas. quæ cum ad se vocatæ fuissent, quam ob rem otio torperent, austere eas invenxit. quarum una, quæ supra ceteras: Sollemnitatis, inquit, beati est Dionysii; & ob id ritum eam duximus sollempniter celebrandam. Et mater familias: Vade, ait, & instanter operare. nos vero qui extra dominium ejus sumus, eam a nobis coli minime oportet. Verum cum imperio ejus parere vellent, favent Domino, & meritis Christi martyris obtinentibus, subito tanta conflagratio atque aquarum venit inundatio, ut domus omni cum suppellectile, uno raptâ impetu, in Sequane fluvium dimergeretur; & quæ unum noluit diem ducere festum, factum est ut totum perderet anni subsidium. Sed homines per Dei providentiam ab illa liberati sunt tempestate. quod ideo credimus gestum, quo dies ille jugiter sollempnis observaretur.* Ecclesia villa Riogili, nescio an ab eo tempore sancto Dionysio sacra est, locusque ad nostra tempora subjectus fuit Dionysiano monasterio, dum cardinali Richelio cessit.

L.
Medelocense
monasterium
S. Dionysii
factum.

Sancto Dionysio itidem dicatum erat Medelocense seu Mediolacense apud Trevirenses monasterium, cui Oricus abbas tunc præfuisse creditur, sed ex instrumento minime probando Lamberti ducis, qui ejus loci fratribus villam Uderam donasse dicitur. Nec melioris notæ videtur placitum Caroli Magni pro eodem monasterio, actum in Theodonis-villa, quo Trevirensis sancti Petri ecclesiæ hoc monasterium postliminio subicitur. Sane nulla ejus mentio fit in diplomate Pippini regis, quo idem princeps, Weomadi episcopi rogatu, eidem ecclesiæ confirmat anno sequenti omnes facultates ac res ad ipsam pertinentes, scilicet cellam sancti Maximini, ecclesiam sancti Paulini & sancti Eucharrii, & monasterium sanctæ Mariæ, quod vocatur Horrea, & basilicam sancti Martini, sitam in pago Maginensi. Quamquam hoc diploma sine dubio interpolatum est, uti argumento est invocatio diplomati contra Pippini morem præmissa, & indictio in fine apposita.

L I.
Galiatense
monasterium
Ravennati ec-
clesiæ restitutum.

Jam vero ut ad res Italicas convertatur oratio, hac indictione duodecima Paulus papa Galiatense sancti Hilari monasterium, quod Stephanus papa, ejus frater ac decessor, Anscauto episcopo & abbati ad vitam concesserat, eodem Anscauto mortuo Ravennati ecclesiæ, cui antea subiectum erat, restitui iussit. Qua occasione Ravennati ecclesiæ subductum fuisset, Paulus papa in prædicto diplomate ita commemorat. Dum Stephanus papa ad redimendam Italiæ & exarchatus Ravennensis vexationem in Franciam, auxilium contra regem Aistulfum a Pippino imploraturus, accessisset; contigit ut in reditu in monasterium beati Hilari, situm in territorio Populiensi, humanissime ab Anscauto episcopo & abbate ejusdem venerabilis monasterii exciperetur, atque itineris sui opportuna subsidia & comitatus ab eodem acciperet. Cujus beneficii memor pontifex, exarchatu jugo servitutis exempto, ut quamdam etiam Anscauto rependeret vicem, prædictum monasterium ad reliquos vitæ dies ipsi fruendum concessit, quod etiam Paulus pontifex ratum esse iussit.

ANN. CHR.
759.Carolo Ma-
gno commen-
datum.
a Cod. Carol.
ep. 74.

At post mortem Anscaudi, quæ hoc anno contigit, Paulum interpellavit, evicitque episcopus Ravennas, ut idem monasterium ecclesiæ suæ restitueretur. Hujus rei diploma, non tamen integrum, retulit Rubeus, & ex eo Baronijs. De hoc monasterio ad Carolum Magnum scripsit Hadrianus papa, ab eo postulans, ut de subjectis ei monasteriis sollicitus, maxime monasterium sancti Hilari confessoris Christi, positum in Calligata, una cum xenodochiis ad colles alpium pro susceptione peregrinorum erectis, a qualibet invasione tutetur, & in omnibus pro monachorum Deo fervientium quiete, atque susceptione hospitem justitiam conservare dignetur; speciatim vero, ut curtem quamdam territorii Florentini, vocabulo Safantinam, quam Gundibrandus dux Florentinus invaserat, eidem monasterio restitui curet, ejusdemque monasterii missos benigno vultu excipere velit, & justitiæ petendæ effectum impertiri. Superest etiam nunc hoc monasterium, quod Camaldulenses a duobus

L III.
S. Julii mo-
nasterium Bri-
xiæ.

Secundum Sigonius ad hunc annum scribit, Desiderium Langobardorum regem, Adalgiso filio in consortium regni adscito, filiam suam Ansilbergam divino cultui virginem destinasse, eique monasterium ad urbem Brixiam edificasse, uxore Ansa & Adalgiso filio adjuvante. Id sacrum fuit ab initio sanctæ Julii virginis & martyri, cujus reliquiæ e Corsica insula eo translata traduntur. Cum illuc Desiderius ad visendam filiam post aliquot annos accessisset, monasterium novis prædiis cumulavit mense Julio, indictione nona, anno regni sui quinto-decimo. Donationes eidem loco factas Paulus papa confirmavit indictione prima, ut data ab eodem pontifice literæ testes sunt, quæ in eodem monasterio adhuc integræ asseverari dicuntur. Ad hæc Sigonius diploma eidem monasterio a Sigualdo patriarcha Aquileiensi indultum commemorat, Ticini datum III. idus Octobris, indictione undecima, anno Desiderii & Adalgisi regum sexto-decimo & quarto-decimo. Carolus Magnus eidem loco possessiones suo diplomate asseruit. Monasterium Novum dictum est ab instauratione, quæ anno Domini octingentesimo tricesimo-quinto facta memoratur. De eo intelligendum videtur necrologium Augiense, in quo laudatur Aufreberga ex monasterio, quod dicitur Nova. Ibi Gisla, Lotharii imperatoris filia, ne quid dicam de duabus ejus uxoribus, Engelberga & Hermingarde, vitam monasticam professæ est, ejusque causa Ludovicus imperator ejus frater monasterii dotem auxit. Exstat in Bullarii Casinensis tomo secundo Callisti secundi privilegium eidem concessum. Superest etiam nunc nobile monasterium, in quo monachæ ducentæ degunt, situm ad radices montis, quem Dignum, alii Chineum vocant.

L IIII.
Leonense mo-
nasterium ibi-
dem.

Aliud item monasterium virorum idem Desiderius in Leone seu Leno, agri Brixiani vico, exstruxit in honorem sancti Benedicti, & sanctorum Vitalis & Martialis, duorum sanctæ Felicitatis filiorum martyrum, quorum corpora illuc hoc anno translata perhibentur. Monasterium a loco, de Leone seu Leonense appellatum. In necrologio Augiensi duo notantur ejusdem fere nominis monasteria, unum Leonis, alterum Leones dictum: & quidem ex monasterio Leonis domnus abbas Magnus, ex monasterio, quod vocatur Leones, Badulfus abbas. Hunc posteriorem locum de Brixiani monasterio interpretandum videtur, maxime quod, uno tantum interposito monasterio, proxime nominatur post aliud Brixianse sancti Faultini monasterium, & paullo post monasterium, quod vocatur Nova, de quo mox agebamus. Hoc monasterium prædiis amplissimis pro regia magnificentia dotavit Desiderius, ibidemque quinquaginta monachos sub Hermoaldo abbate constituisse dicitur. Verum, ut habent rerum humanarum vices, hoc monasterium a Conrado secundo imperatore solo æquatam fuisse tradunt.

b Analeth.
10. 4. p. 643.
645.

Hoc anno Farfæ in monasterio decessit Fulcoaldus abbas: cui successus ad breve tempus Guandelbertus abbas quintus, & ipse ex Aquitania ortus, ac consanguineus ejusdem Fulcoaldi. Is, postquam Farfæ anno uno & mensibus septem præfuit, curam pastoralem abdicavit, rogavitque fratres, ut alium sibi rectorem substituerent. quo facto, secessit in Firmanum sancti Hippolyti monasterium, quod a Farfensibus accepit. Sextus in ejus locum abbas electus est Halanus seu Alanus, & ipse Aquitanus, qui post legitimam in monasterio probationem, fraterna ex acie ad singularem vitæ solitariæ pugnam processit, & in monte Motilla, Farfensi monasterio supereminente, per multos inclusus annos substitit: ubi inter alia pietatis exercitia multos codices manu propria exaravit. Post Guandelberti abdicationem electus a

L IV.
Fulcoaldi
abbatis Far-
fensis succes-
sores.

ANN. CHR.
759.

fratribus, vix adduci potuit, ut vacantibus monasterii curam subiret: sed tandem rogantibus & urgentibus acquievit. Hic pactum fecisse memoratur cum Theodoro habitatore Castriveteris de monasterio seu oratorio sancti Angeli, quod pater ejusdem Theodori Cunctarius presbyter, & mater ejus Occhavia presbyteria Farfensi monasterio dimiserunt, ea conditione, ut idem Theodorus & ejus heredes per singulos annos inferant tritici modios decem, vini decimatas quadraginta, fœni carra viginti, & molarum par unum; & quando monachi eo venerint, si quid perdidissent, restituant e propriis. Ad hæc Flavius Desiderius rex, anno regni sui sexto, confirmavit Farfensi monasterio & Halano abbati monasterium sancti Hippolyti, a Benetrada religiosa Dei ancilla concessum. Ipse vero Halanus dedit Ansilpergæ sacratæ Deo abbatissæ monasterii sancti Salvatoris, infra Brixia muros extructi, cellulam sancti Petri de Clascella in territorio Sabinensi, & aliam cellam in finibus Viterbiensium, in loco, qui dicitur Fagianus: & ab ea vicissim accepit curtem unam in loco Vallantis, in finibus Reatinis, Desiderii regis anno duodecimo & Adelchisi octavo. Halanus Farfa annis novem & mensibus tribus atque diebus octo laudabiliter præfuit, mortuus v. nonas Martii.

Unum est in quo non leviter ab eo peccatum fuit, nempe quod extremo vitæ suæ die, quemdam episcopum, Gurebertum nomine, Anglorum ex gente ortum, adduxit ad faciendam regulæ promissionem; & continuo rudem adhuc & hospitem, ac vitæ monasticæ prorsus expertem, sui loco abbatem constituit, contra sacros canones ac regulam sancti Benedicti, quod pessime vertit. Hic enim per undecim menses, non pastorem, sed tyrannum agens, monachos dire vexavit, alios cadens, alios in carcerem, alios denique in exilium mittens, ne quidem iis parcens, qui ad sacri altaris velamina confugerant. Tantis demum malis pulsati monachi, ad regem Desiderium supplices adierunt, cujus jussu Alefridus castaldus Reatinus in valorem e monasterio expulit, monachis eligendi abbatis facultate concessa, qui Probatum abbatem, moribus nomini haud impari, sibi præposuerunt.

Jam dudum nihil Hispanicarum rerum annalibus nostris adscribendum occurrit, dum scilicet Maurorum barbaricus furor sacra & profana omnia pessumdaret. Latere primo fidelium greges, dissipatarum ovium inftar, in Asturicensibus montibus: ubi, postquam tantisper respirarunt, tunc demum fines suos in Galliciam prolatare, urbes, atque opida condere cœperunt, in his Ovetum regni caput; sacras denique ædes edificare, ac monasteria. Duo nobis suggerit Yepesius noster hoc anno constructa: unum virginum, nempe sancti Michaëlis de Petrofa, ad fluvium Tyronem prope montes Dorcenses: alterum virorum, quod sancti Juliani de Samos appellant. De sancti Michaëlis primordiis Yepesius memorat instrumentum quoddam a se repertum in monasterio sancti Emiliani-de-cuculla, quo instrumento nunna Bella abbatissa, suo, suarumque sanctimonialium nomine, se suumque corpus offert Deo in monasterio sancti Michaëlis & beatorum apostolorum Petri & Pauli atque sancti Prudentii, æra septingentesima nonagesima-septima-quæ præsentis anno responderet, quod instrumentum rex Froilanus confirmat. Monasteria non pauca quondam subjecta fuere huic cœnobio, quod modo monachorum cella est, & appendix abbatissæ sancti Emiliani-de-cuculla.

Alterum longe insignius est sancti Juliani Samonense, olim Sammanos, nunc contracte Samos appellatum, quod a prædicto Froilano rege fundatum tradunt. Situm est in Gallicia regno ad montes Asturicenses, prope Sarrinam * urbem diocesis Lucensis *. Primus ejus loci abbas Argericus, ob Maurorum vexationes Toletano profugus, eo se recepit, condiditque monasterium in honorem sanctorum Juliani & Basilissæ, fundum suppeditante Froilano rege, qui tum Gallicia imperabat. Ejus filius ac successor Alfonsus Castus, a Mauregato notho Alfonsi Catholici; regno pulsus, ibi aliquamdiu delituit; postmodum vero restitutus in regnum, ejusdem cœnobii possessiones confirmavit. Hoc monasterium secundum normam sanctorum Patrum constructum fuisse docet Ordonii regis diploma, suo loco fufius memorandum: quod an de sola sancti Benedicti regula, quæ non raro Regula sanctorum Patrum appellatur; an de collectione regularum veterum, qualis eo tempore in quibusdam Hispanicis monasteriis cum sancti Benedicti regula habebatur, intelligendum sit, non ausim affirmare. Alfonsus Castus, regno suo iterum expulsus, in Abellense monasterium se recepit, testante Ruderico^a Toletano, quod de Samonensi mo-

L V.
Hispaniæ
monasteria.

* Sarrin.

* de Lugo.

^a Ruderic.
lib. 4. c. 8.

nasterio Yepesius interpretatur, sed parum solido fundamento, quasi hoc nomen Argericus abbas Samonensi indiderit in memoriam Agaliensis monasterii, ex quo eum in Asturiam metu Sarracenorum migrasse idem auctor opinatur. Bultellus^a noster hoc loco suggerit locum Avilas dictum, in diplomate Alfonsi regis Legionensis pro monasterio Ovetensi memoratum.

Sed jam ex Hispania in Italiam nos revocat Optatus Casinensis abbas, cujus sobitus ultra insequentem annum, illius sæculi sexagesimum, differri non potest. Cum enim Petronaci abbati anno ejus sæculi quinquagesimo successerit; si annos decem sacro monti præfuit, ut apud Leonem Mariscanum legitur; anno sexagesimo ipsius mors consignanda est. Atqui totidem regiminis annos ei tribuit non tantum Leo, sed etiam Petrus diaconus, qui Leonis viderat autographum, cujus lectio-nem, a Laureto vitiatam, Angelus de Nuce ex constanti veterum codicum lectione restituit. In antiquissimo tamen indice Casinatium abbatum, qui in Bassacio defini-t, abbate ab instauratione Casinensi duodecimo, novem tantum anni Optato tribuuntur. at perinde est novem annos plenos, & decem incompletos ei assignare. Defunctus est Optatus, ex Leone, pridie nonas Januarii, atque juxta decessorem suum sepultus in oratorio beati Martini. Qui ei successit Hermeris abbas, uno tantum anno sedisse dicitur, atque obiisse, nulla re memorabili gesta, xv. kalendas Augusti, sepultus prope sancti Benedicti ecclesiam. Errasse videtur Leo Mariscanus, cum ait, eum in Casinensi regimine sedisse tempore Stephani papæ secundi; rectius pontificatu Pauli ejus successoris. Hermeris locum fecit Gratiano, cujus etiam brevis, & rebus gestis vacua præpositura, annis quatuor, mensibus quinque finita est. Depositionem ejus Leo consignat xi. kalendas Septembris, additque eundem sepultum fuisse in porticu ecclesiæ sancti Martini. De Tomichisio ejus successore inferius agendum.

Regularem disciplinam in monasterio sancti Galli tunc temporis vice Johannis episcopi Constantiensis & abbatis curabat Waldo decanus, scriptor chartæ sexagesimæ apud Goldastum, qua Wilhar quidam prædia nonnulla donat sacrosanctæ ecclesiæ sancti Galli, ubi præesse dicitur Johannes abbas, suppresso episcopi^b nomine. Idem observare licet in charta quadragesima-tertia cujusdam Winiberti, quemdam proprietatis suæ locum tradentis sacrosanctæ ecclesiæ sancti Galluni, ubi Johannes abbas ad præsens rector ecclesiæ esse videtur. actum die dominico, v. i. idus Octu-bris, anno decimo regnante domno Pippino rege Francorum, sub Warino comite. quæ chronica notæ anno ejus sæculi sexagesimo-secundo respondent; si vero cum Cointio legas v. idus, sexagesimo-primo: quo tempore Johannem episcopum fuisse ex aliis chartis & monumentis exploratum est. Nulla temporis nota apposta est prædictæ chartæ sexagesimæ, quam scripsit ac subscripsit Waldo decanus atque monachus Dei servus. Goldastus eam ad hunc annum refert. Sane Winidharius decanus ac monachus laudatur anno quinto-decimo Pippini regis, quo anno placitum factum est coram Cozperto præside, agente Wolframmo monacho contra filios cujusdam Marulfi, qui donationem a patre suo factam repetebant. Causa per tres dies, totidemque noctes agitata. Tandem inter partes convenit, ut, re controversa in manus Winidharii decani & monachi restituta, filii Marulfi eam denuo per precariam reciperent. Datum anno quinto-decimo domni Pippini regis. Hamedus clericus & lector litteras scripsit ac subscripsit. Charta sexagesimam-nonam itidem scripsit Ruodo laicus lector. quem Goldastus cum Vadiano existimat monachum fuisse, sed ex eo monachorum numero, qui extra monasterium in domo separata, sed tamen con-tigua, habitabant, distincti ab aliis, quos professos vocant. Verum hujus discrimi-nis nullum certum video argumentum. Propius fidem est, hos duos posteriores scri-bas fuisse clericos sæculares, ob idque Ruodonem laicum dici, hoc est sæcularem.

Vivebat eo tempore ibidem Kero monachus, qui glossas Alamannicas cum simili expositione in orationem dominicam & symbolum edidit, necnon in Regulam sancti Benedicti, cujus voces Alamannicas alphabetico ordine Goldastus vulgavit.

Hoc ipso anno Aribo, aliis nominibus Hæres & Cyrinus dictus, Frisingensi ec-clesiæ præficitur in annos tres ac viginti. Abbas erat ante pontificatum monasterii Schlectdorffensis, quod is postea in honorem sancti Dionysii dicavit, postea illustratum corpore sancti Tertuliani martyris, quod Reginbertus monachus ab Hadriano

ANN. CHR.
759.
a Lib. 4. c.
55. p. 259.ANN. CHR.
760.
LVI.
Optati abba-
tis Casinensis
successores.LVII.
S. Galli mo-
nasterii decani
& quadam no-
tabilia.
b Supra n. 32.Kero mona-
chus.LVIII.
Aribo sit epis-
copus Frisingen-
sis.

ANN. CHR.

760.
a. An. lect. 10.
p. 526.

papa impetrasse traditur. Aribo quartus Frisingensis episcopus recensetur in versibus a nobis editis, Arpeo dictus; successor vero Josephi, qui præclarus magister appellatur. Idem Aribus auctor fuit translationis corporis sancti Corbiniani, primi ejus sedis episcopi, e castro Magiensi in ecclesiam Frisingensem: cujus translationis consilium ait se tractasse cum coepiscopis suis, ceterisque ecclesiasticis viris in generali synodo, quod forte intelligendum de synodo Dingolovingensi, anno septingentesimo septuagesimo-seculo celebrata, cui *Hares episcopus* subscripsit. Hæc translatio non sine miraculis facta est. Sacro corpori obviam processit dux Tassilo cum cœtu pontificum & clericorum; illudque repositum fuit in ecclesia sanctæ Mariæ, ubi primo humatum fuerat.

LIX.
Bobinus episcopus Trecentis.

Florebat hoc tempore Bobinus, ex-abbate Cellensi Trecentis episcopus, qui sui suburbani monasterii basilicam magnificentius extruxit, ac sancti Frodoberti abbatis primi sepulcrum exornavit. Teltes ejus rei versus, ab anonymo æquali editi, qui, laudato Frodoberti opere, hæc de Bobino subdit.

*Cujus opus, Bobine sacer, te preside crevit,
Antistes meritis magnificande tuis.
Per tua nunc Frodobertus ovans consulta beatus
Continet ecclesie culmina celsa sue.
Hoc opus egregium, quod cernimus, undique saxis
Collatis fundas, altaque tecta levas:
In quibus æterna stabilis sub laude cohortes.
Stat monachile decus, quod regit Altithronus.
Stant & millena numerosa proæmia palma,
Quas hæc aula suis conferet emeritis.*

Hinc ab amplificatore suo Cella-Bobini aliquando dicta est: ubi sanctum Frodobertum multis inclaruisse miraculis idem poëta tradit. In veteri breviario non edito monasterii quondam Cellensis, nunc sancti Michaëlis ad Mosam, notatur x. kalendas Maii, *translatio sanctorum Melani & Bobini episcoporum.* & III. nonas Julii, *dedicatio ecclesie.*

LX.
Aldhuno abbat Cantuarie succedit Jambertus.

In Anglia hoc anno e vivis excessit Aldhonus, suburbani sancti Petri monasterii Cantuariensis abbas decimus: cui successit venerabilis vir Jambertus, benedictus a Bregwino archiepiscopo, in cujus locum postmodum successus est. quod qua occasione factum sit, suo loco exponemus.

ANN. CHR.

761.
LXI.
Wunebaldus abbas Heidenheimensis obiit.

Postero anno mortalem vitam immortalis commutavit sanctus Wunebaldus abbas Heidenheimensis. Is triennio ante obitum gravi infirmitate pulsatus, nihilo minus perrexit Wirziburgum ad Megingozum episcopum, quasi extremam salutem amico & populari suo dicturus; tum in Fuldense monasterium, ut sancti Bonifacii, patroni quondam sui, tumulum ac reliquias honoraret. Dein ipsius animum incescit cupido adeundi sanctum Benedictum, id est Casinense monasterium, ut in sacro monte vitam finiret. Ejus rei causa nuntium misit ad abbatem Casinensem, Hermerim an Gratianum, & ad ejus congregationem, ut communionem precum ac suffragiorum inter se se inirent, simul ut desiderium eos invisendi, quo ipse tenebatur, eis significaret. Illi, ut quantocius veniret, institerunt, cum pro sua dignitate ac reverentia excipere parati. Verum, amicis ac prudentibus viris, in primis Willibaldo episcopo ipsius fratre, contra sententibus, & nimiam ejus obtinentibus imbecillitatem, in suo ipsius monasterio demum consistere statuit, ne locum a se electum, & alumnos carissimos optimi patris corpore orbatos relinqueret. Cum vero jam præ infirmitate ecclesiam adire non posset, in camera sua iussit altare componi, ut sacra missarum sollempnia, quæ fere numquam prætermisit, ibidem, quando ferret infirmitas, celebraret. Morbo ingravescente, Willibaldus eo accessit: ille vero, cum mortem jam imminentem sentiret, discipulos suos in hunc modum affatus memoratur.

» Filioli ac fratres mei, sic actus vestros in omnibus ordinare curate, ut omnia cum
» prudentia faciatis. Vitam vestram & mores vestros ad Dei voluntatem componite:
» mutuum inter vos caritatem, & fidem rectam atque catholicam in omnibus serva-
» te. Monastica vitæ disciplinam, qualem a nobis accepistis, Deoque promisistis, in-

violatam retinete. Obedientia vinculo, quo obligati estis, quod quidem ad me at-
tinet, vos absolvo, sic tamen, ut rectæ institutionis professione, quam Deo vovistis,
vos semper adstrictos noveritis. Ceterum si quid de meis mandatis per negligentiam
aut oblivionem a vobis præteritum est, totum lubens condono; a vobis vicissim ve-
niam eorum petens, in quibus forte contra vos me deliquisse contigerit. His dic-
tis, ubi tantisper conticuit, marientibus fratribus, postquam Deo animam commen-
davit, ad lectulum sedens, spiritum exhalavit die sabbati advesperascentis, x. v.
kalendas Januarii, anno ætatis sexagesimo. Cointius legendum vult quinquagesimo-
secundo, abbatialis regiminis decimo. Corpus ejus aqua lotum de more, in lapideo
tumulo, quem dudum sibi paraverat, cum vestibus sacerdotalibus in ecclesia com-
positum est. Missæ per septem continuos dies pro eo celebrata.

Post aliquot annos Willibaldus ejus frater ecclesiam illam amplificavit, in qua
caelestes virtutes non defuerunt. Idem sacrum ejus corpus post annos fere a morte
sexdecim, integrum & incorruptum repertum, e sepulcro extulit, & novo loculo
impositum in cryptam orientalem a se fabricatam recondidit. Libellum de ejus ge-
stis prima scripsit quædam sanctimonialis Heidenheimensis, ipsius consanguinea &
æqualis. Post ejus mortem Heidenheimense monasterium sanctimonialibus cessit
sub regimine Walpurgis abbatisse ejus sororis: qua mortua, Gerhohus Eistetenensis
episcopus canonicos eo in loco posuit, & abbatia in præposituram conversa, dein-
ceps venalis haberi cœpit. Duravit hæc malorum lues usque ad tempora Lotharii
imperatoris & Conradi ejus successoris: quo tempore Gebhardus secundus, qui
Eistetenensi ecclesie præfuit ante medium sæculum duodecimum, præfuit loco reli-
gionem postliminio restituendam curavit, favente Eugenio papa tertio, ut fufius
narrat Adelbertus abbas, qui primus eidem loco a restitutione præpositus est. Ve-
rum monasterium illud post varias vicissitudines, heu! in Lutheranorum manus
incidit, a duce Wittembergensi occupatum & profligatum.

Apud Asturias in Hispania conditæ cepit hoc anno celebre monasterium Ove-
tense, quod insigni ejus nominis civitati * originem dedit. Sic locus olim vastus &
incultus versus est in frequentem urbem & novi regni caput. quod Fulde, apud
sanctum Gallum, aliisque multis in locis factum est: adeo ut monachi nostri non
tantum ad religionem, sed etiam ad ornamentum ac celebritatem provinciarum
multum contulerint. Primus Ovetensis monasterii auctor Fromista seu Fromistanus
una cum Maximo presbytero sobrino suo; qui, repurgato sentibus & dumis loco,
extemporaneas primum casas, dein basilicam sub patrocinio sancti Vincentii levitæ
condiderunt. Adjuncti subinde focii viginti-quatuor, presbyteri omnes, quorum
dux Montanus erat, Fromistanum abbatem sibi præposuerunt, scriptoque instru-
mento sæculum abdicarunt, & se suaque omnia Deo in ejus manus tradiderunt,
libros, ornatum ecclesie, vestes, terras, vineas, equos, boves, omnes denique pos-
sessiones, tam mobiles quam immobiles, quas in saculo habebant. Hos autem om-
nes cum rebus suis admittit Fromistanus abbas ad *servitium Dei* secundum *regulam
beati Benedicti abbatis*, diras imprecatus iis, qui contra sanctæ regulæ traditionem
quidquam ex eo loco auferre aut abstrahere tentaverint, aut abbatem eligere citra
regulam beati Benedicti & communem loci constitutionem, contra canones & le-
gum decreta, ut fufius legitur in illo instrumento apud Yepesum edito, quod anno
vicesimo a primæ cœnobii origine, id est æra octingentesima nona-decima, condi-
tum est. Ubi locus in urbem accrevit, constructa est ad sancti Vincentii basilicam
nova Salvatoris ecclesia, quæ episcopali honore postmodum ornata est, omnino pro-
xima sancti Vincentii monasterio, quod ob eam causam *monasterium sancti Vincentii
ante-altare* in quibusdam vetustis instrumentis cognominatur, unumque veluti cor-
pus cum ecclesia Salvatoris efficiebat. Idem *capella regum* dictum est ab eo tempo-
re, quo reges illa in urbe sedem suam fixerunt. In his Alfonso sextus Asturiarum
decimas omnes regias eidem monasterio liberaliter donavit, cui donationi Alfonso
decimus postea multum detraxit; adeo ut sancti Vincentii monasterium ex opimo
quondam & locuplete, tenue & exiguum evaserit. Denique in illa sancti Vincentii
basilica sepulti sunt reges Asturicenses, ut merito capella regum appellata sit. Ob-
soleta fuit ejus monasterii notitia ad initium sæculi undecimi, quo Fortis abbas ei
præerat.

LXII.
Ovetense monasterium con-
ditur.
* Ovidio.

ANN. CHR.

762.
L X I I I.
Ettonis episcopi testamentum pro monasterio Etinheimensi.

ANno insequente Etto seu Heddo episcopus Argentoratensis testamentum condidit in gratiam monasterii Etinheimensis, quod olim a Wicgerno episcopo in Nigra-silva, in marcha *Etinheim*, super fluvio Undussa ædificatum in honorem sanctæ Mariæ virginis ac sancti Johannis-Baptistæ, sanctique Petri apostoli, dictumque Cella-monachorum, postmodum ejus successorum negligentia penitus desolatam erat. Hoc igitur monasterium instaurare cupiens Etto, cum consensu Pippini regis & suorum clericorum, quasdam ecclesiæ suæ possessiones eidem loco attribuit, eas præcipue, quas ab Ernulto duce comparaverat; ecclesiæque concessit in stipendium triginta monachorum, quos illic congregavit sub regimine Hildolphi abbatis, eo pacto, ut cœnobialem ibi vitam sub regula sancti Benedicti ducentes, pro stabilitate religionis ac regni Deum precari non desinant. Actum est hoc testamentum in civitate Argentinenfi III. idus Martii, anno undecimo regnante Pippino glorioso rege. Subscripsit post Eddonem episcopum Chrodhardus comes. Post mortem vero Heddonis Remedius episcopus decessoris sui testamentum relegit, confirmavit, & subscripsit: cujus ritus multa alia exempla suppetunt, ut jam superius monuimus occasione testamenti sancti Audomari episcopi Morinensis, cujus itidem litteras multi ejus successores nominibus ac signis suis appositis roborarunt. Idem etiam in actis conciliorum aliquando actitatum. Itaque ex hoc loco non inferas cum Cointio, qui hoc testamentum post Guiliannum retulit, Remedium seu Remigium jam ordinatum fuisse episcopum, priusquam Eddo testamentum conderet. Einhardus rogatus hoc testamentum scripsit ac subscripsit. Ceterum non ab re erit hic obiter advertere, falli eos, qui monasterium Etinheimense ab Ettone instauratore suo ita dictum existimant, cum hæc ei appellatio indita sit a marcha *Etinheim*, in qua primitus a Wicgerno episcopo conditum fuerat.

L X I V.
Morbacenses abbates.

Eodem anno e vivis excessit Baldebertus episcopus & abbas Morbacensis, qui Romano abbati, sancti Pirminii successori, anno septingentesimo quinquagesimo secundo successus fuerat. In ejus locum ordinatus est hoc anno Heribertus abbas, qui Romam missus post quinquennium memoratur in annalibus Nazarianis, in quibus Amicho abbas in demortui locum successus dicitur anno ejus sæculi septuagesimo-quarto. In necrologio Augiensi laudatur ex monasterio Morbacensi Sigimiar abbas, qui forte Amichoni successit. Exstat in bibliotheca Morbacensi inter alios codices unus, francogallicis scriptus litteris, Hieronymi epistolæ continens, in quarum fine hæc clausula legitur initio paullulum detrita: . . . *ricus hunc librum scribere abba rogavit ann. III. regni Childerici regis. Quicumque legerit, obsecro ut pro ipso & obedientiam implentibus orare dignetur.* Hæc fortasse aliis occasionem præbebunt divinandi, quis fuerit abbas iste, Morbacensis, an alterius loci.

L X V.
Divionenses sancti Benigni.

a Perard p. 10.

b Spicil. to. I. p. 402.

In Divionensi sancti Benigni monasterio post Godinum abbatem invenitur Thanothardus abbas, cui Bago presbyter prædia quædam concedit in pago Oscarenfi. Donationis instrumentum, quod ejus loci chronographus, omisso abbatis nomine, commemorat, integrum refert Perardus^a sub hac inscriptione: *Domino sacrosanctæ basilicæ sancti Benigni martyris, sub opido Divionis constructæ, ubi venerabilis vir Thanothardus præesse videtur, & Stemarus ac Seirannus presbyteri deservire videntur.* Ad hos tres redacta forte videbitur tota illa sancti Benigni congregatio: at rectius dixeris, hos fuisse prædicti monasterii rectores primarios, ita ut Thanothardus abbas, Stemarus ac Seirannus præpositus ac decanus existierint: ut chronographus^b similem locum interpretatur de Davide presbytero, qui sub Waldrico abbate præpositi officio fungebatur. Nulla vero de monachis mentio est neque in his litteris, neque in aliis subsequentiibus sub Waldrico abbate Thanothardi successore, sed tantum de presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, clericis ac lectoribus, qui sacri loci custodes appellantur. An monachi ad statum clericorum sæcularium tum desciverant? At nulla instituti monastici mutatio facta legitur in chronico Benigniano: immo sub Aridio abbate, Waldrici successore, Dodo quidam ad conversionem veniens in hoc monasterium, *prædicto abbati Aridio & monachis hujus loci tradidit*, quidquid possidebat in villa Salonis aliisque, cum mancipiis eorum locorum, ut ipsi¹¹ servi annis singulis uno die ad mensas fratrum darent frumenti modium unum in¹² panem, vini modium unum, cervisæ modia duo; & pretium unde possint præparari duo pulmenta, *secundum quod præcipit regula monachorum*, id est regula sancti Benedicti,

Benedicti, quæ pulmenta duo singulis fratribus ad mensam assignat. Bagonis presbyteri instrumentum factum legitur Divione, in basilica domni Benigni publice, die sabbati proximo post medium mensem Junium, anno undecimo regni domni Pippini regis. Perardus^a id refert ad annum insequentem: nos cum Cointio consignamus anno præsentis, quo sabbatum proximum post medium mensem Junium in decimum nonum ejus mensis incidebat. Certe hanc vocem *proximo* non præcisè de sequenti sabbato, sed indefinite de propiori post medium mensem interpretandam esse nemo non fatebitur, qui tres sequentes apud Perardum chartas expenderit.

In Anglia obiit hoc anno Bregwinus archiepiscopus Cantuariensis, & quidem VIII. kalendas Septembris. Ejus obitu vulgato, Jambertus abbas suburbani monasterii sancti Petri seu sancti Augustini, ubi Cantuarienses ante^b Cuthbertum præfules sepeliri solebant, cum armata manu ad episcopale palatium accessit, defuncti antistitis corpus vi sublaturus, si non ultro permitteretur. at cum illud jam sepulcrum invenisset, altera jam vice frustratus, domum vacuis manibus reversus est, appellatione ad summum pontificem pro sui monasterii jure ac gravamine interposita. Hujus constantiam veriti cathedrales monachi sancti Salvatoris, eundem Jambertum in demortui pastoris locum postularunt. quo facto, Augustiniani monachi a prosecutione appellationis ob electi reverentiam destiterunt. Jamberto in archiepiscopum assumpto, Ethelnodus sancti Petri regimen suscepit ad annos viginti-quinque. Ejus successores fuere Gutardus, & Cunredus, qui sub initia sæculi sequentis a Wilfredo archiepiscopo benedictus est.

ANN. CHR.

762.

a *ibidem.*L X V I.
Bregwino antistiti Cantuariensi successit Jambertus
b *1° sup. p. 41.*

Postero anno consignamus primarias litteras Pippini regis de constructione monasterii Prumiensis, quod eo tempore ab eodem principe & Bertrada regina in saltu Arduennæ conditum est ad Promeam amnem, Ausonio laudatum, aliis Prumiam, qui celebri monasterio cognomen dedit, sito in Eiffliæ tractu, triginta-quinque circiter passuum millibus a metropoli Trevirorum versus septentrionem. De hujus cœnobii origine agens Wandalbertus ejus loci monachus in libro de miraculis sancti Goaris confessoris, memoriæ prodit, excellentissimæ memoriæ regem Francorum Pippinum, patrem famosisissimi imperatoris Caroli, amore Christi, & uxoris suæ sanctæ recordationis Bertradæ rogatu provocatum, hoc monasterium construxisse, constitutis in eo monachis, qui Deo sub regulari ordine militarent; eisque venerabilem Astherum regiminis præfuisse officio, qui eidem loco annis quinque & quadraginta feliciter præfuit. Rem accuratius Pippinus ipse commemorat in primariis litteris, quas de illius monasterii origine & dotatione scribi jussit, nobis ex archivo Prumiensi transmissas a reverendissimo patre Alexandro abbate sancti Maximini apud Treviros, prout in appendice hujusce voluminis editæ sunt. In his litteris quædam pie præfatus Pippinus, ait, se, conjugemque suam Bertradam, amore Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ, atque apostolorum Petri & Pauli ac sancti Johannis-Baptistæ, necnon sanctorum martyrum Stephani, Dionysii & Mauricii, atque confessorum Martini, Vedasti, ac Germani, monasterium in fundo proprio ædificasse infra terminos Bidentis^{*} pagi atque Arduennæ, ubi rivulus *Berdenbach* influit in Prumiam: cujus in monasterii ecclesia de sandaliis Christi Domini, necnon de sanctæ ipsius genitricis Mariæ, aliorumque sanctorum reliquiis possuisse, ibidemque monachos collocasse, qui sub sanctæ conversationis norma ac præcedentium patrum debeant exerceri, & sub sancta regula quiete vivere, beatorum patrum vitam sectaturi. Proinde sibi cogitandum esse, quo pacto sacerdotes atque monachi ibidem futuri necessaria vitæ subsidia & tranquillitatem habituri sint, ut simul conjuncti, Deo omnipotenti die noctuque laudes referre valeant. Idcirco se una cum Bertrada regina eidem sanctissimo loco rem proprietatis suæ donare, sitam in pago Chorofvilla, quæ dicitur *Rumeresheim*, tam illam portionem, quæ de genitore suo Carolo sibi provenerat, quam portionem ipsius Bertradæ, quam *genitor* ejus *Herbertus* ei in dotem reliquit. Ad hæc præter alia prædia conferre cellas tres, unam sancti Medardi in vico Altrepio ad Rhenum; alteram sancti Petri apud Casleacum; tertiam sanctæ Mariæ in pago Lomenfi ad Mosam. Ceterum se sub suam tutelam suscipere ejus loci congregationem monachorum, & abbatem, nomine Astherum: quo mortuo, eis liceat successorem eligere *de congregatione domni Romani & Wolfranni episcoporum, quos in hoc cœnobio sancti Salvatoris congregavit.* His litteris subscribunt

ANN. CHR.

763.

L X V I I.
Prumiensis cœnobii primordia, & primus abbas Astherus.* *de Biddurg.*

ANN. CHR.
763.

post Pippinum ac Bertradam duo eorum filii, Carolus & Carolomannus; & post eos episcopi Genebaudus Laudunensis, Gauzlenus Cenomannensis, Fulcaricus Tun-
grensis, Adalfredus Noviomensis, Wlfrannus Meldensis, Megingaudus Wirzibur-
gensis, Berthelmus Colonienſis, Balinus Nemetensis seu Spirensis; omniumque po-
ſtremus, qui primus eſſe debuerat, Weomadus Trevirensis. Episcopis ſuccedunt
comites novem, Droco, Theodardus, Warinus, Welantus, Waltharius, Herloinus;
Gumbertus, Raculfus, & Warinus alter. Bradilo litteras recognovit, datas apud
Frisgodios villam publicam, tertia-decima die Auguſti, *anno undecimo regnante Pip-
pino rege*. Mihi perquam veri ſimile eſt, coloniam Prumiensium monachorum edu-
ctam fuiſſe ex monaſterio ſanctæ Crucis ſeu ſancti Faronis Meldeniſi, quæ *congrega-
tio domni Romani & domni Wolfranni episcoporum*, qui unus poſt alterum Mel-
denſi eccleſiæ præſuerunt, quo tempore regularis diſciplina in illo monaſterio ap-
prime florebat, ut Otgeri monachi factum probat, inferius memorandum.

LXVIII.
S. Præjecti
reliquiarum
translatio Fla-
viniacum.

Eodem anno facta videtur translatio reliquiarum ſancti Præjecti episcopi & mar-
tyris in Flaviniacense Burgundiæ monaſterium e Volvicenſi apud Arvernos cœno-
bio, ubi ſancti martyris corpus primitus ſepultum fuerat. Hæc translatio curata eſt
a Manasse abbate Flaviniaceniſi, qui *corpus ſancti Præjecti* Volovico Flaviniacum di-
citur intuliſſe VIII. idus Octobris, ubi corporis nomine inſignem partem reliquia-
rum intellige, ſi quidem alia ex eodem loco in Veromandenſem ſancti Quintini ba-
ſilicam translatio ſæculo inſequenti facta eſt. Hactenus Flaviniacenses noſtri caput
ſancti Præjecti religioſe aſſervant. Idem Manasses cellam Corbiniaci, favente Ca-
rolomanno rege, extruere tentavit, ſed non perfecit, quod opus Eigiloni abbati
reſervatum. Locus eſt in pago Burgundiæ Morviniſis, ſic dictus a Corbone, patre
Widrati abbatis & conditoris monaſterii Flaviniaceniſis.

LXIX.
Opportuna
abbatiſſa Mo-
naſterio.

Florebat hoc tempore in Neustria Opportuna abbatiſſa Monaſterio, id proprium
loci vocabulum, quod prope Sagium urbem in ſaltu Algiæ ſitum, forte conditum
eſt a ſancto Ebrulfo Uticenſi abbate, qui monaſteria quindecim, tam virorum, quam
mulierum, illis in partibus extruxiſſe traditur. In hoc cœnobium ſe recepit Oppor-
tuna, illuſtri genere orta in Oximenſi * Neustria pago, cujus virginis parentes
regalis proſapia apice florentes fuiſſe perhibentur. Ejus germanus Chrodegandus Sa-
gienſi eccleſiæ tum præerat, cum illa Monaſterio urbem vicinum regebat. Vita ejus
ſanctiſſima, victus rigidiffimus; vigiliæ in totam noctem frequentes. Sæpe jejuna ſoli-
dos dies, maxime quartis ac ſextis feriis; ceteris diebus ad veſperum pane hordeaceo
& cibariis viliffimis corpus reficiebat. Solis dominicis piſciculis veſcebatur. Vino
prorſus & eſu quadrupedum abſtinentes, ipſa interim in alias ſorores indulgentiſſima
erat. Nullum veſtis in æſtate & hieme diſcrimen; pro lecti ſtragulo ſtratum cilicinum.
Mira in regimine prudentia fuit, nec impar in precibus fides, quibus nihil non a
Deo impetrabat.

Per id tempus Chrodegandi ſubiit animum Romam adeundi devotio. Diſceſſu-
rus Sagienſem eccleſiam commendavit Chrodoberto, affinitate ſibi conjuncto, qui
tum præſes Oximenſis pagi fuiſſe traditur. Is, neceſſitudine & affinitate poſt-
poſita, non tantum res eccleſiæ diripuit, verum etiam abſentis ſedem invaſit, & con-
tra decreta canonum, vivente Chrodegando, ſe episcopum ordinari curavit, pro
benedictione maledictionem incurrens. Reverſus poſt annos ſeptem Chrodegandus,
invaſorem de reſtituenda ſede admonet. Ille vero petenti annuere ſimulans, de ejus
nece tractat cum nefario quodam homine, quem Chrodegandus e ſacro fonte ſuſ-
ceperat. Forte pius antiſtes in cœnobium virginum, Almanniſcas dictum, perge-
bat, ut venerabilem Lanthildem abbatiſſam, affinem ſuam, inviſeret, & cum ea
de rebus divinis colloqueretur. Proximus erat hic locus Monaſterio, quod re-
centiores cum Almanniſcis confundunt, repugnante Adelhelmo episcopo vitæ
ſanctæ Opportunæ ſcriptore, qui alterum ab altero diſtinguit, duasque eodem tem-
pore abbatiſſas, Opportunam Monaſterio, Lanthildem Almanniſcarum. Cum per
prædium Nonantum Chrodegandus tranſiret, ejus filiolus juſſu impii Chrodoberti
in piæ antiſtitem, præmiſſo in Judæ morem oculo, irruit, eumque ſemel & ite-
rum gladio in ſinciput percuffit. Non ſera impii parricidæ ultio fuit: qui eodem
loco a dæmone correptus, morte repentina meritas pœnas luit. Chrodobertus quo-
que cadis auctor brevi miſere periit. Chrodegandi corpus Lanthildis abbatiſſa loco
movere non potuit, quod Opportuna ſoror Monaſterio nullo negotio tranſtulit.

ANN. CHR.
764.
LXX.
Laureſhamen-
ſis monaſterii
iſtitia.

Quas præſenti anno Cointitis conſignat Laureſhamenſis monaſterii primarias
litteras, has anno inſequenti ſeptingenteſimo ſexageſimo-quarto reponunt an-
nales Laureſhamenſes. Tota diſcriminis ratio petitur ex notis chronicis ejus inſtru-
menti, expreſſis 1 v. idus Junii, anno Pippini regis duodecimo, quem Cointitus an-
no ejus ſæculi ſexageſimo-tercio, annales prædicti ſexageſimo-quarto alligant. Ac-
curatior videtur calculus prior: at forte in litteris illis rotundo numero Pippini
principatus initus eſt a kalendis Januariis anni quinquageſimi-tercii, tamenſi ante ali-
quot ſuperioris anni meſes inchoatus fuiſſet. qua forſan ratione chartæ quadam
ſancti-Gallenſes explicandæ ſunt. Situm erat Laureſhamenſe monaſterium in inſula
diœceſis Moguntinæ, *Aldenmunſter* poſtmodum appellata. Monaſterii auctor Cancor,
illuſtris Rhenenſis pagi comes, cum religioſa matre ſua Willifwinda, olim
conjugæ Ruperſi comitis, quæ Paulo Warnefridi Chilliſuindis nuncupatur. Ho-
rum conſanguineus erat Chrodegangus Mettenſis antiſtes, cui inſtituendum ac
informandum commiſerunt novum monaſterium, quod nullius, ne quidem episcopi,
juri ac dominio ſubjectum eſſe voluerunt. Ejus loci baſilica ab eodem pontifice pri-
mitus in honorem ſancti Petri apoſtoli conſecrata, quæ poſtea ſancti Nazarii, ob
advectas illuc ejusdem martyris reliquias, dicta eſt. Marquardus Freherus vulgavit
primus ejus monaſterii annales, a Cheſnio * deinde reſuſos, in quibus primarium
conditi cœnobii inſtrumentum integrum reſertur. Ejus ſumma hæc eſt. Willifwin-
da Deo ſacrata, & filius ejus Cancor comes, pro animæ ſuæ remedio, æternæque
mercede, ſacroſanctæ eccleſiæ ſancti Petri a ſe conſtructæ in loco nuncupato *Lau-
reſham*, in pago Rhenenſi, ſuper fluvium *Wiſgoz*, ubi jam tum præerat *venerabilis*
Ruodgangus archiepiſcopus & abbas, donant villam ſuam pagi Wormatiensis cum ap-
pendicibus ſuis, ſitam in loco, qui dicitur *Hagenheim*, ſuper fluvium Saluſiam, quæ
Willifwindæ de parte genitoris ſui Adelhemii legibus obvenerat: ita ut ab hac die
jam dictus domnus Ruodgangus vel ſui monachi, qui in eodem monaſterio jam ha-
bitabant, eorumque ſucceſſores hæc omnia teneant atque poſſideant, cum libera
quidvis ex eis faciendi facultate. His litteris ſubſcribunt poſt donatores, Heimeri-
cus filius Cancronis, Weomadus Treverorum episcopus, in editis corrupte Auto-
madus, Albericus Cameracenſis & Johannes Conſtantinæ ad Rhenum episcopi. Hel-
mericus notarius juſſu Ruodgangi archiepiſcopi ſcripſit anno duodecimo domni Pip-
pini regis, 1 v. idus Julii. His in litteris Ruodgangus ſeu Chrodegangus Mettenſis antiſtes
archiepiſcopi titulo inſignitur ob acceptum ab apoſtolica ſede pallium; quem titulum
nonnullis ejusdem ſedis episcopis ob eandem cauſam tributum fuiſſe jam obſervavi-
mus. Abbas Laureſhamenſis appellatur per excellentiam, quod ei monaſterium in-
formandum principio commiſſum ſit. verum, cum propter episcopales & palatinas
ſollicitudines huic muneri ſufficere non poſſet; ſui loco præfecit Gundelandum ger-
manum ſuum, prudentem admodum & ſanctæ converſationis virum, qui primus ab-
bas in annalibus ponitur. Primorum ejus loci monachorum colonia deducta e
Gorziens monaſterio, quod idem Chrodegangus ante annos quindecim extruxerat. Ejus
coloniæ duces fuerunt Reginfridus & Ulvinus, qui alios quatuordecim fratres, matu-
ræ ætatis, Deique timentes, eo ſecum adduxiſſe traduntur.

a Cheſn. p. 3.
p. 490.Gundelan-
dus abbas.

Eodem tempore ſancti Stremonii primi Arvernorum episcopi & martyris reli-
quiarum e Volvicenſi monaſterio in Mauziacense translatae ſunt. Stremonius, quem
alii Aſtremonium ſeu Auſtremonium nuncupant, primo ſepultus eſt Iciodori *
quod opidum eſt apud Arvernos, ad conſtantes Beſſæ * & Elaveris *, ſexta leuca
ſupra urbem Arvernorum. Cum locus ob varias clades omnino incultus jaceret,
ſacrum martyris corpus in cœnobium Volvicenſe ab Avito episcopo tranſlatum.
Mauziacense monaſterium regebat venerabilis Lanſfredus, cum Pippinus rex, poſt
expeditionem Aquitanicam hoc anno factam, apud Arvernos moraretur. Hunc adiit
religioſus abbas, ſupplicans, ut ſibi ad decorandum monaſterium ſuum cujuſpiam ex
illuſtrioribus Arvernorum ſanctis reliquiis concederentur.

LXXI.
S. Stremonii
translatio Mau-
ziacum.
* Iſſire.
* La Beſſe.
* L' Allier.Unus Lan-
fredus abbas.

Forte Volvicum acceſſit Pippinus, & factæ ſibi petitionis memor, ſancti Stremo-
nii, primi Arvernorum apoſtoli, reliquias illic aſſervari, eaſque in Mauziaceniſi
monaſterio decentius habendas eſſe intellexit. Id a principe ſuggeſtum Lanſredo
abbati, qui cum ingenti lætitia Volvicum adit, regiſque juſſu ſacras beati Stremo-
nii reliquias ſibi dari poſtulavit, ad indicium regiæ auctoritatis ſecum habens Joſephum
C c ij

ANN. CHR.
764.

regis apocrisarium seu cancellarium, qui post ipsius regis decessum Tiernenis apud Arvernos monasterii abbas factus est. Non fuit integrum Volvicensibus regie auctoritati reluctari. Aperto mausoleo sublata reliquia, quibus obviam Pippinus ipse processisse dicitur, Adeberto Arvernorum antistite sacrae pompae praesidente, qui ibidem post mortem sepeliri voluit. Haec translatio facta est anno, ejus saeculi sexagesimo-quarto, & quidem mense Februario ineunte.

* Pierronense.

Eidem translationi interfuisse dicitur Roggerius seu Rotgarius Aquitaniae comes, qui ab ipso principe Pippino caput sancti martyris obtinuit, illudque in castrum sui juris apud Arvernos, cui Petra-incisa * nomen est, collocavit. Postea vero, constructo Carrofenis apud Pictones monasterio, idem comes praedictum castrum Carrofenis subiecit. Processu temporis idem caput sancti martyris Iciodorum denuo translatum, Iciodorense monasterio extruendo occasionem dedit. Alio saeculo insequente Lanfredus ejusdem Mauziaci abbas extitisse dicitur, qui a Pippino Aquitaniae rege, Ludovici Pii filio, praecipuum obtinuerit ad recuperandas monasterii sui possessiones. Exstat hoc diploma in fusiori Gallia christiana & apud Cointium, alioque, in quo legitur, Lanfredum abbatem adesse regiam Pippini majestatem, eique attulisse litteras gloriosi patris Calminii, ejusque conjugis Namadiae, monasterii conditorum; ac praecipua Theoderici regis, filiique ejus Chlodovei, praedictis Calminio & Namadiae, necnon abbati Euterio, totique congregationi sancti Petri apostoli, pariterque sancti Caprasii martyris concessa: ut ea Pippinus ipse confirmare dignaretur. quod non modo ipsis annuerit princeps, sed etiam possessiones ab externis occupatas restitui jussit. Verum unum & eundem esse utrobique Pippinum Francorum regem, unum & eundem Lanfredum abbatem dubitare non licet. siquidem in hoc diplomate Pippinus quaedam praedia confert beato Austremonio primo praefuli Arvernorum, *cujus sacra ossa*, inquit, *ab Fulvico ad ipsum nostrum cenobium transulimus*. quod soli Pippino Francorum regi, non aequivoco ejus abnepoti Aquitaniae regi convenire potest. Idem diploma quidam diaconus *ad vicem Adeberti episcopi* recognovit, ejus scilicet, qui praedictae translationis sacrae pompae praefuit. Vitiosae sunt in editis chronicae ejus diplomatis notae, dati Arvernis publice kalendis Februarii. quod tempore factae translationis congruit. Corrigitur itaque Pippini regis annus in illo diplomate, quod anno ejus tertio-decimo aut quarto-decimo, non decimo-nono datum fuisse veri simillimum est, absque nota indictionis, quae in regiiis diplomatibus necdum usu recepta erat.

LXXII.
Lesciensis monasterii origo.
* Lieffies.
* La Tierre-cho.

Ad hoc idem tempus revocanda sunt initia Lesciensis seu Lætiensis * in Hannonia monasterii, quod Wibertus comes una cum Ada uxore sua in pago Teorascenti * aedificavit. Wibertus, apud Picavos nobilissimo genere procreatus, cum forte Pippini regis partibus adversus Waifarum Aquitaniae ducem faveret, orto inter utroque acri bello, ad Pippinum perfergere compulsus fuit, a quo multas possessiones inter Hainoensem ac Teorascentem pagos accepit, in his praedium Lescias seu Lætiac ad fluvium Helpram: ubi postea divino instinctu basilicam in honorem sancti Landeberti episcopi & martyris cum monasterio aedificari curavit. Basilicae dedicatio a Cameracensi episcopo dioecetano facta traditur 111. nonas Novembris. Illustribus conjugibus unus erat filius, Guntradius nomine, cum duabus filiabus, Hiltrude ac Berta. Guntradius a puero sacris eruditus litteris, monasticisque disciplinis institutus, Lætiensi monasterio praeficitur, Hiltrudis virginitatem professâ, nuptias fugit Hugonis principis, qui Bertam minorennem in matrimonium duxit. Hiltrudis, accepto velo, secessit ad locum monasterii proximum ad aquilonarem oratorii plagam, ubi per septemdecim annos reclusa vixit, idemdem Guntradi fratris, ut altera Scholastica, colloquiis recreata. Eidem parentes testamento legaverunt quaedam possessiones a villa Moliamio ad Seanescum, quae post ejus obitum Lætiensi monasterio provenire deberent. Hujus donationis litteras plumbo sigillatas in ejus tumulo repositas fuisse tradunt, quae principatu Heinrichi augusti, eo nomine primi, aperto virginis tumulo, inventae atque igne crematae sint.

LXXIII.
Dononensis item, Elewangensis & Putei-Orbis.
* Donain.

Ad haec Dononense in Belgio monasterium, itemque Elewangense in Augustana dioecesi, necnon Putei-Orbis in Lingonensi tunc condita creduntur: quorum primum ac tertium virginum, medium virosum erat. Dononensis * parthenonis auctores Aldebertus Austroviandiae comes, & Regina ejus conjux, ambo pro sanctis habiti. Ragenfredis, eorum filia, prima loci antistita fuisse dicitur. Monasterium bea-

ANN. CHR.
764.

tissima virgini Mariae & sancto Martino dicatum. Elewangensis conditorem asserunt Herulfum seu Hariolfum episcopum Lingonensem, qui ex eodem pago ortus erat. Hoc monasterium ad Jagistam seu Jaxum amnem, qui dexteram Nicri ripam in hedereno palatinatu Rheni subit, situm erat, quod medio saeculo quinto-decimo a monachis Benedictinis ad saeculares canonicos deflexit. Denique Putei-Orbis * abbatiam per ea tempora in decanatu Molimensi conditam fuisse Jacobus Vignerius opinatur ex conjecturis, ut putat, probabilibus, quas tamen non exponit in brevi suo chronico Lingonensi. Perstat etiam nunc haec abbatia, sed loco tantisper mota, cujus sanctimonialia Benedictinae in opidum Castellionem ad Sequanam translatae sunt, amissis vetustis documentis, ex quibus earum probari posset antiquitas.

* Le Puis-Orbe.

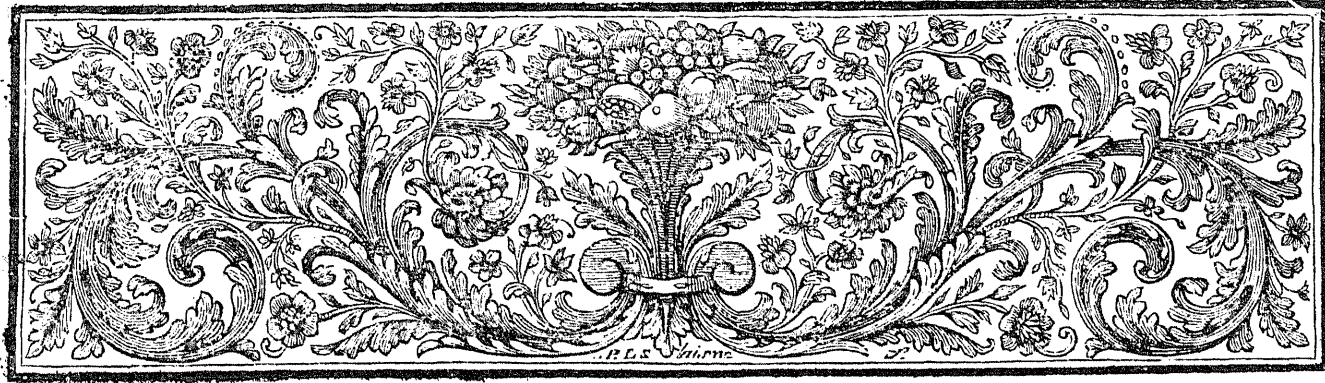
At praeter his insigne fuit monasterium Ottemburanum seu Uttemburanum, in Sueviae ameno loco positum ad Gunzium * fluviolum in dioecesi Augustana. Hujus loci basilica nuncupata est sanctis martyribus Alexandro & Theodoro, quorum reliquias eo transtulit Toto abbas primus, cujus parentes Silachus & Ermiswinda cenobium illud fundasse perhibentur in calendario domestico, cujus haec verba: XIII. kalendas Decembris obiit Toto noster abas, qui corpus sancti Alexandri huc attulit, & cujus parentes locum istum fundaverunt. Conditum a Silacho tradunt cum consensu Ermiswinda conjugis, filiorumque Gozberti episcopi, Totonis clerici, & Tagederti comitis: e quibus Toto, clericali toga monastica permutata, primus eidem monasterio praefectus est, illudque rexit per annos quadraginta-octo, mortuus anno supra octingentesimum decimo-septimo, XIII. kalendas Septembris. Hunc pro sancto habent Ottemburani nostri, tamen anniversario defunctorum officio ei quorannis parentant. Totonis successus Milo abbas, laudatur in necrologio Augiensi in haec verba: *Ex monasterio Uttembura Milo abba*. Nickarius ejus successor Augustanae urbis episcopatum adeptus est, ut suo loco videbimus.

LXXIV.
Ottemburanum monasterium conditum.
* Gunz.

Huc citare juvat litteras donationis, a Sighifrido Alfacensi comite factas Altmanno filio suo, propterea quod, etsi ad institutum nostrum proprie non pertinent, chronicas Pippini regis notas continent, observatione haud indignas. Exstant litterae illae in chartaceo codice monasterii Gregoriani in Alsatia, quarum exordium & finem hic apponimus. *Dilectissimo & amanti filio meo Altmanno, ego in Dei nomine Sighifridus comes, cogitans pro Dei amore, ut tibi tradidissem res meas in pago Alfacense: & ipsae res sunt in villas nuncupatas in fine Sigelsheim, &c. Datum quod fecit die dominico, VIII. kalendas Aprilis, anno undecimo regnante domno Pippino glorioso rege. quae notae anno praesenti sexagesimo-quarto conveniunt, cujus anni dies octavus ante kalendas Aprilis littera dominicali G praeditus erat. Hic autem annus Pippini undecimus erat ab inunctione ejus per Stephanum papam facta, atque adeo anni Pippini regis diversimode subinde numerati; passim ab ejus coronatione facta per Bonifacium, aliquando ab inunctione ejusdem per pontificem, quae priorem triennio subsecuta est. Haud scio an eodem calculo usus est notarius in scribenda charta cujusdam traditionis Fuldensis, anno duodecimo Pippini regis factae in manum Styrmes abbatis, & in manum Hruadlaugae abbatissae: cujus donationis media pars ad casam sancti Bonifacii martyris, id est ad monasterium Fuldam, pertineat; altera ad casam sanctae Mariae, cui Hruadlauga praerant. An haec eadem sit cum Hadeloga abbatissa superius ^b laudata, haud proclive est definire. Alium iniere calculum plerique alii, ut in superioribus vidimus, annos Pippini computando ab anno septingentesimo quinquagesimo-primo, quo primum rex Francorum communi populorum assensu dictus est. Hoc in genere censendum est chartarii Dervensis instrumentum, quo Erlesenna quaedam res suas, sitas in villa Brachei, id est ecclesiam sancti Petri, aliaque, & solidos duos confert ad mensam fratrum in sollemnitate sancti Petri, quae III. kalendas Julii celebratur; data in die Mercurii, VIII. kalendas Julii, nono anno regnante Pippino rege. quae notae chronicae anno septingentesimo sexagesimo-primo respondent.*

LXXV.
Pippini regis chronicae notae ex variis litteris.a Fuld. trad. p. 498.
Hruadlauga abbatissa.

b Lib. 22. n. 33.

ANN. CHR.
765.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-QUARTUS.

Ab anno Christi 765. ad annum 779.

I.
Attiniacensis
conventus.

ANNUS Christi septingentesimus sexagesimus-quintus, a quo hic liber ducit initium, duabus maxime rebus insignis fuit, nempe placito seu conventu Attiniacensi; & translatione reliquiarum sanctorum martyrum Gorgonii, Naboris & Nazarii in tria nostri ordinis monasteria. Attiniacensis conventus meminere plerique Francorum veteres annales; sed quid in eo actum sit, non commemorant. Id vero partim discimus ex indiculo, apud Labbeum^a edito ex schedis Holstenianis, in quo recensentur nomina episcoporum & abbatum, qui apud villam publicam Attiniacum pro causa religionis ac salute animarum congregati, inter cetera salubriter, sapienterque definita, hoc quoque communi cunctorum decreto statuerunt: ut unusquisque illorum, quorum nomina in hoc indiculo subter scripta reperiuntur, quando quilibet eorum de hoc seculo migraverit, centum psalteria, & presbyteri ejus *speciales missas* centum cantent: quilibet autem episcopus triginta missas ipse celebret, nisi infirmitate, aut aliquo impedimento prohibeatur. Abbates vero, *qui non sunt episcopi*, rogent episcopos, ut vice illorum ipsas triginta missas expleant; & presbyteri eorum centum missas, & monachi centum psalteria recitent. Ubi mirum est abbates, *qui non essent episcopi*, rogasse episcopos, *ut vice illorum* triginta missas persolvant, quod eo sensu intelligendum videtur; ut pro ipsis, cum mortui forent, singuli episcopi triginta missas celebrent, ut in alio Bajoariæ concilio postea^b constitutum est. cur enim ipsi non persolvissent, si modo fuissent presbyteri? Ubi observare licet, abbates monasteriorum non paucos tunc episcopali characterè præditos fuisse: quales nonnulli huic indiculo subscribunt. De his omnibus, tam episcopis quam abbatibus, quædam hoc loco notanda sunt, omiſſis tamen eorum episcoporum nominibus, quorum commemoratio proposito nostro nihil conducit.

II.
Episcopi monachi hujus conventus.

Primus inter illos occurrit *Chrodegangus* seu *Chrodegangus* (sic enim perinde sonat utrobique adspiratio) *episcopus civitatis Mettis*. Ex quo intelligitur, eum in Francia existisse post pascha, quo hic conventus habitus est. Qui *Chrodegangum* sub-

ANN. CHR.
765.

sequitur *Eddo episcopus civitatis Stradburgi*, ex Augiensi monasterio assumtus fuerat; *Lullo* seu *Lullus episcopus civitatis Maguntiaci*, ex-discipulo sancti Bonifacii successor. *Baldebertus episcopus civitatis Basle* seu *Basileæ* ex-abbate *Morbaceni*. *Wlframus episcopus civitatis Meldis*, in necrologio Augiensi laudatur ex monasterio sanctæ Crucis ejus urbis seu sancti Faronis. *Megingozus episcopus civitatis Wirziaburgo* ex familia itidem sancti Bonifacii erat. *Williharius episcopus de monasterio sancti Mauricii*, an idem ac *Wilicarius*, Viennensis ante ecclesiæ præsul, primus est ex episcopis monasteriorum, qui huic indiculo subscripserunt. Secundus est *Theodulfus episcopus de monasterio Laubias*; tertius *Hippolytus de monasterio Eogendi* seu *Augendi* sive *Condatescensis*, idemque *Bellicensis* episcopus. quartus *Jacob episcopus de monasterio Gamundias* seu *Hornbacensi*, successor sancti Pirminii, episcopi item & abbatis *Gamundiensis*. quintus *Willibaldus episcopus de monasterio Aichstadi*, in quo sedes episcopalis monachorum erat. *Madalſeus* seu *Madalveus episcopus civitatis Wirdumis*, qui monachos in sancti Vitoni basilicam induxit. *Tello episcopus civitatis Coëradiddo*, ex monacho & abbate *Desertinensi*. Hic mendum videtur irrepsisse in nomen civitatis *Coëra* seu *Curia*, & forte *Diddo* alterius episcopi nomen est.

Subsequuntur abbates, qui eidem placito seu conventui interfuerunt, *Fulradus abbas de monasterio sancti Dionysii*; *Lautfridus abbas de sancto Germano* apud Parisios; *Johannes abbas de sancto Flodoaldo* seu *Chlodoaldo*, prope eamdem urbem. *Druthganguus abbas de Gemetico*; *Witlecus abbas de Fontanellas*. sic nomina locorum aliæque flexione efferebant. *Witmarus abbas de Centula*. quo ex loco regiminis ejus tempus certo adstruitur. Is est *Widmarus abbas*, qui una cum *Gerberto* abbate ad *Paulum* papam a *Pippino* missus fuit, ex epistola decima-septima codicis Carolini. In veteri indice solemnitate monasterii *Centulensis* notatur iv. idus Martii festus dies *sancti Widmari abbatis*. *Leodharius* seu *Leutcharius*, alii *Leodegarius*, *abbas de Corbeia*. *Manasses abbas de Flaviniaco*. *Asinarius abbas de Novalicio*. *Waldo abbas de sancto Johanne* seu de monasterio *Reomao*. *Rabigaudus abbas de Busbrunno*, in editis mendose *Fabigaudus*, laudatus in necrologio Augiensi ex monasterio *Buesbrunno*, cujus nullam aliam notitiam habemus. *Rabigaudus abbas*, una cum *Possessore* episcopo *Romam* ad *Hadrianum* papam missus a *Carolo* est, alius an idem, mihi non constat. nam alius cognominis abbas tunc erat *Aninsulensis*, de quo inferius. *Rabigaudum* sequitur *Godobertus abbas de Rusbacis*, forte *Rasbacis* seu *Resbacis*, in pago *Meldensi*. *Athalbertus abbas de Fabarias*. unde corrigendus index *Bucelini*. *Athalberto* seu *Adalberto* forte successerunt *Audomar*, *Werdo*, & *Crespio* abbates, qui in prædicto necrologio laudantur ex cenobio *Favariensi*. *Widrads abbas de sancta Columba* prope *Senonas*. *Ebarsindus abbas de Altaha*. Hic unius *Altahæ* mentio, nempe *Inferioris*, ejus nominis monasterii apud *Bajoarios*. *Geraus abbas de Nivella*, legendum *Nigella*, quod monasterium est pagi *Trecensis*. *Ragingarius abbas de Urico*, seu sancti *Ebrulfi* in parochia *Sagiensi*.

III.
Abbatibus ejusdem.

Hic deesse videtur nomen *Asueri* abbatis *Prumiensis*, qui cellam sancti *Goaris* a *Pippino* rege accepit in conventu illo *Attiniacensi*. quod qua ratione factum sit, *Wandalbertus* seu *Wandelbertus*, ejus loci monachus ac diaconus, sic commemorat. Postquam *Pippinus* rex, rogatu *Bertradae* conjugis suæ sanctæ recordationis, *Prumiense* monasterium construxisset, eique præfecisset venerabilem virum *Asuerum*; contigit aliquando, ut *Bertrada* regina e monasterio in *Wangionum* provinciam iter agens, ad cellam sancti *Goaris* declinaret, ubi tunc quidam *Erpingus* rectoris nomine præerat; nec quidquam rerum necessariorum illic inveniret. Rem, ut erat, *Pippino* retulit, incongruum esse dicens, eo in loco humanitatem hospitalitatis desiderari, ubi quondam sub beato viro hæc eadem virtus quam maxime viguisset. Ad hæc rex pollicetur id quantocius pro temporis opportunitate emendandum. Ejus rei memor princeps, in generali conventu *Attiniaci* habito, *Asuero* abbati, qui præfens aderat, sancti *Goaris* cellam regendam commisit, hortatus, ut eam congrue ordinaret, atque hospitalitati competentem efficeret. Hæc prima fuit ejus cellæ cum *Prumia* monasterio ex mandato *Pippini* regis facta conjunctio: tamen hæc cella non ipsi monasterio & monachis tum subjecta fuerit, sed abbati tantum beneficii jure concessa. *Carolo* Magno regnante, orta est *Trevirorum* pontificem tunc *Womadum* inter & *Asuerum* abbatem de hac cella contentio, afferente episcopo, eam ad jus ecclesiæ suæ pertinere. Missis dominicis commissa causa, judicatum est, cellam

IV.
S. Goaris
cella Asuero
abbati Prumiensi concessa.

ANN. CHR.
765.

illam regii juris esse; ac proinde Asuero abbati jussu regis legitime traditam fuisse. Instante nihilo minus episcopo, ipse gloriosus princeps Carolus, conventu generali ad Lippiam Saxonie fontem habito, sub sacramento Ratberti tunc ejusdem monasterii causidici ac duodecim testium, pronuntiavit, eam possessionem non ecclesie Trevirorum, sed regio tantum dominio competere. quo facto, idem rex cum suorum consensu hanc cellam monasterio Prumie regio diplomate tradidit, in perpetuum deinceps cum rebus suis in usus necessarios fratrum Deo ibidem fervientium cessuram. Hujusce donationis diploma in archivis ipsius monasterii suo tempore asservatum fuisse idem Wandalbertus auctor est.

v.
Jacob Tullensis episc.
sepultus apud
S. Benignum.
a Spicil. 10.
t. p. 446.
b Petr. Dam.
opus. 19. c. 7.

Qui premisso indiculo subscripsit Jacob episcopus ex monasterio Gamundiensi, idem Tulli-Leucorum episcopus fuisse^a, Romamque profectus traditur: dumque ex urbe rediret, accessisse ad tumulum sancti Benigni martyris, adductus fama miraculorum, quae meritis ejus ibidem divinitus patrabantur: ubi morte interceptus, juxta beati martyris tumulum condigna sepultura donatus est. Hujus episcopi meminit Petrus Damiani^b in opusculo de abdicatione episcopatus: at sancto Hildulfo aequalem perperam facit. Jacob sororem habuit, Liliosam nomine, quae praedium quoddam suum, id est Britiniacam-curtem, in confinio Tullensis & Lingonensis parochiarum sitam, sancto Benigno donavit pro fratribus sui sepultura: ubi ecclesia in honorem sancti Benigni ab ejus monachis erecta est, miraculis etiam illustrata. Cella est etiam nunc eidem monasterio subiecta, & sancti Benigni * nomen habet. nus retinens, quam Arnulfus prior, ineunte saeculo undecimo, erexit, magna illic exstructa basilica, cui officinas, ceteraque habitacula monachis utilia adjecit; si que nobile ibi coenobium constituit, possessionibus ac terris auctis.

* S. Blin.

VI.
S. Gorgonii
altorumque
reliquiae in
Franciam alla-
tae.

Nunc agendum de translatione corporum sanctorum martyrum Gorgonii, Naboris atque Nazarii, quae hoc anno ex urbe Roma in Franciam facta traditur. Ejus auctor Chrodegangus Mettensis antistes reliquias sancti Gorgonii in Gorziensi monasterio ab se condito; sancti Naboris in Hilariaco, & sancti Nazarii in Laureshamensi reponendas curavit. Hanc translationem Chrodegangus per se ipse executus dicitur in historia hac de re scripta per monachum Gorziensem anonymum, qui saeculo decimo vixit. at in chronico Laureshamensi has reliquias a Paulo papa dicitur postulasse per legatos: Paulus vero ei transmississe per Williharium Sedunensem episcopum. Huic sententiae illud favet, quod cum Artiniacensi conventui, paulo post pascha hujus anni habito, interfuerit Chrodegangus, hanc translationem eodem anno ipse procurare vix potuit. Quamquam cum haec in Gorziensibus monumentis iv. idus Martii facta dicatur, ex Romano itinere opportune reverti potuit episcopus, ut eidem conventui adesset. Porro eadem est de Willihario Sedunensi episcopo difficultas, si idem est cum Wilicario episcopo ex monasterio sancti Mauricii, qui itidem eidem conventui praesens fuit. At nihil obstat, quo minus duos esse quis sentiat, cum parum veri simile sit, Wilicarium episcopum cessisse episcopatu Viennensi, ut alterius ecclesiae regimen susciperet. Verum de his sentiat quisque ut lubet. Gorziensis anonymus multa refert de hac translatione singularia, in primis sancti Gorgonii reliquias, cum ad sancti Mauricii monasterium pervenissent, ab Agaunensibus monachis furtim e loculo sublatas fuisse; sed postea, re comperta, jussu Pippini regis, missis Viridunensi ac Tullensi episcopis cum duce provinciae, Chrodegango restitutas, qui eas tandem Gorziae deposuerit. In perantiquo calendario Laureshamensi adventus sancti Nazarii *Lauresham* v. idus Julii notatur. In sancti martyris occursum ad Vosagum usque processit tota fere provincia cum nobilissimis comitibus Cancore & Warino, qui sacrum hunc thesaurum propriis humeris in destinatum locum detulerunt. Versus^c in sepulcro sancti Nazarii edidit Theodulfus Aurelianorum episcopus, qui eo devotionis causa se accessisse dicit, cum ex Wangionum urbe seu Wormatia rediret. sic vero de sancto Nazario inter alia canit,

c Theodulf.
lib. 2. car. 10.

*Tu Tiberina tuis lustrasti litora gestis:
Et nunc Rhenicolas offis honore beas.
Roma, favente Deo, vidisti in martyre signa:
Nunc Germana cohors cernis id ipsud opus.*

Gorziensis ecclesiae dedicationem a Chrodegango factam celebrat Alcuinus epigrammate centesimo septuagesimo-sexto.

Ista

ANN. CHR.
765.

*Ista domus Domino Christo, sanctisque dicata est
Ardentis fuli quinibus & idibus olim.
Hanc pius archiepiscopus, Mettensis gloria plebis,
Rotgandus praesul magno sacrauit honore.*

Idem antistes obiit anno insequenti, pridie nonas Martias, postquam annos vigintitres cum sex fere mensibus Mettensem ecclesiam rexisset, sepultus in Gorziensi monasterio, quod ipse a fundamentis extruxerat. Hunc quippe annum signant Tilianni Francorum annales apud Chesnium, ubi *Rotgandus* scribitur. Sancti Naboris sepulcrum exornavit Angilrammus, Chrodegangi successor, Alcuino * restante: sed morte interceptus, inchoatum opus perficere non potuit, quod quidam ejus diaconus absolvit. Chrodegangi epitaphium habes in tomo primo nostrorum Analectorum.

a Alcuin. epig.
174.

Sub idem tempus Walfridus seu Walfredus, Palatioli in Etruria monasterii auctor & abbas primus, humanis excessit, mortis suae praescius, quae xv. kalendas Martii contigit, post annos decem, quam monasterium informaverat, in quo monachos ad sexaginta congregaverat. Is lateris dolore correptus, die septima fratres advocavit, seque *in medio claustro monasterii* sepeliri jussit, expressa in tabula cerea sepulcri forma, quale habere cupiebat; nempe ut super ejus tumulum fabricaretur *modicum canaculum* seu adicula cum arcibus utrimque erectis, ut transeuntes fratres sui memoriam agerent. Tum fratres singillatim osculatus benedixit, sibi que sacrum viaticum afferré jussit. quo accepto, gaudens inter orandum animam Deo reddidit. Adhelmus & Nuncius monachi ad ejus sepulcrum fanati, quorum alter vehementi dentium dolore, alter febribus vexabatur. Haec aliaque miracula cum super parietem sepulcro contiguum describere semel & iterum tentasset Gimfridus abbas, ejus discipulus ac successor, febre toties correptus intellexit, id non placere sancto patri post mortem, qui in hac vita vanam ex animo gloriam semper fugerat. Is est Gimfridus, alio nomine dictus Hieronymus, a puero educatus a Walfrido, ab eoque promotus ad sacerdotii honorem: qui monasticae demum vitae onus non ferens, monasterio egressus, homines, equos & chartas monasterii secum abstulit. Pater vero more solito ad vigiliis expergefactus, cum dilectum sibi filium, ut solitum sibi praestaret obsequium, non invenisset, eum aufugisse intellexit. Dein, expletis vigiliis matutinisque laudibus, orto jam sole cum fratribus residens, more solito sanctae lectioni vacavit, & sermonem ad discipulos habuit. Tum electos e fratribus viros prudentes misit, qui fugitivum requirerent, & ad monasterium reducerent, eidem imprecatus, ut signum quoddam corpori impressum in culpae ejus perennem memoriam perpetuo gereret. quo die illi a militibus comprehenso secundus manus dexterae parte digitus amputatus est. Reductus domum sic tandem resipuit, ut post patrem Walfridum magnus & egregius pastor effulserit ad annos triginta, cum suo ipsius exemplo aliis misereri didicisset. Sancti Walfridi gesta in litteras retulit Andreas Palatioli abbas tertius, cujus tempore integra supererant duo monasteria ab ipso Walfrido exstructa, unum virorum, alterum puellarum: quorum in priori octoginta monachi tum debebant, in posteriori nonaginta monachae, tanta distractione reclusae, ut ne una quidem illinc egressa sit. post mortem *in claustro monasterii* sui sepeliri solitae.

VII.
Walfridus abbas
Palatioli
obit.

Non omittendum id quod idem Andreas commemorat de quodam monacho in somnis per Walfridum increpito & castigato, quod nocturnis, meridianisve temporibus absque cuculla illicite decumberet; & de altero *ejusdem praecibus* post mortem liberato e *penalibus locis*, quibus ob negligenter ductam vitam addictus fuerat. Utrumque monasterium divinitus servatum est contra Maurorum incursiones, qui oras Tyrrheni maris circa saeculi noni initium infestarunt. Sub finem ejusdem saeculi conditum est aliud ejusdem nominis coenobium in insula Palatiolo prope Ravennam, ut omittam Palatiolum virginum monasterium prope Treviros, de quo superius actum est.

ANN. CHR.
766.

Gratiano Casinensium abbati subrogatur anno proximo Tomichis abbas decimus, cui Leo Mariscanus regiminis annos sex, menses quinque, dies unum ac viginti tribuit; veterrimus abbatum index rotundo numero annos sex. Hujus tem-

VIII.
Gratiano abbas
Casinati
succedit To-
michis.

Annal. Bened. Tom. II.

D d

ANN. CHR.
766.

pore nobilis quidam ac locuples Beneventanus, Leo nomine, se suaque omnia Castinacensi monasterio tradidit, donationis instrumento propria manu scripto, ac super tumulum sancti Benedicti posito: quo servos suos omnes, ante libertate donatos, cum universis quæ possidebant, potestati monasterii subjecit, sub ea conditione, ut singuli eorum quatuor per unumquemque mensem operas, ubi necessarium esset, eidem monasterio impenderent: res vero suas nulli omnino, nisi inter se se vendere, aut donare illis liceret; res autem eorum, qui sine liberis mortui essent, in monasterii ditionem transirent: liberos tamen eorum cuiquam ad serviendum tradere, utpote liberos, fas monachis non esset. Singulorum nomina, simulque prædia ab eodem Leone collata, commemorantur in chronico * Casinensi.

a Chron. Casin. lib. I. c. 10. I X.

Tellonis episcopi Curienensis testamentum.

Pippini regis anno quinto-decimo Tello seu Tellus episcopus Curienensis testamentum condidit, quo Desertinensē monasterium amplissime dotavit ex patriis bonis, tum ut præcepto patris faceret satis, tum ut eidem loco bona ab se accepta refunderet. Integrum hoc testamentum in appendice hujusce voluminis referemus ex primario exemplari, quod in eodem monasterio etiam nunc asservatur. Tello hic patrem habuit Victorem comitem ac præsidem Curiensem, illius abnepotem Victoris, qui sanctum Placidum Desertinensem monachum gladio percussit: matrem vero Teufindam, sororem Vigilii episcopi Curienensis, decessoris Ursicini, cui Ursicino Tello ipse ante sex annos suffectus est, idemque conventui Attiniacensi interfuit anno superiore. Hic in suo testamento præfatus, se non sua Deo tribuere, sed omnium largitori ea reddere quæ acceperat; tribus ecclesiis (nam totidem ille habet) monasterii Desertinensis, cujus bonis ultra quam debuerat se usum fuisse confitetur, eas facit donationes, pro peccatis, cum suis, tum parentum suorum, abluendis. Tres illæ ecclesiæ erant sanctissimæ virginis Mariæ, sancti Martini, & sancti Petri. In his litteris Tello avum suum Jactatum, aviam Salviam vocat; parentes suos Victorem illustrem præsidem, & Teufindam; avunculum Vigilium episcopum, germanos Zaconem, Jactatum, & Vigilium; nepotem Victorem, id est unius e fratribus suis filium; germanam Salviam, & neptes suas Teufindam & Oddam: quorum gratia hoc testamentum condit, in cujus fine hæc habet. *Hoc stabilimentum redemptionis peccatorum nostrorum statuimus habere, & consortio sanctorum obfirmari, quod ego indignus sana mente & sospite corde, me vivente, patris mei præcepta, mea desideria curavi adimplere: ut pro me, & pro omnibus parentum meorum, qui superius conscripti sunt, ab altissimo iudice mereamur veniam de peccatis promereri. Actum Curia in civitate publica, anno quinto-decimo sub regno domini nostri Pippini regis, quod est decimo-octavo kalendas Januariæ, sub præsentia plurimorum testium, quorum nonnulli se milites dicunt. Superstes fuit ad annum ejus sæculi octogesimo-quartum, quo anno pie ac feliciter decessit VIIII. kalendas Octobris.*

X.
Pippini præceptum pro S. Dionysio de Exona.* *Essonne.*b *Supra lib. 23. n. 4.*XI.
Egberti episcopi Eboracensis mors & scripta.

Annum item quintum-decimum assignat Pippini regis præceptum, basilicæ Dionysianæ indultum rogatu Folradi seu Fulradi abbatis: quo præcepto eidem basilicæ Pippinus restituit villam Exonam *, sitam super fluvium Exonæ in pago Parisiaco, a Chlothario rege primum, dein a Chlodoveo concessam, quæ ab iniquis hominibus sancto Dionysio subtrahita, tunc in potestate Rauchonis comitis erat. Hæc autem restitutio facta est eo pacto, *ut melius delectet ipsos monachos pro nobis*, inquit Pippinus, *vel bonæ memoriæ germano nostro Carlomanno quondam, seu subsequente progenie nostra, die noctuque Domini misericordiam attentius deprecari. Datum in mense julio, anno quinto-decimo regni nostri, Aurelianis civitate publice.* Diploma regium Baddilo ^b recognovit, Hitherius scripsit, qui tum forte Baddilonis notarius, postmodum sub Carolo Magno cancellarius fuit, abbasque monasterii sancti Martini Turonensis.

Hoc ipso anno mortalem vitam exiit vir, cum genere ac dignitate, tum sanctitate illustris Egbertus Eboracensis antistes, Eadberti ejusdem provinciæ regis germanus, qui & sua prudentia, & fratris sui potentia, sedem illam in pristinum reformavit statum, obtento a sede apostolica pallio, quod nullus antecessorum ejus a tempore Paulini, primi ejusdem ecclesiæ episcopi, obtinuerat. Præter excerpta ex variis canonibus & sanctorum patrum sententiis, apud Spelmannum edita; aliæque de remediis peccatorum item excerpta, in quibus laudatur sanctus Benedictus, cuiusque regulæ sententia refertur; scripsit dialogum ecclesiasticæ institutionis, a Waræo vulgatum, ex quo nonnulla in rem nostram delibare juvat. Interrogatio

sexta est, quid decernendum sit de abbate, qui transfugam monachum absque nutu prioris sui suscepisset. Respondet, regi decem siclos persolvendos esse, totidemque abbati, cujus domesticum sine consensu ejus abbas ille admisisset. Decima est de illis abbatibus sive abbatissis, qui ita inconsulte monasteria sua disponunt, ut post obitum illorum duo simul utriusque sexus unum possideant monasterium. Respondit, unum e duobus a congregatione dicti monasterii eligi debere; eo vero defuncto, alterum in ejus locum substituendum. Sub finem mentio fit de *antiphonario & missali Gregoriano*, per Augustinum ad Anglos transmissis a Gregorio Magno; & de consuetudine a temporibus Vitaliani papæ & Theodori Dorobernensis archiepiscopi in ecclesia Anglorum inoluta, & pro legitima habita, *ut non solum clerici in monasteriis, sed etiam laici cum conjugibus & familiis suis ad confessores suos* venirent duodecim ante natale Domini diebus; seque stertibus a carnalis concupiscentiæ labe his diebus emundarent: *quo puriores dominicæ communionis gratiam* in natali Domini perciperent. Defunctus est Egbertus episcopatus sui anno tricesimo-quarto, & quidem VIII. kalendas Junii, quo die *depositio domni Wilfridi & Egberti* notantur in pervetusto calendario Lareshamensi. Hic est Wilfridus junior, qui Egbertum in sede Eboracensi præcessit. Egberto annos episcopatus tantum triginta-duos assignant Simeon Dunelmensis & Thomas Stubbius. verum uterque, alique corrigendi ex anonymo poëta ejus temporis, qui de episcopis Eboracensibus ex instituto agens, *triginta-quatuor annos* ei tribuit.

Successorem Egbertus sortitus est Ælbertum seu Albertum, genere sibi propinquum, nec sanctitate imparem & doctrina. Hunc parentes clarissimi puerum monasterio, forsitan Eboracensi, tradiderunt, ut studiis sacris imbueretur. Parentum spei optime respondit ingenuus adolescens, nec minores in virtutibus, quam in litteris progressus fecit. Simul cum annis creverunt in eo clericales gradus. Sacerdos ordinatus Egberto pontifici adhæsit, scholisque Eboracensibus præfectus ab eo est. Illic liberales scientias, grammaticam, rhetoricam, astronomiam, sacrasque litteras docuisse traditur, multosque discipulos habuisse. Tum amplioris doctrinæ avidus, exterarum regionum scientiæ amore peragravit, si quid forte librorum aut novæ eruditionis inveniret, ac reportaret. Romam profectus, a regibus summisque viris honorifice acceptus, & tantum non retentus est. Ubi domum rediit, Egberti mortui vices supplere cogitur. Non animus dignitate nova erectior, sed modestior. at, ubi res exigebat, nec summatibus, nec regibus ipsis parcebat. Inter multiplices curas nihil studii detractum; & in tanto culmine eadem in cibis ac vestibus forma & qualitas. In his medium se exhibebat, viliora æque vitans ac delicatiora; in solis ecclesiarum ornamentis magnificus. Crucem ex puro argento maximam super altare ecclesiæ suæ, majorem ex auro item purissimo ampullam ad fundendum in sacrum calicem vinum; & *farum* seu candelabrum cum novenis ordinibus, qui tria vasa singuli haberent, fabricari curavit; idemque majorem aram, quam rex Edvinus recens ablutus erexerat, in honorem sancti Pauli sacravit. Quin etiam novam miræ structuræ ac magnitudinis basilicam inchoasse ac perfecisse dicitur, columnis suffultam, laquearibus, porticibus, exedrisque multis, arisque triginta ornatam: cujus fabricam discipulis suis, Eanbaldo & Alcuino, commisit: quorum alteri pastoralis dignitatis curam resignavit; alteri librorum gazas, ipsi super omnia carissimas, commendavit, id est Eboracensis ecclesiæ bibliothecam a se magna ex parte collectam, in qua sacrorum librorum codices, sanctorum patrum scripta omnia, ac liberalium artium auctores continebantur, testante anonymo poëta, qui de hac partitione Eanbaldo & Alcuino facta ita canit.

XII.
Ælbertus ejus successor.

Eanbaldo & Alcuino ejus discipuli.

*His divisit opes diversis sortibus: illi
Ecclesiæ regimen, thesauros, rura, talenta:
Huic sophiæ specimen, studium, sedemque, librosque,
Undique quos clarus collegerat ante magister,
Egregias condens uno sub culmine gazas.*

Docendi præfecturam eidem Alcuino ab eodem commissam fuisse his verbis satis innuit idem auctor: ex quo intelligitur, Alcuinum Ælberto, quamdiu hic vixit, patri semper adhæsisse. Ab anonymo dissentire videtur Alcuinus ipse in epistolis, tum

ad Eanbaldum, tum ad Carolum augustum, a Willemo * Malmesburiensi monacho relatis: in quibus ait, se a dilecto magistro suo Egberto præfectum fuisse thesauris sapientiæ, seu eruditionis scholasticæ libellis, quos idem præful conquieserat. At nihil obstat, quo minus ambo illi præfules, alter post alterum, Alcuinum præficerint Eboracensi bibliothecæ, quam illi communi studio, communibusque impensis instruxerant. Ceterum cum hæc lego de Ælberto, vehemens mihi suspicio injicitur, hunc ipsum esse Alubertum, quem ex Eboracensi provincia ad Gregorium Trajectensem abbatem accessisse superius ^b dixi, ab eodemque in patriam remissum cum Liudgero, ut ab episcopo Eboracensi sacerdos ordinaretur, eidemque Gregorio in regenda parochia esset adjutor.

Postero anno sexagesimo-septimo in Gallia quaestio de sacris imaginibus agitari coepta, quæ res, quoniam multorum motuum seminarium fuit, paulo altius reputanda est. Primus eorum auctor extitit Leo imperator, cognomento Isauricus, qui Judæorum præstigiis in spem adductus imperii; ubi compos ejus factus est, ut se illis gratum exhiberet, primo quidem Christi Domini effigiem, quæ supra portam aream collocata erat, per suos satellites dejecit; tum anno imperii sui quarto-decimo, qui reparatæ salutis septingentesimus tricesimus erat, apertum sacris imaginibus bellum indixit, promulgato edicto de illis evertendis. Obstitit incassum Germanus, novæ Romæ sanctissimus patriarcha; nec Gregorii papæ secundi, tertive admonitiones, dirarumque imprecatio furentem hominem a proposito revocare valuerunt. Leoni e medio sublato successit anno quadragesimo-primo filius ejus Constantinus, dictus Copronymus, paternæ impietatis non minus, quam imperii heres: qui anno ejus sæculi quinquagesimo-quarto, trecentorum triginta-octo episcoporum gregario cœtu coacto, cultum sacrarum imaginum damnari & abrogari procuravit. Impio decreto obstiterunt in primis occidentales: quibus vicissim a Græcis schismaticis objectum fuit, quod particulam *Filioque* symbolo adjecissent. Permanavit hujus contentions rumor in Galliam; factumque est, ut in conventu Gentiliaci habito hoc anno, cui fortè Græci oratores cum Pippino intererant, quaestio ventilaretur, tum de processione Spiritus sancti a Patre Filioque, tum de sacris imaginibus, *utrumne fingendæ, an pingendæ essent in ecclesiis*. Sed quia hæc quaestio tantum ex occasione ventilata est, nihil hac de re in hoc conventu statutum reperitur. Hic conventus habitus est circa festum paschæ, quod Pippinus in suburbana Parisiorum villa Gentiliaco tunc celebravit. Quinam fuerint Græci illi, qui huic conventui adfuerunt, nemo veterum exposuit. Variæ fuerunt per id tempus Constantini Copronymi ad Pippinum legationes, ut eum suis partibus conciliaret. Verum hæc alii viderint, quæ vero ex his turbis consecuta sint, inferius suis locis exponemus. Enituit apud Græcos in illo conflictu pro sacris imaginibus zelus sancti Johannis Damasceni, quem, quia Cosmam monachum Italum, e patria captivum abductum in Palæstinam, præceptorem habuit, Trithemius & quidam alii, haud satis solido fundamento, nostris accensuere.

Sub initium hujus anni Romam pervenerunt Pippini regis oratores, Wilcharius episcopus, atque Dodo & Wichardus, ut ex Paulo pontifice rescirent, sibine a rege Langobardorum Desiderio satisfactum fuisset. Idem ad Pippinum reversi cum pontificiis ^d litteris, nihil præstitum eorum, quæ a Desiderio promissa fuerant, retulerunt. Caroli Cointii conjectura est, Dodonem & Wichardum abbates fuisse, Dodonem quidem Hornbacensem, & Wichardum eum esse, qui Lantfredo monasterii sancti Germani prope Parisios abbati successit. Neutrum videtur admitendum. Nam, ut de abbatis titulo maxime dubio nihil dicam, neque Dodo abbas fuit Hornbacensis, uti olim ante Cointium ego quoque conjectaveram; neque Lantfredus abbas sancti Germani ante annum Caroli regis sextum Wichardo abbati locum fecit. Non diu post hanc legationem supervixit Paulus papa: quo mortuo, Constantinus pontificatum invasit, tenuitque anno uno & mense uno: demumque Stephanus tertius pro legitimo pontifice habitus est. Pippini legationem, quæ Paulo directa erat, eo mortuo Constantinus excepit, binasque ^e ad eundem regem dedit litteras, quarum in unis ait se *gesta sanctorum*, quæ rex per suam oratorem petierat, ei transmittere, quotquot reperire potuerat. Forte orator ille erat Haribertus seu Heribertus abbas Morbacensis, qui hoc anno Romam a Pippino missus per-

hibetur in annalibus Nazarianis. Idem ante annos sex jam eo missus fuerat una cum Dodone comite, quem eundem esse puto cum Dodone illo, mox laudato, qui una cum Wilchario itidem Romam paullo ante legatus est.

Hoc anno Virgilius Saltzburgeris episcopus ecclesiam miræ magnitudinis, in qua sancti Rudberti reliquiæ reponendæ essent, inchoavit, eamque post annos quinque absolutam dedicavit, ac sancti Rudberti reliquiis ac nomine illustravit. Translatio hæc facta est VIII. idus Octobris, sed ejus celebritas in sequentem diem a posteris dilata, ob officium dedicationis, quæ pridie ejus diei, id est VIII. idus, ita celebris est, ut totam ejus diei reverentiam exigat. Translati pariter cum sancto Rudberto sancti Kunialdus ac Gislarus, ejus presbyteri seu capellani, quorum posteriorem Alcuinus in quodam ^a epigrammate laudat.

Eidem anno consignatur obitus sancti Immilionis seu Æmiliani abbatis, qui in agro Burdegalensi colitur. Hic in Venetensi Armoricæ urbe obscuris parentibus natus, cum Venetensis comitis rebus domesticis aliquamdiu præfuisset; profusioris in pauperes liberalitatis accusatus, in Saligenense apud Santones monasterium se recipit, ibique monasticas vestes dicitur accepisse a Martino abbate, quem cum Martino abbate Santonensi, apud Gregorium Turonensem laudato, confundunt. Cellerarii munus sibi impositum cum recte obiret, sodalium invidiam in se concitavit. Quam ob rem ex illo monasterio discedens, in silvam agri Burdegalensis, quæ a *Cumbis* tunc temporis vocabatur, se abdidit, in Dordoneo flumini vicinam; ad cujus latus rupes modice assurgens, turgurionum viro Dei præbuit. Illic angelicam cum aliquot lociis vitam non sine miraculis duxit ad annum usque septingentesimum sexagesimum-septimum, quo eum percepto viatico decessisse tradunt XVI. kalendas Decembris. Hic locus post medium sæculum undecimum venit in potestatem Nantonienfium monachorum, qui ejusdem sancti reliquiis ad castrum sui juris Fronciacum clam intulerunt. Instituti ibidem a Goscelino Burdegalensi archiepiscopo canonici, monachos inde ejecerunt, scriptis ad Urbanum secundum litteris, in quibus Nantonienfes accusant, quod quidam Nantonienfis monachus hunc locum ab Oliverio comite, consanguineo suo, data pecunia comparasset. Sancti Æmiliani basilica in rupe excisa in longum habet pedes circiter centum-viginti, latitudinis sexaginta, tantumdemque altitudinis, cum turri lapidea miræ molis. Parieti basilicæ hæc verba vetustis admodum litteris insculpta sunt: V. ID. DECEMBRIS DEDICATIO... IMILIONIS. Hanc hodie quoque retinent canonici sæculares.

Anno insequente Pippinus Aquitanicum bellum, quod contra Waifarum Aquitanicæ ducem per continuos novem annos gesserat, feliciter tandem confecit. In reditu Pictavos accessit, ubi *Bertinus abbas de monasterio sancti Hilarii*, qui ibidem corpore requiescit, emunitates anteriorum regum ei protulit relegendas, petiitque memoratus *Bertinus abbas, sui que monachi*, ut hoc circa ipsam calam Dei per suam auctoritatem denuo generaliter in omnibus confirmaret, quod princeps annuit, precipiens, ut quicquid eidem monasterio conlatum fuisset, *in stipendiis monachorum perpetualiter debeat proficere in augmentum. Data mense julio, anno XVII. regni nostri, Pictavis civitate*. Hictherius diploma recognovit. Hinc manifestum est, monachos ad id tempus in basilica sancti Hilarii perseverasse. Bertino abbati videtur successisse Aper, de quo inferius ^b agemus. Ex urbe Pictavorum Pippinus venit ad monasterium sancti Martini, ejus interventum rogaturus, ut pro suis facinoribus Dei misericordiam sibi propitiam redderet: ibique multam eleemosynam cum aliis ecclesiis, tum monasteriis, egenisque largitus est. Inde progrediens cum Bertrada regina & filiis suis Carolo & Carolomanno, morbo aquæ-intercutis pulsatus, usque ad Parisius, ut Eginhardi verbis utar, *ad monasterium beati Dionysii martyris venit*, ibique aliquamdiu moratus est. Interim pro animæ suæ remedio, ac propter locum sepulturæ corporis sui, sanctæ illi basilicæ, ubi Fulradus rector præerat, contulit silvam Aquilinam, inter Carnutas ac Parisios positam, quam vulgus Yvelinam seu Evelinam vocat, aliaque prædia, iis tantum exceptis, quæ per instrumenta chartarum prius aliis locis tradiderat, *id est ad sanctum Germanum Parisiensem, & ad cellam, quæ vocatur Fossatis, sita in ipso Parisiaco, & ad sanctum Benedictum Floriacensis monasterii, & ad ecclesiam sanctæ Mariæ Carnotensis urbis, & ad sanctam Mariam Argentorensis monasterii, & ad sanctum Petrum Pictavensis ecclesiæ*. Actum in monasterio

ANN. CHR.
767.X V.
Virgilius
Saltzburgeri no-
vam ecclesiam
condidit.a Alcuin.
epigr. 235.
X V I.
Æmiliani ab-
batis obitus in
agro Burdega-
lensi.ANN. CHR.
768.
X V I I.
Pippini re-
gis extrema
facta &
mors.

b Num. 74.

AN. CHR. 768. sancti Dionysii in mense Septembri, anno decimo-septimo regni ipsius Pippini. Nul-
lum diploma hujus donationis pro sancto Germano restat in archivo ejus monaste-
rii : at in codice censuali Irminonis abbatis, tempore Caroli Magni scripto, idem
monasterium dicitur habere *in cella Equalina* mansum dominicatum cum casa &
casticiis ; de silva in gyro *leas* ^a *quinque*, ecclesias duas ; ad hæc mansos ingenuiles
quinquaginta-tres, qui solvunt unoquoque anno ad *hostem* seu exercitum, aut carrum
unum, aut boves sex, aut de argento solidos septuaginta-octo, & in pastione solidos
decem : ex quibus mansis viginti-duo sunt, qui solvunt ad tertium annum soales
seu porcos viginti-duos, & fossorios triginta, pullos centum sexaginta, ova octin-
genta. Hæc minutiora sunt, sed ad intelligendam ejus temporis disciplinam oppor-
tuna. Sunt & alia duo Pippini diplomata pro sancto Dionysio apud Dubletum,
data in eodem monasterio ix. kalendas Octobris ; aliudque in libro sexto de re di-
plomatica, quo idem princeps Fulrado abbati archipresbytero, suoque capellano
(sic eum vocat) bona quædam, ab eodem, urgente gravi morbo, sibi commissa,
sano & incolumi restituit, & de eisdem bonis statuendi pro libito facultatem con-
cedit. Hiterius recognovit & subscripsit. Actum, ut mox dicebam, ix. kalendas
Octobris, anno regni Pippini decimo-septimo, in ipso monasterio sancti Dionysii,
quod *Parisus* in verbis præmissis statuit Eginhardus, tamen constat, hoc monaste-
rium tunc positum fuisse eodem in loco, ubi nunc cernitur. Ejus loci basilicam in-
choavit Pippinus, quæ a Carolo ejus filio ac regni successore *augustinus* ^b *consummata est*.
Idem Pippinus vas argenteum obtulit ^c sancto Dionysio ad obtinendam cuidam suo
militi, Johanni nomine, sanitatem, qui sancti martyris fegetem temere depascens,
graviter attritus fuerat, dum *Pariso digressus carperet viam, quæ ad vicum sanctorum*
martyrum ducit.

Postera die Pippinus in eodem monasterio obiit supremum diem viii. kalendas
Octobris, ut in nostro sancti Germani necrologio, ante annos octingentos scripto, & in
Dionysiano legitur, anno ætatis suæ quinquagesimo-quarto, regni decimo-septimo ;
sepultusque est in basilica Dionysiana, cum prius regnum suum inter filios Carolum
& Carolomannum divisisset. Inter alia, tria monasteria condidisse perhibetur,
nempe Figiacense, Conchense, & Marciliacense apud Cadurcos, de quibus initio
libri duodeviginti agemus. Ludovicus Fius ejus nepos in epistola Areopagiticis
præfixa tradit, eum præ humilitate ante limina Dionysianæ basilicæ humari vo-
luisse, ut *titulus*, inquit, *ejus conditorii probat*, qui titulus seu epitaphium desideratur.

Interim Romæ ingentes motus fiunt ad removendum Constantinum, qui factio-
ne fratris sui Totonis ducis Nepefisi in sedem Romanam intrusus, & ex laico re-
pente ordinatus fuerat. Hanc Romæ ecclesiæ infamiam non ferens Waldipertus
presbyter, Romanos cives aliquot convocavit, & cum eis ad monasterium sancti
Viti in Exquilino profectus, concione habita pseudopontificis comitia improbat,
& ex eorum sententia Philippum, ejus monasterii presbyterum, pontificem decla-
ravit, atque inde abductum produxit in Lateranum. Interea Christophorus primi-
cerius, cujus maxima erat in urbe auctoritas, & cum eo filius ipsius Sergius, tunc
saccellarius, monachos se fieri velle simulantes, a Constantino facultatem disce-
dendi in monasterium domini Salvatoris, quod ab urbe Reate duodecim passuum
millibus meridiem versus distabat, sub sacramento obtinuerunt, sed eo consilio, ut
a Desiderio rege Langobardorum, qui tum Reate versabatur, contra hanc novita-
tem auxilium impetrarent. Inde Constantinus ipso die reversus, quo Philippus in
Lateranum introductus fuerat, juravit se in urbem non ingressurum, dum Philip-
pus Lateranum teneret, qua voce excitus repente Gratianus quidam, Romanos
aliquot convocavit, qui Philippum e Laterano in monasterium reducerent. Tum
Christophorus, novis comitiis nonis Augusti habitis, una cum cleri militiæque princi-
pibus, ceterisque civibus Romanis, de legitimo creando pontifice consultavit ; factum-
que est, ut omnium studia inclinarent in unum Stephanum presbyterum, virum inno-
centissimum, natione Siculum, quem olim Gregorius tertius in monasterio sancti
Chrylogoni ab se condito collocaverat : ubi *clericus atque monachus effectus* memo-
ratur ; dein a Zacharia pontifice Lateranensis patriarchii cubiculo præfectus, ac de-
mum tituli sanctæ Cæcilie presbyter institutus. Is postera die, id est viii. idus Au-
gusti, consecratus, ac Stephanus tertius, aliis quartus appellatus, pontificatu into
Constantinum in monasterium sancti Sabæ, quod *Cellas-novas* Anastasius vocat, in

^b Mirac. S.
Dion. lib. 1.
c. 14.
^c Ibid. c. 11.

XVIII.
Romæ turba
pro electione
papæ.

Stephani ter-
tii electio.

Aventino ad portam sancti Pauli positum, retrudi jussit, quo is equo insidens in
fella muliebri, magnæ molis ponderibus ad pedes appensis, deportatur. Ad hæc
incio pontifice, a quibusdam ejus partis perverfis hominibus savitum est in Theo-
dorum episcopum & vicedominum ejusdem Constantini, & in Passivum ejus fra-
trem, quos luminibus orbarunt ; primumque, id est Theodorum, in monasterium
Clivi-Scauri seu sancti Andrea, retrudi fecerunt, ubi fame ac siti consumtus est :
alterum, id est Passivum, in monasterium sancti Silvestri relegarunt. His actis,
pontifex omnium primum ordinandam sibi ecclesiam duxit, itaque Sergium, Chri-
stophori primicerii filium, ex saccellario secundicerium (hi pontificis assessores erant)
& nomenclatorem factum, ad Pippinum regem misit, oratum, ut ad se eruditissi-
mum quemque e Francia episcopum mitteret, quo ex eorum auctoritate ecclesiam
constitueret. Verum ille in Franciam accedens, Pippinum mortuum comperit,
duosque ejus filios pro eo regnantes : quorum alter, id est Carolus, Noviomis ; alter,
nempe Carolomannus, apud Sueffionas, in propria uterque regni sui urbe, sexto-deci-
mo post patris obitum die, nempe vii. idus Octobris, quæ dies sancto Dionysio sacra
est, uncti, coronatique sunt, non vero xiv. kal. Octobris, ut fallit Fredegarii con-
tinuator ultimus, qui jussu Nibelungi scripsit : qui diem, quo parens regnum inter
filios divisit, cum die coronationis eorum videtur confudisse. Carolo Austrasianorum
regnum obtigit, secundum novam ^a, non secundum veterem Austrasiæ divi-
sionem : Carolomanno autem juniore cessit Burgundia, Provincia, Gotthia, Ales-
tia & Alamannia, quæ duæ ad vetus Austrasiæ regnum pertinebant : Aquitania in-
ter eos divisa.

Pippini regis tempore quædam miracula in sancti Dionysii basilica facta perhi-
bentur, ex quibus pauca tantum seligemus, quæ aliqua continent observatione digna.
Unum est de quodam claudo a nativitate, cui nomen Otholdo, qui, lustratis in-
cassum per annos triginta sanctorum memoriis seu sepulcris, tandem *carruca* ad san-
cti Dionysii cœnobium perlatus est, deductusque in ejus templum, ante altare,
quod primum in honore domini Salvatoris dicatum est, cum oraret, subita donatus est
sanitate. Hujus indigentiam miseratus Fulradus abbas, cum inter stipendiarios seu
matricularios monasterii admisit. Ita *attonsus*, jussis *miserum pro viribus fideliter*
paruit. Ex quo intelligitur, matricularios illos tonsura insignitos fuisse, & mona-
chis ministrasse. Alterum miraculum patratum est erga quemdam rusticum, cujus
manui rigida, quod dominica die triturasset, cum adhæsisset furcilla, ille confes-
sione peccatorum Herberto episcopo facta, (*moris quippe ei fuit ecclesiæ aliquamdiu*
episcopos habere) fatisque pro eo in crypta sancti Dionysii precibus, pristinum ma-
nus usum recuperavit. Tertium est de Bertcaudo comite, qui activo tempore illac
iter faciens, cum in sancti Dionysii prato, ponti Tricinæ contiguo, tentorium fixisset,
monitis adduci non potuit, ut inde recederet, quod ubi famulus monasterii fratri-
bus renuntiavit, *claves ecclesiæ per custodem comiti dirigitur*, rogantem ut abscedat.
Illi contra pro precibus minas regerenti, nec se recessurum obstinate affirmanti,
visus est in somno meridiano clericus quidam, qui eum baculo percussit. Tum ille
subito excitatus ; sancti Dionysii opem inclamans, equis e prato jussis excedere, in-
terit ; ejusque corpus in ecclesiâ sancti Marcelli extra monasterium, concedentibus fra-
tribus, sepultum est. In alio miraculo superioribus præmisso mentio fit de quodam An-
dranno, cui Fulradus abbas villam Bernegium jure beneficii largitus fuerat : cujus loci
ecclesiam, sancti Dionysii reliquiis insignem, cum ille indigne haberet, sibi visus est in
somnia videre senem clericum, pontificalibus vestibus exornatum, *ferentemque in manu*
baculum a capite arcuatum, in ima reflexum, qualibus antiquiores pontifices usos fuisse
ad memorias eorum suspensi declarant. quo baculo percussus accipiter, qui illic nidi-
ficabat ; percussus & equus præstantior ex his, qui in porticu ecclesiæ proxima
stabulabantur ; ac demum ipsi Andranno tacta leviter tibiæ sura obrigit. Ille rei
magnitudine perterritus, ad cœnobium sancti Dionysii se contulit ; *ibique attonsus*
comam, reliquum vite suæ tempus sub religioso habitu gessit. Hic expressam habes pris-
cam pastoralis baculi formam, qualem in antiquis picturis haud paucis licet adver-
tere : in quibus aliquando præter baculum illum arcuatum, quem manu dextra ge-
runt episcopi & abbates, alterum grallatorium, cui innitantur, sinistra gestant.

Hoc itidem anno, cum Mettensis episcopatus annos amplius duos a Chrodegangi
obitu vacasset, electus est Angelramnus, illustri ortus genere, *cœnobialis vite alumnus*,

ANN. CHR.
768.

^a P. infra.
n. 35.

XIX.
S. Dionysii
miracula.

XX.
Angelramnus
episcopus Met-
tensis, & ab-
bas Senonica-
sis.

ANN. CHR.
768.

ut ex antiquis monumentis Meurissius prodit. Is, mortuo Stephano abbate, Senoniensem abbatiam a Carolo impetravit, eamque Mettensis ecclesie ditioni subiecit, moleste ferentibus monachis, quod eorum monasterium ex imperiali episcopale evasisset. At vanum eorum dolorem fuisse probat Richerius chronographus, atque monasterium illud, si sub imperatoris jure perstitisset, omnino pessimum datum iri, ut ceteras circumjacentes ecclesias, quæ *oppressione imperiali sæpius terebantur & deficiabant*, tum ob armatorum cuneos in expeditiones mittendos, tum ob vexationes inimicorum, quos imperator sæpius arcere non poterat.

X X I.
S. Goaris
nova basilica
dedicata.

Ubi Asuerus abbas Prumiensis cellam sancti Goaris, ut diximus, a Pippino rege in beneficium accepit, statim novam basilicam supra tumulum sancti confessoris edificare cepit, quæ & amplitudine sui frequenti populo recipiendo sufficeret, & sancti viri meritis magis congrueret. Perfecta basilica, cum jam tempus dedicationis ejus adesset, missi sunt a Carolo rege Lullus Moguntiae archiepiscopus, Basinus Nemeti seu Spiræ, & Megingodus Wirziburgi episcopi, ut per eos ecclesia consecraretur, & corpus sacrum in paratum ipsi locum transferretur. Triduo itaque præmissis jejuniis, cum locus ubi jaceret ignoraretur, effossa hinc inde humo, tandem repertum est a Madalberto clerico, qui arrepto ligone laterem ictu motum extulit, & modico foramine patefacto, debilem manum immisit; tumque holoserica veste, qua sacer locus intra lateritium sepulcrum tegebatur, apprehensa, debilis manus sospitatem recuperavit. Corpus viri sancti *in locello plumbeo* repertum, ex eo loco sublatum est in vicinum sanctæ Mariæ oratorium, inde referendum in ædis novæ locum ei recipiendo paratum, quod factum per episcopos & abbates, qui reliquias venerabiles compendiosiori, ut sanctus velle visus est, via in novam basilicam intulerunt: ubi summo cum honore reconditæ sunt, holoserico pallio, quod supra sarcophagum repertum est, super altare exposito. Erant in illa cella clerici, ut ex Wandalberto patet, ante traditionem loci Asuero abbati factam: qui ibidem sub regimine abbatis Prumiensis perseverarunt. Sic olim in Foresti-cella sæculares clerici erant sub abbate Centulensi, unde in concilio Aquisgranensi statutum est capitulo quadragesimo-quinto, *ut abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut monachi sint, aut canonici*. Subdit Wandalbertus miracula quædam, sancti Goaris meritis facta tempore Asueri abbatis: unum in Waltario viro nobili, quem illum esse puto Waltarium comitem, qui Pippini litteris de conditione Prumiensi subscriptis, & in Raginario ejus patruo: quorum alter demone liberatus, alter ob superbiam punitus est. Aliud item de piscibus in festivitate sancti Goaris suppeditatis per Anfegilum bonæ vitæ monachum. Ad hæc alia duo de Heriwino comite, & de Eufimia seu Euphemia abbatissa nobili ex urbe Mediomaticorum, nempe ex parthenone sancti Petri, denique unum de Carolo Magno imperatore Augusto, qui, cum a palatio *Ingilcheim, ab ipso constructo*, in castellum, quod ad Confluentes * Mosellæ & Rheni situm est, navigio descendere, insalutata sancti Goaris basilica, voluisset, multa incommoda passus est, missisque ad sancti basilicam donis, nempe viginti libris argenti, & duobus palliis holosericis, voto se obligavit, se numquam illac, prætermisso sancto Goare, transiturum. Addit Wandalbertus, filios ejus duos, Carolum atque Pippinum, oraturos tum in sancti Goaris basilicam descendisse; ibique, quas aliquando inter se se animo gesserant, similitates & inimicitias deposuisse, & in fraternam concordiam foedusque amicitiae coisse.

* Coblentz.

ANN. CHR.

769.
X X I I.
Romana synodus de cultu imaginum.X X I I I.
Carolus M.
dat S. Dionysio cellam S. Deodati.

A Nno ejus sæculi sexagesimo-nono, qui Stephani papæ tertii, atque Caroli & Carolomanni regum Francorum primus fuit, Romæ habitata est mense Aprili synodus, agente Stephano papa, cujus rogatu missi e Francia episcopi duodecim interfuerunt, ex quibus metropolitani quinque erant, in his Lullus Moguntinus, & Tilpinus Remensis e nostris. Ex actis illius synodi duo tantum decreta supersunt, unum contra vim & ambitum eorum, qui pontificatum affectarent: alterum de veneratione sacrarum imaginum, quam sub anathemate synodus decernit. Ex quo intelligitur, Francos illos episcopos duodecim tunc consensisse in cultum sacrarum imaginum, ac benigne interpretandas esse illas controversias, quæ hoc de argumento inter illos & orientales orthodoxos, Romanosque deinceps exorta sunt.

Eodem anno ineunte Carolus rex basilicæ sancti Dionysii, in qua dominus & genitor ipsius Pippinus requiescebat, ipseque conspeliari cupiebat, *monasteriolum* sancti Deodati,

ANN. CHR.
769.

Deodati, in Vosago situm, donat, eo pacto, ut decem aut quindecim fratres ibidem semper consistant, & assidue in psalmis, missis, ac precibus Deum orent pro se ac genitore suo Pippino, qui olim hunc locum *in sua investitura* seu possessione tenuerat. Datum est ejus rei præceptum Aquisgranis idibus Januarii, anno primo regni ejus. Tunc itaque ea Caroli mens erat, ut in basilica Dionysiana sepeliretur: quod consilium postea mutavit. Hoc loco intelligendum videtur sancti Deodati in Vosago monasterium, quod modo canonicorum sæcularium collegium est.

Proximo Februario venerabilis Hado seu Addo Corbeie abbas obtinuit ab eodem rege præceptum, quo superiorum regum donationes ac litteræ ratæ habentur. Actum Audriaca villa ad Alteiam fluvium in Morinis, xv i i. kalendas Aprilis. Hadoni non multo post subrogatus est Mordramnus abbas, qui sanctum Adalhardum in suum monasterium admisisse creditur. Addo abbas i v. kalendas Decembris obiit, ut in vetustis necrologiis notatum invenio.

Ejusdem diplomæ pro Corbeia.

Sub initium hujus anni Carolus cum fratre Carolomanno in Aquitaniam profectus contra Hunaldum, qui defectionem moliebat, varia illis in partibus præcepta monasteriis dedit, immo etiam condendo monasterio suppeditavit. Quippe ex urbe Ecolisma in pagum Petragoricum accedens, basilicam juxta fluvium Dronam in honorem beati Petri ædificasse dicitur, & in ea non post multum temporis *unum de Innocentibus collocasse*, sanctum Sicarium vocant, datum patri suo a domino papa Romano: cujus meritis & auxiliis se multoties victorem evasisse aiebat. *Locus autem, quo basilica fundata est, Brantofmsis dicitur*. Hæc paulo recentiore manu adscripta legebantur in margine veteris codicis * Loiseliani, continentis antiquissimos annales Francorum, qui desinunt in anno octingentesimo tertio-decimo. Sane hoc monasterium, quod sancti Petri & sancti Sicarii modo appellatur, conditum fuisse tempore saltem Caroli M. ex eo colligitur, quod inter monasteria, quæ solas preces regi debebant, Brantofmsa seu Brantofmsus censetur ineunte Ludovici augusti principatu. De primis ejus loci abbatibus & eventibus nihil comperti habemus ante cladem Nortmannorum, qui hoc cœnobium, uti pleraque alia, penitus devastarunt. In calendario Brantofmsensi notatur i i i. idus Januarii festus dies sancti Antimi confessoris & abbatis; & kalendis Decembris ejusdem translatio: qui forsitan ejus loci abbas e primis fuerit. Ibidem colitur sanctus Sicarius v i. nonas Maii, & v. idus Octobris.

X X I V.
Brantofmsi monasterium condit.a Chesu. 10. 2.
p. 28.

Idem Carolus Santonensem pagum cum adiisset, donationem Andecavensi sancti Albini monasterio a Pippino patre factam confirmat ad preces Guntari abbatis, qui tum clericis, canonicis an monachis, ejus loci præerat. Certe eo fere tempore monachi illic a pristino instituto prolapsi erant, nec nisi sub finem sæculi decimi ibidem restituti sunt. Erat in illo monasterio Anscherus præpositus Caroli Calvi principatu, testante Odone abbate in libello de miraculis sancti Mauri abbatis. Prædictum Caroli diploma recognovit Hitherius, datum Murnaci *, qui locus est apud Santones. Inde rex Andiacum profectus, quæ villa regia erat in pago Ecolimsensi, ut ex chronographo ^b Fontanellensi intelligimus, ibidem mense Julio Sithienis monasterii possessiones confirmavit, suggerente viro venerabili Hardrado abbate: cui Audlandus seu Odlandus abbas post aliquot annos successit.

Præcepta pro S. Albino & pro S. Bertino.

* Mornac.

b Spicil. 10. 3.
p. 204.

Initio statim regni sui Carolus in omnes regni sui provincias direxerat comites, ex quibus Rahonem Aurelianensibus præfecit. Is cupiditate succensus, cum universa, quæ Aurelianensium finibus continebantur, sibi subiecta cereret, cœnobio sancti Benedicti Floriacensi excepto, quod Radulfus abbas tum regebat; animo constituit, abbate interfecto, monasterium sibi vindicare. Misso itaque ad regem nuntio, qui abbatem mortuum significaret; simul Radulfum abbatem ad suum colloquium per alium nuntium invitavit ad monasteriolum sancti Gundulfi *, in Biturigibus situm, nunc cellam abbatie sancti Florentii Salmuriensis, ubi tunc comes morabatur. Nec mora concensus equis Radulfus cum paucis ad colloquium properat. Ubi eo advenit, obvium habuit quemdam pumilionem, comitis scurræ, qui insidias abbati paratas, cum nutibus, tum verbis, ei significavit. Mox abbas verso gradu, citato cursu Ligerim proximum repetit, transvectusque in citeriorem ripam, in monasterium se recipit, quo audito, comes, qui tum corpus in balneo curabat, furore exastuans, e balneo desilit in lectum: in quo alto depressus sopore, a sancto Benedicto baculo, quem gestabat, incurvo percussus fuisse, atque interiisse ab Adre-

Radulfus abbas Floriacensis servatus.

* S. Gondan.

ANN. CHR.
769.a Adrevald.
de mirac. S.
Bened. c. 18.
X X V.Carolomanni
litteræ pro S.
Dionysio &
aliis.b Diplom.
p. 496.Gregoriani in
Alfania abbates.S. Ursicini
cella.X X V I.
Gorziensi fa-
cte donationes
ab Angilramno
episcopo.* Varenge-
ville.* Fati.
* Fony.c Anal. c.
no. 4. p. 644.X X V I I.
S. Othmari
translatio ad S.
Gallum.

valdo a memoratur. Radulfus non diu post hunc annum superstes, Iddonem habuit successorem.

Haud impar fuit Carolomanni regis in sacra loca pietas ac providentia. Is quippe ab ipso hujus anni exordio immunitates, Dionysiano monasterio a superioribus concessas regibus, atque universis ad festivitatem seu nundinas S. Dionysii olim indultas venientibus, novo præcepto confirmavit anno primo regni sui, mense Januario, actum b Salmunciago palatio publico pagi Laudunensis. Aliud item pro eodem cœnobio mense Martio insequente edidit Attiniaco palatio. Maginarius utrumque diploma recognovit ac subscripsit. In illis vero litteris Fulradum abbatem Carolomannus, uti & pater ipsius Pippinus, capellanum suum vocat. Idem princeps, ad stipulante Garino comite, quædam ex fisco suo Aufoldo tribuit *monasteriolo inter duas Fachinas*, id est monasterio sancti Gregorii in Alfania, cui venerabilis vir Restoinus abbas tunc præerat. Maginarius item diploma istud recognovit, datum x i. kalendas Aprilis, anno primo regnante Carolomanno rege; actum Attiniaco palatio publico. Is mihi videtur esse Respinus abbas laudatus in Augiensi necrologio, ex monasterio sancti Gregorii. Restoinum præcesserat Remigius abbas, quem deinde chorepiscopum, ac demum episcopum Argentoratensem fuisse tradunt. Restoino abbati post duos abhinc annos successit Uroldus, itemque post alterum biennium invenitur *Rachio abbas & Argentine episcopus*; & post eum, nempe anno octingentesimo quinto-decimo, Gothefridus abbas, de quo inferius agendum.

Grandivallense in superiori Alfania monasterium regebat eo tempore Gundaldus abbas, cujus rogatu idem princeps hoc monasterium, ejusque possessiones, cum duabus cellis ei subjectis, nempe Vertenna seu Werda, vulgo insula sancti Pauli, & ecclesia sancti Ursicini, eximit a publicis judiciis & tributis, ac Pippini genitoris sui, regumque superiorum præcepta confirmat. Editum est hoc diploma, sed sine chronologicis notis, apud Labbeum in Miscellaneis, & apud Carolum Cointium. De cella sancti Ursicini hic apponam quod legere memini in codice Irminonis abbatis sancti Germani Præsentis. *Est in pago Vesungensi abbatia sancti Ursini, legendum Ursicini, super Duvium fluvium, & ad ipsam abbatiam pertinent villa his nominibus, Chuviniacus, Curtis-Udulsi, ad cœnobium sancti Germani pertinentes.* Plura de hac cella superius.

Hoc ipso anno corpus sancti Gorgonii in basilica Gorziensi repositum fuisse traditur, eodemque anno Droëgangus seu Droctegangus abbas obiisse. Jam quarto abhinc anno istuc allatum fuerat sacrum beati martyris corpus a Chrodegango episcopo: sed cum nondum forte basilicæ suprema esset imposita manus; ea demum perfecta, paratum in locum hoc anno inferitur. Droctegango successit Theutmarus seu Theotmarus abbas, cujus regiminis initio Angelramnus Mettensis antistes prædium pagi Calvomontensis, Varengeville * vocabulo, quæ sancti Nicolai per celebri fano adjacet, multaque alia prædia Gorziensi monasterio contulit. Hæc donatio facta est in loco, quem Fontanas vocant, super fluvium Mosam, anno primo Carolomanni regis. Subscribunt post Angilramnum Grimaldus, Helborardus, Gosso, & Sigilbertus, forte Sigisbertus, abbates; ac Fredalius chorepiscopus, aliique. Iidem sunt Heborardus & Giso abbates, qui subscribere aliis ipsius Angilramni litteris, quibus villam pagi Bindensis, Faum * nomine, & Gaudiacum * villam pagi Wabrensis eidem cœnobio largitur. Utræque litteræ exstant in historia episcoporum Mettensium apud Meurissium, & ex eo apud Cointium. His posterioribus litteris subscribit etiam ante duos illos abbates Optarius presbyter, qui forte non alius sit ab Optario illo abbate Gorziensi, Theodmari haud dubie successore, cujus nomen in Augiensi c necrologio adscriptum legitur.

Post annos decem, quam beatus Othmarus abbas in insula Rheni, *Stein* appellata, jacuerat, sancti Galli fratribus visum est, ut corpus carissimi patris in monasterium suum restituerent. Hujus rei causa undecim fratres in illam insulam missi, sepulcro aperto, corpus sacrum integrum, totiusque corruptionis expers reperiunt, manifesto innocentiae viri sancti indicio, quam ejus inimici olim temere infamaverant. Tum scaphæ impositum, nullo negotio per vehementem imbrem ac tempestatem in proprium monasterium reductum est, & inter aram sancti Johannis-Baptistæ, adjacentemque parietem collocatum in arca quadam ipsi parieti contigua, quæ non magnis lapidibus opere cæmentitio in quatuor lateribus fabricata, supe-

ANN. CHR.
769.

rius vero tabulis in transversum positis, cæmentoque obductis cooperta erat: in qua viri Dei corpus, paulo a pavimento elatum, lignea tantum tabula supposita, jacebat. Sub capite autem & circa pectus ejus quædam panis rotulæ, quas oblatas vocant, appositæ fuerunt, ad indicium videlicet sacerdotalis ejus dignitatis: quales in tumulo sancti Cuthberti episcopi Lindisfarnensis appositæ leguntur, qui toto corpore loto, capite sudario circumdato, oblatas super sanctum pectus positas, vestimenta sacerdotalia indutus, in sindone cerata sepultus fuit, testante anonymo in libro quarto de ejus vita. Ab eo tempore ad sancti Othmari sepulcrum miracula frequentari cœpta, quæ Walafridus Strabo commemorat, & post eum Iso monachus, ea scilicet, quæ facta sunt post alteram ejus translationem. In prioribus illis Tanco monachus laudatur, qui custodis ecclesiæ officio tum fungebatur. Mentio fit etiam de quodam ritu pauperum peregrinorum, qui singulis altaribus particulas cereæ voti causa imponere solebant.

Postero anno Berta seu Bertrada regina, Caroli & Carolomanni regum mater, iter in Italiam per Bajoariam instituit. Causa ejus itineris incerta, nisi quod Salutis, quæ Liguria urbs est, Carolomannum convenit, gliscentem inter fratres discordiam compositura. Et forte non alia adeundæ Bajoariæ causa, quam ut pari modo Tassilonem, jam tum nonnihil simultatis coquentem, in officio contineret. Eidem cooperatus est Sturmus abbas Fuldenis, qui inter Carolum & Tassilonem firmam per complures annos amicitiam statuisse, ob idque Caroli amicitiam demeruisse perhibetur. Ceterum Bertrada Romanum iter aggressa est, specie quidem, ut Apostolorum limina inviseret; re autem vera, ut cum Desiderio Langobardorum rege de ineundo cum filiis fœdere, deque mutuis inter utriusque liberos connubiis tractaret. Et Gisla quidem, Bertæ filia, Adalgho Desiderii filio destinata fuit, sed non tradita: Desiderii vero filia, quam recentiores Ermengardem appellant, Carolo desponsata. Idem pro Carolomanno tentatum. Id graviter tulit Stephanus papa, litterisque a. ad ambos fratres scriptis eos a talibus connubiis dehortari conatus est: ne præclara Francorum stirps regia perfida ac ferentissima Longobardorum gente pollueretur: maxime cum legitimas jam uxores ex nobilissima Francorum gente duxissent. Atque ut eos efficacius ab his nuptiis averteret, addit, se has litteras in confessione beati Petri posuisse, & super eas sacrificium Deo obtulisse, diras imprecatus, si monenti non obtemperassent. At Bertrada matris voluntati obsequentior fuit Carolus, & repudiata Himiltrude, filiam Desiderii sibi copulavit, post paulum itidem eam dimissurus, ut anno sequenti videbimus. Ex his intelligitur, Gislam, Pippini regis ex Bertrada filiam, Caroli Magni forem, necdum tunc monasticis votis addictam fuisse, siquidem eam mater Adalgho nuptum dare volebat. tamen ipsam a puellaribus annis religiose conversationi mancipatam tradit Eginhardus in libro de vita Caroli Magni, qui illam ut matrem, testante eodem auctore, colebat.

Eodem quo Bertrada tempore Tassilo dux Bajoariæ Romam profectus est, forte ut reginam illo in itinere comitaretur, & cum Desiderio de restituendo Sabionensi pago ageret. In reditu cum Bauzani * subsisteret, quod sancti Petri monasterium erat in diocesi Sabionensi * seu Tirolensi comitatu, magnum terræ tractum Attoni abbati concessit in adificationem monasterii, atque ipsius servitium, ut Tassilo ipse loquitur b in diplomate, dato Bauzani, redeunte ex Italia eodem Tassilone, anno ducatus ejus vicesimo-secundo: cujus initium Hermannus Contractus reponit anno ejus sæculi quadragesimo-nono. Forte tum primum Sabionensem pagum Tassilo receperat à Desiderio rege Langobardorum, in quorum potestatem antea devenerat. Eo tempore Bauzanum monasterium adificari cœcepit, cui perficiendo Tassilo hanc donationem fecit. Nunc locus ille pertinet ad diocesim Brixinensem, cui cedit Sabionensis sedes: at recentiorum ejus monasterii statum ignoramus. Mendosus est apud Hundium, ut id in transcurso observem, primorum Sabionensium episcoporum index, quem ex pervertuto codice sancti Emmerammi sic corrige-

ANN. CHR.
770
X X VIII.
Bertæ reginæ
iter in Italiam.Gisla ejus filia,
nondum
monacha,
a Cod. Carol.
ep. 45.X X I X.
Tassilonis do-
natio Bauzanæ
facta.
* Bozlano.
cc * de Seben.
b Metrop. Sa.
lib. 10. l. p.
125.

Hæc sedes vallis Noritana, dicta Sebana,
Ingenuinus habens primo quam rexerat almus.
Tassilo secundus, seditque regendo cathedram.

ANN. CHR.
770.

*Post illum pastor servavit ovile Johannes.
Presul Alimus erat meritis qui & dogmate quartus.
Quintus honore sedet ill. (Heinricus) fultus eodem.*

Nec plura vetus codex, exaratus tempore Heinrici quinti episcopi Sabionensis, apud Hundium decimi-noni, quem Heinricum hoc loco in vetusto exemplari suppleendum existimo.

XXX. Hoc item anno directa est ad Stephanum papam legatio duplex: una Caroli & Carolomanni fratrum per Gauzibertum episcopum, Fuchbertum religiosum, & Ansfredum missos gloriosissimos, per quos ambo fratres renovatam inter se se amicitiam pontifici significant. qua de re pontifex litteris * ad eosdem redditus gratulatur. Gauzibertus forsitan erat episcopus Carnutenensis. Fuchbertum monachum vocat Cointius. Alteram legationem, qua fuit solius Carolomanni, Beraldus religiosus abbas & Audbertus vir illuster executi sunt. Hi Carolomanni in tuenda sede apostolica constantiam contestati sunt eidem pontifici, qui gratulatorias eidem regi litteras b per eosdem oratores scripsit. Erat eo tempore Beraldus abbas monasterii Epternacensis, successor Adelberti seu Alberti, aliis Berneradus seu Beornredus dictus, postmodum archiepiscopus, ut plerique putant, Senonensis, cui Alcuinus librum de vita sancti Willibrordi nuncupavit: quem Berardum missum illum fuisse Carolomanni, conjicere potius licet, quam affirmare.

XXXI. Ad hoc idem tempus refertur martyrium Agilulfi abbatis Stabulensis & Malmundariensis, qui nobili stirpe editus, Anglino ejusdem loci abbati a parentibus traditus, ejusdem postea successor evasit. dein Colonienfi ecclesiae datus antistes, abbatis nihilo minus officium retinuit; demumque apud Amblavam, qui Arduenna locus est ad fluvium cognominem, propter fidem in regem martyrio coronatus traditur, eoque nomine apud Molanum v. r. idus Julii commendatur.

XXXII. Lareshamensi monasterio hoc item anno a Cancore & Angila conjuge facta donatio est. Ejus rei litterae in chronico Lareshamensi referuntur, datae apud Laresham anno secundo regnantibus Carolo & Carolomanno, sub die kalendarum Junii: quibus litteris donatores partem silvae Birstatensis, sicut ipsa incisio arborum, que vulgo lachus appellatur, ipsa die facta fuit, eidem monasterio conferunt. His litteris post donatores subscribitur Thurincbertus frater ipsius Cancoris, ejusdemque filius Heimericus, qui postea litem de donationibus parentum monasterio facescit. Sub hac, confluyente in illum locum promiscui vulgi multitudine, cum sinus basilicae tantae frequentiae non sufficeret, ipseque loci situs celebri monasterio non satis convenire videretur; una omnium sententia fuit, ut in editiore locum tam monasterii, quam basilicae fabrica amplificanda transferretur. cujus rei executio Gundelando abbati a Chrodegango fratre demandata, prosperum finem sortita est. Ille vero, fratre mortuo, commissum sibi locum non minore industria, quam religione rexit; eoque abbate crevit in dies locus ille, cum in rebus ac possessionibus, tum in divino cultu & profectu sanctae observationis, atque dominici gregis incremento: quibus sancti Nazarii miracula non mediocriter suffragabantur.

XXXIII. In reliquis hujus anni factis commemorare licet primo quidem donationem sancti Dionysii monasterio factam a Grimulfrido quodam & Adalwara ejus filia, qui partem quam habebant apud Ististolae * villam pagi Belvacensis, aliaque praedia conferunt mense ° Januario, annum secundum regnante domino Carolo gloriosissimo rege. Ad haec ipsius Caroli praeceptum pro sancti Mauricii ecclesia Andecavensi, quo ad preces Mauroli episcopi concedit immunitatem in omnibus locis, quae pertinebant ad monasterium sancti Stephani, situm in suburbio prope muros ipsius civitatis, quod antecessores reges ad lumina ejusdem ecclesiae suppeditanda olim contulerant, ut legimus in ipso authentico, quod Hitherius recognovit. Data in mense Martio, anno secundo regni nostri. Actum Havistalio palatio, ubi Carolus pascha celebravit, teste Eginhardo. Quodnam sit illud sancti Stephani monasterium seu monasteriolum (nam sic etiam in authentico appellatur) non liquet. Neque enim id intelligendum videtur de monasterio sancti Albini, olim suburbano, quod principio sanctae Mariae seu sancto Germano Autisiodorensi episcopo, non sancto Stephano, sacrum fuisse legitur.

Insequenti anno, ejus saeculi septuagesimo-primo, Carolus regis Desiderii filiam repudiavit, & mortuo Carolomanno fratre, summa rerum in tota Francia potius est. Causam repudii incertam dicit Eginhardus; hanc vero affert monachus sancti Galli anonymus in libro secundo de Caroli vita, quod uxor illa clinica esset, & ad propagandam prolem inhabilis; ob idque judicio sanctissimorum sacerdotum repudiata. Hanc causam rejicit Cointius, neque aliam intercessisse ait, quam quia Carolus, sprete legitima uxore Himiltrude, aliam superduxisset, improbante Stephano pontifice, cujus is monitis post annum resipuerit, revocata in palatium Himiltrude, filiaeque Desiderii regis eliminata. Hac opinio difficultate non vacat, tamen videtur inixta litteris Stephani papae tertii, qui ambos fratres a contrahendo cum Desiderii filiabus matrimonio dehortans, eos dicit conjugio legitimo ex praeceptione genitoris sui jam copulatos, accepisse ex ipsa nobilissima Francorum gente pulcherrimas conjuges, quibus extraneas superducere sit nefas. At ex Eginhardo in Caroli vita certum est, repudiata Desiderii filia, Carolum non revocasse in thorum Himiltrudem, sed Hildegardem e gente Suevorum accersivisse: sive Himiltrudis jam obiisset, sive concubina loco habita fuerit; ac proinde, licet adhuc superstes, prae legitima uxore, ut mos illorum temporum ferebat, omnino rejecta. Sane tres tantum Caroli uxores legitimas, praeter Desiderii filiam, agnovit Eginhardus, nempe Hildegardem, Faltradam, & Liutgardem; ceteras pro concubinis habuit. Ceterum Himiltrudis legitimo connubio copulata Carolo a Stephano papa censi ac dici potuit, ut Carolum validiori argumento deterreret a contrahendis cum filia Desiderii nuptiis: quem hostem infensissimum cum haberet, Carolo hoc federe conjungi aegre patiebatur. Sane legitimum fuisse cum Desiderii filia Caroli matrimonium illud in primis persuadet, & quod Bertradae Caroli matris consilio & horatu contractum sit, eaque repugnante solum; & quod Adalhardus, Caroli cognatus, numquam adduci potuerit, ut hoc divortium Desiderii filiae probaret, quam sibi cum quorundam Francorum juramentis, ait Paschasius, in conjugem petierat. Non me fugit Paschasium hoc loco, uti & Eginhardum, a Cointio improbari. an vero homini erudito quidem, sed recentiori, praeter his duobus auctoribus, qui ambo Carolum & Adalhardum viderant, fides habenda sit, malim alios quam me definire. Illud maxime me mover, quod Paulus Warnefridi, qui tunc librum suum de Mettensibus episcopis scripsit, in eo ait, Carolum habuisse ante legale connubium ex Himiltrude nobili puella filium, nomine Pippinum. quod argumento est legale non fuisse Himiltrudis connubium, quae puella non diceretur, si uxor legitima fuisset.

Sub finem hujus anni Carolomannus rex aegrotare coepit, ac paulo post defunctus est in villa pagi Laudunensis Salmoniaci * pridie nonas Decembris, sepultusque juxta urbem Remorum, in basilica sancti Remigii: cum ante obitum suum villam Noviliacum praecepto regiae auctoritatis pro animae suae remedio & sepulturae honore ecclesiae sanctae Mariae contulisset, ac basilicae sancti Remigii, in qua sepeliri voluerat. Hanc donationem confirmavit Carolus ejus frater, qui fratris mortui regnum initurus, mox in Arduenna villam Carbonacum se contulit; eodemque convenientes Wilcharius episcopus, Fulradus capellanus, alique episcopi ac sacerdotes, necnon Warinus & Adalhardus, ceterique regni Carolomanni optimates, Carolum regem agnovērunt. Ex his patet, magnam veteris Austrasiani regni partem Carolomanno post mortem patris obtigisse, tamen Carolo concessum dicatur in ultima continuatione Fredegarii, at secundum novam, ut superius a dixi, Austrasiani regni divisionem. Hinc etiam patet, Fulradum ejusdem Carolomanni capellanum fuisse, quo munere etiam apud Carolum postea functus est. Warinus & Adalhardus comites alii sunt ab Adalardo & Warino, ut infra b videbimus, qui postea monachi facti, ac demum abbates, novam Corbeiam unus post alterum rexere. Mortuo Carolomanno, Girberga ejus uxor (alii Bertam vocant) cum duobus, quos ex illo genuerat, filiis tenellis, quorum unus Pippinus vocabatur, paucisque suarum partium optimatibus, in his Autcario Franco, in Italiam se recepit, seque liberorumque suos Desiderii fidei commendavit, ejus confisa patrocinio, qui Carolo ob repudiatam ipsius filiam infensus erat. Eam ob causam Carolus hanc discessionem, quasi supervacuum, ait Eginhardus, impatienter tulit. Visitur in basilica Remigiana amplissimus & magnificus sepulchralis lapis ex marmore, Jovini mausoleo, quod apud

ANN. CHR.
771.
XXXIV.
Carolus filiam
Desiderii repu-
diat.XXXV.
Caroloman-
nus apud S.
Remigium se-
pultus.
* Salmoniaci.Carolus Fran-
corum monar-
cha.

a supra n. 19.

b Num. 39.

S. Nicasium visitur, consimilis, in quo Carolomanni regis corpus conditum fuisse creditur. Sane ejus tumultum præclarum fuisse oportet, ut ad eum spectandum Carolus Calvus accesserit, ut suo loco videbimus.

ANN. CHR.
772.
XXXVI.
Sturmius abbas erudit Saxonum.

Annus agebatur Christi septingentesimus septuagesimus-secundus, Caroli regis repetitis celebre, aggressus est, non minori fidei christianæ, quam regni proprii incremento. Prima religioso principi de precibus cura, quibus Deum suo consilio propitium redderet. Congregato itaque numerofo exercitu, invocato Christi nomine, in Saxoniam profectus est, assumtis secum multis sacerdotibus, abbatibus, & presbyteris, virisque orthodoxis, qui, dum ille provinciam subigeret, ferocis gentis animos sub Christi jugum adducerent. Ex abbatibus pars maxima illius provinciam ac populi Sturmiio abbati Fuldenfi procuranda commissa fuit, qui, suscepto prædicationis officio, qua verbis, qua exemplis, institit modis omnibus, ut illi populi, simulacris abjectis, Christi fidem susciperent, deorum suorum templa destruerent, & lucis succis, sanctas Deo vero basilicas adificarent.

XXXVII.
Willehadus Frisios.

Venit subinde in laboris consortium Willehadus presbyter de gente Anglorum ex Northumbris, qui hoc tempore apud Frisios evangelico ministerio fungebatur. Is ab infantia sacris eruditus literis, ac spiritalibus instructus disciplinis, permisso Alachrati seu Alchredi regis, qui Moloni anno ejus sæculi sexagesimo-quinto in annos novem successerat, consentientibus etiam provinciam episcopis, in Frisiam trajecit: ubi primo apud Dockingam opidum, sancti Bonifacii martyrio illustre, magno cum honore susceptus, non exiguo tempore demoratus est, plurimos nobilium filios erudiens, multos a fide aberrantes ad catholicam revocans doctrinam, gentilium etiam non paucos fidei christianæ mysteriis imbutos sacro fonte abluens. Inde processit ad pagum Humarcham, ubi longe dispar ejus prædicationis successus. nam, cum tota illa plaga simulacris addicta esset, adeo in sanctum evangelii præconem exarsit, ut forte de ejus interitu tractaverit. Verum, divina providentia fortes regente, vir Dei ex eorum manibus ereptus, in Trentoniam migravit. Illic quidam divino instinctu sana circumquaque erecta evertère: alii in superstitione paganica obfirmati, infans furor in sanctum virum irruere, ac fustibus casum multis plagis affecere. Quin etiam unus ex eis districto gladio caput ei præcidisset, ni corrigia capite, sacris plenæ reliquiis, quam collo suspensam gerebat, ferientis ictum excepisset. Ibidem in illis periculis ac laboribus versatus est ad annum septingentesimum undecagesimum, quo a Carolo rege ad conversionem Saxonum adhiberi coepit. Eodem tempore apud Daventriam prædicationi strenuam navabat operam Liawinus seu Leuwinus presbyter, itidem Anglus, de cujus gestis Hucbaldus monachus Elnonensis libellum composuit.

XXXVIII.
Caroli M. diplomata pro Laureshamo, S. Germano, & S. Michaële.

Cum rex Carolus, dimisso Haristalio, ubi pascha celebraverat, Wormatiam contenderet, generalem Francorum conventum ad Saxoniam expeditionem ibidem habiturus; obiter accessit ad Theodonis-villam, ubi regium integræ immunitatis præceptum Laureshamensi monasterio concessit rogatu Gundelandi abbatis, datum mense Maio, regni sui anno quarto. Corruptum videtur nomen Raddberti cancellarii, ad cujus vicem Rado hoc diploma recognovisse dicitur. Cancellarii munere tum fungebatur Hitherius, cujus vice prædictus Rado recognovit diploma, basilicæ sancti Vincentii seu sancti Germani Parisiensis ab ipso Carolo rege concessum ad petitionem venerabilis Lanfredi abbatis, qui ibidem custos præfuisse memoratur. Hoc vero diplomate idem princeps confirmat omnes hujus monasterii possessiones, tam ultra quam citra Ligerim sitas, necnon immunitates a superioribus regibus eidem loco indultas. Data est hæc charta xiiii. kalendas Novembris Haristalio in palatio, anno regni ejus quinto ineunte. Idem rex mense Maio immunitates confirmavit monasterii sancti Michaëlis, a Wolfando & Adalsinda ejus conjuge constructi in pago Virdunensi ad fluviolum Marsupiam, cui tunc Hermengaudus abbas & episcopus præerat. Actum Drippione in palatio regio publice, anno quarto Caroli gloriosissimi regis. Idem Hermengaudus traditur constituisse, quid abbas, quid provisor panis & salis & sagiminis, quid provisor piscium, quid denique provisorum luminarium, pauperum, & hospitem, ad exercendum suum quisque officium habere deberent; quam constitutionem Carolus diplomate suo confirmaverit, uti etiam libe-

Annal. 10.
p. 383.

ram eligendi abbatis facultatem. Ad hæc idem Hermengaudus, in expeditionem cum rege profectus, corpus beati Anatolii ex urbe Cadurcina in monasterium suum retulisse perhibetur.

ANN. CH.
772.

Interim Adalhardus seu Adelhardus, Caroli frater patruelis, Bernharto seu Bernardo, Caroli Tuditis filio, progenitus, ne illicito, uti putabat, Desiderii filie repudio, atque novis Caroli cum Hildegarde nuptiis assentari videretur; aule ac saculo nuntium remittere statuit, nec umquam ab ea sententia blanditiis, aliisve modis potuit abduci. Ita novus ac delicatus tiro, in palatio una cum principe eruditus, cum vix annos viginti attigisset, ad Corbeienfem agri Ambianensis monasterium accessit: ubi annuo pulsans voto, ait Paschasius, ad professionem tandem monasticam admittus est, post annuam scilicet probationem. Præerat tunc monasterio, ut creditur, Mordramnus abbas, Addonis successor, qui strenuum adolescentem, in monastica jam disciplina florentem, quasi ex jussu regio, hortulanum constituit. Subiit ille cum gaudio impositum sibi humile & arduum officium, nec minorem excolendo animo, inserendisque virtutibus, quam horto colendo, & implantandis oleribus atque arbutis operam impendit. Sunt qui existimant hunc esse Adalhardum comitem, qui una cum Warino itidem comite, aliisque Carolomanni regis recens defuncti optimatibus, obsequium Carolo novo regi præstitit. Verum alius fuit per ea tempora Adalhardus in Austria comes, inferius memorandus; & comitis dignitas non videtur novo tironi palatii, vix annos viginti nato, convenire. Certe alius est Warinus ille comes a Warino nobili viro, qui post Adalhardum novæ Corbeie abbas, post medium sæculum nonum devixit.

XXXIX.
Adalhardus Corbeie monachus.

a. r. supra.

b. Lib. 26. no.

Cum hortulani munus in veteri Corbeia exerceret Adalhardus, non sibi visus est evangelii præceptum assecutus, nisi propinquos ac patriam desereret, abiretque in longinquam regionem, ubi lateret ignotus, ut se se fugiendo plenius inveniret. Ad hæc timebat prudentissimus juvenis, ne regni curis ac negotiis demum implicaretur, neu popularium laudibus, aut vento jactantia efferreretur. Audiant hæc, ait Paschasius, nostri concives monachi, qui lenti requiescunt umbrarum delibuti fuligine: audiant, inquam, qui post se secularium greges trahunt, quam parum tutum sit inter suos commorari. Hæc animo agitanti non alius convenientior locus occurrit, quam mons Casinus, ubi totius fons religionis & origo putabatur. Succurrit etiam exemplum Carolomanni patrum, qui pari studio istuc secesserat. Eo cum pervenisset Adalhardus, a patre monasterii ut ignotus alienæ regionis monachus acceptus fuit, at, Deo volente, non licuit ipsi diu ibidem, uti optabat, immorari, quippe brevi a quodam anachoreta vulgatus est, quinam, & unde esset, & quam ob causam eo usque advenisset; prædictumque, non multo post venturos regis nuntios, qui eum repeterent, suumque in locum restituerent. Turbatus hoc varicinio vir sanctus, abbati rem omnem confessus est, rogans eum atque obsecrans, ut effugeret volenti annuens succurreret, quo nomen suum ulterius, ne quidem e longinquo, umquam audiretur.

Casinum se-
cedit.

Casinenfem monasterium tunc regebat Poto abbas, qui anno superiore Tomichisum, viii. kalendas Februarii defunctum, exceperat, annos septem cum quinque mensibus sessurus. Hic parvam infra montem ædificavit ecclesiam in honorem sancti Benedicti, quam postea Gisulfus abbas amplificavit; estque nunc collegiata insignis ecclesia urbis sancti Germani, sub nomine sancti Salvatoris, subjecta tamen superiori monasterii ecclesie, quæ, cathedralis instar, episcopalem a tempore sancti patris Benedicti jurisdictionem in multas alias ecclesias exercuit. Idem Poto alteram extruxit ecclesiam sub titulo sancti Michaëlis archangeli ad radices alterius montis, in loco non parum amœno, ubi jam dudum olivetum monasterii est, eamque picturis insignibus, versibusque, si Leoni Marsicano credimus, decoravit. Quamquam versus a Theodemaro potius additos fuisse recte observavit Angelus a Nuce, siquidem in his Poto morte præventus ecclesiam indedicatam reliquisse dicitur. Superest in hunc quoque diem eadem ecclesia cum adjuncto oliveto, oleis ferè quindecim mille confito, quod sive glebæ vitio, sive borealium ventorum, quibus patet, afflatu, parem expectationi fructum non refert.

XLI.
Poto abbas Casinenfis.

Hujus Potonis tempore Rodinus, Belga illustris, Casinum se recepisse fertur. Erat is germanus frater, ut perhibent, Amalbergæ virginis, quæ in Arduennæ vicco, Villa-Rodingi nomine, nata memoratur. Hæc a beato Willibrordo ad virgi-

XLI.
Rodinus monachus; frater Amalbergæ virginis.

ANN. CHR.
772.

nitatis animata propositum, tum a Landrada Belisensi abbatissa informata fuit. Postea vero, cum in parentum possessione juxta fluvium Scaldim cum unico fratre suo religiosissime commaneret, ut Radbodus Tungrensis episcopus scribit; eidem in adherente oratorio preces fundenti nuntius nomine regis, Caroli scilicet, si qua vitæ ejus scriptori fides, adventit, qui eam in sponsam postularet. quod illa constanter recusavit. Inter ea Rodinus metuens, ne forte rex iram in se converteret, ad Carolomannum ejus fratrem Remos perfugisse traditur, ab eoque benigne acceptus fuisse. Verum post aliquot dies, gratiis regi actis Romam se contulisse, atque cingulo militiæ in monte Soracte deposito, clericatusque habitu assumpto, ad monasterium sancti Benedicti, situm in castro Casino, secessisse: ubi monachus factus, cursum vitæ præsentis in vita cœnobitica religiosissime consummaverit, postquam optima patrimonialia sua sacris locis, egenisque distribuisset. Sanctæ Amalbergæ obitus hoc anno a scriptore vitæ anonymo reponitur. Ejus reliquiæ e vico Tempseca ad Scaldim, ubi ejus corpus primum sepultum fuerat, in Gandense sancti Bavonis monasterium saculo insequenti translatae sunt studio Rotberti abbatis, præsentis Reginhelmo episcopo Tornacensi, qui anno supra octingentesimum sexagesimo-secundo fuit ordinatus. Nec plura de Rodino Amalbergæ fratre, quem a Raduino monacho apud Frodoardum laudato, & a Rodoino sancti Medardi præposito distinguere temporum ratio exigit.

X L I I.
Hadriani papæ privilegium Farfæ concessum.

Hoc eodem anno ineunte obiit kalendis Februarii Stephanus papa tertius, cum sedisset annos tres & menses fere sex. Successor ejus Hadrianus papa, ejus nominis primus, præsentis decima indictione privilegium concessit Probato religioso abbati Farfensis monasterii, qui ante biennium Gurberto pseudoabbati ejecto susceptus fuerat. Ejus privilegii occasio fuit direptio monasterii possessionum, quas complures nefarii homines in suos usus detorquebant. Interpellatus hac de re pontifex, ejusmodi causas commisit Miccioni notario regionario ac priori vestiarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, ejusque successoribus, qui plenas tam de his furtis, quam de aliis emergentibus ejusdem loci causis justitias facerent. Exstat ejus rei constitutio in tomo secundo a Bullarii Casinensis, data x. kalendas Martii, Constantini augusti anno tricesimo-tertio, Leonis vero ejus filii anno vicesimo-primo, indictione decima. Is est Probatus abbas, quem postea idem Hadrianus legatum ad Desiderium regem Langobardorum misit, cum viginti senioribus Dei servis monachis, ut eum ad restituendas Romanæ ecclesiæ ablatas civitates precibus compellerent: sed lapideum ejus pectus nequaquam, quantumvis supplices & ad pedes ejus provoluti, emollire valuerunt, testante Anastasio, qui Probatum religiosum abbatem monasterii sanctæ Dei Genitricis, siti in territorio Sabinensi, appellat: ubi libri editi, etiam apud Baronium hoc anno, præfatum mendose habent. Irrita itidem alia legatio fuit Pardi religiosi hegumeni monasterii sancti Sabæ, & Anastasii primi defensoris. Exstat in chartario Farfensi absque chronicis notis diploma Desiderii regis, præcellentissimæ reginæ Ansæ conjugii suæ indultum, quo confirmatur donatio unius curtis & massæ in Sextuno; & alterius in Vallanti, in finibus Reatinis, eidem Ansæ ab Adelchiso excellentissimo rege eorum filio facta, ubi Ansæ monasterium condere decreverat, Farfæ subjiendum, cui Probatus abbas tunc præerat. quæ omnia Desiderius probat, eo pacto, ut in supra dicto cœnobio, fundato in prædictis finibus Reatinis, sub sanctæ regule norma congregentur servorum aut ancillarum Dei usque ad viginti, vel si amplius potuerint.

X L I I I.
S. Julii abbatissæ Brixienfis facta donatio.
b Ibid. p. 14.

Non omittenda hoc loco donatio, a Flavio Desiderio & Adelchiso seu Adalgiso ejus filio, hac decima indictione facta b monasterio Domini & Redemptoris Salvatoris, quod intra civitatem Brixianam idem Desiderius & Ansæ regina conjux ipsius construxerant, cui earum filia Ansiperga Deo dicata abbatissa præerat. Ejus gratia prædicti reges bona quædam eidem parthenoni conferunt in Regiensi territorio. Actum Ticino in palatio, quarta-decima mensis Junii, anno Desiderii regis quarto-decimo, & filii ejus Adelchisi duodecimo, indictione decima. Hoc monasterium alio nomine sanctæ Julii appellatum est, cujus prima abbatissa erat Ansiperga, alio nomine Oriperga dicta, ut ex hoc diplomate intelligitur.

Sigoaldi patriarchæ privilegium.

Hoc monasterium ex eorum numero videtur fuisse, quæ ex voluntate conditorum alieno seu extraneo episcopo subiecta erant. Id colligitur ex privilegio Sigoaldi seu Sigualdi Aquileiensis patriarchæ, quod Anseberga venerabilis abbatissa ejus loci

loci per Prandulum cubicularium sacri palatii, ejusdemque monasterii præpositum, ab ipso Sigoaldo obtinuit, nempe ut Brixiense illud sancti Salvatoris cœnobium a cujuscumque sacerdotis ditione exemptum esset; ut clerici ejusdem loci a quocumque antistite ordines suscipere possent; ad hæc ut libera esset abbatissæ electio; denique ut neque abbatissa, neque ulli alteri liceret monasterii codices, vasa sacrata, quamlibetve suppellectilem sacram cuivis donare, aut alienare. Actum Ticini in urbe regia, III. idus Octobris, anno invictissimorum principum Desiderii & Adalgisi sexto-decimo, & quarto-decimo, sub indictione duodecima, a kalendis Septembris inchoata, id est anno Christi septingentesimo septuagesimo-tertio, non sequenti, ut Margarinus a censuit, siquidem eo anno Desiderius a Carolo, expugnata Papia, in Franciam abductus est. Huic privilegio post Sigoaldum patriarcham subscribunt Apollinaris Regiensis, Julianus Placentinus, aliique tres incertarum sedium episcopi, Otto, & Felices duo.

Ad concilia quod attinet, habita est hoc anno sub indictione decima, pridie idus Octobris, synodus Dingolyingensis in Bajoaria ad ripam Isaræ, anno vicesimo-quarto ducis Tassilonis: cui synodo interfuerunt sex tantum episcopi, abbates vero tredecim. In ejus præfatione patribus visum est, ut nec monachis parochiæ ac tituli populares commendarentur, nec publica baptismatis officia ab eisdem tractarentur, præterquam in periculo mortis, excepto si vicissitudinis villarum propriarum singulis annis obdientialibus curis commissio ab abbate proprio fuerit commendata. quæ verba, sane obscuriora, de visitatione parochialium ecclesiarum, quæ in villis monasterio cuivis subiectis sitæ erant, per monachos jussu abbatis quotannis faciendæ, interpretari licet. Capitulum tertium est, ut episcopi juxta canones, & abbates monasteriorum secundum Regulam vivant, haud dubie Benedictinam, quæ ubique illis in partibus tunc temporis vigeat. Quartum est de sanctimonialibus, ut nullus ausit eas in conjugium ducere. Ad hæc inter episcopos & abbates convenit, ut, cum quis eorum de luce migraret, unusquisque superstium episcoporum vel abbatum pro defuncto in domo * sua episcopali, vel cœnobio centum missas speciales, totidemque psalteria cantari faciat: ipse vero triginta speciales missas compleat, vel a religiosis sibi subiectis compleri curet. Idem de presbyteris & monachis statutum, ut pro singulis episcopus vel abbas triginta missas speciales, totidemque psalteria persolvere satagat. Cetera prætereo decreta hujus synodi, cui subscribunt sex, ut jam dixi, episcopi, nempe Virgilius Saltzburgeris, Wifericus Pataviensis, Hæres sive Aribio Frisingensis, Sintprecht seu Simpertus Ratisonensis, Alimus Sabionensis, & Manno Nuvenpurgensis seu Neoburgensis, qui duo episcopatus quatuor primis a Bonifacio erectis adjecti sunt. Abbatum nomina hæc sunt: Opportunus, Wolpreht, Adalpreht, Ato, Uto, Lantfrid, Albune, Ruothart, Ernest, Reginpreht, Volchanhart, Perrhoz, Sigido. Sua singulis ita licet assignare monasteria, ut Opportunus sit abbas Menensis seu Lunælacensis vel Mansensis in diocesi Saltzburgeris; Wolprechtus Altachii-inferioris, in diocesi Pataviensi; Ernestus Superioris, in Ratisonensis; Adalpreht seu Adalbertus Tegernensis, & Uto sive Audo seu Otto Ilmenensis seu Ilminensis in Frisingensi, uti & Lantfridus Buriensis seu Benedictoburanus, Ato seu Atto Bauzanensis in Sabionensi. Non ita explorata sunt sex aliorum abbatum monasteria, tamen Aventinus Albuno tribuit Sandunenfe, Ruthardo Wessobrunnam, Reginoberto Pfafomonasterium, Wolchanharto seu Wolcardo Austraviam, Perrhozo seu Berchtoldo Chimenfe, Sigidoni Weltenburgense. De plerisque monasteriis illis jam egimus, nempe de Lunælacensi, utroque Altachio, Tegernensi, ejusque conditore ac primo abbate Adalberto; fratreque ejusdem Uto ne abbate Ilmeni; itemque de monasterio Buriensi, primoque ejus abbate Lantfrido, atque de Attone Bauzano. Actum etiam de Wessobrunna, Pfafomonasterio, Austravia, & Weltenburgo: de solis duobus, Sandunensi & Chimenfi, nulla hætenus facta mentio: nisi si Sandunenfe Aventinus intelligit Sandavienfe, quod Lantfridus, Waldramus, & Elilandus fratres construxisse dicuntur in diocesi Frisingensi. Chimenfe seu Chemenfe monasterium in Saltzburgeris conditorem habuisse traditur Tassilonem ducem: sed de eo nihil fere compertum ante cladem ab Hungaris acceptam. De illo intelligendum videtur perverstum Augie c necrologium, in quo laudatur ex monasterio Chaminceo Liutfridus abbas sub Carolo Magni aut Ludovici Pii principatu. In brevibus annalibus d Ratisonensibus Opportunus abbas

X L I V.
Synodi Dingolyingensis decreta & subscriptiones.

c Le Dome.

c b v. supra
num. 1.c Anal. eccl.
to. 4. p. 643.
d Ibid. p. 476.

anno septingentesimo octogesimo-quinto obiisse dicitur, sed monasterii ejus nomen haud exprimitur. Idem primariis literis monasterii Chimensis subscripsit.

ANN. CHR.
773.
X L V.
Caroli M. legatio ad Hadrianum papam, & expeditio in Italiam.

ANno insequenti septuagesimo-tertio rex Carolus, Langobardicum bellum suscepturus, legatos ad Hadrianum papam misit, Georgium sanctissimum episcopum, Gulsardum religiosum abbatem & consiliarium, & Albinum *deliciosum* ipsius regis, ut loquitur Anastasius, inquisituros, an Desiderius ablatas ecclesiarum Romanae civitates, uti promiserat, restituisset. Georgii episcopi sedes ignoratur: Gulsardus seu Wilsardus abbas erat Turonensis sancti Martini monasterii: Albinus ille Caroli deliciosus alius est ab Alcuino, qui Eboraci etiam tunc residebat, necdum in Galliam transmigraverat. Legati ad Carolum reversi, Desiderium promissis non stetit retulerunt. Missi cum eis Hadriani papae nuntii Carolum datis literis interpellarunt, ut Pippini patris sui exemplo sanctam Dei ecclesiam a Desiderii vexatione redimeret. Carolus cum valido Francorum exercitu, superatis alpiibus, in Italiam ingressus, Desiderium Papia inclusum circumfessit: dum Adalgisus Desiderii filius, assumpto secum Autchario Franco, cum Girberga uxore Carolomanni quondam regis, ejusdemque filius, in urbem Veronam se recepit. Hoc accepto, Carolus, majori exercitus sui parte Papiae relicta, cum reliquis copiis Veronam advolat: cui protinus Autcharius ille Francus, uxorque ac filii Carolomanni se tradiderunt. Hos Carolus benigne accepit: sed quid eis deinceps factum sit, veteres silent. Prope fidem est, eos remissos fuisse in Galliam, & monasteriis inclusos, ut regi Desiderio contigit. Sane Autcharius ille Francus idem mihi videtur cum Otgaro seu Otgerio illo, quem Meldensi sancti Faronis monasterio nomen dedisse inferius videbimus. Hoc facto, Carolus ad urgendam Papiae obsidionem reverit. Dum Papiae versaretur, praecipuum edidit super commutatione facta inter Merolum Cenomannensem episcopum & Rabigaudum abbatem Aninsulensem, cui Sabonarias, villam sitam in pago Cenomannico, in condita Labrociniensi, quam dominus Senardus opere suo de novo construxerat, ubi & requiescebat, tradidit Merolus; eique vicissim Rabigaudus dedit villam Curtebosanæ & Montem-Ebertramnum in eodem pago, in condita Siliacensi. Datum undecimo kalendas Martii, Papia civitate. Idem Rabigaudus jam a Carolo praecipuum immunitatis obtinuerat apud Valentianas, anno regni ejus tertio. De Merolo episcopo superius a actum. Interim Spoletani, Reatini, Firmani, & Auximates Langobardi, qui adversus Carolum cum Desiderio progressi fuerant, ad propria reversi, Hadriano papae se dederunt, & praestito prius sacramento, Romae ad sanctum Petrum omnes *Romano more tonsurati* fuere, barba & capillo instar Romanorum praecisus.

ANN. CHR.
774.
X L V I.
Primum Caroli iter Romanam.

Dum Papiae obsessio protrahitur, Carolus Romam contendit, pascha insequentis anni cum Hadriano celebraturus. Haec prima ejus fuit ex quatuor Romana peregrinatio. Quo ritu in Urbem a pontifice acceptus sit, quidve religiosissimus princeps Romanae tunc ecclesiae praestiterit, Anastasius diserte tradit. Illud observatum dignum, quod diploma donationis, eidem ecclesiae factae, ab universis episcopis, abbatibus, & optimatibus subscribi voluit, ejusque exemplum super altare beati Petri, deinde in sancta ejus confessione, datis sacramentis ad futuram rei cautionem, posuit: *apparem* vero seu aliud exemplum ipsius donationis, ab Etherio seu Hitherio cancellario scriptum, intus collocavit super corpore beati Petri, subtus evangelia, quae fideles ibidem osculari solebant: alia denique ejusdem donationis exempla secum apportavit. Itaque ex Urbe ad Papiae obsidionem revertens, Pisanum & Luccensem episcopos, ne quid forte se absente molirentur, secum adduxit. Hos ut in ecclesias suas reverti fineret, Hadrianus papa scriptis ad ipsum literis ^b obsecravit, in quibus testatur, se ab eo tempore, quo ille a Romana urbe recesserat, dedisse operam, ut quotidie singulis horis atque momentis *omnes sacerdotes, ac religiosi Dei famuli monachi per universa monasteria*, simulque & reliquos populus, tam per titulos, quam per diaconos trecentos * *Kyrie eleison* pro ipso, feliceque armorum ejus successu contentis vocibus decantarent.

^b Codex Carolin. ep. 55.

* f. tercetis.

X L V I I.
Desiderius rex Corbeiam relegatus.

Papia expugnata, victor Carolus Desiderium regem cum Ansa ejus uxore ac filia comprehendit, atque in Franciam ablegari iussit, paullo post subsecutus, postquam sancto Petro civitates ablatas restituisset. Quid postea Desiderio evenerit,

non produnt veteres Francorum annales. Unus inter omnes Hepidannus, monachus sancti-Galli, memoriae prodidit, Papia sub jugum missa, regem Desiderium & Ansam ejus uxorem relegatos fuisse ad Corbeiam monasterium agri Ambianensis: ubi Desiderius in vigiliis, & orationibus, & jejuniis, multisque bonis operibus ad diem obitus sui permansisse memoratur. Desiderii partes ac fortunam secutus est Fardulfus, cui postea Carolus sancti Dionysii abbatiam commendavit. Atque hic finis regni Langobardorum in Italia fuit, anno postquam Italiam occupaverant, ducentesimo sexto.

Carolus, capta Papia, in Langobardici regni possessionem venit, ab eoque tempore duplicem in regis diplomatum epocham adhibuit, nempe regni sui in Francia & in Italia, cujus annus primus cum anno regni Francici sexto comparatur, initio sumto a medio mense Maio hujus anni, quo regnum Langobardicum iniiit: cum regnum Francicum ab octavo kalendas Octobris, quo Pippinus ipsius pater deceffit, iniiisset. Multa duplicis hujus epochae exempla inferius occurrent usque ad annum octingentesimum, sub cujus finem tertia his duabus epocha ab annis imperii accessit. Carolum Modoetiae coronam ferream in signum & investituram regni Langobardici accepisse cum nemo veterum prodiderit, nobis negare licet, tamen recentiores plerique id asserant. Neque vero id necesse erat: cum ritum illum a nullo Langobardorum rege ante Carolum observatum fuisse ex Paulo Warnefridi constet, quo auctore discimus, novis regibus eum morem fuisse, ut hastam regi declarato porrigerent. Certè non nisi longo post Carolum intervallo Langobardorum reges hoc ferreo diademate initiati fuere. Eiusdem generis est jus eligendi Romanum pontificem, atque episcopatus conferendi, eidem Carolo, ut quidam ex Sigeberto interpolato & Gratiano adstruere conantur, ab Hadriano papa concessum: quod jus commentitium esse Carolus Cointius fuisse probat.

XLVIII.
Caroli M. tres tituli & epochae.

Ab hoc anno Carolus Patricii Romanorum titulum, quem eidem Stephanus II. ante annos viginti, uti Pippino ejus patri ac Carolomanno fratri, concesserat, usurpare coepit cum titulo regis Langobardorum; eoque usus est ad illud usque tempus, quo imperator renunciatus fuit, nam Patricii titulo deinceps abstinuit; nec quisquam regum nostrorum, sive ante, sive post eum, si bene memini, hunc titulum in literis suis sibi tribuit. Id factum videtur ob eam, ut alias a dixi, causam, quod ante hunc annum Patricii appellatio honorarius dumtaxat titulus esset; deinceps vero rem ipsam praestaret, hoc est praefecturam Urbis & circumjacentium regionum, quam dignitatem tanti fecit Carolus, ut eam, tamen perpetua ^b esset, sibi a Leone III. confirmari per Angilbertum abbatem ^c petierit, suamque vicissim, hoc est filii ac defensoris, fidem sponderit. Ritus instituendi patricii superius ^d retulimus ex veteri codice, ex quo etiam discimus, qualis ejus habitus fuerit, in haec verba. *Hinc induat ei mantum, & ponat ei in dextro indice anulum, & det ei bombacenum, id est chartam ex bombyce, propria manu scriptam, dicens: Esto patricius misericors & justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum, & dimittat eum.* ^e Eadem fere habet Cassiodorus, agens de honore patriciatus, nisi quod praeter chlamydem, etiam calceos addit. Omnia praeter circulum capitis & anulum exprimit Eginhardus in vita Caroli, quem ait peregrina indumenta respuisse, *excepto quod Romae semel, Hadriano pontifice petente, & iterum Leone successore ejus supplicante, longa tunica & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis induebatur.* Verum haec omnia longe melius representabit ipsius Caroli in patricii habitu effigies, quam ex codice antiquo Paulus Petavius, & ex eo Johannes-Jacobus Chiffletius in Anastasi Chioderici protulit in lucem, qualis lectorum oculis subjicitur in pagella sequenti.

Patriciatus Romanorum.

^a Diplom. p. 73.

^b Cassiod. var. lib. 6.

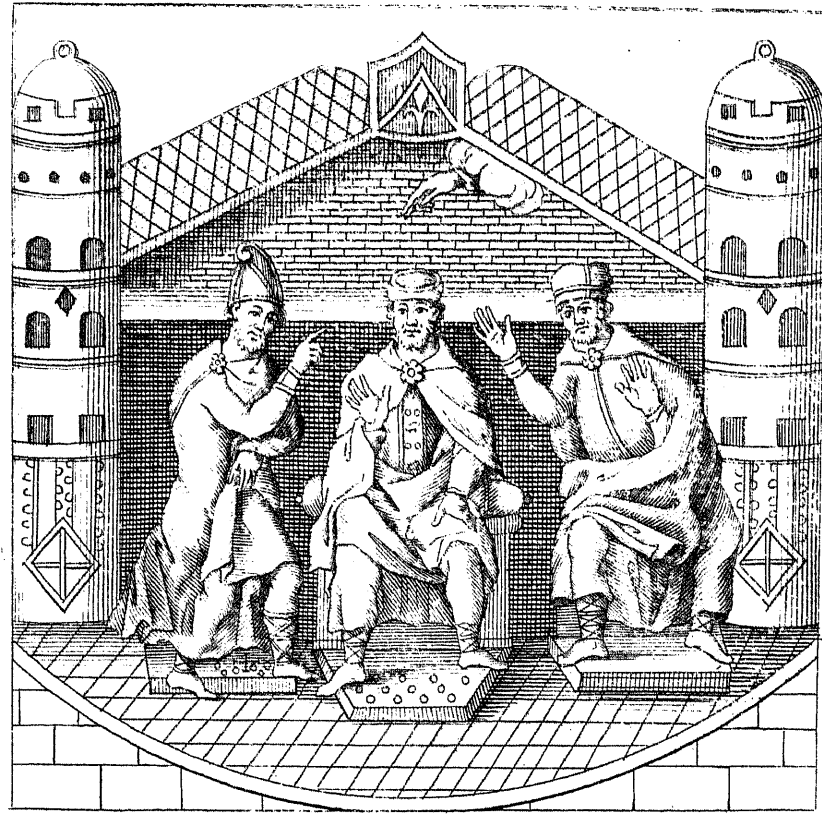
^c ep. 2.

^d apud Ale. epist. 84.

^e Lib. 23. n. 2.

^e Cassiod. var. lib. 2.

^e p. 9.

ANN. CHR.
774.

Ubi media figura Carolum Magnum in patricii habitu, excepto quod anulus in dextro ejus indice non videtur; duæ alia primicerium & secundicerium referunt, uti Petavius explicavit. Sed vereor, ne his, quæ ad institutum nostrum proprie non pertinent, nimium immerer: tamen quæ ad tantum principem spectant, non sint omnino extra propositum, quippe quæ rebus consequentibus lucem & ornatum afferant.

XLIX.
Laureshamensi dedicationi interest.

Carolus ab Italica expeditione ad Saxones, qui motus ciebant, coercendos proficiscens, Laureshamum accessit, ibique dedicationem ecclesiæ sancti Nazarii martyris, ejusque corporis translationem celebravit in capite kalendarum Septembrium, ut tradit chronographus Laureshamensis, id est ipsis kalendis Septembris, ut disertè notatur in kalendario Laureshamensi, quod sæculo nono scriptum fuit. Emendandum in eo chronico annum rectè monuit Cointius, consentiente Hermanno, qui hoc anno ecclesiæ sancti Nazarii dedicationem reponit cum annalista Laureshamensi, quem a chronographo ejusdem monasterii distinguendum esse ex hoc loco patet, tamen utrumque opus auctorem habet monachum Laureshamensem. De chronico res constat apud omnes: de annalibus vero satis patet ex his auctoris verbis; ubi de sancti Nazarii translatione agens, *Laureshaim* monasterium suum vocat. Andreas Chesnius, & post eum fere omnes, Eginhardum annalium Laureshamensium parentem existimarunt, sed hanc sententiam Cointius hoc anno invictissimis argumentis refellit. Hujusce dedicationis celebritatem chronographus hoc modo commemorat. Gundelandus abbas, perfecta jam templi fabrica, & ut domum Dei decebat, splendide exornata, apud Spiram civitatem regi ex Italia redeunti occurrit, magnopere obsecrans, ut ipsius ecclesiæ consecrationi præfens interesse dignaretur. Rex benigne assensit, eoque cum Hildegarde regina, filioque Pippino (Carolus & Ludovicum nondum natos male addit chronographus) ac plurimis regni principibus accessit. Hæc vero dedicatio magnifico apparatu & summa veneratione facta est per Lullum Moguntinum archiepiscopum & Weomadum Trevirensis, ac per episcopos Megingozum Wirziburgensem, Angelramnum Mettensem, & Waldricum, quem Cointius Laufannensem episcopum esse opinatur. Eodem die in novam basilicam corpus sancti Nazarii summa pompa translatum est. Non diu superstes fuit Megingozus episcopus, de quo superius actum est.

L.
Campidonam translata corpora SS. Gordiani & Epimachi.

Eodem anno corpora sanctorum Gordiani & Epimachi ex urbe Roma in Alamanniam sive Sueviam translata sunt, teste Hermanno, id est in monasterium Cam-

ANN. CHR.
774.

pidonense, quod ab Andegario abbate anno hujus sæculi quinquagesimo-secundo incoli coepit. Id muneris Romæ accepisse dicitur Andegarius ipse, procurante Hildegarde regina, quæ idem monasterium fundasse traditur, id est rebus ac possessionibus, & forte ædificiis auxisse, jam dudum rudi forsitan opere ab ipso Andegario constructum. Id facile crediderim de regina Suevici generis, tamen nulla idonea inventio ejus rei argumenta. Prætereo vulgatum a Stengelio Caroli Magni diploma, in quo multa historica veritati absque congeruntur. De Andegario abbate primo Campidonensi, quem Hermannus laudat, nulla deinceps in vetustis monumentis occurrit mentio, nec de ejus successore, ne quidem in veterrimo ^a necrologio Augustini, in quo commemorantur *ex monasterio Chambituna Theobun & Anulo*, quos abbates fuisse non puto. In diplomate ^b Ludovici augusti, Tattoni ejus loci abbati concessio, Hildegarda ejusdem principis mater sanctos martyres Gordianum & Epimachum Campidonæ collocasse perhibetur, qui locus veteri loci traditioni fidem conciliat, Hildegardem scilicet ejus monasterii, si non conditricem, saltem dotatricem ac benefactricem fuisse.

^a *Avaler.*
no. 4. p. 643.
^b *Ibid. p. 469.*

Post Laureshamensis basilicæ dedicationem Carolus Ingelheimium, atque inde Haristalium, tum Duriam seu Duram profectus est. Hanc ejus itineris seriem colligit Cointius tum ex vetustis annalibus, tum ex variis diplomatis, quæ hoc tempore iis in locis idem princeps edidit. Primum occurrit pro ecclesiâ Trevirensi, cui tum Weomadus præsidebat, datum Haristalio in palatio kalendis Septembris, anno regni ejus sexto. Hoc diploma Trevirensi ecclesiæ confirmat *cellam sancti Maximini, cellam sancti Paulini & sancti Eucharri, & monasterium sancte Marie, Horrea dictum*, aliasque ecclesias. Verum sincerum & authenticum hoc præceptum præstare nolum; quippe quod suspectum reddunt invocatio *Domini Dei Salvatoris* initio præmissa, Suavis ad vicem Ercanbaldi recognitio, & indictio in fine præter morem Carolinum apposita. Nullum quippe afferri potest genuinum Caroli diploma cum simili invocatione; neque Ercanbaldus ejus cancellarius anno regni ejus sexto, sed Hitherius erat, & post eum Rado; nec nisi serius Erchamboldus, cujus notarius Suavis nullibi mihi occurrit. De indictione constat apud omnes, in diplomatis Carolinis nullum ejus usum fuisse.

L I.
Caroli M.
diplomata pro
ecclesiâ Trevi-
renti.

Alterum diploma est pro monasterio sancti Dionysii a Fulrado obtentum, quo cella sancti Hippolyti magnam cujusdam silvæ partem donat ad usus servorum Dei ibidem habitantium: quo in diplomate fit mentio Bobolini-cellæ; quæ huic silvæ adjuncta erat. Datum est hoc præceptum in Dura * palatio agri Juliacensis, xviii. kalendas Octobris, anno regni sexto, illudque Rado ad vicem Hitherii recognovit, mendose Wigbaldus apud Dubletum. Ad hunc item annum revocandum est diploma Carolinum, quod Cointius anno septuagesimo-primo ex vitiosa Dubleti editione assignavit, datum Salmunciaci in palatio, mense Decembri, *anno septimo & primo* regni ejusdem Caroli, ut in sinceris exemplis, ubi tantum *primo* apud Dubletum legitur. Hoc diplomate Carolus ratas habet donationes earum villarum, quas domnus genitor ipsius Pippinus per manus suas eidem monasterio tradiderat, nempe Faverolas villam pagi Madriacensis, ac Norontem pagi Carnoteni, cum portione silvæ Aquilinæ, certis *levis* seu limitibus circumscripta, cum utrisque ferarum generibus, cervorum scilicet, capreolorum seu capolorum: *ex quorum coriis libros ipsius sacri loci cooperiendos constituit; necnon etiam ex supra dicta vineatione infirmorum fratrum corpora ad tempus rescicienda, reparanda & roboranda.* quod argumento est, Dionysianos monachos extra infirmitatis articulum, uti regula sancti Benedicti præcipit, a carnibus etiam tum abstinuisse. Leos in codice ^c Irminonis abbatis easdem esse puto cum levis quarum hic mentio est.

L II.
Pro S. Dionysio, ubi tum a carnibus abstinentia vige-
bat.
* *Dura.*

In annalibus Nazarianis ad hunc annum Haribertus abbas, scilicet Morbacensis, obiisse memoratur, & post eum Amicho abbas ordinatus fuisse. Nec plura de Amichone abbate. Ejus haud dubie successor fuit Sindbertus seu Simpertus, episcopus & abbas, quem Bucelinus, & post eum Carolus Cointius ex indice abbatum Morbacensium perperam expungunt. Is ab ineunte ætate monachus fuit, dein abbas in illo monasterio, quod *specialibus magnisque privilegiis, à Carolo Magno datis*, augeri curavit, teste Sigismundo monacho in chronico Augustano, qui ea se vidisse affirmat. Hunc postea crescentibus meritis & fama ecclesiæ Augustanæ episcopum impositum fuisse idem auctor, alique tradunt. Demum post regiminis annos tri-

^c *Supra.*
num. 17.

L III.
Morbacensis
abbates.

Simpertus
episcopus &
abbas, alius a
Ratisponensi,

ANN. CHR.
774.a *Anal. Hist.*
10. 4. p. 523.b *Ibid.* p. 643.LIV.
S. Wigberti
abbatis transla-
tio.L V.
Item S. Rud-
berti episcopi.c *Anal. Hist.*
20. 4. p. 476.LVI.
Benedicti
conversio &
tirocinium
apud S. Se-
quantium.

ginta mortuus III. idus Octobris, sepultus fuit in basilica sanctæ Afræ, quam ipse instauraverat. Ejus obitum referunt recentiores ad annum octingentesimum-nonum. Hunc distinguere oportet a Simberto Ratisponensi episcopo, quem anno septingentesimo nonagesimo-primo decessisse constat. Simperii Augustensis tumulum sanctus Udalricus episcopus divino monitu sæculo decimo cooperiri curavit. De abbatiâ ejus dignitate dubitare non sinit titulus * ejus epistolæ, quam inscribit *reverentissime cuidam matris familia Sindbertus, dono Dei vocatus episcopus atque abba de monasterio Morbac*, ad postulandas preces pro anima cujusdam fratris nuper defuncti. Huic successisse videtur Guntramnus abbas, cui Leo papa tertius & Ludovicus Pius diplomata concessisse perhibentur. Post hunc Sigismundus abbas apud Bucelinum, forte non alius a Sigimiaro abbate, notato in sæpius laudato necrologio^b Augiensi.

Cam in villam agri Moguntini Ingelheimium Carolus pervenisset, exercitum suum *in quatuor scaras* seu turmas divisit, easque direxit contra Saxones, qui tunc Hassiam infestabant. Eorum impetum veriti monachi Fritislarienses, corpus sancti Wigberti primi quondam abbatis sui, in proximum opidum munitissimum, cui *Buriburg* nomen erat, transtulerunt. Mox infesto agmine subsecuti Saxones, coeperunt opidanos lacerare. at illi facta eruptione adversarios fuderunt meritis sancti Wigberti, qui supra ecclesiam Fritislariensem ipsis Saxonibus conspicuus visus est. Eodem non multo post, instaurantur male toties experta certamina, Fritislariensi ecclesiæ ignem subjicere non semel tentarunt: at divinitus repulsi, debitas impietatis dedere pœnas. quod meritis tributum non modo sancti Wigberti, sed etiam sancti Bonifacii episcopi & martyris, qui hanc ecclesiam consecraverat, prædixeratque fore, ut nunquam illa incendio cremaretur.

Eodem anno facta est translatio corporis sancti Rudberti episcopi Saltzburgenfis, ejusque sociorum in novam ecclesiam, quam Virgilius antistes in ejus honorem extruxerat. Id factum VII. kalendas Octobris, & quidem Tassilonis ducis anno vicelesimo sexto. quod veteres annales^c Ratisponenses præsentis anno consignant. Ab eo tempore sedes episcopalis a monasterio sancti Petri in novam sancti Rudberti ecclesiam migravit.

Hic annus recepta Italia insignis, toti ordini Benedictino in primis memorandus venit ob conversionem Benedicti, vulgo dicti Anianensis, qui hoc ipso anno ex aula Pippini regis ad monasticam vitam accessit. Hic nobili genere in Gothia seu Septimania ortus, sed virtutum splendore longe clarior futurus, patrem habuit comitem Magdalonensem seu Magalonensem, virum armis ac fide in Francos inclytum, qui Walcones in Francorum fines effusos magna quondam strage prostravit. Tanti parentis haud degener filius, in palatio primum gloriosi Pippini regis *inter scholares* seu optimatum filios enutritus, dein pincernæ officio fungitur, eoque mortuo, Caroli gloriosissimi regis obsequio adhæsit. Inter ea ejus animo sensim inardescere cepit divinus amor, votumque influere sæculum relinquendi ac perituros honores, quos non sine magno labore se adepturum perspiciebat, adeptoque brevi amissurum. Hanc cogitationem per totum triennium, solo Deo conscio, alta mente repostam gerens, experimentum sui faciebat in dies, probaturus, an continentia propositum tenere valeret; ob idque reprimere linguam, a cibo abstinere, parcius vinum sumere, sicque, ut peritus, athleta, ad futurum se bellum componere tentabat. Dum hæc in sæculari habitu agitare, quamquam penitus a sæculi consuetudine ac moribus recedere jam constitisset, hæsitabat nihilo minus animo, quodnam vitæ genus arriperet, an peregrini assumeret habitum; an vero cujuspiam in servitium se daret, ut oves aut armenta gratis pasceret; an denique futuri exerceret artem, & quæ habere posset, pauperibus erogaret. In tali fluctuantis animi certamine, demum ad monasticam ac regularis vitæ propositum se convertit. quod hac occasione factum est. Ipso anno, quo Italia gloriosi Caroli regis divioni subacta fuit, cum Benedicti frater tranando fluvio a tumentibus raptus undis in vitæ periculum incidisset, ille equo insidens, viso fratris periculo, se se inter undas præcipitem dedit, ut pereuntem discrimini eximeret, atque natante equo fratris manum attingit, vicissimque ab eo tentus est, vixque mortis periculum ipse evasit. Tunc voto se Deo obstrinxit, se deinceps sæculo non militaturum. Mox patriam repetiit, sed patri consilium suum non patefecit. Erat illis in partibus vir quidam religiosus, Widmarus nomine, corporea luce orbatus, at spiritali totus resplendens. Huic propo-

ANN. CHR.
774.

ritum aperuit suum Benedictus, quod ille secretum tenuit, eique salubre consilium dedit. Preparatis itaque omnibus, iter, quasi Aquisgranum iturus, arripuit: sed ubi ad Segestrense in Burgundia sancti Sequani monasterium pervenit, redire suos ad patriam jubet, seque in illo cœnobio Christo domino servire velle declarat. Tum postulat ingrediendi facultatem, qua adeptus, mox capitis comam deposuit, verique monachi habitum sumit.

Jam vero monachus factus, incredibili corpus suum inedia per biennium & sex menses affecit, cibum permodicum sumens, solo pane puraque aqua, vinum quippe ceu pestiferum virus devitans, contentus, ut mortem potius quam famem arceret videretur. Somnum si quando defessus capere cogebatur, vili se strato paululum quieturus collocabat, nuda quandoque humo prostratus, ipsa sua se plus requie defatigaturus. Sæpe etiam pervigil in oratione pernoctans, nudis plantis pavimento in ipso glaciali rigore insitens, ita divinis meditationibus, sacraque psalmodia se totum dabat, ut quam plures continuaret dies, silentii legem nequaquam interrumpens. Quin etiam quiescentium fratrum calcamenta tergere solitus, ea locis congruis munda reponebat, æquo ferens animo quorundam vasanam audaciam, qui ipsi procul posito caligas jactabant. Erat ei magna in veste vilitas; abjecta & perverusta tunica, quam non nisi post plures exactos mutabat dies. Cuculla item nimia vetustate consumta; & si qua ruptura fieret, hanc ex dissimilis panni colore farciebat, quæ res eum non parum deformem, & aliorum ludibrio obnoxium reddebat. Balneorum usum per idem tempus corpori suo nunquam indulsit: monasterii munditias, quoties opportunitas exigebat, facere solitus. Compunctionis gratia divinitus tanta ei concessa, ut lacrymis ac gemitu quotidie pasceretur. Pallebant ora jejuniis, & macie exhausta carnè, pellis ossibus hærebat, atque, in modum paleariae boum, rugata pendebat. Hoc modo tenerum corpus, quadam quasi mortè conficiens, ut abbatis jussu hunc rigorem moderaretur minime adduci potuit. Nec contentus regula sancti Benedicti, quam tironibus seu infirmis impositam dicebat, ad beati Basilii & sancti Pachomii instituta conscendere nitentur: tamen præcipua semper ei cura erat de sancti Benedicti regula, in cujus amorem magis ac magis in dies accendebatur. Hinc aliorum mores cepit corrigere, negligentes arguere, tirones exhortari, admonere probos ut amplius proficerent, improbos increpare, ut emendarentur.

Inter ea cellarii cura ei injungitur, tumque ad præceptum regulæ se componens, licita petentibus sine mora largiri, indebita male petentibus negare, impossibilia exquirentibus blande excusare studebat. Hospitum, infantum, pauperumque, omni sagacitate, ut regula præcipit, curam gerebat. Quamobrem abbati carius acceptusque cum primis erat, quod esset in omnibus monasterio utilis, in seipsum cautus ac providus, nec minus de aliorum salute sollicitus; in loquendo rarus, ad obediendum promptissimus, in monendo affabilis ac benignus: cui rei divina pietas, inter alias virtutes, intelligentiæ donum & eloquentiæ spiritalis copiam ei contulerat. Cellarii officium post biennium ac sex menses ab ingressu in monasterium Benedicto assignatum fuisse innuerè videtur Ardo seu Smaragdus ejus vitæ scriptor; postque decursum quinquennii & octo mensium in hoc officio spatium, abbatem sancti Sequani e sæculo migrasse, inque ejus locum Benedictum electum fuisse, quam sententiam cum Carolo Cointio sequemur.

Cellarii officium.

Cum postero anno Carolus in villa Carisiaco, ad Isaram supra Noviomagum sita, hiemaret; audito Saxones rebellare, consilium iniit, ut perfidam gentem bello aggredi perseveraret, dum aut victi christianæ religioni subicerentur, aut omnino delerentur, uti legitur in annalibus Laureshamensibus. Huc multo labore; multaque constantia opus fuit ad finiendum illud bellum, quo nullum aut prolixius, aut atrocius habuit. Post illam expeditionem Saxoniam jam novi motus Caroli in Italiam denuo vocant. Horum primus auctor Leo Ravennatum episcopus, qui plerasque Æmiliæ urbes Hadriano papæ eripere institit. Pontificis litteris^a pulsatus Carolus, legatos ad eum præmisit, ut eum de ferendo a se auxilio certiores faceret. Legati fuere Possessor episcopus, alibi^b archiepiscopus dictus, & quidem, ut puto, Ebredunensis; & Rabigaudus^c religiosus abbas, de quo jam superius egimus, iterum de eo inferius acturi. Hi apud Spoletum diutius morati, ut Hilde-

ANN. CHR.
775.LVIII.
Caroli altera
expeditio in
Saxones & in
Italiam.a *Col. Carol.*
ep. 54.b *Ibid.* ep. 72.c *Ibid.* ep. 63.

ANN. CHR.
775.
a *Ibid.* ep.
58.

brandum ducem Hadriano reconciliarent; tum Beneventum profecti, novis * Hadriani ad Carolum querelis occasionem dederunt. Accessit defectio Rotgandi Langobardi, quem Forojulienfium ducem Carolus constituerat. Hæ causæ Caroli in Italiam iter accelerarunt, quod tamen nonnisi anno sequenti confecit.

LIX.
Varia ejus diplomata pro S. Dionysio & Farfa.

In variis hujus anni discursibus Carolus varia præcepta diversis ecclesiis, pleraque sancti Dionysii monasterio concessit. Unum est, quo villam pagi Parisiaci, Luzarcham nomine, cum ecclesia sanctorum Cosmæ & Damiani; necnon aliam pagi Meldici villam Masciacum basilicæ Dionysianæ donavit. actum in ipso monasterio sancti Dionysii v. kalendas Martias, anno septimo & primo regni ejus. Duo alia pro eodem edidit Carisiaci pridie idus Martias ad confirmandas superiorum regum præceptiones.

Ibidem datum est monasterio Acutiano seu Farfensi privilegium rogatu Probatii abbatis, ut ipsa casa Dei sub tali privilegio esse deberet, sicut cetera monasteria Lirinensium, Agaunensium, & Luxoviensium, *ubi prisca patrum Basilii, Benedicti, Columbani, vel ceterorum patrum regula custodiri videtur*: id est, ut nullus episcoporum pro electione abbatis munus accipiat, nec potestatem habeat ex ipso monasterio auferendi cruces, calices, patenas, codices, vel reliquias, aut quasilibet res de ministerio, id est de sacra suppellectile, ecclesiæ; nec ipsum monasterium ponere sub tributo principum; aut demum centum tributumve in eodem monasterio exigere queat. Ad hæc quodcumque abbas ipsius monasterii de hac luce migraverit, liceat monachis, quem digniorem inter se invenerint, eligere successorem,

b *Chefn.* 10.
3. p. 652.

secundum regulam sancti Benedicti, & sicut ordo eorum edocet. Hoc diploma, quod Wigbaldus ad vicem Hitherii recognovit, datum est viii. kalendas Junii, anno septimo & primo regni domini Caroli; actum Carisiago palatio publico, in editis male *Carilego*. ubi dum prisca patrum Basilii, Benedicti & Columbani, vel ceterorum patrum regula monasteriis Lirinensi, Agaunensi, & Luxoviensi tribuitur; vel id de harum regularum in eodem monasterio conjunctione interpretandum, vel potius dicendum est his verbis haberi rationem primitivarum regularum, principio in illis monasteriis observatarum: in quibus una tunc sancti Benedicti regula videtur viguisse, cujus unius fit mentio in diplomate Ludovici augusti, ubi de iisdem monasteriis agitur, concessio, ut idem Farfense monasterium sub tali privilegio consistat, sicut cetera monasteria, quæ in Francia sub sancti Benedicti patris norma consistunt.

c *Ibid.* p. 654

Eodem anno Wastingas villam pagi Salmenfis ac dicecels Mettensis, quam Adalbaldu genitori suo tradiderat; simulque mansos quosdam, apud Carisiacum sitos, monasterio sancti Dionysii, & cellæ sancti Privatii apud Salonam sitæ, contulit Carolus mense Novembri apud Theodonis-villam. Præter hæc regia diplomata, quæ exstant apud Dubletum, duo alia habentur in libro sexto de re diplomatica. Unum, ad confirmandas ejusdem loci possessiones, data v. kalendas Julias Carisiaco palatio publico, anno septimo & secundo regni Caroli.

* *Flaisf.*

Alterum est ejusdem placitum, quo Placitium * monasterium agri Pinciensis basilicæ sancti Dionysii vindicatur adversus Herchenradum seniorem episcopum Parisiensem, agente Folrado abbate. Hoc monasterium, quod sanctæ Mariæ & beato Petro sacrum erat, a Dionysianis malo ordine retineri assererat Herchenradus, propterea quod Francus quidam, nomine Aderaldus, *ad casam sanctæ Mariæ, sancti Stephani, & sancti Germani*, qui cathedralis ecclesiæ, aliarumque adjunctarum patroni erant, per suum instrumentum condonasset. Contra vero Fulradus tendebat, Francum hominem, nomine Hagadeum, sancto Dionysio tradidisse. In hac controversia iudicio crucis res terminanda visa est. Productus ex parte sancti Dionysii Aderamnus, ex parte sanctæ Mariæ Corellus: qui in capella regia, *recensenda missa Flavaldus presbytero*, expansis in modum crucis manibus, instarent, eo pacto, ut qui primus manus deponeret, ejus pars causa caderet. Corellus, homo Herchenradi episcopi, manibus trepidare cepit; sicque convictus episcopus, Placitium Fulrado resignavit; idque iudicio suo Carolus una cum fidelibus suis, Ghaërardo, Bernardo, Radulfo, Hilderado, Ermenaldo, Hebroino, Theudoaldo, & Agmone comitibus; Halberto, Laumberto, Haërterico, & Anselmo comite palatii, aliisque comprobavit. Datum v. kalendas Augustas anno septimo regni sui, in villa Duria, palatio publico. Ghaërardus seu Gerardus comes erat Parisiensis, superius jam laudatus.

Judicium Crucis.

Divionensi

Divionensi sancti Benigni monasterio tum præerat Waldricus abbas, idemque pontifex appellatus, quo abbate multæ eidem loco donationes factæ leguntur, tum in chronico, tum apud Perardum, qui pleraque harum donationum instrumenta retulit. Una est * Ansegaudi cujusdam, qui res suas, in pago Atoariorum positas, tradit prædictæ basilicæ, ejusque custodibus, tam presbyteris & diaconibus, quam lectoribus, die dominico proximo post kalendas Martias, anno septimo regni domini Karoli regis. In hoc instrumento Waldricus tantum abbas, in duobus subsequentibus etiam pontifex appellatur, nempe anno decimo ejusdem Caroli, & anno decimo-quinto; atque utrobique David presbyter & custos ejusdem basilicæ appellatur, id est præpositus, uti chronographus interpretatur. Ex quo veri simile est, Waldricum in illo temporis intervallo in sede Lingonensi successisse Herulfo episcopo, qui in monasterium Elewangenfense a se conditum hoc tempore secessisse traditur. Waldricus primus e Lingonum episcopis, uti jam monuimus, quasdam ecclesias Reomaënsi monasterio contulit rogatu Waldonis abbatis, qui hanc augendam rei familiaris rationem excogitasse a Roverio dicitur: ratus, quod eventus docuit, popululum exemplis ac virtutibus monachorum pellectum, copiosius illic suas fecit decimas, seu dona alia convecturum, laxatisque angustiis, plures ad Dei cultum & ecclesiarum subsidium convoluturos.

ANN. CHR.
775.
L X.
S. Benigni abbas Waldricus.

a a Perard.
p. 10. c. 199.

Eodem anno Lanfredus abbas sancti Vincentii sanctique Germani apud Parisios obiisse memoratur in paschalibus cyclis, ejusdemque dies obitus in necrologio pridie idus Februarii assignatur. Huic successit ad breve tempus Wichadus abbas, anno septimo Caroli regis, laudatus in primariis litteris Frodoini cujusdam abbatis, Filcherolas super fluvium Rosdon tradentis basilicæ sancti Vincentii & sancti Germani, ubi præerat vir venerabilis Wichadus abbas una cum norma plurima monachorum, qui Wichadus, alii Guichardus, Recharodusve, sed mendose, appellatur. Vix triennio monasterii regimen tenuit Wichadus abbas, ut patet ex præcepto Caroli regis, qui Rotberto abbati ejus successori immunitatem a teloneis concedit anno decimo regni sui in Francia, in Italia quinto. In veterimo necrologio nostro kalendis Novembris Wichadi abbatis depositio notatur.

LXI.
Lanfredo abbati S. Germani succedit Wichadus.

Haud scio an Frodoinus abbas mox laudatus idem fuerit cum Frodoino abbate Novaliciensi, qui hoc tempore florebat. Erat is filius cujusdam inclyti Francigenæ, nomine Mauregati, ab eodem in monasterio Novaliciensi oblatus puer Azenario abbati, qui & ipse Francus genere erat, ac nominatissimus inter proceres Francorum. Illic in omni scientia litterarum eruditus, nec minus virtute præstans, post Witgarium episcopum & abbatem, Azenarii successorem, in monasterii regimen assumptus est, ordinatus iv. idus Februarii: eique præerat ipso tempore, quo Carolus rex ad subjugandam Italiam adversus Desiderium regem movens, alpes Novaliciensi monasterio adhærentes penetravit. Abstineo a referendis fabulis, quas de hac expeditione chronographus b Novaliciensis narrat. Illud certum, quod idem auctor tradit, beatum, ut ipse vocat, Frodoinum, cum vellet ipsius ecclesiæ testamentum renovari, quod quondam Abbo patricius fecerat, misisse ad Carolum tum imperatorem duos monachos, Agabertum scilicet ac Gislarannum, rogaturos, ut suo imperiali præcepto hoc testamentum renovaret, quod pius imperator benigne annuit. Idem auctor placitum quoddam commemorat duorum ejusdem imperatoris legatorum, nempe Rapertonis comitis & Andreæ episcopi, ejusque capellani, qui villam Oziatis eidem monasterio asservere, causam agente Raimperio avvocato, una cum Adamo & Dodone monachis ejus loci. Piget referre nugæ illius chronographi de Hugone, quem Caroli Magni filium esse dicit, eumque ab eodem rege commendatum Frodoino abbati, ut in sancta & monastica professione illum nutrirer. Hugonem certe a Frodoino iussu Caroli educatum, ac Novaliciensis monasterii post Ambulsum rectorem fuisse non infitior: at cetera in fabulis habeo. Hugonis illius gratia Carolus multa eidem loco prædia terrarum, ac thesaurum multum, id est sanctos martyres Cosmam & Damianum, sanctum quoque Valericum, aliosque donasse dicitur. quod in oblatione ipsius Hugonis a Carolo facta se legisse chronographus asserit. Si me mea non fallit conjectura, non alius fuerit Hugo iste ab Hugone, Caroli Magni filio ex concubina Regina, Drogonis uterino fratre, qui forte Frodoino abbati educandus traditus, sed non sollempniter oblatus, post Caroli obitum iussu Ludovici tonsus ac relegatus in monasterium est, an Novaliciense, cujus post-

LXII.
Novalicenses abbates, Frodoinus, alii-que.

b *Chefn.* 10.
2. p. 254.

modum abbas factus sit post Amblulfum Frodoini successorem.
 ANN. CHR. 775. Valde perturbata est Novaliciensium per id tempus abbatum series. Azenarius subscripsit conventui Attiniacensi anno ejus seculi sexagesimo-quinto. Hunc excepit Witgarius episcopus Mauriennensis, sub quo Warnarius decani, & Richarius præpositi officio functi sunt. Horum tempore Amblulfus, nobilis puer, a Widilone parente in eodem monasterio oblati Deo est: cujus rei formula, omnium forte quæ supersunt antiquissima, refertur a prædicto chronographo, ad præscriptum sancti Benedicti regulæ omnino accommodata, ejusque ex verbis ac sententiis contexta. Frodoinus Witgario jam successus erat anno septuagesimo-quarto, quo Carolus in Italiam contendit. Vixit in abbatali regimine annos quadraginta-tres, ut diserte habet Attipertus monachus, scriptor clarissimus, in capite textus evangeliorum, quem Frodoini abbatis jussu exaravit. Anonymi chronographi mentem non videtur affectus Franciscus Augustinus ab Ecclesia in chronologia Pedemontana, ubi Josephum abbatem Azenario præponit, eumque dicit esse, cui Carolus Magnus villam Bardonissam donavit. Chronographi hæc verba sunt. *HLudovicus namque cum patre Carolo eidem Frodoino auxit vallem Hardoniscam, Augustino Bardoniscam, cum castro Bardino, de eadem valle abbati Joseph præceptum faciens.* Cujus loci si non fallor, hæc sententia est, Ludovicum Aquitanie regem una cum patre Carolo hanc vallem contulisse Frodoino abbati, quam postea idem Ludovicus, mortuo patre, abbati Josepho confirmaverit. Cointii interpretationem non affero, propterea quod repugnet annis quadraginta-tribus regiminis, quos Attipertus monachus Frodoino tribuit. Sic itaque ordinanda videtur Novaliciensium abbatum series: ita ut post Azenarium, qui conventui Attiniacensi interfuit anno ejus seculi sexagesimo-quinto, sequantur Witgarius episcopus, Frodoinus, Amblulfus: quo defuncto, excellentissimus pater Eldradus in abbacia præficitur, inquit chronographus, & post Eldradum Joseph, de quo mox diximus.

ANN. CHR. 776. LXIII. Caroli M. donatio facta Paulino magistro. * Loredo. a Baron. an. 802. n. 13.
 Anno proximo, hujus seculi septuagesimo-sexto, Carolus in Italiam profectus, nascentes motus compressit, occiso Rotgando duce Forojulensi, & Leone Ravennate antistite ad officium adducto. Cum Loreiæ * in ducatu Veneto ad Atheum moraretur, viro venerabili Paulino, artis grammaticæ magistro, donationem fecit ex rebus & facultatibus cujusdam Waldandii, qui in illo bello ex parte rebellium interfectus fuerat, ut fidem facit ejus rei diploma Carolinum, a Baronio * aliisque relatum, sed male consignatum anno septuagesimo-tertio, utpote datum xv. kalendas Julii, anno octavo regni ejusdem Caroli, Loreia civitate. Hunc esse putant Paulinum, qui paullo post ab eodem rege patriarcha Forojulensis creatus est.

LXIV. Abbo Saxo Fontanellæ baptizatus.
 Vix bellum Forojulense confecerat Carolus, cum Saxones iterum rebelles ipsum cis alpes reverti cogunt. Conventu apud Wormatiam habito, cum validis copiis subito in Saxoniam irrupit. Perterriti Saxones sponte se subdiderunt, seque christianos fieri velle professi sunt. Eis hac conditione piissimus ac clementissimus princeps indulgit, ut obsides in rerum fidem darent. Inter illos obsides, quos diversis temporibus Carolus a Saxonibus accepit, Abbo Saxonici generis apud Fontanellenfes nostros celebre sibi nomen vindicavit. Mos erat illis temporibus, ut monasteria quædam insigniora milites certo numero ad bellum conducerent. In his quidam monasterii Fontanellæ miles, nomine Sigenandus, dum Saxonum gentiliū opes cum aliis diripit, ab eisdem comprehensus, capitique damnatus fuit. Cum vero duceretur ad locum, ubi caput ipsi refecandum erat, sancti Wandregisili patrociniū sæpius invocabat. Hac re motus Abbo, simulque viso confirmatus, captivum ad castra Francorum remisit; ipseque postea obses Carolo datus, atque Fontanellam perductus, suscepta fide christiana baptizatus, verusque christianus factus est.

LXV. Caroli placitum & litteræ pro Laurehamo.
 Post hanc expeditionem rex in villam regiam Haristalium venit, ibique natale Domini celebravit. Dum illic versaretur, eo accessit Gundelandus abbas Laurehamensis, conquesturus adversus Heimericum, Cancoris fundatoris sui filium, qui hoc monasterium sibi vindicare tentabat, quasi pater suus Cancor ipsum de hoc monasterio investivisset. Contra Gundelandus prolatis litteris probavit, aviam Heimerici Williswindam, ejusque genitorem Cancorem, germano suo Rnodgango seu Chrodegango archiepiscopo (sic episcopum Mëttensem vocabant) hoc mona-

sterium tradidisse, ac confirmasse. His auditis, Carolus una cum fidelibus suis, Hagino, Rothlando, Frodegario comitibus, aliisque, hoc monasterium Gundelando liberum adjudicavit. Idem princeps libertatis & immunitatis privilegia eidem cenobio concessit, hoc est omnimodam exemptionem a judiciali potestate & a quovis tributo, liberamque eligendi abbatis facultatem: comperto, quod ipsa congregatio sub recto ordine vivere, & in regula sancti Benedicti conversari desideraret.

Hoc anno ex hac vita migrasse videtur Gregorius abbas Trajectensis, & quidem VIII. kalendas Septembris, cum prope jam ad ætatem annorum septuaginta pervenisset, & paralyti per triennium laborasset. In his gravissimi morbi angustias ne tunc quidem a pia mentis agitatione cessavit, sed aut divinos libros legi, aut psalmos cantari seu recitari coram se curavit. Dolentibus amicis, quod Albricus nepos ejus ac dilectus discipulus, qui in Italia regali servitio erat occupatus, abesset; prædixit vir Dei, se ante ejus reditum non moriturum. Et ille quidem rediit tri-duo vel quatrinduo ante transitum Gregorii, qui per illud tempus multa ecclesiæ utilia cum illo contulit. Dein libros discipulis suis distribuit vir sanctus, in his Liudgero librum sancti Augustini, Enchiridion appellatum. Tum, morte imminente, se ante oratorium Salvatoris a discipulis portari jussit: ibique oratione facta, & communione sacri corporis & sanguinis Domini accepta, oculis ad altare conversis, mente in caelestia erecta, ad Deum migravit, cum a passione sancti Bonifacii annos viginti-duos ecclesiam Trajecti ad Rhenum ministrasset, episcopus vo id a nonnullis vocatus, uti Notkerus Richarium abbatem Centulensem ob similem rationem episcopum vocat. Libellum de vita Gregorii abbatis scripsit Liudgerus ejus discipulus, qui ejus in primis caritatem prædicat, atque, sicut cupidi pecuniarum & avari, qui animam suam venalem habent, timent ne lucra terrena prodant ac perdant: sic metuisse virum sanctum, ne forte abscondendo ea & custodiendo perderet caelestia. Nullum in eo locum invenit supersticio, ut idem Liudgerus vocat, vestium & ciborum: sed uno eodemque cum ceteris vestimento & victu semper contentus erat, parce admodum vino uti solitus. His verbis innuere videtur Liudgerus, Gregorium a carnibus non abstinuisse. quod etiam usurpavit ipse, tamen habitum sancti Benedicti induerat in monasterio Trajectensi, & in primario nostri ordinis, cenobio Casinensi duos annos ac dimidium egisset, ut suo loco exponetur. Johannes de Beka auctor est, Gregorium sepultum fuisse in Trajectensi basilica Salvatoris, non in Susterensi *, uti Willelmus Heda scribit, cenobio virginum olim Benedictinarum diocesis Leodicensis, quod serius a Francone episcopo conditum ille putat, sed perperam; cum Suestrense seu Susterense cenobium primum auctorem a habeat sanctum Willibrordum.

Gregorii obitum paullo serius distuleram in ejus actis, ratus eum quindecennem Bonifacio adhæsisse anno ejus seculi vicesimo-secundo; septuagenarium in paralytim incidisse, ac triennio supervivisse; adeoque non obiisse ante annum ejusdem seculi octogesimum-primum. Bollandus & Cointius rem aliter statuunt ob Alfridi in vita Liudgeri auctoritatem, qui Liudgerus post mortem Gregorii presbyter ordinatus, moxque in Ostrachiam missus, ibidem in verbi divini prædicatione per septennium perseveravit usque ad Windechindi ducis Saxonum infestationem, quam anno octogesimo-quarto accidisse existimant, uno anno antequam baptizaretur. Ob eam rationem Cointius, admisso Gregorium quindecennem non ante annum vicesimum ejus seculi annum Bonifacio adhæsisse, ita Liudgeri sententiam explicat, ut Gregorius mortuus dicatur, cum prope jam ad septuaginta annorum ætatem pervenisset, & paralyti per triennium laborasset. Gregorio successus est Albricus ejus nepos ac discipulus, de quo infra.

Eidem anno consignatur obitus Weomadi metropolitæ Trevirensis, qui in basilica sancti Maximini sepultura donatus est. Post eum Richbodus ordinatur episcopus, ut in veteri historia Trevirensi legitur, nulla alia ipsius commemoratione facta. Cratepolius & Browerus Mediolacensem ante pontificatum abbatem fuisse afferunt. Sane monachum fuisse patet ex Alcuini epistola tricesima-quarta, cujus titulus est, *Ad pontificem Richbodem Trevericæ civitatis, cognomento Macarium*: hæc vero inscriptio: *Pio patri & amico carissimo Macario, monacho & pontifici.* In contextu hujus epistolæ dolet Alcuinus eum sibi ereptum, sibi melius esse hunc pauperem habere presentem, quam divitem absentem. *Ubi est, inquit, dulcissimum in-*

ANN. CHR. 776.

LXVI. Gregorii abbatis Trajectensis obitus.

* Susterensi.

a supra lib. 18. n. 56.

LXVII. Weomado episcopo Trevirensi successit Richbodus ex abbate.

ANN. CHR.
776.

ter nos colloquium? ubi sacrarum litterarum studium desiderabile? Deinde eum oblique castigat, quod, se neglecto, totus sit in Virgilio. *Flaccus recessit, Virgilius accessit, & in locum magistri nificat Maro.* & in fine: *Utinam evangelia quatuor, non encides duodecim pectus compleat tuum, & te avehat quadriga ad caeleste palatium.* Eidem inscripta est epistola quadragesima, in qua eum Alcuinus filium, fratrem, & amicum dicit, hortaturque ad sibi scribendum. Si Richbodus ante episcopatum ejus discipulus fuit, eo praeceptore in Britannia usus fuisse dicendus est. an autem & ipse ex ea insula ortus sit, non definitio. De Richbodo interpretanda videtur Alcuini epistola quarta ad Davidem seu Carolum regem, a quo postulat Felicis, immo infelicis magistri exemplar libelli mitti *Richbono & Taudulfo episcopis, doctoribus & magistris, ut singuli pro se respondeant.*

LXVIII.
Madalveo
Fremodo abbas
apud S. Vitonum.

Incidit in idem tempus obitus Madalvei episcopi Virdunensis, qui anno vitae paucissimo sua omnia sancto Vitono donavit in ipsa sancti Vitoni sollemnitate, v. idus Octobris. Sepultus est cum antecessoribus suis in basilica Vitoniana, aut potius in oratorio cœmeterii eidem basilicæ ad uncto. Monasterii regimen post eum accepit Fremodo diaconus & abbas: cujus tempore Becco canonicus, vir nobilis, res quasdam eidem sancto Vitono tribuit pro anima fratris sui, in eodem cœmeterio sepulti. Idem Fremodo præstariam de quibusdam prædiis fecit Bettoni abbati, qui eadem prædia post mortem sancto Vitono meliora & auctiora reddidit.

LXIX.
Theodulfo
Laubienfi Anfo.

His adjungendus est Theodulfo episcopus & abbas Laubienfis, qui partim sub Pippino primum principem, post facta rege; partim sub Carolo rege Laubias rexit, bonisque non mediocriter auxit. Obiit hoc anno, ipso die festivitatis sancti Johannis Baptistæ, teste Fulcuino abbate, qui eum sanctum vocat. Eodem elogio insignitur Anfo ejus successor, pro captu ingenii ac temporis litteris deditus, qui libellum de vita sancti Ursuari Theodulfo decessori suo nuncupatum; alterum item de sancto Ermino, ejusdem sancti Ursuari successore, rudi stilo composuit. Viginti-quatuor regiminis annos ei tribuit Fulcuinus, atque eum decessisse eodem anno, quo Carolus renuntiatus est imperator. Emendandus ergo hic auctor, cum Theodulfum annos novem sub Carolo rege abbatis munus obiisse dicit, ubi septem tantum dicere debuisset.

LXX.
Medensis monasterii exordium.

Non prætermittendum hoc loco Medense virginum Benedictinarum cœnobium, cujus originem ad hoc tempus referunt. Abest hic locus Mediolano millia quatuordecim, via Comensi. Ejus auctores fuisse tradunt nobiles duos fratres, Haimonem & Veremundum. Hi cum aliquando venationi darent operam, (sic factum narrant) apros duos in se incurfantes conspicati, in proximam sancti Victoris ædem colli impositam perfugiant; & conscensa uterque lauro, quæ gemina ibi forte aderat, cum ne sic quidem immanium belluarum rabiem declinare se posse formidarent, voto se obstrinxere, se, si ex illo periculo salvi & incolumes emergerent, eo loci monasterium amplissimum ædificaturos. Voti compotes facti, rem exsecuti sunt, adibus religiosis ibidem exstructis, quas Deo dicatis virginibus, sub regula sancti Benedicti victuris, commiserunt; ipsique eodem in loco, deposito sæcularium curarum onere, monasticam vitam professi sunt. Horum anniversaria celebritas idibus Februarii quotannis recolitur in vico Meda, ac præcipue in Medensi monasterio, quod etiam nunc stat penes sanctimoniales Benedictinas. Cum multi anni a morte prædictorum sanctorum effluxissent, Besutia loci abbatis illustris, augustiori templo in honorem sancti Victoris exædificato, sanctorum Haimonis & Veremundi corpora honorificentiori loco reposuit. Eorum cultum in urbem Mediolanum propagavit sanctissimus antistes Carolus Borromæus, qui paullo ante obitum locum invisit, eodem sanctos veneraturus; ejusque exemplo Federicus Borromæus sollemni ritu eorum reliquias ex veteri oratorio in majorem cœnobii ecclesiam transtulit, & subter aram, a se dedicatam, in sepulcro marmoreo plumbea theca inclusas decentissime composuit. Hæc fusius apud Bollandum ex italico libello Emmanuëlis Lodi, qui uberiorem hac de re narrationem Catharinæ Siccæ abbatissæ Medensi nostro sæculo nuncupavit.

LXXI.
Autpertus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.

In superioribus egimus de monasterio sancti Vincentii ad Vulturnum fluvium in Benevento, deque primis ejus loci abbatibus Paldone, Tafone & Tatone consanguineis, quibus Atto, Herempertus & Johannes successere. Post Johannem duo eodem tempore abbates ejus monasterii fuisse memorantur, Poto nimirum & Autper-

ANN. CHR.
776.

tus, quod qua ratione factum sit, obscurum est. Existimaverim Johannem mortuo electum fuisse Potonem, qui, cum forte Francis infestus esset, ipsumque Carolum regem verbis procacibus laceffivisse culparetur, ab officio remotus sit a plerisque monachis, inque ejus locum suffectus Autpertus, ex Gallia oriundus, agentibus Francis monachis, qui in eo monasterio non pauci erant. Non tamen propterea Poto dignitate cessit; immo ad Carolum in Gallias profectus est, causam purgaturus. Discedentem regi commendavit Hadrianus papa, scriptis ad Carolum litteris, in quibus ait, cunctam congregationem, id est majorem forte partem, venerabilis monasterii concordibus animis a se poposcisse, ut suis apicibus pro abbate ipsorum, qui apud eum insons accusatus fuerat, intercederet: quippe qui nullo pacto læsa majestatis, aut violata fidei reus a quibusvis accusatoribus suis probari posset. Auditò Potone, Carolus hujus causæ cognitionem Hadriano papæ commisit, mandavitque, ut apud pontificem se sisterent adversæ partes, Poto videlicet cum suis, & Autpertus cum accusatoribus Pothonis: ut, auditis utrimque rationibus, justam pontifex sententiam ferret. Verum in ipso itinere repentina morte occupatus est Autpertus, ut inferius videbimus. Hic est Ambrosius-Autpertus, qui, cum esset impeditioris lingue, promptam loquendi facultatem meritis beatissimæ virginis Mariæ recepisse fertur. Eum Caroli Magni magistrum & archicapellannum perperam vocat chronographus Vincentinus: qui in hoc etiam lapsus videtur, quod eundem regem ad monasterium sancti Vincentii accessisse dicat, ante quam Autpertus monachum induisset. Multa vero scripsit religiosus vir ante id tempus, in his commentarium in apocalypsin, & quidem temporibus Pauli Romani pontificis, necnon & Desiderii regis Langobardorum, atque Arechisi ducis ejusdem provincie, nempe Beneventanæ, ut fidem facit clausula, eidem commentario ab ipso apposta, in qua præmittit, se ex Galliarum provincia ortum, intra Sannii vero regionem apud monasterium martyris Christi Vincentii maxima ex parte divinis rebus imbutum, & sacrosanctis altaribus ad immolanda Christi munera traditum fuisse. Commentarium suum, quem *Speculum parvulorum* inscribi placuit, Stephano papæ, eo nomine tertio, Pauli successor, nuncupavit, ab eoque petiit, humilitati suæ prospiciens, ut sua lucubratio ejus decreto confirmetur, quod nullum præter se alium tractatorem, seu expositorem sacre scripturæ, fecisse existimat. *Sed non ideo*, inquit, *libertas succubuit, quia humilitas se ipsam libere prostravit.* Gerardus episcopus Cameracensis in epistola ad Leodicenses archidiaconos quamdam sententiam refert ex commentario hujus auctoris, quem Ambrosium Autbertum vocat.

a Cod. Cæsi.
cap. 72.

b Ibid. 72.

c Chron. Camerac. lib. 3. c. 28.

ANN. CHR.

777.
LXXII.
Potonii abbatis Casnati successit Theodemarus.

Potonii abbati Vincentino æqualis ac cognominis fuit Poto abbas Casinensis, qui postero anno, post annos regiminis septem & menses quinque, fato functus est iv. kalendas Julii, sepultus juxta ecclesiam sancti Benedicti. Potoni duodecimo loco successit Theodemarus seu Theodemarus abbas, cui veterimus abbatum Casinatium index novemdecim præfecturæ annos tribuit cum Leone Marsicano & Petro diacono. Multa de hoc abbate commemorantur ab eodem Leone. Et primo quidem juxta prædictam ecclesiam sancti Benedicti, quam ejus antecessor infra montem exstruxerat, erexisse traditur insigni operè templum in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, plumbeis laterculis tectum: cujus fabrica quadrifida duodecim innixa erat columnis, super quas turris altior eminebat, adjunctas habens quatuor alias turres, pro singulis ejus porticus angulis erectas. Versus eidem ecclesiæ ab eodem Theodemaro inscripti referuntur a Leone Marsicano, quos hoc loco exhibere tanti non est, uti nec singulas donationes Casinatibus ejus tempore factas. Sub hoc abbate Casinum ad conversionem venit Paulus diaconus, de quo in præfens agendum est.

Paulus genere Langobardus; patre Warnefrido, a quo Warnefridi cognomen tulit, matre Teudelinda ortus est, ut ipse testatur in historia Langobardorum, ubi majores suos, nempe Leuphim avavum, Lupicim proavum, avum Arichim commemorat. Hos in Foro-Julienfi castro Venetiæ provincie sedem habuisse idem testatur. Aquileiæ tamen natum fuisse Paulum tradit Herkempertus; idque innitè videtur Hildericus, ipsius Pauli discipulus ac monachus, demumque abbas Casinensis, qui in epitaphio a se composito ita præceptorum suum laudat.

LXXIII.
Pauli diaconi prima facta.
d Paulus de gest. Langob. lib. 4. c. 39.

ANN. CHR.
777.

*Eximio dudum Bardorum stemmate gentis,
Viribus atque armis quæ tunc opibusque per orbem
Insignis fuerat, sumisti generis ortum.
Tam digna postquam, nitidos ubi sepe Timavi
Annis habet cursus, genitus tu prole fuisti.*

Timavus, Carnorum fluvius, inter Aquileiam & Tergeste labens, nonnumquam tribuitur Aquileiæ, a qua septem dumtaxat passuum millibus abest. Hinc Martialis^a:

^a Martial.
lib. 4, ep. 25.

Et tu Ledæo felix Aquileia Timavo;

In præmissis Hilderici versibus *prolis* nomen non pro liberis, sed pro genere ipso sumitur, ut apud Venantium Fortunatum non semel. Paulus in aula regia educatus, a Ratchiso rege Langobardorum litterarum studiis admotus est, teste Hilderico.

*Divino instinctu, regalis protinus aula,
Ob decus & lumen patriæ, te sumsit alendum:
Cum tua post Tibridem populis & regibus altis
Tunc placida cunctis vita, studiumque maneret,
Omnia sœphie cepisti culmina sacre,
Rege monente pio Ratchis, penetrare decenter.
Plurima captasses digne cum dogmata cujus,
Resplendens cunctis, superis ut phœbus ab astris,
Arcioas rutilo decorasti lumine gentes.*

^b Paul. diacon.
lib. 6. de Lang.
c. 7.

Præceptorem habuit in grammatica Flavianum, quem ipse laudat, ^b uti & Felicem ejus patrum, his verbis. *Eo tempore, nempe Cuniberti regis, floruit in arte grammatica Felix, patruus Flaviani præceptoris mei: quem in tantum rex dilexit, ut ei baculum argenteo, auroque decoratum inter reliqua largitatis sue munera condonaret, nempe Felici, si recte capio.*

Ratchiso rege mortuo, Paulus non minus acceptus fuit Desiderio ejus successor, qui eum arcanorum consiliorum participem fecit, si Herkemperto credimus, cujus hæc verba sunt in fusiore historia Langobardorum. *In præfati regis Desiderii temporibus floruit in arte grammatica diaconus Paulus, qui fuit ortus ex Forojulienſi civitate; quoad familiæ originem, parentibus secundum sæculi dignitatem non infimis; carus etiam regi in tantum, ut ipse rex in omni arcano verbo consiliarium cum haberet.* Desiderii regis eum notarium fuisse asserit Leo Marſicanus, & post eum Petrus diaconus. Neutrum dicit Hildericus, qui versibus præmissis proxime subjungit Pauli conversionem ad vitam monasticam, quasi ex aula Ratchisi, spreis honoribus, ad montem Casinum se receperit. Non tamen parvi pendenda Herkemperti, hominis subæqualis, hoc in loco auctoritas: nec crediderim Paulum, ante subactum, captumque a Carolo Desiderium, vitæ monasticæ nomen dedisse. Leo Marſicanus auctor est, id factum post mortem Arichisi ducis Beneventani, quæ accidit anno supra septingentesimum octogesimo-septimo, cui non facile assenserim ob rationes, quas inferius proferam. Verum in fabulas amandanda videntur, quæ idem Leo commemorat, nempe Papia urbe capta, cum Paulus regi Carolo admodum carus ac familiaris factus esset, ipsum nihilo minus ab invidis accusatum fuisse conceptæ in Carolum conjurationis ac necis ob fidem in Desiderium regem, qua de re Carolo interrogatum constanter respondiſſe, se domino suo fidelissimum semper fuisse; & in eadem fide, quamdiu viveret, perseveraturum, qua re iratum Carolum jussisse, ut Paulo manus præciderentur: at mox retractata sententia intulisse: Si manus tanto viro præciderentur, ubinam tam elegantem scriptorem reperiri posse? Tum consultis proceribus oculos ei eruendos visum esse: at regi hoc consilium pariter displicuisse, quod tam insignem historiographum ac poetam nusquam inveniri liceret. Proinde jussisse, ut in Diomedis insulam, quæ Tremiti a tribus montibus nunc dicitur, relegaretur. Hæc vero exposuisse perinde est ac refusasse. Certe nullam tunc historiam scripserat Paulus, qui libros de gestis Langobardorum Casini

^c Chron.
Casim. lib. 1.
c. 15.ANN. CHR.
777.

composuit; & Eutropii Romanam historiam in Arichisi palatio continuasse traditur ab ipsomet Leone Marſicano, postquam ex illo, si credere fas est, exilio revocatus fuerat.

Mihi a vero non videbitur aberrare, qui Paulum, capta Papia civitate, in Franciam cum Carolo venisse dixerit, & post reditum monachum induisse, & forte principio suspectum fuisse Carolo, qui eum postea maxime familiarem habuit. Meminit Paulus^a ipse peregrinationis suæ in Galliam Belgicam, ubi in loco, qui Totonis-villa^{* b} dicitur, status sui umbram metiens, decem & novem & semis pedes invenit. Tunc etiam in urbem Pictavorum accessit, ubi rogatus ab Apro abbate, Venantii Fortunati epitaphium composuit, ab ipsomet^b relatam. Cupiebat etiam invisere Adalhardum monasterii Corbeiensis abbatem: sed præpeditus, ut ipse ait, in epistola ad ipsum, *lassitudine sonipedum*, istuc venire non potuit. Ex eadem epistola constat, magnam inter utrumque necessitudinem intercessisse: quæ non video ubi coalascere potuerit, nisi in monasterio Casinensi, ubi Adalhardus versatus est sub tempore obſidionis Papiensis. An forte Paulus jam tum ibi monachus erat? an reversus e Gallia eo secessit, ibique reperit Adalhardum, cum quo amicitiam contraxerit? Et forte non semel in Galliam accesserit Paulus, qui in altero huc itinere amicum invisere cupierit. Sed hæc conjecturæ.

^a Ibid. lib. 1.
c. 5.
^{*} Thionville.^b Ibid. lib. 2.
c. 13.

Si Leonem Marſicanum sequamur ducem, dicendum Pauli conversionem contigisse post mortem Arichisi ducis Beneventani, quæ, ut jam dixi, anno ejus sæculi octogesimo-septimo accidit. Mihi tamen propius fidem videtur, Paulum jam Casini versatum fuisse, cum Carolus rex, subacta Beneventi provincia, & Grimoaldo Arichisi filio obſide dato, Casinum adiit: qui in Galliam reversus carmen ad eundem Paulum Casini degentem scripsit, suo loco referendum: cui Paulus versifice rescripsisse, & gratias pro sua visitatione maximas retulisse apud Leonem memoratur. Certe pleraque scripta sua edidit Paulus jam monachus, qui vix sæculum octavum prætergressus est. Leonem forte in contrariam abduxit sententiam ejusdem Pauli cum Arichiso duce familiaritas, quæ sane non exigua fuit: sed hæc facile cum monacho intercedere potuit, ut certe non minor tum existit ipsius Pauli monachi cum Carolo rege. De Pauli conversione ita Hildericus post præmissos versus.

*Et sic jam nimium fluidi cum gloria sæclæ
Condignis ditaret ovans te sedule gazis;
Lucis ob aterna vitam sine fine beatam
Audacter sprevisi hujus devotus honores:
Regis & immensi fretus pietate polorum,
Venanti huc Domino properasti pectore Christo
Subdita colla dare Benedicenti ad septa beati.*

Tum subdit idem poeta, Paulum mox exemplis suis toti sacre concioni ut jubar splendidum præluxisse, in eoque viguisse sincerum pacis amorem, patientiam victricem, sollertem simplicitatem, concordiam summam, omne denique genus virtutis.

Aper ille abbas, cujus hortatu Paulus epitaphium Fortunati Pictavorum episcopi scripsit, rector erat sancti Hilarii in ea urbe basilicæ, quæ olim monachorum erat, ac proinde Fortunati sepulcro insignita, quem Paulus beatum in hoc^c epitaphio dicit. Aper successor erat Bertini abbatis superius^d laudati; idemque adhuc in vivis erat anno Caroli regis duodecimo, quo anno commutationem quamdam fecit cum Hermenberto rectore cellæ Nobiliacensis: jam vero decesserat anno ejusdem regis vicesimo-quinto, ejus sæculi nonagesimo-tertio, ut fidem facit diploma Ludovici Aquitaniæ regis, quod Ato abbas, Apri successor, ab eodem rege obtinuit pro monasterio Nobiliacensi, recens a se extracto. Idem esse videtur Apro seu Ipro abbas, qui cum Abbone comite placita quadam apud Pictavos tenuit anno Caroli regis tertio-decimo. Certe in uno ex his placitis Arembertus clericus sancti Hilarii Apromem abbatem *seniorem* seu dominum suum vocat. Alterum est majoris momenti, de quadam controversia inter Hermenbertum ex cellula Nobiliaco, & Gratianum quemdam, qui locellum nuncupatum Jaciacum, quod juris erat Novaliacensis seu Nobiliacensis, sub falso titulo occupaverat. Hoc placitum habes in ap-

LXXIV.
Aper & Ato
abbates S. Hilarii
apud Pictavos.
^c Paul. lib.
2. c. 13.
^d Num. 17.

ANN. CHR.
777.

pendice hujusce voluminis. Ceterum Apri successorem fuisse Atonem discimus ex Alcuini epigrammate centesimo quinquagesimo, quod epitaphium est Johannis episcopi eo tempore Pistavenfis, & ipsius Apri: quorum tumulos, ne pedibus transeuntium tererentur, Ato brevi muro cinxit, eisque altare adjunxit ad celebrandum pro eis sacrificium.

LXXV.
Fulradi ab-
batis testamen-
tum.

Hoc anno aut insequenti Fulradus abbas Dionysianus testamentum suum condidit, quo res suas omnes, cellasque a se ædificatas aut acquiritas, basilicæ sancti Dionysii, loco Cadolago, ubi plurima servorum Dei turba laudes Christi die noctuque persolvit, eo pacto tradit, ut cedant in alimoniam servorum Dei & susceptionem hospitium, & in elemosynam synodicorum pauperum, seu matriculariorum, viduarum, & orphanorum, & in lumen ecclesiarum; & quidem pro salute cum animæ suæ, tum genitoris sui Riculfi, genitricisque suæ Ermengardis, & germanorum suorum Gaußberti ac Bonifacii, sororisque suæ Waldradanæ, & pro universa progenie sua. Præter varia prædia, quæ commemorat, sancto Dionysio subjicit cellas sex, nempe Salonam, ubi sanctæ Mariæ ecclesiam ædificaverat, & ubi sancti Privatius martyr & Hilarus confessor quiescebant, quam cellam sancto Dionysio attribuit, simulque res cum Angelramno episcopo Mettensi, aliisque commutatas. Deinde aliam cellam tradit, dictam Audaldovillare, ubi sanctus Hippolytus requiescebat, tertio Fulrado-cellam super fluvio Laima, ubi sanctus Cocovatus seu Cucophatus, quarto-cellam Harebertingas, ubi sanctus Veranus, quinto Adalongo-cellam, ubi sanctus Georgius, quam Adalongus ipsi dederat, sexto cellam, ubi sanctus Vitalis, super fluvium Netram. Actum publice Haristalio, anno nono & quarto regni Caroli, non appposito die mentis, quo fit ut hoc testamentum ad hunc annum vel ad insequentem referri possit pro vario mense. Testamento subscribunt multi proceres, in his Maginarius proxime post Tabradum, forte is qui ei successit in regimine monasterii Dionysiani: subscribit etiam cum aliis Anselmus comes palatii, qui anno sequenti in reditu ex Hispanica expeditione casus fuit, teste Eginhardo. Nec illud insuper habendum, quod inferiori testamenti membranæ inserta est festuca, quod traditionis apud veteres illos symbolum erat.

LXXVI.
Caroli di-
ploma pro S.
Dionysio.
a Diplom.
p. 499.

Huic testamento affine est Caroli Magni diploma, eidem cœnobio rogatu ejusdem Fulradi concessum, quo princeps confirmat pactum seu compromissum, in synodo Patris-brunnæ anno Caroli nono initum cum prædicto Angelramno episcopo & Wilhario archiepiscopo, scilicet Senonensi, & cum Fulrado abbate de rebus suis propriis, sitis in loco, qui dicitur Salona, in diocesi Mettensi: in cujus loci ecclesia, beatæ Mariæ nuncupata, sanctus Privatius martyr & sanctus Hilarus confessor quiescebant: quo compromisso inter eos convenit, ut neque Angelramnus, neque successores ejus, nec archidiaconus, missive ecclesiæ Mediomatricum, in ipso cœnobio Salonensi pontificium ullum haberent, nisi si abbas petierit, ordinationes faciendi, *chrismetandi*, id est chrismate consignandi, & tabulas altaris benedicendi, uti fiebat in ceteris ecclesiis, quæ ad monasterium sancti Dionysii pertinebant. Datum Aquis palatio, mense Decembri, anno decimo Caroli regis.

LXXVII.
Cesarionensis
monasterii ini-
tia.
* l'Ermit.
* de Beziers.

Non aliam antiquiorem Cesarionensis monasterii memoriam invenio, quam anno decimo Caroli Magni, qui eo anno quædam loca eidem monasterio, seu abbati ejus Adrebaldus assignavit. Nomen loco inditum est ab opido Cesarione, quod in Septimania ad confluentem rivulum Tongam in Araurim * situm est in pago Biterrensi *. Processu temporis solum obtinuit nomen sancti Tiberii a præcipuo patrono monasterii, quod in honorem sanctorum Stephani, Tiberii, Modesti, ac Florentiæ dedicatum, ejusdem sancti Tiberii martyris corpore insignitum est. Sunt etiam qui existiment, monasterium sanctæ Mariæ Caprariensis, unum ex his qui solas regi orationes in Septimania debebant, non aliud esse a Cesarionensi, quod non longe a castro Capraria seu Caprariis * aberat. Verum illud obstat, quod virgo Deipara inter Cesarionenses patronos haud numeratur. Quis hujus monasterii primus auctor conditorve fuerit, ignoramus. Prima ejus notitia invenitur in placito Caroli Calvi, in quo relectum fuit præceptum duplex Caroli Magni, abbatiam sancti Velosiani cum suis ecclesiis Cesarionensi monasterio conferentis, itemque fiscum, qui vocatur Homeianus, anno decimo regni sui. Abbatia illa sita erat in pago Tolosano, suburbio Savartensi, super fluvium Aregam, ut in prædicto placito legitur: ubi ecclesia in honorem sancti Velosiani martyris extructa est: fiscus vero Homeianus

ANN. CHR.
777.
a V. Greg.
Tur. sub li.
lib. 10. &
Notar.

Homeianus in territorio Biterrensi, suburbio Caprariensi. Is videtur esse Volusianus * episcopus Turonensis septimus, qui Tolosani in exilium deportatus, in eo vitam finivit, ut martyr honoratus, maxime apud Fuxenses. Porro hæc donatio a rege cum consilio Winfridi marchionis facta est prædicto monasterio & Adrebaldus abbati, ac sanctis fratribus Cesarionis, ubi sanctus Tiberius quiescere dicitur; facta est, inquam, in Albia civitate, anno decimo, quam Carolus regnare cœperat. Primus forte ejus loci abbas fuit Adrebaldus, cui paulo post successit Atilio, de quo plura in libro sequenti.

His adjungenda sunt, tamen locis multum disparata, placita duo, quæ pertinent ad monasterium Farfense, utrumque Hildebrandi gloriosi ducis, qui cum Spoleti in palatio suo resideret, simulque cum eo adessent Adeodatus episcopus, nempe Spoletanus, Gualtarius episcopus Firmanus, Vadepertus Balbensis, Auderis Esculanus, cum aliis comitibus & gastaldis; ad eorum præsentiam accessit venerabilis Sinualdus episcopus civitatis Reatinae, una cum sacerdotibus suis, altercationem habens cum Probato abbate monasterii sanctæ Dei genitricis Mariæ & cum suis monachis, de casali Balberiano, quod idem Sinualdus assererat ecclesiæ suæ beati Hyacinthi concessum fuisse a quodam Lupone, filio Liutperti, in die transitus sui; & nihilo minus idem casale a Probato abbate occupari conquerebatur. Contra Probatus reponebat, ipsum Liutperum, ex curte Germanitiana, dum ibidem actoris officium ageret, hoc casale subduxisse, non obstante præcepto Haimulfi regis, qui ipsam curtem Germanitanam cum omnibus casalibus & pertinentiis suis monasterio sanctæ Mariæ concesserat, quo præcepto relecto, sententia dicta est secundum Farfenses mense decimo, per indictionem decimam-quintam.

LXXVIII.
Placita duo
Farfensia.

In altero placito, quod idem Hildebrandus in Spoletano palatio una cum Adeodato & Sinualdo episcopis, aliisque iudicibus habuit, controversia mota est de monasterio seu ecclesiâ sancti Michaëlis archangeli, quæ posita est juxta muros civitatis Reatinae: quam Rimo gastaldus ad jus & potestatem palatii pertinere contendebat: contra vero Sinualdus episcopus una cum Halone vicedomino suo ad ecclesiam Reatinam pertinere assererat. In hac controversia iudicibus æquum vitum est, non ut pars palatii cuivis homini consignaret, sed ut pars Sinualdi episcopi sub *guardia* seu hedejussione laicorum hominum ad certum diem testes ad sacramentum faciendum producerent. Ad diem vero dictum cum Rimo non comparuisset; iudicium dilatum, iussuque, ut Sinualdus ad conditum diem præparatos quinque sacerdotes haberet ad rem sacramento firmandam ad sancta Dei evangelia. Illis porro jurare nolentibus, definitum est, ad jus palatii pertinere hoc monasterium: quod postea idem Hildebrandus Guicperto episcopo Reatino ad vitam contulit, ea conditione, ut post ejus decessum ipsum monasterium cum omnibus rebus suis ad potestatem & ordinationem monasterii Farfensis reverteretur. Datum Spoleti mense Aprili, anno ducatus ejus quinto, per indictionem primam, regnante domino Carolo excellentissimo rege Francorum atque Langobardorum, anno ejus in Italia quinto. Ex quo intelligitur, Sinualdum episcopum, Guicperti seu Wicperti decessorem obiisse hoc anno, nempe indictione decima-quinta, aut certe initio anni insequentis. Post duos annos Guicperts episcopus Farfensibus cessit prædictum monasterium sancti Angeli, quod est positum inter duo flumina ad pontem-fractum, ante civitatem Reatinam. His altercationibus alia de eodem monasterio accessit, de qua infra, sub initium libri sequentis.

In insula Britannia obiit hoc anno Echa anachoreta, de quo poëta anonymus in carmine de episcopis Eboracensibus ita canit.

LXXIX.
Echa anachoretae obitus.

Claruit his etiam venerabilis Echa diebus
Anachoreta sacer, eremi secreta secutus,
Terrenos fugiens jam corpore castus honores,
Ut cum rege Deo celestes posset habere.
Angelicam terris vitam devotus agendo,
Multa prophctali prædixit mente futura.

Hujus obitum reponit hoc anno Hovedenus, atque eum in *Cric* feliciter obiisse, qui locus distat ab Eboraca civitate decem milliariis, ait ille, apud quem *Etha* anachoreta scribitur.

ANN. CHR.

777.

LXXIX.

Monasteria

hoc anno con-

dita in Germa-

nia.

* Cassel.

* Thieraupt-

zen.

* Cremifan.

Sub idem tempus condita traduntur in Germania tria monasteria. unum in dicecesi Moguntina a Lullo antistite in honorem sancti Ferrutii martyris, cujus reliquias a Castello *, quod ad alteram Rheni ripam e regione Moguntia situm erat, in vicum Blidenstatum, id est Latantium-locum, quod alterum monasterii nomen est, transtulit. Secundum monasterium est Thierauptense *, quod Tassilo dux in Augustana dicecesi, non procul a Lyco, ad Achium pisculentissimum amnem, tribus ab Augusta Vindelicorum millibus condidisse, & quidem in honorem sancti Petri, traditur. Primus loci abbas Ulinus, cui Guillelmus successit, si qua vulgatis indicibus fides. Occasionem condendi monasterii aiunt fuisse necem Guntheri Tassilonis filii, qui inter venandum a quadam fera interemptus sit. Eandem afferunt causam, quæ Tassilonem ipsum excitaverit ad extruendum tertium insigne monasterium in Austria superiori, Chremifanum * dictum a præterlabente fluvio Chremisa seu Chremisse, recentioribus Cremifanense appellatum, quod in honorem Salvatoris anno insequenti dedicatum fuit, positus illic reliquiis sancti Agapiti martyris, Roma ab Hadriano papa submissis.

ANN. CHR.

778.

LXXXI.

Cremifanensis

monasterii ini-

tia.

Rimarias conditi monasterii litteras retulit ejus loci annalista Simon Rattenpacher, datas anno tricesimo ducis Tassilonis, Theodoni ejus filii primo, in dictione itidem prima, quæ anno ejus seculi septuagesimo-octavo responder. In his litteris nulla mentio est vulgatæ de Gunthero ab apro cæso historiæ: sed id unum

» hoc in opere præ se fert Tassilo, ut pœnas inferni vitare, & mansionem cum Christo

» habere mereatur. Sibi etiam proponit exemplum antecessorum suorum, qui pro sua

» facultate ecclesias & monasteria construxerunt, suisque opibus ditaverunt. quapro-

» pter se quoque statuisse ait, ut monasterium *juxta fluenta Chremisa* ædificaret in

» honore Salvatoris, congruisque proventus locupletaret. Idem in prædictis litteris

» recenset varia prædia, quæ eidem loco in die dedicationis tradidit. Ibidem quoque

» ab ipso Tassilone abbas constitutus est, Fater nomine, cum monachis sibi deputatis:

» ut in prædicto venerabili loco vita ibi commorantium regulariter duceretur. Acta

» sunt hæc in prædicto monasterio coram multis testibus: quorum insigniores fuere

» Virgilius, Sindperth, & Waltrich episcopi, Opportunus, Wolfperth, Ato, Gaoz-

» rich, & Hrodharth abbates, Utich, Megilo, atque Saluhho comites. Virgilius, ut

» notum est, ecclesiæ Saltzburgensi præerat, Sindperthus Ratisponensi, Waltrich, quem

» alii Walterum seu Balterum vocant, Pataviensi, in cujus dicecesi Cremifanense mo-

» nasterium situm est. Opportunus, ut jam diximus, Lunelacensis seu Manseensis

» erat abbas, Wolfperthus inferioris Altachii, Ato Bauzanensis; alii duo incerto-

» rum locorum abbates. Carolus Magnus Tassilonis litteras & donationes postea ra-

» tas habuit Wormatiæ anno vicesimo-tertio regni sui: cujus diploma relatum est

» ab annalista Cremifanensi. Fatero seu Faterico abbati successit Wolframus, & post

» eum Sigehardus: cui Ludovicus & Lotharius augusti diploma concessere.

LXXXII.

Aschaugien-

monasterium

conditur.

Conditum etiam traditur hoc anno puellare cœnobium in Aschaugia insula ad fluvium Illam seu Alsam in Alsatia, & in honorem sanctæ Mariæ virginis & sancti Trophimi dedicatum a Remedio episcopo Argentoratensi monasterii auctore, qui reliquias sanctæ Sophiæ martyris, ejusque filiarum, Fidei, Spei & Caritatis, a pontifice acceptas, ibidem reposuit, eidemque loco Attalam & Radunam consanguineas suas, unam post alteram, præposuit. Ejus testamentum laudat Guillimannus,

» in quo peccatorem se nominat, atque se possessiones suas, quas in pago Alsatien-

» in insula Aschaugia habebat, eidem monasterio contulisse ad honorem sanctæ Ma-

» riæ, quam crebro dulcissimam dominam suam appellat: cui etiam loco Raduna re-

» ligiosa Dei & Addala abbatissa portiones suas in sanctæ Sophiæ honorem tradiderunt.

Conditum est hoc testamentum in urbe Argentina idibus Martii, anno decimo Caroli regis, eique quatuor episcopi cum aliis testibus subscripserunt. Attala seu Addala & Raduna patrem habuisse dicuntur Bodalum comitem, Remedii fratrem: cujus Bodali extat * instrumentum donationis Gregoriano monasterio factæ anno sexto Childerici regis, pro se & pro filio suo Eberhardo: ubi patrem suum Hugonem vocat.

a Supra lib.

22. n. 38.

LXXXIII.

S. Bonifacii

translatio ob

Saxones.

Interim, dum Carolus expeditione Hispanica occuparetur, Saxones, fide in Deum atque in regem violata, in proximas effusi provincias, usque ad Rhenum omnia vastant & depopulantur, atque in reditu obvios quosque infesta cæde tru-

ANN. CHR.

778.

cidant. Cum vero ad Fuldenis monasterii confinia pervenissent, lectam ex suo exercitu militum multitudinem eo mittere constituunt, qui totum monasterium igni comburerent, monachosque ferro perimerent. Hoc comperto, Sturmii fratribus imminens discrimen exposuit, suasitque, ut sancti Bonifacii martyris assumpto corpore, Hamelanburgum confugerent: ipse vero alio perrexit, si quo modo hostium conspirationem cohibere posset. Itaque fratres, elato sancti martyris corpore e sepulchro, in quo ab annis viginti-quatuor depositum fuerat, e monasterio discedunt, stationes in tentoriis agentes, ubi nox eos offendisset. Quarto demum die eis nuntiatum est, circumpositos incolas armatos tantum terroris injecisse Saxonibus, ut victi ad proprias sedes aufugerint. Hoc nuntio recreati Fuldenses, mox sacra beati martyris ossa referunt, & in pristinum locum reponunt. Reversus ex Hispanica expeditione Carolus, ad confirmationem non tam partæ dominationis, quam inchoatæ fidei christianæ, cum exercitu in Saxoniam contendit, & venerabilem Sturmium, tum infirmum & jam senectute fessum, Heresburgi ad tuendam urbem cum sociis residere jussit. Rebus compositis, rex eo regressus, post paucos dies virum sanctum Fuldam redire permisit, adjuncto medico suo, cui nomen Wintarus, qui ejus infirmitati subveniret. Verum contra omnino accidit, ut anno proximo vide-

Sub finem hujus anni, cum Carolus Aquisgrani moraretur, Gundelandus abbas Laureshamensis, instante obitu suo, ad regem misit qui obsecraret, ut sibi in extremo vitæ suæ articulo liceret aliqua ex monasterii rebus pro animæ suæ remedio in egentes erogare. Rex pro sua pietate assensit haud gravate, indulisitque, ut tertiam rerum moventium partem in ulus pauperum distribueret. quo in loco prelatos sui temporis opportune arguit chronographus, qui rebus ecclesiarum suarum & possessionibus sibi creditis tam insolenter abutuntur: cum pater iste, *imperialis abbas, regni princeps*, magnæ famæ, clari generis, nihil præsumferit absque regis vel consilio, vel præcepto, etiam in ipso mortis articulo, de rebus monasterii disponere. Tanta tunc erat religionis cura, juris observantia, legum regumque reverentia! Auctoris admonitionem probat Coimtus, sed ei non placet, quod Gundelandus *imperialis abbas & regni princeps* appellatur: cum imperii nomen in occidente necdum audiretur, nec proinde imperiales abbates aut regni principes appellarentur. Sed id parvi refert ad auctoris institutum, quando Laureshamensis abbas tunc præpotens atque inclytus jam erat. In pervetusto calendario notatur xv. kalendas *Januarii depositio Gundelandi abbatis*. quæ proinde hoc anno consignanda est, non sequenti, quo Helmericus ejus successor electus est, vir religiosus & sapiens. Hic laquearia ecclesiæ fecit, pavementum stravit, tumbam sancti Nazarii auro argenteoque decoravit, necnon altare, quod postea ad ecclesiam sancti Petri, quæ dicitur *Altenmunster*, translatum est. Idem abbas, amissis, seu casu, seu imprudentia, quibusdam donationum instrumentis, privilegium a Carolo rege ad confirmandam rerum donatarum possessionem obtinuit.

LXXXIV.

Gundelandi

abbatis Lauref-

hameusis obi-

tus.

Helmericus

successor.

Sub hunc etiam annum Iddoni abbati Floriacensi successus est Magulfus seu Magulfus abbas, ut colligitur ex annis superiorum abbatum in veteri indice expressis. De eo intelligenda sunt Alcuini epigrammata duo, nempe centesimum sexagesimum ac subsequens. In priori laudatur ob cameram, ad usum legentium fratrum ab ipso exstructam, cum adjuncto oratorio, in quo patres post lectionem orationi secreto vacare possent. Aliud itaque patribus erat conclave ad legendum præter claustrum, quod forte junioribus ad lectionem destinatum erat. Non erit otiosum hoc epigramma saltem ex parte referre.

LXXXV.

Iddoni abbati

Floriacensi suc-

cedit Magul-

fus.

Hanc Magulfus humilis cameram construxerat abbas,

Ut dulcis patribus fieret habitatio sanctis,

Quos servire daret Christo benedictio in evum,

Ut locus iste foret jam jam legentibus aptus:

Ut lux prævidit fulgens radiaret in illam,

Et domus orandi fieret quam proxima Christi,

In qua secreto potuisset tempore solus,

Ante altare jacens, lacrymas effundere dulces.

tum commendato legentium precibus Magnulfo, eundem poëta hortatur ad corrigendos fratrum mores ad præscriptum regulæ.

ANN. CHR.
778.

*Tu quoque vive Deo felix per tempora longa :
Ad normam regula fratrum quoque corrige vitam ,
Ut tibi celsithronus tribuat pia premia Christus.*

In posteriori carmine idem Magnulfus commendatur ob comparatam mensam , id est aram , quam sancto Benedicto dicaverat : tamen basilica , in qua posita erat , patronum habebat sanctum Petrum apostolum cum sancto Benedicto.

*Empserat hanc mensam Magnulf venerabilis abbas ,
Atque emptam patri Benedicto tradidit illam ,
Ut foret emptori cum patre in secula merces .
Hanc tamen ecclesiam sacrari jusserat ille
Clavigero celi Petro jam principe magno ,
Atque pii pariter Benedicti nomine patris ,
Illius ut regerent precibus per secula vitam ,
Atque anime requiem cogitassent ambo perennem .
Tu quoque qui titulum recitas , rogitare memento
Obsecro pro patre Magnulfo , lector amice .*

Ex his aliisque versibus patet , Magnulfum adhuc in vivis fuisse , cum Alcuinus hæc carmina conderet , haud dubie in Gallia , quo ante annum ejus sæculi octogessimum non videtur accessisse . quod idcirco notare juvat , ut ex hoc argumento aliisque intelligatur , Caroli Magni epistolam ad Manassem abbatem Flaviniacensem , in qua Theodulfum episcopum Aurelianensem atque abbatem canobii Floriacensis laudat , scriptam non fuisse anno regni ejus octavo , ut in vulgatis legitur , sed longè ferius , forte anno regni vicesimo-octavo . Certe Theodulfus Floriacensis monasterii præfecturam non integris annis viginti tenuit , eaque privatus est anno octingentesimo quarto-decimo , ut suo loco demonstrabimus .

LXXXVI.
Orbionensis
monasterii ori-
gō.

Paullo ante hunc annum fundamenta jacta sunt insignis monasterii beatae Mariæ de Orbione seu Urbione , sic dicti a fluvio proximo , quod aliquando beatae Mariæ de Novalis , ab amœna valle , in qua situm est ; postremo beatae Mariæ de Crassa nuncupatur . Exstat in Occitania provincia , & quidem in dioecesi Carcassonensi , Narbonem habens ad prospectum orientalem , Perpignanum versus meridiem . Primus ejus auctor , idemque primus abbas fuit Nimfridius seu Nifridius , quem alii Nibridium ac Nebridium vocant , factus demum archiepiscopus Narbonensis , ut ex veteri loci necrologio discimus . Is ad Carolum Magnum accessit , in villa regia Compendio tum degentem , eique suggestit , quod ipse cum monachis suis in eremo territorii Narbonensis , super fluvium Orobionem , in loco quem vulgus Novalis appellat , monasterium in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ novo opere construxisset ; ibique domos , ecclesias , ceterasque habitationes monachis congruas ædificasset , ac vineas plantasset , camposque ad laborandum atque prata a fiscalibus & dominis locorum accepisset . quod a principe ratum haberi cupiebat . Rex pro sua religione annuit , dato præcepto in palatio regio Compendio , x v. kalendas Februarii , anno regni sui undecimo . Idem Carolus imperator res monasterii confirmavit alio diplomate , quod suo loco referemus .

LXXXVII.
Monasterio-
rum auctæ
opes ex dona-
tionibus novi-
tiorum .
a Diplom. p.
500.

Non omittendum in præsens id , quod legitur in præcepto a Caroli Magni , omnes Dionysiani monasterii immunitates confirmantis , universasque possessiones , eidem sancto loco concessas , tam a regibus & fidelibus quibusque , quam a quibuscumque aliis , qui *juste & rationabiliter cum omni substantia sua ad ipsum monasterium se tradidissent , & res suas per legitima instrumenta ibidem delegassent* . Inde magnæ monasteriis nostris accreverunt opes , nempe ex donationibus eorum , qui ad monasticum institutum convolantes , se suaque omnia monasteriis tradebant . In his Adalhardus , Caroli Magni consobrinus , cum ad Corbeienſe monasterium se recepit , cuncta quæ in Belgio prope Curtracum & Aldenardam possidebat , Corbeienſibus dedit , quod hæcenus patrimonium sancti Adalhardi appellatur . Infinita id genus exempla in his annalibus occurrent , præsertim donationes parentum , qui filios suos Deo in monasteriis offerebant . Datum est superius Caroli diploma in

villa Goddinga in mense Octobri , anno decimo , & quinto Caroli regis , illudque Gilbertus ad vicem Radonis recognovit . Hoc quippe tempore cancellarii officium Radoni , futuro abbati monasterii sancti Vedasti apud Atrebaras , Hitherius cessit , cum scilicet variis ad papam Hadrianum legationibus occuparetur .

ANNO undecimo Caroli regis , qui Christi septuagesimus-nonus supra septingentesimum erat , mense Martio editum est in villa regia Haristalio capitulare , quod primum e Carolinis censi potest , congregatis in unum cum rege episcopis , abbatibus , virisque illustribus . Illic capitulo tertio , ut obviam iretur pro lapsioni monachorum , statutum est de monasteriis , quæ regularia fuerunt , ut secundum regulam vivant ; necnon & monasteria puellarum ordinem sanctum custodiant ; & unaquæque abbatissa sine intermissione in suo monasterio resideat , & duo monasteria non habeat . In fine , quia tum urgebat gravissima fames ac mortalitas , decretum fuit , ut unusquisque episcopus tres missas & tria psalteria persolveret , unum pro domno rege , alterum pro exercitu Francorum , tertium pro præſenti tribulatione : presbyteri vero singuli missas tres ; monachi , & monachæ , uti & canonici singuli tria psalteria ; omnes vero *biduanam* facerent , id est biduanum jejunium . Ad hæc , ut episcopi , abbates , & abbatissæ quatuor pauperes nutrent usque ad tempus messium , aut saltem tres , aut duos , unumve pro sua facultate . Nulla in hoc capitulari mentio de canonicabus , quæ necdum institutæ erant .

In eadem villa cum resideret Carolus , præceptum immunitatis ab omnimodis teloneis concessit Hrotberto abbati basilicæ seu monasterii sancti Vincentii ac domni Germani apud Parisios . Hrotbertus paullo ante successerat Wichado abbati , cujus depositio kalendis Novembris in veterissimo necrologio notatur . Moris erat tunc temporis , ut e monasteriis in diversas regiones submitterentur actores vel actuarie naves , ad comparanda necessaria in usus monachorum . Carolus hoc diplomate præcipit , ut quocumque in regio suo negotiantes prædicti sancti loci , sive ad luminaria , sive ad quavis necessaria comparanda , discurrere vellent , tam ultra quam citra Ligerim , itemque in Burgundia , Provincia , Francia & Neustria , nulli teloneo , sive de saumis , id est equis oneriferis , sive de carricatione , seu de navigio , essent obnoxii in quovis portu aut quavis civitate , neque in urbe Rodomo seu Rotomago , neque in Wicus , quem Qwentawicum vocant , apud Morinos , neque Ambianis , neque Trejecti , neque Doreltadi , neque apud sanctam Maxentiam , Parisulve , neque in Burgundia , pagisve Tricasino & Senonico . Ad hæc eidem Rotberto concedit rex teloneum quoddam , quod Gerardus comes Parisiacensis in Villa-nova , quæ curtis sancti Germani erat , percipere solebat . Hoc præceptum Optatus ad vicem Radonis recognovit , datum vi. kalendas Aprilis , anno undecimo , & quinto regni Caroli , in palatio Haristalio .

Ibidem pridie kalendas Maias ejusdem anni emissum est aliud præceptum , quod ab eodem rege obtinuit *magnificus vir Hurbertus , rector basilicæ sancti Marcelli martyris* , positæ sub conspectum urbis Cabilonenſis , ubi ipse domnus in corpore requiescit . quo diplomate omnes ejusdem basilicæ immunitates & possessiones confirmantur sub poena sexcentorum solidorum in transgressores : quorum duæ partes in archivum ipsius monasterii , tertia ad fisci saccellum componatur . Wigbaldus ad vicem Radonis hoc diploma recognovit . Erant tunc in basilica sancti Marcelli clerici sacculares , ibique perstiterunt usque ad sæculum decimum , quo hæc basilica monachis restituta est sub sancti Maioli abbatis Cluniacensis disciplina . Si qua tamen observatione digna per medium illud tempus occurrent , hæc notare non pigebit .

Revertenti Fuldæ , ut diximus , e Saxonia Sturmio abbati adjunctus est a Carolo regis medicus , Wintarus nomine , qui ejus morbum curaret . quod secus accidit . nam dum quamdam ei potionem aliquando dedisset , adeo ex ea morbi vis immutata non est , ut contra multum incrementi acceperit . Mox Sturmii currere ad ecclesiam jubet , campanasque omnes pulsari , ut fratres pro se enixius orarent . Tum eos in cellam , in qua jacebat , convocari præcepit , & expositis suis pro eorum utilitate ac tranquillitate laboribus , ut in concepto proposito perseverent , & pro se precari pergant , hortatur ; sibi ignoscere petens , si quid aliquem temere offendisset , vicissimque aliis injurias sibi illatas condonans , maxime Lullo episcopo Moguntino , qui ipsi semper adversatus fuerat . Dein , ingravescente languore , ad extrema re-

ANN. CHR.
779.
LXXXVIII.
Haristalienne
capitulare.LXXXIX.
Caroli præ-
ceptum Rot-
berto abbati S.
Germani com-
cessum.XC.
Aliud S. Mar-
cello Cabilo-
nenſis.XCI.
Sturmii ab-
batis Fuldensis
obitus.

AN. CHR.
779.

dactus est XVI. kalendas Januarii. Cum vero circumstantes fratres, ut sui apud Deum memor esset, rogarent: Exhibete, inquit, vos dignos, & tales estote in vestris moribus, ut orationis meae fructum non impediatis. His dictis, sancta illa anima carne soluta est, & ad Deum migravit. Res ab eo gestas litteris mandavit Eigil abbas Fuldenfis quartus, ejus discipulus, qui libellum hac de re suum Angildruthæ virgini, & forte abbatissæ, Bischofeshheimensi, an Kizzingensi, nuncupavit, ac fratribus ad mensam recitari præcepit, in die depositionis ejus, ut, auditis tanti magistri virtutibus, gratias Deo agerent, atque hanc diem majori cum gaudio ac laude celebrarent. quippe Eigil, acceptorum ab eo beneficiorum memor per illos viginti annos, quibus sub ipsius disciplina vixerat; anniversariam Sturmii primi abbatis ac fundatoris sui commemorationem instituit, simulque omnium Fuldensium fratrum ab hac luce defunctorum, nempe in die natali sancti Ignatii martyris, hoc est XVI. kalendas Januarii, quo ille decesserat: quam diem in missarum celebratione, psalmodiis ac precibus celebrem esse voluit. Hæc vero celebratio ut ne superstitiosa aut casta videretur, exemplum adducit ex collationibus sanctorum patrum, scilicet ex Cassiani collatione decima-nona, ubi similis institutio legitur. Ceterum distinguendum esse Sturmium seu Sturmium abbatem primum Fuldensium a Styemi monacho Fritislariensi, quem mortuo Wigberto abbate Bonifacius culinæ præfici jubet, illud evincit, quod jam tum Sturmius Fuldensi monasterio abbas præerat. In ejus locum subrogatus est Baugolfus Fuldensis monachus, inferius laudandus: cujus vitam a Candido monacho scriptam excidisse dolemus.

a V. lib. 22.
no. 16.XCII.
Schliersense
monasterium
dedicatur.

Regebat tunc Frisingensem ecclesiam Aribo, alio nomine Hæres seu Cyrinus, episcopus, qui hoc anno basilicam Schliersensis monasterii, ante biennium inchoati, dedicavit, ejusque loci fratribus abbatem Berchtoldum constituit secundum regulam sancti Benedicti. Positum est hoc monasterium ad radices alpium in Bajoaria, inter fluvios Oenum & Mangualdum, ad lacum *Schliers* seu Silurnum, a quo nomen accepit. Exstat apud Hündium ^b primarium ejus monasterii instrumentum, in quo Adalungus simul cum fratribus suis Hiltpalto, Gerbaldo, Antonio & Otakro, inspirante divina gratia sæcularia negotia deserentes, locum sibi elegisse dicunt ex communi hereditate sua, in vasta solitudine eremi, quæ dicitur *Schlierssee*, & ibidem adjuvante Deo cellulam more solito construxisse, atque oratorium cum consensu episcopi sui Aribonis, qui illud consecravit. deinde sub ipsius episcopi ditione semetipsum per omnia commendasse, ac de manu ejus electum sibi magistrum, virum venerabilem, nomine Berchtoldum, accepisse, quem post biennium abbatem elegerint, adduxerintque ad prædictum episcopum: qui juxta ordinem sancti Benedicti electum ordinavit, abbatemque ipsis imposuit, ut ipsos secundum ejusdem regulæ auctoritatem regeret. Denique factam ipsis ex præscripto ejusdem regulæ potestatem ex numero fratrum suorum eligendi sibi abbatem, ab episcopo *de domo sanctæ Mariæ*, quæ cathedralis erat Frisingensis, ordinandum, si vero in ipsis fratribus aptus ad hoc munus defuisset, *de domo episcopali*, quæ monachorum erat, eligendum abbatem, ordinandum ab episcopo. Actum in prædicto monasterio *Schlierssee* XII. kalendas Februarii, anno tricesimo-secundo ducis Tassilonis. Processu temporis eversum fuit ab Hungaris hoc monasterium, quod sæculo duodecimo Otto episcopus instauravit, ac regularibus canonicis concessit.

XCIII.
Ambrosii Autperti
obitus &
scripta.c Cod. Carol.
ep. 72.d *Supra num.*
71.e Paul. Diac.
lib. 6. c. 40.

Huic anno chronographus monasterii sancti Vincentii ad Vulturum consignat obitum Ambrosii-Autperti ejus abbatibus septimi, qui mortuus est expleto in sancto regimine anno uno, mensibus duobus, & diebus viginti-septem. quod qua occasione acciderit, ex Hadriani papæ ad Carolum regem epistola discimus. Quippe cum ad iudicium sedis apostolicæ Autpertus & Poto abbates jussu Caroli evocati essent, ut eorum controversia, de qua superius ^d actum, coram pontifice examinaretur: prædictus Autpertus in ipso itinere morte repentina interceptus fuit, adeoque in conspectum & audientiam Hadriani pervenire non potuit. Ejus corpus relatum in monasterium, in ecclesia sancti Petri sepultum est. Hunc sanctum, immo & sanctissimum vocat chronographus, & ante eum Paulus Warnefridi ^e laudat scripta *viri eruditissimi Autberti abbatis*, quæ is de primis monasterii sui institutoribus composuit. Multos alios ejusdem auctoris libros commemorat prædictus chronographus, in leviticum, in cantica Salomonis, in psalterium; librum etiam de consuetudinibus, & homilias, præter commentarium in apocalypsin, quod præcipuum ejus

ANN. CHR.
779.

opus est, doctrina & pietate non vulgari conditum. In hoc opere fatetur, se, prætermittis profanorum auctorum fosculis, scripta sua ex foliis scripturis hausisse, non quo illorum scientia ipsum fugerit, sed quod amplius delectatus fuerit verbis humillimi prædicatoris, quam superbissimi oratoris; plus scilicet divinis intendens, quam humanis eloquiis. Ita ille initio libri octavi, & in fine decimi, a Deo postulat sibi dari cum scientiæ dono studium & voluntatem operandi bonum, & emendatiorem vitam cum salubri doctrina. alias malle se stultum hebetemque esse. *Neque enim, inquit, ideo patriam, parentesque reliqui, ut mihi scientiæ dona largireris: sed ut perfectione virtutum ad vitam eternam perduceres. Nolo certe hanc commutationem. Quod si utraque non mereor, doctrinam scilicet atque operationem: aufer queso doctrinam: tantum ut tribuas operationem virtutum.* Digna sane religiosissimo viro sententia! quam sodalium nostrorum animis alte infixam esse peroptamus.

Autperto mortuo, Potonis abbatis causa nihilo minus ventilata est ^a coram Hadriano pontifice, assistentibus eidem *reverendissimo & sanctissimo Possessore archiepiscopo, Ansoaldo abbate venerabilis monasterii sancti Petri*, forte Beneventani, quod Vincentino monasterio subjectum fuit, *Aquilino abbate de Varegio* seu Baregio, quod sancti Angeli monasterium erat juxta fluvium Sangrum in Aprutio citeriori, atque *Raginbaldo abbate venerabilis monasterii sanctæ Dei genitricis*, nimirum Farfensis; simulque *Gisulfo abbate venerabilis monasterii sancti Petri*, cum Hildebrando duce Spoleitano, aliisque. Productus in Potonem Rodigaufus Vincentini cœnobii monachus assererat, eum, dum post cursum horæ sextæ fratres psalmum quinquagesimum-tertium pro regis incolunitate recitarent, subito surrexisse, & psallere noluisset. Præter ea eundem Potonem parum reverenter de rege ac de Francis fuisse locutum. Ad hæc respondit Poto, quod inter operandum, dum ceteri infantes, expleta oratione, prostrati in terram prædictum psalmum inchoassent, subito quidem surrexerit ad opus, quod ad utilitatem monasterii fiebat: at posterius crimen pernegavit. Tum complures ex parte Potonis monachi testimonium Rodigaufi rejiciendum esse contenderunt, utpote qui in stupro cum propria nepte, dum esset in sæculo, deprehensus, ac demum ex-presbytero monachus factus fuisset. Remoto itaque Rodigaufo, introducti sunt alii tres monachi, qui cum Hildebrando duce venerant, atque olim cum Autperto abbate commorati fuerant, affirmantes, se ad excellentissimum regem Carolum pergere cupientes, a Potone comprehensos fuisse, & in carcerem missos. At Poto reponebat, id se ob hanc causam fecisse, quod illi suam regulam abdicare, & ad sæculum reverti velle viderentur. In his altercationibus jussit pontifex, ut Poto sacramento se purgaret; ac decem primores ejus cœnobii monachi, quinque ex genere Francorum, & quinque ex genere Langobardorum, idem sacramentum de Potonis innocentia proferrent. Ipsi vero petierunt omnes, ut regem adire sibi liceret, quod pontifex indulxit. Quid inde consecutum sit, nullus veterum explicat. Verum Potonem causa cecidisse illud argumento est, quod proxime post Autpertum Hainradus abbas prædicto monasterio præfuit, & quidem, si qua chronographo Vincentino fides, annis tribus, & mensibus decem; nec nisi eo mortuo Poto abbas monasterium rexerit.

XCIV.
Potonis abbatibus
Vincentini
causa discussa.
a Cod. Carol.
ep. 72.

ANN. CHR.
780.

ANNALIS ORDINIS S BENEDECTI.

LIBER VICESIMUS-QUINTUS.

Ab anno Christi 780. ad annum 789.

I.
Benedictus S.
Sequani regi-
men declinat.

POSTquam Benedictus tirocinii duos annos ac dimidium, ut diximus, & in cellerarii officio quinque annos cum octo mensibus apud sanctum Sequanum exegisset; in demortui abbatis locum unanimi fratrum consensu ac plausu eligitur. at ille mores eorum cum suis non convenire certus, e monasterio clam se subduxit, & confestim in patrium solum, id est in Septimaniam, reversus est. Illic paternum erat pradium super rivulum, cui vocabulum est Anianus, haud longe ab Arauri * seu Aurari fluvio; ibidemque exigua sancti Saturnini ecclesia. Illic confedit vir Dei cum Witmaro religioso viro, quem initio suae conversionis consuluerat, & cum paucis aliis; cellamque permodicam sibi sociisque suis ad habitandum ibidem construxit. Eo in loco aliquot annos magna cum penuria vixit, noctibus diebusque cum gemitu & lacrymis divinam pulsans clementiam, solum ut propositum fortunaret. Erant per id tempus in illis partibus quidam summæ virtutis ac sanctitatis viri, Atilio, Nibridius, & Anianus, religiose viventes, sed regularis disciplinae non admodum periti & experti. Hos in dubiis & anxietatibus consulere solebat Benedictus, sed maxime Atilionem, qui vicinior ipsi erat; ad quem strato asello, ubi quaedam incurrebant difficultates, propere festinabat. Ex hoc mutuo commercio nata est magna utrimque necessitudo, nec serius illis dilectus & acceptus fuit Benedictus, quam notus.

Anianam ut
instituit.

Hæc parva initia fuere insignis ac celeberrimi monasterii, quod ab amne præfluente Aniana, a patrono Salvatoris monasterium appellatum. Illuc primo tempore per plures ardenti studio consuebant, & cum viro Dei, saculo relicto, religiose vivere tentabant: sed mox fracti animo, novum reformidantes vitæ genus, dum inauditam cogebantur arripere abstinentiæ viam, ut panem in pondere, vinumque in mensura perciperent, ab incœpto pedem retraherant. Horum instabilem attendens animus Benedictus, turbatus ad pristinum sancti Sequani cœnobium reverti animo agitabat. Verum ab Atilione, cui hoc consilium aperuit, increpitus, ejusque viso animatus, qui ipsum Benedictum, tamquam lucernam hominibus datam, sibi conspectum fuisse assererat; institutum constanter retinere, cœptumque bonum strenue persequi decrevit, quod perficere ardentissime peroptabat. Hinc

novo

ANN. CHR.
780.

novo opere domos exstruere cœpit, ignotamque salutis viam pandere curavit: nec inopia perterritus inchoatum deseruit opus, sed, ut ait Apostolus, in fame & siti, in frigore & nuditate positus, subjectos hortabatur ad perseverandum, docens arduam & angustam viam esse, quæ ducit ad vitam: & longe impares hujus sæculi temporarias afflictiones ad futuram gloriam, quæ sanctis revelanda est. His documentis roborati discipuli, adeo laboribus non parcebant, ut majoribus atteri optarent. Nulla eis tunc erat possessio, non vineæ, non pecora, non equi: unus tantum erat asellus, quo eorum relevaretur infirmitas, si qua pergendum erat. Solo pane & aqua pura vescebantur, vino tantum diebus dominicis solemnibusque concessio: nisi quod aliquando lacte, a vicinis mulieribus allato, resciebantur. Vestes tantæ alimentorum restrictioni congruentes erant: adeo ut ad depellendum frigus lectariis seu stragulis uterentur, cum vigiliis divinis assisterent. At quo amplius eorum corpora inopia conterebantur, eo magis animæ virtutibus saginabantur, astuabantque amore cælesti; solæque lacrymæ illis in tali angustia solamen ferebant. Inter hæc alienus erat ab omni rerum mortalium cupiditate Benedicti animus. Hospitem quemdam a se pro modulo exceptum, qui quamdam molendini supellectilem abstulerat, benevole ferendum suos docuit, illi potius dolendum dicens, qui pro modico lucro hospitii fidem violasset.

Cœpit interea paulatim crescere turba discipulorum, & fama piæ religionis sensim per circum-habitantium ora volitare, seseque extendens ad longe posita loca decurrere. At quia vallis, in qua primum confederat, perangusta erat; paululum declinare in patentiorem locum constituit, ubi monasterium novo operè edificare cœpit. Exstabat eo in loco domus quædam, quam auctam in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ consecrari curavit. Ceterum ædificia ejusmodi erant, quæ viros frugi ac religiosos decerent. Non ornatis parietibus, rubentibusve tegulis, aut pictis laquearibus, sed stramine vilique materia omnia constabant. Ipse vero laborantibus fratribus non raro simul laborabat, nec humile coquinæ refugiebat officium, libris nihilo minus scribendis insistens. Quin etiam lignamina, defectu boum, propriis humeris sæpe cum discipulis gestabat. Concurrentibus undique novæ vitæ candidatis, & illius disciplinae ac magisterio certatim se subjicere postulantes, fabrica monasterii cito perficitur, augeturque locus rebus ac possessionibus, quas illi ex propriis conferebant. Servos tamen & ancillas per chartam seu libellum ad servitum monasterio tradi nequaquam passus est, sed in libertatem prius asseri voluit. Etsi vero fratrum numerus magnopere augetur; ille semper viliora & humiliora appetebat, unde vasa sacra, quibus ipse ad conficiendum Christi corpus utebatur, nolebat ibi esse argentea: sed primum lignea, deinde vitrea, ac demum stannea adhibuit. Planetam porro seu casulam non ferebat sericeam; & si qua ejusmodi data ipsi fuisset, aliis ad utendum concedebat. Ad hæc ejus exemplo excitati in eadem regione, immo & circumquaque viri religiosi, monasteria construere, congregare monachos, se seque ad exemplum beati viri componere & exercitare; ejusque magisterio imbuti, vitam pristinam, veteresque emendare morum errores. Ipse autem, ut pater, subsidium opemque ferens, omnibus in corporalibus, non solum in spiritualibus aderat: quos idemdem visitans hortabatur, ut ne cœptum opus fracti animo desererent, nec egestate perculsi, terroribusve attriti retro respectarent. Ita salubri documento & exemplo permulta in illis partibus accrevit cœnobiorum, & maxima monachorum multitudo. Hinc Aniana evasit cunctorum cœnobiorum caput, non solum quæ in Gothiæ partibus constructa, verum etiam illorum, quæ in aliis regionibus ea tempestate ædificata, ac de thesauris illius locupletata fuere. Ex eorum numero censentur Gellonense, Indense, Bellacella, Nova-cella, & alia, de quibus in consequentibus agemus.

Duo primi hoc in opere Benedicti adjutores fuere Atilio & Nibridius, Cesario-nensis sancti Tiberii monasterii alter, alter Crassensis abbates, de quibus egimus in libro superiori. Tertius eis adjunctus Anianus, abbas fuit primus auctorque duorum cœnobiorum in diocesi Narbonensi, nempe sancti Johannis, & sancti Laurentii: quorum alterum in pago Olitorio, alterum in Extorio positum erat, ut docet nos diploma Caroli Magni, a nobis editum in libro sexto de re diplomatica, anno regni ejus vicefimo, & vicefimo-sexto. In hoc diplomate Anianus abbas ex monasteriis sancti Johannis & sancti Laurentii ad synodalem regis conventum cum suis mona-

II.
Monasterium
novum ex-
struit.III.
Citonenfis
& Gaunenfis
monasterii pri-
ma origo.a Diplom.
et p. 503.

ANN. CHR. 780. » chis accessisse dicitur, seque suumque monasterium sub regia tutela posuisse, cum
 » rebus omnibus, quas possidebat. quod Carolus gratum acceptumque habuit. Actum
 » *Franconofurd* palatio, XIII. kalendas Augustas, anno, ut diximus, regni sui vicessi-
 » mo-sexto, & vicefimo. Monasterium sancti Laurentii situm erat in loco aspero & in-
 » grato, quem Citonem vocant, montibus circumscripto, ac tribus leucis distante a
 » Caunis, adeoque a Caunensi monasterio, quod Daniel abbas & Milo comes eidem
 » Aniano concessere. Certe Milo villam Caonas monasterio Aniani abbatis legasse
 » traditur in prædicto Caroli præcepto; &, in quodam diplomate a Caroli Calvi,
 » bonæ memoriæ venerabilis abbas Daniel monasterium Caunas Aniano abbati in
 » suam elemosynam concessisse. Hoc monasterium situm dicitur in pago Narbonensi,
 » suburbio Minerbenfi*, super fluvium Argentodublum*, sacratumque sub titulo bea-
 » torum apostolorum Petri & Pauli. Daniel iste haud dubie primus auctor fuit Cau-
 » nensis monasterii, distinguendus ab altero ejusdem loci abbate cognomine, qui prin-
 » cipatu Caroli Calvi floruit.

* *le Miver-
 wois.*
 * *Argendon-
 ble.*

Alterum monasterium sancti Johannis ab Aniano extructum fuerat in ipsa villa
 Caunis, *sancti Johannis Exequariensis* dictum, ut discimus ex placito authentico,
 in quo definiuntur limites villæ Caunensis, de quibus inter Magnarium comitem &
 Anianum abbatem controversa erat. In illo quippe placito dicitur Anianus abbas
 cum suis monachis deservire *sancti Johannis Exequariensis; vel sancti Petri & Pauli
 monasterii, que edificavit supra dictus Anianus cum fratribus suis supra ribo Argento-
 dublo, in villa Caunense, que ab antiquo dicebatur Bufintis*: quam villam rex Car-
 olus ipsi abbati ejusque fratribus post Milonem perdonaverat. Ex his intelligitur,
 Caunense sancti Petri monasterium nondum ex integro absolutum fuisse, cum Daniel
 illud Aniano abbati subjecit. Et forte Daniel ipse unus fuerit ex discipulis Aniani,
 qui vice sui Daniele loco promovendo præfecerit, adeoque primus monasterii auct-
 or, aut saltem continuator habitus. Exstat in tabulario Caunensi authenticum
 instrumentum venditionis salinarum Narbonensium, a quodam Sonefrido & Ra-
 meldefana ejus uxore factæ Annoni abbati, Landaldo presbytero, ceterisque ejus
 loci monachis anno duodecimo imperii Caroli Magni, qui Anno haud alius videtur
 ab Aniano abbate. Daniel ejus successor laudatur, tum in diplomate Caroli Calvi
 inferius referendo; tum in placito Fredaldi archiepiscopi Narbonensis, in quo qua-
 dringenti quinquaginta solidi adjudicantur Danieli abbati & toti congregationi mo-
 nasterii sancti Petri, cujus ecclesia sita est in pago Narbonensi, suburbio Miner-
 benfi, juxta fluvium Argentodublum. Actum civitate sedis Narbonensis sub die no-
 no kalendas Madias, anno tricesimo-tertio regnante domino nostro Karolo rege.
 In veteri basilicæ Caunensis inscriptione notatur XVII. kalendas Decembris dedica-
 tio basilicæ sanctorum apostolorum Petri & Pauli ac sancti Stephani, sanctique Mar-
 tini episcopi & confessoris, quam edificavit Anianus abbas cum monachis suis,
 Danieli & Aniano abbatibus successisse videtur Azenarius.

Atilionem, Nibridium, Anianum, alioque laudat Theodulfus episcopus Aure-
 lianensis in carmine b ad monachos sancti Benedicti Anianenses, quibus salutatis,
 vult etiam alios vicinos monachos salutari.

IV.
 Septimaniæ
 pii abbates.
 b Theodulf.
 lib. 2, c. 6.

*Inde salutandi fratrem pietate revise,
 Sum cui junctus ego nomine, non merito.
 Hinc pete Nebridii patris venerabilis ades:
 Mox & Donati sit tibi visa domus.
 Sed nec pretereas sancti loca fratris Atili;
 Anianique mei testâ vercenter adi.
 Nam pius aspiciat dantem sibi dona salutis.
 Atala te videat, dicque Olemunde vale.*

Quis sit Theodulfus ille, quem primo loco salutari cupit, incertum. Hunc adhi-
 buerat oratorem apud Benedictum abbatem, cum ab eo monachos ad emendandos
 Miciacenses Theodulfus postulavit. unde in jam dicto carmine,

*Ut per Teudulfum Teudulfi verba precantis
 Implet, cumque una it cum prece nomen idem.*

Nec magis notus nobis Donatus. Noti sunt ex dictis Nebridius, Atilius seu Atilio,
 & Anianus. De Atala & Olemundo nunc agendum.

Atala conditor & primus abbas fuit monasterii sancti Polycarpi ad Rivum-
 grandem* in finibus Septimaniæ, diocesi Narbonensi. Legimus Caroli Magni hac
 de re litteras, in quibus testatur, quod Atala venerabilis abbas & Agobardus, de
 partibus Spaniæ venientes cum servis & libertis, ut se a consortio nefandæ gentis
 Sarracenorum retraherent, ad suam celsitudinem confugissent; rogassetque præ-
 dictus abbas imperialem clementiam, ut in Septimaniæ confinio ea, quæ de eremo
 trahere, aut excolere posset, aut emere, habere ac possidere sibi liceret. additque,
 quod ille primitus in illas partes veniens in confinio *Petralatens**, seu in locum, cui
 vocabulum est Magregesum, ecclesias invenerit antiquitus fundatas, sed destructas
 a paganis: unam in honore sanctæ Mariæ, alteram in honore sancti Stephani,
 aliasque ad sanctum Fructuosum & ad sanctum Petrum; deinde vero pervenerit in
 comitatu Redensi*, ubi monasterium sancti Polycarpi martyris cum ecclesiis ex-
 struere cœpit, ac vineas plantavit. demumque quod petierit idem venerabilis abbas,
 ut Carolus prædictas cellas cum monachis ibidem servantibus ad domum sancti
 Polycarpi martyris conferret, easque sub regiam tuitionem acciperet. cui petitioni
 idem princeps libenter acquievit. Id factum legitur Antoniano in palatio, anno im-
 perii ejus quadragesimo-tertio, indictione tertia-decima: sed vitiosæ sunt hæc chro-
 nologica notæ. Indictio tertia-decima convenit cum anno Christi octingentesimo-
 quinto, qui Caroli quintus imperii, regni vero Francorum tricesimus-octavus erat.
 Post Atilam invenitur monasterii sancti Polycarpi abbas Centullus, qui a Carolo
 Calvo privilegium obtinuit anno regni ejus quarto, indictione sexta, Tolosa in ci-
 vitate.

Olemundus auctor primusque rector fuit monasterii sancti Johannis Baptista de
 Castro-Malasti, sito in Valle-secura, diocesis Carcassonenfis, ad ripam Durani* flu-
 vii. Idem hoc monasterium Carolo Magno tutandum commendavit adversus præ-
 vorum hominum infestationes, ut patet ex diplomate Ludovici augusti, de quo in-
 ferius agemus. Legimus authenticas litteras Arifonsi & Sifenandi germanorum fra-
 trum, qui res quasdam suæ proprietatis conferunt ad casam Dei, quæ vocatur san-
 cti Johannis Baptista, in territorio Carcassensi, in loco, qui vocatur Castro-Malasti,
 subter fluvio Durano, ad ipsum jam dictum locum, & ad honorabilem Dei magni-
 ficum, hoc est præconem, scilicet Johannem Baptistam; nempe possessionem quam-
 dam de villa Relia, in territorio Redensi, suburbio Licinianensi, aliasque tam pro-
 se, quam pro fratre suo Altemiro. quod instrumentum conditum fuit in mense Mar-
 tio, anno vicefimo-tercio Caroli regis, Magni an Calvi. Nunc monasterium tan-
 tum notum est sub nomine Montis-Olivi*, superestque etiam nunc post varias vi-
 ces sub Benedictina congregatione sancti Mauri.

In eadem diocesi Carcassonenfi exstabat etiam tunc temporis monasterium sancti
 Saturniani martyris, insignitum corpore sancti Hilarii ejusdem sedis episcopi, a quo
 postea nomen accepit. Situm est ad Leucum* fluvium, haud longe a monasterio
 Crassensi. Primi ejus loci abbates fuere Recamundus & Castellanus, laudati in quo-
 dam placito Wileranni episcopi Carcassonenfis inferius referendo. Nampio, Castella-
 ni successor, privilegium immunitatis ac regis tutelæ a Carolo Magno accepisse
 memoratur in diplomate Ludovici Pii, a quo Monellus, Nampionis successor, ejusdem
 privilegii confirmationem obtinuit. In hoc diplomate vocatur monasterium sancti
 Hilarii & sancti Saturnini: at processu temporis, ut fit, solum nomen sancti Hi-
 larii retinuit, retinetque etiam nunc.

Non divellendum ab eo cenobium sancti Laurentii, eodem tempore conditum
 in pago Narbonensi ad Nigellam* fluvium, tribus leucis distans a monasterio
 beatæ Mariæ de Craffa, cui sæculo duodecimo unitum fuit cellæ nomine, ac tan-
 dem penitus extinctum. Vulgo dicebatur abbatia sancti Laurentii de Caprereffa,
 ut distingueretur ab alio ejusdem nominis ac pagimonasterio, sito in territorio Nar-
 bonensi ad lacum Bagesii, vulgo sancti Laurentii de Casulis: quæ cella monasterio
 beatæ Mariæ de Monachia Narbonensi additum est a sæculo itidem duodecimo.
 Tertium sancti Aniani & sancti Laurentii monasterium ad amnem Vernodu-
 brum* in Septimania paullo serius conditum est, imperante Ludovico Pio, modo
 sancti Aniani* præcise nuncupatum, non confundendum cum monasterio Aniana,
 Annal. Bened. Tom. II.

ANN. CHR.
 780.
 V.

Atala pri-
 mus abbas S.
 Polycarpi.
 * *Riesgrand.*

* *Pierre-Latte
 en Vivarez.*

* *de Rusez.*

VI.
 Olemundus
 Montis-olivi.
 * *La Duran-
 ce.*

* *Montolieu.*

VII.
 S. Hilarii mo-
 nasterium in
 Septimania.
 * *Leoc.*

S. Laurentii
 monasteria tria
 in Septimania.
 * *La Nielle.*

* *Varnazoubre.*

* *S. Chinian.*

ANN. CHR. 780. quod etiam nonnumquam Anianum dictum est. De aliis Septimaniae monasteriis agemus, illustrando notitiam monasteriorum, quae principatu Ludovici augusti facta est.

VIII. Placitum pro monasterio S. Victoris Massiliensis. Insigne placitum anno decimo Caroli regis habitum est in causa monasterii sanctae Mariae & sancti Victoris Massiliensis de villa pagi Dignensis Caladio, aliisque rebus, quas Nemfidius patricius & Adaltrudis ejus conjux olim eidem monasterio donaverant. Post mortem Nemfidii, cum Adaltrudis jam Deo sacrata esset, Antener * patricius hanc villam invasit, & dolo malo instrumenta hac de re confecta, aliaque, quae Magnus, tunc ejus loci abbas, ei super altare exhibuerat, concremari iussit, sacramento ab eodem abbate prius praestito, nullas alias chartas in tabulario Victorino, immo nec in tota urbe Massilia haberi. Interim Adaltrudis, quae tali facto praesens aderat, alia suae donationis exempla, quae duplicia facta fuerant, in sua manica absconsa habebat, quae in arca sancti Victoris postmodum restituit. Interim Abbo patricius, coram bonis sacerdotibus, virisque illustribus sententiam edixit de interitione chartarum, ne qua fraus inde basilicae sancti Victoris fieret: nec tamen Antener ab invasione cessavit. Cum vero de hac invasione conquestus esset Magnus abbas, per ordinationem domini Karoli majoris-domus missi sunt ejus causae cognitores; exhibitisque Adaltrudis chartis Carolus princeps per cauciaros suos missos ipsum monasterium reconstituit. Verum emergentibus deinde bellis in Provincia, denuo iisdem rebus basilica Victorina spoliata fuit ab eodem Antenere, ex quo haec villa in regiam alodem transiit. Cum itaque missi dominici, a Carolo Magno in Provinciam directi, in urbem Dignam convenissent, id est Viernerius & Arimadus una cum rationalibus dominicis (sic legendum videtur) id est procuratoribus fiscalium reddituum, nempe Marcellino, Hieronymo, Gedeone, aliisque; eo accessit Maurontus episcopus Massiliensis, ac satis egit, ut villa Caladius cum suis appendicibus basilicae sancti Victoris restitueretur. Lecta coram eis donationis instrumenta: audita testimonia Dignensium accolarum, qui hanc villam in beneficium ab ecclesia Victorina concessam fuisse affirmabant: exhibitus insuper ab episcopo poleticus, qui de eadem re fidem faciebat. His a fiscali quodam opponebatur tricenaria possessio, & quidem in tempore pacis, ex quo haec villa ad beneficium regis transferat. Nihilominus prevaluit Maurontus episcopus, & iudicio missorum haec villa basilicae sancti Victoris restituta fuit. Actum est hoc VIII. kalendas Martii, anno duodecimo Caroli regis. Marcellinus comes cum aliis missis iudicium confirmarunt. Hanc sententiam esse puto insignis illius, sed obscurissimi instrumenti, quod post Sancta-Marthanos retulit Coingius, chronicis characteribus tantisper emendatis. Ex hoc porro instrumento colligitur aetas Abbonis patricii, ejus qui Novalicense monasterium condidit: quem tempore Caroli majoris-domus existisse, uti suo loco diximus, hoc ipsum instrumentum probat.

IX. Adalhardus Corbeiae abbas post Mordramnum. Hoc tempore in Corbeiense monasterium e Casinate reversus erat Adalhardus, qui dum in ultiores terras, ubi degere ignotus posset, fugere meditaretur, continuo preoccupatus munitis, a Carolo forte missis, in patriam reductus fuerat. Cum vero Corbeiae privatam vitam quietus agere cuperet, & jam quasi victor celsa in mentis arce sedere videretur; dispensante Dei providentia, rursus novum certaminis genus eidem imponitur. Nam non multo post ejus reditum, consentiente Mordramno abbate, velut alter Aurelius-Augustinus, futurus successor eligitur, sive id factum sit agente rege, sive potius consilio Corbeiensium monachorum, qui eum hoc pacto retinere apud se volebant. Eximias ejus virtutes explicat hoc in loco Paschasius, pietatem, compunctionis ac lacrymarum gratiam, prudentiam in consiliis, in factis justitiam, atque in totius vitae serie constantiam, alienarumque virtutum aemulationem; ad haec eloquentiam & doctrinam: ita ut ob hanc pietatem & aemulationem alter Antonius; ob eloquentiam alter Augustinus dictus sit, qua eloquentia sic auditores afficiebat, ut lingua ejus veluti calamus Spiritus-sancti haberetur. Percontanti aliquando Paschasius, cur tantum fletet: Plango, inquit, fili mi, plango, non quasi humiliando flere me conveniam, aut altiora caeli sacramenta conspiciam: sed me quid sim considerans, plangendo lugeo. Plango, inquam, non quia sic me vellem plangere: sed quia me ita plangendum novi, procul-dubio plango. Id vero ex profunda humilitate ab eo dictum ait Paschasius, ut se ad plangendum eam ob causam invitaret.

ANN. CHR. 780. Dum a caelestium rerum contemplatione ad terrena negotia pro sui muneris officio avocaretur, iis expeditis mox ad pia redibat exercitia vir sanctus, & continuo totum se inveniens, iis totus aderat, quasi antea nihil aliud animo agitaasset. Mox de more fluere lacrymarum, soliti gemitus audiri, ac tota recurrere devotio. Revirebat quoque ilico animus, omnesque sensus corporis continuo mori videbantur. Ubi vero ad divinum accedebat officium, ut ipse jucundo animo solebat dicere, rerum temporalium cogitationes & causas ad otium reponerat, & in se se totus ingrediebatur, ut totus sibi ac Deo adesset. Hinc oculos ejus humi defixos, vultum immortum vidisses, animi caelestibus intenti indicium. Neque id mirum esse ait Paschasius, qui addit se a quodam accepisse episcopo, Adalhardum inter ipsos palatii populorumque tumultus, dum rex & consilarii ejus aliud quid intenderent, & turba pro more undique perstreperet, saepe in medio eorum positum luxisse, quasi non nisi ad flendum eo adductus fuisset; ibique praesente corpore, mens alio ad Deum evolabat. Denique cum inter varia hujus saeculi discrimina huc illucque pro ecclesiae regni negotiis discurrere cogeretur, instituta tamen regule minime deserbat, sed pro lectione impensius stetit, & pro reliquis officiis frequentius júbilo mentis ac contemplationi vacabat. Quam ob rem ejus socii itinerisque comites procul ab eo gradiebantur, ut piis ejusmodi exercitiis locum darent, atque ille soli Deo totus vacaret. Idcirco totus ubique secum, totusque cum Deo erat, ac sollicitus cum eo gradiebatur.

Ceterum quo praecise anno designatus sit Mordramni abbatis successor, quoque in regimine monasterii eidem successerit, non facile est definire. Quamquam sub hunc annum, illius saeculi octogesimum-primum, videtur id contigisse, quandoquidem non multo post Pippino juniore, a Carolo patre Italiae regi constituto, moderator ac consiliorum adiutor datus est Adalhardus, cum jam per aliquantum temporis Corbeiam rexisset. In necrologio Corbeiensi Mordramnus abbas XI. kalendas Junii obiisse memoratur, & in libello pastuum notatur ipso die Maurdrannus abbas, qui Tancedas mō. forte monasteriolum, dedit nobis. Videte ne memoria ejus obliviscatur. Praepositus inde fratribus pastum facere debet. Est autem vicus Tanceda * duabus aut tribus admodum leucis distans ab opido Corbeia, pendetque haec tenus in temporalibus ac spiritalibus ab ipso monasterio.

Per id temporis, cum Fulradus a legationibus, ceterisque muneribus publicis ob ingravescentem aetatem feriaretur, novae monasterii fabricae supremam imposuit manum. Dum vero basilicam sanctorum martyrum, diruta priore, quae a Pippino rege coepa, augustius a Carolo rege absoluta est, opifices architectarentur; Herlebertus quidam ob leve furtum admissum calitus punitus, non prius sanitatem recepit, quam facinus suum Widrio presbytero confessus esset. Basilicae perfecta fabrica, turrique imposita, ex qua signa seu campanae de more pendebant; Fulradus venerabilis abbas, qui operi strenue institerat, cuidam Airrado praecipit, ut summo vereretur instrumenta, quibus nixi artifices praedictae turris cacumen erexerant, quod dum ille exsequeretur, ex summa turri in terram corruit ante basilicam sancti Petri, quae turri proxima erat. Accurrere omnes, in primis Fulradus ipse, qui se mortis ejus auctorem esse proclamabat. At ille illaesus mox assurgens, spectantibus magnam stuporem incussit, id tribuentibus sancti Dionysii meritis, ne suae domus fabrica cuiquam exitium attulisse diceretur. Is mihi videtur esse Airardus monachus, qui portas aereas ejusdem basilicae fabricavit, quique se ipse insculpsit portae majori ad aquilonem positae, ubi exstat cum scapulari sub scapulis adstricto Airardus monachus; portas ipsas sancto Dionysio offerens cum adjunctis versiculis duobus, qui insertis simulque implexis litteris insculpti sunt.

Hoc opus Airardus caelesti munere fretus,
Offert ecce tibi, Dionysi, pectore miti.

In adversa porta meridionali exhibetur monachus Dionysianus cum habitu, non ad laborem, ut ille Airardi, sed ad divina officia composito: cujus caput velo quodam ad tergum rejecto tectum, & quoddam cappae genus supra cutellam ab anteriori parte penitus apertae, a posteriori ad ima concinne defluentis, conspicitur, qui habitus videtur fuisse laxiorum illius temporis monachorum, qui sensim ad canonicorum mores deflectebant. Utramque effigiem hic exhibere operae pretium duxi.

Forma habitus monachorum S. Dionysij sub Fulrado abbate.

Solebat tunc temporis Bertrada regina, magni Caroli parens, subinde in ipso beatorum martyrum degere monasterio, ubi se totam divino cultui daret. Tunc accidit, ut cuidam ejus famulo, Autberto nomine, ob sigillum e Majori-villa * abreptum, brachia & manus subito obriguerint. Hoc audito, regina fratres pro eo Deum precari jubet, ac viro venerabili Benjamino (is ecclesie thesaurarius erat) admissi emendationem spondet. Nec mora post fratrum preces, homini integra facultas restituta. Regina his visis laudavit Deum sanctosque martyres, & munera basilicæ obrulit.

ANN. CHR. 780. * Merville.

In Britannia insula decessit hoc anno Ælbertus episcopus Eboracensis. Ante biennium, superiorum ejus sedis antistitum exemplo, in monasterium secesserat, postquam Eanbaldo discipulo dignitatem resignasset, ut tradit anonymus poeta, cui tum Eboracensis ecclesie bibliothecam commendavit. sic enim is canit.

XI. Ælbertus episcopus Eboracensis obiit.

*Ergo ministrator clarissimus ordine sacro
Præsul, perfectus meritis plenusque dierum,
Tradit Eanbaldo dilecto lætus alumno
Pontificale decus: sibi met secreta petivit
Sæpta, Deo soli quo jam servire vacaret.
Tradidit ast alio caras super omnia gazas
Librorum nato, patri qui semper adhæsit.*

Post annos secessus binos, totidemque menses, in caelestem patriam migravit vi. idus Novembris, teste eodem anonymo, & quidem initæ dignitatis anno quarto-decimo. In ejus locum successit Eanbaldus, annos septemdecim eam ecclesiam rexit, successorem sortitus alterum Eanbaldum, de quo inferius.

In Germania corpus sancti Wigberti abbatis sub idem tempus e monasterio Fritislariensi in Hersfeldense caelesti monitu translatum est a Wittæ seu Albuino Buri-burgensi episcopo, cui Fritislaria subiecta erat, annuente Lullo metropolita, cui rei Caroli regis consensus accessit. Acciti ex Hersfeldio ad id operis tres monachi, Ernestus, Baturicus, & Wolfo: quibus Albuinus sacras reliquias in suum monasterium noctu perferendas consignavit, ne, si interdiu id tentatum, Fritislarienses prohiberent. Ergo prædicti fratres munus sibi ab episcopo traditum celeres in suum cœnobium deferunt, quod a monachis ejus loci reverenter exceptum, magnifice primo in ecclesia conditum est. Tum Lullus, favente Carolo, monumentum, pro more Germaniæ & Galliarum, auro argentoque, atque congruentibus metallis exornandum curavit, (fredam seu ciborium vocabant veteres) & hoc opus ad idus Augusti complevit. Miracula dein ibidem patrata loci famam ac religionem auxere.

XII. S. Wigberti abbatis Fritislariensis translatio.

Ad idem fere tempus revocanda est mors Herwlfæ seu Hariolfi, ex Lingonenfi episcopo abbatis Elewangenfis, qui idibus Augusti e vivis excessit, ut in ejus epitaphio legitur apud Bruschium. Is monasterio a se condito privilegia, & corpora sanctorum Sulpicii & Serviliani martyrum ab Hadriano papa obtinuisse dicitur: qui martyres xii. kalendas Maii laudantur in tabulis ecclesiasticis. Wicterpus seu Wicterbus, ejus successor, temere confunditur cum Wicterbo episcopo Augustano, qui medio illo sæculo decessit. Ceterum regebat hoc tempore Augustensem ecclesiam Sintpertus, qui basilicam sanctæ Afræ exstruxit, & cœnobium sancti Magni apud Fauces instauravit, testante Ermenrico monacho Elewangenfi.

XIII. Herwlfæ abbatis Elewangenfis obiit.

Inter ea Carolus, compressis Saxonum novis motibus, eam regionem partitus est inter episcopos, presbyteros & abbates, qui ejus incolæ prædicatione erudirent. In his non infimum locum tenuit Willehadus, quem Carolus ad pagum Wigmodiam, cujus Brema caput est, ejus rei causa direxit. quod ministerium ille adeo strenue exsecutus est, ut secundo anno tam Saxonæ, quam Frisones in circuitu commorantes, omnes se christianam fidem amplexuros promitterent, ut tradit in libello de vita ejus Ansharius. Certe in annalibus Musciacensibus legitur, Winidorum seu Sclavorum atque Saxonum magnam multitudinem tunc baptizatam fuisse. Eodem etiam tempore Winidos proprie dictos, qui ad ortum Bajoariæ positi erant, in Christi fide erudiebat & confirmabat Virgilius episcopus Saltzburgenfis, cujus obitum, quem hoc anno collocant plerique, ad quinquennium differemus.

XIV. Willehadus Saxonæ erudit.

ANN. CHR. 780. X V. Caroli M. secundum iter Romam. Privilegium S. Gallo & Augiæ concessum. X V I. S. Fuscæ monasterium conditur. a Ital. sac. 20. 5. c. 469.

Ordinatis Saxoniarum rebus, Carolus ab Hadriano papa in Italiam denuo invitatur ad vindicandum patrimonium sancti Petri in territorio Neapolitano. Haud gravate novum illud iter aggressus est rex strenuissimus, simul ut pontificis voto faceret satis, simul ut unum e filiis suis Italiae regem constitueret, ac limina sacra iterum, voti solvendi causa, adiret. Euntem comitata est Hildegardis regina cum regis liberis, exceptis Pippino & Carolo, quos Wormatiae reliquit. In illo itinere, ubi in urbem Alamanniae Constantiam advenit rex, cum supplices adeunt sancti-Gallenses & Augienses monachi, quibus tunc Johannes episcopus Constantiensis praerat, enixe obsecrantes, ut, mortuo episcopo, monachi praedictorum coenobiorum potestatem haberent sibi eligendi abbates, utque soli regi deinceps subjecti essent. quod optimus princeps eis indulgit, concessis litteris, quas episcopus penes se retinuit. Tum rex urbe Constantia profectus Ticinam, ibi reliquum hiemis exegit.

Tunc temporis Gerardus comes prope Tarvisium Venetiae urbem monasterium edificavit in honorem beatissimae virginis Mariae, sanctae Crucis, & sanctae Fuscæ martyris, quae idibus Februarii Ravennae colitur, illudque Nonantulensi abbatiæ subiectum esse voluit. Situm erat hoc monasterium in quadam insula, duobus circumdata fluminibus, Caniano & Sylo, tertiae stadii parte ab urbe Tarvisio distans, quod ab Hunnis & Pannoniis anno undenongentesimo devastatum fuisse Ughellus testatur. Gerardi ducis fit mentio inferius in diplomate Caroli Magni pro ecclesia Regiensi.

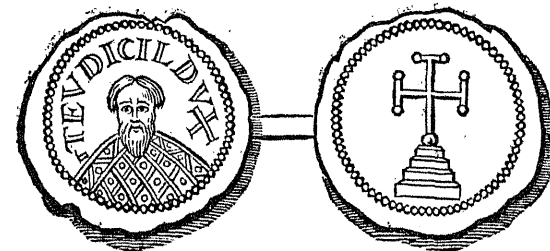
ANN. CHR. 781. X V I I. Pippinus rex Italiae institutus, Ludovicus Aquitanie.

Exacta hieme, Carolus ex urbe Ticino Romam contendit. Proficientem episcopi ac populi eximii coluerunt honoribus, nec minori animi alacritate Hadrianus Romae excepit, veterum & novorum in ecclesiam beneficiorum ejus memor. Illic baptizatus fuit ejus filius Carolomannus, quem Hadrianus mutato nomine Pippinum appellavit, unxitque regem super Italiam, fratremque ejus Ludovicum super Aquitaniam, uti eorum parens constituerat. Carolo Roma digresso ac Mediolanum profecto, Thomas ejusdem urbis antistes filiam ejus Gislam sacro fonte lustravit.

X V I I I. Placitum pro Farfa.

Cum a liminibus Apostolorum ad Vadum-medianum in finibus Florentinis Carolus pervenisset, comitante Hildeprando duce Spoletano, Paulus quidam civis Reatinus, filius Pandonis, ad regem accessit, conquerens adversus Hildeprandam, quod monasterium sancti Angeli Reate suburbanum, sibi, uti assererat, a quadam Gutta amita sua, confirmante Liutprando rege, concessum, abstulisset, atque Guigperto Reatino episcopo tradidisset. Ad haec dux reponerebat, se hoc monasterium invenisse sub potestate palatii, ac donasse Guigperto episcopo, ea lege, ut post ejus obitum ad jus Acutiani sanctae Dei Genitricis monasterii, id est Farfensis, cederet. Rex ejus causae cognitionem Spoletum distulit. Cum eo pervenisset, residente ipso ad causas omnium audiendas, assidentibus Adeodato, Arnefrido, Petro, Justolfo & Sinualdo episcopis, aliisque optimatibus, accessit Pando cum filiis & confortibus suis; ostenditque regale Liutprandi praecipuum, in quo legebatur, ipsum regem substantiam cujusdam Gutta Pandoni, suisque confirmasse, nulla monasterii sancti Angeli habita mentione. Hildeprandus objecit, cur hoc praecipuum non ostendisset Pando, cum frater ejus Teuto episcopus adversus ipsum in praesentia Teudicii ducis hoc monasterium ad partem palatii defenderet? Respondit Pando, se tunc illud praecipuum non habuisse, sed postea invenisse. His intervenit ex parte Farfensium Ragambaldus abbas cum suis monachis, asserens, monasterium istud, de quo agebatur, sacramento interposito adjudicatum fuisse potestati palatii, ac iudicium hac de re emanasse, Dagarii castaldi ac referendarii manu scriptum. Dagarius interrogatus factum agnovit. Dehinc interpellatus Pando, ut iudicatum illud ostenderet, confessus est tandem, se illud accepisse a Teutone episcopo in extremis posito, & postea combussisse, propterea quod sibi contrarium esset. Ex hac confessione Pando causa cecidit, & secundum Farfenses lis definita in mense Julio per iudicium quartam, quae huic anno convenit. Ragambaldus abbas Farfensis hic laudatus Probato successerat hoc anno, ut in chronico legitur, aut praecedenti, siquidem hoc anno causa Potonis abbatis sancti Vincentii ad Vulturum ventilata est coram Hadriano papa, cui discussioni Ragambaldus abbas interfuit, ut in fine superioris libri diximus. Qui superius laudatus est Theudicius dux, Spoletanus haud

dubie dux fuit, Hildeprandi ibidem memorati antecessor, idemque, ut mihi quidem videtur, cujus sigillum plumbeum penes se habet studiosissimus earum rerum conqueritor abbas Fauvellus, atque in aes incidi curavit, quale hic exhibemus.

Non satis sibi constat chronographus Vincentinus, cum ait Autpertum anno undecogesimo decessisse, Hainradum vero successorem anno sequenti, post regiminis annos tres & menses decem. quod stare non potest, nisi Autperti obitus citius accidisse dicatur; aut Hainradi praefectura brevior, aut vita productior fuerit. Nobis perinde est utrum lector eligat. Hainradus 1 v. nonas Novembris obiisse traditur: Poto vero ejus successor x. kalendas Maii, cum monasterio annis duobus, mensibus quinque, diebus sexdecim praefuisset. De Paulo abbate ejus successore inferius.

Pippino Italiae rege constituto, Carolus ejus parens ad statum regni constituentem se se convertit, ac frequenti episcoporum, abbatum, virorumque illustrium conventu coacto, ex eorum sententia legum capitulare tribus libris condidit, illudque mense Maio (Martium Sigonius praefert) promulgari iussit. Ex illis non paucæ eadem sunt cum superiori capitulari Haristalensi. Sanctione sexta praecipitur, ut impuberes puellae non velentur ante maturi iudicii aetatem. Octava, ut canonici secundum canones, & regulares secundum regulam vivant, ubi vides regularium nomine praecise monachos designari, ut in articulo duodecimo monasterium regulare contra canonicum distinguitur. Nona, ut episcopi & abbates hospitii jura, ubi xenodochia instituta sunt, non praetermittant. Duodecima, ut homo liber, qui in monasterio regulari comam deposuerit, & res suas ibidem legaverit, promissionem factam secundum regulam firmiter teneat. Tertia-decima, ut liberi homines, qui servitio Dei se devovere voluerint, prius a rege facultatem petant: tum ut ne non tam causa devotionis hoc faciant, quam ad evitandas functiones regales: tum ut ne circumventi sint ab his, qui res eorum concupiscunt. Quarta-decima, ut loca, quae semel Deo dicata sunt, monasteria in perpetuum permaneant. Sexta-decima, ut servum alterius nemo inducat ad clericalem vel monasticum ordinem absque domini sui consensu. Legum titulis inferuntur Caroli sanctiones non paucæ, in quibus ea, quae titulo decimo libri primi subiecta est, de parricida statuit, ut, si crimen negaverit, ad novem vomeres ignitos, ad explorandum Dei iudicium accedat, id est per novem vomeres ignitos nudis plantis pertransseat: quos si pertransisset illaesus, in lions habebatur. Haec probatio admissa est in sancta Cunegunde, violatae fidei conjugalis accusata, quae vomeres candentes absque adustione secura pertransiit. Titulo tricesimo-septimo libri tertii decernitur, ut presbyter, qui sanctum chrisma dederit ad iudicium subvertendum, de gradu suo expulsus manum amittat. Hoc capitulare conditum fuisse ante Caroli iter Mediolanum illud argumento est, quod superius placitum pro Farfensi monasterio paulo post suum ex urbe Roma egressum edidit mense Julio: cum praedictum capitulare mense Maio datum fuerit.

Non levis tamen mihi suspicio est, in praedictis Farfensibus litteris legendum esse mense Junio, tum quia non tanta temporis intercaedo ab egressu Caroli ex urbe Roma ad iter Spoletum videtur intercessisse: tum quia idem Carolus mense Junio Papiæ jam residebat, ut docet ejus diploma Regiensi ecclesiae hoc anno concessum, rogante Apollinare ejus urbis episcopo. Hic quippe ibidem regiam adiiisse clementiam dicitur, eique retulisse, quod accidente negligentia & incuria, crepitanibus flammis ecclesiarum aedificia in Regiensi urbe cremata fuerint, cum quibus etiam aliqua instrumenta chartarum & monumenta in favillam redacta sint. tum, praecipis regum Langobardorum cum apologetico exhibitis postulasse, ut ipsum sub sua protectione

AN. CHR. 781. acciperet; & ut res ac terminos ejusdem ecclesie in confiniis Mantuanis, Bononiensibus, Mutinensibus, Lunensibus, Parmensibus, Ticinensibus & Cumanis definitur; idque petiisse pro temerarie presumptionis invasione cavenda, necnon & pro Francorum gente noviter in Italiam introducenda. Dum vero limites ejusmodi assignarentur, intercessit Anselmus abbas Nonantulanus dioceseos Mutinensis, oratoria quaedam repetens, quae Apollinaris ad ecclesiam suam pertinere assererat. Ne itaque ecclesia sua damnum pateretur, idem episcopus adfuit cum suo advocato in presentia ducis Gerardi cum Anselmo jam dicti monasterii abbate. Sed quia haec controversia nullatenus desiniri poterat; ideo, datis induciis, tres episcopi, Petrus scilicet Bononiensis, Geminianus Mutinensis, & Petrus Parmensis, cum aliis idoneis & catholicis viris convocati sunt. quibus cum praedicto duce Gerardo ad iudicium residentiibus, Apollinaris episcopus & abbas Anselmus adfuerunt: eorumque controversia diligenter & accurate discussa, praedicta oratoria ecclesiae Regiensi adjudicata fuere. *Data in mense junii, die octavo, in anno tertio-decimo & septimo regni Caroli. Actum Papi civitate.* Gilibertus ad vicem Radonis diploma recognovit & subscripsit. Sigonius habet anno septimo Pippini regis, idque rejicit in annum ejus saeculi octogessimum-septimum.

XXI. Forte cum Mediolani Carolus aut Brixiae versaretur, Radoara abbatissa monasterii Salvatoris seu sanctae Juliae Brixienensis, quae Ansilbergae Desiderii regis filiae successerat, regi supplicavit, ut omnes sui monasterii possessiones sub immunitatis nomine confirmare dignaretur, quo nullus iudex publicus ibidem ad causas audendas aut vectigalia exigenda quidquam potestatis haberet. cui petitioni clementissimus princeps facile assensit. Ejus hac de re praecipuum in tomo secundo bullarii Casinensis caret chronologicis notis: sed ad hoc tempus referendum esse non sine fundamento videtur.

XXII. Interea Alcuinus, mortuo Alberto episcopo Eboracensi, Romam ab Eanbaldo successore, ad obtinendum ei pallium, missus, cum inde rediret, Parmae obvium habuit Carolum regem, qui multis precibus institit, ut is, expleta legatione sua, in Franciam veniret. Promisit Alcuinus quod a tanto principe rogatus erat, eamque facultatem a proprio rege & episcopo hac tantum lege obtinuit, ut iterum ad eos reverteretur. Simul ac in Franciam accessit, Carolus eum patris loco habuit, ab ipsoque introductus est in artes liberales. Nec multo post, ut eum apud se retineret, duo illi monasteria commisit, Bethlehem scilicet, alio nomine Ferrarias dictum, in pago Wastinensi; & sancti Lupi apud Trevas. Nec sic tamen Alcuinus retineri potuit, quo minus tunc ex condito, tum ex praescripto canonum, reverteretur in propriam ecclesiam, in qua tonsura clericali ac levitico gradu insignitus fuerat; se regressurum in Franciam pollicitus, si hoc ab ipso rege & episcopo Carolus impetrasset. Hac ratione victus princeps, consensit ut in patriam rediret, requiem non dans animis, dum ab Alcuino ad ipsum reverso impetraret, secum perpetuo ut perderet. Huc referenda videtur Alcuini epistola vicesima-tertia, in qua Carolum laudat, quod ex diversis mundi partibus amatores sapientiae convocare studuerit: *inter quos, inquit, me etiam infimum, ejusdem sanctae sapientiae vernaculum, de ultimis Britanniae finibus adfiscere curastis.* Porro in Romano illo itinere id contigisse puto, quod idem scriptum reliquit in epistola quinta-decima. *Dum ego, inquit, adolescens Romam perrexi, & aliquantos dies in Papi regali civitate demorarer, quidam Judaeus, Julius nomine, cum Petro magistro, Pisano scilicet, Caroli regis in grammatica praecipuo, habuit disputationem, haud dubie hoc anno vel praecedente, quo tempore Carolus Ticini hiemavit.* Tunc ergo contigit, ut Carolus, qui, teste Eginhardo, in discenda grammatica Petrum Pisenum diaconem senem audivit; in ceteris disciplinis Albinum, cognomento Alcuinum, item diaconem de Britannia, Saxonici generis hominem, virum undequaque doctissimum, praecipuum habuerit: apud quem & rhetoricae, & dialecticae, praecipue tamen astronomiae addiscendae, (quod mirare in magno rege tot negotiis occupato) plurimum & laboris & temporis impertiit. unde non immerito Carolus eum *carissimum in Christo praecipuum* vocat in fragmento epistolae, relato in ipsius Alcuini epistola sexta, quidquid in contrarium dicat Baronius. Huc spectant versus epigrammatis undeducentesimi ad fratres Eboracenses, quos ad pangendos versus hortatur.

*Talia namque placent vestro quia munera patri,
Qui nunc egregias regalibus insonat artes
Auribus, & patrum ducit per prata sequentem
Prapulcro sophiae regnantem stemmate celsae.*

Verum longius progressus, jam ad Caroli gestorum seriem revertor.

Relicto in Italia novo rege Pippino, Carolus Wormatiam revertit, ibique *capitulum-Maii*; id est conventum Maii celebrari solitum, post mensum Julium celebravit. Citatus illuc dux Bajoariae Tassilo accessit, obsides dubiae fidei duodecim promisit, quos Simpertus seu Sindbertus episcopus Reginensis seu Ratisponensis Carisiacum ad regem adduxit. In eo conventu regi a populo supplicatum, ut episcopi deinceps ad militiam proficisci ne cogantur, exceptis duobus aut tribus doctis ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam: sed alii omnes in suis parochiis resideant, ibidem Deo fideliter famulaturi, & sacrosancta mysteria canonice peracturi, atque pro rege ejusque exercitu una cum sibi subiectis orationes, missas, litanias, & eleemosynas persolaturi, quod quidem a se non ideo peti aiunt, quo supplementum ad bellicos sumtus ex rebus ecclesiasticis usurpent, quas contra potius augere cupiant: sed quod episcopos, si apud se remanserint, cum lux, tum regis saluti utiliores fore persuasum habeant. quippe sibi comperitum esse, res ecclesiae Deo esse sacratas, ut pote oblationes fidelium, pretia peccatorum. quare si quis eas ab ecclesiis auferat, procul dubio sacrilegium committere. Id vero probant ex formula tunc temporis usitata, cum quis res suas ecclesiae offerat. Facit enim, inquit illi, scripturam de ipsis rebus, quas Deo dare desiderat; & ipsam scripturam coram altari aut supra tenet in manu, dicens ejusdem loci sacerdotibus atque custodibus: *Offero Deo atque dedico omnes res, quae hac in chartula tenentur inscriptae, pro remissione peccatorum meorum, ac parentum & filiorum, aut pro quocumque illas Deo deliberare, forte delibare, voluerit, ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, missarumque sollempniis, orationibus, luminariis, pauperum ac clericorum alimentis, & ceteris divinis cultibus atque illius ecclesiae utilitatibus. Si quis autem eas inde, quod fieri nullatenus credo, abstulerit, sub poena sacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, strictissimas reddat rationes.* Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enumerare longum est. Tum populi illi, ut talis ab eis rapinae suspicio amoveatur, profitentur omnes, stipulam de atris in manibus tenentes, eamque mox e manibus projicientes, se nec talia facturos, nec facientibus confensuros. Tam pie populorum supplicationi assensit Carolus, idque proximo generali conventu confirmatum iri pollicetur, ut fusius apud Benedictum levitam legere est. quod Coitius ad superiorem Wormatiae conventum refert. Qui superius laudatur Simpertus Ratisponensis episcopus, idem memoratur in charta traditionis cujusdam Helmwini, sancto Emmerammo factae in presentia Sindberti episcopi, & monachorum sub crypta sancti Emmerammi, anno xxiii. regnante augusto Karolo, die kalendarum Septembris. ubi Carolus, necdum imperator, augustus dicitur.

Eodem anno rex in Saxoniam venisse traditur, eamque divisisse in octo episcopatus, Bremensem, Halberstadensem, Hildinesheimensem, Verdensem, Paderbrunnensem, Mindensem, Monasteriensem & Aßenbruggensem: quibus terminos & ipse constituit, dein episcopos, de quibus postmodum agemus. Ad haec monasterium in loco, qui vocatur *Selingeßede*, vulgo *Asterwic*, extruxisse, & in honorem sancti Stephani martyris dedicari curasse, eique praefecisse sanctum Hildegrimum Catalaunensem episcopum, sanctis parentibus, scilicet patre Thiagrino, matre Liaburga, editum, fratrem sancti Ludgeri primi Mimigardevordenensis episcopi, ab Hadriano papa ad hoc opus destinatum: qui eodem anno sedem episcopalem ex hoc loco in opidum, quod vocatur *Halberstad*, transtulit. Haec ex annalibus Saxonis nondum editis. Aliud fuit Seligintadense monasterium, quod Eginhardus saeculo insequenti condidit in diocesi Moguntina.

Eodem anno in Alamannia Johannes episcopus Constantiensis vivere desit. Ubi finem vitae sibi imminere sensit, ex duobus privilegiis, quae Carolus monasteriis sancti Galli & Augiensi concesserat, alterum Augiam ipse detulit; alterum, quod ad sancti Galli monasterium spectabat, in scriniis Constantiensis ecclesiae reliquit,

ANN. CHR.
781.

eo quod sancti-Gallenses *nepotem illius*, sicut promiserant, abbatem eligere noluisse, propterea quod regium diploma multum esse depravatum, & longe aliter, quam rex iussisset, conscriptum fuisse intellexerant. Idem ab Augiensibus factum. Postquam igitur Johannes e vivis excessit, mox Augienses quemdam senem presbyterum & monachum, Petrum nomine, sibi abbatem elegerunt cum consilio Hildegardis reginæ, cujus adminiculo electio sterit, propterea quod a Geroldo comite, prædictæ reginæ germano, locus ipse multum patrocinii ac subsidii accipiebat. In monasterio autem sancti Galli suscepto ad modicum tempus Ratperto seu Rupterto abbate, cum regis permisso Waldo seu Walto cœnobita, vir sapiens, scriptorque eximius, electus est. Verum non diu præfectura penes eum sterit. nam Egino, Johannis in Constantiensi episcopatu successor, sancti Galli monasterium more antecessorum suorum itidem sibi subicere volens; uti Sidonius sanctum Othmarum, ita ille Waltonem abbatem infectari cœpit, atque optimates regis prædiorum concessionem, non tantum pecuniis ac muneribus ad suas partes pertraxit, ac demum eorum favore monasterium suæ sedi mancipavit. Carolus vero Waltonem cum episcopo conciliare hoc pacto tentavit, ut ille episcopi iussis parens, abbatis nomen ac locum in monasterio retineret, at Waldo tantam suorum dejectionem haudquaquam ferre valens; negavit, se regis auctoritate sublimatum, posthac ulli inferiori homini subdi posse. Itaque cum regis assensu ad vicinum Augiense monasterium secessit: ubi postea electus atque ordinatus abbas, postremo Parisiense sancti Dionysii monasterium post Fardulfum abbatem regendum accepit. Waltonem hoc modo pulso, Egino episcopus quemdam forensium presbyterum, Werdonem nomine, abbatem monachis imponere voluit, illis vero læcularis habitus hominem rejicientibus, Werdo habitum mutavit, & tunc demum monasticis indutus vestibus, acceptus, atque, ut statuerat episcopus, abbas ordinatus est. Tum vero conspirantibus episcopo & abbate, res in deterius prolabi in dies: cum auctores mali essent, qui tutores ac defensores esse debuerant, nullusque ex monachis eis resistere valeret. Werdonem tamen ob eximios mores prædicat Walafridus Strabo in ejus epitaphio: quod si poëtice dictum interpretari nolis, mores tandem in melius commutasse Werdo dicendum est.

ANN. CHR.
782.X X V I.
Willehadus
inter Romam
& commora-
tio Epternaci.

Anno insequenti octogesimo secundo in Saxonia excitata est gravis in christianos persecutio, auctore Witichindo, qui servos Dei alios a sinibus suis expulit, alios crudeliter peremit, in his Folcardum presbyterum cum Emmingo comite, Benjaminum, Atrebanum, & Gerwalum cum suis sociis. Willehadus vero, eorum dux & magister, conscensa navi in Frisiam trajecit, sicque persecutionem evasit. Dein, nullam sibi apud Saxones prædicandi opportunitatem superesse existimans, arrepto itinere Pippinum Langobardorum regem adiit; indeque prospero cursu Romam accessit, Hadriano papæ afflictam & vagam Saxonum ecclesiam commendaturus. Tum pontificis favore ac benedictione recreatus, Franciam repetens, ad locum, qui dicitur *Asternaca*, divertit, ibique duobus annis commoratus, solitariam vitam duxit. Hoc est monasterium Asternacense, recentioribus Epternacense, quod sanctus Willibrordus in pago Trevirensi ædificaverat. Illic ab omni rerum strepitu alienus vir Dei, orationi & lectioni operam dedit, scribendis etiam libris deditus, quo in genere beati Pauli epistolæ in uno volumine, aliaque quamplurima exarasse traditur. Ibidem cum multos ad meliorem vitam & ad Dei cultum exemplis, monitisque suis accendit; tum discipulos suos, qui propter metum persecutionis Saxonice passim dispersi erant, ad se recollegit, cum eis denuo ad illas partes reversurus. Epternaco tunc præerat Beornredus seu Berneradus abbas, dein archiepiscopus, ut putant, Senonensis, cujus mentio jam sæpe facta est.

X X V I I.
Liudgerus
Casinum secedit.

Adamus canonicus Bremensis auctor est, Liudgerum cum Willehado Romam profectum, posteaquam Hadriani papæ præsentia & colloquio recreatus fuit, in montem Casinum secessisse ad confessionem sancti Benedicti, dum Willehadus in Galliam ad sancti Willebrordi sepulcrum remeavit. Itaque ambo biennio reclusi, hic Epternaci, ille Casini, vitæ contemplativæ operam dederunt. Id clarius de Liudgero explicat Altfredus episcopus, cum ait, Liudgerum Roma progressum pervenisse ad monasterium sancti Benedicti in regno Beneventano, & illic in sancta conversatione consistentem didicisse regulam ejusdem sancti patris Benedicti: quippe qui jam

ANN. CHR.
782.

dudum cupierat in quadam possessione sua cœnobium construere monachorum. quod vorum postea Werthinæ implevit. Idem Casini monastica cuculla indutus est, teste Altfredo, sed professionem observandæ regulæ non fecit; ideoque cucullam episcopus deposuit, retento tamen interiori cilicio a monachis gestari solito, & carniū esum certis temporibus non recusavit. Ubi observare licet, ex Casinatium indulgentia factum esse, ut cucullam, quod monastica professionis insigne est, indueret Liudgerus, nulla tamen facta regulæ professione, contra receptum eo tempore morem, quo fiebat, ut habitus monastici susceptione reatus monastica professionis induceretur. Hinc Werthinenses id Liudgero indultum a Casinatibus tradunt in suo rythmo:

*Sancto consilio cum filiis habito,
Permiserunt eum conversari secum,
Cucullam sumere, non tamen promittere
Observationem ejus regularem.*

Plura id genus exempla suppeditabunt annales nostri, ut in Salomone abbate S. Galli, in Remberto episcopo Hammaburgensi, & in Uladislao Polono, filio Casimiri ducis Evinacensis. Anonymus Liudgeri vitæ scriptor tradit, Casinensis monasterii patrem genere illi propinquum fuisse, ibique Liudgerum mansisse duos annos. Altfredus addit menses sex. Casino tum præerat Theodemarus abbas, quem Werthinenses in suo rythmo *nepotem* Liudgeri vocant. malim cum anonymo dicere propinquum. Ex quo licet conjicere, Theodemarum origine Frisium, aut Francum fuisse.

Hoc ipso anno, Caroli regis quartodecimo, Benedictus abbas Anianensis, qui antea beatæ Mariæ basilicam ac monasterium rudi opere condiderat, aliam in honorem Salvatoris ecclesiam prægrandem, ex præcepto Caroli regis, adjuvantibus ipsum ducibus & comitibus, cœpit construere; sed & claustra novo opere alia cum columnis marmoreis quam plurimis in porticu positis, nec jam stramine domos, sed tegulis coopertit. Majoris hujus basilicæ altare, sanctæ Trinitatis nomine consecratum, tres habebat aras, ut in tribus aris individua Trinitas, & in uno altari una divinitas signaretur. Altare exterius solidum, intus cavum erat, retrorsum habens ostium, quo privatis diebus inclusæ caplæ tenebantur *cum diversis reliquiis patrum*, sollemnibus festis, ut puto, publice fidelibus exhibendæ. In his erat particula veræ crucis, reposita in arca aurea, quæ fuerat imperatoris Constantinopolitani. item alia auro inclusa, asservari solita in *scutella argentea Caroli Magni*, cum una spina de corona Christi Domini, auro pariter inclusa. quæ omnia cum pluribus aliis perierunt. Præter majus illud altare, tria alia in eadem basilica erant, unum sancti Michaëlis archangeli, alterum beatorum apostolorum Petri & Pauli, tertium sancti Stephani protomartyris. In ecclesia vero beatæ Dei genitricis Mariæ duo erant privata altaria, quorum patroni erant sanctus Martinus *gemma presulum*, & sanctus Benedictus *cunctorum pater monachorum*. In has basilicas sequiori sexui aditus omnino interdictus erat. Insuper duo ibidem oratoria erant, unum sancti Johannis-Baptistæ in cœmeterio: alterum sancti Saturnini; utrumque feminis patefactum. Ecclesiæ dignitati respondebat sacra supellex, multo quam initio pretiosior, septeno fere numero unaquæque distincta.

In majori basilica septem candelabra visabantur, mira arte fabricata, ex quorum stipite hastilia, spherulæ & lilia, calami, ac scyphi in nucis modum, ad instar illius Salomoniaci, procedebant. Ante altare septem dependebant lampades, inæstimabili itidem sumptu labore; totidemque in choro lampades argenteæ in modum coronæ, quæ insertis in se se circulis cyathos in gyrum recipiebant, in præcipuis sollemnitatibus accendi solitæ, quibus accensis, veluti in die, ita in nocte, tota resplendebat ecclesia. Denique pretiosas vestes ecclesiasticas, calices argenteos prægrandes, offertoria argentea fieri curavit, & quidquid operi Dei necessarium esse credit, summo studio comparavit. Monachorum vero habitacula tantæ amplitudinis erant, ut mille amplius homines capere possent; habebantque centum cubitos in longitudinem, & viginti in latitudinem: &, quia cetera loca eos capere non valebant, locis congruis constituit cellas cum aliquot fratribus, quibus magistros præ-

ANN. CHR.
782.XXIX
Anianensium
fervor, disci-
plina, & ha-
bitus.

posuit. Non mirum itaque, si hoc monasterium ab Ardone dicatur *cunctorum caput monasteriorum*, non solum quæ in Gothiæ seu Occitaniæ partibus constructa erant; sed etiam illorum, quæ aliis in regionibus ea tempestate & deinceps ad ejus exemplum condita sunt, atque de illius thesauris & opibus locupletata.

Verum tota hæc ædificiorum corporeorum fabrica parvi faciendæ esset, nisi Benedictus parem, immo majorem spiritualis discipulorum ædificii curam & sollicitudinem habuisset. Erat eo tempore Anianæ numerosa turba fratrum, & quidem amplius trecentorum: sed omnes spirituali fervoris igne torisuccensi. Certabant siquidem quis ipsorum esset humilior, quisve in obedientia promitior, in abstinentia rigidior, in vigiliis prior, posterior in loquendo, in vestitu vilior, in caritate ferventior. Hos ignes, hanc amulationem fovebat, excitabatque pius pater, sancti patris Benedicti regulam jugiter expendens ac meditans, suisque inculcans; eamque ut melius intelligere posset, circumibat alia monasteria, peritos quosque interrogans de iis quæ ignorabat. Quin etiam alias aliorum patrum regulas perquisivit, ex iisque codicem unum conflavit, a discipulis suis sedulo legendum. Et quia nonnullis videbatur hæc lectio nequaquam ad se pertinere, qui unam sancti Benedicti regulam professi essent: concordiam edidit earum regularum cum Benedictina: ut omnes demum intelligerent, sanctum Benedictum non alia docuisse, quam quæ antiquiores patres ante ipsum docuerant: nihilque monachis censendum alienum, quæ ipsi tradidissent, ut pote sancti Benedicti regulæ consentanea, quod facile ex illa concordia & collatione apparebat. Quin etiam monasteriorum salubres consuetudines scrutatus est vir sanctus, suisque eas tradidit monachis observandas. Ad hæc cantores instituit, lectores atque grammaticos & in scripturis peritos, qui alios docerent: ex quibus quidam ad episcopalem dignitatem assumti fuere. Denique librorum multitudinem congregavit, ut eorum lectione & usu discipuli sui erudirentur. Nec tantum monachis informandis dabat operam, sed etiam clericis, quos in suo cœnobio susceptos alebat, similiter erudiendos instituendosque tum per se, tum per magistros, quos monachis pariter & clericis præficebat.

In his tamen litterariis exercitiis labores, qui corpore exercentur, nequaquam intermittebat, etiam graviores & rusticanos. Ille vero cum arantibus ipse arabat, fodientibus socius aderat, cum messoribus metebat, quantum per varias occupationes ipsi licebat; vixque in torrida & adusta illa regione, suis nimio fervore æstuantibus ante horam refectiois pauculum aquæ indulgebat: nec tamen in eum quisquam mutire audebat, quippe qui idem patiebatur. Inter laborandum vero nullus fabulis locus: sed manus opere, linguæ psalmorum cantu occupabantur: euntium porro ac redeuntium, laborantiumve animi divinis meditationibus intenti erant. In victu sibi rigidus, aliis bibentibus vinum, aquam ille, excepto sabbato & dominica die, passim bibebat. In cibo rarissime pinguedinem admittebat. Carnes quadrupedum a die conversionis suæ usque ad extremum vitæ edere noluit: at jus e pullis compositum sumebat, ubi aliqua ipsi accidebat infirmitas. ceterum aliis, quoties opportunum erat, præbebat ea ipsa, quæ is sibi negabat. Ea in regendis suorum animis peritia, ipsius & industria erat, ut, si quis anxius ac molestis cogitationibus exagitatus ad eum accederet, mox ejus salubri consilio tumultuosa illa turba cogitationum abiret, immo sæpe in ipso accedendi proposito evanesceret. Idem ab eo levamen recipiebant alii, qui vel gravioribus pressi delictis, vel tristitiæ morbo anxii ad eum accedebant. Denique fratribus sibi subjectis omni hora, in nocturnis scilicet vigiliis, in capitulo, in refectorio, pabula vitæ præbebat.

Quod attinet ad eorum habitum, albus erat interior, id est toga; cuculla vero & scapulare nigra, ut fidem facit ritualis liber illius monasterii, scriptus ab annis fere quingentis: in quo novitii toga alba, & super eam cappa nigra, antè aperita, induti representantur.

Nec deerat proflua ejus caritas externis etiam & alienis, cum in temporalibus, tum in spiritualibus subsidiis suppeditandis. Cura illi erat ingens quoscumque obvios cælesti pane alere, atque ut sacra eloquia eorum cordibus tenacius inhaerent, sapius inculcare, compendioso uti solitus sermone. Esto, inquiens unis, casto corpore & humilis corde: quoniam Deo accepta non est superba castitas, aut humilitas inquinata. Alteris: Si plurima tibi præcepta impossibilia videntur, saltem hoc breve & exiguum serva: *Declina a malo, & fac bonum.* qui hortandi modus

XXIX.
Benedicti
caritas in ex-
ternos.ANN. CHR.
782.

ita familiaris ei existit, ut sub finem vitæ, collectis omnium patrum sententiis, unum ex iis librum ad hunc usum conficere meditaretur. Jam vero quanta ejus caritas in egentes fuerit, quis explicet? Orta fame gravissima, cœpit multitudo pauperum, viduarum & pupillorum ad eum accedere, ac portas monasterii, viasque stipare. quos ille inedia pane confectos & exanimes videns, anxie de pascenda tanta multitudine cogitare institit, sepositisque seorsim quæ fratribus usque ad novas fruges necessaria erant, reliqua in usus egenorum singulis diebus distribui præcepit. Carnes etiam armentorum, oviumque dabantur in dies: lac etiam vervecum non parum subsidii afferebat. Hinc pauperes & egeni juxta monasterium sibi tuguria exerant, in quibus usque ad novas fruges habitarent. Deficiente porro annonâ, rursus ea, quæ in fratrum usus reponi curaverat, usque tertium detrahi iussit. In fratrum vero animis tantus inerat miserationis affectus, ut cuncta libenter, si fas esset, impendissent. unde quæ sibi quisque subtrahere poterat, clam inedia confectis afferebat. Hanc famem anno ejus sæculi nonagesimo-tertio contigisse censet Henschenius, nam ea quæ anno unde-octogesimo accidit, Anianensis forte monasterii conditionem præcessit. Sed parum interest inquirere de tempore, quando de immensa Benedicti caritate constat, quæ nullo tempore circumscripta erat, nullis egentium angustiis deerat.

In chronico Blandiniensi & Dionysiano Gislebertus episcopus hoc anno traditur obiisse x. kalendas Junii. Erat is Tornacensis & Noviomensis episcopus, idemque abbas Elnonensis post Agelfredum ejus decessorem, qui ex-monacho Elnonensi Bavonius, dein Elnonensis abbas, ac demum episcopus Leodicensis, Desiderium regem Langobardorum in Franciam jussu Caroli abduxit, in Corbeienfem monasterium relegandum. Ignoti sunt ante eum sæculi octavi abbates Elnonenses post Andream, quem sanctus Amandus morti proximus ejus loci rectorem designaverat. Gislebertus ex-abbate creatus episcopus, monasterii regimen, quod tum fere abbatibus ad episcopatum assumtis in more positum erat, videtur retinuisse. Is ecclesiam sancti Amandi cum claustris monasterii instauravit, testante Alcuino in ejus epitaphio, diverso ab eo, quod apud Vallorium & Cointium leges. Sic habet Alcuinus in carmine quinquagesimo-primo.

XXXI.
Gislebertus
episcopus &
abbas Elnonensis.

*Hic Gislebertus præsul requiescit humatus.
Corpus terra tegit, spiritus astra petit.
Vir pietate potens, humilisque, moæstus, honestus,
Devotus nimium pastor honore Dei.
Hic pius ecclesiam sancti construxit Amandi,
Cunctaque jam renovans claustra monasterii.*

Ejus tempore in ecclesia sancti Vedasti, ipsa paschæ vigilia, *periculum de corpore & sanguine Domini* contigisse dicitur: ob idque istuc evocatus Gislebertus, ut quid de hoc statuendum esset, ut erat magna prudentia præditus, definiret. Idem, cum esset episcopus Noviomensis & Tornacensis, abbatiam Marcianensem cum aliis ecclesiis, quæ sui episcopii erant, pro ecclesia sancti Martini supra Scarpum apud Elnonem sita, quæ ad parochiam Atrebatensem seu Cameracensem pertinebat, commutavit: *ut tota villa ex integro responderet abbati & monachis.* Hæc ex veteri abbatum Elnonensium catalogo, ubi Gislebertus in ecclesia sancti Petri ad dexteram presbyterii partem sepultus jacere memoratur.

Gisleberto in abbatia successit Arno Elnonensis monachus, vir bonus, exemplo suo multos ad virtutem provocavit, assumtus demum ad sedem Juvavensem, id est Saltzburgenfem. Arno seu Arnonus, germanicum nomen, Aquilam latine significat, quo nomine Arno appellatur ab Alcuino in epistola sexagesima-sexta. Hunc vero eundem esse cum Arnone nostro, ipsius epistolæ probant hæc verba. *Veniens veniebam ad sancti Amandi protectoris nostri dulcissimas mansiones, quarum amatorem meum, ut ejus dulcissimo alloquio refrigerarem animam. Sed quia necdum de nido Juvavensi avis optata evolavit, nisi hanc invitatoriam chartulam.* Hunc Aquilam idem Alcuinus germanum fratrem suum vocat in prædicta epistola sexagesima-sexta, cujus inscriptio hæc est, *Cariissimo germano meo Aquile antistiti Albinus*, qui eum in contextu ejusdem epistolæ rogat, ut ipsius concordiam fraternam diligentia casti-

Arno ejus suc-
cessor, Alcuini
frater.

ANN. CHR.
782.

get, precibusque jacentem relever, ut fraternæ dextera ducatu non lassecat in viâ veritatis, qui huc usque in sæculi se voluebat ceno. & in fine: Proscientem te, inquit, carissime frater, divina auxilietur gratia in æternum. Ad hæc, ejusdem Alcuini epistola centesima-quarta *Dulcissimo fratri & sanctissimo præsuli Aquila* inscripta est.

XX XI I.
Diplomata
pro S. Diony-
sio.
a Diplom. p.
501.

Sub finem hujus anni diplomata a duo data sunt monasterio Dionysiano, ineunte anno quarto-decimo Caroli regis. unum est præceptum ipsius principis ad confirmandam commutationem quorundam Mettensis pagi prædiorum, factam inter Fulradum abbatem & archipresbyterum, atque Euphemiam abbatissam parthenonis sancti Petri Mettensis: quæ cum consensu ancillarum Dei ibidem consistentium, ad partem Fulradi abbatis dedit locella duo in pago Salonensi super fluvium Salonam, in Compendio: Fulradus vero in compensationem tradidit res proprietatis suæ in villa pagi Scarponensis Basigunde-curte, quam cum Petrone episcopo Viridunensi & Annone abbate commutaverat. Datum est hoc præceptum in mense Octobri, anno quarto-decimo & octavo regni Caroli, cum Francici, tum Langobardici, Haritalio palatio publico; idque Widolaicus ad vicem Radonis recognovit. Hic est Widolaicus Fontanellensis abbas minime bonus, de quo jam superius actum est. Alterum est placitum Carisiaci habitum, in quo, agente Adone advocato sancti Dionysii seu Fulradi abbatis contra Riferonem comitem, suosque *escapinos*, Sonargiaca-villa, sita in pago Tellao super fluvium Ittam, quam *sanctus Dionysius per suum brachium acquisivit*, monasterio Dionysiano assignata est die sextadecima mensis Decembris, anno quarto-decimo regni Caroli. Huic placito interfuerunt Richardus, Gunthardus, & Teutbaldus comites, aliique fideles regis, atque Woralus comes palatii. Ejus rei litteras Witherius notarius ad vicem Chrorardi recognovit. Obscurum est quod in illis legitur, sanctum Dionysium prædictum locum *per suum brachium* acquisivisse, nisi si hanc villam Chlodoveus junior sancto Dionysio concessit, ut ei satisfaceret ob *brachium* (si tamen id verum est) argentum, quo brachium ipsius conclusum erat.

XX XII I.
Superadi mo-
nasterium du-
plex.
b *Repes. 10.4.*
c *scrip. 39.vers.*
gallica.

In Gallicia exstabat hoc tempore monasterium Salvatoris de Superado, diœcesis Compostellanæ, quod olim duplex erat, virorum ac mulierum. Huic quippe anno convenit charta *donationis de Toanzo, facta era octogies dena & decies bina*, id est octingentesima vicesima, *pridie kalendas Junii*: qua charta Munia confessæ cum consensu fratrum vel sororum permanentium in cimiterio, forte cœnobio, Superandi; & Gutierus abbas cum omni collegio clericorum vel monachorum *nomam sanctitatis*, id est regulam sanctam, tenentium, cuidam Fransuario Oforiz & uxori ejus Anuniae donat ecclesiam sancti Johannis in villa, quæ dicitur Toanzu, territorium Nenitos, secus fluvium Mero, cum omnibus appendicibus suis, in commutationem aliarum rerum, quas ab eis acceperant. quod argumento est, jam tum in Hispania ecclesias nonnullas in manu laicorum positas fuisse. Huic instrumento prima subscribit *Munia, licet indigna, confessæ; Gutier abbas una cum consensu clericorum vel monachorum*, & post eum Bardaldus, Fulgentius, Jandinus, & Raimundus presbyteri: deinde Ailone, Guntrode, Anunia, & alia Guntrode, quæ omnes se *Deo-votas* dicunt, haud dubie sanctimoniales Deo sacratæ. Una Munia *confessam* se dicit. quo nomine abbatissæ officium designare videtur: tamen *confessoris* vocabulum apud Hispanos per illud tempus monachos significabat, ut Cangius probat, forte ex adultis factos, qui alibi *conversi* tum dicebantur. Hoc monasterium Superadi, a Mauris forte destructum, Hermenegildus & Paterna procedente sæculo decimo sub patrocinio Dei genitricis Mariæ instaurarunt.

ANN. CHR.
783.
XX XII V.
Bertrada &
Hildegardis
reginarum obi-
it.

Postero anno e vita migrarunt Bertrada seu Berta matrona, olim conjux Pippini regis, & Hildegardis regina, Caroli Magni uxor: hæc quidem pridie kalendas Maii; illa vero iv. idus Julii, sepulta primum in basilica monasterii Cauciacensis prope Compendium, ubi haud dubie decessit; dein translata in sancti Dionysii basilicam, ubi degere solebat, ac prope Pippinum sepulta. Hanc magnopere colebat filius ejus Carolus, ita ut nulla inter se se umquam exorta fuerit vel minima discordia, præterquam in divortio filiaæ Desiderii regis, quam Carolus, matre suadente, uxorem duxerat. Bertrada capellanus fuit Gervoldus abbas Fontanellensis. Duobus ante eam mensibus obiit Hildegardis regina apud Theodonis-villam, & quidem in vigilia ascensionis Domini, quæ hoc anno pridie kalendas Maii incidebat.

Humata

ANN. CHR.
783.

Humata est Mettis in suburbana basilica sanctorum apostolorum seu sancti Arnulfi, ejusque epitaphium scripsit Paulus diaconus, qui ait eam obiisse tertio-decimo, vel duodecimo anno, quam Carolo nupserrat. sic enim hos epitaphii versus interpretor.

*Tu sola inventa es, fueris quæ digna tenere
Multiplicis regni aurea sceptrâ manu.
Alter ab undecimo rursus te sustulit annus,
Heu genitrix regum, heu decus atque dolor?*

Hunc locum ita intellexit Cointius, quasi his versibus significaret poeta, Hildegardem bis tertio-decimo ætatis anno devixisse; eidemque decem tantum conjugii annos tribuit, ut locum iusto Himiltrudis post Desiderii filia repudium conjugio inveniat. Verum præmissis versibus, tredecim aut saltem duodecim conjugii annos Hildegardi assignari probat diploma Caroli regis pro basilica sancti Arnulfi, datum kalendis Maii, anno quinto-decimo regni ejus, in die ascensionis dominicæ, *in cuius vigiliis ipsa dulcissima conjux*, inquit, *nostra obiit, in anno tertio-decimo conjunctionis nostre*, ut apud ^a Meurissium, sive *duodecimo*, ut in ipso primario exemplari legitur. quo nihil ad sententiam nostram luculentius afferri licet. His opponi potest, quod huic diplomati non solum quadam inferantur imprecationes, sed etiam annis incarnationis dominicæ septingentesimus octogesima-tertius, & indictio sexta contra receptum morem apponantur. Et id quidem insolitum fateor: sed tamen haud satis validum ad rejiciendum diploma, quod omnino authenticum, tamen destitutum sigillo, & Carolino tempore Carolinisque characteribus scriptum legitur in archivo sancti Arnulfi monasterii, in cuius gratiam conditum est. Hoc diplomate Carolus prædictæ sancti Arnulfi basilicæ donat *villam Camnittum*, Meurissio *Camnctum*, pro remedio animæ ipsius conjugis suæ: tum ut die noctuque luminaria ad ejus sepulcrum ardeant: tum ut illic alantur, qui pro ejus anima missas quotidie faciant, psalmosque & preces jugiter persolvant. Hanc porro villam Carolus omnibus abbatibus sive custodibus ejusdem venerabilis loci interdicit cuiquam in beneficium seu in precariam dari. sic autem habent chronologicæ notæ in ipso exemplari: *Data kalendas Maias, anno quinto-decimo, & nono regni nostri, ab incarnatione autem Domini nostri Jesu-Christi anno septingentesimo octogesimo-tertio, in die ascensionis dominicæ, in cuius vigiliis ipsa dulcissima conjux nostra obiit, in anno duodecimo conjunctionis nostre. Actum Theodone-villa, palatio nostro, in Dei nomine feliciter, indictio sexta.* Post signum seu monogramma Caroli gloriosissimi regis, Erchambaldus ad vicem Radonis subscripsit. Hildegardi ex Carolo filia æquivoca erat Hildegardis, quæ nondum bimula matrem morientem brevi subsecuta est, ac prope eam sepulta una cum Adelaide eorumdem filia. Ibidem etiam humatæ sunt duæ Pippini regis filia, Rothaidis & Adelaidis, omnes ob memoriam beati Arnulfi ibidem consulti, ex quo genus duxerant. Harum omnium epitaphia *jussu gloriosæ regis Caroli* Paulus Warnefridi conscripsit. In sacratio sancti Arnulfi hætenus aservatur sacerdotalis casula ex ferico albo, aquilis respersa aureis, quam a Carolo Magno concessam tradunt, forte in gratiam Hildegardis conjugis ibidem sepultæ, cujus pecten in capsula eburnea illic habetur.

Cum in Theodonis-villa Carolus adhuc versaretur, donationem ab Autlando abbate Turonici sancti Martini monasterii factam, qua villæ quædam fratribus ad singulos menses assignatæ erant, confirmavit, suggerente Hitherio abbate Autlandi successore. Hic est Hitherius seu Itherius Caroli regis cancellarius, non semel legatus in Italiam ad Hadrianum papam, maxime hoc anno, quo pontifex Carolo gratias ^b agit pro eo, quod *Itherius venerabilis abbas & Magenarius religiosus capellanus* ab eo missi fuerant ad sibi procurandam Sabinensis territorii restitutionem, ^c petitque, ut alteruter ad eam exsequendam denuo mittatur. Magenarius iste Fulrado abbati Dionysiano successit anno sequenti.

In monasterio sancti Vincentii ad Vulturum Paulus hoc anno susceptus est in locum Potonis abbatis, qui ipso anno obiit x. kalendas Maii. Paulus inter alia ^e sanctæ Mariæ ecclesiam, quæ Minor vocabatur, juxta flumen Vulturum ædificasse traditur. Is, orta contentione inter homines villæ Tritæ, quam Desiderius rex quondam monasterio concesserat, causam retulit ad Carolum regem, qui ejus

Annal. Bened. Tom. II.

L I

XX XV.
Hitherius ab-
bas Martinia-
nus.b *Cod. Carol.*
ep. 68.XX XVI.
Paulus abbas
S. Vincentii ad
Vulturum.
c *Chefni 10.*
3. p. 678.

ANN. CHR.
783.

cognitionem missis suis, Rismo & Agilberto, commisit; ac demum rei veritate comperta, sanxit, ut memorata villæ homines, sicut ab antiquo tempore & ex origine servitio addicti fuerant, ita deinceps legitimum servitium & obsequium eidem monasterio impenderent. Forte hic est Agilbertus seu Angilbertus, vir multæ apud Carolum auctoritatis, ejusque gener, postmodum Centulæ monachus, demumque abbas factus, de quo mox agemus.

XXXVII.
Liudgerus
Frisios eudidit.

Casini tunc a biennio degebat Liudgerus, nobilis Frisio, qui post duos commorationis annos ac sex menses inde in patriam suam revertit. Hinc ejus fama pervenit ad aures Caroli regis, qui eum evangelicæ doctrinæ apud Frisios orientales præconem constituit. Iple vero sollerti cura gregi sibi concredito cælestis doctrinæ pabula ministrare satagens, idolorum fana destruxit, & superstitionum sordes penitus abluit. Quin etiam ulterius ad quamdam insulam, in confinio Frisonum & Danorum positam, quæ a nomine idoli *Fositesland* appellabatur, annuente rege, transfretare statuit, cui cum appropinquaret, ipso crucem manibus tenente & orante, conspexerunt qui in eadem navi erant, densam caliginem ex eadem insula egredientem, cui magna successit ferentitas. quod indicium erat discutiendæ ad ejus prædicationis lucem paganorum caliginis. Et quidem ubi insulam illam ingressus est, Fosetis fana evertit, eorumque loco Christi exstruxit ecclesias, atque insulanis fidei mylteriis imbutos baptizavit in fonte ibidem scaturiente, in quo sanctus Willibrordus olim tres pueros tinxerat. In his Liudgerus cujusdam principis filium, Landricum nomine, e sacro fonte excepit, quem deinde sacris eruditum litteris presbyterum ordinavit, genti Frisonum in doctrinæ studio annis multis profuturum. Interim apud orientales Frisones persecutionis procella ingens exorta: combustæ ecclesiæ, servi Dei ejecti, at reverso Liudgero, rediit pristina ferentitas, & effugatae sunt tenebræ grassantis erroris ac persecutionis; Deoque opitulante, Frisones in acceptæ fidei luce perseverarunt.

XXXVIII.
Angilbertus
primicerius palatii Pippini.

Florebat eo tempore Angilbertus in aula junioris Pippini Italiæ regis, ibidemque primicerii palatii, id est primi a consiliis, munus gerebat. Angilbertus seu Engilbertus, adfinitio nomine dictus Homerus, pro more illius temporis illustrium hominum, qui plerique binomines erant, claro apud Francos palatinorum genere ortus erat. Ipsius genus illustre probant singularis cum Carolo rege familiaritas, copula cum Berta ejusdem Caroli filia, & præclara rei publicæ munera ab ipso gesta. Ex eadem progenie erant Madhelgaudus & Richardus, teste Nithardo^a ejus filio, qui apud magnum Carolum merito magni habebantur. Is mihi videtur esse Madhelgaudus, qui una cum Magenardo episcopo missus dominicus anno secundo Caroli imperatoris designatus^b est in Cenomannico, Hoxomensis, aliisque adjacentibus pagis: Richardus vero comes septennio ante in aliis pagis una cum Willeberto, postea Rotomagensi archiepiscopo, villarum regiarum provisor appellatus in libro^c de vita Ludovici augusti. Engilbertum ab ipsis pæne infantia rudimentis in palatio regis enutritum fuisse docet Hadriani papæ epistola ad Carolum pro Nicæna synodo secunda. Ubi administrandis negotiis habilis fuit, varias dignitates gessit. Pippino Italiæ regi a patre constituto primicerius palatii adjunctus, eo tempore magnam cum Alcuino necessitudinem contraxit. Exstat ejusdem Alcuini epistola, ordine quadragesima-secunda, ad Angelbertum primicerium palatii Pippini regis, in-

» scripta *Fideli amico & venerabili Angelberto*, quem rogat, ut memor conditæ inter
» se amicitia, harum portitorem litterarum, nempe Folradum presbyterum, benigne
» accipiat, ejusque itineri favorabilem reddat dominum Pippinum regem; obsecrans
» insuper, ut dona dulcissima, sibi que multum necessaria, id est sanctorum reliquias
» vel aliquas, transmittere non gravetur. In eadem epistola, aliisque Alcuinus eum-
» dem *filium* vocat. Hinc in epistola ad Damocetam nonagesima-tertia, eo tempore scrip-
» ta, quo Carolus in expeditione Saxonica occupatus erat: *Ego*, inquit, *pene quasi*
» *orbatus filiis remaneo domi. Damoceta Saxoniam, Homerus Italiam, Candidus Britan-*
» *niam recessit.* Ergo eo tempore, id est hoc fere anno, Homerus, non in Gallia sed
» in Italia morabatur, in aula videlicet Pippini regis, ubi primicerii palatini officium
» tum gerebat. Cujus rei causa in Saxoniam profectus esset Damoceta, indicant verba
» præmissis superiora; quibus Alcuinus valde sollicitum se esse dicit de ejus profectio-
» *ne in hostem* seu exercitum: quia plurima in ejusmodi rebus pericula evenire solent. & in
» fine Deum precatur, ut David dilectum suum, ipsumque Damocetam, aliosque omnes,

^a Nithard.
hist. lib. 4.^b Chesvii to.
2. p. 186.^c Ibid. p. 289.ANN. CHR.
783.

victores in patriam reducat. Davidis nomine Carolus Magnus, Homeri Angilbertus, Damocetæ Ricolfus intelligendus est. Ricolfus porro adhuc tum diaconus erat, necdum archiepiscopus Moguntinus, quo in munere Lullo successit sub finem anni octogefimi septimi. De Angilberto plura inferius, ubi de ejus connubio cum Berta, deque aliis ejus palatinis officiis agemus.

Hoc anno consignandum videtur instrumentum Avarni seu Aguarni episcopi Cadurcentis pro monasterio Mulciacensi seu Moisiacensi apud Cadurcos, quod magni momenti est ad stabiliendam chronologiam tum episcoporum Cadurcentium, tum abbatum Moisiacensium, ideoque integrum hoc loco ex Moisiacensi chartario proferendum.

XXXIX.
Aguarni episcopi
Cadurcentis charta
pro Moisiaco.

Cum omnibus hominibus in commune benefacere jubeamur, nullo modo gratiam summi Regis & æterni remuneratoris Dei accipere diffidimus; sed his quoque, quibus regendi cura commissa est, impensius aliquid beneficii impertire studemus. Idcirco ego Avarnus episcopus humillimus, cunctis successoribus meis per tempora futuris notum fieri volo, quod post aliquanta, que successione parentum meorum, seu regali munificentia, mei juris esse videntur, prædicia matri ecclesiæ Cadurcenti, cui Deo auctore præsideo, collata, Moysiaci quoque loco in diocesi ejusdem ecclesiæ super fluvium Tarnis, in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli monasterio constructo, aliquantulum contulerim. Dono quippe jure perpetue cessionis omnipotenti Deo & ejusdem apostolis in eodem loco in dicto Moysiaco, ubi vir venerabilis Hermeninus abbas cum maxima congregatione monachorum Deo militare videtur, prædium meum in pago Cadurci. ositum, ecclesiam scilicet in honore sancti Petri fundatam, cum adjacenti villa juxta alveum Avarionis, loco cui vocabulum est Biolis. Aliam quoque ecclesiam in pago Tolosano super ripam fluminis Tarnis, in honore sancti Martini fundatam, cum ipsa curte, vulgo Mulzacq nuncupata. Insuper & alio loco in ipso pago Tolosano aliud prædium meum, quod de fisco regali competentem servitio adquisivi, ubi sanctus Rusticus martyr & episcopus, antecessor utique meus, corpore quiescit, cum capella sancti Petri sibi conjuncta. Similiter cedo & trado eidem Domino Deo & sanctis apostolis ejus in præfato monasterio Moysiaco tenendum & possidendum a fratribus presentibus ibidem & futuris, pro stabilitate totius christianitatis Deo servientibus, & in villis sive villaribus prenomatis, quantum ego visus sum habere & tenere, vel quilibet homo per me, ecclesias, & quidquid ad ecclesiasticum jus attinet, terras, vineas, mansos, liberos, servos, & ancillas, aquas aquarumve decursus, cultum & incultum, tam ad exitum, quam ad ingressum, totum ab integro trado tenendum, habendum & possidendum. Insuper dicto monasterio pro salute anime meæ & parentum meorum, seu totius plebis mihi a Deo commissa, do siquidem potestatem domini mei HLudovici serenissimi regis evectus protectione, ac suffultus pontificali auctoritate, & totius cleri ecclesiæ Cadurcentis corroboracione, cunctis fidelibus christianis in nostra diocesi commorantibus: ut quicumque pro salute anime sue de prædiis aut substantiis suis Deo in eodem monasterio aliquid offerre voluerit, liberam habeat facultatem. Oblaciones vero cujuscumque rei, sive in terris, sive mobilibus rebus, vel in sacris thesauris ibidem Deo oblatis, intacta & inviolata ibi perpetuo permanent, ordinamus atque constituimus perpetua sanctione. Si quis autem ausu temerario extiterit, qui injuste contra hanc nostram cessionem seu oblationem insurgere voluerit, æterna damnatione se noverit puniendum. Ut vero hæc nostra in æternum firma stabilisque permaneat donatio, proprii nominis astipulatione censuimus consignatam reddere, auctoritate quoque jam dicta domini HLudovici regis firmare, ne presentes aut futuri ulla valeant occasione eam calumniare. Signum Aguarni Cadurcentis episcopi. Signum Asterii archidiaconi. Signum Engelberti decani. S. Hectoris. S. Vejandi. S. Egelrandi. Facta carta donationis anno DCC. LXXIII. (lege LXXXIII.) ejusdem principis domini HLudovici, secundo regni Francorum, id est Aquitanorum, in Dei nomine feliciter, amen. Adeodatus rogatus scripsit.

Hactenus charta Aguarni seu Avarni, qui in vulgatis indicibus Angarius dictus: cujus tempus episcopatus ex hoc loco discimus. Hinc expungendus fictitius ille Amatus cum fabulosa inscriptione Anianensi. Ex eodem etiam instrumento nobis innotescit tempus Hermenini seu Ermenini abbatis Moisiacensis. De primis ejus loci abbatibus usque ad Amarandum diximus in libro^a duodecimo. Amarandi successores in veteri abbatum indice hoc ordine recententur: Retroaldus, an Petroaldus, Clodorus, Edaranus, Remedius, Deodatus, Ermerinus, ille ipse qui in superiori charta lau-

Abbatæ Moisiacensis.

^a Num. 33.

ANN. CHR. 783. X L. Chiemensis monasteria duo a Metrop. Salisb. 10. 2. p. 234. & seqq.

datur. Post eum Witardus, Dido, alique, quorum nuda nomina referre piget, non raro corrupta.

Hoc item anno facta traditur dedicatio basilicæ seu monasterii Chamincæ, vulgo Chiemenfis in Bajoaria: qua in insula, dioceseos olim Saltzburgenfis, episcopatus Innocentii tertii pontificatu erectus est. In illa insula Tassilo dux monasteria duo exstruxisse memoratur, unum virorum, quod ab Hunnorum tempore a monachis transit ad canonicos regulares: alterum virginum Benedictinarum, hodie quoque superstes, Frauenwordense vulgo appellatum. Utrius hoc anno facta sit dedicatio, incertum: nisi quod potius de priori virorum intelligenda videtur. In necrologio Augiensi laudatur ex monasterio Chamincæ Liutfridus abbas. Reliqua oblivionis tenebris involuta usque ad principatum Arnolphi regis, ex cujus diplomate discimus monasterium dictum fuisse sancti Salvatoris, situmque infra lacum, qui Chiemincæ vocatur, quod vulgari vocabulo Owa dictum esse constat. Hanc vero abbatiam, Mettensi ecclesiæ antea subiectam, Arnolfus subdit Saltzburgenfi ecclesiæ, abbatia Luxovienti in compensationem ecclesiæ Mettensi attributa. De puellari vero ejusdem insule monasterio id tantum discimus ex qualicumque diplomate Heinrici quarti, Tassilonem ejus parthenonis conditorem esse ac dotatorem munificum, eidemque amplissimam libertatem concessisse, qua potitæ sunt ejus loci virgines a Carolo usque ad Ludovicum regem, qui filiam suam Irngardam ibidem abbatissam præfecit; & a Ludovico usque ad Heinricum, qui sororem quoque suam illic abbatissam constituit, ob loci nobilitatem & religionem.

Eodem, quo regina Hildegardis, anno decessit Aribo seu Arpeo episcopus, alijs nominibus dictus Hæres & Cyrinus: cui Atto subrogatus est. De utroque vetus poëta de episcopis Frisingensibus agens: Arpeo quartus erat, secundo fame fretus. Quintus apostolicam tenuit pius Atto cathedram. Hundius eum putat esse Attonem abbatem Bauzani sancti Petri monasterii, cui Tassilo ex Italia rediens quædam donationes fecit, de quibus actum superius. Hic de quibusdam ecclesijs controversiam habuit cum abbate Chiemenfi haud nominato, & cum Meginhardo abbate Tegernensi: quorum prior tres ecclesijs, posterior quindecim Frisingensi episcopo restituere coactus est. Sub eodem Attone episcopo & sub Arnone habita est Saltzburgi synodus episcoporum, abbatum, & clericorum, propter decimas, quæ ecclesijs a fidelibus offeruntur; statutumque ex auctoritate canonum, quatuor ex eis faciendas portiones, quarum una episcopo, secunda clericis, tertia pauperibus, quarta fabricæ ecclesiæ assignaretur. Atto successorem habuit Hittonem post annos fere triginta.

ANN. CHR.

784.

X L I I.

Emhildis ab-

batissa Milize

monasterium

condit ac do-

tat.

Fuld an-

sig. p. 259.

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

Exstabat hoc tempore monasterium Milize appellatum, quod Emhildis, prima ejus loci abbatissa, condidit sub regula sancti Benedicti, & magnifice dotavit. Hoc monasterium situm fuisse videtur in diocesi Eistetenfi, uti ex eo colligitur, quod Willibaldus episcopus primarijs Emhildis de hoc loco litteris subscribit; idque confirmatur ex fragmento diplomatis Carolini apud Browerum relato, ubi locus ille expositus dicitur incurfioni Sclavorum, qui e regione Boëmia sapius eruptionem facere, & homines abducere solent. In eodem fragmento Emhilda, Caroli regis secundum carnem cognata appellatur, eademque in proprio domate monasterium sibi fecisse in loco Milize, ubi cum multis virginibus Deo serviret; ac prædia sua, numero quinquaginta-quinque, eidem loco tribuisse fertur. Deinde vero idem cœnobium cum possessionibus suis ob eruptionem prædictorum paganorum Fuldensi monasterio contradidisse; ac demum se recepisse ad immubas seu virgines Bischofesheimensis monasterii, quod sancta Lioba olim rexerat, quod fragmentum etsi spurium esse non dubito, valere tamen existimavi ad illustrandum utcumque Milizenfis monasterii situm & originem. Verum longe potior est charta donationis, ab eodem Browero ibidem compendio relata, in qua eadem Hemehilt ancilla Christi tradit Fuldensi monasterio, ubi venerabilis abbas Baugulfus multitudini monachorum præerat, locum Milize, quod ipsa proprio labore construxerat. Hoc instrumentum integrum reperitur in libro secundo traditionum Fuldensium cum altero antiquiori, hoc est testamento Emhildis abbatissæ, quo hæc pro animæ suæ remedio donat omnipotenti Salvatori Deo & sanctæ Dei genitrici Mariæ, atque ancillis Dei, quæ in monasterio suo Milize die noctuque Domino Deo sub regula sancti Benedicti

g Trad. Fuld.

p. 510.

h p. 508.

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

sub stabilitatis voto deserviebant, quidquid paterni & materni juris in multis locis possidebat, cum ipso monasterio, quod ipsa proprio labore construxerat, sub ea tamen conditione, ut, quoad viveret, monasterium hoc absque ullius hominis contradictione haberet: post obitum vero suum congregatio ipsa id possideat cum illis sanctæ Mariæ reliquijs, quas ipsa Emhildis in capsâ propria repositas habebat, & christiale, ad quas ancilla Dei, in eodem monasterio Domino deservientes, votum primitus sanctitatis & monasticæ conversationis & religionis ordinem promiserant. Id factum ad normam regulæ sancti Benedicti, qui professionem fieri præscribit coram reliquijs sacris in monasterio asservatis, quo in numero christiale seu corporale, ut vocant, sacris mysterijs adhiberi solitum; censebatur. Vult insuper Emhildis, ut eadem congregatio post obitum suum habeat potestatem, cum consilio sacerdotum, id est spiritualium magistrorum, de ipsa familia talem sibi abbatissam eligere, quæ secundum Deum ipsam congregationem firmiter regat; quæ non dissipet, sed plantet, ædificet, & corrigat. Utensilia vero ipsius monasterii partim eidem monasterio donat; partim vero episcopis, presbyteris, monasterijs, pauperibusque erogentur: id est lectaria, sive villosi, manutergia, sive canifelli, ac vestimenta lineæ vel lanea. Omnes porro donationes, quæ in commune eidem monasterio factæ fuerant, ejusdem loci sanctimonialibus assignat: ad hæc parvas argenteas, calices offerorios, turibula, capsas, & cruces; fabricaturam altaris & omnia indumenta altarium, & ornamenta missis celebrandis destinata, cortinas, & aquamannilia, urceolos & conchas; necnon libros veteris ac novi testamenti, & diversorum patrum. Actum in vico publico & villa Milize, anno incarnationis Christi septingentesimo octogesimo-tertio, & anno regni domini Caroli regis Francorum sexto-decimo, Martii die vigesimo-quinto, qui annus juxta nostrum calculum anno septingentesimo octogesimo-quarto responderet. His litteris præter Emhildem subscribunt Willibaldus episcopus, Roggo & Eburacar comites, alique quamplures. Post annos sexdecim eadem Emhildis monasterium suum Fuldensi subiecit.

Hic annus, ejus sæculi octogessimus-quartus, insignis fuit morte Fulradi abbatis Dionysiani, quem synodi Vermeriensis patres pia & sancta recordationis abbatem appellavere; Lebrahensis vero pro sancto habent, coiuntque. Ejus obitus annum signant annales Musciacenses; diem vero verus necrologium Dionysianum & Argentinogilense his verbis: XVII. kal. Augusti obiit dominus Fulradus, nostre congregationis monachus & abbas. non ergo XIII. kalendas Martii, ut recentioribus visum est, qui forte translationis ejus sit dies, cum ejus corpus ex monasterio Dionysiano, ubi primum sepultum fuit, translatum est in cellam Lebrahensem, ubi hætenus colitur. Sane Fulradum in basilica Dionysiana, quam ipse instauraverat, humatum fuisse satis innuit Alcuinus in ejus epitaphio, quod sic habet.

Presbyter egregius valde & venerabilis abba,
Strenuus actu, opere, pectore, mente pius;
Corpore Fulradus tumulo requiescit in isto,
Notus in orbe procul, noster in orbe pater.
Inclutus iste sacre fuerat, custosque capelle:
Hic decus ecclesia promptus in omne bonum.
Hæc domus alma Dei magno est renovata decore,
Ut cernis, lector, tempore quippe suo.
Iste pios patres magno dilexit amore,
Reliquias quorum hæc domus alma tenet.
Credimus idcirco celo societur ut illis,
In terris quoniam semper amavit eos.

Lebrahensis * cellæ ecclesia, quæ hætenus perstat, valde antiqua est, & forte eadem, quæ a Fulrado constructa fuit. Septem utrimque parastatis fulcitur, chorum habens exiguum, cruce chorum inter ac navim interposita, in cujus sinistra parte tres tumuli eminent quorundam nobilium virorum. In absidis vitrea fenestra ex una parte depictus est Fulradus abbas cum hoc hemistichio, Do mea cuncta Deo hic, & in altera Carolus Magnus cum his verbis: Fiant hæc jubeo. Hæc cella modo unita est primatiali ecclesiæ Nanceiana.

ANN. CHR.
784.
Maginarius
succedit.

Fulrado in regimine monasterii successus est Maginarius, legationibus ad Hadrianum papam jam celebris, *teneris ab annis nutritus* a Fulrado abbate, ut testatur Alcuinus in ipsius Maginarii epitaphio, ex quo intelligitur, eum *perparvo tempore*, hoc est octo circiter annis, ovile Dionysianum rexisse; & in medio ætatis flore e vivis sublatum *sub pedibus magistri sui requiem* seu tumulum habuisse. quod argumento est, Fulradum in aede sancti Dionysii, non in Lebrahensi, primitus jacuisse, uti & Maginarium. Hujus tempore miracula duo in sancti Dionysii basilica facta referuntur: unum in civem Parisiacum, alterum in Isaman clericum Hispanum, qui quoddam furtum illic commiserant.

X L I V.
Mors item
Albrici episcopi,
& Helmerici
abbatis
Laureshamensis.

Quo anno Fulradus abbas, eodem Helmericus abbas & Albricus episcopus obiisse perhibentur in appendice ad Nibelungi chronicon, & in chronico Musciacensi, ubi *Olmricus abbas* legitur. Albricus episcopus erat Trajecti-inferioris post Gregorium abbatem ejus ecclesie rectorem. Decessit xxi. kalendas Septembris, & in ecclesia Salvatoris ad Gregorium decessorem suum sepultus est, successorem sortitus Theodardum in annos sex.

Richbodo
hujus successus.

Helmericus, superius laudatus, Laureshamense monasterium rexit annis quinque: cui Richbodo successit, vir plane Deo dilectus & hominibus, simplex & sapiens, humanis divinisque litteris apprime eruditus, teste chronographo Laureshamensi, qui eum perperam confundit cum Richbodo ex abbate Mediolacensi episcopo Treverensi. Richbodo statim a prælatura suæ exordio, destructis ligneis domibus, in quibus fratres commanebant in aquilonali monasterii parte, claustrum ad meridianam partem transtulit, murisque circumdedit. Dormitorium quoque cum triplici construxit ecclesia, & cancellis circum tumulum sancti Nazarii auro argentoque decoratis, pavementum etiam altaris vario marmore stratum sublimius fecit.

X L V.
Ambrosiana
basilica data
monachis.

Mediolani in Liguria celebris & antiqua basilica, ab auctore Ambrosiana dicta, quæ ad id tempus unum custodem clericum habuerat, monachis regulæ nostræ servantibus tradita est a Petro archiepiscopo, cognomine Oldrado, qui anno superiori Thomæ successerat. Primus loco abbas præfectus Benedictus presbyter, incertum unde assumtus, anno Caroli regis in Italia undecimo, Pippini ejus filii quarto, in dictione septima, Theoperto clerico Papiensi, qui paulo ante res suas eidem basilicæ sub Anemundo diacono custode contulerat, ea lege, ut in cellula prædictæ basilicæ adherente habitaret; eisdem res in usum-fructum permittente Petro antistite ad vitam concedit, eidemque mansionem in ipsa urbe assignat: propterea quod cellula illa ad monachorum habitationem necessaria erat. Instrumenti hac de re confecti fragmentum refert Puricellus^a in historia basilicæ Ambrosianæ; existimatque hanc cellulam fuisse oratorium sancti Victoris ad Cælum-aureum, quod a basilica Portiana sancti Victoris ad-corpus distinguendum esse probat, conversumque tandem in chorum, qui pone altare majus basilicæ Ambrosianæ modo cernitur. Hæc basilica sanctorum Gervasii & Protasii ab ipso Ambrosio nobilitata corporibus, ejusdem etiam sepultura, fratrisque Satyri, ac sororis eorum Marcellinæ illustrata est, quam modo occupant tum canonici sæculares, tum Cistercienses monachi, qui nigris jam dudum successere, ut distinctius in hujus historiae decursu videbimus. Prope hanc basilicam erectum est sancti Remigii Remorum episcopi oratorium eo in loco, ubi cælesti voce conversus creditur sanctus Augustinus, qui hanc basilicam Ambrosianam non semel laudavit. Hæc basilica, hæc sacra pignora monachorum nostrorum credita fidei ac religioni a Petro archiepiscopo, cui non alio feliciore auspicio pontificatum suum inchoari posse visum est. Is est Petrus Oldradus episcopus, qui libellum de translatione corporis sancti Augustini, magni ecclesie Doctoris, e Sardinia in urbem Ticinum Carolo Magno nuncupavit.

ANN. CHR.
785.
X L V I.
Saxonum consensio.

Nullus fere annus ab ejus sæculi septuagesimo-secundo, quo Carolus Saxones armis adortus est, absque aliqua in eos expeditione seu victoria abiit. Ejusmodi fuit hujus anni initium, quo Carolus, regius puer octennis, quod mirere, una cum patre de Saxonibus triumphavit: idemque principium anni insequentis, qui feliciore hac in re existit, quod Witichindus, Saxonum rebellium dux & antesignanus, ad fidem Christi tandem conversus, in villa regia Attiniaco cum sociis suis ipso anno octogesimo-quinto baptismo insignitus est, susceptusque e fonte ab ipso

ANN. CHR.
785.

Carolo, qui eum magnis donis honoravit. Duravit ad aliquot annos fide Christi confirmata pax, quæ numquam melius quam veræ religionis professione sancitur. Religioni legum metum adjecit rex christianissimus, pœna mortis iis intentata, qui vel quadragesimæ abstinentiam violaturi essent. Tam optati nuntii portitorem Carolus *Andream religiosum abbatem* misit ad Hadrianum papam: qui, religiosissimi principis rogatu, per totam Romanæ ecclesie ditionem litaniis tribus diebus in gratiarum actiones Deo reddendas indixit mense Junio, nempe in vigiliis nativitatis sancti Johannis-Baptistæ, sanctorum Johannis & Pauli, & beati Petri apostoli. Hunc Andream abbatem Cointius non alium esse putat ab Andrea, qui locum vicessimum-tertium in catalogo Luxoviensium abbatum apud Sancta-Marthanos obtinet.

X L V I I.
Willehadus
episcopus
Bremenensis.

Quantum ad Saxonum conversionem majores nostri contulerint, in primis Sturmius abbas Fuldenfis, Willehadus, Liudgerus, alique, jam ex superioribus notum est. Sane hoc tempore Willehadus, cum duobus fere annis in Epternacensi monasterio privatam vitam egisset, in Saxoniam reversus, Carolum regem Ereburgi convenit, suamque operam iterum in verbi ministerium eidem principi obtulit. Carolus, probata ejus diligentia, ut cœptam repeteret parochiam, id est Wigmodiam, iussit, eidem in commeatum quadam cella, Justina vocabulo, assignata. Ille vero impositam sibi denuo provinciam gratanter accipiens, iterum in Wigmodiam venit, & fidem Christi strenue ac feliciter ubique prædicavit, ecclesias destructas instauravit, probatosque ministros, qui salutaria illis populis monita darent, singulis quibusque locis distribuit. Tam faustis lætus successibus Carolus, Willehadum in urbem Wormatiam accersivit, eumque episcopum iii. idus Julii post biennium consecrari præcepit, constituitque rectorem ac pastorem super Wigmodiam, pagosque adjacentes, ut illic episcopali auctoritate præfesset populis, & uti ceperat, doctrina salutari, factisque eximiis toti regioni præluceret, ac prodesset. Sic primus in eadem dicecesi factus est episcopus, cum antea septem annos ibidem esset demoratus solummodo presbyter, *vocatus tamen episcopus*, maxime quod *potestate presidentis* cuncta illic disponderet ac decerneret, obeundo episcopalia munia, prædicationem, baptismi & penitentia collationem, ac presbyterorum variis in locis institutionem. Accepta vero episcopali consecratione, laborem & industriam in commissa sibi provincia, virtutumque studium auxit. Vinum, siceramve numquam bibit, vel quidquid inebriare potest. Cibus ejus panis cum melle, oleribus, & pomis: nisi quod iussu Hadriani pontificis, ob affectam valetudinem ac frequentes ipsius infirmitates, piscem tandem adhibere compulsus est. Nullum fere diem prætermisit, quo sacra missarum sollempnia, cum multo fletu ac contritione animi, non celebraret. Ad hæc in lectione ac meditatione sancta jugis erat, psalmodia ita intentus, ut pæne quotidie psalterium integrum, immo aliquando duo vel tria recitaret.

Apud Pictones hoc anno conditum fuit nobile monasterium, Carrosum nomine, ad fluvium Carentonam in pago Briofensi*. Ejus auctores fuere Rotgerius comes & Eufrasia ejus conjux. Primariæ conditi cœnobii tabulæ datæ sunt sub die xiv. kalendas Julias, anno quinto HLudovici Aquitanorum regis sub Carolo patre, Bertrando Pictavorum episcopo. In his litteris testantur conditores, se, compellente amore cælestis patriæ, monasterium ædificasse in loco nuncupato Carroso, intra terminum Briofensem, prope fluvium Carentonæ, cum ecclesia in honorem sancti Salvatoris, sanctissimæque ipsius Genitricis, ac sanctorum martyrum; ibidemque monachos duodecim instituisse sub Dominico abbate: quibus prædia & varias possessiones assignant. Subscribunt post Rotgerium & Eufrasiam Aricius episcopus Tolosanæ sedis, Benjamin Santonicæ, Adalbertus Arvernica; tum Ebroinus, Amalfridus, & Samson comites, & post omnes Abraham abbas incerti loci. Carrosum versibus celebrat Theodulfus^a episcopus Aurelianensis, ejusque auctorem Rotharium seu Rotcharium, sic enim illi tum proferebant.

X L V I I I.
Carrosum
monasterium
conditur.
* de Briou.

^a Theodulf.
lib. 8. c. 8.

*Est locus, hunc vocitant Carros cognomine Galli,
Quo patet electis aulica portâ celi:
Quo Salvatoris sub nomine prænitet aula,
Quove monasterii claustra dicata manent.
Enitet hic rutilo sanctorum pignore fretus,*

*Vixit & eximie turba fidelis ibi.
Denique Rotharius, comes ingens, inclytus heros,
Conjuge cum Eufrafia condidit istud opus.
Hoc fulvo argento, gemmisque exornat, & auro:
Affluit & libris, vestibus atque sacris.
Prædia, prata, domos, silvas, vinea, colonos,
Et pecora, & pecudes, & bona quæque dedit.*

Huic monasterio Carolus Magnus prædia quædam non modo concessit, sed etiam ab Ademaro, aliisque perhibetur dedisse dominicæ crucis portionem, quam Jerusalem patriarcha, nomine Thomas, per Gregorium abbatem de Monte-oliveri, & Felicem monachum ipsi submiserat: & deinceps pro reverentia crucis sanctum Carrosum appellari placuit, quod immerito displicet nonnullis, quasi sancti elogium non nisi sanctis viris tribuatur: cum tamen sacra & sancta Lerinus insula, aliaque similia sanctuaria hoc titulo non raro insigniantur. Dominico primo Carrofeni abbati successit David abbas, inferius laudandus. Non prima, sed secunda monasterii dedicatio facta XVIII. kalendas Julii, medio sæculo undecimo.

Inter alia, quæ Rotgerius Carrofeni monasterio donat, memoratur in prædictis litteris in pago Lemovicensi castrum sancti Angeli cum monasterio, ex quo intelligitur, monasterium sancti Angeli, quod hodie quoque conventualis prioratus est e nostris, jam tum extitisse, forte ab eodem Rotgerio exstructum. Positum est in archiepiscopatu sancti Exuperii ad Trifonem amnem, duobus a Maimaco monasterio passuum millibus, totidemque a Bona-sania. Ex tabulario Carrofeni debent illic esse duodecim monachi cum uno præposito, quem priorem vocant. Apud Goffridum monachum Vosiensem sanctus Gaudentius apud sanctum Angelum requiescere dicitur: sed quis sit sanctus ille Gaudentius, ignoratur. Ad hæc, idem Rotgerius caput sancti Stremonii primi Arvernorum episcopi a Pippino rege obtinuisse memoratur, & ad castrum sui juris, quod Petra-incisa dicitur, transfuisse. Postea vero irumpentibus in Pictones paganis, forte Nortmannis, delati thesauri monasterii sancti Salvatoris Carrofenis ad castrum Petram-incisam, propterea quod munitus esset locus, & ad prædictum monasterium pertineret: tamen in primariis ejus litteris non exprimitur.

Sunt qui Eufrafia, ejusdem Rotgerii comitis uxori, parthenonis sancti Laurentii apud Bituricas originem referant acceptam; eandemque mortuo marito primam ejus loci abbatissam fuisse tradunt. In veteri tamen ipsius abbatissæ martyrologio, quod Usuardi est, nonnullis accessionibus auctum, memoratur IV. nonas Januarii apud Bituricas depositio sancti Asclepii episcopi, qui suo opere hoc monasterium construxit. Episcopus is erat Lemovicensis principatu Caroli Magni. Auctor patriarchii Bituricensis existimat, Davidem Bituricensem episcopum induxisse Carolum Magnum ad præstruendum puellare cœnobium sancti Laurentii seu sancti Jacobi apostoli; Asclepium vero apud eundem instituisse, ut ecclesiam ad summum fastigium perduceret. Ibidem conditus est sanctus Asclepius cum Davide episcopo. Nec plura de celebri illo parthenone dicere nos sinit penuria veterum instrumentorum, quæ fere omnia perierunt, & cum eis primarum abbatissarum nomina usque ad Lupam medio sæculo duodecimo abbatissam.

Accessit hoc anno ditioni Francicæ urbs Gerunda, cujus opidani, ut a Sarracenum jugo se eximerent, civitatem suam Carolo regi tradidisse memorantur in chronico Musciacensi. In ejus urbis dicecesi prope Balneolas conditum est hoc tempore sancti Stephani monasterium, Balneolense appellatum: cujus auctorem abbatem Amerium seu Emerium Yepesius fuisse dicit, eumque secutus Bollandus, qui sancti Amerii acta, mendis & erroribus scatentia, refert. Verum potius accedo auctoritati diplomatis Ludovici augusti, in quo Rampo comes ejus serenitatem adiiisse dicitur, eique suggestisse, quod quidam vir religiosus, nomine Bonitus, quemdam locum eremum, id est desertum & incultum, dictum Balniolas, situm in pago Bisuldunensi, ubi antiquitus ecclesia fundata fuerat, per licentiam Odilonis quondam comitis accepisset, & ibidem proprio sudore ecclesiam in honore sancti Stephani protomartyris construxisset: ubi & habitationes monachorum & receptacula pauperum ædificaverat, monachosque, qui sub norma religionis ibi degerent constituerat.

stituerat. Bonito primo abbati electione monachorum, ut ipsis a Nimbridio archiepiscopo Narbonensi concessum fuerat, subrogatus est Mercorialis abbas anno decimo imperii Ludovici Pii.

Tunc temporis cum in Hispaniis denovo revixisset ex parte nefanda Arii hæresis auctore Felice Urgelitano episcopo, qui Christum Dominum, qua homo est, filium Dei adoptivum dicebat; contra eam insurrexit Beatus * abbas Hispanus apud Astures, una cum Etherio episcopo Uxamensi seu Oxomensi, monastici olim propositi consorte, editis duobus libris adversus Elipandum Toletanæ sedis antistitem, infelicis Felicis sectatorem. Hos libros Beatus scriptos a se dicit ob edificationem studii fratrum, eosque inscribit eidem Etherio episcopo: *ut quem consortem, ait, perfruar ordinis, coheredem etiam faciam mei laboris.* Ordinis, inquam, monastici, non episcopalis: cum Beatus numquam hac dignitate insignitus fuerit, quem abbatem Alcuius non semel vocat in libris contra Elipandum, & Hitherium episcopum ejus discipulum. Porro idem Beatus satis superque se monachum probat in libro secundo contra Elipandum. *Vere bonum, inquit, & vere jucundum habitare fratres in unum. Unum fratrem dimisimus in seculo: ecce quantos invenimus in monasterio! Frater meus secularis non tantum me amabat, quantum substantiam meam: veterum fratres spiritalis, qui sua utique negligunt, aliena non querunt.* Cujus cœnobii monachus abbas fuerit Beatus, haud liquet. Forte apud Vallem-cavam, nam rebus fidei in Hispania bene compositis, sedatoque Felicianæ pravitatis jurgio, cum dein sanctus vir Beatus Adosindæ Silonis regis uxoris, propter Mauregati tyrannidem sacra veste induta, pedagogus fuisset; demum apud Vallem-cavam secessit, ibidemque orationibus, jejuniis, & sacre scripturæ studio insistent, super Apocalypsis mysteria librum scripsit, ac tandem finem vitæ absolvit, ubi etiam nunc ejus memoria celebris est. Gabriel Vasquez fatetur se non posse non admirari Beatum & Hetherium, quod tam calamitoso tempore, quo dira Maurorum tyrannide Hispania jacebat oppressa, controversiam adeo obscuram sui acumine ingenii adeo illustraverint, quod maxime Beato aptandum est.

Utrique in confutanda Felicianæ hæresi socius fuit Felix alter, quos omnes Elipandus infectatur in epistola ad Fidelem, his verbis. *Adolescentiam sane fratris nostri Etherii, lacte adhuc alitam, & nondum ad robur perfectæ intelligentiæ perductam, vestra fraternitas erudiat: quia non cum magistris optimis, sed cum ignavis & schismaticis, videlicet Felice & Beato antiphraso, aequales in virtute, & pares in errore, habuit collationem.* Felix iste videtur fuisse abbas Obonenis monasterii, quod Adelgaster, Silonis regis filius, apud Astures ante annos quinque considerat ad honorem Dei & beatæ virginis Mariæ, ac sancti Michaëlis archangeli, atque sanctorum Johannis evangelistæ, Antonini martyris, & sancti Benedicti abbatis, *cujus ordinem, inquit, in ipso monasterio constituimus.* Quidquid vero eidem monasterio donat Adelgaster, id totum tradit *in manu Felicis abbatis, ita ut semper maneat in servitio Dei; & abbas & monachi regulam beati Benedicti perenniter custodiant.* In primario illo instrumento Adelgaster una cum uxore sua Brunilde, inflammata divino Spiritu, metuque mortis aiunt se ædificare monasterium in propria hereditate, loco nominato Obona, ad rivulum Erdeinam, ad honorem Dei & beatæ Mariæ matris ejus, aliorumque sanctorum, quorum supra meminimus; eidemque loco donant suas hereditates & creationes, id est res acquisitas, quæ omnia certis limitibus designant. Insuper dant quinque juga boum, cum omnibus ad arandum instrumentis, armenta, oves, ac diversi generis pecora, variamque suppellectilem. Ad ornamenta vero ecclesiæ octo vestimenta, forte ad ornandum altare, tres mantos seu casulas, sex stolas, & quinque manipulos, quatuor corporalia & quinque pallas, & sex sabanas seu manutergia, duas litteratas, & quatuor sine serico; unam cappam fericam, & tres calices, duos scilicet ex argento, & unum ex petra; unum missale, unam crucem ex argento & duas ex ligno; quatuor frontales ex serico, duas campanas ex ferro; de libris, lectionarium, responsorium, duo psalteria, unum codicem dialogorum, scilicet sancti Gregori papæ, & unam regulam de ordine sancti Benedicti; & alia quædam, quæ commemorare nil juvat. Facta charta testamenti XVI. kalendas Februarii, æra octingentesima decima-octava, quæ anno ejus sæculi octogesimo-primo respondet, regnante principe Silone cum uxore sua Adosinda, cujus spiritalis pater Beatus abbas, priusquam in Vallem-cavam se reciperet, extiterat.

ANN. CHR.
785.

Erat Adofinda filia Aldefonsi regis, nupta Siloni Asturiarum regi, cujus regnum Mauregatus, Aldefonsi ex concubina itidem filius, invasit anno septingentesimo octogesimo-tertio. Porro Adofindam se invisisse cum Etherio tradit Beatus ipse initio libri primi adversus Elipandum: quo in itinere audito Elipandum adversus ipsos scripsisse; hi communi consilio contra eundem Elipandum scribendum decreverunt. Beati verba ipsa juvat afferre. *Cumque nos ad fratrem Fidelem, non litterarum illarum compulsio, sed recens religiose domine Adofindæ perduceret devotio; audivimus illum libellum, scilicet Elipandi, adversum nos & fidem nostram in cuncta Asturia publice divulgatum. Et cum fides nostra esset indissolubilis, capit inter scopulos fluctuare navicula, & dua facta erant, nempe in Asturiis, quæ scopulis & montibus obstita sunt. Hinc, ne bipertita, sed tantum una illis in partibus videretur fides, utriusque visum est, ut non tantum verbis, quod quidem antea fecerant, sed etiam scriptis Elipandi error refelleretur. Libellus ille, de quo hic agit Beatus, erat ipsius Elipandi epistola ad Fidelem abbatem Asturicensem, quem ad se pertrahere conabatur. Epistola hæc scripta fuit hoc anno, ut manifestum est ex verbis Beati initio libri primi. Legimus, inquit, litteras prudentie tue anno presenti, non nobis, sed Fidei abbati, mense Octobri, in æra octingentesima vigesima-tertia clam sub sigillo directas: quas ex relato advenisse audivimus, sed eas usque ad sextum kalendas Decembris minime vidimus. Ex his intelligitur, Beatum non ante finem hujus anni contra Elipandum scribere cœpisse. In illa porro epistola Elipandus Beatum hominem silvestrem vocat, nempe quod silvis & solitudine delectaretur; idemque gloriatur, se Archaricum episcopum Braccarensem, qui ipsum de ejusmodi controversia consuluerat, ad suas partes traxisse; ac Migetianos Hispalenses, in celebrando paschate errantes, revinxisse, quos in finibus Baticæ viguisse dicit, auctore scilicet Migetio, ejusque discipulo Egila, quos Hadrianus papa fugillat in epistola nonagesima-septima codicis Carolini. Beatum abbatem Alcuini magistrum vocat Elipandus, quod scilicet viam ei præmonstrasset ad Felicianum dogma impugnandum. Nam sicut magister tuus, ait ille, fatidus & horribilis, maculavit Libanam, id est regionem Liebanam apud Astures: ita tu regnum regnorum Austriam, id est Franciam, quam inter tot probra Elipandus non dubitat appellare regnum regnorum. Hæc fufius persecutus sum ad afferendam lucem tum Beati actis, tum iis, quæ de Felicianæ hæresi in posterum dicentur. Quod attinet ad Obonenfem monasterium, illud, si non principio, saltem processu temporis duplex erat, virorum ac mulierum, præsertim sæculo undecimo; nunc tantum virorum, unitum Benedictinæ congregationi Vallisoletanæ.*

Fidelis abbas
Astur.LIV.
Virgili episcopi & Opportuni abbatis obitus.
a Analest.
to. 4. p. 476.

b Ibid. p. 525.

In Bajoaria hoc anno Virgilius episcopus Saltzburghensis & Opportunus Manseensis abbas obiisse memorantur in brevibus annalibus^a Ratisponensibus perventis, quod alii quadriennio prævertunt. Opportuno successit Hunricus, alius Henricus, in necrologio Augiensis laudatus, ex monasterio Manhinsio Hunrich abba, missus ad Hadrianum papam cum Arnone episcopo Saltzburghensi; Virgili successore: quos inter Bertricum in annum unum, atque interpontificium vulgati indices interponunt, ob idque Virgili obitum quadriennio prævertunt. Obiit Virgilius v. kalendas Decembris, cui Arnonem abbatem Elnonensem, cognomento Aquilam, cujus superius meminimus, successisse constat ex metrico^b indice episcoporum Saltzburghensium antiquissimo.

*Advena Virgilius statuens quam plurima quintus.
Multo plura gerens Arno super omnia sextus.*

Septus fuit Virgilius in basilica sancti Petri monasterii ab ipsomet exstructa, hoc^c donatus epitaphio^c.

*Hic pater & pastor, humilis, doctusque sacerdos,
Corpore Virgilius pausat, quem Hibernica tellus,
Disponente Deo, partes direxit in istas:
Quique vegebat ovans presentis culmina sedis
Ferre quater-denos caris cum fratribus annos:
A quibus ille & amatus erat, pie quos, & amavit.*

*Interim & erexit pulcro molimine multa
Templa, loco quadam nunc quæ cernuntur in isto.
Insuper & miseris largus, simul omnibus aptus.
Pro quo quisque legis versus, orare memento.*

ANN. CHR.
785.

De Arnone ejus successore non semel recurret dicendi occasio. Ejus ordinatio in annum sequentem differtur in prædictis annalibus Ratisponensibus.

In vivis adhuc erat hoc anno Willibaldus episcopus Eistetenfis, ut fidem facit ejus donatio ipso anno facta monasterio Fuldensi, ubi Paugolf seu Baugulfus abbas cum magna monachorum multitudine Deo serviebat. Existat ejus donationis intrumentum in libro secundo^a traditionum Fuldensium: quo prædicto loco novem tradit colonias seu hobunnas integras, post obitum suum Fuldensibus cedendas. Actum in ipso monasterio Fuldanensi, die octava mensis Octobris, anno regni Caroli octodecimo inchoato. Eidem monasterio Lullus Moguntinus antistes, cum Carolus e Saxonica expeditione revertens Moguntia curiam haberet, quadam prædia largitur in villa Turingia, nomine Fargalaha, super fluvium Unstruth, ea conditione, ut pars ejus esset in regno Dei cum domno & patre suo sanctissimo Bonifacio martyre & archipontifice, atque ut fratres Fuldenses sui perpetuo essent memores. Idem auctor fuit quattuor nobilissimis Turingis, Waltoni, Reginaldo, Warmundo & Burchardo, ut quadam res ex suis item possessionibus sancto Bonifacio traderent, eumque facerent heredem in terris, ut ejus coheredes in cælis fierent. Id factum vicesima-quinta Septembris, die dominica, quæ traditio coram rege Carolo confirmata fuit.

Incidit in hæc tempora nugivendus ille pseudepistolarum pontificiarum confarcinator personatus Isidorus, Mercator malus, adeoque non male Peccator dictus. His primus usus compilerator ille capitulorum octoginta: quæ alii Ingelramno seu Angelramno Mettensi episcopo ab Hadriano papa tradita fuisse XIII. kalendas Octobris, indictione nona, quando ejus negotii causa agebatur; alii Hadriano ipsi ab Ingelramno Romæ, cum hæc causa verteretur, oblata existimant, quod posterius longe probabilius est, cum propius fidem sit, reum judici causæ suæ præsidia, quam ipsum judicem reo afferre. Accedit, quod Hadrianus papa in alia epitome canonum, quam Carolo ante annos duodecim miserat, nullam falsarum decretalium intermiscet, nec proinde illas tum noverat Roma, sed postmodum aliunde advectas habuit. Has Riculfum Moguntinum episcopum ex Hispania in Germaniam attulisse auctor est^b Hincmarus: ex quo plerique recentiores eum mala mercis fabricatorem putant: alii Hispanum hominem esse malunt: utrosque, id est Riculfum, & Hispanos, hoc crimine absolvit David Blondellus, qui primus dedita opera his epistolis larvam detraxit, easque partim Benedicto diacono capitularium amplificatori, partim Isidoro sancti Eulogii martyris Cordubensis fratri, dum is in Germania exsul versaretur, tribui posse opinatur. In tanta rerum caligine sententiam suspendere satius est, quam temere quidquam asserere. Et Riculfum quidem, qui Lullo non nisi post alterum abhinc annum in sede Moguntina successit, hujus farraginis crimine onerare nolim: sed tamen ejus absolvendi leviolem causam affert Blondellus, nimirum quod confarcinator ille in sua farragine adhibuerit epistolas quadam falsas Urbani & Johannis tertii, in quibus tum Jonæ Aurelianensis Riculfo junioris imitationes quadam phraseon notari possunt; tum concilii Parisiensis, post Riculfi obitum celebrati, sententiæ ad verbum leguntur; hæc nimirum, in quibus res & facultates ecclesiasticæ oblationes & vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum appellantur, unde harum saltem duarum epistolarum compileratorem Blondellus vixisse putat post annum octingentesimum vicesimum-nonum, quo anno hæc Parisiensis synodus habita est, quarto-decimo scilicet post Riculfi obitum. Hæc, inquam, ratio levior est, siquidem Remedius seu Remigius Curienfis episcopus in illa collectione^c veterum canonum, quam jussu Caroli Magni, Riculfo superstitite, ac proinde ante concilium Parisiense, confarcinavit, eadem verba ex pseudepistola Urbani refert in capitulo quadragesimo-septimo. Non minus inficeta est Caroli Cointii opinatio, qui hanc farraginem monacho tribuendam credit ex eo, quod farraginator se Peccatorem in præfatione inscribit. At longe familiarior apud veteres hæc vox est in ore episcoporum, qui subscribendo conciliis ac epistolis inscri-

L V.
Willibaldi & Lulli episcoporum donatio facta Fuldensibus.
a Fuld. trad.
p. 503.L VI.
Decretales falsæ in Galias invecæ.b Finck.
opus. 33.
c. 24.c Goldast.
rer. Alam.
to. 2. p. 171.

bendis se passim peccatores vocant : nec quidquam in illis pseudepistolis de monachis affertur, ut monacho auctori affingi cum aliquo colore queat. Nihil itaque certi & explorati pronuntiarum licet de auctore, quem tamen principatu Caroli Magni vixisse nemo diffiteri potest.

ANN. CHR.
786.
LVII.
Conjuratio
in Carolum
regem.

ANno insequente a Francis orientalibus & Turingis in Carolum regem conjuratio facta. Ejus causam Eginhardus rejicit in Faltrada reginae crudelitatem. Turingis peculiaris dicitur fuisse occasio, quod rex a quodam nobili Turingo repetiisset ejus filiam, cuidam Franco desponsatam, & a patre retentam : quam ille adeo restituere noluit, ut etiam Turingos pæne universos contra Carolum commoverit, quo intellecto, rex collecta manu adversus rebelles processit. Hi vero timore perterriti, Fuldam ad sepulcrum sancti Bonifacii martyris confugere, ut ejus patrocinio Carolus hanc eis noxam relaxaret, quod quidem a principe obtinuisse dicuntur, agente Baugulfo abbate : tamen complures in exilium acti, quidam oculis mulati fuere : omnes vero super corpora sanctorum regi liberisque ejus fidem sacramento obstrinxere. Hæc ex annalibus Nazarianis. Auctorem sceleris apud Francos orientales annalista Laureshamensis notat Hartradum comitem, atque præcipuos conjugationis duces oculis orbatos fuisse amandatosque in exilium. Hæc prima in Carolum conjuratio.

LVIII.
Carolus S.
Germano
donat Ma-
driolas.

Cum ex illa expeditione revertens Carolus Wormatiæ moraretur, donavit monasterio sancti Germani, sito prope Parisius civitatem, quod venerabilis vir Hrotbertus abbas in regimine habebat, donatamque esse voluit eidem sancto loco & fratribus ibidem degentibus villam pagi Milidunensis, Madriolas * vocabulo, paulo supra confluentes Icaunæ & Sequanæ positam, sicut moderno tempore, ait rex, Aurbertus comes per regis beneficium tenebat ; & portum, qui est inter pagum Senonicum & Milidunensem, a Balsiaco villa prædicti sancti Germani, usque ad Monasteriolum sancti Mauricii, ex utraque parte Sequanæ, cujuscumque sit terra, ita ut nullus inibi portum habere possit, nisi prædicta potestas sancti Germani, neque teloneum, aut rotaticum, seu vultaticum, cespitaticum, ut ex authentico emendandum, ripaticum, vel salutatium ; non saltuaticum, ut legendum vult Lindenbrogius, quæ salutationum munia sive xenia dicuntur apud Marculfum *. Datum nonis Novembris anno nono-decimo & tertio-decimo regni Caroli, Warmasia palatio, Wigboldus ad vicem Radonis recognovit & subscripsit.

Caroli
ter-
tium iter Ro-
mam.

Ex illa urbe Carolus, numero equitum peditumque idoneo comparato, ineunte hieme, alpes tanta celeritate superavit, ut sollemnia natalis Christi Domini Florentiæ celebraverit, quæ urbs olim a Totila everfa, hoc tempore a Carolo refecta dicitur. Hujus itineris causæ tres afferuntur, nempe ut apostolorum limina denuo inviseret, res Italiæ disponeret, maxime Arichiso duce Beneventano, qui res novas moliebatur, in ordinem redigendo ; & ut cum legatis Constantini imperatoris de Rotrudis filia suæ connubio colloquium haberet, cetera in annum sequentem differenda.

LIX.
Willibaldi
episcopi Eiste-
rensis obitus &
Botwini abba-
tis Ripensis.

Non ante hunc annum statui potest obitus Willibaldi episcopi Eistetenensis, cujus donationem superiori anno Fuldensibus factam vidimus. Diem ejus obitus, nendum annum, haud exprimit sanctimonialis Heidenheimensis genere Saxonica, ejusque consanguinea, quæ a duobus ejusdem Willibaldi diaconis accepta litteris mandavit, ea ipsa scilicet, quæ res a sancto Wunebaldo abbate, ipsius Willibaldi fratre gestas perscripsit. Hanc amborum sororem perperam opinatus est Adelbertus abbas Heidenheimensis, qui post anonymum sancti Willibaldi acta brevi compendio retulit in libello de restitutione monasterii sui, scripto Eugenii tertii pontificatu. Hunc auctorem postremus omnium secutus est Philippus episcopus Eistetenensis. Scripsit Willibaldus ipse acta sancti Bonifacii episcopi Moguntini & martyris, suumque hac de re libellum Lullo ejus successorum ac Mezingozo Wirziburgensi episcopo inuncupavit. Sepultus fuit in Eistetenensi ecclesia, ubi festus ejus dies nonis Julii celebratur. Varias ejus translationes in appendice ad ejus acta retulimus. Gerochus ejus successor annis viginti sedisse dicitur.

Willibaldo adjungendus popularis ejus Botwinus abbas Ripensis in Anglia, qui in conspectu adstantium fratrum ad caelestem patriam hoc anno transiisse traditur a Rogério Hovedeno, & Albertus pro eo electus & ordinatus. Botwinus in marty-

rologio Wionis notatur III. idus Maii cum Tilberto, Sigredo & Wildeno ejusdem loci abbatibus.

Sub idem tempus Sundrabeto Mediani-monasterii in Vosago abbati, pridie nonas Augusti mortuo, suffectus est Madalvinus germanus ejus frater, & religionis studio fratri non impar. Is arcam, sive potius ædiculam, pro more illius temporis, super sancti Hildulfi fabricari, auroque & argento decorari curavit. Idem sacram suppellectilem auxit, in primis calicem maximum, ipsius nomine insignitum, qui tempore Johannis de Bayone ejus loci chronographi, id est procedente sæculo quarto-decimo, ibidem asservabatur. Ara etiam beatæ Dei genitricis Mariæ ac sancti Petri apostoli ab ipso exornatæ, & monasterii aucta res. Obiit Madalvinus abbas III. idus Martii, post annos regiminis duodecim. Sundrabetus ejus antecessor laudatur in necrologio Augiensi. Monasterio Senoniensi tunc præerat Norgandus abbas post Angelramnum episcopum Mettensem, qui, archicapellani dignitate accepta, hujus monasterii regimen Norgando resignavit, eo tamen pacto, ut abbates ejus loci ab episcopo Mettensi temporalia, ab episcopo vero Tullensi spiritualia reciperent. Idem etiam advocatum seu defensorem monasterio imposuit, tertiam emendarum partem, quæ ex placitis abbatis proveniebant, ei assignans, quod minus diu stetit penes dominos de Salmis, multorumque jurgiorum seminarium fuit. Norgando porro abbate sancti Simeonis monachi corpus ex oratorio, in quo primitus sepultum fuerat, in basilicam apostolorum Petri & Pauli translatum est. In necrologio Senoniensi notatur VII. idus Novembris Norgandus abbas hujus loci. De Erlefrido ejus successore inferius.

ANN. CHR.
786.
LX.
Mediani-mo-
nasterii abbas
& Senonicus.

Postero anno Carolus Romam ea qua par erat humanitate ab Hadriano acceptus, postquam consilium rei gerendæ cum eo communicavit, votis Deo persolutis, adversus Arichisum seu Aregisum Beneventanum ducem, qui se regem præ Pippino ferebat, infestumque exercitum in vicinam pontifici provinciam duxerat, cum validis copiis pergere decrevit. Arichisus tunc demum se tantarum virium imperii sustinendo imparem sentiens, filium Romualdum, qui pacem a Carolo peteret, & per amplis eum muneribus deliniret, Romam misit, seque satisfacturum pontifici illius arbitrato promisit. Conditione repudiata, Carolus Romualdum apud se retinuit, exercitum in agrum Capuanum adduxit, atque direptis incensisque omnibus, urbem ad deditionem coëgit. Hinc Arichisus imminentem Benevento procellam timens, urbe egressus, Salernum se recepit, tutiorem se in opido maritimo futurum existimans, tum secunda legatione ad Carolum missa, Grimoaldum etiam alterum filium obfidem se daturum spondit, & quæque imperarentur, obedienter exsecuturum. Hæc a Carolo accepta conditio est, ac Romualdo filio natu-majore dimisso, Grimoaldum retinuit, & sollemne juramentum ab Arichiso & populo Beneventano exegit.

ANN. CHR.
787.
LXI.
Caroli quar-
tum iter Ro-
mam, & inde
Capuam, tum
Casinum.

Cum Capuæ moraretur, monasterio sancti Vincentii ad Vulturum, rogatu Pauli abbatis, privilegium indulgit, quo non solum ejus monasterii, sed etiam cellarum eidem subjectarum possessiones confirmat, liberamque eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti facultatem concedit. Inter illas cellas memorantur monasterium sancti Petri apostoli prope muros Beneventi, monasterium sanctæ Mariæ in loco Apiniaticæ, situm in finibus Spoleti. Dein orationis causa Carolus Casinum invisit, seque fratrum omnium precibus commendavit, ac præclaris sancto Benedicto donis oblati, sacri etiam ejus loci possessiones ac monasteria novis privilegiis confirmavit, simulque eligendi abbatis libertatem. Monasteria Casino tum subjecta in uno ex his præceptis recensentur, sanctæ Mariæ in Cingla, sanctæ Mariæ in Plumbarella, & sanctæ Sophiæ intra Beneventum. Præerat tunc temporis sacro monti Theodemarus abbas, qui duo hæc præcepta a Carolo facile obtinuit. In veterrimo indice abbatum Casinensium, qui in Bassacio desinit, Carolus ad monasterium dicitur venisse indictione undecima, quæ anno præsentis responderet.

In illo haud dubie itinere Theodemarus abbas Glannafoliense monasterium, quod olim sanctus Maurus, a beatissimo patre Benedicto missus in Galliam, in pago Andecavensi exstruxerat, repoposcit a Carolo Magno, conquestus coram eo & Hadriano papa, quod Casinatis monasterii, cui principio mancipatum fuerat, ditiori subtractum esset, & rebus suis a Gaidulfo deterrimo abbate spoliatum, quibus intel-

Glannafoli-
ense monasterium
Casino
subjectum.

ANN. CHR.
787.

lectis, Hadrianus papa, Carolo assentiente, Glannafolium Casinatibus restituit; statuitque, ut mortuo ejus loci abbate novus electus a Casinensi abbate benediceretur, ac singulis quinquenniis Casinum iret, ubi in loco prepositi federet. Cum vero eundem locum Fossatenfes monachi, ad quos sancti Mauri corpus ob metum Normannorum translatum erat, sibi subjecissent, iterum reclamarunt Casinates apud Urbanum II. qui, ostenso sibi Hadriani papae diplomate, Glannafolium denuo eis restituit; quae subjectio post duo fere saecula tenuit, ut fufius suo loco videbimus. Hoc unum argumentum evincit contra quosdam criticos missionem sancti Mauri a sancto Benedicto in Gallias: cum non alio titulo Casinates Glannafolium repetere, quam quia colonia erat monasterii Casinensis.

a Chron. Casin.
lib. 4. c. 18.L X I I.
Tassilonis
missio. Romae
excipit Caro-
lus.Redit in
Franciam.

Casino Romam reversus Carolus pascha cum pontifice festive celebravit, quod eo anno in sextum idus Apriles incidebat. Illic tum aderant missi Tassilonis Bajoariae ducis Arno seu Arnus episcopus Saltzburgeris, & Hunrichus abbas Mansensis, pontificem rogaturi, ut pacem Carolum inter ac Tassilonem componeret. Rex haud gravatense assensurum pollicetur, si modo missi pacis condiciones sacramento confirmant. Negantibus legatis id suae esse potestatis, dolum odoratus pontifex, diras Tassiloni ejusque affectis interminatus est, si fidem Pippino quondam regi, & Carolo ejus filio datam unquam violaret. Post haec, dimissis legatis, & pontificis benedictione accepta, rex in Franciam reversus est, adducens secum cantores Romanos, Theodorum & Benedictum, peritissimosque grammaticos & calculatores, qui Francos erudirent, acceptis ab Hadriano antiphonariis sancti Gregorii, quos ipse nota Romana distinxerat: ad quorum normam antiphonarii Francorum correcti fuere. Omnes etiam Francorum cantores notam Romanam, Franciscam postea dictam, didicerunt ab illis duobus cantoribus Romanis: quorum unus in civitate Mettis, alter Sueffione collocatus: sed Mettensis cantorum schola celebrior evasit. Ab eo etiam tempore studia litterarum apud Francos restitui coepta, ut mox videbimus.

Wormatiae
Willehadum
episcopum ordi-
nari curat.
b Num. 47.L X I I I.
Tassilonis de-
ditio.

Carolus ex Liguria, Wormatiam, ubi Fastradam reginam dimiserat, revertit. Ibi cum versaretur, Willehadum e Wigmodia Saxonum provincia illuc accersivit, eumque, jam per annos septem episcopalia obeuntem munia, atque episcopum dictum, sollempni ritu praecipit ordinari III. idus Julii, uti superius b anticipato retulimus, ubi de eximiis ejus virtutibus actum est.

Carolus, conventu Wormatiae habito, proceribus, quae in Italia gesta essent, & quid de pace cum Tassilonis legatis tentatum esset exposuit, atque ex eorum auctoritate oratores ad eum misit, mandaturus, ut is ad regem veniret, ac promissa exsequeretur. quod utrumque cum ille detrectasset, rex Bajoariam tribus exercitibus aggredi statuit, quorum unum Pippinus, ex Italicis copiis conflatum; alterum orientales Franci & Saxones; tertium Carolus ad Lichum flumen, quod Alamannos a Bajoariis dividit, ipse adduxit, atque apud Augustam Vindelicorum confedit. Tum Tassilo actum de se ratus, supplex ad regem venit, ab eoque veniam errorum impetravit, duodecim obsidibus cum Theodone filio suo datis, quo facto, Carolus in Franciam regressus, apud Moguntiam in villa *Ingelheim* hiemavit. Verum, cum Tassilo fidem fessisset, anno sequenti laesa majestatis reus damnatus est.

L X I V.
Caroli episto-
la ad Baugul-
fum abbatem
pro instaura-
tione schola-
rum.

Rebus ita compositis, Carolus ad instauranda in universo regno litterarum studia animum adjecit, scriptis ad cunctos episcopos & abbates uno exemplo epistolis, quibus ad idem consilium eos animaret. Instar omnium una esse debet editio ejus, quae Baugulfo abbati Fuldensi, totique ejus congregationi inscripta est, digna certe, quae hoc loco integra exhibeatur, qualem edidit Sirmundus ex codice monasterii sancti Arnulfi Mettensis.

Carolus gratia Dei rex Francorum & Langobardorum, ac patricius Romanorum, Baugulfo abbati, & omni congregationi, tibi etiam commissis fidelibus oratoribus nostris, in omnipotentis Dei nomine amabilem direximus salutem. Notum igitur sit Deo placita devotioni vestra, quia nos una cum fidelibus nostris consideravimus utile esse, ut episcopia & monasteria, nobis, Christo propitio, ad gubernandum commissa, praeter regularis vitae ordinem atque sanctae religionis conversationem, etiam in litterarum meditationibus, eis, qui, donante Domino, discere possunt, secundum uniuscujusque capacitatem, docendi studium debeant impendere: qualiter sicut regularis norma honestatem morum, ita quoque docendi & discendi instantia ordinet & ornet seriem ver-

ANN. CHR.
787.

borum: ut, qui Deo placere appetunt recte vivendo, ei etiam placere non negligant recte loquendo. Scriptum est enim: Aut ex verbis tuis justificaberis, aut ex verbis tuis condemnaberis. Quamvis enim melius sit bene facere, quam nosse; prius tamen est nosse, quam facere. Debet ergo quisque discere quod optat implere: ut tanto uberius, quid agere debeat, intelligat anima, quanto in omnipotentis Dei laudibus sine mendaciorum offendentibus cucurrerit lingua. Nam cum omnibus hominibus vitanda sint mendacia; quanto magis illi secundum possibilitatem declinare debent, qui ad hoc solummodo probantur electi, ut servire specialiter debeant veritati? Nam cum nobis in his annis a nonnullis monasteriis saepius scripta dirigerentur, in quibus, quod pro nobis fratres ibidem commorantes in sacris & piis orationibus decertarent, significaretur: cognovimus in plerisque praefatis conscriptionibus eorundem & sensus rectos, & sermones incultos: quibus quod pia devotio interius fideliter dictabat, hoc exterius, propter negligentiam discendi, lingua inrudita exprimere sine reprehensione non valebat. Unde factum est, ut timere inciperemus, ne forte, sicut minor erat in scribendo prudentia, ita quoque & multo minor esset, quam recte esse debuisset, in eis sanctarum scripturarum ad intelligendum sapientia. Et bene no. imus omnes, quia, quamvis periculosi sint errores verborum, multo periculosiores sunt errores sensuum. Quam ob rem hortamur vos litterarum studia non solum non negligere, verum etiam humillima & Deo placita intentione ad hoc certatim discere, ut facilius & rectius divinarum scripturarum mysteria valentis penetrare. Cum autem in sacris paginis schemata, tropi, & cetera his similia inserta inveniantur; nulli dubium est, quod ea unusquisque legens tanto citius spiritualiter intelligit, quanto prius in litterarum magisterio plenius instructus fuerit. Tales vero ad hoc opus viri eligantur, qui & voluntatem, & possibilitatem discendi, & desiderium habeant alios instruendi. Et hoc tantum ea intentione agatur, qua devotione a nobis praecipitur. Optamus enim vos, sicut decet ecclesiae milites, & interius devotos, & exterius doctos, castosque bene vivendo, & scolasticos bene loquendo: ut quicumque vos, propter nomen Domini & sanctae conversationis nobilitatem ad videndum expetierit; sicut de aspectu vestro adificatur visus, ita quoque de sapientia vestra, quam in loquendo seu cantando perceperit, instructus, omnipotenti Domino gratias agendo gaudens redeat.

Haecenus epistolae tenor ad Baugulfum, nam quae sequuntur in editis, Sirmundi iudicio pertinent ad metropolitanos, quibus christianissimus ac piissimus rex injungit, ut hujus epistolae exemplaria ad omnes suffraganeos & coepiscopos suos, & per univerfa monasteria dirigat. Pradicta vero epistola Fuldensi abbati ab ipso Carolo, an a Moguntino metropolitano inscripta sit, parum interest. Certe quod ad monasteria missa fuerit, vel sola ipsius lectio satis superque persuadet, in qua & monasteriorum non semel, & regularis vitae occurrit mentio. ut mirum sit Carolo Cointio venisse in mentem ut negaret, hanc epistolam Baugulfo abbati inscriptam fuisse. Id vero negatum leviori prorsus argumento, quasi Fuldense monasterium non esset eorum numero, quae majores tunc habebant scholas, ad quas ex aliis etiam cenobiis monachi mitterentur: propterea quod Ratgarius proximus Baugulfi successor, Rabanum adolescentem e Fuldensi monasterio Turonos ad Alcuini scholam direxit. Immo vero id factum est, ob celebritatem magistri; contigitque ob similem rationem, ut postea Fuldam ad Rabanum magistrum etiam clerici ex cathedralibus ecclesiis, nedum monachi ex aliis cenobiis mitterentur. Mihi porro perquam veri simile est, Alcuinum ipsum, qui forte tum in Caroli comitatu erat, eidem auctorem fuisse, ut hanc epistolam ad universos episcopos & abbates mitteret, quam forsitan Alcuinus ipse dictaverit. Ab hoc itaque tempore litterarum studia, cum in episcopatibus, tum in monasteriis reflorescere coeperunt; ob idque instituta in cenobiis duplices scholae, unae interiores pro monachis, alterae exteriores pro saecularibus, ne ex eorum consortio & affricu monachi saeculares mores contraherent. Ceterum haec epistola Baugulfo abbati inscripta est in codice bibliothecae sancti Arnulfi Mettensis, qui scriptus videtur ab annis quingentis.

Inter ea e vivis migrat Arichis dux Beneventanus, Romualdo filio ante ipsum defuncto vix uno mense superstes, cum obles in Francia remaneret Grimoaldus alter filius, cui ducatus Beneventanus statim commissus a Carolo est. Arichisi epitaphium scripsit Paulus Warnefridi, Aquileiensis diaconus, quem in ejus palatio ad id tempus versatum fuisse, nec ante Arichisi obitum Casini monachum factum

L X V.
Paulus dia-
conus Arichisi
epitaphium
scribit.

ANN. CHR.
787.
a Lib. 24. m.
73.

fuisse Leo Marficanus omnibus persuasit, cujus auctoritati quo minus accedam, rationes superius a retuli, ubi Paulum, subacta a Carolo Italia, & Desiderio in exsiliu abducto, Casinum secessisse mihi probabilius visum est. Obiit Arichis v r i. kalendas Septembris, Adelpergam uxorem cum filio Grimoaldo & duabus filiabus superstitem relinquens: de quibus ita canit Paulus in Arichisi epitaphio.

*Fam felix olim, nunc namque miserrima conjunx,
Regali in thalamo quam tibi junxit amor:
Eheu perpetuo pectus transfixa mucrone,
Languida membra trahens, te moribunda dolet.
Viderat unius heu! nuper funera nati;
Ast alium extorrem, Gallia dura, tenes.
Huic gemina nata vernanti flore supersunt,
Solamenque mali, sollicitusque timor.*

Beneventum missi a Carolo Maginarius religiosus abbas & Joseph religiosus diaconus, quos Atto religiosus diaconus & Gotteramnus magnificus ostiarius eodem præcesserant, ut in Carolini codicis epistola nonagesima-secunda legitur. Omnes Salaria profecti ad *Albergam relictam Arichis ducis*, iniquis ejus molitionibus tantum-non comprehensi, in ducatum Spoletanum fuga se receperunt.

Hunc ducatum tunc administrabat dux Hildebrandus, cujus anno quarto-decimo, regnantibus dominis Carolo & Pippino ejus filio anno quarto-decimo & sexto, per indictionem decimam, res contigit b observacione digna. Rabenno, filius cujusdam Rabennonis comitis civitatis Firmanæ, conjugem habebat, Haleronam nomine, quam Hermifridus quidam vi abstulit. Interpellatus hac de re dux Hildebrandus, Hermifridum in palatio sibi sisti jussit, damnatumque in manus Rabennonis una cum rapta secundum legem Langobardorum tradidit, quibus Rabenno ultro vitam donavit, quam utriusque eripere poterat: at ipsam Haleronam in præsentia sua *sanctimoniali veste indui, & per sacerdotem consecrari* præcepit. Postea vero cum ipsam iterum in thorum suum revocasset, tota ejusdem Haleronæ substantia ad fiscum devoluta est. Quin etiam ipsum Hermifridum Rabenno, postea quam ei vitam condonaverat, eumque Spentoni patri ejus tradiderat, nihilo minus nulla causa occidit, quam ob rem media pars totius ejus substantiæ publico similiter addicta: ipseque Rabenno sponte monachus factus est in Acutiano seu Farfensi monasterio, sub Aldiperto seu Alperto abbate, qui Ragambaldo, v. kalendas Martii defuncto, ab anno superiore successerat; atque universa cum Rabennonis, tum Haleronæ substantia ab Hildebrando duce collata est. *Datum jussum Spoleti in palatio, anno ducentis nostri quarto-decimo, mense Augusto, per indictionem decimam, sub Goarino comite genere nostro*, ut loquitur Hildebrandus, quam donationem Carolus rex postea confirmavit.

Eodem anno, mense Decembri Hildericus castaldus, & Taciperga ipsius genitrix, conjuxque Hicilperga eidem coenobio donant monasterium sancti Jacobi apostoli, quod avus Hilderici a fundamentis ædificaverat. Actum Reate in civitate, quod Carolus item ratum habuit. Porro Alpertus seu Aupertus presbyter & abbas ex Parisiaca civitate Galliarum oriundus erat, ut ex catalogo c abbatum Farfensium discimus.

Redeo ad Paulum diaconum, quem magna familiaritate dignatus est Carolus; ac versus tum a se, tum ab Alcuino ipse nomine scriptis, quibus Paulum Casini degentem salutavit. Præter Carolinos versus a Leone Marficano d partim vulgatos, exitat apud Alcuinum e carmen Caroli nomine scriptum ad ipsum Paulum, quod hic integrum exhibere non pigebit.

*Parvula rex Carolus seniori carmina Paulo,
Dilecto fratri, mittit honore pio.
Qua rapuit calamus subito dictantis amore,
Demandans chartæ, fer mea verba cito.
Ad faciem Pauli venerandam perge per urbes,
Per montes, silvas, flumina, lustra pete.*

Casinum

ANN. CHR.
787.

*Casinum montem, Benedicti nomine clarum,
Pastoris magni, precipuique patris.
Illic quere mecum mox per sacra culmina Paulum:
Ille habitat medio sub grege, credo, Dei.
Inventumque senem devota mente saluta,
Et dic: Rex Carolus mandat aveto tibi.
Gaudia dicque reor * nostra sibi magna salutis
Gratificam Christi permiserantis opem:
Atque pium patrem rogitō tunc semper ubique,
Pro nobis sacras ut ferat ille preces.
Necnon nos fratrum precibus commendet honestis
Sum votis quorum certus adesse Deum.
Quapropter... ei per me mandare salutem
Perpetue pacis omnibus his placuit.
Ecce valete simul cuncti, juvenisque, senesque:
Gratia vos Christi protegat atque regat.*

* f. precor.

Magnum sane magni principis erga Paulum amoris ac familiaritatis argumentum, quem appellare dilectum fratrem haud dedignatur. In aliis versibus a Leone relatis laudatur Casinatium in hospites humanitas.

*Est nam certa quies fessis venientibus illuc.
Hic olus hospitibus, piscis, hic panis abundat.*

Leo Marficanus auctor est, Paulum Carolo versifice rescripsisse, & gratias pro visitatione sua, cunctorumque fratrum referre maximas studuisse. Ex quo intelligitur, præmissos Caroli versus Casinum missos fuisse sub hunc annum, cum rex e monte Casino in Franciam reversus fuisset.

Tunc etiam ad Theodemarum abbatem a idem Carolus per Adelgarium seu Aldegarium episcopum litteras e Francia misit, rogans, ut aliquot sibi monachos ad docendam his in partibus regularis disciplinæ normam transmitteret. quod Theodemarus præstitit, Carolo mittens etiam regulam ex autographo sancti Benedicti; pondus quoque libræ panis & mensuram vini, adeoque mixti, quod hebdomadarii mensæ servitores debent accipere; in summa ritus ac consuetudines monasterii Casinensis, cum epistola, quam Paulus diaconus Theodemari abbatis nomine Carolo scripsit. In hac epistola Theodemarus regi gratias agit ob acceptas litteras sibi missas per Adelgarium episcopum, quem Trecentem fuisse Haëftenus, alique e nostris non temere existimant; eique gratulatur, quod monachorum religionem ad meliorem perducere statum meditetur; ejusque rei causa aliquos monachorum regionis illius; nempe Franciæ, ad beati patris nostri Benedicti doctrinam & luculenta exempla informari eidem placuerit. Hanc epistolam, multoties vulgatam, hic denuo exhibere non videtur operæ pretium: tantum quædam regulæ capita & additamenta hic notare sufficiat.

In primis Theodemarus ait, æstivo tempore, pro una brevi lectione, quam sanctus Benedictus ad nocturnum officium assignat, tres lectiones ex veteri testamento a Casinatibus tum legi solitas, ne a sancta Romana ecclesia discrepare viderentur. Deinde, pro duobus pulmentis coctis, quæ sanctus Benedictus quotidianæ refectiōni deputat, se ex institutione majorum *tria cocta pulmentaria* in singulos dies; quatuor vero dominicis diebus & festivitibus præcipuis, fratribus præparari, præterquam feriis quarta & sexta, quibus complures e fratribus suis pane tantum & herbis hortensibus tum vescerantur; plerique etiam nec vinum bibebant. Ad hæc, in nativitate Domini, epiphania, paschate, & tertia feria post pascha, qua die Casini celebris festivitas est, in pentecoste, in sancti Johannis, sancti Petri, sancti Laurentii, sanctæ Mariæ, sancti Martini, & sancti Benedicti, ad prandium scyphum vini præter solum se concedere, quod ille *miscere* appellat. unde mixti Benedictini appellatio. Item æstatis tempore post nonam, *aliquid de pomis, & singulas phialas* similiter fratribus præberi; tempore vero sectionis fœni, *etiam potionem ex melle laborantibus fratribus propinari*. Ad volatilia quod attinet, quorum esum *caute prudentissimus pater*

Annal. Bened. Tom. II.

N n

LXVI.
Farfa donationes factæ.
b. y. append.

c Musæi Ital.
zo. i. p. 67.

LXVII.
Caroli M. dignatio in Paulum diaconum.
d Chron. Casin. lib. 1. c. 15.
e Alcuin. c. 186.

LXVIII.
Theodemari abbatis ad Carolum episcopum stola.
a Chron. Casin. lib. 1. c. 12.

in regula sua non expressit, ut, si velint comedere monachi, cum opportunum est, non subjaceant culpe; sin vero tale cœulium a suo non præbeatur abbate, hoc quasi ex debito requirere non possint; se ea numquam, nisi in die natalis domini usque ad dies octo, & in paschate similiter concedere. Ad id vero quod Carolus ab eo petierat, quid cucullæ nomine significaretur; respondet aliam esse cucullæ apud Casinates, aliam apud Gallicanos monachos significationem. Cucullam quippe Casinatibus alio nomine dici casulam, quam hieme villosam, æstate puram aut vetustam concedit sanctus Benedictus: quam vero cucullam vocant Gallicani monachi, cappam apud se dici, porro tegumentum capitis, quod, proprie monachorum designat habitum, melotem debere appellari, tametsi sanctus Benedictus nullam ejus mentionem facit: quia diverso modo hoc vidit a plerisque monachis usurpari; Gallis quidem laxius & prolixius: Italis brevius & strictius. Et Græcos quidem, præter operimentum capitis, modicum quiddam tantum ante pectus & a dorso dependens gerere: transmarinos vero monachos operimentum pelliceum habere. Jam vero, quod sanctus Benedictus pleraque hæc permisit arbitrio abbatis pro regionum diversitate, a majoribus suis concessas singulis fratribus tres tunicas propter diversos labores; duas grossiores in hieme, unam subtiliorem in æstate; cucullarum autem loco, quas ipsi non habebant, quod majoris sint pretii, duos assignari, quos vocant, mantos, alii matos, qui ex grossiori sago seu panno fiunt, & unum in æstate subtilius operimentum. Ad hæc fratribus dari duplicia femoralia, quorum usum plerique sibi negant, sicut & aliarum vestium, quas regula non exprimit. Denique loco scapularis, quod sanctus pater ad laborem concedit, se operimentum habere ad melotis similitudinem, nisi quod manicæ usque ad manus pertingant. Senibus autem tribui gunnas pelliceas, infirmis culcitas ad lectum; manutergia omnibus, tum ob tonsuram, tum ad codices, quos ad legendum accipiunt, involvendos. Præter regularia vero jejunia, se in vigiliis præcipuarum festivitatum usque ad vesperam jejunium protrahere; & a vespera ejusmodi vigiliarum per totam noctem & diem infrequentem usque ad completorii officium se genua non flectere; uti nec dominicis diebus, nec a Christi nativitate ad octavum diem; nec a paschate usque ad pentecosten. Ad extremum Theodemarus Carolo mittit textum seu formam promissionis, qua superiores monachi regulam profitebantur. In fine addit, Josephum Casinatem monachum, quem ad regendum in Gallicanis partibus monasterium rex petierat, iis prædium esse dotibus, quas canones ad hoc ministerium & ad ecclesiasticos gradus exigunt: at pervidendum esse, an ita se coartare possit, ut exemplo suo fratribus istis prodesse queat. De Oprato autem venerabili monacho suo obsecrat, ut, quia per ignorantiam aratis excessit, ex regis clementia relaxetur, hoc est ut ad se redire permittatur. Duo itaque illi monachi præter alios e Casino in Galliam missi fuerant. Non videtur hic Joseph esse ille ejus nominis abbas, qui Novalicenses monasterium tempore Ludovici Pii rexerat.

Hæc epistola Menardo nostro suspecta, Carolo Cointio omnino supposititia videtur, sed prorsus immerito. quippe quæ in membraneo codice monasterii sancti Galli, ante annos octingentos scripto, reperitur sub hoc titulo & exordio, *Epistola ad regem Karolum de monasterio sancti Benedicti directa, & a Paulo dictata. Propagatori ac defensori Christianæ religionis domino Carolo, Theodemar exiguus.* Præcipuas secus opinantium conjecturas diluimus in præfatione * ad priorem tomum sæculi quarti Benedictini. Prima petitur ex enormi panis quantitate, nimirum unciarum octo & quadraginta, quam in illa epistola singulis in diem monachis assignari putant, ex his Theodemari verbis intellectis. *Direximus quoque pondus quatuor librarum, ad cuius aequalitatem ponderis panis debeat fieri, qui in quaternas quadras singularum librarum, juxta sacra textum regule, possit dividi. quod pondus, sicut ab ipso patre est institutum, in hoc est loco repertum.* Hæftenus & Angelus de Nuce nequaquam assecuti sunt sensum hujus loci, qui de pane quatuor librarum, non singulis monachis in solidum concedendo, sed in quaternas quadras singularum librarum pro totidem monachis dividendo procul dubio interpretandus est. ubi observare convenit, apud Italos monachos ævo sancti Benedicti in more positum fuisse, ut crudis panibus crucis signum imprimeretur: ut scilicet cocti in quadras seu quatuor partes æquales nullo negotio scindi ac dividi possent. Insigne ejus ritus exemplum

a Greg. lib. 9. dist. c. 11.

* Num. 95. & seq.

Benedictini panis pondus quale.

qui cum quadam die panem subcinericium fecissent, obliti sunt ei crucis signum imprimere, sicut in hac provincia crudi panes ligno signari solent, ut per quadras quatuor partiti videantur. Aliam alii inire viam, qui solidos & integros panes, non in quatuor libras partiebantur, sed in duas, ut panis in duas partes divisus, duobus monachis sufficeret. Ejusmodi est recentius apud Casinates pondus triginta-trium unciarum cum dimidia: cui consimile olim erat Sueffionense sancti Medardi, Fosfatense, & Burdegalense sanctæ Crucis. Eam dividendi in duos monachos integri panis consuetudinem approbat regula Magistri in capite vicefimo-sexto. *Medius panis, inquit, pensans libram unam, singulis fratribus in die sufficiat.* quo testimonio Smaragdus usus est in exponendo regulæ nostræ capite tricesimo-nono. Nihil igitur hujus epistolæ auctoritati officit illa quatuor librarum mensura.

Nihilo validior est in eadem epistolam objectio, petita ex *cappæ* vocabulo ad designandam monasticam vestem: quasi nullus e scriptoribus rerum Francicarum sub Carolinis regibus (quod Peiratus & Cointius obtendunt) eo usus sit in hac significatione, sed tantum ad clericalem vestem significandam. Id enim falsum esse constat ex Wlino-Boëtio in libello de vita sancti Juniani abbatis, ex chronographo Fontanellensi in Ansegiso abbate, ex Smaragdo abbate in regulæ caput quinquagesimum-quintum, ex Walafrido Strabone in libro secundo de sancto Othmaro abbate, & ex Rudolfo monacho in actis sanctæ Liobæ: qui omnes *cappæ* nomine usi sunt ad designandam vestem monachalem. Accedit synodus Aquisgranensis, principatu Ludovici augusti, anno videlicet octingentesimo septimo-decimo habita, in cujus articulo tertio-decimo monachus, a præposito suo increpitus, *cum cappæ veniam petere jubetur.* & articulo vicefimo-primo, unicuique monachorum *duas cappas habere* permittitur. denique articulo sexagesimo-primo præcipitur, *ut monachi cappas dissutas, præter villosas, non habeant.* Mitto alias minutiores objectiones. Ad hanc epistolam Hildemarus monachus, qui regulam nostram Ludovico Pio imperante commentatus est, haud dubie respexit, cum ad caput quadragesimum de hemina loquitur in hunc modum. *Carolus rex, qualiter ipsam heminam intelligere ac scire potuisset, misit Beneventum ad ipsum monasterium, videlicet sancti Benedicti: & ibi reperit antiquam heminam: & juxta illam datur monachis vinum.* quæ verba sic apprimè huic epistolæ conveniunt, ut vel solo hoc argumento penitus corruant omnes contradicentium ratiunculæ.

Quantum caperet hemina illa vini, non facile explicatu est. Nihil hanc in rem clarius aut validius afferri potest quam Magistri testimonium, qui, cum regulam sancti Benedicti in plerisque sequatur, ait calicem, per quem fratribus potus ministrabatur, talem fuisse, *qui tertius impleat mixtam heminam.* Itaque hemina Magistri, quæ haud alia sine dubio a Benedictina erat, capiebat tres calices. Tantumdem etiam continebat hemina seu semifextarius Fructuosi, qui ita vini portionem temperari præcipit in regulæ primæ capite quinto, *ut inter quatuor fratres sextarius dividatur;* adeoque semifextarius inter duos; & in præcipuis sollempnitatibus præbeantur *singulis tres potiones,* id est semifextarius. Apud Isidorum in regulæ capite decimo, *Ternis poculis fraterma reficienda est sitis.* Denique Adalhardus abbas a Corbeiensis, qui Casini hoc tempore aliquamdiu degerat, servabatque in suo monasterio heminam Casinensem a Theodemaro missam, sextarios quatuor dividit in duodecim clericos, ita ut singuli acciperent calices duos. Proinde sextarius in Corbeienfi monasterio tum constabat calicibus sex, hemina vero calicibus tribus, quorum unum uni operario Adalhardus sufficere arbitrabatur. Hæc prolixius in præfatione b nostra, cujus supra meminimus. Edita est nuper Rotomagi erudita dissertatio de hemina & libra Benedictina, auctore Johanne Peleterio, cujus sententia est, validis sane fulta argumentis, heminam vini, a sancto Benedicto præscriptam, æqualis fuisse ponderis, cum libra panis, id est viginti unciarum, ad modum semi-sextarii militaris, qui totidem unciis pendebat. Certe cum sanctus Pater hanc vini portionem in diem assignet, eamque juvenibus atque etiam penurix causa minuendam esse dicat, si hemina unciis non amplius decem, ut Lancelotus noster primo putavit, aut duodecim, ut postea censuit, penderet; ea minuta, quid reliqui futurum esset in totum diem?

In eadem etiam Præfatione c actum est de regula sancti Benedicti, a Theodemaro ad Carolum missa, ac transcripta ex ipso codice, quem ille suis sanctis manibus exa-

ANN. CHR.
787.Professio no-
vitiurum.

rarit. Non quod hæc regula Gallis tum incognita esset, quippe quam sanctus Maurus in has partes attulerat, Donatus transcripserat in suam, Leodegarius episcopus Augustodunensis, & Bonifacius Moguntinus antistes in suis synodis commendaverant, immo quam Carolus ipse solam in Galliis jam dudum viguisse testatur in capitulari suo, sed ut eo carior & acceptior esset Carolo, quod ejus exemplum ex ipso autographo desumptum erat. Ex eodem autographo, an ex alio, quod sanctus Maurus in Gallias attulerat, Grimaldus & Tatto sancti-Gallenses monachi exemplum sub initia sæculi noni Regimberto præceptori suo obtulerunt. Ceterum promissionem seu profitendæ regulæ formulam, cujus in fine epistolæ Theodemarus meminit, non retulit Leo Marficanus: sed eam ex aliis locis mutuatus est Hæftenus, retulitque post eandem epistolam. Alias videtis in notis Acherianis ad Lanfrancum. Promissionem hanc vel præcedebat, vel subsequēbatur petitio a novitio faciendā. Utamque tamen confundunt Menardus noster, Hæftenus, alique recentiores: sed unam ab alia distinguit sanctus Pater in regulæ suæ capite duodesagesimo: ubi præcipit, ut suscipiendus ad professionem in oratorio coram omnibus *promittat de stabilitate sua, & conversione morum suorum, & obedientia coram Deo & sanctis ejus: ut, si aliquando aliter fecerit, ab eo se dammandum sciat, quem irrideat.* quibus verbis promissionem exprimit, tum de petitione subdit: *De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen sanctorum, quorum reliquie ibi sunt, & abbatis presentis: quam petitionem manu sua scribat; aut certe, si non scit litteras, alter ab eo rogatus scribat; & ille novitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat.* En promissio & petitio a sancto Benedicto distinctæ. Promissio monachum Deo; petitio, veluti contractus & pactum, uti appellat Fructuosus, etiam hominibus ac religioni monasticæ obnoxium faciebat. Utamque etiam distinguit Hildemarum in suo commentario: at Smaragdus insuper utriusque formulas refert. Alias habes in appendice primi tomī Sæculi tertii Benedictini: quas notasse hic satis sit ad præmissam epistolam illustrandam. Nunc ad rerum feriem ex hoc diverticulo redeamus.

LXXII.
Pauli epistola
ad Adalhardum
abbatem Cor-
beiensem.

Magna etiam Paulum inter & Adalhardum abbatem Corbeiensem intercessit familiaritas, forte in secessu Casinensi contracta. Argumento est epistola illa, quam Paulus scripsit Adalhardo, qui ab ipso sancti Gregorii epistolam petierat. Ex his tantum quinquaginta-quinque transcribendas curavit Paulus, easque partim sua manu emendatas amico submisit, cum prævio epistolio, quo nullum illustrius mutui inter utrumque amoris indicium afferri potest, sic epistola habet.

Carissimo fratri & domino Adalardo viro Dei, Paulus supplex. Cupieram, dilecte mi, astate præterita videre faciem tuam, quando illis in partibus fui: sed præcedit lassitudine sonipedum, ad te venire non potui. Interioribus tamen oculis, quibus solis valco, tue fraternitatis dulcedinem frequenter aspicio. Volueram equidem tuis imperiis jam ante parere: sed, utpote pauper, & cui desunt librarii, prius hoc facere nequivi: maxime cum me tam proluxa validudo contriverit, ut a mense Septembrio pæne usque ad diem nativitatis Domini lectulo detentus sim: neque licuerit clericulo illi, qui hæc eadem utcumque scripsit, manum ad atramentarium mittere. Suscipe tamen, quamvis sero, epistolas, quas desiderasti: & quia mihi eas relegere præ occupatione totas non licuit, triginta-quatuor ex eis scito relectas, & prout potui, emendatas esse, præter pauca loca, in quibus minus inveni, & tamen meo ea sensu supplere nolui, ne viderer tantii doctoris verba immutare. quibus in locis & forinsecus ad oram zetam, quod est vitii signum, apposui. Tua itaque fraternitas, si se facultas dederit, reliquas epistolas ad emendatiorem relegere student codicem, sed & loca, in quibus minus habetur, supplere. Hoc tamen sanctitati tuae suadeo, ne passim, propter aliqua, quæ in eis minus idoneos latere magis, quam scire convenit, publicentur. Vale, frater amabilis, semper in bonis gliscens: & cum mentem ad superna tetenderit, memento mei.

*Ante suos refluus Rhenus repedabit ad ortus,
Ante peter fontem clara Mosella suum,
Quam tuus e nostro carum ac memorabile semper
Dulce Adalard nomen pectore cedat amor.
Tu quoque, si felix vigeas de munere Christi,
Esto memor Pauli tempus in omne tui.*

Hanc epistolam Paulus jam senex scripsit, & haud dubie monachus Casinensis,

ANN. CHR.
787.a Greg. lib.
7. ep. 53. ind.
2.b Anselm:
lib. 1. ep. 56.LXXIII:
Mors Syag-
rii episcopi
Niciensis.LXXIV:
Lulli Mo-
guntini & Al-
buini Buribur-
genfis.
c Bonifac.
ep. 109.d Chron. Belg.
lib. 3. c. 9.Lulli virtu-
tes.e Bonifac.
ep. 47.

f Succa.

quippe qui se pauperem dicat, fratremque Adalhardum passim appellet. Ex hac vero epistola intelligitur, raras tum fuisse in Gallia Gregorii Magni epistolam: ex quibus has mirari subit Paulum nole passim publicari, propter aliqua, quæ in eis minus idoneos latere magis, quam scire convenit. Forte id intelligit de epistola ad Secundinum^a servum Dei seu monachum, in hoc codice relata cum additamento illo, quod lapsis sacerdotibus veniam gradumque non adimit, contra manifestam constantemque tum canonum, tum ipsius Gregorii doctrinam. Jam ergo in quibusdam codicibus legebatur hoc interpolamentum, quod fere integrum refert Hincmarus in articulo ultimo capitularis secundi sub finem tomī primi ejus operum, nedum Anselmus^b Cantuariensis antistes, necnon canonum ejus temporis compilatores. Hincmari porro testimonium hac in re suspectum esse non debet, neque ei vitio verti debet, quasi hoc testimonio abusus sit, quippe quod ipsi adversabatur: siquidem accusabatur a nonnullis, quod faveret Novatianis, restitutionem lapsis presbyteris ac diaconis denegando, quæ hoc additamento eis conceditur.

Sed modo nobis agendum est de morte quorundam virorum dignitate illustrium, qui hoc anno e vivis excessere. Occurrit in primis Syagrius episcopus Niciensis ex monacho Lirinensi, qui, annis decem in episcopatu laudabiliter exactis, x. kalendas Junii ad caelum migravit. Corpus ejus sepulturæ mandatum est in basilica monasterii sancti Pontii, quod ipse in tractu Cimelensi, favente Carolo Magno, condiderat, ubi etiam primus existerat monachorum pastor. Succesit in episcopatum Niciensem Johannes, an ex abbate Pontiano, haud satis liquet.

Syagrio adjungendus est Lullus pontifex Moguntinus, cujus obitum alii hoc anno, alii superiore collocant. Sub finem vitæ continuis morbis confictatus, Cœnæ episcopo^c Anglicano scripsit in hæc verba: *Arsiduis corporis aegritudinibus cum mentis anxietate cogor ex hac arummosa & periculis plenissima vita exire, redditurus pio & districto judici rationem.* Obiit post regiminis annos triginta-duos in monasterio Hersfeldensi a se condito, ubi etiam sepultus est; obiit, inquam, xvii. kalendas Novembris, quo die festum ejus celebrat Moguntina ecclesia. Consentit in ejus actis anonymus Gemmelacensis, qui scribit, eum morti proximum accersivisse eximie, ut creditur, sanctitatis virum, nomine Albewinum, episcopalis officii negotia post-obire solitum, quem appellatione vulgata coepiscopum vocant; eique injunxisse, ut missarum sollempnia celebraret. quo factò, ipse Albewinus repente spiritum exhalaverit. Lullum vero defuncti corpus navi imposuisse, & per Rhenum amne secundo devesctum, in loco, qui dicitur Hostedi, exponi jussisse, indeque in Herveldense monasterium transfulisse. Porro sanctum Lullum, cum ordinationis suæ ageret annum tricesimum-secundum, xvii. kalendas Novembris honestissima morte perfunctum naturæ concessisse. Hæc anonymus Gemmelacensis seu Gemblacensis, qui libellum de rebus ab eo gestis composuit. Albewinus seu Albuinus, ab eo laudatus, episcopus erat Buriburgensis sub Lullo metropolita, cujus hic coepiscopus vocatur, id est suffraganeus. Colitur vii. kalendas Novembris. Cum vero eodem anno Lullus, & quidem post eum, decesserit; si bene notatus est Albuini depositionis dies, Lullus xvii. kalendas Novembris obiisse non potuit, sed potius kalendis Novembris, quo die ejus obitum reponit Johannes Gerbrandus in chronico^d Belgico. Eum necdum episcopum commendavit sanctus Bonifacius in epistola nonagesima-secunda ad Fulradum, his verbis: *Spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant presbyteri magisterum, monachi regularem doctorem, & populi christiani fidelem predicatorem & pastorem.* Eximium ejus zelum probat in primis epistola^e ad Swithan abbatissam, quam dure increpat, immo etiam excommunicat, quod monachas suas impune vagari sineret. Ejus verba huc referre juvat. *Apostolicum præceptum est, o Switha, ut gregem Domini sollicite servando pascamus, ne absque ovili repertus, luporum moribus pereat. Hoc quidem te egisse, & acturam esse confidens, quæ a sanctissimo viro Bonifacio martyre Christi, ejusque discipulis regularis vite disciplinam suscepisti, putabam juxta modulum intelligentiæ tuæ. Sed (quod tristis ac mœrens dicere cogor) longe aliter fecisse comprobaris, quæ, neglectis animabus, pro quibus Christus mortuus est, de quarum vita redditura es rationem in die judicii ante tribunal Christi, dum sacro^f pal- liatas feminas N. & N. contra statuta canonum & sanctæ regulæ disciplinam, sine licentia & consilio meo, ad injuriam Dei, ejusque matris beate Mariæ semper virginis, cujus famulatum exhibere debuerunt, in laqueum diaboli, propter arrogantiam ac vo-*

luptatem laïcorum explendam, ad perditionem animarum suarum, liberas ire permis-
seris in longinquam regionem, non recolens illud evangelicum: Si cecus caco ducatum
prebet,ambo in foveam cadunt. & illud: Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.
Sed ne forte hanc meam objurgationem parvi pendens contempnas, apostolico te sermone
percutiam, quo ait: Peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant. Pro
hujusmodi stultitia excommunicatam te esse scias cum omnibus tuis, qui hunc negligenti-
æ reatum consentiendo perpetraverunt, usque dum digna satisfactione hanc emendetis
culpam. Illas autem vagas & inobedientes supra dictas feminas intra cellam vestram
non recipiatis, sed foras monasterium, excommunicatæ ab ecclesia Christi, sedeant, pe-
nitentiam agentes, dum venerint, in pane & aqua; & vos similiter abstinendo ab om-
ni carne, & omni potu, qui melle indulcoratur: scientes, quod si spernitis istam incre-
pationem, quod spernatis eum, qui a Deo missus est peccatores salvos facere, id est
Christum, qui dixit in evangelio: Qui vos spernit, me spernit: qui autem me sper-
nit, spernit eum qui me misit, id est Deum Patrem omnipotentem. Optamus in Christo
ad meliora vos converti. Hactenus Lulli epistola ad Swithan, quæ cujus cellæ seu
monasterii abbatissa fuerit, incomperum. Certe in eo servabatur sanctæ regule, id
est Benedictinæ, disciplina: & tamen ex hac epistola colligitur, illic non observa-
tam fuisse abstinentiam a carnibus, quandoquidem eam Lullus in peccati poenam
Swithæ & sanctimonialibus imponit. Lulli meritum ac miracula prædicat Wil-
helmus a Malmesburiensis monachus, versusque refert in ejus honorem editos, quos
a pueritia se audisse ait.

a Wilhelmo de
regib. Ang.
lib. I. c. 4.

*Antistes Lullus, quo non est sanctior ullus,
Pollens divina, tribuente Deo, medicina,
Occurrit morbis, ut totus prædicat orbis.*

Ejus corpus e tumulo levatum est anno octingentesimo quinquagesimo-secundo, teste
Lamberto monacho Scafnaburgenfi, forte xvii. kalendas Novembris, quo ejus
festivitas Moguntia recolitur. Auctor fuit monasterii Blidenstatis, Locum-læ-
tantium vocant, quod una leuca ab urbe Moguntia condidit, translatis eo reliquiis
sancti Ferrucii martyris, a quo locus iste nonnumquam cognomen accepit, nunc
collegium canonicorum secularium, qui fidem catholicam retinent inter medios
hæreticos. Hujus loci ecclesiam Riculfus anno octingentesimo duodecimo, die sex-
ta Junii dedicavit. Maginhardus Fuldenfis monachus sermonem de sancto Ferru-
cio eodem sæculo composuit.

Blidenstatis
se monaste-
rium.

LXXV.
Widonis-laici
abbatis Fonta-
nellæ mors.
* Pontierre.

His adjungenda est mors Widonis-laici abbatis Fontanellensis, quæ hoc anno ac-
cidit xv. kalendas Octobris. Depositus est, ait chronographus Fontanellensis, Pe-
treoponte*, villa publica, quæ monasterii possessio erat: sepultusque est in Fonta-
nellensi ecclesia beati Petri apostoli, subter arcum introitus absidæ. Hic Fontanel-
lensi ecclesiæ dimisit capsam evangeliorum, auro, argento, gemmisque decora-
tam; item calicem argenteum deauratum unum, urceos Alexandrinos cum aqua-
manilibus duos, cornu fabricatum unum, pulvillos sericos sub evangelium ponen-
dos tres, pallas corporalium quinque, turibula argentea duo, hanapos argenteos
deauratos duos, dalmaticam unam, casulas sericas quinque, tabulas fabricatas an-
te altaria octo, pallia tria, antiphonarium Turonense unum, libellum de mira-
culis beati Andreæ apostoli unum.

Recensio bo-
norum mona-
sterii.

Post ejus obitum jussu Caroli regis recensio omnium ejusdem monasterii posses-
sionum facta est a Landrico abbate Gemeticensi & a Richardo comite. quæ recen-
sio ab episcopo fiebat in monasteriis ei subjectis: in aliis vero jussu regis, aut loci
conditorum per dispositos viros. Inveni in illa recensione mansi integri numero
mille trecenti viginti-sex, medii ducenti triginta-octo, manoperarii octodecim; qui
omnes simul fiunt mille quingenti sexaginta-novem, ex computo chronographi; absi
vero seu inculti centum quinquaginta-octo, molendina triginta-novem. Ad hæc in
beneficia seu precarias concessi erant mansi integri numero duo millia centum-vi-
ginti, medii quadraginta, manoperarii ducenti triginta-quinque, qui simul juncti, ait
chronographus, fiunt duo millia trecenti nonaginta-quinque; absi centum quinquag-
inta-sex, cum molendinis viginti-quatuor. Integra omnium summa, ad calculum
chronographi, quem immutare nolim, mansos integros, medios, & manoperarios

complectens, efficit mansos quatuor millia ducentos sexaginta--quatuor, exceptis
villis, quas Wido-laicus aut regis hominibus tradiderat, aut aliis ad usum-fructum
concesserat. Mansus integer tantum terræ capiebat, quantum duo boves uno anno
arare possent, id est jugera duodecim: mansus medius sex. quæ tamen summa non
ita semper accurata erat, sed aliquando minor. Ex his conjice quantæ fuerint Fon-
tanellensis monasterii facultates, eæ certe, quæ magno monachorum numero alen-
do sufficerent.

Widoni-laico non statim successor successus est. Hæc morarum causa fuit, quod
Fontanellense monasterium post ejus decessum promissum fuerat sororis suæ filio,
Witboldo nomine, Caroli regis capellano, & quidem, ut puto, notario sub Hitherio,
& Radone, cujus Wido-laicus etiam notarius fuerat: qui Witboldus tunc apud
Constantinum Græcorum imperatorem & Irenem ejus matrem, cum Johanne lega-
tione fungebatur super Ruatruide seu Rotrude Caroli filia, quam Constantinus
in conjugium expetebat. Dum enim per sesquiannum hoc in munere Witboldus
moras trahit, Gervoldo Fontanellensis abbatia collata est. Hic nobilibus parenti-
bus, Walgario & Walda, ortus, clericus primum factus, dein Bertradæ reginæ,
Caroli Magni parentis, capellanus evasit: cujus reginæ obrentu Ebroicinz civita-
tis sedes, defuncto ejus urbis præfule, ei a Carolo rege commissa fuit. Post mortem
vero Widonis-laici, Fontanellæ abbatia a Carolo impetrata, episcopatu relicto,
Fontanellam prætulit. Cum autem Witboldus ex legatione sua reversus esset, mo-
nasterium sancti Sergii, apud Andecavos situm, a Carolo rege obtinuit, rexitque
feliciter per annos plurimos. Porro Gervoldo regni negotiorum procuratio per mul-
tos annos commissa fuit, exigendis tributis atque vectigalibus per diversos portus
ac civitates, maxime in Quentavico. quæ res Offæ regis Anglorum notitiam ami-
citiæque ipsi conciliavit, ut testes sunt ejusdem Offæ ad eum epistolæ, in quibus
Caroli regis ad Offam legatione functus est, novissime propter filiam ejusdem reg-
is, quam in conjugium Carolus junior, Caroli Magni filius, expetebat: cui con-
jugio rex Offa noluit acquiescere, nisi Berta, filia Caroli Magni, filio ipsius nuptui
traderetur. qua re Carolus commotus venit, ne quis e Britannia insula, merci-
monii causa, litus oceani maris in Galliam attingeret. Quam ob rem pacis conci-
liandæ causa in Britanniam missus est Alcuinus, qui tum in Gallia versabatur. De
hac dissensione agit Alcuinus ipse in epistola ad Colcum lectorem in Scotia, quam
dissensionem ita exarasse ait, ut utrimque navigatio esset interdicta. tum addit: Sunt
qui dicunt, nos pro pace in illas partes mittendos. Et re quidem vera eo profectus est
sub annum ejus sæculi nonagesimum, nec nisi post tres annos in Galliam reversus
est. Cum vero aliquando Gervoldus legationis causa in illam insulam profectus,
rebus prospere gestis in Galliam reverteretur; valida tempestate suborta in discrimen
adductus, incolumis evasit meritis sancti Wandregisili, cujus reliquias secum
habebat, ut in libro de miraculis ejusdem sancti legitur, ubi dux Anowarith pago
Constantino, Angliæ adjacenti & obverso, præfuisse dicitur, alius ab Anowa-
reth Brittone, qui Glannafoliensium monasterio quædam donavit sæculo insequenti.

LXXVI.
Gervoldus
abbas Fonta-
nellæ.

Witboldus S.
Sergii.

De Gervoldo Fontanellæ abbate id memoriæ proditum est, eum scholam in eo-
dem cœnobio instituisse, quoniam omnes pane monachos litterarum ignaros inve-
nit; eisdemque in cantu ecclesiastico, cujus ipse peritissimus erat, erudiri curasse.
Ejus tempore florebat in eodem cœnobio præbyter eximia virtutis Harduinus mo-
nachus, qui in proxima cella beati Saturnini, a sancto Wandregisilo ad latus mon-
tis aquilonaris exstructa, vitæ contemplativæ gratia seorsim ab aliis degebat. Is in
arte arithmetica & scriptoria eruditus, plurimos iisdem artibus alumnos imbuisse
memoratur, & multa volumina sua manu exarata Fontanellæ reliquisse. Idem pon-
tificatu Hadriani papæ orationis causa profectus est ad limina apostolorum, inde-
que prospere reversus, reliquos vitæ dies Fontanellæ feliciter exegit, mortuus sub
Trafaro abbate, sæculi insequentis anno undecimo. Præter volumina librorum, quæ
chronographus commemorat, Fontanellæ dedit etiam calicem argenteum cum pa-
tera, & turibulum argenteum, quæ ipse ad sacrificium Deo offerendum, dum re-
motiorem vitam duxit, secum habuerat.

LXXVII.
Harduinus
monachus Fonta-
nellæ.

Sub hoc tempus Berta, Caroli Magni filia, Angilberto viro illustri copulata est.
quæ forte causa fuerit, cur eam pater Offæ regis filio nuptum tradere noluerit. Ex

LXXVIII.
Angilberto
Berta nupta.

hac copula nati sunt Nithardus & Harnidus, testante Nithardo ipso de Angilberto, quod is ex ejusdem magni regis filia Bertha se, fratremque suum Harnidum genuerit. Nec obstat quod Eginhardus de Carolo tradit, eum sic filias suas adamasse, ut nullam earum cuiquam, aut suorum, aut exterorum, dare voluerit, sed omnes se cum usque ad obitum suum retinuerit. Id enim de exteris longe a palatio degentibus intelligendum, non de iis, qui in ipso palatio versabantur, qualis fuit Angilbertus, qui *primicerius palatii*, id est primus regi a consiliis, erat: qualis etiam Eginhardus, qui Immam, Caroli itidem filiam, duxisse creditur. unde ille in epistola ad Lotharium imperatorem, ejus *neptitatem* monet, ut periculum sibi imminens caveat. Certe omnem illicitam Angilberti cum Berta copula suspitionem diluere videtur perpetua & constans ipsius Angilberti cum Carolo necessitudo & familiaritas, incorrupta ejusdem fama & existimatio apud omnes, insignes Romam legationes, aliaque præclaræ dignitates, cum ante, tum post monachatum, ei concessæ. Siquidem vix ac ne vix quidem in animum inducere quis potest, regem prudentem ac sapientem in primis, ut filia probrum dissimulare potuerit, tantum honoris & amicitia contulisse homini, qui familiae suæ talem intulisset labem. nam præter primiceriatum palatii, quem ei titulum Alcuinus tribuit, etiam *maritime Franciæ dux* appellatur ab Hariulfo chronographo & Anschemo abbate Centulensi, qui *Franciæ maritime* nomine pagum Bononiensem, alioque Britannico oceano adjacentes intelligunt: quem ducatum sancti Richarii vitæ interpolator a Scaldi fluvio ad Sequanam protendit. Egregie vero allucinatur Anscherus, cum Angilbertum, jam sacerdotem, Bertam in matrimonium duxisse opinatus est, auctor trecentis annis posterior, cui in re tanti momenti, contra sacrorum canonum disciplinam, repugnante scriptorum æqualium silentio, fidem habere non licet. Quis enim credat, Carolum, canonum studiosissimum, id passurum fuisse, qui Leonem tertium ad observandos canones hortatur? qui Offæ regi Anglorum presbyterum Scotum, reum violatæ quadragesimalis abstinentiæ, judicandum mittit? *ut ibi judicetur, ubi existit. nam ibi quoque, inquit, sanctæ Dei ecclesiæ puritas in moribus, & firmitas in fide, & honestas in conversatione secundum canonicam sanctionem observari debet, ut sit una, perfecta, & immaculata columba.* Quanto minus passurus fuisset, presbyterum ad nuptias convolare? quod ne Græcis quidem umquam post susceptum sacerdotii gradum licuit. Atqui videre mihi videor causam, ob quam Anscherus in hunc errorem impegit. Existimavit quippe Angilbertum ante monasticam professionem fuisse Caroli regis capellanum, ac proinde sacerdotii gradu insignem, durante cum Berta connubio, quam tunc primum reliquit, cum secessit in Centulense monasterium. Verum hanc dignitatem non nisi post secessum obtinuit: nec sacerdotem esse oportebat regis capellanum, quem inferioris ordinis clericum esse satis erat. Sunt qui duobus ejus ex Berta filiis, Nithardo & Harnido, tertium adjungunt Harduinum, quem ab Harnido haud alium fuisse alii peritiores existimant.

Habita est hoc anno aut insequenti in Britannia insula synodus Calchuti in regno Merciorum sub Offa rege, præsentibus Hadriani papæ legatis, Gregorio Ostiensi, & Theophylacto Tudertino episcopis, quibus ex Gallia comes Wighodus abbas presbyter a Carolo rege adjunctus fuerat. Hunc facile crederem esse Witboldum abbatem superius memoratum, nisi tunc eum Constantinopoli legatum ad Constantinum imperatorem existitisse probabilius crederem. Quamquam, si ad annum insequentem, uti eo propendet Spelmannus, hæc synodus referatur, ex hac legatione facile redux esse potuit. In hujus synodi capitulo quarto statutum est, ut episcopi diligentem cura provideant, quo canonici sui *canonice* vivant, & monachi seu monachæ *regulariter* conversentur, tam in cibis, quam in vestibus, ut discretio sit inter canonicum, & monachum, vel sæcularem; & illo habitu utantur monachi, quo utebantur *orientales monachi*, forte Cantuarienses, qui respectu Merciorum quodam modo orientales erant: pariterque canonici exemplo orientalium induantur, non tinctis Indiæ coloribus, aut veste pretiosa, denique ut episcopi, abbates & abbatissæ sibi subditis exemplum bonum præbeant. Quod attinet ad clericos sæculares, extat Johannis VII. epistola ad Anglicanos clericos, quos hortatur ad deponendas laicas vestes, & assumendas clericales ad morem Romanorum. Octavo capitulo statuitur, ut privilegia antiqua a sancta Romana sedē concessa conserventur:

ventur: si qua vero, propter assensum pravorum hominum, contra canonica instituta conscripta sint, avellantur. Nono-decimo reprehenduntur illi, qui carnibus equorum vescuntur, *quod nullus christianorum in orientalibus facit*, id est, si bene interpretor, in Cantuariensibus populis, quibus Theodorus episcopus hoc interdictum. Hujus synodi actis assentiuntur, subscribuntque Ælfwaldus Transhumbrensis, & Offa Merciorum reges; Eanbaldus Eboracensis, & Jaenberchtus seu Jambertus Cantuariensis, metropolitæ, aliique episcopi; item Aldberich & Erhart abbates apud Transhumbrenses; Edrabodus, Alemundus, Bodwinus, & Uttel abbates apud Mercios & Cantuarienses. In his nulla mentio sive Ethelodi Cantuariensis monasterii sancti Petri seu sancti Augustini abbatis, qui hoc anno decessit, sive Gutardi ejus successoris, qui a Jamberto archipræsule benedictus fuit. Hoc in concilio Offa rege agente, erecta est in metropolim Liccidfeldensis apud Mercios ecclesia, avulsa parte provinciæ Cantuariensis, cui remanserunt subiecti tantum quatuor suffraganei, Londoniensis scilicet, Wintoniensis, Roffensis, & Schireburnensis. Sed non diu stetit hæc metropolis repugnante Jamberto erecta. nam Kenulfus Offæ successor, missa Leoni tertio epistola, Athelardum Jamberti successorem in pristinam dignitatem restituit.

Verum longe celebrius habitum est hoc ipso anno concilium trecentorum quinquaginta episcoporum, qui in Nicæam Bithyniæ urbem ex toto oriente convenerunt, præsentibus sedis apostolicæ legatis, Petro archipresbytero ecclesiæ sancti Petri, & Petro abbate monasterii sancti Sabæ, quod tunc Græcorum monachorum erat. Interfuerunt eidem cum Tarasio nova Romæ patriarcha duo monachi, Johannes & Thomas, qui sedium orientalium seu patriarchalium locum tenebant, præter plurimos alios hegumenos & monachos. In his erant sanctus Plato, & Theophanes, qui sacco indutus, & asino insidens, ad concilium vocatus accessit. In ea synodo ex omnium sententia & auctoritate antiquus sanctis imaginibus honos est redditus; & patriarchæ, ceterique, qui secus senserant, condemnati. Editi sunt etiam in actione octava canones viginti-duo: quorum in tertio-decimo damnantur ii, qui monasteria & loca sacra in communia diversoria convertunt. In sequenti unicuique abbati, modo si presbyter fuerit, & sollempni manus impositione ab episcopo benedictus, ordinandi in proprio monasterio lectoris potestas conceditur. Octavo-decimo feminis cohabitatio in episcopis & monasteriis interdicitur. Nono-decimo, gratuito introitum ad sacrum ordinem & ad professionem monasticam concedi præcipitur. Si qua vero liberis a parentibus dotis nomine offeruntur, ea manere in monasterio, sive illi perseveraverint, sive exierint. Vicefimo, monasteria duplicia deinceps fieri vetatur: jam facta retineri conceditur, modo in eis observetur regula sancti Basilii: ita ut in uno simul monasterio non habitent monachi & monachæ, sed seorsim: nec aditum monachus ad monacham habeat secreto ad colloquendum: & quando necessaria vitæ a virorum parte ad canonicas seu regulares feminas deferuntur, hæc extra portam accipiat abbatissa cum quadam seniori monacha. porro si monachus propinquam suam monacham videre voluerit, in abbatissæ præsentia cum ea loquatur compendiosis verbis, & brevi ab ea recedat. Vicefimo-primo canone cavetur, ne monachus proprium deserat monasterium, ut ad aliud migret; nec recipiatur absque nutu & voluntate abbatis. Ultimo, ut monachi raro & cum magna cautela, ubi necessitas exigit, cum feminis cibum sumant.

De cultu porro imaginum id decretum, actione septima, ut cum omni studio ac diligentia, quemadmodum sanctæ crucis figura, sic etiam sacre imagines, sive pictæ, sive tessellatæ, venerandæ proponantur in sanctis Dei ecclesiis, in sacris vestibus ac vestibus, necnon parietibus & tabulis, ædibus ac viis; imagines, inquam, Christi Domini, ac sanctæ ejus Genitricis, necnon angelorum, sanctorumque ac piorum virorum: & ut ipsis osculum & honoraria deferatur adoratio, non tamen is patriæ cultus, qui soli divinitati convenit: sed is, qui figuræ sanctæ crucis ac sanctis evangeliiis tribuitur, sacrisque donariis, hoc est propositis sacrosancti sacrificii muneribus: adhibendo suffitus & lumina ad eas honorandas, quæ fuit præcorum fidelium religiosa consuetudo. Imaginis quippe honorem ad exemplar & prototypum referri.

Absoluta synodo, patres ejus decreta retulere ad summum pontificem Hadriam.

ANN. CHR. 787.

num, qui ea probavit, atque auctoritate sua roboravit, missa hac de re relatione ad Carolum Magnum, aliosque principes latinæ communionis. Offendit Gallicanos præfules *ἀγορευτικὸς* seu adorationis vocabulum, quod imaginibus sacris synodus tribuebat. Hinc, querelis ad Carolum delatis, commissa est cura nonnullis episcopis colligendi capitula quædam ex sanctis patribus de imaginum cultu, editumque hoc de argumento opusculum, divisum in quatuor libros: quod quidem integrum, aut certe quædam ex eo capitula Carolus per Angilbertum abbatem Centulensem transmisit ad Hadrianum papam, ut Gallicanæ ecclesiæ fidem perspectam haberet. Sed de his in libro sequenti.

ANN. CHR. 788.

LXX XI. Tassilo cum conjugè & libens damnatus, missus in monasterium.

b *Chefn. 20. 2. p. 23.*

Insequenti anno, post pascha in villa *Ingelheim* prope Moguntiam a Carolo celebratum, Tassilo in conventu publico accusatur, quod, postquam Theodone filium obsidem tradidisset, Liutberga uxore, quæ Desiderii Langobardorum regis erat filia, instigante, Hunnos adversus Carolum sollicitasset. quod cum infirmari non posset, damnatus majestatis, ex regis indulgentia, una cum filio Theodone tonsus (Theobertum etiam filium alii addunt) in monasterium est conjectus: ubi tam religiose vixit, ait Eginhardus, quam libens intravit. quippe qui sponte hanc vitam cuilibet exilio volens prætulit. Interrogatus enim a rege, ut scribit Regino, quid vellet agere; humi prostratus facultatem in monasterium secedendi expetiit, ut ibi peccata sua lugere posset. Quin etiam Liutberga ejus uxor velamen sibi imposuisse dicitur; ejusque filia duæ itidem velatæ, una ad Calam agri Parisiensis monasterium, altera in Laudunense sanctæ Mariæ, quod olim Salaberga condiderat, missæ sunt.

c *ibid.*

De monasterio, in quod reclusus est Tassilo, non una est veterum, recentiorumve sententia. alii Lareshamense sancti Nazarii monasterium habent, alii Gemeticum Rotomagensis pagi monasterium. Scriptor appendicis chronico Nibelungi subjectæ scribit, eum ad sanctum Goarem, quæ Prumiensis abbatia cella ad Rhenum erat, tonsus fuisse pridie nonas Julias; filium vero Theodone ad sancti Maximini monasterium Trevirense, quem alii cum patre in idem monasterium Gemeticense conjectum tradunt. Verum tam discrepantes sententiæ sic forte conciliari possunt, ut Tassilo in cella sancti Goaris tonsus, filius Theodo in sancti Maximini dicantur: deinde ambo Lareshamum deducti, ac demum post concilium Francofurtense Gemeticum, quo remotiores a Bajoaria & a rebus novandis essent, translati, ubi tandem vitam finierint. Gemeticensi monasterio tunc præerat Landricus abbas, de quo superius actum est. Calensi monasterio Marsilia, aut Gissa, Caroli Magni soror, quam Carolus uti matrem suspiciebat, teste Eginhardo. Distinguenda Gissa hæc a Caroli Magni filia æquivoca, quæ una cum Ristrude forore monasticam vitam in quodam monasterio Parisiensi duxit, ut postea videbimus.

d *Nam. 75.*

Gissa abbatissa Calensis.

LXXXII.

Benedictio Anianæ abbati privilegium concessum.

Deiactis Hunnis, Carolus Ratisonam petiit, ibique Bajoariorum finibus contra similes eorum insultus providit. Illic cum moraretur, ad eum accessit Benedictus abbas Anianensis, suumque monasterium regis tutelæ submisit. Petenti benigne annuit princeps, locumque in suam defensionem ac dominationem accepit, sub interdito, ne quis comes, episcopus, ullave judiciaria potestas, ibi quidquam juris haberet ad causas audiendas, aut vectigalia exigenda; eidemque liberam concessit facultatem eligendi abbatem, qui ipsam sanctam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeat. Datum vi. kalendas Augustas, anno nono decimo regni ejus, in *Raganeshurg palatio*. Idem privilegium Ludovicus augustus anno primo imperii sui confirmavit.

LXXXIII.

Hagustaldensis ecclesiæ status.

Perseverabant etiam hoc tempore monachi in Hagustaldensi apud Northumbrenses ecclesia, quam sanctus Wilfridus in episcopalem sedem erexerat. Id colligitur ex Richardo priore Hagustaldensi, qui agens de interitu Elfwaldi Northumbriæ regis, hoc anno a Siga patricio interfecti, scribit corpus eximii regis cum magnis monachorum & clericorum cuneis ad *Hestoldesham*, id est Hagustaldum, perlatum fuisse, & in ecclesia sancti Andreæ apostoli cum magno honore sepultum; dicturus clericorum ac monachorum, si clerici ecclesiam episcopalem tunc occupassent. Certe non ante sæculi duodecimi initium illic instituti sunt canonici regulares. Tunc Hagustaldensi ecclesiæ præerat Tilbertus episcopus, quintus a sancto Wilfrido,

ANN. CHR. 788.

cui successerant Acca, Fredbertus, & Alchmundus, mortuus anno ejus sæculi octogesimo-primo. Suffectus in Alchmundi locum Tilbertus, Richardo dictus *dilectus pater*, cum Eanbaldo archiepiscopo Eboracensi & Hitgbaldo Lindisfarnensi præfule, Aldulfum episcopum consecravit in monasterio, quod *Corabrigæ* dicebatur. Hoc monasterium nobis ignotum est. Nec fere certior Aldulfi episcopi sedes. nisi si is est Adulfus Liccidfeldensis antistes, Offa volente, creatus metropolita; aut certe *Aldulfus Myiensis ecclesiæ episcopus*, qui superiori anno subscripsit concilio Calchutensi. quamquam ipsius Myiensis ecclesiæ æque obscura notitia.

ANN. CHR. 789.

LXX XIV. Jamberti episcopi Cantuariensis mors.

Ethelardus successor.

c *Willelm. Malmesb. lib. 1. de regib. c. 4.*

Anno insequenti octogesimo-nono, Jambertus Cantuariensis antistes, cum finem vitæ suæ imminere sentiret, decessorum suorum Cuthberti & Bregwini statutum de archiepiscoporum sepultura in cathedrali ecclesia immutare volens, & antiquam revocare consuetudinem, præcepit se vivum ad suburbanam adem sancti Augustini deferri, ut ibidem mortuus sepeliretur. quod & factum est. Sic corruit cautio cathedralium monachorum, qui eo animo Jambertum elegerant episcopum ex abbate sancti Augustini, ut virum, alias constantissimum, ad suas partes pertraherent. Itaque corpus ejus in capitulo apud sanctum Augustinum traditum est sepulturæ hoc anno, aliis insequenti, & quidem pridie idus Augusti, ex Willelmo Thorno, postquam annis fere viginti-septem ecclesiam Cantuariensem administrasset. In ejus locum electus est Ethelardus seu Athelardus, vir summæ sanctitatis & sapientiæ, quondam abbas, ait Gervasius, & quidem Malmesburiensis, ut constans opinio asseverat, Willelmo teste; tunc autem episcopus Wintoniensis, qui Cuthberti & Bregwini vestigiis inhærens, jussit se, cum in fata concederet, in Cantuariensi Salvatoris ecclesia sepeliri. Idem, Liccidfeldensis ecclesiæ nova metropolitana dignitate detracta, Cantuariæ præfiscum archiepiscopatus honorem in solidum restituit, agente in primis Kenulfo rege Merciorum, Offæ successore, qui hac de re Leonipapæ scripsit, non anno sequenti, ut fallit Willelmus Thornus, qui ejus epistolæ fragmentum refert, sed post annos minimum sex, cum Hadriano pontifici Leo subrogatus est.

LXXXV. S. Willehadus episcopus obiit.

Non multo post, eodem utique anno, e vivis excessit Willehadus primus episcopus Brementis, cum suam ecclesiam kalendis Novembris dedicasset in honorem Domini nostri Jesu Christi sub invocatione sancti Petri apostoli. Perstitit in episcopatu annis duobus, mensibus tribus, diebus viginti-sex. Obiit autem vi. idus Novembris, die dominica, in villa Frisiæ Plecazzæ, quæ in Rustris sita est, postquam tam Frisiis, quam Saxonibus, post sancti Bonifacii martyrium, annos triginta-quinque verbum Dei prædicasset. Sepultus est Bremæ vir sanctus in basilica nova, quam ipse ex ligno ædificaverat. Hanc basilicam Willericus ejus successor ex lignea lapideam fecit, & corpus sancti Willehadi e tumulo transtulit in orientale oratorium a se factum, recondiditque præ timore piratarum, qui propter miracula corpus sancti confessoris auferre vellent. Libellum de vita sancti Willehadi Ansgarius seu Anscharius, episcopus itidem Brementis, scripsit cum libro miraculorum, de quibus alias agemus.

LXXXVI. Carolus edit capitulare.

Triduo post pascha ejus anni, quod xiii. kalendas Maii celebratum est, Carolus pro sua in ecclesiam devotione ac pietate Aquisgrani edidit capitulare, duobus & octoginta constans articulis, quod per missos suos omnibus ecclesiasticis ordinibus, sæcularisque potentia dignitatibus publicari voluit, præmissa præfatione, in qua piissimus princeps rogat pastores ecclesiarum, quos *clarissima mundi luminaria* vocat, ut diligenti ac sollerti cura populum Dei per pascua vitæ æternæ ducere studeant, errantesque oves, cum adhortatione, tum bonorum operum exemplo, propriis humeris in ovile dominicum reportare satagant. quapropter se missos suos dirigere, qui ex sui nominis auctoritate una cum eis, quæ corrigenda essent corrigerent, submittendis capitulis ad hoc idoneis ac necessariis, quæ ex canonicis institutionibus excerpti jusserrat, ne ex proprio ea ingenio & arbitrio condidisse videretur.

In capitulo septuagesimo-tertio sancitum est, ut omnes, qui se voto monachicæ vitæ constrinxerunt, *monachice & regulariter* secundum votum suum vivant; & ut candidati ad monasteria primum venientes, secundum regularem ordinem primo in *pulsatorio*, quæ pulsantium seu novitiorum domus est, probentur, & sic reci-

AN. CHR. 789. „ piantur. Ad hæc, ut qui ex sæculari habitu in monasteria veniunt, non statim post professionem foras ad ministeria monasterii mittantur, antequam bene in monasterio eruditi fuerint. denique, ut monachi ad sæcularia placita seu iudicia non vadant. „ Septuagesimum-sextum capitulum est de quibusdam abbatissis, quæ contra morem ecclesiæ benedictiones cum manus impositione & signaculo sanctæ crucis (quod hodie quoque Fontis-Ebraldi abbatissa facit) super capita virorum dare, ac virgines velare audent. quod ab episcopis in suis parochiis interdicendum princeps jubet. „ Capitulum sequens est de clericis, qui se monachos fingebant, in ordinem cogendis, ut vel veri monachi sint, vel veri canonici, id est clerici. tunc enim perinde erat ad clericatum accedere, & canonicam vitam profiteri, ex ejusdem capitularis articulo septuagesimo-tertio. Octogesimum capitulum est, ut monachi cantum Romanum per nocturnale ac gradale officium fervent, uti ipsius Caroli genitor Pippinus præceperat, quando Gallicanum cantum abstulit ob unanimitatem & concordiam apostolicæ sedis cum sancta Dei ecclesia.

His capitulis subjunguntur alia sexdecim, desumpta ex regula sancti Benedicti: quorum secundum est de anachoretis, quos hortandos esse ait, ut in congregatione permaneant. quintum de decanis & præpositis, ut eorum mutatio secundum regulam fiat. ubi rex innuere videtur mentem ejus esse, ut annis singulis hæc mutatio fieret. Septimum est, ut, ubi corpora sanctorum requiescunt, aliud oratorium habeatur, ubi fratres secreta possint orare. Hinc apparet origo interiorum oratoriorum, quæ in celebrioribus monasteriis olim extructa, etiam nunc supersunt. Quintum-decimum capitulum est, ut nullus abbas pro susceptione monachi premium querat. quod etiam de abbatissis statutum fuit in præmissis concilio Nicæno secundo. Ultimo denique capitulo decernitur, ut monachis disciplina regularis imponatur, ex auctoritate regulæ, non secularis: id est, ut non orbentur, nec mancationes seu mutilationes alias lubeant. Quid sit monachos orbari, non cuivis obvium est. Carolus Cointius orbis nomine tumorem ex ictu assurgentem significari existimat, censetque orbari nihil aliud esse, quam lignis, lapidibus, aliisque rebus ad castigationem ac correptionem non idoneis feriri. At orbari mihi non aliud videtur, quam oculis privari. quæ sæcularis poena tum usitata erat, fiebatque objectu laminæ aut vasculi ardentis, quo nervi oculorum adurebantur. Non dissimilis erat atrocitas Rargarii abbatis Fuldensis in suos monachos. Ex his capitulis aperte constat, Carolum sollicitè curasse, ut in Francia monastica sancti Benedicti disciplina accurate observaretur; & sicubi defecerat, omnino restitueretur. Hanc ipsam sollicitudinem probat ejusdem principis ad Theodemarum abbatem Casinensem epistola, ipsiusque Theodemari ad Carolum rescriptum, quod superius examinavimus. Mitto vulgaram Zachariæ hoc de argumento epistolam, quæ nullo pacto asseri aut defendi, multis ex adverso rationibus impugnari potest, quas apud alios videre licet, nobis referre non vacat.

Uno fere mense ante prædictum capitulare Carolus versabatur in monasterio Sithiensi, ubi præceptum edidit, concessitque Autlando abbati & monachis ejus loci liberam venandi facultatem in propriis eorum silvis, unde fratres consolationem habere possint, tam ad volumina librorum tegenda, quale præceptum jam Dionysianis indullerat, quam ad manicias seu chirothecas, & zonas faciendas. Datum VII. kalendas Aprilis, anno vicesimo regni Caroli, in ipso loco Sithiu, in atrio sancti Bertini, quæ chronica notæ vitiosæ sunt apud Malbrancum. Post annos aliquot Deodatus clericus Odlando abbati res suas, in locis sanctis, & in Ascio super fluvio Witbaci, aliisque in locis sitas, donat ea ratione, ut res ipsæ monachis Sithiensibus cedant ad comparanda vestimenta, id est drappos ad camisas ultramarinas, quæ vulgo berniscrist vocitantur. Actum Sanctis publice, die tertia mensis Augusti, anno trigesimo-secundo gloriosissimi Caroli regis. Autlando successit Nantarius initio sæculi noni.

LXXXVIII. Sub finem hujus anni Petrus Mediolanensis antistes, a quo monachos in Ambrosiana basilica institutos diximus, Benedicto abbati ejusque fratribus, ne aliqua penuria gravarentur, locum habitationis ampliore & honestiore concedit ad habitandum & regulariter vivendum, nempe ecclesiam, quæ hucusque cella vocabatur, ut eam orationis solummodo secretioris causa continentissimam seu proximam habeant: qua ratione Carolus oratorium monachis ad secretiores præces in præmissis capiu-

ANN. CHR. 789. „ lari assignavit: basilicam vero sancti Ambrosii sub sua cura & providentia habeant ad divina officia publice concelebranda ante corpora sanctorum martyrum Protasii & Gervasii & sancti Ambrosii confessoris. Hanc vero cellam a Forte diacono Petrus antistes obtinuerat, data in commutationem curte sua in Leunianello. Deinde universas ejus monasterii possessiones idem confirmat, ita ut abbas cum fratribus omnia secundum instituta venerabilis patris Benedicti, ejusque regulam disponat & ordinet. Tum addit rem observatione dignam, ut numquam abbas ibidem ordinetur extraneus, nisi aut eodem in monasterio prius monasticum sumserit habitum ex ipsa jam congregatione; aut quem fratres eligant, qui eos secundum divinas leges & patrum regulas valeat gubernare. ubi vides sub regulis patrum comprehendi sancti Benedicti regulam, quam Petrus instrumenti auctor solam antea non semel expresserat. Actum anno Caroli & Pippini regum in Italia sexto-decimo & nono, & quidem x. kalendas Novembris, indictione tertia-decima, ut recte apud Puricellum, mendose apud Ughellum; indictione, inquam, tertia-decima a Septembri inchoata. Has Petri litteras Carolus Magnus confirmavit, dato diplomate Placentiæ in mense Aprili, anno vicesimo-secundo & decimo-septimo regni sui, tum Francici, tum Italici: quo diplomate ejus monasterii possessiones ratas habet, illudque vult sub regimine & potestate rectorum ecclesiæ Mediolanensis omni tempore permanere: ita tamen, ut monachi facultatem habeant ex ipso monasterio, ipsi per omnia fidelem, secundum ordinem sancti Benedicti, eligendi abbatem, qui eos secundum divinas leges & regulam sancti Benedicti valeat gubernare. Erratum est in nomine urbis Placentiæ, ubi Carolus tunc non erat, sed potius Wormatiæ, uti Cointius videtur, qui annum Caroli sextum-decimum Italiæ regni legendum putat, tamen Puricellus in authentico asserit haberi: Data in mense Aprile, anno vigesimo-secundo & decimo-septimo regni nostri. actum Placentia ex palatio nostro publico. an forte absente rege diploma Placentiæ editum? certe ita dicendum, si de authentici veritate constet.

Per hæc tempora variæ Casinati monasterio factæ sunt Theodemaro abbate donationes. In his Grimoaldus dux Beneventanus, exemplo Arichisi patris sui, qui Gisulfi ducis donationes in territorio Gentianæ auxerat; universa dominicalia sua cum servis & ancillis in eodem Gentianæ territorio, & cellam sancti Agapiti, portus quoque Trajectensem & Wlturnensem, aliaque contulit, id est portum Trajecti, qua Liris fluvius; & Wlturni, qua Wlturnus trajicitur. nam sunt etiam sui fluvii, sunt & montibus præaltis, non tantum mari, portus. Ad hæc Hildeprandus Spoleti dux multa etiam dona Casinensibus fecisse dicitur. Denique vir quidam prædives, Wacco nomine, gastaldus Beneventanus, in expeditione militari constitutus, filium suum Wachipertum in eodem sacro monasterio cum multis casualibus obtulit: casam vero suam intra civitatem Beneventum Tasia uxori suæ, ad vitam dumtaxat, assignavit, servis & ancillis suis in libertatem assertis, sub ditione tamen ac tutela sacri illius monasterii: ita ut singuli singulas operas ad nutum ordinatorum seu præpositorum facerent. quod genus libertorum aldios seu aldiones appellabant, sub certis conditionibus manu-missos.

ANN. CHR.
790.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-SEXTUS.

Ab anno Christi 790. ad annum 800.

I.
Interruptum
opus resumitur.

INTERRUPTUM anno MDCXCVI. a tribus mensibus nostrorum annalium filum resumere ardet animus, impatiens longioris moræ, atque elapsi absque commentatione diuturni temporis, quod iter nostrum in Lotharingiam & in Alsatiam, superiori autumno inceptum, consumpsit. Nec sane hujusce intermissionis me pœnitet, quando ex illorum locorum monasteriis hanc qualemcumque jacturam abunde supplevimus, ego scilicet ac socius itineris laborisque Theodericus Ruinartus, operam & monumenta sua conferentibus reverendis patribus Benedictinæ congregationis sancti Vitoni, qui nullum boni erga nos officii genus prætermiserunt. Argumento erit veterum instrumentorum ex istis locis reportata a nobis amplissima seges, ex quibus magna nostris Annalibus, Deo dante, fiet accessio. Jam vero ut tandem ad intermissam rerum nostrarum seriem revertamur, nobis in primis occurrit controversia, quam Gedeon Vefontionensis præsul cum Ricberto abbate Condatensensi hoc tempore habuisse dicitur. Lis erat de cella Lauconnensi, quam Gedeon prædicto abstrahere monasterio, sibi que subicere moliebatur. Hanc cellam extruxerat sanctus Lupicinus abbas, cujus tumulo ac corpore insignita erat. Cum hæc contentio præter modum inter partes exardesceret, eo missos suos direxit Carolus, Dottonem abbatem & Adalardum comitem, ut partis utriusque rationes discuterent. Remis apud sanctum Remigium versabatur Carolus, cum ad ipsum missi una cum Ricberto abbate reversi sunt. Auditis utrimque rationibus, rex pro Ricberto sententiam dixit: cujus rei diploma regium a Perardo * vulgatum est, a Cointio recusum ad hunc annum, ad quem diploma referendum esse censeat, itidemque Petrus Franciscus Chiffletius, præter Perardum. Verum hoc diploma non esse Caroli Magni, sed Caroli Calvi, persuasum mihi est tum ex invocatione diplomati præmissa, *In nomine sanctæ & individuae Trinitatis*, Calvo familiari; tum ex ætate Gedeonis archiepiscopi, qui Bernonem abbatem consecrasset traditur in tabulis Cluniacensibus, cum editis, tum manu exaratis, ante annos sexcentos. Verum hæc alias, cum pervenerimus ad annum regni Caroli Calvi vicesimum-secundum, quo anno datum diploma est

Lis de cella
Lauconnensi
dilata.a Perard.
p. 12. & 13.

Remis ad sanctum Remigium: ubi tum is versabatur, nempe anno octingentesimo sexagesimo-secundo, ex annalibus Bertinianis: contra vero Carolus Magnus anno regni sui vicesimo-secundo inde longius aberat, ac Wormatiæ residebat. Hoc unum argumentum omnino subvertit oppositam opinionem, sufficitque ad restituendum suo tempori & ordini Gedeonis pontificatum, quem ex hoc diplomate non bene intellecto Cointius in annalibus, & Chiffletius in illustrationibus Claudianis apud Bollandi * continuatores, ad Caroli Magni principatum retulerant, & ego quoque alias cum ipsis in Bernonis abbatis elogio, quem errorem hoc loco emendare cogit perceptæ ac perspectæ, ut puto, veritatis amor.

Videtur tamen per id tempus, ne quid dissimulem, Luxoviensis monasterii abbas fuisse Dotto, seu Dodo, post Andream: cujus antecessores hoc modo recensentur post Mellinum a Sarracenis interfectum, ut superius ^b diximus. Mellino mortuo, cum Luxoviensis præfectura per annos quindecim a clade Sarracenorum vacasset, successus est Trudoaldus, qui veteres ruinas supplevit. Trudoaldi successores hoc modo recensentur: Gayleubus, Ayribrandus, Buoso, Grimoaldus, Andreas, Dotto, Sikelmus, Dadinus, sanctus Ansegisus, cujus explorata præfectura est Ludovici Pii principatu. Andreas is esse videtur, per quem Carolus Magnus nuntium de rebus a se feliciter gestis, & de Saxonibus ad fidem conversis, Romam ad Hadrianum papam perferri curavit anno septingentesimo octogesimo-quinto. Andreas paulo post successus est Dotto abbas, si quidem ejus est epistola inter Bonifacianas octogesima-quarta ad Lullum episcopum Moguntinum, quem biennio post e vivis excessisse constat. Hac epistola Dotto, in contextu Dodo, præfatus se suosque terrarum longitudine a Lullo separatos, vicarias petit ab eo preces & orationes; atque enixe obsecrat, ut istam familiam Christi & sancti Petri in sua commemoratione semper habeat, omnesque amicos suos, tam episcopos & eorum clerum, quam abbates & eorum monachos, abbatissas & Deo dicatas in ipsa congregatione sancti Petri, tam vivos quam defunctos: rogans sibi mitti vicissim omnium Lulli amicorum nomina seu indiculum per fratrem suum Saganaldum, latorem hujus epistolæ, cujus hæc inscriptio sic videtur legenda: *Domino sancto, sanctorumque meritis coequando, & a nobis cum summa veneratione diligendo in Christo patri Lullono episcopo, Doto servus servorum Dei, etiam & omnes monachi sancti Petri apostolorum principis, degentes sub norma sanctæ regule, eternam in Domino nostro Jesu Christo ad sanctitatem vestram destinare curavimus salutem.* Hæc, inquam, si de Dottone Luxoviensi abbate interpretemur, eum hoc tempore vixisse consequens est; non alium, ut forte nonnullis videbitur, quam missum illum Caroli ad monasterium Condatensense. quod facile suadet locorum vicinia. tamen alius ejusdem nominis, sed diversi monasterii mitti potuit. Hæc rerum ac temporum ambages, quas explicare maxime operosum: sed tamen prædictum diploma Carolinum Caro Calvo tribuendum esse non dubito. His tenebris lucem afferre posset præfectura Ricberti abbatis Condatensensis, si de ejus tempore non eadem esset obscuritas. In rythmo de ejus loci abbatibus, Hippolyto superius laudato proxime subjiciuntur, sed immani hiatu, Wilferdus & Bertrandus, sub quibus sanctus Simon *Campanie* seu Vadenis comes floruisse dicitur. Hiatus hunc suppleunt auctores Gallie-christianæ, sed quibus parum tuta fides, maxime in designando tempore Ricberti abbatis, quem episcopum & abbatem in quodam abbatum indice scriptum observant. Hunc in illo indice subsequuntur Berthardus & Antelmus sub Carolo Magno; Achivus, mendose Achivus, sub Ludovico Pio; Agilmarus Viennensis antistes, & Remigius Lugdunensis sub Lothario augusto; Aurelianus itidem Lugdunensis præsul, & Ildebertus sub Ludovico secundo: cui præpositi succedunt. Nullus hic Ricberto locus: nisi si hic est Ildebertus, cujus tempus omnino diplomatis notis chronicis convenit. At de his fatis, superque fatis.

Versatus est toto hoc anno, ut mox dicebam, Carolus in civitate Wormatia, vel non longe a Wormatia, ubi natale Domini atque pascha celebravit. Versatus est, inquam, in proximo palatio ad Salam fluvium, quod hoc ipso anno incendio confragasse traditur. Aliud erat Copsistanium palatium in suburbio Moguntia, *Cusistein* appellatum in annalibus Francorum Mettenfibis: ubi Carolus hoc anno præceptum ^c pro sancti Dionysii monasterio Parisiacensi concessit Maginario abbati de bonis fiscalibus a Hrodhardo comite in ducatu Alamannia seu Brisgavia ei non legi-

ANN. CHR.
790.a *Funii to. 1.*
p. 692. col. 2.II.
Luxovienses
abbates Dotto,
aliique.
b *Lib. 21.*
n. 7.Condatensensis
abbas
tes.III.
Caroli diploma
pro S.
Dionyfio.c *Diplom.*
p. 502.

ANN. CHR.
790.

time venditis, quæ Mainarius seu Magenarius abbas postea fisco restituit, sed Carolus hoc anno contulit sancti Dionysii monasterio. Actum Copfistano pridie kalendas Septembris, anno Caroli regis vicesimo-secundo.

IV.
Hadriani pa-
pæ querelæ.
a Diplom.
p. 492.

Huc referenda & Magenario abbati inscribenda videtur Hadriani papæ epistola^a contra duos episcopos, Paulinum & Theodulfum, qui Dionysiani monasterii privilegiis detrahebant; & nescio per quam phantasticam ambitionem, nomen sibi commantes imponere, similem beati Petri apostolorum principis sedem, apostolarum ac summum pontificatum se habere jactabant. quos quidem sacerdotio ac communione privasset Hadrianus, nisi Dionysianus ille abbas intercessisset. Hæc vero privilegia eidem sacro loco a pontificibus indulta dicit pontifex, ut Deo sacriati monachi, qui in monasterio sancti Dionysii dignas Deo laudes referunt, sine tumultu sæculari regalia dona possiderent. Episcopi illi fortean fuere Paulinus Aquilegiensis, & Theodulfus Aurelianensis.

Huc etiam spectat ejusdem pontificis epistola ad ipsum Magenarium, in qua conquectus est, quod aliquot Langobardiæ episcopi non essent contenti finibus parochiarum suarum; & quod sanctimonialia quædam, relicto monasterio, illicitis nuptiis copularentur. quæ de re ait sapius ab se admonitos Raginaldum & Raginbaldum, tam detestandi facinoris conscios; nec tamen ab infami ejusmodi stupro refuisse, nec monenti voluisse acquiescere; immo filiam cujusdam Ermenaldi, monachico indutam habitu, nepoti suo, Nazario nomine, diabolica contumacia copulasse. quorum perniciosum exemplum complures in Italia imitentur.

V.
Pippini regis
leg. s de mona-
sticiis.

His aliisque monasteriorum malis ut obviaretur, Pippinus Italiæ rex, suggerente haud dubie patre Carolo, quatuordecim edidit sanctiones, quarum tertia est, ut monasteria virorum & puellarum, quæ in mundio seu tutela tam palatii, quam episcopi reliquorumve hominum consistunt, curet unusquisque, in cujus mundio sunt, ut regulariter vivant. Sexta est contra quosdam monachos, qui e Francia in Italiæ monasteria migrabant, quos Carolus ad propria reverti præceperat. quod Pippinus executioni demandari jubet. Undecima statuitur, missos duos per unum verum Italiæ regnum dirigendos esse, unum monachum, & alium capellanum, inquisitos per monasteria virorum ac puellarum, quæ sub sancta regula vivere debent, qualis sit eorum habitatio ac ratio vivendi; & quantum substantiæ ad victum habeant.

VI.
Ripolanum
monasterium
dicatur.

Ante hoc tempus apud Ripolim, duobus ab urbe Florentia millibus, conditum fuerat sancti Bartholomæi cœnobium virginum ab Adovaldo cive Florentino, quod tres germani fratres, Atroaldus, Adovaldus & Adopaldus, qui hunc Adovaldum bisavum suum vocat, multis prædiis ac donis hoc anno locupletarunt, cum Eufrasia abbatissa, amita sua, huic loco præfisset; easque donationes ratas habuerunt, quas proavus suus Adovaldus eidem monasterio fecerat. Id porro faciunt eo pacto, ut jam dictum monasterium cum rebus ei collatis dicta Eufrasia, dum vixerit, habeat in sua potestate; & post ejus obitum Aultripera germana ipsorum in regimine succedat, & Teuperga amita sua æqualiter cum ipsa Aultripera hæc possideat; iis vero mortuis, omnia hæc veniant in potestatem monacharum, quæ ibidem tum congregata fuerint; atque electio abbatissæ sit penes ipsas. Omnia porro sub sua potestate habeat abbatissa, quæ pro tempore ab episcopo civitatis ipsius Florentiæ consecrata fuerit; nullamque aliam potestatem habeat episcopus in illo monasterio, quod donatores ipsi in suam tutelam suscipiunt. In fine diras minantur iis, qui hanc sancti Bartholomæi ecclesiam ad alterum ordinem ecclesiasticum, quam monacharum Deo servientium redigere tentaverint. Exstat hujusce rei instrumentum apud Ughellum^b, actum Florentiæ regnante domino nostro Carolo, & Pippino ejus filio, anno regni eorum in Italia septimo-decimo, & decimo, indictione tertia-decima. quæ notæ huic anno apprime respondent. Effloruit longo tempore apud ejus loci monachas religiosa disciplina: sed tandem, quæ rerum vicissitudo est, tepescente religione, eo inducti sunt Vallumbrosani monachi, qui hætenus illud monasterium occupant: ubi nunc ordinaria sedes est præfecti generalis illius congregationis. Ejus loci originem Lubinus ad annum hujus sæculi decimum refert.

^b Ital. sac.
to. 3. col. 29.
& seqq.VII.
Alperto ab-
bati Farfensi
successit Mo-
roaldus.

In Farfensi monasterio Alpertus seu Aupertus abbas hoc eodem anno vivendi finem fecit, obiitque xviii. kalendas Januarii, post regiminis annos quinque, menses decem & dies quindecim. Hunc excepit Marroaldus seu Moroaldus presbyter & abbas

ANN. CHR.
790.

& abbas Francus ex Wormatia civitate, decimus ab instauratione monasterii facta per Thomam abbatem. Vir valde ecclesiasticus fuisse dicitur in chronico Farfensi, ac multa suo monasterio acquisivisse, præter pretiosum ex auro & argento ornatum, quem in sua ecclesia fieri jussit. Sub ejus regimine Gauderisius quidam Reatinus, cum liberos non haberet, sanctæ Mariæ res suas tradiderat; quas postea, procreatis liberis, a monachis repetebat. Cum autem eas restituere abnuerent, Gauderisius eos ad iudicium Guinichisi ducis pertraxit. Fatebatur ille, se substantiam suam per chartulam obtulisse in monasterio: sed monachos contra fas eam usurpasse aiebat, quasi usum-fructum ad vitam suam sibi ipse non reservasset. At, lecta coram duce charta, cum nulla in ea mentio esset de reservato usu-fructu; Guinichisius dux cum assessoribus suis Gauderisii petitionem rejecit, quippe qui bona sua voluntate chartam donationis fecisset. Non multo post sub eodem abbate res paullo dissimilis ibidem contigit. Vir quidam, Berto nomine, filium suum Perculfum tradidit in manus germani sui Liutprandi presbyteri, ut eum in Farfensi monasterio sub sancta regula cum omnibus rebus ejus offerret. Ita factum: & ipse Perculfus junctis manibus Moroaldo abbati cum omnibus suis se contradidit, prout ipsius parens instituerat. Postea vero quidam Ageris, (id viro nomen) qui Perculfi germanam uxorem duxerat, eum de monasterio abstraxit, & uxori suæ donationem ex rebus suis ab ipso fieri curavit. Sic Ageris res illas invasit. Tum vero Farfenses querelam deferunt ad Guinichisium ducem, qui causam ad Leonem papam tertium decernendam remisit. Auditis utrimque partibus, pontifex secundum Farfenses pronuntiavit, edixitque, ut idem Perculfus cum universis rebus suis, secundum institutionem genitoris sui & suam ipsius traditionem, reverteretur in monasterium, ubi secundum regulam deserviret; & si quod instrumentum fecisset de rebus suis hoc irritum esset. Non sic tamen quievit Ageris: quin monachos, in rerum sibi concessarum & asserterarum possessionem redire volentes, foras expulit, & rapta retinuit. Tandem, causa coram Hebroardo comite palatii, aliisque iudicibus denuo ventilata, Ageris ablata restituere demum coactus est cum fructibus perceptis.

Acta hæc desinente sæculo: quo tempore Moroaldus abbas commutationem quorundam prædiorum fecit cum Usualdo abbate monasterii sancti Salvatoris in monte Amiato prope Clusinum Etruriæ urbem, de cujus origine superius aegimus. Nullus dubito, quin is sit Usualdus abbas, cui septuagesima-nona Alcuini epistola inscripta est in hunc modum: *Domini Dei Salvatoris mundi sanctissime congregationi, & pio patri Usualdo, humilis Albinus levita, salutem.* tum laudabilem eorum conversationem, & condignum nomini vitam extollit, & in eis Dominum, qui tales sui sancti nominis dignatus est habere confessores. *Nec enim frustra, inquit, speciali vocabulo monachi sancti Salvatoris vocamini, nisi quia estis meritis, quod nomine dicimini. Immo & tam nobilis rex nobiles debet habere ministros, moribus egregios, in pace concordēs, in corpore castos, in animo sobrios, omni bonitate eximios, clarissimi adsueto triumphis.* Dein eos hortatur, ut cœptum iter beatæ conversationis ad finem usque peragant, dum coronam justitiæ reportent. quo testimonio nihil illustrius ad commendandam religionem Usualdi abbatis, ejusque sacri cœtus. In fine ait se negotium eorum, uti petierant, domno regi commendasse, eoque sibi adjutricem adhibuisse Liudgardam, *piissimam in Deo feminam*, nempe Caroli Magni conjugem; petitque, eorum orationibus operam suam remunerari, qui olim per Angilramnum archiepiscopum & sancta capella primicerium seu archicapellanum, seipsum eorum sanctitati commendaverat. Usualdo successisse videtur Leufonus abbas, qui cum Benedicto abbate Farfensi de quibusdam prædiis litem habuit. De Audoaldo abbate Leufoni successore inferius agendum.

VIII.
Usualdus ab-
bas S. Salvato-
ris.
a Lib. 22. n.
42.
Alcuini ad
eum epistola.Leufonus ejus
successor.

Subsequitur ejusdem Alcuini octogesima epistola, eodem forsitan tempore missa ad congregationem sanctæ Mariæ & patrem Moroaldum, haud dubie abbatem Farfensis beatæ Mariæ monasterii, cui tum Moroaldus mox laudatus præerat. Brevem epistolam, quippe quæ ad illustrandum Farfense monasterium non parum conducit, huc referre non fuerit otiosum.

IX.
Moroaldo
item abbati
scribit Alcu-
nus.

Beatissima & sanctissima Dei genitricis semperque virginis Mariæ congregationi, & pio patri Moroaldo, ultimus sanctæ ecclesiæ clientellus Alcuinus, in Christi caritate salutem. Sæpius vestra sanctitatis audien. famam, ideo me vestra familiaritati adjungere desideravi. Sed modo tempus opportunum occurrit per presentem fratrem obnoxius

Annal. Bened. Tom. II.

P P

ANN. CHR.
790.

precibus me ipsum vobis commendare. Quapropter per sancta Virginis Filium vestram suppliciter obsecro unanimitatem, ut me, licet indignum, vestris animis atque manibus accipere dignemini, non quasi ignotum, sed quasi fratrem: quia licet oculis carnis non viderem, tamen oculis cordis vos videre videor, & valde diligo, honestatemque vite vestre animo complector studiose, cupiens vestram beatitudinem ubique proficere in Domino, & ad perpetua pacis pervenire letitiam. Orantes pro nobis, vos semper valete in Christo, fratres dilectissimi.

X.
Alcuini reditus in Angliam.

Erat tunc in aula Caroli Alcuinus, sed hoc anno reversus est in Britanniam insulam, ut pacem Carolum inter & Offam regem Merciorum reformaret, inter se dissidentes, ita ut utrimque navigatio interdicta cessaret, teste Alcuino ipso in epistola ad Colcum lectorem, ab Ullerio edita inter Hibernicas, in qua de futura sua ad Mercios profectio mentionem facit. Causam huiusce dissensionis jam attingimus ex chronico^a Fontanellensi, in quo Carolus filio suo æquivoco filiam Offæ regis in conjugium postulasse dicitur: sed, illo non acquiescente, nisi Berta filia Caroli Magni ejus filio nuptui traderetur, Carolum inde commotum præcepisse, ut nemo de Britannia insula & gente Anglorum mercimonii causa Gallicanum litus oceani maris attingeret. Addit chronographus, hoc interdictum supplicatione Gervoldi abbatis Fontanellensis sublatum fuisse: sed tamen in illas partes missus fuit Alcuinus, qui non nisi post duos annos in Franciam revenit. In illa porro

Ejus epistola ad Colcum.

epistola ad Colcum lectorem, quæ *benedicto magistro & pio patri Colcu* inscripta est, inquirenti de rebus in mundo nuper gestis respondet Alcuinus, sanctam Dei ecclesiam in partibus Europæ pacem habere, proficere & crescere. Antiquos Saxones & omnes Frisonum populos, instante rege Carolo, alios præmiis, alios minis sollicitante, ad fidem Christi esse conversos; annoque transacto Sclavos seu Wionudos ab eodem victos, suæque ditioni subactos; denique, ut cetera præteream, ejusdem christianissimi regis duces & tribunos multam partem Hispaniæ tulisse a Sarracenis, quasi tria millia in longum per oras maritimas. Subdit se mittere oleum, quod vix modo in Britannia invenitur, ut Colcu id dispenseret per loca necessaria episcoporum; mittere quoque quinquaginta siclos de elemosyna regis, totidemque de sua; triginta quoque siclos ex Carolo & ex se tantundem, mittendos ad *australes fratres Baldhuninga*; ad hæc viginti siclos *de elemosyna patris familiae Areide*, & viginti de sua, & per singulos anachoritas tres siclos de puro argento, ut illi omnes orent pro se & pro domino rege Carolo, ut Deus illum conservet ad tutelam suæ ecclesiæ, laudemque & gloriam nominis sui. Illustrem fuisse oportet Colcum illum, quem tanti facit Alcuinus, ut eum patrem sanctissimum, seque filium ejus dicat, uti & Josephum suum. Illum vero in Scotia lectorem seu magistrum fuisse putat Ullerus, forte in monasterio Hienensi. Ceterum amicitiam inter Carolum & Offam denuo recaluisse patet ex ipsius Caroli epistola, a Wilhelmo^b Malmesburiensi carptim relata, in qua peregrinis, qui pro Dei amore & salute animarum suarum limina beatorum apostolorum adire cupiunt, salvum conductum concedit, itemque negotiatoribus, dummodo locis opportunis statuta solvant telonia, & negotiatores Franci in regno ejus eadem facultate utantur. Scripta est hæc epistola statim a morte Hadriani papæ, pro cujus relevatione animæ dona quædam Carolus mittit ad singulas sedes episcopales regni tum Offæ, tum Ethelredi regis Northanimbrorum. Aliam Caroli ad Offam ipsum epistolam affert ex vita Offæ Spelmannus^c, sed quæ præter inscriptionem omnino eandem, nihil habet succi Carolini, nec digna quæ ipsi tribuatur.

c Spelman. no. 1. conc. p. 305.
d Doublet p. 720.

Exstat apud Dubletum^d ejusdem Offæ diploma, suggerente Magenariorum abbate concessum: quo diplomate ratam habet donationem cujusdam possessionis in portu Lundenwico, a duobus fratribus popularibus suis factam ante duos annos monasterio Dionysiano; regiaque litteras tradidit Nadelgario monacho Magenarii missio, qui eas secum in Franciam allatas super sepulcrum sancti Dionysii deposuit, in perpetuam regis memoriam conservandas. Idem Offa, inventis sancti Albani martyris reliquiis, & in pretioso scrinio reconditis, Verolamii basilicam in ejus honorem condidit in agro Bedefordensi, eamque numerofo Benedictinorum monachorum cœtu, multisque prædiis ac privilegiis insignivit, quod Willelmus Thornus hoc anno factum dicit, alii paullo serius differunt. Celeberrimum fuit hoc monasterium, quod nunquam omnino ruinæ patuit, teste Wilhelmo Malmesburiensi, cujus ætate per

S. Albani monasterium.

ANN. CHR.
790.
a Monast. Andeg. to. 1. p. 177.

Paulum abbatem, agente Lanfranco archiepiscopo, in summum culmen religionis prosectum est. Primus eidem cœnobio abbas præfectus est Willigoda presbyter, ut legitur^a in vulgato diplomate ipsius Offæ, dato anno incarnationis septingentesimo nonagesimo-tertio. Enorme erratum est apud Spelmannum, ubi Willigodus ille cum monachis suis ex domo Becci in Neustria assumtus dicitur, quæ abbatia annis amplius ducentis a condito sancti Albani monasterio erecta fuit.

Hoc anno ad superos transit Andegarius episcopus in Turonica sancti Martini basilica: eodemque fere tempore in cælum migrarunt beata Hiltrudis virgo, & Sola monachus & eremita. Erat Hiltrudis filia Wiberti & Adæ conditorum Lesciensis monasterii in pago Hainoënsi; soror vero Guntradi abbatis, qui sororem, in eodem loco velatam, & postea ibidem mortuam v. kalendas Octobris, ibidem quoque sepelivit in oratorio sancti Landberti; ubi & ipse conditus fuit; parentes vero suos ad ingressum monasterii. Locum ab Hungaris, dein a sæcularibus direptum ac pænè vastatum, instaurare cepit Adelardus, ejusdem loci vir nobilis ac dives, cum uxore sua Ermentrude, novamque ecclesiam Erluinus episcopus Cameracensis sub finem decimi sæculi dedicavit. Cœnobium postmodum insequenti sæculo reparavit Theodericus comes de Avesniis, quod demum Ludovicus Bloisus abbas virtutum suarum splendore, regulari disciplina & doctrina, superiori patrum nostrorum sæculo, mire illustravit. Libellum de vita sanctæ Hiltrudis virginis edidit sæculo undecimo anonymus monachus Valciodorensis.

X I.
Mors Hiltrudis virginis, Solæ eremitar & Andegarii episcopi.

De sancto Sola seu Solo scripsit sæculo nono Ermanricus levita & monachus Elewangenensis, ex quo discimus virum sanctum decessisse 111. nonas Decembris, humatumque fuisse in cella sua, Solenus seu Cella-Solæ appellata, quæ sita erat in pago Sualefeldensi, dicecesis Eistetenensis. Huic proxima erat villa regia, quæ ab Ludovico rege commissa fuit Gundramno levitæ, Rabani ex fratre nepoti, cui patruus cellam Solæ etiam commendavit, Fuldenis abbatæ ab origine subjectam, nunc prædam Lutheranorum. Hunc Rabanus abbas ab infantia Fuldæ educari & institui curaverat, & ad virile usque ætatem patrum scriptis & institutis informaverat: sed ab ipso postea disciplina vi quadam ablatum, & in palatinorum numero, ut de se^b ipse narrat, *nuncupatum, a quietissima cœnobii vita, quamvis hæctenus non ligatum*, prædictæ villæ rex præfecerat. Erant ergo ejusmodi homines in cœnobiis nostris *non ligati* professione ac votis monasticis, qualis erat iste Gundramnus, qui in epistola^c ad Ermanricum monachum ait, se, *licet diverso habitu*, uni tamen servire Domino. Quamquam, dum in monasterio versarentur, aut in exterioribus ædibus commanebant; aut, si in interioribus, monastica veste indutos fuisse patet exemplo sancti Liudgeri, Salomonis^d abbatis sancti Galli, & aliorum.

Gundramnus levita, monachus non ligatus.

b Sec. 3. Bened. parte 2. p. 456.

c Ibid. p. 430.

d Goldst. rer. Alam. p. 37.

Sed his omisissis, venio ad Andegariorum, qui primo hoc loco commemorandus erat. De eo sic Masciacenses veteres annales apud Labbeum in tomo secundo Bibliothecæ novæ. *Anno septingentesimo nonagesimo Andegarius episcopus monasterii sancti Martini obiit quinto-decimo kalendas Februarii. Fuit autem ex genere Anglorum: sed pater ejus, Betto nomine, negotiator fuit in urbe Massilia. Fuit autem magna humilitatis: unde omnibus gratissimus habebatur.* Nec plura de Andegario.

NON erat is Turonica sancti Martini basilicæ abbas, sed Hitherius seu Itherius Wlfardi successor, idemque Caroli Magni cancellarius, qui anno subsequente Cormaricenum monasterium in honorem sancti Pauli apostoli inchoavit. Hujus rei testes sunt ejusdem Hitherii litteræ, jam semel & iterum editæ, tum apud Johannem Maanum in historia metropolis Turonensis, tum apud Cointium, sed tamen in appendice nostro recusæ. Locus est in pago Turonico ad Angerem * fluvium, maxime amœnus, Cormaricus ab antiquis appellatus: ubi Hitherius *cellam sancti Pauli*, sic ille appellabat, condere instituit. Ad hoc consilium inductum se ait contemplatione humanæ fragilitatis, ac diei ultimæ, ne molè peccatorum prægravatus, sine fructu ullo boni operis in extremo illo examine inveniretur. quapropter *cum consensu fratrum suorum*, ad augendum sancti Martini honorem, decrevisse, *ut cellam aliquam in pago Turonico construeret, simulque ecclesiam ad honorem sanctæ Trinitatis cum tribus altaribus: quorum majus esset sancti Pauli, alterum sancti Petri apostolorum, tertium sancti Martini.* In cujus basilicæ dedicatione, memorato sancto loco, qui nuncupatur cella sancti-Pauli, a *priscis Cormaricus*, pro sti-

ANN. CHR.
791.
X I I.
Hitherius abbas S. Martini, auctor monasterii Cormariceni.
* l'Indre.

AN. CHR. 791. pendio fratrum ibidem Deo fervientium, & consolatione peregrinorum, se donasse multas res & possessiones, quas tum a Carolo excellentissimo rege, tum ab aliis obtinuerat, sitas in pagis Turonico, Cenomannico, Andegavino, Blesensi & Dunensi. quæ omnia singillatim enumerat; vultque ut, anniversaria principum apostolorum recurrente sollempnitate, singulis annis festivum convivium pro loci facultate fratribus sancti Senioris, hoc est sancti Martini, ministraretur. Et quoniam multa sanctorum cœnobîa diversas cellas, inquit, sub se habere video constructas; queso, ne a quibusdam superfluo honore fecisse dicar, præsertim cum magis honore sancti monasterii nostri, quam pro favore humano edificasse me profiteor. quæ verba Hitherii pietatem probant. Deinde rogat successuros sibi abbates, ut ejus cellæ augmentum & incrementum potius procurent, quam ut aliquid de rebus ei collatis subtrahant. Ejus rei litteræ datæ sunt Turonis in monasterio sancti Martini, VII. idus Februarii, indictione quarta-decima, anno vicelesimo-tertio regni domini gloriosissimi regis Caroli: quibus post Hitherium subscribunt Martiniani monachi, quorum alii se presbyteros, alii diaconos, alii absolute monachos vocant, quod evidenti argumento est, illos nondum in canonicos sæculares permutatos fuisse. Neque id factum tempore Alcuini, qui proxime Hitherio successit, sed Fridugisi; ut inferius videbimus. Hinc etiam exploditur eorum fabula, qui dicunt, Martinianos monachos, ob corruptissimos vitæ mores, nocte quadam divinitus mortem percussos fuisse, uno excepto Hitherio, qui communis fratrum excidii expiandi, propriæque vitæ defendendæ studio secesserit in eremum, extructoque monasterio vocabulum indiderit Cormaricum, ut cordis parentis penitudinem testaretur. Nugæ; cum longe ante, vel ipso Hitherio teste, locus a præfatis Cormaricus dictus fuerit; primariisque ejus monasterii litteris subscripserint tredecim monachi Martiniani, qui non paucis ab eo tempore annis Martinianam basilicam infederunt, antequam in sæculares canonicos demutarentur. Sed de his postea. Nondum penitus absolutum erat Cormaricenum monasterium, cum Hitherius mortuus est, locumque fecit Alcuino, qui monachos ibidem instituit.

XIII. Angilberti secessus Centulam. a Alcuin. epigr. 177. Sub hoc tempus Angilbertus, Caroli Magni gener, spretis sæculi pompis, Berta uxore consentiente, secessit in monasterium Centulense: ubi, exacto tirocinio, monachum professus est Symphoriano abbate. De suo ipsius secessu ipse agit in quodam carmine, inter Alcuini^a poemata vulgato, in quo sanctum Richarium, primum cellæ abbatem & conditorem, ita compellat.

Tu prior in gremium mundi de fluctibus ælimum
Dante tuum Christo me miserum tuleras.
Nutristi & tenerum * sacro me fonte salutis,
Os fragile instituens cantibus egregiis.
Te quapropter amo totis, pater optime, votis,
Exoptans ut me tu quoque semper ames.
Perfice quod de me capisti mente benigna,
Atque tuum famulum redde tuo domino.

Hujus secessus auctores, aut certè adhortatores duos habuit Angilbertus, Alcuinum scilicet atque Adalhardum abbatem Corbeiensem, amicos suos; uti colligimus ex ipsius Alcuini epistola centesima-septima, inscripta Antonio, quod adscititium erat Adalhardi nomen, quem sollicitat Alcuinus, ut Homerum (& id alterum Angilberto agnomen) a theatricis spectaculis dehortaretur. Verba ipsa huc afferre juvat. Vereor ne Homerus irascatur contra cartam prohibentem spectacula & diabolica figmenta, que omnes sanctæ scripturæ prohibent, in tantum ut legerim sanctum dicere Augustinum: Nescit homo qui histriones, & mimos, & saltatores introducit in domum suam, quam magna eos immundorum sequitur turba spirituum. Sed absit ut in domo christiana diabolus habeat potestatem. Olim tibi de his scripsi, optans salutem carissimi filii toto cordis affectu, volens per te fieri, quod per me non posse fieri agnovi. Tuus vero affectus, fili carissime, congaudeat in servitio Dei & in salute fraternæ, ut tibi ex profectu aliorum merces adcreseat meritum. Sic ambos filios suos vocat Alcuinus, sive prærogativa quadam senectutis, nam utroque ætate provectior erat, sive ratione doctrinæ, quod eos forte in palatio erudiisset. His porro verbis

ANN. CHR. 791. eximium in utriusque profectum & salutem studium probat, docetque quæ piorum hominum eo tempore mens fuerit de theatricis illis spectaculis, quæ ne quidem in homine curiali ferre aut dissimulare poterit Alcuinus.

An Berta cum marito Centulam se receperit, quemadmodum tradit Anscherus abbas, non facile dixerim. Sane ea est traditio Centulensium nostrorum, saltem a tempore Anscheri, qui libros duos de sancto Angilberto scripsit paulo post initium sæculi duodecimi. Huic suffragatur Johannes de Capella, sæculi quinti-decimi auctor, in chronico Centulensi, sed non Hariulfus utroque superior, qui hac de re silet. Johannes de Capella asserit Angilbertum, ex consensu uxoris suæ & Caroli-Magni, factum fuisse religiosum in cœnobio Centulensi; & Bertam ejus uxorem monialem & reclusam in eodem loco. Sane ejusmodi sanctimonialia olim existisse prope hoc monasterium, uti & alibi, constat ex libro primo de miraculis sancti Richarii, ubi agitur de quadam conjugata femina, oculorum orbata lumine, quæ a marito suo obtinuit, ut in monasterio sancti Richarii apud sanctam Mariam (hæc una ex tribus ejus loci basilicis erat, nunc parœcialis) acciperet velum capitis more monialium; & ut ab ipso deinceps ibidem aleretur. quæ a suis eo adducta, jam dictum habitum accepit. Item in libro secundo mentio fit de alia muliere contracta, quæ, recepta meritis sancti Richarii sanitate, usque hodie, ait auctor ille sæculi noni, visitat oratorium frequenter illius, ferens velum capitis instar monialium. Hujusmodi feminæ alia debebant in propriis domibus, alia in adibus monasterio adjunctis, alia quandoque etiam in palatiis regum: qualis erat Hundrudis Anglicana matrona, cui Alcuinus epistolam octogesimam-nonam inscribit, Deo devota femine Hundrudæ, eamque monet, ut in palatio regis regularis vitæ devotio in ipsius videatur conversatione. Hinc est quod mirum non sit, si Berta, ut eam vitæ formam Centulæ professa esset, in palatium aliquando redierit: at permirum videri possit, si cum religioso velo sæcularem pompam ac mundum muliebrem retinuerit, qualem certe ei tribuit poëta ille, sive Alcuinus, seu quivis alius, qui Caroli Magni adventum ad Leonem papam describens, de Berta, Rotrudi hoc in itinere adjuncta, ita canit.

Proxima Berta inter, multis sociata puellis,
Voce virile, animo, habitu, vultuque corusco,
Os, mores, oculos, imitantia pectora patris
Fert: caput aurato diademate cingitur ælimum:
Aurea se niveis commiscet fila capillis.
Lactea quippe ferunt pretiosam colla murinam:
Ornatur vestis variis pretiosa lapillis,
Ordine gemmarum numerosa luce coruscat.
Bractea chrysolitis ornantur tegmina gemmis.

Hæc sane pompa velatæ haud quaquam convenit, qualem tunc Bertam fuisse oporteret, si, Angilberto Centulam secedente, ipsa ibidem velum suscepisset. Angilberti quippe secessus non serius hoc anno contigit: cum adventus ille Caroli in Urbem acciderit sub finem anni octingentesimi. Intererat eidem pompæ Gisala seu Gisla, tertia filia ejusdem Caroli, jam quidem sanctimonialis, sed longe modestiorem habitum præferens, qualem certe regiæ stirpis sanctimonialem in tanta celebritate decebat. sic vero ejus ornatum ac comitatum describit idem poëta.

Gisala post istas sequitur, candore coruscans,
Virgineo comitata choro: micat aurea proles.
Tecta melocineo fulgescit femina amictu:
Mollia purpureis rutilant velamina filis.

Hæc omnia sanctimonialis insignia sunt, virginum comitatus; melocineus amictus, ex albo stamine. nam & nostri olim candidam tunicam gestabant. denique velamen seu velum purpureis filis rutilans. Nulla hic mentio diadematis aurei, lapillorum, gemmarumve, aut bracteorum indumentorum: quibus Berta ornata fuisse dicitur, sane haud congruis velatæ sanctimoniali. Forsan post Caroli patris obitum, cui supervi-

ANN. CHR.
791.

* Consequens

X V.
Pfalmodienſe
monaſterium.

xit, Centulam se receperit : siquidem Caroli filiae ob sinistram famam e palatio exire compulsae sunt a Ludovico augusto, qui eas *incessanter*, referente Nithardo Bertae filio, *ad sua monasteria abire praecipit*. Ut ut est, Bertae obitus in necrologio Dionysiano & Argentogilensi adscribitur his verbis : v. *idus Martii Bertae filia Caroli imperatoris, quae dedit Superiorem-curtem* *, nempe monasterio sancti Dionysii, cujus rei fit mentio initio libri tertii de miraculis ejusdem beati martyris : qui locus est ad Axonam fluvium in pago Remensi.

Si genuinum esset diploma, nomine Caroli Magni insignitum pro monasterio Psalmodiensi, ejus instauratio hoc anno, regni Caroli vicesimo-tertio, facta dicenda esset. In hoc enim qualicumque diplomate legitur, Corbilianum abbatem Psalmodiensi monasterii sancti Petri, quod in Septimaniae pago Narbonensi, prope Aquas-mortuas, in insula Psalmodio tunc situm erat, serenitatem regii culminis adisse, eique suggestisse, hoc monasterium violentia Sarracenorum nuper destructum fuisse, ac translatum in locum, vocabulo Cornelianum; Carolum vero praecipisse, ut in priori suo loco monasterium instauraretur; eidemque Corbiliano educandum commisisse Theodemirum, qui falso Caroli nepos dicitur; denique jam dicto Corbiliano ac monasterio contulisse monasterium de Nofdello, quod Carolus ipse in honorem sancti Saturnini martyris cum turre, dicta Matafera, (quae turris etiam nunc visitur apud Aquas-mortuas) quam idem ipse ad defensionem regionis extruxerat. Datum kalendis Julii, anno vicesimo-tertio regni Caroli. Quae litterae etiam vitiosissimae sunt, occasionem tamen nobis praebent agendi de hoc Psalmodiensi monasterio, quod hoc ipso tempore a Sarracenis fuisse destructum probat sincerum diploma Caroli regis, cognomento Simplicis, suo loco referendum. Sane hoc monasterium ante hunc annum jam existisse discimus ex charta donationis cujusdam Ilderedi presbyteri, qui res quasdam suas monasterio sancti Petri, quod est situm in insula Psalmodia, pro animae suae remedio tradidit *anno vicesimo regnante domino nostro Carolo rege Francorum & Langobardorum*. at quis primus ejus monasterii auctor, quo tempore illud conditum fuerit, ignoramus. Forte Corbilianus ille primus loci abbas fuerit, cui successerit Theodemirus, multis infra nobis commemorandus; idemque ex locis Benedicti abbatis Anianensis, qui tunc temporis illis in partibus florebat. Jam vero quo tempore idem monasterium a Sarracenis eversum fuerit, paullo minus obscurum, nisi si id contingit in illa impressione Sarracenorum, facta in Septimania post annos ab hinc duos, quo tempore, Willelmo Caroli duce debellato, Sarraceni magnam toti provinciae cladem intulerunt, qua clade accepta, Psalmodienses se se recepisse dicuntur in locum, nomine Cornelianum, postum inter opida Lunelli & Portus, sancto Juliano sacrum : ubi haecenus veteris monasterii rudera visuntur. Ceterum monasterium sancti Saturnini de Nofdellis, quod Psalmodiensi-bus a Carolo concessum dicitur, olim exstabat juxta opidum Armafiancas * in dicecesi Nemaufensi, modo solo fere nomine * cognitum, solis relictis maceris in quaecumque ejus monumentum. Porro turrim illam Mataferam Ludovico regi nono, dum arcem ad Aquas-mortuas extruxeret, cesserunt Psalmodienses, qui ex monachis canonici saeculares facti, ad Aquas-mortuas migrarunt, ac demum novissime ad novam Alesiensis episcopalem ecclesiam translati sunt.

* Aimagus.
* S. Sornin
de Nofels.X VI.
Angilramnus
& Simpertus
episcopi mor-
tui; ac Paulus
abbas S. Vin-
centii.
a Lib. 28.

Ad reliquas res hujus anni quod attinet, obierunt hoc ipso anno Angilramnus episcopus Mettensis, & Simpertus Ratisponensis, dum Carolum regem in expeditione militari, contra Hunnos tum facta, comitarentur. Mortuus est & Paulus abbas sancti Vincentii ad Vulturum, postquam novem annos & sex fere menses monasterium rexisset. Hunc excepit Josue abbas piissimus, de quo plura inferius ^a. Ex his Angilramnus sepultus est in monasterio sancti Naboris, alio nomine Nova-cella, quod monasterium, a Sigibaldo episcopo instaurari coeptum, perfecerat, ac privilegiis proventibusque opportunis instruxerat. Idem ex Caroli regia munificentia sancti Naboris sepulcrum ornare coeperat : at morte praeventus opus imperfectum reliquit, testante Alcuino his versibus.

*Pontificalis apex, pastor, patriarcha, sacerdos,
Angilramnus ovans, fretus pietate magistra,
Martyris egregii Naboris deductus amore,
Coeperat intentus sacrum vestire sepulcrum,*

*Amplificante pio Karolo per munera rege.
Ne completeret opus, rapuit mors improba patrem.*

ANN. CHR.
791.

Ex his versibus confutatur calculus Meurissii, qui Angilramni pontificatum ac vitam prorogat ad annum octingentesimum duodevicesimum, longe post obitum Alcuini hujus epitaphii auctoris.

Legimus Engilrami pontificis Mettensis litteras ad reprimendam vexationem, quam Wolmerus comes & advocatus ecclesiae Mettensis in homines coenobii sancti Naboris exercebat, tam in exactationibus, quam in rapinis, per subadvocatos & ministros suos : ex qua coenobium illud ad tantam devenerat inopiam atque miseriam, ut vix possent reperiri fratres, qui Deo & sancto Nabori servire vellent. cui vexationi ut in posterum obviaretur, Wasco seu Walo ejus loci abbas, ac fratres, consulente Engilramo, in id convenerunt, ut quasdam villas ex praebenda sua comiti traderent; sicque nullam deinceps a comite, vel a subadvocatis ac ministris ejus molestiam, injuriamve paterentur. Ad haec in eodem instrumento statuitur, quid comiti, ad justitiam in monasterii homines faciendam, quid abbati competere debeat. Huic subscribunt duo archidiaconi, & duo praepositi ecclesiae Mettensis, quos inter medius est decanus. *Actum anno XXIX. regnante Carolo gloriosissimo rege, sub die xv. mensis Junii.* quae nota chronica, si menda expertes essent in exemplari, quo usi sumus, Angilramni obitus post sex annos differendus esset. At praefereendi sunt interim annales ^a Canisiani, in quibus *bonae memoriae Angilramnus archiepiscopus Mediomatricae ecclesiae, & Simpertus episcopus* hoc anno decessisse memorantur.

Simpertus seu Sindvertus Ratisponae humatur in sancti Emmerammi basilica, quam ex regia Pippini & Caroli munificentia plurimum amplificaverat. Huic Adalwinum successisse constat ex versibus ^b eo tempore editis, in quibus sextus ordine ejus urbis episcopus recensetur. Is sedem Ratisponensem ab ecclesia sancti Emmerammi extramurana jussu Caroli regis in sancti Petri intramuranam basilicam transluisse dicitur a recentioribus, quod praesulatu Simperti a Carolo factum fuisse tradit Arnolfus ex-comite monachus, recentioribus longe praefendus auctor, in libro primo ^c de sancto Emmerammo, ubi Carolus sedem Ratisponensis episcopi, a duobus prioribus extra urbem translata, ad basilicam videlicet sancti Emmerammi martyris, beati Petri ecclesiae, intra urbis muros positae, sub Simperto episcopo retinuisse perhibetur : at locum martyris munificentia regali honestasse, quod etiam libro secundo repetit; & episcopo subjecisse.

^a Chesii to.
2. p. 37.^b Analeſt. to.
4. p. 526.^c Canis. to.
2. p. 45. &
80.

IN reditu ex Hunnica expeditione, dum Carolus Ratisponae moraretur, accipit filium suum Pippinum ex Himiltrude concubina, cognomento Gibbosum, adversus patrem, multis Francis sibi adjunctis, rebellionem moliri. quare in procerum conventum Ratisponae adductus, cum universis ejusdem criminis consciiis, capitis damnatur. Reblandi causa Pippino tum ex odio novercae, tum ex eo quod, Carolo juniore Neustria, regno Italiae Pippino alteri fratri, Ludovico Aquitania concessis, in partitionem honoris ac regni nondum venisset. Et Franci quidem, ejus affectae, morte plerique; alii exilio ac caecitate multati sunt : at *Pippino filio suo, quia noluit rex ut occideretur*, (sic locus annalium Canisianorum emendandus) *judicaverunt Franci, ut ad servitutem Dei inclinare debuisset*, nempe ad vitam monasticam, quapropter, hunc detonsum in *coenobio Prumia religiosa vita*, Eginhardi verba sunt, *jamque volentem vacare permisit*. Ibidem permansit Pippinus ad annum octingentesimum undecimum, quo anno illic obiit *Pippinus monachus*, uti appellatur in chronico Heidenheimensi. Haec conjuratio detecta fuit per Fardulfum Langobardum, quem Arduulfum vocant annales Laureshamenses, cui ob meritum fidei servatae Carolus anno sequenti monasterium sancti Dionysii, Magenario abbate mortuo, regendum commisit.

Habitus est etiam tunc eadem in urbe Ratispona conventus adversus haeresim Felicis Urgellitani episcopi, qui in eo concilio damnatus, haud scio an sedem apostolicam appellavit. Certe ab Angilberto perductus ad praesentiam Hadriani papae, errorem suum, facta confessione, ejuravit. Qui eum Romam duxit, nudo nomine Angilbertus appellatur in vetustis annalibus Francorum, praeterquam in Fuldenibus, ubi etiam abbas dicitur. Verum nondum abbas erat, cum ea legatione fun-

ANN. CHR.
792.
X V I I.
Pippinus
Prumiae ton-
detur.X V I I I.
Felix episco-
pus ab Angil-
berto ductus
Romam, erro-
rem abnegat.

ANN. CHR.
792.

ctus est, sed tantum monachus Centulensis; quippe qui non ante annum insequentem Symphoriano abbati successit. In alia enim legatione, altero post anno ab eo suscepta, nempe post synodum Francofordiensem, cum Hadrianus papa jam *Engilbertum abbatem & ministrum capellæ* vocat in epistola ad Carolum regem, in qua perhonorifice de eo loquitur. Simul itaque abbas & regius capellanus renuntiatus est, nec propterea presbyter censendus, etiamsi id de archicapellani dignitate interpreteris: cui dignitati administrandæ sufficiebat esse diaconum. Is alio nomine apocrisiarius dicebatur & palatii custos, qui omnem clerum palatii, sub cura & dispositione sua habebat: quod officium aliquando per episcopos, aliquando vero per diaconos apostolica sedes exerceri curabat. sic a tempore Pippini regis & Caroli ejus filii, diaconis vel presbyteris magis quam episcopis hoc munus demandatum fuit, uti nos docet Adalhardi fragmentum de ordine palatii apud Hincmarum^a. Neque vero abbatis etiam regularis officium presbyteri gradum tunc exigebat: cum Radberrum abbatem Corbeiensis, aliosque tantum levitico gradu insignes fuisse nobis compertum sit. Sane in multis ad Angilbertum epistolis Alcuinus nusquam eum presbyterum dicit, qui in aliis ad quos scribit, hunc titulum omittere non solet. Ad hæc Angilbertum Carolus *manualem familiaritatis* mutua inter se & Leonem papam vocat: sive quod litteras a Carolo ad pontificem, & vicissim a pontifice ad Carolum deferre solet: sive quod esset Carolo ab epistolis, quas Romano pontifici, atque adeo aliis principibus viris scribebat. Huc pertinet Alcuini^b ad Carolum epigramma:

*Ad nos quippe tuus famulus veniebat Homerus,
Nuntia lata ferens, David, ab ore tuo.
Hunc iterum puerum vestre pietate remisit,
Serviat ut vobis carmine, corde, manu.*

^a Hincm.
opusc. 14. c.
14. & seq.

^b Alcuin.
epigr. 184.

^c Id. ep. 83.

Ejusdem Alcuini epistola^c nomine Caroli eidem porrecta, cum Romam negotiorum causa profecturus esset, *Homero auriculario* inscripta est, quod is esset ab intimis regis consiliis, ut testis est Hadriani papæ ad Carolum epistola jam laudata.

Si Anglicis scriptoribus, qui ab annis quingentis scripserunt, fidem habemus, Carolus Magnus hoc anno librum synodalem, sibi ex urbe Constantinopoli directum, misit in Britanniam ad Offam regem Merciorum: quo in libro, inter multa rectæ fidei contraria, orientalium episcoporum amplius trecentorum unanimi assertione decretum erat, imagines adorari debere: contra quod dogma scripserit Alcuinus epistolam, divinarum scripturarum auctoritate mirifice roboratam, quam nomine Britannicæ episcoporum ac principum regi Francorum attulerit. Ita Simeon Dnelmenensis monachus, ita Rogerius Hovedenus, & Matthæus Westmonasteriensis, ita auctor anonymus de rebus gestis Offæ regis, qui auctor etiam epistolam sub Caroli nomine ad Offam refert, sed ita insulam, ut vel hoc unum totam hanc narrationem maxime suspectam reddat. Certe nulla reperitur Alcuini epistola contra adorationem imaginum; & Alcuinus ipse in libro primo adversus Elipandum, conquerentem, quod Alcuinus suæ damnationis auctor in concilio Francofordiensi fuisset, testatur, se, jubente Carolo, in Franciam tunc venisse, quæ secunda ejus aut tertia in has partes profectio fuit; nec ex eo tempore, quod quidem sciamus, in Britanniam reversus est. Ipsa ejus verba huc adscribo. *Antequam ego, eodem sapientissimo rege Carolo jubente, venissem in Franciam, hæc eadem erroris vestri secta, eodem glorioso principe presidente, presente Felice, quem multum laudare soles, vestre partis tunc temporis defensore, ventilata est in celeberrimo loco, qui dicitur Raginiburg, id est Ratispona. quo de conventu mox egimus. Non ergo post hunc conventum nomine ac mandato Britannicæ episcoporum principumve, sed jubente rege Carolo, denuo venit in Franciam: quippe qui jussu ejusdem regis in Britanniam redierat, ut Offam regem Carolo reconciliaret. Porro Alcuini reditus in Franciam contigit sub finem hujus anni, aut insequentis initium; isque post biennium concilio Francofordiensi interfuit. Ab eo tempore, immo jam a primo suo ad Carolum accessu, præfectus est scholæ palatinæ, in qua regios, ac procerum liberos, etiam regem ipsum, auditores habuit, dum tandem abbatæ Martinianæ, ubi & scholam instituit, præpositus est. Paulo post quam in Franciam reversus erat, dedit illi Carolus*

XIX.
Alcuinus redit in Franciam.

rolus duo monasteria, Bethlehem scilicet in agro Wastinensi provincie Senonensis, quod alio nomine Ferrarias appellamus; & sancti Lupi apud Treca, præter cellam maritimam sancti Judoci apud Morinos. Ferrarias porro Alcuinus ante mortem discipulo suo Sigulfo resignavit, qui Constantio successerat, si vulgatis indicibus tuta fides.

Interim, dum Carolus Ratisponæ moraretur, moratus est autem per totum fere hunc annum, forte inter venandum incurrit in vastum nemus, non longe a Metama, Danubio proximum, ubi Utto seu Utho eremita in humilem casam se se abdiderat. Erat is discipulus Gamelberti, piissimi viri ex Bajoaria, qui, cum munia curionis aliquamdiu recte obiisset, Romam voti causa profectus fuerat, & in reditu in confinio Italiæ puerum baptizaverat, quem Uthonem nuncupavit. Reverfus in patriam, actuosæ vitæ solitariam prætulit, eumque morti proximum Utho jam adolescens convenisse dicitur, ut morientis spiritum ac pietatem hauriret. Hic magistri exemplo, cum animarum curæ aliquamdiu vacasset, tantas curas ac sollicitudines pertatus, in solitudinem migravit illam, in quam Carolus feras sectando incidit. Rex ejus opinione ac sanctitate permotus, potestatem fecit petendi, quidquid illi ad vitæ subsidium usui fore videretur. Ille humi fufus petiit a rege, sibi ut religiosorum virorum domicilium cum basilica sancti Michaelis exstruere liceret, atque a pio monarcha non fundum modo, sed etiam ædificii sumtus impetrasse fertur. Hæc Metamensis, vulgo Metensis* origo monasterii, qualis ex ejusmodi narratiunculis colligi potuit. Certe Ludovicus Germaniæ rex diplomate suo confirmat privilegium avi sui Caroli, qui prædictum monasterium cum abbate & monachis ibidem Deo famulantibus sub sua tuitione susceperat. Hoc Ludovici diploma refertur apud Hundium^a, ubi Uttoni abbati primo subjiciuntur Opportunus, Wolframus, Emicho & Nithardus, cui Ludovicianum diploma concessum est. Ex hoc porro diplomate patebit tempus regiminis Nithardi, atque adeo Uttonis, ac subsequentiū abbatum, non bene assignari apud Hundium. Is est *Utto abbas ex monasterio Metama*, qui in vetustissimo Augiensi necrologio^b laudatur.

X X.
Utto auctor
Metamensis
monasterii.

* Meten.

^a Metrop.
Salisb. to. 2.
p. 501.

^b Anal. eccl.
to. 4.

DETECTA conjuratione in se facta, Carolus anno proximo, dum adhuc Ratisponæ versaretur, episcopos, abbates, & comites, aliosque, quotquot ipsi fideles fuerant, donis multiplicibus honoravit. In his vero Fardulfo Langobardo, qui eam conjurationem regi prodiderat, sancti Dionysii Parisiacensis abbatia commissa fuit, post mortem scilicet Magenarii abbatis, quæ hoc anno videtur accidisse. Ejus epitaphium^c scripsit Alcuinus, ex quo discimus, Magenarium seu Maginarium sepultum fuisse in basilica Dionysiana ad pedes Fulradi, magistri quondam & antecessoris sui, uti priores ejus epitaphii versus nos docent, ex quibus brevem Magenarii præfecturam, præmaturam mortem, & probos mores fuisse discimus.

ANN. CHR.
793.
X X I.
Magenario
abbati Dionysiano
succedit
Fardulfus.
^c Alcuin.
epigr. 124.

*Hic sit sub pedibus tibi, Maginare, magistri
Jam sacra mundanis temporibus requies.
Te pius ille pater teneris nutrit ab annis:
Tu quoque successor ejus honoris eras.
Hoc heu perparvum rexisti tempus ovile,
Floribus in mediis mors mala te tulerat.
Sed quem Christus amat, illi mors nulla nocebit.
Post mortem melius vivit in arce poli.*

Reliquos versus quatuor prætereo, quibus fratres ad ejus mores imitandos, & ad preces Christo pro eo fundendas poeta hortatur. Erat Fardulfus ejus successor, ut jam diximus, genere Langobardus, qui, capta Papia, a Carolo in Franciam abductus fuerat cum Desiderio rege Langobardorum, cui usque ad mortem ejus, quæ ante Pippini conjurationem contigisse videtur, addictissimus fuit. Accepto Dionysiani monasterii regimine, ut se gratum benefactori suo Carolo exhiberet, ipsi adem monasterio adhærentem, instar veterum regni palatiorum, ædificari curavit, in qua princeps, dum eo veniret, cum suis hospitaretur. Hæc omnia idem Fardulfus testatur suis versibus, qui hoc loco ex Chesnio^d referendi videntur.

^d Chesn. to.
2. p. 645.

*Culmina cernenti lectori littera prome:
Fardulfus Carolo condidit ista suo.
Qui quondam propria fuerat dum sceptrum secutus
Gentis, in adversas fata tulere vias.
Attamen hic fidei dominis servavit honorem,
His regni quamvis ultima meta foret.
Tandem victoris Caroli felicibus armis
Cessit, & in melius fors sibi cessit iter.
Huic quoque dum fidei servaret munera regi,
Rex sibi preccelsus plurima dona dedit.
Inter quæ sancti Dionysi rector ut aula
Fieret, indulxit pacificus Carolus.
Hanc benefactori construxit providus adam,
In qua cum famulis gaudeat ipse suis.
Ipse suis servis, fidei quos vincula necunt,
Letitiam princeps præbeat armipotens.
More tamen veterum consurgere jussit avorum
Culmina, quæ fulgent regis amore, domus:
Ut quoties rector præclara palatia lustret,
Fardulfi famuli sit memor ille sui.*

Ad hæc beato Johanni-Baptistæ præcurfiori Domini oratorium exstruxit, solvendæ voti causa, quod initio exilii sui se vovisse idem Fardulfus ait in versibus sequentibus apud Chesnium. Eundem laudat Alcuinus^a ob *ciborium* ab eo factum in aede Dionysiana.

Eandem forte ob causam, qua Fardulfo, Gerhoho episcopo *Muarbach* monasterium datum^b legitur, nempe post Amichonem, cujus mentio superius facta est. Is videtur esse Gerhohus episcopus Eistetensis, qui loco sanctimonialium in monasterio Heidenheimensi canonicos possuisse dicitur apud Greterum, unde conjicere licet, eum Morbacensibus non admodum favorabilem existisse. Sane nulla ejus apud eos, saltem in vulgatis libris, memoria, in quibus post Amichonem proxime subjicitur Guntramus abbas, & post Guntramum Sigismundus, forte Sigimarius, qui in veteri necrologio Augiensi notatur.

Interim gravi fame in Italia & Gallia, maxime in Provincia & Septimania laboratum, ita ut multi præ fame interirent. quo tempore Benedicti abbatis Anianensis mira in egenos caritas & sollicitudo existit. nam cum monasterii sui januam utriusque sexus pauperum multitudine quotidie stipatam cerneret, ita ut sibi tuguria illic construxerint usque ad novas fruges; sepositis iis quæ ad usum fratrum necessaria videbantur, reliqua per dispositos fratres in egenos distribui curavit, non modo panes, sed etiam carnes armentorum & ovium, immo & lac vervecum, quæ in monasterio alebantur. Jam vero, cum nec sic ad novas fruges perventum esset, ex comætu fratrum usque tertium detrahi jussit, ne fame periclitantibus deesset. Tanta vero fratrum erat cum patris pietate convenientia, ut libenter universa, si fas fuisset, in usus pauperum profudissent; certatimque sibi quisque, quod eis clanculum daret, subtraheret. Jam superius^c tam eximie caritatis mentio facta: sed non semel prædicari debet, quod non semel factum, nec semel posteris nostris inculcandum.

Tunc temporis Raymundus Rafinel, dux Aquitanorum, Cesarionensi sancti Tiberii monasterio, cui Atilio seu Atila supra laudatus præerat, fecit donationem loci *Lumbez*, quæ condendo monasterio Lumberiensi occasionem dedit. Is quippe, extremi examinis ac peccatorum suorum intuitu, prædicto cœnobio donat locum, qui appellatur *Lumbez*, in territorio Tolosano super rivulum Savæ, cum ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, & oratorio non longe posito, in quo requiescit Christi confessor sanctus Majanus. Ad hæc eidem confert siccum, Postarias dictum, in comitatu vel episcopio Nemaufensi, pariter cum ecclesia beatæ Mariæ. Hæc autem omnia tradit Deo & genitrici Dei Mariæ, necnon sancto Tiberio & Atilioni abbati, sanctoque conventui fratrum in monasterio, quod Cesarion dicitur,

fitum in territorio Biterrensi, suburbio Agathensi, ubi sacrata erat ecclesia in honorem protomartyris Stephani, in qua supra dicti martyris Tiberii corpus requiescebat; & Atilion ibidem pater monachorum secundum regulam sancti Benedicti præerat. Adum apud Biterrensem civitatem mense Martio, xxi. kalendas Aprilis, sub feria quinta, regnante domino nostro Ludovico, & anno vicefimo-primo imperii serenissimi imperatoris Caroli, id est regni Caroli in Italia: qui characteres huic anno conveniunt. Ex hac donatione Tiberienses nostri occasionem haud dubie sumserunt construendi monasterii Lumberiensi, quod a Benedictinis possessum fuit ad sæculum usque duodecimum, quo regularibus canonicis ordinis sancti Augustini cessit; demumque ineunte sæculo quarto-decimo convertum in ecclesiam cathedralem per Johannem vigesimum-secundum. Porro non longe ab hac urbe in monte proximo hactenus visitur oratorium sancti Majani, cujus reliquæ sæculo nono in Cognensè monasterium translatae sunt, Villæ-magnæ postea nomine insignitum. Est & aliud nobile opidum in Septimania, Lumberium vocabulo, in finibus diocesis Castrensis & Albienensis, in quo synodus sæculo duodecimo habita fuit contra Albigeneses.

Non ultra hunc annum differri posse instaurationem Nobiliacensis apud Pictones monasterii, probat diploma Ludovici Aquitanie regis, quod Ato abbas basilicæ sancti Hilarii obtinuit. Erat is *Aperi* successor honoris, testante Alcuino, qui utrumque non semel versibus suis celebravit. De Atone quippe interpretor epigramma hujus auctoris centesimum quinquagesimum, quod epitaphium est Johannis Pictavenfis episcopi & Apri abbatis, quorum sepulcra, ne a pertranseuntibus conculcarentur, muro cinxit, apposita cruce simul cum altari, in quo victima sacra Deo pro eis immolaretur. Epitaphium hoc, quod in editis mendosum est, sic restitui-mus in gratiam Apri & Atonis abbatum, qui optime de ordine nostro meruerunt.

*Hujus hic pausat præclarus episcopus urbis,
Nomine Johannes, vir pius atque bonus.
Hic requiescit Aperi hujus venerabilis abbas
Ecclesie, pastor promptus in omne bonum.
Sed pedibus populi fuerant calcata sepulcra,
Nec paries cinxit, ut decuit patribus.
Hoc Ato non suffert, Aperi successor honoris,
Corpora calcari sacra patrum pedibus:
Sed monumenta brevi placuit concingere muro,
Pervia ne populi busta forent pedibus.
Addidit & nostræ statim pia signa salutis,
In quo Salvator victor ab hoste redit;
Insuper altare statuit venerabile Christo,
In quo pro patribus hostia sacra foret:
Ut Deus omnipotens requiem concederet illis,
Cum sanctis pariter semper in arce poli.*

Eodem spectat epigramma centesimum quinquagesimum-secundum. Idem Ato in epigrammate centesimo-tricesimo-tertio laudatur ob conditam ædem in honorem sancti Lamberti episcopi & martyris, ac sanctæ Cæcilie virginis. & in epigrammate centesimo quadragesimo-quinto, ob reparatam ecclesiam in honorem beatæ Mariæ, quod de basilica Nobiliacensi explicari potest, beatissimæ virgini Deiparæ titulo quondam insignita, ut patet ex variis chartis, in quibus *monasterium sanctæ Mariæ & sancti Juniani* appellatur, tamen modo unum sancti Juniani nomen passim retinet. Jam sæculo septimo exstabat istud monasterium quinto milliari ab Augustorito Pictonum, subjectumque erat basilicæ sancti Hilarii apud Pictavos sita: at processu temporis redactum in exiguam cellam, cui unicus fere sacerdos abbatis seu rectoris titulo præerat. Ejus loci abbas post medium sæculum septimum fuisse videtur Chrocelmus, a nobis^a suo loco laudatus; & post annos fere centum Abbomierus, a quo Gentianus quidam prædium Jaciacum per commutationem comparatum fuisse contendebat, ut patet ex placito Abbonis comitis & Jepronis abbatis, relato in appendice nostra.

a Alcuin.
carm. 117.XXII.
Morbacense
monasterium
Gerhoho da-
tum.b Chesn. 20.
3. p. 467.XXIII.
Benedictus
Anianensis fa-
me laboranti-
bus succurrit.c Lib. 25.
n. 30.XXIV.
Lumberiense
monasterii
origo.

ANN. CHR.
793.

Abbomieri successor ibidem dicitur Hermenbertus : cujus tempore Ato abbas hanc cellam in pristinum statum restituere aggressus est. Id factum instinctu & mandato Caroli Magni, uti legimus in diplomate Ludovici Aquitaniæ regis, in fine hujusce tomi cum aliis exhibendo : ubi Ato diaconus atque abbas, quem rex *parentem*, id est consanguineum aut potius affinem, vocat, ostendisse dicitur *statutum* gloriosissimi regis Caroli, jubentis, ut in cellula, cujus vocabulum est Novaliacus, *de ratione* seu jure sancti Hilarii, sita in loco quieto & valde congruo ad habitationem fervorum Dei & pauperum, monachos, qui secundum regulam sancti Benedicti ibidem degerent, institueret: ideoque supplicasse, ut ipsam cellulam ejusque possessiones, quas vel Ato ipse, vel Hermenbertus sacerdos ac rector ejusdem cellulæ eidem contulit; & quidquid superiores Pictavenfes antistites Ansaldo seu Ansoaldus, Ebarcius, & Gaozbertus, ceterique fideles tradiderant, vel in posterum tradituri essent, confirmare dignaretur, quod rex libenter fecit. Actum Jogundiaco palatio III. nonas Augustas, anno vicefimo-quinto regnante Carolo gloriosissimo rege, & Ludovici regis quarto-decimo. Hæc ex authentico diplomate, cui multi optimates subscribunt, in his primus Regimpertus vocatus episcopus, *capitulum HLodovici regis Aquitaniorum*. Ultimus Hildegarius ad vicem Deodati subscripsit. Forte Ato propinquus erat Hildegardis reginæ, Ludovici genitricis; ob idque *parentis*, seu affinis ejus, non semel in his litteris dicitur. Idem, postea creatus episcopus Santonensis, post annos sex res quasdam subtractas restituit eidem monasterio, quorum in benefactorum memoriam Hermenbertus sacerdos & monachus, idemque rector ejus loci, una cum suis fratribus libentissime promittit Atoni pastori suo piissimo, se qualibet die propriam missam pro eo celebraturos, & ad omnes cursus seu horas divini officii psalmum unum cum oratione decantaturos. Huic instrumento, dato anno tricesimo-primo Caroli regis, mente Martio, subscribunt Bodosindus presbyter & custos sepulcri sancti Hilarii, aliique presbyteri & clerici: quorum nullus se monachum dicit. Jam quippe eo tempore, languente disciplina, sensim deflexum erat ad laxiores canonicorum mores, uti fieri coeperat apud sanctum Martinum, unde quadam divinæ providentiæ dispensatione factum est, ut, sicut Hitherius sancti Martini abbas Cormaricensem cellam; sic Ato abbas sancti Hilarii Nobiliacensem, ut quamdam veluti arcem submergendæ funesto illo diluvio religioni uterque ad servandas reliquias pararet. Constantinus Nobiliaci præpositus erat sub Hermenberto abbate, de cujus successoribus nihil comperimus ante Godolenum abbatem, sub quo Mariacense monasterium Nobiliacensi unitum est.

XXVI.
Lindisfarnense monasterium dirutum.

Hoc eodem anno Dani pagani, e Germaniæ aquilonari plaga effusi in Britanniam, hac illacque discurrentes, cuncta vastant, rapiunt aut incendunt, atque loca sacra violantes, sacerdotes & clericos, chorosque monachorum ac sanctimonialium immani feritate conficiunt, tum in Lindisfarnensem insulam inveci, ecclesiam invadunt, sacra omnia pollutis calcant vestigiis, altaria suffodiunt, pretiosa quaque rapiunt & auferunt. Quin etiam e fratribus alii interfecti, alii in altum demersi, quidam captivi abducti, aut nudi projecti. Verum id eis non cessit impune, nam anno insequente, dum Gyrvum, qui portus Egfridi regis erat, vastarent, ac monasterium ad Dori amnis ostium positum deprædarentur; dux eorum ibidem condigna nece interiit; nec multo post naves eorum vi tempestatis collisæ contritæque perierunt. Sic ecclesia Lindisfarnensis suis spoliata ornamentis, sedem nihilo minus episcopalem retinuit, & qui barbarorum manus effugere potuerant monachi, postliminio eodem ad sancti Cuthberti corpus se receperunt, ibidemque multo post tempore permanerunt, nimirum ad annum octingentesimum sexagesimum-septimum, quo nova eidem loco clades a Danis inflata est. Hæc fere ex Turgoto in libro secundo de historia Dunelmensi.

Præerat eo tempore Lindisfarnensi ecclesiæ Higbaldus antistes, ad quem Alcuinus tum consolatoriam scripsit epistolam, cujus fragmenta refert Willelmus Malmesburiensis, ubi de episcopis Lindisfarnensibus agit, in hunc modum. *Beatissimi patris Cuthberti episcopi in Christo filius, Higbaldus episcopo, & omni congregationi Lindisfarnensis ecclesiæ, Alcuinus diaconus salutem. Vestre caritatis familiaritas me multum latificare solebat: sed versa vice, vestre tribulationis calamitas, licet absentem, me multum contristavit, quod pagani contaminaverunt sanctuaria Dei, & su-*

ANN. CHR.
793.

*derunt sanguinem sanctorum in circuitu altaris; calcaverunt corpora sanctorum in templo, quasi sterquilinum in platea. Quæ est fiducia ecclesiis Britannicæ, si sanctus Cuthbertus cum tanto sanctorum numero suam non defendit ecclesiam? Deinde Lindisfarnenses hortabatur Alcuinus, teste Willelmo, ne a moribus antecessorum degeneres, vestium luxu & gula intemperie professionis suæ reverentiam decolorarent. quippe ob transgressionem divinæ legis accidisse talia, accessuraque deteriora, si in his vitiis perseverarent. Addit insuper, se apud regem Carolum effecturum, ut vel de pueris, qui in captivitate abducti erant, redimendis, vel de aliis rebus necessariis aliquid statueret. Eiusdem argumenti alia est ejusdem auctoris epistola ad Ethelredum regem Merciorum, cujus hoc item fragmentum refert Willelmus. *Ecce ecclesia sancti Cuthberti sacerdotis Dei sanguine adpersa, omnibus spoliata ornamentis; locus cunctis in Britannia venerabilior, paganis gentibus datur ad debellandum: & ubi primum post discessum sancti Paulini ab Eboraco christiana religio in Northanimbrogum gente sumisit exordium, ibi miseria & calamitatis capit initium.* Eandem cladem plangit idem Alcuinus in poemate centesimo septuagesimo-octavo, in quo Higbaldum his versibus affatur, quos hinc inde carptim e pluribus selegimus.*

*At tu sanctorum, presul, successor avorum,
Qui pascis populum, qui loca sancta tenes:
Es magno, ut video, curarum pendere pressus,
Quod tam dira fuit tempore plaga tuo.
Tecum plango tuos casus, carissime frater,
Ora fluunt lacrymis, pectora mesta dolent.
Sepius ingeminans tanto sub murmure mecum,
Omnibus heu quam sit illa dolenda dies:
Qua pagana manus veniens a finibus orbis,
Navigio subito litora nostra petit:
Exspoliansque patrum veneranda sepulcra duorum,
Necnon fœdavit templa dicata Dei.
Victima facta fuit Domino, qua ferre solebat
Munera, credo pium munus & ipse fuit.
Felix ipsa dies illis, si tristia nobis
Pectora fecisset! sic petiere polum.
Et sanctis socii facti sic sanguine sacro,
Qui se sub Christo subjiciunt gladiis.
Hos puto quapropter nobis non esse gemendos,
Quos melior celo vita sibi rapuit.
Desine quapropter lacrymis hos plangere, presul,
Quos sibi perpetuos Christus habet socios:
Teque magis facias tota virtute paratum,
Ut quo pervenias, tristia nulla fiant.
Si quid displicuit Christo jam cuncta videnti
Moribus in vestris, corrigite hoc citius.
Non est quippe Deus panis culpandus in istis,
Sed nostra in melius vita ferenda cito:
Et pia flectenda est precibus clementia nostris,
Quatinus a nobis transferat ipse plagas.*

Hæc opportune monebat pius ille vates, quæ forte fufius a nobis relata, sed quod hæc hactenus delituerint ut in obscuro loco, & fere peregrino.

Hoc Danorum turbine correptus videtur sanctus Blaitmacus abbas Hiensis, quatenus ex poemate Walafridi Strabonis intelligere possumus, quod ille rogatu Felicis venerandi patris sæculo insequente composuit. Blaitmacus, quo vocabulo Pulcher-natus significatur, genere Hibernus, regali stirpe factus dicitur. Huic adolescenti forduere terrena, dum sola cælestia mente agitaret. Hinc furtim monasterium adit: sed tantus princeps haud facile latere potuit. Studiose quæsitus a parentibus, qui subtractum heredem impatienter ferebant, tandem invenitur. Mox missi turmatim a patre proceres, episcopus, abbates, propinqui, si qualibet arte juvenem a

XXVII.
S. Blaitmaci
abbatis martyrium.

ANN. CHR.
793.

proposito revocarent. Tantæ procellæ expositus tironis animus, haud dubie succubillet, ni Omnipotentis dextera eum ab imminente periculo liberasset. Sic victor aliorum uti & sui, talis demum evasit, ut, qui omnium se ministrum exhibuerat, omnibus præficeretur. Gliscente in dies in ejus animo caritatis flamma, martyrii desiderio flagrare cepit. Quærenda proinde alio occasio, quæ in patria deerat, ubi honor ei delatus martyrii vice esse poterat. Sæpe a suis retractus e fuga, tandem clam evasit in Pictorum insulam, Jonam nomine, ubi quondam sanctus Columba Hiiense monasterium condiderat: ratus brevi adfore occasionem, quam cupiebat, ob frequentes in illas partes Danorum paganorum incurfus. Brevi accidit quod optabat, idque prophetico spiritu præcognovit. Mox ille Hiienfes admonet futura cladis, probarent singuli animos suasque vires, qui eas martyrio proximo patres sentirent: ac quibus deficeret animus, fuga quam primum salutem quærerent. Nec mora fugere, qui de sua constantia diffidebant: ceteri cum patre se in certam mortem alacres dedere. Non multo post eo advolat turba furens, & sociis trucidatis, Blaitmacum, postquam seipsum cum suis una cum victima sancta in sacrificium obtulerat, stipant impii prædones, ut ab eo reconditos thesauros extunderent. Tum negantem se quid ejusmodi habere; nec, si haberet, extorquentibus daturum, statim crudeliter obruncant. Ita rem gestam narrat Walafridus, postulante Felice, quem venerandum patrem & carissimum Felicem vocat. Antiquior erat Felix ille monachus, qui vitam sancti Guthlaci primus in litteras retulit.

XXVIII.
Alcuini epi-
stola ad Wi-
renses.

Suspiciamus Girwenses monachos eadem procella implicatos fuisse, cum legerem apud Turgotum, immanes illos piratas Gyrvum, Egfridi regis portum, vastasse, & monasterium ad ostium Dori fluminis deprædatis fuisse. Verum tam Girwenses, quam Wirenses ex illa clade salvos & incolumes tunc emerisse docet Alcuini epistola quadragesima-nona ad eos scripta, quibus ob oculos ponit stragem Lindisfarnensem, monetque caveant, ne similem cladem vitiis suis in se accersant. *Quis non timeat*, inquit, *terrorem, qui accidit in ecclesia sancti Gubberti? Corrigitur quapropter mores vestros, ne propter peccata sceleratorum pereant & justii.* Huc varia eis monita inculcat, nempe ut regularis vitæ observationem, quam eis statuerant sanctissimi patres, Benedictus & Ceolfrius, diligentissime custodiant. *ideoque regula sancti Benedicti in conventu fratrum propria exponatur lingua, ut intelligi possit ab omnibus*: ad cujus institutionem unusquisque suam corrigat vitam; ut, quod voverant ad altare, inviolabiliter ab eis custodiatur. Recogitent nobilissimum sui temporis magistrum, Bedam presbyterum, quale habuerit in juventute discendi studium; qualem nunc inter homines laudem habeat; multo majorem apud Deum remunerationis gloriam. Illius exemplo dormientes excitent animos. Magistris proinde assideant, aperiant libros, litteras discutiant: ut & seipsos pascere, & alios erudire valeant. Denique discant pueri scripturas sacras, ut, ætate perfecta veniente, alios docere possint. Hæc Alcuinus occasione illius funestissimæ cladis Lindisfarnensibus illatæ, quam itidem Æthilredo regi & populo Northanimbrorum præsentat his verbis. *Timete flagellum, quod venit super ecclesiam sancti Gubberti, locum scilicet sanctissimum, & multorum sanctorum suffragiis divitissimum, nunc vero miserabiliter a paganis devastatum. Qui hoc non timet, & seipsum non corrigit, & pro sua patrie prosperitate non plangit ad Deum; carneum non habet cor, sed lapideum.* Sic vir pius his cladibus utebatur ad corrigendos mores aliorum.

XXIX.
Ethelberti re-
gis cædes.
a Bromton
col. 750. &
seq.

Haud dissimili mortis genere, tametsi alia manu, eodem tempore occubuit Ethelbertus rex orientalium Anglorum, Ethelredi filius ac successor. Hic, cum esset non minus pius quam eruditus, raro exemplo illibatos Christo amores consecrare animo statuerat: sed tandem procerum precibus ac flagitationibus fatigatus, ne ipso decedente res publica periclitaretur, de nuptiis contrahendis cogitare cepit. Erat Offa Merciorum regi unica filia, quam a patre sibi conjugem dari poposcit. Id sibi gratum fore Offa testatus, liberum ad se accessum Ethelberto dedit. Ille nihil doli suspicatus, ad palatium Offæ accedit, quem e superiori cubiculo Alfrida, id nomen virginis, conspicata, juvenis principis formam apud matrem extollit. Illa conceptum animo virus dissimulans, Ethelberti petitionem in pejorem partem detorquet, eumque Offæ suspectum reddit, quasi sub conjugii specie Merciorum regnum invadere moliretur. Tantum in Offæ animo prævaluit nequissima suggestio, ut in-

ANN. CHR.
793.

rerimendi Ethelberti mandatum uni e suis familiaribus imposuerit. Nec mora pio principi, cum absque comitatu, uti conditum erat, ad palatium accederet, impius minister caput crudeliter amputavit. Hoc nuntio consternata regia virgo, diræ matri cædis præcipuæ auctori, fratrique interitum minatur; ac tanti facinoris atrocitatem execrata, in Crulandense monasterium se reclusit. Piissimi principis necem, quæ hoc anno accidisse dicitur apud Florentium Wigorniensem, morte reginæ atque unici filii brevi ultus est Deus innocentium vindex, variisque miraculis cæsi sanctitatem declaravit. quibus compertis, rex Milefridus Liburiæ super ejus tumulum cathedralem ecclesiam erexit. In ejus criminis piaculum Offa sancti Albani monasterium extruxisse dicitur, quod paullo ante constructum fuisse existimo. at Crulandensi monasterio, supplicante Patricio abbate, Kenulfi primi abbatis successore, regias litteras hoc anno concessit, ab Ingulfo relatas, quibus post episcopos Benna abbas Medehamstædensis, & Ceolburga abbatissa de Berdea subscripserunt.

Proximo post anno e vivis sublatus est Offa 1 v. kalendas Augusti; in cujus locum successus filius ejus Egbertus post dies non amplius centum quadraginta-unum, & ipse morbo correptus, morte sua vaticinium sororis complevit, successorem sortitus Kenulfum, cujus longe diuturnior ac felicius principatus fuit. Alfrida vero, aliis Ælthrida, quam Ingulfus Etheldritam vocat, in australi parte ecclesiæ Crulandensis contra majus altare cella reclusa vixit. in qua Witlasi rex Merciorum, Egberti occidentalium Saxonum regis furorem metuens, quatuor mensium spatio delituit. Haud scio an hæc eadem fuerit Ædilthyda, ex-regina monacha, (nam & reginæ olim dicebantur reginæ virgines) cui Alcuinus epistolam tricesimam inscribit *dilectissima in Christo sorori Ædiltidæ matri*, id est abbatissæ, cui principio gratias agit ob caritatem muneribus testatam, quam nec terrarum longinquitas interrumpere, nec maris æstus procellosis undis obruere potuerat. Dein hanc monet, ut omni instantia sibi subjectos instruat, verbis admoneat, erudiat exemplis; publice peccantes palam castiget, ut ceteri timorem habeant. Vigiliæ & orationes sint illi frequentes. Sanctorum festivitates cum laude divina & pauperum elemosynis frequentet. Non cogitet de sepulcro ornando: cum Christus sepultus sit in spelunca, non in templo. quod ideo dicit, quoniam *aliqui viventes suam solent fabricare sepulcrum. Tantum ut anima requiem habeat studendum est, ut illa vivat feliciter, qua mori non potest.* Hæc si de Alfrida seu, ut apud Ingulfum, Etheldrita interpretaris, hanc postea abbatissam fuisse dicendum est. Quamquam forte veri similius videbitur alia esse, cum Alfrida, vivente Alcuino, junior fuerit, quam ut de ornando sepulcro jam cogitaret; & reclusa ad mortem fuisse dicatur, non abbatissa.

Alfrida Cru-
landæ reclusa,
an alia ab
Ædilthyda
abbatissa.

Postero anno Carolus pascha Francofurti celebravit, ac frequens eo concilium episcoporum e Francia, Germania, atque etiam e Britannia convocavit: cui Theophylactus & Stephanus episcopi, missi ab Hadriano pontifice, præfederunt. Ex eorum auctoritate Felicianæ hæresis, quæ Christum Dominum, qua homo est, adoptivum Dei filium afferebat, tertium damnata cum suo auctore Felice, qui post confessionem Romæ factam, faciente Elipando Toletano pseudepiscopo, denuo in errorem prolapsus fuerat. In hanc synodum a Carolo advocatos fuisse e Britannia partibus episcopos testis est Carolus ipse in epistola sua, quæ canonibus Francofordiensibus tertia præfixa est. quod de transmarina Britannia interpretor. atque adeo parum veri simile est, quod ex Spelmanno superius retulimus, Alcuinum a Britannicis episcopis missum, ut ex eorum sententia synodo a Carolo convocandæ interesset. Conditum sunt in ea synodo canones sex & quinquaginta, quorum secundus est contra novam synodum Græcorum Constantinopoli habitam, id est contra secundam Nicænam, ut patet ex libris Carolinis, quam Galli tunc pro universali haberi non ferebant, ut pote ab orientalibus tantum habitam, necdum ab occidentalibus omnibus receptam: in qua *imaginibus sanctorum ita, ut deificæ Trinitati, servitium aut adorationem impendi sub anathemate sancitum fuisse Francofordienses patres existimabant*, quod tamen Nicæni tantum de honorario & relato ad prototypon cultu intellexerant. Tunc editi sunt hanc in rem libri Carolini, missique ad Hadrianum papam ad errorem hunc, uti putabant, confutandum. quos

ANN. CHR.
794.
X X X.
Francofor-
diense concilium.

libros Johannes Tilius sub personato Eliæ Tylia nomine in publicum vulgavit, ab hæreticis, si Cointio credere licet, corruptos. Decimo canone in ordinem redactus est Gerbodus, qui se episcopum esse dicebat, nec suæ ordinationis testes habebat. quod de Gervoldo abbate Fontanellensi, qui Ebroicensis episcopatum habuisse dicitur, Sirmundus non sine fundamento intelligendum putat, tamen Gerbodum a Gervoldo Cointius distinguendum mavult. Ab hoc canone decem sequentes de monachis conditi sunt, quibus sancitum est, ut ne monachi ad secularia negotia, neque ad placita exercenda, nisi ex regulæ præscripto, exeant. ut ne reclusi nisi ex episcopi & abbatis approbatione fiant. ut abbas cum suis dormiat monachis secundum regulam sancti Benedicti. Ex quo intelligitur, jam tum abbates nonnullos cellas & aedes privatas habere cœpisse. Ad hæc ut cellerarii avari non eligantur, sed tales, quales regula sancti Benedicti docet eligendos. ut in monasteriis, ubi corpora sanctorum sunt, habeatur oratorium intra claustrum, (quod jam antea statutum fuerat) ubi peculiare officium, id est peculiare orationes, interdum fiant. Nempe quia in illis monasteriis magnus erat fidelium concursus, consulto patribus visum est, ut peculiariora oratoria intra claustrum haberentur, ubi per diem peculiare a monachis preces fieri possent, absque strepitu ac tumultu secularium, qualia oratoria in multis ordinis nostri monasteriis hæcenus supersunt. Deinde statutum legitur canone sexto-decimo, ut pro suscipiendis in sancto ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur, sed secundum regulam sancti Benedicti suscipiantur. quod hucusque in congregatione nostra religiose observatum, pervelim in posterum etiam accurate observari. Sequentibus, ut abbas in congregatione non eligatur, ubi iussio regis fuerit, nisi ex consensu episcopi loci illius. ut abbates monachis in quamlibet culpam lapsis membrorum mutilationem aut cæcitatem non infligant, quod in secularibus judiciis fiebat, sed tantum regularem poenam ac disciplinam. ut monachi, uti nec ceteri clerici, tabernas ad bibendum non ingrediantur. Hæc a canone undecimo ad decimum-nonum. Ad hæc vicesimus-quintus præcipit, ut monachi in suo proposito permaneant; & tricesimus-secundus, ut monasteria secundum canonicam institutionem sint custodita, id est ut nec in manus secularium tradantur, neque semel consecrata, quod canones vetant, in alios usus convertantur. Postremus est de Alcuino, quem rex toti synodo commendavit, ut in patrum consortio & orationibus, eo quod esset vir in ecclesiasticis doctrinis eruditus, reciperetur. quod omnes facile annuerunt.

Hujus synodi acta missa sunt a Carolo rege ad Hispanicas ecclesias cum ipsius epistola, qua eas ad rejiciendum Felicis & Elipandi errorem hortatur, pollicitus auxilium ad debellandos Sarracenos; submittitque symbolum seu fidei suæ confessionem, tanto principe dignam, in qua Spiritum-sanctum a Patre Filioque procedentem constitetur. quod observare convenit ob controversiam postea sub eodem principe erant de additamento Filioque in symbolo Constantinopolitano. quæ controversia non rem ipsam, quam Franci omnes, & Carolus ipse admittebat, sed factum attinebat, quod symbolo concilii generalis, absque synodali auctoritate, quidquam additas putaretur.

Cur Alcuinum concilii patribus tantopere commendaverit Carolus, ut eum orationum omnium participem fieri curaret, ea fuisse videtur causa, quod plurimum contulerit ad condenda concilii acta, & quod fortasse eo usi sint episcopi ad componendos libros Carolinos; denique ad damnandam hæresim Felicianam, quam libris editis acriter infectatus est. unde ipsi improperatum ab Elipando, quasi Caroli regis animum corrupisset. Ad quod convicium respondet Alcuinus in libro primo adversus Elipandum, se eo animo venisse in Franciam, non ut Carolum corrumpere, sed ut eum adjuvaret in fide catholica, in qua ille ab ineunte ætate nutritus fuerat, & optime a christianis parentibus & magistris catholicis edoctus. *Impossibile est enim*, inquit, *ut corrumpatur a quoquam, quia catholicus est in fide, rex in potestate, pontifex in prædicatione, iudex in æquitate, philosophus in liberalibus studiis, inclytus in moribus, & omni honestate præcipuus.* quo elogio nihil fere illustrius ad Carolum commendandum. Ceterum idem Alcuinus in epistola eisdem libris præfixa ait, se divina, uti credebat, dispensatione ad gloriosum regem Carolum vocatum venisse, sicut sibi quidam sanctissimus vir, prophetiæ spiritu præditus, id divinæ voluntatis esse prædixerat; additque venerabilem magistrum suum, Albertum scilicet

XXXI.
Alcuinus concilio cur adeo commendatus.

licet episcopum Eboracensem sibi mandatum dedisse, ut, sicubi novas oriri sectas audiret apostolicis doctrinis contrarias, mox defendendæ catholicæ ecclesiæ se totum daret.

Quis concilii acta in Hispaniam detulerit, incertum. Romam vero missus est Angilbertus abbas Centulensis, qui cum actis concilii ad pontificem deferret libros Carolinos. Hunc Alcuinus Hadriano papæ commendavit scripta epistola sexagesima-tertia, quæ hoc anno scripta videtur, non anno nonagesimo-secundo, quo tempore Alcuinus ex Britannia in Franciam nondum reversus erat. In hac vero epistola Angilbertum filium suum carissimum vocat, eique fidem a pontifice haberi cupit *regiæ voluntatis secretario*, exposituro suæ postulationis necessitates, quas eidem viva voce commiserat. Ex quo infert Carolus Cointius, Angilbertum necdum tunc abbatem fuisse, quandoquidem eum tantum regiæ voluntatis secretarium Alcuinus vocat. Atqui tamen *Angilbertum abbatem & ministrum capellæ* dixit Hadrianus ipse in responsione ad Carolum in hæc verba. *Preter ea directum a vestra clementissima præcella regali clementia suscepimus fidem familiarem vestrum, videlicet Angilbertum abbatem & ministrum capellæ, qui pene ab ipsis infantie rudimentis in palatio vestro enutritus est, & in omnibus consiliis vestris receptus: ut ideo, sicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita a nobis reciperetur, & condècenter honoraretur.* Et re quidem vera ita ab se honoratum subdit pontifex, & in suam familiaritatem acceptum, a quo ait se accepisse *capitulare adversus synodum, quæ pro sacrarum imaginum erectione in Nicæa acta est.* Ex quibus manifestum est, jam tum abbatem fuisse Angilbertum, tamen eum tantum regiæ voluntatis secretarium Alcuinus vocat. De tertia ejusdem Romam legatione post biennium acturi sumus.

Pæne exciderat canon tertius synodi Francofordiensis, in quo agitur de Tassilone, qui dudum Bajoariæ dux fuerat, sobrinus domni Caroli regis, ex matre scilicet Chiltrude, sorore Pippini regis. Is, monastico ut erat indutus habitu, stetit se in medio concilii, veniam rogans pro culpis, tam in Pippinum quondam regem, quam in Carolum commissis, enixe petens, ut sibi denuo indulgeretur, ipse remittens aliis, si quid in se non recte perpetratum fuisset. Tum quidquid olim sibi, liberisve suis in ducatu Bajoariæ competere poterat, ultro abdicavit, tantum ut Carolus liberorum suorum misereretur. Ad hæc rex commiseratione motus, commissa facinora ei benigne condonavit, ac de misericordia Dei & sua indulgentia securum esse iussit. qua de re tres breves uno tenore conscriptos fieri præcepit: unum in palatio retinendum; alterum prædicto Tassiloni tradendum, ut secum haberet in monasterio; tertium vero in sacri palatii capella recondendum. Nulla deinceps mentio de Tassilone: quem in monasterio Gemeticensi cum Theodone filio decessisse veri simillimum est, amboque ibidem sepultos in basilica sancti Petri, ubi regiorum principum hæcenus tumuli visuntur, locum dedisse fabulæ, quæ de filiis Chlodovei secundi ob crimen læsæ majestatis enervatis, eoque retrusis circumfertur. Ita quod semel falso creditum est, veri vicem obtinuit. Ceterum Tassilonem pia morte decessisse non dubitamus; sanctum dicere, etsi hoc titulo donatur in recentioribus quibusdam fastis, nobis religio est.

Dum Francofurti synodus celebraretur, Fastradam reginam ibidem mori contigit: cujus corpus Moguntia in basilica sancti Albani martyris sepultum est. Tunc Moguntinæ ecclesiæ præerat Ricolfus seu Riculfus antistes, Damceta non semel appellatus ab Alcuino, qui eum filium suum, id est discipulum, vocat. Hic distinguendus videtur a Flavio Damceta, quem virum clarissimum dicit idem Alcuinus in inscriptione epistolæ sexagesimæ-octavæ, in qua ei gratias agit de munere sibi ab eo misso, nempe de quodam animali, quod dentes sexaginta habebat. Huc spectat epigramma ejusdem ducentesimo decimo-nonum. Riculfus vero, cum sancti Albani martyris, qui ex Africa tempore Hunerici Wandalorum regis Moguntiam appulsus, martyrium ibidem passus fuerat, tumulum neglectum videret; locum elegantis fabricæ basilica exornavit, ac beato martyri mausoleum erexit, auro & argento, gemmisque decoratum. Insuper in cultum sanctuarii & in ministerium altaris vasa aurea & argentea, sacras quoque vestes pretiosissimas contulit. Atque ut congruus sacro loco divini officii cultus haberetur, continens eidem basilicæ monasterium adjunxit in gratiam monachorum, ad quorum usus multa prædia cum villis ac decimis contulisse memoratur. Non tamen ante annum octingentesimum-

ANN. CHR.
794.

XXXII.
Concilii acta Romam missa per Angilbertum.

XXXIII.
Tassiloni iterum indulgentia data.

Fabula de enervatis Gemeticensibus.

XXXIV.
Fastrada ad S. Albanum sepulta.

Riculfus episcopus monasterii auctor.

ANN. CHR.
794.

quintum hujus basilicæ dedicatio facta est. Deinde tanta huic loco accessit celebritas, ut Moguntinæ ecclesiæ præfules, immo & proceres plerique ibidem sepeliri voluerint. Plura de hoc monasterio habet Sigehardus monachus ejus loci in libro de vita sancti Albani, ex quo discimus, Faltradam in aquilonari ejus ecclesiæ vestibulo sepultam fuisse. Multa ibidem concilia habita; indeque colonia monachorum primum deducta Spanhemium, teste Trithemio: qui & ait, cœnobium sancti Albani monachorum fuisse usque ad annum millesimum quadringentesimum decimum-nonum, quo Martini papæ concessu in collegium canonicorum demigravit. De Probo ejus loci monacho illustri agemus sæculo sequenti.

Tempore synodi prædictæ e Septimania Francofurtum accessit Anianus abbas, superius laudatus, cum monachis suis; rogavitque Carolum regem, ut monasteria sancti Johannis in loco Extorio, & sancti Laurentii in Olibegio * posita, in suam tutelam susciperet cum omnibus rebus & hominibus eorumdem. Roganti non modo annuit religiosus princeps, sed etiam concessit villam Caonas, sicuti Milo eidem monasterio suis litteris jam legaverat. Deinde addit, ut, si quæ controversiæ adversus monachos hominesve eorum locorum ortæ fuerint, quæ in illa provincia non facile definiri possent, ad suam præsentiam referrentur, secundum legis ordinem coram ipso finitivam accepturæ sententiam. qualia nostri temporis privilegia sunt regionum monasteriorum, quæ causas suas majori senatui regio reservatas habent. Data tertio-decimo kalendas Augustas, anno vicesimo-sexto & vicesimo regni ejus, in Franconesford palatio. Nunc monasterium sancti Laurentii ab auctore suo sancti Aniani * nomine insignitum est, situm in pago Biterrensi. Monasterium vero sancti Johannis modo Caunensè dicitur ab ea villa, quam Milo eidem Aniano ad condendum monasterium donaverat. Carolinum diploma exstat in libro sexto de re diplomatica, quod Widolaicus ad vicem Radonis recognovit. Alius ergo erat Widolaicus iste a cognomine abbate Fontanellensi, quem ante annos septem mortuum diximus.

Paullo ante datum Aniano diploma Carolus insignem fecit donationem Ratisponensi sancti Emmerammi monasterio seu ejus ecclesiæ, *qua est constructa in honore Domini nostri Jesu-Christi, & sancti Emmerammi pontificis & martyris juxta muros civitatis Reganesburgensium, quo preciosum ejus requiescit corpus, ubi est congregatio sancta monachorum, id est terra culta & inculta jugera ducenta-sexaginta. Data VIII. kalendas Martias annos XXVI. & (XX.) regni nostri. Actum super fluvium Moine, in loco nuncupante Francofurt.* Ita legimus in codice traditionum ejus loci, quem codicem Anamotus, haud dubie monachus, ex variis schedis donationum & commutationum contexit, atque *excellentiſſimo Domino A.* id est Ambricomi, *episcopo* nuncupavit *Anamotus humillimus famulus.* Ratisponæ præfuit Ambrico medio sæculo nono.

Ad hunc annum videtur pervenisse Magulfus seu Magnulfus abbas Floriacensis, cui successit in sesquiannum Fulradus; & post eum Theodulfus in titulum abbatis successit, eodem fere tempore creatus episcopus Aurelianensis. Magulfus obiit xv. kalendas Februarii, ex necrologio Floriacensi. Erat Theodulfus natione Italus, qui propter scientiæ prærogativam, qua pollebat, a Carolo rege ab Italia in Franciam adductus a traditur. Favet ejus epitaphium, in quo *Speria* seu *Hesperia* genitus dicitur. Gothum genere, non Langobardum fuisse discimus ex ipsomet Theodulfo, qui in parænesi ad judices, consanguineos suos vocat *Hesperia* populos in Gothia seu Septimania degentes, qui eo ex Hispania confluxerant. sic enim hos versus interpretor.

*Mox sedes, Narbona, tuas, urbemque decoram
Tangimus, occurrit quo mihi lata cohors;
Reliquia Getici populi, simul Hespera turba
Me consanguineo sit duce lata sibi.*

In hac parænesi agit de missione sua per varias regni provincias, quas cum Leidrado episcopo Lugdunensi jussu Caroli post tres annos perlustravit. Floriacensem abbatiam tenuit annos ferme viginti.

XXXVII.
Neustadiensis
monasterii ori-
go.

Neustadiense Franciæ orientalis monasterium, si qua vulgatis tabulis fides, hoc

ANN. CHR.
794.

anno exordium habuit. Positum est haud procul a Carloburgo ad Mœnum, quinto fere milliari ab urbe Wirziburgo, olim *Rorbach*, sive *Rorenlacha* & *Borlecha* nuncupatum, cui Mengaudium abbatem primo loco præfectum tradunt. Proferunt Caroli Magni litteras ejus rei testes, at non omnino sinceræ, in quibus ecclesia Neustadiensis ab ipso constructa dicitur, dotataque à Gertrude virgine, quæ falso Caroli soror appellatur. Ejus pallium hæcenus ostentant Neustadienses nostri. Nec sane ierim infitias, Gertrudem virginem sanctam locum illum frequentasse ac dotasse; idque intelligere licet ex Rudolfo monacho in libello de vita Rabani: ubi auctor ille agens de sanctorum Januarii & Magni reliquiis à Rabano translatis in monasterium Holtzkiricham, Carloburgo vicinum, refert, puellam quamdam arrepticiam e multis sanctam Gerdrudam appellasse, eam haud dubie quæ Carloburgi colitur. In libro secundo traditionum Fuldensium invenitur Gertrud quædam, cujus donatio Fuldensi monasterio tempore Eigilis abbatis facta est anno sexto Ludovici gloriosissimi imperatoris, quæ an illa sit Gertrudis Carloburgensis, ne conjectura quidem assequi possumus.

Ad Holtzkiricham quod attinet, quod Monasterium sancto Xysto sacrum erat, situm inter Mœnum & Tuberam in Francia orientali, auctorem agnoscit Troandum quemdam illius regionis principem. Testes hujus rei Caroli Magni litteræ, Browero a visæ ac probatæ, in quibus legitur Troandum principem a fundamento ex rebus proprietatis suæ in honorem beatæ & gloriosæ virginis Mariæ, & beati martyris Bonifacii monasterium Holtzkiricham in pago Waltzase super fluvium Abstade extruxisse, & Carolo regi cum omni proventu obtulisse: quod Carolus his litteris sancto Bonifacio tradit. Idem Browerus varios Rabani versus refert, qui olim in illo monasterio inscripti erant. Perit hoc monasterium, uti & aliud proximum virginum, vocatum Zellinga, a Rudolfo itidem memoratum, qui Holtzkiricham in Alamannia situm dicit, quæ proinde olim non modo Sueviam, sed etiam Franciam orientalem complectebatur.

Jam quando hic sumus, agendum est nobis de primordiis Rabani, quem hoc anno, novem annorum puerum in Fuldensi monasterio Deo oblatum fuisse Cointius opinatur, triennio prævertens Trithemium, qui non solum annum, sed & diem notat duodecimum ante kalendas Aprilis, quo puer annorum circiter novem a parentibus Fuldæ traditus sit. Ast tam incertus dies, quam annus, quem certe nec Trithemius, nec Cointius attigerunt. Argumentum in promptu est. Rabanus sit diaconus anno Caroli Magni tricesimo quarto, id est Christi octingentesimo-primo, ut constat ex veteribus ejus temporis annalibus apud Lambecium ^b, qui in anno secundo Ludovici augusti desinunt. Si ecclesiæ veteres leges ac regulas, ut credere par est, hac in re servavit, tunc natus erat annos viginti quinque. Hanc enim ætatem exigunt præci canones, nisi dispensatio accessisset. Ergo in lucem editus fuisset anno septingentesimo septuagesimo-sexto. Certe libros de laudibus sanctæ crucis scribere aggressus est ante annum octingentesimum decimum, cum *sex lustra*, id est triginta annos, impleverat. Hæc minutiora, sed ferenda ubi de magnis viris agitur. Ipse Francus genere, non Fuldæ, sed Moguntinæ ortus est, ex Magnentiana, si Trithemio credimus, familia, unde forte Maurus Magnetius ab Ademaro Ecolismensi monacho, & a Sigeberto Gemblacensi appellatur. Apud antiquos nulla ejus parentum mentio. Primus, ni fallor, Trithemius Ruthardum ejus patrem, virum divitem ac potentem, qui multo tempore sub Francorum principibus strenue militaverat; & Aldegundem genitricem vocat. Certe Rabanum illustri genere progenitum fuisse constat: ut qui fratrem habuit Tutinum, virum cum primis nobilem; & ex fratre nepotem Gundramnum levitam, cellæ sancti Solæ præpositum & capellanum Ludovici Germaniæ regis, adeoque in palatinorum numero, ut ipse de se ait, nuncupatum. De claro Tutini genere dubitare non sinit ejus epitaphium Rabano ipso auctore, a quo *insignis vir, & alta clarorum parentum stirpe natus* prædicatur, idemque *inter regales viros* cum magno honore vixisse, & in mediis armis gratia domini sui viriliter cecidisse dicitur. Patrio nomine nuncupatus est Rabanus, sive, ut ipse scribere amat, HRabanus, cui postea Mauri cognomen accessit, quod magister ejus beatæ memoriæ Albinus eidem indiderat, testante Rabano ipso in præfatione commentariis ad libros regum præfixa. Idem in præfatione super Matthæum agnomen suum dicit HRabanus, alter-

XXXVIII.
Holtzkiricham
monasterium.^c a Fuldensi
antiquo. p. 141.XXXIX.
Rabani primordiis.^b Casar. biblioth. t. 2.

ANN. CHR.
794.

utrum solitus usurpare, nunc Rabanus, nunc Maurus. Utrumque tamen simul jungit epistola Humberti episcopi Wirziburgensis ad Rabanum, commentariis in Judicum & Ruth libros præmissa cum hac inscriptione: *Illustrissimo viro, meritoque insigni ac prestantissimo patri HRabano Mauro. rectius Walafridus Strabo in carmine ad Maurum-HRabanum abbatem Fuldensem*, quod proprium nomen posteriori loco tunc esset. Fuldæ oblati a puero Rabanus, christianæ ac monasticæ vitæ prima elementa hausit sub Baugulfo abbate. Jam monachus seniorum iussa sequi studuit in primis, eidemque norma vitæ sancta regula fuit; nulla mansio cellâ gratior. Hæc paucis docent primi ejus epitaphii versus, suo loco referendi.

ANN. CHR.
795.
X L.

Fardulfus abbas Carolum in Saxonia comitatur.

a Supra l. 21. n. 68.

S. Dionysii miracula.

Anno proximo Carolus, cum Pascha Aquisgrani celebrasset, adversus Saxones denuo processit, conventu habito in villa Copsistano, vulgo tunc *Cuffenstein* seu *Cuffstein*, quæ supra Mœnum contra Moguntiacam urbem sita erat. Procedentem comitabatur Fardulfus abbas Dionysianus, qui prout in Germanica synodo^a & in Liptinensi statutum fuerat, pignora beatorum martyrum secum deferri curabat, & *custodes clericos* e monachis, qui secum proficiscebantur, instituerat, ut ab eis vicissim sibi succedentibus debita sacris pignoribus exhiberetur religio. Hæc ex auctore anonymo illius temporis in libro primo de miraculis sancti Dionysii: qui horum pignorum nomine sacras beati Dionysii, ejusque sociorum reliquias intelligit. Nondum inventum erat vexillum illud, posteris tantopere sub auriflammæ nomine celebratum, quod ante Ludovicum sextum in usu non fuisse doctissimus Canguis existimat. In illa ergo expeditione Saxonica vel in sequente, dum unus ex illis excubitoribus, Rothardus nomine, candelam ardentem, *observato demuncula ostio*, reliquisset; id contigit miraculi, quod prædictus anonymus refert de linteo a flamma candelæ intacto sacrarum reliquiarum obtentu, quæ in ara hoc linteo adoperta forte asservabantur. Anonymi verba huc proferre visum est. *Sollemnis ara tum lignea tabula erat, quæ linteo adoperta, modum altaris effecerat. In eam itaque candelam decidens tota conflagravit; sed ne linteum quidem, quo tabula celabatur, adustum. Cerneret reliquiarum obtentu linteum naturam mutasse, & alimentum focis amicum merito martyrum repente duratum.* Tale ergo erat illud portatile oratorium demunculæ instar, in quo ara ex lignea tabula compacta habebatur, linteo adoperta, accensis circa eam luminibus ob honorem sacrarum reliquiarum. Dein ibidem agitur de Bosulfo, ipsius abbatis clerico, qui reliquias beati martyris secum in Italiam detulit, exstructaque ecclesia, & ex propriis ditata, eas ibidem reposuit. Ex capite sequenti manifestum est, quam sollemnis tunc fuerit dies beatorum martyrum, ad quem devote celebrandum frequens populus in suburbanam basilicam eorum tumulo illustrem consuebat; morisque fuisse traditur, ut, sacra missarum celebratione peracta, clericorum cætus, qui undique conveniebant, ab abbate, uti corpora cibo reficerent, invitarentur. Parva sunt hæc, sed tamen haud omit-tenda.

Majoris est momenti quod sequitur, ad cognoscendam formam illius temporis judiciorum; proindeque referendum totidem verbis auctoris illius anonymi, sane nec imperiti, nec impoliti. Eiusdem abbatis Fardulfi tempore homo quidam, vocabulo *Wanilo*, in servitium beati Dionysii quærebatur. Re ad Lambertum comitem delata, juramento secundum legem libertatem se posse tueri *Wanilo* respondit. Statuta ergo die adfuere comes & monasterii præpositus, nomine *Agleboldus*, habens secum partem digiti sancti Dionysii, auro instar manus affabre composito inclusam. Proferuntur comitis reliquiæ, super quas homo juramentum perolveret: contra *Agleboldus* præpositus rogat supra manum, quam attulerat, juret. Consentiente comite atque iudicibus, in clypeo cum aliis reliquiarum patrociniiis indicatrix veritatis manus componitur. ad quam dum applicare manum juraturus *Wanilo* vellet, sacrilegum tactum evitans, mirum dictu! aurea manus longe resili-vit: ut vero ille manum amovit, divina virtute reliquias continens aurea manus ad priorem locum reversa est. Cumque adhuc homo, in proposito perseverans, manum rursus applicuisset sicut prius, cessit iterum aurea manus. Sic illo tum & iudicum, tum etiam sua sententia convicto, virtutem sancti Dionysii in commune omnes, qui aderant, summis laudibus extulere, per quem Dominus tam celebre miraculum ostendisset. Manus prædicta inter alia præcipua ornamenta ad memoriam seu

ANN. CHR.
795.

tumulum martyris appensa, hodieque a pejerandi ausu quosque deterret. Hactenus anonymus, qui de ecclesia beati Dionysii, quæ de Strata dicitur, in capite proximo agit, ac presbyterum loci Martinianum vocat, qui assumtis basilicæ clavibus, quæ illorum temporum religio erat, matronam quamdam adiit pro quadam ejus ancilla intercessurus, quæ ad illam ecclesiam culpæ deprecandæ causa confugerat. Superest etiam nunc hæc basilica in ipso sancti Dionysii opido, in via publica seu strata, quæ fert ad vallem Montis-Maurentiaci & Pontifaram.

Reversus e Saxonica expeditione Carolus, de condenda basilica *in genitili suo solo*, quod Aquas-grani veteres passim, alii Aquisgranum vocant, cogitare cœpit, idque brevi regia magnificentia perfecit, & in honorem beatissimæ Dei genitricis Mariæ dedicari curavit. Eximiæ structuræ erat hæc basilica, quam rex auro & argento, atque cancellis & januis ex ære solido fabrefactis adornavit: ad cujus structuram cum columnas & marmora aliunde habere non posset, ex urbe Roma & Ravenna devehit curavit. Ibidem etiam insigne palatium, loci amœnitate captus, cum thermis exstruxit. Illic mansiones^a omnium cujuscumque dignitatis hominum erant, ita circa palatium dispositæ, ut rex per cancellos solarium seu superioris cubiculi sui cuncta quæ fierent videre posset: tametsi hæc principum habitacula porticibus instructa erant, ut pertranseuntes ab injuriis imbrum ac nivium essent immunes. Theodulfus episcopus Aurelianensis in villa suæ parochiæ Germiniaci basilicam instar ejus, quæ Aquis exstructa erat, ædificavit, apposito disticho, quod Letaldus monachus refert.

Sub idem tempus Carolus epistolam scripsit ad Offam regem Merciorum de quadam presbytero Scotto, qui a quibusdam insimulabatur, quod carnes diebus quadragesimalibus in parochia Hildeboldi episcopi Colonienfis comedisset. Cum vero ejus facti aperta non essent testimonia, Gallicani sacerdotes eum damnare noluerunt: sed tamen in consueto habitationis suæ loco diutius morari non permiserunt, ne sacerdotalis honor apud vulgus imperitum vilesceret, vel rumigerula loquela aliqui hortarentur sanctum jejunium violare. Visum proinde sacerdotibus illum ad sui episcopi, ubi Deo votum fecerat, remittere iudicium. qua de re ad Offam regem scribere non est gravatus Carolus, cui quadragesimæ observantia adeo cordi erat, ut Saxonibus nuper conversis esum carniæ sub pœna mortis interdixerit. Hujus loci occasione memoriæ succurrit aliud factum cujusdam Franciæ^c episcopi, qui, cum esset miræ sanctitatis & abstinentiæ, tanto nihilo minus edendarum in quadragesima carniæ desiderio tentatus fuit, infirmulus quippe erat, ut, nisi incunctanter ex eis ederet, protinus se crederet moriturum. Consultis sacerdotibus, ei permissum est, ut carnes recuperandæ valetudinis gratia ederet, sed eo pacto, ut postea per totum annum more solito abstinere. At vix carnes ori apposuerat, cum eum invasit tantum fastidium non solum carniæ, sed & ceterorum eduliorum, immo ipsius lucis ac vitæ, ut ultra nec edere vellet, nec bibere. Cum autem hæc prima hebdomada quadragesimæ gererentur, prædicti patres ei auctores fuere, ut hanc diabolicam illusionem acrioribus jejuniis, contritione cordis, & eleemosynis diluere conaretur. quod strenue executus est, biduanis triduanisve jejuniis se affligens, somni fugiens, pauperibus & peregrinis per se ipse ministrans. Non tantum modo constat totius quadragesimæ violatio.

Interim Paulinus patriarcha Foro-julii synodum congregavit, in qua canones quatuordecim conditi sunt. Septimo sancitum, ne presbyter, diaconus, aut archimandrita de suo gradu dejiciatur, inconsulto patriarcha Foro-julienfi. Duodecimo, ut monasteria puellarum, quæ sub disciplina regulæ degunt, obstructius munitis claustris, nulli virorum aditui pateant, nisi urgente necessitate. Neque id permiffum presbyteris aut diaconis ceterisque clericis, immo nec archimandritis, sub specie visitationis vel prædicationis, absque permiffu episcopi civitatis. Quin etiam nec episcopus ipse absque sacerdotibus vel clericis suis illuc adire licentius possit. Denique quivis eo sic accesserit, exhortationis vel ædificationis obtentu, ab omni illicita suspitione alienus sit, nec aliter quam cum idoneis testibus illuc adeat: ne propter incautam presumptionem sanctæ ecclesiæ infametur angelicus ordo. Ad hæc, ut nullo umquam tempore cuilibet abbatissæ vel monachæ, quasi orationis gratia, Romam adire, vel quælibet alia loca venerabilia circumire liceat. Tantum ibi de rebus monasticis.

X L I.
Aquisgrani basilica exstructa.

a Monach. S. Galli, l. 1. c. 32.

X L I I.
Caroli episcopi ad Offam regem de quadragesimali abstinentia.
b Alcuin. ep. 85.

c Monach. S. Galli de Carolo, lib. 1. c. 23.

X L I I I.
Concilium Forojulienfe.

ANN. CHR.

796.
X L I V.
Hadriano papa
Leo fuf-
fectus.a willelm.
Malmesb. lib. 1.
de regib. Angl.
c. 4.Angilbertus
Romam mis-
sus.b Alcuin.
epist. 83.

c Id. Ep. 72.

d Id. ep. 92.

e Id. ep. 42.

f Id. epist. 65.

g Id. epist. 59.

h Chesh. to. 2.
p. 646.

PRincipio statim anni insequentis triste nuntium ad Carolum perlatum est de morte Hadriani papæ, quæ sub finem anni præcedentis, nempe VII. kalendas Januarii, acciderat. Hoc nuntio ita percussus est optimus princeps, ut mortuum luerit, tamquam fratrem aut carissimum filium amisisset. Fletui religiosa adjecit officia, nempe suffragia cum elemosynis, non tantum per suas ditiones, sed etiam per extera regna, quorum reges scriptis epistolis ad idem pietatis officium hortatus est. Denique patri bene merenti epitaphio parentavit, quod alii retulerunt. Eodem die, quo Hadrianus decesserat, electus est unanimi omnium consensu Leo, ejus nominis tertius, de cujus electione Carolus tantum fere lætitiæ, quantum mæroris ex obitu Hadriani præ se tulerat. Leo statim a sua electione Carolo, ut eum sibi devinceret, per suos legatos claves confessionis sancti Petri, ac vexillum Romanæ urbis cum aliis muneribus misit; rogavitque, ut aliquem ex suis optimatibus Romam mitteret, qui populi Romani nova fidei ac subjectionis sacramenta exciperet. Missus eo Angilbertus, recens indidem reversus, per quem rex partem thesaurorum, quos ex Hunnis ab Henrico duce Foro-Julienfi acceperat, ad apostolorum limina submit: reliquam partem optimatibus, clericis, laicisve fidelibus distribuit.

Quid Angilberto in Urbem profecturo in mandatis dederit Carolus, explicat com-monitoria ejus^b epistola, *Homero auriculario* inscripta, quo in titulo se tantum gratia Dei regem & defensorem sanctæ ecclesiæ dicit. In hac itaque epistola jubet ad-moneri novum pontificem de totius vitæ ratione ab eo recte instituenda, & præci-pue de sanctorum observatione canonum; de pia sanctæ ecclesiæ gubernatione; tum de brevitate ejus, quem paucorum annorum habebat, honoris; atque de subver-tenda simoniaca hæresi, quæ sanctum ecclesiæ corpus multis in locis maculabat; de-nique de construendo novo monasterio ad sanctum Paulum: qua de re jam cum beato Hadriano papa egerat. Eiusdem argumenti alia est ipsius Caroli epistola^c ad Leonem papam. Discendenti etiam *dulcissimo filio fluitivago*, sic Angilbertum vocat, Alcuinus litteras^d porrexit, in quibus pari se instabilitatis forte agitari ait, neque sibi licere ad portum quietis ac stabilitatis venire, unanimem rogans amicum & custodem animi, ut consilium de salute suæ utriusque animæ cum suffragiis sancto-rum apostolorum a Deo impetrare curet. *Nam nos ambos, inquit, ut recognosco, quædam necessitatis catena constringit, & libero cursu voluntatis castra intrare non per-mittit; nec est qui compedes rumpere valeat, nisi qui inferni ferrea claustra contrivit.* quibus verbis suum amborum e curia secessum optare se testatum facit, quod ambo paullo post obtinuerunt, Alcuino ad sanctum Martinum, Angilberto ad sanctum Richarium secedere permittis. In fine flagitat, ut patrocina sanctorum seu reliquias ad se deferri curet: quippe se de talibus avarum esse, Angilbertum largum de om-nibus. Easdem postea preces aliis litteris iteravit Alcuinus, tum ad Angilbertum^e pri-micerium palatii Pippini regis Italiæ, tum ad Aginum^f episcopum, scilicet Bergo-mensem, a quo petit promissas sibi reliquias mitti per filium suum Angilbertum, gerulum harum litterarum. Eundem Angilbertum commendat Petro archiepisco-po^g trans-alpino, haud dubie Mediolanensi. Quod primicerius palatii Pippini regis dicitur Angilbertus, id argumento est, eum in Italia moratum fuisse, absente scilicet Pippino, qui post Hunnicam hujus anni expeditionem ad Carolum patrem Aquisgranum accessit. Huc mihi referendi videntur versus ipsius Angilberti absen-tis^h, ex quibus hos carpeim selegimus.

*Jamque ades Hesperis Pippinus rector ab oris,
Ut cumules Caroli gaudia magna patris.
Exspectate diu, saltem nunc adfore gaudent
Alpibus e gelidis te pater atque genus.
Principe cum tanto plebs, clerus, ara, sacerdos,
Adventus vestri gaudia magna metunt.
Jam donante Deo non somnia cernimus ultro,
Somni sed fructus Angilbertus ago.
Nam te Lingonicis complector victor in arvis,
Vix passus verbis miscere verba piis.
O cur non merui regis tunc cernere vultus,
Cum te complectens oscula pura daret.*

ANN. CHR.
796.

Ex quibus veri simile sit, Angilbertum, dum Romam adiret, Pippino ad patrem ac-cedenti apud Lingonas occurrisse. Sed tandem post tertiam hanc legationem An-gilbertus deinceps quietius vixit in suo Centulensi monasterio, quod novo opere instaurare mox aggressus est, atque eximiis decorare institutis, præsertim laudis perpetuæ, quam ibidem instituit, trecentis monachis præter pueros centum ad id officii deputatis.

Post Angilberti reditum in Galliam, revertenti in Italiam Pippino adjunctus est Adalhardus abbas Corbeiensis, ut regnum, ipsumque juniorem regem ad statum rei publicæ & ad religionis cultum rite informaret. quo in munere ita se gessit, tan-tamque promeruit laudem, ut a quibusdam non homo, sed pro virtutis amore an-gelus prædicaretur. Numquam in judicio cujusquam personæ discrimen habuit, neque, juxta proverbium vulgi, aureo pugno murus ejus animi fractus est; solul-que, ut aiunt, potuit illæsus fluvium transire Acherontis avari, & sine periculo cæ-citatis ex alpibus remeare per annos, ut Paschasius loquitur. Ab ipso statim initio contrivit omnem tyrannicam potestatem eorum, qui, velut prædones iniqui, grassabantur in populum, tanto certe audacius, quo dominorum jure id fa-cere videbantur. Primum ergo subditis pacem reddidit, ac deinde sua cuique æquus arbiter jura restituit, & tanta quidem facilitate, ut pro virga centoris judicis solo verbo uteretur. Etsi vero superbos omnes de supercilio mentis dejiceret, id artifi-cioso faciebat ingenio, nullumque penitus auctoritate frangebat, nisi quem irrevocabilem esse probasset. Sic omnium Italarum animos mansuetudine demulsit, at-que ubi Romanorum ad fines accessit, tanta benevolentia & humanitate a Leone pontifice, quanta nullus umquam Francorum acceptus est: cui pontifex festive di-xisse fertur, si Francus ille ipsum falleret, nulli umquam Franco se fidem habitu-rum. Quamdiu Italici regni administrum egerit, an ad obitum Pippini regis, in-certum. Eum *inter primos consiliarios* Caroli Hincmarus adolescens vidit, uti ipse testatur.

Idem annus supremus fuit Theodemari abbatis Casinatis post annos regiminis undeviginti. Obiit vero nonis Junii, sepultus juxta sancti Martini ecclesiam. Hunc excepit Gisulfus abbas tertius-decimus a sancto Benedicto; octavus vero a Petro-nace abbate primo ab instauratione monasterii: qui Gisulfus unum & viginti annos præfuit, ordinatus anno sequenti. Hic ex Beneventanorum ducum prosapia ortus, primum omnium tam inferioris, quam superius monasterium amplificare & exornare decrevit. Erat in inferiori ob loci amenitatem & facilem aditum numerus major monachorum, quam ut omnes facile capere posset ædificiorum angustia. Hic locus post abbatem commissus erat providentiæ Carioaldi monachi, cui amplificandæ fabri-cæ cura demandata est. Fecit ille haud segniter quod jussus erat. Et primo quidem lo-co exiguæ sancti Benedicti ædiculæ, quam Poto abbas pro tempore erexerat, amplam exstruxit basilicam in honorem Salvatoris, marmoreis basibus & columnis hinc in-de suffultam, trabibus tabulisque cypressinis laqueatam, amplisque circumscriptam porticibus, quæ in longitudine cubitos octoginta-duos, in latitudine quadraginta-tres, in altitudine viginti-octo habebat. Pavimentum vario lapide egregie stratum, ambitus chori magnis marmorum tabulis sæptus erat. Triplex ibidem altare: præ-cipuum Salvatoris sub abside mediana, ad quam per gradus septem ascendebatur: ad dextram hujus partem alterum sancti Benedicti: ad lævam tertium sancti Mar-tini. In aditu basilicæ atrium quadraginta cubitis in longum constabat, marmoreis sexdecim innixum columnis, habens in circuitu lapideos canales ad pavimentum, ex quibus jugis aqua manabat. Ad partem orientalem ejusdem atrii absida facta est cum altari sancti Michaelis: & in medio ipsius atrii campanile erectum super octo majores columnas. Hæc fere ejus basilicæ forma erat, ex cujus utraque parte di-versorum officiorum multa & amplissima ædes. Non minor fuit magnificentia in amplificanda & decoranda basilica monasterii superioris, sancto Benedicto sacra. Tædum omne cypressinis contignatum tabulis, & plumbo coopertum: interius varia ornamenta aurea & argentea. Ciborium super altare sancti Benedicti argenteum, auro & encausto obductum erat: cetera ejusdem basilicæ altaria tabulis argenteis ornata. Alia ejusdem abbatis opera prætereo, quæ legere licet in libro primo chro-nici Casinensis a capite sexto-decimo: cujus loci varias editiones Cointius accurate contulit ad huc annum, & ad posteriorem Angeli de Nuce editionem emenda-

X L V.
Adalhardus,
abbas Italici
regni admini-
ster.X L V I.
Theodemaro
abbati Casinati
succedit Gi-
sulfus.

vit : qua ex collatione apparet , quam luxata sit vetus editio. quod notasse hoc loco sufficiat.

Turonis hoc ipso anno vita sanctus est Hitherius seu Itherius abbas Martinianus & palatii archicancellarius : cui a Carolo in abbacia subrogatus est Alcuinus , in archicancellarii officio Rado , unus e notariis , eodem tempore factus abbas sancti Vedasti apud Atrebatas. Morti proximum Itherium litteris animavit a Alcuinus : Gratias ageret Domino Jesu vulneranti & medenti , flagellanti & consolanti. Do-
lorem quippe salutem esse animæ , & infirmitatem temporalem salutem perpetuam.
Curreret dum lucem habebat , festinaret ad eum qui se vocaret ; denique quod necessitas cogit , voluntas præveniat. Hæc ille ad amicum , cui mortuo brevi postea suffectus est. Tempus inchoat ab Alcuino regiminis colligitur ex epistola ejus vicesima-
tertia , quæ scripta est anno octingentesimo ad Carolum ex Italia reducem , cum ante quinquennium , ut ipse ibidem asserit , translatus fuisset ad servitium sancti Martini. Jam dudum sæculares occupationes ex animo abjicere cupiebat , dum pro voto hæc illi provincia contigit. Neque tamen hic secessus votis ejus omnino respondit : quippe qui pridem de sæculo penitus relinquendo apud se deliberabat , nec semel a Carolo facultatem petierat secedendi in Fuldense sancti Bonifacii popularis sui monasterium , ubi monasticam vitam ad accuratas sancti Benedicti duceret leges : quarum laxior apud Turonenses disciplina erat. Verum Carolus eum a se tam longe abesse non passus est , sed ut Turonos ad sanctum Martinum se reciperet , demum assensit. Ille vero tandem inter fratres , in ecclesia sancti Martini Deo fideliter servientes , vivere ac requiescere decrevit. Nec tamen illic vitam otiosam duxit , immo toti ecclesie ac rei publicæ maxime proficuum , tum scribendis libris & epistolis , tum discipulis erudiendis , quos illic frequentes habuit , quæ partim causa fuit , ut Turonos secedendi a Carolo facultatem obtineret. sic enim ille in epistola prima ad Davidem seu Carolum. Ego Flaccus vester secundum exhortationem & bonam voluntatem vestram , alius per tecta sancti Martini sanctarum mella scripturarum ministrare satago , alios veteri antiquarum disciplinarum mero inebriare studeo ; alios grammatica subtilitatis pomis enutrire incipiam ; quosdam stellarum ordine , seu picto cujuslibet magna domus culmine , inluminare gestio , plurima plurimis factus , ut plurimos ad profectum sanctæ Dei ecclesie , & ad decorem imperialis regni vestri erudiam.

Altera , eaque gravior ejus secessus causa erat , ut monachos ejus loci , laxioribus affluetos , ad meliorem frugem revocaret , ut fidem facit Caroli epistola ad Martinianos , suo loco referenda. Jam ante id tempus Alcuinus litteras b ad illos monachos scripserat , quibus eos ad caritatem , obedientiam , & humilitatem hortatur : quæ tria , inquit , præcepta monachis aperient portas celi ; præfatus non esse laudabile in vestimentis habitum imitari patrum sine observatione mandatorum , quæ illi Deo servientibus statuerunt. deinde rogat , ut ne ipsum præsumptuosum æstiment , quod ipsis hæc scribat. Caritas , inquit , me compulit in has prorumpere litteras. quæ verba satis innuunt , hanc epistolam ante scriptam fuisse , quam monachis illis præficere-
tur. Jam vero abbas iisdem direxit epistolam de confessione peccatorum , in scriptam dilectissimis in Christo filiis , bonæque spei adolescentulis , qui in ecclesia summi pontificis protectorisque magni beati Martini Domino Jesu deservire videntur , atque ab ecclesiasticis erudiuntur magistris. ratus , id quod res est , confessionem primam esse viam revertendi ad Deum. In hac porro epistola , dum confessionis formulam ipsis proponit , hæc eis subjicit : Præcepta tua sine intermissione contemno ; promissiones meas , quibus me sanctam regulam servaturum spondi , momenti singulis violo. quæ in parte prima leguntur. & in parte secunda : Cænobium petii , vitam monasticam suscepi : sed miser ego semper involvor variis modis in levitatibus. Ex quibus luce clarius apparet , monachos etiam tum in illa basilica perstitisse , qui toto Alcuini regimine ibidem perseverarunt. Falsum proinde quod legitur in quodam chronico Turonensi , Carolum regem instituisse canonicos in ecclesia beati Martini auctoritate Hadriani papæ , eisque Alcuinum magistrum suum præfecisse. Id ipsum confirmat Caroli præceptum , quod initio statim præfecturæ suæ Alcuinus ab eodem obtinuit , quo ratas habet princeps superiorum regum , aliorumque fidelium donationes , Martinianæ factas basilicæ , eidem remittens , quidquid ex eis filcus exigere poterat : ut hæc omnia tam in luminaria ipsius sanctæ basilicæ , quam in alimenta pauperum ac stipendia monachorum proficiant in augmentum , contra facientibus intentata multa sexcentorum

sexcentorum solidorum auri costi & purissimi , quorum duas partes ipse abbas vel monachi recipiant : tertia pars in filci saccellum veniat. Actum castro Lauduno. Annus deest in codice Martiniano.

Non ita studiis litterarum & monasterii sui regimine occupatus erat Alcuinus , ut non de corrigendis aliorum , tum clericorum , tum monachorum , laicorumve moribus serio cogitaret. Testes sunt complures ejus epistolæ , ex quibus sexta ad Carolum regem duo potissimum in clero reprehendit : unum , quod presbyteri prædicationis officium in episcopos rejicerent , quasi presbyteris & diaconis id non liceret. quod multis arguit. alterum , quod sacra loca & altaria , passim absque recto , avibus , ceterisque animalibus paterent. quod per Carolum emendari cupit , ut cum honore condigno maneat mensa Domini in loco suo ; vel portetur in ecclesiam majorem secundum sanctam sacerdotum Dei providentiam ; & honorifice tractetur seu altare Christi , seu consecratio corporis & sanguinis illius ; & præcipuum nostræ salutis sacramentum omni veneratione consecretur , habeatur , & custodiatur. Ad hæc in simoniacos in epistola octogesima-octava , & in quodam a epigrammate invehitur. Ad monachos quod attinet , mirum quanto studio affectus fuerit ad eorum mores componendos. Legantur in primis ejus epistolæ ad fratres in Gothia seu Septimania degentes : ad fratres sancti Liudgarii , ad Wirense & Girwenfes , & ad Juvavenses seu Saltzburgenses. In epistola xcix. ad fratres Septimaniæ : Novistis vos , inquit , Deo servare , paternisque regi consiliis. Nolite vosmet ipsos super rectores exaltare vestros , nec eorum judicæ acta vel consilia : sed contenti tantummodo estote eorum judicio , quidquid agatis ; regularisque vitæ præceptis , in quibus maxime humilitas obediendi cum caritate præcipitur. Hora vero vestra omnes animabus vestris utiles inveniantur , vel in opere manuum , vel in lectionis studio , vel in orationis gratia. Tum de se ipso hæc subdit. Ego vero sæculi tempestatibus turbatus , casso multis in locis labore desudavi : sed modo quasi naufragus , Deo miserante , ad portum dejectus quietis : in quo me festum & vulneratum jacentem deprecor sanctarum assiduitate orationum vestram unanimitem auxiliari. Epistola sexagesima-quarta inscribitur Venerabilibus in Christo fratribus in ecclesia beati Liudgarii episcopi servientibus. quod de Morbacensibus monachis interpretor , quorum basilica sancto Leodegario nuncupata erat. In primis excusat , quod ad eos non venerit. quod factum ait non despectionis causa , sed , quæ ejus modestia erat , ne scandalum eorum regioni inordinatæ ejus conversatio-
nis vita generaret. Vos vero , inquit , fratres carissimi , totis viribus sanctorum patrum sequimini exempla , illorumque unanimiter obedientia pedibus * intrate vestigia. Caritas , obedientia , & humilitas monachis cali januas aperient. Non illa caritas , quæ in pleno potatur calice , (ubi alludit ad Germanicos mores) sed illa quæ in pectore sine simulatione versatur fraterno : non sua quærens , sed quæ alterius sunt , omnibus prodesse , non sibi placuisse quærens. Non illa humilitas tantum , quæ in capitis inclinatione foris ostenditur : sed illa , quæ in cordis consideratione ante conspectum summi judicis omnibus se inferiorem esse judicat. Quid de obedientia loquar ? dum tota monachorum vita in simplicitate consistit obedientia. Pater vero & pastor Deo rationem reddet , quid jubeat , & quibus ante eos vivat exemplis : sicut & filii & grex , quæ devotione paternis obtemperant jussis , omnem judicis rationem reddituri erunt. tum inferius eos hortatur , ut in sanctarum scripturarum lectione studiosi sint , ut possint alterutrum ædificare & consolari : quia qui non vult in juventute discere , in senectute scire non poterit. His referendis provehor extra metas : sed hæc opportuna visa sunt non solum ad fratrum nostrorum mores informandos , sed etiam ad exhibendam Alcuini imaginem. Quid in epistola ad Wirense & Girwenfes scripserit , superius vidimus , alias ejusdem argumenti epistolas suis locis allaturi.

Alcuini tempore devixit in sancti Martini monasterio Paulus monachus , domo Burgundus , cujus epitaphium valde scabrosum inter Alcuini b poemacia reperitur , in quo idem Paulus sic loquens inducitur.

Paulus eram dictus , Martini simbribus * almi ;
Transcurssi modicum tempus in orbe meum.
Me primum felix Burgundia matris ab alvo
Viderat effusum , & sletibus irriguum
Mox Martinus amor rapuit me inclitus auctor
Post teneros annos in famulum sibimet.

Perque suos servos, venerandos atque magistros
Scripturis memet imbuit atque sacris.
Septenas vixi decadas novus hospes in orbe:
Fraterno junctus semper amore fui,
Languidus, agrotus, solvebam debita; donec
Atque artus anima liquerat ipsa suos.
Fraternis fueram manibus mox conditus, ista
Hic mihi perpetua est domus & requies:
Omnipotens animas jubeat remeare quousque
Ad cineres: iterum tunc ero Paulus ego.
Nunc fratres animam precibus commendite Christo:
Vosque valete mei semper ubique Deo.

L.
Rado abbas
S. Vedasti.

Quo tempore post Hitherium Rado archicancellarii munus suscepit, eodem abbatia sancti Vedasti donatus est. Erat hic locus largitione fidelium sublimatus, refertusque agmine monachorum, & aliorum Deo devotorum grege, ut loquitur Alcuinus in fine libri de gestis sancti Vedasti episcopi, quem rogatu ipsius Radonis composuit post annos ferme centum & sexaginta, quam beati confessoris corpus a sancto Auberto episcopo e tumulo elatum fuerat. ubi devotos a monachis distinguit, eos scilicet, qui monachorum servitio addicti erant. In prologo libri, quem idem auctor *Dilectissimo dilectionis filio Radoni abbati* nuncupat, egregia dat cum ipsi, tum monachis ejus monita. Radoni quidem, ut gregem, quem regendum accepit, fraterno amore diligenter erudire studeat, & sanctis admonitionibus per pascua vite deducere fatagat; & ut festivis diebus, veniente ad ecclesiam populo, verbum Dei eis prædicari faciat. quod argumento est, jam eo tempore, concionandi officium in ecclesiis monasticis viguisse. Ad hæc, ut quocumque perrexerit, ejus clerici servitium Dei pleniter peragant, denique, ut ejus conversatio omnibus sit exemplum salutis. Monachis vero inculcari jubet, ut in divinis laudibus consistere ament, & quod angeli semper agunt in cælis, hoc fratres jugiter faciant in ecclesiis. Abbatis esse præire, illorum subsequi. Omnium in servitio Dei unam esse debere voluntatem, ut una fiat in regno Dei remuneratio. Nullus, inquit, *horis canonicis se divinis subtrahat laudibus, ne propter alicujus negligentiam cujuslibet locus in conspectu Dei vacuus inveniat. Et verba Dei in ecclesiis intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reverentia Dei omnipotentis officia celebrentur.* & inferius fratres hortandos ait, *ut sanctas diligentissime legant scripturas. Non confidant in lingua notitia, sed in veritatis intelligentia, ut possint contradicentibus veritati resistere.* Instare quippe tempora periculosa, quibus multi pleudoprophetae surgent, novas introductas sectas, qui catholicae fidei puritatem impiis assertionibus maculare nitentur. ideo necesse esse, ecclesiam plurimos habere defensores, qui non solum vitæ sanctitate, sed etiam doctrina veritatis castra Dei viriliter defendere valeant, quibus verbis scientiæ utilitatem, ne dicam necessitatem, in monachis satis superque probat.

L. I.
Alcuinus vitam S. Willibrordi scribit.

Eodem fere tempore idem Alcuinus libros duos de gestis sancti Willibrordi episcopi, unum prosa oratione, alterum metro composuit, dicavitque Beornredo archiepiscopo, ex abbate, ut tradunt, Epternacensi ad sedem Senonensem promoti, cujus rogatu id aggressus erat. Idem his libris adjecit carmen elegiacum de venerabili Wilgiso, patre sancti Willibrordi, *cujus corpus, inquit, requiescit in cellula quadam maritima, cui ego, indignus licet, legitima, Deo donante, successione presideo.* quod intelligendum, non de cella sancti Judoci itidem maritima, tamen hæc etiam Alcuino obtigit; sed de cella sanctæ Mariæ, sita in provincia Northumbria, & quidem in promontoriis mari oceano & Humbri fluvio proximis; qua in cella Wilgisi humatus erat. Id patet ex capite primo vitæ profanæ sancti Willibrordi, ubi rursus de eadem cella idem auctor agens, ait, *Wilgisum ibidem honestam Deo servientium congregationem adunasse, & post multiplices sancti laboris agones a Deo coronatum illic corpore quiescere: quam cellam posteri ejus, inquit, usque hodie ex sanctitatis ejus traditione possident: quorum ego, meritis & ordine extremus, eandem cellam per successiones legitimas suscepi gubernandam, qui hanc historiam sanctissimi patris & summi doctoris Willibrordi, te jubente, beatissime pontifex Beornre-*

Cellæ maritimæ præfectus.

de, conscripti: qui tanto patri & summi sacerdotii dignitate, & generis posteritate, & sanctorum locorum observatione, qua ab eo in Dei honorem constructa esse noscuntur, secundum datam tibi a Domino gratiam heres dignissimus exististi. Ex quibus verbis manifeste colligendum videtur, Beornredum, uti & Alcuinum, ex sancti Willibrordi stirpe descendisse: siquidem Alcuinus non semel dicit, se legitima successione Willibrordi cellæ maritimæ præsidere, utpote ex posteris ejus; & Beornredum sancto Willibrordo, uti heredem dignissimum, successisse tanto patri & summi sacerdotii dignitate, & generis posteritate, & sanctorum locorum observatione, qua ab eo in Dei honorem constructa esse noscuntur. quod de Epternacensi monasterio, cujus auctor sanctus Willibrordus, & forsitan etiam de Trajectensi ad Rhenum episcopatu ab eodem erecto, interpretandum est. Ceterum quidquid operis hac in re condidit Alcuinus, primum quidem, nempe profanum librum, publice a fratribus in ecclesia legendum obtulit: alterum, pierio pede currentem, privatim inter scholasticos Beornredi legendum: tertium, scilicet homiliam de venerabili Wilgiso, ejus ore, si ita ipsi videretur, populo prædicandam. Ex quibus intelligitur, Beornredum, etsi archiepiscopum, regimen Epternacensis monasterii retinuisse; & episcopos nonnumquam homilias ab aliis scriptas frequenti populo recitasse.

Cum Liudgerus annos duos ac dimidium Casini demoratus fuisset, in patriam reversus venit in notitiam Caroli regis, qui eum Frisis orientalibus præfecit, dein apud occidentales Saxones pastorem instituit in loco, cui vocabulum est *Mimigerneford*, ubi vir sanctus monasterium sub regula canonica extruxit, a quo Monasterium * postea locus appellatus.

Ad hæc alia duo monasteria condidit: unum Werthinæ in saltu Wideburgensi ad Ruram fluvium, qui in Rhenum infra Coloniam devolvitur, idque adjacentis diocesis Coloniensis: alterum Helmenstadii in hodierno comitatu Brunsvicensi; utrumque hæcenus nostri Ordinis monachorum. Ad Werthinam * quod atinet, locum sibi divinitus indicatum repurgavit Liudgerus, elegitque in sui viventis seculum, & mortui sepulturam. Basilica in honorem Salvatoris & beatæ Mariæ dedicata, quorum reliquias, scilicet de sanguine Christi Domini & lacte Deiparae, ab Hadriano pontifice acceptas, secum deferre vir sanctus consueverat. Locum adiisse dicitur in vita Suriana anno fere nono ante datum sibi episcopatum, hoc est anno nonagesimo-tertio, aut insequente. Id vero probant instrumenta donationum, quæ eidem Liudgero factæ sunt, a Bollandianis relata: quorum unum *Liudgero presbytero ad reliquias sancti Salvatoris & sanctæ Mariæ* datum est xvii. kalendas Aprilis, anno vicesimo-septimo Caroli regis, id est anno nonagesimo-quarto. aliud vero anno insequenti *Liudgero abbati* inscriptum est, uti & plura alia subsequencia usque ad annum Caroli tricesimum-tertium. quo tempore episcopus creatus fuit. Id argumento est, Werthinæ jam monachos existisse hoc anno, quibus Liudgerus abbas præfuerit.

Non confundendum hoc monasterium cum alio ejusdem regionis ad Ruram itidem fluvium positum, cujus basilicam Hadabaldus seu Hildebaldus archiepiscopus Coloniensis in honorem sancti Stephani & sancti Jacobi fratris Domini consecrasset memoratur in quodam carmine Walafriidi Strabonis, cujus hic titulus: *In ecclesia monasterii, quod Rura vocatur.* Erat ejus nominis monasterium, sed beato Petro sacrum, in pago Mosao, ad aliud flumen Ruram, Mosæ aquis se immiscentem ad Ruramundam. Hoc cœnobium *Berg* appellatur apud Browerum in libro Trevirensium antiquitatum octavo, ubi Lotharius rex hunc locum Hungero episcopo Trajecti-inferioris donasse perhibetur anno regni sui tertio: quo de monasterio forsitan agit Alcuinus in carmine quodam ^a ad Macarium seu Richbodum, quem hortatur ad Bergenses suos instruendos. nempe quod ejus monasterii fundamenta Wiro episcopus, Plechelmus & Orgerus, ejus populares, olim posuissent, Pippino Heristallo Francos moderante. Richbodus seu Rigbodus erat episcopus Trevirensis. Exstat in fine libri tertii traditionum Fuldensium una, quæ acta dicitur *in monasterio Rora*, principatu Ludovici Germaniæ regis. Hoc sine dubio est cœnobium sancti monialium in Rora, Fuldensi ^b quodam subjectum, modo excisum, olim in Hennebergensium comitum, jam in electoris Saxonici ditione situm.

Eodem tempore apud occidentales Saxones rem christianam promovebat abbas quidam religiosus, Bernardus nomine, doctor in illas partes itidem a Carolo mil-

L. I. I.
Liudgerus monasteria condit.

* *Mimigerneford*.
Werthinense & Helmenstadiense.

* *Werden*.

Rura monasterium multiplex.

^a Alcuin. epigr. 258.

^b Brower. antiq. Fuld. p. 146.

L. I. I.
Bernardus abbas Saxones erudit.

ANN. CHR.
796.

fus, *cujus loci abbas, incertum. Eo mortuo, tota eorum locorum provincia Liudgero demandatur: qui eam sedi Trevirensi tunc vacanti prætulisse dicitur apud anonymum ejus vitæ scriptorem, qui forte non bene calculos subduxit. Toto quippe Liudgeri tempore bis vacavit Trevirensis sedes. primo quidem anno ejus sæculi septuagesimo-sexto, post obitum scilicet Weomadi, cui Rigbodus successit: dein Rigbodo ipso mortuo, anno octingentesimo-quarto. Atqui in prima occasione necdum habilis erat huic legationi Liudgerus, qui in secunda in illis partibus jam creatus episcopus erat. Itaque veri similis est, duos eodem tempore doctores occidentalibus Saxonibus adhibitos fuisse, Liudgerum, & Bernardum: quo mortuo, tota ejus regionis provincia Liudgero cesserit.*

LIV.
Swibertus
episcopus con-
dit Ambarbari-
cum.

Jam vero apud orientales Saxones strenuam item navabat operam Swibertus abbas & monachus, ex insula Britannia profectus in illas partes: ubi Carolus cum Verdensis primitivæ ecclesiæ doctorem institui curavit. Et primum quidem in orientali Saxoniam ultra Visurgim, in loco Conende dicto, rex episcopalem sedem esse jusserat: sed commodiorem deinde locum prætulit, scilicet Verdum, opidum tunc haud incelebre, cui Swibertum primum episcopum imposuit. Post varias de re christiana sollicitudines, non postrema fuit viro Dei de monachis cura. Ambarbaricum proinde miræ celebritatis monasterium intra limites sui episcopatus, non procul a Verda instituit, pro monachis suæ gentis, scilicet Scottis, quibus Pottonem abbatem primum præposuisse traditur. Pottonis successores recensentur Tanco, Nortyla, alique tres: sub quorum postremo, Harrucho nomine, Ambarbaricum a Nortmannis excisum fuisse dicitur. quod cave confundas cum Amerbachio monasterio Franciæ orientalis, *cujus origo sancto Pirminio tribuitur. Potto abbas pro sancto habetur apud Bollandum III. kalendas Aprilis. Principio iidem fuisse videntur plerique Ambarbaricenses abbates & Verdenses episcopi. quamquam Coinctius & Bollandi continuatores dissentiant.*

LV.
Monasteria
sancti Felicis
Guixalensis &
S. Vincentii de
Fistolis.

Consignantur ab Yepesio hoc anno primordia duorum apud Hispanos monasteriorum, nempe sancti Felicis Guixalensis in Catalonia, & sancti Vincentii de Fistolis in Castella. Prioris origo Carolo Magno tribuitur, cum ex Hispanica expeditione rediret, quod factum anno ejus sæculi septuagesimo-octavo. quo tempore, expugnata Girunda, arcem Jecsalin cepisse dicitur, ibique monasterium in honorem sancti Felicis ædificasse, duodecim monachis sub regula sancti Benedicti ibidem cum abbate constitutis. quod quidem factum sit præsentibus Sunario comite & uxore ejus Reiede, simulque Hermefende comitissa ac Petro episcopo Gerundenfi. Verum documentum, ex quo id eruitur, subleste videtur auctoritatis; nec ante sæculum decimum vixere Sonarius comes Urgellensis & uxor ejus Richildis, corrupte Reiedis hic appellata, qui anno nongentesimo quadagesimo-quarto quadam possessiones ecclesiis Gerundenfi & Barcinonenfi contulisse * memorantur.

a Marca
Hist. col. 389.

Alterum apud Fistolas monasterium auctorem habuit hoc anno, si qua fides instrumentis ab Yepesio laudatis, Gundesindum Castellæ comitem, qui illud sub patrocinio sanctorum martyrum Vincentii & Christophori extrui curavit, aliis cellis eidem monasterio attributis. Duplex eo in loco virorum ac puellarum monasterium fuisse ex eo colligit idem auctor, quod donationes illæ a Gundesindo comite factæ sunt Sisenando abbati & Guduycia sanctimoniali, quæ omnia leguntur in archivo monasterii Salvatoris Oniensis, cui forte Fistolense unitum & incorporatum fuerit, in quo Gundesindus comes sepulturam suam statuisse dicitur.

LVI.
S. Cucufatis.

His accensenda sunt monasteria sancti Cucufatis, Balneolense sancti Stephani, Ameriense sanctæ Mariæ in Catalonia, & Arulense item sanctæ Mariæ in Ruscinone, quæ per hæc tempora, sed incertis annis, condita fuere. Sium est sancti Cucufatis * monasterium in Catalonia pago Vallensi * amoenissimo, ad castrum Octavianum, a quo in vetustis monumentis quandoque Octavianense nuncupatur. De ejus antiquitate id unum compertum habemus, quod exstiterit ante sæculum decimum. siquidem illud combustum & direptum a paganis, scilicet Nortmannis, Lotharius rex Francorum, Ludovici Transmarini filius, instauravit. Eandem cladem pertulit monasterium Arularum, diocesis Elenensis, conditum in Valle-Asperii, quæ est portio agri Ruscinonenfis. Illud enim a Nortmannis, ad portum Veneris appulsis, direptum per tres dies fuisse, & postea incensum, testatur abbas Helpericus seu Hilpericus in epistola data ad Carolum Calvum, uti observa-

Arulense.

* S. Culgat.
* de Vallis.ANN. CHR.
796.
a Marca
Hispanica, col.
328.

vit * clarissimus Baluzius in libro quarto de Marca Hispanica, quem tribus illustrissimi Petri de Marca postumis libris adjecit. Exstat ejusdem Caroli privilegium, eidem Hilperico abbati Arulensi concessum, de quo nos alias. Primus ejus monasterii abbas Castellanus nobis occurrit in diplomate Ludovici augusti, in quo idem Castellanus hoc monasterium cum fratribus suis construxisse dicitur, ubi tunc *turba monachorum sub sancta regula* militabat. quod diploma datum est anno septimo Ludovici augusti. Jam ergo aliquot ante annis conditum fuerat hoc monasterium, ut eo tempore *turba monachorum* ibidem jam congregari potuerit. Cum itaque legitur in diplomate, quod Oliba Cabreta ^b comes Ceretaniensis post medium sæculum decimum a Johanne tertio-decimo papa obtinuit, monasterium scilicet Arulense a fratre avi sui, Wifredi scilicet, cognomento Pilosi, constructum fuisse; id de ejus instauratione post cladem Nortmannicam facta, non de prima conditione intelligendum est. Castellano abbati successit Babila seu Babilanus abbas, ut constat ex veteri ^c notitia, in qua idem Castellanus Arulensis monasterii auctor fuisse traditur. Istuc ab Arnulfo abbate translata dicuntur ex urbe Roma corpora sanctorum Abdon & Sennen, eruta ex cœmeterio basilicæ sancti Laurentii extramuranæ: *cujus rei ^d narratio, chronologicis destituta notis, cui temporari assignanda sit, incertum; neque id erui potest ex epitaphio Arnulfi abbatis, qui has reliquias Roma attulisse, & IX. kalendas Novembris decessisse perhibetur. Huc tamen scite observat eruditus Baluzius antiquam esse hanc translationem, uti colligitur ex diplomatis Roberti & Henrici regum Franciæ, in quibus pro certo habetur, corpora sanctorum Abdon & Sennen tunc custodita fuisse in monasterio Arulensi. tamen si ecclesia sancti Salvatoris de monte Amiato in diocesi Clusina, & Parmensis ecclesia cathedralis ea se possidere gloriantur, uti & Suesionense S. Medardi cœnobium.*

b Ibid. col.
400.c Ibid. col.
769.d Ibid. col.
1449.

Conditum est sub idem tempus in eademque regione sancti Stephani monasterium apud Balneolas diocesis Gerundenfis, in valle Sterria, pago Bisuldunensi, quod Bonitus abbas cum monachis suis construxit, Carolo ^e augusto litteris suis id probante, & omnes ejus loci possessiones suo præcepto confirmante. Bonito successit Elias, cui Carolus Calvus simile præceptum ^f concessit, *sicut quondam divæ recordationis ejus genitor fecerat*; idemque Petro abbati denuo confirmavit. Hoc vero monasterium ad angustias redactum, Bernardus comes labente sæculo undecimo renovavit, quæ omnia suis locis illustrabuntur. Hæc longe certiora sunt iis, quæ leguntur in vulgatis apud Bollandum ^g actis Emerii abbatis, qui Balneolensis monasterii conditor & primus abbas fuisse fertur: qui si ejus loci abbas fuit, Bonito primo abbati forte successerit.

LVII.
Balneolense
& Ameriense.
c Ibid. c. 821.f Ibid. c. 789.
& seq.g Bolland. r.
2. Janu. p.
781.

Vetus est, sed obscuræ originis, aliud ejusdem provinciæ monasterium beatæ Mariæ, Americum dictum a vico ^h Amerio, posito ad fluvium Tezerum, qui inde Gerundam petit, ac tandem mari forbetur. Nulla ejus antiquior nobis occurrit notitia, quam in testamento Seniofredi ⁱ comitis Barcinonenfis, qui monasterio beatæ Mariæ Amer unum par boum legat anno nongentesimo sexagesimo-octavo.

h Ibid. c. 189.

i Ibid. c. 887.

Longe antiquior & explicatior habetur cognitio monasterii sanctæ Gratiæ ad Bossegiam fluvium, in diocesi Urgellensi: de cujus monasterii statu sollicitus Possedonius episcopus, per Matfredum comitem regiam ei defensionem tuitionemque cum facultate eligendi abbatis a Ludovico ^k augusto impetravit anno octingentesimo vicesimo-tertio. quod postea Carolus Calvus ratum habuit anno regni sui quarto. quæ omnia discimus ex illo egregio opere, sine quo in rerum Catalanicarum historia nostra plane hospites essemus. Tot monasteriorum foundationes, tot ordinis nostri decora accepta referre debemus regibus Francorum, in primis Carolo Magno & Ludovico ejus filio, qui victoriis suis in Sarracenos ad hoc tantum usi videntur, ut auctoritate & munificentia sua rem christianam atque monasticam promoverent, christianissimorum regum ob id merito insignem titulum consecuti.

S. Gratiæ.

k Ibid. c. 767.
& seq.

Id probatum hoc anno in victoria a Pippino rege Italiæ relata contra Hunnos, quibus Carolus Christi evangelium per Arnonem episcopum Saltzburgensem prædicari curavit; sicque totus ille tractus, qui usque ad Dravi confluentes in Danubium protenditur, & inter eosdem fluvios atque Arabonem interjacet, Saltzburgensi parochia accessit, quod incrementum erigendæ postea metropoli occasionem dedit. Hinc est quod Alcuinus in epistola nonagesima ad Carolum, qua ægrotanti condolet, ac victoriam de Hunnis reportatam gratulatur, optat, ut divina potentia

LVIII.
Arno episco-
pus Hunnis
prædicat.

ANN. CHR. 796. omnes adversarios sui sancti nominis ejus pedibus quamprimum subjiciat, nimirum ut Christi postea imperio ab eo subjicerentur. Magni momenti alia est ejusdem Alcuini epistola septima ad Carolum regem, quem hortatur, ut erga Hunnos recens conversos se mitem ac facilem exhibeat, atque attente perpendat, an expediat rudibus in fide populis jugum imponere decimarum. Longe satius esse illas amittere, quam fidem perdere. Fideles in fide catholica natos, nutritos & edoctos, vix consentire ut illas solvant. quanto minus teneram fidem & infantiles Hunnorum animos id passuros? Expectandum, dum roborata fide & confirmata consuetudine religionis christianæ, tunc viris quasi perfectis fortiora ejusmodi præcepta imponantur. Melius proinde esse, ut in alia^a epistola dicit, ut aliquanto spatio remittatur publicæ necessitas, donec fides cordibus radicatus inoleseat. Alterum in septima illa epistola non minoris momenti est, eosdem prius erudiendos & christianæ fidei elementis rite informandos, quam baptismi sacramento iniciantur. ubi inter præcipua religionis capita, eis exponenda, hæc memorat: animæ immortalitatem, futuram vitam, bonorum malorumque remunerationem æternam, fidem Trinitatis & incarnationis, passionis & resurrectionis Christi, aliorumque ejus mysteriorum.

Eodem tempore scripta est ejusdem Alcuini epistola septuagesima-octava ad fratres Juvavenensis seu Saltzburgensis ecclesiæ, quibus significat, quanto cum gaudio acceperit laudabilem eorum conversationem: magnopere cupiens ordinem eorum coram videre, ni prolixa terrarum longinquitas obstitisset; immo & unus esse ex illis, quemadmodum olim pio patri Aquilæ pontifici, germano suo, eorum pastori, id est Arnoni, contestatus erat. Dein eis exponit, quam felix, Deoque & hominibus accepta sit vita monachorum, si instituti sui meminerint, ut omnia sint eis communia, & nemo aliquid suum esse dicat. quod non solum, in seculari substantia servandum esse arbitror, sed etiam in desideriis spiritualibus, ut omnes unum concupiscant, & obedientie bonum magis exsequantur, quam propriæ voluntatis affectum. Deinde eos monet, ut obmurmurationis vitium fugiant; sit sanctæ pacis concordia inter cunctos; vitæ castitas in adolescentibus, morum gravitas in senibus, fervor operis in juvenibus: nec quisquam se canonicis horis vel regularibus psalmodiis subtrahat. Non solum verba sanctæ lectionis resonent in ore, sed intima cordis compunctio sequatur verba cantantis, vel legentis. Nequaquam horis competentibus sacræ scripturæ lectio recedat de manibus: quia diversæ nunc hæreses, inquit, sicut audistis, catholicæ fidei puritatem maculare nituntur.

ANN. CHR. 797. LXIX. Felicum confutat Alcuinus. b. col. 939. LX his præcipua erat Felicis Urgellitani, qui adeo videlicet Ludovici regis armis, qui hoc anno Barcionem sibi subjecerat, non cessit, ut etiam exserto calamo contra Alcuinum veterem errorem, quem Romæ prius ejurasse videbatur, anno sequenti denuo propugnare, & in publicum proferre ausus sit, immo veteres errores novis cumulare. Hac de re scribens Alcuinus in libro primo^b contra Elipandum, erroris ejusdem asseclam, & incentorem: *Felix, ait, infeliciter ad vestras refugiens partes, sopitos infidelitatis cineres, vobis exhortantibus, resuscitare intendit. cui ego in hac adveniens partes caritatis calamo epistolam exhortatoriam, ut se catholicæ adjungeret unitati, dirigere curavi. cui ille non epistolari brevitate, sed libelli prolixitate respondere nisus est, atque in eo omnes perfidie vestre foveas maxime aperuit, asserens Christum, & veterem hominem esse, & nuncupativum Deum, & adoptivum filium, & secunda indignisse regeneratione, & alia plurima ecclesiasticæ doctrinæ inconvenientia.* Ea de re idem auctor scripsit^c etiam ad Carolum regem, a quo adjutores poscit Paulinum patriarcham Foro-Julientem, Richbodum episcopum Trevirensis, & Theodulfum Aurelianensem: ex quibus soli supersunt libri tres Paulini de hoc argumento, & septem libri Alcuini contra Felicem. qui tandem his libris convictus, anno Caroli regis tricesimo-secundo Aquisgranum venit, errores iterum abjecit, rediitque ad catholicæ fidei unitatem, testante Alcuino ipso in libro primo adversus Elipandum, qui in hæresi sua obfirmatus perseveravit: ad quam etiam Felix, Alcuino mortuo, denuo relapsus est. Adeo difficile est, errorem, quo quis semel imbutus fuerit, omnino ex animo abjicere. Dum hos septem libros Alcuinus episcopis regique ipsi examinandos dedisset, omnibus abbatibus & monachis, qui in Gothiæ partibus erant, epistolam scripsit a clarissimo

Scribit ad Gothiæ monachos.

Baluzio nuper vulgatam, in qua, præmissis gratiarum actionibus ob litteras ab eis ad se missas, eos præmunit adversus Felicis impium errorem, mentionemque facit libelli ante contra eum scripti, quem per Benedictum abbatem ipsis direxerat ad confirmationem fidei catholicæ. Tum eos hortatur ad servandam caritatem fraternam, & obedientiam secundum propositum regulæ vitæ, & stabilitatem in locis suis, ubi se Deo consecrarunt. *Et nolite, inquit, deserere monasteria vestra, & vagari per sæculi vanitates. Raro diabolus aperta fronte pugnat contra servos Dei, sed sub figura pietatis, quasi majoris sit utilitatis exire de monasterio, quam permanere. Ovis, quæ de ovili egreditur, & à pastore recedit, lupi patet morsibus.* Quod Malchi monachi exemplo probat.

Imminebat Felicianæ pestis in primis Septimaniæ, utpote vicinæ regioni: ubi ne longius serperet, strenuissime obstitit sanctissimus abbas Anianæ Benedictus. Is cum omnem pæne provinciam Gothiæ a pernicioso Felicis dogmate invadi animadverteret, non modo a pestifero errore illæsus cum suis ope divina evasit, sed & multos etiam ecclesiæ præfules, nedum infimos, suo studio ab hac contagione eripuit, & adversus nefandum errorem veris disputationum jaculis, uti Smaragdus loquitur, armatus, sæpe congressus est. Hinc facile crederem opuscula Benedicti levitæ contra Felicianam hæresim^a edita esse Benedicti Anianensis abbatis, nisi hunc tum sacerdotem fuisse constaret.

Alius item error eodem tempore ejus provinciæ laicos afflavit, qui confessionis sacramentum haud necessarium esse dicebant, Deo soli peccata confiteri sufficere asserentes. Hunc errorem egregie convellit^b Alcuinus, docetque non modo peccata exterius perpetrata, sed etiam interna (quod contra hæreticos notandum) confessione sacramentali expiari oportere. At insignis in primis est ejusdem auctoris epistola, directa sanctissimis in Christi caritate fratribus, Deoque in diversis Gothiæ partibus fideliter servientibus, quos ad promissa Deo vota exsolvenda, & ad regularem disciplinam stabilitatemque retinendam studiose hortatur. Hæc epistola scripta est occasione tribulationis, quæ illis advenerat, cujus nuntio se consternatum fuisse Alcuinus fateatur. Quænam fuerit hæc tribulatio, nos fugit. In ea vero monachos illos viriliter agere, & constanti esse animo jubet; & si qualibet angustia urgente locum mutare necesse sit, caveant ne umquam regularis vitæ observatio mutetur, nec tribulatio corporis animi fatiget constantiam.

Præerat hoc tempore Calensi parthenoni Gisala, Caroli Magni soror, & forte ibidem, aut certe Argentogili, religiosam vitam professæ erat ejusdem Caroli filia Gisla, cujus rogatu commentarios in evangelium Johannis aggressus est Alcuinus, septem libris elaboratos: quorum quinque priores Gisla & Rictrudæ Deo dicatis virginibus nuncupavit, præfatus, se hos commentarios ex scriptis patrum contexuisse: duos alios sorori Gisla & Columbæ Deo votæ. His commentariis præmissa est epistola Christi famularum Gislae atque Rictrudis ad Albinum magistrum, quæ eum ad scribendos hosce commentarios hortantur, quos facile ex urbe Turonis, ubi tum degebat Alcuinus, ad Parisiacam civitatem perferri posse dicunt. Ex quo intelligitur, Gislam & Rictrudem in proximo Parisiacæ civitati monasterio versatas fuisse, nempe in Calensi aut Argentogilensi, ubi etiam indubie Columba Deo sacrata erat. Eidem Gislae scriptas fuisse ejusdem Alcuini epistolas quinquagesimam-sextam & sexagesimam inferius ostendemus, in quarum posteriori etiam Columbæ mentionem facit. Ibidem Gislae in memoriam revocat promissum, quod Avæ sorori de orationibus pro ea fundendis fecerat. Non alia videtur esse illa Dei ancilla, quæ libros novi ac veteris testamenti studiose describi curaverat, qua de re eam laudat Alcuinus in carmine ducentesimo-secundo: cujus duos priores versus sic lego.

Hunc ancilla Dei jam jusserat Ava libellum
Scribere præ magno Domini deducta timore.

In epistola duobus in Johannem posterioribus libris præmissa, Alcuinus ait, se totius evangelii, id est quatuor evangeliorum, expositionem missurum fuisse, si eum non præoccupasset domini regis præceptum in emendatione veteris testamenti. quippe maximus princeps in quodam^c capitulari statuerat, quod & missis mandaverat suis, ut in ecclesiis libri canonici veraces, id est emendati, haberentur.

ANN. CHR. 797.

LX. Benedicti abbatis studium pro doctrina catholica.

a Baluz. Miscell. t. 5. p. 30. & seq.

b Alcuini ep. 71. Alcuini epist. ad monachos Septimaniæ.

LXI. Gislae abbatissæ Calensi Alcuinus inscribit commentarios in Johannem.

Alia ejus opera.

c Capitular. lib. 6. c. 227.

ANN. CHR.
797.

quod opus Alcuino demandavit; & ipse hunc laborem sub finem vitæ suæ regia majestate dignum existimavit. Exstat ejusmodi bibliorum codex, Alcuini labor, Baronio teste, Romæ in Vallicellana bibliotheca, ubi velut ingens thesaurus asseratur: ad cujus calcem versus complures leguntur, in quibus hujus recognitionis laus Carolo tribuitur, & codex ipse *Bibliotheca*, ut illis temporibus, id est bibliorum codex, appellatur. Idem Alcuinus, præcipiente itidem Carolo, librum, qui COMES vocabatur, Hieronymo adscriptus, epistolas & evangelia per circulum anni legi solita continentem, emendavit, qualis habetur in illius temporis codice bibliotheca Carnutensis, in quo hæc leguntur post medium. *Hunc codicem, qui ab ecclesiasticis viris COMES appellatur, tua, lector, noverit perspicacitas ab eo codice sumptum, quem constat ab Albino eruditissimo viro, Karolo sapientissimo imperatore præcipiente, lima rectitudinis esse politum atque emendatum. qui codex licet a multis haberetur, a plerisque tamen mendose & non bene distincte legebatur. Ob id studii fuit ejusdem Dei cultoris, ut a præfato viro ad purum corrigere:ur, & distinctionibus artis grammaticæ pronunciandi gratia distingueretur: ita videlicet, ut legentibus ejusdem codicis textus iter planum panderet, & audientium auribus nihil inconsonum afferret; simplices quoque errare non sineret. Nobis autem cura fuit ita hunc emendare atque distincte transcribere, sicut ab eodem magistro emendatus exstat atque distinctus. Hactenus codex Carnutensis. Hic est lectionarius plenarius a præfatio Albino ordinatus, cujus mentio fit in chronico * Centulensi, ubi habetur thesauri Centulensis descriptio, in quo etiam memorantur *Missalis Gregorianus & Gelasianus, modernis temporibus ab Albino ordinatus.* His addit homiliarium, quod a scriptore ejus vitæ eidem tribuitur, quæ omnia, jussu Caroli Magni haud dubie ab Alcuino elaborata, eximium maximi principis in rem christianam studium luculenter probant.*

a Spicil. rom.
4. p. 485.I. X I I.
Pauli diaconi
homiliarium.

Ejusdem regis mandato editum est aliud homiliarium a Paulo Warnefridi diacono ac monacho Casinensi, quod quidem adstruunt tum ejusdem Pauli versus prædicto homiliario ab auctore præmissi: tum ipsius Caroli Magni epistola, inscripta religiosis lectoribus suæ ditioni subjectis, qua eis utendum hoc homiliarium proponit. Tanti regis præfatio hoc loco, saltem ex parte afferenda, ut ejus in Deum & in ecclesiam eximia pietas magis magisque elucescat. Sic ergo habet initium hujus epistolæ in veterrimo codice Augiensi rectius quam in editis.

Carolus Dei fretus auxilio, rex Francorum & Langobardorum, ac patricius Romanorum, religiosis lectoribus nostræ ditioni subjectis. Cum nos divina semper domi forisque clementia, sive in bellorum eventibus, sive in pacis tranquillitate custodiat; et si quidquam rependere ejus beneficiis tenuitas humana non prevalet; tamen quia est inestimabilis misericordia Deus noster, devotas suæ servituti benigne approbat voluntates. Igitur quia cura nobis est, ut ecclesiarum nostrarum ad meliora semper proficiat status; obliteratam pene majorum nostrorum desidia reparare vigilantissimo studio litterarum satagimus officinam, & ad pernoctanda sacrorum librorum studia, nostro etiam, quos possumus, invitamus exemplo. Inter quæ jam pridem universos veteris ac novi testamenti libros, librariorum imperitia depravatos, Deo nos in omnibus adjuvante, examussum correximus. Accensi præter ea venerandæ memoriæ Pippini genitoris nostri exemplis, qui totas Galliarum ecclesias suo studio Romanæ traditionis cantibus decoravit; nos nihilominus sollerti easdem curamus intuitu precipuarum insigniri serie lectionum. Denique quia ad nocturnale officium compilatas quorundam casto labore, licet recto intuitu, minus tamen idonee reperimus lectiones, quippe quæ & sine auctorum suorum vocabulis essent posita, & infinitis vitiorum anfractibus scaterent: non sumus passi nostris diebus in divinis lectionibus sacrorum officiorum inconsonantes perstreperere sceleris; atque earundem lectionum in melius reformare tramitem, mentem intendimus; idque opus Paulo diacono, familiari nostro, eliminandum injunximus: scilicet ut studiose catholicorum patrum dicta percurrens, veluti florentissimis eorum præsertim certos quosque flosculos legeret, & in unum quæque essent utilia, quasi sertum aptaret. Qui nostræ celsitudini devote parere desiderans, tractatus atque sermones & homilias diversorum catholicorum patrum perlegens, & optima quæque decerpens, in duobus voluminibus per totius anni circulum congruentes cuique festivitati, distincte & absque vitis, nobis obtulit lectiones. Quarum omnium textum nostra sagacitate perpendentes, nostra etiam auctoritate eadem constabilivimus, vestraque religioni in Christi ecclesiis tradimus ad legendum.

Exstant

ANN. CHR.
797.

Exstant homilia illa in duobus magnis voluminibus bibliothecæ Augiensis, ante annos octingentos scriptis, sed absque homilium posteriorum auctorum, puta Hamonis, Herici, aliorumque, quæ subinde ab interpolatoribus adjectæ sunt, prout in vulgatis libris reperiuntur. Deinde hanc collectionem non esse alterius quam Pauli diaconi ac monachi Casinensis, diserte demonstrant hi versus, eidem homiliario cum aliis a præmissi in primo codice Augiensi.

a Analec.
co. 4. p. 631.

*En jutus patris Benedicti mira patrantis
Auxilio, meritisque piis, vestrique fidelis
Abbatis dominique mei, etsi jussa nequivi
Explere ut dignum est: tamen, o pietatis amator,
Excipe gratanter, decus & mirabile mundi,
Qualemcumque tui famuli, rex magne, laborem.*

Porro ex inscriptione præmissæ epistolæ, ubi Carolus se tantum regem ac patricium dicit, non imperatorem, hoc homiliarium ante annum octingentesimum factum fuisse intelligimus, quod sane tempus Paulus diaconus non videtur prætergressus. Hic dubium moveri potest, an etiam Alcuinus consimile homiliarium jussu Caroli condiderit, verum hac de re dubitare nos haud sinit Alcuini vitæ scriptor fere æqualis, a quo Alcuinus ex patrum voluminibus homiliarum duo volumina pariter collegisse traditur.

Ante hæc homiliaria aliud Bedæ in usu erat, constans homiliis quinquaginta, de quibus in ejus elogio fufe olim egimus. Harum ultima erat de sancto Benedicto, cognomento Bischope, abbate & institutore monasterii sui, cujus homilia loco Paulus diaconus aliam edidit de magno patre Benedicto, hac admonitione præmissa in codice Casinensi, ex quo eam eruimus. *Quia venerabilis Beda presbyter ultimam homiliarum suarum, hoc est quinquagesimam, de vita & actibus cujusdam Benedicti in clausi sui monasterii pene totam contexit, quæ utique minime ad legendum nostris congruere videbatur officiis: ego Paulus diaconus, extremus beati Benedicti servulus, ne numerus ipse quinquagenarius harum homiliarum esset diminutus, hanc quinquagesimam homiliam ad Dei gloriam, & sanctissimi nostri Patris Benedicti laudem, gratia superna suffragante, composui.* In hac vero Paulus homilia cum multa de sancto Benedicto præclara dicit, tum ejus regulam prædicat, eamque per totum maxime occidentem recepit afferit. nam laudato sancto Patre, qui vivens corporali præsentia plurimos tum factis, tum verbis condiderat, addit, eundem usque ad præsentem diem, præsentem spiritu, non tantum Casinense collegium, sed per totum maxime occidentem suos sequaces erudire, qui per salubrem, rationisque plenam sanctæ institutionis regulam, vitam carnalium, dissolutionis labe tabidam, restringendo revocat ad salutem. & inferius. *Proinde, fratres carissimi, nos qui e diversis mundi partibus ad ejus properavimus magisterium, discamus spernere quod spernit, discamus diligere quod dilexit: & si sequi eum post ad gloriam cupimus, modo ipsius vestigia imitando sequamur.* Ibidem agens de sancti Patris miraculis, quæ hodieque, inquit, per omnes pene christianis cultibus deditas regiones prædicantur, in exemplum adducit miraculum, quod ante hoc fere decennium gestum, multisque vestrum, ait Casinates suos alloquens, est cognitum, de muto scilicet ad ejus sacratissimum corpus sanato, qui mox ut Benedicti opem totis votis expetiit, lingua consecutus est officium; & qui nullum ex die ortus sui verbum edere poterat, non solum loquelam propriam, hoc est barbaram, cepit effari, sed simul etiam & latinam. Hoc miraculum tempore Theodemari abbatis fufus refert Leo^b Marsicanus, qui hunc mutum & surdum ait fuisse ex gente Anglorum. Cum vero Paulus dicit, hunc sanatum fuisse ad sacratissimum corpus sancti Benedicti, id sine dubio intelligit de ejus tumulo, in quo beatissimi Patris sacri cineres, post officium translationem in Gallias factam, superfuisset tradit in historia sua, in qua ineluctabile de hac translatione testimonium reddit.

L X I I I.
Ejusdem ho-
milia de S. Be-
nedicto.b Chron.
Casin. lib. 1.
c. 13.

Hoc fere tempore, sub Moroaldo Farfensi abbate, cum missi Pippini regis, Mancio abbas, alique Spoleti ad universorum causas audiendas refedissent; Johannes monachus querelam apud eos deposuit contra Guinichifum ducem, qui piscaturas suas per singula loca ducatus Spoletani præter jus invaserat, qua de re dux in judicium vocatus respondit, homines suos id citra voluntatem suam attentasse; seque

L X I V.
Placita duo
pro Farfa.

Annal. Bened. Tom. I I.

T t

ad eas restituendas paratum esse. Ejus rei placitum refertur in chronico Farfensi nondum edito, ubi id factum legitur anno viceſimo-quarto Caroli, nempe regni Langobardorum. Aliæ chronicae notæ afferuntur in editis apud Chesnium, quæ ad hoc placitum non pertinent, sed ad aliud paullo ante editum de cella sancti Petri in Clafficella, quam quidam cives Brixienſes sibi vindicare volebant. cujus rei gratia Pippinus rex Haleboldum abbatem eo miſit, qui hanc cellam Farfensibus restitueret. quod factum *sub die undecima mensis Maii, indictione nona.* Hanc cellam antea Farfensibus conceſſerant Anſilpergæ abbatissæ monasterii sancti Salvatoris Brixienſis, sed forte tantum ad vitam, retenta sibi possessione ejus cellæ, quæ sita erat in fundo Sabinenſi. Ceterum cujus loci abbas fuerit sive Mancio, sive Haleboldus seu Halaboldus, nobis incertum. Eadem controversia denuo retractata est in præſentia Johannis beatissimi episcopi & aliorum judicum, *in ipsa missa sancti Anthonii in mense Maio, quando dominus Karolus ad imperium coronatus est.*

In Britannia deceſſit hoc anno Eanaldus episcopus Eboracensis, cujus successor Eanaldus alter XIII. kalendas Septembris, die dominica ordinatus est in monasterio a Socaburgensi. Principio statim ejus episcopatus actum est cum ipſo & cum Ethelardo pontifice Cantuarienſi de restituenda Cantuariæ primatus dignitate, quam Rex Offa imminuerat, omnes Merciorum ecclesias, primati Cantuarienſi abſtractas, ſubjiciens Liccidfeldenſi episcopo, quem archiepiscopi honore & pallio insigniri curaverat. Sterit hæc Cantuarienſis ecclesiæ injuria toto pontificatu Jamberti primatis, quamvis nihil ille sumtuum, nihil laborum omiſſiſſet, quo sedis suæ dignitatem affereret. Sed tandem id evicit Ethelardus ejus successor, cujus monitis & rationibus Egfridus filius Offæ mollitus, Cantuarienſi ecclesiæ præſentem restituiſſet honorem, nisi cum facta de medio tollere properaſſent. Fo mortuo, Kenulfus successor suadentibus Ethelardo & Eanaldo acquievit, scriptis ad Leonem papam suo & omnium Britannia episcoporum nomine epistolis, quo Cantuarienſi ecclesiæ antiqua prærogativa in ſolidum repararetur. Hanc legationem in se ſuſcepit Ethelardus ipſe: quem in procinctu itineris poſitum Alcuinus litteris monet, ut, cum in Romano illo itinere per Galliam tranſiens Carolum regem conveniret, non ſecum adduceret clericos vel monachos *b versicoloribus & pompaticis vestibus indutos* (vide piſſimi viri religionem!) propterea quod non ſolerent Francorum clerici, & monachi nisi religioſis vestibus amiciri. Eidem in patriam cum integra dignitate reſerſo litteris gratulatus est idem Alcuinus, a Willelmo Malmesburienſi relat. Hujus prosperi ſucceſſus occasione eundem monet, ut ſanctarum ſcripturarum lectio per eum renoveretur, & eccleſiaſtica dignitas ubique exaltetur; utque ſancta ſedes, quæ prima fuit in fide, prima ſit in ſanctitate & honore. Optat tamen *c* ut pius pater, episcopus ſcilicet Liccidfeldenſis, diebus ſuis pallio non exuatur, ſic tamen, ut ordinatio episcoporum ad ſanctam & primam ſedem recurrat.

b Willelm. Malmesb. lib. 1. de regib. c. 4.

c Id. lib. 1. de pont. Angl. c. 1.

ANN. CHR.
798.
LXVI.
Centulensis
monasterii per-
fectio & dedi-
catio.

Inter ea Centulenſis monasterii novam fabricam urgebat Angilbertus, impensas operi ſuppeditante Carolo, tanta cum munificentia, ut artificum induſtriam longe ſuperaret ejus liberalitas, & ante deficeret quis quid operaretur, quam unde operarius remuneraretur. Quin etiam magnificus princeps peritiſſimos ligni & lapidis, vitri & marmoris artifices direxiſſe traditur eidem Angilberto: qui regia poſtate uſus, Centulenſe monasterium omni ſplendore & ornatu illustrare cupiens, vehiculis ſubmiſſis, ex urbe Roma marmora & columnas deſevi curavit, miſſisque variis in partes nuntiis, etiam ex oriente plurimorum ſanctorum reliquias impe-
travit.

Triplex eo in loco ædificata est baſilica: prima & princeps in honorem Salvatoris ſanctique Richarii, cum antiqua illa beatissimæ virgini Mariæ nuncupata fuiſſet: altera, ne vir pius Deiparam dehonoraſſe videretur, ſub ſanctiſſimo ejus patrocinio & ſanctorum apſtorum: tertia ſub titulo ſancti Benedicti, & omnium ſanctorum regularium abbatum. Ita vero baſilicæ illæ diſpoſitæ erant, ut major eccleſia Salvatoris aquilonis partem occuparet; ſecunda ſanctæ Mariæ, quæ inferior, ultra Scarduonem rivulum ſita eſſet ad austrum; tertia ſancti Benedicti, quæ minima erat, verſus orientem. Ad omnes vero deducebat clauſtrum, quod triangulare factum eſt, Scarduone rivulo per medium decurrente, ut rudis totius monasterii conſpectus, qualem nobis Hariulfus in chronico ſuo reliquit, oculis utcumque ma-

niſteſtum reddit. Salvatoris porro eccleſia habebat ab oriente ingentem turrim poſt cancellum, ubi ſancti Richarii tumulus erat: & interpoſito veſtibulo, alia turris verius occidentem, priori ſere æqualis viſebatur. Tumulus vero ſancti Richarii ita diſpoſitus erat, ut a parte pedum ejuſdem ſancti altare eſſet in loco editiori, & a parte capitis ara ſancti Petri apoſtoli. Denique turris orientalis cum cancello & *butico* ſeu culmine ſancto Richario; occidentalis Salvatori ſacra erat. Porro in baſilica Salvatoris erant altaria undecim, cum duobus ciboriis ſeu umbellis, totidemque lectoriis, auro, argento & marmore fabrefactis: in eccleſia ſanctæ Dei Genitricis altaria fabrefacta tredecim: in eccleſia vero ſancti Benedicti tria. Erant & alia minora oratoria ſanctorum angelorum Gabriellis, Michaëlis & Raphaëlis, in quibus etiam tria altaria habebantur. quæ omnes eccleſiæ pretioſiſſimis vaſis & ornamentis, variaque ſupellectile inſtructa fuere, quemadmodum Angilbertus ipſe litteris conſignavit. Omnibus rebus ab eo enumeratis Anſcherus addit *instrumenta regii notarii aurca.* Ad libros quod attinet, dedit evangelii codicem auro ſcriptum cum tabulis argenteis, auro & gemmis ornatum; aliud item evangelium paratum ſeu ornatum, & ex aliis libris volumina ducenta.

His ita diſpoſitis, piſſimus abbas illarum eccleſiarum dedicationem fieri curavit, invitatis ad eam celebritatem decem episcopis, præter Johannem & Paſſivum ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatos. Episcopi illi fuere Meginhardus Rodomenſis ſeu Rotomagenſis, Georgius, Abſalon, Gerfridus, Pleon, Hildeguardus, Theodoinus, Ydelmarus, Benedictus, & Kellanus, ab ipſo Angilberto aſſignati, at ſine designatione ſedium: ex quibus Georgius videtur fuiſſe episcopus Ambianenſis, Gerfridus Laudunenſis, Pleon Noviomenſis, Hildeguardus ſeu Hildoardus Atrebatenſis, Theodoinus Teruanenſis, Ydelmarus Bellovacenſis, aliis Adalmanus; Benedictus Andecavenſis. Abſalonis & Kellani ſedes ignota. Non tamen una die, ſed diverſis, harum eccleſiarum ſeu earum altarium conſecratio facta eſt. nam major Salvatoris, itemque ſancti Benedicti eccleſiæ cum ſuis altaribus kalendis Januarii ab illis episcopis maxima cum pompa dedicata ſunt: eccleſia ſanctiſſimæ Virginis VI. idus Septembris, in ejus ſacraſſima nativitate, a venerabilibus episcopis Georgio, Abſalone, Pleone, & Gerfrido conſecrata: altare vero beati Michaëlis archangeli, poſitum in porta meridiana, VIII. kalendas Aprilis in annuntiatione beatæ Mariæ; Gabriellis vero, quod erat in porta occidentali, III. kalendas Octobris ab Hildeguardo episcopo; Raphaëlis vero, quod in porta ſeptentrionali, pridie nonas Septembris a Jeſſe episcopo, ſcilicet Ambianenſi, qui anno ſubſequenti Georgio ſucceſſit. quod argumento eſt, majoris eccleſiæ dedicationem præſente Georgio factam hoc anno. quod cum Cointius fateatur, fateri etiam debuerat, Angilbertum ante aliquot annos creatum fuiſſe abbatem, uti & ſuperius probatum, ut tot tantaque res in ſuo monasterio perficeret.

Jam vero ut tantæ Centulenſis monasterii magnificentia reſponderet divinorum officiorum dignitas; trecentos monachos ibidem conſtituit, necnon centum pueros in ſcholis ſub eodem habitu & victu erudiendos, qui fratribus per tres choros diſiſis ad pſallendum & canendum auxilio aſſerent, ita ut omnes horæ canonicæ in commune a tribus ſimul choris celebrarentur. quibus expletis, uniuſcujuſque chori tertia pars egrediebatur ad corporeas neceſſitates, dum interim duæ aliæ partes divinas laudes proſequerentur. Primus ex illis choris, qui ſancti Salvatoris erat, centenos monachos cum quatuor & triginta pueris habebat: ſecundus ſancti Richarii, centenos itidem monachos cum pueris triginta tribus: tertius chorus, ſtans ad ſanctam paſſionem, id eſt ad crucifixum, totidem monachos & pueros. Totum hunc locum intellectu non minus quam creditu difficilem ſic explicat Anſcherus abbas. *Pre omnibus ſtudit idem memorabilis abbas Angilbertus, ut divina laus & ſanctorum memoria abſque ullo interſtitio in eccleſia Salvatoris indefeſſe haberetur. Ad quod rite tenendum ſtatuit tres ſemper eſſe choros: quorum unus ordinate conſiſtebat in turri occidentali coram altari ſancti Salvatoris: ſecundus chorus idemdem ordinatus in medio eccleſiæ coram memoria ſanctæ Paſſionis: tertius autem chorus decantabat in orientali parte baſilicæ, qua dicitur thronus ſancti Richarii, eo quod altare ipſius ſancti in loco editiori ibidem mira honorificentia ſit excultum, & ejus ſepulcrum juxta poſitum ſit. Et omnes quidem horas canonicas tres chori una ſemper concinebant: quibus finitis, pars uniuſcujuſque chori ſuo loco perſiſtebat, pſallens voce mediocri: ceteri interea reſta-*
Annal. Bened. Tom. 11.

LXVII.
Laus perennis
ibidem inſtituta.

*xabant usque ad presinitum temporis spatium. Cumque hi omnibus se necessariis relevassent; adveniente hora redibant ad exercitium divine laudis: & eodem numero quo isti redibant, alii ex eodem choro exhibant, reparandi similiter & ipsi usque ad presinitum tempus. Sic ad mensam, sic ad lectos, sic ad omnia omni tempore exhibant, ut indeficiens psalmodia in ecclesia Salvatoris omni tempore permaneret. Hactenus Anshe-
rus, cujus verba hoc loco vice commentarii esse possunt.*

Illud etiam observatum, ut unaquaque die, si non plures, saltem triginta missæ privatae a fratribus diversorum chororum per diversa peragerentur altaria, præter duas conventuales, quæ mane & meridie sollemnissime celebrabantur: in quibus quotidie memoria sanctissimi papæ Hadriani, & gloriosi augusti Caroli, conjugisque & prolis ejus fieret, ubi mirum est Leonem papam, qui tum vivebat, prætermis-
sum fuisse. Ad hæc post matutinalem ac vespertinalem synaxim, omnes chori ex ordine ante sanctam passionem conveniebant, decem tantum psalmistis, ne laus divina in majori ecclesia tantisper interrumpatur, in unoquoque choro remanentibus; & sic per portam sancti Gabrielis ac per aulam domini abbatis procedentes, per occidentalem claustrum regionem cantando veniebant ad sanctam Mariam; & oratione ibidem facta, ad sanctum Benedictum, situm in parte claustrum orientali; atque inde per gradus arcuum intrabant ad sanctum Mauricium, ac demum in sancti Richarii basilicam, ubi suis choris restituebantur.

LXVIIII.
Centulenses
quidam ritus
insignes.

Qua vero majestate ac reverentia divina ibidem officia celebrarentur nos, docet unum & alterum specimen, quod hoc loco exhibere juvat ex veteri codice, olim Petaviana, tum serenissimæ reginæ Sueciæ, nunc bibliotheca Ottoboniana. In eo codice Angilbertus abbas ordinasse dicitur, ut in die sanctissimo paschæ & in nativitate Domini fratres & ceteri omnes, qui in ecclesia Salvatoris ad missam conveniebant, in eadem ecclesia communionem perciperent. Dum vero fratres & reliqui clerici ab illo sacerdote, qui ipsa die missam cantasset, communicabantur, ut alii duo sacerdotes cum duobus diaconis totidemque subdiaconis, unus viros, alter mulieres ibidem communicaret, ut clerus & populus simul communicati benedictionem, ac completionem missæ simul possent audire. quo facto, duo illi sacerdotes, unus ad unum ostium, alter ad alterum, pueros ex ambulatoriis seu porticibus superioribus descendentes communicabant: ac deinde uterque cum suis ministris ad extremum stantes, forte altaris, gradum, communicabant eos, qui ad prædicta loca communicaturi non occurrissent. quod ut rite fieret, idem abbas ordinaverat, ut in duobus illis festis quatuor sacerdotes, totidemque diaconi ac subdiaconi sacerdoti sollemnem missam celebranti adessent. Hæc de primo ritu.

Alter est de majoribus litanis, ad quas sollemniter faciendas cruces & processiones vicinarum septem ecclesiarum ad sanctum Richarium convenire debebant. Cum eo venissent, omnes simul consistebant ad paradisum sive atrium ecclesiæ coram sancta nativitate, atque oratione facta, ibidem ordinate persistebant, divisim hinc inde viris a septemtrione, feminis a meridie, præstolantes, dum fratres cum schola, id est pueris, de ecclesia sancti Richarii egrederentur. Et primo quidem per portam sancti Michaelis procedebat is, qui vas aquæ benedictæ ferebat, deinde tres alii totidem turibula gestantes: tum cruces septem, quas sequebatur capsula major basilicæ sancti Salvatoris, media inter tres hinc inde sacerdotes, qui minores capsulas gestabant. Postea subsequebantur septeno quique numero diaconi, subdiaconi, acolythi, exorcistæ, lectores & ostiarii; ac deinde reliqui monachi septeni & septeni, ne, si bini vel terni incesissent, milliarii spatium implevisent. Hos omnes dein subsequebantur pueri septem cum totidem flammulis seu tædis, & post eos viri nobiles septeni & septeni, a præposito vel decano electi: quibus nobiliores feminæ eodem ordine succedebant. Post hos omnes procedebant septem cruces forensium ecclesiarum, quas sequebantur pueri & puellæ cantandi peritæ, quæ orationem dominicam, symbolum, aliaque similia concinebant, deinde honorabiliores viri ac feminæ ex illis ecclesiis; extremo loco promiscua turba infirmorum ac senum septeno ritu itidem pedibus incedentium: qui autem præ infirmitate non poterant, equitando subsequebantur. His ita ordinatis, procedebatur per medium monasterii, dein per publicam viam, & per portam meridianam, murum gyrando, revertebantur per portam septemtrionalem. In his vero majoribus litanis, post antiphonas, psalmos, aliaque id genus, cantabantur tria symbola, apostolorum, Constantinopolitanum, &

sancti Athanasii; deinde oratio dominica; & post litaniam generalem, fratres cum schola puerorum litanias concinebant, primo *Gallicam*, secundo *Italicam*, tertio *Romanam*: quibus postremo succedebat canticum *Te Deum laudamus*, & postea missa sollemnis ad sanctum Salvatorem. Vereor ne his referendis nimius sim: ea vero tam singularia mihi visa sunt, ut ex hoc me facile veniam ab æquis lectoribus impetraturum confidam.

Quod reliquum est, monasterium ad præscriptum sanctæ regulæ ita dispositum erat, ut artes omnes, atque omnia opera necessaria intra loci ambitum exercerentur. Primo enim aqua rivuli Scarduonis medium præterfluens claustrum, ibidem farinarium in usum fratrum volebat. Deinde opidum ipsum varias artificum habebat regiones seu vicos, veluti totidem monasterii officinas, quæ monachis variam suppellectilem variasque species ad certum numerum subministrabant, nempe vicus negotiantium, quolibet anno pallium unum pretii centum solidorum; vicus fabrorum, ferramenta; vicus scrutariorum, operimenta librorum; vicus sellariorum, sellas equorum; vicus pistorum, certam panum quantitatem; vicus sutorum, calceamenta famulorum; vicus lanistarum, sagines; vicus fullonum, filtra; vicus pellificum, pelles; vicus vinitorum, vinum & oleum; vicus cauponum, cervisiam; vicus militum centum & decem milites continebat, quorum unusquisque semper equum, scutum, gladium, lanceam, ceteraque arma militaria in promptu habere debebat. Erat & capella nobilium, quæ singulis annis libras duodecim thuris & thymiamatis solvere tenebatur: erant & capellæ promiscui vulgi quatuor, quarum unaquæque centum libras ceræ, incensi vero tres reddebat. Porro in illo opido erant mansiones hominum secularium duo millia quingentæ, ex quibus singulæ certum censum quotannis persolvebant. Ad hæc ibidem erant pauperes quotidiani trecenti, viduæ centum quinquaginta, clerici sexaginta, qui stipe monasterii alebantur. Ad hos sumtus faciendos suppetebant manlii plurimi, & villæ ad centum & duas, *per modum advocacionis* ad idem monasterium pertinentes, ex calculo Johannis de Capella; præter centum & septemdecim villas, quas totidem milites seu nobiles viri in beneficium seu in feudum tenebant, eo pacto, ut militiam, ubi res exigebat, pro abbate & conventu suis sumtibus exercerent, & in festis nativitatis Domini, paschæ, pentecostes, & sancti Richarii cum suo comitatu in ecclesia Centulensi assisterent. Ceterum eo tempore, quod mirere, oblatio ad sepulcrum sancti Richarii fieri solita, valebat qualibet hebdomada marcas ducentas, aut trecentas libras, præter alia donaria, testante Hariulfo.

LXIX.
Monasterii
officinae & ar-
tes.

Post ecclesiarum suarum dedicationem Angilbertus apud Carolum satis egit, ut cella Forestensis, ubi sanctus Richarius supremos absolverat dies, in jus monasterii, a quo nescio quo casu abstracta fuerat, regia auctoritate restitueretur. Abest hæc cella, exigua modo abbatia, a Centula quinque circiter passuum millibus, sita in silva, quæ vocatur Forestis, alias Crificiacensis, prope vicum Argubium. Hanc cellam rex Angilberto restitui iussit, *eius servitio & meritis compellentibus*: ita ut deinceps hic locus ac Centulense monasterium sub unius abbatis regimine consisterent. Datum est diploma in palatio Aquisgranensi 1 v. kalendas Maii, anno vicefimo-nono & vicefimo-quinto Caroli regis, qui calculus præsentis anno convenit. Ercambaldus regis litteras recognovit. Non multo post, id est principatu Ludovici, erant in illa cella tres ecclesiæ, nempe sanctæ Mariæ, sancti Petri, & sancti Richarii, cum varia suppellectile, variisque ornamentis; ibique debebant triginta canonici, subjecti abbati Centulensi. Hæc satis modo de hoc monasterio, quod nuper illustrissimus abbas Carolus *Daligre*, regi ab intimis regni consiliis, cooperantibus monachis nostris, in antiquum splendorem restituit, monachorum numero longe inferius, at ædificiorum elegantia & pretiosa suppellectile forte non impar.

LXX.
Forestensis
cella S. Richa-
rio restituta.

Ad hunc fere annum pervenit Ado pontifex Lugdunensis, post quem nepos ejus Ilduinus brevi tempore illam ecclesiam, sed non episcopus, rexit; moxque Lirinum secedens, monasticæ vitæ institutum professus est. Dein communi omnium suffragio electus Leidradus, patria Noricus, teste Theodulfo episcopo Aurelianensi, qui cum eo missus dominicus per Galliam Narbonensem a Carolo dictus est statim a sua electione. Ad eum recens electum scripta videtur Alcuini epistola octogesima-sexta, sub hac inscriptione: *Pontifici fratri, amico Liobrado electo*. ubi legendum *Liobrado*, quem idem auctor sæpius alibi laudat, & quidem hoc ipso anno

LXXI.
Leidradus
episcopus Lug-
dunensis.

in epistola sexagesima-nona ad fratres Lugdunenses, id est Insule-barbaræ monachos, forte etiam Athanacenses. In illa epistola, que scripta est contra quosdam Hispanorum errores, principio testatur Alcuinus, audita per Leidradum electum pontificem horum fratrum religiose in Christo conversationis laudabili sollicitudine, se magno gaudio fuisse delibutum, quod Christus tales adhuc in his diebus, quando multorum refrigeravit caritas, sui sancti nominis habeat confessores: qui onera secularium occupationum abjicientes, leve Christi jugum propriis imponere cervicibus gestiunt. Verum incepto perseverandum: cui rei necessaria sit in primis humilitas obedientiæ, evitandos etiam errores & novas sectas; ac perinde sanctorum patrum sequenda vestigia, & universali ecclesiæ ac traditioni sanctissima unitate & unanimitate adherendum. Fugendum in primis errorem Adoptivorum, aliosque Hispanorum errores, quorum aliqui nuper auti sint affirmare, solum, in sacrificium corporis Christi esse mittendum, quam consuetudinem nec universalis ecclesiæ, nec Romana observat auctoritas. Tertium item errorem ex istis partibus contra universalem etiam ecclesiæ morem delatum esse, quibusdam asserentibus, in baptismo sub invocatione Trinitatis unam esse mentionem faciendam: cui sententiæ, sive, ut putabat, errori, Leonis Magni & sancti Hieronymi auctoritatem opponit. In sequenti vero epistola, que precedentis appendix est, sibi objicit locum ex quadam epistola Gregorii Magni, qui unicam mentionem ait posse sufficere, quam epistolam in epistolari suo libro, qui Roma ipsi allatus fuerat, non inveniri dicit. Quamquam hanc epistolam Gregorii genuinam esse demonstrant Isidorus Hispaniensis episcopus in libro de scriptoribus ecclesiasticis, concilium Toletanum quartum in canone sexto, & Johannes diaconus in libro primo de vita ejusdem Gregorii. In fine hujus appendixis rogat ejus epistolæ exemplar fratribus, qui in insula *Lirina Deo deservunt*, dirigi, qui ipsum de hujusmodi questionibus interpellaverant. Hoc Insule-barbaræ monasterium Leidradus postea instauravit jussu Caroli Magni, qui ibidem præfecit domnum Benedictum abbatem, cum quo simul illuc suos codices direxit, ut scribit Leidradus ipse in epistola ad Carolum, ubi tunc monachi secundum regularem disciplinam, numero triginta, habitabant.

Id sine dubio intelligendum de Benedicto abbate Anianæ, per quem Theodulfus episcopus Aurelianensis idem præstitit in Miciacensi monasterio suburbano. Uterque, Leidradus nimirum & Theodulfus, Benedicti & Anianensium cognitionem hauserant in legatione sua, dum missi dominici directi sunt ad perlustrandam totam provinciam Narbonensem, quod factum statim atque Leidradus ordinatus fuit antistes Lugdunensis. Erat eo tempore Miciacense monasterium ferme redactum in solitudinem, quod Letaldus monachus bellicis procellis tribuit, quæ paullo ante inter Pippinum regem & Waifarum ducem Aquitanie mota fuerant. ex quo factum est, ut, rebus ac possessionibus ejus loci militari licentia profligatis, nullus monachorum illic residere posset, dum habitacula eorum essent vel secularium hominum & feminarum diverforia, vel stabula equorum, & canum pationes. Theodulfus itaque loci quondam celebris infelicem statum miseratus, hunc in antiquum revocare splendorem animo statuit; & cum in contiguis regionibus minus idoneos ad id efficiendum invenisset monachos, tales ex Septimaniæ partibus adscivit, quibus & locum tradidit, & res eidem loco quondam attributas, quibusdam de suo adjectis. Nec eam paravit sui facti, quippe cujus temporibus in tantum ejus loci gloria & decus enituit, ut veteris ignominie dedecus penitus absterferit, & præteritorum dispendia fructus subsequentes compensaverint. Duos hanc in rem monachos primum Theodulfus obtinuerat a Benedicto, cui hoc nomine gratias agit, eundemque ad alios mittendos hortatur, scripto ad eum carmine, in quo Benedictum Anianensem cum magno Benedicto Casinate comparat his versibus, quibus jam ceptum opus gratulatur.

*I mea charta celer Benedicti ad testa beati,
Hocque salutato, testa revise patrum.
Huic salvæque, valeque meum, huic singula narra,
Prospera que nobis sunt, tribuente Deo.
Inde refer multas misso pro munere grates:
Utque libens mittat plura, precare, libens.*

*Utque pium consurgat opus, fundamine jacto,
Quod me jam mulcet, jam mea corda fovet.
Sit melius culmen: bonus est fundaminis ordo,
Quem gemini numeri forsque decusque sacrat.
Ecce duo monachi duo sunt præcepta salutis,
Divino ut vincetus sit quoque fratris amor.*

& infra:

*Semina tu nostros misisti parva per agros:
Plurima mitte; seges hic tibi grandis erit.
Non distes merito, cujus non nomine distas:
Nominis & meriti fors beet una duos.
Quod fuit Ausoniis Benedictus rector in arvis,
Hoc modo tu in nostris es, Benedicte, locis.
Ut cerebro Euphorbi Samius satus esse putatur,
Sic Nursi patris in te revocatur opus.
Ut per Teudulfum Teudulfi verba precantis
Imple, cumque una it hinc prece nomen idem:
Sic Benedictus ei per te, Benedicte, quod optat
Conferat, & voti tu mediator eas.
Quodque fuit, Casine, tibi pius hic pater olim:
Hoc modo sit cella, urbs Aureliana, tua.
Quam bene Mitiacum vocitarvit prisca vetustas,
Que fuit auspicium mitibus ante choris.
Maximinus ibi, fratrum vernante corona,
Præfuit: his junctus scandit ad astra poli:
Corpora sunt quorum variis tumulata sepulcris:
Sunt anime in senibus, sed, patriarcha, tuis.
Has fera barbaries, exempto munere pacis,
Dejecit sedes, destituitque locum.*

ubi Theodulfus itidem bellicis cladibus tribuit excidium monasterii Miciacensis, cujus erymon a mititate deducit: tamen apud veteres passim non *Mitiacum*, sed *Miciacum* scribitur, quod & vernacula pronuntiatio confirmat. Sane locus ira dictus erat, antequam illic monachi a Maximino abbate instituerentur; nec proinde sic appellatus est a mitibus illis monachorum choris, quod Theodulfus ludendo probare videtur. Bis duodenos dehinc monachos a Benedicto illuc cum suo præfecto missos fuisse testatur Ardo, quibus non parva novorum monachorum turba subinde accessit. Primum ab instaurato monasterio abbas an Drutesindus, cujus rogatu Ludovicus Pius Miciacensibus facultatem concessit habendi tres naves per Ligerim, aliaque flumina discurrentes, anno primo imperii sui.

In prædicta legatione Theodulfus obiter forte lustravit Flaviniacense in Burgundia monasterium, cujus abbas Manasses eum rogavit, ut a Carolo rege construendi apud Corbiniacum, Morvennici pagi apud Aduos vicum, cœnobii facultatem sibi obtineret. Annuit rex Theodulfo id petenti, eo quidem pacto, ut monachi, qui eo mitterentur, ne quando sui eos officii invaderet oblivio, idemtidem ad Flaviniacense monasterium revocarentur, ibique regulari disciplinæ denuo astucti, postea Corbiniacum reverterentur meliores. In fine epistolæ Manassæ abbati directæ, Carolus ait se ei mittere capsam argenteam, sepulcri Salvatoris, & sancti Jacobi apostoli fratris Domini reliquias continentem, orans, ut sui, liberorumque suorum memores sint apud Deum. Hanc epistolam Rado scripsisse dicitur, anno Caroli regis octavo: sed mendose, cum non nisi longe post id tempus creatus fuerit episcopus Theodulfus, quem rex in hac epistola episcopum Aurelianensem atque abbatem cœnobii Floriacensis appellat. quam sane epistolam eo facilius admittit, quod Sirmundus, vir emundæ naris, eam ipse propria manu descripsit. Effectus nihilo minus caruit hæc Caroli concessio ad tempus Caroli Calvi, cujus principatu Eigil abbas Flaviniacensis cellam Corbiniaci exstruxit.

Ad Leidradum revertor, & ad Benedictum abbatem, per quem rex Carolus suos codices, uti jam monui, ad Insule-barbaræ monasterium transmisit, cum istuc,

restituendæ regularis disciplinæ causa, profectus est, invitante Leidrado archiepiscopo. Fallitur Paradinus, cum id tribuit Benedicto, si quis fuit, abbati Agaunensi: cum constet tum ex Ardone, tum ex epistola Indensium monachorum, Insulæ-barbaræ monasterium fuisse ad strictiores regularis disciplinæ leges revocatum per Benedictum Anianæ abbatem, quem locum pro Agauno Paradinus perperam usurpavit. Leidradus itaque, ut scribit Ardo, monasterium Insulæ-barbaræ instaurare volens, studiose perquisivit, qui loci incolis initium bonæ vitæ ostenderent; accepitque a Benedicto electos ex ejus grege discipulos, numero viginti, tot enim in ejusmodi colonias Benedictus mittere consueverat, quibus rectorem præposuit, factos postea in gentem magnam. Sic rectores novarum illarum coloniarum præfectos vocare solet Ardo, non abbates, quibus Benedictus omnium rector & abbas quasi generalis præerat. Hunc tanti fecit Leidradus, ut ei, quod complures ejus antecessores superioribus Insulæ-barbaræ abbatibus tribuerant, potestatem ligandi & solvendi in sua diocesi concesserit, simulque inquirendi de catholica fide, ne hæreses aut errores in ea disseminarentur. Quin etiam eidem ab ipso Leidrado commissa est cura regendi ecclesiam Lugdunensem, sede vacante. quas prærogativas etiam ad ejus successores transmitti voluit. Res tanti momenti ipsis Leidradi verbis hoc loco referenda est, ex ejus epistola ad Carolum Magnum. *Monasterium regale Insulæ-barbaræ, situm in medio Araris fluvii. [quod antiquitus est dedicatum in honore sancti Andree apostoli & omnium apostolorum, nunc autem in honore sancti Martini recens videtur esse fundatum jussu domini Caroli imperatoris, qui ibidem præcivit dominum Benedictum abbatem, cum quo simul direxit ibi suos codices] ita restauravi, ut tecta de novo fuerint, & aliqua de maceris a fundamentis erecta: ubi nunc monachi secundum regularem disciplinam, numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam abbati tradidimus potestatem ligandi & solvendi, uti habuerunt prædecessores sui, scilicet Ambrosius, Maximinus, Licinius, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus, atque Genesius, ceterique episcopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant, cognituros, utrum catholica fides recte crederetur, ne fraus hæretica pullularet. quibus illis in tantum erat commissa cura, ut, si ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio patrono, ipsi in cunctis adessent rectores & consolatores, quousque ecclesia a Domino dignissimo illustraretur pastore. Nos similiter posteris illorum hanc potestatem tradidimus.* Hactenus verba Leidradi: ex quibus discimus, hoc monasterium, quod a Sarracenis destructum fuerat, Caroli jussu & subfidiis, a Leidrado instauratum fuisse; atque ob id regale appellatum; ac deinceps titulo sancti Martini insignitum, quod sanctum Andream apostolum initio patronum habuerat. Ad hæc Carolus suos codices per Benedictum eo direxisse, quod de quibusdam tantum codicibus, non de palatina bibliotheca intelligendum. Non me fugit hanc de bibliotheca parenthesis quibusdam videri glossema, quod e margine in textum irrepsit. at, ut res ita habeat, vetus illud glossema est a quopiam additum, qui rem ipsam propius noverat. Certe ante extremam cladem huic loco ab hæreticis inflicta, insignis erat ibidem bibliotheca, idque litteris contestatus est Dionysius Simon de Marquemonte, Lugdunensis ineunte sexto-decimo sæculo antistes, dum auctoritate apostolica hunc locum gubernandum suscepisset. neque enim alteri tribuenda puto hæc verba, quæ in præfatione ad librum, cui Rudera * Insulæ-barbaræ titulus est, leguntur in hunc modum. *Est in agro Lugdunensi insula quedam, quam Barba appellant incolæ, docti vero Barbaram, medium alveum Araris findens: in qua per vetus ac sanctum monasterium exstructum fuit, & magna totius provincie veneratione celebratum; sed ita superiori bello ab hæreticis disturbatum atque dirutum, ut nihil in eo, nisi loci cujusdam diviniore vestigia superesse videantur. Id cum ego multis jam superioribus annis auctoritate sedis apostolicæ, uti fit, gubernandum suscepissem, cum multa in eo offendi pietatis antiquæ monumenta, tum vero præcipue bibliothecam opulentam, quam cum studiose lustrassem, offendi commentarios Rufini presbyteri Aquilegensis in septuaginta-quinque Davidis psalmos, notis & characteribus, qui summam antiquitatem præ se ferrent, descriptos, & membranæ propemodum exesit, ac ipsa vetustate ac situ atritis commendatos. Successit illa hæreticorum strages monasterii ad sæcularem statum permutationi, cujus quidam veluti fructus funestissimus fuit.*

* Les Masurens de l'Isle-barbe.

LXXV.
Item S. Georgii & S. Petri Lugduni.

Præter hoc virorum monasterium duo etiam alia puellarum restituit idem antistes,

tes, ut fidem facit eadem ejus epistola his verbis. *In eadem civitate alias restauravi ecclesias, unam quidem in honore sanctæ Eulaliæ, ubi fuit monasterium puellarum in honore sancti Georgii, quam de novo operui, & ex parte maceris ejus a fundamentis crexi. Alia quoque domus in honore sancti Pauli de novo operata est. Monasterium quoque puellarum, in honore sancti Petri dedicatum, ubi corpus sancti Annemundi martyris humatum est, quod ipse sanctus martyr & episcopus instituit, ego a fundamentis tam ecclesiam, quam domum restauravi: ubi nunc sanctimoniales, numero triginta-dua, secundum institutionem regularem viventes, habitare videntur.* Memoratur in veterissimo necrologio Augiensi Deidona abbatissa ex monasterio sancti Petri puellari post Bartholomæum abbatem Insulæ-Barbaræ, qui Campioni Benedicti successori, aut potius vicario, suffectus fuit, & Stephanum abbatem ex monasterio sancti Ragneberti in pago itidem Lugdunensi. Insigne est etiam nunc Lugduni puellare hoc sancti Petri monasterium, de cujus origine in primo Annalium nostrorum volumine egimus.

Non prætermittenda est hoc loco donatio Theodoldi seu Theudaldi comitis, ineunte hoc anno facta monasterio sancti Dionysii sub Fardulfo abbate. Inciderat hic comes in suspicionem conjurationis a Pippino initæ contra Carolum regem, ob idque bonis omnibus spoliatus fuerat. Comperta demum ejus innocentia, rex eum ab hac suspitione liberavit, eique bona sua restitui jussit, cujus absolutionis ac restitutionis præceptum a anno superiori Aquis palatio confectum legitur. Theodoldus vero, grati in Deum animi causa, præsentis anno insignem donationem fecit ecclesiæ sancti Dionysii, conferendo res quasdam proprietatis suæ, in villis Brogaria & Bagerna, necnon in villa Lis ad fluvium Hisleram seu Isaram, & in Caugia super fluvio Tuva, & in Villariculo, sitas in pago Camliacensi, unde conjectura est, Theodoldum fuisse comitem Bellovacensem, aut Parisiensem. Actum in Brogaria * ante basilicam sancti Viviani, XIII. kalendas Januarii, anno tricesimo Caroli regis. His litteris subscribunt multi optimates. Is est Theudoaldus comes, (sic varie nomina propria olim scribebant) qui placito Caroli Magni cum aliis interfuit anno regni septimo, quo Placitum sancto Dionysio assertum est contra Herchenradum seniore episcopum Parisiensem.

Anno ejus sæculi penultimo dirum facinus in Leonem papam patratum. Auctores fuere Hadriani pontificis recens mortui familiares, & cum his Paschalis primicerius & Campulus saccellarius, principes civitatis, qui tum studio rerum novandarum, tum ira inflammati in Leonem, specie, quod Hadriani acta quædam rescinderet; re, quod eorum vitæ fordes infectabatur, Leoni vicissim quædam crimina more accusatorio objecerunt, & cum ea probare non potuissent, alia ratione proprium dedecus ulcisci constituerunt. Agebantur VI. kalendas Maii natalicia sancti Georgii martyris, quo die, ex veteri ecclesiæ instituto, pontifex sollempnem cleri, populique supplicantis pompam ab æde sancti Laurentii in Lucina, ad ædem sancti Georgii martyris ducturus erat, ibique rem divinam facturus. Procedentis latera Paschalis & Campulus de more cinxerunt; atque ubi ad ædem sanctorum Stephani & Silvestri ventum est, focii eorum ex condicto repente ex insidiis erumpunt, atque impetu facto, Leonem in terram abjectum, sacris vestibus exuunt, eique oculos elidere, & linguam præcidere contendunt; multisque dein plagis affectum, sanguine cruentum & semianimum, in monasterium sancti Erasmi artæ custodiæ tradunt. Asserunt plerique auctores, oculos re vera pontifici penitus avulsos, linguamque præcisam, reis negantibus id omnino factum, sed solum tentatum confidentibus. quod æque mirum est non accidisse, ut recte canit Theodulfus his verbis.

*Seditiosa cohors Judam est ex parte secuta;
Ille necem Domini, præsulis ista volens.
Reddita namque negat, negat hæc ablata fuisse:
Hæc auferre tamen se voluisse canit.
Reddita sunt: mirum est: mirum est auferre nequisse:
Est tamen in dubio, hinc mirer, an inde magis.*

Interim Albinus cubicularius pontificis cum aliis ejus necessariis noctu ad monasterium
Annal. Bened. Tom. II. Vu

rium venit, ac custodes frustratus, Leonem inde extractum in basilicam Vaticanam perduxit, obstupescens omnibus, quod pontificem oculorum ac linguæ usum præditum, atque omnino vigentem sanatumque viderent.

Erant tunc temporis Romæ Caroli duo legati, Wirundus abbas Stabulensis, & Winichifus dux Spoletanus, qui simul Leonem in urbem Spoletum, contractis inde copiis, incolumem perduxerunt. Deinde ad Carolum, unicum ea tempestate Romanæ ecclesiæ præsidium, hujusce calamitatis nuntius missus est. quo cum horrore audito, Carolus Leonem in Franciam adduci iussit, eumque regia plane magnificentia venientem Paderbornæ excepit, & se pontificis injuriam quam primum ultimum pollicitus est. Transacta dein ætate, pontifex Romam cum honestissimo comitatu remissus, dum Carolus ad Romanum iter se accingeret: ubi pridie festum sancti Andree summo cum honore ab omnibus acceptus est. Post aliquot inde dies legati regis, qui pontificem profecti fuerant, in aula pontificia consedere, & quaestionem de conjuratis exercere, eosque, cum nonnisi vana & inania afferrent, in Franciam victos ad Carolum misere.

LXXVIII.
Alcuini hac
de re litteræ.
a Alcuin. ep.
ii.

Duas tunc epistolas rex ad Alcuinum scripsit: unam, ut eum de rebus in Leonem gestis certior faceret: alteram, ut eum ad iter Romanum invitaret. Ad utramque respondit Alcuinus: & ad priorē quidem, sepositis aliis negotiis, summi pontificis injuriam mature ulciscendam. Indignum esse, ut in Romana sede, ubi religio maximæ pietatis quondam claruerat, extrema impietatis exempla nunc emerferint, ita ut quidam perversi homines *caput proprium* excæcaverint. Nequaquam capitis curam omittendam: levius esse pedes dolere, quam caput. In posteriori epistola ait, regias litteras sibi ex Wico seu cella sancti Judoci, ubi res quadam ordinandas habuerat, revertenti; & regis sororem, nempe Gisalam, forte in parthenone Calensi, cujus abbatissa erat; visitanti, redditas fuisse. tum iterum regem hortatur ad ulciscendam pontificis injuriam; ac demum rogat, ut a Romano itinere se hominem infirmum, & continuis fractum doloribus, excusatum velit: ut cum suis apud sanctum Martinum regis iter precibus Deo commendare possit. Ad has Alcuini litteras Carolus, quæ optimi principis dignatio erat, respicit, Alcuino per jocum improperans, quod fumo sordentia Turonum testa auratis Romanorum arcibus præponeret. cui festive respondit Alcuinus, magis ferum nocere oculis, quam fumum, urbem Turonum, fumosis testis contentam, Deo donante, ex regis bonitatis providentia in pace permanere: Romam vero, quæ fraterna discordia initiata fuerat, insitum dissensionis venenum hucusque retinere; regemque, ad hujus pestis compescendam perniciem, e dulcibus Germaniæ finibus accerere.

LXXIX.
Benedictus
cum legatis ad
Felicem missus.

d Marca
Hisp. p. 270.

In his curis maximus princeps de extinguenda Felicianæ hæresi, deque reducendo ad officium Felice serio cogitabat. Quam ob rem missi ab eo legati Urgellum Leidradus pontifex Lugdunensis, Nefridius archiepiscopus Narbonensis, & cum eis venerabilis Benedictus Anianæ abbas, quorum plurima erat apud Carolum auctoritas. Ubi Urgellum advenere legati, synodum ibidem habuere cum episcopis & abbatibus provinciæ Gothiæ, quod primus observavit illustrissimus Petrus de Marca, ut contumaciam Felicis blandis colloquutionibus mollirent. Felix a synodo conventus spondit, se ad regis audientiam venturum, & fidem catholicam amplecturum, si amica colloquutione, vi omni remota, veterum patrum testimoniis ostenderetur assertiones ipsius esse a veritate alienas. Id Felici bona fide pollicitus est Leidradus. Quare Felix anno Caroli gloriosi principis tricesimo-seculo, quæ verba sunt Alcuini in libro primo contra Elipandum, quod tempus in hunc annum incidit, voluntarie veniens ad Aquisgranensē palatium, publice confutatus est ab episcopis, & propter frequentes lapsus episcopatu dejectus, ablegatusque Lugdunum est. Mox egregiam fidei confessionem ad clerum populūque Urgellensem misit; creditumque est id sincere egisse. tamen post ejus mortem, quæ Lugduni, Carolo extincto contigit, inventa est ab Agobardo inter ejus schedulas contraria fidei formula, ex qua eum decessisse hæreticum haud obscure colligitur.

Interim Alcuinus quatuor adversus Elipandum libros (sic rerum seriem instituit Coitius) conscripsit, illosque Leidrado, Nefridio & Benedicto legatis transmisit perlegendos in itinere, quod in Hispaniam iterum suscepturi erant anno sequenti. Forte altera hæc legatio a Carolo demandata fuit, ut Elipandus, quod Felix in

speciem fecisse videbatur, rediret ad saniolem mentem. Hunc autem respiciunt tradit vitæ sancti Beati abbatis scriptor, vereor ut satis idoneus auctor ad id persuadendum: quem tamen Mariana, alique scriptores Hispanici secuti sunt. Forte certius est id, quod ait idem auctor, Beatum anno superiori ad cælum migrasse xi. kalendas Martii, sepultumque fuisse apud Vallem-cavam, ubi & decesserat.

Cum Paderbornæ moraretur Carolus, capitulare^a edidisse creditur illud, quo se purgare dignatus est adversus eos, qui capitulare ante annos octodecim Wormatiæ editum, ne in posterum episcopi & sacri ministri ad militiam ire compellerentur, in malam partem detorquebant: quasi honores sacerdotum, & res ecclesiarum auferre, vel minuere illo capitulari voluisset. Immo vero testatur hoc postremo capitulari, quanto quis eorum amplius suam normam servaverit, tanto eum amplius se honoraturum, & cariorum habiturum. Et ut hæc certius credantur, præcipit, ut nullus, nisi precario, res ecclesiæ possideat: ita ut, precariis finitis, integrum sit prælati ecclesiarum easdem res eisdem hominibus, aut posteris eorum denuo tradere, quippe sibi compertum esse, *multa regna eorum propterea cecidisse, quia ecclesias spoliaverunt, resque earum vastaverunt, abstulerunt, & pugnantibus dederunt.* quæ omnia vitare volens, nec talia facere, nec consentire, nec filii aut successores suis tale exemplum dare velit; sed, quantum possit, adjuncto Leonis papæ & omnium episcoporum consilio, contestatur, prohibetque, ne talia faciant, aut facere volentibus consentiant: sed adjuutores & defensores atque *sublimatores* ecclesiarum, & cunctorum servorum Dei pro viribus existant, ne in foveam, in quam prædicti reges cum suis regnis ceciderunt, ipsi cadant, aut in profundum inferni, quod absit, demergantur. Religiosa plane, & tanto principe digna sententia!

Post expeditionem Saxoniam, Carolus Aquisgranum revertit, ubi liberi ejus omnes eum comitati sunt. Nec defuit inter eos Gisala regis soror, eo profecta ex monasterio, Calensi an Sueffionico. nam utriusque abbatissa erat. Cum in Aquisgranensi palatio versaretur, exemplo superiorum regum, qui sancti Dionysii monasterium agri Parisiensis suis beneficiis locupletaverant, pietatem suam in sanctum illum locum testari voluit, ubi Fardulfus abbas cum plurima turba monachorum conversabatur. Ideoque Deo sacrata, Christoque semper devota Ghysela, nobilissima filia regis Pippini & Bertradanæ reginæ, Dei intuitu, & pro animæ suæ remedio, commota scripturæ testimoniis elemosynam commendantis, simulque testimonio beati Augustini, perire scilicet mundum, & omnia quæ in mundo sunt; donat sancto Dionysio villam suam Putialem in pago Adratensi seu Atrebatensi, aliaque in pagis Vermandensi, Ambianensi, & Camaracensi. Actum Aquis palatio idibus Junii, anno tricesimo-primo & vicesimo-sexto regni *domni nostri*. sic Carolus vocat. Apponuntur cum cruce signa *Ghyselæ nobilissimæ filie Pippini regis, Caroli nobilissimi filii Caroli regis præcellentissimi, Pippini & Chlodoici nobilissimorum filiorum domni Caroli præcellentissimi regis*. Sic *nobilissimi* titulo gloriabantur ipsi etiam reges, contenti passim *illustris* vocabulo, quod modo vix mediocribus viris fatis est.

Dum Carolus Aquisgrani moraretur, eo accessit monachus quidam ex oriente missus a patriarcha Jerosolymitano, ut regi reliquias ex sepulcro Domini afferret. Ex his reliquiis dominicæ crucis portionem Carrofeni monasterio donatam fuisse auctor est inter alios Ademarum monachus. Huic monasterio tunc præerat David, Dominici primi abbatis successor, cujus tempore regis immunitatis privilegium a Carolo impetravit vir illustris Rotgerius comes, qui cum hoc monasterium in pago Piétavensi super fluvium Carantonam construxisset, ejus res omnes cum ornamentis ecclesiæ, librorumque voluminibus sub tutela regia posuit, ut a nullo sive iudice, seu episcopo ullum gravamen pateretur. Hoc diploma in tabulario monasterii notis chronologicis caret: at, cum Carolus in eo se tantum regem ac patricium dicat, haud serius hoc anno datum videtur, & forte quidem Aquisgrani, dum Carolus Rotgerio comiti dominicæ crucis particulam tradidit, Carrofeni monasterio consignandam.

In brevi chronico sancti Florentii ita scriptum invenio ad hunc annum de Glonnensi monasterio: *Anno dcc xcix. hic renovatur monasterii ordo: fratres promittentes regulam Albaldo viro sancto*. Nec plura de hoc sancto viro, cui successit Arnulfus abbas, qui Benedicto Anianensi non semel adjunctus est pro reformatione monasteriorum.

LXXX.
Caroli Magni
insigne capitulare
de honore ecclesiæ.
a Capitul. l.
7. c. 104.

LXXXI.
Gisalæ abbatissæ
donatio pro
S. Dionysio.

LXXXII.
Carrofo data
crucis portio &
immunitas.

Glonnæ reformationis.

ANN. CHR.

799.
LXXXIII.
Madalvini
abbatis Media-
nensis obitus &
successores.

Si bene assignata est superius a nobis Mediani-monasterii abbatum series, non excessit hunc annum Madalvinus abbas, qui post annos regiminis duodecim dicitur obiisse III. idus Martii. Eo mortuo, de successore deligendo magno partium studio actum est. Re ad Carolum delata, ad componendos dissidentium animos eo missus traditur Fortunatus, quem monachi unanimi tandem consensu abbatem elegerint. Hunc patriarcham Jerosolymitanum dicunt Richerius monachus in chronico Senoniensi, & Johannes de Bayone in historia Mediani-monasterii: quibus ejus loci necrologium suffragatur. Verum id stare non potest cum serie patriarcharum Jerosolymitanorum, siquidem postremis hisce Caroli regis annis nullus invenitur eo nomine illius ecclesie patriarcha. Hæc enim dignitas hoc tempore erat penes Johannem, qui anno sequenti legationem ad Carolum misit; idemque anno præfenti munera eidem regi per quemdam monachum, ut mox diximus, afferri curavit: certe, si non ipse, nullus Jerosolymitanus patriarcha tunc in Franciam venit. Johanni successit Thomas, qui anno octingentesimo-septimo munera Carolo submitit per Georgium abbatem montis-Olivetii, patria Germanum, & per Felicem monachum. quo tempore Fortunatus abbas Mediano-monasterio præerat. Longe veri similis puto hunc esse Fortunatum Gradensem patriarcham, qui a ducibus Veneticis exagitatus, in Franciam confugit ad Carolum regem: quo agente abbas Mediani-monasterii institutus sit. quo forte spectat Leonis papæ^a epistola ad Carolum de eo conquerentis: ubi Fortunatum a Carolo in Francia *beneficiatum* dicit. Sane tempora non male conveniunt. nam Fortunatus ille ad Carolum se recepit anno octingentesimo tertio: & facile, altercantibus inter se se monachis, electio ad id tempus protrahi potuit. Mihi porro rem ita conjectanti succurrit Caroli Cointii^b sententia, hanc conjecturam suo calculo confirmantis. Hunc patriarcham *de Grecis* vocat annalista Mettensis. quod forte cum legisset Richerius aliiquem, id de patriarcha Jerosolymitano interpretati sunt, quod de Gradenfi dictum erat. Is ad Medianum-monasterium sancti Josephi Arimathæi corpus attulisse dicitur; ejusque tempore ex orientis partibus eodem se recepisse Lazarus quidam (regem appellat Johannes de Bayone) cum filia sua Aza; ambo ibidem reclusi; Lazarus quidem prope oratorium sancti Petri; Aza vero juxta basilicam sancti Apri, quæ modo paræcialis est; ambo item in suis sepulti cellulis: tamen postea Azæ reliquæ patris ossibus sociatæ sunt, remanente nihilominus in priori loco ejus epitaphio, quod fere oblitteratum tempore Bayonis adhuc cernebatur. Porro Fortunatus iste corpore exilis, barba proluxa & resperfa canis, & conversatione angelicus fuisse dicitur; ejusque diebus quædam prædia cœnobio collata. In necrologio Senoniensi annorum fere quingentorum notatur IV. idus Martii *Fortunatus patriarcha Jerosolymitanus*: at in calendario Gregoriani monasterii, ante annos sexcentos scripto, & in missali Morbacensi annorum quingentorum, eodem die fit mentio *Fortunati episcopi*. Primus post eum rexit monasterium Waldo, ex sorore Madalvini abbatis progenitus: secundus Ismundus, dictus episcopus; tertius Theodericus, quartus Reginardus: de quo hoc distichon tempore Bayonis ad altare legebatur:

*Hoc altare in honore Dei sanctæque Mariae
Munere de proprio Reginardus contulit abbas.*

quintus Humbertus: sextus Pipinus, cujus tempore pauci restabant illic cœnobitæ ob extremas penuriæ angustias, in quas conjecti fuerant a Lothario rege; qui monasterium militiæ oneribus, utpote imperiale, pæne obruerat. Ex his vehemens mihi suboritur suspicio, Fortunatum abbatem Mediolacensem, ut in vulgata Frotharii epistola legitur, monasterii, non alium esse a Fortunato abbate Mediano, de quo nunc agimus: tum quia locus iste, cujus abbas erat Fortunatus ille, attinebat ad parochiam Frotharii episcopi Tullensis, ut ex contextu epistolæ patet, a qua longe aberat Mediolacus diocesis Trevirensis: tum quia illius Fortunati successor ab ipso Frothario assignatur Ismundus, a Bayone itidem recensitus inter Medianos abbates. Denique toto Caroli augusti principatu, quo Fortunatus ille apud Frotharium abbas erat, nullus Fortunatus invenitur inter Mediolacenses abbates. nam Richbodoni unus post alterum Wazo & Hetti succedere: ex quibus Hetti Carolo jam mortuo electus est Trevirensis antistes. De his plura^c in consequentibus.

c Lib. 28. n. 27.

Sub hoc tempus apud urbem Senonas condita fuere duo puellarum cœnobita; unum intra muros, sancto Maximino Trevirensi episcopo sacrum, quod Aspasia nobilis matrona ædificavit, ubi per longa tempora sanctitas & religio viguisse dicitur: alterum extra muros, sub titulo sancti Hilarii episcopi Pictavenfis. Utrumque lapsu temporis in paræcialem ecclesiam conversum. Tunc Senonensem ecclesiam regebat Rambertus, cujus tempore Bertemarius suburbano sancti Petri monasterio præerat, & post eum Frodoberus. Ramberto in sedem Senonicam successit Magnus, qui ecclesiam in honorem Salvatoris super terram sancti Petri ædificavit in canonicorum sepulturam, ubi & ipse humari voluit. Hæc ecclesia canonicis regularibus sancti Augustini procedente sæculo duodecimo concessa est.

In Bajoaria Geroldus comes, dum Avaris seu Hunnis, qui fidem Carolo datam violaverant, pro sui muneris officio in Pannonia occurrisset, commisso contra eos prelio cecidit ipsis kalendis Septembris, & sanguine suo finem Avarico bello imposuit. Ejus corpus a quodam Saxone ipsius familiari allatum est in Augiense prope Constantiam monasterium, quod ille multis beneficiis auxerat, ibique honorifice, ut decuit, sepultum, ut Walafridus Strabo in ejusdem epitaphio testatur, quod, cum propter comitis pietatem, tum propter auctorem, huc proferre visum est.

*Mole sub hac magni servantur membra Geroldi,
Hujus jura loci cunctis qui viribus auxit.
Pannoniis vera ecclesia pro pace peremptus
Oppetiit servo Septembris ense kalendis,
Sideribusque animam dedit: artus Saxo fidelis
Abstulit, huc retulit, dignoque hic clausit honore.*

Wetinus, ejusdem loci cœnobita, triduo ante obitum viso divinitus objecto Girolodum martyribus adnumerandum dixit, propterea quod zelo Dei, defendendo sanctam Dei ecclesiam contra paganos, occubisset. quod a Wetino ipso acceptum Heito Basileensis antistes ex abbate Augiensi, & Walafridus Strabo ejusdem loci monachus & abbas, memoriæ prodiderunt.

Eodem tempore Gaio, prædices Bajoarius, prædia quædam pro animæ suæ remedio largitus est monasterio Schlecdorfensi, ubi corpus sancti Tertuliani quiescit, sub Attone Frisingensi episcopo, ejusque loci abbate. Actum v. kalendas Novembris, anno Caroli regis in Bajoaria duodecimo, nempe post exauctoratum Tassilonem. Hæc apud Hundium & ex eo apud Cointium, ubi Gaionis hac de re instrumentum refertur. Ibidem etiam Ilfungs abbas primus Wessobrunensis, anno regiminis sui quadragesimo-primo, vitam morte commutasse dicitur, successorem sortitus Adelmaram, qui annos triginta-duos ibidem præfuisse fertur; post hunc Reimundus annos tres & quadraginta, Aldhelmus duodecim, Schnello duodecim ab anno octingentesimo octogesimo-sexto, cujus successores alibi prosequemur.

Non videtur hunc annum prætergressus Paulus Warnefridi, diaconus ac monachus Casinas, cujus obitum Bucelinus anno ejus sæculi octogesimo-septimo perperam reponit. Casinensi necrologio adscriptus est idibus Aprilis *veneranda memoria Paulus diaconus & monachus*. Casini sepultus fuit juxta ecclesiam sancti Benedicti ante capitulum, ait Petrus diaconus in libro de viris illustribus sacri monasterii Casinensis. Pauli epitaphium acrosticho metro condidit Hildericus ejus discipulus, rude quidem & impolitum, sed quædam ejus historica facta continens: ex quo versus quosdam superius retulimus: integrum in appendicem referre visum est. Initiales epitaphii literæ hunc versum efficiunt:

Paulus levita, doctor præclarus & insons.

forte *insons* dicitur ad afferendam ejus innocentiam & fidem in Carolum. Hildericus ejus auctor post Theodemarum quartus Casinati monasterio præfuit diebus tantum septemdecim. Varia scripta edidit Paulus, in primis historiam episcoporum Mettensium rogatu Angilramni ejus urbis episcopi. quod mirum est prætermisum fuisse a Leone Maricano & a Petro diacono. Libri sex de gestis Langobardorum ab eo jam monacho scripti sunt post illam historiam, cujus in^a ea meminit. Libellus de

ANN. CHR.

799.
LXXXIV.
Senonis duo
monasteria
erecta.Bertemarius
abbas S. Petri.

LXXXV.

Geroldus co-
mes Augiæ se-
pultus.Atto episco-
pus & abbas
Schlecdorfen-
sis.Wessobrunen-
ses abbates.LXXXVI.
Pauli diaconi
obitus & scrip-
ta.a Pauli. 6.
c. 15.

vita sancti Gregorii papae primi eidem asserita est in tomo secundo nostrorum Analectorum, inveniturque sub ejus nomine in veteri codice Casinensi, praeter alios. Appendix ad Eutropii historiam a Valentiniano & Valente augustis ad Justinianum ejusdem est auctoris: cetera Landulfo Sagaci tribuuntur, praeter quasdam in Eutropii libris additiones, quas Paulus rogatu Adelpergae Arichisi ducis uxoris adjecit. Homiliam de sancto patre Benedicto venerabilis Bedae homiliis quinquagesimam addidit loco illius, quam Beda de beato Benedicto Bischope composuerat: ex quo Petrus diaconus homilias quinquaginta Paulo perperam adscribit. De hac homilia superius dictum, necnon de lectionario, quod Caroli Magni jussu idem auctor concinnavit. Eidem commentarius in regulam sancti Benedicti falso tribuitur, qui Hildemari esse potius videtur. Non aliam de sancto Arnulfo episcopo vitam scripsit ab ea, qua in historia Mettensium episcoporum legitur. Galefinius ait sibi vitam ejusdem auctoris historiam episcoporum Papiensium. Certe Paulus ipse in fine libri sexti de gestis Langobardorum, ubi laudat Petrum Ticinensem episcopum, pollicetur, se aliquid ejus miraculum, quod posteriori tempore gestum est, in loco proprio positurum, quod forte de hac historia intelligendum. Exstat in codice Vindocinensi Vocabularium ejusdem auctoris ex Felto Pompeio excerptum, quod Carolo Magno nuncupavit, praemissa epistola, quam in appendice referemus. Cetera minutiora praeterco.

Carolus anno insequente Romam quartum profecturus, simul ut defectionem Grimoaldi Beneventani ac caedem Henrici Forojulienfis ducis ulcisceretur, simul ut Leonis violatores emendaret; primum omnium, quod prudentis ac pii officium principis erat, regni Gallici statum componendum, oceani limitem adversus piratas classe muniendum, ac loca sanctorum insigniorum reliquiis celeberrima lutranda censuit. Aquis itaque medio mense Martio digressus, cum litus oceani Gallici perlustrasset ac muniisset, Centulam accessit, pascha apud sanctum Richarium celebraturus. Inde per litus oceani Rotomagum profectus, Sequana fluvio transmissus, per Cenomannos Caesarodunum, Turonum contendit, orationis causa faciendae ad sanctum Martinum, moratus illic dies aliquot propter adversam valetudinem Liutgardis reginae, quae ibidem pridie nonas Junii defuncta, humataque est in basilica sancti Martini. Inde per Aurelianos & Parisios Aquisgranum reversus; in eunte Augusto Moguntiam venit, ibique conventu habito, Italiam primo quoque tempore petendam decrevit, ac, dimisso conventu, militibus & proceribus diem ad proficiscendum indixit. Ubi ea illuxit dies, procedente jam autumno, alpes cum Pippino rege trajecit, atque Henrici nece vindicata, & Cadolaco in ejus locum Forojulienfis imposito, Pippinum filium contra Grimoaldum direxit; ipse Romam per ducatum Spoletanum contendit. Acceptus ea qua par erat magnificentia in Urbem, postquam de Leonis papae violatoribus supplicium sumserat, eundem in thronum pontificalem restituit, ipseque die festo natalis Domini imperatorio titulo a pontifice insignitus est.

Huc spectare videtur illa ex musivo pictura, quam Leo III. in triclinio palatii Lateranensis effingi curavit: ubi sanctus Petrus sedens exhibetur, Leoni papae a dextris pallium, Carolo ad sinistram vexillum supplicibus tradens, in signum concessae utrique potestatis; habensque in gremio tres claves, de quarum significatione in superiori volumine aegimus. Hanc tessellatam figuram hic subjicere visum est cum alia, ex eodem triclinio a Nicolao Alemanno cum alia in aes incisa, in qua Leo cum ornamentis pontificiis repraesentatur, idemque Carolus cum veste regia, qualem describit in ejus vita Eginhardus his verbis. *Vestitu patrio, id est Francisco, utebatur. Ad corpus camisiā lineam & feminalibus lineis induebatur. Deinde tunicam, quae limbo serico ambebatur, & tibialia: tum fasciis crura, & pedes calciamentis constringebat: & ex pellibus lutrinis thorace confecto, humeros ac pectus hieme munitabat. Sago Veneto amictus, & gladio semper accinctus: cujus capulus ac balteus aut aureus, aut argenteus erat. Aliquoties & gemmato ense utebatur, quod tamen non nisi in praecipuis festivitatibus, vel si quando exterarum gentium legati adessent, faciebat... In festivitatibus veste auro texta: & calciamentis gemmatis, & fibula aurea saeum adstringente, diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat. Aliis autem diebus habitus ejus parum a communi ac plebeio discrepabat.*

a Lib. 16.
n. 91.b Aleman.
Pariet. Lateran.

ANN. CHR.
800.

Priorem figuram proluxa dissertatione explicavit prædictus Alemannus, contenditque ea significari collatum regi Carolo imperium, non patriciatum, contra nonnullos fecus sentientes. id argumento esse, quod ex altera prædicti triclinii parte similiter representetur Christus Dominus, tradens Sylvestro papæ a dextris duas claves; vexillum autem Constantino Magno, qui tantum rex, uti & Carolus Magnus, illic appellatur. Confer quæ superius * de Caroli patriciatu diximus. His summatis ob oculos positis, nunc quid in rem nostram hoc in itinere contigerit explicandum est.

a Lib. 24.
num. 48.LXXXVIII.
Alcuinus vitam S. Richarii scribit.

Dum rex apud sanctum Richarium in Centula versaretur, rogante Angilberto abbate Alcuinus, qui præfens aderat, sancti Richarii gesta literis mandare, vel potius expolire aggressus est, qui scripturam hac de re suam Carolo Augusto postea nuncupavit. In ea præfatione Alcuinus ait, sibi oblatum primo quemdam libellum, stilo simpliciori digestum de vita sanctissimi ac magnifici confessoris Richarii, tum sibi miranti, cur tanti nominis confessor, quem prisca miraculorum fama nulli post ipsos apostolos secundum ferebat, tam modico libello contineretur; oblatum fuisse alterum librum majoris molis, in quo illa miracula descripta erant, ob quæ non immerito sanctum Christi confessorem Gallia omnis extollebat. Illo itaque libro intacto, auctus simplex stilus aptior ad recitandum populo visus est, Carolus ipse Alcuino auctor fuit, ut libellum de sancti Richarii vita & moribus, ac de glorioso ejus ad Deum transitu, necnon de ipsius corporis in Centulam relatione politiori stilo redderet, tamquam ejus auribus atque oculis inferendum. quod ille pro eo ac debuit ac potuit executus est. Exstant cum illa scriptura Alcuini in Sæculo nostro secundo actorum libri duo de miraculis sancti Richarii, sed quæ post mortem Angilberti abbatis facta sunt; alia proinde ab antiquis illis, quorum majorem librum Alcuinus sibi oblatum fuisse testatur.

LXXXIX.
S. Carilefi abbatia reperitur a Franco episcopo.

Dum Carolus apud Cenomannos obiter moram ageret, Franco ejus urbis episcopus miserabilem matris ecclesiæ statum exposuit, quam rex ipse ob quamdam Gauzioleni episcopi machinationem rebus suis, quod nulli alii fecerat ecclesiæ, olim spoliaverat, easque in beneficium laicis tradiderat. Institit etiam idem antistes apud regem, ut abbatiam sancti Carilefi, suæ quondam, ut aiebat, ecclesiæ subiectam, sed nuper abstractam, eidem restitueret. Tunc rex ut beneficia illa revocarentur edixit, & ut præcepta regum de abbatia sancti Carilefi Ercambaldo cancellario & Troando comiti palatii exhiberentur, dein coram se perlegerentur. Prolatis duodecim regum hac de re præceptis, hoc monasterium, si vulgatis b actis episcoporum Cenomannensium fides est, prædictæ ecclesiæ assertum fuit; ast impediens æmulis non statim restitutum, sed tantum anno proximo, post mortem scilicet Ebroini abbatis, qui huic restitutioni obstitabat. Hujus rei diploma regium in iisdem actis refertur. quæ res diurnæ litis seminarium in consequentibus fuit.

b Analeth.
no. 7. p. 253.
et seq.

XC.

Alcuinus post communionem Carolo præbet calicem.

Apud Turonos Carolus simul cum filiis suis sacram communionem in ecclesia sancti Stephani, quæ una e Martinianis erat, percepit, sacris ministrante Alcuino levita, qui, cum post communionem corporis Christi & sanguinis manu propria eis misceret, Ludovicus præ aliis humilis, patri sancto se inclinans, ejus osculatus est manum. quo facto, Alcuinus assistenti sibi Sigulfo prædixit, Ludovicum post patrem imperatorem futurum. Hic nobis occurrit eruditus dissertator de verbis missæ & communionis a sancto Benedicto usurpatis, tendens, hoc in loco præpositionem post, adverbii modo sumendam esse; uti re vera Cointius accentu apposito censuit; mendumque irrepsisse in nostram editionem, ubi absque accentu vox ista legitur. Mendosa esse exemplaria, quibus usi sumus; puriora illa, quibus Cointius, aliique usi sunt. Alcuinum sacerdotis officio tunc functum fuisse, eique adstitisse Sigulfum ut diaconum. Sensum itaque hujus loci esse, quod Alcuinus communionem corporis & sanguinis Christi Carolo ejusque filiis præbuerit. nam *miscere* perinde esse hoc loco ac *præbere*. Etsi vero Alcuinum officio diaconi tunc usum fuisse permittatur, quod nonnisi futili argumento, id est negativo, adstrui possit; licuisse Alcuino, quod olim diaconis licebat, utramque speciem communicaturis præbere. Denique non modo Cointium & Cordemosium in nova Franciæ historia, sed etiam Dallæum, heterodoxum quidem, at cetera virum doctum, hunc locum ita interpretatum fuisse. Tanta nomina, etsi his minutis immorari piget, nos movent, ut huic loco genuinum sensum contra falsam illam interpretationem asseramus. Primo arguimur, quod mendosis exemplaribus usi sumus, in quibus vox ista *post* absque accentu legitur.

ANN. CHR.
800.

Hæc obiectio auctoris hac in re (quod bona ejus venia dictum sit) incogitantiam prodit. Ecquæ enim vero exemplaria consulenda erant, ut genuina hujus loci lectio haberetur? an codices manu exarati? at nusquam in eis ejusmodi accentum, ne unum quidem, repereris. an editiones a viris doctis procuratæ? at nulla melior Chesniana, in qua prædictæ voci nullus accentus apponitur, tamen paullo superius, ubi loco maxime conveniebat, appositus est. Deinde Alcuinum sacerdotem fuisse nemo nisi hospes in ejus scriptis & epistolis dixerit, nemo qui vitam ejus cum tantilla attentione legerit. In hac enim dicitur in Franciam venisse diaconus; in hac quotidie missas cum Sigulfo presbytero suo *levitice* celebrasse; in hac mortuum fuisse diaconum innuitur: quippe qui *ministerio levitarum caelestium* Stephani & Laurentii perductus in cælum perhibetur, & in medio caelestium levitarum *splendidissima indutus dalmatica* adstitisse. Si ejus epistolas consulas in plerisque Alcuinus seu Albinus *levita* inscribitur, etiam in iis quæ morti proximus scripsit. Lectoris otio & studio abuteremur, si exempla proferremus, quæ cunctis obvia sunt. Una sit instar omnium epistola LXXII. ad Leonem, scripta anno fere octavo ante auctoris obitum, ubi in inscriptione *humilis levita Albinus* pontifici æternæ gloriæ salutem optat. Denique Eginhardus, qui eum ex facie noverat, & jam mortuum laudat, *Albinum cognomento Alchwinum, diaconem* tantum vocat. Ita eum vocat Ardo in vita sancti Benedicti Anianensis; ita omnes. Hæcne sunt evanida illa & abnutiva tantum argumenta? Jam vero, ut ad rem ipsam veniamus, præmittendum est, verbum *miscere* sæpe absolute usurpari etiam apud melioris latinitatis auctores, pro fundere vel præbere potum, ducta metaphora ex mixture non tam vini & aquæ, quam calidi & frigidi, antiquis familiari; & si adjunctum verbo apponatur, nonnisi in rebus liquidis aptari. sic priori modo apud ipsum Alcuinum in libro profano de sancto Willibrordo invenias, *pauperibus miscere Christi*; eodem prorsus modo, quo apud Juvenalem b, *pauperibus miscere puer*. Addo & illud Sulpicii Severi, agentis c de uxore Maximi imperatoris, quæ Martino *miscuit ipsa bibituro*. Posteriori modo idem Alcuinus in libro metrico de sancto Willibrordo, *miscere stasconem*, & *miscere vina* dixit, id est præbere. At quovis periculo asseruerim, nusquam id a quoquam dictum de rebus solidis, neque de communionem corporis Christi, immo ne quidem de communionem sanguinis, cujusmodi exemplum in tota retro antiquitate nullum, ut puto, inveneris. Superest, ut Alcuinus, etsi tantum diaconus, corpus Christi Domini communicaturis intra ipsa missarum sollempnia, adeoque præsentem sacerdotem, porrexisse dicatur. quod nullo unquam tempore in illis circumstantiis factum fuisse asserere ausim: etsi forte aliquando factum sit absente sacerdote. Maneat itaque ejus loci fixa, quam attulimus, lectio: cujus hic sensus, hæc certa sententia est, quidquid Dallæus, aliique contra sentiant, Alcuinum Carolo, tribusque ejus filiis, Carolo, Pippino, & Ludovico post perceptam communionem corporis & sanguinis Christi Domini, poculum præbuisse, forte in secretario ecclesiæ, usi olim fiebat, quem ritum etiam suo tempore, id est labente sæculo duodecimo, perseverasse Johannes Beletus testis est. Exemplis hic ritus assertus est in libello Parisiis nuper edito de missa & communionem ad mentem regulæ sancti Benedicti.

a Cap. 17.

b Satyra 5.
c Dial. 2.
d. 7.

Carolo de morte Liudgardæ reginæ plurimum dolenti Alcuinus consolatoriam, quamquam præsentem, epistolam d scripsit, atque *epitaphium Liudgardæ femine nobilis* inscripsit. quo nomine Hieronymus epitaphium Paulæ, & Paschasius Radbertus Walæ itidem epitaphium, hoc est funebrem laudationem, appellarunt. Hac in epistola regem monet Alcuinus, ut ne dolori nimium se tradat. Non ingemiscat de alterius felicitate, quæ spinosus finivit labores, & volavit ad eum, qui fecit illam. cur plangat quod vitare non possumus? Mittenda munuscula caritatis post caros nostros; offerendum munus salutis nostræ pro illis. Miserendum miseris, ut miseretur illis Deus. quod pro illis in fide facimus, proficere & nobis.

XCI.
Liutgardis reginæ scribit epitaphium.
d Alcuin.
ep. 21.

Cum monasterium Cormaricense, moriente Hitherio abbate, nondum absolutum esset; ejus perfectionem in se suscepit Alcuinus, & loco modis omnibus absoluto, litteras a Carolo Turonis agente obtinuit, sibi ut liceret monachos constituere in cella sancti Pauli, quæ rustico nomine *Cormaricus* dicitur, ibidem regulariter secundum regulam sancti Benedicti victuros; dato diplomate 111. nonas Junii, anno tricesimo-secundo & vicesimo-septimo regni ejus. Pridie ejus diei aliud eidem Albino abbati concessum fuerat præceptum, quo facultas ejusdem cellæ monachis

XCII.
Cormaricum monachi induciti per Benedictum.

data duas habendi naves per Ligerim, Meduanam, Sartam, Ledum ac Vigenam, a tributis prorsus immunes. Monachos viginti ad novam illam coloniam Alcuino suppeditavit Benedictus Anianæ abbas, qui dudum ipsi ob notæ sanctitatis famam carissimus & acceptissimus erat: adeo ut ex epistolis ad eum scriptis ab Alcuino, quas excidisse dolemus, facile unus libellus confici potuisset, immo forte confectus sit. quod Ardo Benedicti discipulus tradit his omnino verbis. *Alcuinus quoque ex genere Anglorum, ordine levites, sapientia præclarus, sanctitatis merito venerabilis, regens monasterium beati Martini confessoris, qui in aula gloriosi imperatoris Caroli omni honore dignus habebatur, audita, expertaque viri Dei sanctitatis fama, inviolabili se illi caritate conjunxit, ita ut ex suis epistolis ei sæpe directis, aggregatis in unum, unus conficeretur libellus. Datis itaque illi muneribus, postulat obtinere sibi monachos dari. cui cum protinus venerabilis pater assensum præbisset, equos misit qui eos ferrent: quos in monasterio, cui nomen est Cormaricæ, quod adificaverat, collocavit. Fuere etiam & hi, ut reor, viginti cum prelato sibi magistro: ad quorum bonum conversationis exemplum magna est aggregata multitudo monachorum.* Hæc congregatio ad quinquaginta monachos jam excreverat anno septimo Ludovici augusti, quo anno primum Cormaricensibus facta est potestas eligendi abbatris ex eadem congregatione, cum consensu tamen abbatis & congregationis sancti Martini, cui hoc monasterium subiectum erat. adeo ut, quod Urbani secundi decreto sancitum est, electus abbas de beati Martini sepulcro baculum sumere deberet; eoque defuncto, idem baculus ad eundem locum referri ad perpetuam ejus subjectionis memoriam. Ex his quos Benedictus Cormaricum misit, unus erat Sigulfus monachus, alius a Sigulfo presbytero Alcuini discipulo. Forte aliquando fratribus Cormaricensibus, quos valde diligebat Alcuinus, jussit centum modia vini submitti, qui vero ea devehebant ductores, *sabulum aque* in vascula, ex quibus vinum furtim hauserant, inferri curarunt, ut plena apparerent. Factum divinitus cognovit Alcuinus, mandavitque per Sigulfum Benedicti abbatis monachum provisoribus monasterii, ut vini ductores retinerent, quoad ipse coram eis furtum probaret. Ivit, & rem ita esse fatentibus cum pudore ductoribus ostendit.

Porro hoc in monasterium Alcuinum idemtidem ventitasse, ibique scholas quandoque frequentasse colligimus ex quibusdam versibus ^a inter Alcuininos editis, quos potius Cormaricensi, quam Judocensi cellæ tribuendos esse suadet cæli & soli eo in loco amœnitas, a poeta celebrata in hunc modum.

*O mea cella, mihi, habitatio dulcis, amata,
Semper in æternum, o mea cella, vale.
Undique te cingit ramis resonantibus arbos,
Silvula florigeris semper onusta comis.
Prata salutiferis floreant omnia & herbis,
Quas medici quarit dextra salutis ope.
Flumina te cingunt florentibus undique ripis,
Retia piscator qua sua tendit ovans.
Pomiferis redolent ramis tua claustra per hortos,
Lilia cum rosulis candida mista rubris.
Omne genus volucrum matutinas personat odas,
Atque creatorem laudat in ore Deum.
In te personuit quondam vox alma magistri,
Qua sacro sophia tradidit ore libros.
In te temporibus certis laus sancta tonantis
Pacificis sonant ruocibus atque animis.
Te mea cella modo lacrymosis plango camænis,
Atque gemens casus pectore plango tuos.
Te subito quoniam fugisti carmina fato,
Atque ignota manus te modo tota tenet.
Te modo nec Flaccus, nec vatis Homerus habebit,
Nec pueri musas per tua recta canent.*

Forte hos versus post mortem Alcuini & Homeri seu Angilberti scripserit Fridu-

gifu abbas, Alcuini successor, qui, cum videret Cormaricum proprio jam gaudere abbate, nempe Jacobo, hanc cellam, quasi sibi subtractam queritur. Floruit patrum nostrorum temporibus Cormarici Joachimus Perionius, singulare ejus loci ornamentum.

Hoc tempore Gisla, Caroli soror, & ipsa Calensis parthenonis abbatissa, novam illic basilicam in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ extruendam curavit, eoque sanctimonialis e basilica sanctæ Crucis transfuit. Hujus rei argumentum nobis suppeditat historia translationis sanctæ Balthildis, cujus corpus post aliquot inde annos e crypta sanctæ Crucis translatum est in ecclesiam beatæ Mariæ, quam domina Gisla a fundamentis struxerat. Huc spectare videtur Alcuini epistola quinquagesima-sexta, *carissima in Christo sorori* inscripta, non alteri, ut quidam puto, quam Gislaæ Caroli sorori, cui dicit sibi multum placere ejus laborem in sanctæ Dei Genitricis ecclesiæ exaltatione, & in librorum consideratione; plurimum item sibi placere crucem, quam ejus benignitas sibi direxerat; habituram æternam a Deo mercedem pro illius opere, & assiduas sancti Lupi intercessionem, simulque laudes, gratiarumque actiones ab eis, qui ad ejus patrocinia confugiunt. Ex quo intelligimus, hanc crucem Alcuino missam fuisse pro Trecenti sancti Lupi basilica, cui is præfectus a Carolo fuerat. Eidem dilectissimæ in Christo sorori Alcuinus scripsit epistolam sexagesimam, qua ei gratias agit ob salutationem & gratissimum munus psalmodiæ & missarum, simul ob cappam sibi aptissimam, quam illa ipsi dono miserat. tum eam hortatur, ut animum suum confirmet in servitio Dei, & in salute animæ suæ sollicite curanda. In hoc laborandum singulis diebus, horis ac momentis, ut abundanter habeat, quod feliciter diligit. Alia erat Gisla filia Caroli, itidem sanctimonialis, quam, non fororem, sed filiam Alcuinus appellare solet.

Non dubitem quin de Theodrada, Caroli Magni filia, intelligendum sit id, quod in libro de gestis ^a abbatum sancti Germani Autisiodorensis legitur, ubi monasterium sancti Leodegarii de Campellis olim a bona memoriæ Theodrada regina restauratum fuisse dicitur, & monastico ordini mancipatum. Non enim insolens est, ut alias jam observatum, filias regum, etiam innuptas, reginas appellari. Sane hoc monasterium jam exstabat, habebatque Teutonem abbatem anno tertio-decimo Ludovici augusti, quo anno quædam commutatio facta ^b est inter Seraphim Besuensem abbatem & Teutonem abbatem monasterii sancti Leodegarii, quod Campellenfe nominatur. Situm est in pago Atoariorum seu Besuensi, diocesis Lingonensis; distinguendum ab alio Campellenfi pagi Briegii monasterio, cujus mentio a nobis superius facta est, agendo de sancto Mederico abbate Aduensi. De alterutro intelligendus videtur Frodoardus ^c in historia Remensi, cum ait, Formosum papam Fulconis archiepiscopi rogatu *abbatiam, quæ dicitur Campellis*, Remensi ecclesiæ restituisse. Porro Campellenfe sancti Leodegarii monasterium Herlendis Burgundiæ ducissa, Henrici ducis uxor, a viro suo obtinuit, ut Heldrico abbati sancti Germani Autisiodorensis, notæ sanctitatis ac religionis viro, committeretur, ut per eum ad regularis vitæ normam reduci posset. quo ex tempore, id est ab exitu sæculi decimi, hoc monasterium, in cellam redactum, eidem sancti Germani cœnobio subiectum fuit.

Ab eodem etiam pendet monasterium sancti Salvatoris, quod Ermenaldus comes pagi Autisiodorensis in Puiſaya ejusdem pagi tractu extruxit pontificatu Maurini episcopi, qui illud sollempniter dedicavit, auxitque ex rebus sancti Stephani, cui idem monasterium attribuit, postmodum sancto Germano concessum. Is est Maurinus episcopus, qui thesaurum in turre, quam Brunehildis vocant, obtulit Carolo Magno, eaque arte plurimas ecclesiæ suæ possessiones, quæ a sæcularibus distractæ fuerant, recuperavit. Ei successit Aaron successorem habuit Angelelmum, qui cœnobio sancti Salvatoris tabulam argenteam, cum signo sonorissimo, seu campana donavit. Benigne explicandus auctor, qui de gestis episcoporum Autisiodorensium scripsit, cum Ermenaldum, hujus cœnobii conditorem, vocat primum comitem pagi Autisiodorensis: cum principatu ^d Guntchramni Peonius, ejusque filius Mummolus hunc comitatum rexerint. Sed intermissam forte dignitatem Ermenaldus primus recuperaverit. Neque enim veri simile est, jam tum hereditariam evadere coepisse.

Redeo ad Theodradam mox laudatam, quæ non tantum beneficentiæ causa, *Annal. Bened. Tom. II.*

X C I I I.
Gisla novam
Calæ basilicam
struit.

X C I V.
Campellenfe
S. Leodegarii
monasterium.
^a Labbe to. 1.
lib. p. 571.

^b Spicil. to. 1.
p. 522.

^c Frodoard.
lib. 4. c. 2.

S. Salvatoris
monasterium.

^d Greg. Tur.
lib. 4. c. 36.

X C V.
Theodrada
abbatissa Ar-
gentogilenſis.

— fed etiam monastica professione, uti & Gisala utraque, & amita & soror, ne quid de Berta dicam, nostra est. Nondum hoc institutum amplexa erat, sed tamen de saculo fugiendo cogitabat, cum Carolum regem, in urbem Romam triumphali more hoc anno ingredientem, comitata est, ea sane pompa, quæ sanctimoniam non decuisset, uti poeta ejus temporis eam depingit his versibus.

*Interea ingreditur vultu Theodrada cornuco,
Fronte venusta nitens, & cedit crinibus aurum.
Pulcra peregrinis collucent colla smaragdus:
Pes, manus, ora, gena, cervix radiata nitescit.
Clara serenatis fulgescunt lumina flammis:
Pallia permixtis lucent hyacinthina talpis,
Clara sophocleoque ornatur virgo cothurno.
Turba puellarum circumstrepit agmine denso,
Atque venusta cohors procerum nitet ordine longo.
Et sidet in niveo pulcherrima virgo caballo,
Acri fertur equo Caroli pia filia regis.
In nemus ire parat, sacrata palatia linquens.*

His, inquam, versibus regia virginis, non monachæ cultus exprimitur: sed tamen ex ultimo versu intelligimus, Theodradam de secessu in solitudinem, & de relinquendo palatio cogitasse. Id porro paulo post executum est in monasterio Argentogileni prope urbem Parisiorum, quod Hermenricus & Numa tempore Pippini regis construxerant, ac monachis sancti Dionysii tradiderant. Hoc vero monasterium Carolus a Fardulfo abbate, an a Waltone, & a fratribus obtinuit, ut quamdam filiam suam, inquit a Sugerius, id est Theodradam, *matrimonium humanum recusantem, ibidem abbatissam sanctimonialium constitueret*, eo pacto, ut illud post mortem ejus in jus sancti Dionysii reverteretur. Id ipsum a Ludovico augusto fratre suo Theodrada ipsa petiit, annuitque Ludovicus, dato b diplomate, in quo *inlustri femina, soror sua, Theodrada Deo sacrata* appellatur. In vivis adhuc erat anno sequentis sæculi vicefimo-quarto.

Pane ad alia properanti exciderat mihi Caroli Magni diploma hoc anno concessum Benedicto Anianæ abbati, dum rex Turonis reverfus Aquisgranum in prociectu Romani itineris tantisper moraretur. Istuc ad eum accessit Benedictus, forte ut ab amulorum criminationibus se purgaret; probataque sua ipsius innocentia, petiit a rege, ut quasdam c cellas, in vastis illis locis Anianæ proximis ab se ædificatas, regia auctoritate confirmaret. Una ex illis erat Nova-cella, intra fiscum Juviniacum apud Fontem-agricolas, cum duobus molendinis super fluvium Lerum, *inter mare & stagnum*, extructa, cum consensu comitum & fidelium eorum locorum, altera in loco, dicto Alogrado, cum suis appendicibus, super fluvium Araurem * sitis, in loco Apud-falices dicto, *ad pascua armentorum & alenda pecora*. quæ omnia præcepto suo rata esse Carolus jussit mense Junio, anno regni sui tricesimo-primo & vicefimo-sexto. Actum Aquis palatio regio. De Nova-cella interpretandum id, quod Ardo d commemorat de quodam fratre, qui tabulam sacratam, in qua sancti Dionysii aliorumque sanctorum reliquiæ inclusæ erant, temere, post delatos ante aliquot dies catulos, vestibus illotis, deferre illuc volebat. *Navicula itaque prætervectus, (erat enim cella ipsa inter stagnum & mare sita) tum equo conscenso mox in terram dejectus, simulque tabula e manibus ejus excussa, morte etiam equi, poenas temeritatis dedit.* Alter etiam frater in idem stagnum ingressus, quoniam secum habebat crucem, in qua lignum dominicum erat, ex imminente naufragio ereptus est. In alia cella *fratres c soliti erant alendarum ovium curam habentes, æstatis solummodo tempore habitare*: cujus loci oratorium, iis absentibus, ingressæ mulieres, atque irreverenter in eo se habentes, *tornutionibus vexari cæperunt*: nec ante sanata sunt, quam iidem fratres, prout earum viri monachos a montibus cum ovibus descendentes rogaverant, pro illis preces fudissent. quod idcirco totidem Ardonis verbis observare visum est, ut appareat, fratres illos, qui ovium curam habebant, vere monachos fuisse, non e numero illorum fratrum, quos modo conversos appellamus, qui necdum instituti erant.

Romam comitatus est Carolus Angilbertus abbas Centulensis, ipsoque ejus coronationis die a Leone pontifice privilegium obtinuit, annuente, immo etiam petente Jesse Ambianensi episcopo, ut totius monasterii ac villæ circumpositæ curam ecclesiasticam solus haberet abbas, nec quidquam episcopus Ambianensis de ecclesiis aut clericis ejusdem loci posset constituere. Ejus privilegii fragmentum Paulus Petavius in syntagmate Nithardi retulit ex codice olim suo, nunc bibliothecæ Ottonianæ, ex quo integrum huc referre juvat.

*Leo episcopus servorum Dei omnibus archiepiscopis & episcopis per totam Galliam constitutis, presentibus scilicet & futuris. Apostolica dignitatis discretionem competit piis petitionibus assentire, & eorum vota effectibus mancipare, quorum bona voluntas & pia intentio utilitati & paci ecclesiarum cognoscitur insudare. Idcirco decrevimus suggestionem fratris & coepiscopi nostri Jesse Ambianensium antistitis, simulque Angilberti abbatis, quam in presentia gloriosi atque excellentissimi filii nostri Karoli, quem auctiore Deo in defensionem & proventum sancte universalis ecclesie in augustum hodie sacravimus, nobis intimarunt, paternam pietate suscipere, atque hanc pastoralis sollicitudine confirmare. Decernendo igitur statuimus, & beati Petri apostolorum principis auctoritate sancimus, ut monasterium sancti Salvatoris sanctique Richarii confessoris, situm in pago Pontivo, vico Centula, quod idem sanctus in propriis rebus olim Christo instituit, quodque ab excellentissimo prefato filio nostro augusto Karolo nuper restauratum, & in nobilem Christo protegente statum redactum est; cui scilicet memoratus abba Angilbertus præesse cognoscitur, immune ac quietum, & omnimodis liberum sit, ut nemo regum, nemo pontificum, vel alterius cujuslibet potestatis, nunc & per futura tempora ipsius loci abbatem qualicumque nomine commovere aut inquietare conetur, nec in rebus ad eundem locum pertinentibus ullam dominationem aut ordinationem, seu pre-occupationem vel diminutionem usurpare attentet: sed abbas loci ipsius hoc presentis apostolicæ auctoritatis privilegio fretus, omnia quacumque ecclesiarum, cellarum, clericorum, militum, colonorum, servorum, ancillarum, villarum, reddituum, possederit, vel deinceps ad predictum locum concessa vel delegata fuerint, libere & quiete possideat, atque inconcusse ordinet & disponat; neque concilii aut synodi obtentu eum quisquam, excepta dumtaxat Romane sedis auctoritate, quolibet venire aut vocare, vel invitare presumat: quatenus laus & honor Dei omnipotentis in eodem loco pro voto excellentissimi filii nostri gloriosi augusti Karoli, quanto liberius, tanto sollicitius & accuratius in perpetuum celebretur. Ea vero que ad usum ecclesiarum necessaria sunt, a Remensi archiepiscopo, vel a quolibet ejus suffraganeo, petat & accipiat. Ipsius autem totius ville, que Centula nuncupatur, curam ecclesiasticam retineat, nec in aliquo episcopus Ambianicæ sedis de ecclesiis aut clericis ejusdem loci se intromittat, nisi forte voluntas abbatis illum rogando invitaverit, ut aliquam consecrationem, vel ordinationem, seu predicationem aut institutionem * exerceat. quod si contigerit, nihil amplius quam secundum suam utilitatem abbas permiserit, ibidem episcopus perficiat. Cum vero abbas loci de hac vita migraverit, nulla potestas, nullaque nobilitas mundi in eligendo abbate, sive loci procuratore prevaleat: sed in fratrum arbitrio consistat, ut quemcumque secundum timorem Dei juxta tramitem regulæ beati Benedicti elegerint, hunc annuente rege Francorum, qui tunc fuerit, sortiantur abbatem, benedictionem consecrationis impendente episcopo, a quo idem electus benedici maluerit. Quicumque vero huic nostre sanctioni in aliquo obviare aut refragari tentaverit, auctoritate domini Salvatoris nostri & beatorum apostolorum Petri & Pauli a corpore Christi, quod est ecclesia, extorris & excommunicatus permanens, gradus sui dignitate carcat, & infamis atque anathema in sempiternum maneat, amen. Data octavo kalendas Januarii, indictione nona. Zacharias diaconus regionalis & sanctæ atque apostolicæ Romane ecclesie bibliothecarius scripsi, recognovi & subscripsi.*

De anno, quo decessit Tilpinus archiepiscopus Remorum, variæ sunt recentiorum sententiæ, quas Cointius expendit, pseudo-Turpini fabulam refutare non immerito piaculum ratus. In his sententiis duæ potiores. Si notitiam de villa Noviliaco sequimur, defunctus est Tilpinus anno vicefimo-tercio, postquam Carlomanus Remensi ecclesie villam Noviliacum tradiderat, id est ejus sæculi nonagesimo-quarto: si Frodoardum præferimus, Tilpino pontificatus annos septem & quadraginta tribuentem, ejus obitus hoc anno collocandus. Remensem ecclesiam rebus & possessionibus auxit, & sacrarum codicibus scripturarum instruxit. Idem etiam

ANN. CHR.
800.
XCVII.
Angilbertus
abbas privile-
gium obtinet
a Leone papa.

XCVIII.
Tilpini Re-
mensis episcopi
obitus.

impense magnificus fuit in sancti Remigii basilicam, quam senio collabentem reparavit, ubi & monachi ab eo restituti. Exstat etiam nunc in Remigiana bibliotheca raræ antiquitatis pontificale ex dono ipsius Tilpini, qui in eadem basilica sub oedeo sepultus est, affixo ad novi oedei parietem non ad altare, ut fallit Marlotus, ipsius Tilpini epitaphio, quod Hincmarus composuit in hunc modum

*Hæc requiescit humo Tilpinus presul honoris,
Vivere cui Christus, vita & obire fuit.
Hunc Remi populo martyr Dionysius almus
Pastorem vigilem misit & esse patrem.
Quem pascens quadragenis ast amplius annis,
Veste senectutis despoliatus abijt,
Quartas cum nonas mensis September haberet,
Mortua quando fuit mors, sibi vita manet.
Et quoniam locus atque gradus hos junxerat, Hincmar
Huic fecit tumulum, composuit titulum.*

Variant necrologia Remensis ecclesiæ in designando ejus obitus die. Consentit cum Hincmaro kalendarium, sacramentario Godelgaudi præmissum in codice Remigiano, qui manu exaratus est anno tricesimo-primo Caroli regis, nempe Calvi; necnon kalendarium Odalrici præpositi ecclesiæ Remensis, scriptum sæculo undecimo. In alio veterrimo martyrologio ecclesiæ Remensis, nunc bibliothecæ Ottobonianæ, kalendis Septembris obiit Tilpinus Remensis archiepiscopus, & habemus suam casulam. Inter apostolicos. Sic in eo codice legitur in assignando aliorum episcoporum obitu, forte ad indicandum, eos in ipsa Remensi ecclesiâ cum aliis ejusdem ecclesiæ episcopis humatos fuisse. Sepultus est tamen Tilpinus, ut mox dicebam, sub oedeo seu majori ambone Remigianæ basilicæ, & quidem ad eum locum, ubi sanctus Remigius primum sepultus fuerat, ubi & olim sancti Christophori erat ædicula, uti fidem facit inscriptio cum cruce ad hunc locum apposita his verbis: HIC CORPUS B. REMIGII PRIMO HUMATUM FUIT IN MEDIO ECCLESIOLE S. CHRISTOPHORI, SUB SPELUNCA DUPLICI. Anno MDCXLVIII. exstruendo novo ambone, qui ad sex pedes versus navim summotus est, cum vetus subrueretur, inventi sunt circa primarium locum tumuli sancti Remigii tres sepulcrorum ordines, haud dubie quorundam archiepiscoporum & nobilium, quales fuere ex archiepiscopis ante Tilpinum Sonnatus, & Lando, quos in basilica Remigiana sepulturam sibi delegisse Frodoardus tradit. Post Tilpinum Hincmarus, alique nonnulli ibidem humati sunt, ut suis locis videbimus.

Post aliquot annorum interpontificium Tilpino successit Wlfarius, vocatus a episcopus, dum missum dominicum ageret, antequam ordinaretur. Sub his archiepiscopis, eorumque successoribus usque ad Hugonem, id est ad sæculum decimum, in monasterio sancti Remigii nulli, excepto Ebone monacho, abbates fuere præter archiepiscopum, sub quo præpositus disciplinam regularem moderabatur. Idem alibi usitatum sub abbatibus sæcularibus, sub quibus vel præpositi, vel decani idem officium exercebant.

In eum statum redactum fuit eodem tempore cœnobium Laubienfe post obitum Anfonis abbatis, qui ex hac vita migravit eo anno, quo Carolus imperator renuntiatus est. Post eum abbatiam invavit Hildricus canonicus, eoque mortuo Ramnericus tempore Ludovici augusti. Eodem imperatore, Ramnericum excepit Folradus seu Fulradus, Ramnerici nepos, ut quidem puto, ex sorore, filius Hieronymi Caroli Magni patris, idemque basilicæ sancti Quintini abbas, de quo plura in consequentibus dicenda occurrent. Trium ejus decessorum nomina tantum nota.

Quinam sub his abbatibus disciplinæ regulari apud Laubias præfuerint, incomperum: at præpositorum Remigianorum series habetur apud Marlotum, ubi primus occurrit Erchanraus, qui hoc officium laudabiliter gessit sub Tilpino & Wlfario archiepiscopis. Remigianus codex, quosdam sancti Augustini sermones in psalmos continens, scriptus est in monasterio sancti Remigii, ex præcepto piissimi abbatis Wulfarii & archiepiscopi; Erchanrao vero præposito ejus sibi obediente perductus est ad perfectionem. Idem Erchanraus adhuc præpositus erat sub Ebone abbate & ar-

chiepiscopo, cujus præcepto ibidem conscriptus est Cassiodori commentarius in psalmos. Erchanrao successit Bertigarius sub eodem Ebone, ut patet tum ex inscriptione libelli, in quo monachorum Remigianorum nomina sub unoquoque præposito vel abbate recensentur, tum ex duobus codicibus ejus eo præposito scriptis. Hunc excepit Raduinus, ex-abbate Berceti apud Ligures cœnobii, monachus Remigianus, dein honorem præposituræ adeptus pro sua probitate. quo tempore Ebo, Ebonis archiepiscopi nepos, ab ipsis pæne incunabulis sub religione & habitu regulari nutritus in sancti Remigii monasterio, ibidem religiosam exegit ætatem: quousque a domino Ebone archiepiscopo, avunculo suo, diaconus & abbas monachorum ad regularem ordinem tenendum ordinatus est, quæ fere verba sunt Hincmari in epistola ad Carolum Calvum contra Gothescalcum. Ebo archiepiscopus ob crimen læsæ majestatis sede sua pulsus, ejusque nepos æquivocus abbatia eidem cedere coactus, locum fecerunt Fulconi chorepiscopo, qui per novem annos, nempe usque ad ordinationem Hincmari archiepiscopi, episcopatum simul & abbatiam rexit, & post eum Notho per sesquiannum. In eodem sæculo Soifarius præpositus erat, qui libros Moralium Gregorii Magni scribi jussit. In schedula professionis Rotfridi monachi mentio fit præsentis abbatis, videlicet Hincmari archiepiscopi. neque enim infra se ducebant archiepiscopi se se illustris monasterii abbates dici. unde non mirum, si Fulco chorepiscopus hoc ipso titulo insigniatur in litteris societatis inita inter monachos Dionysianos & Remigianos, quas suo loco proferemus. Ante hos omnes decanus erat monasterii sub Tilpino Godelgaudus, de quo in fine hujus libri.

Inita est hoc anno similis societas inter monachos sancti Gallenses & Augienses sub abbatibus Werdone atque Waltone, hisque conditionibus instituta, ut pro unoquoque fratre mortuo singuli presbyteri ipso die, quo contigerit obitus, vel significatus fuerit, tres missas, & ceteri fratres pro eo psalterium ac vigiliis defunctorum persolvant, communisque oblatio ab omnibus fiat. Item ut in die septimo, triginta psalmos; tricesimo autem, presbyteri quilibet unam missam, & ceteri quinquaginta psalmos. Ad hæc, ut in capite singulorum mensium vigiliæ ex more celebrentur, in quibus omnium simul defunctorum ejusdem societatis fratrum, atque defuncti recens fratris commemoratio fiat, cum oblatione item generali pro iisdem; & post hæc unusquisque presbyteri unam missam, ceteri fratres quinquaginta psalmos persolvant. Denique, ut semel unoquoque anno sub die septimo-decimo kalendas Decembris commemoratio omnium simul fiat pro annuali singulorum memoria, ipsoque die presbyteri ternas missas (en plures uno die unius presbyteri missas) & ceteri fratres psalterium decantent seu recitent; ac celebratio vigiliæ, communisque oblatio ab omnibus fratribus fiat. Hoc specimen est generalis commemorationis omnium defunctorum, quæ postea, præeunte sancto Odilone abbate Cluniacensi, universim in ecclesia instituta est. Hæc societas, quæ Ottonis Magni principatu, quibusdam additis, renovata est, facta legitur apud Goldastum anno ab incarnatione Domini octingentesimo, regnante domino Karlo, serenissimo cesare augusto, qui nonnisi sub finem anni, ut diximus, id est octavo kalendas januarii, imperator salutatus est. Sed hic locus forte intelligendus secundum veterem calculum, qui tres primos anni sequentis menses præcedenti tribuebat.

Eodem anno Rhinaugiam se recepit Findanus, Scottus seu Hibernus provinciæ Lageniensis, postquam Turonis sanctum Martinum adiisset, ac Franciam & Almanniam peragrasset atque Italiam, ubi beatorum apostolorum limina atque urbis loca sacra lustravit. Locus est in insula Rheni diocesis Constantiensis, alius ab Augia divite, monasterio insignitus, cujus conditor fuisse creditur Wolfehardus comes Kiburgensis. In libro fratrum conscriptorum sancti Galli recensentur inter nomina fratrum de Rinauva Wichramnus, Wolwinus, & Antwartus abbates, quos primos ejus cœnobii rectores fuisse non dubito. Sub uno itaque ex his abbatibus Findanus eo secessit. Quinquennio in vita communi exacto, majoris profectus studio in artificum locum se reclusit, & inaudita corpus inedia perdomuit. Locus erat ad septentrionalem partem basilicæ sanctæ Dei Genitricis, ubi per duos ac viginti annos in summa illa abstinentia perduravit, quartam tantum panis quotidiani partem in cibum sumens, reliquum erogans pauperibus. Dum cum fratribus maneret, lapides velatos in lecto corpori supponebat. Sæpe ingluvie tentatus, nihil tamen de pristina severitate remisit. Post reclusionem diutino cilicio indutus, calore ignis absti-

C I.
Societas pre-
cum inter Gal-
lenses & Au-
gienses.

a Gold. parte
2. rerum alam.
p. 180.

C II.
Findanus
Rhinaugiar re-
clusus.

a Frod. lib.
2. c. 18.

XCIX.
Anfonis ab-
batis Laubien-
sis successores.

C.
Præpositi
Remigiani.

ANN. CHR.
800.C III.
Milizenſe
monaſterium
Fuldendi ſub-
jectum.
a Tradit.
Fuld. p. 510.
V. lib. 25.
num. 42.C IV.
Cloveſho-
vieneſe concilium ſecun-
dum.

nens, non pauſans in lectulo, balneum vitans, jejuniiſ, vigiliis, precibuſque aſſidue inſiſtens; vix pane toto illo tempore uſus, miraculi inſtar omnibuſ fuit. Cetera ejus facta, quæ altero libro ab anonymo deſcripta fuerant, exciderunt.

Sub initium hujus anni Emhildis abbatiffa^a cum ſororibuſ ſuiſ, numero viginti, ſe ſe reſque ſuaſ Fuldenſi monaſterio tradiderunt, ea conditione, ut, dum viverent, vitæ neceſſaria a Fuldenſibuſ acciperent: poſt earum vero obitum, monaſterium ſuum, id eſt Milizenſe, de quo alias diximus, ejuſque loci congregatio ſub domino & deſenſione Fuldenſium ſecura conſiſteret. In litteriſ hujus traditioniſ recenſentur omnia eccleſiæ ornamenta, id eſt altare primum auro paratum, cruceſ treſ auro paratæ, capſæ auratæ undecim, caliceſ argentei quatuor, totidemque patenæ; caliceſ cuprini cum ſuiſ pateniſ, & alia quæ omittimuſ. Actum vico publico Miliza, anno dominicæ incarnationiſ oſtingenteſimo, die tertia menſiſ Februarii.

Spelmannuſ hoc anno collocat ſecundum concilium Cloveſhoviaſ provinciale, cui Athelarduſ ſeu Ethelarduſ Dorobernenſiſ eccleſiæ metropolitanuſ præſedit, univerſiſ provinciæ ſuæ epiſcopiſ, abbatibuſ, atque etiam ducibuſ eo convocatiſ. Facta fidei profeſſione, qualiſ a beato papa Gregorio primituſ illi genti expoſita fuerat, actum eſt de reſtituendiſ chirographiſ ſeu inſtrumentis, quorum diſpendio & amiſſione Anglicanæ tunc eccleſiæ miſerabiliter afflictaſ erant. Et primum quidem prolataſ ſunt inſcriptioneſ monaſterii Cothamendiſ, terrarumque ipſiſ adjacentium: quod monaſterium cum omnibuſ ad illud pertinentibuſ terris Athelbalduſ rex Merciorum Dorobernenſiſ eccleſiæ Salvatoriſ tradiderat; utque illa donatio firmior eſſet, ex eadem terra caſpitem & cunctoſ libelloſ ejuſdem cœnobii per venerabilem Cuthbertum archiepiſcopum miſit, & ſuper altare Salvatoriſ in perennem firmitatem poni curavit. Verum poſt mortem prædicti pontificiſ, nefarii duo ejuſ alumni hoſ libelloſ furati, Cenulfo regi occidentalium Saxonum tradiderunt, qui, hiſ acceptiſ, idem cœnobium cum omnibuſ ad illud pertinentibuſ, in ſuoſ uſuſ aptavit; rejeſtiſ diutiſ hac de re quereliſ archiepiſcoporum, tum Bregwini, tum Jamberti, qui tandem vel ſera pœnitentiâ ductuſ, prædictoſ libelloſ cum pecunia non modica remiſit. Vix hæc reſtitutio facta erat, cum Offa rex Merciorum idem cœnobium invaſit, totoque vitæ ſuæ tempore inique retinuit, & abſque litterarum auctoritate ſuiſ herediſ reſiquit. Conqueſtuſ eſt de illa invaſione Athelarduſ in hac ſynodo, prolatiſque primariſ ejuſ cœnobii libelliſ ac reſeſtiſ, unanimi patrum ſententiâ decreum, juſtum eſſe, ut illud metropoli Dorobernenſiſ reſtitueretur. Hiſ geſtiſ commutationem ejuſdem cœnobii fecit Athelarduſ cum Cynedriſtha abbatiffa, quæ terras, olim ab Offa rege ſibi donatâſ, Dorobernenſiſ eccleſiæ dedit in compensationem illiuſ monaſterii, quod cum omnibuſ telligrahiſ, ſeu libelliſ, ab Athelardo accepit, ſimulque monaſterium Peſtanegenſe, Athelardo ab Egfrido rege hereditario jure olim conceſſum. Obſcura modo nobiſ ſunt hæc monaſteria, quorum nullam invenio mentionem in Monaſtico Anglicano, nec certe de Etgegenfordenſi, conſtructo^b ab Edwino ſeu Eda quondam duce Northanimbrorum, qui poſtea ejuſ loci monachuſ & abbaſ, ibidem, velut miles emerituſ, anno ſequenti diem clauſit extremum xviii. kalendâſ Februarii.

^b Simeon
Dunelm. col.
117.C V.
Godelgaudi
liber ſacra-
mentorum.

Diſtulimur ad hunc locum agere de Godelgaudo ſacerdote & monacho, qui decani officium in Remenſi ſancti Remigii cœnobio ſub Tilpino archiepiſcopo geſſit. Iſ egregium codicem ſacramentorum Gregorianum deſcribi curavit per Lantbertum ſacerdotem, qui multoſ alioſ codiceſ exaraffe dicitur. Hunc autem librum ſcribere aggreſſuſ eſt Lantbertuſ, ipſe ſcriptor & pictor, xi. kal. Apriliſ, indictione vi. eumque abſolvit kalendâſ Auguſti, indictione viii. quod nunc eſt, annuſ quoque xxxi. regnante domno noſtro Karolo gloriſſimo rege Francorum, ut habet inſcriptio, eidem codici ab ipſo ſcriptore præmiſſa. quæ chronicaſ notæ præſenti anno oſtingenteſimo conveniunt. Hanc inſcriptionem eſi valde ſcabroſam, hoc loco integram exhibere lubet, præmiſſa effigie, quantumviſ rudi, prædicti Godelgaudi ex eodem codice Remigiano.

ANN. CHR.
800.

Jam exhibenda est inscriptio Lantberti sacerdotis, qui prædictum codicem jussu Godelgaudi conscripsit.

In Christi nomine hoc volumine libri sacramentorum continet, quem vir venerabilis Godelgaudus sacerdos seu & monachus, immo etiam & decanus, divino instinctus amore, suo Lantberto sacerdote vitam solitariam degeris jussit imperium transcribere hunc librum; & hoc devotus obtulit in honore beatissimi Remigii episcopi urbis Remorum in canubio illius, ubi ipse dominus pretiosus corpus quiescit. Ergo iste codex legentibus vel audientibus proficiat ad salutem, & contempnentibus ingerat timorem, & conlatoribus memoria ejus prolixioribus a beato per tempora, amen. Amice, vis scire quomodo exaratus est? Exordium sumpsit XI. kal. Aprilis, concurrens VII. epacta nulla, indictio VI. currebant utrumque simul. Perfectum duxi kal. Augusti, rursus currebant concurrens III. epacta XXII. indictione VIII. quod nunc est annus quoque XXXI. regnante domno nostro Karolo gloriosissimo rege Francorum.

Hactenus inscriptio Lantberti sacerdotis & scriptoris, in qua ambiguum est, an ipse (quod quidem probabilius) an Godelgaudus cum ipso vitam solitariam duxerit. Idem in alia inscriptione easdem repetit chronicas notas, ego, inquit, *Lambertus servus servorum Dei.* & initio codicis Godelgaudum decanum in habitu sacerdotali depinxit, cujus effigiem, quantumvis rudem, hic representare visum est, ex qua intelligimus sacerdotes monachos, dum sacris operarentur, depresso in humeros caputio, nudo penitus capite, sacris vestibus indutos fuisse. Observanda in hujus iconis inscriptione presbyteri nomen, quod per has litteras PRBT exprimitur, ut in Notitia ecclesiæ Africanæ factum noster Ruinartus observavit.

Hæc satis & forte plusquam satis de Godelgaudo illo, & de ejus codice Sacramentorum, quo Menardus noster usus est in edendo Sacramentario Gregoriano.

ANNALIS
ORDINIS
S. BENEDICTI. AN. CHR.
801.
SÆCULUM CHRISTI VIII. ORDINIS IV.

LIBER VICESIMUS-SEPTIMUS.

Ab anno Christi 801. ad annum 811.

INGREDIMUR, Christo auspice, sæculum nonum, cujus læta & prospera initia, turbulentus progressus, medium Nortmannicis maxime cladibus infestum, exitus ferme exitialis, præsertim Galliis, fuit. Principio cum florerent omnia, refluere etiam quam maxime Ordo sancti Benedicti sub Carolo Magno, & Ludovico ejus filio Aquitanie rege. Erat in hujus regno Aniana, atque adeo Benedictus abbas, quem Ludovicus obcompertam sanctimoniam magnopere diligebat, ejusque consiliis libenter obtemperabat. Hinc piissimi principis animo insinuat in monasticum ordinem amor, quem cum videret in regno suo non satis religiose coli, de ejus emendatione & correctione serio cogitare cepit. Erant illis in partibus monasteria, quæ vix *canonica instituta* clericis præscripta servabant; regulæ vero præcepta penitus ignorabant. Hæc ut Benedictus accurate perlustraret, revocaretque ad pristinas leges, a rege mandatum. Jussis incunctanter paruit abbas sanctus, nec semel iterumque, sed sæpius Aquitanorum monasteria circumivit, regulam eis exponens & explicans, ejusque singula capita discutiens; nota confirmans, obscura & ignota elucidans; isque fuit sanctissimi viri operis successus, ut Aquitanie monasteria pance omnia regularem vitam denuo susceperint.

Verum, ne nimis lætæ res essent, is malevolorum invidiam incurrit, clericorum, militum seu nobilium, atque etiam comitum, quasi ex principis in ipsum favore & gratia res suæ minuerentur. Hinc eum Carolo suspectum reddere moliantur, idque demum efficiunt, ut Benedictus sui purgandi causa in palatium Caroli accedere coactus sit. Venit ille non minus Dei ope, quam inviolatæ fidei conscientia confusus: at, favente Deo, in ipso adventu Caroli animum jam adeo serenatum invenit, ut ipsi poculum rex propria manu porrigeret; & quem æmuli a patrio solo extorem in alienas terras ablegandum credebant, hunc magno cum honore in patriam a rege dimissum dolere. Auxit hæc æmulorum invidia Ludovici gratiam in Bene-

Annal. Bened. Tom. II.

Y y ij

I.
Benedictus
Aquitanie mo-
nasteria refecit.
mar.

ANN. CHR.
801.II.
Menatense.

dictum, probe scientis, saculi amatorum hunc esse morem, ut iustorum profectibus semper inuideant. Ermengardis quoque regina eundem pio colebat affectu, & quia iustum noverat, eum libenter auscultabat, suisque donis honorabat.

Interim crescebat supra modum Benedicti discipulorum numerus; & quia locus, in quo debebat, infœcundus, & ex ardore solis adustus, ac pœne sterilis erat; Ludovicus dedit illi monasterium apud Arvernos, quod sanctus Meneleus, regio ortus sanguine, olim condiderat, ubi & sacrum ejus corpus colebatur. Huc monachi duodecim a Benedicto directi; quibus præfectus abbas multæ religionis ac reverentiæ, Andoarius nomine, qui a primævo conversionis suæ tempore eidem adhæserat, vir probatissimus, & multis attritus laboribus; tantumque eo magistro Menatenis illa congregatio profecit, ut eis ad septuaginta monachi brevi adhæserint. Accedenti illuc aliquando viro Dei occurrit in itinere cella quadam sancti Salvatoris, ubi primum fratres ab eo missi habitaverant, antequam monasterio Menateni a rege donarentur. Illic nihilo minus remanserant ad locum procurandum fratres aliquot, qui patrem effusis gaudiis complexi sunt, non tamen sine tristitiæ nubilo, quod cum ob ingentem penuriam, ut par erat, excipere non valerent, modico vino in uno e duobus vasculis remanente, quantum scilicet opus erat ad celebrandas missas, & singulas potiones dominicis diebus percipiendas. Jussit nihilo minus *magister celle*, ut e vasculo jam vacuo vinum hauriretur. Itum est, nec defecit vinum, dum Benedictus in loco mansit. quo discedente, vinum ulterius e vase fluere cessavit. quod Ardo ab iis, qui præsentibus erant, se didicisse testatur.

III.
S. Savini &
Masciacense.* *Massy.*a *Lab. z. z.*
bibl. p. 732.

Abbo abbas.

Præter Menatense, duo alia quoque eidem Benedicto ab eodem gloriosissimo rege monasteria commissa sunt: unum sancti Savini apud Pictones, ubi viginti monachos instituit: qui dum regularibus studiis ferventer invigilant, non parva monachorum turba eis adjungitur. alterum Masciacense*, situm in territorio Bituricensi, ubi monachos ferme quadraginta cum abbate posuit. Et quoniam locus ille *novi opere* fundandus erat, construendis subsidium impendit, librosque ac vestes sacras concessit. Cum vero nova hæc colonia religionis ac sanctæ conversationis studio floreret, atque unitatem spiritus in vinculo pacis servaret, permaximum intra Christi ovile gregem monachorum attraxit. Hoc monasterium Ego comes superioris sæculi anno tricesimo-octavo exstruere cœperat: sed, sive res imperfecta hæsit, sive novum monasterium brevi postea eversum afflictumve est; adventus monachorum Masciacum in brevibus^a ejus loci annalibus differtur in annum octingentesimum quartum-decimum, nempe post ædificiorum instaurationem a Ludovico jam imperatore factam, cujus mentio est apud anonymum in libro de ejus vita. Hinc *novi opere* fundatum dicitur apud Ardonem. Primum novi monasterii abbatem non produunt breves illi annales, in quibus celebratur Abbo ejus loci abbas, natus anno octingentesimo decimo-septimo, ordinatus anno ejusdem sæculi quadragesimo-septimo. Perstat etiam nunc hoc monasterium, sancto Martino sacrum, sub ordine sancti Benedicti. De Insula-barbara, Miciaco, & Cormarico monasteriis a Benedicto informatis jam superius egimus, de aliis in consequentibus dicturi.

IV.
Aldricus fit
monachus
apud Ferrarias.

Initio statim hujus sæculi, certe ante obitum Alcuini, Aldricus admissus est in Ferrariense monasterium pagi Wastinensis in diœcesi Senonensi, tunc Alcuino abbati commissum. Natus est in eodem pago ex principibus palatinis Aldricus anno septingentesimo septuagesimo-quinto. Adhuc puer sancti Nicolai Myrensis episcopi exemplo tenerum corpus inedia macerasse dicitur. Dein cum monachis frequens, eorumque instituto plurimum delectatus, demum eorum contubernio sociari voluit. Ægre assensere parentes, qui eum in proposito constantem tandem Ferrariensi monasterio sanctæ Mariæ & sancti Petri tradiderunt, Deo perpetuo servituri sub Alcuino, ut jam diximus, abbate, aut eo qui ejus vice disciplinæ regulari præerat. Certe Sigulfum Aldrici educationis curam habuisse patet ex Alcuini vita, ubi is contra interdictum Alcuini, discipulis suis Virgilii, aliorumque profanorum lectionem vetantis, Adalberto & Aldrico, quos ut filios nutriebat, Virgilium secretissime legere jussit, studiose cavens, ne id veniret in Alcuini cognitionem. quod tamen ille divinitus agnovit, ac severe castigavit. Alcuinus morti proximus, permittente Carolo rege, successorem designavit in Ferrariensi monasterio Sigulfum popularem ac discipulum suum, qui usque ad senium usus habitu canonico,

ANN. CHR.
801.Ferrariensium
abbatum series.V.
Alcuinus in-
firmus Carolo
scribit.
a Alcuin.
epist. 23.b *Id. epist. 24.*VI.
S. Anfani
monasterium.Placitum pro
Farfa.

sponde abbatiam Adalberto discipulo suo resignavit, assumtaque monastica veste, suo se discipulo ibidem insigni modestiæ exemplo subjecit. Hæc discimus ex Lupi abbatis epistola vicesima-nona. *Certe Ferrariensis*, inquit, *monasterii, cui indignus deservio, quondam nobilis abbas & presbyter Sigulfus, qui usque ad senium sub canonico habitu laudabiliter vixerat, sponte se potestate exiit, & nostram, hoc est monachicam, religionem assumpsit, atque, donec diem obiret, suo passus est subjici discipulo, quem ipsius voluntate ac fratrum consensu imperator Ludovicus memorato loco abbatem præfecerat.* Hæc Lupus abbas, singulare ejusdem loci ornamentum: ex quo intelligimus, abbates alterius instituti non sine *fratrum consensu* monasteriis tunc temporis impositos fuisse. Sub Sigulfo & Adalberto meruit Aldricus, quem Jeremias Senonum antistes diaconum, ac biennio post presbyterum ordinavit, futurum Adalberti in monasterii regimine, ac demum ipsius Jeremiæ in Senonica sede successorem. Perturbatus est Ferrariensium abbatum ordo in Gallia-christiana. Post Buchinum sancti Eligii discipulum abbates fuere Wido, Gerontius, Waldebertus, alii incerti usque ad Alcuinum, qui Sigulfum præcessit. Sigulfo successus Adalbertus, quem Aldricus noster excepit, successorem sortitus Odonem, ab aliis omissum; Odo Lupum, virum doctrina & eruditione præstantem: de quibus singillatim mentio in subsequentiis recurret.

Hoc tempore Alcuinus, qui apud sanctum Martinum febriliter laborabat, ubi Carolum cis Alpes reversum accepit, felicem ei reditum statim gratulatus est, missis^a per Candidum litteris, quas *domino desiderantissimo & omni honore dignissimo David, patri patrie, Albinus matricularius* inscribit. In hac epistola se quotidie, suspensis in verba venientium auribus, magnopere sollicitum fuisse, quid sibi nuntiaretur de domino suo dulcissimo Davide, quando tandem domum rediret, quando in patriam reverteretur. tandem vero aliquando, quamvis sero, optatum de proximo ejus reditu nuntium auribus suis insonuisse. tum sibi optasse pennas aquilæ ad prævolandum in occursum & amplexum sui carissimi super omne quod in hoc mundo amari potest; sed febriliter oppresso non licere solita corporis agilitate fungi, ut vel tarde fiat quod cito non valet. Jam tempus esse, ut agnoscat infirmitas fragilitatem suam, & totam se conferat in stabilitatem animæ suæ: ut, quamvis exterior homo annorum numero, vel morborum molestia conteratur, tamen renovetur desiderio salutis æternæ interior de die in diem. Se jam ante hoc fere quinquennium serio cogitasse de sæcularibus occupationibus omnino abdicandis; ob idque regiæ providentiæ confilio translatum fuisse in servitium sancti Martini, ubi inter fratres ejus ecclesiæ, Deo fideliter servientes, vivere, ac post mortem quiescere summopere cupiat. quod quidem ipsi post annos ab hinc fere tres, pro voto contigit.

Eodem tempore ad eundem Carolum scripta^b est epistola sequens, in qua significat se non sine dolore & lacrymis audivisse, Maganfredum, regis fidelem, sibi carissimum amicum, in Benevento diem obiisse; seque rogatum a fratribus sancti Petri litteras regi dirigere pro cellulis ad eam antiquitus pertinentibus ecclesiam, ut aliquas ex his sancto Petro restitueret, simulque spatium concederet pro atrio intra muros civitatis, unde fratribus sancti Petri honesta habitatio construï posset. quod de monasterio sancti Petri Ad-corpus dicto, quæ modo ecclesia parœcialis est, interpretandum videtur.

Illud obiter juvat observare, Carolum, cum Romæ adhuc moraretur, litem composuisse inter duos episcopos, Aribertum Aretinum & Andream Senensem, invicem dissidentes de quibusdam ecclesiis, maxime de monasterio sancti Anfani, ubi ejusdem sancti corpus quiescebat, quod monasterium Aretinæ ecclesiæ Carolus cum optimatibus suis, secundum Leonis papæ præjudicium adjudicavit. Actum Romæ in ecclesia sancti Petri iv. nonas Martias, imperii ejus anno primo. Sanctus Anfanus martyr cæsus est ad ripam Arbiæ fluvii, ubi postea sub ejus nomine erecta fuit ecclesia: nunc ejus corpus Senis asservatur, teste Lubino. Roma digressus Carolus vii. kalendas Maii, Spoletum venit; dein Ravennam, tum Papiam, ubi Aaronis regis Persarum legatos advenisse accepit; ac demum Aquisgranum reversus est. Dum patrem Pippinum Spoletum comitaretur, accessit Cancellus in finibus Spoletanis; ibique residens cum suis proceribus ad controversias de more dirimendas, Ebroardus comes palatii cum Adelmo episcopo & aliis, qui præsentibus aderant, locum Pompinianum monasterio sanctæ Mariæ in Acutiano, id est Farfensi,

ANN. CHR.
802.a Alcuin.
epist. 13.XIII.
Rabani con-
discipuli.

Hi versus errandi occasionem præbuere Trithemio & aliis, qui Rabanum Alcuino præceptore Romæ studuisse dixerunt, Romano pontifici aptantes hoc carmen, quod sancto Martino Turonensi antistiti directum est. Neque vero umquam Romæ litteras docuit Alcuinus, qui fumo ^a *sordentia Turonum tecta auratis Romanorum arcibus præposuit*: neque etiam Fuldæ, quod alii volunt; nec in monasterio sancti Galli, nec denique apud Sueffionas: an vero Lutecia-Parisiiorum, mox disquiremus.

Studiorum socios Rabanus in Turonensi habuit academia Hattonem, ut diximus, monachum itidem Fuldensem, suumque in abbatali dignitate successorem; Hemonem etiam seu Haimonem, episcopum dein Halberitatemsem; atque Samuelem, Wormatiensem futurum antistitem. De Haimone id colligitur ex præfatione operis de universo, eidem nuncupati. *Memor sum, inquit, boni studii tui, sancte pater, quod habuisti in puerili atque juvenili ætate in litterarum exercitio, & sacrarum litterarum meditatione, quando mecum legebas, non solum divinos libros, & sanctorum patrum super eos expositiones, sed etiam hujus mundi sapientium de rerum naturis solertes inquisitiones, quas in liberalium artium descriptione & ceterarum rerum investigatione composuerunt.* Samuelem porro non modo sub Alcuino condiscipulum habuit, sed etiam conlectorem in academia Fuldensi. quod munus idem Samuel etiam episcopus exercere pergebat. utrumque patet ex Rabani carmine XXI.

*Quondam namque meum gauderam te esse sodalem
Inter lectores, frater amate mihi.
Nunc quoque te gratulor retinere jura magistri,
Crescere virtute, patris habere locum.*

Denique ambobus communem fuisse præceptorem Albinum paullo post ita testatur.

*Quod quondam docuit Albinus rite magister,
Hoc pectus teneat, hoc opus omne probet.*

In his porro scholis Rabano adscititium pro more illorum temporum nomen Mauro imposuit Alcuinus, quo nomine Maurum Benedicti puerum celebrat carmine CVII. eique fausta omnia precatur.

XIV.
Fuldæ litteras
docet.

Eidem hoc nomine ejusdem epistola quinquagesima-quinta inscripta est, *benedicto sancti Benedicti puero Mauro*, quæ in editis perperam ad *Benedictum* scripta dicitur. Ex hac epistola intelligitur, Rabanum jam Fuldam reversum ibidem litteras docere cepisse; atque adeo ante Alcuini obitum, qui anno octingentesimo-quarto, mense Maio contigit, Turonis discessisse. In fine quippe hujus epistolæ Rabanum cum pueris ejus valere, & fratres suo nomine saluari jubet. Ceterum brevis ejus epistolæ argumentum est, ut Rabanus libellum scribat, quem ipso rogante se scripturum promiserat. Fuldam itaque reversus Rabanus, publicas ibidem scholas aperuit sub Rargario abbate, qui postea in litteras litteratosque parum æquus, immo infestissimus exstitit. Eo doctore magna fuit celebritas & frequentia Fuldensis academix, in qua ex Gallia, ceterisque aliis regionibus, nedum ex Germania, discipuli confluebant. Præcipui ex ejus discipulis fuere Walafridus Strabo, Servatus Lupus, Rudolfus, & Otfridus monachi, de quibus inferius acturi sumus. Non solus tamen lectoris, ut sic jam vocabant, officium exercebat Rabanus, sed hoc in munere sodalem habuit Samuelem, ut mox dicebamus, & forte alios nonnullos, quibus ipse academix moderator præerat. Insignis ibidem, ut decebat, bibliotheca erat, Gerhoho presbytero commissa, quem Rabanus idcirco *clavipotentem fratrem* appellat in carmine XVI.

*Dicere quid possum de magna laude librorum,
Quos sub clave tenes, frater amate, tua?
Quidquid ab arce Deus celi direxit in orbem
Scriptura sancta per pia verba viris,
Illic invenies, quidquid sapientia mundi
Protulit in mundum temporibus variis.*

Abbas

ANN. CHR.
802.

Abbas creatus Rabanus curam docendi liberales artes Candido monacho, aliisque commisit, reservato sibi officio interpretandi sacros libros. nam ad eum jam abbatem missus est Lupus ab Aldrico metropolitano, *uti ab eo ingressum, id est præludia & elementa, caperet divinarum scripturarum.* quæ verba sunt ipsius Lupi in epistola prima, qui quadragesimam eidem *reverentissimo patri, eximioque præceptori suo* inscribit.

Post suum in Gallias accessum Alcuinus duobus tantum in locis scholas videtur habuisse, nimirum in palatio regio, & in monasterio sancti Martini. Aula principis tunc non uno certo loco fixa, sed vaga & inambulans erat. Non semel, sed iterum Alcuinus in Galliam accessit, & primo quidem anno septingentesimo octogesimo. Toto illo tempore ad annum nonagesimum-seximum, quo in monasterium sancti Martini translatus est, Carolus non vel semel apud Parisios videtur constitisse, sed variis in locis, Carisiaci, apud Theodonis-villam, in villa Haristallio, Wormatiæ, Attiniaci, Moguntia, Ratisponæ, Wirziburgi, Franconofurti & passim Aquisgrani, ut ex illius temporis annalibus constat. Non aliis itaque in locis scholas palatinas tenuit Alcuinus, in quibus Carolum ipsum, regias virgines, ac proceres, procerumque filios auditores habuit. Itaque fieri vix potuit, ut academiam, ne dicam universitatem Parisiensem instituerit, nisi forte hoc pacto, quod Carolo auctor fuerit, ut ibidem studia publica institueret. Certe Carolum hortatus est, ut *Athene novæ perficerentur in Francia*, suisque, & dictis, & scriptis Francorum animos ad studia litterarum excitavit. Dum Cæsaroduni-Turonum scholas teneret, idem tunc cum aliquot discipulis ventitabat in aulam regiam, a Carolo invitatus. Huc spectat Theodulfi carmen ^a ad Angilbertum, qui unus e præcipuis ejus discipulis in palatio fuerat.

XV.
Alcuinus an
Parisios do-
cuerit, uti
Turonis.^a Theodulf.
lib. 3. c. 3.

*Flaccus abit senior, pueris comitatus, ab urbe:
Dum lux plena redit, tunc redit ipse domum.*

& in fine:

*Dum veniet Flaccus pueris comitatus & odis,
Tunc sperare licet jam potiora tibi.*

Cum vero hæc aula frequentia & frequentatio viro pio gravis & molesta esset, sæpe Carolum rogavit, ut his turbis omnino nuntium remittere sibi liceret. quod tandem vel sero obtinuit. Neque tamen ita studiis addictus erat, ut non etiam de reficiendis ædibus, maxime sacris cogitaret. Id ipse testatum reliquit suis versibus, in quibus ^b *diruta camerarum culmina*, id est fornices, *totam per aulam basilicæ renovasse, & sacris reliquiis aptissima reddidisse memoratur.* quod de cameratis basilicæ oratoriis intelligendum est.

^b Alcuin.
epigr. 221.
v. 219.

Per id tempus gravissima inter Theodulfum episcopum Aurelianensem & Martinianos monachos controversia excitata est, quæ tantum non in seditionem vertit. Id factum occasione clerici Aurelianensis, ob crimina in carcerem ab episcopo conjecti, qui inde furtim egressus ad sancti Martini basilicam, tamquam ad asylum, refugerat. Episcopo reum reperenti cum Martiniani, ecclesiæ immunitatem obtinentes, denegarent; ejus rei querelas Theodulfus ad Carolum retulit. Ut reus episcopo redderetur, ab imperatore mandatum. Cum vero immunitati ecclesiasticæ id repugnare crederent Martiniani, nec secus Alcuinus ipse sentiret; hic epistolam scripsit discipulis suis Candido & Nathanaëli, id est Wizoni seu Withsoni, & Fridesigo, qui tum in principis aula versabantur, *ac nuper de nido paterne educationis* educati ad publicas auras evolaverant. Epistolæ argumentum est, Theodulfum venerabilem episcopum cum fratribus sancti Martini de quodam reo fugitivo habere disceptionem. qui reus, post plurima pœnarum genera, subito de vinculis elapsus, ad ecclesiam sancti Martini confugisset, reconciliationem exposcens, Casarem appellans, viam ad ejus sanctissimam præsentiam flagitans. se eum primum reddidisse ejusdem episcopi ministris, qui propter insidias, sibi, ut fertur, in via paratas, abeuntes eum dimisissent. Sub hæc, alios prædicti episcopi homines octo accessisse cum episcopo Turonensi die dominico in ecclesiam sancti Martini, ut raperent reum, qui, nulla habita sanctitatis domus Dei & sancti confessoris Christi Martini ratione, irruissent intra cancellos altaris, ne quidem facta capitis inclina-

XVI.
Theodulfus
episcopi lis
cum monachis
Martinianis.

Annal. Bened. Tom. II.

Z z

AN. CHR. 802. tione ad altare Dei, & inde fratres expulissent. Tum personuisse per totam civitatem, venisse hostem Aurelianensem, & sancti Martini sanctuarium profanasse. Hinc ex vicinis villulis confluisse homines sancti Martini, & undique concursum simul factum mendicorum, ut suum defensorem ipsi defenderent. Denique fratres, ne quid mali paterentur homines episcopi Aurelianensis, populum extra ecclesiam expulisse; sicque tumultum sedasse. Non dubitare se, episcopum multa dicturum adversus fratres suos, & quæ gesta sunt exaggeraturum: quapropter præcipere, ut Wiza & Fridegus prostrati ad pedes imperatoris postulent locum defensionis contra episcopum, & disputandi cum eo, an justum sit, ut vi raperetur de ecclesia reus, ac denuo iisdem pœnis, quas jam passus sit, subjiciatur; tum æquum sit, ut qui Cæsarem appellavit, ad cæsarem non adducatur; denique utrum liceat, ut penitens & confitens scelera sua, omnibus bonis usque ad corrigiam calcamenti spoliatur. Contra Theodulfus ad Carolum litteras itidem scripsit, quibus reum sibi non redditum fuisse, immo vi hominibus suis abstractum conquerebatur.

Utrisque lectis epistolis rescripsit Carolus *Albino venerabili magistro & omni congregationi sancti Martini*, sibi pridie, quam eorum epistola sibi reddita fuisset, allatas fuisse litteras a Theodulfo episcopo, querimonias continentes de inhonoratione ejus hominum, immo ipsius episcopi, atque imperialis suæ jussionis, qua mandatum fuerat, ut idem clericus episcopo suo restitueretur. Se nihil injuste hac in re decrevisse; ceterum sibi utrasque relegenti epistolas, multo asperiores & immoderatiorem visam fuisse illorum epistolam, & nullo caritatis condimento respersam. Frivolam esse rei ad cæsarem appellationem, quippe qui non modo accusatus, sed judicatus jam fuisset; re judicata non nisi post actam penitentiam ingredi ecclesiam licuisse. Denique jubere, ut ei, apud quem accusatus, & a quo judicatus sit, atque in custodiam missus, restitatur; nec decere, ut propter talem hominem primæ suæ jussionis ulla fiat immutatio. Ceterum mirari, quod illius scelerati hominis precibus potius, quam auctoritatis suæ jussioni obtemperare maluerint, quippe non nunc primum vitam illorum infamatam esse; quæve sit istius monasterii congregatio, probe sciri, qui *servi Dei*, atque utinam *vere* dicerentur, seque *aliquando monachos, aliquando canonicos, aliquando neutros* dicerent. Jam ad malam eorum famam abolendam submisisse magistrum & rectorem idoneum ac religiosum de longinquis invitatum provinciis, qui verbis & admonitionibus eorum vitam recte institueret, & bonæ conversationis exemplo informaret; sed, pro dolor, aliorum cuncta conversa esse, & discordiam inter quos non decebat, nempe inter sacerdotium & imperium, immunitatis ecclesiasticæ obtentu seminasse. sed nequaquam, Deo miserante, se pravis ipsorum suggestionibus aurem præbiturum. *Vos autem*, inquit, *qui contemptores nostræ jussionis exististis, sive canonici, sive monachi vocamini, ad placitum nostrum, juxta quod præsens missus noster vobis indixerit, nobis vos adfistere scitote: & quamvis ad nos missa hic facta seditionis vos excuset epistola, venite, & condigna satisfactione injustum crimen eluite.* Sic Carolus epistolam concludit, dure monachos ita increpans, ut Alcuino, qui in eadem causa erat, parceret. Quid inde secutum sit, incertum: sed tamen imperatoris jussioni paruisse Martinianos veri simile est. Utrarumque litterarum, quarum summam hæcenus retulimus, editionem viro clarissimo a Stephano Baluzio cum multis aliis debemus.

Consimile exemplum occurrit apud Augustinum b de quodam Faventio conductore cujusdam possessionis, qui, cum a domino suo nescio quid sibi metueret, ad ecclesiam confugerat, expectaturus, quo modo per intercessionem episcopi Augustini sua negotia terminaret. qui, ut fit, in dies minus sollicitus, & quasi adversario cessante securus, cum ab amico suo de cæna egrederetur, subito ab officiali comitis raptus est. Hunc acriter repetebat Augustinus, conquestus, circa raptum leges non fuisse servatas, ut sic raperetur, etiam si extra ecclesiam comprehensus fuisset.

Sub idem tempus conditum est Ambroniacense * monasterium a Barnardo in pago Baugiensi * apud Sebastianos, octo fere leucis ab urbe Lugduno. Erat is ex illo pago perillustri prosapia oriundus; natus circiter annum septingentesimum septuagesimum-octavum. In primæva ætate liberalibus studiis eruditus, innocentis vitæ primitias in ecclesiasticorum contubernio delibavit. Mortuis fratribus, ejus parentes, ipsum heredem habere cupientes, e scholis extraxerunt militiæ exercitiis in castris regis Caroli addixerunt, moxque conjugio alligarunt, in quo septem annos,

a Capitul.
20. x. col. 413.
b in fine
c Aug. epist.
113. 114. &
115.

XVII.
Ambroni-
acensis monaste-
rii auctor Bar-
nardus.
* Ambrunay.
* le Bigé.

ANN. CHR. 802. tamquam sine conjugio, cælebs, & inter liberos tamquam sine liberis, vixit, ea solum cogitans quæ Dei sunt, non quæ mundi; totum se miseris egenisque impendens. Post patris obitum condendo monasterio animum appulit, nec ab ea cogitatione liberorum amore retrahi valuit. Aptissimus ad id consilii visus est locus, cui Ambroniacus vocabulum erat, pertineas ad monasterium Luxoviense: ubi olim beate Dei genitricis Mariæ ecclesia fuerat, sed a paganis, id est Sarracenis postmodum eversa, dum pagum Lugdunensem superiori sæculo devastarunt. Hunc locum Barnardus ab Luxoviensi abbate, an Dadino, comparavit permutatione hereditatis paternæ, & renovata ibidem ecclesia, monasterium extruxit, bonisque amplissimis dotavit, abbate & monachis illic collocatis. Exactis in conjugio annis septem, conjugio cum nobili prole, rebusque omnibus relictis, in idem secessit monasterium, ubi sub abbatis disciplina Deo se totum mancipavit. Jam vero quasi nihil hæcenus boni fecisset; tanta rigiditate corpus inedia, vigiliis, & orationum jugitate maceravit, ut id humanæ vires naturæ omnino excedere videretur: & licet ejus collegii bona omnia ex ipsius beneficio profuissent, tamquam omnium infimus & servus inutilis inter alios fratres se gerebat. Unde factum est, ut, abbate mortuo, unanimi omnium consensu in demortui locum eligeretur. Ex nova dignitate simul ejus virtus, simul fratrum numerus & facultates crevere. sic exteriora tractare consueverat, ut de internis ac spiritualibus nihil remitteret. In divinis officii prior, idemque posterior, surgendi tempora ipse notabat, nonnumquam solidas noctes orando & legendo transigebat. Eo denique virtutum ejus fama evasit, ut ad sedem Viennensem processu temporis postulatus sit. Hæc uno tenore profecti sumus, quod singula facta suo quæque tempore assignare non liceat, præter pontificatum ejus, de quo suo tempore agemus. Ceterum Ambroniacensis abbatis primi, aliorumque post Barnardum nomina interciderunt usque ad Desiderium, qui sæculo duodecimo ineunte locum illum rexit.

ANN. CHR. 803. X VIII. Cloveshoviense concilium tertium de libertate monasteriorum. Anno insequente habitum Cloveshoviense concilium tertium a duodecim episcopis, quibus præfedit Athelardus seu Ethelardus archiepiscopus & Britannia primas. In hac synodo asserta est prerogativa metropolitanae ecclesiæ Doro-bernensis super omnes ejus provinciæ ecclesias, ex quibus olim Offa rex Merciorum aliquas subtraxerat. Item sancitum fuit, ut ex eo tempore numquam temerario ausu super hereditatem Domini, id est ecclesias & monasteria, laici & saculares imponerentur: sed, sicut apostolicis privilegiis, sacrisque canonibus, vel etiam conditorum lege constitutum est, pristina disciplinæ regula & monastica jura observentur. Subscribunt cum suis quique episcopis abbates monasteriorum & presbyteri: cum Athelardo archiepiscopo Æthilheah & Feologeld duo abbates; cum Aldwlfio Licidfeldensi episcopo Hygberht abbas; cum Werrenbertho Legorensi abbas tres, cum Syddenfi duo, cum Wigornienfi quatuor, cum Herefordensi unus, cum Schiraburnensi tres, cum Wentano quatuor, cum Dammacensi duo, cum Lundonensi itidem duo, cum Seolegiensi unus: quorum omnium nomina commemorare nil juvat. Hic modus subscribendi singularis multum lucis attulisset annalibus nostris, si abbates singuli nomina monasteriorum suorum apposuissent. Actum est hoc in celebri loco, quem vocabant Cloveshoas seu Cloveshoas, anno ab incarnatione Christi octingentesimo-tertio, indictione undecima, die quarta idus Octobris, feria a quinta. quod idcirco signanter notamus, ut appareat falli eos, qui Athelardum Doro-bernensem seu Cantuariensem antistitem anno superiori decessisse tradunt, cujus obitus si bene in tabulis editis assignatus est iv. idus Maii, non ante sequentem annum contigisse potuit. Sepultus est in ecclesia sancti Johannis Baptistæ. Successor ejus Wlfredus primo sui pontificatus anno benedixit Cunredum suburbani sancti Augustini monasterii abbatem, qui in Gutardi locum subrogatus fuerat. In eadem synodo disceptatum est inter Wigorniensem & Herefordensem episcopos de duobus monasteriis, Celtenhamensi & Beccanfordensi; in quibus uterque partem sibi deberi contendebat; tandemque inter ipsos convenit, quod Denebertus Wigornien-sis altero anno dimidium partem haberet apud *Beccanford*, & altero apud *Celtenham*, rogante archiepiscopo. Cunredo abbati post annos fere viginti successit Wernodus, a Wlfredo itidem benedictus, qui regum consanguineus erat, teste Willelmo Thorno.

ANN. CHR. 803. XIX. Placitum pro monasterio S. Hilarii Carcaffensis. a Diplom. p. 505.

In Gallia Narbonensi Wilerannus Carcaffonæ episcopus placitum ibidem tenuit cum Agwifredo comite, Sicfredo vicecomite, necnon Sunifredo & Mirone abbatibus, aliisque iudicibus, & in presentia Witardi & aliorum. Illic coram eis additit Ermenardus * quidam, Amelii filius, qui quondam sancti Stephani cellam Nitolaris, sitam in territorio Roscilionensi, commutatione facta, tradiderat Castellano abbati sancti Hilarii Carcaffensis, agnovit professusque est coram iudicibus, se iustice commutationis scripturas authenticas, quas Recamundus abbas Castellani successor repetebat, penes se retinuisse, nec alias reperire potuisse præter quinque, quas in presenti placito restituit Recamundo suisque monachis: si quæ vero alia forte in posterum inveniendæ essent, eas uti frivolas nulliusque peni ac momenti se habiturum, sicque illius cellulae jus ac possessionem penitus cessit, ac monachis sancti Hilarii resignavit. Actum Carcaffonæ sexto kalendas Martii, anno tertio imperante Karolo imperatore: cujus nomen, ut id obiter observem, a littera K deinceps, accepto scilicet imperii nomine, in authenticis illius diplomatibus scribi cœpit, quod Karolus Calvus, alique deinceps ejusdem nominis reges & imperatores observarunt. Nos tamen vulgatum retinebimus morem. Recamundus non multo post successorem sortitur Nampionem abbatem, qui litteras regie tuitionis obtinuit a Carolo piissimo augusto. Id testatum facit diploma Ludovici augusti, quod vir venerabilis Monnellus abbas, Nampionis successor, pro Carolini privilegii confirmatione impetravit, cum facultate eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti: desunt chronologica notæ in editione ^b Baluziana. Id ipsum iterum confirmavit idem imperator ad preces Egidonis abbatis: cujus successor, Leoninus abbas, consimile privilegium ^c a Pippino Aquitanie rege impetravit.

^b Capitul. to. 2. col. 1409. c. Ibid. c. 1429.

X X. Suredensis monasterii initia & primi abbates. ^d Marca Hisp. col. 775.

^e Marca Hisp. col. 775. f. Ibid. c. 784.

X X I. Crudatense & Dufereuse monasteria. * Cruas.

^g Tourmus p. 260. & seqq.

^h Gall. chr. to. 3. p. 1177.

Qui prædicto placito interfuit Miro abbas, idem videtur esse rector Suredensis seu sancti Andreae monasterii, quod tempore Caroli Magni constructum est in agro Helenensi. Mironis successor Sifegutus a Ludovico ^d augusto confirmationis præceptum obtinuit rogatu viri illustri Gaucelini comitis, qui ad Ludovici clementiam accedens, ejus celsitudini exposuit, uti quidam abbas, nomine Miro, monasterium in honorem sancti Andreae quondam in territorio Elenensi super fluvium Tacidum ædificasset, ibique monachos secundum regulam sancti Benedicti constituisset; eoque rebus humanis exempto, Sifegutus abbas in ipsius locum & ministerium subrogatus; rogare, ut imperator prædictum Sifegutum abbatem una cum monachis suis, ipsumque monasterium cum suis cellulis, una sancti Martini, in qua idem Miro primitus habitare cœperat, altera sancti Vincentii, sub sua tuitione ac defensione haberet. quod Ludovicus annuit, dato ^e præcepto, cujus notæ chronicae exciderunt, uti & in aliis ejusdem argumenti litteris Caroli Calvi, Froysele ^f abbati concessis, quas idem rex postea ratas habuit ad preces Johannis abbatis, anno regni vicefimo-nono.

Hoc tempore conditum est a Teydone comite Crudatense * monasterium in pago Vivariensi, approbante Ludovico Pio tum Aquitanie rege, cui hæc constructio ab anonymo in ejus vita tribuitur. Locum habet inter illa monasteria, quæ tantum preces regi debebant. Memoratur in præcepto Bosonis regis *monasterium Crudatum, situm in comitatu Vivariensi super fluvium Rodanum.*

Eodem tempore excitatum est cœnobium Dufereuse seu Doserense in territorio Arausico item ad Rodanum, quod Theodericus rex, eo nomine tertius, Fontanelensi monasterio olim subjecerat. Post hæc a Sarracenis destructum Norfidius abbas instauravit, concessu Caroli serenissimi imperatoris, ut fidem facit Ludovici ^g augusti præceptum, Dextro abbati concessum anno imperii ejus primo, in quo hoc monasterium constructum dicitur *in honore sanctæ Mariæ virginis & sancti Petri, & aliorum sanctorum.* Idem imperator anno imperii vicefimo-secundo Hildegiso ejusdem monasterii abbati vindicat villam *Masteces*, sitam in pago Tricastinensi, quam Warnarius comes olim eidem monasterio contulerat. Eodem abbate postulante Lotharius augustus immunitatem a portoriis duabus ejusdem loci navibus concessit, anno imperii in Italia vicefimo-primo, in Francia primo. quæ diplomata existant apud Chiffletium in historia Trenorchensi. Denique hoc cœnobium Vivariensi ecclesie ^h tributum est ab eodem Lothario post annos novem, idque Carolus Calvus confirmavit anno imperii secundo. Destructo dein monasterio, episcopi Vivarienses Dozeræ principes vocari amant. Dufera monasterium numeratur inter ea,

quæ solas regi preces debebant, atque etiam inter ea, quorum Ludovicus Pius auctor primus vel instaurator fuit. forte quod ad ejus instauracionem, Carolo imperante factam, aliquid subsidii vel præsidii, cum esset rex Aquitanie, contulerit.

Alduinus abbas Flaviniacensis in Burgundie pago Alexiensi, hoc anno, sui regiminis septimo, Caroli regis tricesimo-quinto, vitam clausit. Flaviniacensium abbatum series apud Hugonem ejus loci abbatem non est accurata. Magnoaldo primo abbati successit Gayroinus, quem excepit Manasses. Ei directæ legitur vulgata Caroli regis epistola, cujus tempus si bene superius statuimus, Adalberto & Zachoni, qui ab Hugone medii inter Manassen & Alduinum ponuntur, vix locus esse potest, forte Manasse præponendi. Alduino successit Apollinaris, qui etiam abbatiam Reomaensensem administrasse dicitur. Addit Hugo etiam Divionensem sancti Benigni, sed perperam, eum confundens cum Apollinari abbate Benigniano, qui sæculo sexto desinente locum illum rexit. Certe toto illo tempore, quo Apollinaris Flaviniacensis abbas fuit, nullum ei locum reperias inter sancti Benigni abbates apud Johannem in chronico. quippe Hildebrannus jam abbas erat Caroli regis anno primo, quo Frodo quidam eidem monasterio terram quamdam sui juris donavit, sitam in pago Belnensi. Hildebranno post aliquot annos defuncto successit Herlegaudus, qui Carolo Magno superstes fuit. Porro etsi has tres abbatias rexisset Apollinaris, non tamen censendus esset, ut Roverio visum est, abbas secularis. quasi tunc temporis regulares abbates plures sub suo regimine abbatias non habuerint. Contrarium evincit exemplum non solum Ansegisi abbatis Fontanelensis simul & Luxoviensis, sed etiam piissimi abbatis Benedicti, qui non solum Anianam & Indam, sed plures alias simul abbatias rexit. Certe si abbas secularis fuisset Apollinaris, locum non habuisset in celebri illa synodo Aquiligranensi anni octingentesimi septimi-decimi, in qua de generali totius ordinis reformatione actum est.

Hic annus, ut ad ordinem revertar, supremus fuit eximii viri Anselmi, ex duce monachi & abbatis Nonantulani. Cum annos quinquaginta monasterio ab se condito summa cum laude & religione præfuisset mortis suæ, Deo revelante, præsciis, convocatos discipulos, expansis manibus, oculisque in cælum erectis, Christo commendavit, eosque, prout potuit, marentes consolatus est. tum horæ tertiæ (ea enim hora erat) psalmos & officium, itidemque sextæ, pro modulo complevit. quibus expletis, in strato suo residens, fratres benedixit, & inter eorum manus ex hoc sæculo ad cælum migravit v. nonas Martii, quæ dies ipso anno in feriâ sextam incidebat, anno regni Caroli in Italia tricesimo. Tanti patris obitu consternati fratres, reliquum diei, totamque noctem in precibus traduxerunt usque ad horam alterius diei sextam: qua hora sacrum beati viri corpus *in marmoreoavello* seu tumulo intra oratorium beatissimæ virginis Mariæ condiderunt. Venti non defuisse miracula testis ejus vitæ scriptor anonymus, quæ ne litteris mandarentur, ipse vetuit. Post ejus obitum multi dolore dentium, aliisque infirmitatibus vexati, ex ramentis ejus tumuli in potum injectis sanitatem consecuti memorantur. Petrus abbas ei successit in annos septemdecim, qui recensioem fecit omnium monasterii reddituum, ordinavitque, quantum in elemosynas pauperum, susceptionem hospitem, ornamenta ecclesie, ususque fratrum necessarios impendi oporteret. Is est Petrus abbas Nonantulæ, quem Carolus Magnus extremo vitæ suæ anno una cum Amalario Trevirensi episcopo Constantinopolim misit, teste Eginhardo, ad pacem cum Michaële imperatore confirmandam: cujus legationis hocæporicum scriptum suo tempore existisse Hermannus testatur.

Ad hoc tempus pervenisse creditur Remigius, ex abbate Gregoriani in Alfatia monasterii episcopus Argentinenfis, qui morte sua locum fecit Rachioni seu Rechoni ejusdem cœnobii abbati in sede Argentinenfi. In brevibus ejus loci annalibus Gothefridus abbas ejus successor non consignatur ante annum octingentesimum quintum-decimum, forte quod ad eum usque annum Rachio (sic enim in illis annalibus scribitur) abbatiam retinuerit. quod tunc fere moris erat abbatibus ad episcopatum assumtis. Deficiunt hi annales ab anno octingentesimo undetricesimo per annos amplius ducentos.

Præerat tunc temporis Stabulensi & Malmundariensi monasteriis Wirundus abbas, cui Leo tertius privilegium Vitaliani papæ confirmavit, id est omnimodam libertatem & immunitatem, tam in personis, quam in ecclesiis, villis & possessionibus.

ANN. CHR. 803.

X X I I. Flaviniacenses abbates & S. Benigni.

X X I I I. Anselmus abbas Nonantulæ obiit.

Petrus ejus successor.

X X I V. Remigio episcopo Argentinenfi successit Rachio.

Leonis papæ bulla pro Wirundo abbate Stabulensi.

bus, quæ a regibus Francorum Sigiberto, Childerico, Dagoberto, Theoderico, Carlemano concessæ fuerant, aut in posterum concedendæ essent, cum libera facultate eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti. *Scriptum per manum Johannis scriptarii sanctæ Romanæ ecclesiæ. Data pridie kalendas Martii, indictione undecima.*

ANN. CHR.
804.
X X V.
Saxonicum
bellum con-
fectum.

Capitulare
pro Saxoni-
bus.

Um Saxones anno sequenti defectionem iterum molirentur, procedentem contra ipsos Carolum non sustinuit gens, ad rebellandum quam ad bellandum ferocior, sed mox supplex ad deditioem venit. Post tot fraudes Carolo visum est, non alio pacto melius in officio gentem versatilem contineri posse, quam si, novis in illas partes coloniis deductis, Saxones extra patrium solum abducerentur. Seditiois itaque auctoribus cæsis, per totum regnum ad quatuordecim millia dissipati fuere. Sic tandem hoc anno finis Saxonico bello, quod triginta-trium annorum spatium tenuit, impositus est. Tum capitulare ab imperatore conditum, quod Holstænius ex codice Vaticano primus vulgavit, in quo mors in violatores quadragesimæ decreta est, nisi ex necessitate id factum esset, sic enim habet articulus tertius. *Si quis sanctum quadragesimale jejunium pro despectu christianitatis contemserit, & carnem comederit, morte moriatur: sed tamen consideretur a sacerdote, ne forte causa necessitatis hoc cuilibet proveniat, ut carnem comedat.* Idem supplicium articulo quinto iis intentatum, qui virum vel feminam, uti strigas qui homines comedant, incenderint. Denique articulo septimo, *si quis deinceps in gente Saxonum inter eos latens non baptizatus se abscondere voluerit, & ad baptismum venire contemserit, paganusque permanere voluerit, morte moriatur.* quippe cum Saxones omnes ob frequentes defectiones mortis supplicio digni essent, eis ea tantum conditione Carolus parcere voluit, si baptismum suscepissent. Multa pecuniaria articulo decimo-octavo iis indicta, qui baptismum infantum ultra annum distulissent absque consilio sacerdotum.

X X VI.
Leonis papæ
adventus in
Franciam.

Forte sanguis Christi Domini eo tempore Mantuæ repertus, unde crebra miracula ibidem facta vulgabantur. Id ubi Carolus accepit, ut incredibili religione perfusus erat, Leonem pontificem obsecravit, uti horum miraculorum veritatem per se accurate exploraret. Ob id Leo Mantuam accessit, reque cognita ad Carolum scripsit, cupere se illum ubicumque terrarum esset, denuo convenire, & natale Domini cum eo celebrare. quibus litteris Aquisgrani acceptis, Carolus æquivocum filium suum obviam pontifici ad sanctum Mauricium misit; atque ipse persecutus Remos occurrit, & in basilica beati Remigii, ut annales Mettenses tradunt, eum excepit; dein Carisiacum in villam regiam agri Sueffionensis secum perduxit, ibique cum eo, ut pontifex optaverat, natale Domini celebravit.

X X VII.
Gisla Calæ
ægrota.

Post hæc Carolus, audito, sororem suam Gisalam seu Gislam, quam parentis loco habebat, in Calæ monasterio ægrotare, ad eam accessit colloqui causa, dum interim pontifex e villa Carisiaco, ubi dimissus fuerat, Sueffionas ad sanctum Medardum venit. Tum Gisla colloquio fruitus imperator, Leonem papam Carisiacum reduxit, dein Aquisgranum; indeque magnis donis honoratum per Bajoariam in Italiam honorifice deduci curavit. Convaluit ex illo morbo Gisla, & ad sex annos superstes fuit. quo tempore novam sanctæ Mariæ basilicam absolvit, inque eam sanctimoniales transtulit e basilica sanctæ Crucis, quæ monachis earum obsequio deputatis ab eo tempore cessit. Gisla etiam Sueffionense sanctæ Mariæ cœnobium curæ suæ commissum habuisse creditur. Hujus parthenonis abbatissæ a nostro Michaele Germano post Ætheriam primam loci abbatissam hoc ordine recensentur. Ætheriæ successit Hildegardis seu Aldegardis, sub qua sanctus Vodoaldus, alio nomine Benedictus, ibidem vixit. Dein Eramburgis, Ermentrudis, Ascelina, & Gisala, cui Theodrada suffecta. De Gisla vellem idoneum proferri argumentum. De Theodrada inferius agendi occasio recurret.

Abbatissæ
Sueffionenses.

XXVIII.
Aliud capi-
tulare.

Præter capitulare Saxonicum Carolus aliud Aquisgrani edidit imperii anno quarto. Sancitum capitulo quarto, ut nullus in monasteria puellarum seu ancillarum Dei, ne quidem presbyteri, aliive clerici, nedum laici, ingrediantur, nisi tantum presbyter ad missam celebrandam. quod argumento est, earum ecclesias nulli extraneo patuisse. Sexto, ut in iisdem monasteriis cuius filiam, neptem, aut propinquam suam offerre liceat; alias eas tantum infantes ibidem nutriri, quæ in illis monasteriis perseveraturæ sint. at septimo cautum est, ne pueri masculi in monas-

teris puellarum nutriantur. octavo, ne arma in iisdem a clericis, aliive deponantur.

Alcuinum hoc anno decessisse consentiunt veteres annales, tamen quædam alias argumenta retulimus, quæ ejus obitum in annos decem differendum suadebant. Verum præferenda ejus vitæ scriptoris æqualis auctoritas, cui veteres Francorum annales suffragantur, atque etiam Fuldenses a Lambecio editi, ex quibus contrarias conjecturas hac de re meas ad calcem tomi quinti Actorum nostrorum emendavi. Optaverat vir Dei e mundo migrare ipso die pentecostes, quo Spiritus-sanctus super apostolos conspicuus venit, eorumque corda replevit, quod divinitus ipsi concessum est. Ad id vero interim se præparavit maxime superioris quadragesimæ tempore, quam, uti consueverat, in magna corporis & cordis contritione peregit, sanctorum basilicas, quæ intra sancti Martini monasterium erant, cunctis noctibus frequentans non sine lacrymarum effusione. In vigilia dominicæ ascensionis, gravi pressus languore decubuit. denique ipso die pentecostes, peracto matutinali officio, jam fulgente aurora, ea hora, qua ingredi ad missas consueverat, ejus anima carne soluta est xiv. kalendas Junii, in cælum everta ministerio levitarum cælestium, in primis sanctorum Stephani & Laurentii. Globus igneus super locum, in quo jacebat, visus est Josepho archiepiscopo, multisque aliis. Ipsa exitus ejus hora cuidam solitario in Italia posito ostensus est cælitum cœtus, in quorum medio Alcuinus, splendidissima indutus dalmatica, cælum conscendere conspexit. Sepultus fuit, non in Cormaricensi monasterio, ut putavit Willelmus Malmesburienis, sed in una e basilicis Martinianis, nam plures illic erant, & quidem, ut veri simillimum est, in ecclesia sancti Stephani, ubi sepeliri volebat, ex anonymo ejus vitæ scriptore. Una ex illis basilicis sancto Benedicto sacra erat. Dum vixit Alcuinus, modico vino usus est. Otiositatem modis omnibus fugiens, semper aut lectioni, aut scriptioni, aut discipulis erudiendis, aut orationi, psalmisve decantandis vacabat. Quotidie missarum sollempnia levitice suo cum Sigulfo presbytero, ea qua par erat reverentia, celebrabat, singulis hebdomadæ diebus missas proprias habens deputatas, quæ inter ejus opera existant. Id ab aurora faciebat, maxime die dominica usque ad horam tertiam, qua hora ad missam publicam intrabat.

Præcipui ejus discipuli fuere Sigulfus, Vetulus dictus, Vithso, alio nomine Candidus, Fridegifus seu Fridugifus, alias Nathanael, Raganardus & Waldramnus, qui extremo ejus vitæ tempore ei assidue adhærebant; Adalbertus, Sigulfi & ipse discipulus; atque Osulfus, cujus infelicem lapsum magnopere luxit epistola centesima-tertia, filio prodigo inscripta, atque centesima quarta-decima, quibus eum ad respiscendum hortatur. Fridugifus abbatiam sancti Martini & Cormaricensem, Sigulfo Ferrariensem, Warembaldo cellam sancti Judoci, annuente Carolo, Alcuinus ante mortem resignavit. Hos omnes, qui populares ejus videntur fuisse, commemorat ipse vitæ scriptor anonymus, hanc scriptionem aggressus hortante ac referente Sigulfo fidelissimo ejus discipulo, ejusdemque anonymi institutore, dum Aldricus Ferrariensi monasterio præesset, ac proinde ante annum octingentesimum vicefimum-nonum, quo Aldricus ad insulas Senonenses electus est. His discipulis adde Amalarium, qui se ipse Alcuini discipulum dicit, adde & alios, de quibus jam superius egimus. Hic præterire non licet Rabanum, qui & unus e præcipuis illius discipulis fuit, ejusque hortatu libros de cruce, cum prosa, tum versibus implexis composuit, majori sane artificio quam fructu. Ad hoc opus quantocius edendum Alcuinus eum hortatur epistola quinquagesima-quinta, benedicto sancti Benedicti puero Mauro inscripta, in qua eum promissi operis memorem esse jubet. Non tamen hoc opus absolvisse videtur ante mortem Alcuini, cujus nomine illud sancto Martino Turonum episcopo, in cujus monasterio Alcuinum docentem audierat, prævio carmine nuncupavit, cum sex lustra ætatis implevisset. Aliæ ejusdem operis editiones ab auctore factæ sunt, ex quibus unam Ludovico augusto, præmissa ejus effigie cum versibus concatenatis: alteram Gregorio papæ quarto dicavit. Eisdem libros postmodum direxit dilectissimis in Christo fratribus in cœnobio sancti Dionysii martyris constitutis, addito carmine, quod in ejus elogio ex veteri codice a nobis olim relatum, hoc loco repetere tanti non est.

Paullo ante obitum Alcuinus xenodochium seu hospiales, ut vocat, domos cum oratorio beatæ Mariæ in celeberrimo loco pagi Tricassini inter duos pontes & duas

ANN. CHR.
804.
X X I X.
Alcuini obi-
tus, virtutes,
& discipuli.

a Amalry.
de ord. antiph.
c. 58.
Rabanus ejus
hortatur edit li-
bros de cruce.

X X X.
Xenodochium
ab eo constru-
ctum.

ANN. CHR.
804.* *Marmorico-villa.*

aquas Sequanæ fluminis, Duodecim-Fontes appellato, instituit ad susceptionem peregrinorum: qua de re litteras dictavit *jussu & decreto domni Karoli serenissimi imperatoris*, qui novo xenodochio *terram decem manentium* in Marmorico-villa * Campaniæ Remensis contulit. Ejus exemplo Leotardus vir nobilis, aliique complures ex suo etiam pradia & terras adjecerunt. Hoc vero xenodochium vult manere sub defensione & dispensatione abbatis sancti Martini, sic tamen, ut nulli in beneficium tradi possit. Postea nihilo minus Ingelwinus abbas illud Cormaricensi tribuit monasterio, ut ejus loci monachi ipsum in pristinum statum restituerent, & præfinitum viginti pauperum numerum ibidem foverent, ut legitur in diplomate Caroli Calvi, dato Vermeriis x i i i. kalendas Julii, anno regni ejus vicesimo-quinto. Nunc eo in loco, qui *Pontes* absolute dicitur, cella est abbatiæ Cormaricensis.

XX XI.
Alcuini scripta & sanctitas.

Alcuini scripta fere omnia continet editio Chesniana, in qua tamen suppositivus est liber de divinis officiis, quæ farrago est ex ipsius Alcuini, aliorumque posteriorum auctorum scriptis, cujus caput quadragesimum est tractatus Remigii monachi Autisiodorensis de expositione missæ. Ad hæc epistola de ceremoniis baptismi ad Carolum augustum non est Alcuini, sed Amalarii archiepiscopi Trevirensis, ut primus observavit Jacobus Sirmundus in notis ad Theodulfum. In illa tamen editione Chesniana desiderantur quidam in scripturam commentarii, de quibus in ejus Elogio alias egimus; quædam item epistolæ editæ in tomo quarto nostrorum Analectorum; desideratur item homiliarium Basileæ vulgatum sub finem sæculi quinti-decimi, tum Colonia anno 1569. De confessione Chiffletiana eidem Alcuino adscripta exstat dissertatio singularis in eorundem Analectorum tomo primo. Ceterum *beate memorie* Albinus magistrum vocat Rabanus in epistola commentariis regum præfixa: in cujus item martyrologio notatur x i v. kalendas Junii *depositio domni Alcuini*. Hincmarus in epistola ad Rabanum *beatum Alcuinum*, & in alia de non-trina-deitate *sanctum & venerandum Alcuinum* laudat. In annalibus Fuldensibus *Alcuinus, cognomento Albinus, sanctitate & doctrina clarus* dicitur. Denique in brevi chronico Turonico, *sanctus Alcuinus* anno octingentesimo-quarto obiisse memoratur. Nusquam tamen ejus festum, quod sciam, coluit ecclesia, ne quidem Martiniana. Non omittenda Hariulfi verba in chronico Centulensi: x i v. kalendas Junii *obiit Albinus, qui & Alcuinus, abbas, levita & dictator vite sancti Richarii*. Fallitur, uti jam diximus, Willelmus Malmesburiensis, cum ait, Alcuinum jacere in Cormaricensi monasterio: sed forte id verum est * quod subdit, ibidem ad suum usque tempus quatuor monachorum victum & potum pro ejusdem Alcuini anima pauperibus præberi.

a Willelm. de
gest. regum lib.
I. c. 4.

Illud in eo reprehensione dignum forte videri possit, quod plures simul abbatias tenuerit, Turonicam sancti Martini cum cella Cormaricensi, Ferrariensem cum cella sancti Judoci, & Trecensem sancti Lupi. Verum, etsi id omnino approbare fortasse non licet, eas tenuisse videtur, non ut ex eis locupletior fieret, sed ut monachos ad laxiorem vitam prolapsos emendaret. Certe quantum abfuerit a divitiarum cupiditate testatur facit ejus epistola tricesima-septima ad Eadam presbyterum. *Orationibus devotionis vestrae*, inquit, *deduc nos in eundem paupertatis gradum, in quo, perficiente Deo, salubriter consistis. Tu tenes in manibus, quod nos olim tenere cogitavimus: sed fluctus sæculi nostram naviculam procellosis ventis in voraginem divitiarum rapuerunt. Sed te precor, ut me pietatis precibus in portum quietis revocare studeas. Cupio, sed non facio.* Hæc & alia vir pius ad Eadam, quem monachum fuisse veri simile est. Aliquando Elipandus Toletanus eidem Alcuino exprobravit, quod haberet *viginti millia servorum*. Ast hi servi erant monasteriorum, quibus præfectus erat, nam per ea tempora tot erant servi ecclesiarum, adeoque monasteriorum, quot erant homines in rusticanis eorum villis & prædiis. Hanc porro criminationem Alcuinus ipse in epistola præmissa libris adversus Elipandum, refellit hac ratione, quod nullum umquam hominem ad suum comparaverit servitium, sed potius omnibus Christi famulis servire cupierit. Præterea epitaphium ejus vitæ subjectum, in cujus sine preces poscuntur pro *beate memorie* domno Alcuino. De Fridugiso ejus successore in abbacia Martiniana plura inferius.

XX XII.
Gellonense
monasterium
condit Willelmus comes.

Vallis est angusta in Septimaniæ pago Lutevensi, medio fere itinere Lutevam inter & Montem-Pessulanum, nubiferis cincta montium jugis, sic ab omnium mortalium aditu secreta, ut nemo illuc nisi orandi causa accesserit. Vallem-Gellonis appellabant

ANN. CHR.
804.
* *L'ETH.*

appellabant veteres, non sic tamen inamœnam, ut solum ad vineas ferendas, & ad hortos excolendos aptum in ea desideres. Locum irrigat fluentis aquæ rivulus vallem secans, & se se immergens in Araurim * fluvium, quo vallis illic clauditur. Hoc in loco exstructum est hoc anno monasterium, a situ dictum Gellonense, a conditore simul & situ sancti Guillelmi de Deserto. Ejus quippe auctor fuit Willelmus comes, per illa tempora maxime celebratus. Quæ enim regna, quæ provinciæ, quæ gentes, ait ejus vitæ scriptor, Willelmi ducis potentiam non loquuntur, virtutem animi, corporis vires, gloriosos bellorum studio & frequentia triumphos? Qui chori juvenum, qui conventus populorum, præcipue militum ac nobilium virorum, quæ vigiliæ sanctorum non resonant, & modulatis vocibus non decantant, qualis & quantus fuerit, & quam gloriose sub Carolo glorioso rege militaverit; ut barbaros seu Sarracenos repetitis victoriis domuerit, ac demum de Francorum finibus penitus expulerit? Id adeo verum est, ut etiam Orderici tempore, hoc est post annos trecentos, de Willelmo athleta cantilenæ a *joculatoribus* passim canerentur, quarum fragmenta Catellus in historia Occitaniæ retulit. Erat Willelmus ex præclara Francorum progenie, parentibus nobilissimis, Theoderico comite, & Aldana matre, qui puerum optimæ indolis religiose educari, & disciplinis liberalibus erudiri curarunt. In aula Pippini regis primum, eoque mortuo in Carolo comitatu institutus, ita se gessit, ut regi, omnibusque palatinis sine cujusquam invidia, quod rarum est, placuerit. Primæ cohortis ducatum adeptus, secretioribus adhibetur consiliis, promotus ad officia cuivis, præcipue miseris, & in arto positis exhibenda. Cum eximia fortitudine ac strenuitate præditus esset, Sarracenis Galliam infestantibus, a Carolo Aquitaniæ dux post Chorlonem factus est, ut illas fines ab hostium incursionibus tutaretur. Prima ejus expeditio in Sarracenos, qui, Theobaldo duce, Arausicam urbem obsidione premebant. Mox eo advolans Willelmus, obsidentes cædit fugatque, atque urbem sibi propriam efficit. Multis aliis cladibus Sarracenos attrivit, semel tantum ab eis victus ob socordiam militum, qui ducem suum deseruerant, ipse solus pugnæ pondus sustinuit, & tantum-non victor evasit. Tantus bellicis factis cum esset, non minus justitiam ac res divinas colebat. Prima ei post Deum cura de statu rei publicæ, & de communi omnium utilitate. Dein, ut leges salubriter constitutæ accurate servarentur, & lites universorum ad earum præscriptum judicaret. Ad hæc, sic potentum ac principum potestatem moderabatur, ut subditos ab eorum violentia illæsos præstaret. Universos porro pacis & concordie nexu constringere studebat. De cœnobiis, sacrisque locis, atque ordinibus communem vitam professis tantam gerebat curam, quantam vix quilibet paterfamilias de domo seu familia propria haberet. Cumque generatim monasteriis omnibus largus & munificus esset, ea tamen præ omnibus tuebatur ac fovebat, quæ dominus suus Carolus vel nova exstruxerat, vel destructa reparaverat. Denique visum est ei, Dei gratia inspirante, ut novum novo opere cœnobium ædificaret.

Hæc animo agitati, & Lutevensis territorii montana & solitaria loca perlustranti, occurrit inter ipsas montium crepidines parva & inculta planities, nemorosis circum arboribus obumbrata, Vallis-Gellonis ideo fortasse, ut quibusdam videtur, dicta, quod in horrido loco, inter immensos scopulos & montes inaccessos, quasi amœnus & floridus ager remanserit. Hic novum condere monasterium institit dux piissimus, initio ducto a sanctuario Dei, quod in honorem Salvatoris & sub invocatione sanctissimæ virginis Mariæ, ac beatorum Petri & Pauli, Johannis Evangelistæ atque Andreæ, ceterorumque apostolorum dedicari curavit pridie kalendas Octobris, quo die *dedicatio basilicæ sancti Salvatoris* notatur in necrologio Gellonenfi. Aberat ab eo loco quatuor passuum millibus Aniana monasterium, quod vir magnæ religionis Benedictus tunc regebat. Ab eo Willelmus novi monasterii colonos accepit, probatissimæ vitæ monachos, quibus amplissima prædia, gazas plurimas, numerosam familiam eorum usibus perpetuo servitutam, ovium atque armentorum greges concessit, ipsumque monasterium Anianæ subjectum esse voluit. Testes sunt ejus donationis litteræ hoc anno datæ, in quibus Willelmus gratia Dei comes pro se parentibusque suis Theoderico & Aldana defunctis, proque fratribus suis Theodoino & Adalelmo, ac sororibus Albana & Bertana, & pro liberis suis Bernardo, Witchario, Gotselmo, & Helimbruch, necnon pro uxorebus quondam suis, Cunegunde & Guitburge, ac nepote suo Bertranno, donat monas-

XX XIII.
Donationes
ab eo ibidem
factæ.

ANN. CH. 804. terio, quod dicitur Gellonis, situm in pago Ludovenfi, juxta fluvium *Arson*, a se constructum in honorem Salvatoris nostri Jesu-Christi, & sanctæ Mariæ semper virginis, & sancti Michaëlis archangeli, atque beatorum Petri & Pauli, Andreæ, ceterorumque apostolorum, ubi *ex doctrina venerabilis patris Benedicti monachos & abbatem* posuerat, donataque vult res suas omnes, in eodem pago Ludovenfi, alias que in pagis Magdalonensi, Albiensi, & Rutenico positas: ut monachi, ibidem assidue Deum laudaturi, habeant unde possint vivere. Facta est hæc donatio xviii. kalendas Januarii, feria prima seu dominica, Caroli regis anno tricesimo-quarto, a morte Carolomanni ejus fratris, imperii quarto. His litteris post Willelmum subscribunt Barnardus, Godefridus, Theudericus, aliique optimates. Aliis litteris eodem tempore datis, idem monasterium tradit domino Benedicto, cujus consilio & adjutorio hanc *cellam* constructam fatetur, quam eidem Benedicto ejusque successoribus Anianæ abbatibus subicit, rogans, ut, si quid ad Gellonenfium commeatum desit, ipsi de suo misericorditer suppleant. Principio nullus eidem loco proprius abbas præfectus est præter Benedictum, cui post annos admodum tres Juliofredus successit.

Eodem tempore duæ Willelmi sorores, Albana & Bertana, Deo ibidem se consecrarunt in proxima sancti Bartholomæi ecclesia, quæ modo parochialis est, ubi religiose vitæ exemplo aliis sui sexus virginibus idem consilium inspirarunt. Earum tumulus, quatuor innixus marmoreis columnis, in sacello beate Mariæ hodie quoque visitur. Omisit in prædictis litteris Willelmus filium suum Herbertum, qui jussu Lotharii imperatoris oculis orbatu fuit anno ejus sæculi tricesimo, ut in vita Ludovici augusti legitur; omittit etiam filiam Gerbergam sanctimonialem, quæ Cabilone post annos quatuor ab eodem Lothario intercepta, *tamquam venefica, aquis profocata* ibidem memoratur.

Florebat tunc temporis in palatio Caroli augusti Wala ejus consobrino, vir inter principes illustris, Adalhardi abbatis Corbeiensis germanus frater, natu-minor, qui unam e filiabus Willelmi ducis seu comitis (id enim fere promiscuum) conjugem habebat, teste Paschasio ^a in Arsenii, id est ipsius Walæ, epitaphio. In eo Wala Saxonici generis fuisse dicitur non semel, quod cum de linea paterna dici non possit, Bernardum quippe Caroli parvum is genitorem habuit; id intelligendum de matre, cujus nomen nusquam Paschasius prodit. Fuit a puero inter tirocinia palatii liberalibus mancipatus studiis, non minus morum nobilitate præcellens, quam rectitudine ac gravitate sensus, quæ dotes cum Carolo ita suspectum reddidere, ut eum inter infimos redigi non sine divina dispensatione præceperit. In eo statu Wala non abjecit animum, immo hæc probatio ita eum erexit & purgavit, ut amplior ei gratia & virtus accreverit. Etsi vero libera sub custodia esset apud quemdam optimatem, cui rex eum observandum commiserat; abjectis tamen ac vilibus operibus adhibebatur. Forte boves plaustrum junctos aliquando ducebat, cum ruricolam balteo & armis accinctum offendit. Rogatus ille a Wala, ut arma sua ei commodaret, facile assensit. His accinctus Wala: Satius est, inquit, in præfens vilia hæc tractare, quam arma: quoniam non militiæ nunc sæculari, sed cælesti vacandum. Rediit tandem in gratiam probus ac probatus adolescens, & quanto amplius eum Carolus deprefferat, eo pluribus majoribusque ipsum honoribus auxit. Restituitur itaque palatio, & secundus a cæsare habetur, ut quasi alter Josephus sceptrum regni movere videretur. Nullus senatorum efficacior, quod nihil nisi quod esset justum vellet, & magis e re publica; ita ut nullus coram eo aliud, quam quod æquum esset, se velle significaret. In se rigidus ac severus, ultroneus petentibus aderat. De cetero varias inter & innumeras causarum occupationes tam intente Deo vacabat, ut jam monachum agere videretur: in cibo tam parcus, ut qui ejus abstinentiam, vel quadragesimæ tempore, attingerent, religiosissimi haberentur. Nec minus armis strenuus, *contra Abitricos* seu Abotritos dux missus a Carolo est: cujus gentis feritatem non magis armis, quam beneficiis edomuit, barbaris deinceps sic factus venerabilis, ut ad eum demum, etiam cum monachus esset, certatim confluerent. quos ille non solo innatæ humanitatis, sed maxime pietatis affectu benigne excipiebat, ut eos ad morum instrueret honestatatem, qui nuper ad fidem Christi accesserant. Hæc primordia fuere Walæ, qui unam, ut jam diximus, e filiabus Willelmi ducis conjugem habuit, Helimburgam an potius Gerbergam, quarum superius mentio facta est.

XXXIV. Wale prima facta.

a Paschasio lib. 2. c. 8.

Bernardus, Adalhardi & Walæ parens, non unam, sed duas habuisse videtur uxores, quarum posterior Saxonica fuerit, ex qua Walam procreavit. nam Wala non semel Saxonici generis fuisse dicitur a Paschasio, nusquam Adalhardus. Præter Adalhardum & Walam, Bernardus filium Bernartum habuit, & filias duas, Gundradam & Theodradam: qui omnes monasticen professi sunt. Hic est Bernhardus, patruus Caroli Magni, qui una cum Carolo ipso in Italiam per montem-Jovis cum una parte exercitus profectus est contra Desiderium regem Langobardorum, restantem Eginhardo, qui inter fratres conscriptos sancti Galli apud Goldastum a numeratur. Hic frater fuit Hieronymus, parens Folcuini episcopi Morinorum, & Fulradi abbatis basilicæ sancti Quintini: de quibus omnibus in consequentibus agendum erit.

Theodrada hoc tempore jam versabatur in Suesonico parthenone beate Mariæ, & forte jam abbatissa erat, cum Paschasius Radbertus ibidem educatus est. Is apud Suesiones ignotis parentibus ortus, & matre orbatu infans, in vitæ periculum incidit, ob idque *expositus* pro more illorum temporum, quasi deplorata salute, in basilicam sanctæ Mariæ delatus, ibidem sanitatem divinitus recuperavit. Dein sanctimonialium providentiæ commissus, ibidemque clericali corona insignitus fuit, ut ipse testatur initio libri tertii de expositione psalmi quadragesimi-quarti, quem illis sanctimonialibus grati animi causa inscripsit. Ibidem ingemiscit, quod coronam, *quam susceperat parvulus coram sancto altari Genitricis Dei*, postmodum in saculum egressus, *multis mundanis actibus* deturpasset. Demum sæcularis vitæ ipsum suppeduit, secessitque in Corbeïense agri Ambianensis monasterium, tum sanctitatis ac doctrinæ fama celebre, ibidemque admittus est ab Adalhardo abbate, quem suum ipsius magistrum passim appellat. Eo in loco litteras excoluit tanta sagacitate & industria, ut ipse postmodum sodalibus suis præceptor approbatus sit, magnamque sui existimationem apud omnes excitaverit. Corbeiam Radberti ætate, ut Sirmundi verbis utar, cum plurima illustrarint, haud scio tamen an Radberto ipso quidquam fuerit illustrius, viro scientia & integritate, atque omnibus religiosissimæ sanctissimæque vitæ insignibus præstantissimo: cujus de sapientia ceteri doctores, & exemplo sanctiores, & studio ac vigilantia, cum omnibus præesset, excitatores fuerunt. Sane ea fuit Radberti existimatio apud Engelmodum episcopum Suesionensem, ut is viventis gesta carmine celebraverit, ex quo ea quæ de deplorata infantis sanitate retulimus, accepta sunt.

Obiit hoc anno, post annos regiminis circiter octo, Odlandus abbas Sithienfis, cujus laborem & industriam plurimum extollit Johannes Iperius, ejus loci abbas sæculo quarto-decimo, in chronico Bertiniano. Is auctor est, Odlandum in villa principe monasterii, quam Arkas vocant, sibi sedem statuisse, ubi de negotiis monasterii cum frequenti populo agere consueverat. Existat mille fere passibus a monasterio hæc villa, in qua idem Odlandus basilicam in honorem sancti Martini, cum certo numero monachorum ad rem divinam assequendam, instituisse perhibetur. Molendinum etiam publicum ibidem ædificari curavit, in hoc mirabile visum, quod aquarum contra montem currentium impulsu rotaretur. Ast hæc omnia, ut multa alia, Fridugisus abbas subvertit. Celebris tamen est etiam nunc hæc villa apud Bertinianos. Miræ sagacitatis Odlandus fuisse dicitur in explorandis aquis subterraneis, quas solo auditu percipere solebat. Odlandum excepit Nantharius, eo nomine secundus, in abbatum serie decimus, de quo inferius agemus.

Redeundum in Aquitaniam, & quidem ad Petrorios, ubi David illius pagi incolæ, & Benedictana ejus conjux, monasterium in loco, cui Palnato * vocabulum est, in honorem Salvatoris & sancti Benedicti, prope Limelium * ad Viferam * construxere, & monasterio sancti Martialis apud Lemovicas subjectum esse voluere, Caroli imperatoris anno quarto. Hoc vero cœnobium cum suis cellulis & appendicibus cedunt ad usus monachorum, eo pacto, ut ibi honoraretur sanctus Martialis, exceptis tantum duobus locis, uno in pago Caturcino, ubi sancta Metronia requiescit; altero Lentiniaco in Petragorico. Facta cessione in mense Februario, anno quarto regnante Karolo imperatore. Etsi vero Palnatum sancto Martiali subjectum erat, proprio tamen abbate processu temporis gavisus est, ex quibus unus fuit Adalgisus, quo abbate monasterium a Nortmannis destructum fuit, postea instauratum a Frotario episcopo Petragoricensi, ut fufius in consequentibus. De hoc monas-

ANN. CHR. 804. X X X V. Wale genus & propinqui.

a Gold. rer. Alam. t. 2. p. 186.

Radbertus sub Theodrada abbatissa educatus.

Corbeïæ monachus & præceptor.

XXXVI. Odlandi abbatis Sithienfis mors, & successor.

XXXVII. Palnatum monasterium S. Martialis datur.

* Palnac. * Limeil.

ANN. CHR.
804.
a Casei. pag.
69. & seq.

terio agit Catellus in historia^a comitum Tolosanorum, ubi pro Palmata legendum Palmata, quæ hæcenus cella est abbatæ sancti Martialis, ubi olim sexdecim monachi sub præposito esse debebant. Ex prædicto Davidis instrumento, quod in appendice hujus tomi habes, intelligitur monachos tum extitisse in Lemovicensi basilica sancti Martialis, siquidem sancto Martiali traditur Panatum *ad usus monachorum*. nisi dixeris id intelligendum de monachis Palmati instituendis. Si tamen, ut horum verborum sensus exigere videtur, priori modo id intelligas, dicendum est, sancti Martialis monachos non multo post ad canonicorum mores & habitum defecisse, siquidem illic restitutus est monasticus ordo, Carolo Calvo regnante.

XXXVIII.
Cella sancti
Dionysii de
Vallibus,
* La Vienne.

Si quid ex vitioso diplomate exprimere licet, instaurata est hoc anno apud Pictones cella sancti Dionysii de Vallibus, seu de Valleta, cujus principia Dagoberto tribuuntur, ac Dionysiano monasterio a Carolo restituta. Sita est hæc cella in pago Pictaveni, haud longe a Vigenna * fluvio, qui locus antea Plumbata vocabatur. Istius cellæ situm & amœnitates Guillelmus monachus Dionysianus, is qui Sugerii abbatis gesta litteris mandavit, egregie describit in epistola ad suos Dionysianos, qui eum ex eo loco, in quem ab Odone abbate amandatus fuerat, ad suum monasterium revocabant. *Vallis est, inquit ille, vallata deliciis, vallis nature dotata divitiis. Quidquid fere est ubique terrarum fructuum, hic a natura videtur esse congestum. Hic qui vacare sibi voluerit & sapientie, neque tumultu pulsatur, neque turba impeditur. Nullus hic sonus, nullus auditur strepitus, nisi quem vel avium cantus fecerit, vel aur: flatus excitaverit. Hoc tamen sua solitudinis habet solatium, quod trans flumen habet opidum, nempe Castellum-Heraldi, cujus commodis fruitur, caret incommodis. Locus hilaris & amœnus, silvis clausus & collibus, ut tamen nec nimium sit humilis vel depressus, nec ventorum pateat importunis flatibus; tellus fertilis & in commisso fidelis, quæ quidquid sibi creatum fuerit, centuplicato fenore cultori restituit. Hic quævis seges, hic omnis fructuum species uberiori provenit, celerius maturescit. Hic tantam vidi porum copiam, ut videntibus essent fastidio, collecturis tedio. Et ne quis existimet fructus esse degeneres, alia ex his instar mellis sunt dulciora, alia suaviter aspera; pleraque in annum duratura. Nullum est opus rusticum, cui non se solum ferax accommodet, & fideliter respondeat. Præter alia, vinum hic provenit precipuum, quod urbibus & opidi. invidiam faciat, quod Falerno putetur pretiosius. siquidem gustu deletat, odore demulcet. Hic m:rum in modum ex albis botrionibus vinum vidi rubrum, & ex nigris e converso hic conficitur album: quod purum tale est, ut frugalitatem professo minus conveniat. Non hic desunt piræ, non ficus, non cottona, castaneæque nuces: & quidquid vel sponte profert natura, vel procurare consu. vit industria, in hoc brevissimo terre continetur angulo. Denique quidquid in hortis feri, quod in virgultis solet vel inseri, vel nasci, profert vallis amœnissima, si tamen cultoris instet solertia. Tum laudat Guillelmus lucum proximum ligna sufficientem, & fontem pellucidum & saluberrimum, in duos divisum rivulos, qui & virgulta irrigant, & hortos humectant, dein confluentes in piscinam, piscibus alendis opportunam. Nec longe hinc præterlabitur Vigenna fluvius, qui varias piscium ministrat delicias, ut raro nobis opus sit ad piscinas recurrere, nisi cum forte ferus hospes supervenerit, aut tempestas a flum. ne piscatores abegerit. Habet præter ea vallis nostra ex rupibus excelsas specus, in quibus incole se suaque mediis nivibus tumentur a frigore, æstivis mensibus a calore. In his nec vinum corrumpitur, nec granum infatuatur: non putrescunt fructu:, nec timetur effractarius. Oratorum denique ejusmodi est, ut levi lapide commotum, nec rigores capricornii, nec cancri æstus sentiri permittat: in quo nec incolumes impune, nec egri sine salutis spe dormire consueverunt. Illuc, ut restantur incole, quisquis ingreditur ad furandum, aut cacitate, aut gravi multatur ultione. Parcat lector huic diverticulo, quod relevando tedio haud incongruum visum est.*

XXXIX.
Archiepiscopi
Trevirenses.

Richbodonem archiepiscopum Trevirensis hoc anno, & quidem kalendis Octobris, e vivis excessisse tradunt annales Loiseliani, quibus suffragantur Fuldenses & Hermannus. Ei successit Waso seu Wiso, ex-abbate, ut ille, Mediolacensi, quem Hetti in regimine monasterii excepit, futurus & ipse Trevirensis antistes post Amalarium Wasonis successorem. Ex quibus aliisque intelligitur, Mediolacense monasterium tunc fuisse veluti seminarium quoddam illius sedis episcoporum. Wasonis nulla gesta produnt annales Trevirenses: nisi quod conventui apud Theodonis-villam, altero abhinc anno, cum suis suffraganeis interfuisse dicitur. Post annos

sex infulas episcopales morte resignavit Amalario, quem plerique, etiam veterum, cum Amalario scriptore divinorum officiorum perperam confundunt.

Insignis est Caroli augusti epistola, hoc tempore scripta, ad Pippinum filium Italiae regem de quibusdam gravaminibus, quæ regii ministri ecclesiis ac monasteriis utriusque sexus in illo regno, per diversa loca ex officio discurrerent, inferebant, exigendo ab eis *carnaticos & vinum contra omnem justitiam*, atque operas in ipsorum campis, pratis & ædificiis, aliasque vexationes exercendo: de quibus Carolus diligentem inquisitionem fieri jubet; & si querelæ veræ sint, omnimodis emendari & corrigi: *quatenus in diebus, inquit, nostris ac tuis citius pax ecclesiarum Dei, sive illarum servientium in omnibus conservetur, & ut merces copiosa nobis ac tibi exinde jugiter adcreseat.*

Refertur ad hunc annum a Cointio diploma Carolo Magno adscriptum pro monasterio beatæ Mariæ de Organo, in suburbio Veronensi, ad portam Organi dictam posito, quod a Feroce abbate^a sub finem sæculi sexti conditum ferunt. Vulgato illo diplomate Gualdeberto abbati conceditur immunitas omnium porteriorum, teloniorumve, quæ pro navibus & plaustris tum exigi solebant. Præmittitur diplomati^b annus Caroli Magni imperatoris quartus, de mense Novembri, indictione tertiadecima. Verum indictio non convenit huic anno, sed sequenti; & diploma ipsum nequaquam genuinum Carolinorum diplomatum stilum sapit; & siquidem pro sincero habeatur, potius Carolo Crasso imperatori, quam Carolo Magno tribuendum est. Non placent Pelagii papæ secundi^c litteræ, conditionem ejus monasterii a Feroce abbate factam, ejusdemque patriarchæ Aquileiensi subjectionem confirmantis: quas litteras Pelagius universalis episcopus Paulo dilecto in Domino filio, sanctæ Aquileiensi ecclesie patriarchæ inscribit: quæ vel sola inscriptio falsitatem litterarum arguit. Probabilior est bulla^d Alexandri tertii, qui hanc subjectionem ratam habet. Hanc abbatiam ab anno quadringentesimo quadagesimo-quarto occupant Olivetani: de qua plura inferius.

Nobis commemorandus hoc loco venit obitus Petri Oldradi archiepiscopi Mediolanensis ob exitum ejus in nostros studium, quippe qui instituti nostri monachos collocavit sub Benedicto abbate in basilica Ambrosiana, ubi is sepultus est. Id dubitanter & ex conjectura tantum habet Puricellus: at dubium remouet veterimus episcoporum Mediolanensium index, in Museo^e nostro Italico editus, ubi Petrus episcopus sedisse dicitur annis septemdecim, menses duos, atque obiisse idus Maii, ac sepultus fuisse ad sanctum Ambrosium. Eodem anno consignatur obitus Benedicti abbatis Ambrosiani, qui successorem sortitus est Arigaufum, cui Odelbertus archiepiscopus, Petri successor, oratorium sancti Vincentii in curte Prædonat, regendumque committit, cum eo, ut post ejus obitum ad jus ecclesiæ metropolitanæ revertatur. Ejus donationis litteræ apud Puricellum^f datæ sunt anno *domnorum nostrorum Caroli & Pepini regum in Italia trigesimo-secundo & vigesimo-quinqueto, mense Januarii, indictione quarta-decima*, id est anno Christi octingentesimo sexto. Processu temporis hoc sancti Vincentii oratorium in nobile monasterium accrevit.

Interim dum Leo pontifex Romæ parta per Carolum tranquillitate gauderet, Romam anno proximo reversus e Gallia, rescindendis ornandisque ecclesiis ac monasteriis animum applicabat. Ea erat ipsius in monachos caritas & benevolentia, ut, ubi aliquem precipuum monachum vel servum Dei invenisset, eum in colloquium & orationem secum adhiberet. Innumera sunt, quæ Anastasius commemorat, ornamenta ecclesiis & monasteriis ab eo impensa. Monasterium sancti Martini, proximum Vaticanæ basilicæ, præ nimia vetustate collapsum, pæne totum a fundamentis instauravit. quod & præstitit in monasterio sancti Stephani protomartyris, Cata-Galla patricia appellato, propterea quod in fundo Gallæ patriciæ conditum erat prope Vaticanum. Hanc Gallam sanctimonialem fuisse in cœnobio sanctæ Catharinæ seu sancti Benedicti in Vaticano auctor est Floravantes Martinellus, qui hoc cœnobium nobilium sanctimonialium de Cavallerottis, ordinis sancti Benedicti, vocat. Non constitit pontificis pietas intra muros urbis: quin etiam ad exterâs basilicas propagata est. In his basilicam sancti Apollinaris, quæ Classensis prope Ravennam monasterii erat, sancti martyris tumulo insignis, ruinæ proxi-

ANN. CHR.
804.
X L.
Caroli epistolâ ad Pippinum.

X L I.
Monasterium
B. Mariæ de
Organo.
a Ital. sac.
to. 5. c. 54.
b Ibid. c. 59.

c Ibid. c.
588.

d Ibid. c. 58.
&c.

X L I I.
Mediolanen-
ses episcopi.

e Mus. Ital.
to. 1. p. 112.

Ambrosiani
abbates.

f Ambros.
basil. p. 53.
&c.

ANN. CHR.
805.
X L I I I.
Leonis papæ
studium in
monachos &
in monasteria.

ANN. CHR.
806.X L I V.
Capitulare
apud Theo-
donis-vil-
lam.

mam, refecit, novis trabibus ac quadriporticibus instruxit, ejusdemque basilicæ altare, veste serica, in qua mysteria Christi Domini expressa erant, decoravit.

In capitulari hujus anni apud Theodonis-villam statuit Carolus cum episcopis & abbatibus, ut lectiones in ecclesia distincte legantur, ut cantus secundum ordinem ac morem ecclesiæ Romanæ fervetur, ut scribæ vitiose non scribant; & unusquisque episcopus & abbas, uti & comites, suum notarium habeant, ut ecclesiæ sine luminaribus & officiis non remaneant, & altaria non superabundent in ecclesiis, ut tirones, qui ad monasteria veniunt, primo regulam usû & observatione discant, antequam extraneis ministeriis applicentur; nec ad judicia secularia pergant, ut qui sæculum relinquunt, specie, ut Deo serviant, re, ut dominicum regis servitium fraudent, omnino secundum regulam, vel canonicam, vel monasticam, vivant: sin minus, ad dominicum servitium revocentur. Ad hæc, ut servi & ancillæ in monasteriis utriusque sexus supra modum non multiplicentur, ne villæ rusticanae redigantur in solitudinem. Præter ea, ut ne congregationes superflue fiant, nec earum numerus supra facultates augeatur, ut deinceps novitii secundum regulam *pulsentur* seu probentur, unde novitii *pulsantes* appellati, ut puellulæ infantulæ ætatis non vellentur, antequam eligere sciant quid velint, & ut secundum regulam *pulsentur*, denique ut laici non sint præpositi monachorum in monasteriis. Jam enim eo tempore usû cœperat obtinere, ut, quia res temporales monasteriorum præpositi curabant, hoc officium abbates secularibus hominibus committerent, quod prohibetur deinceps fieri. Hoc capitulare Vitus Amerpachius primus typis vulgavit ex codice monasterii Tegernensis in Bajoaria.

X L V.
Richbodo
abbati Laures-
hamensi succe-
dit Adalungus.

Postquam Richbodo abbas Laureshamensi monasterio annis viginti cum mensibus octo præfuerat, Treviris defunctus est: sed corpus ejus Laurissam relatum, ibidem sepulturae mandatur. Monasterii post eum regimen suscepit Adalungus, vir potens opere ac sermone, ex divina sententia electus. Is ab inito regimine locum interius atque exterius decoravit, templum ornavit, *altare dominicum* seu præcipuum ex quatuor partibus tabulis argenteis inclusit, aliasque aras similiter perornavit, atque auream crucem fabricari curavit. Quo vero modo-cella Michlenstatensis eidem monasterio ejus tempore accesserit, inferius apparebit.

X L V I.
S. Dionysio
facta donatio.

Eodem tempore Nevelongus, nobilis Hasbanus, *domno sancto & venerabili in Christo patri abbati Fardulfo, vel omni congregationi basilicæ domni Dionysii*, ubi ipse cum sociis requiescit, res quasdam proprietatis suæ in pago Hasbanio sitas, in loco, qui vocatur Hasca, super fluvium Lachara, largitur in luminaria ecclesiæ & in stipendia monachorum anno tricesimo-septimo Caroli gloriosi regis, ejusdemque imperii anno quinto, & quidem iv. nonas Aprilis.

ANN. CHR.
806.X L V I I.
Walto abbas
Fardulfi suc-
cessor.

Forte hoc ipso anno decessit Fardulfus aut certe insequente, quo anno in ejus locum subrogatus est Walto seu Waldo abbas Augiensis, ex Hermanni chronico. Fuerat is ex monacho abbas sancti Galli: sed Eginonis episcopi Constantiensis violentia hinc discedere compulsus, Carolo assentiente Auvam seu Augiam se recepit: ubi postmodum abbas ejus loci electus, demum post annos viginti a Carolo post Fardulfi obitum ad sancti Dionysii cœnobium administrandum accersitur. De illo id memoriæ prodidit Ratpertus, ut jam superius monuimus, quod cum eum Carolus cum Eginone episcopo conciliare vellet, eo pacto, ut sub ejus auctoritate & imperio abbatis locum apud sanctum Gallum teneret; tale ^a responsum dederit: se regiæ semel celsitudinis dominationi subiectum, nequaquam posthac, dum his tribus digitis (nam eximius scriptor erat) præditus esset, ferre posse cujusvis inferioris hominis dominationem, quod responsum forte Caroli gratiam ipsi conciliavit, ut processu temporis ad abbatiam sancti Dionysii promoveretur. Ejus tempore quædam miracula sancti Dionysii meritis facta memorantur, quæ alias retulimus, nec opus est repetere hoc loco. Virum sapientem vocat Ratpertus: at vitii expertem haud fuisse, si quid certi ex hominis somnio colligi potest, Wettinus auctor est. Sub Fardulfo abbate, ejusque successore Waltone, multum laxari cœpit disciplina regularis in monasterio Dionysiano: adeo ut plerique regulam penitus ignorarent, nec monachos, sed canonicos se ferrent, quod insigni reformationi, ut recepto vocabulo utar, tempore Ludovici augusti occasionem dedit. Waltoni in regimine abbatia Augiensis successus est Hetto seu Heyto ejus loci monachus, de quo mira ca-

Hetto abbas
Augiensis.ANN. CHR.
806.

nit Walafridus Strabo in carmine de visione Wettini, ubi abbates primos sui monasterii commemorat. Sub postremis abbatibus Johanne, Petro & Waldone, Hetto *velut aurea stella* surrexisset, ac tenebrosam vulganda per orbem fulsisse dicitur. Is quinquennis venit ad cœnobium Insulanense, sic Augiense nonnumquam vocant, ibidemque virtutibus & litteris excoltus inclaruit. Ejus fama longe resperfa, ad regis Caroli aures penetravit, a quo in palatium evocatus, invitus ex cara solitudine ad insulas Basileenses trahitur, sic enim hos Walafridi versus interpretor.

*Tanti fama viri regales verberat aures,
Post rapitur non sponte foras de carcere caro;
Et qui liber erat, fit libertate soluta
Pastor ovile tuens.*

Idem ecclesiæ suæ geminas ruinas sarcisse dicitur,

Interiora medens atque exteriora reformans.

Denique Walafridus asserit, se nescire alterum, qui cum eo possit conferri. Sub hæc

*Cogitur interea monachorum pastor haberi.
Discipulus dudum disponitur ipse magister.*

Quod idcirco ipsis Walafridi verbis refero, ut appareat, ipsum ecclesiæ Basileensi pastorem prius admotum fuisse, quam Augiensi monasterio præficeretur, id hoc anno accidisse Hermannus tradit, apud quem Heyto nonus abbas annos septemdecim eidem loco præfuisse memoratur.

Vix anni duo a condito Gellonensi monasterio effluerant, cum Willelmus comes, ejus auctor, illuc secedere constituit. Gliscentem animo voluntatem cum jam cohibere non valeret, consilium suum Carolo aperit, qui hoc Willelmi proposito perculsus, e re publica esse censuit, ut ne ei assensum daret. Instat nihilo minus comes, atque a cæsare demum consensum elicit, modo ut ex regalibus thesauris donaria quædam in signum perpetuæ dilectionis ab ipso peteret, acciperetque. Lignum dominicæ crucis, quod Carolo Jerosolymis nuper missum fuerat, petit Willelmus. Ægre annuit: Carolus sed tandem venerabile illud lignum cum ara sanctificata, totoque ipsius aræ cultu, & cum aliis reliquiis sanctorum Willelmo donavit. Hic itaque ex aula, universis lugentibus, egressus, primum Arvernos adit; atque Brivate in basilica sancti Juliani martyris arma sua bellica offert ad altare; galeam & clypeum ad tumulum beati martyris; ad ostium vero basilicæ pharetram & arcum cum telo ingenti & versatili gladio suspendit. Tum pagum Lutevensem adiens, nudis pedibus accedit ad Gellonem suum, ad carnem cilicio indutus. Audito ejus adventu, effusi obviam cum festiva pompa, ipso repugnante, præcedunt fratres, a quibus orationis causa ducitur in oratorium: ubi pretiosa, quæ mox retulimus, donaria obtulit Deo cum calicibus aureis & argenteis, variisque ad ecclesiæ cultum ornamentis, librisque necessariis, quæ fere omnia etiam nunc asservant Gellonenses nostri. Dein itur *in auditorium*, factaque de more lectione cum brevi sermone ad ædificationem, ipse fratribus animum suum de abdicando sæculo aperit. Mox illi insperato nuntio stupefacti, in lacrymas præ gaudio erumpunt, felices ac fortunatos se reputantes, qui talem ac tantum propositi sui ducem ac socium habituri essent. Urgente eo, ut quam citius monastico habitu insigniretur, indicitur dies natalis apostolorum Petri & Pauli: quo die, depositis vestibus auro textis, totus ille monasticæ inaugurationis ritus in eo perficitur. succiduntur capilli, Deoque consecrantur; ac demum *veste apostolica instar crucis*, id est scapulari, ut putat Menardus noster, an potius cuculla, induitur. nam etsi olim hæc non nisi post annuam probationem fiebant, tamen id compendii Willelmo cœnobii conditori tribuendum visum est. Hunc diem & annum rei gestæ signanter notat ejus vitæ scriptor anonymus; & post eum Ordericus Vitalis eundem annum signat. Nec audiendus videtur Cointius, qui Willelmi conversionem ad biennium differt, eum confundens cum Willelmo primo signifero, qui Ludovico regi, anno proximo Barcinonem obsidenti, adfuit.

X L V I I I.
Willelmus
comes Gellone
fit monachus.

Jam vero qualem in monasterio se gesserit novus ex duce tiro, ex Ardone accipe. In hanc cellam ingressus, totum se Christo dicavit, nullum secularis mundanae pompae retinens vestigium. Ea fuit ejus humilitas ac modestia, ut modestior quemque aut vinceret, aut aequaret. Visus est saepe asinum ducens, vasculum vini gestantem ad refocillandos fratres, qui tempore messis segetes in illo solo colligebant. In vigiliis pervigil cunctos vincebat, frequenter in oratorio sancti Michaelis furtivis orationibus vacans. Corpus Christi vix, nisi praemissis profusioribus lacrymis, percipere non sustinebat. Pistrinum, nisi infirmitas aut occupatio aliqua impediret, ipse propriis manibus curabat, coquinae officium vice sua exsequi solitus. Lectuli duritiam culcitra substerni, quod Benedictus Anianae abbas jusserat, agre tulit. Tradunt nonnulli, saepe corpus suum flagellis caedi, nullo alio praeter eum, quo ministro utebatur, consilio, praecipisse. Ad haec mediis noctibus in glaciale aquam se immergebat, unico tectus subtegmine. Hunc ferunt aliquando, dum clibanum coquendis panibus parasset, nec instrumentum ad eum expurgandum, hora urgente, adesset; in caminum ardentem ingressum propriis manibus prunas ardentes extraxisse; & qui ipse ardere debuerat, illaesis vestibus egressum fuisse. Difficilis ad monasterium pro montium asperitate aditus erat: sed ille Dei servus, incisa rupe cum malleis, securibus, variisque ferramentis, junctis firmiter ferro & plumbo lapidibus, jactoque fundamento secus flumen Arauris, viam altius sustulit, pro loci qualitate direxit, ac monti conjunxit. Bernardus & Gotselmus, ejus filii, quibus comitatus suos divisit, non parum ad ejus loci constructionem & augmentum contulisse memorantur. Bernardus in comitatum Tolosanum post Berengarium suffectus, Dodenam conjugem duxit anno decimo Ludovici augusti. De his plura inferius.

X L I X.
Nifridius abbas
Crassa privi-
legium obti-
nerat a Carolo.

Exstat in Gallia Narbonensi Urbionense monasterium beatæ Mariæ, de Crassa vulgo cognominatum, cui Nifridius seu Nimfridius abbas tum praerat. Ejus rogatu Carolus eidem loco praecipuum concessisse dicitur hoc anno, dum Narbone versaretur. Diplomatis hæc summa est, virum venerabilem Nimfridium abbatem
ex monasterio sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quod est constructum in territorio Narbonensi super fluvium Urbionis, in valle, quæ modo Crassa nominatur, ad Caroli praesentiam venisse, ab eoque petiisse sibi, monachisque suis dari, unde in servitio Dei & beatæ Mariæ sustentari ac vivere possent. Carolum vero eidem ex propriis contulisse vallem Borrianam, quæ tunc Licinianus appellata, in comitatu Narbonensi, cum ecclesiis ibidem constructis, una in honore sancti Felicis, altera sancti Nazarii, tertia sanctæ Candidæ, cum omnibus ad eas pertinentibus: quibus omnibus additur immunitas a quibusvis teloneis, quod Narbone actum dicitur nonis Aprilis, anno sexto imperii, tricesimo-nono regni in Francia, atque tricesimo-secundo in Italia; indictione tertia-decima, quæ notæ chronologicae vix simul conciliari possunt, nisi legatur indictio quarta-decima: aut cum annualibus Francicis, in quibus Carolus eo tempore Noviomagi ad Vahalim, ubi sanctum quadragesimale jejunium, & sacratissimam pascha festivitatem pridie idus Aprilis celebravit, versatus memoratur. Mendum est apud Catellum, qui legit regni Francici vicesimum-nonum pro tricesimo-nono. Ceterum Nifridius, ex-abbate Crassensi archiepiscopus Narbonensis, idem ejus loci regimen pro more illorum temporum videtur retinuisse; nec multiplicandi perperam ejusdem fere nominis archiepiscopi Narbonenses. In necrologio Crassensi notatur kalendis Januarii Nifridius abbas, archiepiscopus Narbonensis.

L.
Otgerii con-
versio.

Superiori Willelmi comitis exemplo adjungendum est aliud omnino consimile Otgerii seu Othgarii, famosi eo tempore ducis ac procliatoris, qui una cum socio Benedicto in suburbanum apud Meldos monasterium sanctæ Crucis seu sancti Faronis se recepit. Fueritne Autcarius ille Francus, qui mortuo Carolomanno rege, Caroli Magni fratre, cum uxore ejus ac liberis in Italiam ad Desiderium regem confugit, quique postmodum a Carolo recepta Italia in Franciam reductus sit, non promptum est definire. In historia ejus conversionis, ante annos septingentos scripta, id unum invenimus, Otgerium, virum illustris generositatis, & adeo strenuum in proeliis, ut ob egregia bellica facta solus inter procliatores, ab ipsis etiam procliatoribus *Procliator & Pugnator fortis* appellaretur; perspecta secularis gloriæ & opulentiae vanitate, de relinquendo sæculo serio cogitasse; ac peregrini habitu suscepto, varia

dictis, historia conversionis Otgerii militis & Benedicti ejus socii; eorumque mausoleum eodem in loco ostendebatur, ubi etiam nunc cernitur. Denique Fulcoius subdiaconus Meldensis eorumdem epitaphium versibus lusi pontificatu Alexandri papæ secundi, ad quem metricè scripsit, Otgerio Carmentriacensi in vivis agente, sic habet epitaphium.

*Quam male discernit, quod amat, vel qualia spernit!
Cui placet aura soli, displicet aura poli.
Exsul in externa, procul a regione superna,
Captus amore via non meminit patria.
Militis Otgerii conversio, digna videri,
Sufficit ad speculum quo statuas oculum.
Legis erat pondus, locuples, a rege secundus,
Nobilis & sapiens, strenuus & patiens.
Floribus his septus, prestabile culmen adeptus,
Omnia posthabuit, seque Deo tribuit.
Evocat invictum rerum comitem Benedictum,
Ut par militia participet venia.
Crux simul accipitur, Crucis & locus iste subitur:
Caesar & exiit, Christus & induitur.
Ite pares anima per qualibet agmina prima,
Fortes caesarei, fortia membra Dei.
Fortes athlete, per secula cuncta valete:
Par crucis est species, par erit & requies.
O quam par pulcrum! par vivere, parque sepulcrum:
Par fuit & tumulus, par erit & titulus.*

Ex his manifestum est, quanta per id tempus fuerit religio monasterii sancti Faronis; cujus plerisque eventus nobis abstulit subsequenterum temporum calamitas. De eo plura diximus in volumine^a superiori.

Non praetermittenda omnino hoc loco charta divisionis a Carolo factæ inter filios ejus tres, Carolum, Ludovicum, ac Pippinum, quibus regnum suum partitus est, Carolo Austria, Turingia, Saxonia, Frisia & parte Bajoaria; Ludovico Aquitania & Wasconia, Pippino Longobardia assignatis. Si qua vero de limitibus inter eos controversia nasceretur, quæ hominum testimonio definiti non posset; eam *judicio crucis* terminari præcipit, quod expansis in modum crucis manibus a duobus hominibus utrimque productis fiebat, ex quibus is cui brachia primo tirubassent, causa cadebat, aut potius is, cujus partes sustinebat. Iisdem filiis suis Carolus ecclesiæ sancti Petri curam & defensionem exemplo Caroli avi sui ac Pippini genitoris commendat, simulque reverentiam in pastores & rectores venerabilium locorum. De filiabus vero suis, sororibus prædictorum filiorum suorum, jubet, ut post suum ipsius ex hac vita discessum ad quem fratrum suorum voluerint, eis se conferre liceat; & si qua ex eis *monasticam vitam elegerit, liceat ei honorifice vivere sub defensione fratris sui, in cujus regno degere voluerit.* quæ autem conjugium prætulissent, id ei a fratribus suis ne denegetur. Litteras hujuscæ partitionis, Francorum optimatum manibus confirmatas, Carolus per Einhardum seu Eginhardum transmisit Leoni papæ, ut eas & ipse manu sua firmaret. Hic est Eginhardus, ipsius Caroli notarius, qui in libro de ejus vita quinque ei filias ex legitimis uxoribus tribuit, nempe Rotrudim, Bertam, & Gislam ex Hildegarde; ex Fastrada Theudradam & Hildrudim; tres item ex concubinis Rothaidem, Rothildim & Adeldrudem. Nusquam vero mentionem facit Immæ, quam idem Eginhardus conjugem habuit, quo vel unico argumento corrui historiola seu potius fabula chronographi Lareshamensis, Immam Carolo filiam affingentis, cujus furivos cum Eginhardo amores ubi ille deprehendisset, eam amasio suo nuptum tradiderit. Non obscure tamen Lotharium augustum nepotem suum vocat^b Eginhardus: cum *nepotitatem* suam monet, ut per prudentiam sibi divinitus concessam caveat periculum suum: at propinquitas hæc ex alio capite oriri poterat, quod aliis examinandum relinquo, contentus difficultatem studiosis lectoribus aperuisse.

^a Lib. II.

no. 5.

L. I.
Regni divisio
inter Caroli
filios.

Imma Egin-
hardi conjux,
an filia Caroli.

^b Eginb epist.
34.

ANN. CHR.
806.
LII.
Capitulum
Noviomagen-
se.

Dum Noviomagi ad Wahalim versaretur Carolus, novum capitulare edidit, cuius capitulo quarto statuitur, ut missi dominici per singulas civitates & monasteria virorum ac puellarum inquirant de ornamentis ecclesiarum, an resecta sint; & de conversatione singulorum, & de lectione & cantu, an eo modo servantur, quo precedenti capitulari sancitum erat. quinto, ne episcopi, abbates, & abbatissæ thesauros ecclesiasticos distrahant aut vendant cuivis, nedum negotiatoribus Judæis, gloriantibus se posse ab eis emere quidquid ipsis placuisset. octavo-decimo, ut præfenti anno, quo fames plurimis in locis prævalebat, omnes episcopi, abbates, abbatissæ, optimates, ceterique regii domestici aut beneficiarii *familiam* suam nutriant, & si annonam vanalem habuerint, certo pretio modico, quale eis præscribitur, vendant.

LIII.
Fontanellenses
abbates.

Fontanellense monasterium tunc regebat Gervoldus abbas, qui in extrema ægritudine positus, quasdam res proprietatis suæ, in pago Ebroïcino a se, dum ejus urbis episcopus esset, acquisitas, Fontanellæ contulit, nempe ecclesiam sancti Paterni super fluvium Ittonem, aliæque. quæ donatio facta dicitur in villa ejusdem cœnobii Petreoponte, VII. idus Junii (sic legendum, non Januarii) & post dies septem idem Gervoldus vita functus fuisse XVII. kalendas Julii hoc ipso anno, cum istud cœnobium annis octodecim, & mensibus fere sex administrasset. Gervoldo in Fontanellæ regimine successit Trasarus, domo Beneventanus; idque tenuit ad annum tertium Ludovici augusti, quo anno ad patrium solum reversus est.

LIV.
Crulandæ
litteræ datæ
a Kenulfo re-
ge.

Magna intercessit Gervoldi abbatis, ut alias diximus, familiaritas cum Offa rege Merciorum: cujus filius Egbertus post quatuor aut quinque regni menses sceptrum Kenulfo, pio ac magnifico principi, moriens reliquit. Insigne erat in illo regno cœnobium Crulandense, cujus abbas tertius Siwardus, Patricii successor, Kenulfo regi carne propinquus ac familiaris, ab eo regias litteras obtinuit, hoc anno, qui regni ejus duodecimus erat, datas, quibus significat, se testem fuisse miraculorum, quæ in ipso loco a sancto Guthlaco Christi confessore patrata fuerant; & ad supplicationem spiritalis patris ac consilii sui domni Siwardi abbatis, consulente atque hortante venerabili patre Wilfredo archiepiscopo Doroberniensi, dictum monasterium monachosque ejus in suam tutelam accepisse, & donationes eidem factas confirmasse. Subscribit post regem & episcopos Celredus abbas Medeshamsteden-sis, germanus frater domni Siwardi abbatis.

LV.
Rurales ec-
clesiæ a mona-
chis admini-
stratæ.

Tunc temporis jam mos invaluerat in monasteriis, ut in agrestes ecclesias eis subjectas mitterentur a monachis presbyteri, qui eas regerent. In his Hornbacenses Mettensis diocesis monachi quasdam ecclesias habebant in episcopatu Moguntino. Missus ab eis presbyter, Macarius nomine, ad illas ecclesias, ut *ibidem solito more officium perageret*: sed prohibitus a Riculfo archiepiscopo, ne id officii exerceret. Scribere hac de re domno & patri Riculfo archiepiscopo Amalardus abbas & Wido, forte decanus, *omnisque congregatio sancti Petri ex monasterio Hornbac*, causam ejus rei se ignorare dicentes, nisi si a Bernario episcopo Wormatiensi quiddam ejus pietati suggestum sit, forte quod ille presbyter unum caballum, ab eodem episcopo ad se missum, ex suo stipendio pascere noluisse. Tum rogant obsecrantque, ut eidem presbytero liceat *domino Jesu-Christo & sanctorum eodem loco reliquiis officium solito more persolvere: ne & domus Dei, & reliquiæ illius honor sic remaneant sine sacerdote, lumine & officio*; quippe se non habere illis in partibus alium sacerdotem, qui illud officium peragere possit. In necrologio Augiensi notantur ex monasterio Hornbac Amalhart abbas, qui supra, & Wirundus itidem abbas, haud dubie ipsius Amalhardi successor. Idem Wirundus abbas laudatur in pervetusto itidem necrologio sancti Galli apud Goldastum, ubi monasterium Hornbah sive Gamundias dictum invenies.

a Bonifac.
epist. 113.

LVI.
Schenne-
parthenium in
Rætia.

In posteriori hoc sancti Galli necrologio notantur nomina sororum de monasterio sancti Stephani in Skenninis: ubi post clericos ejus loci apponuntur nomina monialium, quibus præit Adalheid abbatissa. Hoc est puellare monasterium in Schennis diocesis Curienfis in Rætia, quod Humfridus comes hoc anno inchoasse dicitur a Bucelino, & post biennium absolvisse. cujus rei causa quidam auctores biennio serius ejus cœnobii originem referunt.

LVII.
Placitum pro
Farfa.

Gunichiso seu Wnichiso duci successit hoc anno Romanus in ducatum Spoletanum, statimque placitum habuit in castro Viterbiensi. Illic cum resideret una cum

suis affessoribus ad universorum causas audiendas, proposita est controversia de testamento cujusdam Ragifredi, qui res suas omnes immobiles monasterio Farfensi legaverat, folis mobilibus, simulque servis & ancillis, necnon aldibus & aldiabus pro liberis relictis. Contra insurgentibus tutores Leonis ejus filii impuberis, causati, eum, nulla data causa, exheredari non potuisse. Opponebatur decretum Hastulsi regis, ut, si quis Langobardus, in sanitate, vel ægritudine positus, per cartulares suos venerabilibus locis res suas legasset, id teneret. Tandem, auditis utrimque rationibus definitum, ut testatoris res omnes, tam mobiles, quam immobiles, in duas partes separarentur; unaque Farfensibus, altera Leoni testatoris filio assignaretur. Actum Caroli imperatoris anno sexto, Leonis papæ undecimo, in mense Maio, per indictionem quartam-decimam, nulla mentione facta Pippini regis.

ANN. CHR.
806.

Ab anno subsequente celebrari cœpit, multis nominibus deinceps nobis commemorandus, Ansegisus abbas, ex nobili Francorum prosapia ducens originem, Anastasio & Himilrada parentibus procreatus, qui eum divina atque humana philosophiæ præceptis erudiendum curarunt. Fontanellam accessit adolescens, regimini locum tenente Gerwoldo seu Girowaldo abbate, propinquo suo, a quo tonsura capitis insignitus fuit. Dein non multo post in Caroli palatium perductus, primo quidem duo cœnobium, unum sancti Sixti in suburbio Remensi, alterum sancti Memmii apud Catalaunum, obtinuit. tum Flaviacense monasterium, quod a sancto Gremaro in agro Bellovacensi septimo sæculo conditum, ejusdemque corpore postea nobilitatum fuerat, ab eodem principe precario accepit anno dominicæ incarnationis octingentesimo septimo. Erat tunc hoc monasterium ædificiis pæne destitutum, & in summam egestatem atque in solitudinem redactum: sed intra brevi temporis spatium Ansegisus illud ea qua pollebat industria penitus instauravit, ibidemque nova ædificia, vetustis disjectis, majori quam ante elegantia fabricari curavit. Ad hæc dum hoc monasterium jure precarii ac beneficii teneret, etiam *exactor operum regalium* in Aquisgrani palatio regio sub Einhardo abbate ab ipso imperatore constitutus, id officii nobilissime administrasse dicitur. Denique variis legationibus ab eodem adhibitus, eidem non minori prudentia quam fide perfunctus est. Hæc fere tirocinia fuere magni viri, qui deinceps regularis disciplinæ studio totum se se ad-dixit.

ANN. CHR.
807.
LVIII.
Ansegisus fit
abbas Flavia-
censis.

Ante annos tres Odlando Sithienfi abbati successerat Nantharius, eo nomine secundus, cui Erharius quidam vendidit prædium aliquod in vico pagi Isserctii seu Isserici, nomine Fletrinio. Hujus venditionis charta inscripta est *Domino venerabili in Christo patri Nanthario abbati de monasterio Sithiu, sive de cella, quæ dicitur Bebrona, ubi Ebrogerus præpositus esse videtur*. sic legitur in chartario Folquini. *Actum Bebrona in mense Octobrio, anno trigesimo-nono regnante Karolo rege, anno sexto imperii ipsius*. ubi legendum videtur *septimo*, ut annus imperii conveniat cum anno tricentesimo-nono regni, qui in hunc annum incidit. Eidem Nanthario Lebdrudis matrona rem omnem proprietatis suæ apud Gifnam, seu Totingetune in pago Bononiensi, super fluvium Wasconigauvalla tradit: pro qua donatione aliam terram in loco ejusdem pagi, quem *Æcloum* vocat, ad vitam sibi, tribusque filiis suis dari postulat, ea conditione, ut singulis annis ad festivitatem sancti Audomari kalendis Novembris certum censum redderent. *Actum Gifna villa publice, undecimo die mensis Octobris, anno quadragesimo regni Caroli, ejusdemque imperii anno octavo*. Hanc donationem Johannes Iperius ita explicat. Lebtrudis, nobilis matrona, villam Ghifnas, quam olim Walbertus Arkenfis comes monasterio tradiderat, in feodum tenebat a Bertinianis. Hæc vero feodum suum cum universis juribus & appendicibus in manus Nantharii abbatis resignavit, simulque Totingetunum villam pagi Bononiensis, facta eidem abbati pro se tribusque filiabus suis præstaria, quæ *domno magnifico in Christo patri Nanthario abbati de monasterio Sithiu* inscripta est. Utrumque instrumentum scripsit Guntbertus sacerdos & monachus, forte is, cujus pater Goibertus, mater Ebertruda, quæ Sithiensibus concessit monasterium quoddam, vocabulo *Henetlant*, quod ipse Goibertus in proprietate sua in honorem Salvatoris construxerat. Aliam donationem quorundam prædiorum, simulque precariam fecit Folbertus quidam *domno venerabili in Christo patri Nanthario* imperii Caroli anno undecimo. Goibertum multis laudat Iperius, qui monasterium Salva-

LIX.
Nantharii ab-
batis Sithienfis
acta.

ANN. CHR.
807.
Stenland monasterium.
Guntbertus monachus.

toris, ab eo conditum, *Stenland* appellat; additque villas numero triginta-tres; tam in Flandria, quam in Teruanenti atque Bolonienfi pagis sitas, ab eodem concessas fuisse pro eleemofyna ad portam monasterii facienda. Guntbertus vero, ejus filius, scientia & regulari disciplina insignis prædicatur, qui codices bibliothecæ, vetustate corruptos, scriba peroptimus renovavit; tres etiam antiphonarios manu propria exaravit: quorum unum sancto Audomaro, alterum sancto Winnoco, tertium elegantiore, litteris aureis ornatum, beato Bertino assignavit, cum computo, quem etiam descripsit.

L X.
Mauri subacti ob venditos monachos.

Per id tempus Mauri ex Hispania egressi, Corsicam insulam prædationibus & populationibus infestabant. Hos ut revinceret Carolus, Burchardum comitem-stabuli cum classe in eam insulam hoc anno misit. Egressi pro more Mauri ex Hispania, primo Sardiniam appulsi, commisso cum Sardis prælio, multis suorum amissis (nam tria millia cecidisse perhibentur) in Corsicam nihilo minus pervenerunt. Illic in ipso insulæ portu cum classe, cui Burchardus præerat, prælio conferto, victi, fugatique sunt, amissis tredecim navibus, ac plurimis suorum interfectis, quæ adversa sibi ex eo accidisse contestati sunt, quod anno superiore, contra omnem justitiam, de Patalaria insula sexaginta monachos abductos in Hispaniam vendidissent. Ex his non pauci *per liberalitatem imperatoris* dato pretio in libertatem astricti, ad sua redire permisi sunt. Hæc ex annalibus Loiselianis, quos secutus est Regino abbas Prumiensis. Hos annales in multis emendare licet ex chronico Saxonicum nondum edito, in quo ad hunc annum *magna mortalitas* Fuldæ in monasterio sancti Bonifacii fuisse, & fratrum juniorum plurimi interiisse memorantur.

L X I.
Ludovicus rex Gellonensibus privilegium concedit.

Sub exitum hujus anni Ludovicus, rex Aquitaniæ, Gellonensium monasterio donationem fecit, *petente domino Guillelmo monacho, qui in aula genitoris sui Karoli augusti comes existerat gloriosissimus, sed pro Dei amore meliorem exercens vitam, studuit esse pauper recusando sublimia.* Rex vero eidem Willelmo ob eximiam erga se fidem contulit ad monasterium, quod dicitur Gellonis, situm in pago Lutovenfi, juxta fluvium *Arar*, subtus castrum Viriduni, tibi Juliofredus rector & abbas tum præerat, aliquid ex rebus suis in pago Biterrenfi, nempe fiscum Miliacum cum suis appendicibus, *sicut a misso*, inquit, *nostro comite Gotselmo per cruces in lapidibus sculptas assignatum est*; & in pago Ludovenfi locum, vocabulo Gustras, vulgo Castrapastura, ad pecora eorum alenda, aliaque prædia in eodem pago. *Honorem vero illum, quem dominus Guillelmus, aliove fidelis per instrumenta chartarum præfato monasterio tradiderant, in quibuscumque locis sit, idem ratum habet.* Datum hoc præceptum Tolosæ publice, kalendis Januarii, anno vicesimo-septimo domni Ludovici regis, Karoli vero imperii octavo. Godolenus notarius ad vicem Guigonis recognovit. Diligenter observandæ sunt hæc notæ chronologicæ, quæ anno præsentis conveniunt, quo Ludovici regis annus vicesimus-septimus a paschate, Caroli imperatoris octavus ab octavo kalendas Januarii inceperat. Non ergo differendus est Willelmi comitis monachus in annum sequentem, ut Cointio visum est, sed anno superiori consignandus, anonymo vitæ ejus scriptori & Orderico suffragante hoc diplomate, quo Ludovicus *petente domino Guillelmo monacho* fieri præcepit. Jam etiam hoc anno Gellonensium monasterium gaudebat abbate peculiari, scilicet Juliofredo, qui Caroli Magni consanguineum se ipse dicit, ut videbimus libro sequenti. Is subjectus erat abbati Anianensi, uti & ejus successores ad pontificatum Urbani secundi, cujus privilegio Gellonenses ab Anianensium jugo exempti sunt.

Juliofredus abbas.

L X I I.
S. Petri puellare monasterium Barcinonense.

Barcinone civitate hoc anno recepta, idem rex Ludovicus, ut ob felices armorum successus Deo se gratum exhiberet, non modo sollemnes gratiarum actiones in ea urbe instituit, sed etiam puellare monasterium sancti Petri, cum ecclesia sanctorum Justi & Pastoris ibidem ædificari curavit, ut Franciscus Didacus in historia comitum Barcinonensium testatur. Situm erat hoc monasterium haud longe a mœnibus urbis, patuitque cladi Sarracenorum sub finem sæculi decimi, cum Barcinonem pane vastarunt, ceperuntque. Deinde instauratum fuit a Borrello comite ac duce, cujus filia, Bonafilia nomine, ibidem abbatissa instituta fuit. Ab eo tempore substitit hoc monasterium, subsistitque etiam nunc sub Ordine sancti Benedicti.

Postero anno magni in insula Britannia motus, sed non insoliti fuere. Eardulfus quippe rex Northanimbrorum regno pulsus, fugatusque est, haud dubie factione Ælfwoldi, qui ejus regnum per biennium tenuisse dicitur a Simeone seu Turgoto in historia Dunelmensi. Id ubi Leo papa per transmarinos Saxones accepit, statim Addulfum diaconum Britto-Saxonem eo misit, ad compescendos, si fieri posset, domesticos illos tumultus, maxime auctoritate Caroli augusti, cui Addulfum commendavit. Susceptus honorifice nuntius a Carolo, & dispositis navigiis in Britanniam dimissus. At cum inde, prætermisso Carolo, Romam cum legato Eanbaldi archiepiscopi Eboracensis reversus esset; ea res Carolum offendit, quem litteris pontifex lenire conatus est. Regressus denuo in Britanniam pontificis nuntius, id demum apud seditionis auctores, agente Carolo, obtinuit, ut Eardulfum sanum & incolumem in Franciam trajicere sinerent. Noviomagi ad Rhenum a Carolo perquam honorifice acceptus, Romam iter profectus est, ut Leoni papæ libertatem acceptam referret. Verum restitutionem in regnum ab uno Carolo sperare poterat: nec spes eum fefellit. nam Roma reversum Carolus per duos abbates e nostris, Rosfridum Elnonensem, qui & ipse imperatoris notarius erat, & Nantharium de sancto Otmaro, sive Sithiensem, eum in patriam reduci, & in thronum restitui curavit.

Ex litteris Leonis papæ suspectus hoc in negotio fuisse videtur Kenulfus rex Merciorum, qui hac de re ad Carolum scripserat, uti etiam Eanbaldus archiepiscopus Eboracensis, quorum inter se se *dolositate* pontifex arguit in litteris a ad Carolum augustum. Certe initio hujus sæculi Eardulfus Kenulfo bellum indixerat, teste Simeone Dunelmensi, propterea quod inimicos ipsius in regno suo accepisset. Verum consilio episcoporum ac principum pax inter utrumque reformata, deinceps firma & inconcussa perstitit. De Kenulfo id memorix proditum a Willelmo Malmesburienfi, eum nihil unquam admisisse, quod livor digne careret; magnum denique virum existisse, qui virtutibus famam prætergressus sit, domi religiosus, in bello victoriosus: cujus insigne illud moderati animi exemplum ab eodem afferretur, quod regem Cantuariorum Edbrihtum, quem nuper jure belli captivum fecerat, gratuita libertate donaverit. Id factum ipsa die dedicationis ecclesiæ Winchelcumbensis monasterii, quod incredibili munificentia in agro Wignoniensi extruxerat. Nec minori pompa facta dedicatio est a tredecim episcopis, quorum princeps erat Wlfredus archiepiscopus Cantuariensis. In illa itaque dedicationis pompa, in decem ducum conventu, hunc regem in libertatem asseruit. Ibidem, præter illa xenia, quæ magnatibus distribuit, pretio & numero inestimabilia; omnibus, qui agros non habebant, libram argenti, presbyteris marcam auri, monachis solidum unum, toti denique populo plura erogavit. Eundem porro locum idem rex postmodum sepultura sua honoravit.

Per id tempus Carolus Cellam-sancti-Gisleni, seu, ut alii scribunt, Ghisleni in Hannonia, cuidam propinquo suo, nomine Elefanti, qui *multarum abbatiarum rector, & regularis normæ servantissimus* fuisse dicitur, regendam servandamque commisit. Ejus studium, ut par erat, incepit a domo Dei, id est ab oratorio sancti Gisleni, quod nobiliori fabrica renovare constituit, & per Hildegarium Camera-censem episcopum dedicari curavit. quod non ante præstitit episcopus, quam ablatis de more ex veteri oratorio mortuorum corporibus, etiam ipsius sancti Gisleni corpus removeretur, jussu abbatis extra absidam humo ad tempus opertum. Hæc dedicatio facta est viii. kalendas Augusti, imperante Ludovico. Ea facta, cum Elefans ab episcopo petiisset, quid de sancti Gisleni corpore fieri deberet, episcopus respondisse fertur, quiesceret illic sanctus, dum ejus merita Deus hominibus manifestius declararet. Illic itaque quievit toto tempore Nortmannorum, quousque locus rediit in pristinam solitudinem & vastitatem. Idem Elefans cellam sancti Gisleni in villa pagi Sueffionici, Alamannis dicta, erexisse ac dotasse memoratur: qua de villa cum orta esset contentio inter Gislebertum famulum sanctorum Crispini & Crispiniani & clientes Gislenianos, causa tandem Gislenianis miraculo cessasse dicitur.

Quod Elefans in Cellensi monasterio, idem Albaldus abbas præstitisse traditur in Glonnenfi ad Ligerim in pago Pictavenfi, diocesis Andecavensis. Ejus loci ab-

ANN. CHR.
808.
L X I I I.
Eardulfi regis depositio & restitutio.

L X I V.
Kenulfus an ejus rei conficius.
a Leo episc. 7.
b Simeon. pag. 117.

c Willelm. de regib. lib. 1. c. 4.

Winchelcumbensis monasterii auctori.

L X V.
Elefans abbas Ghislenianus.

L X V I.
Abbatibus Glonnenfis.

ANN. CHR.
808.

bas fuit sanctus Maurontus, cujus animam in caelos subeuntem suspexit sanctus Her-
menlandus abbas Anrensis principatu Childeberti tertii. Quinam ejus loci post
Maurontum rectores fuerint, incognitum. Albaldus vero disciplinam regularem
ibidem hoc anno restituisse dicitur, ejusque tempore Carolus Magnus sancti Flo-
rentii basilicam marmoreis columnis decorasse, locumque praedii innumeris ac plu-
ribus donariis nobilitasse fertur, concessit toto pago Medalgico *, quem postea Lu-
dovicus ejus filius Arnulfo abbati confirmavit. In brevi chronico Glonnenfi haec
leguntur ad hunc annum: *Hic renovatur monasterii ordo*, id est disciplina regularis:
fratres promittunt regulam Albaldovi viro sancto. Non diu superstes fuit Albaldus, cu-
jus successor Arnulfus anno sequenti locandus videtur ex eodem chronico: ubi Ar-
nulfus post annos regiminis sexdecim dicitur obiisse anno ejus saeculi vicefimo-
quinto. Forte idem erat Arnulfus abbas Herensis monasterii, certe cognominis.

LXVII.
Prumienfes
abbates

Apud Trevirenses Asuerus abbas Prumiensem abbatiam post annos regiminis
quadraginta-quinque cum cella sancti Goaris Tancrado reliquit. Hujus tempore
Tancradi varia per sanctum Goarem patrata miracula refert Wandalbertus, ab
Herirado monacho, aliisque accepta: ex quibus unum sat erit commemorare. Ex-
stabat tunc temporis apud Coloniam-Agrippinam monasterium sancti Gereonis,
nunc intramuranum, & in collegiatam conversum ecclesiam. Ejus loci abbas Ma-
ximinus forte ex provincia Vangionum tempore vindemiarum cum onusta vino
navi & paucis comitibus secundo Rheeno descendebat. Appropinquantem ad cellam
sancti Goaris monent focii, uti, appulsa in continentem navi, oratum ad sanctum
Goarem declinet. Ille morarum impatiens, id in aliud tempus differendum repo-
nit. Verum mora haec non impune illi cessit, quippe ubi in conspectum cellae beati
Goaris navis acta pervenit, repente ex maxima sui parte demersa, praesentis jaectu-
rae & periculi merum cunctis incussit. Vociferari omnes, & opem cum lacrymis
implorare; culpam abbas confiteri, & Goaris meritum exorare. Adfuit statim pe-
riclitantibus Tancradus, qui, ex loco superiori discrimine prospecto, suos e vesti-
gio in auxilium misit. Sic aegre vasis receptis & opibus, incolumis ad litus abbas
progreditur; egressus navim oratum festinat, voto facto, se nunquam illac, insa-
lutato sancto confessore, deinceps transiturum. qui mos sic ad posteros manavit, ut
cunctis, etiam haereticis, religio sit locum illum praetervehere, nisi, injecto in col-
lum vinculo, se se sancto Goari mancipaverint, ut Egidius Gelenius observat. Tan-
crado abbati successit Marwardus, laudandus suo loco.

LXVIII.
Tollense mo-
nasterium.

In privilegio Caroli Magni, hoc anno ecclesiae Placentinae concessio, mentio fit
de monasterio Tollae, quod in dioecesi Mediolanensi positum, protectioni Placen-
tini episcopi a Ratchiso rege Langobardorum commissum fuit. Hinc dioecesis Pla-
centinae a multis creditum, certe in confinio utriusque dioecesis erat. Tollanum,
immo & Tolletanum dictum est a monte Tolla, dicatum nomini sancti Salvatoris:
sed ejus auctor ignoratur. Ejus loci Grimpaldus abbas quarundam rerum & eccle-
siarum restitutionem a Walperto archiepiscopo Mediolanensi obtinuit post medium
saeculum decimum. Eiusdem monasterii Albizonem abbatem instituit saeculo un-
decimo Heribertus archiepiscopus, quod ipsum e captivitate liberandum captivus
ipse factus suscepisset.

ANN. CHR.
809.
LXIX.
Liudgerus
episcopus obit.

A Gebatur annus octingentesimus-nonus, cum sanctus Liudgerus episcopus Mi-
migardfordensis terrenis caelestia commutavit, mortuus VII. kalendas Apri-
lis, ipsa nocte, quae dominicam passionis, diemque Martii vicefimum-quintam sub-
sequebatur. In morbo extremo consuetis pietatis nihilo minus officiis animum ap-
plicavit, psalmis recitandis, lectionibus audiendis, aliisque spiritualibus rebus insi-
stendo, ne a divinarum rerum contemplatione animus tepesceret. Per id tempus
singulis praene diebus *missarum sacramenta* infatigatus celebravit. Ipsa die dominica,
quae mortem ejus praecessit, in duabus suis ecclesiis verba fecit ad populum, mane
scilicet Coasfeldae, dum a presbytero missa celebraretur; & circa horam tertiam
Billerbekae, ubi missarum sollempnia ultima celebravit, & subsequenti nocte ani-
mam Deo reddidit. Duo illa loca duarum horarum intervallo ab invicem distant,
ex quibus Coasfeldam sua residentia cohonestant recentiores episcopi Monasterien-
ses, qui Mimigardfordensibus successerunt. Sacrum illi corpus, aegre ferentibus
suis, agente apud Carolum Hildegrimo episcopo Catalaunensi ipsius germano, in
suum

ANN. CHR.
809.

suum Werthinense monasterium delatum, ibidem extra basilicam Salvatoris, ut
ipse praeeperat, ad partem orientalem sepulturae mandatum est, tricesimo-secundo
ab ipsius obitu die, VII. kalendas Maii. Ipsa obitus ejus hora Gerfridus, *nepos sancti*
viri, futurusque successor, dum audito ejus morbo ad ipsum properaret, ex cons-
piciua luce animam ejus caelos petiisse intellexit. Eadem lux Carolo Magno Aquif-
grani demoranti affulsisse dicitur, qui praedium Selam, inter Scaldim & Dormi-
ram * fluviis in Belgio positum, Werthinæ ad sepulturam ejus honorandam con-
cessit. Heriburgam sororem habuit vir sanctus, forte Gerfridi matrem, cui proxi-
mam Nortmannorum infestationem praenuntiavit. Primus ejus gesta duobus libris in
litteras retulit Alfridus, ipsius Liudgeri post Gerfridum successor: cujus scriptio-
nem duobus itidem libris anonymus monachus Werthinensis, non ita accuratus,
retractavit; totidemque alter anonymus Surianus: quibus adde litanias seu rythmos
Werthinenses. Fallitur anonymus Werthinensis, cum Alcuinum, qui ante annos
quatuor decesserat, una cum Carolo imperatore caelestem illam lucem conspexisse
ait. Idem auctor id de Liudgero commemorat, quod, cum veluti ecclesiastici pa-
trimonii dilapidator accusatus, sui purgandi causa profectus ad palatium, hora di-
vini officii recitandis precibus incuberet, vocatusque ad principis audientiam us-
que tertio, accedere distulisset, causam morae sciscitanti responderit: Quia Deum
& tibi, ô rex, & cunctis hominibus praeposendum arbitrabar. hoc enim tu ipse
mihi praecipisti, dum cura episcopalis mihi abs te commissa est. quod responsum
imperatori summopere placuit, eumque contra malevolorum obreftationes placa-
tum reddidit.

Alfridus & anonymus varia commemorant miracula, a sancto Liudgero patrata
post ejus obitum. In his Hildrado Werthinæ monacho, postmodum diacono in
ecclesia Mimigardfordensi, dum adhuc in monasterio viri Dei scholasticus esset, tibiæ
contractione laboranti, postquam pater ejus Sigebertus, tunc monachus, medico-
rum operam incassum adhibuisset, sanctus Liudgerus in veste sacerdotali, *cidarim*
in capite gestans, apparuisse dicitur, ac tibiam direxisset. Item Amalbergæ, cujus-
dam Alfrici honesti viri filiae, quae oculorum usu orbata erat, lux reddita, voto ab
ea facto, se deinceps Deo servituram, & sacrum illic velamen accepturam. Verum,
dum moras necteret, in capitis dolorem incidit: sed mox iterum sancti confessoris
meritis sanata, demum velo sumto votum implere curavit, atque in coenobio sancti-
monialium, Afenidi * appellato, religiosam vitam duxit. Ad haec juvenis quidam,
nomine Adam, qui fratrem suum Hauricum per rixam interfecerat, atque ob hanc
noxam, judicante Jona episcopo, forte Aurelianensi, flagellatus, & annua carceris
reclusionem maceratus, demum brachii & medio corpore ferro circumdatis, indicto
etiam rigidissimo jejunio, excalceatus, & sine lineo indumento in exilium missus
fuerat. Is quarto exilii sui anno Niviallae ante sepulcrum sanctae Gertrudis ferreo
circulo in sinistro brachio solutus; dein post anni spatium, Romæ in crypta sancti
Petri ferro, quo praecinctus erat, expeditus; demum ad sepulcrum sancti Liudgeri
alterius brachii libertate & valetudinis affectae restitutione donatus est. Arguit hoc
in loco Carolus * Cointius quosdam hypercriticos, qui Liudgerum ex Benedictino-
rum albo expunctum volunt, propterea quod regulae sancti Benedicti sollemnem pro-
fessionem non fecerit; refellitque ex eo, quod is ex Anglia rediit *in monasticis erudi-*
tionibus illustrior: quod Casini per biennium *in sancta conversatione vixerit*, cucullum
per id tempus gestans: quod duo nostrorum monasteria construxerit, Werthinense &
Helmenstadiense, & utrumque rexerit, quoad vixit, atque in Werthinensi sua lo-
cum elegit sepulturae, ex quibus liceat cum Cointio inferre: Quis Liudgerum, his
attente ponderatis, sodalizio Benedictino non adscribat? Quantum urbs Groninga
quotannis Werthinensibus pendere deberet, patet ex scriptura vicefima-quinta,
quae in appendice tertii voluminis Yepesiani relata est.

Saviniacense monasterium sancti Martini, in agro Lugdunensi ad Brevillam flu-
vium situm, Caroli Magni tempore existisse constat: sed quis ejus monasterii
conditor fuerit, non constat. Id jam ignoratum erat ineunte saeculo duodecimo,
cum Pontius abbas veterum diplomatum reliquias in unum corpus colligi, & abba-
tum nomina feriemque describi, quidve sub unoquoque abbate gestum fuisset, adno-
tari per unum e suis curavit. Librum chartarum appellat auctor, qui in prologo scri-
bit, *Saviniacense*, sic ille vocat, coenobium jam dudum *ab antiquis patribus instru-*
Annal. Bened. Tom. II.

LXX.
Saviniacum
monasterium,
& primi ejus
abbates.

Hum claruisse, donec Hunnorum bestiali feritate, occulto Dei judicio, eversum, & in solitudinem redactum fuit, monachis, qui locum incolebant, effugatis, aut occisis. Idem auctor ait, revolutis antiquis ejus monasterii chartis & monumentis, se abbates dumtaxat novem ante Hunnorum tempestatem; ab eo vero tempore usque ad Pontium, tredecim invenisse. Absque hoc auctore, tamen parum accurato, nihil fere de insigni illo monasterio resciremus. Eundem laborem profecutus est ad suum tempus, id est ad finem sæculi quinti-decimi, Benedictus Maillardi decretorum doctor, ejusque monasterii prior-major: ex quibus ea, quæ de Saviniacensi monasterio deinceps dicturi sumus, & ex aliis monumentis aliunde comparatis, mutabimur. Qui ante Hunnorum seu Hungarorum tempora locum illum rexerunt abbates, hoc ordine ab anonymo recensentur. Adalbertus, Anasteus, Sigefridus, Arnulfus, Ingelardus, Asterius, Justus, David, Christophorus, Adalbertus secundus, Benedictus. Adalbertus primus loci rector fuit principatu Caroli Magni. Ejus tempore præstariam fecerunt Wandalbertus quidam & ipsius uxor Hundrada, de quibusdam prædiis, apud Noliacum & Biboscum sitis. ubi *præstariam* sic explicat anonymus, quod eo tempore moris erat, ut fideles, qui bona sua ecclesiis conferebant; eadem postea sub certo censu, aut alia, ad vitam ab eisdem ecclesiis recipiebant: quæ traditiones *præstariæ*, alias *precarie* vocabantur. Hujus præstariæ tantum principium refert anonymus: *Domini fratribus Wandalberto & uxori sue Hundradane petitoribus, ego in Dei nomine Adalbertus humilis abbas, & cuncta congregatio sancti Martini Saviniacensis monasterii. Dum non habetur incognitum* &c. quæ formula est veterum præstariarum seu precariarum, quarum acceptio tam donatoribus, quam accipientibus communis erat. sic ab anonymo vocatur *præstaria Wandalberti*, quæ monachorum etiam *præstaria* dici poterat. Adalbertus per quindecim annos abbas fuisse dicitur: cujus obitus in necrologio notatur pridie kalendas Octobris. Ejus successor Anasteus præstariam itidem fecit quibusdam nobilibus, Constantio & Alavergæ ejus conjugii, aliisque, de quibusdam rebus apud Grisiniacum sitis in territorio ipso Saviniacensi, anno sexto post obitum Caroli Magni. Anasteus locum rexisse fertur octo annos, obiitque XI. kalendas Maii. Nihil certi de serie & successione abbatum ex Pontii chronico elici potest: nam Asterius annis sexto & decimo-octavo Ludovici imperatoris in domesticis tabulis ponitur; & tamen Anasteus videtur abbas fuisse anno sexto; quin etiam Justus notatur anno undecimo Ludovici imperatoris, eodemque anno Asterius. adeo perturbata sunt omnia. Ut paucis finiam, Sigefridus tertio loco numeratur, quem non ante sæculi decimi initium Saviniaco præfuisse suo loco demonstrabimus. Ex quo intelligitur, seriem abbatum ante Hungarorum cladem valde confusam esse. Saviniacum numeratur inter ea monasteria, quæ solas preces regi debebant. Hoc monasterium Lotharius augustus, petente Remigio archiepiscopo, tribuit ecclesiæ Lugdunensi, tamen abbatum regimen ibidem perseveravit sub providentia præfulis Lugdunensis. Hinc epistolam scripsit Gebuinus ejus ecclesiæ antistes ad Radulfum Turonensem, a quo monachum ex Majori-monasterio petit ad regendum Saviniacum, quod his verbis commendat. *Est enim nobis abbatia quædam, Sabiniacus nomine, locus ab antiquo nobilissimus, antiquam, Deo gratias, adhuc servans nobilitatem, qui suo jam diu est orbatus pastore. Cetera suo loco prosequemur.*

LXXI.
S. Amandi
secunda elevatio.

In Elnonensi apud Belgas monasterio facta est hoc anno altera elevatio corporis sancti Amandi, post primam scilicet, quæ anno ab ejus obitu sexto-decimo per episcopum Tornacensem facta fuerat in novam sancti Stephani basilicam ex oratorio sancti Petri, ubi primitus sepultum fuerat. Jacuit in crypta subterranea sancti Stephani basilicæ ad hunc annum, verum cum exundans proximus Scarpi amnis alveus cryptam ac tumulum sancti confessoris violaret; non tulit hanc injuriam Arnonus, ex Elnonensi abbate Saltzburgeris antistes, qui ejus loci providentiam quamdam retinebat; sed per Lotharium æditum cryptam altius erigi, quatuor arcibus suppositis, atque in honorem sancti Michaëlis dedicari curavit, ubi sancti Amandi tumulus deinceps ab aquarum illuvie immunis & intactus esset. Rem versibus exposuit anonymus poeta, cujus carmen editum ^a apud Alcuinum est.

^a Alcuin.
epigr. 54.

*Dum sacra presentis pervadit limina templi,
Sapius accrescens cumulat gurgite flumen.*

*Non tulit Arnonus sædari templa sacerdos.
Fusserat in melius renovari hæc omnia præsul,
Latior ut fieret crypta & sublimior ista,
Supponens rectis firmatos ter quater arcus,
Mysticus ut totam firmaret calculus aulam.
Parvula præcelso consecrans tecta ministro
Michaëli, celi Christi qui adsistit in arce,
Atque preces offert sanctorum rege polorum.
HLotharius custos fecit, mandante magistro.
Semper in æternum Christus conservet utrosque.
Qui legit hos versus, dicat, rogo, pectore puro:
Alcuino veniam scelerum da, Christe, precamur.*

Ex his versibus olim mihi persuasum fuerat, Alcuinum superstitem fuisse ad tempus hujus elevationis, quam anno octingentesimo-nono factam fuisse Milo monachus & annales Elnonenses fidem faciunt. Verum, expensis postea contrariis momentis, sententiam mutare visam est in fine ejusdem voluminis, in quo priorem opinionem exposueram, quod si advertere voluissent Bollandi continuatores, operam non lussissent in hac opinione refutanda. Ad rem quod attinet, unum e duobus asserendum videtur, aut Milonem falsum fuisse in assignando anno posterioris hujus elevationis; aut cryptam illam quinquennio ante auctam & altius erectam fuisse, quam corpus sancti Amandi in eam inferretur: ut Alcuinus ante suum obitum, qui anno octingentesimo-quarto accidit, de novæ hujus cryptæ fabrica carmen prædictum condere potuerit. Nisi dixeris, quod quidem probabilius videtur, hos versus non esse Alcuini, sed alterius poetæ ejus discipuli, qui ejusdem animæ bene precatus sit amore Arnonis episcopi, quem ipsius Alcuini fratrem fuisse alias ostendimus. Certe quin de sancto Amando præmissi versus interpretandi sint, etsi res palam loquitur, dubitare nos haud sinit aliud epigramma apud eundem ^a Alcuinum.

^a Ibid. epigr.
64.

*Antistes humili Domini devotus honore
Arnonus, sancti tumbam renovavit Amandi,
Non parcens opibus miseris. nam quidquid habebat,
Sparserat, ut Christi comsit sacra templa sacerdos.
Pro quo quisque legas versus, orare memento.*

Parcimur fusiori narrationi, quam Milo monachus a patribus, qui rei gestæ interfuerit, se accepisse restatur. Eundem factæ elevationis annum præferunt breves ejus loci annales, ad librum de vita sancti Amandi adjecti in codice Elnonensi, qui in annum DCCCC XI. desinunt, in quibus Lotharius monachus, ejus elevationis auctor, anno DCCC XXVII. obiisse dicitur. Ad hæc prædictus Arno jacentem sancti Petri basilicam, quæ fratrum conditorium erat, de novo erexit, & in meliorem formam restituit sub patrocinio sanctorum apostolorum Petri & Pauli ac beati Amandi, &

Ut sanctum voluit polyandrum fratribus esset,

ut Alcuinus in alio epigrammate ^b loquitur. In ea basilica sepulti sunt regii pueri, Pippinus & Drogo, filii Caroli Calvi, quorum suo loco mentio recurrit. Quinam abbatum post electionem Arnonis episcopi Elnonense monasterium rexerint, colligimus ex chronico Elnonensi, ubi, Arnone consecrato episcopo, Adalricus abbas suffectus dicitur. Hunc excepit Rotfridus, quem ipsum esse puto Rotfridum abbatem, qui ineunte hoc anno una cum Nanthario abbate Sithiensi Eardulfum regem Northanibrorum jussu Caroli in patriam reduxit, & in proprium thronum restituit. Huic successit Adalleodus, cujus tempore Elnonem, ad ordinem sancti Benedicti confirmandum, Aldricus abbas Ferrariensis ab Ludovico augusto missus est anno ejus imperii octavo. unde corrigas chronicos characteres horum abbatum in prædicto chronico Elnonensi.

Sub finem hujus anni celebris ad Leonem papam legatio decreta a Carolo est. Legati fuere Bernharius, ex-abbate Weissenburgeris Wormatiensis episcopus, & Adalhardus abbas Corbæiensis, quibus socium Jesse Ambianensem episcopum addunt

^b Id. epigr.
228.
Elnonenses
abbates.

LXXII.
Legatio ad
Leonem pa-
pam.

plerique, reclamante Cointio, cujus rationes expendere nostri non est instituti. Sane duorum tantum meminit Leo papa in epistola ad Riculfum episcopum Moguntinum, qui per Bernharium & Adalhardum missos Caroli serenissimi imperatoris pontifici munuscula quædam submiserat. Hujusce legationis causa orta est ex disceptatione de processione Spiritus-sancti, quam Johannes quidam monachus Jerosolymitanus, ex oriente ad Carolum missus, hoc tempore excitavit, audito additamento *Filioque*, quod decantando symbolo Constantinopolitano Aquisgrani in capella regia prolatum audierat. Arguit ille hoc additamentum, indeque arrepta occasione ad rem ipsam venit. Prolata hinc inde cum a Gallis, tum ab ipso Johanne, ut sit, argumenta pro diversa utriusque partis sententia. Id factum Aquisgrani mense Novembri. Dogma singulari libello probavit Theodulfus episcopus Aurelianensis, cui Carolus hanc provinciam demandaverat. Epistolam ea de re etiam scripsit Smaragdus, abbas sancti Michaëlis in pago Viridunensi, qui legatos Romani comitatus videtur. siquidem is ipse est, qui collationem, coram pontifice hoc de argumento habitam, litteris mandavit. Lecta Smaragdi epistola, in qua scripturæ, patrumque testimonia pro catholico dogmate afferebantur, pontifex se ita sentire, ita tenere dixit, & contraria sentientem abjicere. verum non probare, quod particula *Filioque* symbolo inserta esset; neque sane id licuisse. Se quidem facultatem cantandi symbolum, non autem quippiam addendi, aut minuendi, mutandive concessisse, quamquam in Romana ecclesia non cantetur hoc symbolum, sed tantum recitando legatur. Denique doctrinam de processione Spiritus-sancti, sive cantando, sive tradendo, docendam & exponendam: at tollendum additamentum. quod ne in præjudicium sanæ doctrinæ fieret, sic posse dispensari, ut paulatim in palatio, exemplo Romanae ecclesiæ, cantandi consuetudo symboli intermitteretur: sicque ab aliis etiam ecclesiis dimittatur. Hic finis collationis, quæ valuit quidem ad dogma confirmandum, non ad particulam rescindendam, quæ semel admissa citra scandalum removeri non potuit, immo ad alias ecclesias, etiam Romanam, sensim propagata est. In illa quæstione nulla apud Latinos de re ipsa controversia erat, quandoquidem Gregorius Magnus, alique Latini patres, processionem Spiritus-sancti ex *Patre Filioque* jam dudum asseruerant, uti & Toleranum concilium octavum, & Romani pontifices in professione fidei, quam statim a sua electione ad alias ecclesias mittere consueverant, ut ex libro Diurno manifestum est: sed tota quæstio huc vertebaratur, an recte particula hæc symbolo concilii generalis inserta fuisset; & si non recte, an expungenda, quod Leoni papæ consultius videbatur. nam, ut Græci loquuntur in concilio Florentino, *Etsi pius est quod fuit additum: qui tamen hoc patrare ausus fuerit contra cognitionem synodicam, culpa nequaquam vacavit.* Egit tamen pro virili Leo pontifex, ut hæc additio non prævaleret, atque, ut sinceræ antiquitatis verum cultorem decebat, duas tabulas argenteas, teste Anastasio, ad confessionem sancti Petri affigendas curavit: quarum in altera symbolum græce, in altera latine, utrobique sine additamento, scriptum legeretur. Nihilominus tamen usus Gallicanus in alias ecclesias adeo pervasit, ut Photius medio sæculo nono litem hac de re toti Latine ecclesiæ intentaverit. Hæc continue retulimus, tametsi collatio Romæ non nisi anno insequente habita est.

LXXIII.
Adalhardus
de nova Cor-
beia cogitat.

Italiae ite-
rum admi-
nister.

Antequam Corbeia hujus legationis causa discederet Adalhardus, unum e suis Theodradum Saxonem misit in Saxoniam ad locum inquirendum, ubi monasterium, sicuti optabat Carolus, opportune construi posset. Ille vero scire se locum ait in paterna possessione, irriguo fonte ex utraque parte cinctum, qui sibi aptissimus ad id operis videretur. Nec mora is mittitur ad locum diligentius explorandum, simul ad requirendam parentum voluntatem; cui consilio adeo illi non restiterunt, ut etiam assensum ultro dederint, cupientes ut id quantocius fieret. Verum post hanc legationem detentus in Italia Adalhardus, ut regnum Langobardorum, mortuo Pipino rege, sub minorenni ejus filio Bernardo administraret, non potuit tam cito perficere quod optaverat, ejusque propositum ad sex annos dilatatum est. Hujus secundi in regenda Italia muneris, non Paschasius, sed unus meminit auctor anonymus in libello de constructione novæ Corbeie. quæ res difficultate non caret: propterea quod in Italiam hujusce officii causa post biennium missus est Wala ejus frater, teste Eginhardo. Anonymo tamen duo hæc favent, & quod foederi cum Hemmingo Danorum rege a Carolo inito non subscripsit, neque ipsius Caroli testa-

Palatiolum
monasterium
contra Maucos
servatum.

mento Adalhardus, nimirum quod absens esset: & quod Spoleti placitum per id tempus habuit in causa Benedicti abbatis Farfensis, de quo infra.

Dum in illis partibus moraretur Adalhardus, Populonium Tusciæ civitatem Græci, qui Orobiotæ vocantur, diriperunt; & Mauri ex Hispania in Corsicam ingressi, pridie paschatis Aleriam opidum occuparunt, & præter episcopos, & paucos atate ac morbo confectos, nihil in ea reliquerunt. Tunc id contigisse credimus, quod scribit Andreas tunc temporis abbas in libello de vita sancti Walfridi abbatis Palatioli in Tuscia monasterii, ut, cum ejus loci fratres, sororesque ex altero monasterio, alio migrare vellent; uni eorum revelatum sit, confugerent cum litanis ad tumulum viri Dei, ut ab imminente incursione eos tutaretur. quod ubi ter fecissent, emissis e celo tonitruis tanta Maurorum strages facta dicitur, ut ex sexcentis septuaginta, qui ad portum Populonium venerant, monasterium direpturi, a Tuscis non amplius quadragenis cæsi sint Mauri non minus quadringenti octoginta, reliquis fugatis, ex quibus etiam plurimi cum navibus perierint.

Interim in Corbeienfi monasterio florebant studia litterarum, Paschasio Radberto præceptore. Præcipuum ejus studium erat in scripturæ sacræ, sanctorumque patrum lætione ac meditatione. Hinc est, quod diebus sollempnibus evangelium coram sodalibus suis edifferebat nondum abbas. quæ occasio fuit scribendi commentarios in Matthæum. sic enim ille in prologo ad Gunclandum monachum Centulensem, cui hos commentarios nuncupavit. *Dum sacræ professionis obedientia coram fratribus evangelium, uti consuetudinis est, diebus sollempnibus, licet inclinato loquendi genere, exhortandi magis gratia tractaretur; ceperunt nonnulli eorum religione ferventes instanti devotione frequenter exposcere, nec, si possem, intendentes, beati Matthæi evangeliste textum narrationis per ordinem explicarem.* In his vero studiis ac lucubrationibus nullum prætermittebat vitæ monasticæ officium; sed *furtivis horis, ut ibidem ait, quia sub hac disciplina aliter non vacat, scribendi diligentiam persolvebat.* quippe videbatur illi nulla in-præsentiarum actio beatior aut verior, quam angelicis interesse officiis, & divinis admisceri colloquiis, & ad spectibus presentari. quæ ejus verba sunt initio expositionis psalmi quadragesimi-quarti. In his occupationibus id in primis spectabat, ut otiositate fugeret. *Inter alta silentia cordis, ait ille in prologo libri undecimi super Matthæum, & negotiosissima monastica discipline etiam, nos qui divinis adstringimur votis, ne sine fructu æternæ contemplationis otiosi inveniamur, optabile satis nobis esse illud Catonis exemplum, maxime mihi seni, si forte umquam ac vere possem dicere, quod ipse jam senex de eo scripsit & ait, quod solitus esset dicere, numquam se minus otiosum esse, quam cum otiosus; nec minus solum, quam cum solus esset. quæ nimirum vox magnifica est, fratres mei, & viro magno & sapienti digna: sed nulli magis quam nobis monachis decens & pernecessaria. quæ declarat, talem tantumque virum, & in otio de negotiis bona vitæ cogitasse, & in solitudine secum loqui utilia solitum fuisse; neque cessasse umquam de bonis necessariisque rebus cogitare. Quanto magis nos, carissimi, oportet numquam cessare in otio, ne divina cogitemus, qui celestibus mancipamur disciplinis; numquam nos solos esse in solitudine, qui semper & ubique coram Deo versamur, in quo vivimus, moramur & sumus; coramque omni frequentia supernorum civium: ne forte derideant hostes nostri sabbata nostra, si aliqua hora non solum inutiles simus nobis, verum etiam (quod sæpe contigisse dolendum est) perniciosi inveniamur & alius.* Hinc alibi dicit, concessum monachis otium & solitudinis opportunitatem, non ut ignaviter torpeamus, sed ut meditemur in mandatis Dei, in laudibus & contemplatione divina, in scripturis sacris, in lege & prophetis, in evangelio & doctrina apostolorum, in traditionibus sanctorum patrum: si quo modo quæ novimus, Christo exhibeamus. Has artes, hæc pia exercitia vir sanctus discipulis suis, quos Corbeie frequentes habebat, inculcare solitus erat. Inter hos insigniores exstitere Adalhardus junior, senioris discipulus ac vicarius in regimine monasterii; sanctus Anscharius, nationum septemtrionalium apostolus; Hildemannus & Odo, unus post alterum Bellovacenses episcopi, intermedio Hermenfrido; Warinus, Corbeie novæ futurus abbas, alique complures. Tantus cum esset vir piissimus apud omnes, semper tamen de se modeste ita sensit, ut levitico gradu contentus, numquam ad subeundum sacerdotii gradum adduci potuerit. Unde familiaris illi hæc subscriptio in libris & epistolis suis: *Paschasius Radbertus levita, monachorum omnium peripsema.* quam modestiam amplius factis declaravit, quam verbis.

LXXIV.
Corbeie stu-
dia sub Pascha-
sio.

ANN. CHR.
810.
LXXV.
Pippini regis Italiae mors & sepultura.

S. Zenonis monasterium & abbat.

Annus insequens morte Pippini regis Italiae filii Caroli, ejusdemque filiae Rotrudis, forte etiam Gislae abbatissae Calensis, ipsiusmet Caroli sororis, infestus fuit; ex quibus Pippinus & Rotrudis eodem die, nempe octavo idus Junii, decesserunt. Pippinus Mediolani extremum diem clausit, anno aetatis suae tricesimo tertio; vir, si diutius vita suppeditasset, virtutis magnitudine, ait Sigonius, paternam, avitamque gloriam facile adequaturus. Cadaver ejus Veronam delatum, in suburbano sancti Zenonis monasterio, quod ipse ante triennium una cum Rotaldo episcopo instauraverat, optimisque possessionibus dotaverat, sepulturae mandatum est. Ejus sepulcrum, aut potius cenotaphium in humili crypta caemeterii, in quam tredecim gradibus descenditur, hodie quoque Zenonenses nostri ostendunt. Ejus urbis habitatione is admodum delectabatur, ut testatur rythmica ejus descriptio a nobis edita in tomo primo Analectorum, Pippino vivente facta, in qua haec leguntur: *Magnus habitat in te rex Pippinus piissimus, non oblitus pietatem, aut rectum iudicium.* Monasterii sancti Zenonis primus conditor, uti & conditionis tempus ignoratur. Sanctus Zeno, ejus basilicae patronus, octavus fuit episcopus ecclesiae Veronensis: cujus primos episcopos sic enumerat rythmica illa descriptio, ex qua corrigendus index apud Ughellum. *Primus Verona predicavit Episcopus: secundus Dimidrianus: tertius Simplicius: quartus Proculus confessor, pastor & egregius. Quintus fuit Saturninus; & sextus Lucilius: septimus fuit Gricinus, doctor & episcopus: octavus pastor & confessor Zeno, martyr inclitus: qui Veronam predicando reduxit ad baptismum; a malo spiritu sanavit Galli filiam &c.* Hujus sanctissimi viri post obitum cadaver primum in loco, ubi vivens ipse oratorium construxerat, ad ripam Athesis extra urbem humatum fuit: quod oratorium aquarum subita inundatione circumseptum, vallatumque ad summas usque fenestras, magno portento, quod Gregorius in Dialogis commemorat, iis apertis, nihil intra se aquarum admisisse dicitur. Locus sensim in monasterium accrevit, dein ab infidelibus hominibus exustum, rebusque omnibus ita destitutum, ut nulli ibidem reliqui essent monachi ad divinas laudes persolvendas, quas missi ab episcopo sacerdotes utcumque supplebant. Tantae desolationis infortunium miseratus Pippinus, una cum Rotaldo praefule monasterium ex integro reparavit, & in novam basilicam transtulit reliquias sancti Zenonis, quae sub principe altari in crypta subterranea, loculo marmoreo inclusa asservantur. Quae de hac instauracione retulimus, fidem habent ex diplomate a Ludovico augusti, qui omnes ejus monasterii possessiones rogatu Rotaldi episcopi & Austreberti ejus loci abbatis confirmat, in primis *monasteriolum in honore sancti Petri constructum* in Mauratica, aliasque res ab Anselmo comite quondam eidem cenobio collatas, cum facultate eligendi abbatis, eo pacto, ut pro honore succedentium pontificum Veronensium monachi singulis annis in festivitate sancti Zenonis aut manculos seu marcas viginti, aut quinquaginta solidos argenti episcopo persolvant. Datum anno tertio imperii, indictione nona. Hoc diploma Cointius ad quindecim annos rejicit. Vidimus aliquando antiquum hoc monasterium, olim Teutonicis, nunc Venetis monachis tributum, in cujus bibliotheca, quam Ambrosius Camaldulensis sacrorum voluminum copia refertam aliquando viderat, nihil profus librorum superest. Ad majorem portam ecclesiae, aereis tabulis munitam, ingens conspicitur labrum porphyreticum, habens in orbem pedes vigintifex, quod ad sancti Zenonis tempora referunt. Ughellus duas refert inscriptiones, unam de sancti Zenonis basilica, alteram de praedicto porphyretico labro. Priorem tantum huc referre visum est.

TEMPLUM QUOD CERNIS VIATOR,
PRISCIS OLIM REGUM LANGOBARDORUM TEMPORIBUS
FUNDATUM;

BELLORUM DEIN INJURIIS
DIRUTUM,

A PIPINO MAGNI CAROLI FILIO ITALIÆ REGE
AUGUSTIUS DENUO A FUNDAMENTIS
EXCITATUM,

HOSTILIBUS SUBINDE FERÈ PETITUM INCURSIBUS,
D. ZENONI, EXIMIO VERONÆ PATRONO,

RESTAURATUM,
MARMOREIS PARIETIBUS, ÆNEIS PORTIS, ADHUC PERSEVERANS,
INTER URBIS MIRANDA CENSETUR.

ANN. CHR.
810.
a Ibid. c. 593.

Indicem ejus loci abbatum exhibet a Ughellus. Primum in illis locum habet Deodatus, non aliunde notus, quam ex vitioso diplomate Carolomanni. Secundus Austrebertus, cujus ad preces Ludovicus praedictum privilegium concessit. Sequuntur Leo & Elbonus, cujus tempore Adelardus Veronensis antistes cathedram episcopalem in illo monasterio statuisse dicitur. quod etiam de Leudiberto & Bozone legitur.

Per id tempus quatuor aut quinque alia Veronae monasteria instituti nostri erant. Unum sancti Firmi, Majoris dicti, olim Ordinis sancti Benedicti, testante b Ughello, fratribus Minoribus ab annis amplius quadringentis concessum, cujus exordium ob vetustatem obscurum esse idem auctor scribit. Mihi vero videtur referendum ad Hannonem episcopum Veronensem, qui corpora sanctorum martyrum Firmi & Rustici, ex ea urbe in urbem Istriae Capras ablata, recuperavit *temporibus regum Desiderii & Adelechi*, ut in jam laudato rythmo legitur, ubi sancti illi *nunc reversi* dicuntur, quorum corpora *insimul* in illa basilica condidit idem Hanno episcopus, eorumque tumulum auro ac marmore vario exornavit. Erat etiam in illa urbe monasterium sanctae Mariae ad Organum, de quo alias diximus: erant & *tria alia monasteria regalia*, nempe sancti Petri in Mauratica, in diplomate Ludovici Pii laudatum; sancti Stephani in Ferrariis, & sancti Thomae puellarum in urbe: quae omnia memorantur in noticia c anni octingentesimi sexti-decimi, in qua de rescissionis urbis Veronae muris, ab Hunnis everis, agitur. Lis erat inter opidanos ac partem sancti Zenonis, id est clericos seculares & monachos, quotam portionem subsidiorum ad eam refectorem ecclesiastici viri conferre deberent. Tertiam partem exigere opidani; quartam tantum ecclesiastici, sicut antiquitus factum fuerat, dare volebant. Tandem habito inter se se consilio convenit, ut *Spiritus-sancti* iudicio id reservaretur. Electi ad hoc juvenes duo clerici vitae inculpatae, unus ex parte publica, alter ex parte sancti Zenonis, qui in ecclesia sancti Johannis-Baptistae ad domum & ad crucem starent, dum missa celebraretur. Cum itaque ambo ab introitu missae, usque ad mediam tantum passionem, quae secundum Matthaeum est, in pedes constitissent; tum ille, qui ex parte publica deputatus fuerat, in terram velut exanimis corruit: alter vero usque ad finem passionis immotus stetit: sicque causa victoria parti ejus cessit. Id factum pontificatu ejusdem Rothadi, qui collegiatam ecclesiam sancti Georgii in eadem urbe construxit, dotavitque, eamque patriarchae Aquilegensis proxime d subjectam esse voluit. Ejus decessor Eginus Augiae, cujus forte monachus fuerat, basilicam sancti Petri extruxit, auctore Hermanno, eamque anno undeoctingentesimo dedicavit; & post triennium mortuus, Augiae in basilica cella sua sepultus est. quod Ughellus praetermisit.

Praeter Pippinum regem Italiae obiit etiam eodem anno ac die Rotrudis ejus soror, Caroli filia natu-major, imperatori orientis olim desponsa, sed non nupta: quae ex illicita copula Ludovicum filium reliquit, multorum monasteriorum futurum abbatem. Erat Carolo *unica soror*, nomine Gisla, a puellaribus annis religiose conversationi mancipata, quam veluti matrem singulari colebat pietate: *quae paucis*, ait Eginhardus, *ante obitum illius annis in eo, quo conversata est, monasterio decessit*, id est Calensi, cui abbatissa praerat. Illic eam ante sex annos aegrotantem Carolus ipse inviserat. In vulgatis indicibus, post Gislam abbatissam quae corrupte Egidia vocatur, Hegilvidis abbatissa ponitur, quae Judith imperatricis, Ludovici augusti secundae conjugis, genitrix erat, ut tradit anonymus in libello de translatione sanctae Balthildis. at vix crediderim, hanc creatam fuisse abbatissam, ante secundas Ludovici nuptias cum Judith, quae non ante annum a Caroli morte quintum celebratae sunt.

Carolo tribuitur & altera soror, nomine Ada, & ipsa ancilla Christi seu monacha, de qua haec leguntur in vetustissimo memoriarum codice, teste Browero, apud Treviros in sancti Maximini monasterio: *Tertio idus Maii obiit Ada ancilla Christi, pie memoriae, filia Pipini regis, soror magni Caroli imperatoris, quae multa bona circa & infra Moguntiam & Wormatiam, & in pago Machove sancto Maximo contulit, & post finem vitae hic sepulta quievit.* & in candido marmore ad ejus tumulum: *Ada ancilla Christi, soror Caroli Magni.* Nec vanum aut inane nomen esse probat e codex evangeliorum membraneus, asservatus in aede sancti Maximini, evangelistarum praescriptis iconibus, & aurea notarum litura, operimento per-

LXXVI.
Veronae alia monasteria.
b Ibid. c. 540.

c Ibid. c. 610.

d Ibid. c. 607.

LXXVII.
Rotrudis mors & Gislae abbatissae.

Ada an Caroli M. soror.

e Brower. 10.
1. annal. Trev.
vir. p. 393.

a Ughell.
80. 5. c. 601.
&c. 102.

ANNALS

392

ANN. CHR. 80.

quam eleganti, quod gemma, variis emblematis, atque parergis nitet, affabre factis, adscriptis eodem tempore versibus in ipso codice:

*Quem devota Deo jussit perscribere mater
Ada ancilla Dei, pulchrisque ornare metallis.
Pro qua quisque legis versus, orare memento.*

qui quidem versus Adam fuisse matrem & ancillam Christi, id est abbatissam & monacham, probant: at non sororem Caroli Magni, cui unicam sororem tribuit Eginhardus, quamquam id ita explicari potest, ut unica ei soror fuerit superstes, quod aliis dirimendum relinquimus.

LXXVIII.
Rotula monasterium.

Haud ita veri simile est id, quod subdit Browerus, scilicet fuisse Carolo Magno alteram item sororem, nomine Effeciam, cujus egregium pietatis monumentum, etfi clade propemodum ac vetustate abolitum, ostendit Rotula seu Rutila, nobile quondam Ordinis nostri monasterium, inter Theodonis-villam & Treviros situm, quod tandem Cartusianis celsit anno supra millesimum quadringentesimo tricesimo-primo. Sane hujus monasterii antiquitatem probant annales Mettenses ad annum octingentesimum nonagesimum-secundum, quo anno Meringaudus comes, Odonis regis nepos, traditur dolo interfectus ab Alberico & sociis ejus in monasterio sancti Sixti, quod vocatur Rotula: de quo nihil aliud in præfens dicendum occurrit.

LXXIX.
Caroli M. privilegium pro Novientensi monasterio.

Regebat hoc tempore Novientense seu Ebersheimense in Alsavia monasterium Diebaldus abbas seu Theobaldus, laudatus in necrologio Augiensis: cujus ad preces Carolus augustus confirmavit privilegium immunitatis, a Pippino parente, aliisque præcedentibus regibus concessum monasterio, cujus vocabulum est Novientum, situm in pago Alsatiense super fluvium Illa, quod vir inluster Adalricus sive Athicus dux, & conjux ejus Berwinda, in Christi nomine, & in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum Mauricii sociorumque ejus a novo in suo proprio fundo construxerunt: tum facta possessionum enumeratione sancit imperator, ut nullus iudex publicus, nulla judiciaria potestas, spiritalis seu secularis, quidquam illic sibi vindicet, præter abbatem Diebaldum ejusque successores, sub poena quadraginta librarum auri. Data pridie idus Augusti anno decimo Caroli imperii, regni quadragesimo-secundo (sic legendum) in Francia, atque trigesimo-sexto in Italia, indictione tertia. Ad eum Ferd. in Saxonia. Ibo ad vicem Erchenbaldi hoc diploma recognovit. Consimile privilegium a Ludovico augusto obtinuit venerabilis Sambatius, non sine mendis relatum in chronico ejus loci, in quo Sambatii successores per hoc sæculum recensentur Talemone, Gibelinus, Ulfridus, Herebaldus, & Hartmannus: quem Arnolfus dux Noricorum exturbasse memoratur, abbatia tradita Baltramno episcopo Argentiniensi.

Novientenses abbates.

LXXX.
Beatus abbas Hohenauvia.

Exstabat eo tempore in eodem pago infra Argentoratam monasterium Scottorum in insula Rheni Hohenauvia, cujus abbas, Beatus nomine, quasdam possessiones contulit sacrosanctæ ecclesie, que est constructa in insula, que publice ab omnibus Hohenauvia vocatur, in honorem sancti Michaelis archangeli, ceterorumque sanctorum, numero centum quadraginta-octo. Huic, inquam, ecclesie pro remedio animæ suæ donat quicquid ex proprio comparato aut labore acquisierat, aut ab aliis concessum, & Caroli imperatoris charta firmatum fuerat: ut hæc omnia ille abbas, quem ipse post se electurus esset, secundum regulam ecclesiasticam possideret ad usum pauperum & peregrinorum gentis Scottorum. Datum in civitate Moguntia xi. kalendas Julias, anno decimo regni domini nostri Caroli regis & imperatoris. Hoc instrumentum primus retulit Jodocus Coccius, qui Beatum Hohenauviae abbatem sextum numerat, & post eum Cointius, quod cum aliis, quæ ad idem monasterium spectant, magis integrum habes in Appendice hujus voluminis cum subscriptionibus episcoporum, quæ apud Coccium desunt.

a Coc. p. 134.

LXXXI.
Barnardus fit episcopus Viennensis.

Barnardus, abbas Ambroniensis apud Sebusianos, hoc anno electus fuit ad sedem ecclesie Viennensis, quantum ex ejus actis, sane non admodum accuratis, colligere possumus. Mortuus quippe est anno ejus sæculi quadragesimo-secundo post annos episcopatus triginta-duos, qui in illis actis ei assignantur. Wlferio antistite mortuo, cum de successore deligendo ageretur, puer quidam duodennis in medio eorum, qui ad electionem faciendam convenerant, Barnardum abbatem Ambroniensem

ANN. CHR. 810.

broniensem cælitus electum esse proclamavit. Assensere omnes præter ipsum Barnardum, qui ne quidem Caroli augusti auctoritate ad id oneris subeundum compelli potuit. Missus demum ad pontificem legatus, apostolicas attulit litteras, quibus repugnare Barnardus non valuit. Si genuinæ ac veræ sunt, ut quidem videntur, ea de re Paschalis papæ litteræ, vel diutius, nempe ad septem fere annos, huic electioni restitit Barnardus; vel serius facta electio est, siquidem Paschalis, eo nomine primus, non ante annum octingentesimum decimum-septimum pontifex creatus est. Paschalis litteræ sic habent.

PASCHALIS episcopus servus servorum Dei, venerabili abbati Ambroniensi in Domino salutem. Cum militiam & secularem deposueris dignitatem; cur Deo militare vel principari fugias, admodum miramur. Neque enim sine reatu divino apparebit conspectui, qui multorum salute neglecta, sibi tantum utilis esse querit. Quocirca fraternitatem tuam commonemus, & commonentes obtestamur, ne divine dispositioni rebellis esse contendas. Nemo enim, secundum Apostolum, sibi sumit honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron. Cum igitur vocatum Viennensis ecclesia te in suum pastorem elegerit; apostolica vice, quam licet indigni tenemus, precipimus, ut opus bonum suscipias: quia de gloria tua ante Christi tribunal erunt hi, qui per te salvabuntur. Quod si renueris; quam sententiam notarius filius noster Gregorius, quem de latere nostro misimus, super inobedientia tua dictaverit, validam ratamque censemus. Hactenus Paschalis papæ epistola, quam forte nonnemo Leonis tertii esse suspicabitur: at illud obstat, quod idem Paschalis pallium Barnardo misit anno quarto Ludovici imperii; quod sane Leo missurus fuisset incunctanter, si eo vivente Barnardus electioni suæ acquievisset. Certe ipsum diu restituisse intelligimus ex precaria canoniconum Viennensium, in gratiam Silvii & Didanæ facta anno duodecimo Caroli imperatoris, consentiente domino & seniore nostro, inquit illi, Barnardo vocato archiepiscopo, dicturi absolute archiepiscopo, si hac dignitate plene tum potitus fuisset. Idem tamen post duos annos in diplomate Ludovici augusti absolute dicitur, vir venerabilis Bernardus Viennensis civitatis & sancti Mauricii martyris ecclesie presul. quod plura deinceps diplomata confirmarunt longe ante electum Paschalem. unde suspecta redditur epistola, quam mox retulimus. Nisi dixeris, quod quidem veri similis est, ipsum quidem Barnardum, post aliquantam pugnam, electioni assensisse; sed postmodum regimen pontificatu Paschalis abdicare voluisse. quod pontifex scripta illa epistola prohibuerit.

2 Capitul. to. 2. c. 1403.

b Ibid. c. 1404.

ANN. CHR. 811.
Fuldenses turbæ.

Postero anno ingentes turbæ ac dissensiones Fuldæ excitatæ. Earum causa & origo ex ferocia & nimia severitate Ratgarii abbatis, ne dicam ex immodico zelo. Post paullum quam ille monasterii regimen inierat, totum fere Fuldensis disciplinæ statum pervertere, aliorum cœnobiorum, nedum sui, mores carpere, quasi non regulariter viverent. Hinc monachos suos, rebus fere necessariis privatos, ad laborem manuum supra modum adigebat, abrogatis solitis precibus, frequentatione missarum, & festis diebus non paucis. Ad hæc fratres orare, obtestari, animum ut molliret, zelum præfervidum ad humanum modulum componeret, superiorum denique patrum instituta & moderationem servaret. at, ubi nihil preces, nihil supplicationes obtinent; ad imperatorem confugere visum est, oblato supplici libello, in quo gravamina sua Fuldenses exponebant. Missi ad Carolum monachi duodecim, qui fratrum suorum querelas apud eum deponerent: profectus una Ratgarius, ut causam suam tueretur. Auditis utrimque querelis, diversæ partis animos invicem reconciliare conatus est imperator: neque sic tamen conquievit illa commotio. Quam ob rem iussu imperatoris Fuldam convenere Richolfus episcopus Moguntinus, Bernharius Wormatiensis, Hauto Augustensis, Wolgarius Wirzburgensis, ut motus illos componerent & exasperatos animos sanarent. quod ad tempus utcumque successit. Verum, Carolo mortuo, cum Ratgarius in suos sævire pergeret, Ludovicus augustus, iteratis Fuldensium motus querelis, monachos occidentales, id est Gallicanos, eo misit; ac demum, cum insanabilem Ratgarii animum comperisset, eum abjici & alio ablegari jussit, aliumque abbatem in ejus locum substituit. Electus proinde Eigil, vir moderatioris animi, qui res in pristinum statum restituit, monachos hinc inde palabundos ad ovile revocavit, & Ratgarium tandem ipsum ab exilio, quæ viri piissimi, immo & Fuldensium placabilitas fuit, commu-

ni suorum consensu revocavit. Hæc, diversis licet temporibus gesta, uno tenore ob oculos ponere visum est, quæ per partes in consequentibus exponemus.

Ad res hujus anni quod attinet, quousque processerint, ex annalibus Saxonibus & Fuldensibus a Lambecio editis sic accipe. Ipso anno facta est Fulda conturbatio non minima in monasterio sancti Bonifacii: & fratres duodecim ex ipsa familia perrexerunt pariter cum abbate Ratgario ad iudicium imperatoris Karoli; nec tamen commotio illa quievit. Neque putes has turbas factione tantum nebulonum quorumdam, ut fit non raro, excitatione fuisse: probi etiam quique, immo tota, quanta quanta erat, Fuldensium familia, hac procella exagitati sunt. Nec Rabano ipsi partem a Ratgario, qui libros ei suos, adeoque præceptoris officium, quod ille Fulda cum magno fructu & plausu exercebat, inhumaniter ademittit. Ferocem abbatis animum veribus delinire tentavit Rabanus: at nihil versus, nihil preces ei profuere. Rogabat ille, obtestabatur supplex, ut se clamantem exaudiret; redderet libellos, quos ipsi legendos, scribendos, discendos permiserat. Hos libellos non se jure tamquam proprios, sed precarios, tamquam a legitimo domino humili prece repetere. quippe,

*Servi quidquid habent, dominorum jure tenentur:
Sic ego quæ scripsi, omnia jure tenes.
Nec mihi cœu propria petulans hæc vindico scripta:
Defero sed vestro omnia iudicio.
Seu mihi hæc tribuas, seu non; tamen omnipotentis
Divinitas semper det tibi cuncta bona.*

Movisset ferreum pectus tam justa, tamque modesta supplicatio: at saxo tantum est. Moderatior in alios nequaquam fuit Ratgarius, sed fortasse iniquior. quamquam quid iniquius esse potest? Tam pertinax & obfirmata Ratgarii inclementia Fuldenses coegit, ut supplicem libellum imperatori offerrent, querelarum & gravaminum suorum capita continentem. Res tanti momenti exigit, ut hunc integrum hoc loco afferamus cum sua inscriptione, qualis a Browero primum vulgatus est.

SUPPLEX LIBELLUS monachorum Fuldensium,
Carolo imperatori porrectus.

I. IN PRIMIS petimus pietatem tuam, clementissime imperator, quod liceat nobis orationum, psalmodiarum & vigiliarum modum tenere, quem patres nostri habuerunt, pro amicis nostris, viventibus atque defunctis: id est quotidianam precem pro te, domine Auguste, & pro liberis tuis, & pro omni populo christiano: quam mane, quando in unum convenimus, & capitulum de regula coram fratribus legebatur, exsurgentes post lectionem, ter versus Deus in adiutorium meum intende, adjuncto Gloria Patri, cantantes, flexis genibus psalmum quinquagesimum cecimimus, simul cum versibus & collecta. In secunda quoque feria uniuscujusque septimane, orationem pro omnibus elemosynas nobis tribuentibus, id est eundem psalmum quinquagesimum, quem tota congregatio, juxta corpus beati martyris simul prostrata, cantavit, cum oratione dominica & versibus. Pro defunctis ergo fratribus nostris commemorationem illam, quam quotidie bis habuimus, id est post matutinam celebrationem & vespertinam, quæ est antiphona, videlicet Requiem æternam, & prima pars psalmi Te decet hymnus Deus, versus & collecta. In kalendis vero omnium mensium, unam vigiliam, & quinquaginta psalmos. Pro Sturmii quoque abbate & fundatoribus monasterii istius, in anniversaria obitus die, unam vigiliam & unum psalterium, per singulos annos.

II. Quod presbyteris concedatur missas sæpius celebrare, & quod spatia eis ad hoc dentur, sicut a majoribus nostris dabantur. Quodque illi ad sacrum ordinem eligantur, qui eruditi sint verbo, & sancta conversatione probati; & nec fures, nec scelerati, & qui sacerdotii juris penitus ignari sint.

III. Ut sanctorum honor & festivitas non detestetur, sed in vigiliis & missis eorum digna commemoratio fiat: & quod in his festivitibus, quibus major veneratio convenit, fratribus ab opere ad lectiones & psalmodiam vacare liceat, sicut apud majores nostros licitum est: id est in festivitate sanctæ Mariæ, & duodecim apostolorum, sancti Stephani, & sancti Laurentii, & ceterorum, quorum memoria apud ecclesias

Germaniæ celebres fiunt; necnon & eorum, quorum corpora in his regionibus habentur. Ubi observa, unam tantum festivitatem beatæ Mariæ assignari, nempe festum assumptionis; unicam etiam duodecim apostolorum, quæ olim festo sanctorum Petri & Pauli continebatur.

IV. Quod communicationem fracti panis ante cibum quotidie sumere non respiciatur, secundum exempla præcedentium patrum. nempe ex oblatiis, quas singuli fratres ad missam publicam quotidie offerebant, ex quibus quædam ad communionem certorum fratrum consecrabantur; ceteræ in eulogias benedicebantur, in refectorio ante alios cibos percipiendæ ab iis, qui non communicaverant. Id sancitum post annos sex in synodo Aquigranensi.

V. Quod infirmorum major cura sit & miseratio, senum videlicet & debiliū, neque penuria victus affligantur, neque vestitus paupertate conterantur, & nec ineptiis aliquibus vexentur: ita ut nec baculum eis pro sustentatione ferre liceat, nec ad inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando herere: quia cæcus & claudus non possunt sine sustentatione baculi bene incedere; nec decrepitus sine formula genua flectere. Hec rogamus, ut tales propter fastidium de monasterio non ejiciantur, ne forte in cellis sub laicis constituti, sine confessione & necessario vitæ viatico moriantur.

VI. Quod omnibus ad monasterium vitæ hujus amore venientibus pietas congrua impendatur; & nec infirmi, neque seniores, neque delicati duritia aufugentur: sed omnes cum misericordia suscipiantur; & solatium, quod petierint, honeste infirmitati eorum impertiantur.

VII. Quod nullus ante probationem suscipiatur, neque corpori monasterii societur: ne forte aliquis magis propter commoda terrena, quam propter vitæ æternæ amorem se monasterio sociare voluerit; & receptus inhonesto suo more conturbet fratres.

VIII. Ut nullus propter pecuniam vel possessionem terrenam, sicuti suasionibus seductus & blanditiis deceptus, postquam in monasterium susceptus fuerit, & non habens quod sibi promittebat, tristitia & penitentia sæculi percat: sed veritas unicuique ore proferatur, & opere impleatur.

IX. Quod nullus vi monachus fieri cogatur, nec ad clerum tondatur, sive liber sit, sive servus: quia tales in monasterium suscepti, auctores sunt scelerum, & exsecutores vitiorum.

X. Quod victum & vestitum, sicut majores nostri nobis constituerunt, habere liceat: quia primus abbas noster Sturmis, in monasterio sancti Benedicti per annum conversans, hic postea rediens, secundum electionem sancti Bonifacii habitum eorum & victum judicantis nobis istum constituit: cujus rei plures adhuc testes supersunt.

XI. Quod commune magisterium a decanis & preposito omnibus fratribus fiat: quia hæc divisiones, quæ modo factæ sunt, occasiones sunt scandalorum, dissensionum & contradictionum. Credimus enim propter pacis caritatisque custodiam expedire, secundum priorem constitutionem communiter fratribus decanos omnes constitui: ut communis cura cautelam præbeat, & dilectionem impendat.

XII. Ut adificia immensa atque superflua, & cetera inutilia opera omittantur, quibus fratres ultra modum fatigantur, & familia foris dispereunt; sed omnia juxta mensuram & discretionem fiant. Fratribus quoque secundum regulam certis horis vacare lectioni liceat, & item certis operari.

XIII. Quod peregrinorum susceptio & lavatio in eis pedum non negligatur, sed secundum regulam & secundum priorum nostrorum consuetudinem, quandocumque venerint, misericorditer suscipiantur, & ab omnibus fratribus lavatio pedum eis exhibeatur.

XIV. Quod hospitalitas antiqua non obliviscatur, sed omnibus hospitibus congruus honor & omnis humanitas exhibeatur. Quando autem plures simul advenerint, ut in missa sancti Bonifacii, consolatione undique facta, ab his qui cellas provident, omnibus refectio præbeat.

XV. Ut privata negotia, & secularia beneficia, & divisio possessionum atque agrorum, in ipso monasterii loco non fiant: quia exinde exoriuntur jurgia, contentiones, emulationes, ira, rixæ, inimicitia, dissensiones, invidia, furivæ comestiones, & ebrietates, & pane omnia mala, & salutis nostræ contraria: sed omnes agri atque cella in communi omnium fratrum fiant. Et omnes homines, qui in eodem monasterii

loco habitant, ab uno vestiario vestitum accipiant; prout prepositus sive cellarius dispensaverint: nec mercimonia aliqua ab aliquibus, ibi ventilentur, sed sint omnia omnibus communia.

XVI. Ut ipsa monasterii ministeria per fratres ordinentur, id est pistrinum, hortus, braciarium, coquina, agricultura, & cetera ministeria, sicut apud decessores nostros fuerunt, quia devotius & dignius per fratres omne exercebatur officium, quam per laicum, aut servum malevolum.

XVII. Quod malitiose & furiose mentis homines, & ad cuncta flagitia perpetranda promississimi, non colligantur intra monasterium, sicut factum est de illo homicida clerico, qui monachum interfecit: qui, contra omnium fratrum voluntatem & consensum, locatus est in monasterio, quia timeamus, ne forte cognati ipsius monachi diabolica suasionem in ultionem ejus inflammentur, & homicidium auceatur. Quodque ipsi, qui propter scelera sua & improbitates inter seculares esse non poterant, in vicinia monasterii loca gregatim non collocentur: quia furto monasteria deperdant, & proxima quaeque loca latrocinii infestant.

XVIII. Quod ipse abbas corrigatur, ne institutis sancti Bonifacii detrahat, dicens, quod decreta ejus synodus damnaverit; & quod majores & cetera monasteria non reprehendat, quasi regulariter non vivant. Haec in Bonifacium detractio cadere videtur in censuram ab eo factam formae baptismi usitatae, quam presbyter quidam vitata tantum latinitate prorulerat, sed Zacharias validam edixerat contra Bonifacii sententiam.

XIX. Ut crucis gloriatio in singulis diebus dominicis fiat ante missam, fratribus omnibus circa vicina quaeque loca monasterii crucem sequentibus, hymnos & antiphonas cantantibus, sicut apud majores nostros usus erat, in diebus dominicis, passionis & resurrectionis Domini gloriam celebrari: & quod in diebus jejuniorum ab episcopo decretis, crucem portare, & litanias facere liceat.

XX. Hoc igitur, quod maxime nobis necessarium esse judicavimus, praeter omnibus optabamus: id est unitatem & concordiam cum abbate nostro habere, sicut cum anterioribus nostris abbatibus habuimus; & misericordiam & familiaritatem, pietatem & modestiam in illo sentire: & ut esset benignus infirmis, propitius delinquentibus, affabilis fratribus, maestorum consolator, laborantium adiutor, benevolentium auxiliator, bene certantium hortator, lassorum refocillator, cedentium sustentator, cadentium restaurator: omnes fratres amaret, nullum odiret, & nullum zeli vel livoris dolo persequeretur: feretque non turbulentus vultu, non anxius animo, non nimis in iudicio, non obstinatus in consilio; sed hilarius facie, letus mente, discretus in opere, consentiens in utilitate: & quando aliquis de fratribus preoccupatus fuerit in aliquo delicto, non statim tyrannica vindicta illum excruciet, sed misericordiam disciplinam corrigere festinaret, conversumque clementer susciperet, nec prava suspitione denuo illum fatigaret, neque perpetuo odio exterminaret.

His & talibus, domine imperator, apud priores nostros abbates usi sumus, & de hoc istum abbatem saepissime rogavimus: sed usque in presentem diem impetrare non potuimus.

Ex praemisso libello intelligimus, Ratgarium his turbis non tam ex ardenti melioris disciplinae studio, quod & ipsum cum magna prudentia & discretionem temperandum est, sed ex caeco quodam naturae ferocioris impetu occasionem dedisse, quem nisi reprimere studeant praefecti hoc ingenio praediti, ingentes ciere in monasteriis tumultus solent. Verum qui semel hoc vitio abrepti sunt, vix ac ne vix quidem corrigas, reditque semper ad suos mores animus, quibus semel a natura imbutus est. Id probat exemplum Ratgarii abbatis, qui ad sua reversus, nec monitis imperatoris flexus est, sed more suo coepit agere, quod tibi rescivit Carolus, episcopos Fuldam misit, qui eum ad officium & ad concordiam cum fratribus faciendam revocarent. Id disertè adstruunt praedicti annales Saxonici & Fuldenfes, in quibus post superius relata haec leguntur: *Postea Ricolfus archiepiscopus Moguntinus, & Bernharius episcopus civitatis Wangionum, & Hatto* episcopus Augustensis, & Wolgarius episcopus Wirceburgensis ad eandem causam convenerunt jussu imperatoris, eamque sanaverunt.* Ita sopitum ad tempus, sed non extinctum discordiae incendium, quod post mortem imperatoris denuo exarsit.

Hoc anno condita leguntur a Carolo tria capitularia non tam decretorum,

LXXXIV.
Capitularia
hujus anni.

* al. Hauto.

quam interrogationum, quae episcopis & abbatibus proponenda & solvenda erant. In primi capitularis articulo undecimo, inquisitum est de conversatione monachorum, & utrum aliqui monachi esse possint praeter eos, qui regulam sancti Benedicti observant. Ad haec, si in Gallia monachi fuissent, priusquam traditio regule sancti Benedicti in has parochias pervenisset, quod iterum repetitur in articulo duodecimo capitularis sequentis: *Qua regula monachi vixissent in Gallia, priusquam regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset: cum legamus sanctum Martinum & monachum fuisse, & sub se monachos habuisse, qui multo ante sanctum Benedictum fuit.* Ex quibus manifestum est, regulam sancti Benedicti solam in his partibus, & quidem ante omnium, qui tum vivebant, memoriam, observatam fuisse, alias frustra hac de re inquisitionem fecisset eruditus imperator. In hoc secundo capitulari episcopos & abbates idem interrogat, quis vere censendus sit saeculum reliquisse; & an hoc nomine dignus sit, qui possessiones suas augere qualibet arte non cessat. Ita dextere arguit clericos & monachos, qui, cum similia faciant, saeculum nihilo minus se reliquisse gloriantur.

Eodem tempore Carolus, cum saepe gravi valetudine tentari coepisset, testamentum suum condidit, eisque constitutionem & ordinationem coram episcopis, abbatibus, comitibusque, qui praesentes aderant, fecit, eique eisdem subscribere voluit. Totum hoc testamentum maximi principis pietatem in ecclesias spirat, & in pauperes caritatem ac paternam sollicitudinem. Insigne hujusce caritatis argumentum, quod de libris, quorum magnam in bibliotheca sua copiam congregavit, statuit, ut ab iis, qui eos habere vellent, justo pretio redimerentur, pretiumque in pauperes erogaretur, at illud insignius, quod non solum in toto regno suo, verum etiam trans maria, in Syria, Aegypto & Africa, id est Jerosolymis, Alexandria, & Carthagine, egenis subsidia liberali manu distribuenda curavit, ex Eginhardo. Neque locus, neque dies mensis, conditi ejus testamenti vulgatis exemplaribus apponitur. Ei subscribunt episcopi novem, Hildebaldus Colonienfis, Ricolfus Moguntinus, Arnulfus seu Arno Saltzburgerfens, Wlfarius Remensis, Bernuinus Velontionenfis, Leidradus Lugdunenfis, Johannes Arelatenfis, Theodulfus Aurelianenfis, Jesse Ambianenfis, Hetto Basileenfis, Waldgandus Leodicenfis. Post episcopos subscripti reperiuntur quatuor abbates, Fridugifus sancti Martini apud Turonos, Adalungus Laureshamenfis, Engilbertus Centulenfis, & Hirmino sancti Germani apud Parisios. His succedunt comites & optimates, in quibus primum locum tenet Walach, frater Adalhardi abbatis Corbeienfis, qui tunc in Italia morabatur, ut superius diximus. Idem pacem cum Hemmingo Danorum rege initam hoc anno sua subscriptione cum aliis comitibus undecim firmavit.

Ex his qui Caroli testamento subscribere, Hirmino seu Irmino, abbas sancti Germani apud Parisios monasterii, Rotberto abbati paullo ante mortuo successerat. Necrologium pervetustum reponit viii. kalendas Martii obitum *Froberti abbatis*. Multa in commodum & utilitatem monasterii fecit Irmino ejus successor, quae in libro ejus censuali recensentur, quippe apud Villare in cella fratrum vineam novellam, aliasque in villis *Milt*, *Theodaxio*, & *Bisconcella*, domus *Irmino abba* plantasse dicitur; item in Buxido farinarios septem, in Mantula tres de novo extruxisse; in Sicca-valle seu Foreste, & in Mansionis-villa pagi Pinciacefis quasdam item terras incultas extirpasse. Minutiora haec: sed magno alioqui viro haec quantulacumque commemoratio debebatur, de quo alia inferius, notatu forte digniora.

In episcopis, quos Caroli testamento subscripsisse diximus, invenitur Hetto episcopus Basileenfis, idemque Augiensis abbas, qui paullo post hoc ipso anno Constantinopolim ad pacem cum Graecorum imperatore Nicephoro faciendam missus est, una cum Hugone comite Turonico, & Haione Foro-julienfi: cujus legationis *hodaeoricum* scripsit, testante Hermanno, haecenus desideratum. De hac legatione agit *Walafridus* in carmine de visione *Wertini*, quem ait tempestate jactatum cum suis, Deo opem ferente, ex imminente naufragio evasisse, nullaque post haec discrimina passum, recto cursu, fatisque secundis reversum, Graecorum favorabilia responsa Constantinopolim advenisse, & a *Michaele*, ejus genero ac successore imperii, susceptos & absolutos fuisse, ac demum in Franciam rediisse cum novi imperatoris le-

LXXXV.
Caroli testamento subscribunt abbates.

LXXXVI.
Rotberti abbatis S. Germani successor Irmino.

LXXXVII.
Hetto episcopus & abbas Augiensis ad Graecos legatus.

ANN. CHR.
811.
a Cap. 8.

gatis, qui fœdus cum Nicephoro fieri cœptum confirmaverint. Hinc suspecta, im-
mo falsa probatur narratio monachi sancti Galli in libro secundo ^a de vita Caroli
Magni, ubi is quemdam episcopum, scilicet Hettonem, *præcellentissimum mente &*
corpore virum, adjuncto ei nobilissimo duce, ad Græcorum imperatorem misisse di-
citur: qui legati, cum indigne habitus fuissent, per diversa loca divisi fuisset, tan-
demque cum magno navis & rerum dispendio rediisse. Nec veri similis est id, quod
idem fabulator subdit de festiva exceptione legatorum, quos postea Græcorum im-
perator ad Carolum misit.

LXXXVIII.
Helmengal-
dus comes
Resbaci sepul-
tus.

Eadem legatione antea perfunctus fuerat cum Jesse Ambianensi episcopo comes
Helmengaudus, seu Helmgaudus, mendose Helingaudus, in orientem missus anno
octingentesimo secundo, & post annos quatuor ad Leonem papam, forte iterum
mittendus cum Hettone in orientem, si in vivis ad hunc annum fuisset. Is mihi
videtur esse Helmengaldus palatinæ aula præfectus, cujus epitaphium sequens com-
posuit Theodulfus ^b episcopus Aurelianensis.

b Theodulf.
lib. 6. c. 19.

*Hac requiescit humo Helmengaldus, nobilis heros,
Gloria qui patriæ, & decus omne fuit.
Dives opum & census, ceu nobilitate coruscus,
Moribus ornatus, omnibus atque bonis;
Consilio pollens, fors armis, viribus auctus,
Legibus imbutus, ore manaque potens.
Namque palatina fuit hic præfectus in aula,
Dum regeret Carolus sceptrâ serena pius.
Ecclesias opibus ditavit pluribus iste,
Fecitque heredes rebus inesse suis.
Pes fuit hic claudis, oculorum gloria cæcis,
Solamen habuit debilis omnis cum.
Iste famemque sitimque simul, seu frigora dira
Pauperibus membris pellere suetus erat.
Hierusalis habet hæc ejus terrea corpus,
Spiritus at superæ regna beata petit.
Qui legis hunc titulum, tumulum seu conspicis istum:
Dic Helmengaldi si sine fine quies.
Hoc etiam faciet monachorum sanctæ caterva,
Dum redit, atque frequens dum petit istud iter.
Illius ipsa memor maneat per secula cuncta,
Atque orat, regna ut calica dentur ei.*

Tanti viri mentionem facere visum est, maxime quod sepultus sit in uno e nostris
monasteriis, *ferusalis* dicto, id est, ut quidem interpretor, in Resbacensi pagi
Briegii, cujus fortasse comes fuerat, quod monasterium Dado seu Audoënus, ejus
auctor, primitus Jerusalem appellari voluit. Forte tunc Resbaco præerat Godober-
tus abbas, cujus meminit vetustissimum Augiæ necrologium. Godoberto successisse
puto Warinum, cui Ludovicus augustus *monasterium Resbacis*, cognomento *Hierusa-*
lem, gubernandum tradidisse memoratur in libello de translatione sancti Viti mar-
tyris in Saxoniam. Ceteri ejus loci abbates fere ignoti sunt ad sæculum undeci-
mum.

Resbaci ab-
bates.

LXXXIX.
Duogalus
scribit de du-
plici solis
eclipsi ad Ca-
rolum M.

Cum anno superiori duplex accidisset solis defectus, Dungalum consuluit Caro-
lus per Waldonem sancti Dionysii abbatem, quid super hac re sentiret. Respondit
ille hoc anno, scripta ad Carolum epistola, quæ in Spicilegii tomo decimo vulgata
est, cujus hæc verba. *Audivi ergo, domine dilectissime, ego Dungalus vester fidelis
famulus & orator, non immemor, quod vos Waldoni abbati direxistis epistolam, ut
per illam me ipse ex vestris verbis interrogaret de ratione defectus solis, quem anno præ-
terito, ab incarnatione Domini octingentesimo-decimo, bis evenisse plurium relatu vobis
fuisse compertum dixistis, & quem, sicut vos legisse memorastis, non solum antiqui gen-
tilium philosophi, sed & quidam Constantinopolitanus episcopus, quasi naturalem con-
cursionis elementorum effectum usitate & certæ explorationis peritia cognitum prius di-
xere, quam fieret. ubi mirari subit maximi principis incomparabilem genium, qui,*

ANN. CHR.
811.

cum tot imperii negotiis distraheretur, animum tamen hujusmodi studiis applicare non
gravabatur. Merito itaque ab eodem Dungalo in fine epistolæ laudatur tantus prin-
ceps, *qui omnibus aequaliter omnium bonorum operum, & virtutum, & honestarum disci-
plinarum doctor præcipuus, & perfectum habetur exemplar rectoribus ad suos subiectos
bene regendos, militibus ad suam exercendam legitime militiam, clericis ad univer-
sali christiana religionis ritum recte observandum, philosophis & scholasticis ad honeste
de humanis philosophandum & sapiendum, reverenterque atque orthodoxe de divinis
sentiendum & credendum. Denique, subdit ille, hoc tantum veraciter dicimus, quod
omnes uno ore conclamant: quia in ista terra, in qua nunc, Deo donante, Franci do-
minantur; ab initio mundi talis rex & talis princeps numquam visus est, qui sic esset
fortis, sapiens, & religiosus, sicut noster dominus augustus Karolus.* Plura inferius de
hujus epistolæ auctore, quam non admodum accuratam esse docet Ismaelis Bu-
liadi epistola ad nostrum Acherium ejus editorem, relata in præfatione ad deci-
mum tomum Spicilegii.

Sub idem tempus Bernowinus episcopus templum condidit in honorem sancti Il-
lidii, cujus corpus ibidem repositum fuit. Id nos docent ejusdem Bernowini ver-
sus, in Appendice referendi, quos carptim hoc loco ad propositum referre juvat.

X C.
S. Illidii
basilica.

*Hac quoque quæ statui fulgentia culmina templi
Bernowinus ego, sint tibi grata Deo:
Augusto & Karolo, cujus virtute peregi,
Concede imperii gaudia magna tui.
Hoc construxit ovans, lector, quod cernis honestum,
Bernowinus ovans, ductus amore Dei,
Illius necnon magni pro patris amore,
Corpore qui sanctæ pausat in arce domus.
Vos, fratres, venia petitores obsecro vobis,
Pescite factori dona superna domus.
Hæc tibi constitui, Illidi magne sacerdos.*

Hæc satis in specimen, ex quibus discimus, hoc templum esse monasterii sancti Illidii
episcopi Arvernensis, cujus corpus ibidem requiescit. Itaque Bernowinus ille fuit
episcopus Arvernensis ecclesiæ, cujus catalogus episcoporum eo tempore valde
mutilis est. Alius ergo fuerit a Bernuino Velontionensi episcopo, qui Caroli M.
testamento ^a subscripsit.

a Supra n. 87.

ANN. CHR.
812.

ANNALIS ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-OCTAVUS.

*Ab anno Christi 812. ad annum 819.*I.
Ludovici Pii
studium in
clerum & mo-
nachos.

UM Ludovicus Aquitaniæ regnum, vivente Carolo patre, administavit, bellicis æque factis strenuum, ac pietate insignem se præstitit. Ejus in armis strenuitatem satis superque probant frequentes victoriæ reportatæ adversus Sarracenos, expugnata eorum urbes munitissimæ, Barcino, Tortosa, aliæque. Ad pietatem quod attinet, sic ab ineunte ætate circa divinum cultum & ecclesiæ exaltationem affectus erat, ut ejus opera non tam regem, quam sacerdotem exhiberent. Cum Aquitaniæ regnum inuit, clerici sub tyrannica Sarracenorum potestate in Septimania, aliisque finitimis regionibus degentes, ita res divinas abjecerant, ut potius equitationi bellicisque exercitationibus, quam divino cultui operam darent. at regis studio ac sollicitudine, adductis undecumque magistris, intermissum legendi & canendi resumere officium, necnon divinas humanasque litteras excoluere. Verum præcipuum optimi principis studium fuit in eos, qui, terrenis rebus pro Dei amore posthabitis, totos se se vitæ contemplativæ manciperant. Is ordo, id est monasticus, antequam Aquitaniam Ludovicus regendam susciperet, omnino in ea collapsus erat: at sub eo ita reffloruit in pristinum statum, ut ipse propatruï Carolomanni exemplo hoc institutum professurus fuisset, nisi obtitisset patris voluntas, aut potius divinæ providentiæ nutus, quæ eum in sæculo ad multorum salutem remanere decreverat. Hæc omnia discimus ex anonymo astronomo, ejus vitæ scriptore, qui monasteria viginti-sex, a Ludovico vel reparata, vel a fundamentis ædificata commemorat. quod exemplum non modo episcopi multi, sed & laici æmulati sunt. Ex renovatis a Ludovico censentur monasterium sanctæ Mariæ & sancti Petri de Ferrariis in pago Senonensi, antiquitus *Bethlehem* dictum; monasterium sancti Filiberti in insula Hero seu Herio apud Pictones; sancti Florentii in monte Glonna ad Ligerim; Carrosium, sancti Maxentii, sancti Savini, Noviliacum seu Nobiliacum, puellare monasterium sanctæ Radegundis apud Pictavos; Menate & Magnilocus apud Arvernos; sancti Theotfridi in pago Vellavensi, Sollemniacum in Lemovicibus; Musciacum seu Moisiacum apud Cadurcos; Dosera seu Dusera in territorio Arausico ad Rhodanum. Nova seu de novo condita fuere in Septimania monasterium Anianæ, monasteria Galunæ seu Gellonense, sancti Laurentii, sanctæ Mariæ

Monasteria
ab eo condita
vel instaurata.

in

in Rubine seu Orubione, vulgo de Crassa dictum; monasterium quod Caunas vocant; & aliud, quod Concas seu Conquas apud Ruthenos; monasterium puellare sanctæ Mariæ, de Regula cognominatum, apud Lemovicas; Masciacum in Biturigibus. Ignota nobis sunt monasteria de Vera, de Utera, & sancti Paudentii; atque in pago Tolosano monasterium Valada. His omnibus commemoratis, prædictus auctor generatim addit plurima alia, quibus regnum Aquitaniæ decoratum fuisse ait. Verum, ut quod res est fatear, ex his multa sunt, quibus vel instaurandis, vel de novo condendis assensum tantum & favorem præbuit Ludovicus, qualia fuere Anianense, Gellonense, Carrosium, & quædam alia, quorum conditores superius laudavimus. Mirum est etiam in hac enumeratione primum censeri monasterium Ferrariense, quod ad regnum Aquitaniæ nullo modo pertinebat.

ANN. CHR.
812.

Inter vetera monasteria nonnulli Conchas ponunt, quod a Sarracenis eversum, a Pippino restitutum, ac demum a Carolo & Ludovico perfectum, reliquique ditatum tradunt. At novum fuisse forte nonnemo colligat ex diplomate a Ludovico augusti, dato ejus imperii anno sexto: in quo vir religiosus, Dado nomine, illis temporibus religione & sanctitate divina conspicuus, quietis studio quemdam locellum in pago Rutenico, super rivulum Dordunum, vocabulo Concas, suo proposito aptum expetiisse dicitur: quo in loco nonnulli christiani, propter metum Sarracenorum, qui illam terram pæne totam devastarant, & in eremum redegerant, dudum eo confugientes, tumultuario opere permodicum construxerant oratorium, tum Dado eundem locum, sentibus mundatum & repurgatum, quieti aptum reddidisse perhibetur; sed post non multos dies alius vir religiosus, Medraldus nomine, ad eundem locum accessisse, eumque cum prædicto Dadone inhabitasse. Et quia famam bonæ opinionis vera eorum religio apud convicinos sparserat, nonnulli postponentes sæculum, tam religiosa exempla imitari cupientes, eorum se magisterio subdidere; ac, paulatim crescente cœtu, ecclesiam in honorem Domini & Dei Salvatoris nostri Jesu-Christi construxere, communicæ consensu Medraldum, ut ipsa congregatio regularis existeret, abbatem sibi elegere. Dado vero, juxta divinitus sibi collatum desiderium, remotiorem locum, qui dicitur Grandevabrum, petiit. His intellectis, Ludovicus congregationem illam sub suam tutelam admisit, & ut plenius sub regula sancti Benedicti Domino militaret, quædam eisdem monachis ecclesias & possessiones contulit. Actum Aquisgrani palatio regio, anno sexto Ludovici imperii, indictione duodecima. Ita ergo res se habet. Grassantibus circumquaque Sarracenis, quidam christiani in locum Conchas confugerunt, ibidemque oratorium construxerunt. Processu temporis in vastam solitudinem redactus est locus: quem Dado primum, dein Medraldus, primus loci abbas, monachorum habitationi aptum reddiderunt, favente & opitulante Ludovico rege, qui novum monasterium suo patrocinio dignatus est, & congruis proventibus dotavit. Jam exstabat monasterium illud anno vicesimo-primo Ludovici, tum Aquitanorum regis, id est anno octingentesimo primo, quo Leutadus quidam donationem facit huic monasterio, ubi modo, inquit, præst. venerabilis vir Medraldus abba. In plerisque chartis ejus loci, quas Cointius vidit, situs dicitur in pago Ruthenico, in vicaria Forracensi, super alveum Dordonis, fundatus in honore Domini nostri Jesu-Christi & sanctæ Mariæ virginis, ac sancti Petri apostolorum principis, ubi sanctus Vincentius martyr Aginnetis, & sancta Fides requiescunt. unde monasterium sanctæ Fidis de Conchis non raro appellatur. Insignes duæ cellæ fuerunt sub sanctæ Fidis nomine ac patrocinio Conchis dudum subjectæ, una in Columbaria * opido pagi Briegii; altera in Alfatia, in urbe Selestadio. Quinque primi Concharum abbates in Gallia-christiana recensentur sanctus Dado, qui in *Gaubabro*, legendum *Grandi-Vabro*, quiescit; Medraldus, Geofredus, Anastasius, sanctus Helias: ex quibus Dado primus quidem monasterii auctor exstitit; sed primus abbas Medraldus videtur fuisse.

I I.
Conchen-
se
monasterium.
a Capitul. t.
2. c. 1416.

* Colomiers.

Principio Conchenfes more eremitarum potius, quam cœnobarum vivere, rebus ac censu inopes, in loco non admodum grato & amœno degentes. Ab eo non procul aberat Figiacum, positum ad Sillerim amnem, cujus cœnobii monachi jussi sunt suppetias ferre Conchenfibus, quibuscum una eis quondam societas erat. Hæc discimus ex tabulis Figiacensibus, quæ hujus monasterii originem referunt ad Pippinum regem. quod posteri jam ante sexcentos annos de Pippino seniori inter-

Annal. Bened. Tom. II.

E c c

pretati sunt. Id hoc loco, tametsi forte paullisper extra ordinem, exponendum videtur ad res superiores illustrandas.

Habemus præ manibus exemplar diplomatis Pippini regis, scriptum ab annis sexcentis, quo princeps testatum facit, quod locum seu monasterium in convalle Jonantis (ita legendum) olim a præcessoribus suis in pago Caturcino constructum, sed ab aquis irruentibus jam pæne dissipatum, ipse transfulerit in proximam silvam ejusdem pagi, habilitiori & commodiori loco sitam, in locum scilicet, cui Figiaci nomen imposuit; ibidemque monastica ædificia a fundamentis extruxerit, ubi monachorum turbæ, sub cultu religionis ab se congregatæ, venerabilem Anastasium abbatem præfecerit, monasterio Jonantis cum omnibus rebus, ecclesiis ac possessionibus suis Figiaco attributis. Ad hæc quasdam eidem villas largitur, Fiscellam, aliasque, in his villam Galliacum, ubi monasterium in honorem sancti Quintini martyris ante construxerat. De Conchensibus vero monachis sub finem hæc addit. *Item placuit nostra serenitati eremitas Conchenses abbati Figiacensi commendare: quatenus ex sua abundantia illorum inopiam suppleat: & quia in asperri- mis, arduis, necnon angustissimis degunt locis, habeant caput in spatioso & delectabili loco, ubi eorum corpora & a labore releventur, & recreentur à penuria.* Tum de abbatis electione hæc subdit. *Cum vero abbas istorum, nempe Figiacensium, obierit, quamdiu inter se invenire potuerint, ex suis semper eligant, qui eos secundum regulam sancti Benedicti regere possit. Quod si inter eremitas Conchenses eis melior visus fuerit, non dedignentur inde sibi sumere patrem: ita tamen ut priori monasterio, id est Figiaco, abbatis reverentia reservetur, & dignitas prioratus apud Conchas remaneat.* Erat ergo tunc temporis Conchense monasterium quædam veluti cella Figiaci, quod ipsius caput erat. Hoc diploma anno septingentesimo quinquagesimo-quinto datum dicitur; in eoque asseritur, hoc monasterium a Stephano papa consecratum fuisse. Prolixius habemus ejusdem Pippini diploma in Spicilegii^a tomo ultimo, in quo ejus antecessor gloriosus rex Clodoveus juvenanti (lege Jonanti) monasterio nonnulla donasse fertur. quæ diplomata etsi omnino sincera & genuina præstare nolim, ea tamen penitus non esse rejicienda existimo, sed iis uti licere ad Figiaci originem investigandam. Viderat hæc instrumenta Bernardus-Guidonis, qui eadem compendio refert, agens de Figiaco monasterio, prout in antiquis gestis ipsius monasterii continetur. Mihi aliquando persuasum fuit hæc referenda esse ad Pippinum Aquitania regem. at Figiacum monasterium longe antiquius esse patebit ex iis, quæ de ejus instauratione, Ludovici augusti anno tertio facta, inferius dicentur. Idem sentiendum de Conchensi monasterio, cui originem haud dubie dederunt fideles illi, laudati in diplomate Ludovici imperatoris, qui ob metum Sarracenorum in eum locum se recepisse memorantur. Inter alias Figiaci reliquias, ibidem asservata leguntur corpora sanctorum Bibiani episcopi Santonensis, Severini martyris, & Sigismundi regis cum duobus filiis suis, necnon sancti Vincentii levitæ & martyris Aginensis. Ceterum utrumque monasterium, Figiacum scilicet ac Conchense, cum Galliaco, sæculari toga monasticam cucullam mutarunt.

Non longe a Figiaco abest Marciliacum monasterium ad Sellam fluvium, cujus primordia Pippino regi itidem tribuunt. Marciliaci fit mentio in libro de vita sancti Desiderii episcopi Cadurcensis apud Labbeum: at melioris notæ codices pro Marciliaco Moisiacum habent. Prope Marciliacum vixit Caroli Magni principatu sanctus Namfasius eremita, qui ex nobili prosapia in Gallia partibus ortus, sub Carolo militiam exercuisse dicitur. Relicta militia, Cadurcum agrum adiit, ubi duo reperit monasteria, Figiacum & Marciliacum, quæ a Pippino condita fuerant, a barbaris destructa: quæ Carolus instaurasse dicitur. Eremiticam illic vitam prope Marciliacum duxit Namfasius, post mortem sepultus Caniaci, ubi ejus tumulus a fidelibus honoratur.

De origine puellaris monasterii beatæ Mariæ de Regula apud Lemovicas, præter antiquitatem, pauca admodum certa & explorata habemus. Ejus antiquitatem probat non modo scriptor vitæ Ludovici Pii, sed etiam enumeratio monasteriorum anno imperii ejus tertio facta, in qua censetur *abbatia sanctæ Mariæ in Lemovicas* inter ea, quæ nec militiam, nec dona, sed solas preces imperio debent. Guntrada prima illius parthenonis abbatissa nominatur in vitioso diplomate Pippini Aquitania regis, quem eidem monasterio impense munificum fuisse constat ex diplomati-

bus posteriorum regum, qui ejus donationes confirmarunt. De prisca ejus parthenonis religione ac disciplina conjecturam capere licet ex cognomento de Regula, quod antiquitus ei tributum est. Certe in concilio Lemovicensi, super apostolatu sancti Martialis sub annum millesimum tricesimum habito, dixit Jordanus episcopus Lemovicensis, quod monasteria ejus urbis, videlicet sancti Augustini & sancti Martini, necnon congregatio virginum in basilica beatæ genitricis Dei Mariæ, sancti ordinis reverentiam regulariter observent. Hanc basilicam Urbanus secundus anno ejusdem sæculi nonagesimo-quinto dedicavit. Post annos decem incendio consumtum fuit cum multis aliis ecclesiis hoc monasterium, cujus abbatissarum ante id tempus nomina exciderunt. Anno millesimo ducentesimo-decimo subtus altare ejusdem basilicæ, quam a sancto Martiale primitus conditam tradunt, inventæ sunt quædam sacra reliquiæ, ad quas multa miracula patrata dicuntur. quo tempore constructa est nova basilica, ad cujus fabricam intra tres annos viginti-duo-millia solidorum expensa fuere. Anno ejusdem sæculi duodecimo Johannes episcopus Lemovicensis novum caput ecclesiæ dedicavit, eodemque anno sententiam secundum abbatissam tulit super quibusdam controversiis, quæ inter eam & Guidonem Lemovicensem vicecomitem pro Exandone, Brignaco, & Varto, exortæ erant. Insigne est etiam nunc hoc monasterium sub ordine & regula sancti Benedicti. Alia sunt sub nomine Regulæ monasteria, de quibus alias.

Sub idem tempus, quod modo describimus, Willelmus, ex-comite humilis monachus, post sex rigidissimæ penitentia annos, ex hac vita ad caelestem migravit. Paulo ante obitum ab actuosa vitæ officii cessare jussus, in privatam cellam se recludit, ibique totum se orationi & sanctæ meditationi dedit, jejuniorum nihilo minus solita severitate servata. Imminentem dein mortem præsciens ac præsentiens, Carolo augusto eam fratribusque sui monasterii significavit. Hos de tanta jactura marentes consolari studuit, non esse lugendos inquiens, qui per Christi fidem & confessionem ad beatam pertinent resurrectionem. Dein, ubi eos de servanda religionis disciplina, de fraterna dilectione & concordia commonuisset, postulat se divinis muniri sacramentis, id est sacra communione. tum, fratribus denuo salutatis, sublatis in cælum oculis manibusque, eodem animam emisit, mortuus v. kalendas Junii: quo die in factis Gellonensibus pro meritis commendatur. Ejus corpus jam ante sæculum undecimum e tumulo elatum erat, certe ante annum millesimum undecimum, quo monachi Gellonenses, sumto ligno sanctæ Crucis, quod eis Willelmus ex Caroli Magni dono tradiderat, unaque corpore sanctissimi confessoris Willelmi, progressi sunt ad ineundam possessionem ecclesiæ sancti Petri de Salve, quam Garfundis nobilis femina, ejusque filius Bermundus, & Almeradus frater eidem monasterio donaverant. Anno millesimo septuagesimo-sexto, idibus Augusti facta est dedicatio altaris sanctissimi Willelmi ab Amato sanctæ Romanæ ecclesiæ legato; ac demum anno supra millesimum centesimo tricesimo-octavo, (secundum veterem calculum) III. kalendas Martii, feria secunda, denuo levatum est ejusdem beatissimi confessoris corpus, & reconditum in plumbea theca, III. nonas ejusdem mensis per manus domni Ugonis Albiensis episcopi, Raymundi Gellonensis abbatis, & Raymundi abbatis Nantensis, temporibus Innocentii papa secundi, Arnaldi Narbonensis archiepiscopi, & Petri Lutevensis episcopi; demum nuper sub principe altari repertum, ubi a tempestate Calvinistarum in eadem plumbea theca, pario loculo inclusa, repositum fuerat. Libellum de ejus vita scripsit ante sæculum undecimum auctor anonymus, quem Ordericus Vitalis in compendium redegit. Idem forsitan anonymus librum de miraculis sancti Willelmi composuit, a nobis olim editum in appendice Sæculi quarti Benedictini.

Quinam post Juliofredum abbatem primum Gellonem rexerint abbates, difficile est accurate percensere. Hucerandus, Juliofredi successor, anno ejus sæculi vice-simo-quarto Gellonensibus præfuisse dicitur in pontificio Lutevensi. Ardingus abbas erat tempore Caroli filii Ludovici, imperatoris an regis, Juliofredus secundus anno post obitum Odonis regis vice-simo-octavo; Josue, seu Jose, anno tricesimo-primo Caroli regis post obitum Odonis. Ebregarius laudatur in litteris datis sub ejus successore Alinaldo Ludovici Transmarini regis anno tertio; Benedictus anno quarto Lotharii regis, Gaufridus primus ejusdem regis anno septimo; anno vice-simo-octavo Guinabertus, & post biennium Rainaldus: cui Geraldus abbas successit exeunte

ANN. CHR. 812.
 sæculo decimo, laudatus in libro de miraculis sancti Willelmi: cujus abbatis tempore, cum Gellonem venisset sanctus Fulcrandus seu Fulcrannus episcopus Lutetensis, & coram ligno Domini prope tumulum beati Guillelmi solo prostratus in oratione jaceret; quædam energumena, Benedicta nomine, eodem adducta, demum instante Geraldo abbate, ad tumulum sancti Willelmi dæmonio liberata est.

Gellonenfes monachar.
 Idem beneficium experta est alia, nomine Gitburgis, quæ mentis & corporis salutem consecuta, obtento viri sui consensu, ancillam se postulavit admitti in domo beati Guillelmi sub habitu sanctimoniali: ubi ad reliquum vitæ sana & incolumis humiliter in ecclesia ministravit. Complures ibidem, post duas Willelmi sorores Albertanam & Bertanam, sanctimoniales vixere in ecclesia sancti Germani, in ipsa valle Gellonenfi. Ex his in necrologio commemorantur Ermefendis monacha sancti Guillelmi, Gaudiofa, Ermengarda, Aldiardis, Sclamunda, aliæque, omnes dictæ monachæ sancti Guillelmi. De ejusdem loci eremitis alias dicemus. Geraldo abbati successit Rotberto rege Petronus, cujus tempore cella Salvensis erecta fuit, & pons super Araurim fabricatus. Petronum excepit Gaufridus secundus: dein Petrus, eo nomine primus, medio sæculo undecimo, qui monasterii sui chartas ex incendio relictas in unum codicem redigi curavit, ubi ait, nihil reliqui fuisse ex authenticis scripturis sancti Willelmi, præter quod Juliofredus abbas ipsius cœnobii Gellonenfis brevi subsignavit sigillo, paginato per Ingilbodem presbyterum, Grasmarem decanum, Durabilem priorem, Austregotem foris decanum, Tancalredem sacristam, Andegaus cellerarium, Adalmannum capiscolem, & aliorum omnium fratrum testimonio, temporibus HLudovici imperatoris. Superest in chartario Gellonenfi hoc documentum Juliofredi abbatis, de honoribus, quos adquisivit cœnobio Gellonenfi Willelmus princeps totius Gallia, in hujusce voluminis appendice editum: in cujus fine hæc leguntur: *Et ego Juliofredus abba, consanguineus Karoli imperatoris, feci hanc chartam seu hoc testamentum scribere Ingilbodo presbytero meo pro memoria: ut si defecisset vita, non defecisset paginula.* Hic est Juliofredus abbas primus Gellonenfis, de quo dictum est in libro^a superiori.

a Num. 61.
 VII.
 Grimoaldus abbas Castrensis.

In Castrensi Septimania monasterio ingens hiatus est in indice abbatum ab Alfonso, qui locum rexit principatu Caroli Martelli, ad Grimoaldum, cujus præfectura hoc anno ponitur. Ejus tempore bellum atrox, urgentissima fames, & cruenta pestis late sævisse dicuntur: sed abbas virtute & industria sua monasterium a triplici hoc flagello immune præstitisse, ut probant hi versus, quos ad reparandam utcumque ærum memoriam idemdem adhibere cogimur.

*Bellum atrox, urgensque fames, pestisque cruenta
 Cuncta vorant, trini terna flagella Dei.
 O fera corda hominum, que tantis acta procellis
 Accumulant semper crimina criminibus!
 Inter tot clades sine damno Castra fuere,
 Virtute abbatis conciliante Deum.*

VIII.
 Baulis monasterium conditur.
 * Bau.
 b Diplom.
 p. 614.

Progredimur in Provinciam, ubi Johannes Sistaricensis antistes regulare monasterium in ecclesia sanctæ Mariæ, in loco suæ diocesis, Baulis* dicto, ædificavit una cum consilio & adjutorio domini nostri & gloriosissimi magnifici Caroli piiissimi augusti; ibique religiosum abbatem, Ademarum nomine, constituit cum duodecim fratribus, qui sanctæ conversationis regulam juxta præscriptum beati Benedicti observent. Legimus ipsius Johannis mutilum hac de re^b instrumentum, quo ecclesias in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ & beati Præcursoris Johannis atque Baptistæ, cum baptisterio antiquo, & aliam ecclesiam in honore sancti Stephani protomartyris, aliam item in honore sancti Martini confessoris in comitatu & episcopatu Sistaricensi sub monte, ad hoc monasterium construendum tradit cum aliis ecclesiis, quæ in circuitu ejus sunt, ubi Inter-montes dicitur. Actum VII. kalendas Aprilis, anno duodecimo regnante domino Carolo piiissimo ac serenissimo augusto. Hæc omnia suis subscriptionibus postea vicissim confirmarunt Johannis successores, Vincentius, Amanius, Secundinus, Virmagnus, præfules Sistaricenses. Hoc monasterium sæculo undecimo subjectum erat Pfallmodiensi, laudatum in litteris Urbani secundi ad Fulconem Pfallmodii abbatem, in quibus inter ecclesias Pfallmodio subjectas censetur

ANN. CHR. 812.
 I X.
 Wala cum Bernardo rege in Italiam missus.
 in diocesi Sistaricensi, loco de Baulis, ecclesia sanctæ Mariæ cum suis pertinentiis. Idem Johannes in Bodonenfem sancti Marii abbatiam munificus fuisse memoratur.

Hoc anno Carolus augustus, nuntio accepto Sarracenos conjunctis ex Hispania & Africa copiis ad litora Italiae depopulanda concurrere; conventu Aquisgrani habito, Bernardum Pippini filium cum exercitu prope in Italiam ire iussit, Wala patruæ expeditionis socio dato. Sarraceni vero tanto apparatu deterriti, Italia omiffa, alii se in Corsicam, alii in Sardiniam intulerunt. Remansit nihilo minus toto anno sequente in Italia Wala frater Adalhardus abbas, ab annis aliquot eo a Carolo missus ad regnum administrandum: qui deinceps Caroli imperatoris in ducatu Romano missus dominicus fuit, quem titulum ipse sumit in placito quodam, quod Spoletici in palatio paulo post Caroli obitum habuit, ut inferius videbimus.

ANN. CHR. 813.
 X.
 Concilia quinque jussu Caroli habita.

ANNO INSEQUENTI OCTINGENTESIMO TERTIO-DECIMO CAROLUS AQUISGRANI GENERALEM conventum habuit, & quinque in locis concilia episcoporum & abbatum primo quoque tempore celebrari curavit, nempe Moguntia, Remis, Turonis, Cabilone & Arelati, ad universorum mores reformandos. Nec mora convenere in suum quique locum episcopi & abbates proximis mensibus Maio & Junio. In singulis locis lecti sunt canonæ pro clericis; lecta una sancti Benedicti regula pro monachis, sancitumque in omnibus, ut abbates & monachi juxta ejus præscriptum vitam instituerent; ne facile extra monasteria progredirentur, neu placita secularia adirent, sed eorum advocati causas monasteriorum prosequerentur; & ut certus ac definitus esset, ut clericorum, ita & monachorum ac virginum numerus pro locorum facultate. Observandus est canon vicesimus-secundus concilii Cabilonenfis, in quo aiunt patres, se de abbatibus & monachis idcirco pauca scribere, quia pene omnia monasteria regularia, in his regionibus constituta, secundum regulam sancti Benedicti se vivere fatentur: quæ beati Benedicti documenta per omnia demonstrant, qualiter eis vivendum sit. Non ita res se habebant in provincia Turonensi, in qua nonnulla monasteria regulam sancti Benedicti abnegare ceperant, de quibus ita canon vicesimus-quintus concilii Turonensis. *Monasteria monachorum, in quibus olim regula beati Benedicti patris conservabatur, sed nunc forte qualicumque negligentia subrepente remissius ac dissolutius custoditur, vel certe penitus abolita negligitur, bonum videtur ut ad pristinum revertantur statum, & abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipsa regula precipit eos incedere, vivere studeant: quoniam aliqua sunt monasteria, in quibus jam pauci sunt monachi, qui prædicti patris regulam suis abbatibus promissam habeant: quippe cum ipsi abbates magis canonice, quam monachice inter suos conversari videntur.* Hinc mali prima labe, & frustra in monasteriis exactam disciplinam speres, nisi abbates exemplo suis fratribus in omnibus præluceant. Idem malum in cœnobiis virginum ex abbatissis oriri conqueruntur canone sequenti Turonici patres, quam nos quoque hoc tempore querelam integrare possumus. *In monasteriis puellarum multa inveniri possunt, quæ emendatione indigent. nam quædam abbatissarum negligentius, quam oporteat, vivere dicuntur; & ob hoc earum vita & conversatio a multis diffamatur. sed & talium actus subditam familiam imitari velle credendum est. Vicius etiam ac vestimenta, aliæque nonnulla necessaria, quæ jure ab abbatissis preparari debuerant, abstracta sibi eadem conqueritur familia.* Nempe dum dominas agunt abbatissæ, ordine & legibus communibus fororum suarum se solutas existimant, trahuntque in eamdem perniciem affectas suas, quæ eadem libertate, eademque mensa gaudent, opipare instructa. Interim aliæ, invidia & livore plerumque tabescentes, non raro vix necessaria habent, cogunturque peculiare sibi loculos seponere sub colore necessitatis, non omnino ficto; sicque perit fundamentum religionis, professio paupertatis, quam Deo teste voverant. Idem fit in virorum monasteriis, ubi abbates magis canonice, ut loquitur concilium, quam monachice vivunt. Qualem fructum ex hoc canone retulerint Turonici patres, nobis incompertum. Sane tam salubri admonitione haud resipere Martiniani monachi, quorum alii jam dudum canonicos, pauci monachos se ferebant, ut Carolus Magnus in epistola ad eos scripta conquestus est, dato eis Alcuino abbate, ut ad meliorem frugem se reciperent. Suspensa fuit ipso Alcuino vivente hæc vivendi licentia: sed tandem sub Fridugiso abbate res abiit in pejus, tandemque non solum moribus, sed etiam veste deformati, canonicorum laxius

institutum amplexi sunt. quod quidem statim a morte Caroli augusti factum credimus. Denique in Moguntino concilio id speciatim constitutum canone undecimo, non modo ut abbates & monachi secundum doctrinam sanctæ regulæ Benedicti vivere studeant; sed etiam, sicut sancta regula dicit, ut monasterium, ubi fieri possit, per decanos ordinetur: propterea quod prepositi sæpe in elationem incidunt, & in laqueum diaboli. Vicefimo, ut missi dominici monasteria perlustrent, perspiciantque, utrum in apto & congruo loco sint posita; an apta & congrua sint sanctæ professioni adificia, ita ut non sit necessitas monachis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Absolutis hisce conciliis, relatum est ad generale placitum imperatoris quidquid in eis definitum fuerat; & ex selectis eorum definitionibus conditum capitulare, ut auctoritati episcopali imperialis accederet.

Ita sub finem vitæ suæ Carolus rebus publicis, maxime sacris totus occupatus erat. Illustre hujus rei argumentum est, quod quatuor evangelia Christi in ultimo ante obitum sui diem cum Græcis & Syris optime correxit, teste Thegano. Denique in eodem conventu Ludovicum filium consortem imperii, Bernardum nepotem Italiae regem dixit. Tam sedula rerum publicarum sacrarumque cogitatio hominem officii sui ac pietatis summopere memorem probant, suspectumque, ne dicam falsum arguunt id, quod in visione Werini legitur, Carolum mulieribus ad extremum vitæ addictum fuisse.

Ex episcopis utriusque Belgicæ conflatum est concilium Remense, cui Amalarius Trevirorum antistes, qui Constantinopolim una cum Petro Nonantulano abbate ad faciendum foedus missus est hoc anno, non interfuit, sed Wlfarius metropolitana Remensis cum utriusque Belgicæ suffraganeis. Idem tunc Frotharium Tulli episcopum ordinavit, absente Amalario, in locum Waninci, qui vi. kalendas Januarii e vivis excesserat, Unanemicus in editis mendose appellatus. Frotharii ordinatio xi. kalendas Aprilis consignatur in actis nondum editis episcoporum Tullensium, in quibus Frotharius ante episcopatum abbas monasterii sancti Apri in suburbio Tullensi fuisse traditur, ac Tullensem ecclesiam triginta-quinque annis rexisse. Certe optime semper affectus fuit, ut inferius videbimus, in sancti Apri monasterium, cui Widricus abbas ejus tempore præfuit. Hunc tamen Trevirensis ecclesiæ presbyterum vocat Frodoardus, qui Frotharii ordinationi Amalarium interfuisse perperam scribit, quem Constantinopolim tunc missum fuisse constat. Frotharius ipse testatur, quod in Gorziensi monasterio educatus fuerit. unde ait se tolerare ac dissimulare, cellam sitam in Warengisi-villa, prope opidum sancti Nicolai, absque suo permisso inhabitari a Gorziensibus monachis, quia inter eos, inquit, me constat adolevisse.

Eodem tempore Eginoni episcopo Constantiensi apud Alamannos successit Wolfeozus sancti Galli monachus, quem suis fratribus non minus infestum, quam Eginonem fuisse paullo infra videbimus. Ratpertus hunc annum componit cum anno Caroli quadragesimo-sexto.

In Septimania Dadila seu Dadilanus, vir illustris, testamentum c condidit, quo plurimas ejus regionis monasteriis possessiones legavit, assentiente uxore sua Ermegunde. In primis Pſalmodiensi sancti Petri cenobio donat, quidquid sibi de luſtuosa filia quondam suæ Dadanæ ad se redierat in Salignacio & Salignanello villis territorii Magdalonenſis, cum basilica sancti Johannis & sancti Juliani: cetera quæ sibi ex eadem luſtuosa seu morte obvenerant, filia suæ Pauletæ reservari jubet. Deinde Anianensi monasterio sancta Maria & sancti Salvatoris omnem portionem in Petronaco vico territorii Ucetici sibi debitam tradit, aliaque in pago Rotenico. Ad hæc monasterio, quod Conchas vocat, quod est in honore sancti Salvatoris dedicatum in pago Rodenico seu Rutenico, locum vocabulo Gressam, cum omni integritate legat, & portionem sibi debitam in loco Vetulla, quæ ipsi ex patre suo Gregorio contigerat. Baucos vero suos aureos, valorum genus, quos a domino ac piissimo domino Karolo imperatore se accepisse dicit, pro remedio animæ suæ in sacerdotes ac pauperes erogari cupit. Item vasa argentea & aramenta auro vel argento, vel ferramenta cum aliis ornamentis & suppellectili domus suæ, arma item sua, aliaque mobilia, & quadrupedem, quo is utebatur, sacerdotibus, pauperibus, orphanis & viduis distribui. Hæc autem omnia ea conditione legat, ut ipse, dum victurus esset, in sua haberet potestate: & post ipsius obitum usu-fructuario teneret uxor ejus

X I.
Frotharius
fit episcopus
Tullensis.

a Frod. lib.
2. c. 18.

b Froth.
ep. 10.

X I I.
Constantien-
ses episcopi.

X I I I.
Dadila testa-
mentum pro
monasteriis.
c Diplom.
p. 615.

Ermegundis, si tamen in viduitate permanisset. Actum i x. kalendas Junias, anno quadragesimo-sexto regnante domino nostro Karolo imperatore. quem annum Ratpertus monachus sancti Galli componit cum hoc anno octingentesimo tertio-decimo, scilicet tribuendo Karolo totum annum septingentesimum sexagesimum-octavum, quo patri successit. Testamento post Dadilam subscribunt Johannes episcopus & quidam presbyteri ac diaconi, necnon Ansebertus & Basila, aliique. Non diu post hæc superstes fuit Dadilanus, cujus uxor Ermegundis, eo mortuo, de quibusdam rebus ab ipso relictis precariam a fecit Theudemiro abbati sancti Petri Pſalmodii v i i i. kalendas Octobris, anno secundo Ludovici imperatoris.

Non omittendum hoc loco testamentum Braidingi, viri nobilis ac prædixit, qui multas possessiones Benedicto abbati Anianensi, ejusque monasterio legavit pro se, & pro Theobrando genitore suo, Adiasine genitrice, Fulchoteo germano, & Rotru- de uxore sua. Hæc possessiones sitæ erant in pagis Nemaufensi, Ucetico, Magda- lonensi, & Gavaldenensi. Ex his quædam excipit, quæ in superna arenaria Pſal- modiensis monasterio prius dederat. Actum v i i. idus Januarius, anno x l v. regnante gloriosissimo domino Karolo imperatore, uti fusius leges in appendice hujusce volu- minis.

Ad hunc annum revocanda sunt primordia monasterii beatæ Mariæ de Ovarra in Ripa-curtia in Aragonia, quod Bernardus comes una cum uxore sua Tota ac fi- liis suis construxit. Ejus rei litteræ habentur in tomo tertio b conciliorum Hispani- æ, in quibus Bernardus comes Ripa-curtiæ, & uxor ejus Tota comitissa, filia Ga- lindonis comitis Aragonis, cum consensu & voluntate filiorum suorum Raymundi & Borrelli comitum, ædificasse dicuntur monasterium in vico Ripa-curtiensi, qui nuncupatur Ovarra, sito prope flumen Isabana, ad honorem Dei & beatæ Mariæ virginis & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, sancti Stephani & sanctæ Crucis; illudque fundasse sub regula sancti Benedicti: ubi sub Egicano abbate instituti Ato, Alvarus, Ratenus, Fedacus, monachi; necnon Somarius, Gimara, Ennego, & Adefonsus presbyteri, atque Baro diaconus, aliique: quibus alodes & possessiones assignavit, abstractas de gente paganorum, qui eas a christianis abstulerant in tem- pore illo, quo Ripacurtia, & Pallares, & Superarbi erant in possessione paganorum. Facta charta in mense Julio, regnante Karolo rege Francorum, Enneco rege in Arago- ne, æra d c c c. l i. subscribunt Bernardus comes & Tota comitissa, Raymundus comes Ripa-curtiæ, & Borrellus comes Pallariensis filii conditorum, qui in illo monasterio humari voluerunt. De Ripa-curtiensi comitatus origine, Superarbis, aliisque hic memoratis lege sis Marcam Hispanicam.

a Diplom.
p. 615.

Braidingi
donatio.

Ovarra cœ-
nobium condi-
ditur.
b D' Aguirre
to. 3. p. 125.

I Nsequens annus toti orbi christiano, in primis ecclesiæ, morte Caroli impera- toris vere Magni luctuosissimus fuit. Is ipso anni initio post balneum febre cor- reptus, cum in dies languor ingravesceret, septima die ab Hiltibaldo Colonienſi episcopo sacramenta c dominici corporis & sanguinis petiit, ut exitum suum confir- maret. Postera die, signo crucis munitus, ubi spiritum suum sollempni psalmi versu- culo commendasset, animam efflavit Aquisgrani v. kalendas Februarii, annos na- tus septuaginta-duos, testibus Eginhardo & Thegano, quos Cointius corrigendos existimat, quasi annos tantum sexaginta-septem Carolus vixerit. at repugnat ipsum ejus epitaphium, quod in arcu ad ejus tumulum erecto in Aquisgranensi basilica sanctæ Mariæ, ab eodem exstructa, hoc modo adscriptum fuit, referente Eginhardo: SUB HOC CONDITORIO SITUM EST CORPUS KAROLI, MAGNI ATQUE OR- THODOXI IMPERATORIS, QUI REGNUM FRANCORUM NOBILITER AM- PLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII. FELICITER REXIT. DECESSIT SEPTUA- GENARIUS, ANNO AB INCARNATIONE DOMINI DCCC. XIII. INDICTIONE VII. V. KALEND. FEBRUARIAS. Breve & simplex epitaphium pro tanto prin- cipe, quem nudum ejus nomen plus prædicat, quam quævis eloquentia. Mortem ejus carmine luxit quidam Columbanus, forte abbas sancti Trudonis, in hymno ad Andream episcopum, qui inter carmina Rabani d editus est. Rabanus ipse Caroli obitum retulit in suum martyrologium, ut nonnumquam virorum illustrium nomina kalendariis adscripta leguntur. Idem a Wandalberto factum ob similem causam, si tamen ejus versus sunt, qui in Spicilegio ansulis inclusi, quasi subditicii de Ca- rolo leguntur. Sic in Emmæ reginæ kalendario Lotharii regis ejus conjugis obi-

ANN. CHR.
814.
X I V.
Caroli Ma-
gni obitus.
c Thegan.
c. 7.

d Raban. to.
6. p. 227.

ANN. CHR. 814.

tus; sic Mathildis reginæ, aliorumque nomina eidem kalendario inscripta leguntur. Maximo principi plurimum debet Christiana res publica, cujus propagationem ac splendorem regni sui incremento prætulit; plurimum etiam monastica religio, quæ ejus curis ac patrocinio per totum occidentale imperium reffloruit, ut palam faciunt concilia & capitularia ejus temporis, & infinita privilegia monasteriis ab eodem concessa. Falluntur post pseudo-Turpinum, qui viginti quatuor monasteria, pro totidem alphabeti litteris, ab ipso condita comminiscuntur. Sane multa eum monasteria pro conditore habent, quæ ejus favore, privilegiis ac benefactis munita potius, quam ædificiis instructa fuere, quænam ab eo condita fuerint, ex superioribus facile intelligitur.

Magni cognomen merito consecutus est incomparabilis princeps: at illud viventium non fuisse tributum, cum ex Eginhardo aliisque auctoribus æqualibus, tum maxime ex Smaragdo, sancti Michaelis ad Mosam abbate, intelligitur; nempe ex ejus commentario in Donatum, cujus capite XXI. de quatuor nominum generibus ita scriptum legitur in codice Corbeiensis. *Ergo, si placet, sic ista quatuor propriorum nominum species jam hodie apud nos teneantur, ut dicamus prænomen, IMPERATOR, & sit illi proprium dignitatis; quod nulli alio in suo convicit regno: dicamus KAROLUS, & sit illi proprium, quod accepit in baptismo: dicamus FRANCUS, & sit illi appellativum in genere suo: dicamus PRUDENS, & sit illi agnomen appellativum, accidens ei extrinsecus.* ubi certe dicendus fuisset MAGNUS, si hoc cognomen jam tum obtinisset.

Hunc titulum nullus princeps potiori jure meruit quam Carolus, quem sanctum facile agnosceret universa ecclesiæ, nisi uxorum & concubinarum pluralitas, etiam forte non simultanea, eximia ejus merita nonnihilo obscurasset. Hunc tamen uti sanctum colunt nonnullæ ecclesiæ: at quædam aliæ anniversario defunctorum officio ei parentant. Ejus corpus primo detectum fuit ab Ottone III. sed, abstracto uno ejus dente, in tumulo relictum: donec tandem Fredericus primus denuo inventum, e tumulo extulit, & Carolum ipsum per Paschalem III. antipapam, editis fabulosis de ejus vita commentariis, in sanctorum numerum referri curavit. quod ab Alexandro III. pace composita, dissimulatum, pro approbato postmodum a quibusdam habitum est. Sane Carolum pie decessisse, & saltem sub finem vitæ continenter vixisse, quidquid contra somniatur Wetinus, haud dubitem: quippe qui convocandis pro ecclesiæ reformando statu conciliis, novi testamenti exemplaribus emendandis, aliisque piis operibus immortalis est. Etiam vero post mortem Liutgardis quartæ & ultimæ uxoris, quatuor habuisse concubinas ab Eginhardo dicitur, eas tamen legali illorum tempore successive habere potuit. quod certe credere par est de principe religiosissimo, cui ecclesiæ leges tantopere cordi erant.

Audito patris obitu, Ludovicus e villa pagi Andecavensis Theotvado*, ubi conventum generalem ad purificationem beatæ Mariæ indixerat, statim Aquisgranum contendit: cui obviam processere optimates quique, in primis Wala, summo apud Carolum loco habitus, ob idque Ludovico suspectus. Ubi Aquisgranum venit novus imperator, referato patris testamento, thesauros ejus, prout constituerat, distribuit. Adfuit etiam paullo post ex Italia Bernardus rex, comitante Adalhardo abbate Corbeiensis, qui ante annos quinque illuc missus a Carolo fuerat. Mox Corbeiam hic, salutato novo cæsare, se recepit: Bernardus vero in Italiam remissus est. Tum Ludovicus Lotharium ac Pippinum filios, quos ex Hirringarde susceperat, alterum Bajoariæ, alterum Aquitaniæ reges constituit, ratus, id quod res erat, tanti molem imperii majorem esse, quam ut unus subire eam posset. Dehinc generali conventu Aquisgrani habito, missos suos in omnes imperii provincias ad jus suum universis reddendum ire jussit, simulque renovari omnia præcepta, patrum suorum temporibus concessa ecclesiis, eaque manu propria ipse cum subscriptione roboravit.

Unum e primis fuit præceptum, quod Benedicto Anianæ abbati concessit Ludovicus pro libertate & immunitate currum & navium per totum regnum, datum Aquis kalendis Maii, anno imperii primo, indictione septima. Alterum paullo post Dexter abbas monasterii^c Dulerensis, quod est constructum in honore sanctæ Mariæ virginis & sancti Petri, aliorumque sanctorum, in territorio Arausico, ab imperatore obtinuit, oblato præcepto Caroli imperatoris, in quo continebatur, qualiter ipsum locum,

locum, qui erat de proprietate soli ejus, ad idem monasterium construendum, vel potius instaurandum, Norfidio abbati, vel ejus successoribus concesserat, perpetuis temporibus possidendum. quod Ludovicus ratum habet, concessa insuper libera facultate eligendi abbatis. Actum Aquisgrani anno primo ejus imperii, indictione septima. Tertium præceptum reginæ tutelæ ab eodem indultum est Adalgiso abbati Aninsulensi, qui Rabigaudo successerat, datum itidem Aquisgrani ipsomet anno, kalendis Septembris. Adalgisus successorem habuit Alboinum, cujus rogatu idem imperator concessit Aninsulensibus facultatem eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti, sicut auctoritas canonica & regularis jubet. Datum Aquisgrani anno imperii ejus duodecimo. Quartum pro monasterio sancti Severini^a prope Burdegalam, quo ejus loci possessiones confirmantur v. idus Junii, quod monasterium postea cum Blaviensi sancti Romani idem imperator, ad preces Sicharii episcopi, ecclesiæ Burdegalensis subjecit. Quintum, quo idem imperator ratam habet permutationem, factam inter Petrum abbatem monasterii Nonantulæ, & Rodulfum reatorem monasterii, quod est constructum intra muros civitatis Brixia in honore Salvatoris nostri, quod appellatur Monasterium-novum: qua commutatione Petrus ex sua parte donat villas Castellionem, Calcinatum, Silvinianum & Monticulum: Rodulfus autem villam Reddudum. Data kalendis Augusti, anno I. imperii, indictione VII. Actum Aquisgrano, quod diploma authenticum Nonantulæ vidimus. Sextum denique, ut cetera omitram, reginæ defensionis privilegium obtinuit Hilduinus Dionysianus abbas kalendis Decembris, anno itidem primo Ludovici, indictione octava a Septembri inchoata.

Hilduini decessor Waldo seu Walto abbas eodem anno obierat, uti colligitur ex carmine Walafridi Strabonis de visione Wetini, in qua Waldo ante annos decem, quam hæc visio contigerat, (contigit autem anno ejus sæculi vicesimo-quarto) e vivis excessisse, & purgatoriis pœnis errata diluisse dicitur his versibus acrostichis, quibus Waldo exprimitur.

*His visis, celsum celo montemque propinquum
Adspiciunt, dum ductor ait: Hac arce tenetur
Abbas, ante decem corpus qui liquerat annos.
Aentorum incurfus, tempestatumque furor,
Am pluvia, multumque ferens discrimen, ibidem
Vlluit incauto quidquid neglexerat actu,
Tatus ut æterni ducatur regis in aulam,
Deliciasque sacras sanctorum sedis in ævum
Obtineat, pœnaque carens ubi vita sequatur.*

Waltonis obitus in necrologiis Dionysiano & Germanensi notatur v. kalendas Aprilis, rectius quam in sancti-Gallensi tertio eadem kalendas. Eum in quadam absidula Dionysianæ basilicæ humatum fuisse, & lumen interdiu noctuque ad ejus sepulcrum arfisse ad suum usque tempus tradit Augiensis monachus anonymus, qui libellum scripsit de translatione sanguinis Christi in monasterium Augiense, quem libellum suo loco referemus. Hilduinus senior, Waltonis successor, in eodem Dionysiano necrologio ad decimum kalendas Decembris, beati Dionysii monachus & abbas appellatur. Illustre genus ejus probant fratres ipsius Bernardus & Gaioldus comes, qui in necrologio nostro Germanensi memorantur. Multis laudatur ab omnibus illorum temporum scriptoribus. Excellentissimum abbatem vocat Lupus abbas, qui-cum in adolescentia convixerat, alias nobilitatis, dignitatis & moderationis apice conspicuum, nempe ob dignitatem archicapellani, qua præditus erat. unde ecclesiasticorum magister dicitur ab eodem auctore; & in epistola ecclesiæ Senonensis pro electione Jeremiæ, sacris negotiis a Deo prælati: propterea quod res ecclesiasticas hic solus, aut certe cum rege moderaretur. Ad hæc Frotharius a Deo electum patrem & magistrum appellat. Denique Agobardus eum sanctissimum ac beatissimum vocat in epistola ad proceres palatii, & pane solum cum Wala abbate in via Dei adiutorem christianissimi imperatoris Ludovici. quæ elogia longe absunt a conciviis, quibus nostro tempore ob scriptos areopagiticos libros oneratur.

Paucis post Carolum diebus superstes fuit Angilbertus Centulensis abbas, quippe

Annal. Bened. Tom. II.

F f f

Waltoni abbati Dionysiano succedit Hilduinus.

a Coimt. an. 814. n. 64.

XVII. Mors Angilberti abbatis Centulensis.

a Chesn. 10.2. p. 229.

XV. Ludovici prima facta Aquisgrani. * Dani.

b Thrgan. c. 10.

XVI. Præcepta variis monasteriis concessa. c Tournus p. 260.

ANN. CHR.
814.

qui eodem anno deceffit XII. kalendas Martii, hoc est die vicesimo secundo post obitum Caroli Magni; vir tantæ modestiæ, ut ante fores basilicæ ab se constructæ sepeliri voluerit, ut nemo basilicam intrare posset *qui non sanctam ejus corporis tumbam calcaret*, inquit Hariulfus. Varia ejus epitaphia habentur. unum refert idem auctor quatuor dumtaxat versibus constans, qui laminæ æreæ sepulcri ejus inscripti erant. Aliud legitur inter carmina ^a Alcuini, qui ante eum obierat. Nihil ex ejus scriptis habemus præter quosdam versus, & instrumentum de instauratione monasterii Centulensis. tamen multas ab eo scriptas fuisse epistolas cum litteræ ad eum scriptæ probant, tum gesta ab ipso dignitates. Anno ab ejus obitu vicesimo octavo Ribbodo abbas corpus ejus in ecclesiam inferri curavit; ipsumque e terra levare sæculo duodecimo inchoato Anscherus itidem ejus loci abbas, qui ejus cultum in ecclesia promovit. Eiusdem monasterii regimen post eum beneficio gloriosissimi cæsaris Ludovici obtinuit Hericus seu Ericus abbas, qui villam Sidrudem Heutoni cuidam vasallo in beneficium concessit. Hæc est villa ^b Sidrudis*, a Siggrude matrona quondam tradita sancto Richario, qui, cum ad transmarinas partes proficisceretur, ibidem hospitari consueverat; ad vestimenta & calceamenta fratrum postea deputata.

Eodem anno synodo Noviomensi interfuit Ericus cum aliis abbatibus, Adalardo, Nanthario, Fulrado, Hilderico, Remigio, Ebone, & Sigbaldo: qua in synodo inter Wendilmarum Noviomensem & Rothardum Sueffionensem episcopos de terminis parochiarum suarum actum est; definitumque, ut Varinæ, Urbs-campus, recentioribus Urbi-campus, Trapiacus, Jerusalem, & ecclesia sancti Leodegarii cum suis villis ad episcopum Noviomensem; cetera loca trans flumen Isaram ad Sueffionem pertinerent. Adalhardus abbas erat Corbeiensis, Nantharius Sichiensis, Fulradus basilicæ sancti Quintini, Hildericus Laubiensis; Remigius, Ebo, & Sigbaldu incertorum locorum secundæ Belgicæ abbates. nisi quod unus ex his Noviomensis sancti Lupi seu Eligii monasterii abbas forte erat.

Non multo ante hæc synodum ex Italia, ut jam diximus, reversus erat Adalhardus, qui paulo ante reditum Spoleti in palatio placitum habuerat in causa Benedicti abbatis Farfensis. Actum est in illo placito de quadam donatione, quam Leo civis Reatinus Farfensi monasterio quondam fecerat. Eo mortuo, cum generi ejus contra reclamarent, in iudicium vocati sunt a Benedicto abbate. Cum itaque in Spoletano palatio resideret *Adalhard abbas missus domini imperatoris Caroli*, una cum Sigualdo, Gradigiso, & Hilemundo episcopis, Leone iudice domini regis, Fratello abbate, aliisque castaldis & scabinis, ad universorum causas audiendas, biduo ventilata est hæc causa, agente Johanne Farfensium advocato; tandemque, auditis utriusque partis rationibus, sententia ^c lata secundum Farfenses anno quadragesimo Caroli in Italia regnantis, & Bernardi ejus nepotis anno quinto, indictione septima, mense Februarii; ac proinde paulo post Caroli obitum, cujus nuntius ad notitiam Adalhardi necdum venerat. In chartario Farfensi, ex quo hæc retulimus, fit descriptio palatii non omittenda, prout sequitur. *In primo proaulium, id est locus ante aulam. In secundo saluatorium, id est locus salutandi officio deputatus, juxta majorem domum constitutus. In tertio consistorium, id est domus in palatio magna & ampla, ubi lites & causa audiebantur & discutiebantur; dictum consistorium a consistendo, quia ibi, ut qualibet audirent & terminarent negotia, iudices vel officiales consistere debent. In quarto trichorum, id est domus convivii deputata, in qua sunt tres ordines mensarum; & dictum est trichorum a tribus choris, id est tribus ordinibus comessantium. In quinto zeta hiemales, id est camera hiberno tempore competentes. In sexto zeta æstivales, id est camera æstivo tempore competentes. In septimo epicauitorium & triclinia accubitanea, id est domus, in qua incensum & aromata in igne ponebantur, ut magnates odore vario reficerentur, in eadem domo tripertito ordine consistentes. In octavo therma, id est balnearum locus calidarum. In nono gymnasium, id est locus disputationibus & diversis exercitationum generibus deputatus. In decimo coquina, id est domus, ubi pulmenta & cibaria coquuntur. In undecimo columbum, id est ubi aqua influunt. In duodecimo hypodromum, id est locus cursui equorum in palatio deputatus. Hæc obiter ex chartario Farfensi. Eodem anno Ludovicus imperator insignem donationem fecit monasterio sancti Anthymi dicecesis Senensis, rogatu Apollinaris ejus loci abbatis: cujus rei diploma datum est Aquiligrani iv. kalendas Ja-*

S. Anthymi
monasterium
duplex.Palatii des-
criptio.c Mus. Ital.
to. 1. p. 54. &c.XVIII.
Adalhardi
abbatis placitum
pro Farfa.ANN. CHR.
814.

nuarii, anno Ludovici imperatoris primo, in tomo tertio Italiæ sacre ab Ughello relatum sub Peritheo episcopo, cujus tempore hoc cœnobium a Carolo Magno conditum creditur, novæ cathedrali ecclesiæ Montis-Alcini perpetuo unitum a Pio secundo. Sicut erat in comitatu Clusino, in loco, qui dicitur Vallis-Startia. Alia erat in Sabinis, viginti ab urbe Roma passuum millibus, sancti Anthymi nobilis olim abbatia, nunc diruta: ubi olim episcopalem ecclesiam, *Cures* dictam fuisse a Correso fluvio, Holstenius auctor est, cui Lubinus subscribit in Notitia Italiæ abbatiarum.

Adalhardi patruales erant Fulradus abbas sancti Quintini basilicæ apud Augustam-Veromanduorum, & Folcuinus futurus episcopus Tarnennensis, ex Hieronymo patre, Caroli Martelli filio, Bernardi Adalhardi patris germano. Sancti Quintini basilicam olim monachorum fuisse jam probavimus ex electione Ebertramni monachi, qui ex Sichiensi monasterio ad regimen Quintinianæ basilicæ sæculo septimo assumptus fuit. Lagbardi & Hieronymi abbatum post Ebertramnum mentio fit in libro de miraculis sancti Quintini. Hieronymus tempore Pippini regis locum rexit, & post eum Fulradus, de quo in præfens agimus. Is hoc anno novam basilicam inchoasse dicitur a Theodulfo Aurelianensi antistite. quod Hemeraus porius de continuatione, quam de inchoatione fabricæ, utpote Carolo vivente inchoatæ, interpretandum existimat. Theodulfi ^a versus, quondam litteris aureis scripti, hujusmodi sunt.

*Cum denis lustris ternos minus inclytus annos
Rex ageret Karolus sceptrâ tenendo pia;
Rebus & humanis exemptus, culmina regni
Linqueret ingentis, rex Ludovice, tibi;
Datque octingentis Christi incarnatio felix
Addere curriculis quattuor atque decem;
Condere cepit opus hujus venerabilis aule
Abbas Fulradus, nobilitate cluens.
Namque huic Hieronymus, Carolus pater exstitit illi,
Qui proprie specimen gentis ad alta tulit,
Bella gerens, pacemque tuens, qui culmina regni
Ad prolem misit, auxiliante Deo.*

Monachos ad id tempus ibidem perseverasse colligimus ex Dudone ^b decano ejus ecclesiæ, qui agens de basilica sancti Quintini a Nortmannis combusta: *Quintini, inquit, testis super athera noti, incenditur delubrum, monasticis rebus præbaltatum. Idem Fulradus sancti Præjecti martyris reliquias, Caroli iussu sibi concessas, sancti Quintini corpori sociare constituerat. sed qui omnia antequam fiunt previdit, præfatas reliquias alio transferre & locare disposuit: ubi a fratribus monastico ordine decenter ornatis, & abbate prædicti monasterii locata honorifice requiescunt*, ut legitur in brevi relatione de adventu sancti Præjecti apud Hemeraum. quod intelligendum videtur de monasterio sancti Præjecti, olim extra, nunc intra muros Augustæ-Veromanduorum posito: cujus prima forte exordia Fulrado tribuenda sunt; restitutio Alberto comiti & sancti Quintini abbati, qui tamen primus ejus auctor vulgo censetur.

Paullo post synodum Noviomensem Adalhardus abbas in Heri insulam jussu Ludovici augusti relegatus est, Pictonibus & Armoricæ conterminam, ubi olim sanctus Filibertus abbas monasterium exstruxerat, ejus tumulo dein nobilitatum. Id sine accusatore, sine congressu, sine audientia & iudicio factum ait Paschasius, non tamen sine quorundam optimatum invidia, qui Adalhardum, Walam fratrem, eorumque propinquos, ob maximam, qua pollebant, in regno auctoritatem, Ludovico, pio quidem principi, sed suspicioso ac meticuloso, suspectos reddiderunt, & longius ab aula amandari curarunt. Certe timebatur quam maxime Wala, inquit astronomus, utpote summo apud Carolum imperatorem habitus loco, ne forte *aliquid sinisteri* contra novum imperatorem moliretur. Adalhardus itaque *pulsus præsentibus bonis, dignitate exutus, vulgi existimatione sædatus, ob beneficium rei publicæ exsiliium tulit*. Mittitur quasi unus ex ignobilibus ad Heri insulam. Missus vero illuc *omni humano privatur honore*, atque adeo Corbeiensis abbatia regimine, quod

Annal. Bened. Tom. II.

F ff ij

XIX.
S. Quintini
basilica instauratur
a Fulrado abbate.a Theodulfo
lib. 2. c. 7.b Dudo lib.
1. c. 1.S. Præjecti
monasterium.XX.
Adalhardus
abbas exsul.

Adalhardus junior, ejus alumnus ac discipulus, eo absente suscepit, atque ad septennium tenuit. Tum procedit senex noster, ait Paschasius, quasi ad epulas invitatus, ad designatum exilii locum, fortis fide, mente alacer, conficius puritate; Deo gratias agens, quod dignus inventus esset pro veritate contumeliam pati; tantam denique constantiam præ se ferens, ut duo archiepiscopi, qui eum discedentem salutaverant, imperatori augusto retulerint, numquam ei gaudium simile afferri potuisse, quippe sibi gratulanti, quod pristinam in Christo reciperet libertatem. Quod audiens imperator, pudore suffusus doluit se fecisse, quod jam inhibere suppetebat. At vero pius Christi famulus hoc casari quasi pro crimine imputantibus aiebat, id Dei nutu fieri, non hominis potestate; se, ubi Deo visum fuerit, revocandum. *Interim vero, inquit, queso, parcite a Deo collato nobis principi, quod non sua quodam modo, sed Domini nostri, cui peccavimus, utitur voluntate. Ceterum, juxta beati David vocem, si Dominus incitat eum adversum nos, precor suppliciter exorate, ut sacrificium humilitatis nostræ odoretur.* Sic inter omnium voces ac singultus gementium, qui veritatis & justitiæ patronum ac vindicem quasi amissum lugebant, medius ipse consolator aderat, incitatorque factis amplius quam verbis ad virtutes.

Acceptus in Herense monasterium, cui tum Arnulfus abbas præerat, primum quidem inter fratres quasi sub custodia degere videbatur: dein vero, ubi eis propius notus esse coepit, tum ejus amore toti inardescere, ipsum quam maxime venerari, non ob regie propinquitatis honorem, sed ob præstantiam ejus meritorum ac virtutum: ut ejusdem loci pater & totum illud Herensium collegium, in ejus conversi obsequium & admirationem, nihil absque ejus consilio agerent, eique in omnibus morem gererent. Interim ille jam cælesti sabbato ac quiete fruebatur, erantque ipsi felix illa habitatio in modum paradisi, ex quo serpentis invidia primus ejectus homo est. Hinc totus effusus in gratiarum actiones, preces pro exilii sui auctoribus offerre Deo non cessabat, rogans & obsecrans, ut eis hoc, quodcumque erat, peccatum condonaret; simul lugens ac dolens eorum vicem, qui in delicias & amorem sæculi resoluti, licentiam vel impunitatem scelerum pro felicitate habent. Neque tamen aut loci, quo dudum insederat; aut ejus, in quem propulsus erat, amore tenebatur, paratus pro hominum, vel potius Dei impulsu, locum mutare, utpote cujus conversatio in cælis tota esset. Sic divino arbitrio factum est, ut, qui pæne omnes Europæ partes splendore virtutum suarum illustraverat, etiam extremos Aquitanie fines ac recessus eodem lumine collustraret. In eo secessu studia litterarum non omnino abjecit, ut fidem facit historiae triperita Corbeiensis codex, quem, cum in Heri insula exsul ageret, describi curavit.

Cum vero Corbeia mærens tanto viduata patrono lugeret; in consolationem sui, Domino dispensante, Walam Adalhardi fratrem, virum clarissimum, inter eos quos habebat nobiles, velut tironem suscipere meruit, quem post decessum fratris patrem demum habitura erat. Hunc ipse secessum proprio arbitrio, Deo duce, elegit ad sanandam æmulum invidiam; sed non ante in monasterium admissus, quam variis repulsis & increpationibus, ut regula præcipit, probatus fuisset. Tum, deposito sæcularis militiæ cingulo, mundique illecebris sine dolore abjectis, quas sine amore penes se habuerat; propositum monachi tanto fervore arripuit, ut ei levia essent, quæ plerisque durissima videntur. Venit enimvero, Paschasio teste, ad monasticam vitam jam pæne perfectus, quod ex his, quæ superius de sæculari ejus vita diximus, facile intelligitur. Mox omnium oculi in eum, tamquam ad lumen, defixi erant; & qui ab aliis erudiendus venerat, ipse exemplo suæ gravitatis ac probitatis informabat omnes, unde facilius coram sole, quam coram ipso aliquid reprehensione dignum admisisset, pudica mente singuli oculos vultumque ad ejus conspectum submittentes. Forte, cum novitius adhuc esset, tumescente alveo fluminis, jussum est more solito, ut fratres turgentibus herbas reserarent, ne aquæ amplius exundarent. Tum ille ceteros exhortari coepit, ut tunicis tantum induti, (frigus autem rigebat) in aquam se demitterent ad opus accelerandum. Nec mora per plures cum eo aquas ingressi, multo frigore correpti sunt, quo relato ad patrem monasterii juniorem Adalhardum, mox inde extracti sunt, atque increpiti, ne deinceps talia auderent.

Post annuam probationem hospitio præfectus, mirum est quam humilis, quam humanus ac benignus fuerit in omnes. Vidisset eum viliora semper appetere, as-

XXI.
Wala fit Cor-
beie mona-
chus.

pera tolerare, horrida & fœtida atrectare, non modo calceamentis hospitem exergendis, sed & vulneribus pauperum curandis, vestibulque abluendis, cujus laborem si quis relevare veller, conquerebatur, quod ejus officium sic evacuarent, & obedientiam sibi commissam præriperent. Jam vero noctu, post brevissimum somnum, non minus ante, quam post vigiliis fratrum, cum Maria indefessus ad pedes Domini Jesu, coram sanctis altaribus prostratus humi jacebat, lacrymarum imbre solum rigans, Deum rogans atque pulsans, ut ei januam pietatis suæ aperiret. Hinc Paschasius nomen ei tribuit magni illius Arsenii, qui lacrymarum singulari dono præditus erat; eumque comparat cum sancto patre Benedicto, atque etiam Jeremia ob adamantinam in improbos constantiam, cum esset virorum omnium mansuetissimus. Denique cum vice sua hiemalem fratrum calefaceret domum, quanto magis igne & fornacis incendio torridus, ac fumo infuscatus videbatur, tanto augustius virtutibus resplendebat. Ex hoc exemplo recte infert Paschasius, nonnullos, qui inter virtutum tirocinia innutriti sunt militaribus rebus, postmodum ad Christi militiam puriores ac perspicaciores accedere, quam si essent inexperti.

Erant Adalhardo & Wala Bernarius frater, sorores duæ, Theodrada & Gundrada: ex quibus ille Corbeie jam monachus, *Lirinum remittitur*, ut loquitur Paschasius; dein, ut videtur, translatus in sancti Benedicti monasterium, Floriacense an Casinense, ex quo eum postea revocatum, & Corbeie demum cum Adalhardo restitutum fuisse astronomus tradit. Gundrada, sororum altera, quæ inter venereos palatii ardores, inter mulcentes delicias atque omnia libidinis blandimenta, sola meruit, ut Paschasius credebatur, reportare pudicitie palmam, & triumphum victrix obtinere pudoris, ad Pictavense monasterium sanctæ Radegundis ablegata: ut, cui inter palatii discrimina ex parte similis fuerat, in claustro virtutum ejus insignia imitaretur. Denique Theodrada eorum soror Deo devota, quæ jam reddito fructu nuptiarum, secundum castimonie gradum arripuerat in parthenone beatæ Mariæ apud Sueffionas, ubi sanctimonialium cœtum abbatisa regebat; hæc, inquam, tamquam innocens, sub sancta professione ibidem relinquatur. Ad Wala uxorem quod attinet, forte hæc fuit Gerberga, filia Willelmi ducis, quæ ob mariti secessum sanctimonialis facta sit, dein jussu Lotharii aquis præfocata, ut superius jam diximus. Hæc fortuna fuit omnium Adalhardi ac Wala propinquorum.

XXII.
Propinqui
ejus quid passi.

Wala ipsius
uxor.

Leidrads antistes initio imperii Ludovici, ut tradit Ado, Lugdunensem archiepiscopatum sponte abdicavit, & in Sueffionense sancti Medardi cœnobium se recepit. Haud scio an Hilduinus jam huic loco præerat, nam quæ de Hugonis præfectura leguntur in chronico Novaliciensi, nullam fidem merentur. Leidrado in sedem Lugdunensem subrogatus est Agobardus, antea ejusdem ecclesiæ chorepiscopus, quem Barnardus jussu regis consecravit, consentientibus aliquot ejusdem provincie episcopis, id improbantibus aliis, tamquam immane crimen, utpote canonibus apostolorum contrarium, consentibusque, episcopum, vivente altero episcopo, non esse ordinandum. Concilium hac de re Arelate convocatum tradunt, ubi, excusato ægre Barnardo, statutum fuisse dicitur, ut, Leidrado ad suam ecclesiam reverso, Agobardus nihilo minus in suo gradu remaneret: sed ut deinceps nullus episcopus, alio vivente, constitueretur. Non tamen ad suam ecclesiam revertit Leidradus: at quam diu in monasterio sancti Medardi vixerit, incertum. Ejus obitus quinto kalendas Januarias notatur in necrologio ecclesiæ Lugdunensis.

XXIII.
Leidrads
archiepisc. fit
monachus
apud S. Me-
dardum.

Ubi Ludovicus imperium sibi, mox Benedictum Anianæ abbatem secum in Franciam traxit, eique Maurum monasterium commisit in Alfatia positum, ubi complures strictioris vitæ sequaces ex Anianæ monasterio adductos collocavit. Verum quia locus ille longius distabat ab Aquisgranensi palatio, ubi residere solebat imperator, nec proinde in promptu aderat Benedictus, quem ille multis de causis sibi necessarium credebatur; placuit Ludovico, ut non longe a palatio locum sibi aptum provideret, in quo cum paucis e suis conversaretur. Itaque *fratribus Mauro degentibus* præfecto abbate, ipse cum nonnullis imperatoris voluntati obtemperaturus accessit. Vallis erat a palatio sex fere millibus distans, Inda a proximo rivulo dicta, quæ viro Dei maxime arrisit. Illic novi monasterii sedem figere constituit Benedictus. Perfectis ex regia munificentia ædificiis, ecclesiæ dedicationi, sub titulo sancti Cornelii papæ & martyris factæ, adfuit imperator, qui locum ex fiscalibus prædiis copiosissime ditavit ad triginta fratres alendos, quibus immunitatem

XXIV.
Benedictus
Mauri mona-
sterium refor-
mar, Indam
condit.

scripto diplomate concessit. Hinc fratrum numerum ex notis monasteriis Benedictus congregavit, qui aliis exemplo ac documento essent futuri, dum indigenæ, æterno regi militare desiderantes, eorum locum supplerent. Post hæc cœpit vir Dei palatinas præter morem terere fores, & olim dimissum ferre tumultum ob multorum utilitatem. Omnes siquidem, qui quidvis negotii apud imperatorem habebant, causas suas commendabant Benedicto. Hic vero benigne accipiebat universos, eorumque petitiones vel querimonias, schedulis impressas, opportuno tempore offerebat imperatori: qui simul Benedictum videbat, mox *mappulam*, *manicasque* ejus palpabat, si quid ejusmodi schedularum reperiret. Libenter quippe subditorum querimonias audiebat, earumque rationem habebat. Sic Benedictus omnium miserorum patronus & advocatus erat, uti monachorum pater & institutor. Ab hoc tempore Benedictus, cum propter Ludovici commorationem Aquisgranî pane continuam Indæ demorari cogereur, Anianæ abbatem suo loco Senegildum præfici curavit.

XXV.
Riculfo Moguntino episcopo succedit Heistulfus.

Sub initium hujus anni, aut certe sub præcedentis exitum, e vivis excessit Riculfus pontifex Moguntinus, alio nomine Damœta dictus, sepultusque est in basilica monasterii sancti Albani, ab se condita & dedicata: ubi verno tempore anni superioris concilium, ex provinciis Moguntina & Coloniensi constatum, habuerat. Non ergo ante senescentem annum superiorem, quo ejus obitus in chronico Saxonico reponitur, nec certe post hunc annum locari potest, quo successor ejus Heistulfus seu Haistulfus ordinatus fuisse dicendus est, quippe qui hoc ipso anno Rabanum presbyterum x. kalendas Januarii ordinavit, anno scilicet primo Ludovici augusti, ex Fuldensibus annalibus Lambecianis. Is in regimine Weissenburgensis monasterii dicitur successisse Bernario, ad cathedram Wormatiensem sub finem octavi sæculi promotus: qui tamen episcopus & abbas appellatur in Augiensi necrologio, tamquam abbatiam simul cum episcopatu, ut tunc non raro fiebat, retinuerit. Idem Perinharius dictus in libro fratrum conscriptorum^a sancti Galli apud Goldastum, quo in libro, sicut & in Augiensi, ubi Weissenburgenses recensentur, nulla Heistolfi mentio fit: nisi is sit Justolfus episcopus, qui in utroque notatur, cum Perinhario seu Bernario mox dicto, Folwico, Atone, Orgero, & Benedicto episcopis in sancti Gallensi, quibus Grimaldus abbas ibidem adjungitur; in Augiensi vero Gerholi abbas inter Justolfum episcopum & Bernarium episcopum & abbatem.

^a Gold. to. 2. ver. Alam. p. 185.

XXVI.
Amalario Trevirensi Hetti abbas Mediolacensis.

Hoc ipso anno Hetti abbas Mediolacensis successit in locum Amalarii metropolitani Trevirensis, qui diem ultimum absolvit cum legatione Constantinopolitana. Hic auctor est libri de ceremoniis baptismi ad Carolum augustum; non vero quatuor librorum de officiis ecclesiasticis, qui ab aliquot sæculis eidem falso adscripti sunt. Alius quippe fuit Amalarius archiepiscopus Trevirensis, ut diserte probat Sirmundus in epistola ad Constantinum^b Caëtanum; alius Amalarius horum librorum scriptor, collectorque regulæ canonicorum in synodo Aquisgranensi, de quo fufius^c in consequentibus agemus. Amalarius episcopus monasterio sancti Eucharrii dono dedit collectaneum Eugipii abbatis, qui manu sua nomen proprium codici cum solemnî adjuratione sic præscripsit, teste Browero. *Amalheri episcopus civitatis Treforesis, quem adquisivi parvitate mea, trado partibus ecclesie sancti Eucharrii Treforesis successorum. Quisque futurus sis, sive potens in sæculo, sive pauper, sive scholasticus, sive idiota, te precor per Dominum Christum, qui nos judicaturus est, ut ne auferas illum a supra dicta ecclesia. Et ut firmiter cognoscatur, mea manu subscripsi, & in principio, & in fine libri.* Nunc tamen contra legatoris voluntatem iste codex servatur in metropolitana bibliotheca. Sepultus est Amalarius in æde Pauliniana. Ejus successor fuit Hetti abbas Mediolacensis cœnobii, quod Trevirensium antistitum quoddam veluti seminarium erat, natalium splendore illustris, germanus frater Grimoldi seu Grimaldi, Ludovici Germaniæ regis archicapellani, ac demum abbatis sancti Galli, ut inferius videbimus, ubi de ejus obitu agemus, qui post annos prælaturæ triginta-septem contigit, non tantum *triginta*, ut in vulgata historia^d Trevirensi legitur.

^d Spicil. to. 12. p. 213.
XXVII.
Lis inter Fortunatum abbatem & monachos Mediolacenses.
^c Lib. 26. n. 83.

Non Mediolacensis, sed Medianensis in Vosago, ut superius^e jam diximus, monasterii abbas fuisse videtur Fortunatus ille, de quo Frotharius episcopus in prima & tertia ex suis epistolis agit. quæ res paullo accuratius hoc loco tractanda est. Sub initium principatus Ludovici augusti magna simultas orta inter Fortunatum abbatem adventitium, & monachos suos, de portione, quæ utrisque competere debebat.

Fortunatus summo jure totius substantiæ administrationem sibi vindicabat: monachi vero, ut ille erat alieni gregis & instituti, certam sibi portionem assignandam esse contendebant. Res ad Ludovicum delata, commissaque ejus negotii cura Smaragdo abbati sancti Michaëlis ad Mosam, qui monachis *portionem de abbatia dedit, ut regulariter viverent.* Et re quidem vera hi *regulariter* vivere, quousque Fortunatus recessit: verum, eo mortuo, Hismundus ejus successor monachorum portionem usurpavit, pollicitus, se eis omnia necessaria *regulariter administraturum.* At ille fidem fefellit, unde monachi conquesti sunt apud Frotharium Tullensem episcopum, dicentes, se, rebus necessariis deficientibus, regulariter vivere non posse. Venit ille, & rem, uti exposita fuerat, ita habere cognovit. Ipso agente, promisit abbas, se omnino emendaturum, quidquid hætenus negligenter ab ipso actum fuerat. Assentiebat Frotharius, & ut monachi pariter consentirent, satagebat. Sed illi timentes, ne, sicut sæpius evenerat, aut per abbatem, aut per ejus ministros, illius promissio frustraretur; ejus promissis fidem habere noluerunt, portionem sibi assignatam reddi postulantes. Negare abbas se id facturum injussu imperatoris. Hujus adeundi facultatem sibi dari unanimi consensu monachi Frotharium rogarunt, affirmantes malle se de monasterio expelli, & ostiatum mendicando vivere, quam falsis promissionibus eludi, & sub falso monachorum nomine irregulariter vivere. Hanc facultatem eis indulgit Frotharius, idque litteris imperatori significavit, ac monachos aliis litteris Hilduino abbati & archicapellano commendavit. Quid de his statuerit imperator, nobis haud innotescit. Verum in toto hoc negotio actum videtur, non de Mediolacensi monasterio diocesis Trevirensis, sed potius de Medianensi, quod intra fines parochiæ Tullensis situm est. Cur enim ad Frotharium Tullensem reclamassent illi monachi, & non potius ad Trevirensium antistitem, ex abbate Mediolacensi, si Mediolacenses ipsi fuissent? Accedit quod eo tempore Medianum-monasterium regebat Fortunatus patriarcha & abbas; & interposito post eum Waldone, Hismundus episcopus dictus, quæ omnia prædicto negotio apprime congruunt, ut jam superius^e offendimus. Denique in veterimo codice, quo usus videtur Chesnius in his edendis epistolis, non *Mediolacensis*, sed *Medianensis* monasterii adscripta est mentio, ubi forte primitus scriptum fuerat *Medianensis*. Ceterum nullam forte antiquiorem invenias partitionem reddituum factam inter abbatem & monachos, quam istam, cujus similes, in monasteriis Dionysiano & Germanensi ab Hilduino abbate factas, postea videbimus.

^e Lib. 26. n. 83.

Hismundo seu Hismundo Johannes de Bayone subjungit Theodericum & Reginardum Medianenses abbates. Et Reginardum quidem ejus loci rectorem fuisse constat ex disticho, quod altari beatæ Mariæ ab eo erecto appositum ita legebatur, referente Bayone.

*Hoc altare in honore Dei sanctæque Mariæ
Munere de proprio Reginardus contulit abbas.*

At vereor, ut Theodericus ejusdem loci rector fuerit, & non potius Senoniensis. Hos enim suspicor esse abbates duos, quibus idem Frotharius inscribit epistolam vicesimam sextam, in qua agit de luporum infestatione, qui tunc temporis illas plagas devastabant, hominesque, jam superiori anno peste affectos, devorabant; deque murium pernicie, qui vineas ac segetes tum depascebantur. Quapropter Teutdericum & Ragenardum monet Frotharius, ut præcipiant, omnes presbyteros, in illis locis commanentes, ad sua monasteria pariter convenire, & per triduum juniis & litanis insistere, cilicio & sacco obvolvi, cinere conspergi, & communi supplicatione Domini clementiam obnixè deprecari: ut ejus exuberans misericordia non secundum merita eos dijudicet, sed ad penitentiam recurrentes misericorditer suscipere dignetur. Omnem itaque populum ad confessionem & penitentiam pro peccatis suis a sacerdotibus provocandum, ne subito, inquit, nos existialis morbus assumat, & inferni voracitas perenniter cruciandos absorbeat: & si mens nostra caritatis amore Dei conspectibus renuit famulari, saltem mortis formidine a malis retracta, in salutiferis actibus convalescat. Hæc, diversis licet gestis temporibus, continua serie exponere visum est operæ pretium, ut juxta se posita ex mutua collatione amplius elucescant.

ANN. CHR.
814
XXVIII.
Hagustalden-
sis episcopatus
deficit.
a *Script. x.*
c. 300.

Ut res hujus anni paucis absolvamus, hoc tempore desisse traditur in regno Northanimbriorum episcopatus Hagustaldensis, qui ab origine, id est ab annis ferme centum & quadraginta, sancto Wilfrido auctore Benedictinis monachis paruerat. Quæ fuerit hujusce cessationis causa, non prodit Richardus^a ejus loci prior, qui hanc ait accidisse ante devastationem ejus provincie, a Danis factam anno ejus sæculi septuagesimo-quinto, quo ex tempore, eversa ejus loci ecclesia, per Eardulfum Lindisfarnentem episcopum Hagustaldensis episcopatus apud Cestram instauratur anno ejusdem noni sæculi octogesimo-tertio; post annos duodecim demum in urbem Dunelmum translatus. Sic Hagustaldensis ecclesia ornamentis & cultoribus fere destituta fuit ad sæculi duodecimi initium: quo ex tempore canonicis regularibus sancti Augustini paruit.

ANN. CHR.
815.
XXIX.
Ratgarii con-
cordia cum
episcopo Wir-
ziburgensi.
b *Tradit.*
Fuld. p. 561.
male 525.

Insequente anno Ratgarius abbas Fuldensis concordiam paciscitur cum Wolfgero Wirziburgensi episcopo: at novas cum suis monachis rixas serit, quæ in apertam demum secessionem verterunt. Lis erat cum episcopo de quibusdam decimationibus, quas Ratgarius in illa parochia Fuldensibus deberi contendebat. Has tandem eis cessit^b Wolfgerus, ad pristinam discordiam, quæ inter ipsos versabatur, removendam, reformandamque veram concordiam & christianam caritatem. Inter alia dedit episcopus cum consilio fratrum suorum prædicto abbati villas quinque cum monasterio Holzkyricha, item septem alias cum monasterio *Ratestorf*, quæ monasteria in illa parochia sita erant. Actum vi. kalendas Aprilis, anno secundo Ludovici imperatoris. De priori monasterio alias diximus. Ratestorfense, monachorum cœnobium Caroli Magni ætate^c a Reggone, Hattone, Brunichone, sancti Bonifacii memoria sub titulo sanctæ Cæcilie conditum traditur.

c *Antiq.*
Fuld. p. 147.
XXX.
Fuldæ nova
seditio.
d *Lib. 27. n.*
82.

Actum est superius^d de Fuldensibus turbis, ob Ratgarii abbatis sævitiam excitatis, quæ Caroli Magni auctoritate tantisper repressæ, demum in apertam seditionem erupere. Id factum ait Candidus *propter austeritatem indiscreti pastoris*: quo sedente, non pauci monachi, *pretextu alicujus utilitatis*, ad alia monasteria extrusi sunt; & quod dictu ac visu miserabile fuit, *senes atque decrepiti*, absque ulla commiseratione, ad loca diversa inviti distracti. Hanc tragœdiam patheticè describit Rabanus, testis ejus ipse ac particeps, in carmine tricesimo ad quemdam Fuldensem monachum exsulantem. Tunc Fuldensis congregatio, quæ uno corpore, unaque anima constare videbatur, divisa est in duas partes: quarum una Fuldæ remansit, alia foras extrusa fuit. Nullæ preces, lacrymæ nullæ durum patrem flectere valuerunt. Immo obduruit ille ad preces gemitusque suorum.

*Durescit qui animo, & cedere nescit.
Trux deturbat oves, cede cruentat;
Nullius miseret, sævit in omnes.*

*His commota malis turba reliquit
Antiquum stabulum: fit peregrina.
Læsis una salus pergere longe est.*

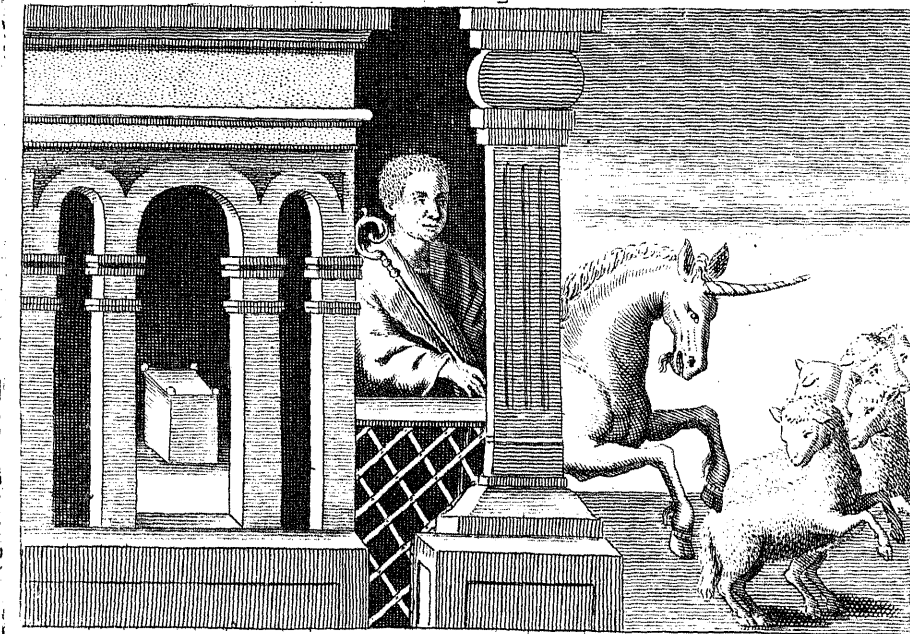
& infra: *Diverso interea mania læctu
Miscentur: resonant cymbala cumque,
Et signum ecclesie convocat omnes.
Accurrunt tumulo martyris almi:
Flet mista semibus plebs juniorum.
Ex imo gemitus pectore ducunt,
Expanduntque manus cum prece fusa.*

sic definit mutilum carmen, quod quovis colore melius lugubrem hanc scenam representat. Mihi aliquando visum fuit, Rabanum per eam tempestatem peregre abiisse in loca sancta, quod ex ejus commentario in Josue nondum edito colligendum putabam. Verum hunc locum ex Origene desumptum postea deprehendi. Ratgarii feritatem ac facinus Modestus monachus præclaro schemate depinxit, in quo Ratgarius ipse cum pedo pastorali, absque monastico cucullo exhibetur, apposita monocerotis^e imagine, infesto cornu in oves incurrentis, qualis in sequenti pagina exhibetur.

e *Fuld. antiq.*
p. 90.

In his

ANN. CHR.
815.

RATGarii ABBATIS SCHEMA

In his angustiis monachi unum his malis remedium, quod jam in Carolo experti erant, sibi superesse existimarunt, per fugium scilicet ad Ludovicum imperatorem, qui, audita eorum vexatione, tantum doloris se concepisse fassus est, quantum numquam secundum parentis sui Caroli obitum expertus fuerat. Hic itaque occidentales monachos, Aaronem & Adalfridum cum aliquot sociis, ex Gallia accitos, Fuldæ ire iussit ad has turbas componendas, ad revocandos exules, & ad ea corrigenda, quæ in his turbis viciata fuissent. Illi ubi eo advenerunt, Ratgario quiescere iussu, monasterii statum componere cœperunt, decanis cum præposito constitutis: sicque Fuldensibus pax restituta est, qui *sub eorum magisterio* per aliquod tempus, vitam quietam duxerunt. Nihilo minus hoc anno, si valet Brower^a correctio, rogatu Ratgarii abbatis dedicata est ecclesia in Cellis ab Heistulfo Moguntiacensi archiepiscopo in honorem domini nostri Jesu-Christi, & sancti Bonifacii martyris, ac sancti Johannis Baptistæ, sanctorumque Petri & Pauli, Martini, Benedicti & Cæcilie, quod sanctimonialium^b cœnobium erat, Fulda distans octodecim fere millibus passuum ad ortum solstitialem, juxta collimitium orientalis Franciæ, & tractus Hennebergii.

Monasterium
in Cellis.
a *Ibid. p. 152.*

b *Ibid. p. 146.*

Duo eodem anno in eadem Wirziburgensi diocesi condita fuisse monasteria Bucelinus auctor. Murhartense in pago Wirtembergensi, haud procul ab Hala civitate Suevica, a Ludovico imperatore conditum tradunt; ejusque condendi auctorem fuisse Waldericum seu Walthericum, virum sanctum, primumque loci abbatem, qui eremiticam vitam hætenus sectatus fuerat. Ejus itaque rogatu Ludovicus in nemore prope castrum *sua proprietatis*, quod vulgo *Hunenburg* dicitur, juxta rivum, qui dicitur *Murra*, cœnobium condidisse memoratur pro duodecim fratribus, qui cum Waltherico abbate illic Deo servire, & secundum instituta regulæ beati Benedicti vivere deberent. *Murra* dexteram Nicri ripam subit. Alterum Swarzachium ad Moenum in honorem Salvatoris, ac beatæ Mariæ virginis ac sanctorum Sebastiani ac Felicitatis martyrum a Megingauda duce seu præfeto regionis, & ab eisdem uxore Imma ædificatum: cujus Benedictus abbas primus a Bucelino assignatus, eidem loco ad duodecimum annos præfuisse dicitur. Aliud ejusdem nominis monasterium in diocesi Argentoratensi, a Ruthardo duce Alsatia, ejusque conjugæ Irmesinda conditum, de quo alias^c diximus.

XXXI.
Monasteria
duo condita
in Germania!

Tentatum etiam tertium in Saxonia monasterium ab Adalardo juniore, qui senioris vices exfulantis in regimine Corbeiensis tunc gerebat. Is animo repositum habens magistri sui votum de construendo apud Saxones monasterio, ut scribit auctor libelli de constructione novæ Corbeia; sive, quod tradit Paschasius, impulsus a Wala, primo ejus consilii auctore; ejus exsequendi provinciam in se suscepit, atque habito cum fratribus suis, & cum quibusdam Saxonibus consilio, rem ad imperatorem reulit, qui tunc placitum habebat apud Patherbrunnam. Probavit confi-

c *Lib. 20. n.*
75.
Adalhardus
junior.

lium imperator, & ad christianam in illis partibus religionis profectum illic monasterium monachorum construi iussit. Petita obtentaque facultas ab Hathumaro dicecesano episcopo. Mox idem abbas coenobium construere cepit in loco, Hechi appellato: ubi, cum per sex amplius annos laborasset, nihil tamen perficere potuit. Reservatum id erat seniori Adalhardo, qui post id tempus Corbeiam novam in ea regione exstruxit. Sed de his accuratius infra.

XXXII.
Radoni abba-
ti Vedastino
succedit Ada-
lungus.

a Alcuin. e-
pigr. 66. 67.
68. & 81.

XXXIII.
Iusto abbati
Claudius in-
scribit com-
mentarios in
Matthæum.

Ad hunc annum refertur obitus Radonis abbatis monasterii Nobiliacensis seu sancti Vedasti apud Atrebatas, olim cancellarii Caroli imperatoris. Laudatur ab Alcuino^a, quod sancti Petri basilicam, in favillas ac cineres redactam, augustius renovaverit, variisque ornamentis, palliis ac vasis sacratis exornaverit, ac tumulum sancti Vedasti, aramque illi adjunctam vario metallo decoraverit. Radoni successit Adalungus, legationibus ab Ludovico impositis illustris, uti sequentia docebunt.

Florebant hoc tempore Justus Carrofenis, Theodemirus Psalmodiensis, & Drufterannus Sollemniacensis abbates, quibus hoc fere anno singulos commentarios destinavit Claudius tum presbyter, dein episcopus Taurinensis, ob impugnatum cultum sacrarum imaginum famosus, qui ante mortem Caroli ex Hispania in Galliam accesserat, & in Ludovici notitiam ac familiaritatem venerat. Ibi Justum abbatem aliquando cum vidisset, rogatus ab eo est, ut ad fratrum ejus utilitatem quosdam commentarios ederet in sanctum evangelium. quod ille incunctanter exsecutus est, edito commentario in Matthæum cum nuncupatoria ad Justum abbatem epistola, cujus hæc verba sunt.

Domino sancto ac beatissimo, cum peculiari cultu & affectu & specialiter excolendo patri Iusto abbati, Claudius peccator. Anno octingentesimo quinto-decimo incarnationis salvatoris JESU-CHRISTI Domini nostri, postquam pius ac mitissimus princeps, sanctæ Dei ecclesie catholice filius HLudovicus, anno secundo imperii sui, caelesti fultus auxilio, adversus barbaras nationes movisset exercitum, teque abeunte, & discedente tua paternitate ex palatio jam dicti principis ad tutum dilectumque, uti semper, tui monasterii portum: injunxisti mihi, ut aliquod dignum memoria opusculum in expositione evangelii ad legendum dirigerem fratribus monasterii vestri. Atque utinam tanta esset facultas, quanta obediendi voluntas ad id quod vis. Scias me continuo studii mei dirigere voluntatem, & evangelium secundum Matthæum ex opusculis sanctorum patrum, licet nonnullorum quam difficile sit nancisci opera, ut valui, inquirere & explanare conatus sum.

In consequentibus prolixitatem operis excusat, & codicis inconcinnam ordinationem; quod infirmitati corporis, oculorumque imbecillitati imputandum dicit. In fine optat, ut, si hic propter spatiosa terrarum oculis corporeis se mutuo conueri sæpius non detur; saltem in celo mutua præsentia gaudere liceat. Ufferius, Claudium Hibernum esse ratus, quem ex Hispania ortum fuisse ex Jona constat, edidit fragmentum hujus epistolæ inter Hibernicas, quam integram in Appendice hujus voluminis habes ex codice Laudunensi. Hic est venerabilis Justus abbas ex monasterio Carrofenis, qui ab Ludovico imperatore obtinuit hoc anno præceptum regium, quo monasterii sui possessiones confirmantur, adjecta facultate eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti. Datum pridie idus Februarii, anno secundo imperii Ludovici, indictione VIII. Actum Aquilgrani palatio regio, ubi sine dubio Justus cum Claudio colloquium habuit. Quod bellum hoc anno adversus barbaras nationes motum ait Claudius, id intelligendum de illo bello, quod Ludovicus Caliphæ Cordubensi hoc tempore indixit.

Ceterum, quia de Claudio non infrequens deinceps commemoratio facienda erit, juvat, ad amovenda multorum de natali ejus solo præjudicia, proferre Jonæ episcopi Aurelianensis de eo testimonium, ex quo appareat, ipsum non Scottum Hibernumve, sed Hispanum, & quidem Felicis Urgellensis quondam episcopi discipulum, fuisse. sic enim Jonas de Claudio habet initio libri primi de cultu imaginum contra ipsum. *Is itaque, de quo agitur, exortus ex eadem Hispania, ejusdemque Felicis discipulatus ab incunte etate inherens, per aliquod tempus in palatio memorati gloriosissimi ac serenissimi, Deoque amabilis augusti Ludovici in officio presbyteratus militavit. Sed ut aliorum utilitati doctrina prædicationis evangelica, quæ illi admodum inesse videbatur, consuleret; ipsius piissimi principis clementia præsul Taurinensis subrogatus est ecclesia.* Hæc Jonas, qui ita interpretandus est, ut Claudius Ludovicus

Eidem Ludovicus diploma
concedit.

vico augusti ante initum imperium adhaerit. Pressius idem Jonas in epistola ad Carolum regem, libris suis præfixa, Ludovicum augustum laudat, quod *quemdam presbyterum, natione Hispanum, nomine Claudium, qui aliquid temporis in palatio suo in presbyteratus militaverat honore, Taurinensi ecclesie præfulem subrogari fecerit. nempe ut Italica plebi, quæ magna ex parte a sanctorum evangelistarum sensibus procul aberat, sacre doctrine consultum ferret, eis præficiendo hominem, cui in explanandis sanctorum evangeliorum lectionibus quantalacumque notitia inesse videbatur.*

Eodem tempore idem Claudius tres libros in Genesim dicavit Theodemiro abbati Gallo, qui postea prolixam contra eum epistolam scripsit, in Jonæ libro tertio magna ex parte relata. Eidem abbati nuncupati sunt ejusdem Claudii expositiones in Exodum & in Leviticum. Hæc omnia constant ex præfatione ejusdem auctoris, præmissa commentariis in Leviticum, ex qua tempus scriptorum horumce trium commentariorum intelligimus. ita enim ille ad Theodemirum abbatem. *Cogis & compellis, carissime frater Theodemire abba, atque, ut ita dicam, stomachanti animo me reprehendis diu siluisse, nec paruisse jussioni tuæ in expositione Levitici. Bienenium est quod tibi direxi expositionum atque informationum litteræ & spiritus in Exodo libros quatuor, quibus principium est, POST EXPOSITIONEM LIBRI GENESEOS, unde ante hos octo annos ex dictis sanctorum patrum de littera & spiritu tres edidi libros. In fine ejusdem præfationis tempus, quo hæc scribebat, exprimit his verbis: Adgredimur igitur hoc opus, annuente pietate divina, quadragesimo tempore, sub die septimo idus Martii, anno incarnationis octingentesimo vigesimo-tertio salvatoris JESU-CHRISTI Domini nostri. Ex his itaque manifestum est, prædicto anno editos a Claudio fuisse commentarios in Leviticum; expositionem vero in Exodum ante bienenium, id est anno octingentesimo vicesimo-primo; ac denique libros tres in Genesim ante octo annos, id est hoc ipso anno, quem præ manibus habemus. quæ omnia diligenter observanda sunt ad illustrandam totam in Claudium concertationem, quæ a Theodemiro abbate incepta.*

Jam vero precium est operæ inquirere, quis qualisve fuerit hic Theodemirus. Hunc multo cum honore laudat Jonas episcopus Aurelianensis, eum que Gallum fuisse satis innuit initio primi sui libri contra Claudium, qui *in sugillationem ejusdem abbatis, totiusque Gallicane ecclesie, prolixum libellum evomuisse dicitur. Idem auctor Theodemirum jam defunctum laudat, cum hæc ad Carolum regem scriberet, id est statim a morte Ludovici augusti. Verba ejus ex eodem libro primo huc referre non pigebit. Quidam sane sanctæ religionis proposito venerandus, & honestate vite imitandus, debitoque honore nominandus Theodemirus, pater monachorum, nunc jam rebus humanis exemptus, cum jam longe lateque fama crebrescente ab eodem Claudio talia geri, & predicari contra auctoritatem ecclesiasticam didicisset; caritatis officio ductus, & unice gentis amore provocatus, eidem Claudio, ut ab his se, quæ reprehensibiliter agebat & docebat, compeceret, litteris caritate refertis mandari curavit. quibus verbis nihil magis honorificum ad laudem Theodemiri afferri potest. Idem Theodemirus se centum quadraginta monachis sub regula sancta Benedicti præfuisse ait in epistola sua, quam fere integram suis libris Jonas inseruit: tamen coenobiolum suum idem abbas præ modestia vocat. Mihi sane illius temporis abbates consideranti nullus alius occurrit, cui hæc competere possint, quam Theodemirus abbas Psalmodiensis in Septimania monasterii, de cujus origine superius actum est. nam & tempus huic Theodemiro apprime convenit, & elogia, quæ eidem a Jona tribuuntur; & Psalmodiense monasterium ejus dignitatis erat, ut facile centum quadraginta monachos posset capere. Accedit quod Theodemiri monasterium circa fines Hispaniæ situm erat, ut satis innuit Claudius his apologetici sui verbis. *Denuntias te esse turbatum, eo quod rumor abierit ex Italia de me per omnes Gallias usque ad fines Hispania, quasi ego sectam quamdam novam prædicaverim contra regulam fidei catholice. quæ verba quadamtenus indicant Septimaniam, in qua positum erat Psalmodiense monasterium, cui tum abbas præerat, Theodemirus nomine, non alius, ut videtur, ab hoc Theodemiro, primo defensore catholice veritatis contra Claudium.**

Quadragesimæ etiam tempore, & quidem anno vel præcedente, vel subsequente, idem Claudius commentatus est epistolam ad Galatas, suamque lucubrationem

Annal. Bened. Tom. II.

Ggg ij

XXXIV.
Theodemiro
abbati dicati
Claudii com-
mentarii.

a Analect. 10.
1. p. 30.

Theodemirus
quis.

XXXV.
Drufteranno
abbati dicata
expositio in
epistolam ad
Galatas.

ANN. CHR.
815.

Druſteranno abbati hunc in modum inſcripſit. *Domino piſſimo, & in Chriſto ſummo mihi honore ſingulariter excolendo Druſteranno abbati, Claudius peccator. Tres, ni fallor, & eo amplius jam pertranſeunt tempore anni, quod me adhuc in Alverni ceſpitibus arvo, in palatio pii principis domini Ludovici, tunc regis, modo imperatoris, deſertum, ſocordiam ſenſus mei tua fervida dilectione adverſus es excitare, ut aliquem fruſtuſum laborem in epistoſis magiſtri gentium adſumerem apoſtoli Pauli. Sed quia laboribus & turbinibus mundi depreſſus, hactenus parere juſſioni tue nequivi; modo, largiente Deo, in iſto quadrageſimo tempore epistoſam beati jam dicti apoſtoli Pauli ad Galatas ex tractatibus beatorum Auguſtini & Hieronymi patrum permixtis procuravi ordinare ſententiis. In quibus tractatibus cum ad congruentem expoſitionem multa deſſe cernerem, verti me ad alios libros preſati jam patris Auguſtini, & exinde eam, que in illis dcerat tractatibus, explere ſtudi expoſitionem.* Druſterannus hic non alius eſſe videtur, quam Droſtrannus abbas Calmeliacenſis ſeu ſancti Theotfredi in pago Anicienſi, imperante Ludovico Pio, epiſcopus & abbas in veteri ejus monaſterii membrana dictus: cui Odilo comes eccleſiam ſancti Stephani in pago Dienſi donaffe dicitur. Erat & alius eodem fere tempore, ſed paullo ſerius, Druſterannus abbas Sollemniacenſis in pago Lemovicenſi, ſucceſſor Agiulſi, qui privilegium a Ludovico auguſto obtinuit anno imperii ejus quarto. Droſtranno Calmeliacenſi ſuffeſtus eſt Bodo, cui Ludovicus libertatem monaſterii conceſſit: Bodoni Galterius, de quo poſtea. Quod vero abbates mox laudati eam familiaritatem cum Claudio habuerint, id eorum ſtudio in literas ſacras, quibus ille deditus erat, tribuendum eſt, non incuria, aut in rebus fidei ignorantia, cum Claudius necdum vulgaſſet errores ſuos: quos ubi in publicum ſpargi animadvertit Theodemirus, mox ab eis ſcripta epistoſa illum revocare ſtudit, ejuſque bilem in ſe provocavit.

Calmeliacen-
ſes abbates.XXXVI.
Privilegia va-
riis monaſte-
riis conceſſa.

Multa hoc anno variis eccleſiis ac monaſteriis indulta ſunt a Ludovico privilegia. In primis eſt illud, quod idem imperator Druſteſindo abbati Miciacenſis prope Aurelianos monaſterii conceſſit VI. idus Januarii, anno ejus imperii primo nondum revoluto, indiſtione VIII. quo privilegio immunitatem a teloneis & portoriis eidem monaſterio tribuit *de carris, vel ſagmariis*, id eſt equis oneriferis, *ſeu navigiis, vel de quolibet commercio*: ita ut tres ejus naves libere poſſint diſcurrere per Ligerim, Carum, Vincenam, Sartam, Meduanam, Taunucum, Lidum, Hylarium, ceteraque flumina. Taunucus & Hylarius, ſi non corrupta nomina, certe ignoti fluvii ſunt, niſi forte Hylarius pro Elavere ſumtus, qui Helaris dicitur a Sugerio in libro de vita Ludovici Craſſi. Vincena vulgo Vigenna * vocatur.

* La Vienna.

Alio diplomate idem imperator anno imperii ſui ſecundo, præceptum immunitatis conceſſit Teberto, ſancti Maxentii apud Pictones abbati, qui Caſino a Carolo Magno evocatus dicitur ad excitandam eo in loco monaſticam diſciplinam. Datum Aquisgrani XIV. kalendas Julii, anno imperii Ludovici ſecundo, indiſtione octava. Poſt biduum idem Ludovicus confirmavit Anianenſi monaſterio, cui tunc Senegildus abbas vice Benediſti præſectus erat, cellulas duas, nempe Caſam-novam, ſitam juxta caſtrum Planitium in pago Uetico, ſuper fluvium Cicer; aliamque cellam eidem proximam, nomine Gordanicum, quas Willelmus comes quondam exſtruxerat. Data XII. kalendas Julias Aquisgrani, anno, ut jam diximus, imperii ſecundo. quod diploma relatum eſt a nobis in appendice ad vitam ſancti Benediſti Anianæ abbatis. Aliud quoque præceptum ab imperatore obtinuit Olomundus abbas monaſterii, quod olim dicebatur Malaſti, ſitum ad caſtrum cognomine, in territorio Carcaſſenſi, ſuper fluvium Durannum, conſtructum in honorem ſancti Johannis Baptiſtæ, nunc Montis-Olivii appellatum. quod præceptum obtinuit Olomundus, exhibito diplomate Caroli tunc regis, poſtea ſereniſſimi auguſti, in quo inſertum erat, quemadmodum idem Olomundus ipſum monaſterium a fundamentis exſtruxiſſet, ac propter iniquas pravorum hominum infeſtationes illud cum monachis illic degentibus ſub tutelam regiam poſuiſſet, ut illis quiete vivere liceret. quod privilegium, rogante Olomundo, ratum habet Ludovicus, prædictumque monaſterium una cum cellula ſancti Martini, ſita in eodem pago ſuper rivulum Lampii, in ſuam tutelam ſuſcipit, cum libertate eligendi abbatis ſecundum regulam ſancti Benediſti. Datum VI. idus Decembris, anno ſecundo ipſius imperii, indiſtione VIII. Actum Aquisgrani palatio regio. quod præceptum Durandus ad vicem Helifaſchar recognovit, uti & ſequens.

ANN. CHR.
815.

Francofurti verſabatur pridie nonas Auguſti idem imperator, cum ad eum acceſſit Benediſtus abbas monaſterii Acutiani ſeu Farfenſis in ducatu Spoletano, obſecrans, ut confirmare dignaretur privilegium domini genitoris ſui, qui idem monaſterium tali privilegio munierat, quali gaudebant cetera monaſteria, que in Francia ſub ſancti Benediſti patris norma conſiſtebant, ſcilicet ut nullus epiſcopus de theſauris, aliſve rebus ejus monaſterii quidquam detraheret, nec illi quodvis tributum aut cenſum imponeret: confirmans intuper eidem loco ſuas poſſeſſiones, in hiſmo-naſterium ſancti Marci evangeliſtæ ad muros Spoletanos, item monaſterium ſancti Salvatoris ſitum prope eandem civitatem, & puellare monaſterium ſancti Georgii prope muros urbis Reatinæ, denique monaſterium ſancti Silveſtri vel ſanctæ Marinæ in territorio Firmano. que omnia litteris ſuis comprobavit Ludovicus auguſtus anno ſecundo imperii Franc. noſurd palatio regio.

Non omittendum hoc loco diploma conceſſum Barnardo ſeu Bernardo præſuli Viennenſi, quo petente Ludovicus ipſam ſedem cum cellulis vel rebus ad ipſam pertinentibus, exemplo Caroli parentis ſui, ſua deſenſione & immunitate honoravit, eidemque reſtituit *cellulam ſancti Symphoriani*, olim abſtractam ab illa eccleſia; ad hæc *monaſterium ſuperius, & monaſterium medianum*, cellulas vocat, *conſtructas in honore ſancti Andrea, & ſancti Nicetii*. Actum Aquisgrani palatio, XIV. kalendas Februarii, anno ejus imperii primo, cujus ſecundus poſt novem dies inchoandus erat.

Viennenſia
monaſteria.

Proximo inde anno Leo papa diuturno conſectus morbo, cum corporis, tum animi, ob frequentes in eum, maxime ſuperioris anni, conjurationes, vitam reliquit pridie idus Junii, eique decimo poſt die Stephanus quartus ſubrogatus eſt. Hic ſtatim per legatos Ludovicum auguſtum de ſua electione commoneſcit, ſimulque ſignificavit, ſe iter ad eum inviſendum adornare, ut ipſum imperatorem inungeret, & cum eodem de ratione conſtituendæ rei publicæ chriſtianæ conſultaret. Quare altero a conſecratione ſua menſe iter in Franciam ingreſſus eſt. Stephani voluntate comperta, Ludovicus proſpere legatos obviam, qui Remos eum adducerent, præmiſit, Hildebaldum Colonienſem, Johannem Arelatenſem metropolitam, & Theodulſum Aurelianenſem epiſcopum, cui pontifex honoris cauſa pallium conceſſit. Tum Ludovicus ipſe adventum ejus præveniens, a monaſterio ſancti Remigii uno milliario cum inſigni optimatum comitatu occurrit, deſcendentem ex equo excepit, & in eccleſiam intrantem manu propria ſuſtentavit, uti aſtronomus in vita Ludovici tradit. Deinde, indiſta ad quartum kalendas Septembris die, pontifex, Ludovico atque Hirringarde præſentibus, rem divinam in eccleſia beatae Mariæ fecit, moxque illum auguſtum, hanc auguſtam coronavit. Hujus coronationis occasione Ludovicus Remenſi eccleſiæ gratificari volens, in qua *predeceſſores*, inquit, *noſtri, reges videlicet Francorum, fidem & ſacri baptiſmatis gratiam perceperunt, in qua & nos per impoſitionem manus domni Stephani papa imperialia ſuſcepimus inſignias*, eamque ob honorem Dei, parentumque ſuorum memoriam, ſive conſecrationis ſuæ dignitatem a fundamentis reſtaurare conſtituens, *quandam abbatiam, ſitam in comitatu Bleſenſi* *, ad Pertenſem pagum, *ſuper fluvium, qui vocatur Vera* *, ubi eſt monaſterium in honore ſancti Petri apoſtolorum principis dicatum, in ſilva, que vocatur *Ders*, cum foreſte ſua indomincata, Remenſi eccleſiæ concedit ad conſummandam ipſius eccleſiæ ſtructuram; ſimulque locum ſiſci ſui in pago Laumenſi, ad fodiendam minam plumbi congruum, cum Geminiaca villa, in iſdem finibus ſita. Actum Remis kalendis Novembris. Mendofæ ſunt aliæ chronica notæ in chartario monaſterii Derveniſis, ex quo hoc diploma in Appendice hujus tomi referemus. Hæc eſt fabrica novæ eccleſiæ, quam Ebo archiepiſcopus una cum matre ſua intra annos decem abſolvit.

ANN. CHR.
816.
XXXVII.
Leoni papæ
ſuccedit Ste-
phanus IV.Remis Ludovicum
vicum corona-
nat.* de Blaife.
* la Voire.

Ægrotabat eo tempore Wlfarius Remorum antiſtes, nec multo poſt exſpiravit, nempe XV. kalendas Septembris. Is immunitatis præceptum ab imperatore Ludovico ſecundum præceptionem Caroli auguſti ejus patris, *eccleſiæ Remenſi, monaſterioque ſancti Remigii*, quod tum archiepiſcopi per præpoſitos regebant, obtinuiſſe tradiſtur. Ubi de ſucceſſore legendo actum eſt, deſignatus primum Giſlemarus quidam; ſed ob imperitiam rejeſtus, locum fecit Eboni, ſic veteres ſcribunt, ſeu Eboni, patria tranſrhonenſi, ac *regii ſiſci familia oriundo*, qui a Carolo Magno li-

XXXVIII.
Wlfario Re-
menſi epiſcopo
ſuccedit Ebo.

ANN. CHR.
816.

bertate donatus, ob nobilitatem ingenii ad sacros ordines gradatim promotus, Ludovico Aquitaniam regenti ad ministrandum deputatus est, non multo post bibliothecarius ab ipso Ludovico institutus, ut Carolus Calvus scribit in epistola ad Nicolaum papam. Hinc forte *Ludovici collataneus & conscholasticus* a Frodoardo appellatur, qui matrem ejus Himiltrudem vocat, ejusque epitaphium refert. Hæc de Ebone præmittenda visa sunt ad rerum consequentium lucem, nec sane omnino extra propositum, cum Ebo monasterii sancti Remigii curam gesserit, donec eam curam Eboni monacho, nepoti, ut vocant, suo, commisit, & sub eo Bertigarius præpositus, cujus tempore scriptus est Remigianus codex, nomina monachorum ejus monasterii continens, continuatus ad sæculum quintum-decimum, sub hac inscriptione: *Hic liber conscriptus est in cœnobio sancti Remigii, ex præcepto domni Ebonis archiepiscopi, Bertigario præposito ejus sibi obediens.* Bertigario suffectus Raduinus, qui, deposito canonicali habitu ac regimine Berceti in Italia monasterii, monasticum cucillum induit in cœnobio Remigiano, honoremque præposituræ ibidem adeptus est *pro sua probitate*, ut loquitur Hincmarus in libro de vita sancti Remigii, & ex eo Frodoardus.

S. Remigii
præpositi.

Unum e præcipuis Ebonis operibus est nova fabrica ecclesiæ Remensis, a Ludovico augusto, ut mox diximus, instituta, quam Ebo intra decem annos absolvit, & in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, uti priorem, & sancti Petri consecravit. Argumento est veterrimus codex ejusdem ecclesiæ, Eusebii Cæsariensis episcopi continens historiam, cujus in multis foliis adscriptum legitur, S. MARIÆ ET S. PETRI REMENSIS CLAUSTRI. Sane sub titulo sancti Petri dicata est ab antiquis retro temporibus subterranea palatii archiepiscopalis capella, hætenus existens, ad quam olim certis diebus processio a canonicis fiebat. Hoc sine dubio sancti Petri oratorium est, ubi Chlodoveus Magnus a sancto Remigio in fide catholica eruditus fuisse dicitur apud Frodoardum^a, *cubiculo regis contiguum*, in episcopali palatio tum forte residentis: qui inde ad præparatum baptisterii locum deductus est, & sacro fonte lustratus. Sed hæc extra nostras metas: ad cetera hujus anni sexti-decimi eventa redeundum est.

^a Frod. lib.
1. c. 13.XXXIX.
Bego comes
obit. Fossati
institutor.
^b Bibl. Cæs.
sar. 10. 2.

Mortuus est eodem anno Bego seu Biego Parisiorum comes, qui Alpaidem, Ludovici augusti filiam, conjugem habebat. De eo interpretandi videntur Fuldenses annales Lambeciani^b ad annum Ludovici tertium, præsentem respondentem: *Piccopinus de amicis regis, qui & filiam imperatoris duxerat uxorem, defunctus est.* Is est Beggio, quem fidelem suum vocat Ludovicus in diplomate hujus anni, quo anno Beggio imperatori supplicavit, ut quoddam cœnobiolum, situm in pago Parisiaco super fluvium Maternam, in loco, qui dicitur Fossatus, in honorem sanctæ Mariæ semper virginis, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli constructum, quod ipse pæne destructum instauraverat, & ad pristinum statum revocare curaverat, in regiam tutelam acciperet Ludovicus, cum abbate, nomine Benedicto, ac monachis eidem commissis, quod ille gratanti animo approbavit, concessa insuper libera electione abbatis secundum regulam sancti Benedicti. Authenticum hac de re præceptum, quod Gerardus a Bolco^c ex vetere chartulario vulgavit, accepimus ex archivo Fossatensi cum his chronicis notis: *Data XII. kal. Julias, anno Christo propitio imperii domni HLudovici piissimi augusti III. indictione VIII. Actum Aquis palatio regio.* quod præceptum Durandus diaconus ad vicem Helisachar recognovit & subscripsit, ubi in authentico imperatoris annus tertius quibusdam tricis adscriptus est, littera numerica I. media in longum diducta, quod cum divinare non potuisset quidam imperitus, pro anno tertio temere secundum reposuit. Id evincitur ex alio^d ejusdem imperatoris diplomate, eidem monasterio immunitatem a portoriis concedentis *ad petitionem Begonis illustris comitis.* quod diploma eodem tempore & loco datum est, scilicet XII. kal. Julii, anno Christo propitio III. imperii domni HLudovici piissimi augusti. indictione IX. (sic legendum, non X.) *Actum Aquis palatio regio.* De Benedicto Fossatensi abbate inferius.

^c Hist. Paris.
10. 1. p. 323.^d Ibid. p. 324.

S. Petri Remense monasterium Alpaidi datum.

^e Frodoard.
lib. 4. c. 46.

Alpaidi post mortem mariti Ludovici parens concessit puellare monasterium S. Petri, Remis ad portam Collaticiam seu Basilicarem positum, eidemque sacro loco immunitatis præceptum, instar Caroli patris sui, largitus est. Hoc cœnobiolum postea per precariam ipsius Alpaidis, ac filiorum ejus Letardi & Ebrardi, in possessionem Remensis ecclesiæ venisse perhibetur; modo extinctum, & collegio universitatis

ANN. CHR.
816.

inclusum. Hoc monasterium Inferius dicebatur ad discrimen alterius puellaris item cœnobii, Superioris dicti, quorum alterum, nempe Superius, a sancto Balderico, alterum a sancto Gunberto constructum alias diximus. Legimus nuper ad aquilonarem parietem basilicæ Superioris illius monasterii veterrimum ejus temporis epitaphium, forinsecus affixum, quod huc referre visum est.

*Consecrata Deo prudens Landrada virago,
Intus habet tumulum, præstolans vivere rursus.
Ast Ocelina foris soror ejus spiritualis.
Utraque propositi servatrix provida sancti,
Præbuit exemplum, quo viveret ordo sororum.
Ergo precemur eis oblectamenta salutis.*

Supra nomen Ocelinæ adscriptum est nomen Hildegardis, quod alterum ejus nomen erat, supra-nomen vulgo appellatum.

His subjungendus est obitus Franconis episcopi Cenomannensis, Werdonis abbatis sancti Galli, Frodoini Novaliciensis, & Benedicti Farfensis. Obiit Franco senior III. kalendas Februarii, sepultus in basilica suburbani sancti Vincentii monasterii, quod olim sanctus Domnolus episcopus extruxerat. Exstat^a ejus epitaphium, in quo annos viginti-duos Cenomannensem ecclesiam rexisse dicitur. Successor^b ejus atque nepos Franco junior, nobilis Hasbanus, in palatio domni Ludovici diaconi fundus officio, a Lantramno Turonensi pontifice, aliisque ejusdem metropolis coëpiscopis, III. kalendas Julias consecratur. Hic sancti Carilei ecclesiam, quam bonæ memoriæ domnus Albanus, ejusdem monasterii abbas, a fundamentis renovaverat, auxeratque, & nobiliter ornayerat, dedicasse memoratur, & corpus sancti Carilei in decentiorem locum transposuisse. Idem post regiminis annos decem ac septem ex hac vita migravit, sepultusque est ad pedes avunculi sui Franconis senioris in basilica Vincentiana: ubi epitaphium apponi curavit Aldricus ejus successor, de quo inferius multa erit agendi materia.

X L.
Franco episcopus
Cenomannensis.^a Analec. 10.
3. p. 273.

S. Carilei ecclesiam dicat.

Werdonis abbatis sancti Galli obitum ad hunc annum differt Ratpertus monachus contra Hepidannum, qui quadriennio eum anteverit. Ratperto favet epitaphium editum a Walafrido Strabone, qui ei annos regiminis triginta-quinque tribuit his versibus.

X L I.
Werdo abbas
S. Galli obit.

*Hunc rexisse gregem pie per quinquennia septem
Scitur, & omnigenis accumulasse bonis.
Martius Apriles ter-deno sole kalendas
Dum visit, Werdo mortem obit, astra subit.*

Ex quibus intelligitur, Werdonis novissima principii meliora fuisse. Ejus obitus III. kalendas Aprilis in necrologio notatur. Eo mortuo, ipsius loci cœnobitæ, concessio sibi privilegio freti, abbatem sibi delegerunt Gozbertum, virum prudentia, corporis statura, & moribus præstantem. Verum Wolfteozus Constantiensis antistes, antecessorum suorum vestigiis inhærens, sed fraterni in suos sancti-Gallenses animi oblitus, monasterii sibi regimen arrogavit, decani tamen dignitate Gozberto relicta. Ille vero, scilicet episcopus, non solum fratres quondam suos nedum mitius habuit, ut contra durius eis jugum imposuerit. Quippe non contentus omnia monasterii negotia Constantiam evocare, etiam cuncta pro arbitrio disponere cœpit, ministeria & officia mutare, dejectis monachis cellario ac promptuariis sæculares præficere, qui adeo res sancti Galli depascebantur & expilabant, ut fratribus, unde viverent, nihil reliqui facerent. Unica miseris inter hæc mala secundum Deum spes erat in Ludovico augusto. Ad eum itaque missi Aquisgranum legati, interque eos Gozbertus electus abbas, de violentia episcopi & injuriis conquesturi. Aderat tum in curia episcopus, cui certa erat victoriæ fiducia ex charta a fassario scripta, quæ sancti Galli monasterium, aliaque plura loca ejus episcopatu pleno jure subiecta mentiebatur. Fervente itaque coram Ludovico disceptatione, episcopus chartam legi rogavit, impetravitque. Sed non sine divino consilio accidit, ut ille non quam volebat chartam legendam protulerit, sed Caroli diploma, quod licet

Lis de Gozberto successore.

omnino ex mente ac sententia cæsaris confectum non esset, multa nihilo minus in commodum monasterii continebat. Legente ministro, ubi errorem advertit antistes, legentis verba interrompere, nec id diploma esse quod vellet, importune obfrepere. Verum pius imperator, neglectis episcopi officiis, patris litteras lubens auscultavit, novoque diplomate corroboravit eligendi abbatis facultatem, Gozberto in dignitate abbatiali confirmato. Hic vero domum reversus, monasticam disciplinam, nonnihil per has tempestates corruptam, restituit, novum privilegium priori longe insignius obtinuit, demumque animum adjecit ad instaurandam fabricam monasterii, templumque angustius excitandum, quod anno ejus sæculi vicesimo-secundo inchoavit, atque intra septennium absolvit, ac demum anno tricesimo-quinto sollempni ritu dedicari curavit, ut inferius pluribus exponemus. De eo intelligenda videtur Eginhardi epistola secunda, inscripta *religioso Christi famulo Gozberto venerabili abbati*, cujus sanctitatem rogat, ut Bebonem quemdam frui sineret illo beneficio, quod ipse illi *de monasterio sancti Chlodowaldi* ob ejus in se merita concesserat, confirmante domno imperatore. quod de monasterio sancti Chlodoaldi, prope Parisios sito, intelligi vix potest, si Gozbertus ille fuerit abbas sancti Galli.

X L I I.
Heytonis e-
piscopi & ab-
batis ecclesia
& capitulare.

Inter has altercationes monachi Augienses, qui similes nuper experti fuerant, alta pace & tranquillitate fruebantur, favente in primis Heytone abbate simul & Basileensi episcopo, qui hoc anno Augiæ basilicam in honorem sanctæ Mariæ ab se constructam dedicavit. Is est *Ahyto Basileensis ecclesia antistes & abbas cœnobii, quod Augia dicitur*, cujus capitulare in tomo sexto Spicilegii exstat, presbyteris suæ diocesis ordinatum; idem etiam, quem Constantinopolim a Carolo legatum fuisse diximus. In tertio capitulo præcipit, ut ad salutationes sacerdotales, quæ in missa fieri solent, non solum clerici & *Deo dicata*, sed omnis plebs consona voce respondeat. Sexto-decimo, ut mulieres ad altare non accedant, nec *ipse Deo dicata* in ullo ministerio altaris intermiscantur. Non-decimo, ut aliud in ecclesia non legatur, aut cantetur, nisi ea quæ auctoritatis divinæ sunt, & patrum orthodoxorum sanxit auctoritas. Item, ne diversa sentiant sacerdotes in judicii penitentium, aliis adulando, aliis detrahendo: sed, considerata qualitate personæ, juxta modum agatur vindictæ censura. Sequenti, ne abutantur elemosynis fidelium, quæ redemptionis peccatorum est, ideoque in his magno timore solliciti sint: *quia magnum periculum est judicem fieri vite alienæ, qui nescit tenere moderamina vite suæ*. Hactenus ex capitulari Ahytonis seu Heytonis. Eidem scripta videtur Frotharii Tullensis antistitis epistola tricesima-prima, *reverentissimo ac tota dilectione colendo Hittoni gratia Dei episcopo*, cui facta omnia precatur. Idem jam privatus Augiæ degens, librum de visione Wetini, ipso dictante, scripsit, præter hodieporicon, de quo alias egimus.

X L I I I.
Frodoinus ab-
bas Novali-
cienfis mori-
tur.

Sub idem tempus decessit Frodoinus abbas Novaliciensis post annos præfecturæ quadraginta tres, quos ipsi assignat Artipertus peritissimus librarius in capite textus evangeliorum, quem ejus jussu exaravit. Obiit vero plenus dierum v. r. idus Maii, teste chronographo Novaliciensis, qui eum beatum, immo & beatissimum vocat. Amblulfus ei successus, in eodem monasterio a Widilone patre oblatu Deo fuerat tempore Widgarii episcopi & abbatis. Post aliquot regiminis annos, pie ac religiose exactos, ad Dominum feliciter migravit. Ejus successor Hugo, quem chronographus a Carolo Magno ibidem oblatum fuisse dicit, idibus Junii obiisse traditur, & quidem in monasterio sancti Medardi apud Suesionas, si qua chronographo hac in re fides, qui illud Novalicii cellam perperam vocat. De Eldrado Hugonis successore inferius agendum.

X L I V.
Benedictus
Farsensis suc-
cedit Ingoaldus.

His omnibus, qui hoc anno e vivis excefferunt, adjungendus est Benedictus abbas Farsensis, qui i. r. idus Augusti obiisse traditur, post annos regiminis decem, & sex fere menses. Is paullo ante obitum monasterii sui causam egerat Aquigrani apud Ludovicum imperatorem. Majorianus quidam, duoque ejus filii, Romanus & Hunaldus, res proprietatis suæ Farsensibus facto testamento donaverant, reservato sibi ad vitam usu-fructuario. Interim accidit, ut tertius filius ejusdem Majoriani, nomine Godoaldus, cui quarta ejusdem possessionis portio competebat, Beneventanis, qui postposita fide a Carolo desciverant, se adjungeret; ob idque res ejus silco addicerentur; simulque tres aliarum portiones, a Majoriano, duobusque ejus filiis monasterio concessæ, quæ cum Ludovico exposuisset Benedictus, mox imperator

rator tres illas portiones eidem restitui jussit. Verum, cum eodem anno Benedictus, nondum acceptis imperialibus litteris, de hoc sæculo migrasset; has ab imperatore facile impetravit Ingoaldus, qui hoc ipso anno Benedicto successit. Hic a Stephano papa privilegium obtinuit, sed sub tributo pensionis annuæ, quod Lotharius imperator a Paschali papa relaxari præcepit, utpote juribus ac libertati monasterii contrarium, quod uni tum imperatori post Langobardorum reges subiectum esse contendebat. quæ controversia denuo renovata fuit sub Sichardo Ingoaldi successore.

a *Chefn. 10.*
3. p. 659.

Distulimus ad hunc annum agere de venerabili Josue abbate sancti Vincentii ad Vulturum, cui Ludovicus hoc anno præceptum immunitatis, more superiorum regum, iv. idus Junii concessit. Erat is, si chronographo Vincentiano credimus, ex regali progenie, ac Ludovici, *qui Almus est appellatus*, ex conjugæ, nempe Hermengarde, cognatus: qui cum ad sancti Vincentii cœnobium se recepisset, ita se gessit, ut in sanctæ conversationis studio quemvis superaret. Hinc post mortem Pauli abbatis, quam superioris sæculi anno nonagesimo-secundo accidisse diximus, divino nutu, totiusque congregationis consensu, undecimus post sanctum Paldonem abbas constitutus est. Fallor, si ipse non est Josue frater ille, laudatus in epistola Theodemari abbatis Casinensis ad Carolum Magnum, qui eum alicui monasterio præfici cupiebat. Theodemari hæc verba sunt. *Josue quoque frater noster, quem, ut scribere nobis dignati estis, præficere ad regendum monasterium sub regule tramite destinatis, habet secundum sacrorum canonum instituta largitatis facultatem, ut hoc possit facere: quæ licentiam monachis tribuunt, etiam ecclesiasticis gradibus sublimari. Videat tamen ille, si sic se potest coartare, ut possit suo exemplo fratribus prodesse. Grandis siquidem & prima est in hoc monachis, & contra regule seriem districtio, si eis sine sua electione externus aliquis præponatur. Vestra tamen sagax providaque subtilitas, sicut cælitus mentem hausserit, ita disponat. Sane Vincentianum monasterium Casino vicinum erat, & Josue electionis tempus accedit ad tempus scriptæ epistolæ, quæ hanc electionem non longo intervallo præcessit. Idem Josue, novam sancti Vincentii basilicam conditurus, antiquissimi rudera templi, quod in territorio Capuano maximis columnis & diversis lapidibus olim a paganis constructum fuerat, in loco, ubi ades imperatoris vel cryptæ dicebantur, a Ludovico augusto fertur obtinuisse, exque illis basilicam longè ampliorem & augustiorem ædificasse, in cujus fronte hoc distichon litteris aureis inscriptum legebatur:*

X L V.
Josue abbas
S. Vincentii
ad Vulturum.

*Quæque vides, hospes, pendentia, celsa, vel ima,
Vir Domini Josue struxit cum fratribus una.*

Habebat hæc basilica in longitudine passus triginta-sex, & in latitudine cum portibus passus sexdecim; duodecim in altitudine usque ad trabes, præter adjunctas cameras seu facella. His attestatur Leo Maricanus in chronico Casinensi, ubi hoc tempore pulcro admodum opere constructa fuisse dicitur ecclesia sancti Vincentii, *quæ appellatur major*, juxta Vulturum, a Josue abbate hujus loci. Novæ basilicæ dedicationem a Paschali papa factam asserit chronographus Vincentianus, quod ut verum sit, falsum est quod subdit, Ludovicum imperatorem eidem sollempnitati adfuisse; cum hic toto illo tempore Italiam non adierit. Legimus quidem in ejus vita, ipsum anno septingentesimo nonagesimo-tertio patris jussu in Italiam contendisse cum copiis, ut Pippino fratri Italiæ regi opem ferret contra Beneventanos in eum rebellantes; quos ambo junctis viribus debellaverint. quo sane tempore sancti Vincentii monasterium Ludovicus adire potuit, at longe abest hoc tempus a pontificatu Paschalis primi, anno octingentesimo septimo-decimo electi, a quo hæc dedicatio facta dicitur. Propius vero est quod ait idem chronographus, Josuen synodo Aquigranensi interfuisse anno sequenti; & sancti Vincentii monasterium eo abbate adeo sanctitatis fama celebratum, ut ex Francorum provinciis, etiam ex aula regia, plurimi illuc convolarint, illorum religionem sequi cupientes; multi quin etiam principes, duces & comites ex cunctis Italiæ finibus eodem confluerint, felices se reputantes, si quid ex facultatibus suis Deo in illo monasterio potuissent offerre. qua de re variæ donationes leguntur apud eundem auctorem. Denique Paschali papæ Josue sic acceptus fuit, ut cum a supra dicto imperatore præ-

b *Chron. Ca-*
sin. lib. 1. c.
16.

ANN. CHR. 816.
etum confirmationis acciperet, (quod in pontificali Romanæ ecclesiæ scriptum se reperisse ait idem chronographus) inter reliquos Franciæ abbates eum adesse pro parte sedis apostolicæ pontifex voluerit : cui e Francia reverso, grati animi & honoris causa, privilegium contulisse dicitur. Hic intelligendum decretum confirmationis, quo Ludovicus augustus donationes, ecclesiæ Romanæ ab avo suo Pippino & Carolo patre factas, Paschali papæ confirmavit : cui decreto tres filii ejus, episcopi decem, abbates octo, & comites quindecim subscripsisse perhibentur. Id factum anno sequenti, qui Josues obitum triennio præcessit.

XLVI.
 Diploma pro Amiato monasterio.
 Antequam ex Italia discedamus, commemorandum est diploma immunitatis, quod a Ludovico vir venerabilis Audoaldus abbas ex monasterio sancti Salvatoris, sito in monte Amiato, prope Clusinum Etruriæ urbem, obtinuit exemplo ejus, quod Carolus, bonæ memoriæ piissimus augustus, olim eidem cœnobio concesserat. Addit Ludovicus liberam electionem abbatis, cum consensu tamen Bernardi regis, Pippini filii, quem dilectum filium suum vocat ob præminentiam ætatis & dignitatis imperialis. Datum est hoc præceptum Compendio palatio, xv. kalendas Decembris, anno tertio imperii ipsius Ludovici, indictione decima, inchoata a kalendis Septembris. Successerat Audoaldus Leufono abbati, cujus superius mentionem fecimus. Hoc diploma recudit Cointius post Ughellum, qui primus illud vulgavit.

a Ital. sac. 10. 3. c. 672.

XLVII.
 Trasfaro abbatu Fontanelle suffectus Einhardus.

Ex Beneventana provincia oriundus erat Trasfarus, Fontanellensis monasterii in pago Rotomagensi abbas, qui patriæ desiderio domum reversus, Beneventum a Sigone postea duce, quem ex sacro fonte susceperat, honorifice receptus est, anno imperii domni Ludovici augusti tertio, ut legitur in chronico Fontanellensi. Paulo ante ejusdem discessum litteras mundiburdii, Fontanellæ a Carolo Magno indultas, Ludovicus augustus ratas habuit Trasfari rogatu. *Data VII. kal. Novembris, anno Christo propitio secundo imperii domni HLudovici piissimi augusti, indictione IX. Actum Niumago palatio regio.* Vacantem præfecturam obtinuit Einhardus ad annos ferme septem : quibus exactis, locum Anfegiso cessit. Is est Eginhardus celebris ille Caroli Magni notarius ac vitæ scriptor, qui, superstite etiam tum uxore, quacum cælebs vivebat, plures abbatias rexit, nempe Gandenses sancti Petri in monte Blandinio, & sancti Bavonis; Selingestadiensem, cujus auctor & conditor erat, & Fontanellensem, quam post septem, ut diximus, annos Anfegiso cessit, viro sibi grato & accepto, quem antea regis sub se ædificiis præfectum apud Aquisgranum instituerat. Hunc idcirco Beselelem vocat Walafrius Strabo in carmine de Einhardo magno,

————— *Fabre primum qui percipit omne
 Artificum præcautus opus.*

Uxorem duxerat Immam, sic eam ipse vocat in epistola tricesima-secunda, & sororem, propterea quod tunc cum ea cælibatum servabat, ex qua olim Wsinum susceperat, probante ipsius epistola tricesima, *carissimo filio Wsini* inscripta. Werdricum Fuldensem monachum *propinquum* suum, itidemque Eburonem *c* agnoscit; & Lothario imperatori scribens, *neptitatem* ejus de quibusdam rebus monet, quod fidem conciliare videtur chronographo Laureshamensi, qui Immam Caroli Magni filiam dicit, ac proinde Lotharii amitam. Certe eam *nobilissimam* appellat Lupus, quo titulo nonnisi regis principisve stirpis homines tum designari solebant. At per mirum sit, Immam inter Caroli filias ab ipso Eginhardo fuisse omissam, sed jam hac de re superius actum. Ceterum fallitur chronographus Laureshamensis, cui Eginhardus *archicapellanus* Caroli Magni, non solum notarius appellatur, qua dignitate neutiquam præditus fuit. Immam non ante annum ejus sæculi tricesimum-septimum decessisse, postea videbimus. ac proinde cælibatum cum ea servavit per annos minimum viginti, saltem ab anno præsentis, quo is Fontanellæ abbatiam obtinuit, non in beneficium, quod olim conjugatis illegitime concessum; sed in regiminis officium, uti & alias. unde desiderantissimum patrem non semel vocat Lupus, qui & eum præceptorem agnoscit suum; & Eginhardus ipse, vivente uxore, se abbatem in duabus epistolis *d* indignatur, qui titulus etsi hominibus uxoratis post ea tempora, ut Hugoni Magno, concessus sit, sed non Caroli aut Ludovici principatu. at nullo tempore patris nomen eis tributum. Vehemens tamen, ne quid dissimulemus, in

b Eginh. ep.

c Id. ep. 29.

d Eginh. ep. 12. c. 54.

Eginhardi cælibatum argumentum suppeditat ipsius charta de cella *Michlenslat*, quam Laureshameni monasterio donat a eo pacto, ut quam diu in hac mortali vita ipse & conjux ejus Imma forent superstites, eam haberent in sua potestate : *filios quoque*, inquit, *si nos habere contigerit, unus ex eis in eadem possessione jure precario nobis succedet.* quæ charta data est anno sexto Ludovici imperii, quo tempore Fontanellensem, & forte Gandenses abbatias jam tenebat. qui locus, sane intricatissimus, hoc modo explicandus videtur, ut si filios post se superstites haberent, unus eorum in illa possessione succederet.

ANN. CHR. 816.
 a Chesh. to. 3. p. 499.

Hoc loco præterire non possum egregia monita ipsius Eginhardi *b* ad filium suum Wsinum, qui tum forte Fuldæ studiis litterarum, Rabano præceptore, operam dabat, & quidem, ut opinor, monachus erat. *Vereor namque, fili, & valde metuo, quod, relicto ovili, nec tui, nec mei memor esse debeas. quia juvenus immatura, nisi frenis discipline coercita, haud facile per justitiam incedit vias. Quam ob rem, mi nate, stude probos emulari mores, & quem te semper sequi hortabar, ne ullo pacto offensum habere velis: sed professionis tue memor, quantum ipse annuerit, cui te totum commisisi, ejus mandatis insiste discendis. His edoctus, & in opere eorum assuetus, nullo vitalis scientiæ commodo carebis. Sicut te præsens monuit, in studio discendi te exerce, & quicquid ex ipso lucidissimo & abundantissimo magni oratoris ingenio assequi nobilis scientiæ potueris, nihil intactum relinque; maxime autem probos mores illius, quibus excellit, imitari memento: quoniam grammatica & rhetorica, ceteraque liberalium artium studia, vana sunt & valde nociva servis Dei, nisi per gratiam divinam bonis moribus subesse noscantur. quia scientia inflat, caritas vero edificat. Melius mihi quidem est, ut te mortuum videre contingat, quam inflatum & scatentem vitium. Non enim salvator a se miraculorum facta, sed mansuetudinem & cordis humilitatem discere præcepit. Quid plura? sepe hæc & alia hujusmodi a me audisti. Utinam aliquando contingat istis delectari, quibus munditia cordis corporisque per Dei auxilium assequitur.* Hactenus amantissimus pater ad carissimum filium, quem cum servum Dei vocat, suæque professionis memorem esse jubet & obsequentem ei, cui se totum commisit, satis superque innuit monachum fuisse, forte in monasterio Selingestadiensi, ex quo, *derelicto ovili*, Fuldæ accesserit ad Rabanum, magnum illum haud dubie oratorem, cujus probos mores filio imitandos proponit.

XLVIII.
 Eginhardi monita ad filium litteris studentem.
 b Eginh. ep. 30.

Ceterum hoc circiter anno scripta est ejus epistola sexagesima-secunda ad Hermengardem imperatricem augustam, cui purgat accusationem de se factam, quasi discordiam inter Ludovicum, ejusque filios sereret, & loca sacra expilare moliretur. Primum: *si benefactorum*, inquit, *esset memoria, & præterita recolerentur tempora, inveniretis me sapius pro seniore vestro certasse, ut pacem haberet & concordiam: & propterea totum in me odium provocasse, quod tempore beatæ memoriæ domni imperatoris erupit: ita ut ejus offensam incurrerem propter illum, & omnes pene majores natu Francorum adversum me indignarentur.* Post obitum etiam illius, quotiens pro utilitate illius me opposuerim, *remisci potestis, si vultis. nam, quantum in me fuit, semper in hoc laboravi, ut ipsi inter se concordēs efficerentur.* Hæc vero accusatio, ut idem inferius insinuat, ideo ipsi illata fuerat, quod *seniorem* suum, id est Lotharium tum Bajoariæ regem, non reliquisset, & Ludovico non se subdidisset. De altero, *quod autem*, inquit, *subjunxistis, quod quadam loca sancta adire decreverim, atque a jure proprio subtrahere tentaverim; non satis intelligo quid dicere velitis. Non enim recolo me uspiam hoc egisse, quia per Domini clementiam, & senioris mei misericordiam, tantam rerum copiam habeo, ut nihil de locis sanctis injuste abstrahere sit necesse.* Hæc ille ad Hermengardem augustam, quæ altero abhinc anno migravit e vita.

Purgatio ad imperatricem.

Ad reliqua hujus anni diplomata quod attinet, unum est immunitatis pro quatuor navibus a Ludovico indultæ, vel potius confirmatæ Autisiodorensi sancti Germani cœnobio, cui tunc Alegrecus abbas præerat, datum Aquisgrani vi. idus Martii, anno tertio imperii ipsius Ludovici, uti & alia, quæ sequuntur. Alterum regis tutelæ concessum Smaragdo abbati *ex monasterio Castellionis, quod Marsupium nuncupatur*, constructo in honorem sancti Michaëlis archangeli & sanctæ Mariæ virginis sanctique Petri apostoli, quod paulo post ab eodem Smaragdo ad Mosam transfatum est. Actum Aquisgrani palatio regio, iv. nonas Junii. Idem abbas eodem anno aliud de libertate carrorum & sagmariorum obtinuit iv. nonas Septembris. Utrumque edium in tomo tertio nostrorum Analectorum. Alio præcepto Ludovicus quam-

XLIX.
 Diplomata pro Castellione, S. Germano, & Insula-Barbara.

AN. CHR. 816. dam piscariam, quam olim ipsius *proavus bonæ memoriæ Karolus* in pagi Pinciacen-
 sis villa Rioilo, in fluvio Sequanæ fieri jufferat, ob idque Karoli-vennam appella-
 tam, Parisiaco monasterio sancti Germani, ubi Hirmino vir venerabilis pastorali
 tum fungebatur officio, largitur, prout eam parens ejus Carolus serenissimus impe-
 rator & augustus jam concesserat, excepta *una nocturna*, quam monasteria sancti
 Dionysii & sancti Petri, modo sanctæ Genovefæ, ibidem accipiebant. Datum Aquif-
 grani III. kalendas Septembris. Caroli-vennæ * vocabulum hætenus loco hæsit,
 ejusque mentio fit in libro de miraculis sancti Germani Parisiorum episcopi, ubi
 hoc diploma integrum retulimus. Privilegium item immunitatis ab eodem impera-
 tore pro quatuor navibus *per Sagonam, Rhodanum, & Dubim* impetravit ibidem III.
 idus Novembris Campio abbas ex monasterio sancti Martini, quod Insula-Barbara
 dicitur, situm super flumen Sagonæ, non procul ab urbe Lugduni, ut legitur in di-
 plomate in Ruderibus ^a ejus monasterii. Denique regis defensionis privilegium
 sub finem ejus anni, nempe nonis Decembris, Aquisgrani concessum est Theode-
 miro abbati Pfalmodiensis monasterii, quod est situm in pago Nemausensi, in in-
 sula, quæ vocatur Pfalmodia, constructum in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ,
 & sancti Petri principis apostolorum. Hæc de diplomatibus ejus anni.

L. Abbatiam Figiacensem seu Fiaccensem apud Cadurcos, antiquitus in honorem
 sancti Salvatoris conditam, a Pippino rege, ut diximus, pro regia munificentia in-
 structam, a Carolo quoque thesauris & reliquiis locupletatam, Aigmarus venera-
 bilis vitæ abbas pæne destructam renovasse, & a tertio anno Ludovici augusti per
 annos triginta-duos ^b regulariter administrasse memoratur. Hic primum Figiacen-
 sis clericus, postmodum a Paschali papa Romæ in monachum simul & abbatem be-
 nedictus dicitur, propterea quod in supra dicto cœnobio nullus superesset mona-
 chus. Non ergo ante annum Ludovici quartum, quo Paschalis in locum Stephani
 successus est, abbatis titulo insignitus fuit. Inter alia loci ornamenta, magnas duas
 crucifixi vultus imagines fecit opere argentario, auro, lapidibusque pretiosis adorna-
 tas: quarum majorem Figiaci, ad designandam loci prærogativam; minorem
 Conchis posuit. Omitto incogniti auctoris, qui hæc retulit, minutiora errata in
 componendo ejus abbatis calculo: qui si ad annum octingentesimum quinquagesi-
 mum-secundum pervenit, amplius triginta-duobus annis abbatiam tenuisse, aut
 certe paullo serius Ludovici anno tertio iniisse dicendus est.

AN. CHR. 817. V. Eterrimi annales Fuldenses, a Lambecio editi, tradunt, anno tertio Ludo-
 vici factum esse concilium magnum Aquisgrani in mensè Augusto, præceptum-
 que, ut monachi omnes cursum sancti Benedicti cantarent ordine regulari; duos-
 que codices scriptos fuisse, unum de vita clericorum, alterum de vita nonnarum,
 id est canonicarum. Astronomus in vita Ludovici hoc concilium differt in annum
 sequentem, atque ineunte ætate habitum fuisse satis innuit, rerum serie hujus anni
 sic instituta. Post mortem Stephani papæ quarti, quæ hoc anno, istius sæculi septi-
 mo-decimo accidit VIII. kalendas Februarii, Paschalis primus, ex abbate monaste-
 rii sancti Stephani protomartyris, siti prope Vaticanam basilicam, electus est in ejus
 locum. Is statim, missis ad imperatorem legatis Aquisgranum, confirmationem pacti
 seu donationis, antecessoribus suis factæ, & mutæ amicitie ab eo petiit, obtinuit-
 que. Sub finem quadragesimæ feria quinta in cœna Domini, quæ hoc anno inci-
 debat in quintum idus Aprilis, dum Ludovicus ab ecclesia in regiam se reciperet,
 collapsa porticu, per quam redibat, in terram decidit levi tantum vulnere accepto.
 Brevi dein sanatus, post viginti dies Noviomagum venatum petiit, indeque rever-
 sus est Aquisgranum, ubi generalem conventum habuit, in quo suam erga divinum
 cultum pietatem patefecit. Congregatis enim episcopis cum nobilissimo sanctæ ec-
 clesiæ clero, librum de canonica vita componi & ordinari curavit, in quo totius
 illius ordinis perfectio continetur. quem librum per omnes sui imperii civitates &
 monasteria canonici ordinis misit. Idem etiam constituit Benedictum abbatem, &
 cum eo probatissimos quosque monachos, qui per omnia monasteria monachorum
 euntes redeuntesque, uniformem traderent cunctis monasteriis, tam viris, quam sancti-
 monialibus feminis, vivendi secundum regulam sancti Benedicti incommutabilem mo-
 rem. quæ quidem satis ostendunt, uno eodemque tempore, in eodem generali con-
 ventu, & regulam pro canonicis, & decreta pro monachis condita fuisse. quod

Cointianæ sententiæ favet, contra quam in editis, in quibus regula canonicorum
 anno octingentesimo sexto-decimo, anno vero sequenti synodus pro monachis facta
 legitur. His ita ordinatis, imperator Lotharium filium suum primogenitum in eo-
 dem placito imperatorem dici & esse voluit; aliosque duos filios, Pippinum in Aqi-
 taniam, Ludovicum in Bajoariam misit. Dein autumno insequente, Vosagi silvas ve-
 nationis causa petiit, ac demum instante hieme, Aquisgranum reversus, Bernardi Ita-
 liæ regis, fratris sui filii, defectionem accepit. Mirum est apud astronomum nullam
 fieri mentionem regulæ canonicarum feminarum, quæ in eodem conventu appro-
 bata, & forte ab eodem auctore concinnata est, nempe ab Amalario tum diacono,
 qui librum de vita canonicorum jussus ab imperatore, accepta de palatio librorum
 copia, ex diversis doctorum sententiis collegisse traditur. Nulla tum mentio facta
 regulæ Chrodegangi episcopi Mettensis, sive quod insufficientis ad canonicorum vi-
 tam ordinandam visa sit, sive quod peculiarem ecclesiam spectare crederetur: seu
 quod non ita forte tunc nota esset. Nova hæc Aquisgranensis regula constat capi-
 tulis centum quadraginta-quinque; regula vero feminarum capitibus viginti-octo,
 haud scio an etiam ab eodem Amalario ex dictis sanctorum patrum contexta. Acta
 concilii Romani sub Nicolao II. habiti, in quo utraque hæc regula valde improbata ^a
 est, innuere videntur, auctorem regulæ feminarum monachum fuisse.

Hic est Amalarius, qui libros quatuor de divinis seu ecclesiasticis officiis, & al-
 terum de ordine psalmodiarum seu antiphonarii scripsit, teste Ademaro monacho ^b
 Ecolismensi, qui eum eo in loco diaconum vocat; at presbyterum in clausula li-
 brorum de divinis officiis, ubi eum Symphosium-Amalarium presbyterum appellat.
 Hæc clausula in tomo secundo Analectorum, cum insigni additamento ad libros illos
 de divinis officiis, nuper sic edita est. *Explicit liber Symphosii-Amalarii presbyteri*
venerabilis de divinis officiis, quem misit ad Ludovicum & Lotharium reges, filios
Caroli Magni imperatoris: quem librum in hoc corpore transcribi curavit Ademarus in-
dignus monachus in honorem Dei & sancti Benedicti. Et certe Amalarium ad sacer-
 dotii gradum promotum fuisse intelligitur ex ejus epistola ^c ad Guntardum, qui ip-
 sum interrogaverat, cur non majori se cautela observaret, more ceterorum presby-
 terorum, ne ilico post consumtum sacrificium spueret. Idem monachus dicitur a
 Sigeberto, non alius forsitan a *reverentissimo Christi famulo Amalharo*, cui Egin-
 hardi epistola tertia scripta est. Denique abbas, immo & chorepiscopus dictus in-
 venit in quibusdam codicibus, teste Baluzio, an ille *Amalhart abbas* Hornbacen-
 sis monasterii in Mettensi diocesi, notatus in necrologio Augiensi. Certe se ipse
 Mettensis ecclesiæ clericum satis designat in libris suis; & quidem in Mettensi urbe
 morabatur sub annum ejus sæculi vicesimum-septimum, quo tempore ad Gregoriorum
 papam quartum missus a Ludovico est, ut ipse scribit in prologo ad antiphona-
 rium: cujus legationis mentionem facere videtur Eginhardus in illa epistola ter-
 tia, quam Amalharo famulo Dei inscriptam mox diximus. Alius ergo fuit Ama-
 larius episcopus, quidquid contra sentiat Blondellus, ille scilicet, qui una cum Ha-
 litgario Cameracensi a synodo Parisiensi anni octingentesimi vicesimi-quinti ad Lu-
 dovicum augustum legatus est, nisi forte is fuerit chorepiscopus Mettensis, quo titulo
 Amalarius noster insignitur in quibusdam codicibus, in quibus abbas & chorepis-
 copus vocatur. Hic ergo præcipuus auctor est regulæ, si non canonicarum, certe
 canonicorum, cujus regulæ exemplaria Ludovicus per omnia canonicorum mona-
 steria & ad cathedrales ecclesias imperii sui submitti curavit, in iisque observari
 ex synodi consilio præcepit, scriptis ad omnes metropolitas epistolis, ut id in suis
 quique diocesis exsequi maturarent. Idem factum de regula canonicarum femi-
 narum. Exstant tres ex his epistolis a paribus, paucis immutatis, Magno Seno-
 nensi, Sichario Burdigalensi, & Arnoni Saltzburgenfi directæ, quas singulas triplici
 columna Cointius ad hunc annum distinxit, ut earum facilius esset collatio.

Et hæc quidem canonicorum regula in plerisque cathedralibus & collegiatis ec-
 clesiis Gallicanis observata est usque ad sæculum undecimum, etiam a canonicis re-
 gularibus a prima illa origine sui instituti. Non placuit hæc canonicorum regula
 Petro Damiani, qui opusculum vicesimum-quartum scripsit contra sui temporis ca-
 nonicos, qui, licet in commune fructibus ecclesiarum alerentur, pecuniam nihilo-
 minus, aliaque bona privatim possidebant, idque ex regula prædicta sibi licere asse-
 rebant. Idem etiam carpit mensuram cibi ac potus, quæ ad quatuor aut quinque

Hhh ij

ANN. CHR.
817.^a V. infra n.
53. & lib. 61.
n. 33. & seq.LII.
Amalarius
auctor regulæ
canonicorum.
^b Tabbe, to. 2.
bibl. p. 158.^c Spicil. 10.
7. p. 168.LIII.
Improbata
hæc regulæ a
Romanis.

libras unicuique canonico assignata erat. Nec minus acris utriusque regulæ censura facta est in concilio Romano anni millesimi undecagesimi sub Nicolao papa secundo, exponente Hildebrando archidiacono, qui ambas illas regulas ob easdem causas valde improbat. Eadem concilii sententia fuit, maxime in damnanda regula canonicarum, quibus concessum erat, ut simul ecclesiasticis facultatibus & suis proprietatibus uterentur. quod a tempore apostolorum usque ad imperatorem Ludovicum nulli professioni sanctimonialium concessum vel permistum fuisse dicitur. *Et certe*, inquit concilium, *hujusmodi sanctimonialium institutionem usque nunc tota Asia, Africa simul & Europa, excepto uno minimo angulo Germaniæ, nec scivit, nec recepit: quam quotquot receperunt, a tempore prefati Ludovici recepisse comprobantur. Unde constat, ante illum sanctimoniales ubivis terrarum habuisse quam siquerentur regulam a beato patre Benedicto, aliquibus dictionibus a virili sexu ad femineum translati, quam utique in sui regni provinciis inventam nec Ludovicus mutare qualibet ratione debuit aut potuit sine auctoritate & consensu sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis: quia, quamvis imperator & devotus, tamen erat laicus. sed nec monachorum quisquam: quia non est illorum novam in ecclesia proprio suo magisterio vel arbitrio regulam introducere, insuperque illi contrariam, quam beatus Gregorius testatur discretionem præcipiam, & sermone luculentam. quæ idcirco fusius huc referre visum est, ut appareat, novum tunc fuisse illarum canonicarum institutum, in tota Asia, Africa & Europa, ad id tempus ignoratum, immo ad tempus illius concilii, excepto uno minimo angulo Germaniæ. ac proinde Romaricenses, Nivialenses, Melbodienfes, Castrilocenses, aliasque id genus canonicas in eo, quo nunc gaudent, vivendi genere haud quamquam institutas, sed a monastico statu ad versatilem & arbitrariam hujus avi consuetudinem sensim prolapsas fuisse. quod etiam Jacobus a Vitriaco acriter reprehendit in historia occidentali. Quamquam longe distant recentiores istæ canonicæ ab antiquioribus illis canonicabus, quæ perpetuo stabilitatis ac continentiæ proposito adstrictæ erant, nec umquam sæculum repetere illis fas erat, ut patet ex articulo octavo-decimo regulæ Aquisgranensis. Nunc vero nulla sunt ejusmodi vota, ne quidem penes abbatissam, nisi paucis in locis. adeoque non status dicendus est hujusmodi canonicarum recens institutum, sed antiquioris canonicarum status evolutio.*

LIV.
Statuta hujus
synodi pro mo-
nachis.

Quod episcopi & clerici pro canonicis & canonicabus; hoc abbates & monachi pro monachis in eodem Aquisgranensi conventu pro portione præstiterunt, non quidem novam, ut illi, condendo regulam, sed monachos ad Benedictinæ accuratorem praxim revocando, atque ad uniformem normam reducendo, editis septuaginta duobus capitulis, alias octoginta pro varia divisione, quæ inviolabiliter observari patres illi præceperunt, brevi hac præfatiuncula apposita: *Anno incarnationis Domini nostri Jesu-Christi octingentesimo septimo-decimo, imperii vero gloriosissimi principis Ludovici quarto, sexto idus Julii, cum in domo Aquisgrani palatii, quæ Lateranis dicitur, abbates cum quam pluribus una suis resedissent monachis, quæ subsequuntur capitula communi consilio ac pari voluntate inviolabiliter a regularibus conservari decreverunt, id est a monachis, qui jam tum regulares dicebantur contra clericos & canonicos, ut alias jam a nobis observatum, qui seculares clerici dicuntur hic, in capitulo quadragesimo. Ea vero fuit, etiam in Calfinate principe monasterio, horum capitulorum auctoritas, ut eadem ferme reverentia, ac ipsa regula sancti patris Benedicti, ibidem observarentur, teste Leone a Marsicano cardinale Ostiensi, qui tantum septuaginta duo capitula commemorat. Singula huc referre non videretur operæ pretium, cum in libris editis passim habeantur. Tantum ea, quæ utiliora videntur, vel quæ aliqua luce indigent, proferre satis fuerit.*

a Chym.
Cass. lib. 1.
c. 16.

Secundo capitulo statutum est, ut monachi omnes, qui possunt, regulam memoriter discant. quod in congregationibus bene moratis hætenus observatur.

Tertio, ut divinum officium ad præscriptum regulæ celebretur, quamquam Benedictus Anianæ abbas, teste Ardone, fancivit, ut diurna officia juxta Romanum morem, decantando psalmo centesimo decimo-octavo, persolverentur. quod Benedictus ipse exsecutus est ipso ejus obitus die, siquidem dum *cursum persolvere* vellet, in hæc verba ejusdem psalmi *fustus es Domine*, exspiravit. at utrumque officium quotidie solebat recitare, nempe *cursum* Romanum & monasticum, quod *regulare officium* Ardo in ejus vita appellat. In eadem synodo, ut Hildemarus satis innuit, statutum, ut monachi in triduo ante pascha ritum Romanum in officiis divinis se-

querentur. cujus tamen rei nullum decretum in ea synodo legitur. At forte nullum editum fuit, propterea quod huic statuto, quod episcopi urgebant, multi abbates, immo & Ludovicus ipse, restiterint. sed tamen usus prævaluit.

Quarto, *ut in coquina, in pistrino, & in ceteris officinis propriis operentur manibus, & vestimenta sua opportuno tempore lavent.* Deinde, *ut nullo unquam tempore post vigilias, causa dormiendi, nisi contigerit eos ante horam constitutam surgere, ad lectos redeant suos.* Omnino ad mentem sancti Benedicti, qui illud intervallum temporis, a vigiliis scilicet ad matutinas laudes, psalmodum vel lectionum meditationi impendi præcipit.

a S. Bened.
c. 8.

Sexto, *ut in quadragesima, nisi in sabbato sancto, non radantur: in alio autem tempore semel per quindecim dies radantur, & in octavis pasche.* Quippe eo tempore penitentes nec barbam, nec capillum tondebant. Tonfura vero monachorum ad breves capillos redacta erat, unde caput quotidie pectebant: foli ex illis majores clerici corona interrasili & ad cutem detonsa insignes erant. Capitula octavum, nonum, & septuagesimum-octavum juxta vulgaram conciliorum editionem, quæ ad volatilium esum pertinent, peculiari observatione inferius illustrabuntur, uti & ea quæ de libra panis & de vestimentis statuta sunt.

Undecimum capitulum est, *ut certum phlebotomia tempus non observent, sed unicuique, secundum quod necessitas exposulat, concedatur, & specialis in cibo & in potu tunc consolatio præbeat.* Ab hoc tempore nihilo minus in calendariis breviorum notati sunt singulis mensibus certi dies, quibus sanguinem minuere cuivis licebat, qui dies *ager* aut *minutionis* ob id vocabatur. Duodecimum diebus jejunii, cum regularis post refectionem vespertinam, tum quadragesimalis ante completorium, propter laboris necessitatem vel officium defunctorum, poculum indulget. Quartum-decimum veterat nudos pro quavis causa sub oculis fratrum flagellari, ob verecundiam & honestatem. quod certe observari ubique conveniret, cum legamus quemdam veterum patrum ne pedes quidem coram focio, ut alveum aquæ transiret, nudare voluisse.

L V.
De minutione
&c.

Quintum-decimum, ut nullus solus sine alio fratre foras progrediatur. Id tam severe cautum Gregorii Magni tempore, ut monachum, qui secus fecerat, monasterii regimine, ad quod electus fuerat, pontifex excluderet.

Decimum-septimum, ut ob necessitatem colligendi fruges, *constitutum legendi, aut meridie pausandi tempus prætermittatur.* aliis præmittatur, sed mendose, uti colligitur ex consequentibus, & operantes non murmurent; atque ex titulo ejus capituli, *ne murmurent monachi tempore legendi & meridiano occupati ad colligendas fruges.*

Decimum-octavum, *ut quarta & sexta feria jejunantes, ante aut post nonam, si necessitas fuerit, juxta prioris arbitrium levia opera exercent.*

Decimum-nonum, *ut in quadragesima, libris de bibliotheca secundum prioris dispositionem acceptis, alios, nisi prior decreverit expedire, non accipiant.* nempe ut fixæ & statæ essent, non versatiles & arbitrariæ monachorum lectiones; & ut libri, quod regula præcipit, ex integro & per ordinem legerentur. Hæc vero distributio pro cujusque capiti initio quadragesimæ a præposito fiebat.

Vicesimum-sextum prohibet villas frequenter citra necessitatem adiri, vel monachis administrandas committi, quod certe monachis nequaquam expedit, immo valde perniciosum esse experientia constat, quibus nec cellas seu præposituras, ubi pauciores, quam sex monachi fuerint, habitare conceditur, infra.

Vicesimum-septimum, *ut eadem, quam monachi sui habent, mensura sint abbates contenti, in manducando, in bibendo, in dormiendo, in vestiendo, in operando seu laborando, si in aliis utilitatibus non fuerint occupati.* Sublequens, *ut abbas vel quispiam fratrum ad portam monasterii cum hospitibus non reficiat. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat: ipse tamen, scilicet abbas, ea cibi potusque mensura contentus sit, quam reliqui fratres accipiunt. Si vero propter hospitem voluerit ad solitam mensuram fratribus, sibi que augere aliquid, in sua maneat potestate.* Hoc articulo derogatum videtur capiti quinquagesimo-sexto regulæ de mensa abbatis, quam cum hospitibus & peregrinis semper esse vult sanctus Pater. Neque enim Menardo nostro assentiri possum, id de communi refectorio interpretanti. Hoc vero Aquisgranense capitulum si conferas cum quinquagesimo-secundo, *ut laicus causa manducandi ac bibendi ad refectorium non ducatur; facile concedes,*

432

ANNALS

ANN. CHR.
817.

prius illud de monachis, forte etiam de clericis intelligendum, quos in refectorium duci permittit synodus, non laicos.

Vicesimo-octavo, ut fratribus, qui ad mensam aliis ministraverint, non in una mensa, sed in propriis locis reficientibus, eadem lectio, quæ prius fratribus facta est, recitetur. quod quidem in monasterio S. Galli, aliisque observatum vidimus: ubi post communem mensam reficientibus lectori & ministris mensæ lectio fiebat.

LVI.
De novitiis
& pueris &c.

Tricesimo-quarto capitulo vetatur, novitium tonderi, aut vestimenta pristina mutare, priusquam, expleto probationis anno, obedientiam promittat, ut in regula sequenti stabilitur, ut monachus professione facta tribus diebus cuculla cooperium habeat caput, consueta scilicet ad os cuculla, ut præscribunt ritus Cluniacenses.

a Lib. 12.
n. 38.b Infra lib.
30 n. 30.

Tricesimo-sexto præcipitur, ut pueri, a parentibus in monasteriis oblatis, oblationem de se factam confirment, cum ad intelligibilem ætatem pervenerint. Omnino ad mentem decimi concilii Toletani, ut in superioribus^a observatum. Quamquam Rabanus post hanc Aquisgranensem synodum scripsit libellum contra eos, qui regulæ sancti Benedicti hac in re derogatum volebant, ut in consequentibus^b videbimus; contenditque puerorum oblationem omnino valituram, etiam si eam oblatis pueri matura in ætate ratam non habuissent. De iisdem pueris statutum capitulo sequenti, ut carnem non nisi causa infirmitatis manducent. Itane ergo hæc abtinentiæ lex quinquennes, nam etiam ea ætate offerebantur, pueros obligabat?

Tricesimo-octavo articulo ex horis decem, quas sanctus Benedictus labori corporeo deputat, unam tantum detrahit synodus, statuens, ut in quadragesima usque ad nonam operentur fratres, quatenus, missa celebrata, congruo tempore reficiant. nempe ad vespæram, ut tempore sancti Benedicti, quo tempore missa singulis ferialibus diebus non videtur celebrata fuisse.

Quadragesimo, his qui e monasterio fugere voluerint, aliorumve gravium criminum rei fuerint, aut quibus ex integro facta sunt regulares disciplina, ita ut fratrum consortio omnino privati sint, domus semota fieri præcipitur huiusmodi, in qua hieme possit ignis accendi, & atrium juxta esse, in quo valeant, quod eis injungitur, operari. Non ergo probassent patres illi Aquisgranenses angusta illa ergastula, quo vix lux solis penetrare possit, in quibus ad otium, ne dicam ad certam perniciem, miseri illi quibusdam in locis, absque ignis per hiemem adminiculo, recluduntur.

Quadragesimus-secundus articulus est, ut nullus plebeius, seu clericus secularis in monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri monachus. Insigne hac de re exemplum in monasterio sancti Galli postea videbimus.

Sequens articulus omne genus juramenti monachis interdicit, quod statutum olim ita sacrum erat, ut quovis periculo quidam monachi illud infringere non sustinerent. Felices, si tales se præstarent, ut iis simpliciter affirmantibus, vel in propria causa, ut olim, etiam nunc crederetur.

Quadragesimus-quartus, ut abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut monachi sint, aut canonici; & abbas provideat, ne minus de monachis ibi habitare permittat quam sex. scilicet ad servandam qualemcumque regularis disciplinæ formam, sine qua monachi facile monasticum spiritum extinguunt.

Quadragesimus-quintus, ut schola in monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblatis sunt. Hinc instituta scholæ exteriores pro pueris extraneis, ut alias diximus.

LVII.
De festis
&c.

Quadragesimo-sexto capitulo annua festa præscribuntur cum plenario seu sollemni officio & gemina refectio: quo in numero mirum est festum sancti Benedicti speciatim non esse expressum.

Sequenti, ut in parasceve non aliud, nisi panis & aqua sumatur. Proximo, ut benedictio post completorium a sacerdote dicatur. an præsentem abbatem, si ipse non esset sacerdos? Alia ratio erat de benedictione lectoris, quam abbas, præpositus, vel decanus, quamvis presbyteri non sint, tribuere debent, ex capitulo sexagesimo-secundo. Porro lector hanc benedictionem stando postulabat, ex capitulo sexagesimo-tertio.

Quadragesimum-nonum habet, ut de omnibus in eleemosynam datis, tam ecclesiæ quam fratribus, decima pauperibus dentur. quod religiose in Corbeienfi monasterio, aliisque deinceps, immo ante id tempus observatum.

Quinquagesimo, ut, prætermisiss partitionibus psalterii, psalmi speciales pro eleemosynariis & defunctis cantentur. Olim quippe pro benefactoribus & defunctis in-

tegra

tegra in monasteriis recitabantur psalteria, sed in plures divisa partes, quæ singulæ certo tempore persolvebantur: at his psalteriis psalmos speciales synodus substituit.

ANN. CHR.
817.

Quinquagesimo-primo, ut in hebdomada pentecostes non flectantur genua, & non jejunctur, nisi statuti fuerint dies jejunii. scilicet jejunium æstivale quatuor temporum, quod tamen non ubivis semper, ut in Romana ecclesia, olim in hebdomada pentecostes servabatur. Certe in synodo Moguntiacensi anni octingentesimi tertii-decimi collocatur illud jejunium in hebdomada secunda mensis quarti, id est Junii, quæ raro cum hebdomada pentecostes coincidebat.

Quinquagesimo sexto, ut psalmus invitatorius, is est Venite, & Gloria pro defunctis non cantentur.

Quinquagesimo-octavo decernitur, ut dormitorium juxta oratorium constituatur, ubi supervenientes monachi dormiant. Hospites alii exteriores habebant aedes, & reete, ne monachi cum secularibus permixti sint.

Sexagesimo-tertio, ut docti fratres eligantur, qui cum supervenientibus hospitibus loquantur.

Sexagesimo-octavo, ut eulogia fratribus a presbyteris in refectorio dentur, scilicet ante alios cibos, ut superius diximus ad libellum supplicem Fuldensium, qui hunc morem jam ante synodum servabant, servarique cupiebant.

Septuagesimo-secundo, ut is, qui noxa culpa tenetur, id est penitentia addictus, die dominico remissus habeat, in cibo videlicet ac potu; & veniam non petat, profertur nimirum, ut aliis diebus.

Jam vero de volatiliu esu id præcipit synodus capitulo octavo, ut volatilia in-
tus forisve, nisi pro infirmitate, nullo tempore comedant monachi. & capitulo sequenti, ut nullus episcoporum monachis volatilia comedere præcipiat. Jam quippe nonnullis impressa hærebat hæc opinio, monachis licere volatilibus vesci ex regulæ concessu, quæ abtinentiam a carnibus quadrupedum, non etiam volatiliu, signanter exprimit. Cum vero hæc opinio quorundam monachorum animis alte infixæ esset, eamque doctiores etiam nonnulli, ut Rabanus, propugnarent; ex quadam indulgentia & œconomia patribus synodi Aquisgranensis vitium est, concessumque capite

LVIII.
Volatiliu
esus an permis-
sus a S. Bene-
dicto.

septuagesimo-octavo, ut volatilia in natali Domini & in pascha tantum quatuor diebus, si est unde, comedant: si vero non fuerit unde, non requiratur per debitum. si autem abbas aut monachi abstinere se voluerint, nempe prædictis diebus, in eorum sit arbitrio. ubi temperatur Casinatium indulgentia, qui illam his duobus festis ad octiduum extendebant, Theodemari epistola testante. Ex quibus facile intelligitur, id non nisi ægre & præter animi sententiam a patribus Aquisgranensibus indultum; eorumque mentem esse, hanc indulgentiam sanctæ regulæ repugnare, unde præter hos dies, volatilia comedi prohibent in-
tus forisve, nisi pro infirmitate; etiam si ab episcopis id permittatur. ubi videntur occurrisse sancti Fructuosi regulæ, qui longinquo itinere destinatis, si aut a principe, vel episcopo rogentur, pro benedictione & obedientia carnes volatiliu degustare permittit, modo servent apud se de reliquo abtinentiam consuetam. Certe utramque abtinentiam discipulis suis a sancto Benedicto præscriptam fuisse quis facile concedet, qui attenderit hoc ejus in instituendo ordine suo propositum, in quo homines a sæculi contagio remoti, vitam agerent, non ad delicias, sed ad pauperum mores accommodatam. Hinc est, quod ea vestimenta suis indulget discipulis, quæ vilis, in qua degerent provincia, comparari possent, quod gravi ac diuturno labore vult eos exerceri. quod ægre admodum vini vel exiguam copiam eis concedit, & parabiles tantum escas, nempe duo pulmentaria cocta. non dicturus cocta, si de carnibus volatiliu, quas nemo, nisi barbarus, incoctas comederit, & non potius de leguminibus locutus fuisset. Quis vero sibi in animum induxerit, virum sanctum, tali animatum proposito, esum quadrupedum, qui vulgariu hominum cibus est, extra infirmitatem refecuisse, volatilia permisisse? Sane hoc fuisset, non delectationes refecare corporis, sed mutare, immo & augere. Nam, ut cum Hieronymo^a loquar, non ideo te carne vesci non putes, si suum agrestium, leporum, atque cervorum, & quadrupedum animantium esulentias reprobas. Non enim hæc pedum numero, sed suavitate & gustu comprobantur. Denique plerique regulæ commentatores hunc regulæ contextum eo modo, quo diximus, interpretati sunt: ex quibus Turrecremata apposite ad hunc locum: Licet sanctus Pater, inquit, tantum nominet carnes quadrupedum, prohibitio ta-

Annal. Bened. Tom. II.

Iii

AN. CHR. 817. men extenditur usque ad carnes etiam animalium, bipedum scilicet & volatilium. Cum enim carnes volatilium sint dulciores, magis delicatae & pretiosiores; quando minus delicatas vetuit, procul dubio magis delicatas & pretiosiores prohibere cre- dendus est. Ita ille. Non me fugit, quaedam esse contraria exempla, quorum non- nulla jam retulimus, quorundam monachorum, qui volatilia in certis, at raris ca- sibus comederint. at regulae sensus a ex mente legislatoris, non ex rarioribus illis exemplis petendus. Certe pullorum esum, etsi facilius, solis tamen infirmis permit- tunt Casarius & Aurelianus, qui tempore sancti Benedicti regulas suas scripsere. Idem de Benedicto Anianensi dicendum. Denique ea mens fuit, ut de aliis refor- matoribus fileam, Cisterciensium patrum, qui regulam ad amissum sibi servandam propoluerit: quorum major esse debet, quam sanctae Hildegardis contra sentientis, auctoritas.

LIX. Pinguedo permilla. Affine est huic statuto ejusdem synodi capitulum septuagesimum-septimum, ut fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, excepta sexta feria, & diebus octo ante natale Domini, & a quinquagesima usque ad pascha. Id praefer regulam concessum monachis Francis propter defectum olei tradunt anonymus auctor in vita sancti Meinwerci episcopi Paderbornensis, & Ordericus Vitalis in historiae suae li- bro octavo. In eadem sententia est alius anonymus, qui sagimen illud *oleum lardi- vum* vocat. Feriam sextam, atque octo dies ante natale Domini, mirum cur non totum adventum; ad haec totum tempus a quinquagesima usque ad pascha, ab usu pinguedinis exceperet patres Aquigranenses. Attamen ne quidem feria sexta tunc temporis excepta erat, si monacho sancti Gallensi credimus in libro primo de vi- ta Caroli Magni, qui cum aliquando ad quemdam episcopum divertisset feria sexta, nec ea die *carnes quadrupedum, aut volatilium* comedere voluisset; pontifex ille, non inventis piscibus, *optimum illi caseum, & ex pinguedine carniis jussit apponi*. Eju- smodi abusus, utendi scilicet sagimine etiam feria sexta, propagatus fuerat ad Clu- niacenses tempore Petri venerabilis, qui eum edito decreto abrogavit.

LX. Libra panis. De libra panis ita constituunt patres capitulo quinquagesimo-septimo, ut libra panis triginta solidis per duodecim denarios metiatur; & quidem antequam coquatur panis, ut capituli praefert inscriptio. Hic locus multorum animos torfit, distraxitque in varias sententias. Id alii de pretio panis, alii de pondere, sed immani, interpretantur. Primus e recentioribus rem propius attigit Antonius Yepesius in notis ad hanc synodum Aquigranensem, quas tomo tertio chronici Benedictini adjecit. Cen- sivit quippe vir doctus, eam legem de pondere librae Benedictinae editam more Fran- corum, qui libram numericam viginti solidis computare solent, solidum vero duo- decim denariis: quem computandi morem etiam in ponderibus olim adhibuerint, qua ex observatione divinavit, libram crudi panis a synodo assignatam constituisse libra una & dimidia, ut coctus panis redigeretur ad libram unam Parisinam, quae pro una libra numerica viginti-quinque solidos exigit; & hanc demum esse libram; quam sanctus Benedictus *propensam* vocat. Nec longe abludit Boherii sententia. *Li- bra denariorum*, ait, *ideo libra dicitur, quia tantum ponderare solebat*. At locum hunc egregie illustravit libellus de hemina vini Benedictina, cujus eruditus auctor Claudius Lancelotus, postea Benedictinus, nuper mortuus, ex legibus Francorum observat, vicefimam partem unciae denarium esse; duodecim vero denarios assem efficere, adeo ut tres unciae quinque asses, & duodecim unciae libram viginti solidorum constituent; solidum vero denarii duodecim. Hinc est quod in libro tertio d cap- itularium pro heribanno seu multa quadam, *solidi triginta* exiguntur, *id est libra & dimidia*. Itaque cum patres Aquigranenses libram panis ante coctionem, tri- ginta solidis per duodecim denarios constantem, assignant; octodecim uncias crudi panis, at cocti fere quatuordecim aut sexdecim concedunt: quatuordecim quidem, si primarius ac levior sit panis; sexdecim vero, si secundarius. Eodem fert Hilde- marus, unus ex antiquioribus regulae commentator. *Libra*, inquit, *viginti-duos so- lidos habet, quando crudus est panis: ut cum coctus fuerit, habeat solum viginti*. Re- cte quidem de libra communi, fecus de Benedictina, quae propensa esse debet.

LXI. Hemina vini. De hemina vini id tantum praescribunt patres capitulo vicesimo-secundo, ubi *vinum non est unde hemina detur, duplicem mensuram de cervisia bona* suppleri. He- minam Benedictinam Lancelotus mox laudatus non aliam esse putat quam semifex- tarium Romanum, qui uncias decem pendet. Postea tamen, in nova libelli sui edi-

d Capitulum lib. 3. c. 14. edit. Baluz.

e Hildemar. in cap. 30. re- gula.

tione, duas uncias heminae Benedictinae adjecit, eamque duodecim uncias consti- tare permittit, adductus forte argumentis, quae contra priorem ejus sententiam in pri- ma ad Saeculum quartum Benedictinum praefatione protuleram: ubi heminam Be- nedictinam octodecim uncias constare, si non certis, saltem certo proximis ratio- nibus ostendisse mihi videor. quae hoc loco repetere non sinunt historiae leges. De hemina vini & libra panis consule eruditam Johannis Peleterii dissertationem, jam superius a me laudatam.

Supereft agendum de vestimentis, quae praedicti patres singulis monachis conce- dunt articulo vicesimo-secundo, nempe *camisias duas*, laneas scilicet, quas Ardo *stamineas* vocat; *tunicas duas, cucullas duas, & cappas duas, pedules quatuor pa- ria, femoralia duo paria, roccum unum, pellicias usque ad talos duas, fasciolas duas, quibus autem necesse est itineris causa, alias duas; wantos in aestate, mussulas in hieme vervecinas; calceamenta diurna paria duo, subtalares per noctem in aestate duas, in hieme vero soccos; saponem, & uncturam sufficienter*. Haec illi, longe quidem plura quam sanctus Benedictus, qui *camisiarum, capparum, rocci, pellicearum, fascio- larum, wantorum, mussularum, subtalarium, & foccorum* non meminit, neque saponis aut uncturae; nec femoralia nisi itinerantibus concedit. Pedules, genus cal- ceamenti, infra dividuntur in calceamenta diurna, quae sancto Benedicto caligae; & nocturna, quae subtalares in aestate, focci in hieme. Caligae ad mediam suram, subtalares, instar crepidarum, tantum ad talum pertingebant. Socci olim apud Gallicanos monachos lignea calceamenta in vita sancti Lupicini abbatis dicebantur. Cappae superiores vestes erant ad talos usque defluentes, cucullae dictae in regula; quae vero hic cucullae, scapularia ibidem appellantur. Ita Smaragdus abbas rem explicat in commentario: *Cucullam dixit ille, nempe sanctus Benedictus, quod nos modo cappam: quod vero dicit scapulare propter opera, nos modo dicimus cucullam*. Ejusmodi cuculla seu scapulare abique manicis totum ambiebat corpus tantum us- que ad renes, fissum aliquando cum taniolis ad utrumque latus, aliis non fis- sum, qualia videre licet in iconibus Fuldensium monachorum, superius expressis. *Disconsutas* seu fissas vetat capitulum sexagesimum-primum, praeter *villosas*, forte pelliceas. De parva hac cuculla praecipit capitulum vicesimum-secundum synodi Aquigranensis, *ut mensura cucullae duobus cubitis*. Viderat ejusmodi cucul- lam seu scapulare apologista Henrici quarti imperatoris, cujus haec verba. *Vidimus nos aliquando vestem cucullatam, parvam quidem, sed ita moderatam, ut desuper usque ad renes tantum deflueret, & utrimque usque ad humerorum confinia pertingeret. qualis certe forma atque mensura proprie dicitur scapulare, quod monachis propter opera tantum assignatur ex mandato regule*. Sic ille saeculo undecimo, quo scapularia mo- nachorum, ex Cluniacensium ritu, utrimque fissae & fluctuantia, ad terram usque defluebant. Eadem forma eorum erat ante synodum Aquigranensem, uti discimus ex Ardone monacho in libro de vita Benedicti Anianensis abbatis, qui cucullam, id est scapulare, quae prius usque ad talos pendebat, ut in Otgerio & Benedicto su- perius vidimus, ad modum uniformem reduxisse dicitur exemplo Casinensium & Fuldensium, ut *non amplius duobus cubitis* excederet ejus mensura, vel summum usque ad genua pertingeret. quod statutum est synodi Aquigranensis. Denique roc- cus, clericis lineus, monachis laneus, humeros ambiebat; fasciola, redimiculi genus, femoralia & tibialia religabant. Verum de his satis superque satis.

De hac synodo idem Ardo scribit, Ludovicum praefecisse Benedictum mox lau- datum cunctis regni sui coenobiis, ut, sicut Aquitaniam & Gothiam, ita Francos salutifero imbueret exemplo; adeoque ut harum partium monasteria, quae a regu- lari norma defecerant, ad pristinum statum revocaret. Ut autem, quemadmodum una omnium erat professio, iidem etiam esset salubris una consuetudo; Benedictus iussu imperatoris, congregatis cunctorum coenobiorum patribus una cum plurimis monachis, multos cum illis sededit dies, regulam ex integro discutens, obscura di- lucidans, dubia solvens; sicque veteres abstulit errores, priscosque ritus avitae dis- ciplinae restituit; atque ex eis capitulare institutum, id est praemissa statuta, im- peratori confirmanda porrexit, ut in omnibus regni sui monasteriis ea observari ju- beret. Id vero lubens exsecutus est imperator, missis per singula monasteria inpe- ctoribus, qui eam cunctis formam traderent, & qui traditam observari curarent. Perfectum itaque propagatumque est opus divina opitulante misericordia, & una

ubique generaliter observata est regula, ac demum universa monasteria ita ad formam unitatis redacta sunt, quasi ab uno magistro, & uno in loco informarentur: adeo uniformis in cibo & potu, in vigiliis & psalmodia, ceterisque religionis officiis vivendi ratio instituta est. Horum omnium dux, caput, & veluti anima erat Benedictus, cui omnia, tamquam generali prapposito, monasteria obtemperabant.

Nomina abbatum omnium, qui synodo Aquisgranensi cum eodem interfuere, singulatum percensere impossibile, & forte supervacaneum foret. Unus ex eis erat Arnulfus abbas Herensis, an etiam Glonnenfis, qui cum Benedicto monasterii Dionysiani reformationem promovit. Aduerunt etiam Josue sancti Vincentii ad Vulturum, Smaragdus sancti Michaelis in pago Viridunensi, Apollinarius Flaviniacensis, aliique quamplures, quos inter hi insigniores erant. Aduit forsan etiam abbas Casinensis, quem primum honoris causa, nominare debueram, Gisulfus scilicet, cujus praefectura anno ultimo habitam fuisse hanc synodum Leo^a Marsicanus auctor est. Is deceffit exente hoc anno, scilicet ix. kalendas Januarii, praefectura sua anno vicesimo-primo. Apollinarius ejus successor abbatiam ad annos undecim tenuit.

^a 17. Angel.
de Nuce in lib.
1. c. 16.

LXIV.
Constitutum
de monasteriis.

In eodem etiam conventu cum episcopis, abbatibus, & toto senatu Francorum, constitutum fecit imperator de monasteriis regni vel imperii sui, quae dona & militiam facere possent; quae sola dona sine militia; quae vero nec dona, nec militiam, sed solas orationes pro salute imperatoris, vel filiorum ejus, & stabilitate imperii. quod constitutum ex mendoso exemplari Sirmundus vulgavit.

HÆC SUNT QUÆ DONA ET MILITIAM facere debent, numero XIV.

Monasterium sancti Benedicti, Floriacense in agro Aurelianensi, cujus abbas hoc anno Adalgaudus, de quo infra.

Monasterium Ferrarias in Senonensi. Sigulfus, nobilis abbas & presbyter, cum usque ad senium, & quidem ad hoc tempus, sub canonico habitu laudabiliter vixisset, sponte se Ferrariensis abbatiae potestate exiit, & monachicam religionem assumpsit, regimen abbatiae cum Ludovici consensu cedens Adalberto discipulo suo, cui usque ad obitum se subijci passus est, ut testatur Lupus abbas in epistola vicesima-nona.

Monasterium Nigelli, seu de Nigella in pago Trecenti, de quo in libro tertio jam egimus.

Monasterium sanctae Crucis, seu sancti Faronis prope Meldos, non Crucis-sancti-Audoeni seu sancti Leutfredi in pago Ebroicensi, quod olim Crucis-sancti-Audoeni, recentioribus sancti Leutfredi appellatum.

Monasterium Corbeia in pago Ambianensi, quo tempore exsul erat in Hero insula Adalhardus abbas, cujus vices agebat junior Adalhardus.

Monasterium sanctae Mariae Sueffionis puellarum, sub Theodrada abbatisa, Adalhardi sorore.

Monasterium Stabulaus in dioecesi Leodicensi. Absalon an Ando abbas.

Monasterium Fariniacum, aliis Favrinicum, locus in pago Vefontionensi, sic in divisione regni Lotharii. De ejus origine nihil compertum. Monasterium olim puellarum, ad cujus abbatissam existat epistola^b sancti Bernardi abbatis: nunc viro- rum sub congregatione sancti Vitoni: ubi Wlfus^c patricius iussu Brunchildis casus est, vulgo Faverniacum.

^b Bern. ep.
391.
^c Fredeg. c.
29.

Monasterium sancti Eugendi, seu sancti Claudii in Lugdunensi sub Achino, ut videtur, abbate.

Monasterium Novalicium ad radices Ciniffi montis. Frodoinus abbas.

Ultra Rhenum.

Monasterium sancti Nazarii Laureshamense dioecesis Wormatiensis, cui tunc Adalonus abbas praeerat.

Monasterium Offurwilarii seu Offonis-cella, sive Scutteranum, dioecesis Argentinenfis.

In Bavaria.

Monasterium Manaufer, vulgo Manssee, alias Lunaelacense in dioecesi Saltzburgenfi. Lambertus abbas.

Monasterium Tegnauser seu Tegernense in Frisingensi. De his omnibus superius actum.

HÆC INT QUÆ TANTUM DONA dare debent sine militia, numero XVI.
Monasterium sancti Michaelis Marefci primi. Valefius de monasterio sancti Michaelis in Perilo maris hic agi putat, Baluzius de quodam monasterio sancti Michaelis in Vefentino. Hic vero conjicio designari monasterium sancti Michaelis in pago Virduensi, dictum olim *Marsupium* ab amne illic scaturiente, ad quem primitus ad id repus positum erat, paullo post translatum ad Mosam: ita ut legendum sit, *Monasterium sancti Michaelis Marsupii*, cui tum Smaragdus praeerat.

Monasterium Balma puellarum in dioecesi Vefontionensi.

Monasterium sancti Sequani in Lingonensi.

Monasterium Nantuadis, in Lugdunensi. Eo tempore apud Sebusianos Nantuaco praeerat Godelfadus abbas & diaconus, cui Anfmundus quidam & Cæcilia eius conax villam Telarciacum in agro Vironensi, aliaque praedia in pagis Lugdunen, Matiscensi & Autifiodorensi concesserunt anno quarto Ludovici augusti. Extant hac de re litterae in chartario Nantuacensi sub hac inscriptione: *Domino & perosanctae ecclesiae in honore sancti Petri principis apostolorum, & sanctae Dei genitricis Mariae, & sancti Michaelis archangeli, quae sunt constructae in pago Lugdunen, cui vocabulum est Nantuacis monasterii, ubi vir venerabilis Godelfadus abbas sive diaconus, una cum norma monachorum, ibidem Deo deservire videtur.* Ex quo intelligitur, tres illic fuisse ecclesias. Actum anno quarto regnante & imperante domino nostro HLudovico. Godelfadi successor Adalramnus, non multo post, hanc ipam villam eisdem donatoribus in praestariam dedit.

Ultra Rhenum.

Monasterium Suarizaha seu Swarzach in dioecesi Argentinenfi. Aliud ejusdem nominis in Herbipolensi.

Monasterium sancti Bonifacii Fuldense in Moguntina sub Ratgario abbate, de quo supra.

Monasterium sancti Wigberti Fritiflariae, locus olim dioecesis Moguntinae, nunc Paderbornensis:

In Alemannia.

Monasterium Clehenwanc, ignotum.

Monasterium Fruhelinwanc, an idem cum Fiurwanga, cujus abbas Gozbertus in necrologio Augiensi.

Monasterium Nazaruda, & istud incognitum.

Monasterium Campira seu Campidona in Suevia, sub Agapito an Gothardo abbate.

In Bavaria.

Monasterium Altembure, an sancti Altonis, vulgo *Altemmunster*, in dioecesi Frisingensi.

Monasterium Alcabe, haud dubie Altahe seu Altaha, Superius, an Inferius, in Bavaria inferiori ad Danubium.

Monasterium Creausa. Dicerem Cremisa seu Cremifanium, nisi hoc situm esset in Austria superiori, sed Bavariae conterminum.

Monasterium Marhasco, vulgo *Masce*, in dioecesi Pataviensi.

Monasterium Buria seu Buranum; vulgo Benedicto-Buranum, in Frisingensi.

HÆC SUNT QUÆ NEC DONA, nec militiam dare debent, sed solas orationes pro salute imperatoris vel filiorum ejus & stabilitate imperii, numero XVIII.

Monasterium Melaredum, in dioecesi Autifiodorensi, nunc cella abbatiae sancti Germani Autifiodorensis.

Monasterium Fossatus seu Fossatenfe prope Parisios, sub Benedicto abbate jam superius^a laudato, de quo plura inferius.

Monasterium Ludra seu Lutra, in dioecesi Vefontionensi.

Monasterium sancti Gregorii in dioecesi Basileensi, ubi tunc Gothefridus abbas.

Monasterium sancti Mauri, legendum *Monasterium-Mauri*, in dioecesi Argentoratensi.

Monasterium Eborreheim, aliis Ebersheim; ibidem.

Monasterium Clinga, de quo in necrologio Augiensi, ex monasterio quod *Clingo* vocatur, sive *Plidimfeld*, *Fleido* episcopus & abba, in dioecesi Spirensi, ab ordine translatum: de quo plura inferius.

Monasterium Saviniaco, lege Saviniacum, in dioecesi Lugdunensi: de quo superius^b n. 70, actum est.

^a Num. 34.

^b Lib. 27.

Monasterium Crudatis, ita legendum, ad Rhodanum in pago Vivariensi. Huic monasterio concessum est hoc anno privilegium immunitatis a Ludovico Augusto ad preces comitis Vivariensis, cujus pater Herebertus hunc locum, qui exire fisci erat, desertum inveniens, monachos ibidem congregaverat, qui eumdem locum, ipsius & aliorum fidelium adjutorio, instauraverant, idque persequi constituerant, si rex quietos redderet, eisque opportunum praeberet auxilium, i. ut ipsos monachos una cum abbate illorum Bonaldo, rebusque ad eundem locum pertinentibus sub sua defensione reciperet. quod Ludovicus lubens praestitit, concessa insuper libera eligendi abbatis facultate. Datum Aquisgranum XVII. kalendas Augusti, anno ejus imperii quarto. Durandus diaconus ad vicem Heliachar recognovit.

Monasterium Dusera, in diocesi Arausicana.

Monasterium Lorwin, nobis ignotum.

Ultra Rhenum.

Monasterium Schewanc

Monasterium Sculturbura } utrumque ignotum.

In Bavaria.

Monasterium Berch. Exstat *Bergen* monasterium in diocesi Eistetensi, a saeculo tantum decimo conditum, & extra Bavariam.

Monasterium Mechema, lege Methema seu Methama, vulgo *Metten*, in Baaria inferiore.

Monasterium Scovenauwa.

Monasterium Aloseburck.

Monasterium Wissenbrunico, nunc Wesbrunense, a duce Tassilone fundatum, tunc sub Adelmaro abbate.

ALIA MONASTERIA, in Aquitania.

Monasterium sancti Filiberti, Herense in finibus Pictonum & Armoricae, in cellam redactum: tunc sub Arnulfo abbate.

Monasterium sancti Maxentii, apud Pictones, an Abbo tunc ejus rector.

Monasterium Carrofinii seu Carrofi, ibidem, sub Justo abbate.

Monasterium Brantofmarii seu Brantofmi, apud Petrocorios.

Monasterium sancti Savini, in Pictonibus, institutum a Benedicto abbate Anianensi qui viginti monachis eo ab se missis abbatem praefecit, cujus nomen ignoratur. Dodo abbas ejus loci religiosissimus inferius commemorandus.

Monasterium sanctae Crucis puellarum, apud Picavos.

Monasterium sanctae Mariae in Lemovicis, vulgo de Regula, cui Guntrada abbatissa non multo post praefuit.

Monasterium Mastracurii. Baluzius legendum putat *Masciacum*, ut in vita Ludovici Pii, in Biturigibus; an Mauzacum seu Mauciacum apud Arvernos.

Monasterium Menadinii, an Menatense apud Arvernos.

Monasterium Magnilocum, itidem apud Arvernos.

Monasterium Conguas, diocesis Rutenensis, tunc sub Medraldo abbate, modo saecularium.

Monasterium sancti Antonii, Baluzius legit *Antonini*, quod monasterium erat olim apud Rutenos. Est & monasterium sancti Antonii de Lezato in comitatu Fuxensi; at medio saeculo decimo conditum.

Monasterium Musciacum, vulgo Moisiacum, apud Cadurcos, nunc canonicorum saecularium.

In Septimania.

Monasterium sancti Aegidii in valle Flaviana, prope Nemausum, nunc saecularium canonicorum.

Monasterium Psalmodium, in eadem diocesi, itidem saecularium, nunc Alefienis episcopati unitum.

Monasterium Anianum, seu Anianense, in Magalonensi, cujus tunc Georgius abbas sub Benedicto.

Monasterium sancti Tiberii, in diocesi Agathensi.

Monasterium Villa-magna, in Biterrensi.

Monasterium sancti Petri in Lunate, alias Juncellense, ibidem.

Monasterium Cannas, in diocesi Narbonensi.

Monasterium Castellii-Malasci, aliis Mallasti, nunc Montis-Olivi, in Carcaffonenfi.

Monasterium sanctae Mariae Caprariensis, in Biterrensi, vulgo *Cabrieres*.

Monasterium sanctae Mariae ad Orubionem, vulgo de Craffa, diocesis Carcaffonenfis, tunc sub Attala abbate, qui omnium sui monasterii possessionum & immunitatum confirmationem ante biennium a Ludovico Augusto impetraverat.

Monasterium sancti Laurentii. Duplex eo nomine monasterium erat in Septimania: unum in diocesi nunc sancti Pontii ad Nigellam fluviolum, modo unitum monasterio Craffensi mox laudato: aliud in eodem pago ad Vernodubrum, nunc sancti Aniani * dictum.

* S. Chignani.

Monasterium sanctae Eugeniae, in suburbio Narbonensi, monasterio Fontis-frigidi unitum ab anno millesimo centesimo undenonagesimo, quo Willelmus de Lacu prior & monachi sanctae Eugeniae ordinationi & dispositioni abbatis Fontis-frigidi se se subjecerunt.

Monasterium sancti Hilarii, ad Leucum, in diocesi Carcaffonenfi. Huic praerat tunc Monnellus abbas, cui privilegium immunitatis, Nampioni decessori suo a Carolo Magno concessum, Ludovicus Pius confirmavit, relatum sine chronicis notis in appendice Capitularium, uti & subsequens Pippini Aquitaniae regis id ipsum confirmantis ad preces Leonii abbatis: cujus antecessor Egidio, Monnelli successor, consimile a Ludovico Pio, Pippini genitore, obtinuerat.

Monasterium Valle-Asperii, Arulense diocesis Helenensis. Castellanus abbas.

In Tolosano.

Monasterium sancti Papuli, nunc episcopalis sedes a Johanne vigesimo-seculo instituta. Hujus monasterii origo obscura, Carolo Magno tribuitur.

Monasterium Suricinium, seu Soricinium, in diocesi olim Tolosana, modo Vaurensi, prope castrum olim Verdunium, recentioribus Verdunum.

Monasterium Asilo, vulgo de Manso-Afili, olim Tolosanae, nunc Appamiensis diocesis, de quo infra.

Monasterium Venercha, vulgo *Venerque*, sancto Petro sacrum, quatuor leucis a Tolosa; nunc excisum, & attributum ecclesiae sancti Pontii Tomeriarum.

In Wasconia.

Monasterium Cella-Fraxillii, vulgo *Serres*, in pago Elufano, nunc canonicorum saecularium, & majori parte unitum ecclesiae beatae Mariae Ausciensis.

Monasterium Cimorra, rectius Simorra, sacrum beatae Mariae, in diocesi Ausciensi.

Monasterium Pisciano, vulgo sancti Michaelis de Pisciano, in suburbio Ausciensium.

Monasterium Aluum-fragitum, vulgo sancti Sixti de Fagito, ad Ratum fluviolum, nunc canonicorum saecularium in eadem diocesi.

Monasterium sancti Savini in Levitania ad montes Pyrenaeos, quod a sancto Savino eremita vocabulum & originem habet, situm in agro Tarbellensi ad Gavum fluviolum, unde Tarbellense vulgo cognominatum, de quo in superioribus * egimus.

* Lib. 18.

Haecenus constitutum de monasteriis a Ludovico conditum, quod manu sua firmavit, & anulo imperiali sigillari iussit. De plerisque monasteriis praedictis superius egimus, aliorum fere originem & casus ad hoc tempus ignoramus: quaedam etiam prorsus ignota. De Soricino & de Manso-Afili mox agemus. Cur vero multa, & quidem insigniora, in hac constitutione praetermissa sint, divinare non licet. Si quis dicat hic agi de monasteriis regiae, quam vocant, foundationis: de omnibus hic recensitis vix dici potest. Et quam multa ejusmodi omissa sunt, sancti Dionysii & sancti Germani apud Parisios, sancti Medardi apud Sueffionas, Centulense, aliaque permulta. Nulla vero de monasteriis Neustriae recentioris, totiusque Belgicae primae ac secundae, mentio facta, Corbeia & forte monasterio sancti Michaelis exceptis. Atque ut a militia & donis excepta fuerint, an etiam a precibus? Aliis hoc divinandum relinquo.

Soricinium * pagi Tolosani monasterium, sic dictum, non a soricibus, ut quidam vir doctus putat, sed a Sora fluviolo praeterlabente, beatae Mariae de Sanha, nunc de Pace cognominatum a nonnullis, olim in diocesi Tolosana, nunc in Vaurensi, post erectam ea in urbe sedem episcopalem, positum est. Ejus conditor Pippinus rex fuisse creditur: sed desunt, quae id probent, litterae genuinae. Ceterum de ejus antiquitate dubitare haud nos sinit praemissum Ludovici constitutum, in quo Soricinium recensetur cum aliis, quae tantum preces imperatori debebant. Huic

LXV.
Soricii monasterii origo & abbas.
* Soreza.

ANN. CHR.
817.

cœnobio tunc præerat Bertrandus seu Bertrannus abbas, cui Ludovicus augustus hoc anno vel insequenti villam Blizentiam confirmavit, aliasque possessiones ab Arecato comite Astaraci concessas in diocesi Aulciensi, ex quibus Cella-Medulsi coaluit. Nul- lus ejus loci abbas deinceps occurrit ante Caroli Simplicis principatum: quo tem- pore Walafridus abbas, præsentè Armando seu Airardo archipræsule, hanc cellam cum suis appendicibus Garsia comiti ad vitam concedit pretio mille solidorum, quod recentiores ad tempus Caroli Calvi referunt. Sub eodem Carolo Simplice us- que ad Lotharium regem invenitur Rumoldus, aliis Rodaldus, Soricini abbas. Ab eo iterum hiatus ad Seniorellum litterarum magistrum, id est ad sæculum unde- cimam jam adultum, ubi de illo agemus.

L X V I.
Manfi-Afili
initia & abba-
tes.* Ric.
* Rienn.

Monasterium sancti Stephani de Manfo-Afili, cujus superius meminimus, æque obscuræ originis. Jam existabat anno Caroli Magni tricesimo-nono, quo Sigobran- dus quidam Calasto Azili abbati & fratribus ejus alodia de Cruciaco & de Cassiaco in pago Tolosano cessit, ut legitur in historia Benearenensi. Situm est ad Rivum * flu- vium, qui in Garumnam devolvitur ad Rivi * castrum, cui nomen suum tribuit, ubi illud amittit. Calasto abbati videtur successisse Azenarius, cui Ebolatus, ejus- que conjux Verana cum duobus filiis donarunt cellam sancti Petri de Silva-agra, in qua corpus sancti Rustici quiescebat, Ludovico augusto imperante. Nulla dein- ceptus ejus monasterii documenta supersunt usque ad annum millesimum vicesimum- quintum, quo Ifarnus episcopus Tolosanus res monasterii confirmat, illudque in suam tutelam admittit.

L X V I I.
Agiulfus ab-
bas Solemnia-
ci privilegium
obtinuit.

In superiori constituto Ludovici augusti nulla mentio facta est de Sollemniaco monasterio agri Lemovicensis, cujus abbas Agiulfus præceptum immunitatis obti- nuit a Ludovico imperatore, prolatis litteris Pippini regis ac Caroli Magni, qui Sollemniaco simile privilegium concesserant. Ludovicianum existat in tomo secundo Capitularium, datum Aquisgrani ix. kalendas Augustas, imperii Ludovici piissimi augusti anno quarto, indictione decima. Agiulfo abbati Ductramnus substituitur in vulgatis indicibus, forte Dructramnus. Observatu dignum est ipsius Ludovici præ- ceptum, Aquisgrani hoc anno datum III. kalendas Septembres, confirmantis im- munitates, Turonicæ sancti Martini basilicæ a Pippino avo, & patre suo Carolo imperatore concessas: cujus authentico appensa est bulla aurea, in cujus antica parte exhibetur ejus effigies coronata, dextra lanceam, læva scutum præferentis, sub hoc lemmate: D. N. HLVDOWICUS IMP. posticam vero totam occupat hæc inscriptio, RENOVATIO REGNI FRANC. Præter ea sigillum cereum membranæ affixum erat, sed modo detritum. Consimilis bulla aurea Caroli regis authentico appensa est.

L X V I I I.
Bernardi
Italiae regis
defectio.a Froth. epist.
25.

Antequam solveretur conventus Aquisgranensis, Ludovicus Lotharium, natu- majorem filium, imperii consortem dixit; alios duos, Ludovicum Bajoariæ, Pip- pinum Aquitanicæ reges imposuit. Hoc nuntio in Italiam perlato, Bernardus rex, Pippino majore Caroli filio natus, instigantibus proceribus, Ludovico, si qua posset, imperium, quod sibi paterno jure deberi credebatur, erepturus, defectionem moli- tur: moxque omnibus Italiae civitatibus in sua verba jurare jussis, saltus faucesque alpium idoneis præfidiis firmat. Ejus conjugationis conscii fuisse ex Italia Ansel- mus Mediolanensis, & Volfoldus Cremonensis antistites, e Francia Theodulfus Aurelianensis arguuntur. Id ubi per Rotaldum Veronensem episcopum & Supponem Brixia comitem accepit Ludovicus, qui e Volago Aquisgranum reversus erat; contractis ex Francia & Germania copiis, confestim adversus Bernardum conten- dere properavit. Huc spectat epistola a Hetti archiepiscopi Trevirensis, Frothario

» Tullensi antistiti scribentis, terribile ad se pervenisse imperium domni imperatoris,
» ut omnibus legationi suæ subjectis significaret, pararent se ad bellum in Italiam con-
» tra Bernardum nova molientem. Propterea mandare de verbo imperatoris, ut
» omnibus abbatibus, abbatissis, comitibus, vassis dominicis, cunctoque populo suæ
» parochiæ, qui militiam regiæ potestati exhibere deberent, ut primo quoque tem-
» pore ad Italicum bellum ad nutum imperatoris progredi maturarent. Ex illis tam-
» en monasteriis, quæ militiam regi debebant, nullum ex Tullensi parochia me-
» moratum est in regio constituto, quod superius reulimus. Ubi tantam in se belli
» molem verti Bernardus rescivit, motu perterritus, maxime quod jam a suis se de-
» seri adverteret, arma posuit, seque ultro Ludovico ad Cabilonem sedenti tradidit,
cujus

ANN. CHR.
817.L X I X.
Andaginum
monachis da-
tum.
a Lib. 19.
n. 34.

cujus exemplum ceteri secuti sunt. Ludovicus judicium in posterum annum distulit. Post conventum Aquisgranensem Walcandus episcopus Leodicensis, parochia suæ statum in melius reformare cupiens, cellam Andaginensem, de cujus origine in superioribus actum est, vetustate pæne collapsam, habitatoribusque destitutam, instauravit, ac monachis instituti nostri concessit, quibus Alveus abbas præfectus est, forsitan ex Prumia assumtus, uti & ejus successor Marcwardus. Mox cum in lo- cum multi religionis cultores receperunt se se, maxime *nobiles viri ex monasterio sancti Lamberti*, quæ cathedralis ecclesia erat, apostolicæ vitæ desiderio accensis. Hi, monasticis votis Deo nuncupatis, locum ab se electum illustrare cupientes, Walcandum obnixè rogarunt, sibi ut sancti Huberti episcopi corpus concedere dignaretur. Eorum precibus commotus antistes, qui loci amplificandi studio itidem tenebatur, Adebaldum metropolitam Coloniensem, successorem Hildeboldi, super hac re consulendum censuit. Ambo vero ad Ludovicum imperatorem id referendum constituunt, imperator ipse ad concilium episcoporum, qui religiosorum virorum voto ac postulationi annuendum censuere, sancti confessoris reliquias eis committi satius existimantes, & in monasterio prædicto, ubi religiosius honorarentur, collocari. quod factum xi. kalendas Octobris, anno dominicæ incarnationis octingentesimo vicesimo-quinto, qui Walcandi ordinationis sextus-decimus erat. Sacram corpus integrum, quemadmodum Carlomanni principis anno tertio, quo ejus elevatio facta fuerat, repertum, in Andaginense demum transfertur monasterium, quod sancti Huberti deinceps appellationem obtinuit, multo peregrinorum concursu ad vitan- dam rabiem frequentatum. Totam hanc historiam Walcandi hortatu litteris man- davit Jonas episcopus, non alius, ut puto, quam Aurelianensis, qui Theodulfo suc- cessit. Miracula dein consecuta scripsit auctor anonymus sæculo undecimo, ex qui- bus insigniora inferius referentur.

Hoc anno, ejus sæculi septimo-decimo, Adalwinus episcopus Ratisponensis, post annos prælaturæ viginti-sex, Baturico locum fecit, ut constat ex brevibus annali- bus b Ratisponensibus eo tempore scriptis, cum decessore suo sepultus in basilica sancti Emmerammi. Hinc corrigendus Hundius, qui etiam in hoc falsus est, quod sedis episcopalis translationem e prædicta basilica ad ecclesiam sancti Petri, cujus translationis Simpertus c auctor est, eidem Adalwino d tribuit. Neque vero quid- quam valet Ludovici augusti vulgatum diploma ad id probandum; nec melioris no- tæ est aliud Carolomanni, quibus Arnolfus monachus aperte refragatur. Sub Adal- wino itaque Richobaldus abbas ad sanctum Emmerammum institutus est, non sub Baturico, qui eum a præfectura monasterii amovisse dicitur. Ab eo tempore nulli deinceps sancti Emmerammi peculiare abbatem fuere, sed iidem qui episcopi, per annos amplius centum & quinquaginta, nempe usque ad pontificatum sancti Wolf- gangi, qui restituit in melius monasterio Ramvoldum abbatem præfecit. Confer- que superius e diximus de emendandis vulgatis indicibus Ratisponensium episcopo- rum. Existat prolixum Rabani carmen f ad Baturicum episcopum nomine Humberi presbyteri & monachi Fuldenfis: sed in eo nihil observatione dignum.

Sub exitum hujus anni Paschalis papa primus Barnardum Viennensem antisti- tem, sedem suam deserere volentem, litteris confirmavit, superius relatis, eidem- que mox pallium, quod forte ille nondum petierat, ultro concessit *majorum more*, ad ostendendam in eum, ejusque ecclesiam sedis apostolicæ caritatem; ad hæc om- nia privilegia, eidem ecclesiæ ab antecessoribus suis concessa, rata habuit. *Scrip- tum e per manum Theophylacti notarii & scriniarii mense Decembri, indictione deci- ma. Data per manum Georgii bibliothecarii sancta sedis apostolica, nonis Decembris, imperante domino nostro piissimo principe augusto Ludovico, a Deo coronato, magno & pio imperatore, anno quarto, & patriatus ejus anno tertio.* ubi legendum videtur post consulatum ejus anno tertio; qui novo post patris mortem anno ineunte nume- rari cœptus. Cum itaque videret Barnardus, sibi non licere ad dilectum Ambro- nianense monasterium suum reverti; alium sibi secessum in sua diocesi paravit, nempe monasterium, in loco remotiori, Romanis dicto, posito ad Iseram fluvium, inter Gratianopolim & Rhodanum, cujus aquis Isera immiscetur: ubi tumultus vitæ actuosa idemdem deferens, Deo liberius vacaret. Atque ut locum illum ampli- us nobilitaret, eo transtulit reliquias sanctorum Severini, Exsuperii & Feliciani ex suburbano Viennæ vico Brenniaco, ubi indigno in loco jacebant. Absoluto ita-

L X X.
Adalwino
episcopo Ratis-
ponæ succedit
Baturicus.
b Analest.
10. 4. p. 477.
c V. sup. lib.
26. n. 16.
d V. lib. 26.
n. 16.e Lib. 22.
n. 66.
f Raban.
carm. 4.
L X X I.
Barnardus
Viennensis
antistes pal-
atio donatur.
g Append.
Sec. 4. Bened.
p. 566.Romanis
monasterium
condit.

ANN. CHR.
817.

que monasterio, basilicam in honorem sanctorum apostolorum dedicavit cum provincialibus episcopis, eamque Viennensibus archiepiscopis subiectam esse voluit. quod Lotharius augustus litteris, Agilmaro Barnardi successoris inscriptis, confirmavit. Romanense monasterium, sancti Barnardi sepultura & patrocinio postea insigni, jam inde a saeculo decimo vertit ad saeculares canonicos, non confundendum cum alio ejusdem nominis monasterio diocesis Laufannensis, a sancto Romano abbate Lupicini fratre constructo, quod sanctus Wandregisilus in reditu ex Italia adiisse memoratur.

LXXII.
Ansegiso Luxovium commissum.

a Sac. 3. Bened. parte 2. p. 456.

Eodem anno Ludovicus augustus Luxovium, celebre in Galliis monasterium, rectore destitutum post mortem Dadini abbatis, regendum beneficii jure commisit Ansegiso abbati cenobii Flaviacensis, jam superius laudato, cui post annos sex Fontanellense monasterium, Eginhardo cedente, itidem commissum est. Ea tempestate Luxovienses de pristina severitate multum remiserant, testante Adfone^a ejus loci abbate. qua causa Ludovicum impulit, ut eis Ansegisum, *virum dignissimum*, morum gravitate & prudentia praepollentem, ad reparandam disciplinam, eis pastorem praeficeret. Mox ille collapsa erigit, dispersa recolligit, ecclesiam amplificat, ejusque parietes pictura exornat: cetera instaurat aedificia, toti denique monasterio novam formam reddit.

LXXIII.
S. Benigni res & rectores.

Non meliori in statu res erat in Divionensi sancti Benigni monasterio. Tunc locum regebat Erlegaudus seu Herlegaudus abbas, sub quo multa per id tempus facta praediorum accessio. Ejus rei chartae apud Perardum exstant. una data die dominico proximo kalendis Augusti, in anno secundo Ludovici imperatoris. quod non de pridiano die ante ipsas kalendas, sed de proximiori sabbato, ut in aliis ejusdem loci tabulis, intelligendum. altera sabbato proximo in mense Octobri; tertia die Jovis post mensem Februarium, anno tertio Ludovici augusti, id est anno ejusdem saeculi sexto-decimo, quod Perardus non recte ad hunc subsequenter annum refert. Idem pro portione erratum in sequenti, qua donatio est Witgarii presbyteri, Bargas in pago Atoariorum sancto Benigno conferentis *die veneris, tertio idus Februarii, anno sexto regnante domino nostro Ludovico imperatore*. qua notae anno ejus saeculi undevicesimo, non vicesimo conveniunt. subsequens est charta ipsius Erlegaudi abbatis, facta anno ipso vicesimo, qua confert *ad ipsum sanctum locum, hoc est presbyteris, diaconibus, lectoribus vel cantoribus*, aliquid de rebus suis, sitis in *centena Oiscarensi, in villa Curmulnensi*, quas per instrumenta chartarum comparaverat. *Data die dominico, nonis Februarii*, anno sexto Ludovici imperatoris. Idem Erlegaudus chorepiscopus vocatur in litteris permutationis factae inter ipsum & Seraphim abbatem Besuensem, de qua inferius. Mirum videri possit, cur in his litteris nullam Erlegaudus mentionem faciat de monachis, sed tantum de presbyteris, diaconibus, lectoribus, & cantoribus ejus monasterii. Verum jam similes locos in superioribus observavimus, quo tamen tempore monachos ibidem existisse constat. Certe sub Aridio abbate, quem inter & Erlegaudum unus Hildebrannus intercessit, Dodo quidam, vir nobilis, ad conversionem eo veniens, multa dat sancto Benigno, & *monachis hujus loci ad suppeditandum eis frumentum, & vinum, simulque pretium, unde possint preparari duo pulmentaria, secundum quod praecipit regula monachorum*. Sed nimirum, imminuta sub Erlegaudis disciplina, suppudebat eos monachi nomen & forte institutum, quod utrumque Albericus episcopus, Erlegaudis abbate mortuo, in pristinum decus restituit. Hac paullulum extra ordinem: sed minutiora ejusmodi in unum congerenda visa sunt, ne saepius recurrant.

LXXIV.
Besuense monasterium regit Betto episcopus.

Vicinum erat Benigniano Besuense monasterium in pago Atoariorum, cujus Betto episcopus dioecesanus, id est Lingonensis, providentiam, exclusis jam inde a Pipini tempore monachis, solus habebat. Id probant instrumenta hujus temporis duo: unum est, quo limites ejus monasterii possessionum definiti sunt *in mallo publico* apud Montaniacum villam, ubi illustis vir Hildegarius comes cum scabineis residebat ad multorum causas audiendas, & recto judicio terminandas. Istuc veniens Betto episcopus, cum advocato suo Burgoardo, novem legitimos testes obrulit, qui de praedictis limitibus testimonium ferrent anno secundo Ludovici imperatoris. Alterum ejusdem generis instrumentum datum est anno ejus quarto, id est anno praesenti, quo idem Betto cum Bernardo advocato monasterii sancti Petri Fontis-Besuae

ANN. CHR.
817.

tredecim testes profert coram Balactario vicecomite, ad vicem praedicti Hildegarii comitis residente, ad fines quarundam possessionum determinandos. quae integra leges in chronico Besuensi, edito cum Benigniano in tomo primo Spicilegii. Paulo post idem qui supra Albericus episcopus locum monachis restituit, eique praefecit Seraphim abbatem. Hi fructus fuere synodi Aquisgranensis.

Quo tempore Seraphim abbas Besuensi monasterio praerat, eodem Epeleus seu Eppelenus Melundense in pago Tornodorense administrabat. Id colligimus ex libro societatum Augiensis cenobii scripto ante annos octingentos, in quo memorantur *ex monasterio Melundis Epeleus abba; ex monasterio Fontis-Besu Seraphim abba*. Haud scio an Epeleum praecesserit Bertfredus Melundensis abbas, qui villas quasdam, eidem monasterio a Barnuino & Wulino collatas, eidem ad usum beneficii concessit. Precaria sic incipit: *In Christi nomine Bertfredus abba, qui Melundus, forte Melundas, monasterium in regimine habere videtur, & cuncta congregatio monachorum, qui ibidem officium Deo fungere videntur, &c. Data mense Octobri, anno II. regni domini HLudovici regis*. Huic precariae subscribit Bertfredus abbas cum monachis novemdecim, praeter Eutherium monachum & sacerdotem, qui hanc precariam scripsit & subscripsit. Ex his monachis decem sunt presbyteri, qui se monachos & presbyteros seu sacerdotes dicunt: duo levitae, ceteri praecise monachi. Inter illos leguntur *Eppelenus monachus & presbyter, Jonas monachus & levita*. qui Eppelenus si idem est ac Epeleus abbas; dicendum est eum successisse Bertfredo abbati; adeoque hanc precariam anno secundo Ludovici Pii imperatoris factam esse, tamen rex tantum in diplomatis clausula dicatur. Huic conjecturae illud favet, quod Jonas ille monachus idem videri possit cum Jona postea Melundensi abbate, qui Jona Eduensis episcopi litteris ^b pro canonicis ejusdem urbis ecclesiae subscripsit anno DCCC LVIII. Sane haec sententia est nostri Johannis *Elie*, qui nobis illam precariam suppeditavit, in Appendice referendam.

Roma basilica sanctae Agnetis extramurana hoc anno translata est a Graecanicis sanctimonialibus ad Latinas seu Benedictinas. quod quemadmodum factum sit, prout traditur res, ex veteri codice sic accipe. Initio statim pontificatus Paschalis papa, cum ad lustrandas urbis basilicas se contulisset, inter alias adiit monasterium sanctae Agnetis extra muros, ubi sanctimoniales graecae versabantur. Ingressus monasterium, vidit illic virgulta cum vepribus sicut in saltu nata, testaque nudata imbricibus. Miseranti loci ruinas, venit in mentem quidam probus sacerdos, manuum suarum laboribus victitans, qui uxorem suam (graecanicam forte communionis erat) ante paucos dies amiserat: quem ad restituendum monasterium aptissimum judicavit. Misso itaque ad eum nuntio, accessit Johannes, id nomen presbytero, supplex ad pedes pontificis, qui aliam ipsi uxorem velle se dare significavit. Repugnanti ad haec Johanni, & asserenti, se deinceps calibem vitam velle ducere; instituit pontifex, jussitque ut secundam uxorem pro ipsius voluntate duceret, qui priorem praeter ejus sententiam habuerat. Reversus domum presbyter, cum natis suis communicavit, quid rei agendum esset. Illi parendum pontifici consulunt. Paratus itaque ad imperium presbyter, a Paschali papa ducitur in praedictum monasterium, cujus basilica impluvio & putri mucore foedata, tota propemodum fructibus obsita, neglecti loci horrorem spectantibus incutiebat. Erat in ea basilica statua beatae Agnetis martyris, consistens *in pariete muselato*. Ad eam ubi accessisset pontifex, facta oratione anulum presbytero porrexit, quo novam sponsam, hoc est sanctae Agnetis basilicam, subarraret. Mox acceptum anulum presbyter, qui demum rem intellexerat, in digitum immisit martyris, quae dexteram protendisse, ac pedem osculaturu sacerdoti porrexisse fertur. Ille vero totus ad resarciendum monasterium conversus, repurgato loco, instauratque aedificiis, *moniales de Urbe Latinas, bonas & castas*, loco graecanicarum illic instituit, quae ibidem ad saeculum tertium-decimum, & forte ulterius perseverarunt. Dormitorium vetus adhuc superest absque divisis cellis, cum pictura seu imagine sancti Benedicti, & aliorum. Descensus in basilicam fit per gradus triginta-duos, ubi vetus inscriptio legitur de indulgentiis loco ipsi concessis anno supra millesimum ducentesimo quinquagesimo-sexto tempore Luciae abbatissae. Ciborium altaris sustinent quatuor ex jaspide columnae quantitatis pretii. Honorius primus absidem musivo decoravit. Super altare majus, absidi & ciborio subiectum, stat praecleara statua martyris, cujus caput & brachia ex

Melundenses abbates.

a Analect. 10. p. 645.

b Spicil. 10. 8. p. 145.

LXXV.
S. Agnetis monasterium instauratum.

ANN. CHR.
817.

ære deaurato, cetera ex alabastro, Francosini sculptoris opus. Alia proinde ab ea, de qua agit anonymus ille auctor, qui id ab se scriptum afferit, prout oculis propriis conspexerat. Narrationem porro suam concludit his verbis: *Actum est hoc miraculum tempore Paschasi papa primi (sic Paschalem vocat) sub anno dominice incarnationis octingentesimo septimo-decimo, a constructione sacre imaginis anno centesimo nonagesimo-secundo, que fuit constructa tempore Honorii pape primi, ab incarnatione vero Domini anno sexcentesimo vigesimo-quinto.* Hæc ex codice bibliothecæ Otobonianæ. Hoc totum paucis verbis exprimit Anastasius in libro pontificum, ubi Paschalis oratorium beatæ Agnetis Christi virginis mire exornasse dicitur. Nunc locum occupant canonici regulares congregationis sancti Salvatoris Bononiensis.

ANN. CHR.
818.
LXXVI.
Ratgarius abbas Fuldenfis
abjectus.

Ratgarius abbas Fuldenfis, ob cujus severitatem tot in monasterio turbas excitatas vidimus, postremo accusatus a fratribus, & convictus, deponitur, ut tradunt annales Fuldenfes; atque in exilium amandatur. Id factum anno ejus sæculi septimo-decimo; & insequenti Eigil monachus in ejus locum subrogatus est. Hoc iudicium a quo prolatum sit, a Ludovico augusto, an a iudicibus ab eo delegatis, non produnt annales. Veri simile est sententiam intervenisse Heistolfi archiepiscopi Moguntini. Interim missi ab imperatore Aaron & Adalfridus monachi occidentales cum focis e Francia, qui Fuldenfes in tanta rerum trepidatione & miseria consolarentur & confirmarent, & si qua in moribus relaxatio per hos tumultus accidisset, fraterna admonitione corrigerent. Hi sine dubio Benedicti Anianæ & Indæ abbatis discipuli erant, sed quo ex monasterio missi, incertum. Invenitur quidem inter fratres conscriptos sancti Galli Aaron monachus ex cœnobio Besuensi: at nulli tunc Besuæ monachi erant, cum duo illi Fuldam directi sunt. Quo tempore hæc missio contigerit, obscurum. Candidus monachus in vita Eigilis abbatis auctor est, Fuldenfes multo tempore vitam quietam duxisse sub eorum magisterio, addito præposito, decanis ab eisdem constitutis. quod factum oporteret ante Ratgarii exaucloracionem, ut multo tempore Fuldenfes sub eorum magisterio vixisse dici possint. Verum quietam vitam ante Ratgarium exaucloratum non habuere Fuldenfes. Atqui ab eo tempore ad electionem Eigilis abbatis vix solidus annus intercessit. Hic ergo locus commode interpretandus. Talem demum exitum habuere, si non male parta, certe male gesta, male retenta Ratgarii abbatis imperia.

LXXVII.
Eigil in ejus
locum suffi-
ctus.

Non diu præpositi & decanorum magistratu contenta esse potuit Fuldenfis congregatio, quæ abbatis parere imperio solebat. Inito proinde cum Aarone ejusque focis consilio, visum est eis, ut ad imperatorem mitterent unum ex ipsis Adalfridum, virum prudentem & bene morigeratum, & cum eo quosdam e suis fratres, eligendi abbatis facultatem a casare petituros. Hanc benigne concessit Ludovicus, monuitque ut ea fieret ex regulæ sanctæ præscripto, sæpe eis inculcans austeritatem indiscreti pastoris, ne posthac in pristinos errores relaberentur; sed ut potius talem eligerent, qui velit esse pater, & possit. Imperatoris mandato fratribus exposito, instituta a senioribus preces, quibus futura electionis successus Deo commendaretur. Inter ea non modica orta est inter fratres, ut sit, dissensio, animis studia in contraria distractis, dum alii virum nobili ex genere, qui ipsos contra comites & potentes sæculi defenderet, præferendum censerent; alii nullam nobilitatis rationem, sed tantum probitatis ac virtutis habendam contenderent. quippe nobili, propinquorum auctoritate subnixo, etiam si durus & inclemens sit, velis, nolis parendum esse. denique Deum ignobilia & infirma mundi elegisse, ut nobiles ac fortes sibi subjiciat. Erant & qui hominem doctum vellent; alii qui juvenem, alii qui mediocrem. Contra reclamabant quidam, abbatem doctum, si semel a sana doctrina recesserit, obfirmari solitum in sua sententia, & veritati multiplices argutias opponere. In hoc uno consentiebant universi, ut patrem benignum ac elementem sibi deligerent, vulgaris memores proverbii: Homo ustulatus ignem timet. Pertentabant itaque seorsim singulorum animos, quos ad regimen melius comparatos videbant, si quid boni ex eorum responsis expiscari possent. Omnibus demum ad electionem faciendam una congregatis, seniores patres ceteris auctores fuere, ut uno animo in unum conspirarent, non quod sibi utile esset, sed quod Deo magis placitum sincere quærentes. Denique sibi videri, nullum alium in hoc loco ea dignitate digniorem esse quam Eigilem ob maturam ætatem, morumque gravitatem.

ANN. CHR.
818.

Mox assensere omnes, præter paucos, qui ejus constantiam verebantur, quippe qui, etsi mitis erga mites & bene morigeratos, sed indisciplinatis durus & austerus videretur. Ille vero contra obniti, excusare provecam ætatem; ceterum se ad tantum onus impari dicere. Ad quem fratres: Noli, inquit, timere, pater, quia parati sumus ad falcem hujus oneris tecum sponte portandum, tantum ut nos in hac necessitate ne deserat. Acquievit demum ille, fratrum precibus superatus.

Tum vero visus est adeundus imperator, ut electionem probaret. Missus cum electo Aaron presbyter, primus ex occidentalibus monachis. His ad regiam audientiam introductis, præterita turbarum discrimina Ludovicus ob oculos posuit, eosque ad similes vitandas procellas hortatus est. Huc nihil consultius esse, quam ut conversationem suam secundum regulæ auctoritatem componerent; & dura quælibet servandæ pacis & concordie causa perferrent. Plura dicentem inducit Candidus monachus, qui Eigilem ait approbatum fuisse in hanc sententiam. Istum nunc vobis committo, fratres, secundum Dei timorem & sanctæ regulæ auctoritatem, ut sit vobis pater, pastor, & frater juxta monasterium beati Benedicti, nempe Casinense, qui hanc eandem regulam monachorum, Spiritu-sancto repletus, cum magna discretione conscripsit, suisque secum servandam mandavit alumnis. Vos autem; filii, hunc senem patrem vestrum sanctis conversationibus veltris honorate, sincero amore diligite: obedientiam vero non solum illi, verum etiam ad omne opus bonum certatim vobis invicem exhibere curate. Et conversus ad novum abbatem: Tu vero, ait, pater mi, juniores tuos cum omni studio & sagacitate secundum Dei voluntatem servare contende: quatenus in hac sancta concordia perseverantes, ad eum pervenire mereamini, qui ad hoc solummodo descendit de celo, ut mundum Deo Patri pacificaret per ipsum. Tum immensa & superflua ædificia improbasse dicitur, etiam in ædibus lacris, memor quantæ hac de re querimonie ad patrem suum Carolum & ad se delatæ fuissent. Longe quippe satius esse, ut pauperes egeni ex his impensis pascantur. Hæc pluribus prosequitur imperatoris nomine Candidus monachus, qui horum monitorum necessitatem experimento noverat. Profectus inde cum comitibus Eigil ad Heistolfum metropolitam Moguntinum: qui ipsum inter alia monuit, ut talem se filiis patrem exhiberet, qualem sibi & fratribus suis Ratgarium esse postulabat in libello supplici, quem Carolo quondam porrexerant. His dictis, solito more novum abbatem benedixit, benedictumque Fuldam redire permisit: ubi eo, quo par erat, honore a fratribus obviam effusus acceptus est. Non multo post basilicam per has tempestates neglectam reficere, novisque ornamentis decorare aggressus est, pavimentis refundendis, novis altaribus construendis, cryptis duabus etiam additis, quarum una solis ortum, altera occasum respiciebat. Denique ut humanitatem & clementiam suam insigni exemplo declararet, Ratgarium ab exilio revocari curavit: qui demum quietus vixit, & basilicam in honorem beatæ Mariæ in proximo sancti Bonifacii monte ædificavit.

Paucis post pascha diebus Ludovicus imperator Aquisgrani iudicium de Bernardo Italiae rege, qui ipsi apud Cabilonem se dediderat, deque focis ejus conjurationis exercuit. Cum iudices Bernardum, ceterosque capitalis sententiæ damnassent, imperatori sat fuit eum luminibus orbasse, episcopos in diversa relegasse exilia. Tertio abhinc die Bernardus decessit, nempe xv. kalendas Maii, sepultus Mediolani in basilica Ambrosiana, ubi etiam nunc ejus tumulus visitur cum brevi epitaphio, ab aliis relato. Haud scio an ejusdem conjurationis conficii fuerint Drogo, Hugo, & Theodoricus, Ludovici fratres naturales, qui iussu ejus sacra tonsione multati fuere. Episcopi in diversa monasteria relegati dicuntur: ex quibus Theodulfus Aurelianensis Andecavos amandatus est, privatusque abbatia Floriacensi, quam per annos novem-decim ac dimidium tenuisse perhibetur in veteri abbatum indice, qui in ipso desinit.

Tunc Floriacensibus restituta libertas eligendi abbatis, & quidem ab anno superiore, quo Theodulfus majestatis reus habitus fuit. Electus mox Adalgaudus abbas privilegium immunitatis a teloneis pro quatuor navibus ab imperatore obtinuit hoc anno, datum Aurelianis vi. kalendas Augusti, anno imperii ejus quinto, indictio-ne xi. Ejusmodi privilegii meminit Adrevaldus in libro de miraculis sancti Benedicti, ubi miraculum tempore Rahonis comitis factum commemorat. Forte una

LXXVIII.
Bernardus rex
& focii conjurationis puniti.LXXIX.
Adalgaudus
Floriaci abbas
privilegium
obtinuit.
a Biblioth.
Floriac p. 252.
b Adrevald.
c. 19.

ANN. CHR.
818.

Floriacensium navis, sale onusta, ex urbe Namnetica, nullo portorio a regis ministris exacto, Aurelianus pervenit: ubi a teloneariis vestigialis gratia detenta, contento regali privilegio, quaestioni primum, ac demum fisco subijcitur, atque cum ceteris navibus procuratori portus committitur. Haec acta dominica die, qua die, cum circa horam diei tertiam cuncti missarum celebratione detinerentur, haec navis e portu nullo agente soluta & emota, subito absque humano remige, medium Ligerim petit, ubi vis aquae decurrentis major erat: indeque adversis fluctibus enatando, appulit ad posterulam, quae usque hodie, ait Adrevaldus, sancti Benedicti dicitur. Omnibus in admirationem facti conversis, pudore suffusi sunt fisci procuratores, qui in posterum nihil tale commiserunt. Vellem Adrevaldum habere vadem consimilis miraculi, quod Diedericus Germanus monachus in historia sua de illatione sancti Benedicti primus retulit. Per id tempus Floriaci vigeant studia litterarum, testante Theodulfo in capitulari, cujus capite undevicesimo presbyteros monet, ut consanguineos suos ad scholam mittant in ecclesia sanctae Crucis, quae cathedralis est, aut in monasterio sancti Aniani, aut sancti Benedicti.

Heimo abbas
pro Magno-
loco.

Aurelianus in urbem Andecavorum profectus est Ludovicus, ubi dum versaretur, Magno-loco caenobio, apud Arvenos condito in honorem sancti Sebastiani, praecipuum immunitatis ac tuitionis concessit rogatu Heimonis ejus loci venerabilis abbatis. Datum *Andecavis palatio*, xvi. kalendas Septembris, anno imperii quinto. Durandus diaconus ad vicem Helizacharis recognovit.

LXXIX.
Landveneci
regula recepta.

Quod Bernardus in Italia, id in Armorica tentavit dux Murmannus, aliis Marmonius, qui se regem ferebat. Profectus contra eum Ludovicus, dum Aurelianus versaretur, praedictum Adalgaudo abbati privilegium concessit, tum iter cum exercitu profectus, Andecavos praetergressus, Murmannum interfecit, totamque Armoricae suae ditioni asseruit. In illa expeditione, dum super Elegium * fluvium juxta silvam Brisiaci * castra fixisset, audito regulam sancti Benedicti necdum in Landvenecensi sancti Winwaloei monasterio receptam esse; Marmonoco abbati ad se accedenti praecipit, ut sanctam regulam sequerentur, & tonsura Scottorum rejecta, quam ad id tempus cum ritibus veterum Brittonum retinuerant, Romanam cum ceteris ecclesiis sibi imponerent. Hujus rei praecipuum edidit Ludovicus, significans omnibus episcopis & universo ordini ecclesiastico in Britannia consistenti, quod, cum Marmonocus abbas ex monasterio *Landowinmoch* ipsius adisset praesentiam, & illum de conversatione monachorum illarum partium, sive de tonsione interrogasset, rescissetque ab eo, ipsos haec tenentur, quod ab Scottis sive de conversatione, sive de tonsione capitum accepissent, contra morem totius sanctae apostolicae atque Romanae ecclesiae; eidem Marmonoco ipse jussit, ut juxta regulam sancti Benedicti patris viverent, utpote possibilem & laude dignam; & de tonsura capitum cum sancta Romana ecclesia concordarent, adeoque non modo in praedicto monasterio eundem vivendi morem, qui in sancti atque eximii patris Benedicti regula descriptus est, sed etiam in aliis ejusdem provinciae locis monachi observare curarent, ubi vides, quanta fuerit piissimi principis in rem nostram caritas & sollicitudo.

Hermingardis
imperatrix
Andecavis an
sepulta.

Post hanc expeditionem Ludovicus in urbem Andecavorum revertit, ubi Hermingardem augustam aegrotantem reliquerat. quae biduo post, morbo invalescente, decessit v. nonas Octobris. *Curata autem regina sepultura*, inquit astronomus, *imperator per Rotomagum & Ambianorum urbem, recto itinere se Aquisgranum ad hiberna contulit*. Ex quo intelligitur, Hermingardem Andecavis sepultam fuisse, non in monasterio Erestemensi, quod paullo supra Argentoratum, Illium inter & Ischeram amnes, pro nobilibus sanctimonialibus condidisse fertur: cujus caenobii originem Bruschius, & cum eo Cointius Hermingardi, Lotharii imperatoris uxori, tribuere malunt. Ut ut sit, exstabat ante annum ejus saeculi septuagesimum hoc monasterium *Erenstein*, quod in divisione facta Carolum inter & Ludovicum reges, in sorte Ludovici numeratur.

LXXXI.
Radechis Ca-
sini monachus
an sub Apollinari
abbate.

In reditu Aquisgranum Ludovicus obvios habuit legatos Siconis ducis Beneventani, dona ipsi afferentes, eique necem Grimoaldi antecessoris sui excusantes. Quippe Radechis, Coninus seu Complanus comes in Hirpinis, cum Sicone Agrenteo castaldeo, hunc ducem per insidias sine causa occiderat, atque ei Siconem substituerat. Dein facti penitentia ductus, collo catena implicito, ad Casinense

ANN. CHR.
818.

sancti Benedicti monasterium se contulerat, se reum, impium, & homicidam cum multo gemitu agnoscens, atque pro piaculo monachum fieri exposcens. Admissus in monasterium, indutusque monastico habitu, tanta se distractione corporis animique coram aeterno Arbitro coercuit, ut nulli dubium esset, ipsum facinorum suorum veniam a Deo impetrasse. Leo Marficanus hanc conversionem retulit ad praefecturam Apollinaris abbatis, qui Gisulfo hoc anno ineunte successerat, non anno sequente, ut quidam volunt. De hoc piissimo abbate, scilicet Apollinari, ex majorum testimonio tradit Victor papa secundus, & cum ipso Leo Marficanus, eum, cum aliquando ad visendas monasterii possessiones Lirim fluvium, qui planitiem Casino subjectam irrigat, trajicere cogeretur; deficiente navicula, signo crucis munitum se, ita ut erat indutus & calceatus, in fluvium injecisse, atque in ulteriorem ripam siccis pedibus appulisse, ut non tam super aquas, quam super aridam incessisse videretur. Multa ejus tempore caenobio factae donationes a Leone memoratae. una est Danielis clerici, nobilis Tarentini, qui ad extrema redactus, se ipsum, suaque omnia cum plurimis servis in cella sancti Gregorii, Aquino vicina, per syngrapham eidem obtulit monasterio. Hujus abbatis anno tertio, & quidem anno incarnationis dominicae octingentesimo & vicesimo, Sarracenos in Siciliam irrupisse tradit Leo Marficanus: quod Apollinaris chronologiae superius allatae convenit.

a Chron. Ca.
lib. x. c. 20.

b Ibid. c. 19.

Actum est superius de Godelfado abbate Nantuacensis apud Sebusianos monasterii, cui Ansmundus & Caecilia ejus conjux quaedam praedia contulere anno quarto Ludovici augusti. Godelfado non multo post successit Adalramnus abbas, a quo iidem Ansmundus & Caecilia eadem praedia pro vita sua tempore precario receperunt. Eorum hac de re litterae sic inscriptae sunt: *Adalramnus in Dei nomine sacerdos & abba, qui monasterio Nantoaco praest ad regendos fratres secundum normam sanctorum patrum, una cum ipsa congregatione, dilecto filio Ansmundo, & uxori suae Caeciliae*. In his litteris dicuntur iidem donatores villam Telerciacum, aliasque Nantuacensibus contulisse pro animarum suarum redemptione, ad missas & psalteria decantanda: eademque precario recipere, eo pacto, ut post suum decessum eadem villae cum suis augmentis & emolumentis revertantur ad dominium & usum monasterii. In his litteris Adalramnus sacerdos dicitur, id est episcopus, scilicet Matiscouensis, ejus nominis primus. unde Ansmundum, virum haud dubie praepotentem, filium suum vocat. Certe episcopi titulo afficitur in praclaro instrumento apud Guichenonem ^a, ubi *Alranus*, truncato, ut fit, vocabulo, appellatur. Hoc instrumentum est donationis, quam Albitius comes, filius bonae recordationis Ratberti & Richildis, & uxor ipsius Odda, filia bonae recordationis Gautherii & Godaniae, de rebus suis secundum legem Salicam fecerunt sacrosancto sancti Petri Nantoacis monasterio, quod constructum est in pago Lugdunensi, ubi praest venerabilis in Christo Alranus episcopus. Res vero, quarum donationem faciunt, sitae sunt in pago Lugdunensi, in valle Ligerica apud Nerebias, Escalonem, & Daniacum, aliisque in locis, quae omnia ea lege tradunt, ut nullus episcopus, abbas aut comes, aliave quavis interposita persona, quidquam ex his minuere vel subtrahere audeat, retento tamen sibi ad vitam suam, suorumque liberorum usu-fructu. Huic vero donationi sic consentit Odda, ut, si viro suo supervixerit, saeculoque relicto habitum religionis induerit, ac Deo vota sua fecerit, ex ipsis rebus usum-fructum capiat. si vero hoc non egerit, usu-fructu ipso careat, & omnia ad ipsam causam Dei revertantur. Desunt in hoc instrumento, uti & in praecedenti, chronicae notae: sed diu post hunc annum differri non potest: propterea quod Ermoldus erat Nantoaci abbas principatu Ludovici & Lotharii imperatorum, qui monachis Nantoaci monasterii immunitatem ab omnibus teloneis concesserunt, ita ut eorum *sagmata*, id est equi oneriferi, *carras*, vel *quolibet vehicula*, quovis differentia ob utilitatem vel necessitatem jam dicti monasterii ejusque congregationis, nihil omnino regis ministris persolvant. Caret chronicis notis hoc praecipuum: sed in ejus fine haec leguntur in chartario Nantuacensi: *Illis temporibus praesuerunt Guiffardus & Ermoldus caenobio Nantuacensi*. Certe hoc diploma editum est ante secessionem Lotharii augusti a Ludovico parente, ac proinde ante annum dccc xxxiii. Forte hic est Ermoldus abbas, per quem Ludovicus augustus anno sequenti, id est tricesimo-quarto, mandavit filio suo Pippino, ut res ecclesiasticas, quas vel suis tribuerat, vel ipse suis usibus praeripuerat, absque cunctatione ecclesiis ref-

LXXXII.
Nantuacenses
abbates.
c Num. 64.d Dngé pro-
bat. p. 215.

titueret. Cum vero abbates citra electionem Nantuacensibus a rege imponerentur, Lothario imperatori supplicarunt monachi, ut sibi libera eligendi abbatis facultas redderetur. Assensit Lotharius, dato præcepto, quod apud Guichenonem * absque chronologicis characteribus reperies. quo tempore Fulgerius Nantuaci abbas erat, ut in chartario legitur. An hæc electionis libertas tenuerit, incertum. nam hæc abbatia processu temporis subjecta fuit ecclesiæ Lugdunensi & Aureliano archiepiscopo, qui Nantuaco cœnobio annis undecim præfuisse dicitur, cujus demum permissu electus est Bertramnus abbas: cui successit Adalramnus secundus, & ipse episcopus Matisconensis, de quibus agendum suis locis.

Ad hunc annum Baluzius ^b reulit capitula quædam pertinentia ad regularem disciplinam, quæ Grimaldus & Tauto monachi sancti Gallenses Regimberto præceptori suo direxerunt cum exemplo regulæ sancti Benedicti, quæ ex quodam transcripta dicitur exemplari ipsius codicis, quem beatus Pater sacris manibus suis exaraverat. Ubinam asservaretur ille codex autographus, Casini an alibi, non explicant illi monachi, qui subjecta capitula Regimberto submitunt cum hoc titulo, quem nos ipsi in codice sancti Galli legimus: *Capitula notitiarum * de his, in quibus præceptum regulæ & constitutiones novellorum conciliorum acutius nos considerare, & promptius exercere jussio imperialis ammonet.* Ex hoc titulo facile conjicerem, hæc capitula edita fuisse jussu imperatoris in synodo Aquisgranensi ad stabiliendum in omnibus monasteriis ritum uniformem, quem synodus præceperat. Hæc capitula recusa sunt in appendice prima sæculi quarti Benedictini. His affines sunt veteres consuetudines monasteriorum, quas ex codice Augiensi edidimus in tomo quarto Analectorum, quod hoc loco notasse sufficiat.

Majoris momenti videntur alia duodecim capitula ad Auvam seu Augiam directa a quibusdam ejus loci monachis, quos ad quemdam venerabilem abbatem, forte Benedictum Anianensem, Augiensis abbas delegaverat, ut ex illo abbate ejusque monachis regularis vitæ normam condicerent, & ad suos Augienses referrent. Hæc vero capitula diligentissime observanda esse dicunt in epistola eis præfixa: ne, dum regulares monachi venerint, qui jussu imperiali omnia cœnobio gentis suæ, ubi opus fuerit, instruere debebunt, imparatores inveniant ad ea observanda. Ex quo intelligitur, hæc capitula scripta fuisse itidem paullo post synodum Aquisgranensem, in qua imperator quosdam monasteriorum visitatores designaverat. In tertio ex his capitulis præscribitur, ut quotidie sex deputati fratres sacram offerant oblationem, haud dubie communionem sacram accepturi, incipientes ab abbate, & sic deinceps per ordinem: qui etiam peregrinorum pedes lavare debeant. Quarto, ut in dominicis diebus omnes pariter ex ordine *accedant ad pacem, ad communionem*, præter illos, qui nimia senectute vel infirmitate inter illos stare non possunt: qui tamen separatim communicare debeant. *Si quis vero hoc spiritali dono, id est corporis & sanguinis Domini nostri Jesu-Christi, se privaverit; pater monasterii, qui præsens semper esse debet dum communicant, omni communitatis rationem exiget, qui unus locus sufficit ad refellendam neoterici disertatoris interpretationem horum regulæ verborum, sic accedant ad pacem, ad communionem*, quæ ad ficticiam communionem detorquet. Quinto, ut nullus omnino fratrum sit excusatus a lectione, quia omnes sint præsentis una cum patre monasterii, quibus legentibus, hora competente præpositus vel senior decanus tintinnabulum pulset, ut hebdomadarii & ceteri servitores juxta præceptum regulæ accipiant mixtum, quod lector tantum post sextam accipiat. Septimo, ut in refectorio, facta benedictione, veniant duo presbyteri ad abbatem, fracturi panem, dentque *eulogium* ceteris fratribus, antequam ad mensam resideant, qua de re diximus superius ^c ad libellum supplicem monachorum Fuldensium, & ad capitulum sexagesimum octavam synodi Aquisgranensis. tum additur in eodem septimo capitulo Augiensi, ut, cum signum cellararius ad potum pulsaverit benedicendum, statim octo vel decem juvenes surgant *ad miscendum fratribus*. Octavo, ut per totum tempus æstivum, *dum fratres bis in die reficiunt*, post horam orationis nonam expectent in oratorio, dum signum pulsaverit ad bibendum poculum in refectorio. quo facto, vadant ad capitulum; & quod eis injunctum fuerit, laborent usque ad primum signum vesperarum. Ad secundum signum mox ad ecclesiam pergant, ibique oratione facta, sedentes legant vel orent, dum vesperæ incipiant; similiterque post vesperas, dum signum sonuerit ad refectorium.

Hoc

Hoc articulo explicatur locus regulæ ambiguus de gemina refectioe per totam astatem, extra feriam quartam & sextam, in quibus ob jejunium regulare unica refectio erat. Undecimo, defunctorum vigilia hoc modo celebrari præcipitur. Vesperis de more finitis succedunt vesperæ pro defunctis; & post completorium vigilia cum antiphonis ac responforiis, *plurissime atque suavissime* canendis; & post nocturnas vigiliis matutini seu laudes pro mortuis. Prima luce missam celebrent pro defunctis publicam, in qua omnes pariter sacram offerant oblationem pro peccatis mortuorum. Hac finita, statim cantent Primam, aut Tertiam. Hæc ex illis capitulis, quæ in prædicta appendice nostra itidem recusa sunt ex editione Baluziana.

Obiit hoc anno Magnus pontifex Senonensis, cui Hieremias successit. Hunc cœnobii Centulensis seu sancti Richarii monachum fuisse tradunt Clarius monachus in chronico sancti Petri Senonensis, & Hugo Autisiodorensis monachus in chronologia sua, alique recentiores. Omnibus præverat Hariulfus * in chronico Centulensi, ubi scribit, Hieremiam monachum & thesaurarium sancti Richarii, regnantibus Ludovico & Carlomanno, Ludovici Balbi filii, cum Nortmanni Centulensi monasterio imminerent, fuga sibi consuluisse, aportatis inde secum reliquiis sacris, quas in monasterio sanctæ Columbæ prope Senonas deposuerit: ubi a fratribus abbas electus; ac demum creatus archiepiscopus Senonensis has reliquias in cathedrali sancti Stephani ecclesiâ transfulerit. Idem prædictus Clarius & Hugo referunt, atque ad Ludovici Pii principatum detorquent. Verum hæc Nortmannorum impressio convenire vix potest cum tempore Hieremiæ Magni successoris, qui hoc anno sedem Senonensem adeptus est. Quocirca dicendum, aut prædictos auctores, nominis æquivocatione deceptos, ex duobus ejusdem nominis ac sæculi archiepiscopis unicum constasse: aut, si unus fuit Hieremias hujus sedis antistes ex Centulensi monacho, hunc Caroli Magni aut Ludovici Pii principatu ad sanctæ Columbæ monasterium accessisse. Certe optime affectus in monachos fuit Hieremias Magni successor, qui & in sanctæ Columbæ monasterio sepeliri voluit; nec alterius ejusdem nominis archiepiscopi statuendi idoneum argumentum nobis occurrit; nullus locus vacuus relictus. Ceterum maritimas illas Morinorum oras, a quibus non longe abest Centulense monasterium, a Nortmannico terrore Caroli Magni principatu haud immunes fuisse testantur Francorum annales ad annum octingentesimum, quo Carolus litus oceani Gallici perlustrasse dicitur, & in mari classem instituisse contra Nortmannos, qui piraticam in ipso mari exercebant.

Suburbano sanctæ Columbæ monasterio tunc præerat Jacob abbas canonicus, cum eo accessit Benedictus, monastici ordinis *ferventissimus* ille reparator, ut illud, uti cetera omnia regni monasteria, regulariter ordinaret. Eam ob rem quasdam villas, a prisca temporibus ad usus fratrum Deo ibidem servientium destinatas, segregasse dicitur, ut absque regali publicove servitio, vel qualibet abbatis donatione aut exactione, usibus eorum perpetuo deservirent. In his memoratur unum hospitium, quod *Aufridus & Donatus, nepotes Jeremia Senonicae urbis episcopi*, eidem monasterio legaliter contulerant. Hæc omnia discimus ex diplomate Ludovici augusti, prædicto cœnobio concessio ad preces Supplicii abbatis, de quo inferius: in cujus diplomatis præludio imperator testatur, se ad monasticum ordinem, quem usquequaque depravatam esse constaret, corrigendum atque emendandum, immo ad pristinum debitumque modum & rectitudinem, auxiliante Domino, reducendum, *quemdam abbatem ejusdem ordinis ferventissimum, Benedictum cognominatum*, per cuncta monasteria imperii sibi a Deo concessi destinasse. quo nihil illustrius ad commendandum Benedictum. Hoc diploma datum est anno Ludoviciani imperii vicesimo tertio, quo anno Supplicius abbas ejus loci erat, forte post Jacob illum canonicum abbatem a Benedicto institutus ad conservandam monasticam disciplinam. Redeo ad Hieremiam archiepiscopum, cui Ludovicus denuo subjecisse dicitur apud Clarium abbatiam sanctæ Columbæ, quam antecessores sui amiserant, ut esset sub tuitione archiepiscopi Senonensis. Postea tamen idem monasterium pristinam libertatem auctoritate supra dicti diplomatis recuperavit, sed postmodum denuo amisit sub Carolo Calvo, ut suis locis videbimus, quam modo qualemcumque retinet.

Tunc in Fostatensi monasterio florebat Benedictus alter, quem Bego Parisiorum comes ante annos tres loco ab se restituto abbatem præfecerat. Post Babolenum, primum ejusdem cœnobii auctorem & abbatem, memorantur Elafredus, Richardus &

ANN. CHR.
818.

Henarchus, omnes sub Pippini principatu: quibus succedunt Rainaldus, Richarius, & Opratus, quem Benedictus excepit, alius a magno illo Benedicto Anianensi, cui multis annis supervixit. Ea vero hujus Benedicti religio, ea fama & existimatio fuit, ut Fontanellenses monachi per id tempus, quo Eginhardus abbatis titulum potius quam locum Fontanellæ tenebat, eum ad se invitaverint ad languentem disciplinam excitandam. unde a viro justo Benedicto, *Fossatensis cœnobii abbate, in hac philosophia* monastica eruditi perhibentur in chronico^a Fontanellensi. Idem Benedictus novam basilicam elegantiori opere in suo monasterio extruxit, eamque a sancto Aldrico, Senonum post Hieremiam antistite, dedicari curavit, non ante annum ejus sæculi vicesimum-nonum, quo Aldricus electus est.

a Spicil. 20.3.
p. 234.LXXXVII.
Monachi S.
Martini sunt
seculares.b Lib. 27.
n. 16.

* id est intra.

* de Pomle-
voj.

Hoc tempore basilica sancti Martini apud Turonos a monastico instituto ad canonicum prolapsa erat. Id factum constat, non Alcuino, sed Fridegiso seu Fridugiso abbate, cujus primis præfecturæ annis monachi ejus loci adhuc dicebantur, quorum alii se monachos, alii se canonicos jam regnante Carolo dicebant, ut ex Carolina epistola superius^b ostendimus, ad eos scripta occasione cujusdam clerici Aurelianensis, qui ad sancti Martini basilicam refugerat. Monachi vero nomen eos Fridegiso abbate aliquamdiu retinuisse intelligimus ex libello de fratribus scriptis sancti Galli, quos inter recensentur nomina fratrum de Turonis, nempe *Fridericus abbas, Flodomarus monachus, Gisedramnus monachus, Ansegarius monachus, Adileodus monachus*, & alii apud Goldastum, nulla canonicorum mentione facta. Jam vero ad canonicorum habitum & mores defecerant hoc anno, Ludovici imperii quinto, quo testamentum condiderunt Hagano & Adjutor germani, *infra* * monasterium sancti Martini sub serenissimo domino Friderigo canonicam pariter vitam degentes; quod quidem pro remedio animarum suarum, & domini sui prædicti abbatis benevolentia impulsus, facere decreverant. Hoc vero testamento legant post obitum suum sancto Martino *ad peculiare fratrum*, mansum suum indominicatum in pago Blesensi, in condita Pontilapidenfi, * villa Blidrico, cum suis appendicibus, aliaque prædia in pagis Turonico & Andecavenfi, eo pacto, ut, quamdiu vixerint, ipsas res cum omni soliditate & integritate retineant; & ut annis singulis, in die vigiliarum sancti Petri, IV. kalendas Julii, ad refectorem fratrum modica octo vini inter refectorium persolvantur, & ad collationem modica totidem, pulli centum triginta, & caseus, si tempus ferat; & ad illos *puisantes* (hi erant clerici ministeriales, ut in Corbeienfi monasterio) *inter panem & vinum modicum unum, & ad illud hospitale similiter; & in illo sacrario vinum & oblate.* Ad luminaria vero *ejusdem cellule sancti Petri, quam Hilifredus regere videtur infra ipsum monasterium*, ipsa die olei aut cere libræ tres; atque de Braico ad illam ecclesiam sancti Petri, quæ est juxta ecclesiam sancti Venantii, de oleo aut de cera libræ tres. Hæc autem omnia illi decano, qui pro tempore fuerit, consignari præcipit, ut ipse ea fratribus dispensari faciat, utpote *in peculiare fratrum*, excluso scilicet abbate, legata. Hæc acta anno quinto domini Ludovici serenissimi imperatoris. Tunc ergo canonicam vitam agebant monachi, eamque monasticæ omnino prætuleraut forte post synodum Aquisgranensem, in qua regula canonicis præscripta est. Ejus rei si non auctor, saltem approbator fuit abbas Friderigis, cujus instinctu & opera similis in sancti Audomari monasterio facta mutatio est. Jam tempore sancti Odonis abbatis Cluniacensis, qui sub finem istius sæculi ad sanctum Martinum canonicus fuerat, ea invaluerat persuasio, conversionem illam monachorum in canonicos factam fuisse post eadem ejus loci monachorum, quos angelus Dei omnes, uno excepto, ob solutiorem vitam vestesque incompositas, interfecisset. Rem aliter narrat Ademarum monachus. Ea tempestate, inquit ille, monachi sancti Martini Turonenses, nemine cogente, ante corpus beati confessoris, abjecto monastico habitu, datis super ejus tumulum sacramentis, canonicalem induerunt. tum carnibus refecti, mox peste correpti, mane facti in lectis omnes ad unum reperti sunt mortui; sicque deinceps locus ipse a canonicis inhabitatur. Et forte quidem pestis quædam multos ex illis monachis e medio sustulit, quæ res vulgari fabulæ occasionem dedit. nam hujus mutationis sola in causa haud dubie fuit nimia monachorum licentia, & indulgentia Friderigis abbatis.

LXXXVIII.
Ejus mona-
sterii status
post illam mu-
tationem.

Qualis ejus basilicæ status post illam conversionem fuerit, ex vetustis monumentis sic accipe. Erant olim eo in loco trecenti monachi, qui perennem Dei laudem noctu & interdum continuabant. Hi redacti primum ad ducentos canonicos,

ANN. CHR.
818.

quibus sub abbate decanus præerat, perenni illa psalmodia in horas interpolatas mutata. Vivianus abbas Antoniacum villam ad usum horum ducentorum canonicorum concessit. quod Carolus Calvus confirmavit Carisiaci, anno regni sui octavo, indictione XI. Scholæ etiam ibidem gratuita instituta ex munificentia Adalardi abbatis, quæ prius meritoria erant, quam ille *abominabilem* consuetudinem vocat. Ad hanc itaque abolendam idem Adalardus res quasdam assignat Amalrico canonico, necnon Miloni & Guichardo, ea conditione, ut in schola jam dicta, *de psalmis, notis, aliisque nihil* meriti quærant vel accipiant, nisi quod sponte oblatum fuerit. idque Carolus Calvus Turonis anno quinto regni sui ratum habuit. Ad abbatem quod attinet, liberam ejus electionem canonicis tribuit Ludovicus Pius, penitente Judith augusta, post obitum Fridugisi abbatis faciendam: quo mortuo, *memorati fratres habent facultatem de seipsis eligendi abbatem, quem optimum & nobilitate generis, & probitate morum, & in scripturis eruditum judicaverint*: si vero talis inibi reperiri non possit, imperiali potestati id reservatum jubet. *Data pridie nonas Novembris, anno Christo propitio octavo-decimo imperii Ludovici piissimi augusti, indictione decima. Actum Theodanis-villa palatio regio.* Hirminmaris ad vicem Fridugisi recognovit, quem Fridugisum a Fridugiso abbate distinguit Cointius, ratus Fridugisum cancellarium Fridugiso abbati aliquot annis superstitem fuisse, quod inferius expendemus. Non diu penes Martinianos canonicos stetit hæc facultas, quam Carolus Calvus, aliique reges sibi denuo vindicaverunt. Hanc abbatiam tenere sæculo nono & insequente maximi quique principes, in his Rotbertus Fortis, stirpis regis nunc feliciter regnantis caput, ejusque filii Odo, Rotbertus, & alii ejusdem stirpis, quasi hereditario jure: donec tandem ipsi Francorum regi hæc dignitas annexa est.

Non præmittendum id, quod de hac mutatione scripsere medio sæculo duodecimo Philippus decanus, Rainaldus thesaurarius, totumque capitulum beati Martini Turonensis in epistola ad Philippum archiepiscopum Colonensem, in qua de vita & quibusdam sancti Martini miraculis agunt. *Multis, inquit, post hæc annis evolutis, mutationem & ordinis, & consuetudinis passa est hæc ecclesia; & pro monachis, vel propter inertiam, vel propter frequentantium inquietudinem, integre non prosequentibus, canonici a principibus terre substituti sunt: trecentis, quæ tunc temporis erant, præbendis ad numerum centum-quinquaginta * restrictis. Et ad temperandum laborem illum fastidiosum & intolerabilem, nempe laudis perpetuæ, juges illæ & interminabiles psallentium alternationes ad certas & discretas, sicut in aliis fit ecclesiis, horas distincta sunt. De redditibus autem & thesauris ecclesiæ ipsius pars maxima decisa est: de qua tres congregationes, quæ ad canonicorum arbitrium subservirent, constructæ & dicatae sunt. quæ omnia hodieque in Christi nomine constant. Ecclesiæ illæ erant sancti Venantii, hæc tenus collegiata; ecclesiæ sancti Benedicti, & sancti Petri, quæ tres minores abbatia erant. Hæc de monasterio sancti Martini, ejusque ecclesia, quæ nulla fere insignior in tota Gallia, nedum Europa: ut nullus olim sanctus in tota Gallia Martino clarius. Hanc profusus, ut ita dicam, manibus episcopi & principes, privilegiis, latifundiis, & honoribus cumulaverunt, approbata immunitate etiam spiritali, quam Ludovicus augustus singulari diplomate fartam tectam esse voluit.*

* Superius
200.

J Am procedendum ad annum insequentem octingentesimum decimum-nonum, quo Arnulfus abbas Herensis ab Ludovico augusto eam facultatem impetravit, ut ex fluvio Bedonia in monasterium Deas, recens ab se conditum, aquam per viam publicam deduceret. Exstat in historia Trenorchienfi ejus rei diploma, cujus hæc summa est. Arnulfus venerabilis abbas ex monasterio sancti Filiberti, quod est in insula Æri seu Heri, ad imperatorem accedens, regis celsitudini exposuit, se ob frequentes incursiones barbarorum, qui sæpe ipsum monasterium depopulabantur, in animum induxisse extra insulam in pago Herbadilico *, loco Deas appellato, construere monasterium, & ob commoditatem ejusdem monasterii & congregationis ibidem degentis, ex fluvio Bedonia *, si modo rex annueret, per viam regiam velle aquam deducere, constructo eo in loco ponte, ut transeuntibus nihil impedimento esset, cui petitioni assensum præbuit Ludovicus, dato diplomate Aquisgrani palatio XVII. kalendas Aprilis, anno sexto imperii domini Ludovici piissimi augusti, quod Durandus diaconus ad vicem Helizachar recognovit. Hæc cella decem cir-

ANN. CHR.
819.
LXXXIX.
Deas mona-
sterium con-
ditur.* d'Her-
bauge
* la Bolo-
gne.

ANN. CHR. 819.
citer leucis ab Heri insula, totidemque ab urbe Namneto distabat, sita prope Grandem-lacum, hætenus prioratus subjectus abbatie Trenorchienſi, de qua inferius agemus. Barbari, de quibus in illo diplomate agitur, dicuntur Sarraceni in libro secundo Ermentarii monachi de miraculis sancti Filiberti, quibus Nortmanni postea successerunt.

Diploma pro Conclis.
a Num. 2.
Pauca post diebus idem imperator immunitatis præceptum concessit Conchenſi apud Ruthenos monasterio, in quo multa de ejusdem loci fortuna primisque abbatibus, jam superius a nobis relata, commemorat, quæ hic repetere nihil attinet. Datum est hoc diploma itidem Aquisgrani eodem anno, vi. idus Aprilis.

X C.
Aliud pro Bellæ-cella.
Wlfarius, vir illuster ac nobilis, cellam in confinio pagi Albigenſis in honorem magni Benedicti recens exstruxerat, tradideratque Benedicto Indenſi tum abbati, qui monachos duodecim ibidem cum abbate collocaverat. His consultum volens Benedictus, qui plurima penes Ludovicum auctoritate pollebat, ab eo postulavit, adjunctis sibi Nibridio archiepiscopo Narbonenſi & Georgio abbate Anianenſis monasterii, qui paulo ante Senegildo ab se suffectus fuerat, ut cuidam cellulæ, in pago Albiensi super fluvium Aquotis sitæ, vocabulo Bellæ-cellæ, quæ nuperrime in fundo Wlfarii comitis in honorem sancti Benedicti & aliorum sanctorum constructa erat, libertatem eligendi abbatis vellet concedere, ut semper de ipsa congregatione abbatem eligere possent, quamdiu tales ibidem invenirentur; sin minus, ut e monasterio Anianenſi eligeretur. Ad hæc, si monachi ejusdem cellæ a suo proposito in aliquo exorbitarent, ut a rectore Anianenſi emendarentur: ceterum si suæ professionis propositum recte observarent, ut nihil infestum ab Anianenſibus paterentur, ut in omnibus quiete vivere valeant. Postulatis fecit satis imperator optimus, dato præcepto Aquisgrani vii. idus Martii, anno imperii sexto, indictione duodecima.

X C I.
Smaragdus abbas monasterii novum condidit.
Hoc tempore Smaragdus, abbas Castellionis seu Marsupii in agro Viridunensi, monasterium tranſtulit ad ripam Mosæ, quem locum ab eo monte, ubi primum cœnobium locatum fuerat, uno milliario Germanico distitisse ait antiquus chronographus, hoc est duabus Francis leucis. Hujus translationis causa hæc fuit, quod in eum montem operosa & difficilis esset aquarum, aliarumque rerum necessarium deſectio. In priori tamen monasterio, quod Vetus postea nuncupatum, aliquot e fratribus reliquit, qui Deo, sanctoque Michaëli, utriusque loci patrono, solitum persolverent cultum; statuitque sub anathematis, ut tradunt, interminatione, ut ibidem fratres omnes humarentur, quod ad tempora Urbani secundi papæ religioſe observatum. Paulo post hanc translationem Ludovicus imperator cum Lothario filio imperii consortem libertatem eligendi abbatis concessit, non solum Veteri monasterio, quod dicitur Castellio, sed potius novo, quod nostro, inquit, tempore a fundamentis edificatum est, nuncupante Marsupium, quod est situm in pago Viridunensi super fluvium Mosæ vel rivulum Marsupium, eo scilicet in loco, ubi Marsupius in Mosam influit, constructum in honore sancti Michaëlis archangeli, ubi præſenti tempore auctore Deo abbas Smaragdus præſt. Hoc diploma in chartario caret chronicis notis. Commune itaque utriusque monasterio erat initio Marsupii seu Masupii vocabulum, quod utrumque ad Marsupium rivulum positum esset. Superest etiam nunc ecclesia Veteris monasterii, in qua Wolfoaldus & Adalsinda ejus uxor conditores sepulti sunt. Circa novum monasterium accrevit opidum, sancti Michaëlis dictum * a monasterio, non autem ab opido monasterium, quod sancti Michaëlis ad Mosam, ad aliorum cognominum discrimen, deinceps appellabimus. Non diu post hanc translationem superstes fuit Smaragdus abbas, in Veteri monasterio humatus cum hoc epitaphio, in quo hujus translationis sit mentio.

Cum pius imperii Ludovicus jura teneret,
Smaragdus vixit istius abba loci.
Qui locus, humanis quod erat minus usibus aptus,
Haud procul hinc sedem tranſtulit ille suam.
Cum tamen ad regnum meruit celeste venire,
Reddidit antiquo membra ferenda loco.
Scorpio jam Phœbum duodena parte premebat,
Sidera theologo cum patuere viro.

ANN. CHR. 819.
In recentiori necrologio ejus obitus notatur die vicesima-nona Octobris. Theologum vocat epitaphii auctor ob præstantiam doctrinæ, quam probant relicta ab eo monumenta, ex quibus hæc tantum edita sunt, nempe liber de virtutibus, *Diadema monachorum* inscriptus; *Via regia*, qui liber Carolo Magno aut Ludovico Pio nuncupatus videtur, editus in Spicilegii tomo quinto; epistola & collatio de processione Spiritus-sancti; commentarius in regulam sancti Benedicti, Rabano aliisque falso adscriptus, in quo synodi Aquisgranensis decreta non semel laudantur. Nondum editi sunt ejus commentarii in Donatum, scholaribus, quos frequentes in monasterio habuit, indubie prælecti, quorum fragmenta quædam retulimus cum chronico ejus monasterii in tomo secundo Analectorum. Ibidem hæc studia perseverabant sæculo decimo, quo tempore Johannes, abbas postea Gorziensis, in cœnobio sancti Michaëlis super Mosam fluvium moratus dicitur: ubi tunc temporis Hildebaldus quidam grammaticus professor, ex discipulis domni Remigii, quondam doctissimi ea arte magistri, scholas habebat. Ibidem etiam nunc florent cum pietate studia litterarum sub Benedictina congregatione sancti Vitoni. Librum inscriptum *Diadema monachorum* ex patrum sententiis defloravit Smaragdus hortatu Josephi abbatis, ut fidem facit vetus codex modo Colbertinæ bibliothecæ, in cujus fine hæc leguntur: *Hunc modicum libellum Smaragdus de diversis virtutibus collegit Joseph abbat, & ei nomen DIADEMA MONACHORUM imposuit*: quia sicut diadema gemmis, ita hic liber fulget virtutibus. Joseph iste videtur tum abbas fuisse ejus monasterii, quod si ita est, ejus nomine & auctoritate loquitur Smaragdus, cum sub finem præfationis ita scribit: *Volumus ut ad eorum (monachorum) capitulum quotidie legatur vespertinum*, id est ad collationem, quæ ex regulæ præscripto fit ante completorium: demissius locuturus, si abbatis nomine, aut abbas ipse non dixisset. Ceterum *Diadema monachorum* & *Viam regiam* unius ejusdemque esse auctoris, facile est ex utriusque comparatione conjicere, etiam nomen auctoris non præferrent. Smaragdum laudat Honorius Augustodunensis, quo auctore testante, idem Smaragdus, *Lectiones & evangelia, in divinis officiis legenda, per circulum anni exposuit*. Ejus successor Hildoinus abbas confirmationem a Ludovico imperatore obtinuit cujusdam commutationis, quam fecerat Smaragdus religioſus abbas, cujus rei diploma exstat sine temporis nota in chronico: sed ex invocatione colligitur id datum fuisse ante depositionem Ludovici imperatoris. Hildoinum excepit Hadegeudus, memoratus in duobus diplomatibus Lotharii imperatoris, anno regni ejus in Italia vicesimo-primo, in Francia primo, id est anno Christi octingentesimo quadagesimo. Huic suffectus legitur Hainardus cancellarius Caroli Crassi imperatoris, in necrologio laudatus tertia-decima die Aprilis. De Stephano Tungrensi episcopo ejus successore alias.

In Gandensi sancti Bavonis monasterio post mortem Briddonis abbatis, quæ ante annos tres accidisse dicitur, cum monasterium incendio deformatum fuisset, monachi hac illac dispersi sine rectore vixerunt, dum Eginhardus seu Einhardus eis præpositus est. Is præceptum immunitatis hoc anno a Ludovico imperatore obtinuit pro monasterio, quod dicitur Ganda, sito in pago Brachatenſi, & constructo in honorem sancti Petri principis apostolorum, ubi sanctus Bavo confessor Christi corpore requiescit, quæ fere verba sunt diplomatis, quod datum est Aquisgrani idibus Aprilis, anno imperii sexto, indictione xii. Idem etiam Eginhardus abbas fuit Blandiniensis apud Gandavum monasterii, ut probat ejus epistola duodecima, Liutardo presbytero & Eremberto vicedomino fidelibus suis scripta, quibus significat se injunxisse Willibaldo presbytero, ut censum suum recipiat ab hominibus suis, tam apud sanctum Bavonem, quam in Blandinio monasterio; eisque mandat ut eidem adjutorium impendant, ut eundem censum & pleniter, & in bono argento recipiat.

Eodem anno Eginhardus cellam *Michlensat*, sitam in pago Plumgowe, in silva Odonewaldi, super fluvium Mimilungum, quam Ludovici augusti dono habebat in proprietatem, assentiente Imma conjugæ, facto testamento tradit monasterio sancti Nazarii, quod vocatur *Lauresham*, ubi vir venerabilis Adalungus pastor & rector tum erat: ea ramen conditione, ut, quamdiu ambo vixerint, hanc cellam habeant in sua potestate; & post eorum obitum unus e filiis, si quis fuerit superstes. Hæc donatio facta est in Laureshamo monasterio pridie idus Septembris, anno sexto Ludovici imperatoris. Hirminmaris diaconus, notarius imperialis, has litteras scripsit,

ANN. CHR.
819.
Laurissæ ab-
bates.

relatas in chronico Lureshamensi. Ad hunc itaque annum pervenit Adalungus abbas ejus loci, electus anno octingentesimo-quinto: qui proinde annis amplius tredecim monasterium rexit. Mendum haud dubie irrepit hoc loco in chronicon, ubi pro tredecim annis legendum puto triginta-tribus annis, siquidem Samuel, Adalungi successor, non ante annum ejus sæculi tricesimum-octavum regimen iniiit, quippe qui annos tantum septemdecim locum rexisset, & anno quinquagesimo-quinto decessisse perhibetur.

XCIII.
Fuldensis ba-
silicæ dedica-
tio.

Fuldensem basilicam, ante biennium ab Eigile abbate instaurari cœptam, Heistolfus Moguntinus antistes in honorem Salvatoris kalendis Novembris hujus anni consecravit: cui celebritati quam plurimi alii episcopi, abbates, presbyteri & comites invitati adfuerunt, cum infinita promiscui vulgi multitudine. Tunc etiam sancti Bonifacii corpus translatum est in locum novæ basilicæ sibi præparatum, sacrum feretrum gestantibus Heistolfo & Eigile, quibus a tergo manum præbebat Ercanbertus, presbyter & monachus, germanus Baugolfi quondam abbatis, adjuvantibus Theotgario abbate incerti loci, simulque Bruunwardo atque Rabano, ut Candidus in carmine tradit. Annum diemque signavit Rabanus tum in martyrologio, tum in carmine ad Heistolfum, præfixo libris de institutione clericorum, quos ipsi dedicavit. Postridie Humberus *chorepiscopus* jussu archiepiscopi sui Heistolfi duas ejusdem ecclesiæ cryptas consecrasset dicitur, totumque opus ejus diei cum summa reverentia explevisse. Videtur is esse Humberus episcopus Wirziburgensis, unus ex Heistolfi suffraganeis, ac proinde legendum forte hoc loco cœpiscopus: tamen & in prosa & in metro *chorepiscopus* legitur. Cryptæ orientalis altare sancti Antonio, Paulo seniori seu eremite, Anastasio martyri & monacho, Sabæ & Theodosio abbatibus sacrum erat: septentrionalis sanctis Stephano, Laurentio, aliisque martyribus nuncupatum. In abside orientali altare princeps sancto Salvatore; in porticu meridiana ara sancto Clementi, aliisque martyribus consecrata. Aliæ aræ erant, ad crucem, ubi sanctus Bonifacius primum sepultus fuerat; in parte septentrionali transversæ domus; in dextrâ & sinistra illius arcus, qui domum orientalem respicit; in parte meridiana ipsius transversæ domus, ubi cum beata Agnete, aliisque virginibus sancta Scholastica colebatur; denique in crypta absidis occidentalis, ubi sanctus Bonifacius quiescebat, sanctus Benedictus monachorum pater cum sanctis Honorato & Columbano honorabatur. Hæc omnia verbis Rabanus exornavit, quæ idcirco referre visum est, ut & numerum altarium basilicæ Fuldensis, & formam ejus lectores intelligant. Erant ergo in illa basilica minimum decem altaria: forma vero hæc fere erat, uti ejus orthographiam ex prædictis concinnavit Browerus. Basilica in modum crucis fabricata fuit. Transversaria moles, quæ medium templum ab aquilone in austrum interfecit, cum cellis altarium & absidis recipiendo lumini a summo ad imum comparata, habebat vestibula seu porticus utrimque a meridie & septentrione, & angustos aditus, in quibus expositæ ad cultum sacræ reliquiæ. Quatuor portis aditus in ecclesiam patebat. Prima, quæ nunc Alba dicitur, olim sancti Petri nomen sortita est: secunda sancti Pauli, tertia sancti Stephani, a suis quæque sacellis nuncupatæ: quarta dicta Abbatis, quæ suum quoque sacellum habuisse creditur. Eodem tempore Eigil abbas, cum permisso Heistolfi archiepiscopi, ossa sanctæ Liobæ virginis & abbatissæ, quæ, quod sancti Bonifacii propinqua esset, ibidem sepulta fuerat, in australi porticu *juxta memoriam* seu altare sancti Ignatii martyris posuit, ubi sepulcro condita, inquit Rudolfus ejus vitæ scriptor, miraculis vivit & gloria.

XCIV.
Eigil cœme-
terium & clar-
istrum novum
ædificat.

Nec his contentus piissimus abbas, cum consilio & consensu fratrum parvam ecclesiam subterraneam rotundo opere ædificavit ad cœmeterium fratrum: cujus structura ab una columna lapidea in medio posita, arcibus hinc inde in eandem reflexis & compaginis, solide exsurgebat: superius vero octonis subrecta columnis, in summitate uno lapide concludebatur: quod cœmeterium seu oratorium anno ab hinc tertio, id est octingentesimo vicesimo-secundo, & quidem xviii. kalendas Februarii, ab eodem Heistolfo dedicatum est in honorem sancti Michaëlis archangeli, sancti Johannis evangelistæ, sancti Abundii martyris, & sancti Amandi confessoris. His, quæ ad cultum divinum pertinebant, eo modo absolutis, idem vir venerabilis, licet jam senio morboque pæne confectus, novum monasterii claustrum ædificare cogitavit. Vocatis ad consilium fratribus, quæsitum est, quo in loco ap-

ANN. CHR.
819.

tius & congruentius extrui posset. Sic abbati & fratribus unanimitas maxima inerat, nihilque citra consilium fratrum abbas modestissimus suscipiebat. Quorundam sententia erat, ut in priori loco contra meridianam ecclesiæ plagam collocaretur: alii consultius visum est, ut *Romano more* contra plagam occidentalem poneretur, ob proximitatem sancti Bonifacii, qui in ea basilicæ parte quiescebat, cui posteriori sententiæ omnes, etiam prioris auctores, consenserunt. Sic fuit in diebus Eigilis abbatis fratribus pax, cor unum & anima una in Deo; nec erat qui perturbaret monasterium, tam firma & delectabili concordia roboratum. Quippe nec abbas amantissimis fratribus, nec fratres optimo ac modestissimo abbati ullam molestiam inferebant. Omnes vero non modo abbati, sed sibi invicem obedientiam & obsequium, ut regula præcipit, certatim impendebant. Denique omni industria & sagacitate pius abbas satagebat, ut gregem sibi commissum, divina opitulante gratia, in Dei servitio manu teneret, nullumque zeli vel livoris dolo, nullum prava suspitione fatigabat: sed omnes diligebat, & ipse omnibus dilectus & honoratus. Hoc boni abbatis specimen in Eigile Candidus monachus, ejus vitæ scriptor, exhibet, monasteriorum præfectis sane imitandum.

Non multo post hanc dedicationem, & quidem eodem anno, Rabanus libros tres de institutione clericorum Heistolfo metropolitæ nuncupavit. Occasio scribendi operis hæc fuit, ut diversis quæstionibus fratrum suorum, maxime eorum, qui in sacris ordinibus pollebant, faceret satis, qui ipsam de officio suo, & variis ritibus, qui in ecclesia Dei observantur, sæpissime interrogabant. In primo libro agitur de ecclesiasticis ordinibus & vestibus; ac de baptismo, chrismate, corpore & sanguine Domini, & de officio missæ secundum ritum Romanæ ecclesiæ: in secundo de canonicis officiis, jejuniis, ac penitentia, atque de fide variisque hæresibus: in tertio de doctrina ecclesiastico viro congruente, & de modo eam comparandi. Opus suum auctor subjicit, ut par erat, censuræ Heistolfi archiepiscopi sui, a quo ait se accepisse *ecclesiasticam dignitatem*, id est sacerdotium. Tempus vero conditi operis verbis ei præmissis, qui seorsum cum aliis ejus poematis editi sunt, signanter expressit, nempe statim a dedicatione Fuldensis basilicæ, facta per Heistolfum, cui Eigil abbas hos libros in grati animi testimonium offerri ac nuncupari voluit, testante Rabano ipso, qui, notato anno octingentesimo nono-decimo, quo facta dedicatio est, hæc subdit:

XC V.
Rabanus
Heistolfo dicit
libros de insti-
tutione cleri-
corum.

a Raban.
carm. p. 231.

*Abbas namque meus, vesterque fidelis amicus,
Egil hoc voluit reddere vota tibi.*

qui Egil seu Eigil post biennium humanis exemptus est. Hæc itaque scribebat Rabanus ante annos quadraginta, quam Photius, pulso Ignatio, in sedem Constantinopolitanam intruderetur; ac proinde longe ante schisma ab eo conflatum, & criminationes ab ipso Latinis objectas. In his, quod nullam de azymo pane in sacrificium, a Latinis contra græcicum morem adhibito, mentionem faciat; secus quam Michael Cerularius pontificatu Leonis noni, aliique Græci post eum; ex hoc inquam silentio vir magni nominis Sirmundus palmare argumentum deduxisse sibi visus est, panis azymi usum in ecclesia latina tempore Photii nondum obtinuisse, nec nisi medio illo intervallo, quod inter Photium & Michaellem Cerularium effluxit, inventum fuisse. Atqui tamen Rabanus in prædicta commentatione de institutione clericorum, ita hunc panis azymi usum apud Latinos receptum esse innuit, ut non arbitrarium, sed necessarium esse asserat. nam præmissis effato, non aliud in sacramentis offerri licere, nisi quod Dominus ipse constituit, & suo nos docuit exemplo, hæc ^b infert: *Ergo panem infermentatum, & vinum aqua mixtum in sacramentum corporis & sanguinis Christi sanctificari oportet.* Hæc Rabanus, cum in editis, tum in scriptis libris, ut fidem faciunt duo exemplaria bibliothecæ regie, quorum unum annos sexcentos præ se fert, alterum octingentos, hoc est ipsam Rabani aetatem, quæ sane verba satis superque ostendunt, hunc usum latinæ ecclesiæ tunc fuisse; sufficientque ad evertendum palmare illud argumentum, quod Sirmundus ex silentio Photii opposuit. Hoc porro argumentum eo validius censei debet, quod Rabanus in epistola ad Heistolfum profiteatur se acturum hoc in libro *de officio missæ secundum morem Romanæ ecclesiæ*, in qua proinde panis infermentatus eo tempore

cc
cc
b Id. lib. 1.
de instit. cle-
ric. c. 31.

ANN. CHR.
819.

jam receptus erat. Hæc obiter, ut in loco, quæ a me olim singulari libello differta sunt.

XCVI.
S. Zachariæ
cœnobium Ve-
netiis condi-
tum.
a *Ital. Sac.*
zo. 5. c. 1264.

Sub hoc tempus corpus sancti Zachariæ prophætæ, magni Johannis-Baptistæ parentis, a Leone imperatore Constantinopolitano, una cum parte ligni sanctæ crucis, aliisque sacris reliquiis, dono datum a Angelo & Justiniano Participatiis ducibus, ac Venetias allatum, sollemni pompa in ecclesia sancti Zachariæ non procul ab eorum palatio deponitur; ibique nobile virginum Benedictinarum cœnobium ab iisdem principibus magnifice extructum, opibusque ac privilegiis affatim locupletatum, quod hodie quoque ceteris ejus urbis monasteriis, cum antiquitate, tum decore, & dignitate præstat. De Agnete Maurocena ejusdem loci abbatissa inferius agemus. Erat tunc temporis prope urbem paludoso in loco situm sancti Servuli martyris monasterium; ubi monachi nostri Ordinis censu inopes, rebusque necessariis destituti conversabantur sub Johanne abbate. Is fratrum suorum relevaturus arumnas, ad eosdem duces Angelum & Justinianum accessit, rogans & obsecrans, ut eisdem subsidium opemque pro sua pietate conferrent. Hi vero servorum Dei sortem miserati, eundem Johannem cum suis fratribus ab illa ecclesia sancti Servuli transtulerunt ad quoddam sui juris oratorium prope fluvium Hime, ibique adjuncto monasterio res necessarias abunde suppeditarunt, ut monachi illic quieti viverent *eo ordine, quo docet beati Benedicti regula*, ut legitur in litteris ^b hac

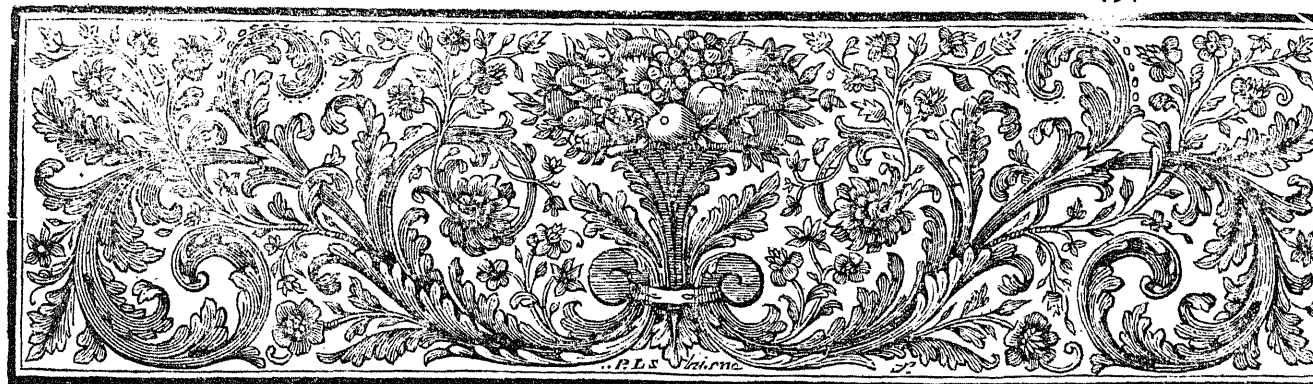
b *Ibid. c.*
1265.

de re conditis: ea tamen lege, ut in priori ecclesia beati Servuli quidam, sive monachi seu clerici, superessent ad diurnum, nocturnumve officium persolvendum, quibus necessaria conferrentur ex novo monasterio, quod ab omni exactione & functione publica liberum esse voluerunt. Illud etiam ab eisdem ducibus cautum, ut neque Gradenfis patriarcha, nec Rivoaltenfis episcopus, ullum e monachis invitum ad concilium trahat, ullam ab eis exactionem, ulla xenia, seu quamlibet procuracionem exigat; ut sine quavis molestia *regulari lege* vivere illis liceret: denique ut ex omnibus ejusdem loci *monachis, aut clericis, aut consamiliaribus*, qui inde missi, id est ejecti, fuerint, non suscipiant vel defendant. Actum mense Martio, indictione XII. quæ huic anno convenit. Is est Johannes sancti Servuli abbas, qui, pulso Fortunato ^{*} patriarcha Gradenfi, eam sedem invasit, eodem restituto monasterium suum repetere coactus. Porro novum illud virorum monasterium postmodum ejusdem Ordinis virginibus concessum est. Ibidem antiquitus exstabat sancti Laurentii ecclesia, quam Ursus Olivolensis episcopus, Angeli mox laudati filius, commutavit in puellare nostri Ordinis monasterium, cui sororem suam præfecit. Ejusdem pontificatu sancti Marci evangelistæ reliquiæ Venetias allatæ.

* *V. lib. 26.*
n. 83.
S. Laurentii
parthenon.

XCVII.
S. Stephani
monasterium
Ravennæ.
c *Rub. p. 236.*
d *Ibid. p. 164.*

Vix sedem Ravennatem post Martinum episcopum inierat Petronax seu Petronacius, cum privilegium ^c ecclesiæ suæ obtinuit a Paschale I. in quo monasterium sancti Stephani, prope palatium situm, cum monachis suis eidem ecclesiæ subjiçitur. Nec plura de hoc monasterio, nisi idem sit cum illa sancti Stephani ^d ecclesia, quam Maximus episcopus *novies post consulatum Basilii junioris* extruxit.

ANNALLES
ORDINIS
S. BENEDICTI.

ANN. CHR.
820.

LIBER VICESIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 820. ad annum 826.

GE B A T U R annus vicesimus supra octingentesimum, Ludovici augusti septimus, cum Fridugifus abbas Martinianus, canonicus sæcularis, abbatia Sithiensis post mortem Nantharii ejus loci rectoris donatus est, non fratrum electione, sed forte principis jussu & mandato. Hic initio suæ administrationis rem fecit Sithiensibus maxime ingratam, quæ ipsum valde infestum, & quasi tyrannum, posteris exhibuit. Duo erant Sithiensium monasteria omnino proxima: unum præcipuum sancti Petri seu sancti Bertini in valle positum, quod capitaneum appellabant, ubi tum octoginta-tres monachi versabantur: alterum sanctæ Mariæ in monte proximo, a sancto Audomaro conditum ad cœmeterium fratrum, ab eoque sancti Audomari monasterium dictum, ubi sexaginta monachi erant. Una utriusque monasterii congregatio erat: utrumque unius ejusdemque abbatis imperio regebatur. Simul abbatiam adeptus est Fridugifus, non canonica, ut diximus electione, sed extranea (quod a tempore sancti Bertini nondum acciderat) potestate; mox ille suas augere opes ex monachorum diminutione constituit. Nam in principe sancti Bertini monasterio numerum monachorum, viginti-tribus, quos sibi adversos putavit, expulsi, ad sexaginta redegit: at in altero sancti Audomari sexaginta monachis ejectis triginta canonicos substituit, quæ res fraternam utriusque loci concordiam abruptit, dum monachi Bertiniani avitum reverentiæ ac præminentię honorem sibi vindicabant, canonicorumque subjectionem: canonici contra, sæcularis abbatis fulti auctoritate, principatum in monachos sibi arrogabant, quæ omnia invisam, ut diximus, Fridugifus memoriam Sithiensibus reddidere. Reformata tamen utcumque ab Hugone abbate utriusque loci concordia est, prærogativa monachis restituta: dum tandem superiori patrum nostrorum sæculo sancti Audomari ecclesia sede episcopali donata est.

I.
Fridugifus
abbas Sithien-
sis.

Cormaricensibus monachis favorabiliorem se præbuit Fridugifus, & ipse abbas Martinianus. Cum enim ad id tempus non alium Cormaricenses abbatem, quam Martinianum habuissent, & locus ipse *cella sancti Pauli* hactenus dictus fuisset; idem

II.
Cormari-
censibus data
facultas eligen-
di abbatem.

ANN. CHR.
820.

Fridugifus obtinuit a Ludovico caesare, ut in posterum proprio abbate gauderet, ejusque electio esset penes Cormaricenses, cum consensu tamen abbatis & canonicorum sancti Martini. Vulgatum est hac de re diploma, sed non sine mendis, in Gallia christiana, datum Aquilgrani nonis Martii, anno septimo imperii Ludovici augusti, indictio-
 ne XIII. ad preces Fridugifi abbatis. Hic Ludovico exhibuit præceptum Caroli impe-
 ratoris, in quo legebatur, Alcuinum monasterii sancti Martini abbatem in cella sancti
 Pauli, quæ rustico nomine Cormaricus dicitur, ab Hitherio quondam constructa, con-
 stituisse monachos, qui secundum regulam sancti Benedicti viverent; petiitque idem
 Fridugifus, ut donationes, ab iisdem abbatibus, aliisque eidem loco factas, suis litteris
 Ludovicus ratas & inviolatas esse juberet. quod quidem præstitit imperator, dato man-
 dato, ut ne quis locum, illum subtraheret potestati sancti Martini, utque monachi ejus
 loci pleniter sub regula sancti Benedicti viverent; eisque liceret ex suo cœtu abba-
 tem eligere secundum eandem regulam, aut certe ex vicinis locis, cum consensu
 tamen abbatis & congregationis sancti Martini. In fine diplomatis Ludovicus mo-
 nachorum numerum ad quinquaginta definit: qui tamen numerus crescentibus fa-
 cultatibus augeri possit. Concesso privilegio, primus electus ex Cormaricensibus
 Jacob abbas, sed quo anno incertum. Nulla enim instrumenta facta leguntur ante
 annum Ludovici decimum-octavum, quo Fridugifus abbas villam Mardonium in
 dotem novæ ecclesiæ ab se constructæ donavit Cormariceno monasterio, cui Jacob
 abbas tum præerat. Viguit hæc electionis libertas usque ad tempus Leonis papæ
 decimi & Francisci primi Francorum regis; isque ritus in eligendo Cormariceno
 abbate obtinebat, ut mortuo abbate baculus pastoralis ad sanctum Martinum defer-
 retur, quem novus electus e tumulo sancti Martini reciperet in signum subjectionis,
 quam dato sacramento in capitulo canonicorum affirmaret.

Jacob cle-
sus.III.
Ramnincus
abbas Naven-
sis.

Navense sancti Sulpicii apud Bituricas monasterium eo tempore administrabat
 Ramnincus abbas, de cuius antecessoribus nulla nobis supersunt monumenta. Fallun-
 tur qui Ebrardum & Gunfridum, Ramninci successores, eidem anteponunt. Ram-
 ninco abbate, Halbertus diaconus & Anfarius, clericus Deo & sancto Sulpicio do-
 naverunt manum suam, situm in pago Biturico, in vicaria Auliquiacensium, loco
 qui vocatur Maidunus, super alveolum Averis, ad fluviolum Dadomnam, ad sti-
 pendia monachorum ibidem degentium. Data III. nonas Maii, anno HLudovici se-
 renissimi regis septimo, & octavo Pippini regis, quem pater ejus Carolus ante mor-
 tem Aquitaniæ regem dixerat. Idem Ramnincus diploma immunitatis a portoriis,
 aliisque exactionibus obtinuit a Ludovico augusto. De Ebrardo ejus successore infra.

Castellanus
Arulensis.
a Marcus
Hist. p. 766.

Eodem anno Castellanus abbas monasterii sanctæ Mariæ Arulensis, quod ipse in
 valle Asperia diocesis Helenensis sub sancta regula extruxerat, regiæ tutelæ litte-
 ras cum facultate eligendi abbatis obtinuit a Ludovico augusto Aquilgrani xv. ka-
 lendas Octobris, anno ejus imperii septimo, indictioe quarta-decima a kalendis
 Septembris inchoata. De Babila Castellani successore inferius.

IV.
Rabanus scri-
bit libros de
computo.

Unus e præcipuis ejus temporis, Alcuino mortuo, magistris fuit Rabanus, ejus-
 dem Alcuini discipulus, qui tunc scholas Fuldenses magna cum laude ac discipulo-
 rum frequentia tenebat. Hinc est, quod dubias illi quæstiones explicandas non pau-
 ci proponebant. In his Macarius quidam monachus ab eo petiit, ut quibusdam de
 computo^b propositionibus responderet, easque illustraret. Fecit ille quod rogaba-
 tur, sed non eo ordine, quo sibi propositæ fuerant: *quia confusa series vim cognos-
 cendi abstulit, & radium lectionis invexit.* Procedit hic liber dialogorum more, con-
 statque capitulis nonaginta-sex, in quorum sexagesimo-septimo auctor ait, hunc li-
 brum ab se scriptum fuisse anno octingentesimo vicesimo, indictioe tertia. Haud
 scio an ille idem sit Macarius Scottus, contra quem Ratramnus librum de anima
 scripsit.

b Baluz. 20.
I. Miscell.
p. 1. &c.S. Emme-
rammi abba-
tes.

Annus hic quartus erat Baturici Ratisponensis episcopi, qui & ipse abbas prima-
 rius sancti Emmerammi cœnobii habebatur. Ejus vices tunc ibidem agebat Sige-
 fridus, uti discimus ex ejus litteris donationis, sancto Emmerammo factæ in hæc
 verba. *Ego indignus servus servorum Dei Sigefridus... ad salutem animæ meæ, pa-
 tris, necnon genitricis, ceterorumque, quorum donatione & auxilio locus iste constructus
 cernitur juxta flumen Ibrna, in Dei amore & beati patris Benedicti, trado ad sanctum
 Emmerammum, propria mea, que hereditario jure mihi successerunt... Mezchildam
 quoque ac Bobilam contrado ad sanctum Emmerammum. ubi venerabilis vir Baturicus*

ANN. CHR.
820.

abbas & episcopus presens rector esse videtur. Id factum anno incarnationis dominicæ
 DCCC XX. quarto quoque venerabilis viri Baturici episcopi, anno quoque domini nostri
 serenissimi imperatoris augusti HLudovici VII. indictioe XI. lege XIII. die dominico,
 IV. nonas Decembris. Post biennium Immo quidam res suas tradidit sancto Emme-
 rammo, nempe anno incarnationis Domini DCCC XXII. & VIII. cesaris augusti Lu-
 dowici, & V. domini Baturici episcopi, die lune, feria secunda post paschæ, XVIII. ka-
 lendas Maii, ante altare sancti Emmerammi coram domino Baturico episcopo, & aliis.
 Ad hæc in eodem codice traditionum legitur commutatio quarumdam rerum, facta
 inter Baturicum & Sigimundum abbatem anno DCCC XXIX. Denique alia commu-
 tatio inter Apollonium abbatem & Erchanfridum diaconum anno DCCC LXVI.

Non ante hunc annum videtur obiisse Josue abbas sancti Vincentii ad Vulturnum
 fluvium in Benevento. Nequaquam sibi constat ejus loci chronographus, cum scri-
 bit eum decessisse anno octingentesimo decimo-octavo, indictioe tertia-decima. neque
 enim illi anno convenit hæc indictio, sed præfenti DCCC XX. Certe Josue confir-
 mationem omnium regionum præceptorum a Ludovico augusto obtinuit tertio idus
 Januariæ, anno imperii ejus sexto, indictioe duodecima, quæ anno superiori respon-
 det. Augendi itaque anni ejus regiminis, quod tenuit ab anno septingentesimo no-
 nagesimo-seculo ad hunc annum, quo plenus meritis a sæculo migravit in cælum
 IV. nonas Maii. Ejus corpus in limine dextro ecclesiæ sepultum, postea cum ossi-
 bus venerabilis Autperti, aliorumque patrum in ecclesiam illatum est, positumque
 in grandi sarcophago cum domni Hilarii abbatis corpore, teste chronographo. Josue
 successit Epiphanius abbas, de quo inferius agemus.

V.
Josue abbas
S. Vincentii
succedit Epi-
phanus.

Sub id tempus e Farfensi monasterio, incertum qua causa, quæve occasione, com-
 plures monachi fuga lapsi sunt, qui sæcularium quorundam fulti auctoritate, ad
 officium revocari non poterant. Ea res Ingoaldum abbatem coegit adire Ludovicum,
 ut imperialem ad eos revocandos auctoritatem interponeret. Pulsatus hac de
 re imperator, præceptum edidit, ut fugitivi monachi & oblati secundum regulam,
 qui per episcopia & diversa loca vagabantur, retenti a nonnullis hominibus, qui
 eos missis abbatis restituere volebant; quam primum ab iisdem missis requisiti fuisset,
 absque ulla mora vel contradictione redderentur: qui secus fecissent, ad impera-
 toris judicium evocarentur. Datum Aquilgrani palatio regio IV. kalendas Maii,
 anno septimo imperii Ludovici piissimi augusti, indictioe XIII. Meminit Ingoal-
 dus abbas hujus professionis suæ in Franciam in placito, quod a missis dominicis,
 Aledramno comite, Adelardo & Leone vassis, & missis ejusdem Ludovici augusti
 Nursiæ contra Guinichifum ducem obtinuit anno sequenti, ad afferendam mona-
 sterio suo donationem, a quodam Paulo, & Tasia ejus uxore factam, quando se
 ipsos cum rebus suis monasterio obtulerant. Huic placito subscribunt post missos
 Sicaldus, Hitto, & Liuthardus episcopi: quorum primus Spoletanæ ecclesiæ, tertius
 Lucerinæ, medius incertæ ecclesiæ præerat. In eodem placito fit mentio de
 Ludovici tum regis expeditione cum Pippino fratre suo in Beneventum, quod proinde
 in appendicem integrum cum jam dicto præcepto referendum visum est. Hoc
 placitum Ludovicus augustus anno sequente confirmavit.

Fugitivi re-
gia auctoritate
Farfam revo-
cati.

Annus insequens magnum Ordinis monastici lumen Benedictum, Ananiæ quon-
 dam, tunc vero Indæ abbatem, e vivis sustulit, magno rei publicæ monasti-
 cæ detrimento. Cœperat ante id tempus variis atteri infirmitatibus, corpusque
 jam continuis multis per annos laboribus, vigiliis, jejuniisque confectum, novo ni-
 hilo minus patientiæ certamine exercebatur. Ille vero, quo validius his infirmitati-
 bus pulsabatur, eo intentius orationi cum lacrymis ac lectionibus insistebat. Nullus
 otiosum reperit, nullus fabulis aut inanibus rebus occupatum. sic deficientibus cor-
 poris viribus, animi adamante durioris persistebat intentio. Aut legebat per se ipse,
 aut legentem audiebat. Lectio ei familiarior de vita & obitu sanctorum patrum:
 qua lectione confirmatus animus, fortior in dies fieri videbatur. Carnibus quadra-
 pedum numquam usus est a die suæ conversionis, balneis raro, nec nisi extre-
 mo vitæ suæ tempore, cum jam languoribus corpus attritum esset. Demum febre
 tentari cepit VII. idus Februarii, qui dies hoc anno in feriam quintam incidebat.
 Erat tum Aquilgrani in palatio imperatoris, cui ipso die multorum causas pro suo more
 ac necessitates exposuerat. Postridie porteriorum immunitatem Indensibus impetra-

ANN. CHR.
821.
VI.
Benedictus
abbas Inden-
sis agrotat.

vit. Ubi febre se correptum sensit, mox in mansionem suam, quam scilicet Aquigrani habebat, se recepit. Tum vero tanta magnatum adfuit multitudo & frequentia episcoporum, abbatum, ac monachorum, ut monachi, ejus familiares, vix ad eum possent accedere. Ipsa nocte jussu imperatoris per Tanculfum camerarium deductus est in proximum Indæ monasterium, comitante Helisachare abbate, amico ipsius fidelissimo, qui ei usque ad supremum halitum assidue adhæsit. Erat is cancellarius imperatoris, idemque ex ordine canonicorum abbas, Trevirensis, ut quidam putant, monasterii sancti Maximini, dein Centulensis. Prima luce ad monasterium pervenit Benedictus, & quidem feria sexta. Hora diei tertia, omnes a se exire præcepit, & usque ad sextam horam solus permansit. Post hæc admissus Helisachar cum præposito monasterii, percontatus est ut se haberet. Ille numquam se tam bene fuisse respondit, seque inter choros sanctorum coram Domino adstittisse. Sabbato vocatis fratribus monita salubria dedit, confessus, se ab annis quadraginta octo, ex quo monachus fuerat, nullo umquam die, nisi præmissis lacrymis, cibum sumsisse. Ipso die imperatori, & aliis quibusdam scripsit, nempe Nibridio archiepiscopo Narbonensi, & Georgio Anianensi abbati. Excidit epistola ad imperatorem: supersunt aliæ duæ, quas ob tanti viri memoriam ac reverentiam, lectorumque profectum huc referre juvat ex Ardone, eo ordine quo ab eo relatæ sunt. Prima ad Georgium sic habet.

VII.
Georgio ab-
bati Aniane
scribit,

Summe in Domino beatitudinis ac felicitatis Georgio, monasterii Aniani abbati, & cunctis filiis ac fratribus nostris, bene & vigilanter sub norma patris degentibus Benedicti, ultimus omnium abbatum Benedictus optat jam in extremis positus salutem. Super omnibus igitur, que meum ardent animum, & præ cunctis curam inquirunt rebus, hoc est, quod de vestro maxime sollicitor vite regularis ordine. Nempe nequaquam ullo modo ignoro vos nobiliter desudare, & nostri fidelissime fore memores, neque ullo indigere adhortationis verbo. Verumtamen in ultimis constitutus, ignorans utrum jam vos videre queam, urgenti erga vos caritate animum, nonnulla tam per fideles verba amicos, quamque per epistolas curavi dirigere. Denique ipsi nostis, qualiter totis, quantum valui, nisibus, quam diu potui, & vite, & exhortationis exempla monstravi sollicitus vobis. Nunc, filii mei, precor & per ipsum testor Deum, ut unanimes in caritatis nexu idem sitis sapientis, neque ullos, quos vel mecum adduxi, vel alicubi propter aliquod exemplum, aut pro aliqua re misi, quasi habeatis extraneos: sed quicumque ad vos iterum ex illis reverti voluerit, & regulariter vobiscum versari, pie benigniterque velut fratres recipite, ut decet. Deo enim gratias non deerit vobis corporale subsidium. Omnibus autem generaliter, maxime vero illis, quos nobis in amicitia junctos nostis, diligentissimum semper attendite affectum, & ut potestis, aliis pauperioribus, que supersunt vobis, necessaria monasteriis ministrare. Abbati quoque Modario de monasterio sancti Tiberii auxilium, in quibus indigerit, ferte: & de his, & de aliis, veluti in vita nostra, magis autem post mortem agite meam. Sicut ergo multa monasteria, dudum vitata, jam aliquid emendationis a nobis accepisse videntur, largiente Deo: ita omnimodis nunc cavete, ne (quod absit, te posco misericors Domine) sinistram viam, (perversam) scilicet, queant ullo tempore tenere. Monasterio vero Indæ, velut fratribus estote juncti unicis. Helisachar quoque, qui præ omnibus super terram, omni tempore vobis existit amicus fidelissimus canonicorum, & fratres ipsos in eo habetote semper loco, & ad eum semper sit refugium vestrum. Sed vobis ita nunc suggero, quia ignoro utrum in presenti vos videam seculo. Jam septimo idus Februarii acerbissimo, dante misericordia Christi, (morbi) tactus verberare, nihil aliud quam ultimum celeri expecto diem vocationis.

Hæc scribebat Benedictus IV. idus Februarii ad suos Anianenses: sic vero ad Nibridium archiepiscopum Narbonensem.

VIII.
Nibridio
item archie-
piscopo.

Venerabili in Christo patri Nibridio archiepiscopo, Benedictus ultimus omnium abbatum abbas, sempiternæ felicitatis salutem opto in Domino. Eia, vir Dei, parcat modo caritas ac dilectio seu benevolentia, qua semper, modo in quantum potes, sive per te ipsum, seu familiares & amicos, necnon per omnia monasteria, ubicumque transmittere potueris, ut orationes, tam in psalmis, quam in missis, pro me ad Dominum fundere non cessent, quia modo valde necessarium mihi est. Scito, pater dilecte, quia jam in extremis pugno, ad finem curro: jam anima a corpore separatur, & in hac luce oculis corporis te minime video. Ille qui potens est facere de immundo mundum, de

peccatore justum, de impio sanctum, faciat nos pariter regnum perfrui sempiternum, ibique cum omnibus sanctis cantare canticum novum. Supplico, carissime pater, ut, sicut semper mercedem habuisti de fratribus, qui degunt in Aniano monasterio: ita semper, usque dum sancta anima a corpore egreditur vestro, melius ac melius habeatis in vestra sancta dilectione. Omnes istis in partibus amicos, familiares, & propinquos commendo. In monasterio quoque vestro totis viribus, sicut credo, facitis, eis que ad perseverantiam laborare studete, & illam sententiam, tam in divitibus, quam in pauperibus, quam Dominus per beatum apostolum suum Paulum dignatus est dicere, ubi ait, Argue, obsecra, increpa: semper ex ore proferte vestro ad omnes. Vestra sanctitas, credo, bene sciat quem arguere debeat, quem obsecrare, & quem increpare. Propterea dico, pater, ut nullum periculum remaneat in vobis, unde in perpetuum damnari debeatis, sed libera voce cum Psalmista dicere valeatis: Justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem & salutare tuum dixi. Tamen omnia cum caritate & discretionem agite, vosque Trinitas sancta custodiat, & premium largiatur aeternum, amen.*

Hactenus Benedicti epistola ad Nibridium seu Nebridium, quem alii Nefridium vocant, putantque eundem esse cum Nefridio abbate Orbionensis monasterii seu beatæ Mariæ de Crassa, de quo mentio est in præmissa epistola, ubi monasterium Nebridii appellatur, quod in ejus provincia situm esset, forsan etiam quod ejus rector & abbas existisset. Hæc acta dominica die, qua vir Dei regulare officium persolvit, traditur, tota nocte in precibus & psalmodiis transacta. Sequenti cum regulare explesset officium, quod regula præscribit, & cursum vellet persolvere, id est Romanum, (nam quotidie utrumque recitabat) ubi ventum est ad versiculum illum, *Justus es Domine*, se deficere dixit, adjecitque, *fac cum servo tuo, Domine, secundum misericordiam tuam.* sicque in hæc verba spiritum emisit III. idus Februarii, quæ feria secunda erat. Ipsa vero hora, qua migravit ad Christum, ejus obitum Stabulo episcopo Magalonsensi, in cujus dioecesi Anianæ monasterium situm erat, cælitus revelatum fuisse tradunt. Postridie sepultus est, nempe pridie idus Februarii, qui dies ejus depositionis sub ritu duplici notatur in veteri calendario Gellonensi, idemque in fastis sacris Anianensis monasterii celebratur, & in ecclesiastico officio per totam dioecesim Montepessulanam, mirum quod neglectus apud ipsos Indenses; dignus certe ob tanti viri in rem monasticam meritum, qui in toto sancti Benedicti Ordine similiter recolatur. Post tertium diem Indenses monachi sepulcrum illius aperuerunt, ejusque corpus in vas lapideum, quod imperator ipsi parari jusserat, transmutarunt. tum vero discooperta ejus facie, nihil pristini ruboris amisisse deprehenderunt, ut iidem in litteris suis testantur, ad Anianenses de communis parentis obitu scriptis, quas iidem integras huc referre par est, veluti quoddam vitæ ejus compendium.

Benedictus igitur abbas, in provincia Gotia exortus, sub Pippino rege Francorum, & post ejus decessum sub Carolo filio ejus, ab infantia tempore usque in adolescentiam militavit. Post hæc autem, relicto palatio, in monasterio sancti Sequani in provincia Burgundionum habitum veri monachi suscepit: ibique duobus ac semis annis consistens, Deo jugiter militavit. Sed quia ibi regularem usum minime reperit, in Gotia partibus migravit, ibique super fluvium Anianum manu propria cellam primitus, postmodum vero cum ipsis fratribus, qui ob amorem Christi sub ejus regimine venerant, monasterium ex novo opere construxit, in quo non longo post tempore trecentos sub suo regimine monachos habuit. Defunctoque Carolo imperatore, Ludovicus filius ejus imperium suscipiens, Benedictum venerabilem virum, una cum suis quibusdam discipulis in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alsacense monasterium ei Maurum dedit: postmodum vero pro ejus amore juxta Aquis palatium, super fluvium Indam, ex novo opere ei monasterium edificavit. Hic est Benedictus, per quem Dominus Christus in omni regno Francorum regulam sancti Benedicti restauravit. Hic habuit sub regimine suo monasteria duodecim, id est Anianum, Gellonem, Casam-novam, Insulam-barbaram, Menatem, sanctum Savinum, sanctum Maximinum, Masciacum, Cormariacum, Cellam-novam in Tolosano, Monasterium-Maurum in Alsat, Indam ex jussu imperatoris ob illius ac discipulorum ejus usum edificatam, & de fisciis regalibus ditatam. In his omnibus doctrina sua monachos & rectores misit. Curam autem maximam habuit de omni ordine ecclesiastico, videlicet monachorum, canonicorum, atque laicorum, maxime autem monachorum. Imperator autem omne ejus consilium libenter audivit, & fecit. unde & a

Obit ac sepelitur.

IX.
Indensium
de eo epistola.

ANN. CHR.
821.

quibusdam Monachus vocitatur, videlicet quod monachos sancti viri pro ejus amore semper suos proprios appellavit, & post ejus decessum haecenus abbatem se monasterii illius palam esse proficitur. Sanctus igitur vir usque ad obitum suum in palatio regis pro augmento fidelium, non pro terrenis rebus perseveravit, quia juxta erat monasterium, in quo degebat. Ante quartum vero exitus sui diem, adhuc sanus omnia imperatori, quae ei solitus erat dicere, replicavit: & in ipsa die febre correptus, ad mansionem suam usque pervenit. Altera vero die audientes hoc omnes magnates imperatoris ad eum visitandum venerunt. Tanta autem ibi fuit multitudo episcoporum, abbatum, ac monachorum, ut nobis, qui eum ibi custodiebamus, vix ad eum accedere facultas esset. Helisacar autem abbas primus ad eum venit, & cum eo usque ad obitum perseveravit. Quinta siquidem feria egrotavit: in sexta autem feria nocte misit imperator Tanculfum camerarium, jubens ut eum in ipsa nocte ad monasterium ferremus. quem levantes ante gallorum cantum, una cum Helisacar & suis ac nostris hominibus, prima hora diei ad monasterium deduximus. Cumque esset tertia diei hora, omnes a se exire precepit, & usque ad sextam horam solus permansit. Post hac ingressus supra dictus abbas cum preposito nostro, percunctati sunt quomodo ageret, quibus ipse respondit, nunquam se tam bene fuisse, adjunxitque: Usque modo inter choros sanctorum coram Domino adfuiti. In crastina autem, fratribus ad se vocatis, eis monita salutis dedit, & tunc professus est, quia quadraginta octo anni essent, ex quo monachus fuerat, in quibus annis nullo die antea panem comedit, donec coram Deo lacrymas funderet. In ipsa die brevem admonitionem imperatori misit, & alias per diversa monasteria direxit. Isdem vero venerabilis vir omne officium suum de quinque annis & duobus mensibus ante obitum suum, sicut in ejus tabulis post ejus decessum reperimus, & ipse vivens quibusdam dixit, cantatum* per semetipsum reliquit. Obiit autem septuagenarius tertio idus Februarii, anno ab incarnatione Domini octingentesimo vigesimo primo, indictione decima-quarta, concurrente uno, epacta decima-quarta, anno nono imperii Ludovici piissimi imperatoris. Post tertium vero diem sepulcrum ejus aperuimus, & eum in vas lapideum, quod imperator paraverat, mutavimus: discooperientes autem faciem ejus, vidimus in fronte & circa oculos ac labia ejus tantum ruborem, quantum nec vivus habuerat. His ita exceptis & ita se habentibus, nos famuli ex monasterio Inda, videlicet Deidonus, Levigildus, Bertadus, & Desiderius, tibi Ardoni magistro nostro salutem in Domino optamus, petimusque caritati tuae, ut secundum a Deo datam tibi sapientiam de vita patris nostri Benedicti libellum componas, & eum nobis dirigas. Salutant vos omnes fratres nostri; & vos salutate omnes fratres nostros, amen.

Hæc videtur fuisse encyclica epistola missa ad omnia monasteria ad significandum piissimi Benedicti obitum, excepta clausula ad Anianenses; signanter vero ad Ardonem ejus loci monachum ac magistrum, quem ad Benedicti acta litteris mandanda cohortantur, quod ille exsecutus est, scripto de ejus vita libro, quem nos auctorem, utpote fide dignissimum, secuti sumus. Id vero discriminis est inter Ardonem & præmissam epistolam, quod Ardo dicat, Benedictum quinquenni & octo mensium spatio; Indenses vero duobus & semis annis in sancti Sequani monasterio perstitisse. Ardonis lectio retinenda est. Indenses forte spectant tantum annos duos, quos Benedictus privatus apud sanctum Sequanum exegit; Ardo vero alios tres addit quibus cellerarii officio functus est. In hac autem epistola maxime observanda sunt hæc verba; quibus Benedictus in omni regno Francorum regulam sancti Benedicti restaurasse perhibetur, id est in integrum restituisse, & jam dudum observatam in totius regni Francorum monasteriis, sed tum neglectam & incultam, ac pæne emortuam excitasse, quod unum argumentum sufficit ad eos refellendos, qui viro sancto Benedictinæ regulæ primariam in regno Francorum propagationem, non tantum restitutionem tribuendam esse opinantur. De monasteriis duodecim ei subjectis, quæ velut præpositus generalis per secundarios abbates regebat, superius actum est: ubi sanctum Maximinum intellige, non Trevirense, sed Miciacense apud Aurelianos, cujus primus abbas ac patronus est sanctus Maximinus; alius a sancto Maximino episcopo Trevirensi.

X:
Benedictus
idem cum Euticio
abbate.

Quod a Benedicto de se dictum tradunt Indenses, eum paulo ante extremum halitum dixisse, se nullo umquam die absque profusis lacrymis cibum sumuisse; hoc item de Euticio abbate Gallo commemorat Johannes monachus in libro de vita sancti Odonis abbatis Cluniacensis. Quin etiam alia duo idem Johannes Euticio

ANN. CHR.

tribuit, quæ Benedicto convenire constat, nempe collectionem ex beatorum patrum regulis & institutionibus, quæ Concordia regularum est; & gratiam Ludovici imperatoris, apud quem in tanto amore habitus dicitur Euticius, ut intra palatium suum illi construeret monasterium. quod non de alio quam de Indensi explicari potest, sex non amplius millibus distito a palatio Aquisgranensi. quod facile homo exterus intra palatium positum dicere potuit. Ex his asserere non dubitem, unum eundemque esse ut nominis significatione, sic re ipsa, Benedictum & Euticius, a quo Cluniacenses suos ritus ac consuetudines acceperunt. Alii duo erant ejusdem nominis & ordinis abbates eodem tempore clarissimi, Benedictus Fossatenis, & Benedictus abbas Ambrosianæ basilicæ apud Mediolanum, quorum superius facta mentio est.

Ad Benedicti nostri scripta quod attinet, præter Concordiam regularum, earumque Codicem, & homiliarum quarundam collectionem eidem codici subjunctam, ipsi etiam tribuitur liber^a de Ordine monasticæ conversationis editus apud Hæftecnum. Verum multa in hoc Ordine discrepant a statutis Benedicti abbatis Anianensis, ut recte Cointius^b observavit, nam, ut pauca e multis seligamus, illius Ordinis auctor id intervallum temporis, quod a laudibus matutinis ad primam reltat, somno capiendū indulget: Benedictus cum synodo Aquisgranensi orando ac legendo vult infumi, teste Ardone, qui ritus a Benedicto institutos in libro de ejus vita singillatim commemorat. Idem Benedictus tribus per diem vicibus fratres altaria circumire præcipit, nempe ante vigiliis nocturnas, ante primam, & post completorium: quale nihil præcipit prædictus auctor. Ritus a Benedicto instituti, synodi Aquisgranensis statutis omnino conformes, non modo ab Ardone relati sunt, sed etiam in separato libello, cujus duo exemplaria vidimus, unum in bibliotheca sancti Galli, alterum in Augiensi sub hoc titulo, qui in priori desideratur: *Capitula, qualiter observationes sacre in nonnullis habentur, quas bona memoria Benedictus secundus in cœnobiis suis alumnis habere instituit*. quem libellum habes in tomo quarto^c nostro in Analectorum sub hoc titulo: *Antique consuetudines monasteriorum Ordinis sancti Benedicti*. Non dubitem quin ex ejusmodi consuetudinibus, tum apud Ardonem, tum in hoc libello collectis, suas acceperint primi Cluniacensis monasterii institutores, quas Euticio abbati acceptas refert, ut mox dicebamus, Johannes monachus in libro de vita sancti Odonis abbatis. Præter ea in codice Caunenensis in Septimania monasterii habetur ejusdem Benedicti libellus de modo bene vivendi, ex diversis patrum sententiis collectus, quem *Serenissimo atque invictissimo semperque triumphatori, Carolo an Ludovico imperatori*, inscribit *exiguus Benedictus abbas, servus servorum Dei*, cum epistola, quæ in fine sæculi^d quarti Benedictini vulgata est. Ad hæc eidem Benedicto tribuitur penitentialis liber, ex codice sancti Galli editus in appendice capitularum Baluziana cum hocce titulo: *Excerptus diversarum modis penitentiary, a Benedicto abbate distinctus de regula sancti Benedicti abbatis*. Denique eruditus Baluzius^e vulgavit quædam Opuscula sub nomine sancti Benedicti abbatis Anianensis, quorum primum testimonia de incarnatione & individua Trinitate contra Felicianam hæresim, & de non iterando baptismo continet, quod Benedictus filio Guarnario inscribit. Alterum est *disputatio Benedicti levite adversus Felicianam impietatem*; tum sequitur epistola Benedicti ad prædictum Guarnarium. Postremo confessio Benedicti levite, *etsi peccatoris, nonnumquam erronei*. Verum, cum constet Benedictum Anianæ abbatem sacerdotio insignitum fuisse; dubitare licet, an ei tribuenda sint hæc Opuscula, in quibus nulla monastici ejus instituti mentio habetur. Hæc de Benedicti scriptis. Revolve Johannis abbatis Juncellenis libros tres de laude Anianæ, scriptos rogatu nepotis sui Johannis Bibentis-aquas, monachi ac sacristæ ejusdem Anianensis monasterii, in quibus multa fabulosa, nihil scitu dignum continetur. In sermone de basilicæ Anianensis dedicatione a nobis edito illud unum notandum, quod *gloriosa Virgo*, id est ejus oratorium, *sexum a suis limitibus exclusit femineum, & intra peculiare filii sui templum interjectis annis recipit, quos prisca consuetudo in utrumque templum penetrare non sivit*. Successor ejus apud Indam Wicardus usque ad annum DCCC XLII. quo anno mortuus IV. idus Aprilis, Adalongum successorem habuit. Adalongus vero ipso anno villam Crastiniacum a Ludovico Germaniæ rege impetravit, diplomate dato Aquisgrani VII. kalendas Aprilis, anno secundo Ludovici gloriosissimi regis, indictione quinta. Cetera fere vetera Indensium documenta perire usque ad Ottonem Magnum. Abbatum subsequenterum indicem Bucelinus refert.

XI.
Scripta ejus
ac successores.
a V. lib. 22.
n. 11.

b Coint. 10. 7.
p. 553. & seqq.

c pag. 458.

d p. 572.

e Miscell.
no. 5. p. 1. &
seqq.

Modarius abbas sancti Tiberii seu Cesarionensis monasterii, in superiori laudatus epistola Benedicti ad Georgium Anianæ abbatem, tertius erat a condito cenobio, successor Atilionis, qui Adrebaldum ejus loci primum rectorem exceperat, ut superius vidimus. Ceterum Modarius, hinc tantum notus, successorem habuit Bonifundum; an proximum, asserere non ausim. Modario æqualis, uti & conterraneus erat Azenarius, abbas & ipse tertius monasterii Caunenſis, cujus primus abbas Anianus, secundus fuit Daniel, superius ^a laudati. Azenarius Danielis successor quædam in Villa-rotunda seu Petra-rotunda, villa Caseriaci, acquisivit anno nono imperante Ludovico, id est ipso anno quem decurrimus. Johannes Azenario jam successerat anno ejusdem imperatoris quarto-decimo, quo Toloniacum in pago Reddensi * a Centullo accepit. Si litura aut hiatus non est in charta Caunenſi authentica, cujus specimen in tabella viceſima-septima de re diplomatica, exemplum integrum in libro sexto ^b ibidem exhibuimus; Johannes abbas jam erat octavo anno Ludovici gloriosissimi imperatoris, quo vinea quædam, sita in villa Marinorena, in insula Lici, territorio Narbonensi, a quodam Maimone in extremis legata, facta a restibus juramento, assera est monasterio sancti Petri apud Caunas, agente Manicione presbytero, qui erat *abogadus de Joanne abbate*, id est advocatus Johannis abbatis. Actum *sub die pridie Kalendas Abriles, anno octavo imperante domino nostro gloriosissimo Ludovico imperatore*. Ubi si annus octavus ex integro expressus est (nam hiatus quidam est in authentico, ut ex specimine apparet) corrigenda chronica nota superioris instrumenti, pro Azenario abbate, dati anno nono imperii Ludovici augusti. Johanni abbati matrona quædam, nomine Ispanildes, & fratribus Caunenſis monasterii, seu basilicæ sanctorum apostolorum Petri & Pauli *in ripa Argentidupri*, bona sua testamento legat. De his minutiis satis. Idem Johannes concilio Tolitano quarto-decimo interfuit jussu Sunifredi archiepiscopi sui, id est Narbonensis. De Hilderico ejus successore infra. Ludovicus item anno imperii sui octavo privilegium regniæ defensionis concessit Teutpaldo abbati Althæ inferioris in Bavaria.

Teutpaldus abbas Althæ inferioris.

XIII. Adalhardus abbas ab exilio revocatur.

Jam septem annos Adalhardus abbas in Herensi monasterio exsul corpore, sed animo liber transegerat; cum Ludovicus augustus, deposita demum inani suspitione, & sancti viri propinqui sui comperta innocentia, eum ab exilio revocavit, ac propriis honoribus reddidit, quem proprius meritorum honor ubique comitabatur, & exsilium ipsum clariorem reddiderat. Redit itaque vir summus gratulantibus ac plaudentibus pæne universis, suisque Corbeiensibus tandem restituitur, qui amantissimum patrem profusis gaudiis, quasi triumphantem acceperunt. Soli ex omnibus de ejus recessu contristati sunt Herenses monachi, in his venerabilis Ragnardus, qui lætus quidem erat de reditu optimi patris in proprium locum, sed dolebat magnopere, quod tanti viri præsentia privaretur. Is postea electus est abbas, teste Paschasio; si Herensis monasterii, locandus post Arnulfum, qui tum ei loco præerat. Digressus ab Hero Adalhardus, longa corporis confectus macie, pervenit ad palatium, cunctisque hærentibus, *quo modo ei celsitudo regia satisfaceret*, ipse verendum imperatoris occurrere volens, proruit in medium, blandisque alloquiis nihil se de ejusmodi facto in animo retinere persuasit. Post hæc Corbeix suæ regimen, jubente principe, denuo resumere cogitur, flagitantibus filiis suis, qui eum cum immanis exceperat gaudiis, non tamen sine quodam tristitiæ nubilo, quod carissimum patrem febris tum vexaret. Hujus restitutionis meminit non modo Paschasius, sed etiam Annalista Laureshamensis & astronomus, qui ambo restitutum Corbeix Adalhardum tradunt, ejusque fratrem Bernarium, quem in Lirinense monasterium exilio deportatum diximus. Hunc tamen *a monasterio sancti Benedicti*, id est Floriacensi, revocatum asserit astronomus, quo nimirum e Lirinensi translatus fuerat. De Wala & Gundrada silent historici, quod ambo remanserint in monasteriis, in quibus habitabant; Wala quidem in Corbeix, quod sponte elegerat; Gundrada in Pictavensi sanctæ Radegundis monasterio, quod exsuli fuerat assignatum.

XIV. Theodulfus an Aurelianos reversus.

Eodem etiam tempore revocati sunt alii, qui ante quadriennium ob suspensionem lætæ majestatis, id est initæ cum Bernardo Italiæ rege conjurationis, relegati fuerant; nempe Anselmus Mediolanensis antistes, & Theodulfus Aurelianensis: nam Wolfoldus Cremonensis in exilio decesserat. Ex quibus Theodulfus, qui Andecavos amandatus fuerat, an Aurelianos reversus illic decesserit; an vero Andecavos obierit, non ita exploratum. Hunc in reditu defunctum tradit antiquus chronographus

graphus ^a apud Chesnium; Letaldus monachus Miciacensis ^b veneno extinctum dicit post reditum Aurelianos: at ipsius Theodulfi epitaphium innuit, hunc Andecavos mortuum ac sepultum fuisse. Quod epitaphium, e veterimo codice sancti Vitoni a me pridem editum, hoc loco reponere non gravabor.

ANN. CHR. 821.
^a Chesn. to. 3. p. 336.
^b Sac. I. Bened. p. 601.

*Illius cineres saxo servantur in isto,
Qui quondam populis præsul & abba fuit.
Non noster genitus, noster habeatur alumnus:
Protulit hunc Speria, Gallia sed nutrit:
Urbs populosa satis Ligerim super Aurelianis,
Que olim læta fuit hoc residente patre.
Prò dolor! hunc pepulit propria de sede malignus.
Manibus his traditur exsul, & exsul erat.*

ubi de Aurelianis, tamquam de urbe a sepultura loco aliena; & de Andecavorum urbe, uti præsentem, agitur. Verum quo in loco apud Andecavos mortuus, sepultusve sit Theodulfus, non facile dixerim. Astronomus auctor est, episcopus prædictæ conficiens conjurationis monasteriis mancipatos fuisse. Duo erant tum apud Andecavos haud incelebra virorum monasteria, unum sancti Albini, alterum sanctorum Sergii & Bacchi. An in alterutrum retrusus fuerit Theodulfus, ubi sepultus sit, nulla monumenta produunt. Is in carmine diei Palmarum accommodato, quod Andecavos exsul, *ut a pueris cantaretur*, composuit, mentionem facit omnium ejus urbis ecclesiarum, in quibus, præter sancti Albini & sancti Sergii basilicas, memoratur cella sancti Perri.

*Et, Petre, cella tuo vocitata e nomine sancto,
Quos quit, ad hoc laudum mittere gestit opus.*

quæ satis innuunt exiguam monachorum cellam tum fuisse: nunc vero insignis collegiata ecclesia est, prima post cathedralen. Ceterum innocentiam ipse suam probat in carmine ad Aiulfum Bituricensen metropolitam, eique Moduinus episcopus Aduensis suffragatur his versibus:

*Exsilium innocuus pateris pertriste, sacerdos,
Inclutus expertus præsul enorme malum.*

Ejus obitus in necrologio nostro ponitur xiv. Kalendas Octobris. Theodulfo in sedem Aurelianensem successit Jonas, de quo non una erit inferius dicendi occasio.

Petro abbati Nonantulensi itidem mortuo subrogatus est hoc anno Ansfridus, vir religiosus & devotus, qui sanctissime vixisse traditur. Ut Petrus ejus decessor cum Amalario archiepiscopo Trevirensi, sic iste cum Halitgario episcopo Cameracensi Constantinopolim legationis causa missus est post annos sex ad Michaelem imperatorem, a quo honorifice accepti sunt. Idem captam evangelii rotam auream, & pretiosis ornatam lapidibus fecisse dicitur, & calicem prægrandem cum patena, utrumque auro & lapillis decoratum. Nonantulæ præfuit annos septemdecim, uti ejus decessor. Tertius fuit abbas a sancto Anselmo primo loci auctore ac rectore. Sequentium abbatum nomina recensentur apud Ughellum ^a, sed fere nuda usque ad Leopardum, qui ordine quartus-decimus fuit, ordinatus extremo hujus sæculi anno, quo tempore de eo agemus. Legimus in archivo Nonantulensi authenticum diploma Ludovici augusti, confirmantis pactum, quod inter sese fecerunt Petrus abbas Nonantulæ & Gifus Mutinensis episcopus de baptismalibus ecclesiis, datum Aquigrani kalendis Octobris, anno imperii vi. indictione xii.

X V. Ansfridus Nonantulæ abbas post Petrum.

^a Ital. sac. 10. 5. c. 477. & seqq.

Reditus Corbeiensibus suis, ita ut diximus, Adalhardus abbas, primo quoque tempore monasterii sui statum in melius componere, novisque statutis totius familiarum ordinem disponere maturavit. Vulgatus est hac de re breviculus in tomo quarto Spicilegii, in duos distinctus libellos, quem Adalhardus, *ad Corbeiam regressus, anno incarnationis Domini octingentesimo vigesimo-secundo, mense Januarii, indictione quinta-decima, imperii vero gloriosi Chluduvici augusti octavo, fieri jussit*. Quo ex bre-

ANN. CHR. 822.
X V I. Adalhardus abbas statuta edit.

viculo quendam ejus monasterii oeconomiam paucis hic repræsentare conabimur. Totum monasterium in sex classes divisum erat. Prima fratres seu monachos : secunda clericos, quorum alii præcisè clerici, alii peculiari vocabulo *pulsantes* appellabantur ; & *scolarios* : tertia matricularios & famulos : quarta provendarios : quinta vassallos : sexta hospites continebat. Monachi omnino trecenti quinquaginta erant, cum vir sanctus Corbeiam reversus est. Trecentos minimum in posterum esse jubet, at non amplius quam quadringentos. Ex his alii aliorum præfecti, alii ministeriales. Præfecti post abbatem erant præpositus & decani : ministeriales, camerarius, cellerarii duo, major & minor ; & senescallus. Camerarium spectabat cura de vestimentis & fabris ; cellerarios de victu & comæatu ; senescallum de redditibus monasterii : quibus singulis suos *breves* seu memorialia rerum agendarum Adalhardus præscripsit. Ex clericis duodecim *pulsantes*, alii simpliciter clerici septem erant. *Pulsantes* ideo dictos existimo, quod horas divini officii pulsarent, & ea, quæ ad cultum divinum pertinebant, curarent. Alii clerici cellarium, curticulum abbatis, & domum infirmorum procurabant. Omnes, post præpositum & decanum majorem, *ad custodiam sancti Johannis* respiciebant, quæ una est ex ecclesiis monasterii Corbeiensis, ad famulorum usum olim deputata, modo parœcialis. Apud S. Stephanum officia divina celebrant duodecim præbendarii clerici, *Caritabiles* dicti, qui pulsantibus clericis successerunt. Ex laicis, quæ tertia classis erat, matricularii duodecim, alii laici triginta : quorum ab invicem hoc discrimen erat, quod matricularii matriculæ inscripti, atque adeo statim & fixi erant : alii mobiles ad nutum officialium. Ex utrisque alii res interiores, alii exteriores curabant. In monasterio tres eorum camerae erant : prima futores, caballarios, & fullonem : secunda fabros grossarios, aurifices, pergaminarium futores, scrutarios, laminatorem, qui cote cultros acuebat, & fusarios : tertia cellarii, dispensæ, portæ, infirmorum ministros, gararios, qui nemoribus secandis præerant, carpentarios, mattiones seu latomos quatuor, & medicos duos comprehendebat. Qui vero extra monasterium erant, molinos, piscariam, stabulum, hortos, buriam ad lintea & vestimenta dealbanda, arboretam novam seu arborum seminarium, oves & vivarium procurabant. Omnes illi, numero centum quinquaginta, *provendarii* dicebantur, etiam clerici, id est præbendarii, quod monasterii præbenda & impensis alerentur. In hospitali pauperes minimum duodecim quotidie excipiebantur, præter alios discurrentes. Peregrini clerici admittebantur in refectorium. Ad hos omnes alendos quinque millia & quingenti modii annonæ, tam de spelta, quam de tritico suppeditati : & ex unoquoque modio triginta panes confecti. Corbus modios duodecim continebat. Ad hæc decima ex omnibus rebus dabatur, ut in synodo Aquigranensi constitutum fuerat. Modius vini sextaria continebat sexdecim ; singula sextaria sex calices. Cellerarius junior singulis fratribus *hemina suam* (sic legendum, non *geminam*) *sub aequali mensura anteponebat*. De potu quotidie pauperibus distribuebatur dimidius modius, id est sextaria octo : ex quibus sextaria quatuor dividebantur inter illos duodecim peregrinos, ita ut unusquisque duos calices acciperet. Res haud memorabiles fufius persequor : sed quæ locis obscuris afferunt lucem. Ad fratres seu monachos quod attinet, qui culinæ officium exercebant, rigidum servabant silentium ; atque ut ipsum silentium non esset sine fructu, psalmos sine intermissione concinebant. Fercula ex leguminibus constabant, & piscibus. Nemini præter eos in culinam aditus erat : omnia ex fenestra & per fenestram dabantur & accipiebantur. In summa, omnium ea silentii religio erat, ut vel a non necessariis tacerent, vel necessaria dicerent, vel psalmos canerent. Libri secundi caput secundum inscribitur, *de meris in festivitibus dandis* : ubi forte legendum de meris præter quotidianam mensuram dandis in illis festivitibus ; eum ad modum quo famulis monasterii ejusmodi *consolatio* in certis festis danda præscribitur in libri primi capite secundo. Hæc in prædictis statutis observatione haud indigna visa sunt : ex quibus conjicere possumus, perennem illo in monasterio laudem viguisse, ut in vicino Centulensi, ubi fere par numerus monachorum erat.

XVII.
Ludovicus
Adalhardo, a.
liis que satisfi-
cit Attiniaci.

Dum ordinando in hunc modum Corbeiensis monasterio incumbit Adalhardus, denuo a Ludovico augusto accersitur in palatium, quod velut sol redivivus splendore suo illustravit, stupentibus cunctis, exsiliium tanto viro, nulla nisi invidiæ causa, fuisse irrogatum. Hujus facinoris noxa Ludovici altius infedit animo, statuitque in publico Francorum conventu id expiare, aliaque id genus, quæ tum in fratres suos,

Drogonem, Hugonem & Theodericum, quos sacra tonsura invitos multaverat ; tum in Bernardum ex Pippino fratre nepotem, ipsius jussu oculis orbatum, perpetraverat. Propterea indicitur ad mensem Augustum Francorum conventus in villam regiam Attiniacum ad Axonam : ubi convocatis ad concilium episcopis, abbatibus, spiritalibusque viris, atque regni sui proceribus, primo quidem fratribus suis reconciliatus est, & de his quæ tum in Bernardum, tum in Adalhardum ejusque propinquos peccaverat, sponte publicam pœnitentiam egit. Tunc vero contigit id, quod Paschasius commemorat, nempe ut quorundam tonsura transfret ad coronam, parentque Deo sponte, quod dudum inviti, & quasi ad ignominiam acceperant. Id intelligendum de Drogone & Hugone, quorum alteri Mettensem postea episcopatum, alteri *œnobialem monasteria*, ut Theganus^a loquitur, Ludovicus concessit. In eodem conventu imperator edito capitulari unicuique jus suum asseruit, curavitque Adalhardus, ut novitates vocum, teste Paschasio, & temerariæ juxta Apostolum præsumptiones, velut pestis, in omnibus reprimerentur. His recte factis clarius enituit vir sanctus, & factus est omnibus decuplo honoratior, ita ut in ore omnium esset Adalhardus. Hinc factum est, ut tamquam pater ab omnibus coleretur, inquit Paschasius ; eratque ecclesiarum magistris humilitate filius, consilio & prudentia magister. Argumento est in primis consultatio & supplicatio Agobardi archiepiscopi Lugdunensis, *Patribus sanctis Adalhardo, Wala, & Helisachari* porrecta, de baptismo Judæorum mancipiorum. Idem antistes in alio^b libro maxime laudat Adalhardum ob res gestas in conventu Attiniacensi, in quo vir Dei, imperatoris pietatē & ad omne rectum propensam voluntate perspecta, dicebat, se numquam sublimius vel gloriosius causam profectus publici moveri & cogitari vidiſſe a tempore Pippini usque ad diem illum : tantum ne respondentium & obedientium negligentia humiliaretur. Adiditque ipse cum ceteris primoribus, dixitque toti concilio : quidquid utile adinvenire potuissent ad cavenda peccata, ad erigendam illustrandamque religionem, ac fidem corroborandam, confidenter edicerent, certi se ad explenda omnia promtum & obtemperantem imperatorem habituros. Tum ait Agobardus, qui præfens aderat, se Adalhardo suggestisse pericula de rebus ecclesiasticis, quas homines laici in usus proprios expendebant contra canones, spiritu Dei firmatos, consensu totius mundi, obedientia principum, consonantia scripturarum, qui absque periculo religionis violari non possent. Frustra obtendi a laicis necessitates, quarum causa se impune putant res sacras in usus communes convertere : quæ necessitates, licet tunc hominibus futuræ & absentes essent, Deo tamen præfentes erant ; quodque spiritu divino statuit ecclesia, id usque ad finem sæculi Deum voluisse custodiri. His dictis assensere reverentissimi viri Adalhardus & Helisachar abbates : utrum vero audita retulerint domino imperatori, se nescire ait Agobardus, qui id nondum emendatum esse dicit cum hæc scriberet.

Ex his nemo non videt, quanta in existimatione tum fuerit Adalhardus, quantave ejus esset in palatio auctoritas. Hac vero usus est, non ad proprium commodum, sed ad communem rei publicæ utilitatem. Hoc animo, quod ad monasterii sui ordinem componendum fecerat, idem etiam in palatio tentatum ab eo est, scripto libro de ordine palatii, cujus fragmenta Hincmarus Remorum antistes retulit in epistola ad episcopos Franciæ, quam pro recta novi ac juvenis principis institutione, maxime ex hoc libro composuit : qua in epistola sic de Adalhardo ejusque libro loquitur. *Adalhardum senem & sapientem, domni Caroli magni imperatoris propinquum, & monasterii Corbeie abbatem, inter primos consiliarios primum in adolescentia mea vidi : cujus librum de ordine palatii legi & scripsi*. Utinam integrum ad nos transmississet.

Ad hunc conventum Attiniacensem Cointius refert capitulare illud, in cujus articulo secundo, post restitutam ecclesiis episcoporum electionem, monasteriis etiam generatim libera facultas eligendi abbatis restituta est, superiorum temporum usu non parum interpolata. Hic articulus sic habet. *Monachorum siquidem causam qualiter, Deo opitulante, ex parte disposuerimus ; & quomodo ex seipsis sibi eligendi abbates licentiam dederimus ; & qualiter, Deo opitulante, quieti vivere, propositumque indefessè custodire valerent, ordinaverimus ; in alia schedula diligenter adnotare fecimus ; & ut apud successores nostros ratum foret, & inviolabiliter conservaretur, confirmavimus*. Excidit hæc schedula, nec diu tenuit religiosi principis sanctio, quam ratam & invio-

Annal. Bened. Tom. II.

Nnn ij

a Thegan. lib.
I. c. 24.
Adalhardi
auctoritas in il-
lo conventu.

b Agobard. de
dispens. rer. ec-
cl. cap. 2. &
seqq.

XVIII.
Liber de or-
dine palatii ab
eo scriptus.

XIX.
Abbatum e-
lectio mona-
chis restituta.

ANN. CHR.
822.

labilem esse optabat. Jam sæculo septimo *innumerable monasteria per omne regnum Francorum sub libertatis privilegio* consistebant : at sæculo octavo per illas bellorum, cum externorum, tum domesticorum, procellas, plerisque omnibus hæc ademta facultas est. Privilegium id sit episcoporum ac principum, an juris naturalis ac divini prærogativa, ut suum quique in spirituali regimine caput eligant; hic disputare non est animus. Id vero exploratum esse debet apud omnes, eam semper fuisse optimorum cum principum, tum episcoporum persuasionem, longe satius esse & convenientius, ut electio à monachis pendeat : quod & canonum decreta, & Justiniani leges, non tantum regulæ omnibus & ubivis probatæ auctoritas, sanciant.

X X.
Corbeia-nova
construenda
occafio.

In eodem etiam conventu Adalhardo auctor fuisse videtur Ludovicus augustus, ut in Saxoniam iter susciperet ad novi monasterii fabricam accelerandam, quam ante annos septem inchoatam, Adalhardus junior imperfectam reliquerat : quod quemadmodum factum sit, ab origine repetere convenit. Primum ejus consilii auctorem fuisse Walam, auctor est Paschasius in ejus epitaphio, præferendus utique libello de constructione novæ Corbeia, qui hoc elogium Adalhardo tribuit. Walam in Saxonia natum fuisse & Saxonici generis, non uno in loco tradit Paschasius, nimirum ex materna linea : nam ex paterna Francum extitisse constat. Mirum vero est Adalhardum Saxonico genere ortum nunquam dici ab eodem auctore : quod innuit aliam Adalhardi, Walæ aliam matrem fuisse. Dum itaque Adalhardus senior in Hero insula exsul ageret, contigit Saxones haud paucos, Adalhardo juniore Corbeiam regente, conversionis gratia istuc accedere, & de rebus suis tradere, quo novum illis in partibus cœnobium ædificaretur. Unde ut Wala erat *amore fervens circa Deum, circa religionem sanctam, circa propinquos sui generis & patriam*, crebris juniorem Adalhardum proabbatem precibus sollicitare & urgere cœpit, huic operi ut laborem impenderet, sumtusque præberet. Assensit ille, sicque cœptum est opus cum prospero successu : sed non omni ex parte perfectum & absolutum, ut ex præcitato libello intelligimus, in quo ita factum memoratur. Approbato novi condendi cœnobii consilio, Adalhardus junior imperatorem adiit, tum Patherbrunnæ morantem, ut id cum ejus fieret imperio & voluntate. Placuit piissimo principi hæc petitio, moxque Hathumarum sen Bathuradum loci episcopum accersiri jussit, ut construendo in sua parochia monasterio consensum præberet. Eo libenter assentiente, electus est locus Hethi seu Hetha dictus, moxque ibidem monasterium condi cœptum anno ejus sæculi, ut diximus, quinto-decimo. Ab eo die remisit imperator eidem abbati omne servitium, quod ex eo loco ad se pertinebat, ut liberius sanctum opus impleretur. Ita factum est, ut ab ea die & deinceps religio monachorum etiam in Saxonia succresceret; sed tamen non multum proficeret, propterea quod locus ita aridus erat, ut nec victum, nec vestimentum ibidem invenire possent monachi, sed omnia ex veteri Corbeia acciperent. Augebatur tamen in dies numerus monachorum ex nobilissimo Saxonum genere, ibique pueri bonæ indolis optime nutriebantur; & licet opibus essent pauperes, religione tamen sancta pollebant. Eo in statu res fuere per sex amplius annos, quo tempore Adalhardus senior in exilio versabatur. Interim Adalbertus, qui novi cœnobii præpositus erat, cum rei familiaris urgeret necessitas, monachos in tres partes diversos cum singulis præpositis dividere cogitur : sed nec sic urgentissimæ necessitati satis consultum. Quare de mutando loco simul tractare cœperunt : quæ mutatio, revocato demum Adalhardo seniore, opere completa est.

Hethi primo
cœnobium
conditum.X X I.
Corbeia-nova
construitur.

Reversus ab exilio Adalhardus, restitutusque in pristinos honores, cum jam dictos monachos in tanta esse penuria cognovisset, annonam quanto citius, ceteraque necessaria eis suppeditari curavit. Dein ab imperatore facultatem obtinuit transferendi alium in locum monasterii, quem vitæ monasticæ aptiorem & commodiorem inveniret. Accepta facultate, immo jussione imperatoris, qui hoc ipsum maxime probavit; hujus rei causa in Saxoniam cum Wala fratre iter aggressus est optimus fenex. Eo cum pervenissent, indicatus est eis à fratribus locus super Wisaram seu Visurgim fluvium, in pagi Auguensis villa regia, Huxeri * appellata, qui locus monachorum habitationi aptissimus visus est. Mox inito cum episcopis & comitibus, ac nobilissimis viris ejus gentis consilio, eundem locum repurgare, & monasterium ibidem collocare constituerunt. Tempus eorum adventus in hunc locum diserte assignat prædictus libellus, aliaque domestica monumenta, nempe annum octingentesimum vicesimum-secundum dominicæ incarnationis, sub die VIII. idus Augusti. Ubi eo accessere,

* s. Huxeri.

ANN. CHR.
822.

loco ex omni parte circumspæcto, monasterii sedem fixere, prostratique in orationem, psalmos & litanias decantavere : tum jacta linea infixi paxilli ad designandum locum templi & regularium ædificiorum. Invitatus dein Bathuradus episcopus, locum sacrauit, vexillumque sanctæ crucis erexit in loco altaris, jussitque ut locus ex nomine matris Nova-Corbeia vocaretur. Id factum VIII. kalendas Septembris. Rebus jam utcumque dispositis, a priori sede recefferunt monachi VII. kalendas Septembris, veneruntque altera die ad locum destinatum : ubi prima missarum sollemnia cum gratiarum actione celebrarunt. Post hæc Adalhardus & Wala in Franciam reversi. Hæc ex prædicto libello : cui quædam addenda nobis suppeditat Paschasius, qui sanctorum fratrum eo in itinere comes fuerat.

Sed antequam hæc perfequamur, observanda est difficultas quædam circa tempus, quo ambo fratres in locum Huxeri accessisse dicuntur, nempe VIII. idus Augusti anni præsentis. si enim Attiniacensis conventus mensè Augusto ejusdem anni habitus est, ut tradunt annales Laureshamenses : quæ fieri potuit, ut post hunc conventum Adalhardus ea die ad prædictum locum una cum fratre pervenerit? Subest & alia difficultas non minor ex iisdem annalibus & astronomo in vita Ludovici, qui soluto conventu Lotharium filium suum in Italiam misisse dicitur, & cum eo Walam seu Walachum affinem suum monachum, & Geruntium ostiarium, quorum consilio res Italici regni componeret Lotharius. Verum Paschasius, Saxonici itineris comes, auctor est omni exceptione major, Walam simul cum Adalhardo in Saxoniam profectum fuisse : *qui cum lineas manu tenderent ad opus, & arundine metirent, ac disponderent utraque loca*, nempe virorum ac puellarum, quibus in locis *singula fierent*; juxta Ezechielem fundamenta & culmen in cælo locare videbantur.

X X I I.
Tempus ex-
penditur.a Paschas.
lib. I. de Arse-
nio c. 15.

Anticipato itaque ab astronomo & annalista prædictis actum est de Wala in Italiam missione, quæ non nisi post ejus ex Saxonia reditum fieri potuit. Eodem modo explicandi Eginhardi annales, in quibus idem legitur atque in Laureshamensibus, quorum auctor forte in assignando mensè habitus conventus Attiniacensis lapsus est. Ad hanc missionem spectat locus ex prologo Amalarii in antiphonarium, ubi Wala libros antiphonarios secum in Franciam attulisse dicitur, quando hac *legatione in Italia* functus est. Ob hanc legationem *pedagogus augusti cæsaris ultra Penninas alpes* vocatur a Paschasio, eo missus a Ludovico *cum augusto filio ejus ob institutionem & dispositionem regni*, utpote *fidissimus & propinquus*. In ea legatione insigne præ ceteris justitiæ specimen ab illo editum memorat Paschasius. Vidua nobilis cuidam judici præpotenti, tamquam defensori, se suaque commiserat, pæne dimidium rerum suarum testamentum ei assignans, ut cetera sibi tuta manerent. Ille vero subornatis testibus totum usurpavit. Tum illa infelix vidua, suis viduata rebus, cum nullum apud Italos, ne quidem apud episcopum, cui ab imperatore Lothario causa ipsius commissa fuerat, patrocinium invenisset, transscensis alpibus Ludovici pietatem imploravit. Causæ cognitione ad se remissa, Wala eam redire in Italiam jubet, brevi illuc eam subsequitur, causamque discussurus. Ad ejus adventum contremuit Italia omnis, in primis iniquus judex, cui una spes in falsis testibus ac patronis supererat. Additum sceleri scelus, illata nece viduæ per immisos tres e suis satellites, qui eam occulte peremerunt. Sed quia tres in illo diro negotio erant, videbatur non satis tutum ad silentium. Sepostis itaque longe ab invicem, uni eorum duos alios interficiendos mandavit. Producta ad Walam causa, nullus testis inventus, qui perversum judicem convinceret. Anxio Wala & zelo succenso, unus tandem ex illis cæsis repertus, in cujusdam subterraneo specu defossus. Tenetur reus specus dominus : criminatur alter, cujus instinctu scelus patratum esse vehemens suspicio erat. Sic oclusis ad eliciendam veritatem viis omnibus, cum reum populares fere omnes ut innocentem abolverent, ad solita refugit arma Wala noster, sibi suisque jejuniis indicit; & cum illis in oratione pervigilem noctem traducit. Prima luce productus ad judicium reus, urgente conscientia, mox corrui ad pedes Walæ tremens ac gemens, coactus confiteri, quod hæcenus occultum tenuerat; cœpitque omnes venotare, quorum præsidio fuerat usus, isthæc ut auderet, nihil sibi ex omnibus viduæ bonis superesse asserens, quippe quæ ad corrumpendos judices, qui præsentibus aderant, universa expendisset. Ita omnes divino convicti judicio, pudore confusi discessere : reus clementer redditus est pœnitentiæ. sic ferebant illorum temporum mores.

Wala quando
missus in Ita-
liam.b Ibid. cap.
25. & 26.

ANN. CHR.

822.

X X I I I.

Corbeia-novæ

fitus & dotes.

Sed longius digredimur a nova Corbeia, cujus constructionis quasdam insignes circumstantias ex Paschasio hic supplendas recepimus. Locus, in quo positum erat monasterium, totusque ager circumpositus, fertilissimus & amoenissimus, ad quemdam Saxonem pertinebat, cui sic arridebat, ut nulli mortalium, præterquam uni Walæ, sibi dudum amicitia conjuncto, ne quidem regi, sponte cessurus fuisset. Theodradum vocat in libro de vita sancti Adalhardi Gerardus, qui cum Corbeia in Gallia monachum factum esse dicit. Walæ itaque hortatu hic libenter tradidit Deo, quidquid in terra carius possidebat. Hunc vero locum ita describit Paschasius in actis sancti Adalhardi. Est autem locus pergentibus ad ortum solis de Fonte-patris, id est Patherbrunna, situs supra litus Wisere, in modum Δ litteræ vallis planicie collocatus; habens ad ortum solis præfatum alveum, & montem porrectum in facie juxta fluvium. Porro a meridie mons alius egrediens, e fluvii sinu tendit ad occasum: a septentrione vero alter e regione pari situ pergit, quousque se invicem, viam per medium dantes, copulcentur: atque ita in medio fit vallis, figuram Δ hoc modo, quantum recordor, exprimens. Ita Paschasius oculatus testis. Novo monasterio attributa post biennium prædicta villa Huxeri a Ludovico Augusto, cujus hac de re diploma^a extat, in quo pius Imperator ait, se ad idem cœnobium dedicandum ex capella palatii sui misisse venerabiles sancti Stephani protomartyris reliquias. Idem litteras tuitionis Corbeia-novæ tunc concessit.

^a Amal.
Paderborn.
p. 74.

^b Paschas.
ibid. c. 15.

^c ibid. c. 18.

Præclara
monachis
monita.

^d Pitanum.
68.

Prima condendi in tam longinqua^a regione monasterii ratio hæc fuit, quod, cum nova lux Christi in eadem gente nuper refulsisset per evangelii prædicationem, visum est Adalhardo & Walæ, ut cælestia illis in partibus ædificia constabilerent ad tutandam perennandamque religionem; atque adeo ut non modo virorum, sed etiam puellarum ibidem spiritalem arcem construerent. In his vero construendis propugnaculis tria^c in primis suos monebant: nempe ut ne rebus multum ditescere gauderent, neu divitias sæculi appetere, eis cor apponendo, sed omnino delicias & voluptates, tamquam venena, fugerent: denique ne honoribus ac fastu delectarentur ac superbirent. quæ res multis in Gallia ecclesiis, bene olim fundatis, perniciem attulisset. Studerent proinde esse pauperes spiritu, humiles, mansueti, misericordes, justitiam præ divitiis esurientes: ut illis omnes bene vellent propter eorum cordis munditiam, bene optarent; nec propter invidentiam rerum ac terrenam felicitatem, eos sæculi servitute opprimerent. Atque ut idem ipsi in veteri Corbeia exemplum darent, res sibi donatas in usum fratrum novæ Corbeia transtulerunt. Hinc ortæ illorum querelæ, quod bona monasterii sui diriperent piissimi fratres, ut aliena loca ditarent. Insignis est hanc in rem senis Adalhardi^d admonitio ad suos Corbeiensis, eis per omnia commendantis, ut in nullo terrenorum cupidi essent, neque quidquam vellent accipere, unde alii gravarentur: & si heredes essent donatoris, caverent ne forte ipsi, quorum erat hereditas, postmodum inopes fierent. Hæc erat ejus sollicita & pia consideratio in omnibus, quibus præerat, locis, ut neque inhonestum quidquam acciperet; neque aliquis, quasi causa misericordiæ, postmodum pœnitentia premeretur. quippe aiebat, multos non solum rectores ecclesiarum, sed etiam eos, qui sæculo renuntiassent videntur, ob id deceptos fuisse, quod rebus nimis abundarent; adeoque sæculo ac rei publicæ denuo servire cogèrentur, qui mortui mundo esse debuerant. Et ideo nos infelices, qui liberi in Christo esse debuimus, turpissimæ servituti addicti sumus vel invitati. Quapropter filioli, inquit, estote contenti paupertate Christi, sine qua nemo est dives.

^e Paschas. de
Arsenio lib. 1.
c. 16.

Neque tacendum quod in Saxonico illo itinere Walæ contigisse narrat Paschasius, quod ipsis ejus auctoris verbis^e huc referre juvat. *Eo in tempore, inquit, in itinere positus, nullum in noctibus apparatus sibi sinebat fieri, sicut solent viantes facere, quo regeremur imbribus: neque tentorium aliquod sibi permittebat erigere die & nocte. Sed fusi super terram quiescebamus, & juxta illud quod quidam canit, salubres nobis herba dabat somnos. nisi quod beatus pater sibi ac mihi providebat egregie satis profundos atque amplissimos, ut adsolent fieri illa in terra, agri sulcos, ubi jubebat mihi nostrum sternere lectum, quorum latera hinc inde pulcris nos ambiendo fordebant fulcris, cum equi sella in medio posita, quæ unam mihi alpem ad caput præbebat, alteram illi: nec aliud quid habentes in eo, nisi quod in die supra, & (nocte) deorsum habuimus. Hæc tota mollities lecti erat, & ambitio satis honesta. Jam vero quanto honore Wala præ Adalhardo fratre, quantoque ambitu a popularibus suis acceptus sit, tradit idem*

ANN. CHR.

822.

auctor. Omnes quippe in Walam oculos intendere, eumque præ nimio amore admirabundi circumvallare; abducere seorsim ab Adalhardo, quem sui fulciebant. Tum Adalhardus gavisus tum pro sui neglectu, tum pro fratris susceptione, conversus ad Paschasium: *Bene possumus nos, frater, ait, hinc abire, quia nemo nos hic curat, neque aliquid esse attendit.* sicque, acceptis tantum duobus sociis, ad præsignatum locum regressus est. Vereor ne nimius sim in his referendis: sed tantorum virorum amor me rapit, quorum in monasterio primos studiorum meorum conatus, post longas infirmitatis inducias, olim resumpsit.

Dimidium tantum facti implese sibi visi fuissent illustres germani, nisi prætervirorum monasterium, etiam sacris virginibus, ut sic utriusque sexui consultum esset, alterum erexissent. Locus primitus dictus *Herford*, situs in comitatu Ravensbergico, nunc sub ditione electoris Brandeburgici, opido cognomine nobilitatus: postea sanctæ Pusinnæ vocabulum accepit, post translata e Gallia in illum parthenona sanctæ Pusinnæ virginis reliquias. Ut nova Corbeia ad exemplum antiquæ Corbeia: sic Herifordense monasterium institutum est ad exemplum monasterii *sanctimonialium in Sueffionis civitate existentium*, ut legimus in diplomate Ludovici Germaniæ regis: cui monasterio Theodrada, Adalhardi & Walæ germana soror, tunc præerat. Prima Herifordensis antistita videtur fuisse Tetta, laudata in diplomate^a Ludovici Augusti anno ejus sæculi duodequadragesimo, e Sueffionico parthenone, ut veri simillimum est, educta: cui successit Addila, de qua inferius agemus. Utrumque hoc monasterium caput & parens fuit aliorum in illis partibus monasteriorum, quæ ex duplici illo fonte pietatem ac religionem acceperunt, & in alias etiam terras derivarunt. Perstat etiam nunc utrumque, Corbeia quidem nova sub catholica religione & ordine sancti Benedicti; Herifordenses vero monachæ, sensim ad canonicalem statum degeneres, postmodum turpi defectione ad Lutheranismum prolapsæ sunt.

XXIV.
Herifordense
monasterium
virginum.

^a Amal.
Paderborn.
p. 115.

Condita est eodem tempore, sed incerto auctore, abbatia Visbechi in pago Leriga, cujus loci abbas, Castus nomine, regis tuitionis præceptum obtinuit a Ludovico Augusto: cujus in litteris *vir venerabilis Castus abbas ecclesie, quæ vocatur Fischbechi, cum subjectis ecclesiis in eodem pago Leriga, & cum decima de silva Ammeri & Ponteburg, & ceteris ecclesiis in Hefiga & Fenkiga, excepta una ecclesia in Saxlinga, quam concessimus*, inquit Ludovicus, *ad parochiam sancti Pauli reverti ad locum, qui vocatur Mimigernaford, ubi Gerfridus episcopus præesse videtur*, ad imperialem celsitudinem accessisse dicitur, ut ipsum sanctum locum sub sua defensione & emunitatis tuitione reciperet: cujus petitioni libenter assensit imperator. Actum Aquigrani v. nonas Septembris, anno imperii Ludoviciani octavo, indictione XIV. ut recte in annalibus Paderbornensibus^b. Hæc abbatia seu abbatia, ut passim vocatur, adjuncta fuit Corbeia-novæ monasterio, diocesis olim Onabrugenensis, nunc Monasteriensis, sita in præfectura Vechtensi, modo redacta in parochialem ecclesiam, cujus collatio spectat ad abbatem principem Corbeiensis, Visbeke hæcenus appellata. Castus abbas, cui hoc diploma inscriptum est, is videtur esse, cujus fit mentio in actis^c sancti Liudgeri episcopi, Gerbertus alio nomine vocatus, sociusque Liudgeri in peregrinatione Romana.

XXV.
Visbechi abbatia, aliaque.

^b Amal.
Paderborn.
p. 68.

^c Sac. 4.
act. 10. 1. p. 25.

Ad hæc, duo virginum monasteria eodem fere tempore in illis partibus condita sunt, si Hermanno Stangefolo in annalibus circuli Wespbalici credimus: nempe Lisbomense ad Lippiam fluvium, cujus loci prima abbatissa, nomine Roschwindis, Pippini regis filia Caroli Magni soror perperam dicitur: alterum Herdekense in comitatu Marchensi ad Ruram, modo collegium nobilium virginum in Herdike conditum, cujus conditrix Friderina de stirpe Caroli Magni, nullo allato testimonio, fuisse asseritur. His accedit Wildeshusum^{*} monasterium virorum in diocesi Bremensi, conditum a Wigberto Witichindi filio, qui ibidem sepultus est.

* Wilderfhausen.

Fuldæ excessit et vivis hoc anno piissimus Eigil abbas, cum regiminis annos quinque vix explevisset, & ædificium claustrum jam multum promovisset. Tum vero venerabilis pater morbo correptus, mortemque imminentem præfagiens, in cœmeterium ab se conditum se deferri orationis causa rogavit. Eo delatus, arrepto sarcophago, sepulturae suæ locum designavit in orientali parte cœmeterii, & pro modulo languentium virium primus humum tantisper effudit; ibidemque sarcophagum in locum monumenti aptavit. Inde in domum reductus, lecto decubuit desperatus. Vo-

XXVI.
Eigil abbas
Fuldensis obit.

cati fratres exitum ejus precibus Deo commendant. Admonitus a fratribus, ut, si qua occulta residerent animo, continuo confessione & digna penitentia expurgaret; tum ut, si quem læsisset, veniam peteret; si ipse læsus a quoquam fuisset, noxam remitteret: admonitionem gratanter accepit, moxque veniam petiit, deditque vicissim ex animo. Demum, ubi fratribus se denuo commendasset, animam exhalavit, lugentibus monachis optimi patris jacturam, quibus compertum erat, qualem habuissent patrem, at nescientibus qualem accepturi essent: quæ res, ob superiorum temporum procellas, eos maxime anxios ac sollicitos tenebat. Annus ejus obitus diserte assignatur in domesticis monumentis; at incertus dies, quem nec Candidus monachus, qui prosa & metro ejus acta digessit, nec quisvis alius expressit. Exstat in libro secundo traditionum Fuldensium donatio a quædam, Eigili facta vi. nonas Augusti, anno nono regnante Ludovico imperatore: ibidemque alia invenitur facta HRabano abbati b ejus successori, anno dominice incarnationis octingentesimo vicesimo-secundo, in dictione quinta-decima, regni HLudovici anno nono, mense Octobri, die quinto kalendas Novembris. Ex quo intelligitur, Eigilis supremum diem incidisse in illud tempus intermedium, quod a sexto nonas Augusti ad quintum kalendas Novembris effluxit. Ejus corpus humatum est in sepulchro, quod ipse sibi paraverat, cum his versibus, quos etiam ipse sibi dictaverat.

*Abbas hic Eigil tumulatus sorte quiesco,
Qui dudum multis notus in orbe fui.
Hicque mea parvo clauduntur membra sepulcro,
Quod vivens ipse construere studui.
Hic Dominum exspecto, qui solvet vincula leti:
Cum veniet, credo, surgere me faciet.*

Aliud epitaphium eidem composuit discipulus ac successor Rabanus, quod cuius obivium hic referre tanti non est. Libros de Eigilis vita duos, nempe prosa oratione & metro, scripsit Candidus monachus Fuldensis, patrio nomine Bruun dictus, eoque dilectissimo fratri & presbytero suo Modesto nuncupavit, alio nomine Reccheo dicto, & quidem juniori, ad discrimen alterius cognominis senioris. Hi sunt Modestus & Candidus, qui ad Clementem Scotum cum aliis, grammaticæ studendi gratia, in Galliam a Ratgario abbate missi memorantur. Nondum publicus cultus Eigili abbati piissimo ab ecclesia concessus.

Ei successit, ut jam diximus, Rabanus celebris magister, qui nomen suum cum adspiratione HRabanus amat scribere. Præclaras res ab hoc abbate gestas explicare omnes difficile est. Ab eo siquidem facta tecta viguit Fuldæ monastica disciplina, auctaque magnopere loci existimatio & fama, uti & monachorum religio; rei item familiari non exigua facta accessio; litterarum studia mirifice, ut in illa ætate, exulta; regum ac principum, quibus semper acceptissimus fuit, conciliata benevolentia; & quod primum commemorandum erat, basilicis, sacris aris ac reliquiis additus & amplificatus cultus atque honos. Audiendus hoc loco Trithemius. *Sub ejus regimine monasterium Fuldense rebus atque personis crevit quotidie, & fama sanctitatis monachorum ejus per totum se regnum Francorum diffudit. Præcipue tamen abbatis HRabani opinio doctrina & sanctimonia in ore fuit omnium celebris & gloriosa, non solum apud Germanos, sed etiam apud Gallicos quoque & Italos: cujus viri fama reges & principes, episcopos & doctores quoslibet, etiam longius distantes, in ejus venerationem permovit. Ex omni regno Francorum, quod tunc erat unum Germanis & Gallis, ad audiendum illum certatim confluebant viri multarum facultatum periti; & se fore beatos existimabant, qui ad ejus fuissent familiaritatem admissi. Multi quoque principes, nobiles & cives, HRabani magisterio filios suos commiserunt imbuendos, variis atque magnificis præceptorem donis & muneribus honorantes: quos ille tanta sedulitate docuit, quæ major excogitari vix potuisset. Docendi tamen provinciam tantisper remisit abbas, idque muneris aliis sub se præceptoribus commisit. Monachos centum quinquaginta Fuldæ ipso abbate fuisse Meginfridum apud Trithemium auctor est. Ab inito statim regimine libros octo in Mathæum Heistulfo archiepiscopo suo nuncupavit, præfatus se hos ex scriptis patrum in eorum commodum contexuisse, qui librorum copiam non habent, aut quibus profundos patrum sensus in pluribus, præ intelligentiæ*

gentiæ inopia, scrutari non licet. *Horum ergo lectioni, inquit, intentus, quantum mihi præ innumeris monastica servitutis retinaculis licuit, & pro nutrimento parvulorum, quod non parvam nobis ingerit molestiam, & lectionis facit injuriam; ipse mihi dictator simul & notarius & librarius existens, in schedulis ea mandare curavi, quæ ab eis exposita sunt, vel ipsis eorum syllabis, vel certe meis breviandi causa sermonibus.* Hæc Rabanus, qui notarii laborem ipse abbas non subterfugebat.

Paullo ante Eigilem Arno seu Aquila Saltzburgenfis antistes e vita migravit nono kalendas Februarii: sepultus est in crypta, quam ipse sibi, haud dubie in basilica sancti Petri, vivens paraverat, ut versus testantur sequentis epitaphii, quod ex codice a Ratisponensi olim edidimus.

*Quisque velis cryptam subsistens nosse viator,
Scito quod ipse mihi virum hanc Arno peregi,
Qui fueram rector presentis regimine sedis,
Ac opibus multis multoque potitus honore.
Nunc hic, omissis cunctis, mea membra quiescunt.*

Cetera omitto, quibus preces a lectoribus postulat. Arnoni successorem vulgati indices tribuunt in sesquiannum Amilonem seu Ammilonium ex abbate sancti Petri; cui Adalramnum substituunt. At veterrimus poeta b illius temporis, qui primorum b Bajoariæ episcoporum syllabos concinnavit; expuncto Amilone, Arnoni proxime subjungit Adalramnum. nam laudato Arnone, cui erectam tribuit metropolim, de successore mox subdit:

*Hic successit Adalramnus antestis amatus,
Quem papa Eugenius compsit amore pio.*

Quid muneris ante pontificatum gesserit Adalramnus, non proditur in duplici e ejus epitaphio, in cujus posteriori Saltzburgensem ecclesiam per tria lustra rexisse dicitur.

Sub idem etiam tempus Hericus abbas Centulensis in Pontivo morte sua locum resignavit Helisachari abbati ex ordine canonicorum, sed religiosissimo, cujus institutione limina monasterii feminis interdicta fuisse testatur anonymus in libro primo de miraculis sancti Richarii, ejus loci primi abbatis. Narrat ille auctor, cuidam patrifamilias in regione Burgundionum unicam superfuisset filiam paralyticam, quæ nulla medicorum arte, sanctorumve invocatione sanari potuerat. Admonitus in somnis pater, ut in Franciæ plagas boreales veniret ad sancti Richarii monasterium, quod spatio quindecim leucarum a portu Quentovic aberat; pararetque tres cereos pro unoquoque totidem ejus loci ecclesiarum altari: mox, filia lecticæ imposita, iter accelerat, eoque pervenit biduo ante festivitatem sancti Richarii, quæ vii. idus Octobris colitur, cum scilicet ex Foresti-cella, ubi primum sepultus fuerat, Centulam ejus corpus relatum est. *Et quia mos in illo tempore, inquit anonymus, institente præclaro abbate Elizachar, decrat limina monasterii feminis tetigisse, a meridiei climate bina extendit tentoria.* In pervigilio festivitatis singulos cereos singulis altaribus imponit: quædam munuscula beato Richario fratribusque offert, qui vicissim post festivæ diei missarum sollempnia ex vinatico sancti Richarii, & ex suis apothecis vinum ei mittunt. Puella potum ex illo vinatico, haud dubie benedicto, sibi dari poscit, manum præter solitum præterdit, haustoque poculo integram sanitatem consecuta est. Quæ quidem minutiora referre visum est ad mores illorum temporum pernoscenta.

Adalberto abbati Ferrariensi successus est anno superiori Aldricus ejus loci monachus & presbyter, quem Ludovicus augustus præceptorem palatinum instituisse dicitur, id est scholis palatinis præfuisse. Adalberto post quartum regiminis sui annum mortuo, Aldricus unanimi fratrum consensu electus, hoc anno ad confirmandam in Elnonensi cœnobio regularem disciplinam a Ludovico imperatore missus est. Testes hujus rei litteræ Ludovici augusti, in quibus ejus serenitatem aduisse dicitur vir venerabilis Adaleodus abbas monasterii sancti Amandi, una cum Aldrico misso ipsius imperatoris, quem is ad prædictum cœnobium se misisse ait ad ordinem regulæ sancti

AN. CHR. 803.

Benedicti confirmandum; ac supplicasse, ut ejusdem cœnobii congregationi quasdam res deputaret & confirmaret ad usus ac necessitates fratrum, nempe ad victum, vestimenta, & calceamenta, ceterosque usus necessarios. Hujus rei causa Ludovicus quædam assignat prædia in pagis Brachatenſi, Menpiſco, seu Tornacenſi, & in Flandris; sed & in pago Laudunenſi Barificum cum omnibus appendicibus suis: quæ omnia, excluſo abbate, monachis ſpeciatiim attribuit: eum ad modum, quo Benedictus Anianæ abbas portionem reddituum monachis ſanctæ Columbæ ſuperius assignavit. Ad hæc imperator ex omni lupellectile ejusdem eccleſiæ ſeu monaſterii, per omnes ejus villas & poſſeſſiones ipſius cœnobii rectoris, qui portionem ſeparatam habebat, Elnonenſibus monachis tribuit partem de annona, legumine, fœno, formatico, porcis, poledris, camſilis, paſtis, vino & ovis, veluti quemdam cenſum annuum ab ipſis percipiendum. Data III. kalendas Julii, anno imperii nono, indiſtione xv. Actum Stratella-villa.

XX XI. Tructefindus post Georgium abbas Anianæ electus.

Benedicto abbati Indenſi, quem anno ſuperiori mortuum diximus, non diu ſuperſtes fuit Georgius Anianenſis abbas, cui ille in extremis epiſtolam ſcripſit. Id diſcimus ex diplomate Ludovici auguſti, conſeſſo ad preces Tructefindi abbatis Anianenſis, Georgii ſucceſſoris, hoc anno, & quidem XIX. kalendas Septembris, ut mox videbimus. Tructefindi electioni interfuere Nibridius archiepiſcopus Narbonenſis, cui ſuos Anianenſes Benedictus moriens commendaverat, & Agobardus Lugdunenſis, qui rem, uti geſta fuerat, Ludovico retulit. Electum mox confirmavit imperator, ſcriptis ad Anianenſes & Gellonenſes litteris, quæ optimi principis reverentiam in Benedictum recens defunctum, ſtudioque in ejus diſcipulos ac religionem mirum in modum produunt; dignæ certe, quæ hoc loco integræ ex noſtro Acherio referantur.

Ludovici pii hac de re epiſtola.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, Ludovicus divina ordinante providentia imperator auguſtus. venerabilibus fratribus in Aniano ſive Gellone monaſterio conſtitutis. Proxime accidit Agobardum archiepiſcopum ad noſtram deveniſſe preſentiam, indicans nobis, quomodo eo preſente & Nibridio archiepiſcopo, ſine mora omnes pari conſenſu Tructefindum ſuper vos elegeretis abbatem: cui factò, quia rationabile nobis videbatur, adſenſum præbere non diſtulimus, deſiderantes ac optantes, ut pietas divina id ad ſuam & ad veſtram communem ſalutem proficere faciat; & ille patris ac paſtoris inter vos locum obtineat; & vos ut Chriſti oves pari humilitate ac devotione, ſicuti dignum & rectum eſt, ſubditi, & obediennes ei ſitis. Et hæc obedientia vel humilitatis ſubjectio caritatis munimine eſt roboranda. Quod ſine ſimulatione falſa extrinſecus oſtentationis in vobis fieri neceſſe eſt. Vos enim optime noſtis, cum quanto ſtudio ac ſudore a beata memoria domno Benedicto, patre veſtro, locus iſte primo inchoatus ac conſtructus eſt. Deinde qua diligentiâ ille nitebatur, ut vos, quos divina ſuperni Paſtoris gratia per ſua devotionis inſtantiam inibi coadunaverat, ſecundum monaſtica vitæ regulam recte converſaremini. Quod & Deo largiente, juxta id quod deſideravit, ad effectum perduxit. Sed & de ſacro-ſancto eodem examine per imperium a Deo nobis commiſſum longe lateque pia converſationis normam coadunavit e vobis, & diſſeminare non deſtitit. Et cum profecto ita ſe res habeat, dignum vos admonere ſtatuiſmus, ut Deo cooperante id efficere ſtudeatis, ne in diebus veſtris res tam egregie inchoata, & ad incrementum perducta, quolibet caſu quicquam detrimenti ſumat: ſed tales ſemper per Dei miſericordiam eſſe ſtudeatis, ut de vobis poſſint, ſicut prius, magiſtri & doctores ſanctæ non ſolum regularis vitæ, verum omnis ſpiritualis normæ & præcipui apicis adſumi, ubicumque neceſſitas vel voluntas fuerit. Porro Tructefindum abbatem veſtrum ammonitum eſſe volumus, ut circa vos paternum exerceat amorem, & conſideret ſecundum ætatem, vel valetudinem corporis, vel inſirmitatis moleſtiam, quid cui conveniat ex ſubjectis ſibi; & caveat omnimodis, ne in negligentes adeo fervida zeli caſtigatio modum excedat, ut eos puſillanimes reddat; nec apud obſervantes mandata Dei talis ſit, ut torpore & deſidia in eis rigorem conſtantie frangat: ſed maxima diſcretionem, juxta Apoſtolum, ſit omnibus omnia factus, ut omnes ad ſe pertinentes ſalvare poſſit. Quod ſi forte evenerit, quod nos non optamus, ut ille extra regulam, vobis a memorato Benedicto optime traditam, in aliquo deviarit; & magis voluerit quæ agenda ſunt, proprio arbitrio & voluntate, quam veſtro communi conſilio agere; vos eum, ut cariffimi fratres & filii, cum omni manuſuetudine & patientia corrigite; & ſi vobis adſenſum præbuerit, & per vos correctus fuerit, hoc Dei dono tribuatis. Si vero ille pertinacior in ſua, quod abſit, permanere voluerit ſententia; tunc nobis id ſignificari prius faciatis, quam foris vi-

ANN. CHR. 822. * E. veſtrii.

*cinis noſtris * notum fiat: quia cum in aliis exercemus poteſtatem, in vobis tamen paternum ſemper volumus obtinere affectum. Et quamvis hæc licentia a nobis ſit vobis conſeſſa; tamen ſummopere cavendum eſt, ne de qualibet re adverſus abbatem veſtrum levi ira, aut prava inflammata perturbatione, fruſtra pertinaci audacia adverſus eum commoveamini. Nam ſi aliquis veſtrum ſine ratione adverſus eum inflammabitur, & noſtras aures ſine cauſa pulſaverit; nos adverſus ſe noverit diſtriſta animadverſione commotum, ut ille, qui ejuſmodi eſt, ceteris fiat documentum, ne in poſterum aliquis audeat adverſus magiſtrum ſuum injuſte conſurgere. Vos quoque, ſeniores, in omnibus adjuvate eum tam in diſtinctione juniorum fratrum, quam & in reliqua utilitate monaſterii; nec illum ſolum ſub tanti ponderis onere gravari patiamini; ſed, juxta Apoſtolum, invicem onera portate; & ſic adimpl. bitis legem Chriſti. Vos autem, juniores, fratres, ſtatuiſmus ammonere, ut in omnibus abbati veſtro & ſenioribus fratribus obediennes ſitis & humiles, non protervi, non murmuratores: ſed cum omni humilitate ac manuſuetudine ſervate propoſitum veſtrum. Nam ſi ſecus egeritis, ut aliquis veſtrum adverſus abbatem & fratres inſectur, & non ſui abbatis & fratrum ſuſtinerit correctionem; hunc nobis cum feſtinatione mitti præcipimus, ut eum in talem dirigamus locum, unde ille vobis minime poſſit quicquam inferre ſcandali. Hæc vobis ideo ſcribere juſſimus, ut cognoscere poſſitis, quantam curam ac ſollicitudinem de vobis habere deſideramus. Eandem enim familiaritatem, quam cum pia recordationis Benedicto abbate veſtro habere viſi ſumus; ſi præcepta ejus obediennes cuſtodire volueritis, vobis ſimiliter habere volumus, & curam veſtri ipſius monaſterii ſemper agere. Et quia conſtat per chartam donationis prædicti patris veſtri, idem monaſterium genitoris noſtri prius & denuo noſtrum eſſe alodem; eandem licentiam, quam ipſe prius, & nos deinceps per præcepta immunitatis viſi ſumus concedere, perpetuis temporibus firmiter obſervare, & inviolabiliter conſervare promittimus: ut, quancumque divina vocatione prædictus abbas, vel ſucceſſores ejus de hac luce migraverint, quamdiu inter vos tales invenire potueritis, qui ipſam congregationem ſecundum regulam ſancti Benedicti regere valeant, per ſepe ſcriptam & roborandam noſtram auctoritatem licentiam habeat ſemper eligendi abbatem. Optamus vos pro nobis orantes, ac ſanctum propoſitum veſtrum cuſtodientes in Chriſto ſemper bene valere. Amen.*

Quod hæc epiſtola ſcripta eſt ad Anianenſes & Gellonenſes, id arguit etiam Gellonenſes ſuffragia ſua contuliſſe in electionem abbatis Anianenſis, cui Gellonenſe monaſterium, ejuſque abbas ſubjacebant. An ad hunc annum pervenerit Juliofredus abbas Gellonenſis, an ei jam tum ſucceſſerat * Hucerandus abbas, hæret in dubio animus. Ceterum Tructefindi electionem hoc anno ante menſem Septembrem factam fuiſſe, comperimus ex Ludovici imperatoris diplomate, quo donationem villæ de Cinciano, Anianenſi monaſterio ab Arnaldo comite factam, confirmat rogatu Tructefindi venerabilis abbatis ex monaſterio, quod dicitur Aniana, XIX. kalendas Septembris, anno nono imperii domni HLudovici piiffimi auguſti, actum Carbonaco-villa, palatio regio. Quod diploma Hirminmaris diaconus ad vicem Fridugiſi abbatis recognovit. In aliis etiam diplomatibus inferius memorandis idem Fridugiſus abbas appellatur. Ejuſ generis eſt ejuſdem imperatoris & anni præceptum, relatum in libro ſexto ^b de re diplomatica, ad confirmandam quamdam commutationem, factam inter Hilduinum abbatem Dionyſianum & Hildulfum de quibuſdam bonis, ſitis in pago Scarponenſi. quod præceptum itidem Hirminmaris ad vicem Fridugiſi abbatis recognovit & ſubſcripſit. Ex his aliſque colligimus, Fridugiſum Ludovici cancellarium haud alium eſſe a Fridugiſo abbate Martiniano & Sichienſi; eodemque tempore cum Helifachare itidem abbate cancellarium fuiſſe. Prædicta villa de Cinciano ſita erat in pago Biterrenſi, eamque Arnaldus comes domno Benedicto ſub vadimonio tradiderat: ſed, eo mortuo, ſcilicet Arnaldo, miſſi dominici eaſdem res ad partes fiſci revocaverant; quas deinde Benedicto Ludovicus reſtituerat, idque his litteris ratum habet, in appendice referendis.

XX XII. Arnaldi comitis donatio.

a r. lib. 28. n. 6.

b Diplom. p. 513. & ſeq.

Hic ſubit recordatio alterius Benedicti abbatis ſancti Baſoli prope Remos, religioſi viri, qui tempore Ebonis archiepiſcopi rector conſtitutus, magna cum modeſtia familiarium ſancti Baſoli tractaſſe ^c dicitur, & in ſimplicitate Domino ſerviens, variis eccleſiam ornaſſe donariis, & poſt non modicum vitæ ſpatium ad Dominum tranſiſſe. Huic ſucceſſit germanus frater, moribus longe diſſimilis, nomine Spernus, cupiditatis facibus ardens, qui aliquando temulentus, ſpreto fratre, quod ex rebus abbatia nihil boni ſibi vindicaſſet, villarum procuratoribus mandavit ſibi ruricolos

XXX III. S. Baſoli abbas. c. Erodoard. lib. 2. c. 3.

in crastinum exhiberi, ut ab eis facultates ipsorum intentatis supplicii extorqueret. Quo illi audito, noctem in precibus pervigilem ducunt, sancti Basoli opem implorantes. Nec inanes preces: nam sequenti die Spernus in lecto mortuus repertus est.

Sub hoc tempus capitulare de puellari monasterio sanctæ Crucis, apud Pictavos glorioso filio suo Pippino commisit.

Primum capitulum est, *ut a nemine predictæ sanctimoniales opprimantur injuste, vel condemnentur, ab ipso domino Pippino rege provideatur.*

Secundum, *ut a nemine temporale servitium exterius ullo modo queratur, nisi quantum ab eis quesivi, postquam eas sub regulari norma vivere constitui.* Quod intelligendum de restituta eo in loco per Ludovicum regulari disciplina & accurata regulæ S. Benedicti observatione, quæ inibi temporum lapsu defecerat. Etsi enim beata Rade- gundis ejus loci virginibus regulam sancti Casarii præscripserat; processu tamen tem- poris ibidem regulæ sancti Benedicti recepta est. Exstat apud Frodoardum^a Hinemari fragmentum epistolæ, *Rotrudi Deo sacratæ & ceteris sororibus monasterii sanctæ Cru- cis & sanctæ Rade- gundis pro electione abbatissæ ipsius monasterii scriptæ, in qua eas ad concordiam & caritatem adductis Benedictinæ regulæ verbis hortatur.*

Tertium capitulum est, *ut res monasterii, quas modo habent, non prius ab ullo au- ferantur, quam ut ante dominum Pippinum, aut ante comitem palatii illius præfata ratio reddatur.*

Quartum, *ut temporale servitium in opere femineo ab eis ad partem dominicam nul- laterius queratur: quia, si hoc fieri cæperit, omnino ordo regularis stare non poterit.* In constitutione Ludovici augusti superius edita monasterium sanctæ Crucis puellarum recensetur inter illa Aquitanie monasteria, quæ solas orationes debebant.

Quintum, *ut de ceteris questionibus, quæ aut alii ab ipsis, aut ipsæ querunt ab aliis, secundum consuetudinem ante comitem vel vicarios ejus justitiam reddant, & accipiant, tantum ut juste fiant.*

Sextum, *ut omnino caveatur, ne ultra centenarium numerum congregatio illa per- cussumque petitionem multiplicetur.* Hoc statutum est contra homines præpotentes, qui puellas in hunc locum, ubi gratuito admittebantur, vi & potestate intrudebant.

Septimum, *ut omnino provideatur, ne clericorum numerus plusquam triginta au- gatur; & ipsi per omnia ad dictam congregationem sanctæ Crucis honeste & perfecte obe- dientes sint atque subiecti. . . . Sin autem, liber discedat: colonus autem vel servus ad naturale servitium, velit nolit, redeat.* Jam ergo clerici monachis successerant in basilica sanctæ Mariæ, postea sanctæ Rade- gundis dicta, ideo instituti, ut virginibus in rebus sacris ministrarent; adeoque hi, sive monachi, sive clerici, virginibus obsequentes essent, non sic tamen ut eis abbatissæ benedictionem impertirent. Quod contra morem sanctæ ecclesiæ fieri cœptum vetat Carolus Magnus in capitulari, quod superius retulimus.

Octavum denique capitulum est, *ut si quando necesse fuerit, per jussionem domni Pippini regis, Ramulfum specialiter missum habeant. Quando vero necesse non fuerit, advocatus eorum per se justitiam faciat, & accipiat.* Ex quo intelligitur, advocatos monasteriorum aliquando per se justitiam dixisse, ut modo ballivos. Parthenoni sanctæ Crucis tunc præerat Gerberta abbatissa, quæ post annos tres præceptum a Pippino rege Aquitanie de duobus mercatis villarum suarum obtinuit.

In urbe Senonensi quatuor tum erant ordinis nostri virorum monasteria, nempe sancti Petri, sanctæ Columbæ, sancti Johannis, & sancti Remigii, præter duo puelliarum, sancti Hilarii, & sancti Maximini, sub finem sæculi octavi constructa. De monasterio sanctæ Columbæ reformatione per Benedictum facta in superiori libro egimus: de tribus aliis idem actum constat ex præclaro diplomate Ludovici augusti, quod jam non semel editum, ex authentico hic iterum recudere non ab re fuerit.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus divina ordi- nante providentia imperator augustus. Si illius amore, cujus munere ceteris mortalibus prælati sumus, soli Deo sub sancta religione militantibus ad laudem honoremque ipsius & ad animarum salutem supernis angelorum cætibus in æterna beatitudine adscribenda- rum, terrena commoda subsidii temporalis, sine quibus præsens vita transigi non potest, comparamus, ut illi tantummodo sine impedimento, quantum præsentis mortalitatis sinit

fragilitas, libere deserviant, cui semel se mancipasse ad laudem obsequiumque ipsius toto vita sue cursu noscuntur; nostri laboris studium & pietatis opus apud Deum nulla- tenus fore sine fructu credimus, sine quo nec velle quisquam bene potest, quanto magis perficere. Igitur comperiat omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ, tam præsentium, quam futurorum sinceritas, quia vir venerabilis Hieremias, sanctæ Senonica ecclesiæ archie- piscopus, humili suggestione clementiæ nostræ innotuit, eo quod cella cænobiales episcopi, cui auctore Deo præest, id est cella sancti Petri, & cella sancti Johannis, & cella sancti Remigii, in quibus monachi sub sancta regule disciplina religiosam vitam divina pie- tati toto laboris admisu debent exhibere, variis casibus diversisque indigentis, quibus humana fulcitur fragilitas, ante addicti sub manibus & potestate antecessorum ipsius, urgente omnimoda inopia, longe a suo proposito aberrantes exorbitaverunt, dum videli- cet in moratarum substantia cellarum per divisionem olim factam imminuta fuisset; & qui præerant episcopi, non habentes unde subsidia sumtuum suis usibus necessaria caperent, ex eisdem cellis, quantum extorquere quibant, dum aliunde sufficientiam habere non possent, dari sibi cogebant. sicque fiebat, ut hii, qui devota stabilitate mentis & corporis ibidem supernæ pietati laudes persolvere, suamque vitam commendare, pro nostra quoque, conjugis, ac liberorum incolunitate, & pro regni divina nobis miseratione concepi conservatione, proque totius ecclesiæ indulgentia & felici ad æternam beatitudi- nem perventione interpellare debebant, dum a monasterii claustris turpiter queritando ea, quibus suam tuerentur inopiam, longe lateque vagarent; confuso ordine, quem ser- vare debebant, non solum eorum causa, quæ præmissimus, nobis nihil prodesse poterant, verum etiam sibi suisque prælati non absurde plurimum crederentur obesse. Cujus rei gratia, memorati episcopi precibus admoniti, dignum opus supra fieri duximus: ut, dum adhuc in hoc mortali corpore subsistimus, non solum qui nunc temporis in eisdem lo- cis divinis cultibus mancipati esse noscuntur; sed illis quoque, qui futuris temporibus amore supernæ sapientia illustrati, eadem ad serviendum Deo expetierint loca, prospiciamus: quatenus ex eisdem temporalium solatia sumtuum suo ordini congruentia ha- beant, quibus in hac peregrinatione interim sustentari queant, donec ad æternæ patriæ gaudia divina misericordia vocati valant pervenire. Constituentes itaque hoc nostre auctoritatis præceptum, juxta memorati episcopi petitionem, decrevimus fieri: ut ex re- bus, quascumque supra jam nominatæ cella nunc temporis usibus monachorum ibidem Deo deservientium deputatas habent, nullus episcoporum, quicumque divina vocatione per tempora successerit, præsumat aliquid subtrahere vel imminuere quolibet argumento vel occasione, neque in beneficium dare, aut suis usibus applicare: sed ita per omnia conservari studeat, sicuti memoratus episcopus in libelli serie singula loca per ordinem adnotando digessit, & manu sua subscripsit, & in conventu episcoporum eos, qui ade- rant, subscribere rogavit, propter cavendas omnimodis contumelias, quæ futuris tem- poribus poterant oboriri; sed nec etiam aliud servitium vel majora munera inde sibi pro tempore usurpet, præter ea, quæ in libello eodem idem ipse episcopus inserere puta- vit. At ne hujus decreti causa in eisdem cænobiis abbates vel monachi constituti con- tra suam incipiant superbire episcopum; præcavimus omnem occasionem amputandam, neque locum diabolo dandum, salva scilicet in omnibus auctoritate & potestate episcopi in cunctis ecclesiastica regule disciplinis: videlicet ut easdem cellas sub proprio semper regimine gubernans, secundum institutionem sanctæ regule abbates constituat, & si ne- cesse fuerit, mutet; præva quoque corrigat, superflua resacet, virtutes nutriat, era- dicet vitia, atque, ut bonus agricola, evellens frutices, patrum sequens instituta, dis- cernat, qualem cuique terra sementem mandare debeat. Hanc autem nostre constitutio- nis auctoritatem ideo factam, ne religionis ordo in supra scriptis locis, nostris futurisque temporibus confundatur, sed per omnia in Dei servitio, ad cujus laudem & obsequium conditi sumus, inviolabiliter in perpetuum conservetur, ut plenior in Dei nomine cunctis temporibus obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus. Signum HLudovici serenissimi augusti. Durandus disco- nus ad vicem Fridugisi recognovi. Data xv. kal. Junii, anno Christo propitio VIII. imperii domini nostri HLudovici serenissimi augusti, indictione xv. Actum Aquigrani palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

Cellas humiliori vocabulo appellat hæc monasteria Ludovicus, aut potius Hiere- mias qui præceptum obtinuit, ut eorum majorem subjectionem denotet. Hoc præ- ceptum Carolus Calvus suo diplomate confirmavit anno regni sui octavo. Ex tri-

ANN. CHR. 821.
bus illis monasteriis duo supersunt, nimirum sancti Petri, Vivi vulgo dicti, & sancti Johannis, quod posterius modo est canonicorum regularium ordinis sancti Augustini, tunc monachorum sub sancta regula, ut alia duo, viventium. Abbatia sancti Remigii Vallis postea translata fuit, ut infra videbimus, deinde in primum locum denuo relata, modo penitus excisa est: cujus portio abbatialis missionariis clericis, conventualis sancti Petri monasterio tributa.

XXXVI. Mauriaci cella conditur.
Huic sancti Petri monasterio tum praeerat Frodbertus abbas, cujus rogatu Hieremias archiepiscopus cellam in Aquitania, id est apud Arvernos, in honorem sancti Petri aedificavit in proprio fundo ejusdem coenobii, quem Theodechildis ejus conditrix & Rasolus comes Arvernorum ad stipendia monachorum ei contulerant. Locus Mauriacus dictus, ab Hieremia Noviacus, priscum haecenus vocabulum retinet. Illic *monachi regulares* ex abbatia sancti Petri instituti sub custodia Frodberii abbatis ejusque successorum, qui villas & ecclesias, eidem abbatiae in Aquitaniae pagis Arvernico & Lemoviceni subiectas, administrarent. Idem Hieremias & cum eo Frodbertus abbas privilegium a Ludovico Augusto impetrarunt de eadem cella, omnibusque appendicibus coenobii sancti Petri Senonensis: cui post Frodbertum Albertus abbas praesuit, ut ex Clario discimus.

XXXVII. S. Christinae monasterium apud Insulubres.
Exstabat jam inde a principatu Caroli Magni monasterium sanctae Christinae apud Insulubres, prope Ollonam seu Ollonam palatium, ad fluvium Olenam, sexto-decimo circiter milliario a Mediolano versus occidentem aetivum: cujus loci abbas Petrus hoc anno praecipuum immunitatis a Ludovico imperatore obtinuit, confirmante privilegium genitoris sui Karoli bonae memoriae serenissimi imperatoris, qui praedictum monasterium cum omnibus rebus suis, tam a regibus & reginis, quam a ceteris fidelibus eidem concessis, sub sua defensione acceperat. quod argumento est, hoc monasterium ante Carolum Magnum existisse, & a Langobardorum regibus ac reginis dotatum fuisse. Datum est Ludovici diploma iv. kalendas Octobris *Cispiacho in Ardua*, anno ejus imperii nono, indictione prima a Septembri inchoata. Idem Petrus consimile privilegium impetravit a Lothario Augusto, datum Ollona palatio regio, anno ejus imperii quinto-decimo, indictione prima. Eadem immunitas, agente Trasoaldo abbate, concessa a Carlomanno Italiae rege, qui insuper eidem loco quaedam ex regia munificentia donavit, ea ductus ratione, quod illud monasterium esset aliis *substantia in fame*, atque *hospitum & per grinarum susceptioni paratissimum*. Eadem immunitas a Widone imperatore concessa. Sane quod de hospitum susceptione hic legitur, auctoritatem habet ex Glabro Rodulfo, quo referente discimus, Guillelmum abbatem Divionensem in reditu ex Italia ad coenobium sanctae Christinae pervenisse, ibique in lectum decubuisse; tum paullulum convalescentem Vercellas accessisse, ubi gravius periclitari coepit. Trasoaldo videtur successisse Gisulfus abbas, cui Johannes octavus scripsit. Procedente saeculo quinto-decimo Venturus de Marnis episcopus Cremonensis abbas erat hujus monasterii: quod demum a Gregorio XIII. pontifice collegio Germanico urbis Romae unitum est.

XXXVIII. Winigifus dux fit monachus.
Winigifus seu Guinichifus dux Spoletanus, eo nomine secundus, jam confectus aetate, rebus se abdicans humanis, monachum induit; neque ita multo post morbo oppressus, migravit e vita. Quo in loco monasticen professus sit, non produnt annales Laurehamenses, ex quibus haec discimus. In ejus locum Suppo Brixiae comes substitutus ibidem perhibetur. Duo erant eodem tempore ab anno ejus saeculi sexto-decimo duces Spoletani, Winigifus & Gerardus, ut fidem facit tabularium Farfense, in quo placitum refertur, superiori anno Nursiae habitum coram Aleodramno comite, aliisque missis dominicis, praesentibus Guinigifo & Gerardo ducibus: in quo Ingoaldus abbas Farfensis donationem, monasterio suo a quodam Paulo & Tasia factam, vindicavit contra Guinigifum ducem, qui res donatas fisci rationibus adjicere volebat. Haec controversia, superiori anno cum Ingoaldo abbate habita a Winigifo duce, nos movet, ut ne eum Farfae monachum induisse facile credamus. Accedit, quod Guinichifus filius ejusdem ducis cognominis, vassus imperatoris, eidem monasterio non nihil injuriae fecit anno proximo, cum in quamdam curtem ipsius monasterii ingressus, eam penitus diripuit, ut patet ex placito evindicationis, quod Ingoaldus abbas contra eum obtinuit Spoleti, anno Ludovici & Lotharii imperatorum decimo & quarto, mense Aprili, indictione prima. Hinc colligitur verum non esse quod quidam scribunt, Winigifum ducem nulla virili stirpe

relicta decessisse, nisi Guinichifus filius ipso placiti anno dicatur obiisse.

In Castella-veteri subsistit haecenus monasterium beatae Mariae de Aguilari, nunc Ordinis Praemonstratensis, primitus Benedictini, quod hoc anno conditum traditur. Ejus conditores memorantur Opila abbas monasterii sancti Michaelis ad fluvium Iberum in opido Tabulato, ejusque frater Alpidus miles, qui illud primum sub titulo sanctorum apostolorum Petri & Pauli dedicari curarunt. Post annos triginta Oforius comes Deo in eodem loco se suaeque omnia consecravit sub Opila abbate, facto testamento v. kalendas Martias, aera octingentesima nonagesima. Hoc monasterium ad Praemonstratenses translatum est post medium saeculum duodecimum.

POSTERO anno reversus e Saxonia senior Adalhardus, Corbeiae antiquae regimen abdicare, & se demum his exuere curis voluit, ut deinceps uni Deo, sibi que soli esset intentus. Sed nequaquam id passi sunt fratres, eique senectutis suae exultationem praetendenti ex adverso reponunt, quanto aetate maturiorem, tanto ad virtutem ac perfectionem contendentibus aptiorem ac salubriorem sibi videri: praefertim cum vigore animi & viriditate necdum exhaustae carnis adhuc praeditus esset, adeoque laboribus ac vigiliis tolerandis non impar, ut ipsos juvenes, etiam validissimos & constantissimos, superaret. Erat quippe annorum victor, & cedere nescius senectuti. Nemo illo senex austerior, nemo in seipsum severior ac durior. Unde a suis fratribus & filiis publice quam saepe correptus, cur sibi tam immitis esset, qui aliis adeo humanus ac indulgens erat, benignis eos verbis leniebat: Ego mei curam, inquit, habebam, & prorsus vestro providebo famulo, ne fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed paullo post nihilo minus solitas vitae asperitates repebat. Etiam vero fratres omnes cordi & animo impressos gerebat; eorum tamen nomina in tabellis descripta numquam paene deponebat e manibus, ita omnes sedulo inspiciens, ut singulis attenderet, singulorum mores ac necessitates exploraret. Denique in tanto discipulorum numero nullam hebdomadam elabi sinebat, qua fere unumquemque non alloqueretur, solaretur, hortaretur, & congruis monitis instrueret. Ad exteros quod attinet, nullum caritatis ac misericordiae officium non implebat, quippe caritatis viros ac viduas in sibi subiectis locis inopes per singulas villas constituens, eis stipendia jugiter ministrari curabat. Orphanorum quoque ac debilium, necnon hospitum iisdem in locis opportunius veluti xenodochium quoddam constituerat, ut res monasterii omnibus commune quasi patrimonium esset. In his vero locis sollicitos instituebat ministros, qui omni sagacitate & industria universorum commodis providerent. In administrandis porro monasterii possessionibus idoneos adhibebat fratres, per quos ita cuncta disponebat, ut omnibus satis esset, nec quid cuiquam superflueret; sed omnia ad Dei laudem pro cuiusque usui necessario distribuerentur. Denique ita se gerebat adversus omnes, ut monasterii famuli velut patrem experirentur; superbi vero ac tumidi ut dominum probarent; boni omnes virtutibus faventem; mali vitiorum inclementissimum insectatorem sentirent. Ceterum hoc ipso anno, ut in libello de constructione novae Corbeiae legitur, iterum in Saxoniam profectus est cum non paucis fratribus ad revisendam novam Corbeiam, cujus etiam rector & abbas erat; & tota ejus loci congregatione convocata, omnes informavit de iis, quae ad cultum divinum & ad religionem sanctam pertinebant.

Unus ex his, qui Adalhardum in hoc secundo itinere comitati sunt, fratribus veteris Corbeiae, Ansharius fuit, qui tum ejus monasterii scholas puerorum una cum Witmaro venerando patre moderabatur, dum Paschasius Radbertus, Adalhardi individuus comes, majoris momenti negotiis occuparetur. Ansharius seu Angarius, quem alii Anskerum vocant, in ipso Corbeia opido, aut certe in suburbana villa Folieto, natus fuisse traditur. Puer genitrice orbatus, a puerilibus nugis Deiparae virginis Mariae, in cujus comitatu ipse mater visa est, monitis revocatus, mox puerilia consortia vitare, lectione, meditatione, ceterisque pietatis officii occupari coepit, ita ut subitam ejus conversionem socii mirarentur. Paullo post in Corbeienfi Galliae monasterio, longe ante conditam Corbeiam-novam, Deo oblatum, ut Remberti verbis utar, tonsusque ac monasticis eruditus disciplinis, obedientiam promisit. Deinde a prioris propositi fervore sensim frigidescere coepit: at Caroli imperatoris gloriosissimi morte percussus simul & excitatus, rursus ad se se

ANN. CHR. 821.
XXXIX.
Monasterium B. Mariae de Aguilari.

ANN. CHR. 823.
XL.
Adalhardus Corbeiae regimen invitus retinet.

Ut se gerit.

XLI.
Ansharii prima facta, & missio in Corbeiam-novam.

redii, & sanctæ Dei Genitricis admonitione in memoriam recurrente, totus in Dei servitium conversus, orationi, vigiliis atque inedia sedulam operam dedit. Accessit in die festo pentecostes raptus ad purgatorium & paradysum, ubi se martyrem fore intellexit, non quidem gladio materiali, sed spiritali mortificandum. Post hæc magister scholæ ibidem institutus, cum eundo vel redeundo a scholis ad claustrum, in pervio beati Johannis Baptistæ oratorio precibus insistere soleret, forte aliquando a Christo Domino de confitendis peccatis ibidem admonetur, moxque de eorum remissione fit certior. Hinc discimus quo in loco sitæ fuerint scholæ illæ Corbeïenses, nempe ultra oratorium beati Johannis-Baptistæ, a monasterio publica modo via disparatum, tributumque virginibus Benedictinis, quæ infirmorum pauperum curam habent. Ex quibus intelligitur, eodem in loco positas fuisse scholas illas, ubi etiam nunc exiguum collegium cernitur, scilicet juxta ecclesiam S. Albini.

Eo magistro accidit, ut quidam puerulus in schola, Fulbertus nomine, a socio tabula percussus, paullo post extinctus sit, qua de re vir Dei supra modum tristitia affectus, quod sub ejus magisterio id accidisset; viso caelesti postea recreatus est, cum Fulbertum inter martyres relatum vidit, quod vulnus illatum non modo patienter tulisset, sed etiam percussori lubens culpam condonasset. Hæc omnia Rembertus, ejus discipulus & in episcopatu successor, ab ipso accepta fufus retulit, quæ strictim commemorare oportuit ad comprobendam adolescentis monachi sanctitatem. Cum vero nova Corbeia jam condita esset atque perfecta, ad eum locum Ansharius una cum aliis fratribus mittitur, ut illic docendi officio fungeretur, quo in munere tam præclare se gessit, ut etiam ei prædicandi publice verbi Dei provincia commissa sit; sicque ejusdem loci primus esset magister scholæ, & doctor.

Sub Adalardo abbate in Corbeia-nova unus ac viginti monachi exstiterunt, ex quibus * Berewarthus prior, Eiloldus portarius, Hrodradus hospitalarius, Magherus infirmarius, Aldrius cellarius, Ramwartus magister caritatum, Ansgarius lector, Warinus, abbas postea Corbeïensis, Gautbertus episcopus Suecorum, & alii. Auctus est plurimum Warino secundo abbate monachorum numerus, qui jam ad octoginta excreverat. In reditu e nova Corbeia senior Adalhardus Ludovicum imperatorem adiit, Ingelheimii in suburbio Moguntiacensi tunc commorantem, ab eoque duplex obtinuit præceptum: unum imperialis tutelæ ac defensionis pro nova Corbeia, quale habebant omnes fere in Francia ecclesiæ: alterum, quo ejusdem cœnobii possessiones omnes confirmantur, ac libera conceditur abbatis electio secundum regulam sancti Benedicti. In hoc posteriori præcepto imperator ait, se ad idem monasterium dedicandum ex sacri palatii capella misisse venerabiles ac sacrosanctas reliquias beati Stephani protomartyris, primi ejusdem ecclesiæ patroni, cui postea sanctus Vitus martyr accessit. Datum est utrumque præceptum in palatio regio Ingelheim vi. kalendas Augustas, anno decimo imperii HLudovici piissimi augusti, indictione prima. Utrumque a nobis editum est, primum quidem in libro sexto de re diplomatica, posterius in observationibus nostris ad translationem sancti Viti, longe emendatius quam apud Stangefolum, ex quo Cointius illud accepit.

Post hæc Adalhardus cum Helisachare abbate interfuit conventui, quem ad kalendas Novembres Ludovicus Compendium indixerat. In eo actum est de dispensatione rerum ecclesiasticarum, quas non modo laici, sed & clerici in alios usus, quam par erat, expendebant; simulque de reformanda concordia inter episcopos & comites, qui hac de re inter se se diffidebant. In eo conventu Agobardus colloquium de his negotiis habuit cum Adalardo & Helisachare, quorum præcipua erat auctoritas apud imperatorem: qui quidem pro sua pietate satis egit, ut omnia componerentur ad canonicas leges, sed parum apud comites & honoratos profecit, teste ipso Agobardo, qui hoc de conventu agit in libro de dispensatione ecclesiasticarum rerum, ubi Adalhardum & Helisacharem laudat.

Apud Sueslionas monasterium sancti Medardi eo tempore administrabat Hilduinus abbas Dionysianus, qui forte Ursioni abbati successerat. Exstat in chartaceo codice illius monasterii præceptum immunitatis, sed sine chronicis notis, quod venerabilis Ursio abbas basilicæ domni Medardi obtinuit a Carolo Magno nondum imperatore, instar illius, quod Chlotharius quondam eidem basilicæ concesserat. Idem Carolus abbatiam septuaginta monachorum, sitam in pago Namnetensi, & quidem ab ipso fundatam, sancto Medardo contulisse dicitur,

X L I I.
Præcepta
duo Adalhardo
concessa.
* V. Chron.
Huzar. apud
Paulinum
p. 26. & 27.

X L I I I.
Compendii
conventui
interfuit.

X L I V.
Hilduinus
abbas S. Medardi
novam
condidit
basilicam.

dicitur, cum eo, ut triginta monachi in abbacia illa Deo servituri remanerent. Quanam sit illa abbacia, ignoramus. In vulgatis indicibus abbatum sancti Medardi post Ursionem interponitur Hugo, Caroli Magni filius naturalis: at spatium ejus præfecturæ nullum invenias ab anno ejus sæculi vicesimo-primo, quo in gratiam Ludovici fratris restitutus, abbatias habere cœpit. Redeo ad Hilduinum abbatem, qui novam tunc basilicam in honorem sanctæ Trinitatis & sanctæ Mariæ construxisse memoratur. Ejus rei fidem facit charta^a Bertæ sororis Ludovici augusti, quam venerabili patri Hilduino monasterii sancti Medardi abbati, vel sacri palatii archicapellano inscribit Berta, magni & invictissimi imperatoris Caroli filia, quæ villam Bernogellum in pago Noviomensi, super fluvium Axonam, ad casam sancti Medardi tradit, eo pacto, ut ad basilicam, quam tum in honore sanctæ Trinitatis, & sanctæ Mariæ, omniumque Sanctorum idem Hilduinus construxit, deserviret; & ut ob memoriam genitoris sui una die quolibet anno, quando fratres anniversarias pro se orationes facerent, ex eadem villa refectionem haberent. Eodem instrumento Berta in beneficium a monasterio accipit villam Cuschiriacum*, sub annuo censu solidorum undecim, quos in festivitate sancti Medardi ad luminaria quotannis se persolaturam promittit. Sic mos eo tempore passim obtinebat, ut, cum alicujus prædii vel villæ donatio cuivis ecclesiæ fieret, eadem vel alia res in beneficium donatori ad vitam traderetur. Actum Compendio palatio, anno decimo domni nostri Ludovici serenissimi augusti imperatoris, sub die quarta-decima Januarii; atque adeo initio anni insequentis, quo annus undecimus Ludovici a die vicesima-nona Januarii incipiebat. Ceterum ex hac charta probatur id, quod superius diximus, Bertam nequaquam sanctimoniam factam fuisse, cum Angilbertus ejus maritus in Centulense monasterium se recepit. Idem Hilduinus, monachis sancti Medardi adversus successorum abbatum rapacitatem consulens volens, anno Ludovici imperatoris tertio-decimo, certa eis prædia & stipendia ad victum, ceterosque usus necessarios assignavit pro centum triginta monachis: quæ stipendia ut nullo umquam tempore eis subtraherentur aut minuerentur, imperiale præceptum a Ludovico impetravit. Viderat has litteras Jacobus Brolius, quas reperire non potuimus. Translatis eum in locum sancti Sebastiani reliquiis, nova ibidem basilica ædificari cœpta, ut inferius videbimus. In choro basilicæ sancti Medardi suspensa fuit ad sæculum patrum nostrorum argentea corona ingentis ponderis ac magnitudinis, candelabris ac sanctorum imaginibus circumcincta, quam idem Hilduinus abbas consari curaverat. Verum hæc anno sexti-decimi sæculi quadragesimo-quarto a militibus Caroli Quinti imperatoris, cum sancta pace illac ejus exercitus transfiret, furto sublata est, testante Jacobo Brolio in historia nondum edita monasterii sancti Germani Præfensis.

Idem Hilduinus monasterio Dionysiano, cujus itidem abbas erat, a Ludovico & Lothario augustis obtinuit remissionem pensionis annuæ ducentorum vini modiorum, quos primo quidem gratuito abbas Dionysianus occasione cujusdam vini penuriam, ad Vern palatium; dein ex quadam consuetudine successores persolverant; jam vero regii exactores pro lege & debito censu exigebant. Ejus remissionis præceptum habetur in libro sexto de re diplomatica ex authentico exemplari, ex quo chronologici characteres avulsi sunt. Antequam ulterius progrediamur, quo in statu sancti Dionysii monasterium tunc esset, expendere juvat ad sequentia illustranda. Cum disciplinam regularem ibidem Ludovicus restitui curavit, quod post annos novem factum inferius videbimus; monasticus ordo, principio illic institutus, nulla necessitate præpediente, nullius rei inopia obistente, ita deformatus erat, ut jam penitus avulsus videretur. Inquisitione vero per Aldricum Senonensem & Ebonem Remensem metropolitans jussu Ludovici augusti ibidem facta, id certis compertum argumentis, quod idem monasterium ordini monastico primitus constructum, dedicatum, & ditatum fuisset; & in eo ipse ordo usque ad tempus, quo sceptrum imperialis Ludovicus accepit, & usque ad Hilduini prælationem ibidem utcumque viguisset. Ventum deinde ad personarum interrogationem: ex quibus quidam qui eandem professionem fecerant, desertores ejusdem proposito facti, rebus humanis jam exempti erant: alii non eandem professionem se fecisse inficiati, a testibus convicti sunt: quidam, immo maxima pars, se fecisse confessi, sed in apostasiam prolapsi, veniam petierunt: quidam denique in sanctæ religionis proposito viriliter consistentes, in quamdam monasterii cellam se receperant, ut regularem illic vitam

ANN. CHR.
823.

absque impedimento fervarent. Hujus secessionis auctores fuerant Benedictus Anianensis & Arnulfus Herensis abbates, qui ad emendanda totius Gallia monasteria missi ab imperatore, nullum aliud opportunius Dionysianæ relaxationi remedium inveni-erant. Ceterum monasticus ordo numquam ex integro interpolatus aut extinctus fuit in S. Dionysii monasterio, ut perspicuum est ex prædicta inquisitione, & ex præmissis illis quatuor ejus loci monachorum generibus, quæ in diplomate Ludovici imperatoris super hujus ordinis restitutione illic facta diserte assignantur: nec monachis ibidem successit ordo canonicorum, nisi hoc nomine monachos solutiores & laxiores intelligas: quales certe idemtidem eo in loco existisse infitari non possumus.

X L V I.
Hincmarus
ibidem mo-
nachus,
a Hincmar.
epist. 26.

Unum his opponi potest, quod Hincmarus ejusdem loci monachus in eodem monasterio, ut de se ipse a scribit in epistola ad Nicolaum papam, ab ipsis rudimentis infantia sub canonico habitu educatus sit, indeque educatus, in palatio domni HLudovici imperatoris non modico tempore manserit. Conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus, in monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fuerat, in illo, seculum fugiens, sine spe vel appetitu episcopatus, aut alicujus prælationis, diutius deguit. Hæc prima sunt Hincmari, vel ipso teste, tirocinia. Ex quo illud evinci videtur, monachos illic ita defecisse, ut sub canonico habitu vixerint, antequam regularem vitam & habitum resumerent. An forte canonicus erat in basilica sancti Pauli, Dionysianæ adjuncta? ubi hætenus sæcularium canonicorum collegium est. an vero canonicus in exterioribus scholis manebat? Nam cum in monasteriis nostri ordinis per illa tempora pueri, etiam sæculares, educarentur, in quibus quidam clerici erant; facile apud Dionysianos educari potuit Hincmarus sub canonico habitu, qui ejus loci monachorum non esset. Sed quia hi ad regularem vitam & habitum reversi dicuntur, satius est reponere, habitum illum pseudo-monachorum potius canonicum fuisse quam regularem ac monasticum: qualis certe monachorum nostro ævo erat in plerisque monasteriis Gallicanis, priusquam congregatio sancti Mauri in illa introducta esset. Certe ex prædicta inquisitione constat, ex ejusmodi monachis Dionysianis, qui ante restitutam regularem disciplinam illic degebant, nullos non confessos aut convictos fuisse, quod monasticæ vitæ professionem fecissent. Qualis vero eorum ante id tempus habitus fuerit, ex illius specimine intelligimus, quod in majori porta basilicæ Dionysianæ cernitur, quale illud superius b exhibuimus.

b lib. 25. n. 5.
Patria ejus
& parentes.

Hincmari patriam & parentes nulli veterum, quod quidem sciam, litteris prodiderunt. Eum illustri genere ortum fuisse patet ex eo, quod Bertranno comiti Tardunensi propinquitate junctus fuerit, teste Frodoardo c, qui ejus epistolam Bertranno illustri comiti Tardunensis pagi, propinquo suo scriptam laudat. Propinquus itidem ejus Bernardus d comes Tolosanus, ad quem plures epistolas scripsit. Hic Bernardus comes, eo nomine secundus, filius fuit Ragemundi seu Raymundi comitis itidem Tolosani, qui monasterium Vabrense in pago Rutenico exstruxit, ac Bernardo filio locum fecit anno e Caroli Calvi vicesimo-quinto. Bernardus in idem monasterium munificus fuit. Præter hos propinquos Hincmarus Hildegundem sororem habuit, cujus filio vel genero f scribit, quo pacto erga Ludovicum regem transrhenum se gerere deberet, ne suum alodem, quem in Alemannia habebat, auferret ob relictum ejus dominium. Si ex patria Hincmari episcopi Laudunensis, qui ejus nepos vulgari sensu dicitur, conjecturam de ejus patria capere licet, eum ex diocesi Remensi ortum dicere possumus, sic enim hic in epistola s ad Hincmarum nepotem: *Et tu ergo in diocesi Remensi natus, & in metropoli Remorum nutritus, & in municipio Lauduni ordinatus, non te civilem vel civicum, sed municipem . . . deberas recognoscere.* Quod nepotem in diocesi Remensi natum scribit, id non de pago Remensi, sed de metropolitana provincia intelligendum esse constat ex alio h ejusdem loco, ubi Hincmarus junior ex Bononia territorio natus dicitur. Denique Hincmarus senior nepotis sui sobrinum Anselmum vocat. Ceterum Hincmarus senior in monasterio sancti Dionysii ab ipsis rudimentis infantie, ut mox vidimus, educatus est sub Hilduino abbate, quem ipse nutritorem suum vocat in epistola ad Carolum Calvum. E monasterio in palatium Ludovici prodit: dein, restituta in sancti Dionysii monasterio monastica disciplina, regularem vitam professus, paulo post Hilduinum abbatem suum in Saxoniam relegatum secutus est: sed mox ab eo divulsus ob constantem fidem in Ludovicum, cujus exauctorationi Hildui-

h Hincm. opus.
33. c. 1.ANN. CHR.
823.

nus consenserat, in suum revertit monasterium: ubi sacrorum pignorum custos factus, sancta Maria Compendiensis, sanctique Geremari præfecturas a rege obtinuit, aliarumque rerum possessionem, quas præful ordinatus ecclesie sancti Dionysii facto testamento restituit. Hunc venerabilem monasterii sancti Dionysii monachum atque presbyterum, virum doctum atque eruditum vocat Lotharius imperator in epistola ad Leonem papam quartum: & ipse Hincmarus a doctrinam communis patris nostri beati Benedicti laudat. Idem in prædicta epistola ad Carolum Calvum, ubi meminit domni nutritoris sui Hilduini abbatis, sacri palatii clericorum summi, id est archicapellani, quod Labbeus perperam Hilduino juniore aptat; idem, inquam, Hincmarus mentionem facit de quodam clerico ipsius Hilduini senioris, nomine Bodone, clericum sub se habente, dicto Wandelmaro, qui cantilenam, seu cantandi peritiam, optime a Tentgario magistro in sancti Dionysii monasterio didicerat, quem Hucbertus præceptor palatii, ad Meldensem episcopatum post mortem Hildrici promotus, a Bodone ad erudiendos clericos suos obtinuit; eique abbatiam sancti Sanctini ejusdem urbis in beneficium dedit. Hucberti promotio facta ibidem legitur, quando in Franconofurd palatio ex Judith augusta natus fuit Carolus, postea Calvus cognominatus, quod hoc ipso anno, & quidem mense Junio, contigisse astronomus in vita Ludovici tradit. Natalis Caroli regis dies signantius idibus Junii notatur in statutis b Adalhardi abbatis Corbeiensis.

Caroli Calvi
ortus.b Spicil. to. 4.
p. 13.X L V I I.
Hilduinus
abbas S. Ger-
mani Parisii.

Præter abbatias sancti Dionysii & sancti Medardi Hilduinus etiam sub sua cura habuit Parisiense monasterium sancti Germani, quod à Pratis posteri appellantur: sed quo anno hanc præfecturam inierit, cuive successerit, non ita exploratum. Jam huic monasterio præerat anno Ludovici imperatoris sexto-decimo, quo anno partitionem inter abbatem & monachos a se factam, regio diplomate comprobari curavit. Irminonem hujus loci abbatem superius laudavimus non semel, eumque Caroli magni testamento subscripsisse notavimus. Idem inter missos nominatur, ex quo- rum relatione Ludovicus amplio-rem aream c canonicis Tornacensibus concessit anno imperii secundo. Post annos duos præceptum ab eodem imperatore d obtinuit pro piscaria Caroli-vennæ. De eo nihil deinceps legitur in domesticis monumentis. Jacobus Brolius, cum vulgatis abbatum indicibus, proximum ei successorem tribuit Hilduinum: at in veteri catalogo Regulæ ante annos quingentos præmissis, medius interponitur Haimo abbas, & post eum Hilduinus senior: at de Haimone cetera silent hujus loci instrumenta. Certe vix post hunc annum rejici potest Hilduini hoc in monasterio præfectura. Quod vero Hilduinus plures abbatias tenuerit contra canones, non tam in causa fuisse videtur ejus cupiditas, quam postulatio monachorum, qui quem sibi suisque rationibus magis favorabilem & majori auctoritate præditum ex ordine monachorum probabant, eum facile adoptabant abbatem præ sæcularibus, qui eorum bonis inhiabant.

c Mirasus notit.
c. 28.
d supra lib. 28.
n. 49.

Lotharius, filius Ludovici augusti, jam a patre confors imperii dictus, ab eo- que missus in Italiam; compositis rebus, cum de reditu ad patrem cogitaret, invitatu Paschalis papæ Romam accessit imminente paschæ sollemnitate, ipsoque die apud sanctum Petrum diadema imperiale cum nomine Augusti accepit, ut scribit Astronomus. Gravis inter chronologos controversia est, an ab hoc anno Lotharius, id est ab hac coronatione, annos imperii sui computaverit, an potius ab anno superiore, quo rex Bajoaria a patre dictus est; an vero ab anno ejus sæculi septimo-decimo, quo pater eum imperii consortem primum dixit: quo ex tempore, ut Paschafius e in epitaphio Arsenii seu Walæ auctor est, in omni conscriptione & nomismate Ludovicus nomen ejus expressum voluit. Certe ab hoc anno passim repetitur epocha seu calculus Lotharianorum diplomatum ante mortem patris; aliquando ab anno vicesimo-secundo, aut a vicesimo-tertio, quo a Paschali coronatus est. Unde in præfatione concilii Romani, per mensem Novembrem anno ejus sæculi vicesimo-sexto habiti, hæ notæ chronicae apponuntur: *Imperante domino nostro piissimo augusto HLudovico, a Deo coronato magno imperatore anno tertio-decimo; sed & Lothario novo imperatore anno decimo; calculo ducto ab anno decimo-septimo, quo pater eum in consortium imperii adscivit. At vero post mortem Ludovici, Lotharius duplicem calculum adhibere solet; unum regni Francici a vicesima Junii die anni DCCCXL. qua Ludovicus decessit: alterum Italici ab anno vicesimo, ut fufius in libro secundo f de re diplomatica demonstratum est. Post coronationem suam Lotharius*

X L V I I I.
Lotharius
Romæ corona-
tus.e Paschaf. lib.
2. c. 17.Wala cum eo
redit.
f Diplom. lib.
2. c. 26. n. 14.
g 15.

ANN. CHR.

823.

XLIX.

Adalungus
abbas Vedasti-
nus Romam
legatus.

in Franciam contendit, & Francofurtum ad patrem mense Junio pervenit, Walacomitante, qui deinceps in Francia cum Adalhardo fratre commoratus est.

Vix in Franciam appulerat Lotharius, cum nuntius eo perlatus est, Theodorum sanctæ Romanæ ecclesiæ primicerium, ac generum ejus Leonem nomenclatorem, in patriarchio Lateranensi primum oculis orbatos, dein capite plexos fuisse; idque factum aiebant, quod illi partibus Lotharii faverent. Nec deerant, qui hoc facinus dicerent jussu vel consilio Paschalis pontificis perpetratum. Ad id explorandum ac diligenter investigandum Romam missi sunt Adalungus abbas monasterii sancti Vedasti Atrebatensis, & Hunfridus Curienensis in Rætia comes. Sed antequam discederent, venerunt legati Paschalis papæ, ut illud probrum a pontifice amolirentur. His auditis, nihilo minus Ludovicus missos suos Romam ire jussit ad factum maturius discutendum. At rei gestæ veritatem assequi non potuere, & Paschalis in frequenti episcoporum & sacerdotum confesso se ipse sacramento ab hac infamia purgavit. quod cum nuntii ad Ludovicum retulissent, Compendii tunc degentem, ille nihil ulterius inquirendum censuit.

L.

S. Ursinarii
elevatione.

Post annos decem supra centum, quam sanctus Ursinarius abbas primus Laubiensis sepultus fuerat, Fulradus abbas ejus loci post Ramnericum avunculum Hildrici successorem, idemque abbas etiam basilicæ sancti Quintini apud Augustam Viromanduorum, cujus superius meminimus, corpus sacrum e tumulo efferri, & in decentiore locum transferri curavit. Hæc elevatio cum insigni pompa & frequentia VII. kalendas Aprilis facta est permissu ac jussu Halitgarii episcopi Cameracensis, nuper reversi e Saxonibus partibus, ubi cum Ebone Remorum antistite prædicandi evangelii causa aliquamdiu perstitit. Triennio post hanc elevationem decessit Fulradus, successorem sortitus Eggardum abbatem, cujus tempore, ut Folcuini chronographi verbis utar, ordinatio prima facta est in illo monasterio, agente Theoderico episcopo Cameracensi, Ludovico imperatore adhuc superstiti. Eggardo rebus humanis exempto subrogatur Harbertus Corbeie monachus, vir bonus, de quo inferius.

LI.

Ansegisus ab-
bas Fontanel-
lense monaste-
rii restituit.

In horum abbatum numero nullus Ansegiso locus, quem nonnulli recentiores abbatem Laubiensem perperam dicunt. Erat is Luxoviensis monasterii rector ab annis sex, hocque anno Fontanellensis monasterii præfecturam, Eginhardo cedente, jussu Ludovici imperatoris accepit. Hoc in munere tot præclara gessit, ut novus Wandregisilus aut Ansbertus redivivus, magna Fontanellæ lumina, haberi possent. Sub ejus decessoribus monachorum numerus multum minutus fuerat, adeoque laxata regularis disciplina, ut status regulæ sancti Benedicti jam prope casurus videretur, potiusque canonicorum quam monachorum ritu illic viveretur. Jam quidem per Benedictum abbatem Fossatensem quodam modo restitui cœpta fuerat disciplina: at pristinum splendorem recepit per Ansegisum, qui e Luxovio monasterio, quod etiam tum religione præcellebat, monachos Dei timentes ac probatissimos secum adduxit, qui monasticas leges, jam pæne Fontanellæ abrogatas, non minus factis, quam verbis edoceret. Ipse etiam Ansegisus abbas exemplo suis prælucebat, idem signifer ac dux sanctissimæ disciplinæ; & quicumque illum audiebat præcipientem, aliter agentem redarguere non poterat. Sermones ejus utiles ac serii, non faceti; mores graves. Idem vitiorum odor; aliorum nec acerbus reprehensor, nec curiosus scrutator; cunctis benignus, firmus & constans in adversis, in prosperis modestus & humilis; terrenorum spreto, quæ in pios usus convertibat. Justitiam ejus probat chronographus ex legationibus, quibus jussu augustorum frequenter perfunctus traditur, maxime ex illa, quam Ludovici mandato in partibus marçæ Hispanicæ gessit adversus Gautselmum ejusdem marçæ custodem, qui Bernardi Septimanicæ comitis frater, Willelmi ducis filius erat.

Varia ejusdem Ansegisi donaria recenset chronographus Fontanellensis, tum Luxovio, tum Fontanellæ impensa: in quibus calicem aureum, duas hinc inde anfulas habentem, Fontanellæ dedit cum lectionario in membranis purpureis scripto, & quatuor evangelii ejusdem generis formæ, quæ litteris aureis scribi jussit, sed morte imperfectum reliquit. Magnam itidem librorum copiam eidem monasterio dedit, quos idem chronographus singillatim recenset. Ad hæc *clerum auxit*, id est numerum monachorum, eisque præclarum dormitorium construi jussit, longitudinis pedum octo & ducentorum, latitudinis viginti-septem, altitudinis quatuor su-

ANN. CHR.

823.

* 1. bonleu-
rium.

pra sexaginta. Refectorium etiam fabricavit cum adjuncto cellario, variisque picturis decorari fecit a Madalulfo egregio pictore Cameracensi. Præter ea majorem, quam vocant, domum ædificari præcepit cum camera & caminata; atque domum curiæ sive conventus, quæ *græce beletterion* * dicta est, quod in ea fratres consilium de qualibet re haberent. Illic quotidie lectio divina recitari solita. Capitulum vulgo appellamus, ubi post mortem humari voluit. Denique in medio porticus, quæ ante dormitorium posita erat, domum chartarum constituit; domum vero librorum, quæ *græce pyrgiscos* dicitur, ante refectorium collocavit, ejusque tegulas, uti & dormitorii, clavis ferreis configi curavit.

Eidem etiam commissum erat Flaviacense apud Bellovacos monasterium, tunc ad canonicorum mores prolapsum, cui ornando consimilem curam impendit, maxime in augenda bibliotheca, quam multis voluminibus locupletavit, a chronographo itidem recensitis. Hoc Flaviacense cœnobium post eum obtinuit Hincmarus. Extat apud eundem chronographum constitutio Ansegisi abbatis de victu ac vestitu Fontanellensium, in qua prædica assignat, ex quibus necessaria quæque fratribus suppeditarentur, ova, pisa, fabæ, mel, sicera, porci saginati ad adipem & lardum faciendum; aucipastæ, pullipastæ, & pulli ad nativitatem Domini & pascha; cera, oleum, & ligna; *drappi* seu panni ad camisas seu stamineas faciendas, coria bovina ad calceos, filtra ad foccos, rocci, cappæ, pelles vervecinæ ad pelliceas; capelli, vuantii, fasciolæ, & alia id genus.

Claudius episcopus Taurinensis commentarios in Leviticum hoc anno aggressus est quadragesimæ tempore, & quidem VII. idus Martii, ut ipse scribit * in epistola ad Theodemirum abbatem, cui hos libros nuncupavit. In fine horum commentariorum locum refert ex libro sancti Augustini de vera religione, in quo legitur, honorandos esse mortuos, qui pie vixerint, propter imitationem, non adorandos propter religionem; adeoque angelos caritate, non servitute honorandos. quibus præmissis hæc subdit: *Hanc adstruendo & defendendo veritatem, opprobrium factus sum vicinis meis, & timor notis meis, in tantum, ut qui videbant nos, non solum deridebant, sed etiam digito unus alteri ostendebant.* Ex quo intelligitur, Claudium ab hoc tempore cœpisse errores suos disseminare, & ex hoc Augustini loco male intellecto, non modo imaginibus, sed etiam reliquiis honorem & cultum detraxisse. Quod multorum deinceps concertationum seminarium fuit. Idem ad suas partes hoc officii genere pertrahere studuit Theodemirum abbatem Psalmodiensis, ut putamus, monasterii: qui adeo Claudii erroribus non assensus est, ut etiam primus in eum calamum extenderit scripta insigni epistola, quam ex Jona episcopo fere integram postea referemus.

Heito seu Hetto, aliis Ahito, episcopus Basileensis, idemque Augiensis monasterii abbas, abdicatis honoribus in Augiam suam, vitæ privatæ studio, se recepit, atque electione fratribus permessa, suo discipulo, Erlebaldo nomine, sponte se subjecit. Hæc paucis præstringit Hermannus, sed pluribus Walafridus Strabo in carmine de Wetino prosequitur, idque factum ait anno decimo Ludovici imperatoris, ac proinde hoc anno, vel superiore, ut apud Hermannum: cujus lectio in eo corrigenda, quod Erlebaldo tertius-decimus Augiæ abbas dicitur, qui tantum decimus fuit. Hetto episcopus, post legationem in orientem magno cum honore gestam, post octodecim episcopatus annos, teste Walafrido, fastidio rerum labentium pulsari cœpit, ac secessum meditari, ne temporalium honorum fuco ab æternis avocaretur. Accessit huic cogitationi letalis morbus, qui ipsum redegit ad extrema, & obsequentem voluntatem ad vitam privatam redegit.

Ille dolor dilectus erat, carissima febris:

Mors contenta: fuga hæc occasio prima patebat.

Annum agebat ætatis sexagesimum, qui Ludovici decimus imperii erat, cum in amicam solitudinem se recepit, privatam deinceps vitam acturus. Permissa fratribus electione, magna omnium consensione eligitur Erlebaldo, quo nomine vir audax significatur. Erat is ex genere nobilium senatorum, qui annos natus septemdecim, ad Insulanense seu Augiense monasterium accesserat. Admissus in collegium fratrum, Hectonis magisterio traditur pietate ac litteris imbuendus. Missus dein ad

ANN. CHR. 823.
 quemdam Scottum, forte Clementem, quem in Gallia litteras docuisse testatur sancti Galli monachus initio vitæ Caroli Magni. Sic litteris æque ac virtutibus ex-cultus, ab Hettone socius legationis adoptatur. Suffectus tandem in ejus locum abbas, adeo virtutibus excelluit, ut magistro superiorem Walafridus asserere non dubitet. Quamquam idem maxime laudat Hettonis modestiam & humilitatem, numquam satis prædicandam. quippe

*Hic pater ante fuit : modo filius adstat, obaudit,
 Per natumque regi proprium vult corde paterno.*

Certabat ex adverso Erlebaldi modestia, qui nihil inconsulto patre agere sustinebar. Hæc utroque vivente canebat Walafridus Strabo duodevicennus, Augiensis & ipse monachus, dein abbas, in carmine de visione Wetini, de qua sequenti anno age-mus.

LIV. Meginradus Augiæ monachus, dein eremita.
 Erlebaldi propinquus sanguine, ac discipulus fuit Meginradus, monachus & ipse Augiensis, dein eremita. Hic in Alemanniæ pago Sulgovia, ad Danubium, nobili genere ortus tempore Caroli Magni, puer in Augiensi monasterio educandus & instituendus Erlebaldo tum monacho traditur. Jam adolescens, anno ætatis vicesimo-quinto diaconus ordinatus, haud multo post ad presbyterii gradum, suadente magistro, promovetur. Eidem auctor fuit Erlebaldu abbas, jugum vitæ monasticæ ut demum subiret. Consensit ille salubri consilio, & promissionem fecit ex regula præscripto, nec segniter adimplevit. Dein ob probatos mores in quamdam monasterii cellam ab Erlebaldo mittitur, sitam juxta lacum Turicinum*, quem interfuit Lindemacus* fluvius, ut ibidem scholæ præficeret. Forte aliquando piscandi causa cum scholaribus suis profectus ad fluvium quemdam, qui in illa solitudine decurrit, locum invenit vitæ solitariæ aptissimum, cujus desiderio mirifice captus est. Reversus ad cellam, re Deo commendata, cellam scholamque paullo post deseruit, eoque in loco cellulam sibi uni ad habitandum extruxit anno ejus sæculi vicesimo-octavo, ibique septem annos solitarius exegit, matrona quadam necessaria suppeditante. Post annos septem vicinis populis vulgatus, turbam ad se venientium ferre non valens, locum mutat, atque in planitiem montibus circumseptam, adeoque accessu difficilem, quæ a prædicto lacu quatuor millibus distabat, se abdidit. Illic, subsidia ferentibus viris religiosus, in primis Heilwica abbatissa, necessariam sibi ædiculam construxit, & ad reliquum vitæ tempus confedit, assiduis se macerans jejuniis, jugi orationi insistens. Visitur ad hoc tempus haud procul ab Einsidensi monasterio prima ejus sedes cum oratorio eidem sacro : quo ex loco regulam sancti Benedicti, scripta Cassiani, missalem librum & codicem homiliarum in posteriorem hanc cellam attulisse traditur. Heilwicam abbatissam, cujus opem Meginradus expertus est, eandem esse putat Hartmannus monachus Einsidensis cum Hildegarde, Ludovici Germanici regis filia, cui pater Tiguri cœnobium, *Frauenmunster* dictum, eo tempore ædificabat. at plusculum differunt hæc nomina, quam ut eidem personæ convenire possint; necdum Hildegardis habilis fuisse videtur regendo virginum cœnobia, cum Meginradus in postremam hanc cellam se recluserat.

L V. Diplomata pro S. Gregorio, S. Grata, & Balneolis, * de Colmar.
 Hoc anno vir venerabilis Gotafridus abbas ex monasterio sancti Gregorii in Alsatia, quod alio nomine Confluens vocatur, a Ludovico imperatore in eleemosynam obtinuit partem quamdam silvæ eidem monasterio contiguæ, quæ ad fiscum Columbarium* pertinebat. Actum pridie idus Junii, anno decimo imperii Ludovici, indictione prima, Franconofurti palatio regio. Hoc præceptum habes in appendice hujusce voluminis. Post aliquot dies cum in eodem palatio imperator versaretur, Possedonius episcopus Urgellensis, sollicitus de monasterio sanctæ Grata, quod instauraverat, regis tutelæ ac defensionis præceptum a Ludovico* impetravit, procurante Matfredo comite, ita ut idem monasterium, quod dicitur sancta Grata, situm super fluvium Bofegiam, dicatumque in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, cum cellula sancti Fructuosi, suisque appendicibus, sub regia potestate consisteret, sicut cetera Septimaniæ monasteria; liceretque monachis eligere abbatem, quemcumque voluissent, secundum regulam sancti Benedicti; & ut nullus episcopus aut comes vel missus quamlibet ibidem dominationem aut tyrannidem

ANN. CHR. 823.
 exerceret. Datum Franconofurti xi. kalendas Julias, anno item decimo imperii, indictione prima. Idem privilegium post annos viginti Carolus Calvus confirmavit.

E palatio Franconofurti Ludovicus in Arduennam silvam venaturus; dein Compendium ad conventum indictum proficiscens, Attiniacum accessit. Illic cum versaretur, ejus celsitudinem* adiit Rampo comes, eidem suggerens, quod quidam vir religiosus, nomine Bonitus, quemdam locum desertum, Balniolas dictum, situm in pago Bisuldunensi, ubi antiquitus ecclesia fundata fuerat, concessu Odilonis quondam comitis accepisset, ibique construxisset ecclesiam in honorem sancti Stephani protomartyris cum habitaculis monachorum, qui ibidem sub norma religionis perpetuo degerent. Mortuo dein Bonito, quod Mercoralis vir venerabilis, agente Nimbridio archiepiscopo, in ejus locum suffectus sit, quem in præsentiam imperatoris adductum idem Rampo Ludovico Augusto commendavit, & sub ejus tutelam & mundeburdum cum monasterio monachisque accipi rogavit, concedique liberam eligendi abbatis facultatem. quod imperator ratum habuit. Datum III. idus Septembris anno decimo imperii, indictione prima, Attiniaco palatio regio. quod privilegium postea Carolus ejus filius confirmavit, ubi Rampo marchio appellatur, ut Baluzius^b observavit.

Ejusdem imperatoris anno decimo facta est commutatio^c inter Laudunensem ecclesiam beatæ Mariæ, & monasterium Conchense diocesis Rutenenfis, & quidem mense Septembris, cum Ludovicus imperator Aquis palatio versaretur, obiter forte, cum in Arduenna silva venationis causa moraretur. Eo accedens ex regione Aquitaniæ Anastasius abbas Conchenfis monasterii sancti Salvatoris, ab imperatore petiit, sibi ut liceret commutationem quamdam facere cum Bertrando vasso dominico, qui quædam res ecclesiæ Laudunensis in beneficium tenebat, positas in pago Arvernensi, juxta cellulam sancti Salvatoris, in loco, qui dicitur Molini-Piscini. Annuit petitioni imperator, designavitque missum venerabilem virum Stabilem episcopum, ut faciendæ commutationi præficeret. Has itaque res dedit Bertrandus Anastasio abbati, qui vicissim partibus sanctæ Mariæ Laudunensis alia in eodem pago concessit, in his villam in *valle Ambianensi*, quam *Amalfredus abbas* Conchenfis monasterio donaverat. Litteris commutationis subscribit Stabilis episcopus, nimirum Arvernensis, jubente Ludovico imperatore.

L VII. Gosbaldus abbas Alahensis.
 Ad hunc annum refert Cointius præceptum Ludovici Bajoariæ regis, quod Gosbaldus abbas Alahæ-inferioris pro, eaqua pollebat apud eundem principem, auctoritate obtinuit de quibusdam rebus, sitis in villa, que vocatur Ingolstat, quas idem Gosbaldus prius in beneficium habuerat. Datum xv. kalendas Septembris anno septimo regni domni Ludovici regis in orientali Francia, indictione quarta. Actum Helicobrunno palatio regio. Cointius reponit indictione prima, initio ducto regni Ludovici ab anno ejus sæculi septimo-decimo, quo is rex Bajoariæ dictus a patre est. Verum hoc in diplomate non agitur de regno Bajoariæ, sed Franciæ orientalis, cujus initium fere decennio ferius statuerendum esse inferius videbimus.

ANN. CHR. 824.
 L VIII. Paschali papa successit Eugenius.
 P Oftero anno Paschalis papa diem extremum obiit pridie idus Maii: cujus in locum Eugenius, eo nomine secundus, sublectus est non sine adversantium partium tumultu. Ad hunc componendum missus a Ludovico patre Lotharius, qui tum Compendii in palatio cum patre versabatur. Illic hujus initio anni, præceptum edidit pro ecclesia Comensi, ubi corpus sancti Abundii confessoris requiescere dicitur, ad preces Leonis episcopi, confirmans præcepta superiorum regum, ac judicium a Carolo Magno prolaturum super altercatione quondam orta inter Petrum Leonis præcessorem, & Waldonem abbatem sancti Dionysii in Francia, de quibusdam rebus, sitis in Valle-Tellina, in ducatu Mediolanensi, quas Waldo monasterio suo asserere volebat. Hæc vero erant ecclesiæ tres baptismales, & monasteriorum sancti Fidelis, pertinens ad ecclesiam Comensem. Datum est hoc præceptum Compendii III. nonas Januarii, Ludovici augusti anno undecimo, Lotharii secundo, ex quo scilicet rex Italiæ a patre dictus fuerat, indictione secunda. Hoc præceptum ex Ughello Cointius retulit ad hunc annum: qua de re nihil legitur in antiquitatibus Dionysianis, nisi quod Dubletus^d diploma Caroli Magni asfert, confirmantis ea, quæ in Langobardia & in Valle-Tellina sancto Dionysio concesserat. Lotharius inde Romam profectus, motus super electione pontificis exortos seda-

^d Doublet p. 711.

ANN. CHR.

824.
a *Coint. 10.7.*
p. 699. & seq.
Hilduinus
Romani co-
mitatus Lo-
tharum.b *Paschas.*
lib. 1. c. 28.LIX.
Legati orientis
ob sacras
imagines.c *Theodor.*
lib. 1. ep. 17.LX.
Theodemi-
rus abbas re-
fellit Claudii
errores.

vit, & ne in posterum similes orientur, edita constitutione præcavit, in qua non semel obedientiam domino apostolico inculcat. Hanc vero constitutionem fecisse a Cointio^a dicitur, non ut urbis dominus, cujus dominium papæ jam ante septennium cum ducatu Romano Ludovicus cesserat, sed ut protector ac defensor, quam sibi suisque successoribus prærogativam hic retinuerat. Lotharium hoc in itinere comitatus est Hilduinus, archicapellanus, ac sancti Dionysii sanctique Medardi abbas, cujus consilio Lotharius motus illos composuisse dicitur, & statum populi Romani ita correxisse, ut omnes qui rerum suarum direptionem passi fuerant, de restitutione honorum sibi facta mirifice recreati fuerint. quod præter anonymum scriptorem libelli de translatione sancti Sebastiani testantur annales Lareshamenses. Wala etiam in Eugenii ordinatione multum laborasse a Paschasio^b memoratur.

Interim Ludovicus in minorem Britanniam, quæ rebellionem moliebatur, profectus est, eoque bello confecto Rotomagum regressus, legatos Michaelis imperatoris hæretici, Constantinopoli missos, audivit, litteras cum donis afferentes, ad pacem, ut præ se ferebant, componendam, sed re vera ad bellum sacris imaginibus concendum, adducendumque Ludovicum in impii belli societatem. Inter cetera munera legati attulerunt libros Dionysii de hierarchia, de græco in latinum conversos, quos in vigilia festi sancti Dionysii in ejus monasterio cum gaudio susceptos fuisse tradit Hilduinus abbas in epistola ad Ludovicum Areopagiticis præfixa. His divalibus litteris arguebatur intempestivum, ut ferebant, immoderatamque Græcorum studium in sanctas imagines: quod scilicet sanctas cruces de templis expellerent, earumque loco pietas imagines statuerent, accendentes coram eis lucernas, incensumque adolentes. ad hæc, quod eas psallendo adorarent, ab eisque auxilium peterent, easque filiorum suorum de baptismatis fonte susceptrices facerent. Quin etiam addebant, quosdam sacerdotum colores ex imaginibus erasos immiscere vino & oblationibus sacris; & ex hac oblatione, post missarum sollempnia, communionem sacram fidelibus porrigere; aliaque multa id genus apud Græcos patrari. Sane quod arguunt Græcos catholicos nonnullos, qui sanctorum imagines filiorum suorum de baptismatis fonte susceptrices faciebant, argumentum suppeditat factum Johannis Spatharii, qui sancti Demetrii imaginem pro susceptore adhibuerat. quod probat Theodorus^c Studita. His litteris nonnihil commotus Ludovicus, petita ab Eugenio facultate, conventum episcoporum Luteciam-Parisiorum indixit ad kalendas Novembres anni sequentis: quo in conventu libellus ex sententiis patrum contextus est, assertumque retinendas imagines, at nequaquam adorandas, ullove superstitionis cultu honorandas, ut fusius suo loco videbimus.

Græcorum hæreticorum contagione ante legatorum adventum afflatus fuerat Claudius episcopus Taurinensis, & non modo sacrarum imaginum, sed etiam sanctorum ac sacrarum reliquiarum, immo & sanctæ crucis cultum impugnare cœperat, insuper & imagines ipsas a cunctis parochiæ suæ basilicis eliminare & abolere. Idem Theodemirum abbatem in suas partes pertrahere tentaverat, commentario in Leviticum ei nuncupato, in cujus sine conqueritur, quod ob veritatem, ut ipse dicitur, assertam Augustini testimonio, adversariorum conviciis impereretur. at Theodemirus adeo ejus erroribus suffragatus non est, ut ejus errores impugnaverit primus, & quidem vivente adhuc Paschali papa, ut ex quinta ejus objectione conjicitur, in qua dominum apostolicum ob illos errores Claudio valde indignatum esse aiebat. Ad quod respondens Claudius: *Hoc dixisti*, inquit, *de Paschali ecclesie Romana episcopo, qui presente jam corrui vita.* Jam ergo devixerat Paschalis, dum Claudius hæc scriberet adversus Theodemirum, respondens ad quintam ejus objectionem, in qua Theodemirus dixerat sibi displicere, quod dominus apostolicus Claudio esset indignatus. *Quinta tua objectio est*, ait Claudius, *& displicere tibi dicitur, eo quod dominus apostolicus indignatus sit mihi.* quæ Theodemiri verba Paschalem superstitem fuisse satis innuunt. Et Theodemirus quidem non acerbe, sed amice Claudium, scripta ad eum epistola, commonuerat, si quo modo hominem, quadam sibi necessitudine conjunctum, ab errore posset revocare. at ille litteris ab amico directis superbe ac proterve respondit, apologetico, quod vocat, edito contra Theodemirum abbatem: cujus defensionem Dungalus reclusus suscepit biennio post synodum Parisiensem; tum Jonas Aurelianorum episcopus sub extremum tempus Ludovici augusti tribus libris, quos iisdem Ludovico & Claudio mortuis perfecit,

ANN. CHR.
824.

cit, & Carolo Calvo nuncupavit, inserta in tertio libro maxima ex parte epistola Theodemiri abbatis, qui etiam tum decesserat, immo forte antequam Dungalus ejus defensionem suscepisset. Theodemirum adversus Claudium scripsisse primum, eumque amica epistola ad catholicas partes revocare studuisse, auctor est Jonas in libro primo, cujus hæc verba. *Quidam sane sanctæ religionis proposito venerandus, & honestate vita imitandus, debitoque honore nominandus, Theodemirus pater monachorum, nunc jam rebus humanis exentus, cum jam longe lateque fama crebrescente, ab eodem Claudio talia geri & predicari contra auctoritatem ecclesiasticam didicisset, caritatis officio ductus, & unice gentis amore provocatus, eidem Claudio, ut ab his se, que reprehensibiliter agebat, & docebat, comperceret, litteris caritate refertis mandari curavit. Ille e contra fraternæ admonitionis impatiens, turbidaque indignatione permotus, non solum in illum se juste redarguentem, verum etiam in omnes sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesie sincerissimos cultores, Galliam, Germaniamque incolentes, Christo- que domino devotissime militantes, & ab imaginum superstitione adoratione immunes, diversarum reprehensionum ac vituperationum jacula intorsit, eosque & idololatriæ abominacione, & falsa religionis superstitione, & innumeris aliis sceleribus irretitos, sicut textus suarum litterarum demonstrat, appellare non erubuit.* Hactenus Jonæ verba, quæ Theodemiri virtutem, pietatem, zelum & eruditionem non mediocriter commendant.

Binas a Theodemiro in Claudium scriptas fuisse epistolas ex Jona intelligimus. In priori duo in Claudio carpebat, nempe quod sacrarum imaginum ac crucis dominicæ cultum abrogaret, & quod peregrinationes ad loca sancta, ob venerationem sanctorum factas, improbaret. Accepta hac epistola, Claudius responsum edidit sub hoc titulo: *Apologeticum atque rescriptum Claudii episcopi adversus Theodemirum abbatem.* quo in rescripto errores suos pertinaciter defendit, ac Theodemirum fugillat, eidem objiciens, cur peregrinationes monachis suis ille interdiceret, quas in aliis fidelibus probabat. *Te ipsum primum interrogare volo*, inquit, *ille. Si penitentiam agere, esse Romam pergere nosti; cur tu tanto tempore tantas animas perdidisti, quas in monasterio retinuisti, & penitentiæ causa in monasterio recepisti, & non eas Romam misisti, sed potius tibi servire fecisti?* Alteram itaque epistolam scribere coactus est Theodemirus, quæ itidem duas, ut prima, habebat partes. Pars prior epistolæ cum tota prima epistola intercidit: secundæ epistolæ posteriorem partem retulit Jonas in libro tertio, ubi Theodemirus ad hanc Claudii objectionem ita respondet, se ideo monachos in monasterio retinere, ne Romam pergant, quod sanctus Benedictus non aliam probet officinam, ubi instrumenta bonorum operum exerceantur, quam claustra monasterii & stabilitatem in congregatione; omnia monachis necessaria in monasterio concessa, ut nulla sit eis necessitas vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Monachos ideo secreta monasterii petere, ut securi ab externis tumultibus esse queant; idque sancitum in synodo Chalcedonensi. Ceterum monachos suos ipsi non servire, sed mutuam ac reciprocam inter ipsum & fratres esse servitutem; seque contendere, ut minimum inter illos, ac ministrum omnium, non dominum se præstaret. Addebat Claudius, Theodemirum *habere catervam monachorum centum quadraginta, qui omnes penitentiæ causa ad ipsum venerant.* Numerum agnoscit Theodemirus, at negat eos ad se venisse, sed ad Domini misericordiam convolasse dicit. *Non ergo eos ad me*, inquit, *venisse dixerim, qui non mei causa, sed salutis sue, seculo renuntiaverunt.* Theodemirum porro anno sequenti vel subsequenti decessisse inde colligimus, quod Dungalus altero anno post synodum Parisiensem ejus defensionem suscepit.

Sub idem tempus Glannafolienſe apud Andecavos monasterium, conditum a sancto Mauro abbate, beati Benedicti discipulo, quod principatu Pippini regis a Gaidulfo Ravennate everſum ac proſtigatum diximus, a Rorigone comite, cui locus pæne desertus & vacuus a Ludovico auguſto commiſſus fuerat, & a Bilechilde ejus uxore inſtaurari cœpit. Hi cum pari conſenſu vitam monaſticam meditarentur, locum aliquando inviſunt, ejuſque vaſtitationem miſerati, eundem in priſtinam religionem reformare conſtituunt. Hujus rei cauſa Lambertum, religioſæ vitæ virum, e Majori-monasterio S. Martini Turenſis advocant, accito etiam Ebbone, viro ſtrenuo, conſanguinitate ſibi conjuncto: quibuſcum conſilium ſuum communicant. Probato ab utroque conſilio ac laudato ardentiores facti, conſeſtim operi manum

LXI.
Peregrina-
tiones a Clau-
dio improbatæ.LXII.
Glannafolienſium inſtauratur.

ANN. CHR.
824.

admovent, & novæ fabricæ fundamenta locant. Interim, quibusdam impedimentis remoram injicientibus, cum intermissum opus esset, admonetur in somnis Jacob abbas Cormaricensis, Rorigonem comitem in Britanniam adiret, eumque ad resumendum opus excitaret. Restitanti verbera inflicta conveniendi comitis necessitatem imponunt. Somnia hæc comiti visa: at ostensæ verberum cicatrices rem persuadent. Tum comes naufragii, conjux partus periculo liberati, ambo ad sancti Mauri tumulum accedunt. Comes de maturando opere cælitus admonetur. Vocati denuo Lambertus & Ebbo eos cohortantur, ut fabricam quantocius perficiant.

Loco itaque recepto, quem Bertingus quidam, non ignobili ortus genere, cum conjuge Huninga in beneficium ab ipsis acceperat, Rorigo & Bilechildis tanti operis adiutorem inquirunt. Venit in mentem Fossatensis monasterii religio, ubi Gauzbertus, frater ipsius Rorigonis, monachus erat sub Ingelberto abbate, vitæ sanctissimæ viro. Ingelbertum itaque litteris ac precibus sollicitant, pio ut operi adiutorem se præbere ne gravetur. Ille precibus eorum tandem victus, eo accedit cum perfectioribus e suis fratribus, quorum duo præcipui, magna duo in ordine lumina, fuere, Gauzbertus mox laudatus, & Willelmus, non imparis nobilitatis ac religionis asceta. Perfectis ædificiis, Ingelbertus non minimum fratrum numerum ibidem instituit; eisque in sancta religione confirmatis, dein ad propria reversus est. At vero comes, ne forte lapsu temporis regularis disciplina eo in loco tepesceret, a Ludovico augusti præceptum obtinuit, ut rectores Fossatensis monasterii curam ac sollicitudinem huic loco in posterum semper impenderent, tales ibidem instituendo præpositos & magistris, quorum nutu ac providentia cuncta illic interius, exteriusque studiose disponerentur. At brevi dissolutum est pium opus per Nortmannos. Hic est

a Baluz. 20.3.
Misc. p. 5.

b ibid. p. 117.

Rorigo comes parochiæ Turonensis, laudatus in actis^a Aldrici episcopi Cenomanensis, unus ex his, cui inquisitio de monasterio Aninsulensi a Ludovico imperatore commissa^b fuit, atque Ebroino præter alios Pictaveni episcopo, ipsius Rorigonis propinquo. Hic, accepto Glannafolio a Pippino rege, Fossatenses inde expulit post mortem Rorigonis, qui in monasterio Glannafoliensi humatus est. Bilechildis ejus conjux monasticam vitam professæ, incerti loci abbatissa facta est, *speciale sanctæ viduitatis decus*, ait Odo abbas, qui plurima de his rebus ab ea se accepisse dicit. Exstat apud Bessium in historia episcoporum Pictavenium charta
 „ Rorigonis comitis, qui prædium suum Maiminias, situm in pago Andecavensi,
 „ sancto Mauro, sicut genitor ipsius Gauzlinus & mater Aldetrud habuerant, tradit
 „ ad monasterium Glanna, ubi beatus Maurus corpore quiescit, & ubi vir venerabilis
 „ germanus suus Gauzbertus, devotissimus Christi famulus, una cum aliis monachis
 „ regularem vitam ducit, & filium suum Gauzlinum Deo obtulerat. Actum in
 „ ipso cœnobio sancti Mauri anno vicesimo-sexto imperii Ludovici augusti, die sabbato,
 „ ipso die kalendarum Martii. Hæc continenter referre visum est, quod juxta
 „ sese posita magis quam divulsa elucescant. Ceterum Ingelbertus abbas Fossatensis
 „ successit Benedicto, superius laudato, non ante annum ejus sæculi tricesimum, quo
 „ fere anno Benedictus Fossatensem basilicam ab se conditam per Aldricum archiepiscopum
 „ Senonensem dedicari curavit. Is est Ingelbertus abbas, qui tractatus sancti
 „ Augustini in Johannem scribi jussit *in honore Dei & sancti Petri*, ut in codice
 „ Fossatensi legitur. Non confundendum monasterium Glanna seu Glannafolium, cum
 „ Glonna seu Glonna sancti Florentii cœnobio ejusdem diocesis, quod Glanna nonnullis
 „ perperam appellatur.

Glanna &
Glonna diver-
sa.LXIII.
Theodrada
abbatissa &
Einhardi ab-
batissæ commu-
natio.
c lib. 26.
n. 95.

Non rerum, sed personarum habenda ratio est referendis litteris Theodradæ abbatissæ Argentogilensis & Einhardi seu Eginhardi abbatissæ de commutatione quorundam mancipiorum. Erat Theodrada seu Theodredana filia Caroli Magni, Ludovici augusti soror, superius^c jam laudata. Convenit itaque inter Theodredanam nobilissimam abbatissam monasterii sanctæ Mariæ Argentogilensis, atque inter venerabilem Einhardum abbatem, consentientibus ancillis Dei ejusdem parthenonis & bonis viris, ut quædam inter se mancipia permutarent. Et quidem ex parte Theodradæ abbatissæ datus Gulfocus presbyter: ex parte vero Einhardi duo pro eo mancipia. Duæ utrimque conscriptæ hac de re litteræ de more pariculæ seu ejusdem tenoris: multa argenti obstitentibus imposta. Res tantilli momenti his ritibus sancita. Actum Argentogelo ante basilicam sanctæ Mariæ, anno undecimo regnante domino HLudovico piissimo imperatore. Illud novum in hac commutatione,

ANN. CHR.
824.c Diploma de
restitutione
Argentogi-
li.a Doubles
p. 736. &
seq.LXI V.
Hismundi ab-
batissæ cum
suis monachis.
b lib. 28.
n. 27.LXV.
Erlefredus
abbas Senoniensis.c Spicil. 10. 3.
p. 393.* Wawenge-
ville.d ibid. p.
317.

quod presbyter inter mancipia censeatur: cum servos ad clericatum non manumissos nefas esset promoveri. Forte Gulfocus invito domino ordinatus fuerat. Has litteras vide sis in libro sexto de re diplomatica. Non multo post eadem Theodrada petiit a Ludovico & Lothario augustis, ut monasterium Argentogilum, abbatissæ sancti Dionysii ab Ermenrico, ejusque conjuge Mumana conditoribus subjectum, quod ipsa per beneficium primo genitoris sui Caroli serenissimi imperatoris, dein Ludovici augusti acceperat, eidem abbatissæ post suum decessum restitueretur, nisi aliud ei monasterium in compensationem datum fuisset. Favit dilectæ sororis suæ precibus Ludovicus augustus, dato diplomate, quod Durandus diaconus ad vicem Fridugisi recognovit, editum a Dubleto^a absque chronicis notis. Effectum tamen caruit hoc Ludovici præceptum usque ad principatum Ludovici sexti, cognomento Crassi, cujus tempore Sugerius hoc monasterium sancto Dionysio postliminio vindicavit.

Fervebat hoc tempore similtas inter Hismundum abbatem & monachos suos, id est Medianenses, siquidem probatur nostra hac de re conjectura, quam superius^b exposuimus. Adoptatus in ejus loci abbatem Fortunatus patriarcha Gradenfis, portionem reddituum monasterii peculiarem ac separatam agente Smaragdo abbate monachis concesserat, ut regulariter viverent. Effectus successit pro voto, quousque Fortunatus recessit. Id factum anno ejus sæculi vicesimo-primo, cum Fortunatus Constantinopolim se recepit, ut tradunt annales Laureshamenses; aut certe anno ejusdem sæculi vicesimo-quinto ineunte, cum Romam ex illa urbe profecturus, in Francia decessit. Successit in ejus locum Hismundus, haud dubie sæcularis itidem abbas, portionem monachorum usurpavit, pollicitus se omnia eis necessaria regulariter administraturum: at promissis non stetit. Offensi hac de re monachi, Frotharius episcopum Tullensem appellarunt. Promisit abbas episcopo, se omnia emendaturum. Verum monachi, jam ludificati, nullam ejus verbis fidem habuerunt. Negante abbate, se injussu imperatoris portionem monachis restituere velle; omnes communi consensu ac prece a Frothario facultatem adeundi imperatoris postularunt, dicentes, se malle de monasterio expelli, & ostiatum victum petere, quam falsis abbatissæ promissionibus credere. Annuit eorum precibus episcopus, eosdem scriptis litteris commendans tum Ludovico imperatori, tum Hilduino abbati, tum Gerungo, summo sacri palatii ostiario. Hoc argumentum est trium primarum Frotharii epistolularum, inter quas epistola ad Ludovicum scripta desideratur.

Mediano-monasterio vicinum est Senoniense, cui tunc Erlefredus abbas præerat, Norgandi, superiori sæculo laudati, haud scio an proximus successor. Hoc monasterium, quod principio fuerat imperiale, tunc versabatur sub manu & potestate episcopi Mettensis ex eo tempore, quo Angilramnus ejus urbis antistes hunc locum a Carolo Magno obtinuerat, etiam postquam Norgandus abbas ab eodem subrogatus fuerat. Ex eo itaque tempore hujus cœnobii abbates, teste Richerio^c monacho, ab episcopo Mettensi temporalia, a Tullensi vero spiritualia recipiebant. Cum hæc ita se haberent, contigit quosdam monachos Senonienses absque permisso Frotharii Tullensis episcopi extra diocesim proficisci, obtentu quarundam querelarum, quas ad imperatorem aliose referebant. Conquestus est hac de re Frotharius epistola decima, nobilissima dignitatis viro, & cælo honore dignissimo Drogoni, ecclesiæ Mettensis episcopo, inscripta: in qua ait sibi oppido displicere de quibusdam monachis cœnobii ejus, cui Erlefredus rector esse videtur, quod parochiam suam absque suo permisso, quasi ob quasdam reclamaciones, egrediantur, & quod tendant, se penitus ignorare. Porro si ad eum veniant, ordinem canonicum debuisse conservari, nec sibi jus canonicum & reverentiam auferri. Addit in eadem epistola, esse aliam in sua parochia ejus dominationis cellam, sitam in Warengi-villa^d, quam etiam monachi Gorzienses sine sua licentia inhabitabant. sed quia inter eos, inquit, me constat adolevisse, hæc utcumque mea parvitas tolerat. Hæc villa & cella adjuncta est opido sancti Nicolai, pendetque hætenus ab ecclesiâ Gorziensi, modo sæculari. In necrologio Senoniensi laudatur XII. kalendas Maii Erlefridus abbas hujus loci. De abbatibus Senoniensibus a Norgando, præter nuda quædam nomina, nihil fere habet Richerius chronographus usque ad Adelhardum, qui quartus decimus a primo fundatore fuisse dicitur, non tam abbas, quam dilapidator. Forte post Erlefridum locandus Boniceolus, cujus mentio est in veterrimo necrologio Au-

ANN. CHR.
824.
a. ibid. p. 299.
L X V I.
Vifio W-
tini monachi
Augienfis.

gienti, & in Senoniensi v. kalendas Augusti, ubi *Bonciolus abbas hujus loci* appellatur, uti & apud Richerium ^a, ubi Stephano abbati præponitur.

Celeberrima in primis per ea tempora fuit visio Wetini monachi Augienfis, quæ hoc anno contigit paucis ante ejus obitum diebus. Fuerat is nobili ortus genere, primum canonicus, dein monachus Augienfis cœnobii, ubi etiam litteras docuit, & quod Walafridus Strabo de eo canit,

*Moribus in castis vitam mediocriter egit,
Laudibus ex hominum multis vulgatus ad oras.*

Agebatur annus Christi concepti octingentesimus viceſimus-quartus, Ludovici Pii cæsaris undecimus ex eodem auctore, cum die sabbati, tricesima Novembris (forte dies æger erat) potionem quamdam procurandæ valetudinis causa, cum nonnullis fratribus sumſit: quæ potio ceteris profuit, soli nocuit Wetino, stomachum movit, fastidium ciborum ingessit. Dominica sequente levius habuit usque ad feriam tertiam: qua die sub vesperam, cœnantibus fratribus, in privatam cellulam se recepit: ubi lectulo compositus, clausis oculis, sed necdum in somnum resolutis, malignum spiritum cum caterva dæmonum; tum sanctos, angelumque, qui ipsum defenderent, sibi videre visus est. Expergestus visum duobus fratribus narravit, preces pro se ab eis flagitavit, ac principium libri quarti dialogorum beati Gregorii papæ sibi legi rogavit. Post hanc lectionem, cum se in lecto ad quietem collocasset, eidem dormienti adstare visus est angelus, qui prius apparuerat; ab eoque ductus in purgatorium: ubi sacerdotes, monachos, Waldonem abbatem, Adalhelmum episcopum, Carolum imperatorem piacularibus tormentis addictos conspexit, comitesque non paucos, qui ob rapinas & injustitias in hæc tormenta coniecti fuerant. Dein longe gratissimum Wetino spectaculum objectum, nempe beatorum sedes, a quibus postredie se moriturum intelligit. Post hæc ab angelo duce varia ei monita pro aliis data. Pro monachis, ut a peculio & a cupiditate abſtinerent; cibi potusque parcitatem, vestium modestiam, pauperiemque ac humilitatem sectarentur. Pro virginibus Deo sacris, ne viduæ eis abbatissæ præponerentur in dedecus ac probum virginitatis, cui conservandæ fideles bona sua monasteriis contulerant. Nusquam melius instituti monastici disciplinam, quam in *transmarinis regionibus* vigere, quod de orientalibus monachis, an de Britannicis intelligendum sit, incertum. Postremo ceteris hominibus nullum magis horrendum crimen, quam innaturale, quod causa esset pestis tum grassantis. Sibi demum redditus Wetinus, custodes excitat, visa refert, scribique quantocius postulat. Illi nocturnum silentium interrumpere non ausi, ut scriptorem accerſerent, in primam lucem differendum monent, atque interim visa ceræ committunt. Prima luce adsunt Hetto, qui abbas & episcopus fuerat; Erlealdus tunc abbas; tertius Tacens magister, quartus Theganmarus, venerabilis senex, *confessor fratrum*; quintus Tatto, e palatino factus olim monachus, Walafridi Strabonis magister. His omnibus visa raptim commemorat Wetinus, Hettone proſa oratione hæc litteris mandante: quod anno sequenti *Strabus Walafridus* metro reddidit, *jussu Adalgiſi venerandi patris*; idque *Grimaldo capellano* palatii, & quidem summo, Wetini propinquo, nuncupavit, epistola præmissa, in qua *Erlealdum dominum* seu abbatem, & *Tattonem præceptorem* suum laudat. Vifis in litteras relatis, Wetinus Walafridum ipsum accerſit, *breves* ad se commendandum monasteriis scribi jubet; nocte inſequente psalmos pro se recitari præcipit, præitque omnibus ipse psallens; demumque *sumto viatico*, ultimam hujus vitæ instabilis clausit horam. Meminit hujus visionis Hincmarus Remorum antistes in epistola de visione Bernoldi presbyteri; & post eum Ratpertus monachus in libro de casibus monasterii sancti Galli, ubi codices bibliothecæ recensens, *visiones Wetini & Baronti* commemorat. De Baronti visione, deque similibus vifis sancti Furſei abbatis in superioribus egimus. Vulgaræ sunt & aliæ nono sæculo, ut Audradi monachi revelationes; & sæculo inſequente visiones Flothildis: de quibus quid sentiendum sit, paullisper inquirere non ab re fuerit.

L X V I I.
Quid de ejuſ-
modi visioni-
bus sentien-
dum.

Omnnes ejusmodi visiones, ut verbo usitato loquar, conscriptæ videntur ad mores hominum componendos. Quasdam veras esse, nec omnino confictas haud dubito, qualis fuit hæc Wetini, ab Hettone, viro gravi, primum mandata litteris;

ANN. CHR.
824.

quales fuere Furſei abbatis & Driſhelmi, aliæque nonnullæ a Beda bona fide relatæ; qualis etiam forte Baronti: at quo minus quædam etiam confictæ fuerint, haud abnuerim. Nempe ut facilius homines a vitis revocarentur, venit in mentem illorum temporum piis quibusdam hominibus, visiones ejusmodi spargere in vulgus; quin etiam epistolas edere, tamquam cælo demissas, ut major dictis suis conciliaretur fides & auctoritas. Idem judicium est de quibusdam epistolis confictis, qualis est epistola nomine Jesu-Christi scripta ad commendandam in primis dominicæ diei observationem, a Baluzio edita in appendice capitularium. Ejusdem generis fuerunt etiam duodecim capitula Gabrielis archangeli, quæ Albricus quidam cæcus Ludovico imperatori per Einhardum seu Eginhardum abbatem offerenda ac legenda tradidit, ut Eginhardus ipse scribit in libro tertio de miraculis sanctorum Marcellini & Petri, & post eum annales Fuldenſes.

Conſimilis superiori epistolæ, si non eadem, est illa, quæ in Hispania ævo Gregorii Magni vulgata est sub nomine Christi Domini, ac pro divina habita, lectaque publice a quibusdam etiam episcopis, in his a Vincentio episcopo Eboſitanæ insulæ, qui eam itidem legendam Liciniano episcopo Carthaginis-Spartariæ submiſit. Verum has nænias rejecit prudentissimus antistes, scripta ad Vincentium præclara epistola, quæ ab eminentissimo Josepho Aguirrio Cardinale primum publici juris facta est in tomo tertio ^a Hispaniæ conciliorum. In his litteris scribit Licinianus, se, acceptæ epistolæ lecto exordio, tales nænias impatienter tulisse, statimque epistolam scidiſſe, & in terram abjeciſſe; ceterum se mirari, quod his fabulis credulus fuerit Vincentius, & de tribunali populis eas annuntiaverit, quasi litteras a Christo missas: in quibus nec sermo elegans, nec doctrina sana reperitur. *Abſit*, inquit, *a ſanctitate tua hoc credere, ut epistola nunc nobis mittantur a Christo. Sufficiat enim quod locutus est in prophetis, per seipſum, & per ſuos apoſtolos. Nam & de his non litteras transmiſſebat e cælo, sed Spiritu-ſancto eorum corda replebat.* Ejusdem argummenti est epistola hæc, atque illa Baluziana, nempe ad inculcandam religionem diei dominicæ, usque ad superstitionem: illud tantum discriminis est, quod Baluziana in *Jerosolymis ad portam* cecidiſſe dicitur: hæc vero de cælo descendiſſe *super altare Christi in memoria* seu oratorio *ſancti Petri apoſtoli*. Sed hæc leviora mitto. In fine Vincentium graviter monet Licinianus, emendet quod temere credidit, & in conspectu populi ipsam epistolam rescindat, eumque pæniteat, quod de tribunali eam fecerit recitari. Deinceps si qua nova vel inuſitata, præter scripturas sacras, divulgata fuerint, omnino abjicienda & detestanda noverit, beati Pauli apoſtoli sequens doctrinam ex epistola ad Galatas: *Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema ſit.* Nunc reliqua hujus anni facta prosequamur.

^a D' Aguirre
to. 3. p. 428
et seq.

Regebatur hoc tempore Sedunenſem episcopatum Adalungus antistes, cujus inſtinctu monachis Agauno pulsus canonici triginta-duo hoc anno substituti dicuntur. Id pontificia auctoritate factum aiunt, postulante Ludovico imperatore. verum piissimi principis in monasticum ordinem propensio id credere non finit; & pontificis nomen, quem Alexandrum secundum, immani a Ludovico intervallo ſejunctum, vocant, ad hoc tantum inſectum est, ut illi mutationi quidam affingatur color. Quamquam Alexander secundus processu temporis id probare potuit, quod citra pontificiam auctoritatem Eugenii ſecundi, quem alii pro Alexandro obtrudunt, factum sit ex sola licentia monachorum, qui ſenſim, ut illis temporibus, ad canonicorum mores & habitum defecerint.

L X V I I I.
Agauni mon-
achis canoni-
ci substituti.

Longe aliam de Ludovico piissimo imperatore opinionem nobis suggerunt varia diplomata & præcepta, quæ pro monastico ordine, tum conservando, tum restituendo, variis monasteriis concessit. Præter multa jam superius memorata, unum occurrit anno ejus imperii duodecimo, Christi supra octingentesimum viceſimo-quinto, concessum Miciacensi sancti Maximini prope Aurelianos monasterio, ad preces Jonæ ejus urbis episcopi; qui ordinem monasticum ibidem restituerat per Benedictum abbatem Anianensem. quod ut futuris temporibus inconvulsum & inviolatum esset, a Ludovico petiit, ut privilegium, quod ipse ob divinæ ſervitutis honorem, & monasticum ordinem inibi conservandum, assensu metropolitani sui Hieremiæ & canonicorum suorum, eidem loco fecerat, imperiali auctoritate confirmaret. nempe ut in eadem cella, *in qua olim sanctos viros sub monastico ordine probabiliter vixiſſe, Deoque placuisse evidentia argumenta testantur, quorum etiam in-*

ANN. CHR.
825.
L X I X.
Diploma pro
Miciaco.

AN. CHR. 825. *terventu idem ordo in eodem loco creditur esse restitutus*, Aurelianensibus episcopis procurantibus semper regularis ordo religiosissime teneatur ac custodiatur; & post mortem abbatis alius secundum idem privilegium eligatur; ad hæc ut res ab ipso in usus monachorum concessæ non minuantur ab episcopis, immo potius, siquidem libuerit, augeantur. Si fecus faxint, res ad notitiam Senonici metropolitæ referatur, qui omnia in statum pristinum revocare curet, adhibitis suæ diocæseos suffraganeis episcopis. Actum Aquisgrani XIII. kalendas Martii, anno Ludovici piissimi augusti duodecimo, indictione tertia, quod diploma Cointius integrum ex chartario Aurelianensi retulit. Post aliquot menses Alboinus abbas Aninsulæ a Ludovico Augusto præceptum obtinuit de libera eligendi abbatis facultate, datum Aquisgrani pridie kalendas Junii, anno duodecimo imperii Ludovici, indictione tertia. Hic est Alboinus abbas, alius Albanus^a dictus, qui sancti Carilei basilicam amplificavit, ornavitque, eamque per juniorem Franconem episcopum Cenomannensem consecrari curavit, & corpus sancti Carilei in eandem transferri. Idem privilegium Reinoldus abbas a Carolo Calvo renovari impetravit.

LXX. Cluniaci permutatio a Ludovico confirmata.

b Eginardi *annal.* Aquisgrani adhuc versabatur Ludovicus III. nonas Junii, cum Cluniaci permutacionem, ab Hildebaldo Matiscenensi episcopo factam, procurante Hilduino abbate & archicapellano, confirmavit. Non leviter prætereunda ejus rei commemoratio, quod prima hæc sit insignis postea loci mentio, qui celeberrimo ejus nominis monasterio dedit originem. Is mihi videtur esse Warinus Arvernorum comes, qui una cum Berengario Tolosæ^b comite Lupum-Centulli Wafconem rebellantem vicit, & coram imperatore lætæ majestatis convicit anno ejus sæculi undevicesimo. Tunc Cluniacus villa pagi Matiscenensis pendebat ab ejus urbis ecclesia, eamque Leduardus antistes obtinuisse dicitur a Carolo Magno in augmentum dotis ecclesiæ suæ cathedralis, sancto Vincentio martyri sacræ, cui hoc anno Hildebalduus præsidebat. Hunc inter & Warinum comitem, & uxorem ejus Albanam convenit, ut commutationem quarundam rerum inter sese facerent pro communi sua utilitate.

* al. *Aptinacum.* Dedit itaque Hildebalduus episcopus, ex *ratione sui episcopatus*, Warino comiti & uxori ejus Albanæ in pago Matiscensi villam, *cujus vocabulum est Cluniacis*, cum ecclesia ejusdem villæ, & cum casis, agris, ceterisque ad eam pertinentibus; necnon villam Loptannacum* in pago Nivernensi cum sua ecclesia. Warinus vero & Albana eidem Hildebaldo ad partem ejus ecclesiæ tradiderunt villam Genuliacum in eodem pago Matiscensi cum ecclesia ibidem constructa, ejusque appendicibus; necnon in *ducatu Arvernico*, pago Donobrensi, villam Lituinias, cum rebus omnibus ad eam pertinentibus, qui posterior locus conjecturam nostram de Warino Arvernorum comite non parum confirmat. ubi vides, ecclesias laicis tum concessas etiam ab episcopis, nempe cum earum dote, sic tamen, ut ministros ecclesiæ procurarent. Duo pro more illius permutacionis paria exempla confecta. quæ omnia Ludovicus singulari diplomate rata habuit, dato Aquisgrani III. nonas Junias, anno duodecimo domni Ludovici piissimi augusti, indictione tertia; idque Durandus diaconus ad vicem Fridugisi recognovit. Litteras hujusce permutacionis legimus in chartaceo codice bibliothecæ Boherianæ apud Divionem, simulque notitiam investituræ de Cluniaco factam per Hildebaldum episcopum in manus Warini comitis & uxoris ejus, quæ constanter *Alba* seu *Albana*, quod perinde est, appellatur. Utræque litteræ datæ sunt *anno duodecimo regnante Ludovico imperatore*, uti & præmissum Ludovici hac de re diploma, quod multoties recusum exstat tum apud Chesnium in notis ad bibliothecam Cluniacensem, & in historia domus Vergiacensis, tum apud Petrum Cussetum in historia Cabilonensi, tum apud Cointium, aliosque. Quo pacto Cluniacum Ava obtinuerit, incertum: quem locum postea Wilhelmo fratri suo ad condendum cœnobium, toto orbe celebratum, concessit, ut suo loco videbimus. Non me fugit Avam hanc nonnullis eandem videri cum Alba seu Albana Warini uxore. sed præter nominis dissimilitudinem, id omnino repugnat Avæ ætati, quæ ultra annum nongentesimum processit, patremque Bernardum non ante annum octingentesimum octogesimum-seximum amisit. Ceterum Hildebaldus episcopus in villa Cluniaco *nobile cœnobium* in honorem beatorum apostolorum Petri & Pauli condidisse, & sacrasse dicitur in quodam instrumento, a nobis alias^c relato; eique duas ecclesias, unam in villa Coïta, alteram in villa Galoniaco, assignasse. quod proinde clericorum collegium fuerit ante conditum a Wilhelmo cœ-

Alba ejus uxor & Ava distinctæ.

Cluniaci statutus. c. Sec. 5. Be. mediæ. p. 75.

nobium monachorum. Certe ante cœnobii conditionem duæ illic ecclesiæ erant, una sancti Petri, quæ præcipua erat; altera sanctæ Mariæ; & quædam donationes sacerdotibus servientibus in ecclesia sancti Petri ante id tempus factæ leguntur. Hæc in antecessum de celeberrimo loco.

Michaëlis imperatoris orientis legatis ac litteris permotus Ludovicus augustus, synodum episcoporum Luteciam-Parisiensium ad kalendas Novembris indixit, ut Gallicanæ ecclesiæ sententiam ac fidem de cultu sacrarum imaginum proferrent. In illa synodo conditus est liber, collectus ex sententiis veterum patrum & monumentorum ecclesiæ, quibus probaretur, retinendas quidem in ecclesia imagines ad fidelium documentum: at nequaquam adorandas, ullove superstitioso cultu honorandas. Hujus collectionis præcipuus auctor censetur Agobardus archiepiscopus Lugdunensis. Missus liber Aquisgranum per Halitgarium & Amalarium episcopos ad Ludovicum, eidemque oblatu VIII. idus Decembris, ad Eugenium papam postea perferendus. Præcipitem collectorum diligentiam arguit Baronius, quod prolata collectio intra tam breve spatium cum maturo judicio fieri non potuerit. Sed cum videretur Ludovicus, ne lecto integro libro pontifex commoveretur; collecta ex eo capitula ei direxit per Hieremiam Senonensem & Jonam Aurelianensem antistites, dato mandato, ut hac de re prudenter ac moderate cum Eugenio agerent. Quis fuerit hujusce legationis exitus, incertum: nisi quod Gallicana ecclesia in sua sententia persistit usque ad finem sæculi noni, quo fere tempore cum aliis ecclesiis in consensionem venit, approbato moderato cultu, quem sub adorationis nomine antea rejiciebat. Multa in hunc librum objiciunt Baronius & Bellarminus, quæ non sunt hujus loci. Hæc tantum in transcurso delibasse sufficiat ad ea illustranda, quæ inferius hoc de argumento dicentur.

Wetini visionem Walafridus Strabus seu Strabo hoc anno in paschali festo versibus heroicis reddidit, quam Hetto, quondam episcopus & abbas, prosa oratione litteris anno superiore mandaverat. Hanc lucubrationem Walafridus aggressus est *jussu Adalgisi venerandi patris*, eamque Grimaldo archicapellano Ludovici Germaniæ regis nuncupavit, cum vix annum ætatis octavum-decimum transegerat, ut in epistola nuncupatoria de se ipse testatur. De viro non incelebri quædam hic in antecessum præmittenda, quæ dicendis afferent lucem. Walafridi genus & patriam ignotamus, quamquam eum ex Alamannia ortum fuisse nulla mihi dubitatio. In carmine ad Chonradum comitem, obscurum ingenio, *atque natalibus* se dicit. Strabus vel Strabo indiscriminatim dictus est, quod oculos distortos haberet, tamen se Strabum dicere malebat. Hinc in versibus ad Grimaldum magistrum, quem alio nomine Homerum vocat:

*Edidit hæc Strabus, parvissima portio fratrum.
Augia quos vestris insula alit precibus.
Strabonem quamquam dicendum regula clamet,
Strabum me ipse volo dicere: Strabus ero.*

Augiæ monachum & alumnum fuisse, vel ex his versibus patet, quem recentiores plerique, post Trithemium, sancti-Gallensibus adjungunt. Augiam ipse suam iterum vocat in fine poematis de sancto Mammete martyre.

*Illic sancte tui Mammes memor esto poëta,
Augia quem felix Strabonem nomine nutrit.*

Herlebaldum Augiæ abbatem dominum, Tattonem præceptorem, Maurum Hrabanum etiam magistrum suum vocat. Præcocis ingenii eum fuisse probant versus ab eo scripti ad Ebonem Remensem anno ætatis quinto-decimo, aliaque ad Agobardum Lugdunensem archiepiscopum,

Dum vix ter senos habuisset temporis annos.

quo anno Wetini visionem versibus lusi, acrostichis nomina retegens quorundam mortuorum, quos Hetto nominibus propriis, ut eorum memoriæ parceret, designare noluerat. Familiaritatem habuit cum primoribus ejus temporis viris, immo

ANN. CHR. 825.

LXXI. Synodus Parisiensis de imaginibus.

LXXII. Walafridi Strabonis vitæ compendium.

etiam cum regibus, quos versibus celebravit. Ejus poemata primus edidit Henricus Canisius: in quibus suum in litteras studium prodit Walafridus, ita scribens ad Agobardum:

*Nam, fateor, si certa mihi nunc optio detur,
Ut capiam mundi dona, vel ingenii:
Otia liberius verum secreta sciendi,
Aurea quam sacra, sed peritura, sequar.*

Hæc juvenilia oblectamenta erant. Ceterum ad seria quoque studia eum haud inhabilem fuisse testantur reliqua ab eo lucubrationes, nempe libri duo de vita & miraculis sancti Galli, quos etiam metro reddere cœperat, sed opus imperfectum reliquit: liber de vita sancti Othmari abbatis sancti Galli; expositio in septuaginta sex primos psalmos, quæ nondum edita servatur in bibliotheca sancti Galli; glossæ in scripturam sacram; denique liber de ecclesiasticis officiis, quod præcipuum ejus opus est. De his, deque abbatali ejus dignitate & obitu pro nata occasione inferius agendum.

LX XIII. Sub initium hujus anni factus est publicus conventus Popponis comitis & totius comitatus in terminis villa, quæ dicitur Geismari, in eoque facta est magna inquisitio de terminis monasterii, quod nuncupatur Hunnafeld, cujus bona quidam vicini invaserant. Pendebat hoc monasterium a Fuldeni, cujus legati ad hoc placitum convenerant. Restitutio ab invasoribus facta, qui ea in beneficium deinceps acceperunt. Exstat in libro secundo traditionum Fuldensium a ejus placiti notitia, facta anno ab incarnatione Domini octingentesimo vicesimo-quinto, Ludovici imperatoris duodecimo, mense Februario, id est x. kalendas Martii. Porro hoc monasterium virginum a Carolo Magno sub titulo sanctæ Crucis originem habuisse, & in collegialem vertisse ecclesiam, ex Browero^b intelligimus, qui collegiales ecclesias, Fuldeni olim monasterio subjectas, recensens, primo loco meminit sanctæ Crucis Hunfeldis ex parthenone virginum a Carolo Magno: at situm non indicat. Aliud placitum Popponis comitis anno Ludovici quarto-decimo habitum^c est, cui Rabanus abbas interfuit.

LX XIV. Hoc eodem anno e vivis excefferunt insignes abbates, Arnulfus Glonnensis seu sancti Florentii veteris apud Pictones in diocesi Andecavensi, Apollinaris Flaviniacensis simul & Reomaensis in Burgundia, quibus Frobertum abbatem sancti Petri apud Senonas adjungunt. Laudatus est jam non semel Arnulfus abbas Glonnensis, idemque, ut mihi videtur, Herensis, qui non parum contulit cum Benedicto abbate Anianensi ad restituendam in Gallia monasticam disciplinam. Ejus obitus notatur hoc anno, successorque Hilboldus in brevi chronico Glonnensi, his verbis: Anno octingentesimo vicesimo-quinto, in die tertia, Hilboldus abbas efficitur, obeunte Arnulfo anno sexto-decimo, id est, si bene capio, anno regiminis sui sexto-decimo. Eiusdem nominis eodemque tempore abbates Herenses fuere Arnulfus & Hilboldus, nisi quod superiori anno Hilboldus Arnulfo successisse dicitur, sed facili calculi errore, qui non impedit, ne unos eisdemque utrobique abbates fuisse existimemus. Hinc corrigendus index abbatum sancti Florentii in Gallia christiana, ubi Frobertus Arnulfo subrogatur, qui non Arnulfo, sed Hilboldo post annos aliquot successus est. Apollinaris abbas obiit pridie kalendas Aprilis, anno duodecimo imperii Ludovici, ex chronico Hugonis abbatis Flaviniacensis. Successit in utroque loco Vigilus, Flaviniacensi nimirum & Reomaensi. Defuncto etiam per id tempus Froberto abbati sancti Petri apud Senonas successus est Albertus. Obiit eodem anno abbas Castrensis, cujus nomen ignoratur. Adelmus ejus successor ab astrologorum deliriis conversus est ad speculanda librorum sacrorum mysteria, ut ex his versibus intelligitur.

*Quæ ventura forent, tentavit prodere Adelmus,
Astrorum vanis lusibus imaginibus.
Ex libro Mosis vitæ secreta futura
Novit, & hoc sacro lumine vera videt:
Astrorumque loco sunt illi vulnera Christi.
Non sunt majora his sidera vulneribus.*

Insignium

Insignium ordinis nostri locorum, etiam ante condita inibi monasteria, investigare origines, non videtur a nostro proposito alienum. Hoc in genere modo nobis occurrit Mons-ferratus, celebri in primis nostri ordinis monasterio, sed præcipue beatissimæ virginis Mariæ cultu illustris, cujus primam celebritatem ad hæc tempora refert illustrissimus Petrus de Marca, edita singulari dissertatione de origine & progressu cultus beatæ Virginis in sacro illo monte. Et primo quidem præmittit ejus loci descriptionem, quam totidem magni viri verbis a huc afferre gloriabimur. Celebris est in Lacetania Mons-ferratus, Dei-paræ virgini jam olim hodieque sacer, & monasterio ordinis sancti Benedicti insignis, non tantum ob cautium eminentiam commendandus, sed præcipue ob ludentis naturæ in effigianda illa mole artificium. Ibi enim ab imis radicibus in columnarum modum perpetua serie ex latere uno, qua Rubricato flumine abluuntur, jugi fastigia consurgunt. Illis imminet via ad latus, ornata virentibus arborum foliis, ne oculi viatorum conspectu præcipitii lædantur, quod infra est. Hac igitur ad aream planam, in qua conditum monasterium, & elegans basilica nova veteri adjecta. Inde prospectus est, hinc ad inferiora juga, Aulefæ & Martorelli oppida; illinc ad subjacentem vicum Monasteriolum*, & in pagos Vallengem atque Manrefensem, & in Pyrenæos montes, quamquam longo intervallo remotos. Ex hac area rursus ædibus imminentes scopuli ordine & figura columnari caput in altum efferunt: ad quorum verticem laboriosis & angustis scalarum gradibus rupi affixis enituntur quidam: alii vero per anfractum montis & scrupeas semitas. Inibi mons in duas partes, ac si ferra sectus esset, unde illi nomen, finditur, per scopulos sese continuos attollens, convalle per declivia jugorum hinc & inde porrecta, quæ torrente e superiore vertice delapso, & aggesta e confluentibus quaquaversum imbrium ruinis aqua tumido, per medium fere secatur, Vallismala dicta; quæque dein ad monasterii muros promissa, desinit in Rubricato. Et hic est limes episcopatum Barcinonensis & Ausonensis sive Vicensis. Ceterum superior illa pars convallis, asperrimis rupibus & arboribus intersecta, ab anachoretis incolitur: quorum casæ faxis affixæ aptam huic vitæ instituto habitationem præbent. Hactenus a viro eloquentissimo descripta est pars montis potior, qua scilicet a Rubricato ad ædem sacram orienti obversa protenditur; deinde ab æde illa ad convallem & summum montis cacumen. Si quis Barcinone istuc acceperit, alia se prodit ejus montis facies ad meridiem. Continui enim scopuli videntur, illinc nudi, hinc arboribus vestiti, in altum assurgentes, qui viatori spem itineris asperitate sua penitus adimunt, nisi quatenus se viæ exordiis committens, per illud latus montis in gyrum enititur, & ad illam viam accedit, quæ in flexu orientis columnatis jugis imposita occurrit, uti jam diximus. Per illud autem flexuosum iter gradientibus, postquam ad editoria loca perventum est, amœnissimus est prospectus in subjacentem oram usque ad campum Penitentem & montes illos, qui cingunt Tarracensem. A latere septemtrionis mitior est via, luxuriantibus arborum frondibus perpetuo virens, quæque oculis blanditur per novas rupium figuras, quæ, fere continuæ & indivisæ, in varios cuneos fastigiantur: ita ut hinc turrata castella, illinc organorum musicorum tubi, alibi eques insidens equo, atque aliæ diversæ figuræ exprimi videantur, miro naturæ lascivientis opere seu prolapsione. Hactenus Montis-ferrati descriptio, proluxa quidem, sed grata & jucunda non solum ob celebritatem loci, sed etiam ob auctoris illustrissimi elegantiam & auctoritatem, qui locum sacrum curiose lustraverat, & præcipuo studio venerabatur.

Jam vero quo tempore gloriosissima Virgo Dei genitrix in sacro illo monte colite cœperit, non levis est difficultas. Propius fidem est id quod scribit^b eruditissimus antistes, Francos illius cultus fundamenta jecisse, quando Ludovici regis ductu, & Caroli Magni illius patris auspiciis, Barcinonem civitatem a Sarracenorum servitute vindicarunt. Obsessa quippe Barcinone anno octingentesimo-sexto, & Mauris erepta Gallicorum armorum pondere atque Christianorum indigenarum deditio, ad castrum quoque Terraciæ eadem felicitate pugnatum est. quod opidum est non ignobile, in Vallengi pago situm, in conspectu Montis-ferrati, modico ab ejus radicibus intervallo. Est in eodem quoque Vallengi pago sancti Cucufatis monasterium, a Ludovico tunc excitatum in ruderibus castri Octaviani. Quid vetat, quin suam quoque in beatam Mariam pietatem protulerit, oratorio in montis illius jugis excitato; ibique victoriarum suarum veluti trophæum in jugis illis posuerit? Accedit

Annal. Bened. Tom. II.

Rrr

ANN. CHR.
825.
L X X V.
Montis-ferrati descriptio.

Marca
Hist. col.
206.

Monistrop.

LXXVI.
B. Maria
quando illic
coli cœpta.
b ibid. col. 333.
& seqq.

quod anno presentis octingentesimo vicesimo-quinto accidit infausta illa & nefanda Aizonis Gothi proditio, qui a comitatu regio ex Gallia secedens, Aufonam per dolum invasit, & auxilio Abderhamenis Sarraceni avulsit a regno Gallico, quidquid a Rubricato amne usque ad Sicorim & Iberum intercipitur. quæ tamen ab Aizone vix retenta, in Sarracenorum ditionem mox integra cessere: donec victricibus armis Wicfredi comitis Barcinonensis ex parte repetita sunt, propagato dein per varias bellorum vices sequentium comitum imperio, qui tandem Ilerdam & Dertusam receperunt. Wicfredus ille, cui Pilosi cognomen habet, primus Manresæ opidum cum adjunctis agris, ipsoque Monte-ferrato usque ad Equalatam eripuit a Sarracenis, adjecta regioni isti Manresensis comitatus nomenclatura & dignitate. Tunc ad Aufonensem pagum profectus cum exercitu, Mauris ex eo undequaque pulsus, ad restitutas ecclesias animum convertit anno octingentesimo octuagesimo-octavo. Idem ecclesiam vici Aufonensis luculentis redditibus donavit, & monasterium Rivipullense ordinis sancti Benedicti, a se conditum, summa cum munificentia locupletavit. Inter cetera illi contulit ecclesiam beatæ Mariæ, in cacumine Montis-ferrati positam, ut patet ex tabulis donationis, quas Lotharius rex Francorum confirmavit, facta mentione diserta ecclesiæ beatæ Mariæ, sitæ in cacumine Montis-ferrati. Exstabat ergo ibidem beatæ Mariæ ecclesia, & quidem ante illam Aizonis defectionem & Sarracenorum deinde in ea loca imperium, atque adeo ante annum octingentesimum vicesimum-quintum. Si quis vero ejus ecclesiæ originem referre velit ante Mauro-rum in Hispanias irruptionem, quæ accidit anno septingentesimo decimo-quarto, non omnino repugnat illustrissimus disertator, quando major ecclesiæ vetustas adjicitur, quod est præcipuum ejus dissertationis propositum, etsi de Francorum gloria, quam suo illo opere commendare volebat, inde aliquid detrahatur. Certe vetus locorum traditio habet, repertam illic a pastoribus imaginem beatissimæ Virginis, natum sinu suo complectentis: cujus religione perfusi vicini, atque adeo Franci regionis indeptæ domini, una cum Gotholensibus indigenis consilium de construenda in ejus honorem ecclesia sumserint. Quo vero tempore ad illam ecclesiam insigne, quod modo illic visitur, cœnobium accreverit, suo loco dicturi sumus.

Non ultra hunc annum differri potest origo monasterii sancti Aniani * & sancti Laurentii martyris, quod Durandus abbas in pagi Narbonensis villa, olim dicta Vernodubro ad fluviolum cognominem exstruxit. Distat æquali fere octo milliario intervallo a Biterris * & a sancto Pontio-Tomeriarum, positum, ut dixi, ad amnem Vernodubrum *, in valle peramoena. Ut ejus monasterii primordia ulterius non differamus, persuadet regiæ tutelæ præceptum, Durando abbati a Ludovico & Lothario augustis concessum anno imperii tertio-decimo, ejus sæculi vicesimo-sexto. Illis litteris notum fit universis, quod Durandus abbas in Septimaniæ pago Narbonensi monasterium novo opere in honorem beatissimi Aniani confessoris Christi inchoaverit in villa, quæ dicitur Vernodubrus, loco Holatiano, in proprio, quod Ludovicus imperator eidem liberali munificentia contulerat. ibidemque monachos per plures congregaverit, quibus abbatem, nomine Woicam, præfecit, quibusdam rebus, mancipiis, libris, variaque suppellectile eidem monasterio collatis. quæ omnia per chartulam traditionis Ludovico imperatori ad proprium tradere cupiebat; ut per ejus providentiam & auctoritatem monasticus ordo ibidem in perpetuum conservaretur. Hoc donum gratanter accepit imperator, atque hoc monasterium cum universis rebus ad illud pertinentibus in suam defensionem suscepit: ut quietius ibidem servi Dei vivere, ac Domino famulari possent, & contra malos homines res ejusdem cœnobia defendi, sicut aliarum res imperialis proprietatis: rogans insuper successores suos, ut idem monasterium sub sua speciali tuitione retineant, neque patiantur, ut episcopo, ullive alteri monasterio subjiciatur, aut in beneficium cuius tribuatur. Denique constituit idem imperator, ut mortuo abbate monachis alium per suum ipsius successorumque consensum secundum regulam eligere liceat. Actum Carifaco palatio regio kalendis Augusti, anno tertio-decimo Ludovici piissimi augusti, Lotharii quarto, indictione quarta. Hirminmaris notarius ad vicem Fridugisi diploma recognovit. Quis fuerit ille *Durandus abbas*, sic eum nude Ludovicus in superiori diplomate appellat, haud compertum. Non videtur ulli monasterio additus fuisse, sed potius unus ex illustribus illis abbatibus, qui in comitatu imperatoris erant.

alias certe monasterium suum ipse rexisset, non per Woicam, & imperator eum certi monasterii abbatem dixisset. Sunt qui putent eum esse Durandum diaconum, qui Helisacarum, & Fridugisi notarius erat, multaque diplomata ad eorum vicem recognovit ac subscripsit. Hæc conjectura, quam in medio relinquere malim, quam incassum discutere. De Woicæ abbatis rebus gestis ac successoribus nihil invenimus ante Frojam abbatem, qui locum rexit Caroli Simplicis principatu.

Sed reflectenda oratio est ad hujus anni initium, quo sanctus Adalhardus senior, magnum illud Corbeix, immo totius monastici ordinis, ne dicam Galliæ, lumen, (*presidium totius Europa* vocat Paschasius) extinctum est, immo in caelos translatum, ut fulgeat in perpetuas æternitates. Sub finem anni superioris, cum emeritus senex, velut alter Simeon, ad natalem Domini diem accensis lampadibus occurrere, & regem regum Dominum Jesum-Christum, procedentem de thalamo suo, ulnis suis suscipere studiose pararet; triduo ante sacrum illud festum gravissima febre tentari cœpit, dum pro suo more media nocte in basilica precibus vacaret ac lacrymis, unde cognomen Jeremiæ accepit. Ita nihilo minus perdurans ad vigiliam tantæ festivitatis, iisdem una cum fratribus interfuit, quo altius canebant chori, eo amplius in jubilo mentis effusus in lacrymas; sicque ad matutinas laudes perseveravit. Ingravescente in dies morbo, ipse nihilo minus invicto animo jugiter Deo intentus erat, rebusque omnibus providendis & ordinandis, quasi nihil mali pateretur. sed præcipue expurgandæ conscientiæ animum applicabat; veniam de erratis ab omnibus petens, omnibusque tribuens: & cum ad quædam discutienda non satis parem se crederet; quibusdam e fratribus, quorum unus Paschasius erat, ea examinanda exposuit, anxius ac sollicitus, an divinum de his iudicium sustinere posset, quæ magis alios, quam ipsum spectabant. Serenata demum conscientia, omnes ac singulos monebat instruebatque, & ut post obitum suum de eligendo successore pacifice agerent, hortabatur, nulla Walæ fratris mentione facta. Dein fidem suam exposuit; ac salutaria monita, quæ suis commendare solitus erat, denuo inculcavit, ut ea firmitus eorum animis inhærent. Interim quotidie in oratorio beati Martini, quem profusiori studio semper coluerat, missas audiens, communionem sanctam percipiebat ad ultimum vitæ suæ diem. Eo instante, adfuit e Bellovacis beatus vir Hildemannus episcopus, quem ipse monachum nutrierat, eique deinceps jugiter adstitit ad extremum vitæ halitum, atque ipsum propriis manibus una cum fratribus sepelevit. Eodem monente interrogatus vir sanctus a fratribus, qui eum peccatorum pondere prægravatum non esse sciebant, num benedicto oleo, sicut ab apostolo Jacobo traditum est, perungi vellet; tum ille, erectis in caelum oculis, id se maxime cupere significavit. Dum hoc sacramentum eidem ministraretur; ipse lacrymis perfusus, oculis in Deum defixis, extensis ad caelos manibus, invocans Spiritum-sanctum dicebat: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace, quia percepi omnia tui mysterii sacramenta. Et nunc quid superest, nisi ut ad te veniam? verumtamen non sicut ego volo, sed quod tu vis fiat. Deinde frequenter ingeminabat, se lætum mori, ut ad Deum perveniret, & ad gaudia sempiterna. Denique Christi Domini visione recreatus, peracto die octavo natalis ejus; prima luce diei sequentis matutinos coram se recitari præcepit. quibus dictis, obmutuit. Tunc convenientibus una fratribus omnibus, communionem sanctam percepit hora diei prima, & continuis dein fratrum precibus Deo commendatus, eadem qua Christus hora spiritum Deo reddidit, fere octogenarius, iv. nonas Januarii, quo die in martyrologio Nevelonis Corbeiensis monachi signatur *Natalis sancti Adalardi confessoris & abbatis, cui Christus in transitu mortis apparuit*. Ipso die pastum fratribus persolvere debebat præpositus Ternacensis. Primus res ab eo gestas funebri potius oratione, quam stilo historico litteris mandavit Paschasius Radbertus, ejus discipulus ac familiaris, qui eum solum abbatem, id est unum hoc nomine dignum, se reperisse dicit; unum ex universis, qui alterius potius quam sua commoda quæreret, qui suos cordatius ac tenerius, non secus ac mater unicum filium, diligeret. Hunc idem auctor Jeremiam ob præcipuum donum lacrymarum, Antonium ob virtutem aliorum æmulationem vocat; Aurelium-Augustinum, tum ob id, quod vivente ipsius antecessore abbas Corbeiensis electus sit, tum ob doctrinam & eloquentiam. quo in genere ejus epistolas laudat, & post eum Gerardus, quas excidisse dolemus. Trium linguarum peritiam habebat, Romanæ vulgaris, Teutiscæ seu Teutonicæ, & Latinæ.

Ex ejus scriptis supersunt tantum Statuta pro suo monasterio, fragmentum libri de ordine palatii apud Hincmarum, & Breve admonitionum, quas fratribus suis facere solebat. Statutis ejus pauca inserta sunt a posteris, ut obitus Ludovici augusti, qui ei annis quatuordecim supervixit. nam Adalhardum anno ejus sæculi vicesimo-sexto ineunte decessisse constat. Vicesimum-quintum præfert chronicon Saxonicum, at secundum veterem calculum, qui novum annum a paschate inchoabat. Corbeix-antiquæ præfuit annis amplius quadraginta, novæ dumtaxat quatuor. Successores ejus, Wala frater in antiqua, Warinus in nova. Virtutes ejusdem multis prædicat Paschasius, prudentiam & justitiam, sed in primis fidem in promissis: cujus virtutis specimen exhibet in fragmento epistolæ, Lothario imperatori scriptæ in hæc verba. *Quid putas, inquit, o princeps? si fides sepe inter cruores & servientium arma, etiam inter paganos, tantum valuit, ut quisque se committeret alterius fidei sacramentis: quantum valere debeat fœdus Christiani in veritate promissum? Non te decipiat aliquis, obsecro, inquit, imperator: quia fides cum contra aliquem violatur, non homo, sed Deus testis, & veritas in ea contemnitur.* Felix Lotharius, si tam salubri consilio ad hæssisset.

Post Paschasium sancti Adalhardi vita strictiori modo scripta est sæculo undecimo a Gerardo Corbeix monacho, post abbate & conditore Sylvæ-majoris in pago Burdegalensi, qui & libros de ejus miraculis duos adjecit, in quibus de ejus elevatione & cultu actum est. Sepultus est vir sanctus in basilica sancti Petri *sub fastigio*, id est turri, inter ejusdem ecclesiæ mediocrimæ quatuor centra seu axes turrim sustinentes; hoc est ante gradum cancelli inferioris, qui presbyterium a choro separabat; reclus polito lapide, super quem hoc epitaphium octonis sculptum versibus legebatur.

*Hic jacet eximius meritis venerabilis abba
Noster Adalhardus, dignus honore senex;
Regia prosapiæ, paradisi jure colonus;
Vir caritate probus, moribus atque fide.
Quem dum sub tumulo recolis tu quisque viator,
Cerne quid es, quid eris: mors quia cuncta rapit.
Nam post octavas Domini hic carne solutus,
Succedente die astrâ petiit evans.*

Cum Ingelheimii prope Moguntiam Ludovicus mense Junio moraretur, ad eum accessit Herioldus Danorum rex cum uxore multoque suorum comitatu, regno suo pulsus; qui, suadente imperatore, christianam professus fidem, Moguntiaci, in basilica monasterii sancti Albani, cum conjuge aliisque, quos secum adduxerat, sacri baptismatis unda perfusus est, plurimisque muneribus donatus ab imperatore, qui eum e fonte levavit, Judith augusta idem officium ejus uxori exhibente. In patriam reversurus, evangelii præconem ab imperatore petiit, qui ipsi continuo adhereret, sibi que ac subditis suis ad corroborandam suscipiendamque fidem magister esset doctrinæ salutaris. Cum talis vir ad id officii anxie quæreretur, imperatori suggestit venerabilis Wala Corbeix abbas, unum se habere monachum, is Anscharius erat, ad id muneris aptissimum, optimis præditum moribus, multoque affectum studio in religionem; at se nescire, hancne provinciam libenter suscepturus esset. Vocatus in palatium Anscharius, qui ante tres annos in novam Corbeiam docendi gratia missus, forte in Corbeiam-veterem jam reversus erat, ad omnia, quæ sibi præciperentur, paratum se esse respondit. Multis hoc propositum insanum aut impossibile reputantibus, eumque dehortantibus, ipse nihilo minus in sententia persistens, hominum consortia fugere, domi manere, & in quadam vinea, palatio proxima, solus degere, orationi ac lectioni vacare. Adjunxit se ultro illi Autbertus ejusdem Corbeix monachus, qui tunc cum Wala abbate in palatio erat.

Ambo itaque deducti sunt ad imperatorem; qui eorum proposito maxime delectatus est. Acceptis omnibus subsidiis, quæ tanto itineri ac proposito necessaria videbantur, profecti cum Herioldo rege, non sine gravi difficultate Coloniam perveniunt, Danis super eos parum intentis, quippe qui longe aliter educati fuerant. Eam sedem tunc regebat Hadelboldus antistes, qui eorum necessitati compatiens, navem eis peculiarem, ubi sua reponerent, concessit, duabus mansuunculis instructam: qua-

rum una Herioldus usus, deinceps cum eisdem famillariis agere cœpit, eorumque contubernio delectari. In Daniam appulsi, mox evangelium circumquaque disseminare cœperunt. Votis ac conatibus piis respondit successus, multique exemplo & doctrina eorum ad fidem perducti sunt. Porro ad propagandam religionem nihil opportunius aut conducibilius evangelicis præconibus visum est, quam institutio scholarum, in quibus pueri indigenæ cum litteris, tum fidei christianæ mysteriis erudirentur. Quæsi ad hoc pueri, quos emerent, aut voluntarios adducerent. Quidam etiam ab Herioldo suppeditati: ex quibus primum seminarium duodecim amplius puerorum institutum est. Cum vero tam arduo duo non sufficerent operi, adficti aliunde adjuutores, quorum ope ac subsidio christiana religio in illis partibus mirifice propagata. Post biennium Autbertus gravi morbo correptus, inde ad novam Corbeiam curandæ valetudinis causa deducitur: ubi, languore diutino ingravescente, felici transitu in tempore paschæ, uti cælitus ei prædictum fuerat, extremum diem clausit.

Per id tempus Ludovicus augustus monasterio novæ Corbeix, suo jussu ab Adalhardo seniore constructo, ad subsidium monachorum concessit capellam, quam dudum genitor ipsius Carolus in castello Heresburgo ædificari curaverat, cum omnibus rebus, mancipiis ac decimis ad eam pertinentibus. Actum *Ingilheim* palatio regio, datumque xii. kalendas Julii, anno ejus imperii tertio-decimo, indictione quarta. Ad hæc Meppiam cum sua ecclesiâ idem Ludovicus eidem cœnobio contulisse dicitur cum marca circumposita, quam a Bernhardo comite emerat. Superior donatio facta est sub Warino Corbeix-novæ abbate, tamen nulla ejus mentio fit in diplomate Ludoviciano, quod Nicolaus Scatenus^a vulgavit primus, Coin-^a tius ex Monumentis Paderbornensibus retulit. Warinus illustri apud Saxones ortus genere, patrem habuit Egbertum, comitem ac ducem clarissimum cis Wiseram; matrem splendidissimam, Idam nomine, cujus fratres æque clarissimi viri, ex quorum sorore nata est Hadewic, quæ ad regimen Herifordensis monasterii divino nutu promotâ fuisse perhibetur in libello de translatione sanctæ Pusinnæ virginis in monasterium Corbeix-novæ. Hadwigis frater erat Cobbo, qui in palatio Caroli Calvi quotidianis ejus adhaerebat obsequiis. Hinc exploditur fabulosa Warini genealogia, a Meibomio relata ex Johanne Letznero. Tumidum ex genere factum in Warino videtur carpere Paschasius^b in libro primo de epitaphio Walæ, qui eum ad mensuram monasticæ disciplinæ ac modestiæ reducturus fuisset, teste Paschasio ipso, si non tam cito in Italiam rursus propulsus esset. *Pro certo namque comperimus*, inquit, quia ultra nequaquam ibi præfisset Warinus, priusquam de se humilia sentire debuisset, & non inflari pro genere, non delicias amplecti, non lascivire nugis sæculi & vanitatibus, neque quæ mundi sunt sectari. Warinus tamen admirandæ sanctitatis prædicatur a Witichindo in libro secundo annalium. quod elogium si verum est, eum ab hac superbia demum resipuisse oportet, aut certe Paschasium quodam in eum præjudicio, quod fit nonnumquam etiam in sanctis viris, laborasse.

Antequam Ingelheimio discederet imperator, capitulare ibidem edidit, in quo inter alia sancitum est, ut, si quis sacerdotem aut levitam, monachumve interfecisset, vel debilitasset; sexaginta solidos persolveret, armisque relictis in monasterio reliquum vitæ sub arta penitentia exigeret. Ad hæc, ut privilegia, ecclesiis & clericis concessa, semper incorrupta remanerent. Ingelheimio Francofurtum secundo Moeno delatus est imperator mense Octobri, ubi medio mense conventum habuit, & Aizonis defectionem accepit. Inde reversus Ingelheimium, præceptum immunitatis exemplo Caroli genitoris sui concessit monasterio, quod nuncupatur Confluentis, in honorem sancti Gregorii, constructum in pago Elfaciensi, rogatu Gotafredi venerabilis ejus loci abbatis. Actum *Ingilheim* palatio regio, vi. kalendas Novembris, anno ejusdem imperatoris tertio-decimo, indictione quarta. Hic est Godefridus abbas, qui una cum Bernoldo Argentoratensi episcopo arbiter a Ludovico imperatore constitutus anno superiori dicitur ad finiendam litem inter Victorem episcopum Curiensem atque Rodaricum & Herloinum comites, qui ejus episcopatus quædam bona per vim retinebant. Legimus hac de re diploma Ludovici augusti, quo Victorem Curiensem episcopum a Rodarici infestationibus securum reddit sub eorumdem missorum testimonio. Actum *Strazburg* civitate viii. kalendas Augusti, anno ejus imperii duodecimo, indictione tertia.

ANN. CHR.
826.LXXXII.
Heistulfo
episcopo Mo-
guntino succe-
dit Orgarius.

Mortuus est hoc anno Heistulfus Moguntinus antistes, & quidem v. kalendas Januarii, sepultusque ad sanctum Albanum, postquam Herioldum Danorum regem, ut veri simillimum est, baptizasset. Suffectus in ejus locum Orgarius abbas Weissenburgensis, quem Grimaldus in abbatiæ regimine excepit. In codice fratrum conscriptorum monasterii sancti Galli, inter nomina fratrum de monasterio *Wizanburg* notantur post Atonem episcopum *Orgar episcopus & Grimaldus abba*. Orgarius inter hujus sæculi fluctus admodum constans fuisse traditur, sacris in litteris studiosus, animo placidus, & longa exercitatione probatus. Multa recurret de eo agendi occasio per annos viginti-duos, quibus Moguntinam sedem tenuit, successorem Rabanum fortitus.

LXXXIII.
Swarzachium
transfertur.
a *Supralib.*
20. n. 73.

Duplex superius distinximus monasterium Swarzachium, primum antiquius, procedente a sæculo octavo conditum in diocesi Argentoratensi: alterum uno sæculo posterius in Wirzburgensi. Primum illud, *Arnolfschaw* principio dictum, a Ruthardo primitus conditum in sinistra Rheni ripa, cum incendio consumtum fuisset, in alteram ripam hoc anno translatum est, probante Ludovico Augusto ad preces Wido abbatis, ut regium diploma fidem facit a Guillimanno relatum: in quo venerabilis abbas Wido de *Arnolfschaw*, comitante ipsum Bernaldo episcopo Argentinensi, si imperialem celsitudinem adiiisse dicitur, & monasterium suum flammis absumtum exposuisse; insuper a comite Rutelino, in cujus comitatu situm erat, se multis affici injuriis, ideoque rogare, ut illud ultra Rhenum flumen, in propriam Salliam terram, transferre sibi liceat, pertinentem ad curiam Ulmenam: cum eo tamen, ut jus, quo cœnobii fundator comes Ruthardus ipsam cortem dotavit, firmum & inviolabile permaneat. *Et quia prædictum cœnobium*, inquit imperator, *transferre cogitamus, ipsum quoque nomen mutare volumus; & nomen, quod Erchan-garus comes, in cujus comitatu situs est locus novi monasterii, imposuit; nos quoque firmantes Schwarzach monasterio coaptamus.* Datum anno Ludoviciani imperii tertio decimo. Mendosum est hoc diploma in appendice chronici Yepesiani.

LXXXIV.
Wala abbas
ut se gerit.

Qualem se in Corbeie antiquæ regimine Wala se exhibuerit, pluribus exponit Paschasius sub finem libri primi de ejus epitaphio: ubi ait, se ad regimen huic similem vidisse neminem, qui tanta virtutum polleret industria, & sanctæ sollicitudinis cura tam indefessus ubique vigeret; qui gregem sibi commissum præfens, absensve ita intenderet: quippe qui pane nihil aliud cogitabat, quam quo pacto de singulis ante tribunal Christi rationem redditurus esset. Unde sæpe suos admonebat, ut voluntatem propriam, quemadmodum regula præcipit, & sui corporis potestatem ipsi resignarent: alioquin non se, sed illos utriusque rationem Deo reddituros. Quanta vero fuerit ejus in sanandis animorum morbis industria, insigni exemplo Paschasius probat. Forte quidam e fratribus, superbia inflatus, alterius prælationem invidabat, seque vilissima contextum cuculla hiemali, alterum cultiori veste indutum gravate admodum ferebat. Hoc animadvertens vigilantissimus pastor, cuculla optimi subregminis se induit, patrique pater obvius veniens, irrumpit super collum ejus, & dato osculo sua eum cuculla induit, illiusque cuculla se vestivit, multisque diebus usus est. Tanta patris optimi humanitate & humilitate pudefactus frater, tumorem & invidiam ex animo penitus deposuit. Ecce in uno factò, ait Paschasius, tria conspeximus: medicinam fratris, patris augmentum, & omnium nostrum religionis exemplum. Sed quia tales non sumus; valde nobis ingemiscendum, quia de cultioribus dum delectamur rebus, etiam a sæcularibus despiciuntur, profecto quia sciunt quid esse debuimus. Erant qui eum durum & immitem dicerent, nec satis aliis conformem. At si durus fuit, inquit Paschasius, illis utique, qui nec supplicii, nec præmiis, emendarentur. Omni namque industria & sagacitate satagebat, ut ne quis diaboli astutia deceptus periret. Is porro, qui non satis aliis conformem causabantur, modeste respondebat, non tantam se cordis latitudinem habere, ut omnia posset. ac deinde, Quibus me conformari optarent? numquid ignavis aut vitiosis, vaniloquis & jocosis? at præferendam Apostoli sententiam, ne conformemur huic sæculo, immo potius reformemur in novitate sensus. His effatis altius se jugi conatu erigebat ad virtutes, ne levitas dissolveret mentis, quæ gravitas caritatis ejus animo ingeneraverat.

LXXXV.
S. Sebastiani
translatio in
monasterium
S. Medardi.

Reversus anno superiori ex urbe Roma Hilduinus abbas sancti Medardi, aliorumque monasteriorum, cum de sua apud Eugenium papam familiaritate & gratia

ANN. CHR.
826.

multa dixisset; ea occasione utendum censuit Rodoinus præpositus sancti Medardi, vir multa sagacitate, & industria præditus, ut aliquas insignes reliquias suo monasterio procuraret. Quam ob rem Hilduino auctor fuit, ut suam hac de re auctoritatem, tum apud Ludovicum Augustum, tum apud summum pontificem interponeret. Facile assensit abbas, moxque cum Rodoino ipso *Aquasgrani* ad imperatorem contendit, ab eo litteras ad pontificem commendatitias petiturus. His acceptis, Rodoinus Romam iter instituit animo obtinendi corporis sancti Silvestri pontificis; sed postea, mutato apud Lingonas consilio, cogitationem suam ad sanctum Sebastianum convertit. Tandem hoc anno *cum ingenti frequentia & magno apparatu* Romam ingressus, primum omnium quosdam curiæ primores sibi conciliandos existimavit, *antequam majestatem apostolicam* adiret. Erant præ omnibus pontifici familiares Quirinus superista, hæc curiæ dignitas, Theophylactus numenculator, & Ingoaldus abbas reverentissimus, haud dubie Farfensis, qui tum *ex præcepto imperatoris* ad Beneventanos profectus erat, *episcopium Albocurie* descripturus. Adductus ad pontificis audientiam cum suis Rodoinus, ad pedes pontificis advolutus, regium ei diploma offert. Litteras gratanter accepit pontifex, at petitionem ægre tulit, nec tanti martyris corpus concedi posse satis superque patefecit. Animum tamen haud quaquam despondit Rodoinus, immo difficultate ardentior factus, singulos prestat, quorum major erat apud pontificem auctoritas. Indiçto conventu privato sacerdotum, & eorum qui a secretis erant, imperatoris petitionem exponit Eugenius. Perculsi hac re omnes rem dissuadent, multaque afferunt in excusationem: Hadrianum scilicet, Leonem, & Paschalem pontifices martyris tumulum referere voluisse; at divinitus ab incæpto fuisse deterritos. Nemini cessurum impune, si quis id denovo molietur. Sed tandem, Ingoberto comite agente, petitionem admittit pontifex, ejusque rei secretius exequendæ mandatam Johanni episcopo committit.

Itur itaque ad tumuli locum, tertio ab urbe milliario distantem, quem *ob stationem navium Catacumbas* appellabant: præmissisque jejuniis ac precibus, sepulcrum martyris, nonnullis reclamantibus, aperitur, favente & adjuvante in primis post Johannem episcopum Ingoaldo archimandrita, qui ex Beneventana legatione redierat. Aperto sepulcro, suavis odor ex eo exspirat: sacrum inde corpus effertur, offerturque pontifici, *ejus ut anulo ex more consignaretur.* Cum vero solum beati martyris brachium loculo includi quidam suaderent; fraudem abbas Ingoaldus detexit Rodoino, qui demum totum corpus obtinuit. Idem etiam corpus sancti Gregorii papæ ab æditibus basilicæ sancti Petri furtim expressisse dicitur. tamen post annos duos Gregorius papa quartus, ut Johannes diaconus & Anastasius tradunt, illud e tumulo extulit.

Acceptis itaque venerandis reliquiis, Rodoinus cum suis quantocius urbe egressus, prima die *ad monasterium Ingoaldi*, id est Farfense, venit; tum iter profectus, Placentiam, montem-Jovis, Octodurum prope Agaunum prætergreditur. Varia in itinere patrata miracula: quorum unum accidit in cella sancti Sereni prope Cantumerulam abbatiam Briegii tractus. Adveniendi sacro corpori obviam cum sollemniorum cleri pompa procedit Rothadus Sueffionum antistes: quo comitante, locus sacer primo *in basilicam majorem beatorum martyrum Gervasii & Protasii* invehitur; inde *ad sanctæ virginis Mariæ monasterium deportatur*, ibique magnifice excipitur. Tum ad flumen Axonam evehitur, impulsu remigum defertur versus monasterium sancti Medardi. Aderat ad litus fluminis expectabunda tota concio monachorum, qui novum patronum cum triumpho excipiunt, & juxta sancti Medardi tumulum deponunt, dominica secunda Adventus. Infinita novi hospitis meritis patrata ibidem miracula, quibus illius temporis auctores fidem adstruunt. Hæc omnia scriptis mandavit Odilo monachus, edito hac de re libro, quem Ingranno decano sancti Medardi, ineunte sæculo decimo, nuncupavit: quo in libro laudat Eginhardi annales, qui de hac translatione ac subsecutis miraculis testimonium perhibent. Huic spectaculo interfuit præcellentissima Ludovici Augusti soror Berta, quæ singula diligenter observabat, ut ea fratri Augusto, ejusque optimatibus congruo tempore enarraret. Citantur etiam in testimonium Rothadus ejus urbis antistes, Gislebertus Suefforum seu Sueffionum comes, & Rotfridus itidem comes. Eo confluebat in dies infinita turba peregrinorum, quibus religio erat templi aditum subire, antequam *mentes confessionis ac penitentia, corpora quoque aquis* abluisent. cujus rei

ANN. CHR. 826.

exemplum in Judith augusta inferius videbimus. Tanta vero donaria sancto martyri a fidelibus tunc collata sunt, ut ponderis numerique summam viderentur excedere. adeo ut octoginta quinque modiorum diversorum nominatum argenti cumulus excresceret, præter monilia virorum ac mulierum, missoria quoque diversi ponderis; auri quoque nongentarum librarum summa fieret.

LXXXVI. Nova S. Medardi basilica.

Hinc novæ condendæ basilicæ consilium & subsidium ab Hilduino sumtum, quod Rodoinus præpositus impigre exsecutus est. De hac translatione & nova basilica Wandalbertus in metrico martyrologio, quod post annos duodecim composuit, ita canit ad quintum idus Decembris.

*Sebastianum quinis celebramus ab urbe
Translatum, proprio quo Gallica rura patrono
Exsultant, ingens templum cui surgit & ara,
Antiquosque nitent æquantia culmina fastus.*

a Supra num. 44.

Tres minimum erant basilicæ in monasterio sancti Medardi. Præcipua sanctissimæ virgini Mariæ sacra: altera sanctæ Trinitati: tertia sanctæ Sophiæ seu increatæ Sapientiæ, quæ palatii regii ibidem exstructi capella erat. Secundam Hilduinus jam instauraverat, ex dictis a, ante sancti Sebastiani translationem; at prima illa, quæ a Sigiberto rege primitus exstructa fuerat, ob frequentiam populorum ad reliquias sancti Sebastiani confluentium, a Rodoino præposito ejusdem cœnobii, Ludovici augusti jussu, cooperante Hilduino abbate funditus destructa, & in maximo ambitu augustius est instaurata, ut scribit auctor b anonymus ejus temporis: cui Odilo in historia translationis sancti Sebastiani attestatur. Hujus instauracionis meminit Nithardus in libro tertio, simulque translatarum in eam reliquiarum sancti Sebastiani, sancti Medardi, aliorumque sanctorum, ac speciatim sancti Gregorii: cujus loculum Constantia regina, Roberti regis conjux, ornasse perhibetur in libro de miraculis ejusdem sancti Gregorii apud Bollandum c: ubi sollemnis a Josleno episcopo supplicacione indicta dicitur, reliquiis sancti Gregorii sollemni pompa per urbem Sueffionum delatis ad reprimendam pestem, quæ deinceps grassari desit. Certe has reliquias ibidem haberi credebatur archiepiscopus ille, ut quidem puto, Senonensis, qui, ut scribit Johannes d Saresberienfis, in procinctu ferendæ sententiæ contra vatores beati Thomæ pontificis Cantuariensis, iter arripuit ad urbem Sueffionum, ut beatæ Virgini, cujus ibi memoria celebris est; & beato Drausio, ad quem confugiunt pugnaturi; & beato Gregorio Anglicanæ ecclesiæ fundatori, qui in eadem urbe requiescit, agonem suum precibus commendaret. Quo minus mirandum est, si eadem fuit persuasio Gofuini abbatis Aquicinctensis, qui in sancti Medardi monasterio ægroans, videre sibi visus est de loco sanctuarii virum egredi secus mausoleum, quod beati Gregorii creditur ossa continere, a quo & sanatus est. quo facto, ait vitæ e sancti Gofuini scriptor, Gregorius tam abbati Gaufrido, quam quibusdam claustralium voluit quod acciderat non taceri: quatenus de miraculi perpetracione, de superbiorum consusione, qui dicerent Gregorium non esse in loco illo, de exaltacione ecclesiæ suæ hilariores redderentur. Hæc quo pacto conciliari possint cum Johanne diacono & Anastasio, non facile est statuere. Quod attinet ad sancti Sebastiani reliquias, nullus veterum non concedit, immo non testatur, eas in sancti Medardi cœnobium translatas fuisse. Unus Ado partem tantum istuc allatam dicit, cui Baronius assentitur. De hac translatione & miraculis inde consecutis insignis est locus apud astronomum in vita Ludovici augusti. Eadem sententia, eademque fere verba sunt annalium Laureshamensium, quos Eginhardi esse primus censuit Andreas Chesnius, allato testimonio Odilonis monachi ex prologo in librum de translatione sancti Sebastiani, ubi hos annales de gestis Caroli Magni & filii ipsius HLudovici Agenardus, cognomento Sapiens, scripsisse memoratur. quod argumentum, ab auctore subæquali profectum, conjecturis prævalere debet Caroli Cointii, qui hos annales Eginhardi esse negat, Laureshamenses vocare solitus. quo titulo donati sunt ab Hermanno comite Nuenario, qui primus eos in lucem emisit. Eisdem annales Marquardus Freherus tribuit Adelmo cuidam Benedictino, alii Ademaro monacho Ecolismensi. Ceterum codex Jolianus, quo usi sumus, sancti Sebastiani translationis historiam continens, olim monasterii sancti Medardi, scriptus est a Gondacro monacho, uti versus eadem subjecti testantur.

b spicil. to 8. p. 406.

S Gregorii reliquias ibidem.

c Bolland. in append. to. 2. Martii d. Joh. Saresb. ep. 159.

e Vita S. Gofuini lib. 1. c. 20.

Eginhardi annales eadem asserit.

ANN. CHR. 826. LXXXVII. Befuense monasterium instauratur.

Befuense in Burgundia monasterium, quod ab annis fere octoginta profligari ceptum, nunc prope interitum erat, Albericus Lingonum antistes piissimus hoc tempore a fundamentis denuo excitavit, ibidemque monachos restituit, quibus Seraphim abbas præfectus ab eo est. Ejus cladis prima causa fuerat Angla mala femina, quæ hoc cœnobium a Pippino rege adepta, multum detrimenti eidem loco attulit. Succedere in ejus locum episcopi Lingonenses, quorum alii abbates canonici ordinis, expulsis monachis, substituerunt, alii res monasterii omnes in suos usus derivarunt. Sic locus in solitudinem redactus fuit usque ad pontificatum Alberici, qui gravissimo dolore illorum vexatus, sanitatem beati Petri apostoli meritis recuperasse fertur eo pacto, ut hunc locum instauraret, & monasticum ibidem ordinem repararet. quod ille incunctanter exsecutus est, monachis aliunde adscitis, quibus Seraphim abbatem præfecit. Id serius hoc anno factum non fuisse probat charta commutationis, quæ inter Seraphim Befuensem & Theutonem Campellensem sancti Leodegarii abbatem de quibusdam rebus, probante Alberico episcopo, transacta est anno tertio-decimo Ludovici augusti, qui post biennium hanc monastici ordinis restitutionem imperiali diplomate confirmavit. Litteræ a prædictæ commutationis datæ sunt Fonte-Befua monasterio publice, III. kalendas Aprilis, anno, ut jam dixi, tertio-decimo domini HLudovici imperatoris. ac proinde jam ante mensem Aprilem hujus anni facta erat instauratio monasterii Befuensis, cui Seraphim abbas tum præerat. Id fieri ceptum forte in reditu Alberici episcopi, qui missus dominicus anno superiori in provinciis Lugdunensi, Tarentasiensi & Viennensi cum Richardo comite a Ludovico augusti constitutus fuerat. Ceterum Campellense sancti Leodegarii monasterium, cujus tunc abbas Theuto erat, olim non incelebre, nunc prioratus est abbatæ sancti Germani Autifiodorensis. Idem Albericus regularem disciplinam in Divionensi sancti Benigni cœnobio postea restituit.

a spicil. to. 1. p. 513.

In concilio Romano, quod Eugenii papæ jussu in Vaticano habitum est Ludovici imperatoris anno tertio-decimo, Lotharii decimo, mensis Novembris die quinta-decima, indictione quarta, sancitum capitulo vicesimo-septimo, ut abbates per cœnobium, vel, ut hoc tempore nuncupantur, monasteria, tales constituantur, qui hoc nomine digni sint; ita docti, ut fratrum errata cognoscere possint, & emendare; sacerdotalement quoque honorem sint adepti, ut peccantium fratrum valeant refrenare & amputare commissa, & statuta regularum observari curent. Quidam nihilo minus abbates sacerdotii deinceps expertes fuere, ut Paschasius Radbertus, alique nonnulli. Capitulo sequenti episcopis præscribitur, accurate animadvertendum, ut monachi, qui solo habitu in eorum diocesi extra monasteria existentes, religiositate populis illudunt, boni pastoris studio coarcentur, ut aut ad proprium revertantur monasterium, aut in aliud mittantur: ut, qui semel se Deo voverunt, & habitum monachi ostenderunt, vel comas totonderunt, regularem teneant vitam, uno scilicet, ut convenit, dormitorio dormientes atque existentes, & ad similitudinem apostolorum omnia peragentes, quibus nihil erat proprium, & ad omnia communia. Undecimesimo, ut femina, quæ habitum religiosum aut velamen obtentu religiositatis susceperunt, aut in monasteriis regulariter vivant, aut in domibus religiosum habitum caste observent. Tricesimo-secundo, ut, qui inviti in monasteria intromissi sunt, nisi volentes ibidem non retineantur. Tricesimo-quarto, ut in universis episcopis, subjectisque plebibus & aliis locis, in quibus necessitas fuerit, magistri & doctores constituantur, qui studia literarum, liberaliumque artium, ac sancta dogmata doceant.

LXXXVIII. Concilii Romani decretum de abbatibus.

Idem Eugenius Farfensi monasterio sub annua pensione duas confirmavit massas juris monasterii sanctæ Bibiane, quod est positum infra nobilissimam urbem Romanam, quarum una Pompeiana, altera Bagai nuncupatur, ab antecessoribus suis in perpetuum Farfæ concessas. Pontificium hac de re diploma imperiali auctoritate ratum habuit Lotharius augustus ad preces Ingoaldi abbatis, sanxitque, ut, sicut a domino & spiritali patre Eugenio summo pontifice memorata massa cum universis adjacentibus & opportunitatibus suis monasterio sanctæ atque perpetuæ virginis Mariæ territorii Sabinensis, prædictoque Ingoaldo abbati, suisque successoribus per scripturam fuerant sub statuta pensione confirmatæ: ita per imperialem auctoritatem sub jure ipsius monasterii perpetuo manerent. Data pridie kalendas Junias, anno imperii serenissimi domini Ludovici augusti duodecimo, regni que Lotharii gloriosissimi imperatoris in Italia tertio, indictione quarta. Actum Olonna palatio

LXXXIX. Diplomata pro Farfa, & pro Senonensi monasterio.

regio in pago Mediolanensi, ubi annus Lotharii tertius defumitur ab ejus coronatione per Eugenium facta, de qua superius actum est.

Eadem fere sunt chronicae notae diplomatis, quo Ludovicus & Lotharius imperatores augusti fidei suo Ricbodoni abbati Senoniensis monasterii in beneficium concedunt cellulam in Vosago sitam, in loco, qui dicitur Aluwini-montis, super fluvium Bruscam, quod jam dudum ejus avunculus, Wicbodus nomine, episcopo Mettensi tradiderat, quae cellula eo pacto Ricbodoni concessa est, ut post ejus obitum ad jus monasterii Senonica, quod ad praedictum episcopium pertinet, ex integro cedat. *Data xv. kal. Januarii, anno Christo propitio XII. imperii domni HLudowici & domni HLotharii IIII. indictione IIII. Actum Aquisgrani palatio.*

^a sic au-
ebent. f. XIII.

X C.
Cuteclaren-
se monasterium
in Hispania.
^a Eulog.
lib. 2. c. 4.

Exstabat hoc tempore in Hispania Cuteclarense monasterium virginum, beatissimae Mariae virgini sacrum, non longe ab urbe Corduba ad occidentalem plagam, qua in urbe Maurorum reges sedem fixerant. Monasterium eo in loco duplex erat: primum ac praecipuum virginum, alterum virorum, qui sub Frugello^a abbate ibi tunc conversabantur. Sub ejus disciplinam illuc se contulerunt Petrus sacerdos Astigitanus, & Walabonfus diaconus Elephensis, qui studiorum causa Cordubam profecti, postea scientia & doctrina scripturarum pollentes, sub Frugello abbate monasterio sanctae & gloriose virginis Mariae proficiuntur, teste Eulogio, ut scilicet virginibus sacris ministrarent. Eodem etiam se recepit sanctus Sabinianus, ex vico sive opido Froniano montanae Cordubensis ortus; omnes postmodum a Mauris martyrio affecti, cum quibusdam ejus loci virginibus sacris.

ANNALS

ANN. CHR.
827.

ORDINIS

S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS.

Ab anno Christi 827. ad annum 832.

VIGEBAT hoc tempore in Stabulensi & Malmundariensi Arduenna monasteriis disciplina regularis cum studiis litterarum sub Hautone abbate. Hujus rei argumentum nobis suppeditat Christiani-Druthmari prologus in Matthaeum, qui venerabilibus in Christo patribus, in canoniis sancti Petri principis apostolorum, cognominibus Stabulariis, sedula devotione Deo militantibus, & ad feliciora tendentibus inscriptus est. Versabatur eo tempore apud eos Christianus Corbeiae monachus, ac juvenes monachos sacris litteris imbuebat. De eorum religione ita in eodem prologo loquitur. *Supra omnes homines vestra mihi est gratior societas; quia est sincera & absque dolo; & quam Deus docuit, sanctique ejus apostoli tenere, ac posteris tenendam tradiderunt. Non enim est felicitatis amaritudinis in vobis, neque zelus iniquitatis: sed fides firma, caritas inviolabilis erga Deum ac proximos. Et, licet rebus terrenis egentes sitis, virtutibus tamen repleti estis: ita ut qui vos perfecte agnovit, ulterius dilectione a vobis non possit separari. sed, si modico tempore vobiscum quis moratus fuerit, pro certo intelliget, quia Deus cohabitator vestri sit, & Spiritus-sanctus regat opera vestra. Neque enim habitabit diu malus inter vos, neque permanebit in consortio vestro: quia sicut aurum & argentum in camino probationis sordes abjiciunt, ita & qui inter vos venerit, aut desinet a malo opere, aut certe alienus efficietur a consortiis vestris. Qui namque inter vos conversantur, non multum mirentur, si plurimi sancti in his monasteriis probabiles fuerunt: sed pro certo experientur, quia qui apud vos non est bonus, sine dubio nusquam alicubi erit; & si reges & principes, atque vulgaris populus vos veraciter agnovissent, ut veros Christi discipulos amarent, supra omnes homines venerarentur ac diligerent.* Haec, tamen paulo serius dicta, hic in antecessum praemittenda visa sunt ad sequentium fidem.

I.
Stabulensium
religio.

Anno quippe supra octingentesimum vicesimo-septimo Hauton, utriusque monasterii abbas, regularem disciplinam inde hausit, refuditque in monasterium Dervenense, quod eidem commissum erat, alio nomine Puteolus dictum. Magna principio fuerat inter utraque monasteria affinitas ob sanctum Bercharium Dervenensis monasterii auctorem, qui primis quondam monasticae vitae rudimentis apud Stabulenses imbutus fuerat. Verum abrupta potius quam interrupta erat ea societas a principatu Caroli

II.
Dervenense
monasterium
monachis resti-
tuitur.

Martelli, cujus tempore Dervenſes cum monaſtico habitu militaria arma arripere, ut ſe ſuaque tutarentur, compulſi; dein, abjectis cucullis, a ſacri ordinis inſtituto ad ſeculares mores prolapſi erant. Ita fere anonymus in libro de miraculis ſancti Bercharii abbatis. Sic deſlexerat eo in loco ad canonicum ordinem monaſtica religio: cujus reſtituendæ cauſa Hauto abbas, quem prædictus anonymus Odonem vocat, Aquigrani adiit Ludovicum auguſtum, ejuſque manſuetudini ſuggeſſit, quod is locus aptus eſſet ad monaſterium regulare, ac ſervis Dei monaſticam vitam age- re volentibus opportunus; immo quod illic a principio exiſtiſſet *monaſterium re- gulare*, uti præcepta regalia faciebant fidem. quo comperto, piſſimus imperator venerabilem virum Hebonem Remenſem archiepiſcopum, & aliquos e ſuffraganeis ejus illuc ire juſſit, locumque diligenter circumſpicere, & explorare, non ſolum an ipſe locus aptus eſſet ad monaſticum ordinem obſervandum, verum etiam utrum clerici ibi degentes monaſticam amplecti vellent. Illi vero imperialibus juſſis obſe- cuti, aptum locum invenerunt ad normam regularem cuſtodiendam, & clericos ibi degentes ad eam ſponte amplectendam paratos. quod cum imperatori renuntiatum, probatumque eſſet, petente Hautone idem regium hac de re præceptum dedit, juſſitque, ut deinceps prædictum monaſterium ſub monaſtico ordine perſiſtat, & monachi inibi degentes perenniter monaſticam vitam ducant ſub regula ſancti Benedicti, quæ ab eo tempore ad nos uſque feliciter ibidem perſeveravit, vigetque etiam nunc ſub congregatione ſancti Vitoni. Datum eſt diploma Aquigrani pridie idus Februarii, anno Ludovici quarto-decimo, Lotharii decimo, indiſtione quinta: quod Durandus ad vicem Fridugiſi recognovit. Editum eſt in appendice ſæculi tertii Benedictini, in appendice Capitularium, & apud Cointium ad hunc annum. Statim poſt hoc imperiale præceptum ibidem reſtitutos fuiſſe monachos intelligitur ex charta Harduini præſbyteri, qui anno ſequenti res ſuas, ſitas in pago Barrenſi, contulit monaſterio in Dervo, *ubi Hauto abbas & ſui monachi deſerviunt*, adducti utique ex congregatione Stabulentiſi. *Actum Barrenſe caſtro, ſive ad Maurimunt, ubi levatum eſt iſtud teſtamentum x. kalendas Octobris, anno quinto-decimo regnante piſſiſimo imperatore Ludovico*, qui hanc monachorum eo in loco reſtitutionem poſtea confirmavit.

Altvillaren-
ſis abbas Pe-
trus.

Non ſic interpolata fuit monaſtica profeſſio in monaſterio Altvillarenſi, quod, uti & Dervenſe, ſancto Berchario auctore & primo abbate gloriatur. Hoc tunc evagebat Petrus abbas, cujus tempore Ebo Remorum antiſtes egregium codicem evangeliorum per Placidum magiſtrum litteris aureis exarari curavit, ac ſancto Petro ibidem obtulit. Hactenus in eodem monaſterio aſſervatur iſte codex, cujus initio præmittuntur quidam verſus, ex quibus ſequentes ad ſupplendam ejus loci hiftoriam excerptæ viſum eſt.

*Ebo, Remenſe decus, præſul paſtorque coruſcus,
Doꝝ or evangelicus, præcelſi regis amicus,
Hunc in amore Dei, Petrique in honore beati
Librum juſſit agi, plenus ſpiraminis almi.
Cujus ad imperium accelerans velociter illum
Abba humilis noſter Petrus, Placidusque magiſter
Cæpit anhelanter, perjecit & ipſe flagranter.
Hunc auro interius Chriſti decoravit amicus,
Atque ebore exterius pulcre decompoſit opimus.*

Alii verſus nihil obſervatione aut luce dignum continent.

III.
Dungalus
in Claudium
ſcribit pro ſa-
cris imagini-
bus.

Interim fervebat in Gallia diſceptatio de ſacris imaginibus inſentore in primis Claudio Taurinorum epifcopo, qui exitiale eis bellum indixerat. Earum deſenſionem primus ſuſceperat Theodemirus abbas, ut ſuperius vidimus: verum, eo mortuo, Dungalus ejus vices ſupplevit, & poſt eum Jonas epifcopus Aurelianenſis. Qui librum Dungalii primus in lucem protulit Papirius Maſſonus, eo codice uſus eſt, qui videtur ſcriptus in monaſterio beati Dionyſii ad Sequanam flumen, ubi in manus Velii Benedictini Ordinis & bibliothecarii, nobilis & docti viri, viſus eſt, venitque deinde in manus Pauli Petavii Senatoris Pariſienſis. Ex quo conjectura erat, Dungalum cœnobii Dionyſiani monachum exiſtiſſe. Recluſus vocatur a nonnullis, qualis erat Sigobertus ille recluſus ejuſdem loci, qui a Carolo principe ad

Gregorium papam ſecundum una cum Grimone abbate Corbeienſi miſſus eſt. Et fortaſſe Dungalus ille recluſus fuerit, ad quem Ebo Remorum antiſtes refugit poſt reſtitutionem Ludovici auguſti; qua comperta, Ebo *terrītus Remis Pariſiacam fugis ad urbem, ad quemdam recluſum, ut ſaltem cum eo deliteſcens, imperatoris iram evaderet.* Non Gallus, ſed alienigena erat Dungalus, forte Scottus, qui *dedum in hanc terram advenerat, ut ipſe initio libri ſui teſtatur, antequam in Claudium ſtilum exſereret.* Annos amplius viginti ſupra octingentos numerat ab incarnatione Chriſti ad id tempus, & quidem *biennium*, ex quo apud glorioſiſſimos & religioſiſſimos principes inſpectio de ſacris imaginibus *diligentius* facta fuerat in palatio: ubi divina ſcripturæ ſanctorum librorum & probatiſſimorum virorum exemplis atque auctoritatibus cum quanta & quali moderatione ſint habendæ diffinitum eſt. quod de ſynodo Pariſienſi ante biennium habita, ac de libello in ea condito intelligendum videtur. Neque obſtat, quod hæc collatio *in palatio* facta dicatur. nam, præterquam quod in Pariſiaco fieri potuit, certe, ſi de Aquigranenſi, ubi tum verſabatur Ludovicus, id intelligi velis, ita conciliari poteſt, quod acta collationis Pariſienſis Aquigranum ad Ludovicum delata ſint, ibidemque diſcuſſa, ut ſuperius vidimus. Hoc itaque anno librum ſuum Dungalus ſcribere aggreſſus eſt, in quo ſacrarum imaginum uſum ac cultum moderatum, uti & ſanctæ crucis ac reliquiarum, piaſque peregrinationes propugnat adverſus Claudium, qui hæc omnia repudiabat. Is in litanis & in ceteris eccleſiæ officiis nullum Sanctorum memorari volebat, eorumque anniverſaria feſta verabatur celebrari. *Propter iſtam autem inſaniſſimam perverſitatem renuit ad conventum occurrere epifcoporum, vocans illorum ſynodum congregationem aſinorum*, teſte Dungalò ſub finem libri ſui. qui genius eſt ac loquendi modus omnium hæreticorum. Hic eſt Dungalus, quem Carolus Magnus de duplici ſolis deſectu, qui anno ejuſ ſæculi decimo accidit, per Waldonem abbatem Dionyſianum conſuluit, ut ſuperius vidimus. Ex quo intelligitur, Dungalum, ſi non in ipſo ſancti Dionyſii monaſterio, ſaltem haud longe recluſum fuiſſe. Viventis elogium a quodam illius temporis poëta ſcriptum habes in calce hujusce voluminis, ubi diſcipulos habuiſſe, eoſque litteris ſacris imbuſſe dicitur. Legimus in codice Remigiano quoddam ejuſdem acroſtichon ad Hildoardum epifcopum, ſcilicet Cameraſenſem & Atrebatenſem, cujus in honorem *Dungalus peregrinus*, ita ſe ipſe vocat, hos verſus compoſuit. Ce erum, ut ad ſuperiorem ejuſ librum revertamur, paucis ſuam hic auctor de ſacris imaginibus ſententiam præſtringit ſub finem libri in hunc modum. *His ergo omnibus ſuperius comprehenſis, certiffime & evidentiffime patet; picturas ſanctas, & ſanctam Domini crucem, & ſacras electorum Dei reliquias, dignis & congruis honoribus a catholicis & orthodoxis in Deo & propter Deum venerari oportere: non ut ſacrificando eis divinus honor & cultus, ſoli Deo omnium creatori debitus, ſit a quoquam deſerendus: ſed ut in ejuſ amore, honore, laude, & gloria, ſua ſanctæ inſignia & venerabilia vaſa, prout decet, ſingula eorum a fidelibus & religioſis, ſalva fide, & non ſi a, honorentur & amplectantur.* Ex quibus perſpicuum eſt, imaginibus ſacris a Dungalò tribui religioſum cultum, qualem ſanctæ cruci ac reliquiis ſanctorum tunc temporis Gallicana impendebat eccleſia. Eadem fuit Hincmari Remorum pontificis, & Walafridi Strabonis ſententia, ut inferius videbimus.

Hoc etiam anno Anſegiuſ abbas Fontanellenſis ſimul & Luxoviienſis edidit libros quatuor capitularium, ex variis Caroli ac Ludovici auguſtorum capitularibus collectos, de quibus ita præfatur. *Dominante per ſæcula infinita omnium dominatore Chriſto ſalvatore noſtro, creatore univerſe creature, anno incarnationis ipſius octingenteſimo viceſimo ſeptimo, indiſtione quinta, anno vero tertio-decimo imperii glorioſiſſimorum principum, domni HLudovici auguſti, chriſtiane religionis magni propagatoris, & HLotharii Ceſaris filii ipſius, Anſegiuſ, nullis præcedentibus meritis, ſed gratia Dei omnipotentis abba, pro amore bone memoriæ domni Karoli Magni imperatoris chriſtianorum, atque præcellentiſſimi ac piſſiſſimi domni HLudovici auguſti filii ipſius ſincera dilectione, necnon & præclari HLotharii Ceſaris filii piſſiſſimi HLudovici imperatoris, hæc ſubter deſcripta adunavi capitula: quæ procul dubio, quia ad ſanctæ eccleſiæ profeſſum facta ſunt, pro utili firmiter tenenda ſunt lege.* Ita vetus editio Pithœana: a qua non parum diſſidet nova, id eſt Baluziana, cum in ordine capitulorum, tum in præmiſſa præſatione, in qua Lotharii nomine expuncto, *ſiliorum* Ludovici auguſti collectivæ fit mentio. quod Carolus Cointius non probat. Quatuor Anſegiiſ libros ſequuntur

IV.
Anſegiuſ ab-
bas edit libros
quatuor capitu-
larium.

tres appendices : quarum prima capitula ecclesiastica, secunda *mundana* sive secularia, tertia ecclesiastica simul & mundana continet. His quatuor libris, tribusque appendicibus Benedictus levita Moguntiacensis principatu Caroli Calvi tres alios libros adjecit, *Autario* seu Olgario archiepiscopo suo *precipiente* : quibus libris confuse admodum digestis, & non modo ex capitularibus regum ab Ansegiso omissis, sed etiam ex canonibus conciliorum, decretisque summorum pontificum confarcinatis, quatuor itidem appendices adjunctæ sunt.

Hoc ipso anno Angelomus monachus Luxoviensis commentarios in libros regum ad Ludovicum imperatorem a Sigeberto dicitur composuisse, & quidem instinctu Drogonis episcopi Mettensis, ejusque monasterii abbatis. Verum si Ansegisus Luxovii abbatiam, ut quidem veri simillimum est, ad obitum usque retinuit; non ante annum octingentesimum tricesimum-quintum hos commentarios Angelomus composuisse dicendus est.

Haud scio an certius sit quod idem Sigebertus de Rabano abbate scribit, cum scilicet hoc anno tractatus in librum Sapientiae, & in Ecclesiasticum ad Olgarium Moguntinum archiepiscopum edidisse. Expositio in Sapientiam tribus libris; in Ecclesiasticum vero decem constat. In epistola nuncupatoria utriusque libri Rabanus non abbatem se, sed in priori nudo nomine HRabanum, in posteriori HRabanum peccatorem dicit. Priorem commentationem offert Olgario honoris causa, cum terrenarum rerum opes non haberet, ea solummodo possidens, *que ad sanctorum pauperum Christi necessitatem sublevandam* pertinent. In fine præfationis ait se habere in manibus explanationem libri Ecclesiastici, eidem illam oblaturus, ut aliquod ei solatium in expositione divinarum scripturarum exhiberet.

Hic annus Eugenii papa supremus fuit, cujus obitus accidit III. idus Augusti. Valentinus in ejus locum successit, in pontificatu vix mensem explevit. Eo mortuo, Gregorius subleclus, eo nomine quartus. Initio ejus pontificatus Amalarius presbyter Mettensis a Ludovico Augusto Romam ad pontificem missus est, non ob aliam, ut videtur, causam, quam ut dubia sua de rebus ecclesiasticis illustranda proponeret Romanæ ecclesiæ clericis, earum rerum peritis. Hujus legationis meminit ipse in prologo ad librum de ordine antiphonarii. Cum enim hos libros inter se in sua provincia discordantes animadvertisset; hoc scrupulo aliquantum relevatus est *inventâ copia antiphonariorum in monasterio Corbeiensis*, nempe trium voluminum de nocturnali officio; & quarti, quod solum diurnale continebat. quæ quidem Wala, quando Romana legatione functus est, secum ex Urbe in Franciam attulerat, ut ex Gregorio papa Amalarius accepit, quando Romam missus est *a sancto & christianissimo imperatore HLudovico ad sanctum & reverendissimum papam Gregorium*. Ita ille in prologo de ordine antiphonarii, in quo elaborando prædictis codicibus monasterii Corbeiensis usus est, simul opera & labore sacerdotis Dei Elisagari seu Elisacaris, apprime eruditi, & in lectione ac divino cultu studiosissimi, qui abbas erat Centulensis, & *inter priores primus palatii excellentissimi HLudovici imperatoris*. In ea legatione Amalarius ministros ecclesiæ sancti Petri de multis rebus ecclesiasticis sciscitatus est, & ex eorum responsis alteram præfationem adjecit libris quatuor de ecclesiasticis officiis, quos prius elucubraverat, & Ludovico imperatori dicaverat. His libris postea idem, ut videtur, auctor subjecit insigne supplementum de monasticis officiis, quod ex codice monasterii sancti Martialis Lemovicensis editum est in tomo secundo *Analectorum* nostrorum, stilo ita præmissis libris conforme, ut ab eodem auctore profectum indubie videatur.

Translatio reliquiarum sanctorum martyrum Marcellini & Petri, ex urbe Roma in Germaniam hoc anno ab Eginhardo abbate facta, monasterio Selingestadiensi originem dedit. Has reliquias, cooperante Deidona diacono, e basilica sancti Tiburtii effossas, furtim sustulit Ratleicus notarius Eginhardi, ejusdem postea successor in regimine prædicti monasterii, easque in Germaniam attulit. Hanc translationem, & miracula inde consecuta, quatuor libris scripsit Eginhardus, cum rythmo de eorumdem martyrum vita & passione. Ratleicus Roma cum sacris revertens reliquiis, Ticini in basilica beati Johannis Baptistæ, quæ vulgo *Domnanæ* vocatur, tuncque ex beneficio regum ad Eginhardum pertinebat, aliquot hospitatus est dies. Tum Caput-laci, Solodorum Burgundionum, & Argentoratum prætergressus; inde per Rhenum secunda aqua navigando, cum ad locum, qui Portus vocatur,

venisset; orientalem fluminis ripam egressus, quinta mansione ad locum *Michilunstat* nuncupatum, Laureshamensibus ab Eginhardo antea concessum, pervenit, in eo saltu Germaniæ positum, qui *Odonowald* appellatur, distatque a Mæno flumine circiter leucas sex. Illic basilicam, recens ab Eginhardo exstructam, sed nondum dedicatam cum invenisset, in eam sacras intulit reliquias, ibique, veluti perpetuo permanuras, deposuit. Variis tamen signis & indiciis cælitus ostensum est, eas alio transferendas esse: post longas inducias cælestibus tandem ostentis paruit Eginhardus. Ex hoc itaque loco progressi sacrorum cinerum portitores, primo ad villam *Ostheim* profecti, in basilicam ejusdem villæ, beato Martino sacram, loculum intulerunt: ubi sanctimonialis quædam, nomine Ruodlang, ex monasterio *Machefbach*, quod ab eadem ecclesia unius leucæ spatio disparatum erat, omnium membrorum sanitatem recepit. Craftino Eginhardus, qui viam præverterat, sanctis occurrit eo in loco, ubi Gaspentia fluviolus Mæno miscetur. Inde sacras illas martyrum exuvias ad *Mulinheim* superiorem, qui locus postea *Saligstad* seu *Salingestad* dictus est, detulerunt. Postridie sacra corpora novo loculo recondita, in abiide basilicæ locaverunt; & *sicut in Francia mos tunc erat*, superposito ligneo culmine (ciborium seu fredam appellabant) linteis ac fericis palliis contexerunt: ibidemque altare erectum, duobus vexillis dominicæ passionis, quæ feretrum in via præcedere solebant, hinc & inde defixis, ordinatisque clericis, qui assidue divinas laudes inibi celebrarent. Eginhardus dein regali diplomate Aquisgranum in palatium evocatus, ab Hilduino sancti Medardi abbate partem recepit sancti Marcellini reliquiarum, quam Hunus presbyter, ab eo Romam cum Ratleico missus, clam subripuerat. Eam ob rem missi ad sancti Medardi cœnobium clerici duo, Hiltfridus presbyter, & Filimarus subdiaconus, nummis aureis centum *benedictionis gratia* eidem loco datis, partem illam receperunt sacrarum reliquiarum, eamque Aquisgranum, comitantibus duobus fratribus e cœnobio sancti Medardi, primum consignerunt Hilduino, ibi tunc in comitatu existenti: qui eam post paschales dies insequentis anni Eginhardo ibidem restituit.

Miraculis quibusdam illic paratis, Ludovicus augustus sanctis martyribus quoddam prædiolum, situm juxta fluvium Aram; Judith vero *regina*, id est imperatrix, cingulum suum ex auro & gemmis factum obtulit. Delata demum ea pars reliquiarum *Mulinheimium* sexto-decimo die ab egressu ex Aquisgrano, & uno loculo cum aliis eorumdem martyrum reliquiis conclusa. Hæc duobus prioribus Eginhardi libris comprehensa: posteriores duo varia ibidem facta miracula complectuntur. In his gibbo exoneratus traditur Albricus quidam cæcus, qui capitula quædam, suggerentibus sanctis martyribus, describi, atque Ludovico imperatori legenda per Eginhardum offerri curavit. Hæc sunt capitula duodecim, quæ ab archangelo Gabriele revelata dicuntur: ex quibus Ludovicus, ait Eginhardus, *per pauca adimplere curavit*; ob id post mortem castigari creditus ab annalista Fuldeni, qui Ludovici Germaniæ regis ejus filii visum ea de re commemorat. In libro quarto referuntur miracula in palatio patrata; erga *Drocom* seu Drogonem, *regis*, id est imperatoris, *cubicularium*, natione Græcum; erga *Gerlacum de urbe Remorum*, qui propter adificia palatii Aquisgranum venerat; erga Gerwardum palatii bibliothecarium, cui Eginhardus epistolam quartam-decimam scripsit; alioque. Postea memorantur alia miracula, in aliis facta locis, quibus sanctorum martyrum reliquiæ concessæ fuerant. Ex his primus omnium *Georgius presbyter & rector monasterii sancti Salvii martyris*, quod in pago *Fanomartensi*, in vico *Valentianis* appellato, in ripa *Scaldis* fluvii situm est, portionem quamdam sacrarum reliquiarum accepit per Theodardum diaconum suum. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad imperatorem venit, & in Aquis palatio organum, quod græce *hydraulica* vocatur, mirifica arte composuit. Id anno superiori factum Eginhardus in annalibus tradit. In illo sancti Salvii monasterio inter alios quidam cæcus, Hildebonus nomine, eo profectus *de monasterio, quod ad Duos-gemellos appellatur*, lumen oculorum recepit. Deinde Eginhardus subdit miracula facta in monasterio sancti Bavonis apud Gandam, ubi *Scaldis* fluvius *Legicæ* conjungitur: cujus loci fratribus reliquiæ eorumdem martyrum anno sequenti missæ sunt ab ipso Eginhardo, qui ejus monasterii abbas erat. Denique alia recitat facta Trajecti ad Mosam in basilica sancti Servatii, in Folchardo de monasterio, quod *Meldradium*; in Dothio de monasterio Scottorum,

V.
Rabani commentarii Olgario dicati.

VI.
Amalarius Romam adit.

VII.
SS. Marcellini & Petri translatio.

ANN. CHR.
827.

Salingestaden-
sis monasterii
origo.

a Annal. Fuld.
an. 874.

* de Famarts.

* le Lis.

ANN. CHR. 827.

S. Tiburtii translatio ad S. Medardum.

V III. Finani reclusi obitus.

a lib. 26. n. 102.

I X. Sigualdus abbas Epternaci obit. b Anal. sac. 10. 1. c. 173.*

X. Pippini præceptum pro S. Maxentio.

Abbatas ejus loci.

quod *Fossa* vocatur; & in virgine Deo sacrata, nomine Saliga, ex monasterio *sancti-montalium*, *Eike* vocabulo, super *Mosam* fluvium, quod nunc est collegium nobilium canonicarum, ut alias diximus.

Eodem tempore facta est translatio reliquiarum sancti Tiburtii, aliorumque martyrum ex urbe Roma in sancti Medardi cœnobium Sueffionense per Hunum illum presbyterum, quem Hilduinus Romam hujus rei causa cum Ratleico miserat. Hujus translationis historiam, præmissæ Eginhardi narrationi consimilem, retulit Odilo monachus superius laudatus, ad Ingrannum decanum sancti Medardi, eam consignans anno sequenti, pridie idus Julii.

Finanus Scottus, Rhinaugiæ in Suevia reclusus, non videtur hunc annum excessisse. Sub annum octingentesimum eo secessit; ubi post quinquennium vitæ communis, reclusus in cellam privatam, viginti-duobus annis in illa reclusione perseveravit. De hoc monasterio nihil occurrit dicendum in præsens, præter ea, quæ ad prædictum annum a retulimus.

Epternacensem apud Treviros abbatiam Sigualdus seu Sigoaldus episcopus Spoletanus dudum obtinuisse dicitur a Bruschio, & ad hunc annum retinuisse, qui ejus extremus fuit. Hic, testante b Ughello, Lothario in primis carus fuit ob medicinæ peritiam, ob idque multa ab eo privilegia & donaria, in his abbatiam sancti Petri de Florentillo, in Umbria sitam, per summam habendi ditandique episcopatus cupiditatem extorsit. Hanc adeptus monachos inde ejecit, sed non impune, Deum mox iratum expertus, inflicta horribili lepra, ex qua demum interiit. Nec sic tamen vita functus insequentem ultionem evitare potuit. Si quidem cum per tres continentes dies, tamquam e subiecto incendio, densissima fumi nubes exfurrexisset e tumulo, reperere miraculo admoniti clerici, episcopi deflagrassè cadaver, inque foetentissimos cineres dissiluisse. Ita Ughellus, penes quem sit ejus rei fides. Ut ut res se habet, Sigualdus concilio Romano anno superiori non interfuit cum aliis ejus regionis episcopis: at unus ex arbitris fuit in placito Spoletano, quod in causa Farenfis monasterii ante sex annos habitum est. Liutardus in episcopatu Spoletano ei successit; in Epternacensi abbatia Thieugaudus seu Theutgaudus, qui post Hertium Trevirensis archiepiscopus fuit.

Ineunte hoc anno Pippinus Aquitanix rex præceptum edidit pro monasterio S. Maxentii, sito in territorio seu pago Pictavensi, ubi sanctus Leodegarius corpore requiescit: quod, cum in potestate comitum fuisset per beneficium regum superiorum, Pippinus in pristinum statum restituere cœperat, assignata monachis portione rerum ad ipsos pertinentium, & abbate regulari ibidem constituto, qui secundum regulam sancti Benedicti vitam monasticam degeret, & sub nullius potestate, præterquam regia, consisteret. Sed quia aliam portionem rerum prædicti monasterii in beneficium datam, eidem monasterio propter quamdam regni utilitatem seu necessitatem reddere necdum poterat; hoc immunitatis præceptum ei concedit Pippinus, idem monasterium cum portione rerum, quas possidebat, ab omni publica exactione, id est ab expeditione exercitali; & bannis atque heribannis, operibusque publicis atque paratis, liberum & absolutum declarans. quod antea eidem loco fuerat concessum, ut patet ex constitutione Ludovici augusti, in qua monasterium sancti Maxentii numeratur inter ea monasteria Aquitanix, quæ nec dona, nec militiam, sed solas orationes debebant. Ad hæc præcipit Pippinus, ut quicumque res ceteras monasterii in beneficium tenebant, eidem *nonas & decimas atque opera pleniter persolvant*, quoadusque ipsæ res eidem loco demum restituantur. *Data III. idus Januarii, anno tertio-decimo imperii domni Ludovici serenissimi augusti, & tertio-decimo regni nostri. Actum in Casanogili palatio.* Tunc sancti Maxentii cœnobium regebat Reinardus abbas, successor Tetberti, de quo superius actum est. Ante hunc abbatem ingens hiatus est ab Audulfo abbate, qui corpus sancti Leodegarii episcopi & martyris in suum monasterium transtulit sæculo septimo. Ab eo tempore nullus occurrit abbas ante Tetbertum, qui præceptum immunitatis obtinuit a Ludovico augusto anno ejus imperii secundo. Reinardus Tetberti successor Ticiacum villam pagi Pictavensis a Pippino rege impetravit ad deprecationem Bernardi comitis, qui eam in beneficium habebat. *Data XI. kalendas Januarii, anno duodecimo imperii domni Ludovici serenissimi augusti, & eodem regni nostri. Actum ad illa Warda prope Andiacum in Dei nomine feliciter, amen.* Hoc itaque diploma datum est sub finem anni superioris

ANN. CHR. 827.

X I. Palatia regum Aquitanix. * Doi. * Ebreuil. * Casseneuil.

a chron. Fontanell. c. 7.

* Fogonsac.

ANN. CHR. 828.

X I I. Stradense monasterium conditur. * L'Andre.

terioris, & post aliquot dies anni subsequenti datum alterum, anno tertio-decimo Ludovici & Pippini desinente. De Abbone Reinardi successore inferius.

Casanogilum seu Cassinogilum & Andiacum, ubi data hæc diplomata, duo erant ex quatuor Aquitanix regum palatiis, in quibus Ludovicus ex præcepto patris hiberna transigebat. Alia duo erant Theotvadum * apud Andecavos, & Evrogilum seu Ebrogilum * apud Arvernos. Cassinogilum * ad Garumnam statuit, describitque Aimoinus in libro de miraculis sancti Benedicti. Andiacum idem cum Jocundiaco pagi Lemovicini palatio censet Hadrianus Valesius, truncato, ut putat, vocabulo. Verum Andiacum a Jocundiaco penitus diversum esse probat noster Michael Germanus in libro de palatiis regum Francorum, idque persuadent multa vetera regum diplomata, quæ Andiaci edita sunt. Andiacum in pago Ecolismensi locat chronographus a Fontanellensis, idem forte cum Andiacum: at locus nondum omnino exploratus. Non minus obscura illa *warda prope Andiacum*, quam Andiacum ipsum, quo nomine custodiam vulgo significari constat, forte castellum seu arcem quamdam, sitam prope Andiacum palatium. Plura itaque erant Aquitanix regum palatia, quam quatuor illa, quæ Carolus Ludovico filio ad hiberna vicissim transigenda assignaverat; nec Jocundiacum * ex illis quatuor censendum est, positum ad ripam fluvii Vigennæ, ubi modo ecclesia sanctæ Felicitatis visitur.

Hoc est *Foguntiacum palatium*, in quo dum versaretur Pippinus, privilegium Hedit pro monasterio Stradensi, quod anno ab incarnatione Domini octingentesimo vicesimo-octavo conditum fuisse auctor est anonymus in libro de vita S. Genulfi, cujus reliquæ postmodum illuc translatae sunt. Positum est hoc monasterium in occidentali plaga Biturici pagi ad Agnerem seu Angerem * fluvium, loco jucundo & amœno, in villa, quæ Strada olim dicta, dein sancti Genulfi vocabulum accepit a monasterio adjuncto. Hæc villa ex jure erat Wicfredi Biturigum comitis, qui ex regali profapia oriundus traditur: cui non imparis splendoris conjux, Oda nomine, copulata fuit, ex clarissimo Francorum genere orta. His una filia erat Agana, quæ Rotberto cuidam, magnæ apud Pippinum regem potentix viro, nupta est. Porro hujus Rotberti filiam idem rex uxorem duxisse dicitur, ex eaque Pippinum & Carolum, geminasque filias suscepisse. Verum Ingeltrudem conjugem Pippini, non Rotberti, sed Thietberti comitis Matricensis filiam fuisse tradunt Eginhardi annales, probatque charta ejusdem Pippini, a Duboucheto relata, in qua uxorem suam Ingeltrudem, ejusque patrem Thetbertum, avum Nebelungum vocat. Absolutis monasterii ædificiis, basilica in honorem Salvatoris, sanctæque Mariæ Dei genitricis, & sanctorum apostolorum, omniumque sanctorum dedicata est, sacris etiam decorata reliquiis, ex *sacra videlicet palla, Magni Gregorii pape meritis divinitus cruentata, sicut in gestis ejus legitur*, aliisque sanctorum pignoribus. Primus Stradensis monasterii abbas Dodo, pater venerabilis, fuit: qui quo ex loco assumtus sit, non prodit anonymus; hoc unum addens, cœnobium fuisse commissum Dodoni abbati & religiosis cœnobitis, *qui secundum institutionem beatissimi patris Benedicti semper illud regerent*. Ex aliis monumentis discimus, abbatem sancti Savini apud Pictones fuisse hunc Dodonem, de quo alias uberius erit dicendi materia. Privilegium immunitatis eidem cœnobio rogatu Wicfredi comitis Pippinus concessit in Jocundiaco palatio, anno decimo-septimo imperii genitoris sui domni Ludovici serenissimi augusti, & sexto-decimo regni sui; idemque ecclesiæ Cildraci donationem, ab eisdem conjugibus factam anno regni sui vicesimo-quarto, qui vitæ ipsius postremus fuit, regis litteris confirmavit. Sub idem tempus decessere Wicfredus & Oda, quorum corpora, ut ipsi præceperant, extra ecclesiam beatæ Mariæ ad dexteram ingredientium sepulta fuere: postmodum a fratribus in ecclesiam illata, hinc & inde ad altare ejusdem beatissimæ Deiparæ condita sunt.

Hoc ipso anno Pippinus rex monasterium sancti Cypriani martyris, fratris sancti Savini, prope Augustoritum-Pictonum, ad prospectum urbis orientalem, ad Clinum amnem condidisse traditur. Eo in loco ante id tempus ecclesiam beatæ Mariæ sacram exstisse ferunt. Non diu incolome stetit hoc monasterium, quod a Nortmanis eversum instauravit Frotharius Pictonum antistes procedente sæculo decimo, quo ex tempore longe illustrius haberi cœpit, hætenus non incelebre sub congregatione sancti Mauri. Idem princeps monasticum ordinem in Ecolismensi sancti Eparchii

X I I I. S. Cypriani monasterium apud Pictones.

S. Eparchii

ANN. CHR.
828.
cœnobium monachis restituitur.

abbatia restituisse perhibetur, eiectionis canonicis, qui verus illud monasterium a principatu Caroli Martelli occupaverant. Utrique monasterio præfectus dicitur Martinus abbas in chronico Malliacensi: at verèor ne id anticipato dictum sit de Martino abbate, qui monasteriis sæculo decimo instaurandis subsidium attulit. Idem chronographus Brantofmi originem eidem Pippino tribuit, quam potius Pippino regi Francorum, ejus proavo, tribuendam esse superius ostendimus. Eadem fortuna fuit a Nortmannis sancti Eparchii monasterii atque sancti Cypriani: at serius instauratio facta est, nempe labente sæculo decimo: quod sancti Eparchii monasterium sæculo insequenti subiectum fuit Angeriacensi abbatiæ, de cujus origine hoc loco agendum est.

XIV.
Angeriacensis monasterii origo.
* In Boustome.

Angeriacum seu Engeriacum, quod Angeliacum vulgus appellat, opidum est pagi Santonenfis ad Vultumnam* fluvium, quinque circiter leucis a Mediolano-Santonum distans, quod monasterio cognomini celebritatem suam acceptam refert. Locus est solo & cælo jucundissimus, olim ædibus regiis illustris, quas Pippinus Aquitaniæ rex in monachorum habitacula, suadente Ludovico patre, convertit. Virgini Deiparæ sacra erat vetus loci basilica, quam sancto Johanni Baptiste Pippinus nuncupatam voluit ob translatum in eam caput, sic tum jam creditum est, sanctissimi Præcurforis. Libellus hac de re dudum editus id tribuit Pippino seniori: at omnino sublestæ fidei est tota istius libelli narratio, quæ in chronico Malliacensi compendio refertur, tribuitque Pippino juniore, Ludovici filio, Engeriacensis monasterii constructionem. Allatum caput cum tribus sanctorum Innocentium corporibus a Felicio nescio quo, sacerdote & monacho, qui hæc Alexandria asportasse traditur, depositum fuit in nova basilica, a Pippino in ejus honorem extructa, intra ciborium sex columnis lapideis mirifice compositum. Processu temporis, id est anno decimo supra millesimum, inventum est prædictum caput *in theca saxeâ turrita instar pyramidis*, ut suo loco videbimus. Eadem sortem a Nortmannis pertulit, ac cetera monasterium sancti Johannis, ante medium sæculum decimum restitutum a Rargario comite & Ebbone, assensu Ludovici Transmarini.

XV.
Ludovicus venit ad S. Medardum.

Cum in monasterio sancti Medardi apud Sueffionas continua ederentur miracula meritis sancti Sebastiani nuper eo translata, istuc Ludovicus, vere pius imperator, cum Judith augusta non ante accedere sustinuit, quam regali exutus purpura, & calceamentis tertio ferme a loco lapide rejectis, nudis cum conjugis pedibus, divini ibidem Numinis præsentiam reveritus esset. Et quia flagitiosos quosdam, confessione haud expurgatos, vi quadam arcana coactos crimina sua vulgare Judith augusta acceperat; totam se prius ad Christi clementiam convertit, *agens cum venerabilibus sacerdotibus culparum suarum secreti mysterii munus*, elemosynarum quoque, ceterorumque bonorum operum impendiis *per spatium interjecti temporis* peccata sua redimens; sicque expiata, itineri demum cum imperatore se commisit. Hic in mentem venit illud Hieronymi in epistola contra Vigilantium: *Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo agitavero, & me nocturnum phantasma deluserit, basilicas martyrum intrare non audeo. ita totus & corpore & animo pertremisco*. Acceptus eo quo decebat honore ab Hilduino abbate fratribusque Ludovicus, deductusque cum festivo cantu & apparatu ad loculum martyris, in humili quo erant habitu ambo conjuges, substratis sibi palliis, ante altare in faciem procumbunt, multas Deo & sancto martyri preces cum lacrymis effundunt. Dein, resumptis cum diademate imperialibus ornamentis, consistorium subiens imperator, missarum sollempnia in honore sancti martyris celebrari iussit; & cum ad evangelium ventum esset, calicem aureum ingentis ponderis cum patena, patris sui Magni Caroli monogrammate insignita, manibus propriis, dum legeretur evangelium, tenuit, *& cum oblatione sacranda eidem dicavit*. Peractis sacris, ad sacrum loculum cum conjuge denuo accessit, fusiisque prolixis precibus, regiis ornamentis usque ad subuculam ambo exuti, ea S. martyri obtulere, & ad ejus tumulum repositere. Ad hæc textum evangeliorum, aureis characteribus in membranis purpureis exaratum, laminisque ejusdem metalli coopertum, qui hodie quoque illic asservatur, cum aliis donariis obtulit princeps, concessa facultate cudendæ monetæ. Quin etiam abbatiam sancti Stephani protomartyris Cauciacum*, ad Axonam prope Compendium sitam, quæ septingentarum familiarum erat, ad templi fabricam amplificandam dedit, idque præcepto regis auctoritatis & anuli sui impressione roboravit. Cum vero aliquamdiu ibidem

* Chaisy.

ANN. CHR.
828.

moratus esset, sæpiusque sancti martyris tumulum frequentaret; non minima devotioni pristinae incrementa adjecit, visis, quæ illic interim edita sunt, miraculis: ut, cum quadam die *ad sancta Sophia capellam, quæ palatio inherebat*, oraturus procederet, ad limen sublitterit, professus se cupere ibidem reliquum vitæ agere. Existat in Compendiensi sancti Cornelii bibliotheca veterrimus codex, sancti Fulgentii opera continens, ad cujus calcem hæc leguntur. *Hunc codicem venerabilis Eliza-char abbas, per manus Aldrici filii sui in Christo, sancto. . . dedit*. ubi scriptum videtur fuisse sancti Medardi nomen, quod nonnemo erasit.

Vulgatæ circumquaque ac rumore diffusæ sancti Sebastiani virtutes, Arvernos usque penetrarunt, perveneruntque ad aures Magnilocensium monachorum, qui ipsum sanctum martyrem patronum habebant. Missi ab eis Sueffionas oratores, qui ejusdem reliquias a sancti-Medardensibus expeterent. Hi a Rodoino præposito, fratribusque humanissime excepti, causam itineris sui aperunt. se quidem tantum beneficium haud mereri: at fraternæ caritatis, quippe qui *ejusdem erant ordinis*, memores esse monent, suæque petitioni favere obsecrant. Unum utriusque patronum esse, sibi communis patroni deesse reliquias, quas illi integras possidebant. Olim quidem duos e suis pseudomonachos a se discessisse; sed postea facti utcumque penitentes, Romam profectos sancti Sebastiani reliquias perquisivisse, ut ad suos facilem reditum hoc pignore præpararent: at pro martyre pagani cujusdam ossa, multæ pecuniæ redempto pretio, in monasterium attulisse: quæ altari pro sacris reliquiis imposita, subito fragore & turbine cælitus immisso disjecta, & in frustra disscissa in pavimento dissiluerint, dum fratres post missarum sollempnia lautioribus epulis in refectorio indulgerent. Ob id se popularium ludibrio & impropriis objectos precari, ut se tandem hoc intolerabili relevarent pudore, quod facile præstiterint, si ipsi ab eorum caritate quantumcumque reliquiarum sacrarum fuerint consecuti. His auditis, Rodoinus fraterno affectu compassus, operam hac de re suam apud Hilduinum fratresque eo lubentius spondet, quod hac concessione sancti Sebastiani cultus amplius propagaretur. Impetrato itaque ab Hilduino fratribusque assensu, prædictis oratoribus linteum, quo sacra martyris ossa involuta fuerant, *per collationem venerabilis Rothadi antistitis*, dari præcepit. Illi vero se reliquias sancti martyris, non linteæ, quibus in sua regione abundarent, expetiisse causantur. Indignati ob inurbanam responsum sancti-Medardenses, linteum in cistulam recolligunt, nec se quidquam aliud daturus affirmant. Tum vero illi postridie penitentiæ acti, veniam precantur, oblatumque munus sibi dari poscunt. Rodoinus demum suorum precibus flexus, non totum, ut prius, sed tantum ejus partem, sacerdotum manibus sectam, concedi iussit. quam illi multo gratiosius, quam totum ante, accipientes, in præparatum sacellum repositam, religiosa fratrum turba cum hymnorum cantu comitante, ad propria attulerunt, id est ad monasterium Magnilocense, a Magno auctore sic dictum, quod Odilo, hujus facti assertor, *in provincia Aquitania, in pago Alvernico, vico Tudurnensi* locat.

Multo liberalius actum est cum monachis Floriacensibus, quibus Hilduinus abbas insignem portionem reliquiarum sancti Dionysii, sanctique Sebastiani concessit, quod antequam exponamus, de abbatibus Floriacensibus quædam præmittenda sunt. Theodulfo episcopo & abbati in exsilium pulso suffectus fuerat, ut vidimus, regularis abbas Adalgaudus, qui initio statim sui regiminis privilegium a Ludovico imperatore obtinuit pro immunitate quatuor navium: cujus rei occasione miraculum a sancto Benedicto patratum superius retulimus. Aliud ejusdem abbatis tempore factum commemorat Adrevaldus de quodam pedibus debili, cui a nativitate non gradiendi, sed rependi tantum facultas concessa fuerat. Hic in basilica beatissimæ virginis Mariæ, cum diu ad sacros sancti Benedicti cineres excubasset, tandem extensis non sine gravissimo dolore nervis erectus, nequaquam tamen subito gressum recepit, donec titubantia genua solidarentur. Servatur proinde ad aliquod tempus *in domo pauperum hospitio deputata*, dum robustior redderetur. Post aliquot dies, *residentibus una fratribus hora diei tertia post lectionem capituli regularis, sanctorumque memoriam*, iussu Adalgaudi abbatis ille quondam languidus sacro sistitur conventui, atque ad suspensionem e quorumdam animis, de ejus sospitate dubitantium, amovendam, situlam aqua plenam gestare jubetur, quod confestim cum omnium admiratione & persuasione miraculi factum est. Nihil deinceps legitur de Adalgaudo ab-

XVI.
Magnilocensibus concessæ S. Sebastiani reliquias.

XVII.
Boso Floriaci abbas reliquias ab Hilduino obtinet.

ANN. CHR. 828.

bate, qui hoc fere tempore locum fecit Bosoni abbati, qui Ludovico augusto addictissimus fuit. Hic aliquando e palatio, ad quod ab imperatore vocatus fuerat, rediens, divertit ad sancti Dionysii monasterium, ubi familiare cum Hilduino abbate colloquium habuit, petiitque, sibi ut reliquias sancti Dionysii, sanctique Sebastiani largiri dignaretur. Annuit Hilduinus ea conditione, ut quotannis apud Floriacenses celeberrima eorumdem sanctorum festivitas more monastico haberetur. quo promisso, Boso optatas reliquias accepit, quas in basilica sanctae Mariae cum festiva pompa deposuit xi. kalendas Julias. Sacram pompam sequebatur innumera promiscui vulgi multitudo. Verum quia ex antiqua auctoritate feminas, ne quidem intra exteriores portas monasterii, admitti licebat; vix nobiliores quique junctis cum sequiori sexu precibus extorquere quoquo modo ab abbate & fratribus potuerunt, ut extra portam monasterii ad occidentalem plagam, in loco nemoribus consito, tentorium extendere juberent, ubi sacrae reliquiae certo tempore, id est vigilia dominicae diei, exponerentur ad vesperam diei sequentis sub reverenti vigiliam custodia, tam monachorum, quam clericorum; indeque in locum suum referrentur. Perseverabat nihilo minus inter varia miracula sanctorum martyrum virtus quoque sancti Benedicti in patrandis miris sanitarum operationibus, quas Adrevaldus enarrat: in quibus Raculfus, comitis officium in pago Tornodorensi agens, in rabiem versus, meritis sancti Benedicti sanatus fuisse perhibetur. Haec Floriacenses nostri asservant duo coxendicis ossa sancti Sebastiani, cujus in honorem parochialis ejus loci ecclesia dedicata est.

XVIII. Ostroldus episcopus Laudunensis S. Sebastiano reconciliatur.

Fama est Ostroldum episcopum, qui ea tempestate Lugduni praesidebat, sic absolute Laudunum vocat Odilo, cum aliis episcopis hunc populorum ad sanctum Sebastianum concursum haud probasse, dicentibus rectius fore, ut ecclesiae parochiales, in quibus baptismi fideique donum fideles percipiunt, quam alienae, ex his ditarentur stipendiis, earumque pupilli ac viduae alerentur. Ita quidem plerique episcopi. Ostroldus vero concessit pulpito: Ut quid, aiebat, Sueffionas pervagari, quasi Sebastianum martyrem illic reperturos? eum quippe Romae sepulchrum residere, nec inde unquam motum fuisse. Praesens adest venerabile Dei-genitricis templum, hoc frequentarent: hic vota sua voverent ac redderent. Non opus esse aliorum vagari, & externa quaerere, eaque suspecta auxilia. Cum multa in hunc modum ad populum perorasset, eum nocte infecuta ferunt a sancto Sebastiano in somnis increpitem, multisque castigatum verberibus jussim fuisse, ut Sueffionas nudis pedibus iret; sicque injuriam martyri factam piaret. Jussis paruisse Ostroldum ait Odilo, & in posterum sancti Sebastiani cultus praconem simul & approbatorem extitisse. Non deessent forte hoc tempore, qui pluris facerent episcopi admonitionem, quam vulgatam correptionem sancti Sebastiani.

XIX. Hilduini abbatis commutatio. a Diplom. p. 516.

Redeo ad Hilduinum abbatem, qui anno praecedente commutationem a fecit cum quodam Fulcrico quarundam rerum, quae ad sancti Dionysii monasterium in pago Andecavo pertinebant, aliis rebus in pago Parisiaco a Fulcrico acceptis. Id ab Hilduino factum de more cum consensu fratrum suorum; duaeque commutationis litterae pari tenore conscriptae sunt, manibusque bonorum hominum roboratae: quas Ludovicus & Lotharius regio diplomate comprobarunt, dato in Carisiaco palatio regio iv. idus Novembris, anno imperii Ludovici quarto-decimo, Lotharii sexto ab ipsius coronatione Romae facta, indictione sexta. Haud scio an idem sit Fulcricus, quicum Albericus Lingonum antistes commutationem fecit quarundam rerum, quae ad sancti Benigni monasterium pertinebant.

XX. S. Benigni basilica refecta & reformatio.

Decefferat hoc tempore sancti Benigni abbas Herlegaudus, sub quo ita laxata fuit illic monastica disciplina, ut ejus loci cenobitas nominis sui suppuderet, jamque non se monachos, sed clericos dicerent. Non tamen domus Dei curam penitus abjecit Herlegaudus; quippe qui basilicam refarturus, subsidium a Ludovico augusto in pium opus postulavit. Postulatis fecit satis piissimus princeps, scriptis litteris ad comitem illius pagi vassosque, dominicos in hunc modum.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, Ludovicus divina ordinante providentia imperator augustus, Amadeo comiti, Helia & Waldo, Isembaro & Barberto vassis nostris. Notum sit vobis, quia volumus, ut adjutorium faciatis Herlegaudus diacono ad restaurandam & recuperandam ecclesiam sancti Benigni martyris Christi, propter illam scilicet rationem, quia compertum nobis est, quod vos de ratione

ejusdem ecclesiae beneficia habeatis; & nonas, & decimas in omnibus dare faciatis: quia justum est. Propterea constituimus vobis, ut ad restaurandam illam ecclesiam, & cooperandam, adjutorium praestetis. Videte ut omnino impleatis, atque expressim vobis demandamus, ut nullam exinde habeatis negligentiam, si gratiam nostram vultis habere. Et ut certius cognoscatis hanc nostram esse jussionem, de anulo nostro jussimus sigillari.

ANN. CHR. 828.

Nullae passim hujusmodi litteris, quae Mandata dici possunt, chronicae notae, nec quo praecise anno Herlegaudus obierit, satis exploratum. Id compertum, Albericum eo mortuo monasticum ordinem in pristinum ibidem statum reformare studuisse, eique congregationi Herlebertum seu Erlebertum sub eo chorepiscopum ab ipso praepositum anno superiore: quo anno Erlebertum inter & Seraphim abbatem Besuensem quarundam rerum facta permutatio est. Dedit Erlebertus chorepiscopus (coepiscopus chronographus vocat) de ratione sancti Benigni Seraphim abbati ad partem sancti Petri Besuensis in villis pagi Atoariensis Luco & Verona, quidquid in illis sanctus Benignus possidebat: contra vero Seraphim abbas & rebus sancti Petri Besuensis Erleberto chorepiscopo ad partem sancti Benigni fratrumque ejus loci; quidquid in vico sancti Benigni, vicinisque finibus habebant Besuenses. Actum Divioni, vico sancti Benigni publice, die sabbato vi. kalendas Augusti, anno quarto-decimo regnante domino nostro Ludovico imperatore, quam commutationem Albericus episcopus ratam habuit. Haec notae chronicae anno ejus saeculi vicefimo-septimo conveniunt. Aliae subinde permutationes de rebus sancti Benigni factae sunt, non ab Erleberto, sed vel a fratribus sancti Benigni, vel ab episcopo Alberico annis Ludovici augusti vicefimo-tertio & vicefimo-quarto apud Perardum: sive tum dececessisset Erlebertus, sive rerum penes eum administratio amplius non esset. Paulo post hos annos Ingelramnus episcopus atque abbas monasterii regimen accepit.

a Perard. p. 16.

Monasterio Malasti seu Montis-olivi in pago Carcaffensi privilegium mundeburdii ante annos tredecim concesserat Ludovicus augustus rogatu Olomundi abbatis, qui hoc monasterium novo opere extruxisse memoratur. Obiit Olomundus abbas iii. idus Decembris ante hunc annum: quo Wilafredus ejus successor praecipuum obtinuit a Pippino rege Aquitanorum, confirmante privilegium regiae tuitionis, ejus deceffori a Ludovico augusto concessum, obsecrans, ut praedictum monasterium una cum cellulis sancti Martini ei subjectis, quae sunt sitae in eodem pago Carcaffensi super rivulum Lampi, sive sanctae Caecliae & sancti Petri, quae super fluvium Duranum, omnibusque ad eadem loca pertinentibus, sub sua defensione & immunitatis tuitione susciperet. quod quidem exemplo genitoris sui haud gravate praestitit Pippinus, insuperque eidem fratribus duas villas cessit; juxta ipsum monasterium positas, cum libera eligendi abbatis facultate. Data viii. idus . . . anno quinto-decimo imperii domini HLudovici serenissimi augusti, anno vero regni domini Pippini regis quarto-decimo, ut in authentico legitur, non duodecimo, ut in editis. Actum in monasterio sancti Martialis, nempe in civitate Lemovicum, quod monasterium primo titulum Salvatoris, dein sancti Martialis tulit, & quidem ante hunc annum, uti Coitius ex hoc loco observat adversus eos, qui negant, nomen sancti Martialis huic coenobio inditum fuisse ante elevationem corporis sancti Martialis, quae post biennium facta est.

XXI. Wilafredus abbas Montis-olivi. b supra lib. 28. n. 36.

Regebat tunc Lirinense monasterium Leotmundus abbas, cujus tempore illustris vir Leybulfus, & uxor ejus Odda, sacrosanctae Dei ecclesiae sancti Honorati & sancti Caprasii monasterii Lerinensis, siti prope pagum Forojuliensem, ubi & venerabilis Leotmundus abbas praerat, de rebus suis propriis ea dederunt, quae habebant in pago Arelateni, in insula civitati suburbana, quae ipsis per commutationis epistolam & licentiam domini ac serenissimi Ludovici imperatoris obveniant ad proprium: ubi etiam ecclesiam in honore sanctae Mariae & sancti Honorati sanctique Vincentii construxerant. Acta xvii. kalendas Aprilis, anno quinto-decimo Ludovici imperatoris. His litteris post donatores subscribunt Benedictus archiepiscopus Aquisgranensis, Noto Arelatenis, Heldebonus episcopus Antipolitanus, aliique complures.

XXII. Lirino facta donatio.

In Alfaria Mauri-monasterium hoc anno, cum chartis ac vetustis documentis, incendio conflagrasse traditur. Ejus instaurationem Ludovicus commisit fratri suo Drogoni Mettensi episcopo, qui corpora sanctorum Caelestis & Adjutoris eodem

XXIII. Mauri-monasterii instauratione & abbatibus. c Spicil. ro. 6. p. 644.

intulit. Sacrae pompae interfuit, novaeque fabricae studium & operam impendit Celsus abbas, Peiri Galli ab anno superiore successor, qui ad annum ejus saeculi quinquagesimum-tertium regimem ac vitam produxisse fertur; eidemque post tres vacationis annos subrogatus Theodericus in annos novem: cujus successores Alexander annum unum, Philippus annos sex, Andreas octodecim; quinque Wendelinus, anno octingentesimo nonagesimo electus; Conradus ejus successor annos duodecim abbatiam rexisse dicuntur. In libro societatum Augiensium saepius laudato, qui annos excedit octingentos, memoratur ex Mauri-monasterio Hartricus episcopus, an illius monasterii abbas, incertum. Plura de hoc monasterio habes apud Jodocum Coccium in libro de Dagoberto.

XXIV.
Cremifani
abbas Sigehardus & privilegium.
a supra lib.
24. n. 81.

In superioribus egimus de Chremifensi seu Cremifanensi Austriae superioris monasterio, deque Fatero seu Faterico primo ejus abbate, cui Wlframus abbas, nulla re gesta memorandus; & post eum Sigehardus successit. Hic praesenti anno ab imperatoribus Ludovico & Lothario nova monasterio suo incrementa honorum accepit, ad deprecationem Ludovici Bajoariorum regis & Geroldi comitis, quorum instinctu praedicti augusti concedunt cuidam monasterio suo, cujus vocabulum est Chremise, quod est constructum in honore & veneratione Domini & Salvatoris nostri Jesu-Christi, situm in pago Trunowe, ubi tunc vir venerabilis Sigehardus praerat, & monachis ibidem per tempora victuris, quoddam territorium in pago Grunzwiti, juxta montem *Sumerbech*, quod haec tenent servi vel sclavi ejusdem monasterii ad censum tenuerant comiti solvendum: ubi etiam monachi praedicti ecclesiam, domosque cum ceteris aedificiis construxerant. Datum xi. kalendas Aprilis, anno imperii Ludovici quinto-decimo, Lotharii sexto, a sua coronatione Romana facta, indictione sexta. Actum Aquisgrani palatio regio. quod diploma Durandus diaconus ad vicem Fridugisi recognovit. Integrum refertur in annalium Cremifanensium libro primo. In his post Sigehardum abbatem magnus hiatus est usque ad Burchardum abbatem, qui tempore Arnulfi regis in monasterii tabulis occurrit. Si vera est nostra de Chamincseo conjectura, inter hos duos abbates locandus est Liutfridus, qui in praedicto Augiensi necrologio notatur *ex monasterio Chamincseo*, quod de Chremifensi mihi visum est interpretandum.

XXV.
Apollinari
abbati Casinensi
succedit Deusdedit.

Sub finem hujus anni Apollinarius Casinensis abbas ad superos migravit v. kalendas Decembris post annos undecim praefecturae, quam insigni pietate illustravit. Sepulchrum est primum prope ecclesiam sancti Benedicti, juxta gradus porticus, qua ad oratorium sancti Martini aditus erat. Dein sacrum ejus corpus ad laevam facelli beati Bertharii abbatis & martyris positum, necdum ad novum translatum erat, cum Angelus de Nuce Chronicon Casinense notis illustrabat. Successor ejus Deusdedit, quintus-decimus Casini abbas, annos tantum sex sacro monti praefuit, in carcere confectus non sine opinione sanctitatis, eo conjectus iussu Sighardi Beneventani ducis spurcissimi & avarissimi, cujus pater ac decessor Sico in Deusdedit abbatem optime affectus fuerat, eique praecipuum de fluvio Lauri, omnibusque ad eum ex jure palatii pertinentibus fecerat.

ANN. CHR.
819.
XXVI.
Galliarum
status & vicia
a Wala notata.

Haecenus prosperis successibus immensum creverat Gallicanum imperium: sed vitia ex prosperitate orta potestate immensis laboribus partae ingentem non multo post perniciem attulerunt; & peccata populi, longe lateque accumulata, ut Paschasii verbis utar, *clades, pestilentias, fames, inaequalitates aerum, terroresque etiam visionum* accersiverunt. Ob hanc causam miracula sanctorum, quanta & qualia nunquam audita sint, nuper coruscasse idem auctor tradit: idque divino consilio factum ait, *si quo modo post tenebras caecitatis nostra, inquit, ad veram lucem, qua Christus est, tandem expergesciti resurgamus*. Tantis malis ut obviam iretur, Ludovicus augustus generale placitum Aquisgranum convocavit, & ex omnium sententia quatuor diversis locis concilia in annum sequentem indicta sunt: ut episcopi & sacerdotes dispicerent, quibus modis ira divina placari posset. *Hos quippe constat vicarios esse apostolorum & luminaria mundi. Per hos igitur eorumque doctrinam tales tantique piissimi principes sibi suisque fideliter crediderunt misericordiam propitiari divinam*, ut legitur in prologo synodi Parisiensis, quae una fuit e quatuor, anno undeciesimo celebratis.

In hoc placito praeter ceteris enituit studium ac zelus venerabilis Wala abbatis Cor-

beiensis, qui iussis piissimi imperatoris obtempers, diligentius inquirere mandatis, *quid esset in quo Deus offensus esset, vel quibus placari posset operibus*; parvam edidit schedulam, in qua universa hujus regni vitia literis depinxit; quae omnia deinde ad comitatum reversus coram Ludovico Augusto, cunctisque ecclesiarum praesulibus ac senatoribus proposuit. Haec quinque capitulis comprehendit, a Paschasio relatis in libro secundo de epitaphio Arsenii, quo nomine Walam in duobus illis libris perpetuo appellat. Primum omnium, praemisso, totius ecclesiae statum duobus constare & administrari ordinibus, sacerdotio & imperio, imperatorem ac regem monet, ut suo mancipatus sit officio; nec divinis se ingerat, sed ea tantum curet, quae sui juris sunt propria. Episcopi vero & ministri ecclesiarum specialius quae Dei sunt agant, & ne saecularibus se immisceant. Deinde rex tales in regno suo rectores constituat, quales Dominus in lege requirit, quos utique probos ad regendum populum Dei, & idoneos cognoscat; qui avaritiam oderint, ac justitiam diligant; non qui pro libitu ipsi assententur. Ad haec ne res ecclesiarum sibi suisque usurpet, quippe quae nihil aliud sint, quam pretia peccatorum, vota fidelium, partrimonia pauperum. Idcirco, inquit, quod semel legitime consecratum est Deo, suis militibus, id est ministris, & pauperibus ad usum militiae suae libere concedatur. Habeat igitur rex rem publicam libere in usum militiae suae dispensandam: habeat & Christus res ecclesiarum, quasi alteram rem publicam, omnium indigentium & sibi ferventium usibus, suis commissam ministris fidelibus: & hoc sit regis officium, ut talibus committatur, qui & fideliter dispensent, & sapienter provideant: ut sic omnes glorificent Deum, & gaudeant in Christo, non minus ex futurorum promissis, quam ex praesentium solatio. Ad haec saeculares homines reponebant, rem publicam sic *attenuatam* & attritam esse, ut ad praesentes regni necessitates sufficere non valeret. proinde rebus ecclesiasticis juvari oportere. At, si res publica, inquit, ille, sine suffragio rerum ecclesiasticarum subsistere non valet; quaerendus est modus & ordo cum summa religione, quo id per pontifices fieri debeat. Praeterea movebat, ut episcopatus secundum canonicam auctoritatem darentur; arguebatque in primis clericos palatii, quos capellanos vocant, *qui non ob aliud, inquit, serviunt, nisi ob honores ecclesiarum & questus ac lucri gratiam sine probatione magisterii*. Denique monasteriorum pericula exponebat, quorum nonnulla jam a laicis tenebantur; ob idque mundi usibus ac studiis occupata & depravata erant: quia, etsi de his rex bene agere coepisset, in fine tamen, crebrescentibus malis, a saecularibus pervasa fuerant. His aliisque a Wala expositis, ab imperatore indicta sunt, ut jam dixi, quatuor in locis concilia, nempe Moguntiae, in urbe Parisiorum, apud Lugdunum & Tolosam: in quibus multa praclare in rem praesentem constituta: sed nullum malis remedium allatum, prohibentibus maxime regni *consulibus* seu comitibus, qui, *quia noluerunt recipere spiritum veritatis ad correptionem, receperunt spiritum erroris ad vertiginem*, inquit Paschasius. Hinc jam rarus, qui regibus fidem exhibeat: nullus, patriae aut civibus qui recte consulat; nullus, qui focis & amicis debitam caritatem impendat. Judices non nisi venale aliquid agunt: populus imperialis non suffragatur officii: auctoritas non viget praetorum, quoniam imperialis & regum deperit: res publica & ecclesiarum pauperrima est, quia praedones ea diripiunt. Ita praedictus auctor: qui his malis cumulum additum dicit per *Nasonem* seu Ammissarium, quo nomine Bernardum intelligit, Septimaniae & Tolosae comitem & marcae Hispanicae praefectum, de quo postea dicendum erit. Post praedictum placitum Wala lienteriae morbo correptus, ad monasterium suum se recepit, de his filere in posterum volens.

Quatuor illis conciliis praemissum fuerat anno praecedente capitulare Aquisgrani factum, in quo praescripta fuerant capitula, in eisdem tractanda conciliis: nempe de decimis, quae ad capellas dominicas dantur, & hominibus qui eas habent, & in suos usus convertunt. De feminis, quae in quibusdam locis temere velamen sibi imponunt. De monasteriis puellarum in legatione Autgarii, archiepiscopi scilicet Moguntini, in quibus nullus ordo bonae conversationis tenetur. De monasteriis etiam diversis in missatico Alberici, nempe episcopi Lingonensis, qui missus dominicus erat in provinciis Lugdunensi, Tarentasiensi, & Viennensi. Ad haec inquirendum erat de judicio aquae-frigidae, & de his qui usuris inserviebant. Capitula etiam missis dominicis ibidem praescripta. His addita capitula pro

XXVII.
Concilia his
de rebus habita.

lege habenda de honore ecclesiarum, multisque aliis rebus, præsentissimum ingruentibus morbis remedium haud dubie allatura, si recte observata fuissent.

Sed præclara est Ludovici augusti epistola, quæ generatim populo legenda missa fuit, in qua religiosissimus princeps suo & Lotharii nomine scribit, se eo anno generale jejunium per totum regnum celebrari iussisse, Deumque tota devotione obsecrari, ut sibi manifestaret, in quibus ipse offensus esset, & quo demum pacto placari posset, & ut ad correctionem necessariam tranquillum tempus concedere dignaretur. Eam ob causam statuisse, ut primo omnium archiepiscopi cum suis suffraganeis in locis congruis tempore opportuno convenirent; & ibi tam de sua, quam de aliorum omnium correctione & emendatione secundum divinam auctoritatem inquirerent, omnibusque exponerent. Ad hæc se missos dominicos per totum regnum destinasse, qui omnia perperam acta emendarent; se vero per singulas hebdomadas uno die in palatio ad causas audiendas adfuturum. quæ omnia ut prosperum successum habeant, velle, ut triduanum jejunium generatim secunda feria post octavas pentecostes celebrandum indicatur, & religiose ab omnibus observetur. Nihil sum forte in his referendis: sed rerum subsequencium narratio id exigere videbatur.

Ex his quatuor conciliis (tria tantum numerat Paschasius) unum superest Parisiense, tribus libris constans, insigne profecto catholicæ religionis monumentum: quorum in libro primo agitur de dignitate & officio episcoporum, ac de clericis & monachis: in secundo de officiis regum ejusque ministrorum, aliorumque laicorum: in tertio fit quædam recapitulatio eorum, quorum observatio præcipue necessaria erat, Ludovico & Lothario augustis directæ. In capite quadragesimo-tertio libri primi arguuntur quædam abbatissæ & sanctimoniales, quæ non solum viduas, sed etiam virgines puellas velare solitæ erant. quod pæne in omnibus monasteriis puellaribus fiebat, ideo scilicet, quia dum se corrumpunt, nihil sibi obesse ad peccandum tale velamentum putent. quod in posterum fieri sub interminatione poenæ canonica cavetur. Capitulum sequens est contra quasdam nobiles feminas, quæ amissis viris velabantur, & in domibus propriis residebant; statutumque, ut deinceps, non ante triginta dies a viri sui obitu, in monasteriis sub spiritualis matris regimine Deo servituræ se subdant. Quadragesimum-seximum est contra quosdam canonicos & monachos, qui, posthabito religionis suæ pudore, monasteria sanctimonialium, tam monacharum, quam canonicarum, inconsulto episcopo suo, propinquitatis aut familiaritatis confessionisve obtentu, impudenter atque irreverenter adibant. quod deinceps prohibetur, nisi forte eis præcipiatur propter opus necessarium ab episcopo civitatis. Porro si sacerdotibus sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in ecclesia, coram sancto altari, adstantibus haud procul testibus, faciant. si autem infirmitas præpedierit, ut in ecclesia eadem confessio fieri nequeat, in qualibet domo facienda sit, non nisi testibus similiter haud procul adstantibus fiat. Si vero colloquendum est, in auditorio sub testimonio virorum religiosorum, & religiosarum feminarum fiat. In tertio libro inter alia constitutum est, ut scholæ publicæ in tribus saltem imperii locis fiant: ut deterreantur clerici & monachi, qui palatia passim adeunt. Abbates vero canonicos, & regulares, id est monasticos, & abbatissas, sive laicos, qui monasteria tum habebant, Parisienses patres ab imperatore poscunt admoneri, ut bonum exemplum præbeant, & loca sibi concessa deperire & destrui per negligentiam non sinant; & congregationibus sibi commissis necessaria, cum in spiritualibus, tum in temporalibus, subsidia administrare non negligant: ne forte propter aliquam inopiam, & divina officia negligantur, & ipsæ congregationes irreligiosus vivere compellantur. In eodem conventu actum est de reformatione monasterii sancti Dionysii, ut inferius videbimus.

Concilio Parisiensi interfuit cum suis suffraganeis Aldricus archiepiscopus Senonum, qui in eodem concilio consecratus fuisse videtur. Erat is ante pontificatum abbas Ferrariensis, de quo Lupus, ejus post Odonem abbatem successor, in epistola ad Wenilonem archiepiscopum Aldrici successorem: *Decessor vester*, inquit, *beate memorie Aldricus, presariæ cesaris Ludovici jussu, nobis, cum esset abbas, ablatus, & ecclesie Senonicæ pontifex factus est.* Suffectus est in locum Hieremiæ, qui anno præcedente decesserat. Vacabat archiepiscopatus, cum Ludovicus diploma de celebrandis quatuor conciliis edidit. Colitur Aldricus in ecclesia Senonensi die sexta Junii, qui forte ordinationis ejus est dies. nam obitus ipsius incidit in decimum

XXVIII. Aldricus metropolitæ Senonum. a Lupus epist. 29.

Octobris, translatio vero in tricesimam Junii. Ipsa die sexta Junii, quæ hoc anno dominica erat, cœptum est concilium Parisiense, cui Aldricus interfuit. Post Hieremiæ obitum vacavit aliquantum temporis sedes Senonensis. Id probat epistola quinta-decima inter Frotharianas ad Hilduinum abbatem, quem ecclesia illa obnixè precatur, ut huic tandem vacationi finem imponi curet. Eiusdem sunt argumenti sequentes duæ ad Eginhardum abbatem & Judith augustam, in quibus mirari se scribunt clerici Senonenses, quod ipsorum electus a missis dominicis non plena benevolentia susceptus sit. quod de Aldrico, an de alio, in cuius locum electus sit Aldricus, interpretandum sit, non satis compertum.

Eodem fere tempore vacavit sedes Autiodorensis mortuo Angelelmo episcopo, e Bajoario patre orto, qui ex abbate ejus urbis basilicæ sanctorum Gervasii & Protasii Aaroni antistiti substitutus fuerat, sepultus in basilica sancti Germani, cujus cella seu crenobio sancti Salvatoris *tabulam argenteam cum signo sonorissimo* dedisse traditur. Hic patruus fuit Heribaldi ipsius successoris, nati ex patre Antelmo, matre Frotilde Vastinensi, qui post *avunculi sui* seu patris decessum a clero & populo electus fuit, *Aldrico cum cœpiscopis, ex præcepto Ludovici imperatoris, hujus negotium procurante;* & quidem in basilica sancti Germani, ubi etiam ordinatus est: cujus locum abbatem fuisse volunt recentiores. qua de re nihil in historia episcoporum Autiodorensium legitur. Heribaldi mentio inferius recurret, a quo Deusdedit abbas sancti Germani liberam eligendi abbatis facultatem obtinuit.

Heribaldum episcopum Autiici faciat.

a. *Table to. r.* p. 432.

Dum apud Parisios sumus, non præmittenda hoc loco partitio, quam Hilduinus abbas suburbani sancti Germani monasterii, uti & sancti Dionysii & sancti Medardi, hoc anno fecit, consulens monachorum quieti & utilitati adversus rapacitatem abbatum sæcularium, quos sibi successores verebatur; statuensque numerum monachorum centum-viginti, quibus certam prædiorum portionem ad necessaria stipendia assignavit. Hanc partitionem imperiali diplomate approbari curavit, quod, tametsi jam vulgatum, huc referre non pigebit.

XXIX. Hilduinus portionem bonorum dat monachis S. Germani.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus & HLotharius divina ordinante providentia imperatores augusti. Si ea, quæ fideles imperii nostri pro statu & utilitate ecclesiarum ac servorum Dei fideliter ac devotè ob Dei amorem in locis sibi commissis statuerunt, nostris confirmamus edictis; hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem, & totius regni a Deo nobis commissi tutelam mansurum esse credimus, & retributorem Dominum in futuro habere confidimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ ac nostris, presentibus scilicet & futuris, quia vir venerabilis Hilduinus, monasterii sancti Vincentii ac sancti Germani abba, necnon & sacri palatii nostri archicapellanus, nostre suggestit serenitati, quod pro Dei omnipotentis amore, & futuro ejusdem congregationis cavendo periculo, ne aliqua successorum suorum negligentia aut parcitate ordo in ea futuris temporibus perturbaretur monasticus, stipendia eorum, quæ annuatim in cibo & potu accipere debebant, necnon & quasdam villas, specialiter necessitatibus illorum deservendas, constituisset ac deputasset, atque per litterarum seriem & largitionis suæ chartam, sua, aliorumque bonorum hominum manibus roboratam, eis concessisset ac delegasset: quatenus nulla occasione, nec rei publicæ servitio, quisquam ex successoribus suis impedimentum in futuro inferre potuisset, pro quo a via rectitudinis & observatione regulari oberrare necesse esset: sed deputatis sibi rebus & stipendiis contenti, absque necessitate & inopia, regularem normam tenere, & sine prævaricatione, quantum humana sinit fragilitas, observare quivissent. Unde humiliter petiit ac postulavit celsitudinem nostram, ut pro rei firmitate, super eandem constitutionem auctoritatis præceptum nostræ, pro divino intuitu ac ipsorum sanctorum reverentia, fieri juberemus, per quod inantea stabilis & inviolata permaneret. Nos vero petitioni illius, quia necessaria & rationabilis erat, aurem accommodantes, & qua voluntate ac ratione talia clementia nostræ suggereret, perspicue intelligentes, veluti postulaverat, fieri adjudicavimus. Quapropter statuimus atque jubemus, secundum quod in illius ordinatione continetur, ut dentur eis annis singulis de tritico puro modii mille quadringenti & quadraginta; & in susceptionem hospitum modii centum octoginta, quod sunt simul modii mille sexcenti-viginti; de vino modii duo millia; de legumine modii centum-octoginta; de caseo pensas centum-sexaginta; de pinguedine autem modii viginti, aut porci quinquaginta, quales meliores inveniri possunt; de butyro modii quatuor, de melle carrada una ex modiiis octo, vel sicut ex censu de villa Luca-*

* f. rapacitate.

ANN. CHR.
829.

* Antony.

* La Celle.

* Marolles près

Montereau.

* Cachant.

* Nogent l'Ar-

taud.

* Espignel

* Vileton.

* Esmani.

* al. Utta

Orze.

rias perfolvitur; & mensalem de duodecim villis melle & cera, id est unoquoque mense sextaria quatuor, & cera libras duas; de sale modii centum; volatilia cum ovīs de duobus festis, id est pascha & natalis Domini. Ad vestimenta etiam vel omnes eorum necessitates, secundum regularem institutionem procurandas, constituimus illis easdem villas, quas ipse per suam concessionem eis visus est condonasse: id est Antoniacum* cum ipsa capella, vel quicquid ad suum opus presentialiter habuit, vel quicquid inde homines per precarias tenent, vel quicquid per beneficium illius aliqui adhuc habent, & illic perire videtur, ut post eorum discessum ad usum fratrum revertantur. Alteram, cujus vocabulum est Cella*, que dicitur Villaris, cum omnibus appendiciis suis, quantum ipse presenti tempore ad suum opus illic habuit, vel quicquid homines per precaria vel beneficia illius tenent, & illic pertinere videtur. Tertiam, que vocatur Matriolas*, cum omni integritate sua. Quartam, que vocatur Cati-cantus*. Quintam, cujus vocabulum est Novigentus*, cum omni integritate sua. Sextam, cujus vocabulum est Spinogilum*, cum ipsa capella, vel quicquid inde ad suum opus habuit. Septimam, locellum, qui vocatur Valedronis*. Octavam, que dicitur Agmantus*, una cum ipsa silva, que vocatur Usta*. Has ergo villas cum appendiciis & redditibus suis, ut diximus, ad omnes ejusdem congregationis, tam infirmorum, quam senum, necessitates faciendas, & sustentacula mortalium vite ministranda, imperiali auctoritate & indulgentia per hoc preceptum confirmationis nostre, sicut predictus venerabilis abbas in sua predicta constitutione, stabili jure eis concedimus ac confirmamus: precipientes, ut nullus abbas per successiones, quod salubri egit consilio, subtrahere aut minuire audeat, aut ad suos usus retorquet, aut alicui in beneficio tribuat: sed neque servitia ex eis exactet, neque paraveredos, aut expensas ad hospitum susceptiones recipiat; neque ulla in aliqua re exactione inde exigat absque inevitabili necessitate, præter mensuras in principali ecclesia beati Germani, & in ponte Parisius longo a tempore dispositas: & si augeri adjudicaverit, & numerum monachorum in majus augeri, amplificari pecunia majori licentiam habeat. Hæc autem, ut putamus, ad usus centum-viginti monachorum sufficient: distrabendi autem aut minuendi eas, quas pro Dei statuimus amore, nequaquam presumat. Sed si facere presumpserit, & post discessum nostrum hanc nostram confirmationem, quam supra dicti venerabilis viri Hilduini constitutionem fecimus, violare voluerit, querela ad successores nostros, qui tunc temporis nobis supersites fuerint, devenerit, ipsique agnita auctoritate nostra statuta nostra defendant, & sue auctoritatis precepto confirmet: qualiter futuris temporibus fratres, in cœnobio supra dicto regulam beati Benedicti servantes, absque perturbatione libere Deo deservire queant, nobisque merces exinde in perpetua recompensetur aternitate. Et ut hæc auctoritas, quam ob amorem Dei, & anime nostre remedium statuimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconvulsa valeat perdurare, manus nostre subscriptione eam subserfirmavimus, & anno nostro sigillari iussimus. Data idibus Januarii, anno Christo propitio sexto-decimo imperii domni HLudovici serenissimi augusti, indictione septima. Actum Aquigrani palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

Deest annus Lothariani imperii in chartario, ex quo hoc diploma primum a Jacobo Broilo erutum est. Anno sequenti ejusdem cœnobii monachi a Pippino Aquitanie rege obtinere confirmationem quarundam villarum, quas ad stipendia fratrum Carolus & Ludovicus augusti in Aquitania concesserant. Hæc villæ sunt Vernogilus, Cixiacus, Lixiniacus, Noveridus, Casiliacus, Quinciacus, & Villa-Bullana. Data idus Augusti, anno decimo-septimo imperii domni HLudovici serenissimi augusti, & quinto-decimo, forte sexto-decimo, regni nostri. Actum in Aviziaci-villa. Anno predicto synodi Parisiensis In Chadus senior Parisiorum antistes similem bonorum partitionem ecclesie sue canonicis fecit, eo pacto, ut facta-recta ad eos pertineant, & supervenientes fratres, tam canonicos, quam monachos aliarum congregationum, cum caritate excipiant: quorum alterum in constitutione Hilduini exprimitur, nempe hospitum exceptio: alterum reticetur, quod proinde abbatis officium erat.

Et in Moguntini concilii acta exciderint, ex aliis tamen monumentis discimus, in eo actum fuisse de Gothefcalco monacho, qui se invitum Fuldæ tonsus & monachus factus adversus Rabanum abbatem causabatur. Erat is nobilis Saxo, filius Berni comitis, a puero educatus in Fuldensi monasterio, ibique litteris informatus a Rabano, qui anno DCCC XXI. factus abbas, eum vitæ monasticæ mancipavit. Certe Gothefcalcum a primis annis in monasterio secundum regulam obla-

XX X.
Gothefcalcus
Fulda egressus.

tum & tonsus fuisse testis est Hincmarus, a cujus hæc verba sunt. In hymno vespertinali, quem Gothefcalcus ab ipsis rudimentis infantie in monachorum monasterio, in quo secundum regulam oblati & tonsus existit, & usque ad adultam ætatem mansit, a cum monachis labiis cecinit, &c. Id de Fuldensi monasterio intelligendum esse mox patebit. Ex his conijcere licet, Gothefcalcum puerum Deo a parentibus oblatum fuisse in Fuldensi monasterio sub Eigile abbate; eoque mortuo, cum inde jam adultus exire vellet, illic remanere coactum a Rabano abbate, qui votum parentum ex regulæ præscripto pueros in perpetuum obligare censebat contra quorundam secus sententiam opinionem, quos ille singulari libello refutavit, ut postea videbimus. Hinc Gothefcalcus, cui jam adulto præceptoris, & forte monasticæ vitæ severitas gravior erat, conquestus est in Moguntino concilio hujus anni apud Olgarium archiepiscopum, aliosque patres, quod Rabanus abbas ipsum ad vitæ monasticæ professionem adegisset, & votum parentum, de se puero factum, ratum habere coegisset. His querelis favens cum aliis episcopis Olgarius, Gothefcalcum a voto absolvit: ab hac vero sententia Rabanus appellavit ad Ludovicum imperatorem, cui libellum suum de oblatione puerorum ejus rei causa obtulit. Hæc omnia testabatur epistola Hattonis abbatis ad ipsum Gothefcalcum, a Centuriatoribus Magdeburgensibus lecta, qui ita hac de re loquuntur. Gothefcalcum, comitis Saxonis Berni filium, qui invitum votum monasticum fecerat, in synodo cum multis aliis episcopis anno Domini DCCC XXI. absolvit Olgarius archiepiscopus, ut testatur Hatto abbas Fuldensis in epistola ad eundem, scilicet Olgarium. & infra. Cum adhuc Rabanus abbas esset, Gothefcalcus eum in synodo accusavit, quod se invitum fecisset monachum, ac synodus Gothefcalcum absolvit: sed Rabanus contra eam sententiam protestatus, ad Ludovicum appellavit anno Domini DCCC XXI. Idem alibi dicitur reperunt Centuriatores, qui acta hujus concilii non semel laudant, eique interfuisse dicunt viginti-novem episcopos, chorepiscopos quatuor, & sex abbates. Utinam hæc acta & Hattonis epistolam reperire licuisset, quæ Browerum, Fuldenses antiquitates revolventem, aliosque fugerunt. Hæc me amice monuit abstrusæ eruditionis sagacissimus indagator D. Pelehester. Quid hac de re statuerit Ludovicus, incertum. Forte ejus mandato sententiam revocavit Olgarius; sicque Gothefcalcus monasticum habitum retinere coactus est: sed quia Fuldæ cum Rabano abbate remanere noluit, ex Germania egressus in Galliam venit, seque recepit in Orbacense monasterium: ubi quid ei acciderit, inferius dicturi sumus.

Venio ad librum, quem Rabanus scripsit contra eos, qui repugnant institutis S. patris Benedicti de irrevocabili oblatione puerorum. Hujus libri meminit Rudolfus scholasticus, ipsius Rabani discipulus, in ejus vita: ubi scripta ejus enumerans, ad Ludovicum imperatorem, inquit, scripsit librum unum contra eos, qui oblationem secundum regulam S. Benedicti destruere volebant. Hujus libri, qui in editis desideratur, copia nobis facta est ex codice Mellicensis in Austria monasterii, eumque integrum in appendice referemus. In hoc libro Rabanus refellit eos, qui S. Benedicti institutis detrahebant, quod pueris, a parentibus oblati in monasterio, omnem potestatem adimant revertendi ad sæculum. Id vero scripturæ sacræ consentaneum esse probat Rabanus variis testimoniis, cum ex veteri, tum ex novo testamento adductis. Initio libri mirandos, immo miserandos dicit illos, qui hoc negligentes, quod in infantia professi sunt; quod in primordio vitæ suæ abdicaverunt, quasi eminentioris ac majoris dignitatis sit, ei præponunt, tum subdit quod in Gothefcalcum maxime cadere videtur. Sunt ergo quidam, qui a cunabulis suis sacras litteras didicerunt, & sancta ecclesia nutrimento tamdiu aliti sunt, quousque satis educati in sublime sacrorum ordinum proveberentur. Sed ingrati tanto munere, contraria orthodoxorum fidei sentiunt. Aiunt enim pompaticè pravorum dogmatum impudentes artifices, quod non liceat parentibus filios parvulos ad Dei servitium tradere; nec convenire homini libero ingenuum filium servum facere; humanam legem Deo imponere, voluntates ac dominationem omnem humanis sanctionibus subjicere conantes. Ex superioribus verbis intelligitur, Gothefcalcum tunc temporis ad sacros ordines fuisse promotum: qui tamen in Remensi provincia postmodum ordinatus fuisse dicitur, ut suo loco videbimus, forte sacerdos. Porro hoc opusculum ejus occasione conditum fuisse, liquet ex consequentibus, ubi Rabanus rationem adducit, ob quam parentum oblationem Gothefcalcus suæ libertati non præjudicare debere aiebat: nempe quod testes suæ ipsius oblationis non fuerint

ANN. CHR.
829.
a Hincm. de
non trims deitas
te, sect. 12.b Centur.
IX. c. X.
col. 543.c Ibid. col.
546.d Ibid. col.
404.Rabani liber
de oblatione
puerorum.e infra lib. 33.
n. 70.

ANN. CHR. 829.
 ex gente sua, scilicet Saxones, sed Franci. quod Saxonum legibus esset contrarium. Cum enim audierint, inquit Rabanus, regularem oblationem in pueris minoris ætatis testibus idoneis confirmari debere: quia aperte contraire atque resistere veritati non audent, ex obliquo quarunt, quomodo id, quod perversa mente tractant, hoc actu nefando perficiant. Subtiliter argumentantur, atque hoc in commentum erroris sui assumunt, quo facilius possint sibi obsequentes atque obediētes deludere: quod non liceat cuilibet testes citare ad confirmandam veritatem religionis christianæ, nisi de propria sua gente. Verbi gratia dicunt, quod super Saxonem nullus de Francorum aut Romanorum, (id est Gallorum) aut ex alia qualibet gente, licet inter suos nobilis natus, atque honestus conversatione habeatur, nisi Saxo, testis esse possit. Hoc enim aiunt legem gentis sue pati non posse, ut alterius gentis homo in testimonium citetur ad infringendam legem libertatis sue. Quasi illi libertatem, inquit Rabanus, ac nobilitatem generis sui perdant, qui servitium Christi profitentur: cum magis illi liberi sint, qui uni Deo, quam qui diversis vitiis atque peccatis servire probantur. Hæc tamen fere tota ratio erat Gothescalci ad refutandam vim voti, quod ex oblatione parentum contraxerat: atque inde manifestum est, quod Centuriatores ex epistola Hartonis abbatis asseruerunt, eum genere Saxonem, atque adeo Berni comitis filium existisse. Hinc idem auctor Saxonibus impropere ingrati animi vitium, qui cum a Francis conversi fuissent ad christianam fidem, eos in causis suis testes adhiberi non debere contendebant, contra jus cæli, contraque jus fori. Hæc satis de illo libro, in quo Rabanus tria probat: primum licere homini christiano suam sobolem Deo consecrare: alterum, votum quod Deo votetur, sine magno reatu omitti non posse: postremum, vitam monasticam non humana, sed divina auctoritate institutam esse. Ex his omnibus innotescit causa & occasio simultatis, quæ Rabanum inter & Gothescalcum postea excitata est.

XXXI.
 Anfcharii missio ad Suecos.
 Inter ea legati a Sueonum seu Suecorum partibus ad Ludovicum imperatorem Aquisgranum adveniunt, inter alia significantes, esse in sua gente non paucos, qui christianæ religionis cultum amplecti cuperent, regisque animam ad excipendos evangelii præcones satis propensum ac benevolum videri. Hoc nuntio plurimum delectatus religiosissimus princeps, Walam abbatem consulit, num quem e suis haberet, qui pro Christi nomine in illas partes proficisci vellet; aut certe cum Hærioldo Danorum rege morari, dum Anfcharius, ejus gentis apostolus, ad Sueones mitteretur. Mox ad palatium accersitur Anfcharius, dato mandato, ne se raderet, antequam ad præsentiam imperatoris veniret. Forte ut, recrescentibus capillis, minus illas gentes monasticæ tonsuræ novitas offenderet. Accessit læto animo vir Dei, meditati consilii præsciis, & ad subeunda qualibet discrimina paratus ex duplici visione, quæ ipsi, dum in vetere-Corbeia moraretur, patefacta est, remissionem ipsi peccatorum portendens ob missionem suam ad conversionem gentium. Itaque in præsentiam Cæsaris adductus, indubitanter asseruit, se paratum ad omnia, quæ ipsi pro nomine Christi ab imperatore præciperentur. Probato consilio, venerabilis Wala socium ei adjunxit nonnum Witmarum monachum veteris-Corbeie, ultro se ad pii operis subsidium offerentem; jussitque cum Hærioldo remanere patrem devotissimum Gislemarum, fide & operibus bonis probatum, atque in zelo Dei ferventissimum, qui rem christianam apud Danos curaret. Tum, paratis omnibus ad eam missionem necessariis, Anfcharius cum sociis, legatique Sueonum Mosæ fluvio se committunt, secundo flumine in oceanum, atque inde in Sueciam transmissuri. Sed antequam oceanum ingrederentur, in piratas offendunt, qui, post unum & alterum confictum, victores facti, naves & omnia in eis contenta, exceptis his, quæ illi ad terram fugientes secum asportare potuerunt, diripiunt; adeoque munera regia, quæ in Sueciam deferebant, & quadraginta circiter codices, quos ad suum usum destinaverant.

Verum nihilo commotior vir Dei, cum alii reverti suaderent, per Germaniam & Daniam iter persequi non destitit, quod, etsi longissimum & arduum, pedibus confectum cum sociis, navigio tantum interjacentia freta prætergressus; demumque pervenit ad emporium Sueciæ celeberrimum Byrcam; ubi a rege, qui Bern seu Bernus vocabatur, audita eorum adventus causa perbenigne accepti sunt. Dehinc, habito cum suis optimatibus consilio, rex eis in regno suo manendi & prædicandi Christi evangelii potestatem fecit, concessa etiam subditis suis facultate, ut quicum-

ANN. CHR. 829.
 que vellent, Christi doctrinam amplecterentur. Regis exemplo multi ejus regni proceres Christi præconibus favere: quos inter Byrcæ præfectus, idemque regis consiliarius & familiaris, Herigarius nomine, sacri baptismatis fonte in primis ablatus est, fidei catholicæ sincerus dein cultor, qui in fundo suo ecclesiam primus fabricavit. Cum per dimidium annum, quod currentis anni reliquum erat, servi Dei legatorum promissionem certo experimento probassent; cum regis litteris ad Ludovicum augustum reverti constituunt, ut ei rerum statum & legationis suæ prosperos successus exponant.

Interim Ludovicus, indicto Wormatiam conventu, ibidem Carolo minoreni, id est sexenni, ex Juditha filio, portionem regni dare constituit, Lothario rogatu patris primum assentiente, cujus rei postmodum ipsum graviter pœnituit. Suevia itaque Carolo cum Rætia & parte Burgundiæ concessa, qua re offensi Judithæ privigni, a patre recesserunt, magnorum deinde motuum auctores. Accessit ad infestæ rei cumulum Bernardi Septimaniæ ducis summa in palatio auctoritas, quem eodem tempore imperator, tamquam in supplementum ac præsidium sumens, camerarium constituit, & Carolo novo rege ei commendato, secundum a se in imperio fecit. quæ duæ res magnam regno, ipsique Ludovico perniciem accersiverunt. Erat, ut alias jam monuimus, Bernardus filius Willelmi quondam Septimaniæ ducis, ejus qui Gellonensè monasterium condidit, ibidemque monachus piissime decessit; Naso a Paschasio dictus, forte ex patre, cui brevem nasum fuisse tradunt, & a brevi naso cognomen consecutus. Patris in dignitatem successit Bernardus, Septimaniæ ac Tolosæ dux, insuperque maris Hispanicæ a Ludovico præfectus, id est factus comes Barcinonensis, antequam camerarius & in palatio summus crearetur. Huic conjux erat Dodana, quæ ipsi nupserat ante annos sex, ex qua post biennium a conjugio Willelmum filium suscepit. Bernardo duæ sorores erant, Helinburga & Gerberga, quarum hæc sanctimonialis jussu Lotharii in profluentem Ararim, tamquam venesica projecta, aquisque præfocata est. Alterutram in matrimonium duxerat ante monachatum Wala, forte Gerbergam, quæ post ejus in monasterium secessum sanctimonialis facta sit. Tot tantisque honoribus auctus Bernardus, aliorum procerum invidiam excitavit, idemque forte potestatis suæ abusu proritavit. qua de re a Wala sororio suo, sed frustra, increpitus, Judith augustæ primum, cujus gratia & familiaritas suspicione haud caruit, ac demum Ludovico ipsi extremum tantum-non exitium attulit.

Exautoratus est in eodem Wormatiæ conventu Matfridus Aurelianorum comes ob inertiam, Adrevaldo testante; ejusque in locum successus Hodo seu Odo, filius Theodeberti comitis Madriacensis, fraterque Roberti comitis, ex quo Robertum cognomento Fortem, qui tertiæ stirpis regis apud nos feliciter regnantis caput est, prodixisse recentiores non pauci existimant. Novo honore contra sui naturam elatus Odo, cunctas res ecclesiæ Aurelianensis, excepta matricula seu portione pauperum, abbatias quoque sancti Aniani, necnon sancti Benedicti in suam redigere potestatem molitur. Haud scio an in vivis adhuc supererat Adelgaudus, an Boso ei jam successerat in regimine monasterii Floriacensis: cujus loci fratres, ut Odonis molitioni obviam irent; cum sanctorum reliquiis eum adeunt, supplicantes, ut ne res, servus Dei ad cultum divinum traditas, in alienos usus transferret. At nihil apud eum preces, nihil sanctorum reliquiæ valere. Quæ vero inde consecuta sint, inferius aperiemus.

Hoc ipso anno Tancredus Prumiensis abbas obiisse traditur in chronico Reginonis ejusdem loci abbatis; eique successisse Marcwardus, vir prudens, & sacre religioni deditus. Quo ex monasterio hic assumtus sit, cujusve fuerit, non prodit idem auctor. Affinis erat Lupi abbatis Ferrariensis, qui, si non in Senonensi Galliarum provincia, certe in Gallia natus fuerat, & filium Guagonis nepotem suum, ac Marcwardi propinquum appellat. Is mihi aliquando idem fuisse visus est ac Marrimardus, Senonicæ civitatis præfectus, quem Aldricus archiepiscopus e Fossatenfi monasterio, cujus basilicam dedicaverat, revertens, pro foribus ecclesiæ beati Stephani superbe ac tumide se gerentem corripuit, correptumque monachum fieri persuasit. At certum est hunc plane alium fuisse, siquidem Marcwardus abbas Prumiensis factus est ante dedicationem basilicæ Fossatenfis, & quidem eodem anno, quo Aldricus promotus est ad sedem Senonensem. Ceterum Marcwardum cœtui

XXXII.
 Carolus rex dictus, & Bernardus camerarius.

a Thegan. cap. 52.
 b Paschas. lib. 2. c. 8.

XXXIII.
 Odo comes Floriacensis infestus.
 c Adrevald. de mirac. S. Bened. c. 20.

XXXIV.
 Tancredo abbati Prumiensi succedit Marcwardus.

d Lupus episc. 91.

ANN. CHR. 829.
a id. ep. 119.

Ferrariensi sub Aldrico abbate adscriptum fuisse intelligitur ex Lupi epistola ^a ad ipsum Marcwardum, cujus intercessionem apud imperatorem flagitat; *ut, quoniam de loco, inquit, nostro sitis, a quo vos corpore dumtaxat ecclesiastica utilitas abduxerit; isque diminutione facultatum vehementer attenuetur, atque religioni paupertas impedimento sit; intercessionis opem instaurationi ejus impensissimo studio conferatis.* Ex hoc duplici capite, affinitatis scilicet cum Lupo, & monasticæ apud Ferrarias professionis, magna illa necessitudo profluxit tum inter Marcwardum & Lupum, tum Ferrarienses inter & Prumienses. Ad hæc Marcwardus abbas, uti & Tancradus ejus decessor, Andaginenfis monasterii, modo sancti Hucberti, rector fuisse traditur. Eodem tempore successisse creditur Gothefredo abbati sancti Gregorii in Alfatia Pertholfus, laudatus in veterrimo codice societatum Augiensium.

Gregoriani
abbates.

XXXV.
Placitum
Romæ pro
Farfensibus.

Romæ infigne placitum habitum est a missis imperialibus in palatio Lateranensi. Eo convenere ad singulorum causas audiendas Joseph episcopus & Leo comes, missi Ludovici magni imperatoris, in præsentia domni Gregorii papæ, & una simul cum eis Leo episcopus & bibliothecarius sanctæ Romanæ ecclesiæ, Theophylactus nomenclator, aliique, quos inter Ingoaldus & Aceris seu Acerisus abbates aderant. In primis causam dixit Ingoaldus abbas Acutiani seu Farfensis sanctæ Mariæ monasterii cum Audulfo advocato suo. Actor adversæ partis erat Gregorius advocatus sanctæ Romanæ ecclesiæ. Materia litis curtis Corviniana, tresque aliæ, nempe S. Viti in Parmis, sanctæ Mariæ in Vico-novo, alia in Bariliano, & Pontiana, quas Farfenses a pontificibus Romanis Stephano quarto, Eugenio secundo & Paschali primo sibi per vim ereptas causabantur. Negante Gregorio has curtes esse juris Farfensium, immo eas sanctæ Romanæ ecclesiæ ex lege competere asserente; actores Farfensium, Ingoaldus abbas & Audulfus advocatus, jussi sunt exhibere, si qua haberent causæ suæ *monimina, aut testes.* Producta ab eis primum instrumenta, quorum in uno continebatur, quo pacto Ansilberga, abbatissa monasterii sancti Salvatoris de Brixia, ipsas curtes Acutiano sanctæ Mariæ monasterio legavisset, quas litteras Teudicus dux eidem Ansilbergæ de ipsis curtiibus emiserat. Productum & aliud lectumque, quo modo Ansa regina, Desiderii conjux, curtem sancti Viti a Teutone episcopo Reatina civitatis per commutationem acceperat, eandemque postea Ansilbergæ filia suæ donaverat: tum præceptum Caroli imperatoris eadem curtes cum rebus suis eidem monasterio confirmantis. Gregorius ex adverso hæc instrumenta rejiciebat, ea ratione, quod Farfenses numquam has curtes habuissent, vel tenuissent. Instabant Farfenses actores, asserbantque, eas a se possessas fuisse, donec illas per vim abstulissent pontifices. In his altercationibus a iudicibus decretum est, fidejussores ab utrisque partibus constitui, quibus ad sistendum se in futurum iudicium constringerentur. Altera itaque die citati utrimque actores. Producti primum a Farfensibus quatuor testes, quos Gregorius probos homines agnovit. separati ab invicem testes, præmissis super sancta evangelia juramento, secundum Farfenses testimonia præstiterunt, asserentes, quod tempore Langobardorum, dein Caroli imperatoris seu regis has curtes tenuerant Farfenses; ibique resederint præpositi Johannes, Petrus, & Christianus monachi, usque dum per vim Hadrianus & Leo pontifices eas a monasterio abstulerant. Præter hos auditi & alii duodecim testes, qui idem affirmarunt, idem etiam Audulfus advocatus monasterii. Post hæc lata est sententia secundum Farfenses contra pontificem: hic vero Cæsarem appellavit. Interim nihilo minus iudices possessionem illarum curtiuum Farfensibus adjudicarunt. Actum anno imperii domini Ludovici sexto-decimo, mense Januario per indicationem septimam. Hoc placitum in appendicem integrum referre visum est, cujus breve compendium habetur in chronico ^b Farfensi. Ibidem legitur diploma ^c Ludovici & Lotharii imperatorum augustorum, datum x. kalendas Julii, anno Ludovici quinto-decimo, Lotharii septimo a sua coronatione Romæ facta, indicatione septima; quo diplomate monasterio Farfensi & Ingoaldo abbati donatur monasteriolum sancti Stephani, situm in finibus Teatinæ & Vocitanæ regionis, in loco, cujus vocabulum est Lucana. Eiusdem Ingoaldi tempore Lotharius augustus, approbante Ludovico patre, monasterium exemit ab annua pensione, Romanis pontificibus persolvi solita ad tutanda Farfensium jura, quæ jam pontifices suis distracti negotiis discutere non poterant.

Non diu post prædictum placitum supervixit Ingoaldus abbas, cujus obitus con-

^b *Chesnius* v. 3.
p. 656.
^c *ibid.* p. 658.

tigit vii. kalendas Aprilis. Ingoaldum excepit Sichardus abbas loci tertius-decimus, pro sancto habitus, qui longe lateque exemplum boni certaminis in omnibus præbuisse dicitur. Salvatoris oratorium extruxit, beatæ Mariæ basilicæ adjunctum, cum crypta subterranea, ubi corpora sanctorum martyrum Valentini & Hilarii, quæ in ecclesiam sanctæ Mariæ e Tusciæ partibus translata fuerant, una cum corpore sancti Alexandri, beatæ Felicitatis filii, quod ipse a Gregorio papa quarto acceperat, recondidit. Eidem confirmatio monasterii sancti Stephani, in finibus Teatinis siti, a Lothario imperatore facta est. Multa item sub eo bonorum accessio per annos quatuordecim ac dimidium, quibus Farfensibus præfuit, *magnificus* ob id a chronographo, non tantum sanctus appellatus.

In majori Britannia Wifredus Cantuariensis præsul ex hac vita decessit: cujus in locum electus est Feologildus abbas vii. kalendas Maii, v. idus Junii ordinatus ad breve tempus, defunctus eodem anno kalendis Septembris. Hic abbas, an suburbani monasterii sancti Augustini, duobus conciliis apud Spelmannum subscripsisse invenitur, nempe Becanceldenfi anno octingentesimo, in quo decretum fuit ex mandato Leonis papæ tertii, ut homines sæculares super ecclesias non habeant dominium; & post tres inde annos Cloveshovienfi, ubi actum est etiam de libertate ecclesiarum, cujus rei decretum Feologild abbas manu sua roboravit. Defuncti locum supplevit Ceolnothus seu Celnothus decanus ecclesiæ Christi, quæ Cantuariensis cathedralis erat, electus iii. kalendas Julii anni sequentis, ordinatusque vi. kalendas Septembris, a Gregorio quarto pallio donatus. Sub ejus regimine, quod diuturnum fuit, id est annorum amplius quadraginta, duplici infortunio ejus ecclesia laboravit. nam ex pestilentia monachi cathedrales, præter quinque, omnes extincti sunt, nullique per aliquod tempus inventi, qui defunctorum in locum substituerentur. adeo ut ex consensu & rogatu reliquorum monachorum clerici & presbyteri sæculares cum monachis divina officia explerent, dum monachorum numerus restitutus fuisset: nempe reddita pace, quam Dani, eo tempore in illas partes effusi, quod alterum infortunium fuit, per multos annos interturbaverunt, cum trecentis navibus in Angliam appulsi.

ANN. CHR.
829.
Ingoaldo ab-
bati successit
Sichardus.

XXXVI.
Cantuariensis
archiepiscopi.

Insequens annus octingentesimus tricesimus lugubrem ac funestam toti occidentali imperio, sed maxime Galliarum regno scenam aperuit, quæ per annos amplius quinque, quibus Ludovici augusti filii a patre divortium fecere, producta, sequentium dein, cum a domesticis, tum ab externis, malorum origo ac seminarium fuit. Duplex, ut præmissum est, harum tempestatum causa: Caroli scilicet minoris proventus in regnum, & Bernardi ad summos honores, summamque potestatem. Hinc conjurati regni proceres Pippinum Aquitaniam regem adeunt, eumque in societatem conspirationis adducunt, dicentes, non modo ceteros, sed ipsum etiam a Ludovico patre contemni, prælato Carolo, prælato Bernardo, qui unus in aula regia dominaretur; non virtutis ope, sed obcœnis amoribus, illam gratiam & potestatem adeptus. Optimi filii partes esse hoc probrum a regia domo propellere, quando pater non averteret; immo Bernardi præstigiis delusus, nec animadverteret. His consiliis incitatus Pippini animus, copias contrahit, quasi patris injuriam ulturus, eumque quantocius convenire parat. Dum hæc proceres moliantur; Ludovicus circa tempus quadragesimæ loca mari vicina lustrabat, quo in itinere Centulense, aliaque monasteria invisit. Inde revertens, Pippini procerumque molimina accepit. Forte Werimbriam * seu Vermeriam jam accesserat, quæ villa regia est haud procul a Compendio; quo Pippinus cum suis copiis contendit, progressus per urbem Aurelianorum, ubi, sublato Odone comite, Bernardi confobrino, Matfridum restituit. Hoc nuntio Ludovicus attonitus, Bernardo fuga sibi consulere; Judithæ vero in Laudunense sanctæ Mariæ monasterium, alio nomine sancti Johannis dictum, se includere jussit: ipse Compendium se recepit. His compertis, Pippinus & conjugationis auctores Juditham e monasterio ad se adduci jubent, variisque minis exterritam adigunt, ut ipsa monasticam vitam subiret, atque idem facere Ludovicum persuaderet. Tum illa deducta ad imperatorem, secretum hac de re colloquium cum ipso habuit; qui ei auctor fuit, ut vitandæ mortis causa sibi velum imponeret: ipse vero de tonsione sua spatium deliberandi petiit. Ita Judith ad conjuratos reversa, jussu eorum in Pictavense sanctæ Crucis seu sanctæ Radegundis monasterium reclusa

ANN. CHR.
830.
XXXVII.
Motus in Gal-
lia contra Lu-
dovicum.

* *Verberis.*

ANN. CHR. 830.
 eit. Bernardus vero Barcinonem se recepit, ut in annalibus Bertinianis legitur. Dum in illo parthenone Judith versata est, ita Christo Domino die nocteque famulari studuit, ita virginibus Deo ibidem famulantibus placuit, teste annalista Mertenfi, ut omnes proficerentur, se eam velle imitari. Hanc mutato habitu regali, induto habitu sanctimoniali, custodiæ inclulam fuisse auctor est Agobardus, qui nimius videtur in exaggeranda ejus lascivia: quæ, etsi a multis credita & traducta in vulgus, forte ab inimicis conficta est, quod Theganus asserit, aut certe plurimum aucta ad eam perdendam. Harum rerum nuntio ad Lotharium imperatorem in Italiam perlato, repente mense Maio inde advolavit, probavitque conjuratorum consiliis, eis se socium adjunxit.

XXXVIII.
 Wala quidrum egerit.
 Quod rei tum gesserit Wala, non prodit Astronomus, ex quo hæc desumimus, sed ea singillatim Paschasius exponit. Cum omnia susque deque in aula regia vertere comperisset Wala, his malis, quoad in se fuit, obviam ire constituit, ac resistere pro fide regi ac regno debita, pro amore patriæ ac populi, pro religione ecclesiarum ac salute civium: quæ res sua ipsius vita ei cariores erant. Primum itaque serio admonendum censuit Bernardum sororium suum, a quo totius mali labe oriri videbatur. Verum ubi nihil monita, nihil preces apud eum valere cognovit; spe sua frustratus, dolens gemenque ad monasterium suum rediit. Post paullo eum conveniunt palatii primores, expulsi ac dejecti, pejora prioribus nuntiantes, ab eoque consilium quarunt. Ille vero marens ac lugens omnes singillatim hortatur, ut sustinentes expectantesque Dei judicium, ad palatium redeant, salubriora regi consilia, qua fieri posset, persuasuri. Verum illi non multo post ad eum redeunt, eoque ventum esse dicunt, ut tyrannus Ludovicum clam perimere moliretur, ut sibi augmentam conjugio copularet. Hæc a gravissimis & (quod ipsi videbatur) veracissimis viris dicta pro certis ac indubitatis habuit Wala, cœpitque cum sanctis quibusdam episcopis, aliisque optimatibus deliberare, quid in tam lubrico rerum articulo agendum esset. Omnium una sententia fuit, eum partes regni & ecclesiæ suscipere debere, quippe qui acceptior omnibus, & honorabilior universis haberetur. Ita ille se in magnum discrimen coniecit, nihil jam de se sollicitus: tantum ut imminentes principibus, præsulibus ecclesiarum, cunctoque populo interitum propulsare posset. Commoniti ac commoti his de rebus Pippinus Aquitanix, & Ludovicus Germanix reges, una cum proceribus conveniunt, omnesque in id conspirant, non ut augustus imperio privaretur, sed ut totius mali auctor Bernardus esset in contumeliam, in ruinam, & in opprobrium sempiternum. cui sane consilio & definitioni Wala, quantumvis reluctans, assensum demum præbuit, nullum alium jam evadendi modum superesse ratus. Hæc pluribus refert Paschasius, qui eidem concioni ac negotio præfens interfuit. Conventus dein imperator consentit, ut Judith sub sacro velamine deinceps penitentiam agat; spondetque, se in posterum nihil sine optimatum ac procerum consilio acturum. quo facto consalutatur ab omnibus cum immentis præconiis imperator, majorque ei, si fieri posset, fides a populo defertur. Sic Wala imminens Ludovico, cunctoque regno exitum avertit. Nihil itaque idem contra cesarem, quamvis aliter inscii malignantes sentiant, sed pro cesare fecit & imperio, pro patria & pro omnibus majoribus natu, pro fide & zelo Dei, pro religione christianitatis & salute civium. Unde alii qui sanius sapiebant, tamquam patrem patriæ & liberatorem omnium extollebant. Tunc adfuit ex Italia Lotharius, cujus adventu multa sunt detecta, ac Bernardi fautores male habiti: ex quibus Heribertus ejus frater luminum amissione multatus est, & Odo comes, ejus consobrinus, exilio deportatus. Hæc ante ætatem facta: quæ secuta sunt ab autumno inferius referemus.

XXXIX.
 Ansharius episcopus ordinatur.
 Paulo ante has turbas, & quidem ineunte anno, Ansharius cum socio Witmaro ex Suecia Aquisgranum, priusquam conventus solveretur, ad Ludovicum accessit, legationis suæ fructus ac successus eidem expositurus. His plurimum recreatus imperator, de instituendo in aquilonaribus partibus archiepiscopatu, quod Carolus ejus parens olim in votis habuerat, serio cogitare cœpit, ut inde facilius prædicatio ac sementis evangelii ad barbaras illas nationes propagaretur. Habito itaque cum episcopis consilio, sedem archiepiscopalem Hammaburgi constituit, cui universa Nordalbingorum ecclesia subjaceret, omnesque regiones aquilonares, ad constituendos episcopos ac presbyteros, in illas partes ad evangelicum munus destinandos,

ANN. CHR. 830.
 nandos; jussitque Ansharium ad novam illam sedem archiepiscopum a Drogone Mettensi præfule consecrari, in præsentia Ebonis Remensis, Hetti Treverensis, & Otgarii Moguntini archiepiscoporum, assistentibus atque una consecrantibus Helingando Werdensi, & Willerico Bremensi episcopis, quibus antea transalbanæ Saxonix cura, utpote vicinioribus, commendata fuerat. Illic primitus ecclesia per quemdam Gallix episcopum, Amalharium nomine, a Carolo istuc missum, consecrata fuerat, ejusque loci parochia cuidam presbytero, Heriduch appellato, commissa, quem Carolus episcopum ibidem ordinari decreverat, sed mors ipsius consilium prævertit. Natus erat Ansharius annos triginta, cum promotus est ad archiepiscopatum: cui ad supplementum rei familiaris Ludovicus concessit cellam Turholtum in Belgio, quæ tunc ad Tornacensem diocesim pertinebat, nunc ad Brugensem, opidum modo comitatus cognominis caput. Ut vero novæ huic dignitati robur ac præsidium necessarium adderetur; Ansharium per Bernoldum Argentoratensem & Ratoldum seu Rotaldum Suesstionensem episcopos, & per Geroldum illustrissimum comitem Pannonici limitis præfectum, Romam misit ad Gregorium papam, a quo novæ sedis confirmationem & pallium accepit Ansharius cum dignitate legati apostolici per illas aquilonares plagas, qualis antea Eboni Remorum antistiti a Paschali papa concessa fuerat. Hujus propinquus Gauzbertus eidem Anshario adjutor datus est, factus ob id episcopus, dictusque Simon in sua consecratione: uti Willibrordo Clementis nomen, ne quid de Winfrido seu Bonifacio dicam, in ordinatione sua inditum est. Diploma pontificium Gregorii papæ, Anshario concessum, quod sæpius reculum est, huc referre non videtur operæ pretium. Eo accepto, novus antistes ad diocesim sibi commissam revertit, moxque muneris sui implens officium, multos ad christianæ fidei gratiam adduxit. Cœpit quoque ex Danorum ac Sclavorum gente nonnullos emere pueros, quosdam etiam ex captivitate redimere, quos ad Dei servitium educaret: ex quibus aliquos in cella sua Turholtensi collocavit. In his apostolicis laboribus socios & coadjutores habuit ex veteri Corbeia monachos, quorum doctrina & institutione in illis partibus feliciter crevit, adolevitque christiana religio.

Dum oras maritimas, ad Armoricam usque profecturus, obiret imperator, in monasterium sancti Osmari seu Audomari, quod dicitur Sidiu seu Sithiu, causa orationis accessit, ut testantur annales Mettenses, ubi conjuratorum motus primum accepit. Ibidem ad preces Fridugisi abbatis confirmasse videtur præceptum regix defensionis & immunitatis, quam Carolus ipsius parens olim eidem abbatiæ concesserat. Datum est Ludovici diploma sibi commissam reverit, moxque muneris sui implens officium, multos ad christianæ fidei gratiam adduxit. Cœpit quoque ex Danorum ac Sclavorum gente nonnullos emere pueros, quosdam etiam ex captivitate redimere, quos ad Dei servitium educaret: ex quibus aliquos in cella sua Turholtensi collocavit. In his apostolicis laboribus socios & coadjutores habuit ex veteri Corbeia monachos, quorum doctrina & institutione in illis partibus feliciter crevit, adolevitque christiana religio.

Dum oras maritimas, ad Armoricam usque profecturus, obiret imperator, in monasterium sancti Osmari seu Audomari, quod dicitur Sidiu seu Sithiu, causa orationis accessit, ut testantur annales Mettenses, ubi conjuratorum motus primum accepit. Ibidem ad preces Fridugisi abbatis confirmasse videtur præceptum regix defensionis & immunitatis, quam Carolus ipsius parens olim eidem abbatiæ concesserat. Datum est Ludovici diploma sibi commissam reverit, moxque muneris sui implens officium, multos ad christianæ fidei gratiam adduxit. Cœpit quoque ex Danorum ac Sclavorum gente nonnullos emere pueros, quosdam etiam ex captivitate redimere, quos ad Dei servitium educaret: ex quibus aliquos in cella sua Turholtensi collocavit. In his apostolicis laboribus socios & coadjutores habuit ex veteri Corbeia monachos, quorum doctrina & institutione in illis partibus feliciter crevit, adolevitque christiana religio.

ANN. CHR.
830.

viam venisse a Thegano dicitur Pippinus filius ejus cum magnatibus primis patris sui, Hilduino archicapellano, Jesse Ambianensi episcopo, Hugone & Matfrido, aliisque conjuratis; & imperatorem e throno deturbare voluisse, quod Ludovicus Bajoaria rex prohibuerit. Idem e Bajoaria tunc venisse perhibetur a Paschasio, qui auctores longe praeferendi sunt Caroli Contii opinionioni, qui Ludovicum e Bajoaria pedem non movisse ante Octobrem existimat. Post adventum Lotharii Pippinus in Aquitaniam, & Ludovicus in Bajoariam remeavit. Interim Lotharius Ludovicum augustum cum Carolo rege minoreni sub libera custodia detinuit, patrisque lateri assidue adherere iussit monachos, qui eum ad vitam monasticam amplectendam adhortarentur, at contra accidit, nam monachi, qui quod factum fuerat dolebant, eidem auctores fuere, ut rem publicam in melius restituendam reciperet, quod cum facile assensisset, Guntbaldum monachum sub specie religionis ad Pippinum ac Ludovicum filios suos misit, promittens, si suae restitutioni cum his, qui id cupiebant, adesse vellent, se regnum utrique amplificaturum, qui ambo patris voluntati ex animo paruerunt. Compendio Salmontiacum dein cum Lothario profectus, ex suae proprietatis jure Fraxinetum villam pagi Bellovacensis, Dominicam-villam pagi Remensis, & Montiniacum pagi Meldensis, suggerente Lothario, contulit monasterio Carrofeni, sito in pago Pictavensi, cui venerabilis Guntbaldus abbas tum praeerat, cujus diplomatis summam Johannes Bessius retulit, magnam partem Labbeus in Miscellaneis curiosis cum hac clausula: *Data idibus Augusti, anno Christo propitio decimo-septimo imperii domni Ludovici serenissimi imperatoris, & Lotharii augusti octavo*, a coronatione ejus facta per Paschalem papam. *Actum Salmontiaci palatio regio.*

Caroso donatio ab eo facta.

X L I.
Hirsaugienſe monasterium conditur.

Ad hunc annum referuntur primordia percelebris monasterii Hirsaugienſis, quod Erlafridus comes in Spirensi diocesi a fundamentis extruxit. Huic filius erat Nottingus Vercellarum antistes, qui corpus sancti Aurelii, Redicianorum in Armenia episcopi, Mediolano Vercellas attulit, indeque clam in Germaniam ad patrium solum advexit. Erat haud procul a castello Erlafridi comitis, qui in Calba demorabatur, oratorium sancto Nazario martyri sacrum, quod monti adjuncto nomen dedit. Huc sacras reliquias Nottingus cum inferre disponeret, caecus quidam in ipso itinere sancti Aurelii invocatione lumen recepisse traditur eo in loco, ubi monasterium postea aedificatum est, prout eidem caeco antea caelitus designatum fuerat. Miraculo & caelesti oraculo commotus Erlafridus comes religiosissimus, mox novae fabricae fundamenta in declivio montis posuit cum filio Ermenfrido, impensaque lubens suppeditavit ad novum monasterium, quod intra septennium absolvit, suppetias etiam conferente Nottingo episcopo, qui magnum pondus auri & argenti ad patrem, maturandi operis causa, misisse dicitur, necnon cruces aureas, argenteasque, calices, libros, & ornamenta, quibus nova domus Dei instrueretur. Haec pluribus Johannes Trithemius tum in breviori historia Hirsaugienſi, tum in proluxiori chronico ejus loci, quod sancti-Gallensibus typis nuper vulgatum est.

X L I I.
S. Galli nova basilica & translatio S. Othmari.

Hoc quoque anno Gozpertus seu Gosbertus abbas sancti Galli, monastica disciplina post varios motus restituta, rebusque in meliorem statum reformatis, ad instaurandam monasterii fabricam, templumque augustius excitandum adjecit animum. Quare veterem demolitus, novam amplioremque basilicam a fundamentis extruxit, eandemque intra septem annos absolutam, nono demum anno dedicari curavit. Meminere solius basilicae Hepidannus, Ratpertus & Hermannus: at monasterium quoque ab eodem abbate instauratum & amplificatum fuisse inferius videbimus. De anno levis est Hepidanni ab aliis discrepantia, qui basilicae novae initia superiori anno consignat, forte inchoatae ante pascha, quod novi anni secundum plerisque exordium erat. Aperte favet huic calculo tempus secundae translationis sancti Othmari abbatis, quae in everſione veteris basilicae apud Isonem facta dicitur *decimo-septimo kalendas Maii, in die sancto Parasceves*, id est praesenti anno octingentesimo tricesimo, quo pascha in quintum-decimum kalendas Maii incidebat. In eadem basilica, juxta aram beati Johannis Baptistae, inquit Walafridus in ejus vita, arca quaedam parieti contigua, non magnis lapidibus opere caementicio in quatuor lateribus constructa; superius autem tabulis, quarum grossitudo trium vel quatuor erat digitorum, in transversum positis, cementoque superlitis, cooperta videbatur: in qua sancti viri corpus, paullo altius a monumento erectum, tabula

ANN. CHR.
830.

tantum lignea supposita jacebat, quod altius terrae infossum sancti-Gallenses putabant. Ideoque in everſione basilicae tumulum remanere integrum posse credentes, muros ecclesiae machinis arietum subruendo, dum quidam saxum haud grande super arcam illam jecisset, quae parietinis cadentibus haecenus intacta fuerat, mox quadam ex parte contracta est. Cognito itaque sancti patris reliquias in illa arca haberi, cum magno eas honore inde extulerunt, & in ecclesia beati Petri pone altare posuerunt.

De corpore sancti Marci evangelistae disceptant Veneti & nostri Augiensis, qui utrique hoc sacrum depositum sibi vindicare contendunt. Veneti ex urbe Alexandria ad se allatum anno superiore; Augiensis hoc anno a Ratholdo Veronensi episcopo, suo quondam alumno, concessum affirmant. Litem dirimit facili negotio Cointius, totum assignans Venetis, a quibus Ratholdus partem acceperit, Augiensibus postea concessam. Eodem compendio conciliat ipsos Augiensis & Nonantulenses monachos, qui utrique reliquias sanctorum martyrum Synesii & Theopompi se habere gloriantur. Breve sane & expeditum in ejusmodi rebus reliquiariis iudicium: sed nec semper tutum, nec satis acceptum litigantibus, qui totum, non partem sibi competere passim contendunt. Nescio quid fraudis subolet id, quod ait Hermannus, corpus scilicet sancti Marci evangelistae *sub nomine Valentis martyris* Ratholdo Veronensi episcopo a duce Venetiae impetratum fuisse, & cum corpore *Genesii martyris* in Augiam insulam allatum. Ita in editione Canisiana: in aliis Synesii nomen pro Genesio ponitur. Huic chronologiae repugnat Ughellus, qui Rotaldi seu Ratholdi obitum paullo post Mantuanam synodum anni octingentesimi vicesimi-quarti contigisse scribit, Audumque episcopum ab eo tempore substituit, altero Rotaldo in annum octingentesimum quadragesimum admissio. Verum unus est utrobique Ratholdus, qui ad hunc annum quadragesimum pervenit; nec Audus sub Ludovico Pio, sed sub Ludovico secundo Lotharii filio locandus videtur. Regebat hoc tempore jam ab octo annis Augiense monasterium Erlebaldus abbas, sub quo Meginradus ad diaconatum, & paullo post ad presbyteratus gradum promotus est, ut superius diximus.

X L I I I.
S. Marci reliquiae Augiam allatae.

Reversus in Bajoariam Ludovicus rex, ineunte Octobri Ratisponae residebat. Illic cum versaretur, ad eum accessit vir venerabilis Gozbalus, sacri ejus palatii summus capellanus, & abbas Altahe inferioris, quod monasterium in honorem sancti Mauricii sacratum est; petiitque, ut res eidem monasterio in terra Avarorum a Carolo Magno, postquam eos subegisset, concessas, sua auctoritate confirmare dignaretur, quod benigne praestitit, dato diplomate *pridie nonas Octobris, anno Christo propitio decimo-septimo regalis imperii domni Ludovici serenissimi augusti, anno quinto regni nostri, indictione nona. Actum in Regenspurch civitate.* Hanc Ludovici regis epocham ab anno octingentesimo vicesimo-quinto, quo post Aquisgranensem conventum a patre in Bajoariam missus est, repetendam censet Cointius, hoc exemplo adducto. Huic consimile est aliud a ejusdem Ludovici regis praecipuum, quamdam praestariam confirmantis, quam Baturicus episcopus Ratisponensis Erchanfrido diacono & capellano ipsius regis, atque Baturico ejus propinquo fecerat de quibusdam rebus, monasterio sancti Emmerammi ab eodem Erchanfrido prius concessis. Hoc diploma datum est *Regenspurch* seu Ratisponae xv. kalendas Septembris, anno decimo-octavo Ludovici serenissimi augusti, anno Ludovici regis sexto, indictione nona, id est anno Christi octingentesimo tricesimo-primo. Adalleodus diaconus ad vicem Gauzbaldi recognovit. Verum non uniformis, sed varius fuit calculus Ludovici regis diplomatum, quorum alia ab anno decimo-septimo, alia ab anno vicesimo-primo, alia a vicesimo-sexto aut insequente, alia denique ab anno tricesimo-tertio calculum ducunt, ut in libro secundo de re diplomatica ostensum est, quod inferius denuo retractabimus. Gozbalus post-modum factus est episcopus Wirziburgensis.

X L I V.
Gozbalus abbas Altahe diploma obtinet.

Ludovici regis diplomatum variae epochae.

a Metropol. Salsib. & Coint. to. 3. p. 183.

b Diplom. p. 206. 207.

Interim conventus indictus Noviomagi ad Vahalim mense Octobri habitus est: ad quem Hilduinus abbas venit cum eo comitatu & apparatu, qui Ludovico augusto suspectus merito fuit. Quare ab eo interrogatus, cur hostili, non simplici, uti mandatum erat, more venisset; cum justam rationem non attulisset, continuo e palatio abscedere iussus est, & cum paucis hominibus *juxta Patrisbrunnam in expeditionali tabernaculo hiemare*, ut tradit astronomus; & quidem *ablatis abbatibus*, testante Frodoardo in historia Remensi, ubi Hincmarus cum permisso proprii

X L V.
Hilduinus & Wala in exsilium pulsati.

c Frodoard. lib. 3. c. 1.

episcopi & cum benedictione fratrum Hilduinum secutus in exilium dicitur. At in libello de constructione novae Corbeiae Hilduinus in monasterio ejusdem Corbeiae, quae in dioecesi Patherbrunnensi sita est, exsulasse fertur. quod facile cum astronomo conciliari potest. Archicapellani dignitas Fulconi concessa, abbati, ut Cointius putat, Gemeticensi: sancti Medardi abbatia haud scio an Agobardo, quod in vulgatis indicibus legitur. tamen neque Dionysiana, neque sancti Germani abbatiae ulli alteri concessae leguntur. Certe Agobardus Judithae augustae, si quisquam alius, infensissimus fuit: ut parum veri simile sit, ipsum abbatia sancti Medardi a Ludovico donatum fuisse. Longe mitius actum, si astronomo credimus, cum Wala abbate, qui ad monasterium suum, id est Corbeienfe, redire iustus est, ibique regulariter conversari. Verum ex Paschasio discimus, longe duriorum eidem inflicta fuisse poenam, nec nisi post longa & dura exilia in monasterium suum rediisse. Et primo quidem relegatus est ad Lemanium * lacum, ubi cum *in altissima & artissima specu* degentem iussu Ludovici augusti invisit idem Paschasius, eo directus *ob ecclesiasticarum & monasticarum rerum negotia*; simul eidem persuasurus, *ut in aliquo se excessisse fateretur*, & deinceps in omnibus imperatori assentiretur. quo facto in gratiam rediret, quod & caesar magnopere optabat. Verum ille nihil contra conscientiam, nihil contra imperatorem se commississe existimans, monenti acquiescere noluit, maluitque exilium sustinere innocens, quam falsum contra se testimonium dicere. Alii etiam magnates, ejusdem, ut putabatur, factionis, in diversa deportati sunt exilia: laici quidem tonsura multati; clerici vero retrusi in monasteria: Jesse Ambianorum episcopus, ceteris visus nocentior, dignitate sua privatur. In eodem conventu decretum est, *per auctoritatem apostolicam & per consensum episcoporum*, ut Judith augusta revocaretur, eo pacto, ut vel se legibus defenderet, vel iudicium Francorum subiret. Quapropter Ludovicus augustus Carolum filium, & Drogonem episcopum fratrem suum cum aliis optimatibus obviam ei misit, qui eam ad Aquigrani palatium cum magno honore e Pictavenfi sanctae Crucis parthenone reducerent.

XLVI. S. Juniani translatione Nobiliacum.

Dicitur ab illa urbe millibus ferme quinque Nobiliacense monasterium: ubi monachorum religiosissima congregatio tunc devotissime Deo militabat sub Godoleno tertio abbate, ab eo tempore, quo hic locus, cella quondam Pictavenfis sancti Hilarii basilicae, in abbatiam, agente Atone abbate Hilariano, provecta fuerat Carolo Magno regnante. Primus ejus loci abbas fuerat Hermenbertus, cui successit Nernaldus, Nernaldo Godoleno, postremus abbas Mariacensis ejusdem pagi monasterii, quod tunc pane in solitudinem redactum erat. Illic jacebat haud condigno cum honore corpus sancti Juniani abbatis, quod Godoleno abbas Nobiliacum transferre decrevit, faventibus Sigibrando episcopo, & Fulcone abbate sancti Hilarii atque archicapellano, Ludovici augusti an Pippini Aquitaniae regis. Huic translationi occasionem praebuit nova basilica Nobiliaci exstructa a Godoleno abbate, qui eam hoc anno, & quidem VIII. idus Novembris, quae dominica dies erat, in honorem sancti Hilarii dedicari curavit; eademque die sancti Juniani reliquias in novam basilicam cum sollemni pompa transferri, locarique *ad orientem juxta altaris crepidinem*, teste Wlino-Boetio ejus temporis auctore, qui librum de vita & translatione S. Juniani eidem Godoleno abbati nuncupavit. Mariaci ante Godolenum abbas fuisse videtur Dadenus, qui servum quemdam liberum se ferentem monasterio suo vindicavit in illo placito, quod Godilus missus illustris viri Bernardi comitis habuit *die Mercuris Pictavis civitate, duodecimo kalendas Julias, anno secundo regnante Lodovico rege*, id est anno Christi Domini septingentesimo octogesimo-secundo. Ab hac translatione Mariacum in cellam redactum est abbatiae Nobiliacensis.

XLVII. Ludovici diploma pro Bescua sua a lib. 29. num. 37. b. Spicil. 10. p. 507.

Superius actum est de Besuensis monasterii instauratione, per Albericum episcopum facta: qui metuens id, quod jam experimento didicerat, ne scilicet Besuenses rebus, quas eis assignaverat, a successoribus episcopis spoliarentur; non tantum sua, sed etiam regali auctoritate hanc traditionem confirmari curavit. Hujus rei causa Ludovicum adiit, Noviomagi forte adhuc residentem, eique suggestit, quo pacto quamdam abbatiam, cujus vocabulum est Fons-Besius, ubi quondam monachi regulariter vixerant, penitus destructam, ex rebus episcopatus sui denuo aedificasset, monachisque ibidem restituis abbatem praefecisset, nomine Seraphim; & ut melius ac liberius ejus loci monachi Deo sub norma sanctae regulae militarent, non solum res,

quae ex jure eidem abbatiae competebant, sed etiam nonnulla ex rebus sui episcopatus, probante Agobardo metropolitano cum suffraganeis ejus & clero Lingonensi, eidem monachis assignasset; in his decimas illarum vinearum, quas eidem loco Amalgarius, *dux & fundator hujus sacri caenobii*, olim contulerat, aliaque, singillatim in diplomate expressa, quod HLudovicus & HLotharius imperatores augusti ad hujus rei confirmationem concesserunt. Annum incarnationis pro annis imperatorum posuit Johannes chronographus, relicta tantum ex authentico indictione octava, quae huic anno respondet. Certe hoc diploma datum est ante annum insequentem, quo Lotharii nomen in litteris Ludovicianis, uti & in nummis, ex praeccepto patris omitti ceptum est.

Tres legimus translationes corporis sanctae Glodesindis virginis & abbatissae Mettensis in parthenone olim dicto sancti Petri, cui postea sanctae Glodesindis vocabulum inditum est. Post obitum haec sepulta fuit in extra-murana basilica Apostolorum, quae *necdum corpore beati Arnulfi* ac nomine insignis erat, ut scribit Johannes abbas in libello de translationibus & miraculis sanctae Glodesindis, quem priori de ejus vita libro adjecit. Hoc vel uno argumento revincitur opinio eorum, qui cum Cointio Glodesindis aetatem summovent ad principatum Childerici extremi regis Merovingicae stirpis, qui toto saeculo posterior sancto Arnulfo existit. Postquam sacrae illius virginis corpus in basilica sanctorum Apostolorum extra muros urbis per annos viginti-quinque jacuisset, quaedam sanctimonialis ejus caenobii caelitus admonita fuisse traditur, ut majori basilicae sancti Petri altera adiacens extrinsecus in honorem sanctae Dei genitricis Mariae construeretur, ad quam ex majori ecclesia sanctimonialibus pariter ingressus. Verum quia tunc temporis *regia tutela* locus suberat; rogatione ad regem perlata, novae condendae basilicae facultas obtenta est, adjecto insuper regiae liberalitatis edicto, ut nova illa basilica fororum deinceps coemeterium esset, & in eadem corpus sanctae Glodesindis incunctanter transferretur. sic & longitudini itineris, quod funeribus ancillarum Dei extra urbem exportandis incommodum ac laboriosum erat, provisum est, & earum devotioni in piissimam earum matrem Glodesindem. Aperto sepulcro corpus integrum & incorruptum reperit: quod in novam basilicam delatum sanctimoniales *de more ecclesiastico lavant & exornant, & in sarcophago novo*, ad dexteram partem altaris sanctae Dei genitricis Mariae, *humo desuper aggesta, diligenter componunt*. Post multos deinde annos, hoc est anno Christi octingentesimo tricesimo, Ludovici augusti decimo-septimo, Drogonis Mettensis praefulis octavo, cum sepulcrum beatae Glodesindis se sponte subrigeret; rei novitate audita Drogo fidos ad hoc inspiciendum ministros *cum archidiacono majore, quem chorepiscopum vocant*, direxit. quorum relatu impulsus antistes, cum sacra clericorum ac populorum pompa ad locum accessit, praemis precibus sepulcrum referavit, & sancta illa virginalia membra, quorum compages adhuc integra erat, e tumulo extulit, & feretro imposta in majorem intulit basilicam, paulo a muris civitatis disjunctam: in cujus fronte orientali, extra murum urbis, nova illa basilica sanctae Dei Genitricis posita erat. Ipsa autem basilica Biturici episcopi & confessoris consecrata erat, insignita nihilo minus etiam nomine sanctae Dei genitricis Mariae & sancti Petri, quos primos ejus patronos esse non dubito, quibus postea sanctus Sulpicius accessit, *in cunctis scriptis vel polypticis* ejusdem monasterii laudatus. In hac ergo basilica, *sarcophago novo post sacrum altare preparato*, sacrum beatae virginis Glodesindis corpus cum debito cultu & honore collocatum fuit, multis deinceps miraculis illustratum, quorum nonnulla Johannes commemorat. De tertia ejus translatione in saeculo sequenti agendum.

XLVIII. S. Glodesindis translationes.

Colitur Surrenti in regno Neapolitano sanctus Antoninus abbas, qui ad hoc tempus videtur pervenisse. Ex alia provincia, jam monachus incerti loci, in Campaniam-Felicem migravit, adhaesitque Catello episcopo Stabiensi, cujus loci episcopalis sedes, eversa urbe, ad Castrum-marum translata est. Dein Surrentum invitatus, Bonifacio abbati in oratorio sancti Agrippini sociatur, eidem mortuo postea successit. Inter alia ejus operum monumenta, in honorem S. Martini exstruxit oratorium, cujus valvas insigni opere ipse sculpsit, haud ignobilis in arte architectonica magister. Vitis etiam ab eodem plantata in terra inculta, quae ex una parte atrio basilicae juncta, ex alia marinae ripae praecipitium attinebat; deinceps ob sanctissimi coloni meri-

XLIX. S. Antonius abbas Surrentinus.

tum vini exquisiti ac celebrati ferax, quod principibus & magnatibus pro munere misceri solet. Denique vir Dei, emenso vitæ corruptibilis spatio, interrogatus a fratribus, quo in loco sepeliri vellet; rogavit, ut nec intra, nec extra urbem ipsum sepelirent. quo dicto expiravit in Domino sexto decimo kalendas Martii, consule Probianus. Incerti fratres ex dubio quasi oraculo, quoniam in loco sepeliendus esset; in ipso muro civitatis tumultum ei contra orientem composuerunt. sic ejus votis factum satis, ut nec intra, nec extra urbem humaretur. Corpus a parentibus ejus repetitum reddere noluerunt Surrentini, qui eodem in loco ipsi oratorium construxerunt. In obsidione urbis per Sicardum Beneventanum ducem, lapis murali tormento emissus, vasto impetu ad muri locum, ubi sanctum corpus asservabatur, advolvit, sed non violavit. qua de re Sicardus poenas sancto dedisse memoratur. Hæc aliæque plura tradit scriptor ejus vitæ anonymus haud ineruditus, a quo laudatur Stephanus quidam, ejus loci religiosus presbyter ac præpositus, & venerandi corporis custos, vir tantæ abstinentiæ, ut toto anno per tres legitimas hebdomada ferias, pane & aqua contentus, semel in die reficeret. Is cerotum sive unguentum, quibuslibet morbis præsentissimum remedium, in pyxide eburnea diligenter sigillatum, in ipsa altaris arca ad triduum reponerat, ipse interim jejuniis & precibus intentus: & post triduum extractum signo crucis impresso exaratum reperiebat; si absque signo crucis, expers salutis erat. Ille vero quos, superno judicio obstante, sanare non poterat, monitis salutaribus instruebat. Denique Sarraceni, ad Ænariam seu Ischiam appulsi insulam, cum cuncta igni & ferro ac prædatione vastarent, sancti Antonini præcipue meritis fugati: ad hæc pejerantes ad ejus tumulum cælitus puniti.

Stephanus præpositus m. tæ abstinentiæ.

L. S. Mariæ parthenon apud Forumjulium.

a supra n. 45:

b supra n. 47:

Dum Ludovicus Noviomagi, ut superius vidimus, hoc anno moraretur, ad ejus præsentiam accessit Maxentius Aquilegiensis patriarcha, petiitque, ut puellare monasterium beatae Mariæ, situm intra muros civitatis Fori-Julii, in loco, qui dicitur Vallis, juxta basilicam sancti Johannis, Aquilegiensi matri ecclesie sancti Marci evangelistæ & sancti Hermagoræ martyris atque pontificis, concederetur, quod ab imperatore obtinuit, dato diplomate in appendice referendo, quod Ludovici & Lotharii nominibus inscriptum, subscriptumque est. Ex quo intelligitur, Lotharii nomen, quod modo notabam, necdum in monumentis publicis expunctum fuisse. *Data III. idus Novembris, anno Christo propitio XVII. domni imperatoris HLudovici serenissimi, & HLotharii augusti VIII. Actum Nivmaga palatio regio.* De hoc monasterio hæc me monuit illustrissimus Philippus à Turre Foro-Julienfis, recens, dum hæc scribo, dictus episcopus Adriensis, vir multa eruditione & humanitate præditus. Monasterium sacrum virginum sanctæ Mariæ in Valle, Ordinis sancti Benedicti in civitate Fori-Julii antiquissimum est, fundatumque asserunt nostri ab Herpho & Maro nobilibus Longobardis in gratiam Seltradæ matris, annuentibus Desiderio & Agilulfo regibus, quod tamen nullo antiquitatis monumento fulcitur. Habentur in hoc monasterio etiam alia privilegia, puta Berengarii, qui palatium, Guastaldagium nuncupatum, sanctimonialibus donat; item Ottonis, summorum pontificum, & patriarcharum, jurisdictionem meri & mixti imperii concedentium, quam judici sæculari demandant, in aliquot villarum homines.

Alia in illis locis monasteria.

Addit vir illustrissimus, existare aliud Aquilegiense parthenium, a Poppone patriarcha sub finem sæculi undecimi exstructum, amplissima jurisdictione, opibus & privilegiis insigne: at monasteria virorum nulla superesse in tota Foro-Julienfi provincia, nisi commendata, immo penitus, ut vocant, sæcularizata: ex quibus duo nobilissima, Rosacense nimirum & Sextense, & aliud non adeo insigne Mosacense. Rosacensis initia nono sæculo adscribi, ubi monachi ad sæculum quintum-decimum existabant: quod monasterium Trithemius in annalibus Hirsaugiensibus laudat. Pro Sextensi vero haberi privilegium Ludovici secundi imperatoris. Porro Mosacense ferius, id est undecimo sæculo, conditum ab Eccelino comite Mosacensi, qui in expeditione terræ-sanctæ obiit. Denique aliud olim existisse ad fontes Timavi, cujus vestigia nulla supersunt. Hactenus ex epistola viri illustrissimi ad me scripta. Ad ordinem revertor.

L. I. Rabanus libros in pentatheucum dicit Freculfo.

Sub hoc etiam tempus Rabanus commentarios suos in Pentatheuchum Freculfo episcopo Lexoviensi, cum singulis ad singulos tractatus epistolis, inscripsit: quibus præmissa est ipsius Freculfi epistola, cum ad has commentationes invitantis. Hanc inscribit Freculfus, episcoporum infimus, venerabili abbati Mauro & consacerdoti, præ-

fatus, se in occiduo litore oceani pastorem factum, populum fame verbi salutaris tabescentem reperisse, sed minime suam sentientem inedia. Jam vero lacte ab se alitum, panem sibi dari deposcere: quem ipse a Rabano sibi præberi postulat, exponendo Pentateucho primum litterali, dein spiritali sensu ex sententiis patrum, quorum nomina in margine apponat cum suo ipsius nomine, ubi de suo quid inferuerit. Sic factum iri, ut vertatur occasus, inquit, noster in orientem; & regio con- rigua axi occiduo fiat Judæa, nostrique Brittonum vicini erunt Israëlita. Tum occupat objectionem, cur id laboris ipse non subiret. respondetque, nullam sibi ad hoc opus librorum copiam suppetere, quippe qui in episcopio sibi commisso, nec ipsos veteris novique testamenti libros reperisset, multo minus horum expositiones. Principio imperitiam suam excusat Rabanus, cui nec scientiæ opes, nec eloquentiæ facultas vires tribuant: *maxime cum in deserto, inquit, rurali opere magis institutus sum victum propriis manibus quarere, quam urbana facundia libros condere.* Sed tandem paruit imperanti, sanctorum patrum libris diligentissime ad hoc perfectis, notatisque ad oram eorum nominibus, cum suo agnomine, ubi sententiam suam exprimebat. In his epistolis Freculsum passim, ut decebat, sanctum patrem, non semel sanctum fratrem & sanctissimum compellat. In prologo super Leviticum itidem ad hoc opus minus idoneum se dicit, *precipue, ait, cum in desertis locis conversans, maxima occupatione detinear, qua servire, ac necessaria providere famulis Christi, sub regula sancti Benedicti degentibus, cotidie compellar, nec otium habeam patrum dicta pleniter perscrutari.* Freculsum monachum Ordinis nostri vocat cum Trithemio Bellarminus, quamquam de monastica ejus professione nihil certum hactenus nobis occurrit. Ipse Freculsus præceptorem suum appellat Helisacarem abbatem, qui eidem auctor fuit, ut libros duos chronicorum componeret. quorum priorem ab initio mundi ad Octavianum Casarem pertingentem ipsi Helisachari; alterum ab Octaviano ad Langobardorum in Italia regnum Judith augustæ nuncupavit. Hos vero libros contexit ex sententiis antiquorum, cum hagiographorum, tum gentilium scriptorum. Ex quo intelligitur, præmissos Rabani commentarios eidem Freculfo, recens creato episcopo, dicatos fuisse, antequam hos libros, quibus ad scribenda chronica usus est, comparasset. quippe qui ne quidem sacros libros sibi suppetere ait in superiori epistola ad Rabanum.

L. I. Alius commentarii ad Hilduinum & Friduricum.

Ante civiles motus Ludovici filiorum adversus patrem, scriptos ab eodem auctore existimo commentarios in libros Regum ad Hilduinum abbatem & sacri palatii archicapellanum, qui aliquam Rabani scripturam sibi utilem ab eo petierat per quemdam Fuldensis monachum, quem Rabanus ad palatium præterito anno direxerat. Itaque hi commentarii ad Hilduinum missi sunt ante hunc annum, quo e palatio abscedere, & in exilium ire compulsus est. Eamdem expositionem postea obtulit Fulda Ludovico imperatori, ut ipse testatur in prologo ad commentationes in libros Paralipomenon, quas Ludovico Bajoariæ regi nuncupavit. *Ante annos aliquot, inquit, rogatu Hildoini abbatis, in regum libros, secundum sensum catholicorum patrum, quatuor commentariorum libros edidi: quos & sacratissimo genitori vestro Ludovico imperatori præsentialiter in nostro monasterio tradidi.* De hoc Ludovici Fuldam itinere nihil legere memini apud illorum temporum auctores. Non multo post librum Josue exposuit, petente Fridurico episcopo Trajectensi ad Rhenum, certe ante annum hujus sæculi tricesimum-quartum, quo idem Friduricus cæsus fuit. Edita est a nobis Rabani epistola nuncupatoria ad eundem, in qua eum laudat, quod inde quarat sacre legis confirmationem, unde acceperat christianæ religionis exordium, nimirum per beatissimum Christi martyrem Bonifacium, qui gentem Frefonum, cui Friduricus præerat, non solum verbo, sed etiam sanguinis sui effusione ad fidem Christi converterat. Ad eundem existat carmen ipsius Rabani, ordine decimum. Mirum vero est, unum virum, docendi & regendi monasterii variis distractum officiis, tot libris scribendis, & manu sua exarandis, nedum componendis, parem fuisse, totque sanctorum patrum voluminibus pervolvendis, ex quibus suas maxime commentationes concinnabat, uti his compendiis librorum penuriam ex bibliotheca Fuldensi in aliis suppleret.

Cum Ludovicus augustus Aquisgrani una cum Lothario filio hiberna transigeret, Juditham, e Pictavenfi monasterio ad se reverlam, benigne excepit: verum non

ANN. CHR.

831.

LIII.

Judith e mo-
nasterio revo-
cata.Guntbaldi
monachi am-
bitio.LIV.
Ab exilio
Hilduinus re-
vocatus.a Frodoard.
lib. 3. c. 1.LV.
Wala alio
deportatur.

prius uxoris loco habuit, quam ipsa legitime objecta crimina expiasset. quod in die purificationis anno tricesimo-primo factum est. quo facto, omnibus his, qui capitali sententia damnati fuerant, mortis poena relaxata. Hoc modo compositis rebus, filii in sua quisque regna dimissi. Post pascha Ludovicus imperator Ingelheimium accessit: ubi his, qui in exilium vel in carcerem missi fuerant, est ignotum, iisque bona restituta; optioe data aliis, qui tonsi fuerant, utrum in eo statu permanere vellent, an ad pristinum habitum reverti. Sic Judith cum Ludovico Augusto mansit, filiusque ejus Carolus, vix octo annorum puer. Eodem quoque tempore revocati ejusdem Judithæ fratres, Conradus & Rodulfus, jamdudum attonsi. Cum ita res publica paullulum respirare videretur, Guntbaldus monachus, qui specie religionis a Ludovico Augusto ad Pippinum ac Ludovicum anno præcedente missus fuerat, quia multum imperatoris restitutioni cooperatus erat, secundum in imperio affectabat locum, teste Nithardo, qui cujus monasterii monachus fuerit, non prodit. tamen eum ex sancti Medardi cœnobio fuisse vix dubitem. Verum Guntbaldi consilia disturbabant hinc Bernardus, qui amissum gradum recuperare nitentur; illinc Pippinus & Ludovicus reges, qui, etsi auctiora a patre regna obtinuerant, primum tamen a patre in imperio locum habere contendebant.

Etsi hi, qui a Ludovico Augusto in exilium missi fuerant, absoluti fuisse dicuntur, atque imperatoris gratiam recuperasse; ex eo tamen numero excipiendi sunt Wala & Helisacar abbates, Matfridus comes, aliique nonnulli. Melior fors fuit Hilduini abbas, agente in primis Hincmaro tum monacho, cui, referente Frodoardo^a, tanta erat apud imperatorem gratia, ut non ante *pro suo nutritore* eum interpellare destiterit, donec ab exilio revocatus, duarum fuerit abbatiarum prelationi restitutus, Dionysianæ nimirum ac Germanensis, una excepta sancti Medardi abbatia, quam Agobardo, forsitan alii ab Lugdunensi antistite, concessam ferunt. Non tamen archiepiscopi dignitatem recuperasse creditur, quæ Fulconi abbati antea tradita fuerat. Priusquam Hilduinus e Corbeix-novæ monasterio, ubi exilii sui tempore manere permixtus est, in Galliam reverteretur, Warino ejus loci abbati fratribusque promiserat, se, si in locum pristinum restitueretur, unum e corporibus sanctorum eis daturum, quæ in sua potestate habiturus esset.

Non sic actum est cum Wala abbate, qui cum ad Lemanium lacum in excelsa rupe, unde Penninas alpes & prædictum lacum prospectabat, pæne inter nubes elevatus, vitam ageret, quoad mortalibus fas est, angelicam; non satis tuta vita est Augusto fautoribusque Judithæ ejus custodia, propterea quod vicinus erat Lothario, qui illis in partibus, a consortio rejectus imperii, tum morabatur. Quam ob rem e præcella illa specu transportatur ad Herum insulam, omnium terrarum extremam, ubi quondam frater ipsius Adalhardus septem annis itidem exsul egerat. Non minuit clarissimi nominis gloriam vastus novi exilii locus: immo potius illustriorem reddidit, fama ejus circumquaque resperfa cum odoramentis virtutum, quæ illic reliquit. Id tantum discriminis inter utrumque locum ponit Paschasius, quod in priori cælum & Penninas alpes, necnon Lemanium lacum cernebat: hic vero solummodo mare cælumque: utrobique Deum meditari solitus, quem semper sibi præsentem secum ferebat. Perstabat ad id tempus Herensæ sancti Filiberti monasterium, in quo Wala, quemadmodum olim Adalhardus frater, hospitio exceptus est, ut ex Paschasio intelligitur. Verum quia Pippinus Aquitanix rex non longe ab illis partibus aberat, in quem manus injicere adversarii decreverant; non diu in Hero insula remanere permixtus est Wala, cujus merita etsi venerabantur, magis tamen consilia metuebant. Educitur itaque, quamvis cum honore, non tamen sine injuria, ab illo exilio, & deportatur officiosissime, quasi incensum odoriferum, per medias Gallias ad Germaniam. Ipse vero semper ubique secum patriam ferebat: quia ubique notus, ubique dilectus, ubique ab omnibus, quanto innocentior, tanto carius amabatur. Quid plura? reliquit monachorum alvearium virtutibus mellificatum, cum suis, tum monachorum Herensium, a quibus abstractus fuit: & ecce rursus cum gaudio, ubi perducitur in Germaniam cum honesto episcoporum & abbatum comitatu, monachorum chorus eum suscipit. quod de Fuldensibus forsitan interpretandum. Ita ubique monachorum consortia habuit, quorum commendaretur precibus, solatiis fovetur & officiis: quos & ipse vicissim suis informabat exemplis, sermonibusque & consiliis instruebat. Verum in illo Germanix monasterio non diu

ANN. CHR.
831.

diu etiam residere ipsi licuit, ne forte cum Ludovico rege colloquia & consilia misceret. Reducitur itaque tandem ad proprium Corbeix suæ cœnobium, sed suis privatus honoribus, id est abbati dignitate, quæ res non minus tristitiæ, quam gaudii suis attulit; merentibus, quod amantissimum patrem suo privatum officio viderent: sed tamen gaudentibus, quod ejus præsentia, colloquio & aspectu frui ipsi liceret.

Priusquam ab exilio Wala in suum monasterium reversus esset, quod non contigit ante annum insequentem; Paschasius Radbertus, ejusdem cœnobii doctissimus & piissimus monachus ac levita, librum de corpore & sanguine Domini scribere aggressus est. Tempus ipse indicat tum in prologo, tum initio ejus libri, ubi ait, *discordiarum anfractibus pæne labi orbem, effusa super magnates contentione imperii*. quod in prologo distinctius explicat, nempe cum Arsenius exilium ferret pro fide in casarem & in rem publicam. Id vero de Wala intelligendum esse constat ex ipsius Arsenii epitaphio, in quo Wala perpetuo Arsenius vel Hieremias appellatur; non de Adalhardo ejus fratre, uti ante annos sexcentos creditum est, probante ejus temporis codice Corbeixensi, cujus in prologo, post laudatum Arsenium, quem *nostra nunc nobis secula*, inquit Paschasius, *Hieremiam alterum tulerunt ab illo*, ita habet codex: *Præfatus autem pater, scilicet Adelardus, ut justitiæ faventibus moris est, exilium fert pro fide*. Ex quo intelligitur, eo tempore quo scriptus est codex, id est ante annos sexcentos, Arsenium, de quo in illo prologo fit mentio, creditum Adalhardum; adeoque librum Paschasii scriptum fuisse tempore exilii ipsius Adalhardi, quod ineunte Ludovici Augusti principatu ad annos septem contigit, quæ omnium eruditorum sententia fuit, antequam epitaphium Arsenii seu Walæ reperissemus. Verum, eo reperto & in lucem edito, sententiam mutare oportuit; constansque demum universorum ac decretorium judicium esse debet, hunc Paschasii librum compositum fuisse tempore exilii Walæ abbatis, id est anno ejus sæculi tricesimo-primo.

Hoc opusculum aggressus est Paschasius rogatu cujusdam abbatis, & quidem discipuli sui, qui Placidius seu Placidus in plerisque libris, cum scriptis, tum editis, appellatur, uti etiam Sigebertus, Trithemius, aliique legerunt. Variant libri titulus & inscriptio præfationis in scriptis & editis. In Colbertino codice prologi titulus sic habet: *Prologus Paschasii Radberti ad Placidium discipulum suum*. Præfatio in editis inscripta est, *Dilectissimo filio, vice Christi presidenti magistro*. quæ verba abbatem designant. Rem explicant Mettensis, Gemblacensis & Colbertinus codex, ubi salutato effertur hoc modo: *Paschasius Radbertus Placidio suo salutem*. tum, *Dilectissimo filio, vice Christi presidenti magistro*. Magis genuina & genio modestissimi auctoris accommodata est codicis Corbeixensis & Germanensis inscriptio, *Paschasius Radbertus levita, monachorum omnium peripsema, dilectissimo filio &c.* qualem omnino inscriptionem libris suis Paschasius adhibere solet. sed id parvi refert, cum ex omnibus constet, hunc librum ab eo scriptum esse ad *Placidium discipulum suum*. quod de Warino abbate Corbeix-novæ interpretandum esse docet ejusdem auctoris epistola ad Carolum Calvum, cui secundam libri sui editionem obtulit, præmissa epistola, in qua ait, se regix majestati offerre, non ignavi ponderis munus metalli, sed libellum, quamvis exiguum corpore, magnum tamen, de sacramentis sacre communionis, quem dudum Placidio, inquit, meo, Warino abbati, devoto & fideli vestro consecrans, ideo sic communis volui stilo temperare subulco, ut ea, qua de sacramento corporis & sanguinis Christi sunt necessaria rescire, quos necdum unda liberalium attigerat litterarum, vita pabulum & salutis haustum planius caperent ad medelam. Unus itaque atque idem est Placidius ac Warinus, cujus adscititium erat hoc nomen, pro more illorum temporum, & ipse abbas Corbeix-novæ a morte sancti Adalhardi utriusque Corbeix abbatis, id est ab anno octingentesimo vicefimo-sexto.

Ad hæc ex superioribus verbis intelligitur, hunc librum scriptum fuisse, non ad refellendos illos hæreticos, sed ad erudiendos juniores Corbeix-novæ pueros & monachos, quos necdum unda liberalium attigerat artium. quibus itidem verbis usus fuerat Paschasius in præfatione ad Placidium. Denique librum hunc indiscriminatim inscriptum fuisse de sacramentis, ac de sacramento corporis & sanguinis Domini. Certe in codice Corbeixensi inscribitur, *Liber Radberti Paschasii de corpore & sanguine Domini*; & post capitulum

Annal. Bened. Tom. II.

Y y

LVI.
Paschasius
librum scribit
de corpore &
sanguine Do-
mini.LVII.
Placidio ab-
bati inscribit,
seu Warino.

ANN. CHR.
831.

lacionem, *Liber de sacramentis*. quo nomine ab ipso Paschasio laudatur in commentario super Matthæum. unde occasionem fumsit Ludovicus Cellotius distinguendi duos Paschasii de eucharistia libros: unum breviorum *de corpore & sanguine Domini*, hæcenus vulgatum: alterum prolixiorum *de sacramentis*, quem ait excidisse. Verum unum eundemque Paschasii librum esse constat, qui nunc *de sacramentis*, nunc *de corpore & sanguine Domini* dicitur. Sic Fulbertus in epistola prima ad Deodatam, *duo vita sacramenta, id est dominici corporis & sanguinis* vocat. quem loquendi modum explicans Algerus: *Dicuntur*, inquit ^a, *duo sacramenta panis & vinum, quantum ad diversas suas species: cum tamen sint unum, quantum ad unam & eandem suam significationem*. Non omittendum id, quod idem Paschasius ait in epistola ad Fredugardum, *se puero cudiisse hunc libellum. ubi pueri nomine Placidium intelligit, non habita ratione ætatis, quippe qui jam ab annis sex abbas, & quidem sacerdos erat: sed quod ejus discipulus fuisset, quemadmodum Alcuinus in quadam epistola c Maurum seu Rabanum *puerum* appellat, qui tamen Fuldensibus tum scholis præfectus erat. Warinum itaque puerum vocat Paschasius, quod eum a puero erudiisset: Placidium vero, sic enim constanter in antiquis libris scribitur, seu Placidum, quod eundem ipse, velut Maurus alter, ab undis sæculi eripuisse. *Propter hoc, in præfatione ad hunc librum, a primo indeffessus curavi te rapere de inter-undis: sed, fateor, tibi melotam patris supra verticem profuisse*. ubi alludit ad verba Gregorii Magni de sancto Placido, qui a Mauro ereptus ex eminenti naufragio, contestatus est, se super caput suum vidisse melotem patris sui Benedicti, cui Paschasius Arsenium seu Walam comparat, qui Warinum ex undis sæculi eripuerat, Paschasio cooperante. Huc spectat ipsius præfationis initium, ex qua jam superiora verba retulimus: *Novit igitur, nec ambigo, tua experimento disciplinarum sollicitia, quod Arsenius noster, quem nostra nunc nobis secula Hieremiam alterum tulerunt ab illo, in fidei te mihi commiserit ratione. Propter quod a primo indeffessus curavi te rapere de inter-undis. sed fateor, tibi magis melotam patris supra verticem profuisse, qua denique sub-jectus te congratulor evasisse: me quoque jocundor non in vacuum cucurrisse*. His verbis subjiciuntur sequentia in codice Corbeienfi: *Præfatus autem pater, uti justitia faventibus moris est, exsilium fert pro fide, illo ut utar Comici, quia plenus rimarum veritatem sciens silere noluit. unde adhuc suspecti sumus, quid Dei dispensatio ex eo ulterius velit, quem jam inspicimus pro meritis hinc inde divinitus agitari. Tu autem non es secutus juvenilia, & cetera, ut in editis libris, in quibus hæc desunt, supplenda ex prædicto codice Corbeienfi, cujus glossema post ea verba, Præfatus autem pater, scilicet Adelardus, e medio tollere visum est ob necessarias, quas diximus, rationes. Levisculum est, quod prædicto libro præmittuntur quindecim versus acrostichi auctoris in librum suum, quorum primæ litteræ conjunctæ faciunt Rabbertus levita.**

LVIII.
Hujus libri
argumentum
& dignitas.

Tria potissimum docet hoc in opere Paschasius: nempe verum Christi Domini corpus, verumque sanguinem existere in sanctissimo eucharistia sacramento: panis & vini substantiam facta consecratione non superesse: denique ipsum corpus non aliud esse, quam quod de Maria virgine natum est. quæ tria statim ab initio libri paucis aperit in hunc modum. *Licet figura panis & vini hic sit, omnino nihil aliud, quam caro Christi & sanguis post consecrationem dicenda sunt. unde ipsa Veritas ad discipulos hæc inquit: Caro mea est pro mundi vita. & ut mirabilius loquar, non alia plane, quam qua nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulcro. Ad hæc tria alia ex his consequentia docet, scilicet, Christum in mysterio quotidie ^d veraciter immolari: eucharistiam & veritatem ^a esse & figuram: denique secessui obnoxiam ^e non esse. Præsentiam porro realem, & substantiæ panis & vini conversionem ita asserit, ut, si quis utrumque non credat, *impio deteriorem* ^f pronuntiet. unde in epistola ad Fredugardum, quem alii Frudegardum vocant, hanc *sanctorum fidem* appellat; secus sentientes ait, *contra ipsum Dominum, & contra omnem ecclesiam* agere, id est contra universam ecclesiam, seu contra totius orbis christiani ecclesias. Denique in commentario super Matthæum, idem Paschasius neminem prorsus esse dicit, *qui in aperto hoc ita esse contradicat, quod totus orbis credit, & confiteatur*. Atqui non ignorabat vir doctus, quid de Eucharistia tum sentiret ecclesia; neque vero eo impudentiæ prolapsurus fuisset, ut fingeret ita sentire ecclesiam universam; si alia tum fuisset ecclesiæ fides. Proclive quidem est & familiare novatori-*

^d ibid. cap. 2.^e ibid. c. 9.^f ibid. c. 4.^f ibid. c. 20.

bus, sui temporis ecclesiam arguere, fideles a recepta fide revocare; & se primos demum jactitare avitæ religionis instauratores. ut vero quisquam, a receptis dogmatibus desciscens, palam affirmare ausit, se cum sui temporis ac regni ecclesia universa convenire, hæcenus forsitan inventus est nemo. Quippe longe alia ratio est recentiorum Calvinistarum, qui Græcos hujus temporis, sed longe distantes, secum de eucharistia fide consentire ausi sunt asserere, reclamantibus undique Græcis, & publica testimonia proferentibus in condemnationem & execrationem impositorum sibi errorum. At vero Paschasius, non unum orbis angulum, singulareve ecclesiæ populos, sed *totum orbem* christianum, nemine palam ad multos annos contradicente, confiteri affirmate dicit, quod ipse sentiebat, scribebatque. Denique Paschasium, longe post vulgatum hunc librum, omnibus sui temporis Gallicanis episcopis venerabilem fuisse constat cum ex aliis multis, tum ex privilegio, quod synodi Parisiensis patres viginti ipsius rogatu Corbeienfi monasterio contulerunt, cum eximio elogio ejus monachorum, qui sine dubio magistri ac præceptoris sui doctrina imbuti erant. Fatendum est tamen exortos fuisse post aliquot annos quosdam ipsius auctoris ac libri adversarios: sed peculiare illæ concertationes fuerunt, nulla ecclesiæ episcoporumve auctoritate comprobata, immo vero ab his rejecta; nec tam de re ipsa, quam de quibusdam loquendi modis excitata, ut suis locis videbimus. Ceterum ea fuit semper hujus operis in ecclesia Latina existimatio, ut illud, veluti publicum quoddam catholicæ de eucharistia fidei monumentum, suspexerint omnes, ejusque auctor viam ceteris aperuerit, qui hoc de argumento deinceps scripserunt. Eximium opus fecidissimis erroribus depravavit Jobus Gastius Lutheranus in editione Haganœnsi, quam superioris sæculi anno duodecesimo procuravit. Impositoris errata recensuit Philippus Labbeus in altera dissertatione de scriptoribus ecclesiasticis.

Cum Helisacar Centulensis abbas adhuc in exilio, incerto loco, versaretur, jussu Ludovici augusti facta est descriptio seu recensio omnium Centulensis monasterii possessionum, *tam in thesauro ecclesiæ, quam in bonis forensibus*, imperatori ipsi exhibenda. Facta est, inquam, hæc descriptio anno Christi Domini octingentesimo tricesimo-primo, Ludovici decimo-octavo, indictione nona, in primis de ecclesiasticis rebus, tum de prædiis ac possessionibus, denique de vassallis, qui ex eadem abbacia beneficia tenebant, qualis omnino habetur in chronico ^a Centulensi. Primo itaque describuntur ea omnia, quæ in tribus habebantur ejus loci præcipuis ecclesiis, quarum una major sancti Salvatoris & sancti Richarii, altera sanctæ Mariæ, tertia sancti Benedicti nomine & cultu insignita erat. Harum ecclesiarum recensentur altaria, eorumque ornamenta, sacra supellex: in quibus enumerantur *stabellum argenteum*, ad muscas a sacrificio abigendas; *circuli ad signa pendentes*, ex ære, argento, aurichalco; *canna argentea*, ad communionem scilicet; *baculus auro, argento, & crystallo ornatus*, hæc dubie pastoralis; *brocci serici & lanei, roccus pectoralis, wanti castanei auro parati*, quæ omnia abbatis ornamenta erant; *capellum auro paratum*. Deinde libri bibliothecæ singillatim recensentur, in his *Fulgentii libri quatuordecim, qui per singulos libros unam litteram detrahit*, recens ab Hommæo vulgati, quos magno Fulgentio prorsus indignos existimo; *expositio Pelagii super tredecim epistolas Pauli*, Ambrosio pridem, sed perperam adscripta; *Dietys & Dares Phrygius*; ex libris sacrarii, *missales Gelasiani*, alique. In summa codices omnes numero ducenti quinquaginta-sex: ex quibus omnes *codices librorum claustralium de divinitate*, hoc est de rebus divinis ac spiritualibus, sunt centum nonaginta-quinque: ceteri *de libris grammaticorum*, historicorum aliorumque antiquorum. Post hæc enumerantur monasterii prædia & possessiones. Tum fit recensio eorum, quæ habebantur in cellis monasterio subjectis, nempe in Foresti-cella, ubi tres erant ecclesiæ, sanctæ Mariæ, sancti Petri, & sancti Richarii, cum canonicis triginta; in cellula Botritio pagi Terragonensis seu Teruanensis, ubi decem canonici; & in cellula pagi Ambianensium, quæ vocatur Inera, ubi canonici duodecim. Postremo loco recensentur nomina eorum, qui beneficia ex sancto Richario habebant, qui cum sibi subditis militibus abbati, præposito, aliisque monasterii ministris servire & adesse debebant, quocumque perrexissent; qui denique in festis sancti Richarii, natalis Domini, resurrectionis & pentecostes monasterio adesse tenebantur, accurate ornati, *& ex sua frequentia regalem pane curiam facientes*.

ANN. CHR.
831.LIX.
Centulensis
abbacie recensio.^a Spicil. 20. q.
pag. 480. c.
seqq.

Huic descriptioni ſubjicienda eſt largitio quam Anſegiuſ abbas Fontanellenſis anno regiminiſ ſui octavo fieri curavit, in editis male octavo-decimo, ſiquidem annos tantum decem cum menſibus quinque abbatiam tenuiſſe dicitur. Hoc igitur anno cum in paralyſim incidiſſet, vocatis domeſticis ac familiaribus ſuis, *hanc rerum ſuarum diſtributionem* fieri curavit a venerabili viro Hildemanno epiſcopo Bellovacenſi, ſancti Adalhardi abbatis quondam diſcipulo, adjuuctis Berteningo & Gerlone laicis, ſimulque Landone monacho.

Et primo quidem largitus eſt fratribus Fontanellenſis monaſterii libras nonaginta, quibus antea quotannis triginta libras in cenſum dare conſueverat, ex portione videlicet abbatis, quæ tum haud dubie diſtineta & ſeparata erat, ut aliis in locis, a conventuali. Ad hæc assignavit famulis laicis libras decem; ſenibus in xenodochio & ceteris manſionibus pauperum ſolidos decem; univerſæ familiæ ejuſdem cœnobii libras quadraginta. Poſt hæc quinquaginta tribus, cum monaſteriis, tum eccleſiis, ſingulas ſummas diſtribuit, de quibus ſingillatim agendum videtur hoc loco, ad internoscendum ſtatum quorundam ejus temporis monaſteriorum.

I. *Ad Gemeticum cœnobium libras quinque direxit.* Notum hoc inſigne cœnobium agri Rotomagenſis ad Sequanam, haud procul a Fontanella, conditum a ſancto Filiberto abbate.

2. *Ad Logium libram unam.* quod monaſterium virginum erat itidem ad Sequanam, prope Calidum-beccum opidum, ſitum in loco, qui nunc Logienſis portus dicitur, jam pridem deſtructum.

3. *Ad Fiſcannum libram unam.* Inſigne tum puellarum monaſterium in Caletis ad oceanum, auctore Waningo, nunc virorum a ſua inſtauratione ſæculo decimo facta.

4. *Ad Villare libram unam.* Et hoc cœnobium virginum in Caletis, hætenus celebre, a ſancto Filiberto inſtitutum, Monaſterium-Villare appellatum.

5. *Ad Longogilum libram unam.* Incognitum monaſterium, haud dubie ſitum in iſdem partibus, niſi ſi hoc eſt monaſterium in Neuſtria inferiori, quod Longiledium ſeu Lonlaum vocant.

6. *Ad ſanctum Walericum libram unam.* Exſtat etiam nunc hoc monaſterium ad oſtia Somenæ in oceanum, Leuconenſe olim dictum, nunc ſancti Walerici ſeu Walarici ab auctore & primo abbate.

7. *Ad beatum Richarum libras duas & ſemis.* Hoc eſt Centulenſe, de quo mox agebamus. Ex majori ſumma pecuniæ locorum dignitas æſtimanda, aut donatoris ſtudium.

8. *Ad ſanctum Audomarum libras duas & ſemis.* Hoc eſt Sirhienſe ſancti Bertini monaſterium, ſolo nomine notiſſimum, tunc ſub Fridugiſo abbate.

9. *Ad ſanctum Audoenum in Rotomago libras quinque. Ad ſanctam Mariam in domo ejuſdem eccleſiæ libras duas. Ad ſanctum Martinum in eadem urbe, & ceteris cellis ſolidos viginti-quinque. Ragnardo ejuſdem urbis archiepiſcopo libras decem: videlicet ut quinque preſbyteris, & alias quinque pauperibus erogaret.* Illuſtre eſt cœnobium ſancti Audoeni epiſcopi tumulo ac nomine, olim ſancti Petri. Obſcurum eſt an *ſancta Maria in domo ejuſdem eccleſiæ* intelligenda ſit de cathedrali ſanctæ Mariæ eccleſiæ; an potius de quadam baſilica monaſterii ſancti Audoeni, beatæ Mariæ ſacra, quem locum ita interpretandum eſſe docet tum pronomen *ejuſdem* appoſitum relate ad ſanctum Audoenum; tum assignatio librarum decem facta Ragnardo ejuſdem urbis archiepiſcopo, quæ ſumma preſbyteris eccleſiæ cathedralis & pauperibus diſtribuenta erat. At forte legendum *ejuſdem urbis*. Omnino quid ſimile habes in articulo viceſimo-ſeptimo, ubi *Belloaci illis canonicis libram unam*; & poſt alia *Hildemanno epiſcopo ad preſbyteros & pauperes libras decem* assignatas leges. Duæ ſunt in eadem urbe ſancti Martini eccleſiæ modo parœciales.

10. *Ad Pentale monaſterium ſolidos quindecim; ad Penante ſolidos quindecim.* Pentale monaſterium, a Childeberto rege conditum ad confluxum Lirizini * amnis in Sequanam, infra Pontem-Audomari, pro ſancto Samſone epiſcopo Dolenſi, qui ſerpentem ex eo loco eiecit, eidemque nomen ſuum reliquit. Penante forte non aliud fuerit a Dolenſi monaſterio, ubi idem vir Dei ſepultus eſt.

11. *Ad Pratellos ſimiliter*, id eſt ſolidos quindecim. Pratalenſe itaque monaſterium jam eo tempore exſtabat, inſtauratum proinde ab Humfredo nobili viro, ad

Riſelam amnem, prope Pontem-Audomari; idque duplex, virorum ac puellarum, noſtri ordinis utrumque.

12. *Ad Ebroicas civitatem libram unam. Ad illam Crucem ſancti Audoeni libras duas.* Civitatis nomine, vel urbis, hic & in ſequentibus intellige eccleſiam cathedralẽ. Notum eſt monaſterium ſub nomine Crucis ſancti Leutfredi ad fluvium Auduram in pago Ebroiceniſi.

13. *Ad Lixovium urbem libram unam. Ad Fontanas cœnobium ſolidos duodecim.* Ignotum modo cœnobium diceceſis quondam Lexovienſis.

14. *Ad Bajocas civitatem libras duas. Ad Duorum-Gemellorum monaſterium libras duas.* Deſtructum pridem hoc monaſterium, a beato Martino abbate Vertavenſi & ſancto Ebrulfo Uticenſi olim inhabitatum.

15. *Ad ſanctum Martinum Turonenſem libras quinque. Illis canonicis in domo libram unam.* Id intelligendum de eccleſia cathedrali Turonenſi; uti etiam in ſequenti de Aurelianenſi.

16. *Ad ſanctum Anianum Aurelianenſem libram unam. Illis canonicis in domo libram unam.* Incertum an tunc baſilica ſancti Aniani ad canonicalem ſtatum deſecerat. Quod ſequitur-intelligendum eſt de cathedrali ſanctæ Crucis eccleſiæ, quæ *Domus* nomine, uti & præcedens, deſignatur.

17. *Ad ſanctum Benedictum in Floriaco libram unam.* Notiſſimum eſt hoc ſancti Benedicti monaſterium agri Aurelianenſis, quam ut explicari exigat. Boſo tunc abbas ejus loci erat.

18. *Ad Ferrarias libras duas.* Et hoc notiſſimum eſt in diceceſi Senonenſi ad Lupam amnem in pago Waſtinenſi, tunc ſub Odone abbate.

19. *Ad ſanctum Carileſum libram unam & ſemis.* Aninſulenſe principio dictum in diceceſi Cenomannica, ab auctore dein ſancti Carileſi nomine inſignitum.

20. *Ad Curbionem monaſterium libram unam.* Modo cella ſancti Launomari in diceceſi Carnutenſi.

21. *Ad ſanctam Columbam in Senonis illis monachis libras duas. Illis canonicis in eadem civitate libras duas. Item ad ſanctum Petrum illis monachis in eadem urbe libram unam.* Perſtant etiam nunc monaſteria ſanctæ Columbæ & ſancti Petri apud Senonas. Nihil hic assignatum monaſterio ſancti Remigii in eadem urbe. Niſi de hoc intelligendus ſit articulus ſequens.

22. *In Autiſodoro urbe illis canonicis libram unam. Ad ſanctum Remigium illis monachis ſimiliter. Ad ſanctum Heracleum in eadem urbe ſimiliter. Item in Autiſodoro ad ſanctum Germanum illis monachis libram unam.* quod unum e noſtris monaſterium hætenus in eadem urbe ſubſiſtit.

23. *Ad Trecaſ illis monachis ad ſanctum Petrum libram unam.* Cellenſe appellatur, ſitum in ipſo Trecaſ ſuburbio.

24. *Ad ſanctam Crucem Meldis illis monachis ſimiliter*, id eſt libram unam. Nunc ſancti Faronis ab auctore dictum, quod olim præciſe ſanctæ Crucis; contra *Crux S. Audoeni*, mox laudatum appellabatur.

25. *Ad Foſſatos monaſterium illis monachis libras duas.* Situm in pago Pariſiaco ad Matronam, nunc ſancti Mauri dictum, converſum ad ſæculares canonicos.

26. *Ad ſanctam Genoveſam Pariſius libras duas. Ad ſanctum Germanum Pariſius libras tres. In eadem urbe illis canonicis libram unam. Ad ſanctum Dionyſium libras quinque. Ad Calam monaſterium libras duas.* Incertum an monaſterium ſanctæ Genoveſæ; primitus ſancti Petri, quod modo canonici regulares Ordinis ſancti Auguſtini poſſident, tunc monachos retinuerit. Dionyſianæ & ſancti Germani abbatii præerat Hilduinus. Calenſe agri Pariſienſis cœnobium virginum ab annis ſex regebat Hegilwich abbatiffa.

27. *Ad ſanctum Lucianum illis monachis libras duas. Belloaci illis canonicis libram unam. Ad Flaviacum illis canonicis libras quindecim. Ad opus famulorum eorum libras decem. Hildemanno epiſcopo ad preſbyteros & pauperes libras decem. Ad Oratorium monaſterium ſolidos quindecim. Ad Fontanidum monaſterium ſolidos decem. Ad Inſulam monaſterium ſolidos decem.* Hætenus perſtat ſancti Luciani monaſterium in ſuburbio Bellovacenſi. Flaviacum, nunc ſancti Geremari monaſterium, tunc canonicorum, nunc ruſus monachorum liberalius ditat Anſegiuſ, quod ejus regimen haberet. Oratorium virginum cœnobium erat a ſancta Angadriſſa olim inhabitatum, nunc

destructum, uti & Fontanidum seu Fontanedum, & Insula monasterium, Isla dictum in concilio Duziacensi, nunc pradium abbatiae Flaviacensis seu sancti Geremari. Sancti Pauli parthenon pro Oratorio instauratus.

28. *Ad Andelagum* * monasterium solidos duodecim. Celebre olim virginum cœnobium ad Sequanam, decem circiter millibus supra Rotomagum, Anglicanarum quondam virginum nobilitatum secessu, testante Beda, jam dudum excisum.

29. *Ad Malardum-vallem solidos decem.* Ignotus hodie locus, nisi hoc sit Meleredense monasterium pagi Autisiodorensis.

30. *Ad Resbace monasterium libram unam & semis.* Hoc Briegii tractus monasterium ad torrentem cognominem condidit Dado seu Audoenus, ac Jerusalem appellari voluit. Warinus Corbeiae novae abbas tunc etiam Resbaco praesidebat, ex libello de translatione sancti Viti, de quo inferius.

31. *Ad sanctum Salvium in Brago solidos decem.* Bragum Hadriano Valesio idem videtur ac Monasteriolum castrum Ambianorum ad Quantiam fluvium, quod primo Bragum, deinde a sancti Salvii monasterio Monasteriolum dictum fuerit.

32. *Ad Malam monasterium libram unam.* Nulla de hoc monasterio notitia.

33. *Ad sanctum Vedastum in Atrebatu libras duas.* Hactenus nomen retinet locus insignis, olim Nobiliacus appellatus.

34. *Ad Cameracum libras duas. Ad sanctum Gaugerium libram unam.* Illa cathedralis, hæc collegiata ecclesia.

35. *Ad Corbeiam libras quinque.* Luce clarius hoc monasterium, ubi tunc Wala abbas privatam agere vitam iussus est.

36. *Ad sanctum Eligium in Noviomio civitate libram unam. item ad eandem urbem canonicis libram unam.* Nuper intra urbem a nostris restructum est sancti Eligii monasterium, quod ab annis fere centum ad arcem construendam eversum fuerat, primitus sancto Lupo sacrum.

37. *Item ad Sueffionis civitatem canonicis libram unam. Ad sanctum Crispinum solidos quindecim. Ad sanctum Medardum monachis libram unam. Illis sanctimonialibus libras tres,* nempe celebris parthenonis beatæ Mariæ, hodie quoque florentissimi; uti etiam floret sancti Medardi abbatia e nostris, qui etiam basilicam sancti Crispini majoris possident, Ansegisi tempore a clericis, ut videtur, occupatam.

38. *Ad Remis illis canonicis libram unam. Ad sanctum Remigium in eadem urbe monachis libram unam.* quibus tunc, vel certe paullo post praefectus est Ebo monachus a cognomine archiepiscopo, patruo an avunculo suo.

39. *Ad sanctum Memmii in Catalauno libram unam. Ad eandem urbem solidos quindecim.* Sancti Memmii basilica olim monachorum, nunc canonicis regularibus Augustinianis subest. Huic praefuerat aliquot annis Ansegisus.

40. *Ad Altum-montem monasterium, quo sanctus Ansbertus quondam exsilio fuit intrusus, atque consortiis inde ereptus humanis, solidos quindecim.* Hodie quoque superest in dioecesi Cameracensi.

41. *Ad Malbodium cœnobium libram unam.* Notissimum in Hainoensi pago ad Sabim fluvium, olim monacharum, nunc nobilium canonicarum, uti & sequens.

42. *Ad Castrilocom monasterium similiter.* Exstat etiam nunc apud Montes Hannoniae, sanctæ Waldetrudis a conditricem dictum.

43. *Ad Laubias monasterium libram unam.* Percelebre monasterium virorum, itidem ad Sabim.

44. *Ad Indam cœnobium libras duas, prope Aquisgranum, de cujus origine actum superius, nunc S. Cornelii dictum.*

45. *Ad Lingonas illis canonicis libram unam.*

46. *Ad Luxovium libras viginti-quinque, id est ipso monasterio libras decem. Ad Fontanas cellam ejusdem cœnobii libram unam & semis. Ad Cusantiam similiter. Ad Anagrates libras duas.* Tanta in Luxovienfes Ansegisi liberalitas arguit, eum etiam tunc ejus loci abbatem fuisse. Quæ sequuntur cellæ sunt monasterii Luxoviensis.

47. *Ad Romarici-montem libram unam.* Notissima hæc nobilium modo canonicarum abbatia, cui adjunctum cœnobium monachorum.

48. *Ad Balmam similiter libram unam & semis.* Hactenus sanctimonialium nostri Ordinis in dioecesi Velontionensi.

49. *Ad Morbach cœnobium libram unam.* Nobile ad hoc usque tempus ac princi-

pale nostri Ordinis monasterium in superioris Alfatiae montibus, dioecesis Basilienfis.

50. *Ad sanctum Gregorium libram unam.* Vicinum est superiori hoc monasterium, florens sub congregatione sancti Vitoni.

51. *Ad Monasterium-Mauri libram unam,* in Alfatia inferiori situm est prope Tabernas-Alfaticas.

52. *Ad Melundas libram unam.* Melundenfe * monasterium dioecesis Lingonenfis in pago Tornodorenfi, non confundendum cum Milidunenfi sancti Petri ad Sequanam.

53. *Ad sanctum Reginbertum, ubi primo elementa didicerat litterarum, per manus quoque matris suæ in usus egenorum viginti libras expendit.* Hic deesse puto summam sancto Reginberto concessam: ita ut alia erogatio censenda sit, quam per manus matris suæ fieri curavit Ansegisus. Hic vero locus interpretandus videtur de monasterio sancti Ragneberti dioecesis Lugdunensis, quod olim Bebronenfe a Bebrona præterfluente torrente dictum est, hactenus superstes.

Præter hæc omnia idem abbas per manus Berteningi, cujus superius facta mentio est, libras viginti in usus egenorum erogasse memoratur. Ipse vero sibi famulantibus libras quadraginta distribuit. Denique tribus vicibus omnes opes suas egenis ac pauperibus erogari fecit, nihil sibi reservans. sic eleemosynis sibi viam ad æternam gloriam præparavit. Mirabitur forte nonnemo, quæ licuerit abbati regulari tantas opes, tot tantaque munera in monasteria & ecclesias alienas profundere. nam etsi hæc prædia non erant, sed manuales erogationes, ex parsimonia forte portionis suæ abbatialis comparatæ; tamen eas pro libito appendere non videtur ipsis licuisse, quod sibi tamen licere abbates etiam regulares illorum temporum extimabant, tum ex communi usu, qui ipsis pro lege erat; tum ex regulæ auctoritate, quæ summam abbatibus rerum omnium potestatem concedere videtur. Verum potestas hæc arbitraria non est, sed communium votorum legibus circumscripta, adeoque paupertatis, quæ pro portione non minus abbates adstringit, quam privatos monachos, quorum parsimonia cedere debet in communes monasterii usus. Alia ratio est de eleemosynis in egenos erogandis, quarum dispensatio abbati ex regulæ præscripto commissa est.

Non ante hunc annum conditum fuisse videtur Rothonenfe sancti Salvatoris monasterium, quod in Armorica, dioecesi Venerensi positum est ad Vicenoniam * seu Vifnoniam fluvium, ibidem auctum duobus fluviolis Uldone * & Adene paullo infra Rothonum *. Hujus monasterii auctor ac primus abbas fuit sanctus Conwoio seu Conwoionus, claris parentibus ortus ex Camblicaco * vico, in clerum Venetensem allectus, atque in archidiaconi gradum promotus a Romario ejusdem urbis episcopo, quem alii Rainarium seu Rainaldum vocant. Cum vero per aliquot annos id officii diligenter implevisset vir sanctus, sæcularis gloriolæ ac pompæ fastidio pulsari cepit, ac veræ philosophiæ amore, quem etiam quibusdam ejusdem cleri sociis inspiravit. Hi *seno numero* fuisse dicuntur in litteris Ratvili cujusdam, in quibus Conwoion ad Ratvilum tyrannum, (sic ille se ipse vocat) forte illius pagi comitem, accessisse dicitur, eum obsecrans, ut congruum ipsi locum *ad opus Dei exercendum* largiri dignaretur. quod ille præstitit, consentiente filio suo Catvoretto, concedens ei locum *Rothon* vocatum, quem ipse postulabat. Id factum feria quinta. Mox in ipsum locum ingressus est Conwoion & alii fratres, omnes *seno numero*, mundum prorsus ex animo abdicantes. Non multo post Ratvilus eo accessit, ipsum locum ac fratres visitaturus; ac donationem factam confirmavit *quarta feria mensis Junii, regnante domno Ludovico, decimo-octavo anno imperii ejus.* quod præsentiano respondet. Itaque vix ante hunc annum locari potest hujus monasterii prima constructio, quam quidam annales octo annis anteverunt. Hanc vero constructionem cum permisso Ludovici augusti factam ipse imperator testatur in diplomate, quo postea locum ipsum possessionibus auxit. Conwoionis in primo illo secessu focii fuere Wincalon, Louhemelius, Condelocus, Conhoiarnus, & Thervius, ex clero Venerensi cum eo profecti: quibus accessit Gerfridus eremita, eorum in monastica professione institutor cum Fidwetero, de quibus in consequentibus acturi sumus. Huic calculo de origine Rothonenfis monasterii repugnare videtur liber de vita ipsius Conwoionis, quo in libello Ludovicus augustus, Marcomar tyranno devicto,

Ansegisi liberalitas qui excusanda.

LXI.
Rothonenfe monasterium conditur a Conwoione.
* La Villaine
* L'Aoust.
* Redon.
* Combleffac.

* Molome.

ANNALS

544

ANN. CHR.
831.

generale principum & pontificum concilium in Venetensi urbe celebrasse dicitur, eoque absoluto, divertisse ad beatum virum Conwoionem, in eremo vitam angelicam ducentem, ejusque religione ac monachorum ejusdem conversatione mirifice recreatus fuisse. Atqui hanc Ludovici in Marcomum expeditionem, ac generalem conventum inde consecutum anno ejus seculi decimo-octavo collocant Astronomus in vita Ludovici Pii & annales Bertiniani. quo proinde anno jam conditum fuisset Rothonenſe monasterium. Verum non satis sibi constat scriptor ille vitæ sancti Conwoionis, cum addit, eodem tempore imperatorem confirmasse Conwoioni locum Rothonenſem, eumque obtulisse Salvatoris altari, ab omni homine liberum & immunem, *anno imperii viceſimo-primo, incarnati Verbi octingentesimo tricesimo-tertio.* quod nostro calculo quadrat, non annalibus Francorum, in quibus nulla hoc anno Ludovici expeditio in Marcomum facta memoratur.

LXII.
Legatio ad
ducem Nomenoium.

In libro primo de miraculis sancti Conwoionis nonnulla referuntur, ad illustrandam Rothonenſis monasterii originem perquam opportuna. Exstructis ex tempore monachorum habitaculis, Conwoion cum consilio fratrum, unum e suis prudentem ac fidelem virum, cui nomen Louhemel, ad Nomenoë seu Nomenoium Britanniae principem misit, tunc in aula *Botnumel* residentem, ut ejus patrocinio ac tutela novi Rothonenſes incolæ contra vicinos tyrannos protegerentur, quippe qui nulla cupiditate rerum temporalium, sed propter amorem patriæ cælestis eo se se receperant. Aderat forte in comitatu principis quidam adversarius monachorum, illoc nomine, qui seductores illos, sic monachos vocabat, audiendos non esse dixit. ceteram sibi jure hereditario competere hunc locum, quem illi seductores occupaverant. Indignatus ad inurbanum sermonem Nomenoë: Dic nobis, inquit, inimice Dei, an melius est eo in loco impios ac latrones habitare, quam sanctos Dei sacerdotes & monachos, qui pro totius mundi salute assiduas Deo preces fundant? tum conversus ad prædictum oratorem, sciscitatus est de presbyteris illis, qui Rothonum convenerant: quisnam esset Conwoion, quo ex loco, quæ ex stirpe natus. Ad hæc Louhemel Conwoionem ait esse generis senatorii, filium cujusdam nobilissimi viri, nomine Cononi, de plebe Camliaca, *ex potestate sancti Melanii Redonensis episcopi*, id est, si bene capio, ex loco subjecto abbatia sancti Melanii episcopi Redonensis; hominem in divinis scripturis a pueritia eruditum, vigiliis ac jejuniis deditum, qui assidue lectioni aut scriptioni vacet, aut manibus labore, fratresque suos jugiter erudiat & adhortetur, omnis secularis potestatis expers, totusque Dei servitio mancipatus. Porro socios ejus esse virum vitæ venerabilis, nomine Wincalonem, nobilibus parentibus natum, Rorgoni comiti notissimum & valde familiarem, qui omnibus propter Deum & animæ suæ salutem nuntium remiserat; necnon Condelocum Dei sacerdotem, Widoni comiti carissimum; duosque alios presbyteros, Conhoiarum & Thervium, qui omnes Conwoioni tamquam magistro adharebant, & obedientes erant. Impetratum a Nomenoë quod petebatur. Non tamen omnino deferuit Illoci in Conwoionem ejusque socios conceptus furor, donec miraculum quoddam Rothoni patrum cognovit in Joworeto linguæ usu orbatum, cui loquendi facultas, in basilica Salvatoris concessa, Illoci, aliorumque invidiam repressit. Pluris constitit Hincanto sua nequitia, ipsius Illoci nepoti, qui ob factas sanctis viris injurias ac minas, pertransito Uldone fluvio, pede percussus interiit. His nihilo minus alii item adversarii succedere Ricowinus comes, scilicet Pictavenſis, & Rainarius Venetensis antistes: qui Ludovici augusti animum in Conwoionem exasperarunt, atque ab ejus conspectu removerunt. Tunc Ludovicus in palatio Lemovicensi, haud dubie Jocundiaco, ad Cadrium montem posito, versabatur. Hunc adiit Conwoion, ut Rothonenſis loci donationem regiis litteris confirmari curaret. Verum prædictis adversariis agentibus repulsus, ne quidem Turonis ab eo id obtinere potuit, quod demum apud Theodonis-villam impetravit.

LXIII.
Gerefredus
eremita Conwoioni
adjungitur.
a la Forest de
la Noüe.

Tunc temporis versabatur in extremis Britanniae partibus quidam eremita, Gerefredus nomine, nempe in Silva *Wenoc*, sita inter Josselinum & Casam, ubi cum sancto viro, Fidweteno nomine, per viginti annos vitam eremiticam duxerat, ab omni liquore, qui inebriare possit, abstinens: qui eo ex Glannafoliensi sancti Mauri cœnobio secesserat. Hic cælitus admonitus, ut servos Dei *rudes monachos*, in quodam loco deserto commorantes, & manibus certatim operantes adiret, doceretque modum, quo *secundum regulam* viverent; in urbem Venetiam accessit, & a quodam presbytero

presbytero perhumane hospitio acceptus, locum rescivit, ubi viri sancti habitarent; eoque ab eodem presbytero deductus est. Advenienti obviam processit cum suis Conwoion, & magno cum jubilo in monasterio eum deduxerunt. Fecit itaque ille quod divinitus admonitus fuerat; mansitque cum servis Dei per duos ferme annos, ut eos in disciplina regulari erudiret. Postea vero ad cœnobium suum, id est ad monasterium sancti Mauri, juxta fluvium Ligeris situm, reversus est.

ANN. CHR.
831.

Pippinus Aquitaniae rex aderat Aquisgrani cum Ludovico parente v. kalendas Martii, cum Fridugisi abbatis rogatu liberum duarum navium discursum per Ligerim, Viennam, Cartum, & Tavagum, aliaque flumina, cum immunitate portorium, Cormaricensi monasterio concessit, anno decimo-octavo imperii domni Ludovici serenissimi augusti, Pippini regis decimo-septimo. Actum Aquisgrani palatio regio. Suabodus diaconus ad vicem Ebroini diploma recognovit. Post dies tredecim idem Fridugisus abbas Ludovico Augusto exposuit, se habitacula fratrum Cormaricensi monasterii, cui tunc Jacob abbas præerat, melius & honestius reformasse, cum antea non secundum id, quod regula sancti Benedicti præcipit, constructa essent; & ad decorem & ornamentum ejusdem monasterii ecclesiam novo opere inibi extrui curasse, ac de rebus sancti Martini, & de villa pagi Turonici, quæ vocatur Mardonius*, eandem ecclesiam dotasse, quod ab imperatore confirmari petiit, obtinuitque. Actum Aquisgrani vi. idus Martii, anno decimo-octavo imperii domini Ludovici piissimi augusti, indictione nona. Nulla in hoc diplomate, aliisve deinceps a Ludovico editis mentio fit de Lothario imperatore, cujus nomen, ob secessionem a patre factam, omissum est in præceptis & nummis cudendis.

LXIV.
Pippini &
Ludovici di-
plomata pro
Cormarico.

Hoc porro diploma datum est Aquisgrani paulo post conventum ibidem habitum, in quo factiosi puniti sunt; Lotharius in Italiam, Pippinus in Aquitaniam, Ludovicus in Bajoariam ire permitti, auctis regnis Pippino & Ludovico, quod patri magis obsequentes visi fuissent; at sola Italia Lothario relicta, cum eo, ut citra patris voluntatem nihil deinceps in regno moliretur. Præter ea duo alii conventus hoc anno habiti sunt, nempe Ingelheimii & apud Theodonis-villam: quorum posterior autumnus celebratus. In hoc Bernardus, ex Hispaniae marca reversus ad imperatorem, cum nemo crimen ei objectum more Francorum persequi vellet, sacramento se purgavit. Pippinus patri suspectus redditus, propterea quod huic conventui adesse vocatus distulit. Hinc occasio nata Walam transferendi in Germaniam ex Hero insula, Pictonibus, atque adeo Aquitaniae proxima, ne cum Pippino consilia misceret. Pippinus tandem soluto conventu ad patrem accessit Aquisgranum sub natale Domini: sed cum illic correptionis gratia remorari jussus esset; veritus ne quid sibi accideret adversi, inscio patre clam in Aquitaniam recessit. Indictum ob id generale placitum Aurelianis in sequentem annum: ad quod vocati ex Italia Lotharius, Ludovicus ex Bajoaria, ut quid de Pippini fuga statuendum esset, deliberaretur. Hæc fusius in annalibus Bertinianis & astronomo, quæ strictim hoc loco præstringenda visa sunt ad res nostras illustrandas.

Conventus
hujus anni.

De translatione sancti Wigberti abbatis e Fritillaria Hersfeldiam superius actum est, deque ejus corporis depositione in monumento, quod Lullus Moguntinus antistes, annuente Carolo Magno, more per Gallias ac Germaniam usitato, auro, argento, ceterisque metallis exornandum curaverat. Miraculis crebrescentibus, cum locus iste magno fidelium concursu frequentaretur, Brunus abbas Hersfeldensis de nova condenda basilica cogitare cepit. Hoc consilio cum Rabano abbate Fuldensi communicato, ambo novæ sancti Wigberti ecclesiae fundamenta hoc anno posuerunt vi. idus Julii, feria secunda, teste Lamberto. Hanc fabricam post mortem Bruni Rabanus jam archiepiscopus absolvit, eamque dedicavit anno ejus seculi quinquagesimo, & quidem v. kalendas Novembris. Huc spectant ipsius Rabani versus de ecclesia sancti Wigberti, cujus corpus in abside orientali quiescere dicitur. Post annos fere ducentos dedicata est crypta Hersfeldensis, atque in eam translata reliquiae sanctorum confessorum Wigberti & Lulli, ut tradit idem Lambertus, eximius chronographus & monachus hujus cœnobii, quod superest etiam nunc, tamen relictibus multum accisis, quorum pinguior possessio a Landgravio Hassiæ occupata est. Idem Rabanus abbas permutationem quorundam bonorum fecit cum Marcwardo abbate Prumiensi, probante Ludovico Augusto. Actum publice in monasterio Prumiæ hoc ipso anno, indictione nona, prima die mensis Maii.

LXV.
S. Wigberti
ecclesia Hersfeldensis
renovata.

ANN. CHR. 831
L X V I.
Fabarienses
abbates.

Longum hactenus silentium tenuimus de Fabariensi perillustri Rætiae monasterio, propterea quod nuda tantum abbatum nomina, nec ea satis comperta, apud Buce-
linum haberemus. Nobis vero in presens occurrit Johannes abbas, quem Buceli-
nus ipse ante annos quinque suggerit, sed statim dejectum ad tempus scribit, suf-
fectis interim Hattone & Udalrico, quibus denuo Johannem substituit. at Johan-
nem hoc anno Fabariae praefuisse constat ex diplomate Ludovici imperatoris, nobis
quondam lecto in libro de antiquitatibus monasterii Fabariensis in *Rucantia*, auctore
Augustino Stoklino, Murensi tum decano, postea Fabariae abbate, qui opus illud
anno decimi-septimi saeculi vicesimo-octavo composuit, multa scitu digna de hoc
monasterio referens, sed absque indice abbatum. Hunc codicem, in Murensi apud
Helvetos coenobio asservatum, olim cursim revolvimus, dum ante annos aliquot
illic versaremur; ex eoque eruimus summaria tantum quorundam diplomatum, in
quibus unum est Ludovici imperatoris augusti, qui ad preces Johannis Fabariae ab-
batis reprimis infestationes Roderici comitis in ipsum monasterium, missis suis eo
directis, Bernoldo scilicet episcopo Strazburgensi, Gotfrido sancti Gregorii abbate,
atque Rotario comite. Actum *Ingalheim* palatio regio, v. idus Junii, anno decimo-
octavo imperii domni Ludovici piissimi augusti, indictione nona. quod Hirminma-
ris notarius ad vicem Fridurici * recognovit. Idem Bernoldus episcopus & Gotfri-
dus abbas ab eodem imperatore antea missi fuerant ad coercendum eundem Ro-
dericum comitem, Victori Curienti episcopo infestum: cujus rei summarium ex
eodem codice superius retulimus. Exstat in eodem libro praecipuum Lotharii im-
peratoris, qui rogatu Silvani abbatis venerabilis monasterii Fabariensis, quod con-
structum est in honore sanctae Mariae in pago Rætiae, ipsum locum suscipit in suo
mundiburdio, & liberam abbatibus eligendi facultatem concedit, uti concesserant
avus Carolus & genitor suus Ludovicus augustus. Haud scio an sani sint in eo li-
bro chronici characteres istius diplomatis, quod Eichardus ad vicem Agilmari re-
cognovit, datum *Strazburh* civitate, anno Christo propitio imperii decimo-mono, regni
domni Lotharii piissimi augusti vicesimo-primo, indictione tertia. quae indictio anno
octingentesimo quadragesimo respondet. De aliis abbatibus in illo codice nihil oc-
currit usque ad principatum Caroli Crassi, a quo Vitalis abbas diploma obtinuit.

L X V I I.
Laudense
S. Petri mo-
nasterium.
* Lodi.
a Ital. sac.
no. 4. c. 395.

Apud Insubres, Laude-Pompeia *, suburbana * sancti Petri ecclesia, rogantibus
clericis, in monasterium monachorum conversa est, probante Ludovico augusto,
ad preces Raleti episcopi ejus ecclesiae administratoris, qui locum amplissimis bo-
nis ac privilegiis locupletavit. Auctae ejusdem abbatiae immunitates ab Andrea epis-
copo saeculi decimi anno septuagesimo-secundo, Liutprando abbate. Perstitit haec
abbatia ad superius patrum nostrorum saeculum, quo ejus bona Germanico Roma-
nae urbis collegio ad sanctum Apollinarem unita sunt.

L X V I I I.
Praecipuum
pro S. Vincen-
tio ad Vultur-
num.

Praerat eo tempore monasterio sancti Vincentii ad Vulturum Epiphanius ab-
bas, qui hoc anno *per legatos* seu oratores suos Ludovico augusto exhiberi curavit
litteras quasdam Lupi ducis de casis viginti-quatuor in Amiterno & Savino fitis;
necnon quatuor judicata de quibusdam mancipiis ex villa Trita, quae se a debito
servitio eximere nitebantur; petiitque, ut ea omnia sancto Vincentio imperator
confirmare dignaretur exemplo genitoris sui domni Caroli praestantissimi imperatoris,
cujus auctoritate praedicti servi jam ad debitum servitium revocati fuerant. Ludovi-
cianum diploma datum videtur Aquisgrani, & quidem kalendis Aprilis, anno ejus
imperii decimo-octavo, indictione haud dubie nona, tamen in editis hiatus est in
indictione, & loco palatii, ubi praecipuum editum est.

L X I X.
Gaudentius
praefectus Am-
brosianae basi-
licae.

Aliud erat sancti Vincentii monasterium apud Mediolanum, cujus abbas Gau-
dentius hoc ipso anno Ambrosianae basilicae ab Angilberto archiepiscopo praefectus
fuit. Exstant hac de re ipsius Angilberti litterae apud Puricellum & Ughellum,
quarum haec summa est. Cum idem pontifex, de sua parochiae monasteriis perquam
solicitus, ea *ad tramitem sanctae conversationis* revocare studeret; vertit se ad subur-
banum sancti Ambrosii monasterium, tunc pastore destitutum post mortem Ari-
gauti abbatis, qui Benedicto primo ejus basilicae rectori successerat. Anxio archie-
piscopo, quem huic loco praeficeret, cum nullus ibi ad regimen idoneus ob relaxa-
tionem ordinis regularis reperiretur; non alius occurrit ad id munus aptior, quam
Gaudentius, quem antea monasterii sancti Vincentii abbatem instituerat. Idem
itaque Ambrosianae basilicae abbas constitutus est ab Angilberto, qui eandem eccle-

ANN. CHR. 831.

fiam, & altare, quod inibi recens mirifice ob amorem sancti Ambrosii erexerat,
monachis confirmavit sub tutela & custodia Gaudentii abbatis, simulque omnes
istius monasterii possessiones: ut monachi ibidem absque indigentia quietam *sub*
sancta regula vitam possent ducere. Vitiosos in editis chronicis hujus instrumenti
characteres reponit Cointius anno dominorum nostrorum HLudovici & HLotha-
rii imperatorum decimo-octavo, & quarto-decimo, pridie kalendas Martii, qui
characteres anno praesenti conveniunt. Sancti Vincentii monasterium, in praemissis
Angilberti litteris memoratum, cui Gaudentius abbas antea praerat, non aliud vi-
detur quam illud oratorium sancti Vincentii in Prata, quod Arigauso abbati Am-
brosianae basilicae ab Oldeperto archiepiscopo concessum fuisse superius diximus.

Quod attinet ad altare, quod ab se fabricatum in Ambrosiana basilica memorat
Angilbertus, integrum visitur etiam nunc, accurate descriptum a Puricello, qui
tabulas ejusdem altaris in aes incidi ac representari curavit. Pars ejus anterior to-
ta est aurea; duo latera & posterior pars ex argento deaurato: omnia gemmis la-
pillisque pretiosis intermicant. Posteriorem partem exornant tabulae duodecim ar-
gentae, sancti Ambrosii gesta praecipua exhibentes. Ad utrumque latus variae san-
ctorum imagines, quarum in una Gaudentius tribunam sancto Ambrosio offerens
cum altero monacho exhibetur: in altera duae, ut quidem videtur, sanctimoniales.
qua de re videtur quae in nostro Italico itinere b diximus. Volvinius eximii operis
artifex.

a Ambros.
basil. p. 102.
Ep. seqq.

b Her. Ital.
pag. 16.

IN Gallia Ludovicus augustus, ineunte vere anni insequentis, ad motus quos-
dam Aquitaniae componendos Aquisgrano profectus, conventum Aurelianos in-
dixit, eoque Lotharium ex Italia, Ludovicum e Bajoaria venire praecipit. Alce-
rum quoque placitum eodem indictum in autumnum, habitumque est. Illuc adesse
jussus Pippinus, ut suae ex Aquisgranensi palatio fugae rationem redderet; inde
etiam, inscio patre, clam discedit, resque novas in Aquitania moliri pergit, Ber-
nardo Septimaniae duce, ut tum fama erat, pravis consiliis adhaerente, qui sibi praer-
latum in palatio Guntaldum monachum gravate admodum ferebat. Pippinus ob
eam causam Treviros in liberam custodiam missus, Bernardus palatinis honoribus
spoliatus est. At Pippinus Trevisis se subducens, quaquaversum vagatur. Hinc in-
dignatus pater, Carolo filio natu-minimo Aquitaniam tradit. Interim in Bajoaria
etiam fere similes motus, auctore Ludovico rege: cujus rei occasione Wala e Ger-
mania in suum monasterium remittitur: ipse Ludovicus ad illos motus componen-
dos eo advolans, Augustae Vindelicorum filio reconciliatur. Redeunti Moguntiam
imperatoris Lotharius occurrit, in speciem praer fratribus patri obsequentior, seque
ab injustis eorum molitionibus infontem probavit.

ANN. CHR. 832.
L X X.
Gallici mo-
tus.

Antequam vero Aquisgrano discederet Ludovicus, diploma edidit pro monaste-
rio Dervensi, quod nuper ordini monastico restitutum fuerat, eique Dodiniacam
curtem liberaliter concessit. Datum est hoc praecipuum Aquisgrani xiv. kalendas
Martii, anno decimo-nono imperii Ludovici piissimi augusti, indictione decima;
idque obtinuit Haudo venerabilis abbas monasterii, cujus vocabulum est *Ders*, qui
ipsum monasterium novo opere excitaverat, & a canonico ordine ad monasticum
reformaverat, cui ob hoc factum gratias agit imperator, & ad subsidium pio operi
conferendum praedictam Dodiniacam curtem, sitam in comitatu Breonensi, duode-
cim mansos habentem, eidem monasterio confert. Quadriennio ante sub eodem ab-
bate Harduinus presbyter eidem loco res suas donaverat, sitas in pago Barrensi.
Actum Barrense castro, sive ad Maurimunt, ubi levatum est istud testamentum, x.
kalendas Octobris, anno quinto-decimo regnante piissimo imperatore Ludovico. Nec
plura de Haudone abbate, qui post quadriennium videtur obiisse.

L X X I.
Dervensi
monasterio
Ludovicus
beneficus.

Jam instabat tempus condicti Aurelianos ad autumnum conventus; cum Ludo-
vicus ex urbe Moguntia iter instituit per agrum Parisiensem, atque in percelebri
sancti Dionysii monasterio substitit per aliquot dies. Ibi aderat vii. kalendas Sep-
tembris, quo die amplissimum diploma edidit ad confirmandam monasticam disci-
plinam restitutionem, sub ipsius auspiciis nuper ibidem factam per episcopos maxime
provinciales. Jam superius dictum est, Dionysianos monachos a prisca monastica
institutionis disciplina longe tum descivisse, habitumque cum moribus mutasse, pau-
cis exceptis, quibus religio fuerat sanctioris vitae instituta penitus deserere, quique

L X X I I.
S. Dionysii
reformatio.

in cella ejusdem majoris monasterii, seorsim ab aliis sejuncti degebant. Hujus disjunctionis auctores fuerant Benedictus Anianensis & Arnulfus Herensis abbates, quos Ludovicus initio sui principatus per omnia imperii sui monasteria miserat, ut monasticam in eis disciplinam ex synodi Aquisgranensis præscripto instaurarent. Hi, cum prædictum monasterium nulla arte ad pristinum statum revocare potuissent, id unum sibi reliqui superesse censuerant, ut religiosiores monachos a solutioribus sejungerent, ne aliorum contagio corrumperebantur, & in quamdam cellam eidem monasterio subjectam segregarent, quod forte de cella sancti Dionysii de Murno*, ad Ifaram prope Bellum-montem sita, quæ tunc temporis erecta est, intelligendum. Non placuit hæc moderatio patribus in synodo Parisiensi anni octingentesimi tricesimioni congregatis: quibus visum est primitivæ disciplinæ formam Dionysiano restituere monasterio, hortatore in primis Hilduino abbate, idque ut quantocius fieret, conjunctis una precibus, ab imperatore, pii operis studiosissimo, facile impetrarunt. Itaque mandatum Aldrico metropolitano Senonensi, & Eboni Remensi archiepiscopo, aliisque præsulibus ad hoc convocatis, ut de primaria ejus monasterii vivendi ratione diligentem inquisitionem facerent, & in antiquam formam omnia restituerent. Facta inquisitio est, probatumque certis & indubitatis instrumentis, hoc monasterium a principio ordini monastico dicatum fuisse, & a regibus Francorum amplissimis ditatum possessionibus, quo in eo monasticus ordo perpetuo Deo deserviret. Tum inquisitum de moribus eorum, qui sacrum hunc locum tunc incolebant. Horum quadruplex classis inventa. Quidam sancti propositi violatores novissime in eo statu pessime decesserant: quorum perditio non sine magno animi ferri potest merore. Nonnulli factam professionem pernegantes, sed testibus certis convicti, pro sua contumacia canonice penitentia subjecti fuere. Quidam, iique plures numero, in apostasiam prolapsi, solo prostrati culpæ veniam obnixè poposcerunt, & cucullis sui propositi, coram episcopis cleroque & multa nobilium frequentia, sponte resumptis, in commune regularem promissionem, ne quando sanctæ professionis proposito denuo exciderent, sponte iteraverunt. Pars denique, illi scilicet, qui sanctæ religionis studio in sejunctam cellam secesserant, in locum pristinum cum ceteris restituti sunt. His ita constitutis, episcopi hujus renovationis factum litteris mandari curarunt, conscriptis duobus unius tenoris exemplis, quorum unum in archivo ipsius monasterii, alterum in palatinis scriniis, ob monumentum recte facti & stabilitatem restituti ordinis, asservaretur. Hæc omnia totidem verbis retulit in suo diplomate Ludovicus augustus ex litteris episcoporum, quarum authenticum exemplar, sed magna ex parte lacerum, superest in archivo Dionysiano, quale a nobis in libro sexto* de re diplomatica editum est cum subscriptione Aldrici metropolitani Senonensis, & Inehadi Parisiacensis ecclesiæ episcopi, qui ob amissionem luminum scribere non valens, solummodo signum crucis manu propria apposuit.

Jam res compositæ & in integrum restitutæ ibidem videbantur, cum nova rursus seditio excitata est. Nempe quidam e monachis, renovatæ professionis impatientes, absque abbatis sui venia, propriæ episcopi aut metropolitani permisso, imperatorem adeunt, eidem libellum offerentes, conviciis plenum in episcopos, qui rem restituerant. Hos continuo per Hilduinum abbatem, tametsi de eorum innocentia certus erat, citari jubet imperator. Mox illi adfuerunt, auditique sunt, & comperta demum criminationum falsitate, eorum purgata innocentia est. Ita pudæ facti seditionis auctores, & ad saniolem mentem conversi, tres chartulas, suis nominibus, cum gradus monachique appellatione subscriptas, ad rei gestæ validius robur ac præsidium confecerunt: quarum una ad sepulcrum sancti Dionysii deponeretur: alteram imperator, tertiam monasterii abbas servaret. Ad hæc imperatori supplicarunt omnes; ut res tota imperialibus litteris confirmaretur. ut, quod canonica docet auctoritas, & vota regum, cunctorumque fidelium, qui ipsum locum propter monasticum ordinem dotaverant, exposcunt, nullo umquam tempore idem ordo, quod sine periculo, & regis, & regni, fieri non possit, ex eo loco avellatur, sed semper in eodem monasterio permaneat, floreat, & felicibus successibus, Deo favente, polleat. Supplicantibus benigne annuit imperator; atque ut id ratum & inviolabile in perpetuum esset, duas imperialis præcepti conscriptiones fieri jussit: quarum una in palatinis archivis, altera in Dionysianis asservaretur.

Hactenus in monasterii tabulario integrum habetur illud exemplar, quod, etfi

L X X I I I.
Ludovici hæc
de re diploma.

a Diplom.
p. 518.

* Monus.
v. infra n. 74.

prolixius, ob rei gestæ gravitatem, ex authentico ipso accurate descriptum, huc referre visum est operæ pretium.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Divinis præceptis & apostolicis monitis incitatur, sed & imperatorii regiminis officio commonemur, ut pro ecclesiæ statu atque sanctæ religionis augmento impigro semper vigilemus affectu, ac pernecessario seu fructuoso studioque laboremus effectu; & si quid usquam reprehensioni invenitur obnoxium, regia auctoritatis sollicitudine corrigamus: quatenus avia revocantes, superflua amputantes, conlapsa quoque reparemus, atque reparata & ab ecclesiasticis viris, apostolorumque Domini successoribus, Spiritu-sancto regente, bene statuta, edictis imperialibus confirmemus. Quia dignum profecto est, ut quod sacerdotalis dignitas divino illuminata Spiritu corpori Christi, quod est ecclesiæ, ejusdem Dei ac Domini & Salvatoris nostri redempta sanguine, adinvenit in salute, vel reformata statuit in religionis augmento, id imperialis majestas inviolabiliter permansurum in perpetuum potestatis sua studeat roborari præcepto. quoniam quicquid in hujuscemodi negotiis laboratum, seu pio cultui a nobis fuerit dedicatum, hoc procul dubio nostræ mansuetudinis regno & populo regendo credimus specialius profuturum. Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus, presentibus scilicet & futuris, quia, postquam Deo auspice imperium paternum suscepimus, studii nobis maxime semper fuit, ut Domini ecclesiæ, magnificentia ejus humilitati nostræ divinitus regenda tuendaque commissa, felicibus polleret successibus; eamque, quantum nostræ adtinet auguste devotioni, incessanter ad meliora provehere, & ab illa quicquid noxium erat eradicare, atque in ea incrementa virtutum plantare. Quapropter sapissime sacerdotes Domini, quorum id officii esse noveramus, admonere curavimus, ac nostram principalem auctoritatem adjuvicem ad eorum ministerium juxta voluntatem Dei exsequendum prompte exhibuimus, ut quicquid in ordinibus ecclesiasticis, vel in quacumque persona emendatione dignum invenirent, pastoralis auctoritate, postposita qualibet torporis negligentia vel personarum acceptione, incunctanter corrigerent, & ad statum rectitudinis perducere decertarent. Verum cum ipsi, nostræ sedula exhortatione admoniti, suæque sollerti vigilantia de statu & profectu sanctæ ecclesiæ, & sacris ordinibus, & his quæ emendatione digna videbantur, conventu apud Parisius jussione nostra habito strenua & devota perspicacitate tractarent; inter cetera visum est illis, ut monasterium præclarissimi & eximii Christi martyris beati Dionysii sociorumque ejus, quod constat tantorum martyrum nomine Deo dedicatum, & a regibus Francorum, progenitoribusque gloria nostræ, amplissimis rebus ditatum, quo in eo monasticus ordo religiose Deo deserviret, magna emendatione & correctione opus haberet. Quoniam ab eo idem ordo ad multorum discrimen, nulla necessitate præpediente, nullius rei inopia obsistente, penitus erat avulsus. Quam causam, tam per se, quamque & per venerabilem prudentemque virum Hilduinum, memorati monasterii religiosum abbatem, nostræ serenitatis auribus intimaverunt, uti nostræ piissima imperiali potestate per eorum auctoritatem corrigeretur. unde dignitas imperii nostri tantorum virorum saluberrimam admonitionem, & ejusdem venerabilis abbatis Hilduini preces humillimas more tranquillitatis nostræ solito gratanter benigneque suscipiens, atque in omnibus emendabile judicans, ne tanti ordinis conlapsio salutis nostræ quoquo modo fieret damnatio; ad eosdem Præsules ecclesiarum idem censuimus referri negotium, ut nostri principatus auctoritate, eorumque judicio, quibus tanta est conlata potestas a Domino, isdem ordo in eodem loco absque retractatione restitueretur. Venientes ergo Aldricus metropolitano Senonicus cum suffraganeis suis, necnon & Ebo metropolitano Durocortorum cum suffraganeis suis, ad memoratum monasterium, habito conventu, primum quod idem monasterium ordini monastico constructum, dedicatum, & rebus ditatum fuerit, & in eo ipse ordo usque ad tempus, quo sceptrum imperialia, superna largiente gratia, clementia nostra suscepit; & supra memorati Hilduini abbatis prælationem ibidem utcumque viguerit, manifestis indicis, regumque antiquis & modernis præceptis, & episcoporum privilegiis, ac fidelium donationibus palam cunctis est factum. Deinde diligentem inquisitionem fecerunt super his, qui in eodem loco regularem promissionem fecerunt: ex quibus quidam, qui eandem professionem fecerant, desertores ejusdem propositi effecti, rebus humanis jam erant exempti: quorum perditio non sine magno animi ferri potest merore. Quidam etiam non eandem professionem se fecisse mentiti sunt: sed testibus patenter convicti, pro sua contumacia canonice penitentia sunt subacti. Quidam vero, immo maxima pars, qui

hactenus in apostasiam prolapsi fuerant, coram venientes, soloque se prostrantes, confessi sunt eandem professionem in eodem loco regulariter se promississe, suisque misereri, & a Domino veniam pro tanto admisso dari humiliter flagitare. qua confessione facta, cucullis sui propositi coram catu episcoporum & ceterorum sacerdotum, cunctique sequentis ordinis cleri, nobiliumque virorum non modica circum adsistente turba, se induerunt, atque in commune, ne aliquando sicuti sibi aliisque jam in eodem loco contigerat, ab sancte professionis proposito diabolico propulsarentur instinctu, regularem professionem iteraverunt. Pars denique quedam eorum, illi scilicet qui divina inspirationis munere acti, & amore devincti in sancte religionis proposito & habitu, adprime absque ulla refragatione aut interpolatione elegerunt viriliter permanere, & in cella ejusdem majoris monasterii, postquam ceteri monasticam vitam & habitum deseruerunt, usque ad hanc nostre demanationis synodum habitum degere, ante jam memoratos venerabiles patres venerunt, locumque pristinum, in quo professionem fecerant, & regulariter, licet minus perfecte, vixerant; sibi & se petierunt loco restitui. quorum semotio ob id acciderat, quoniam, ut prediximus, nec ut divina dignatio nos paterna sede suscepta imperialibus sceptris inmitti voluit, pie intentionis nostre sollicitudo exsequi procuravit, ut religio, decet, & omnis honestas a domino & genitore nostro divina memoria Karolo caepa & instituta, liquido & veraciter, remota omni simulatione, in propriis quibusque maneret & vigeret ordinibus. Unde ad monastice institutionis normam corrigendam, duos religiosos & venerabilis vite viros, Benedictum & Arnulfum abbates, constituimus, qui per nostrum a Deo gubernandum & conservandum imperium seculi huic negotio studiose insisterent. Idem vero boni & devoti, sed simplicissimi patres, supra memoratorum fratrum calliditate & duritia suaque simplicitate abducti, non studio, sed minus subtili & necessaria investigatione & providentia, fallentes eos qui in soliditate sua professae salvationis perdaraverunt, a monasterio removerunt, atque in memorata cella collocaverunt: & illos, qui propriae voluntatis libitus, non virtute, sed versutia quaesierunt, ac collo de sub jugo regula excusso loro diligatioris vite soluti, ampliori itinere caelestem patriam petere sunt conati, in domiciliis reverendi habitus & vite monastica reliquerunt. Sed laudabilis hinc patres ecclesiae auctoritate sua digna petitioni fratrum, quos in sua religionis virtute diximus permansisse, quia sic nostri assensus jussio fuerat, annuentes, rationabiliter & canonicis satisfecerunt, & ob suggestionis notitiam, ut nostra panderetur celsitudini, qualiter vel quo ordine tam devotissimum factum ab eisdem religiosissimis viris sit celebratum, duas super hoc jure, pari tenore, conscriptiones fecerunt, easque manibus firmaverunt propriis, ut altera earum in archivo ipsius monasterii ob memoriam & stabilitatem inibi hujus ordinis per futura tempora servaretur: alteram nostra magnitudini direxerunt, ut illam palatinis scriptis jubere recondere ob monumentum, & istius rite facti perpetuam firmitatem. Sed cum idem ordo, Deo annuente, quantum divinitus videri dabatur, in eodem loco feliciter incederet; antiquus salutis humanae inimicus quosdam ex ipsis fratribus sua organa efficiens, adeo insidiarum suarum furis exagitavit, ut, conspiratione & conjuratione facta, & propositum monasticum abnegarent, & sine licentia sui abbatis propriique episcopi ac metropolitani, eorum legati dignitatis nostra dominationem adirent, & molestiam super hac ratione contra canonicam & propositi sui institutionem serenitatis nostra auribus inferre praesumerent, offerentes nobis totum in accusationem & blasphemiam episcoporum, qui se de apostasia, in qua versabantur, paterna sollicitudine nostra auctoritate correxerant, & ad propositum, quod abdicaverant, redire suaserant: addentes etiam in eadem schedula alia, quae digna non sunt imperialibus nostris scriptis interferi. Porro nostra sollertia, auditis eorum querimoniis, supra memorato venerabili viro Hilduino nostra jussit clementia, ut eosdem episcopos, contra quos querebantur, nec non & alios ab accusatione immunes, jussione nostra, ad ipsum venire mandaret monasterium. Et quia ad notitiam nostram ipsi fratres suos misere clamores, unde nil ambiguum & sine justa diffinitionis decreto fas est abscedere; complurium episcoporum diligenti examine rem reventilari, & canonicis diffiniri, & consopori praecipimus: non quasi de praefata memoratorum patrum sententia, quae excellentiae nostra bene manebat per omnia cognita, vel in aliquo dubitantes: sed ut major Christo Domino Deo nostro de percalcato hoste, qui jam dictos excitaverat fratres, triumphus fieret; & in eodem loco firmiori, quia iterata, stipulatione idem ordo confirmaretur. Et quoniam super pastores ecclesiae dignitati nostra imperiali quacumque ingereretur accusatio, non sine certo & rationabili obliteraretur iudicio: qui ad conductum tempus & diem ad superscriptum venire monasterium, & ipsis

accusatoribus cum scripto, quod clementia nostra tulerant, coram exhibitis, cuncta, quae in eorum accusatione dixerant vel scripserant, falsa esse veris assertionibus, idoneisque prolatis testibus probaverunt, sicut ex ordine inscripto manifestatur: quod ex hac causa a secunda constitutionis nostre synodo archivo nostri palatii cum cartulis, quae nomina testium continent qui utrisque conventibus interfuerunt, directis, ob gestorum memoriam conservatur: unde aliud etiam ab ipsius monasterii scriptis retinetur. Ipsi de cetero fratres, respectu divino processu temporis corda illorum tangente, propositi sui strenui & praeritarum negligentiarum penitentia devoti exsecutores effecti, consensu salubri & prudenti tres cartulas conscripserunt: ut una earum ad caput gloriosissimorum Christi martyrum fieret: altera regia dominationis nostre custodia servari demandaretur: tertiam vero ipsius monasterii abbas haberet: in quibus se a beato patre Benedicto, docente sancto Spiritu, descriptam regulam sunt servare velle professi; & unusquisque eorum nomen proprium cum gradu & monachi appellatione eisdem cartis subterfirmavit: quarum unam benignitatis nostre praesentia exhibuerunt, humiliter postulantes, sicut & saepe memorati venerabiles patres, a quibus synodales diffinitiones celebratae sunt, auctoritatem nostram sedulo petierunt: quatenus hoc, quod tam subtili & diligenti investigatione inventum, & iusta ratione diffinitum, seu salubri restitutione reparatum, atque canonica auctoritate statutum esse dinoscitur, amplitudinis nostra privilegio scriptis imperialibus confirmaremus: ut quod canonica docet auctoritas, & vota regum cunctorumque fidelium, qui ipsum locum propter monasticum ordinem ibi servandum rebus suis ditaverunt, demonstrant, cum nequaquam ab eo sine periculo & regis, & regni possit avelli, nostra imperialis potestas confirmatione provideat, ne ex eodem loco modernis futurisque temporibus idem ordo destituatur: sed potius, Christo Domino largiente, ad cumulum mercedis nostre, conjugis quoque & prolis, eorumque salutem, quorum post tantum lapsum reparatio facta est, necnon & eorum, per quos Deo annuente nostra auctoritate eadem reparatio celebrata est, simul & illorum informationem, qui post ad monasticum ordinem Domino inspirante ad eundem confluerint locum, remota omni simulatione semper in eodem monasterio regularis ordo permaneat, floreat, & felicibus successibus Deo opem ferente polleat. Et ut hac auctoritas, quam ob Dei amorem & animae nostrae conjugis & prolis, ut prediximus, salutem atque imperii nostri statum constituimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconversa valeat perdurare; duas inde pari tenore conscriptas firmationes fieri jussimus: ut una imperiali aula reconditorio palatinis salvetur excubiis: altera ab ipsius monasterii custodibus in perpetuum diligenti cura debeat provideri; easque manus nostra subscriptione subterfirmavimus, & de anulo nostro sigillare jussimus.

— Signum Hludowici serenissimi Imperatoris.

— Hirminmaris notarius ad vicem Theotonis recognovi & subscripsi.

Data VII. kalendas Septembris, anno Christo propitio XVIII. imperii domni Hludowici serenissimi imperatoris, indictione X. Actum monasterio sancti Dionysii in Dei nomine feliciter, amen.

Præter hoc diploma Ludovicus alterum præceptum ibidem, eodemque tempore edidit, quo partitionem bonorum monachis ab Hilduino factam confirmavit. Hilduini hac de re litteræ ex authentico instrumento, sed aliquot in locis mutilo, a nobis vulgatæ sunt in libro sexto a de re diplomatica: quibus in litteris Hilduini ordinis monastici restitutionem ibidem factam eodem modo, atque episcopi & Ludovicus ipse, commemorat, atque prælecta fuisse privilegia & præcepta regum, ac pontificum, maxime autem privilegium Landrici religiosi Parisiorum episcopi, facientis, ut hic regularis ordo inviolabiliter conservetur; & Chlodovei regis præceptum, sanctorum, qui usque hodie miraculis coruscant, manibus roboratum. Hanc vero partitionem Hilduinus, non ambitione vani nominis, aut cupiditate presentis gloriae, sed sola futuræ retributionis mercede a se factam dicit cum consilio & consensu Ludovici domini sui, ut ne monasticus ordo in eodem loco umquam deficiat, sicut præteritis temporibus contigit, in tantum, ut pastorem negligentia diuturna, & incuria temporalis subsidii monachi a majori parte ipsum habitum abjecissent: quidam vero ex Dei amore in sanctæ religionis pro-

LXXIV.
Partitio bonorum ab Hilduino facta confirmatur.
a Diplom.
p. 519.

AN. CHR. 832.

posito & habitu strenue permanissent, assignata eis villa, in qua *cella est illis de novo fundata*. Ne igitur aliquando ex subsidii temporalis defectu monachi in similem lapsum corruerent, & a via rectitudinis & regula sancti Benedicti institutione qualibet cavillatione in futuro oberrarent aut deviant; statuit Hilduinus, ut dentur eis annis singulis de tritico puro ad eorum & hospitem in refectorium venientium opus modia duo millia centum; ad prebendam famulorum eis servientium de figale modia nongenta; de vino puro ad eorumdem monachorum & hospitem usum modia duo millia quingenta, præter cervisiam ad usus famulorum; de legumine modia trecenta; de adipe modia triginta-quinque; de butyro sestertia triginta; volatilia in pascha & natale Domini; de lignis mensuræ, quæ midi appellantur, mille centum; & alia multa, quæ fastidiosum esset per singula enumerare. Ad hæc porro suppeditanda villas quasdam assignat, quarum una est *Murnum**, ut antiquitus vocabatur, nunc autem cella sancti Dionysii, forte illa ipsa, in quam Donyliani monachi generalis corruptelæ expertes secesserant; Tolonis-vallis cum Flaviaco & appendicibus suis, cella sancti Martini, & alia villæ complures; ad hæc de pago Pontiu censum de plateis & anguillis Somnensibus, quæ omnia, ad centum quinquaginta monachorum numerum assignata, minui umquam a successoribus abbatibus vetat; augeri vero cupit, ut, multiplicatis opibus, accumulentur & servitii divini cultores. Hæc porro, ad usum & vestimenta fratrum perpetim cedere constituit Hilduinus: ut servi Dei ibidem degentes absque ulla penuria vel quovis prætextu omnipotenti Deo cum omni observatione regulari deserviant. Actum in monasterio sancti apostolorum Principis, excellentissimorumque martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherii, anno decimo-nono HLudovici serenissimi imperatoris, indictione decima. Data XI. kalendas Februarias in Dei nomine feliciter. Subscribunt Aldricus Senonensis, Ebo Remensis, Otgarius Moguntinus archiepiscopi; Drogo Mettensis episcopus, Witgarius Taurinensis, Erchanradus Parisiacensis, Jonas Aurelianensis, Heribaldus Alcedronensis seu Autifiodorensis, Tractarius episcopus incerti loci. Hanc autem Hilduini abbatis constitutionem postea confirmavit Ludovicus imperator VII. kalendas Septembris, iisdem anno & indictione, & quidem in monasterio sancti Dionysii. Ex quo intelligitur, annum decimum-nonum imperii Ludovici, in prædictis Hilduini litteris expressum, repetendum esse ab eo tempore, quo Ludovicus imperii confors a patre dictus est, non a Caroli parentis obitu, qui tantum v. kalendas Februarii accidit.

In iisdem litteris quædam observatione videntur digna. Primo quod in eis fiat mentio de privilegio Landrici Parisiorum episcopi Dionysianis concessio, deque confirmatione facta per Chlodoveum regem, cujus præceptum sanctorum, qui tum miraculis coruscabant, manibus roboratum dicitur, quod in libro quinto de re diplomatica integrum in æ incisum habetur. Deinde singula modia vini tunc constituisse tantum sexdecim sextariis, ut ex statutis sancti Adalhardi alias probavimus. Ad hæc mensuras tum vulgares ligni *midos* appellari in authentico exemplari, non nudos, ut in edito diplomate Ludoviciano. Præter ea synodum illam episcoporum, in qua de restituendo ibidem monastico ordine actum est, habitam fuisse ante scriptas litteras Hilduini, ac proinde ante hunc annum: quo ineunte hæ litteræ datæ sunt, quibus subscripsit Erchanradus Parisiorum antistes, successor Inchadi senioris, qui synodalibus illis litteris subscripserat. Insuper monasterium sancti Dionysii titulo etiam sancti Petri insignitum fuisse: cujus in honorem Stephanus papa ibidem altare ad sepulcrum sancti Dionysii erexerat. Accedit quod Witgarius Taurinensis antistes Hilduini litteris subscripsit, quod argumento est, Claudium ejus sedis episcopum, si non tunc mortuum, certe exauctoratum fuisse, ut Witgario locum faceret, qui in vulgatis a indicibus desideratur.

Ad hoc idem tempus referendum est id, quod de Aldrico Senonum pontifice in ejus actis legitur: qui, cum pro magnis negotiis ad urbem Parisiorum venisset, Fossatensis monasterii novam basilicam in honorem beatæ Mariæ dedicavit rogatu Fossatensis abbatis, qui eamdem basilicam b ipse construxerat. Is est Benedictus, alius proinde a Benedicto abbate Anianensi, qui jam dudum, id est ante annos decem, e vivis excefferat. Dein ad propria reversus pontifex, dum pro foribus cathedralis beati Stephani ecclesiæ subsisteret, vidit quemdam prætereuntem, Marrymardum nomine, superbos spiritus præ se ferentem: cujus incessus vagus, torvi ac truces oculi,

a *Nal. sac.*
10. 4. c. 1432.
L X X V.
Fossatensis
basilicæ dedi-
catio per Al-
dricum.
b *Supra lib.*
28. n. 86.
Marrymardi
conversio.

ANN. CHR. 832.

oculi, cervix erecta, sermo procax & terrificus. Interrogatus ab Aldrico quis esset; ille se custodem civitatis esse respondit. Ad quem sanctus præsul: Si aliorum, inquit, custos es, eccur te ipsum custodire & observare contemnis? & unde tibi tam immodicus fastus, tanta jactantia, cum sis pulvis & cinis? His aliisque dictis vir Dei tumidam hominis elationem repressit, sicque pectus ejus divinæ caritatis sagittis confixit & attrivit, ut incunctanter monachum se fieri postularet, atque ita factum est.

Prædictæ dedicationi non diu supervixit Benedictus abbas Fossatensis, cujus successor Ingelbertus monachos e suis submisit ad instaurandum Glannafolienfem monasterium, quod Fossatensi tunc subjectum fuit. Idem Ingelbertus Brogilum villam pagi Cenomannici a Ludovico imperatore obtinuit, ibidemque monachos collocavit, ut inferius videbimus. Virum fuisse librorum ac litterarum studiosissimum probant relictæ codices Fossatenses, ejus jussu conscripti, ut tractatus sancti Augustini in Johannem, & ecclesiastica historia Eusebii ex versione Rufini, quam Odello monachus emendavit, testante subscriptione, quæ ad calcem libri undecimi legitur in hunc modum. *Lege in Christo feliciter. Memento ejus scriptoris in bonum. Vivus Christo feliciter in evum. Ego Odello, famulorum Christi famulus, jussu venerabilis Ingelberti abbatis hunc codicem, ut potui, emendavi. Omnes qui legitis, pro multis modis peccatis meis intercedite. Vivatis in Christo, amen.* Forte ejusdem Ingelberti tempore scriptus est polyptychus monasterii Fossatensis, editus in appendice capitularium Baluziana.

Apud Cenomannos obiit hoc anno Franco junior ejus urbis episcopus VIII. idus Novembris, cum septemdecim annos illi ecclesiæ præfuisset. Huic subrogatur eodem anno Aldricus ex primicerio urbis Mettensis, qui hoc nomine universum ejus parochiæ clerum moderabatur, ordinatus XI. kalendas Januarii, quæ dies dominica erat. Huc dubium movet Cointius, quod tanti momenti non est, ut huic calculo obstare possit. Medio inter Franconis obitum & Aldrici ordinationem intervallo Ludovicus augustus, qui Aldrici electionem approbavit, Turonis versabatur, & quidem XVIII. kalendas Decembris, quo die sancti Martini clericis restitutionem quarundam villarum, a Fridugiso abbate factam, præcepto suo ratam habuit; eisdem insuper concedens, ut de omnibus, quæ ad sepulcrum sancti Martini a fidelibus conferrentur, tertiam partem in suos usus acciperent, exceptis vestimentis, certisque speciebus, quæ ad ornandum, honorandumve sepulcrum sancti Martini offerendæ essent. *Data XVIII. kalendas Decembris, anno Christo propitio decimo-nono imperii domni Ludovici piissimi augusti, indictione decima. Actum Turonis monasterio sancti Martini in Dei nomine feliciter.* quod diploma *Hirminmaris* notarius ad vicem *Theotonis* recognovit, uti & Dionysianum, quod mox retulimus. *Theoto* cancellarius erat cum Fridugiso abbate, distinguendus a cognomine abbate Majoris-monasterii, de quo in consequentibus agemus.

In diocesi Helenensi florebat tunc Babila seu Babilanus abbas monasterii Arulensis, de cujus terminis pagenses b eorum locorum concertabant. Adducti a Babila in iudicium coram Berengario comite, Salomone episcopo, aliisque assessoribus, facta diligenti inquisitione, causa exciderunt; statutumque, ut termini, sicut lex Gothorum continet, in locis designatis defigerentur ad omnem controversiam in posterum removendam, sic Berengarius comes eidem abbati res suas in integrum restituit, facta eidem *charta revestitoria* IV. nonas Februarias, anno decimo-nono imperante domno nostro HLodoico imperatore.

Circa hæc tempora jam exstabat in Walsconia monasterium Regula, vulgo *Squires* appellatum, immo jam in eo defecerat monastica disciplina, ut colligitur ex tabulario ejus monasterii, in quo Bertrandus comes monasterium *Squires*, vocabulo Genoliaco, quod modo, inquit, sub regulari disciplina manet, sed sub illius comitis potestate, consentiente uxore sua Berta, & filiis suis Guillelmo, Gausberto, Arnaldo, & Bernardo, tradit domno *Adasio abbati & monachis*, quibus regulariter vivere inibi sub ejus potestate placuerit secundum regulam sancti Benedicti: eo tamen pacto, ut sint isti monachi in subjectione regis ad locum salvum faciendum, non etiam ad aliquod perfolvendum. Nulla temporis nota huic instrumento apponitur: at cum hoc monasterium a Nortmannis destructum sit anno ejus sæculi quadragesimo-octavo; hinc recte infert illustrissimus Petrus de Marca c hoc referendum videri ad Ludovicum augusti principatum. De hujus monasterii restitutione agemus æculo sequenti.

Annal. Bened. Tom. II.

A A a a

LXXVI.
Benedicti
abbatis succel-
for Ingelber-
tus.a Capitul.
to. 2. c. 1387.LXXVII.
Franconiepi-
copo Cenoman-
nensi succedit
Aldricus.LXXVIII.
Placitum pro
monasterio
Arulensi.
b Marca
Hist. p. 769.LXXIX.
Regula mo-
nasterium in
Walsconia.c *Marca Bearn.*
lib. 3. c. 5.

ANN. CHR.
833.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS PRIMUS.

*Ab anno Christi 833. ad annum 837.*I.
Franciæ rei
status.

MENTUM est ad lubricum Franciæ historiæ locum, ad annum scilicet noni sæculi tricesimum-tertium, nigro notandum lapillo, utpote Ludovici augusti exauctoratione infamem. Jam eo in statu res erant, ut nec pater filiis, nec patri fiderent filii, qui Carolum minimum-natu fratrem sibi præferri haudquaquam ferre poterant, sibi que a patre insidias parari credebant, aut certe credere simulant. Nec deerat conceptæ opinioni color, Aquitania a Pippino in Carolum translata. Quare Ludovicus & Pippinus populos ad defectionem sollicitant, & Lotharium fratrem, ut rem publicam invadat, jam sponte currentem impellunt; atque ut efficacius quod moliebantur perficere possent, Gregorium summum pontificem multis precibus ad suas partes advocant, specie, ut patrem filiis reconciliaret. Mox tres germani reges, contractis repente ingentibus copiis, in Alsatiam contendunt: quibus pater, Wormatiam profectus, armato & ipse exercitu mense Maio occurrit, ibique, quid agendum esset, diu deliberavit cum episcopis sibi addictis: qui Gregorio papæ denuntiare non dubitarunt, si excommunicatus abiret. Paschasius addit, episcopos pontifici depositionem comminatos fuisse. Tandem VIII. kalendas Julias, die festo sancti Johannis, conventum est in unum Alsatia locum, qui a Nithardo Mons-Sigwaldi, ab Astronomo ex eventu Campus-mendacii appellatur. Eo cum venisset imperator, arma utrimque e vestigio posita. Gregorius primum Ludovicum augustum allocutus, causam itineris sui exposuit, atque omnia, quæ ad conciliandam cum filiis pacem pertinere visa sunt, differuit. Post aliquot dies reversus ad filios, eandem causam oravit: verum ob tumultum populi, donis ac promissis minisque ab officio abstracti, ad imperatorem, ut conditum erat, regredi non potuit. Interim III. kalendas Julias jam prope erat, ut ad summam dimicationem veniretur. tum vero Ludovicus filios monuit, ut ne se potestati furentis ac præcipitis multitudinis permitterent. cui filii benignum in speciem responsum reddiderunt, relictis castris ut ad ipsos veniret, ab ipsis qua par erat reve-

ANN. CHR.
833.

rentia excipiendus. His verbis deceptus Ludovicus, ad eos perrexit, sed statim perrexisse penituit. nam cum uxore & Carolo a filiis comprehensus, ipse cum Carolo in Franciam a Lothario abductus, Judith in civitatem Italiae Dertonam relegata est. quibus rebus merito offensus Gregorius, Romam re infecta se recepit. Pippinus inde in Aquitaniam, Ludovicus in Bajoariam recedentes, Lothario summam totius peragenda tragediæ commiserunt. Ipse vero, Carolo Prumiæ commendato, patrem Sueffionas secum adductum in monasterio sancti Medardi sub diligenti custodia servari præcepit, indicto Compendium ad kalendas Octobris conventu: in quo exauctorationis sententia in Ludovicum absentem, nec auditum, nedum convictum, ab Ebone, aliisque ejusdem factionis episcopis prolata fuit; moxque Ludovicus ante corpus sancti Medardi sanctique Sebastiani arma deponere, & imperio se abdicare coactus, pullaque veste indutus, in eodem monasterio usque ad festum sancti Martini reclusus perstitit, quem postea Lotharius Aquas hibernatum deduxit. Hæc summa rerum hoc anno gestarum, in quibus quid nostri egerint, quasve partes sustinuerint, nunc singillatim exponendum est.

Verum his nonnulla præmittenda sunt, quæ ante hos motus acciderunt. In primis Aldricus Cenomannorum antistes villas pagi Cenomannici, Brogilum, Novamvillam, aliasque nonnullas, quas ministri regii occupaverant, ecclesiæ suæ restitui petiit. Missi ab imperatore Simon presbyter & venerabilis abbas incertiloci, atque Heidemannus vassallus ad inquirendam rei veritatem. qua comperta, prædictarum villarum restitutio facta est, edito diplomate VI. idus Januariæ, anno decimo-nono (sic legendum) imperii domni HLudovici piissimi augusti, indictione undecima, quod Hirminmaris ad vicem Theotonis recognovit. Hæc est villa Brogilum, quæ postea Fossatensi monasterio ad cellam monachorum extruendam concessa est. Theoto concellarius alius est a Theodone abbate Majoris-monasterii, cujus tempore Troannus comes & uxor ejus Bova res quasdam proprietatis suæ, sitas in pago Vindocinensi, in condita Navoliensi, loco nuncupato Marciago, aliaque conferunt ad monasterium, quod vocatur Majus, quod est constructum super alveum Ligeris, prope Turonis civitatem, in honore sanctæ Mariæ genitricis Dei, & beati Petri principis apostolorum, & beati Martini confessoris, ab eodem Christi confessore fundatum: unde venerabilis vir domnus Theoto abba esse videtur. Hæc vero donatio ab ipsis facta est eo pacto, ut iidem & filius eorum Troandus vitæ suæ tempore memoratas res possideant; & a fratribus Majoris-monasterii villas eorum Vetus-mansiones in pago Cenomannico, & in Abrincatino in illa Muffa in beneficium sub anno censu accipiant. *Data in mense Martio, anno vigesimo imperii domni nostri HLudovici serenissimi augusti.* Hic est Theodo abbas, cui Judith augusta villam Cambonem, sitam in pago Blesensi seu Dunensi, concessit anno decimo-nono imperii Ludovici, ut in Miscellaneis Labbeanis legitur.

II.
Brogilum;
aliaque Ceno-
mannicæ eccle-
siæ restituta.Theodo ab-
bas Majoris-
monasterii.
a V. infra
num. 23.

Id factum in reditu imperatoris ex Aquitania, quo tempore Calense agri Parisiensis cœnobium obiter inivit. ubi ab annis octo venerabilis Hegilwich abbatissa, Judithæ imperatricis parens, magno gregi sanctimonialium præerat. In familiari colloquio incidit sermo de beatissima Baltechilde seu Balthilde quondam regina, ac demum ejus loci monacha, deque sancta ejus vitæ conversatione, cujus relatu mirifice delectatus est pius imperator. Hinc occasionem arripuit Hegilwich eidem suadendi, ut sacrum beatæ Balthildis corpus a loco, ubi jacebat, id est a subterranea crypta basilicæ sanctæ Crucis, in novam sanctæ Dei genitricis Mariæ ecclesiam, a Gisla abbatissa nuper ædificatam, ubi cœtus sacrarum virginum interdum nocturne Deo laudes persolvebat, transferri permetteret. quod non modo permisit imperator, sed quantocius fieri præcepit. His freta jussis abbatissa, IV. kalendas Martii, quæ in feriam quartam hoc anno incidebat, *cleri Dei sacerdotes, sanctasque virgines, & pudicas viduas*, ejusdem cœnobii haud dubie incolæ, convocavit, eisque conceptum de translatione consilium aperuit. Id unanimi consensu comprobatarum sollempniis, tumulum referant: in quo sacrum corpus post multos annos ita integrum repertum est, quasi ipsa die sepulturæ traditum fuisset. Visum est abbatissæ rem Parisiensi episcopo, Erchanradus is tum erat, quam primum renuntiare: ut ipse venerandum corpus in aliam ecclesiam transferret. Interim, dum ille moras necit, confluentibus ad tumulum fidelibus, miracula quædam patrata. quæ

III.
S. Balthildis
translatio.

Annal. Bened. Tom. II.

A A a ij

ANN. CHR.
833.
* *Combon.*

ubi rescivit imperator, villam pagi Meldici, *Colon* * appellatam, quæ hæcenus est de jure monasterii, translationis gratia eidem loco liberaliter concessit. Post octidecim ab aperto tumulo dies, Calam advenit Erchanradus cum numerosa turba clericorum, tum post missarum sollempnia ad sacrum corpus accedit, illudque cum insigni pompa transportat in ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ, ac pone altare medianum collocat. Eodem tempore elatum e tumulo, eodemque in loco repositum corpusculum pusiolæ Radegundis, a Balthilde quondam e sacro fonte susceptæ, quæ septennis paullulo ante Balthilde mortua, ibidemque sepulta fuerat. Celebratur hæc translatio XVI. kalendas Aprilis in monasteriis Corbeienfi & Calensi, quorum piissima regina conditrix fuit.

IV.
Ludovicus
dat Mintriacum
S. Dionysii.
a *Diplom.*
p. 521.
* *Mitry.*

Digressus e Cala monasterio Ludovicus, venit ad Vernum palatium, ad Ifaram positum infra Compendium: uti discimus^a ex diplomate, quo villam pagi Parisiaci, vocabulo Mintriacum*, contulit ecclesiæ, quam *vir venerabilis Hilduinus, abbas religiosus monasterii sancti apostolorum principis, excellentissimorumque martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii*, quos imperator speciales protectores suos vocat, *ante pedes eorumdem beatissimorum martyrum*, ad laudem Dei ac Domini Jesu-Christi, *in honore sanctæ & inviolatæ semper Virginis, cæli totiusque mundi Regine*, ac sancti Præcurforis Christi, pro imperatoris, ejusque conjugis ac prolis salute recens ædificaverat: ubi *per multa & pretiosissima sanctorum pignora* collocavit. Hæc vero donatio eidem loco facta est ad luminaria & ornamenta ibidem procuranda, eo pacto, ut in purificatione sanctæ Mariæ, ac die martyrii beatissimorum Petri & Pauli; & in sollempnitate gloriosissimi Christi martyris Sebastiani, atque in anniversario ipsius imperatoris, & dilectæ ejus conjugis Judith, quando ipsi ex hoc mundo decessissent, ex rebus ejus villæ monachi ipsius sancti cœnobii refectioem habeant, *semotis solatiis caritatis*, quæ de rebus ecclesiæ in sollempnitatibus deputatis ex imperiali auctoritate jam habebant; & in iisdem diebus, juxta possibilitatem, pauperum refectio fiat. Hanc porro donationem *sub specialis custodis, seu abbatis, qui fidelis, religiosus, & regularis eidem divino domicilio fratrum electione deputabitur, dispensatione & ordinatione* remanere jubet imperator, obsecratque obnixè successores suos inviolatam ab eis conservari. *Data XIII. kalendas Februarias, anno Christo propitio decimono imperii domini HLudovici piissimi augusti, indictione undecima. Actum Verni palatio regio.* Hirminmaris notarius ad vicem Theotonis diploma recognovit & subscripsit. Hæc ecclesia seu potius oratorium beatæ Mariæ hæcenus visitur in crypta subterranea ad pedes veteris tumuli sancti Dionysii ejusque sociorum. Legimus ipsius Hilduini mutilas litteras, quibus huic oratorio, cujus dedicatio kalendis Novembris facta dicitur, in dotem assignat *viculum, qui Ermedonis dicitur, & mansum in Aqua-picta* ad luminaria suppeditanda, præter ea, quæ *de thesauro ad pedes sanctorum* ex antiqua consuetudine donabantur. Insuper statuit, ut *ex monachis hujus sanctæ congregationis succedentes sibi per vices omni tempore in ea capella tam diurnum, quam nocturnum more Romano officium faciant.* In hoc præcepto Hilduinus, non jam archicapellanus, ut alias ante suam defectionem, sed præcise abbas sancti Dionysii appellatur; jam quidem reversus in gratiam imperatoris, quem ut sibi amplius dementeretur, hoc oratorium ejus causa exstruxit; sed tamen in archicapellani dignitatem nequiquam deinceps restitutus. Hinc colligas falsum esse quod ait^b Frodoardus, Hilduinum, cum Gregorius papa in Galliam venit, & Francorum regnum defecit ab imperatore Ludovico, conatum fuisse abducere Hincmarum ab obsequio imperatoris; sed nequaquam id ab eo obtinere potuisse.

b *Frod lib.*
3. c. 1.

V.
Glannafolium
subjicitur
Fossatenfi
monasterio.

Sub idem tempus, dum Aquilgrani resideret imperator, ad eum accessit Rorigo comes, ab eoque præceptum obtinuit, ut rectores Fossatenfes providentiam semper haberent Glannafoliensis monasterii ab se instaurati, eidemque perpetuam sollicitudinem adhiberent, tales videlicet ex suis illi congregationi præficiendo rectores & præpositos, quorum nutu & arbitrio cuncta ibidem interius, exteriusque disponerentur. Ita rem commemorat Odo abbas Glannafoliensis, qui addit hoc præceptum tempore Ingelberti abbatis ablatum, ignique crematum fuisse nescio quo casu, quem melius reticendum, quam proferendum putavit. Habetur tamen id genus præcepti in chartaceo codice Fossatenfi, ex quo illud eruit Stephanus Baluzius in appendice capitularium, & post eum Carolus Cointius & Gerardus de Bosco: qui, licet quosdam nævos in eo deprehenderint, haud tamen rejiciendum, immo a se recu-

ANN. CHR.
833.

dendum censuerunt, utpote cujus auctoritate res multæ, ab ipsis relatæ, vel referendæ, confirmantur. In ejusmodi vero diplomate imperatori suggerit Rorigo comes, quo pacto cœnobium Glannafolium, ubi *venerabile corpus sancti Mauri, patris Benedicti discipuli*, ejusdemque loci quondam abbatis, jaceret humatum, penitus destructum inveniens, una cum conjuge Bilechilde instaurare, & ad pristinum statum restituere aggressus sit, eundemque locum Ingilberto seu Ingelberto abbati Fossatenfi, sibi que subjectis fratribus commiserit, ut disciplina regularis ibidem perpetuo conservaretur: postulatque ab imperatore id confirmari, quod ratum habet piissimus augustus, sanciens, ut prædictus abbas ejusque successores ipsum locum, qui *Glanna* dicitur, perpetuo teneant, gubernentque, tales ibidem præponendo rectores & præpositos, quorum nutu ac dispositione cuncta secundum regulam sancti Benedicti intus forisque ordinentur ad normam Fossatenfis monasterii, & præciso peculio, juxta traditionem apostolicam omnia ibidem communia sint, & sub regni immunitatis tuitione consistant. Hoc diploma datum dicitur Aquilgrani VIII. kalendas Septembris, anno Ludovici imperatoris undecimo, indictione undecima. At erratum in diem irrepsisse constat, quo die, id est VIII. kalendas Septembris, Ludovicus Aquilgrano procul aberat, ut rerum consequentia mox docebit. Insolite sunt etiam, sed tamen haud sine exemplo, ejus diplomatis comminationes, quales in aliis Ludovicianis vix occurrunt, forte additæ ab eo, qui hoc præceptum recensuit. His litteris acceptis, Ingelbertus Gauzbertum sub se abbatem Glannæ instituit, qui illud toto vitæ suæ tempore, tum sub Rorigone loci instauratore ac tutore, tum sub Ebroino ejus cognato religiosissime rexit.

Ludovicus Cenomannis ineunte anno Aquilgranum reversus, Wormatiam ante initium quadragesimæ accessit, ibique pascha & pentecosten celebravit. Hic, audita filiorum defectione, subitarium exercitum, ut eis occurrat, contrahere properat, atque utrumque ordinem, militare & ecclesiasticum, ad hanc expeditionem præsto esse jubet. Ejus rei testis est Agobardus in epistola ad Ludovicum ipsum, ubi ait se ad ejus præsentiam tum venire jussum, *ut cum ceteris ecclesiasticis viris*, quos scilicet seditiosos adhærere suspicio erat, *contra injustos reprehensores justæ reprehensionis oppositionem adhibere posset.* Verum ille imperiali præcepto non paruit, allegans apostolicas litteras, sacratissimis diebus paschalibus ad se perlatas de indicendis jejuniis & precibus: quod unum his commotionibus remedium adhibendum persuadere conatur. ceterum nefas esse, quod etiam in sequentibus ad Ludovicum litteris urget, resiliere a divisione imperii inter regios filios primum facta; nec *sine gravi periculo & reatu anime* eam mutari posse.

V I.
Ludovicus
filiis cum
co-piis
occurrit.

Interim Wala privatam vitam agebat in suo monasterio, alienus omnino ab his turbis, quibus denuo haud se immiscere animo constituerat. Verum hoc proposito retinere ipsi haud integrum fuit. Afferuntur a Gregorio papa litteræ, cum multa adjuratione præcipientes, ad pontificem ut quantocius veniat *pro pace, pro reconciliatione patris & filiorum, principum & seniorum, pro statu ecclesiarum, pro adunatione populi, & salvatione totius imperii.* at ille recusat venire. Instant missi ab regis filiis cum multis militibus, qui totum occupabant cœnobium, vimque ei se facturos comminantur. Ad extremum cedit Corbeiensium fratrum precibus, suadentium, ut summo pontifici obtemperaret. Et sane qui *consiliarius totius imperii*, non solum pro genere ac vitæ merito, sed etiam imperatoris electione constitutus erat, tam lubrico & periculoso rerum articulo deesse non debebat. Pergit itaque vel invitus pro officio, a fratribus impulsus, a summo pontifice cum grandi obtestatione vocatus, a filiis augusti regibus sollicitatus, a præsulibus optatus & populo: si quo modo concordiam & pacem reformaret. Incessit, comitante Paschasio per medias exercitus imperialis phalanges, a quibus sibi plurimum, ob Judithæ odium, timendum erat: sed tandem accessit incolumis ad summum pontificem, in Alfatia cum regis filiis commorantem, qui magnopere consternatus erat minis episcoporum Ludovico adherentium, qui excommunicationem, immo & depositionem ipsi intentabant. Confirmatus a Wala pontifex, epistolam ad illos episcopos scripsit, in qua immerito se ab eis dehonestatum ait, inculcatque priorem imperii divisionem haud quaquam esse immutandam.

Wala ad
papam venire
cogitur.

Ex alia parte imperator de filiis suis conqueritur; & de Romano pontifice, quod ad se non veniret. Ludovici querelæ de filiis in sex capita distinguuntur a Paschasio,

V II.
Ludovici
querelæ de
filiis.

qui unus ea retulit. Primo Ludovicus eos memores esse jubet, quod filii ejus sint. Ad quod ipsi: Nihil sibi secundum Deum gloriosius, nihil carius haberi, idcirco se venisse humiles & devotos subditos, ut decet, ac subiectos; tantumque obsecrare, ne abdicentur sine crimine; ne exheredentur sine culpa; atque adeo non insurrexissent in piissimum parentem; sed supplices veniam, indulgentiam & misericordiam petere.

Secundo eisdem monet imperator, quod vassalli ejus sint, sibi que juramento adstricti. Id vero agnoscunt illi, atque jure ab ipsis exigi, quippe qui a natura, a promissis, ab omni veræ fidei sacramento fideles esse debeant. Hoc sibi alte animis infixum; paratosque se esse pro ejus gloria, honore & prosperitate, quas propria vita cariores ducant, contra quovis decertare. Ceterum non contra parentem condixisse has copias, sed ut se ab inimicorum, qui ipsos perdere quarant, insidiis & tentaculis securos præsentent.

Tertio queritur augustus, quod illi quasi propriam sibi vindicent defensionem apostolicæ sedis, ut pontificem contra ipsum sibi concilient. Ad quod Lotharius respondet, se ex officio id præstare, cum patris jussu imperialis officii insignia, *diademata capitis*, & gladium ad defensionem ecclesiæ & imperii de manu pontificis acceperit. ceterum se contra insidiantes defensionum vicarium beati Petri, quem ad faciendam concordiam, & reconciliandum sibi parentem induxit.

Quarto iniquum esse dicit Ludovicus, quod eundem apostolicum ad se venire prohibeant. Immo vero ait Lotharius, se eum adduxisse superatis alpium obstaculis, eumque in sua ipsorum ac Dei causa audiri suppliciter postulare.

Quinto Lotharium accusat pater, quod fratres suos ab officio abducatur, & in ipsum commoveat. Contra reponit Lotharius, se abjectos & fugatos ad patris clementiam reduxisse; ac rogare, ne eos insontes abdicare ac perdere velit, immo potius pro paterno affectu eorum misereri.

Sexto denique objicit Ludovicus, quod vassallos suos filii injuste recipiant ac retineant. Respondet Lotharius, rem longe aliter habere, quippe qui solum dispersos & in exilium actos, & ad se atque ad pontificem confugientes exceperit, ut eos imperatori reconciliet, quos viros inclytos & illustres, ac domino suo semper fideles fuisse noverat.

Hæc capitula perlata fuisse videntur per Bernardum episcopum, aliosque, qui ad regios filios a patre missi sunt, teste Astronomo, eos hortaturi, ad patrem ut redirent; & Gregorium Papam sciscitaturi, cur imperatori occurrere differret. Erant tunc utriusque partis exercitus in mutuo conspectu, Basileam inter & Argentoratum, imperatoris quidem in loco, qui ab eventu postea *Campus-mendacii* appellatus est, quod filii datam patri fidem fefellerint; filiorum vero in loco, qui *Rosfelth*, id est Rubeus-campus, dicitur. Nunc, mutato infami nomine, *Rosleube* vocatur, inter Brisacum & Illium fluvium situs, ut me monuit eruditus Johannes Schiltæus, Jurisconsultus Argentoratensis, cujus hac de re epistolam in appendice referemus. Annalista Bertinianus asserit filios imperatoris cum papa confedisse *juxta Columb, qui deinceps Campus-mentitus vocatur*. Columbarium * opidum esse vix dubito: quo in loco Gregorius papa * epistolam dedit Aldrico Cenomannorum episcopo, vetans ejus causas ab alio, quam a Romano pontifice judicari, quæ epistola data est *Coblambur VIII. idus Julii, indictione undecima*. Illic confederant utrimque exercitus VIII. kalendas Julii, in ipso natali sancti Johannis. Ergo Ludovicum adit Gregorius, non eo, quo decuit, exceptus honore, quod serius ad eum venisset. Factum excusavit pontifex, seque non ob aliud venisse dixit, quam ut pacem & concordiam inter patrem ac filios reformaret. Munera tamen invicem data, cum a pontifice, tum ab imperatore per Adalungum venerabilem presbyterum & abbatem Vedastinum. Quas pacis conditiones proposuerit pontifex, incertum; ac quidquid postulabant filii, a patre fuisse rejectum auctor est Theganus, Ludovico cetera favens. Remissus ab imperatore Gregorius ad filios, ut pacem inter se se componeret; nequaquam deinceps redire, uti conditum fuerat, permittitur.

Nocte reditum pontificis insequente, quæ sancti Pauli festivitas erat, discessum à Ludovico est, etiam a plerisque, qui ei adhærebant; & tantum-non impetus in eum factus. Tum filios monet pater, ne se furenti multitudini exponi sinerent. Respondent illi, castris relictis ut ad ipsos veniat. Accedenti honorifice in speciem illi occurrunt, equis desilientes, ut patrem amplexentur. Ludovicus cum Carolo filio

VIII.
Gregorius
Ludovicum
adit incassum.

* Colmar.

a *Analest. to.*
3. p. 277.

IX.
Ludovicus
comprehendi-
tur.

in castra Lotharii abducitur: Judith Dertonam apud Ligures relegatur. *Tunc ab eodem sancto viro*, inquit Paschasius, quodam scilicet Romano, & ab omnibus qui conveniant, *adjudicatum est*, imperium de manu patris cecidisse, ut Lotharius illud relevarer, & acciperet. Si non acquiesceret Lotharius, (ludus erat) dixerunt omnes, alterum ab se eligendum, qui eos tutaretur ac defenderet. Assensit haud gravate Lotharius, repugnante cum Paschasio Wala, qui sua demum consilia nihili pendi animadvertens, ab utrisque discessit, salutato Ludovico, qui eum, uti & Lotharius, retinere conatus est, atque Italiam perens, in Bobiense sancti Columbani cœnobium se recepit: ubi a fratribus electus abbas, illud a communi aliorum monasteriorum clade intactum servavit, idque nobiliter ac pacifice usque ad obitum rexit. Gregorium papam Ludovici dejectioni haud acquiescisse satis declarat Astronomus, scribens, eum his visis *cum maximo dolore* Romam revertisse, quo tempore itidem Pippinus in Aquitaniam, & Ludovicus in Bajoariam reversi sunt. Idem de Gregorio Nithardus tradit.

Lotharius itaque Ludovicum in potestate cum Carolo habens, conventum generalem Compendium ad kalendas Octobris indixit, tum, Carolo Prumiæ commutato, non tamen tonso, Sueffionas venit cum patre, quem in monasterio sancti Medardi sub arca custodia servari præcepit. Lotharii hac in re consilium aperit Ludovicus ipse in libro de translatione sancti Sebastiani. Sciebat Lotharius, ordinem monasticum patri maxime cordi esse; & monasterium sancti Medardi præ ceteris ipsi placere: ubi forte se monachum fieri ultro postularet. Atque ut facilius eo induceretur, submissi quidam, qui assererent, Juditham ejus conjugem factam sanctimonialem, immo, quod veri similis erat, mortuam esse; Carolum filium minorennem, quem patri amantissimum esse noverant, tonsuram, & monastico habitu indutum. Verum rei veritatem edoctus est imperator, immissa schedula per Harduinum monachum, qui missas quotidie coram eo celebrabat. Ludovicus nihilo minus de relinquendo sæculo cogitabat, ne sui causa, imperium in discrimen adduceretur. verum ab hoc consilio eum revocavit Teutherus, religiosissimus ejus cœnobii præpositus, qui usque ad mortem pro sibi commissis decertandum esse persuasit. Hinc est, quod cum Lotharius ejusque affectu eum inducere conarentur ad perseverandum in monasterio *omnibus diebus vite sue*; ille vero prorsus abnuuit, nec eorum voluntati consentire voluit, teste Thegano.

Venit tandem dies illa, æternis involvenda tenebris, dies kalendarum Octobrium, qua conventus generalis Compendium indictus à Lothario fuerat, ut in frequenti omnium ordinum confesso patrem imperio, quod jam occupaverat, sollempni ritu deturbaret, ipseque imperator ab omnibus agnosceretur. Adfuerunt in primis episcopi, Lotharianæ partis fautores, quorum Ebo Remorum antistes antesignanus erat. Congeruntur multa in imperio a Ludovico perperam, ut illi objiciebant, facta, non aliter diluenda, quam publicæ penitentia remedio, quæ cum imperio conciliari non poterat. Octo hac de re capitula instruuntur, quæ Ludovicus Compendium adductus agnoscere cogitur, revocatis in memoriam factis, in speciem severioribus, quæ in conventu Attiniacensi jam olim expiaverat; ob eaque omnia publica ei penitentia imponitur. Post hanc confessionem, quantumvis extortam, ad sanctum Medardum reductus, schedulam eorum erratorum, iuæque confessionis ob futuram memoriam sacerdotibus tradidit, quam illi super altare posuerunt. Tum infelix princeps, cingulo militiæ deposito, & super altare itidem collocato, veste regia exutus, habitum penitentis per manus episcoporum accepit: cujus hæc lex erat, *ut post talem tantamque penitentiam ad secularem militiam redire*, atque adeo imperium resumere, quod Wambæ regis exemplo apud Hispanos patuit, nulli ultra liceret. Sic lugubrem scenam depingunt ipsius exauktionis acta, quæ in scelesto illo Compendiensi conventu fabricata sunt. Astronomus optimum principem absentem & inauditum, nec sane convictum, hæc ferali sententia multatum fuisse dicit, atque ante corpora sancti Medardi confessoris & sancti Sebastiani martyris arma deponere ante altare coactum, pullaque indutum veste in artissimam retrusum custodiam. Episcopos vero paucos tanto facinori contradixisse, plures assensum præbuisse; maximam partem, ne primores offenderent, verbo tenus consensisse. Hæc est illa funesta tragœdia, quam vetus quidam sancti Galli chronographus *Francorum dedecus* merito vocat. Certe, si quid peccaverit optimus princeps, hoc secundæ conjugis, hoc nati ex ea filii amor; hoc nimia fortasse in Bernardum confidentia fecit: quorum priora duo privignorum, hoc postre-

Wala Bo-
bium se reci-
pit.

X.
Ludovicus
apud sanctum
Medardum in-
clusus.

XI.
Exauktionis.

ANN. CHR.
833.a *Frod. li. 2.*
c. 20.XII.
Fili duo factum impro-
bant.XIII.
Aldricus Senonum antistes
abbatiam sancti Remigii a-
lio transfert.
* *Variil. les.*
b *Spicil. to. 2.*
pag. 179.

num aliorum procerum invidiam & indignationem inflammavit. Inter episcopos precipui secundum Ebonem auctores fuere Agobardus Lugdunensis, Barnardus Viennensis, Bartholomaeus Narbonensis, Jesse Ambientis, Helias Tricassinus, & Heribaldus Autisiodorensis. Ebo a Lothario ad perfidiam sive perpetranda, seu remuneranda, donatur abbatia a sancti Vedasti, quae Adalungo abbati, Ludovici partibus addictissimo, erepta fuit. Post hæc, Lotharius patrem secum Aquas hibernatum duxit, eoque in pervigilio sancti Andreae pervenit, ubi pater sub fida custodia detentus est.

Interea Ludovicus & Pippinus, audita patris exauctoratione, ejus sortem miserari, fratrique Lothario indignari ceperunt. Populi quoque Aquitaniae, Franciae, Burgundiae & Germaniae palam factum improbarunt, Lotharium averlati, qui tantum facinus in optimum parentem perpetrasset. Ludovicum in primis pupugit paternae calamitatis dolor, ideoque e Bajoaria Francofurtum accedens, primum legatos ad fratrem misit, Gozaldum scilicet abbatem Altahensem, & Morhardum comitem palatinum, flagituros, ut mitius cum patre ageret; tum alios ad patrem, cujus alloquendi copia eis negata. Nec quidquam etiam profecit colloquium cum Lothario, qui Moguntiae Ludovicum fratrem convenerat. Impulsas demum ad liberandum patrem Pippinus, conjunctis ambo fratres copiis, Lotharium male parto imperio non diu gaudere siverunt, ut anno sequenti dicturi sumus.

Expers hujus sceleris fuit Aldricus Senonum pontifex, qui per id tempus suburbicum coenobium sancti Remigii in villam Vallilias * seu Valliculas, quae ab ea urbe octo passuum millibus distat, transtulit. Hujus transmutationis causam idem exponit in litteris hac de re confectis, quas ad hunc annum Labbeus & Cointius referunt; Acherius noster, primus b earum editor, in annum sequentem. Incertum annum reddit defectus notarum chronicarum in editis; nec defunt conjecturae, quae eas post mortem Ludovici imperatoris summovendas suadeant. Certe his litteris subscribit inter alios Falconinus Wormatiensis, cui sedi ad hunc annum praesidebat Bernardus seu Bernharius in sententia ipsius Cointii, hunc esse Bernardum existimantis, qui a Ludovico Augusto ex urbe Wormatia hoc ipso anno, ut Astronomus scribit, missus est ad filios ei reconciliandos. At ne hoc privilegium ultra hunc annum rejiciatur, obstat diploma ejusdem Ludovici, ratum habentis hoc privilegium Aquisgranix vii. kalendas Decembris, anno imperii sui vicesimo-secundo, indictione decima-tertia jam inchoata. Inscriptum est Aldrici privilegium *Dominis sanctissimis & reverendissimis fratribus & coepiscopis, religiosissimis quoque & venerabilibus abbatibus in ditione domini imperatoris H. Lotharii serenissimi augusti constitutis.* qui titulus Ludovicum imperatorem vel exauctoratum, vel mortuum indicat. Tum, praemissa praefatione, Aldricus commemorat, quo pacto cellam sancti Remigii confessoris Christi, in suburbio civitatis postam, praecessorum suorum tempore magnopere afflictam, ubi monachi, propter inopiam & importunitatem loci, regulam sancti Benedicti observare non poterant, ad Valliculas transmutare censuerit cum consilio fratrum suorum, canonicorum scilicet ac monachorum, necnon fidelium laicorum, eodem etiam translatis praediis, quae Rothlaus matrona ob amorem Dei & remedium animae viri sui Meginarii, parentumque ac liberorum suorum eidem cellae quondam legaverat, ut divinus cultus ibidem perpetuo ageretur. quae omnia singillatim enumerat, in summa *mansit centum-nonaginta, & hospitia decem & novem.* Dein agit de ordinando per episcopum abbate, quem monachi ejus monasterii ex seipsis elegerint; alias, si inter eos idoneus ad regimen non fuerit, ex eadem parochia vel dicecesi Senonica, consentientibus sanctis coepiscopis ejusdem dicecesis, & circumpositis venerabilibus abbatibus. In aggregandis porro monachis hunc modum ab ejus loci abbate teneri jubet, ut tricenarium numerum non excedant, donec rerum copia major succrescat. Denique cavet, ut ne episcopus in exigendis muneribus abbatem gravet, sed ei sufficiant annua dona, nempe equus unus, & scutum cum lancea. Cum vero ad expeditionem publicam ire iussus fuerit, addenda praecipit ex eodem loco carra duo, unum vini, alterum farinae; ac vervecem decem. Hæc autem omnia vir sanctus a praedictis episcopis & abbatibus confirmari cupit. His litteris subscribunt praeter Aldricum episcopi viginti-quinque ex metropolitibus Senonensi, Remensi, Turonensi, Narbonensi, Viennensi, Velsonionensi, & Moguntina: & post eos quatuor abbates, Baso ex monasterio sancti Benedicti, seu Floriacensi, Adrevaldus ex Noviacensi, Dei-

donus

ANN. CHR.
833.XI V.
Ansegisi ab-
batis mors &
succesores.

* Βαλατιμωρ.

a *Spicil. to. 3.*
p. 248.X V.
Angelomi
Luxoviensis
monachi com-
mentarii.

domus ex Reomaensi, Christianus abbas sancti Germani Autisiodorensis. Cointius Adrevaldum putat abbatem fuisse monasterii Noviacensis in dicecesi Aventicensi seu Lauffannensi. Valde inclinatus animus ad Adrevaldum, qui tum Flaviniacensi Burgundiae monasterio praerat.

Hunc annum haud praetergressus est Ansegisus abbas Fontanellensis, qui annos decem ac menses quatuor non integros Fontanellam rexit. Annum signat mortalis ejus dies a chronographo ejus loci assignatus, nempe tertius-decimus ante kalendas Augusti, *Dominica illucescente*, quae hoc anno in praedictum diem incidebat. Sepultus est eodem die extra basilicam sancti Petri, ad aquilonarem plagam, scilicet *in porticu, in qua fratres conventum celebrare soliti sunt, & consultis Deo dignis aures accomodare.* Capitulum vocamus, ab eodem Ansegiso constructum *juxta absidam basilicæ sancti Petri ad plagam septentrionalem*, quam domum conventus seu curie, quae *græce belexerion* * dicitur, appellari placuit, propterea quod fratres istuc ad consilium conveniant; ibique *in pulpito* quotidie lectio divina recitetur, ait idem auctor, & quidquid regularis auctoritas deliberandum suadet, deliberetur. Ibidem *monumentum nominis sui*, id est sepulcrum suum, collocari jussit Ansegisus, ubi post mortem a suis deponeretur. Hæc auctor ejus temporis æqualis, longe preferendus Adloni abbati Luxoviensi, qui sub finem sæculi decimi scripsit, Ansegisum sepultum fuisse in Luxoviensi monasterio, cujus etiam abbas erat. Male notatur in domestico ejus loci calendario sexto-decimo kalendas Augusti, mortuus utique tertio-decimo eadem kalendas, quo die in vetusto breviario Fontanellensi, quod abbas Claudius de Pictavia superiori sæculo typis edendum curavit, assignatur *commemoratio Anchisili monachi.* Ipso die nostri Fontanellenses, itemque iv. idus Novembris, qui forsitan ejus elevationis dies fuerit, festivum officium agunt: quamquam breviarium Claudii de Pictavia commemorationem tantum Ansegisi praescribit, forte precatoriam, non festivam. Post ejus obitum locus regiminis triginta & octo diebus vacasse dicitur. Dein illud invasit Joseph episcopus Ebroicensis, reclamantibus monachis, idque tenuit *in divortio* menses septem, cum duodecim diebus, nempe a sexto kalendas Septembris usque ad quartum idus Martii. Demum vero septimo-decimo kalendas Aprilis anni insequentis commissum est praedictum coenobium domno Fulconi in annos undecim & sex fere menses. Nihil de ejus actis habetur in appendice a antiquioris chronici Fontanellensis.

Idem Ansegisus regimen coenobii Luxoviensis ad suum ipsius obitum videtur retinuisse: cui successus Drogo jam episcopus Mettensis, Ludovici augusti frater & partium fautor. Principio statim ejus regiminis Angelomus Luxovii monachus commendationes in libros regum, jam ab se rogatu fratrum inchoatas, ejusdem Drogonis jussu quatuor libris absolvit. Hoc opus, inquam, idem auctor a *quamplurimis fratribus, & etiam a nonnullis prudentibus & nobilibus viris* rogatus, *secundum magistri sui traditionem*, haud dubie Rabani, aggressus est, quod a nullo veterum doctorum ex integro libri regum expositi, saltem illis in partibus, haberentur. quo comperto, Drogo Angelomo imperavit, daret operam, ut ceptum opus quantocius ad calcem perduceret. Tantæ auctoritati resistere non valuit Angelomus, non solum quia Drogo *filius erat praestantissimi Caroli caesaris*, adeoque *frater mitissimi Ludovici principis*; verum etiam quia erat *praclarus pontifex, & abbas egregius* ipsius auctoris. Contextum est hoc opus ex libris veterum tractatorum, & ex iis, quae a *magistro* aure hauserat, interjectis idemidem propriis sententiis.

Eundem laborem aggressus est in Cantica canticorum, praemissa ad Lotharium augustum praefatione, cui hoc opus nuncupavit sub hac inscriptione: *Gloriosissimo, praestantissimoque imperatori Lothario semper augusto, Angelomus ultimus monachorum.* Initio praefationis innuit, se litteras docuisse in palatio Lothariano. sic enim hæc verba interpretari licet. *Nuper excubantem me in vestro sacro palatio, sub obtentu inquam traditionum liberalium artium, enucleationumque divinarum scilicet scripturarum, dignata est vestra sagax prudentia, sicut non est immemor, accersire vestrae sollicitudinis, necumque habere oraculum, nempe ut juxta sensum antiquorum patrum Cantica canticorum explanaret.* Verum Angelomus id injussu *magnifici domini & abbatis sui Drogonis*; ipsius Lotharii parui, suscipi ab se nefas esse dicit, ne regularem excedere videretur disciplinam. Lotharii voluntate comperta, Drogo non modo non renuit, sed, ut Angelomus id operis protinus subiret, mandavit. Mox ille opus ag-

Annal. Bened. Tom. II.

B B b b

ANN. CHR.
833.

gressus est, concinnavitque ex doctorum sententiis sanctorum, maxime beatissimi papæ Gregorii, & ex traditione magistri sui, enchiridii instar, quod opportunis horis Lotharius lectitaret. Hoc opus videtur editum vivente adhuc Ludovico augusto, cujus auctor meminit in eadem præfatione, ubi Drogo dicitur *frater sanctissimi & piissimi genitoris vestri*, inquit Lotharium compellans, *Ludovici*; dicturus *divæ memoriæ*, aut quid simile, si Ludovicus e vivis excessisset. Unde memoria lapsus est Belarminus cum ait, in eadem præfatione laudari Lotharium augustum, quod, imperio dimisso, monachus factus sit, & in monasterio obierit. cujus facti, quod aliunde certum est, nec vola, nec vestigium exstat in illa præfatione, quæ Lothario viventi, & quidem superstiti, ut videtur, parente, inscripta est.

XVI.
S. Maxentii
cenobium in-
stauratum.

Apud Pictones hoc anno Abbo abbas, & Gundacer prior abbatia sancti Maxentii præfuisse dicuntur in chronico Malliacensi. Huc spectat Pippini regis diploma subdititium quidem, sed multa nihilo minus veritati haud absona continens. In eo Pippinus rex in pervigilio paschæ istuc accessisse dicitur, atque regio more exceptus fuisse, sed absque signorum pulsione & cantu; deductusque ad tumulos sanctorum Maxentii & Leodegarii, quorum corpora illic quiescebant. Dein loto corpore, ut tum moris erat, ob festi religionem, regia veste indutus, divinis interfuit officiis. Revertenti ab ecclesia supplices ad ejus pedes procubuere monachi cum Gundacro priore, qui regi mærens miserabilem exposuit monasterii sui statum: cujus olim possessio millium amplius quindecim mansuum redditibus constans ex munificencia regum, tunc ad decimi milliarum decimam redacta esset. Ad hæc abbatia in manus laicorum tradita, destituta proinde abbate regulari seu monacho, qui locum secundum regulam sancti Benedicti regat, imposito sibi Abbone abbate sæculari. Insuper collapsa ædificia, quæ denuo erigi non possunt ob defectum lignorum ad facta tecta restauranda. His commotus Pippinus, prædia monachis restitui jussit; aut, si qua in beneficium data in præsens restitui non possent, nonas & decimas ex eis perfolvi. Abbonem vero monachum fieri, & regulariter monachis præesse; denique signa ex silvis regiis ad renovanda ædificia suppeditari. Hæc fere summa prolixi qualiscumque instrumenti, cujus vitiosus chronologici characteres, uti & ipse contextus; sed tamen summa probabilis.

XVII.
Witlasi re-
gis dona Cru-
landæ.
a Ingulf. fol.
497.

In Anglia Witlasi rex Merciorum, qui olim per quatuor menses apud Crulandam insulam in cella Etheldritæ sanctissimæ virginis, cognatæ suæ, ob metum regis Egberti servatus fuerat; memor beneficiorum a Siwardo abbate tunc acceptorum, insignia eidem monasterio dona a confert, nempe calicem aureum, crucem auream, tabulam capellæ propriæ, laminis aureis deauratam; ad hæc jus hospitii abbati & monachis datum in quibusvis ejus regni civitatibus & castellis regiis; jus item asyli per designatas metas. Idem rex secretario seu ædituo ejusdem monasterii in ministerium altaris offert chlamydem coccineam, qua in sua coronatione indutus fuerat, ad capam sive casulam faciendam; tum in ecclesiæ ornamentum velum suum aureum, quo insuitur excidium Trojæ, in suo anniversario e parietibus suspendendum; denique refectorio, ad usum præsentis in refectorio, scyphum deauratum, quem *crucibolum* suum solitus erat vocare. Ad extremum omnes donationes eidem monasterio factas confirmat, edito chirographo, quod signo crucis munit, ac domno Siwardo abbati, quem patrem suum dicit, atque Etheldritæ sanctissimæ, pro Christi amore ibidem reclusæ, cognatæ suæ, tradidit in civitate Landonia, coram pontificibus & proceribus totius Angliæ, qui eo convenerant ad capiendum consilium contra Danicos piratas, litora Angliæ assidue infestantes: eidemque chirographo seu diplomati subscripserunt anno Christi Domini octingentesimo tricesimo-tertio, in festo sancti Augustini confessoris, doctoris & apostoli istius gentis. Non multo post ibidem obiit sanctissima virgo Etheldrita, sepulta ad caput sancti viri Tatwini, qui sanctum Guthlacum olim instituerat. Ibidem etiam Witlasi filium suum Wimundum ad latus dextrum virginis sepeliendum curavit, uxorem vero Celfredam ad sinistrum; eodem in loco & ipse humanus, nisi antea sepulturam suam Ripadio monasterio devovisset.

XVIII.
Monasterium
S. Johannis de
Rupe conditum.

Circa idem tempus apud Aragonæ monasterium sancti Johannis de Pinna seu de Rupe constructum, præeunte Johanne eremita de Atheris dicto, religiosæ vitæ anchorita, qui locum primus incoluit. Huic succedere nobiles duo fratres Cæsarugustani, æque sancti, quos Benedictus & Marcellus excepere tempore Enniconis

ANN. CHR.
833.

Aristæ regis, hoc est sub annum hujus sæculi tricesimum. Iisdem accedere nonnulli clerici vitæ monasticæ desiderio, quibus accolæ monasterium condiderunt, præfecto Transirico abbate. Eundem locum rexit Atilus abbas, cujus tempore Gasias Ximenes, rex Pampilonis seu Navarræ, & Galindus comes ecclesiam sancti Martini de Cellis tradunt *Deo & beato Johanni-Baptistæ, & abbati Atilo, & monachis ibi Deo servientibus*, ut in ejus monasterii historia legitur. Idem Atilus Cellensis abbas fuerat, forte antequam hic locus sancti Johannis monasterio uniretur.

Annus insequens tricesimus-quartus præcedentis infamiam & dedecus aboluit, restituendo in thronum Ludovico augusto, qui tam injuste folio deturbatus fuerat. quod quemadmodum acciderit, paucis hoc loco præmittendum est ad res subsequentes illustrandas. Post festum epiphaniæ Ludovicus Bajoariæ rex, parentis fortem præ ceteris miseratus, iterum legatos suos ad eum misit, Grimoldum venerabilem abbatem atque presbyterum Weissenburgensis monasterii, & Gebhardum ducem, qui Aquas profecti, alloquendi Ludovici copiam habuerunt quidem, sed in præsentia duorum insidiatorum, Otgarii scilicet episcopi, an Moguntini, & Richardi perfidi hominis, qui Lothario adhærebant. Verum cum legatis arcana, quæ in mandatis a Ludovico rege habebant, Ludovico suggerere ob insidiatores præsentis non licuisset; salutatio augusto, & nutu quo poterant, filii commiserationem testati, discesserunt. E Germania etiam Hugo abbas, Ludovici augusti frater, in Aquitaniam accedens, Pippinum ad ferendum patri auxilium incitare contendit. Ad hæc magni in Francia & Burgundia motus. nam in Francia Eggehardus comes, & Willelmus comes-stabuli: Bernardus & Warinus in Burgundia populos adversus Lotharium conciverunt. Quibus rebus perceptis, Lotharius Parisios venit, omnesque suarum partium homines huc adesse præcepit. Adductus cum eo Ludovicus imperator cum Carolo ejus filio, Prumiæ antea commendato. Prope erat ut proclium iniretur, quod Ludovicus, sui suorumque territus periculo, precibus atque auctoritate prohibuit. Inter ea Pippinus ex Aquitania cum valido exercitu, Warinus & Eggehardus e Burgundia cum magnis item subsidiis convolant. Instabant quadragesimæ dies. Ab his missi ad Lotharium legati Rabaldus abbas & Gautselmus comes, patrem ut in libertatem assereret, sin minus, armis repetendum. Ad hæc Lotharius, nemini omnium magis cordi esse parentis felicitatem, cujus detentionem non sibi, sed episcopis & proceribus imputandam. Inde conditum, ut rei communi consilio componendæ causâ missi utrimque convenirent. Verum, mutato statim consilio, Lotharius, patre cum Carolo in monasterio sancti Dionysii relicto, Viennam abiit. Tum vero ii, qui cum Ludovico remanserant, eum ad restituenda imperii insignia hortantur. quod piissimus princeps in sequentem dominicam, quæ quadragesimæ secunda erat, differendum censuit. qua die per episcopos in basilica sancti Dionysii ecclesiæ reconciliatus, & manibus eorum armis, quibus exutus fuerat, denuo cinctus, in thronum restitutus est, communi omnium lætitiæ conspirantibus elementis, quæ ex magna intemperie in serenitatem maximam subito conversa sunt. Dein cum Carisiacum ad Isaram adisset, Pippinum & alios ad se venientes media quadragesima in gratiam recepit, eoque in Aquitaniam dimisso, Juditham ex Italia revocavit. Id factum per Ruadbernum laicum, cui hoc nomine Walafrius Strabo a carmine gratulatus est, reducentibus Raraldo episcopo & Bonifacio, qui *gratum munus* imperatori retulere.

Interim Lotharius in Cabilonem sevit, ibique, quotquot Ludovico fideles erant, oppressi. Gerberga sanctimonialis, Willelmi quondam ducis filia; Bernardi camerarii soror, vase vitatico inclusa, in profluentem Ararim, tamquam venefica, demersa est. His auditis, Ludovicus, qui post pentecosten ad opidum Lingonum profectus fuerat, Marcwardum abbatem Prumiensem, aliosque ad Lotharium misit, monens, ut a pravis cœptis desisteret. Legati cum duris verbis rejecti. Offensus ea de re Ludovicus eum armis tandem persequi cœpit. Lotharius viribus impar, Cabilone Augustodunum, tum Aurelianos, inde ad villam pagi Cenomannici, Matvallem dictam, ubi Aninsula sancti Carilei monasterium situm est, perrexit: quo Ludovicus eum persequitur, tum Lotharium retro castra moventem demum assecutus prope castrum Blesense, ubi Ciza amnis in Ligerim influit, supplicem ad se venire coegit, paternaque auctoritate acriter, ut par erat, increpuit; deinde miseri-

cordiam imploranti ignovit, ab eoque sacramento exacto, ipsum propere in Italiam decedere imperavit.

ANN. CHR. 834.

Floriacensis
& Dionysiani
vindicati.
a Adrevald.
c. 20.

b Sac. 3.
parte 2. p. 358.

Inter hæc Ebo Remorum antistes, fuga sibi consulendum ratus, Fuldam ablegatur: tuncque Adalungo restituta est sancti Vedasti abbatia, ubi Hildemannus Bellocensis episcopus, Lotharianæ partis fautor creditus, tempus synodi expectare iussus, quæ postero anno apud Theodonis-villam celebranda erat. Per id tempus contigit id, quod Adrevaldus^a narrat de Odone comite Aurelianorum, monachis Floriacensibus nuper infesto, deque Willelmo comite Blefensi, & Guidone Cenomannensi, ac Teutone abbate sancti Martini, id est Majoris-monasterii, aliisque Ludovici augusti fidelibus, qui contra Lambertum & Matfridum comites pugnando mortem oppetere. Hic est Lambertus comes Andecavensis, de quo mentio est in libro secundo^b de sancti Dionysii miraculis, ubi agitur de villa beati Dionysii sita in pago Andecavensi, nomine Pontiniaco, ex qua Rothelinus iudex vicini vicini Baltiati quædam mancipia injuste retinebat, reclamante Pugnito sacerdote monasterii, qui hanc villam procurabat. Lambertum comitem adit Pugnitus, ut rem iudicio finiat. Comes aliis occupatus, vicario suo, nomine Giranno, causam committit, quarta-decima die secundum jus decidendam. Adveniente die, quæ sancti Dionysii passione insignis est, Rothelinus cum multis armatis & loricatis in iudicium procedit, Pugnito mortem intentans, nisi de aliis sibi rebus satisfaceret. Pugnitus per armis, sed iure causam finiendam respondet: ceterum, si ipsum feriat Rothelinus, sanctum Dionysium non passurum, ut moretur inultus. Nec mora, sex Rothelini milites loricati, in amentiam versi, poenas pro domino suo dedere.

XX.
Raduini monachi
visio.
c. Frod. lib. 2.
c. 19.

Ebone Fuldam relegato, Fulco presbyter Ludovici iussu Remensem ecclesiam administrandam accepit, atque adeo sancti Remigii abbatiam, quam Ebo nepoti suo cognomini commiserat. Tunc veritas patuit oraculi, Raduino^c monacho prius facti in basilica Remigiana, qui, dum festo die assumptionis sanctæ Dei-genitricis Mariæ post matutinas laudes, reliquis fratribus ad quietem reversis, solus in choro remansisset, in soporem resolutus beatissimam Dei-genitricem, comitantibus sanctis Johanne Evangelista & Remigio, conspicuam sibi videre visus est, ipsique prædixisse, non bene cessurum Eboni, quod, relicto grege, palatii limina passim tere-ret. Raduinus monachus, genere Langobardus, abbas quondam exstiterat monasterii, in monte Bardonis siti sub sancti Remigii patrocinio, cujus amore hic in Remense monasterium, ejusdem sancti pontificis corpore insignitum, se receperat, religiosam istic vitam cum ceteris ejus loci fratribus acturus.

XXI.
Rabani quædam
scripta.

Ludovico in dignitatem redintegrato Rabanus consolatoriam epistolam scripsit post calamitatem, quæ ei ex parte filiorum suorum acciderat, nondum in lucem editam. Eodem tempore composuit librum de reverentia filiorum erga parentes, vulgatum a Stephano Baluzio in novissima editione librorum de concordia sacerdotii & imperii, cum libro ejusdem Rabani de chorepiscopis, quem auctor Drogoni Mettensi episcopo nuncupavit. Idem commentarios suos in Judith & Esther dicavit Judithæ augustæ, postquam *hostes suos non parva ex parte vicerat*, ut docet ipsius Rabani præfatio, a nobis primum vulgata in ejus elogio: ubi divinum implo-randum auxilium monet, ut qui suo sanguine mortem vicerat, in certamine istius mundi certam eidem victoriam pariat.

XXII.
Attiniaci
conventus.

Hoc ipso anno, circa missam seu festum sancti Martini in Attiniaci villa regia ad Axonam fluvium, conventus a Ludovico habitus est, ubi multa, cum in ecclesiasticis, tum in civilibus rebus, perperam in usum inducta religiosissimus princeps emendari curavit. Et primum quidem filio Pippino per Ermoldum abbatem mandavit, res ecclesiasticas, quas in regno suo vel ipse suis tribuerat, vel ipsi sibi præripuerant, incunctanter ecclesiis restitui. Ad hæc missi per civitates & monasteria discurrere iussi, ut ordinem ecclesiasticum, pæne collapsam, in antiquum statum reformarent. Missi etiam alii, qui prædonum ac latronum grassantem licentiam comprimerent. Quis sit ille Ermoldus abbas ad Pippinum missus, haud satis comper-tum, nisi ille sit Ermenaldus abbas Anianensis, qui anno sequenti privilegium a Ludovico imperatore obtinuit. Neque vero hunc esse existimem Ermoldum Nigellum, in exilium a Ludovico ipso ablegatum, qui carmen de ejus laudibus quatuor libris composuit, a Lambeccio^d editis, quorum in libro quarto exilium a se deprecatur, & Judith augustam in patrocinium advocat his versibus.

Ermoldus
abbas.

d Lambecc.
to. 2. bibl.
cesar.

ANN. CHR. 834.

*Non tamen excuso me illius, crede, reatus,
Infelix quo sum trusus in exilium:
Sed pietas immensa, reis qua debita laxat,
Deprecor ut nostri sit memor exsilii.
Tu quoque digna sibi conjux, pulcherrima Judith,
Quæ secum imperii culmina jure tenes:
Confer opem lapsæ, allisum solare misellum,
Erige labentem, carcere solve reum.*

Erat is sine dubio Lotharianarum partium fautor, atque ideo in exilium & in carcerem actus: at quamvis in libertatem assertus fuerit, haud veri simile est, eum ipsum postea legati honore a Ludovico affectum fuisse.

Veriabat Aquigrani Ludovicus augustus die ascensionis dominicæ, pridie idus Maii, ubi postridie præceptum pro Anshario Hammaburgensi archiepiscopo dedit. Ex quatuor ejus diplomatis editionibus quintam Carolus Cointius accuravit, cujus diplomatis invocatio & inscriptio sic habent: *In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus divina favente & propitiante clementia imperator augustus.* Nondum in usu erat altera illa inscriptio, *divina repropitiante clementia*, quam idem imperator a sua restitutione adhibere solitus est, ut Deum suæ restitutionis auctorem palam testaretur. Post hæc omnibus significat, quo pacto aquilonaribus in partibus, nempe in gentibus Danorum, Suecorum, Norveorum, aliarumque septentrionalium & orientalium nationum, evangelicæ prædicationis & fidei ostio patefacto, multitudo ad Christi fidem accesserit: ubi sedem archiepiscopalem instituire sibi visum sit, unde barbaræ illæ nationes æternæ vitæ pabulum, & salutis gratiam acciperent. quod quidem a progenitore suo gloriosæ memoriæ Carolo coeptum, accersito ex remotis Galliæ partibus Amalario episcopo, qui primitivam ecclesiam inter gentes Danorum & Winedorum consecraret; dein Heridago presbytero ibidem instituto, cui cellam Hrodnace attribuerat, & episcopo transalbianæ ecclesiæ consecrando, ni mors ejus ordinationem prævertisset. Itaque, Carolo mortuo, imperfectum opus relictum Ludovico, qui eandem cellam Indæ monasterio contulit, vicinam vero ecclesiam vicinis episcopis commendavit, dum ipse Hammaburgi sedem archiepiscopalem trans Albim constitueret: cui primum archiepiscopum Ansharium per manus Drogonis Mettensis & summa sancta palatina dignitatis præfulis consecrari curavit, eidem confirmans munus apostolicæ legationis, quæ a sancta Romana ecclesia ei concessa fuerat, cella Turholto in supplementum rei necessariæ eidem legationi attributa: quam cellam, uti & prædictam sedem archiepiscopalem, sub plenissima defensione & immunitatis tuitione consistere, & ab omnibus publicis tributis immunem esse jubet. Actum Aquigrani idibus Maii, anno vicesimo-primo imperii HLudovici piissimi augusti, indictione duodecima. Hirminmaris notarius ad vicem Theodonis recognovit. Alius ergo erat, ut jam præmonui, hic Theodo seu Theoto cancellarius a cognomine abbate Majoris-monasterii, quem paullo ante in pugna Britannici limitis interiisse diximus.

Idem imperator sub finem hujus anni Warino abbati Corbeia-novæ cellam Meppia contulit VII. idus Decembris. Actum Blanciaco. Hoc diploma, quod in annalibus Paderbornensibus vulgatum est, Hirminmaris notarius ad vicem Hurgonis recognovit. Meppia nunc præmunitum opidum est ad confluentes Amasis & Hafa in diocesi Monasteriensi.

Non multo post, id est mense Junio sequenti, Herus insula monachorum cœtu omnino destituta fuisse perhibetur in veteri chronico Ecolismensi: ex quo emendandum Lemovicense chronicon Chiffletianæ editionis, uti demonstrat cædes Odonis & Lambertus hoc anno facta, quæ in hoc chronico Lemovicensi cum illa Herensium monachorum fuga componitur. Hujus fugæ causa fuit accessus Nortmannorum in illam insulam, cujus monasterium tunc Hilboldus abbas cum Deensi administrabat. Nortmanni anno insequente ibidem fusi a Rainaldo comite Herbatilicensi.

Eodem tempore Ratwilus Armoricæ tyrannus, cum in morbum incidisset, in Rothonense monasterium se deferri iussit, cum juvenulo filio suo Liberio. Acce-

XXIII.
Ludovici
præcepta pro
Anshario &
Corbeia-nova.

a Annal.
Paderborn.
p. 98.

XXIV.
Herense mo-
nasterium de-
sertum.

XXV.
Ratwili mo-
nachatus &
munificencia in
Rothonum,
aliorumque.

ANN. CHR.
834.

dentem obviam processit Conwoion abbas cum discipulis, eumque in basilicam Salvatoris deduxit: ubi fusae ad Deum pro eo a fratribus preces; ejusque restituta valetudo est. Ipso die quo istuc accessit, Conwoionem rogavit, ut ipsum tonderet, & comam ipsius barbamque raderet. Ille vero *eum rotundit*, sicque factus est clericus, atque adeo monachus. Idem ipso die filium suum Liberium Deo in eodem loco servituum obtulit, & partem hereditatis suae sancto Salvatore ac fratribus Rothonsibus contulit, nempe villam *Bimmon* cum aliis adjacentibus. Dein reversus domum, pacem inter filios suos composuit, divisaeque inter eos hereditate, demum in monasterium revertit, sibi que mausoleum inibi parari praecepit, mortuus non multo post VI. idus Januarias. Tempus factae donationis exprimentur ejus litterae, datae XII. kalendas Julii, anno imperii Ludovici vicesimo-primo. Ratwili exemplo filius ejus Catworetus filium suum Deo in eodem monasterio tradidit cum parte hereditatis, ibidemque post mortem ad patrem appositus est. Quin etiam multi religiosi viri ac nobiles eodem in loco filios suos obtulerunt Deo; sed & sacerdotes magni eodem secedentes, saeculo nuntium remiserunt. Ex his, qui in Rothonses munifici exstiterunt, praecipuus fuit *missus imperatoris Ludovici Nominoë* seu Nomenoius, postea Britanniae dux, qui monachos ibidem regulam sancti Benedicti tenentes invisit, eisque res quasdam donavit in *eleemosyna Ludovici imperatoris*, anno ejus imperii vicesimo-primo: cujus rei litteras cum aliis ad vitam sancti Conwoionis retulimus. His litteris post alios subscripsit Raginarius episcopus, scilicet Venetensis, quinta feria, XIV. kalendas Julii.

XXVI.
Florbertus
abbas Glon-
nensis.
a Lib. 29.
n. 74.

Glonnense sancti Florentii apud Andecaveses monasterium regebat hoc tempore Florbertus post Hilboldum, cujus superius facta mentio est. Hunc Ludovicus imperator ex Italia cum monachis, quos eo direxerat, revocasse dicitur. Quam ob causam in Italiam missus sit cum monachis suis, incertum. Erunt forte qui id factum suspicentur, quod is conjurationis in Ludovicum factae particeps creditus sit. at cur in Italiam relegatus fuisset, ubi Lotharius rerum potiebatur? an vero causa restituendae alicubi monasticae disciplinae, nec magis exploratum. Exstat in appendice Ludovici hac de re diploma, quo princeps Florbertum abbatem, ejusque monasterium regia tuitione dignatur.

XXVII.
Fridugifus
abbas Sithiensis
succedit Hugo.
b Diplom.
p. 613.

Hoc ipso anno ex hac vita migravit Fridugifus abbas Martinianus & Sithiensis. In posterioris loci regimine successit Hugo filius Caroli Magni, ac Ludovici augusti frater, idemque abbas Quintinianus, e canonicis, cujus rogatu Ludovicus superiorum regum praecepta Sithiensibus confirmavit, edito diplomate Aquisgrani idibus Augusti, anno imperii Ludovici vicesimo-secundo, indictione decima-tertia, non decima, ut in editis legitur. Hirminmaris notarius diploma recognovit ad vicem Hugonis abbatis, nempe Sithiensis, ut ex eodem diplomate constat, in quo is a Ludovico dicitur *dilectus frater noster Hugo, sacri palatii nostri archinotarius, & venerabilis abbas monasterii Sithii*. Hic anno regiminis sui primo juvenem elegantissimum, ait Iperius, beatum Grimboldum in monasterium admisit, & monastica veste indui curavit. Idem damna monasterio a Fridugifis illata refarcivit, ut ex sequentibus patebit. Eidem Fridugifis in regimine Turonicae sancti Martini basilicae subrogatus Adalardus, de quo inferius erit plura dicendi occasio.

XXVIII.
Casinenfes
abbates.

Decessit etiam hoc anno Deusdedit abbas Casinensis post annos fere sex praefecturae; fame & aerumnis in carcere confectus, quo jussu Sichardi ducis conjectus fuerat. Hunc laudat ante Leonem Marsicanum Erchempertus, qui eum spectabilem, & Deo dignum virum ac sanctitate conspicuum dicit, necnon *beatissimi Benedicti vicarium*, quem Sichardus saeculari magis potentia, quam congrua ratione deposuit, ac custodiae mancipavit. Ejus cineres nonnullis febre detentis, variisque languoribus oppressis crebro salutem attulisse memorantur. Hinc locus ei concessus in martyrologio Romano ad septimum idus Octobris, quo die ejus memoria sub ritu duplici colitur in monasterio Casinate. Hildericus ejus successor sedit tantum diebus decem & septem; nulla re gesta memorabilis, nisi quod opuscula quaedam, in his Pauli Warnefridi magistri sui epitaphium composuit. Hunc excepit Authpertus in annos tres: quo abbate cum Casinatibus in gratiam rediit Sichardus Beneventanorum princeps, qui gualdum, id est silvam, vocabulo Martoranum, sancto Benedicto dedit. Contra Authpertus *per scriptum convenientiam* eidem Sichardo quasdam curtes concessit, quas postea Guntarius abbas restituit beato Benedicto. In chronico

ANN. CHR.
834.
S. Sophiae
abbatissa.

Beneventano leguntur chartae quaedam ejusdem Sichardi ducis pro parthenone sanctae Sophiae, cui hoc anno praerat Vileronia abbatissa, quae Arrichise successerat. Ad annum primum Authperti abbatis revocandum est praeceptum, quo Lotharius augustus confirmavit omnes donationes, a regibus & principibus eidem sacro monasterio factas, quod praeceptum datum est IX. kalendas Martias, anno ipsius imperii decimo-septimo, indictione tertia-decima, in Papia civitate. Cointius mavult anno imperii decimo-octavo. Idem imperator in Casinates & ipse munificus fuit, praeprato Cervario praedictis donationibus adjecto.

a Coint. to. 8.
p. 368.ANN. CHR.
835.
XXIX.
Theodonis-
villa conven-
tus & alii.

Succedit annus ejus saeculi tricesimus-quintus, qui indulgentiarum Ludovici appellari potest. Is, natalitiis diebus cum fratre suo Drogone episcopo celebratis, post purificationem beatae Mariae in Theodonis-villa conventum habuit. In eorum damnata ejus exauctoratio, vocatique in iudicium illius auctores. Pauci ex his episcopi adfuerunt: Ebo Remorum antistes, e Fuldensi monasterio adductus; Hildemannus Bellovacensis, qui illic se purgavit, & forte Barnardus Viennensis, inde fuga elapsus. Agobardus ter vocatus adesse recusavit, ob idque gradu dejectus: alii episcopi conjurationis conscii in Italiam confugerunt, quod exilii loco reputatum. Ceteris episcopis, qui ejus noxae immunes erant, visum est, ut Ludovicus sollempni more in Mettensi ecclesia sancti Stephani denuo coronaretur, & majori cum pompa imperator ab omnibus agnosceretur. Id factum die dominica, quae quadragesimam praecedebat. Illic Ebo, ambone conscenso, palam confessus est, se injustum in Ludovicum tulisse iudicium, idque non solum voce, sed etiam libello ab se edito contestatus. Quin etiam, cum consilio electorum ab ipso iudicium, Aiulsi archiepiscopi Bituricensis, Baduradi Patherbornensis, & Modoini Aduensis episcoporum, regesta in se exauctorationis sententiae acquievit, ac Fuldam inde iterum relegatus est. Huic iudicio subscripsit inter alios Hildemannus episcopus, quod argumento est, ejus innocentiam apud Ludovicum purgatam fuisse. Sic Ebo omni humano destitutus solatio, Judith augustam sibi reconciliandam putavit, misso per Framegaudum reclusum anulo, quem ab ea quondam acceperat in die natalis Caroli regis, qui ejus rei meminit in epistola ad Nicolaum papam. Inter episcopos, qui Ebonis exauctorationi interfuerunt, unus legitur Godolricus episcopus incertae sedis, an is, cujus mentio fit in perantiquo nostro sancti Germani necrologio, in quo notatur XVIII. kalendas Julii *depositio Godalrici episcopi sancti Germani*, forte quod ex monachis hujus loci assumtus sit in episcopatum. Post pentecosten alius conventus Wormatiæ habitus, in quo Pippinus & Ludovicus adfuerunt. Ibidem Judith augusta Ludovico imperatori auctor fuit, ut mitius cum Lothario ageret, eumque sibi, filioque suo Carolo conciliaret. Denique post conventum Wormatiensem quartus Stramiaci * ad Rhodanum prope Lugduum mense Junio celebratus est, in quo Barnardus Viennensis antistes adfuit quidem, sed fuga inde, haud scio an innocentiae diffusus, postea discessit. In his locis fere omnibus praecepta a Ludovico edita sunt, de quorum nonnullis hic agendum.

Ebonis de-
positio.

* Cremieux.

XXX.
Diplomata
pro Dufera,
Aniana, & S.
Germano Au-
tistodorensi.
b Supra lib.
28. n. 15.

In Theodonis-villa conditum est praeceptum pro Dufera monasterio, prope Rhodanum sito in comitatu Arausicano, obtentumque ab Hildigifis abbate Dextri successore, qui ad Ludovicum profectus, donationem villae Masteces, quae est in pago Tricastinensi, monasterio suo a Warnario comite factam, imperiali diplomate confirmari curavit. Datum est hoc diploma in Theodonis-villae palatio regio, pridie nonas Januarias, anno imperii Ludovici vicesimo-secundo, indictione tertia-decima; idque Hirminmaris notarius vice Hugonis recognovit. Hic est Hildigifus abbas, cui Lotharius augustus post annos quinque immunitatem a portoriis pro duabus navibus concessit. Utrumque diploma retulit Cointius ex Chiffletii historia Trenorchiensis.

Iisdem anno & indictione, quibus supra, & quidem VIII. kalendas Julias, Stramiaci super fluvium Rhodanum Aldricus Cenomannorum antistes a Ludovico repetit quasdam res ecclesiae suae, quae ejus vassallis in beneficium concessae fuerant. Ad rei veritatem indagandam missi ab imperatore Helisachar abbas & Wido comes, quos ille fideles suos vocat, unde intelligitur, Helisacharem abbatem in gratiam cum Ludovico tum rediisse. Veritate comperta, Ludovicus restitutionem fieri iussit. Ibidem adhuc versabatur XII. kalendas Augusti, cum ad preces Ermenaldi

ANN. CHR.
835.

Anianæ abbatis Maurino vassallo eisdem monasterii advocatiam commisit, & fugitiva ex villa sancti Martini principia revocari præcepit. Hæc tria præcepta revulsi Cointius ex Chiffletio, Baluze, & nostro Acherio. Quartum ex nobis ab eodem reculum est pro Christiano abbate monasterii sancti Germani Autisiodorensis, qui præceptum de libera eligendi abbatis facultate ab se amissum, cum imperatoris jussis obediret, ab eodem renovari petiit, impetravitque. Actum Lucovilla iv. kalendas Augusti, sub anno & indictione præmissis. quod diploma integrum habes in appendice actorum nostrorum sæculi quarti.

XX XI.
Aliud pro
Floriaco.

Dum in pago Lugdunensi moraretur Ludovicus, Nortmannorum irruptione in Frisiæ opidum Dorestatum accepta, e pago Lugdunensi Aquisgranum contendit, ut hostium conatibus propius obfisteret. In eo itinere ad eum accessit Boso venerabilis abbas monasterii sancti Benedicti Floriacensis, rogavitque restitutionem sibi fieri villæ Suncanti, regio vassallo, nomine Gisleharo, in beneficium datæ, quam Pippinus pro salute animæ suæ ac fratris Carolomanni eidem cœnobio quondam contulerat. Id negotii Jonæ Aurelianensi episcopo, & Hugoni illustri comiti investigandum commisit imperator, atque ex eorum relatu villam Suncatum cum aliis Bononi restitui jussit. Actum Cuciaco seu Cuciaco palatio regio ix. kalendas Septembris, anno itidem vicesimo-secundo Ludovici piissimi augusti. Hoc videtur Causiacum, * villa regia prope Compendium in pago Suesionensi. Est & aliud Cuciacum apud Meldos, de quo infra *; aliud item apud Arvernus, nostri ordinis parthenone insigne. In præmissis quinque diplomatis Ludovicus, *divina repropitiante clementia*, imperatorem augustum se dicit.

* Choif.
a lib. 33. n.
58.XX XII.
Aliud item pro
monasterio
Montis-olivi.
b Diplom.
p. 523.

His adjungendum est diploma Pippini Aquitaniæ regis, quod Viliafredus abbas monasterii Malastræ seu Montis-olivi, in Carcassensi territorio positi super fluvium Duranum, cooperante Oliba comite, obtinuit, ad confirmandam donationem villæ Magnianaci, sitæ in pago Tolosano super fluvium Fiscavum, monasterio suo factam, secundum limites a Godoildo misso Willelmi comitis assignatos. Datum est diploma in Teorvado * palatio apud Andecavos, kalendis Novembris, anno vicesimo-secundo HLudovici augusti, Pippini autem vicesimo-primo. quod Isaac clericus ad vicem Dodonis recognovit. Idem Viliafredus abbas ante annos septem aliud præceptum ab ipso Pippino rege obtinuerat. Huic abbati successit Richimirus, cujus tempore post annos quinque lis de prædicta villa ventilata est in placito Narbonensi.

XXX III.
Alaonensis
monasterii fun-
dario.
c Aguirre 10.
3. conc. p. 131.

Hoc anno perfectum Alaonense in Vasconia monasterium, ejusque basilicam a Siseboto Orgelitano seu Urgelitano episcopo diocesano dedicatam fuisse discimus ex præcepto Caroli regis, Ludovici augusti filii, post decennium dato, quo ipsum monasterium, ejusque possessiones confirmantur ad preces Obbonii ejus loci abbatis, atque interventu Bartholomæi archiepiscopi Narbonensis. In hoc præcepto, quod non omnino sincerum est, Wandregisilus comes, quem rex consanguineum suum vocat, post patris sui mortem Vasconia marchio a Ludovico augusto institutus, totum territorium Alaonis, in dictæ Vasconia montanis locis sitam ultra & citra flumen Balicram, e manibus Sarracenorum eripuisse dicitur; ibique cum uxore sua comitissa monasterium in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ extruxisse consilio & consensu filiorum suorum Bernarhi, postea Vasconia marchionis, Athonis Paliarenensis comitis, necnon Antonii postea vicecomitis Biterrensis, atque Asinarii Lupiniacensis ac Solensis vicecomitis: ubi clericos monachos secundum regulam sancti Benedicti, ex sancti Petri Serasiensis monasterio eductos, collocaverit. quod quidem monasterium constructum sit, cum permissu & consensu Bartholomæi tunc Narbonensis archiepiscopi, & Siseboto Orgelitani episcopi, de cujus spiritualitate locus est, qui ecclesiam prædicti monasterii benedixit ex mandato Ludovici augusti, presentibus venerandis episcopis, Ferreolo de Jacca, & Involato Convenarum; necnon abbatibus Oddoario Serasiensi, Hermengaudo Assiniensi, Oddoario sancti Zachariæ, Fortunio Leigerensi, Doddone sancti Lavini*, Varino Alti-Fagiti, Altilio sancti Fragilii, Transfrico sancti Johannis Oriolensis, cum clericis & eremitis, atque Stodilo abbate sancti Aredii Atanensis, qui ex Lemovicensi sancti Salvatoris basilica ad novam sanctæ Mariæ ecclesiam ipsa Attonis quondam Aquitaniæ ducis ac filii ejus Artalgarii comitis, Wandregisili patris & avi, comportavisse traditur in illo Caroli præcepto, in quo universæ illius monasterii possessiones ac donatores commemorantur.

* f Savini.

ANN. CHR.
835.

commemorantur. Cetera prætereò in illo præcepto, quod datum in palatio Compendio dicitur, xii. kalend. Februarii, anno quinto Caroli regis, indictione viii. post decennium, quam idem monasterium dedicatum fuerat. Porro hoc præceptum, quale typis vulgatum est ex archivo Urgelitano, non omnino genuinum, sed veluti quoddam generale instrumentum est, quod Otto Urgelitanus episcopus ineunte sæculo undecimo renovari curavit. Non amplius existat hoc monasterium.

Effluxerant anni supra quinquaginta-tres a morte sancti Humberti Maricolenensis in Hannonia abbatis, cum Rodinus, hujus loci rector & instaurator, sacrum beati viri corpus e tumulo efferendum curavit. Hoc monasterium superioris sæculi bellis civilibus afflictum, & rectore monachisque pæne destitutum fuerat. Istuc cum accessisset venerabilis quidam sacerdos, Rodinus nomine, ab ejus loci fratribus interpellatus est, ut ejus regimen in se susciperet. Recusabat ille, tali se honore indignum existimans. Supplicantium tamen precibus demum expugnatus, Carolum Magnum adiit, eodemque annuente locum ad regendum, & ad collapsa ædificia instauranda accepit. Reverfus in monasterium, multa cum alacritate a fratribus excipitur. Post paulum de sancti Humberti corpore e tumulo efferendo cælitus admonetur. Indictio trium dierum jejunio, sepulcrum aperitur, ex quo mira odoris fragrantia manavit. Corpus sacrum cum lintheaminibus pariter & floribus inclusis omnino integrum & illæsum repertum, cum annus, ut jam diximus, ab ejus obitu centesimus quinquagesimus-tertius verteretur; statimque e tumulo translatum est in basilicam, quam Rodinus amplificaverat. Lapsum temporis idem monasterium venit in potestatem laicorum hominum, qui fere omnes ejus possessiones in usus proprios converterunt, inhabitantium Dei famulorum inopiam non magnopere curantes. Hinc monachis discedere coactis suffecti pauci clericuli, tandemque locus fere in solitudinem redactus. Ejus rei commotus indignitate Fulbertus episcopus Cameracensis, querelam deposuit apud Ottonem Magnum, Heinrici cognomento Aucupis filium, qui abbatiam illam de manu Isaac comitis, qui eam tunc tenebat, abstraxit, & Cameracensi ecclesiæ subjecit. Verum ejus abbatæ res ac possessiones, quæ ab externis hominibus occupatæ erant, omnino recuperari haud potuere usque ad tempus Gerardi episcopi, qui occupata & alienata redemit, monasterium excitavit, clericisque inde eliminatis, monachorum ordinem ibidem restituit.

XXXIV.
S. Humberti
abbatis Mari-
colensis eleva-
tio.

Hoc ipso anno Rabanus quosdam sanctorum comparavit reliquias, quas Deudona diaconus Roma recens attulerat. Factum sic commemorat Rudolphus, ejus rei testis, in libro de vita ipsius Rabani. Qui ante aliquot annos Eginhardo abbati sacras reliquias attulerat Deudona seu Deidona diaconus, cum aliis reliquiis in Franciam reverfus, ad eundem Einhardum primum se contulit, in Selingestadiensi monasterio commorantem: dein, commendatis sub signaculo reliquiis, Moguntiam profectus est. Ibi aderat unus e Fuldensibus monachis, Theotmarus nomine, pro causis quibusdam a Rabano abbate ad Otgarium archiepiscopum missus. Is cum diaconum offendisset, cognito eum Romanum esse, & quam ob causam venisset; illum hortari cœpit, ut reliquias ex Urbe allatas abbati suo traderet. Placuit diacono suadentis consilium. Ille vero Fuldam reverfus, conditum Rabano commemorat. quoniam nuntio recreatus abbas, Theotmarum adjuncto Arthario monacho, ad diaconum cum muneribus remisit. Accersitus etiam ab eisdem in auxilium alter e fratribus, Authadus nomine, *propositus locorum in illis partibus monasterio subjacentium, cui injunctum erat, hæc illorum temporum disciplina, ut statutis temporibus inde necessaria fratribus administraret.* His traditæ a diacono sanctorum reliquiæ, nempe, ut ille assererat, sancti Alexandri papæ & martyris, Felicissimi diaconi, Concordiæ martyris, Fabiani & aliorum. Erat tunc sanctorum martyrum Petri & Marcellini, patronorum Selingestadiensium, festivitas, quæ iv. nonas Junii recolitur. Postridie inde cum sacris reliquiis discessum est. Fuldam accedentibus fratres cum crucibus ac cereis obviam processere, adventum eorum præstolante abbate in ecclesia beati Johannis Baptistæ, quæ a monasterio africanum versus stadiis fere novem distabat. Istuc inductæ reliquiæ pridie nonas Junii, inde in basilicam beati Bonifacii martyris illatæ. Paucis post hæc diebus Rabanus, cum auctoritate Otgarii archiepiscopi Moguntiacensis, per Reginaldum chorepiscopum reliquias sanctorum Alexandri & Fabiani intulit in ecclesiam beatissimæ Dei genitricis Mariæ, ad septemtrionalem plagam monasterii sitam, atque in arca faxea inclusis eorum plumbeis loculis, ad

XXXV.
Rabanus reli-
quias Roma
allatas accipit.

orientem altaris collocavit iv. kalendas Augusti, erecto superne ligneo ædificio, quod argento & auro, variisque lapillis decoravit, apponens etiam versus litteris aureis scriptos, quos Rudolfus refert. Aliorum sanctorum reliquiæ in basilica beati Bonifacii martyris repositæ, in arca lignea deaurata, quæ instar arcæ fœderis Dei in abside orientali collocata erat.

Ad hunc annum revocanda est dedicatio novæ sancti Galli basilicæ a Gozberto inceptæ ante annos septem, notata hoc anno ab Hermanno & veteri chronographo sancti-Gallensi: cui calculo convenit dies in domestico assignatus necrologio, nempe sextus-decimus ante kalendas Novembris, qui dies hoc anno in dominicam incidebat. Ex quo Ratpertus, alique nonnulli emendandi, qui hujus dedicationis tempus vel anteverunt uno anno, vel ad biennium differunt. Convenere ad hanc dedicationem Wolfsozus diocesanus episcopus, id est Constantiensis, & Udalricus Basileensis, præsentibus Erlebaldo Augiensi abbate cum aliquot e suis, aliisque Alamannorum principibus non paucis. Construendæ basilicæ sancti-Gallenses monachi & ipsi operam suam strenue impenderant, Gozberto abbate instigante, Winihardo monacho architecto, ut Notkeri Balbuli versus testantur, ex Hepidanno huc referendi.

*Justitiæ Gozbertus heros, fratris Winihardi
Artibus eximius, fasces portantibus omnes
Pauperibus monachis lapidum, calcisque & arena,
Ut quondam Largus fecitque Sisinnius almus,
Hanc struxit ecclesiam.*

Opportunum est huic loco, quod Ermenricus, Augiensis monachus ejus temporis, hac de re scribit in libello^a de grammatica ad Grimaldum abbatem, ubi ait, se in monasterio sancti Galli vidisse Dei famulos omni arte & virtutum stemmate præcellentes; nec facile uspiam inveniri posse tam industrios viros in ædificiis ex omni materia construendis. Tum, *Cerne*, inquit, *basilicam & claustrum, & non miraberis quod refero*. Dein Winihardum mox laudatum, velut alterum Dædalum; & Henricum, ut secundum Beseleem, extollit: *in cujus manu semper versatur dolabrum, excepto quando stat ad altaris sacri ministerium. Tanta humilitas in eis est, ut tam perfecti viri non dedignentur opus rusticum per seipos atitare*. Post hæc agit de domino Amalgero, in consiliis provido, & omni honestate prædito: qui in divino cultu quam religiosus sit, *restatur altare aureum, ante quod sedulo sedet, nec jacet orans*. His addit domnum Radgerum, virum simplicissimum: cujus prece ad sanctum Gallum fusa, repente fissa fuit una columnarum illarum, quæ in basilica ipsa circumstant: cui findendæ per totum diem omnis congregatio frustra insudaverat. Habebat hæc basilica in longum pedes CC. in latum LXXX. cum suis hinc inde porticibus. Exedra orientalis sancto Paulo apostolo, occidentalis beato Petro apostolorum principi sacrata erat. Præcipuum altare sanctæ Mariæ & sancto Gallo nuncupatum supra confessionem seu cryptam, in qua corpus sancti-Galli quiescebat. Ad latus dextrum confessionis ara sancti Benedicti; ad sinistrum sancti Columbani: ad gradus ejusdem confessionis hinc sancti Filiberti & sancti Jacobi, inde sancti Andreæ aræ. Altare Salvatoris ad crucifixum; octo hinc inde alia in duabus navis alis. Fons seu baptisterium ad altare sancti Johannis Baptistæ & sancti Johannis Evangelistæ exstabat cum hoc versu.

Ecce renascentes susceptat Christus alumnos.

Similia in aliis monasteriis baptisteria olim exstitisse, in eisque catechumenos eruditos fuisse in superioribus non semel observavimus. In duabus ad orientem turribus oratoria duo erant, sancti Gabrielis ad austrum, sancti Michaelis ad aquilonem. E regione confessionis ad austrum positum erat *sacratorium*, in cujus inferiori parte erat *mensa sanctorum vasorum*; in superiori sacrarum vestium repositorium. Huic sacratorio adjuncta erat medio intervallo *domus ad preparandum panem sanctum*, sacrificio destinatum; & ad *oleum exprimendum* in usum ecclesiæ.

Non modo basilicam instaurasse videtur Gozbertus abbas, sed totum etiam monasterium stupenda amplitudine & magnificentia a fundamentis restruxisse. Exstat in bibliotheca sancti Galli tabula quædam instar mappæ, ut vocant, in qua basilicæ

sancti Galli, totiusque monasterii ichnographica delineatio representatur cum versibus singula exprimentibus, digna certe, quæ in æs ad amulsum incidatur. Ejus exemplum manu sua descripsit, nobisque submisit religiosus & eruditus ejusdem loci tum bibliothecarius Hermannus Skenchius, quod hic utcumque describere conabimur. Basilica sancti Galli, de qua mox egimus, media est inter abbatis & hospitem ædes ad aquilonem, & regularia monachorum ædificia ad austrum: infirmorum vero domus ad orientem paullo supra ædes abbatis, quibus adjuncta est schola juvenum litteris studentium, scilicet exterior, media inter prædictas ædes, & domum hospitem, quæ tria versus aquilonem locata sunt. Omnia in quadrum disposita. Abbatis ædes coquinam, cellarium, & balneatorium cum dormitorio, solarium, & superiori camera habent, undique porticibus cinctæ, cum peculiari in basilicam ingressu, diverso ab alio, qui hospitibus & scholaribus communis erat. Scholarium domus mansuiculis in circuitu instructa: communis schola in medio sita. Hospitum domus separatam habet culinam, cum suo promptuario & pistrino, adjuncta domo ad conficiendam celiam, & refrigerandam cervisiam pro iisdem. Ad austrum e regione ædium abbatialium locata sunt regularia ædificia, in primis quadriporticus, per cujus transversum quatuor semitæ viam ad claustrum faciunt: in medio *savina*. In prima quadriporticus parte secundum ecclesiam porticus visitur, cum hoc versu:

Hic pia consilium pertractat turba salubre.

quod proinde instar auditorii & capituli erat. Ex adverso refectarium ad austrum, superque illud vestiarium cum coquina versus occidentem; ex qua brevis aditus est in pistrinum, ubi etiam cervisia & celia conficitur ad usum fratrum; cum pilis & molis ad molendum frumentum. In refectorio mensa abbatis discreta est a mensa hospitem, quæ sub analogio cernitur. In orientali quadriporticus parte dormitorium superius, inferius pyræ seu calefactorium, a quo via in balneatorium & lavandi locum. Denique in occidentali parte claustrum cellarium situm est, sub quo cella vinaria, & super illud ipsum lardarium, & repositorium aliarum rerum necessariorum. Ex eadem parte, interjecto brevi intervallo, domus peregrinorum & pauperum cum suo dormitorio & cellarium: quo ex loco adibat pistrinum & braciatorium pro iisdem, ubi locus erat *ad refrigerandum cervisiam, & locus conspergendi*, farinam scilicet, ad massam fermentandam. Paullo inferius ad occidentem alia domus exstat ad excipiendam familiam, quæ cum servitio advenisset. Ad exedram basilicæ orientalem, interjecto sine domatibus paradiso * seu atrio, principi basilicæ obversum exstat oratorium infirmorum, quorum duplices ad aquilonem ædes, unæ pro minus infirmis, aliæ pro iis, qui gravius ægrotabant: quibus tertia adjuncta est pro *phlebotomatis & potionatis*, cum sua culina & domo balnearum. Ædibus valde infirmantium adjuncta est mansio medicorum cum horto herbarum medicinalium. Hæc ad aquilonarem oratorii infirmorum partem: ad australem vero domus pulsantium seu novitiorum, in quadrum etiam disposita, cum suo refectorio, dormitorio & valetudinario. Huic proximus est ad austrum hortus duplex: unus arboribus constitus, in cujus medio cœmeterium est cum cruce in medio: alter herbis ad esum aptis. Prope erant etiam gallinarum & anserum receptacula, procul ab ædificiis regularibus. Inde procedendo versus occidentem, secundum refectarium & subsequentes ædes, interjecto non modico spatio, visitur horreum cum area ad grana tritioranda: tum officinæ variæ pro sartoribus, sutoribus, sellariis, tornatoribus, coriariis, aurificibus, fabris ferramentorum, & fullonibus; quibus etiam conjuncti erant scrutarii, & emendatores vel politores gladiatorum, id est cultorum. His omnibus artificibus præerat camerarius, qui suam illic etiam mansionem habebat. Consequenter positum est versus occidentem pistrinum & braciatorium ad usum fratrum, ut diximus: dein tunnariorum domus & tornariorum cum granario, ubi mundatum frumentum servetur ad faciendam cervisiam; tum locus ad torrendas annonas. Denique stabula equorum, boum, ovium, aliorumque animalium domesticorum, quæ omnia versus austrum ad plagam occidentalem locata erant.

Hæc fere descriptio est veteris illius civitatis, ut ita dicam, monasticæ, qualem Gozberto abbati delineavit vir quidam eminentioris dignitatis, quippe qui eum filium vocat in epistolio tabulæ adscripto in hunc modum. *Hæc tibi, dulcissime fili*
Annal. Bened. tom. II.
Cccc ij

AN. CHR. 836. & villicis ac secularibus curis se implicent; immo neque ecclesiasticis negotiis, nisi in causa necessitatis, & quidem cum diocessani episcopi permisso, intersint; itudeantque colere pastores, in quorum parochia consistunt.

Canone duodecimo de monasteriis puellarum, quæ in quibusdam locis prostibula potius esse videbantur quam monasteria, videlicet propter defectum stipendiorum, vel certe ob insolentiam prælatarum, visum est, ut religiosi viri ad ea lustranda & emendanda mitterentur. Canon tertius decimus prælatas admonet, ut subditas exemplis suis informet, eisque necessaria suppeditent. ideoque tales eligendas esse, quas religionis devotio commendat; non illas, quæ necdum in disciplina religionis exercitata, nec in se se normam religionis habentes, matres religiosarum fieri non possunt. Canon insequens prælatas itidem monet providere, *ne in ipsis monasteriis mul-timodi sint anguli, vel talia loca, quæ sint tenebrosa, aut visui occulta*, in quibus Deus pro sceleribus inibi commissis ad iracundiam provocetur. Canone quinto-decimo statutum, ut in omnibus locis provideantur congruentia claustra & habitacula domorum, in quibus religio Deum sequi volentibus perfici atque augeri possit potius, quam vitia nutriri. Denique, ut monachi *secundum traditam a beato Benedicto regulam* unanimiter, quoad ejus fieri possit, *cujusque religionis regularem vitam* in omnibus sectentur.

XLII.
Areopagiti-
ca scribit
Hilduinus.

Hoc ipso anno Hilduinus Dionysianus abbas Areopagitica scribere aggressus est hortatu Ludovici augusti, cujus hoc de argumento epistola Areopagiticis præfixa reperitur. In ea Ludovicus agnoscit, quantum muneris atque præsidii non modo sibi ac progenitoribus suis, sed etiam totius imperii populis per beatissimum Dionysium divina providentia contulerit, per quem rex Dagobertus in vita mortali sublimatus, & post mortem pœnis (sic jam tum ferebat traditio) liberatus sit: Carolus vero, ipsius Ludovici proavus, principatus apicem; Pippinus avus superni muneris benedictionem indeptus sit a Stephano pontifice ad altare, quod ante sepulcrum ejusdem beatissimi Dionysii, ob recuperatam illic sanitatem, idem pontifex in honorem Dei & apostolorum Petri & Pauli erexerat. Addit Ludovicus, Pippinum regem præ humilitate ante limina basilicæ sanctorum martyrum post mortem sepeliri voluisse, *ut titulus ipsius conditorii probat*. Quare Hilduinum hortatur, ut quæcumque de sancti Dionysii actis ex *Græcorum historiis*, aliisque patriis monumentis colligere poterit, ea omnia in unum corpus cum ejusdem passione redigat; hisque omnibus adjungat revelationem prædicto papæ Stephano in eadem basilica factam, sicut ab eo dictata est, una cum hymnis, quos de hoc gloriosissimo imperatore habebat, & cum officio nocturnali.

Imperialibus jussis paruit incunctanter Hilduinus, humilis, ut se ipse dicit, Christi famulus, & domini sui Dionysii, ac sociorum ejus matricularius; aitque Dionysium Areopagitam, dimisso Atheniensi episcopatu, Romam venisse; indeque a Clemente Romano pontifice missum fuisse in Gallias, ubi martyrium consummaverit, quæ duæ sunt partes epistolæ ad Ludovicum, ac libelli subsequenter. Principio fatetur auctor, quod *notitia ipsius, paucis nostrorum, inquit, cognita, plurimis adhuc manet incognita*; at eam longo superiorum temporum lapsu per *supplantationum postulationes inolevisse* ait, id est, si bene capio, ex contraria Gregorii episcopi Turonensis, aliorumque idem sentientium auctoritate. Utramque vero partem multis probare contendit argumentis. Ea triplicis sunt generis. Alia quippe Dionysium Areopagitem probant, ut sunt ea, quæ ex Actis apostolorum profert; sed ipsum esse Dionysium Parisiorum primum episcopum non probant, alia hujus passionem adstruunt, ut Visbii qualiscumque auctor: at nequaquam areopagiticum, alia denique Dionysii missionem tantum a sancto Clemente cum passione componunt, ut est hymnus Fortunati, & veteres nonnulli codices primæ sancti Dionysii passionis. Visbii testimonio, quod apud Morinum videre licet, aliisque adjungit Hilduinus antiquissimos, & nimia pæne vetustate consumptos missales libros, *continentes missæ ordinem more Gallico, qui ab initio receptæ fidei usu in hac occidentali plaga est habitus, usquequo tenorem, quo nunc utitur, Romanum susceperit*. Moris autem erat in liturgia Gallicana compendio recitare acta apostolorum vel martyrum in præfatione, quam tum *contestationem* vocabant. In illis porro antiquissimis missalibus Gallici ritus, duas ejusmodi missas de sancto Dionysio, duasque proinde de eo contestationes lectas fuisse idem Hilduinus afferit; sed an areopagitem Dionysium

a Morin. de
sacr. ordin.
p. 39.

nostrum dixerint, nobis incompertum: tamen addit idem auctor, eas omnino cum actis passionis, ab se ad imperatorem missis, concordasse: at in quo concordaverint, utrum in areopagiticismo, in missione per sanctum Clementem, in passione, an denique in his omnibus concordaverint, nobis accuratius innotescere cuperemus. Hæc vero omnia negant ac pernegant critici nostri temporis, quos nec refellere, nec probare est animus: ne liem, magnis partium studiis hinc inde jam satis superque agitatam, denuo excitare videamur.

Hic unum addere nobis liceat, controversiam hac de re natam fuisse, antequam Areopagitica scripsisset Hilduinus: nec ipsum proinde duplicis ejus opinionis, areopagiticismi scilicet ac missionis sancti Dionysii a sancto Clemente, primum auctorem extitisse. De missione per Clementem res patet, tum ex actis synodi Parisiensis anno octingentesimo vicesimo-quinto habitæ, tum ex veteri sancti Dionysii passione, tamen quidam ejus codices Clementem non habent, teste Bosqueto; tum ex antiphona Gregoriana Caroli Calvi, in Compendiensi bibliotheca asservata, cujus prima de sancto Dionysio antiphona pro vigiliis nocturnis ejus missionem per sanctum Clementem præfert; tum denique ex martyrologio Rabani & ex hymno veteri de sancto Dionysio, qui si Fortunati non est, certe Hilduino antiquior est. Atqui tamen Fortunato tribuitur in veterrimo codice sancti Benigni apud Divionem. De areopagiticismo non ita constans est traditio in monumentis Hilduino antiquioribus: eam tamen ante Areopagitica scripta quorundam fuisse opinionem ipsa Areopagitica probant, in quibus contra sentientes ab Hilduino refelluntur, quæ forsitan fuerit hujus descriptionis occasio.

Hujus opinionis quædam veluti præjudicia eruuntur, primo ex eo, quod Stephanus papa secundus, allatis e Gallia sancti Dionysii reliquiis, Romæ monasterium seu scholam Græcorum monachorum instituit ob memoriam receptæ in Dionysiana basilica sanitatis. deinde quod Hadrianus papa vulgatos libros Dionysii, græce scriptos, Fulrado abbati dono dedit. Ad hæc quod eisdem Michael imperator orientis misit Ludovico augusti, qui ipsos monasterio sancti Dionysii consignavit, quæ omnia ex eodem præjudicio facta videntur. Hæc dicta sunt ad vindicandam, quatenus licet, Hilduini bonam fidem, qui si in scribendis Areopagiticis minori delectu usus est, id temporum indigentia & hominis ingenio in his rebus leviter exercitato, non dolo malo tribuendum. Ceterum ipsum in historicis rebus, etiam sui fere temporis, parum versatum fuisse vel inde manifestum est, quod Gallicanum missæ ritum *ab annis pluribus*, hoc est ab Innocentii primi, Gelasii, & Gregorii Magni temporibus, de Gallica consuetudine recessisse putaverit, quem non ante Pippini aut Caroli principatum Romano muratum fuisse constat.

Dum Lotharius ex febre iterum decumberet, immissa quædam cælitus, ut tum creditum, lues præcipuos ejus amicos & asseclas afflavit, ex qua multi interiere a kalendis Septembris, id est a quarto-decimo die Augusti, ex quo kalendæ Septembris pronuntari incipiunt, usque ad missam seu festum sancti Martini. In his extincti sunt Jesse olim Ambianensis episcopus, ante sex annos exauctoratus in conventu Noviomagensi; Helias Tricassinus, Wala Corbeiensis abbas, Matfridus, Hugo, Lambertus, alique comites. Per ignota etiam capita late evagata est morbi vis, quo audito, Ludovicus adeo ex inimicorum morte lætatus non est, ut etiam tunso pectore, lacrymisque fufis Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu & animo precatus sit. Ex inimicorum ejus numero excipendus est Wala, qui, licet Lothario addictus, Ludovici tamen partes pro modulo ac rerum instantium difficultate juvit. Neque vero hunc lues, qua ceteri absumti dicuntur, sed febris corripuit, dum in Bobiensi monasterio resideret, quam sibi letalem fore cælesti oraculo præscierat, ut quodam sancto narrante episcopo Paschasius accepit. nam antequam dies obitus ejus instaret, non solum semel, sed & secundo per visum vocatus, quasi legationem suam expleturus, invitatusque est in conspectum æterni Regis, pro laboribus gloriam accepturus. Hinc alacrior in spe deinceps vixit, & securior febre non diu laboravit, magis sollicitus & anxius pro Lothario augusti, qui & ipse febribus vexabatur, ne forte quod patri, se procurante, promiserat, non exsequeretur. Mortuus est itaque Wala, sepultusque ad latus basilicæ Bobiensis, in qua beatus Columbanus requiescit: ut pariter una domus, unaque sepultura contineret, quos una religio, & consimilis fere tentatio æquavit. siquidem ille Brunichildis, hic Ju-

XLIII.
Wala abba-
tis mors &
aliorum.

ANN. CHR.
836.

a V. Analect.
to. 1. p. 64.

ANN. CHR.
836.

* Bus.

dithæ augustæ causa varia exilia passus est, teste Paschasio, qui ait Walæ non minus quam Columbano debere Bobiense monasterium. Neque enim minus videri illud defendisse ab hostibus, communique clade ceterorum, & religiosissime rexisse sub sancta regula, & augmentasse studiosissime, in ipsa eademque professione quam primum illud inchoasse. Diem ejus mortis ac sepulturæ ignorabat Paschasius, cum epitaphium ejus scriberet. Walæ obitus pridie idus Septembris consignatur in veteri indice Corbeiensium abbatum, & in chronographo Corbeienfi: at forte præferendus liber pastuum dictus, utpote antiquior, sæculo nono aut insequente scriptus, in quo hæc leguntur: *Pridie kalendas Septembris obiit Wala abbas. De Busco debet fieri ejus memoria*, id est mensa lautior procurari de Busco*, quæ præpositura est exemptionis Corbeiensis prope opidum Montis-Desiderii. Annus ejus obitus certus est, tum ex annalibus Bertinianis, tum ex additamento ad annales Thegani, de quo inferius, tum denique ex Astronomo in vita Ludovici Pij, ad cujus marginem in editis reponendus est annus octingentesimus tricesimus-sextus, ubi de Walæ, aliorumque obitu agitur. Imminente ejus obitu Hirmengardis imperatrix, Lotharii conjux, nuntios misit per diversa Italia loca, ut singuli beati viri animam precibus Domino commendarent, in primis ad monasterium suum valde egregium, nempe sanctæ Juliæ, de quo paullo ante egimus, situm intra muros Brixie civitatis, distans a Ticino, ubi tum cum Lothario manebat, quadraginta fere millibus, in quo sanctimonialium multitudo Domino famulabatur: ex eisque didicit, Walæ felicem excessum ac receptum in cælos duabus piissimis virginibus conspicuum fuisse, ac duobus ab angelis revelatum. Ejus nomen, nedum sepulcrum, nunc prorsus ignotum apud Bobienses.

Res a Wala gestas oratorio stilo duobus libris prosecutus est Paschasius-Radbertus, ejus monachus ac familiaris, eosque libros *Epitaphii* titulo inscripsit, eum ad modum, quo Ursus Romanæ ecclesiæ subdiaconus Basilii Magni epitaphium appellat orationem illam funebrem, quam de eo scripsit Gregorius Nazianzenus. Dialogi more sub fictis nominibus hos libros composuit Paschasius, qui ubique Walam Arsenium, Ludovicum imperatorem Justinianum, Judith augustam Justinam, Lotharium Honorium, Ludovicum fratrem Gratianum, Pippinum Melanium, Bernardum camerarium Nafonem, item Ammissarium ab admisso equo appellat. Dialogi interlocutores sunt Paschasius ipse, Adeodatus, Severus, Chremes, Allabigus, omnes monachi Corbeiensis. Ex his Severus non alius fuisse videtur ab Odilmanno-Severo, cui Paschasius commentaria in threnos nuncupavit. Primum ex his libris scripsit auctor superstiti Ludovico augusto; secundum post abdicatum a se regimen Corbeiensis monasterii, id est post medium sæculum nonum. Ideo vero fictis nominibus usus est, ne singulos proprio nomine appellando, partium fautores exasperaturus esset.

X L I V.
Fisdem
apologia.

In secundo libro fere totus est Paschasius in vindicanda Walæ per has turbas innocentia, quam tribus maxime capitibus adversarii impetebant. Primum, quod monachus civilibus rei publicæ negotiis se implicasset. Alterum, quod Ludovico augusto fuisset auctor repudiandæ in primis illis motibus Judithæ augustæ. Tertium, quod exauctorationis ipsius Ludovici particeps fuisset. Ad primam criminationem respondet Paschasius, Walam ejus fuisse dignitatis & auctoritatis in palatio, ut, cum ante monachatum inter primores palatii fuisset, jam monachus hanc dignitatem retinere vel invitus, jubente imperatore, coactus sit, Lotharii pædagogus ab ipso primum, dein *consiliarius totius imperii* constitutus. Secundæ objectioni facit satis, quod non aliter, nisi repulsa Judith augusta, Ludovico vitam servare licuisset. Ad tertiam probat, Walam exauctorationi Ludovici semper restitisse: ac demum, ubi nihil se proficere intellexit, a factiosis recessisse, ac secessisse in monasterium Bobiense. At cur non potius in quoddam aliud cœnobium, ait Cointius, imperii Ludovici augusti? aut cur in Alsatiam vocatus, non ad castra ipsius Ludovici, sed Lotharii accessit? Nempe quia a Judith augusta non semel exagitato, quam ad removendam infamiæ suspicionem a Ludovico separandam duxerat, in partibus Ludovici augusti tuto esse non licebat. Denique, præter hanc causam, ad Lotharii castra potius accessit, quod sub gravi interminatione istuc vocatus esset a Gregorio papa, qui in Lotharianis castris versabatur.

Heddo &
Isaac abbates
Corbeiensis.

Heddo abbas in regimine cœnobii Corbeiensis Walæ suffectus est, an vivente Wala incertum: tamen quod Wala Fulda Corbeiam revocatus privatam hic vitam duxit

ANN. CHR.
836.

duxit ab anno ejus sæculi tricesimo-tertio, id forte eligendo in ejus locum Heddoni occasionem dedit, aut sane secessus Walæ in monasterium Bobiense. Ex his duobus prius illud facile admitteremus, si nobis constaret, quod in vulgatis indicibus legitur, Heddonem jam abbatem translationi sanctæ Balthildis ante triennium interfuisse. Nulla re memorabilis est Heddonis præfectura, quæ brevis admodum fuit, desitque anno sequenti, quo ejus obitus contigit VIII. kalendas Julii, ipso die natalis sancti Johannis Baptistæ: quo die liber pastuum præcipit fratribus pastum pro eo procurari de Brachio monasterio & de villa Bosonis-curte*. Brachium*, opimum alias prædium monasterii Corbeiensis, & præpositura insigne, situm prope Morolium* opidum agri Ambianensis, jam dudum venit in alienas manus. Heddoni subrogatus est Isaac abbas, cujus prælatura paullo diuturnior, sed acta haud minus obscura. Ejus successor Paschasius Radbertus superiorum abbatum sanctitatem & gloriam factis æquavit, at scriptis superavit. Hunc esse prædicti Walæ epitaphii seu elogii auctorem negavit Carolus Cointius, nullo alio ductus argumento, quam quod liberius de Ludovici augusti dejectione locutus fuisse, & Walam ab hoc crimine studiosius purgasse ipsi visus est. At cum nemo hactenus huic opinioni accesserit; Paschasio asserere non dubitamus hoc opus, quod Paschasii præcipui interlocutoris & actoris nomen, stilus, atque ætas eidem auctori tribuendum esse persuadent. quod in ipsius Paschasii elogio pluribus a me demonstratum est, conferendo hoc opus cum Paschasii genuinis operibus.

Walæ obitus anno Ludovici augusti vicesimo-tertio consignatur in appendice duorum annorum ad historiam Thegani chorepiscopi Trevirensis, a Lambecio^a edita, in qua domnus imperator Wormatiæ conventum eodem anno habuisse dicitur, eoque venire jussu medio mense Septembri Lotharius, quem excusarunt legati ab eo missi, nuntiantes eum febre iterum valde laborare, nec venire potuisse. Eodem anno, ut eadem appendix habet, Hetti beatus Trevirensis archiepiscopus divino admonitu sancti Castoris corpus asportavit de loco, in quo quiescebat, Caradona vocato, in castrum Confluentes, situm, ubi Mosella in Rhenum influit; posuitque in monasterio, quod ipse ibidem a fundamento struxerat, ex præcepto sancti Martini, tertii quondam episcopi Trevirensis. Eo allatum est sacrum corpus in festivitate sancti Martini, exceptumque cum summo honore; tum postridie, die dominica, illam ecclesiam idem archiepiscopus consecravit in honorem sancti Castoris, aliorumque sanctorum confessorum, in eaque sacrum ejusdem sancti corpus honorifice collocavit. Monachi an canonici ibidem instituti fuerint, nemo veterum diserte prodidit. Favisse monachis videtur Hetti archiepiscopus, & ipse quondam monachus, potius quam canonicis sæcularibus, qui locum ab omni retro hominum memoria occupant. Octavo post ecclesiæ consecrationem die dominico, hoc est quarto-decimo, legendum tertio-decimo, kalendas Decembris, istuc accessit Ludovicus imperator cum conjugæ ac liberis, post missarum sollempnia: ubi maxima dona in auro & argento obulit, mansitque ibidem duos integros dies & totidem noctes, ea, qua par erat, reverentia ab archiepiscopo honoratus. quo factò, Aquigranum reversus, ibidem hiberna transegit. In hac sancti Castoris æde anno ejus sæculi sexagesimo habitus est conventus, cujus acta edita sunt a Sirmundo.

Dum in Belgica prima versamur, agendum hoc loco est de restitutione monachorum in cœnobio sancti Apri, posito extra muros Tulli-Leucorum, cui civitati Frotharius episcopus tunc præerat, jam non semel a nobis laudatus. Is educatus inter monachos Gorzienses, recolensque, quod ^b in cellula suburbii sui, quæ meritis & sepultura beati Apri effulget, monachos quondam regularibus disciplinis effloruisse vidisset; sed hujusmodi exercitia ob inertiam quorundam rectorum, & diminutionem rerum temporalium paulatim defecissent; eandem religionem ibidem restituere cupiens, rem ad Ludovicum cesarem-augustum retulit, & cum ejus auctoritate & consilio prædictum locum ad pristinos usus revocavit, *monachos illic sacra religionis constituens*, qui negotiis spiritualibus vacarent, & pro utilitate regni, totiusque sanctæ ecclesiæ statu divinam incessanter clementiam exorarent. Verum, ne eandem regularem disciplinam ob inopiam terrenarum rerum, ut olim, tepescere ac deficere contingeret; easdem villas ac possessiones, quæ monachorum quondam usibus deservierant, in eorum usus restituit, id est vicum sancti Apri, cum manso sancti Maximini & forte ejus, quod ante fores monasterii consistit, ubi

Annal. Bened. Tom. I I.

DDdd

* Bosse-
court.
* Brach.
* Moreuil.X L V.
S. Castoris
translatio.
" a Cesar.
" bibl. to. 2.
" p. 391.X L V I.
Monachorum
restitutio apud
S. Aprum.
" b Diplom.
" p. 524.

ANN. CHR.
836.* Grand-
Nisoy.
* Andelo.
* de Ligny.a Supra
num. 12.b Frothar.
ep. 10.c id. epist. 1.
& 11.

d id. ep. 21.

XLVII.
Aldrici ar-
chiepiscopi Se-
nonum extre-
ma facta &
obitus.

parcecialis est ecclesia sub titulo sancti Maximini; ad hæc præter multa alia, *man- sum in Saponariis*, quæ villa erat duabus leucis ab urbe Tullo distans, ubi habi- tus conventus ad *Saponarias*; & farinarium in *Nasio*, celebri quondam opido seu castro Leucorum, in tabula Theodosiana & apud Ptolemæum & Atticum memo- rato, quod Hadrianus Valesius putat esse Nansiacum-majus * non longe a fluvio Orna, qui locus per Lingonas & Andelaum * Tullum petentibus occurrit. Alii rectius malunt esse vicum hodiernum, vulgo *Nay*, positum in comitatu Liniacensi *; ubi veteris castrî rudera, truncæ statuæ, sepulcra & numismata hodie quoque effo- diuntur. Certe Nansiacum-majus, quod Valesius vocat, non Nasium, sed Nansii- dem olim dictum fuisse probat instrumentum quoddam Almarici viri nobilis, *actum in villa Nanside xv. kalendas Octobris, anno octavo Ludovici regis*, quod alias refe- remus. Denique statuit Frotharius, ut ex cunctis villis reliquis beati Apri, quæ sci- licet in beneficium concessæ erant, medietas decimæ frugum vel animalium ad por- tam monasterii detur: cetera ad farta-recta conferantur. In horum omnium me- moriam & repensationem idem Frotharius convivium sibi quotannis in festivitate sancti Apri exhiberi præcipit, necnon *equum pretii solidorum triginta*, aut pro equo triginta solidos dari, clypeum quoque & lanceam, sed & coria duo, totidemque cilicia; denique *tempore militiæ angariam* seu plaustrum boum ad onera deferenda, ita ut, si boves e militia reduci potuissent, monasterio restituerentur. Consimilia exegit ^a Aldricus Senonensis antistes a monachis, quos apud Vallilias instituit. Præ- dictas vero donationes a successoribus suis minui vetat, quin potius augeri cupit. De- nique liberam facultatem tribuit eligendi abbatis, cum eo, ut hoc monasterium, *salva libertate monastica religionis*, urbi seu sedi Leucorum semper subjectum maneat, causa ejus regi commissa, si vel prædictæ urbis antistes quidquam ex his rebus sub- traxerit, vel abbas adversus hanc subjectionem aliquid moliri tentaverit. Notis chronicis destitutum est authenticum ejus rei instrumentum, cui post Frotharium episcopum subscribit Leutmundus primicerius, tum alii presbyteri ac diaconi Tul- lensis ecclesiæ, in his *Arengaudus presbyter & bibliothecarius*. qui fere omnes aliis ejusdem Frotharii litteris itidem subscribunt, editis ad finiendos limites parcecialis ecclesiæ sancti Maximini, ad portam monasterii positæ, de quibus tum controversa erat inter monachos & sancti Johannis ecclesiam. *Actum Tullo in plenaria synodo sub die iduum Octobrium, anno ab incarnatione Domini octingentesimo tricesimo-octavo, indictione prima, imperante HLudowico serenissimo augusto anno vicelesimo - quinto*. In his litteris mentionem facit Frotharius de restitutis ab se monachis in cœnobio sancti Apri. quæ proinde restitutio serius hoc anno fieri haud potuit. Monachi eo forte accersiti e vicino cœnobio Gorziensi, in quo, ut diximus, Frotharius se adolevisse ^b testatur.

De restitutione sancti Apri facienda cujusdam villæ, quam Pippinus eidem olim donaverat, exstat ejusdem Frotharii epistola, ordine quarta-decima, inscripta *Ex- cel'entissimo atque summo honore dignissimo Hilduino, à Deo electo patri & magistro*. qui titulus est etiam aliarum ^c ad eundem Hilduinum abbatem, epistolarum ejusdem Frotharii: ad quem habetur epistola Wichardi abbatis, gratias eidem agentis ob reliquias sancti Apri, cum ejus actis ad se missas: ex quibus etiam alias mittit Frotha- rius ^d *Hugoni famulo Christi devotissimo*, cujus celsitudinem, celsamque progeniem cum laudat, non aliud quam Hugonem abbatem, Caroli Magni filium ac Ludovici Pii fratrem, intelligit, quem Frotharius illis in partibus remanere cupiebat, uti his verbis testatur. *Putabamus siquidem hactenus, atque desiderabamus, ut de tam pia, celsaque progenie duæ saltem lucernæ nobis remanerent, quarum splendore & meritis nos, & vicinos nostros inluminare, atque in meliorare gauderemus*. quod de Drogone Met- tensi episcopo, Hugonis abbatis fratre, interpretor, ac de Hugone ipso, cui Ludov- icus augustus quamdam apud Leucos abbatiam destinaverit. Cui monasterio præ- fectus fuerit Wichardus abbas mox laudatus, haud liquet. Idem est ille, cui Fro- tharius undevicesimam epistolam inscribit, *Wighardo merito & sanctitate venerabili abbati, & universe congregationi*, a quo petit, ut ejus adminiculo tria carra vini de *Bonna* sibi faceret perducere ad palatium *Aquis*. Ex quo intelligitur, Wichardi mo- nasterium non longe a Bonna opido abfuisse.

Oberunt hoc anno, præter jam dictos, Aldricus archiepiscopus Senonum, Hætto quondam Basileensis antistes, Hauto abbas Stabulensis simul & Dervenensis, atque

ANN. CHR.
836.a Lup. epist.
41.* Bremur in
Burgundia.b Labbe bi-
blioth. vo. 1.
p. 573.c Lup. epist.
29.* Ville-mou-
tier.
* Montargis.

Imma Eginhardi abbatis conjux, de quibus singillatim agendum. Aldrici obitum ad quatuor annos distuleram in notis ad libellum de ejus vita: at, perpenſis ve- ruſti auctoris & Caroli Cointii momentis, hoc anno conſignandus potius viſus eſt. nam vetus auctor eum anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-quinto natum eſſe dicit, ac deceſſiſſe anno ætatis ſexageſimo-primo; adeoque hoc Chriſti anno triceſimo- ſexto, & quidem vi. idus Octobris. Hunc calculum Cointius ex Lupi epistoſis con- firmat, qui ex academia Fuldenſi reſſus, ſibi nihil admodum triſte accidiſſe ^a comperit, præter domini ac nutritoris ſui Aldrici, quantum ad ſe attinet, plenum infortunii obitum. Idem vero anno ſequenti in præſentiam imperatoris adductus eſt, & ab eo atque a regina benigne omnino exceptus; paullo poſt, *hoc eſt decimo kalen- das Octobris, indictione prima*, quæ anno ſequenti reſponder, ad palatium, regina ^c evocante, acceſſit. Hæc de chronologia.

Ad ſuprema Aldrici facta quod attinet, non multo ante ſuum ipſius obitum ec- cleſiam ſancti Florentini in caſtro coguomini ad Armentionem fluvium dedicavit. quod quo pacto acciderit, ex veteri codice paucis accipe. Sorores duæ genere no- biles, Godelina & Lemiffa, una Perticenſis, altera Carnutenſis comitiſſa, pere- grinationem Romam ad limina beatorum Apoſtolorum aggreſſæ, ad Florentinum ca- ſtrum venerunt, cui tunc vir nobilis, earum affinis, totique regioni dominabatur; ibi- que honorifice ab eo exceptæ, de amplificanda, quæ parvula illic erat, beatæ Mariæ virginis eccleſia conſilium inierunt. Sumtibus itaque ad conſtruendam quantocius eccleſiam ſuppeditatis, Romam petunt. Votis Deo ſanctiſque Apoſtoliſ redditis, in- de iter reſſectentes, tandem ad caſtrum, quod Brevis-murus * dicitur, hoſpitandi gratia divertunt: ubi, audito corpus ſancti Florentini martyris ibidem ſepultum eſſe, ejus caput non ægre a domino loci impetrarunt. quod una cum brachio ſancti Hip- polyti, ex Urbe ab ſe allato, ad Florentinum caſtrum deportarunt. Cum vero abſo- lutam ibidem, quam deſignaverant, eccleſiam inveniſſent; dominum Aldricum, multæ religionis Senonenſem archiepiscopum, invitarunt ad eam dedicandam. Fe- cit ille perhumane quod rogatus erat, eamque in honorem beatiffimæ Mariæ vir- ginis, & ſanctorum martyrum Florentini, Aphrodiæ atque Hilarini conſecravit, at- que inibi prædictas reliquias recondidit, quarum tranſlatio pridie nonas Julii facta dicitur. Incidebat hoc anno dominica dies in nonas Maii, quo die facta dedicatio eſt ejus baſilicæ, in monaſterium poſtea converſa, quod Theobaldus comes ^b rogatu Odonis abbatis ſancti Germani abbatia Autiodorenſi donavit. Porro duæ illæ comitiſſæ ibidem mortuæ dicuntur, ac ſepultæ ante altare beatæ Mariæ virginis. Tum vero ſanctus Aldricus, memor illius beati Martini ſententiæ, aſſerentis, ſibi majorem fuiſſe virtutem ante episcopatum, quam in episcopatu; metuens ne ſæcu- larium negotiorum turbis religionis ſuæ meritum imminueretur, paſtoralis ſollici- tudinis curam abjicere decrevit, & ad priſtinæ contemplationis quietem ac portum reverti. Verum letali morbo præoccupatus, quem ſibi ſupremum fore intellexit; quod unum ſibi reliquum erat, corpus ſuum ad cœnobium Ferrarienſe deſerri præ- cepit, ibique in ſtillicidio eccleſiæ humari. quod pro ejus voto factum eſt. quippe vir ſanctus ſtatim poſt obitum Ferrariis in ſtillicidio juxta oratorium beati Andree in lapideo tumulo, quem ſibi vivus paraverat, honorifice ſepultus eſt, dum ſacrum ejus corpus, miraculis ad ejus tumulum factis, in interiorem ſancti Petri baſilicam illatum eſt, & in exedra ſublimiori collocatum, ut tradit anonymus vitæ ſcriptor non ſpernendæ auctoritatis. Certe quod hic auctor aſſerit de ejus deſiderio episco- patum deſerendi, attestantem habet Lupum ejus loci tunc monachum, qui in epi- ſtola ^c ad Guenilonem ſeu Wenilonem Aldrici ſucceſſorem ait, beatæ memoriæ Aldricum, eccleſiæ Senonicæ pontificem, Ferrarias propoſuiſſe regredi episcopali cura omiſſa, quando hanc vitam feliciori mutavit. Ejus miracula lege ſis apud eundem anonymum, quorum unum eſt in quemdam virum conſularem, Mauri- cium nomine, cujus inſtinctu ſatellites indebitis exactioibus Ferrarienſes vexa- bant, adeo ut hi monaſterium ſuum deſerere, & cum ſancti Aldrici corpore, ce- teraque ſupellectile ad Villarenſe-monasterium * conſugere coacti fuerint, quæ modo cella eſt Floriacenſis abbatia prope Montem-Argiſi *. Tum vero conſul nocturna in viſione ab Aldrico graviter increpitus, iſtuc acceſſit, ſibi que indulgeri ſuppliciter poſſe, debitam Ferrarienſibus reverentiam exhibere de cetero para- tus. Voto ab omnibus probato & collaudato, Ferrarienſes ad propria reſſi ſunt.

ANN. CHR. 836.
a id. epist. 53.

Huc spectat quod scribit Lupus in epistola ^a ad Carolum Calvum. *Serio*, inquit; *confirmant senes nostri, experimento se proprio comperisse, idque sibi pueris a senibus esse traditum, quod quicumque monasterio nostro insigne aliquod intulerit damnum, nisi cito respuerit, magnum incurrit incommodum, aut sanitatis & vite pertulerit dispendium.* Aldricus sanctus prædicatur ab Odoranno & Clario ante annos sexcentos, coliturque in ecclesia Senonensi die sexta Junii, quæ dies ordinationis ejus videtur esse; at decima Octobris in monasterio Ferrariensi, ubi sacra ejus reliquiæ a furentibus Calvinistis, præter pauculas, dissipatæ sunt, præciosa theca expilata, quam Ludovicus a Blanca-forti, abbas Ferrariensis sub finem sæculi quinti-decimi, expensis ad hoc opus argenteorum nummorum quadraginta millibus, fabricari curaverat.

XLVIII.
Lupi Servati primordia,
b Lup. epist. 1.
c id. ep. 41.
d id. ep. 20.
e id. ep. 6.
f id. ep. 37.
g id. ep. 86.
h id. ep. 35.
i id. ep. 91.
x ibid.
l ibid.
m id. ep. 1.

Paullo post Aldrici obitum ex Fuldensi academia revertit Lupus monachus Ferrariensis, quo ab Aldrico metropolitano ^b suo missus ante septennium fuerat. Hic natus, ut videtur, in provincia, & forte in ipsa parochia Senonensi; a teneris traditus est Ferrariensi monasterio, educatusque ab Aldrico tum abbate, quem dominum ^c ac nutritorem suum vocat. Parentes haud dubie nobiles habuit, pro quibus preces ab Aluino ^d monacho postulat. Adalgius ^e ei germanus frater, Heriboldus ^f Autifiodori episcopus affinis, & fortasse frater; consanguineus Odacer abbas ^g Cormaricensis; Ebrardus ^h monachus propinquus, uti & Marcwardus ⁱ Prumensis abbas, atque Remigius ^k sancti Germani apud Autifiodorum monachus; denique filius ^l Guagonis ejus nepos. Amor litterarum ab ipso ^m fere initio pueritiæ ipsi innatus fuit; & nisi intercessisset inopia præceptorum, & longo jam situ collapsa priorum studia præne interiissent; suæ ipsius aviditati satisfacere potuisset. Olim quidem, nec ita pridem, per famosissimum imperatorem Carolum, cui litteræ, ut ille ait, tantum deferre debent, ut æternam ei parent memoriam, cœpta revocari, aliquid extulerant caput, utpote ab eo honorata, & maximi habita. Nunc vero, inquit, oneri sunt, qui aliquid discere affectant; & velut in edito fitos loco, studiosos quosque imperiti vulgo adspicientes, si quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, sed qualitati disciplinarum assignant. Lupo nihilo minus propter seipsam appetenda visa est sapientia, eique indagandæ a sancto metropolitano episcopo Aldrico adhibitus, doctorem grammaticæ fortitus est, præceptaque ab eo artis accepit. Nondum tamen archiepiscopus erat Aldricus, sed tantum abbas, cum grammaticæ præceptorem Lupo assignavit.

n id. ep. 1.
o id. ep. 41.

Ab eodem jam episcopo Fuldæ ad venerabilem ⁿ Rabanum directus fuit, uti ab eo ingressum caperet divinarum scripturarum. Cum Fuldæ versaretur, lecto Eginhardi libro de vita Caroli Magni, adeo ejus scriptionis elegantia captus est, ut auctoris amicitiam & familiaritatem ambierit, expetieritque, scripta ad eum epistola, quæ prima ordine est inter Lupinas, ab ipso sibi commodari petens quosdam libros Ciceronis de rhetorica & de oratore. Reversus ^o in patriam hoc anno, sospes quidem, sed funesto domini ac nutritoris sui Aldrici obitu perculsus, Immoni episcopo Noviomensi rescripsit, se principem operam lectioni dedisse in Fuldensi academia, & ad oblivionis remedium & eruditionis augmentum libros pauculos paravisse; nec Germanicæ linguæ captum amore, ut ineptissime quidam jactaverant, sarcinam subiisse tanti, tamque diuturni laboris. Immoni vero monenti ut studio humilitatis divinis auctoritatibus invigilaret; respondet, se hæcenus id agere, ut quod Deus ipsum fecit, quodque suis beneficiis donavit, totum ejus gratiæ assignet; & ut ea in se conservans amplifcet, summis precibus flagitare. Aluinum Moguntini, ut videtur, cœnobii monachum, in Fuldensi academia socium habuit, testante ipsius ad eum ^p epistola, in qua ei gratias agit ob primum ejus in se affectum; aitque, se ex infirmitate convaluisse, quæ a transrhenanis partibus regresso contigerat, tantamque orationum pepererat copiam, ut opinaretur eum casum divino sibi beneficio procuratum. Jam vero, favente Dei clementia, se firmissima frui quiete, otiumque pergratum impendere conducibili lectionis negotio; ac nullos se jam itus moliri, ac reditus.

XLIX.
Eginhardum de morte uxoris consolatur,
q id. ep. 2.
r seq.

Antequam Fulda discederet Lupus, e vivis excessit Imma, conjux olim Eginhardi abbatis, sed ab aliquot annis continentia studio ac professione soror. Mærentis amici animum precibus primum, dein litteris molliter tentavit Lupus, optans coram adesse, ut ejus mæstiriam vel sua compassione levaret, vel, concepto sensu ex divinis eloquiis, assiduo sermone leniret. Deinde, ubi ex prolixo Eginhardi rescripto justis

ANN. CHR. 836.

doloris causas cognovit, validioribus fomentis dolorem mitigare aggressus est. Duæ ejus causæ potissimæ erant: una, quod Eginhardi vota & spes, quam in sanctorum martyrum Petri & Marcellini intercessione locaverat, ipsum velut irrita sefellissent. Altera, quod ex morte carissimæ contubernalis, eum onus domesticarum, divinarumque rerum, quod illius memorabilis feminae fida societas leve fecerat, ejus ex toto impostum ac relictum cervicibus obrueret. Utrique remedium adhibere conatur Lupus: qui in fine epistolæ eidem gratias agit ob libellum de adoranda cruce, quem Eginhardus Lupi nomini dedicaverat, tanta erat magni viri de juniore monacho existimatio. additque se medio mense Maio Fulda recedere decrevisse, ut in patriam rediret, venturumque ad ipsum Eginhardum, tum ut sanctos martyres veneraretur, tum ut libros commodatos eidem restitueret, fruereturque aliquamdiu suavissimo ejus alloquio, & gratissimo exemplo informaretur. Postea tamen reditum distulit ^a ad nonas Junii propter absentiam Marcwardi abbatis ac propinqui sui, per quem ipsius reversio administranda erat. Accessit intercessio Rabani abbatis, qui regressus a palatio, Lupi reditum ad nonas Junii, quando sollempnitas sancti Bonifacii celebranda erat, differri voluit.

a id. ep. 5.

Tunc vero Marcwardus abbas in Italiam ad Lotharium a Ludovico augusto cum aliis missus fuerat ad concordiam refarciendam. Post suam reversionem Marcwardus Lupo redituro equos suppeditavit. Is Eginhardum obiter in ejus monasterio invenit: dein ab amicis ad imperatorem adductus, atque ab eodem & a Judith, augusta benigne exceptus, demum in patriam remeavit. Ejus rei meminit in epistola sexta ad Reginbertum, anno insequente scripta, cujus hæc verba sunt. *Superiore anno, annitentibus amicis, in presentiam imperatoris adductus sum, & ab eo atque regina benigne omnino exceptus; & nunc, hoc est decimo kalendas Octobris, indictione prima, ad palatium, regina quam plurimum valet evocante, promoveo; multique existimant fore, ut subito mihi gradus aliquis conferatur. quod si divina exuberante gratia evenerit, non dubites te ilico accersendum, ut una permissu imperatoris degentes, communium studiorum exercitatione jucundissima perfruamur.* Sic nobilis adolescentis animo adhuc sæculares dignitates lenocinabantur. *Sin autem spes nostras, inquit, eventus eluserit, rescribe, an velis me per amicos curare, ut ab imperatore locus tibi quidem reddatur in monasterio tuo; apud me autem studendi gratia, quatenus uterque nostrum voluerit, conferatur.* Hæc epistola scripta est nomine Lupi & Adalgi germani ad Reginbertum monachum, adversam fortunam passum, & pulsum extra monasterium, cui hilarioris fortunæ faciem aperiri gratulatur. Interim eum hortatur ad studium divinæ scripturæ, cujus ^b usus frequens, & cognitio salutaris. Plura nobis haud suppetunt de hoc Reginberto monacho, ad quem septima Lupi epistola itidem scripta est. Sane alium esse non dubitem a Reginberto magistro, quem Alcuinus ^b in quadam epigrammate laudat.

L.
Marcwardi abbatis legatio.

* à kal. Septemb. inchoata.

Reginbertus monachus.

b Alcuin. ep. 264.

L I.
Servatus Lupus unde dicitur.

Sunt qui existimant, Servatum Lupum, qui librum de tribus quæstionibus scripsit, distinguendum esse a Lupo nostro, de quo mox egimus. Verum unum & eundem esse stili ac temporis, non tantum nominis convenientia suadet, probatque Sirmundus ex ipsius Lupi ad Nicolaum papam epistola, Wenilonis, ut apparet, Senonensis episcopi nomine scripta de Herimanno Nivernensi, cujus epistolæ hic titulus & initium in Floriacensi codice sic habet: *Scriptum Servati-Lupi ad papam Nicolaum. Sugerimus mansuetissima paternitati vestre, &c.* Ex quo intelligitur, Servato huic prænomen fuisse, nec Lupum-Servatum, ut cum Sigeberto & Trithe-mio nonnulli recentiores vocant, sed Servatum-Lupum, quod veteres libri, auctoresque docent, dici oportere. Cur vero Servati prænomen Lupo tributum sit, quod nemo unus, nec veterum, nec recentiorum, prodidit, colligere mihi videor ex miraculo receptæ sanitatis per merita sancti Faronis episcopi Meldensis. quod ex ipsiusmet Lupi ore se accepisse tradit Hildegarius episcopus, aut quisquis est scriptor libri de vita ejusdem sancti Faronis. Narrat auctor iste, Lupum, ornatum luce sapientiæ, pastorem modo, inquit, pro religione sanctitatis in monasterio famosissimo Ferrariensi, ubi cæteris monachorum in Christo cum illo toto orbe est venerandus; cum in juvenili ætate sapientiæ studio floreret, ob idque ab Odone abbate suo, quoniam altera spes illius loci erat, tenerrime amaretur; ad palatium Francofurtense aliquando cum eodem abbate proficiscentem, acerrimo inguinis dolore correptum fuisse, in tantum ut in loco, sancti Trudonis nomine sacro, debilitate confectus, subsistere

coactus sit. Cum vero languor validissimus eum ad extrema urgeret, in soporem resolutum sanctum Burgundofaronem (sic se ipse Faro vocabat) apparuisse, & membra dolentia olei liquore perunxisse ac sanasse, dato mandato, ut ad Meldense suum monasterium iret, ubi locus hoc liquore abundanter affluebat. Porro Lupum expergefatum, convocatis qui aderant, vera esse deprehendit, non vana somnia, quæ sibi acciderant. Quod ergo ex hoc morbo servatus sit Lupus, facile ob beneficii memoriam Servati nomen assumere potuit. Neque vero ex incerta cujusvis fama hæc narratio emanavit, sed factum ex ipsius Lupi ore se accepisse, ut jam diximus, Hildegarius episcopus asserit. Ceterum Hildegario non obscure Lupus ipse attestatur in epistola ^a ad Altuinum monachum, cujus litteras tertio kalendas Maii sibi redditas fuisse dicit, quibus ille agrotanti commiseratus fuerat. *Infirmiorem vero, inquit, quam contigisse mihi audisti, cognoscas exuberante circa me, ut semper & in omnibus, divina gratia, detrimenti nihil, at emolumenti plurimum addidisse. quippe nihil incommodi præter formidinem solam tulit. Orta enim in dextro inguine pustula, impendentem solum minata est mortem. Tantam autem orationum peperit copiam, quacumque meum fama casum dissipaverat, ut opinari audeam, eum divino mihi beneficio procuratum. Utrobique idem morbus, & quidem letalis. Apud Hildegarium acerrimus dolor corporis in inguine: apud Lupum ipsum, orta in dextro inguine pustula impendentem minata est mortem. quæ, divina gratia circa eum exuberante, ex orationum pro se factarum copia sanata est. Hanc vero epistolam scripsit Lupus regressus a transrhenanis partibus post tertium kalendas Maii, quo die Altuini litteras accepit, anno proinde insequenti.*

In eadem epistola Lupus Altuino pæne stomachatur, quod non scripsisset, quid *Probus*, inquit, *nosser exerceat. scilicet utrum in silva Germaniæ disciplinas liberales, ut serio dicere solitus erat, ordine currat: an certe inchoatam satyram struens, Ciceronem & Virgilium, ceterosque opinionem ejus probatissimos viros, in electorum collegium admittat: ne frustra Dominus sanguinem fuderit, & in inferno otium triverit.* Ita Probum Lupus per jocum carpit, quod Ciceronem, Virgilium, aliosque profanos auctores nimisquam efferre soleret, quasi eos in cælitum numerum referre voluisset. In fine Lupus Altuinum rogat nomine suo salutare præpositum & congregationem, in qua ille degebat, id est monachos, ut quidem puto, cœnobii sancti Albani Moguntiacensis, quo in loco Probus monachus vixit, ac litteras docuit. De eo jam dudum interpretari visum est sequentes versus ^b Walafridi Strabonis.

^b Camis. 10. 6. pag. 637.

*Quantum deletet tua me dilectio, nedum
Emanare queam, vix scio & ipse satis.
Disciplina tibi nativum & tristior usus
Abrast Scottum, substituitque Probum.
Esto, jocum reputas, quod dixi. Sed mihi Chronmal, *
More abiens vestro, tradidit ista loqui.
En Fortunati oratus tibi mitto libellos:
Mensoremque orbis perlege, scribe, reduc.
Sum tuus, esto meus: quod uterque habet, alterius sit.
Sic ego tu sim alter, tuque mihi alter ego.
Per nasum conjuro tuum, mi cave, valeto,
Et Dominum pro me, queso, precare libens.*

* f. Chronwal.

Ex his intelligitur, Probum genere Scottum fuisse, & nativum nomen, quod Walafridus retinet, in Probum mutatum, quod Walafridus, ejus forte in Fuldensi academia socius, acceperit a Chronwalo, itidem Scotto, qui pro gentis more peregre discesserat. Presbyter erat Probus, cujus eruditionem tanti faciebat ^a Lupus, ut mirari se dicat, non tam eum aliquid edidisse, quam non omnibus jam scribendi materiam abstulisse. Quamquam quæ scripta ediderit, nobis incompertum, si forte excipias librum de vita sancti Patricii Hiberniæ apostoli, auctore Probo, quem non alium esse a Probo nostro cum Baluzio suspicamus. Ejus obitus anno unde-sexagesimo in annalibus Fuldensibus consignatur, his verbis: *Probus presbyter religiosus, cujus casta conversatio, & doctrina sancta studium Moguntianam illustravit ecclesiam, septimo kalendas Junii diem obiit.* Eodem anno habetur apud Hermannum, qui eum

^a id. ep. 34.

sanctum vocat, tamen nullo cultu publico honoretur in ecclesia Moguntina. Hermannus in eo corrigendus, quod eum obiisse dicat *septimo kalendas Junii, loco Junii.* Eadem correctio adhibenda in martyrologio Benedictino.

Dum hic sumus, agendum est de translatione reliquiarum sanctorum Severi, Vincentiæ, & Innocentiæ in jam dictum monasterium sancti Albani, hoc anno facta, prout a Liudolfo Moguntino ejus temporis presbytero tradita est in secundo e duobus libellis, quos Erlafrido diacono dicavit. Existat Ravennam inter & Clafense sancti Apollinaris monasterium abbatia, sancti Severi nomine & patrocinio insignita, de qua in superioribus egimus. Illic olim asservabantur corpora sancti Severi, post conjugium facti episcopi Ravennatis, sanctæque Vincentiæ ejus conjugis, & Innocentiæ utriusque filiarum. Huc cum Felix quidam clericus e Galliæ partibus venisset, ibique religionis causa, uti peregrinus, cum sociis acceptus esset; tantam monachorum ejus loci expertus est humanitatem, ut sacramento firmaverit, se numquam de monasterio recessurum. Sed, sive ficta, seu varia fuit ejus fides; tempus opportunum nactus, ossa prædictorum sanctorum clam sustulit, & cum sociis iniit fugam. Hoc comperto, fratres nuntios miserunt ad optimates Italiæ, ut omnes exitus viarum ex Italia in Galliam occuparent, ne fur impune elabi posset. At ille cum loca sibi præclusa cognovisset, per devia noctu incedens, Ticinum venit, ibique aliquamdiu lauit. Interea Ludovicus augustus Otgarium Moguntiacensem & Hildi seu Hildwinum Virdunensem episcopos; duosque comites, Warinum & Adalgisum, ad Lotharium filium misit, Ticini tunc degentem, ad pacem & amicitias inter se se reparandas. Eo cum venissent, Otgarium convenit Felix, eique prædictas reliquias tradidit, quas Otgarius cum gaudio suscipiens, scripnis recondidit suis, proprioque sigillo obsignavit. Tum peracta legatione Moguntiam revertens, sacras reliquias secum attulit, easque in sancti Albani basilica reposit, Severi quidem juxta altare sancti Albani, Vincentiæ ad australem plagam, Innocentiæ ad septentrionalem juxta singula altaria, constructis superne lectulis umbellarum instar, quos auro & argento decoravit. Postea tamen sancti Severi reliquiæ in Turingiæ opidum Erfurtum translatae; pars vero sanctæ Innocentiæ in Alto-monasterium virginum, quod vetus monasterium Moguntiacense a sancta Bilhilde conditum esse creditur. Paraciatense monasterium quidam codices præferunt. Hæc Liudolfus presbyter ad Erlafridum diaconum duobus ^a libris, quorum unus est de vita eorumdem sanctorum, alter de eorum translatione, prout ea rescierat in ipso sancti Severi monasterio Ravennatensi, quod in reditu e Romana peregrinatione adiit, investigaturus de vita prædictorum sanctorum, quorum reliquiæ Moguntiam recens translatae fuerant. Ejus rei causa Ravennam profectus, forte offendit ejus cœnobii monachum Gallum, qui semel a Danis in Gallia, iterumque ab Agarenis in eodem monasterio comprehensus fuerat. Adductus ab eo in monasterium, ut quod ille latine de iisdem sanctis exprimere facile non poterat, ab aliis fratribus disceret, perhumane exceptus est ab abbate & fratribus, quos *numerosos* tum fuisse idem auctor tradit. Processu temporis hoc monasterium Cisterciensibus cessit, ac demum *commendatariorum ingluvie*, ait Ughellus, omni religiosorum hominum cœtu orbatum est. Tempus præmissæ translationis recte Lambertus Scafna burgensis hoc anno refert, quo scilicet Otgarius ad Lotharium missus est.

^a Bolland. 10. 1. Febr. p. 88. & seqq.

Rêdeo ad Lupum nostrum, qui hoc ipso anno librum scripsit de vita sancti Wigberti abbatis quondam Fritislariensis, post annos nonaginta, quam is e vivis excefferat. Hunc librum Bruno seu Bruno abbati nuncupavit, cunctisque fratribus Hersfeldensis monasterii, cujus fundamenta ecclesiæ Brun & Raban abbates ante quinque annos jecerant, testante Lamberto, ad excipienidas nimirum reliquias sancti Wigberti, quæ ex opido Buriburgo istuc ob metum Saxonum translatae erant. Haud scio an Fuldæ adhuc versabatur Lupus, cum Brunus hortatu hunc librum edidit: cujus in prologo lectorem rogat politioris litteraturæ adolescens, ut, sicubi latini sermonis lenitas hominum, locorumque nominibus Germanicæ linguæ vernaculis asperatur, modice ferat; non carmen se scribere, ubi poetica licentia nonnumquam nomina mutilantur, atque ad sonoritatem Romani diriguntur eloquii, vel penitus immutantur: sed historiam, quæ se obscurari colorum obliquitatibus renuit. Et hæc sane in primis causa fuit, cur patriis Francorum, Germanorumve illustrium nominibus Latina cognomina vel prænomina indita sint, ad

L I V.
Lupus vitam
S. Wigberti
abbatis scribit.

ANN. CHR. 836. molliendam scilicet priorum nominum asperitatem : ut Angilberto Homerus, Radberto Paschasius, Rabano Maurus, immo aliquando penitus mutata : ut Frichorio Chaidoci socio, sancti Richarii abbatis primo institutori Hiberno, cujus nomen, teste Hariulfo mutatum est in Hadrianum, eo quod rictu lingua barbara ineptum visum est.

L V. Hectro episcopus Basileensis obiit. Hic annus, ut præmissimus, supremus fuit Hettoni episcopo quondam Basileensi, qui ante annos tredecim ad Augiam suam privata ac solitaria vitæ studio se receperat, atque, Erlebaldo abbati, suo antea discipulo, regimine commisso, ab eo tempore ejusdem imperio spontanea humilitate subiectus ibidem vixerat. Certabat Erlebaldi ex adverso modestia, mira que erat imperantis discipuli & obsequentis magistri concordia. quod Walafridus Strabo, ejus rei testis, his versibus expressit in carmine de visione Wetini.

*Hic pater ante fuit : modo filius, adstat, obaudit,
Per natumque regi proprium vult corde paterno.
Filius iste prius, ductor patris esse jubetur.
Et tamen intendit, qua se sententia docti
Jam senioris agat : sequiturque per omnia pacis
Congeries, jungitque gregem concordia perpes
Pastorum, nullusque dolus, nullum ira laceffit.
Res laudanda quidem, paucis laudanda magistris.*

Annus Hettonis obitus diserte notat Hermannus ejus loci monachus : at diem non prodit.

L VI. Hauthonis abbas Stabulensis & Dervenensis obiit ac successores. Sub idem tempus e vita migravit in Stabulensi Arduennæ monasterio Hauto seu Hauto abbas Stabulensis simul ac Dervenensis, quem alii Odonem, alii corrupte Hantonem vocant. Ejus obitus tertio idus Junii notatur in veteri necrologio Dervenensi, modo bibliothecæ regiae, his verbis : *Stabelai monasterio transitus domni Hauthonis abbatis, loci istius restauratoris, id est Dervenensis, quem ad clericorum ordinem perventum reduxit ad religionem & honorem pristinum.* In regimine Stabulensis monasterii, cui Dervenense a principio unitum fuit, Haudonis successor ponitur Rhatholdus apud Bartholomæum Fisenum : de Dervenensi lis est inter recentiores. Cointius cum Chesnio Haudoni substituit Pardulum, qui anno octingentesimo quadragesimo vicedominus erat Remensis, ut in veteri codice Dervenensi legitur, antequam ad Laudunensem episcopatum promoveretur. At in eodem codice, sane parum accurato, Hautoni Adalgarius, Adalgario postponitur Altmarus, cui Pardulum successisse constat ex litteris suo loco referendis : tamen in prædicto codice post Altmarum Humfredus locatur, deinde Wlfaudus. Hic Pardulo proxime successisse videtur, ex diplomatis Caroli Calvi, quæ inferius proferentur, in quibus Altmarus, Pardulus, & Wlfaudus, unus post alium, laudati, occurrunt. Wlfaudus successit haud dubie Adalgarius, quem indices quidam, etiam veteres, Hautoni perperam proximo loco substituunt.

L VII. Marcwardus abbas Eiffliæ monasterium condidit. Fisenus mox laudatus, de abbatibus monasterii Andagenensis seu sancti Hucberti agens, elogium texit Marcwardi abbatis Prumiensis simul & Andagenensis, eumque scribit hoc anno præfecturam Andagenensem abdicasse, sibi que Sevoldum, virum eo munere dignissimum, substituisse, de quo inferius agemus. Id si verum est, factum videtur ob frequentes ejus legationes ad Lotharium imperatorem, quæ annis ejus sæculi tricesimo-quarto, duobusque sequentibus contigerunt. Aliam causam affert ex conjectura idem Fisenus : nempe quod turbatissimis illis temporibus, quibus adversus Ludovicum parentem impia arma filii movebant; non putaverit utrumque monasterium sine gravi damno potuisse ab uno regi. Sub idem tempus aliud in Eiffliæ cenobium extruxit, a quo ut originem, sic & nomen accepit haud ignobile opidum agri Juliaensis in diocesi Colonensi, vulgo Monasterium-Eiffliæ * appellatum: quod monasterium monachis Prumia adductis tributum fuit, eisdem annona ex eodem Prumiensi cenobio assignata.

L VIII. S. Viti in Corbeiam-novam translatio. Agebatur annus a condita Corbeia-nova decimus-quartus, cum Warinus ejus loci abbas, itidemque monasterii Rasbacensis, seu Resbacensis, cognomento Jerusalemalem, salutis gentis ac patriæ, uti & monasterii sui splendori consulere volens, quasdam

ANN. CHR. 836. quasdam sanctorum martyrum reliquias obnixè flagitavit ab Hilduino sancti Dionysii abbate, qui apud Corbeiam nuper relegatus, id muneris ipsi pollicitus fuerat. Promissi memor Hilduinus, Warini petitioni facilem assensum præbuit, & cum consensu Parisiensis episcopi, virorumque nobilium in eadem diocesi commorantium, corpus sancti Viti pueri ac martyris Lucani eidem concessit, quod Pippino regnante translatum in Franciam, in quadam Parisiensis agri cella Dionysiana hætenus asservatum fuerat. Corpus sacrum magna cum veneratione & testificatione religionis Warino abbati ab Hilduino in ecclesia sancti Dionysii, coram innumera multitudine, tam monachorum, quam canonicorum, ac promiscui vulgi, post peracta die dominico missarum sollempnia, decimo-quarto kalendarum Aprilium consignatum, traditumque est. Suscepto dein sacro corpore, Warinus abbas, secum habens turbam copiosam monachorum aliorumque virorum, primo quidem, processit ad Meldensè monasterium sanctæ Crucis seu sancti Faronis. Obvius occurrit episcopus ejus urbis cum clero, necnon abbas sanctæ Crucis cum suis monachis & sacra pompa : ibique nocte insequente pernoctatum est. Promotum inde ad Resbacensè monasterium, ubi festivo cum apparatu sacrum corpus itidem exceptum fuit, servatumque ad duodecimum kalendas Junii, variis cum in itinere, tum in statione patris miraculis, quæ per totum iter continua fuerunt. Inde profectis obviam fuit cella sancti Godonis, Augia nomine, in pago itidem Briegio; dein per villam-Alnidum *, Septem-salices * ad Vidulam * fluvium, Summam-Arnas *, ad villam, quæ dicitur ad sanctum Morulum *, ad Axonam sitam, ventum est in vigilia Pentecostes. Ab eo loco iter fuit Aquigranum, unde progressi in regionem Saxonum, vicesimo itineris die ad monasterium Corbeia-novæ tandem appulerunt pridie ante pervigilium sancti Viti, seu idibus Junii. Incredibile est quanto plausu & honore sacra beati Viti reliquiæ exceptæ sint, quanta cum pietate ab indigenis honoratæ, ut tradit anonymus scriptor præmissæ translationis, Corbeia-novæ monachus. Porro translatio hæc magnam Galliarum perniciem, Saxoniarum pacem perpetuam attulisse dicitur apud Witichindum *.

Ab eodem sancto cognominatum est monasterium sancti Stephani & sancti Viti. Fuit & aliud sancti Viti monasterium in Saxonia, quod quidam comes, Hed nomine, in loco *Heslinge* dicto condidisse, & congregatione sanctimonialium ibidem facta, eandem abbatiam tutelæ Atheldagi archiepiscopi Bremensis subdidisse perhibetur in chronico Saxonico nondum edito ad annum nongentesimum sexagesimum-novem. Helmodus in historia Saxonica libro primo traditione acceptum refert, temporibus Ludovici secundi imperatoris egressos e Corbeia-nova monachos insignes, qui Slavis veri Dei cultum inspiraverint, & sancti Viti : quem Rani seu Rugini, in superstitionem relapsi, etiam nunc pro Deo habent.

Eodem tempore corpus sancti Liborii episcopi Cenomannensis ex ea urbe Patherbrunnam translatum. quæ translatio, quamquam ad res nostras haud omnino pertinet, quia tamen nonnulla habet, quæ institutum nostrum spectant, hoc loco paucis commemoranda. Jacebat sacrum corpus in suburbana basilica parthenonis sancti Juliani de Prato, quam primus ejus sedis episcopus Julianus primitus condidisse fertur. Nuntiis a Bisone Patherbrunnensi episcopo Cenomannos profectis, Aldricus ejus urbis antistes, convocato clero, *presente suo quoque coepiscopo* seu chorepiscopo, *David nomine*, nuntiorum postulationem exposuit, eis que sancti Liborii corpus donandum censuit : quod prædictis nuntiis traditum, in ecclesiam sancti Vincentii monasterii deferretur, sitam ad portam urbis, per quam egressuri erant. Hi kalendis Maii ab urbe Cenomannica profecti, primo ad locum, Ponteleuvam * dictum, dein ad ecclesiam sancto Medardo sacram, tum ad basilicam sancti Symphoriani, inde ad monasterium sancti Sulpicii venerunt. quæ omnia loca sunt diocesis Cenomannensis. Postea ad civitatem Carnutum accessere, ubi tunc Bernuinus episcopus, non magis ætate, quam moribus maturus, cum presbyteris sibi subditis synodum agebat. Loculus sacer in oratorio sancti Carauni cum festivo apparatu depositus ad noctem, eadem pompa in principem Parisiorum ecclesiam ab Ercanrado episcopo acceptus est. Postridie Parisiis egressi legati, recta contenderunt ad Rhenum, eoque trajecto fines Saxonum ingressi viii. kalendas Junias, demum Patherbrunnam pervenerunt, sacrasque reliquias in ecclesia Paderbornensis monasterii (sic cathedrallem vocat translationis scriptor coequalis) honorifice reposuerunt. Non totum cor-

ANN. CHR.
836.a Baluz. mif-
cell. to. 3 p.
108.

b ibid. p. 111.

L X.
Salvatoris
monasterium
apud Ceno-
mannos pro
virginibus.
c ibid. p. 55.
d ibid. p. 111.

* Entrames.

L X I.
S. Teneftine
& S. Adæ tran-
latio.
c ibid. p.f Coimt. to. 8.
p. 471.g Baluz. mif-
cell. to. 3. p. 11.
h ibid. p.L X I I.
Aliud Salva-
toris monaste-
rium pro viris.
i ibid. p. 45.

pus S. Liborii, sed tantum ejus partem Patherbrunnensibus concessam fuisse ex actis sancti Aldrici episcopi Cenomannensis intelligimus. In iis enim legitur^a, Aldricum invenisse corpora sanctorum sex, quæ in desertis ecclesiis neglecta jacebant absque debito cultu, eaque in confessione senioris ecclesiæ altaris collocasse, in his *partem corporis sancti Liborii supra dictæ urbis episcopi*: cujus brachium dextrum^b anno incarnationis Domini octingentesimo quadragesimo in basilicam Salvatoris ab se constructam transtulit VII. idus Julias, illudque ibidem in nobilissima urna decenter repositum.

Hoc est monasterium Salvatoris, quod inter murum^c civitatis & fluvium Sarthæ idem Aldricus excitavit eo in loco, ubi dudum sanctæ Mariæ monasterium exstiterat; illudque in honorem Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque martyrum Stephani, Gervasii & Protasii IV. idus Octobris canonice atque sollempniter sacrauit, adjuncto eidem basilicæ refectorio, dormitorio, cellario, ceterisque officinis, quæ ad monasterium pertinent, cum fonte vivo in medio claustrum, qui per regularia discurrrens ædificia, aquam ubique ministraret. In ipso vero cœnobio monachas constituit *secundum regulam sancti Benedicti degentes*, quas permissu ac consensu Ludovici imperatoris & Judith augustæ ex Intramnis monasterio eduxit. Istud monasterium erat Cenomannicæ diocesis, & quidem nobilissimum, in quo Aldricus ipse tempore sui pontificatus^d *monachas virgines canonice sacrauit sexaginta quinque*, sed modo excisum, uti & monasterium Interamnis^e, nunc cella, ut videtur illa, quæ sita est in decanatu Sablonensi, Evroniensi abbatiæ subjecta.

Eodem tempore, quo superior translatio corporum sex sanctorum facta est, corpus quoque sanctæ^e Teneftinæ præcipuæ virginis, quæ monasterium sanctæ Mariæ cum adjutorio sancti Innocentis episcopi olim construxerat; necnon corpus sanctæ Adæ seu Adrechildis, quæ e Sueffionico sanctæ Mariæ parthenone ab Agliberto episcopo accersita, regulam sancti Benedicti in prædicto monasterio sanctæ Mariæ docuerat; idem præsul in seniore itidem transtulit ecclesiâ, cujus occidentalem partem hoc anno consecrauit, juxta Cointianam^f emendationem. Biennio ante alias ejusdem ecclesiæ partes dedicaverat, in cujus dextra seu orientali parte altare *in honore & sancti Ambrosii & sancti Benedicti, sanctique Gregorii ac sancti Augustini*, aliorumque consecrauit: in sinistra vero altare *in honore sanctæ Scholasticæ & sanctæ Agnetis*.

Præter monasterium Salvatoris, quod pro virginibus sacris exstruxit Aldricus, aliud etiam pro viris sub titulo quoque Salvatoris^a & sanctæ Dei genitricis Mariæ ædificavit, sesquimilliaro ab urbe super fluvium Sarthæ, in loco prius latronibus infesto. Ibi dormitorium novum decenter compositum, & in orientali ejus parte absida constructa cum altari, quod IV. idus Septembris *una cum suis reliquiis in honore sancti Benedicti Confessoris præcipui* sollempniter consecrauit. Tanta vero fuit in exstruendis monasterii ædificiis diligentia; ut totum opus, quod duos aut tres annos exigebat, intra quinque non integros menses perfectum sit, nempe a kalendis Maii ad sextum-decimum kalendas Octobris: quo die consecrata ecclesia est, & ipsi monachi in novo monasterio habitare cœperunt. Neque vero exigua erat basilica, in qua quatuordecim altaria erant. Ipsa vero die dedicationis ecclesiæ inopinato quidam vir nobilis genere, nomine Salahardus, eidem loco ex proprio suo donavit, quantum mille solidis argenti vix emi potuisset; binosque filios suos eidem ecclesiæ in perpetuam servitutem tradidit, ut & ibi, si Domino placuisset, monachi fierent, & cunctis diebus vitæ suæ illic Deo servirent. Ad hæc piissimus antistes varia prædia monachis in dorem concessit, & calicem aureum cum patena, simul & codicem evangeliorum mirifice conscriptum in signum investituræ. Ab eodem etiam constitutum est, ut canonici cathedralis ecclesiæ singulis annis ad festivitatem dedicationis ejusdem basilicæ convenirent, in eaque divina officia cum monachis, tam nocturna, quam diurna ipso die concinerent, eo pacto, ut in vigilia post vespas in refectorio cum ipsis monachis iisdem cibis reficerentur: sequenti vero die a monachis acciperent *de pane optimo modios quatuor*, id est tot panes, quot ex modis quatuor confici possent: *Et de vino optimo modios tres, & quartum de potione optima; frisingas vero vervecinas duas, & porcinas similiter duas*, id est agnos duos, totidemque porcellos: quæ vel in ipso monasterio comederent, vel ad suum ipsorum refecto-

ANN. CHR.
836.L X I I I.
Talipiaci mo-
nasterium ab
eodem Aldrico
structum.
a ibid. p. 58.
* de Desse.S. Vincentii
monasterium
renovatum.

* Gué-Ceslard.

L X I V.
S. Filiberti
translatio
Deas.Femine ad-
itus in basilicam
prohibitus.L X V.
Conwoionis
quatuor itinera
ad Ludovicum
imperatorem.

rium per famulos suos deferri curarent. Denique jussit pontifex, ut ipsa die unus monasterii presbyter pro se vivente missam celebraret, uti & cereri omnes tam urbani, quam suburbani sacerdotes: quæ missa post ejus obitum pro mortuo diceretur. Hæc omnia novis litteris sequenti anno confirmata, ex quibus discimus, locum illum olim Brogilum appellatum fuisse.

Neque vero tantis in monachos beneficiis contentus optimus antistes, quoddam cœnobium monachorum^a *in condita Duciacensi*^{*}, in loco, qui dicitur Talipiacus, *super fluvium Rhodani* exstruxit, deductis ex Aninsula sancti Carilefi abbatia monachis, quibus præpositum suum, seu archipresbyterum, Jacob nomine, abbatem præfecit, qui eos *juxta regulam sancti Benedicti* regeret. Atque ut necessaria eis suppeterent, quasdam eis villulas & possessiones assignavit, probante Ludovico Augusto, & Ursimaro metropolitano suo cum episcopis comprovincialibus consentiente. Quin etiam suburbanum sancti Vincentii monasterium, quod sanctus Domnolus olim condiderat, præne collapsum restituit, basilicam texit, ornavitque, & juxta eam claustrum ad aquilonarem partem cum aliis ædificiis exstruxit. Talipiacus videtur non alius esse a quodam vico, vulgo *Teloché* dicto, tribus a Cenomannica urbe leucis meridiem versus, super rivulum, qui Rhodanus vocatur, influitque in Sartam ad Vadum-Ceslardi^{*}: quo in vico hæctenus prioratus habetur, Cenomannensi abbatiæ sancti Petri de Cultura subjectus.

Interea Herensi apud Pistones monasterio imminabant in dies Nortmanni, nec monachis illic tutis consistere licebat. Re ad Pippinum delata, tutius visum est per fugium in cellam Deensem, quam paucis ante annis Arnulfus Herensis abbas in pago Herbadilico juxta Namnetas ad Bedoniam fluvium ædificaverat. Ex Hero itaque insula egressi cum Hilboldo abbate monachi Herenses, corpus sancti Filiberti abbatis ac patroni sui secum extulerunt; & factis in itinere tribus stationibus, in vicis scilicet Ampenno, Varinnis & Palo, Deas tandem appulerunt. Varia in itinere facta miracula, quæ Ermentarius monachus scripsit, testis rerum oculatus. Præmissa passim confessio & pœnitentia ab his, qui divinam opem sancti Filiberti meritis implorabant. Febre laborantes, hausto vino, *in quo ablutus beati confessoris baculus fuerat*, sanabantur. Punitus inter alios perjurus, qui vini semisextarium dimidio mercatus denario, pretium fraudaverat. Cum Deensis basilica angustior confluentibus turbis non sufficeret, Hilboldus abbas, pariete primæ frontis cum transversa cruce disjecto, eam auxit, tribus absidis circum adjectis. Dubitatio orta, an femineus sexus, undequaque cum aliis confluens, admittendus esset in basilicam, cujus aditus ipsis hæctenus ex prisca religione interclusus fuerat. Visum tamen est saniori, ut tunc creditum, consilio, ut communis eis accessus per unum tantum annum, id est a festivitate sancti Filiberti, quæ vicésimo mensis Augusti die celebratur, ad eandem sequenti anno recursuram tribueretur. Anno revoluta, rediit prisca legis disciplina. Hinc defixa crux in signum longiuscule a forinseca monasterii porta, quousque uterque sexus admitti deberet, nundinarum causa, quæ ibidem habebantur. Similem crucem vidisse memini in eremitorio Camaldulensi ad jactum lapidis a claustrum eremitarum. Anno ejus sæculi quadragesimo-septimo incensum est a Nortmannis Deense monasterium: in quo nihilo minus sancti Filiberti corpus perstitit usque ad annum quinquagesimum-septimum, quo anno in cellam agri Andecavensis, Conaldum vocabulo, translatum fuit.

Tunc temporis celebre cœperat esse Salvatoris monasterium Rothonense, quod sanctus Conwoion abbas ante annos quatuor ædificaverat. Id jam auctoritate sua probaverat Nominioius Britannicæ princeps; at Ludovici augusti confirmatio desiderabatur. Hujus rei causa quartum adiit imperatorem vir Dei; sed semel & iterum ab eo repulsus, aut ejus aditu ab adversariis prohibitus, non nisi tertia vice postulata obtinere potuit. Primas duas ejus profectioes etiam superius obiter attigerimus, tamen hoc loco breviter retractare juvat. Prima hæc profectio contigit anno ejus sæculi tricesimo-seculo, cum Ludovicus in palatio territorii Lemovicensis ad Cadrium montem resideret, quod de Jocundiaco palatio interpretandum videtur. Ab imperatoris præsentia repulsus est vir sanctus, instinctu Ricowini comitis, & Rainarii episcopi Venetensis. Aliam non multo post aggressus est, cum Turo-nis versaretur imperator: sed ille iterum repulsam passus, Condeluco socio suo injunxit, ceram ut mercatum iret, quam imperatori offerret ad conciliandum sibi

ad ipsum aditum; nefas ratus deinceps vacuis manibus accedere ad imperatorem sic ad demerendos iudices offerebant clientes *cereolas rotulas*, testante Theodulfo in carmine parænetico ad iudices. verum nec isto modo res successit. Felicitior fuit profectio ad Theodonis-villam, ubi hoc anno & superiore moratus est ad tempus imperator. Nova hujus itineris occasio hæc fuit, quod Nominioius Britannia: princeps, eo tempore Rothonum devotionis gratia profectus, *quartam partem plebis* seu vici *Bain* sancto Salvatore, ejusque monachis pro anima, id est salute, Ludovici imperatoris concessit, iussitque ut Conwoion una cum misso suo Worworeto ad imperatorem pergeret ad obtinendam ejus doni confirmationem. Erant eo tempore in comitatu Hermor episcopus Aletensis, & Felix Corisopitensis: ex quibus Hermor Conwoionis petitionem imperatori suggessit, cujus adeo flexus est animus, ut non modo Nominioii donationem confirmaverit, sed etiam *aliam plebem*, Lancum vocabulo, sancto Salvatore tradiderit, facta insuper præceptione de sancto loco Rothonensi, & de vicis supra dictis, quam anulo suo muniri iussit.

Post pascha hoc anno apud Theodonis-villam celebratum, Ludovicus Aquisgranum venit: ubi tumultum Brittonum accepit, qui facile sedatus est, teste Astronomo, qui uno verbo hujus rei meminit. Tumultus causam explicat liber primus de gestis Conwoionis, discordiam scilicet Francos inter ac Brittones ortam fuisse, quod Franci totam Britanniam occupare molirentur, id est quod Goufredus comes totam provinciam Venetia:, quasi iussu imperatoris, sibi vindicare vellent, immo etiam locum Rothonensem. Missi continuo a Nominioio legati ad imperatorem, quaesituri, idne imperiali auctoritate fieret. Profectus cum eis quoque vir Dei ad Aquisgranense palatium, ostensoque imperiali præcepto, regiam tutelam adversus invasores obtinuit a Ludovico, qui etiam eidem tres alias plebes seu vicos superioribus donationibus adjecit.

Ad diplomata hujus anni quod attinet, in primis commemorandum venit pragmaticum, quod Ludovicus augustus Miciacensi apud Aurelianos monasterio rogatu Jonæ episcopi concessisse dicitur, relatum a Cointio ex chartaceo codice Miciacensi. Non caret nævis hoc pragmaticum, maxime in chronicis notis, ipso Cointio fatente, qui tamen non alio argumento Fridugisi Cancellarii obitum differt ad hunc annum, ob idque eum distinguit a Fridugilo abbate Sithiensi, qui ante biennium ex hac vita migraverat. Verum etsi genuinum asseratur hoc pragmaticum, inscriptio, in qua Ludovicus & Lotharius simul imperatores, & quidem *divina ordinante providentia* exprimuntur, præter morem a secessionem Lotharii usurpatum; & consensus Hieremia: archiepiscopi Senonensis, qui septennio ante hunc annum decesserat, hoc diploma ante id tempus datum evincunt, adeoque Fridugisi cancellarii obitum ad hunc annum differendum minime probant. Non tamen insuper habendum est hoc pragmaticum, in quo quid Chlodoveus Magnus, quid ejus filii Chlodomirus & Chlotarius, quid Chilpericus Chlotharii filius, quid Chilperici nepos Dagobertus, ipsiusque Dagoberti itidem nepos Theodericus tertius, quid denique Pippinus, Carolus Magnus, ac Ludovicus Miciacensi monasterio contulerint, singillatim exprimitur. Miciacensibus tum præerat Heriricus abbas, qui ante biennium corpus sancti Maximini primi ejus loci abbatis a loco, ubi Sigobertus episcopus illud deposuerat, nempe ab ecclesia basilicæ sancti Aniani contigua, probante Ludovico augusto, ac Jona episcopo consentiente, ad suum monasterium transferendum curavit.

Genuinam illius temporis inscriptionem *divina repropitiante clementia* præfert diploma a folius Ludovici augusti, quod Aldricus Cenomannorum antistes obtinuit hoc anno pro immunitate cœnobii sancti Petri, quod extra muros ejusdem urbis situm, in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Petri consecratum erat. Indictionem tamen corrigendam recte monet Cointius in hoc diplomate, dato Aquisgrani x. kalendas Aprilis, anno vicésimo-tertio imperii Ludovici augusti, indictione quarta-decima, non quarta. Eadem correctio adhibenda præcepto ejusdem principis, quod Supplicius abbas sanctæ Columbæ prope Senonas obtinuit ad confirmandam partitionem bonorum, quam Benedictus Aniana: abbas olim in usus monachorum segregaverat, & ad redimendam subjectionem sui monasterii, quod Hieremias archiepiscopus ecclesiæ suæ subjecerat. Editum est hoc diploma in appendice ad Lupum editionis Baluzianæ, & ex ea apud Cointium.

L X V I.
Diplomata
pro Miciaco
& aliis.

a Baluz. mis-
cell. no. 3. p.
94.

Postero anno, id est Christi octingentesimo tricesimo-septimo, Ludovicus in conventu, Aquisgrani ad festum purificationis habito, cognitionem de rebus ecclesiæ ablatis exercuit, easque suis quasque locis restitui præcepit. Conventu inde Lugdunum translato, Stramiaci * actum est de causa Agobardi Lugdunensis & Bernardi Viennensis pontificum, quorum ecclesiæ fuga eorum vacabant: sed hæc res indecisa remansit propter absentiam eorundem episcoporum. Paulo post nihilo minus uterque in sedem suam restitutus, ut infra videbimus.

Per paschales hujus anni dies novum prodigium in cælo visum, nempe stella crinita in signo virginis, quæ, ut dirum ac triste portentum, imperatorem in primis exterruit. Interrogati hoc de ostento earum rerum periti, in his auctor anonymus, qui ipsius Ludovici vitam litteris mandavit, ob id Astronomus vulgo appellatus, quid de eo sentirent, renuntiare Ludovico refugiebant. Hoc intelligens imperator, id sacris precibus expiavit, piisque largitionibus, quas pauperibus ac servis Dei, tam monachis, quam canonicis, porrigi iussit. Medio Septembri, conventu Carisiaci convocato, idem Carolus filium ex Juditha susceptum virilibus armis induit, sicque ense cinctum, & regali corona ornatum, Neufria: parte donavit, quæ res animos fratrum denuo proritavit. In eo conventu graves querelæ nobilium Septimania: auditæ adversus Bernardum illarum partium ducem, eo quod ejus satellites rebus tam ecclesiasticis, quam privatis abuterentur. Missi ad rem agnosendam Bonifacius & Donatus comites, & cum eis Adrebalus abbas Flaviniacensis. His actis inde Aquas ad hiberna discessum.

Cum ob regni necessitates plurimæ ecclesiis ac monasteriis possessiones subtraherentur, tum vero rebus in melius commutatis a Ludovico vere Pio sancitum est, ut suæ quibuscumque locis possessiones restituerentur. Signanter vero ante triennium filio suo Pippino per Ermoldum abbatem mandavit, teste Astronomo, ut res ecclesiasticas, quæ in regno ejus erant, quas vel suis attribuerat, vel ipse sibi præripuerat, absque cunctatione ecclesiis restitueret. Paternæ admonitioni obsequens Pippinus rex, quas Gemeticensi monasterio abstulerat facultates, liberaliter restituit. Ejus hac de re præceptum, quod ex Gemeticensi chartario eruimus, hic exhibere visum est.

Pippinus gratia preveniente divina majestatis Aquitanorum rex. Si enim res Deo, sanctisque ejus devotas, quas jam dudum nobis, ingruentibus hinc inde casibus, & necessitatibus compellentibus ab ecclesiis Christi subtraximus, nostrisque solatii gratia contra fas contulimus, nunc hinc ob indulgentiam divine repropitiacionis, & genitoris nostri HLudovici serenissimi augusti debitam ammonitionem, ad pristinam reititudinis normam reducere omnimodis satagimus, Deum nobis ob id, angelosque ejus, immo & intercessionem eorundem sanctorum, anima nostra ad gloriam, regni que a Deo nobis commissi ad diuturnam stabilitatem propitiari minime dubitamus. Quocirca notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris, presentibus scilicet & futuris, ecclesiæ sancti Petri Gemeticensis monasterii, cui Deo auctore Heribertus abbas præesse videtur, sicut & aliis quibusdam, regno nostro quamdam partem suarum substantiarum habentibus, necessitate, sicut superius illatum est, interveniente, aliisque emergentibus causis, nos reditus subtraxisse, ita ut ob hujuscemodi causam, nec clerus a rectore ibidem, ut decebat, gubernari, nec juxta instituta dominica hospitalitas exerceri posset; summa devotione eidem monasterio omnes res a nobis sibi abstractas, hoc est, in comitatu Toarcinse villam Torainiaco; & in comitatu Andegavino manentes sex, cum omni integritate per nostre auctoritatis præceptum plenissime in omnibus restaurare libuit celsitudini nostre: quatinus & Dei auxilio ubique protegeremur, & ammonitio magni Cesaris, nostri equidem genitoris HLudovici, adimpleretur, necnon & omnium fidelium nostrorum exhortatio in hac decentissime laudaretur. Proinde per hoc nostre auctoritatis scriptum decernimus, immo & regali præceptione jubemus, ut nullus fidelium nostrorum de rebus supra scriptis, aut ex aliquibus ejusdem ecclesiæ deinceps aliquam subtractionem, aut aliquod impedimentum rectoribus illius facere presumat, si res proprias, aut sibi, aut ab aliis largitas in regno nostro, successoresque sibi sua proles habere desiderat: sed liceat eisdem rectoribus per hoc nostra recognitionis, immo correctionis mandatum, easdem res cum omni integritate quiete pacificeque possidere, & secundum officium suum eas ad cultum & servitium divinum amministrare, nostroque obsequio, sicut moris progenitorum nostro-

ANN. CHR.
837.
L X V I I.
Status rerum
hujus anni.
* Cremien.

L X V I I I.
Gemeticico
possessiones a
Pippino resti-
tuta.

rum fuit, debitum solatium exhibere. Et ut hac auctoritas a fidelibus sancta Dei ecclesia & nostris verius credatur, & diligentius observetur, manu propria subterfirmavimus, & anulo nostro sigillari iussimus. Isaac diaconus ad vicem Hermoldi recognovit & subscripsit. Data VIII. kalendas Maii, indictione prima, anno vigesimo-quarto imperii HLudovici serenissimi augusti, & regni nostri vigesimo-tertio. Actum in Caseno in Dei nomine feliciter, amen.

Heriberto abbati successit Ruodulfus abbas, in vulgatis indicibus omissus, de quo in consequentibus agendum.

LXIX.
Aldricus episcopus monasterii Salvatoris dotem confirmari curat.

Anno superiore actum est de conditu monasterii Salvatoris & sanctae Mariae, quod Aldricus Cenomannorum antistes sesquimilliaro ab urbe pro monachis instituti nostri aedificavit. Hoc vero anno, ut huic institutioni robur adderet, factum confirmavit edito testamento, quod a comprovincialibus, aliisque aliarum provinciarum episcopis subscribi curavit. In his posterioribus litteris ea omnia commemorat, quae in prioribus expressa erant, quibusdam conditionibus adiectis, quae hoc loco non videntur omittendae. Primo locum illum, ubi conditum fuit monasterium, olim *Brogilum a priscis* vocatum fuisse ait, eumque ab se acquisitum largitione domini Ludovici piissimi imperatoris. Deinde villas enumerat, monasterio in dotem concessas, quas per librum quatuor evangeliorum nobiliter ornatum, & auro ex parte conscriptum, & per calicem aureum unum cum patena sua, desuper episcopis & sacerdotibus manus impoentibus, eidem tradidit, legavitque. Ad haec refectionem canonicis in die dedicationis fieri denuo praescribit, obsecrans tum successores suos, tum abbates & monachos atque canonicos, qui ad praedictam festivitatem venerint, ut ab ipsa refectione vel suo ipsorum refectorio suburbanos sacerdotes, qui ad hanc festivitatem convenerint, non excludant. attamen, si qua necessitas id exigit, obrestatur, ut unus canonicorum, bene fidelis, de praedictis stipendiis, pane scilicet, vino & friscingis, quae jam dicti monachi tribuerint, accipiat unum modium panis, & alterum vini, insuper ex portione sextaria quatuor, & unam friscingam, qualem meliorem invenerit; & ex his, illis suburbanis sacerdotibus preparat devote ac religiose refectionem. Sed magis opto, inquit, & supplex deprecor, ut cum saepe dictis canonicis nostris in refectorio cum illis religiosissime reficiant. Insuper rogat, ut unum modium de praetixo pane, & alterum de jam dicto vino, & de praedictis friscingis unam, quaedraginta pauperibus in eadem festivitate distribuant. In fine precatur, ut ne id operis quasi superflue factum reprehendatur: cum multae episcopales sedes & matres ecclesiae varia sub se monasteria constructa habeant, quae multi sancti episcopi ex rebus ecclesiae suae ditaverint. Actum in ipsa Cenomannica urbe kalendis Aprilis, ipso die sancto paschae, anno incarnationis dominicae octingentesimo tricesimo-septimo, indictione quinta-decima, imperii domini HLudovici gloriosissimi imperatoris vicesimo-quarto, non tertio, & anno ipsius Aldrici ordinationis quinto. Subscribunt post eum archiepiscopi duo, Ursmarus metropolitanus Turonum, & Autcarius Moguntinus, episcopi septem cum Davide chorepiscopo, atque presbyteri & diaconi complures. Iidem omnino subscribunt aliis ejusdem Aldrici litteris pro ecclesiae Cenomannensis canonicis, quibus reditus ad vitam communem assignat cum domo sua, & refectorio noviter ab se aedificato, statuens, ut in die dedicationis occidentalis partis ecclesiae, quae est XI. kalendas Julii, accipiant praedicti canonici de frumento optimo modios sex, de vino optimo modios quatuor, & insuper de portione, quae vulgo *alixona* dicitur, modium unum, & arietes optimos quatuor, & porcos optimos duos. quae respondent friscingis in superioribus litteris memoratis. Utrobique eadem omnino sunt chronicae notae, eademque episcoporum subscriptiones, excepto Jona episcopo Aurelianensi, cujus nomen in prioribus illis litteris non invenitur. Ex quinque provinciis erant illi episcopi, nempe ex tertia & quarta Lugdunensi, ex Belgica secunda, ex Germania prima, & ex Aquitania secunda. Quamquam autem ad festum diem paschae celebrandum alii alios episcopos invicem non raro invitabant; neutiquam tamen Cointio veri simile videtur, tot diversarum provinciarum episcopos simul Cenomannis convenisse sanctissimo die paschae, quo Aldricus has binas litteras edidit; transmissum proinde earum exemplar ad absentes episcopos, ut eas subscriptionibus suis firmarent. Idem Aldricus praecipuum confirmationis a Ludovico imperatore obtinuit pro superiori monasterio Salvatoris, cum facultate eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti. Datum Gundulfi-villa

prope Tullum-Leucorum XVII. kalendas Julii, iisdem anno & indictione. Quae omnia prolixius referuntur in gestis ipsius Aldrici apud eruditum Baluzium in tomo tertio Miscellaneorum. Excitum modo est hoc sancti Salvatoris monasterium, quod Bondonetus a eo in loco positum fuisse putat, ubi nunc Nova-villa cernitur.

In ipsis Aldrici gestis etiam agitur de controversia eodem anno excitata inter eundem Aldricum & Sigemundum abbatem de subjectione monasterii Aninsulæ seu Anisolæ, quod Aldricus ecclesiae suae in conventu Carisiacensi evindicavit. Hujus rei quaestio b jam ante habita fuerat coram Ebroino Pictavorum, & Erchenrado Parisiorum episcopis, quibus adjuncti erant Rorigo comes, & Altmarus senescalcus domnae Judith imperatricis. Aldricus jus suum scriptis ac testibus approbat: Sigemundus contra nihil aliud opposuisse dicitur, quam unam epistolam Pippini regis, qui Aninsulam juris regii, non Cenomannicae ecclesiae, proprium esse declaraverat, scripta epistola Siebaldo abbati, qui ad tempus ecclesiae Cenomannicae jugum excusserat. At reponebat Aldricus, id propter odium Gauzioleni in regem rebellis factum a Pippino, qui Carolo filio praecerat, ut praedictum monasterium eidem ecclesiae restitueret. Id porro executioni demandatum a Carolo, ac re vera monasterium Franconi episcopo restitutum. Offerebat nihilo minus Aldricus episcopus Sigemundo abbati id pacti genus, ut beneficii jure hoc monasterium sub annuo censu teneret. verum hanc conditionem Sigemundus refutabat, obtendebatque insuper Ludovici augusti privilegium sibi factum de libera electione abbatis: at hoc privilegium sibi subreptum fuisse Ludovicus ipse asserbat. Post haec citatus usque tertium ad audientiam imperatoris Sigemundus, adesse renuit: ac demum Aquisgranum in sollempni conventu, productis & lectis superiorum regum pro ecclesia Cenomannica praecipuis, iudicium prolatum est secundum Aldricum pridie kalendas Maias: cui iudicio subscripsere c Judith imperatrix, Karolus gloriosissimus rex ejus filius, Drogo dictus archiepiscopus atque archicapellanus, cum aliis septemdecim, tum archiepiscopis, tum episcopis, comites viginti-sex, septemdecim abbates, & post eos plurimi vassi dominici. Abbates hi sunt, Richoto Centulensis, HLudovicus imperatoris frater, Stolido incerti loci, Hilduinus Dionysianus simul & Germanensis; Burchardus, Lantramnus, Godolricus, Daniel, Georgius, Elmeradus, Waringarius, Aldricus, Eribertus, Tethaldus incertorum locorum abbates; Marcoardus Prumiensis, Humbertus incognitus, & Eginhardus Selingestadiensis abbas. Vitiosi sunt in editis chronologicis hujus iudicii characteres, qui annum sequentem d & indictionem secundam praerant. Argumento est notitia de iudicio, Carisiaci sequenti mense Septembri, indictione prima habito, in quo laudatur praemissum decretum synodi Aquisgranensis.

His ita gestis, denuo tamen citatus ad praesentiam imperatoris Sigemundus abbas, post multas tandem tergiversationes se sistit. Cum itaque Carisiaci Ludovicus imperator ad universorum causas audiendas resideret una cum Pippino & Carolo filiis suis, & maximo numero episcoporum & sacerdotum, eo accesserunt monachi amplius viginti ex monasterio Anisolæ, sancti Carilefi tumulo ac corpore insigni, una cum Sigemundo, suo dudum abbate, conquesti, se injuste e suo ipsorum monasterio ejectos fuisse. Id a se factum negavit Aldricus, protulitque litteras sancto Innocenti episcopo factas a sancto Carilefo cum consensu Childeberti regis, quibus litteris hoc monasterium ecclesiae suae subjectum asserbat. Ad haec Drogo Mettensis episcopus ait ea rursus retractanda non esse, quae praeterito tempore in Aquisgranensi palatio discussa ac definita fuerant. Mox actum est de exitu monachorum e suo monasterio, quod cum nullius rei indigentia, nullius alterius culpa, sed ipsorum libitu & contumacia factum esse probatum fuisset; eis imperatum est, ut ad suum demum monasterium reverterentur, ibidem jejuniis ac precibus, aliisque regularibus exercitiis vacaturi. Illis vero parere recusantibus interdicta communio est. His actis subscribunt Drogo archiepiscopus & Senior capellanus, & sex metropolitani cum plerisque suffraganeis suis, nempe Autcarius Moguntinus, Agobardus Lugdunensis, Bernardus Viennensis, Bartholomaeus Narbonensis, Agiulfus Bituricensis, & Notho Arelatensis. quod argumento est, Agobardum & Bernardum imperatori reconciliatos fuisse. Data VIII. idus Septembris, anno imperii Ludovici piissimi augusti vicesimo-quinto, indictione prima. ubi anni imperatoris ab eo die, quo consors imperii vivente patre factus est, & indictio prima a kalendis Septembris

ANN. CHR.
837.

a Bondonetus.
p. 368. 380.
c. seq.
L X X.
Lis de sub-
jectione monas-
terii Aninsulæ.
b Baluz. to.
3. p. 114. c.
seq.

c ibid. p.
129.

d ibid. p.
126.

ANN. CHR.
837.

numerantur. Acta hæc peculiari diplomate Ludovicus confirmavit Carisiaco palatio regio, VII. idus Septembris, iisdem anno & indictione, ex quo Cointius locum superiorum actorum emendandum censet, legendumque, *Actum Carisiaci palatio regio*, ut initio actorum habetur, non *Aquisgrani*, ut in editis. Certe conventus Carisiaci medio Septembri ab imperatore indictus est hoc anno, teste Astronomo; ac proinde recte annum prædictorum actorum idem Cointius emendat, atque uno anno libros editos anteverit, ut præsentem dominicæ incarnationis annum reponat.

LXXI.
Aninsulensiu n monachorum fuga.

Hoc decreto exacerbati Aninsulenses monachi, fuga e monasterio se proripuerunt, sacra supellectile secum asportata; eorumque abbas Sigemundus synodalibus & imperialibus parere iussis detrectavit. His acceptis, Ludovicus facti cognitionem Jonæ Aurelianensi episcopo, & Henrico seu Heririco Miciacensi abbati demandavit, scriptis ad Jonam litteris in hunc modum. *In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus, divina repropitiante clementia imperator augustus, Jone venerabili episcopo salutem. Notum tibi esse volumus, quia perventum est ad nos, quod monachi ex monasterio sancti Carilefi in egressu presumptivo idem monasterium exspoliassent ornamentis ecclesiasticis, tam in thesauro, quamque in vasis seu vestimentis, necnon & libris. Quapropter tibi precipimus & Henrico abbati, ut vos omni diligentia illud inquiretis, & cum omni integritate res ecclesiasticas eidem ecclesie restituere faciatis. Vale. Ex hoc habeto studium, sicut de te bene confidimus, & sicut in hoc nostram cognoscis voluntatem.* Sequuntur alia, quæ fortasse præcedere debuerant, ejusdem imperatoris icidem ad Jonam litteræ ejusdem omnino inscriptionis & argumenti, quibus idem princeps significat ad se pervenisse, quod monachi ex monasterio sancti Carilefi egressi, immemores propriæ professionis, qua obedientiam & stabilitatem in suo monasterio promiserant; obliqui etiam sententiæ evangelicæ de non facienda propria voluntate; atque etiam apostolicæ præcipientis, subiectos esse debere omni creaturæ, sive regi, quasi præcellenti, sive ducibus, tamquam ab eo missis, per diversa loca vagarentur; & quidem non aliam ob causam, nisi quod abbas eorum imperialibus iussis inobediens esset, quibus & ipse, & suum ipsius monasterium Aldrico episcopo ejusque ecclesie denuo subjicerentur. Quapropter se velle, ut Jonas cum Henrico abbate eosdem monachos ad proprium monasterium redire compellat: si vero quispiam eorum contumax fuerit, ad proximum Carisiaci placitum seu conventum adducatur. Interim in possessionem monasterii adductus est Aldricus per Fulconem comitem palatii, atque Arduinum & Gaufridum comites, ac plenam legalemque ejus investituram sollemniter iniit per cloacas^a & ostia senioris ipsius monasterii ecclesie, in qua sanctus Carilefus corporaliter requiescit, & per portas ipsius monasterii, coram multis testibus. Resedit ad tempus hæc controversia, reverlique monachi Aldricum demum agnoverunt, ut intelligimus ex dedicatione^b senioris seu principis ejusdem ecclesie altaris, ab ipso facta v. idus Maias anni insequentis: quo tempore idem antistes cum psalmodorum cantu a monachis ibidem susceptus est, at post mortem Ludovici augusti hæc rixa denuo recruduit; tandemque ad Romanum pontificem Nicolaum primum relata causa, Aninsulensis abbas superior evasit.

a ibid p. 126.

b ibid. p. 106.

LXXII.
Romanis monasterium condidit Barnardus Viennensis.

Restitutus in gratiam & in suam sedem Barnardus seu Bernardus Viennensis antistes, qui Ambroniacense jam pridem exstruxerat monasterium, mox alteri condendo animum adjecit: ubi a procellosis sæculi tumultibus ac negotiis idemtidem respiraret. Erat tum illis in partibus matrona quædam nobilis & locuples, quæ orbata viro ac prole, patrimonium suum Romanæ ecclesie per Barnardum tradere ad exstruendum monasterium constituit. Huic inter alia prædium erat haud longe ab Isera fluvio, cum ecclesia sub titulo sancti Romani olim constructa: quem locum condendo monasterio visum ei est opportunum. Barnardo propius Iseram^{*} statuere placuit, quatuor aut quinque leucis ab istius fluvii confluxu in Rhodanum. *Romanis* vocabulum a prisca illa sancti Romani ecclesia, & forte a Romana, cui monasterium tributum erat, inditum ab eo est. Fundata basilica, & monachis ibidem cum abbate collocatis, dedicationis dies indicitur: quæ ut celebrior esset, simul ad augendam loci religionem, quem sepulturæ suæ vir sanctus destinaverat, sanctorum martyrum Severini, Exsuperii & Feliciani reliquias ex suburbano suæ civitatis vico, Brenniaco nomine, eo transtulit, templumque in honorem sanctorum apostolorum

* Vlsere.

ANN CHR.
837.
* Romms.

apostolorum una cum comprovincialibus episcopis vi. nonas Octobris sollemni ritu consecravit, prædiis ad quotidiana stipendia monachorum ex prædictæ matronæ dote assignatis. Processu temporis locus in opidum accrevit, cui hodie quoque *Romanis*^{*} hæret vocabulum, sed prisca religio non ita, quæ a monastico statu ad canonicalem ante sexcentos amplius annos defecit. Aliud fuit, & quidem longe antiquius, monasterium *Romanum* dictum, situm in pago Waldensi, auctore Romano abbate Condatescensi, ut in superiori volumine dictum est. Magna intercessit Barnardum inter & Agobardum Lugdunensem archiepiscopum necessitudo ac familiaritas, parque fortuna in turbis illis civilibus, quarum uterque plus æquo particeps fuit. Idem Barnardus episcoporum quoque Gallicanorum criminationem incurrit, quod, Leidrado archiepiscopo ad sancti Medardi monasterium secedente, Agobardum in ejus locum non satis consulto consecrasset videretur. Exstat epistola Barnardi, aliorumque episcoporum nomine scripta de *Judaicis superstitionibus*, inter opera ipsius Agobardi, qui ei librum de *privilegio & jure sacerdotii* inscripsit. Ad hæc, cum Lempereus vicedominus Lugdunensis & uxor ejus Agiloë ecclesiam in villa pagi Viennensis Sentonato vellent construere, ejus rei facultatem obtinuerunt a Barnardo, qui etiam Agobardo novæ ecclesie dedicationem facere permisit, scripta ad eum hac de re epistola, quam in observationibus præviis ad Barnardi vitam retulimus, cui epistole *Belcio abbas sancti Teuderii monasterii* subscripsit. His acceptis litteris, Agobardus hanc dedicationem demandavit *viro venerabili Audino ecclesie Lugdunensis coepiscopo*. (sic chorepiscopus non raro appellabant) qui illam ecclesiam XII. kalendas Decembris sub nominibus sanctorum apostolorum Petri & Pauli consecravit, ut in chartario Viennensi legimus. Hic est Audinus chorepiscopus, qui concilio Valentino tertio subscripsit, notatus in Augiensi necrologio^a inter canonicos sancti Pauli.

Ejus amicitia cum Agobardo, & scripta.

Audinus chorepiscopus seu chorepiscopus. a *Anal. ff.* 10. 4. p. 644.

Hoc fere tempore Agobardus stilum distinxit adversus Amalarium, qui Lugdunensis ecclesie cantum in suo libro de Antiphonario reprehenderat. Hunc talione acriter remordet Agobardus, tum in libro de divina psalmodia, tum in libro de correctione antiphonarii, tum denique in alio opusculo *contra libros quatuor Amalarii abbas*, scilicet de divinis officiis, qui in perantiquo codice olim Thuanæo, nunc Colbertino, sic inscribuntur, teste Baluzio: *Tomus Amalarii abbas de divinis officiis*. qui *abbatis* titulus eidem rursus in eodem codice tribuitur, *chorepiscopi* in Epternacensi. sed de his actum superius. In primo ex his tribus libris Agobardus in Amalarium invehitur, quod veritus non sit in ipsa Romana ecclesia qua dam in sacris officiis & ministeriis reprehensibilia, etiam sub anathematis damnatione, rescare. deinde quod alia in divinis officiis, præter scripturas sacras, cantanda admittat: atque ei sufficere debere, quod, sicut in diebus ad missas non nisi divina generaliter eloquia decantantur, ita & in noctibus ad sacras Deo vigiliis exhibendas eadem procul dubio lex debeat observari. Eadem sententia est sequentis libri, qui præcipue cantoribus ecclesie Lugdunensis inscribitur. Hoc in libro multis in locis carpit librum Amalarii, laudatque quosdam religiosos viros, qui subjectis sibi fratribus tale præceptum dederunt. *Nullus presumat*, inquiunt, *responsoria aut antiphonas, quæ solent aliqui compositio sono pro suo libitu, non ex canonica scriptura assumpta canere, in congregatione ista vel meditari, vel dicere. Oportet enim nos sanam, & simplicem, & apostolicam, & patrum nostrorum imitari doctrinam, & gratiam stabilire; cor, moresque subdere disciplinæ. quæ verba defumta sunt ex capite quarto-decimo regulæ sanctorum Johannis & Pauli. De tertio Agobardi opusculo contra libros de divinis officiis nihil singulare observandum occurrit. In duobus prioribus scriptis idem auctor laudat ecclesie Lugdunensis officialem libellum, quem *antiphonarium* vocant, cui præmissa erat præfatio *pii & orthodoxi patris, cujus probatissima fides atque doctrina, in munere Dei nostri omnibus examinata ac declarata celebriter innotuit*. ubi Leidradum decessorem suum intelligit, qui tantum in ecclesia Lugdunensi disposuerat, ut ipse testatur in epistola ad Carolum Magnum.*

LXXIII.
Agobardus in Amalarium scribit.

Non minus acriter Amalarium pupugit Florus diaconus in epistola, nomine ecclesie Lugdunensis scripta in causa prædestinationis, ubi dolere se ait, quod ecclesiastici & prudentes viri *Amalarium de fidei ratione consulerent, qui & verbis, & libris suis, mendaciis & erroribus phantasticis, atque hereticis disputationibus plenis, omnes pene apud Franciam ecclesias, & nonnullas etiam aliarum regionum, quantum*

in se fuit, infecit atque corrupit: ut non tam ipse de fide interrogari, quam omnia scripta ejus, saltem post mortem, debuerint igne consumi. At nunc vice versa magni fiunt hi Amalarii libri, & ab ecclesiasticæ disciplinæ peritis viris maxime probantur. Scribebat hanc epistolam Florus sub annum octingentesimum quinquagesimum: quo tempore Amalarium adhuc in vivis extitisse ex præmissis Flori verbis colligi posse forte quis putet, utpote quem etiam tum ecclesiastici viri de fidei ratione consulere, at non Amalarium ipsum illi consuluisset videntur, sed ejus libros, quos saltem post mortem auctoris igne consumptos Florus cupiebat. De altero ejusdem in ipsum Amalarium libro inferius agemus.

Jam ad Agobardum ut recurat narratio, is epistolam quoque scripsit ad clericos & monachos Lugdunenses de modo regiminis ecclesiastici, ob rumores quosdam & suspiciones diversas, quæ in ipsum sparsæ fuerant. Quinam fuerint hi rumores, non explicat Agobardus: qui in hoc totus est ut probet, quod quicumque prædicationis officium & locum regiminis suscipit, ut consolationem & avocationem quarat in divitiis, in ornamentis metallicis, in venationibus, aliisque ludicris exercitiis, & quod pejus est, in comestationibus & sonis musicis; hic non Dei adjutor sit, sed antichristi, & destructor operis Dei; & licet in oculis humanis sacerdos esse videatur, in oculis tamen Dei non sit. Ex quibus ita concludit. *Omnis ergo qui præponitur ceteris, sive clericus, sive monachus, si ita videtur benevolus ac mansuetus atque affabilis, ut subditorum corda in sui amorem, & propriam laudem convertat, adulter est, & regimen animarum suscipere numquam debet.* quod maxime iis aptat, quibus sermo scientiæ aut sapientiæ competit. Id vero scribit in primis pro his, qui ipsi commissi erant, *ita tamen ut in nomine pastorum intelligantur abbates, & præpositi, atque presbyteri.* In ordinem redactus fuerat Agobardus ante biennium ob Ludovici augusti exauctorationem, cui assensum præbuerat.

LXXIV.
Amalarii extrema facta & scripta.

Ab Agobardo divellendus non est Amalarium mox laudatus, quem Ludovico augusto superstitem fuisse vix crediderim. Ab eo nihil gestum comperio post legationem Romanam ad Gregorium papam, ipsi a Ludovico ante annos decem commissam. Sepultus fuit Mettis in crypta monasterii sancti Arnulfi, ejusque monumentum ibidem videbatur ante ruinam suburbani monasterii sancti Arnulfi, quæ patrum nostrorum sæculo facta est. Sane eum non raro Mettis versatum fuisse inde colligitur, quod libros illius ecclesiæ idemtidem laudat. Symphosium adscititio nomine dictum fuisse probat Ademarum, Ecolismensis ineunte undecimo sæculo monachus, qui libros de divinis officiis transcribi curavit cum supplemento a nobis edito de officiis monasticis secundum regulam sancti Benedicti: in quorum fine hæc clausula apposita est. *Explicit liber Symphosii Amalarii presbyteri venerabilis de divinis officiis... quem librum in hoc corpore transcribi curavit Ademarum indignus monachus in honorem Dei & sancti Benedicti.* Istud vero supplementum ipsius esse Amalarii stilus omnino probat. Nec obstat quod Fausti opusculum de vita sancti Mauri in illo supplemento laudat ante ejus inventionem ab Odone abbate factam. Hoc enim opusculum videre potuit in Romano itinere, quod jussu Ludovici augusti confecit. Certe hujus supplementi auctorem non ex monastico, sed ex clericali ordine fuisse ex ejus verbis constat.

a Analest.
to. 2. p. 96.

Præter librum antiphonarii & quatuor libros de divinis officiis, Amalarium quasdam epistolas scripsit, ex quibus quinque in Spicilegii tomo septimo editæ sunt. Prima est ad Hieremiam archiepiscopum Senonensem de nomine Jesu, quo modo scribendum sit, cum responsione ipsius Hieremiæ. Secunda ejusdem argumenti ad Jonam episcopum Aurelianensem. Tertia responsio est ad Rantgarium episcopum Noviomensem, qui ipsum de sensu interrogaverat eorum verborum, quibus Christi Domini sanguinis consecratio peragitur, ubi notanda hæc Amalarii verba, sensum illum hoc modo exponentis: *Hic calix est in figura corporis mei, in quo est sanguis, qui manabit de latere meo.* adeoque sicut in corpore Domini, ita in calice consecrato verus Christi sanguis continetur ex mente Amalarii. Quarta epistola est ad Hettionem monachum, quem Acherius noster suspicatur fuisse Hettium abbatem illum, qui postea factus est archiepiscopus Trevirensis; Baluzius in notis ad Agobardum mavult esse Fuldensis illum monachum, qui Rabano in regimine Fuldensi successit. In perantiquo Sithiensi codice, Saxonice litteris scripto, hæc epistola inscribitur ad Hettionem abbatem, de Seraphim, quo scilicet modo scribendum sit, Hetti

Mediolacensis abbas facile notus e propinquo esse potuit Amalarium, qui in episcopatu Mettensi degebat, haud scio an idem ipse Amalhart abbas Hornbacensis, laudatus in necrologio Augiensi. Quinta epistola inscripta est *Guntardo filio in disciplina Christi*, qui scrupulum movebat Amalarium, quod non se cum majori cautela observaret, *ne ilico post consumptum sacrificium spueret*: cum ceteri sacerdotes a sputo diutius post sacrificium abstinere. Ridet hanc, ut putabat, simplicitatem Amalarii, non quod non debeamus venerari corpus Domini præ omnibus sumptibus: sed quod si veneratum fuerit ab interiore homine, quidquid naturaliter ab exteriori agitur, dominico honori deputatur. Unde si forte me, inquit, ignorante, aut non consentiente exierit de ore meo ex corpore Domini, non me putes alienum a religione Christiana, quasi contemtu habeam corpus Domini mei. Denique si potuisset abstinere diutius a sputo, hoc se curaturum fuisse ait, ut satis faceret iis, qui ipsum reprehendebant: sed quia hoc sibi difficile erat, se confidere in Domino, modo ut mens ipsius pura fuisset vere & humilis, corpus Domini intraturum ad animam vivificandam, & quod ejiciendum est propter sanitatem corporis, sine dispendio animæ exiturum. Jam vero quo Christi corpus sumtum evadat, utrum invisibiliter assumatur in calum, an reservetur in corpore nostro usque ad sepulturam; an vero more ceterorum ciborum aut exhaletur in auras, aut de corpore cum sanguine exeat, aut denique egestionem obnoxium sit, non esse hac de re disputandum: sed hoc solum cavendum esse, ne Judæ corde sumatur, aut contemtu habeatur, sed discernatur, ut par est, a communibus cibis. Hoc ex loco recentiores plerique inferunt, Amalarium errori Stercoranistarum, de quo inferius, tali dubio proponendo, occasionem dedisse. Ceterum ex hac epistola non obscure colligitur, quod Ademarum deferre tradit, Amalarium sacerdotem fuisse, quem Guntardus aiebat alio modo in excreando agere, quam ceteros sacerdotes. Eadem epistola confirmat catholicam fidem de vera Christi corporis presentia in eucharistia, occurritque Calvinistarum objectioni, ubi relatis Christi Domini verbis, *Hoc est corpus meum*, subdit Amalarium: *suum corpus quando voluit, & quando vult, in terra versatur, etiam post ascensionem suam, non dedignatus se Paulo apostolo monstrare.* Alterum videtur in Amalarium reprehendisse Guntardus, quod sæpius, & forte quotidie, missam celebraret, allata sententia Gennadii, ex libro scilicet de dogmatibus ecclesiasticis, ut præcipue per dies dominicos communio sumatur. Ad quod Amalarium respondet, forte non fuisse illius consuetudinem, ut per singulos dies missam celebraret. Ceterum Gennadio longe præferendam esse sancti Augustini auctoritatem, qui unicuique hac in re id facere permittit, *quod secundum suam fidem pie credit faciendum esse.* Hæc satis superque satis de epistola ad Guntardum, quem Amalarium *filium in disciplina Christi* appellat, dicens initio epistolæ suæ, se demum ad ejus litteras respondisse, ne qua suspicio in ejus pectore falsa, errorve ignorantie remaneret, & ne proterve agere videretur contra nostram, inquit, religionem. Ceterum hæc epistola ad Guntardum in Remigiano veteri codice emendatior est quam in editis. Exemplo sit hic locus paullo post initium, ubi in codice ita legitur: *Addidisti quod non videres ceteros sacerdotes hoc facere, id est statim spueri post comestam eucharistiam. Quando hoc audivi a te, nec muttum tibi dixi, id est ne quidem verbum; neque cogitavi ex hoc tibi respondere. Nauci duxi talem percontationem, &c.* multo rectius quam in editis, ubi habetur, *multum tibi dixi, & nausiam duxi.* Plura id genus in consequentibus, sed minutiora, quam ut hic referri mereantur, nisi quod paullo ante medium, ubi legitur, *bubalorum suorum & hircorum*; longe melius habet codex, *bubalorum, suum, & hircorum.* Sed hæc missa faciamus.

Agobardi archiepiscopi sui exemplo Florus diaconus acerbissime invecus est in Amalarium opusculo nondum edito, quod *Drogoni sacri consilii magistro & pontifici clarissimo, Hetti Trevirorum antistiti, Aldrico reverentissimo Cenomannorum episcopo, Rabano abbati venerabili, & ex provincia Lugdunensi prima Alberico Lingonensi reverentissimo episcopo, ecclesiæ indignus, ut se ipse dicit, filius, & pietatis ac paternitatis vestra exiguus servulus Florus* inscribit. Argumentum operis titulus veteris codicis ita aperit. *Incipit epistola Flori, totius veritatis plena, contra falsiloquas adinventiones Amalarii; quondam Lugdunensis Chorepiscopi, de corpore Domini tripartito, quod itidem carpebat Agobardus.* In vivis adhuc erat Amalarium, cum Florus hæc scriberet: qui si hunc titulum operi suo apposuit, tunc non amplius chorepiscopus

LXXV.
Florus in eum
scribit.

erat Amalarius ecclesie Lugdunensis. Hanc de triperito Christi corpore sententiam primum in frequenti presbyterorum synodo *viva voce* exposuisse dicitur Amalarius illius ecclesie *prælatus*: deinde in tribus, quæ Florus commemorat, ejus opusculis, scilicet in Officiali libro, quem de divinis officiis composuit; in Antiphonario; & in alio, quod *Embolium opusculorum suorum* appellabat. Hæc epistola, in qua Florus Amalarium ob corpus trifforme exagitat, prævia est opusculo *de causa fidei, apud Caristacum in synodo episcoporum nuper habita*. In hoc opusculo legitur, nuperime, *apud Caristacum palatium in generali & valde celebri episcoporum concilio*, præfente ipso Amalario, expositos fuisse ejus errores, ut vocat Florus, de corpore Christi triforini, deque sacramenti summi variis casibus, qui ex superioribus satis intelliguntur. Amalarium vero interrogatum, ubi hæc legisset, respondisse se *in suo sensu* legisse, quibus auditis, in synodo judicatum, *doctrinam hanc esse omnino damnablem, & ab omnibus catholica fidei cultoribus funditus respiciendam*: cujus rei historiam Florus prædictis episcopis fute exponit. Eidem opusculo subnectit idem auctor rem gestam in concilio apud Theodonis-villam habito, in quo iterum de hac Amalarii opinione actum est, qui in publico ecclesie Lugdunensis conventu afferere ausus est, *ad hoc vos*, inquit Florus prædictos alloquens episcopos, *suis persuasionibus in generali synodo fuisse perductos, ut omnes manu propria suis ineptissimis libris subscribere, & sic unanimiter sentire & observare vellentis*. quod de synodo apud Theodonis-villam anno DCCC xxxv. habita intelligendum videtur. In fine testem invocat Deum Florus, se non auctoris, sed erroris odio hæc scribere, & amore veritatis; ecclesie quoque Lugdunensis commiseratione; cujus uberibus ab infantia alitus sit: in qua & administrationis locum, & doctrinæ ac prædicationis officium exercuit. Illa tamen tum Agobardi, tum Flori scripta nequaquam obtinere, ut libri Amalarii omnino reprobati sint, qui modo absque offendiculo & non sine utilitate leguntur. Verum auctores illos commovebat præsumta corporis triformis novitas, in rebus fidei merito suspecta: tametsi hæc Amalarii sententia quoddam apud veteres fundamentum habebat. De his satis.

LXXVI.
Adremarense
monasterium
conditur.

Huic anno consignatur origo monasterii Adremarenensis, vulgo Arremarenensis, in agro Tricassino, auctore Adremaro presbytero, a quo nomen loco inditum est. De ejus monasterii primordiis hæc habet perantiquus codex. *Anno ab incarnatione Domini DCCC xxxvii. indictione II. fundatum est cœnobium in silva, quæ vocatur Dervus, in loco, qui dicitur Mansus-Corbonis, postea Nova-cella, in pago Tricassino, a presbytero quodam Adremaro, existente tunc Tricassino antistite Adalberto, comite Alcdranno, ubi Cointius recte monet indictionem corrigendam, & pro secunda reponendam indictionem quintam -decimam, aut certe primam, quæ huic anno a Septembri mense convenire poterat. Ex hoc loco patet, triplex fuisse olim hujus monasterii vocabulum, quod ab auctore Adremarense, ab antiquo possessore Mansus-Corbonis, a condito recens monasterio Nova-cella nuncupatum est, rarissime Dervenſe, tamen in saltu Dervo conditum, ne cum sancti Bercharii Dervenſi monasterio confunderetur: quorum alterum positum ad Vigeram fluvium in Pertenſi pago diœcesis Catalaunenſis: alterum ad Barſan amnem in agro Tricassino, quatuor ab urbe leucis. Primus inter abbates Adremarenſes locum tenet Adremarus ipſe, monasterii auctor, qui jam forte monachus ante conditum cœnobium erat, sed presbyter tantum dicitur pro more illorum temporum: tametsi monachus dicitur in litteris Leonis papæ quarti ad Prudentium episcopum Tricassinum; at reverendus Dei sacerdos in diplomate Caroli Calvi, quod Odo illustriſſis comes obtinuit. Is regiæ serenitati exposuit, quod tempore prædeceſſoris sui Aledranni quondam comitis in comitatu Tricassino, quidam religiosorum virorum Adremarus, reverendus Dei sacerdos, in eodem pago, & in silva, quæ vocatur Dervus, super fluvium Barſan, per licentiam venerandi pontificis Tricassinæ civitatis Adalberti, in loco inculto, sibi ad expurgandum & excolendum concesso, cellam ædificaverit, scripto hac de re instrumento, ab episcopo & comite prædictis roborato. quod Odo ipſe a Carolo rege confirmari petiit, obtinuitque, ita ut post excessum ejusdem venerabilis patris Adremari monachis suis libera esset eligendi abbatis facultas secundum regulam sancti Benedicti, absque alicujus comitis interrogatione, cum eo tamen, ut partibus comitis, quia de suo jure res quondam fuisse noscuntur, abbas ejus loci in festivitate sancti Petri denarios viginti perolveret, sicut in primario illo privilegio continebatur. Vitiosæ sunt in diploma-*

ANN. CHR.
837.
a Prompt. Tri-
enſi. fol. 285.

te Caroli chronica notæ, cujus anno vicesimo-quarto datum legitur, VII. kalendas Maii: cui anno indictio tertia non bene respondet, ejusque loco reponenda indictio duodecima, ut in sequenti apud Camuzatum a diplomate; quod suo loco referemus. Interim observare juvat, in hoc diplomate laudari sanctos fratres, degentes sub monastico ordine, *in cellula, quæ Dervus vocatur*. ac proinde aliquando hoc monasterium Dervum seu Dervenſe appellatum fuisse, nisi forte legendum sit, *in cellula, sita in silva, quæ vocatur Dervus*. quod aliis æstimandum relinquo. Certe rarissime alias Dervum appellatum invenio hoc monasterium, cujus basilicam Prudentius Episcopus postmodum in honorem sancti Petri apostolorum principis consecravit. Non præterierim quod in chronico Alberici legere memini de isto Adremaro, scilicet quod is diceretur fuisse unus ex septem gemellis fratribus, quos domina de Triangulo uno partu peperit.

In Spirensi diœcesi perfectum est hoc anno Hirſaugienſe monasterium, quod Herlafridus comes maximis sumptibus intra septennium absolvit. Erat ecclesia pro tempore elegans, absque columnarum substitutione fabricata, ligneo superius tabulatu cooperta, & quatuor dumtaxat instructa altaribus. Clauſtri structura veterum exemplo simplex & ampla, ligneo pariter tabulatu contexta. Reliqua monachorum habitacula per gyrum clauſtri non ad fastum, sed ad usum commoda, ut illis temporibus elegantia. quamquam si nostris his temporibus clauſtrales, ait Trithemius, similibus includerentur mansionibus, non cœnobiis, sed carceribus se crederent mancipatos. sic mutantur tempore mores, & sancta veterum simplicitas curiosa semper novitate confunditur. In novum monasterium deducta colonia e Fuldenſi percelebri asceterio, in quo ducenti minimum ac septuaginta monachi tum convixisse dicuntur sub Rabano abbate: quos inter duodecim viri, juxta numerum apostolici collegii, in diversis scientiarum disciplinis exercitatissimi existisse dicuntur. Ex his omnibus selecti quindecim ad novam illam coloniam, quibus Liutbertus abbatis loco præfectus, unus e duodecim illis magistris, vir provecioris ætatis, eruditione non magis, quam virtute insignis, idemque germanus frater Brunonis abbatis Hersfeldensis.

LXXVII.
Hirſaugia
perficitur.

Inter ea Fuldæ quædam contigere, commemoranda hoc loco. Illic tum detinebatur Ebo, ille quondam Remorum antistes, eo relegatus post conventum apud Theodonis-villam anno superiore habitum, in quo exauctoratus fuerat. Jam vero cum Ludovicus Germaniæ rex ob amplificatum Caroli regnum offensus esset, veritus Ludovicus augustus, ne, communicatis cum Ebone consiliis, res novas moliretur; hunc pontificem in occidentalem Franciam abducendum censuit, eumque custodiendum commisit Freculfo Lexoviensi episcopo, imperatoris partibus addictissimo ac Judithæ augustæ, ut ejus præfatio historiæ ad eandem testatur. Dein custodiendus traditur Bosoni Floriacensi abbati, sub cujus custodia erat tum, cum Ludovicus imperator viam universæ carnis ingressus est, ut tradunt clerici Remenses in narratione de fortuna ipsius Ebonis. Eodem anno Benedicta quædam, pia femina, res omnes proprietatis suæ tradidit Fuldenſi monasterio, ubi *vir honorabilis* *tradit. Fuld. p. 482.* *HRabanus multitudini monachorum præerat, eo pacto, ut eas per beneficium prædicti abbatis usu-fructuario in reliquum vitæ suæ possideret. Facta est hæc traditio anno vicesimo-quarto Ludovici imperatoris, eique multi subscribunt cum Benedicta, quæ ante annos viginti jam quædam Fuldenſibus sub Eigile abbate donaverat. Sic crescente censu crescebat multitudo illa monachorum; crescebatque Rabani caritas in pauperes, non sine quorundam e suis obloquio. Huic in primis studium erat defunctorum animas piis eleemosynarum juvare subsidiis, quas cum Adalhardus monachus, referente Trithemio, homo Francus, nimisquam avarus rei domesticæ dispensator, aliquando fraudasset; egregie ob eam causam cælitus castigatus est. Dum enim externis curis nimium occupatus, tardius forte per locum capitularem in dormitorium se reciperet; vidit eo in loco per gyrum plurimos confedere monachos, (defunctorum umbræ erant) qui correptum, vestibusque nudatum horribili virgarum grandine dilacerarunt, post triduum graviora recepturum comminantes. Nec defuit dictis fides, isque post tertium abhinc diem migravit, multis Rabani suffragiis & eleemosynis & longioribus demum piacularibus poenis ereptus. quod insigne fuit posteris documentum. Haud scio an idem sit Adalhardus inclusus, cujus epitaphium inter Rabani poemata refertur in hunc modum:*

LXXVIII.
Ebo Fulda
Lexovium
ablegatus, dein
Floriacum.

b Tradit. Fuld.
p. 482.

c ibid. p. 466.

Rabani caritas
in pauperes.

Adalhardus
fraudator puni-
tus.

ANN. CHR.
837.

*Hic jacet inclusus, Adalhardus nomine dictus.
Unus de clero, mors fera quem rapuit.
Hartmandus titulum cui condidit ipse precando.
Cui dicat lector: Tu miserere, Deus.*

Isanbertus
monachus.

Subsequitur ibidem epitaphium triplex Isanberti presbyteri & monachi Fuldensis sub Rabano: quibus in epitaphiis genere Noricus dicitur, sed Aquitanicus ortu, & quidem in Wasconia genitus; ac demum in Franciam orientalem seu Germaniam abductus, ubi presbyter & monachus fuit. Hunc puto sensum horum versuum in tribus illis epitaphiis. Sic enim in primo.

*Noricus ex patribus ego sum, Germanicus exsul;
Wasconia genitus, presbyter & monachus.*

& in secundo:

*Noricus ex genere fueram, atque Aquitanicus ortu:
Francia meque aluit, quove fui monachus.*

denique in tertio:

*Norica prima parens fuerat, Aquitania mater:
Francia me rapuit: presbyter atque fui.
Qui vixi monachus, Isanbert nomine dictus.*

quo nomine *ferrum-clarum* significari secundum epitaphium docet. In alio Rabani carmine^a laudatur ob factam captam, in qua quædam reliquiæ continebantur. Ad eundem existat quoque Rabani carmen^b, in quo idem etymon legitur; item aliud quoque ejusdem carmen^c ad Baturicum episcopum, domo & patria Noricum, ex persona ejusdem Isanberti.

^a Raban. carm. 106.
^b id. carm. 25.
^c id. carm. 4.

In Hasbanio florebat Sarciniense seu Sarchiniense monasterium, quod sanctus Trudo ejus auctor, licet in Tungrensi episcopatu positum, Mettensi sancti Stephani ecclesiæ principio subjecit. Itaque ad Mettensem episcopum pertinebat hujus providentia loci, cujus abbas Gisilbertus seu Gislebertus hoc anno decessisse, ac Drogoni Mettensi episcopo locum fecisse creditur. Id suadet charta cujusdam Hrodberti apud Miræum^d, curtem proprietatis suæ, sitam in loco pagi Hasbaniensis sive Dieffiensis, vocabulo *Hasnoth*, super fluvium *Merbate* conferentis ad basilicam sancti Trudonis, ubi ipse pretiosus in corpore requiescit, & domnus Drogo archiepiscopus præesse videtur. Actum in Sarcinio monasterio sancti Trudonis publice, sub die tertio-decimo kalendas Augusti, anno vicesimo-quarto regnante domino nostro Ludovico serenissimo & orthodoxo imperatore. Nullus tamen locus Drogoni abbati datus invenitur in chronico sancti Trudonis, in quo primi post Grimonem abbates recensentur

Abbatum Sarciniensium in-
dex examina-
tur.

hoc ordine: *Grimo, Reiramnus, Hardebenus, Columbanus, Angelramnus, Ambrosius, Gislebertus*; & post Gislebertum *Adelbodus, Hildradus, Sabbatinus, Ermenmarus, forte Ermenmarus*, an Hirminmaris notarius Ludovici augusti, *Radulfus, Ludovicus, Raabertus, & Rodegangus*. Hi omnes a Rodulfo chronographo reperti sine numero annorum, quibus præfuerunt. Verum nec ordo horum inter se se abbatum, nec numerus satis exploratus est ad excludendum Drogonem. Certe Angelramnus, qui hoc loco quintus recensetur, & Rodegangus, qui postremo, non alii videntur, quam eorum nominum episcopi Mettenses: ex quibus Rodegangus seu Chrodegangus Angelramnum præcessit. Nihil itaque vetat, quo minus Drogo in serie abbatum Sarciniensium locum habeat ex superiori instrumento: cui favet fragmentum a Meurissio relatum in historia episcoporum Mettensium, quo in fragmento Drogo abbas ipsum monasterium regularibus disciplinis informasse, & pretiosis donariis, redivisibusque largioribus cumulasse traditur. Post prædictos abbates suggeruntur a Radulfo Reinerus abbas ad annos quinque, Theudefridus ad triginta, & Ermenofridus ad quatuor, quem sequitur Adelardus abbas, longe dignissimus, de quo in consequentibus agendum.

ANN. CHR.
837.
LXXX.
Helisacharis
abbatis mors
& successores.

Circiter hoc tempus e vivis migravit Helisachar Centulensis, idemque sancti Maximini apud Treviros abbas; certe ante obitum Ludovici augusti extinctus, testante Hariulfo in chronico Centulensi, ubi Ribbodo abbas, Helisacharis successor, Centulæ congregationem tempore suæ præfecturæ ornasse dicitur, sacrisque decorasse reliquiis, quas Constantinopoli retulisse fertur. In his Hariulfus commemorat caligulam Christi Domini, apicem lanceæ, qua sacrum ejus latus apertum fuit, ac decem lapides, beati Stephani protomartyris sanguine perlitos, cum ampulla ejus sanguine referta. Helisachari in regimine sancti Maximini Folcardus abbas substituitur a Bucelino.

In sancti Galli monasterio abbatum quoque accidit mutatio. Gosbertus quippe abbas, gravi senio non magis, quam senilibus morbis affectus, Ludovicum imperatorem exoravit supplex, ut Bernwicus, communibus fratrum expetitis votis, in suum ipsius locum sufficeretur. Tum magistratu abiit Gosbertus, privatamque deinceps vitam exegit, non multo post defunctus iv. nonas Aprilis, sepultusque ad murum ecclesiæ sancti Petri. Cedentis igitur in locum Bernwicus successus, qui decani ante officium rite gesserat, non minori laude abbatiam administraturus esset, si diuturnior fuisset ejus præfectura. at post mortem Ludovici, cum Lothario adhæsisset, Ludovicus Germaniæ rex, subacta Alamannia, istuc accedens, Bernwico abbatiam abrogavit, substituto in ejus locum Engelberto monacho, cujus itidem brevissima dignitas fuit, nam anno insequentē, incertum qua causa, & ipse loco motus est ab eodem Ludovico, qui Grimaldo archicapellano suo abbatiam commisit.

LXXXI.
Gosberti ab-
batis S. Galli
successores.

Exstat apud Hundium^a ipsius Ludovici regis diploma regie defensionis, quod *vir venerabilis Nithardus abbas ex monasterio, quod dicitur Medema*, seu Metama^{*} in Bajoaria, constructum in honorem sancti Michaelis archangeli, hoc anno obtinuit ad confirmandum privilegium, quod avus ipsius Ludovici Carolus præstantissimus olim concesserat ei loco, in quo regularis ordo recens videtur fuisse restitutus, cum Ludovicus avi sui privilegium confirmavit. In fine addit idem princeps, si qua controversia de rebus ejus monasterii orta fuerit, definitivam causæ sententiam regie cognitioni reservandam esse. Actum *Reganespuro* civitate, viii. idus Januarii, anno quarto Ludovici regis in orientali Francia, indictione quinta-decima, ubi principium regni Ludovici in Francia orientali desumitur ab anno ejus sæculi tricesimo-quarto, quo regnum ejus a Ludovico parente amplificatum est. Eadem epocha habetur in ejusdem regis præcepto pro parthenone Herifordensi, quod post sexdecim annos referemus. Ex hac observatione corrigendus est index Metamensium^b abbatum apud Hundium, ubi serius differtur Nithardi præfectura, qui utrum Opportuno anteponendus sit, non facile dixerim. Verum plura hac de re^c inferius.

LXXXII.
Ludovici re-
gis diploma
pro Metama.
a Metrop. Sa-
lis. to. 1. p.
501.
* Metten.

Eodem fere tempore, si qua vitioso instrumento fides, Rupertus quidam, vir illustris, Ludovico regi partem hereditatis suæ contradidit, ea ratione, ut in castro Turicino^{*}, juxta fluvium Lindemaci, ecclesiam construeret, & divinum illic servitium institueret. Ruperti exemplo Wighardus presbyter, ejus frater, in loco, qui Lucerna antiquitus dictus est, sito juxta fluvium Rufam, qui ex magno lacu fluit, in honorem sancti Mauricii & sociorum ejus, necnon sancti Leodegarii martyris & omnium sanctorum, *parvum tugurium* seu monasteriolum extruxit, totamque substantiam, quæ ipsi de monte Albis contingebat, eidem loco tradidit. Istuc secessit ipse cum quibusdam monachis, quot illic congregare potuit, constituto ibidem post se abbate Alvico viro nobili, pio & erudito, qui admonitionibus ac verbis salutaribus accolarum animos in Dei obsequium excitavit. Actum in ipso loco Lucernæ, die quinta mensis Octobris, indictione xi. Ludovici regis anno quinto. Hoc quaecumque instrumentum refert Guillimanus in libro tertio rerum Helveticarum, ubi ait, Lucernæ maximam celebritatem accidisse ex monasterio illo, quod fundavit prædictus Wighardus presbyter, frater Roberti Alemanniæ-Helveticæ ducis. Verum longe antiquius fuit Lucernæ seu Luceriæ monasterium, & quidem jam conditum tempore Pippini regis, ac Morbaco subiectum, ut patet ex diplomate Lotharii augusti, qui paullo ante obitum donationes, a Pippino & Carolo Magno Lucernæ monasterio factas, confirmavit. Non ergo primus ejus auctor Wighardus, sed forte restitutor, aut amplificator.

b V. supra lib.
26. n. 20.
c V. lib. 33. n.
30.
Lucernæ mo-
nasterium.
* de Zurich.

Ad hunc annum referendum videtur diploma Ludovici augusti, qui rogatu Herimenaldi abbatissæ possessiones omnes Anianensis monasterii confirmavit, res quasli-

LXXXIII.
Ludovici au-

ber singillatim commemorans, adjecta libera facultate eligendi abbatis. Actum Aquif-grani palatio xiv. kalendas Novembris, anno vicesimo-quarto domni HLudovici piissimi augusti, indictione quinta-decima. quod præceptum, a nobis editum in appendice ad vitam Benedicti Anianæ abbatis, Cointius retulit ad annum præcedentem, indictionem ineundo a kalendis Septembris, annos vero imperii Ludoviciani ab anno ejus sæculi tertio-decimo, quo a patre confors imperii declaratus est. In prædicti diplomatis invocatione præter morem tunc consuetum, *Ludovicus divina ordinante providentia imperator augustus* dicitur. Vulgatam formulam *divina reprobante clementia* præfert aliud Ludovicianum diploma, quo idem princeps Cuscacum villam ex jure monasterii sancti Martini Turonensis attribuit cellæ S. Pauli, *quæ rustico nomine Cormaricus dicitur*, atque Audacro abbati, qui tunc eandem cellamangebatur. *Actum Theodons-villa palatio regio*, xvi. kalendas Julii, anno item vicesimo-quarto Ludovici augusti, indictione quinta-decima.

LXXXIV. Eodem anno Authpertus Casinensis abbas hominem exuit x. kalendas Martii, post tres dumtaxat annos præfecturæ. quo anno Sichardus Beneventanorum princeps gualdium seu silyam Martoranum sancto Benedicto concessit. Authperti opuscula quædam recenset Petrus diaconus in libro de viris illustribus Casinensibus. Authperto subrogatur hoc ipso anno Bassacius, qui annos octodecim sedisse traditur. Hujus tempore aucta plurimum res familiaris ex donationibus maxime eorum, qui se suaque omnia Deo consecrabant. In his quidam Maïo Telesinus, ad extrema ex morbo redactus, se ipsum in sacro illo monasterio cum omnibus suis, tam possessionibus, quam mancipiis, tradidit. Multa etiam eidem contulit loco nobilis quidam Alifanus, Arnefridus nomine, cum Amelfridum clericum, filium suum, obtulit sancto Benedicto. Ex aliis Agenaldus castaldeus Capuanus chartam oblationis de omnibus facultatibus suis fecit. Insignis etiam fuit Theoderici Calatiæ comitis donatio, qui, præter curtem unam, quædam cimelia eidem loco testamento legavit Beneventi in sacro palatio, anno principatus quinto, indictione quinta-decima, uti Angelus de Nuce notavit ad hunc locum chronici Casinensis.

Hoc anno Lotharius Augustus Nonantulæ versabatur initio Februarii, cum ejus loci monachis liberam tribuit eligendi abbatis facultatem. *Actum Nonantula III. nonas Februarii*, anno ejus imperii xviii. indictione xv. Tunc ejus loci abbas erat Ansfridus superius laudatus, sequenti anno mortuus III. idus Martii. Ejus successor Ratpertus abbatiam tenuit uno tantum anno, obiitque vii. kalendas Julii. Hunc excepit Rotchildus ad annos tres. Nuda hæc & successorum nomina referre piget, quæ apud Ughellum^b legi possunt.

Per idem tempus Guntarius abbas monasterii sancti Modesti Casinatibus res quasdam reddidit, quas Authpertus abbas Sichardo principi in beneficium concesserat. Posita erat antiquissima hæc sancti Modesti abbatia apud Beneventum, exstabatque jam ante pontificatum Gregorii Magni sub titulo sanctæ Mariæ Olivolæ; imo ante Pelagium papam, qui eam a jure parthenonis sancti Nazarii, cui subiecta erat, non modo exemit, sed etiam vice versa hunc parthenona illi subjecit, post sanctimonialium mortes viris supplendum. Id factum anno quingentesimo nonagesimo primo. Primus ejus loci abbas Bentegrandus, patruus Grimoaldi ducis, ac demum regis. Anno insequente Linianus episcopus, agente Arichiso rege, eo transtulit corpus sancti Modesti, qui nomen loco postea communicavit. Hujus loci ecclesiam medio sæculo septimo Parda-Doda nobilissima femina restruxit. Rotundulus abbas Casinensis, undecimo sæculo exauctoratus, ad hanc abbatiam se recepit, quæ demum congregationi canonicorum Lateranensium a Julio secundo tributa est. Sunt qui ad hoc tempus sæculi noni referunt Albertum abbatem Pontidensem, cujus vitam scripsit Cælestinus in historia Bergomensis: at Ferrarius in catalogo sanctorum, Albertum hunc sancti Hugonis abbatis Cluniacensis discipulum fuisse probat. quo tempore de eo agendum.

Albertus de Pontida.

A N N A L E S

O R D I N I S

S. B E N E D I C T I.

ANN. CHR.
838.

LIBER TRICESIMUS SECUNDUS

Ab anno Christi 838. ad annum 843.

ANNUS Christi octingentesimus tricesimus-octavus, si res civiles spectes, duplici in primis eventu insignis fuit, nempe morte Pippini Aquitanie regis, & reconciliatione Lotharii augusti cum Ludovico parente, quæ in conventu Wormatiensi mense Maïo facta est. Ibidem nova regni partitio facta inter Lotharium & Carolum, prætermisso Ludovico rege, cui sola Bajoaria relicta, quæ res sic ejus animum exasperavit, ut hostili more in Alamanniam penetraverit, dejectoque Bernwico sancti Galli abbate, qui Lothario favere videbatur, Engelbertum monachum in ejus locum intruserit. Pippini obitum Astronomus collocat non multo post apparitionem cometæ hoc anno factam ipsis kalendis Januarii; & quidem ante Wormatiensem, ut Cointio videtur, conventum, in quo nulla Pippini mentio habita in prædicta regni divisione, quæ solis Lothario & Carolo profuit. Huic tamen calculo contrarium videtur præceptum ejusdem Pippini pro Cormaricensi monasterio, cujus villas & possessiones idem princeps, supplicante Otachro seu Audachro abbate, Jacobi primi abbatis successore, confirmat *kalendis Septembris, indictione prima, anno vicesimo-quinto regnante HLudovico serenissimo augusto, & vicesimo-quarto regni ipsius Pippini. Actum Cervario foreste*. quæ notæ chronicæ hunc annum significant, faventque eorum sententiæ, qui Pippini obitum ad insequentem Novembrem vel Decembrem differunt. Hujus sententiæ auctorem habemus Hermannum, apud quem Pippinus rex Aquitanie hoc anno *mense Novembris* obiisse traditur. Nec obstat, quod non multo post apparitionem cometæ decessisse perhibetur, id enim indefinite dictum censendum est. Quod vero nulla ejus ratio habita est in regni partitione, hoc ex accidenti causa pristinorum ejus motuum fieri potuit. Aliter actum est cum Lothario imperatore, quem, utpote præpotentem, sibi filioque suo Carolo Judith augusta hoc regni augmento demereri satagebat. Missi ad eum ab Ludovico patre legati, qui ad conventum Wormatiensem ipsum invitarent. Accessit ille, acciditque supplex ad pedes piissimi parentis, eidem divisionis pro nutu faciendæ arbitrium permittens.

Designati anno superiore ad novam Hirsaugiæ coloniam Fuldenses quindecim monachi, in novi monasterii possessionem hoc anno inducuntur sub Liutberto ab-

Annal. Bened. Tom. II.

G G g g

I.
Res civiles
hujus anni.

Pippini diploma
& obitus.

II.
Hirsaugia in-

ANN. CHR.
838.
coli coepta &
dedicata.

bate, annis & meritis gravi, qui jam inde a Baugolfi abbatis tempore monasticen Fuldæ exercuerat, nobilis Suevus, & Brunonis abbatis Hersfeldensis germanus frater. Nondum consecrata erat ejus loci ecclesia, & sancti Aurelii corpus, ante annos quinque istuc translatum, in oratorio beati Nazarii martyris interim servabatur. Omnibus ad dedicandam ecclesiam dispositis, invitantur quam plurimi episcopi, abbates, & regni proceres. Indicitur in futurum Septembrem festiva illa dies, qua Otgarius Moguntinus antistes ritum sacrum peregit, prasente Erlafrido comite monasterii conditore, cujus invitatu multi ad eam sollempnitatem principes, cum ecclesiastici, tum seculares, convenerant. Nomina recitat Trithemius; sed non ita accurate, ut sine censura commemorari debeant. Nova itaque basilica dedicatur in honorem sancti Petri apostolorum principis, & sancti Aurelii episcopi, cujus corpus ex oratorio sancti Nazarii in dedicatam ecclesiam illatum est. Tum sollempnis ab Erlafrido comite multorum prædiorum facta donatio est, & traditio in manus Liutberti abbatis, ejusque monachorum, eo pacto, ut vita monastica secundum sancti Benedicti regulam ibidem in perpetuum servaretur, cum libera eligendi abbatis, necnon advocati seu defensoris facultate. Multa dehinc Trithemius commemorat de præclaris meritis Liutberti abbatis, qui loci regimen ad sexdecim annos tenuisse dicitur: cujus disciplinæ multi viri nobiles illius regionis filios suos instituendos commiserunt sub Hildulfo monacho, primo scholæ Hirsaugiensis præfecto, qui librum de computo ecclesiastico composuisse dicitur.

III.
Samuel abbas sit episcopus Wormatiensis.

Fortè huic dedicationi cum aliis interfuit Samuel abbas Laureshamensis, qui hoc ipso anno ad episcopatum Wormatiensem promotus est, retento regimine sui monasterii, quod post Adalungum abbatem per annos triginta-tres jam administraverat. Is Wormatiæ ecclesiam beati Cyriaci, quæ appellatur *Niuhusen*, a fundamentis extruxisse, & *armarium*, id est bibliothecam, *hujus loci ex parte evacuisse* dicitur in chronico Laureshamensi, nempe ut inde libros in Neuhausense transferret monasterium, quod a rege Dagoberto primitus conditum ferunt. Neuhausensis novæ basilicæ dedicationem anno ejus sæculi quadragesimo-septimo, decima-quinta octobris, a Samuele factam fuisse Bruschius tradit. Idem auctor addit, Ludovicum Pium imperatorem ejus tempore in suburbio Wormatiensi condidisse cœnobium virginum Deo dicatarum sub regula sancti Benedicti, quod Monialium monasterium vulgo dici solet. Ad hæc idem Samuel episcopus & abbas a regia majestate obtinuit, ut sibi suisque successoribus ad tres menses liceret quascumque facere commutationes, pro monasterii Laureshamensis opportunitate, & possessiones dissipatas colligere. Sub eo Werinherus illustris comes quædam eidem loco prædia largitus est.

Wormatiæ duo monasteria.

IV.
Rabanus quædam monasterio suo recuperat. a Trad. Fuld. p. 474

Paullo ante prædictam dedicationem Rabanus, qui eidem haud dubie interfuit, quamdam monasterio suo possessionem vindicavit in conventu Neomagensi. Habitus est hoc anno post Wormatiensem conventus iste, cujus apud veteres nulla (quod sciam) mentio invenitur, præterquam in libro primo Traditionum Fuldensium, ubi recuperatio capture, eidem monasterio ablata, hoc modo facta legitur. *Anno dominica incarnationis DCCC xxxviii. indictione prima, mense Junio, xviii. kalendas Julii, facta est contentio Gozboldi & HRabani abbatis coram imperatore Ludovico, & filiis ejus Ludovico & Carolo, necnon & principibus ejus in palatio apud Niomagum opidum constituto, de captura, quam Folco, & fratres ejus Biurgo & Hroo, tradiderunt ad sanctum Bonifacium: ubi & Gozbertus, idem qui supra Gozboldus, convictus charta traditionis & testibus idoneis, reddidit jussu imperatoris coactus, quod injuste per fraudem de eadem traditione abstulerat, coram his testibus, Trugone archiepiscopo, Otgario archiepiscopo, Radolfo, Helmgaucho, Gerfredo, Theotgrimo, & Baturato episcopis; Adalberto, Helfrico, Albrico, altero item Albrico & Poppone comitibus; Gebawino comite palatii, Ruadharto similiter comite palatii; Hartone, Madalgero, Gebaharto, Adalgario, comitibus, & innumerabilibus vassallis dominicis. Eadem restitutio jam decisa fuerat vi. idus ejusdem mensis coram Hesse comite, ut ibidem subditur. Ex his noti sunt Trugo seu Drogo Mettenfis dictus archiepiscopus, idemque archicapellanus; Otgarius Moguntinus, Helmgaudus Werdenfis, Gerfredus Mimigardevordenfis, Theotgrimus Halberstatensis, & Baturatus Patherbrunnensis. Observatu dignum est id, quod in illo instrumento legitur de Ludovico rege, qui una cum Carolo fratre prædicto Noviomagensi placito adfuisse memora-*

tur. Nondum ergo exanduerat adversus partitionem superiori mense Maio factam in conventu Wormatiensi.

Non multo post, scilicet quinto-decimo kalendas Augustas ejusdem anni, necem passus est Friduricus episcopus ecclesiæ Trajectensis ad Rhenum, quem Judith augustæ suavis interfectum fuisse legitur in vulgatis ejus actis, quæ vix ullam fidem merentur. Eo mortuo, Rabanus commentationes suas in libros Judicum & Ruth Humberto Wirziburgensi episcopo nuncupavit; pollicitus eidem se missurum commentarios in Pentateuchum, quos, *petente sancto viro Freculfo* Lexoviensi antistite, nuper ediderat, eidemque submiserat rescribendos; missurum etiam Jesu-Nave expositionem, quam *bona memoria Fridurico, Trajectensis ecclesiæ episcopo, nuper transfuserat*, ad Humbertum itidem mittendam, ubi primum sibi reddita fuisset. quæ manifeste innuunt, Friduricum recens extinctum fuisse. Commentariis in librum Judicum præfixa est ipsius Humberti epistola, *illustri viro, meritoque insigni ac præstantissimo patri HRabano-Mauro* inscripta, in qua se legisse scribit ejus librum homiliarum, ac tres libros de institutione clericorum ad Heistolfum archiepiscopum Moguntinum; petique ab eo alios commentarios, quos eidem elucubraverat, mittens membranas, in quibus libri ejusdem in heptateuchum describerentur. Non tamen propterea se ista poscere ait, quasi ipsi desint istius argumenti scriptores. quippe penes se esse Origenem, Victorinum, Ambrosium, ceterosque patres: *« qui in tantum, inquit, tuæ sunt industrie cogniti, ut veraciter illorum linguam vestrum dicere possim sermonem: cum quod illi mira quidem pulcritudine, at nimia longitudine sermonis proferebant, tu eorum vestigia sagaciter, prudenterque sequendo, comatico mellifluoque comprehendis sermone. Idem in ipsa epistola Rabano gratulatur, Deoque gratias agit, quod tam utile vas illis temporibus in sua sancta ecclesia habere voluerit, quem in sine salutat his, aliisque versibus.*

*Salve, sancte pater, meritoque beatus in orbe.
Tu decus es nostrum, sancte pater, merito.*

Ceterum tempus, quo hos tractatus composuit, ulterius ipse indicat, cum Humberti precibus & exhortationibus se relevari petit: *quia non solum propriae, inquit, agritudinis molestia, verum etiam communis periculi, quod instanti tempore valde imminet, anxietate pregravatus sum.* quibus verbis civiles tumultus illorum temporum haud dubie significat. Quam diu superstes fuerit post hunc annum Humbertus, modo expendendum.

Caroli Cointii sententia est, Humbertum Wirziburgensem episcopum anno ejus sæculi tricesimo-quinto decessisse, successoremque sortitum Gozboldum abbatem Altahe-inferioris: Friduricum vero Trajectensem, quem Fredericum vocat, triennio post martyrio affectum fuisse: quorum alterum ex diplomate Ludovici Bajoariæ regis, Altahe concessio ad preces Gozboldi abbatis & episcopi Wirziburgensis, anno Ludoviciani regni decimo-nono, indictione quarta-decima: alterum ex actis sancti Fridurici probat. Verum hæc duo simul coherere non posse demonstrat Rabani prædicta epistola ad Humbertum episcopum, in qua *bona memoria Friduricum, Trajectensis ecclesiæ episcopum, uti jam defunctum, laudat.* Itaque alterutrum admittere necesse est, aut diploma Ludovici regis ad quindecim annos summovendum; aut Fridurici mortem triennio, quadrienniove citius contigisse, quam in ejus legitur actis, leviusculæ certe, ac pæne nullius auctoritatis. Primum tamen illud præferendum suadet chronicon Wirziburgense, ab ipso Cointio laudatum, in quo Humbertus vii. idus Martii anno octingentesimo quadragesimo-secundo fatis concessisse perhibetur. Successit Gozboldus seu Gotebaldus abbas Altahe-inferioris, non semel a nobis jam memoratus, qui factus episcopus, monasterii sui curam non abjecit, quin immo præceptum obtinuit a Ludovico rege, datum Ratisbonæ xi. kalendas Aprilis, anno regni ejus in orientali Francia decimo-nono, indictione quarta-decima, quo ipsi facultas conceditur commutandi quasdam res & nonnulla mancipia, prout e re monasterii sui esse videretur. cujus rei causa regiam celsitudinem adiisse dicitur *vir venerabilis Gotzbalus Wirziburgensis episcopus, necnon & rector monasterii, cui vocabulum est Altahe.* In hoc diplomate observare juvat, in eo exprimi non annos regni Ludovici in Bajoaria, ut supponit Cointius, sed in orientali Francia, cu-

ANN. CHR.
838.
V.
Ejus commentarii in Judicium & Ruth.

V I.
Gozbaldus abbas quando Humberto episcopo Wirziburgensi successerit.

ANN. CHR.
838.
V. Diplom.
p. 206. &
207.

ius initium ab anno ejus sæculi tricesimo-tertio aut subsequente repetendum esse alias a demonstratum est; atque adeo annus ejus regni Francici decimus-nonus videtur consignandus anno Christi octingentesimo quinquagesimo-primo, quo indictio quarta-decima incidebat. Huic calculo favent tum Egilwardus monachus in libro de gestis sancti Burchardi episcopi Wirziburgensis, ubi Gotebaldus hanc sedem annis undecim tenuisse dicitur; tum annales Fuldenfes, in quibus ejus obitus ad annum currentis sæculi quinquagesimum-quintum differtur. Certe nondum episcopus, sed tantum abbas erat anno Ludovici regis in orientali Francia septimo, indictioe quarta, id est anno octingentesimo quadragesimo-primo, quo præceptum de villa Ingolstat ab eodem rege obtinuit. Si ergo annis undecim Wirziburgensem ecclesiam rexit, non ante annum ejus sæculi quinquagesimum-tertium obiisse dicendus est, immo non ante quinquagesimum-quintum, ut probant annales Fuldenfes. Alius proinde fuerit Gosbaldus episcopus; de quo hæc leguntur in necrologio bibliothecæ palatinæ in Vaticano: XIII. kalend. Octobris obitus Gosbaldi episcopi anno DCCC L. aut certe erratum est in numero annorum. Hæc minutia longiores nonnullis fortasse videbuntur: at necessaria nobis visa sunt ad res nostras illustrandas.

VII.
S. Galli &
Augiæ abba-
tes.
b. Analect.
no. 4. p. 337.

Ermanicus Augiensis monachus opusculum^b ab se scriptum memorat de inceptioe sui monasterii, & fratrum ibidem famulantium vita, quæ per omnia doctissimo domino Gosbaldo episcopo vel approbanda, seu refutanda commendavit. Hæc scribat auctor ille paulo post mortem Walachfredi seu Walafredi abbatis Augiensis, quæ accidit anno ejus sæculi quadragesimo-nono. Hoc opusculum ad nos si pervenisset, multa scitu digna de hoc percelebri quondam monasterio resciremus. Nunc, deficientibus ejusmodi subsidiis, unus nobis succurrit auctor Hermannus, gravis quidem, sed re ac nomine Contractus, qui ad hunc annum ita scribit: *Apud sanctum Gallum Gozberto abbati Pertivicus successit. Augia, Erlebaldo abbate cedente, Rudhelm abbas undecimus præfuit annis quatuor.* Plura de substitutione Bernwici, quem Hermannus Pertivicum vocat, Ratpertus monachus habet: nempe Gozbertum cum jam ætatis gravitatem, corporisque infirmitatem non sufficere crederet ad instantium necessitatem negotiorum, a Ludovico clementissimo augusto impetrasse, ut Bernwicus ejus loci monachus in ipsius locum sufficeretur: qui eodem anno abbas ordinatus sit. De Erlebaldo Augiensi abbate, qui tunc ad privatam vitam, Herononis decessoris sui exemplo, se recepit, plura superius retulimus: at Rudhelmi ejus successoris nudum nobis nomen relictum est. In brevi chronico sancti Galli Puoto diaconus palatii hoc ipso anno in Judaismum lapsus dicitur in vigilia ascensionis Domini, de quo plura in annalibus Bertinianis, ubi Bodo, alius Voto & Puoto, appellatur.

VIII.
Lindaviensis
cœnobii prima-
riæ tabulæ exa-
minantur.
* Lindav.

Ab opido sancti Galli non longe abest lacus Acronius seu Brigantinus, alio nomine Potamicus dictus, cujus in adversa pœninsula, positum est Lindavia* opidum, in eoque insigne cœnobium virginum, olim Benedictinarum, nunc nobilium canonicarum, de cujus origine, primo situ ac nomine, necnon conditore magna controversiæ materia est. Vulgaris traditio fert, Adalbertum comitem, cum fratribus Mangoldo & Udalrico, prima loci fundamenta posuisse, & quidem in ea ipsa pœninsula, ubi nunc cœnobium visitur, cujus celebritas condendi circum opidi cognominis occasionem dederit. Proferuntur in hujus rei argumentum picturæ veteres, atque diploma Ludovicianum, quod alii Ludovico Pio, alii æquivoco ejus filio Germaniæ regi tribuunt: quo ex diplomate nobiles illæ canonicæ jus sibi asserere conantur in Lindavienses opidanos, qui, excusso fidei catholiciæ jugo, non mirum est, si canonicarum seminarum dominationem detrectaverint. Hinc nata inter utrosque gravissima disceptatio, quæ flagrantissimis partium studiis hinc inde agitata est, editis altrinsecus scriptis, in quibus palmaris videtur pro Lindaviensibus opidanis censura diplomatis Ludoviciani, auctore Hermanno Conringio, viro docto, adversus propugnatores causæ nobilium canonicarum. Hæc causa maxime nititur præsidio dicti diplomatis, de quo ut ingenue dicam quod sentio, cogit ipsa propositi nostri necessitas. Diplomatis invocatio & inscriptio, necnon subscriptiones & chronica notæ, genuinorum Ludovici Pii diplomatum specimen præferunt. Ad hæc ipsa scripturæ species in æs incisa aliorum ejusdem principis diplomatum scripturam refert. Invocatio & inscriptio prædicti diplomatis hæc est: *In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus divina repropitiante clementia im-*

ANN. CHR.
838.

perator augustus. quæ sane cum aliis Ludovicianorum formulis, quæ scilicet ab ejus in thronum restitutione editæ sunt, omnino conveniunt. Eodem etiam conspirant signum & monogramma HLudovici serenissimi imperatoris; necnon subscriptio Hirminmaris notarii, qui has litteras ad vicem Hugonis recognovit. Apposita quin etiam Ludovici imperatoris in sigillo effigies cum inscriptione apprime respondet. Denique consentiunt chronica notæ, *Data xi. kal. Maias, anno Christo propitio xxvi. imperii domni HLudovici piissimi augusti, indictione II. Actum Bodama palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.* Certe Bodamæ anno sequenti, cui diplomatis notæ chronica conveniunt, versabatur Ludovicus augustus, ut constat ex Astronomi libro de ejus vita, ubi mendose in editis^a Bedonnia legitur, quo de loco inferius. Quod si specimen in æs incisum consulas, scripturæ forma non male ejusdem principis cancellariam sapit. Hoc specimen exhibet tantum signum cum monogrammate Ludovici imperatoris, subscriptionem notarii, & chronicas notas, appposito anno incarnationis Domini DCCC LXVI. quod recentiori manu cujusdam imperiti novatoris adscriptum est, nam prædictæ chronica notæ non anno Domini DCCC LXVI. sed anno DCCC XXXIX. ad amissim conveniunt. Hactenus contra hujus diplomatis veritatem nihil occurrit, cui nihil detraberet apposita ab imperito novatore anni incarnationis additio, si cetera constarent. Verum si ipsius diplomatis forma & stilus remotis præjudiciis expendantur, fateri necesse est, quædam in contextu errata occurrere, quæ prædicti instrumenti *audierunt* convellunt. Singula non vacat attingere, quæ obelo confixit Conringius, nec ipse omnino errorum expers, ut quod ait^b cancellariæ cum imperatorum, tum regum Francorum, moribus repugnare, Ecclesiæ vocem diptongo ordiri, quod sane adeo non repugnat, ut sexcentis exemplis oppositum constat. Illud in primis hoc in diplomate me movet, quod in eo mentio fiat *Rabani sanctæ Moguntinæ ecclesiæ metropolitæ*, qui certe, superstiti Ludovico Pio, necdum hanc dignitatem adeptus, nec ipse anno DCCC LXVI. quem novator apposuit, amplius in vivis erat, quippe ante annos decem extinctus. Ceteris recensendis immorari nil juvat. Conringius putat circa initia sæculi decimi-tertii hoc diploma confictum fuisse. At scriptura ipsa diplomatis, immo ipsa additio anni incarnationis, post multos annos facta, longe antiquior est; & denique Henricus, Constantiensis episcopus ante medium sæculum decimum-tertium, illud pro genuino, & proinde antiquissimo habuit.

a. Infra num.
14.

b. Conring.
p. 327.

Qualecumque sit istud diploma, nonnihil conducere potest ad originem cœnobii Lindaviensis investigandam, nam eo saltem tempore, quo vel interpolatum, vel confictum supponitur, hæc obtinebat traditio, Adalbertum comitem ejus loci conditorem existuisse; & quidem cœnobium *sanctimonialium*, cui nomen *Lindaugia*, intra lacum *Witise* constructum fuisse in honorem sanctæ Dei genitricis *Mariæ*. Negat Conringius conditorem fuisse Adalbertum, aut cœnobium principio positum intra insulam *Lindaugiam*, quod circa Nonnenhornium opidum primo sterisse contendit; nec proinde primis illis temporibus *Lindaugiam* appellatum; denique urbem *Lindaugiam* antiquiorem esse monasterio, quod illuc processu temporis translatum fuerit. Sed hæc omnia asserere aut negare facilius, quam asserere aut negata idoneis adstruere argumentis. Sane longe veri similius est, ex monasterio, quod alibi passim evenit, opidum accrevisse. Nec valet quod opponit Conringius, Nonnenhornium dici, quasi Nonnarum-domum, ibidemque veteris abbatialis palatii rudera superesse. Quid enim, si illic abbatilæ villa rusticana, & ædes ad oblectandum extructæ dicantur? Certe jam sæculo nono *Linthaugiam* simpliciter appellatum fuisse monasterium probat Hepidannus in libro de vita sanctæ *Wiboradæ* virginis, ubi *Cilia* quædam inclusa, invidia tumens contra virginem, Salomonem episcopum Constantiensem hortabatur, *ut eam fecisset Linthaugia*, quod in titulo capitis sexti-decimi legitur, supple *sanctimonialium*. Rem dilucide explicat ejusdem capitis contextus, in quo *Cilia* his verbis Salomonem alloquitur. *Comperam habeo vestram spiritalem voluntatem erga eandem puellam, quod eam, si vobis occasio datur, vultis inserere alicubi choro sanctimonialium: alicuius tuta a mundiali fluctuatione, liberius in Dei servitio possit durare. Ad hoc etiam rescitum habeo vestrum iter Linthaugiam. Eo loci, si vos non alias trahit voluntas, consiliarer ejus insertionem: tum quod conversatio ibi valde spiritualis est: tum quod promtior ei illic pateret ingressus. Ibi omnia vestro nutui parebunt.* Ex his verbis manifeste intelligitur, *Wiboradæ* tempore, id est sæculo ipso

IX.
Ejusdem ori-
go & situs as-
seritur.

nono, hoc monasterium præcise dictum *Linthaugiam*; tum Ciliam suafisse, ut eo loci *Wiborada* choro *sanctimonialium* insereretur. Non ergo extra *Linthaugiam*, sed in ipsa *Linthaugia* primitus situm erat cœnobium, immo ipsa *Linthaugia* seu *Lindaugia* erat, cujus celebritas haud dubie, ut alibi passim, condendo circum opido occasionem dedit. Nec dubium proinde, quin dominium in opidum habuerint sanctimonialia, quarum jugum demum cum avita religione opidani excusserint, obtulerintque, ut in liberam urbem erigeretur. quod etiam in sancti Galli opido factum est. De hoc itaque monasterio interpretandum quod in ejusdem *Hepidanni* annalibus legitur ad annum nongentesimum quadragesimum-octavum: *Lintaugia concinnata est nonis Junii*. sic *Fulda*, sic *Corbeia*, aliaque similia, non raro simpliciter dicuntur illa monasteria, tamen ad junctum opidum habent. Ex hoc porro loco intelligitur, quale tunc fuerit illarum *Lindaviensium* sanctimonialium institutum, quarum *conversatio* valde *spiritualis* laudatur. Ibidem tunc existerat *Kerbiga* reclusa, de qua id oraculi *Wiborada* inter orandum accepit, quod si ad eum locum accederet, *sanguine Kerbergæ reclusæ ibi inebriaretur*. quæ forte ibidem interfecta fuerat. Prope fidem est, Ludovicianum istud diploma conflatum esse ex duobus veris diplomatibus, altero Ludovici Pii imperatoris, cujus initialis formula cum monogrammate, subscriptionibus, sigillo atque chronicis notis in eo invenitur; altero unius cujuspiam *Ottonum* vel *Heinricorum*, quorum ætatem, phrasim ac genium totus contextus sapit. Sane hoc qualecumque diploma si non genuinum, saltem valde antiquum fuisse evincit recognitio ejus, ante medium sæculum tertium-decimum facta ab *Henrico* episcopo *Constantiensi*, qui testatur, ex inspectione privilegiorum sancte memorie *Ludovici* quondam imperatoris, evidenter sibi constituisse, quod ipse ad petitionem *Alberti*, quondam sacri palatii comitis, *Lindaugiensis* monasterii fundatoris, & intercessionem *Salomonis* antecessoris sui, omnem libertatem & justitiam, quæ *Constantiensis* ecclesia in omni jure habere cognoscitur, eidem monasterio contulit & concessit. quæ quidem in illo Ludoviciano diplomate diserte exprimuntur. Datum *Constantiæ* anno Domini millesimo de-centesimo quadragesimo-secundo VII. kal. Septembris, indictione quinta-decima. *Adalbertum* *Lindaugiensis* parthenonis conditorem *Cointius* eum esse putat *Adelbertum* comitem, qui una cum *Otgario* *Moguntiacensi* episcopo, *Lotharii* partibus contra duos fratres, *Ludovicum* & *Carolum*, favebat. Verum hic *Adalbertus*, non *Alamanniæ* aut *Sueviæ*, sed *Mettrensis* comes a *Nithardo* b dicitur. Tandem ex libello de translatione sanguinis Christi Domini in *Augiense* monasterium, qui ante medium decimum sæculum scriptus est, discimus, quis sit iste *Adalbertus* *Lindaviensis* cœnobii auctor. hunc scilicet esse filium *Adalberti* comitis, atque *Histriæ* præfecti, qui *Schennense* in *Ratia* *Curiensi* puellare monasterium condidit: cujus filius *Adalbertus* *Ruotpertum* *Rætiensis* præfecturæ, ex qua ipsum *Adalbertum* exturbaverat, invasorem, ex equi lapsu mortuum sepeliri curavit in quodam monasterio, quod *Lindowa* nominatur. Id enim conditoris jure fecisse cuius facile persuasum erit. Hanc præfecturam, *Ludovico* *augusto* imperante, *Ruotpertus* occupaverat, ut ex prædicto libello intelligitur. quod tempus conditi *Lindaviensis* parthenonis, ac prædictum vocabulum, situmque primarium confirmat. Plura colligere licet ex eo libello, quem in Appendice referemus. Alius sine dubio fuit *Adalbertus* comes *Durgavorum*, temporibus *Ludovici* *Germaniæ* regis & *Caroli* *Craffi* imperatoris, in quibusdam chartis c sancti Galli laudatus: quem *Wodalricus* d comes videtur præcessisse. Ceterum in duabus chartis exeuntis sæculi noni pro sancto Gallo, jam *Lintova* seu *Lintowa* curtis legitur. quo *curtis* nomine veteres illi opidum quoddam celebre, auctore *Vadiano* e, aut in ipsis opidis domicilia celebrium hominum significabant. Post quam hæc scripseram pervenit in manus meas defensio Ludoviciani diplomatis contra *Conringii* censuram, auctore *Maximiliano* *Rasslero* *Soc. Jesu*, qui nihil indidiscussum relinquit ad justam istius diplomatis defensionem. Audio tamen *Tenzellium* pro *Conringio* respondisse, & adhuc litem pendere in consilio sacrae cæsareæ majestatis.

In saltu *Arduennæ* florebat hoc tempore *Sevoldus* abbas monasterii *Andaginen-* sis seu sancti *Hucberti*, cujus miraculum refertur in hunc modum. Tanta fuit hoc anno imbrium inundatio, ut certam mortalibus ac terræ fructibus perniciem intenteret. Cum humana auxilia deficerent, sacerdotibus ac populis nihil consultius vi-

a *Conring.*
p. 328.

b *Nithard.*
lib. 2. p. 367.

c *Goldast.*
to. 3. rer.
Alaman. p. 84.
c. seq. c.
Conring. p. 255.
d *Gold.* *ibid.*
p. 71.
e *ibid.* p. 85.

X.
Andaginen-
sium religio.

sum est, quam ut ad sancti *Hucberti* patrocinium confugerent, si tamen ejus monasterium adire sibi liceret. Tanta quippe tunc temporis eo in loco erat sub venerabili abbate *Sevoldo* religionis disciplina, ut quibusque secularibus difficilis esset ituc conveniendi licentia, nullusque ingrediendi aditus feminis, nisi in annuali festo ipsius pontificis tribueretur. Præmissi oratores abbati & fratribus imminens periculum exponunt. Illi audito communi periculo, dubii hærent, cum hinc ad annuendum invitaret iusta oratorum petitio, illinc religio piæ consuetudinis retraheret. Postulantibus tandem assensum est. Procedunt nudis pedibus jejuni ad sacrum locum terni quaternive aut quini sacerdotes cum suis quique affectis. tum ad sacrum sepulcrum cum oblationibus conveniunt. denique sacra celebrantur missarum sollempnia. Nec mora cessavit illa imbrum inundatio: quin etiam longo post tempore nullum his partibus damnum ab ulla tempestate allatum est. cujus beneficii memores accolæ, annuæ oblationis voto Deo & sancto *Hucberto* se se obstrinxerunt. quod votum banno seu edicto imperiali & lege synodali confirmatum est. In vulgato libello de miraculis sancti *Hucberti* id factum legitur anno Verbi incarnati octingentesimo tricesimo-septimo, imperii autem *Ludovici* vice-simo-quinto, ordinationis vero domni *Walcandi* episcopi vice-simo-octavo. *Cointius* scribendum putat anno octingentesimo tricesimo-octavo. quod accuratius videtur, habita ratione annorum imperii *Ludovici*, si a morte *Caroli* parentis computentur.

Sub idem tempus *Eggardo* abbati *Laubiensi*, humanis rebus exempto, *Harbertus* e *Corbeia* monasterio abbas adscitur, probante *Ludovico* *augusto*, vir bonus & multum laudatus. In primis religioni studuisse, & faciendis ornandisque ejus loci rebus operam dedisse traditur. Hujus rei testem affert *campanam*, iussu ejus factam, *Fulcuinus* *chronographus*, impressos eidem versus referens, quorum primus abbatis auctoris sui nomen exprimit:

Harberti imperio componor ab arte patroni.

Idem e silva aquæ fontem deducere tentavit, sed perficere non potuit opus præposterum, & sero inchoatum, prohibente scilicet *Hucberto*, fratre *Theutbergæ* reginæ, quæ *Lothario* regi nupta erat. Is enim abbatiam hostiliter invasit; tum, expulso *Harberto*, qui ad *Corbeiam* revertit, militibus suis monasterii reditus partitus est, exiguis ac modicis villulis in fratrum usus reservatis: qua de re inferius recurret narratio.

Restituta in *Dionysiano* apud *Parisiis* monasterio disciplina regulari, *Hilduino* abbati fratribusque visum est societatem inire suffragiorum cum monachis *Remigiani* apud *Remos* cœnobii, qui olim institutum suum, *Tilpino* archiepiscopo auctore, ab ipsis *Dionysianis* acceperat. Sacra confederationi ultro assenserunt *Remigiani*, si non ipsi primi ejus fuerunt auctores. Editæ sunt hac de re litteræ ex membrana *Remigiana* in tomo quarto *Spicilegii*, in quibus id factum legitur *Fulcone* sancti *Remigii* abbate, qui tum ecclesiam *Remensem*, simulque sancti *Remigii* abbatiam, *Ebone* archiepiscopo cum æquivoco nepote suo expulso, procurabat, & quidem anno vice-simo-quinto *Ludovici* *augusti*. Audienda in itæ societatis verba. *Aequum* siquidem visum est fratribus in beati confessoris *Christi* *Remigii* monasterio, sub sanctissimo ac venerabili patre *Fulcone* manentibus, ut cum fratribus de præclarissimorum sanctorum, videlicet *Dionysii*, *Rustici* & *Eleutherii*, cui venerabilis pastor *Hildoimus* præesse videtur, tale decretum de pacis ac dilectionis conjunctione facere, & quid unusquisque pro salute atque obitu alterius agere debeat: quod neque ab ipsis, neque a successoribus eorum, ullo unquam tempore corrumpatur, sed semper firmum atque inviolabile permaneat. Igitur anno xxv. imperii domini ac serenissimi *HLudovici*, nos omnes fratres ex monasterio beati *Remigii* hoc scriptum pari consensu atque communi voluntate fecimus, quod & nos omni tempore complecturos pollicemur, & ut a successoribus nostris conservetur, obnixè flagitamus. Primum namque volumus, ut talis inter nos & supra dictos fratres nostris fervor caritatis & tanta vis dilectionis maneat, ac si uno, si fieri posset, conversaremur loco. De cetero, ut quando aliquis ex ipsis, corporis nexibus absolutus, a seculo migraverit, unusquisque nostrum infra triginta dies psalterium pleniter compleat, ac sacerdotes nostri missas, eidem psalterio congruentes, pro eo celebrare studeant; & tres vigiliis, id est primo, & septimo, atque tricesimo

X I.
Laubienses
abbates.

X I I.
Remigiano-
rum societas
cum *Dionysia-*
nis,

ANN. CHR. 838.

die, communiter pro eo & devotissime peragamus. Si vero quidam ex eis aliqua corporis incommoditate occupatus fuerit; mox ut nobis nuntiatum fuerit, omni die, quousque convalescat, aut ab hac luce discedat, unusquisque quinque psalmos pro eo sollicitè compleat; & ut nomina defunctorum illorum inter nomina nostrorum inserantur defunctorum: ut, sicut pro nostris, ita etiam pro illis cotidie Domino sacrificium offeratur. Subsequuntur in veteri membrana nomina monachorum ex monasterio sancti Dionysii, atque eorum, quibus communio suffragiorum ab iis concessa fuerat, qui fratres conscripti aliis dicebantur. In horum numero primi recensentur HLudovicus imperator, item HLudovicus rex, tum Hilduinus abbas, item Hilduinus abbas, item HLudovicus abbas: quorum primus Dionysianus abbas erat, alii duo confederati, & forte ex Dionysianis assumti. Quamquam Ludovicus abbas videtur esse Ludovici augusti frater, qui Hilduino abbati Dionysiano successit, jam aliorum cœnobiorum abbas. Hos sequuntur nomina ejusdem loci monachorum, numero centum viginti-septem: quos inter memoratur Godofredus episcopus, & Hincmarus diaconus & monachus, is qui postea Remorum archiepiscopus creatus est; Samuel item subdiaconus, forte is, quem scriptor sancti Dionysii miraculorum in fine libri secundi compellat, cujusque hortatu duos priores libros scriptos dicit, quibus alter anonymus tertium adjecit. Succedunt in eadem membrana nomina monachorum de monasterio sancti Germani, scilicet Parisiensi, numero centum viginti-duo, præter Ebroiniam abbatem, quibuscum eadem societas inita est. In editis omissa sunt hæc nomina, in scriptis relata, ubi recensetur Ebroinus abba, Hilduini successor, idemque Pictavorum episcopus; Heimo, Sigemundus, Lambertus, aliique permulti, in quibus laudatur Uwardus, martyrologii auctor; & Haimoinus, qui librum scripsit de miraculis sancti Germani; atque Gislemarus, an scriptor vitæ sancti Droctovei abbatis, pænultimo loco relatus. Porro in illo Dionysianorum monachorum numero sacerdotes minimum triginta-tres, diaconi septemdecim, subdiaconi viginti-quatuor, acolythi septem recensentur; ceteri tantum monachi, præter unum episcopum. Eodem ferè tempore in monasterio sancti Galli sub Salomone abbate fuerunt simul presbyteri quadraginta-duo, diaconi quatuor & viginti, subdiaconi quindecim, pueri viginti, testante Ekkehardo. Denique ex triginta monachis Crulandensibus, quos Ingulfus tradit effugisse firem Nortmannorum, decem erant sacerdotes, ceteri inferiorum graduum monachi. quæ observare visum est hoc loco ad illustrandam eorum temporum disciplinam in monachis ordinandis.

Eadem cum Germanensibus.

Monachorum sacerdotum numerus.

XIII. Carnutenſe S. Petri monasterium diripitum.

Carnutenſem ecclesiam regebat hoc tempore, aut potius ferociter vexabat Elias, solo nomine, non merito episcopus. Is regia auctoritate, quam forte pecunia redemerat, sancti Petri abbatiam adeptus, eam armis occupare institit, repugnantibus monachis, qui ejus tyrannidem merito reformidabant. Hos itaque militari manu aggressus, multo cruore effuso, rerum tandem potitur, pretiosa quæque cimelia & ornamenta diripit, vasa sacra, aurea & argentea, asportat, distrahitque; terrasque sanctuarii partim in suos usus convertit, partim propriis stipendiariis in beneficium dedit. Hinc factum est, ut episcopum abhorrentes plerique monachi, locum deseruerint, & ad Autisiodorenſe beati Germani cœnobium confugerint: alii vero, vix sibi relicta victus ac vitæ facultate, incerti quo pergerent, ab eodem invasore dure & inclementer tractati sunt. Sic locus ille, religione quondam celebris, pristina dignitate, solitoque orbatus divinæ laudis officio, pæne in solitudinem redactus est, dum barbara Nortmannorum manus supremam cladem urbi ac monasterio attulit. Neque hoc malo contentus Elias, alterum cœnobium sanctimonialium, in monte Leugarum, non longe ab urbe eleganter constructum, solo tenuis destruxisse traditur. Eliæ in episcopatu successit Burchardus, Burchardo Frothaldus, quo sedente civitas a Nortmannis capta ac successa est. Hæc aliaque fœda relatu exhibet sancti Perri liber, Haganonis nuncupatus.

ANN. CHR. 839. XIV. Ludovicus rex a defectio- ne respicit.

ANNO inſequentē supra octingentesimum tricesimo-nono Ludovicus Bajoariæ rex, partitionem Lotharium inter & Carolum a patre factam non ferens, concitatis transrhenanis populis, rem armis vindicare aggreditur. qua re accepta, Ludovicus post pascha mature occurrendum putavit, ac trajecto Rheno Triburiam accessit, quod opidum erat trans Rhenum ad australem Moguntia plagam, Oppenheimium inter ac Moguntiam positum, ad dexteram, qua secundo Rheno descenditur.

descenditur. Collecto illic exercitu usque Bodamam seu Bodomam, a mendose Bedoniam, Alamanniæ opidum regio palatio insigne, perrexit: cui Ludovicus, suorum defectionem metuens, supplex veniam postulavit, ac se, quæ perperam egisset, emendare pollicitus, inani incepto recessit. Incidebat eo anno paschalis sollempnitas in octavum idus Aprilis; nec facile tantum itineris ante finem ejusdem mensis imperator conficere poterat. Bodoma seu Bodama b palatium erat ad lacum Acronium seu Brigantinum, a Bodama Bodamicum, dein Potamicum dictum, quo in loco Ludovicianum diploma pro Lindaviensi monasterio datum fertur. Longe memorioris notæ est præceptum Ludovici augusti, quo Aldrici-cellam Tattoni abbati Campidonæ hoc anno, quarto-decimo kalendas Maias, restitui jussit, dum in Bodoma palatio moraretur. Hoc diploma integrum videtur referendum ad illustrandam Ludovici profectionem contra Ludovicum Bajoariæ regem, quem Bodomæ sibi demum reconciliavit.

ANN. CHR. 839. a V. supra n. 8. b V. Goldast. 10. 1. rer. Alam. p. 180. Ludovici augusti diploma pro Campidona.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, HLudovicus divina repropitiante clementia imperator augustus. Si locis Deo dicatis propter amorem Dei & reverentiam inibi sibi famulantium quippiam beneficii de rebus transitoriis ad necessitates eorum sublevandas conferimus, id nobis procul-dubio ad æterna præmia consequenda profuturum minime dubitamus. Idcirco n. verit industria omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet & futurorum, quia ad deprecationem dilectissimi fratris nostri Drogonis venerabilis archiepiscopi, sacrique palatii nostri summi capellani, quamdam cellulam, appellatam Aldrici-cella, que domino ac genitori nostro Carolo præstantissimo imperatori tradita est, que in ducatu Alamanniæ sita est, in pago Albigo, ad quoddam monasterium, quod dicitur Campidona, ubi presenti tempore venerabilis Tatto abba præest, ob emolumentum animæ nostre & æternæ retributionis fructum subdere, & de nostro jure in sui & potestatem prædicti monasterii sollempni donatione nobis transferre placuit. Pro hoc itaque nostro favore atque licentia dedit jam dictus venerabilis abba Tatto ex ratione monasterii sui Ratulfo presbytero atque capellano nostro, qui jam pridem eandem cellulam nostra largitione tenuit, ad habendum in beneficium diebus vitæ suæ, in pago Keltenstein, in loco, qui dicitur Hruodoldishova, sex obas vestitas sub integritate earum; & in alio loco, in pago Augustgoi, quamdam cellulam, nuncupatam Hirilescella, cum omnibus ad se pertinentibus: eo videlicet modo, ut præfatas res monasterii diebus tantum vitæ suæ habeat, & post obitum suum revertantur ad prænotatum monasterium perpetualiter possidenda. Unde vero ob firmitatis studium hoc præceptum venerabili monasterio Campidonæ pro utrisque rebus confirmandis fieri jussimus, per quod decernimus atque jubemus, ut abhinc in futurum, modo superius taxato, in jure & dominatione ejus consistant: ita ut quidquid utilitatis rectores prædicti monasterii de utrisque rebus facere, ordinare, disponere decreverint, libero in omnibus perfruantur arbitrio. Et ut hæc nostre confirmationis auctoritas per futura tempora inviolabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria nostra subter eam firmavimus, & impressione anuli nostri jussimus sigillare. Signum HLudowici serenissimi imperatoris. Hirminmaris notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi. Data XIII. kal. Maias, anno Christo propitio XXVI. imperii domni HLudowici piiissimi augusti, indictione secunda. Actum Bodoma regio palatio in Dei nomine feliciter, amen.

Præter hoc diploma idem Tatto abbas aliud ab ipso imperatore, ad liberam electionem abbatis, iisdem anno & indictione obtinuit suo monasterio Campidonæ, quod est constructum in honore sanctæ Mariæ semper virginis, & sanctorum Gordiani & Epimachi martyrum, quos bone memoria Hildegarda mater ejusdem imperatoris ad eundem locum, pro divinis eis officiis adhibendis collocavit. Actum Cabalauno civitate, palatio regis, kalendis Septembris, anno viceſimo-sexto imperii HLudowici augusti, indictione secunda. Hoc diploma solita formula, divina repropitiante clementia, prædictum non est, sed alia, quæ ante eam obtinebat, divina ordinante providentia: cujus rei jam alia superius d exempla vidimus. Verfabatur itaque Ludovicus imperator Cabalauno seu Cabilone civitate hoc anno, kalendis Septembris.

Aliud pro eodem. c Analeſt. 10. 4. p. 468. d lib. 31. n. 83.

Id congruit cum Astronomi narratione, qui motui Bajoarici regis Aquitanicum hoc modo conjungit. Revertens ex Alamanniâ imperator, Rheno apud Confluentes transmissio, in Arduennam causa venationis accessit. In qua dum exerceret, nuntii ad eum veniunt, Aquitaniæ tumultum perferentes. Pippinus rex moriens duos reliquerat filios, Pippinum & Carolum, qui ambo paterno se regno excludi, HH h h

XV. Aquitanici tumultus.

ANN. CHR. 839.
 & Carolum consobrinitum in ejus possessionem venire graviter ferebant. Hinc majorem natu Pippinum primores quidam, quorum Emenus comes princeps erat, ad defectionem & ad hereditarium regnum capessendum sollicitant. Resistere contra non pauci ex optimatibus, quos inter Ebrouinus, abbas tum sancti Hilarii apud Pictavos, postea ejus urbis episcopus, ad Ludovicum caesarem maxima celeritate contendit, ejus voluntati cum plerisque proceribus in omnibus obsequi paratum se esse contestans, simulque flagitans, ut nascenti malo imperator quantocius occurreret. Hunc cum multis gratiarum actionibus in Aquitaniam remisit Ludovicus, suis mandata fidelibus perlaturum, cum eo, ut proximo autumno Cabillonum ad generalem conventum convenirent: ubi praedictum diploma Tattoni abbati kalendis Septembris concessum est. Rebus itaque Cabilone, uti conditum erat, ordinatis, imperator dein ad componendas res Aquitanicas se convertit, agnitoque apud Arvernorum rege Carolo, Pictavos ad celebrandum Christi Domini natalem accessit.

XVI. Eginhardi abbas obitus. a Eginh. epist. 40. & 41.
 b id. ep. 42.
 c id. ep. 47.
 d id. ep. 32.
 Hoc tempus non videtur praetergressus Eginhardus Selingestadiensis & S. Bavonis apud Gandavum, atque Blandinii abbas. Digressus ab Aquis palatio, morbo splenis ac femoris correptus, trajecto a vix decimo die pervenit Valentianas, post biennium scilicet, quam futuros regni tumultus, revelantibus Christi martyribus Petro & Marcellino, didicerat. Valentianis navigio delatus est ad sanctum Bavonem; atque ut inde Selingestadium redire sibi liceret, quod intra quindecim dies navigio fieri posse dicit, quemdam aulicum rogat. Is erat Gerardus, ut puto, comes, prima dumtaxat littera designatus, cui ob hanc gratiam, ab imperatore atque augusta obrenam, gratias agit epistola quadragesima-quinta. Post aliquantam apud sanctos martyres moram, denuo invitatur ad palatium a Gerwardo amico; quod sibi impossibile dicit, tam propter via difficultatem, quam corporis imbecillam valetudinem. Ab eodem repetit scriptum de revelatione quadam sancti Gabrielis, quod ei legendum & examinandum miserat. Deinceps de statu rerum palatinarum nihil sibi scribi rogat, quia nihil ex his, inquit, quae aguntur, audire delectat. Eidem, ut puto, Gerwardo, carissimo amico, Eginhardus peccator, jam in extremo a positus scribit, animam ei suam commendaturus e corpore mox egressuram; ut sanctarum studiis orationum, piorumque precibus fratrum quiddam refrigerii accipere mereatur. Dein eidem commendat curam ecclesiarum sibi commissarum, ne post suum ipsius obitum locus sanctitatis invadant rapaces, gregemque humillimum dispergant: sed potius ut talis eis concedatur rector, qui Deum amare noverit, vel timere, & subditis subvenire. Ad hoc quemdam sibi proximum suggerit, quem fratres ipsi praefici optabant, juvenem quidem aetate, sed moribus senem, forte Raleicum notarium suum, quem sibi substitui optat. In fine mittit pallium unum, quod rogat mitti ad fratres sancti Servatii Trajectensis, ut sui mentionem faciant: & Immæ sorori dilectissimæ, quæ ante ipsum mortua erat, animam suam commendat. Erat Gerwardus clericus, ni fallor, palatinus, is, qui librum de vita Caroli Magni, ab Eginhardo scriptum, exarari curavit in codice Vindobonensi, ex quo Lambecius hos versus refert, eidem libro adjectos, inscriptos forsitan Ludovico Augusto.

Hos tibi versiculos ad laudem, maxime princeps,
 Edidit, aeternam memoriamque tuam
 Gerwardus supplex famulus, qui mente benigna
 Egregium extollit nomen ad astra tuum.
 Hanc prudens gestam noris te scribere, lector,
 Eginhardum magni magnificum Karoli.

Idem Eginhardus scripsit annales de rebus a Carolo & Ludovico gestis, quidquid contra sentiat Coincius; varias epistolas, quatuor libellos cum vita rythmica sanctorum Petri & Marcellini-martyrum; librum etiam de adoranda cruce, aliumque de revelatione sancti Gabrielis, qui duo posteriores exciderunt. Epitaphium ejus scripsit Rabanus, uti & Raleici ejus successoris, qui ipsius quondam notarius fuerat. In vetusto breviario Fontanellensi notatur xv. kal. Junii Einardi abbatis Fontanellæ commemoratio, quem ut sanctum colunt Fontanellenses nostri, sed alia die, nempe vicesima Februarii, vereor ut satis gravi fundamento.

XVII. Rabanus abbas, ejusdem Eginhardi amicus, hoc etiam tempore commentarium

in libros Maccabæorum, reverendissimo, & omni caritatis officio dignissimo Geroldo, sacri palatii archidiacono, nuncupavit, cujus rogatu illum ediderat, ex divina partim historia, partim ex Josepho, aliisque aliarum gentium historicis contextum. Eundem postea obtulit Ludovico Germaniæ regi, cui praeterito anno tractatum in Daniele prophetam direxerat: obtulit, inquam, eo tempore, quo Romana ecclesia libros Maccabæorum in ecclesia legi constituit, nempe mense Octobri, ut princeps hanc expositionem in promptu haberet. Ex quo intelligitur, quanta tum fuerit regum ac principum in legendis, meditando scripturis sacris sedulitas. Eodem tempore idem auctor commentationes in Sapientiam & Ecclesiasticum Otgaro Moguntino pontifici nuncupavit. Et primam quidem ideo aggressus est, quod nullam antea super totum Sapientiae librum expositionem invenisset, licet Bellator presbyter octo libros in eum librum scripsisset.

Hoc ipso anno Wandalbertus seu Wandelbertus, diaconus ac monachus Prumiensis, libellum de vita sancti Goaris confessoris, rudi stilo compositum, elegantiori oratione expoliivit jussu Marcwardi abbatis sui, alterumque libellum de ejusdem sancti anachoretæ miraculis adjecit. Utriusque libelli prologum scribit ad illustrem virum Marcwardum abbatem monasterii Prumie: quo in prologo inexcusabiles fore ait sui temporis homines, si facta sanctorum virorum posteris scribendo non transmittant. Quippe apud Gallias, multos annos litterarum studia jacuere, nec facile plures per transita retro spatia liberalium artium munere functi esse reperiuntur: quosque ad nostram, inquit, aetatem, principum liberalitate & optimorum virorum sollicitudine, adeo disciplinarum studia profecerunt, ut invidiam criminum merito nunc sustinere cogamur, si gesta sanctorum virorum, quæ quidem ad nostram potuerint pervenire notitiam, posterorum scientiæ deperire sinamus. Neque vero audiendi sunt, qui tantum aetati præteritæ tribuunt, ut nunc quoque fieri, quæ digna litteris aestimentur, absoluto præjudicio negent: cum divina providentia singulis mundi temporibus ita semper, quæ humano generi pro modo & ratione congruant, ordinet; ut neque nos pristinum hominum felicitatem desiderare conveniat, neque illos nostrorum temporum statum, si, qualis nunc videtur, præscire potuissent, damnaturos fuisse credibile sit. quippe nunc quoque sunt in Italia multi virtute vita clarissimi; & ad merita declaranda sanctorum in sacris eorum domibus stupenda sepe numero miracula sunt, quæ propterea pauci, aut prope mirantur, quoniam sui frequentia duris jam hominum cordi us viluerunt. Hac vir clarissimos tunc auctores haud incelebris, opportuna huic loco ad res ejus temperatissime quæ ad sanctorum virtutes & litterarum statum pertinent, internoscit.

Sub finem libri secundi ait, se miraculorum narrationem perduxisse ad antiquitatem tricesimum-nonum, eaque tantum litteris mandasse, quæ reorum fidelibus didicerat. In his testes laudat Heriradum presbyterum ac congregationis Prumiensis, & Theodradum cellæ sancti Goaris clericum: cellæ possessione Aduero abbati Tancredus, Tancrado Marcwardus vicarione successerunt.

at tunc in sede Morinorum annum vicesimum-tertium Folquinus episcopus, mi, Caroli Magni patris, & Ercensendis filius, Folradi Quintiniani olim abbatem, cum Sithienis monasterii dejectionem non sustinens, superiori sanctæ basilicæ, quam Fridugisus abbas, expulsis monachis, secularibus canonicis ut, adilitatem seu custodiam sancto Petro, sanctoque Bertino restituit, flagigone abbate; & monachum sancti Bertini ibidem ad id officii instituendum

Insuper statuit, ut monachi quater unoquoque anno, hoc est feria tertia, in festivitate sancti Johannis Baptistæ, in depositione sancti Audomari, omnium sanctorum, ibidem missarum sollempnia celebrarent; & quidquid ad are offerretur, juxta morem pristinum & privilegium sancti Audomari, ac

Actum est in ipsa basilica sanctæ Mariæ, anno dominicæ incarnationis octimo tricesimo-nono, indictione secunda, imperii Ludovici augusti vicesimo, præfulatus ipsius Folquini vicesimo-tertio, XII. kalendas Martii, præsentali synodo Morinorum. Folquini litteris, a Folcardo monacho relatis, ut post ipsum Folquinum Maximus archidiaconus, Hugo abbas, Adalharichus, is, qui postea Hugoni successit, Amalbertus & Morus item monachus comes, Odginus advocatus, aliique. Ex his Morum monachum basæditum prædictæ sanctæ Mariæ basilicæ constituit, cujus opera postulat. Bened. tom. II. HHhhij

ANN. CHR. 839.
 Rabani commentarii in scripturam.

XVIII.
 Wandalberti scriptio de S. Goaræ.

XIX.
 Bertiniani monachis custodia basilicæ S. Mariæ restituta.

ANN. CHR.
839.

modum usus est ad corpus sancti Audomari suffurandum, quod Folquinus Sithiensibus restitui curavit, idemque sanctæ Mariæ canonicos eisdem subjugavit. Porro superiores litteras Folquini iusta scripsit Guntbertus levita & monachus, clara stirpe, Goiberto & Ebertruda parentibus, progenitus, a patre Romam ductus, oblatumque ibidem sancto Petro, ubi ab Eugenio papa clericatus ordinem suscepit: quem pater, domum reversus, sancto Bertino monachum obtulit, ut jam superius observatum. Non immoror censuræ Caroli Cointii, qui hoc privilegium ob leves causas suspectum reddere conatur, nempe quod duriora verba in Fridugifum abbatem contineat, de Sithiensibus sane haud bene meritum, quos Folquinus diligebat; & ob annum incarnationis appositum, quod in ecclesiasticis litteris tunc temporis receptum fuisse aliis exemplis constat.

ANN. CHR.
840.
X X.
Ludovici augusti extrema facta & obitus.

Postero anno Ludovicus Bajoariæ rex iterum a patre defecit, ac Bajoaria egressus, cum Saxonibus ac Turingis Alamanniam incurfavit. Mox Ludovicus augustus Pictavis, ubi natale Domini celebraverat, Aquas profectus, ad novos filii comprimendos impetus occurrit: at ille conspectum patris sustinere haud valens, fuga rursus in regnum suum se reulit. In chronico Saxonico nondum edito, Ludovicus imperator filium Lodovicum trans Rhenum persecutus dicitur, ac venisse ad Herofesfelde sexto idus Aprilis. Idem fere legitur in chronico Hildensheimensi. Hic est locus in Turingia, in quo situm Hersfeldense monasterium, cui tunc Hemmo seu Haimo abbas, vir doctrina & pietate insignis, ab anno superiore præerat, brevi futurus episcopus Halberstatis. Id humanorum Ludovici operum extremum fuit, cujus mortem deliquium solis, quod pridie ascensionis Domini accidit, portendere visum est. Cum in morbum incidisset, in quamdam Rheni insulam, Ingelheimensi palatio proximam, delatus, brevi se moriturum intellexit, & quotidiana peccatorum confessione expiatus, non alio cibo per quadraginta dies, quam Christi Domini corpore usus est. Assiduus ei aderat præter ceteros Drogo Mettensis episcopus, ejus frater: qui veritus ne quid rancoris in Ludovicum regem toties lem animo gereret, ipsum hac de re pertentat. Hic vero, tantisper deliberat collectis viribus, quanta & qualia ille contra ipsum egisset, commemoravit quia ipse, inquit, ad me venire satisfacturus nequit, ego quod meum est a bis testibus & Deo, omnia quæ in me peccavit illi remitto. Vestrum autem lum monere, ut ab erratis tandem respiscat. His dictis, præcepit, ut vigiliæ (vespera sabbati erat) coram se recitarentur, tum ut ligno sancti pectus suum muniretur, quod signum ille propria manu fronti & pectori imprimerebat, aut per alios imprimi curabat. Dominica, missam a Drogo brari, sibi que communionem sacram præberi voluit. Morti proximus, se gone ceterisque sacerdotibus benedici petiit, solitisque ecclesiæ precibus suam Deo commendari. Tum, erectis sursum oculis, e vita migravit XII. Julii, anno ætatis sexagesimo-quarto, vir inter maximos principes, tum tum rebus fortiter gestis habendus, nisi nimia ejus in secundam uxorem & filium indulgentia crebris & funestis aliorum filiorum seditionibus, quæ e ejus ætatem deformarunt, occasionem ac materiam dedisset. Corpus e hem Mediomatricum, uti vivens præceperat, deportatum, in extramur Arnulfi basilica, ubi & mater ejus Hildegardis jacebat, Drogone episcopo curante, humo conditum est, postmodum translatum cum mausoleo int ubi nunc sancti Arnulfi basilica cum monasterio visitur. Hocce pii principum mentum in æs incisum hic exhibere juvat, cujus prostypa seu extrema transitum filiorum Israël per mare rubrum repræsentat, sola antiqui operis ex alio antiquiori tumulo accepta: cetera recentis operis sunt, præter imperatoris, quæ medio tempore sculpta fuisse videtur. Quæ recentiora su rendorum patrum congregationis S. Vitoni, qui locum occupant, zelum in piissimum principem ostendant: at ea sola, quæ antiquioris sunt operi præsentare visum est.

ANN. CHR.
840.
Lup. ep. 27.

justi inceptos, eo mortuo perfectos Carolo ejus filio nuncupavit, & quidem post mortem Claudii Taurinensis, quem illo in opere confutat. Hos libros Jonas Lupi & cujusdam alterius censuræ subjecerat. Rescripsit a Lupus, se librum, sicut optaverat Jonas, excurrisset, sed in eo mutare nihil voluisse: ut Jonas operis sui esset ipse corrector, cujus erat auctor. *siquidem expendenda*, inquit, *nobis fuit tenentudinis & tenuitatis nostre ratio*, juvenis quippe erat tum Lupus, & *ætatis ac ordinis vestri habenda ratio: nec facilitatem ac delectationem quamdam reprehendendi, quam in quibusdam notare solemus, debuimus imitari*. Ita ille civiliter ac modeste.

Neque ultra hunc annum vitam produxisse videtur Hilduinus abbas sancti Dionysii ac sancti Germani apud Parisios, forte adhuc etiam sancti Medardi apud Suesionas. In necrologio nostro Germanensi, ejus tempore scripto, notatur ad decimum kalendas Decembris depositio domni Hilduini abbatis; eodemque die in Dionysiano: *Obiit Hilduinus, beati Dionysii monachus & abbas*. Jacobus Brolius asserit eum sepultum fuisse in choro sancti Medardi Suesionensis e regione præcipui altaris, quod si ita est, hunc ad obitum usque ejus loci abbatem perseverasse concedendum est. Fallitur Brolius, cum uno anno ejus obitum anteverit, Astronomo contra testante, Ludovico mortuo Hilduinum abbatem sancti Dionysii una cum Gerardo comite Parisiensi, Lothario Parisios accedenti obviam profectum fuisse. Insignia Hilduino elogia tribuunt Agobardus, & Frotharius episcopi, Walafrius Strabo, aliique illius temporis auctores: at conviciis eum, uti impostorem, onerant recentiores hypercritici, ob scripta maxime Areopagitica: in quibus excusandus potius videtur, quam culpandus, at certe in eo improbandus nec ferendus, quod imperatori Ludovico, & post eum Carolo regi ejus filio, fidem b fefellit, ut Lothario assentaretur. Veniabilis primus error, quippe qui brevis fuit: at inexcusabilior secundus, quo fidem denuo assertam iterum abrupit. Innocentior futurus, si Lotharii rebus iterum non se immiscuisset. Ejus locum in abbacia Dionysiana occupavit Ludovicus Caroli patruus, jam aliorum monasteriorum abbas: in Germanensi Ebroinus abbas sancti Hilarii basilicæ Pictavenis, eodem tempore factus episcopus Pictavenis: quæ merces fuit initæ ad Ludovicum augustum legationis, ut ei Pippini junioris seditionem nuntiaret: quis vero Hilduino in sancti Medardi abbacia successerit, incomperum, nam quæ de Rodulfo abbate dicuntur, nullo alio nituntur, quam Trithemii testimonio. Ludovicum abbatem in Autisiodorensi sancti Germani monasterio educatum fuisse colligitur ex Lupina epistola vicesima-quinta Odonis abbatis Ferrariensis monasterii, in quo etiam aliquamdiu versatus fuerat.

X X I I.
Hilduini abbatis obitus & successores.

Nithard. lib. 2.

Rodulfus ejusdem nominis patre, Cadurcorum comite, & Aiga matre, clarissimo genere ortus, a teneris in clericorum ordinem adscriptus est. Exitant hac de re litteræ notatæ dignæ, in quibus Rodulfus comes & uxor Aiga filio suo dilectissimo Rodulfo, quem ad clericatus ordinem Deo & Bertranno, viro religioso, vice sancti Petri tradunt, instar patrimonii quamdam villam cedunt extra consortium fratrum, sitam in pago Lemovicino. Ad hæc eidem cedunt, filiarque suæ Emenanæ, quam Deo ad sanctimonialium habitum tradunt, ecclesiam sui juris, in honore sancti Projecti constructam in orbe seu comitatu Caturcino. Facta cessio in mense Nöembri, regnante Ludovico serenissimo augusto. Quis fuerit Bertrannus ille, vir religiosus, cui ad clericatus ordinem traditus est Rodulfus, clericus an monachus, incertum. Emenana, Rodulfi soror, sanctimonialis fuit in monasterio sancti Genesii apud Saraziacum, ubi & postmodum abbatissa facta est. In prædictis litteris id observatione dignum, quod Rodulfi parentes, filium suum in clericorum ordinem promoturi, pro titulo prædia instar patrimonii, ut vocant, ei assignant, cujus rei aliud exemplum exstat in chartario Bellilocoensi, ex quo superiores litteras retulimus, id est charta Ratardi cujusdam, redditus nonnullos concedentis Rodulfo abbati & monachis cenobii Bellilocoensis, tum causa pietatis, tum pro clericatu cujusdam consanguinei sui, nomine Gumberti, ea quidem ratione, ut idem Gumbertus tam diu istas res teneat, usquedum abbas & monachi supra dicti loci, aut ecclesia alium ei honorem concedat, ut secundum clericatus sui officium vivere possit. Rodulfus abbas, in prædictis memoratus litteris, haud alius videtur a Rodulfo nostro, de quo intelligenda est venditio villæ Beliaci, aliarumque rerum a Bosone, ejusque conjuge Talasia facta venerabili abbati Rodulfo, anno primo, quo domnus Lotharius excellentissimus im-

X X I I I.
Rodulfi archiepiscopi Bellilocoensis parentis & prima facta.

Clerici ordinis patrimonium.

ANN. CHR.
840.Boso abbas
Floriacensis.

perator *assumpsit imperium*. quod de Rodulfo nostro explicandum esse patet, tum ex temporis convenientia, tum ex subsequentibus in eodem codice litteris ejusdem Rodulfi jam archiepiscopi Bituricensis, qui prædictam villam Beliacum, quam olim de Bosone & de Talasia ejus uxore comparaverat, confert monasterio Bellilocensi. Rodulfus itaque abbas dicebatur anno primo, quo Lotharius *assumpsit imperium*, nempe post obitum Ludovici augusti ejus parentis: at cujus loci abbas, non facile dictu est. Certe non Bellilocensis monasterii, quod non nisi septennio post ab ipso conditum fuit; neque Floriacensis, cui adhuc Boso abbas præerat, uti discimus ex relatione clericorum Remensium super depositione Ebonis, qui *commendatus est ad custodiendum Bosoni abbati in monasterium sancti Benedicti, sub cujus manu exsultabat, quando dominus imperator viam totius ingressus est carnis. Defuncto autem imperatore, rediit a jam dicto Bosone ad Lotharium, & obiit ei apud Ingulheim*. Nondum ergo Rodulfus obtinuerat Floriacensem sancti Benedicti abbatiam, quam Boso ad hunc annum tenebat. Non diu tamen superstes fuit Boso: cujus obitus notatur XII. kalendas Septembris: certe ante annum ejus sæculi undequinquagesimum, quo Rodulfus a patribus synodi Saponariensis interpellatus est, ut abbatiam sancti Benedicti dimitteret, quam *irregulariter retinebat*. Nullius momenti est Trithemii testimonium, asserentis, Rodulfum abbatem sancti Medardi, postea Bituricensis archiepiscopi, synodo Moguntina interfuisse anno ejus sæculi duo-dequingagesimo: quo anno jam Bituricensis ecclesiam regebat. Certe tam multa peccat in recensendis patrum illius synodi nominibus Trithemius, ut nullam hac in re fidem mereatur. quippe qui Hetti antistitem Trevirensis, Hildeboldum Coloniensem, Ludericum Bremensem, Einhardum abbatem Selingestadiensem eidem synodo adfuisse dicit, qui ante id tempus e vivis abierant.

XXIV.
Veterinensis
monasterii ori-
go.

Postridie quam e vita migraverat Ludovicus augustus, hoc est XI. kalendas Julii, supremos vitæ dies absolvit Aigulfus Bituricensis antistes: cui successit Rodulfus mox laudatus, qui hoc nomine cœnobium Veterinense initio statim sui pontificatus extruxit. Vulgatum a nobis est hac de re instrumentum in ejus elogio, in quo Rodulfus, *prima sedis episcopus*, viam sibi ad caeleste regnum parare sollicitus, Domino no Salvatore res quasdam suæ proprietatis offert, Saraziacum scilicet cum ecclesia sancti Genesii, situm in pago Caturcino, in vicaria Casiliacensi, ubi cœnobium virginum post tres annos conditum est, cui Emena seu Emenana, Rodulfi soror, præfuit; necnon *casam dominicariam* apud Veterinas*, in orbe Lemovicino positam, & quidem in vicaria Afnacensi, super fluvium Sordariam*; quæ loca ipsi ab Aiga matre testamentum legata fuerant. Hæc autem omnia in manu Silvii abbatis tradit, eo pacto, ut idem Silvius secum apud Veterinas monachorum cœnobium sub regula S. Benedicti construat *in honore Dei Salvatoris nostri, venerationisque beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium apostolorum, sancti Laurentii, Sebastiani, Dionysii, Mauricii, & cunctorum martyrum; Hilarii, Martini, Martialis, Eligii, Austrigisii, Sulpicii, Benedicti, & universorum confessorum*: ut ibi sub vera religione degentes, pro se, & pro anima piæ memoriæ genitoris sui Rodulfi assidue orent, & jugem oblationem faciant: hoc addito, ut, quamdiu ipse Rodulfus & Silvius abbas vixerint, monachi ejus loci sub communi utriusque regimine consistant. Actum Condato villa, anno primo Caroli regis, mense Martio, qui calculus anno insequenti responderet. Silvius non alius videtur fuisse quam ejus nominis abbas Sollemniacensis.

Bellilocensis
item cœnobii.

Veterinense monasterium nunc solitaria cella est vicina Bellilocensi abbatia, cujus fundamenta hoc circiter anno ab eodem Rodulfo jacta sunt, ut domestica probant instrumenta ejus loci, quæ in chartaceo Bellilocensis monasterii codice referuntur. Primum invenio instrumentum cujusdam Adalgarii & uxoris ejus Aiguæ, qui res quasdam proprietatis suæ, sitas in pago Caturcino, in vicaria Exidensi, in loco, qui vocatur Bejonis, hoc est ecclesiam sancti Michaëlis cum suis appendicibus, conferunt ad monasterium, quod vocatur Bellus-locus, condi ceptum in honorem sancti Petri & sanctæ Felicitatis, aliorumque sanctorum, ubi vir venerabilis Gairulfus abbas præesse videtur. Facta cessio in mense Januario, anno primo regnante Carolo gloriosissimo rege. Nullum tamen Rodulfi occurrit instrumentum ante annum Caroli regis quartum, quo ecclesiam sancti Saturnini apud Siuniacum cedit monasterio, quod Bellus-locus dicitur, ubi beata Felicitas corpore requiescit, quod Christo propitio

ANN. CHR.
840.

in fundo juris mei, ait, *constituo, monachisque ibidem Deo famulantibus, quibus venerabilis vir Gairulfus abbas præesse dignoscitur*. Idem eodem anno, eidemque loco cedit ecclesiam sancti Martini in villa pagi Lemovicini & vicariæ Afnacensis, dicta Beliaco, pro remedio animæ suæ, & fratris sui Roberti, & uxoris ejus Retrudis, quæ in eodem monasterio inhumata jacet. In alia charta permutationis, ab eodem factæ ipso anno cum episcopo Lemovicensi, subscripti occurrunt post Rodulfum Gairulfus abbas, Teotardus præpositus, Eliseus custos ecclesiæ, & Landricus portarius. Hæc in antecessum de Belli-loci origine, de qua plura post sex annos dicturi sumus.

Ad hoc idem tempus revocantur primordia monasterii Lefatenfis, quod Atto Biterrensis vicecomes in inferiori comitatu Fuxensi, quinta supra Tolosam leuca, inter fluvios Aurigeram & Garumnam, edificavit in dicepsi olim Tolosana, nunc Rivenfi, & quidem ad Lefam amnem, a quo nomen monasterii derivatum. In abbatum indice primum locum tenet Asuarus, tamen primus non videtur fuisse. Is vicecomes itidem Biterrensis monasterium Pariciani* erexit, ac dotavit; rebusque illic recte ordinatis, in Lefatense monasterium se recepit: ubi, monastico sumto habitu, postea factus abbas, demum beato sine quievit.

XXV.
Lefatenfis
item abbatia.

* Peyrissac.

Per id tempus Lotharius augustus variis locis diplomata concessit. Unum ad preces Sigimari abbatis ex monasterio, quod vocatur Vivarium-peregrinorum, situmque est in ducatu Alsacensi super fluvium Morbach, constructum in honorem sancti Leodegarii & sancti Petri apostolorum principis: quo diplomate Lotharius confirmat Luciarie monasterio & monachis ibidem degentibus homines ingenuos quinque, quos pater suus eidem loco dederat. Achardus ad vicem Agilmari, qui archiepiscopus erat Viennensis, hoc præceptum recognovit, datum VII. kal. Augusti, anno imperii domni Hlotharii piissimi imperatoris XXI. indictione III. Actum Strazburg civitate. In libello societatum Augiensium laudatur ex monasterio Morbach Sigimarus abbas. Is est Sigimarus abbas, quem Walafridus Strabo* versibus celebravit.

XXVI.
Lotharii &
Caroli di-
plomata.* Cœmis. to. 6.
p. 651.

Alterum diploma Dufrensi ad Rhodanum monasterio ab eodem imperatore concessum est rogatu Hildigisi abbatis pro duarum navium exemptione a teloneis, datum VI. idus octobris, anno ejus imperii in Italia itidem XXI. in Francia primo, indictione III. Actum Verno palatio, quod Achardus etiam ad vicem Agilmari recognovit. Ibidem & cum iisdem chronicis notis Elnonensi monasterio cellam Barisiacum, propter insolentiam rectorum ab ejus potestate abstractam, postulante Adalleodo abbate, restituit. Hanc cellam in beneficium quidam Ludovici augusti fidelis, Leo nomine, prius acceperat anno ejus imperii XVII. quo anno idem Ludovicus silvam Columbarias, Pippini principatu per vim a regis ministris abstractam, eidem cellæ restitui curavit.

In Burgundia numerabantur anni Lothariani, ut fidem facit charta permutationis quarundam rerum, hoc anno factæ inter Ingelrannum episcopum atque abbatem sancti Benigni apud Divionem, & quemdam Madalgerium. quæ charta data est die dominico proximo nono kalendas Decembris, in anno primo regnante domino nostro Hlothario imperatore. At in Septimania notabantur anni Caroli regis, quod probat in primis placitum in pago Tolosano habitum, in vico Magnanaco, quem Rainulfus abbas monasterii sancti Johannis de castro Mallasti adversus Atonem vicecomitem Odonis comitis Tolosani evindicavit mense Decembrio, anno primo regnante Carolo rege.

Ad portionem Carolo a Ludovico parente assignatam spectabant Cenomanni, quos tamen principio quiete ac tranquille non possedit, nam, ut ex Aldrici episcopi actis intelligimus, quædam tyrannica potestas adversus Carolum ibidem insurrexit, cui Sigemundus abbas Anisulensis monasterii se se adjunxisse dicitur, eaque occasione monasterium suum a dominatione subtraxisse Aldrici episcopi, qui Carolo semper fidelis adhæsit, ob idque ab æmulis sede sua pulsus fuit. Composita demum seditio est, sed eo pacto, ut liberum esset Anisulense monasterium a temporali ditione episcopi Cenomannensis: quod tamen Carolus Aldrico, ubi rerum suarum status pateretur, se redditurum pollicitus est. Hæc ex prædictis Aldrici actis, quibus forte hac in re non tuta fides. Certe Carolus adeo hanc conditionem non implevit, ut contra ejus principatu idem monasterium decretorio judicio a Cenomannicæ ecclesiæ subjectione omnino absolutum sit.

XXVII.
Anisula
Cenomannensis
ecclesiæ subtra-
hitur.

Extremo anno Lotharius in Caliniaco villa comitatus Cabilonensis morabatur, uti discimus ex ejus diplomate, quo generatim omnes Farnensis monasterii posses-

XXVIII.

ANN. CHR.
840.
Lotharii
præceptum
pro Farfa.

fiones & præceptiones confirmavit. Illic cum versaretur, ad eum accessit vir venerabilis Sichardus, *Sabinensis* seu *Farfensis* monasterii abbas, eique ostendit recolatæ memoriæ Ludovici præstantissimi imperatoris præceptum, in quo continetur, quo pacto idem monasterium ab eodem Lothario, dum Romæ, a Paschali papa invitatus, resideret, agente Ingoaldo abbate ipsius Sichardi decessore, liberum a jure & dominatione Romanæ ecclesiæ declaratum sit, ejusque possessio a Paschali pontifice abdicata per *mappulam suam*, qua per Sergium advocatum suum revertisit Leonem monasterii advocatum. id quod Ludovicus augustus postea suo peculiari diplomate ratum habuerit, quibus ostensis, Sichardus Lotharium obnixè rogavit, ut eandem auctoritatem innovaret, atque imperiali præcepto denuo sanciret, ratasque haberet universas donationes, quæ eidem loco hæctenus factæ fuerant. Huic petitioni favorabilis Lotharius, omnes monasterii possessiones confirmat, fundos singillatim commemorans, ac monasteria Farfensibus subjecta, nempe *monasteria virorum atque puellarum sancti Marci evangelistæ juxta murum civitatis Spoletanæ*, quæ Carolus augustus eidem abbatiæ tribuerat; item sancti Salvatoris monasterium haud procul ab eadem civitate, atque monasterium sancti Georgii sub muro civitatis Reatinæ, cœnobium quoque beati Stephani in finibus Beneventanis; denique quidquid ex munificentia regum, reginarumque, ducum, castaldiorum, ceterorumque fidelium largitate, vel eorum, qui in eodem monasterio facti erant monachi, collatum fuerat, concessa insuper eligendi secundum regulam abbatibus libera facultate. Data XVIII. kalendas Januarii, anno Lotharii imperatoris in Italia vicessimo-primo, & in Francia primo, indictione tertia. Actum Caliniaco villa comitatus Cabilonensis. Superstes fuit ad annos quatuor Sichardus abbas, ut inferius videbimus.

XXIX.
SS. Faustini
& Jovitæ ec-
clesia mona-
chis tradita.

a Bullar.
Cofin. to. 2.
p. 25.

Leutgarius
abbas & Hil-
demarus mo-
nachus.

Dum hæc in Gallia geruntur, Rampertus, Brixia in Italia episcopus, sanctorum Faustini & Jovitæ ecclesiam, in qua sacra omnino neglecta erant, ab se restitutam, monachis commisit, quos per Leutgarium abbatem & Hildemarum monachum, ambos e Franciæ partibus Mediolanum profectos, & ad se ab Angilberto archiepiscopo missos, erudiri curavit. Luculentum hac de re testimonium habemus in litteris ejusdem Ramperti, in bullario a Casinensi relatis, in quibus ait, se a sanctissimo Angilberto archiepiscopo petiisse fratres, quibus hujus officii curam committeret, nempe institutionem novæ colonie monasticæ, quam ipse in prædicta ecclesia collocaverat; eum vero sibi concessisse fratres, ex Franciæ partibus advenientes, quosque ob illuminationem suæ ecclesiæ, insolubili sibi sociaverat vinculo, Leutgarium videlicet abbatem, & Hildemarum monachum: quatenus ita nobis, inquit Rampertus, præstarent adiutorium, quemadmodum illi nunc præstant, & semper præstabunt: quorum vita atque doctrina plurimum hoc in regno illustrati esse noscuntur. His itaque usus est Angilbertus, eo nomine secundus, ad excolendam in Mediolanensis dioceseos cœnobiis monasticam disciplinam, sed nulli certo loco alligavit. Eisdem quoque commodavit Ramperto Brixienſi episcopo, qui præclarum hoc de illis testimonium reddidit. Uterque nos dubios relinquit, quo ex Franciæ loco Leutgarius abbas & Hildemarus Mediolanum accersiti sint.

Maginardus
abbas.

Instituta itaque per eos in ecclesia sanctorum Faustini & Jovitæ monastica disciplina, cum ad Angilbertum ambo reverti deberent, Rampertus e proximo Bergomate monasterio abbatem expetivit ab Haganone episcopo, nempe virum honorabilem, & adprime officiis monasticis institutum, Maginardum nomine, presbyterum ac monachum, ut eum in prædicto monasterio abbatem ordinaret. Haganone assensit, scriptis ad Rampertum litteris, quas huc referre juvat.

Dilectissimo & reverentissimo fratri atque cœpiscopo Ramperto, servus servorum Dei Haganone aternam in Domino salutem. Sanctitatis tuæ erga divinum cultum vigil piæque devotio, cum apud ecclesiam Brixianam religionem augere contenderet, monasterium studuit aptissimo loco extra muros præfate urbis, quo beatissimi martyris Faustini corpus requiescit, conditum iri. His itaque piis amulationibus tuis fratrum quoque & cœpiscoporum favor comitatus suffragia opportuna non abnuvit: inter quæ nostram quoque humilitatem convenire voluisti, rogans, ut presbyterum atque monachum nostrum, virum honorabilem, & adprime officiis monasticis institutum, Maginardum nomine, concederemus, quatinus eum in prædicto monasterio abbatem ordinares. Licet difficile, quia ejus collegio non modice delectabamur; tamen apostolica moti sententia, quæ di-

vit, Caritas non querit quæ sua sunt; ad tantam utilitatem tuæ sanctitati remisimus, & ut in præfato sancto loco a te pater monasterii consecrari deberet, concessimus. Hunc ergo a nobis absolutum, tuæque sanctitati commissum, profusus jam hunc precibus commendamus: ut in vestra ecclesia divini famulatus vestrum, sacerdotumque vestrorum suffragium mereatur, & cooperante gratia Dei, abbatis officium, ad quod exercendum eundem vobis concessimus, strenue valeat exhibere, communi omnium auxilio fultus, & manu sua. Deus te incolumem custodiat, frater, amen.

ANN. CHR.
840.

XXIX.
Hildemari
commentarius
in regulam.

Hæc epistola referuntur in commentario regulæ sancti Benedicti, qui Paulo diacono perperam adscriptus, Hildemaro tribuitur in veterissimo codice Benigniano, ex quo eam protulimus in tomo secundo Analectorum. In illo codice prædictus commentarius hunc titulum præfert: *Incipit traditio super regulam sancti Benedicti, quam magister Hildemarus monachus tradidit, & docuit discipulis suis*. Eundem auctorem præferunt quidam alii codices Gallicani. Habetur tamen idem commentarius in duobus perantiquis voluminibus Augiensis bibliothecæ sub hoc titulo: *Incipit expositio Basilii abbatis super regulam sancti Benedicti abbatis primitus*. Verum Hildemaro potius hunc commentarium esse tribuendum suadet ejusdem epistola ad Ursium Beneventanum episcopum, de recta pronuntiandi ratione, a commentatore ipso relata ad caput duode-quadragesimum regulæ de hebdomadario lectore, ubi hæc verba legimus. *Nunc autem, sicut dictum est, qualiter ratio legendi lectionem a modernis magistris traditur & docetur, subjungendum aptum esse duximus. unde ut magis magisque pateat, epistolam, quam Hildemarus magister Urso prædestinato atque electo episcopo sanctæ Beneventanæ ecclesiæ de ratione bene legendi scripsit, prius subjungere curamus. Deinde cetera, quæ ad lectionem pertinent, tam ex traditione quorumdam modernorum magistrorum, quam ex auctoritate beati Augustini & ceterorum doctorum, inferius subnectemus. Hæc est præfata epistola. SUO SANCTISSIMO DOMINO URSO, HILDEMARUS INUTILIS SERVUS SALUTEM.* Hanc epistolam in appendice referemus. Ex his verbis intelligimus, prædictum commentarium non ex scripto, sed ex traditione Hildemari compositum fuisse, forte a Basilio illo abbate, cujus nomen præfert codex Augiensis. Ex hac porro epistola colligimus ætatem Hildemari monachi hujus traditionis auctoris, nempe ex pontificatu Urſi episcopi, qui ad sedem Beneventanam ante septem retro annos promotus est. Non alius proinde fuerit Hildemarus ab eo, quem Angilbertus Mediolanensis antistes Ramperto Brixienſi direxit una cum Leutgario abbate, ad informandos tirores novi cœnobii Brixienſis. Certe commentator ad caput regulæ quartum-decimum, ubi de natalitiis sanctorum agitur, in exemplum adducit festa peculiaris diocesis Mediolanensis. Locum integrum huc adducere non pigebit. *Sollemnitates Christi sunt, natiuitas, circumcisio, apparitio, presentatio in templo, cena Domini, pasceven, sabbatum-sanctum, & pascha, ascensio, pentecosten. Festivitates vero sanctorum, quæ præcipue habentur, sunt duodecim apostolorum, sancti Johannis Baptiste, sancti Laurentii, sanctæ Mariæ in medio Augusto, sancti Martini, sanctæ Cæciliæ, & Agathæ, & Agnetis, & sancti Benedicti in quadragesimæ diebus, & in kalendis Novembris celebratur festivitas omnium sanctorum. Ita omnes, quia per totum mundum celebrantur, ideo sunt præcipue. Deinde, quod ad rem præsentem facit, præcipue sunt omnium sanctorum, qui in illa civitate requiescunt, ubi eorum corpora humata sunt, veluti sunt sancti Ambrosii, sanctorum Protasii & Gervasii, Victoris, Naboris, Nazarii, Celsi, & omnium sanctorum, quorum corpora in propriis provinciis requiescunt. Sancti hoc loco memorati pertinent ad urbem Mediolanum. Reliquorum vero sanctorum, addit commentator, qui non sunt præcipui, veluti sunt sancti Romani & aliorum, quamvis eorum missæ sint scriptæ in Sacramentorum, sicut in illis qui non sunt præcipui, agendum est. Ex his intelligitur, auctorem vel compilatorem hujus expositionis vixisse in diocesi Mediolanensi, hancque expositionem plurimum accepisse ab Hildemaro monacho, qui eam forte monachis illius urbis viva voce tradiderat. Non prætermittenda est clausula, quæ in fine codicis sancti Benigni legitur in hunc modum: *Explicit traditio, quam Hildemarus monachus exposuit super regulam sancti Benedicti, & tradidit discipulis. Facientibus hæc regna patebunt superna*. Ex his probatur antiquitas hujus posterioris clausulæ, Facientibus hæc &c. quam nonnulli ab ipso sancto patre Benedicto regulæ suæ appositam volunt. Hæc omnia continenter retulimus, tametsi litteræ Ramperti episcopi anno sequenti datæ sint.*

ANN. CHR. 841. X X X I. Caroli regis gesta.

Pincipio sequentis anni Carolus Attiniacum ad indictum conventum profecturus, collecto ex Aquitanis, Burgundionibus, & Neultrasis exercitu, Bituricis relictis, Cenomannicam urbem adiit, nec multo post inde discessit Rotomagum versus: ubi Lothariani duces omnia ad trajiciendum Sequanam opportuna removerant. Ille nihilo minus, inventis ad ostium Sequanæ aliquot navibus, copias traducit: tum, fugientibus Lotharianis, ad basilicam sancti Dionysii primum, dein ad sancti Germani orationis causa divertit. Inde Treca profectus est, ubi pascha celebravit: dum Lotharius, trajecto prope Wormatiam Rheno, pergit in Ludovicum cum Carolo foederatum, quem in Bajoariam recedere compellit. Inter ea Carolus Attiniaci adest condita ad conventum die, ad quem Lotharius non venit, sed multa per legatos conquestus est. Eo accessere Ludovici legati, qui Carolo auxilium opportune polliciti sunt. Ille Cabilonem contendit, ubi matrem cum Aquitanicis copiis recepit. Interim infelix ad Lotharium nuntius allatus est, Adalbertum Mettensium comitem seu ducem Austrasiorum, quem is ad continendum Ludovicum trans Rhenum reliquerat, ab Ludovico acie victum, ipsum ducem occisum; victoremque magnis itineribus ad Carolo ferendum auxilium properare. Lotharius cladem dissimulat, erectisque suorum, quasi ad certam victoriam, animis, contra Carolum pergit. Praesto adfuit Carolo Ludovicus, dum Pippinus ad Lotharium se confert. Legatis utrimque frustra missis, demum apud Fontanetum * vicum Autisiodorensis agri, summo proelio decertatum, tantaque strage utrimque pugnatum, ut deinceps ad repellendos externos hostes non satis in Francis roboris relictum fuerit. Victoriæ tamen gloria penes Ludovicum & Carolum stetit. Accidit hæc memorabilis pugna die sabbati, & quidem VII. kalendas Julii. Pro mortuorum piaculis triduanum indictum jejunium. Lotharius elapsus e proelio, Aquisgranum se recepit. quo cum ad eum oppugnandum Ludovicus & Carolus accederent, ipse cum uxore ac liberis Viennam se recepit, ibique reficiendo intentus exercitui substitit. Interim induciæ ad finiendas contentiones constitutæ; vicinisque optimatibus ex utraque parte electis summa rei permessa. In his omnibus, quæ Nichardus, rerum testis oculatus, paullo post *super Ligrim juxta sanctum Fludualdum* seu Chlodoaldum *consistens scripsit*, nulla mentio de Hilduino abbate Dionysiano & Germanensi, sive cum Carolo ad utriusque monasterii basilicas accessit, sive cum Lothariani duces & affectæ commemorantur. quod argumento est, quod superius diximus, eum sub finem anni præcedentis mortuum fuisse.

X X X I I. Nortmannorum irruptio & facinora in Neustria a *Chesn. to. 2. p. 387.*

In hac regum dissensione Nortmanni, aquilonares Germaniæ populi, in Neustriam a Ofcherio duce irrumpunt IV. idus Maii. Pridie idus ejusdem mensis incensa est ab eis urbs Rotomagus, adeoque monasterium sancti Petri seu sancti Audoeni tunc suburbannum, tum nono kalendas Junii Gemeticense monasterium in favillas redactum. Eadem fors fuisset Fontanellensis, nisi librarum sex pretio redemptum esset. In his angustiis effulsit caritas Dionysianorum monachorum, qui V. kalendas Junii eo accedentes, captivos sexaginta-octo libris viginti-sex redemerunt. Ex illa Rotomagensi clade sancti Audoeni corpus ereptum est a Riculfo abbate, delatumque a monachis in quoddam prædium, nomine Vadiniacum *, ubi aliquot annis servatum. Idem præstitere Gemeticenses monachi, qui, audito Nortmannorum adventu, reliquias sancti Aicadri abbatis in villam pagi Cameracensis, Haspras dictam, quæ inter Camera-cum & Valentianas ad Salam fluviolum amœno loco sita est, transtulerunt: ubi erecta ab eis cella, quæ Vedastinis monachis anno post millesimum vicesimo-quarto, facta permutatione, cessit. Post tantam stragem barbari in oceanum se receperunt, præterito Wifardo duce, quem Carolus Neustriæ auxilio miserat. Ipse eodem tempore Fontanellam ^b usque accessit.

^b *Chesn. to. 2. p. 387.*

X X X I I I. Caroli varia diplomata.

Post pugnam Fontaneticam rex Carolus Bellovacos, Compendium, Sueffionas, ac Remos adivit: ubi quid in rem nostram egerit, considerandum. In primis ante hanc pugnam, priusquam Bituricis discederet, præceptum edidit pro ecclesia Nivernensi ad preces Herimanni episcopi: qui eodem tempore constitutum edidit de institutione canonicorum, monachorum & sanctimonialium suæ diocesis, constituitque monachos in cœnobio sancti Aniani, & in sancti Genesii sanctimoniales: quibus ex se se eligendi abbatis vel abbatissæ facultatem concessit. Hactenus existat Albiniaci super Ligerim cella sancti Aniani.

ANN. CHR. 841.

Jam vero cum post pugnam Fontaneticam Sueffionas adiret Carolus, monachi ex cœnobio sancti Medardi eum convenerunt, rogaturi, ut corpora sanctorum Medardi, Sebastiani, Gregorii, aliorumque, quos Nichardus commemorat, in novam basilicam transferret. Flagitantibus annuit princeps, & sacra corpora propriis humeris in locum designatum deportavit, villamque Bernacam ejusdem monasterii possessionibus adjecit. Hæc translatio VI. kalendas Septembris facta legitur in chronico sancti Medardi. Exstat in chartario ejusdem loci Carolinum hæc de re diploma, in quo Ludovicus augustus ampliolem ibidem basilicam, vetere disjecta, ad excipiendas sancti Sebastiani reliquias inchoasse dicitur, quam Carolus ait se absolvisse, ac curasse dedicari, villa *Berniaco*, aliisque eidem cœnobio traditis, aut potius restitutis.

Id apprime convenit cum chronica nota diplomatis, quod idem rex Corbanaci monasterio Fossatensi indulgit ipsis kalendis Septembris. Corbanacum seu Corbonacum, vulgo Corbiniacum * seu Corbenacum, villa regia est, posita Laudunum inter ac Remorum urbem, in diocesi Laudunensi, sancti Marculfi corpore a principatu Caroli Simplicis insignis: quo reges nostri statim a sua inunctione voti causa se conferunt ad obtinendam gratiam curandarum strumarum. Istuc ex urbe Sueffionum profectus Carolus, ab Ingelberto Fossatensi abbate interpellatus est, ut privilegia eidem monasterio ab Ludovico parente concessa novo præcepto confirmaret. Fecit princeps quod rogatus erat, *actum Corbanaco palatio regio* kalendis Septembris, anno secundo regni sui, indictione quarta; ejusque rei diploma Jonas notarius ad vicem Ludovici recognovit.

Remis Carolo Parisios regresso, Lotharius cum maximis Saxonum, Austrasiorum & Alamannorum copiis, ad sanctum Dionysium venit, Sequanam transmissurus. Carolus, dispositis ad ulteriorem ripam copiis, ipse e regione sancti Dionysii *juxta sanctum Fludualdum* seu Chlodoaldum consistens, ejus transitum cohibuit. Ille vero per Mauripensem * pagum Senones, usque ad Cenomannos penetrans, omnia circumquaque rapinis, stupris & incendiis cœdavit, ipsasque sanctimoniales Deo sacras ad suas partes sacramento adegit. Sub finem anni Carolus, Parisiis relictis, Catalaunum natale Domini celebraturus adiit.

Cum apud Cenomannos factione quorundam Lothario adhaerentium res magnopere perturbatæ essent; Aldricus astutis, Caroli partibus addictus, cuncta, quæ in villa Cavana habebat, Gauzberto Glannasoli abbati custodienda commisit. Id non latuit Lotharianos, nempe Haimericum & Gerardum, qui per missos suos deposita sibi tradi mandant. quod nisi quantocius fiat, se vi cuncta direpturos comminantur. Frustra prædonibus opposita lex de depositis servandis, a Deo ipso constituta: nec minæ valere depositum extorquere a fratribus, extrema quæque potius perpeti paratis, quam sacrosanctam legem violare. Mox illi citatis equis ad monasterium advolant, strictis gladiis in interiora irruunt, effractisque foribus omnia diripere tentant. Itum ad sancti Mauri suffragia, jubente Gauzberto abbate: ad pulsam campanarum deferuntur cum litania reliquiæ ad locum, ubi jam & vina e dolis effundebantur in terram, & cædes cruentissima jam fieri cœperat. Mox, conversa cæli serenitate, tantus per tonitruorum fragor, tantaque fulminum coruscatione cælum arsit, ut prædones jam de sua salute actum putarent, nec facile ob repentinam imbrum inundationem inde egredi possent. Hinc quatuor ex illis in amentiam versi, ceteri per imbrum procellas fuga salutem quærere non dubitarunt. Hujus facti testes advocat Odo abbas duos monachos, Bernegarium & Raimundum, qui rei gestæ interfuerant.

Eodem anno Anowareth, servus Dei ex genere Brittonum, cælitus admonitus dicitur ut monasterium sancti Mauri orationis causa adiret. Inter eundem binos e fratribus, in urbem Andecavorum a Gauzberto abbate missos, offendit, qui eum sæpius in modum crucis terræ prostratum, quoties scilicet *Gloria Patri* recitabat, adspicientes, insanire existimabant. Ab his directus in viam, in ecclesiam demum ingressus est, cum fratres vespertinam synaxim decantarent. Tum sanctus Maurus in diaconi habitu eidem conspicuus factus, dein angelus, cum oratio a presbytero compleretur. Ad hæc ille ejulans ac gemebundus, a Gauzolino, tunc bonæ indolis adolescente, postea vero abbate ejus loci, quid rei esset quod tantos gemitus ederet, interrogatur per duos interpretes ejusdem congregationis fratres, Begonem &

Winchleonem, qui Britannicæ linguæ periti erant. Id ægre ab eo expressum, quo comperto, jussu Gauzberti abbatis in monasterio per dies quindecim retentus, numquam adduci potuit, ut tantillum vini delibaret. Hujus facti narratio eodem fere modo refertur in instrumento edito ab ipso Anowaretho, qui partem hereditatis suæ, quam habebat in Britannia, hoc est terram, quæ dicitur *Anast*, cum ecclesia sancti Petri, beato Mauro contulit, traditione facta *per bibliothecam veteris ac novi testamenti*, id est codicem bibliorum, in bibliotheca regia modo asservatum, cui hoc instrumentum manu paullo recentiori adscriptum legitur, datum anno dominice incarnationis DCCC XLVII. regni autem regis Karoli anno octavo-decimo, gubernante prefatum monasterium Gauzberto, sub dominatione Ingelberti venerandi abbatis canobii Fossatenfis. Ita scriptum, ita editum a Stephano Baluzio in appendice ad capitularia. at hæc notæ chronicæ cohærere non possunt, nam prædictus incarnationis annus Karoli tantum septimus aut octavus erat, unde sic legendum videbatur, *Karoli anno octavo, decimo gubernante prefatum monasterium Gauzberto*. Sed obstat annus incarnationis, qui cum præcedenti narratione de Aldrico non convenit, tamen eodem anno factum Anowarethi contigisse dicitur. Eadem ambages, id si referas ad annum translationis sancti Mauri, quæ anno ejus sæculi quadragesimo-quinto facta paullo ante memoratur, & quidem tempore Gauzlini abbatis, qui Gauzberto successit, sed forte Odo memoria lapsus est, cum Anowarethi factum accidisse dixit eodem anno, quo superior de Aldrico narratio.

XXXVI.
Fossatenfes
Glannafolio
pulsæ.

Tunc temporis monasterium sancti Mauri commissum erat Ebroino Pictavenfi episcopo, cui Pippinus rex, vivente adhuc Rorigone comite loci instauratore, ipsiusque Ebroini propinquo, illud tradiderat, antequam Ebroinus ad sedem Pictavensem promoveretur. Quamdiu Rorigo superstes fuit, monachos Fossatenfes, quorum opera regularis disciplina illic restituta fuerat, quietos ibidem remanere sivit: at post mortem comitis & Ludovici augusti, cum regias litteras, quibus olim Glannafolium Fossatenfis subjectum fuerat, Ebroino exhibere non potuissent Fossatenfes, utpote antea fraudulenter abstractas & combustas, loco cedere compulsi sunt, paucis ibidem retentis. Post ea vero, ut inferius dicitur, Ebroinus ad serenissimum regem Carolum profectus, exhibito patris ejus præcepto, quo Glannafolium proprietatis jure sibi concessum fuerat, confirmationis ab eo diploma obtinuit, hac conditione inserta, ut quam diu *aliquis de progenie nostra*, inquit Odo abbas, id est ex coetu Glannafolienfi, inveniri poterit, qui locum ipsum secundum regulam sancti Benedicti regere valeat, nullus alius ibi rectoris fungatur officio. Verum post translationem sancti Mauri reliquiarum in Fossatense monasterium, Glannafolienfe denuo eidem subjectum fuit ejusdem Caroli regis jussu ac præcepto.

XXXVII.
S. Germani
episcopi Autisiodorensis
translatio.

a Labbe to. I.
biblioth. p. 433.

Autisiodori Heribaldus episcopus secundo anno belli civilis, qui presenti anno respondet, corpus beatissimi Germani, ejus urbis quondam episcopi, jussu regum Caroli & Ludovici, haud dubie post pugnam Fontaneticam, e loco, ubi primum humatum fuerat, omnino integrum & incorruptum, cum vestibus, quibus olim a Placidia augusta involutum fuerat, kalendis Septembris extulit, & decentiori loco reposuit, post annos aliquot honorificentius in crypta sub principe altari reponendum. Hæc ex Herico, doctissimo ejus loci monacho, in historia episcoporum Autisiodorensium: ubi idem Heribaldus capsam illam auro, argentoque decorasse dicitur, in qua *vestimenta sacratissimi Germani reposuit*. Forte hæc vestimenta erant, de quibus hæc legere memini quondam in codice Thuaneo: *In Christi nomine notitia de vestimentis domni Germani, quod accepit Wineradus diaconus in thesauro, anno XLII. regnante domno Clothario. hoc est casula fuscana renelena I. sagia fusca I. caligas albas IV. sagia de haira I. calciæ filtrinas paria I. calciæ renelenas paria I. pallas IV. antemanicias paria I. supersellio vellono I. capsella cum reliquiis de ipso domno Germano. Reliquia incognita, quas nullus aude videre. unde quidam volens eas videre, amisit lumen oculorum. Manica sancti Germani Autisiodorensis, quam sancte Genovesæ misit. Cilicium sancti Germani integrum, & genicula ejus. Hæc, etsi minutiora, ob tantum virum non visa sunt prætermittenda. Ab hoc tempore Heribaldus episcopus, qui antea Lothario faverat, in gratiam Caroli rediisse videtur, qua de re Walafridus Strabo carmen scripsit Heribaldo episcopo in persona Karoli, ad quem ille tremebundus litteras amore plenas miserat. Ad has Walafridus Caroli nomine ita respondit.*

*Pectore quippe tuo flammæ ardere priores,
Indicat igniculus, quem tua scripta gerunt.
Et quia scis nostrum jussu moderamine morem,
Parcere subjectis, & tolerare malos:
His tibi pro donis reddentur munera plura,
Quam tibi perfidie lucra tulisset amor.*

Hic est Heribaldus seu Heriboldus episcopus, ad quem exstat Rabani archiepiscopi epistola de corpore & sanguine Domini, de qua inferius agendum.

Sub idem tempus Ribbodo Centulensis abbas corpus sancti Angilberti ejusdem loci abbatis & instauratoris ad januam ecclesiæ jacere, ac pertranseuntium pedibus calcari indignum existimans, illud e tumulo levavit, & in sancti Richarii basilicam transtulit nonis Novembris, postquam in priori loco per annos viginti-octo jacuisset, quod nihilo minus ita integrum & corruptionis expertum inventum est, quasi primum ipso die ibi depositum fuisset; adeo non putidum, ut etiam suavem odorem exhalaret. Non tamen facer ei cultus exhibitus est usque ad tempus Anscheri abbatis, qui eum ex secundo hoc tumulo efferri, & inter sanctos referri curavit ineunte sæculo duodecimo. Ad posteriorem hunc tumulum appositum fuit a Ribbodone sequens epitaphium, ex membraneo codice Hariulfi chronographi supplendum in editis.

XXXVIII.
Angilberti
item abbatis
Centulensis.

*Hoc recubat busto semper memorabilis abba
Angilbertus; ovans spiritus astra colit.
Mensis Martii obit bisseis ipse kalendis:
Construxit templum, quo retinet tumulum.
Et cluit augusti Karoli sub tempore Magni,
Dogmatibus clarus, principibus socius:
Ante fores templi jussit qui se tumulari.
Ribbodo huc abba transtulit ac posuit,
Post annos obitus bis-denos ejus & octo,
Corpore cum nactus integer in solito est.*

Nithardum, ejus ex Berta filium, in paterno sepulcro consepultum fuisse Hariulfus tradit. Abbas Centulensis fuisse dicitur post Ludovicum Ribbodonis successorem, non post Angilbertum parentem, ut Hariulfus putavit. Secessum a re publica meditabatur, cum scriberet prologum libri quarti historiæ suæ temporis. Hanc vero scribebat anno post pugnam Fontaneticam tertio, alius proinde a Nithardo monacho Prumiensi, qui ante id tempus jam monasticen professus erat, ut ex epistolis Lupi abbatis alias ostendemus.

Nithardus
ejus filius an
abbas.

Non incelebre est monasterium in Dunensi pago dicecesis Carnutenfis, ad fluvium Lidum*, a situ Bona-vallis appellatum, quod Fulco ejus loci toparcha in proprio fundo hoc anno extruxisse memoratur. Principio novi monasterii patroni fuere sancti martyres Marcellinus & Petrus, quos recens Eginhardus ex Italia in Gallias advexerat. Horum veneratione commotus Fulco miles, locum ad monachorum habitationem opportunum existimans, iisdem martyribus totam villam contulit cum multis aliis prædiis, quæ vel ex propria hereditate, vel ex beneficio regis possidebat, Carolo ea, quæ fisci erant, libenter concedente, quæ omnia singillatim in brevi ejus loci chronico enumerantur. His omnibus dotata ecclesia, in honorem sanctorum Marcellini & Petri consecratur ab episcopo Carnutenfi. Inducti monachi, quibus præfectus Gauzmarus abbas, Carolo regi familiaris. Sub eo crevit monachorum religio, crevit & census, auctus ab accolis, in primis a Lamberto Castri-duni comite, qui locum ad refugium Gauzmaro abbati ac monachis in eodem castro concessit. Ablato ab hac luce bonæ memoriæ Gauzmaro abbate, venerabilis Ingelarius seu Ingelardus unanimi consensu monachorum subrogatur. Gauzmaro abbate ex Bona-valle deducta est colonia in Athanacense monasterium, rogatu Aureliani tunc abbatis, dein archiepiscopi Lugdunensis, qui grati animi causa Bonæ-vallensibus reliquias concessit sanctorum martyrum Florentini & Hilarii, quos deinceps præcipuos patronos habuere Bonæ-vallensēs.

XXXIX.
Bonæ-vallis
Carnutenfis
primordia.
* le Loir.

a Sac. 4.
parte 2.
p. 505.

ANN. CHR.
841.
X L.
Jacobus cre-
mita apud Bi-
turiges.

Hoc tempore Bituricas accessit Jacobus monachus Græcus, patre Felice, Erme-
na matre progenitus, qui locis sacris perlustratis, Genuæ in Italia commoratus per
annos quatuordecim, tum annis quinque apud Arvernos, ubi presbyter ordinatus
est; demum Bituricas venit, secessitque in quoddam monasterium, aliquot milliaribus
ab urbe distitum, ubi durissimam vitam duxit. nam cilicio ad cutem indutus, aqua pu-
ra ad potum, pane duro & acetoso, interdum pisciculis paucis reficiebatur. Denique
hominum consortium conspectumque gravate ferens, in locum solitarium prope Sa-
xiacum ad ripam minoris Saleræ se recepit, ubi cum consensu Rotberti ducis ora-
torium, Johanne quodam socio collaborante, construxit, idemdem Rotberti ducis
ejusque conjugis Aganæ cibus recreatus. Inter hæc cladem toti Galliæ a Nortmannis
imminentem, famemque secururam, prædixit: qua clade Navense monasterium a
barbaris direptum, soloque æquatum est. Ipse non multo post in cælum receptus
est XIII. kalendas Decembris, paullo ante Rodulfi archiepiscopi obitum, quem ite-
dem prædixerat. Nunc locus, sancti Jacobi secessu quondam illustratus, haud ig-
nobile opidum, vocatur Cella-Gillonis*, ad Saleram* minorem, qui in majorem
influit; sic dicta a Gillone domino Sulliacensi, capellæ & adjacentis castelli condi-
tore. Distat ab urbe Biturica octo leucis ad viam, quæ fert Parisios. Sancti Jaco-
bi reliquiæ coluntur in hujus loci ecclesia, quæ cella fuit quondam abbatiæ Sulpi-
cianæ. Ab eadem cella pendet alia ecclesia sancti Jacobi una leuca ab urbe Virzio-
nem versus: in qua visitur latibulum instar cellulæ subobscuræ, ubi sanctus Jaco-
bus, ante quam Saxiacum se reciperet, delituisse creditur. Macberto abbati Sul-
piciano successit Ebrardus abbas, de quo inferius.

* la chapelle
dan Gillon.
* la petite Sau-
dre.

X L I.
Lotharii præ-
ceptum pro
Nigella.

Dum Lotharius summum jus in Franciam affectaret, regiæ tutelæ ac immunitatis
confirmationem ab eo petiit, obtinuitque Sigwaldus abbas Nigellensis apud Tricaf-
ses monasterii, de cujus origine in libro secundo egimus. Chlothario Chlodovei
Magni filio has litteras tribuit Martinus Retellius, chronici Benedictini ex Hispani-
co Gallicus interpres, at Lotharii imperatoris diploma esse vel sola ejus lectio per-
suadet: cui rei probandæ hujus diplomatis formulam initialem, Lothario imperatori
familiarem, & supplicantis abbatis expositionem afferre satis fuerit. *In nomine Jesu-
Christi (regis) æterni, Chlotarius divina ordinante providentia imperator augustus.
Cum petitionibus servorum Dei justis & rationabilibus divini cultus amore favemus,
superna nos gratia muniri non diffidimus. Idcirco notum sit omnibus fidelibus nostris,
presentibus & futuris, quia vir venerabilis Sigwaldus abbas de monasterio, quod vo-
catur Nigella, quod est situm in pago Mauripense* super fluvium Barbutia, construc-
tum in honore beati Petri apostolorum principis seu (& sanctæ Dei genitricis) Mariæ
semper virginis, ad nostram clementiam detulit obtutibus nostris præceptum confirmatio-
nis domini & genitoris nostri Chlodovei serenissimi imperatoris, in quo continebatur,
qualiter idem dominus & genitor noster idem monasterium cum omni pertinentia sua ad
deprecationem antecessoris Adelardi abbatis ejusdem, cum monachis ibidem Deo famu-
lantibus, sub sua reciperet defensione & immunitatis tuitione; obnixè obsecrans, ut nos-
tram super idem præceptum adderemus auctoritatem, per quam idem abbas una cum
eadem congregatione quietus & securus Dei & nostrum peragere posset servitium. Cujus
petitionem, quia rationabilem, immo Deo amabilem esse cognovimus, libenter suscepimus,
& per hos nostros imperiales apices, sicut petiit, concessimus.* Ex hoc contextu quivis
ejusmodi rerum peritus intelligit, hoc diploma non alteri quam Lothario augusto
posse convenire. quod etiam manifeste confirmat in eodem præcepto concessa li-
bertas eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti. Desunt in editis chroni-
cæ notæ, nedum subscriptio cancellarii: sed hoc anno vel insequenti datum fuisse di-
ploma non dubitem: cum post id tempus Lotharius in Francia nihil amplius ju-
ris ambierit. Hinc duos habemus abbates Nigellensis monasterii, Adelardum scili-
cet principatu Ludovici, a quo is litteras regiæ defensionis obtinuit; & Sigwaldum,
cui præmissum diploma Lotharius mortuo patre concessit.

Aliud ejusdem
de Gaico pro
Fare monaste-
rio.

Ad idem tempus revocandum est ejusdem Lotharii diploma pro sanctæ Faræ mo-
nasterio, cui tunc Rothildis abbatissa ejus amita præerat, Caroli Magni ex Ma-
tgarde filia naturalis. In illo diplomate significat Lotharius, quod dilecta amita
» sua Rothildis, venerabilis abbatissa ex Faræ monasterio, quod consistit in comitatu
» Meldensi, constructumque est in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, regiæ suæ
» serenitati detulerit piæ recordationis Ludovici augusti, ejusdem Lotharii genitoris,
auctoritatem

auctoritatem seu præceptionem, in qua continebatur, quod ad petitionem ejusdem
Rothildis quoddam monasteriolum comitatus Wastinenfis Faræ monasterio attribue-
rat, ejusque potestati ac dominio subjecerat in perpetuum: ut sanctimoniales Faræ
monasterii inde victus ac vestitus supplementum habere possent. quod quidem Lo-
tharius imperiali auctoritate confirmat, præcipiens, ut ambo monasteria in unum
conjuncta sint sub unius abbatissæ ordinatione atque gubernatione. Exstat hoc di-
ploma in appendice hujusce voluminis, sed sine chronicis notis, erutum ex archi-
vo Farenfi. Hericus monachus in libro de miraculis sancti Germani Autisiodorensis
meminit Gaici* monasterii, de quo precaria habetur in appendice^b ad Marcu-
lum, facta basilicæ, in honorem sanctæ Mariæ & sanctorum apostolorum Petri &
Pauli Gaico* monasterio constructæ in pago Wastinenfi, ubi illustis abbatissa cus-
trix præesse dicitur una cum norma plurima ancillarum Dei, quod argumento est
hoc monasterium insigne fuisse, antequam veniret in potestatem abbatissæ Farenfis.
nisi forte id intelligas de abbatissa ipsa Farenfi, quæ Gaicensis monasterii *custrix*
dicta sit cum norma plurima ancillarum Dei, id est Farenfis cœnobii monacharum.
Ut ut sit, Gaicense monasterium Farenfi omnino subiectum est, a tempore saltem
Ludovici Pii & Lotharii augusti ejus filii: ita ut ejus loci priorissa, qui in cellam
exinde redactus est, a Farenfi abbatissa absolute pendeat, uti & villa ipsa, ejusque
parochialis ecclesia, sancto Sulpicio sacra, qui unus etiam e patronis est monasterii
sanctæ Faræ. Distat hic Gaicus ab opido Montis-Arigisi tribus circiter leucis, &
in illa cella modo degunt sanctimoniales quinque aut sex cum priorissa, quæ visita-
tioni & correctioni Farenfis abbatissæ subiectæ sunt.

In necrologio Farenfi sit IX. kalendas Aprilis *commemoratio domne Rothildis abba-
tisse hujus ecclesiæ.* Huic successit Bertrada, quam corrupte Bertrandum vocant.
Carolus Calvus, rogatu ipsius Bertradæ abbatissæ & totius congregationis ei com-
missæ, deprecante quoque conjugæ sua Hirmentrudæ regina, regiæ tuitionis litteras
eidem monasterio impertit. *Data VII. kalendas Octobris, anno III. regnante Karolo
gloriosissimo rege, indictione IV. Actum Bertiniaca villa.* quæ indictio anno DCCC
XLI. convenit, qui annus tantus Caroli secundus a morte patris erat. In prædicto
necrologio notatur IV. kal. Martii *commemoratio Bertradæ abbatissæ hujus ecclesiæ*
& pridie nonas Octobris Carolus Calvus, qui ecclesiâ istam *pignoribus sanctorum
& aliis ornamentis*, quæ illic adhuc retineri dicuntur, *decoravit.*

Eodem tempore Lotharius inter fratres conscriptos monasterii sancti Martini, ad
muros Mettenses siti, admissus est, ad obtinendam scilicet suffragiorum communio-
nem. Id probat codex evangeliorum, quem ejus mandato ac munificentia Sigelaus
scribi jussit, nunc in bibliotheca regia asservatus, cujus initio exhibetur Lotharii
imperatoris effigies, qualis in appendice capitularium Baluziana^c conspicitur, in-
conditis versibus in codice appositis ad laudem Lotharii augusti, ex quibus hos tan-
tum ad propositum referre visum est.

*Nam pius ipse augustus, Christi ductus amore,
Hoc decus almificum ecclesiæ prævidit ut esset:
Præsulis atque beati Martini veneratu
Hunc pulcreque gregem librum intra scribere jussit,
Ipsius ornare auro & picturis venerande:
Ut notum faciat, quantum pollet locus ille.
Sed Sigilaus parens jussis regis studiose,
Hoc evangelium illic totum scribere jussit,
Præscripti atque gregis voluit frater fore casar.
Scilicet ut humilis donum capiatque supernum.*

Elegantiores sane versus codex merebatur elegantissimus. Baluzius ex his non immerito
existimat, Sigilaum abbatem fuisse prædicti sancti Martini monasterii, quod in divi-
sione regni Lotharii Ludovico regi orientalis Franciæ obtigit.

Victis in Rætiensi agro Lothariis copiis, Ludovicus rex, e Fontanetica pugna re-
versus, Engelbertum sancti Galli abbatem, qui ab eo paullo ante dignitatem acce-
perat, magistratu movit, forte quod Lotharii studiosior videretur. Grimaldo Lu-
dovici archicapellano hæc abbatia in beneficium ab eodem rege concessa, quam te-

Annal. Bened. Tom. II.

K K k k

AN. CHR.
841.

a Tabbe so.
1. p. 535.
b Capitul. so.
2. c. 457.
c Giy.

X L I I.
Lotharius
frater conscrip-
tus S. Martini
Mettensis.
c Capitul. so.
2. col. 1279.

X L I I I.
Grimaldo ar-
chicapellano S.
Galli abbatia
traditur.

nuit per unum & triginta annos. Eum sancti-Gallenses, cum regis voluntati resistere non possent, honorifice accipere, atque, ut Ratpertus ait, *devota servitute* pertulere. Lancinabat nihilominus eorum animos, quod liberæ electionis privilegium, tantis laboribus comparatum, amississe viderentur. Sed Grimaldus, contra quam fratres sperabant, mitius cum eis agere, & monasterium auctoritate, qua pollebat, protegere instituit. Hinc nata eis confidentia, ut antiqui privilegii, quod ejus causa videbantur amississe, renovationem apud Ludovicum flagitarent. Gratanter annuit Grimaldus, illisque facultatem a Ludovico rege obtinuit eligendi statim proabbatis, qui post se illos regeret, eorumque negotia omnia vice sua procuraret; atque insuper jus electionis, quod post ipsius mortem revivisceret, in integrum confirmari curavit. Mox electus a fratribus Hartmotus monachus, vir cum genere, tum scientia & moribus insignis, ut proabbatis officium gereret. Hunc ad Ludovicum regem perduxit Grimaldus, procuravitque, ut secundum ab ipso regiminis locum haberet, & post suum ipsius obitum jus electionis omnino redintegraretur. His læti successibus, domum reversi, magnum fratribus gaudium tulere. Tum Grimaldus perfectissimam in monasterio disciplinam instituere, ac regularia ædificia a Gozberto abbate cœpta perficere cupiens, cum regis negotiis plurimum in aula detineretur, Hartmoto hanc curam injunxit, quod utrumque ille graviter exsecutus est, nec multo post omnia claustræ ædificia numeris omnibus absolvit. Ad hæc amplissimas Grimaldo extruxit abbatiales ædes, quas Augienses monachi picturis exornarunt. Hac fratrum benevolentia & humanitate captus Grimaldus, libentius jam frequentiusque apud sanctum Gallum commorari, novasque ædes incohere cœpit.

Inter ea Salomon Constantiensis præsul annuum censum, quem ipsius ecclesiæ sancti-Gallenses ob permissam sui monasterii libertatem ex edicto Ludovici augusti pendere soliti erant, exigere cœpit: Hartmotus contra negare. Medius interveniens Grimaldus, Hartmotum sollicitat: eccur consuetum censum solvere negaret? Nempe, quia tibi, inquit, in beneficium traditi, a libertate nostra excidimus. Probata ratione, Grimaldus satis egit apud regem, ut annuus census monasterio remitteretur, cum eo, ut quædam monasterii prædia Constantiensis ecclesiæ in compensationem darentur, quod Ludovicus rex in conventu, apud Ulmam habito, diplomate confirmavit. Sicque factum est, ut deinceps episcopus nihil omnino, præter spiritalem tantummodo episcopalis officii dignitatem, nullaque secularis præter regiam potestatem quidquam juris in monasterio haberet. Diploma quoque liberæ electionis renovatum, ac regis defensionis, cum onere annui doni, quod monasteria, sub regali mundeburdio posita, quotannis regi persolvere debebant, nempe duorum caballorum ac totidem scutorum cum lanceis.

His ita stabilitis, Grimaldus universam monasterii providentiam in Hartmotum rejicit, dum rebus palatinis ipse vacaret. Hartmotus vero totum se ornandæ basilicæ, ceterisque ædificiis dare, librorum copiam in bibliothecam congerere, quos Ratpertus singillatim recenser. Grimaldo & Hartmoto abbatibus hi erant monasterii sancti Galli officiales: decanus, præpositus, portarius, ædituus, hospitarius, cellararius, camerarius. Sub Hartmoto item peculiare certis officiis possessiones addictæ, quo in genere legitur charta^b cujusdam Wildeboldi, quoddam prædium concedentis eidem monasterio, eo pacto, ut ipsa terrula ad domum peregrinorum serviat, & ego, inquit, ibi in domo hospitium suscipiar, & usque ad finem vite meæ ibi victum & vestitum habeam. Et hoc volo, ut ipsa possessiuncula nulli umquam in beneficium præstetur, quod si factum fuerit, ut ille ager ab hospitali tollatur, & ego ibi victum & vestitum habeam. Similes donationes ad thesaurum Dervensis ecclesiæ factas inferius^c videbimus.

Cum monasterium sancti Galli omnibus adventantibus facile hospitium præbatur, tum maxime id præstabat adversus Scottos seu Hibernos sancti Galli populares. Exemplo sit Marcus episcopus, qui Grimaldi canonici abbatibus temporibus, Hartmoto ejus quasi proabbate, ex urbe Roma revertens, comitante sororis suæ filio Moengalo, quem Marcellum a Marco avunculo cognominarunt, istuc accessit, testante Ekkehardo; rogatusque a fratribus ibidem aliquamdiu cum Marcello constitit; indigne ferentibus affectis & famulis, quibus res suas distribui curavit, præter libros, aurum, & pallia, quæ sancto Gallo donavit. Dum illic morarentur, scholæ Mar-

cello committuntur secundum Norckerum, cognomento Balbulum, qui scholis tum præfectus erat. Postea Marcus, an etiam Marcellus, a Carolo Calvo in Franciam invitatus, demum secessit in Sueffionensē sancti Medardi cœnobium percelebre; ubi tum præclara monachorum congregatio vigeat, ut scribit Listardus in vita S. Arnulfi episcopi Sueffionensis. Hericus^a monachus Marcum vocat *sanctum senem*, qui natione quidem Britto, educatus vero in Hibernia, post longa pontificalis sanctitatis exercitia, ultroneam peregrinationem sibi indixit. Sic traductus in Franciam, piissimique regis Caroli munificentia illectus, apud beatorum Medardi & Sebastiani cœnobium anachoreticam exercebat vitam, singularis, inquit, nostro tempore unica philosophus sanctitatis, tum, sancti Germani miraculo verbis ipsius Marci relato, hæc subdit Hericus: *Hæc ita apud Britanniam catholicis litteris contineri prædictus mihi episcopus jurisjurandi interpositione firmabat: cujus probitatem quisquis expertus est, verbis illius fidem credere nullo modo dubitabit.*

Ad idem sancti Galli monasterium hoc anno se contulit Eusebius Scottus, qui postea vitæ solitariæ studio in montem sancti Victoris martyris secessit, situm in Rætia Curiensi: ubi reliquum vitæ reclusus sanctissime vixit. Hunc veluti divinum quemdam hominem circumpositi accolæ consulebant. Argumento est id, quod Ekkehardus refert de parentibus Isonis monachi: qui, cum essent piissimi, præscriptas continentia leges sabbato sancto paschæ prætergressi, ob id a communione remoti sunt. Gravida mulier ericium se parere somniata, expergefacta somnium viro narrat. Ille ad inclusum in monte sancti Victoris Eusebium pergens, quid de viso conjectaret sciscitatur. Hic vero nasciturum filium respondit, qui sancto Gallo vovendus, magnus demum doctor & puerorum institutor evaderet, quod eventus probavit in Istone monacho, de quo suo loco verba faciemus. Denique Carolus, Ludovici regis filius ac successor, Eusebii rogatu monasterio sancti Galli tradidit montem S. Victoris, ubi annos triginta idem Eusebius reclusus vixit; ac demum ad cælestem patriam migravit pridie kalendas Februarias, anno concepti Domini octingentesimo octogesimo-quarto. Sublestæ fidei videntur, quæ de ejus martyrio referuntur apud Bollandum.

Thiatgrimus Halberstatensis secundus episcopus, anno pontificatus sui quarto-decimo, multis virtutibus clarus migravit ad Christum vi. idus Februarii, qui annus secundum veterem calculum ad præcedentem refertur in chronico Saxonico. Sepultus est ad decessorem & consanguineum suum Hildegrium in Wertinensi monasterio, cujus eum monachum fuisse quidam opinantur. Thiatgrimo successit Haimo Hersfeldensis abbas, quem alii Hemmonem, Aimonemve appellant. Is monachus primum Fuldensis, ac Rabani condiscipulus fuit, unde Rabanus ipse in præfatione ad libros de Universo, quos domino reverendissimo & cum omni caritatis officio venerando atque colendo patri Hemmoni episcopo inscripsit, memorem esse jubet boni studii, quod in puerili atque juvenili ætate simul habuerant in litterarum exercitio & sanctarum scripturarum meditatione: *quando mecum, inquit, legebas non solum divinos libros, & sanctorum patrum super eos expositiones, sed etiam hujus mundi sapientiam de rerum naturis sollertes inquisitiones, quas in liberalium artium descriptione & ceterarum rerum investigatione composuerunt.* In duobus libris traditionum Fuldensium Hemmo seu Hemo quædam chartas scripsit annis secundo, quarto, sexto & septimo Ludovici augusti: quod de Haimone nostro intelligendum videtur, qui proinde Fuldæ cancellarius fuerit una cum HRuodulfo, qui anno secundo ejusdem imperatoris cancellarius monasterii vocatur, idem haud dubie, qui res a Rabano gestas litteris mandavit.

Haimo ipse litteras docuit, sive Fuldæ, sive in alio monasterio; auditoremque inter alios habuit Hericum seu Heiricum monachum cœnobii sancti Germani Autifiodorensis, qui etiam Lupum præceptorem suum vocat in præfatione excerptorum, quæ ex eorum dictis compilavit, dicavitque Heribaldo episcopo Autifiodorensi. Extant excerpta hæc in veteri codice Corbeiensis, cum præfatione, recens avulsa & amissa, quæ in tomo primo Analectorum opportune a nobis olim edita est. Quosdam versus inde huc referre juvat ad internoscendum auctoris ingenium.

*Hildebolde, tue requies & gloria plebis,
Magnus honore soli, major honore Dei:*

ARCUS APUD
S. MEDARDUM.
A HERICO DE
MIRAC. S. GER-
MANI C. 55.

XLV.
EUSEBIUS RE-
CLUSUS, EJUSQUE
DE ISTONE VATICI-
NIUM.

XLVI.
HAIMO SIT
HALBERSTATENSIS
EPISCOPUS.

XLVII.
HERICUS EJUS
DISCIPULUS.

^a Gold. 10 2.
p. 68. & 69.
Ebc.
^b Ibid. p. 59.
Officia claustralia.

clib. 34. n. 78.
XLIV.
MARCUS &
MARCELLUS
APUD S. GAL-
LUM.

Excipe dignanter quod porrigit ecce prudenter
 Hericus, capitis plenus amore tui.
 Porgere parva pudet, cum maxima tu merearis:
 Attamen ex minimis pendere magna decet.
 Quique dat hoc modicum, jam plus tribuisse probatur.
 Quodque est, quodque potest, is tibi nempe dedit.
 Hic praeceptorum sunt ludicra pulchra duorum,
 Quis ego praesulibus ingenium colui
 His Lupus, his Haimo ludebant ordine grato,
 Cum quid ludendum tempus & hora daret.
 Humanis alter, divinis calluit alter:
 Excellit titulis clarus uterque suis.
 Hec ego tum, notulas doctus tractare furaces,
 Stringebam digitis, arte favente, citis.
 Nec prius illa mihi liquido disponere versu
 Cura fuit, nisi nunc cum tibi danda forent.
 His violis animum, pater, oblectare memento,
 Cum tibi, curarum pondere peccus hiat.

In his collectanea referuntur ex Valerio Maximo, tum ex patribus, Augustino, Hieronymo, Beda & aliis. Hericus ipse litteras docuit in Autisiodorensi sancti Germani coenobio: ubi Lotharium, filium Caroli Calvi, discipulum habuit, ut fidem facit ejusdem auctoris praefatio ad libros de vita metrica sancti Germani episcopi, quos *Carolo caesari* nuncupavit. *Urbem nostram Autisiodorum* non semel vocat in libro primo^a de miraculis sancti Germani, ejusdem urbis episcopi, qui in vita metrica ab eodem dicitur,

Urbis amor nostrae, sacrique refector ovilis.

Ex quibus intelligitur, Hericum ex eadem urbe oriundum fuisse, non ex suburbano vico Ariaco^b, a quo nomen ei inditum esse quidam falso suspicantur. Septennis Deo a parentibus in coenobio sancti Germani oblati est: quod de se ipse testatur sub finem libri sexti de vita metrica sancti Germani:

*Septennem pane puellum
 Sancti servitiis me transcribere parentes.*

E scholis recens emerferat, cum pangendam hanc vitam aggressus est, jubente Lothario abbate: sed non nisi anno aetatis tricesimo-secundo absolvit, ut sub finem libri sexti disertè habet:

*En vitam miseram jam trina decennia versant,
 Additur his annus aëvo gliscente secundus.*

Non ergo natus esset ante annum ejus saeculi quadragesimum-tertium, si quidem in praefatione ad hos libros *Carolum caesarem* appellat, qui imperialem dignitatem anno ejus saeculi septuagesimo-sexto desinente adeptus est. Verum hos libros longe ante absolverat, quos postmodum expositos Carolo imperatori nuncupavit, ut fufius in sequentibus demonstrabimus.

Hoc ipso tempore Florus diaconus Lugdunensis, ut jam vidimus, inclaruit, quem *presbyterum* vocat Ratpertus in capite decimo, ubi Hartmotus, abbas sancti Galli mox laudatus, *collectanea Flori presbyteri de voluminibus sancti Augustini in epistolam Pauli ad Romanos; item in epistolam ad Corinthios secundam, & ad Hebraeos, bibliothecae sancti Galli concessisse* traditur. Idem auctor, praeter multa alia, libellum scripsit adversus Amalarium, de quo superius^c egimus; tum carmen edidit de divisione imperii, facta post mortem Ludovici augusti, a me editum in tomo primo *Analectorum*, in quo lugubrem ejus temporis statum pathetice depingit, inter alia sic canens.

XLVIII.
 Flori carmen
 de divisione
 imperii.

c lib. 31. n.
 75.

*Quis digne expediat monachorum saepa revulsa;
 Sacratas Domini famulas laicale subisse
 Infami ditone jugum; rectoribus ipsis
 Ecclesiae armorum impositum cadisque periculum?
 Praesulibus plebes viduae, doctore cathedra
 Pluribus & plures jacuerunt funditus annis.
 Tristis adhuc veteri tabescit vulnere Narbo,
 Tristia Remorum pariter quoque mania lugent.*

In his nempe fugato Bartholomæo Narbonensi; & exauctorato Ebone Remorum pontifice. Dein nuperum regni & imperii statum cum praesenti comparat, ea sane pro tempore elegantia, ut ab iis referendis temperare non possim. Sic igitur ille.

*Floruit egregium claro diademate regnum.
 Princeps unus erat, populus quoque subditus unus.
 Lex simul & iudex totas ornaverat urbes.
 Pax cives tenuit: virtus exterruit hostes,
 Alma sacerdotum certatim cura vigebat,
 Conciliis crebris populis pia jura ministrans.
 Hinc sacris cleris, hinc plebibus, eximiiisque
 Principibus late resonabat sermo salutis.
 Discabant juvenes divina volumina passim:
 Littereas artes puerorum corda bibebant.
 Crimina tetra vigil crebro censura fugabat.
 Hos timor, hos & amor ad fœdera justa vocabat.
 Quin etiam externas fidei conjungere gentes
 Cura erat, & domitis imponere frena salutis.
 Hinc pagana manus juga religionis inibat:
 Hinc heresis surgens pedibus substrata gemebat.
 Claruit hinc nimium toto gens Francica mundo,
 Famaque virtutum fines penetravit ad imos. &c.
 At nunc tantus apex, tanto de culmine lapsus,
 Florea, ceu quondam capiti dejecta corona,
 Quam varius texit redolenti gramine fulgor,
 Cunctorum teritur pedibus: diademate nudus
 Perdidit imperii pariter nomenque, decusque,
 Et regnum unitum concidit sorte triformi.
 Induperator ibi prorsus jam nemo putatur.
 Pro rege est regulus, pro regno fragmina regni.*

Idem auctor elegiaco carmine ad Moduinum Aduensem episcopum, penes quem magna in regno tum potestas erat, graviter queritur, quod ille *nutriculam* suam, id est Lugdunensem ecclesiam, male tractaret, illius clericos trahens ad saeculare forum contra canonum praescripta, unis exceptis episcopis & abbatissis.

*Nam nisi coenobium mater muliebri gubernans,
 Et sacer antistes, cetera pulvis erant.*

Hic est Muatwinus episcopus, quem Walafrius Strabo Gallia *provetam* vocat; ante episcopatum Lugdunensium canonicorum sancti Georgii *Motuinus abbas* dicitur in libro fratrum conscriptorum monasterii Augiensis. unde Florus eum Lugdunensis ecclesiae alumnum appellat. Utrumque hoc carmen ab Hadriano Valesio nobis olim suppeditatum est ex codice Petaviano, qui *voto bona memoria Mannonis ad sepulcrum sancti Augendi oblati* scribitur. Fuit ergo liber iste monasterii sancti Augendi, vulgo Eugendi, in Jurenibus locis, quod modo sancti Claudii dicitur; & quidem oblati a Mannone ejusdem coenobii praeposito, cujus rogatu Ado Vienneensis antistes ecclesiam Velnensem eidem abbatiae confirmavit anno ejus saeculi septuagesimo.

Manno praepositus S. Augendi.

Jam quoniam Adonis mentio huc incidit, de eo agendum est jure nostro, non, ut de Floro mox diximus, alieno. Nostrium quippe, nostrique instituti esse Adonem, quod antea haud notum erat, a nobis demonstratum est in ejus Elogio, cuius summam partim hoc loco referemus, cetera in consequentibus relaturi. Natus est Ado in pago, ut veri simillimum est, Senonensi, hoc saeculo ineunte, *progenitorum nobilitate ornatus*, teste Lupo^a abbate. Puer in monasterio, quod Ferrarias veteres dixerunt, sub Sigulfo abbate oblati, ibidemque bene^b conversatus, omnes sibi aequales in studiis litterarum praevit. Ubi adolevit, ad petitionem *Marcwardi abbatis* in Prumiense monasterium directus est, forte ut ibi litteras doceret, aut Germanicam linguam disceret. Inter utrumque hoc monasterium magna erat affinitas, facileque commeatu: maxime quod ex Ferrariensi monasterio assumptus fuerat Marcwardus, qui cum Lupo Ferrariensi monacho, dein abbate, maxima necessitudine conjunctus fuit. Quin etiam temporibus illis monasteria omnia, etsi nullo communis regiminis vinculo connexa erant, facile tamen monachis invicem ultro citroque commeatibus patebant, propter ejusdem religionis unitatem, ut loquitur Marcwardus in Lupina epistola septuagesima-secunda ad Didonem Senonici monasterii sancti Petri abbatem, in arte medica peritissimum, ad quem monachos suos sanandos mittebat. Hinc Lupus ipse in epistola^c ad monachos sancti Germani apud Autisiodorum: *Semper quidem, inquit, in cenobiorum nostrorum habitatoribus vera caritas viguit: sed nunquam tam certis indicis, ut nostro tempore, sui magnitudinem declaravit.* Quo magis indigne ferendum, si in congregationibus confederatis hac caritas refrigescat, quae olim inter disparata quantumvis monasteria tantopere flagrabat. Prumiæ aliquamdiu commoratus Ado, ut habet^d Lupus, postea quorundam invidiosorum insidiis impetitus est: quibus Lupus nimis credulus, asperius aliquid super eo locutum se fatetur. Has ut vitaret Ado, Romam se contulit, ut domum beati Petri principis apostolorum orationis gratia visitaret. Illic exacto fere quinquennio, Ravennam venit: ubi quemdam libellum, a quodam fratre religioso praestitum, transcripsit ad describendas sanctorum martyrum passiones, id est martyrologium, quod postea Ado ipse composuit. Libellus iste, quo usus est Ado, vetus est martyrologium a Rosweido editum, cui praefixa est Adonis epistola, restantis, quantum ex veteri illo martyrologio profecerit. Huic operi, inquit, id est suo ipsius martyrologio, ut dies martyrum verissime notarentur, qui confusi in kalendis satis inveniri solent, adjuvit venerabile & perantiquum martyrologium, ab urbe Roma Aquileiam cuidam sancto episcopo a pontifice Romano directum, & mihi postmodum a quodam religioso fratre aliquot diebus praestitum. quod ego diligenti cura transcriptum, positus apud Ravennam, in capite hujus operis ponendum putavi. Ex quibus intelligitur, Adonis martyrologium Ravennae compositum, aut certe inchoatum fuisse. Certe in perantiquo sancti Galli codice conditum dicitur temporibus Chlodovici Italici imperatoris, ac Chlodovici Germaniae regis insignis. Haud scio an in Italica illa peregrinatione Ado in notitiam venit Claudii episcopi Taurinensis, qui ejus rogatu historiam temporum a conditione mundi edidit, cujus haec inscriptio in codice Lirinensi: *Domino piissimo, & in Christo mihi diligendo Adoni presbytero Claudius peccator. Periculosum me opus facere jubes, &c.* quod chronicon a Philippo Labbeo^e editum est. Ravenna digressus Ado, Lugdunum accessit, ibique a Remigio episcopo benigne acceptus detentusque est, ut postea videbimus.

L.
Wandalbertus martyrologium scribit.

f. Sec. 4. part. 1. p. 613.

Quo tempore Ado versabatur in Prumiensi monasterio, ibidem etiam monasticen exercebat Wandalbertus diaconus, qui ante biennium, ut vidimus, librum de miraculis sancti Goaris scripsit ad Marcwardum abbatem. Idem martyrologium versibus fere bis mille composuit, quod domino Otrico Wandalbertus, nullo addito professionis ordinisve titulo, inscribit. Hunc Aetricum non semel carissimum vocat, ejusque mandato hoc opus ab se susceptum dicit, eidem parere & obsecundare cupiens, quippe qui *incessanti & infatigabili studio ac benevolentia, postquam longe a patria rebusque domesticis non tam exulare, quam degere ceperat*, ejus ope, consilio, providentia & liberalitate fultus fuisset. quod argumento est, Wandalbertum non ex Belgica prima, in qua Prumiense monasterium situm est, sed ex Germania remotiori oriundum fuisse, quem Trithemius *natione Teutonicum* dicit. Hunc reor esse Odricum illum, laudatum ab ipso Wandalberto, aut quovis alio^f scriptore translationis sanctorum Chrystanti & Dariæ Prumiam, ubi agitur de quadam femina pagi

Tulpacensis ex beneficio Odrici. In martyrologio edendo Wandalbertus praecipue usus est ope & subsidio sancti & nominatissimi Flori, Lugdunensis ecclesiae subdiaconi, qui ut nostro, inquit, tempore re vera singulari studio & assiduitate in divina scriptura scientia pollere, ita librorum authenticorum non mediocri copia & varietate cognoscitur abundare. Flori nomine non modo Florum ipsum intelligit Wandalbertus, sed etiam venerabilem Bedam, cujus martyrologio Florus vacantes aliquot dies supplevit. Certe hoc Bedae^a martyrologium Hartmottus abbas supra laudatus basilicæ sancti Galli concessit. Tempus, quo metricum martyrologium scribebat Wandalbertus, exprimit in dactylicis versibus ad Lotharium caesarem, nempe post lustra quinque, quam ille caesariana jura susceperat, quod ab anno ejus saeculi decimo-septimo, quando a patre consors imperii factus est, numerandum videtur. adeoque hoc anno, aut insequente Wandalbertus martyrologium scripserit, nempe post quinque lustra, quam Lotharius in jus ac consortionem imperii adscitus fuerat, cum in Francia regnaret, eumque scepra regentem mundus adoraret, ut Wandalbertus ipse in carmine ad eundem caesarem loquitur. Annos triginta-quinque tum agebat auctor, uti his versibus in conclusione diserte habet.

Trinis ecce decenniis
Vitam dego miser, quintus & insuper
Aevi curriculis orbis adest, atque meatibus.
Me nunc nil recolens boni
Egisse atque pii, concutior minis.
Cura nam stimulant horribiles mentis ad intima.
Lapsam jam releva, Pater,
Tandem & praeiteritis exue sordibus
Squalet conscia quis mens, nimisque angoribus tremit.

Sic fere Prudentius in praefatione carminum suorum.

Adonis & Wandalberti aequalis fuit Ufuardus monachus, alterius martyrologii scriptor, quod tantæ auctoritatis fuit, ut eo non modo Gallicanæ ecclesiae pleræque, sed etiam ipsa aliarum omnium caput & mater Romana ecclesia ante Romanum recentius usa sit, si Molano credimus, quod Baronius negat. Martyrologium suum Ufuardus Carolo Francorum regi inscripsit, quod alii ad Carolum Magnum, alii ad Calvum referunt. Nec minor controversia de auctore, quem nonnulli abbatem sancti Salvatoris in Neustria, quidam cum Trithemio Fuldensem monachum; ceteri denique, & quidem rectius, Parisiensem sancti Germani cenobitam fuisse censent. Neutrum satis diserte aperit ipsius auctoris prologus in hæc verba: *Domino regum piissimo Carolo, Ufuardus indignus sacerdos & monachus.* Litem de auctore aperte definit antiquissimum hujus martyrologii exemplar sancti Germani, in quo post prologum hæc clausula legitur: *Explicit prologus Ufuardi monachi sancti Germani Parisiensis.* Hujus porro Ufuardi ætas colligitur ex libello de translatione sanctorum martyrum Georgii & Aurelii in hoc monasterium: cujus translationis auctores Ufuardus & Odilardus magna probitatis monachi fuisse perhibentur ab Aimoino ejusdem cenobii tum monacho, qui id factum anno octingentesimo quinquagesimo-octavo memorat. Eodem tempore exaratum est hoc Ufuardi exemplar, cum adjuncto necrologio; in quo USUARDI SACERDOTIS obitus majusculis rubeisque litteris idibus Januarii notatur. Hinc solvitur aliud controversiæ caput de Carolo, cui martyrologium nuncupatum est, quod non alteri quam Calvo aptari posse ipsa Ufuardi ætas jam demonstrata evincit. Qui ad Carolum Magnum retulere cum Sigeberto recentiores, in errore inducti sunt ex Alcuini epistola septuagesima-nona, Pio patri Ufualdo, & sanctæ congregationi sancti Salvatoris inscripta. quare Trithemius, aliique id tribuerunt Fuldensi monasterio sancti Salvatoris, quod de Reatino interpretandum esse superius^b demonstravimus. Ceterum neque in hoc exemplari martyrologii, neque in adjuncto necrologio quidquam primaria manu scriptum est post Carolum Calvum, cujus obitus in necrologio secunda manu adscriptus reperitur. Adversus hujus martyrologii antiquitatem opponitur a Bollando in praefatione generali commemoratio in eo facta idibus Januarii sancti Vivenii confessoris in monte Verziaco. quæ translatio serius facta est. Verum recentioris manus

ANN. CHR.
841.

a Ratzpert. cap. 10.

L.I.
Ufuardus
item martyrologii auctor.

b lib. 26. n. 8.

ANNALS

632

hoc additamentum est, ut cuius intuitu perspicuum esse potest. Id tamen concesserim, prædictam prologi clausulam, quæ hoc martyrologium esse *Ussardi monachi sancti Germani Parisiensis* probat, immo & prologum ipsum avulsam fuisse jam pridem a nostro exemplari: sed utrumque nobis ex alio ejusdem ætatis codice supplevit vir longe clarissimus Petrus Pithœus, concessio folio, in quo & prologus auctoris, & post prologum nomen *Ussardi monachi sancti Germani Parisiensis* minio sic connexum est cum subsequenti præfatione, ut omnem recentis additamenti suspitionem cuius obstinatissimo censori adimere valeat. Itaque quartus hic est ex nostro ordine sacrorum factorum scriptor Ussardus, in quibus agmen ducit venerabilis Beda, quem secuti sunt Ado & Wandalbertus, Ussardi nostri æquales. Rabanus his auctoribus forte præponendus, qui eodem tempore martyrologium itidem scripsit jam episcopus, de quo inferius.

Item Rabanus.

I. II. Engulfus duplicis martyrologii auctor.

His adungere licet beatum Engulfum, cognomento Keledeum, abbatem & episcopum in Hibernia, qui martyrologia duo, unum vetusto patrii idiomatis metro, alterum soluta oratione composuisse memoratur. Primum appellat *Festilogium*, quod ad singulos dies non continet nisi aliquot sanctos & præcipuis: in secundo prolixiori recenset nomina sanctorum aliarum gentium: quibus seorsim sanctos Hibernicos adjungit. Hoc posterius *Tamlactense*, quod in Tamlactensi monasterio conditum sit, vocat Colganus, qui Engulfii vitam ex antiquis monumentis concinnavit, eamque retulit ad sæculum nonum, sed absque legitimis & idoneis argumentis. De martyrologiis Notkeri & Nevelonis suis locis agemus.

ANN. CHR. 842. LIII. Res civiles anni sequentis.

Diploma pro Corbeia.

* Down.

LIV. Rabanus Fuldae regiminis abdicat.

Hatto in ejus locum successit.

a Tradit. Fulda p. 424. & 558.

Postero anno iterum novæ a Lothario turbæ: contra quem a duobus aliis fratribus Ludovico & Carolo fœdus Argentorati renovatum, conceptisque verbis, Romana seu Francica, & Theotisca lingua editum, prout a Nithardo relatam est. Sub hæc delecti anno præterito viceni ex utraque parte optimates pacis sequentes, collatis capitibus, rem in hunc modum compoluerunt, ut Carolo omnia ab oceano usque ad Mosam concessa: Ludovico quæcumque in Germania ultra Rhenum continentur: Lothario Austrasia, cum Burgundia, Provincia & Italia: Pippino vero, Pippini regis filio, Aquitania assignata sint. Ita ad rem conficiendam locus & dies in annum sequentem regibus ipsis constitutus. Ex quodam præcepto archivi „ Corbeiensis discimus, Carolum anno regni sui tertio *ad monasterium Corbeie*, quod est constructum in pago Ambianensi, *causa orationis* accessisse, eique pontem, *qui est ad Durdis* *, super fluvium Somenæ, paullo infra Corbeiam, qui olim ad jus publicum pertinebat, ad necessitates fratrum contulisse pro anima genitoris sui HLudowici, & æterna sua remuneratione. Actum Ambianis Caroli regis anno tertio. Isaac abbas tunc Corbeie præerat.

Lothario favebant Otgarius Moguntinus antistes, & Rabanus abbas Fuldensis: ex quibus ille, non satis ordinis sui decori consulens, cum selectis a Lothario ducibus a transitu Rheni Carolum & Ludovicum frustra remove non semel conatus est. Sic Lotharius transrhenanis partibus exclusus, Rabanus vero Fulda discessit, cum illud *per annos viginti* nobiliter rexisset, teste Rudolfo. Trithemius ex Meginfrido asserit, Rabanum ob dissensionem monachorum Fulda discessisse, & ad Ludovicum Germaniæ regem invitatum accessisse, apud quem biennio cum multo honore detentus sit. At contrarium docent acta vetera Fuldensium abbatum apud Browerum: in quibus Rabanus post regiminis annos viginti, *relicta quam habuit potestate*, ultra Rhenum fluvium *ad regnum Lotharii* se contulisse traditur, non ad Ludovicum, cujus partibus adversabatur. Et quidem in annalibus Fuldensibus & apud Lambertum Scafnaburgensem, *Liutharius expulsus a regno, & Raban abbas de monasterio* dicitur. Non alia itaque hujus sive expulsionis, seu abdicacionis in Rabano causa, quam quod Lothario potius, quam Ludovico adhereret. Quamquam fieri potuit, ut Fuldenses monachi, alii alii partibus faventes, dissensionem inter se se habuerint. quæ abdicandis Rabano regiminis altera causa fuerit. Vix pedem e monasterio extulerat, cum quidam e fratribus ad eum revocandum missi sunt. Illo autem renuente & dignitati nuntio remisso, Hatto abbas, alio nomine Bonofus dictus, in ejus locum unanimi fratrum consensione sufficitur. Annum factæ hujus mutationis diferte exprimit ejus sæculi quadragesimum secundum chronicon Hildenesheimense; probantque chartæ donationum apud Pistorium *: quoniam una HRabano

HRabano abbati facta dicitur *anno secundo HLutharii regis orientalium Francorum*, id est præsentis anno, *iv. nonas Aprilis*: alia Hattoni seu Bonoso abbati *vii. idus Aprilis, anno tertio Ludovici regis orientalium Francorum*. quod anno insequenti respondet. Hic est Bonofus, quem carmine duo-de-cesimo Rabanus ad patientiam hortatur. Eundem ob picturæ artem immoderatus præ scriptoribus librorum, immo etiam præ viris doctis se efferentem, sequenti carmine reprimit, probatque scriptoriam artem pictoriæ longe præcellere, & ad commodum & salutem animæ conducibilem esse. Hujus rei occasione quarit Browerus, an præci nostri cœnobitæ librarii, qui pellibus & membranis tota scrinia bibliothecarum impleverunt, pennis, ut jam vulgo scriptores, ex anserum, gruum, cygnorumve alis usi sint, an juncis potius & arundinibus, ex quibus calamos aptabant præci. Utriusque usum viguisse certior sententia est: ita ut apices majusculi & litteræ unciales calamis, minutiores pennis expeditæ videantur. De his actum in superioribus. *

a lib. 16.

num. 56.

L V.

Lupus abbas Ferrariensis electus in locum Odonis.

De hac Rabani abdicacione certior factus Lupus, ejus nuper auditor, ad eum litteras dedit, causam facti ab eo rescire cupiens, simulque electionem sui in locum Odonis abbatis Ferrariensis significans epistola *xl. Ceterum*, inquit, *audi vi sarcinam administrationis vestre vos deposuisse, & rebus divinis solummodo nunc esse intentos: Hattoni vero nostro curam sudoris plenam reliquisse cujus rei ordinem, simulque alia, quæcumque videbuntur, beatitudinis vestre litteris expectabo cognoscere*. Quid ad hæc responderit Rabanus, incompertum. In eadem epistola de sua electione scribit idem Lupus, consensu fratrum suorum decimo kalendas Decembris cœnobium Ferrariense sibi commissum fuisse; dominumque suum Karolum, qui miram ipsam dignatione fovebat, gratia sua donasse. Præcessisse Ferrariensem electionem intelligitur ex Lupi epistola quadragesima-quinta: ubi *ad eorum votum & electionem* abbatiale regimen sibi a rege commissum fuisse testatur. Is effectus fuit ejus rei, quam e Fuldensi academia reversus ante aliquot annos ad Regimbertum scripserat epistola quinta, multos scilicet existimare, fore ut brevi sibi aliquis gradus conferretur. Pergit in epistola ad Rabanum: *Vestra igitur benivolentia me, unaque congregationem mihi creditam, sacris orationibus queso commendare dignetur: ut, sicut studia mea plurimum eruditione adjuvisti, sic officii difficultatem assiduis precibus temperetis*. In hac Lupi electione idem forte contigit atque in electione Hattonis. Odo quippe abbas, Lupi decessor, Lotharii partes sectari credebatur, ob idque Carolo infensus erat. Et forte Odonem vel invitum in suas partes pertraxerat Lotharius, dum Mauripensem & Senonicum pagum ante biennium rapinis & cædibus infestans, complures cum abbatibus, tum abbatissas, in sua verba jurare coegit. Verum post pugnam Fontaneticam cum Carolus victor evasisset, Lotharii fautores persecutus, dignitatibus suis multavit. Ex his unus forsan fuerit Odo Ferrariensis abbas, de aliis etiam rebus apud Carolum insimulatus, uti Lupus ipse innuit in epistola *xxi. ad Jonam episcopum Aurelianensem*, apud quem idem Odo etiam male audiebat. Totum negotium ipsis epistolæ verbis accipe. *Ceterum de abbate quondam nostro, scilicet Odone, falsa nescio quæ vobis relata esse audio, & ne apud vos ea ulterius prevaleant, quæ super ea gesta sunt, quam verissime sanctitati vestre significo. Dominus noster, ne in monasterio nostro esse permitteretur, jussit, præfatus de eo talia, quæ melius reticentur. Id, reversus ad monasterium, quam mollissime eidem abbati edixi, atque illi hominibus, qui eum deducerent, deputatis, equis & vestimentis & argento ad viaticum concessis, cum jussu domini regis secundo kalendas Decembris promoverem, constitui ut intra tertium nonas memorati mensis monasterio decederet, quod eo die ante dominum regem me venturum sperarem. quod cum juxta meam opinionem fecissem; post sollemnem exceptionem, quesivit quidnam de præfato abbate fecissem. Ego, qui crederem sic eundem abbatem gessisse, ut nobis convenerat, præceptum ejus me super eo complevisse respondi. Accepta igitur licentia, cum pridie idus Decembris monasterio propinquassem, comperi sape dictum abbatem ibi adhuc morari. Hinc vehementer anxius, quod aliter domino nostro dixeram, aliter inveniebam; præmissi nocte qui ei honeste diceret, ut primo diluculo egrederetur. non esse honestum, ut aut ego meum disferrem ingressum, aut illum ibi contra domini nostri præceptum invenirem. Cumque ille mandasset se in crastinum exire disposuisse, ne aliquam inimicæ calumniandi ansam relinquere, remandavi me non ante ingressurum, quam ipse egrederetur. Ita ille cœnobium egressus est, permissis sibi omnibus, quæ illi ante largitus*

Annal. Bened. Tom. II.

L L I

ANN. CHR. 842. fueram, & nonnullis insuper attributis. Quam rem aulicis, familiaribus meis, continuo significavi, & opportune egomet domino nostro exposui, & mendacia, quae inde sererentur, declaravi. Haec Lupus: cujus in locum Odonis substitutionem exeunte anno superiori contigisse ex praemissa rerum serie colligere licet. In hac porro ad Jonam epistola queritur idem Lupus jam abbas, quod ex rebus, quas in urbe Aurelianorum & in villulis circumpositis habebant, nihil fere sibi reliquum fuerit ob Agii Jonae propinqui rapacitatem: cum antea ibi non contemnenda vini & annonae copia, salis quoque aliquantulum colligeretur: quae vendita & vestimentorum fratribus solatia, & in expeditionibus, quae turbulento illo rei publicae tempore exigebantur, quantulamcumque facultatem argenti praeberent. Hinc se vexari fratrum inopia & itinerum expensis; rebusque suis fere omnibus aut sublatis, aut devastatis, nullum sibi superesse nisi in amicorum suffragio auxilium.

LVI.
Odo abbas
an Lotharii
fautor.

Ne Odonis in Lotharium propensionem certo asseramus, verat Lupina epistola xxvi. ad Marwardum Prumientem abbatem & Sichardum monachum ipsius Odonis nomine scripta sub hujus anni initium: cum ait, se suosque in quodam regni medietate positos fluctuare incertos, quinam ex tribus fratribus regionem ipsorum sibi debeat vindicare; varios hinc inde rumores spargi; rogare, ut, si consensus omnium in Lotharium prior fuerit, & apud eum, uti optabat & credebatur, gratia locum invenirent, memores sui esse dignarentur, & perverforum improbitatem, quantum possent, a se propullarent. Porro quod Odoni a Lupo accidit, id sibi a clericis palatinis timebat ipse Odo, ut satis aperit in Lupina epistola xxv. ad clarissimum Ludovicum abbatem, his verbis. *Ceterum fama versatur inter nos, clericos palatium diversorum cenobiorum sibi dominium optare, atque postere: quibus nulla sit alia cura, nisi ut suae avaritiae opprobrio servorum Dei satisfaciant. Unde in hac parte supplicamus vestram nobis vigilare praedentiam, ut tenuitas nostra per vos esse valeat tuta.* Ut vero Ludovicum sibi favorabiliorem reddat, causam affert observatione dignam. *Namque, quia haud procul a nobis educati estis, apud nos quoque fuistis, qualitas monasterii nostri vos minime latet: ubi, praeter studium religionis, quo sibi nomen inter alia cenobia vindicavit, non est quod expetendum sit ei, qui se magni facit, nisi forte tam sacrilegus quis inveniatur, qui stipendia Deo servientium in suos audeat usus convertere, & eorum inopiam suam luxuriam facere. Ergo vestra industria hinc quoque nobis prospiciat: ut, per vos accepta securitate, liberius pro vobis Domino supplicemus.* Ex quibus verbis intelligimus, primo Ludovicum abbatem haud procul a Ferrariis educatum fuisse, & quidem, ut veri simile est, in Autisiodorensi sancti Germani monasterio, ubi & Lotharius Caroli-Calvi filius institutus fuit; & in ipso

Ludovicus
abbas in mo-
nasterio edu-
catus.

Ferrariensium
religio & ino-
pia.

Ferrariensi cenobio aliquamdiu versatum fuisse. Alterum, eximium tunc fuisse religionis studium apud Ferrarienses, quod Hildegarius episcopus in libro de vita sancti Faronis testatur. Denique magnam tunc temporis fuisse Ferrariensium inopiam, unde idem Odo in Lupina epistola xxiii. ad eundem Ludovicum, rogat, monasterium suum relevari impendiis Zachariae incerti loci abbatis, qui Ferrariensibus tum commissus ac commendatus fuerat; petique, ut vel ad locum, unde venit, revertatur, vel ad alium quemlibet dirigatur, quippe monasterium suum non mediocriter gravari expensis, quae illius hominibus tribuuntur. Haec scio an sub eisdem Odonis abbatis regimine scripta sit epistola xi. ad Lotharium augustum de cella sancti Judoci, Alcuino abbati a Carolo Magno concessa ad eleemosynam peregrinis erogandam a Ludovico Pio Ferrariensibus tributa eo pacto, ut, quod eleemosynae superesset, in eorum usum cederet. Hanc vero cellam a Lothario quidam Hruodingus furtim obtinuerat, quam sibi restitui rogant Ferrarienses, maximis tunc pressi angustiis. Eadem cella postea Ferrariensibus praeepto a Carolo firmata, sed rursus Odulfo comiti tradita ab eodem est, quam plurimis precibus & litteris Lupus vix tandem redimere potuit.

LVII.
Lupus litte-
ras docet.

Quod Lupus, Fulda reversus, docendi officium in suo monasterio gesserat, hoc etiam abbas exercere perseveravit, quatenus regiminis diversae sinebant occupationes. Hoc docendi munus ipse indicat in duabus ad Alwinum monachum epistolis, qui ipsum necdum abbatem de variis grammaticae quaestiuiculis interrogaverat. Prolixa est Lupi responsio in epistola xxxiv. in qua auditores suos commemorat: brevior in tricesima--sexta, propter occupationes auctas ex abbatis sui Odonis absentia. Eundem vero Lupum jam abbatem docendi officio instituisse probat

AN. CHR. 842. eidem Agilmaro Viennensi archiepiscopo restituit xi. kalendas Novembris, anno imperii sui in Italia vicesimo-quarto, in Francia quarto, indictione sexta, quae nota huic anno conveniunt. Barnardi funeri interfuit Doctrannus Valentiniensis episcopus, non probans, quod vir sanctus intra sancta-sanctorum non humaretur. Abbas mandatum ejus, qui humiliorem locum elegerat, praeterire sibi nefas videri respondit. Sepultum fuisse ipso mortis die, ne forte Viennenses corpus sacrum repeterent, tradit alter vitae scriptor, quod nisi ita esset, dicendum videretur ad concilianda temporum dissidia, ipsum undecimo kalendas Februarii, qui dies dominicus erat, decessisse, decimo eadem kalendas sepultum fuisse: quo sane die Viennenses & Romanenses festum ejus diem colunt. Ex veteri ejus epitaphio, ex quo secundus vitae scriptor duos versus adducit, plures referre juvat ad superiora illustranda.

*Inclutus, egregius, largus, facundus, honestus
Doctrina populo, religione Deo,
Ipse Viennensi ter denis atque duobus
Annis metropoli praefuit ecclesiae.
Condidit hoc templum voto studiosus amano,
Deque suis rebus sistere constituit.
Curriculum quartum post bis-sex lustra peregit,
Ni nostrum numero fallitur arbitr. um.
Deinde Februarias deno sole ante kalendas
Decessit, moriens corpore non anima.*

Varia hujus anni prodigia memorat chronographus Fontanellensis, a Chesnio editus in tomo secundo rerum Francicarum, alius ab eo, qui a nostro Acherio vulgatus est in Spicilegii tomo tertio. Chesnianus de se ipse haec tradit, nempe quod rectore hujus cenobii Joseph archiepiscopo, qui Ebroicensis episcopus etiam fuit, iv. kalendas Martii huc accessit. Deinde, post novemdecim annos expletos, diaconatus ordinem suscepit per manus venerabilis archiepiscopi Rotomagensis Wenilonis, & quidem xi. kalendas Octobris, sabbato anni octingentesimi sexagesimi primi, indictione nona. Non multo post obiit idem pontifex, cui successit Adeldardus, a quo idem chronographus gradum presbyteratus suscepit viii. idus Martii, sabbato, anno incarnationis octingentesimo septuagesimo secundo, indictione quinta. Hunc auctorem fuisse virum non vulgaris meriti illud argumento est, quod anno ejusdem saeculi quadragesimo-septimo ad Bacivum * palatium perrexit pro quibusdam praediis, qui locus est in pago Ambianensi, priscum vocabulum haec tenens. Chronographus alter Acherianus antiquior & prolixior est, cujus chronicon desinit in Anfegilo abbate, multaque praecleara continet, quae longe potiora essent, nisi chronicas notas multis in locis librarii temere vitiaissent.

LXI.
Fontanellen-
ses abates, &
chronographi
duo.

* Baisium.

Augia in Alamannia Rudhelmo abbati demortuo subrogatus est Walafridus, ab oculorum vitio Strabo seu Strabus appellatus, cujus superius non semel facta mentio est. Annos triginta-quinque natus erat, cum monasterii regimen subiit, jam clarus ingenii sui monumentis, quibus deinceps plura alia adjecit. Unus e praecipuis est liber de rebus ecclesiasticis, quem jussu Reginberti composuit. Hunc venerandum in Christo patrem Reginbertum compellat, quo elogio an episcopum designet; an Reginbertum illum monachum, ad quem Lupus binas scripsit epistolas, alii judicent. Forte is fuerit Regiboldus chorepiscopus Moguntinus, cui Rabanus epistolam de quibusdam penitentiae quaestiuiculis scripsit. In hujus libri capite vicesimo-quinto carpit quosdam abates monachosve, qui officii divini normam a sancto Benedicto praescriptam non observabant, *pigrum vel protervitatem suam eo colorantes* permisso, quo sanctissimus vir, humilitatis studio, officii aliter ordinandi facultatem tribuit, si cui haec ejus distributio displicuerit. Idem auctor in capite quarto ejusdem libri agit de cultu sacrarum imaginum, de quo magna tum controversia nondum conquieverat. Ejus hac de re sententia est, *imagines ac picturas non esse Deo debitis honoribus colendas, sed tamen retinendas ob commemorationem rerum gestarum, aut ob amorem eorum, quorum similitudines sunt, animis fidelium artius im-*

LXII.
Walafridus
Augienis ab-
bas, recte sen-
sit de sacris
imaginibus.

primendum. unde intelligamus, in his faciendis devotionem & utilitatem, qua commoveri & instrui appetimus, non esse culpandam: sed in his colendis superstitionem & hebetudinem, qua spiritalem cultum ad corporalia traducere erronei nituntur, esse damnandam. Denique sicut eos improbat, qui easdem imagines, ultra quam satis est, venerantur: ita alios etiam non probat, qui, dum volunt cautiore ceteris in religione videri, illas, ut quasdam idololatriæ species, respiciunt, & presumptionis fastu simplicium corda scandalizant. quo nihil magis catholicæ doctrinæ consonum dici potest. Non minus sincera est ejus doctrina de cultu sanctorum, quos divinis colendos non esse honoribus dicit, sed ita rogandos, non ut ipsi præsent per se, quæ salutis nostræ necessaria sunt: sed ut ab auctore honorum, utpote illi proximiores meritis, & ideo certius audiendi, impetrent, quæ salutis petentium opportuna esse non nesciunt. Tales esse preces fidelium, inquit, qui publicas ecclesiæ orationes considerare norunt, dubitare non poterunt. Post hæc demum, sacrarum imaginum legitimum cultum ita concludendo exponit: Cum itaque talis sit christiani perfectio sensus; non sunt omnimodis honesti & moderati imaginum honores abjiciendi.

Hæc tam perspicua sunt pro debito cultu imaginum, ut mirum sit aliquos dicere, (atque ita notatum legitur in libris editis) caute hoc in loco legendum esse Walafridum, nam etsi divinos imaginibus, ut par est, ipsique sanctis honores denegat; honestos tamen & moderatos eis concedit; nec quemlibet cultum imaginum improbat, sed tantum immodicum, maxime spiritalem. quod omnino consonat Nicænæ synodi decreto, quæ honorarium dumtaxat cultum, id est externum, imaginibus tribuit. Neque vero Walafridus in hoc tantum illos honores, uti Peravio visum est, reposuit, ut minime conculcentur, aut deleantur. Etsi enim id subinde admonet; aliquid tamen amplius exigit, nempe honestum ac moderatum cultum, qui externi honoris significationem importet cum interno aliquo affectu conjunctam, ut patet ex ultimis hujusmodi capituli verbis. Sic itaque imagines & picture habende sunt & amande, ut nec despectu utilitas annulletur, & hæc irreverentia in ipsorum, quorum similitudines sunt, redundet injuriam; nec cultu immoderato fidei sanitas vulneretur, & corporalibus rebus honor nimie impensus arguat, nos minus spiritualia contemplari. Itaque ex Walafridi sententia amande sunt imagines, non despiciendæ, ita ut amor ille externum a nobis honorem in ipsas imagines exigat, & in exemplaria internus ac spiritalis cultus dirigatur. quo nihil magis catholicum est. De Claudio Taurinensi episcopo tradit, quod antequam diversorum contra eum jaculis perfoderetur, suo judicio damnatus interiit. quod sane sinceram Walafridi fidem, a Claudii errore prorsus alienam fuisse confirmat.

Non ante hunc annum Gozbalus abbas Althæ inferioris promotus est ad sedem Wirziburgensem, ut superius probatum, confirmaturque ex præcepto Ludovici regis, qui villam Ingolstat, petente ac suggerente Gosbaldo venerabili abbate & fidei suo, nondum episcopo, Althænsibus contulit. Actum Helicobruno palatio regio, xv. kalendas Septembris, anno septimo regni domni Ludovici regis in orientali Francia, indictione quarta. Idem princeps post septem annos, postulante Gozbaldo jam episcopo, simulque rectore prædicti monasterii, libertatem eligendi post ipsum abbatis monachis Althænsibus concessit.

Principio insequentis anni Carolus, natali Domini cum festo epiphaniæ apud Augustam-Viromandorum celebrato, in Aquitaniam cum uxore Hermentrude superiore anno sibi desponsata profectus, dein ad Britanniam motus comprimentos accessit. Sub hæc tres germani reges, post graves trium annorum dissensiones, ad urbem Virodunum ex condito conveniunt, regnumque inter se se partiuntur. Et Carolo quidem occidentales regiones usque ad Hispaniam cesserunt; Ludovico vero orientales, nempe Germania omnis usque ad Rhenum, cum Nemeto, Wormatia & Moguntia; Lothario denique, quidquid inter Rhenum & Scaldim interjacet, cum Burgundia transjurana, pago Lugdunensi & Provincia obtigit. Ita concordia sacramentis altrinfecus firmata, mense Augusto: quam si prius sanxissent, melius sibi, melius toti regno consulissent. In Aquitanico illo Caroli itinere decessit Judith imperatrix, cujus depositio XIII. kalendas Maii notatur in necrologio nostro sancti Germani, quam Turonis in basilica sancti Martini sepultam fuisse vetus chronicon Lemovicense docet.

epistola cxxx. ad Æneam episcopum Parisiensem, in qua ait, se doctrinæ studiosissimo regi Carolo mentem suam aperuisse, quod liberalium disciplinarum laborem recoleto, & alios instruendo, favente totius boni auctore Deo, vellet repetere, si otium ipsi ex regis indulgentia concederetur. quod votum ad effectum perducere se curaturum rex ipsi promiserat, nempe concedendo vacationem a militia, quam Ferrariensis abbas regi debebat. Id tamen Lupo absolute concessum non fuisse cum multæ ejus ad militiam profectioes probant, tum illud etiam docet epistola lxxviii. ad Pardulum episcopum Laudunensem, in qua per eum a militia munere apud regem se excusari postulat, quippe qui hostem ferire ac vitare non didicisset, nec cetera pedestris ac equestris militia officia exsequi. ubi regem moneri cupit, ut, quoniam studia ipsius non magni facit, saltem propositum ejus, id est professionem monasticam, attendere dignetur, & alia ei injungere, quæ ab illo proposito penitus non abhorreant.

E multis auditoribus unum laudat Fridilonem in epistola cxvi. ad fratres ex cœnobio sancti Germani, nempe Autifiodorensi, quibus ob sibi impensum hospitium gratias egit per cari simum propinquum Remigium, & gratissimum auditorem suum Fridilonem. An Remigius ille Lupi propinquus, & Fridilo sancti Germani monachi fuerint, etsi veri similes conjectura est, ex hac tamen epistola non satis liquet. Lupi etiam discipulis annumerandus Hericus ejusdem cœnobii monachus insignis, cujus auditor fuit Remigius cœnobita ejusdem loci, a quo eruditio & doctrina ad sequentia tempora propagata est, ut suo loco videbimus: ubi hunc Remigium a Remigio Lupi propinquo distinguendum esse ostendemus. Politiori litteraturæ maxime addictum fuisse Lupum testes sunt variæ ejus epistolæ, in quibus ad quaestiones grammaticales respondet, ac libros ejus argumenti sibi commodari petit, vel exscribendos, vel cum aliis conferendos. Verum non ita humanioribus litteris se tradiderat, ut expertus esset theologicæ doctrinæ. Sane quantum in illa exercitatus esset, satis superque demonstrant opuscula, quæ de prædestinatione in causa Gothefcalci scripsit, eo sane modo, ut nullus scriptorum ejus temporis hoc de argumento vel solidius, vel elegantius egerit. In initio sui regiminis ad Carolum regem scripsit epistolam tricesimam-octavam.

Florebat per id tempus in Prumiensi monasterio sub Marcwardo abbate Gerungus, Nithardus, Ansbaldus, Eigil, & Wandalbertus, cujus superius facta mentio est. Gerungus, ante monachatum vir clarissimus, Ludovici principatu palatii adilis erat sive ostiarius. quo nomine Frotharius epistolam secundam illustri viro, & toto affectu colendo ac desiderando Gerungo, summo sacri palatii ostiario inscribit. Ostiarium ejusmodi alio nomine Scarionem appellabant veteres Franci, quod officium adilitiorum nomine apud antiquos Romanos censebatur, teste monacho sancti Galli in libro primo de gestis Caroli Magni. Præfens aderat apud sanctum Goarem Gerungus, cum Ludovicus augustus dolore pedum ad sancti confessoris sepulcrum solutus est. Wandalbertus rem narrat in libro de miraculis sancti Goaris. Ubi vero surrexit Ludovicus, ad abbatem Marcwardum, & clarissimum virum Gerungum, olim palatii adilem, nunc monachum, conversus: Deo, inquit, gratias, nunc meritis sancti Goaris levamen mihi datum persentio. Erat ergo jam tum monachus Gerungus, si non cum id contigit, saltem cum id scriberet Wandalbertus, id est uno anno ante obitum Ludovici augusti. Gerungum, Fulcoldum, & Ansbaldum præ ceteris Prumiæ monachis salutatur Lupus in epistola decima ad Marcwardum. Ex his non dubito, quin alius fuerit Gerungus, qui ex monacho Fuldensi factus est Hirsfaugie abbas anno ejus sæculi quinquagesimo-tertio, mortuus post annos triginta septuagenarius, teste Trithemio. Quippe Gerungus ille jam palatii adilis erat anno octingentesimo vicesimo-tercio, quo in Italiam missus est una cum Wala tunc Corbeie monacho: quorum consilio res Italici regni Lotharius componeret. quo certe anno vix decennis erat, ex calculo Trithemii, Gerungus Hirsfaugiensis.

Eodem tempore Prumiæ degebat Nithardus, quem Lupus in duabus itidem epistolis laudat. In priori, scilicet quinquagesima-quinta, memoratur Nithardi adventus ad Silvacam, quo Lupus traxerat monasterii sui necessitas. Eiusdem meminit in epistola septuagesima-secunda ad Didonem abbatem. De hoc Nithardo dubitant viri docti, an idem sit cum Nithardo, Angilberti ex Berta filio, qui quatuor libros de dissensionibus filiorum Ludovici Pii composuit. Ut id accuratius expendatur, quo tempore duæ illæ Lupi epistolæ, quoque hæc Nithardi historia scripta

ANN. CHR.
841.

fit, diligentius inquirendum. Prior ex illis epistolis scripta videtur anno ejus seculi quadragesimo-sexto, aut certe insequenti: quo tempore Carolus in Silviaco palatio degebat, ut patet ex diplomate, quod monachi sancti Michaelis ad Mosam ab eo de sua libertate obtinuerunt pridie kalendas Junii, anno regni ejus sexto, indictione nona. *Actum Silviaco*. Posterior scripta est post annum ejusdem seculi quinquagesimum-tertium, quo Dido Senonico monasterio sancti Petri praeesse cepit. Jam ergo ante annum quadragesimum-sextum aut insequentem Nithardus Prumia monachus erat, & quidem non tiro aut novitius, siquidem ab suo abbate ad palatium Silvicum, in pago Laudunensi longius a Prumia positum, negotiorum causa missus est. Atqui his annis nondum monasticen professus erat, si tamen eam umquam professus est, Nithardus Angilberti filius, qui eo ipso tempore, saecularem adhuc vitam agens, historiam suam scribebat. Is quippe duos priores libros de persecutione, Carolo regi a fratribus ejus illata, scribere iussus a Carolo ipso est, cum *Cathellonicam introissent civitatem*, id est Catalaunum, ut docet primi libri praefatio, quod anno quadragesimo-seculo accidisse a tradit idem auctor, qui tertium librum de rebus eo anno gestis adjecit. De rebus anni insequentis agit quartus, cujus in praefatione ait se assidue meditari, quo *ab universa re publica totus secederet*. quibus verbis innuere videtur monasticæ vitæ consilium: quod an executus sit, pro certo affirmare, quia nulla apud vetustiores auctores ejus rei mentio est, non ausim. Id unum apud Hariulfum Centulensem chronographum de eo memoriae proditum est, Gerwinum abbatem, ejus nominis primum, cum Angilberti corpus ad fores basilicæ Richarianæ primitus sepultum quaereret, invenisse in eodem, quo quondam jacuerat, sarcophago lecticam ligneam coriatam, domni Nithardi filii ejus, abbatis & comitis, corpus continentem, sale perfusum: in cujus capite videbatur illa percussura, *qua eventu praëlii fuit occisus*, forte dimicans contra Nortmannos. Itaque veri similis est, Nithardum, si umquam monachus fuit, secessisse in Centulense monasterium a parente instauratum, cujus & abbas extitisse traditur; potius quam in Prumiense, in quo Nithardus alter jam monachus erat, dum ille secessum meditaretur. De Ansbaldo & Eigile Prumiensibus item monachis inferius agendum.

L X.
Barnardus
Viennensis an-
tistes Romanis
mortuus, se-
pultaque.

Sub initia hujus anni Barnardus Viennensis antistes, imminens sibi obitum praesentens, cum clero suo *sub specie peregrinae professionis* exitum suum indicasset, ad Romanense monasterium ab se conditum, ubi sepeliri cupiebat, se recepit. Post triduum precationibus insutum, rogatus ut in ediam vel modico cibo relevaret: *Panis*, inquit, *ille jam jam, fratres mei, sumendus est, sine quo nec in mundo, nec in caelis vivitur. Sacramentum itaque hujus panis mihi appertate, ut, eo accepto viatico, viam universae carnis ingrediar, in patriam profecturus*. Sumto sacrosancto viatico, noctem insequentem in divinis laudibus cum fratribus traduxit. His ad celebrandas nocturnas vigiliis dimissis, cum paucis, quos remanere iussit, matutinas laudes persolvit. Illucescente die, ex hujus mundi tenebris ad aeternam lucem anima ejus corpore soluta migravit, anno aetatis suae sexagesimo-quarto, episcopatus tricesimo-seculo. Ejus vitae summam sic conficiunt anonymi duo ejus vitae scriptores. Annorum octodecim erat, cum, fratribus defunctis, ab scholis abstrahitur, & patre cogente, conjugio copulatur in annos septem. Dein quatuor annos in professione monastica sub abbate, tres in abbatiae regimine duxit, in episcopatu triginta-quatuor. Eum die dominica dilucescente, mense Januario, obiisse convenit inter auctores: at quoto die kalendarum decesserit, varia est sententia duorum anonymorum, qui ejus vitam in litteras retulere: quorum alter decimo, alter octavo kalendas Februarii Barnardum ex hac vita migrasse tradit. Priori calculo favet vetus ejus epitaphium, quod marmori olim insculptum, post ejus vitam retulimus. Et tamen dies dominica non in decimum kalendas Februarias, sed in praecedentem incidebat hoc anno, ultra quem Barnardi obitus differri non potest, quando quidem Agilmarus seu Egilmarus, ejus in sede Viennensi successor, Romanensis monasterii subjectionem ecclesiae suae asseruit, obtento a Lothario praeepto, quod datum est kalendis Januarii, anno imperii Lotharii in Italia vicelimo-tertio, in Francia tertio, id est anno proximo ineunte, quo anno idem Agilmarus synodo Germaniacensi interfuit, subscripsitque litteris synodalibus pro monasterio Corbionensi, ut suo loco videbimus. Ad haec Lotharius augustus praesenti anno villam Tollianum

ANN. CHR.

843.

L X V.

Caroli di-

ploma pro

Cormarico.

* P. Indre.

Verfabatur in eadem urbe Carolus eodem anno vii. kalendas Martii, Aquitaniam scilicet adeundo, cum ad eum accessit venerabilis Adalardus abbas monasterii sancti Martini, exposuitque, se duas pagi Turonici villas, nempe Vidiniacum super fluvium Angeris*, & Taunogilum super fluvium Vigennæ sitas, cœnobio Cormarico, cui tum Audacher abbas praerat, contulisse pro eleemosyna Ludovici augusti, & Caroli gloriosissimi imperatoris, & pro ejusdem congregationis sustentatione, necnon ecclesiae fabrica, & adventantium susceptione. quam donationem a Carolo confirmari postulavit, obtinuitque. Actum Turonis in monasterio sancti Martini, vi. kalendas Martii, indictione sexta, anno tertio regni praestantissimi regis Karoli, quod praeeptum Aeneas ad vicem Ludovici recognovit. Hic est Audacher, Lupi abbatis Ferrariensis propinquus, qui Jacobo, primo Cormariceni monasterii abbati, ante annos quinque successerat, idemque postea Villæ-Lupensis abbas, de quo saepius mentio recurrit.

Stradensis ab-
bas Dodo pri-
vilegium obti-
net.

Stradense apud Bituriges monasterium tunc administrabat Dodo abbas primus eximia virtutis, qui regiae tutelae diploma, atque immunitatis a fiscalibus tributis cum libera electione abbatis a Carolo rege obtinuit anno regni ejus quarto, quale antea privilegium Pippinus, Caroli germanus, eidem loco impertierat, ex actis sancti Genulii, ipsius monasterii patroni. Dodoni succedit Mainardus, cujus amplior alias commemoratio erit.

L X V I.
Aliud pro
Centulensibus.

Ex Aquitania reversus Carolus, Compendii substitit ad breve tempus, ibique Centulensium monachorum preces excepit, supplicantium, ut praeeptum gloriosae memoriae domini ac genitoris sui Ludovici, qui quasdam villas eorum usibus ac stipendiis assignatas probaverat, suis ipse litteris confirmare dignaretur, ita ut nullius umquam abbatis, aut cujuscumque alterius detractioe illis subtraherentur, aut in alios usus converterentur. Supplicantibus annuit princeps, iussitque, ut nec paratas, nec lidimonium seu servile obsequium, aut hostilitium, aut quasilibet alias redhibitiones quisquam ab eis exigeret. Actum Compendio palatio regio, xii. kalendas Junii, anno quarto Caroli regis, indictione sexta. Caroli annum tertium praefert Coincius, propterea quod annus ejus quartus non ante vicessimam diem Junii, quae Ludovici parentis suprema fuit, incipiebat.

L X V I I.
Æduensis
monasterii.

Hunc sane annum praefert aliud ipsius Caroli diploma, quod Altheus, Augustodunensis post Modoinum antistes, mense Julio insequente obtinuit, datum in Attiniaco palatio iiii. nonas Julii: quo diplomate Carolus Augustodunensi sancti Nazarii ecclesiae asserit subjectionem quorundam monasteriorum ad eandem sedem pertinentium, tam intra, quam extra urbem: in quibus recenset monasterium puellarum sancti Andochii intramuranum, suburbanum monasterium sancti Petri seu S. Stephani: tum alia ejusdem parochiae monasteria, nempe sancti Andochii in Sede-loco, sancti Epradii in Cerviduno, sancti Martini de Magavero sive Circiniaco, necnon Colticas monasterium, quod dudum ab ipsa sede subtractum fuerat, ubi nulla mentio est suburbanorum monasteriorum sancti Martini & sancti Symphoriani virorum; nec sancti Johannis seu sanctae Mariae puellarum: quae proinde praedictae ecclesiae subiecta non censebantur. Vidimus olim in archivo Nazariano authenticum hoc diploma, quod Carolus Cointius ex chartaceo codice post Sancta-Marthanos re-cudit. Monasterium sancti Andochii apud Sedelocum * nunc collegium est canonicorum saecularium, uti & sancti Epradii de Cerviduno * prope Corbiniacum in pago Morviniensi *, Monasterium sancti Martini de Magavero *, situm ad amnem cognominem, duabus ab Ædua leucis, haecenus praepositura seu prioratus est ordinis Cluniacensis: Colticae * opidulum est Æduam inter & Cabilonem, sancti Georgii prioratu insigne, qui a Flaviniacensi abbacia avulsus, patribus societatis Jesu collegii Divionensis traditus est.

* Saulian.
* Cervon.
* le Morvan.
* Mévre.

* Couches,

Interim, dum Brittones in Armorica, Lantberto comite suppetias ferente, contra Rainaldum, Caroli ducem ac Namnetensem comitem, bella intestina movent; ea occasione usi Nortmanni cum numerosa classe ex oceano in Ligerim illapsi, ad urbem Namneticam celeri remorum impulsu contendunt, vallatam nullo fere negotio invadunt, vastant, diripiunt; episcopum, clericos, cives cum Antrensibus monachis, qui cum sacra supellestite in urbem confugerant, in majori sancti Petri ecclesia conclusos, effractis ostiis, ipso die festo natalis sancti Johannis-Baptistae, ferali barbarie trucidant, paucis exceptis, quos cum infinita praeda in naves impositos

L X V I I I.
Namnetæ &
Antrensē mo-
nasterium a
Nortmannis
diripiunt.

secum abduxerunt. Tum in regressu Antrum monasterium, quod paulo infra Namnetas in insula cognomini Pascharius episcopus olim in gratiam Hermenlandi abbatis condiderat, vastant & incendunt, ac demum in silvam, Glonneni sancti Florentii monasterio contiguam, se recipiunt, ut ex Letaldo a monacho Miciacensi discimus, qui Gunhardum episcopum Namnetensem super altare sancti Ferreoli martyris obruncatum tradit, ad lavam adis beati Petri apostoli, matris ecclesie ejusdem civitatis. Nihilo minus S. Hermenlandi corpus in Antrensi monasterio remansit usque ad annum ejus seculi sexagesimum-nonum, quo ex Antro insula translatum dicitur in quodam chronico Andecavensi, non expresso loci nomine, in quem translatio hæc facta est. Veri simile est id intelligendum de Andecavensi sancti Magnobodi ecclesia, in qua quædam sancti Hermenlandi reliquie asservantur: quarum majorem partem canonici collegiatae apud Lochias Turonum opidum ecclesie possidere dicuntur. Ab eo tempore Antrum monasterium e suis cineribus ad hoc usque tempus excitari non potuit.

L X I X. Proximum erat Namnetis Vertavense monasterium, quod interposito Ligeris & Vigennæ alveo, vix tribus ab ea urbe millibus dirimitur. Ad hanc itaque Nortmannorum irruptionem commoti Vertavenses, quibus tum Raimbaldus abbas præerat, corpus sancti Martini, abbatis ac conditoris sui, in lætica compositum cum tota mobili suppellectile efferunt in cellam sui juris, quæ *Enfion* dicitur, in pago Pictaveni positam, se recepturi. Ventum primo est ad vicum, qui Noviheria dicitur, ubi beati Veterani corpus quiescit. Inde ad prædictam cellam perveniunt, ubi instar Vertavi duo tum erant cœnobita: unum in montis vertice sub titulo sancti Johannis-Baptistæ, in quo corpus sancti Jovini ejusdem loci abbatis habebatur: alterum ad orientem, sancti Petri apostoli nomini dicatum. Occupabant eo tempore hunc locum sæculares canonici, qui monachorum dominium ac restitutionem veriti, Vertavenses excipere adeo recusarunt, ut etiam eos finibus suis quantocius excedere præceperint. His cedendum rati Vertavenses, Pippinum Aquitanie regem, qui tunc in Arvernico pago morabatur, adeundum censuere; Branziacum vicum, Landrico optimati in beneficium concessum, atque Enfionensem cellam repetituri. Utrumque annuit princeps, qui, rogante Landrico ipso, regium præceptum pro Branziaci restitutione Vertavensibus concessit, scriptisque litteris Pictaveni comitis mandavit, ut Enfionense monasterium eis reddi curaret, pulsus inde canonicis, qui monasticum habitum induere nollent. Jussis parvare canonici, receptaque antiqua possessione Vertavenses corpus sancti Martini patroni sui in ecclesia sancti Petri IV. nonas Decembris deposuerunt.

Varia in his itineribus patrata miracula narrat Siguinus archidiaconus, qui hæc in litteras retulisse perhibetur. Unum est de Bodilone Vertavensium advocatione & comite, qui in reditu e Pippini palatio a latronibus fauciat, sancti Martini meritis sanatus est. Alterum de quodam Sicbranno, qui ad conversionem istuc veniens, octingentos fratribus solidos dedit, ducentos clam sibi reservavit. Is religiose, ut videbatur, ibidem aliquanto tempore conversatus, morbo extremo correptus, bi-duo fere exanimis jacuit. Cum in sepulcrum jam efferendus esset, vivus subito apparuit, seque sanctorum Martini & Jovini patrocinio ad vitam rediisse dixit, ut de subtrahitis nummis pœnitentiam ageret. His dictis, statim convaluisset fertur, diuque vitam admodum religiosam duxisset. Idem uxorem suam eo adduxerat, & sanctimonialis habitum induere suaserat: quam moriens sacramento constrinxit, ne ab eodem loco umquam recederet, nec de quinquaginta solidis, quos a fratribus ipse rogatu acceperat, quidquam sanctis detraheret. quod sacramentum illa filia suæ gratia violare cogitans, cæcitate multata dicitur. Processu temporis, exuberante rerum copia, Vertavenses monasticam vestem sæculari canonicorum habitu commutarunt: ex quibus cum duodecim facti pœnituisset, attamen quatuor tantum ex illis resipuerunt, qui prioris vitæ sanctius propositum denuo professi sunt. Superest ad hoc tempus Enfionense sancti Jovini monasterium, cui modo vice versa Vertavensis præpositura subiecta est, quæ, olim abbatia, Enfionensem sub se cellam habebat.

L X X. Tam diræ, quas retulimus, Nortmannorum procellæ Rodulfum Bituricensem archiepiscopum haud prohibere potuerunt a condendo apud Doverum * monasterio, cujus exordium hoc anno ponitur in brevi chronico Virzionenfi apud Labbeum. Ad novi monasterii dotationem quædam ecclesie suæ prædia Rodulfus assignavit,

L X X.
Doverensis
monasterii ini-
tia.
* *Devere.*

gnavit, Carolo rege approbante. Hujus rei præceptum a nobis in ipsius Rodulfi elogio vulgatum est, in quo Aimericus laudatur, novæ hujus congregationis abbas, quam rex sub suam tuitionem accepit. Post annos decem Centulfus quidam, vir præpotens, sacrosanctæ basilicæ sancti Petri Doverensis monasterii, quæ est constructa in honore apostolorum principis Petri, & intemeratæ virginis Mariæ, ubi etiam sanctorum Optati confessoris & Felicitatis martyris corpora quiescunt, ubi etiam Asinarius abbas præesse dignoscitur, donat res suas, sitas in pago Santoniaco, in duabus vicariis, Bradunenfi & Chrispensfi. Litteræ datæ sunt mense Februario, anno tercio-decimo Caroli regis. Utramque donationem, Rodulfi scilicet atque Centulfi, confirmavit Ludovicus rex, cognomento Balbus, rogatu Asinarii abbatis, qui Aimerico successerat. Ad extremum, cum abbatia Doverensis quorundam accolarum infestatione pæne ad nihilum redacta esset; eam in tutiorem locum, scilicet in proximum castellum Virzionem, quibusdam canonicis ecclesie Bituricensis transferre visum est initio seculi insequentis. Tertium hoc est monasterium, quod Rodulfus intra triennium ædificavit. De duobus aliis superius diximus, Veterinenfi scilicet ac Bellilocensi.

Quartum Aiga seu Aigua ejus parens cum ipso struxit in pago Cadurcino, prope castrum Castiliacum, in villa Sarasiaco, ad ecclesiam sancti Genesii, ubi Rodulfus comes Aiga conjux & Rodulfi genitor, qui hoc anno decessisse traditur, corpus suum sepeliendum curavit. Hæc discimus ex primariis litteris ejus parthenonis, cui Immenana, Rodulfi soror, abbatissa præfecta est. Hoc vero puellare cœnobium condidit Aiga, consentientibus filiis suis, Rodulfo archiepiscopo, Godafredo comite, Roberto, Landrico & Johanne, ad sanctum sacrificium offerendum pro anima Rodulfi comitis. Facta cessio ista in mense Februario, in anno primo obitus bonæ memoriæ Rodulfi jam dicti, & anno tertio, quo assumpsit imperium dominus Lotharius rex propitius. His litteris subscribunt Erotarius, Aigana seu Aiga, Godafredus, Landricus, Robertus, Emilius & Aunarius.

Sancito cum fratribus fœdere, Carolus generalem regni sui episcoporum ac procerum conventum in villam Aurelianensis pagi, Germiniacum vocabulo, indicavit, ut, quæ per illas tempestates vitia in singulis ordinibus succreverant, refecarentur. Istuc accessit venerabilis Hericus abbas monasterii Corbionensis in pago Dorcastino *, eo translato ad locum reformandum e cœnobio Miciacensi; petiitque a patribus ejus synodi privilegium pro suo monasterio, & obtinuit, acceptis synodalibus litteris, quas hoc loco referre juvat.

Anno incarnationis Domini octingentesimo quadragesimo-tercio, indictione septima, regnante per provincias Gallie piissimo ac mitissimo rege Karolo, filio quondam Ludovici augusti, pace jam & divisione regni cum fratribus suis, Lothario videlicet imperatore & Ludovico regibus, miserante Domino, celebrata; factus erat conventus populorum, qui sub ejus regno erant, per regiam evocationem in territorio Aurelianensi, in loco, qui Germiniacus dicitur: ubi etiam nos, qui superna largiente clementia, etsi indigni, episcopi dicimur, convenimus: ut scilicet per sacrorum antistitem maxime consilium, qui de diversis regni ejus partibus aderant, ea, quæ in quibuslibet ordinibus ecclesie minus utiliter constare videbantur ob incuriam negligentium, aut propter civilis belli transacti violentiam, juvante Christo, in melius reformare satageret; & illa, quæ hætenus bene constiterant, regali providentia honorificentius amplecteretur, & firmius roborari studeret. Dum ergo talibus invigilat præfati regis nobilitas, & sancti genitoris sui studia diligit, pietatis quoque illius opera perseverare desiderat; jussimus communi tractatu perquirere, qualiter omnis ordo ecclesiasticus congrue & decenter administraretur. Hoc igitur dum perficere optaremus, inter cetera visum est nobis ad ejus ordinis recuperationem atque sublimationem, qui apostolica perfectioni melius congruit, hoc est monachorum, qui relictis omnibus Christum sequuntur, sacratissimi gregis curam specialius inspicere. Congruerat enim, ut quos propter curam gregis dominici sibi commissam de spiritualibus damnis fidelium necesse est contristari, de præfati etiam ordinis correctione atque exaltatione latificari cuperemus. In pluribus enim locis regni ejus prædicti ordinis fervor tepuerat: violentia quoque temporum in eodem, ut in cunctis ordinibus, plurimum vires infregerat: quia bona, quæ a quietis cum labore providentur & conservantur, per inquietudinis assiduam impedimentum solent minui, vel penitus aboleri. Itaque placuit nobis ei cura pastoralis obsequium impendere: ut eos, quos

Annal. Bened. Tom. II.

M M m m

ANN. CHR.
843.

Saraciensis
item partheno-
nis.

L X X I.
Germiniacen-
sis conventus.

* de Dreux.

Ordinis mo-
nastici elogium
& status.

ANN. CHR.
843.Privilegium
Corbionis con-
cessum.

in monastica sanctitatis vigore bene perdurantes agnoveramus, amplius diligamus, atque in cunctis necessitatibus eis libenter opem ferre procuremus: ut per illorum exaltationem, sanctitatis eorum exempla magis clarescerent ac dilatarentur. Unde suggestimus jam dicto religiosissimo principi, ut monasterio cuidam, sito in pago Dorcassino, in loco, qui Corbion dicitur, ubi corpus beatissimi confessoris Launomari cum debita veneratione quiescit humatum, ubi etiam venerabilis abbas Heriricus praesidet, privilegium quoddam de rebus necessariis concedere dignaretur secundum regalem magnificentiam, atque nobis assensum praeberet, ut nostra singuli subscriptione roboraremus; non aliquid novum agentes, sed, quod ab antiquis & sanctis patribus factum agnoveramus, iterantes. Ipsum autem cenobium tempore Theoderici regis constructum fuerat: sed per malorum hominum tergiversationem & monasticus ordo, qui antiquitus ibi fuerat, jam ex omni parte defecerat, & adificiis ordini memorato congruentibus ita locus ipse carebat, ut totum monasterium a fundamentis rursus construi necesse fuisset. Iterum ergo funditus illud construxerunt venerabiles viri, evocati a domino HLudovico imperatore ex cenobio sancti Maximini, quod est in pago Aurelianensi super fluvium Ligeris. Idem vero augustus predictum abbatem cum sua congregatione fidelissimum sibi attendens in variis rerum motibus, prout ejus ordini competebat, sciens apud ipsos in cenobio sancti Launomari venerabiliter vigere monastici ordinis normam; predictum cenobium dilexerat plurimum, gaudens ad salutem suam proficere, quod eundem locum cenobitarum congregationi aptissimum fuerat, & possessionibus necessariis ampliaverat, & a cunctis regalibus servitiis & publicis vectigalibus immunem fecerat, & licentiam eis quemdam eligendi & habendi semper ex se ipsis abbatem concesserat. Itaque Deo amabilis supra dictus princeps Karolus nobis assensum praeiit, ut hujusmodi privilegium propria singuli subscriptione roboraremus: quatenus ea, quae beate recordationis genitor suus ei concesserat, & imperiali signaculo roboraverat, quaque ipse patris sui vestigia subsequens, in paterni regni divisione potestatem adeptus, praeiugaverat, ac regali sigillo signaverat, in perpetuum conservata permaneant: adjuvens etiam, ut specialius Dei suosque fideles, praesentes pariterque futuros obtestremur, ut possessiones, quas iuste nunc possident, aut in futurum ex donatione Christi fidelium perceperint, ad solum Dei servitium teneant, & abbatem jugiter ex se ipsis habeant secundum regulam sancti Benedicti: id est, ut talis, si fieri potest, ex iis, qui adsunt inter illos, ab omnibus concorditer eligatur, qui sit idoneus ad illud officium peragendum. In ipsa vero electione, si diversa senserint, ejus partis sententia, quamvis minoris, eligatur, quae saniori consilio meliorem providerit; & cetera fiant, ut inibi continetur. Igitur nos, licet indigni, tamen sacratum atque venerandum pontificatus gerentes officium, ea, quae imperator piissimus HLudovicus, atque filius ejus praecellentissimus rex Karolus supra memorato sancti Launomari cenobio, impulsu amore divino, pie atque rationabiliter contulerunt ad suam suorumque salutem, in venturis generationibus stabilia semper atque inconcussa perseverare, voluntatem Dei considerantes, de nomine & propria singuli subscriptione roboramus. Si quis ergo, quod absit, hujus privilegii destructor, aut in ejus destructionem fraudulentus machinator in posterum emerferit, salutem propriam negligens, aliorumque salutem persequens; secundum potestatem ligandi atque solvendi nobis per voluntatem Christi traditam, aeternum cum vinculo perpetuae damnationis extra beatorum requiem alligamus, cum omnibus, qui in hac nequitia eis consentiant, nisi hoc correxerint: qui, quod ad salutem multarum animarum provisum est, impie non timeret infringere. Placuit etiam domino regi, rectumque nobis videtur, atque obsecramus coepiscopos nostros, qui modo praesentes adesse non possunt; sed & religiosos abbates, dum nostrae constitutionis paginam legerint, unam nobiscum incant voluntatem ac subscriptionis sententiam.

His litteris subscribunt octo metropolitani, episcopi triginta, & decem abbates: ex quibus Hincmarus Remorum archiepiscopus, non ante annum sequentem electus, nomen suum post synodum apposuit. Idem censendum, ne quid de absentibus dicam, de Hildebrando Sagiensi episcopo, cujus decessor Saxobodus synodali decreto subscripsit. Quippe Corbionenses non modo absentibus, quod synodi patres optaverant, sed etiam futuris aliquot episcopis has litteras subscribendas obtulerunt. quod multis aliis exemplis fieri solitum alias docuimus. Abbates his litteris scripti sunt Hugo abbas Domini Jesu Christi servus, Sithiensis scilicet ac Quintinianus, Caroli regis patruus; Adalardus abbas Turonensis sancti Martini, Raibodo humilis abbas, seu Ribbodo abbas Centulensis; Ludovicus abbas Dionysianus; Fulco abba

Abbates hu-
jus synodi.ANN. CHR.
843.

Remigianus, & Remensis ecclesiae procurator, cui paulo post defuncto Notho successit; Bernardus abbas sancti Johannis Reomaensis, Ermenfridus abbas incerti loci; Theodericus abbas Gemeticensis; Dodo abbas sancti Savini apud Pictones; Unfredus abbas, Gregorius abbas, ambo incogniti; & Lupus abbas Ferrariensis. De Hugone abbate Sithiensi scriptum legimus, eum hoc anno, tametsi bene affectum in Sithienses, corpus sancti Audomari episcopi in sancti Quintini basilicam, cujus & abbas erat; conspirante monacho beatae Mariae aditio, Moro nomine, transferre voluisse; sed jam longius cum sacro thesauro progressum, impeditum fuisse a Folquino Morinorum episcopo, qui sanctum corpus retulerit, & juxta sancti Bertini sepulcrum, non jam in basilica sanctae Mariae, sed in basilica sancti Petri sub terram recondiderit.

Mensem, diemve habitus conventus non expriment vulgata a nobis litterae: sed utrumque colligimus ex praecepto Caroli regis, qui superius privilegium paulo post confirmavit pridie idus Octobris, anno regni sui quarto, indictione septima, a kalendis Septembris inchoata. In hoc praecepto Carolus eadem commemorat, quae in praemissis litteris habentur, nempe, quod bonae memoriae genitor ipsius ferentissimus augustus Ludovicus Heriricus venerabilem abbatem & coetum monachorum, cui ipse praerat, transfulerit a loco Miciacensi ad locum, qui dicitur Corbionis, situm in pago Dorcassino, in dicecesi Carnotensi, super fluvium Firmmam, ubi olim monastica norma floruit, sed rectorum studiis ordo pariter & status deperit, quem locum cum ingressi essent Miciacenses, adjuvante Ludovico augusto, monasterium denuo a fundamentis construxerunt in honorem sancti Martini pontificis, antiquioris patroni, cui loco privilegium, ab episcopis concessum, ratum habet Karolus, res omnes eidem monasterio collatas a quibusvis exactionibus eximens, ac liberam abbatibus electionem confirmans. Actum Carisiaco villa sancti Salvatoris pridie idus Octobris, indictione septima, anno quarto regnante Karolo gloriosissimo rege. Apponitur signum Karoli gloriosissimi regis; & post illud, Hoc praeceptum fratris mei Karoli ego Ludovicus rex subscripsi. quod Jonas notarius ad vicem Ludovici recognovit. Ex alio ejusdem Caroli diplomate discimus Ludovicum augustum Corbionensibus Buxiacum, Cenomannici pagi cellulam, contulisse, ipsumque Carolum ibidem cellulam, quae dicitur Islari, in honore sancti Michaelis constructam, sitam in pago Degasino super fluvium Arna (is fluvius est apud Cenomannos) pro aliis rebus jam ab ipso concessis, cum consensu Heririci abbatis ejusque congregationis, imperituisse, viii. idus Martii, anno regni ejus tertio, indictione quinta. De Arna fluvio pagi Cenomannici mentio est apud Ordericum in libro septimo, ubi castrum sanctae Sufannae ad Arnam fluvium locatur, in finibus Cenomannorum & Andecavorum.

Hic est Heriricus abbas Miciacensis, qui corpus sancti Maximini, primi ejus loci abbatis, favente Ludovico imperatore, a Jona episcopo recepit, & a loco, in quo a Sigoberto antistite quondam depositum fuerat, ad suum monasterium transtulit una cum ossibus duorum ejus discipulorum, Theodemiri scilicet atque Maximini junioris. De eo id memoriae proditum est a Letaldo monacho, quod cum in Corbionensi monasterio morbo extremo decumberet, a fratre quodam sibi familiari perficis sibi perquiri petierit. quod cum fratri illi permirum videretur & intempestivum, quippe dies epiphaniarum erant, ejusmodi fructibus haud opportuni; cum post cryptam monasterii ire iussit abbas, atque afferre ex arbore quod invenisset. Ivit ille non spe inveniendi, sed jubentis importunitate victus; at praeter spem in designata arbore tres mirae speciei perficis, quarum similes arbor illa numquam proterat, invenit, attulitque aegrotanti, quas cum hic praegustasset, actis Deo gratias, laetus animam bonorum omnium auctori reddidit. Id Letaldus veraci seniorum relatu se accepisse testatur. Ex quo intelligimus, Heriricum diebus epiphaniarum in monasterio Corbionensi decessisse: cui Frodoinus abbas successit, ut postea videbimus.

Sub finem hujus anni Carolus iterum Turonos accessit: ubi praeceptum regiae tutelae Majori-monasterio indulgit, rogatu viri venerabilis Rainaldi abbatis, qui Theodoni successerat. Is regi obtulit auctoritates immunitatis gloriosorum augustorum, id est gloriosae memoriae avi ejus Caroli, beataeque recordationis genitoris ejus Ludovici, quibus praedictum monasterium sub plenissima tuitione & immuni-

L X X I I.
Caroli regis
diploma pro
Corbionensi-
bus.a Sac. 4.
parte 1. p.
249.
b ibid. p.
251.c Orderic.
p. 648.Heriricus ab-
bas Miciacen-
sis & Corbio-
nensis.L X X I I I.
Caroli prae-
ceptum pro
Majori-mo-
nasterio.

ANN. CHR.
843.

tate susceperant, quod Rainaldus a Carolo confirmari postulavit. Insuper eundem rogavit, ut quisquis ex fratribus ejusdem congregationis de colonis aut servis, sancto Martino olim attributis, aliquem nutrierit aut docuerit, ex quacumque sit villa aut beneficio, a nemine inde subtrahatur: sed cujus fuerit alumnus, habeat licentiam, si dignus fuerit, ad sacerdotale onus promoveri sine aliqua alicujus insultatione. Et hoc ob id postulavit, quia quam plurimi ex ipsis fratribus ex villis sancti Martini erant diversi, etiam si in officinis eorum aliquem habuerint servientem, cujuscumque sit conditionis, tantum ut de potestate sit sancti Martini, a nemine invadatur, neque subtrahatur. Rainaldi utramque petitionem Carolus ratam habuit. Data IIII. kalendas Januarii, indictione VI. anno quarto regni Karoli gloriosissimi regis. Actum Turonis in monasterio sancti Martini. Aeneas notarius ad vicem H. Ludovici diploma recognovit. Exciderunt praecepta Caroli & Ludovici augustorum in superiori laudata, uti & pleraque documenta Majoris-monasterii ante id tempus edita, quod in causa fuit, ne sapius, ut par erat, de tam illustri monasterio ageremus. Ludovici diploma forte concessum est Theodoni abbati Rainaldi decessori. Post primos sacri ejus loci abbates, multi ab Johanne monacho absque die & consule, absque ullis gestis conglobatim recensentur, omitunturque non pauci. Ex his est Theodo seu Theoto abbas, de quo superius aegimus, caesus in proelio, quod inter Matfridum & Lambertum comites ante annos fere octo commissum est. Eo abbate, Rorigo comes Lambertum, virum religiosae vitae, atque Ebbonem ex Majori-monasterio evocavit ad instaurandam in Glannafoliensi asceterio monasticam disciplinam. Theodonem excepit Rainaldus mox laudatus, Viviani comitis frater, ut superius vidimus ex literis ipsius Viviani pro congregatione Herensi. Rainaldo successit, aut certe accessit Vivianus frater, idemque monasterii sancti Martini abbas, qui oratorium beatae Mariae ad portam majoris basilicae instauravit. Post Vivianum, eodem anno legitur charta Raginoldi abbatis, non alius haud dubie a Rainaldo abbate, sive is amotus fuerit, statimque restitutus a Carolo rege, qui ejusmodi mutationes pro suo arbitrio saepe faciebat: sive secundi abbatis locum tenuerit sub Viviano, primario forte abbate. Non liquet quis hanc abbatiam post eos tenuerit ad annum ejus saeculi sexagesimum-quintum, quo Carolus eam Ludovico filio suo cum Andecavensi comitatu & quibusdam villis dedit. In libro de translatione corporis sancti Martini in Burgundiam, auctore sancto Odone abbate, memoratur inter comites sacri corporis Herbernus abbas Majoris-monasterii, qui Ludovico praeferendus, si Odo temporis calculos recte subduxit. Quamquam is tantum ejusdem loci custos ac proabbas fuisse videtur, ut postea dicemus. His adjungendus Bacdulus clericus palatinus, abbas Majoris-monasterii dictus in quodam fragmento de instauratione coenobii sancti Savini martyris apud Pictones, de cujus reliquiis Bacdulus inquisivisse traditur.

b lib. 33.
num. 23.c Sac. 3. Bened.
part. 2. p. 539.LXXIV.
Lotharii
praeceptum
pro Bobio.
* Condreville.

Degebat eo tempore Lotharius imperator in Gundulfi-villa *, palatio regio prope Tullum-Leucorum, cum ad eum accessit Almaricus, Comensis urbis vocatus episcopus, simulque abbas monasterii Bobiensis, Lothario exhibens praeceptum immunitatis ac defensionis regiae, eidem sacro loco a recolendae memoriae genitore suo Ludovico augusto concessum, quod, Lothario confirmari suppliciter petebat. Exaudita supplicantis preces, indultumque pragmaticum, ut Bobienses eadem in posteram immunitate gauderent; ad haec, ut, si quid ingenui vel servi monasterii deliquissent, nihil ab eis fiscus exigat, sed totum cedat ad ipsius ecclesiae emolumentum; denique confirmatae monasterii possessiones omnes, cum silva Montis-longi, suisque appendicibus. Actum Gundulfi-villa, palatio regio, pridie kalendas Septembris, anno imperii Lotharii in Italia vicesimo-quarto, in Francia quarto. quod pragmaticum integrum apud Ughellum d & Cointium reperies. Forte Almaricus episcopus venerabili Walae abbati subrogatus fuerat in regimine monasterii Bobiensis, & ipse Gallus, uti & duo ejus successores. Perideus ejusdem decessor monasterium extruxisse dicitur, & ecclesiam cognomento Veterem, eamque Christo in caelum ascendenti dicasse.

LXXV.
SS. Faustini
& Jovitae translatio.
c Supra n. 29.

Florebat per id temporis in novo Brixienti monasterio regularis disciplina, a Ramperto episcopo illic instituta per Leutgarium abbatem & Hildemarum e monachum sub Maginardo abbate, cum idem Rampertus reliquias beatorum martyrum Faustini & Jovitae in decentiorem locum transtulit. De hac translatione mentio fit in mar-

ANN. CHR.
843.

tyrologio Tolonensi, nunc bibliothecae Ottobonianae, in haec verba: VII. idus Maii translatio beatorum martyrum Faustini & Jovitae in civitate Brixia, facta a domno Ramperto episcopo ejusdem civitatis anno incarnationis Domini nostri Jesu-Christi octingentesimo quadagesimo-tertio, indictione sexta. In eodem martyrologio ad decimum-septimum kalendas Decembris fit commemoratio sancti Antigii confessoris, qui primo sepultus in territorio Magnimontensi dioecesis Lingonenfis, postea inde translatus in Caiciacum villam, ac reconditus in ecclesia sanctae Mariae & sancti Martini; demum post non multos annos ob metum Nortmannorum ab eodem sancto sacerdote delatus dicitur in Italiam, atque in Brixienti monasterio sanctorum Faustini & Jovitae repositus, quod ipse venerabilis abbas Haimo per annos octo, menses quatuor, dies viginti-tres honorifice rexisse memoratur.

Bassacii abbatis Casinensis annus jam septimusolvebatur, cum Siconolfus Beneventanus princeps, cum pecunia ipsi, unde promissa Sarracenis stipendia penderet, non suppeteret, Casinas monasterium adit, ac universum fere thesaurum, quod a Carolomanno, Pippino, Carolo Magno ac Ludovico, aliisque regibus ac principibus donatum fuerat; mutui nomine abstulit, id est in calicibus, patenis, coronis, crucibus, aliisque vasis sacris, auri libras centum ac triginta; in argentea suppellectile trecentas sexaginta-quinque. Item alia vice quingentas, praeter alia multa, a Leone Marsicano a recensita; ne quidem parcens coronae aureae, quam pater ipsius Sico sancto Benedicto donaverat, quae omnia sacrilego illi nequaquam profuerunt, immo res ejus in deteriora lapsae.

LXXVI.
Casinensis
thesaurus ex-
latus.a Chron.
Casin. lib. 1.
c. 26.

ANN. CHR.
844.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS-TERTIUS:

Ab anno Christi 844. ad annum 849.

I.
Gregorii IV.
obitus & suc-
cessor Sergius
II.

INITIO anni quadragesimi-quarti accidit Gregorii papæ obitus, quem Baronius anno superiore perperam collocavit. Mortuus est autem VIII. kalendas Februarias, ut recte computavit Sigonius, atque ei IV. idus ejusdem mensis Sergius secundus a clero & optimatibus est suffectus, non expectato Lotharii augusti consensu. Præcipitem ejus ordinationem causatus est imperator, atque ob eam causam filium suum Ludovicum Romam cum Drogone Mediomatricum episcopo direxit, acturos, ne deinceps decedente apostolico quisquam illic præter sui jussionem, missorumque suorum præsentiam ordinaretur antistes, ut legitur in annalibus Bertinianis. Hos si legisset Baronius, mitius fortasse egisset cum Sigeberto, scribente, Ludovicum a Lothario missum Romam, ad confirmandam electionem Sergii papæ. Sed de his alibi a nobis actum. Inter varia Gregorii quarti opera censetur instauratio basilicæ sanctæ Mariæ trans Tiberim, quæ more veterum sancti Callisti dicebatur: cui basilicæ monasterium adjunxit, in eoque *monachos-canonicos*, qui scilicet ad canonum & regulæ præscriptum districtè viverent, ibique divinum officium persolverent, instituit. *nam & qui vocantur monachi*, ait Christianus Drutmarus^b in Matthæum, *quia sub regula degunt, regulares dicuntur; hoc est canonici greco nomine*. Itaque ubi ante nulla erat cultura divinatorum officiorum, deinceps eximia visa sunt monachorum habitacula; & locus vepribus sordibusque prius conspurcatus, exinde cellulis fervorum Dei cohabitantium insignis evasit. Eidem Gregorio passim tribuitur festi omnium sanctorum institutio, quam Gregorio tertio potius tribuendam esse probat authenticum Ufuardi exemplar, & Menardus noster in notis ad librum Sacramentorum. Ludovicus, Lotharii filius, a patre dictus rex Langobardorum, a Sergio pontifice regia insignia accepit, an etiam coronatus imperator, lis est inter recentiores. Anastasius negantem sententiam probat. Drogoni episcopo vicariatus per totam Galliam & Germaniam a Sergio pontifice concessus, sed id effectu caruit.

^a *Atusei Ital. to. 2. comment. in Ord. Rom. p. cxiv.*
Monachi canonici in S. Mariæ trans Tiberim.
^b *Christian. cap. 43.*

II.
Rabanus li-

Gregorii morte necdum comperta, Rabanus librum suum de Cruce, quem ante

annos fere quadraginta operoso artificioso composuerat, Romam per Ascrichum & Ruodpertum Fuldenses monachos ad Gregorium misit, qui liber Sergio ejus successor oblatu fuit. Id ipse testatur sequentibus versibus, in quibus ait, se eundem librum Ludovico quoque imperatori obtulisse. Hi versus inscripti sunt *Dilectissimis in Christo fratribus in cœnobio sancti Dionysii martyris constitutis*, quibus etiam hunc ipsum librum dono misit cum his versibus.

ANN. CHR.
844.
bros de cruce
ad papam mit-
tit.

*Martyribus sanctis placuit mihi mittere donum,
Tempore quod prisco versibus edideram.
Nam crucis ad laudem Christi prosaque, metroque
Confeci librum mente, manuque simul.
Quem post augusti HLudovico offerre placebat:
Sedi & apostolica mittere post libuit.
Quod verba & sensum facundia rite probaret
Orbis Romana dogma & apostolicum.
Et quia cum sociis sanctis Dionysius olim
Inde est huc missus, ipsum opus ei dederam.
Quod, fratres sancti, accipiatis posco libenter
Pro artifice ac vili fundite quæso preces.*

His in libris Rabanus imitatus est Publilii Optatiani Porphyrii panegyricum, Constantino augusti dicatum, quod Marcus Vellerus e manu-scripto codice Pauli Velferi vulgavit. Hujus Publilii meminit Rabanus in prologo de laudibus sanctæ Crucis. Meminit & venerabilis Beda in libro de arte metrica, ubi Porphyrium non recte paganum fuisse ait. Nemo ante Porphyrium ejus generis carmen adinvenerat, *patientie miserrime* opus, ut loquitur Vellerus: nemo eum imitatus fuerat ante Rabanum in libro de Cruce. Non fuit tantus Porphyrii labor sine fructu, quippe qui ob id meruit revocari ab exilio: at quid inde Rabano proveniret, non liquet. Ceterum de ejusmodi scriptis idem Vellerus censet, quod *nulla crux unquam conferranda sit cum hac cruce*; & quod præsens & certa pestis sit talia imitari velle.

Interim Lotharius augustus Aquilgrani residebat, uti nos docent diplomata ejus duo: unum pro monasterio, *quod dicitur Confluentis*, in montibus Alfatiscis, constructo in honore sancti Gregorii & sanctæ Mariæ, cui venerabilis Berchtaldus abbas tum præerat, quo locus ille eximitur ab omni teloneo de ejus *pasella*, quæ est *in Mediano-vico & in Marsallo*. Actum Aquilgrani XIV. kalendas Maias, anno imperii Lotharii quarto. Alterum est pro Farfensi monasterio, cui Lotharius liberam eligendi abbatis facultatem, quam post Sichardi abbatis obitum amisisse videbatur, restituit rogatu Petri episcopi Spoletani, cui hæc abbatia commissa fuerat. Id factum videtur superstitè adhuc Sichardo, qui obiit XIV. kalendas Septembris, *sanctus* appellatus in chartario monasterii; cui annos quatuordecim, menses sex, diesque decem præfuisse dicitur. Lothariam diplomatis hæc summa est, Petrus, Spoletanæ urbis episcopus, imperatoris præsentiam adiit, ut monasterium, sibi *datum* ab ipso Lothario commissum, cui *Sabinis* vocabulum est, in loco Acutiano constructum in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, ad pristinum statum revocaret, videlicet ut Hilderico, a fratribus ipsius cœnobii electo, ejus regimen concederetur. Annuit princeps, eoque mortuo fratribus tribuit potestatem eligendi abbatis, *qui secundum voluntatem Dei ac instituta sanctorum Patrum*, quo nomine sine dubio sancti Benedicti regulam intelligit, *eamdem congregationem prudenter regere atque ordinare valeat*. Data VII. kalendas Junii, anno imperii domini Lotharii piii augusti in Italia vicesimo-tertio, & in Francia quarto, indictione septima. Actum Aquilgrani palatio regio. Toto Hilderici abbatis præfulatu, qui quartus-decimus a restitutione monasterii abbas fuit, de eo nihil occurrit consideratione dignum, nisi quod magnam rei familiaris curam habuit, sollicitè providens, ut prædialia excolerentur a servis monasterii, quorum nonnulli inter alios census persolvebant quotannis aliquot pullos ad nativitatem Domini, ad pascha; & ad festivitatem sanctæ Mariæ in Augusto: ex quibus duæ tantum priores sollempnitates in synodo Aquilgranensi notantur inter illa festa, in quibus volatilia edere monachis licebat. Non fuit gratuita Petri episcopi abdicatio, qui quosdam monasterii posses-

III.
Lotharii hi-
plomata pro
S. Gregorio,
& Farfa.

ANN. CHR.
844.I V.
Caroli varia
præcepta, To-
losæ data.Domnulus
abbas Bisuldun-
ensis.* Vulgo
S. Laurent.
de Cabreffe
v. lib. 61.
n. 71.
Geila S.
Grate.

siones, concedente Hilderico abbate, in potestate sua ad vitam retinuit, in his cellam sancti Marci, cellam sanctæ Felicitatis, cum rebus Theophani comitis Spoletii sitis. Ex his corrigendus calculus Farfensis chronographi, qui præfecturam Hilderici ad triennium differt.

Dum hæc a Lothario geruntur, Carolus Tolosam urbem obsidebat, quam Bernardus, marçæ Hispanicæ præfectus, ille quondam camerarius Ludovici augusti, tot malorum causa vel occasio, ad defectionem pertraxerat. Obsidionis tempore Carolus versabatur in suburbano monasterio sancti Saturnini, ubi varia præcepta edidit. In primis regiæ defensionis litteras cum libera eligendi abbatis facultate obtinuit religiosus vir Domnulus abbas ex monasterio sancti Petri, quod ipse in pago Bisuldunensi cum Ramponis marchionis consensu propriis manibus extruxerat. Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosam v. idus Maii, indictione VII. anno quarto regnante Karolo glorioso rege. Consimile privilegium, Sunifredo abbati olim a Ludovico augusto indultum, a Carolo confirmatum est monasterio sancti Laurentii*, quod situm est in pago Narbonensi super fluvium Nigellam, necnon cellis ejusdem loci, nempe cellæ Caucaæ super litus maris positæ, cellæ novæ sanctæ Mariæ in pago Carcaffensi, aliisque. Actum ibidem XIII. kalendas Junii, iisdem anno & indictione. Post dies viginti, id est v. idus Junii, Geila abbas monasterii sanctæ Gratae, positi super fluvium Bofegiam, parem confirmationem ab eodem rege ibidem impetravit suo monasterio, ac cellulæ sancti Fruaduoni eisdem subiectæ. Idem impetratum a Berario archiepiscopo Narbonensi pro monasterio sancti Pauli episcopi ejus urbis primi, cujus corpus in illo monasterio quiescebat. Actum, ut supra, in cœnobio sancti Saturnini juxta Tolosam XII. kalendas Julii. Post quinque dies idem ibidem privilegium imperitum Recesindo abbati monasterii sanctæ Mariæ apud Arulas. Actum in monasterio sancti Saturnini, dum obsideretur Tolosa. Eadem immunitas Castrensis concessa monasterio ad preces Adalberti abbatis, Adelmi successoris, de quo hi versus in chronico Castrensi.

*Dum Carolus valida premit obsidione Tolosam,
Castrensem firmat regia charta domum.
In silvam Vauri stipatus milite multo
Hostiles Hugo provocat ense acies.
Victor ovat, transiitque vadum, populosque ruinis
Implet, quas dederat, cogitur ipse pati.*

V.
B. Mariæ de
auratæ mona-
sterium.a Greg. Tur.
lib. 7. c. 10.

Expugnata urbe, Samuel Tolosanus antistes Carolo exhibuit præceptum Ludovici augusti, idque renovari petiit, quo eadem sedes cum monasterio sanctæ Mariæ, sito *infra muros civitatis*, id est intra-murano, nunc beatæ Mariæ Deauratæ vocato, & cum monasterio sancti Saturnini martyris extra muros posito, sub regia tutela posita est. Antiquissima est apud Tolosam hæc sanctæ Mariæ basilica, cujus meminit Gregorius* episcopus Turonensis: sed quo tempore monachos habere cœperit, alias inquiremus. Hæc omnia diplomata a Cointio integra, pleraque ex Baluziana editione, relata sunt. In eadem urbe Carolus edidit capitulare, in quo nihil in rem nostram sanctum. Bernardus comes, seditionis auctor, capitali sententia punitus, duos filios, Willelmum & Bernardum, reliquit ex Dodana uxore, cujus manuum librum in appendice ad acta sanctorum sæculi quarti Benedictini olim edidimus, ab ipsa inchoatum *secundo anno obitus Ludovici quondam imperatoris, pridie kalendas Decembris*, ut in autographo, ex quo libri editi corrigendi, ut Baluzius monuit, in quibus legitur, *secundo anno Ludovici quondam mei fratris*. quod hoc loco visum est observare, ne editorum error serpat in alios.

VI.
Abbatibus
Pippino caesi.

Durante obsidione, Pippinus, filius Pippini Aquitanicæ quondam regis, subsidiariis ex Francia copiis ad Carolum properantibus in pago Ecolismensi occurrens, sic eas profligavit, ut, primoribus interfectis, ceteros in fugam conversos ceperit ac spoliavit. Cæsi sunt in eo prælio Hugo presbyter & abbas Caroli patruus, Richbodo seu Ribbodo abbas Centulensis, & ipse consobrinus regum, scilicet Caroli Magni ex filia nepos; capti vero Ebroinus Pictavensis, & Ragenarius Ambianorum episcopus, Lupus Ferrariensis abbas, alique. Hugoni in regimine Sithiensi successit Adalardus, Richbodon in Centulensi Ludovicus Caroli regis patruus, & ipse jam Dionysianus abbas.

Reverſus

ANN. CHR.
844.VII.
Lupus ab-
bas spoliatus
Marwardo
scribit.

Reverſus domum ab hac infelici cladé Lupus abbas XII. nonas Julii, litteras consolatatorias accepit a Marwardo Prumiensi abbate, qui recens ex Romano itinere reverterat. Testis hac de re Lupi epistola xci. *In Aquitanica*, inquit, *congressione manifesta morte liberatus, post captivitatis molestias solutus utroque periculo, ingenti Dei gratia, cui maxime præfidebam, & sanctorum ejus, beneficio præterea cujusdam Turpionis ereptus, integra valetudine ad monasterium tertio nonas Julii remeari: ubi, quod ultro sciebam, & fratrum meorum Hattonis & Ratharii relatu, & litterarum vestrarum lætione certior factus sum, mea calamitate vos vehementer commoveri. Famque mihi videre videor vos ingenti gaudio exsultare, cum me, quem dolebatis aut captivum, aut mortuum, accipiatis incolumem in monasterio residere.* Iisdem litteris Lupus amico gratulatur felicem reditum ex urbe Roma, unde reliquias sanctorum martyrum Chrysanthi & Dariae, a Sergio pontifice acceptas, in suum monasterium retulerat. Huc spectant præmissæ epistolæ hæc verba. *Ego vicissim, fratresque omnes de vestra tam fructuosa reversione maxima lætitia gratulamur, & Domino Deo nostro gratias ingentes referimus, quod non solum vestram excellentiam nobis restituit, verum etiam vestro labore duplex patrocinium sanctorum providit. Pro vestra quidem incolumitate & regressione cottidie Deo supplicabamus: sanctorum autem perlationem voti continentes, vestris amabilibus Deo studiis, ut suspicaremur de vobis talia, facile adducebamur. Nunc Deum in commune laudamus, qui supra quam petere audebamus, largitus est. Illud unum ad cumulandum gaudiorum restat, ut presentiam vestram nobis exhibeat.* Prædicto infortunio haud quaquam remissum est in Lupi animo studium litterarum. cujus rei argumentum præbet ipse in eadem epistola, qua Marwardum rogat, ut *ad sanctum Bonifacium*, id est Fuldam, solerem aliquem monachum dirigat, qui ab Hattono abbate *Suctonium Tranquillum de vita cesarum*, qui in suis partibus nusquam inveniretur, ad exscribendum deposcat. nempe ad componendum librum, quem tum Lupus meditabatur, de gestis imperatorum, Carolo Calvo postea offerendum: de quo in epistola xciii. ad ipsum Carolum ita scribit. *Imperatorum gesta, brevissime comprehensa, vestre majestati offerenda curavi: ut facile in eis inspicatis, quæ vobis vel imitanda sint, vel cavenda. Maxime autem Trajanum & Theodosium suggero contemplandos: quia ex eorum actibus multa utilissime poteritis ad imitandum assumere. Ita diutissime regnetis, ut semper Deus regnet in vobis.* Sub finem prioris illius epistolæ ait Lupus, se Prumiam mittere filium Guagonis, nepotem suum ac Marwardi propinquum, & cum eo duos alios puerulos nobiles, propter Germanicæ lingue nanciscendam scientiam. Forte de his pueris intelligenda est epistola lxx. ad eundem Marwardum, cui grati animi sensum restatum facit, quod linguæ suæ pueros Lupi fecisset participes, *cujus usum*, inquit, *hoc tempore perneccesarium nemo nisi nimis tardus ignorat.* Confer epistolam quinquagesimam-quintam ad eundem.

In superiori epistola xci. luculentum, ut vidimus, testimonium præbet Lupus de translatione reliquiarum sanctorum martyrum Chrysanthi & Dariae, ex urbe Roma in Prumiense monasterium hoc anno factam, ut libellus hac de re a nobis editus fidem facit. Hujus rei gratia Marwardus Romanum iter aggressus est ineunte hoc anno, obtentis a Lothario imperatore litteris ad Gregorium papam, eo spectantibus, ut alicujus præclarissimi martyris corpus Marwardo concederetur. Vix iter ingressus erat abbas, cum Gregorium mortuum accepit, ejusque loco Sergium substitutum. Aliæ proinde ab imperatore petita litteræ & obtentæ ad novum pontificem: qui votis imperialibus incunctanter obsequens, primo per Marinum episcopum librum, sanctorum passionem continentem, Marwardo misit, ex quo sanctorum Chrysanthi & Dariae passionem transcriberet, quorum reliquias cum aliis eidem tradi jussit. His acceptis, Marwardus reditum accelerat, & quinquagesimo die, quam ab Urbe commoratus extulerat, in cellam sui juris, id est sancti Goaris, pervenit, ubi biduo commoratus est, dum Prumiæ omnia ad festivam sacrorum pignorum exceptionem pararentur. Allatæ Prumiam reliquiæ iv. nonas Julii, ibidemque in eo, quo delatæ fuerant, feretro ad dexteram altaris servatæ sunt ad undecimum kalendarum Novembrium, quousque scilicet eisdem monumentum condignum *in possessione sancti Salvatoris*, nempe *in cella, quæ Novum-monasterium vocatur*, pararetur. Omnibus demum dispositis, istuc sanctorum corpora VIII. kalendas Novembris, ipso die festo eorum, translata sunt *ab episcopo Theganberto, ad*

Ejus liber de
gestis impera-
torum.VIII.
SS. Chry-
santhi & Da-
riae translatio
Prumiam.

Annal. Bened. Tom. II.

NNnn

modum religioso, qui non alius videtur, quam Thegan chorepiscopus tunc Trevirensis, Ipso die Wandalbertus celebrat

*Chrysanthum Dariamque, novo quos munere Christi
Roma nunc vectos tumultis Nova-cella venustat,
Qua Rheni celsis succedunt aquora silvis.*

Non ita se munificum præbuit Gregorius IV. in Otgarium archiepiscopum, cui corpus cuiuspiam sancti ex urbe Roma postulanti respondit a pontifex, se quod mitteret non habere, quoniam cuncta sanctorum corpora prædecessores sui in varias ecclesias intulerant; petitque, ut ipsi spatium diligentius inquirendi præbeat ad complendam ejus petitionem. Ex quo intelligitur, necdum tunc moris fuisse, ut baptizatorum, quos vocant, sanctorum corpora a Romanis pontificibus concederentur.

Ubi primum Ludovicus abbas Centulensis monasterii præfecturam inivit post Ribodonem, de augenda monachorum portione cogitare coepit: quibus præter possessiones jam ante assignatas, cellam, quæ Forestis vocatur, cum villis ad eam pertinentibus concessit, eo pacto, ut duodecim canonicos in eadem cella monachi sub sua cura & ordinatione haberent. qua de re Ludovicus præceptum a Carolo rege obtinuit, datum Compendio palatio regio, v. kalendas Octobris, anno regni ejus quinto, indictione VII. Idem Ludovicus Dionysiani monasterii abbas jam erat, brevi etiam futurus Fontanellæ, ubi congruam quoque monachis portionem assignavit.

Qui Hugoni abbati in abbatiâ dignitate monasterii Sithienfis successit Adalardus, filius erat Hunroci comitis, Deo in monasterio sancti Petri sanctique Bertini oblatum a puero; sed postea sub Fridugiso abbate canonicus apud sanctum Audomarum factus; dein substitutus in locum Hugonis abbatis, quem in Aquitanico congressu cæsum fuisse superius diximus. Hic tertio præfecturæ suæ anno corpus sancti Bertini ob metum Nortmannorum secretiori loco recondidit XVII. kalendas Augusti, quo die ejus translationem celebrari curavit. Varia fuit hujus abbatis fortuna, qui post quindecim abhinc annos jussu Caroli dejectus, sed post biennium restitutus est.

Alius fuit Adalardus comes, cujus neptem^b Ermentrudem Carolus uxorem duxit; idem haud dubie, cujus opera usus est Lupus non semel ad recuperandam cellam sancti Judoci, quam Carolus Odulfo comiti concesserat. Huc spectat Lupi epistola XCII. ad mox laudatum Ludovicum præstantissimum abbatem, hoc anno scripta, qua ei significat, Adalardum sibi serio promississe, quod, opportunitate se ultro ingerente, cellam sancti Judoci Ferrariensibus restituendam curaturus esset, & ne quis apud regem sibi aliquid nocere posset, provisurus. Cum autem Lupus ab Aquitania, Dei bonitate & clementia servatus, reversus esset, & a tantis calamitatibus, quas pro regis fidelitate passus fuerat, vellet aliquantulum requiescere; fama vulgata est, datum ejus monasterium Egilberto: cum quo se conferri, necdum ei præferri, indignum existimabat. De hoc Egilberto intelligenda sunt extrema verba superioris epistolæ ad Marwardum, ubi ait Lupus se aliquantulum pace frui: nisi quod seculares quidam, inquit, qui vellent nostrum invadere monasterium, nobis moliantur insidias. Plura hac de re inferius. Eiusdem Adalardi favorem rursus prædicat idem abbas in alia^c epistola ad Hugonem abbatem, Adalardi abbatis decessorem, quem obnixè rogat, ut Odulfi periculosam aviditatem prudenter compeecat, sibi que memoratam cellam restituat juxta edictum Ludovici augusti, filii que ejus Caroli, qui hanc restitutionem, Deo inspirante, & amplissimo viro Adalardo cooperante, fieri præceperat. Ejus rei præceptum habetur in appendice ad Lupum, quo Carolus rogatu Lupi abbatis de hac cella, quam Odulfo comiti quadam necessitate tradiderat, id statuit, ut, cum aliud eidem comiti dederit, aut cum ipse obierit, mox ad potestatem Ferrariensis monasterii revertatur. Actum Turonis in monasterio sancti Martini VI. kalendas Januarii, id est sub finem anni superioris, anno quarto Karoli regis, indictione septima a Septembri inchoata. Jam triennium erat, quod Ferrariensis hæc cella subtrahata fuerat, cum Lupus ad Carolum scripsit epistolam LXXI. quæ huc integra proferri meretur.

Præcellentissime domine mi rex, humiliter supplico, ut suggestionem tui devotissimi famuli digneris prudenter cognoscere, & clementer tractare. Religiosissimus imperator HLudovicus, vestra nobilitatis auctor, ad petitionem gloriosissimæ memoriæ Judith au-

^a epist. 116. inter Bonifac.

IX. Centulensium aucta portio ab Ludovico abbat.

Adalardus abbas Sithienfis.

X. Lupus urget restitutionem cellæ S. Judoci. ^b Annal. Bertin. an. 842.

^c Lup. epist. 88.

gusta matris vestra; cellam sancti Judoci monasterio Ferrariensi contulit, & suum donum præcepto firmavit: ut & monachi absque inopia in monasterio Deo servirent, & in præfata cella hospitalitatem, juxta Dei timorem, peregrinis impenderent, atque pro utriusque salute & prosperitate Dominum delectabiliter exorarent. Eorum eleemosynam primo benigne concessistis, novo etiam præcepto firmastis: sed postea ad persuasionem eorum, qui cum Dei offensione non timent discedere, evacuata duplici eleemosyna, votum secularium de memorata cella implere coacti estis. Quam ob causam nunc Dei servi, qui pro vobis assidue orant, hoc triennio consueta vestimenta non accipiunt, & qua ferre compelluntur, attrita, & pleraque resarta sunt. Leguminibus entibus sustentantur, piscium & casei consolationem rarissime consequuntur: famuli debita indumenta non accipiunt, quæ omnia nobis ex prædicta cella ministrabantur: in qua intermissam transmarinorum curam, aliorumque pauperum, & neglectam sui culturam utinam vobis Deus non impuret. Me, præter communem necessitatem & singularem laborem, gravissimus pudor onerat: quia id quod alii abbates ad stabilitatem religionis munificentia imperiali consecuti sunt, ego, quasi omnium vilissimus & inutilissimus, amisi. tamen spem gerens recuperandi meo servitio, quod nulla in vos culpa, Deus testis est, perdidit, maxime cum vestram promissionem inde teneam, quam fallere nefas est, imploro quod juste reposcimus, ne ulterius differatis: sed continuo vobis, nobisque dignemini consulere, ut & Deum faciatis vobis propitium, & nos ultimos famulos vestros reddatis ad intercedendum pro vobis omni tempore promittentes.

Inter ea Nortmanni repentino sub lucem adventu Quentovicum emporium invadunt, deprædationibus ac nece promiscui sexus adeo debacchati, ut nihil in eo præter ædificia pretio redempta reliquerint, ex chronico Fontanellensi apud Chelnum, quod annales Bertiniani male biennio prævertunt. Eandem fortunam subiit proxima cella sancti Judoci, ut colligitur ex Lupi epistola XLIII. ad Ludovicum abbatem, qua eum obsecrat pro ejusdem cellæ restitutione, in qua, præter solum, nihil pene aliud jam relictum est. quippe ait se eam nulla sua culpa perdidisse, nec Ferrariensi monasterio eas esse facultates, ut sine hac cella in eo durare possit religio. namque inde ceram ecclesiæ, fratribus & famulis vestimenta, pisces, caseum & legumina ministrari, quibus omnibus jam careant Ferrarienses. Tum regem ad moneri cupit sui periculi, ut quantocius Deum placare curet, quem non timuit acerba oppressione offendere. siquidem generalis, inquit, religiosorum assertio est, præter vindictam ultimam qua impendat, numquam eum felicitatis optata prosperitatem adepturum, donec redintegret ecclesiam, quam divisit; & gravibus ac maturis bonorum, hoc est Deum timentium, consiliis acquiescat. Eadem sententia est epistolæ quinquagesimæ-tertix ad ipsum Carolum, qua Lupus supplex flagitat, ut Carolus se ipse liberet periculo, ipsumque Lupum asperrimo labore, hanc cellam restituendo, quam beatæ memoriæ pater ejus, intercedente gloriosa matre ejusdem, peregrinis & Dei servis largitus est ob redemptionem animarum suarum. Hanc quippe iidem servi Dei, afflicti variis necessitatibus, quatuor annorum spatio, quia omnes ad se non poterant, per ipsum Lupum reposcebant, dicentes injustum esse, ut ab ipso fame torqueantur & frigore, cum assidue pro ejus temporali & perpetua salute cogantur orare; nec eum omnino consecuturum felicitatem, quam cupiebat, donec cum parvulo, inquit, nostro sancto Petro in gratiam amicitia redeatis. Atque ut ne putaret eos joculari, serio confirmare senes suos, experimento se proprio comperisse, idque sibi pueris a senibus esse traditum, quod quicumque monasterio suo insigne aliquod intulerit damnum, nisi cito resipuerit, magnum incurrerit incommodum, aut sanitatis & vitæ pertulerit dispendium. Verum ad plures annos dilata est hæc restitutio, propterea quod Carolus ad eam faciendam verebatur cogere, nec valebat alio beneficio præmiari Odulfum comitem, quem sibi, suisque rebus in tam lubrico rerum statu necessarium reputabat. Inciderat ille aliquando in gravem morbum, de quo Lupus in epistola LV. ad Marwardum: *Is languere dicitur, inquit, nec tam periculose, ut vel admonitus corrigatur, nec tam graviter, ut moriatur. quod propter certissimam ejus damnationem dolemus.* Nimius fortasse videar in his persequendis: at tanti viri vel minima dicta, factave præterire pæne religio est.

Optime nihilo minus affectus erat in Lupum rex Carolus, ut probat legatio sive missio in Burgundiam, ei a rege hoc anno commissa, de qua Lupus in epistola LXIII. ad Pardulum, carissimo suo Prudentio inscripta, cujus hæc verba sunt. *Septimo idus*

ANNI CHR. 844.

Cella hæc a Nortmannis vastata.

XI. Lupi legatio in Burgundiam.

ANN. CHR.
844.

*Aprilis Heribaldus episcopus, scilicet Autisiodorensis, paullo ante regressus a rege, mandavit mihi ex praecepto ejusdem regis, ut, quoniam se ipse legationis functione absolvisset, eandem nos strenue ac celeriter exsequeremur, ut in conventu generali memoratus rex de singulis locis posset certior fieri. quod intelligendum videtur de subsequenti conventu apud Theodonis-villam, aut de Vernensi. Jam praecesserat alia ejusdem Lupi legatio, de qua sic ille in eadem epistola. Ut autem hinc meam sententiam vobis aperiam; supervacuum judico loca, quorum statum jam perspeximus, iterum adire, quando nulla sit correctio subsequuta: & in Aurelianensi ac Senonico, & vestro ac nostro pago, restent quadam canobia, in quibus tempus interim terere possimus, nempe dum cresceret herba ad pabulum equorum, & Pardulus aegrotus convalesceret: ut, sicut in aliis locis, ita & in his etiam emendanda per nos rex cognoscat, & ne in legatis ejus ipsius jussio contemnatur, si voluerit, sanciat. Quanti enim sumus habitus, immo ipse qui nos miserat, nobis impensus honor patefecit, & monasteriorum instaurata religio. quae verba videntur ironice dicta ad exiguum prioris legationis fructum significandum. Sub haec tractorias ad hanc legationem a rege se accepturum dicit. Qui Lupo in duplici hac legatione socius fuit Pardulus, tunc vicedominus erat Remensis ecclesiae, nondum episcopus Laudunensis, quam dignitatem non ante unum aut alterum annum adeptus videtur. Certe id innuit inscriptio hujus epistolae *Carissimo suo Pardulo*, quem Lupus dicturus fuisset episcopum, si jam tum fuisset. Quousque peccata, praesertim injustitiae ac rapinae in ecclesias, eo tempore increvissent, testis est ipsius Lupi epistola ad Guenilonem seu Wenilonem pontificem Senonensem, pro quo orat, ut Deus inspiret ei consilium, quo generaliter profit omnibus christianis: *ne peccatum injustitiae*, ait, *qua nos jam miseros fecit, in damnationem pertrahat sempiternam.* tum subdit. *In diebus pontificatus vestri ad tantam libertatem vitia proruperunt, ut vindicata impunitate apertis quibusque, nec Deus, nec rex, nec episcopus timeatur.* Lupus in hac legatione decem equos amisit, ex epistola xxxii.*

Lup. ep. 126.

XII.
Radbertus
Corbeiae abbas,
scribit de partu
Virginis.

Lupi aequalis & amicus fuit Paschasius Radbertus, qui Isaaco abbati Corbeiensis hoc anno successisse traditur,

*Tertius a primo decimus, sed quartus ab ipso,
Qui dedit Ausoniis leges & fasces in arvis,*

inquit Gualdo monachus initio carminis de rebus gestis sancti Anscharii episcopi Hammaburgensis. Radbertus quippe a Theotfredo primo abbate tertius-decimus existit, quartus a sancto Adalhardo, qui regnum Italiae sub Pippino minorenni administravit. nam praeter Adalhardum juniorem, qui senioris absentis vices gesserat, Corbeiam veterem rexerat Wala, Heddo, & Isaac, Radberti antecessor. Jam provecta aetatis erat Paschasius, cum regimen monasterii suscepit. Initio ejus praefectura exorta est controversia, an Christus communi ceterorum mortalium lege ac via, an clauso Virginis matris utero in lucem prodierit. Quaestio haec e Germania in Galliam allata, Corbeiensis ipsos in diversas distraxit sententias. Gliscenti errori eorum, qui nullum discrimen inter Christi, aliorumque hominum nativitatem admittendum volebant, obviam ire censuit Paschasius, ratus id derogare perpetuae sanctae Dei-pare virginitati, si inviolata & integra in partu non fuisset; immo etiam temerarium & erroneum esse asserere de Christo, quod secundum communem legis naturam sit natus, qui non secundum usum naturae in utero de carne Virginis est procreatus. Quapropter librum hac de controversia edidit ad asserendam catholicam ea de re traditionem, eumque *Venerabili matronae Christi, una cum sacris virginibus Vesona*, id est Sueffione, monastice degentibus nuncupavit Paschasius Radbertus, monachorum omnium, uti se ipse appellabat, *peripisema*; & quidem longe diu a puero earum alumnus, multo jam senio confectus. Contrarias ejus controversiae partes propugnavit inter alios Ratramnus, & ipse monachus Corbeiensis, edito libello de *nativitate Christi*, existimans, Christum, si communi via non processisset ex matre, non vere natum genitumve, sed violenter egressum esse dicendum. Ratramnum, ejusque sequaces refutavit Paschasius, eorumque *impudicam*, ut vocat, *temeritatem* compescere tentavit libro singulari. at cum nec sic a praconcepto errore discederent, sed qua verbis, qua scriptis pergerent eum tueri; addidit secundum,

ANN. CHR.
844.

totumque opus *Venerabili matronae Christi una cum sacris virginibus* monasterii beatae Mariae Sueffionis, in quo puer educatus fuerat, dicavit. Haec *Christi matrona* non alia videtur fuisse, quam Theodrada abbatissa, Adalhardi & Wala germana soror, quae in saeculo conjugata fuerat, mortua ante annum ejus saeculi quadragesimum-seximum. Huic in regimine monasterii successit Imma ejus filia, quam Paschasius perpetuo *virginem Christi* ac *filiam* appellat in expositione psalmi quadragesimi-quarti. Quamquam ab ipso Paschasio sanctimoniales illae promiscue *sacratissime virginis Christi, & matronae Christi*, sub medium libri primi de partu virginis appellantur. Hoc opus, quod Franciscus Fevardentius sancto Hildephonso Toletano antistiti perperam tribuera, genuino auctori Paschasio Radberto restitui curavimus in Spicilegii tomo duodecimo, ubi integrum editum est cum praefatione, quae, in prioribus editis desiderata, nomen veri auctoris retexit.

Certe hanc controversiam tempore Paschasii ventilatam fuisse demonstrat liber Ratramni monachi Corbeiensis de nativitate Christi, quem contra magistrum & abbatem suum adhuc juvenis differuit. Editus est in Spicilegii tomo primo hic liber, cujus in praefatione auctor ait, non esse quod se a Paschasii dignatione se junctum vereatur, quo minus ejus religioni *familiaria scripta* procudat. & in fine ejusdem praefationis, *Obsecro*, inquit, *reverentiam tuam, ut ad suggestionem parvitas nostrae respondere non graveris.* quod secundi libri scribendi occasionem Paschasio praebuit. Videtur nomen suum reticuisse Ratramnus, ut his verbis ejusdem praefationis satis innuit. *Perinde cesset hi: vel facies invisae, vel nomen ignotum, vel familiaritatis comparatio nulla: ubi in copula socialis devotionem tanta, tam magna, tamque necessaria conveniunt jura societatum, spiritualium scilicet, uti paullo ante praemiserat.* Et certe haec cautio necessaria videbatur monacho, qui sub Paschasio in ipso Corbeiensis monasterio vivebat, ipsius etiam Paschasii haud dubie olim discipulus. Certe Ratramnus *Corbeiae monachus* ab Hincmaro vocatur initio libri de *non-trina-deitate*, qui Paschasio vivente scriptus est. Denique librum de Christi nativitate composuit Ratramnus adhuc juvenis, & vixdum e scholis egressus, si extrema ejus libri verba bene capio: *Lusimus hac de more studentium: quae si quis contemnet, exercitia nobis nostra complacebunt.* Immo vero displicere auctori suo debuerant, quae contra catholicam traditionem, contra patrum sententiam, contra suum ipsius abbatem & magistrum, secus, quam par erat, asserbantur. Ceterum hanc controversiam a Germania, forte a Fuldensi academia, inceperat, atque illis in partibus sanam hoc de argumento doctrinam propugnatam fuisse idem auctor improbando tradit initio libri sui, de quo haec dicta sufficiant.

XIII.
Ratramnus
ejus adversarius.

Jam tandem pertaesum erat diuturnae inter fratres diffensionis, cum ex condito Lotharius, Ludovicus, & Carolus mense Octobri propè Theodonis-villam conveniunt in loco, qui Judicium * dicitur; habitoque per dies aliquot amicabili inter se colloquio, fraternitatis jura inviolabili in posterum lege confirmant, statumque ecclesiarum, foedissime per illas tempestates dilaceratum, ac personis minus congruis, id est laicis, passim contraditum, se reintegraturos promittunt. Missi etiam ad Pippinum Pippini regis filium, Lambertum comitem & Nomenoium Britanniae ducem destinati, qui eos ad renovandam cum Carolo rege concordiam adducerent. Habitus eodem in loco generalis episcoporum conventus, ex tribus Franciae regnis conflatus: cui Drogo episcopus ex Italia reversus, non collati vicariatus jure, sed trium regum, quibus propinquus erat, consensu praesedit. Edita sunt in illo conventu sex capitula, quorum in tertio synodus a regibus postulat, ut monasteria, quae laicis concessa erant, religiosis deinceps viris seu feminis committantur. Verba tam pia, tam ordini monastico honorifica, penitus omittere non licet. *Sacrum monasticum Ordinem, a Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu a nominatissimis ac sanctissimis Patribus excultum, atque per istud imperium a vestris pia memoria praedecessoribus propagatum; & quaedam etiam loca specialius venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac patrum vestrorum seu regum praecedentium consuetudinem, laicorum cura & potestate in maximo vestro periculo & illorum perditione, & Dei ac sanctorum non modica ad irascendum provocatione, vos commisisse dolemus. Quapropter pro Christo devotissime obsecramus, ut tam magnam offensam & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo praecedentium praesumptionem, ab animabus vestris & a felicitate regni vestri pellatis; & loca venerabilia, & habitum ac ordinem*

XIV.
Conventus
apud Theodonis-villam,
* *sub.*

ANN. CHR.
844.

sacrum eis, qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex clericali & ecclesiastico vel monastico ordine religiosi, seu & in suo sexu feminis Deo dicati, atque devotis, & in schola Christi eruditiss, ad custodiendum & providendum committatis, qui & qua Dei sunt Deo, & qua sunt Caesaris Cesari reddant. Qui si minus perfecte & in divina religione, & in rei publicae utilitate profecerint; aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter pravorum nequitiam ordo religiosus & loca sacratissima eis, quibus licitum non est, committantur: cum manifestissime scriptura demonstret, Ozam morte damnatum, qui arcam Domini, quasi cadentem, revocare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit. Quarto capitulo arguuntur ecclesiasticarum rerum pervasores, qui in sui perniciem sine reverentia eis abutebuntur; petuntque a regibus patres, res ipsas ecclesiis restitui, & praecepta regalia eorundem ecclesiarum conservari ac confirmari, polliciti, viros ecclesiasticos & intercessionis adiutorium, & solatii, quo res publica indigeret, subsidium, juxta quantitatem rerum ecclesiae sibi commissae, salvo jure, quod exinde divinis dispensationibus debet impendi, promte & ex animo paraturos & oblaturos. Quinto capitulo aiunt patres, per loca monastica ejusdem ordinis provisores disponi oportere, dum abbates, qui vices Christi secundum regulam divinitus dictatam in monasteriis agant, regia auctoritate ordinentur.

XV.
Vernensis synodi decreta
edit Lupus.

Post conventum apud Theodonis-villam, alius a Carolo indictus est in Vernum palatium ad Isaram infra Compendium, ubi regni ejus episcopi convenerunt. Huic praesedit traditur Ebroinus Pictavorum episcopus, eque interfuisse Wenilo Senonum archiepiscopus, HLudovicus sancti Dionysii abbas & Hincmarus post Remorum episcopus, anno Caroli regis quinto, mense Decembr, indictione septima. Ebroinus primas obtinuit, ob hoc nimirum, quia sacri palati archicapellanus erat, atque adeo apex omnium palatarum dignitatum, ut Baluzius scite observavit. Eidem conventui non modo interfuit Lupus Ferrariensis abbas, sed etiam ejus canones condidit, numero duodecim. In primis Carolum regem alloquentes patres, gratias Deo referunt, quod is, deposita discordia, unde tot mala processerant, cum fratribus in pacem redierit, quam firmam & constantem deinceps optant. Canone tertio praescriptum est, ut religiosi & idonei viri mittantur ad scrutanda monasteria, in quibus collapsa est disciplina, & ad synodum postea referant. In locis sanctis, inquiunt patres, hoc est monasteriis, alios studio seu dedita opera, nonnullos desidiosa, multos necessitate victus ac vestimenti a sua professione deviare comperimus. quod petimus, ut in omnibus parochiis directi a vestra mansuetudine religiosi atque idonei viri cum notitia episcoporum scrutentur & corrigant, ac singulorum locorum statum vestra celsitudini & nostrae mediocritati tempore a vobis constituendo renuntient. Canone quarto, ut monachi vagi ad sua loca redire compellantur; qui autem post evidentem professionem monasticam habitum abjecerint, in ergastulis inclusi tam diu a confortio hominum abstineantur, & convenientibus macerentur operibus, donec sanitatem correctionis admittant. Praeterea canonem quintum de iis, qui sanctimonialibus illicite miscentur; & septimum, de sanctimonialibus, quae religionis causa virilem habitum sumunt, vel crines tondent. Nono statuitur, ut Remorum ecclesiae, jam dudum post Ebonis exauctorationem pastore destitutae, quam primum praeficiatur episcopus: ex quo subsecuta est Hincmari electio, de qua sequenti anno agendum. Ceterum horum canonum auctorem se dicit Lupus ipse in epistola XLII. ad Hincmarum jam episcopum, cui ait se direxisse canones eosdem, sive, ut vocatis, capitula, meo, inquit, stilo comprehensa: de quorum aequitate, credo, atas posterior judicabit, & devotionis mea non erit immemor cordium renumque scrutator.

Hincmaro
monacho do-
natio a rege
facta.
a Diplom. p.
528.XVI.
Ufuardo ab-
bati scribit Lu-
pus.

Paullo ante hanc synodum Carolus, eis consulens, qui sua pro divino amore contemnunt, ut caelesti contemplationi melius vacent; Hincmaro a presbytero res quasdam in proprium confert, sitas in pago Pinciacensi, pridie idus Augusti, indictione sexta, dum rex in pagi Arvernici villa Mariscariis resideret. In his Mandus-Adalingi Hincmaro conceditur, quem ille postea factus Remorum archiepiscopus infirmis fratribus Dionysianis largitus est.

Haud scio an de hac synodo intelligenda sit ejusdem Lupi epistola octogesima ad Ufuardum abbatem & archidiaconum, quem sub interminatione exsilii urget ad exsequendum constitutum synodi, decretumque metropolitani Amuli super quodam presbytero Godelgario, qui diuturnam calamitatem nescio quam patiebatur; jubetque breves monasterii ab Ufuardo mitti, ut Lupo legati seu missi dominici vices agent

ANN. CHR.
844.* Scallien.
a num. 67.

apud Sedelocum * consignentur, qui locus est parochiae Augustodunensis, in quo Ufuardus abbas erat, idemque archidiaconus. at cujus monasterii abbas, incertum. Forte tunc vacabat ejus parochiae sedes, nempe post obitum Althei episcopi, de quo diximus anno * superiori: cujus loco Bernum Caroli regis propinquum, a beatae memoriae glorioso imperatore HLudovico tenere educatum, & claris ornatum honoribus, ab Amulo Lugdunensi metropolita ordinari postulant Guenilo episcopus Senonensis, & Gerardus comes, scripta ad eum epistola, quae octogesima-prima est inter Lupinas. Hic est Gerardus comes, auctor monasteriorum Pultariensis & Vezeliacensis, de quo in consequentibus non semel dicendum.

Eodem tempore idem Amulus seu Amolo Lugdunensis antistes, a Theorboldo Lingonensi per Ingelrannum chorepiscopum consultus de incognitis quibusdam reliquiis, in Divionensi sancti Benigni basilica depositis a duobus monachis, qui se vel ex urbe Roma, vel ex nescio quibus Italiae partibus eas sustulisse dicebant, ad quas velut quaedam miracula, non sanitarum & curationum, sed percussorum & elisionum in quibusdam mulierculis fieri jactabantur: qualia etiam apud Sedelocum in ecclesia sanctorum martyrum Andochii, Thyrsi & Felicis fieri, vel potius simulari ferebantur. respondet Amolo sibi videri, ut ossa illa, quae nulla ratione, nulla auctoritate nescio cujus sancti esse dicuntur, omnino de sacris adytis & de loco celebri tollantur, & nequaquam intra ecclesiam, sed foris in atrio, aut certe sub pariete, vel circa ipsam, secreto in loco, apto & mundo, sub paucorum conscientia sepeliantur: ut, quoniam & sancta esse dicuntur, aliquid eis reverentiae deferatur; & quia esse penitus nesciuntur, nequaquam rudibus populis occasio erroris & superstitionis existant. Addit rem similem in provincia Narbonensis urbe Ucetia ad sepulcrum sancti Firmini episcopi contigisse tempore Agobardi antecessoris sui, cujus consilio Bartholomaeus Narbonensis episcopus, qui Amolone haec scribente adhuc supererat, locum illum frequentari vetuerat. Satius proinde esse, ut unaquaque plebs in suis parochialibus ecclesiis quiescat, ubi sacrum baptismum, ceteraque sacramenta accipit, ubi verbum Dei audit, eodemque suas oblationes perferat. Haec est enim legitima & ecclesiastica religionis forma; haec antiqua fidelium consuetudo, per quam & novitatum vanitas amputatur, & vetusta ac recta evangelica atque apostolica institutionis semita custoditur. In fine ait, se mittere exemplar Agobardi epistolae ad Bartholomaeum, quae inter Agobardi opera extat: cujus eadem est atque Amolonis sententia.

XVII.
Amolonis
sententia de in-
certis reliquiis
Divione repo-
sitis.

Per id tempus pastoris vices agebat in Divionensi sancti Benigni monasterio Ingelrannus chorepiscopus post Herlebertum, qui eum in eodem officio praecesserat. Varias, cum donationes, tum commutationes & venditiones, Teutboldi & Ingelranni tempore factas, commemorat Benignianus b chronographus, quarum pleraeque litteras Perardus refert, in his chartam c Arnaldi presbyteri de venditione cujusdam vineae, factam dominis fratribus congregationis sancti Benigni martyris, tam presbyteris & diaconibus, quam ceteris clericis, anno sexto regnante Karolo rege, quod an de monachis, ut alias, an de clericis saecularibus intelligendum sit, dubitationem ingerit diploma Caroli regis, eidem loco indultum ad preces Isaaci Lingonensis episcopi, qui monachos ibidem restituisse dicitur. Ubi mirari sinit, restitutam paullo ante sub Alberico episcopo disciplinam eo loci tam cito defecisse, ut post annos circiter triginta eam restitui oportuerit. quod Nortmannorum excursionibus & vastationibus tribuendum.

b Spicil. t. 1.
p. 410. & seq.
c Perard. p.
144.

Ob easdem excursiones corpus sancti Romani abbatis ex sepulturae loco, qui Fons-rogi olim dicebatur, Autisiodorum delatum, atque in ecclesia sancti Amatoris depositum est. Post non multum temporis monachos sancti Germani cupido incessit habendi sacri thesauri, quem sibi ab Heribaldo episcopo dari expetierunt. Aegre annuit tandem pontifex, sacrumque corpus cum sollemni pompa ad sancti Germani basilicam deportatum, ibidem remansit usque ad tempus Ansegisi Senonum metropolitae, qui illud ab Hugone abbate multis precibus impetravit. Cum sacrae reliquiae ad basilicam sancti Germani deferendae essent; fratribus ad componendum feretrum occupatis, quidam presbyter ruralis ecclesiae Boni-horti *, Aaron nomine, os capitis, quo superne cerebrum tegitur, furto sublegit, & in suam retulit ecclesiam, ex qua itidem Ansegisus eam sacri verticis portionem accepit.

XVIII.
S. Romani
abbatis corpus
Autisiodorum
translatum.* Bonav.
XIX.
Rabanus pri-
vatus varia edit
opera.

Pace inter fratres reges composita, Rabanus e regno Lotharii Fuldam reversus

ANN. CHR.
844.

est, atque in ecclesiam, quam in vicino monte sancti Petri, duodecim fere a monasterio stadiis ad orientem extruxerat, privatam acturus vitam, cum concordia Hattonis abbatis & fratrum se recepit, ubi Deo serviens, inquit Rudolfus, totus caelesti sapientiae vacabat. Hujus vacationis tempore varias edidit lucubrationes, nempe expositionem in Jeremiam, Ludovico augusto adhuc vivente inchoatam; & aliam in Ezechielem ab eo loco, ubi sanctus Gregorius deserat; utramque rogatu Lotharii augusti, qui binas hoc tempore ad eum litteras dedit, unas clausas de rebus arcanis ejus temporis, quae litterae exciderunt; alteras, quibus cum ad has commentationes faciendas hortatur, in editis praemissas commentario in Ezechielem. In his Lotharius ita de hoc Rabani secessu loquitur. *Placet, inquam, habitatio tua nobis, si creditur ab omni jaectantia aliena. Plus enim interiorum hominum rustica montium solitudo, quam regalis urbium pulchritudo delectat, ubi nulla livoris invidia tranquillum pectus hilariter mentitur intuitu, nec fucati sermonis adumbrata blanditiis arifici scelere mutua fabricatur astutia.* In illo secessu idem auctor opus suum de Universo Hemmoni episcopo Halberstatensi, suo quondam condiscipulo, nuncupavit. quod opus etiam Ludovico Germaniae regi submitit. Item commentarios in Sapientiam & in Ecclesiasticum dicavit Olgario Moguntino archiepiscopo una cum libro penitentiali, in cujus capite xv. pugnae Fontaneticae meminit. Jam ergo ab exilio in sedem suam redierat Olgarius, cujus reditum ab Ludovico augusto flagitaverant a Moguntiacenses propter nimiam necessitatem, quae quotidie in ipsa parochia grassabatur, absente diu, & procul versante suo pastore. Eodem fere tempore in epistolas Pauli hortatu Lupi diaconi collectaneum fecit Rabanus, teste Rudolfo, ex diversis patrum opusculis, quod triginta libris absolvit. Is est Lupus abbas Ferrariensis, qui an presbyter fuerit, quamquam id elogii titulus editi libri de tribus quaestionibus ei tribuit, necdum mihi satis exploratum. Ad idem tempus revocanda est epistola de chorepiscopis ad Drogonem episcopum Mettensem, quem Rudolfus prisco more archiepiscopum vocat: item epistola ad Regimboldum chorepiscopum Moguntinum de quibusdam quaestiunculis penitentiae. Suspiciari licet Hemmonem seu Haimonem episcopum Halberstatensem, cui opus de Universo dicavit Rabanus^b, non alium esse a Praclaro episcopo, quem idem auctor versibus suis celebravit. In his populus, Praclaro creditus, rudis ac durus fuisse dicitur.

a Chesnii 20. 2.
p. 725.Haimo episcopus an dictus Praclarus.
b Raban. carn. 6. & seqq.

Est rudis hic populus, est durus, quem regis ipse.

quod non male convenit his, quae de populo Halberstatensi leguntur in praefatione ad libros de Universo. *Neque enim mihi ignotum est, qualem infestationem habeas, non solum a paganis, qui tibi confines sunt, sed etiam a populorum turba, quae per insolentiam & improbitatem morum tuae paternitati non parvam molestiam ingerunt, & ob hoc frequenti orationi atque assidue lectioni te vacare non permittunt.* De hac conjectura statuatur lector quod volet. Certe Browerus subodoratus est, Praclari nomen non proprium fuisse, sed adscriptitium.

Cantuarienses abbates.

Hoc ipso anno Wernodus, Cantuariensis sancti Petri monasterii abbas quintusdecimus, obiisse traditur: cujus successor Diernodus a Ceolnoto episcopo benedictus est. Huic Wimundus quidam, Edwlfis regis amicus, quamdam terram donavit ad suam sepulturam. Diernodo post annos praefecturae viginti successit Winherus, Winhero post annos duos Beadmundus, cujus successores vide sis apud Wilhelmum Thornum.

ANN. CHR.

845.
X X.
Nortmanni Parisios invadunt.

Compositae res domi inter fratres, at nulla ab externis quies, id est a Nortmannis, qui semel in Gallias ingressi, singulos annos praedationibus, rapinis, caedibus & incendiis insignes fecere, nec umquam saviendi finem habuere, quam sedes ipsi in ipso Galliae sinu, in pinguiori provincia concessa est. Jam ante quatuor annos Rotomagum & vicina quaeque loca infestaverant: nunc vero anno ejus saeculi quadragesimo-quinto cum viginti supra centum navibus mense Martio Sequanam ingressi, vastatis hinc inde omnibus, Luteciam-Parisiorum, nullo penitus resistente, sabbato ante pascha invadunt. Audito eorum adventu, Carolus, contractis subitariis copiis, ad basilicam sancti Dionysii confugit, sive is locus tum praesidio munitior erat, sive istic tutiorem patrocino sanctorum, quam ullo alio praesidio

ANN. CHR.
845.
S Germani translatio.

praesidio se futurum confidebat. Et quidem sanctorum corpora ex urbe Lutecia alio deportata: sancti Dionysii sociorumque reliquiae monasterio nequaquam motae hoc anno, sed tamen secretiori quodam loco reconditae sunt. Tunc corpus sancti Germani Parisiorum episcopi in villam Briegii tractus, Cumbas vocabulo, quae tum juris erat monasterii, translata. Herbertus abbas monasterii sanctae Genovefae, testante Gerardo a Bosco, & monachi ejusdem loci corpus hujus sanctae virginis ad Athegiam ejus villam detulerunt. Barbari, urbe direpta, cum Carolo de reditu paciscuntur. Rex aegre tandem acquievit, septem millibus librarum Ragenario duci, aliisque principibus numeratis, qui ad sancti Dionysii monasterium profecti, regem salutant, polliciti se numquam redituros; idque sacramento, sed pro more gentis haud sincero, confirmant. Ita illi ex urbe praeda onusti discedunt. Id caelesti oraculo se accepisse tradit Audradus-Modicus, qui vigiliam paschae hoc anno recte quinto kalendas Aprilis assignat.

a Hist Paris.
10. 1. p. 399.

Narrat Aimoinus, sancti Germani tunc monachus, se a missis Ludovici Bajoariorum regis, id est a Kobbone aliisque, quos ille ad Horicum principem Nortmannorum legationis causa direxerat, accepisse quaedam miracula, in basilica sancti Germani patrata in ejus violatores: ex quibus cum nonnulli trabes ecclesiae abiernas, quas navibus reficiendis idoneas credebant, incidere tentassent, repentina morte interierint. Idem Ragenario duci accidisse dicitur, qui cum Horico regi captam ab se direptamque Parisiorum urbem, violatam sancti Germani basilicam gloriabundus jactitaret, quem unum, tamen mortuum, praeter omnibus viventibus sibi contrarium ac infestum expertus esset; ilico tremens & exanimis in terram corruerit, terrificam voce Germanum ingeminans, a quo se baculo flagellari dicebat. Tum voto facto, se auream suae similitudinis statuam ad ejus basilicam missurum, atque christianum deinceps futurum, si revalesceret; nequaquam tamen id obtinere potuisse, quia non erat ex ovibus Christi; immo post triduum infelicem animam ad mortem aeternam exhalasse. Addit Aimoinus, Cellae sancti Germani, quae prope Caroli-vennam sita est, binas ecclesias ab igne, quem Nortmanni subjecerant, intactas fuisse. Post discessum barbarorum corpus sancti Germani ex villa Cumbis in suam basilicam reductum, occurrente cum frequenti clero ac populo ad fluvium Biberis * Ebroino praefule, ejusdem loci abbate; ac primo depositum super altare sancti Stephani in principe ecclesia usque ad festum ejus translationis diem, VIII. kalendas augustas celebrari solita: quo die in suo tumulo ad altare matutinale restitutum fuit. De anno, quo haec Nortmannica in Parisios impressio accidit, non convenit inter illius temporis auctores, Aimoinus, qui suam hac de re descriptionem Ebroini abbatis jussu composuit, id factum ait anno sequenti; annales Bertiniani & chronicon Fontanellense^b apud Chesnium praesentem annum praefecerunt. Id de sequenti juxta veterem calculum Gallicanum, cujus annus novus tantum a paschate incipiebat, explicari posset, nisi hoc chronicon indictionem octavam, quae anno quadragesimo-quinto convenit, & sabbatum paschae quinto kalendas Aprilis (sic enim legendum, non xv. kalendas) apposuisset. Cum hoc chronico annales Fuldenses consentiunt, & chronicon de gestis Nortmannorum apud eundem^c Chesnium. Eodem anno monasterium Sidiu seu Sithiu direptum, incensumque a Nortmannis fuisse tradunt annales Bertiniani; at praedones, oneratis inde navibus redeuntes, ita divino judicio caligine & amentia percussos, ut vix perpauci evaserint, qui caelestem vindictam fociis nuntiarent.

* de Bivure.

b Chesn. 1.
10. 2. p. 388.

c ibid. p. 524.

Lupus abbas Ferrariensis in epistola xxxii. ad Ludovicum abbatem auctor est, Carolum in illis angustiis votum quoddam fecisse, haud dubie de restituendis bonis ecclesiasticis in beneficium datis, maxime de cella sancti Judoci, cujus restitutionem Lupus his verbis flagitat. *Proinde vestram supplicem imploro pietatem, ut regni meae & fratrum necessitates, immo jam veras miseras aperiat; suggerentes, ut quod suo maximo periculo in beatum Petrum & nos fecit, voti memor, quo se hoc anno obligavit, tandem aliquando immutare dignetur: ut & principem apostolorum in suis rebus dubiis adiutorem, & nos omnes ex corde possit habere intercessores.* Hoc votum apud sanctum Dionysium a Carolo factum fuisse probat ejusdem auctoris epistola XLII. ad Hincmarum episcopum, ubi barbarorum meminit, ac concilii Vernensis, in quo bonorum ecclesiasticorum restitutio imperata. *Quid, inquit, ei, id est Carolo, secularis illius excellentia contulit? Numquid illi postea gentem aliquam barbaram subjugavit,*

X X I.
Caroli votum de restitutione bonorum ecclesiae.

ANN. CHR.
845.

aut hoc sibi dissidens regnum composuit? At si votum, quo, vobis, credo, suggerentibus, in ecclesia beati Dionysii se obligavit, ex integro, absque respectu ullius persone, Deo persolvisset; immo primo consiliis, quæ in Verno quesita & inventa sunt, adquiretisset; jam eum in pace regnare fecisset ille, de quo sacre continent littere: Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. In utraque

Ferrariensis inopia.

epistola Lupus sollicitè petit cellæ Judocensis restitutionem, ob cujus subtractionem, simul ob servitium regi impensum, quod prius ab antecessoribus suis non exigebatur; denique ob inauditam ejus anni inopiam, omnia jam apud se exhausta dicit, ita ut emitio frumento fratres jam mensè integro sustententur, nec suffecerint quæ ad communes usus parata fuerant: sed, urgente inevitabili necessitate, paucissima vasa & cetera ornamenta ecclesiæ suæ, dolentibus omnibus, distrahantur. sic ille in epistola ad Ludovicum, & in epistola ad Hincmarum addit, se radio tantarum necessitatum afflictum, vacationem officii, ad quod a fratribus electus est, subinde cogitare. Verum ab ea, inquit, & seculorum perniciofa voracitate, & impatientia crimine, si in tanta perturbatione eosdem fratres relinquam, deducor.

Lupus abbatia dimissionem cogitat.

Initio prioris illius epistolæ Ludovico abbati significat, quanto dolore affectus sit, cum in hac rei publicæ calamitate feliciter fallax fama disperferit, eum quoque inter alios cecidisse: at, veritate comperta, inexplicabili gaudio exultasse, quod is viveret, cum quo, si posset, suos libenter annos divideret. Deo se immensas agere

XXII. Britannica expeditione infauca.

gratias, quod ille servatus sit. Præter ea domini regis adversitati condolentem, & ereptioni supra modum congaudentem, quidquid muneris consequi potuit, per ipsum Ludovicum offerendum direxisset. quod regi gratum fieri postulat. Hanc autem regis adversitatem, & hunc de Ludovici morte sparsum rumorem, ad victoriam a Brittonibus partam adversus Carolum revocandam esse recte monet Baluzius ex annalibus Fuldensibus, in quibus ad hunc annum ita legitur: Karlus cum Brittonibus conflixit: & cum grandi damno exercitus sui, ipse cum paucis vix evasit. Idem

Carolus Floriaci.

tradunt hoc ipso anno Bertiniani annales, in quibus item Carolus ad agrum Floriacum, in quo sancti Benedicti monasterium consistit, venisse, forte in reditu ab hac infelici expeditione; ibique Pippinum, Pippini regis filium, excepisse traditur, recepitque ab eo fidelitatis sacramentis, totius Aquitanie dominatum eidem permisit, præter Pictavos, Santonas & Ecolismenses. Istuc ad regem accessit Dido venerabilis abbas monasterii sancti Florentii, quod est constructum super alveum Ligeris in pago Medalgico, Glonna cognominatum; ab eoque villam Potiacum, sitam in pago Andecavensi obtinuit. Actum in monasterio sancti Benedicti quinto idus Junii, anno regni ejus quinto. Ceterum congratulatoriam regi de sua salute epistolam tricesimam-tertiam submisit Lupus, eidem offerendam per Ludovicum abbatem, per quem a comitatu se excusari flagitat; quoniam, inquit, nisi spoliem aliquod altare, aut fratres importabili affligam inedia, non habeo unde octo dies in ejus possim versari servitio; donec nova fruges optatam referant facultatem. quod otium ob hoc maxime petit, ut discipulos suos erudiat, cupiens alios quod didicerat, discebatque in dies, edocere.

Lupus a comitatu se excusari cupit.

XXIII. Vivianus abbas Majoris-monasterii.

Ineunte hoc ipso anno Vivianus comes regimen habuit abbatia sancti Martini apud Turonos, & Majoris-monasterii, quod ante annos tres Rainaldus ejus frater administrabat. Illud discimus ex quodam instrumento, quo Vivianus testatur, se quoddam oratorium, infra seu intra idem monasterium situm, atque a beato Martino fundatum in honore beatae Mariae semper virginis, relevasse, atque ex rebus ejusdem abbatia honorasse; & quidem ad preces Ebreni presbyteri, cultodis memorati loci seu monasterii, una cum decreto & voluntate utrarumque congregationum, scilicet basilicae sancti Martini & Majoris-monasterii. quod oratorium ait positum fuisse prope portam monasterii, vocatque cryptam, ubi predicta Dei Genitrix in Domini honore colitur, & discipuli beati Martini in somno pacis quiescunt. Hæc est basilica seu capella septem Dormientium, quæ ad portam majoris basilicæ hætenus integra cernitur, qualis a Viviano resecta est cum jacentibus statuis septem fratrum dormientium. Huic chartæ subscribunt post Vivianum Adalgaudus præpositus, Amalricus decanus & presbyter, Aregarius custos & presbyter, aliique, tum presbyteri, tum inferiorum ordinum clerici, ut in appendice hujusce voluminis observari potest. quos omnes basilicæ sancti Martini canonicos fuisse veri simile est. Hinc intelligitur, magnam tum fuisse utriusque loci confederationem, quod etiam ex libro sancti

Odonis de translatione sancti Martini manifestum est. Hæc charta data est kalendis Januarii, anno sexto regnante Karolo rege. Porro Ebrenus ille custos Majoris-monasterii non alius mihi videtur ab Herberno, quem sanctus Odo abbatem ejusdem loci appellat, atque sacri corporis beati Martini comitem fuisse, dum in Burgundiam deportaretur, atque inde referretur. Sub finem ejusdem mensis Raginoldus venerabilis abbas cœnobii sancti Martini Majoris-monasterii, divino fervens amore pariter & honore, quasdam villulas, usibus fratrum abstractas, eisdem restituit, confirmante Karolo rege. Data III. kalendas Februarii, anno VI. indictione VIII. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Novimo villa. Jonas diaconus ad vicem Ludovici recognovit. Mirum est; si tam brevi tempore, id est intra viginti-septem dies, abbatia a Viviano, qui longius vitam produxit, ad Raginoldum translata est, tamen ejusmodi vicissitudines Karolo haud insolitæ erant. Illud amplius mirandum, si Raginoldus non alius fuerit, ut certe meo judicio non fuit, a Rainaldo Viviani fratre, qui hanc abbatiam ante annos tres jam obtinebat. Quid si dixerimus, in illa mutua utriusque loci societate Vivianum quidem abbatem fuisse basilicæ Martinianæ, ac sub eo Rainaldum abbatem Majoris-monasterii, quæ instar cellæ, tum fuerit basilicæ Martinianæ? Certe in libello de translatione sancti Gorgonii, quæ anno sequenti facta est, Rainaldus cellæ Majoris-monasterii venerabilis abbas tum fuisse memoratur. Ex quo evincitur, quod mox dicebam, Raginoldum (quod nomen ipsum satis indicabat) a Rainaldo abbate distinguendum non esse. Hæc dixerim, ne quis virorum, quod nominum videtur, discrimen hoc loco esse putet.

ANN. CHR.
845.
Ebrenus custos ejusdem loci.
Raginoldus abbas.

Post decennium, quam Ebo Remorum antistes exauctoratus fuerat, in ejus tandem locum Hincmarus monachus sancti Dionysii successus est in concilio Bellouacensi, quod hoc anno, mense Maio celebratum est. Huic interfuit Carolus, qui inter cetera, ecclesiæ regnoque perquam necessaria, de Remensis ecclesiæ desolatione, quæ post Ebonis depositionem non alium pastorem, quam Fulconem presbyterum, & Nothonem ejus successorem habuerat, cum episcopis egisse traditur. Omnibus itaque in commune visum est, cogente necessitate, atque suadente auctoritate, ut tandem post decennium depositionis Ebonis in illa ecclesia ordinaretur episcopus. Igitur a clero & plebe ipsius metropolis, necnon ab episcopis ejusdem provincie, archiepiscopo Senonensis ecclesiæ Wenilone & Erchanrado Parisiorum episcopo annuentibus, cum consensu abbatis sui Ludovici & fratrum monasterii beati Dionysii, in quo degebat, favente quoque Karolo rege, Hincmarus electus est, decretoque eligentium manibus roborato ordinatus mense Maio, sed quo die, non satis constat. Marlotus id factum die dominica, Maii decima-septima: at in brevi chronico Remensi apud Labbeum ejus ordinatio v. nonas Maii facta legitur. quæ dies dominica eo anno erat. Hincmarus in libro II. posterioris operis contra Gothescalcum cap. xxxvi. suæ quidem ordinationis mentionem facit, eaque a Rothado Sueffionum episcopo facta dicitur in appendice concilii Sueffionensis cap. III. sed neutro loco dies exprimitur, neque apud Frodoardum, Marloti sententiæ favet ipsius Hincmari epitaphium, in quo obiisse dicitur anno incarnationis dominice DCCC LXXXII. episcopatus sui xxxvii. mense VI. & die quarto; & quidem XII. kal. Januarii, ut in quibusdam necrologiis habetur. Verum uterque calculus sic forte conciliari potest, ut ordinatus sit Hincmarus v. nonas Maii, secundum chronicon Remense; episcopatus vero possessionem inierit Maii die xvii. quod epitaphio convenit.

XXIV.
Hincmarus fit archiepiscopus Remensis.
a Frod. lib. 3. c. 5.

Quid ab eo viro expectandum esset, Lupus in epistola XLII. non multo post ejus ordinationem ad eum scripta, testatur his verbis. Non sum nescius, cum tantis divine gratia muneribus abundetis, ultro vos cogitare, apud principem juvandi bonos facultatem divinitus accepisse: ut, quod in se non habent, in vobis possideant; & remuneranda vestre industriae materiam præbeant. Proinde familiaritatis fiducia moneo, ut, dum tempus habetis, usuram talenti multiplicare curetis: ut, instar solis, benivolentia vestre splendor cunctos irradiet, nec quemquam excipiat, nisi qui superba cecitate lucem justitiæ aspernatur. Nobilitatem vestrae generositatis ornat eruditio salutaris: altitudinem officii commendat religio professionis. Hæc vestre celsitudini, non arrogantiæ vitio, sed amicitia studio scripsi: ut, quoniam in vobis & nobilitas, & sapientia convenerunt, quantum hæc societas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipsa quoque lumina ecclesiæ obscurare contendunt. Hincmarus archiepiscopus idem etiam abbas fuit Remigiani apud Remos cœnobii, & sub eo Rotfridus præpositus, ad quem is

b Maxlæt 20. r.
p. 387.
c Labbe 20. r.
bibl. p. 359.

Remigiani monachi illustris.

scribit pro correptione ^a Odelcalci seu Gothescalci monachi contumacis & inobedi-
ANN. CHR. 845.
a *Frod. lib. 3.*
c. 28.
b *id. ibid.*
c. 26.
c *Marlot. 10. 1.*
p. 324. *Ep. seq.*
d *Frod. lib. 3.*
c. 18.
e *id. ibid. c. 1.*
dientis; & quem in Provinciam misit ^b ad res sancti Remigii repetendas. Alius
fuit Rotfridus minor, forte is, cujus forma professionis sub Hincmaro abbate &
archiepiscopo legitur apud Marlotum ^c. Eidem necdum episcopo Carolus *cellam* ^d
seu monasterium Flaviacum ad vitam dederat: quod ab invasore abstractum idem
Hincmarus jam episcopus sibi restitui postulavit. Haud scio an etiam retinuit monas-
terium sanctæ Dei genitricis Mariæ ^e & sancti Germani apud Compendium: cui-
jus regimen, cum regis adhibitis obsequiis esset, *regali & episcopali, atque abba-*
tis sui Ludovici diaconi jussione susceperat.

Eodem tempore in monasterio sancti Remigii vixere Gibuinus, ex comite mona-
chus; & Adaloldus, qui quosdam codices S. Remigio dederunt, aut ipsi descripse-
runt. In codice, qui excerpta ex moralibus Gregorii Magni, aliaque complecti-
tur, hi versus de Gibuino leguntur ad calcem.

*Hac veterum præcepta legens monimenta priorum,
Gibbino requiem hujus peto posse datorem,
Qui sua cuncta Deo secum dedit, atque beato
Remigio, ut Christum sequeretur pauper egenum.
Comitæ spernens cum conjuge frater honores,
Possidet æterna cum sanctis gaudia vite.*

Idem unum volumen expositionis sancti Augustini in Psalmos dedit, cujus initio
scriptum legitur uncialibus litteris: Hunc *librum Gibuinus, conversus a seculo, de-*
dit Deo, sanctoque Remigio. Haud scio an is sit Gebuinus comes palatii, laudatus ab
Eginhardo ^f non semel. Quosdam etiam codices cum Leuberto scripsit Adaloldus
seu Adeloldus monachus, qui crucem ad ecclesiam sancti Timothei erigi curavit,
eo in loco, ubi corpus sancti Remigii immotum steterat, dum ad sepulturam deferretur;
eidemque cruce inscripsit quosdam rhythmos versus, quorum hi ultimi sunt.

*Remigi sancte confessor præioso Domini,
Adeloldi queso tui miserere famuli,
Qui propter hoc crucem istam procuravit erigi.*

Sed de his satis: ad alia pergamus.

X X V.
Meldenfis
concilii de-
creta pro
monachis.
Non multis post synodum Bellovacensem diebus habitum est concilium Meldens-
se, scilicet xv. kalendas Julias, in cujus canone xxxiv. sancitum, ut nemo in
actionibus vel judiciis ecclesiasticis suo sensu, sed canonum auctoritate ducatur:
utque in exponendis vel prædicandis scripturis sanctorum catholicorum patrum sen-
sum quisque sequatur, in quorum scriptis, ut beatus dicit Hieronymus, fidei veri-
tas non vacillat. *Sed & qui in suis monasteriis religiose residere debent, & vocum no-*
vitates, ut innotescant, studio proferre satagunt, acerrime ut presumptores arguantur &
comprimantur. Forte id Ratramnum spectat, qui secus, quam par erat, de Christi
nativitate adversus Paschasium scripserat; & jam tum de eucharistia vocum novi-
tates affectabat. Certe hoc tempore Paschasius librum, ab se hoc de argumento
scriptum ante aliquot annos, Carolo regi auctum misit, ut mox videbimus. Canon
quadragesimus est de restituendis hospitalibus Scottorum, quæ sancti homines gen-
tis illius ad excipiendos peregrinos populares suos in hoc regno construxerant. Ca-
none sequenti providendum dicitur regie majestati, ut monasteria, quæ ab homi-
nibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, antecessores illius sub suam
defensionem susceperant, ut liberè in his observaretur religio; tunc vero in allo-
dium data, omni religione destituta erant; in libertatem denuo restituantur: *ut*
vota fidelium intonvulsa permaneant: ne voces eorum, contra se ante Deum clamantes,
adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur,
condemnabiles sentiant. Canone quinquagesimo, ut monachi, quibus monaste-
riorum cura commissa non est, passim & sine auctoritate palatium non adeant;
nec in eo immorentur: sed in monasteriis suis, sicut canonica & regularis docet
institutio, religiose resideant. Nec facile ab episcopo vel abbate, veredariorum
more, quovis mittantur: quia per quosdam illorum, contra canonicam auctorita-

rem, ecclesiastica & civilia perturbantur negotia. Nec sub prætextu obedientiæ diu-
tius villicationibus inserviant: sed regulariter vice sua obedientiam peragentes, se-
cum, ut de sancto Benedicto legitur, in monasterio habitent, atque se ipsos recolligant.
Quinquagesimo-nono, ut monachus de monasterio non ejiciatur sine consensu
episcopi, aut vicarii ejus: cujus dispositione & auctoritate de cetero vita & con-
versatio ejecti, *ne perditus perpetuo fiat, si aliquo modo salvari potest,* ordinetur. Alia
decreta prætere contra raptores rerum ecclesiasticarum ac sanctimonialium. Huic
synodo tres metropolitani cum suffraganeis suis interfuerunt, Wenilo Senonensis,
Hincmarus Remensis, & Rodulfus Bituricensis.

Sub idem tempus Paschasius Radbertus librum suum de corpore & sanguine Do-
mini, ab se recognitum auctumque, Carolo regi dono misit, *ad superventura diei domi-*
nici festa, paschatis an nativitatis, quando regi de more munera offerebantur. Exstat
hic liber in bibliotheca Aniciensi: cui præmissa est cum versibus epistola, *quam*
scripsit ad Carolum regem Paschasius Radbertus, quando ad eum misit suum librum de
corpore & sanguine Domini. Hæc integra edita est a nobis in fine Paschalis elogii sub
hac inscriptione: *Domino præcellentiſſimo regi humilis & exiguus Paschasius Radber-*
tus vester, etsi indignus, abbas ac levita, monachorum omnium peripsima. Principio
ait plurimos hinc inde, ut condignum est, ad superventura diei dominici festa regi
missuros auri argentique, & vasorum diversi generis, variæque suppellectilis mu-
nera, vestium ornamenta, atque phaleras equorum, ceterorumque animalium,
qualia scilicet offerre solèbant ea monasteria, quæ regi munera debebant: se vero,
quando rex ita se velle significaverat, non ignavi ponderis metalli munus suæ ma-
jestati offerre, sed libellum, corpore licet exiguum, magnum tamen ob dignita-
tem argumenti, *de sacramentis sacra communionis, quem dudum Placidio suo,* scilicet
Warino abbati Corbeix-novæ, dicaverat ad usum ejus loci puerorum, *quos nec-*
dum unda liberalium attigerat litterarum. quem librum a rege diligentius perlegi
oprat, ut ejus examine comprobatus codex, *etsi jam dudum ad plurimos pervenit,*
deinceps securius haberi possit, alias non de suo editus; sed ex catholicorum pa-
trum doctrina contextus. In codice Aniciensi ea referuntur exempla ex actis sancti
Basili & sancti Gregorii, ut apud Sirmundum, quæ in Colonienſi editione præter-
missa, in quibusdam etiam vetustis exemplaribus desunt, adjecta scilicet ab auctore
in secunda editione libri sui, cum testimonio Hieronymi ex epistola ad Lucianum,
quod in omnibus editis deesse puto.

Non multo post hoc tempus Christianus, patrio nomine Drutmarus, expositionem
in Matthæum scribebat, *Venerabilibus in Christo patribus, in canobis sancti*
Petri cognominibus Stabulariis, id est Stabulensi ac Malmundariensi, *sedula devo-*
tionem Deo militantibus & ad feliciora tendentibus, nuncupatam, quorum religionem
in suo prologo mirifice prædicat, ut superius ^a vidimus. His præsentis ævi pacem
ac prosperitatem, futuræque beatitudinis societatem optat *vester,* inquit, *fidelis fam-*
ulus Christianus indignus sacerdos. Is sacris litteris Stabulenses erudiebat, non ejus
loci monachus, sed ex alio monasterio istuc adscitus. A Trithemio *Christianus, qui*
Drutmarus, vocatur monachus ac presbyter Corbeix-novæ, & quidem natione *Aquitani-*
cus, qui ex Aquitania in Galliam venisse ab eodem auctore dicitur. Fuisset proinde
ex Trithemii sententia monachus Corbeix Gallicanæ. Germanum tamen potius
quam Aquitanum fuisse crediderim. Duo alii per id tempus fuere Christiani, am-
bo ex Germania orti: primus abbas sancti Germani apud Autisiodorum, dein ejus-
dem turbis episcopus: alter monachus in cenobio Floriacensi & ædituus, ob sanctita-
tem laudatus ab Adrevaldo in libro ^b de miraculis sancti Benedicti. Tertius, sed tem-
pore posterior, uti & sequens, fuit Christianus abbas Corbeix-novæ. Quartus Christianus
abbas sancti Petri Carnutenſis, cujus sermones dominicales exstant in veteri co-
dice *Cafa-Dei,* editi a pie memoria Christiano quondam abbate ecclesie sancti Petri
Carnutenſis. Nullus ex his fuit hic Christianus Drutmarus, scriptor prædictæ ex-
positionis in Matthæum, quam illè condebat eo tempore; quo Bulgari ad Christi-
gentibus Hunnorum sunt, *quotidie baptizantur.* quod hoc anno fieri ceptum ex Jo-
hanne Curopalate Baronius docet. Eorum rex monasticam vitam professus est,
pontificatu Nicolai I. cujus responſa exstant ad consulta Bulgarorum, qui proinde
jam antè ad fidem acceſſerant. Nondum tamen eorum rex baptismo initiatus erat,

AN. CHR.
845.X X V I.
Paschasius
Carolo librum
suum de eu-
charistia offert.X X V I I.
Christiani
Drutmarus ex-
positio in
Matthæum.a *Supra lib.*
30. n. 1.Christiani
plures.b *Adrevald.*
c. 26.

ANN. CHR. 845.
 a Baluz. Mis- cell. 10. 5. p. 434.
 b Sac. 2. De- ned. p. 1015.

cum Nicolaus epistolam a scriptit ad Salomonem Constantiensem episcopum, a quo rescierat, quod ipse rex Ungarorum ad fidem velit converti, & jam multi ex ipsis christiani facti sint. quæ epistola scripta est paulo post depositionem Theodgaudi seu Thietgaudi & Guntharii episcoporum, in ista epistola memoratam, quæ in synodo Romana anni DCCC LXXIII. facta est. Jam ergo ante id tempus multi ex Bulgaris ad fidem conversi erant. Christianus vero commentarium suum scribebat, cum recens ad baptismum accederent. Hic est sine dubio Christianus sapientissimus, cujus nomen in catalogo virorum illustrium Stabulensium, id est in diptychis, super altare insertum olim habebatur, teste Notgero Leodicensi episcopo in libello de vita sancti Hadalini: verum cujus loci monachus fuerit, Corbeia-veteris an novæ, necdum mihi exploratum. Certe nullus Drutmarus per id tempus invenitur inter monachos Corbeia-novæ, quorum accuratos indices habemus: sed unus Christianus hospitalarius. adeoque, si Drutmarus alterutius Corbeia monachus fuit, potius veteris, quam novæ fuisse dicendus est.

Occasio scribendi commentarii, discipulorum utilitas. quippe cum expositionem eis viva voce factam cito e memoria ipsorum elabi animadverteret Christianus, illam statuit eo tenore mandare litteris, quo eam verbis coram ipsis digesserat, historicum potius sensum, quam spiritalem sequens: *Quia irrationabile, inquit, mihi videtur spiritalem intelligentiam in libro aliquo querere, & historicum penitus ignorare: cum historia fundamentum omnis intelligentia sit, & ipsa primitus quaerenda & amplexanda, & sine ipsa perfecte ad aliam non possit transiri.*

Observanda in illo commentario.

In illa expositione auctor nonnulla obiter observanda suggerit. In capite primo ait, se vidisse librum evangelii græce scriptum, qui dicebatur sancti Hilarii fuisse, in quo primi erant Mattheus & Johannes, & postea alii duo. qua de re Euphemium græcum addit se interrogasse; eumque respondisse id factum more boni agricolæ, qui, quos fortiores habet boves, primo jungit. In capite sexto hoc inter Creatorem & creaturam discrimen ponit, quod a nullo sancto petamus remissionem peccatorum, sed per eos studeamus impetrare, ut detur nobis; nec in aliquem credimus, nisi in Deum: quia credimus sanctos, sed non in sanctos. In capite xxxv. memorat sportas parvas tum fieri solitas, quas videmus, ait, in basilicis cum oblationibus ferri. Sanctum Benedictum, ejusque regulam laudat in capite XLIII. ubi de monachis ait, quod si aliquid eis plus quam ceteris præceptum est, ad nihil aliud præceptum est, nisi ut Domini regula possit custodiri. Etenim si præceptum est nobis, inquit, post completam non loqui, pro nulla alia re præceptum est, ne refectis cibo colloquentibus simul aliqua lis exsurgeret, & nimium vigilantes congrua hora ad Dei laudes surgere nequirent. Si præceptum est nobis a carne absque necessitate carnis abstinere, ideo factum est, ut possit castitas custodiri. Ex quibus manifestum est, Christianum & monachum, & regulæ nostræ servantem fuisse.

Sub finem, in expositione Christi passionis, arguit malum confessorem, qui pœnitentem raptorem jubet abstinere a vino, aut a carne quadraginta dies, ubi deberet restitutionem ante omnia præcipere. O perditio, inquit, animarum! Ibidem agit de sepulcro Christi Domini, & de erecto ibidem hospitali tempore Caroli Magni, concedente rege Perfarum Aaron: Et modo, inquit, idem ipse locus hospitale dicitur Francorum, ubi tempore Caroli villas habuit, concedente illo rege pro amore Caroli: modo solummodo de elemosyna christianorum vivunt & ipsi monachi, & advenientes. In fine, relato sanctæ Euphemie miraculo ad confirmandam fidem concilii Chalcedonensis, fideles hortatur ad orandum Deum pro Ecclesia, ut Deus omnipotens eam custodiat usque in finem sæculi inconcussam & incontaminatam. Sequitur in editis brevis expositio ejusdem Christiani, tum in Lucam, tum in Johannem, quam in prologo super Matthæum pollicitus erat.

XXVIII. Hammaburgum a Danis vastatum.

Post annos fere quindecim, quam Ansharius Hammaburgi sedem archiepiscopalem fixerat, contigit ex improvise Nortmannos civitatem classe adoriri, nullo dato ad congregandos pagenses spatio, absente insuper Bernario comite, qui tunc temporis præfecturam ejus loci tenebat. Principio quidem cum opidanis aliquantum restitit episcopus: ast urgentibus paganis cedere coactus, clericis hac illacque dispersis, ipse cum reliquiis sanctorum, etiam sine cappa sua, vix evasit. Itaque urbs nullo negotio hostibus patuit: qui in illam ingressi sub vespere, nocte ipsa cum sequenti die ac nocte, ferro & igne in domos & in cives ipsos, ex quibus nonnulli capti, plerique interfecti, immaniter sævierunt: sicque succensis omnibus

ANN. CHR. 845.

ac direptis recesserunt. Illic ecclesia miro opere a sancto præfule exstructa, una cum claustris monasterii mirifice compositis, igni succensa est: illic bibliotheca, quam Ludovicus augustus eidem sancto patri contulerat, una cum plurimis aliis libris dispersiit: denique universa, quæ vel ad ecclesiasticum ministerium, vel ad ceteros usus comparaverat, aut prædatione, aut igne correpta sunt, ut pæne nudus relictus sit. In his tamen omnibus sanctissimus pater eam animi constantiam tenuit, ut ne verbum quidem impatientiæ ex ejus ore exciderit. Accessit ad rei cumulum, quod Sueones in Gauzbertum episcopum, qui evangelici laboris focus & adjutor datus ei fuerat, irruerint, eumque rebus omnibus itidem spoliatum, a finibus suis expulerint, Nithardo ejus nepote in odium christiani nominis occiso. quod non regio iusta, sed populari tantum conspiratione perpetratum, Deus inultum abire non est passus, multis ex illis peste aliisve morbis ac morte, aut damno rerum suarum multatis. Hæc pluribus Remberus episcopus in libro de vita sancti Ansharii, quæ paucis ad hunc annum retulerunt Annales Fuldenses ac Mettenses. Quas ex illa clade reliquias sustulit vir sanctus, eas ab archiepiscopo Ebone acceperat, nempe sanctorum Sixti ac Sinicii episcoporum Remensium, in quorum honorem cenobium postea constituit in prædio Ramsolano, quod Ikia matrona haud longe ab Hammaburgo ipsi tradiderat.

Ansharii in his constantia & providentiæ

Ab eo tempore ad annos septem episcopo Sueones christiani orbatii sunt. Horum orbitati, in primis Herigarii præfati, nuper ad fidem conversi, desolationi compatens vir sanctus, christianæ religionis primitias illic perire non sustinens, quemdam anachoretam, Hardgarium nomine, (& is presbyter erat) eo misit, magno fidelium gaudio & profectu. Nemo quippe ejus prædicationi resistere audebat, ob pœnam cælitus immisam in eos, qui servos Dei inde expulerant. Quin etiam rex divina mysteria publice tum celebrari permisit suggestione Herigarii, qui multa nihilo minus ab indigenis paganis indigna passus est, sed cælestibus signis a Deo vindicatus. Unum in his præcipuum, quod, Avoundo Sueonum rege, qui a suis ejectus fuerat, Bircam opidum cum Danis oppugnantem, Herigarius obsessis auctor fuit, ut Christum invocarent. quo facto, soluta obsidio est, Danorum furore ex fortium conjectura in quamdam Slavorum urbem converso. Hac occasione usus Herigarius, Bircenses hortabatur ad christianam fidem capeffendam. Idem non multo post, consummato boni operis cursu, languore correptus, adstante Hardgario sacerdotem, communionem sacra percepta, feliciter in Christo quievit. De quadam piissima ejus regionis matrona, Frideburga nomine, id memoriæ præditum a Remberto est, quod, cum illa in fide constantissima, nullis paganorum injuriis aut contumeliis a fidei rectitudine demoveri potuisset; nullo tum superstite illis in partibus sacerdote, ipsa amore sacrificii, quod audierat viaticum esse christianorum, aliquantulum vini in vasculo reservari curaverit, filix suæ dato mandato, ut, si quando ultima ei hora mortis instaret, ex ipso vino, quia nec sacrificium, nec sacerdotem habebat, in os ipsius distillaretur, ut vel sic Domini gratia exitum suum commendaret. Verum, cum in eas partes Hardgarius presbyter post triennium venisset, hæc morbo extremo correpta, eum accersiri iussit, & accepto de manu ejus optato viatico, feliciter ad Deum migravit, rebus suis in pauperes distribui iussis, quod ejus filia religiosa, non sine auctæ pecuniæ miraculo, exsecuta est. Post mortem Herigarii & prædictæ matronæ Hardgarius in solitudinem suam revertit.

XXIX. Hardgarius ad Sueones missus.

Lambertus Scaffnaburgensis in chronico auctor est, Ludovicum Germaniæ regem hoc anno in Hersfeldense monasterium venisse pridie kalendas Novembris, & privilegia suo sigillo munita monachis dedisse; monachos quoque ejus loci reconciliatos fuisse cum Olgario archiepiscopo super decimis frugum, aliarumque rerum ex provincia Turingorum, per fideles legatos domini Ludovici augusti, episcopos videlicet ac præfides: ubi legendum Lotharii augusti, si hæc reconciliatio hoc anno facta est, nisi si hoc de Ludovico Lotharii filio intelligendum. Hersfeldensibus tum præerat Brun abbas, Haimonis successior, qui anno sequenti Brunwarto locum fecit. Litem etiam in eisdem excitavit donatio decimarum, eidem loco facta ab Haimone episcopo Halberstatiensi ex abbate ejus monasterii, qui se memorem erga suos alumnos hoc beneficio testari voluit, repugnantibus ecclesiæ suæ clericis. Etsi enim episcopis concedunt aliqui canones, ut ecclesiæ suæ decimarum partem monasteriis largiri possint; id tamen Halberstatiensibus clericis duriusculum visum est, quod Haimo

XXX. Ludovici diplomata pro Hersfeldensibus & Corbeia-nova.

ecclesiæ suæ decimas in alienæ diocesis monachos transfulisset.

ANN. CHR.

845.

a Annal. Pa-

derborn. p.

230. & seq.

Idem rex tria hoc anno diplomata a Corbeia-novæ dedit : unum, quo villam Huxeri, ubi situm monasterium, eidem confirmat, necnon eligendi abbatis liberam facultatem : alterum, quo Corbeiensibus quædam prædia largitur. Utrumque eodem die datum, nempe IV. idus Decembris, regni ejus in orientali Francia VII. indictione VIII. actum Patherbrunnæ. Tertium paullo post in villa Rosbath datum est IX. kalendas Januarii, quo diplomate res quasdam eidem confert rogatu Warini venerabilis abbatis, ubi Schatenus observat, regni Ludoviciani in Francia orientali annum, qui in illis tabulis consignatus est, ab anno DCCC XXXIX. ducendum esse, quo a Saxonibus & Turingis adjutus, Alemanniam & Franciam orientalem sibi vindicavit. Et quidem hic calculus bene convenit prædictis tribus Ludovici diplomatis; nequaquam vero pluribus aliis, quorum unum Schatenus ipse refert pro parthenone Herifordensi, datum XI. kal. Junii, anno X. regni HLudovici in orientali Francia regnantis, indictione I. quod ille revocat ad annum DCCC LIV. nos ad annum præcedentem, uti certe indictio prima postulat. Mitto alia ejusdem regis diplomata, in consequentibus referenda, ex quibus evincitur, initium regni ejus, quod jam superius b præmonuimus, ab anno DCCC XXXIII. aut subsequente repetendum esse. Id vero manifeste probat Ansharius in libro de miraculis sancti Willihadi episcopi, ubi annum XXVIII. regni Ludoviciani componit cum anno incarnationis DCCC LX. ut suo loco c videbimus. Fatendum est tamen tria alia esse ejusdem regis sincera diplomata, in quibus Ludovici in orientali Francia regnantis initium a morte Ludovici ejus parentis repetendum est. quale unum vidimus authenticum ipsius Ludovici diploma, quo Strazburgensis ecclesiæ instrumenta combusta supplet, rogatu Rataldi episcopi, datum Aquisgrani pridie idus Junii anno XXXVI. ejusdem Ludovici in orientali Francia regnantis, indictione VI. quæ anno DCCC LXXIII. responder. Aliud consimile ibidem Corbeia-novæ monachis d datum est sub eadem indictione, sed anno regni XXXIV. forte XXXVI. ut in prædicto authentico, vel dicendum est, Ludovici regni initium ab anno DCCC XXXIX. desumendum, uti & in sequenti a apud Schatenum præcepto, quo rex immunitatem a decimis Corbeia-novæ confirmat; aliudque, quo Lizzicham villam eidem confert. Idem calculus observatur in ejusdem regis litteris pro confirmatione f parthenonis Herifordensis apud Triburias datis anno præcedente, Ludovici regis anno XXXII. idibus Junii, indictione IV*. In utroque diplomate Ludoviciani regni initium a prædicto anno DCCC XL desumendum est: cujus rei alia exempla inferius g proferemus. Tres itaque ejus Ludovici regni epochæ distinguendæ, præter Bajoaricam, de qua alias h egimus : una, ab anno DCCC XXXIII. aut insequente : altera ab anno DCCC XXXIX. siquidem Schateni observatio admittenda est : tertia ab anno DCCC XL. At satis harum minutiarum, quæ tamen rebus nostris lucem necessariam afferunt.

Ludovici regis epocha asserita.

b lib. 31. n. 82.

a lib. 35. n. 79.

d Annal. Pa-derborn. p. 178.

e ibid. p. 177. & seq.

f ibid. p. 170.

* V. lib. 37. n. 56.

g lib. 36. n. 110.

h Diplom. p. 207.

XXXI. Lotharii diploma pro parthenone sancti Stephani apud Argentoratium.

Hoc anno favorabilem se præstitit Lotharius augustus in sanctimonialibus parthenonis sancti Stephani Argentoratensis, ut fidem facit authenticum ejus diploma, ibidem hætenus asservatum, quo notum facit imperator, qualiter dilecta cognata nostra, inquit, venerabilis sanctimonialis & abbatissa sancti protomartyris Stephani Ruabada (si bene authenticum legimus) in ambitu infra muros Argentorati, majestatem, ait, nostram adiit, offerens obtutibus nostris auctoritates & munimina cartarum illustri parentela nostra progenitoris ducis Adalberti, qui fundavit jam dictum locum in parte sue hereditatis, quæ sibi pertinuit, inter ruinas veteris Argentorati, pro opportunitate solitudinis, & juxta fluentia Brusci fluvii; & dotavit eum prædiis suis large pro remedio anime sue & parentum suorum attributis; & Atalam sanctissimam virginem abbatissam presidere ordinavit: & quemadmodum in eisdem insertum continebatur auctoritatibus, eundem locum per pragmaticam regis Childerici constitutionem prerogativa emunitatis libertate communiri impetravit, ita dumtaxat, ut, salva per omnia reverentia sacrosancti antistitis, in cujus consistit territorio, nullus iudex publicus in loca vel terras seu reliquas possessiones monasterii quidquam juris habeat, nisi defensor, quem istius loci congregatio & abbatissa voluntarie a palatio impetraverit. quorum omnium confirmationem prædicta abbatissa a Lothario impetravit hortatu & rogatu atque favore voluntario dilectissima conjugis imperatricis augustæ Hyrmingardis, recensitis prædiis ad stipendium fratrum canonicorum, & sanctimonialium Deo ibidem famulantium. Data idus Maii, anno Christo propicio imperii domini HLotharii XXVI. & in Francia VI. indictione

tionem VIII. Actum publice in palatio regio Argentorato, cum iremus in Italiam, feliciter amen. Erat itaque hæc abbatissa cognata Lotharii imperatoris, qui Adalbertum ducem, sanctæ Odiliae fratrem, sua parentela progenitorem agnoscit. Ceterum Lotharius hoc anno in Provinciam profectus est : at de ejus itinere in Italiam nihil alibi legimus.

In Franciam nos revocat corporis sancti Mauri abbatis translatio seu elevatio, quæ sub initium hujus anni facta memoratur in cenobio Glannafoliensi. Hunc locum tunc regebat Gauzlinus abbas, quem virum eruditissimum atque perfectissimum vocat Odo abbas, sancti viri Gauzberti ejus antecessoris filium, utique spirituales, naturalem autem Rorigonis comitis, cujus germanus erat Gauzbertus. Elevatio vulgari more potius dicenda est quam translatio. siquidem sancti Mauri ossa e tumulo, qui ad australem altaris beati Martini partem positus erat, ad orientalem ritu illius temporis, id est pone ipsum altare, elata, in arca ferrea ibidem recondita fuere, attestante hoc ipsum inscriptione, quam Gauzlinus ibidem apponi curavit in hunc modum. Anno incarnationis Domini nostri Jesu-Christi octingentesimo quadragesimo-quinto, indictione octava, feria quinta hebdomadis nihilo minus quinta in Quadragesima, quarto idus Martii, translata sunt ossa beatissimi levite Mauri a famulo Dei Gauzolino, aliisque sacerdotibus, in locum, in quo nunc venerantur, in arca ferrea cum honore recondita. Hac eadem etiam die reliquie protomartyris Stephani, quæ a Bertulfo abbate, tempore Chlotharii regis, juxta prædicti patris Mauri tumulum, ob ejus venerationem in bustula lignea recondita fuerant, ita intactæ & absque macula sunt repertæ, ut quasi eodem die illic repositæ fuisse crederentur. In qua etiam membranula vetustissima portiuncula est inventa, cujus series diuturna obliteratione pene deleta, vix perspicacissima elucidari valuit indagine. cujus textus tandem enucleatus hæc continere repertus est : HIC REQUIESCIT CORPUS MAURI MONACHI ET LEVITÆ, QUI TEMPORE THEODEBERTI REGIS IN GALLIAM VENIT, ET OCTAVO-DECIMO KALENDARUM FEBRUARIARUM MIGRAVIT A SÆCULO. Beati quoque Petri apostoli patrocinia simili modo ibidem sunt repertæ in arula, quæ ad caput ejus erecta est, & arenoso aggere cooperta pro conservatione earumdem, ut opinari potest, decenter fuerat. Hætenus inscriptio a Gauzolino abbate apposita, qualem reulit Odo abbas in libro de translatione & miraculis sancti Mauri. In hac inscriptione feria quinta hebdomadis quadragesimalis, quæ post dominicam Latere occurrit, eo anno in quartum idus Martii incidebat : quæ hebdomada quadragesimæ quinta censerî potest, computando quatuor primos a capite jejunii dies pro una hebdomada; quarta vero nostro more primam hebdomadam a dominica sequente ineundo. Ceterum sancti Mauri epitaphium, in ejus tumulo jam obliterationis præ vetustate litteris tunc repertum, vel unum cordatis ac minime morosis viris sufficere potest ad asserendam missionem sancti Mauri beatissimi patris Benedicti discipuli in Gallias, quam nonnulli hoc tempore nullis idoneis argumentis elevare, immo & negare cœperunt. De Gauzolino abbate Odo addit, quod pridie ante pentecosten insequentem ordinatus sit abbas primus a restauratione monastici ordinis in cenobio sancti Mauri, quod ante eum Fossatenenses administraverant; ordinatus, inquam, ab Ursiniano Turo-nensi pontifice in ecclesia sancti Salvatoris ante altare, quod ipse in honorem sanctæ Trinitatis ædificaverat; idemque ipso anno ad diaconatus ordinem promotus ab Ebroino Piçtavorum episcopo, sub quo abbatis officium gessit, ac paullo post ad sacerdotium a Dodone Andecavensi. Gauzlini abbatis tempore auditæ angelorum voces in illa Salvatoris ecclesia, cum duodecimam lectionem idem abbas, ut in congregationibus monachorum mos est, recitaret. Hujus rei testis ab Odone laudatur præter alios fratres reverendissimus abbas Godefredus, qui post Theodradum Gauzolino successit. Eodem etiam abbate vir quidam nobilioris generis, Witche-rius nomine, monasterio infensus, meritis sancto Mauro dedit pœnas; uti & Willifuinus quidam, vir secundum sæculi dignitatem clarus, quod censum piscium, quadragesimæ tempore persolvi solitum, quem more provincia canaticum vocant, detra-xisset : qui, exorta cum fratre suo Herveo pro quodam prædio discordia, ipsius fratris dextera confossus interiit. Denique hic est Gauzlinus seu Goislenus abbas ex monasterio sancti Mauri, qui in Rothonenst monasterium profectus, desperata febre liberatus est ad sepulcrum sancti Hypothemii episcopi ibidem quiescentis, cum illic noctis unius excubias egisset, permittente custode sancti templi, nomine Rive-

ANN. CHR. 845.

XXXII. S. Mauri abbas translatio seu elevatio.

ANN. CHR. 845. leno, viro reverentissimo, ut legitur in libro tertio de gestis sanctorum Rothomensium.

Vivebat ad id tempus Ingelbertus abbas Fossatenfis, non semel jam a nobis laudatus, qui hoc anno monachos in cellam pagi Cenomannici, Brogilum vocabulo, petente Aldrico episcopo, Carolo rege probante induxit. Id discimus ex præcepto Carolino, in quo venerabilis vir Ingilbertus, monasterii Fossati abbas, ad regiam celsitudinem, in villa Rausiaco tunc residentem, accessisse dicitur, eique exposuisse, quod piæ memoriæ Ludovicus augustus quamdam villam, quæ Ad-illum - Brogilum vocatur, rogatu Aldrici Cenomannensis episcopi, ecclesiæ matri restituerit eo pacto, ut illic regulari vitæ apta ædificia extrueret, & monachos ibidem collocaret. quare idem Aldricus monachos ab ipso Ingilberto petierit, qui secundum patris Benedicti institutionem alios eo loci instituerent. quod cum Ludovici principatu effectu caruisset, Carolo visum est hanc villam commutatione alterius prædii ab ecclesia Cenomannensi omnino abstrahere, eamque liberam Fossatenfi monasterio regulariter conferre; ut plenarium tandem effectum genitoris sui obtineat devotio, ibique monachorum cœtus instituatur, regularisque servetur perpetuis temporibus religio, nihilque ab eadem villa, quam *monasterium fisci dominici* vocari jubet, exigatur. Actum in villa Rausiaco VII. idus Octobris, indictione VIII. anno sexto regni Karoli gloriosissimi regis. quod diploma Aeneas notarius ad vicem Ludovici recognovit. Ingelberto abbati paulo post successit Eginhardus, de quo post biennium agemus. Non alia est, si non fallit conjectura, hæc villa Rausiacus*, a villa Briegii, quam Rotegiacum villam Parisiæ ecclesiæ vocat Fortunatus, locatque in pago Amoniensi*. Hæc Brogili cella ad fluvium Sarthæ posita erat, ejusque ecclesia in honorem dicata Salvatoris.

XXXIII. Paucis ante mensibus Altmarus, rector Dervenensis monasterii, litteras ab eodem rege obtinuit ad confirmandas monachis quasdam villas, quas in augmentum subsidii eis assignaverat. In his literis vocatur a Carolo *benignus Deumque timens ac noster fidelis & valde amabilis Altmarus, rector monasterii Dervenensis*; villæ vero ab eo concessæ recenseantur Summa-Vigra, habens quatuordecim mansa, villa Mortrium, habens mansa viginti; villa Tilius, habens mansa quinque, id est quinque rusticanas mansiones; aliæque villæ, quas cum suis basilicis Altmarus monachis assignat. Actum in Compendio palatio, III. nonas Maii, indictione VIII. anno quinto regni præstantissimi regis Karoli. Idem Aeneas ad vicem Ludovici recognitor regii præcepti. Altmaro abbati non multo post successit Pardulus ex vice-domino Remensi episcopus Laudunensis. qui ambo, non abbates, sed rectores monasterii appellantur, ad discrimen abbatum regularium.

Jam a mense Februario Compendii residebat Carolus rex, cum liberam eligendæ abbatiæ facultatem indulset, aut potius confirmavit *congregationi monachorum sancti canobis sanctæ Mariæ, apud Augustam-Suessonum siti*, cui tunc Imma abbatissa præerat: ita ut post ejus decessum alia ex ipsa congregatione eligatur, quæ præesse & prodesse possit: sin minus, successores reges, *studio episcopali, & consensu sororum ipsius sancti canobis*, talem eligant, quæ divina monita verbo & exemplo doceat. Actum Compendio palatio regio, pridie idus Februarii, indictione VIII. anno sexto regni Karoli præstantissimi regis. Hoc diploma exstat in appendice ad historiam ejus monasterii, auctore nostro Michaële Germano.

XXXIV. Sub finem hujus anni Carolus iterum in Britanniam ad componendos ejus provinciarum motus profectus est. Is cum in civitate Redonis moraretur, Viviano comiti fideli suo gratificari volens, eidem quasdam res juris sui largitus est, fitas in pago Andecavensi super fluvium Ligeris, id est monasteriolum, quod vocatur Cunaldu*, ubi sanctus Maxentius corpore quiescit. Actum Redonis civitate, XIV. kalendas Novembris, anno sexto regni Karoli, indictione octava. Post alterum mensem idem Vivianus comes prædictum Cunaldu monasteriolum venerabili gregi, cui dominus Hilbodus abbas præerat, hoc est vagæ congregationi Herensi, sub protectione sancti Filiberti confessoris strenue domino famulanti, Nortmannorum ac Brittonum crebris invasionibus vexatæ & expulsæ, ad confugium & sustentationem concessit, quam donationem Carolus rex iisdem die & anno ratam habuit Turonis in monasterio sancti Martini VI. kalendas Januarii, indictione octava, anno sexto regni Karoli præstantissimi regis. Viviani comitis literis, qui & ipse abbas erat sancti Martini monaste-

XXXIII. Cunaldu cella Herensibus concessa. b Tournus pag. 200. & seq. * Cunaldu.

rii, subscripsit Rainaldus abbas Majoris-monasterii, qui jussu Caroli regis, ad preces fratris sui Viviani, prædictum monasteriolum congregationi sancti Filiberti consignavit die sexta Januarii insequentis.

Interim, concedente Carolo rege, in Aquitania quasi precario regnabat Pippinus junior, qui hoc anno regis nomine præceptum Calmeliacensi sancti Theotfredi monasterio impertit, rogante Galterio abbate, qui Bodoni successerat. Is Pippino regi litteras Ludovici augusti exhibuit, in quibus continebatur, quo pacto ipsum locum Berengarius comes domno Ludovico piissimo cæsari, ipsius Pippini avo, in proprium obtulisset: quod idem pius cæsar monachis in eodem loco degentibus, & venerabili Bodoni abbati, antecessori suo, eorumque successoribus jure proprio tradidisset ac consignasset. Insuper idem Galterius alias Caroli regis, quem Pippinus avunculum suum, id est patruum, vocat, litteras regis defensionis & immunitatis obtulit, quas a Pippino rege petiit confirmari, obtinuitque anno Pippini regis octavo a morte Pippini patris, indictione octava. Galterio abbati subrogatus est post aliquot annos Rostagnus, de quo inferius.

Sub eodem principe Raymundus, Lemovicensis comes religiosissimus, Rosiaci* in Biturigibus cœnobium condidit ad Crausiam* fluvium, rogavitque Dodonem venerabilem abbatem monasterii sancti Savini apud Pictones, quod septem admodum leucis ab eo loco distat, *ut habitatores monasterii sui in regularibus observantiis informaret*. quam ille provinciam libenter pro sua religione suscepit. Hic est Dodo abbas, qui Stradenses monachos jam instituerat, idemque qui novo sancti Cypriani ad muros Picavenles cœnobio monachos suppeditaverat, & quem post tres abhinc annos monachorum coloniam in sancti Martialis basilicam deducentem videbimus. Erat is ex discipulis sancti Benedicti Anianensis, qui sancti Savini monasterium instituit, & ipse ex discipulo multorum monasteriorum parens. Idem interfuit conciliis Germiniacensi, de quo superius, & Sueffionensi apud sanctum Medardum post octo abhinc annos. Denique idem Raymundo comiti auctor fuit, ut corpus sancti Alpiniani presbyteri & confessoris, quem sancti Martialis discipulum fuisse tradunt, in monasterium Rosiacum transferret. Sancti Alpiniani depositionem celebrant fasti Lemovicenses V. kalendas Maii, quo die de eo agitur in Aprili* Bollandiano, ubi Rosiaci monasterii primordia referuntur. Illud ad sancti Savini monasterii, abbatique Dodonis commendationem hic addere licet, ex eo loco assumptos fuisse monachos, qui regularem disciplinam, a Benedicto Anianensi institutam, in Aduense sancti Martini monasterium, & inde in Balmense transmiserunt, atque adeo in Cluniacense, ex quo deinde Benedictina religio resurgens ad posteros demum propagata est. Inde etiam assumptus Bernardus abbas Tironiensis, multorum monachorum ac cœnobiorum pater.

Ut ea, quæ ad hunc annum pertinent, paucis absolvamus, Fulconi Fontanellæ abbati, VI. idus Octobris defuncto, mox suffectus est Herimbertus seu Heribertus ad quatuor annos & menses undecim, ut legitur in appendice ad chronicon Fontanellense apud Acherium^b nostrum, ubi diaconus appellatur. Et tamen militiam sectabatur, armaque tractabat, testante altero chronographo Fontanellensi apud Chesnium ad annum ejus sæculi quadragesimum-nonum: quo anno in obsidione Tolosæ porta, quæ vocatur Narbonensis, venerabili viro Heriberto abbati Fontanellensis monasterii, simulque Odoni viro illustri ad custodiendum commissa est: cujus Heriberti homines injecto igne prædictam portam cremavere. In codice olim Petaviano, nunc Ottoboniano, hoc modo & ordine designantur post Ansegisum Fontanellenses abbates. *Joseph cepit anno DCCC XXXII. Herimbertus cepit anno DCCC XLIII. Ebolus... Ludovicus cepit anno DCCC XLVIII. Sub hujus regimine destructum fuit hoc monasterium per Danos anno DCCC LXII. forte LXI. Mainardus cepit anno DCCC LXI. Reaedificavit monasterium istud.* Herimbertum usque ad annum DCCC XLIX. superstitem fuisse patet ex dictis: cui si Ebolus suffectus est, mox locum fecit Ludovico, abbati Dionysiano. Hoc item anno e vivis migravit Adalleodus abbas Elnonensis, cui Hildericus successisse traditur, nulla re gesta illustris.

Annus insequens quadragesimus-sextus nulla alia re, quam funestis cladibus magis memorabilis fuit, id est non modo Nortmannorum incursionibus ac motibus Brittonum, sed etiam luporum infestatione turmatim in mortales sævientium, quasi armaretur creatura omnis ad vitiorum ultionem; aquarum insuper inundatione, quæ

Annal. Bened. Tom. II.

PP pp ij

ANN. CHR. 845.

XXXV. Pippini diploma pro Calmeliac.

XXXVII. Rosiaci monasterium conditur. * Rosiac. * In Craus. Dodo abbas S. Savini, multorum monasteriorum pater.

a Bolland. to. 3. April. p. 480.

XXXVII. Fontanellenses abbates, & Elnonenses. b Spicil. to. 3. p. 248.

ANN. CHR. 846. XXXVII. Clades hujus temporis & conventus.

ANN. CHR.
846.
* *L'onne.*

tanta mense Maio exstitit apud Autisiodorum, ut non modo Icaunæ* alveus intumescens, domibus penetratis, ipsas vini cupas in profluentem convexerit, sed etiam, quod dictu incredibile videtur, quamdam vitem cum terra & stirpibus arboribusque solidam, ita ut erat, & in nullo disruptam, in alteram fluvii ripam transposuerit. Consimilis eodem mense post duodecim annos aquarum illuvies in *vico Lendrico* accidisse perhibetur in annalibus Bertinianis, in quibus prior itidem illa descripta est. Hæc in memoriam revocant recentem hujus anni, quo hæc scribimus, calamitatem ex insolita pluviarum intemperie, quæ tanta fuit hoc anno millesimo sexcentesimo nonagesimo-septimo a festo sancti Petri tertio kalendas Julii ad octo fere consequentes dies circa Sequanam, Ligerim & Mosam, ut intra unius noctis spatium ad septem pedes, atque ita sensim deinceps aquæ intumescerent, humiles casas, herbas & segetes omnes fluvii proximam corripuerint, multis mortaliibus undarum gurgite absorptis.

Sed ut vetera persequamur, hoc etiam anno plures conventus in Galliis habitus sunt. Unum memorant annales Mettenses, mense Martio in occidentali Franciæ regno celebratum, in quo, Ludovico Germaniæ rege cum Carolo fratre conveniente, Gisleberti comitis cum filia Lotharii imperatoris, ab eo rapta, conjunctio improbat. Secuta est synodus Senonensis, & post eam generalis conventus apud Sparnacum villam Remensis ecclesiæ ad Matronam, præter morem Junio mense habitus, in quo episcoporum de causis ecclesiasticis admonitiones flocci pensæ sunt, ut in annalibus Bertinianis legitur. Certe id satis innuunt Caroli Calvi capitularia titulo septimo, ubi referuntur capitula a domno rege Carolo & principibus ejus excerpta ex capitulis, *que anno octingentesimo quadragesimo-sexto ediderunt episcopi in synodis*, Wenilo scilicet Senonensis, Guntboldus Rotomagensis, Ursmarus Turonensis, Hincmarus Remensis, & Amulo Lugdunensis metropolitani cum suis quisque suffraganeis; & oblata sunt eidem principi, sicut ipse jussit, *collecta ad relegendum in Sparnaco villa Remensis ecclesiæ*: ubi factione quorundam motus dicitur regis animus contra episcopos, eorumque admonitiones; iisque ab eodem concilio remotis, selecta ex synodalibus eorum actis quadam capitula & accepta, ceteris rejectis. Ex his colligitur, varias a quinque illis metropolitanis synodos habitas fuisse.

In Senonensi hujus anni confirmatum est a Wenilone, ejusque coepiscopis privilegium, quod Aldricus ejus antecessor monasterio sancti Remigii, e suburbio Senonensi Vallilias translato, indulserat. Wenilonis synodica littera inscripta sunt *Dominis sanctis & reverendis fratribus & coepiscopis, religiosissimis quoque & venerabilibus abbatibus, in ditione regni domini Karoli serenissimi regis constitutis*: ex quibus tres tantum metropolitani cum aliquot suffraganeis suis in editis ^a subscripti reperiuntur, nempe Wenilo Senonensis, Ruricus Rotomagensis *vocatus archiepiscopus*, & Ursmarus Turonensis. quod privilegium in urbe Senonensi a Wenilone una cum venerabilibus coepiscopis suis editum fuisse rex Carolus testatur in diplomate, dato regni ipsius anno duodecimo, indictione prima. Non dubium quin hoc privilegium referendum sit ad hunc annum: sed incertum, an episcopi, qui eidem subscripti occurrunt, synodo illi Senonica interfuerint. contra veri similis est, hoc privilegium, a Wenilone & comprovincialibus tantum episcopis editum, aliarum postea diceceson præsulibus subscribendum oblatum fuisse. Certe diversæ hoc anno provinciales synodi habitæ sunt ex dictis, & Guntbaldi Rotomagensis jam designatus erat successor *Uricus*, in editis *Ruricus Rotomagensis vocatus archiepiscopus*, cum is hoc nomine privilegio subscripsit, an idem qui Paulus Guntbaldi successor. Post episcopos subscribunt Ermenfredus abbas, qui synodi Germiniacensis privilegio pro Corbione itidem subscripsit; & Abbo abbas, ambo incerti loci. Vivebat quidem tunc, sed in Aquitaniæ regno, Abbo abbas sancti Maxentii apud Pictones: & Abbo abbas Masciacensis apud Bituriges, ex eodem etiam regno, at sequenti dumtaxat anno ordinatus: quem insignem fuisse virum oportet, quippe cujus nativitas anno ejus sæculi decimo-septimo, ordinatio anno quadragesimo-septimo, mors sexagesimo-sexto, VII. kalendas Decembris notatur in brevi ^b chronico sancti Martini Masciacensis. Ceterum hoc Wenilonis privilegium eodem tempore conditum videtur, quo Valliliensis sancti Remigii basilica ab eo perfecta, dedicataque fuit. quæ dedicatio apud Clarium facta legitur kalendis Novembris, vi-

XXIX.
Wenilonis
privilegium
pro cœnobio
Valliliensi.

^a Spicil. 2o. 2.
p. 587.

Abbo abbas
Masciacensis,
aliquæ ejus no-
minis.

^b *Abbe bibl.*
2o. p. 732.

venit adhuc Ravilauda ejusdem loci abbate, quo die Wenilo corpus sancti Valeriani martyris istuc transtulisse perhibetur. Paulo post obiit Ravilaudus abbas XII. kalendas Januarii.

Interim Lupus abbas nunc per se comitatum adire, nunc litteris amicos, regemque ipsum pulsare, ablatam ut cellam sancti Judoci monasterio suo restitueret. Ierat hoc anno vocatus ad palatium, jussus ad festivitatem sancti Martini Turonis regi occurrere. Regis consilium mutavit profectio ad Brittones, quorum pars, Nomenoio contraria, ejus præsentiam flagitabat. Erant etiam apud Aquitanos, qui a Pipino deficerent. Inter hæc Nortmanni, inter Burdegalam & Santones eruptione facta, christianos pedestri cum eis prælio congressos, præter paucos fuga elapsos, miserabiliter peremerunt: in his Siguinus Valconum dux, Ademaro comes Burdegalensis & Santonicensis, a barbaris captus, caesusque est. Hæc Lupus ad suos reversus in epistola xxxi. ad Guenilonem seu Wenilonem præfulem sapius laudatum. At pathetica est ejusdem ad Carolum epistola pro recuperatione optatæ cellæ quadragesima-quinta. *Plus minusve quadriennium est*, inquit, *ex quo septuaginta-duo monachi, quos ad eorum votum electionemque mihi commisistis, quique indefinenter, nobis in diversa occupatis, pro salute ac prosperitate vestra excubant, propter abstractas facultates patiuntur incredibilem vestimentorum, leguminum, ac piscium indigentiam; & publica hospitalitas, peregrinis juxta consuetudinem priorum regum exhibenda, intermissa est. Nec possum subvenire miseris: quoniam ab aliis multitudo collecta mihi relicta est, & copia, unde sustentabantur, ablata. siquidem, intercedente gloriosa matre vestra, serenissimus pater vester HLudovicus augustus, ad remedium animæ suæ ac salutem posteritatis, supplementum hoc cœnobio nostro contulerat. Nec tamen, cum id haberemus, noxia disfluebamus abundantia, ut in delicias intemperanter solveremur: quia que regula concedit, integris facultatibus monasterii vix poterant procurari. Nunc autem longe pauciora consecuti, abstinemus invitati, algemus coacti. Pueros, senes, atque infirmos propter inopiam non fovemus. In tanta calamitate patri ac matri vestre cottidianas preces & annum officium persolvimus, quasi quod illi contulerunt possideamus. Fecerunt enim illi totum quod potuerunt, & donum suum robustissime firmaverunt. Tangat itaque vos affectus eorum, per quos esse cepistis. Instaurate illorum elemosynam, ingenti periculo hætenus intermissam. Ne obliviscamini vestri. etenim vos jam elemosyna indigetis. Tempus est ut Dei timor atque amor vestram compungat mentem, quia jam pervenit corpus ad virilem ætatem. Hæc aliaque in hunc modum Lupus ad Carolum, qui tum virilem ætatem, annum scilicet ætatis vicesimum-quartum, attigerat. Scripta item ab eodem auctore tunc ejusdem argumenti epistola XLIX. ad Hincmarum episcopum, dum Lupus in villa Viniaco*, *quæ ab Attiniaco in africanum plus minusve uno milliario distat*, versaretur: sed irritæ etiam hoc anno preces. Eodem fere tempore scripta est etiam ab eodem epistola XVI. ad Ursmarum seu Ursmarum metropolitam Turonensem, cui gratias agit, quod germanum suum, forte Adalgum, perhumane excepisset; petitque ab eo, ut commentaria Boëtii in topica Ciceronis, quos in chartaceo seu chartinaceo codice Amalricus in armario sancti Martini habebat, commodato accipiat, sibi que mittat, suppresso petentis nomine quantum ad ipsum remittendum. Hic est Amalricus levita, qui res quasdam proprietatis suæ sancto Martino tradidit, ea conditione, ut idem Amalricus, simulque Milo & Guichardus ad vitam eas haberent, eorumque successor, *quicumque fuerit preceptor in schola sancti Martini*: nec quidquam præmii aut mercedis a discipulis suis quarant aut exigant, nisi quod sponte oblatum sit. quod Carolus rex Viviani comitis & abbatis rogatu confirmat nonis Januarii, Turonis in monasterio sancti Martini, anno quinto regni domni Caroli regis, indictione septima.*

Rainaldus *cella Majoris-monasterii venerabilis abbas* hoc anno Romam causa orationis profectus fuisse, atque inde corpus sancti Gorgonii martyris retulisse traditur. Acceptis sacris reliquiis, Roma discessit XIV. kalendas Junii, ac demum in Majus-monasterium pridie nonas Julii pervenit. Varia in itinere patrata referuntur miracula: ex quibus Garnerius monachus quartana febre, Irmingardus presbyter ac monachus ejusdem cœnobii podagræ dolore; Placentiæ Ava quædam, Agiæ abbatissæ neptis, quotidiana febre liberata. Expositæ ad tempus reliquiæ *in aperto extra mania monasterii loco pro utriusque sexus concursu*, quod nimirum tunc temporis aditus feminis in ecclesias nostras non facile concederetur. Quis fuerit

ANN. CHR.
846.

XL.
Lupi epistola
de variis re-
bus & de cella
S. Judoci.

* Guini-
conr.

XLI.
S. Gorgonii
translatio in
Majus-mona-
sterium.

ANNALS

670

ANN. CHR. 846.

ille Gorgonius martyr, incertum, quidquid dicat anonymus hujus translationis scriptor, qui hunc e numero quadraginta martyrum Sebastenorum esse opinatus est, quorum corpora cum in cineris massam redacta fuerint, ab invicem discerni haud quaquam potuere.

X L I I. Sanctorum reliquiae Audomaropolim delatae.

Eodem anno, metu Danorum Frisiam infestantium, multae sanctorum reliquiae in castrum sancti Audomari translatae memorantur, in his sanctorum Baini episcopi Taruennensis, Bavonis & Winnoci confessorum, quorum ille in Gandensi, hic in Woromholtenfi monasterio quiescebat; sanctae etiam Austrebertae virginis & abbatissae Pauliacensis: ubi per annos quadraginta illic asservatae dicuntur in chronico Nortmannorum a apud Chesnium. His ibidem adduntur sancti Wandregisilus abbas Fontanellenfis, Ansbertus & Wlframnus episcopi, quod repugnat iis, quae de duorum primorum translatione post annos duodecim referemus.

X L I I I. Bellilocus a Rodulfo episcopo fundatus.

Nunc agendum de primordiis Bellilocensis apud Lemovices monasterii, cujus fundamenta Rodulfus Biturigum antistes ante annos sex, ut vidimus, in paterno fundo posuit ad Dordoniam fluvium, qui Lemovices a Cadurcis dirimit. Illic ab eo institutus coetus monachorum, e monasterio Sollemnaciensi adductus, cui Gairulfus seu Garulfus abbas primus praeficitur. Locus, antea Vellinus dictus, ab amoenitate loci Belli-loci vocabulum accepit. Haec omnia discimus ex primariis ejus monasterii litteris, quas in ipsius Rodulfi elogio integras retulimus. In his Rodulfus ait, se Dominum & Salvatorem omnium elegisse heredem rerum propriarum, quas in pago Lemovicino, vicaria Asnacensi, loco a rusticis Vellino, a se Bello-loco appellato, possidebat; eaque res omnes Deo Salvatori offerre, & in vice Christi Chuniberto abbati monasterii Sollemnaciensis, ejusque monachis Godoni, Franchario, Bernardo, Gairulfo, aliisque octo, quos nominat: ut praedicti abbas & monachi in eodem loco coenobium monachorum sub regula sancti Benedicti in honorem beatorum apostolorum Petri & Pauli construunt, libera monachis eligendi abbatibus facultate concessa. Tum reges, episcopos, abbates, comites & vicarios obtestatur, ut ne umquam hunc locum violari aut vexari sinant. Rodulfi litteris subscribunt Stodilus episcopus Lemovicensis, Addo, Alamarius, & Abbo abbates; Raimundus comes Lemovicensis, aliique, & Garulfus monachus, abbas dein Bellilocensis monasterii primus. Facta donatio mense Novembri, Caroli regis anno sexto. Locum multis praediis locupletavit Rodulfus, & post eum Carolus, Pippinus, & Odo reges; Frotarius ipsius Rodulfi successor in sede Bituricensi, Stodilus episcopus Lemovicensis, aliique, ut patet ex variis donationum instrumentis, in quibus patroni loci, praeter apostolos Petrum & Paulum, memorantur sancta Felicitas, tum sanctus Dionysius cum sociis, sancti item Pancratius, Crispinus & Crispinianus, Hilarius, Martinus, Benedictus, Eligius & Tillonus. His adduntur etiam Primus, Felicianus & Aemilius, quorum, uti & sanctae Felicitatis, reliquiae ibidem quiescere dicuntur. Bello-loco per annos quadraginta-quinque praesuit Gairulfus, de quo saepius mentio in consequentibus recurret.

X L I V. Casinum a Sarracenorum strage servatum.

In Italia, cum Sarraceni ex Africa, praedae libidine stimulati, classem Romanis litoribus intulissent, & prokursu in urbem facto, opimas sanctorum Petri & Pauli suburbanas basilicas diripuissent; eandem etiam cladem Casinensi monasterio illaturi, sub noctem trans fluvium Carnellum, quem Lirim alio nomine vocant, substerunt, sequenti luce amnem, diripiendi monasterii causa, vado trajecturi. In tanto tamque aperto discrimine fratres, nudipedes, cinere capita conspersi, ad orationem confugiunt, S. Benedicti opem implorant, non jam de vita sua, de qua actum putabant, sed de animarum tantum salute solliciti. Et illa quidem nocte nihil praeterquam vigilatum est in sacro monte. Brevi supra votum exaudita supplicantium precibus, nam, cum maxima esset tum caeli serenitas, tanta subito pluviarum eruptio facta est, ut fluvius ultra ripas excrevens omnem barbaris trajiciendi amnis facultatem ademerit, eosque praeda vacuos discedere coegerit, sacri ejus coenobii proximis sancti Georgii ac sancti Stephani cellis praefurore succensis. Haec fusius in Leonis Marficani chronico a Casinensi, ubi eorumdem Sarracenorum classis in re ditu undis absorpta memoratur.

X L V. Calogenense monasterium.

Ad hunc annum ab Yepesio revocantur primordia monasterii sancti Cypriani Calogenensis, quod Gundilanus quidam ad oram maris in Gallicia prope Uliam fluvium in honorem Deiparae & beatorum apostolorum Petri & Pauli ac sancti Cypriani

exstruxit pro sexdecim fratribus, sub regula sancti Benedicti. Hujus rei instrumentum laudat Yepesius, quod subscripsisse dicitur Viliatus abbas cum collegio fratrum, quorum nomina referuntur. Sunt qui putant, monachos, qui sancti Jacobi Compostellanam ecclesiam olim possederunt, ex hoc monasterio assumptos fuisse.

Ordinato in locum Ebonis, ita ut diximus, Hincmaro, & in sedem Remorum promotum, novae Lothario imperatori irae faces admotae, cum ex raptu filiae suae per Gisalbertum comitem ex paribus Caroli, tum ex eo, quod Ebo sui causa dejectus esset absque spe restitutionis, si Hincmari obtineret ordinatio. Itaque ad Sergium papam scribendum censuit, ut Ebonis causae cognitio redintegraretur. Scripta a Sergio litterae, convocandi hac de re concilii causa, ad Carolum regem, & ad Guntbaldum Rotomagensis episcopum, quem cum selectis episcopis Treviros convenire iussit, ubi legati pontificii ad causam cognoscendam primo quoque tempore se sisterent. Expectatis frustra legatis, Guntbaldus Caroli assensu episcopos Luteciam-Parisiensium convocavit, ubi Ebo citatus cum non comparuisset, Hincmari probata ordinatio est, & vetus in Ebonem sententia confirmata. Habitum est hoc concilium xvi. kalendas Martias anni quadragesimi-septimi: cui synodo Guntbaldus, Wenilo, & Hincmarus metropolitani cum suffraganeis suis interfuerunt.

ANN. CHR. 847. X L V I. Hincmari probata ordinatio in concilio Parisiensi.

Ad fuit etiam Radbertus abbas Corbeiensis, patribusque exhibuit sacras litteras piissimorum principum HLudowici bonae memoriae piissimi imperatoris, & HLotharii filii ejus, quibus cautum erat, ut ipsum monasterium secundum antiquum morem, jam inde a principio observatum, electionis gratiam, & liberam rerum suarum dispensationem haberet. Oblatae etiam ab eodem Caroli praecellentissimi regis litterae, qui & idem monasterium, juxta morem antecessorum suorum, regia tuitione & immunitate donaverat, quae omnia Radbertus a patribus concilii confirmari postulabat. Assensere patres, tam pro reverentia Dei, qui ipsum locum protegit atque defendit; quam propter eorum dilectionem, qui ibidem laudabiliter Deo serviebant, inviolatam retinentes sacrae religionis normam, quae primis temporibus illic instituta fuerat, adeo ut primos loci cultores non modo aequarent religione, sed etiam paene superarent. *Qua de causa & nobilissimi viri in eodem loco ad Dei servitium sponte confluerunt, & eundem locum tam nobilitate sua, quam & vita merito decoraverunt.* Proinde eorum privilegia non confirmare episcopis visum est nefas: tum quia patres & defensores ecclesiarum esse deberent: tum quia, nisi pro talibus invigilarent, rei coram Deo esse pertimescerent. Monent itaque hortanturque piissimos principes, tam praesentis temporis, quam futuri, ut liberam eidem loco eligendi abbatibus facultatem conservent juxta auctoritatem canonicam & regulam sancti Benedicti; & si aliquando rector ejusdem monasterii non digne Deo vivat, aut minus officiose erga principem se gerat; eo deposito, electio nihilo minus monachis intemerata permaneat. Neque enim justum esse, ut unius culpa super omnes redundet, aut uno peccante, super omnes vindicta consurgat, aut causa unius ecclesiae Christi sua privilegia perdat. Tum dirae & imprecationes in transgressores profertur. In fine monent Corbeiensis, quos *praecleara & pretiosissima membra aeterni Regis & Salvatoris omnium* vocant, *quatinus eodem affectu religioni suae continuam devotionem adhibeant, quo nos, inquit patres, eorum & utilitati consulimus, & tranquillitati in futuro hac in causa deservimus: videlicet ut tales esse studeant ante oculos Judicis omnia cernentis, quales in oculis omnium videntur esse & creduntur.* Privilegio subscribunt episcopi viginti, nempe tres metropolitani, & episcopi variarum diceceseon septemdecim; & post eos Ludovicus abbas sancti Dionysii, Radbertus Corbeiae, Adalgarius sanctae Crucis apud Meldas, Rainaldus sancti Carilefi apud Cenomannos.

Privilegium Corbeiae concessum.

Ex episcopis subscribit Irminfridus sanctae Bellocensis ecclesiae episcopus, Hildemanni successor, ejus, qui Ludovici augusti exaurationi assensisse insimulatus est, Ebonis restitutioni, post mortem Ludovici factae, suffragatus. Fuerat is ante episcopatum Corbeiensis monachus, jamque episcopus sancto Adalardo abbati morienti adfuerat. Restituito in thronum Ludovico, Hildemannus in synodo praesens, teste a Frodoardo, a calumnia sibi imposita se purgaverat, satisfaciens synodo, & per eam imperatori, quod de synodo apud Theodonis-villam habita interpretan-

X L V I I. Hildemanni episcopi Bellocensis facta & obitus.

a Frod. lib. 2. c. 29.

dum, in qua ipsius Ludovici restitutioni subscripsisse invenitur apud Hincmarum in posteriori opere contra Gothescalcum. Ebonis tamen restitutioni assensus est cum aliis episcopis, ut ex Ebonis apologetico discimus. Caroli nihilo minus gratia usus est, idemque synodo Germiniacensi, jussu Caroli convocata, interfuit anno ejus sæculi quadragesimo-tertio. De aliis ejus gestis nihil nobis superest præter id, quod in libro de miraculis sancti Vedasti legitur: ubi ex oleo quodam miraculoso Hildemannus, ipsiusque successores sumsisse dicuntur, *tam ad baptizandum, quam ad infirmorum unctiorem*. Ad hæc Ansegisus abbas Fontanellenis *Hildemanno episcopo ad presbyteros & pauperes libras decem legasse* memoratur, præter libram unam, quam Bellovacæ canonicis testamento reliquit. Hildemanni obitum fusior Gallia christiana perperam ad annum octingentesimum quadragesimum-secundum; nec melius Louvetus ad annum quadragesimum-octavum refert, quorum alterum refellit synodus Germiniacensis, cui Hildemannus subscripsit; alterum Parisiensis, cui Irminfridus ejus successor interfuit. Mihi vero ejus obitus anno quadragesimo-sexto collocandus videtur. quod probat Hincmari epistola, scripta *Immoni Noviomagensi episcopo pro synodo comprovinciali Parisius condita, & pro ordinatione Irminfridi, post decessum Hildemanni Bellovacensis episcopi*. Hæc est superior illa synodus Parisiensis, cui Irminfridus recens ordinatus interfuit. Hildemanni diem obitus vi. idus Decembris signat martyrologium Bellovacensis sancti Petri ecclesiæ, cui terram *in Frismonte* seu Frigido-monte concessisse dicitur. Eundem assignant diem martyrologia Gallicanum & Benedictinum. In necrologiis D'onyfiano & Argentogilensi notatur III. idus ejusdem mensis *Hildemannus episcopus, sed beati Dionysii monachus*, alius ab Hildemanno Bellovacensi, quem Trithemius *divorum*, ut ipse vocat, numero adnumeratum dicit. Certe ejus elevatio in martyrologio consignatur v. nonas Maii. Irmenfrido Hildemanni successor substitutus est Odo monachus & post Radbertum abbas Corbeiensis.

Hoc anno quadragesimo-septimo e vita migravit xi. kalendas Maii Olgarius Moguntiacensis antistes, ut tradunt annales Fuldenses: in cujus locum HRabanus ordinatus est, & quidem v. kalendas Julii, si mendum non est in his annalibus, cuius loco Trithemius sextum ante eandem kalendas, annales Saxonici nondum editi, qui cetera cum Fuldensibus conveniunt, octavum kalendas Julii præferunt, id est diem natalis sancti Johannis-Baptistæ: qua die ob festi celebritatem, tametsi dominica non erat, Rabani ordinatio facile fieri potuit. Ut ut sit de die, constans & explorata est de hoc anno sententia. Eodem ordinationis suæ anno Rabanus, jubente Ludovico rege, Moguntia in basilica sancti Albani synodum habuit circa kalendas Octobris, in qua comprovinciales episcopi & abbates cum monachis convenere. Occasio convocandæ hujus synodi eadem fuit, atque Meldensis superiori anno habitæ. Cum enim a laicis bona ecclesiarum invaderentur, & jura violarentur; ac de his frequentes apud regem deponerentur querelæ: ipse rex, ut his malis remedium afferret, satis egit, ut provinciale concilium colligeretur, cui *archiepiscopus Rabanus, vir doctrina valde insignis, præesse deberet, quem sciret probitate atque scientia nulli secundum*, inquit Baronius. Congregatis omnibus visum est duas facere turmas: in una confederunt episcopi cum notariis; in alia abbates & probati monachi, sancti Benedicti regulam accurate perlegentes, atque invicem pertractantes, quo pacto monachorum vitam in meliorem statum revocare, & regularem disciplinam iis in locis, ubi collapsa esset, in pristinum splendorem restituere possent. In primis sancitum canone quarto-decimo, ut nullus monachorum quidquam proprietatis habeat, nec parochiales ecclesias acciperet sine consensu episcopi. De ipsis vero titulis, in quibus instituti fuerint, rationem episcopo, vel ejus vicario reddant, & convocati ad synodum veniant. Canone sequenti, ut abbatissa, quæ monasterium in civitate habet, ex eo non egrediatur absque permisso episcopi sui, nisi forte jussione regali cogatur. Si quando vero foras pergat, comites habeat quasdam & sanctimonialibus, quarum mores & actiones observet. Ad hæc facta recta curet. Sanctimoniales vero in monasterio lectioni & psalmodiæ studiose vacent, omnesque, præter infirmas, in communi dormitorio cubent, & singulis diebus *ad consolationem*, forte legendum *ad consolationem*, veniant, & ut cetera observent, quæ in regula sanctimonialium & in statutis patrum continentur.

In eadem synodo ventilata est causa cujusdam pseudoprophetiæ ex Alamanniæ partibus

partibus, nomine Thiotæ, quæ Salomonis episcopi Constantiensis parochiam suis vaticiniis & concionibus non mediocriter perturbaverat, asserendo certum finis sæculi diem, aliaque permulta divinitus sibi revelata fuisse. quæ in præsentiam episcoporum adducta, publice flagellis caesa est, eique ministerium prædicationis, quod temere usurpaverat, interdictum. Ex quo intelligitur, quam fallax sit eorum opinatio, qui existimant, monasteriorum opes ex monachorum falsis ejusmodi de imminente extremo judicio vaticiniis provenisse, quando episcopi & abbates tam severe in hanc pseudoprophetiæ animadverterint; nec temere ac fortuito quælibet vaticinia illis temporibus pro oraculis habita fuisse. quod maxime patet exemplo sancti Norberti, qui, cum de proximo sæculi excidio haud dubium sibi oraculum cælitus factum fuisse crederet, ab hac persuasione revocatus est per sanctum Bernardum abbatem Claravallensem.

Ad hæc in illa synodo decretum est, ut pro Ludovico rege ejusque conjuge ac prole missarum tria millia & quingentæ, & psalteria mille septingenta persolverentur. Inter alia etiam id constituerunt patres, ut ne iis, qui pro sceleribus suspensi fuerint post confessionem peractam, ecclesiastica sepultura, sacræ oblationis pro eis copia, & missarum celebratio denegetur. Sed & animadversum est in illos sacerdotes, qui pro gravibus peccatis non nisi leves quosdam & inusitados penitentia modos jam tum imponebant, sub omni cubito, juxta propheticum Ezechielis dictum, pulvillos consuentes. Huic synodo præter Rabanum e nostris interfuit Ansharius episcopus Hammaburgensis.

Longe ante istud concilium colloquii causa una convenerant tres fratres reges prope Trajectum*, in loco, qui Marina dicitur, & quidem hebdomade secunda quadragesimæ, cujus initium hoc anno fuit die sexta-decima Februarii. Interfuit huic conventui Lupus Ferrariensis abbas, cujus exstant hæc de re epistolæ duæ, nempe quinquagesima, & undecagesima. In priori quemdam familiarem rogat, ut pecuniam ad illud iter necessariam a quadam nobili domina sibi mutuetur. Posteriori Marcwardum abbatem Prumiensem invitavit ad illum conventum, de quo ita scribit. *Non ignoratis, credo, reges nostros apud Trajectum hebdomade secunda quadragesimæ celebraturos colloquium, quo me trahit ecclesiastica necessitas. quæ urgente, ut vobis jam aliis expressi litteris, cum rege quartum ago mensem, ita ut ne die quidem a comitatu abfuerim. Prebeat igitur se mihi saltem illic desiderabilis vestra paternitas, ut nostra familiariter, viva tamen voce, valeamus cognoscere*. Non tamen invitanti amico paruit Marcwardus, ut patet ex sequenti epistola, pollicitus, se post pascha Lupum invisurum. quod commode factum iri ait Lupus, si ille secunda hebdomada mensis Maii iter ad se arripiat. *Nam quinto-decimo, inquit, die post pascha synodus magna, ut aiunt, apud Arminiacum celebrabitur: cui me abesse nequaquam, ut credo, nostri presules patientur*. Quippe, ut recte Baluzius observat, sanctissimi Gallicanæ ecclesiæ antistites tanti faciebant Lupum nostrum, ut eum spectarent veluti conditorem canonum, atque adeo ejus præsentiam in synodis quodam modo necessariam existimarent. Jam enim experimentum sacræ eruditionis fecerat in canonibus concilii Vennensis. In illo Marinenfi placito inter reges convenerat, ut ad firmanda ea, quæ in conventu isto acta fuerant, *commune placitum* sive generalis conventus in urbe Parisiorum haberetur insequenti festo sancti Johannis. Ad quod Carolus ut negotia regni sui disponeret, medio intervallo conventum apud Arminiacum indixerat, ad quintum-decimum diem post pascha, id est octavum kalendas Maias. quo de conventu Lupus hic agit: quem tamen haud habitum fuisse opinatur Baluzius, ut neque Parisiensem. Addit Lupus in sexagesima illa epistola, se nihil aliud de cella Judocensi posse Marcwardo scribere, nisi quod *promissionum ubertas* spes varias pæne quotidianas, sed valde dubias, quotidie pariat. Ex quo intelligitur, necdum tunc hanc cellam Ferrariensibus restitutam fuisse. Tum de Ratlegio abbate Selingstadiensi hæc subdit. *Abbas monasterii, quod germanice Saliglat appellatur, cui nomen est Ratlegio, partem quamdam cujusdam libri faciet mihi describi, eamque vestro, mihi reddendam, nuntio se traditurum promittit; atque obsecrat, ut tabulas, quas Hilpericus pictor beatis vocit martyribus, id est Marcellino & Petro, ipsius monasterii patronis, hebdomada secunda post pascha ipsi dirigere dignemini*. In fine agit de quodam nepote suo, forte Guagone^a, qui capitis dolorem patiebatur, a quo eum parcitate potus relevari posse existimat

ANN. CHR. 847.

X L I X .
Conventui
apud Mariani
adest Lupus
abbas.
* Masfrich.

ANN. CHR. 847.
Pervalorem patitur.
a id. epist. 92.

Idem, in prociectu ad conventum Marsensem, Ferrariensibus suis scripsit epistolam quinquagesimam-primam, in qua agit de quodam adversario, qui ipsius regimen carpebat, quasi nimium sibi in rebus monasterii sui administrandis tribueret; atque omnium villarum suam esse regimen & laborem: at usumfructum ipsum, etiam secundum suam dispositionem, fratrum esse communem. Ita, inquit, nec *secularem religio minuit potestatem, nec potestas confundit religionem*. Interim cavendum ait a violentia pervaloris, & prospiciendum equis suis, ne a magistro, aut a discipulo subtrahantur. quod an de Engilberto^a, qui ejus abbatia inhiabat, intelligendum sit, mihi haud exploratum.

I.
Senonensium monasteriorum infelix status.

Apud Senonas Wenilo archiepiscopus infelicem episcopatus sui monasteriorum, quæ fere in cellas redacta erant, statum miseratus, Carolum regem rogavit, ut eis auctoritate sua subveniret. Ejus rei causa regiae majestati obtulit præceptum a domino genitore suo HLudovico Hieremiæ archiepiscopo concessum *de cellis monachorum sui episcopatus, supplicans, ut illud renovare dignaretur*. Cellæ illæ erant S. Petri, sancti Johannis, & sancti Remigii: in quibus monachi, cum sub sanctæ regulæ disciplina religiosam vitam ducere debuissent, variis discursibus, urgente inopia, addicti erant, longe a proposito suo aberrantes: cujus rei hæc causa erat, quod *memoratarum substantia cellarum per divisionem olim factam imminuta fuisset, & qui preerat episcopi, non habentes unde subsidia sumptuum suis usibus necessaria caperent, ex eisdem cellis, quantum extorquere quibant, dari sibi cogebant*. quo comperto, rex decernit, ut in posterum illorum locorum monachis subsidia ordini suo congruentia suppeditentur; nec ullus ex rebus ad eorum usum deputatis quidquam subtrahere audeat. *Data VII. kal. Martii, anno VIII. regnante Karolo gloriosissimo rege, indictione X. Actum in monasterio sancti Martini*. sic legitur in authentico, cujus exemplum in appendice referemus. Nulla hic mentio de monasterio sanctæ Columbæ, quod forte in tanta penuria non erat. Ejus privilegium libertatis paullo post idem rex confirmavit. Ex hoc autem diplomate patet, monasterium sancti Johannis apud Senonas, quod modo canonicorum regularium est, tunc temporis monachorum fuisse, uti & suburbana monasteria sancti Petri & sancti Remigii, ex quibus hoc postremum modo extinctum est. Ceterum relevandæ sancti Petri inopie nonnihil contulit translatio sacrarum reliquiarum sancti Saviniani ejusque sociorum hoc anno facta, ut postea videbimus.

L I.
Pippini privilegium Didoni Glonnæ abbati concessum.

Non multo post Pippinus Aquitanie rex Glonnensi sancti Florentii monasterio libertatis & immunitatis privilegium confirmavit ad preces Didonis abbatis, obtestans successores suos, ut prædictum monasterium deinceps sub regulari, sicut antiquitus, ordine consistat; & nemo umquam canonicorum aut laicorum ibi abbas constituitur; neque ullus comes in ipso monasterio ullum sibi imperium vindicare audeat: sed perseveranter in omnibus sæculis idem locus sub regali maneatur defensione cum omnibus suis rebus, quas *Ausaldus & Gauzbertus abbates ejusdem loci sub suorum potestatibus tenuerunt*. Mortuo vero abbate, quamdiu ipsi monachi inter se talem invenerint, qui eos secundum regulam sancti Benedicti regere valeat, habeant potestatem eligendi ex se se abbatem. *Data VI. kalendas Junii, indictione decima, anno nono regnante Pippino inclyto rege. Actum Floriniaco villa super Carum sita, in generali placito*. Has litteras Carolus quintus rex Francorum recognovit anno regni sui duodecimo, ut patet ex registro cameræ computorum.

L II.
Caroli diploma pro Glannafolio.

Hoc ipso anno Carolus Ebroino Pictavensi episcopo, quem palatii sui protopellanus vocat, Glannafoliensis monasterioli donationem, quæ a Ludovico genitore suo ei facta fuerat, regio diplomate confirmavit, eam videlicet ob causam, quod Ebroinus hoc monasteriolum, ut ipse vocat, sancti Mauri *in statum & religionem monastici ordinis funditus destruxisset, atque in habitum, quo olim excultum fuerat, reparasset*. Id autem ea ratione rex concedit, ut, quam diu vixerit Ebroinus, iste locus sit sui juris: post ejus vero ex hac vita transitum, *vinculo consanguinitatis ei conjunctus religiosus vir Gauzennus*, qui jam illic^b proabbatis vices agebat, plene hac abbatia potiatur; eoque mortuo, fratres eligendi successoris facultatem habeant, nisi forte post eundem Gauzennum talis ex eorum progenie inveniri possit, qui ei subrogetur. *Data pridie idus Julii, anno VIII. indictione X. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Bonoilo*. Jonas notarius atque diaconus ad vicem HLudowici recognovit ac subscripsit hoc diploma, a Philippo Labbe^c editum, cujus authenti-

^c Labbe Miscell. p. 463.

cum in archivo Fossatensi hæctenus asservatur, ex quo illud in appendice referemus.

Apud Lemovicas in basilica Salvatoris & sancti Martialis canonicalis habitus^a & ordo in monasticum conversus est. Hoc Ainardus abbas ejus loci, non invitus, sed voluntarius, cum omnibus, uno excepto, canonicis, Deo inspirante peregit; & tam ipse, quam canonici omnes, monasticen professi sunt. Quin etiam Ainardi abbas ea modestia fuit, ea aliorum omnium voluntas, ut ex se ipsis abbatem eligere noluerint; sed e Pictavensi sancti Savini monasterio venerabilem Dodonem, cujus mentio cum laude superius facta est, sibi abbatem regularem elegerint, omnesque *perfecte regulares*, id est observantioris vitæ monachi, facti sunt. Unus ab eis dissentiens Jesfredus thesaurarius, veterem hominem cum aliis exuere noluit: quin etiam duas sancto Martiali ecclesias, favente Stodilo episcopo, subtraxit, scilicet ecclesiam sancti Petri de Quadriovio, & sancti Juniani Comodoliacense monasterium. Primus itaque istius loci ex monachis abbas fuit Dodo, qui tribus annis præfuit eidem monasterio, quod multos protulit insignes viros; sed denuo ad canonicalem ordinem permutatum, relicta insigni librorum veterum bibliotheca in monachorum, qui eos propriis manibus exararunt, testimonium & commendationem.

Romæ hoc anno, pridie idus Aprilis, Sergius pontifex moritur. Eodem die, ob metum Sarracenorum, qui adhuc in Italia prædabantur, electus Leo, eo nomine quartus, ecclesiam Quatuor-Coronatorum tum presbyter cardinalis. Hic primum a parentibus *ob studia litterarum* in monasterio beati Martini prope basilicam sancti Petri traditus, non solum litteras illic didicit, verum etiam monasticæ conversationis institutis ad amissim informatus est, ita ut ejus exemplo ad vitam religiosam etiam alii erudirentur. Hinc Gregorius quartus eum ad suum obsequium eduxit, & subdiaconum creavit; Sergius vero presbyterum cardinalem sanctorum Quatuor-Coronatorum instituit. Is demum creatus ex presbytero pontifex, Sarracenorum damna, basilicæ Vaticanæ illata, impense reparavit, ornamentis reficiendis aut restituendis, quæ illi abstulerant. Refectum item in basilica sancti Pauli ciborium, quod Sarraceni etiam violaverant; statutumque, ut in die natali sancti Pauli vespertinæ laudes a Romano clero & a schola cantorum in eadem basilica festive celebrarentur.

Ad primum annum ejus pontificatus a Baronio revocatur ejusdem pontificis epistola, scripta ad Prudentium episcopum Tricassinum de consecrando ab eo monasterio, quod construxerat Adremarus monachus, ut superius^b diximus, deque sanctorum reliquiis ab Urbe missis; jubetque pontifex, ut sanctæ Trinitati ejus loci basilica dedicetur sub titulo beati Petri apostoli, cui illud subjicit, atque sancti Leonis papæ. Hæc epistola sic habet.

Leo episcopus servus servorum Dei, reverendissimo & sanctissimo fratri Prudentio Tricassinæ sedis episcopo salutem.

Cognoscat prudentia sanctitatis tuæ, qualiter hic religiosus monachus, nomine Adremarus, cum monachis suis, cum summa devotione ad laudem & gloriam sanctæ Trinitatis & remedium anime suæ, suorumque omnium, in honorem beati Petri apostolorum principis, seu & sancti Leonis ejusdem vicarii papæ, monasterium desiderat consecrare, & situm ac structuram ejus sancti cenobii in rebus juris jam dicti beati Petri apostoli, quæ ejus vere sunt, fundare ac construere. quæ res prædictæ Guidoni gloriosissimo comiti per præceptum pontificale donata sunt. Quam ob causam jubemus, ac hortamur sanctitatem tuam, ut quando ab illius prædicti monachi fueris humilitate postulatus; illuc accedere debeas, & loco, quem vobis significaverit, ipsas illic reliquias supra nominatorum sanctorum, quas a nobis accepit, eo tenore & conditione recondas atque consecres, ut semper & perpetualiter sub jure ac potestate sanctæ nostræ Romanæ ecclesie jam factum monasterium consistat atque permaneat. Sanctitatem tuam omnipotens Deus incolumem custodiat, frater. Bene vale.

Guidonis comitis advocacioni ac tutelæ forte res ejus monasterii a pontifice commissæ sunt, post mortem scilicet Aledranni comitis, qui locum expurgandum, & monachorum usibus aptandum Adremaro concesserat.

Jam in locum Ingelberti Fossatensis abbatis tum succederat Eginardus, qui hoc anno præceptum obtinuit a Carolo rege, ad confirmandam permutationem quamdam, cum Erchenrado Parisiorum episcopo ab se factam, nempe silvæ Vilcenæ pro

ANN. CHR. 847.
 Fossatenſi monaſterio, & ſilvæ Buxiaci pro epiſcopo Pariſienſi. Ejus rei litteras Gerardus a Boſco poſt Baluzium ex chartaceo codice Fossatenſi vulgavit in *hiſt. Pariſ.* ſtoria a Pariſienſi: ubi venerabiles viri Herchenradus Pariſienſis epiſcopus, & Eginardus Fossatenſis monaſterii abbas pro ambarum partium opportunitate hanc inter ſe ſe commutationem feciſſe dicuntur: quod ſcilicet prædictus Herchenradus ex rebus eccleſiæ ſuæ, nempe ex villa Fontanedo *, concidem, quæ vocatur Vincennes. cenna *, habentem in gyro perticas triginta ſeptem, ad partem Eginardi ejuſque monaſterii tranſtulit: contra vero Eginardus abbas una cum conſenſu monachorum ad partem eccleſiæ Pariſienſis & Herchenradi epiſcopi ſilvam apud Buxidum ſitam, totidem perticas in gyro habentem. Actum Compendio regio palatio, vi. nonas Maii, anno octavo regni Karoli glorioſiſſimi regis, indiſtione decima. Idem eſt Einardus abbas, qui in editis catalogis diverſus ab Eginardo perperam cenſetur, etiam apud Gerardum a Boſco: cum tota illa nominis diverſitas in ſolo ſcribendi modo poſita ſit, qualis in ſcribendo nomine Eginardi Karoli Magni notarii, qui modo Eginhardus, tum Einardus pingitur. Is ipſe eſt Ainardus Fossatenſis abbas, qui aliam permutationem de quibuſdam rebus Calæ monaſterii cum Hirmintrude regina fecit anno Caroli regis quinto-decimo.

LVI. S. Columbae privilegium a rege confirmatum.
 In eodem palatio verfabatur adhuc Carolus menſe Decembri, cum ad eum acceſſit vir inultris, ejuſque fidelis Bernardus abbas de monaſterio domne Columbe virginis & martyris ſeu domni Lupi confeſſoris, domnorum venerabilium epiſcoporum privilegium exhibens, idque a rege confirmari obnixè petens: ut, ſicut antiquitus per conſtitutiones pontificum, regumque præceptiones monaſteria ſanctorum Agauenſium, Lirinienſium & Luxovienſium ſub libertatis privilegio conſiſtunt: ita per regalem auctoritatem prædictum monaſterium domne Columbe ſub libertatis privilegio permaneat. quod rex præcepto ſuo ratum eſſe juſſit, nempe ut jam dictum monaſterium ſui juris omni tempore ſub proprii abbatis gubernatione conſiſtat, nulluſque epiſcopus, aliave perſona ullam umquam ordinationem aut poteſtatem contra regulam ſancti Benedicti in eo exercere præſumat, neque de rebus ipſius monaſterii aliquid contingere, nec ad ipſum monaſterium, niſi orandi aut exhortandi gratia, aliquando accedere: neque epiſcopus, in cujus parochia idem monaſterium ſitum eſt, aliquid ex eo uſurpare attentet. Si vero ab ejuſ loci abbate vel congregatione illuc pro quavis neceſſitate invitatus venerit, abſque diſpendio eorum accedat & recedat: ut nulla inquietudine abbas vel ſui monachi prægraventur. Dein obteſtatur poſteros omnes ſucceſſoresque ſuos, ut, quemadmodum ſtatuta ſua a ſucceſſoribus conſervari volent; ita & hoc decretum pro amore Chriſti & pro tranquillitate fervorum ejuſ inviolabiliter conſervent. Actum Compendio palatio regio nonis Decembris, anno Karoli regis octavo, indiſtione undecima a kalendis Septembris inchoata. Hoc præceptum integrum habes in appendice ad Lupum. Tot præceptis ac litteris non tamen intacta manſit ſanctæ Columbe monaſterii libertas toties impetita, a Wenilone Senonum antiſtite poſt undecim annos denuo pulſata, ſed irritò conatu.

LVI. S. Saviniani & ſociorum tranſlatio.
 Eidem Weniloni archiepiſcopo & Anaſtaſio abbati ſuburbani ſancti Petri monaſterii factum traditur oraculum de transferendis in baſilicam ſancti Petri reliquiis ſanctorum Saviniani, Potentiani, ſociorumque martyrum, qui in contigua Salvatoris eccleſia ſepulti erant, præter ſanctum Serotinum, cujuſ corpus in alia baſilica humatum fuerat. Indiſtione ad hanc celebritatem die, iſtuc convenit infinita promiſcui vulgi multitudo. Hanc tranſlationem refert Clarius monachus ad hunc annum, diem vero notat octavum ante kalendas Septembris. Eundem annum ſignat libellus ab anonymo hac de re editus: at tranſlationem factam dicit *quarto-decimo kalendas Novembris*, & quidem *indiſtione decima*, quæ huic anno recte quadrat. Inventum ſancti Saviniani corpus in loculo plumbeo, pallio involutum, omnino integro & incorrupto. Caput illius quaſi plumbatis dextro in tempore contritum, duabus gladii plagis percuſſum erat, ita ſanguineis, quaſi recens eſſet percuſſio. Ipſo die cæcus quidam ad ſanctorum martyrum reliquias lumen recepiſſe dicitur. Anonymi libellum in appendice habes ex codice Cormeriacenſi.

S. Potentiani reliquias Jotto conceſſe.
 Tunc Jorenſe monaſterium regebat Hermentrudis abbatiffa, eidem Weniloni affinis, quæ fama ſanctorum martyrum recens manifeſtatorum excitata, quaſdam ſancti Potentiani reliquias a Wenilone obnixè flagitavit, impetravitque. Erat tum

ANN. CHR. 847.
 Jorenſe monaſterium ad ſummas penuriæ redactum anguſtias: ſed ab adventu ſacrarum reliquiarum ita relevatum fuiſſe dicitur, ut nullam deinceps inopiam, aut tempeſtatis procellam ſuſtinerit. Hæc eſt Hermentrudis monaſterii ſanctæ Mariæ Joderenſis abbatiffa, quæ cum Hilduino abbate Dionyſiano res quaſdam commutavit, nempe villam Cuciacum pagi Meldenſis pro Liniaco, probante Ludovico auctore imperii ejuſ anno viceſimo-ſexto, indiſtione ſecunda.

LIX. S. Amandi partitio confirmata.
 Elnonenſi ſancti Amandi monaſterio jam ab anno ſecundo præerat Giſlebertus abbas, Adalleodi ſucceſſor, cum monachi ejuſ loci Carolum regem, qui tunc Elnone verfabatur, adierunt, rogantes, ut, propter ſuſpectas ſucceſſentium rectorum voluntates, bonorum partitionem ad ſuos uſus factam, & ab ejuſ patre Ludovico ſereniſſimo auguſto probatam, regio præcepto denuo confirmaret: ne ullo prætextu a quovis deinceps abbate ad alios uſus detorqueri poſſent. Id vero non modo rex induliſit, ſed etiam quaſdam ſua ſponte adjecit, nempe in pago Oſtrebantenſi Scaldinium & Helenam, & in Nigella farinarios duos, aliaque nonnulla. Inſuper ſtauit, quod ante ipſum pater ſuus decreverat, ut de villis dominicis nona pars totius ſupelleſtilis monachis tribuatur, hoc eſt de annona, legumine, caſeo, fœno, pullis equinis, porcis, canilibus, altilibus, vino, ovibus atque ovis. Quæ vero ſint illæ villæ dominicæ, in appendice leges, ubi hoc præceptum referemus. Denique ad portam monaſterii manſa quinque deputavit, totidemque ad hoſpitale pauperum, præter decimas utriſque attributas. *Data x. kalendas Aprilis, indiſtione x. anno VII. regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Actum Elnone monaſterio ſancti Amandi.*

LX.
 Hetti archiepiſcopi mors. Parduli epiſcopi electio.
 Mortuus eſt præſenti anno Hetti Trevirorum pontifex, cui ſucceſſit Thietgaudus, magnorum deinceps motuum auctor. Nec diutius vixit Simon Laudunenſis epiſcopus, cujuſ ſucceſſor Pardulus non uni ſynodo anno ſequente interfuit. Fuerat iſ ante pontificatum vice-dominus eccleſiæ Remenſis, idemque Lupi abbatis familiaris, ad quem recens electum ſcripta eſt ex parte reginæ Irmindrudis Lupina epiſtola LXXXIX. inſcripta *venerando Pardulo epiſcopo*, tametiſ necdum ordinatus erat, utpote cujuſ diem ordinationis regina ſuis, ſuorumque precibus ſollemnem facere ſtudebat, eidem gratias ob munere agens, ſimulque promittens, ſe libenter experturam ſtolæ faciendæ laborem, quem ipſi Pardulus impoſuerat. In fine ab ejuſ benignitate poſtulat, ut pro his, qui in deſenſione patriæ occubuerant, Dei clementiam exoret, & ſuperſtitibus eorum hominibus auxilietur. Forte id intelligendum de pugna hoc anno inſita contra Brittones, de qua miſſi ad dominum regem tunc veniſſe dicuntur in chronico Fontanellenſi b Cheſniano, *interitum Mangili Brittonis & ſociorum ejuſ nuntiantes, qui a Gairfrido comite interfecti ſunt.* Hujus legationis teſtis fuit chronographus ille, qui ait, ſe hoc anno pro quibuſdam monaſterii ſui prædiis ad Bacivum palatium & Bonolium perrexiſſe.

LXI.
 Ludovici imperatoris præceptum pro S. Zenone.
 Si germanum ac ſincerum eſt Ludovici præceptum apud Ughellum c pro Veronenſi ſancti Zenonis monaſterio, jam quartus hic erat ipſius Ludovici annus imperii, quo ſuperiorum imperatorum donationes eidem loco factas confirmat rogatu Landerici epiſcopi, in his quoddam monaſteriolum, dictum Novum, ſitum in pago Tarviſiano, quod genitor ejuſ Lotharius auguſtus eidem monaſterio contulerat. Actum curte Auriola VIII. kalendas Septembris, anno imperii HLotharii viceſimo-quarto, HLudovici quarto, indiſtione decima. quod diploma Druſtemirus archicancellarius recognovit. Alia apud eundem auctorem d litteræ exſtant, quæ Ludovico imperatoriam dignitatem ab eo tempore adſtrunt.

ANN. CHR. 848.
 LXXI.
 Res civiles anni ſequentis.
 Obleſſa poſtero anno a Nortmannis Tolofa, Carolus quadrageſimæ tempore auxilio advolat, eoſque viriliter aggreſſus, partem eorum ſuperat, captis navibus, quæ in fluvio Dordonia erant, & piratis interfectis. Verum, cum ab ea urbe receſſiſſet Carolus, dolo Judæorum prodita, direpta, combuſtaque eſt. Capta itidem ab iſdem Bardegala cum Guillelmo duce, qui poſtea Impurium & Barcinonem dolo cepit. Carolus iterum in Aquitaniam profeſtus adverſus Pippinum, qui tyrannidem meditabatur. Pertæſi demum Aquitani Pippini inertia, Carolo ſe ſe tradunt, atque in urbe Aurelianorum regem Aquitanie agnoſcunt, agnitumque epiſcopali benedictione conſecrari curant. Interim Nomenoius, dux ſeu tyrannus Brittonum, urbes Namneticam & Redonicam, necnon territorium Andeca-

ANN. CHR.
848.

venſe, atque etiam Cenomannenſe uſque ad Meduanam invadit; tumque regem ſe ferens, episcopos totius ſuæ regionis expellere, alioſque ſibi obſequentes conſtituere in animum induxit. quod quemadmodum factum ſit, quatenus id ad res noſtras pertinet, explicandum eſt.

LXIII.
Britanniæ
epiſcopi a No-
menoio pulſi.

Ereſtus in ſpem regni Nomenoïus, conceptæ tyrannidis fautores undique accerſere, adverſanteſque amoliri inſtitit. Hoc conſilio Britanniæ episcopos, quibus haud ſatis fidebat, ſedibus ſuis exturbare, alioſque ſibi familiares in eorum locum intrudere molitur. Atque ut aliquem facinori colorem daret, illos ſimoniaci inſimulat. Quin etiam additus accuſationi necis terror, ni culpam illi ultro faterentur. Hos itaque in cœtum cogit, atque ad conſtitendum ſcelus, ſive id verum erat, ſeu extortum, adducit. Tum duo ex illis Romam miſſi cum Conwoione abbate Rothonenſi, Leonem papam hac de re conſulturi. Habitus Romæ conventus præſidente pontifice, qui episcopos, ultro culpam conſtitentes, moderate objurgatos domum remiſit cum litteris ad reliquos Britanniæ episcopos directis, quibus litteris episcopos ſimoniacos in concilio judicandos ſecundum veterum canonum placita definit. Reverſis in Britanniæ legatis, Nomenoïus graviter tulit, episcopos integra dignitate Roma revertiſſe; lectoque pontificis reſponſo, ſcribentis, episcopos, qui ſimoniaci conſtituti fuiſſent, in ordinem redigendos, rem per ſe ſe exſequendam aggreſſus eſt. Mox coactis in Rothonenſem ſancti Salvatoris eccleſiam quatuor episcopis dignitatem in frequenti laïcorum hominum cœtu abrogat, alioſque ſubſtituit, adjectis tribus aliis episcopatibus, Dolenti in metropolitanum ereſto. Pulſi episcopos ad Carolum ſe recipiunt, querelas apud eum deponentes. Hi ad Turonenſem metropolitanam legitimum remiſſi, quem valde exaſperaverat Nomenoïi facinus, ab eccleſiæ diſciplina abhorrens, Britanniæ a legitimo metropolitano avulſa. Unde anno inſequenti in ſynodo Pariſiis coacta patres ſcriptis ad Nomenoïum litteris graviter conqueſti ſunt, quod Britanniæ *epiſcopi legitimi ſedibus propriis expulſi, & mercenarii introduſti* eſſent; violata beati Martini diocæſeos auctoritas; quin etiam vicarii beati Petri, nempe Leonis, epistoſa inſuper habita, quam ne recipere quidem Nomenoïus dignatus eſſet. Hæc ſynodica epistoſa ſcripta eſt ex mandato patrum a Lupo abbate, exſtatque inter alias ejus auctoris octogefima-quarta. In eadem, ut veri ſimillimum eſt, ſynodo conſectus eſt indiculus, a Sirmundo primum editus in analectis ad capitula Caroli Calvi, forſan ad Leonem papam directus, qui reſcripto ſuo Nomenoïum monuit, ut ne Giſlardum, Namneticæ ſedis inſaſorem, deſenſare pergat, ſicuti docet reliſtum ejuſdem epistoſæ fragmentum. Leonis ſucceſſor Benediſtus tertius exturbatos episcopos in integrum reſtituere ſategit, ſed fruſtra. qua de re conqueſtus eſt poſtea Nicolaus papa primus in epistoſa ad Salomonem Britanniæ ducem. Nihilominus tenuit nova hæc episcopatum inſtitutio; atque adeo controverſia de ereſtione Dolentiſis metropolis ad duodecimum uſque ſæculum indefinita proceſſit. Hæc continenter referre viſum eſt: nunc quid rei hoc in negotio geſſerit Conwoion abbas, expendendum.

LXIV.
Quid huc
contulerit
Conwoion
abbas.

In prædicto indiculo mentio ſit de quodam homine Nomenoïi *complice*, qui, æſtuante principe atque anxie cogitante, quo modo conceptum ſcelus perpetrare poſſet, ſe ad circumveniendos episcopos doli ac fraudis artificem obtulerit. Erunt forte qui ſuſpicientur, id Conwoionis artibus effectum. Et quidem certum videtur, ejus inſtinſtu episcopos in cœtum coactos, eumque forſaſſe auctorem fuiſſe duos ex eis mittendi Romam ad pontificem, qui omnium cauſam agerent. Ut vero Conwoion dejectionis eorum conſcius fuerit, atque inſuſionis aliorum, in animum inducere haud quaquam poſſum. Eſt enim dejectionis & inſuſio hæc a laïcis hominibus in eccleſia Rothonenſi, & quidem præſente Nomenoïo, patrata ſit; ejus tamen expertem fuiſſe piſſimum abbatem intelligimus ex ejus actis, tum maxime ex libro ſecundo de ipſius miraculis: ubi Romana ejus legatio accurate deſcribitur, nulla mentione facta ſecuta dejectionis, quam procul dubio minime reticuiſſet illius libri ſcriptor, ſi Conwoion ejus particeps fuiſſet. Ad hæc in eodem libro a quodam monacho Rothonenſi ejus diſcipulo tacite improbatum hoc Nomenoïi factum, cum *is zelum Dei non ſecundum ſcientiam* habuiſſe dicitur. quæ verba episcoporum expulſionem ſpectare videntur. Accedit longe graviffimum pro Conwoione argumentum ex epistoſa ſynodica concilii Tullenſis ad optimates Brittonum, ejuſmodi exauctorationis præcipuos auctores, quibus omnibus, ac ſingulis ex nomine inſ-

ANN. CHR.
848.

ſcripta epistoſa eſt, nulla facta commemoratione Conwoionis abbatis, qui indubie inter primos nominandus erat, ſi ejus rei fuiſſet architectus. Ceterum in hac legatione venerabilis abbas corpus ſancti Marcellini papæ & martyris ex Urbe retulit ad Nomenoïum principem, hujus nutu in Rothonenſi eccleſia repositum cum pontificia caſula, qua ipſum Leo honoravit.

Quanta Britanniæ ac finitimis regionibus damna intulerit Nomenoïus, paucis explicant patres ſynodi Pariſienſis in ſuperiori illa epistoſa, quam Lupus abbas eorum nomine ad ipſum ſcripſit. *Cupiditate*, inquit, *tua vaſtata eſt terra chriſtianorum. Tempſa Dei partim deſtructa, partim incenſa, cum ſanctorum offibus, ceterisque reliquiis. Poſſeſſiones eccleſiarum, que fuerunt vota fidelium, redemptio animarum, patrimonia pauperum, illicite in tuos uſus redacta*, & cetera in hunc modum. In his vicinum Glonnenſe ſancti Florentii monaſterium in favillas redactum odio Caroli cui Dido abbas obſequebatur. Hinc Carolus gratiam repenſaturus, villam Miniacum in pago Cenomannico ad ſtadium Sartam, & Johannis-villam, in pago Andecavenſi non longe ab alveo Ligeris ſitam, Glonnenſibus conceſſit x. kalendas Auguſti, indiſtione undecima, anno regni ſui nono. *Actum in villa Puteata non longe a civitate Clavemonte*. Paulo poſt idem Dido abbas, aſſentiente rege, Gauzberto cuidam, ipſius Caroli fideli, manſa quindecim in prædicta villa Miniaco ceſſit pro duobus manſis & dimidio apud Cryptas villam pagi Andecavenſis, & eccleſia apud Miron in pago Piſtavenſi. Actum apud Bituricas. Vicioſi ſunt ejus præcepti chronici characteres in chartario. Denique Carolus eidem Didoni cellam ſeu abbatiam ſancti Gundulſi, in pago Bituricenſi ad Ligerim ſitam, liberaliter contulit, eamdemque Heſfrido abbati poſtea confirmavit. Incenſo Glonnenſi monaſterio, Dido abbas ad Johannis-villam ſeceſſiſſe, ibidemque deceſſiſſe dicitur, vir tantæ ſanctitatis, ut, cum ejus corpus inde Glonnam humanum navigio de-veheretur, cerei ad ejus feretrum accenſi nulla ventorum aut imbrum vi exſtinſti ſint. Didoni ſub finem hujus anni aut inſequentis ſucceſſit Rodulſus, qui proximo anno præceptum a Carolo rege obtinuit. De clade Glonnenſis monaſterii rythmus, per illa tempora editus, habetur in appendice noſtra cum Carolino diplomate Heſfrido abbati conceſſo.

Condateſcenſi ſeu Jurenſi ſancti Eugendi monaſterio præerat Agilmarus abbas & archiepiscopos Viennenſis ab anno quinto Lotharii auguſti, cujus archicancellarius erat. Hoc vero anno, Lotharii octavo, Otto comes & Adalſinda ejus uxor monaſterio dederunt cellas Borbonticæ & Salegiæ. Demum Otto factus eſt ibidem monachus cum filio ſuo Amblardo, de quibus ita necrologium: *Pridie idus Martii Otto comes & monachus, & uxor ejus Adalſinda, & Amblardus eorum filius monachus, qui dederunt ſancto Eugendo cellam Borbonticæ atque Salegiæ*. Forſan is fuerit Audo comes, in cujus fundo ad Ararim ſancti Mauri abbatis corpus collocatum, ac per tres annos & dimidium cuſtoditum fuit, teſtante Odone abbate. Deſuncto poſt annos quinque Agilmaro, Lotharius abbatiam ſancti Eugendi cum archicancellariatu conceſſit Remigio archiepiscopos Lugdunenſi. Sub his abbatibus regularem diſciplinam procurabat præpoſitus, qualis fuit ſub Remigio abbate Manno, qui quodaſm codices, in his Flori carmen de diſiſione imperii, ad ſepulcrum ſancti Eugendi obtuliſſe memoratur.

Per id tempus Hildericus, Caunenſis in Septimania cœnobii abbas, a Carolo rege obtinuit confirmationem regis deſenſionis ac libertatis, quam Carolus Magnus ejus avus olim conceſſerat eidem monaſterio, cui tum Daniel abbas præerat. Idem rex etiam ratas habuit ejuſdem loci poſſeſſiones, in his cellulas duas, in loco Laurano & ſancti Fruſtuoli ſitas in pago Carcaſſenſi. Editum eſt hac de re diploma ſine chronicis notis in appendice ad capitularia regum Francorum, idque obtinuiſſe dicitur *venerabilis abbas Hildericus ex monaſterio, quod dicitur Caunas, quod eſt ſitum in pago Narbonenſi, conſtructum in honore ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli ſuper ſtadium Argenti-duplicis*. Non omiſerim, tametsi minutulum eſt, quod idem Hildericus cuidam Redemto *terram de Campo-liberio in pago Reddenſi* *, conceſſit ad complantandum, anno octavo regnante Carolo rege. In Hilderici locum Gundilſalvus jam ſucceſſerat ejuſdem regis anno tertio-decimo.

Ipo anno, quem modo proſequimur, quadageſimo-octavo Guillelmus comes, filius Bernardi, Impurium & Barcinonam dolo magis, quam vi cepiſſe memoratur

LXV.
Nomenoïi
facinora.Caroli dona-
tio Glonnæ
facta.Dido abbas
ſanctus.LXVI.
Agilmarus
abbas Jurenſis,
Otto comes &
monachus.LXVII.
Caroli præ-
ceptum datum
Hilderico ab-
bati Caunenſi.

* de Razez.

LXVIII.
S. Eulogii
vitæ compen-
dium & iter.

ANN. CHR.
848.

in annalibus Bertinianis. Huc spectare videtur epistola sancti Eulogii presbyteri Cordubensis ad Wilelsindum Pampilonensem de perturbatione totius Gothiæ ex funerose Willelmi incurfu, qui adversus Carolum regem Francorum, auxilio Abderamis regis Arabum, tyrannidem illis in partibus moliebatur. quod in causa fuit, ut ne Eulogius ulterius pergeret ad invisendos fratres, qui tum in Francia exsules erant, prohibente in primis factione comitis Sancii-Sancionis, Carolo itidem infesti, qui totum illud iter, quod in Galliam-Comatam ducit, obsidens, immane periculum commeantibus ingerebat. Erat Eulogius, teste Alvaro ejus familiari, nobili stirpe Cordubensium senatorum progenitus, a puero in æde sancti Zoili Dei cultui mancipatus, ubi primas etiam litteras didicit. Cum esset scripturarum studiosissimus investigator, non contentus domesticis magistris, abbatem bonæ recordationis & memoriæ Speran-Deum sapius invisibat, doctrinæ fama tum celebrem, qui eo tempore totius Baticæ provinciam sapientiæ ac sanctitatis luce illustrabat. Ad sacerdotium promotus Eulogius, acriori se vitæ asperitate macerare cœpit, attentius scripturis vacare divinis, *monasteria frequentare, cœnobia invisere, regulas fratrum componere, ita in clero degens, ut monachus videretur.* Hinc Eulogius nostris a nonnullis adscriptus, tamen non professione, sed tantum studio & amore monachus fuerit. Verum cum Recaffredi episcopi, ut ipse putabat, errori, qui martyrio se ultro objicientes pro martyribus haud agnoscebat, assentiri nollet; a sacrificio celebrando se ipse suspendit, Hieronymi & Vincentii sanctissimorum presbyterorum exemplo: quod in epistola beati Epiphani episcopi ubi legisset, quasi telo percussus ingemuit, dixitque conversus ad episcopum: *Si lucerna ecclesia, & fidei nostræ hoc egerunt columna, quid nobis facere convenit, quos delicti onera graviter deprimunt & affligunt? Cognoscat ergo vestra paternitas, interdictam a me ipso mihi sacrificandi licentiam.*

L X I X.
Serafiense &
Legerense mo-
nasteria adit.

Non satis fuit Eulogio patriæ suæ, id est Baticæ, monasteria lustrare: quin etiam occasione fratrum suorum, Alvari & Isidori, qui tum in ultiores Galliæ Togatæ partes apud Ludovicum regem *Bajovaria*, id est Germaniæ; ob regis Arabum infestationes discesserant, eo iter instituens, Pampilonem progressus, sancti Zachariæ cœnobium, aliaque ejus regionis monasteria percurrit, in eisque multorum sanctorum patrum conversatione & amicitia recreatus est, non tantum Wilelsindi Pampilonensis episcopi consuetudine & benevolentia, qui ipsum hospitio liberaliter excepit. Positum erat beati Zachariæ *arcisterium*, ut ipse vocat Eulogius, ad radices montium Pyrenæorum, in *Gallia-Comata portoriiis*, e quibus Aragus fluvius oriens, rapido cursu Seburim & Pampilonam irrigans, amni Cantabro (Egam putat Morales) infunditur, quod monasterium exercitatione regularis disciplinæ toti tunc occidenti plagæ prælucebat. Huic præerat Odoarius abbas, *summæ sanctitatis, magnæque scientiæ vir*: sub quo *centum-quinquaginta regulares monachi*, testante Alvaro, militabant. Prius autem quam ad eundem locum subiret Eulogius, Legerense adit monasterium, ubi multos commoratus dies, præcipuos in Dei timore viros ibidem cognovit. Deinde, aliis, aliisque locis peragratis, tandem ad illud, quod maxime desiderabat, Serafiense pervenit cœnobium, ibidemque acceptus est ab Odoario abbate, *qui omnem erga nos*, inquit, *humanitatem exhibuit*, quæ fere verba sunt regulæ sancti Benedicti.

Serafiensium
religio.
a S. Bened.
c. 53.

Quanta vero ejus loci religio, quantæque sanctitatis illic monachi extiterint, ipsis Eulogii verbis accipe. *In illo*, inquit, *beata congregationis collegio, quod bene centenarium numerum excedebat, veluti sidera celi, alii quidem sic, ceteri vero sic, diversis meritorum virtutibus emicabant. Florebat in nonnullis perfecta caritas Christi, quæ foris mittit timorem. Plerosque alto culmine extollebat humilitas, quæ se se unusquisque juniore inferiorem reputans, imitatores præceptorum Dei fieri contendebant. Multi etiam, cum essent corpore imbecilles, virtute tamen magnanimitatis subnixi, alacrioribus animis injunctum exercebant obsequium. Sic quoque in aliquos principarum suum obedientia, quæ omnium virtutum magistra est, vindicans, suos non patiebatur executores degenerare: sed supra vires grandia exercere compellebat, quoscumque suo munere illustraverat. Operabantur omnes certatim: alter alterum invitans contendebat præcellere. Augebatur invicem ardor placendi Deo & fratribus, & unusquisque propriæ artis industriam ad communem profectum exercitabat. Exercebant alii peregrinorum & hospitem diligentius curam, & quasi declinanti Christo ad hospitium eorum,*

omnibus

ANN. CHR.
848.

omnibus adventantibus obsecundabant. Cum vero tot essent, nullus murmurans, nemo arrogans intererat. Studebant cuncti silentio; totamque per noctem furtivis precibus incumbentes, nocturnum chaos pervigili meditatione vincebant: magna se circumspeditione vallantes, ne Psalmistæ denotarentur oraculis, qui ait: *Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt. Sed quid referre de sanctorum virtutibus lingua potest mortalis, qui in terris positi angelice degunt, & qui licet inter homines conversentur, propositum vere gerunt caeleste?* Hactenus Eulogius de præclaro illo monachorum collegio, quod utinam moribus & imitatione prosequamur.

Post paucos commorationis dies, cum ab eis discedere vellet Eulogius, omnes solo prouunt, pro se Deum exorari deposcunt, conquesti, quod tam cito a viro sancto desererentur. Discedenti comitem se adjunxit venerabilis abbas Odoarius cum Johanne præposito: qui una, per totum usque in vesperum diem, colloquia de divinis scripturis habentes, demum ab invicem, datis acceptisque osculis, non nisi ægre avulsi discesserunt. Tum iter relegens cum Theodemundo diacono Eulogius, Wilelsindum denuo revisit, & post paulum, piæ matris Elisabethæ, forumque duarum Niolæ & Anullonis, juniorisque fratris Josephi desiderio, Cordubam repeditavit: ubi post triennium in carcerem conjectus est, ac demum post annos abhinc undecim martyrio affectus. In ipso reditu ex urbe Cæsaraugusta a quibusdam negotiatoribus accepit, duos fratres suos peregrinos apud *Maguntiam nobilissimam Bajovariæ civitatem* exulasse. Domum reversus, incolumes reperit genitricem, binasque sorores, & natu-minimum omnium Josephum, quem tyrannus principatu dejecerat. Ceterum & sancti Zachariæ aceterio non modo virtutum exempla, sed & politioris litteraturæ codices retulit, quos Alvarus in ejus vita commemorat. In fine epistolæ Fortunium Legerensis & Odoarium Serafiensis monasterii abbates cum suis collegiis salutavit. Ad Legerense quod attinet, auctor est Morales^a, istuc ante sex annos translata fuisse sanctarum virginum Nunilonis & Alodiæ corpora, nempe altero post anno, quam necem pro Christo pertulerant. Huc spectat testamentum a Garibao^b relatum, quod rex Eneco Xemenones cum episcopo Guillelmo seu Wilelmo fecit in honorem sancti Salvatoris & sanctarum virginum Nunilonis & Alodiæ æra octingentesima octuagesima, xiv. kalendas Julias. Et tamen Eulogius^c earum martyrium ad decennium differt. Nobis satis sit utramque proposuisse sententiam, tamen Eulogii auctoris æqualis præponderat auctoritas. An idem sit sancti Zachariæ monasterium cum Serafiensi inferius^d discutiemus.

^a Moral. in
Eulogio lib. 2.
c. 7.
^b Garib. lib.
22. c. 1.^c Eulog. mar-
tyr. lib. 2. c. 7.^d lib. 34. n. 26.
L X X.
Gothescalci
varia fortuna.

Nunc locus ac tempus exigit, ut agamus de Gothescalco, miserabili monacho, cujus quam varia fortuna, tam diversa de eo hominum judicia extiterunt, multarum controversiarum, nostro quoque tempore, argumentum. Has renovare nequaquam nobis est animus: sed tamen tam famosi hominis historiam hic desiderari non licet. Fuit is origine Saxo, ut superius^e vidimus, a puero educatus & tonsus in Fuldensi monasterio: ex quo postea egressus, ad Orbacense monasterium provinciæ Remensis in parochia Sueffionensi, a Reolo seu Regulo Remorum antistite olim conditum, se recepit. Istic sub Bavone abbate multam dedit operam legendis sanctorum patrum libris, præsertim Augustini, cujus sententias, Hincmaro teste, totas dies memoria proferre consueverat; Fulgentius alio nomine dictus, ob sancti Fulgentii amorem, cujus sententiam de gemina prædestinatione tueri studebat. Romam peregrinationis causa, pro ingenio gentis, Sergio pontifice profectus, in reditu adit Eberardum comitem Foro-Juliensem, apud quem aliquantisper hospitatus est. Ut erat dicax, & multa lectione instructus, factum est, ut sive in publicis concionibus, seu in privatis colloquiis, verba non prius illic audita de gemina prædestinatione, una bonorum ad vitam, altera malorum ad interitum, misceret, præsentem in primis Notingo electo Veronensi. Id ubi fama vulgante rescivit Rabanus, tunc Moguntinus pontifex dudum illi, ut antea^f vidimus, nonnihil infestus, litteras dedit ad Eberardum comitem, in quibus ait, in suis partibus rumore sparsum esse, quemdam sciolum, nomine Gothescalcum, apud eum manere, qui dogmatizet, quod prædestinatio Dei omnem hominem ita constringat, ut, etiam si quis velit salvus fieri, & pro hoc fide recta, bonisque operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat; frustra & incassum laboret, si non est prædestinatus ad vitam. Tum, oppositis Augustini quibusdam testimoniis, in fine comitem monet, ut Gothescalcum his sermonibus interdicit, ne hac licentia ejus prædicatio infirmis offendicu-

^e lib. 30. num.
30.^f ibid.

lum pariat, Hæc epistola scripta est *decimo kalendas Maii* apud ^a Ughellum, qui & alias refert ejusdem argumenti, ab eodem Rabano tunc scriptas ad Notingum Veronensem electum. Utraque vulgavit Sirmundus, sed priorem absque illa chronica nota.

His litteris pulsatus Gothescalcus, Eberardi ædibus excessit, tum Norico, Suevia, aliisque Germaniæ partibus peragratis, Moguntiam demum accessit. Id ubi comperit Rabanus, qui hominem jam probe noverat, statim Moguntia synodum hoc anno curavit celebrari circiter kalendas Octobris, Ludovico rege præsentate. Vocatus ad synodum Gothescalcus, fidei suæ rationem reddidit, edito confessionis suæ scripto, in quo cum geminam prædestinationem tuebatur, tum etiam Rabanum arguere haud veritus est, quod in epistola ad Notingum, reprobatorum prædestinationem, tamquam sanæ fidei contrariam, proscripsisset: quod voluntatem Dei, & pretium sanguinis Christi ad omnium hominum salutem extendi assereret: quod de libero arbitrio male cum Gennadio sentiret. Cum Rabanus eum a sententia revocare frustra tentasset; visum est monachum ad Hincmarum, suum tum metropolitam, remittere cum synodica epistola, cujus hæc summa est. scilicet quemdam gyrovagum monachum, nomine Gothescalcum, qui se assererat in Remensi parochia ordinatum, de Italia venisse Moguntiam, novasque superstitiones, & noxiam ad prædestinationem Dei doctrinam introducere, ac populos inducere in errorem, asserendo, *quod prædestinatio Dei, sicut in bono fit, ita & in malo.* quare hominem in synodo Moguntina correptum, at incorrigibilem repertum, jussu Ludovici regis damnatum ad Hincmarum mitti, ut eum recluderet in parochia sua, nec sineret amplius errorem disseminare, ac sedacere populum christianum. Litteris acceptis, Hincmarus Gothescalcum sisti jussit in synodo, Carisiacum anno sequenti indicta: in qua iterum damnatus, virgisque cæsus, & in ergastulum retrusus est sub custodia Alduini abbatis Altvillarensis. Reclusus in carcerem Gothescalcus, non sic tamen principio artatus est, seu indulgentia Hincmari, seu potius commiseratione Alduini abbatis, ut libris & calamo ipsi penitus esset interdictum. quæ res diversos ipsi eum adversarios, tum patronos excitavit. Id ubi Rabanus intellexit, iteratis ad Hincmarum litteris ait se mirari, quod *istum noxium virum* a scribendo non compescat, quippe qui nec monachi votum, nec sacri ordinis ritum, nec prædicandi officium legitime observasset; denique se polle esse auctorem, *ut communicatio ei tribuatur.*

Cum vero durius ille tractaretur, id venit in notitiam Nicolai papæ, qui rem improbavit. Indignatum pontificem lenire studuit Hincmarus, eique significavit, se curasse, ut necessaria omnia benigne homini suppeditarentur; at eum his præfraete uti nolle. Interim, deficiente Gothescalco, Hincmarum consulunt Altvillarenses, quo pacto illi in extremis subvenirent. Rescripsit Hincmarus, non nisi respicienti Viaticum concedendum. Sic absque subsidiis christiana religionis in ergastulo exspiravit infelix ille monachus, cujus variam fortunam paucis hic in antecessum exponere visum est, quam per partes suis locis explicaturi sumus.

IN primis occurrit prior synodus Carisiacensis, quæ in causa Gothescalci postero anno, id est supra octingentesimum quadragesimo-nono, jussu Caroli convocata est, suadente Hincmaro archiepiscopo, cui Wenilo Senonensis cum suffraganeis provinciæ Remensis, & aliquot aliis episcopis duobusque chorepiscopis, ac tribus abbatibus interfuit. Abbates illi fuere Paschasius Radbertus Corbeix, Bavo Orbaci, & Halduinus seu Alduinus Altvillaris monasterii. Productus coram synodo Gothescalcus, cum sententiam tueri perseveraret, sacerdotali privatus honore, quem per Riboldum chorepiscopum, *cum esset Suesionica parochiæ monachus*, incio civitatis suæ episcopo usurpasse dicitur, abjectusque est, ac virgis cæsus, ac demum, ne aliis deinceps noceret, ergastulo in Altvillarensi monasterio retrusus. Addunt annales Bertiniani, Gothescalcum, sic publice flagellatum, compulsus fuisse, ut libros assertionum suarum igni supponeret. Quatuor capitula in illum edita, quæ deinceps famosa fuere, ad alteram synodum Carisiacensem, quæ post annos quatuor habita est, referuntur in annalibus Bertinianis: sed forte in priori sancita, in posteriori confirmata sunt. quod suo loco expendemus. Primum capitulum est, quod una sit tantum prædestinatio, scilicet ad vitam æternam, nulla ad interitum. Secundum, quod liberum arbitrium per gratiam ad bonum habeamus, & ad malum desertum a gratia. Tertium, quod Deus omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salventur. Quartum denique, quod Chris-

ANN. CHR.
849.
LXXI.
Carisiaci prior
synodus in
causa Gothescalci.

tus pro omnibus omnino hominibus passus sit, licet non omnes ejus passione liberentur. De his capitulis frequens in consequentibus mentio recurret. Ad primum pertinet id, quod Radbertus ait octavo libro in Matthæum: *Quapropter scire debemus, quotiens aliquis perit, non ex prædestinatione Dei, ut quidam male sentiunt, neque ex voluntate Patris perit, sed proprio suo peccato, justoque Dei judicio.* ubi Gothescalco tribuere videretur Radbertus, quod ex ejus doctrina veluti consecarium Hincmarus, alique ejus sequaces inferebant. Totius rei in synodo Carisiacensi gestæ Hincmarus rationem reddidit Rabano, scripta ad eum epistola, in qua ^a asserit, hunc solum tunc temporis ex discipulis beati Alcuini relictum, scilicet Rabanum.

Neque vero mirum est ab hac synodo abfuisse, qui aliis adesse solebat, Lupum abbatem Ferrariensem, qui cum Hincmaro consentiens non erat, ut ejus de hoc argumento liber aperte probat. Neque tamen Gothescalci partibus occæcato animo assentatus est Lupus: quin ejus quæritandi nimiam lasciviam repressit, cum ab eo interrogatus, an beati post resurrectionem oculis corporeis Deum visuri essent, inter alia hæc respondit epistola tricesima: *Ni veritus fuisssem, ut me ab observatione caritatis aversum, nullius flecti posse precibus putando, eandem caritatem offenderes; etiam nunc silentii latebram fovens, nihil ad ea, quæ consuluisti, respondi, duabus videlicet ex causis: altera, ne otio tuo materiam exercendi ingenii vel imminuerem, vel detraherem: altera, ut habita consideratione illorum, quos super eadem questione te sollicitasse olim cognovi, mediocritatem meam non præjudicare quorundam excellentiæ estimatione propria comprobarem.* Denique sub finem eum hortatur, *ut nequaquam ultra in talibus ingenium suum conterat: ne his ultra, quam oportet, occupatus, ad utiliora vestiganda sive docenda minus sufficiat.* Næ ille minus infelix futurus fuisset, si tam prudenti consilio appulisset animum. De Lupi libro trium quæstionum aptior erit inferius dicendi locus & occasio.

Carisiaci versabatur Carolus, cum res quasdam proprietatis suæ, fitas in villa pagi Sylvanectensis, nomine Balmiaco, donavit basilicæ, quæ non longe a monasterio sancti Martini sub honore sanctæ Mariæ, & sanctorum Petri & Pauli, Johannis-Baptistæ & sancti Martini fundata, & ad sepulturam pauperum deputata, simulque sacrosancto sepulcro sancti Martini. quod monasterium erat beatae Mariæ de Scrinio-
lis, ab Ingeltrude matrona conditum ^b sub finem sæculi sexti, nunc paræcialis ecclesia; sanctimoniales vero ad suburbanum Bellum-montem ineunte sæculo undecimo translata, ut suo loco dicturi sumus. Prædictum diploma Aeneas notarius ad vicem Ludovici recognovit. *Data III. idus Martii, indictione XII. in anno VIII. Karoli gloriosissimi regis. Actum Carisiaco palatio regio.*

Paullo post priorem illam synodum Carisiacensem, quam jussu Caroli convocata fuisse tradunt annales Bertiniani, conventus alter mense Junio ab eodem Carnutus indictus est, ut de Caroli principis merita poena staueretur. Duos Pippinus Aquitaniæ rex filios moriens reliquerat: unum æquivocum, qui precario post patrem concessu Caroli paucos annos regnavit, superiore anno ab Aquitanis abjectus: alterum Carolum, qui cum ad Lotharium imperatorem una cum fratre primo se recepisset; postea, relicto Lothario, fratrem suum Pippinum in Aquitania vagantem adire cupiens, a Viviano ^c comite, aliisque fidelibus Caroli regis comprehensus, & ad ejus præsentiam perductus est in conventu Carnutensi hujus anni: ubi a patruo & æquivoco suo Carolo rege, qui ipsum e fonte sacro suscepit, benigne, ut visum est, tractatus, & ex quadam indulgentia servatus, confesso post missarum sollempnia ambone, omnibus palam viva voce professus est, se divinæ servitutis desiderio & amore clericum, nullo cogente, velle fieri; ibique statim ab episcopis, qui tum præsentibus aderant, *benedictus, & in clericum tonsus est*, ex annalibus Bertinianis. Inde in Corbeienſe monasterium continuo secedere jussus, ut habet chronicon Fontanellense apud Chesnium; indeque, cum diaconus ordinatus fuisset, post annos quinque fuga elapsus, in Germaniam recessit, ubi post Rabanum ecclesiæ Moguntinæ prælatus est.

Ad hunc conventum Carnutensem a Baluzio refertur Lupi epistola LXXVIII. Pardulo episcopo scribens, se ad hunc conventum ideo non venisse, quod *sacris domini regis* non fuisset evocatus. Inde Carolus in Aquitaniam perrexit, contumaces subactus. Ab hac expeditione Lupus apud regem per Pardulum amicum suum se excusari postulat, quippe qui hostem ferire, ac vitare non didicisset, nec vero ce-

Annal. Bened. tom. II.

R R r r ij

AN. CHR.
849.

^a Frod. lib. 3.
c. 21.

LXXII.
Lupus absens,
an Gothescalco
faverit.

LXXIII.
Beatae Mariæ
de Scrinio-
lis
donatio facta a
Carolo rege.

^b V. lib. 7. n.
51.

LXXIV.
Carolus prin-
ceps tonsus,
factusque mo-
nachus.

^c Chron. Font.
20. 2. Chesn. p.
388.

LXXV.
Lupus se a
militia excusat.

ANN. CHR.
849.

tera pedestris atque equestris militiae officia exsequi. Eodem tempore Lupus epistolam septuagesimam-nonam scripsit ad Rotrannum seu Ratramnum monachum Corbeiensem, commendaturus necessarium suum Hilmeradum, quem rex episcopum Ambianensem, etsi minus eruditum, designaverat. Eundem Hincmaro archiepiscopo commendavit alia epistola, cujus fragmentum Rotranno mittit, ratus, Hilmeradum, licet desit ei forsitan aliquid eruditionis, tamen posse esse utilem, cum & Hincmari doctrinae pareret. qua in re Lupus aliquid humani passus videtur. Hic est Hilmeradus episcopus, cujus jussu & interminatione sacerdotium suscepit anno ejus saeculi quinquagesimo-tertio Rotradus, sacramentarii Corbeienensis scriptor. In eadem epistola de praedicto conventu agit: a quo tamen eum non penitus excusatum fuisse ex eo intelligimus, quod in urbe Biturigum^a sub finem hujus anni in comitatu versatus est: ubi occasione Gothefcalci rex ab eo quaesivit, de praedestinatione, & libero arbitrio, ac redemptione sanguinis Christi quid sentiret. ad quas quaestiones anno sequenti Lupus respondit. Certe in chronico Fontanellensi Chesniano rex Carolus ad civitatem Bituricas mense Decembri hujus anni venisse memoratur.

^a Lup. epist.
128.LXXVI.
Societatem
cum Eboracen-
si ecclesia reno-
vat.

Hoc etiam anno Lupus cellam Judocensem tandem recuperasse videtur, mortuo forsitan Odulfo, cui Carolus eam tradiderat. De hac restitutione mentionem facit idem auctor in epistola LXI. ad Guigmundum seu Wimundum Eboracensem episcopum, in qua ingens ait fluxisse spatium temporis, quod ob varias perturbationes societas, quae ab antecessoribus inita fuerat, nulla praeter orationes pertulerat indicia caritatis. *Nunc autem, inquit, aperiante se gratia pacis, & recepta cella sancti Judoci, unde & haec scribimus, curavimus, ut par fuit, priores certare officio, vosque sive ad repetendam, sive ad declarandam amicitiam provocare.* Epistola haec inscripta est Guigmundo episcopo, cunctisque sub eo Domino Deo famulantibus, quibus cum Ferrarienses jam dudum societatem precum ac suffragiorum inierant, id est monachis ecclesiae Eboracensis, ut Baluzius interpretatur, nam tum monachorum, inquit, plena erant omnia apud Anglos, ex instituto beati Augustini, Cantuariensis scilicet, qua de re superius non semel actum est. Idem argumentum sequentis epistolae, eodem tempore scriptae ad Altsigifum abbatem ecclesiae Eboracensis sub hoc titulo & exordio: *Venerabili Altsig abbati Lupus, monasterii Bethlehemitici sive Ferrariensis, in Domino salutem. Ingenti clementia Dei nostri discordia peste mitigata, quae totas Gallias, Germaniamque haecenus vexavit atrociter, inter ipsa pacis exordia sedus, quod inter nostram, vestramque olim fuit ecclesiam, directis ad reverentissimum Guigmundum episcopum litteris studui renovare.* Ex quibus intelligitur, Altsigifum abbatem fuisse ipsiusmet ecclesiae Eboracensis, cui, praeter episcopum, abbas monachis praefuerit, ut anonymus poeta Eboracensis^b canit de Wilfrido juniore Eboracensi antistite:

Qui prius Eborica fuerat vicedomnus & abbas.

Idem Lupus in tessera renovatae societatis quosdam Hieronymi ac Bedae codices cum libris Quintiliani institutionum oratoriarum sibi commodari petit, & ad cellam sancti Judoci, quae tandem aliquando nobis, inquit, reddita est, mitti, tradendos Lantramno, ibique exscribendos. In utraque hac epistola de pace agit, inter Gallias & Germaniam resarcita, nempe inter Carolum & Ludovicum reges, qui germana caritate una convenientes, tanto fraterni amoris vinculo devincti sunt hoc anno, ut alter alteri baculos tribuendo, regum uxores & liberos superstiti commendaret, testante annalista Bertiniano. Huc spectat id, quod in chronico Fontanellensi legitur, hoc anno, & quidem mense Januario, Lotharium augustum & Carolum regem in Peronae palatio, amicitiae foedus iniisse, datisque invicem muneribus ad proprium ambos regnum reversos fuisse. Quin etiam rex Scottorum ad Carolum pacis & amicitiae gratia legatos cum muneribus misit, viam sibi Romam petendi concedi deposcens, ut legitur in chronico^c de gestis Nortmannorum, quae omnia duas illas Lupi epistolas illustrant, easque ad hunc annum referendas persuadent.

^c Chesnii to. 2.
p. 525.LXXVII.
Caroli do-
natio facta
Glouneisi
monasterio.

De hac pace a Carolo agitata mentionem facit Carolus ipse in diplomate pro Glouneisi sancti Florentii monasterio, in quo ait, cum de regni sui quiete, quorundam insidiis perturbata, ad germanum suum Ludovicum defectionem meditantium, componenda tractaret; inter cetera sibi obversatam esse calamitatem monasterii sancti Florentii sanctissimi Christi confessoris, cui tum Rodulfus venerabilis abbas praerat. Hoc quippe monasterium, quod a patris memoriae Karolo avo suo

praeclearis aedificiis & plurimis possessionibus nobilitatum, & a genitore suo Ludovico monastico ordini restitutum fuerat, a rebelli Nomenoio Brittone sui odii causa incensum, plurimasque ejus possessiones ab eodem invasas fuisse; ad quod tamen restaurandum multas postea pecunias idem Nomenoius contulisset. Proinde sibi visum esse, ut eidem sacro loco abbatiam sancti Johannis in pago Andecavensi, & quosdam fiscos adjacentes conferret, Ad haec, consentientibus venerabilibus episcopis, Didone scilicet Pictavensi, cujus praesulatu subjacet pagus Medalgicus^{*}, in quo supra dictus locus situs est, tamen si dicecesis Andecavensis, simulque Theofalgicus^{*}; Astaro quoque Namnetensi praesule, ut omnes ecclesiae eorum episcopatu, quae eidem monasterio subjectae erant, ab omni synodali exactione deinceps forent immunes. *Data mense Junii, VI. idus ejusdem, anno nono Karoli gloriosissimi regis. Actum in loco, qui dicitur Vetus-Pictavis.* Non confundenda haec abbatia seu cella sancti Johannis cum Johannis-villa, quae ab eodem Carolo rege Glonnae anno superiore donata est. Non diu hoc Carolo beneficio tranquille usum est sancti Florentii monasterium, quod Nortmanni post quatuor annos diripuerunt.

Etsi Nomenoius Britanniae dux ob tyrannidem non semel affectatam male audit, is tamen non omnis pietatis expertus fuit. Huic siquidem, praeter beneficentiam in Rothonenfes, tribuitur conditio monasterii Leonensis, siti prope urbem Dinannum. Factum sic narrat. Cum Nomenoius venationi daret operam, offendit quemdam ad Ranciam locum desertum, ubi sex solitarii sedem fixerant. Interrogati ab eo quid rei gererent, respondent, se uni Deo vacare, eumque pro salute principis, & patriae felici statu precari: ceterum omni censu destitutos id unum rogare, ut terrulae quantulumcumque spatium ipsis daret ad habitandum. Petitioni non modo annuit princeps, sed & monasterium construendum recepit, modo ut alicujus sancti corpus haberent. Nec mora missus ad Javarfiacum^{*} insulam Condanus monachus ad obtinendas reliquias sancti Maglorii episcopi illic quiescentis. Impetratis reliquiis, Nomenoius promissum exsolvit, monasterium condidit, dotavitque liberaliter. Forte qui primus monachis praefuit, locum deseruit ob jurgia quaedam monachorum, feceruntque petiit, uni Deo vacaturus. Hinc inter fratres orta de primatu contentio. Tunc unus ex eis, Britocus nomine, nobilibus in saeculo parentibus ortus, vir magnae distractionis ac religionis, sanctum locum Rothonensem petiit, asserens, fratres Leonenses in animum induxisse, ut exemplo Rothonensium monachorum regularem vitam ducerent. Susceptus ille a patre monasterii & a fratribus cum summa caritate, forte in gravem morbum incidit, ac demum feliciter ex hoc mundo discessit, perenniter cum Christo regnaturus, cum prius sanctos Martinum, Hilarium, Samsonem, & Marcellinum agonis sui testes & adjuutores habuisset. Hac ex actis sancti Conwoionis abbatis. Nunc Leonense monasterium cella est Majoris monasterii, haecenus conventualis.

Quod in multis jam monasteriis factum erat, nempe ut monachis certa bonorum portio, quam mensam conventualem vocant, assignaretur; id etiam in Gemeticensi Ruodulfus abbas hoc anno fieri curavit, eamque partitionem regio praecipue a Carolo, cujus avunculus erat, fieri curavit. Ejus rei diploma in appendice nostra extat, in quo Carolus ait, venerabiles & religiosos viros monachos Gemeticensis monasterii, sub honore sancti Petri fundati, regiam sublimitatem adiisse, ejusque excellentiae notum fecisse, honorabilem virum & avunculum regis Ruodulfum, ejusdem monasterii rectorem, quosdam villas ex praedicti monasterii abbatia, secundum eorum electionem, usibus & stipendiis ipsorum deputasse; eosdemque monachos, favente etiam Ruodulfo, regi supplicasse, ut hanc partitionem regiis litteris corroborare dignaretur. quod rex libentissime praestitit. *Data VII. kalendas Martii, indictione XII. in anno IX. regni Karoli gloriosissimi regis. Actum in Carisiaco palatio regio.* Hic est HRuodulfus comes, qui etiam Centulensis monasterii abbas fuit post Ludovicum abbatem, ut suo loco videbimus.

Praeter duos conventus superiores Carisiaci hoc anno habitos, tertius Luteciae-Parisiorum itidem coactus est, non Turonis, ut olim viri eruditi existimarunt. Locum assignavit Fontanellense chronicon Chesnianum: acta vero ea tantum rescimus, quae in synodica epistola ad Nomenoium Britanniae principem leguntur apud Lupum^d abbatem, ejus epistolae scriptorem. De hac synodo locus est insignis Audradi Modici in chronico Alberici Trium-fontium monachi, qui Senonensis archiepiscopi

AN. CHR.
849.^{*} de Mauge.^{*} de Zifange.LXXVIII.
Leonense
monasterium a
Nomenoio
conditum.^{*} Farfay.LXXIX.
Gemeticen-
sium mona-
chorum parti-
tio.LXXX.
Parisensis sy-
nodi tempus.
^d Lup. epist.
84.

ANN. CHR.
849.

chorepiscopus dicitur. Ipsa chronici verba huc referre juvat. *Audradus chorepiscopus Senonensis de mandato sancti Petri, qui ei in visione apparuit, & de licentia archiepiscopi sui Wenilonis, Romam profectus est anno induciarum quinto, ex quo scilicet reges fratres simul fœdus inierant; & libros suos obtulit quarto Leoni papæ, qui reverenter eos excepit. Inde Senonas reversus, Parisius ad concilium evocatus est: & non solum ipse, sed & omnes alii chorepiscopi, qui etiam in Francia erant, in eodem concilio depositi sunt.* Hinc apparet, valde imperfecta esse in editis hujus synodi acta, in quibus nihil occurrit de chorepiscopis, quorum causam paullo ante Rabanus libro singulari defenderat. Non tamen post hanc synodum omnino desierunt chorepiscopi, quorum aliqui, sed rarius, in subsequen- tibus temporibus occurrunt. Quo hujus anni tempore, hiberno, æstivo, an autumnali, habita sit illa synodus, ex prædicto chronico elici non posse Labbeus observat. Tempus vero diserte exprimit Caroli regis præceptum, ab eodem Labbeo relatum in appendice tomi octavi^a conciliorum: quo præcepto rex testamentum Herimanni Nivernensis episcopi confirmat, *sanctorum patrum, episcoporum scilicet regni, inquit, nostri, pro utilitate sanctæ Dei ecclesiæ, octingentesimo quadragesimo-nono anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi, & regni nostri decimo, IN DIE NONARUM NOVEMBRIS Parisius convenientium, auctoritate corroboratum.* Huic Carolino præcepto in editis præmittitur testamentum seu instrumentum illud Herimanni episcopi, in illo Parisiensi conventu comprobatum, varias continens donationes, tum Nivernensi factas ecclesiæ, in qua stipendia pro sexaginta canonicis assignat; tum pro aliis ecclesiis, signanter pro monasterio sancti Aniani ad Ligerim, in quo monachos instituerat; & pro monasterio sancti Genesii, in quo sanctimoniales: utriusque concedens jus eligendi abbatem vel abbatissam, quæ omnia patres synodi Parisiensis rata habuerunt. Herimannus in his litteris meminit Hermodi abbatis avunculi sui, qui ipsi quædam prædia in pagis Nivernensi & Avalensi dederat.

^a Conc. 70. 8. c. 1930.

Lumen ad sepulcrum S. Germani.

Antequam Parisios dimittamus, commemorare licet donationem, quam sancto Germano, ejusdem urbis olim episcopo, fecit hoc anno Brunardus quidam de quodam alodo suo, sito in villa pagi Stampensis Celsiaco: ut ex ejus redditu lumen ante sanctum ejus sepulcrum haberetur. *Actum Parisius, anno regni x. Caroli, kalendis Aprilis, abbate Gozolino, qui post donatorem & Conradum comitem subscripsit litteris hac de re confectis, quas in appendice habes.*

LXXXI. Walafridi carmen ad Gothescalcum.

Inter ea Gothescalcus, dum in Altrivillarensi monasterio, quasi in libera custodia; retinetur, amicos litteris sollicitat ad suas partes, eisque doctrinæ suæ veritatem approbare conatur. quod ubi rescivit Rabanus, Hincmarum arguit nimis in Gothescalcum indulgentiæ, cui scribendi, accipiendique litteras facultas concederetur. Inter alios hic litteras dedit ad Walafridum Strabonem, cujus carmen *Gothescalco monacho, qui & Fulgentius, pro responso inscriptum est.* Huic redditum ex Romana urbe & ex Italico itinere gratulatur, quem diu a se quæsitum, ac post cunabula longius meantem, tandem suo loco reductum intellexerat, cui olim nomen dederat, haud dubie Fulgentii, cum scilicet ille Augiæ versaretur adolescens. Tum gratias agit de scripta ad se epistola, ac recepta,

*Dulcia cum nostros sancti natalis amores
Jam propius tractis complerent gaudia votis.*

In summa eum blande increpat, quod tradito sibi cælitus talento non utatur ad alios erudiendos, durior in amicos, quam ut instituta vitæ ratio olim ferebat.

*Atqui in pauperie, passa est quam nostra juventus,
Non talem te, care, habui, minus atque benignum
Expertus non sum, fuerat quam cura petentum.*

LXXXII. Eiusdem Walafridi obitus & scripta. ^b Goldast. 11. 1. p. 161.

Quæ forte à Walafrido scripta videbuntur ante reclusionem Gothescali, cui alias hæc non bene convenirent. Ut ut sit, scripta sunt post ejus redditum ex Romano itinere: at forte non semel, sed iterum eo profectus est Gothescalcus.

Id huic conjecturæ favet, quod hoc ipso anno e vivis excessit Walafridus, & quidem quinto-decimo kalendas Augusti, quo die ejus memoria in necrologio^b san-

ANN. CHR.
849.^a Analect. 70. 4. p. 332.

cti Galli notatur his verbis: *Walafridus abbas obiit, vir in divinis & humanis litteris versatissimus.* Certe hunc ejus obitus annum assignant Hermannus, Hepidanus, alique: at quo in loco, quave occasione tam præmatura morte decesserit, vir maturæ nondum ætatis, quippe quadragenario vix major, unus prodidit Ermenricus^a monachus Augiensis, ipsius discipulus, in libro de grammatica ad Grimoldum archicapellanum Ludovici regis, & sancti Galli monasterii abbatem, qui Walafridum, ut peritus cathegeta, peritum sophistam enutrisse, & ut plus in domo Dei eluceret, lumine Dei præventum super candelabrum elevasse dicitur. Forte is auctor fuerat, ut ad Carolum regem a Ludovico fratre, cujusdam negotii, an pacis causa, mitteretur Walafridus, quem pro responso quodam domni regis ad Karolum germanum ejus pergentem, ibique, id est in Gallia, defunctum fuisse, unde eum Grimoldus incolumem reversurum speraverat, idem Ermenricus tradit. Varia Walafridi scripta superius laudavimus, nempe librum de vita sancti Othmari abbatis, profaicum libellum de visione Wetini monachi, quem versibus reddidit hortatu Grimoldi archicapellani. Idem metro & prosa de rebus gestis sancti Galli scribere aggressus, metricum opus imperfectum reliquit, quod Ermenrico absolvendum commissum est. sic enim iste in libello mox laudato. *Scriptis itaque ejusdem confessoris Christi vitam supra dictus præceptor meus, vir simplicissima vite & per omnia rectæ, dominus Walafridus, tibi notissimus, quem, pro dolor, mors acerba, quæ nulli parcere novit, subito nobis tulit: nec tamen sibi animam illam vindicavit, quam Christus assumpsit. Voluit vero ille poetico cothurno gesta beatissimi Galli comere; sed morte præventus, vitam in vita finivit. Unde ego rogatus sum a quibusdam fratribus, & præcipue a devotissimo Gozperto, felicissimi abbatis Gozperti nepote, ut, quod magister non impleverat, ego cliens assecla compleam. Fecissemque fateor, si supra dictus dilectus noster in hac petitione aliquam patientiam habuisset.* Ad hæc idem Walafridus librum scripsit de rebus ecclesiasticis, & carmen de vita sancti Mamæ, aliud de sancto Mauricio martyre Agaunensi ad Conradum abbatem; item varia carmina ad diversos, in quibus Hilduinum abbatem Dionysianum, Wenibertum incerti loci, & Sigimarum Morbacensem abbates, Rabanum ac Tuttonem præceptores suos, Lipharium monachum, quem doctorem amandum vocat, Altgerum monachum Elewangensem, aliosque versibus suis celebravit, præter reges ac principes. In carmine, quod Hortulum inscripsit ad Grimaldum cœnobii sancti Galli abbatem, diserte proficitur, se horti excolendi haud expertem fuisse. namque

*Hæc non sola mihi patefecit opinio fame
Vulgaris, quæ sita libris nec lectio prisca:
Sed labor & studium, quibus otia longa dierum
Postposui, expertum rebus docuere probatis.*

quod de culturæ initio pluribus probat. Sic itaque mortuus est Walafridus anno ætatis quadragesimo-secundo, post annos septem abbatialis dignitatis: quam successor ejus Folcwinus annos novem tenuit, Augiæ abbas tertius-decimus.

Verfabatur per id tempus Lotharius imperator in palatio Romarici-montis, cum Liutfridus comes, qui abbatiam Grandis-vallis, diocesis Basileensis, in beneficium tenebat, ei præceptum exhibuit^b Ludovici augusti confirmandum: in quo id expressum erat, quod ipse Liutfridus & majores ejus prædictum monasterium cum cellulis sibi subjectis, una scilicet, quæ nuncupatur Cella, & est constructa in honore sancti Ursicini confessoris; & alia, quæ vocatur Vertuna, & est dicata in honore sancti Pauli apostoli, in suam tutelam recepissent, quæ omnia Lotharius Liutfrido confirmat, ab eo ita possidenda, ut in alimoniam pauperum & stipendia servorum Dei ibidem Deo famulantium proficiant. Data viii. kalendas Septembris, anno imperii Lotharii in Italia tricésimo, & in Francia decimo, indictione duodecima. Actum Romarici-monte in palatio publico. Initio diplomatis dicitur *Liutfridus illustri comes, dominusque monasterii, cujus vocabulum est Grandis-vallis, quod est situm in ducatu Elisacensi, & constructum in honore beata Dei genitricis semperque virginis Mariæ: de cujus monasterii origine in nostro primo volumine actum est.* Sic in manibus hominum laicorum diu perstitit hic locus, ut patet ex diplomatibus inferius commemorandis. Ceterum Lotharius hoc anno filium suum impe-

LXXXIII. Lotharii præceptum pro Grandivalle. ^b Spicil. 70. 7. p. 184.

Ludovicus secundus imperator.

ANN. CHR.
849.

rii confortem dixit, aut certe confirmavit, si genuina sunt ac sincera diplomata nonnulla, quæ eum ab anno ejus sæculi quadragesimo-quarto imperatorem habent. at vero nonnisi anno sequenti quinquagesimo cum a Leone papa unctum fuisse tradunt annales Bertiniani.

LXXXIV.
Ludovici regis diploma pro Alaha.

Cum Goshaldus Wirziburgensis antistes, idemque abbas Alaha-inferioris in Bajoaria, suum ex hac vita discessum non longe abesse intelligeret; monasterio suo consulturus Ludovicum Germaniæ regem Ratisponæ convenit, postulans, ut fratribus, in monasterio sancti Mauricii martyris, vocabulo Alaha, consistentibus, post suum ipsius obitum abbatis ex seipsis eligendi facultatem haberent, si quis inter eos ad id muneris idoneus inveniri posset, quod princeps ratum esse iussit, dato diplomate in *Ragensburg* civitate, VIII. idus Martii, anno quarto-decimo regni sui in orientali Francia, indictione duodecima.

LXXXV.
Hammaburgensis unitur episcopus Brementis pro Anshario.
a *num. 27.*

Post cladem Hammaburgensem a Danis illatam, de qua superius actum, cum Ansharius episcopus, rebus omnibus spoliatus, ad cumulum privatus etiam cella Turholtensi, a Ludovico imperatore sibi concessa, quam Carolus Reginario cuidam tradiderat, ad summas angustias redactus esset, ita ut plerique eum socii desererent, Ludovici regis animum subiit cogitatio, ut laboranti inopia pontifici subveniret, & ad continuandum apostolicæ legationis munus suppetias ferret. Nihil vero magis opportunum occurrit in præsens, quam ut episcopatus Bremensis, tunc pastore orbatum, eidem assignaretur, cum Hammaburgensi unendus, si id per canonicam auctoritatem liceret. Hac de re actum in conventu episcoporum, quibus hoc fieri licere, exemplis propositis, visum est: maxime quod Hammaburgensis diocesis, ad quam Ansharius ordinatus erat, admodum parva, nonnisi quatuor baptismales haberet ecclesias; eaque multoties barbarorum incurfibus ita devastata esset, ut necessario indigeret supplemento. Verum ne Waldgarius Ferdensis episcopus, cujus transalbiana parochiæ portio Bremensi ecclesiæ adjuncta fuerat, huic unioni intercederet; eidem antiqua illa portio restituta. Hoc pacto assensit illi unioni Waldgarius: cui Colonienfis pontifex Guntharius, qui post vacuæ sedis annos fere decem electus est, non ita se facilem exhibuit, ut postea videbimus.

LXXXVI.
Palnatum monasterium vastatum a Nortmannis.
* *de eol. 27.*
n 37.
b *Cat. p. 70.*
c *seq.*

Non prætermittendum id, quod hoc anno tradunt annales Bertiniani de Nortmannis, qui Petrocorium Aquitaniæ civitatem diripuisse & incendiisse, atque impune ad naves remeasse dicuntur. Tunc sine dubio ab iisdem vastatum est Palnatum * monasterium, de cujus clade insignis est epistola Agii abbatis Vabrensis. Ejus tantum fragmentum retulit Carellus in historia ^b comitum Tolosanorum: ubi Adalgisi abbatis Palnatensis, ejusque monachorum religio prædicatur. *Erat igitur eo tempore monasterium in provincia Gallie, id est in Petrocorio pago, nomine Palnatum, in quo jugiter Deicole decem famulabantur, nihil habentes proprium, præter quod norma sancti Benedicti concedebat. Alia namque plurima erant monasteria in eadem provincia oppido ditiora, in quibus, jam fata ingruente peste, famis periculo multi monachorum sancti Benedicti normam negligere cœperunt, & contra illius ritum proprium habere. quod illi devitantes, nefas & illicitum censebant, dogmata Pauli prædicatoris egregii pectore recolentes: Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Dicebant enim & ipsi, quod nullo modo forent monachi, qui in terra proprium quærerent, nec scilicet propriam voluntatem; nisi tantum proprias culpas, & proprium locum. Pauperes equidem erant in rebus, sed divites in fide. quibus præerat abbas, Adalgasius nomine, veneranda canitie, moribus justis, alacer vultu, profapia quidem non vili genitus, & ore eloquentissimus.* Dum itaque illas Aquitaniæ partes Nortmanni popularentur; videns Adalgasius, quod nullo modo illorum sævitiam ac præsentem necem nisi fuga vitare posset, cœpit lustrare circumquaque, ceu bonus pastor, regiones omnes, si forte locum inveniret, ubi ab ore sævientium luporum pauperulas servare posset oviculas, opportunum haud esse ratus in suo degere solo, *in quo creberrimas ac miserabiles ex dilectis suis alumnis cerneret strages.* Ventum est igitur ad aures eximii marchionis Regimundi, qui illo tempore *marchia Tolosa fungebatur regendi officio*, quod venerabilis Adalgasius abbas paganorum incurfione una cum clientibus seu monachis suis palabundus a proprio solo exsul ageret. Mox eum Tolosam invitavit, concepto mente consilio, ut illi, ejusque discipulis cœnobium in proprio fundo conderet, quæ res Vabrensi exstruendo monasterio occasionem dedit, ut postea videbimus.

In

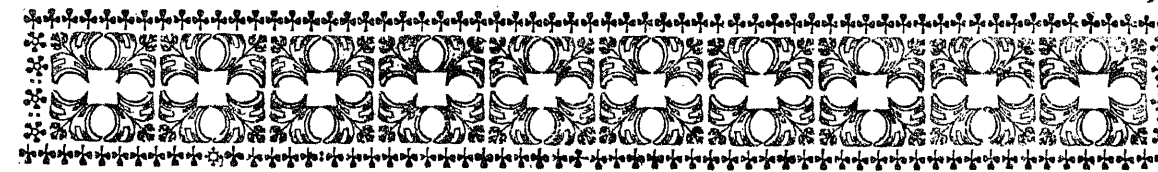
In quibusdam Sigeberti monachi exemplaribus alia manu adscriptum legitur, factam hoc anno sanctæ Helenæ reliquiarum translationem ex urbe Roma in monasterium Altivillarense, cui tum Bavo abbas, ut vidimus, præerat. Hanc translationem procuravisse dicitur *Tetgizus presbyter Remensis parochiæ*, monachum vocat Notcherus abbas Altivillarenfis, qui Romam profectus, noctu clam remanens in basilica sanctæ Crucis, in Jerusalem dicta, ubi sanctæ Helenæ corpus jacebat, illud furtim abstulisse in Galliam dicitur, & in Altivillarenfi monasterio reposuisse. Ubi tanti nominis reliquiæ istuc advectæ sunt, mox ejus rei fama per totam provinciam sparsa est, *quibusdam dubitantibus, an ipsa esset Helena, Constantini augusti genitrix.* Hanc porro dubitationem aquæ judicio sustulisse fertur Tetgizus, triduo præmissis jejunio in ferventem aquam ingressus, & ex ea egressus illæsus. Hæc ex Frodoardo ^a, qui addit tres ejusdem cœnobii fratres Romam missos, ad explorandam rei veritatem: qui redeuntes rem ita habere asseruerint, & ad gaudii cumulum, corpus beati Polycarpi presbyteri, collegæ sancti Sebastiani, ex Urbe itidem in suum monasterium retulerint. Hujus translationis historiam litteris primus mandavit Altmannus monachus ejus loci ac temporis, & ex eo Frodoardus; post utrumque Notcherus abbas Altivillarenfis, qui recrudescentem hac de re dubitationem sollempni episcoporum judicio sub finem sæculi undecimi dirimi curavit. Post aliquot annos ad idem cœnobium translatae sunt ex vico pagi Remensis Alsoncia * reliquiæ beati Sindulfi eremite & confessoris: quæ ex eo vico primum ad villam, quæ Spida * vocatur; tum Remos in ecclesiam sanctæ Mariæ; indeque, *celebratis missæ sacramentis*, in basilicam sancti Remigii; dein postridie *ad monasterium Avennacum, occurrentibus sanctimonialibus*; ac demum perlatae ad monasterium Altivillarense, ubi hætenus cum reliquiis sanctæ Helenæ asservantur. Hæc pluribus Altmannus & Frodoardus ^b.

Sub idem tempus Hincmarus Remorum antistes apud Lotharium imperatorem insimulatus est, quasi ejus jussione multa damna irrogarentur Avennaco monasterio; cui tunc Berta, ejusdem imperatoris filia, præerat. Hincmaro scripsit hac de re Irmingardis augusta: cui ille ^c respondit, ex parte diaboli hanc criminationem profectam esse. Forte ipsius homines aliquid injuste in res Avennacenses perpetrasse: sibi tamen ignoranti, & non consentienti id non debere imputari. Negat mansum quemdam illi monasterio ab se abstractum: immo se a rege missos petiisse, qui litrem hac de re inter Remensem ecclesiam & Avennacensem dirimerent. nam se, qui sua pro Christo dimiserat, nec velle, nec indigere, ut aliena raperet, quam ea, quæ sibi commissa erant, sine ratione & lege negligenter dimittere non audebat. Ceterum multa in illo monasterio esse ordinanda, in quibus ipse imperatricis, & Bertæ ejus filiæ indigeret auxilio. Mitteret proinde missum quemdam strenuum ac fidelem, cum misso filia sua, qui una secum ea, quæ ibidem correctione opus habebant, corrigerent, testesque futuri essent propensæ ipsius in eum locum voluntatis. Ad hæc rogare, ne alienæ linguæ facile credat, maxime de sacerdotibus Christi. Denique se in nullo imperatori infidelem extitisse, ut quidam malevoli calumniati sunt. Porro de his omnibus Deum judicaturum, cum ille inter principes, & ipse inter episcopos ante Regem regum & episcoporum venerint. Idem Bertæ ^d abbatissæ scribit pro impedimentis seu damnis, quæ fratres ac servientes monasterii Altivillaris, aliarumque villarum Remensis ecclesiæ patiebantur ab hominibus ejus, postquam in hoc regnum illa venerat. quæ ab ipsa emendari perit, si Deum placabilem habere, & sanctam Mariam, beatumque Remigium sibi conciliare cupiat. alias, se, licet invitum, regis aures pulsaturum; ac demum, si necesse foret, poenas canonicas in eam, ejusque homines decreturum.

FINIS.

INDEX APPENDICIS SEQUENTIS.

- I. **M**issa de S. Bertila abbatissa Calensi.
- II. **W**olfoaldi comitis littera pro constructione monasterii S. Michaëlis ad Mosam.
- III. Ibbonis Turonensis archiepiscopi privilegium pro monasterio S. Martini.
- IV. Adonis abbas charta, qua basilica S. Remigii Altrun, Crisciadium, & alia donat.
- V. Charta Hugonis sacerdotis seu episcopi Rotomagensis, qua Vidiacum villam cœnobio S. Arnulfi confert pro sepultura patris sui Drogonis.
- VI. Quatuordecim charta pro Honaugiense monasterio usque ad nun. XIX.
- XX. Theoderici Calensis preceptum pro Morbacensi monasterio.
- XXI. Charta Eberhardi comitis pro dotatione monasterii Morbacensis.
- XXII. **W**idegerni episcopi Argenteratensis privilegium pro eodem monasterio.
- XXIII. Defensoris monachi prologus in librum Scintillarum.
- XXIV. Manigundis Langobarde testamentum pro erectione puellaris monasterii Cairati.
- XXV. Hildeprandi regis preceptum pro ecclesia Placentina.
- XXVI. Pippini regis diploma pro constructione & dotatione monasterii Prumiensis.
- XXVII. Tellois episcopi Curienensis testamentum.
- XXVIII. Placitum pro monasterio Nobiliacensi apud Pictones.
- XXIX. Testamentum Rogerii comitis & Euphrasie uxoris ejus pro fundatione monasterii Carrovensis.
- XXX. Placitum Hildeperii ducis pro monasterio Farfensi.
- XXXI. Commutatio inter Moroaldum Farfensem & Usualdum S. Salvatoris abbates.
- XXXII. Preceptum Iterii abbatis pro constructione monasterii Cormaricensis.
- XXXIII. Ludovici Aquitania regis preceptum pro Nobiliacensi monasterio.
- XXXIV. Placitum pro eodem monasterio de cella Jaciaco.
- XXXV. Pauli **W**arnefridi epitaphium auctore Hilderico ejus discipulo.
- XXXVI. Ejusdem Pauli diaconi epistola ad Carolum Magnum, cui Vocabularium suum nuncupat.
- XXXVII. Fundatio Palnatensis monasterii.
- XXXVIII. Versus Bernowini episcopi.
- XXXIX. De honoribus, quos adquisivit cœnobio Gellonensi S. **W**illelmus princeps totius Gallie.
- XL. Divisio bonorum, quam fecit Braidingus Benedicto abbati de monasterio Aniano.
- XLI. Claudii Taurinensis prefatio commentarii in **M**attheum.
- XLII. Diploma Ludovici augusti pro monasterio Fossatensi.
- XLIII. Precaria Bertefredi abbatis Melundensis.
- XLIV. Ludovici Pii preceptum de revocandis servis fugitivis monasterii Farfensis.
- XLV. Placitum pro eodem monasterio.
- XLVI. Diploma Ludovici Pii, quo confirmat Anianensi cœnobio villam Cinciani, quam Arnaldus comes ei concesserat.
- XLVII. Privilegium Ludovici Pii pro monasterio Gregoriano.
- XLVIII. Preceptum Ludovici Pii pro monasterio S. Aniani.
- XLIX. Ludovici & Lotharii imperatorum donatio, facta Richodoni abbati Senoniensi.
- L. Dungalii reclusi elogium.
- LI. Opusculum Rabani-Mauri contra eos, qui repugnant institutis B. P. Benedicti.
- LII. Placitum pro monasterio Farfensi.
- LIII. Ludovici & Lotharii imperatorum preceptum pro parthenone S. Mariae Forojulienis.
- LIV. Ludovici Pii preceptum pro Dervenfi monasterio de Dodiniaca curte.
- LV. Donatio quam fecit Troannus comes & uxor ejus Bova Majori-monasterio de rebus sitis in pago Vindocinensi.
- LVI. Extractum ex epistola Johannis Schilteri Jurisconsulti Argenteratensis de situ loci Campimendacii.
- LVII. Privilegium Ludovici Pii pro Glonnensi S. Florentii monasterio.
- LVIII. Fundatio parthenonis S. Alexandri Parmensis.
- LIX. Translatio reliquiarum sancti Florentini martyris.
- LX. Formula manumissionis ad clericatum.
- LXI. Hildemari monachi epistola ad Ursum Beneventanum episcopum de recta legendi ratione.
- LXII. Lamberti Pultariensis monachi ad Albericum abbatem epistola ejusdem argumenti.
- LXIII. Lotharii imperatoris preceptum pro monasterio S. Farae.
- LXIV. Versus de eodem Lothario ex ms. codice Evangeliorum bibliotheca regia.
- LXV. Preceptum Caroli Calvi pro Majori-monasterio.
- LXVI. Charta Viviani abbatis de ecclesia S. Marie apud Majus-monasterium.
- LXVII. Caroli Calvi diploma pro Majori-monasterio.
- LXVIII. Preceptum ejusdem pro Dervenfi monasterio.
- LXIX. Ejusdem diploma pro ecclesia Senonensi.
- LXX. Ejusdem diploma pro Glannafolio.
- LXXI. Acta translationis S. Saviniani & S. Potentiani martyrum.
- LXXII. Caroli-Calvi diploma pro partitione monachorum S. Amanii.
- LXXIII. Ejusdem aliud pro Glonnensi monasterio.
- LXXIV. Rhythmi versus de eversione monasterii Glonnensis.
- LXXV. Caroli Calvi preceptum pro partitione moachorum Gemeticensium.
- LXXXVI. Brunardi cujusdam donatio pro lumine ad corpus S. Germani Parisiensis episcopi.

APPENDIX

TOMI II. ANNALIUM BENEDICTINORUM.

Varia monumenta & diplomata complectens.

I.

*Missa de S. Bertila primaabbatissa Calensi.
Non. Novembris natale S. Bertilæ abbatissæ.*

Ad lib. 19.
n. 9
Ex veteri Sa-
cramentario.

EU S qui humilitatis gratia nos revocas ad cœlestia, tribue nobis beatissimæ Bertilæ subsidium, quam per obedientiæ exemplam ad majora provexisti. Per.

Super oblata.

Humilitatis oblationem tibi, Domine, offerimus, quam in commemoratione beatæ Bertilæ pro communi expiationis piacule a te suscipi postulamus, & sanctificari humiliter imploramus. Per.

Prefatio.

(†) æterne Deus, qui non deseris humilia, sed exaltas ad supera, tribue nobis beatæ Bertilæ humilitate cœlorum regna penetrare, quam novimus virtute humilitatis paternitatis vota adipisci. Unde, pie Pater, te poscimus, ut ejus meritis & precibus tuam gratiam consequamur. Per Christum.

Post-communio.

Omnipotens Deus, qui humilibus semper præstas gratiam, largire nobis sacrosanctæ dilectæ tui Bertilæ æternam percipere hereditatem. Per.

Super populum.

Deus qui humilitate placaris, & confessione ad veniam inclinaris; da cunctis nobis præsentibus interventu beatæ Bertilæ a noxiis liberari, & æternis gaudiis exuberare.

II.

*Wolfoaldi comitis littera pro constructione monasterii
S. Michaelis ad Mosam.*

Ad lib. 19. n.
41.
Ex authentico.

CUm oportet Christianis viam veritatis eligere, pro qua conditori suo possint dignæ miserationis munus offerre, ut oblatio proficiat ad salutem, & devotio pertineat ad mercedem: Ego itaque Wolfoaldus, filius Gislaranno

Annal. Bened. Tom. II.

quondam, necnon & conjux nostra Adalinda, filia Adalberto quondam, donatores. Licet multarum rerum, cum sit scripturarum serie modis quilibet pro suis amissis facinoribus, vel redimenda ultione peccaminum de rebus suis propriis loca sanctorum Dei aut ipsius servis suisque bene meritis vellet transferre persona. Unde & tamen bene antiquitus divitum principum decreta & legum ita sanxerunt; ut tantummodo loca manus donatoris solacitio in subscriptione certa monstraretur, nec sine gestarum allegatione plenissima voluerunt firmitate mancipare, ut hoc quod unusquisque pro arbitrio suo cor.

mentis suæ condonare, quod præceperit sollempnis scriptura confirmaret. Sed dum & nos Dominum inspirantem, ut credimus, sicut omnium fidelium catholicæ ecclesiæ Christi mos est, quorum deposcit benignitas, ut pro animarum salute vel Dei intuitu Domino adjuvante monasterium congregationemque fervorem Dei animo devotissimo a novo fundamento in jure proprietatis nostræ in pago Virdunensi, in loco, qui dicitur Castillionis, in fine Vindiniaca, ubi ad ipsa radice montis confurgit fluviolus, qui dicitur Masupia *, in honore nomini sancto

Michael archangelo & sanctæ Mariæ matris Domini nostri Jesu-Christi, sancti Martini & sancti Petri & Pauli apostoli, necnon & sanctorum martyrum & confessorum, vel ceterorum ad exemplum beatissimorum etiam visi fuimus ædificasse. Et addidit nobis concilium, quatenus de communi substantia nostra ad ipso monasterio, vel ipsis servis Dei Deum vacantes consistentium juxta Dei arbitrium conscribere deberemus, quod ita & fecimus. In primis itaque donamus portione nostra, cognominante Widinovilla *, sitam in pago Virdonenfe, cum casis, domibus, ædificiis, mancipiis, mansis, campis, pratis, vineis, silvis, cultis & incultis, aquis aquarumve decursibus, cum omne adjecentia vel appendiciis ad se pertinentibus. Similiter donamus villam nostram super fluvio Masupia in ipso pago Virdonenfe, quæ in populo vocatur Godonecurte *, cum casis, domibus, ædificiis, man-

cipiis, accolabus, mansis, campis, pratis, silvis, cultis & incultis, tam de proprio quam de comparato, vel de qualibet adtracto quod ad nos pervinet, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus super ipso fluviolo Masupia, portionem, quam de Crudelberto

* nunc S. Michael.

pretio comparavimus, cum mansis, pratis, campis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus super ipso fluviolo Masupia portionem illam, quæ dicitur Tavanorum-vallis, quam de Gennulfo dato pretio comparavimus, cum mansis, campis, pratis, silvis, cultis & incultis, aquis, aquarumve decursibus, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus portiones illas in curte illa, quæ vocatur Byscriblata * in ipso pago Virndonense, super fluvio Mofa, quam de Valdradane, Godane, & Chrodeline dato pretio comparavimus, cum mancipiis, mansis, casis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus portionem illam in loco qui dicitur Monnon-villa *, super fluvio Mofa, in pago Virndonense, quem Adalbertus quondam de Gundoino dato pretio comparavimus, cum mancipiis, casis, mansis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus portiones illas in loco qui dicitur Calvonecurte *, in ipso pago Virndonense super fluvio Mofa, quam de Adalfo vel heredibus suis, sive quam de Erlino vel Fulgoino dato pretio comparavimus, cum terris, mancipiis, mansis, campis, pratis, silvis, cultis & incultis, aquis, aquarumve decursibus, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus in ipso pago Virndonense super fluviolo, qui vocatur Cruia *, portionem unam ad Castellionem, quam de Felicius, vel herede suo dato pretio comparavimus, cum mancipiis, casis, mansis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus super ipso fluviolo Quala portionem illam, quam de Brantrude femina dato pretio comparavimus, cum mancipiis, casis, mansis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus super ipso fluviolo Cruia portionem illam, quam de Chaldebarto filio Champerti quondam dato pretio comparavimus, cum mancipiis, casis, mansis, campis, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus ad Baudemetrovilla portionem illam, quam de Chaicone vel de conjuge sua Gannane dato pretio comparavimus, cum mansis, casis, mancipiis, campis, pratis, vineis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus villam nostram, sitam in pago Virndonense, quæ vocatur Buxarias *, quam nos de Aufrude abbatisa quondam dato pretio comparavimus, cum casis, mansis, mancipiis, vineis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus in ipso pago Virndonense, in Teudegifilo-villa portionem illam, quam de Rodeberto & Ratfredo dato pretio comparavimus, cum mansis, campis,

pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus in Vigo-Marfallo * Juno ad sal faciendum, cum manso, casa, serfo, cum omne adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus curtem unam Tronione * nuncupatam, sitam in pago Virndonense, cum casis, domibus, ædificiis, mancipiis, campis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, tam propriis quam de comparato, vel de qualibet adtracto ad nos pertinente, cum appenditiis vel omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus portionem unam in villa, quæ vocatur Bedernaca, sitam in pago Virndonense, quam de Alfinda femina dato pretio comparavimus, cum domibus, ædificiis, mancipiis, mansis, campis, silvis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus in Epponecurte portionem unam, quam de ipsa femina Adalfinda dato pretio comparavimus, cum mancipiis, mansis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omne adjecentia ad se pertinente. Similiter donamus portionem nostram in villa, quæ dicitur Ulmo, quæ in populo vocatur Coria *, sita in pago Virndonense super fluvio Mofa, tam de proprio, quam de comparato, quam de Gailano & Gennulfo & Godelinde & Felice heredebus nostris dato pretio comparavimus, cum casis, mansis, domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, pratis, campis, vineis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, cum omnibus appendiciis vel adjecentiis ad se pertinente. Similiter donamus curtem unam Cussiliaco, sitam in pago Barrense, cum casis, mancipiis, mansis, campis, pratis, silvis, cultis & incultis, aquis aquarumve decursibus, cum omni adjecentia ad se pertinente. Ista omnia supra nominata vel conscripta, junctis mobilibus & immobilibus utriusque sexus, peculium nationum, vel omne subpellectile, quidquid dici aut nominari potest in supra scriptis locis, ad se pertinentia, cum rem inexquisitam & exquisitam, ad integrum a die præsentis plenissima voluntate ævis temporibus tradimus atque transcribimus ad possedendum ab hodierno die jure firmissimo absque consortio coheredum nostrorum habendi, tenendi, possidendi habeant ipsi potestatem, ut in Dei nomine inde potiantur in æternum. Et ut hæc voluntas nostra plenior obtineat vigorem, & per tempora conservetur, ipsas prædictas res nominatas ex proprio sigillo adfirmavimus, ut omnia quæ superius sunt inscripta perpetua felicitate maneant. Illud nobis in hac voluntate scriptum esse complacuit, ut nullus iudex vel pontifex de civitate vel ex ipsa parrochia Virndonense in ipso monasterio nullam potestatem ad quaslibet redditiones aut requisitiones exigendi... habeat potestatem ingrediendi: quia in ipso prædio nostro proprio sumptu labore ædificavimus. Illud nobis addere convenit, quod aliquando esse non credimus, si aliqua se carta, se anteriores vel posteriores ad hanc voluntatem nostram inculcandam vel minuendam, nomen-

que nostrum fuerint ostensa, vacua & inanes appareant, & nullum inantea fortiantur effectum. Si quis vero, ut adfolet, de heredibus vel proheredibus nostris, quod fieri non credimus, aut quaslibet opposita persona, vel judiciaria potestas contra hanc donationem deliberationemque nostram, quam ex spontanea voluntate, plenissima devotione fieri rogavimus, ullo umquam tempore infringere voluerit, vel pro quolibet ingenio inrumpere vel refragare voluerit; primitus Dei incurrat offensionem, & ab omni loco sanctorum cœnobarum vel consortio christianorum excommunicatus appareat, & insuper velut Judas traditor nostri Domini, & sicut Giezi puer Elizei, qui munera fraudulenter acceperunt, simili sententia judicetur, & sit anathema-maranatha, quod est perditio in adventu Domini, & nec sic voluntas mea a nullo possit convelli; & insuper una cum socio fisco auri libras quingentas, argenti pondera octoginta partibus nostris cogatur resolvere, & quod repetit in nullo valeat capere; sed hæc cartula donationis nostræ inviolabilis omni tempore maneat roboratione subnixæ. Facta est hæc donatio in ipso monasterio multorum conventu bonorum-hominum anno xv. regni domini nostri Childeberti regis. . . Sign. † v. inl. Wlfoaldo, qui istud testamentum donationis fieri rogavit. Sign. † Adalfindæ conjugis suæ consentiente testamento donationis fieri rogavit. Ego Wlfluidis abba subf. Gairebaldus episcopus subf. Pepp [ino] abba rogatus a supra [dicto] Wlfoaldo subf.] Sign. † Dodino. Sign. † Sequeno test. Sign. † Chrodalbarto test. Sign. † Wlfredo test. Sign. † Difoeno test. Sign. † Ercamberto. Sign. † Defas test. Sign. † Angliberto test. Sign. † Chugone test. Sign. † Flodoeno test. Sign. † Attolone test. Ego Robertus presbyter subf. Ermoaldus rog. Sign. † Gislaranus subf. Heteræus subf. S. † Gundooeno. Ego Richramnus rogatus supra scripti hoc testamentum donationis.

III.

Ibbonis Turonensis archiepiscopi privilegium pro monasterio S. Martini.

ad lib. 19. n.
59.
Ex authent.
60.

Conditor rerum omnium Deus invisibilis per prophetarum linguas genus eruditum humanum, qui egregium per prophetam præcipit nobis Isaiam, si Deum quærebamus, & scire illius volebamus vias, debitores nostros repetere non deberemus; omnes etiam solveremus fasciculos deprimentes, & omne onus quod aggravabat disrumperemus, & reliqua quæ sublequantur si custodiebamus; tunc repromisit omnibus nostrorum criminum ponderibus dejectis, atque delictorum nexibus resolutis, expulsiisque peccatorum tenebris erumpere quasi mane lumen nostrum, ad contuendum, scilicet oculis spiritualibus, sicuti est, Creatorem: quod & sanitas nostra citius oriatur, & anteibat faciem nostram, justitia, & gloria Domini immarcescibilis colligat nos. Tunc invocemus, & Dominus exaudiat; clamemus & dicat voce cælitus: Ecce ad-

sum. Cui abyfso veteris testamenti consonat vel invocatur atque confirmatur in voce cataractarum novum ipsius Redemptoris voce, *Dimittite, & dimittitur vobis.* & iterum: *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, & vos eadem facite illis, & diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Hoc ergo mandatum sufficit nobis in totum, in quo legem integram veterem & novam & universos prophetas pendere & implere Scriptura firmavit. Et de contemplativa vita partem optumam, quam Dominus Mariam elegisse laudavit, sufficere credimus testimonio ipsius. Licet & actualis vita habeat cum retributione bonorum operum mercedem suam; tamen præposuit satagente Martha circa plurima se contemplante Mariam. His ergo tantis ac talibus testimoniis exercitatus animo, decrevi ego in Dei nomine Ibbon, esse quamlibet peccator, Turonicæ urbis gratia Dei vocor episcopus, privilegium concedere, atque libertatem congregatione monasthyrii basilicæ beatissimi post apostolos Galliarum clarissimi confessoris Martini, ubi ipse in corpore requiescit, condonare, in quo venerabilis vir Guntramnus abba præfate videtur, quod jam dudum a præcessore nostro Chrotpertho, Turonicæ urbis quondam episcopo, christianissima devotione ad ipsam sanctam basilicam vel congregationem ibidem consistentem fuit concessum, vel etiam per auctoritatem sedes apostolicæ papæ urbis Romæ, consensu ipsius Chrotperthi hoc privilegium ad instar ex ipsa ditione apostolica fuit confirmatum. Non immerito, reor, eisdem ita viventibus pie atque catholice hoc supervenire privilegium poterit, qui indefinenter die noctuque patrono famulantes, placere piissimo Christo contendunt, omni honestate ac moderatione morum corpora coercentes redigunt servituti; atque suis libertatem monachis dare, cujus honorem fiscus totum dedit urbi, & census, libereque vivere nomenque instituit heredes. Cujus præfulgentiam a miraculis coruscante, a regibus singulariter emunitatem urbs nostra tota promeruit, præstante piissimo Dagoberto quondam rege integram emunitatem suscipit; dignum arbitror munus ab eodem impetratum eidem vel in suo viventibus patrocino tremantibus ulnis proferre. Prælati ergo fratribus & abbati jura servantebus patrum cedemus, cessosque volumus ecclesiæ census, servitutes, opera, mansiones, pastus, munera, freda, fisco, episcopo, iudicibus, missis, & archidiacono, & omnes consuetudines sæculares amputamus seu rescamus, & quicquid nobis vel eisdem servire dareve solebant; & quidem possident vel adhuc, largiente Domino, christianis hominibus conlatum fuerit, sibi semper vindicent, habeant, atque perpetuo jure tempore nostro vel successorum nostrorum defendant, eisque proficiat perenni firmitate; nec nobis, nec nostro cuiquam successore quicquam aliud dent, nisi juxta postulationem fratrum vel statuta sanctorum patrum, quam honores impositæ manus, graduum benedictiones subsequenterum, altaris crismatis & olei sancti; & hoc ipsum absque ullo præmio secundum sanctas scripturas accipiant. Et si abbas ab hac luce discesserit, per

electionem memoratae congregationes monasthyrii, quorum vita perfecta credetur, sicut Regula sancti Benedicti edocet, in eorum consensu solidetur: sicut & auctoritas papae urbis Romae Adeodathi continet per privilegii seriem, nullas gravidines a quolibet episcoporum sub praetextu discussionis religiosus abbas vel monachi ibidem degentes sustineant. Neque rursus hospitandi sibi apud vos licentiam vindicantes dispendia his atque insolentias angariarum imponant, nec per occasionem regularis disciplinae rimandae atque servandae quaslibet importent injurias: sed liberam licentiam semeliter habere statuemus, salva profecta monachorum regularium custodia, religiosum abbatem, quicumque pro tempore praerit praefato venerabili monasthyrio id procurante. Ut ergo quod praefatae traditionis ejus articulos continet conservare nitarur, & quique sub ejus reguntur dispensatione solerter custodire commoneat, districteque compellat; reverentissimus vero episcopus, in cuius parochiam memoratum venerabile monasthyrium, vel res ejus hac possessiones constiterint, faciendae tantum ordinationis hac promotionis sacerdotum atque levitarum vel conficiendi crismatis sit tantum concessa licentia: dispositio autem venerabilis loci gerere, ac conversationem monasticam exquirere religioso abbati ejusque praeposito, vel quique probatissimi fuerint in eodem monasthyrio, quod etiam praefati praesoles consensu sententia definirunt, decernemus. Quisquis igitur quolibet tempore, quod nullatenus credimus, hujus decretum privilegii, quod auctoritate apostolica subnixi consentiendo firmavimus, in totum vel in parte temerare temptaverit, suaeque praesumptiones audaciam digna emendatione minus correxerit, in perpetuum percellendum vel anathematizandum se noverit, non solum tantorum sententia sacerdotum, sed aequissimo apostolicae condemnationes aculeo: quoniam violare pertinaciter nefas est, quod salubriter conservare debuerat. Et ita quoque hujus privilegii sanctio firma ac rata indimittitur persistat atque permaneat, erga quod & praecellentissimi tucius Galliae regis, ut scripta conperimus, ad reprehendas laicorum infestationes edicto praemunire idem venerabili monasthyrium regale pietate dignati sunt: ita & nos inspirante Domino plena devotione deinceps in id ipsum venerabilem Gunthramnum abbatem, suamque congregationem, vel praefati monasthyrii sancti Martini antecessoris volumus confirmare: ut inspecta ipsa privilegia tam decessores nostri Crotperthi, Berthoni, quam & Adeodathi papae urbis Romae, seu confirmationes gloriosorum regum, ut nostro tempore vel successorum nostrorum omnimodis inviolabiliter conservitur, & in nulla qualibet parte, sicut a nobis decretum est, corrumpatur. Rogamus & conjuramus successores nostros secundum sancti Pauli exemplum per nomen Domini nostri Jesu-Christi, ut ipsum sententiam omnes nobiscum, conservantes Domini mandatum, quomodo dicitur: *Gratis enim accepistis, & gratis date.* & illud propheticum testimonium: *Beatus qui exciit manum*

suas ab omni munere, id est, ut nec per obsequium indebitum serviendo, nec per linguam laudando, nec per manum plena muneribus donum Spiritu-sancto corrumpantur; sed illa potius intueantur munera immortalia, quae sunt caelis condita, de quibus dicitur, quod oculus non videt, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit delectantibus se, & custodientibus legem suam. Abbas vero qui eligendus est, non cum nativitas, aut divitiarum, aut ingeniositas praerferat; sed quem sanctitas, mores, & gravitas vel pietas adornaverint, anteponant. In nullis quoque modis, quos praediximus juxta conjugationem defentatis nobis praedicti successoris, si non Martinus consortio, si non Christus suo vos excludat regno. Vos quoque venerandos mihi Galliarum praesoles, & Belgicae, Aquitaniae metropolitanos, & omnes confratres & coepiscopos supplex exoro, ut huic paginulae pro socio vestro patrono nostro sancto Martino assensum tribuat animo expleto, manibus vestris infra subscribentes, roborem detis perpetuum: ut ad aeterna vobis praemia hoc privilegium per orationem quibus datur perveniat & nobis. In Christi nomen Ibbo etsi peccator episcopus hoc privilegium integra voluntate & devotione ad monastirio S. Martini, ubi monachi secundum regulae sancti BENEDICTI conversare veduntur, subscripsi.

Dido peccator consentiens subscripsi, Bertacharus abbas consentiens subscripsi, Dodo acsi indignus diaconus consentiens subscripsi, Mumolenus abbas consentiens subscripsi, Berthramnus consentiens subscripsi.

IV.

Adonis abbatis charta, qua basilica S. Remigii Altrium, Crisciacum, & alia donat.

.... trado adque transcribo ad bas. . . Remigio hoc est porcionem meam ad Altro super ipso fluviolo Altro, cido in pago Vonginfi cum apendice Bairo & alia apendice Crisciacum super fluviolo Bebroprico, quod illa alia medietati in . . . Mauriliane, & ipsi postea ipsam rem per suo cstrumento ad ipsa basilica sancto Remegio enegio ad usufructu vise summus tenere, pro ipso uso jam dicta porcione nostra cum mansus, casis, terris . . . is, vineis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, tam ipsa porcione qui fuit . . . & ipsa porcione nostra cum omne integritate, vel apendices suas post obitum nostrum pars . . . [con] tradicentis in eorum potestate ad die praesenti recipiant habendi, tenendi, commudandi, ven . . . eius basilicae sancto Remigio, sui que agentis aeligirint, faciendi liberam & firmissemam in omnibus hab . . . & ill. fratris vel clirici in ipsa sancta basilica consistit . . . Dominum misericordiam deprecare & ta post nostro discesso nominis nostri in i otinas decantintur. Si quis vero, quod nobis optabile esse videtur, ut seu . . . quaelibet

Ad lib. 20. n.

Ex authentico

ex.

persona contra hanc facta a me , inrumperere voluerit, imprimis iram . . . sa & de omni a limena sanctorum excommunicari a pariat, & veniam apud Domino nonquam meriatur habere, ces re noluerit & insuper inferat ad ipsa basilica una cum socio fisci auro libras quinque, argenti ponda vig. aevindegare non valiat, & praesens donacio isti omne tempore firma & inviolabilis valiat permanere Acto Rimis in mense Aprili, anno quarto regni domini nostri Dagoberto rege. Ado abba hanc donacionem Rodfridus ter . . . Allinus abba subf. Ego Abblico subf. Chaireber Adolulfus Prot. subf. Sign. † Gundoino. Sign. † Vandrebarto. Sign. † Winone. Sign. † Silvestro graf. Sign. † Bertelmo. Sign. † Marcio.

A tergo eadem, ut videretur manu adscriptum, De donacione, quam fecit Ado de Altro. & paullo recentiori manu De Altro in pago Vonginfi, & de Sulingalio, & de Crisciacum, quam fecit ad sanctum Remigium. Plurisque subscribentium nominibus, adscripta sunt signa idiographa, quorum defectu signum Crucis hic inreponitur.

V.

Charta Hugonis sacerdotis, seu episcopi Rotomagensis, qua Viduacum villam cenobio S. Arnulfi confert pro sepultura patris sui Drogonis.

Ad lib. 20. num. 5. Ex veterrimo exemplo.

IN Christi nomine sub die VIII. kal. Julii, anno v. regni domini nostri DAGOBERTI Regis. Quotiens, ut solet humana fragilitas, aliqua persona de hoc saeculo migraverint, oportet ad suos heredes de ipsius facultate pro animae suae remedio ad loca sanctorum debeant delegare, ut eis in aeterna beatitudine pro hac re merces aderescat. Ideo nos in Dei nomine HUGO sacerdos, & germanus meus illustre vir ARNULFUS dux, necnon PIPPINUS & GODEFRIDUS, dum contigit ut genitor noster illustre vir DROGO quondam de hac luce migraret, nostra fuit petitio ad venerabilem virum LEUTBERTUM abbatem de basilica sanctorum Apostolorum, quae est foris murum Mettis civitate constructa, ubi avus noster domnus ARNULFUS in corpore requiescit, ut ibidem jam dictum genitorem nostrum Drogonem sepelire deberemus: & ipse Leutbertus benigno animo visus fuit praestitisse. Ideo nos tam pro ipso loco sepulturae, quam & pro remedio animae praedicti genitoris nostri villam, nuncupatam Viduacum *, sitam in pago Mettense, quam ipse genitor suus, avus noster Pippinus, suo munere concessit, ipsam villam ad basilicam sanctorum apostolorum clericis vel pauperibus, alimoniam ibidem accipientibus, aut lectoribus inibi deferentibus, a die praesenti per hanc cartulam donationis visi fuimus concessisse, hoc est tam infra murum, quam & foris murum Mettis civitate, tam terris, domibus, basilicis, aedificiis, accolis, mancipiis, libertis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, farinariis, apendiciis, cultis & incultis, aquis aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cum omni integritate

* Vigy.

seu adjacentis, ad se aspicientes vel pertinentes, vel omni genere quadrupedum, quicquid in ipsa villa Pippinus & praedictus genitor noster visi fuerunt tenuisse vel possidisse, ipse abba vel successores sui ad partem supra scriptae basilicae hoc habeant, teneant, atque possideant: & quicquid in opportunitatem ipsius basilicae exinde facere decreverint, libero in omnibus potiantur arbitrio. Et si (quod non credimus esse venturum) si nos ipsi, aut ulli de heredibus aut proheredibus nostris, vel quaecumque opposita persona contra hanc paginam delegationis sive testamenti ambulare praesumpserit, aut aliquam causam exinde removere temptaverit; in primis iram Dei omnipotentis incurrat, & a luminibus sanctorum efficiatur extraneus; & sic marcescat in radice, ut numquam florescat in ramis: & insuper componat intra ipsam basilicam & sacratissimo fisco auri libras v. argenti pondera x. & quod repetit, evindicare non possit; sed praesens delegatio sive testamentum omni tempore plenissimam obtineat firmitatem stipulatione subnixam. Actum Mettis publice sub die & tempore ut supra.

HUGO, acsi peccator, sacerdos hanc delegationem sive testamentum a me factum firmavi.

ARNULFUS dux hunc testamentum consentiens.

† Signum MILONIS. † Signum WIDONIS comitis. † Signum EREMBERTI comitis. † Signum LANBERTI comitis. † Signum WARNARI comitis.

VI.

Chartae quatuordecim pro monasterio Honaugienfi.

I. *Donatio insulae Honaugiae, facta a Berono, filio Borhelonis, qui fuit frater ducis Adalberti, monasterii Honaugiensis fundatoris.*

SAcro sancto monasterio Hunaugiae in honore S. Michaelis Archangeli super Rhenum fluvium constructo, ubi praesenti tempore Benedictus sive Tubanus videtur esse abbas; Boronus cogitans ad Deum pro affectu animae meae, vel pro aeterna retributione, complacuit mihi, ut de ipsa insula, quae dicitur Hohenaugia, & quam genitor meus mihi dereliquit, & ad me pervenit; de parte mea ad integrum ad ipsam monasterium dono atque transfundo; & in alio loco, qui dicitur Gwllisteti, mansum, unum legitimum, quem Bobo tenuit. Haec omnia supra dicta ad jam dictum monasterium vel ad agentes suos a die praesenti, in vestra trado dominatione possidendum, ut quicquid exinde facere volueritis, liberam & firmissemam habeatis in omnibus Christo propitio potestatem. Si quis vero, quod si ego aut aliquis de heredibus meis vel qualibet opposita persona contra praesentem epistolam venire, aut agere, aut aliquam calumniam generare voluerit; inferat ad agentes supra dicti monasterii auri uncias sex, & nichilo minus praesens epistola ista firma & stabilis per-

Ad lib. 20.

n. 39. &c.

Ex veteri codice

communicato a V. C. D.

abbate Le La-

bonreum.

maneat stipulatione subnixa. Actum in villa Ebrotheim publice. Datum sub die xi. kal. Julii, anno iij. regni domini nostri Theodorici regis. signum Boroni, qui hanc donationem fieri rogavit. S. Ratberthi testis. S. Albrici. S. Hanubaldi. S. Gosberthi. S. Ballum testis. Ego Guntrannus, acsi indignus presbyter, rogatus hanc epistolam donationis scripsi & subscripsi.

VII.

II. *Alia donatio ejusdem insula, facta ab Haichone fratre ejusdem Adalberti ducis.*

SAcrofancto monasterio, quod dicitur Hohenaugia, in honore sancti Michaelis super Rhenum fluvium constructo, ubi presenti tempore Benedictus videtur esse abbas; Haicho cogitans ad Deum pro affectu animae meae vel aeterna retributione, complacuit michi ut de ipsa insula, quae dicitur Hohenaugia, & Rhenus circuit, de parte mea ad ipsum monasterium condonare deberem, quod & ita feci. Ideoque haec omnia supradicta ad jam dictum monasterium, vel ad agentes suos a die presenti in vestram trado dominationem possidendam, ut quicquid exinde facere volueritis, liberam ac firmissimam habeatis in omnibus Christo propitio potestatem. Si quis vero, quod si ego aut aliquis de heredibus meis vel ulla opposita persona contra presentem epistolam venire & agere, aut aliquam calumniam generare voluerit, inferat ad agentes supradicti monasterii auri libram x. & nihilo minus praesens epistola ista firma & stabilis permaneat stipulatione subnixa. Actum in villa Simthuris publice. Datum sub die xv. kal. Octobris, anno iij. regni domini nostri Theodorici regis. signum Haichonis, qui hanc donationem fieri rogavit. S. Hugonis filii sui, qui consensit. S. Albrici testis. Ego Guntrannus, acsi indignus presbyter, rogatus scripsi & subscripsi.

VIII.

III. *Alia donatio facta a Liutfrido & Eberhardo, ejusdem Adalberti filii.*

SAcrofancto monasterio, quod dicitur Hohenaugia in honore S. Michaelis super fluvium Rhenum constructo, ubi dominus Benedictus abbas praesse videtur; Liutfridus & Eberhardus, cogitantes pro animabus nostris vel pro aeternae retributionis venia, propterea complacuit nobis animus, ut de ipsa insula, quae dicitur Hohenaug, & Rhenus circuit, de parte nostra, quantumcumque genitor noster Adalbertus dux nobis moriens dereliquit, ad ipsum monasterium condonare deberemus, quod & ita fecimus. Ideoque haec omnia supra jam dicto monasterio vel agentibus vestris a die presenti in vestram tradimus dominationem ad possidendam, ut quicquid exinde facere volueritis, liberam ac firmissimam habeatis in omnibus Christo propitio potestatem. Si quis vero, quod si ego aut aliquis de heredibus nostris vel quaelibet ulla opposita persona, contra presentem epistolam venire, aut agere, aut aliquam calumniam gene-

rare voluerit, inferat ad agentes supradicti monasterii auri libras ij. & nichilominus praesens epistola firma & stabilis permaneat, stipulatione subnixa. Actum in monasterio quod dicitur Hohenaug. Datum iij. idus Decembris, anno iij. regni domini nostri Theodorici regis. Signum Lutfridi ducis, qui consensit. S. Eberhardus domesticus hanc epistolam testamenti a me factam relegi & recognovi. S. Ego Eugenia, acsi indigna abbatissa, que consensit. Ego Haimo indignus peccator presbyter hanc donationem scripsi & subscripsi.

a Eugenia abbatissa Hoemburgensi, soror B. Odilia.

IX.

IV. *Alia donatio facta a predicto Borono.*

SAcrofancto monasterio S. Michaelis archangeli vel ceterorum sanctorum Petri & Pauli constructo infra insulam Hohenaug, ubi in Dei nomine Dubanus episcopus praesse videtur; Boronus illustre vir, cogitans casum fragilitatis meae ac pro aeterna retributione dono ad supradictum monasterium, donatumque in perpetuum ut permaneat, volo, hoc est infra marchiam, quae dicitur Joabbagine hobam unam, quam Wolvonus tenuit, cum casalibus, campis, pratis, silvis, accessisque omnibus cum aedificiis, pascuis. Item dono ad ipsum locum superius nominatum portionem meam, quod est Nuziviert, id est tam terris, silvis, pratis, pascuis. Item dono portionem meam ex ipsa insula memorata Hohenaug ad ipsum S. locum quod totum integrum a die presente ad ipsum sacrosanctum monasterium trado atque transfundo, ut ab hac die de ipsa re agentes supradicti monasterii & posterit eorum faciendi quod exinde voluerint, liberam ac firmissimam in Dei nomine habeant potestatem. Si quis vero, si ego aut heredes mei vel quis calumniator extiterit, inferat ad partes suprascripti monasterii suisque custodibus una cum socio fisco auri uncias ij. & nichilominus praesens donatio haec firma permaneat stipulatione subnixa. Actum Mandovro castro publice. Signum illustris Boroni, qui hanc donationem fieri & firmari rogavit. S. Gantfoaldin. S. Milonis testis. S. Wolferahi. S. Andeberti testis. Ego Dei nomine wathindus diaconus rogatus scripsi & subscripsi. Data donatio hac die Martis proximo post medium mensem Aprilis, anno vi. regni domini nostri Hilderici regis.

X.

V. *Alia donatio facta ab Hugone, filio Bleoni, qui fuit ducis Adalberti ex fratre nepos.*

SAcrofanctae ecclesiae S. Michaelis, quae est constructa in insula, que dicitur Hohenaugia, ubi Dubanus episcopus nunc temporis praesse videtur. Ego in Dei nomine Hugo cogitans ad ipsum locum supra scriptum de rebus meis aliquid dare debere propitio Deo, quod & ita feci, hoc est infra insulam ipsam, quae dicitur Hohenaugia, quantumcumque genitor meus Bleonus ibidem, id est infra ipsam insulam, michi moriens dereliquit, id est tam terris, pratis, pascuis,

cuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, arculibus, arboribus in eam vero conditionem ut a die presenti ipsa res ad ipsum locum supra scriptum omni tempore stabilita & firma permaneat. Si quis vero, si ego aut heredes mei, aut ulla opposita persona contra hujus donationis testamentum venire aut agere tentaverit, aut aliquam calumniam generare praesumpserit, quod nec fieri credo; tunc spondeo aut heredes mei, ut vobis, vel successoribus vestris, simus reddituri duplum tantum, quantum in hac cartula scriptum est, id est infra ipsam insulam & sacratissimo fisco auri solidi v. & haec donatio omni tempore stabilita & firma permaneat stipulatione subnixa. Actum publice in insula Hohenaugia. Datum sub die iiii. kal. Junias, anno vi. regni domini nostri Hilderici regis. S. Hugonis, qui donationis testamentum fieri rogavit. S. Gaozberti. S. Agmonis. S. Theodaldi. S. Theoteldini. S. Amoloini. S. Othyl. Ego Amalgerus hujus donationis testamentum scripsi.

XI.

VI. *Alia item donatio facta a Bodalo, filio predicti Hugonis.*

SAcrofanctae ecclesiae S. Michaelis, quae est constructa in insula quae vocatur Hohenaugia, ubi in Dei nomine Dubanus abbas praesse videtur. Ego itaque Bodalus dono pro animae meae remedio ad ipsum locum sanctum, donatumque in perpetuum ut permaneat volo; hoc est super fluvium Rhenum in insula supradicta Hohenaug, quantumcumque genitor meus, nomine Hugo, quondam mihi ibidem moriens dereliquit, cum terra & silva, marisco ad integrum meam partem a die presenti ad ipsum locum supra scriptum trado atque transfundo, ut ab hac die ipsam rem ipsa ecclesia vel agentes ejus habeant, teneant, atque possideant, & eorum successoribus Christo propitio derelinquant. Si quis vero, si ego aut heredes mei vel quaelibet opposita persona contra hanc donationem a me factam venire tentaverit aut irrumperere voluerit, tunc inferamus vobis vestrisque successoribus duplum tantum, quantum haec donatio in se continet infertur, sociante fisco auri uncias iiii. & nihilo minus praesens donatio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnixa. Actum Suraburgo monasterio publice. Datum mense Octobris die xii. anno vii. regni domini nostri Hilderici regis. S. Bodoli, qui hanc donationem fieri rogavit. S. Hugonis. S. Garberti. S. Teoderadi. S. Graobardi. S. Theodichonis. S. Wolffeberti. S. Burgoaldi. Wanulfus rogatus scripsi.

XII.

VII. *Confirmatio omnium ejusdem monasterii possessionum a Pippino rege facta.*

Pippinus rex Francorum, vir illustre, Dominis sanctis & apostolicis ac venerabilibus in Christo patribus, omnibus episcopis, abbatibus, seu illustribus ac magnificis viris, ducibus,

comitibus, domesticis, vicariis, centenariis atque omnibus agentibus. Rectum esse censemus, ut petitionibus sacerdotum, quae ad profectum pertinent locorum sanctorum, ad effectum Christo praesule perducamus. Igitur in Christo pater Dubanus episcopus vel abbas de monasterio Hohenaugia in pago Alfacense super fluvium Rhenum, quod est constructum in honore S. Michaelis & S. Petri & S. Pauli vel ceterorum sanctorum, gloriosi regni nostri majestatem petiit, ut dum ipsum monasterium de collatione antecessorum nostrorum, vel de hominibus Deum timentibus adiutorem videtur esse constructum, nos omne corpus facultatum ejus, tam quod antecessores abbates ibidem laboraverunt, quam quod ipse Dubanus de rebus monasterii, quae ibidem fuisse dinoscuntur, visus est augmentasse, aut comparasse, & quod ab ipso sancto loco moderno tempore possidetur, per nostrum deberemus generaliter confirmare praecipuum, quod nobis pro divino respectu vel mercedis nostrae augmento praestitisse vestra non dubiter magnitudo; etiam & privilegium ipsius monasterii, quod juxta institutionem patrum & reliquorum episcoporum visum sunt meruisse, & quod per auctoritatem nostram, seu reliquorum de successoribus regibus antecessorum nostrorum adumbratum fuisse dinoscitur, juxta quod antequam per priorem praecipionem nostram erga se prohibendi esset munus, pro perenni stabilitate decrevimus roborare. Praecipientes ergo praecipimus, ut omnes facultates ipsius monasterii, quicquid aut regia collatio; aut privatorum munere vel antecessoribus abbatibus, vel Dubano episcopo vel abbate ibidem est legaliter acquisitum aut comparatum, immo quod de quibuscumque rebus rite attractum, quodcumque dominatio ipsius sancti monasterii Hohenaug undique moderno tempore de villabus, domibus, mancipiis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aut de quibuslibet beneficiis cernitur cum aequitatis ordine possidere, per hanc auctoritatem suffultum absque cujuslibet inlicitis controversiis inibi, tam presenti, quam futuro tempore Christo praesule proficiat in augmentum. Et undecumque ipsum monasterium usque nunc habuit concessum & usque haecenus conservatum, vel per antecessores nostros reges circa se firmatum, ita & inantea, refecatis quibuscumque superfluis inquietudinibus, suo ea ordine valeant in nostro sermone auxiliante Domino per tempora permanere, & vos & successores vestri, ubi necessitas fuerit in conditionibus ipsius monasterii, justum faciatis auxilium impertiri; ut melius delectet ipsam congregationem ipsius monasterii pro salute nostra vel stabilitate regni nostri Domini misericordiam jugiter exorare. Et ut haec praecipio firma stabilitate subsistat, propria manu infra decrevimus roborare, & de anulo nostro sigillare. S. † gloriosissimi domini Pippini regis. Wulmarus jussu recognovit & scripsit.

VIII. *Alia confirmatio Carolo-manni regis Francorum.*

Carolomannus gratia Dei rex Francorum, vir illuster, omnibus episcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, domesticis, vicariis, centenariis vel omnibus missis nostris discurrantibus, tam presentibus, quam & futuris. Cognoscatis, quod maximum regni nostri augere credimus munimentum, si beneficia opportuna, per loca ecclesiarum benevola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabiliter perdurare confidimus. Igitur noverit solertia vestra, quod nos ad petitionem venerabilis viri Stephani abbatis tale pro aeterna retributione beneficium visi sumus indulgisse, ut in villas vel res ecclesiae S. Michaelis archangeli de monasterio, quod est constructum in insula Rheni, quae vocatur Honaugia, quas presenti tempore, aut nostro, aut cujuscumque munere habere videtur, vel quas deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas ampliare, nullus iudex publicus ad causas audiendum, vel freda undique exigendum quocumque tempore non presumat ingredi: sed praedictus Stephanus vel successores sui nec ulla publica iudiciaria potestas propter nomen Domini vel S. Michaelis sub integra emunitatis nomine ipsas res valeat dominare. Praecipientes ergo jubemus, ut neque vos, neque juniores aut successores vestri, nec ulla publica iudiciaria potestas quocumque tempore in villas, ubicumque in regno nostro, ipsi ecclesiae aut regia aut privatorum vel bonorum hominum largitate collatas, vel quae inantea per Deum timentes fuerint collatae, ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de qualibet causa exigere, nec mansiones, aut paratas vel fidejussores tollere praesumatis; sed quicquid exinde deservientibus, qui sunt infra agros vel vineas, seu super terras praedictae ecclesiae S. Michaelis commanentes, vel qui alicubi commanent, & ibidem legitimo ordine aspicere videntur, fiscus noster aut de freda aut undicumque poterit sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute in luminaribus ipsius ecclesiae per manum agentium eorum ad ipsam ecclesiam proficiat in perpetuum, & quod nos propter nomen Domini & animae nostrae remedium seu nostram subsequenter progeniem plena devotione indulgimus, nec regalis sublimitas, nec quorumlibet iudicium seria cupiditas refragare tentet. Et ut praesens auctoritas tam presentibus quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore permaneat, manu nostra subter eam decrevimus affirmare.

Signum † Karoli gloriosissimi regis. Maginarius recognovit & subscripsit. Data in mense Martio, anno xi. regni nostri. Actum Theudone-villa palatio in Dei nomine feliciter.

XIV.

IX. *Alia confirmatio per Karolum Magnum.*

Karolus gratia Dei rex Francorum & Longobardorum ac patricius Romanorum, om-

nibus episcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, dominicis vicariis, centenariis vel omnibus missis nostris discurrantibus, praesentibus scilicet & futuris. Maximum regni nostri in hoc augere credimus munimentum, si beneficia opportuna locis ecclesiarum benevola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabiliter perdurare confidimus. Igitur noverit solertia vestra, quia nos ad petitionem venerabilis viri Beati abbatis tale pro aeterna retributione beneficium visi sumus indulgisse, ut in villas vel res ecclesiae S. Michaelis &c. ut in praecedenti. Signum Caroli gloriosissimi regis. Erchambaldus ad vicem Radonis. Datum in mense Januario, anno decimo, regni nostri. Actum Aristellio palatio publico in Dei nomine feliciter. amen.

XV.

X. *Praeceptum ejusdem pro instrumentis amissis.*

Karolus gratia Dei rex Francorum & Longobardorum, omnibus fidelibus nostris tam presentibus quam futuris. Regale enim necessesse est releventur clementia, qui damnitatem passi sunt per incuriam. Igitur venerabilis vir Beatus abbas ex monasterio Scotorum, quod vocatur Honaugia, quod Benedictus episcopus in honore sancti Michaelis novo construxit opere, ubi ipse venerabilis pater corpore requiescit, clementiae regni nostri suggestit, eo quod instrumenta chartarum ipsius monasterii ante hos annos per negligentiam, per quos infra regna Francorum Christo propitio ipsum monasterium aliqui possidebat, tam praecipua regum ac reginarum, quam reliquorum Deum timentium hominum, ibidem collatum ac confirmatum fuit, perdita devenissent; & asserit se ipse abbas ipsas res ad partem jam dicti monasterii quieto ordine, sicut antea fecit, moderno tempore possidere: sed pro firmitatis studio petiit celsitudinem nostram, dum hac causa per negligentiam ita contigisset, ut ab omnibus notum sit, ut denuo per nostram auctoritatem omnes res ejusdem ecclesiae, quicquid cum aequitatis ordine possidere videtur, confirmare deberemus. Cujus petitionem denegare nolimus, sed ita praestitisse vel confirmasse cognoscite. Praecipientes enim jubemus, ut quicquid ante dictum monasterium sancti Michaelis nunc temporis juste possidet, unde ipsa Dei casa vestita est, deinceps per nostram confirmationem, quicquid per praecipua regum ac reginarum seu reliquorum Deum timentium hominum ibidem collatum ac confirmatum fuit, tam praefatus Beatus abbas, quam qui successores ejus fuerint futuri, vel rectores ejusdem ecclesiae sancti loci teneant & possideant, atque ad ipsam causam Dei diuturnis temporibus in augmentis proficiant. Et ut haec auctoritas firmiter sit, manu nostra subterfirmavimus, & anulo nostro sigillare iussimus. Signum † Karoli gloriosissimi regis. Wigbaldus ad vicem Hitherit recog. Datum x. idus Junias, anno xiii. regni nostri. Actum Carisiago palatio publico.

XVI.

XI. *Ejusdem diploma de immunitate a teloneis, aliisque.*

Carolus Dei gratia Rex Francorum & Longobardorum ac patricius Romanorum, omnibus episcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, vicariis, centenariis, telonariis, vel omnibus curam publicam agentibus. Si opportuna beneficia ad loca sanctarum ecclesiarum vel servus Dei praestare non desinimus, hoc nobis procul dubio ad aeternam beatitudinem pertinere non dubitamus. Igitur cognoscat magnitudo seu utilitas vestra, quod nos ad petitionem viri Beati abbatis, qui est rector monasterii Hohenaugiae, quod est in honore sancti Michaelis constructum, tale propter nomen Domini beneficium ejus meritis compellentibus praestitisse, ut ubicumque homines hujus monasterii infra regnum meum ad negotiandum pervenerint, nullum telonium, nec quamlibet redhibitionem; quae ad partem fisci nostri spectare videtur, solvere nec dare debeant. Propterea per praesentem praecipionem decernimus, quod perpetualiter mansurum esse jubemus; ut nullo telonio, nec navigato, nec carrado, evectione, nec rotatico, nec pontatico, nec salutatato, nec pulveratico, nec cespitatico, nec ulla redhibitione, quod fiscus noster exinde poterit sperare, nec vos nec juniores aut successores vestri eidem requirere nec exactare faciatis, sed in omnia & in omnibus propter nomen Domini vel S. Michaelis archangeli ipsius Beati abbatis, vel successores sui, aut memoratum monasterium habeant indultum atque concessum, quatenus in luminaribus ipsius sancti loci proficiat in augmentum. Et ut haec auctoritas firmiter habeatur, vel a fidelibus nostris melius servetur, de anulo nostro subter eam decrevimus roborare. Wigbaldus ad vicem Radonis recognovit & subscripsit. Data xvi. kalendas Novembris, anno decimo-quarto regni nostri. Actum Clippiaco * palatio publico.

XVII.

XII. *Mandatum ejusdem de facienda restitutione ablaturum ecclesiae Honaugiensi.*

Karolus gratia Dei rex Francorum, vir illuster. Commendat omnibus qui acceperunt, aliquid de ecclesia Scotorum, quae est in Insula Honaugia, ut iterum reddat omne quod accepit, vel quod rapuit sine licentia abbatis Beati: & si quis retentat parum, commendat omnibus iudicibus terrae illius, ut illi quaerant omnes res ecclesiae cum ratione secundum Legem Francorum, quia res peregrinorum propriae sunt regis. Ideo restaurentur omnia illa praedicta ad ecclesiam Scotorum sine ullo impedimento, sive terra, sive vinea, sive pecunia, sive homines, sive argentum, sive aurum. Si quis unum hoc non fecerit, recognoscat, se regis praecipionem non obaudire: quia reges Francorum libertatem dederunt omnibus peregrinis Scotorum, ut nullus rapiat aliquid de rebus eorum, nec ulla genere.

Annal. Bened. Tom. II.

ratio praeter eorum generationem possideat ecclesias eorum. Taliter exinde agite, quo gratiam nostram vultis habere.

XVIII.

XIII. *Placium ejusdem regis ejusdemque argumenti.*

Carolus gratia Dei rex Francorum & Longobardorum. Cum nos in Dei nomine Selestati villa in palatio nostro ad universorum causas iudicandum vel recto iudicio terminandum confederemus, ibique veniens advocatus S. Michaelis vel Beati abbatis, nomine Albertus, interpellabat homines aliquos, nominibus Agirerium & Aldradum, advocatos monasterii Corbeiae, & repetebat ab eis, & quod ipsi illas res in loco qui dicitur Vestiva & Gefida, quasi ad monasterium S. Michaelis per suum instrumentum tradidisset, in eorum potestate retinisset, & quod Gerbriga illas res praedictas ad monasterium S. Michaelis in alio ordine tulisset. Sed & ipse Agirerius, & Aldradus in praesenti astabant, & de hac causa nullatenus potuerunt denegare, nec tradere rationes, per quas ipsas res habere potuissent: sed de praesenti ipsas res per loca nominata Vestiva & Gefida per eorum wadium una cum Legibus de facto ipsius advocato S. Michaelis vel Beati abbatis, nomine Odberto, visi sunt reddidisse vel revertisse, & per illorum festucam exinde in omnibus dixisse exitum. Perinde nos taliter una cum fidelibus nostris, hi sunt Mudrigo, Odrigo, Theodrigo Bernehardo, Albuino, Aginardo, Beringario, comitibus; & Anselmo comite palatii nostri, vel reliquis quam pluribus visi sumus iudicasse, ut dum ipsi in praesenti astabant Agirerius & Aldradus, & hanc causam nullatenus poterant denegare, nec tradere rationes, per quas ipsas res in eorum loco habere potuissent, se de praesenti per eorum wadia una cum Legibus fide facta ipsius advocato S. Michaelis vel Beati abbatis, nomine Odberto, visi sunt reddidisse vel revertisse, & per eorum festucam sibi in omnibus dixisse exitum. Propterea jubemus, ut dum hanc causam sic actam vel perpetratam esse recognovimus, superius scriptus abbas Beatus vel pars monasterii Honaugiae jam dictas res in loco, qui dicitur Vestiva & Gefida contra praedictum Agirerium & Aldradum, eorumque heredes, vel contra omnes res illas injuste retinere tentantes, omni tempore habeant elidicatas atque evindicatas, & sic inter ipsos in postmodum ex hac re omni tempore sopita & definita causatio. Theudegarius recognovit.

XIX.

XIV. *Donatio Beati abbatis, ecclesiae Honaugiae facta.*

Sacro-sanctae ecclesiae, quae est constructa in insula, quae publice ab omnibus Hohenaugia nominatur super fluvium Rhenum in honore S. Michaelis archangeli ceterorumque sanctorum. Ego itaque Beatus, ceteris indignus abbas, dono pro anima mea remedio totum &

TT tt ij

integrum, quantumcumque acquisivi aut collaboravi, aut etiam per manus bonorum hominum & per chartas firmas inveni, & per chartam confirmationis regis Caroli & imperatoris. Dono autem hoc totum & integrum, ad illum locum prædictum & ad illos sanctos, in quorum honore constructus est, & ad pauperes & peregrinos gentis Scotorum. Dono autem hoc totum, ut ille abbas, quem ego elegero secundum regulam ecclesiasticam, post obitum meum habeat. Dono autem primum ecclesiam, quam ego construxi in Magontina civitate, & alteram ecclesiam, quæ est constructa in Sylva in Marchlichio, & etiam ecclesiam Lognaw in curte nuncupata Wischa, & quartam, quæ est in Hawenbach, & quintam, quæ est in Bunenheim, & sextam quæ est in Rhodaheim, & septimam, quæ est in Hürmusa; & octavam, quæ est in Buchonia, cum omni adjacentia, trado atque transfundo, & in perpetuum ut permaneat volo tam terris, campis, pratis, silvis, vineis, domibus, ædificiis, peculis utriusque sexus, mancipiis, aquis, aquarumve discursibus, mobilibus, & immobilibus; in hac vero conditione, ut ab illo die transitus mei, ipse abbas loci illius, cui ego commendaverim, habeat potestatem habendi, possidendi, commutandi, aut quicquid ex illa re regulariter & ecclesiastice facere voluerit. Si quis vero, quod fieri non credo, contra hanc chartam confirmationis & oblationis venire tentaverit, aut irumpere voluerit; primitus iram Dei incurrat, & de illa ecclesia velut extraneus abiciatur, & insuper ista confirmatio firma permaneat. Ego Wellimannus rogatus scripti & notavi diem & tempus & locum. Hæc charta in Maguntia civitate scripta xi. kal. Julias, anno x. regni domini nostri Caroli regis & imperatoris. † Signum Beati abbatis, qui hanc chartam fieri rogavit. † S. Conigani episcopi. † S. Echoch episcopi. † Signum Suathar epi. † Signum Maucumgib epi. † Signum Canicomrihc epi. † Signum Doilgusso epi. † Signum Erdomnach epi. † Signum Hemeni presbyteri.

X X.

Theoderici Calensis præceptum pro Morbacensi monasterio.

Theodericus rex Francorum, viris apostolicis, patribus episcopis, necnon illustribus viris, ducibus, patriciis, comitibus vel agentibus, tam præsentibus, quam futuris. Si petitionibus sacerdotum quod ad proprietatem ecclesiarum pertinet, devota mente præstamus, retributorem omnium honorum Dominum Jesum Christum ex hoc nos habere confidimus. Igitur dum & venerabilis vir Perminus gratia Dei episcopus nostris temporibus cum monachis suis, Deo inspirante, pro evangelio Christi peregrinatione suscepta, monasterium vitorum in heremo vasta, quæ Vosagus appellatur, in pago Alfacinse, in loco qui vocatur Vivarius-peregrinorum, qui antea appellatus est Muorbach, in alodo fidele nostro Eberhardo comite, cum

ipsum adiutorio Deo donante conatus est constituere, vel cœnobium sanctum ibidem instituire in honore Dei & genitricis Domini nostri Jesu Christi semper virginis Mariæ, seu sancti Michaelis archangeli, vel sancti Petri apostoli & Pauli beatis apostolis, & sancti Leudegarii martyris cum sociis eorum, ubi ipsi famuli Dei sub sancta Regula solitariam vitam fruuntur; petiit ipse vir Dei Perminus episcopus serenitati nostræ, cum ipso jam nominato fidele nostro Eberhardo comite, tale ob hoc nostrum emanare præceptum de omni corpore possessionis ipsius monasterii, quicquid ad præsens tenere vel dominare videtur, aut quod inantea a quocumque Deo inspirante ibidem recte fuerit conlatum vel delegatum, per nostrum præceptum deberem in Dei nomine plenius confirmare. quod nos pro mercede nostra in omnibus fecisse cognoscite, & ad prædictis famulis Dei talem emisimus decretum, ut nullus episcoporum nec præsentis, nec qui fuerint successores, nec eorum ordinatores, aut qualicumque judiciaria potestas pro quocumque ingenio possint quocumque ordine de loco ipso aliquid auferre aut abstrahere: ut facilius liceat ipsa familia Christi, quæ ibidem in Dei nomine adunari desiderat, eorum factam delegationem quiete per tempora possidere, & sanctam Regulam conservantes proprio privilegio, quod nobis præ manibus ostenderunt, Deo iubente sub tranquillitate possint permanere. quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quicquid ad talem familiam Christi ad laudem Dei die noctuque canendam conceditur. Idcirco pro caelesti intuitu talem nobis beneficium præstitisse cognoscite, ut maneat quicquid antefati viri Dei ad ipso monasterio conquisierint vel laboraverint, quod jam dictus fidelis noster Eberhardus per sua instrumenta ibidem affirmavit, vel a ceteris collatum fuit, aut fuerit, sub nostra emunitate ejus temporibus absque illius inquietudine Deo auxiliante cuncta eis proficiant in augmentis. Additur tamen, ut si abbas congregationis ipsius episcopum fuerit postulatus, ut ei presbyteros vel diaconos pro missas celebrandum debeat ordinare, absque commodi acceptione instituat; & si rogatus consecrare ecclesiam, christi, tabulas, gradus ecclesiæ absque commodi acceptione faciat: quod si ipse renuerit, alterum quemlibet pontificem, qui gratis hæc tribuat, licentiam habeat supplicare, & ille hoc facere; & nullo unquam tempore parochiæ ipsius pontificis, in cujus diocesi situm est hoc monasterium, potestatem nullam habeat inquietandi; non ipse, non archidiaconus, non ecclesiæ iudices, nec censum mittere, neque pastum, neque honorem in rebus monasterii accipere non audeat. Et, si abbas ipsius congregationis de hac luce vocatus fuerit, nullus ibidem de alio monasterio, nec de civitate, nec pro parentela, nec ab episcopo ordinetur, neque per potestatem, neque pro præmio aut quolibet ingenio, quicunque iudicis nullus præsumat in ibidem abbatem ordinare, nec quodcumque necessitas evenerit abbatem instituere, nisi cum ipsa congregatio & melior pars ele-

gerit, secundum quod regula & privilegium ipsorum continet, ipsi sibi dignum constituent pastorem. Et illud nobis placuit pro integramento vel stabilitate regni nostri innectere, ut ipsum monasterium sub defensione & tuitione Dei & nostra stirpe regia per succedentia tempora valeat consistere inconvulsam, & nulla publica judiciaria potestas, nec præsentis, nec futuro tempore in curtis vel territoriis ubicumque ipsius monasterii ad causas audiendum vel freda undique exigendum non præsumant ingredi, nec hujusmodi tollere; & quicque tam de ingenuis, quam de servientibus super territoriis ipsius monasterii omni commanentibus fisco de freda aut herebannus, unde poterat præparare, ad luminaria vel stipendia super scriptis famulis Dei, & nostra indulgentia ad integrum mancipentur effectui, & nobis regnantibus aut postmodum tempore succedentium regum, quod nos pro Dei amore & timore indulsumus, quemquam hoc non præsumat convellere; sed cum quiete & integra emunitate hoc quod decrevimus inviolabile auxiliante Deo perseveret. Et ut hæc præceptio erga ipso monasterio firmiter habeatur, manus nostræ subscriptionibus subter decrevimus roborari. Theodericus, rex Francorum, sub data quod fecit mense Julio, die duodecimo, anno VII. regni nostri, Gundulfi-villa in Dei nomine feliciter, amen. Gerbaldus obtulit.

X X I.

Charta Eberhardi comitis pro dotatione monasterii Morbacensis.

Ad lib. 20.
n. 73.
Ex archivo
Morbacensi.

Quamvis intellectus sensusque humanus mente potest sagaci pensare atque solerti indagazione perpendere, nihil amplius videlicet in hujus sæculi luce de gaudiis fugitivis lucrare, quam quæ de rebus suis locis venerabilibus in alimoniis pauperum curat impendere: quatenus fragilitatem nostram, quam omnes generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eveniat, oportet pro salute animæ cogitare. Ergo ego in Dei nomine Eberhardus, filius Adalberti quondam ducis, est vilissimus Christi famulus, dum non habetur incognitum, qualiter ante hos annos una cum conventu pontificum sacerdotum, & germano meo Leutfredo duce & conjugæ meæ Emeltrude, in re mea propria, in loco qui dicitur Maurobaccus, qui nunc vocatur Vivarius-peregrinorum, in pago Alfacinse, in honore S. Petri principis apostolorum & sanctæ Dei genitricis Mariæ ceterorumque sanctorum, a novo, meo opere, sicut mihi vires Deus dedit, monasterium ædificavi, & illis diebus juxta quod in illo priore testamento continetur, de rebus meis aliquid ditavi; nunc autem Salvator & redemptor humani generis, qui omnes vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, non meis meritis exigentibus, sed pro clementia sua, me in corpore visitare dignatus est, & fallax temporaleque lumen subtraxit, ut ad verum, quod ipse est, me etsi indignum perduceret lumen, etiam sua providentia, quam-

vis me optante ex proprio corpore legitimum heredem, qui mihi successor existeret, similiter subtraxit. Propterea considerans qua gravor sarcina peccatorum, & reminiscens bonitatis Dei dicentis, *Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis*: de tanta igitur miseratione & pietate Domini confusus, nullum meliorem heredem, quam ecclesiam Christi, & qui propter nomen ipsius militant, vel pauperes fieri decreverunt, habere me judicavi. Idcirco ad monasterium supra memoratum, Maurobaccus sive Vivarius-peregrinorum, ubi venerabilis vir Romanus abbas cum peregrinis monachis suis in servitio Dei consistere videtur; donamus a die præsentis, donatumque in perpetuum esse volumus in ducatu Alfacinse seu in pago Troningorum, & in pago Alfacinse loca indominicata nuncupantes Heimmone-wiler, Chiuticha, *Guldoufou-wiler*, Chuntilingas, *Deoselheim*, seu ad Stratburgum illam viam *Hiippenesheim*, *Hirtzenheim*, *Selatsfat*, *Perebheim*, *Wichereswiler*, *Otaleswiler*, *Loffschia*, *Varanangus*, qui dicitur Villare-Eberhardo, *Lilenselida*, *Hirnsfeld*, *Flabotesheim*, *Leimone Datira*, cum basilica, ubi sanctus Desiderius in corpore quiescit, vel quod ad ipsam ecclesiam adspicere videtur, seu quicquid in ipso fine *Davinsse* & infra præceptum *Walaho* continetur, quem nos de Animo * seu confortes ipsius, vel de quibuscumque hominibus per venditionis titulum dato pretio comparavimus, vel ad ipsam villam adspicere videntur; necnon & *Perez-prangus*, *Baltowiler*, *Wattoneu-wiler* cum basilicis ad ipsa loca adspicientibus, vel quicquid ad ipsas basilicas adspicere videtur. Ita omnia cum ceteris domibus, ædificiis, mancipiis, ministerialibus, libertis, accolabus, farinariis, vineis, silvis, campis, pratis, piscuis, aquis aquarumque cursibus, adjunctis, adjacentiis, appendiciis, peculium utriusque sexus, mobilibus & immobilibus, quicquid in jam dicta loca ex successione parentum meorum mihi legibus obvenit, vel in parte contra germanum meum Leudofredum recepi, vel postea per quodlibet attractum Deo auxiliante augmentavi, ut dixi, quantum in ipsa loca vel appendiciis ad præsens possideo, totum & ad integrum ad jam dictum monasterium in alimoniis vel substantiam monachorum ibidem habitantium, seu successorum eorum, vel susceptione pauperum, Christo auxiliante, a die præsentis dono atque transfundo, & de jure meo in jure & dominio commune ipsius monasterii, vel rectorum ipsius trado perpetualiter ad possidendum. Similiter infra ipsum ducatum vel supra memoratos pagos, excepto quod ad alias casas Dei cum subscriptione manu propria per donationes nostras delegavimus, & quod adhuc ad ipsam vel ad alias casas Dei, vel quod Deo sacrata relictæ nostræ *Hemeltrudæ* per donationem firmamus, vel in quatuor loca his nominibus, *Maurowiler* cum appendentiis suis in *Luerbach*, quod *Amaloni* beneficiatum habuimus, seu quod servus noster *Bertoinus* per beneficium nostrum visus est habere, hoc est in *Figodelomonte* & in *Althaim*, seu quod *Haimerico* in *Hillene-wiler* beneficiatum habui, vel de man-

cipio nostro Scopulicolas, quas in genitio nostro habuimus, plus minus numero XL. In reliquo vero quod superest, ubicumque intra ipsos pagos nostra est possessio, vel ad vassos nostros beneficiatum habuimus, sicut illa loca superius nominata, a die præsentis cum ceteris domibus, ædificiis, mancipiis, ministerialibus, libertis, accolabus, vineis, silvis, campis, pratis, piscuis, aquis, aquarumque decursibus, adjunctis, adjacentiis, appenditiis, peculium utriusque sexus, mobilibus & immobilibus, ut diximus, quicquid ex successione parentum meorum legibus mihi obvenit, vel in parte contra germanum meum Leutfredum recepi, & ex quolibet attractu Deo auxiliante adquisivi, principaliter de jure meo in jure & dominium commune jam dicti monasterii vel rectoris ipsius, omnia, & in omnibus, nisi quod superius exceptavimus, totum & ad integrum trado atque transfundo ad possidendum: ut ab hac die supra memorata pars monasterii vel rectores ipsius, seu successores eorum habendi, tenendi, possidendi, vel quicquid de prædictis rebus pro opportunitate ipsius monasterii facere decreverint, liberum in omnibus patiantur arbitrium. Præsentem vero donationem, nequaquam civiliter gestis municipalibus alligare curavimus, & omnino decernimus, ne alioquin in eam ob hunc casum quisquam valeat repetere. Quod si aliqua instrumenta de ipsis villis, vel etiam alias res de nomine nostro in adversitatem prædicti monasterii quolibet ordine comprehensas, aut antè postèrè uterque prænotatas, excepto quod superius exceptatum esse diximus, vel per subscriptionem manus meæ propriæ ad casus Dei ante delegavi, vel ad præsens similiter facio, quod nos extra jam dictas nec fecimus, nec facere rogavimus a quocumque, præter istum quem firmissimum volumus esse quolibet tempore fuerint ostensa, nullum fortiantur effectum, sed vacua & inania appareant: auctorem vero criminis atque falsarium nec inultum tunc tempore patiatur judiciaria severa potestas. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, si ego ipse, aut aliquis heredum aut proheredum meorum, aut ulla opposita persona, vel etiam quislibet homo præsentem paginam, vel hæc acta mea, quæ ego devoto animo pro æterna retributione feci & firmare rogavi, infringere conaverit, vel attemptare aut minuere præsumpserit, imprimitus iram omnipotentis Dei & omnium sanctorum vel angelorum ejus offensionem incurrat, sed & cunctæ ecclesiæ catholicæ excommunicationem & ab omni populo christiano se extraneum, & pœnam illam, quam Dathan & Abiron aperta terra deglutivit, viventisque eos infernus absorbit; vel damnationem, quam Judas Scariothis, qui Christum tradidit, & suspensus crepuit medius, sic diffusa viscera ejus igne æterno perenniterque intereat; vel Sodomorum interitu qui sulphureo igne flammante consumpti sunt, & diem iudicii experiendum damnandorumque omnium iniquorum consummandum se exhorrescat; & insuper si Deum timere noluerint, judicantes principibusque cum . . . auri libras centum, argenti talenta centum, si-

militer coactus exsolvat, & quod repetit non vindicet; & hæc facta mea omni tempore firma & inviolata permanent cum stipulatione subnixâ. Actum Habendo castro, sive Romarico-monasterio publice, anno octavo regnante domino nostro Theoderico rege.

XXII.

Widgermi episcopi Argentoratensis privilegium pro eodem monasterio.

Dominis sanctis atque honore dignissimis apostolicis, meisque in Christo patribus, Widgermus gratia Dei ecclesiæ sanctæ Mariæ Straburgo civitate vocatus episcopus. Novit sancta industria vestra, qualiter pastores ecclesiæ sollicitissima cura, summoque studio debent procurare, ut ecclesiam Dei lucris animarum proficiat, & per nos monitis salutaribus, in quantum valemus, vigorem obtineat: ut his qui æternum Pastorem sponte relictiis omnibus sequi cupiunt, atque abnegantes semetipsos per angustum callem arctamque viam gradientes, vocem æterni Regis ac Redemptoris nostri audientes, *Exi de terra tua & de cognatione tua, & vade in terram quam monstravero tibi.* vel aliud, *Qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, & cetera propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* & *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Oportet ut nos audiamus eum, qui dixit: *Hospes fui & suscepistis me.* & *Qui vos recipit, me recipit.* & *Quamdiu fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis.* Et quod a Principe apostolorum in initio ecclesiæ institutum est, quia *omnis multitudo credentium erat in unum.* & *Nullus suum proprium aliquis dicebat esse, sed erant illis omnia communia, & cor unum, & anima una.* Unde institutio sancta ex hoc a sanctis patribus in postmodum ab oriente usque in occidentem, & in partibus Galliarum monasteria multa sub Regula sancta horum exemplo religio clara promulgavit, præcipue monasteria Litinensis, Agaunensis, Luxoviensis, & in universo mundo sub Regulis sanctorum patrum, maxime beati Benedicti & sancti Columbani abbatum vita communi optime disposita, & per auctoritatem clementia regum & per privilegia sanctis atque catholicis Pontificibus firmiter roborata: & sancti canones hoc non derogant, sed potius luculenter exoptant. Unde nos comperiti, vir illustris Ebrochardus comes in heremo, qui vocatur Vosagus, in pago Alsacense, infra nostram parochiam, in loco qui antea vocabatur Maurobacus, nunc Vivarius-peregrinorum, in honore sanctorum apostolorum & sanctæ Mariæ Dei genitricis, ceterorumque sanctorum, cum Dei adjutorio & nostro consilio monasterium in suo proprio a novo ædificare conatus est; ad quod evocans Perminium episcopum, qui de suis peregrinis monachis ibidem institueret, & cœnobio vel sancto ordine sub regula beati Benedicti cum Dei gratia & nostro coadjutorio perficere deberent. Unde nos congratu-

Ad lib. 20. n. 74.
Ex archivo
Morbacensi.

lantes hujus viri sanctæ devotioni, & illorum glorioso proposito, viscerati caritate & pietate, commoti devotione promptissima una cum fraternitate nostrorum abbatum, presbyterorum, archidiaconi, omnisque cleri ecclesiæ, ubi ego defervio, seu & ducis ac judicum, timentiumque Deum populorum hujus provinciæ catholicorum, ut ad ipsum monasterium seu cœnobium congregationemque peregrinorum monachorum per nostram & per vestram auctoritatem privilegium conscribere vel confirmare deberemus. quod ita & fecimus, ut ipso monasterio omnia quidquid ad ejus compertinet ditionem, ædificiis, basilicis, ministeria vel ornamenta, de quarum omnium rerum sacrisque codicibus, instrumenta chartarum, aurum, argentum, aramentum, vel quibuslibet rebus ipsius monasterii, seu cellulis vel aliis adpenditiis, etiam villas cum agris, domibus, mancipiis utriusque sexus, accolabus, & quod jam dictus illustris Ebrochardus, vel alii pro salute animæ pro quolibet modo donaverunt vel delegaverunt, seu & inantea, tam ipsi quam & munificentia regum, principum, pontificum, clericorum, vel a quocumque homine Christo inspirante largitum fuerit, cum omnia & ex omnibus per hoc privilegium confirmamus, ut a die præsentis prædictum monasterium præfatique peregrini monachi, eorumque successores sub regula sancti Benedicti cœnobialiter congregati, secundum sanctum propositum, in eorum jure absque ullius repetitione tradimus atque tribuimus potestatem, ut neque nos ipsi, neque successores hujus civitatis pontifices, neque archidiaconi, neque exactores, neque aliquis ex parte ecclesiæ, vel quislibet nullus aliquid dominare vel jubere aut requirere, censum vel dona aut qualibet munera nullo umquam tempore expetere non præsumant. Cum vero necesse fuerit christiana petere, altaria consecrare, sacros Ordines benedicere, aut alias benedictiones expetere, aut oratoria in eorum loca ædificare; rector ipsius monasterii vel peregrini monachi ibidem assistentes, aut si de se episcopum habent, aut a quocumque de sanctis episcopis sibi elegerint, qui hoc facere debeat licentia sit eis expetendi, & ille hoc tradere, benedicere, vel consecrare: ut nullus in ipso monasterio illicito ordine contra voluntatem aut votum ipsorum monasterium adire non præsumat, nec secretius ingredi septa. Et si aliquando pro qualicumque causa expetit, ut ipsi rectori vel ipsis peregrinis monachis congrua fuerit voluntas, & episcopus invitatus ad ipsum monasterium venerit; celebrato officio, absque ullo munere requisito mox ad propria revertatur. Cum vero abba loci ipsius acceperit transitum, quemcumque peregrini monachi ibidem habitantes de semetipsis secundum Deum & Regulam meliorem invenerint, proprium sibi constituant abbatem: & si ibi de seipsis talem non invenerint, de alio monasterio jam dicti Permini episcopi de illa congregatione peregrinorum, quem sub uno modo petitione vel una sancta institutione beati Benedicti coadunavit, ipsi sibi consentientes abbatem regularem expediant & con-

stituunt. Et si ibi sanctus Ordo tepuerit (quod absit) vel aliqua discordia inter ipsos monachos surrexerit, & ipsi hoc non prævalent aut noluerint emendare; tunc qui ex ipsis recto ordine secundum regulam voluerint vivere, ubicumque in aliis monasteriis, ubi peregrini monachi supradicti episcopi existere videntur, & rectius regulariter invenerint, potestatem habeant expetere, & illi per eorum salubre consilium Deo largiente, ipso sancto Ordine vel ipsis monachis per regulam distingere, emendare, & corrigere atque pacificare: & nulla occasio sit ut illos abba per qualecumque ingenium contra eorum sanctum Ordinem ibidem ponatur, aut de rebus supra scripti monasterii aliquid minuatur. Quapropter sancti & apostolici patres & confratres mei, ideo vestra catholica auctoritate, nostra que genuina sociamus, ut hoc privilegium omni tempore fortissime habeat firmitatem, ut nullus nullo tempore unquam contra agere non præsumat: sed præsentis & futuris temporibus inviolatum permaneat; & nunc omnibus episcopis Deum timentibus hominibus precor, supplico, & per caritatem conjurare præsumo, ut quibus hoc privilegium ostendetur, manus vestras subscribere & confirmare dignemini: ut vestra auctoritate fultum, inconvulsam permaneat, qualiter eosdem peregrinos monachos in ipso monasterio consistentes clarius delectet pro statu ecclesiæ & integritate sacerdotum, pro incolumitate regum & pace christianorum, pro pœnitentium remissione peccatorum, vel requie fidelium defunctorum, divina misericordia tranquillius exorare. Precor igitur & contestor coram Deo & electis Angelis ejus, cunctisque sanctis omnibus, successibus vel omnibus christianis, ut hoc privilegium, quod cum consensu clericorum, laicorum timentium Deum plebis ecclesiæ nostræ decrevimus vel condidimus, in nullo irrumpere præsumant; sed per ineffabilem Trinitatem cunctos conjuramus, ut in quo prævaluerint, in omnibus conservare studeant: & si aliter obstinato animo, vel diabolo instigante, invidia vel cupiditate deceptus, vel quolibet modo (quod Deus avertat) si nos ipsi aut successores nostri, vel quilibet de qualicumque parte contra hoc privilegium temptare conaverit, vel jam dictos peregrinos monachos vel successores eorum inquietare, vel eis aliquid minuere præsumpserit; si emendare noluerit, & a mala voluntate celerius noluerit corrigere, ad Dei genitricis semper virginis Mariæ, vel beatorum apostolorum cunctorumque sanctorum indignationem, ante conspectum regis æterni Christi Domini nostri, in cuius amore hoc privilegium ad jam dictos peregrinos vel sanctum cœnobium condidimus, se confidant pro nequissimis peccatis eorum vel iniquissima malitia æternis incendiis concrematurus, ac illa sententia se experiendos, qua falsis sacerdotibus Dominus minatur: *Vae vobis hypocrite, qui clauditis regnum Dei, quia nec vos introitis, nec alios introire permititis;* & *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, melius erat illi ut alligaretur mola asinaria ad collum illius, & projiceretur in profundum maris.* & qui Deum timere

neglexit, iudicantibus hominibus inferat partibus ipsius monasterii vel peregrinis monachis ibidem habitantibus consociante fisco auri libras xxx. argento pondere quinquaginta, multa sustineat atque dissolvat, & hoc quod repetit, non vindicet; & nihilo minus præfens privilegium omni tempore firmum permaneat. Et ut firmiter obtineat vigorem, manus nostras subter scripsimus, & qui subscriberent vel signarent rogavimus, stipulatione subnixâ. Actum Strasburgo civitate publice, die tertio-decimo mense Madio, in ascensione Domini, anno octavo regnante domino nostro Theodorico rege. Ego Witegernus acti indignus episcopus subscripsi. Ego Vuolftradius archidiaconus consentiens subf. Ego Libulfus presb. subf. Ego Haunulfus diaconus subf. Ego Attinanteus diaconus subf. Signum † Fulcherio tribuno: in Dei nomine, Ego Hariboldus abbas consensit & subf. Ego Hadalricus consensit & subf. Ego in Dei nomine Ardalinus vocatus episcopus consensit & subf. signum † Vuolfoaldo comite. Magobardus archidiaconus subf. Ego Tribuinus episcopus consensit & subf. Ego Vuillibertus episcopus subf. Ego Hagualdus abbas subf. signum † Leodofredo duce. Ego Ebrohardus comes subf. signum † Audachro, signum † Nordoldo, signum † Gundoberto, signum † Witerio, signum † Wugrao. Ego Hagino abbas subf. signum † Leodoberto. Ego in Dei nomine Vuillibrordus subf. Romanus clericus hoc privilegium iussus a subscritto scripsi.

XXIII.

Defensoris monachi prologus in librum Scintillarum.

In Dei omnipotentis nomine incipit liber Scintillarum, seu Sententiarum catholicorum patrum, editus a Defensore grammatico.

Ad lib. 21. n. 52.
Ex ms. codice Casinensi.

Lector, quisquis es, libellum legens hunc, flagito te scriptor, legas animo, & melliflua grate suscipias verba. Voluntas bona & labor: aliud nihil fuit meum. De Domini & sanctorum suorum dictis est excerpta Scintilla; nec mea extitit industria, sed Dei totum gratia, meique nutritoris Ursini istud operari. Iustioni & doctrinæ obtemperare volens, paginas quasque scrutans, sententiam reprensivam fulgentem, sicuti inventam quasi margaritam aut gemmam, statim avidius collegi. Quemadmodum guttae multæ fontem efficiunt: sic de diversorum voluminibus congregans testimonia, hunc libellum condere tentavi. Veluti de igne procedunt scintillæ, ita hunc minutæ sententiæ pluresque libri inveniuntur fulgentes, ad quarum inter hoc Scintillarum volumen, quod qui legere vult, laborem sibi amputat, ne per ceteras paginas iterandum lassescat. Hic habentur quod reperiri desiderat: sed ne id opus, quasi sine auctore, putetur apocryphum; unicuique sententiæ per singula proprium scripsi auctorem.

Cœnovio Locutiacense Martini sancti, in quocomam meam totondi capitis, ipsum dono, donatumve in perpetuam colligat ætatem, qua sua ab adolescentia ibi me dotaverunt mei degentes domini; scripsi Jesu favente ipse, coramque dedi adolescere Christo, si me facit eorum obedire iussui, & illorum in omnibus efficere copiose perlibens famulatum. Et, si aliquid præter id quod minus studiose gessi, te oro legentem, non ut æmulus vituperes, sed ut benivolus emendes, nomen scribens meum, quod est DEFENSOR, non ob gloriam vanam: sed ut quicumque legit, memoriam mei habeat. Sicuti naviganti portus, ita & mihi versus fuit optabilis. Novissime legentibus conjuro & audientibus imploro pro me exorare ultimum, ut quamdiu subsisto, Dei affluar sapientia, de carne iturus perfrui vitam merear beatam æternam. Amen.

XXIV.

Manigundis Langobarda testamentum pro erectione puellaris monasterii Cairati.

IN Jesu-Christi nomine, regnante domino nostro Liutprando, & Heldeprando nostris excellentissimis regibus, anno eorum vigesimo-tertio, mense Julii, indictione quinta feliciter. Ego Manigunda, per Dei misericordiam Dei ancilla, & veste monialium induta sum, quæ visa sum vivens lege Langobardorum, præsentibus dixi: Dominus omnipotens ac redemptor noster animas, quas condidit, ad studium salutis semper invitat. Et ideo ego quæ supra Manigunda volo & iudico pro amore Domini mei Jesu-Christi, & ejus genitricis virginis Mariæ, facere monasterium in suis proprietatibus, in loco Cariadæ, juxta flumen Olona, comitato Sepriense; & ibi ab ipso monasterio volo facere pro amore Domini mei Jesu-Christi, & ejusdem virginis Mariæ, & animæ meæ, atque genitoris & genitricis meæ, atque aliorum parentum meorum remedium ab ipso monasterio; casis, curtis, sediminis, & omnibus rebus, territorii & familiis juris mei, quibus habere visa sum in eodem vico & fundo Cariadæ & in ejus territorias, aut ubi per alias locis infra ipsum regnum Italicum habere visa sum. Et iterum volo & iudico illas monachas, quæ in ipso monasterio præordinatas essent, habeant de prædictis casis & territoriis victum & vestitum, quicquid annue Dominus dederit, perpetuis temporibus ad suorum usum & benedictionem quod voluerunt, pro animæ meæ & parentorum meorum remedio. Et volo & iudico, seu pro nunc meum iudicatum confirmo, ut ipso monasterio sit in tali vero ordine in potestate & consecratione Annexatili episcopi sanctæ Ticinensæ ecclesiæ & ipsius venerabilis locis, & ejus successoribus, ut pro omni anno per ferias de Domini nativitate debeant dare illa abbatissa, qui pro tempore in ipso monasterio præordinata erat, perpetuis temporibus usque in perpetuum candelas duas, valente denarios quatuor, candelas duas

Ad lib. 21. n. 72.
Ex veteri membrana a D. Pufferlo communicata.

XXV.

Hildeprandi regis præceptum pro ecclesia Placentina.

duas de vinum: seu & oblatas duas de... ad ipsum episcopum sanctæ Ticinensæ ecclesiæ, in domo ipsius sanctæ Ticinensæ ecclesiæ: ut de illis episcopis, qui pro tempore in ipsum venerabile loco præordinati erant, alia super imposta fecerint plusquam sicut iudicavit: tunc volo ego quæ supra Manigunda, ut ipso monasterio habeat commendationem & consecrationem in potestatem sanctæ Mediolanensæ ecclesiæ: & si datum in ipsa sanctæ Mediolanensæ ecclesiæ, sicut supra iudicavit, quod dare debet dapar sanctæ Ticinensæ ecclesiæ, & debet & facere dare & consignare abbatissa, quæ pro tempore præordinata erat, ad domum ipsius sanctæ Mediolanensæ ecclesiæ antistitis, per ante dictas ferias de Domini nativitate. Et si dapar ipsius sanctæ Mediolanensæ ecclesiæ antistitis alia superimposita facta fuerit, quam supra iudicavit: tunc volo & iudico, ut habeat potestatem commendationem & consecrationem in qualem episcopum ipsi ipsa abbatissa, quæ pro tempore præordinata erat, cum ipsa munera, qualiter superius iudicavit, alia superimposita eis da nulla par non fiat. Et si quis alios homo aut pontifex, aut episcopus, archiepiscopus, aut qualibet potestas eis fecerint, Dominum Patrem omnipotentem habeat retributionem, & cum Judam traditorem ante tribunal Christi habeat rationem ante ejus majestatem ad omnia, sicut supra iudicavit, omni tempore firmis & stabilis permaneat, quia sic decrevit mea bona voluntas firmum stare iudicatum in suprascripto loco Cariadæ. Ego Manigunda, Deo dicata, veste monialis induta sum, in hoc iudicatum a me facto subscripsi. Signum manibus Vallerami de Abbate, & Heldeprandi de Venegono. Isti testes Rimegasus in hoc iudicatum rogatus subf. Ursus iudex de domo regis rogatus subf. Signum manibus Gundefredi de vico Cariadæ, & Agnelli de ipso vico testes. Signum manibus Brunengoni, & Mambritii de vico Seprio, testes. Ego Dominicus presbyter & notarius hunc iudicatum ad jam dicta Manigunda rogatus scripsi, post tradita complevi & dedi. Theuprandus iudex retuli exempla ex autentico edita subscripsi, & autentico hujus exempla vidi, & legi: & sic tenet in ipso autentico, sicut in ista legitur exempla, extra litteras plus minus. Arnaldus, qui & Bezo, iudex sacri palatii, in hoc exemplo ex autentico subf. & autentico hujus exempli vidi, & sic tenet in ipso autentico, sicut in ista legitur exempla extra litteras plus minus. Nazarius, qui & Amizo, iudex, autentico hujus exempla vidi & legi, & sicut ibi continebatur, sic in ista legitur exempla extra litteras plus minus. Ego Adam, qui & Hofbertus, notarius, hæc exempla ex autentico exemplari, & autentico hujus exempla vidi, & legi: & sicut ibi continebatur, extra litteras plus minus.

XXVI.

Pippini regis diploma pro constructione & dotatione monasterii Prumiensis.

Pippinus rex Francorum, vir illustris. Quia divinam nos providentiam in regni solium n. 67. Ad lib. 23.

V V U U

Ex archivo
Prumienſi

unxiſſe manifeſtum eſt, oportet ea in Dei nomine exerceri, in quibus potius gratiam atque voluntatem Altiffimi conſequi valeamus. Meminimus enim ipſius evangelii, in quo ait: *Qui facit voluntatem Patris mei, qui eſt in calis, ipſe intrabit in regnum celorum.* Et quia reges a Deo regnant, nobis gentes & regna pro ſua miſericordia ad gubernandum commiſit, providendum ut & ſublimis rectores ſimus in opibus, & pauperes pro amore Chriſti gubernare atque educare non negligamus. Deus etenim Moyſi legiſtatori tabernaculum propitiatori adornare præcepit; Salomonem quoque regem templum in nomine ipſius ædificatum ſcimus auro, lapidibusque exornaffe. Nos enim, quamvis non ita magna iisdem exæquare valeamus, tamen quod facilius poſſumus, ex propriis facultatibus, quas habemus, Domino cooperante, eidem offerre deſideramus, quia *nihil*, ut ait Apoſtolus, *in hunc mundum intulimus, nec dabimus, quia ex eo quidquam ſerre non poterimus*: ſed illud tantum ad animæ ſalutem credimus proficere, quidquid devota mente de rebus tranſitorii Domino videmur diſtribuere. Igitur dum notum eſt omnibus, tam propinquis, quam exteris nationibus, nos & conjugem noſtram Bertradam in amore ſancti Salvatoris, necnon & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, atque beatorum principum apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſancti Johannis Baptiſtæ, ſeu & martyrum ſanctorum Stephani, Dionyſii & Mauricii, atque conſeſſorum Martini, Vedasti atque Germani, monaſterium in re proprietatis noſtræ ædificare, quod eſt poſitum infra terminos Bidentſe *, atque Arduennæ, ubi rivulus, qui dicitur *Verdenbach*, ingreditur in Prumiam. In ipſius vero monaſterii eccleſia de ſandalis Domini noſtri Jeſu-Chriſti, necnon ipſius genitricis Mariæ, exterorumque ſanctorum, quorum jam ſupra fecimus mentionem, viſi fuimus concedere reliquias, atque ibidem monachos conſtituimus, qui ſub ſanctæ converſationis norma, vel ſecundum præcedentium patrum debeant omnino exerceri, quatenus ut qui monachi ſolitarii nuncupantur, de perfectâ quiete valeant duce Domino per tempora exſultare, & ſub ſanctæ Regula viventes, & beatorum patrum vitam ſectantes, pro ſtatu eccleſiæ atque longævitate regni noſtri, necnon & uxore & filiis noſtris, populoque catholico Chriſto præſule debeant plenius Domini miſericordiam exorare. Providendum eſt tamen, ut dum a nobis pro amore Chriſti ipſum monaſterium a novo opere conſtat eſſe fundatum, qualiter pertractemus, qualiter deinceps ſacerdotes atque monachi, qui ibidem aderunt vivere, & conſolationem atque tranquillitatem habere debeant, & nequaquam diſperſis ovibus paſtor inveniat, qui gregem ſuum providendum commiſit nobis, ſed adjuncti ſimul poſſent Deo omnipotenti diu noctuque laudes referre. Ideirco, inſpirante nobis ſuperna gratia, donamus pariter, ego & conjux mea Bertrada ad ipſum ſacraſſimum locum, quem in honore ſancti Salvatoris vel ſanctæ Mariæ conſtruximus, res proprietatis noſtræ in pago

* Bidentſe.

Choroſvilla, quæ dicitur *Rumersheim*, tam illam portionem, quæ de genitore meo Carolo mihi advenit, quam & illam portionem ipſius Bertradæ, quam genitor ſuus Heribertus ei in dote dereliquit, cum appendiciis, omni integritate ſua, præter aliqua mancipia. Hæc igitur mancipia ad noſtrum opus retinuiſimus, in reliquo vero ipſam villam cum omni integritate ſua ad ipſum ſanctum locum tradimus atque tranſfundimus, in cujus termino ipſum monaſterium S. Salvatoris eſt fundatum; & illam manſionem ſuper Prumiam, ubi rivulus, qui dicitur *Eſcumſbach*, confluit in Prumiam, qui eſt conſtructus ſuper terminum prædictæ villæ. Similiter donamus ad jam dictum monaſterium in pago Muſſinſe ſuper fluvium Moſellæ villas noſtras his nominibus, Meringum * & Sacocum *, una cum meritis & terminis vel appendiciis ſuis. Donamus & villam noſtram Bedentſe, quæ dicitur Marciaco *, una cum meritis & appendiciis ſuis. Similiter donamus ad ipſum monaſterium villam noſtram in pago Eſſinſe Sarabodis villa *, una cum ſoliditate, terminis atque appendiciis ſuis, ſicut a Garaberto poſſeſſa fuit. Tradimus alia duo loca in Carafio ad idem monaſterium *Warkindorff* & Birgiſburias cum omnibus adjacentiis ſuis & appendiciis. Similiter donamus in pago Biboarienſi illam portionem in Reginbach *, quam vaſallus noſter Aglibertus per beneficium habuit, & genitor meus Carolus mihi reliquit in alodem; & illam aliam portionem in ipſa villa, quam Heribertus uxori meæ Bertradæ in alodem dimiſit. Confirmamus etiam ibidem & illas res, quæ antea ad ipſam eccleſiam per inſtrumenta cartarum ibidem delegatæ fuerunt, cum omni integritate earum. Tradimus igitur ad ipſum ſacraſſimum locum ſuperius comprehenſum cellam jure proprietatis noſtræ in loco, qui dicitur Altrepio, ſuper fluvium Rheni, in pago Spirenſi, quæ eſt conſtructa in honore ſancti Medardi, cum villis & appendiciis ſuis, quem Herlibandus & Wioſentio, necnon Bagulfus mihi tradiderunt, totum & ad id integrum tam eccleſiæ miniſteria, quam & alias res ibidem pertinentes. Donamus etiam ad ipſum monaſterium cellam aliam, quæ dicitur Gaſteaco, quæ eſt poſita infra terminos Senciaco, & eſt in honore ſancti Petri conſtructa, cum omnibus adjacentiis vel appendiciis ſuis. Confirmamus igitur & tertiam cellam ad ipſum ſanctum locum, quæ dicitur Ruivinio, in pago Lomenſe ſuper fluvium Moſæ, quæ conſtructa eſt in honore ſanctæ Mariæ, cum omni merito & appendiciis ſuis. Ea videlicet conditione, ſupra ſcriptas res, tam villas quam & cellas, cum omni integritate eorum ad ipſum monaſterium confirmamus, id eſt una cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, movilibus & immovilibus, pecuniis, peculiis utriuſque ſexus, greges cum paſtoribus, omnia & ex omnibus a die præſente & deinceps, abſque ullius impedimento, omni tempore ſupradictæ res ad ipſum monaſterium jam

* Mering.
* Schirach.

* Merthſeb.

* Savenſdorff.

* Rheimbach.

Actum Triſgodios villa publica in Dei nomine feliciter, amen.

XXVII.

Tellonis epiſcopi Curienſis teſtamentum.

IN nomine ſanctæ Trinitatis. Cum myſterium optamus recordari, & ſecreta cordis noſtri ſemper debere reminſci Altiffimi beneficia humano generi tributa; cum Dominus Deus noſter Jeſus-Chriſtus dignatus eſt deſcendere de ſinu Patris ad nos redimendos, qui me etiam indignum & exiguum omnium fervorum Dei, non meis meritis, ſed ſua clementia inter præſules eccleſiæ ſuæ dignatus eſt collocare: & ut perpendo infelicitatem meam nec minus caſu fragilitatis meæ, quod non meis meritis ullis, ſed ſua immenſa pietate cupio reminſci: adhuc ſicut meis, & humanæ fragilitatis obſolutum peccatis proximorum meorum, quod per primum parentem noſtrum datum eſt, & incertæ vitæ hujus exitus, & ſpem recuperans, ipſo Domino clementer promittente peccatoribus, quod elemoſynis poſſint, qui voluerint, peccata ſua redimere. Nam & ego indignus Tello vocatus epiſcopus, non mea ei tribuo, ſed ſua, ipſo tribuente, reddo: cum ipſe per prophetam dicit: Domini eſt terra & plenitudo ejus. Et, ut poſſim dicere, cum ipſe propheta ait: Dominus pars hereditatis meæ. Et dum tres eccleſiæ iſtius ſanctæ Mariæ ſemper virginis matris Domini noſtri Jeſu-Chriſti, ſeu ſancti Martini, ſeu ſancti Petri, quas in hoc loco conſtructas eſſe ſcimus, ſeu ceterorum ſanctorum, quorum nomina in hoc loco conſtructa ſunt: quorum nomina plurimorum fervorum Dei in loco qui dicitur Deſertina, monaſterium regularium conſtructum eſſe ſcimus, qua ego indignus, ac ſi peccator Tello epiſcopus poſſidere videor, & impendiſ meis pluſquam debeo, utor, ſeu pro peccatis meis multis abluendis vel parentum meorum, dono & ad ipſam eccleſiam ſanctæ Mariæ ſeu ſancti Martini, ſeu ſancti Petri tranſfundo, hoc eſt, avi mei Jaſtati & aviæ meæ Salviæ, & genitoris mei Victoris vel illuſtris præſidis & genitricis meæ Teuſindæ, ſeu avunculi mei Vigili epiſcopi & germanorum meorum Zacconis, Jaſtati & Vigili, & nepotis mei Victoris & germanæ meæ Salviæ, ſeu neptis meæ Teuſindæ & Oddæ. Et adhuc dicente ſcriptura, quod qui res eccleſiæ poſſedit, ſeu aliquid proprietatis habuerit, teſtatur canones cum rebus eccleſiæ debet ſociari: propterea ego Tello peccator ordinatus epiſcopus, hic ſuperius teſtimoniis confirmatis, cedo poſt obitum meum vel deſceſſum ad ſupradictam ſacro-ſanctam eccleſiam ſanctæ Mariæ & ſancti Martini, ſeu ſancti Petri cenſum, quem in perpetuum eſſe conſtituo atque diſcerno, & de jure meo in jus, & dominationi ejus trado, atque uſque in perpetuum tranſfundo: hoc eſt terra vel hereditas patris mei Victoris vel illuſtris Præſidis, quæcumque acquiſivit per ſingula ſtrumenta de quocumque ingenio conſcripta ac mihi Dominus per ſuam largitatem dare dignatus

Ad lib. 24.
n. 9.
Ex archivo
Deſertinenſi.

ſæpe dictum S. Salvatoris proficiant in augmentis, ita tamen volumus, ut ipſum monaſterium S. Salvatoris, ſeu res quæ ad ipſum monaſterium pertinent, tam quæ auctoritate noſtra ſunt conſirmatæ, quam à Deum timentibus inantea fuerint collaturæ, in noſtra ſinit poteſtate, vel deſenſione, ſeu heredum noſtrorum; & ipſa congregatio, quam in ipſum monaſterium intromiſimus, ſeu & abbas nomine Aſſuerus, & ſucceſſores ejuſdem, dum ſub ſanctæ Regula ibidem Deo auxiliante militare voluerunt, nos de alia congregatione ibidem abbatem, nec monachum contra noſtrum ordinem non intermittimus, nec heredes noſtri. Et quia ipſum monaſterium ab omni ſæcularium cura ſecurum eſſe volumus, oportet ut noſtræ clementiæ proviſo de futura quiete fratrum ibidem manentium ſalubri diſponat ordinatione; quatenus in Dei ſervitio, gratia ejus ſuffragante, perfeverent. Nos etiam ex auctoritate noſtra vobis concedimus, ut de congregatione domini Romani & Wolfranni epiſcoporum, quos in hoc cænobio S. Salvatoris congregavimus, quando abbas de hac vita migraverit, una cum conſenſu noſtro & veſtro abbatem de ipſa congregatione vobis regulariter eligere debeatis. Et ut vos pro remedio animæ noſtræ & conjugis proliſque noſtræ, & ſucceſſorum noſtrorum, & pro ſtabilitate totius imperii a Deo nobis conceſſi, & ejus gratuita miſericordia in æternum conſervanda perenniter Domini Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti miſericordiam implorare delectet, atque in ipſius laudibus die nocteque perfeverare; & remotis temporalium meditationibus, ſuperiorum gaudiorum contemplationi mente libera intendere præcipimus, ut nulla præjudicia atque gravamina a nullo epiſcoporum ſeu ſæcularium inferantur, & heredes noſtri per nullas artes, dum ipſi monachi regulariter & fideliter a parte noſtra vel heredum noſtrorum ibidem converſare videntur, heredes noſtri ipſos in hoc cænobio noſtro protegant, ſicut viſi ſunt, Deo auctore ipſum locum conſtituimus, ſic uſque in ſempiternum inconſulſus locus permaneat pro augmento animæ noſtræ vel heredum noſtrorum. Et ut hæc auctoritas noſtra firmiter habeatur, & in perpetuum melius conſervetur, manu propria deſceſſimus roborare. Ego Pippinus & conjux mea Bertrada. Sig. † Karoli filii conſentientis. Sig. † Karolimanni filii ſui conſentientis. Sig. † Genebaudi epiſcopi. Sig. † Gauloni epiſcopi. Sig. † Fulcarici epiſcopi. Sig. † Adalfridi epiſcopi. Sig. † Vulfranni epiſcopi. Sig. † Megingaudi epiſcopi. Sig. † Berthelini epiſcopi. Sig. † Baſini epiſcopi. Sig. † Wiomadi epiſcopi. Sig. † Droconi comitis. Sig. † Theoardi comitis. Sig. † Warini comitis. Sig. † Welanti comitis. Sig. † Gangulſi comitis. Sig. † Gerhardi comitis. Sig. † Froamed. comitis. Sig. † Walcharii comitis. Sig. † Horloini comitis. Sig. † Gumberti comitis. Sig. † Raculſi comitis. Sig. † Warini comitis. In Dei nomine Bradilo recognovit & ſubſcripſit. Acta menſe Auguſti, die XIII. anno XI. regnante Pippino glorioſo rege.

Annal. Bened. Tom. II.

V Vuu ij

est: hoc est curtem meam in Secanio; in primis salam cum solario subter caminata, defuper alias caminatas subter cellarium, coquina, stuta, circa curtem stabulum, tabulata, torbaces, vel alia hospitalia, vel cellaria, & quidquid ad ipsam curtem pertinet, omnia ex integro. Item curtinum cum pomiferis suis. Item ortos & vineas subter curtem ex integro. Item in castro Sala muricia subter cellaria, torbaces in ipso castro, quantum ad me legitime pertinet, omnia ex integro. Item ad Vicum curtem meam cum tabulata, cum bareca, cum omnibus quæ ad ipsam curtem pertinent, cum introitu suo ex integro. Item in territorii agrum ad Bulii modiales sexaginta quinque, confiniente ad ipsam curtem, alia parte ad sanctum Columbanum: agrum trans Vicum modiales decem, confiniente ad Gallonicum, alia parte ad Amanti: agrum in Stava modiales octodecim, confiniente ad Victoris, alia parte in via: agrum in Sarrs modiales octoginta, confiniente ad sancti Columbani, alia parte in via: agrum Astredæ modiales quinquaginta, confiniente ad Calausionis, alia parte ad Vigili: agrum in Renio modiales triginta, confiniente ad Lobeceni, alia parte ad Viventi: agrum in Renio modiales quadraginta, confiniente ad Jactati, alia parte ad Ursoceni: agrum in ipso loco, confiniente ad Pauli, modiales duodecim: agrum ante Sala, modiales duo: agrum subter Sala modiales sex, confiniente in via: agrum Alevnoce modiales triginta, confiniente ad sancti Columbani, cum casa, cum duobus tabulatis, cum curte & introitu suo, & cum caniculis suis, confinientem ipsum agrum ad viam: alium agrum, modiales decem, confinientem ad Solemnis ad sancti Martini. Ad summum Levenoce Roncale cum ædificio suo ex integro: item pradium curtinum subter Secanio, & onera sexaginta cum ædificio suo, confiniente ad sancti Columbani, alia parte in via: aliud curtinum subter Vico onera decem, confiniente ad sancti Columbani de ambabus partibus: aliud curtinum, onera octo, confiniente ad curtem. Pradium in Heretis onera sexaginta, confiniente ad sanctæ Mariæ, alia parte in via. Pradium in Levenoce, onera quindecim, confinientem ad sancti Columbani, alia parte in Vedalionis, quantum me in ipso Levenoce habere videtur, ex integro. Item in alpe Agise onera centum. Pradium in Castrices in Roncale, onera viginti, confinientem ad Agusti, alia parte in via. Pradium supra saxa Roncale onera triginta, confinientem in sancti Martini, alia parte in Vederanionis. Et super Falaris gradum onera sex, confinientem in sancti Stephani, alia parte ad Lobonis. Item in Flemme Roncale ex integro. Item de colonis de ipsa curte Secanio: Ariscio, Gaudentius, Exoberius, Calanho, Valerius, Anulfus, Crespio, Jactatus: isti omnes cum uxoris & filiis suis, agri, prata, & quidquid ad ipsas colonias pertinet, cum omni fondro suo ex integro. Item de Spathicis Froncione Projectum, Evalem, Flechovum, Lobecinum, Aurelium, Victorem, Saturninum, Massonem, Rusticum, Desiderium, Lobucionem. Isti omnes cum uxoris

& filiis suis, agri, prata, vel quidquid ad ipsos spacios pertinet, cum omni fondro suo ex integro. Amantius persona præter terram solam sanctæ Mariæ, Auster cum fratre suo, Aurelianus, Præstantius, Valerius, Viventius, Columba. Hos omnes cum uxoris & filiis & quidquid ipsi colere videntur, revertantur sicut priores. Item villam meam Iliande, salam cum cellario, cum omnibus, quæ circa ipsam salam haberi videntur ex integro; torbaces, tabulata, bareca, curtes, ortus, omnia cum introitu suo; quæ circa ipsam curtem haberi videntur, quæ ad me legitime pertinent ex integro. Agrum subter Lobene modiales sexaginta, confinientem in sancti Martini: agrum ad curtem, modiales quindecim, confinientem in sanctæ Mariæ: agrum Astupio, modiales sex, confinientem in Quartini: agrum Roncale modiales sex: agrum ante Vicum modiales sex, confinientem in via. Item pradium in Campaniola, onera decem, confinientem in sanctæ Mariæ. Pradium in Logorione, onera decem, confinientem in sanctæ Mariæ. Item super saxa villam meam cum casâ, cum tabulata, cum torbacibus, cum orto, & omnibus quæ circa ipsam curtem adpertinent, ex integro: agrum, modiales sexaginta: pradium, onera centum. Alium locum Maniniocum, agrum modiales viginti: aliud pradium Naulo, onera quadraginta: hæc omnia sint data ad supradictam ecclesiam. Item coloni de ipsa curte Iliande, Sporcio, Vidalinus, hos duos cum uxoris & filiis, agros, prata, & cum omni fondro suo, ex integro. Item Despicus, Vidalianus, Maurentius, Martinus, Calvolus, Lidorius: isti omnes cum uxoris & filiis suis, & cum omni fondro suo, ex integro. Lopus & Ursocius, qui sunt sine terra, & ipsi sint dati ad sanctam ecclesiam. Item curtem meam in Bregelo, quam addo ad ipsum monasterium sanctæ Mariæ, seu sancti Martini, seu sancti Petri. Item Muriciam salam eum cellario, cum caminatis, cum solario, cum torbace, cum stabulo, cum barecis, cum tabulata, orto, curte, & quidquid ad ipsam curtem adpertinet, cum introitu suo, omnia ex integro. Item agrum in Ruane, modialis triginta quinque, confinientem in flumine, alterâ parte in sanctæ Mariæ: agrum in ipso Ruane, modiales quatuor, & confinientem ad Juliani, alia parte ad Canis: agrum trans flumen modiales undecim, confinientem ad Projecti, alia parte in flumen: agrum super Castellum, modiales octo, confinientem ad Silvionis, alia parte ad Evalentis: agrum ad ipsam curtem, modiales octo, confinientem ad Juliani: agrum in Vorce, modiales sexaginta, confinientem in Vicois, alia parte in via cum ædificio suo, cum curte & introitu suo, omnia ex integro. Item in Selauno curtem meam, cum tabulata, cum bareca, cum torbace, cum omni adpertinentia sua, & quidquid ad ipsam curtem pertinet, ex integro. Item agrum ad Feniles, modiales octoginta, confinientem ad ipsam curtem: agrum Ardunæ modiales sexdecim, confinientem ad Evalentis, alia parte in Juventi: agrum in Vicinavés, modiales septemdecim

confinientem ad Lomelengum, alia parte in sancti Martini: item pradium ad Sorella, onera octo, confinientem ad Lidori: pradium Anives in Curtino, onera duodecim, confinientem ad Abatissæ: pradium in Esce, onera viginti, confinientem ad Beravi: pradium in Colimne, onera quinque: pradium ad Renum, onera viginti, confinientem ad Victurucionis, altera parte ad Juliani: pradium in Ruane, onera decem, confinientem ad sancti Martini: pradium in Valle-cava onera quatuor, confinientem in via: pradium Macene, onera viginti quinque, confinientem in via, alia parte ad Crespionis. Item coloni de ipsa curte de Taurento: Laurentius & Lopus: hos duos cum omni fondro suo, ex integro. De Selaune, Lidorius, Maurus, Befanius, Sicharius: isti omnes cum uxoris & filiis suis, & cum omni fondro suo, ex integro. Item Specius de Andeste, Amantius, Montanarius, Exoberius, Fricellinus, Johannes: isti omnes cum uxoris & filiis suis, cum omni fondro suo ex integro. Item de ipsa curte, Maurilius, Dominicus, Donadus: isti omnes cum uxoris & filiis suis, agrum, pradium, vel quidquid circa ipsas casas adpertinet, omnia ex integro. Leo persona sola. Fescianus cum uxore & filiis suis, agri, prada, & cum omni fondro suo, ex integro: isti omnes revertantur post obitum nostrum ad ipsum monasterium sanctæ Mariæ seu sancti Martini seu sancti Petri. Item in Maile, agri, prada, sola, orti cum pomiferis, quantum ad me legitime pertinet, præter terram ecclesiæ, portionem meam ex integro: & præter coloniam, quæ concessi juniori meo Senatori pro servitio suo in ipso Maile. Item in Canpellos, agros, prada, sola, ortos cum pomiferis suis, & quidquid ad me legitime pertinet, omnia ex integro. Similiter & silva Plana super Maile, quantum ad me legitime pertinet, sit datum & concessum ad ipsum monasterium sanctæ Mariæ, seu sancti Martini, seu sancti Petri. Item silvas, scales fructiferas, quas damus ad ipsum monasterium, quod super ipse nominavimus, super Iliande, quantum ad me pertinet, ex integro. Item in Ruceno curtem meam cum sala, cum cellario, cum caminata, cum solario, cum torbace, cum stabulo, cum bareca, cum tabulata, cum orto, & quidquid circa ipsam curtem adpertinet, cum introitu suo, & exitu, cum aquis, cum piscuis in silvis: item Roboredum subter Rucene, ex integro. Item Alpes, quas damus ad ipsum monasterium, quod superius nominavimus: Naulo media, Mendane cum Secivo suo, ex integro. In Fadohne portionem meam ex integro. In Ceipene portionem meam ex integro. Item de finibus de fidelibus nostris, quibus, quantum concessimus nobis viventibus, & post obitum nostrum donamus. In primis Lidorius tenet specium, quem colit Vidales: ipse revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium cum omni adpertinentia sua: similiter & terra quam ipse Lidorius possidet. Donamus ei agros, prada, modiales septuaginta; nam omnia quæ super hunc numerum habere videtur, revertantur

ad supra dictum monasterium. Item & Alecus tenet in ipso Iliande agrum modiales quadraginta, & ipse revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium. Item Gaudentius tenet agrum, modiales quindecim, & ipsum revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium. Item Crescentianus tenet specium in Rucene, & quatuor modiales in Renio, & ipsum revertatur, sicut superius. Item Leontius camerarius tenet modiales quinque de Helanengo: item presbyter Vigilius tenet modiales tres de Helarinengo, & ipsum revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium. Item Goncio tenet in Vorce agrum, modiales octoginta, & ipsum revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium: item Vadardus tenet agrum modiales quinquaginta, ipsum revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium: item Januarius tenet in Tauronto duas colonias præter homines; & ipsa revertantur ad ipsum monasterium post obitum nostrum. Item quam coloniam tenet presbyter Silvanus, agri, prada, sola, orti, ædificia cum omni adpertinentia & cum ipso servo nostro, nomine Viventio, qui in ipsa casa habitat: revertantur hæc omnia post obitum nostrum ad ipsum monasterium. Item colonias quas tenet presbyter Lopus in Falarie, una cum homine, alia sine homine, pradium quindecim, agrum in Roncalina, modiales viginti: revertantur hæc omnia post obitum nostrum tam servi, quam terra ad ipsum monasterium. Item colonia in ipso Falarie, quam colit Jactatus, ipsam donamus juniori nostro Senatori tam nos viventes, quam post obitum nostrum ad possidendum. Item coloniam quam tenet Amicho, ipsa revertatur post obitum nostrum ad ipsam ecclesiam. Item colonia quam tenet Laveso in Fleme, quam colit Orsianus, ipsa revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium. Item in Valendano Majorinus tenet agrum modiales viginti quinque, ipse revertatur post obitum nostrum ad ipsum monasterium. Similiter & in Amede coloniam, quam ipse possidet, habeat commendatione, ipse Majorinus cum ipsa colonia ad ipsum monasterium cum uxore & filiis suis nutrimentum. Quod si semetipsum ab ipso loco abstraxerit, ipsa possessio in ipso monasterio stabilis sit permanere, nec liceat alicui ab hoc abstrahere. Item terram quam tenet Drucio in Castrice, ipsa revertatur post obitum nostrum ad supradictum monasterium, & ipsum Drucionem statuimus ad ipsum locum sacrum esse commendatum. Hoc stabilimentum proponimus, & quidquid immemores fuimus, aut in hac donatione sanctorum non conscripsimus, præter quartam, quam reliquimus curti nostræ Flumini, de omnibus rebus nostris absolutionem uti conscripta est, permanere. Et dum mihi omnipotens Deus in hoc sæculo vitam concesserit, omnia in mea permaneant potestate, & donatio hæc post obitum meum firma permaneat tam agris, quam pradis, solis, ortis, ædificiis, farinariis, alpibus, silvis, aquis, piscuis, accessionibus, vineis, pomiferis, peculiis, ma-

jore, minore, aramentis, ferraturis, loramentis, vasis, utensilibus, mobile & immobile omne, quidquid ad vitam hominis pertinet, sit datum, atque concessum ad ipsum monasterium sanctæ Mariæ, seu sancti Martini, sive sancti Petri, quod nuncupatur Desertina. Si quis (quod futurum esse non credimus) quod ego (ut absit) aut ullus de heredibus, vel proheredibus meis, tam virilis sexus, quam feminei generis ortus, seu de certis vel incertis, aut prætextatis cognationibus nati, tam propinqui ex genere meo, quam ex longinquo mihi proximi, vel quælibet extranea persona, minima vel maxima, judicium agens, cura, aut regalis potestas, vel aliquis per regalium potestatem concessam, aut dogalium præsentiam commotam, aut per muneris dona, vel potestate propria inepte superba crediderit, aut ausus fuerit ab his ecclesiis abstrahere, & contra hoc factum nostrum, aut genitoris mei, quod ipse præcepit, ut ita fieret, mandatum, ut hæc descriptio proprietatis facultatum nostrarum fieret, tam de compactione, quam de proprietate, de qualicumque tractu, vel conquisto ad nos nosse pervenisse. Hoc stabilimentum redemptionis peccatorum nostrorum statuimus habere, & consortio sanctorum obfirmari, quod ego indignus sana mente & sospite corde, me vivente, patris mei præcepta, mea desideria curavi adimplere, ut pro me, & pro omnibus parentum meorum, qui superius conscripti sunt, ab altissimo Iudice mereamur veniam de peccatis promereri. Propter hoc mundi Creatorem posui intermedium iudicari, ut infestus fiat contra eum, qui contra factum istud ausus fuerit intumpere, aut temptare, vel quolibet ingenio calumniam contra ipsas ecclesias præsumpserit generare. In primis iram Domini nostri Jesu-Christi incurrat, & a sancta Trinitate, id est, Patris & Filii & Spiritus sancti, anathema fiat, parique modo in die iudicii ad sinistram cum impiis in profundum inferni descendat, sicut Dathan & Abiron, & Core, qui contra Moysen rebelles steterant, sic ille, sicut illi, semetipsum hiato terræ demergat: & sicut Judas traditor Domini, semetipsum in laqueo suspendat, corpus & animam pœnalium gehenna sine fine obtineat; & quantum de peccatis nostris, & parentum nostrorum, & fidelium nostrorum divina pietas pro his clementer jusserit indulgere, horum omnium peccata tota super ipsum veniant, & cum diabolo & ministris ejus damnationem accipiat, & a cunctorum catholicorum fidelium consortio extraneus appareat. Insuper & in resurrectione humani generis septem damnationes mortis in stagno ignis super ipsum incumbant. Prima damnatio, a sanctis separatio. Secunda a facie Domini repulsio. Tertia in inferno demersio. Quarta operis ejus retributio. Quinta sine penitentia, quia nulla erit remissio. Sexta sine fine cruciatio. Septima, omnium pœnarum non erit finitio, & ab ipso consortio qui illic diu nocturne defervunt. Et super hæc omnia insuper sit culpabilis ad actores sæpe dictis ecclesiis auri libras viginti & argenti pondus quadraginta, & quod

repetit, in nullo petitio sua obtineat effectum; sed fiat, ut decet, confusus de omnibus. Et cessio mea quam ego prompta voluntate & devota mente rogavi fieri, inconvulsa omni tempore usque in perpetuum obtineat firmitatem stipulatione subnexa. Anno xv. sub regno domini nostri Pippini regis, quod est xviii. kal. Januariæ, facta charta donationis sanctorum. Acta Curia in civitate publica, sub præsentia virorum bonorum plurimorum testium. † Signum manus domini Tellois episcopi largitoris, qui hæc fieri iussi, & manu mea propria firmavi. † Signum presbyteri Silvani testis. † Signum manus Justiniani iudicis testis. † Signum Præsentis curialis testis. † Signum Lobucionis de Amede curialis testis. † Signum Constanti de Senegaune curialis testis. † Signum Lobucionis de Maile militis testis. † Signum Pauli de Tremine militis testis. † Signum Claudii de Curia curialis testis. † Signum Ursiceni de Scanavico curialis testis. † Signum Victoris filii Præstantis militis testis. † Signum Justiniani de Vico Meldone militis testis. † Signum Foscionis de Poggio militis testis. Et ego Foscio presbyter iussus a domino meo Tellone episcopo hanc donationem scripsi, & manu mea propria subscripsi.

XXVIII.

Placitum pro monasterio Nobiliacensi apud Pictones.

NOtia, ubi veniens Abolomierus sexta feria, ipsa die kalendis Decembris, Pictavis civitate inter duas ecclesias, ante Abbonem comitem seu & Jepronem abbatem ad placitum illum, quem contra Hermenbertum ex cellula Nobiliaco habebat Gratianus, unde ipsa die scripturæ initium legitimum præsentare deberet, per quod locellum, nuncupatum Jaciacus, de ratione Novaliacensi possederit ad præsens. Abolomierus advenit & concambium de nominato Gratiano ibidem præsentaret, quomodo decessor ipsius Abomiere abba, prout Gratiano ipsum locellum concamiaverat; & Hermenbertus ad præsens notitias ostendit ad relegendum, quomodo clerici sancti Hilarii, postquam ipse concamius fuit factus. Gratiano, ante Waifarium principem miserunt in rationes pro cellula Novaliaci, quod malo ordine ipse Gratianus ipsam cum appenditiis possedebat, & testamentum de nominato Hernoberto ante cessionem ipsius Waifario principi, nomine Unegarius, præsentaverat, quomodo ipse Jaciacus ad partes sancti Hilarii pervenerat; inspectoque ipso testamento, ipse Gratianus ipsum Jaciacum tenere non potuerat, & per suos vadios ipsam cellam cum reliquis appenditiis suis partibus sancti Hilarii reddiderat, & Unegario pro ipsa cella fidejussores donaverat. Relecta ipsa notitia, taliter ipsi viri dixerunt, ad quando probi homines judicantes ante ipsum comitem adveniebant ad alias causas judicandum, tunc ita causa melius iudicata esse poterat, vel ab ipso comite, vel venerabili viro Jepprone abbate: etiam & ad invicem litigatores convenit, ut quando ip-

Ad lib. 24. n. 74.
Ex archivo Nobiliacensi.

se comes in ipsam civitatem adventaret, & missus ab ipso comite apud missum ipsius Hermenberti, ipse Abolomierus denunciabit in legitimo placito ante ipsum comitem, ipse Abolomierus advenire deberet ad hanc causam ratiocinandum apud ipsum Hermenbertum, vel missum de partibus sancti Hilarii. Taliter ipse Abolomierus visus fuit spondere, his præsentibus actum fuit. Sign. † Abbone comite. Sign. † Mathæo. Sign. † Sideberto. Sign. † Dolinus. Sign. † Ermedrinus. Sign. † Ermentreus. Sign. † Theodrado. Sign. † Dodone. Sign. † Gacilone. Sign. † Ermerigo. Sign. † &c. Sign. &c. Data in mense Decembri, in anno decimo-tertio regnante Carolo rege.

XXIX.

Testamentum Rogerii comitis & Eufrasie uxoris ejus, pro fundatione monasterii Carrovensis.

ad lib. 25. n. 48.
Ex archivo Carrovensi.

IN nomine sancti Salvatoris, sub die xiiii. kal. Junii regni domini nostri Caroli gloriosi regis sub anno quinto, regnante filio suo domino nostro LODOVICO rege Aquitanorum, domino & venerabili pontifice in Christo patre BERTRANDO episcopo, qui Pictavis civitatis ecclesiæ sancti Petri rector præesse videtur, ROTGERIUS comes & conjux sua EUFRAZIA. Compellit nos amor celestis atque divina dispensatio, ut aliquid pro peccatorum nostrorum cumulo, vel animæ nostræ refrigerio, ac superna retributione assignare procuremus, qualiter apud pietatem Domini vel quantumcumque veniam mereamur promereri; pariter pertimescentes casum humanum. Et quia nulli finem suum scire Deus permisit, proinde communiter testamentum nostrum condere propria deliberatione disposuimus, vel ipsum scribendum rogavimus. quod testamentum ipsum si jure civili non valuerit, prætorio jure subsistat. quod si jure prætorio stare nequiverit, jam ipsum ad vicem codicis illæsum manere præcipimus; quod septem testibus ad subscribendum ex more firmatum, vel a pluribus signatum, plenam suscipiat firmitatem. Quod testamentum amico nostro BERTRANDO Pictavensi episcopo credidimus commendandum, ita ut, si amorum nostrorum obitus noster advenerit, ipsum testamentum palam prolaturum ad ipsos monachos & abbatem, quem per hoc testamentum ibidem instituimus, eis traditum, omnique tempore vigore firmitatis subsistat. Ideo devotione animi, voluntatis, imperii despondimus in loco nuncupato Karrofo, in urbe * Pictava, infra terminum Briolensem, prope fluvium Karantonæ, monasterium ædificare in Dei nomine, ecclesiam in honore S. Salvatoris, sanctissimæque ejus Genitricis, sanctorumque Innocentium collocandum rogavimus; & monachos duodecim præsentialiter ibidem instituimus, qui officium sanctum & sacerdotale inibi jugiter exerceant: atque illic Dominicum sub nostra pariter directione super ipsam abbatem instituiimus: quem & succedentes per ordinem ibidem debeant con-

versare, & secundum religionis cultum & regulam illic, qui præponendi sunt, abbates vivere debent. Huic autem prædictæ basilicæ memorati cœnobii, videlicet Karrofi, tam monachis præsentibus quam futuris, cedimus agrum cum omnibus suis appenditiis, & quæcumque de Amelio dato pretio comparavimus, vel quantumcumque nos postea ibidem attraximus, cum terris, ædificiis, vineis, silvis, pratis, piscuis, aquarumve decursibus, una cum omni facto accolonorum & servorum, quidquid in jam dicto agro nos videmur possidere, & ad nos ex qualicumque attracto pervenerit, totum cum omni integritate ad jam dictam ecclesiam S. Salvatoris, & monachis præsentibus & futuris per succedentium vices volo, & hanc donationem prædicto cœnobio ex proprio jure concedo in pago Pictavensi villam, quæ dicitur Genuliacus, cum suis appenditiis, quem nos pariter de Lamberto comparavimus. Similiter cedimus quidquid illic attraximus in villa Flaviacensi, quantum Agilmarius ibidem visus fuit habere, & quantumcumque Waldramus ibidem de alodo habuit. Et cedimus prædictæ ecclesiæ quædam piscatoriam in fluvio Karantonæ factam, quam nos de Viviano proprio pretio comparavimus; & aliam piscatoriam in Vigenna ad Scubontum, quam quidam servus noster comparavit; & illum mansum, quem de Avellino comparavimus, cum omnibus adjacentibus suis. Et in prædicto pago damus prædicto cœnobio curiam de Loa cum ecclesia, & curiam S. Martini cum ecclesia; & curiam Castanensis ecclesiæ cum ipsa ecclesia; & terram de Riparia; & curiam Saviniacensis ecclesiæ; & curiam de Peirol cum ecclesia; & curiam de Suirim cum ecclesia sua; & curiam de Mont cum ecclesia; & terram de Ba; & castrum Bellimontis cum omnibus adjacentibus suis.

Hæc dedit Rogerius comes cœnobio Karrovensi cum suis & omnibus ad illas pertinentibus, cum servis & ancillis hujus terræ, natis in pago Pictavensi.

Rursus dono in pago Lemovicensi castrum S. Angeli cum monasterio & omnibus ecclesiis ad ipsum pertinentibus; & in prædicto pago curiam Colonensem cum ecclesiis suis; & curiam de Plevix cum ecclesiis suis in Arvernensi pago; & servos & ancillas, & quidquid ad supradictas curias pertinet. Dono etiam in Lemovicensi pago castrum Netronense cum præfati castri castellania, & Cucilagium & Vadrerias. Dono rursus in pago Exedonense Gagiacum & Malamvallem, & mansum Parentiniacum, quem Agoberta & filius ejus Agobertus nobis dederunt; & in Pincimago, quantum de Ebulone proprio pretio comparavimus. Dono rursus in pago Petragoricensi Castanedum cum suis appenditiis, & quantumcumque ab Alexandria femina, tam in Petragorico; quam in Lemovicensi pago; & item in Domicinago mansum illum, quem Galldinus nobis dedit. Do iterum in pago Briocinse, quod nobis traditum fuit in loco, nuncupato Vernolio & Hagiaco.

* s. in orbe Pictavo.

Hac est donatio terrarum, quam fecit Rotgerius consul cenobio Carrofenfi. Rursus subscribendum esse decernimus, quod domina Eufrasia predicti comitis conjux pro utrorumque remedio prefato contulit loco.

Præsentis generis posteritatem per generum successionem procreandam ego Eufrasia Rotgerii nobilissimi principis atque catholici comitis conjux, admonere volo, quatenus non obliviscantur, sed potius, si quid boni in hac mundana procellosaque fluctuatione agimus, recordentur. Unde sciant, non ad nostræ humilitatis fragilitatisque extollendam personam, sed ad exemplum, & ad catholicæ religionis provectum, quod dona quædam, quæ conjux meus in partibus Pictavensium Rotgerius comes constituit, mea irreligiositas pro mei conjugis & meo adipiscendo remedio contulerit Karrofenfi. Igitur prædicto cenobio cedo de mei juris hereditatisque proprio castrum S. Yvonis cum omnibus adjacentiis, scilicet cum supposita riberia, & molendinis ex altera parte; ex altera autem parte cum curia Balanafenfi, & cum omnibus sibi pertinentibus. Hoc castrum prædictum in Arvernensi pago constitutum est. In ipso autem pago cedo supradicto loco curiam Caldolonii cum ejus adjacentiis, cum servis & ancillis. Cedo rursus in ipso pago curiam Molongia cum ecclesia sua; & curiam Perussia cum ecclesia; & curiam Nobiliaci cum ecclesia sua; & curiam Firminaci cum ecclesia sua; & curiam Gadinalem cum ecclesiis suis, & omnibus suis pertinentibus.

Hæc sunt data cenobio Carrofenfi a venerabili conjuge Rotgerii comitis Eufrasia in pago Arvernensi.

Decrevimus iterum ego Rotgerius & uxor mea Eufrasia pro refrenanda malorum infania, seu laicorum, seu diversorum prælatorum, ut nullus episcopus, non etiam qui ad præsens Pictavensium urbi præfertur, nec aliquis succedentium, potestatem super ipsum cenobium, aut super monachos ipsius cenobii exercere audeat. Non etiam illuc veniat nisi tantum pro facienda oratione; sed si invitatus fuerit & petitus a monachis, illuc venire habeat licentiam pro aliquo beneficio illuc collaturo. Igitur, si necesse fuerit, episcopus ipsius sedis sacerdotes ipsius cenobii & ordinet, & benedicat, absque ullo tamen præmio; & hæc infra claustrum ipsius monasterii, si tamen abbas jussit. Et si, quod absit, prædictæ sedis pontifex aut archidiaconus graves super ipsos esse voluerint, aut contrarij fuerint, vel superstitiones injustas eis imponere tentaverint, aut de rebus, quas pro animæ nostræ remedio ad præfatam causam Dei delegavimus, aliquid auferre voluerint, nullatenus liceat. Quod si contra jus & sanctum agere voluerint, pontificiæ dignitatis apicem episcopi, archidiaconi vero archidiaconatus officium pariter amittant. Nos tamen ad ipsum abbatem, quem illic præesse volumus, videlicet Dominicum, vel ad monachos præsentem vel futuros

tale dedimus privilegium: quod si præsentiam domni principis expetere eis necesse fuerit, licentiam habeant; quia sic de Domini misericordia confidimus, quod gloriosus dominus noster Carolus, & ceteri post eum venturi, si ipsi monachi recte vixerint... augmentum possit pertinere. Et illud nobis complacuit, ut quando abbas ex ipso monasterio, ut se habet humana conditio, de hac luce Domino vocante migraverit, ipsi monachi per consensum domni regis inter se regulariter eligant abbatem, talem videlicet, qui secundum Deum, vel ordinem sanctum ipsam congregationem ad Dei voluntatem perficiendam regat, & taliter disponat, qualiter ipse & grex sibi commissus Dei voluntatem in omnibus adimplere studeant. Et dum Christo propitio ipsa congregatio secundum Deum inter se regulariter abbatem invenire vel eligere potuerint, qui eos, ut diximus, juste & modeste regere possit, minime extraneus abbas super eos imponatur, qui ipsam congregationem contrarietatibus opprimere possit, vel contrarietatibus perturbationibus conturbet. Et nulli unquam parentelæ nostræ obtentu, vel cuilibet extraneæ personæ licentiam permittimus, ut ullam repetitionem adversum abbatem ipsum vel monachos inquirere possit, nec de rebus illis, quas ibidem in mercedis nostræ augmentum delegavimus, abstrahere vel minuere omnimodis prævaleat: sed liceat eis quieto ordine vitam illorum emendare, & pro stabilitate domni nostri regis Caroli, & prolis ipsius, ac totius populi christiani, & pro nobis Domini misericordiam attentius indefinenter exorare. Qui videlicet dominus Carolus sæpe dictum locum quam plurimis ditavit donationibus, tam in terris, quam in preciosis ecclesiæ ornamentis: quod, ut ipsi audivimus & etiam vidimus, subscribendum esse in hujus testamenti contextu procuravimus.

Igitur prædictus dominus Carolus, qui præfatum locum per manus nostras ædificandum præcepit, cessit huic loco in episcopatu Santonensi curtem Girniacensem cum omnibus sibi pertinentibus, & ecclesiam de Fornis, & curiam Crestiacensem, & ecclesiam S. Florentii cum terris sibi adjacentiis, videlicet cum castro Niorrensi, id est vicariam ipsius castri, cum ecclesiis & sepultura, & castrum quod dicitur Colun, in pago Alnensi. In pago Belvacensi Fraxinetum ecclesiam, & in pago Remensi Villam Dominicam*. In Meldensi quoque territorio Montiniacum, cum cunctis attinentibus sibi rebus. Hæc perpetualiter possidenda tam ipse, quam gloriosus filius ejus Ludovicus, eidem Carrofenfi cenobio delegavit, cum monasterio S. Saturnini, quod est constructum in Andegavensi pago, cum monasterio S. Florentii martyris in pago Santonico.

Nec illud silentio regimus, quod prædictus dominus CAROLUS, ut prefato retinuit loco, istud scilicet quod quando in Pictavensium urbem venit, ipsi monachi prefati cenobii affirant illi gantos unos, & duos cereos, cum duabus botis neclare plenis, nec amplius ab eo vel ab alio aliquo ab illis exigendum est. Istud tamen

* villas.
mange.

tamen B. M. LUDOVICUS, domni CAROLI filius totum remisit, indignum judicans quod domus seu familia Deo proprie dicata humanis applicaretur obsequiis.

Ego rursus ROTGERIUS, & UXOR MEA EUFRASIA cessimus prædictæ ac Deo dicatæ ecclesiæ caplam nostram, ubi quammaximas reliquias recondere fecimus, & calicem cum patena optimum, plurimaque dona illi attribuimus & constituimus: atque præfecimus cenobio illi abbatem virum religiosum, nomine Domini cum, cum duodecim monachis; ipsum autem tertium-decimum: ut inspirante divina gratia sub regula sancti Patris Benedicti vivere studeant. Unde placuit nobis, quamdiu viventes fuerimus, præfatum locum sub nostra tuitione esse locandum: quia quanto magis per eum laboravimus, tanto magis eum defendere atque tueri oportet. Itaque post obitum amborum, tam meæ conjugis, quam meum, tutela atque defensione potestateque regia præcipimus defendendum: qualiter ipse abbas vel prædicti monachi ab ipso tutamentum vel defensionem per Dei adjutorium expetant, & cum omni quiete, seu tranquillitate vivere debeant, & pro stabilitate ipsius regis, vel fidelium ejus, ac facinorum nostrorum remedio, & pro eis elemosynarum suarum largitione ad memoratam causam, vel ad ipsam congregationem impendant, vel impensuri sunt, die noctuque, melius ac propensius eis delectet in auribus Domini sabaoth precum simulque orationum vota omni nixu fundere. Petimus igitur sanctitatem omnium præsentium seu futurorum, ut quod nos ipsi congregationi in nostra proprietate concessimus, vestro adjutorio habere mereantur. Placuit etiam, quod si ulla opposita persona, aut heres noster vel propinquus, servus, extraneus, aut qualicumque Deo contrarius, conatus fuerit contra voluntatem nostram adire tentaverit, aut irrumpere meditatus fuerit, aut ipsis monachis parvam aut modicam rem subtrahere voluerit, primitus iram Dei omnipotentis, in cujus honore nos hæc prædicta dona ipsi loco delegavimus, se potiri sciat, & alienus a divina cognitione videatur, & etiam habeatur; & insuper reddat prædictorum monachorum exactoribus auri libras decem, argenti pondera viginti. Et ut hæc voluntas nostra omni tempore, tam præsentem quam futuro, firma perduret, ab omnibus quoque firmitate subnixam. Denique prædictorum monachorum sanctitas atque sollicitudo cum necesse fuerit post abbatis obitum alterius eligat personam, qui non improvide suos corrigat subiectos, sed provide quibus dignum fuerit, compatiatur. In illis etiam quorum merita exigunt, utatur ferro abscissionis, ut ita quæ corrigenda sunt, corrigat, & quæ mulcenda sunt, mulceat: quatenus per prælati sollicitudinem subiectorum humilitas cælestem subeat celsitudinem, ibi mansura per infinita sæculorum spatia. Amen. S. Rotgerii comitis, qui hoc testamentum fieri jussit. S. EUFRASIAE. S. ERICII episcopi Tolosanae sedis. S. BENJAMIN Santonicae sedis episcopi. S. ADALBERTI Arvernensis episcopi. S. EBROII.

Annal. Bened. Tom. I I.

NI comitis. S. AMAFEREDI comitis. S. SANSONIS comitis. S. ABRAHAM digni abbas. S. MARTINI. S. JOHANNIS. S. WALTERII. S. BENEDICTI. S. INGELVARIII. S. ADALGARIII. S. TRIDELAIS. S. EFFRAINI presbyteri. S. HERII monachi. S. BERENICI monachi. S. BASENI monachi. S. BOSONISI presbyteri. S. ANDRALDI. S. ARNALDI. S. ANANIE.

XXX.

Placitum Hildiperri ducis pro monasterio Farfensi.

IN Dei nomine regnantibus dominis nostris Carolo & Pippino filio ejus, anno XIV. & VI. ego in Dei omnipotentis nomine Hildiperus gloriosus & summus dux ducatus Spoletani Manifesta causa est, quia Rabenno, filius cuiusdam Rabennonis comitis civitatis Firmanae, habuit in conjugio Haleronom sibi sociatam, quam per diabolicam suasionem quidam Hermifridus violenter tulit ei, & sibi eam in conjugio sociavit. Et dum ipse Rabenno exinde hic in palatio nos interpellasset, & judicium exinde cum eodem Hermifrido habuisset; sic eidem Rabennoni secundum Legem Langobardorum ambo in manus traditi sunt. Postea ipse Rabenno eis sua voluntate vitam donavit, & ipsam Haleronom in sua præsentia sanctimoniali veste indui fecit; & per sacerdotem eam consecravit. Et dum hæc acta fuissent, postea iterum eam sibi in conjugio copulavit, unde secundum legem omnes substantiæ ipsius Haleronæ ad publicum devolutæ sunt, similiter & ipsius Hermifridi omnem culpam remisit, & per launigildum ipsam* Spentoni patri suo sponte redonavit. Postea vero peccatis imminentibus ipse Rabenno eum simpliciter occidit. Pro quibus secundum legem, qualiter edicti pagina continet, ab omnibus rebus supradictis præfatus Rabenno expulsus est, & medietas omnis illius substantiæ ad publicum devoluta est. Unde nos qui supra gloriosus & summus dux, pro mercede supra scriptorum dominorum nostrorum regum simul & nostra, donamus atque concedimus in monasterio sanctæ Mariæ in Acutiano, ubi ipse Rabenno voluntarie monachus effectus est, vel tibi, reverendissime Altiperte abba, oratori nostro, seu cunctæ congregationi ejusdem sancti cenobii, omnem prædictam illorum substantiam, qualiter secundum legem juste & rationabiliter ad publicum devoluta est. Datum justum Spoleti in palatio, anno ducatus nostri XIV. mense Augusto per indiæ. x. sub Goarino comite genero nostro.

XXXI.

Commutatio inter Moroaldum Farfensem & Usualdum S. Salvatoris abbates.

IN nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu-Christi, regnantibus dominis nostris Carolo & Pippino filio ejus, viris excellentissimis regibus Francorum & Langobardorum, ac pa-

XXXX

Ad lib. 21. n. 66.
Ex chartario Farfensi.

* f. ipsum.

Ad lib. 26. n. 8.
Ex chartario Farfensi.

triciis Romanorum, anno regni eorum in Italia Deo propitio XXI. & XIV. mensē Augusti per indictionem II. Prævidentes, atque congruis compendiantes compendiis, optime placuit inter venerabiles Moroaldum abbatem de monasterio sanctæ Mariæ, ejusque congregationem, quod situm est in territorio Sabinensi, loco qui vocatur Acutianus, necnon & domnum Usualdum itemque abbatem monasterii sancti Salvatoris, vel cunctam congregationem ipsius monasterii, quod situm est in territorio Reatis, loco qui vocatur Letenandus, sive Roianus, ut inter se concambium pro utilitate partium amborum facere deberent, quod & fecerunt. In primis dedimus nos a parte sanctæ Mariæ partibus sancti Salvatoris portionem de ecclesia sancti Pastoris in quinto, quantum nobis ibidem pertinet in ipsa ecclesia sancti Pastoris, portionem de Quallefrido, & Tanfrida, sive altarium, muros, fundamenta ecclesiæ, & in ipsa curte casus, vineas, prata, terras arabiles, & cultum vel incultum, &c. Similiter dedimus nos a parte S. Salvatoris ad partem sanctæ Mariæ pro illa ecclesia terram per mensuram modiorum XI. in valle Tybe, in valle majori, in pede de Genistreto in Plano, terram modiorum IX. & semodiale, hoc est quantum ibidem a parte Gualderami habuimus, & de acquisito ipsius ecclesiæ sancti Pastoris, sive quantum in ipso loco cum domno Alefrido episcopo concambiari debemus; & si ipsum cambium minime facere potuerimus, aliud tantum de terra ad simile illius vobis in congruo vestro dare debeamus, &c. Unde duas cartulas uno tenore conscriptas inter nos fecimus, de quo promittimus de utrisque partibus propriam partem defendere, & invicem firmiter promittimus ipsum cambium permanere: & si quæ pars removere voluerit, componat parti alteræ auri mancosos XX. & cartæ ambarum partium in sua permaneant stabilitate. Actum in monasterio sanctæ Mariæ, ubi ambarum partium abbates præsentem esse videbantur, mense, & indictione supra scripta. † In Dei nomine ego Usualdus, etsi indignus abbas, in hac cartula manu mea subscripti †. Ego Frodipertus presbyter, & monachus manu mea subsc. Ego Leophanus presbyter & monachus manu mea subsc. Ego Joannaccius diaconus, & monachus consensu, & M. M. subsc. Ego Teudipertus diacon. & monachus consensu, & M. M. subsc. Ego Teoprandus presbyter & monachus consensu, & M. M. subsc. Ego Fulco diaconus & monachus consensu, & M. M. subsc. Ego Johannes subdiaconus & monachus monasterii sanctæ Mariæ scriptor hujus cartulæ per consensum ambarum partium scripsi, & subscripti.

XXXII.

Præceptum Iterii abbatis pro constructione monasterii Cormeriacensis.

Ad lib. 26. n. 12. Ex Chartario Cormeriacensi. **I**N nomine sanctæ ac individue Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus-sancti. Ego humilis, etsi peccator, Iterius abba vocatus monaste-

rii sancti Martini Turonis civitatis, quo ipse pretiosus dominus corpore requiescit, & cum omni Deo devota congregatione ibidem consistenti, pertractans calum humanæ fragilitatis ac pavescens diem vocationis ultimum, ne gravatus tanta mole peccaminum sine fructu aliquo, quod absit, boni reperiar operis: idcirco illustratione pietatis divinæ provocatus, necnon egregii Prædicatoris confortatus alloquio, in quo ait, *Si cuius opus manserit, mercedem accipiet.* Ergo promptissima nobis una cum consensu Fratrum nostrorum decrevit voluntatis devotio, ad augendum scilicet hujus sancti monasterii honorem ac lucra animarum, ut cellam aliquam in pago Turonico nostro labore ad perpetuum omnipotentis Dei laudem construere deberemus, quod ita & fecimus. In qua etiam, ut potuimus, ecclesiam ædificantes ad invocationem sanctæ Trinitatis trina construximus reliquia, ubi sanctorum posuimus apostolorum reliquias, in seniore scilicet altario sancti egregii prædicatoris ac doctoris gentium Pauli; alio quidem sancti Petri apostolorum principis; tertio vero sancti Martini patroni nostri præclarissimi confessoris, adjunctis simul ceterorum, prout potuimus, sanctorum patrocinii, quorum nos intercessionibus defendi, largiente Domino, confidimus. Itaque in dedicatione præfate basilicæ dedimus, simulque delegavimus ac tradidimus ad memoratum sanctum locum, qui nuncupatur Cella-sancti-Pauli, quod Cormaricus a priscis & hæcenus vocatur, donatumque in perpetuum ibidem ob mercedem & stabilitatem dominorum regum Francorum, seu parvitatis nostræ, esse volumus, tam pro opportunitate ejusdem cœnobioli, quam & pro stipendio fratrum ibidem in Dei servitio habitantium, necnon consolatione peregrinorum: primum omnium delegamus ibidem res ipsas, quas Pantaleon ac germanus suus Palladius, vel diversi homines in eodem loco ac in circuitu nobis per eorum instrumenta confirmaverunt, seu & quod de ratione sancti Petri-puellarum monasterii commutavimus, necnon recolas quasque in fabricas & in arces acquisivimus, seu & in Curtiniaco de Reginaldo per venditionis titulum a nobis comparatas, & quidquid Hubaldus partibus sancti Martini donavit, necnon & diversos manfos in ipso pago per alia loca in circuitu, ut diximus, quæ ad opportunitatem ipsius cellæ attraximus, in condita Eveninse & Cambertense, ubi & ubi in ipso Turonico pago sitos. Delegamus etiam ibidem aliquas res de ratione sancti Martini, quas largiente domino nostro Carolo excellentissimo rege acquisivimus, in pago videlicet Piçtavo Intoniaco villam cum appendiciis suis, Bragonno & aliis, seu & loco nuncupato Arciaco. In pago quidem Turonico Paternacum, cum adjacentiis suis Columbo & ceteris; seu locello Feriaco ipsi cellæ adherenti. Parique modo confirmamus ibidem in pago Blefensi & Dunensi recolas illas, quas de Rangelanane Deo sacrata ad partes sancti Martini attraximus, loca scilicet quæ vocantur Homenaria & Culmella, cum omnibus adjacentiis suis,

† al. Rusci-
laum.

sicut præsentem tempore possessa sunt. Simulque largimur ibidem in pago Andegavo recolas, videlicet Ulnum & Ambiennum cum integritate earum. In pago vero Cenomannico Ruscriolam * & Hilariacum cum metitis earum. Hæc omnia superius nominata una cum terris, ecclesiis, domibus, ædificiis, accolis, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, farinariis, mobilibus & immobilibus, omnia & ex omnibus eisdem rebus pertinentibus, ad præfatum sanctum locum pro lucranda mercede & augmentis sanctæ congregationis hujus donamus, tradimus, simulque delegamus, ita ut ab hac die ibidem in augmentis proficiant. Unde constitui ob hoc pro devotionis amore, anniversaria Principum apostolorum veniente sollempnitate, juxta qualitatem possibilitatis, sicut Dominus affluentiam ibi dederit, omni anno fratribus sancti Senioris ministrandam... Et quia multa sanctorum cœnobia diversas cellas sub se habere video constructas, quæso, ne a quibusdam superfluo honore fecisse dicar, præsertim cum magis pro honore sancti monasterii nostri, quam pro favore humano ædificasse me profitear. Et quamvis nunc minus optata quam desidero, perficiam; precor tamen dominum ac successorem meum mox futurum, & post eum succedentes abbates, ut parvula a nobis facta, ad divinam omnipotentis Dei laudem & incrementum ipsius cellæ conservent, & in eorum elemosyna augere dignentur. nam de his quæ fecimus, indignum est aliquid minorari vel subtrahi. Quocirca satagant fideles pro Deo potius adaugmentando, conservare, quam aliquid subtrahendo ad nihilare: quatinus & bona illorum facta in præsentem & in futuro, sicuti & nostra fecerint, Deo auspice conserventur. Et illud in hoc testamentolo intimare curavi, ut si fuerit ulla extranea persona, quæ contra hoc venire conata fuerit, aut de rebus ibidem a nobis datis aliquid vel etiam minimum abstrahere præsumperit; optamus eam divino corrigi judicio. Insuper cum pulsator adfuerit, sociante sisco auri libras tres, argenti pondera quinque, multa componat; & quod repetit non vindicet, sed præsens testamentum a nobis promptissima voluntate factum, pro stabilitate videlicet & elemosyna dominorum nostrorum regum & congregationis sancti Martini atque abbatum succedentium, necnon & ob refrigerium animæ meæ, omnique tempore maneat illibatum atque firmissimum. Quod & nos manu propria ab omni firmitate roboravimus, atque confratres nostros, ceterasque personas firmare rogavimus. Data VII. idus Februarii, indictione XIV. anno XXIII. regni domini nostri Caroli gloriosissimi regis. Actum Turonis in monasterio sancti Martini, in Dei nomine feliciter. In Dei nomine ego Iterius, etsi indignus abbas, hoc testamentum feci devotione plenissima pro animæ meæ remedio. Signum domni abbatis. Harembertus peccator presbyter subscripti. Zachæus, quamvis peccator, diaconus subsc. Garialdus diaconus subsc. Christianus monachus subsc. Aimo,

Annal. Bened. Tom. II.

quamquam peccator, diaconus subsc. Gualdus monachus subsc. Adagarius peccator subsc. Lambertus peccator monachus subsc. Madalbertus peccator diaconus subsc. Haimo, quamquam peccator, presbyter subsc. Frambertus peccator presbyter subsc. Gislefredus peccator presbyter subsc. Gaudius, quamquam peccator, diaconus subsc. Audebertus scriptor &.... subsc.

XXXIII.

Ludovici Aquitania regis præceptum pro Nobiliacensi monasterio.

HLodoicus gratia Dei rex Aquitanorum. Ad lib. 26. n. 25. Ex authentico. **I**N Christi nomine nobis rectum esse videtur, ut quandoque ecclesiastici viri catholici & Dei sacerdotes, clerici & pauperes ad nostram petent clementiam, cis regalis potestas tuitio nem impertiat, qui fideliter ad nostram desiderant peringere magnificentiam. Et Christo auspici sine dubio plenius credimus divina misericordia nobis exaudire, si petitionibus sacerdotum placitis auribus obaudiamus, & ea quæ recta poposcerint, ad effectum perducimus. Denique ostensum est in conspectu nostro per magnifico viro & parente nostro Atone diacono atque abbate statuta, quam ipse ex ore gloriosissimi & genitoris mei regis Caroli summumque catholicum sumpsit, qualiter cellola, cujus vocabulum est Novaliacus, de ratione sancti Hilarii, sita in loco quieto, & valde congrua ad habitationem servorum Dei & pauperum, juxta possibilitatem loci illius monachos, qui secundum sancti Benedicti regulam degere deberent, instituit. Et venerabilis vir jam memoratus dominus Ato abba, parens noster, fidelissimus domino & genitore meo & nos, nobis subtiliter suggestit, ut ipsa cella vel recolas, quas ipse ibidem detulit, necnon & hoc quod Hermembertus sacerdos rector ipsius cellolæ ibidem confirmavit, & illas conjunctiones, quas anteriori pontifici Piçtavenfis, quem nos recognovimus, Analdus, Ebarcius, & Guozbertus, ad ipsam cellam detulerunt, vel Dei timentes & viri catholici inantea conferre voluerint, per nostram munificentiam semper sit conjunctum, & numquam sit interruptum. Præcipiendo præcipimus universis fidelibus nostris episcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, vicariis, centenariis, telonariis, vel omnibus missis nostris discurrentibus, seu qui curam publicam & privatam habere noscuntur, ut in recolas præfate cellolæ, vel homines eorum ubique commanentibus, qui ibidem recte aspiciunt, nullo unquam tempore ad causas audiendas, vel fredda undique exigenda, seu mansiones aut paratas faciendum, vel quascumque redditiones requirandas, ingredi non præsumant; sed pro integra firmitate petiit memoratus dominus Ato abba sui que monachi, ut circa ipsa cella Dei per nostram auctoritatem in omnibus confirmare deberemus, quod pro reverentia domini & patroni nostri beatissimi Hilarii benignissimo animo illud præstitisse vel confirmasse compe-

XXXIII ij

rite. Et quicquid exinde fisco noster augmentare poterit, inspectam nostram firmitatem, sicut per emunitates anteriorum regum declaratum fuisse indultum, tam de ipsas res, quæ præfenti tempore ad ipsa casa Dei legitime obtinent, quam & de eas, quæ a Deo timentibus hominibus ibidem inantea fuerit condonatum, in luminaribus ipsius sancti loci vel stipendia monachorum perpetualiter debeat proficere in augmentis: quatenus ipsa congregatio pro stabilitate regni nostri melius delectet Domini misericordiam adtentius exorare. Et ut hæc præceptio firmiorem habeatur, & melius conservetur; subter eam decrevimus affirmare. In Dei nomine Reginpertus seu indignus vocatus episcopus sive cappalanus HLudowico regis Aquitaniorum subf. Sign. † Magnario. Sign. † Immo. Sign. † Adalberto. Sign. † Erlaldo. Sign. † Garico. Sign. † Witfredo. Sign. † Ademaro. Sign. † Raganfredo. Sign. † Bicone. Sign. † Gislemaro. Item sign. Gislemaro Carolus subf. Sign. † Harialdo. Sign. Abbone Jalinus clericus subf. Sign. † Wadone. Sign. Ludovici gloriosissimi regis.] & anno xxv. [Caroli gloriosissimi regis,] & anno xiiii. regni nostri. Actum Jogundiaco palatio nostro. Ego Hildigarius ad vicem Deodati subf.

XXXIV.

Placitum pro eodem monasterio de cella Jaciaci.

Ad lib. 26.
n. 25.
Ex archivo
Nobiliac.

Notitia, ubi veniens Abolomierus, sexta feria, ipsa die kalendis Decembris, Pictavis civitate inter duas ecclesias, ante Abbonem comitem seu & Jepronem abbatem, ad placitum illum, quem contra Herimenbertum ex cellula Nobiliaco habebat Gratianus; unde ipsa die scripturæ initium legitimum præsentare deberet, per quod locellum, nuncupatum Jaciacus, de ratione Novaliacensi possederit. Ad præfens Abolomierus advenit, & concambium de nominato Gratiano ibidem præsentavit, quomodo decessor ipsius Abbomiæ abba, prout Gratiano ipsum locellum concamiaverat: & Herimenbertus ad præfens notitias ostendit ad relegendum, quomodo clerici sancti Hilarii, postquam ipse concamius fuit factus Gratiano, ante Waisarium principem miserunt in rationes pro cellula Novaliaci, quod malo ordine ipse Gratianus ipsam cum appenditiis possidebat, & testamentum de nominato Hirnoberto ante cessionem ipsius Waisario principi, nomine Unegarius, præsentaverat, quomodo ipse Jaciacus ad partes sancti Hilarii pervenerat: inspectoque ipso testamento, ipse Gratianus ipsum Jaciacum tentare non poterat, & per suos vadios ipsam cellam cum reliquis appenditiis suis partibus sancti Hilarii reddiderat, & Unegario pro ipsa cella fidei iussores donaverat. Relicta ipsa notitia, taliter ipsi viri dixerunt, ad quando probi homines iudicantes ante ipsum comitem adveniebant ad alias causas iudicandum, tunc ita causa melius iudicata esse poterat, vel ab ipso comite, vel vene-

rabili viro Jeprone abbate. Etiam & ad invicem litigatores convenit, ut quando ipse comes in ipsam civitatem adventaret, & missus ab ipso comite apud missum ipsius Herimenberti ipse Abolomierus denunciabit, in legitimo placito ante ipsum comitem ipse Abolomierus advenisse deberet ad hanc causam ratiocinandum apud ipsum Herimenbertum vel missum de partibus sancti Hilarii, taliter ipse Abolomierus visus fuit spondere: his præfentibus actum fuit. Sign. † Abbone comite. Sign. † Matthæo. Sign. † Sideberto. Sign. † Dolinus. Sign. † Ermedrinus. Sign. † Ermentreus. Sign. † Theodrode. Sign. † Dodone. Sign. † Gacilone. Sign. † Ermerigo. Sign. † &c. Sign. † &c. &c. Data in mense Decembri in anno decimo-tertio regnante Carolo rege.

XXXV.

Pauli Wærnesfridi epitaphium, auctore Hilderico eius discipulo.

Verispicia clarum nimium cum fama per ævum
Istra simul junctum pangant te cæteribus almis;
Cæridicos, Levita, tuos quis summe triumphos
Iucifluis, Paule, poterit depromere dictis?
Ut sua sed lector properans huc noscat & hospes
Sacrato tumulo requiescere membra sub isto;
Iaudis, amande, tuæ summatim carmine digno
Vlmificos actus dignum est referare canendo.
Eximio dudum Bardorum stemmate gentis,
Iribus atque armis quæ tunc opibusque per orbem
Insignis fuerat, sumpsisti generis ortum.
Hæc digna est postquam nitidos, ubi sæpe Timavi
Vmnis habet cursus, genitus tu prole fuisti.
Divino instinctu regalis protinus aula
Ob decus & lumen patriæ te sumpsit alendum.
Cum tua post Tibridem populis & regibus altis,
Hunc placida cunctis vita, studiumque maneret;
Omnia sophiæ cœpisti culmina sacra,
Rege monente pio Ratchis, penetrare decenter.
Plurima captasses digne cum dogmata cujus,
Resplendens cunctos superis ut Phœbus ab astris,
Væctoas rutilo decorasti lumine gentes.
Et sic jam nimium fluidi cum gloria sæcli
Condignis ditaret ovans te sedule gazis;
Iucis ob æternæ vitam sine fine beatam
Vudacter sprevisti hujus devotus honores:
Regis & immensi fretus pietate polorum,
Cernanti huc Domino properasti pectore Christo
Subdita colla dare Benedicti ad septa beati.
Exemplis mox compta tuis ubi concio sacra,
Hum jubar ut fulgens cœpit radiare coruscis.
In te nam pietas jugiter, dilectio dulcis,
Nectareus & pacis amor, patientia victrix,
Simplicitas sollers nimium, concordia summa,
Omne simulq; bonum semper, venerande, manebat:
Nunc ideo cæli te gemmea regna retentant,
Siderem retinens pariter per sæcla coronam.
Hæc tibi posco, sacer, gratum sit carmen honoris,
Hildric en cecini quod lacrymando tuus:
Quem requiem captare tuis fac quæso perenne
Sacratu precibus, semper amande pater.

Ad lib. 26.
n. 86.

XXXVI.

Pauli Diaconi epistola ad Carolum M. cui Vocabularium suum nuncupat.

Ad lib. 26.
n. 86.
Ex cod. Vin-
docin.

Argitatis munere sapientia potentiaque præfulgido domino regi Karolo, regum sublimissimo, Paulus ultimus servulus. Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum valeo, necessario ex alieno mutavi. Festus denique Pompeius, Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quam etiam quarundam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti proluxa volumina extendit. Ex quo ego prolixitate superflua quæque & minus necessaria prætergrediens, & quædam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, ita ut erant positi relinquens, hoc vestræ celsitudini legendum compendio obtuli, in cujus ferie, si tamen lectum ire non dedignabimini, quædam secundum artem, quædam juxta etymologiam posita non inconvenienter invenietis, & præcipue civitatis vestræ Romulæ, portarum, viarum, montium, locorum, tribuumque vocabula diserta reperietis: ritus præterea gentilium & consuetudines varias. Dictiones quoque poetis & historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. Quod exiguitatis meæ munusculum, si sagax & subtilissimum vestrum ingenium non usquequaque reppulerit, tenuitatem meam vita comite ad potiora excitabit. Augustus locus sanctus, &c. A. *Hoc vocabularium desinit in hac voce litteræ N. Nequiquam.*

XXXVII.

Fundatio Palnatensis monasterii.

Ad lib. 27.
n. 37.
Ex archivo
S. Martialis.

Placuit nobis, ut monasterium nostrum, quod edificavi vel dedicavi in honore S. Salvatoris & S. Benedicti, Palnato nomine, in pago Petragorico, & ut ibi honoretur sanctus Martialis, qui in civitate Lemovicas requiescit, & aliorum sanctorum corpora, cedere & condonare deberemus, quod & fecimus. Ergo cedimus ibi ipsum monasterium cum suis officinis, cum cellulis & villis & omni suppellectile, necnon & appendiciis, tam in ipso pago, quam in aliis, & cum ipsis mancipiis ibidem commamentibus, cum domibus, ædificiis & terris, vineis, silvis, officinis, piscatoriis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cultum & incultum, & quod acquirendum est; omnia & ex omnibus, totum & ad integrum, quantum ad ipsum monasterium aspicit, & nostra cernitur esse possessio, partibus S. Martialis ad opus monachorum cedimus, vel transfundimus ad habendum vel possidendum, & faciat exinde pars ecclesiæ, quidquid melius elegerit, exceptis tantum in pago Caturcino, ubi sancta Metronia requiescit; & Lentiniaco, quantum ibi habeo de Petragorico. Facta cessione ista

in mense Febuario, anno iv. regnante Karolo imperatore. Signum David. S. Benedictanæ, quæ cessionem fieri vel affirmari rogaverat. S. Dodonis. S. Berengarii.

XXXVIII.

Versus Bernovini episcopi.

O Mnipotens Dominus, qui celsa vel ima gubernas,
Majestate potens semper ubique Deus,
Respice de folio sanctorum gloria summo,
Auxiliumque tuis, Rex bone, da famulis.
Principibus pacem, subjectis adde salutem:
Hostis pelle minas, & fera bella preme.
Hæc quoque, quæ statui fulgentia culmina templi
Bernovinus ego, sint tibi grata Deo.
Augusto & Karolo, cujus virtute peregi,
Concede imperii gaudia magna tui.
Quisquis & hinc summas precibus pulsaverit
aures,
Effectum tribuat semper habere Deus.
Hoc construxit opus lector quod cernis honestum
Bernovinus ovans, ductus amore Dei:
Illius necnon magni pro patris amore,
Corpore qui sanctæ pausat in arce domus.
In qua multa Deus jam jam miracula mitis
Sæpius ostendit, illius ob meritum.
Si veniet quisquis fidei de munere dives,
Quod petit invenit, quod cupit ecce tenet.
Vos fratres, veniæ petitores, obsecro vobis
Pescite factori dona superna domus.
Hæc tibi constitui Illidi magne sacerdos,
Quæ nitet hic Domini... clara domus.
Bernovinus ego, sanctorum parvus amator,
Qui tibi præcipue, vota precesque fero:
Te rogo suppliciter pro me prece posse Tonantem,
Ut purget venia crimina cuncta mea.
Et Carolo Augusto, cujus pietate fovemur,
Præbeat ætherei præmia larga foli.

Ad lib. 27.
n. 90.
Ex Biblioth.
Ottobonianna.

Ejusdem alii versus.

Qui cupiat rerum studiosus forte viator
Auctorem scire carminis, aut operis;
Cum rediit, quæso, modicum subsistat eundo,
Et legat hunc titulum, qui sibi cuncta refert.
Bernovinus ego nam dicor humillimus epus
Culmina quæ feci, carmina quæ cecini.
Qui veniet veniam scelerum deposcere fletu,
Transseat has portas, ad loca sancta situs,
Corpore Illidius celsa qui pausat in aula
Eximius meritis & pietate potens.
Illic inveniet solatia certa salutis,
Et quam cum lacrymis poscet, habet veniam.

Ejusdem epitaphium.

Hæc qui sacra petis venerandi culmina templi,
Eximios cultos quæ pietatis habent;
Hoc relegas carmen nostri miserabile casus,
Ultima quem vitæ contulit hora mihi.
Dives eram quondam, lato famosus in orbe,
Principibus multo carus amore piis.

XXXx iij

Gloria me rerum mage referebat opima,
Sed regum solita pluris amicitia.
Propterea populi largo venerabar honore,
Muneribus nimis atque favore precis.
Sed subita ereptus tanto de culmine sorte,
Augusti requies me tenet ista loci.
Hæc tibi dant nostræ, lector, exempla figuræ
Totius hoc vitæ quo gradiaris iter:
Quo nec divitias, nec turpia luca sequaris,
Nec periturus eas cæca talenta petens.
Quæ dum servantur tenebris immerfa profun-
dis,

In baratrum mittunt antra sacrata suos.
Quid delicatis prodest assuescere mensis?
Quidve laborata purpura ab arte tibi?
Nam datur infelix corpus, cui tanta parantur
Adfore mox pulvis vermibus esca simul.
Sed jam posco vicem reddas mihi carminis hu-
jus,

Atque illius dic tu miserere Deus.
Hunc concede mihi quisquis succedis honorem,
Nostrò deposui qui mea membra loco.
Quem peto nulla manus violet, dum dicat ab
alto
Omnipotens: Surge, jam tuba nostra jubet.
Vita, salus, requies, spes, gloria, gratia,
virtus,
Da veniam famulo tu mihi, Christe, tuo.
&c.

Bernowino des pius alme micantia regna,
Natis qui mittis hominum per lumina lumen,
Gratis concedis cui grandi mole subactò. &c.
Sic pro te tuisque cunctis redde vota Domino,
Et suorum memorare supplico,
Aulam istam quæ fundavit triumphante Carolo.
Qui cupit domum ingredi, bonisque vult per-
frui,
Dicat vadens oro supplex, Pax huic sit domui,
Quam iussit servare Christus, ejusque discipuli.
His peractis exeuntes supplex posco, dicite,
Miserere Bernowino, rex, Deus altissime,
Construxit qui domum istam ornavitque car-
mine.

Hac in domo fulget alma Christi crux mira-
bilis,
In qua salus, lux, & vita, victor ineffabilis
Pendens plebem liberavit hostis ab insidiis.

*Habentur ejusdem Bernowini episcopi versus ad
Crucem. Item versus in calice & patena, qui sic
habent:*

Bernowinus humilis sua reddit vota Tonanti.
Hoc corpus humilis . . . præstat vita beata.

XXXIX.

*De honoribus, quos adquisivit cœnobio Gellonenfi
S. Willelmus princeps totius Gallie.*

Ad lib. 28.
num. 6.
Ex Charta-
rio Gellonenfi.

Hanc omnem honorem adquisivit S. Wil-
helmus princeps totius Gallie finibus a do-
minis & piissimis Karolo & Ludovico impera-
toribus, sibi ipsi principes concedentes ex fisci-
bus & omnibus in monasterio Gellonenfi Deo

militantibus, ecclesiam scilicet sancti Paragorii
cum omnia quæ ad ipsam pertinent, Miliciacum
videlicet & Campaniacum; Sedratis * cum ip-
sius loci ecclesiam sancti Saturnini. Hic ipse
aliam villam, quam vocant Magarania, cum ec-
clesia sancti Felicis. Et in alio loco cellam, quam
vocant Creixellam *, & ecclesiam sancti Gene-
sii * Ledenis cum ipso fisco; aliam villam, quam
vocant Brunaute *. alium villare, quem dicunt
Stagnole *. alium quem vocant cellam; hic ipse
alium villare, quem vocant Os. alium villare,
quem vocant Agre * cum ipso bosco. alium vil-
larem, quem vocant Graixamarias *. hic ipse
alium villarem, quem vocant Exita *. aliam vil-
lam, quem vocant Faxatis *. alium villarem,
quem vocant Castris *, cum ecclesiam sancti Marti-
ni, & quantum ad ipsam ecclesiam pertinet.
alios villares duos, unum Tuda & alium Tu-
deta. alium villarem, quem vocant Balmam *.
aliam villam, quam vocant Reyis *, cum ipsam
ecclesiam sancti Martini. aliam villam, quam
vocant Pauchiaco. alium villare Calmidios. In
villa Ulmes mansum unum. In villa Variatis
mansum unum; in villa Calvates mansos duos;
in villa Montilios mansos duos; in villa Lau-
nates * mansum unum; in villa Millario man-
sos duos; in villa Ihiates mansum unum; in
villa Cuguciaco * mansum unum; in fisco Ga-
briaco * mansos quinque; in villa Calmes man-
sum unum; in villa Feviles mansos duos; in
villa Rohas ecclesiam sancti Andree cum om-
nia quæ ad ipsam pertinent. in villa Maderi *
mansos tres cum uno molino optimo, & ad
ipsas vineas retro Calmes. in Thomariolas vi-
neas duas modiatas & campestres; in monte
Nigro mansos quinque cum toto vineario, quem
vocant oliveto; in villa Siniciacho mansos sep-
tem; in villa Bajas mansos tres; in villa Sor-
bes mansum unum; in fano Willemo mansum
unum; in Anaja mansos quatuor; in Lavania *
mansum unum, & in alia Lavania mansos duos;
in villa Anglares mansum unum; in villa Pru-
liano mansos duos; in villa Anthora mansum
unum. Hunc alodem superius resonatum ad-
quisivit domnus Willelmus Karolo & Ludovico
imperatoribus, & est originale ex parte, & ex
parte imperiale, & ex parte dimiserunt homi-
nes pro remedio animarum suarum. Et ego Ju-
liofredus abba, consanguineus Karoli impera-
toris, feci hanc cartam seu hoc testamentum scri-
bere Ingilbodo presbytero meo pro memoria,
ut si defecisset vita, non defecisset paginula.

S. Paragorii.

* Seyras.

Creysfels en
Rouergue.

* S. Geniez
de Lenz.

* Brunaut.

* Estaignolle.

* Agre.

* Graix-
maive.

* L'Exite.

* Feysil.

* Castris.

* La Balme.

* Reyis.

* Launas.

* Cussy en
Rouergue.

* Gabriacs.

* Madieres.

* Lavaigne.

XL.

*Divisio bonorum, quam fecit Braidingus Benedicto
abbati de monasterio Aniano.*

Venerabili in Christo patri Benedicto
abbati de monasterio Aniano, qui est
constructus in pago Magdalonense super
fluvio Aniano, in honore sanctæ Mariæ &
sancti Salvatoris vel reliquorum sanctorum.
Ego in Dei nomine Braidingus, recogitans fra-
gilitatem humanæ carnis, quia dum quis vivit

Ad lib. 28.
n. 13.

Ex authentico
Anianensi.

in sæculo, de futuro semper debet tractare, ut
cum ad suum venerit transitum, portæ ei ape-
riantur justitiæ; & dum mortem quis evadere
non potest, sed iter quo cuncti gradiuntur,
exsequitur. Et quia pro bonis operibus pius Do-
minus fructum purgare non dedignatur quemli-
bet a fordibus peccatorum; unde mihi in hoc
sæculo ipse largire iussit, vota mea persolvo,
& pro abluendis meis peccatis, vel de parentes
meos, qui defuncti sunt, id est Theobrando
genitore meo, & Adasiane genitrice mea, &
germano meo Folchoteo, & uxore mea Rotru-
de, pro nobis omnibus supra nominatis, dono
ad præfato abbate vel præfato monasterio, nec-
non & monachis ibidem sub regula viventibus
vel Deo ferventibus, præsentibus & futuris,
dono, donatumque esse volo in perpetuum pro
bona ecclesiæ retributione, hoc est res infra ci-
vitate Nemauso, id est mansum seniore, ubi
ipse commanere videor, cum reliquis mansis ad
ipsum mansum aspicientibus, cum ædificiis &
arboribus superpositis, cum perviis & wadris,
campis, terris arabilibus, aquis, aquarumve
decurfibus, hortis & vineis & molalibus, om-
nia & omnibus, totum & ab integro seu . . .
in exquisitione, quod mihi ex comparatione ob-
venit, vel donatum fuit; cum omnibus appen-
diciis vel adjacentiis suis, quidquid infra muros
ipsius civitatis visus sum habere vel possidere,
excepto quod Aldefidæ & Desideratæ filiarum An-
tioci reddidi. Cetera omnia ad præfatum abba-
tem dono atque transfumo; & in suburbio ip-
sius civitatis, hoc est in loca nuncupante Ru-
tiliano & Arcuelles, omnia quidquid in ipsa lo-
ca comparavi, vel mihi donatum fuit, hoc est
in ædificiis, curris, oclatis, arboribus pomiferis
& inpomiferis, aquis, aquarumve educibus vel
decurfibus; terris & vineis, cultis & incultis,
pratis, pascuis, silvis, garricis, farinariis, con-
cidis, communiis, molalibus, omnia & ex om-
nibus, totum & ab integro rem quod ego in
præfata loca habeo, dono ad prædicto abbate
vel præfato monasterio. Et in villa Armaciani-
cus, quæ sita est in Littoraria infra pago Ne-
mausense, res quod ego Rotrudi uxori meæ per
articulum donationis tradidi, aut quas ipsa me-
cum semel in conjugio posita conquirit, &
ipsa mihi ipsas scripturas pro suo guadio coram
bonis hominibus tradidit atque injunxit, ut ego
in elemosyna ipsius ad præfatum abbatem vel
monasterio traderem atque consignarem, vel
cartulam donationis facerem, sicut & feci; &
dono in jam dicta villa Armacianicus mansum
seniore, ubi nos ipsi commanere videbamur,
cum reliquis mansis ad ipsum mansum aspicien-
tibus cum curris & hortis, oclatis & aga & re-
gressa, terris & vineis, pratis, pascuis, silvis,
garricis, arboribus pomiferis & inpomiferis,
aquis aquarumve educibus atque decurfibus, eo-
rum terras cultas & incultas, omnia & ex om-
nibus, sicut a nobis habitum vel possessum fuit,
excepto quod aliquibus pauperibus, qui mihi
vindiderant, per elemosynam reddidi. Et in villa
Teliano, quidquid infra terminum ipsius villæ
visi sumus habere, excepto odatos, exaga & re-

gressa eorum, quod reddidi similiter. Et in villâ
Noceto, quidquid visus sum habere ibi. Et in
villa Novicius similiter. Et in villa Malaf-pelles
vel ad terminum ipsius villæ, quidquid visus
sum habere. Et in villa Novicianicus domos
cum curris, hortos, odatos, exaga & regressa
eorum, terras, vineas cultas & incultas, arbo-
ribus pomiferis & inpomiferis, pratis, pascuis,
silvis, garricis, aquis aquarumve educibus,
sicut a me habitum vel possessum fuit. Et ad su-
perna Arenaria terras cultas & incultas, silvis,
pascuis & pratis, aquis aquarumve decurfibus,
vel quidquid in ipso loco visus sum habere vel
possidere, excepto quod monasterio sancti Petri
Psalmodiensi dedi. Similiter & villa Pauliaco, ubi
vocant ad sum . . . Campanera, ipsa villa ab omni
integritate mansum seniore, cum reliquis mansis
ad ipsum mansum aspicientibus, curtes, exaga &
regressa, terras & vineas cultas & incultas, or-
tos, oclatis, arboribus pomiferis & inpomiferis,
pratis, pascuis, silvis, garricis, aquis aquarumve
educibus, una cum mulinare, qui est in ipso
rio * Ponderæ, & est infra terminum de villa Sil-
vinianicus. Similiter & in villa Silvinianicus om-
nia & ex omnibus, quibus visus sum habere vel
possidere. Et in villa Calvanianicus similiter
domos, curtes, oclatos, ortos, exaga & re-
gressa eorum, terras & vineas cultas & incultas,
pratis, pascuis, silvis, garricis, aquis aqua-
rumve educibus atque decurfibus, cum omni ad-
jacentia loci ipsius, quidquid ibi visus sum ha-
bere. Et in pago Uecetico, in valle Cathonico,
in villa Combates, quidquid ibi visus sum ha-
bere. similiter in pago Uecetico in valle Medio-
gongo, villa nuncupante Oetubriaco, id est
mansum seniore, ubi ego ipse commanere vi-
deor, cum reliquis mansis ad ipsum mansum asp-
icientibus, cum ædificiis & arboribus, terris
vineis, pratis, pascuis, silvis, garricis, arboribus
pomiferis & inpomiferis, aquis aquarumve de-
curfibus cum omni adjacentia sua, sicut a me
habitum vel possessum fuit. Et in pago Macda-
lonense, in villa Marcilianicus *, omnia quidquid
ibi visus sum habere vel possidere. Et in pago
Gavaldanense, in valle Aarnisca super ripam ip-
sius fluminis, hoc est in villa quæ dicitur Vil-
laris, sive Bitnisco & Colades, necnon & in
alio loco medietatem de villa, quæ dicitur Vi-
ladis, quæ est in pago Uecetico juxta Bosera.
Et in alio loco in ipso pago medietatem de villa,
quæ dicitur Sulphorarias, ipsas quoque villas,
ut supra scriptæ sunt & in hac cartula donatio-
nis meæ continentur, dono, atque de præfente
trado, tam in domibus quam in ædificiis, in
curris, in hortis, oclatis, exaga & regressa,
terris cultis & incultis, pratis, pascuis, silvis,
garricis, cum arboribus pomiferis & inpomife-
ris, cum molinis & molendinis, aquis aqua-
rumve educibus vel decurfibus, cum omnibus
adjacentiis eorum vel rebus inexquisitis, om-
nia & ex omnibus, sicut a me ipsa res supra-
scriptæ habitæ vel possessæ fuerunt, excepto
quod reddidi seu perdonavi. Cetera omnia,
sicut jam dixi, a parte prædicti monasterii sive
rektoribus ipsius, præsentibus & futuris, dono

* I. rivo.

* Marcellan.

trado atque transfundo, in ea ratione, ut quid post hunc diem exinde facere aut iudicare voluerint, liberam & firmissimam in omnibus habeant potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut alius quis de heredibus meis vel proheredibus, seu quilibet ulla extranea, supposita vel commissa persona, quæ contra hanc donationem meam, quod ego prompto animo vel plenissima voluntate fieri rogavi, venire aut agere tentaverit, si ille sine gravi peccato cogitet, si forsitan possit nostra totorumque peccata portare. Nam si ille jam peccavit, puto se multum gravare vult, suos & nostros sustinere velle, & tantorum peccatorum rationem reddere, quia nos Deo adjuvante per istam donationem speramus nos aliquid de nostra minuere peccata. Insuper qui hoc agere temptaverit, inferat eum distringente fisco argenti pondera v. aurique libram unam coactus exsolvat, & quæ repetit vindicare non valeat; sed præfens donatio a me facta omni tempore firma & inviolabilis permaneat, stipulatione subnixæ. Facta sollempniter donatione sub die VII. idus Januariæ, anno XLV. regnante gloriosissimo domino Karolo imperatore benigne gubernante Romanum imperium. Sig. † Braidingo, qui hanc scripturam donationis fieri volui & scribi rogavi, & manu mea signum feci, & testes roborare rogavi. Sig. Primus rogatus subf. Chidemirus rogatus subf. Benicus rogatus subf. Erlomon rogatus subf. Richelmus rogatus subf. Senardus rogatus subf. Conrimirus rogatus subf. Julianus rogatus subf. Wisnergus ac si indignus diaconus, qui hanc cartam donationis a supra scripto rogatus scripsi & subf. sub die & anno quo supra.

XLI.

Claudii Taurinensis Prefatio commentarii in Matthæum.

Ad lib. 28.
n. 33.
Ex ms. codice
ecclesiæ Lan-
dun.

Domino sancto ac beatissimo cum peculiari cultu & affectu & specialiter excolendo patri Justo abbati Claudius peccator. Anno DCCCXV. incarnationis salvatoris Jesu-Christi Domini nostri, postquam pius ac mitissimus princeps sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ filius HLudovicus anno secundo imperii sui, cælesti fultus auxilio adversus barbaras nationes movisset exercitum, teque abeunte, & discedente tuâ paternitate ex palatio jam dicti principis ad tutum dilectumque, ubi semper, tui monasterii portum; injunxisti mihi, ut aliquod dignum memoria opusculum in expositione evangelii ad legendum dirigerem fratribus monasterii vestri. Atque utinam tanta esset facultas, quanta obediendi voluntas ad id quod vis. Scias me continuo studii mei dirigere voluntatem, & evangelium secundum Matthæum ex opusculis sanctorum patrum, licet nonnullorum quam difficile sit nancisci opera, ut valui inquirere & explanare conatus sum exercitationibus doctrinæ & virorum, qui nos in studio adjuvarunt, qui ut scientiâ, ita tempore præcesserunt, scilicet Origenis, Hilarii, Ambrosii,

Hieronymi, Augustini, Rufini, Johannis Chrylostomi, Leonis, Maximi, Gregorii & Bedæ. Sed sicut nostri capitis super omnia membra, lingua plus membris omnibus sonat: etiam ad sacro-sanctum evangelium in hos omnes excellentius tonat beatissimus Augustinus. Multis etiam in locis, ubi defuit sensus vel verba, hoc utcumque valuit, explere studuit mea paupertas. Te enim jubente, scio quod meum apud multos periclitabitur, qui secundum carnem tantum, & non etiam spiritum noverunt iudicium iudicare, quasi aliquâ temeritate aut suggestione ac reprehensione majorem hoc ego aggredi visus fuerim opus. Legat, quisquis ille est, apologeticum beati Hieronymi presbyteri, qui in præfationem expositionis hujus Matthæi scripsit cuidam, Eusebio nomine, in quarto. Satis miror, Eusebi dilectissime, cur Romam navigaturus, hanc tibi a me quasi *συναξιαν* dari volueris, ut Matthæum breviter exponens, verbis stringerem, sensibus dilatarem. Si meminisses responsionis meæ, numquam in paucis diebus rem annorum peteres. Spondiditque hoc postmodum expositurum, quod quidem nequam faceret, si non multa pœna non esset impendenda. Idem vir se scire dixit alios ipsius evangelii Latinos expositores, Hilarium & Fortunatum, & juxta historiæ ordinem, omnes sensus phisicos, allegoricos atque ethicos enumerat diligenter ad purum & necessarios lepores. Utrum ego otiose an devote, superflue an necessarie, in hoc opere laboraverim, & sit aliquis fructus laboris mei, audiat salva caritate responsum: Cui non placet, expliciat. Obsecro etiam paternitatem tuam, & cunctorum fratrum erga me benevolentiam & caritatem, ut non vos terreat proluxa expositio & voluminis magnitudo, quia re vera sanctum Evangelium, quod regno cælorum simile a Salvatore nostro perhibetur, non potest paucis enuntiari verbis vel sensibus explicari: quia & congruum fuit, ut sacra Salvatoris nostri dicta ceteris scripturis sicut meritis, ita & specie discernentur, ne illa cælestium arcanorum dignitas passim atque indiscrete cunctis paterent, sanctumque canibus & margarita porcis exponerentur. Et ideo ab ipso Salvatore nostro procuratum est, ut illa suorum castitas eloquiorum promiscuis cunctorum oculis abdita, suo quasi quodam volumine prudentia contegeretur; ac divina optimaque dispensatione provisum est, ut scriptura ipsa evangelica Domini nostri ita tegeretur cælestibus obumbrata mysteriis, sicut secreto suo ipsa divinitus operiebatur: quod ex subjectis plenius manifestatur exemplis. Quod vero quædam minus ordinata quam decet in hoc codice multa reperiuntur; non omnia tribus imperitiæ: sed quædam propter paupertatem & quædam ignosce propter corporis infirmitatem & meorum oculorum imbecillitatem: quia non fuerunt in tabellis excepta vel schedulis digesta; sed ut a me inveniri vel differri potuerunt, ita in hoc adfixa codice sunt. Date itaque veniam imprudentiæ meæ, quam extorsistis: qui ut auri- bus vestris verbosus existerem, dignatio vestra

me

me coëgit: conhilens quod voluminis prolixitas, si displicuerit auctori, placet affectu, cum intellexeritis eum non pro eloquenti sermone, sed pro vestro amore digestum: simulque quia sciebam almitatem vestram in amicitiiis meis plus reprehendere taciturnitatis verecundiam, quam loquacem familiaritatis audaciam. Legite si vultis, atque transcribite. Obsecro etiam ut postquam vobis bene cognitus fuerit, fratribus nostris, quibus adhuc incognitus est, remittatur. Denique ego præsentiam vestram intra mentis meæ arcana possideo, & effigiem vestram in speculo mei cordis intueor, quam illic caritas vestra perfecta depinxit, ut nulla ætatis possit oblivione deleri; quæ jugi recordatione momenti singulis innovatur. Illic enim vobiscum ex consuetudine pietatis vestræ secretius colloquor; illic etiam de vitæ melioris conversatione pertracto; illic vos labiis mentis exosculor, & manibus cordis amplector. quo fit, ut vera dilectio quæ in visceribus meis viva vultus vestri figureatione nutritur, & igniculo caritatis accenditur, amoris vestri mihi vicissitudinem repromittat, & animus meus inhians, ut juri fidei-justor assistat, dum quantum mihi de vobis præsumere debeam, conscium mutua dilectionis pectus interrogo. Et ideo specialiter depono tam vos, quam omnes etiam cælestium præceptorum factores & divinatorum eloquiorum sectatores, ad quoscumque sive per hoc: sive per aliud quodcumque opusculum notitia nominis mei pervenerit, intercessionem peccatorum meorum supplex ab omnibus exquiri, subnixæ prece deprecans, ut id a misericordissimo Domino nostro assiduis petitionibus flagitetis: ut omnibus delictis meis atque peccatis omnibus, opulantiis vobis consuetudinaria clementia & copiosa bonitate delectis, & si non ad idem præmium, saltem ad eundem nos portum quietis jubeat pervenire: ut quamvis hic propter spatia terrarum oculis corporis sapies nos videre non possimus, ibidem de mutua præsentia gaudeamus: & quando vobis a justo Judice retribuatur corona meritorum, mihi a piissimo Redemptore & advocato perfectissimo commissorum venia non negetur: & ideo per ineffabilem misericordiam ac virtutis operationem nobis præstare dignetur, ut quos hic veritate fidei conjungit, illic habitatio non separet: concedatque divina misericordia, ut paternitatem tuam per multos annos exterioris vigorem & alacritatem integra sanitas indulgeat: quia tunc vere reparatum esse me sentio, si de sospitare vestra semper optata cognovero. Filios vestros, fratres meos, & salutans veneror, & venerans saluto. Memento mei, vir Dei.

XLII.

Diploma Ludovici augusti pro monasterio Fossatensi.

Ad lib. 28.
n. 39.
Ex authentico
Fossatensi.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi HLudovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Cum petitioni-

Annal. Bened. Tom. II.

bus servorum Dei justis & rationabilibus divini cultus amore fivemus, superna nos gratia muniri non diffidimus. Idcirco notum sit omnibus fidelibus nostris, præsentibus scilicet & futuris, quia Bego fidelis noster retulit serenitati nostræ, qualiter quoddam cœnobium in pago Parisiaco, in loco qui dicitur Fossatus, in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli, vel sanctæ Mariæ semper virginis constructum, situm super fluvium Maternam, ubi olim monachi sub sancta Regula deguerunt, pœne destructum inveniens, ob emolumentum animæ suæ eundem locum adsumpto labore restaurare, & ad pristinum statum revocare curavit. Sed his peractis veniens ante præsentiam nostram commendavit nobis idem monasterium, cum abbate, nomine Benedicto, una cum monachis eidem abbati ad regendum commissis, obsecrans, ut deinceps sub nostra defensione, & immunitatis tuitione, quemadmodum ceteros abbates monachorum per imperium a nobis divinitus concessio * consistunt, ita & illum una cum monasterio vel monachis, & rebus vel hominibus eidem monasterio juste subjectis consistere faceremus. Cujus petitioni, quia rationabilem, immo Deo amabilem esse cognovimus, libenter suscepimus, & per hos nostros imperiales apices, sicut petiit, ita & concessimus. Proinde volumus ut prædictus abba & monachi in prædicto monasterio degentes, cum rebus quas nunc habere noscuntur, vel deinceps juste acquirere poterunt, sub nostra defensione & immunitatis tuitione persistant. Et jubemus atque modis omnibus decernimus, ut nullus iudex publicus, vel quilibet ex judiciaria potestate in ecclesias aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones prædicti monasterii, quas moderno tempore juste & rationabiliter possidere videtur in quibuslibet pagis & territoriis, quicquid ibidem propter divinum amorem conlatum fuit, quæque etiam deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidei-justos tollendos, nec homines ipsius monasterii tam ingenuos quam & servos, [qui] super terram ipsius residere videntur, injuste distringendos, nec ulla petitione aut illicitas occasiones requirendas, ullo umquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat: & quicquid de rebus præfati monasterii fiscus sperare poterat, totum nos pro æterna remuneratione prædicto monasterio concedimus, ut perennis temporibus in alimonia pauperum & stipendia monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione, supradictus abba, vel successores ejus de hac luce migraverint; quamdiu ipsi monachi inter se tales invenire potuerint, qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant; per hanc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi abbates: quatenus ipsos servos Dei, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjugate proleque nostra atque stabilitate totius imperii

* concessum.

Y Y yy

nostri a Deo nobis concessi atque conservandi jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus, Domino protegente, valeat inconvulsa manere, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus. Signum HLudowici piissimi imperatoris. Durandus diaconus ad vicem Helisachar recognovi & subf. Data XII. kal. Julias, anno Christo propitio imperii domni HLudowici piissimi augusti III. indictione VIII. Actum aquisgrano palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

XLIII.

Precaria Bertfredi abbatis Melundensis.

Ad lib. 28. n. 74. *Ex schedis D. Joh. Elie.*
 * de Tomerrey.
 * Cheney.
 IN Christi nomine Bertfredus abba, qui Melundus monasterium in regimine habere videtur, & cuncta congregatio monachorum, qui ibidem officium Deo fungere videntur. Dum multis non habetur incognitum, qualiter ego Barnuinus & Wulfinus res nostras, quæ sunt in pago Tornetrinse *, in fine Saviniacense, in villa Cainaco *, condonavimus ad monasterium Melundense sancti Petri, ancinas scilicet duas de vinea, & quatuor arabiles. Propterea nostra fuit petitio, & Bertfredi abbatis & fratrum voluntas, ut easdem res nobis ad usum beneficii præstare deberetis, quod & ita fecistis, ea scilicet ratione, ut annis singulis festivitate sancti Petri æstivatica deneratas de cera duas vobis ad usum habere debeamus: & si de ipso censu negligentem apparuerimus duplum componamus, & nihilo minus precaria ista firma omni tempore vitæ nostræ permaneat; & ita stabilis, ac si de quinquennio in quinquennium renovata sit. Actum Melundus monasterio publice. Ego Bertfredus abba hanc precariam a me factam relegi, & Christi nomine roboravi. Godefridus monachus & sacerdos subscripsi. Adalbertus monachus & sacerdos subf. Ostremar monachus & sacerdos subf. Wlmarus monachus & sacerdos subf. Aldierius monachus & presbyter subf. Epplenus monachus & presbyter subf. Aclalelus sacerdos subf. Fulcradus monachus subf. Norgaudus presbyter subf. Giflerius levita monachus subf. Hero monachus subf. Jonas monachus levita subf. Raculfus monachus subf. Wicardus monachus subf. Avo monachus subf. Hicelinus monachus subf. Av...tus presbyter subf. Bernardus monachus subf. Honradus monachus subf. Ego Eutherius monachus & sacerdos hanc precariam scripsi & subscripsi. Data mense Octobri, anno II. regni domini HLudowici regis.

XLIV.

Ludovici Pii præceptum de revocandis servis fugitivis monasterii Farfensis.

Ad lib. 29. n. 5. *Ex arch. Farf.*
 IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri J. C. Ludovicus divina ordinante providentia imperator augustus, omnibus episcopis, ab-

batibus, abbatibus, ducibus, comitibus, iudicibus, gastaldis, vassis nostris, vicariis, actionariis, centenariis, vel reliquis fidelibus, seu missis nostris ubique discurrentibus. Cognoscatis quia Ingoaldus venerabilis abbas ex monasterio sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, Sabinensi in loco qui vocatur Acutianus, clementiæ regni nostri innotuit, eo quod monachi, vel secundum regulam S. Benedicti offerri sanctæ Mariæ, quos ipse ordinaliter prævidere debet, fuga lapsi, per episcopia & cetera monasteria, sive per diversa loca aliquoties appareant, & retulit quod nullo modo recipere valeat, sed injuste a quibuslibet hominibus ei aut missis suis contradicenti fiat. Unde petit celsitudini nostræ, ut ubicumque eos invenire potuerit, tam ipse quam & missi sui atque ejus successores, ut a nemine contradicenti fiat, sed licentiam habeant eos, ubicumque inventi fuerint, præsentialiter recipere absque aliquis dilatione vel contrarietate. Propterea hanc auctoritatem eis fieri jussimus, per quam omnino jubemus, ut nullus quislibet ex vobis præfato abbati ejulque successoribus atque missis eorum, ut de suis, ut diximus, monachis, vel secundum æquitatis regulam offerri fugitivis, nullum impedimentum vel contradictionem facere præsumatis: sed ubicumque inventi fuerint, de præfati regulariter hujusmodi recipiantur; & qui aliter agere voluerit, sciat se in præsentia nostra pro hac re in rationes advenire, & has litteras relectas eis reddere faciat. Et ut certius credatis hanc nostram esse jussionem, de anulo nostro subf. sigillari jussimus. Data III. kal. Maii, anno Christo propitio imperii domini Ludovicus piissimi augusti VII. indict. XIII. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter.

XLV.

Placitum pro eodem monasterio.

Ad lib. 29. n. 5. *Ex chartario Farfensi.*
 Dum a pietate domini præcellentissimi & a Deo conservati Ludovici magni imperatoris a finibus Spoletanis directi fuisset, nos Aledrannus comes & Adelardus seu Leo vassus & missi ipsius augusti, ad singulorum hominum causas audiendas & deliberandas, & conjunxissimus Nursiæ, residentibus nobis ibidem in iudicio una simul cum Guinigis & Gerardo ducibus, Sigoaldo, Magio, Hittone, & Luithardo episcopis, Ingoaldo & Guigperto abbatibus, vassis, castaldis, & aliis plurimis, retulit nobis ipse Ingoaldus abbas cum Audulfo advocato monasterii ejus sanctæ Mariæ, siti in Acutiano: Præterito anno quando fui in servitio domini imperatoris Franciæ, suggesti ejus excellentiæ, eo quod quidam homo, nomine Paulus, cum conjugis sua Tassila se obtulit in monasterio nostro sanctæ Mariæ, cum rebus suis, & habuit per præceptum Hildeprandi ducis concessas res in finibus Spoletanis, & vivente ipso Paulo & post ejus mortem ipsas res pars monasterii nostri habuit usque illam diem, qua ipse Guinigis ipsas res a parte ipsius monasterii tollere fecit injuste per

Hildericum castaldum suum de Reate. Tunc præcepit ipse princeps Rothardo & Nortperto episcopis seu isti Leoni, ut causam ipsam inquirerent, & legibus judicarent. Et cum conjunxissent Spoletum, cœpit querere iste Audulfus meus advocatus, quod ipse Guinigis injuste ipsas res ad regiam partem invasisset. Tunc dixit ipse Guinigis, quod per ipsa præcepta, quæ Hildeprandus in eundem Paulum de ipsis fecerat rebus, habere non potestis. Iterum ostendimus præceptum confirmationis domini Ludovici, qualiter ipse pro sua elemosyna in ipso monasterio concesserat tam præcepta regalia seu ducum, quæ ipsis hominibus, qui in ipso monasterio ad salvandas animas intraverunt, facta sunt. Et cum ipse Guinigis hoc vidisset, dixit quod nihil Paulus de suis rebus potestatem habuisset dandi, & quod forsactus de omnibus suis esset rebus, eo quod quando in hostem in Beneventum ambulare debuit, quando dominus imperator cum germano suo Pipino illic fuit, sine comitatu a Fauro reversus est, & testimonia exinde ramavit, & talia dare non potuit, qualia ramata habuit, & qualia exinde dedit in præsentia Rothardi & Nortperti episcoporum, seu istius Leonis nullum proficuum ei testificari sunt. Unde querimus ut nobis justitiam fieri jubeatis, sicut tibi Leoni dominus imperator in verbis commendavit, & ecce indiculum domini imperatoris vobis exinde directum. Et cum illud nobis relegi fecissemus, continebatur in eo, qualiter jusserit ipse princeps superscriptis Aledranno & Leoni, ut sine maritione ei de omni causa, quam cum Guinigis habebamus, & mota fuerat vel inquisita in præsentia superscriptorum Rothardi & Nortperti episcoporum, vel aliorum hominum, plenam justitiam facere jussissemus, ut ad ejus aures amplius ei exinde non fuisset opus inquietare. Relecto hoc indiculo recordatus est ipse Leo, ut superius ipse Ingoaldus abbas & Audulfus asseruerant, & breve de illis testimoniis, quæ Guinigis exinde dedit relegi: & cum relectum fuisset, continebatur in eo, qualiter testificaverunt Reginardus homo Francicus, Hitto & Deodatus, quod quando dominus Ludovicus cum germano suo Pipino fuit in hoste in Benevento, tunc Paulus fuisset reversus a Fauro, & introisset in monasterium cum rebus suis; & si exinde cum comitatu aut sine comitatu reversus fuisset, nescirent, & quando ipsa res ad regiam partem sublata fuisset, aut pro qua culpa, nescirent: & dixerunt quod plus exinde nescirent nec dicerent. Deinde fecimus nos missi relegi cartulam ipsam, qualiter Paulus cum ipsa conjugis sua suas res per nominata loca in ipso contulisset monasterio & tradidisset. Iterum & fecimus nobis relegi primum præceptum, quod Hildeprandus dux in eundem Paulum emiserat, ubi continebatur qualiter donaverat ei casus tredecim, novem positas in massa Amiternina, & in massa Eiculanana quatuor, & molinum unum subtrus porta Reatina, & silvam de Felecto, & pratrum in Lingla *, & in Amiterno pratrum modiorum sex, & mancipium, nomine Dominica. Aliud præceptum ab ipso Hildeprando eidem Paulo emis-

Annal. Bened. Tom. II.

sum, qualiter concesserat ei casus duas in Amiterno. Tertium præceptum, qualiter donavit eidem Paulo in casalem unum ad Fossas, qui pertinet ad gualdum Patianum in massa Eiculanana, & molinum unum in Amiterno cum molinario suo in Asenano, istas superscriptas casus cum integritate sua & familiis ad eas pertinentibus. Deinde fecimus relegi illud præceptum confirmationis domini Ludovici imperatoris, qualiter in ipso monasterio præcepta ducum confirmaverat, quæ illis hominibus emissa fuerant, qui in ipsum monasterium ad animas suas salvandas introierunt; & cum relecta fuissent, interrogavimus ipsum Guinigis ducem, per qualem rationem res Pauli aut ejus conjugis ad regiam partem defendere vellet, aut forsitan haberet amplius exinde testes qualiter ipsas res defendere posset. qui dixit: Certe de istius confirmationis præcepto domini imperatoris antea nescivi, & testes amplius exinde non habeo nec invenire possum, & per nullam rationem ipsas res ad regiam partem tenere possum cum lege, nisi pro eo solummodo quod ipsas res ad regiam partem recolligere feci, sicut alias res aliorum hominum, quas per præcepta ducum habuerunt, & sicut commendatum mihi fuit a domino Carolo imperatore. Professione hac facta, juxta qualiter nobis indiculum a domino imperatore venerat, & juxta ipsa præcepta vel illius confirmationis præceptum domini imperatoris, & secundum illam cartulam quam ipse Paulus cum conjugis sua in ipso fecerat monasterio, fecimus revestire exinde ab eodem Guinigis duce prædictum Ingoaldum abbatem & Audulfum ejus advocatum de ipsis rebus prædicti Pauli & conjugis ejus, quas ad regiam partem tenebat, ad partem ipsius monasterii sanctæ Mariæ; & missos eis deputavimus Joseph & Sigefrid, seu Theodipertum castaldos, qui eos in ipsas res intromitterent; & finitum est. Unde qualiter actum & deliberatum est, præsentem notitiam pro securitate partis ipsius monasterii fieri admonuimus. Et ego quidem Paulus notarius domini regis scripsi, anno imperii domini Ludovici VIII. mense Augusto, indict. XIV. feliciter. Signum † manu mea superscripti Aledranni missi, qui interfui. Signum † manu mea ff. Adelardi missi, qui interfui. Leo missus domini imperatoris concordans subscripsi. † Ego Sicuardus episcopus interfui. † Ego Hitto episcopus interfui. † Ego Luithardus episcopus interfui. Ego Fromaldus subscripsi. † Ego Maximus interfui. Ego Acerisius castaldus interfui. Signum superscripti Guithelmi Faliqui qui ibi fui. † Ego Immo ibi fui. † Ego Armifredus ibi fui. Signum Godeberti. † Ego Stafius ibi fui. † Ego Gudelprandus ibi fui. Ego Madelpertus ibi fui. † Ego Teudipertus. † Ego Lanfridus ibi fui.

Y Y y y ij

XLVI.

Diploma Ludovici Pii, quo confirmat Anianensi cenobio villam Cinciani, quam Arnaldus comes eidem concesserat.

Ad lib. 29.
n. 33.
Ex tabulario
Anianensi.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri J. C. HLudovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, presentibus scilicet & futuris, notum sit, quia Tructesindus venerabilis abba ex monasterio quod dicitur Aniana, in honore Dei & Salvatoris nostri J. C. necnon & sanctæ Mariæ constructum, nostræ mansuetudini suggestit, qualiter Arnaldus comes in pago Biterrensi villam de Cinciano, & casale proprium ex comparatione & acquisitione adquisivit, & ipse Arnaldus per suum wadium domno Benedicto tradidit prædictas res præfati monasterii Anianensis, quo mortuo missi nostri partibus nostris prædictas res revocaverunt. Petiit itaque prædictus abba Benedictus clementiam nostram, ut ipsas res de jure nostro in eisdem monasterii ditione perpetualiter ad obtinendum tradidissent, quod ita & fecimus. Petiit itaque nos Tructesindus abba, ut nostrum præceptum super hoc negotio fieri juberemus, per quod nostris futurisque temporibus ipse & successores sui per eum securius & firmiter eas possiderent. Cuius petitioni assensum præbuimus, & hoc nostræ auctoritatis præceptum fieri decrevimus, per quod decernimus atque jubemus, ut quidquid rerum suarum prædictus Arnaldus ad præfatum monasterium Anianum prædonavit, firmum & inviolabile permaneat; ita videlicet ut quidquid de ipsis vel in ipsis rectores & ministri supra memorati monasterii disponere atque ordinare vel etiam facere pro utilitate ejusdem monasterii voluerint, absque ullius injusta contradictione ordinent atque disponant, & faciant quidquid utilitati prædicti monasterii congruere & convenire prospexerint. Et ut hæc auctoritatis nostræ præceptio firmiter habeatur, & per futura tempora melius conservetur, anuli nostri impressione subter eam signari jussimus. Hirminmaris diaconus ad vicem Fridugisi abbatis recognovi. Data xviii. kalend. Septemb. anno Christo propitio viii. imperii domni HLudovici piissimi augusti, indict. . . . Actum Carbonaco villa palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

XLVII.

Privilegium Ludovici Pii pro monasterio Gregoriano.

Ad lib. 29. n.
5.
Ex authentico
Gregoriano.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi HLudovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Si liberalitatis nostræ munere de beneficiis a Deo collatis nobis, locis Deo dicatis aliquid conferimus, id nobis & ad mortalem vitam feliciter transigendam, & ad æternam perpetualiter obtinendam

profuturum liquido credimus. Idcirco notum sit omnium fidelium nostrorum tam presentium quam & futurorum industriæ, quia vir venerabilis Gorafridus abba ex monasterio sancti Gregorii, quod alio nomine Confluens vocatur, postulavit nos, ut nos ob utilitatem & necessitatem fratrum ibidem Deo famulantium, partem quamdam de foreste nostra, contiguam ipso monasterio, quæ ad fiscum nostrum, nomine Columbarium*, aspicere vel pertinere videtur, in nostra elemosyna eidem monasterio concederemus. Cujus precibus pro mercedis nostræ augmento & reverentia illius sancti loci, nobis ad quietem libuit, & de præfata foreste nostram partem quamdam per loca denominata atque determinata eidem monasterio in nostra elemosyna ad necessitatem & utilitatem fratrum Deo inibi degentium concedere placuit; id est per locum, ubi *Bredembach* rivulus in Fachinam confluit, sursum usque ad locum, ubi ipse rivulus surgere incipit; deinde per semitam, quæ nominatur *Isneida*, usque ad montem, qui appellatur *Swarzimberg*; deinde per eundem medium montem usque ad *Lapidem-magnum*, qui jacet ad radicem montis, & inde usque ad Fachinam; quantumcumque vero de prænomina foresta nostra infra dinumerata & determinata loca esse videtur, totum & ad integrum eisdem monasterio in nostra elemosyna concedimus. Quapropter volumus atque jubemus, ut per hanc nostram auctoritatem, per loca superioris denominata, tam nostris quam & futuris temporibus, prædictus Gorafridus abba, ejusque successores vel congregatio ipsius sancti loci, prænominatam partem silvæ de præscripta foreste nostra in nostra elemosyna concessam habeant, atque jure perpetuo in ditione ipsius monasterii consistat: ita dumtaxat, ut cum aliquid de ipsa vel in ipsa ob utilitatem & profectum ipsius monasterii facere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi. Et ut hæc nostræ auctoritatis donatio atque confirmatio firmior habeatur, & tam nostris quam successorum nostrorum temporibus inconulsam atque inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus. Signum HLudovici serenissimi imperatoris. Hirminmaris diaconus ad vicem Fridugisi recognovi. Data pridie idus Junii, anno Christo propitio x. imperii domni HLudovici piissimi augusti, indictione prima. Actum Franconowrti palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

XLVIII.

Præceptum Ludovici Pii & Lotharii pro S. Aniano.

Ad lib. 29. n.
77.
Ex archivo S.
Aniani.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris Jesu-Christi HLudovicus & HLotharius divina ordinante providentia imperatores augusti. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei, eique in eisdem locis famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi

* *Vernazobte.*

non diffidimus. Idcirco notum sit cunctis fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris, presentibus scilicet & futuris, qualiter Durandus abba in Septimania, in pago videlicet Narbonensi, in villa quæ dicitur *Vetnodubrus**, in proprio quod ei liberalitate munificentia nostræ contulimus, monasterium ex nostro opere in honore & veneratione beatissimi Aniani confessoris Christi, in loco qui dicitur *Holatianus*, inchoavit; monachos per plures congregavit; abbatem eis, nomine *Wocam*, præfecit, & per testamentum confirmationis suæ quasdam res & mancipia ibidem delegavit, necnon libros & ministeria ecclesiæ variamque suppellectilem tribuit, & cum his omnibus eorum ac ceteris rebus denominatis per cartulam traditionis nobis ad proprium tradidit, sicut in ipsa traditione plenius constat esse gestum; simul nostram deposcens serenitatem, ut opus, quod ipse devotissime ad sanctam professionem observandam inchoaverat, Deoque voverat, & nobis perpetuo ad habendum traderet, per nostram providentiam atque auctoritatem ad hoc conservaretur, ut idem ordo eodem in loco pro nostra æterna memoria atque elemosyna perpetualiter observaretur. Cujus donum gratanter suscipimus, & ejus petitioni libenter annuimus, atque per hanc nostram auctoritatem, sicut postulavit, concessimus atque confirmamus. Proinde notum esse volumus omnibus vobis, quod prædictum monasterium cum omnibus locis, villis, insulis, piscatoriis, vel iis quæ ad ipsum adspicere cernuntur, cum omnibus etiam finibus, terminis & adjacentiis eorum, cum mancipiis ac ceteris rebus, quemadmodum in chartula donationis, quam nobis contulit, plenius continentur, ideo ut sancta professio ibidem perpetualiter in nostra elemosyna conservari queat, devotissime contulimus: ut omnia quæcumque præfati tempore possidere videntur, vel ad eum adspicere dignoscitur, quod in antea divino instinctu aut a nobis aut a successoribus nostris, vel a quibusdam fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ illis collatum fuerit, totum in fervorem Dei inibi Domino militantium necessitatibus consulendum, & pauperum curam gerendum, propter divinum amorem & honorem Deo miserante pro ablutione peccatorum nostrorum omni cedat tempore. Sed ut quietius ibidem viri Dei Domino famulari possint, & a malis hominibus res ejusdem cœnobii sicut alia vel nostræ proprietatis defendantur & tueri queant, hanc nostram imperialem auctoritatem hujus rei gratia fieri jussimus, ut omnes sub nostra etiam speciali defensione & immunitatis tuitione consistere non dubitent. Præcipientes ergo inhibemus, ut nullus iudex publicus, vel quilibet ex judiciaria potestate, aut quælibet majoris vel minoris ordinis persona, ad causas judiciario more audiendas in ecclesiis aut loca vel villas seu reliquas possessiones, quas in quibusdam pagis ac territoriiis prædictis tenet vel possidet monasterium, aliasque, quas deinceps in jus ipsius sancti loci divina pietas augeri voluerit, ingredi præsumat, nec fieri tributa vel paratas seu mansiones accipere, sive teloneum exi-

gere, aut fidejussores tollere, vel homines ipsius cœnobii, tam ingenuos quam servos, super terram ipsius commanentes distringere, nec ullas publicas fructiones seu redhibitiones vel illicitas occasiones requirere aut exactare audeat: sed liceat memorato abbati, suisque successoribus res præfati monasterii cum omnibus sibi subiectis sub tuitionis atque immunitatis nostræ defensione, remota totius judiciariæ potestatis inquietudine, quieto ordine possidere; & quidquid in eo fiscus exinde exigere poterat aut sperare, tantum in fratrum stipendiis & in luminaribus ejusdem ecclesiæ consignandis atque pauperibus alendis, sicut dictum est, cedat. Constituimus etiam, ut quancumque divina vocatione memoratus abbas vel successores ejus ab hac luce migraverint, licentiam habeant monachi ibidem consistentes, talem inter se per nostrum successorumque nostrorum consensum eligere abbatem, qui eis secundum regulam sancti Benedicti præesse & prodesse queat: quatenus servos Dei ibidem Domino famulantes, pro nobis proleque nostra ac stabilitate totius imperii nostri Domini misericordiam exorare delectet. Illud etiam per nostram auctoritatem concedimus & confirmamus, atque nostros successores rogamus, ut hoc monasterium sub sua speciali tuitione retineant, & neque ad episcopum, neque ad aliud monasterium ullo umquam tempore ab illis subjiciatur, aut in beneficium cuilibet tribuatur, sed solummodo in jure & tuitione illorum pro omnibus temporibus ad monasticum ordinem observandum persistat: sicque hoc nostrum donationis opus immobiliter conservent, sicut pacta sua a suis successoribus conservanda optaverint. Hæc vero auctoritas ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, manibus propriis subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus. Signum HLudovici piissimi imperatoris. Signum HLotharii gloriosissimi augusti. Hirminmaris notarius ad vicem Fridugisi recognovi. Data kalend. Augusti, anno Christo propitio xiii. imperii domni HLudovici piissimi augusti, & HLotharii iv. indict. iiii. Actum Carisiaco palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

XLIX.

Ludovici & Lotharii imperatorum donatio facta Ricbodoni abbati Senoniensi.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus & HLotharius divina ordinante providentia imperatores augusti. Omnibus fidelibus nostris, presentibus scilicet & futuris, notum fieri volumus, quia concessimus cuidam fidei nostro Ricbodoni abbati in beneficium cellulam, quæ est constructa in honore Domini nostri Jesu-Christi in Vofago, in loco qui vocatur *Aluwini-mons*, super fluvium Prusia, quam jam dudum avunculus suus, Wicbodus nomine, episcopio Mettensi, quod est in honore sancti Stephani protomartyris constructum, per strumenta cartarum tradidit. Hanc

Ad lib. 29.
n. 89.
Ex authentico.

itaque cellam cum omnibus iuste ad se pertinentibus, rotum & ad integrum prædicto fideli nostro Ricbodoni abbati in beneficium per hanc nostræ auctoritatis largitionem concedimus, eo scilicet modo, ut omnibus diebus vitæ suæ absque ullius injusta contradictione illam quieto ordine teneat atque possideat: post obitum vero ejus cum omnibus ad se pertinentibus ad jus monasterii Senonicæ, quod & ad prædictum episcopium Mertensem pertinet, ad integrum modis omnibus revertatur. Et ut hæc nostræ auctoritatis largitio firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur, & diligentius conservetur; manibus propriis subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus. Signum HLudowici serenissimi imperatoris. Signum HLotharii gloriosissimi augusti. Hirminmaris notarius ad vicem Fridugisi recognovi & subf. Data xv. kal. Januarii, anno Christo propitio XII. imperii domni HLudowici & domni HLotharii IIII. indictione IIII. Actum Aquisgranii palatio regio in Dei nomine feliciter.

L.

Dungal's reclusi elogium.

Ad lib. 30. n.
3. Ex cod. Bibl. Ottoniana.

Quisquis es hunc cernens titulum, dic peccatore puro,
Sic requies illi, lector opime, precor.
Te precor omnipotens quadrati Conditor orbis,
Dungalus ut vigeat miles ubique tuus,
Atque suum jugiter defendas corpus in ævum,
Ne lupus incautus dilacerare queat.
Sidereum ut valeat rite comprehendere olympum,
Cum sanctis vitam participare queat.
Quærere divinum non cessat nocte dieque
Auxilium, ut possit vincere cuncta mala.
Divitias varias temnit mundi perituri,
A mundi curis libera corda vehit:
Atque regit propriam iusto moderamine carnem,
Pro carnis vitio ne pereat anima:
Mortiferaque rogat mundi contemnere pompas,
Cælestis regni quærere lucra rogat,
In Domini meditando toto conamine lege,
Et servit Domino mens pia iure suo.
Discipulos proprios inlustrat lumine sacro,
Cœca posita in cælo clara lucerna loco.
Scripturas promit casto de pectore sacras,
Edocet infirmos & validos pariter;
Lacte rigans pueros, & dat cupientibus escam,
Hinc lac ut capiant, inde cibum pariter.
Ceu pia mater alit natos cum mente benigna,
Escam grandævus, lac rudibus tribuens.
Plura quid enumerem sanctis virtutibus istis:
Dicere quas nequeo, scribere nec valeo.
Pectore si fluere verba ceu flumina nostro,
Nec sic sufficerem digna referre tibi.
Sis sanus, vigeas, opto, per tempora longa,
Perpetuam requiem det tibi, posco, Deus,

Voluitur incertis mundus cum casibus iste,
Et genus humanum pessima mors perimit.
Cum venit extremum nil profunt tempora longa,
De mortis nullus lege solutus adest.

LI.

Incipit opusculum Rabani Mauri contra eos, qui repugnant institutis B. P. Benedicti.

SI quis scripturam sacram, quam per homines probos divinitus inspiratos superna Sapientia humano generi contulerat, inspexerit; non aliud eam quam destructionem infidelitatis atque cupiditatis, & adificationem fidei ac caritatis nobiscum agere reperiet: ut abrenuntiantes diabolo, & pompis atque operibus ejus, per fidem, spem, & caritatem, uni Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto fideliter serviamus. Unde mirandi, immo miserandi sunt illi, qui hoc negligentes, quod in infantia professi sunt, & quod in primordio vitæ suæ abdicaverunt, quasi eminentioris ac majoris dignitatis sit, ei præponunt. Sunt ergo quidam, qui a cunabulis suis sacras litteras didicerunt, & sanctæ ecclesiæ nutrimento tamdiu aliti sunt, quousque satis educati in sublime sacrorum ordinum proveherentur. Sed ingrati tanto munere, contraria orthodoxorum patrum fidei sentiunt, ac matrem universorum fidelium telis iniquitatis suæ cortidie impugnant; cum hoc quasi probum fingunt, atque pro vero quibusque commendare fatagunt, quod nec patriarchæ, neque prophetæ in veteri testamento umquam habuerunt, nec apostoli atque evangelistæ in novo fieri omnino consueverunt. Unde dementia eorum omnibus nota fiet, quando nec prioribus, nec sequentibus veris Dei cultoribus in ulla parte concordant.

Aliunt enim pompaticæ pravorum dogmatum impudentes artifices, quod non liceat parentibus filios parvulos ad Dei servitium tradere, nec convenire homini libero ingenuum filium servum facere, humanam legem Deo imponere, voluntates ac dominationem omnem humanis sanctionibus subicere conantes. Nec recolunt id Apostoli, quo ait: *Sive servi, sive liberi, omnes unum sumus in Christo.* & idem: *Qui enim, inquit, liber vocatus est, servus est Christi.* & *Qui servus vocatus est, liberus est Domini.* maxime cum & hoc pro magno honore sancti patres habuere, quod servi Dei nuncuparentur. Unde & Abraham, Isaac & Jacob servi Dei excelsi appellati sunt. Hinc & Moyses & prophetæ, hinc Job & David servorum Dei nomine nobiliter adnotati sunt: cum ipse Dominus ad fatan ait: *Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?* & de David: *Inveni, inquit, David servum meum, oleo sancto meo unxi eum.* Sed ad hæc forsitan isti novorum dogmatum institutores respondent, non se contradicere, quin omne genus humanum divinæ servituti obnoxium sit: sed non velle, quod ad monasticam disciplinam, & ad regularem ordinem sequen-

Ad lib. 30.
n. 30.
Ex cod. Mellicensi in Austria.

dum aliquis filium suum tradat. Quasi in eo immunes sunt, quod non generi, sed speciei derogent, cum species ad genus referatur, nec genus sine specierum diversitate consistere possit. Quis umquam hæreticorum vel schismaticorum fuit, qui universam religionem christianam penitus abjiceret atque denegaret? hoc enim proprie infidelium est. sed quia veris falsa permiscebant, & regulam veritatis per omnia sequi volebant, extorres facti sanctæ ecclesiæ, communionem penitus privati sunt. Nam in evangelio Dominus ait: *Qui solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum.* Unde Jacobus apostolus ait: *Qui in uno offendit, factus est omnium reus.* Hinc & Paulus ait: *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Hinc & Johannes dicit: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum; sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.* Et item: *Omnis, inquit, qui non manet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic Filium & Patrem habet.* Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non offert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. qui enim dicit Ave, communicat operibus illius malignis. Ergo, quicumque religioni christianæ, & sanæ doctrinæ, quam ab apostolis & prophetis, necnon & ab ipso Domino susceptam honorabiliter sancta custodit ecclesia, ex aliqua parte ore blasphemio reprehensionem ingerit, seu diminutionem facit, sciat se Corporis Christi omnino unitate privatum esse, nec posse nisi per penitentiam condignam erroris sui veniam, & cælestis regni aditum promereri; quia secundum Salvatoris sententiam, *Nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, Filius hominis, qui est in caelo.* Qui enim manet in unitatis compage, ad regnum simul ascendet cum capite; qui autem divortium amat, necesse est ut in ima inferni, atque in tartari profunda simul cum erroris auctore, ac dissensionis animatore diabolo mergatur: quia non est dissensionis Deus, sed pacis.

Sed quia negotium scribendi suscepimus adversus eos, qui dicunt, non licere parentibus liberis filios suos ingenuos Dei servitio mancipare: necnon & contra illos, qui parvi pendentes votum, quod Deo voverunt, servitium sanctum quod professi sunt, quasi sine reatu deserere possent, indigne abjiciunt; monasticam quoque disciplinam secundum sanctorum patrum regulas ordinatam, ceu humana inventionem, & non divina auctoritate institutam, despicientes detestantur; primo sacrarum scripturarum testimoniis, & sanctorum patrum exemplis ostendemus, licere homini christiano suam sobolem Deo consecrare: demum votum quod Deo voverit, sine magno reatu omitti omnino non posse; postremo vitam monasticam, non humana argumentatione, sed divina auctoritate institutam esse: ut hi qui in suis sectis magis confidunt, quam in divinorum librorum scriptis, saltem ipsa veritate superati penitentiam agant, erroremque suum relinquentes, semetipsos decipere, aliosque secum ad perditionem trahere desistant,

Juxta primordium ergo libri Geneseos, ubi de Protoplasti primis filiis narrat scriptura sancta, ita subjungit, dicens: *Fuit autem Abel pastor ovium, & Cain agricola. Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terra munera Domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain vero, & ad munera illius non respexit.* Ecce habes juxta inchoationem humani generis, statim Deo placere primogenitorum oblationem, de innocenti pectore atque pinguetudine caritatis prolata, magis quam ad inquisitionem terreni cultus, ubi ingenium caller humanum. Et ne forte dicas, hæc brutorum animalium oblatione Dominum delectari; audi Apostolum dicentem: *Numquid de bobus cura est Deo? an magis scripta sunt propter nos? Hinc Dominus per Psalmistam dicit: Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos, quoniam mea sunt omnes fere silvarum; jumenta in montibus & boves.* Et paulo post: *Immola, ait, Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua.* Et item: *Sacrificium laudis, inquit, honorificabit me, & illic iter est, in quo ostendam illis salutare Dei.* Cum autem Cain propter invidiam interficeret Abel, rursus Adam cognovit uxorem suam, quæ peperit ei filium, quem vocavit Seth, dicens: *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos, de quo non frustra subsequitur scriptura dicens: *Iste cepit invocare nomen Domini.* Sicut enim Abel filii Adam oblationem Deo placere approbavit, ita & nepotis ipsius, hoc est, Enos, devotionem in laudem Dei expressit, cum dicit: *Iste cepit invocare nomen Domini.* Non enim ait, iste studiosus ac callens fuit in exercitio operis terreni: sed quo magis Dominum delectari novit, hoc pro magno laudis honore extulit, dicens: *Iste cepit invocare nomen Domini.* Ille ergo rite invocatur nomen Domini, qui devotum pectus, & oris officium, ac boni operis studium ad glorificandum Dominum coadunat. Ille merito cum Psalmista dicere potest: *In me sunt, Deus, vota, quæ reddam laudationes tibi.* Similiter quoque Enoch & Noë hoc in laudis titulo principatum habent, quod Dominum timerent & amarent, atque in ejus præceptis bonorum operum gressibus ambularent. Quorum priorem tulisse Deus dicitur, ne diutius toleraret peccatorum vexationem: alterum, mundo diluvio pereunte, in arca simul cum sobole ad restaurandam humanam progeniem inscribitur reservasse. Cujus primogenitus Sem, juxta Hebræorum opinionem, erat sacerdos Dei summi, quem in subsequentibus scriptura Melchisedech appellat; offerens panem & vinum, secundum cujus ordinem ille sacerdos extitisse perhibetur; ad quem patria vox in psalmis ait: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Igitur Abraham unicum fidei & obedientiæ, atque veræ pietatis exemplar, qui ad vocem Domini egressus est de terra sua, & de cognatione sua, & peregrinatus est in terra, quam illi Dominus promiserat se daturum, & semini ejus post eum

in possessionem. Hic filium suum Isaac, de quo accepit repromissionem, ad imperium Domini obtulisse describitur, in locum, quem ostendebat ei Deus, in quo ædificavit altare, & desuper ligna composuit; cumque colligasset filium suum dilectissimum, posuit eum in altare super struem lignorum, extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium. sed angelus Domini prohibuit eum, dicens: *Ne extendas manum tuam super puerum, neque facias ei quidquam. Nunc cognovi quod timeas Dominum, & non peperceris filio tuo unigenito propter me.* Et paulo post sequitur scriptura de eodem ita narrans: *Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti rem hanc, & non peperceris filio tuo unigenito, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas celi, & velut arenam quæ est in litore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terre, quia obedisti voci mee.*

Quid ad hæc respondent importuni defensores genuinæ libertatis, & vaniloqui contra Dominum? Numquid dicunt, hunc patriarcham inique egisse, quod unicum filium & heredem de libera uxore natum, propter mandatum Domini offerebat? aut arguunt Dominum impietatis, quod fidelem suum cultorem coegerit patricidium committere? an non magis iniqua est opinio eorum, qui legem mundanam & temporalem legi divinæ atque æternæ, quæ omnia regit, & cuncta autu suo disponit, præponunt? Si enim hoc non licet quod Deus æternus fieri jubet, quomodo licet quod universa vanitas docet? scriptum est enim: *Universa vanitas omnis homo vivens.* Quamquam in imagine Dei ambulat, tamen vane conturbabitur. Idem ergo Dominus, qui tunc oraculo suo iusserat, patriarcham offerre filium suum in holocaustum; nunc in evangelio suo jubet plebem ecclesiasticam sobolem suam tradere ad servitium sanctum: & qui tunc laudavit pro amore suo obedientiam piam, nunc probat in amore suo devotionem sanctam. Nam qui tunc dixit in lege sacerdoti, ut vestimentum non scinderet, & ad omnem mortuum non ingrederetur omnino; super patre quoque suo & matre non contaminaretur, nec egrederetur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei sui super eum est; ipse nunc in evangelio dicit homini christiano: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te; & si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te. Expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.* Et item: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus; & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Et item: *Si quis, inquit, vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.* Et rursum: *Omnis, inquit, qui relinquit domum, fratres, aut sorores, aut matrem, aut patrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter*

nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit? Denique Isaac fidelis Dei cultor, atque paternæ voluntatis devotissimus exsecutor, typus illius de quo dicit Apostolus, *factus obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis: idcirco portavit ligna ad conficiendum de semetipso holocaustum, ut Christum exprimeret portantem crucem ad peragendum passionis suæ sacramentum.* Fodit puteos plurimos, ut inveniret aquam vivam: docens nos intente meditari scripturas sacras, donec percipiamus divinam sapientiam. Hic ergo patientia sua & obedientia arguit illos, qui paterno superbe resistunt voto, atque decreto, ne in eis divinæ servitutis expleatur effectus.

Similiter & Jacob, vir simplex habitans in tabernaculis, humilitatis summæ ac mansuetudinis nobis præbet exemplum, ut si velimus benedictionem hereditare paternam, maneamus in simplicitatis nostræ tabernaculis, & ecclesiæ matris per omnia subditi, magis subjiciamur regulis, quam cum Esau rufo & hispido, vanis mundi serviamus negotiis. Quid enumero specialiter Patriarcharum singulorum facta, ad comprobendam paternæ auctoritatis potestatem, in filiis suis ad servitium Dei tradendis; cum Dominus ipse in lege præceperit Israeli, omnium primogenitorum sibi met faciendam consecrationem, dicens ad Moysen: *Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israël, tam de hominibus, quam de jumentis; mea sunt enim omnia.* Et rursum, cum levitas pro primogenitis vellet eligere in cultum tabernaculi, ita locutus est ad Moysen, dicens: *Tolle levitas de medio filiorum Israël, & purificabis eos.* Et paulo post: *Applicabis, inquit, levitas coram tabernaculo fœderis convocata omni multitudine filiorum Israël: cumque levitas fuerint coram Domino, ponent filii Israël manus suas super eos, & offeret Aaron levitas munus in conspectu Domini a filiis Israël, ut serviant in ministerio ejus; & consecrabis eos in oblationem Domini, quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israël; pro primogenitis, quæ aperiant omnem vulvam in Israël, accepi eos Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israël, tam ex hominibus, quam ex jumentis ex die, quo percussisti omne primogenitum in terra Egypti, sanctificavi eos mihi, & tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israël, tradidique eos dono Aaron, & filiis ejus de medio populi, ut serviant mihi pro Israël in tabernaculo fœderis, & orem pro eis, ne sit in populo plaga.* Ecce Dominus expetit omne primogenitum ab his qui legibus suis obtemperare debent, & non tantum hominum, sed etiam primogenita jumentorum: ut ostendat quod non solum nostra, sed etiam nosmetipsos debitores sumus illi offerre.

Et ne aliquam querimoniam rite opponere possis, & dicere; fas non esse hominem quemlibet filium suum aque liberum ad servitium Dei offerre: jubet universum populum, unam tribum de duodecim simul totam offerre ad tabernaculum fœderis, & consecrare ibi in oblationem Domino ad ministerium ejus. Utrum tunc videtur majorem potestatem habere filios

Israël

Israël in fratribus suis levitis offerendis, quibus post oblationem decreto Domini abnegata est fors omnis hereditatis terrenæ, & possessio inter ceteras tribus haberi: vel patrem cum filio proprio adhuc quidem teneræ ætatis, & nondum secundum legem sui juris aut potestatis existentem; cum eum secundum sanctæ Regulæ instituta omnibus mundanis curis negotiisque, atque possessionibus exutum, soli Deo ad servitium mancipare decreverit? Aliud est enim ab æquali æqualem tradi, & aliud a majore minore alicui subijci. Inter æquales enim sæpe contradictio oritur, ne una pars alteram superet, aut servire cogatur: sed inter majorem & minorem nulla ratio existit, quod junior majoris imperio omnino se non subijciat. Si enim imperium Domini & in majoribus, & in minoribus justum est: cur non cessant vani murmuratores isti, & iniquarum compositores querularum legibus Dei detrudere; atque contra illum loqui nequitiam, qui cælum & terram, & omnia, quæ in eis sunt, creavit, regit, & secundum suam voluntatem disponit? maxime cum per Psalmistam increpando tales Spiritus-sanctus ita loquatur, dicens: *Nolite extollere in altum cornu vestrum, & nolite loqui adversus Deum iniquitatem: quia neque ab oriente, neque a desertis montibus, quoniam Deus judex est.* Meminerintque illius sententiæ, quam Judas apostolus in sua epistola protulit dicens: *Subintroierunt quidam homines, qui olim præscripti sunt in hoc iudicium, impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum dominatorem Dominum nostrum Jesum-Christum negantes.* Quibus & paulo post in eadem epistola comminando subiungens ait: *Va illis qui via Cain abierunt, & errore Balaam effusi sunt, & contradictione Chore perierunt: hi sunt in epulis suis macule, convivantes sine timore, semetipsos pascentes: nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur: arbores aurumales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ: suctus feri maris, & despumantes suas confusiones: sidera errantia, quibus procella tenebrarum in æternum servata est.* Via Cain abeunt, qui propter invidiam meliorum, nomen sibi Doctorum, quo honorificantur, assument. Errore Balaam pereunt, qui amore terrestrium commodorum, veritatem, quam ipsi norunt, impugnant. Contradictione Chore, qui vivus ad inferna descendit, intereunt, quicumque appetitu indebiti primatus se se ab unitate sanctæ ecclesiæ secerant, scientesque & prævidentes, quantum mali gerant scelerum, tamen ad tartara descendunt. Et quidem Cain de fraticidio cogitantem Dominus corripuit, sed eum invidia salvari non sivit. Balaam adversus Dei populum iter agentem Dominus vetuit: sed amor pecuniæ, ne obtemperaret, obstitit. Chore superbientem Moïses Domino in se loquente lenire curavit; sed eum elatio, qua fervebat, insanabilem reddidit. Sic profecto, sic faciunt hæretici, qui ad increpationem sanctæ ecclesiæ emendari despicunt; quin potius fratres gladio malæ doctrinæ, sicut Cain, interficere: malo consilio decipere, sicut Balaam; contra doctores catho-

cos se erigere, sicut Chore, ad suam ipsorum perditionem contendunt.

Hæc de illis patribus, quos Pentateuchus Moïsi copiose enumerat, ad comprobendam ratam & legitimam esse oblationem parentum in filiis suis, pauca de pluribus commemorasse sufficiat: nunc ea, quæ de Judicum, atque Regum temporibus menti occurrunt, ad confirmandam eandem rem, stilo proferamus. Legitur in libro Judicum, quod Jephthe Galaadites, vir fortissimus, cum bellum contra Ammonitas agere disposuisset, ut erueret Israël de manu eorum, factu super se spiritu Dei, votum voverit Domino, dicens: *Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque fuerit primus egressus de foribus domus mee, mihi que occurrerit revertenti cum pace à filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.* Transivitque Jephthe ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos, quos tradidit Dominus in manus ejus. Percussitque ab Anër, usque dum venias in Mennil, viginti civitates, & usque ad Abel, quæ est vineis confita, plaga magna nimis. Humiliatque sunt filii Ammon a filiis Israël. Revertenti autem Jephthe in Maspha domum suam, occurrit unigenita filia cum tympanis & choris: non enim habebat alios liberos. Qua visa scidit vestimenta sua, & ait: *Heu filia mi! decepisti me, & ipsa decepta es.* Aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero. Cui illa respondit: *Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis.* Dixitque ad patrem: *Hoc solum mihi præsta, quod te deprecor: dimitte me, ut duobus mensibus circumneam montes, & plangam virginitatem meam cum sodalibus.* Cui ille respondit: *Vade.* Et dimisit eam duobus mensibus; cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. Expletisque duobus mensibus reversa est ad patrem, & fecit ei sicut voverat: quæ ignorabat virum. Ad hæc quid respondent isti amici mei, quorum sermo totus versus est in fugillationem ordinis nostri? Quis ergo tam stultus & tam perversus est, ut hunc Jephthe sacrilegum esse dicat, pro eo, quod filiam propter votum quod Deo vovit, obtulerit? cum scriptura dicat; hoc eum fecisse factu super eum spiritu Dei; maxime cum Paulus apostolus in epistola, quam ad Hebræos scripsit, eum in catalogo sanctorum enumeret. Si enim patribus illius temporis licuit per ferrum, filium aut filiam Deo offerre: cur non modo licet istius ævi hominibus sobolem suam Deo spiritualiter consecrare, & exhibere hostiam vivam, sanctam, Deo placentem; rationabiliter in obsequium Christi? Si autem Abraham oblatio placuit Deo, & Jephthe factum meritum sanctitatis illi acquisivit: cur non multo magis spiritualis oblatio per evangelicam doctrinam instituta Deo placere credenda est? cum de Abraham Jacobus apostolus testatus sit dicens: *Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare.* Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius. Ex ope-

tribus enim illius fides consummata est, & suppleta est scriptura dicens: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam, & amicus Dei appellatus est.* Et de Jephthe post votum, quod Deo vovit, ita scriptum est: *Transiit Jephthe ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos, quos Dominus tradidit in manus ejus.* Ecce Abraham offerendo filium suum, amicitiam Dei promeruit: Jephthe vovendo Deo votum, victoriam de inimicis suis adeptus est. Quid post hæc consequitur, nisi quod illi, qui Dei oblationem spernunt, & tale factum sanctorum Patrum abominantur, inimici Dei nominentur ac sint; & ob hoc spiritualibus inimicis non solum non dominantur, immo merito suæ perverſitatis omnino subjiciantur? scriptum est enim: *Quicumque vult esse amicus sæculi, inimicus Dei constituitur.* Deo enim placere omnino, nisi bonum, non potest. Quod autem bonum est facienti, id meritum sanctitatis acquirit.

Hoc etiam probat Annæ factum laudabile, quod liber Samuelis commemorat. Cum enim sterilis esse describatur, & ob hoc ab æmula sua, altera scilicet uxore Helcanæ viri sui, irrideretur; ad deprecandum Dominum conversa est: nec fraudavit eam spes ejus: sed petitionis suæ conſequebatur effectum. sic enim scriptum est: *Cum esset Anna amaro animo, oravit Dominum stens largiter, & votum vovit dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulae tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillae tuæ, dederisque sexum virilem servæ tuæ, dabo eum Domino omnes dies vitæ ejus, & novacula non ascendet super caput ejus.* Et non multo post cognovit Helcana, inquit, Annam uxorem suam, & recordatus est ejus Dominus. Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum. Ascendit autem vir ejus Helcana, & omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, & votum suum. Et Anna non ascendit, dixit enim viro suo: Non vadam donec ablaçtetur infans, & ducam eum ut appareat coram Domino, & maneat ibi jugiter. Et ait Helcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, & mane, donec ablaçtes eum, precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, & lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum, postquam ablaçtaverat, in vitulis tribus, & tribus modis farinae, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Sylo. Puer autem erat adhuc infantulus: & immolaverunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli. Et ait: Obsecro domine mi: viveret anima tua Deo! ego sum illa mulier, quæ steri coram te, hic orans Dominum pro puero isto. Oravi, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi ei. Idcirco & ego eum commodavi Domino, cunctis diebus, quibus fuerit accommodatus Domino. Vellem scire, oſores isti & contradictores oblationis regularis, quid de hac oblatione dicerent, quæ pane consimilis est regulari oblationi, quam B. P. Benedictus in sua regula constituit: quia sicut

ibi jubet parentes filios infantulos cum oblatione atque petitione Deo juxta altare offerre; ita hic & hæc mulier sancta atque prophetissa filium suum infantulum cum oblatione farinae, & ceteris speciebus, quæ in libro regum commemorantur, coram Heli sacerdote in tabernaculo Domino sollempniter offerebat. Utrum Annam protervitiæ spiritu incitatam hoc egisse arbitrentur, quæ, quasi propriæ potestatis esset, sine viri consilio seu præcepto, ante conceptum pueri primitus Deo votum vovit? Deinde post nativitatem ejus licet cum viri sui consensu, tamen ipsa cum Domino fiducialiter obtulit, atque Heli sacerdoti ibidem totum ordinem voti sui diligenter exposuit. Quis autem audeat dicere, Dominum iniquum esse, qui huic mulieri ob fidei meritum, & magnæ devotionis effectum, gratiam Spiritus-sancti sui tribuit? Si enim hujus oblationis displicuisse factum, nequaquam post perpetratam oblationem, Spiritus-sancti illi impenderet donum, unde potuisset de futuro sacramento adventus Christi, & de mutatione veteris sacerdotii, legisque pristinæ, necnon & de abjectione plebis incredulæ, atque convocatione gentium ad fidem prophetare. Postquam enim parentes beati Samuelis adoraverunt Dominum in Sylo, oravit Anna, & ait: *Exultavit cor meum in Domino, & exaltatum est cor meum in Deo meo &c.* E contratio vero, si mundana lex tantum dominari deberet in cultu divino, quod nulli eam transgredi liceret in Christi officio; auctor totius boni & justitiæ observantissimus custos; de quo scriptum est, *Justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem colit vultus ejus;* quomodo id non suo testimonio comprobaret, atque omnibus manifestum judicium suæ voluntatis præberet? Idcirco cessent aliquando vaniloqui isti & detractores religioni Christianæ detrahere, ac gratiam Christi, quæ in diversis donis sanctæ matri distributa est ecclesiæ, dente venenoso lacere: quia *disperdet Dominus,* scriptura teste, *universa labia dolosa, & linguam magniloquam.*

Sed quia in veteri testamento plurima hujusmodi possunt inveniri exempla, & in novo similiter hujusmodi rationis non pauca extant testimonia; ne ultra modum oratio progrediatur, veteris omiſſis, de novo exempla proferamus. Narrat enim sanctum Evangelium, quod parentes Salvatoris puerum Jesum cum oblatione secundum legem sibi decretam in templo sisterent Domino, ut dator legis suo exemplo eam comprobaret, atque confirmaret, ostenderetque omnino sibi non displicere in ecclesia sua oblationem & devotionem fidelium. Si enim Jesus a parentibus ad templum deferri voluit, ibique offerri pro se hostiam Deo: quis est, qui parentum oblationem in filiis suis reprehendere præsumat, & prohibere, quod non exhibeant eos hostiam viventem Deo? nam fides non solum oblatores, sed etiam offerentium, scriptura teste, Deo acceptabilis erat. Unde & in sancta ecclesia per parentum fidem atque professionem conficitur baptisma parvulorum. Offerantur Jesu paralyticum alii, quorum fidem ut vi-

dit, dixit paralytico; *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Surge, & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Centurionis fides imperavit salutem servo: & Reguli filius credente patre sermonibus Jesu ad pristinam sanitatem reversus est. Archisynagogi filiam, rogante eo, a mortuis Dominus suscitavit: & Petri socrum postulatus idem Dominus a febribus liberavit. Cognito adventu Jesu in terra Genesar, viri loci illius miserunt in omnem regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes, & rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent: & quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. Mulier Chananæ pro filia rogat dæmoniaca, & salutem illi a Domino meruit. Offerantur Jesu parvulos, ut tangeret eos: discipuli autem comminabantur offerentibus, quos cum vidisset, indigne tulit, & ait illis: *Sinite parvulos venire ad me, & nolite prohibere eos: talium est enim regnum celorum. Amen dico vobis, qui non receperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.* Audiant hæc, qui oblationi detrahunt parvulorum, & intelligant conatum suum ad iniquitatem tendere, frustra se niti in objectione ætatis parvæ, quasi non liceat parentibus filios suos infantes offerre Deo, ejusque servitio illos mancipare. Si enim ipsa Veritas carnales adhuc discipulos, & nondum passione sua atque resurrectione, necnon & adventu Spiritus-sancti illuminatos atque confortatos, comminantes offerentibus parvulos indigne tulit: quid putant isti se promereri, qui dilatata per orbem ecclesia, & manifestata ubique veritate, adhuc obcaecato corde per cupiditatem terrenam, contraria fidei catholice sentiunt, atque sectas novas, appropinquante fine mundi, in ecclesiam introducunt? Et enim, dum debuerant magistri esse propter tempus, rursus indigent ut doceantur, quæ sint elementa exordii sermonum Dei. Quare non pertimescunt Pauli sententiam dicentis: *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus moritur vestibus: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratia contumeliam fecerit? scimus enim, qui dixit: Mibi vindictam, & ego reddam. Et iterum: quia judicabit Dominus populum suum: horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Bonorum enim doctorum semper mos fuit verbis atque exemplis Deo populum lucrifacere, & studere a regno diaboli quoscumque eripere, atque ad servitium Dei convertere. Unde gentium Doctor Corinthiis ait: *Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem: factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem; omnibus omnia factus sum, ut omnes salvos facerem. Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps ejus efficiar.* Et item: *In omnibus, inquit, tribulationem patimur, sed non angustiamur: aperiimur, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deſicimur, sed non perimus. semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu in corporibus nostris manifestetur.* Et alibi: *Omnia autem sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu in gloria caelesti.* Hinc est quod plurimi per gratiam Dei, & per bonorum studium magistrorum, tam ex Judæis, quam etiam ex gentibus converterentur ad fidem Christi: sicut in Actibus apostolorum legitur, quod prædicante Petro, una die appositæ sint ad numerum credentium animæ circiter tria millia. Verbum enim Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde. Multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Similiter Paulo & Barnaba prædicantibus in Antiochia, multus numerus credentium conversus ad Dominum est, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani. Crispus archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua, & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur. Unde idem apostolus Paulus gloriatur, quod ab Jerusalem usque ad Illyricum repleverit evangelium suum. E contrario vero, quidam nunc intendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum in hypocrisis loquentium mendacium, & cauteriatam habentes suam conscientiam, prohibent discedere quosdam à sæculari pompa, a cupiditate terrena, & se sociari contemptoribus mundi, ferventibus Deo sub disciplina regulari. Videant hi, ne forte ad ipsos respiciat illa dominica sententia, qua in evangelio ad Phariseos & legisperitos ipsa Veritas ait: *Va vobis Phariseis, qui diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro: va vobis, quia estis ut monumenta, quæ non parent, & homines ambulantes supra, nesciunt.* Et item: *Va vobis, inquit, legisperitis, qui habetis clavem scientiæ: ipsi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuistis.* Hinc Petrus in epistola sua scripsit, dicens: *Novit Deus pius de tentatione eripere, iniquos vero, in diem judicii cruciandos reservare: magis autem eos qui post carnem alteram in concupiscentiam immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt facere, blasphemantes, deliciis suis affluentibus, in conviviis suis luxuriantes, pellicentes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes: maledictionis filii, derelinquentes viam rectam, erraverunt; secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit, correptionem vero habuit suæ vesaniæ, subjugale mutum in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reservatur: superbia enim vanitatis loquentes pellicent in desideriiis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur, libertatem illis permittentes, cum ipsi servi sunt corruptionis: a quo quis enim superatus est, hujus & servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitionem Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi, his rursus impliciti superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non agnoscere viam justitiæ, quam*

post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.

Hæc quidem cum auribus corporis percipiuntur, nec aures interiores, quas Salvator in evangelio requirit, dicens, *Qui habet aures audiendi audiat*, adponunt, ut intelligant, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui faciunt; sed etiam qui consentiunt faciendis, prava intentione decertant, quomodo minuant, aut funditus evertant monasticam conversationem. Cum enim audierint regularem oblationem in pueris minoris ætatis, testibus idoneis confirmari debere: quia aperte contraire atque resistere veritati non audent; ex obliquo quærunt, quomodo id, quod perversa mente tractant, hoc actu nefando perficiant: subtiliter argumentantur, atque hoc in commentum erroris sui assumunt, quo facilius possunt sibi obsequentes atque obedientes deludere: quod non liceat cuilibet testes citare ad confirmandam veritatem religionis christianæ, nisi de propria sua gente: verbi gratia, dicunt quod super Saxonem nullus de Francorum aut Romanorum, aut ex alia qualibet gente, licet inter suos nobilis natus, atque honestus conversatione habeatur, nisi Saxo testis esse possit. Hoc enim, aiunt, legem gentis suæ pati non posse, ut alterius gentis homo in testimonium citetur ad infringendam legem libertatis suæ. Quasi illi libertatem ac nobilitatem generis sui perdant, qui servitium Christi proficiunt, cum magis illi liberi sint, qui uni Deo, quam qui diversis vitiis atque peccatis servire probantur. Hanc profecto non ob aliud argumentationem igitur fingunt, quam ut monasticam conversationem, ac regularem disciplinam in odium hominibus vertant, dicentes, eos servos fieri, qui monachi sunt: & non intelligunt se contra Dominum pugnare, qui ejus devotionem servitii dicunt pensum esse naturæ: cum nulla sit melior, majorque potestas, quam servire Deo, cui bene servit amor. Si veritas a testibus expetenda est, fides & probitas testium requirenda sunt. Et quomodo inveniuntur testes idonei, nisi hæc consideratio apud eligentem fiat, ut non solum nobilitas generis, sed etiam constantia mentis in eis approbetur? sic enim ab initio testes a prudentibus hominibus exquirebantur, præ quibus placuit ante omnia inventio veritatis, & non fictio falsitatis. Si autem personarum acceptio, & qualitas gentium a quolibet consideranda est; & testes approbandi, ut non alios quisque testes recipiat, nisi suæ gentis homines: quomodo Gentes natura, Judæorum testimonium, qui non fuerunt religione & natione sibi consimiles, in fide Christi receperunt? Apostoli enim & prophetæ omnes ex Judæis fuerunt. Aut quomodo Judæi Gentium testimonium recipere voluerunt, qui non fuerunt illis ritu ac dignitate cœquales? Lucas enim evangelista Antiochenus, arte medicus, Syrus fuit, ut scribitur, natione, & magis ex auditu, quam ex visu suum conscripsit evangelium. quod tamen ex Judæis, & ex Gentibus quoque credentibus æqualiter recipiunt, & in numero quatuor

evangeliorum adscribunt. Deus enim personam hominis non accipit, sed in omni gente & conditione, qui timet Dominum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

Hæc vero cum se ita habeant: quæ ratio est secundum Deum, aut secundum homines, ut hi qui inferiores sunt virtute & dignitate, superiores sibi & eminentiores spernant, & quasi indignos omni honore respicientes abiciant, quibus subjici oportebat? Quis enim ignorat sub hac plaga mundi habitans, Francos ante Saxones in Christi fide atque religione fuisse, quos ipsi postmodum suæ dominationi subegerunt armis, atque superiores effecti, dominorum ritu, immo magis paterno affectu, ab idolorum cultu abstrahentes, ad fidem Christi converterunt? Sed nunc a quibusdam primatibus de ipsa gente secundum carnem editis ingratis spernantur, ac contra jus cæli, contraque jus fori, ne testes esse veritatis valeant, indigne abjiciuntur: cum hoc nec ratio humana, neque divina id fieri debere ullo modo dicitur, nec talis ordo umquam in orbe triquadro fuerit. Narrant enim historiarum totam Asiam, sub centum viginti satrapis constitutam, legibus Persarum obedisse. Sic etiam Romanorum dominationi omnes gentes censu ac sensu secundum sancta imperatorum per diversas provincias suis temporibus subjectas esse, civemque Romanum adscribi pro magna dignitate, ac veneratione apud omnes nationes haberi. Sed non mirum, quod isti, qui legibus divinis contraria sentiunt, fœdera pacti humani rite non servant: errantes enim, & in errorem mittentes, apud Deum culpabiles, & apud homines vituperabiles fiunt. Denique veritas quæ ubique regnat, omnia vincit: licet multos inimicos habeat, ipsa tamen victrix omnes hostes suos æterna superabit victoria cujus, sancta Ecclesia fidelissima observatrix, ac custos in soliditate firmissimæ petreæ fundata, nulla recipit consortia perfidorum. Unde nec portæ inferi prævalebunt adversus eam.

Hujus quoque non pars minima, monachorum exstat turba, quæ Creatori suo devote famulans pæne in totius partibus orbis greges suos colligit, domicilia construit, atque uni Deo omnipotenti gratum servitium exhibere contendit. Hæc ex apostolicæ traditionis norma instituta, nihil proprium possidens, communiter vivit, propriisque manibus sibi victum quærunt, patris spiritualis in omnibus gestit obedire imperio; nullum spernit, nullum contemnit. Omnis sexus, omnis ætas, omnis conditio apud ipsam habilis Dei servitio habetur. Unde & recipit infantes, appetit juvenes, non respuit senes atque infirmos. Apud hanc locum habet adolescens in pueritia Deo consecratus: in hac remedium suæ salutis invenit juvenis, pro peccatis suis salubriter compunctus: in illa senex vel decrepitu undecimæ horæ non perdit laborem, nec perdit sero conversus. Per ipsam & David noster eos, quos mundus pro sceleribus, vel infirmitate corporea despiciens abiecit, recolligens refecit, atque duces itineris sui fecit. Unde plurimos in Patrum Collationibus ac

Vita descriptos invenimus, qui ad propositum monasticum servandum spiritu Dei instigante defluerunt; plurimos, qui suos filios ad Dei servitium nutriendos tradiderunt. Quod & beatus papa Gregorius apud venerabilem patrem Benedictum, cujus vitam ipse descripsit, ac Regulam institutionis ejus mirabiliter laudat, ita fecisse in libris Dialogorum commemoravit, dicens: Cum sanctus vir Domino in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in loco eodem ad omnipotentis Dei servitium congregati: ita ut illic duodecim monasteria, cum omnipotentis Jesu-Christi Domini nostri opitulatione construeret: in quibus statim patribus duodenos monachos deputavit, paucos vero secum detinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius judicavit erudiri. Cæpere etiam tunc ad eum Romanæ urbis nobiles & religiosi concurrere, suosque filios ei, omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles Equitius Maurum, Tertullus vero patricius Placidum tradidit: e quibus Maurus junior, cum bonis polleret moribus, magistri adjutor cæpit esse: Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos. Enimvero sanctus Gregorius, qui præsulatu apostolicæ sedis functus in pontificum ordine nobilissimus habebatur, qui & inter magistrum ecclesiæ præcipuos, omni veneratione dignus pæne in toto orbe celebratur, quomodo sancti viri gesta describendo puerorum oblationem ad omnipotentis Dei servitium nutriendorum rite fieri commemorat, si non ipsa oblatio rata, sed contraria veritati ac divinæ auctoritati credenda erit? Non enim est sanctus, qui actibus est reprobis; nec laude dignus, qui divinis legibus invenitur esse contrarius. Quapropter videant hi, quorum sensus ac sermo divinis constitutionibus, atque sanctorum patrum exemplis discordat, ne cupiditate terrena corrupti, & in suis voluptatibus abominabiles facti, sanctitatis meritum sibi minuant, ac præmium perdant. Quia, Paulo teste, *Deus non irridetur. Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet. quoniam qui seminavit in carne sua, de carne & metet corruptionem; qui autem seminavit in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.*

Sed jam ad oblationem regularem confirmandam prudenti, ac sanum sapienti in his quæ breviter de scripturis sacris excerpta posuimus, satis esse credentes; nunc de voto, quod Deo votetur, adimplendo, quam necessarium sit, ex eadem scriptura, testimoniis paucis ostendemus. Loquitur Dominus per Moysen in lege ita dicens: *Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promissit, implebit.* Et item: *Cum voveris, inquit, votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requireret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tunc in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris; quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis. & facies sicut promissisti Domino Deo tuo; propria voluntate ex ore tuo locutus es.* Nam & Psalmista similiter exhortatur, dicens: *Vovete, & reddite Domino Deo vestro, omnes, qui in cir-*

cuitu ejus offeritis munera. Suoque exemplo hoc comprobans, alio loco dicit: *Vota mea Domino reddam in arvis domus Domini, in conspectu omnis populi ejus, in medio tui Jerusalem.* Et item: *Sic psalmum dicam, inquit, nomini tuo, Deus, in seculum sæculi: ut reddam vota mea de die in diem.* Hinc & Ecclesiastes ait: *Si quid vovisti Domino, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis promissio, sed quæcumque voveris redde: multoque melius est non vovete, quam post votum promissa non reddere.* Nam & idipsum Salvator in evangelio sub quadam similitudine expressit, dicens: *Nemo mittens manum suam in aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Et item: *Qui fuerit, inquit, in tecto, & vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa, & qui in agro similiter. Memores estote uxoris Loth. Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam: & quicumque perdidit illam, vivificabit eam.* Hinc & Doctor gentium in epistola ad Hebræos, admonet dicens: *Nolite itaque, fratres, amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, & non tardabit. Justus autem meus ex fide vivit. Quod si subtraxerit se, non placebit anima mea.* Hinc & Pastor ecclesiæ hortatur, dicens: *Succincti lumbos mentis vestre, sobrii perfecte sperate in eam, quæ vobis offertur, gratiam, in resurrectione Domini nostri Jesu-Christi.* Unde & Johannes apostolus in epistola sua salubriter persuadendo nos instruens, dicit: *Videte vosmetipsos, ne perdat, quæ operati estis, sed ut mercedem plenam accipiat. His ergo & similibus scripturæ testimoniis sacre instruimur, ne votum quod Deo vovimus, reddere negligamus, quia non habebit hunc infontem Dominus, qui ei mentiri non pertimescit. Sed pro dolor! quidam parvipendentes fœdus, quod cum Deo iniierunt, quasi sine periculo deseri possit, ingratis omnino abjiciunt, atque amicitiam hujus mundi appetentes, inimici Dei fieri non pertimescunt. Qui enim vult amicus esse hujus sæculi, inimicus Dei constituitur. Quandoquidem perfectiora sequi sua sponte elegerunt, & ob hoc animas suas, votum vovendo, Deo consecrarunt, ut ei per omnia placerent, cui se servire solummodo probaverunt: paulatim per desidiam ad vitia relabentes, contra evangelium, mundo simul ac Deo se servire posse arbitrantur; cum Salvator manifeste dicat: *Duobus dominis nemo servire potest, hoc est Deo & mammonæ.* Falluntur ergo hujusmodi habentes damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, & si non conversi denuo id, quod destruxerunt, pro viribus restaurare studuerint, salutem consequi non poterunt.*

Sed quia sunt quidam, qui monasticam vitam detestantes, constitutionibus sanctæ Regulæ contradicunt, despicientesque eam, murmurando invicem susurrant, quod superflua sit sanctio regularis, & non necessaria; magisque humanæ fictioni, quam auctoritati divinæ eam inniti: Primum, secundum eorum sensum, qui catholica veritate imbuti de hujus ordinis initio &

ratione plenissime scripserunt, ostendemus, monasticam conversationem Deo auctore per sanctorum patrum dicta vel facta institutam esse: dehinc subjungemus ex canone divino testimonio huic disciplinæ convenientia: ut qui jam diutius huic errori deserviunt, saltem patefacta in omnibus veritate superati, vana garrere erubescant. Itaque cœnobarum disciplina a tempore prædicationis apostolicæ sumptis exordium. Nam talis existit in Jerosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in actibus apostolorum ita describitur: *Multitudinis autem credentium erat cor & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Possessiones & substantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout cuique opus erat. Et item: Neque enim quisquam egens erat inter illos: quotquot enim possessiones agrorum vel domorum erant vendentes, offerebant pecuniam eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Talis itaque erat tunc omnis ecclesia, quales nunc per paucos in cœnobiis invenire difficile est, sed cum apostolorum post excessum tepescere cœpisset credentium multitudo, ea vel maxime, quæ ad fidem Christi de alienigenis ac diversis gentibus confluebat, a quibus apostoli, præ ipsis fidei rudimentis, & inveteratæ gentilitatis consuetudine, nihil amplius expetebant, nisi ut ab ipsis immolatis idolorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine temperarent: atque ista libertas, quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta est, etiam illius ecclesiæ perfectionem, quæ Jerosolymis consistebat, paulatim contaminari cœpisset, & crescente quotidie vel indigenarum numero, vel advenarum, primæ illius fidei refrigeraret fervor; non solum hi, qui ad fidem Christi confluerant, verum etiam illi qui erant ecclesiæ principes, ab ipsa distinctione laxati sunt; nonnulli æstimantes id, quod videbant gentibus præ infirmitate concessum, sibi etiam licitum, nihil se detrimenti perpeti crediderunt, si cum substantiis ac facultatibus suis fidem Christi, confessionemque sequerentur. Hi autem, quibus apostolicus adhuc inerat fervor, memores illius pristinæ perfectionis, discedentes a civitatibus suis, illorumque consortio, qui sibi vel ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligentiam esse credebant, multoties suburbanum ac secretioribus commanere, & ea, quæ ab apostolis, per universum corpus ecclesiæ generaliter meminere instituta, privatim ac peculiariter exercere cœperunt. Atque ita coadolevit ista, quam diximus, discipulorum, qui se ab eorum contagio sequestraverunt, disciplina, qui paulatim tempore procedente segregati a credentium turbis, adeo quod a conjugis abstinerent, & a parentum se consortio, mundique istius conversatione secernerent; monachi sive monozantes, hoc est, singulares, a solitaria vitæ distinctione nominati sunt. Unde consequens fuit, ut ex communione consortii, cœnobarum; cellæque ac diverforia eorum, cœnobia vocarentur. Istud ergo solum fuit antiquif-

simum monachorum genus, quod non modo tempore, sed etiam primum est, quodque per annos plurimos solum usque ad abbatem Pauli vel Antonii duravit ætatem: cujus etiam nunc adhuc in districtis cœnobiis cernimus residere vestigia. De hoc priscorum numero, & ut ita dixerim, fecundissima radice sanctorum etiam anachoretarum post hæc flores, fructusque prolati sunt: cujus professionis principes hos, quos paulo ante memoravimus, sanctum scilicet Paulum vel Antonium, novimus existisse, qui non quidem pusillanimitatis causa, nec impatientiæ morbo, sed desiderio sublimioris profectus, contemplationisque divinæ, solitudinis secreta sectati sunt, licet eorum prior, necessitatis obtentu, dum tempore persecutionis affinium suorum devitat insidias, eremum penetrasse dicatur. Ita ergo processit ex illa, quam diximus, disciplina, aliud perfectionis genus, cujus sectatores anachoretæ, id est, secessores, merito nuncupantur: eo quod nequaquam contenti hac victoria, qua inter homines occultas insidias diaboli calcaverunt: aperto certamine ac manifesto conflictu de omnibus congregati cupientes, vastos eremi recessus penetrare non timeant, ad imitationem sancti Johannis Baptistæ, qui in eremo tota ætate permansit; Helix quoque ac Helisai, atque illorum, de quibus apostoli ita meminerunt: *Circueverunt in melotis, & in pellibus caprinis, angustiati, afflicti, egentes, quibus dignus non erat mundus; in solitudinibus errantes, & montibus & speluncis, & in cavernis terra.* De quibus etiam figuratim Dominus ad Job: *Quis autem est, qui dimisit onagrum liberum, & vincula ejus resolvit? posuit habitaculum ejus desertum, & tabernacula ejus falsuginem, irridens multitudinem civitatis, & querelam exactoris non exaudiens. Consideravit montes pascue sue, & post omne viride querit.* In psalmis quoque scriptum est: *Dicant nunc qui redempti sunt a Domino, quos redemis de manus inimici.* Et post pauca: *Erraverunt in solitudine, in siccitate, viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes & sitientes, & anima eorum in ipsis defecit. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos.* Quos etiam Jeremias ita describit, dicens: *Beatus, qui tulit jugum a juventute sua, sedebit solitarius & tacebit, quia levabit se super se.* Quique id Psalmistæ affectu & opere conficiunt: *Similis factus sum pellicano solitudinis, vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in refo.* Igitur qui despiciendam monasticam disciplinam arbitrantur, primum oportet, ut attendant, quæ sit virtus hujus normæ atque conversationis: & si perspexerint legibus Dei eam esse concordem, desinant eam odiis insectari, desistant ore blasphemio lacerare: quia non erit impunitus, qui donis Dei per invidiam perfidus existat inimicus. Unde Dominus per prophetam: *Va vobis, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Monachi enim propositum est, ut abrenuntiet sæculo & voluptatibus: continentiæ ac quieti, obedientiæ atque hu-

angustias præsentis vitæ patienter sufferat, & præmium cælestis gratiæ super omnia expetat. Unde consideremus, si hæc ex divinis comprobentur testimoniis. Nam Salvator in evangelio ait: *Qui non renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Et item: *Qui vult, inquit, venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Hinc & diviti de salute sua sollicitè quærenti ipsa Veritas respondit, dicens: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni, sequere me.* Hinc & ad Apostolos ait: *Estote perfecti sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Nolite solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc omnia gentes inquirent. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Quarite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ ventura sunt, & stare ante Filium hominis. Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Beati qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur.* Sequenti ergo opera danda Isaïas ostendit dicens: *Erit opus justitiæ, pax & cultus justitiæ, silentium & securitas usque in sempiternum.* Item per Jeremiam dicitur: *Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini: bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit, quia levabit se super se: ponet in pulvere os suum, si forte sit spes. dabit percutienti maxillam, saturabitur opprobriis, quia non repellet in sempiternum Dominus. Qui dilexit movere pedes suos, & non quievit, & Domino non placuit.* Hinc & Paulus ad Theffalonicenses ait: *Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis & operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini, sicut præcepimus vobis, & ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt, nullius aliquid desideretis.* De humilitate autem, & mansuetudine atque obedientia ipse Salvator in evangelio nos instruit dicens: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Omnis ergo qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et iterum: Non veni, inquit, facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me, Patris. Hinc & Apostolus ait: *Christus factus est pro nobis obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, &c.* Nam & in libro Regum Samuel ad Saül regem peccantem ait: *Numquid vult Dominus holocaustum, aut victimas, & non potius, ut obediat voci Domini? Melior enim obedientia quam victimæ, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum arietandi est repugnare, & quasi scelus idololatria nolle acquiescere.* De tribulationis autem tolerantia & patientia, ipsa Veritas ait discipulis: *In mundo pressuram habe-**

bitis, sed confidite, quia ego vici mundum, In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et quia monachi opus est oratio & jejunium; commendat hoc atque approbat idem Mediator Dei, hominumque, cum sigillanti apostolos de dæmoniaco ab eis non sanato respondit, dicens: *Hoc genus a nullo potest exire, nisi per orationem & jejunium.* Ecce monachorum ordinem ac vitam, cum ipse Dominus suis sententiis ac prophetarum atque apostolorum suorum scriptis comprobet, quis est qui eam reprehendere audeat, nisi qui insanus ore & corde est, & ob hoc legibus Dei contrarius? Non est ergo leve crimen, atque minusculum peccatum, velle mendacem facere Veritatem, & Dominum iniquum fingere: cum hoc, quod ipse laudat, iste nititur improbare. Sed si iste adversarius noster adhuc perstiterit in nequitia semel concepta, & dixerit, sine monachi voto homines posse salvari; non hoc negamus, sed perfectionis tramiti detrahere non audemus.

Hæc ergo, prout potuimus, ex multis pauca libavimus, sed si nostra scripta fastidio ducit, audiat quid B. Hieronymus in libro quem scripsit adversus Vigilantium, monachos simili blasphemia lacerantem senserit. Quod autem asseris, inquit, melius facere eos qui utantur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus dividant, quam illos, qui possessionibus venditis semel omnia largiuntur: non a me eis, sed a Domino respondebitur: *Si vis esse perfectus, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me.* Ad eum loquitur, qui vult esse perfectus: qui cum apostolis patrem, naviculam, & rete dimittit. Iste, quem tu laudas, secundus, vel tertius gradus est, quem & nos recipimus: dummodo sciamus prima secundis & tertiis præferenda. Nec astu tuo, sed studio monachi deterendi sunt, arte linguæ vipereæ, & morsu favissimo; de quibus argumentaris, & dicis: Si omnes se recluserint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit ecclesias, quis sæculares homines lucrificet, quis peccatores ad virtutes poterit coarctare? hoc enim modo, si omnes tecum fatui sunt, sapiens esse quis poterit? Et virginitas non est approbanda, si omnes virgines fuerint, nuptæ non erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obstetrices absque mercedibus mendicabunt: & validissimo frigore solus atque contractus Dormitanti vigilabit in lecto. Clara est virtus, nec a pluribus appetitur, atque utinam omnes hoc essent, quod pauci sunt, de quibus dicitur: *Multi vocati, pauci autem electi:* vacui essent carceres. Monachus autem, non doctoris hujus, sed plangentis officium, qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstoleatur adventum; qui sciens imbecillitatem suam, & vas fragile quod portat, timet offendere, ne impingat & corruat, ut frangatur. Unde & mulierum, maximeque adolescentularum vitæ aspectum, & in tantum castigatorem sui est, ut etiam, quæ tuta sunt, pertimescat. Cur, inquit, pergis ad eremum? videlicet ut te non audiam, non videam, ut tuo furore non movear, ut tua

bella non patiar, ne me capiat oculus metricis, ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis: Hoc non est pugnare, sed fugere; ita in acie: adversario armatus obfiste, ut postquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam: nolo spe pugnam victoriæ, ne perdam aliam victoriam: si fugero, gladium devitavi; si autem stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum. Quid autem necesse certa dimittere, & incerta sectari? aut scuto, aut pedibus meis vitanda est. Tu qui pugnas, & superari potes, & vincere. Ego cum fugio, non vincor in eo quod fugio, sed ideo fugio, ne vincar. Nulla securitas est, serpente vicino dormire. Potest fieri, ut me non mordeat; tamen potest fieri, ut aliquando mordeat.

Sunt præterea & alii sancti patres orthodoxi, quorum super hac re par sensus, & similis sententia est, affirmantium normam regularis disciplinæ Deo auctore per apostolicam doctrinam institutam, atque fundatam esse. Sed quia libri mensuram excederet, si eorum plurima dicta in hoc opusculum velim coacervare: sufficiant hæc sobrio lectori quæ dicta sunt. Ceterum, qui plura ac majora quaesierit, & nostra scripta fastidio duxerit, legat catholicorum doctorum multiplicia volumina, & ut credo, a nostro præfenti hoc opusculo eorum sensum non discrepare videbit. *Explicit.*

LII.

Placitum pro monasterio Farfensi.

Ad lib. 30.
n. 35.
Ex archivo
Farfensi.

DUm a pietate domini & a Deo coronati Ludovici magni imperatoris a sinibus Spoletanis seu Romania directi fuisset, nos Joseph episcopus & Leo comes missi ipsius augusti singulorum hominum causas audiendas & deliberandas, & conjunxisset Romæ, residentibus nobis ibidem in iudicio in palatio Lateranensi in præsentia domni Gregorii papæ, & una simul nobiscum aderant Leo episcopus & bibliothecarius S. R. E. Theodorus episcopus, Sirinus primicerius, Theophylactus numinulator, Gregorius filius Mercurii, Petrus dux de Ravenna, Ingoaldus & Aceris abbates, Alboinus, Lanfridus, Emmo, & Maximus vassi domini imperatoris, gastaldi & alii plures; ibique veniens ipse Ingoaldus abbas monasterii sanctæ Mariæ, quod est situm Sabinis in loco qui nuncupatur Acutianus, cum Audulfo advocato suo, retulit nobis, quod dominus Adrianus & Leo pontifices per fortia invasissent res ipsius monasterii, id est curtem Cornianianam & curtem sancti Viti, quæ est in Parmis, seu & curtem sanctæ Mariæ, quæ est in Vico-novo, & curtem in Bariliano, & curtem quæ dicitur Pontiana, cum rebus & familiis & omnibus ad eas pertinentibus; unde tempore Stephani, Paschalis, & Eugenii semper reclamavimus, & justitiam minime invenire potuimus. Modo si vobis placet, iudicate nobis exinde justitiam, sicut dominus imperator in verbis vobis mandavit. Nos au-

tem qui supra missi & iudices talia audientes, præfente domno apostolico, interrogavimus advocatum ipsius domni apostolici S. R. E. nomine Gregorium, quid exinde dicere voluisset. At ubi respondebat ipse dicendo, istas prædictas curtes, quas vos dicitis, nos tenemus ad partem S. R. E. sed non contra legem; & ad partem monasterii sanctæ Mariæ nihil pertinuerunt. Nos vero qui supra missi & iudices talem responsonem audientes, interrogavimus jam dictum Ingoaldum cum Audulfo advocato suo, si aliqua pertinentia aut testes de ipsis prædictis curtis haberent, qui respondentes dixerunt, quia & monimina, & testes exinde habemus, & præfentialiter ostendimus; & ipsa monimina præ manibus ostenderunt. Et cum ipsa monimina relegi fecissemus, continebatur in eis, qualiter Ansilberga abbatiſſa monasterii sancti Salvatoris de Brixia ipsas curtes in ipso monasterio sanctæ Mariæ per ipsa monimina delegaverat, quæ Teudicus dux eidem Ansilbergæ de ipsis curtibz emiserat; & monimina, qualiter Ansa regina curtem sancti Viti a Teutone episcopo Reatinæ civitatis in concambium acceperat, & postea eidem Ansilbergæ filia suæ donaverat; & præceptum Desiderii regis seu domni Caroli imperatoris, qualiter ipsas curtes cum rebus & familiis & cum omnibus ad eas pertinentibus in ipso sancto monasterio confirmaverant. Ubi respondebat ipse Gregorius advocatus jam dicti pontificis, & dicebat: Non est verum, quod istas prædictas curtes ad partem monasterii sanctæ Mariæ per ista monimina habuissetis vel tenuissetis. Ad hæc respondebat prædictus Ingoaldus abbas cum Audulfo advocato suo, & dicebat, quia per ista monimina ipsas curtes ad partem sanctæ Mariæ tenuimus usque dum præfati pontifices per fortia eas tollere fecissent; & testimonia exinde habemus, qui sciunt qualiter ad partem sanctæ Mariæ pertinuerunt, & possessa fuerunt, & qualiter per fortia nobis tultæ sunt. Nos qui supra missi & iudices, dum talem altercationem inter eos audissemus, reguadiare eos fecimus, & fidejussores ponere uterque secundum suam legem, ut alia die dum simul convenissemus in supra scriptum palatium Lateranense in præsentiam jam dicti pontificis, venit prædictus Ingoaldus abbas cum Audulfo advocato suo, & dixit: Domini, ecce nos parati in vestris præfentiis cum ipsis testimoniis, sicut inter nos guadiare fecistis. Et cum ipsa testimonia ante nos venire fecissemus, interrogavimus quæ sunt nomina eorum, qui dixerunt, Hitto, Gradolfus; Gauspertus de Reate. Iterum interrogavimus eos, si voluissent de ipsa causa testimonium reddere, aut non; aut si aliquid de ea scirent. Illi vero dixerunt: Istam causam bene scimus, & testimonium reddimus. Deinde interrogavimus Gregorium advocatum ipsius pontificis, si aliquid contra ipsa testimonia dicere voluisset. Ipse vero respondit: Contra ipsa testimonia nihil contrarium dicere volo, nec possum, quia boni homines mihi esse videntur. Iterum fecimus venire Joseph castaldum,

LIII.

Ludovici & Lotharii imperatorum præceptum pro parthenone sanctæ Mariæ Foro-Julienſi.

dum ipsius civitatis Reatinæ, & alios bonos & veraces homines in eadem civitate commanentes; & interrogavimus eos per ipsum sacramentum, quod domno imperatori factum habebant, si ipsi testes suum testimonium affirmare potuissent, aut non, qui respondentes dixerunt: Per ipsum sacramentum domno imperatori factum habemus, quia isti homines boni & veraciores sunt, & suum testimonium ante domnum imperatorem & ante nos affirmare possunt. Tunc nos jam dicti missi & iudices talia audientes, fecimus eos secundum legem separare, & Evangeliiis positus juraverunt. Primus ita dixit: Quia ego scio & bene memoror, quoniam tempore Langobardorum, & postea tempore domni Caroli imperatoris, ipsas prædictas curtes ad partem monasterii sanctæ Mariæ tenere; & memoror ibi præpositos Johannem & Petrum & Christianum monachos de ipso monasterio, usque dum per fortia Adrianus papa & Leo ipsas curtes de ipso monasterio tollere fecerunt. Gradolfus similiter dixit. Gauspertus similiter dixit. Deinde fecimus jurare homines bonos & veraciores duodecim, & hæc sunt nomina eorum: Johannes clarissimus, Musio, Teuto, Castinus, Audacius, Alboinus, Medius, Gualipertus, Constantinus notus, Petrus, Fratellus, Hildericus scavinus; & fecimus eos jurare, & interrogavimus eos quid de ipsa causa scirent. Et ipsi similiter dixerunt. Postea Audolfus advocatus ipsius monasterii juravit dicens: Per ista sancta quatuor Evangelia, quia sicut isti testes dixerunt, sic fuit verum. Nos qui supra missi & iudices talia audientes, rectum comparuit, & judicavimus, ut ipse Gregorius advocatus domni apostolici seu S. R. E. retrahere debuisset ipsas curtes Audulfo advocato ad partem ipsius monasterii sanctæ Mariæ, quod facere noluit. Verum etiam & ipse dominus apostolicus dixit, nostro iudicio se minime credere, usque dum in præsentia domni imperatoris nobiscum simul veniret. Cum talia nobis dominus apostolicus renuntiasset, pro firmitate jam dicti monasterii brevem exinde facere iussimus, ut in futuris temporibus per possessionem ipsius sanctum monasterium easdem curtes minime perdere debuisset. Hæc autem inquisitio facta est per Joseph episcopum & Leonem comitem missos imperiales, quam quidem & ego Paulus notarius scripsi anno imperii domni Ludovici xvii. mense Januario per indictionem vii. Romæ feliciter. † Ego Joseph episcopus & missus domni imperatoris in hiis actis interfui, & manu mea subſ. † Ego Leo missus domni imperatoris concordans subſ. † Ego Heleutherius vassus domni imperatoris ibi fui. † Ego Probatius ibi fui. † Ego Immo vassus domni imperatoris ibi fui. † Ego Lanfridus vassus domni regis ibi fui. † Ego Acerisius abbas interfui. † Ego Brunipertus ibi fui. † Ego Maximus ibi fui. † Ego Stantius ibi fui. † Ego Campo ibi fui. † Ego Lambertus Saligus ibi fui. † Ego Aboinus gastaldus ibi fui.

Annal. Bened. Tom. II.

IN nomine Domini & Redemptoris nostri Jesu-Christi, HLudovicus & HLotharius divina ordinante providentia imperatores augusti. Si liberalitatis nostræ munere aliquid locis Deo dicatis auxilii conferimus, id nobis procul dubio ad stabilitatem imperii nostri & ad animæ emolumentum profuturum liquido credimus. Proinde noverit experientia omnium fidelium sanctæ ecclesiæ nostrorumque, tam præsentium quam futurorum, quia veniens in præsentiam culminis nostri Maxentius ecclesiæ Aquileienſis patriarcha, precibus quibus valuit nostram imploravit clementiam, uti monasterium puellarum, quod dicitur sanctæ Mariæ, quod est situm juxta basilicam sancti Johannis, constructam infra muros civitatis Foro-Julienſis, in loco qui dicitur Vallis, prædictæ matri ecclesiæ sancti Marci evangelistæ & sancti Hermachoræ martyris atque pontificis, ubi auctore Deo ipse patriarcha præest, traderemus, quod ita & nos fecisse omnium vestrum cognoscat industria. Et ideo ob firmitatis studium hos nostros imperiales apices prædictæ matri ecclesiæ fieri iussimus, per quos præcipimus atque jubemus, ut prædictum monasterium puellarum cum rebus & hominibus ad id iuste & legaliter præfenti tempore aspicientibus, abhinc in futurum in jure & potestate prædictæ ecclesiæ & rectorum ejus consistat: ita videlicet, ut quicquid rectores & ministri memoratæ ecclesiæ ob utilitatem & profectum ejus canonicè ordinare, atque disponere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi quicquid elegerint. Et ut hæc auctoritas largitionis nostræ firmior habeatur, & per futura tempora melius conservetur, manibus propriis subter firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari iussimus. Signum HLudovici serenissimi imperatoris. Signum HLotharii serenissimi augusti. Durandus diaconus ad vicem Fridogisi recognovit. Data III. idus Novembris, anno Christo propitio xvii. domni imperatoris HLudovici serenissimi, & HLotharii augusti vii. Actum Niumaga palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

LIV.

Ludovici Pii præceptum pro Dervenſi monasterio, de Dodiniaca curte.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, Ludovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Si locum, quod olim monasticus ordo viguerat, in ædificiis relevari, & eandem vitam monasticam reformari facimus, & liberalitatis nostræ munere de beneficiis a Deo nobis conlatis eidem loco, unde servi Dei inibi consistentes in hanc mortalem

A A A a a

vitam aliquod subsidium habere valeant, aliquid conferimus; id nobis & ad hanc transitoriam vitam feliciter peragendam, & ad æternam perpetualiter optinendam profuturum liquido credimus. Idcirco nosse volumus omnium fidelium nostrorum tam præsentium quam & futurorum industriæ, qualiter Haudo venerabilis abba monasterii, cujus vocabulum est Ders, quod constat esse constructum in pago Perrense super fluvium Viera, quod olim vocabatur Puteolus, & dicatum in honore sancti Petri principis apostolorum, ac sancti Bercharii, cujus corpus ibidem requiescit; quique idem ipsum monasterium a novo opere construxerat, & monachos sub regula sancti Benedicti vitam degentes collocaverat; nostram adiens serenitatem, innotuit mansuetudini nostræ, quod eadem monastica vita penitus in eodem loco abolita esset, & in canonicum ordinem transierat: petiitque ac supplicii postulatione deprecatus est, ut nostræ auctoritate eandem monasticam vitam reformari, & habitacula ad hanc vitam congrua reficiendo aptari permitteremus. Cui, sicut dignum erat, gratias egimus, & ea quæ deprecabatur ei fieri permisimus. Insuper & ut hoc quod idem ipse deprecabatur melius peragere, & servi Dei, qui inibi degere constituti & constituti erunt, aliquod subsidium ex nostra largitione habentes libentius Deo servire potuissent; complacuit nobis pro mercedis nostræ augmento & æternæ retributionis fructu quasdam, res nostræ proprietatis, sitas in comitatu Breowense, id est villam ac beneficium illud, cujus vocabulum est Dodiniaca-curtis*, habentem mansos duodecim, quam hæcenus vassallus noster, nomine Hilsmbertus, nostra largitione in beneficium habuisse dinoscitur, cum omni integritate, id est cum mancipiis utriusque sexus, cum domibus, ædificiis, ecclesiis, terris cultis & incultis, silvolis, pratis, pascuis, aquis aquarumve decursibus, molendino, vel quicquid ad denominatam villam juste & legaliter pertinere dinoscitur, & nostri juris ac possessionis in re proprietatis est, totum & ad integrum per hoc nostræ auctoritatis conscriptum ad antedictum monasterium, quod, sicut diximus, Ders nuncupatur, sollempniter delegare, ea videlicet conditione, ut a prælatis & monachis Deo inibi militantibus perpetua possessione teneatur ac possideatur. Et ut hæc nostræ concessionis atque largitionis auctoritas inconcussam & inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria nostra subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione assignari iussimus. Signum Ludovici serenissimi imperatoris. Data XIII. kal. Mar. anno Christo propitio XVIII. imperii domni Ludovici piissimi augusti, indictione X. Actum Aquigrani palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

* Ludovicus imp. dedit villam S. Christophori, & No-vam-villam.

L V.

Donatio quam fecit Troannus comes & uxor ejus Bova Majori-monasterio de rebus suis in pago Vindocinensi.

Utrum maximum credimus animarum, si dum quisque corporeis motibus terram inhabitat, pro augmento cogitat domus æterna, & de contentu rerum temporalium cumulet sibi munimenta divinarum: aut certe, si id quod remanendo perire potuerat in hoc sabulo, in alimoniis pauperum, vel loca distribuantur sanctorum Dei. Ideoque ego in Dei nomine Troannus comes & uxor mea Bova per hanc epistolam donationis vel traditionis donamus, datumque perpetuo esse volumus ad monasterium S. Martini, qui vocatur Majus, quod est constructum super alveum Ligeris prope Turonis civitate in honorem S. Mariæ genitricis Dei & B. Petri principis apostolorum & B. Martini confessoris, ab eodem Christi confessore fundatum, unde venerabilis vir domnus Theoto abba esse videtur, vel omni congregationi ibidem consistentium, res proprietatis nostræ in pago Vindocinense, in condita Navoliense, in loco nuncupante Marciago, id est mansum juris nostri indomnicatum cum domibus, ædificiis, & reliquis adjacentiis, vineis, silvis, pascuis, cultum & incultum, quantumcumque ad ipsum mansum aspicit, & nostra præsentem videtur esse possessio, cum mancipiis ibidem commanentibus, id est Godobertum & uxorem ejus Rostodrudem cum infantibus eorum tribus; & in alio loco in ipso pago & in ipsa condita, in loco qui vocatur villa Heiredis, mansos serviles tres cum suis appendiciis, cum domibus, ædificiis & omnibus adjacentiis suis; & de vinea aripennos duos, terram arabilem satiani ad modios centum sexaginta; de pratis, aripennos duos; & in tertio loco prope Vindocino castro, in loco, qui vocatur Campus-Martius, mansum indomnicatum cum appendiciis suis, cum domibus, ædificiis, & reliquis adjacentiis, & aliis compendiis, viridiariis, vineis, campis, pratis, pascuis, perviis, ingressis & regressis, aquis aquarumve decursibus, cultum & incultum, rem inexactam, ut die præsentem nostra videtur esse possessio. Donamus præterea ad præfatum monasterium mancipia juris nostri xxx. his nominibus, Johannem, Theodrannum, Petrum, Letardum, Eumengardum, Gualdegardum, Altarium, Audoinum, Theobertum, Dodronum, Frotmundum, item Petrum, Rostodranum, Herigardum, Flodaldum, Frotardum, Hifavium, Rostodunum, Guntarium, Gedeonem, Hildegisum, tres, Baldanem & Benedictanem. Hæc omnia superius comprehensa, id est tam rebus, quam mancipiis, vel quicquid in prædictis locis habere visi sumus, cum omnibus appendiciis vel adjacentiis, ad ipsum monasterium a die præsentem totum & ad integrum tradimus perpetualiter ad possidendum: ita ut ab hac die, quicquid de supra scriptis rebus vel mancipiis

Ad lib. 31. n. 2.
Ex archivo Majoris-mon.

pars prædicti monasterii facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem. Ea vero ratione, ut memoratas res vel mancipia, quas vobis contulimus, tam nos, quam filius noster Troandus per vestrum beneficium diebus vitæ nostræ usufructuario ordine tenere & possidere debeamus. Et petivimus benivolentiæ vestræ, ut pro hujus meriti beneficio nobis villam vestram cum suis appendiciis, id est Verus-mansiones, quæ conjacet in pago Cinomanico, & in Abrincadino in illa Muffa diebus, vitæ nostræ beneficiare deberetis. quod ita & fecistis. Et censuimus nos pro hoc annis singulis ad festivitatem S. Martini hiemalem dare censum solidos duos partibus S. Martini vel vestris: & ad illos famulos in monasterio servientibus fartiles quadraginta-unum, unumquemque longum cubito undecim & latum cubitos duos, & pullos cum ovis, quantos illi homines solvunt, aut pretium. Missa S. Martini, quæ est in mense Octobrio, de caseo modios tres, & omni anno per tres vices homines triginta diebus quindecim ad operandum, qui vivere debent de suo hebdomada una, & de rebus ejusdem villæ alteram; & ad tertium annum famulos, quales & quantos portarius elegerit. Et si de ipso censo tardi aut negligentes apparuerimus, intra dies quatuordecim in duplum restauremus. Et si fuerit post hunc diem aut nos ipsi, aut ullus de heredibus nostris vel coheredibus, aut alia quælibet extranea vel emissa persona, qui contra hanc donationem aliquam calumniam vel repetitionem inferre conaverit; illud quod repetit non vindicet, & insuper illi cui litem intulerit, auri libras decem, argenti pondo quinquaginta-una cum socio fisco multam componat; & hæc donatio nostris vel bonorum hominum manibus roborata omni tempore firma permaneat cum stipulatione subnixâ. † Signum Troanno comitis. Signum Bovanae conjugis suæ, qui hanc donationem fieri & adfirmari rogaverunt. Signum Guilono Gundacrus. Sig. Robertos. S. Huningus. Signum Signum Euracro. Sig. Harmano. Sig. Vuiliario. Sig. Hildeberto. Sig. Haribert. Sig. Frincario. Signum Fredrado. Sig. Stephano. Sig. Frodulfo. Sig. Baldegario. Sig. Alberico. Sig. Ossaldo. Sig. Erlebaldo. Sig. Ansegario. Sig. Ragenbaldo. Sig. Isembaldo. Sig. Ragenberto. Sig. Herimanno. Sig. Aldeberto. Sig. Beato. Sig. Heriberto. Data in mense Marcio, anno vigesimo imperii domni nostri Ludovici serenissimi augusti. Ego enim Irmingrandis indignus diaconus rogatus scripsi & subscripsi.

LVI.

Excerptum ex epistola Johannis Schilkeri Juriscons. Argentoratensis de situ loci Campi-mendacii.

Ad lib. 31. n. 2.

Ed propro ad Campum-mendacii. Situs is est utique inter Argentoratum & Basileam, & quidem inter Argentoratum & Colmariam, in loco qui dicitur Rotfeld; id est Rubeus-campus, qui deinde Campus-mentitus vocatus, ut

Annal. Bened. Tom. II.

habent Annales Bertiniani. Vis propius? situs est inter Argentoratum sive Rhenum & Illum fluv. imo inter Brisacum & Illum sive Ellum, a quo nomen Eliebi*, id est Elle-gew; sic enim scriptum olim, Elle-gaw, ut Brisgaw, hoc est pronuntiatum Gau, pagus, & Ell fluv. sed hoc est παρόδῳ, ἐλκῆθ. Inter Brisacum & Illum in chartis Jansonii & Hondii invenitur locus, qui dicitur Hirzfeld, hoc est Campus-cervorum, & forestum die Hart. Hic duabus horis a Brisaco reperitur hodie dictus locus Roleuble, hic ipse ille Campus-rubeus censeatur etiam ab illustri Obrecht, & indicatus nobis a Syndico nostro Klinglingio, qui nunc iter ad vos & aulam ingreditur. Est autem campus ille Roleuble satis amplus & diversorum territoriorum, & ter mutavit nomen. Primum enim dictus Rotfeld, Campus-rubeus, ut est in Bertiniani: postea Lugentfeld, Campus-mentitus. Hodie Roleuble, h. e. Rubeum-lobium, h. e. umbraculum in foresto. Talis Lobia ad forestum Liptinense ad Sambram describitur a Fulcoino de gestis abbat. Lobienium c. 1. quod rex Dufresn. Glos. pergens venatum, ibi sibi fieri iusserat obumbraculum sar. v. Lobium. ad temperandum solis æstum, quod Lobiam vocant. Laub nobis frondes dicuntur, locus frondosus, frondibus obumbratus, qualem etiam in sylva Semana Thuringiam & Franconiam separante vocari memini. Neque credendum est nomen Campi-mendacii diu permanisse, sed sub Lothario imp. & fratribus ignominiosum id sibi reputantibus, nomen mutatum, & Lobiam ibi structam a qua totus campus ita cognominatur, quæ plantities sterilis est & quasi maledicta ob perfidiam &c. Argentorati XIV. kal. Julii M DC XCVII.

LVII.

Privilegium Ludovici pii pro Glomensi S. Florentii monasterio.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi Ludovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis sibi famulantes beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Deum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris, præsentibus scilicet & futuris, quia quemdam venerabilem virum Frotbertum cum monachis suis, quos in Italia miseramus, exinde reverti fecimus, & concessimus eis quoddam monasterium, quod est situm in territorio Picaveni supra ripam Ligeris, quod dicitur Glonna sive S. Florentius, ubi idem beatus confessor Christi corpore quiescit: eo modo ut ibi secundum Regulam B. patris Benedicti vitam degerent monachicam, quem supra dictum religiosum virum Frotbertum sive monachos, necnon & præscriptum venerabile monasterium cum omnibus rebus & mancipiis moderno tempore ibi aspicientibus vel pertinentibus sub nostra suscepimus defensione & immunitatis tuitione, qualiter per hanc nostram auctoritatem absque ullius injusta inquietudine quies-

AAA a ij

ti & illæsi persistant. Et ideo hos nostros imperiales apices fieri iussimus, per quos præcipimus atque iubemus, ut nullus iudex publicus, vel quislibet superioris aut inferioris ordinis reipublicæ procurator, in ecclesiis aut loca vel agros seu reliquas possessiones, quæ moderno tempore legaliter in quibuslibet pagi territoriis infra ditionem imperii nostri tenent vel possident, vel quæ deinceps in iure ipsius loci aut per nos, aut per quamlibet ingenuam personam voluerit divina pietas augere, judiciario more ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones aut paratas faciendas, aut fidei iussores tollendos, aut homines ipsius monasterii super terram ipsius commanentes distringendos, aut ullas redhibitiones, aut illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ supra commemorata sunt penitus exigere præsumat: sed memoratis abbati ejusque successoribus res prædicti monasterii cum omnibus sibi præfenti tempore iuste subiectis sub immunitatis tuitione quiete vivere ac residere. Et quicquid de rebus præfati monasterii fiscus sperare poterit, totum nos pro æterna remuneratione prædicto monasterio concedimus, ut perenni temporibus in alimonia pauperum & stipendia monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione supradictus abbas vel successores ejus de hac luce migraverint, quamdiu ipsi monachi inter se tales invenire potuerint, qui ipsam congregationem secundum regulam S. Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi abbatem, qua ipsi servi Dei qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjugate proleque nostra & stabilitate totius imperii nostri a Deo nobis concessi atque conservandi jugiter misericordiam Dei exorare delectentur. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus Deo protegente firmior habeatur, & per futura tempora melius conservetur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus. Signum HLudovici piissimi regis, Simeon diaconi ad vicem Fridugisi recognovit. Data pridie kalendas Julias, anno Christo propitio imperii nostri XI. * indictione XII. Actum Compendio palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

* lego XXI.

LVIII.

Fundatio Parthenonis S. Alexandri Parmensis.

Ad lib. 31.
n. 39.
Ex archivo
monasterii a R.
P. Bacino com-
municata.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Quisquis ex rebus propriis vel facultatibus aliquid impertitur aut tribuitur, in præfenti sæculo bonam laudem pertinere, adque in futurum sæculo a Deo optimam retributionem recipere credimus. Ideo ego in Dei nomine Cunicunda, relicta quondam Bernardi incliti regis, cogitans pro mercedem & remedium animæ seniori meo Bernardi vel mea, seu filio meo Pippino, ut aliquid de rebus meis dare volo in monasterio sanctæ Dei genitricis Mariæ, & sancti Alexandri martyris Christi, situm infra muros

civitate Parmensis, quod in nostris propriis rebus construere vel ædificare visa sumus, a præfenti die dono, cedo, trado, mancipo adque transfirmo: ita ut ab hac die habeat ipsum sanctum meum monasterium omnes verum * rebus meis, quas nunc tempore ad manum meam habere visa sum, hic in finibus Parmensis, seu Regienis, Motinensis, tam monasterias & curtis seu massariis rebus meis. In primo monasterias duas, unum verum monasterium infra hanc muros civitatem Parmensis, qui est ad honorem sancti Bartholomæi apostoli. Alium namque monasterium foris muros civitate Regio non longe ab ipsa civitate, qui est ad honorem sancti Thomei apostoli cum omnibus casis & rebus seu massariis, servis & ancillis, aldiones & aldionas, & omnibus eorum adjacentiis & pertinentiis, per quocumque ingenio; seu & curte mea ad Quattuor-arcas cum omnia adjacentia & pertinentia sua, quod mihi per cartulas & comparationis advenit de Ermerico & Ansperto presbyteris, & Perrone filio beatæ memoriæ Arimundi; seu & alia curte mea in Fabrate similiter cum sua adjacentia, quod mihi per cartulas excomparationis advenit de Lamperto; adque terris curte mea in loco ubi nominatur Ceredo, juxta fluvio qui vocatur Siccla, cum omnia sua pertinentia & mihi expertinentem per quemvis ordinem. In integrum etiam rebus illis in Famardaco cum suas appendices, quod mihi advenit per cartulas excomparationis de Aistulfo & Romoaldo; adque in Marcellas, qui regitur per Johanne libell. nom. seu & in Puteo-alto, qui regitur per Agimundo Libelt. nom. & etiam in Noceto, qui regitur per Reginoldo libell. nom. seu & in Benaëna, quod nobis ex comparationem advenit de suprascripto Reginoldo; & in Garfaniana, quod Benedicto nobis per cartul. venundavit; seu in cellulas, quod de quondam Ugone nobis per cartulam excomparationis advenit; & res meas in Metafiano cum suos adpendices, quod Donum-Dei per cartulam nobis venundavit. insimul & quod Viventium cum suo germano similiter venundavit in prædicto loco; & etiam in Galegana, quod nobis per cartulam excomparationis advenit de Aletro seu in Tarabiano; & in Gambaritico juxta ipsa cartula; seu & in Foleviani & in Vezano cum appendiciis suis, quod conquisivimus per cartulam comparationis de Gumperto & Johanne; vel etiam in vico Sambulani, quod Leo & Walderico in nobis una cum Gariberto cartulas vindicionis emiserunt; adque & res illas in Paretineas, quod nobis per cartul. ex comparationis advenit de Luponem clericum; seu & res illas ad Molino-Antoni, quod nobis Teusperto per cartul. venundavit; adque in Sorbulo, qui regitur per Teusperto, & ipse nobis per cartul. venundavit; vel quod ibidem nobis advenit de Ansprando; & res illas in Berutto, quod per Walperto libell. nom. directas fiunt; seu rebus massariis in Fingnarda, quod nobis de singulis hominibus per cartul. ex comparationis advenit, qui regitur per Ausperto & Ganteperto seu Agiperto, atque Johanne seu Domino per libellos, vel etiam res illas in Melitulo,

quæ rectas fiunt per Petronem & Theodonem libell. nom. seu rebus & ripas vel piscationibus in loco ubi dicitur Sacca, juxta fluvio Pado; & res illas in Berutto, sicut ad nos ipsas ripas vel piscationibus fuerunt possessas, & defensatas; atque in Curaliano cum suos adpendices, quod nobis per cartul. excomparationis advenit de Podelberto, vel ubi ubi, per singulis locis nobis legibus modo pertinent, & ad suprascriptas monasterias & curtis seu villas & casalis subiecta sunt, omnia in integrum, cum casis, cum edificiis suis, curtis, arcis, arcis, clausulis, campis, pratis, vineis, silvis, vel usum aquarum accessionem, fluminibus & fontaneis, seu moleninis & piscationibus, divisum & indivisum, finibus & terminibus, & cum omnes integritate sua, in ipsis finibus Parmensis seu Regienis adque Motinensis, quicquid facere voluerit pars ipsius monasterii sanctæ Mariæ & sancti Alexandri, liberam in omnibus habere potestatem ex mea plenissima donatione vel traditione. Sed tamen volo, ut dum Dominus mihi vitam concesserit, de ipsis omnibus suprascriptis casis & rebus, ut superius in ipsum nostrum monasterium institui habere, in mea sit potestate de ipsis frugis & censuras vel redditus, quod Dominus exinde annue dederit faciendum, exinde quicquid melius mihi prævisum fuerit, tantum ad usum fructuandum, nam non ipsas monasterias & casis & omnibus rebus superius comprehensis vendendi, nec donandi, nec communicandi, nec alienandi, nec oblicandi per nullumvis ordinem, nisi tantum, ut dixi, diebus vitæ meæ ad usum fructuandi: post autem verum meum decessum, volo & judico atque instituo, ut habere debeat istas monasterias & casis & rebus ad eas pertinentibus ipse filius meus Pippinus, & filii filiorum ejus & eorum heredibus ac proheredibus legitimis masculini, qui propinquiore inventi fuerint. Et hanc percamenam cum aramentario de terra levavi, & Aresindo notario civitatis Parmensis ad scribendum, adque cum stipulivi sponendi, ut ei auctor conscriptionis omnibus essem, necnon & testibus obtulit roborandum & firmiorem omni tempore obtineat roborem. Et si quis vero, quod futurum esse minime credo, si fuero ego ipsa, quod absit, aut ullus de heredibus ac proheredibus meis, aut quemlibet persona, quæ contra hanc meam donationem & institutionem quandoque temptaverit, vel aliqua calumnia seu repetitionem generare præsumperit, illud quod repetit non vindicet, & insuper sit culpabilis in ipso monasterio, vel filio meo Pippino ejusque heredibus, & ad filios filiorum eorum legitimis masculinis, qui propinquiore inventi fuerint, una cum cogenite fisco auri libras treginta, argenti pondera centum; & hæc mea donatio sive traditio adque institutio, vel bonorum hominum manibus roborata, inconvulsa diuturnis maneat stipulatione subnixâ. Actum in Parma civitas, regnantibus dominis nostris HLudowico & HLothario imperatoribus, anno vigesimo-secundo, & sexto-decimo, septimo-decimo kal. Julias, indictione tertia-decima. Sig. † Cunicundæ, qui hanc

cartola traditionis fieri rogavit, & manibus suis signum crucis fecit, & testibus obtulit roborandum. † Ego Lambertus episcopus, rogatus ad Cunicunda, manu mea subf. † Ego Nordbertus episcopus, rogatus ad Cunicunda, manu mea subf. † Adalghisus comes, rogatus ad Cunicunda, manu mea subf. † Ego Haersbertus archidiaconus, rogatus ad Cunicunda, manu mea subf. Sig. † Jacob gartio ex genere Francorum testis. Sig. † Herchenberti gartio ex genere Francorum testis. Sig. † Fulperti gartio ex genere Francorum testis. Sig. † Wilegeri gartio ex genere Francorum testis. Sig. † Garioardi ex genere Francorum testis. Sig. † Leonci Franchio testis. † Ego Nanchbaldo gard. rogatus ad Cunicunda me teste subf. † Ego rogatus ad Cunicunda mano mea subf. † Ego Mainberto, rogatus ad Cunicunda me teste subf. † Ego qui supra Aresindo, scripta hujus cartulæ traditionis coram hunc testibus ditam conscripsi. Actum Parmæ feliciter.

LIX.

Translatio reliquiarum S. Florentini martyris.

UT veridica relatione comperimus, beati Florentini translationem litterali tradere memoriæ operæ pretium & efficax duximus. Quapropter notificamus, duas sorores genere nobiles, Godelinam & Lemissam, quarum una Carnotensis, altera Perricensis comitissæ fuerunt, divino afflata amore, ultroneam sibi indixisse peregrinationem. Electis igitur itineris comitibus, & præparatis necessariis viæ sumptibus, ad limina beatorum Petri & Pauli, ceterorumque, quorum reliquiæ vel corpora Romæ requiescunt, cum magna devotione iter arripiunt. quæ itineris continuatione ad Florentinum castrum, quod super Armeniæ fluvio situm est, pervenerunt. Illi autem castro & circumjacenti regioni tunc temporis principabatur nobilis genere, possessionibus amplis, pollens temporalis gloria & divitiis multis, hic generis affinitate dominabus illis conjunctus erat. Illas igitur ad castrum Florentinum pervenientes, quanta potuit honorificentia, & prout decuit humanitate gratanter refecit: & ibi erat quædam parvula ecclesia in honore B. Mariæ virginis constructa, quæ potius capella dici poterat quam ecclesia. Devotione igitur in B. virginem Mariam plurimum concepta, statuerunt ut propriis sumptibus ibi ecclesiam constructi facerent, quæ earum devotionem Reginæ mundi gratam reddere videretur. In unum igitur prudentibus & honestis illius castri viris aliquot congregatis, multa prece instituerunt, ut ibidem in honorem virginis Mariæ ecclesiam lapideam honestissime construerent, quarum devotioni viris illis se libenter parituros; respondentibus, comitissæ grates egerunt. Sumptibus ergo ad constructionem ecclesiæ sufficientibus datis, iter Romanum repetentes, a castro illo congratulabundæ discesserunt, multa precum instantia viris illis supplicantes, ut in re-

Ad lib. 31. n.
47.
Ex ms. codic.
ce.

ditu suo Roma, ecclesiam præfatam honorifice constructam invenirent. Per multos igitur viæ labores, tandem, Domino gressus earum dirigente, Romam feliciter pervenere: ubi imploratis sanctorum apostolorum patrocinis, & iis pro quibus ierant rite perfectis, ad patriam reverti cupientes, retrogradum iter cum gaudio arripiunt. Tandem ad castrum, quod dicitur Brevis, id est Brevis-murus*, hospitandi gratia diverterunt, quæ inhabitantium relatione pro certo didicerunt, ibi corpus sanctissimi Florentini martyris sepultum requiescere. Accedentes autem ad dominum castri illius, multa prece & munere largitione impetraverunt sibi dari caput S. Florentini cum maxima parte reliquiarum corporis illius. Dominus autem in dandis reliquiis minime avarus, quod petebant effectui mancipavit.

Acceptis igitur reliquiis, illæ comitissæ cum gaudio properantes ad Florentinum castrum pervenire summo opere cupiebant. tunc in eodem castro defunctus puer septennis, qui vocabatur Alodius: mater vero orbata filio, biduo vel tri-duo corpus ejus inhumatum tenuit, nec sepultura tradit permisit. Audito autem reliquiarum sancti Florentini adventu, cum omni populo obviam processit, & defuncti filii corpus illuc deferri fecit. Reliquiis vero defuncto superpositis & brachio sancti Hippolyti, quod de Roma secum attulerant, puer ilico surrexit, & sanus ac incolumis cum matre ad propria rediit. Idem postea diu vixit, & in fine dierum suorum sepultus est in eadem ecclesia B. Mariæ virginis. Cum igitur ecclesia illa nondum fuisset dedicata, dominæ illæ cum magna devotione ad dominum Aldricum, virum industrium, honestæ vitæ ac multæ religionis Senonensem archiepiscopum, accesserunt, & humiliter supplicaverunt, ut ad locum cum eis accederet, & ecclesiam, quam constructi fecerant, dedicaret. Quibus annuens illuc accessit, & ecclesiam ad nonas Maii dedicavit in honore beatissimæ Mariæ virginis & sanctissimorum martyrum Florentini, Aphrodii atque Hilarii, omniumque sanctorum; & reliquias illas, quas dominæ illæ secum detulerant, ibi reposuit. Translatio vero reliquiarum beatissimi Florentini est pridie nonas Julii. Dedicatio autem celebrata, dominus archiepiscopus remeavit ad propria. Dominæ autem illæ diu in ecclesia, quam construxerant, perendinaverunt; & tandem repentina infirmitate tactæ, in die circumcisionis Domini lecto decubuerunt, & in epiphania, Domino vocante & earum labores misericorditer remunerante, in præfata ecclesia decesserunt. Sepultæ sunt autem in eadem ecclesia ante altare B. Mariæ V. genitricis Dei; ubi multa fidelibus præstantur beneficia, præstante Domino nostro Jesu-Christo, cui est honor & gloria per infinita sæcula sæculorum, amen.

L X.

Formula manumissionis ad clericatum.

Cum christianissimus ac religiosissimus imperator Ludovicus, cælestis protectionis ope suffragante invictissimus augustus, sanctam matrem ecclesiam ad meliora instantissime subveheret, hoc ei inter cetera sanctæ devotionis suæ studia exhibuit, ut usus valde inolitus atque reprehensibilis, qui dignitatem ejus magna ex parte fuscare videbatur, eo quod scilicet servilis & originariæ conditionis personæ contra statuta canonum sacris divinisque mysteriis eatenus applicarentur, suæ auctoritatis præcepto ab ea pellerentur; & qualiter dehinc hujusmodi conditionis homines ecclesiæ utilitati idonei reperti nexu servitutis eriperentur, & ad hanc dignitatem promoverentur, una cum consensu pontificum & optimatum imperii sui statuere procuravit. Id ipsum quoque veneranda proles ejusdem imperatoris, invictissimus rex Karolus, pari voto honorificentia sanctæ Dei ecclesiæ annuit. Igitur ego in Dei nomine Ugo, misericordia Dei abbas ecclesiæ gloriosissimi Christi confessoris Aniani, juxta memorati piissimi augusti præceptum, te clericum, nomine Raginaldum, ex familia ejusdem sancti Aniani progeniem ducentem, hoc est ex Appiariis villa, ante sanctum altare & præsentiam fratrum S. Aniani, una cum collubentia eorumdem fratrum & deprecatione Adalaldi archiepiscopi, qui jam dictam villam, Appiarias scilicet, in beneficium habet, ab vinculo servitutis ob amorem Domini nostri Jesu-Christi, ad cuius militiam eligaris, publice absolvo, civemque Romanum instituo: ut abhinc, Christo favente, in tuo jure & potestate consistens, ita vivas ingenuus civisque Romanus, tanquam si a liberis ortus fuisses parentibus; & neque nobis, neque successoribus nostris quidquam noxialis debeas servitutis, sed sub integra plenaque ingenuitate, quam propter sacri ordinis dignitatem accipere mereris, tempore vitæ tuæ permaneat: quatenus a catena servitutis, cui nascendo hætenus obnoxius exististi, per hanc absolutionem ereptus, securius liberiusque divinæ potentia Domino adjuvante famulari valeas. Ut vero absolutionis hujus titulus, pro reverendis cultibus venerabiliter celebratus, firmum omni tempore obtineat vigorem, manu propria subter roboravimus, nobilissimoque sancti Aniani clero ad stipulandum destinavimus. Ugo abba subf. Adalaldus archiepiscopus subf. Warmundus subf. Emmo subf. David subf. Maranus subf. Salomon subf. Gauzbertus subf. Data III. nonas Octobris anno I. regni Karoli imperatoris.

Ad lib. 32.
n. 20.
Ex archiepo
S. Aniani.

* Bremis.

L X I.

Hildemari monachi epistola ad Ursam Beneventanum episcopum de recta legendi ratione.

Ad lib. 32.
n. 30.
Ex ms. com-
ment. ejus in
Reg. S. Be-
nedicti.

U T magis magisque pateat, epistolam quam Hildemarus magister Urso prædestinato atque electo episcopo sanctæ Beneventanæ ecclesiæ de ratione bene legendi scripsit, prius subjungere curamus. Deinde cetera quæ ad lectionem pertinent, tam ex traditione quorundam modernorum magistrorum, quam ex auctoritate beati Augustini & ceterorum doctorum inferius subnectemus. Hæc est præfata epistola.

Suo sanctissimo domino Urso Hildemarus inutiles servus salutem. Noverit denique vestra, o dulcissime pater, sancta beatitudo, nullum plus me mortalem quam vos diligere: unde quia modo alio vobis prodesse nequeo, divinam clementiam super vestra salvatione indefinenter exposco animæ: quatinus ipsius piæ miserationis respectu a cunctis versutiis antiqui hostis eruti, & hic multarum ubertate virtutum frui, & post hujus mortalis vitæ cursum supernorum collegio civium potiri mereamini. Ego quippe miserimorum cunctorum satis quoque inferior, studio hic consistens quietis, difficile absque cordis anxietate quæ mandatis scribere possem: præsertim cum vobis plura scientibus hæc non sint nec essaria, nisi divinæ caritatis beneficiorum vestrorum, vestra quæ lata caritas magnopere nobis impendere studeat, memor existerem. Vestra igitur dilectionis causa, scientiæ officiique mei modum excedens, vestro parere curabo præcepto. Quamvis itaque ars distincte legendi potissimum in posituris consistat; sunt tamen & illi accentus ineruditis lectoribus aliquo modo utiles, quos Donatus enumerat. Nullus nempe ignorat, quod pars illa, cujus titulus est de accentibus, ob enuntiationem syllabarum præcipue fuerit edita: quoniam quidem per accentuum vim ratio sonandi in sermonibus demonstratur. Nescimus enim quomodo sonare debeamus syllabam longam vel brevem, utrum circumflexo an gravi, nisi per accentum, ut Isidorus dicit. Accentus autem dictus, quasi ad cantus, quod juxta cantum sit. Et quamvis Pompeius dicat duos tantum accentus necessarios apud Latinos, id est acutum & circumflexum; Sergiu stamen dicit, sunt omnes accentus Latini octo, scilicet acutus, gravis, circumflexus, longus, *ysen*, diastole, apostrophus, his adduntur *dassian*. & *psilen*. id est aspiratio & siccitas. Et quia horum accentuum virtus vobis manifesta est, pauca de posituris loquar, maxime quia artem distincte legendi epistola vestra pandere monuerit, id est signa, per quæ possit lector cola & comata atque periodos nosse. Horum quippe notitia in particula, cujus titulus est de posituris, plenius continetur. Tres quippe sunt posituræ, ut Donatus ait: id est distinctio, ubi finitur plena sententia: hujus punctum ad sum-

mam litteram ponimus. Subdistinctio, ubi non multum superest de sententia hujus punctum ad imam litteram ponimus. Media distinctio est, ubi fere tantum de sententia superest quantum jam diximus; hujus punctum ad mediam litteram ponimus. Distinctio, ut Isidorus dicit, positura est figuræ ad distinguendos sensus per cola & comata & periodos, quæ dum ordine suo ponitur, sensum nobis lectionis ostendit. Sergius dicit colon esse, ubi duo liberi pedes sunt, ut *terruis urbes*; comma vero quando post duos vel tres pedes sequitur præsyllaba, quæ partem terminat orationis, ut est in primo versu primo libro *Æneidos*: *Arma virumque cano, Troja qui primus ab oris*. Sed hæc in metro. Nam prosa his tribus punctis hoc modo distinguitur: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentia non sedit*. Non ergo miremini, quod in medio sensu notam acuti accentus fecerint, quam ut ab eruditis didici viris, his tribus punctis tres aptantur accentus, id est usque ad medium totius sententiæ sensum, gravis; in medio quoque tantummodo sensu, acutus; deindeque usque ad plenum sensum, circumflexus. Ita ut nec ante acutum sit circumflexus, nec post acutum sit ullo modo gravis. Hoc autem omnino a lectore observandum est, ut in medio solummodo totius dictionis sensu, vox ipsius paullo eminentius elevetur, & ante elevationem per singula subdistinctio puncta gravetur, atque post prædictam elevationem per singula puncta circumflectatur, salvo illo sensu, quem Donatus tractat in accentuum ratione. Ait enim inter cetera monosyllaba, quæ correptam vocalem habent, acuto accentu pronuntiandas, ut *fax, pax, nix, nux*: quæ vero productam vocalem habebunt, circumflexo accentu pronuntiabimus, ut *res, dos, spes*. In medio quoque dictionis sensu non ultimam syllabam acueudam, quod ars non nisi in paucis discretionis causa sinit, sed totam illam partem orationis, quæ ultima fuerit, altius enuntiamdam vel gravandam vel circumflectendam dicimus, salvo unicuique parti & præsyllabæ suo naturali sono. In interrogationibus autem atque percontationibus vox legentis necesse est acuat, sed paullo vehementius, quam in acuto accentu. Hæc notæ interrogandi?, hæc percontandi?, hæc negandi?. Inter percontationem autem & interrogationem hoc veteres, Augustino teste, interesse dixerunt, quod ad percontationem multa responderi possunt, ad interrogationem autem, aut *non*, aut *etiam*. Verbi gratia, percontando legimus: *Quis accusabit adversus electos Dei?* Illudque quod sequitur sono interrogantis pronuntiat, *Deus qui justificat?* ut tacite respondeatur, *non*. Itemque percontando, *Quis est qui condemner?* Interrogando quod sequitur, *Christus Jesus*, & cetera usque *pro nobis?* ut respondeatur, *non*. Dictæ autem posituræ, vel quia punctis positis adnotantur, vel quia ubi vox propter intervallum distinctionis deponendo vel gravatur vel erigitur vel circumflectitur; nota vero, cujus vocabulum est *ysen* verba necesse

est jungat male disjuncta, ut *ante-sulit*. Apostro-
fos autem separat male conjuncta, ut *conspicitur*
sus. Sed & hoc non est præmittendum, quod
propter inertes lectores inveniuntur aliquando
syllabæ, aliquando pedes in prosa notati, ut
édömö, édöcét, fatiöd, imiöd, álácér, quan-
diü, Hierémias, Isaiás, trüidö, addicit, re-
véra, pudicus, inlicit, ibidem. Hæc vero ad-
notatio rarissime in libris invenitur veteribus.
O domine mi, ecce quod rogastis, nec bre-
vius, nec apertius scribere potui; verumtamen
videtur mihi rustico & insipienti, quod quan-
tum ad peritiam legendi attinet, sufficient hæc:
tantum sonus vocis deest, qui in variis punctis
& notis varius esse debet, idcirco quod scribi
non valet. Sane oculis sanctæ individuaque
Trinitatis solummodo patet, quod almitati ve-
stræ pleniter litterali indagine pandere non va-
leo, vel quantum precibus in vestris confido,
vel quantum ego ipse vestrimem memor existo,
& patri commendo Leoni, ceterisque qui sunt
apud vos fratribus, deprecans per communem
Redemptorem, ut vel mei semel sint memores
Deum orando. Mementote nihilominus flagito
omnium fratrum hic degentium, ut orationibus
vestris a malis omnibus tucantur, in bona de-
votione consolidentur, & spei fideique atque
caritatis gemmis ornentur. Concedat vobis pia
Omnipotentis miseratio cunctos subripientium
delictorum laqueos evadere, & per viam salutis
mente devota currere, consummatoque cursu
tramite recto ad cælestia regna transire.

LXII.

Lamberti Pultariensis monachi ad Albericum ab-
batem Epistola ejusdem argumenti.

Ad lib. 32. n.
30.
Ex nostro ap-
grapho.

Omno abbati Alberico & fratribus qui
secum sunt, frater Lambertus S. Petri
Pultariensis, Salutem.
Quod ad me misistis, ut præter spem vestram a
rudi erudiremini, nisi quia & vita vestra, & con-
versatio cultus justitiæ videretur, quasi ironia
fuisse, non indigentia scientiæ. Nam misistis, ut
vulgo dicitur, ovem ad capram mutuare lanam,
ut ego scilicet jam desipiens, jam delirus senex,
jam letargia oblitus; ore balbutienti, utpote
edentulus, ipsam docerem Minervam. Sed ta-
men ne forte opinaremini me non ex veritate ig-
norantiæ, non ex paupertate intellectus, sed po-
tius ex ignavia vel contemptu vestram repudiâsse
petitionem; ex his, quæ vel a magistris didici,
& vix recolligere potui, vel ex longo usu reti-
nui, quædam pavida manu temerarius scriptor,
sicut in Psalterio, subnotare studui, vos amicos
nostros insipientiæ supportatores arbitratus, non
sublannatores, quorum si qua placent, Dei ex
merito vestro misericordiæ; si qua vero displicent,
errori meo imputate. & tamen, si factus
sum insipiens, vos me coëgistis. Dicimus ita-
que *usque modo*, quamquam rectius videremur
anteultimam acere; dicimus *aliquo modo*,
quoquo modo, *quoniam modo*, *quodam modo*, *nullo*
modo. Est enim, dicente Prisciano, quando duæ

partes pro una accipiuntur, in diversis signifi-
cationibus adverbiorum, ut *ullomodo*, *nullatenus*,
omnino, *usquemodo*, & cetera hujusmodi. Dici-
mus *alicujus* & *alicujusmodi*, *nulliusmodi*, *istius-*
modi, *aliunde*, *proinde*, *exinde*, *subinde*, *deinde*,
abimus, *deimus*, *deintro*, *deforis*, *deforis*. Dicit
enim Priscianus, quia cum apud Græcos præ-
positio composita est cum dictionibus quibus-
dam penultimam habentibus acutam, antepe-
nultimam eam idem talem, scilicet acutam, facit.
Apud nos in uno idem in solo adverbio hoc so-
let facere, scilicet anteultimam acere, ut *in-*
de, *deinde*; *intus*, *deintus*, *abintus*; *intro*, *dein-*
tro; *longe*, *delonge*, *alonge*, *amodo*, & cetera, ne
si gravetur præpositio, & non acuat, per ap-
positionem putetur esse ante adverbium, quod
fieri non licet. Ex his vel supradictis potest col-
ligi, qualiter *usquemodo* debet accentari. Et no-
tate quod in quibusdam usus, in quibusdam ra-
tio prævalet, in quibusdam vero usus & ratio &
auctoritas conveniunt. Dicunt quidam *enimvero*,
quidam *enimvero*. Sed quia hic usu mihi vacil-
lante, nec auctoritas suffragatur, nec firma ra-
tio, vestro relinquo iudicio vel excellenti inge-
nio. Dicimus *equidem*, *quandôquidem*, *quoniam-*
quidem, *atubi*, *astubi*, *ubiubi*, *ubinam*, *quisnam*,
quinam, ubi non everfis syllabica videretur open-
tensis, ut in quibusdam nominibus & pronomi-
bus & adverbis invenitur. Dicimus *quamobrem*,
atramen; *sedramen*, *utramen*, *siquando*, *nequando*,
aliquando. a primitivo enim temporali adverbio,
quod est *quando*, composita sunt, *siquando*, *ne-*
quando, *aliquando*, quæ, ut dicit Priscianus,
anteultimam habent acutam, ne duæ partes
esse putentur divisa, & differre causa ad *aliquân-*
ro, quod consimilem sonum habere videntur, acui-
tur penultima in *aliquando*. Dicimus *quâmdiu*,
tândiu, *aliquândiu*, *tantômagis*, *quantômagis*,
multômagis, *siquominus*, *paulominus*, *nihilominus*,
multominus, *tantominus*, *quantominus*, *quominus*,
paulopost, *aliôquin*. &c. Dicimus *propemodum*,
alphabetum, *intéressit*, *intéressit*, *monarchia*. Dici-
mus tamen *neomenia*, *scenophigia*, correpta pe-
nultima, ad similitudinem Latinorum nomi-
num, in quibus raro invenitur *i*-vocalis longa
ante *a* vel aliam vocalem, quamvis ei, quod
est apud Græcos in hujusmodi dictionibus in *i*
longam apud nos debeat mutari. Ipsi enim di-
cunt *tragedia*, *comedia*, *Alexandria*, pro quo
apud nos ei mutata in *i* longa, debemus dicere
tragedia, *Alexandria*, &c. *i* producta: sed se-
quimur interdum in hoc Latinos poetas, qui
in hoc more suo *i* correpta protulerunt, ut Ho-
ratius, *Effare leves indigna tragedia versus*. Et
Juvenalis: *Namque comedia mimus, quis melior*
plorante gula? Emendavimus in Psalterio: *di-*
rumpamus & dirupisti, *s* sublata: nam teste Prisciano,
licet *dis* & *di* præpositiones, quæ non nisi
compositæ inveniuntur, habeant eandem signifi-
cationem, tamen *dis* non ponitur, nisi quando
sequitur *e*, vel *f*, vel *s*, vel *p*, vel *t*, vel *i* in
loco consonantis, ut *discumbo*, *differo*, *dispergo*,
distrabo, *disjungo*. aliis vero quibuscumque con-
sonantibus sequentibus, *di* præponitur; ut *di-*
mitto, *diduco*, *digero*, *diluo*, *dirimo*, *diruo*, *di-*
rumpo,

rumpo, *dirigo*. Isidorus in libro etymolo-
giarum dicit Sichem Samariæ urbem, quæ lati-
ne & græce Sychima vocatur, ædificavit Emor,
appellavitque eam nomine Sichem filii sui. Ip-
sa est nunc Neapolis civitas Samaritanorum:
quod nomen per *b*, ubique in historia scriptum
invenimus. In his vocabulis, scilicet *castia* &
pellicanus in plerisque antiquioribus libris *f* &
l geminatam invenimus. sed hæc ipsa gemina-
tio an ex ipsorum nominum creatione fieri de-
beat, non legimus. Hæc tantummodo de his in
etymologiarum suarum libro dicit Isidorus. Pel-
licanus est avis Ægyptia, habitans in solitudine
Nili fluminis, unde & nomen sumsit. nam Ca-
nopus dicitur Ægyptus. Hactenus de vocabulo.
Item idem cum de aromaticis arboribus tracta-
ret; *Castia*, inquit, nascitur in Arabia, virga
robusti corticis & purpurei, foliis ut piperis. ni-
hil amplius. Hæc qualiacumque hic & in Psal-
terio ex amici vestri languida scientia, quæ quasi
extorsistis, cum non obedire timui, si non dis-
plicent, interim assumite: & si quid vobis aliud
aliunde verius illuxerit, hæc quæso nostra, im-
mo non nostra, nisi quia per nos recensita, peni-
tus abradere non differatis, ne forte alicujus sin-
ceritatem, quod abist, fiant æscere. Valete, &
nobis inter Sillam & Charibdim navigantibus,
sed præ nimia tempestate vix remigare sustinen-
tibus, orationis & consilii vestri manu subven-
nite ne absorbeamur.

LXIII.

Lotharii imperatoris præceptum pro monasterio S.
Faræ.

Ad lib. 32.
n. 41.
Ex archivo
monasterii.

IN nomine Domini nostri Jesu-Christi Dei
æterni, HLotharius divina ordinante provi-
dentia imperator. Imperialem exercentes con-
suetudinem, sanctimonialium feminarum peti-
tiones annuendo perficimus, quas rationabili
cognoscimus ordine fieri, præcipue tamen illa-
rum, quæ consanguinitatis nobis vinculo sunt
conjunctæ: quatinus in eis & humanum adim-
pleamus affectum, & religionis diligentiam ob-
servemus. Quapropter noverit omnium fidelium
sanctæ Dei ecclesiæ, nostrorumque tam præsen-
tium quam & futurorum industria, quia dilec-
ta amita nostra Rothildis, venerabilis abbatissa ex
Faræ monasterio, quod consistit in comitatu
Melciano, constructumque est in honore sanctæ
Dei genitricis semperque virginis Mariæ, detulit
serenitatis nostræ obtutibus domini piæ re-
cordationis genitoris nostri Ludovici augusti
auctoritatem, in qua continebatur, qualiter ad
petitionem ejus quoddam monasteriolum, quod
Giacus nominatur, & consistit in comitatu
Wastinense, concesserit ipse esse conjunctum
præfati Faræ monasterii, tam ejus tempore,
quam rectorum ipsius cenobii tempore, quæ
post eam venturæ sunt: ut sanctimonialia, quæ
illic Deo famulabuntur, victus sufficientiam ac
vestimentorum habere potuissent. Unde nostram
petivit excellentiam, ut pro majoris securitatis
ac firmitatis studio, idem genitoris præceptum

Annal. Bened. Tom. I I.

nostra confirmarem auctoritate. Cujus preci-
bus divino ducti amore libentissime acquiescen-
tes, hos celsitudinis nostræ apices fieri iussimus,
quibus genitoris nostri decretum sancimus, mo-
disque omnibus confirmamus, ut, sicut in hoc
continetur, nuncupatum monasteriolum, Gia-
cus nomine, supradicto Faræ monasterio sit so-
ciatum, & ambo in unum conjuncta sint: qua-
tinus sub unius semper abbatissæ ordinatione
atque gubernatione, quæ per decursus tempo-
rum eidem præfuerint monasteriis, cum omni
integritate atque possessione sua, cum rebus
scilicet omnibus ac familiis, juste & legaliter ad
se pertinentibus, inconvulse atque indissolubili-
ter pariter maneat, ut nullo umquam in tem-
pore a cujuslibet potestatis persona separentur
ab invicem vel sequestrentur; sed, ut jam dicta
patris nostri continetur auctoritate, conjuncta
subsistant, unumque alteri in quibuscumque in-
digerit auxilium & subsidium rite conferre jube-
mus. Præterea ut de villa Galgiacus nomine,
quæ est ex præfato Faræ monasterio, nonæ &
decimæ annis singulis persolvantur abique con-
tradictione ab illis qui eam modo tenent, quoad-
usque eandem villam pleniter suo restituerimus in
loco. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas
omni tempore inviolabiliter valeat perseverare,
de anulo nostro subter eam iussimus sigillare.

LXIV.

Versus de eodem Lothario ex ms. codice Evangelio-
rum bibliotheca regie.

Arbiter altichronus mundi, formator & auctor,
Quique polos servas, & cuncta potenter & avi,
Qui regnare jubes reges per sæcula mundi;
HLotharium, qui nunc fultus pietate tua alma
Induperator habetur rex augustus in orbe:
Dextera celsa tua exaltet, defendat & ornet,
Imperium ut teneat, dilatet, firmet, adunet.
Utatur bene, pace fruens & prosperitate,
Ac valeat, vigeat, vivatque per sæcula felix.
Nam pius ipse augustus, Christi ductus amore,
Hoc decus almificum ecclesiæ prævidit ut esset,
Præfulis atque beati Martini veneratu
Hunc pulcreque gregem librum intra scribere
jussit,
Ipsius ornare auro & picturis venerande;
Ut notum faciat, quantum pollet locus ille.
Sed Sigilaus parens iussis regis studiose,
Hoc evangelium illic totum scribere jussit,
Præscripti atque gregis voluit frater fore cæsar,
Scilicet ut humilis donum capiatque super-
num.
Nempe ipsi grex toto nisu Cunctipotentem
Pro virtute augusti & prosperitate perenni,
Pro veneranda & conjuge, necnon prole præ-
catur.
Pictus habetur ob hoc necnon rex pagina in
ista:
Ut quisquis vultum augusti hic conspexerit um-
quam,
Supplex ipse Deo dicat, (Laus) cunctipotenti
BBBbb

Ad lib. 32.
n. 51.

Lotharius requiem mereatur habere perennem ,
Per Dominum nostrum Christum , qui regnat
ubique.

L X V.

Præceptum Caroli Calvi pro Majori-monasterio.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus gratia Dei rex. Si erga loca divinis cultibus mancipata ob amorem Dei eorumque necessitatibus consulentes, qui in eisdem locis supernæ pietatis sedulo famulantur, beneficia opportuna largimur, præmium nobis a Domino sempiternæ remunerationis rependi minime dubitamus. Proinde comperiat omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ tam præsentium quam & futurorum industria, quia vir venerabilis Rainaldus abbas monasterii S. Martini Majoris, quod est constructum prope Tur. civitatem super alveum Ligeris, obtulit obtutibus nostris auctoritates immunitatis augustorum, id est gloriosæ memoriæ avi nostri Caroli, beatæque recordationis genitoris nostri Ludovici, in quibus erat insertum, qualiter iidem gloriosissimi imperatores præfatum monasterium propter amorem Dei, tranquillitatemque fratrum ibidem consistentium, sub plenissima tuitione & immunitatis defensione quisque in tempore magnæ suæ potentia consistere fecissent. Sed pro rei firmitate postulavit clementiam nostram prædictus abbas, ut parentum morem sequentes, hujuscæ nostræ immunitatis præceptum ob amorem Dei & reverentiam dominici cultus erga ipsum monasterium fieri censeremus, quo & antecessorum nostrorum auctoritates erga memoratum locum pietatis gratia ordinatas inviolabiliter decerneremus mansuras, & a pravorum illicitis infestationibus, & a callidis occasionibus redderemus securum. Insuper supplici voce innotuit culmini dignitatis nostræ, quatenus concederemus memorato sancto loco, ut quisquis ex fratribus ejusdem congregationis de colonis aut servis S. Martino olim attributis, aliquem nutrierit aut docuerit, ex quacumque sit villa aut beneficio, a nemine inde subtrahatur; sed cujus fuerit alumnus, habeat licentiam, si dignus fuerit, ad sacerdotale onus provehere sine aliqua alicujus insultatione. Et hoc ob id postulavit, quia quamplurimi ex ipsis fratribus ex villis S. Martini erant diversis, etiam si in officinis eorum aliquem habuerint fervientem, cujuscumque sit conditionis, tantum ut de potestate sit S. Martini, a nemine invadatur, neque subtrahatur. Cujus petitionibus libenter assensum præbuimus, & hoc nostræ auctoritatis præceptum immunitatis atque tuitionis gratia pro firmitatis studio & animæ nostræ emolumento fieri decrevimus: per quod præcipimus atque jubemus, ut nullus iudex publicus, neque quilibet ex judiciaria potestate, aut nullus ex fidelibus nostris, tam præsentibus quam futuris, in ecclesiis aut loca vel agros seu aliquas possessiones, quas moderno tempore in quibuslibet pagis & territoriis infra ditionem regni nostri possidet, quidquid ibidem propter di-

vinum amorem collatum fuit, quodque etiam deinceps in jus ipsius loci à Deum timentibus hominibus voluerit pictas divina augeri, in causas audiendas, in fræda exigenda, aut mansiones, vel paratas faciendas, aut fidei iussos tollendos, aut homines ipsius monasterii tam ingenuos quam & servos super ejusdem terram commanentes distringendos, nec teloneum, aut inferendas, aut rotaticum, aut ripaticum, seu portaticum, sive etiam exclusaticum, aut nautaticum, vel roliaticum, aut herbaricum requirendum, ne ulla retributiones, aut illicitas occasiones ingerendas, nostris nec futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat: sed liceat præfato abbati suisque successoribus cum rebus omnibus ad memoratum monasterium pertinentibus, id est cum agris, vicis, villis, cum omni familia & universa possessione, quæ ad ipsam ecclesiam collata est, vel undecumque moderno tempore quibuscumque provinciis, pagis, locis & territoriis noscitur habere dominium, sub tuitionis atque immunitatis nostræ defensione, remota totius judiciariæ potestatis inquietudine, quieto ordine residere: & quicquid de præfatis rebus monasterii jas fisci exigere poterat, in nostra elemosyna in integrum eidem concessimus monasterio cum prædictis alumnis eorum & servientibus omnibus, scilicet ut perpetuo tempore ad peragendum Dei servitium augmentum & supplementum fiat: quatenus ipsis servis Dei, qui ibidem Deo famulari videntur, pro nobis & conjuge proleque nostra, & stabilitate totius regni a Deo nobis collati, & ejus clementissima miseratione per immensum conservandi, Dei immensam clementiam deleat jugiter exorare. Si autem quis nostrorum sua cupiditate aut aliqua maligna suggestione hujus præcepti immunitatis temerarius violator extiterit, primitus multetur nostra offensione, deinde socio fisco ac regali lege auri libras xxx. coactus exsolvat. Hanc itaque auctoritatem, ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris diligentius conservetur, manu propria subterfirmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Æneas notarius ad vicem HLudovici recognovit. Data IIII. kal. Januarii, indictione VI. anno IIII. regni Karoli gloriosissimi regis. Actum Turonis in monasterio S. Martini in Dei nomine feliciter, amen.

L X V I.

Charta Viviani abbatis de ecclesia S. Mariæ apud Majus-monasterium sra.

Quisquis divinæ retributionis flagrat amore, quatenus post devictum hujus transitorii sæculi certamen mereatur voce piissimi Judicis optatissima quiete consolari, consequens ac dignissimum credimus & confitemur, ut & hic fideli sanctione, misericordia Dei cooperante, provehi ad incrementa sanctæ conversationis atque devotionis spe & ambitione tendat, ut quid-

Ad lib. 33.
n. 22.
Ex eodem.

quid aut fastus iniquæ vitæ contulerit, aut inertia humanæ imbecillitatis, ut asolet fieri, mortalibus indixerit, provectu & sublevamento piissimarum precum sanctorum sublevetur. Itaque ego in Dei nomine Vivianus, qui, licet indigne, tamen curam atque regimen abbatia S. Martini basilicæ necnon & Majoris-monasterii sortitus sum, notum esse volumus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus atque cunctis successoribus nostris, abbatibus scilicet prædictæ ecclesiæ, quoniam innotuit nobis, quod quidam servitorum ejusdem ecclesiæ atque monasterii, quod Majus nuncupatur, atque precatus est, nomine Ebrenus, presbyter custos memorati loci, quod quoddam oratorium infra idem monasterium situm, atque a beato Martino fundatum, quod est in honore B. Mariæ semper virginis, relevare atque ex rebus ejusdem abbatia honorare satageremus. Cujus petitionibus libentissime assensum præbuimus una cum decreto & voluntate utrarumque congregationum, scilicet basilicæ S. Martini & Majoris-monasterii, ut prædictum locellum prope portam monasterii, id est cryptam, ubi prædicta Dei-genitrix in Domini honore colitur & veneratur, & discipuli beati Martini in somno pacis quiescunt, ob ejus amorem & Dei reverentiam quantumcumque adjutorio per scripturam hanc relevare atque erigere conamur: quo & succedenti tempore & præsentem immutabiliter conservetur, quicquid a nobis his prædictis fratribus sanctum fuerit supradicto custodi, videlicet Ebreno, & dum diu idem advixerit, jure firmissimo teneatur hoc quod promptissima voluntate prædicto locello detulimus, id est, factum * unum & dimidium in pago Turonico, & loco nuncupato Tavennis super fluvium Vincennam; & mansellum illud, quod Haimo & Walannus fratres S. Martino tradiderunt in prædicto pago vel in loco nuncupato Casellis, & quartulam prope jam dictum monasterium, quam Dabaudus jam dudum habuit, cum omnibus ad præfatos mansellos pertinentibus, scilicet vineis, terris cultis & incultis, vel commanentibus, necnon & pratis, & pascuis, exitibus & redditibus, absque refragatione aut impedimento cujuslibet rei in Dei nomine prædictus Ebrenus presbyter in honore Dei perenniter obtineat: quatenus valeat in optinendo Deum assidue militare, & nullum omnino ex hoc quod pro nostra redemptione & Dei amore, ut prædictum est, contulimus jam dictæ Dei-genitrici Mariæ, officium servitutis exsolvat cuilibet, nisi soli Deo & eidem prædicto locello. Neque sui successores, qui post eum in eadem ecclesia, cum ipse dispendia vitæ passus fuerit, aliquid de his quæ prædiximus imminuere præsumant, sed integre, sicut disposuimus, eidem loco in perpetuum permaneat. Nos denique petimus atque multa prece supplicamus, & per nomen Domini nostri Jesu-Christi obtestamur fideles Dei ecclesiæ, scilicet successorum abbatum curam habentes, quatenus hoc quod a nobis inditum est ad utilitatem ejusdem loci, inviolabiliter patiantur manere, quemadmodum sua statuta a reliquis in posterum cupiunt custodiri. Et ut hæc epistola

Annal. Bened. Tom. II.

vigorem valeat obtinere firmitatis majorem, manu propria subterfirmavimus, & servorum Dei utrumque ecclesiarum manibus roborandam tradidimus. Actum Majori-monasterio. Vivianus abbas hanc epistolam a me factam subscripsi. Adalgaudus præpositus, Amalricus decanus presbyter subf. Aregarius custos & presbyter subf. Eaddo diaconus subf. Leobardus presbyter subf. Theodarius presbyter subf. Eustaldus subf. Suzanus presbyter subf. Girialdus præpositus subf. Odulfredus diaconus subf. Adalbertus diaconus subf. Ebrefianus subdiaconus subf. Jonatas presbyter subf. Hildoardus clericus subf. Alagius presbyter subf. Durandus clericus subf. Leodelingus diaconus subf. Geribaldus levita subf. Ebrulfus diaconus subf. Matusalem subdiaconus subf. Data kalend. Januarii, anno sexto regnante Karolo rege. Ego enim Dagamber-tus quamquam indignus presbyter scripsi.

L X V I I.

Caroli Calvi præceptum pro Majori-monasterio.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratia Dei rex. Si precibus sacerdotum, quas pro suis vel ecclesiarum sibi commissarum necessitatibus aliquid nobis intimare voluerint, aurem libenter accommodamus, eorumque iustas & rationabiles petitiones ac postulationes ad optatum pervenire facimus effectum, non solum regiam in hoc exercemus consuetudinem; sed etiam eosdem sacerdotes ad Dei misericordiam pro nobis exorandam promptiores atque devotiores facimus. Idcirco notum fieri volumus omnium sanctæ Dei ecclesiæ nostrorumque fidelium tam præsentium quam futurorum industria, quia Raginoldus venerabilis abba cœnobii S. Martini Majoris-monasterii, divino fervens amore pariter & honore, nostræ innotuit celsitudinæ, eo quod congregationi ejusdem monasterii una cum consensu & nostro decreto aliquas villulas, quæ hæctenus ad eorum usum seu ad stipendia fove-da fuere dicatæ, subtractas quorundam instinctu denuo reddidisset: quatinus ea quæ pro subtractione villarum illis deesse videbantur, ut liberius divinum ibidem peragerent officium, & Domino jure famularent, mensis omnibus ex ipsis villis eorum necessitas atque stipendia absque retractione aut diminoratione alicujus suppleretur, quarum nomina hic continentur inserta, Bria, Magniacus, Novus-vicus, Cineglada, Waromnus, Cadriacus, Culturion, Rantomnus, Gaiacus, Nigrus-locus, Linarias, Belmontis, Nigrontis, Motua, Calviacus, Lingarionus, Ilviiovilla, Mosfa, cum omnibus eorum appendiciis vel adjacentiis, & insuper peculiariter habendas abbati ipsius monasterii, præsentem videlicet suisque successoribus, Rosontem & Calidomnum. Unde memoratus abba nostram deprecatus est clementiam, ut super idem devotionis suæ effectum nostræ auctoritatis firmitatem erga ipsius sanctum locum ejusque congregationem facere dignaremur. Cujus petitionem libenter annuentes, hoc nostræ auctorita-

Ad lib. 33.
num. 22.
Ex eodem.

B B B b b ij

tis præceptum illis fieri iussimus, per quod decernimus atque omnino disfirmamus firmandoque precipimus, ut nostris futurisque temporibus de supradictis villis fratrum suprafati monasterii necessitas atque stipendia amminifretur, & absque retractatione rectorum ipsius monasterii suppleatur, ita ut eorum necessitas absque dilatione suppleatur, & hospitum susceptio atque pauperum alimonia conferri non denegetur, & mensis singulis quæ illis ex ipsiis villis ab abbate ipsius monasterii eorumque junioribus reddenda sunt, absque diminutione qualibet reddantur atque subrogentur, quo & eorum necessitas expleta Domino liberius famulari possint, & pro nostra nostrorumque incolumitate Domini misericordiam implorare. Et ut hæc auctoritas confirmationis nostræ nostris futurisque temporibus inconuulsam atque inuolabilem obtineat firmitatem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari. Signum Karoli gloriosissimi regis. Jonas diaconus ad vicem Ludovici recognovit. Data xii. kalendas Februarii, anno vi. indictione viii. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Novio villa in Dei nomine feliciter, amen.

LXVIII.

Præceptum ejusdem pro Dervenfi monasterio.

Ad lib. 33.
n. 33.
Ex chartario
Dervenfi.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis Karolus gratia Dei rex. Si utilitatibus locorum divinis cultibus mancipatorum, fervorantque Christi inibi Deo famulantium necessitatibus providemus, regiæ celsitudinis opera frequentamus, ac per hoc æternæ beatitudinis gloriam facilius nos adepturos omnino confidimus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, & nostris, presentibus atque futuris, quia benignus Deumque timens ac noster fidelis & valde amabilis Altmarius, rector monasterii Dervenfi, quod est constructum sub honore gloriosorum apostolorum Petri & Pauli, ubi etiam sanctorum martyrum Bercharii & Theodosiæ corpora veneranter habentur humata, necnon & monachi ejusdem loci culminis nostri adeuntes serenitatem, humiliter petierunt clementiam nostram, ut ob præfati loci utilitatem, & eorum commodorum successorumque illorum perpetuam augmentationem, quasdam villas eodem loco jure pertinentes, & ab eodem Altmario usibus eorumdem monachorum rationabiliter deputatas, per præceptum celsitudinis nostræ eas confirmare illis non denegemus. Nos igitur pro amore Dei & reverentia prædictorum sanctorum, voto prænominati fidelis nostri Altmari, præmissorumque monachorum precibus clementer annuimus; & ita illis concessisse cunctis notum esse volumus. Quarum quoque omnium rerum sive villarum vocabula huic nostræ auctoritati indere iussimus; id est. villam Summa-Vigra, quæ habet quatuordecim mansa, & basilicam ejusdem villæ cum suis appenditiis; villam Mortrium, quæ habet mansa viginti, cum sua basilica; villam Tilium, quæ habet mansa quinque, cum basilica; villam Sauram-terram

eum mansis viginti-duobus & propria basilica; Dudiniacum-curtem cum mansis decem & septem & propriis basilicis; villam Prisciicum cum mansis duodecim & propriis basilicis; villam Brab cum mansis viginti-octo & propria basilica; in villa Cappas mansum unum. Has denique villas & basilicas cum omni plenitudine, id est cum mancipiis & terris cultis & incultis, vineis, pratis, silvis, pascuis, aquis, molendinis, aquarumque decursibus, exitibus & regressibus, & quicquid iidem monachi in jam dicto monasterio; seu in his locis vel villis, nutriminis ad eorum sublevandam necessitatem facere possunt, simul etiam & omnem elemosynam, quam Dei fideles pro absolutione peccatorum eorum illis contulerint, veluti a supradicto fidei nostro Altmario institutum esse cognoscitur, per hanc præcellentiam nostræ auctoritatem plenius confirmamus: videlicet ut nullus hominum, qualibet iniqua cupiditate, aut necessitatis adhibita occasione, aut certe temeraria præsumptione, a potestate & dominatione ejusdem loci monachorum de eisdem villis sive rebus aliquando aliquid subtrahere aut minuere, & in suos usus retorquere conetur; sed, sicuti a nobis regali institutum est, liceat ipsi eorumque successoribus, nostris & futuris temporibus, easdem villas, easdemque res tenere, & cum omni pace, ad honorem ejusdem monasterii, atque ad eorum subvehendam necessitatem disponere & ordinare; & pro salute animæ nostræ ac totius christiani populi perpetua felicitate, piissimi judicis Domini nostri Jesu-Christi misericordiam assiduis precibus implorare. Ut autem hæc celsitudinis nostræ auctoritas plenior semper in Dei nomine obtineat firmitatem, manu nostra subter eam firmavimus, & de anulo nostro sigillari iussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Aneas notarius ad vicem Ludovici recognovit. Data xii. Nonas Maii, indictione viii. anno quinto regni præstantissimi regis Karoli. Actum in Compendio palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

LXIX.

Ejusdem diploma pro ecclesia Senonensi.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis Karolus gratia Dei Rex. Si illius amore, cuius munere ceteris mortalibus prælati sumus, soli Deo sub sancta religione militantibus, ad laudem honoremque ipsius, & ad animarum salutem, supernis angelorum cœtibus in æterna beatitudine adscribendarum, terrena commoda subsidii temporalis, sine quibus præsens transigi non potest, comparamus; ut illi tantummodo sine impedimento, quantum mortalitatis præsentis sinit fragilitas, libere deserviant, cui semel mancipasse ad salutem obsequiumque ipsius totum vitæ suæ cursum noscuntur, nostri laboris studium, & pietatis opus apud eum nullatenus fore sine fructu credimus, sine quo nec velle quisquam bene potest, quanto magis perficere? Igitur comperiat omnium fidelium san-

An. 847.
ad lib. 33.
n. 50.
Ex authentico à V. C. D. Boileau communicato.

ctæ Dei ecclesiæ tam presentium quam futurorum sinceritas, quia venerabilis Wenilo sanctæ Senonicæ ecclesiæ archiepiscopus ostendit nostræ serenitati præceptum a domino & genitore nostro augusto HLudovico, & petitione reverendi quondam sui prædecessoris Hieremiæ factum de cellis monachorum sui episcopatus, humiliter petens, ut ea nostræ auctoritatis etiam quoque scripto innovare dignemur. Cujus rationabili petitione denegare nolimus, sed pro amore Dei admonitionibus illius libenter nos paruisse, cunctis notum esse volumus. Quocirca notum sit omnibus Dei fidelibus & nostris presentibus atque futuris, quia præfatus dilectus & genitoris nostri præ manibus tenens ejusdemmodi relationis ac rationis præceptionem, humiliter suggestionem clementiæ nostræ innotuit, eo quod cellæ cœnobiales episcopii, cui auctore Deo præest, id est cella S. Petri, & cella S. Johannis & cella sancti Remigii, in quibus monachi sub sanctæ Regulæ disciplina religiosam vitam divinæ pietati toto laboris adnisi debent exhibere, variis cursibus, diversisque indigentis, quibus humana fulcitur fragilitas, ante additi sub manibus & potestate antecessorum ipsius, urgente omnimoda inopia, longe a suo proposito oberantes exorbitaverunt: dum videlicet memoratarum substantia cellarum per divisionem olim factam inminuta fuisset; & qui præerant episcopi, non habentes unde subsidia sumptuum suis usibus necessaria caperent, ex eisdem cellis, quantum extorquere quibant, dum aliunde sufficientiam habere non possent, dari sibi cogebant: sicque fiebat, ut hii, qui devota stabilitate mentis & corporis ibidem supernæ pietati laudes persolvere, suamque vitam commendare pro nostra quoque, conjugis ac liberorum incolumitate, & pro regni divina nobis miseratione concessi conservatione, proque totius ecclesiæ indulgentia, & felici ad æternam beatitudinem perventione interpellare debeant; dum a monasterii claustris turpiter quaesitando ea quibus suam lucentur inopiam, longe, lateque vagarent confuso ordine quem fervare debuerant; non solum eorum causa quæ præmissimus, nobis nihil prodesse poterant, verum etiam sibi suisque prælati non absurde plurimum crederentur obesse. Cujus rei gratia memorati episcopi precibus admoniti, dignum opus re ipsa fieri duximus, ut dum adhuc in hoc mortali corpore subsistimus, non solum qui nunc temporis in eisdem locis divinis cultibus mancipati esse noscuntur, sed illis quoque qui futuris temporibus amore supernæ sapientiæ illustrati, eadem ad serviendum Deo expetierint loca, prospiciamus: quatinus ex eisdem temporalium solatia sumptuum suo ordini congruentia habeant, quibus in hac peregrinatione interim sustentari queant, donec ad æternæ patriæ gaudia divina misericordiæ vocati valeant pervenire. Constituentes itaque hoc nostræ auctoritatis præceptum juxta memorati episcopi petitionem decrevimus fieri, ut ex rebus quascumque supra jam nominatæ cellæ nunc temporis usibus monachorum

ibidem Deo servientium deputatas habent, nullus episcoporum, quicumque divina vocatione per tempora successerit, præsumat aliquid subtrahere, vel imminuere quolibet argumento vel occasione, neque in beneficium dare, aut suis usibus adplicare: sed ita per omnia conservare studeat, sicuti memoratus episcopus in libelli serie singula loca per ordinem adnotando digessit, & manu sua subscripsit, & in conventu episcoporum eos qui aderant subscribere rogavit, propter cavendas omnimodas contentiones, quæ futuris temporibus poterunt oboriri: sed nec eorum aliud servitium, vel majora munera inde sibi pro tempore usurpet, præter ea quæ in libello eodem idem ipse episcopus inserere putavit. At ne hujus decreti causa in eisdem cœnobiis abbates vel monachi constituti, contra suum incipiant superbire episcopum, præcavimus omnem occasionem amputandam, neque locum diabolo dandum, salva scilicet in omnibus auctoritate & potestate episcopi in cunctis ecclesiasticæ regulæ disciplinis; videlicet ut eisdem cellas sub proprio semper regimine gubernans, secundum institutionem sanctæ regulæ abbates constituar: & si necesse fuerit mutet, prava quæque corrigat, superflua rescet, virtutes nutriat, eradicet vitia, atque, ut bonus agricola, evellens frutices, patrum sequens instituta, discernat qualem cuique terræ sementem mandare debeat. Hanc autem nostræ constitutionis auctoritatem ideo factam, ne religionis ordo supra scriptis locis nostris futurisque temporibus confundatur, sed per omnia in Dei servitio, ad cuius laudem & obsequium conditi sumus, inviolabiliter in perpetuum conservetur, ut plenior in Dei nomine cunctis temporibus obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Gislebertus notarius ad vicem HLudovici recognovit, & subscripsit. Data vii. kal. Mar. anno viii. regnante Karolo gloriosissimo rege, indictione x. Actum in monasterio sancti Martini in Dei nomine feliciter, amen.

LXX.

Ejusdem diploma pro Glanafolio.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis Karolus gratia Dei rex. Si petitionibus servorum Dei, quas pro honore divini cultus & utilitatibus sibi commissarum ecclesiarum nobis insinuaverint, benigno favore annuimus, regiam consuetudinem frequentamus; ac per hoc æternam beatitudinem facilius nos adepturos omnino confidimus. Itaque notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris, presentibus atque futuris, quia Ebroinus venerabilis episcopus sacrique palatii nostri protocapellanus, ad nostram accedens excellentiam innotuit serenitati nostræ, se quoddam monasterium in pago Andecavo, secus fluvium Ligerim situm, ubi beati Mauri sacrum corpus habetur humanum*, a domino & genitore nostro in jus proprietarium sibi concessum; in statum & religionem

An. 848. ad
lib. 33. n. 54.
Ex authentico Foffæ.

* Fac scilicet pro deleta vice legi possunt.

nem monastici ordinis funditus destruxisse, atque in habitum, quo olim exultum fuerat, omnimodis reparasse. Obluit etiam clementia nostra obrutibus testamenti scriptum, sua aliorumque reverendorum episcoporum inviolabili auctoritate roboratum, quo continetur, qualiter idem ea, quae praemissa sunt, diligenti peregerit studio; qualiterque communi ad sensu statuerit praefati sancti Mauri monasterium sub monastica religionis cultu perpetua lege mansurum, atque ideo humiliter nostram oravit benignitatem, ut eandem eorumdem sanctorum patrum testamenti sacram auctoritatem, nostrae quoque dignitatis praecipuo plenius confirmare dignaremur. Ejus denique deprecationem clementer excipientes, hoc magnitudinis nostrae scriptum fieri iussimus, per quod praecipimus atque firmamus, ut nihil eorum, quae in praescripti testamenti auctoritate sacro jure continentur, nostris neque futuris temporibus quilibet Dei seu nostrorum fidelium immutata audeat, aut secus quam ab ipsis patribus sancitum est, de praenominati beati Mauri monasterio statu, aut de rebus sibi pertinentibus invertere, aut agere praesumat; sed ea, quae ab ipsis constituta sunt, inviolabiliter conservanda cognoscat; sciantque omnes, hac eadem nostra auctoritate praecipuum domini & genitoris nostri, per quod idem monasterium cum suis omnibus appendiciis praefato venerabili antistiti Ebroino in jus proprietatis tradidit, pleniter confirmatum; videlicet ut, quamdiu vixerit, sine alicujus contradictione sui sit juris suaeque dominationis; post ejus vero ab hac vita transitum, vinculo consanguinitatis ei conjunctus religiosus vir Gauflenus per hanc nostram auctoritatem pleniter habeat illud concessum; quatenus juxta patris Benedicti institutionem religiosam vitam deducens, ejus loci habitatores regulari decreto gubernare non neglegant. Illo siquidem hominem exuto, plerumque dictum monasterium cum omnibus sibi iuste legaliterque pertinentibus rebus, sicut alia regni nostri regularia monasteria, sub nostrae tuitionis munimine seu defensione consistat; licentiamque fratres ibidem Deo famulantes secundum regulam sancti Benedicti ex sese eligendi abbatis habeant, nisi forte post eundem Gauflinum talis eorum progenies inveniri possit, qui secundum Dei voluntatem a nobis, vel a successoribus nostris ei subrogari queat. Ipsum namque monasterium, ei omnes res ad ipsum aspicientes, praesentialiter sub nostrae immunitatis defensione pleniter recipientes, praecipimus atque jubemus, ut nullus iudex publicus, neque quislibet ex judiciaria potestate, in ecclesias, aut agros, seu reliquas possessiones praedicti monasterii, ad causas audiendas, aut aliquas redhibitiones exigendas, aut homines ipsius ecclesiae, tam ingenuos quam & servos, super ipsius terram commanentes distringere praesumat; sed sub plenissima emunitatis nostrae tuitione perpetim consistant; & quicquid sileus exinde exigere poterat, totum eidem concedimus ecclesiae; quatenus servi Dei inibi Domino famulantes ad tentius Domini misericordiam pro nobis ac to-

tius regni a Deo nobis commissi prosperitate Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hac magnitudinis nostrae auctoritas perpetuo inviolabilis perseveret, manu nostra subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari iussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Jonas notarius atque diaconus ad vicem Hludowici recognovi & subscripsi. Data pridie idus Julii, anno VIII. indictione X. regnante Karolo gloriosissimi regis*. Actum Bonoilo in Dei nomine feliciter, amen, amen, amen.

LXXI.

Acta Translationis S. Saviniani & S. Potentiani martyrum.

BEatorum igitur martyrum sanctissima membra, Saviniani scilicet & Potentiani sociorumque eorum, in Salvatoris Domini ecclesia per manus quidem fidelium convenienti in loco fideliter sepulta sunt, praeter venerabile corpus Serotini martyris, quod convenienter a parentibus fuit humatum in basilica alia seorsum. Dum igitur eorum cineres per multa annorum spatia in loco eorum quievisserent; ut diligentior eis cultus & reverentia a populis exhiberetur, notificantur caelitus prudentissimo Senonensium Gueniloni pontifici & Anastasio abbati caenobii sancti Petri apostoli, qui puro exhilaratae mentis voto, convocatis utriusque sexus milibus populi, transferre satagunt in basilica sancti Petri apostolorum principis sibi contigua, cujus etiam pro foribus, & in cujus fundis eatenus jacuerant. At domus & aedificiorum fastigiis excellentior, & divinis obsequiis celebrior haberetur, praesertim cum monachorum inibi degentium sollicitudo solemnibus in ea votis & assiduis meditationibus regulariter instet. Habita est autem hujus translationis festivitas tempore, quo nobilissimis Francorum sceptris tres incliti principes augustae recordationis Ludovici Caesaris posterius, Hllotharius scilicet, itemque Ludovicus & Karolus, praerant, anno quoque regni ipsorum sexto, anno vero ab Incarnatione Christi octingentesimo quadragesimo-septimo, indictione decima, quarto-decimo kalendas Novembris. Nec reticendum est, quod nocte vigiliarum, cujus succedente die veneranda patrocina transvehenda fuerant, voces angelicae ab astris, velut chori psallentes, humanis auribus intonuerunt. Pontifex namque ad celebranda vigiliarum sollemnia illuc vespertina synaxi una cum frequentia cleri processerat; quibus religiose suppletis, & antistite ad urbem regresso, caelestes exsequiae ibidem per noctis spatia sunt secutae; cujus modulationis harmoniam non tantum monachos, sed & quosdam vulgi ibidem excubantis auditu percepisse percipuum est. Verum arbitantes voces hujusmodi humanas esse, opinantesque quoslibet religiosos ad caenobium pro instanti festivitate confluerent, qui tam jocundo strepituungerentur, rursusque stupentes, cur intempestivae noctis silentio adventum maturarent; explorantes cir-

* Sic.

Ad lib. 33.
n. 58.
Ex dub.
mss.

cumque dirigere studuerant, ut quorum excubiae essent experientur. Missi autem cum loca vicina perlustrantes neminem reperirent, & nihilo minus melodiam suavitatem sine intermissione audirent, caelestis officii exsequias esse meminere. Ubi evidenti ostenditur indicio, quod angelica societas eorum solemnitatibus pio favore adesse voluit, quos secum Omnipotentis imperii strenue paruisse cognoverat, eorum agendis & gaudiis indeficientibus interesse festinavit, quos ineffabili tripudio optimis studiis invigiles se perspexerat. Possidet deinceps praedicta piorum martyrum corpora, quorum spiritus aeternae recompensationis compotes paradisi aeternae continent. Gratulatur pro tantorum patrum saeculae temporaliter Senonum civitas, pro quorum tripudio Jerusalem perenniter exultat caelestis. Ad horum tumbas popularis aula preces & vota expositum frequenter confluit, quia ipsorum interventu & artuum languores sospitatis levamine recreantur, & cordium vires perpetuis dapibus faginantur. Dum igitur indicatum supra corpus hujus pretiosi martyris Saviniani transmutandum venerabiliter revolveretur, de loculo plumbeo alias transferendum; repertum est pallium, quo erat involutum multis labentibus annis, totum ex integro quasi novum; caput vero illius, quod est decus istius nostrae patriae, quasi contritum plumbatis dextro in tempore fuisset. Duae autem percussurae, quae fuerunt plagae gladii, sic sunt adhuc sanguineae, quasi recens sit ipsa percussio, ita ut a cernentibus non sine lacrymarum infusione vix intueantur. Quod autem martyri coronam vere idem beatus Pontifex accepit; testimonium illi usque hodie perhibet sanctum & venerabile caput, & sanguis adhuc recens apparet per ejusdem capitis percussuram. Porro inventio corporum sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii, quae facta est a sancto Ambrosio episcopo Mediolani, ut ipse beatus sua propria manu scripsit, narrat eodem modo in sarcophagis marmoreis ipsos repositos recente sanguine perfusos, quasi eo die ipsorum capita gladio fuissent caesa. Verum caput nostri martyris, tribus percussionebus gladii ictum, duae usque ad praesens manent cruore sanguineae plagae; tertia, quae, ut putatur, gloriosam mortem intulit, nihil habet sanguinei cruoris. Ad tantam solemnitatem cum cetera plebe caecus quidam venit, qui virtutem martyris in sua illuminatione pensavit. Orat namque, ut Christus de teste ostenderet, quanti apud se meriti esset; & si ea res quae fiebat illi placeret, quibus semper enituit, miraculis declararet. Oculi caeci lacrymas fundunt, & in mentis acie fidei lumina surgunt. Humilitatis supplicatio caelum penetrat, & divinitatis faciem ad misericordiam inclinat. Miles invictus duces implorat, & agit, ut & nunc militiae mercedem reddat; ostendit vulnera, labores enumerat, numerum sudorum recenset, & quantum sibi pro iis debeatur docet. Proximo caeco in oratione junguntur, & quod per se nequit, lacrymarum collatione meretur. De caelo latens medicina de-

mittitur, & oculorum scabies manu pietatis abstergitur. Videns caecus socios contuetur, & quod dudum desperaverat, se se habere miratur. Salvatoris clementia collaudatur, plebs viri saluti congratulatur, martyris reverentia in augmentum dilatatur. Talibus haec dies insignis adjacenti populo constat esse sollempnis.

Translatio reliquiarum S. Potentiani in Jotrense monasterium.

DEnique longo jam tempore evoluta, & multo ad fidem Christi populo perducto, ut innumera & praecleara virtutum suarum opera multis subveniundo longius proderat, & procedendo longius subvenerat, ad Jotrum Deo sacratum & nullis non notum monasterium, Deo permittente, sanctissima corporis illius (Potentiani) gleba, hac interveniente causa, per divinam est honorabiliter translata clementiam. Fama itaque miraculorum illius huc illucque pervolante, & se se longe lateque spargente, tandem ad aures sanctimonialium ipsius caenobii pervenit, quae diuturna, inter alias diversarum afflictionum aeternas, tempestatum & famis procella attrita, humano deficiente divinum solummodo expectabant auxilium. Erat eo tempore in praedicta Senonensi urbe Wenilo, summus sanctitatis & religionis episcopus: in memorato vero monasterio Hermentrudis moribus & nomine abbatissa praerat, eidem episcopo proxima affinitate conjuncta. Haec partim necessitate coacta, partim propinquitatis fiducia incitata, ipsum episcopum adiit, precatura, ut sibi & congregationi, in maxima angustia constitutis, suo & celeberrimo saepe dicti sancti Potentiani suffragio citius succurrere non differret. Cujus petitionis intentionem, mox ut ille audivit, intelligens, tamquam si aliquod terribile & improvisum monstrum intuitus fuisset, obstupuit, & vox faucibus haesit. Deinde illa, ut necessitas exposcebat, nimium in precibus perseverante, & pedes illius cum gemitu & lacrymis deosculante, tandem post diuturnam tacitae meditationis deliberationem, credo divino instinctu, ad misericordiam flexit, & in hanc vocem erupit. O carissima soror, si voti tui compos Deo auxiliante esse potueris, magnum & incomparabile tibi & tuis providisti subsidium; mihi autem & meis gravissimum & intolerabile es illatura dispendium. quod, mihi crede, ad effectum nullo modo perducere poterit, si civitati, quae illius spei & solamini tota post Deum innititur, aliquo modo innotuerit. Quapropter ipse ego mihi crudelissimus fur, & inimicus existens, & alienae potius quam meae utilitati consulens, quod nunquam antea sperare vel credere potui, pretiosissimum & indeficientem tibi concedam latenter auferre thesaurum. Quid morer? abbatissa quod petiit, Deo miserante, & sua nimia importunitate obtinuit: episcopus precibus & lacrymis evictus, quod promisit implevit. Datum ac perlatum est celeriter sanctum & incomparabile decus ad locum quem praediximus, pondere miseriarum pressum, & omni

Ex Jotrense codice.

Iolamine destitutum : eoque a congregatione cum multa exultatione & lætitia suscepto, & ea qua decebat veneratione & devotione in ipso monasterio collocato, tamquam manifesta totius boni & consolationis abundantia ibi fuisset ingressa, postea ipse locus nec famis penuriam, nec ullam tempestatis pertulit procellam. In dæmonum expulsiōne, & cæcorum illuminatione, & omnium sanitarum recuperatione idem locus semper enituit.

LXXII.

Caroli diploma pro partitione monachorum S. Amandi.

Ad lib. 33.
n. 59.
Ex archivo
Eimonsi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. Divinorum beneficiorum memores, inter alias præcipuam religionis curam gerimus, & ut ea nostris diebus confirmetur atque proficiat, prospicere desideramus. Ita enim propitium nobis Dominum credimus futurum, si cultus illius nostra industria incrementum accipiat. Noverit ergo omnium fidelium Domini & nostrorum sollicitudo, quod propter suspectas succedentium rectorum voluntates, monachis in monasterio beati Amandi confessoris in pago Tornacensi consistentibus, ad eorum petitionem, ex facultatibus ipsius cœnobii, securi exemplum domini patris nostri HLudovici serenissimi augusti, segregavimus villas quasdam, quæ proprie fratribus deservirent, nec per ullam occasionem valerent a quolibet deinceps abbate ad usus alios detorqueri; ac non solum ea quæ concesserat venerandæ memoriæ pater noster indulgimus, verum etiam nostra liberalitate quæ necessaria visa sunt addidimus, a monachis vicem orationum, a Deo autem beatam expectantes retributionem. Contulit igitur gloriosæ recordationis pater noster præfati cœnobii fratribus hæc: in pago Bracbatensi, Securiacum, Neonisium, *Baccroth*, Deccla, *Squindresch*, Bersalis; & in pago Hagnuensi, Wariacum, Halciacum; necnon & in pago Ostrebandensi, Salcem, Spinetum; & in territorio Menapiorum, quod nunc Mempiscum appellant, Rollare, Hardoga, Cokenlare, Ledda, *Ricolwingahelm*, Coloscampum, Wenghinas, & Berneham, & Bonart; & in pago Pabulensi, Samionem, in Folinas, mansa tria, mansioniles circa monasterium tres: unum in Rescinias, alterum in Guiticonia, tertium in Pabila; item piscationem circa monasterium; in Spidinio cellam & mansum unum; in Filandras, mariscos novem; in Curriaco, mansa duo; vineam in Cerfarias. Nos autem ut omnia regulariter concessa præfati fratres semper consequi possent, insuper largiti sumus eis in pago Ostrebandensi Scaldinium & Helenam cum omni sua integritate & plenitudine, & in Nigella farinarios duos, & in Pabila silvam, quam Wihardus monasterio contulit. Res etiam quas Ratfridus eidem cœnobio dedit, quasque Rhodo jure precario possidet, secundum voluntatem ipsius Ratfridi decernimus atque sancimus, ut post

obitum Rhodonis ita dividantur, ut mediæ earum thesauro ecclesiæ conferatur, altera vero mediæ ad usus transeat monachorum. Præterea censuimus, quod etiam ante nos serenissimus pater noster augustus decrevit, ut de villis dominicis nona pars totius suppellectilis monachis tribuatur, hoc est de annonæ, legumine, caseo, feno, pullis equinis, porcis, camisilibus, altilibus, vino, ovibus, atque ovis. Festivitate quoque natalis Domini pulli trecenti. Item paschæ totidem, cum ovis utroque die consuetudinariis. Villarum dominicarum hæc nomina sunt, ex quibus quæ singillatim notata sunt præberi oportet. Rogadi-villa, Diptiacus, Igrinium, Nova-villa, Scaldpons, Castellum, Montes, Muscinium, Bovoniscors, Adra, Cruces, Harinas, *Hulheim*, Smerlubium, Gaisbas, Villare, Wambace, Foelinas, mansum quod prævidet Aaron. Ad portam vero & ad hospitale pauperum decimam conferantur; atque ut in eis hospitalitas regulariter ad laudem Dei exhibeatur tam divitibus quam pauperibus, ad portam deputavimus mansa quinque in Hælemio; ad hospitale pauperum mansa item quinque in Mageleno. Hæc omnia superius comprehensa cum integritate & concessa concessimus, & nova ex nostra devotione largiti sumus, & utraque auctoritatis nostræ privilegio confirmavimus: ut Dei servos in memorato cœnobio conversantes, pro nobis & conjugis ac prole nostra, & stabilitate regni ab eodem Deo nobis traditi jugiter exorare delectet, & ut exaudiri mercantur absque ulla necessitatis occasione religionis suæ votum valeant adimplere. Atque ut hæc nostræ pietatis largitio stabilis in nomine Domini & inconcussa permaneat, manu nostra eam subfirmavimus, & anuli nostri impressione iussimus insigniri. Signum Karoli regis gloriosissimi, Gisbertus notarius ad vicem HLudovici recognovit. Data x. kal. Aprilis, indictione x. anno VII. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Elnone monasterio sancti Amandi in Dei nomine feliciter, amen.

LXXIII.

Ejusdem aliud pro Glommeni monasterio.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. Quicquid pro utilitate ac necessitate servorum Dei facere contendimus, profuturum nobis & ad æternam beatitudinem facilius obtinendam, & præsentem vitam feliciter transigendam procul dubio confidimus. Itaque noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium & nostrorum, tam præsentium quam & futurorum sollicitudo, quia venerabilis vir & religiosus abba Hecfredus monasterii beati Florentii, una cum monachis ibi Deo militantibus, ad nostram accedens sublimitatem, miserabili auditu, lacrymabili suggestionem exposuit mansuetudini nostræ calamitatem præfati monasterii, ceteramque miseriam ipsius regionis pro peccatis nostris, ab inimicis Dei cruentissimis Nortmannis crudeliter sæpius illatam, ita ut eadem provincia, quondam

Ad lib. 33. n.
65.
Ex archivo
Glommeni.

quondam visu pulcherrima, in solitudinis faciem penitus videatur redacta. Quare sicut & aliis incolis quondam illius plagæ, multo magis quoque monachis superius dicti monasterii ejusdem religiosi viri abbatis cura providendis in eodem loco penitus exclusa est habitatio. Igitur oravit suppliciter idem venerandus abbas, ut ad suorum refugium monachorum & ad receptionem sacratissimi corporis B. Florentii concedere sibi dignaremur cellam secus fluvium Ligerim in pago Biturico, quæ dicitur Nobiliacus, quemadmodum prædecessori illius Didoni quondam abbati nos fecisse cognoscitur; in qua cellula S. Gundulfus reverenter colitur humatus; quatenus a manibus superscriptorum inimicorum Dei se evasisse exultantes, requiem ibidem de tanta persecutione tandem mercantur Christo propitio invenire, & in laudem divinæ misericordiæ valeant respirare. Nos autem supplicibus ejusdem Hæcfredi abbatis, monachorumque ejus precibus benignum assensum præbentes, altitudinis nostræ præceptum hoc fieri iussimus, per quod memoratam S. Gundulfi cellam, cum familia utriusque sexus & rerum omnium aliarum plenitudine, sæpe dicto venerando abbati Hæcfredo suisque monachis habendam concedimus atque largimur: videlicet ut pro nomine Domini & peccatorum nostrorum ablutione monasterium illud cum omnibus sibi pertinentibus rebus ab eodem Hæcfredo reverendo abbate successoribusque ejus secundum regularis institutionis ordinem omnimodum agatur, & sine cuiuspiam contradictionis inquietudine regulariter disponatur ad utilitatem & necessitatem servorum Dei nostris futurisque temporibus secundum sacræ institutionis normam S. Benedicti ibidem Deo servientium atque famulantium. Ut autem hæc nostræ auctoritatis delegatio perpetuum in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria eam firmavimus, anulique nostri impressione assignari iussimus. Data XVII. kalendas Februarii, indictione XIII. anno XXVI. regnante Karolo rege gloriosissimo. Actum Silvanectis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXIV.

Rythmici versus de eversione monasterii Glommeni.

Ad lib. 33.
n. 65.

Dulces modos & carmina
Præbe lyra Triccia,
Commota quis cacumina
Planxere hyperborea.
Montes simulque flumina
Illa putent nunc orphea,
Respondeantque carmina
Silvæ canant melliflua.
Gravis det organum tuba:
Alte resulter fistula:
Omnis canat harmonia:
Det philomena cantica.
Olim nitens clarissima,
Terrisque famosissima,
Sancti Patris basilica
Florentii præcipua,

Annal. Bened. Tom. II.

Senfit fera incendia,
A gente crudelissima
Vere bruta Britannia;
Lugere cuncti talia.

Omnis enim cum Gallia
Florentii suffragia
Deposceret tunc cernua;
Contempsit hæc gens impia.
Olim pius rex Carolus,
Magnus ac potentissimus,
Fecit hunc locum devotus
Pro Beati virtutibus.

Terris datis sæcundibus
Auxit honorem largius,
Et præbuit tunc vasculum
Cænæ Dei magnificum.
Per hunc fugatur sæpius
Infirmas languentibus,
Et sanitas fidelibus
Præstat ex hoc protinus.

Post imperans HLudovicus,
Magni Caroli filius,
Ipsam locum benignius
colit piis ornatus.
Qui filius rebellibus
concussus altis fluctibus
& Franciam turbantibus
regnum reliquit mortuus.

His quatuor mox partibus
regnum sibi secantibus,
per Franciam jugantibus,
Bellum fuit horridius.
Imperio sic turbido
crescit malorum factio;
furgensque tunc dissenso,
permiscet omnes jurgio.

Invadit alter socios,
crescunt mali super bonos,
tyrannus omnis infremit,
dantur honores impio.
Fit plurium vastatio,
sanctis locis prædatio
cunctis bonis turbatio
rerum simul confusio.

Quidam fuit hoc tempore,
Nemenois nomine,
pauper prius progenie,
agrum colebat vomere.

Sed repperit largissimum
thesaurum terræ conditum,
qui plurimorum divitum
juxit sibi solatium.

Dehinc per artem fallere
cæpitque mox succrescere,
donec super cunctos ope
transcenderet potentia.

Sic ergo discordantibus
Francis simul cum regibus,
cum ceteris rebellibus
fit Carolo contrarius.

Hic Carolus cum fratribus
bellum gerebat sæpius,
nec prævalebat hostibus,
tantis repulsus cladibus.

Confidit unde impius,

CCCcc

prædas agit Nemenois,
instando Redonensibus,
simulque Namnetensibus.

Deinde Pictavensium
trans Ligerim manentium
pagum petit Medalgicum
Glonnam locum pulcherrimum.

Turram vocat monasticam,
multamque dat pecuniam,
jubet mox suam statuum
effigiari splendidam.

Quam ponent pinnaculo
ad orientem patulo,
signum quod esset, Carolum
se non timere dominum.

Illi statim regi suo
hæc pertulerunt Carolo,
qui audiens superbiam
miratus est audaciam.

Tunc iussit ut pecuniam
totam sibi disponerent,
illius albo lapide
sculpta risus imagine.

Quam ponerent pinnaculo
ad orientem patulo,
signum foret quod impio
se subjugandum Carolo.

Iratus ille talibus,
locum petit velocius;
prædas jubet militibus:
accendit ignem protinus.

Flammas ubique Britones
mox inferunt iras truces:
sanctus locus comburitur,
tantum decus consumitur.

Heu me dolores patriæ,
heu me honores gloriæ,
quam novit orbis pristina,
heu me fluunt nunc lacrymæ.

Tunc excitatus cælitus
sanctus adest Florentius,
respexit inflammantibus
locum suum Britonibus.

O quanta esset ultio!
si non foret permissio,
percussus est sed impius
debilitatis pedibus.

Precatur indulgentiam,
redire posset patriam:
reversus ad Britanniam
nimiam dat pecuniam.

Abbas erat Dido bonus,
regi Carolo proximus,
qui convocatis fratribus
regem adit quantocius.

Exponit iras Britonum
magnum scelus crudelium.
tunc rex dolens in pectore,
quærit vicem mox reddere.

Hinc Andegavam protinus
urbem petit tristissimus:
dat abbatiam loculi
sancti Johannis dediti.

Sed hoc parum visum fuit,
moxque alteram tradidit

sancti Gundulsi nomine,
quæ partibus est Franciæ.

Magnis datis muneribus
circa locum fit sedulus,
restituit felicius,
decorat atque pulcrius.

Gaudete cuncti cordibus,
cantate magnis vocibus,
Sanctæ Florenti, quæsumus,
adesto nobis cælitus. Amen.

LXXV.

Caroli Calvi præceptum in partitione monachorum
Gemeticensium.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. Si fervorum Dei petitionibus benignum assensum præbemus, & eorum utilitatibus ac necessitatibus sagaciter providemus, profuturum nobis hoc ipsum, & ad præsentem vitam cum felicitate transigendam, & ad futuram beatitudinem obtinendam nullatenus dubitamus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & nostris, præsentibus atque futuris, quia venerabiles & religiosi viri monachi Gemeticensis monasterii, sub honore S. Petri apostolorum principis fundati, culminis nostri adeuntes sublimitatem, humili enarratione notum fecerunt excellentiæ nostræ, honorabilem virum, avunculum quoque nostrum Ruodulfum, ejusdem monasterii rectorem, quasdam villas ex præfati monasterii abbacia secundum eorum electionem usibus & stipendiis eorum deputasse, & ab aliis villis ejusdem abbatiæ suorum usuum selegisse. Quare suppliciter oraverunt altitudinem nostram, ut easdem villas eorum & successoribus illorum stipendiis & usibus perpetuo habendas nostræ auctoritatis præcepto confirmare dignaremur. Quorum, inquam, preces, intercedente etiam eodem avunculo nostro Ruodulfo, clementer audivimus, & petitionibus eorum benignum assensum præbuisse, cunctis notum esse volumus. Nomina autem earumdem villarum hæc sunt: Curtuvahan, Siegia, Waiva, Aleridus, Apuliacus, Corpiniacus, Jectalodus, Belniacus, Harbia, Bovericia, Odadus, Turdoniacus, Fontanitus, Villarisvilla, Brennarus, Levafii-villa, Gaudiacus, Bauvilla, Conciaco, Vitlina, Columbarium; in Arlon silva mansionile unum, quod vocatur Ponticulus, cum aliis septem; ad portam monasterii Convas, & ad hospitale pauperum in Arlonis silva mansionilia duo, id est Pomeritum & Caliid; & in pago Vilicafino Geneftivillam; & villas in pago Andecavo sitas, hoc est Ipiriacum & Cadriacum cum integritate. Has denique villas cum omni earum integritate & appendiciis prænominati monasterii Gemeticensis monachorum Deo militantium & successorum eorum usibus & stipendiis perpetuo & infolubili jure manendas, veluti præsignatum est, hac regiæ potestatis nostra auctoritate firmamus, videlicet ut nulli aliquando ejusdem loci abbati sive rectori earumdem aliquam villarum in alios præterquam præfati scripto constitui-

Ad lib. 33.
n. 78.
Ex veteri apographo.

mus usus retinere sive redigere liceat: sed quicquid ex eis fieri aut exigi ecclesiastico rationabili jure potest, sæpe memoratis patribus & fratribus sæpe dicti loci & successoribus eorum per omnia tempora in stipendiorum & usuum proficiat omnino supplementum, & animæ nostræ proficit in adiutorium: quatinus sine aliqua necessitatis sollicitudine divinam pietatem pro nostris excessibus, & omnis populi christiani salute assiduis precibus eos implorare delectet. Ut autem hæc reverentiæ nostræ auctoritas confirmationis inprævaricabilem semper obtineat vigorem, manu nostra eam subter firmavimus, & de anulo nostro sigillari iussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Æneas Notarius ad vicem HLudovici recognovit. Data VII. kal. Mart. indict. XII. in anno IX. regni Karoli gloriosissimi regis. Actum in Carisiaco palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXVII.

Brunardi donatio pro lumine ad corpus S. Germani
episcopi Parisiensis.

Ad lib. 33.
n. 80.
Ex veteri codice.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Ego Brunardus ingenuus de ingenuis parentibus natus, tam pro remedio animæ meæ, quam pro remedio genitoris mei, seu genitricis, necnon parentum meorum, trado & transfundo duos mansos propriæ hereditatis meæ beatissimo præfati Germano Parisiæ urbis, sitos in villa ipsius sancti pontificis, nomine Celsiaco, in pago Stampinsæ. Totum eidem concedimus sancto cum integritate, & cum omnibus eorum appenditiis, terris cultis & incultis, pratis, & cum una molendini area: eo quidem tenore, ut de reditu & censu, quod exinde exierit, queat lumen habere ante sanctum ejus sepulcrum; quatinus ejus piis meritis & intercessionibus valeamus adipsi perfectionem mentis a Domino, & contemplari eum in sede majestatis suæ. Si quis vero, quod minime credimus, fuerit successorum nostrorum, qui contra hanc traditionem assurgere tentaverit, coactus auri libras x. componat, & insuper quod repetit minime acquirat; & veniant super eum omnes maledictiones quæ sunt scriptæ in libris. Actum Parisius anno regni x. Caroli, kalendis Aprilis, abbate Gozolino. Ego Brunardus, qui hanc traditionem fieri rogavi, mea manu firmavi. Conradus comes, & Gozlinus abbas, & Fulco, & Vuibertus, & Hieronymus filii Brunardi.

Analecta seu Observationes quædam ex superioribus monumentis.

supra pag. 706. col. 2.

I. Ex diplomate Pippini a regis pro constructione monasterii Prumiensis n. xxvi. disci-

mus, Heriberium genitorem fuisse Bertrada seu Berta ipsius Pippini conjugis, & Caroli Magni genitricis, de cujus patre omnino silent veteres, nec ita constans fuit hætenus recentiorum sententia. Tantum in annalibus Bertinianis ad annum dcc xlix. hæc leguntur. Pippinus conjugem duxit Bertradam, cognomine Bertam, Cariberti Laudunensis comitis filiam. Verum hæc dubie sunt fidei, adeoque ansulis a Cbesnio inclusa, quod in aliis annalibus desunt: certe serius posita: siquidem Pippinus Bertradam uxorem duxerat ante annum dcc xlii. quo anno Carolus ex ea suscepit, ut in Supplemento nostro de re diplomatica, capite ix. ostendi. Nec magis exploratum id, quod in illo additamento subditur, ubi Caribertus (forte legendum Harebertus vel Charibertus) comes Laudunensis vocatur. Trevirensis potius optinatem fuisse crediderim, uti probare videntur ea, quæ filia sua Bertrada in dotem in eodem diplomate assignasse dicitur, tum in pago Chorovilla, in loco qui dicitur Rumeresheim, tum in pago Bibroaricnsi, in loco dicto Reginbach, quæ loca ad pagum Trevirensis pertinent.

II. Eidem diplomati inter alios proceres adscriptum est signum Gangulsi comitis, qui non alius hæud dubie fuerit ab Gangulfo seu Gengulfo illo milite, quem a proco uxoris suæ adultere casum fuisse tradunt, & pro martyre colunt v. idus Maii Lingonenses ac Tullenses, sed maxime Varemis, quod opidum est diocesis Remensis ad Ariam* amnem, qui in Mosam insluit, ubi ejus reliquæ asservantur. * V. Aire.

III. Præ ceteris observatu dignum mihi videtur præceptum Ludovici & Lotharii imperatorum pro monasterio S. Aniani, n. xlviii. b. relatum. In eo enim discimus peculiarem modum obtinende novo monasterio regia tutela & immunitatis. Durandus siquidem abbas, postquam prædictum exstruxerat monasterium, rebusque necessariis instruxerat, per cartulam traditionis illud tribuit Ludovico & Lothario imperatoribus: qui, accepta ejus donatione, illud ipsum monasterium eidem abbati contulere, & omnimoda immunitate, ut cetera regia monasteria, munitum esse sanxere.

IV. In apologetico Rabani libello pro instituto sancti Benedicti de oblatione puerorum, edito n. li. illud c. in primis animadvertendum, quod Saxones contendebant solos gentis suæ homines in propriis causis testes esse posse. Quod Rabanus refellit.

V. Observatu dignum est placitum sequens, n. lxi. pro Farfensi monasterio ad repetendam possessionem, quam a Romanis pontificibus subtractam fuisse Farfenses queritabantur. Ubi forma judiciorum illius temporis accurate describitur.

RETRACTATIO

DE MONASTRIO HELERENSI SEU HILARIACO,
alias S. Naboris, diœcesis Mettensis.

Quæ de monasterio Helerenſi ſeu Hilariaco tum in hoc tomo, tum in primo libro VIII. num. XXVII. dictum eſt, ſanctum Pirminium duo monasteria in pago Mettentiſi conſtruxiſſe, unum ſancti Hilarii ad Moſellam, Heleram appellatum: alterum Glanderiam, non longe ab Hilariaco-vico, in monte Longæ-villæ, unde nomen loco hæſit, in honorem ſancti Martini. Tum ſubjunxi, longe aberrare ple-roſque, qui Helerenſe monasterium idem eſſe putant cum Hilariaco ſeu Nova-cel-la, quod prope Saram fluvium, longe a Moſella, non Fridolinus, ſed Sigival-dus Mettentiſis epiſcopus, ſæculo octavo condidit, non in honorem ſancti Hilarii, ſed ſancti Pauli, dein S. Naboris dictum, ob tranſlatas illuc ejuſdem martyris reliquias. In hoc vero tomo, ſcilicet libro XXI. num. XXIII. vulgarem ſecutus ſen-tentiam, unum & idem eſſe monasterium dixi, quam quidem veram ac certam ſententiam eſſe nunc mihi perſuaſum eſt. Ab hac ſententia duo antea me revoca-bant: unum, quod Helere monasterium in actis S. Fridolini *ad Moſellam* ſitum diceretur; contra Hilariacum longe a Moſella, propius fluvium Saram: alterum, quod Helere monasterium in honorem ſancti Hilarii; Hilariacum vero ſub invo-catione ſancti Pauli, conſtructum fuerit. At nihil vetat, quo minus idem monaste-rium vel ſimul, vel ſucceſſive, ſanctos Paulum & Hilarium patronos habuerit. Hi-lariacum porro ſeu ſancti Naboris monasterium, ut ab uno e patribus congregatio-nis ſancti Vitoni, inde oriundo, accepi, poſitum eſt ad amnem *Rofellam*; adeoque Fridolinus monasterium Heleram, *juxta Roſelle litus ſitum*, extruxiſſe dicitur, quod ejus actorum editores, nominis æquivocatione falſi, ad Moſellam perperam tranſtulerunt. Hæc ad calcem hujus tomi retractare viſum eſt quoddam opere pretium.

LXXVIII.

Epistola domni Faroaldi ducis domino pontifici di-
recta Johanni pro Farfensi monasterio.

Ex chartario Farfensi. Ad lib. 20. n. 6.

Domino sancto ac ter beatissimo totique orbi prædicabili & nobis in Christo patri domino Johanni papæ Faroaldus filius vester. Credimus, sanctissime Pater, sanctitati vestræ non latere, qualiter propter Dei amorem vel reverentiam sanctæ Mariæ semper virginis genitricis domini nostri Jesu-Christi monasterium in territorio nostro Sabinensi consistens, per aliquas donationes nostras in cespitibus & servis & coloniis locum ipsum per Thomam abbatem & commendatum nostrum restauraverimus, & ibi per præcepti nostri firmitatem locum ipsum venerabilem stabilivimus. Unde utile prævidimus præsentem nostram epistolam ad vestra per eundem venerabilem Thomam dirigere vestigia, per quam rogantes ac si præſentialiter obsecramus, ut pro futuris temporibus vestra beatitudo pro perpetua firmitate privilegium in scriptis eidem loco facere præcipiat, sub ea scilicet ratione, ut quod nos devotissima voluntate S. Mariæ monasterio contulimus, & pro consolatione peregrinorum ibidem deservientium concessimus, inspectas ipsas præceptiones, tali privilegio vestra paterna sanctitas firmare jubeat, ut nullus ullo tempore præsumat aliquas insolentias aut concussionem facere, aut ipsas res de ipso sancto loco aut de donatione ipsorum servorum Dei auferre; & qui hoc præsumserit, sub anathematis vinculo vestra almitas eum alligare jubeat. Salutantes & commendantes nos sanctitati vestræ petimus ut orare dignemini. Post autem relecta epistola petimus ut eorum monasterio reddatur pro perpetua securitate.

LXXIX.

Johannis papa V. responso, seu privilegium eidem monasterio concessum.

Ex eodem.

Johannes episcopus servus servorum Dei Thomæ abbati religioso presbytero, & congregationi venerabilis monasterii sanctæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, quod est in fundo Acutiano, territorio Sabinensi. Salubre nimis est & complacens Deo pro securitate atque immunitate religioſe viventium providentiam facere pastorem, præsertim autem dum religioſis studiis pro timore divino etiam sæcularis potestas se accommodat, & quod pia devotione pro intuitu æternæ vicissitudinis cupit, quibus pro servitio Dei concessum est, illæsum atque immutatum perenniter conservari. Hinc est quod venerabile monasterium sanctæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, quod Laurentius quondam episcopus venerandæ memoriæ, de peregrinis veniens, in fundo, qui dicitur Acutianus, territorii Sabinensis constituit, & religioſam ejus conversationem & sedulitatem divini servitii ibidem secum conversantium loca quædam tam emptâ, quamque ex oblatione fidelium acquisivit. Post cujus ad Deum excessum dum tantam religionem sedule Deo deservientium agnosceret gloriosus filius noster Faroaldus dux Spoletanus, etiam ipse pro Dei amore & sustentatione ibidem secum deservientium Deo habitacula quæ-

Annal. Bened. tom. 11.

dam & loca atque culculos per donationis paginam contulit, & collaturum se pollicetur, ut pro eo ejusque progenie orationum hostias frequenter offerant Deo, ut qui collaudatur in terris a fidelibus suis, misereatur de cælis, & parcat excessibus nostris. Cupit autem & optat etiam idem gloriosus, ut tam priora, quam ea quæ ab eo sunt condonata, de jure ejusdem monasterii nec in posterum abstrahantur, sed ad sustentationem congregationis proficiant ibidem conversantium servorum Dei, & per eos possit indigentium & peregrinorum hospitalis susceptio diligentius procurari, per quæ pietatis officia donantium animæ, de quorum munere celebrantur, æternam requiem & receptionem in sedibus beatis inveniant. Expeditioni itaque gloriosæ ac religioſæ devotionis ejus ac postulationi vestræ concedentes effectum, ex auctoritate beati Petri apostolorum principis, cui claves regni cælorum a creatore atque redemptore nostro Domino Jesu-Christo Dei Filio concessæ sunt, ut ligaret in terris quæ in cælo liganda sunt, & in terris solveret quæ in cælo solvenda sunt, tamquam vicem ejus & locum dignatione omnipotentis ejus implentes, statuimus atque decernimus, ut quæquæ in eodem monasterio usque hæcenus conquista sunt, & postmodum conquirentur, sive domicilia, sive loca, colonivæ & mancipia, vel quæque animantia, vel mobilia, nullus de eodem monasterio præsumat usurpare vel subtrahere, vel per cujuscumque ingenii circumventionem alienare; magis autem pro timore Dei eorum studio atque concursu ut ibidem indimuta permaneant procurare; interdicentes omnibus, sive episcopi sint, seu presbyteri vel diaconi, vel cujuslibet ecclesiastici ordinis, seu laici, cujuscumque sint dignitatis atque militiæ, vel privati, ut nullus sibi jus aliquod vel susceptionis usum in eo præsumat defendere, neque donationis aut munerum consuetudinem quamlibet ibidem imponere vel exigere, neque angariis & quibuscumque conditionibus novis submittere, scientes quod in districto Dei judicio æternæ se pœnæ talia præsumendo submittant. Quisquis hæc quæ auctoritate principis apostolorum statuuntur, tamquam exors a fide christiana contempserit, præter si religioſitas tua, vel qui post te sæpe fatum venerabile monasterium dispensaverit, spontanea voluntate in tempore dedicationis ecclesiæ vicinum episcopum, vel quemcumque de clero ad caritatis convivium voluerit convocare, juxta quod monasterialis mediocritas habet, & victus monachus consuevit, in abbatis invitandi quem velit erit arbitrio. Si vero quoquo tempore religioſum abbatem de hac vita migrare contigerit; quem ibidem posita congregatio de seipsis, vel ubiubi meliorem invenerint eligentes, ad dandam ei orationem rogatus atque vocatus adveniat reverendissimus episcopus, eumque, dum ipsi voluerint, exhortentur, & post hujusmodi orationem auctoritate principis apostolorum a pontifice, qui pro tempore fuerit, abbatis firmitatem hinc percipiat. Si vero presbyterum vel diaconum sibi desiderat eadem religioſa congregatio consecrari; eligentes quem ad hoc aptum de seipsis vel exteris invenerint, qui primi sunt ad reverendissimum episcopum, qui

Ludovici Pii diploma, quo abbatiam Dervenſem eccleſia Remenſi attribuit.

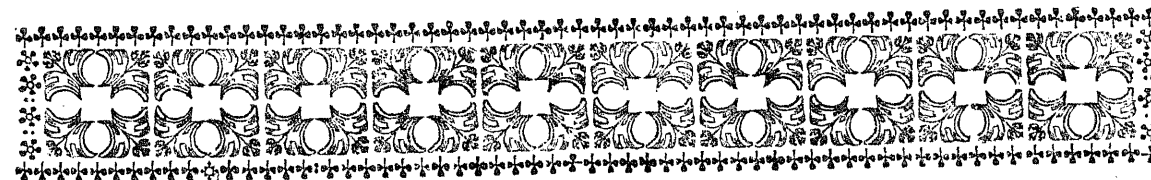
vicinus eſt, unanimi voto perducant: ut & ille requiſitus regularitatem, quæque ad diſciplinam factorum canonum & eccleſiaſticam traditionem in preſbytero vel diacono faciendū reſpiciunt; ſi irreprenſibilem & aptum invenerit, hac auctoritate, invocato Dei nomine, ſolemne orationem faciens preſbyterum conſecret. Nullam tamen ex hoc in eo ſe ditionem habere cognoſcat, neque licentiam habeat ad obſervationem publicæ eccleſiæ ſive eum compellere, & de monaſterio ſubtrahere. Idcirco veſtra religio hanc apoſtolicæ privilegii tuitionem indeptam, fructuoſum atque laudabile conſeſſum beneficium demonſtrat ante omnia in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus diebus ac noctibus permanentes, juxta monachicam diſciplinam & regulam a patribus traditam converſantes, ſincero propoſito in profeſſione veſtra Domino ſervientes, & monaſterii ſalutarem portum non relinquentes, caritatem invicem & unanimiſſimam ſervantes, nullus ſibi proprium aliquod vindicet in honoribus, vel rebus, vel uſibus; ſed ut apoſtolorum Chriſti diſcipuli omnia habentes communia, non diviſa, nihilque vobis proprium defendentes, juxta quod ab illis eſt traditum, & a ſucceſſoribus obſervatum; obedienciam habentes religioſo abbati atque præpoſito & prioribus viris, quod eſt ſacrificium ſpirituales; humilitatem Chriſti demonſtrantes in moribus veſtris, benevolentiam quoque atque humanitatem & compaſſionem in eis qui aliquatenus ægrotaverint vel eguerint. Caritatem etiam & religioſæ converſationis ſtudium ut demonſtretis in vobis, & floreat piæ profeſſionis integritas, familiares vos exhibens Deo religioſæ vitæ ſedulitas & abſtinentiæ atque orationis perfeverantia fructuoſa: ut quantum hæc ex puritatis devotione peragitis, tantum, Deo in vobis operante, ejus clementiæ propinquetis: orantes etiam pro nobis & pro ſtabilitate apoſtolicæ Dei eccleſiæ, proque pace atque ſecuritate totius populi chriſtiani, & pro ſoſpitate glorioſi filii noſtri, qui pro timore Dei & pro religioſæ converſationis augmento hujus apoſtolicæ privilegii, utpote ab eo inſpiratus, tuitionem vobis viſus eſt providere, ut & orationes veſtras & æternam de vobis mercedem acquireret. Quod apoſtolicum privilegium quicumque ille eſt qui in parte vel in toto contemnere, vel evacuare tentaverit, vel ad reſiſtendum contrariam attulerit voluntatem; noverit ſe æternæ condemnationi ſubmitti, Judæ fieri traditoris participem, perpetui anathematis vinculis & alienationis a Deo pro ſuis ſe illicitis præſumptionibus ſubmiſſiſſe. Benedictionem autem & gratiam a Deo ſe percepturum non dubiter, ſed confidat qui fidelis obſervantiæ reverentia hæc quæ ſub divino conſpectu ſtatuuntur custodit. Bene valete. Data pridie kal. Julii imperante domino noſtro piſſimo P. P. auguſto Tyberio anno octavo, P. C. ejus anno ſexto, ſed & Theodoſio atque Conſtantino.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti Ludovicus divina ordinante providentia imperator auguſtus, omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrisque fidelibus ſcilicet præſentibus atque futuris. Si liberalitatis noſtræ munere locis Deo dicatis quiddam conſeſſerimus beneficii, id nobis & ad mortalem vitam temporaliter tranſigendam, & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquido credimus. Idcirco notum fieri volumus omnibus, quod ſanctæ Remenſis eccleſia, in qua prædeceſſores noſtri, reges videlicet Francorum, fidem & ſacri baptiſmatis gratiam perceperunt, in qua & nos per impoſitionem manus domini Stephani papæ imperialia ſuſcepimus inſignia, quamque ob honorem Dei, parentumque noſtrorum memoriam, ſive conſecrationis noſtræ dignitatem, a fundamentis reſtaurare ſolemne decrevimus; ita ut dum eſſet ante in honore tantum Dei genitricis Mariæ antiquo religionis cultu, Nos propter novam exaltationis gratiam ſuperaddentes ſub invocatione ſancti Salvatoris Dei & Domini noſtri Jeſu-Chriſti renovando rebus competentibus ditavimus; inſuper & devoto intentionis ſtudio pro ſalute noſtra, ſucceſſorumque noſtrorum excolentes, & ad ſtatum dignitatis debitum confirmare volentes, addere procuravimus quamdam abbatiam ſitam in comitatu Beſenſe * ſuper fluvium, qui vocatur Vera*: ubi eſt monaſterium in honore ſancti Petri apoſtolorum principis dicatum in ſilva, quæ vocatur Ders: quam abbatiam cum foreſte noſtra indominicata & omnium rerum ſumma integritate, videlicet cum villis, cum villulis, mancipiis utriuſque ſexus, ſilvis, pratis, paſcuis, aquis aquarumve decurſibus, farinariis, & cum omnibus legitimis exterminationibus, perpetuallyter eidem Remenſi eccleſiæ concedimus, & ad conſummendam honorabiliter omnem ipſius eccleſiæ ſtructuram, ſeu ubicumque in poſtmodum neceſſe fuerit reſtaurandam, in proprium tradimus, & de noſtro jure in jus ac dominationem illius ſolemni deliberatione transferimus. Præter hæc omnia concedimus ſupradictæ ſanctæ Remenſi eccleſiæ quemdam locum ſiſci noſtri valde neceſſarium, & ad fodendam minam plumbi congruum, in pago Laumenſe *, in ipſis quoque ſinibus vel adjacentiſſis Geminiacæ nuncupantem villam, ut circumquaque tantum in omni parte ipſius foſſæ ordine quadrato perticas xxx. quam perticam manuaſalem ad menſuram xxx. pedum deſignavimus: ut ibi fiducialius neceſſitates ipſius jam dictæ ſanctæ Dei eccleſiæ exercentes in adificiis, vel univerſis abundantibus exterioribus adjacentiſſis, id eſt per viis, aquis, paſcuis, ſive ſilvis ibi noſtris communibus abſque ulla contradictione ultra ibi ex noſtra largitate poſſideant. Et ut hæc noſtræ confirmationis ſcripta perpetuis temporibus ipſo in ſanctificationis loco noſtra in elemoſyna proficiant, manu propria ſubter firmavimus, atque anuli noſtri impreſſione perenniter roborare decrevimus. Datum Remis kalendis Novembris, &c.

Ex chartario Dervenſi. Ad lib. 18. n. 37.

* de Blaiſe. * la Voire.

* de Lomois, prope Namurcum.

INDEX GENERALIS EORUM, QUÆ CONTINENTUR IN TOMO SECUNDO ANNALIUM BENEDICTINORUM.

Littera a initium pagine, b medium, c finem designat.

A

Aaron episc. Autifodori, 347. c. 521. a. Aaron monachus Besuensis, 444. b. Aaron monachus Fuldam a Ludovico Pio missus, 417. b. 444. a. b. 445. a. Aaron rex Perſarum, 66. ejus legati ad Carolum M. 357. c. Abba abbas Anglus, 24. a.

Abbas imperialis, 243. b.

Abbas unde assumendus, 45. b. 64. c. 183. a. 232. b. 293. a. eligatur ex coetu fratrum; aut ex ſanctioribus aliorum cenobiorum, 64. c. ejus electio a quibus faciendâ, 468. a. Monachis reſtituta, 467. c. Abbate depoſito, electio nihilominus penes monachos permaneat, 671. c. Abbas alterius inſtituti non ſine conſenſu fratrum monaſterio imponendus, 357. a. ejus electio qualiter faciendâ, 642. b. qualis eligendus, 29. c. 50. c. 444. c. qualis non eligendus, 196. b. Abbas qualis eſſe debeat, 322. b. 396. b. 455. a. 474. c. 479. b. 502. b. 503. b. 520. c. 573. c. 574. a. qualis erga ſibi ſubjectos, 136. b. his exemplum præbeat, 288. c. ſecus tota peſſum it diſciplina regularis, 405. b. c. ſecundum regulam vivat, 225. b. Communi menſura ſit contentus, 431. c. Menſa ejus in reſtorio, *ibid.* cum ſuis dormiat monachis, 312. a. Voto paupertatis aſtringitur, 543. b. non ſe totum deat terrenis negotiis, 136. b. Abbas hoſpitiis jura non prætermittat, 257. b.

Abbatibus quidam episcopali caractere inſigniti, 33. b. 59. c. 60. a. 106. c. 207. a. ut concilio Attiniaceni ſubſcribere, 183. c. 184. a. Episcopi facti regimen monaſterii quidam retinent, 70. c. 71. a. 98. a. 128. c. 263. b. 323. a. 602. b. 603. c. ſic vocati ob adminiſtrationem aliquam eccleſiam, 235. b. Lectoris ordinandi poteſtas eis conceſſa, 289. b. iis ſolis ordinis titulus datus, 148. c. Sacerdotii honore ſint inſigniti, 505. b. Quidam ſacerdotii expertes, 505. b. eorum officium non requirebat preſbyteri gradum, 304. a. Eorum inſignia, 157. c. 168. a. 539. c. Jus dicunt, 177. a. Id gratis faciant, 177. a. Militia eis interdicta, 126. c. quibus de ſuis rebus rationem reddere debeant, 177. a. Mali Abbates paganis ſunt nequiores, 95. c. Abbatum portio ſeparata, 415. a. b. 491. b. 540. a. iis excluſus, redditus monachis ſpecialim attributi, 449. b. 474. a. Eos ſpectant ſarta-recta, 522. c. Abbates unum poſſideant monaſterium, 211. a. plures tamen etiam regulares ſub ſe abbatias habent, 365. b. cum monachis donationibus ſibi factis ſubſcribunt, 96. a.

Abbatis titulus conjugatis aliquando conceſſus; non patris nomen, 426. c.

Abbatibus ſecularibus abbatibus conceſſæ, 63. b. quin & hominibus conjugatis, 426. c.

Abbatibus quales eſſe debeant, 311. b. 574. a. ſibi ſubditis exemplum præbeant, 288. c. a communibus legibus ſegreges quantum cauſæ malorum, 405. c. Extra monaſterium non diſcurrant, 176. c. 245. a. Non egrediantur abſque permiſſu episcopi, 672. c. Eis interdicitur dare benedictiones, 292. a. 476. b. Abbatiffa nulla duobus monaſteriis præſit, 176. c. 211. a. 245. a. Abbatiffa concilio intereſt, 14. c. Abbatiffa excommunicata quod monachos ſuas vagari ſineret, 285. c. 286. a.

Abbo abbas Maſciacenſis, 108. a. 356. b. 668. c. Abbo abbas Maxentii, 513. a. 561. a. b. 668. c. Abbo abbas Novalicienſis, 109. c. 110. a. b. Abbo abbas incerti loci, 668. c. 670. a. Abbo monachus Mediani-monaſterii, 17. b. Abbo patricius conditor monaſt. Novalicienſis, 109. c. 110. a. b. 233. c. 252. a. b. ejus teſtamentum 109. c. 110. a. fictitius eſt alter Abbo antiquior, 109. c. Abbo comes, 239. c. 307. c. ejus placitum pro Nobiliaco, 710.

Abbo Saxo Fontanellæ baptizatus, 234. c. Abbotomierus abbas Nobiliaci, 307. c. 308. a. Abderames rex Arabum Hiſpaniæ infeſtus, 680. a. b. Abdiraman dux Sarracenoſum, 88. c. 90. a. 498. a. SS. Abdon & Sennen corpora ubi? 325. b. Abel ex monacho Laubiens episc. Remorum, 103. b. 126. c. 127. a. c. 128. a. 135. b. c. 149. b. Abotriti, contra eos dux miſſus Wala, 370. c. Abraham abbas incerti loci, 271. c. Abrahamus vicedominus eccleſiæ Cenomannenſis nequam, 120. a. c.

Abriacatenſis episcopus S. Aubertus, 20. S. Abundii corpus in monaſt. Bercetenſe tranſlatum, 52. a. reliquiæ in eccleſia Comenſi, 487. c. Abſalon episc. ignotæ ſedis, 331. b. Acca episcopus Hagulſtadenſis, 4. b. 8. a. 14. a. b. 46. a. 87. c. 111. c. 291. a. obit, 111. c. Accentus in codicibus manu ſcriptis nuſquam, 345. a. 744. a. Aceris ſeu Aceriſius abbas, 126. b. 730. 737.

Achardus notarius, 617. b. Achivus abbas Condateſcenſis, 295. c. Acquirinus dux Wandalorum, 90. b. Actalius notarius regis, 30. c. 47. c. Actardus episc. Namnetenſis, 685. a. S. Adæ tranſlatio, 586. b. Ada Treviris ſepulta, an ſoror Caroli M. 391. c. Ada uxor Wiberti comitis cum ipſo condit monaſt. Leſcienſe, 204. b. c. 299. a.

Adalardus episc. Turonenſis, 614. b.

Adalardus abbas S. Martini Turon. 451. a. 566. c. 639. a. 642. c.
 Adalardus dux, 63. a.
 Adalbero episc. Remorum, 127. c.
 Adalbertus episc. Arvernorum, 204. a. 271. c.
 Adalbertus episc. Tricastinus, 596. b. c.
 Adalbertus abbas Castrensis, 648. b.
 Adalbertus, seu Athalbertus abbas Favariensis, 207. b.
 Adalbertus abbas Ferrariensis, 356. c. 357. a.
 Adalbertus abbas Ferrar. Alcuini discipulus, 367. b. 436. b. ejus obitus, 473. c.
 Adalbertus abbas Flaviniaci, 365. a.
 Adalbertus I. abbas Saviniaci, 386. a. b.
 Adalbertus II. abbas Saviniaci, 386. a.
 Adalbertus ex comite monachus, tum abbas Tegernensis, 129. c. 130. a. b. c. 215. c.
 Adalbertus novi in Saxonia coenobii praepositus, 468. c.
 Adalbertus diaconus, focus S. Willibrordi, 116. b. ejus vita apud Surium qualis, *ibid.*
 Adalbertus ex latrone S. Corbiniani discipulus, 37. c.
 Adalbertus, seu Aldebertus haereticus, 126. c. 127. a. 129. a.
 Adalbertus dux conditor monast. S. Stephani Argentoratensis, 58. c. item S. Michaelis Honaugiensis, 59. a. ejus filii & filiae, 58. donationes ab ejus posteris Honaugiae factae, 59. b. c. cum *parentela sua* progenitorem agnoscit Lotharius, 664. c. 665. a.
 Adalbertus comes conditor parthenonis Lindaviensis, 604. c. 605. c. quis, 606. b. c.
 Adalbertus comes Histriae praefectus, conditor parthenii Schennensis, 606. b.
 Adalbertus comes Mettensis, 602. c. Lorharianae partis fautor, 606. b. a Ludovico rege Bajoariae fufus, 620. a.
 Adalbertus comes Durgavotum, 606. c.
 Adalbertus comes Langobardus, 177. c.
 Adalhelmus frater S. Willemi Gellon, 369. c.
 Adalfredus episc. Noviomii, 102. a.
 Adalfredus abbas Antrensis, vel potius tyrannus, 22. c. 58. a.
 Adalfredus monachus Fuldam a Ludovico Pio missus, 417. b. 444. a. b.
 Adalgarda avia S. Liudgeri, 185. c.
 Adalgarius abbas Dervenensis, 584. b.
 Adalgarius abbas S. Faronis, 671. c.
 Adalgarius comes, 601. c.
 Adalgerius quidam, donatio ab eo facta Bello-loco, 616. c.
 Adalgaudus abbas Floriaci, 436. b. 445. c. 446. b. 515. c.
 Adalgaudus praepositus S. Martini Turon. 618. c.
 Adalgerus episc. Teuannae, 103. c.
 Adaligus abbas Aninfulae, 409. a. 492. c. 495. b.
 Adaligus abbas Palmati, 371. c. 688. b. c.
 Adaligus filius Desiderii regis Langobard. 195. b. 219. b. 224. b. c. 226. a.
 Adaligus comes, 573. a. b. 583. b.
 Adaligus conditrix monasterii Lemausensis, 5. a. b.
 Adaligus frater Lupi-Servati, 580. a. 581. b.
 ADALHARDUS abbas Corb. 217. a. 221. c. 283. c. 300. c. 371. b. 405. a. 410. b. 436. c. Caroli M. frater patruelis, 223. a. Jeremias, Antonius & Augustinus vocatus, 499. c. 300. c. Corbeiae fit monachus, 223. a. horri excolendi cura ei demandata, 133. a. 223. a. Casinum fecerit, 223. b. ipsum inter & Paulum diaconum magna necessitudo, 239. a. 284. b. c. qui ei scribit, *ibid.* Corbeiam reversus abbas eligitur, 252. c. 253. b. eximia ejus virtutes, 252. c. 253. a. 499. c. 500. cur tantum fiebat, 252. c. terrenorum quam parum cupidus, 470. b. c. Pippino regi Italiae adjutor consiliorum a Carolo M. datus, 253. b. regni Italici administer factus quam praclare se gerit, 319. a. b. ad Leonem III. a Carolo M. mittitur, 387. c. Italiae iterum administer, 388. c. ejus placitum pro Farfa, 410. b. ut divortium Caroli probare noluit, 221. b. 223. a. mortuo Carolo M. Corbeiam se recipit, 408. c. exsulat, 411. c. 412. a. b. propinqui ejus quid passi, 413. b. ab exilio revocatur, 464. b. c. ei publice satisfacit Ludovicus Pius, 466. c. 467. a. Corbeiae regimen inquit retinet, 479. a. ut se gerit, 479. b. ejus in conventu Arminiensi auctoritas, 467. b. Compendiensi conventui interest, 480.

c. de nova Corbeia cogitar, 388. c. Corbeiam novam confruit, 468. a. c. 469. a. 470. & parthenium Heri. fordense, 471. a. iterum Corbeiam novam inquit, 479. c. 480. b. ejus pia mors, 499. sepultura & epitaphium, 500. b. statuta, 465. c. 466. liber de ordine palatii ab eo scriptus, 467. c. alia ejus scripta, 500. a. ejus patrimonium, 244. c.
 Adalhardus junior abbas Corbeiae exfulante S. Adalardo, 389. c. 436. c. regimen suscipit, 412. a. c. monasterium in Saxonia construere tenat, 417. c. 418. a. 468. a. b.
 Adalhardus abbas Siliensis, 611. c. 648. c. 650. b.
 Adalhardus inclusus Fuldae, 597. c. 598. a. ejus epitaphium, *ibid.*
 Adalhardus pater SS. Harlindis & Reinulae, 102. c.
 Adalhardus comes, 221. c. 223. a. 650. b. c. *V.* Adalardus.
 Adalheidis abbatissa Schennensis, 380. c.
 Adalheidis uxor Widonis comitis Langobardi, 177. c.
 Adalhelmus episc. ignota fedis, 492. b.
 Adalleodus abbas Elnonensis, 387. c. 473. c. 617. b. ejus obitus, 667. c.
 Adalleodus diaconus notarius, 531. c.
 Adalmanus capifcolus Gellonenfis, 404. b.
 Adalmanus episc. Bellovacii, *vide*, Hidelmannus.
 Adaloldus seu Adeloldus monachus Remigianus, 660. a. b.
 Adalramnus I. episc. Matifconensis & abbas Nantuaci, 184. b. 437. b. 447. b.
 Adalramnus II. episc. Matifconensis & abbas Nantuaci, 448. a.
 Adalramnus episc. Saltzburgi, 51. b. 473. b.
 Adalricus abbas Elnonensis, 387. c.
 Adalricus abbas Vedastinus, 54. c.
 Adalfinda conditrix S. Michaelis ad Masupiam, 21. b. 22. a. c. 452. c.
 Adalfinda uxor Ottonis ex comite monachi Jurenfis, 679. c.
 Adalquarus nobilis Francus Alciacense monasterium confruit, 3. c.
 Adaltrudis in S. Victorem Maffil, benefica, 252. a.
 Adalonus episc. Seduni, 493. c. ex abbate Agauni, 111. c.
 Adalonus abbas Indensis, 463. c.
 Adalonus abbas Laurehami, 374. b. 397. b. 436. c. 453. c. ejus regiminis anni, 454. a.
 Adalonus abbas S. Vedasti, 418. a. 558. c. Romam legatus, 484. a. ipsi ob fidem in Ludovicum abbatia crepta, 560. a. sed restituta, 564. a.
 Adalonus monachus Schlierfensis, 246. b.
 Adalonus cellam S. Georgii dedit Fulrado abbati, 240. b.
 Adalwara donationem facit S. Dionysio, 220. c.
 Adalwinus episc. Ratifponae, 109. b. 160. a. 303. b. 358. c. obit, 441. b.
 Adamnanus abbas Hiiensis, habito cum Ceolfredo colloquio, Seortos ad catholicum pascha adduxit, 42. c. 43. a.
 Adam fratris interfectus, ut a reatu absolviatur, 385. b. c.
 Adamus monachus Novaliciensis, 233. c.
 Adasius abbas Regulae, 553. c.
 Adas episc. Argentorati, *vide*, Etto.
 Adila abbatissa Herifordensis, 471. b.
 Ado, sive Hado Corbeiae abbas, 217. a. 213. a.
 Ado abbas incerti loci, 670. b.
 Addula, *vide*, Adela.
 Addulfus diaconus Britto-Saxo a Leone III. in Britanniam missus, 383. a.
 Adebaldus episc. Coloniae, 441. a.
 Adefonius presbyter & monachus Ovarrae, 407. b.
 Adela abbatissa Palatioli, 172. c. Palatiolum condit, 3. b. an eadem sit cum Adolana abbatissa, *ibid.* fuit filia Dagoberti II. 3. b. 96. c. ejus testamentum, 96. c. obit, 96. c.
 Adelaidis filia Pippini regis, 265. c.
 Adelardus episc. Rotomagi, 637. b.
 Adelardus episcopus Veronae, 391. a.
 Adelardus abbas Nigellensis, 624. c.
 Adelardus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Adelardus vir nobilis instaurator monast. Lesciensis, 299. a.
 Adelardus vassus missus Ludovici Pii, 459. b.
 Adelbertus, seu Albertus abbas Epternaci, 220. a.
 Adelbertus abbas Fabariensis, 79. b.

Adelbertus abbas Heidenheimensis, 199. b. 276. c.
 Adelbertus abbas Mediani-monasterii, 17. c.
 Adelbodus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Adeldrudis filia Caroli M. 379. c.
 Adelgarius episc. an. Trecentis, 281. b.
 Adelgaster Silonis regis filius, conditor monast. Obonenfis, 273. c.
 Adeligus episc. Novariae, 572. b.
 Adelhardus abbas Senoniensis, 491. c.
 Adelhardus monachus Fuldae, cleptomynarum fraudator punitus, 595. c. 7. *V.* Adalhardus.
 Adelharius episc. Erpesfurti, 116. c.
 Adelhelmus pater Willifwindae auctoris monast. Laureshamensis, 203. b.
 Adelmus abbas Wessobrunensis, 341. b. 438. b.
 Adelmus episcopus, 357. c.
 Adelmus abbas Castrensis, 496. c. 648. b.
 Adelmus quidam Benedictinus, 504. c.
 Adelperga uxor Arichisi ducis Beneventi, 280. a. 342. a.
 Adelphus abbas Magnilocensis, 12. a. 23. a.
 Ademarus comes Burdegalensis a Nortmannis caesus, 669. a.
 Ademarus abbas monast. Baulis, 404. c.
 Ademarus monachus Ecolifmensis, 429. b. 504. c. 594. b.
 Aedodatus papa, 29. c.
 Aedodatus episc. Spoletanus, 241. a. b. 256. c.
 Aderaldus quidam Francus, 232. c.
 Aderamus homo S. Dionysii, 132. c.
 Adevertus nobilis Saxo, 169. c.
 Adelmus monachus ad sepulcrum S. Walfridi sanatus, 209. b.
 Adasine mater Braidingi viri nobilis, 407. a.
 Adilleodus monachus S. Martini Turon 450. b.
 Adjutor, ejus testamentum pro S. Martino Turon. 450. b.
 Ado episc. Lugduni, 333. c.
 Ado episc. Viennae, 629. c. ejus prima facta, 630. a. b. ejus martyrologium, 630. b.
 Ado abbas in S. Remigio beneficus, 43. b. c. 52. a. ejus charta pro S. Remigio refertur, 694.
 Ado abbas missus a Carolo M. ad Hadrianampapam, 199. c.
 Ado pro ceptum obtulit, 50. a.
 Ado advocatus S. Dionysii, 264. b.
 Adolana abbatissa, 3. b.
 Adonissus, mendose pro Adone, 50. a.
 Adoptivorum error fugiendus, 334. a.
 Adolfus Silonis regis uxor, 273. b. c. 274. a.
 Adovaldus auctor parthenonis Ripolani, 296. b. c.
 Adovaldus nepos prioris in Ripolanum beneficus, 296. c.
 Adrebaldu abbas Cefarionensis, 240. c. 241. a. 464. a.
 Adrebaldu abbas Flaviniaci, 561. a. 573. b. c. 589. b.
 Adremarus abbas & conditor monast. Arremarcensis, 596. b. c. 597. a. 675. c.
 Adrevaldus abbas Noviacensis, 560. c. 561. a.
 Adrienus episc. Philippus a Turro, 534. b.
 Adso abbas Luxoviensis emendatur, 561. b.
 Adulfus episc. Liccidfeldensis, creatus metropolitae, 291. a.
 Advocati monasteriorum, 277. a. 405. b. Advocati aliquando per se justitiam dixerunt, 476. c.
 Adwaldus abbas S. Salvatoris prope Farfam, 111. a.
 Adwinus episc. Liccidfeldae, 47. b.
 Aethilhyda ex regina abbatissa, ad eam scribit Alcuinus, 311. a.
 Aethuenses episc. Altheus, 639. b. Bernus, 655. a. Moduinus seu Muatwinus, 629. c. *vide*, Auguftodunenfes.
 Aegidius episc. Remensis, 163. c.
 Aelbertus seu Albertus, ex monacho episc. Eboraci, 187. b. 258. b. 312. c. num & ipse qui Alubertus, 212. a. magister fuit Alcuini, 187. a. 211. c. 212. a. quaedam ejus gesta, 211. c. 212. a. in monasterium fecerit, 187. b. 255. a. obit, 255. b.
 Aelburga abbatissa in Anglia, 8. b.
 Aelreda abbatissa concilio Niddensi interest, 14. c.
 Aelfwaldus rex Transhumbrensum, 289. a.
 Aelfwoldus, ejus factione Eardulfus regno pulsus, 383. a.
 Aemilianus, seu Immilio, abbas in agro Burdegalensi, ejus gesta & mors, 213. a. b.
 Aeneas episc. Paris. 635. a.
 Aeneas notarius, 644. a. 639. a. 666. a. b. 683. b.

Aengulfus, cognomento Keledeus, abbas & episc. in Hibernia, duplex ejus martyrologium, 632. a. b.
 Aepro, seu Ipro abbas, 239. c.
 S. Aequitii nulla apud S. Adalhelmum mentio, 12. c.
 Aethelburga prima abbatissa Berkingensis, 10. a. 12. c. 13. a.
 Aethelburga alia abbatissa, quae morienti regi Aldfrido adfuit, 10. a.
 Aethelwaldus orientalium Anglorum rex pius, 40. a. b.
 Aetheria abbatissa S. Mariae Sueffionensis, 366. c.
 Aethilheah abbas Anglus, 363. c.
 Aethilredus rex Angliae, 27. b.
 Aethvinus monachus, 26. b.
 Agabertus monachus Novaliciensis, 233. c.
 Agana filia Wicfredi comitis, 513. b. uxor Rotberti ducis Saxiaci, 624. a.
 S. Agapitus martyr, ejus reliquiae in monast. Cremifanensi, 242. a.
 Agareni, *vide*, Sarraceni.
 Agatha sanctimonialis Bischofesheimii, 143. c.
 Agolfredus ex abbate primum Bavoniano, dein Elnonensi, episc. Leodici, 263. b.
 Agenaldus castaldeus Capuanus in Casinenfes beneficus, 600. b.
 Aggrebardus, mendose pro Gairebaldo, 21. c.
 Agia abbatissa Placentina, 669. c.
 Agilbertus missus Caroli M. 266. a.
 Agilmarus episc. Viennae, cancellarius Lotharii imperatoris, 442. a. 636. c. 637. a. abbas Condarcensis, 295. c. 546. b. 572. c. 617. b. 679. b.
 Agiloë uxor Lemptei vicedomini Lugdun. 593. a.
 Agilulfus ex abbate Stabulensi episc. Coloniae, 128. c. martyrio affectus, 220. b.
 Aginus episcopus Bergomi, 318. c.
 Agiricus abbas S. Martini Turon. 92. a.
 Agiulfus abbas Sollemniaci, 420. a. 440. b.
 Agius propinquus Jonae episc. Aurelian. in Ferratienses iniquior, 634. a.
 Agiboldus praepositus S. Dionysii, 316. c.
 Agmon comes, 232. c.
 Agnatus minus proprie dicitur confobrinus, 50. a.
 S. Agnes, ejus praecleara statua Romae, 443. c. 444. a.
 Agnes, anus quaedam, 18. a.
 Agoaldus abbas Gregorianus, 146. b.
 Agoaldus abbas Swarzenensis, 78. b.
 Agobardus episc. Lugduni, 474. b. 480. c. 495. a. c. 528. a. 532. a. 533. a. 591. c. 655. b. episc. ordinatur, 413. b. ejus cum Barnardo Viennensi amicitia, 593. a. ejus epistola ad clericos & monachos Lugdunenses, 594. a. ejus zelus ne res ecclesiasticae expendantur, 467. b. Lorharianae parti favet, 560. a. ad Ludovicum Pium venire iustus, se excusat, 557. a. gradu dejectus, 567. b. ejus causa Stramiaci agitata, 589. a. in Amalarium scribit, 593. b. c. ejus obitus, 614. c. an abbas S. Medardi, 532. a. 536. b.
 Agobardus socius Atalae abbatissae S. Polycarpi, 251. a.
 Aguarus, seu Avarus, episc. Cadurcensis, ejus charta pro Moissaco, 267. a.
 Agwifredus comes, 364. a.
 Ahyto episc. Basileae & abbas Augiae, *vide*, Hetto.
 S. Aicadi abbatissae Gemetic. corpus Halpras tranflatum, 620. c.
 Aichtadiensis ecclesia, *vide*, Eistetenfis.
 Aidanus episcopus Lindisfarnensis, 25. c.
 Aidanus episc. Scotus, 45. a.
 Aidulfus episc. Antifiod. quam aegre rerum suae ecclesiae direptionem tulerit, 63. b.
 Aiga mater Rudolfi episc. Bituric. 615. c. conditrix parthenii Saraziacensis, 641. b.
 Aigatheus missus ad conventum Carifacensem, 5. b.
 Aighilenus abbas S. Petri Senonenfis, 5. b.
 Aiglibertus episc. Cenoman. 29. b.
 Aigmarus abbas Figiaci, 428. b.
 Aimericus abbas Doverensis, 641. a.
 Aimo episc. Halberstati, *vide*, Haimo.
 Ainardus abbas Foffatenfis, *vide*, Eginardus.
 Ainardus S. Martialis abbas canonicus monasticae profectur, 675. a.

Airardus monachus Dionysianus portas areas basilicæ fabricavit, 253. c. ejus effigies, 254.
 Aistulfus rex Langobardorum, 149. b. 151. b. 152. a. 154. b. c. 173. c. 194. c. 241. a. in Nonantulam beneficus, 157. c. 158. a. fœdas cum Stephano II. sanctum violat, 157. b. rupto fœdere in Romanam ditionem irrumpit, 162. a. Pippinum a tuendo papa avertere conatur, 162. b. bellum adversus eum Carisfaci decretum, 166. c. episcopos ad militiam proficisci jubet, 170. a. victus ablata Romano pontifici restituere cogitur, 169. c. 170. a. rursum rebellis a Pippino vincitur, 174. c. 175. a. inter venandum interit, 177. b.
 Aistulfus seu Aigulfus episc. Bituricum, 465. b. 567. b. 591. c. obit, 616. b.
 Aizo Gothus, ejus profectio, 498. a.
 Alamanica olim non modo Sueviam, sed & Franciam orientalem complectebatur, 315. b.
 Alamarius abbas incerti loci, 670. b.
 Alanus abbas Farfæ, vide, Halanus.
 Alaverga uxor Constantii viri nobilis, 386. b.
 Alba, seu Albana uxor Warini comitis Arvernorum, 494. b. alia ab Ava, 494. c.
 Albana foror S. Willelmi Gellon. 369. c. 370. b. 404. a.
 Albaldis vir sanctus abbas Glonnensis, 339. c. 383. c. 384. a.
 Albanus Moguntie martyrium passus, 312. c.
 Albanus abbas S. Carilei, 423. b.
 Albericus episc. Cameraci, 203. b.
 Albericus episc. Lingonum, 176. a. 516. c. 517. a. b. 519. c. 532. c. 595. c. Divionense S. Benigni monast. in pristinum decus restituit, 442. c. 505. b. & Besenacense, 443. a. 505. a.
 Albericus filius Adelæ conditricis Palatioli, 3. b. 96. c.
 Alberio præpositus Wesbruni, ibidem monasticum ordinem restituit, 165. c.
 Albertus episc. Eboraci, vide, Ælbertus.
 Albertus, seu Albertus abbas Epternaci, 116. a. 163. b.
 Albertus abbas Glastonie, 25. c.
 Albertus abbas Pontidenis, 600. c.
 Albertus comes & abbas S. Quintini, 411. c.
 Albertus abbas Ripensis, 276. c.
 Albertus abbas S. Petri Vivi, 478. a. 496. c.
 Albertus pater Adalfridæ conditricis S. Michaelis ad Marsum, 21. b.
 Albigenis episc. Hugo, 403. c.
 Albinus Flaccus, vide, Alcuinus.
 Albinus abbas S. Petri Cantuariensis, 27. c. 28. a. 87. a. 186. c. obit, 94. c. 95. a.
 Albinus Caroli magni *deliciosus* Romam missus, 179. a. 226. a. alius ab Alcuino, 226. a.
 Albinus cubicularius Leonis III. papæ, 186. c. 337. c.
 Albinus pater Senatoris, 44. c.
 Albitius in Nantuacensis beneficus, 447. b.
 Albizzo abbas Tollenis, 384. c.
 Alboinus, seu Albanus abbas Anisulæ, 409. a. 494. a.
 Albotus donationes facit monast. Ordorfensi, 71. c.
 Albericus nepos S. Gregorii abbatis Trajecti ei succedit, 235. a. c. obit, 270. a.
 Albericus abbas Swarzhensis, 78. b.
 Albericus comes, 602. c.
 Albericus alter comes, 602. c.
 Albericus pater S. Gregorii abbatis Trajectensis, 172. c.
 Albericus cæcus capitula Gabrielis archangeli Ludovico Pio legenda tradit, 493. a. 511. b.
 Albinus episc. Buriburgi, 255. b. obit, 285. b. c.
 Albinus monachus Hersfeldensis, 186. c.
 Albinus abbas Sandunensis, 225. c.
 Alchmundus episc. Hagustaldi, 291. a.
 Alchredus, seu Alachtratus rex Northumbrie, 222.
 ALCUINUS, sive Albinus, & Flaccus-Albinus, 179. a. 216. a. 274. b. 280. c. 297. c. 300. b. 333. c. 360. b. c. non confundendus cum aliis cognominibus, 186. c. ortus in Anglia, 186. c. fratrem habuit Aquilam seu Arnorem episc. Saltzburgi, 187. a. 263. c. 264. a. in monasterio educatus, 187. a. monastica ejus professio, 187. b. c. 188. a. discipulus fuit Egberti & Alberti, 94. c. 187. a. 211. c. 212. a. non Bedæ, 94. c. 187. a. fuit tantum diaconus, 345. a. Eboraci docet litteras, 186. b. ejus

auditor S. Lindgerus, 186. b. Eboracensi præfuit bibliothecæ, 211. c. 212. a. Carolo M. in Gallia retinetur. 258. b. ei commissa duo monasteria, Ferrariense & Trecentense S. Lupi, 258. b. 304. c. 305. a. utriusque etiam Cellæ maritimæ præfuit, 305. a. 322. c. in Angliam missus pacis conciliandæ causâ, 287. b. 298. a. b. redit in Franciam, 304. b. c. sed non ut nomine episcoporum Britannie suarum interfirerit synodo, 304. c. 311. c. schole Palatinæ præfuit, 304. c. præceptor fuit Caroli M. 258. c. 259. a. ubi docuerit, 360. a. an Parisiis, 361. a. b. ejus discipuli, 359. c. 360. a. 367. b. c. iis Virgilio aliorumque profanorum lectionem vetat, 356. c. a Carolo M. concilio Francoford. commendatus, & cur, 312. b. c. ejus ad Carolum M. litteræ de faciente in Leonem III. perpetrato, 338. b. post communionem Carolo præbet calicem, 344. c. 345. a. b. scribit epitaphium Liutgardis, reginæ 345. c. ejus cum Benedicto Anian. necessitudo, 346. a. & cum Angilberto, 266. c. 300. c. 304. b. 313. a. 318. b. c. eum per Adalhardum a rheatricis spectaculis dehortatur, 300. c.
 Alcuinus consolatur Higbaldum de cladibus a Danis Lindisfarnensibus illatis, 308. c. 309. a. iisdem cladibus utitur ad corrigendos mores popularium suorum, 300. a. b. 310. a. b. scribit adversus Elipandum, 312. c. Felicem Urgellit. confutat, 326. c. fit abbas S. Martini Turon. 320. a. Turonis in monasterio scholas instituit, 320. b. eo abbate monachi perseveraverunt in monast. Turon. S. Martini, 405. c. eorum causam suscipit contra Theodulfum Aurelian. 361. c. 362. a. b. ejus pro Cormarico paternæ sollicitudo, 345. c. 346. a. b. c. de relinquendo sæculo cogitat, 318. b. 320. b. aulæ petrus fecerit tandem licentiam obinet, 361. b. infirmus Carolo M. scribit, 357. b. c. ejus obitus, 367. a. quo anno, 387. a. b. ejus sanctitas, 368. b. virtutes, 367. b. erga S. Benedictum devotio, 187. c. 188. a. Xenodochium ab eo constructum, 367. c. 368. a. ejus zelus pro clericis & monachis, 321. a. b. c. egregia ad abbate monachosque S. Vedasti monita, 322. b. c. ejus studium ad promovendam apud monachos accuratam regulæ observantiam, 187. c. de reformandis laxioribus monachis quam sollicitus, 320. b. c. pluralitas beneficiorum an in eo excusanda? 368. c. ejus mens de modo tenendo erga populos recens conversos, 326. a. confessionis formula ab ipso monachis proposita, 188. a. 320. c.
 Alcuinus scripsit vitam S. Ricarii, 344. a. S. Vedasti, 322. a. item S. Willibrordi, 322. c. 323. a. ejus commentarii in evangelium Johannis, 327. c. alia ejus opera, 327. c. 328. a. b. 329. a. 368. a. b. non scripsit contra adorationem imaginum, 304. c. ei male tribuitur carmen anonymi, 14. a. insigniores ejus epistolæ, ad Athelardum episc. Cantuarie, 330. b. ad Colcum, 298. b. ad Gislam, 347. a. ad Ricbodum episc. Trevir. 235. c. 236. a. ad Morwaldum abbatem, 297. c. 298. a. ad Gothie monachos, 326. c. 327. a. & Septimanie, 327. b. ejus epistola ad juvenes, 326. b. ejus epistola ad fratres Lugdunenses, 334. a.
 Aldana, mater S. Willelmi Gellon. 369. b. c.
 Alderichus abbas apud Transumbrenses, 289. a.
 Aldebertus comes Austrovandie condit. monast. Dononienf. 204. c.
 Aldebertus hæreticus, vide, Adalbertus.
 Aldfridus rex Angliæ, 12. b. 14. b. 15. a. iterum vexat S. Wilfridum, 5. c. 6. b. ad ipsum scribit Johannes vi. de absoluto à se S. Wilfrido, 7. c. non vult obtemperare iudicio apostolicæ sedis, 8. b. moriturus se peccasse confitetur, *ibid.*
 Aldeguandis genitrix Rabani-Mauri, 315. c.
 Aldhelmus ex abbate Mailldunensi episcopus Schireburnensis, 12. b. 80. a. scribit epistolam ad S. Wilfridi discipulos in officio continendos, 6. c. item aliam scribit de libertate a se concessa monasteriis suæ dioceseos, 10. b. quam caute virginitatem coluerit, 12. c. ei perperam imputatum minus conveniens factum pro castitate servanda, 25. b. obit, 25. a. primus Anglorum latina carmina condidit, 25. a.
 Aldhelmus abbas Wesfobrunensis, 341. c.
 Aldhunus abbas Cantuariensis, 139. a. 189. c. obit, 198. b.
 Aldhunus abbas Winburnensis, 10. b. c. 80. c. 139. a.

Aldiardis

Aldiardis monacha Gellonenfis, 404. a.
 Aldiones, Libertorum genus, 293. c.
 Aldiperrus, seu Alperthus, vel Aupertus abbas Farfæ, 280. b. c. obit, 296. c.
 Aldricus ex abbate Ferrariensi episc. Senonum, 356. c. 357. a. 361. a. 367. c. 387. c. 450. 481. c. 520. c. 521. a. 549. b. 550. c. 552. b. 580. a. b. Marrymardus per eum conversus, 525. c. 552. c. 553. a. ab eo abbaria S. Remigii alio translata, 560. b. c. ejus extrema facta, mors, sepultura, & cultus, 579. 580. a.
 Aldricus episc. Cenomann. 423. b. 555. b. 558. c. 567. c. 588. c. 595. c. 617. c. 666. a. Franconi succedit, 553. b. conditor parthenii S. Salvatoris, 586. a. item alterius monasterii S. Salvatoris pro viris, 586. b. c. 587. a. ejus dotem confirmari curat, 590. a. b. c. Talipiaci etiam monasterium ab eo structum, 587. a. S. Vincentii renovatum, *ibid.* SS. Tenebrinæ & Adæ corpora ab eo translata, 586. b. S. Liborii reliquias Pathebrunensibus concedit, 585. c. 586. a. Anisulam vindicat suæ ecclesiæ, 591. 592. res ejus apud Glannafolium depositæ, 621. b.
 Aldricus abbas Centulensis, 4. b.
 Aldricus abbas incerti loci, 591. b.
 Aldricus filius in Christo Helisacharis abbas, 515. a.
 Aldricus cellarius Corbeie. novæ, 480. b.
 Alduinus episc. Liccidfeldæ, 87. c.
 Alduinus abbas Altvillarenfis, 682. b. c.
 Alduinus abbas Flaviniaci obit, 365. a.
 Alduinus abbas Lindisfarnæ, 26. c.
 Aldulfus episc. Rossensis, 87. c.
 Aldulfus episc. Myienfis, 291. a.
 Aldulfus episcopus consecratus ab Eanbaldo Eborac. quis? 291. a.
 Aldvulfus episc. Liccidfeldensis, 363. c.
 Aledramus comes missus Ludovici Pii, 459. b. 478.
 Aledrannus comes Tricassinus, 596. b. c.
 Alefridus gastaldus Reatinus, 196. b.
 Alegrecus abbas S. Germani Autisiodor. 427. c.
 Alemundus abbas Anglus, 289. a.
 Aleria, opidum insulæ Corficæ, a Mauris occupata, 89. a.
 Aletensis episc. Hermor, 588. a.
 S. Alexandri filii S. Felicitatis corpus Farfæ, 527. a.
 S. Alexandri reliquiæ Roma in monast. Lebrahenf. advectæ, 180. b.
 SS. Alexandri & Theodori reliquiæ Ottemburæ, 205. a.
 Alexander II. papa, 57. b.
 Alexander abbas Mauri monasterii, 518. a.
 Alexander abbas S. Maximini Trevir. 201. b.
 Alfgida virgo Angla, 12. b.
 Alfgeda abbatissa Streaneshalensis, 8. b.
 Alfonso abbas Castrenfis, 75. c. 96. a. morienti Carolo principi adest, 113. c.
 Alfonso Castus rex Hispaniæ, 196. c. regno suo expulsus in monasterium se recipit, 196. c.
 Alfonso VI. rex Asturiarum in monast. Ovetenfe beneficus, 199. c.
 Alfonso X. rex Asturiarum, 199. c.
 Alfra abbas Kengenbaci, 78. b.
 Alfricus episc. Eboraci, 62. c.
 Alfrida, seu Ælthrida, & Etheldrita, filia regis Offæ, Crulander reclusa, 310. c. 311. a. b. an alia ab Ædithyda abbatissa, 311. b.
 Alfridus, seu Alufridus missus a S. Wilfrido ad Aldfridum regem, 8. b.
 Algarus rex Angliæ, vel forte subregulus, 101. c.
 Algina, sive Algiva, forte abbatissa Wintoniensis, 101. c.
 Alifredus actionarius, 155. b.
 Aligernus abbas Casinensis, 55. c.
 Alimus episc. Sabionensis, 220. a. 225. b.
 Alinarus abbas Gellonenfis, 403. c.
 Alixonæ potionis genus, 590. c.
 Allius abbas, 43. b.
 Almeradus vir nobilis in Gellonenfes beneficus, 403. c.
 Alpais filia Ludovici Pii, Begoni comiti nupta, 422. b. post mariti mortem ipsi concessum Remenfe S. Petri monast. inferius, 422. c.
 Alpais concubina Pippini Heristall. 18. c. 19. a. ab eo abjecta, 36. c. mater Caroli Martelli, 36. c. & alibi.
 Alphabeti litteræ notulis cantus appositæ, 185. b.

Annal. Bened. Tom. II.

Alpidus miles, conditor B. Mariæ de Aguilari, 479. a.
 S. Alpiniani presbyteri & conf. corpus Rosiaci, 667. b.
 Altemirus, pro eo factæ donationes Monti-Olivi, 251. b.
 Altgerus monachus Elevvangelis, 687. b.
 Altheus episc. Æduensis, 639. b. 655. a.
 Altigianus monachus S. Sequani martyrio affectus, 89. b.
 Altilius abbas S. Fragilii, 568. c.
 Altmannus filius Sighifridi comitis Alfacensis, 405. b.
 Altmarus abbas Dervenfis, 584. b. 666. b.
 Altmarus Senefcalcus Judith augustæ, 591. a.
 Altro nobilis Scottus monast. condit. 122. a. ejus cultus, *ibid.*
 Altrandus abbas, 40. c.
 Altfaxones, hoc est veteres Saxones, ad eos scribit Gregorius II, 68. c.
 Altfigius abbas Eboraci, 684. b.
 Altru fluviolus in Campania, 43. c. 52. a.
 Altunus monachus, ei scripsit Lupus Ferrar. 580. a. c. 582. a. b. 634. c.
 Alvarus frater S. Eulogii, 680. b. 681. b.
 Alvarus monachus Ovarrenfis, 407. b.
 Alubertus chorepiscopus, 172. c. 173. b. adjutor Gregorii Traject. 186. b. annon ipse qui & Ælbertus episc. Eboraci, 212. a.
 Alveus abbas Andagini, 441. a.
 Alufridus magister, 24. a.
 Alvicus abbas Lucerensis, 599. c.
 Alvordus, ejus in fide constantia, 68. b.
 Amadeus comes, 516. c.
 Amalardus, seu Amalhart abbas Hornbacensis, 189. b. 380. c. scripsit epistolam ad Riculfum, 78. c. quis? 78. c. an idem qui Amalarius auctor libror. de divinis officiis 429. b.
 Amalarius episc. Trevirorum, 365. c. 372. c. 373. a. Alcuini discipulus, 367. c. alius a cognomine auctore librorum de officiis ecclesiasticis, 414. c. ejus epistola de baptismo non est Alcuini, 368. b. 414. c. non interfuit Frotharii ordinationi, 406. b. Eugippii abbatis collectaneum dono dedit monasterio S. Eucharitii, 414. c. obit, 414. c.
 Amalarius episcopus alius à Trevirensi, missus a Synodo Parisiensi ad Ludovicum Pium, 429. c. 495. a.
 Amalarius presbyter Mettenfis, auctor. libr. de divinis officiis, Symphosius ei agnomen, 429. b. 435. 594. b. quis fuit ille Amalarius? 429. b. an idem cum Amalharo abbate Hornbaci, *ibid.* Regula canonicorum ab ipso concinnata, 429. a. c. Romam adit, 510. b. auctor est Supplementi de monasticis officiis, 510. c. 594. c. ejus de eucharistia sententia, 594. c. 595. b. a Floro impugnata, 595. c. 596. in eum scribit Agobardus, 593. b. c. item Florus, 593. c. 594. a. ejus epistola de spuro sacramenti, 595. ejus extrema facta, 594. b.
 Amalberga abbatissa S. Julii Brix. 572. b. c.
 Amalberga virgo sancta, 223. c. 224. a. ejus reliquiæ in Gandense S. Bavonis monast. translata, 224. a.
 Amalberga a S. Liudgero sanata fit monacha, 385. b.
 Amalbertus abbas Dionysianus, 48. a. 139. a. 149. a.
 Amalbertus monachus Sithienfis, 611. c.
 Amalfredus abbas in Conchenfes beneficus, 487. b.
 Amalfridus comes, 271. c.
 Amalgarius dux conditor Besuæ, 533. a.
 Amalgarius monachus S. Galli, 358. b. divini cultus studiosus, 570. b.
 Amalharius quidam episcopus, a Carolo M. in Saxoniam transalbanam missus, 529. a. 565. b.
 Amalricus episc. Comensis, & abbas Bobii, 644. c.
 Amalricus canonicus S. Martini Turon. 451. a. 658. c. 669. c.
 Amalricus vir nobilis, 578. a.
 Amalindo vir perillustis, 64. b.
 Amandus episc. Trajecti, 263. b. ejus secunda elevatio, 386. c. 387.
 Amandus abbas Lixinenfis, 89. b.
 Amantius episc. Sitaricensis, 404. c.
 Amaranus abbas Moisiaci, 267. c.
 Amarinus abbas S. Prajecti socius, 90. c.
 Amarus S. R. E. legatus, 403. c.
 Amarus non fuit episc. Cadurcensis, 267. c.
 Ambiani episc. forte Christianus, 63. a. Georgius, 331. b. Hilmeradus, 684. a. Jesse, 331. b. & c. Ragenarius, 648. c. S. Salvius, 11. b.
 Ambiza dux Sarracenorum, 88. a.

DDDdd

'Amblardus filius Ottonis comitis, monachus Jurensis, 679. c.
 Ambrosius abbas Novaliciensis, 233. c. 234. a. 424. c.
 Ambrosius episc. Ratiponæ, 114. b.
 Ambrosius basilica tradita monachis, 270. b. c. ejus eximii operis altare, 47. a.
 Ambrosius abbas Intulæ-Barbaræ, 336. b.
 Ambrosius abbas S. Trudonis, 598. c.
 Ambrosius Aupertus abbas S. Vincentii ad Vulturum, 110. c. 257. a. ex Gallia oriundus, 237. a. b. in locum Poronis successit, 237. a. in itinere Romano obit, 237. b. 246. c. corpus ejus in monasterium relatum, 246. c. ejus ossa in ecclesiam illata, 459. b. ejus encomia, 246. c. scripsit gesta SS. Paldonis, Tatonis & Tafonis, 110. c. varia ejus opera, 237. b. 246. c. loquendi facultatem obtinuit meritis B. V. 237. b. scripta sua ex foliis scripturis hausit, 247. a. ejus humilis confessio, 110. c. præclara ejus oratio postulantis a Deo emendatorem vitam cum salubri doctrina, 247. a.
 Ambrosius primicerius, 157. b.
 Amelius comes Alæ-cumbæ, eia ad conversionem venienti quid objecerit Johannes abbas Bonæ vallis, 133. b.
 Amelfridus a patre Deo Casini oblatas, 600. b.
 Amelius commutationem fecit cum abbate S. Hilarii Carcaff. 364. a.
 Amerius abbas Balneolensis, 325. b.
 Amicho abbas Murbaci, 200. b. 229. c. 306. b.
 Amilo, seu Ammilonius abbas S. Petri Saltzburg. an episc. hujus urbis 473. b.
 Amulfarius cognomen Bernardi Septimanæ ducis, 519. c.
 Amolo, seu Amulus episc. Lugduni, 614. c. 654. c. 655. a. 668. b. ejus sententia de incertis reliquiis Divione repositis, 655. a. b.
 Amulvinus episcopus, 103. b.
 Anachoretæ hortandi ut in congregatione permaneant, 292. a.
 Ananotus monachus Ratipon. 314. b.
 Anastasius episc. Ticini, 118. c.
 Anastasius abbas Conchenfis, 401. c. 487. b.
 Anastasius abbas Figiaci, 402. a.
 Anastasius abbas S. Petri Vivi, 676. c.
 S. Anastasii Persæ monachi & martyris reliquiæ dæmones fugant, 34. b. 35. a.
 Anastasius primus defensor, 224. b.
 Anastasius abbas Saviniaci, 386. a. b.
 S. Anatolii corpus ad monast. S. Michaëlis Viridun. allatum, 223. a.
 Andecavensis S. Mauricii ecclesia, præceptum Caroli M. pro ea, 220. c.
 Andecavorum episc. Benedictus, 331. b. Dodo, 665. c. S. Godbertus, 116. a. S. Magnobodus, 116. a. Maurulus, 210. c.
 Andegarius abbas Campidonæ, 229. a.
 Andegarius episc. S. Martini Turon. 178. c. 179. a. obit, 299. a. b.
 Andegaus cellarius Gellonenfis, 404. b.
 Andhunus abbas, 131. a. 139. a.
 Andiacum villa regia in pago Ecolifmensi, 217. b. diversa a Jocundiaco, 513. a.
 Andarius abbas Menatenfis, 356. a.
 Andramnus ob ecclesiam S. Dionysii ab illo indigne habitam punitus, fit monachus, 215. c.
 Andreas episc. capellanus Caroli M. 233. c. 407. c.
 Andreas episc. Laudensis, 546. b.
 Andreas episc. Senensis, 357. c.
 Andreas abbas Ambrosianus, 573. a.
 Andreas abbas Elnonensis, 263. b.
 Andreas abbas Luxovii, 271. a. 295. a.
 Andreas abbas Mauri-monasterii, 518. a.
 Andreas abbas Palatioli in Tuscia, 141. c. 142. a.
 Andreas abbas a Carolo M. ad Hadrianum I. missus, 271. a.
 Anglia monast. Alciacense construit, 3. c.
 Angarius episc. Cadurcensis, idem qui Aguarus, 267. c.
 Angebertus archidiaconus Viridunenfis, 164. b.
 Angelelmus episc. Antifiodori, 347. c. 521. a.
 Angelomus monachus Luxovii, ejus commentarii, 561. b. c. 562. a.
 Angelramus, seu Ingelramus, ex monacho episc. Mettensis & abbas Senonienfis, 209. a. 215. c. 216. a. 228.

c. 240. b. c. 275. b. 277. a. 341. c. 491. c. Gorziæ donationes facit, 218. c. abbas S. Trudonis, 598. c. ejus obitus & sepultura, 302. c. 303. a. b.
 Angelus dux Venetus, conditor parthenonis S. Zachariæ, 416. a. b.
 Angila uxor Cancoris comitis, 220. b.
 Angilbertus episc. Mediolani, 546. c. 547. a.
 Angilbertus II. episc. Mediolani, 618. c.
 ANGILBERTUS, seu Engilbertus abbas Centulæ, 4. b. 266. a. 290. a. 344. a. 346. c. 397. b. 481. b. Homerus ei agnomen, 266. b. c. 267. a. 300. c. ejus clarum genus, 266. b. in palatio regis enutritus, 266. b. ejus cum Berta filia Caroli M. conjugium, 287. c. 288. a. b. primicerius palatii Pippini regis Italiae, 266. c. dignitates ei collatæ, 288. b. magna ejus cum Alcuino necessitudo, 266. c. nondum abbas Felicem Urgellitanum Romam ad papam ducit, 303. c. Centulam secedit, 300. c. 301. c. simul abbas & regius capellanus renunciatus, 304. a. non ante, 288. b. non fuit presbyter, 304. a. Romam desert acta concilii Francoford. cum libris Carolinis, 313. a. Romam tertio mittitur, 318. a. b. c. 319. a. privilegium obtinet a Leone III. 349. a. b. c. Centulam omni splendore & ornatu illustrat, 330. c. 331. a. basilicarum dedicationem fieri curat, 331. b. laudem perennem instituit, 331. c. 332. a. eo abbate quanta majestate & reverentia officia divina celebrata, 331. c. 332. a. b. c. ei restituta Forentensis cella, 333. c. obit, 409. c. 410. a. ejus translatio, 623. a. b.
 Angildrutha abbatissa, 246. a.
 Angilulus comes, 164. b.
 Angla abbatissa Romam pergit, 3. b. 13. b.
 Anglæ feminae Beluæ præfectæ mali mores, 175. b.
 Angliæ status, 87. b. c. 88. a. in ea archiepiscopus duo, episcopus quatuordecim, 87. c. a Danis vastata, 308. c. 310. a. 517. b. 562. c. cathedrales octo ecclesie a Benedictinis possessæ, 87. c. 98. a. 684. b. reges novem monachi, 9. a.
 Angli: iis ingenua devotio in ignotas terras peregrinandi, 61. c. 63. c. & passim in observandis festis nimii, 177. b. natali Domini celebrando ut se utcumque pares redderant, 211. a. eorum peculiare vitium ebrietas, 136. a.
 Anglorum schola Romæ, 9. c. 80. a.
 Anglorum orientalium episc. Felix, 40. a.
 Anglinus abbas Stabulensis, 220. b.
 Anianus abbas & auctor monast. Citonenfis & Caunenfis, 248. c. 249. c. 250. a. b. c. 251. a. 314. a. b. 464. a.
 Animal dentes sexaginta habens, 313. c.
 Anno episc. Frisingæ, 83. c. 182. b.
 Anno abbas, 264. a.
 Annus, ejus initium a paschate repetitum, 145.
 Anovareth dux Brito in S. Maurum beneficis, 287. c. sepulcrum ejus invenit, eique donationem facit, 621. c. 622. a.
 Anovarith dux pago Constantino præest, 287. c.
 Anullo soror S. Eulogii, 681. b.
 Anunia sanctimonialis Hispana, 264. c.
 Anunia uxor Fransuarii Oloriz, 264. b.
 Ansa uxor Desiderii regis Langobardorum, 195. b. 224. b. c. 226. c. 227. a. 526. b.
 Ansaldo abbas Glonnæ, 674. c.
 Ansalogus abbas S. Petri Saltzburgeris, 51. c.
 Ansanus martyr, 357. c.
 Anselmus clericus in S. Sulpicium beneficis, 458. b.
 Ansbaldus monachus Prumienfis, 635. b.
 Ansbertus Rotomagensis episcopus, 16. a. regi Theoderico fuit a confessionibus, 75. c. ejus translatio, 11. c.
 Anscalfus episc. & abbas Galiatenfis, 194. c.
 ANSCHARIUS, seu Ansgarius & Anskerus, apostolus gentium septentrionalium, 673. b. ejus prima facta, 479. c. 480. a. Paschali Radberti discipulus, 389. c. scholis Corbeienfis præfectus, 479. c. 480. a. b. Corbeiam novam mittitur, 480. b. Danis prædicat, 500. c. 501. a. ejus ad Succos missio, 524. b. c. 525. a. episcopus Hamaburgi ordinatur, 528. c. 529. Ludovici Pii pro eo diploma, 565. b. ejus in clade urbis constantia & providentia, 662. c. 663. a. Hardgarium presbyterum ad Sueones mittit, 663. b. ejus episcopatu unitur Bremenfis, 688. a. b. scriptor vitæ S. Willehadi, 291. b.

Anfcherus abbas Centulæ, 410. a. 623. a. emendatur, 288. b.
 Anfcherus præpositus S. Albini Andecav. 217. b.
 Anfebertus episc. Augustoduni, 61. a.
 Anfegarius monachus S. Martini Turon. 450. b.
 Anfegaudus donationem facit S. Benigno, 233. a.
 Anfegilus bonæ vitæ monachus, 216. b.
 Anfegilus episc. Senonum, 655. c.
 Anfegilus abbas multorum cœnobiorum, ejus prima facta, 381. a. b. fit abbas Flaviacensis, 381. a. Luxovii, 295. a. 442. a. 510. a. Fontanellæ, 426. b. Fontanella ab eo restituta, 484. c. 485. a. b. edit libros capitularium, 509. c. ejus largitio monasteriis facta, 540. & seqq. qui exculanda, 543. b. ejus mors & sepultura Fontanellæ, 561. a. b.
 Anferius cellario præfectus a S. Corbiniano, 37. b.
 Anfelmus episc. Mediolani, 440. c. 464. c.
 Anfelmus ex duce Forojulienfi abbas Nonantulæ, 258. a.
 Fanaum monasterium condit, 152. a. & Nonantulam, 157. c. Romæ a Stephano II. monachus factus & abbas instituit, 157. c. quanta ei cura hospitium, pauperum & infirmorum, 152. a. 158. a. exulatur, 158. b. ejus pia mors, 365. b.
 Anfelmus comes palatii, 232. c. 240. b. in S. Zenonem Veron. beneficis, 390. b.
 Ansfledis avia S. Hugonis episc. Rotomagi, 69. c.
 Ansfredus Romam ad papam a regibus Francorum missus, 220. a.
 Ansfredus abbas Nonantulæ, 465. c. 600. b.
 Anfilberga, seu Anfilberga filia Desiderii regis Langobardorum, abbatissa S. Salvatoris Brixienfis, 195. b. 196. a. 224. c. 258. b. 330. a. 526. b.
 Anfmundus in Nantuacensis beneficis, 184. b. 437. a. 447. b.
 Anfo abbas Lanbienfis, 33. b. 103. a. 236. b. ejus obitus, 350. c.
 Anfoaldus episc. Pictavenfis, 308. a.
 Anfoaldus abbas S. Petri an Beneventani, 247. a.
 Anfridus abbatissa Laudunenfis, 21. b. 692. col. 1.
 Anfoaldus presbyter, 154. c. 155. a.
 Antelmus abbas Condatescensis, 295. c.
 Antelmus pater Heribaldi episc. Antifiodori, 521. a.
 Antener patricius licem S. Victori Massil. mover, 252. a. b.
 Antenor episcopus, 4. a.
 S. Antigii confessoris corpus in monast. Brixienfi SS. Faustini & Jovite, 645. a.
 Antimus abbas sanctus, 217. b.
 Antiphonale Romanum, 184. c. Mettense, 185. b. sancti-Gallenfe, *ibid.* Gregorianum in Angliam transmissum, 211. a.
 Antipollitanus episc. Heldebonus, 517. c.
 Antoninus abbas Surrentinus, 533. c. 534. a.
 Antoniacum palatium, 251. a.
 Antonius monachus Schlierfenfis, 246. b.
 Antonius vicescomes Biterrenfis, 568. c.
 Antonius, adscititium nomen Adalhardi abbas, 300. c. 499. c.
 Anulo ex monast. Campidonensi, 229. a.
 Antwartus abbas Rhinæburgæ, 351. c.
 Aper abbas S. Hilarii Pictavenfis, 213. c. 239. a. c. 240. a. 307. b.
 Aper S. Laudeberti pater, 19. b.
 Apollinaris episc. Regienfis, 225. a. 257. c. 258. a.
 Apollinaris abbas S. Anthymi, 410. c.
 Apollinaris abbas S. Benigni Divion. 365. a.
 Apollinaris abbas Casini, 436. a. fluvium sine navicula trajicit, 447. a. ejus obitus, 518. b.
 Apollinaris abbas Flaviniaci & Reomaensis, 63. a. 365. a. 436. a. obit, 496. c.
 Apollonius abbas S. Emmerammi, 459. a.
 Apostolorum duodecim unica festivitas, 394. c. 395. a.
 Apostatae ut puniendi, 654. b.
 Aquarum inundationes insolite, 668. a.
 Aquesfis episc. Benedictus, 517. c.
 Aquila episc. Saltzburgi, *vide* Arno.
 Aquilegenfis ecclesia, ei conceditur parthenon S. Mariæ in Valle, 534. b. Ludovici Pii hæc de diploma refertur, 737.
 Aquilegenfis patriarchæ, Maxentius, 534. b. Poppo, 534. c. sive Sigualdus, 224. c.

Aquilinus abbas S. Angeli de Baregio, 247. a.
 Aquigranum Caroli Magni genitale solum, 116. c. 317. a. ibi ab eo eximie structuræ basilica & palatium exstructa, 317. a. in ea organum, 181. c. 182. a.
 Aquigranense concilium sub Ludovico Pio, 428. c. 429. varia ejus statuta pro monachis, 430. b. & seqq. in monasteriis ea ferme reverentia, ac ipsa regula observata, 430. c. aliud item sub Ludovico Pio, 573. c. 574.
 Aquitani victi ab Austrasis, 54. a. Aquitania a Sarracenis vastata, 88. c.
 Aran, seu Arno episc. Wirziburgi, 130. c.
 Araufica, a Sarracenis obfessa, a Willelmo comite liberata, 369. b.
 Archarius episc. Braccarenfis, 274. b.
 Archicapellanus, seu Apocrypharius & palatii custos, ejus officium quale, 149. c. 304. a. sufficiebat ut esset diaconus, 304. a. Archicapellanus primas obtinet in synodo, 654. b.
 Archidiaconus major chorepiscopus vocatus, 533. b.
 Ardo monachus Anianæ, scriptor vitæ S. Benedicti Anian. 462. c.
 Ardobertus, seu Arbertus, & Harbertus episc. Senonum, 126. c. 127. a. c.
 Ardingus abbas Gellonenfis, 403. c.
 Arduinus comes, 592. b.
 Arechis diaconus, 154. c.
 Aregarius custos & presbyter S. Martini Turon. 658. c.
 Arelate obfessa a Sarracenis, 88. b.
 Arelatenfis episc. Johannes, 397. b. Notho, 591. c.
 Arembertus clericus S. Hilarii Pictavenfis, 239. c.
 Arengaudus presbyter & bibliothecarius ecclesie Tullenfis, 578. b.
 Aretinus episc. Aribertus, 357. c.
 Argentorati episc. Baltramus, 392. b. Bernoldus, 501. c. Etto, 106. a. Rachio, seu Recho, 365. c. & c. Remigius, sive Remedius, 200. a. Widegernus, 73. b.
 Argericus abbas S. Juliani Samonenfis, 196. c. 197. a.
 Aribertus episc. Aretinus, 357. c.
 Aribo, sive Hæres & Cyrinus & Arpeo ex abbate episc. Frisingæ, 83. c. 84. a. 165. c. 226. b. fit episc. Frisingæ, 197. c. 198. a. corpus S. Corbiniani transfert, 83. b. 198. a. ejus vitæ scriptor, 37. c. 65. c. 83. b. monasterium constituit sub regula S. Benedicti, 84. a. ecclesiam monast. Schlierfenfis dedicat, 146. b. obit, 268. b.
 Arichis avus Pauli diaconi, 237. c.
 Arichis dux Beneventi, 147. a. 238. c. 239. b. 276. b. 293. b. 600. c. se regem Italiae ferens, a Carolo M. repressus, 277. b. obit, 279. c. 280. a. 293. b. 600. c.
 Arichis episc. Tolosæ, 271. c.
 Aridius abbas S. Benigni Divion. 200. c. 442. c.
 Arifonius in Montem-Olivi beneficis, 251. b.
 Arigauus abbas Ambrosianus, 373. b. 546. c. 547. a.
 Arimadis a Carolo M. in provinciam directus, 252. b.
 Aripertus rex Langobardorum, 12. a.
 Arivaldus abbas it Romam cum S. Bonito, 12. a.
 Armandus, seu Airardus episc. Aucienfis, 440. a.
 Armonius episc. Viriduni, 164. b.
 Arna fluvius apud Cenomannos, 643. b.
 Arnaldus episc. Narbonæ, 403. c.
 Arnaldus comes in Anianensis beneficis, 475. c.
 Arnaldus dux, 130. b.
 Arnaldus filius Bertrandi comitis, 553. c.
 Arnaldus presbyter, 655. c.
 Arnefridus episcopus, 256. c.
 Arnefridus abbas, 122. b. c.
 Arnefridus vir nobilis, in Casinenfis beneficis, 600. b.
 Arno, seu Aquila ex monacho & abbate Elnonensi episc. Saltzburgi, 51. b. 178. b. 268. b. 274. c. 275. a. 358. c. 397. b. 429. c. fuit frater Alcuini, 187. a. 263. c. 264. a. 326. b. fit abbas Elnonensis, 263. c. Virgilio succedit, 274. c. ad Hadrianum I. a Tassilone missus, 278. a. Hunnis prædicat, 325. c. ejus operæ facta secunda elevatio S. Amandi, 386. c. 387. a. b. c. ejus obitus & epitaphium, 473. a.
 Arnochus S. Judoci nepos, 50. b.
 Arnoldus filius Drogonis ducis in carcere mortuus, 44. a. 69. c.
 Arnolfus dux Noricorum, 392. b.
 S. Arnulfus episc. Mett. ex eo genus Pippini regis, 265. c.

Arnulfus abbas Arulensis, 325. a.
 Arnulfus abbas Herensis & Glonnenensis, 339. c. 384. a.
 412. b. 436. a. 438. b. 451. c. 464. c. 481. a. 548. a.
 550. b. obit, 496. b. c.
 Arnulfus abbas Saviniaci, 386. a.
 Arnulfus prior cellæ S. Benigni, 208. b.
 Arnulfus minister ducis Aquitanie, 91. b.
 Arpo episc. Frisingæ, vide Aribo.
 Arichisa abbatissa S. Sophie Benevent. 567. a.
 Arius abbas monasterii S. Richmiri, 28. c.
 S. Arfacii martyris translatio, 130. b.
 S. Arsenio nonnihil laxamenti indultum, 104. c.
 Arsenius cognomen Walæ abbatis Corbeie, 413. a.
 537. a.
 Artaldus Notarius, 104. a.
 Artalgarius comes, 568. c.
 Artharius monachus Fuldæ, 569. c.
 Arvernorum episc. Adalbertus, 271. c. seu Adebertus, 204. a. b. S. Avitus, 203. c. Bernowinus, 399. b. S. Bonitus, 22. c. Nodobertus, 22. c. 23. a. Proculus, 23. a. Stabilis, 487. b. S. Stremionius, 203. c.
 Arwulfus episc. Lingonum, 180. c. in cellam S. Viti se recipit, 175. c.
 Ascclina abbatissa Calensis, 5. a.
 Ascclina abbatissa S. Mariæ Sueffion. 366. c.
 Aschiricus episc. Lemovicensis, 272. c.
 Aschiricus monachus Fuldæ, 647. a.
 Asenbruggensis episcopatus erectio, 259. c.
 Asfredus auctor monast. S. Michaelis Luccensis, 40. c.
 Asinarius abbas Doveræ, 641. a.
 Asinarius abbas Novalicensis, 109. c. 110. b. 207. b. 233. b. 234. a.
 Asinarius vicecomes Lupiniacensis & Solensis, 568. c.
 Asolfus, ejus in fide constantia, 68. b.
 Aspasia conditrix S. Maximini Senonensis, 341. a.
 Asterius abbas Saviniaci, 386. a. b.
 Asterius archidiaconus Cadurcensis, 267. c.
 Astoricus seu Eustorgius ex abbate Reomaensi episc. Lingonum, 43. b. 63. a. 104. a.
 Astronomus scriptor vitæ Ludovici Pii, unde ei hoc nomen, 589. a.
 Atuaris abbas Lefatenis, 617. a.
 Atuerus abbas Prumiensis, 201. b. c. 216. a. 611. b. ei S. Goaris cella concessa, 207. c. 208. a. obit, 384. a.
 Atala primus abbas & conditor S. Polycarpi, 250. c. 251. a.
 Atelitanus rex Angliæ, Beverlacum pro canonicis restituit, 62. c.
 Athelardus sive Ethelardus ex abbate Malmesburiensis & episcopo Winton. episcopus Cantuarie, 351. a. 289. a. 352. a. b. 363. b. Jamberto succedit, 291. b. primatum suæ sedis vindicat, 330. b. obit, 363. c.
 Athelagus episc. Bremensis, 585. b.
 Athicus dux, 17. c. conditor monast. Ebersheimensis, 392. b.
 Atho comes Paliariensis, 568. c.
 Atilio abbas Cefarionensis, 241. a. 248. c. 249. c. 250. c. 251. a. 306. c. 307. a. 464. a.
 Attilus abbas S. Johannis de Rupe, 563. a.
 Ato ex abbate S. Hilarii Pictav. episc. Santonum, 139. c. 240. a. 532. b. instaurator monast. Nobiliacensis, 307. b. c. 308. a. b.
 Ato episcopus, 414. b.
 Ato monachus Ovarensis, 407. b.
 Ato vicecomes Odonis comitis Tolofani, 617. c.
 Atoariorum pagus, 43. b.
 Atrebanus crudeliter a Witichindo peremptus, 260. b.
 Atrebatum episc. S. Hadulfus. 54. c. Hildeguardus, seu Hildoardus, 331. b. Hunoldus, 54. c.
 Atroaldus in Ripolanum beneficium, 296. c.
 S. Attalæ abbatis Bobiensis reliquie, 67. c.
 Attala abbas Orbionensis, 439. a.
 Attala seu Addala abbatissa Alchaugensis, 242. c.
 Attala seu Atalia abbatissa S. Stephani Argentoratensis, 58. c. 59. a. 664. c. ejus cultus, 59. a.
 Attiniacum villa regia, ibi baptizatus Witichindus dux Saxonum, 270. c. Attiniacensis conventus, 206. b. c. 207. a. b. 467. a. 564. c. 620. a.

Attipertus monachus, scriptor clarissimus, 234. a. 424. c.
 Atto episc. Frisingæ, 83. c. 84. a. 165. c. 268. b. 341. b. 358. c.
 Atto abbas Bauzani, 219. c. 225. c. 242. b. an episcopus Frisingæ? 268. b.
 Atto abbas S. Vincentii ad Vulturum, 110. b. 157. b. 236. c.
 Atto dux Aquitanie, 568. c.
 Atto diaconus, Beneventum a Carolo M. missus, 280. a.
 Atto vicecomes Biterrensis conditor monast. Lefatenis, 617. a.
 Ava abbatissa Eikensis, 129. a.
 Ava sanctimonialis libros novi & veteris testamenti studio describitur, 327. c.
 Ava distincta ab Alba seu Albana, 494. c.
 Avarico bello finis impositus, 341. a.
 Auda soror Otgerii famosi præclatoris, 377. b.
 Audacer abbas Cormarici, vide Odacer.
 Audbertus, vir illuster, Romam ad papam a Carolomanno rege missus, 220. a.
 Audegarius Campidonensis monast. fundator & abbas, 159. c.
 Audelandus, sive Autlandus, & Odelandus abbas S. Martini Turonensis, 91. c. 92. a. 265. c.
 Audelandus seu Odlandus abbas Sithienis, 170. c. 217. c.
 Auderis episc. Efulanus, 241. a.
 Audinus coepiscopus seu chorepiscopus Lugdun. 593. b.
 Audo, seu Uto abbas Ilminensis, 130. a.
 Audo comes, 679. c.
 Audoaldus abbas Amiatinus, 297. c. 426. a.
 S. Audoeni episc. Rotomag. corpus furori Nortmannorum creptum, 620. c.
 Audomar abbas Fabariensis, 79. a. 207. b.
 S. Audomari corpus in S. Quintini basilicam transferre tentat Hugo abbas, 643. a.
 Audomaropolitana ecclesia partem reliquiarum S. Austrebertæ possidet, 11. b. illuc Sanctorum reliquie delatæ, 670. a.
 Audradus Modicus chorepiscopus Senonensis, 685. c. 686. a.
 Audulfus abbas S. Maxentii, 512. c.
 Audus episc. Veronæ, 531. b.
 Avenio a Sarracenis capta, 89. a.
 Aufridus nepos Hieremie episcopi Senonum, 449. c.
 Augustani episc. Hatto seu Hautu & Hecto, 393. c. 396. c. Nirkarius, 205. b. Simpertus seu Sindbertus, 229. c. S. Udalricus, 230. a. Wicterbus, 255. c. Wigo, 106. a.
 Augustinus ecclesiæ doctor, ejus querelæ de rapto Favenno, 362. c. translatio Papiam, 66. b. c. 67. a. b. oratorium S. Remigii, ubi ejus conversio facta, 270. c.
 S. Augustinus episc. Cantuar. 211. a. ejus festus dies apud Anglos, & nomen in Litanis, 136. b.
 Augustinus cognomen S. Adalhardi, 499. c.
 Augustodunum a Sarracenis destructum, 88. b. 89. b.
 Augustoduni episc. Ansebertus, 61. a. forte Moderannus, 138. c. vide Eduenes.
 Avitus episc. Arvernorum, 203. c.
 Avnemundus diaconus, 270. b.
 Avoundus rex Sueonum, 663. b.
 Aureacensis ecclesia, vide Eistetenis.
 Aurelianus ædicula S. Benedicti, 151. c.
 Aureliancensis episc. S. Eucherius. 92. c. Jonas, 465. b. & c. Soavaricus, 61. a. Theodulfus, 151. c.
 Aurelianus ex abbate Athanacensi episc. Lugduni. 623. c.
 Aurelianus episc. Lugduni, 184. b. abbas Condatensensis, 295. c. Nantuaci, 448. a.
 S. Aurelii episc. Redicianorum corpus Hirfaugie, 530. b. 602. a.
 Auriflamma, Francorum vexillum, 316. b.
 Ausciensis episc. Armandus seu Airardus, 440. a.
 Aufona ab Aizone dolo capta, 498. a.
 Austratii victores de Neustrafis & Aquitanis, 54. a.
 Austreberga sanctimonialis monast. Novi, 195. b. 572. b.
 Austreberga abbatissa Pauliacensis, 10. c. ejus pia mors, 11. a. translationes varie, 11. b. 670. a.
 Austrebertus abbas S. Zenonis Veronensis, 390. b. 391. a.
 Austregotus foris decanus Gellonensis, 404. b.
 Austriperta abbatissa monast. Ripolani designata, 296. c. Austulfus

Austulfus abbas Fontanellæ, 118. b. 138. a. b. 145. c. 160. c. 179. b. Romam pergit, 152. c. rediens Agauni moritur, 162. c.
 Autbertus episcopus Abrincatenis, ipsi facta apparitio S. Michaelis, 20. a. cujus sub patrocinio erigit ecclesiam, *ibid.*
 Autbertus comes, 276. b.
 Autbertus monachus Corbeie, S. Anschario se adjungit, 500. c. obit, 501. a.
 Autcarus episc. Moguntinus, vide Otgarus.
 Autcarus nobilis Francus, 221. c. 226. a. an idem qui Otgerius monachus S. Faronis, 226. b. 376. c.
 Autcharius seu Augarius dux, 161. c. 162. a. b.
 Aufredus abbas Condatensensis, 183. e.
 Authadus monachus Fuldenis, præpositus locis monasterio subjectis, 569. c.
 Authpertus abbas Cafini, 566. c. 567. a. 600. c. obit, 600. a.
 Antifiodori episc. Aaron, 347. c. Aidulfus, 63. b. Angelelmus, 521. a. Chilianus, 63. b. Christianus, 661. c. Clemens, 63. b. Focoaldus, 23. b. Hainmarus, 63. a. Heribaldus, 511. a. & c. Maurinus, 63. b. Quintilianus, 63. a. b. S. Tetricus, 23. b. Theodranus, 63. a. b.
 Autlandus abbas S. Martini Turon. vide Audelandus.
 Autpertus, vide Ambrofius.
 Awarnus episc. Cadurcensis, vide Agurnus.
 Ayribrandus abbas Luxovii, 295. a.
 Aza reclusa in monast. Mediano, 340. b.
 Azenarius abbas Caunensis, 250. b. 464. a. b.
 Azenarius abbas Manfi-Afili, 440. a.
 Azymi usus ante schisma Phorii, 455. c.

B

Babilanus abbas Arulensis, 325. a. 553. c.
 Babo abbas S. Germani a Pratis, 5. a. alius a Foffatenis, 60. c.
 Babolenus abbas Foffatenis, 60. c. 449. c.
 Baccinus (Dominicus) doctissimus Cafinas, 573. a.
 Baddulus abbas Majoris-monast. 644. b.
 Bacivum palatium in pago Ambianensi, 637. b.
 Bacula abbas in Anglia, 24. b.
 Baculus grallatorius, 215. c.
 Baculi pastoralis præca forma, 215. c. 217. c.
 Baculos alter alteri tradendo pacem renovant Carolus & Ludovicus reges, 684. c.
 Baddurienæ castrum, regum Westsaxonum olim sedes, 10. b.
 Baddilo seu Badilo, Bardillo, & Bradilo notarius, 168. c. 202. a. 210. c.
 Badulfus abbas Leonensis, 195. c.
 Badwinus presbyter & abbas missus a S. Wilfrido ad Aldfridum regem, 8. b.
 Baga presbyter & monachus piissimus, 70. c.
 Bago presbyter donationem facit S. Benigno, 96. a. 200. c. 201. a.
 Bainus ex abbate Fontanellæ episc. Teruannensis. 2. a. 4. a. 82. c. corpora Ss. Wandregisili & c. transfert. 11. c. fit episcopus, 28. a. b. Fontanellam denuo se recipit, obit. *ibid.* ejus corpus Audomaropolim delatum, 670. a.
 Baio donationem facit Flaviniaco, 139. a.
 Bajoaria in quatuor episcopales sedes a S. Bonifacio distributa, 106. a. Id comprobatur papa, 108. c.
 Bajoarie episc. Vivilo, 106. a.
 Bajoarii a Carolo principe subacti, 66. a.
 Bajocassium episc. Hugo, 70. a. b.
 Balactarius vicecomes, 443. a.
 Balbentis episc. Vadeperus, 241. a.
 Baldebertus ex abbate Murbaci episc. Basileæ, 78. a. 207. a. obit, 200. a.
 Baldebertus ex abbate Fabariensi episc. Curie, 79. b. 170. b. 177. c.
 Baldoinus episc. incertæ sedis, 70. b.
 Baldricus episc. Dolensis, 182. b.
 Baldricus ex abbate episc. Lingonum, vide Waldricus.
 Baldricus pater Wandonis, 48. c.
 Baltheri anachoretæ gesta & mors, 179. c.
 Baltramus episc. Argentorati, 392. b.

Annal. Bened. Tom. I I.

Bannaga insula, 11. c.
 Baptifimus, ante ejus susceptionem de quibus docendi populi recens conversi, 326. a. quo tempore celebrandus. 69. a. a rudi presbytero collatus renovatur, 25. a. collatus forma non satis congrue pronuntiata declaratur validus, 133. c. unicam meritionem sufficere non putat Alcuinus, 334. b. ex ejus fonte susceperices adhibitæ imagines faciæ, 488. b. in Saxones illum respicientes pœna mortis decreta, 366. a.
 Baptisteria in monasteriis, 570. c.
 Barbertus vassus dominicus, 516. c.
 Barcino a Ludovico Pio expugnatur, 497. c.
 Bardaldus presbyter Hispanus, 264. c.
 BARNARDUS seu Bernardus ex abbate Ambroniaci episc. Viennensis. 421. a. 591. c. ejus prima facta, 362. c. 363. a. Ambroniacum condit, 363. a. fit episc. Viennensis, 392. c. 393. a. b. electioni suæ resistenti scribit papa, 393. a. pallio donatur, 441. c. ejus cum Agobardo amicitia, 593. a. ipsi objectum crimen eum Agobardi ordinationem, 413. c. Lotharianæ parti favet, 560. a. c. publico conventu fuga discedit, 567. a. ejus causa Stramiaci agitata, 589. a. sedi suæ restitutus monast. Romanense condit, 441. c. 442. a. 592. c. 593. a. ejus pia mors, 636. b. c. 637. a. ejus scripta, 593. a.
 Barnuinus, ei precaria a Melundenibus facta, 443. a.
 Baro diaconus monachus Ovarie, 407. b.
 Baronus emendatur, 14. b. 37. c. 42. a. præclatum clogium ab eo datum monast. Cafinensi, 55. b.
 S. Bartholomæus apostolus protector adversus dæmones, 39. b.
 Bartholomæus episc. Naibona, 568. c. 591. c. 655. b. 629. a. Lotharianæ parti favet, 560. a.
 Bartholomæus abbas Insulæ Barbaræ, 337. a.
 Basileæ episc. Baldebertus, 207. a. Hecto, seu Heyto, 375. a. & c. Udalricus, 570. a.
 Basilia uxor Odonis principis Biturigum, 153. a.
 Basilicæ martyrum quanta reverentia frequentandæ, 514. b.
 Basilicaris porta Remis, 54. a. 93. c.
 Basilus abbas, ejus expositio in regulam S. Benedicti, 619. a. b.
 Basius episc. Spirensis, 202. a. 216. a.
 Bassiacus abbas Cafinensis, 197. a. 277. c. 600. b. 645.
 Batewulfus seu Hadowilphus monachus martyr cum S. Bonifacio, 171. c.
 S. Bathildis corpus translatum in ecclesiam S. Mariæ, 347. a. 555. c. 556. a.
 Baturædus episc. Patherbrunnensis, 567. b. 602. c. vide Harthumarus.
 Baturicus episc. Ratifonæ & abbas S. Emmerammi, 160. a. 441. b. 458. c. 459. a. 531. c. 598. b.
 Baturicus monachus Herfeldensis, 255. b.
 Bauci, vasorum genus, 406. c.
 Baudrinus villa, quæ? 75. b.
 Baugulfus abbas Fuldenis, 268. c. 275. a. 276. a. 316. a. succedit S. Starmio, 246. a. ei scribit Carolus pro instauratione scholarum, 278. c. 279. a. b. c. sponte præclatura credit, 359. b.
 S. Bavonis corpus Audomaropolim delatum, 670. a.
 Bavo abbas Orbaci, 681. c. 682. c.
 Beadmundus abbas S. Petri Cantuar. 656. c.
 Beadwulfus abbas Glastonie, 118. a.
 Beata seu Bietana filia Rechiberti, 122. b.
 Beatrix abbatissa Plumbariolæ, 148. a.
 Beatus abbas Honaugensis, 59. c. 60. a. 392. c. donationem facit monasterio suo, 59. c. donationis charta refertur, 699. a.
 Beatus abbas Hispanus Adosindæ reginæ spiritalis pater, 273. b. c. scribit contra Elipandum, 273. a. b. confutat Felicianam hæresim 273. a. b. 274. a. b. obit, 339. a.
 Bebbaburgensis pugna, 15. a.
 Bebelina donationem facit S. Willibrordo, 76. b.
 Bebropricus fluviolus, 43. b. c. 52. a.
 Bebo comes, 122. b.
 Bebo quidam, ipsi concessum ab Eginhardo monast. S. Chlodowaldi, 424. a.
 Beccelinus S. Guthlaci discipulus, 39. c. 40. a.
 Becco canonicus donationem facit S. Virono, 236. a.
 BEDA Venerabilis monachus Benedictinus, 111. c. 112. a.

EEEE

ejus nomen plerumque olim absque casuum flexione Beda, vel Bedan, 40. a. quare dictus Venerabilis, 100. b. fit presbyter, 4. b. Eboraci preceptoris officium gessit, 51. a. ejus discipulus non fuit Alcuinus, 94. c. 187. a. qualiter se scripturae sacrae commentanda dar, 4. b. scribit historiam gentis Anglorum 86. c. 87. a. quo tempore eam absolvit, 87. a. b. ejus epistola ad Egbertum episcopum, 97. b. 99. c. annos mundi computat juxta Hebraicam veritatem, 98. c. haresicos infimulatus, se purgar, 98. b. c. ejus pia mors, 98. c. 99. a. b. c. sepultus in monast. Girvensi, 100. a. c. statim ab ipsius obitu sanctus habitus, 100. a. ejus reliquia Dunelmum translatae, 101. a. quantae ei laudes a veteribus tribuunt, 101. a. quanti eum & opera ejus fecerit S. Bonifacius, 100. a. c. 101. a. imitandus proponitur ab Alcuino, 310. b. inique fugillatus ab Erasmo, 4. c. ejus homiliarium, 329. b. opus de *indigitatione*, 100. a. martyrologium, 631. a. 632. a. Beda junior monachus Gravelleus Genuae cultus, 100. c. Beda, Romae cultus non confundendus cum Venerabili, 100. c.

Beerwaldus, seu Bervaldus abbas Glafonienfis, 15. c. 25. c.

Befra authenticum recognoscit, 5. b.

Bego, seu Biego & Piccopinus comes Parisiorum Fossati instaurator, 94. a. 449. c. obit, 422. b.

Bego monachus Glannafo. 621. c.

Begio abbas S. Theuderii, 593. b.

Belgicae secundae infelix status sub Milone archiepiscopo, 93. c.

Bella abbatissa S. Michaelis de Petrofa, 196. b.

Bellarminus emendatur, 562. a.

Bellensis virgo Morfellenfis obit, 2. c.

Bellicensis episc. S. Hippolytus, 183. c.

Bellovacii episc. Hildemannus, 389. c. Irminfridus, 671. c. Odo, 672. b. Ydelmarus, seu Adalmanus, 331. b.

Bencolinus abbas Medianensis, 18. b.

Benedicta abbatissa Pauliacensis, 11. b.

Benedicta in Fuldenfes benefica, 197. c.

Benedicta enermumena ad tumulum S. Willelmi Gellon. liberata, 404. a.

Benedictana conditrix Palnati, 371. c.

Benedictio post completorium, & lectoris, a quo danda, 432. c.

Benedictus episc. Andecavenfis, 331. b.

Benedictus episc. Aquensis, 517. c.

Benedictus episcopus, 414. b.

BENEDICTUS monachorum patriarcha, 151. a. 281. a. de ejus translatione in Galliam ineluctabile testimonium reddit Paulus Warnefridi, 329. c. pro restituendo Casinatus ejus corpore scribit Zacharias papa, 132. c. 151. b. iustis non parit Medo abbas Floriaci, 151. c. modicam partem sacrarum reliquiarum Casinatibus concedit, *ibid.* cineres ex defluxa carne reliqui, pro corpore ejus accepti, 55. b. 56. c. 329. c. in omnem ventum a Sarracenis dispersi, 56. c. ejus ecclesia in monast. Wiremuth, 46. b. adicula Aurelianus, 151. c. miracula, 217. c. 329. c. 445. c. 446. a. 515. c. 516. a. praes. S. Equitio a S. Aldhelmo laudatus, 12. c. ipse, ejusque regula laudantur ab Egberto episcopo Eboracensi, 210. c. de eo homilia Pauli Warnefridi, 329. b. c. ejus regulae codex propria S. Patris manu exaratus, 115. a. libellus de *canonibus conversationis* an ab ipso compositus? 131. c. quale ejus in intrando ordine propositum, 433. c. non alia docuit quam quae antiquiores patres, 262. a. cum imitentur qui ejus regulam sunt professi, 329. c. ejus ordinis vafrae & efferatae regiones suum cultum referunt acceptum, 141. a.

Benedictus abbas Ambrosianus, 270. b. 292. c. 463. a. obit, 373. b.

BENEDICTUS abbas Anianensis & Indensis, 188. a. 302. b. 250. c. 376. a. 407. a. 408. c. 482. a. 548. a. 550. b. in palatio Pippini regis nutritus, 230. c. sefe inter undas fluvii praecipitem dat, ut pereuntem fratri succurrat, 230. c. de saeculo relinquendo meditat, 230. c. apud S. Sequanum fit monachus, 231. a. ut se gerit, 231. a. b. ex quo monachus induit numquam cibum sumpserit nisi premiffis lacrymis, 460. a. 462. b. cursum Romanum & monasticum quotidie perolvere solitus, 430. c.

ejus in regulam S. Benedicti amor, 231. b. cellerarii cura ei iungitur, 231. b. c. S. Sequani regimen declinat, 248. b. Anianam ut instituit, 248. c. quam pauperem & austeram illic cum locis vitam ducit, 249. a. b. c. monasterium novum exstruit, 249. b. novam basilicam, 261. b. c. concordiam regularum edit, 262. a. monachorum eo abbate fervor, disciplina & habitus, 262. a. b. c. suos litterarum studiis applicat, 262. b. clericos in coenobio erudiendos admittit, *ibid.* laborem tamen manuum non intermitit, *ibid.* ejus caritas in externos, 262. c. 263. a. fame laborantibus succurrit, 263. a. 306. b. c. quadam ejus virtutes, 262. b. c. ejus cum Alcuino necessitudo, 346. a. cum legatis ad Felicem missus, 338. c. ejus studium pro doctrina catholica, 327. a. privilegium ipsi a Carolo M. concessum, 290. c. item aliud pro Nova-cella, 348. b. Carolo M. suspectus redditus, cum honore in patriam dimissus, 355. c.

Benedictus Anian. Ludovico Pio maxime carus, 355. c. 356. a. apud eum quanta gratia pollens, 414. a. Indae demorari coactus alium Anianensibus abbatem praeficit, 414. a. abbas quasi generalis novarum coloniarum, 336. a. Aquitaniae monasteria reformat, 355. b. c. 356. a. b. synodi Aquilgran. caput & praeses cunctis praeficitur Galliae monasteriis, 428. c. 435. c. 436. a. 449. c. aegrotat, 459. c. 460. a. ipsius brevi moritur epistola, 460. b. c. 461. a. obit ac sepelitur, 461. b. Indensium de eo epistola, 461. c. 462. a. b. c. in eum recens defunctum Ludovici Pii reverentia, 474. b. c. magno Benedicto Casinati comparatus, 335. a. an idem cum Euticio abbate Gallo, 463. a. ejus scripta, 463. a. b. c. liber de *Ordine monasticae conversationis* an ei tribuendus, 131. c. 463. b.

Benedictus Anian. monasteria ab eo ad regularem disciplinam informata. Bella-cella in pago Albigenfi, 452. a. Cala-nova, 461. c. Cella-nova in pago Tolofano, 461. c. Cormaricense, 345. c. 346. a. b. 461. c. Gellonenfe, 369. c. 370. a. 461. c. Indense, 413. c. 414. a. 461. c. Infula-Barbara, 334. b. 335. c. 336. a. 461. c. Malciacense, 356. b. 461. c. Mauri monasterium, 413. c. 461. c. Menatenfe, 356. a. 461. c. Miciacense, 334. c. 335. a. b. 461. c. S. Savini apud Pictones, 356. b. 461. c. Senonenfe S. Columbae, 449. c.

Benedictus abbas S. Bafoli, 475. c.

Benedictus-Biscopus abbas S. Petri Cantuar. 27. c. 28. a.

Benedictus abbas Farfae, 297. c. 358. a. 410. b. 421. a. obit, 424. c. 425. a.

Benedictus abbas Fossatensis, 422. c. 437. c. 449. c. 450. a. 463. a. 552. c. 553. a. Fontaneliae restituit disciplinam, 450. a.

Benedictus abbas Gellonenfis, 403. c.

Benedictus, sive Tubanus abbas Honaugienfis, 59. a. b. vocatus episcopus, 60. a.

Benedictus abbas Saviniaci, 386. a.

Benedictus abbas Swarzacchi ad Mentum, 417. c.

Benedictus cantor Romanus a Carolo M. adductus in Franciam, 278. b.

Benedictus diaconus, an auctor falsarum decretalium? 275. c.

Benedictus eremita apud Aragonas, 562. c.

Benedictus Otgerii commilito, cum eo fit monachus S. Faronis, 377. 379. a.

Beneficiorum multitudo contra decreta canonum, 82. b.

Benetrada religiosa Dei ancilla, 196. a.

Beneventani Aistulfo adjuncti quam impie grassati, 175. a.

Beneventi provincia a Carolo M. subacta, 239. b.

Beneventi episc. Linianus, 600. c. Ursus, 619. b.

Benjamin episc. Santonum, 271. c.

Benjaminus crudeliter a Witichindo peremptus, 260. b.

Benjaminus thesaurarius S. Dionysii, 255. a.

Benignatus abbas S. Michaelis in monte Gargano, 21. a.

Benignus abbas Fontaneliae, 28. a. 48. c. 70. a. b. 179. b. sub eo monachi piissimi, 70. c. regimine monasterii privatur a Ragenfredo, 48. c. restituitur, 49. a. abbas Flaviaensis factus, 49. b. obit, 69. c. 70. b. c.

Benignus diaconus sanctus, monachus Medianensis, 18. a.

Benignus monachus Fontaneliae, 49. b.

Benna abbas Medeshamstedenfis, 311. a.

Bentregandus abbas S. Modesti, 600. c.

Bernardus, seu Berneradus & Beraldus ex abbate Epternaci episc. Senonum, 115. c. 116. a. 220. a. 260. c. ipsi vitam S. Willibrordi nuncupat Alcuinus, 322. c. 323. a.

Beraldus abbas Romam ad papam a Carolomanno rege missus, 220. a.

Berarius episc. Narbonae, 648. b.

Berarius episcopus Cenomannensis, 28. c. an fuerint duo ejus nominis, 29. a. b. condit monast. Caledunense, 28. c. 29. a. ejus testamentum, seu charta pro eo, 29. a.

Berathgit adjutrix operis a S. Bonifacio adficia, 72. a. 144. a.

Bercaugus abbas Besuensis, 175. b.

Bercaudus comes S. Dionysio infestus in omnis baculo percussus interit, 215. b.

Bercharius abbas Altvillariorum & Dervenfis, 507. c. 508. b.

Berchaldus abbas Gregorianus, 647. b.

Bercholdus, seu Perihozus abbas Chiemenfis, 225. c.

Bercholdus abbas Schlierenfis, 246. b.

Bercholdus princeps, 73. b.

Berechfridus princeps Anglus, 14. c. 15. a.

Beregisus auctor & abbas Andaginenfis, 16. b. c.

Bereginnus monachus Andaginenfis, 16. c.

Berengarius comes Tolofanus, 376. a. 494. b. 553. c.

Berengerus episc. Viriduni, 164. a. b.

Berefrinda foror Sigraae matris S. Leodegarii, 77. b.

Berevvarthus prior Corbeiae-novae, 480. b.

Bergomi episc. Aginus, 318. c. Hagano, 618. c.

Berilla mater S. Beregisii, 16. b.

Bermondus vir nobilis in Gellonenfes beneficus, 403. c.

Bern, seu Bernus rex Suecorum, 524. c.

S. Bernardus ab opinione de imminente judicio S. Norbertum revocat, 673. a.

Bernardus abbas Casini, 147. c.

Bernardus abbas S. Columbae Senon. 676. b.

Bernardus abbas Reomaensis, 643. a.

Bernardus abbas Saxones erudit, 323. c. 324. a.

Bernardus monachus invisit ecclesiam S. Michaelis in monte Tumba, 20. c.

Bernardus sacrorum custos apud S. Remigium, 51. c.

Bernardus monachus Sollemnici, 670. b.

Bernardus rex Italiae, 405. a. 408. c. 426. a. 467. a. rex Italiae ab avo Carolo M. dictus, 406. a. ejus defectio, 429. a. 440. c. oculis orbatus obit, 445. c.

Bernardus filius Caroli Martelli, 114. b. 371. a. pater S. Adalhardi, 223. a. 371. a. 411. a.

Bernardus Septimaniae ac Tolofae dux & comes Barcinonensis filius S. Willelmi Gellon. 369. c. 370. c. 376. a. Nafio, seu Ammiffarius cognominatus, 519. c. 525. b. ejus in palatio Ludovici Pii nimia auctoritas, 525. b. quantum malorum causa, 519. c. 527. c. 528. b. c. graves nobilitatem adversus eum querelae, 589. b. Barcinonem se recipit, 528. a. 529. c. palatinis honoribus privatur, 547. b. eos recuperare nititur, 536. a. sacramento se apud imperatorem purgat, 545. b. in Burgundia populos adversus Lotharium conciet, 563. b. Tolofa ab eo ad defectionem pertracta, 648. a. capitali sententia punitus, 648. c.

Bernardus II. comes Tolofanus, 482. b. c. 648. c.

Bernardus comes instaurator monast. Balneolensis (saeculi XI.) 325. b.

Bernardus comes Ripa-Curtiae conditor monast. Ovarrenfis, 407. b.

Bernardus comes, 232. c.

Bernardus filius Bertrandi comitis, 553. c.

Bernardus frater Hilduini abbatis S. Dionysii, 409. c.

Bernardus advocatus Besuae, 442. c.

Bernarius, seu Perinarius ex abbate Weiffenburi episc. Wormatiz, 189. b. 380. c. 387. c. 393. c. 396. c. 414. b. 558. b. 560. b.

Bernarius frater S. Adalhardi Corbeiae monachus, 371. a. 413. b. 464. c.

Bernarius comes pagi Hammaburgensis praefectus, 662. c.

Bernegarius monachus Glannafo. 621. c.

Bergida virgo Angla, 12. b.

Bernhardus monachus Fritillariae, 134. c.

Bernhartus Wafconiae marchio, 568. c.

Berno abbas Cluniaci, 294. c.

Bernoldus episc. Argentorati, 501. c. 502. b. 529. a. 546. b.

Bernowius episc. Arvernensis S. Illi d. basilicam construit, 399. b. ejus haec de re verus *ibid.* integri referuntur, 717.

Bernuinus episc. Carnuni, 585. c.

Bernuinus episc. Vefontio-ensis, 397. b. 399. b.

Bernus episc. Eduensis, 651. a.

Bernus comes pater Gothefcalci monachi, 522. c. 523. b. 524. a.

Bernvicius, seu Pertivvicius abbas S. Galli, 599. b. 601. b. 604. b.

Bero comes palatii, 31. a.

Berfrinda uxor Athaci ducis, 392. b.

Berta filia Lo-harii, abbatissa Avennaci, 689. b. c.

Berta abbatissa Blangiacci obit, 75. a.

Berta Caroli M. filia 266. b. 267. a. 287. b. 298. a. 379. c. 503. c. Angilberto nupta, 287. c. 288. a. b. conjugis secessui consentit, 300. b. 301. a. an cum ipso Centulam se receperit, 301. a. b. c. 302. a. in S. Medardum benefica, 281. a. b. ejus obitus, 302. a.

Berta uxor Carolomanni regis, *vide*, Girberga.

Berta uxor Bertrandi comitis, 553. c.

Berta Hugoni principi nupta, 104. c.

Bertacharus abbas, forte Bertharius abbas Majoris-monasterii, 30. a.

Bertadus monachus Indensis, 462. b.

Bertana foror S. Willelmi Gellon. 369. c. 370. b. 404. a.

Bertaudus monachus Fontaneliae, 179. b.

Bertefredus abbas Melundenfis, 443. c. ejus precaria referuntur, 722.

Bertemarius abbas S. Petri Vivi, 341. a.

Berteningus executor testamenti S. Ansegisii, 540. a. 543. b.

Berthardus abbas Condarefcensis, 295. c.

Bertharius comes, 70. b.

Berthelmus episc. Coloniae, 202. a.

Berthemarius abbas, 103. c.

Bertheramus, 30. a.

Bertholdus abbas Dionysianus, 48. a. 49. c. 71. a.

Berthodus chorepisc. Cenomann. 120. b.

Bertigarius praepositus Remigianus, 351. a. 422. a.

Bertila abbatissa Calensis, quantae fuerit virtutis, etiam senio affecta, 4. c. in primis fuit humilis, 5. a. ejus pia mors, 4. c. missa de ea refertur, 691.

Bertingus vir nobilis, 490. a.

Bertinus abbas S. Hilarii Piclavensis, 213. c. 239. c.

Bertinus abbas Sibirienfis, 52. b. ob innocentiam & simplicitatem christianam laudatus, 23. b. ejus pia mors, 23. b. quando primum sancti nomine donatus, 121. c.

Berto filium cum omnibus rebus suis Deo in monast. Farfensi offert, 297. b.

Bertrada abbatissa Farfae-monasterii, 625. b.

Bertrada, seu Berta regina, uxor Pippini, 169. c. 173. c. 174. a. 175. b. 181. c. 207. c. 213. c. 321. b. Heriberti filia, 755. coronatur, 166. c. 167. b. una cum Pippino fundat monast. Prumienfe, 201. b. c. 202. a. ejus iter in Italiam, 219. a. hanc impense colit filius Carolus M. 264. c. obit, 264. c.

Bertramnus abbas Nantuaci, 448. a.

Bertrandus episc. Pictavorum, 271. c.

Bertrandus abbas Castrenfis, 65. a. 96. a.

Bertrandus abbas Condarefcensis, 295. c.

Bertrandus, seu Bertramnus abbas Soricini, 440. a.

Bertrandus comes, 553. c.

Bertrandus vassus dominicus, 487. b.

Bertrannus comes Tardunenfis, 482. b.

Bertrannus nepos S. Willelmi Gellon. 369. c.

Bertrannus ad clericatum instruit Rodulfum episc. Bituric. 615. c.

Betricus episc. Saltzburgi, 274. c.

S. Bertulfi abbas Bobienfis reliquia, 67. c.

Bertvvaldus, seu Britvvaldus episc. Cantuariae. 9. b. 15. b. c. 25. b. 38. b. 47. b. 101. b. praefect concilio Estrefeldenfi, 5. c. mittit Romam oratores adversus S. Wilfridum, 7. a. oratores illi omnes praeter unum laici, *ibid.* reconciliatur S. Wilfrido, 14. c.

Beseleel agnomen Eginhardo datum, 426. b.

Besutia abbatissa Medensis, 236. c.

Betericus oeconomus abbas Madriacensis caelitus-punitus, 107. a. b.

Betolenus clericus S. Juliani Brivat. III. b.

Betto episc. Lingonum, 175. c. regit monast. Befuense, 442. c.
 Betto abbas, 236. a.
 Betto pater Andegarii episc. S. Martini Turon. 179. a. 299. b.
 S. Bibiani episc. Santonum corpus Figiaci, 402. c.
 Bibliotheca, id est bibliorum codex, 328. a.
 Bigamus, presbyter non est ordinandus, 68. c. 69. a.
 Bilechildis instauratrix Glanfolii, 489. c. 490. 557. a.
 Bilechildis abbatissa Moguntina, 97. a.
 Bilitrudis, vide Piltrudis.
 Binna Romam a S. Bonifacio directus, 68. a.
 Biso episc. Pathebrunnæ, 585. c.
 Biturigum suburbana a Francis incensa, 91. c.
 Biturigum episc. Aiulfus, 465. b. David, 272. c. Frotrarius, 670. b. Rodulfus, 615. c.
 Biurgo in Fuldenfes beneficis, 602. c.
 Blainiaci abbatis Hilenfis vita & martyrium, 309. c. 310. a.
 Blandolenus presbyter, 91. b.
 Blatharius referendarius, 15. c.
 Bobinus ex abbate Cellenfi episc. Trecentis, 198. a. b.
 Bobolenus abbas Divionensis, 43. b. 104. a.
 Bodalus comes, 242. c. donationem facit monast. Gregoriano, 146. b. charta donationis Honaugæ factæ referitur, 697.
 Bodama seu Bodoma palatium regium ad lacum Brigantium, 605. a. 609. a. b.
 Bodoilo Vertavenfium advocatus & comes a S. Martino factus, 640. c.
 Bodo abbas S. Theotfredi, 420. a. 667. a.
 Bodo clericus Hilduini abbatis, 485. a.
 Bodoindus presbyter & custos sepulchri S. Hilarii, 308. b.
 Bodvinius abbas Anglus, 289. a.
 Bonafilia abbatissa S. Petri Barcinonensis, 382. c.
 Bonaldus abbas Crudatensis, 438. a.
 Bonafindus abbas S. Tiberii, 464. a.
 Bonicolus abbas Senoniensis, 491. c. 492. a.
 BONIFACIUS ex monacho episcopus Moguntinus & Germaniæ apostolus, 3. b. 9. b. 13. a. b. c. 14. a. b. 53. c. 61. c. 80. c. 81. a. 83. c. 88. c. 102. c. 103. a. 108. b. 112. b. 122. a. 127. c. 131. a. 134. c. 140. a. b. 143. c. 148. c. 149. c. 150. b. 152. c. 157. b. 166. b. 172. c. 173. a. 185. c. 186. a. 190. b. 230. b. 275. a. quando ei nomen mutatum, 53. a. 68. a. ejus patria & prima gesta, 15. b. presbyter, abbas vocatus, 14. b. in Frisiam proficiscitur, 41. c. sine fructu reversus abbas electus, fratrum votis restitit, 42. a. Romam petit, 52. c. a Gregorio II. in Germaniam dirigitur, 52. c. 53. a. Radbodo mortuo Frisias prædicat, 53. b. lectione sacra eruditur ad martyrium, 53. c. in Turingia prædicat, 67. c. 68. a. prædicationis fructus, Amanaburgi monasterium construit. Romam iterum pergit, ubi ordinatur episcopus nullius certæ sedis, 68. a. Bonifacius, archiepiscopus vocatus, 73. a. 80. c. 81. a. redit in Germaniam, 68. b. c. 69. a. Hefios & Turingos denuo aggreditur convertendos, 71. b. c. ejus adiutores, 72. a. quam pauperem vitam agebant, 159. a. ejus sollicitudo pro divini verbi præconibus, 158. c. 159. a. Ordorfense monast. condit, 71. c. Danielem episc. Wentrannum consulit, 72. b. c. responder Daniel, 73. a. a quo salutaria monita accipit, 74. c. consulit Pethelmum episc. Candidæ-casæ, 75. a. 101. b. item Gregorium II. 75. c. Pontificis responsa, 75. c. 76. a. Recipit pallium a Gregorio III. ac inter archiepiscopos censetur, 86. b. ecclesiæ & monasteria ubique ædificat, 93. a. ejus tertium iter Romam, 105. b. in concilio Romano statutum fuit ut successorem sibi eligeret, 105. b. redit in Germaniam, 105. c. 106. a. Bajoriam in quatuor dioceses distribuit, 106. a. presbyterum ordinat S. Willibaldum, 108. b. factorum rationem reddit Gregorio III. 108. c. ei gratulatur pontifex, *ibid.* tres in Germania episcopatus ab eo erecti, 116. c. Zacharia papæ scribit, 117. a. ei responder pontifex, *ibid.* celebrat synodum Germanicam, 117. a. item aliam Liptinis, 119. a. b. monast. Fuldenfense condit, 125. b. c. 126. a. in Fuldenfes beneficis, 141. a. 161. c. pro eis privilegium obtinet, 155. c. 156. c. 157. a. ejus erga Sturmium cura & affectus, 102. a. b. 125. c. celebrat concilium Sueffio-

nense, 126. c. ei scribit Zacharias ut Colonia sedem metropolitanam habeat, 128. b. fit episc. Moguntinus, 128. c. 156. b. eo agente damnari in concilio Romano Adalbertus & Clemens hæretici, 129. a. auctor est Carolomanno ut sæculum deferat, 131. a. diffidit a Virgilio, 133. c. cum eo in gratiam redit, 178. b. Liobam aliaque sanctimonialis a Britannia accersit, 142. b. quam ei cara S. Lioba, 161. a. responsa Zachariae ad ejus consulta, 155. c. 156. a. Pippinum regem inungit & coronat, 153. b. c. ipsi adhaeret Gregorius adolescens, 172. c. 173. a. queritur de monasteriorum vexatione in Anglia, 117. c. 118. a. 136. a. an fuerit Trajecti ad Rhenum episcopus, 161. a. b. Fulrado abbati scribit pro Lullo subrogando, 158. c. 159. a. quod & obtinet, 159. b. in Frisiam discessurus Lullo quid præceperit, 160. c. obitus sui diem genisque mortis prænuunt, 160. c. fenex Frisius prædicat, 161. a. martyrio cum sociis afficitur, 170. c. tres ejus codices a fidelibus recollecti, 171. c. ejus sacrum corpus Fuldam delatum, 171. b. ejus e tumulo elatio, 243. a. in novam basilicam translatum, 454. a. ejus cultus, 171. c. *requies*, 193. a. ut se memoriae ejus gratas exhibent sex cathedrales ecclesiæ, 193. b. ejus vitæ scriptores, 172. a. quanti Bedam & opera ejus fecit, 100. a. c. 101. a. ipsi ignotus annus incarnationis quo prædicatores primi in Angliam venerunt, 101. b. ejus consilium de peregrinationibus Romanis, 129. b. c. eas mulieribus interdici censet, 135. c. 136. a. insigniores ejus epistolæ, ad Cuthbertum episc. Cantuarie, 135. c. ad Eadburgam de visis monachi dividivi, 42. b. ad Ethelbaldum regem, 135. b. ejus ad Ethelbertum regem interpolationis suspecta, 114. b. ad Fulradum abbatem, 149. b. referitur integra, 158. c. 159. a. ad Grifonem, 140. a. ad Inam regem gravi morbo affectum, 80. a. ad Nothelmum episcopus Cantuarie, 101. a. b. ad Stephanum II. 158. b. ei scribit rex Ethelbertus, 146. c. ei scriptæ epistolæ, 95. a. b.

Bonifacius abbas Surrentinus, 533. c.
 Bonifacius frater Fulradi abbatis, 240. a.
 Bonifacius comes, 589. b.
 Bonitus episc. Arvernorum, relicto episcopatu it Romam, 11. c. 12. a. reversus Lugduni pie moritur, 22. c. 23. a. ejus translatio, 23. a.
 Bonitus abbas Balneolensis, 272. c. 273. a. 325. b. 487. a.
 Bonitus abbas Casini, 151. a.
 Bononiensis episc. Petrus, 258. a.
 Bonofus Fuldae abbas, vide Harro.
 Boranus filius Bothelonis donationes facit Honaugæ, 59. b. c. charta donationis referitur, 695. item alia, 696.
 Borrellus comes Pallariensis, 407. b.
 Borrellus comes instaurator S. Petri Barcinonensis, 382. c.
 Bosa Eboracensis episcopus, 7. c. 24. c. ejus causa in synodo dijudicanda, 7. c.
 Boso abbas Floriaci, 516. a. 541. b. 560. c. 568. a. 597. b. 616. a.
 Boso abbas, 32. a.
 Boso miles, 32. c.
 Bosulfus clericus Fardulfi abbatis, reliquias S. Dionysii in Italiam deferit, 316. b.
 Bonvaldus seu Monvaldus presbyter auctor monasterii S. Petri Luccensis, 40. b.
 Bonvalus consentit donationi uxoris factæ S. Benigno, 95. c.
 Bothelo frater ducis Adalberti, 59. b.
 Botwinus abbas Ripensis obit, 276. c.
 Bova uxor Troanni comitis, 555. b.
 Bovo abbas Sithiensis, 23. b.
 Bozo episc. Veronæ, 391. a.
 Braccarenfis episc. Archaricus, 274. b.
 Bragum olim dictum Monasteriolum, castrum Ambianorum, 11. b. 542. a.
 Braidingus vir nobilis, ejus pro Aniana testamentum, 407. a. referitur, 718.
 Bregwinus episc. Cantuarie, 198. b. 190. a. 352. b. scribit ad Lullum Moguntinum, 190. a. b. obit, 201. a.
 Bremenfis episcopus erectio, 259. c. unitur Hammaburgensi, 688. a. b.

Bremenfes

Bremenfes episc. Athelagus, 585. b. S. Willchadus, 291. b. & c. Willericus, 529. a.
 Briddo abbas S. Bavonis obit, 453. c.
 Britannia status, 87. b. c. 88. a.
 Britannia episcopi in concilio Francofordienfi, 311. c.
 Britones qui Anglis adhuc infidelibus prædicare superederant, Anglis jam credentibus, in pristino errore perstant, 45. a. lis Romam euntibus xenodochium in Gallia constructum, 63. b. c. *vide* Anglia.
 Britannia minoris tumultus, 588. b. episcopus a Turonensi metropoli avulsi, 678. episcopi a Nomenoio sede sua pulsi, 678.
 Britones, insulsa adversus eos Caroli Calvi expeditio, 658. b. a. Gairirido comite casti, 677. b.
 Britunus abbas Beverlaci, 24. c. 50. c. 62. c. ejus corporis translatio, 62. c.
 Britocus monachus feliciter obit, 685. b.
 Britwaldus abbas Glastoniae, 25. c.
 Brixia episc. Rampertus, 618. b.
 Brogilum villa Cenomannicæ ecclesiæ restituta, 555. b. ad cellam monachorum exstruendam concessa, 553. a. 555. b.
 Brovverus corrigendus, 102. b.
 Brunardus, ejus donatio pro lumine ad corpus S. Germani, 686. b. referitur, 755.
 Brunicho auctor monast. Ratestorfensis, 416. b.
 Brunildis uxor Adelgastri condit monast. Obonense, 273. c.
 Buningus abbas Svarzahensis, 78. b.
 Brunvartus abbas Hersfeldensis, 663. c.
 Brunvvardus monachus Fuldae, 454. a.
 Buccius presbyter, 170. b.
 Buchinus abbas Ferrariensis, 357. a.
 Bugga abbatissa in Anglia, 13. b. 14. a. 53. c. 146. c. scribit ad S. Bonifacium, 53. b. cum consulit de peregrinatione Roma, 13. b. c. 129. b. c. it Romam, 13. c. obit, 190. b.
 Bugga filia Esvvini Anglorum regis, 9. a.
 Bulgari, eorum ad fidem conversio, 661. c. 662. a.
 Bulla aurea Ludovici Pii, 440. b.
 Bonus seu Brunus abbas Hersfeldensis, 135. a. 545. c. 583. c. 597. b. 663. c.
 Buoso abbas Luxovii, 295. a.
 Burchardus episc. Camuti, 608. c.
 Burchardus episc. Wirzburgi, 72. a. b. 80. c. 112. b. 116. c. 117. b. 131. a. 133. c. 134. c. 135. b. ejus vitæ compendium, 149. c. 150. a. b. ordinatur episc. 112. b. Romam a Pippino mittitur, 148. a.
 Burchardus abbas incerti loci, 191. b.
 Burchardus abbas Cremifanii, 518. a.
 Burchardus come. Sabali, Mauros vincit, 382. a.
 Burchardus muer. monast. Brajacentis exstruit, 32. c.
 Burchardus nobilis Turingus, 275. a.
 Burdigala a Normannis capta, 677. c. Episc. Goscelinus, 213. b. Scharius, 429. c.
 Burgoardus advocatus Beronis episcopi Lingonum, 442. c.
 Burgundia a Sarracenis vastata, 88. b.
 Buriburgi episcopus a S. Bonifacio erectus, 116. c. Episc. Albinus, 155. b. Winanus, 116. c. Wita, 112. b.
 Byrca emporium Succia, 524. c.

C

CABILONE concilium, 405. a. b. conventus, 609. c. 610. a.
 Cadolacus dux Foro-Julienfis a Carolo-Magno imponitur, 342. b.
 Cadurcensis episc. Agarnus seu Avvarnus & Angarius, 267. S. Rusticus, *ibid.* Amarus non fuit episc. *ibid.*
 Cæcilia uxor Ansmundi in Nantuacenses benefica, 183. b. 437. a. 447. b.
 Cælestinus abbas Blandini in exilio obit, 54. b.
 SS. Cælestis & Adjutoris corpora in Mauri-monasterio, 517. c.
 Cæna episc. Anglicanus, 285. b.
 Cænatium, id est census piscium, 665. c.
 Caffarellus (Simplicius) abbas Casini corpus Carolomanni in ornatorem loculum cum inscriptione repositus, 174. b.

Annal. Bened. Tom. II.

Cagliberta seu Caglibertana abbatissa Caledonensis, 29. a.
 Cairus mons Casino contiguus, 57. b.
 Calæ erat villa regia & palatium, 64. a.
 Calamos, an pennas ad scribendum an adhibuerint veteres? 633. a.
 Calastus abbas Mansi-Afili, 440. a.
 Calchutenfense concilium, 288. c. 289. a.
 Caliniacum villa comitatus Cabilonensis, 618. b.
 Calix ex petra, 273. c.
 Calminius dux conditor monast. Mauzacensis, 204. b.
 Calumniosa abbatissa Catziensis, 178. a.
 Cambuta, id est baculus, 50. b.
 Cameraci episc. Albericus, 203. b. Engrannus, 54. c. Erluinus, 299. a. Fulbertus, 569. b. Gerardus, 569. b. Hildegaris, 383. c. Hildoardus, 569. b. Theodericus, 484. b.
 Camerarius præerat artificibus monasterii, 571. c.
 Camerinus gastaldus, 154. c.
 Camundus abbas Reomaensis, 63. a.
 Campio abbas Insulæ-Barbaræ, 337. a. 428. a.
 Campulus facellaris, dirum ejus facinus in Leonem III, 337. c.
 Campus-Maui, id est conventus Maio celebrari solitus, 259. a.
 Campus-mendacii seu Campus-mentitus, ubi situs 554. c. 558. c. de ejus situ Johannis Schilkeri epistola, 739.
 Cancellarius in monasterio, 627. c.
 Cancor comes, auctor monast. Laureshamensis, 203. a. b. 208. c. 220. b. 234. c.
 Candidæ-casæ ecclesiæ cathedralis, 87. episc. Pethelmus, 75. a.
 Candidus monachus Fuldenfis, 472. b. docet litteras, 361. a.
 Candidus seu Wizo seu Wiffo Alcuini discipulus, 266. c. 357. b. 361. c.
 Canonica nullibi instituta tempore S. Bonifacii, 117. c. 245. a. eorum prima mentio, 359. a. recens tempore Ludovici Pii instituta, 430. b. eorum regula in concilio Aquilgrancensi approbata, 429. a. sed a Romanis improbata, 430. a. canonice Romanicenses aliaque recentiores ab antiquioribus longe distant, 430. b.
 Canonici extra cathedrales ecclesias an ante Brodegangum, 163. c. eis regulam præscribit Chrodegangus, 183. a. b. eorum regula ab Amalario concinnata, 428. c. 429. a. sed a Romanis improbata, 429. c. 430. a. secundum canones vivant, 257. b. 288. c. iis fratris nomen quandoque tributum, 66. a. certa bonorum portio assignata, 522. c. Canonicozum consensus in privilegiis ab episcopo concessis, 77. c. iis subscribunt, 586. c. 590. b. Canonici cathedrales ad festum dedicationis monasterii conveniunt, 586. c. 590. b.
 Canonici aliquando dicti monachi in cathedralibus, 188. a. & alii monachi a graeco nomine, 646. c. sic etiam appellati solitiores monachi, 163. c. 188. a. 253. c. 482. a.
 Cantabrigiensis academiæ origo, 47. b.
 Cantarium instrumentum musicum, 185. c.
 Cantuariensis ecclesiæ primas, 87. c. possessa a monachis, 87. c. ab ipsa provincie pars avulsa, sed restituta, 289. a. 291. b. ei ex integro primatus restitutus, 330. b. 363. b. ipsi restitutum monasterium Cothamense, 352. a. b. episcoporum sepulturae locus alio translatus, 112. a. 189. c. 190. a. hac de causa turbæ excitatae, 190. a. 201. a.
 Cantuarie episc. Athelardus, five Ethelardus, 291. b. Berthwaldus, 5. c. & c. Bregvinius, 190. a. Ceolnothus seu Celnothus, 527. b. Cuthbertus, 112. a. Feologildus, 527. a. Honorius, 28. a. Nothelmus, 101. a. Odo, 24. b. Tatvinius, 95. a. Theodorus, 27. c. Wlfredus, 363. c. & c.
 Cantus Mettenfis, 185. b.
 Cantus Romanus in Gallia receptus, 184. c. 185. a. b. 278. b. 374. a. 380. a. item in Anglia, 185. c. in monasteriis servandus præcipitur, 292. a.
 Capella S. Martini, 31. b.
 Capellanus regis, an necessario sacerdos, 288. b.
 Capifcolus monasterii, 404. b.
 Capitula Gallorum, ad ea responsa Zachariae papæ, 139. b. c. Capitula Augiensia, 448. b. c. 449. a. S. Galli, 448. a.

FFFF

Capitularia Aquigranensia, 291. c. 292. a. b. 366. b. Carolina duo, 397. a. Haritaliensis, 245. a. Ingelheimii, 501. c. Langobardicum, 257. b. c. Noviomagense, 380. a. Paderbornense, 339. a. pro Saxonibus, 366. a. apud Theodonis-villam, 374. a. Ludovici Pii pro parthenone S. Crucis Pictav. 476. a. b. Capitularium libri cum eorum appendicibus, 509. b. 510. a.

Capitulum monasterii, 561. a. regula, martyrologium & necrologium in eo recitari solita, 145. c.

Cappa, vestis monastica, 283. a. b.

Capitula puella redimenda ingens pretium, 25. b.

Caractones episcopi S. Hilarii, 251. c. Wilerannus, *ibid.*

Caritativus ad fidem conversi, 178. b.

Caricardus monachus Casinensis, 319. b.

Carisiacum, ibi Carolus Martellus obiit, 113. c. Carisiaci conventus, 589. b. 592. a. Synodus prior in causa Gotefcalchi, 682. c. quatuor ejus capitula, 682. c. 683. a.

Carissima Raufoliacum dat monast. Atanensi, 153. a.

Caritabiles Corbeienfes, 466. b.

Caritas, quæ vera, 321. c.

Carnes, earum usus feria sexta olim aliquando permittitur, 183. b. a. carnibus abstinentia apud S. Dionysium tempore Caroli M. 229. c. in peccati poenam sanctimonialibus imposita, 286. a. non abstinet S. Liudgerus, 235. b. an etiam S. Gregorius abbas Traject. 235. b. Volatilius usus an a S. Benedicto concessus, 433. *vide* Volatilia.

Carnutensis S. Marie ecclesie beneficium Pippinus rex, 213. c. Carnutensis conventus, 683. c.

Carnuti episcopi, Bernuinus, 585. c. Burchardus, 608. c. Elias 608. c. Frotaldus, 608. c. an Gauzibertus, 220. a.

Caroli-venna locus in pago Pinciacensi, 428. a. 483. b.

CAROLOMANNUS rex Francorum, filius Pippini, 149. a. 154. a. 175. a. 202. a. 213. & seqq. cum patre rex & patricius inunctus, 166. c. 167. b. apud Sueffionis rex coronatus, 215. a. quæ ei paterni regni portio obtigit, 215. a. 221. c. ejus litteræ pro diversis monasteriis, 218. a. b. obiit, 221. c. apud S. Remigium sepultus, 221. c. ejus tumulus, 221. c. 222. a. quid de uxore ejus & filii factum, 221. c. 226. b.

CAROLOMANNUS princeps Francorum, 54. c. 59. c. 69. b. 91. c. 102. b. 113. c. 114. b. 116. c. 119. c. 120. c. 122. b. 128. a. 140. b. c. 151. b. c. 153. c. 161. b. 166. a. 173. c. 219. 220. c. S. Bonifacium rogat ut Synodum congreget, 116. c. 117. a. in Fuldam beneficium, 124. c. 141. a. 193. a. cum fratre Pippino Hunoldum Aquitanie ducem ad dedicationem compellit, 128. a. valedicit mundo, 131. a. quæ ejus fecerit causa, 131. b. S. Galli monasterium iustitiam, 131. c. Romæ fit monachus, 132. a. monasteria condit, 132. a. b. Casinum se recipit, 132. a. b. 223. b. variis modis ejus patientia probata, 132. c. in culinæ officio quid ei acciderit, 133. a. b. filii ejus tonsi, 131. a. venit in Franciam, 162. b. Viennæ residet, 169. c. 173. c. in monasterio, non in comitatu reginæ, 173. c. 174. a. ibi vitam finit, *ibid.* ejus corpus Casinum relatum, 174. a. ejus reliquiæ, 174. a. b. ad eius urnam inscriptio posita, 174. b. sanctus vocatus, 174. a. b.

Carolus Borromæus Mediolani cultus SS. Haimonis & Veremundi propagator, 236. c.

Carolus *Daligre* abbas Centulam in antiquum splendorem restituit, 333. c.

CAROLUS MAGNUS rex Francorum & imperator, 3. a. 67. a. 90. c. 108. *Ch. seqq. passim.* Aquigranum ejus genitale solum, 317. a. ejus natiuitas, 116. c. interest translationi S. Germani, 169. a. obviam Stephano II. a patre missus, 162. b. cum patre rex & patricius inunctus, 166. c. 167. b. patricii titulo solus usus, 168. a. 227. b. ejus effigies in habitu patricii, 228. quæ ei paterni regni portio obtigit, 215. a. 221. c. Noviomini rex coronatus, 215. a. mortuo fratre Francorum monarcha, 221. c. 223. a. matrem Bertradam impense colit, 264. c. ejus legitime uxores, 221. b. ejus filia, 379. c. ejus in cas paternus amor, 288. a. repudiata Himiltrude, Ermengardem uxorem ducit, 219. b. repudiatur, 221. a. b. ejus cum filia Desiderii divortium non probat Adalhardus, 221. b. 223. a. organum ipsi ab imperatore Constantino missum, 182. a. an Brantofinum condiderit, 217. b. legatos mittit ad Hadrianum I. 226. a. An ei concessum jus eligendi Romanum pontificem, episcoposque conferendi, 227. b. de

ejus animæ revelatione quam sollicitus, 298. c. 318. a. ejus expeditio in Italiam & primum iter Romam, 226. Casinum adit, 239. b. 277. c.

Carolus M. non accepit coronam ferream pro regno Langobardie, 227. a. titulum regis Langobardorum assumpsit, 227. b. Desiderium in Franciam abducit, 225. a. ex Italia in Saxoniam iter arripit, 228. b. 229. b. ejus adversus Saxones diutinum bellum, 222. a. 228. b. 230. a. 231. c. 234. c. 243. a. 255. c. 270. c. 316. a. tandem finitum, 366. a. de Saxonum conversione quam sollicitus, 222. a. b. 234. c. 255. c. 270. c. 271. a. 278. b. 298. b. 323. c. 324. a. Saxoniam in octo episcopatus dividit, 259. c. Laureshamensi dedicationi interest, 228. b. c. ejus altera in Italiam expeditio, 231. c. 232. a. 234. b. ei maxime familiaris fuit Paulus diaconus, 239. a. b. 280. c. 281. a. eique versus mittit, 239. a. 280. c. donationem facit Paulino magistro, 234. b. ejus secundum iter Romam, 256. a. b. viros doctos undique convocat, 258. c. Petrum Pisanum & Alcuinum præceptores habuit, 258. c. ejus erga Alcuinum benevolentia, 258. b. 266. c. 320. b. 338. b. 361. a. litterarum studia in universo regno restituit, 278. c. ejus hac de re epistola ad Bangulfum abbatem, 278. c. 279. a. b. David ei cognomen, 236. a. 266. c. 267. a. Wormatiæ conventum celebrat, 259. a. b. necdum imperator augustus dicitur, 259. c. donationem facit S. Arnulfo pro anima Hildegardis conjugis suæ, 265. b. c. prima in eum conjuratio, 276. a. tertium ejus iter Romam, 276. b. quartum ejus iter Romam, 277. b. Arichisum reprimat, 277. b. Romam reversus ibi Tassilonis ducis legatos excipit, 278. a. ei errata condonat, 278. c. eo in ordinem redacto Hunnos devicit, 290. b. c. iterum Tassiloni condonat, 313. b. Theodemari abbatem Casinensis ad eum epistola, 281. b. *Ch. seqq.* ipsum inter & Offam regem pax rupta, 287. b. 298. a. b. & reformata, 298. c. filii Pippini Gibbosi adversus eum conjuratio, 303. c. 305. b. ejus cura convocata synodus Francoford. 311. c. ejus epistola ad Hispanicas ecclesias, 312. c. ejus de extinguenda Felicianæ hæresi sollicitudo, 338. c. Aquigrani basilicam & palatium ædificat, 317. a. ejus epistola de condendo Corbinaco, 335. c. ei a Leone III. claves confessionis S. Petri missæ, 318. a. cui varia dat monita, 318. b. Leonem Paderbornæ excipit, 338. a. perpetratum in eum facinus ulcisci cogitat, 338. a. b. quod exsequitur, 342. b.

Carolus M. quintum ejus iter Romam, 342. b. imperatorio titulo insignitur a Leone, 342. b. 349. a. imperator factus titulo patricii abstinet, 227. b. ejus aula non uno certo loco fixa, 361. a. per totum imperium missos dominicos mittit, 358. a. b. conventum omnium ordinum Aquigranum indicit, 358. c. 359. a. Theodulphum Aurelian. & Martinianos monachos dure increpat, 361. c. 362. a. b. Leonem iterum in Gallia excipit, 366. b. c. Eardulfum regem in thronum restitui curat, 383. a. Dungalum consulit de duplici solis eclipsi, 398. c. ejus jussu quinque concilia habita, 405. regnum suum partitur inter filios, 379. b. sub finem vitæ rebus maxime sacris totus occupatus, 406. a. in basilica Dionysiana sepeliri cupit, 216. c. 217. a. ejus testamentum, 397. b. obitus & breve epitaphium, 407. c. an pro sancto habendus, 408. b. quantus princeps fuit, 399. a. ejus pro ecclesiis & monasteriis cura, 373. a. ei plurimum debet christiana & monastica religio, 408. a. victoriis ad hoc tantum usus ut rem christianam atque monasticam promoveret, 325. c. litteræ ei quantum debent, 580. b. ejus de emendandis libris sacris & ecclesiasticis cura singularis, 327. c. 328. a. b. c. ejus hac de re epistola, *ibid.* ejus in fide catholica quam firmus animus, 312. c. canonum studiofissimus, 288. b. quam ei cordi fuerit quadragesimalis abstinentia, 271. a. 317. b. ejus quanta sollicitudo pro accurata observatione regule S. Benedicti, 281. b. 292. b. ejus pro cantu Romano in Gallia recipiendæ cura, 185. b. 278. b. qualiter vestitus erat, 342. c. peregrina vestimenta respuebat, 227. c. Magni cognomen ei viventis non tributum, 408. a. ejus tres tituli & epochæ, 227. b. ejus effigies accipientis vexillum a S. Petro, 343. quid significet, 344. a. altera ejus effigies in veste regia, 343. Caroli-Magni varia diplomata, 59. c. 194. b. 217. a. b. 222. c. 229. b. c. 232. a. b. c. 234. c. 235. a. 240. b. c.

242. b. 243. b. 244. c. 245. b. c. 249. c. 250. a. 251. a. 251. a. 256. b. c. 257. c. 258. a. 264. a. 265. b. c. 266. a. 268. c. 277. c. 280. c. 290. c. 292. c. 293. b. 294. c. 295. c. 296. a. 302. a. b. 305. a. 314. a. b. 315. a. 320. c. 325. b. 333. c. 339. c. 344. b. 345. c. 348. b. c. 358. a. 368. a. 373. a. 376. b. 377. a. 384. c. 392. b. 487. c. in iis nullus invocationis & indictionis usus, 229. b.

Carolina capitularia, Aquigranensia, 291. c. 292. a. b. 366. c. alia duo, 397. a. Haritaliensis, 245. a. Langobardicum, 257. b. c. Noviomagense, 380. a. Paderbornense de honore ecclesiæ, 339. a. pro Saxonibus, 366. a. apud Theodonis-villam, 374. a.

Carolini libri, 311. c. 313. a.

CAROLUS-CALVUS, 212. a. 32. b. 537. c. 591. b. c. 602. c. 614. b. 615. a. *Ch. seqq. passim.* ejus ortus, 483. a. rex a patre dictus, 525. a. ejus in regnum proventio ingentium motuum & malorum causa, 527. c. sub libera custodia a Lothario detinetur, 530. a. dimittitur, 536. a. Aquitania ei a patre tradita, 547. b. 554. b. cum patre a Lothario comprehensus Pruniæ commendatur, 558. c. 559. a. b. in libertatem assertus, 563. b. Neustria parte a patre donatur, 589. a. & regnum auctum, 601. b. hinc variis tumultus, 601. b. 608. c. 609. a. post mortem patris Lothario occurrit, 614. a. cum apud Fontanetum vincit, 620. a. b. nova molientem cohibet, 621. b. pace cum fratribus sancita, quæ ei paterni regni portio obtigerit, 632. b. 638. c. regno bene administrando ut intentus, 641. b. c. 642. Tolosa ab eo obfessa & expugnata, 648. ejus subsidaria copie a Pippino nepotæ cæli, 648. c. cum ad pacem sollicitus, 653. c. totius Aquitanie dominatum ei permittit, 658. b. indicus ab eo conventus in Venum palatium, 654. b. ejus vorum de restitutione bonorum ecclesiæ, 657. c. 658. a. agræ cum Nortmannis pacificatur, 657. a. Nortmanni ab eo debilitati, 677. c. ejus Britannica expeditio infausa, 658. b. ejus alterum iter in Britanniam, 666. c. 669. a. ejus animus factione quorundam motus contra episcopos, 668. b. Aquitani ei se dedunt, 677. c. ejus iter in Aquitaniam, 683. c. pax ab eo cum fratribus redintegrata, 684. c. Glonnæ donationes ab eo factæ, 679. a. 684. c. 685. a. Ei inscriptus liber Lupi de gestis imperatorum, 649. b. Lupi ad eum litteræ de cella S. Judoci, 669. b. 650. c. 651. a. c. anni ejus in Septimania numerati, fratris vero Lotharii in Burgundia, 617. c.

Caroli Calvi varia diplomata, 240. c. 250. a. 251. a. 294. c. 295. b. 325. a. b. c. 368. a. 451. a. 568. c. 596. c. 620. c. 621. a. 622. b. 625. b. 632. b. 636. a. 639. a. b. c. 641. a. 643. a. b. c. 644. a. 648. 650. a. c. 659. a. 666. a. b. c. 669. c. 674. b. c. 679. a. b. 677. a. 679. c. 683. b. 685. c. 686. b.

Carolus Crassus, 60. a. sepulcrum ejus Angiæ visitur, 74. a.

CAROLUS MARTELLUS, major-domus & princeps Francorum, 28. b. 31. c. 33. c. *Ch. seqq. passim.* mortuo patre Pippino custodia mandatur, 36. c. 37. a. Inde elapsus præfecturam palatii sibi asserere tentat, 41. b. bellum ipsum inter & Radbodum ducem Frisiorum. 41. b. c. cum inter & Ragenfredum bellum plurimum civile, 49. a. vincit Ragenfredum in agro Sueffionensi, 48. c. item Vinciaci, 49. a. denuo in agro Sueffionensi, 48. c. 49. a. 54. a. Chlotarium novum regem abicit, 54. a. Remorum portas ei referare non vult S. Rigobertus, 54. a. ab eo sede sua pulsus, 49. c. & Milo intrusus, 49. c. 93. b. in exilium mittit Cælestinum abbatem Blandinienfem, 54. b. favet Frisiorum conversioni, 53. b. & aliorum infidelium, 71. b. 108. c. Bjoariam subigit, 66. a. ei a Gregorio II. commendatus S. Bonifacius, 68. b. quem suum in patrocinium recipit, 71. b. ejus morbus, & curatio per S. Maximinum, 69. b. donationem facit monast. Trajectensi, 69. b. Sarracenos occidit, 88. c. ejus in Alonsum abbatem Castrensem veneratio, 75. c. 96. a. S. Eucherium relegat, 92. c. sub eo res ecclesiasticæ in manus laicorum traditæ, 63. b. 96. a. Ejus tempore parva canonibus reverentia, 70. b. 116. c. ejus legati ad Gregorium III. 113. b. Regis nomine abstinet, 103. c. 104. a. principatum inter filios dividit, 113. c. Carisiaci moritur, 113. c. sepelitur in basilica S. Dionysii, 113. c. fabula

de ejus damnatione, 19. a. 106. c. 114. a. ejus vulgandæ quæ occasio, 92. c. appellatur *beatæ memorie* princeps, 114. b. ejus pietas, 113. c. 114. a. an de bonorum ecclesiasticorum dreptione excusandus, 113. c. ejus filii, 114. b. eju filio S. Hadeloga, 144. a.

Carolus, filius Caroli Magni, 216. c. 228. c. 256. a. 287. b. 298. a. 303. c. 339. b. 345. b. 366. b. octennis cum patre de Saxonibus triumphat, 170. c. quæ ei paterni regni portio obtigerit, 379. b.

Carolus filius Pippini regi. Aquitanie, 609. c. tonsus, 683. c. Carthaginis-Spartaniæ episcopi, Licinianus, 493. b.

Casa, id est monasterium, 49. c. 205. c. 251. b.

Casata, id est prædium, 119. b.

Casinum castrum, ibi ecclesia S. Petri, 145. b. 147. a.

Casinogilum seu Casanogilum palatium, 513. a.

Castellanus abbas Arulensis, 325. a. 439. a. 458. b.

Castellanus abbas S. Hilarii in Septimania, 251. c. 394. a.

Castitas superba Deo accepta non est, 262. c.

S. Castoris translatio & monasterium, 577. b.

In castris episcopi, presbyteri & monachi ad sacra faciendâ, 117. b. *vide* Militia.

Castrum-maris, illuc translatus episcopus Stabienfis, 533. c.

Castus, alio nomine Gerbertus abbas Wisibonensis, 471. b.

Casula sacerdotalis a Carolo M. concessa monast. S. Arnulfi, 265. c.

Casula ad abstergendos pedes, 72. c.

Catalani episcopi, S. Hildegimus, 259. c. Willebertus, 165. a.

Carellus episcopi, Stabienfis, 533. c.

Catharina Sicca abbatissa Medensis, 236. c.

Cathedralis ecclesia, ex ejus rebus monasteria dotata, 590. b. Cathedrales sex ecclesie Fuldæ annuum donum offerunt, 193. b.

Cathedrales a monachis possessæ, 65. c. 66. a. 87. c. Cantuariensis, 87. c. Eboracensis, 51. a. 87. c. 684. b. Eistetenfis, 112. b. 207. a. Frisingensis, 65. c. 66. a. Hagustaldensis, 87. c. 290. c. Leodicensis, 441. a. Lindisfarnensis, 87. c. Ratiponensis, 108. c. 109. a. Selesienfis, 87. c. Trajectensis ad Rhenum, 69. b. Tullensis, 3. a.

Catworetus in Rothonenfis beneficium, 543. c. 566. a.

Caucarii missi, 252. b.

Caucus, patere genus, 146. c.

Causo nepos Claudiani presbyteri, 154. c.

Ceadwalla rex Angliæ, 9. a. 14. a. Romæ mortuus, 9. b.

Celfreda uxor Witilafii regis, Crulandæ sepulta, 562. c.

Celinus præpositus Ripensis, 23. c.

Cella nomen monasterii datum, 477. a. c.

Cellerarii avari non eligantur, 312. a.

Celiotius (Ludovicus) emendatur, 538. a.

Celredus abbas Medeshamstedensis, 380. b.

Celsus abbas Mauri-monasterii, 518. a.

Celsus abbas Reomaensis, 63. a.

Cenomanensis ecclesia, ejus infelix status sub Gauziolenno, 119. c. 120. a. b. c. a chorepiscopi administrata, 120. b. c. Brogilum aliaque restituta, 555. b. 567. c. ei subicitur Anisula, 591. 592. a. b. & subtrahitur, 592. b. 617. c. Canonici ad festivitatem dedicationis S. Salvatoris conveniunt cum monachis, 586. c. 590. b.

Cenomanensis episcopi, Aigilbertus, 29. b. Aldricus, 553. b. & c. Berarius, 28. c. an Berarius alter, 29. Charivius, 119. c. Franco senior, 423. a. Franco junior, *ibid.* Gauziolenus, 119. c. Herlemondus, 119. c. Hodingus, 120. b. Chorepiscopi, Berthodus, Desideratus, Merotulus, Scufridus, 120. b. David, 585. c.

Centulfus vir præpotens in Doverenfes beneficium, 641. a.

Centullus abbas S. Polycarpi, 251. a. 464. a.

Centuriatores Magieburgenses restituntur, 38. c.

Ceolburga abbatissa de Berdea, 311. a.

Ceolfredus abbas Girvvenfis, 4. b. Pictos ad catholicos ritus adducit, 42. c. 43. a. quale ejus cum Adamano hac de re colloquium, *ibid.* ossa SS. Eustachii & Sigfridi ab eo translata, 46. b. abdicat regnum Romam profecturus, 45. b. qualiter a suis discedit, 45. c. Ab abbate electo accipit epistolam commendatitiam ad papam, 46. a. in itinere ut se gerit, 46. c. Lingonis obiit, 46. b. ejus corpus transfertur in monast. Wrense, 47. a.

Ceolnothus seu Celnothus episcopi, Cantuariæ, 527. b. 656. c.

Coelredus rex Angliæ, 27. b. 39. b. 47. a. de ejus licet adhuc viventis futura damnatione visiones, 42. b. miserabili morte interit, 42. b. 135. b.

Coelwulfus rex Angliæ, 9. b. 27. c. 94. c. 98. a. 190. c. ei Beda nuncupat suam historiam, 86. c. fit monachus, 87. a. 104. b. habitus ut sanctus, 104. b. ecclesia in ejus honorem ædificata, 104. b. ejus corporis translatio, *ibid.*

Cera voci causa altaribus imposita, 219. a. offerri solita ad demerendum aliquem, 587. c. 588. a.

Cerretani Pyrenæi accolæ, 88. c.

Cestriae instauratus ad breve tempus episcopus Hagustaldensis, 416. a.

Chaino abbas S. Dionysii in Francia, 15. c. 31. 6. 48. a.

Charadericus abbas Dionysianus, 31. b. postea episcopus, 48. a.

Charichardus vir illustris, 161. c.

Charivius intrusus in sedem Cenomannicam, 119. c. 120. a.

CHARTÆ VARIÆ; Adonis abbas pro S. Remigio, 43. b. 52. a. refertur, 694. Aguarini episc. Cadurcensis pro Moisiaco, 267. a. b. c. Beati abbatis pro monast. suo Honaugiensis, 59. c. 392. c. refertur, 699. Berarii episc. Cenoman. pro Caledonensi, 29. a. Chilperici III. pro Corbeia, 48. b. pro Fontanella, 48. c. pro monast. Follatensi, 49. c. 50. a. pro monast. Sithiensi, 52. b. Chulbertæ pro monast. S. Germani Paris. 60. c. 61. a. Eberhardi comitis pro donatione Murbaci refertur, 701. Erimonacæ pro S. Benigno, 43. b. 104. a. Ethelbaldi regis pro monast. Crulandensi, 47. a. b. Fortunati & Monaldi de S. Petro Luccensi, 40. b. Godefridi ducis Alamannorum pro cella S. Galli, 31. c. Grimberti comitis pro monast. Andaginesis, 16. c. Herlemundi episc. pro monast. S. Audoei apud Cenoman, 29. b. Hugonis pro S. Arnulfo, 43. c. 44. a. b. afferitur, *ibid.* refertur, 695. Ingoaræ pro S. Petro Senonensi, 32. a. Luponis pro monast. Farfensi, 111. a. Manigundæ pro monast. Cairada, 118. c. refertur, 704. Pippini Heristalli, pro Fontanella, 2. b. 28. b. Pippini regis pro S. Dionysio, 49. c. Ratchisi abbas pro S. Michaele Luccensi, 40. b. c. Ratchisi regis pro ecclesia Placentina, 104. c. 105. a. Senatoris pro monast. cognomine, 44. c. Theoderici IV. pro S. Dionysio, 75. b. pro monast. Sithiensi, 52. b. Viviani abbatis de ecclesia S. Mariæ apud Majus monasterium, 658. c. refertur, 46. Wifoaldi pro S. Michaele ad Masupiam, 21. b. refertur, 691. pro monast. sancti-Galli, 122. b. quatuordecim pro Honaugia, 695. & seqq. commutationis inter Moroaldum & Uualdum abbates refertur, 713. divisionis bonorum quam fecit Braidingus Benedicto abbati de monast. Anian. refertur, 718. donationis ab Albicio & Odda Nantuaco factæ, 447. b. c. S. Dionysio a Dagoberto factæ, 47. c. donationis parthenonis Milizenfis Euldenfis ab Emhilde factæ, 268. c. 269. a. b. donationis Ludovici & Lotharii factæ Ricbodonii abbati Senonensi, 725. donationis Raymundi Rafinel S. Tiberio factæ, 306. c. 307. a. donationis Troanni factæ Majori monasterio, 738. fundacionis monast. Cormaricenis, 299. c. 300. a. refertur, 714. fundacionis monast. Gellonenfis, 369. c. 370. a. de honoribus monast. Gellonenfis refertur, 718. fundacionis monast. Laureshamensis, 203. b. fundacionis monast. Ovaræ, 407. b. fundacionis monast. Palmatenfis refertur, 717. Charta fundacionis S. Alexandri Parmensis, 740. Charta fundacionis monast. Prumiensis, 201. c. refertur, 705. fundacionis monast. Schlierfensis, 146. b. *vide* Diploma, Præceptum, Privilegium, Testamentum.

Charti iidem qui Heffi, ad fidem per S. Bonifacium conversi, 67. c.

Chebroaldus episc. Lingonum, 64. c.

Chebroaldus episc. Nivernensis, 138. c.

Childebertus I. rex Francorum crucem basilicæ Pratenfis monast. contulit, 169. c.

Childebertus III. Justus cognominatus, 22. b. 32. a. 47. c. 48. c. 51. b. 161. c. in Fontaneliam beneficus, 11. c. & in S. Dionysium, 15. c. obit, 32. a. Cauciaci sepultus, *ibid.* ejus diplomata varia, 15. c. 16. a. 30. c.

Chilpericus II. rex Francorum, 17. c. 30. c. pater

Chilperici III, 47. c. 48. b. c. 51. b.

Chilpericus III. ultimus Meroveadum, 17. b. 107. c. rex salutaris, 120. c. cujus fuerit filius, 121. a. vefanus appellatus, 153. a. & Saxona, 153. b. tonsus in monast. Sithiensi includitur, 131. b. 148. a. 153. b. c. ibique obit, 170. c. filium haouit, 153. b. ejus instrumenta pro monast. Aniofulensi & Sithiensi, 121. b. c.

Chilianus episc. Autifodori, 63. b.

Chillardus seu Helardus abbas Dionysianus, 15. c. 31. b. 47. c. 48. a. 49. b. 71. a. 148. c.

Chilpericus III. rex Francorum Daniel dictus, 153. c. patrem habuit Chilpericum II, 47. c. 48. b. c. 51. b. ex clerico rex electus, 41. c. Compendii versari solitus, 47. c. 48. b. 49. c. 50. a. b. vincitur, 49. a. 54. a. obit, 63. c. Noviomii sepultus, *ibid.* ejus varia diplomata, 47. c. 48. b. c. 49. b. c. 50. a. 52. b.

Chiltrudis soror Grifonis, mater ducis Tassilonis, 140. a. 313. b.

Chirmitus archidiaconus & abbas S. Vincentii Cenoman, 28. c.

Chlodoveus II. rex Francorum, 30. c. 48. c. 52. b. 264. b. Chlotarius dictus, 30. c. de ejus filiis enervatis fabula, 313. b.

Chlodoveus III, 30. c. 47. c. 52. Chlotarius dictus, 30. c. Chlotarius Magnus quales conditiones pacis Saxonibus imposuerit, 140. a.

Chlotarius III, 48. b. c. 52. b.

Chlotarius novus rex a Carolo objectus, 54. a. 70. a.

Chonradus comes, 495. b.

Chorepiscopi, coepiscopi vocati, 593. b. iis interdita munia episcopalia, nisi ordinati sint a tribus episcopis, 120. b. in synodo Parisiensi depositi, 686. a.

Chorepiscopus ad supplendum vices episcopi viventis a tribus episcopis ordinatur, sed non sub titulo matris ecclesie, 120. b. ecclesiam consecrat, 593. b.

Chorepiscopus vocatus archidiaconus major, 533. b.

Chorio dux Aquitanie, 369. b.

Chrammelinus episc. forte Ebreduni, 110. a.

Christmale seu corporale in numero sacrarum reliquiarum censum, 269. a.

Christiana litem intentat abbati Dionysiano, 139. a.

Christiani plures, 661. c.

Christianus ex abbate S. Germani episc. Autifodori, 561. a. 568. a. 661. c.

Christianus ex abbate Reomaensis episcopus, 63. a.

Christianus abbas Corbeie-novæ, 661. c.

Christianus abbas S. Petri Carnuti, 661. c.

Christianus Druumarus monachus Corbeie litteras docet in monast. Stabulensi, 507. b. ejus expositio in Mattheum, 661. c. 662. a. in illa nonnulla observanda, 662. a.

Christianus hospitalarius Corbeie-novæ, 662. a.

Christianus monachus Farfensis, 526. c.

Christianus monachus Floriaci, 661. c.

Christophorus abbas Saviniaci, 386. a.

Christophorus primicerius expulso antipapa legitimum pontificem ordinari procurat, 214. c.

Christus venit in mundum ante sextam mundi ætatem, 98. c. epistolæ ipsi affictæ, 493. a. b. ejus sanguis Mantuæ reperitur, 366. b. ejus sanguinis translatio Augiam, hac de re libellus, 606. c.

Christianæ religionis majestas magis elucescit ex comparatione dogmatum nostræ fidei cum fabulis paganorum, 74. c.

SS. Chrylanti & Dariæ translatio Prumiæ, 649. c. 650. a.

Chrocelmus abbas Nobiliaci, 307. c.

Chrodecharius abbas Dionysianus, 47. c.

Chrodecharius abbas Corbeie, 48. b.

Chrodegangus seu Rodigangus & Frotgandus ex referendario episc. Mettensis, 96. b. 206. c. 209. a. 215. c. 218. b. 220. c. 234. c. monasteria condit, 146. a. Gorziensem ecclesiam dedicat, 208. c. 209. a. ejus privilegium pro Gorzia, 182. c. 183. a. ipsi informandam committitur monast. Laureshamense, 203. a. b. abbas S. Trudonis, 598. c. Stephanum II. Roma in Franciam deducit, 162. a. b. ob acceptum pallium appellatus archiepiscopus, 203. b. sanctorum corpora Roma in Franciam transferri curat, 208. b. c. obit, 209. a. ejus pro canonicis regula, 183. a. b. ante eum extra cathedrales ecclesias non erant canonici, 163. c.

Chrodegandus

Chrodegandus episcopus Sagienfis, 202. b. morte afficitur, 202. c.

Chrodegarius dux, 29. a.

Chrodardus comes, 200. a.

Chrodilda, seu Chrodechilda abbatissa Caledonensis designata, 29. a.

Chrodingus notarius, 160. c.

Chrodobertus in sedem Sagiensem intrusus Chrodegandus interfici jubet, 202. c.

Chrodolinus abbas S. Petri Senonensis, 32. a. b.

Chrotardus cancellarius, 161. c. 264. b.

Chropterus episc. Turon. 29. c.

Chronwalus Scottus, 582. c.

Chulberta, ejus charta pro monast. S. Germani Paris. 60. c. 61. a.

Chunibertus abbas Sollempiaci, 670. b.

Chunchildis five Cynchilda comes S. Liobæ, 72. a. 143. c. 144. a.

Chunivrida comes S. Liobæ, 72. a. 144. a.

Chunoaldus dux Aquitanie, *vide* Hunoldus.

Chunonradus comes, 180. b.

Cilia inclusa adversus S. Wiboradam invidia tumens, 605. c. 606. a.

Cilinia matrona donationem facit Flaviniaco, 139. a.

Circatores in monasterio, 145. a.

Circulus ferreis constructi penitentes, 116. a. 130. c. 385. b.

Cissa pater Inæ regis, una cum eo fundat monasterium Abendonense, 9. c.

Cissa S. Guthlaci successore, 39. b. 40. a.

Citruinus abbas Castrens, 65. a.

Clarus chronographus & monachus S. Petri Vivi emendatur, 5. b. 32. a.

Clarus abbas Viennensis, 89. a.

Clarus-Lupus, *vide* Ethelwulfus.

Claudianus presbyter & monachus monasterium a se in Terentiano conditum Faise attribuit, 154. c. Luponis ducis hac de re placitum, 154. c. 155. a. b.

Claudius episc. Taurini, 552. c. 638. b. Hispanus fuit, non Hibernus, 418. c. 419. a. ejus varii commentarii variis abbatibus nuncupati, 418. 419. 420. ejus nuncupatoria epistola ad Justum abbatem, 418. b. integra refertur, 720. errores disseminat, 485. b. 488. c. 489. a. peregrinationes ad loca sancta ab eo improbatæ, 489. b. scribit apologeticum contra abbatem Theodemirum, 488. c. 489. b. in eum scribit Dungalus, 508. c. 509. a. Jona post mortem confutatur, 615. a. ejus chronicon, 630. c.

Claudius episc. Vefontion, & abbas Condatiensis, 183. c.

Claudius de Pictavia abbas Fontanelle, 561. b.

Clauftrum monasterii, in eo sepulti monachi, 209. a.

Clemens, *vide* Willibrordus.

Clemens episc. Autifodori, 63. b.

Clemens cruditus Scottus, 67. a. 472. b.

Clemens hæreticus, 127. a. 129. a.

Clementia abbatissa Calensis, 5. a.

Clericalis habitus, id est monasticus, 39. a.

Clericatus, id est monachus, 132. a. 162. c. 292. a.

Clerici secundum canones vivant, 358. c. non utantur laicis vestibus, 288. c. nec pompaticis, 330. b. iis crimina objicientes, si ea primum non probaverint, ad cetera non admittendi, 7. b. sine licentia episcopi alio non migrent perpetuo mansuri, 258. c. vel sint in monasterio, vel sub manu episcopi, 177. a.

Clerici seculares in cellis sub regimine abbatis, 216. b. in cœnobio ad studia admitti, 262. b. 279. c. ad obsequium sanctimonialium deputati, 476. b. Clerici pullantes in monasterio, 466. a. Clerici & monachi in una congregatione, 173. c. Clerici ordinandi patrimonium, 615. c.

Clericus, id est monachus, 10. b. 132. a. 147. b. 192. b.

Clerici nomen monachis datum, 50. a. 169. b.

Clodorus abbas Moisiaci, 267. c.

Cloveshovienfe concilium I. 117. c. Cloveshovienfe II. 136. a. 352. a. b. aliquot canones referuntur, 136. 137. 138. a. Cloveshovienfe III. 363. b. 527. b.

Cneburga abbatissa in Anglia, 10. c.

Gobbo vir illustris, 501. b. *vide* Kobbo.

Annal. Bened. Tom. II.

Coëbanus episc. Trajecti ad Rhenum, *vide* Eobanus.

Coelredus Angliæ rex, 24. a. *vide* Coelredus.

Coënburga abbatissa Winburnensis, 10. a. b.

Coënburga sanctimonialis Veradunensis, 24. c.

Coëngiflus abbas Glasfontensis, 10. b. c. 25. c. 80. b. 118. a.

Coëngith monacha Winburnensis, 10. c.

Coëntredus rex Angliæ Ethelredi successore, 8. a. c. 9. a. 38. a. b. regnum init, 45. a. Romæ fit monachus, 27. b.

Coëpiscopus dictus suffraganeus, 285. b. Coëpiscopi nomen chorepiscopi tributum, 593. b.

Cognomina cur patris nominibus addita, 583. c. 584. a.

Colcus lector Anglus, 44. b. 287. b. ei scribit Alcuinus, 298. b.

Coloniensis ecclesia Moguntinæ ad tempus subiecta, 128. c. 156. b.

Coloniæ episc. S. Agilulfus, 128. c. Berthelmus, 202. a. forte S. Bonifacius, 128. b. Guntharius, 688. b. Hadabaldus, seu Hildebaldus, 323. c. Hildebertus, 161. b. Hildegardus, 161. b. Philippus, 451. b. Regenfridus seu Ragenfridus, 128. b.

Colores vestium monasticarum; Anianensium habitus interior albus, exterior niger, 262. c. tunica olim candida, 301. c.

Columba monacha Catziensis, 178. a.

Columba sanctimonialis, ei duos libros in Johannem inscribit Alcuinus, 327. c.

S. Columbanus reliquie, 67. c.

Columbanus abbas S. Trudonis, 598. c.

Columbarium opidum, 558. c.

Columbus monachus Lirini martyr efficitur, 89. b.

Comensis ecclesia, pro ea præceptum Lotharii imperatoris, 487. c.

Comenses episc. Amalricus, 644. c. Leo, 487. c. Perideus, 644. c. Petrus, 487. c.

Comes, liber ab Alcuino emendatus, 318. a.

Communio corporis & sanguinis Domini, 35. a. 39. c. 137. a. 183. b. 189. a. 235. b. 448. b. Communio facta, 39. a. 211. a. Communio generalis in missa, 45. c. secundum cujusque fidem facienda, 595. b. quo ritu fiebat in monast. Centulensi, 332. b. post eam poculum in secretario præbitum, 345. b. ad illam significandam nulumquam usurpatum fuit verbum *miscere*, 344. c. 345. b. Communio nomen in regula S. Benedicti significat sumptionem Domini corporis & sanguinis, 448. c.

Communio suffragiorum, 189. b. 190. a. 198. c. *vide* Societas.

Compendium, ibi versari solitus Chilpericus III, 47. c. 48. b. 49. c. 50. ibi in conventu generali exauctoratus Ludovicus Pius, 559. b. c. Compendii concilium, 182. c. conventus sub Ludovico Pio, 480. c.

Concilia varia; Alense, 38. b. Aquigranense sub Ludovico Pio, 428. c. 429. varia ejus statuta pro monachis, 430. c. *seq.* Aquigranense aliud sub eodem Ludovico, 573. c. Arelatense, 405. a. b. 413. c. Attiniacense, 4. a. 206. b. c. 207. a. b. Becanceldense in Anglia, 527. b. Bellovacense, 659. b. Cabilonense, 405. a. b. Calchutenfe in Anglia, 288. c. 289. a. Carificense, 589. a. 596. a. Carificense prius in causa Gotthelcalci, 682. c. Cloveshovienfe, 117. c. Cloveshovienfe II, 136 & 137. 352. a. b. Cloveshovienfe III, 363. b. 527. b. Compendienfe, 182. c. Dingolvingenfe in Bajoaria, 215. a. b. c. Estrefeldenfe, 5. c. Foro-Julienfe, 317. c. Francofordienfe, 311. c. 312. a. b. Gentiliacense, 212. a. b. Germanicum a S. Bonifacio habitum, 117. a. b. Germiniacense, 641. b. Lateranenfe sub Zacharia papa, 129. b. Liptinenfe, 119. a. b. Lugdunenfe sub Ludovico Pio, 519. b. Meldenfe, 660. c. 661. a. Moguntinum, 405. a. 406. a. aliud sub Ludovico Pio, 519. b. 522. c. 523. b. item aliud, 672. c. 673. a. alterum in causa Gotthelcalci, 682. a. Nicaenum II. 289. b. c. Niddenfe, 14. c. Noviomense, 410. b. Parisienfe de imaginibus, 495. a. aliud Concilium Parisienfe sub Ludovico Pio, in eo actum de reformatione S. Dionysii, 548. & seqq. quo anno habitum, 552. c. aliud sub eodem, 520. aliud sub Carolo Calvo, 671. a. aliud anno 849. 685. c. 686. a. b. ejus epistola ad Nomenoium, 678. b. 679. a. Patrisbrunnenfe, 240. b. Ratifonense adversus heresim Felicis

GGGG

Urgellitani, 303. c. 304. c. Remense, 405. a. 406. b. Romanum sub Johanne VI. in causa S. Wilfridi, 7. a. Romanum sub Gregorio II. 86. a. Romanum sub Gregorio III. 205. b. Romanum sub Eugenio II. 505. b. Romanum sub Nicolao II. 430. a. regulas canonicorum & canonicarum improbat, *ibid.* Saltzburgense, 568. b. Senonense, 668. b. Sueffionense, 126. c. apud Theodonis-villam, 567. a. 596. a. aliud apud Theodonis-villam, 653. c. 654. Tolosanum sub Ludovico Pio, 519. b. Turonense, 405. a. b. Concilium Vernense, 176. c. aliquot ejus canones, 176. c. 177. a. aliud Vernense, 654. b. c. Urgellenf contra Felicem, 338. c. Concilium apud occidentales Saxones, 15. b. c.

Conciones habitae in ecclesiis monachorum, 322. b.

Condanus monachus Leonensis, 685. b.

Condelocus focus S. Convoionis, 543. c. 544. b. 587. c.

Confelentis castrum, 52. b.

Confessio, forte abbatissam significat, 264. c.

Confessarii qualiter se gerere debeant, 424. b. mali arguuntur, 662. c. 673. b.

Confessarii regum monachi, iique sancti, 75. c.

Confessio peccatorum, 37. c. 134. c. 137. a. 168. b. 183. b. 189. a. 211. a. 215. b. 415. c. 472. a. Confessio debet esse non solum peccatorum exterius perpetratorum, sed etiam interiorum, 327. b. Confessio peccatorum prima via reverendi ad Deum, 320. c. pro ea cleomofyna, 183. c.

Confessoris vocabulum apud Hispanos, monachos significabat, 264. c.

Conhoiarius focus S. Convoionis, 543. c. 544. c.

Conjuges non continentes sabbato sancto a communione remoti, 627. b.

Cononus pater S. Convoionis, 544. b.

Conradus abbas Agaunensis, 687. b.

Conradus abbas Mauri monasterii, 518. a.

Conradus frater Judithae Augustae, 536. a. 614. b.

Conradus diploma recognovit, 52. b.

Constantia regina conjux Roberti regis, 504. b.

Constantiae Alaman. episc. Eginus, 260. a. Henricus, 605. b. Johannes, 184. a. Rudolphus, seu Rudoltus, 106. a. Salomon, 605. c. Sidonius, 191. b. Warmannus, 188. c. Wolficozus, 406. c. &c.

Constantinopolitani patriarchae, S. Germanus 212. a. Tarasius, 289. b.

Constantinus papa, 27. b. 34. c. 38. a. c. 42. a. quo anno mortuus, 37. c.

Constantinus antipapa pontificatum invadit, 212. c. Romae turbae ad eum removendum, 214. c. in monasterium retrahitur, 214. c. 215. a.

Constantinus abbas Casini, 151. a. 174. a.

Constantinus Copronymus, variae ejus ad Pippinum legationes, 175. a. 212. b. organum ad Pippinum mittit. 181. c. & aliud ad Carolum Magnum, 182. a. cultum sacrarum imaginum damnari & abrogari procuravit, 212. b.

Constantinus imperator filius Irenes Rotrudem filiam Caroli Magni conjugem sibi expetit, 287. a.

Constantinus Nobiliaci praepositus, 308. b.

Constantius abbas Ferrariensis, 305. a.

Constantius vir nobilis, ei praefata ab abbate Saviniaci facta, 386. b.

Consobrinum nomen minus proprie loco agnati, 50. a.

Constrammus non fuit abbas S. Dionysii, 148. c. 149. a.

Contestatio olim vocata praefatio missae, 574. c.

Convenarum episc. Involatus, 568. c.

Conventus; Aquigranensis, 358. c. 359. a. alter Aquigranensis, 405. a. Attiniacensis sub Ludovico Pio, 467. a. alter Attiniacensis sub eodem, 164. c. alius Attiniaci, 610. a. Cabilonensis, 610. a. Carifiacensis, 5. a. alter Carifiaci, 589. b. 592. a. Carnutenensis, 683. c. Compendiense sub Ludovico Pio, 480. c. Compendiense alter, in quo exauctoratus est Ludovicus Pius, 550. b. c. Germiniacensis, 641. b. c. 642. 643. apud Marlinam, 673. b. Noviomagi ad Vahalam, 531. c. 532. alter Noviomagenensis, 602. c. Sparnacensis, 658. b. Stramiaci ad Rhodanum, 567. b. 589. a. apud Theodonis-villam, 567. a. b. alter apud Theodonis-villam, 653. c. 654. Wormatiense, 259. a. alter Wormatiense sub Ludovico Pio, 525. a. b. alius Wormatiense, 601. b. c.

Conwoio abbas & conditor S. Salvatoris Rothonenfis, 543. b. c. 544. 545. a. 566. a. quatuor ejus ad Ludovicum Pium itinera, 544. c. 587. c. 588. a. Romam a Nomenoio cum episcopis Britanniae missus, 678. a. eorum tamen dejectionis expers fuit, 678. c. 679. a. a Coquiniae officio nullus excusatus, 133. a.

Corbilianus abbas Pfalmodiense, 302. a. b.

Corbinianus episc. Frisingae, 37. a. b. 83. c. Castris natus, ibi prope ecclesiam S. Germani cum aliquot discipulis reclusus vivit, 37. b. quam regulam cum suis observaverit, 37. b. ejus in servando silentio religio, *ibid.* Romam profectus, *ibid.* ordinatur episcopus, 37. b. in Galliam reverfus verbum Dei praedicat, *ibid.* Castras repetit, 37. c. Romam iterum pergit, 65. b. ad Bajoarios redit, 65. c. ecclesiam cathedralem Frisingae construit, 65. c. 66. a. fuit primus Frisingae episcopus, 83. c. duccem Grimoaldum ob illegitimum cum Piltrude matrimonium arguit, 65. c. 66. a. Piltrudis necem ipsi machinantis furori se subtrahit, 66. a. ejus pia mors, 82. c. 83. a. sepultura, 83. a. & translatio, 83. b.

Corbo illustris vir, pater Widradi abbatis, 64. a. c. 202. b.

Corbonacum villa regia, 621. a.

Corbus duodecim modiorum mensura, 466. b.

Cordemofius emendatur, 344. c. 345. a. b.

Cordubae regiam sedem figunt Sarraceni, 35. b.

Cordubensi Caliphae bellum a Ludovico Pio indictum, 418. b. c.

Coriovallum in Neustria distinguendum a Coriovallo Aduacum inter & Juliacum, 138. b.

Cortisopitensis episc. Felix, 588. a.

Corona argentea insignis suspensa olim in choro S. Medardi Sueffion, 481. b.

Corporale in numero sacrarum reliquiarum censitum, 269. a.

Coschinus abbas Centulensis, 4. a.

SS. Cosmae & Damiani reliquiae in monast. Novaliceni, 233. c.

Cosmas monachus Italus S. Johannis Damasceni praceptor, 212. b.

Cozperius praefatus, 197. c.

Cremonae episc. Venturus de Marnis, 478. b. Volfoldus, 440. c.

Crefpio abbas Fabariensis, 79. a. b. 207. b.

Crispianus, 52. a. quis locus, 43. b. c.

Croylanda, seu Crulanda insula, in ea solitariam vitam ducit S. Guthficus, 38. c. 39. b.

Cruciculae quae in campis reprobatae, 126. c. 127. a.

Crux sancta, ejus cultus impugnatus a Claudio Taurino, 488. c. Crux a diaconis cum cereis ardentibus delata, 45. c. Crucis dominicae lignum gerens naufragio creptus, 348. c. Crucis portio a Carolo M. Caroso data, 272. c. 339. c.

Crux apud occidentales Saxones loco ecclesiae erigi solita in praediis nobilium, 61. b.

Crux defixa longiuscule a porta monasterii in signum quo usque uterque sexus admitti deberet, 587. c.

Crucis signum erudis panibus impressum, 282. c. 283. a.

Crucis judicium, 232. c. 379. b. 391. b.

Cuciacum villa regia prope Compendium, 568. b.

S. Cucufatis mart. reliquiae, 180. c. 240. b.

Cuculla, monasticae professionis insigne, 261. a. alia ejus significatio apud Casinates, alia apud Gallicanos monachos, 282. a. 435. b.

Cudbaldus abbas Undolensis, 24. a.

Cuicuius monachus pius, 26. b.

Culina, ibi rigidum silentium servatum, 466. c.

Cumanus abbas Glastoniae, 118. a.

Cummanus episc. Scottus obit, 67. b. ejus cultus, & reliquiae, 67. c.

Cunctarius presbyter, 196. a.

S. Cunegundis, in ea vomerum candentium probatio admilla, 257. c.

Cunegundis uxor Pippini regis Italiae condit parthenium S. Alexandri Parm. 573. a.

Cunegundis uxor S. Willelmi Gellon. 369. c.

Cunewlfus episc. Lindisfarne, 179. c.

Cunipertus rex Langobardorum, 238. b.

Cunredus abbas S. Petri Cantuar. 201. a. 363. c.

Curtes olim episcopalis sedes in Sabinis, 411. a.

Curienfes episc. Baldebertus, 170. b. Paschalis, 177. c. Remedius, five Remigius, 275. c. Tello, 191. c. 192. a. Victor, 501. c. Vigilius, 177. c. Ursicinus, 170. b.

Curienfium episcoporum series emendata, 177. c.

Curtis nomine opidum celebre significatum, 606. c.

Custodis nomine quid intelligatur, 31. c.

Cuthbertus ex episc. Herefordensi Cantuariae primas, 112. a. 119. c. 117. c. 118. a. 139. a. 153. a. 171. c. 352. b. ad eum scribit S. Bonifacius, 135. c. Cantuariensium episcoporum sepultura ab eo mutata, 189. c. 190. a. obit, 189. c.

Cuthbertus episc. Lindisfarne. oblatz in ejus tumulto positae ad indicium sacerdotalis dignitatis, 219. a. ejus ecclesia a Danis direpta, 308. c. 309. a. b.

Cuthbertus abbas Girwenfis Bedae discipulus, 99. b. ad eum scribit S. Bonifacius, 101. a.

Cuthurga virgo Angla, 12. b.

Cuthurga abbatissa Winburnensis, 8. c. regis Inae soror, monasterium Winburnae condit, 10. a. b. hujus dies mortis incertus, 10. c. cultus, *ibid.*

Cuthredus rex Angliae, 95. b. 118. a. 153. a.

Cuthwinus, collector Cuthberti abbatis Girwenfis, 99. b.

Cymbertus episc. Lindisfarorum, 94. a.

Cynedrida abbatissa in Anglia, 24. b. 352. b.

Cynehilda, vide Chunchildis.

Cyprianus monachus Casini, 151. a.

Cyprus insula, in ea duodecim episcoporum parociae, 62. a.

Cyrius episc. Frisingae, vide Aribo.

D

DADANA filia Dadilae viri illustris, 406. c.

Dadanus episc. Trajecti ad Rhenum, 116. a. 117. b. 161. b.

Dadenus abbas Mariacensis, 532. c.

Dadila, seu Dadilanus, vir illustris, ejus testamentum pro monasteriis, 406. c. 407. a.

Dadinus abbas Luxovii, 295. a. 442. a.

Dado episc. Virduni & abbas S. Vitoni, 164. c.

Dado abbas Conchenfis sanctus, 401. b. c.

Dagarius castaldus ac referendarius, 256. c.

Dagobertus I. rex Francorum, ejus in S. Martinum cultus, 29. c. fabula de ejus animae liberatione quam antiqua, 574. b.

Dagobertus II. ejus filiae, 3. b. 96. c. 172. c.

Dagobertus III. 29. b. 47. c. 48. c. 50. a. 63. c. Chlodoveus dictus, 32. a. annus ejus extremus, 43. c. moritur, 41. b.

Dagobertus placitum recognoscit, 31. a.

Dallinus abbas Dionysianus, 30. c. 31. a. b. 48. a.

Dallones emendatur, 344. c. 345. a. b.

Dalmatica usus diaconis concessus, 168. a.

Damoceta (Flavius) vir clarissimus, 313. c.

Damoceta agnomen Kiculfii episc. Mogunt. 266. c. 267. a. 312. c.

Dani monast. Tanctense repetitis cladibus infestant, 153. a. 190. b. Angliam depopulantur, 308. c. 310. a. 527. b. 562. c. mysteriis fidei imbuti per S. Ancharium, 500. c. 501. a. vide Nortmanni.

Daniel episc. Wenianus, 12. b. 87. c. 95. b. litteras commendatitias dat S. Bonifacio, 42. a. 52. c. orbis oculis consultus a S. Bonifacio, ei respondet, 72. c. 73. a. ejus alia epistola ad S. Bonifacium, 74. c.

Daniel I. abbas Caunenensis, 250. a. b. 464. a.

Daniel II. abbas Caunenensis, 250. a.

Daniel abbas incerti loci, 591. b.

Daniel clericus nobilis Tarentinus in Casinates beneficus, 447. a.

Dares Phrygius, ejus liber in monast. Centulensi, 539. c.

Dato an Doto episc. ex monasterio Swarzhensi, 78. b.

Dabertus, Dagbertus, Dagobertusve abbas Sithienfis, 170. c.

Daventria, illic praedicat S. Lebuinus, 222. b.

David episc. Bituricensis, 272. c.

David chorepiscopus Cenomannensis, 585. c. 590. c.

David abbas Antrenfis, 58. a. 272. a. 339. c.

David abbas Saviniaci, 386. a.

David presbyter praepositus S. Benigni Divion. 200. c. 233. a.

David Petrocorius conditor Palnati, 371. c. 372. a. ejus haec de re instrumentum refertur, 717.

David, cognomen Caroli M. 236. a. 266. c. 267. a.

Decanus monasterii, ei spiritualium rerum cura demandata, 109. b. foris Decanus monasterii, 404. b. per Decanos monasterium ordinandum, 395. c. 406. a.

Decia soror S. Widradi, 138. c.

Decima in quatuor partes dividenda, 268. b. an expedit eas imponere populis recens conversis, 326. a. licitum episcopis ecclesiae suae decimas monasteriis conferre, 663. c. Decima ex omnibus rebus monasterii danda pauperibus, 432. c. & data, 466. b.

Decretales falsae in Gallias invectae, 275. b. c. quis earum auctor, *ibid.*

Defensor monachus Locociagensis scripsit librum *Scimillanum*, cujus quaedam ex sententiis patrum loca referuntur, 92. a. b. praefatio item refertur, 704.

Defuncti, eorum omnium generalis commemorationis specimen, 351. b. eorum anniversaria commemoratio, 246. a. 394. c. pro eis vigiliae quomodo celebratae, 449. a. vide Mortui.

Deidona diaconus, 510. c. 569. b.

Deidona abbatissa S. Petri Lugdun. 337. a.

Deidonus abbas Romaensis, 561. a.

Deidonus monachus Indensis, 462. b.

Deneadius presbyter, 180. c. Romam a S. Bonifacio missus, 117. a. 129. a.

Denebertus episc. Wigorniae, 363. c.

Denewaldus presbyter adjutor S. Bonifacii, 72. a. 85. c. 129. b.

Denualis presbyter Romam a S. Bonifacio missus, 75. c.

Deodatus episcopus Nivernerfis, 17. a. 22. b.

Deodatus abbas Moiffiaci, 267. c.

Deodatus abbas Romaensis, 63. a.

Deodatus abbas S. Zenonis Veron. 391. a.

Deodatus clericus in Sithienfis beneficus, 292. c.

Deotila abbatissa Blangiacci, 75. a.

Deo-votae, id est sanctimoniales, 264. c.

Deposita quanta fide servanda & servata, 621. b. c.

Desideratus chorepisc. Cenoman. 120. b.

Desiderius abbas Ambroniaci, 363. a.

Desiderius abbas Casinensis, postea Victor III. 57. b.

Desiderius monachus Indensis, 462. b.

DESIDERIUS rex Langobardorum, 149. b. 158. b. 196. a. b. 214. c. 219. b. c. 224. b. c. 233. c. 238. b. c. 263. b. 265. c. 290. a. Aistulfus succedit, 177. b. fundat monast. Brixienf S. Juliae, 195. b. item Leonense, 195. c. ad eum se recipit Girberga uxor Carolomanni, 221. c. ejus filia a Carolo M. repudiata, 221. a. 223. a. promissus non stat, 212. c. Romanae ecclesiae civitates restituere non vult, 224. b. iterum promissa non servat, 226. a. a Carolo M. in Franciam abductus, 225. a. Corbeiam relegatur, 226. b. c. 227. a.

Devotae mulieres ubi debebant, 301. b.

Devoti ii dicti qui monachorum servitio addicti erant, 322.

Deus-dedit abbas Casini, 518. b. ejus obitus & cultus, 566. c.

Deus-dedit abbas S. Germani Antifiodor. 521. a.

Deus-dedit quidam abbas, 147. a.

Dexter abbas Dufrenfis, 364. c. 408. c. 567. c.

Diabentica plaga, 29. a.

Diabolus raro pugnat aperta fronte contra servos Dei, 327. a.

Diaconi praedicationis officium non declinent, 321. a. ipsis ex privilegio concessus dalmaticae usus ad sacrum ministerium, 168. a. an eis licitum olim utramque speciem communicaturis praebere, 344. c. an etiam praesente sacerdoti, 345. b.

Diaconus poterat esse archicapellanus, 304. b. & abbas regularis, *ibid.*

Diapertus presbyter & monachus Hispanus, 108. a. b.

Dicfys, ejus opera in monast. Centulensi, 539. c.

Dida abbatissa S. Petri Lugdunensis, 23. a.

Didanus pater S. Frideswidae condit monast. Oxonii, 101. c.

Dido episc. Turonum, 30. a.

Dido episc. Pictavorum, 685. a.

Dido abbas Anisulæ, 121. b.
 Dido abbas Glonnæ, 658. b. 674. b. ejus obitus, 679. b. c.
 Dido abbas Moisiaci, 268. a.
 Dido abbas S. Petri Vivi, 630. b. 636. a.
 Diebaldus, seu Theobaldus abbas Ebersheimensis, seu Novientis, 392. b.
 Diernodus abbas S. Petri Cantuar. 656. c.
 Dierrolfus Hessorum princeps ad veram fidem per S. Bonifacium revocatus, 67. c.
 Diericus Hessorum princeps ad veram fidem per S. Bonifacium revocatus, 67. c.
 Dimidrianus episc. Veronæ, 390. b.
 Dingolvingensis synodus, 225. a. b. c.
 S. DIONYSIUS, ejus miracula, 194. b. 215. b. c. 253. c. 255. a. 270. a. 316. a. 348. c. 564. b. ejus manus aurea, 316. c. locum quemdam *per suum brachium* conquistavit, 264. b. ejus reliquæ ad exercitum portatæ, 316. b. reliquiarum pars Romam delata, 167. a. pars Floriacensibus concessa, 516. a. ejus ecclesia dicta de Strata, 317. a. Dionysii Areopagitæ libri a Paulo I. ad Pippinum missi, 184. c. ejus libri de hierarchia de greco in latinum conversi in Franciam allati, 488. b. Areopagita ab Hilduino scripta, 574. 575. qui Areopagiticum non primus auctor fuit, 575. a. b. S. Dionysii missio refertur ad beatum Clementem papam, 71. a.
 Dionysius Simon *de Marquomont* episc. Lugduni, ipsi commissum regimen Insulæ-Barbaræ, 336. c.
 Diotpertus filius ducis Theodoni, 65. b.
 DIPLOMATA varia; Aistulsi pro Nonantula, 158. a. Childeberti III. pro S. Dionysio, 15. c. 30. c. pro abbacia S. Sergii, 16. a. Childerici III. pro monast. Sithiensis, 121. c. Chilperici III. pro S. Dionysio, 47. c. 49. b. c. Caroli Magni pro Campidona, 229. a. pro S. Dionysio, 229. b. c. pro Laurehamo, S. Germano, & S. Michaelis, 222. c. pro ecclesia Trevir. 229. b. Caroli Calvi pro monast. Alaconensi, 568. c. 569. a. pro Dervo, 666. b. pro monast. Fossateni de Brogii-cella, 666. a. pro Glannafolio, 674. c. refertur, 749. pro Glonna, 679. b. pro ecclesia Senonensi, 674. a. b. refertur, 748. pro partitione monachorum S. Amandi, 677. a. refertur, 752. pro partitione Gemeticensium, 685. c. refertur, 754. Caroli Martelli pro monast. Trajectensi, 69. b. Hildebrandi regis pro ecclesia Placentina, 140. c. 124. a. refertur, 705. Johannis VII. pro monast. Faiseusi, 44. c. Lotharii augusti pro parthenone S. Stephani Argentorat. 664. c. pro parthenone S. Julii, 572. b. pro Faxæ-monasterio de Giaco, 624. c. 625. a. refertur, 745. pro Farfa, 618. a. pro Nigella, 624. b. c. Ludovici Pii pro ecclesia Aquilegensis de parthenone S. Mariæ in Valle, 534. b. refertur, 737. item Ludovici Pii pro Aniana de villa de Cinciano, 475. c. refertur, 724. pro S. Aniano in Septimania, 498. c. refertur, 724. pro S. Anchario, 565. b. pro Bella-cella, 452. a. pro Belfua, 532. c. 533. a. pro Campidona, 609. pro Conchis, 401. b. pro Cormarico, 458. a. pro monast. Deas, 451. c. pro Dervo refertur. pro reformando S. Dionysii monast. 549. & seqq. pro monast. Fossateni, 422. b. c. refertur, 721. pro Glannafolio subiciendo monast. Fossateni, 556. c. 557. a. pro monast. Glonnensi, 566. b. refertur, 752. pro Gregoriano, 486. c. refertur, 724. pro parthenone Lindaviensi expenditur, 604. c. 605. 606. b. pro Miciaco, 493. c. 494. a. 588. b. c. pro Nobiliaco, 308. c. refertur, 715. pro S. Germano Parisi. 521. 522. pro ecclesia Remensi, 421. c. refertur. pro reformandis monasteriis urbis Senonum, 476. c. 477. pro Swaraha, 502. a. b. pro S. Martino Turon. 440. b. Ludovici regis Germaniæ pro Metama, 599. b. Luponis ducis Spoletani pro Faisa, 154. b. Pippini regis pro S. Dionysio, 21. c. 161. c. 210. c. 214. a. pro Figiaco, 402. a. b. pro Prumia refertur, 705. pro ecclesia Trajectensi, 161. b. 173. c. pro ecclesia Trevirensi, 194. c. varia, 160. b. c. Pippini regis Aquitan. pro Gemetico, 589. c. pro S. Maxentio, 362. b. 512. b. c. Theoderici IV. pro S. Dionysio, 71. a. pro monast. Honaugiensi, 59. a. b. pro Mauri-monasterio, 74. b. pro Murbaco, 77. a. refertur, 700. *vide* Charta, Placitum, Præ-

ceptum, Privilegium.
 Diplomatum communicationes, 557. a. *vide* Imprecationes.
 in Diplomatum Carolinis indicationis nullus usus, 229. b. nec invocationis Domini Dei Salvatoris, 229. b.
 Disciplina, seu virgarum usus, 91. b.
 Dispensationes quam caute concedendæ, 104. b.
 Disputantes inter se sancti viri, ut se gerunt, 42. c. 43. a.
 Doctrannus episc. Valentiniensis, 637. a.
 Dockinga opidum S. Bonifacii martyrio illustre, 170. c. 222. b.
 Dodana uxor Bernardi Septimaniæ ducis, 376. a. ejus manualis liber, 648. c.
 Dodina avia Abbonis patricii, 110. a.
 Dodo episc. Andecavorum, 665. c.
 Dodo abbas Hornbacensis, 212. c.
 Dodo abbas S. Savini & Soudensis, 438. b. 513. c. 568. c. 639. a. 643. a. multorum monasteriorum pater, 667. b. fit abbas S. Martialis, 675. a.
 Dodo abbas Wasterensis, 103. b.
 Dodo avunculus Abbonis patricii, 110. a.
 Dodo cancellarius Pippini regis Aquitaniz, 568. b.
 Dodo comes; auctor necis S. Landeberti, 18. c. 19. a. b. 48. a.
 Dodo comes Romam missus a Pippino, 212. c. 213. a.
 Dodo quidam ad conversionem veniens donationem facit S. Benigno, 200. c. 442. c.
 Dolensis sedes in Metropoli erecta, 678. b. episc. Baldicus, 182. b.
 Dominica dies divino cultui sit dedicata, 136. c. non judaico modo, 177. b. Dominica trinitatis divinitus punitus, 215. b. ea die poenitentia additis aliquid relaxandum, 433. a.
 Dominicus abbas Carrofi, 271. c. 272. a. 339. c.
 Domnena Tanetense monasterium exstruit, 13. b. 14. a.
 Domnolina abbatissa S. Georgii Reatini, 154. b.
 Domnulus abbas & conditor S. Petri Bifuldunensis, 648. a.
 Domucensis ecclesia cathedralis, 87. c.
 Donatus episcopus incerti loci, 64. c. 138. c.
 Donatus abbas Antensis, 22. c. 58. a.
 Donatus comes, 589. b.
 Donatus nepos Hieremias episcopi Senonum, 449. c.
 Donatus a Theodulfo Aurelian. salutatus, 250. c.
 Dorrestatum urbs Frisiæ, in eam Nortmannorum irruptio, 568. a.
 Dormitio post vigiliis monachis interdita a synodo Aquilgrana, 431. a.
 Dorobernenses episcopi, *vide* Cantuarienses.
 Dotto, seu Dodo abbas Luxoviensis, 189. b. 294. c. 295. a. b.
 Draufio episc. Tarvennæ, 4. a.
 S. Draufius, ad eum pugnatu confugiunt, 504. b.
 Droco comes, 202. a.
 Drogo episc. Mettensis, filius Caroli Magni, 233. c. 445. c. 467. a. 491. c. 517. c. 529. a. 532. b. 533. c. 552. b. 564. c. 565. b. 567. a. 578. c. 591. b. c. 595. c. 609. b. Trugo dictus, 602. c. archiepiscopus appellatus, 602. c. 656. b. cantus Romanus per eum propagatus, 185. b. abbas Luxovii, 570. a. 561. b. c. an abbas S. Trudonis, 598. b. c. Ludovico Pio morienti ad ft, 612. b. a Lothario Romam missus, 646. c. Vicarius per Galliam & Germaniam, 646. c. Synodo apud Theodoni-villam præsidet, 653. c.
 Drogo filius Caroli Calvi Elnone sepultus, 384. c.
 Drogo Carolomanni filius, 131. a.
 Drogo Pippini Haristallensis filius, Campaniæ comes, 2. b. sepultus in basilica S. Petri, seu S. Arnulfi Mettensis, 43. c. 44. a. ejus filii, 44. a. 69. c. 70. a.
 Drogo, seu Drocus Ludovici Pii cubicularius, 511. c.
 Druetegangus abbas Gemetici, 82. c. 162. b. 207. b.
 Druetegangus abbas Gorziensis, 162. b. obit, 218. b.
 Drueteminus diaconus notarius, 572. c. archicancellarius, 677. c.
 Drueterrannus, seu Drueterrannus abbas Calmeliacensis, cui commentarios nuncupat Claudius Taurin. 420. a.
 Drueterrannus abbas Sollemniaci, 420. a. 440. b.
 Druetefindus

Druetefindus abbas Miciaci, 335. b. 420. b.
 Druthmarus Corbeie monachus, *vide* Christianus.
 Dubanus abbas & episcopus Honaugiensis, 59. c. 60. a.
 Duddo abbas consultus a S. Bonifacio, 101. b.
 Dunchadus abbas Hiensis, sub eo Romanos ritus recipiunt Hienses monachi, 45. a.
 Dunelmensis episcopatus erectio, 416. a.
 Dungalus reclusus, 507. c. 509. ejus epistola ad Carolum M. de duplici solis eclipsi, 398. c. 399. a. scribit pro sacrarum imaginum cultu contra Claudium Taurin. 507. c. 509. refertur, 726. ejus adhuc viventis elogium, 509. b.
 Duodecim-Fontes locus pagi Tricassini in quo Alcuinus Xenodochium construxit, 368. a.
 Durabilis prior Gellonenis, 404. b.
 Durandus abbas conditor monast. S. Aniani, 498. c. an idem cum Durando notario, 498. c. 499. a.
 Durandus diaconus notarius, 420. c. 422. c. 438. a. 446. a. 451. c. 477. c. 491. a. 494. c. 508. b. 518. b.

E

EADÆ presbytero Alcuini epistola, 368. c.
 Eadbertus rex Angliæ, 9. b. 104. b. 146. c. 210. c. strenue & sapienter regnum administrat, 94. b. c. ejus apud exteros reges existimatio, 190. c. fit monachus, 190. c. 191. a.
 Eadburga abbatissa Tanetensis, 190. b. alia ab Heaburga 13. b. ei scribit S. Bonifacius, 42. b. 53. c. obit, 153. a.
 Eadulfus rex Angliæ, 14. b. infensus S. Wilfrido, 8. b.
 Eanbaldus episc. Eboraci, 211. c. 258. b. 289. a. 291. a. Alberto succedit, 255. a. obit, 330. a.
 Eanbaldus II. episc. Eboraci, 255. a. 383. b. Eanbaldo I. succedit, 330. a. b.
 Eandmundus ex duce conditor & abbas novæ Lindisfarne, 25. c. 26. a. b. 81. b.
 Eangitha abbatissa in Anglia, 13. b. c. 14. a. 53. c. 190. b. consult S. Bonifacium de peregrinatione Romana, 13. b. c. 129. b. c.
 Eardulfus episc. Lindisfarne, 416. a.
 Eardulfus rex Northanbrorum, ejus depositio & restitutio, 383. a. b.
 Eastervini abbatis ossa translata, 49. b.
 Eata episcopus Hagulfadi, 24. c.
 Ebarcius episc. Pictavorum, 308. a. b.
 Ebarfindus abbas Althæ-Inferioris, 207. b.
 Ebba mater S. Liobæ, 142. b.
 Ebbo ex abbate episc. Senonum, 5. b. c. 32. a. b. 70. b. divina virtute repellit Sarracenos ab urbe, 88. b. in solitudinem migrat, 127. b. moritur, 127. b. ejus reliquæ, *ibid.*
 Ebbo ad instaurandum Glannafolium accitus, 489. c.
 Eberardus comes Foro-Julienis, apud eum hospitatur Gothefcalcus, 681. c. 682. a.
 Eberhardus comes filius ducis Adalberti, 58. c. 59. b. 76. c. 77. a. b. 78. a. donationem facit monast. Honaugiensi, 59. c. charta refertur, 696. monast. Murbacense dotat, 76. c. charta refertur, 701.
 Eberhardus filius Bodali, 146. b. 242. c.
 Eberivindus abbas Althæ-Inferioris, 112. c.
 Ebertruda uxor Goiberti conditoris monast. Stenlandensis, 381. c. 612. a.
 Ebertrannus abbas S. Quintini, 411. a.
 Ebo, five Ebbo episc. Remorum, 481. c. 484. b. 495. c. 508. a. b. 509. a. 529. a. b. 549. b. 550. c. 552. b. 629. a. 663. a. Wilfario succedit, 421. c. 422. a. ab eo absoluta nova fabrica ecclesiæ Remensis, 421. c. 422. b. Lotharianæ partis fautor primarius, 559. c. 560. a. fede sua pulsus, 351. a. ejus depositio, 567. b. confirmata in conc. Parisiensi, 671. a. Fuldam ablegatur, 564. a. b. alio deportatur, 597. b. a Lothario restituitur, 614. b. 616. a. in ejus locum ordinatus Hinemarus, 659. b.
 Ebo abbas S. Remigii nepos præcedentis, 350. c. 351. a. 422. a. 542. b. 564. b. 607. c.
 Ebo abbas incerti loci, 410. b.
 Ebolatus in Manlum-Astil beneficus, 440. a.
 Ebolus abbas Fontanellæ, 667. c.
 Eboracensis metropolis, 87. c. a monachis possessa, 51. a. ejus cum Ferrariensibus societas, 684. b. c. diccessis in tres divisa, 15. a. episcopi plures pallio non donati, 210. c.
 Eboraci episc. Ælbertus, seu Albertus, 211. b. Alfricus, 62. c. Bofa, 7. c. 24. c. Eanbaldus I. 255. a. Eanbaldus II. 330. b. Egbertus, 51. a. Johannes, 38. b. Paulinus, 210. c. S. Wilfridus, 5. c. & c. Wilfridus junior, 50. c. Wimundus, seu Guigmundus, 684. b.
 Ebofitana insulæ episc. Vincentius, 493. a.
 Ebrardus abbas S. Sulpicii Bituric. 458. b. 624. a.
 Ebrardus monachus propinquus Lupi Sèrati, 580. b.
 Ebrardus nepos Ludovici Pii ex Alpaide, 422. c.
 Ebreduni episc. forte Chrammelinus, 110. a. an Possessor, 231. c.
 Ebregerius abbas Gellonenis, 403. c.
 Ebreus custos Majoris-monast. *vide* Herbernus.
 Ebroardus comes palatii, 357. c.
 Ebrogerus præpositus Bebronenis, 381. c.
 Ebroicensis episc. Gervoldus, 287. b. Joseph, 561. b.
 Ebroinus ex abbate S. Hilarii episc. Pictavorum & abbas S. Germani Parisi. archicapellanus, 490. b. 591. a. 608. b. 610. a. 615. b. 657. b. 665. c. 674. c. Fossatenis e Glannafolio eicit, 622. b. in prælio captus, 648. c. synodo Veronensi præsidet, 654. b. cancellarius, 545. a.
 Ebroinus abbas Anisulæ, 160. c. 344. b.
 Ebroinus abbas Svvarzhenensis, 78. b.
 Ebroinus comes, 271. c.
 Ebroinus major-domus, 168. c. S. Leodegario non æquiparandus, 77. b.
 Ebrulfus abbas Uticensis condidit quindecim monasteria, 202. b.
 Eburacar comes, 269. b.
 Eburo propinquus Eginhardi, 416. c.
 Eccelinus comes conditor monast. Mosacensis, 534. c.
 Ecclesia contra hæreses a monachis defendenda, 322. b. 326. b.
 Ecclesiæ universali & traditioni firmissime inhærendum, 334. a.
 Ecclesiæ & loca sacra non sint neglectui, 321. a. sine luminariis & officiis non remaneant, 374. a. eorum libertas asserta, 363. b. 527. b. insigne de eorum honore capitulare Caroli M. 339. a. ecclesiæ omnes regni sui Ethelbaldus rex eximit a publicis vectigalibus & oneribus, 47. b. de eorum immunitate gravis controversia Theodulfo Aurelian. inter & Martinianos, 361. c. 362. a. b.
 Ecclesiarum donationes monachis factæ ante sacras expeditiones, 76. b. Ecclesiæ nonnullæ a laicis possessæ, 264. c. rurales a monachis administratæ, 380. c.
 Ecclesiæ bona, eorum oblationis Deo factæ formula, 259. b. sunt oblationes fidelium, pretia peccatorum, 259. b. ea qui auster sacrilegium committit, 259. b. in eos qui ea abstulerint conjugationes, 259. b. ut distribuentur, 99. a. in precariam tradita, 119. b. 120. c. a laicis in proprios usus non debent expendi, 467. b. an iis juvanda res publica, 519. a. b. ecclesiæ vel monasteria ne graventur sub colore exercituum adjuvandi, 119. b.
 Ecgicus rex Angliæ, 9. a.
 Echa, seu Etha anchoreta Anglus obit, 241. c.
 Echfridus abbas Glastoniæ, 25. c. 80. b.
 Edaranus abbas Moisiaci, 267. c.
 Edbrithus rex Cantuariorum, 383. b.
 Edgarus rex Angliæ, 38. c.
 Edilwulfus, *vide* Ethelwulfus.
 Eadu monacha Winburnensis, 10. c.
 Edrabodus abbas Anglus, 289. a.
 Edro socer Friulsi, pater Eodonis, 47. c.
 Edvinius seu Eda ex duce Northanbrorum auctor & abbas monast. Etgegenfordensis, 352. c.
 Edvinius rex Angliæ, 211. c.
 Efficia conditrix monast. Rotilæ, 392. a.
 Egbaldus abbas Medeshamstedensis, 47. b.
 Egbaldus abbas Walthemensis, 61. b.
 Egbertus episc. Eboraci, 51. a. 81. b. 87. b. c. 94. a. 99. c. 186. b. c. 190. c. 191. a. 211. b. 212. a. bibliothecam constituit, 94. c. ejus discipulus Alcuinus, 94. c. 187. a.

122. a. ei scribit V. Beda, 97. b. 101. a. ejus præclaræ virtutes, 94. b. c. eruditio, *ibid.* pallium accipit, 98. c. 210. c. Eboraci, obit, 210. c. 211. a. ejus scripta, *ibid.*
Egbertus episcopus Lindisfarnæ, 26. b. 27. a.
Egbertus episc. monachos Hienses ad catholicos ritus adducit, 45. a. fuit episc. 81. b. 88. a. alius ab Egberto episc. Eboraci, 81. b. obit, 81. b. ejus cultus, 81. c.
Egbertus anachoreta, 39. c. 40. a.
Egbertus rex occidentalium Saxonum, 311. b.
Egbertus rex Merciorum, filius Offæ, *vide* Egfridus.
Egbertus comes ac dux pater Watini abbatis, 501. b.
Egburga abbatissa Tanctensis, 39. b. c. ad S. Bonifacium scribit, 14. b.
Egfridus episcopus Lindisfarnensis, 26. b.
Egfridus five Egbertus & Egbertus rex Merciorum filius Offæ, 311. a. 330. a. 380. b.
Egga comes Lincolnensis, an idem sit cum Egiga, 47. b.
Eggardus abbas Laubiensis, 484. b. 607. b.
Egghardus comes, 563. b.
Egicanus abbas Ovarrensis, 407. b.
Egido abbas S. Hilarii Carcaff. 364. a. 439. a.
Egiga, a maligno spiritu per S. Guthlacum liberatus, 47. b.
Egila discipulus Migetii, 274. b.
Egilmarus episc. Viennæ *vide* Agilmarus.
Eginardus seu Einarus & Ainarus abbas Fossatenfis, 675. c. 676. a.
Eginardus seu Einhardus abbas, Caroli M. notarius, 200. a. 379. c. 381. b. 414. a. 484. b. 490. c. 493. a. 511. a. 569. c. 581. b. regaliu adificiorum præfectus, 572. a. ei nupta Imma filia Caroli M. 288. a. egregia ejus ad filium monita, 427. a. b. cum uxore calibatam servat, 416. c. an tum cum Fontanellensem abbatiam obtinuit, 426. c. 427. a. plures abbatias rexit, 426. b. abbas S. Bavonis & Blandini, 453. c. Fontanellæ, 450. a. Selingestad, 591. b. non fuit Caroli M. archicappellanus, 426. c. condidit monast. Seliginstadense, 259. c. in illud SS. Marcellini & Petri corpora transferri curat, 510. c. 511. Laurissæ beneficus, 453. c. purgat se apud imperatricem, 427. b. c. eum de morte uxoris consolatur Lupus, 580. c. 581. a. ejus obitus, 610. b. c. Caroli M. vita ab eo scripta, 580. b. an sit patens annalium Laureshamensium, 228. c. ei asseruntur, 504. c.
Egino episc. Constantiæ, 374. c. 406. c. sancti-Gallensibus infestus, 260. a. 358. b.
Egino episc. Veronæ, 391. b.
Ego comes fundat monast. Masciacense, 108. a. 356. b.
Egredus episc. Lindisfarnæ, 104. c.
Egvinus episcopus Wigornæ, 27. b. 37. c. 38. a. b. c. B. Virginis cultor eximius, 38. c. Romæ purgatus revertit, 38. a. fundat monast. Eovshamense, *ibid.* quo abdicatis omnibus se recipit, 38. c. 47. b. obit, 38. c.
Eichardus notarius, 546. b.
Eigil abbas Fulde, 126. b. 359. b. 444. a. b. 455. b. 523. a. eligitur, 444. c. 445. a. b. sub eo felix Fulde status, 455. a. novam basilicam dedicari curat, 454. a. b. cæmeterium & claustrum ædificat, 454. c. 455. a. anniversariam Sturmii fratrum defunctorum commemorationem instituit, 246. a. ejus pia mors, 471. c. 472. a. b. scripsit vitam S. Sturmii, 246. a.
Eigil monachus Prumensis, 635. c.
Egilo abbas Flayiniaci, 202. b. 335. c.
Eiloldus portarius Corbeie-novæ, 480. b.
Eginhardus abbas, *vide* Eginhardus.
Eistrensis pagi itarus antequam istuc accederet S. Willibaldus, 108. b. urbs dicitur *Rubilocus castrum*, 112. b. ecclesia a monachis possessa, 112. b. Fuldeni ut matri anatum donum obtulit, 193. b.
Eistrensis episc. Gebhardus II, 199. b. Gorhohus, 199. b. Philippus, 276. c. S. Willibaldus, 112. b.
Eius placitum recognovit, 161. c.
Elafridus abbas Fossatenfis, 449. c.
Elaver Auvius dictus Hclaris, 420. b.
Elbonus abbas S. Zenonis Veron. 391. a.
Eldradus abbas Noyaliciensis, 234. a.
Elecmofyna pro missa & confessione, 183. c.
Elefanas abbas Ghilensianus, 383. c.
Eleutherius monachus Lirinenfis, 89. b.
Elfigus episc. Wentanus, 182. b.

Elfreda abbatissa in Anglia, 3. b.
Elfrida abbatissa Ripadunensis, 39. a.
Elfwaldus rex Northumbriæ a Siga interfectus, 290. c.
Elia episc. Carnuti mali mores, 608. b. c.
Elias abbas Balneolensis, 325. b.
Elilandus abbas Burenfis, 122. c. 123. a. b. 165. b. 225. c.
Elipandus episc. Toleti hæreticus, 273. a. b. 274. a. b. 304. c. 311. c. 312. c. 326. c. 368. c. an resipuerit, 339. a.
Elisabetha mater S. Eulogii, 681. b.
Eliseus custos ecclesiæ Bellilocensis, 617. a.
Ellidius episcopus, 90. b.
Elmeradus abbas incerti loci, 591. b.
Emeltrudis conjux ducis Leuthofredi, 77. c.
Emenana soror Rodulfi Bituric. abbatissa Saraziaci. 615. c. 616. b. 641. b.
Emenus comes Pippinum ad defectionem sollicitat, 610. a.
Emerius seu Amerius an abbas Balneolensis, 272. c. 325. b.
Emhildis, seu Emhilda conditrix & abbatissa monast. Milizenfis, 268. c. 269. a. b. 352. a.
Emicho abbas Metamensis, 305. b.
Emilo abbas Kengenbaci, 78. b.
Emmæ reginæ Kalendarium, 407. c.
Emmeramius episcopus Noricis prædicat, 108. c. 109. a. martyrio afficitur, 109. a. ejus reliquie Ratisponam translata, 109. a. ad ejus tumulum sedes episcopalis locata. *ibid.* ejus reliquie a tumulo elatae, 160. a.
Emmingus a Witichindo peremptus, 260. b.
Enervati Gemeticenses, 313. b.
Engaldus rex Wandalarum, 90. b.
Engelberga Lotharii imperatoris uxor, 195. b.
Engelbertus abbas Fossatenfis, *vide* Ingelbertus.
Engelbertus abbas S. Galli, 599. b. 601. b. regimine motus, 625. c.
Engelbertus decanus ecclesiæ Cadurcensis, 267. c.
Engelmodus episc. Sueffionum, 371. b.
Engilbertus abbas Centulæ, *vide* Angilbertus.
Engilbertus abbatia Ferrariensis inhians, 674. a.
Engilramnus vassallus Caroli M. muneribus corruptus, 358. b.
Engrannus episc. Cameraci, 54. c.
Ennego presbyter & monachus Ovaræ, 407. b.
Enoldus abbas Volvicensis, 23. a.
Eobanus seu Coëbanus chorepisc. Trajecti ad Rhenum, 53. c. 161. a. b. 172. c. cum S. Bonifacio martyrio affectus, 105. b. c. 171. c. 172. c.
Eodo filius Edromis, 47. c.
Eorpinus abbas Lindisfarnæ, 26. c.
Epiphanius abbas S. Remigii, 163. c.
Epiphanius abbas S. Vincentii ad Valturum, 459. b. 546. c.
Episcopales sedes, ubi opus est, in monasteriis erigendæ, quæ a monachis regantur, 98. a.
Episcopatus alteris penes canonicos & monachos, 109. a.
Episcopi, ad eorum ordinationem duos vel tres episcopos convenire præceptum, 86. b. eorum nomina inter missarum sollempnia recitari solita, 127. c. qualia eorum munia, 259. a. ut se gerant, 97. c. 98. a. b. secundum canones vivant, 225. b. sibi subditis exemplum bonum præbeant, 288. c. secularibus ne se immisceant, 519. a. hospitii jura non prætermittant, 257. b. munera pro justitia faciendi non accipiant, 177. a. in suis parochiis resident, 259. a. quarum sint contenti finibus, 72. a. 296. mali arguendi & corripiendi 156. a. ad hoc consecrati sunt ut disseminent verbum Dei in vicis, 97. c. inter prædicandum *praclarior vestis sint indui*, 139. b. ad militiam ne pergant, 259. a. ad eam proficisci jussi ab Aistulfo, 170. a. iis ad militiam ire jussu clypeum, lanceam, &c. suppeditabant nonnulla monasteria, 560. c. 578. b. absentes vel etiam successores aliorum literis subscribere soliti, 200. a. 642. c. peccatores se in subscriptionibus vocabant, 275. c. construendis monasteriis Deo placuerunt, 182. c. accedentes ad monasterium expensis illud non gravent, 183. a. detrahentes privilegii monachorum a papa compressi, 296. a. regulari monasteriorum observantia consulant, 136. b. 176. c. 477. c. diocesanis episcopalia munia in monasteriis re-fervata, 29. c. 30. b. 64. c. 65. a. in quibusdam tamen

nec illa relicti, 30. b. 77. c. Viveni successor non dandus, 117. a. 413. b. Lullus tamen S. Bonifacio substituitur, 159. b. episcopus pallio donatus inter archiepiscopos censetur, 86. b.
Episcopi monasteriorum, 168. b. 178. c. 179. a. 180. a. 215. b.
Episcopali caractere insigniti quidam abbates, 33. b. 206. c. 207. a. episcopi dicti abbates, 59. c. 60. a. ob administratam aliquam ecclesiam, 235. b.
Episcopus nulli addictus ecclesiæ, 3. c. 32. c. 68. a.
Epistola scripta nomine S. Petri, 175. a.
Epistolæ tamquam celo demissæ vulgatæ, 493. a. b.
Epistolæ variae; Alcuini ad Higbaldum episc. Lindisfarn. 308. c. ad Juvavenfes, 326. b. ad Moroaldum abbatem, 297. c. 298. a. ad Wrenfes, 310. b. Aldhelmi abbatibus Maildunensis ad discipulos S. Wilfridi, 6. c. V. Bedæ ad Egbertum episc. Eboraci, 97. b. c. 98. a. b. ejusdem apologetica ad Plegvinum monachum, 98. b. c. S. Benedicti abbatibus Indensis ad Georgium abbatem Anianæ, 460. b. c. ad Nibridium episc. Narbonæ, 460. c. 461. a. S. Bonifacii ad Danielem episc. Wentanum, 72. c. ad Ethelbaldum, 135. b. ad Fulradum abbatem, 158. c. 159. a. ad regem Inam, 80. a. Buggæ ad S. Bonifacium, 53. b. c. Caroli M. ad Baugulfum abbatem Fulde, 278. c. 279. a. b. Ejsdem de emendatione librorum sacrorum & ecclesiasticorum, 328. b. c. Ceolfredi abbatibus ad Naitonum Pictorum regem contra Scotticos ritus, 42. c. 43. a. nuncupatoria Claudii Taurinensis ad Justum abbatem, 418. b. integra refertur, 720. Danielis episcopi Wentani ad S. Bonifacium, 72. c. 73. a. 74. c. Dungali ad Carolum M. 398. c. Eangythæ ad S. Bonifacium, 13. b. 14. a. b. Eginhardi ad filium Wifinum, 427. a. b. Ethelberti regis ad S. Bonifacium, 13. c. Guillemi monachi Dionysii ad suos Dionysianos de ameno suo cellæ S. Dionysii de Vallibus, 372. b. c. Haganonis episc. Bergomenfis ad Ramperum episc. Brixienfem, 618. c. 619. a. Hildemari ad Urtum episc. Beneventi, 619. b. refertur, 743. Indensium monachorum ad Anianenses, 461. c. 462. b. Lambertii monachi Pularienfis de recta legendi ratione, 744. Leonis IV. ad Prudentium Tricaff. 675. b. c. Ludovici Pii ad Anianenses & Gellonenfes, 474. b. c. 475. a. b. ad Jonam episc. Aurelian, 592. a. ad univerfum populum pro ira divina placanda, 520. pro refarcienda basilica S. Benigni, 516. c. 517. a. Lulli episc. Moguntini ad Svirhan abbatissam, 285. c. Lupi ad Carolum Calvum de cella S. Judoci, 650. c. 651. a. 669. b. ad Hincmarum recens ordinatum, 659. c. Megingozii episcopi ad Lullum episcopum Mogunt. 150. c. Paschalis I. ad Barnardum Viennensem, 393. a. Pauli I. ad Pippinum regem, 184. c. 185. a. Pauli diaconi ad Adalhardum abbatem Corbeie, 284. b. c. nuncupatoria ad Carolum M. 717. Periti de paucitate veterum monumentorum in Hispania, 35. c. 36. a. b. Schilteri Jurisconsulti Argentoratensis, 739. Theodemari abbatibus ad Carolum M. 281. b. c. 282. a. b. vindicatur, 282. c. 283. a. cujusdam ad Gozbertum abbatem S. Galli, 572. a.
Epitaphium, id est oratio funebris, 576. b.
Eppelenus abbas Melundenfis, 443. a.
Equorum carnis vescentes reprehenduntur, 289. a.
Erardus episcopus frater S. Hildulfi, 17. c.
Erasmus iniquior in Bedam, 4. c.
Ercambertus episc. Frisingæ, 83. c. 84. a.
Ercambertus presbyter & monachus Fulde, 454. a.
Ercenensis uxor Hieronymi Caroli M. patris, 611. c.
Erchamboldus notarius, 229. b. 265. b. 333. c. 344. b.
Erchanfredus episc. Ratisponæ, 160. a.
Erchanfridus capellanus Ludovici regis Bajoariæ, 459. a. 531. c.
Erchanradus episc. Parisiensis, 552. b. c. 555. c. 556. a. 585. c. 591. a. 659. b. 676. a.
Erchanraus præpositus S. Remigii, 350. c.
S. Ercemberti episcopi Tolof. translatio, 11. c.
Ercembertus abbas Corbeie, 48. b.
Ercembertus vicedominus, Eginhardi ad eum epistola, 453. c.
Ercemburgis abbatissa S. Marie Sueffion. 366. c.
Erenvaldus an Erkenvaldus episc. Londonii, 95. a.
Erfinau abbas Elewvangelis, 152. c.

Erfio abbas Amiatinus, 147. b.
Erhartus abbas apud Transhumbrenfes, 289. a.
Eribertus abbas incerti loci, 591. b.
Erius abbas Candorensis, 90. b.
Erimbertus seu Erembertus episc. Frisingæ, 66. a. 82. c. 83. b. c. 106. a. 193. b.
Eriuharius præpositus Fontanellæ, regulæ studiosus cultor, 95. c.
Erlafridus comes conditor monast. Hirsaugiensis, 530. b. 597. a. 602. a.
Erlafridus diaconus, 583. a. b.
Eriealdus abbas Augiæ, 485. c. 486. a. b. 492. c. 495. c. 531. b. 570. a. 584. a. 604. b.
Eriebertus seu Herlebertus chorepiscopus abbas S. Benigni, 517. a. b.
Eriehardus abbas Senoniensis, 277. b. 491. c.
Eriehildus abbas Sithienfis, 23. b. 52. b.
Eriegaudus, seu Herlegaudus abbas S. Benigni Divion. 442. b. c.
Eriehenna in Dervenfes benefica, 205. c.
Erluinus episc. Cameraci, 299. a.
Ermanricus abbas Elewvangelis, 152. c.
Ermedramnus referendarius, 47. c.
Ermegundis uxor Dadilani, 406. c. 407. a.
Ermemnarus abbas S. Trudonis, 598. c.
Ermena mater S. Jacobi eremite Bituric. 624. a.
Ermenaldus abbas Anianæ, 564. c. 567. c.
Ermenaldus comes, 232. c.
Ermenaldus comes pagi Autifiodorensis auctor monast. S. Salvatoris in Pulaya, 347. c.
Ermenburga Tanerense monasterium exstruit, 13. b.
Ermenchildis uxor Childeberti III. 22. b.
Ermenfredus abbas Augiæ, 96. c. 105. c. 134. a.
Ermenfridus abbas incerti loci, 643. a. 668. c.
Ermenfridus filius Erlafridi comitis, 530. b.
Ermengarda monacha Gellonenfis, 404. a.
Ermengardis abbatissa Calensis, 5. a.
Ermengardis regina, *vide* Himmungardis.
Ermengardis filia Desiderii Caroli M. uxor, 219. b. repudiata, 221. a.
Ermengardis mater Fulradi abbatibus, 149. b. c. 240. a.
Ermennus, seu Hermeninus abbas Mosiaci, 267. b. c.
Ermenofridus abbas S. Trudonis, 598. c.
Ermenoara Deo sacra donationem facit S. Benigno, 43. b. 103. c. 104. a.
Ermenredus Ethelberti regis nepos, 13. b.
Ermenricus conditor Argentogili, 491. a.
Ermenricus heres Ermenoaræ, 104. a.
Ermenricus monachus Augiæ, ipsi commissum absolvere vitam S. Galli, 687. b.
Ermentheus filius Nordeberti, 75. b.
Ermentrudis abbatissa S. Marie Sueffion. 366. c.
Ermentrudis uxor Adelardi instauratrix monast. Lelcienfis, 299. a.
Ermefendis monacha Gellonenfis, 404. a.
Ermino episc. & abbas Laubiensis, 33. b. 37. a. 236. b. ejus quædam gesta, 33. b. c. 34. a. quantæ constantiæ fuerit, 103. a. obit, *ibid.*
Ermivvinda conditrix monast. Ottemburani, 205. a.
Ermoldus seu Ermoldus abbas Nantuaei, 184. b. 447. c.
Ermoldus abbas a Ludovico Pio ad filium Pippinum missus, quis? 564. c.
Erneftus abbas Altabæ-superioris, 225. c.
Ernulfus dux, 200. a.
Ernulfus monachus Hersfeldensis, 255. b.
Erpesfuri episcopus a S. Bonifacio crectus, 116. c. episc. Adelharius, 116. c.
Erpingus rector cellæ S. Goaris, 207. c.
Ersembaldus abbas Fulde, 126. b.
Ersembodo ex abbate Sithienfis episc. Teruannæ, 4. a. 52. b. 121. c. sit episc. 70. c. 71. a. obit, 103. c.
Erkonvaldus episc. Londonii, 95. b. duo monasteria ab eo condita, 12. c.
Erculanus episc. Auderis, 241. a.
Ercvinius Angliæ rex monachus, 9. a. 14. a. 190. b.
Ethelardus episc. Cantuar. *vide* Athelardus.
Ethelardus rex Angliæ, 79. c. 80. c. 80. c. 95. b. 118. a.
Ethelbaldus rex Angliæ, 40. a. 88. c. 118. a. 190. c. 352. b.

a Ceolredo pulsus, futura ei restitutio a S. Guthlaco prædicta, 39. b. regnum cepit, 42. b. 47. a. condit monasterium Crulandense, 40. a. 47. a. b. ecclesiam regni sui eximit a publicis vectigalibus & oneribus, 47. b. exceptio ab ipso addita privilegio Wihredi regis, monasterii quam onerosa, 117. c. 118. a. 136. a. ob crimina a S. Bonifacio reprehensus, 135. b. c.

Ethelbertus rex Angliæ, 13. c. scribit ad S. Bonifacium, 146. c.

Ethelbertus rex orientalium Anglorum, ejus cædes, 310. c. 311. a. super ejus tumulum Liburæ cathedralis ecclesia erecta, 311. a.

Ethelburga abbatissa Berkingenfis, 80. a. *vide* Ethelburga.

Ethelburga regis Inæ uxor, ipsum ad regni & sæculi contentum hortatur, 10. a. in monasterium secedit, ibique sanctissime decessit, 79. c. 80. a. b.

Etheldus monachus, 146. c.

Ethelitha virgo reclusa Cruland. ejus obitus, 562. c.

Ethelodus abbas S. Petri Cantuariensis, 201. a. obit, 289. a.

Ethelredus rex Merciorum, 38. a. 309. a. apud ipsum manet exsul S. Wilfridus, 5. c. 6. b. ad ipsum scribit Johannes VI. de absoluto S. Wilfrido, 7. c. fit monachus, tum abbas in monast. Bardeneis, 8. b. c. 9. a. 47. b. S. Wilfridum Roma reducem excipit, 8. a. ejus filia nulla præstitit Tanetensi monasterio, 13. b.

Ethelwulfus Angliæ rex, 9. c.

Ethelwulfus, sive Edjilwulfus poëta, monachus Lindisfarne, 25. c. 26. c. 27. a. ejus nominis etymon, Clarus-Lupus, 27. a.

Etherus, seu Hetherius ex monacho episc. Uxamenfis in Felicianam hæresim insurgit, 273. a. b. 274. a.

Ethilwaldus episc. Cantuariæ, 87. c.

Eto, seu Euto, Herio, Heddufe ex-abbate Augiæ episc. Argentorati, 76. c. 96. c. 106. a. 117. b. 134. a. 146. b. 207. a. Augia pulsus, & in pristinum locum restituit, 92. c. 93. a. ejus testamentum pro monast. Etinheimensi, 200. a.

Evargelia præferenda Virgilio, 236. a.

Evangelia quatuor cura Caroli M. correctæ, 406. a. evangelia Matthæi & Johannis aliis præmissa, 662. b. *quare, ibid.*

Eucharistia, de ejus fide Græci cum Romanis consentiunt, 539. a. præsentiam realem agnoscit Amalarius, 594. c. 595. b. unum & duo sacramenta quo sensu dicatur, 538. a. Paschalis Radberti liber de corpore & sanguine Domini, 537. 538. 539. loco decenti & congruo honore custodiantur, 321. a. ejus quotidiana perceptio salutaris, 97. c. an statim post sumptum Domini corpus spere licet, 595.

Eucherius episc. Lugduni, 336. b.

Eucherius ex monacho episc. Aurelianensis, 61. a. 114. a. exsulat, 92. c. obit, 106. b. c. ejus cultus, 106. c.

Eudo dux Aquitanorum, 89. c. 90. a. 103. c. 111. b. Chilperico suppetias ferens, vincitur, 54. a. Sarracenos profigat, 63. c. 88. a. c.

Everardi bona in fscum redacta, 76. b.

Eufrafia abbatissa monast. Ripolani, 296. c.

Eufrafia conditrix monast. Carrofenfis, 271. c. 272. a. an etiam auctor & abbatissa S. Laurentii Bituric. 272. b. ejus testamentum, 711.

Eugenia abbatissa Hoëmburgensis filia ducis Adalberti, 58. c. 59. c. 696.

Eugenius II. papa, 488. b. 495. a. 502. c. 503. b. 505. b. c. Paschali I. succedit, 487. c. obit, 510. b.

Eugipius abbas, ejus collectaneum, 414. c.

Eulalia virgo Angla, 12. b.

Eulogiæ ante alios cibos in refectorio monachis datæ, 395. a. 433. a. 448. c.

Eulogius presbyter Cordubensis, ejus vitæ compendium & iter, 680. 681. quanti fecerit epigrammata Aldhelmi, 25. b.

Euphemia abbatissa S. Petri Mettensis, 216. c. 264. a.

Eurepus episc. Veronæ, 390. b.

Evrogilum, seu Ebrogilium palatium apud Arvernos, 513. a.

Eufebia abbatissa Massiliensis una cum sociis 40. nasum sibi præcidit ne suæ pudicitia vis inferretur, 90. c. ejus

epitaphium, 90. c.

Eusebii historia vetus codex Remis, 422. b.

Eusebius monachus sanctus, 105. a.

Eusebius Scotus reclusus apud montem S. Victoris in Rætia Curienti, 625. a. b.

Eusebius, *vide* Huetbertus.

Eustippius monachus Candorensis, 90. b.

Eustorgius, *vide* Astoricus.

Euterius abbas Mauzaci, 204. b.

Eutherius presbyter & monachus Melundenfis, 443. a.

Euticius abbas is est Benedictus Anian. 462. c. 463. a.

Eutvinus rex Angliæ, 9. a. 14. a. 190. b.

Exemta monasteria ante Zachariam an papæ subiecta, 157. a.

Exoniensis episc. Lefricus, 183. a.

Exorcismi adversus demones adhibiti, 35. a.

Ezius abbas S. Petri Saltzburgenfis, 51. c.

F

FABIGAUDUS mendose pro Rabigaudus, 207. b.

Falago nepos Ermenoaræ, 104. a.

Fames in Italia & Gallia, 306. b. famis tempore annona a beneficiariis modico vendenda, 380. a. Benedicti Anian. tunc caritas, 263. a. 306. b. c.

Fanormatenfis pagus, 15. c.

Fardulfus abbas S. Dionysii, 260. b. 303. c. 305. c. 306. a. 337. b. 339. b. 358. b. 374. b. Carolum M. in Saxonia comitatur, 316. a. obit, 374. c.

S. Faronis meritis sanatus Lupus Ferrar. 581. c. 582. a.

Faroaldi ducis Spoletani litteræ ad Johannem VII. pro Farfa, 44. c. referuntur, 756. *

Fastrada regina uxor Caroli M. 221. b. 276. a. 278. b. ejus mors, & sepultura ad S. Albanum, 313. c. 314. a.

Fater, seu Fatericus abbas Cremifanensis, 242. b. 518. a.

Faventius raptus ab Augustino repenitus, 362. c.

SS. Faustini & Jovite mart. Brix. ecclesia monachis tradita, 618. b. translatione, 644. c. 645. a. brachium Casini, 56. c. 145. b.

Fausti vita S. Mauri laudata ab Amalario, 594. c.

Fedacus monachus Ovarrenfis, 407. b.

Fedeicus Borromæus episc. Mediolan. transfert corpora SS. Haimonis & Veremundi, 236. c.

S. Felicitatis corpus in monast. Bellilocensi, 616. c.

S. Felicitatis mart. corpus in monast. Doverensi, 641. a.

Felicus monachus affert caput S. Johannis-Baptistæ in monast. Angeriacense, 514. b.

Felix episc. orientalium Anglorum, 40. a.

Felix episc. Corifopitenfis, 588. a.

Felix episc. Urgellianus, 236. a. 304. c. ejus hæresis, 273. a. b. 274. a. b. 326. c. ei obicitur Benedictus Anian. 327. a. Ratiſponæ damnatus, Romæ errorem ejurat, 303. c. veteres errores novis cumulat, 326. c. ab Alcuino convictus errores abjicit, 326. c. relapsus tertium damnatus in concilio Francofordiensi, 311. c. 312. c. depositus Lugduni obit, 338. c.

Felices duo episcopi incertarum sedium, 225. a.

Felix abbas Obonenfis inficitur hæresim Felicianam, 273. b. c.

Felix presbyter donationem facit monast. Sirhiu, 121. c.

Felix clericus furatur reliquias SS. Severi &c. eas tradit Orogario episc. Mogunt. 583. a. b.

Felicis rogatu Walafidus Strabo scripsit vitam S. Blaimaci, 309. c. 310. a.

Felix monachus scriptor vitæ S. Guthlaci, 310. a.

Felix pater Abbonis patricii, 110. a.

Felix pater S. Jacobi eremitæ Bituric. 614. a.

Felix patruus Flaviani præceptoris Pauli diaconi, 238. b.

Feminae adjutrices, a S. Bonifacio adscitæ, 72. a. ne cohabitent in episcopis & monasteriis, 289. b. temere sibi velamen imponentes improbatæ, 520. b. ipsi aditus in basilicam monasterii prohibitus, 587. b. *vide* Mulieres.

Feolgildus episc. Cantuariæ, 363. c. 527. a. b.

Ferda, *vide* Werda.

Ferdensis episc. Waldgarius, 688. b.

Feria sexta carniem eius olim atquando permissus, 183. b.

Ferox abbas & conditor B. Mariæ de Organo, 373. a. b.

S. Ferreoli martyris ossa translata, 89. a.

Ferreolus

Ferreolus episc. de Jacca, 568. c.

Ferreolus abbas Beauensis, 175. b.

S. Ferrutii mart. reliquie Blidenfati, 242. a. 286. b.

Festi dies ut transigendi, 394. c.

Festuca membranæ infera donationis symbolum, 240. b. c. ad judicatio facta, 5. b.

Fidelis abbas Asturicensis, 273. b. 274. a. b.

Fidvvetenus Rothoni monachos restituit, 543. c. 544. c.

Figuræ ari incisæ, Caroli Magni in habitu Patricii, 228. b.

Habitus monachorum S. Dionysii, 254. monach. S. Faronis, 378. monachorum Fulde, præf. num. 5. montis Casini, 56. monast. Casinensis 57. monast. S. Galli, 570. Ludovici Pii sepulchri, 613. tumuli Ogerii & Benedicti, 376. S. Petri dantis Leonii III. claves & Carolo M. vexillum, &c. 343. Rargarii abbatis Fulde, 417.

Figuræ ligno incisæ, Bulla Pauli I. 181. Sigillum Teudicil. ducis, 257. effigies Godelgaudi presbyteri, 353.

S. Filiberti translatio Deas, 587. b.

Filioque, de hoc additamento controversiæ, 388. a. b.

Filum projectum in terram in testimonium perfectæ remissionis, 191. c.

Findanus Rhinaviæ reclusus, 351. c. 352. a. obit, 512. a.

Firmanus episc. Gualtariis, 241. a.

Firminus abbas Quercolorodæ, 76. b.

SS. Firmi & Rustici reliquie, 391. a.

Flabellum ad muscas a sacrificio abigendas, 539. c.

Flaccus-Albinus, *vide* Alcuinus.

Flavianus præceptor Pauli diaconi, 238. b.

Flavius Dameta vir clarissimus, 312. c.

Fleido episc. & abbas monast. Clingenfis, 437. c.

Flobargitus episc. Saltzburgi, 51. b. 106. a.

Flodomarus monachus S. Martini Turon. 450. b.

Florbertus ex abbate Stabulensi episc. Leodici, 128. c.

Florbertus abbas Glonnenfis a Ludovico Pio revocatus, 566. b. 739.

Florentia a Carolo M. relecta, 276. b.

SS. Florentini, &c. reliquie & ecclesia, 579. b. translationis historia referuntur, 741.

Florenti plures, 2. b.

Fiorus diaconus tum presbyter Lugdunensis, 614. c. in Amalario scribit, 593. c. 594. a. 595. c. 596. a. ejus cæmen de divisione imperii, 618. c. 629. aliud ad Moduinum episc. 629. c. martyrologium, 631.

Focoldus episcopus Autifiodorensis, 23. b.

Folberti donatio Sithienfis facta, 381. c.

Folcardus abbas S. Maximini Trevir. 599. a.

Folcardus presb. a Witichindo peremptus, 260. b.

Folco in Fuldenfis beneficus, 602. c.

Folcuinus episc. Teraunæ, 371. a. 411. a. 643. a. monachis Bertinianis restituit basilicam S. Mariæ, 611. c. 612. a.

Folcuinus abbas Augiæ, 687. c.

Folles, vasa quadam, 175. a.

Folradus, seu Fulradus abbas Laubiensis & S. Quintini, 350. c. 371. a. 410. b. S. Quintini basilicam instaurat, 411. a. b. c. ejus obitus, 484. b.

Folwicus episcopus, 414. b.

Fontanellenfes duo chronographi, 637. b. unus emendandus, 82. a. c. 107. c. 179. c.

Fontanetenfis pugna, 620. b.

Forojulienfis patriarcha, Paulinus, 234. b. *vide* Aquilegenfes.

Fortherens episc. Schireburnensis, 25. b. c.

Fortis abbas S. Vincentii Ovetensis, 199. c.

Fortis socius S. Walfridi, 141. c.

Fortunatus patriarcha Gradenfis abbas Mediani monasterii, 340. a. b. c. 456. b. 491. b. ipsum inter & monachos suos lis, 414. c. 415. a. an idem qui abbas Mediolani, 340. c. 415. b.

Fortunatus auctor monast. S. Petri Luccensis, 40. b.

Fortunius abbas Leigerensis, 563. c. 681. b.

Fulcuinus abbas Laubiensis, 127. c.

Fraericus vir illustris, 2. b.

Framagaudus reclusus, 567. b.

Francia regnum regnorum, 274. b.

Franci an auctores cultus B. Mariæ in Monte-Serrato, 497. c. 498. a. b. Franci cantores notam Romanam discunt, 278. b. Franci clerici & monachi in vestibus

modestiores Anglis, 330. b.

Francorum reges in monast. S. Dionysii enutriti, 64. a. ob quid Christianissimi dicti, 325. c. abbates S. Martini Turon. 451. b.

Franco episc. Cenomannorum, 344. b. obit, 423. a.

Franco II. episc. Cenomannenfis, 423. b. 494. a. obit, 553. b.

Franco episc. Leodii, 106. c. 129. a. 235. b.

Francofordiense concilium, 311. c. 312. a. b. ejus acta missa Romam, 313. a. & in Hispaniam, 312. c.

Franuario Oloriz Hispano donata ecclesia, 264. b.

Fratellus abbas, 410. b.

Frates conscripti in monasteriis, 608. a. 625. c. inter eos reges, 608. a. 625. c.

Frates conversi nondum instituti, 348. c.

Fratis nomen proprium monachis, canonicis etiam tributum, 66. a.

Freculfus episc. Lexoviensis, 597. b. 603. a. ipsi dicati Rabani in Pentathecum commentarii, 534. c. 535. a. scripsit libros duos chronicorum, 535. b.

Fredaldus episc. Narbonæ, 250. b.

Fredalius chorepiscopus, 218. c.

Fredbertus episc. Hagustaldi, 291. a.

Fredgarus continuator ultimus corrigendus, 215. a.

Fredegundis fundatrix monast. Vivariensis, 89. a.

Fredenicus I. Carolum M. inter sanctos referri curavit, 408. b.

Frieduis Tinenfe monasterium condit, 3. a.

Fremodo episc. Virduni & abbas S. Vitoni, 164. c. 236. a.

Frichorius S. Richarii institutor Hadrianus dictus, 584. a.

Frideburga piissima apud Sueones matrona, 663. b. c.

Fridegillus presbyter & monachus pius, 26. b.

Fridolina conditrix monast. Herdekenfis, 471. c.

Fridefwidæ virg. gesta, obitus, & cultus, 101. b. c.

Fridilo auditor Lupi-Servati, 635. b.

Fridogida regis Ethelardi conjux, 80. c.

Fridugifus, seu Fridegifus abbas S. Martini Turon. Sithienfis, &c. 300. b. 346. c. 347. a. 371. c. 397. b. 529. b. 540. b. 545. a. 553. b. 612. a. cognomento Nathanael, 361. c. 362. a. Alcuini discipulus, 397. b. c. sub eo monachi S. Martini sunt saculares, 405. 450. & S. Audomari, 450. c. 457. c. Sithienfis valde infestus, 457. b. c. in Cormaricenfes favorabilior, 457. c. 458. a. ejus obitus, 566. b. 588. b. fuit cancellarius, 451. b. 475. c. 477. c. 491. a. 494. c. 498. c. 508. b. 518. b. 546. b.

Friduricus, seu Fredericus episc. Trajecti, 535. c. martyr, 603. a. c.

Fricinga vervecina, 586. c. 590. b. c.

Frisingensis ecclesiæ constructio, monachi ibi instituti, 65. c. 66. a. ea Fuldenfi ut matri annum donum obtulit, 193. b. primi episcopi monachi, 84. a.

Frisingæ episc. Anno, 182. b. Atto, 83. c. Ario, sive Arpeo, 83. c. Corbinianus, 37. a. &c. Ercambertus, 83. c. 84. a. Erimbertus, 83. b. c. Hitto, 83. c. Otto, 246. c.

Frisones a S. Willibrordo conversi, 53. b. 116. a. eorum conversio frustra a S. Bonifacio tentata, 41. b. c. qui iis Radbodo duce mortuo prædicat, 53. b. & S. Willihadus, 222. b. & S. Liudgerus, 266. a.

Frodegarius comes, 235. a.

Frodo in S. Benignum beneficus, 365. b.

Frodeardus emendatur, 406. b. 556. c.

Frodoberri abbas Cellensis sepulchrum & miracula, 198.

Frodbertus abbas S. Petri Vivi, 341. a. 478. a. obit, 496. c.

Frodoinus abbas Novaliciensis, 110. b. 233. b. c. 234. a. obit, 424. c.

Frodoinus abbas in S. Germanum Paris. beneficus, 233. b.

Froja abbas S. Aniani in Septimania, 499. a.

Froilanus rex Hispaniæ, 196. c.

Fromista, seu Fromistanus abbas & conditor monast. Ovetensis, 199. b. c.

Frotarius episc. Bituricum, 670. b.

Frotaldus episc. Carnuti, 608. c.

Frotbertus abbas Glonnenfis, 496. c.

Frotagandus, *vide* Chrodegangus.

Frotharius episc. Petragoricenfis instaurator Palatii, 371. c.

Frotharius episc. Pictavenfis, 513. c.
 Frotharius ex abbate S. Apri episc. Tullensis, 340. c. 424. b. 440. c. 491. b. c. ordinatur ab episcopo Remensi, 406. b. ad eum reclamant monachi Medianenses, 415. a. b. junia & supplicationes indicit ob luporum infestationem, 415. c. monachos apud S. Aprum restituit, 577. c. 578. a. b. c.
 Frotildis mater Heribaldi episc. Autifodori, 521. a.
 Froyfelus abbas Surendensis, 364. b.
 Frugellus abbas Cateclarenfis, 506. a.
 Frutbertus pater Gumberti in Medianum-monasterium benefici, 18. b.
 Fuchbertus religiosus Romam a regibus Francorum missus, 220. a.
 Fulbertus episc. Cameraci, 569. b.
 Fulbertus puerulus martyr, 480. a.
 Fulchoreus frater Braidingi viii nobilis, 407. a.
 Fulcaricus episc. Tungrenfis, 202. a.
 Fulco episc. Remorum, 93. b.
 Fulco chorepiscopus Remensis & abbas S. Remigii, 351. a. 564. b. 607. c. 642. c. 659. b.
 Fulco abbas Fontanelle, 561. b. 573. b. 667. c.
 Fulco a. chapellanus & abbas S. Hilarii Pictav. 532. a. c.
 Fulco abbas Palmodii, 404. c.
 Fulco comes palatii, 592. b.
 Fulco miles conditor Bonæ-vallis, 623. c.
 Fulcoaldus episcopus Lugdunensis, 23. a.
 Fulcoaldus abbas Farfenfis, 110. c. 111. a. obit, 195. c.
 Fulcoaldus abbas S. Faronis, 377. c.
 Fulcoldus monachus Prumienfis, 635. c.
 Fulconinus episc. Wormatiæ, 560. b.
 Fulcranus, seu Fulcrandus episc. Lutevensis, 404. a.
 Fulcinius abbas Laubii, 127. c.
 Fulgentii libri ab Hommæo vulgati magno Fulgentio indigni, 539. c.
 Fulgentius presbyter Hispanus, 264. c.
 Fulgentius addititium Gothefcalci nomen, 681. c. 686. c.
 Fulgerius abbas Nantuaci, 184. b. 448. a.
 Fulradus abbas Dionysianus & archicapellanus, 15. c. 48. a. 49. c. 148. b. c. 149. a. 160. b. 161. c. 167. b. 168. c. 177. b. 193. c. 207. b. 210. c. 213. c. 214. a. 215. b. c. 229. b. 232. c. 264. a. b. 265. c. 270. a. 305. c. ejus patria, parentes, & quadam gesta, 149. b. c. capellanus Pippini ejusque filiorum, 218. a. 221. c. quanta apud eum gratia vulerit, 149. b. Romam mittitur, 148. a. quanti ponderis apud Romanos pontif. 149. b. c. obviam Stephano II. missus, 162. a. pontificem Urbem repetentem comitatur, 170. a. privilegia ei a Stephano II. concessa, 168. b. 180. a. in Italia relinquatur, 170. a. 174. c. Sanctorum reliquias affert, 180. b. c. ei scribit S. Bonifacius, 158. c. 159. a. monasteria ab eo structa, 180. b. basilicam S. Dionysii perficit, 253. c. ejus testamentum, 240. a. b. obitus, epitaphium & cultus, 269. b. c.
 Fulradus abbas Floriaci, 151. c. 314. c.
 Fulradus abbas, vide Fulradus.

G

GABRIELIS ARCHANGELI capitula duodecim, 493. a. 511. b. de ejus revelatione liber Eginhardi, 610. b. c.
 Gaguinus abbas Flaviniaci, vide Gaironus.
 Gaudulfus abbas Glannafolii, 277. c. monast. suscipere vertit, misere interit, 176. a. b.
 Gao in monast. Schlectdorfenf. beneficium, 341. b.
 Garebaldus, seu Garbaldus episcopus Tullensis, 21. c. 21. b.
 Gairefredus comes Parisiensis, 161. c.
 Gairchardus comes Parisiensis, 161. c.
 Gairfridus comes Britones cedit, 677. b.
 Gairinus comes pagi Parisiaci, 30. c. 161. c.
 Gairoldus comes frater Hilduini, 409. c.
 Gaironus, five Gayroinus, & Gaguinus abbas Flaviniaci, 67. a. 138. c. 139. a. 365. a.
 Gairulfus abbas Belluoci, 616. c. 617. a. 670. b.
 Galfridus abbas S. Faronis, 377. c.

Galindus comes Aragonum, 563. a.
 Galla patricia Romæ sanctimonialis, 373. e.
 Gallia, variaz Sarracenorum in eam impressiones, 88. ejus status & vitia sub Ludovico Pio, ea de re habita concilia, 518. c. 519. 520. ejus infelix status post mortem Ludovici Pii, 629. in ea recepti ritus & cantus Romani & liturgia, 184. c. 185. ejus præfules adorationis imaginum vocabulo offenduntur, 290. a. 311. c.
 Gallunus dictus S. Gallus, 31. c.
 Gallus a nepotibus S. Landeberti cæsus, 18. c. 19. b.
 Galterius abbas S. Theotfredi, 420. a. 667. a.
 Gamelbertus piissimus vir ex Bajoaria, 305. a. S. Gamo, 165. a.
 Gamo conditor cellæ Lemauensis, 5. a.
 Gaobertus episc. Pictavorum, 308. a.
 Gaozrich abbas, 242. b.
 Garganus mons, ibi monachi, 20. c. 21. a.
 Gariperga abbatissa monast. in Cingla, 147. a.
 Gasius Ximenes rex Navarrae, 563. a.
 Gasie comiti concessa Cella-Medulsi, 440. a.
 Gasindus in Gellonenfes benefica, 403. c.
 Gasterannus abbas, 572. b.
 Gassius (Jobus) depravator libri Paschasii Radberti, 539. b. S. Gaudentius apud S. Angelum quiescens, quis? 272. b.
 Gaudentius abbas S. Vincentii Mediolanensis Ambrosianæ basilicæ præfector, 546. c. 547. a. 573. a.
 Gauderamus abbas, 64. c. 138. c.
 Gaudiosa monacha Gellonenfis, 404. a.
 Gaufridus abbas Gellonenfis, 403. c.
 Gaufridus II. abbas Gellonenfis, 404. a.
 Gaufridus abbas S. Medardi, 504. c.
 Gaufridus comes, 592. b.
 Gaulanis abbatissa monast. in Cingla, 147. a.
 Gausbertus filius Bertrandi comitis, 573. c.
 Gausmarus abbas Bonæ-vallis, 623. c.
 Gausbertus frater Fulradi abbatis, 149. b. 240. a.
 Gausfelmus, seu Gotselmus filius S. Willelmi Gellon. 369. c. 370. c. 376. a. 484. c. 563. b.
 Gaucelinus comes, 364. b.
 Gauvipaldus episc. Ratifponæ, vide Goibaldus.
 Gauzbaldu cancellarius, 521. c.
 Gauzbertus cognomento Simon episc. Suecorum, 480. b. 519. b. a. Sueonum finibus expulsus, 663. a.
 Gauzbertus abbas Glannafolii, 490. a. b. 557. b. 665. a. ejus in fervando deposito fides, 621. b. c.
 Gauzbertus abbas Glonnæ, 674. c.
 Gauzibertus episcopus Romam missus, 220. a.
 Gauziolenus episc. Cenomann. 119. c. 120. a. b. c. 121. b. 202. a. 344. b. 490. b.
 Gauzlinus abbas Glannafolii, 621. c. 622. a. 665. c. 674. c. corpus S. Mauri e tumulo effert, 665.
 Gauzlinus pater Rorigonis comitis, 490. b.
 Gayleubus abbas Luxovii, 295. a.
 Geba abbas Augiæ, 105. c. 134. a. vide Keba.
 Gebahartus comes, 602. c.
 Gebawinus comes palatii, 602. c. 660. b.
 Gebehardus II. episc. Eistertensis, 199. b.
 Gebehardus abbas S. Remigii, 163. c.
 Gebehardus dux, 563. a.
 Gebuinus episc. Lugduni, 386. c.
 Gedeon episc. Vefontionensis, 294. 295. a.
 Gedeon rationalis dominicus, 252. b.
 Geila abbas S. Gratz, 648. b.
 SS. Gemini martyres, 47. a.
 Geminianus episc. Mutinensis, 258. a.
 Geminianus episc. Regienfis, 157. c.
 Gemmulus, seu Jammulus E. R. archidiaconus, 129. b.
 Genebaudus episc. Lauduni, 202. a.
 Genesius episc. Lugduni, 336. b.
 Genesius comes Arvernenfis, 58. a.
 Gennardus abbas Flaviacensis, 49. b.
 S. Genovefæ corpus Normannis ceptum, 657. a.
 Gentiliacensis synodus, 212. a. b.
 S. Genulfi reliquæ in monast. Stradensi, 513. b.
 Geofredus abbas Conchenfis, 401. c.
 Geolefibus, seu Gervilio episc. Moguntia depositus, 128. c.
 Georgii mart. reliquæ, & ecclesia, 138. b. 240. b.
 Georgius episc. Ambianensis, 331. b.

Georgius episcopus Romanus, 182. c.
 Georgius episcopus sanctissimus, 226. a.
 Georgius abbas Anianæ, 438. c. 452. a. Benedicti abbat. ad eum epistola 460. b. c. ejus obitus, 474. a.
 Georgius abbas Montis Oliveti, 340. a.
 Georgius Veneticus abbas S. Salvii prope Valentianus, organum hydraulicum ab eo compositum, 115. a. 511. c.
 Georgius abbas incerti loci, 591. b.
 Georgius bibliothecarius sedis apostolicæ, 441. c.
 Georgius primicerius cantorum, 184. c. 185. a.
 Georgius comes Madriacensis, 169. c.
 Geppan discipulus S. Bonifacii, 105. b.
 Geraldus abbas Gellonenfis, 403. c. 404. b.
 Gerardus episc. Cameraci, 237. b. 569. b.
 Gerardus abbas Novalicenfis, 110. b.
 Gerardus dux Spoletanus, 258. a. 478. c.
 Gerardus comes condit. monast. S. Fulcæ, 256. a.
 Gerardus comes Parisiorum, 193. c. 194. a. 232. c. 245. b.
 Gerardus comes instaurat. monast. Woromholtenfe, 50. b.
 Gerardus comes auctor. monast. Pulcraciensis & Vezeliacensis, 655. a.
 Gerardus comes, 610. b. fide Carolo fracta Lothario occurrit, 614. a. 615. b. vexat Glannafolienfes, 621. b.
 Geraus abbas Nigellenfis, 207. b.
 Gerbaldus diploma obtulit, 77. a.
 Gerbaldus monachus Schlierenfis, 246. b.
 Gerberga filia S. Willelmi Gellon. 370. b. c. 413. b. 525. b. in Ararim demersa, 563. c.
 Gerberta abbatissa S. Crucis Pictav. 476. c.
 Gerbertus seu Castus abbas Wisbekenfis, 471. b.
 Gerbodus episcopus depositus, 312. a.
 Gerfridus episc. Lauduni, 331. b.
 Gerfridus episc. Monasterienfis & abbas Werthinensis nepos S. Ludgeri, 385. a. 471. b. 602. c.
 Gerfridus monachos Rothoni instituit, 543. c. feqq.
 Gerhoh abbas, 414. b.
 Gerhohus episc. Eistertensis, 199. b. 276. c. abbatia Murbacensi donatur, 306. b.
 Gerhoh commissa bibliotheca Fuldæ, 360. c.
 Gerlo executor testamenti S. Ansegisi, 540. a.
 Germaniæ populi a S. Bonifacio conversi, 67. c. 68. a. 71. b. c. 72. iis scribit Gregorius III. 105. c. ejus misera facies tempore Caroli Martelli, 116. c. 117. a.
 Germanus patriarcha CP. Leoni Ifaurico obstitit, 212. a. S. Germani episc. Autifodori. translatio & vestimenta, 622. c.
 S. Germani episc. Paris. translatio, 111. a. 168. c. & miracula, 169. ejus corpus ob Nortmannos Cumbas translatum & reventum; ejus basilicæ violatores puniti, 657.
 S. Germani opidum prope Casinum, olim civitas S. Petri, 55. c.
 Germaniaci prope Aurelianum basilica, 317. a. & synodus, 641. b. c. 642. 643.
 Germund abbas Kengenbaci, 78. b.
 Gerniaca-curtis, ibi obit S. Rigobertus, 93. b.
 Geroldus sacri palatii archidiaconus, 611. a.
 Geroldus comes, 260. a. Augiæ sepultus, 341.
 Geroldus Pannonici limitis præfectus, 518. a. 529. b.
 Gerontocomium, id est diversorium senum, 55. a.
 Gerontius abbas Ferrariensis, 357. a.
 Gertrudis virgo sancta, 150. a. Carloburgi culta, 315. a.
 Gertrudis in Fuldenfes benefica, 315. a.
 Gervilio episc. Mogunt. vide Geoleobus.
 Gervinus I. abbas Centulæ, 636. b.
 Gerunda episc. Petrus, 324. b.
 Gerungus abbas Hirfaugæ, 635. c.
 Gerungus sacri palatii ostiarius, 491. b. missus in Italiam a Ludovico Pio cum Lothario, 469. b. monachus Prumienfis, 635. b. alius ab Hirfaugienfis, 635. c.
 Gervoldus ex episcopo Ebroicensi abbas Fontanelle, 287. b. 298. a. 312. a. 381. a. capellanus Bertradae reginae, 264. c. variis ad Offam regem legationibus fungitur, 287. b. c. ei regni negotiorum procuratio commissa, 287. b. Fontanelle scholam instituit, 287. c. obit, 380. a.
 Gervulus a Witichindo peremptus, 260. b.
 Gervardus palatii bibliothecarius, 511. c. amicus Eginhardi, 610. b. c.

S. Gerulii ecclesia & reliquæ, 44. c.
 Ghislemarus comes palatii, 5. b.
 S. Ghislenus, quid de ejus corpore fuit actum, 383. c.
 Gibelina recitula S. Faronis, 377. c.
 Giblinus abbas Ebersheimensis, 392. b.
 Gibuinus ex comite monachus Remigianus, 660. a. b.
 Gideon præpotens Aquitanus, 111. b.
 Gilbertus comes Narbonenfis, 153. a.
 Gilbertus diploma recognovit, 245. a. 258. a.
 Gimfridus seu Hieronymus abbas Palatioli, 209. b.
 Girberga (alii Berta) uxor Carolomanni regis eo mortuo se ad Desiderium regem Langobardorum recipit, 221. c. Carolo M. se cum filiis tradit, 226. b.
 Giseltruda conjux regis Aistulfi, 152. a.
 Gislarius presbyter sanctus, ejus translatio, 213. a.
 Gilla, seu Gifala & Gifela soror Caroli M. abbatissa Calenensis & S. Mariae Sufifion. 5. a. 290. b. 338. b. ejus navitas & baptismus, 181. c. Carolus M. eam ut matrem colebat, 219. b. ei commentarios in Johannem inscribit Alcuinus, 327. c. Alcuini ad eam epistolæ, 347. a. donationem facit S. Dionysio, 339. b. Calat novam basilicam struit, 347. a. 366. c. ægrotat, 366. c. obit, 391. c.
 Gilla filia Caroli M. 290. b. 301. c. 327. c. 347. b. 348. a. 379. c. Mediolani baptizata, 256. b. Adalgiso filio regis Langobard. destinata, sed non tradita, 219. b.
 Gilla Lotharii imperatoris filia, 195. b. 572. c.
 Gislardus Namneticæ sedis invalor, 678. b.
 Gislebertus episc. Noviomini & Tornaci & abbas Elnonenfis, 677. a. ejus obitus & epitaphium, 263. b. c.
 Gislebertus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Gislebertus comes Sueffionum, 503. c.
 Gislebertus comes, Lotharii filiam rapit, 671. a. ejus conjunctio cum ea improbara, 668. b.
 Gislecharius vir illuster, 194. a. 568. a.
 Gislemarus episc. Remorum designatus, sed rejectus, 421. c.
 Gislemarus apud Danos rem Christianam curat, 524. c.
 Gislemarus monachus S. Germani Paris. 608. b.
 Giso, seu Goso abbas, 218. c.
 Gisulfus abbas Casini, 223. c. 447. a. Theodemaro succedit, 319. b. obit, 436. a.
 Gisulfus abbas S. Christianæ apud Insabres, 478. b.
 Gisulfus abbas S. Petri, 247. a.
 Gisulfus dux Benevent. 293. b. in S. Benedictum beneficium, 146. c. ecclesiam S. Sophiæ inchoat, 147. a.
 Gisu episc. Mutinensis, 465. c.
 Gurburgis monacha Gellonenfis, 404. a.
 S. Glodofindis variaz translationes, 533.
 Glanna & Glonna diverfa, 490. c.
 S. Goaris translatio, 216. a. b. & miracula, 216. b. 384. a. b. Ludovicus Pius ab eo dolore pedum solutus, 635. c. ejus vita scripta per Wandelbertum, 611. b.
 Goarinus comes, 280. c.
 Godafredus comes frater Rudolfi episc. Bituric. 641. b.
 Godebertus episc. Andecavorum, ejus sacrum corpus in monast. S. Sergii, 16. a.
 Godefredus abbas Glannafolii, 665. c.
 Godefridus seu Gotofridus dux Alamannorum, 31. b. c.
 Godefridus, Drogonis filius, an nepos, 44. a.
 Godehardus episc. Hildensheimensis, 112. c.
 Godelgaudus decanus Remigianus, 351. ad 354.
 Godelina comitissa Perticensis construit ecclesiam S. Florentini, 579. b.
 Godelfadus abbas Nantuaci, 168. a. 184. b. 437. a. 447. b.
 Godinus abbas Divionensis, 95. c. 96. a. 104. a. 200. c.
 Godo abbas Novalicenfis, 109. c. 110. b.
 Godobaldus confcius necis S. Landeberti, postmodum abbas Dionysianus, 19. b. 48. a. 71. a. 75. b. 139. a. 149. a.
 Godebertus abbas Resbaci, 207. b. 398. c.
 Godofredus episcopus, 608. a.
 Godolaus, ejus in fide constantia, 68. b.
 Godolenus abbas Mariacensis, tum Nobiliacensis, 308. b. 532. b. c.
 Godolenus notarius, 382. c.
 Godolricus episc. incertæ sedis, 567. b.

Godolricus abbas incerti loci, 591. b.
 Goericus seu Gericus episc. Senonum, 5. b.
 Gogilenus abbas Vedastinus, 54. c. 107. c.
 Goibaldus, Gaubaldus, Garibaldus & Gauvipaldus episcopus Ratisponæ, 106. a. 109. a. 160. a. 193. b.
 Goibertus conditor S. Salvatoris Steulandensis, 381. c.
 Goibertus vir nobilis, 612. a.
 Gondacer monachus scriptor, 504. c.
 Gonfredus comes, 588. b.
 Gornaci ad Epitum patronus S. Hildevertus episc. Meldensis, 4. b. ibique humatus Guitmarus Centulæ abbas sanctus, *ibid.*
 SS. Gordiani & Epimachi corpora translata Campidonam, 159. c. 160. a. 228. c. 229. a.
 S. Gorgonii corpus in monast. Gorziense translatum, 208. b. c. 218. b.
 S. Gorgonii mart. translatio in Majus-monast. 669. c. 670. a.
 Gozbaldu episcopus an alter a Wirziburgensi, 604. b.
 Gozcelinus episc. Burdegala, 213. b.
 Gofuinus abbas Aquincensis, 504. c.
 Gothefridus seu Godefridus abbas S. Gregorii in Alfatia, 146. b. 218. a. 365. c. 437. c. 486. c. 501. c. 526. a. 546. b.
 Gothefcalcus se invitum a Rabano monachum factum fuisse queritur, 522. c. 523. 524. Dicitur Fulgentius, 681. c. 686. c. ejus varia fortuna, 681. b. c. publice virginitatis, 682. c. c. an ei faverit Lupus, 683. a. b. Walafridi ad eum carmen, 686. c.
 Gotteramnus magnificus ostiarius Beneventum a Carolo M. missus, 280. a.
 Gotthi a Saracenis fusi, 35. b.
 Goyla donationem facit S. Benigno, 95. c.
 Gozbaldu ex abbate Alaha inferioris episc. Wirziburgi, 487. b. 531. b. 560. a. 688. a. quando factus episc. 603. c. 604. a. 638. c.
 Gozbertus episcopus filius Silachi, 205. b.
 Gozbertus abbas Finuwangæ, 437. b.
 Gozperus seu Gosbertus abbas S. Galli, 530. c. 604. b. ejus electio post litem confirmata, 423. c. 424. a. basilica ab ipso inaugurata, 570. a. b. quin & totum monasterium restructit, 570. c. 572. a. regimen abdicat, 599. a. moritur, *ibid.*
 Gozbertus dux interfectus S. Kiliani, 150. a.
 Gozboldus Fuldensibus ablata restituit, 602. c.
 Gozlinus abbas S. Germani Paris. 686. b.
 Gozperus nepos Gozberti abbas S. Galli, 687. b.
 Gozperus vir potens, ejus custodiæ committitur S. Othmarus, 191. b.
 Gradenses patriarchæ, Fortunatus, 340. a. Johannes abbas S. Servuli intrusus, 456. b.
 Gradigifus episcopus, 410. b.
 Græci cum Romanis de eucharistiæ fide consentiunt, 539. a.
 Græci monachi Romæ, 167. a. 181. b. misti Latinis semel in anno officium in monast. Casinensi faciebant promiscuo sermone, 55. c. 56. a.
 Grafmarus decanus Gellonenfis, 404. b.
 Gratianus episc. Novariæ, 66. c.
 Gratianus abbas Casini, 197. b. 209. c.
 Gratiosus abb. S. Petri Cantuar, 28. a.
 GREGORIUS MAGNUS papa, 211. a. ejus festum apud Anglos & nomen in litaniis, 136. b. ejus corpus an translatum in monast. S. Medardi, 503. b. 504. b. c. ejus epistolarum in Gallia, 284. c. 285. a. ejus epistola respondentis ad interrogationes Augustini non inveniebatur in scriptis Romanæ ecclesiæ tempore S. Bonifacii, 101. b. ejus epistola ad Secundinum interpolata, 285. a. genuina est epistola, ubi de sufficientia unice merionis in baptismo, 334. b. codex sacramentorum scriptus a Lantberto jussu Godegauldi, 352. c. 354. a.
 Gregorius II, papa, 37. c. 46. a. 57. a. 65. b. 83. c. 155. c. 212. a. in locum Constantini quo anno successit, 42. a. Junior appellatur, 85. c. 86. a. præconibus evangelicis favet, 52. c. 65. c. 68. a. b. c. 85. c. S. Bonifacium benigne accipit, 52. c. eumque in Germaniam dirigit, 52. c. 53. a. ordinatum episcopum remittit in Germaniam, 68. a. b. c. eique tradit libellum institutionum ecclesiasticarum, 68. b. quinquam sit ille libellus, 68. c.

gratulatorias & adhortatorias S. Bonifacio scribit litteras, 71. c. 72. a. ejus responsa ad consulta Bonifacii, 75. c. in rem monasticam studium, 54. c. 55. a. 85. b. c. Petronacem hortatur, ut in Monte-Casino monasterium excitet, 55. a. 56. a. b. domum propriam in monasterium convertit, 55. a. aliud Romæ instituit, 55. a. alia instaurat, 55. a. obit, 85. b. ejus cultus, 85. c. memoria inscripta litteris aureis in breviario Oderisii abbatis, 85. c.
 Gregorius III, 75. c. 106. a. 212. a. 214. c. fit papa, 86. a. Junior-secundus appellatus, 86. a. 105. b. Bonifacio scribit, mittitque pallium, 86. b. eum benigne accipit, 105. b. in Germaniam redeuntis res dat epistolam, 105. c. ei gratulatur ob fortunatos successus, 108. c. mittit S. Willibaldum in Germaniam, 108. b. quam bene in monachos affectus, 86. a. b. monast. Laceriense restituit, 56. b. 86. a. aliud monasterium Romæ extruit, 86. a. postulat Caroli principis patrocinium adversus Liutprandum, 113. b. Liutprandum adit, ut exceptus ab eo est, 123. c. obit, 115. a. ipsi tribuenda institutio festivitatis SS. omnium, 646. c.
 Gregorius IV, 12. a. 367. c. 503. b. 526. a. b. 529. b. 675. b. Valentino succedit, 510. b. quæ ejus partes in defensione filiorum Ludovici Pii a patre, 554. 557. c. 558. a. a Lothario vexatur, 573. b. episc. postulant corpus alicujus sancti non se facilem præbet, 650. a. ejus opera, 646. c. obitus, 646. b.
 Gregorius episc. Ostiensis legatus Hadriani I. præfider concilio Calchutenfi, 288. c.
 Gregorius abbas Montis-oliveti, 272. a.
 Gregorius presbyter & abbas Trajecti ad Rhenum, 69. b. 71. c. 212. a. 270. a. adheret S. Bonifacio, 172. c. 173. a. cum Romam comitatur, 173. a. b. Frisonum pastor & rector instituitur, 172. c. curam gerit ecclesiæ Trajectensis, 173. b. hinc episcopus dicitur, 235. b. licet presbyter, 186. b. an a carnium esu abstinerit, 235. b. sub ejus disciplina traditur S. Liudgerus, 185. c. 186. a. b. alii ejus discipuli, 173. b. ejus caritas, 173. b. 235. b. paralytici per triennium laborat, 235. a. c. ejus pia mors, 235. a. b.
 Gregorius abbas incerti loci, 643. a.
 Gregorius advocatus S. R. E. 526. b. c.
 Gregorius notarius Palchalis I. papæ, 393. a.
 Gricinus episc. Verone, 390. b.
 Grifo seu Grippo Caroli Martelli ex Sonechilde filius, 113. c. 114. b. 132. c. 151. b. ei scribit S. Bonifacius, 140. a. in castello Arduennæ inclusus, 114. c. custodia elapsus, defectionem a fratre molitur, 139. c. sæpe victus, in fuga interficitur, 140. a.
 Grimaldus seu Grimoldus archiepiscopus & abbas S. Galli, 97. a. 414. b. c. 492. c. 495. b. 572. b. 599. c. 687. a. b. Homerus appellatus, 495. b. fit abbas S. Galli, 625. c. 626. a. b. c.
 Grimaldus abbas Weisacaburgi, 502. a. 563. a.
 Grimaldus abbas, 218. c.
 Grimbaldus in monast. Sithiensis fit monachus, 566. c.
 Grimbertus comes palatii, 16. c. 31. a.
 Grimo episc. Rotomagi, 107. c. 127. c.
 Grimo abbas Corbeie, 75. c. 48. b. 75. c. 154. a. legatus a Carolo principe ad Gregorium III. 113. b.
 Grimo abbas Trudonianus, 106. b. 598. c.
 Grimoaldus abbas Castrensis, 96. a. 404. b.
 Grimoaldus abbas Luxovii, 295. a.
 Grimoaldus dux Bajoariæ, 65. c. ejus illegitimum cum Piltrude matrimonium a S. Corbiniano improbatum, 65. c. 66. a. a sicariis interfectus, 66. a.
 Grimoaldus dux Beneventi, 279. c. 280. 342. b. obfces Carolo M. datus, 239. b. in Casinenses beneficium, 293. b. per insidias occidit, 446. c.
 Grimoaldus major domus regis, 2. b. 30. c. 31. a. 161. c. 185. c. interficitur, 19. b. 36. b.
 Grimoldus abbas Tollensis, 384. c.
 Grimulfrius donationem facit S. Dionysio, 220. c.
 Grinuara mater SS. Harlindis & Reinulæ, 102. c.
 Grippo Pippini Harlital filius, 2. b.
 Guago, ejus filius nepos Lupi-Servati, 580. b. 649. b.
 Gualdebertus abbas B. Mariæ de Organo, 373. a.
 Gualtarius episc. Firmanus, 241. a.

Guandebertus

Guandebertus abbas Farfæ, 195. c.
 Guarnario inscriptus opuscula Benedictus, 463. c.
 Gubanus abbas Glastoniæ, 118. a.
 Guenilo episc. Senonum, *vide* Wenilo.
 Guichardus abbas S. Germani a Pratis, *vide* Wichadus.
 Guichardus scholæ Martinianæ præceptor, 451. a.
 Guicpertus episc. Reatinus, *vide* Wicpertus.
 Guido comes Cenomannensis, 564. a.
 Guido comes, ejus tutelæ commissum monast. Arremanense, 675. c.
 Guido vicecomes Lemovicensis, 403. a.
 Guiffardus abbas Nantuaci, 184. b. 447. c.
 Guimundus, seu Wimundus episc. Eboraci, 684. b.
 Guigo ad ejus vicem diploma recognovimus. 382. c.
 Guillelmus abbas Divionensis, 478. b.
 Guillelmus abbas Novalicensis, 110. b.
 Guillelmus abbas Thieraprensis, 242. a.
 Guillelmi epistola ad suos Dionysianos de situ cellæ S. Dionysii de Vallibus, 372. b. c.
 Guinbertus abbas Gellonenfis, 403. c.
 Guinichifus dux Spoletanus, 297. a. b. 329. c. 338. a. 380. c.
 Guinichifus II. dux Spoletanus fit monachus, 478. b.
 Guinichifus filius Guinichifus II. ducis Spoletani, 478. b.
 Guirburgis uxor S. Willelmi Gellon, 369. c.
 Guitmarus, seu Widmarus abbas Centulæ, 207. b. Gornaci ad Epitum sepultus, 4. b. male cum S. Hildeverto confunditur, *ibid.*
 Gulwardus, seu Wlfardus abbas S. Martini Turon. non ex uno duo faciendi, 179. a. Romam ad papam a Carolo Magno missus, 179. a. 181. c. 226. a.
 Gulfofus presbyter inter principia census, 490. c. 491.
 Gumbertus comes, 202. a.
 Gumbertus, seu Cuntperus discipulus S. Burchardi, 150. a.
 Gumbertus quidam, pro ejus clericatu patrimonium, 615. c.
 Gumbertus donationem facit Mediano-monasterio, 18. b.
 Gundacer prior S. Maxentii, 562. a. b.
 Gundebertus episc. Senonum, 127. b.
 Gundecar monachus cum S. Bonifacio martyrio affectus, 171. c.
 Gundelandus primus abbas Laureshamensis, 103. c. 222. c. 228. c. 234. c. 235. a. sub eo res monasterii auctæ 220. c. mōnistrur ut de rebus monasterii disponit, 243. b.
 Gund-sindus Castellæ comes, auctor monast. S. Vincentii de Fiftolis, 324. c.
 Gundibrandus dux Florentinus, 195. a.
 Gundilanus conditor monast. Calogenfis, 670. c.
 Gundivalvus abbas Caunenfis, 679. c.
 Gundwaldus abbas Grandivallis, 218. b.
 Gundrada filia Bernardi patris Caroli M. 371. a. soror S. Adalhardi, 413. b. 464. c.
 Gundrammus monachus & conditor monast. Burenfis, 122. a. 123. a. b.
 Gundrammus levita, monachus non ligatus, 299. b.
 Gundrammus Cellæ Solæ præpositus & capellanus Ludovici regis Germaniæ, nepos Rabani-Mauri, 315. c.
 Gundualdus socius S. Walfridi, 141. c.
 Gundulfi-villa prope Tullum, 590. c. 644. c.
 Gunfiudus abbas S. Sulpicii Bituric. 458. b.
 Gunhardus episc. Namnetensis a Nortmannis obruncatus, 640. a.
 Guntardus ad quem scripta Amalarii epistola de spūto sacramenti, 595.
 Guntarius abbas S. Modesti, 600. c.
 Guntarus abbas S. Albini, 217. b.
 Guntaldus episc. Rotomagi, 668. b. c. 671. a.
 Guntaldus abbas Carrofi, 530. b.
 Guntaldus monachus a Ludovico Pio ad filios missus, 530. a. ejus ambitio, 536. a. 547. b.
 Guntbertus monachus Sithiensis scriba peroptimus, 381. c. 382. a. 612. a.
 Gunthardus comes, 264. b.
 Guntharius episc. Colonæ, 688. b.
 Guntharius, ejus in fide constantia, 68. b.
 Guntherius comes conditor cellæ Ottingensis, 178. b.
 Guntherus filius Tassilonis ducis, 242. a. b.
 Guntrada abbatissa S. Mariæ de Regula, 402. c. 438. c.

Annal. Bened. Tom. II.

Guntradius abbas Lesciensis, 204. c. 299. a.
 Guntramus abbas S. Martini Turon. 29. c. 91. c. 92. a.
 Guntramus abbas Murbaci, 230. a. 306. b.
 Gurebertus abbas Farfæ pessimus, 196. b. 224. b.
 Gutardus abbas S. Petri Cantuar. 101. a. 289. a. 363. c.
 Gurglacus abbas Glastoniæ, 118. a.
 Guthlacus eremita, 47. ejus gesta & obitus, 38. c. & seqq. ejus miracula, 380. b.
 Gutierus abbas S. Salvatoris de Superado, 264. b. c.
 Gutlindis monacha filia ducis Adalberti, 58. c.
 Gutta monast. S. Angeli Reatinum an concessit Paulo civi Reatino, 256. b. c.
 Gyrvum, portus Egfridi regis, 308. c. 310. b.

H

HABERILLA, seu Habrilia abbatissa Augiæ, 122. c.
 Habitus susceptione monastica professio, 261. a.
 Habitus monachorum S. Dionysii ad divina officia, & ad laborem, 253. c. 254. monachorum S. Faronis, 377. b. 378. Fuldensium, *in Praefat.*
 Habitus monasticus in canonicum conversus, 482. b.
 Hadamarus abbas Fuldæ, 126. b.
 Hadegaudus abbas S. Michaelis ad Mosam, 453. b.
 Hadelbodus episc. Colonæ, 500. c.
 Hadeloga filia Caroli Martelli abbatissa Ochfnostrutenfis, 144. a. 205. c.
 Hado Corbeie abbas, *vide* Addo.
 Hadovulfus monachus, *vide* Batevulfus.
 HADRIANUS I, papa, 93. c. 149. b. 159. c. 165. c. 167. c. 168. a. & c. 172. b. 332. a. Stephano III. succedit. Desiderio regi restitit, 224. Caroli M. implorat auxilium adversus Langobardos, 226. b. c. ei se Langobardorum pars dedit, 226. c. non concessit Carolo M. jus eligendi papam aut episcopos, 227. eum denuo in Italiam vocat, 231. c. 232. a. 256. a. b. decreta synodi Nicænæ II. probavit & Carolo M. misit, 290. a. ejus querelæ ad Mag-narium abbatem S. Dionysii, 296. a. b. obit, studium Caroli M. pro ejus animæ relevatione, 298. c. 318. a.
 Hadrianus abbas S. Petri Cantuar. obit, 27. c. 28. a.
 Hadrianus alias Frichonus, S. Ricarii institutor, 584. a.
 Hadulfus ex abbate Nobiliacensi episc. Atrebatum, 54. c. ejus elatio et tumultus, *ibid.*
 Hadviggis abbatissa Herfordensis, 501. b.
 Hæres episc. Fisingæ, *vide* Aribi.
 Hæreses, contra eas ecclesiam defendere debent monachi, 322. b. 326. b.
 Hæreticorum genus, 509. b. 539. a.
 Haganonis episc. Bergomenfis epistola ad Rampertum, 618. c. 619. a.
 Haganonis testamentum pro S. Martino Turon. 450. b.
 Hagino abbas, 78. a.
 Haginus comes, 235. a.
 Hagio vir illustris, dicitur Hariulfus, 17. b.
 Hagnaldus abbas, 78. a.
 Hagnau, pagus, 16. a.
 Haguftaldensis ecclesia a monachis possessa, 87. c. 290. c. episcopus deficit, 416. a.
 Haguftaldensis episc. Acca, 87. c. Alchmundus, 391. a. Eata, 24. c. Fredbertus, 291. a. Johannes, 4. b. Tilbertus, 290. c.
 Haicho frater ducis Adalberti donationem facit monast. Honaugienfis, 59. b. charta refertur, 696.
 Hailealdus, vir illustris, 33. b.
 Haimericus Lotharianæ partis fautor, in Glannafolienfes iniquior, 621. b.
 Haimo, seu Hemmo & Aimo, ex monacho Fuldensi & abbate Herfeldensi episc. Halberstati, 360. a. 627. b. c. 628. a. 656. b. 663. c. an dicitur Præclarus, 656. b.
 Haimo abbas SS. Faustini & Jovite Brit. 645. a.
 Haimo abbas S. Germani Pratenfis, 483. b.
 Haimo auctor parthenonis Medensis, 236. c. ejus cultus & reliquiæ, *ibid.*
 Hainardus cancellarius abbas S. Michaelis ad Mosam, 453. b.
 Hainmarus episc. Antifodori, 63. a.
 Hainradus abbas S. Vincentii ad Vulturum, 247. c. 257. a.

K K K K K

Haino comes Foro-Julienfis, 397. c.
 Halanus, seu Alanus abbas Farfae, 191. c. 196. a.
 Halbertidenfis epifcopus parus erectio, 259. c. epifc. Haimo seu Hammo, 627. b. &c. S. Hildegrimus, 259. c. Theotrigimus, 602. c.
 Halbertus diaconus in S. Sulpicium beneficus, 458. b.
 Haldefredus notarius, 64. b.
 Haleboldus abbas incerti loci, 330. a.
 Halerona uxor Rabennonis, fauclimonialis effecla in thorum male reuocata, 280. b. 713.
 Haltigarius epifc. Cameraci, 429. c. 465. c. 484. b. 495. a.
 Halo uicedominus Reatini epifcopi, 154. c. 241. b.
 Hammaburgum a Danis uafatum, 662. c. 663. a. fedes epifcopalis erecla, 528. c. 565. b. huic unitur Bremenfis, 688. a. b.
 Hammaburgi epifc. S. Anfcharius, 528. c. &c. S. Rambertus, 261. a.
 Hanno epifc. Veronae, 391. a.
 Harbertus abbas Laubii, 484. b. 607. b.
 Hardelenus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Hardericus comes, 164. b.
 Hardigarius presbyter miffus ad Sueones, 663. b. c.
 Hardradus abbas Sitchienfis, 170. c. 217. c.
 Harduinus presbyter in Dervenfis beneficus, 508. b. 547. c.
 Harduinus monachus S. Medardi, 559. b.
 Harduinus monachus Fontanellae, 162. c. 287. c.
 Harduinus filius Angilberti an alius ab Harnido, 288. b.
 Haribertus, seu Heribertus abbas Murbaci, 78. a. 200. b. Romam miffus a Pippino, 212. c. 213. a. obit, 229. c.
 Hariboldus abbas, 78. a.
 Hariolfus epifc. Lingonum, uide Herulfus.
 Hariulfus uir illuftris, 17. b.
 Harlindis abbatiffa Eikenfis pia gefla, 102. c. 103. a. & mors, 128. c.
 Harnidus filius Angilberti ex Berta, 288. a.
 Harucho abbas Ambarbarici, 324. b.
 Hartmannus abbas Ebersheimenfis, 392. b.
 Hartmotus abbas S. Galli, 626. a. b. c. 628. c. 631. a.
 Harttradius comes auctor primae in Carolum M. conjurationis, 276. a.
 Harttricus epifc. ex Mauri-monasterio, 518. a.
 Hata donationem facit S. Gallo, 122. b.
 Harthamarus, seu Bartharadus epifc. Patherbrunnenfis, 418. a. 468. b. 469. a.
 Hatto, seu Hauto & Herro, epifc. Auguftenfis, 393. c. 396. c.
 Hatto abbas Fabarienfis, 546. b.
 Hatto abbas Fuldae Bonofus dictus, 359. c. 360. a. 649. b. 656. a. in locum Rabani fuffectus, 632. c. 633. a. ejus ad Gofthalcum epifc. 523. b.
 Hatto comes, 602. c.
 Hatto auctor monaft. Ratforfenfis, 416. b.
 Haunepertus abbas Farfenfis, 44. c.
 Hauto abbas Stabulenfis & Dervenfis, 507. b. 547. c. regularem difciplinam in monaft. Dervenfi reftituit, 507. c. 508. a. b. obit, 584. b.
 Heaburga abbatiffa, 13. b.
 Heaburga filia Eangythae, 13. b. 190. b.
 Hebraorum computum fequitur V. Beda, 98. c.
 Hebroardus comes palatii, 297. b.
 Hebroinus comes, 132. c.
 Heefridus abbas Glonnae, 679. b.
 Hed comes conditor parthenonis S. Viti, 585. b.
 Hedda, five Heddius epifc. occidentalis Saxonum, 39. b. obit, 12. b.
 Heddo abbas Corbeiae, 576. c. 577. a.
 Hegilvich abbatiffa Calenfis, 391. c. 541. c. 555. c.
 Heidemannus miffus dominicus, 555. b.
 Heilvica abbatiffa, quae, 486. b.
 Heimericus filius Cancoris comitis, 203. b. 220. b. monaft. Laurehamenfe a patre conditum fibi vindicare tentat, 234. c. caufa cadit, 235. b.
 Heimo abbas Magniloci, 446. a.
 Heimo monachus S. Germani Parif. 608. b.
 Heinricus epifc. Sabonenfis, 220. a.
 Heiradus abbas Reomaenfis, 63. a.
 Heitulfus, seu Haitulfus epifc. Moguntinus, 417. b. 444. a. 445. b. 472. c. an fuit abbas Weiffenburgi?

414. b. Riculfo fuccedit, 414. b. bafilicam Fuldenfem & coemeterium dedicat, 454. a. b. c. ei dicat Rabanus libros de institutione clericorum, 455. b. obit, 502. a.
 Helaidus abbas Dionyfianus, 48. a. uide Chillardus.
 Helaris fluuius is eft Elaver, 420. b.
 Helboradus, seu Heboradus abbas, 218. c.
 Heldebonus epifc. Antipolitanus, 517. c.
 Helidricus abbas S. Germani Antifiodor. 317. c.
 S. Helena transfata ad Altum-Villare, 689. a.
 Helenenfis epifc. Salomon, 553. c.
 Helfricus comes, 602. c.
 Helias epifc. Tricafinus Lotharianae partis fautor, 560. a. lue extinctus, 575. c.
 Helias abbas Conch-nfis farctus, 401. c.
 Helicobrunum palatium regium, 638. c.
 Helimbruch filia S. Guillelmi Gellon. 369. c. 370. c. 525. b.
 Helingaudus epifc. Werdenfis, 529. a. 602. c.
 Helifchar cancellarius abbas multorum coenobiorum, 467. b. 480. c. 510. c. 515. a. 535. b. 567. c. fi abbas Centulae, 473. b. Benedicli abbatis Indenfis amicus, 460. a. c. 462. a. exfulat, 536. b. 539. b. obit, 599. a. cancellarius, 420. c. 422. c. 438. a. 416. a. 451. c. 475. c.
 Helmgaldus comes Refbaci fepultus, 398. a. b. ejus epitaphium, *ibid.*
 Helmgaudus uir illuftris, 126. c. 161. c. 194. a.
 Helmericus, five Olimricus abbas Laurehamenfis, 243. b. obit, 270. a.
 Helmericus notarius, 203. b.
 Helmonenfis ecclefia cathedralis, 87. c.
 Helmywinus in S. Emmerammum beneficus, 259. c.
 Hemgillus abbas Glattonenfis, 15. c.
 Hemina uini Benedictina qualis? 283. b. c. 434. c. 435. a.
 Hemmingus Danorum rex, 388. c. 397. b.
 Hemmo epifc. Halberftatenfis, uide Haimo.
 Henarchus abbas Foffatenfis, 450. a.
 Henchenradus epifc. Parifienfis, 232. c. 337. a.
 Henricus epifc. Conftantiae, 605. b.
 Henricus abbas Manfae, uide Hunnicus.
 Henricus Henezo abbas S. Michaelis ad Mofam, 21. b.
 Henricus dux Burgundiae, 347. c.
 Henricus dux Foro-Julii, 318. a. b. c. ejus caedes a Carolo M. vindicata, 342. b.
 Herbernus proabbas Majoris-monaft. 644. b. is eft Ebreucus cufios, 618. c. 659. a.
 Herbertus epifc. S. Dionyfii, 168. b. 180. a. 215. b.
 Herbertus abbas S. Genovefae Parif. 657. a.
 Herbertus filius S. Willielmi Gellon, 370. b. luminum amiffione multatus, 528. c.
 Herebaldus abbas Ebersheimenfis, 392. b.
 Herebaldus poftea abbas Tinemurenfis, denuo baptizatur, 25. a.
 Herebertus comes Vivarienfis inftaurator monaft. Crudatenfis, 438. a.
 Hereburga abbatiffa Vetadunenfis, 24. c.
 Herefordenfis ecclefia cathedralis, 87. c. epifc. Cuthbertus, 112. a.
 Herepertus abbas S. Vincentii ad Vulturum, 110. b. 236. c.
 Heribaldus, seu Heriboldus epifc. Antifiodori, 511. a. 552. b. 580. b. 652. a. 655. c. transfert corpus S. Germani, 622. c. Lotharianae parti fauet, 560. a. in Caroli Calvi gratiam receptus, 622. c. 623. a.
 Heribannum, multa quaedam, 434. c.
 Heribertus epifc. Mediolani, 384. c.
 Heribertus abbas Gemetici, 589. c. 590. a.
 Heribertus pater reginae Bertradae, 126. c. 201. c.
 Heriburga foror S. Ludgeri, 385. a.
 Hericus, five Ericus abbas Centulae, 410. a. b. obit, 473. b.
 Hericus, five Heiricus monachus S. Germani Antifiodor. 627. c. 628. a. b. c. auditor Lupi, 635. b.
 Heriduch, seu Heridagus presbyter, Saxoniae tranfalbianae epifcopus deftinatus, 529. a. 565. b.
 Herigarius nobilis Succus baptizatur, 525. a. ejus obitus, 663. b.
 Herimannus epifc. Nivernenfis, 581. c. 620. c. ejus testamentum, 686. b.
 Herimbertus, seu Heribertus abbas Fontanellae, 667. c.
 Heriolodus rex Danorum baptizatus Anfcharium fecum ducit, 500. b. c. 591. a. 524. b. c.

Hericus, five Henricus abbas Miciaci, 588. c. 592. a. b. Coubionenfis, 641. b. 642. a. 643. b. obit, 643. c.
 Heriwinus comes, 216. b.
 Herlebertus abbas S. Benigni, 655. c.
 Herlegautus abbas S. Benigni Divion. 365. b. 516. c. 517. a.
 Herlemundus epifc. Cenomannenfis, 28. c. 29. c. 119. c. 120. a. duo condit monasteria, 29. b. oculis priuatur a Gauzioleno, 120. a.
 Heruinus comes, 202. a. 501. c.
 Hermannus Skenchus bibliothecarius S. Galli, 571. a.
 Hermelinda conjux Luponis ducis Spoltani, 154. b.
 Hermenaldus abbas Anianae, 599. c.
 Hermembertus abbas Nobiliaci, 239. c. 308. a. b. 532. b.
 Hermenegildus inftaurator S. Saluatoris de Superado, 264. c.
 Hermenfridus epifc. Bellovacii, 389. c.
 Hermengaudus abbas S. Michaelis ad Mafupiam & epifc. 22. b. 222. c. 223. a.
 Hermengaudus abbas Affinienfis, 568. c.
 Hermenlandus abbas Antrenfis, 384. a. regimen abdicat, 22. b. moritur, 57. c. 58. a. ejus reliquiae, 640. a.
 Hermericus conditor Argentoigli, 348. b.
 Hermentrudis abbatiffa Jotri, 676. c. 677. a.
 Hermeris abbas Cafinenfis, 197. b.
 Hermesindis comitiffa, 324. b.
 Herimiffidus pro raptam Rabennonis uxorem ab eo occifus, 280. b. 713.
 Hermoaldus abbas Leonenfis, 195. c.
 Hermodus abbas auunculus Herimanni epifc. Nivern, 686. b.
 Hermodus cancellarius Pippini regis Aquitan. 590. a.
 Hermor epifc. Aletenfis, 588. a.
 Herolf chorepifcopus, 84. a.
 Herolphus conditor parthenonis apud Forum Julium, 534. b.
 Herodis abbatiffa Hoemburgenfis, 58. c.
 Herfindis duciffa Burgundiae, 347. c.
 Herfindis nobilis femina monaft. Blangiacenfe reftituit, 75. a.
 Herulfus epifc. Lingonum, 233. a. monaft. Eleuangenfe condit, 205. a. in monasterium fe recipit, 175. c. obit, 255. c.
 Herueus uir clarus fratrem fuum confodit, 665. c.
 Hefperia, id eft occidentales Germaniae regiones, 72. a.
 Heflae comes, 602. c.
 Hefper S. Bonifacium ad fidem conuerfi, 67. c. 71. b. c.
 Hettanus pater S. Imminae, 150. a.
 Hetti ex abbate Mediolaci epifc. Treuironum, 97. a. 340. c. 372. c. 414. c. 440. c. 529. a. 594. c. 595. c. S. Caftoris monaft. condit, 577. b. ejus obitus, 677. b.
 Hetto, seu Heyto epifc. Bafilae & abbas Augiae, 341. b. 374. c. 375. a. 397. b. 492. c. ad Graecos legatus, 397. c. 398. a. ejus capitulare, 424. b. Augiam fe recipit, uirtm priuatum acturus, 485. c. 486. a. obit, 584. a.
 Hetto abbas Fuldae, 594. c.
 Hidburga uirgo Angla, 12. b.
 Hieremias ex monacho Centulenfi & abbate S. Columbae epifc. Senonum, 357. a. 449. c. 493. c. 495. a. 588. b. c. 594. c. Magno fuccedit, 449. a. b. praecipuum obtinet pro reformandis monasteriis urbis Senonum, 477. Mauriaci cellam adificat, 478. a. post ejus obitum uacat ecclefia Senonenfis, 521. a.
 Hieremias cognomen S. Adalhardi, 499. a. c. & Wala abbas, 537. a. 538. b.
 S. Hieronymus, ejus erga bafilicas martyrum reuerentia, 514. b. ejus epifc. Franco-Gallicis litteris fcriptae, 200. b.
 Hieronymus filius Caroli Martelli, 114. b. 170. a. 371. a. 611. c. abbas S. Quintini, 411. a.
 Hieronymus rationalis dominicus, 252. b.
 Higbaldus epifcopus Lindifarnae, 27. a. 291. a. eum confolatur Alcuinus, 308. c. 309. a. b.
 Hilenfes monachi Romanos ritus recipiunt, 45. a. inter eos quidam femper epifcopi, qui Piclorum nationem adminiftrabant, 88. a.
 Hilarinus monachus S. Sequani martyr, 89. b.
 S. Hilarius epifc. Carcaffonae, ejus reliquiae, 251. c.
 S. Hilarus confeffor, ejus reliquiae, 240. a. b.

Hilarus abbas conditor monaft. Galactenfis, 141. b.
 Hilboldus abbas Glonnenfis & Herenfis, 496. c. 565. c. 587. b. 656. c.
 Hildebaldus, seu Hadabaldus epifc. Colonienfis, 317. b. 323. c. 397. b. 421. a.
 Hildebaldus epifc. Matifconenfis, 494. b. c.
 Hildebaldus grammaticus in monaft. S. Michaelis ad Mofam, 453. a.
 Hildebertus epifc. Coloniae, 161. b.
 Hildebertus abbas Fontanellae, 2. a.
 Hildebrandus epifc. Sagienfis, 642. c.
 Hildebrannus abbas S. Benigni Divion, 365. b. 442. c.
 Hildegardis, seu Aldegardis abbatiffa Sueffion. 366. c.
 Hildegardis regina uxor Caroli Magni, 159. c. 221. b. 273. a. 228. c. 256. a. 260. a. 308. b. 609. c. conditrix uel donatrix monaft. Campidonenfis, 229. a. quor annis in conjugio fuerit, 265. a. b. obit, 264. c. humata apud S. Arnulfum, 265. a. b. c.
 Hildegardis filia Caroli M. 265. c.
 Hildegardis filia Ludouici regis Germaniae, 486. c.
 Hildegardis monacha Remenfis, 423. a.
 Hildegardis uxor Burchardi fundat monaft. Brajacenfes, 32. c.
 Hildegarius epifc. Cameraci, 383. c.
 Hildegarius epifc. Coloniae, 161. b.
 Hildegarius comes, 308. b. 442. c. 443. a.
 Hildegiffus abbas Duiferenfis, 364. c.
 Hildegrimus epifc. Catalauni & Halberftadenfis, 259. c. 384. c. 627. b.
 Hildewardus, seu Hildoardus epifc. Atrebatum, 331. b.
 Hildegundis foror Hincmari, 482. c.
 Hildelita abbatiffa Berkingenfis, 10. a. 12. b. 13. a. 42. b.
 Hildemannus epifc. Bellovacii, 389. c. 499. b. 540. a. c. 541. c. 564. a. 567. a. b. ejus facta & obitus, 671. c. 672. a.
 Hildemarus monachus Francus in Italia monafticae uirae ex-cultor, 618. an ipfius eft commentarius in regulam S. Benedicli, 619. ejus epifc. ad Urfium epifc. Beneuenti, 619. b. refertur, 743.
 Hildepertus dux, ejus placitum pro Farfa, 280. b. refertur, 713.
 Hildeprandus rex Langobardorum, 113. b. Liutprando fuccedit, 123. c. diploma pro ecclefia Placentina, 124. refertur, 705. c. regno deiecltus, 124. a.
 Hildeprandus dux Spoletanus, 232. a. 247. a. ejus placita pro Farfa, 241. a. b. 256. b. c. in Cafinenfes beneficium, 293. b.
 Hilderadus comes, 232. c.
 Hildericus abbas Cafini, 566. c. Pauli diaconi difcipulus, cujus epitaphium fcripfit, 237. c. 238. a. 341. c. 342. a. refertur, 716.
 Hildericus abbas Caunenfis, 679. c.
 Hildericus abbas Elnonenfis, 667. c.
 Hildericus abbas Farfae, 647. c.
 Hildericus abbas Laubienfis, 410. b. inuafor, 350. c.
 Hildericus Cafaldus Farfae donat. monaft. S. Jacobi, 280. c.
 Hildevertus epifc. Meldenfis, Gornaci ad Eptam honoratus, 4. a.
 Hildi, seu Hildiuuinus epifc. Virduni, 583. b.
 Hildigiffus abbas Dulerae, 567. c. 617. b.
 Hildinesheimenfis epifcopatus erectio, 259. c. epifc. Godehardus, 112. c.
 Hildoardus epifc. Cameraci & Atrebatum, 509. b.
 Hildoinus abbas S. Michaelis ad Mofam, 453. b.
 Hildolfus abbas Etinheimenfis, 200. a.
 Hildradus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Hildricus epifc. Meldenfis, 483. a.
 Hildudis filia Caroli M. 379. c.
 HILDURINUS archiepifcopus & abbas S. Dionyfii, 409. b. 415. b. 475. c. 481. c. 482. c. 483. a. 491. b. 494. b. 504. a. b. 514. c. 515. b. c. 516. a. 530. a. 535. c. 541. c. 578. c. 591. b. 607. c. 608. 687. b. ejus partes in reformando S. Dionyfii monaft. 548. & feqq. monachis bonorum partitionem concedit, 551. c. 552. a. b. abbas etiam S. Germani Parif. 483. b. portionem bonorum dat monachis S. Germani, 521. 522. abbas S. Medardi, 511. b. 512. a. novam bafilicam condit, 480. c. 481. a. b. ejus auctoritate S. Sebafiani corpus obitu-

nent Sancti-Medardensis, 502. c. 503. multas abbatias cur tenuit, 483. b. Romam comitatur Lotharium, 488. a. dignitatis privatus exfulat, 531. c. 532. a. ab exilio revocatur, 536. b. non tamen in archiepiscopi dignitatem restitutus, 556. c. scribit Areopagitica, 574. b. c. 575. an primus auctor areopagiticus, 575. a. b. corpus S. Viti concedit Warino, 585. a. Carolo relicto Lothario occurrit, 614. a. ejus obitus, 615. a. b. 620. b. elogia, 409. c.
 Hilduinus abbas alter a Dionysiano, 608. a.
 Hildulfus ex episc. Trevirensi abbas Medianensis, 163. b. obit, 17. a. b. c.
 Hildulfus Hirsaugiensis scholæ præfectus, 602. a.
 Hilmeradus episc. Ambiani, 684. a.
 Hilpericus abbas Arulensis, 324. c. 325. a.
 Hilpericus pictor, 673. c.
 Hilfredus rector cellæ S. Petri Turon. 450. b.
 Hiltibaldus episc. Coloniae. 407. c.
 Hiltrudis sacra virgo, 204. c. obit, 299. a.
 Himiltrudis a Carolo M. repudiata, 219. b. an revocata, 211. a. b.
 Hilmiltrudis mater Ebonis episc. Remensis, 421. c. 422. a.
 Hincantus in Rothomenses iniquior, interit, 544. c.
HINCENIUS episc. Remorum, 93. b. 319. b. 350. a. 351. a. 467. c. 476. a. 531. c. 536. b. 608. a. 642. c. 654. b. c. 661. a. 668. b. 556. c. ejus patria & parentes, 482. b. c. ei adhuc laico donatio a rege facta, 654. c. apud S. Dionysium monachus, 482. a. c. 483. a. abbas Flaviaci & S. Mariae Compend. 483. a. 485. a. 660. a. fit archiepiscopus, 659. b. c. ad eum recens ordinatum epistola Lupi, 659. c. ejus probata ordinatio in concilio Paris. 671. a. Gothefcalcum exagitat, 682. b. c. 686. c. apud Lotharium imperatorem infimulatus, se purgat, 689. b. c. cum eo non consentit Lupus, 683. a. 684. a. bona fide retulit additamentum epistola Gregorii M. ad Secundinum, 285. a.
HINCENIUS episc. Lauduni, ejus patria, 482. c.
 S. Hippolyti mart. translatio, 130. b. reliquiae, 180. b. c. 240. b.
HIPPOLYTUS episc. Bellicensis, & abbas Condatescensis, 183. c. 184. a. 207. a. 295. c.
 Hirmentrudis uxor Caroli Calvi, 625. b. 638. c. 677. b.
 Hirmingardis uxor Ludovici pii, 75. a. 408. c. 427. b. c. Remis augusta coronata, 421. b. Andecavis an sepulta, 446. c.
 Hirmingardis uxor Lotharii, 195. b. 572. b. c. 576. a. 664. c. 689. b.
 Hirmimaris diaconus notarius imperialis, 451. a. 453. c. 475. c. 498. c. 546. b. 551. b. 553. b. 555. b. 556. b. 565. c. 566. b. 567. c. 605. a. 609. c. an is qui Ermenmarus abbas S. Trudonis, 598. c.
HIRMUNDUS episcopus, 410. b.
 Hispaniarum clades a Sarracenis, 35. b. hinc in rebus Hispanicis penuria, 35. c. 36. a. b. partem recuperat Carolus M. 298. b. ibi ecclesiae a Laicis possessæ, 264. c.
 Hispani in Asturicibus montibus delitescentes tantisper respirant, 196. b.
 Hispanici scriptoribus quæ adhibenda fides, 35. c. 36. a. b.
 Hispanicorum sanctorum historia fabularum portentis deformata, 35. c.
HITHERIUS, seu Iterius abbas S. Martini Turon. & palatii archicancellarius, 92. a. 179. a. 265. c. 308. b. 345. c. monast. Cormaricenum condit, 299. c. 300. a. ejus præceptum refertur, 714. obit, 320. a. notarius, 210. c. 213. c. 214. a. 217. b. 220. c. 222. c. cancellarius, 226. c. 229. b. 232. b. 245. a. 287. a.
 Hitto episc. Frisingæ, 83. c. 268. b.
 Hitto episcopus incertæ sedis, 459. b.
 Hodingus episc. Cenoman. 120. b.
 Homerus adscriptum nomen Angilberti, 266. b. c. 267. a. 300. c. & Grimaldi archiepiscopi, 495. b.
HOMILIARIUM Alcuini, 316. a. 329. a. V. Bedæ, 329. b. Pauli Warnefili, 328. b. c. 329. a.
 Honaugæ episcopalis sedes non fuit instituta, 60. a.
 Honesta mater Gregorii II. papæ, 55. a.
 Honorius episc. Cantuariæ, 28. a.
 Horicus princeps Nortmannorum, 657. b.
 Hormundus abbas Maricolenis, 15. c. 148. c.
 Hospites monachi a secularibus secreti, 433. a. monachi vel etiam clerici in communi refectorio reficiant, 431. c. 432. a. non item laici, *ibid.*

Hrodharth abbas, 242. b.
 Hrodradus Hospitalarius Corbeiz-novæ, 480. b.
 Hroo in Fuldenfes beneficis, 602. c.
 Hruothildis abbatissa Palatioli, 97. a.
HUCBERTUS episc. Meldensis, 483. a.
HUCBERTUS episc. Tungrorum, 19. b. ejus corpus Andaginum translatum, 16. b. c. 441. a. miraculum, 606. c. 607. a.
HUCBERTUS Bajoariorum dux, 83. a. vincitur a Carolo principe, 66. a.
HUCBERTUS monachus Britanniacensis, ejus vita, 264. c. miracula, 165. a.
HUCBERTUS frater Theutbergæ reginæ in Laubienfes iniquior, 607. b.
HUCBERTUS rector basilicæ S. Marcelli Cabilon. 245. c.
HUCERANDUS abbas Gellonensis, 403. c. 475. b.
HUCIERTUS abbas Wiresis, 40. a. 46. a. 99. b. Eusebius dictus, ad eum scribit S. Bonifacius, 100. c.
HUGO episc. Albiensis, 403. c.
HUGO episc. Remorum, 350. c.
HUGO filius ducis Drogonis ex monacho Gemeticensi episc. Rotomagensis, 69. c. distinguendus ab Hugone filio naturali Caroli M. & ab Hugone abbate Novaliciensi, 82. b. fit abbas Fontanellæ, 69. c. 70. b. patrimonia sua tradit variis ecclesiis, quas regendas acceperat, 69. c. 70. a. donationem facit S. Arnulfo, 43. c. 44. a. 70. a. donationis charta refertur, 695. in Fontanellam beneficis, 70. a. 82. b. insignes ejus Gemetico donationes, 70. a. 82. a. moritur, 82. a. ejus cultus, 82. b. plures præfulatus tenuit, 70. a. b. an excusandus, 70. b. 82. b. perverfarum aliorum cupiditatum patronus habendus non est, 82. b.
HUGO abbas S. Aniani Aurelian. *vide* Ugo.
HUGO abbas Dionysianus, 48. a. 49. c.
HUGO abbas Novaliciensis, 82. b. 233. c. 242. c. an filius Caroli M. 233. c. non fuit abbas S. Medardi-Suffion. 413. b.
HUGO abbas S. Salvii, 115. a.
HUGO filius Caroli Magni abbas Sithienfis & Quintinianus, archicancellarius, 445. c. 457. c. 467. a. 563. b. 566. b. 578. c. 611. c. 642. c. 643. a. 650. c. post mortem patris tonsus, 233. c. an abbas S. Medardi, 481. a. ejus obitus, 648. c. cancellarius, 565. c. 566. c. 567. c. 605. a. 609. c.
HUGO comes Turonicus, 397. c. 568. a.
HUGO comes, 550. a. lue extinctus, 575. c.
HUGO puerulus frater Hirmingardis augustæ sepultus in basilica Ambrosiana, 572. c.
HUGO princeps, 204. c.
HUGO pater Bodali comitis, 242. c. charta donationis ab eo Honaugæ factæ refertur, 696.
HUGO vir illustis, in Floriacenses beneficis, 2. b.
HUGO Turingus concedit locum ad construendum monast. 71. c.
HUGO bertus pater Plectrudis, 16. b.
HUMBERTUS episc. Wirziburgi, 454. b. 603. a. b. c.
HUMBERTUS abbas Maricolenis, ejus corporis elevatio, 569. a.
HUMBERTUS abbas Medianensis, 340. c.
HUMBERTUS abbas incerti loci, 591. b.
HUMFREDUS abbas Dervenfis, 584. b.
HUMFREDUS comes conditor parthenii Schennensis, 380. c.
HUMFREDUS vir nobilis instaurator monast. Prætelensis, 540. c.
HUMILITAS, quæ vera, 311. c. inquinata Deo accepta non est, 262. c.
HUNA abbas Reomaensis, 63. a.
HUNALDUS in Farfenfes beneficis, 424. c.
HUNBALDUS abbas Madriacensis, 107. a.
HUNDRADANA uxor Wandalberti, 386. b.
HUNDIUS corrigendus, 51. b. c. 441. b.
HUNDREDS matrona Anglicana Deo devota, 301. b.
HUNFRIDUS comes Curienfis Romam legatus a Ludovico Pio, 484. a.
HUNGERUS episc. Trajecti ad Rhenum, 323. c.
HUNOLDUS episc. Atrebatum, 54. c.
HUNOLDUS, sive Chunoldus dux Aquitanie, 91. b. c. 103. c. 217. a. detinet Lanfredum abbatem, 111. b. monasterium petit, sed deserit, 128. a.

Humi

Hunni victi a Pippino rege Italiae, fidei mysteriis imbuuntur, 325. c. 326. a. a Carolo M. devicti, 290. c.
HUNRICUS abbas Manicensis, 113. a. 274. c. 278. a.
HUNRICUS comes, 611. c.
HUNUS presbyter, 511. b. S. Tiburtii corpus ad S. Medardum transfert, 512. a.
HUSO magnus piscis, 193. b.
HYACINTHUS Allior abbas Mediani-monasterii, 18. b. 59. b.
HYGBERTUS abbas Anglus, 363. c.
HYLARIUS Gallie fluvius ignotus, 420. b.
 S. Hypothemii corpus apud Rothomum, 665. c.

I

JACOBUS episc. Ferreolus, 568. c.
JACOBUS ex abbate Gamund. episc. Tulli, 184. a. 189. b. 207. a. sepultus apud S. Benignum, 208. a.
JACOBUS abbas S. Columbae, 449. c.
JACOBUS abbas Cormarici, 347. a. 458. b. 490. a. 545. a.
JACOBUS abbas Taliptaci, 587. a.
JACOBUS eremita apud Bituricas, 624. a.
JACTATUS avus Tellois episc. Curienfis, 210. b.
JACTATUS frater Tellois episc. Curienfis, 192. a. 210. b.
JAMBERTUS ex abbate S. Petri episc. Cantuariæ, 190. a. 198. b. 201. a. 289. a. 312. b. sepeliur in S. Petri monast. 291. a.
JAMMULUS, *vide* Gemmulus.
JBBONIS episc. Turon. privilegium S. Martini, 29. c. 30. a. refertur, 693.
JCHNOGRAPHIA monast. S. Galli, 571. 572.
IDO abbas Floriaci, 151. c. 218. a. 243. c.
JECALIS arx a Carolo M. capta, 324. b.
JESUNIUM æstivale quatuor temporum diverse servatum, 433. a. In vigiliis servatum, 145. b. His diebus monachis ante completorium poculum indultum, 431. b.
JEPRO abbas, 307. c. 716.
JEROSOLYMIS hospitale Francorum, 662. c.
JEROSOLYMORUM patriarchæ, Johannes, 340. a. Thomas, 272. a. non fuit Fortunatus, 340. a.
JESSE episc. Ambiani, 331. b. 349. a. 387. c. 397. b. 398. a. 530. a. 532. b. Lotharianæ parti favet, 560. a. lue extinctus, 575. c.
IKIA matrona in S. Ansharium benefica, 663. a.
ILDEBERTUS abbas Condatescensis, 295. c.
ILDEMANNUS episc. monachus S. Dionysii, 672. b.
ILDUINUS rector ecclesie Lugdunensis Lirini fit monachus, 333. c.
ILLEHERE, seu Williheri monachus cum S. Bonifacio martyris, 171. c.
ILLOC in Rothomenses iniquior, 544. b. c.
ILLUSTRI vocabulo contenti reges, 339. c.
ILFUNGUS abbas Wesbrunnensis, 165. c. obit, 341. b.
IMAGINIBUS sacris cultus adhibendus, 636. b. non latræ, 289. c. earum in Angliam cultum non primus invenit S. Egwinus, 38. c. Impugnatur a Leone Isaurico, & a Copronymo: de iis synodus Gentiliacensis, 212. b. Parisiensis, & ea de re libellus, 495. 509. a. controversiæ de ea re Francos inter & Romanos Orientalesque, 216. earum cultus in synodo Nicæna II. assertus, 289. b. c. in Romana, 216. c. Franci adorationis vocabulo offenduntur, 290. a. hinc canon concilii Francofordiensis, 311. c. Legatio ab imperatore Michæle ad Ludovicum Pium, 488. b. eas impugnat Claudius Taurin. 485. b. 488. c. Non Alcuinus, 304. c. Nec Walafridus, 637. 638. propugnat Dungalus, 508. c. 509. & Jonas episc. Aurilian. 614. c. 615. a.
 Imagines in baptismo susceptrices adhibitæ, 488. b.
IMMA abbatissa S. Mariae Suffion. 653. a. 666. c.
IMMA uxor Eginhardi, 288. a. 426. c. 427. a. 453. c. 610. b. an filia Caroli M. 379. c. obit, 580. c.
IMMA conjux Megingaudi ducis, 417. c.
IMMENANA abbatissa Saraziaci, *vide* Emenana.
IMMINA abbatissa Carloburgensis, 150. a.
IMMO episc. Noviomis, 580. c. 672. a.
IMMO in S. Emmerammum beneficis, 459. a.
 Imprecationes in diplomatis, 257. 259. b. 671. c. 693. 695. 702. 703. 705. 710. &c.

Annal. Bened. Tom. I I.

L L L L I

Ina rex Angliæ, 9. b. 15. c. monasteria excitat, 9. b. leges condit, *ibid.* Romæ scholam Anglorum ædificat, 9. c. ibique fit monachus, 10. a. 79. c. Benedictinus, 80. a. ægrotanti scribit S. Bonifacius, 80. a. ejus cultus, 80. b.
 Incarnationis annus in instrumentis ævi Ludovici, 612. a.
INCHADUS episc. Parisiorum, 522. c. 549. b. 552. c.
INDICTIO quando & ubi in usu, 109. c. nondum sub Pippino rege, 204. b. nec in diplomatibus Carolinis, 229. b.
 Induciarum dies per *noctes* designati, 194. a.
 Infantes pagani ut necabantur, 186. a.
 Infirmi, ut curandi, 395. a.
INGA mater Benigni abbas Fontanell. 28. b.
INGELARDUS abbas Saviniaci, 386. a.
INGELARIUS seu Ingelardus abbas Bonæ-vallis, 623. c.
INGELBERTUS seu Ingelbertus abbas Follatensis, 553. a. 556. c. 557. a. 621. a. 622. a. 666. a. Glannafolium instaurat, 490. a. b. c.
INGELDUS abbas in Anglia, 10. b. 80. c.
INGELRAMMUS episc. *vide* Angelrammus.
INGELRAMMUS episc. & abbas S. Benigni, 517. b. 617. c. 655. a. c.
INGELTRUDIS uxor Pippini regis Aquitanie, 513. b.
INGELTRUDIS conditrix S. Mariae de Scriemolis, 683. b.
INGELWINUS abbas, 368. a.
INGENUINUS episc. Sabionensis, 106. a. 219. c.
INGOALDUS abbas Farfæ, 425. a. 459. b. 478. c. 503. a. b. 505. c. 618. a. obit, 526.
INGOARA soror S. Ebbonis, 127. b. donationem facit S. Petro Senonensi, 32. a.
INGOBERTUS comes, 503. b.
INGRANNUS decanus S. Medardi, 503. c. 512. a.
INGUALDUS episc. Londoniensis, 47. b. 87. c.
INOPIA ruina disciplinæ regularis, 163. a. 477. a. 577. c. 674. b.
 Investitura quæ inita, 586. c. 590. b. 591. b. 618. a. 622. a. in Invidis Christus habitare non potest, 10. c.
 Invocatio Domini Dei Salvatoris nulla in diplomatis Pippini & Caroli M. 194. c. 219. b.
INVOLATUS episc. Convenarum, 568. c.
JOACHIMUS Perionius monachus Cormarici, 347. a.
JOB abbas Swarzenhensis, 78. b.
JOB in S. Dionysium benefica, 49. c. 160. b.
JOCUNDIACUM palatium, 544. c. 585. c. diversum ab Andacio, 513. a. b.
JOHANA mater S. Hucberti monachi Britanniacensis, 164. c.
S. JOHANNES Baptista, festum ejus conceptionis, 105. a. ejus caput Angeriaci, 514. a.
S. JOHANNES Evangelistæ tumulus Ephesi, 62. a.
JOHANNES VI. papa S. Wilfridum absolvit, 7. a. b. c. obit, 12. a.
JOHANNES VII. papa, 12. a. 44. b.
JOHANNES VIII. papa, 182. b.
JOHANNES patriarcha Jerosolymitanus, 340. a.
JOHANNES episc. Arelatensis, 397. b. 421. b.
JOHANNES episc. Hagulstadi, tum Eboraci, 24. c. 4. b. 7. c. 38. b. iterat baptisma a rudi presbytero collatum, 25. a. scedit in monast. Beverlacense a se conditum, 24. c. 50. c. ejus miracula, 24. c. 25. a. obitus, 62. translatio, 62. c.
JOHANNES episc. Constantiæ & abbas S. Galli 184. a. 191. b. 192. a. 197. b. 203. b. 256. a. obit, 259. c.
JOHANNES episc. Lemovicensis, 403. a.
JOHANNES episc. Niciensis, 285. b.
JOHANNES episc. Pictavenfis, 240. a. 307. b.
JOHANNES episc. Sabionensis, 220. a.
JOHANNES episc. Saltzburgi, 51. b. 106. a. 133. c. 178. a. 193. b.
JOHANNES episc. Sistaricensis conditor monast. Baulis, 404. c. Bodano munificus, 405. a.
JOHANNES episc. curat effert corpus S. Sebastiani e catacumbis, 503. b.
JOHANNES beatissimus episcopus, 330. a.
JOHANNES episcopus, 407. a.
JOHANNES abbas Augiæ, 375. a.
JOHANNES abbas Bonæ-vallis, quid B. Amedeo ad conversionem venienti objecerit, 133. b.
JOHANNES abbas S. Petri Cantuar. 28.
JOHANNES abbas Caunenfis, 464. a. b.

Johannes abbas S. Chiodaldi, 207. b.
 Johannes abbas Fabaricenfis, 546. a.
 Johannes abbas Gorziæ, 453. a.
 Johannes abbas Juncellenfis, 463. c.
 Johannes abbas S. Servuli apud Venetias, 456. a. in sedem Gradenfem intrusus, 456. b.
 Johannes abbas Suredenfis, 364. b.
 Johannes abbas S. Vincentii ad Vulturum, 120. b. 236. c.
 Johannes Damasceni zelus pro sacris imaginibus, 212. b.
 Johannes S. R. E. legatus, 331. b.
 Johannes Saccellarius, 182. c.
 Johannes Scribarius S. Rom. ecclesiæ, 366. a.
 Johannes monachus Jerofolymitanus difcepciones excitat de processione Spiritus sancti, 388. a.
 Johannes monachus deputatus ad concilium Nicænum II. 289. b.
 Johannes a Carolo M. ad Constantinum imp. missus, 287. a.
 Johannes sanctus monachus Medianenfis, 18. a.
 Johannes presb. instaurat monast. S. Agnetis, 443. b. c.
 Johannes frater Rudolphi episc. Bituric. 641. b.
 Johannes auctor epistaphii S. Cumiani, 67. b.
 Jonas episc. Aurelianorum, 385. b. 465. b. 493. c. 495. a. 552. c. 568. a. 588. b. 590. c. 592. a. b. 594. c. ejus libri a Lupo examinati, 614. c. 615. a. Lupi ad eum epistola, 633. c. 634. a.
 Jonas abbas Melundensis, 443. b.
 Jonas diaconus notar. 621. b. 643. b. 659. a. 674. c.
 Jordanis fluvius, funis ex utraque ejus ripa extensus, 62. b.
 Jordanus episc. Lemovicenfis, 403. a.
 S. Josephi Arimathei corpus ad Medianum-monasterium allatum, 340. b.
 Josephus archiepiscopus, 367. b.
 Joseph episc. Ebroicenfis inuafor abbatiæ Fontanell. 561. b. 667. c.
 Josephus episc. Fritingæ, 83. a. c. 198. a.
 Joseph episcopus missus Ludovici Pii, 526. a.
 Joseph abbas S. Michaelis ad Marfupium, 453. b.
 Joseph abbas Novalicenfis, 110. b. 234. a. 282. b.
 Josephus Pippini regis cancellarius, postea abbas Tiernenfis, 203. c. 204. a.
 Joseph Beneuentanus a Carolo M. missus, 280. a.
 Josephus five Joseph monachus Casinas, 282. b. an idem cum Josue abbate Faife, 425. b.
 Josephi Peresii Benedictini Hispani epistola de penuria veterum monumentorum in Hispania, 35. c. 36. a.
 Josephus junior frater S. Eulogii, 681. b.
 Josienus episc. Suffionum, 504. b.
 Josue abbas Farfe, 425. a. b. c. 426. a. an idem cum Jos. b. monacho Casinensi, 425. b.
 Josue five Jose abbas Gellonenfis, 403. c.
 Josue abbas S. Vincentii ad Vulturum, 302. c. 436. a. obit, 459. a.
 Joviani mausoleum Remis apud S. Nicastrum, 221. c.
 Irene imperatrix Græcorum, 287. a.
 Irmesinda conjux Ruthardi ducis, 417. c.
 Irmina abbatissa Horreenfis, 3. b. 16. b. 172. c.
 Irminfridus episc. Bellovacii, 671. c. 672. a.
 Irminfridus in monast. Schleedoifense beneficium, 358. c.
 Irmino seu Hirmino abbas S. Germani a Pratis, 169. c. 397. b. c. 428. a. 483. b.
 Irminus pater Widolai abbas, 163. a.
 Irgarda abbatissa Chiemenfis, 268. a.
 Isaac episc. Lingonum, 655. c.
 Isaac abbas Corbeie, 577. a. 632. b. 652. b.
 Isaac notarius, 568. b. 590. a.
 Isambertus monachus Fuldenfis, 441. b. triplex ejus epitaphium, 598. a. b.
 Isarnus episc. Tolofanus, 440. a.
 Isenricus monachus S. Galli alter Beseleel. 570. b.
 Isidorus frater S. Eulogii, 680. b. 681. b. an auctor falsarum decretalium, 275. c.
 Isidorus Mercator confarciarior falsarum decretalium, 275. b.
 Ismundus abbas Medianenfis, 340. c. in monachos suos iniquior, 415. a. b. 491. b.
 Iso monachus S. Galli, de eo vaticinium S. Eusebii reclusi, 627. b.

Ispanildes matrona in Caunenfes benefica, 464. b.
 Itherius abbas S. Martini Turon. vide Hitharius.
 in Linere constitutus ut se gessit S. Ceolfrius, 46. c. S. Adalhardus instituta regulæ minime deserebat, 253. a. pro Iter agentibus oratio, 45. c.
 Judex iniquus ut convictus a Wala est, 469. c.
 Judicii extremi imminentis falsa vaticinia monachis non adscribenda, 673. a.
 Judicia ut fiebant ad reliquias sanctorum, 316. c.
 Judicium prope Theodonis-villam, ibi conventus, 653. c.
 Judith uxor Ludovici Pii, 391. c. 451. a. 483. a. 500. c. 511. b. 521. a. 535. b. 555. b. 556. b. 564. c. 565. a. 581. b. 591. b. 603. a. 614. b. 620. a. ejus erga S. Sebastianum reverentia, 514. b. c. ejus filius Carolus rex dictus, 525. a. b. a privignis suis in monasterium recluditur, 527. c. 528. a. c. 529. c. in palatium revocatur, 532. b. 535. c. 536. a. Dertonam relegatur, 559. a. b. revocata, 563. c. Lotharium sibi conciliare tentat, 567. b. 601. c. ei Rabani commentarii dicati, 564. c. ejus obitus, 638. c.
 Julia seu Juliana abbatissa Pauliacenfis, 11. b.
 Julianus episc. Piacentinus, 225. a.
 Julianus comes Saracenos in Hispanias accersit, 35. b.
 Juliofredus abbas Gellonenfis, 370. a. 382. b. c. 403. c. 404. b. 475. b.
 Juliofredus II. abbas Gellonenfis, 403. c.
 Julii-Judæ cum Petro Pisano disputatio, 158. c.
 S. Juniani abbas translatio Nobiliacum, 532. b.
 Juramentum ad reliquias sanctorum, 316. c.
 Jurare monachis interdictum, 432. b.
 Justinianus dux Venetus conditor parthenonis S. Zachariæ, 456. a. b.
 Justitia muneribus evacuatur, 177. a.
 Justulfus episc. forte Spirensis, 78. c. 256. c. 414. b.
 Justus abbas Carrofi, 418. c. 438. b. ei Claudius Taurin. inscribit commentarios in Mathæum, 418. a. b.
 Justus abbas Saviniaci, 386. a. b.
 Juvavum, vide Saltzburgum.

K

K, hac littera scripti Karoli imperatores facti, 364. a.
 Kalendaris adscripti viri illustres, 407. c. 408. a. Et dies minutionum sanguinis, 431. a.
 Kalendarium Eamæ reginæ, 477. c. 408. a.
 Keba seu Geba abbas Augiæ, 96. c. vide Geba.
 Keledus, vide Angulfus.
 Kellanus episc. ignotæ sedis, 331. b.
 Kenebada abbatissa, 72. b.
 Kenredus, vide Coenredus.
 Kentwinus rex Angliæ, 9. b.
 Kenulfus abbas Crulandensis, 40. a. 47. a. b. 311. a.
 Kenulfus rex Merciorum, 289. a. 291. b. 311. b. 330. b. 351. b. ejus litteræ pro Crulanda, 380. b. conditor monast. Winchelcumbensis, 383. a. an conficius factiois in Eardulfum regem, 383. b. liberat Edbriuthum regem, 383. b.
 Kenwalchi regis Glaftoniæ donationes, 25. c.
 Kerberga reclusa Lindaviensis, 606. a.
 Kero monachus S. Galli eruditus, 197. c.
 S. Kiliani episc. & mart. reliquiæ, 149. c. 150. a.
 Kobbo Ludovici regis Bajoariæ ad Nortmannos legatus, 657. b. vide Cobbo.
 Kunialdi presbyteri sancti translatio, 213. a.
 Kyrie eleison pro rege & exercitu decantatum, 226. c.

L

LABOR manuum psalmodum modulatione relevandus, 102. c. ei quo animo insitendum, 262. b.
 Lagbardus abbas S. Quintini, 411. a.
 Laici non sint præpositi monachorum, 374. b.
 Lambertus abbas Manfensis, 436. c.
 Lambertus dux in Medelocenfes beneficium, 194. b.
 Lambertus comes Cafriduni in Bonæ-vallenses beneficium, 623. c.
 Lambertus monachus Maj. Mol. instaurat Glannafol. 489. c.

Lambertus monachus Pularienfis, ejus epistola de recta legendi ratione, 714.
 Lambertus tyrannus S. Emmerammum morte afficit, 190. a.
 Lancelotus (Claudius) ejus sententia de libra panis & hemina vini Benedictina, 434. c. 435. a.
 Landebertus Trajectenfis episcopus martyrio afficitur, 18. c. 19. a. b. an fuerit monachus, 19. b.
 Landericus episc. Veronæ, 677. c.
 Lando episcopus Remeusis, 82. c. apud S. Remigium sepultus, 350. b.
 Lando abbas Fontanellæ, & episcopus, sed non Remorum, 82. c. 85. c. 95. b.
 Lando monachus executor testamenti S. Anfegisi, 540. a.
 Landrada abbatissa Belfensis, 224. a.
 Landrada mater Chrodegangi episc. Mett. 146. a.
 Landrada monacha Remensis, 423. a.
 Landricus episc. Paris. ejus privilegium S. Dionysio concessum, 551. c. 552. b.
 Landricus abbas Gemeticus, 82. c. 290. b. 286. c.
 Landricus frater Rudolphi episc. Bituric. 641. b.
 Landricus vir illustris, 640. b.
 Landricus portarius Bellilocenfis, 617. a.
 Langobardorum reges quomodo initiabantur, 227. a.
 Langobardorum pars Romano pontifici se donat, 226. b.
 Lantarius comes auctor monast. Waractenfis, 91. a.
 Lantbertus episc. 573. a.
 Lantbertus sacerdos, scriptor & pictor, 352. c. 354. a.
 Lantbertus comes Andecavorum, 316. c. 564. a. 639. c. 653. c. luc exstinctus, 575. c.
 Lantfredus abbas S. Germani a Pratis, 207. b. 212. c. 222. c. in Aquitaniam legatus, 111. b. in custodiam conjicitur, *ibid.* liberatur, 128. a. curat transferri corpus S. Germani, 169. a. b. obit, 233. b.
 Lantfredus abbas Mauzaci, 203. c. 204. a.
 Lantfridus, seu Landefridus condit monast. Burense, 122. c. 123. a. b. 165. c. 225. c. ejus epitaphia, 122. c. 123. a.
 Lantfridus dux Alamannorum, 140. a. non confundendus cum Liutfrido duce, 74. b.
 Lantfridus filius Irminfridi viri nobilis, 358. c.
 Lantfridus abbatissa Almannifcarum, 201. c.
 Lantramnus episc. Turonum, 423. b.
 Lantramnus abbas incerti loci, 591. b.
 Lariid usus, 156. a.
 Lateralenses monachi, an Casinum reversi, 56. b. c.
 Laudenses episc. Andreas, 546. b. Raletus, 546. b.
 Laudunum absolute Lugdunum appellatum, 516. b.
 Laudunensis ecclesia, cum Conchenfi res quasdam permutat, 487. b.
 Laudni episc. Genebaudus, 202. a. Gerfridus, 331. b. Hincmarus, 482. c. Madelgarius, 33. b. Ostoldus, 516. b. Pardulus, 677. b. & c. Simon, 677. b.
 Launois emendatur, 31. a.
 Laurentius monachus Fontanellæ, 118. b.
 Laureshamensis annalista, 228. c. 504. c. distinguendus a chronographo, 228. b. Chronographus emendatur, 228. b. 426. c.
 Laus perennis, an Corbeie, 466. c. Centulæ, 331. c. 332. a. apud S. Dionysium, 71. a. in monast. S. Martini Turon. 450. c. mutata, 451. a. Luxovii cessat, 89. a.
 Laufannæ episc. an Waldricus, 228. c.
 Lazarus reclusus in Mediano-monasterio, 340. b.
 Lebrudis nobilis matrona Sithiensibus donationem facit, 381. c.
 Lebuinus, seu Liawinus presbyter Anglus Daventriæ prædicat, 221. b.
 Lectionarium Smaragdi, 453. b.
 Lectoris ordinandi potestas abbati concessa, 289. b.
 Lector clericus; lector laicus, 197. c.
 Lectores monachi, 26. c. 27. a. Aliorum insigniti, 27. a. 44. b. 99. b.
 Leduardus episc. Matifconenfis, 494. b.
 Lefricus episc. Exoniensis, 183. a.
 Legornti episc. Werrenberthus, 363. c.
 Leidradus episc. Lugduni, 34. c. 397. b. 593. a. c. fit episcopus, 333. c. 334. a. Insulam-Barbatam instaurat, 334. b. 335. c. 336. a. item duo monasteria virginum,

336. c. 337. a. a Carolo M. missus ad Felicem Urgetitanum, 338. c. fit monachus apud S. Medardum, 413. b.
 Lemiffa comitissa Carnutenfis construit eccl. siam S. Florentini, 579. b.
 Lemovicenfes episc. S. Asclapius, 272. c. Johannes, 403. a.
 Jordanus, 403. a. Siodilus, 670. b.
 Lempteus vicedominus Lugdunenfis, 593. a.
 Leo III. papa, 185. b. 227. c. 230. a. 289. a. 291. b. 297. b. 318. b. 319. b. 330. b. 332. 340. b. 379. c. Hadriano I. succedit, 318. a. claves confessionis S. Petri Carolo M. mittit, 318. a. eum hortatur ad observandos canones Carolus M. 288. b. 318. b. dirum facinus in illum paratum, 337. c. 338. a. b. in Franciam ad Carolum M. venit, 338. a. Eum imperatorio titulo insignit, 342. b. 349. a. ejus studium in monachos & monasteria, 373. c. 374. a. ejus pro Centula privilegium, 349. a. b. c. bulla pro Wirundo abbate Stabulensi, 365. c. Alter adventus in Galliam, 366. b. c. de restituendo Eardulfo rege agit, 383. a. b. ut se gressit in controversiis de processione Spiritus sancti, 388. obit, 411. b. Duplex ejus effigies, 343.
 Leo IV. ex monacho summus pontifex, 678. a. b. 688. a.
 Sergio II. succedit, 675. b. ejus epistola ad Prudentium Tricass. de consecrando monast. Arremarenfi, 675. b. c.
 Leo IX. papa, 17. b.
 Leo episc. Comenfis, 487. c.
 Leo episc. Ravennas, 231. c. 234. b.
 Leo episcopus & bibliothecarius S. R. E. 526. a.
 Leo abbas S. Zenonis Veron. 391. a.
 Leo Mauricus bellum sacris imaginibus indicit, 212. a.
 Leo nomenclator Romæ capite plexus, 484. a.
 Leo comes missus Ludovici Pii, 419. b. 526. a.
 Leo judex regius Spoleti, 410. b.
 Leo nobilis Beneventanus se suæque Casinati monast. tradit, 210. a.
 Leo Maficanus emendatur, 238. c.
 Leora seu Leura, quid, 214. a. 229. c.
 Leobardus abbas Cellenfis, 74. b.
 Leobryta, vide Lioba.
 S. Leodegarius episc. caput ejus Murbaci, 77. b.
 Leodegarius episc. 154. b.
 Leodegarius abbas Corbeie, vide Leutcharius.
 Leodici episc. Agelfredus, 263. b. S. Florbertus, 128. c. Franco, 129. a. Richarius, 129. a. Walgandus, 397. b.
 Leodofredus dux, vide Liutfridus.
 Leofrica abbatissa Tanetenfis, 153. a.
 S. Leonilla avia SS. Geminorum, 47. a.
 Leoninus abbas S. Hilarii Carcaff. 364. a. 439. a.
 Leopardus abbas Nonantulæ, 465. c.
 Leotardus vir nobilis, 368. a.
 Leotarius abbas, 32. a.
 Leotera foror S. Ebbonis, 127. b.
 Leotmundus abbas Lirini, 517. c.
 Leprosi hospitium instituit S. Orhmarus, 60. c.
 Letardus nepos Ludovici Pii ex filia Alpaide, 422. c.
 Leutbertus abbas S. Arnulfi Mettenfis, 43. c. 44. a. 50. a.
 Leudemarus abbas Oibaci, 93. b.
 Leudibertus episc. Veronæ, 391. a.
 Leufonus abbas Amiatinus, 297. c. 426. a.
 Levigildus monachus Idenfis, 462. b.
 Leuphis abavus Pauli diaconi, 237. c.
 Leutadus in Conchas beneficium, 401. c.
 Leutaldus abbas Mediani-monast. 17. b.
 Leutcharius, seu Leodegarius abbas Corbeie, 154. a. 113. b. 207. b.
 Leutfredus abbas Madriacenfis, ejus pia mors, 107. a. miracula, 107. b.
 Leutgarius abbas Francus in Italia monasticæ vitæ excultor, 618. b.
 Leuthofredus dux, vide Liutfridus.
 Leutmundus primicerius ecclesiæ Tullenfis, 578. b.
 Lexovii episc. Freulfus, 534. c.
 Leybulfus vir illustris in Lirinenses beneficium, 517. c.
 Liaburga mater SS. Liudgeri & Hildegrimi, 186. a. 259. c.
 Libellus supplex monachorum Fuldenfium Carolo M. porrectus, 394. b. & seqq.

Libri vite in monasteriis, quid, 121. c.
 Liberi homines Dei servitio se devovere volentes, a rege facultatem petant, & cur, 257. b.
 Liborius filius Ravili a patre Deo apud Rhotonum oblat, 565. c. 566. a.
 S. Libori episc. Cenoman. translatio Patherbrunnam, 585. c. 586. a.
 Libertas cathedralis sedes erecta, 311. a.
 Licidfeldensis ecclesia cathedralis, 87. c. metropolitana dignitas ei concessa, 289. a. sed detracta, 291. b. 330. b.
 Licidfeldæ episc. Adwinus, 47. b. Aldwulfus, 363. c.
 Licinianus episc. episcopum fabulis nimis creditum arguit, 493. b.
 Licinius abbas Insule barbare, 336. b.
 Lifiannus præpositus Waractensis, 103. c.
 Lilio foror Jacob episcopi Tullensis donationem facit S. Benigno, 208. a.
 Lincolnensis ecclesia cathedralis, 87. c.
 Lindavia opidum nomen habet a parthenio cognomine, 605. c. 606. a. opidanorum lis cum sanctimonialibus, 604. c. & seqq.
 Lindisfarorum episc. Cymbertus, 94. a.
 Lindisfarrensis ecclesia cathedralis possessa a monachis, 87. c. a. Danis direpta, 308. c. 309. a. b.
 Lindisfarrensis episc. Aidanus, 25. c. Cunewlfus, 179. c.
 S. Cuthbertus, 219. a. Eardulfus, 416. a. Egbertus, 27. a. Egfridus, 26. b. Egredus, 104. c. Ethilvvaldus, 87. c. Higbaldus, 308. c.
 Lingonis obit S. Ceolfridus, 46. b.
 Lingonum episc. Albricus, 505. a. Astoricus, five Euforgius, 63. a. Arvifus, 175. c. Beito, 175. c. Cheroaldus, 175. c. Herulfus, seu Hariolfus, 175. c. Isaac, 655. c. Sigoldus, 63. a. Theoboldus, 655. a. Waldricus, seu Baldricus, 175. c.
 Limianus episc. Beneventi, 600. c.
 Lioba, seu Leobyha, & Turhæba virgo, 10. b. 15. b. 80. c. 168. c. ex Britannia oriunda, 142. a. in Germaniam a S. Bonifacio adscita, 72. a. 142. a. ejus comites, 143. c. 144. a. prima facta, 142. b. S. Bonifacio cara, 161. a. huic concessus in Fuldensi basilicam aditus, 161. a. Bischofshheimio prædicatur, 143. a. abbatissa ut se gerit, 143. a. b. ut calumniam diluit, 143. b. c. sacre lectioni sedulo incumbit, 143. b. virginem desperatæ valendinis sanat, 144. b. ejus reliquias, 454. c.
 Lipharius monachus Walafridi veribus celebratus, 687. b.
 Liptinæ superiores & inferiores, ubi synodus a S. Bonifacio habita, 119. a.
 Litinensium monachorum martyrium, 89. b. c.
 Litania cum cantu, 45. c. 83. b. 143. a. c. 181. a. Litanie in extremo agone recitatur, 11. a. in gratiarum actiones indicat, 271. a.
 Litanie majores quo ritu & ordine factæ apud Centulam, 332. c. in his tria symbola recitata, *ibid.*
 Litteræ in Gallia reserantur, 279. c. postmodum neglectæ, 580. b. 611. b.
 Liturgia Romana Gallis accepta, 185. c. item in Anglia, *ibid.*
 Liturgia Gallicana, in ea acta Sanctorum in præfatione recitari solita, 574. c.
 LUDGERUS episc. Mimigardevordensis, seu Monasteriensis, 212. a. 235. a. c. 259. c. 299. b. ejus prima institutio, 185. c. parentes, 185. c. 186. a. in Anglia ordinatur diaconus, 186. b. Alcuini auditor, 186. b. 187. b. Casinum fecerit, 260. c. 261. a. cucullam induit nulla tamen regule facta professione, 261. a. 299. b. carnibus vescitur, 261. a. Frisios erudit, 266. a. & Saxones, 324. a. monasteria condit, 323. b. divinum officium vocatus a Carolo M. non interrumpit, 385. b. ejus pia mors, 384. c. corpus Werthinæ sepulchrum, 385. a. miracula, 385. b. c. Trevirensi ecclesie non præfuit, 324. a. an Benedictinus, 385. c. scripturam S. Gregorii abbas, 235. b.
 Ludo episc. Spirensis, 106.
 Ludolfus episc. Trevirensis, 188. c.
 Lufphrammus episc. Saltzburghi, 51. b.
 Luardus episc. Spoletini, 512. b.
 Luardus presbyter ad quem Eginhardi epistola, 453. c.
 Luitberga uxor ducis Tassilonis, 290. b.

Luitbertus abbas Hirfaugie, 597. b. 601. c. 602. a.
 Luitbertus abbas S. Arnulfi Mettensis, *vide* Luitbertus.
 Luitbertus rex Ariperti æmulus, 12. a.
 Luitfridus abbas Chiemensis, 225. c. 268. a. 518. b.
 Luitfridus, five Leuthofredus, & Leodofredus dux Alfatie filius ducis Adalberti, 59. b. 74. b. 77. c. 78. a. b. non confundendus cum Lantfrido duce, 74. b. donationem facit monast. Honaugiensi, 59. c. charta donationis refertur, 696.
 Luitfridus comes & dominus monast. Grandivallensis, 687. c.
 Liurgardis regina uxor Caroli Magni, 221. b. 297. c. 408. b. ejus obitus & sepultura, 342. b. ejus epitaphium scribit Alcuinus, 345. c.
 Liurgardis filia ducis Adalberti, 58. c.
 Liuthardus episc. Lucerie, 459. b.
 Liutprandus abbas Laudensis, 546. b.
 Liutprandus rex Langobardorum, *vide* Liutprandus.
 Liutvinius episc. Trevir. non fuit episcopus Remensis, neque Laudunensis, 34. a. obit, 34. a. Mediolaci sepelitur, 34. a. ejus cultus, 34. b.
 Liuvinius filius ducis Adalberti, 58. c.
 Loculi plumbi, 216. b. 569. c. 676. c.
 Londinensis ecclesia cathedralis, 87. episc. S. Erkenvoldus, 95. b. Ingualdus, 47. b.
 ЛОТНАРИУС imperator filius Ludovici Pii, 184. b. 370. b. 425. a. 426. c. 427. c. 561. c. 562. a. 567. a. 665. a. 649. c. Bajoarix rex a patre constitutus, 408. c. imperator a patre dictus, 429. a. 440. c. a patre in Italiam missus, 469. b. Romæ coronatus, 483. c. Romam a patre mittitur, 487. c. 488. a. partem regni Carolo fratri cedit, 525. a. conjuratis adversus patrem se adjungit, 528. a. c. 529. c. eum sub libera custodia detinet, 530. c. compositis rebus a consorcio rejicitur imperii, 536. a. b. 545. b. se infontem probat, 547. b. Liuvius a patre deficit, 554. 557. b. ejus querelis responder, 558. a. b. quam indigne cum patre agit, 558. c. & seqq. eia patre ignotum, 560. a. 563. 564. Gregorium papam vexat, 573. b. ejus amici lue extincti, 575. c. vocatus ad conventum non venit, 577. b. patri reconciliatur, 601. b. c. mortuo patre integrum regnum occupare conatur, 614. a. b. apud Fontanetum fufus, 620. a. b. refecto exercitu debacchatur, 621. b. pace cum fratribus sancta, quæ ei portio regni obigerit, 632. b. 638. c. fratres amice apud Theodonis villam conveniunt, 653. c. ei novæ itæ faces admotæ, 671. a. pax ab eo cum fratribus redintegrata, 684. c. binæ ejus ad Rabanum litteræ, 656. a. filium suum Ludovicum imperatorem dicit, 687. c. de eo versus referuntur, 745. ipse inter fratres conscriptos S. Martini Mettensis, 625. c. duplex ejus epocha, 614. b. 617. b. 636. c. 637. a. 644. c. 647. c. a quo anno imperii ejus anni computandi, 483. c. anni ejus in Burgundia numerati, fratris vero Caroli in Septimania, 617. c. ejus nomen quando in monumentis publicis expunctum, 533. a. 534. b. varia ejus diplomata, 242. b. 364. c. 487. c. 505. c. 516. c. 516. c. 530. a. 533. a. 546. b. 567. a. 572. b. c. 600. b. 617. b. c. 618. a. 624. b. c. 636. c. 644. c. 647. b. c. 664. c.
 Lotharius rex Francorum, instaurator monast. S. Cucufatis, 324. c.
 Lotharius filius Caroli Calvi, 628. b. 634. b.
 Lotharius ædituus Elnonenfis, 386. c. 387. a. c.
 Lotharia foror S. Ebonis, 32. a. *vide* Lotharia.
 Louhemelus socius S. Conwoionis, 543. c. 544. b.
 Luccæ episc. Taleperianus, 170. b. Walprandus, 170. a.
 Lucerie episc. Liuthardus, 459. b.
 Lucerus abbas Farsensis, 44. c. obit, 110. c.
 Lucia abbatissa S. Agnetis Romæ, 443. c.
 Lucilius episc. Veronæ, 390. b.
 LUDOVICUS Pius, imperator, 105. a. 184. b. 230. a. 233. c. 234. a. 302. a. 303. c. 326. c. 339. b. 345. b. 364. c. 365. a. 367. c. & passim, rex Aquitanie, 256. b. quæ ei patris regni portio obigerit, 379. b. eum imperatorem futurum prædicit Alcuinus, 344. c. consors imperii a patre dictus, 406. a. prima ejus post mortem patris facta, 408. c. Remis a Stephano IV. augustus coronatus, 421. b. donationes ab avo & patre Romanæ

Romanæ ecclesie factas confirmat, 426. a. adversus Bernardum nepotem nova molientem contendit, 440. c. conjunctionis rei punit, 445. c. ejus expeditio in Marcomur Armorice tyrannum, 544. a. totam Armorice suæ ditioni asserit, 446. b. publico in conventu Adalardo alisque satisficit, 466. c. 467. a. ad eum missi a Michaële imperatore legati, 488. b. malis publicis obviam ire fatagit, 518. c. & seqq. ejus hac de re præclara epistola, 520. a.
 Ludovicus Pius portionem regni dat Carolo filio, 525. a. Bernardum ducem camerarium constituit, 525. b. hinc motus in Gallia contra eum, 527. c. 528. a. b. c. ejus varia fortuna, 529. c. 530. c. conjunctionis rei varie punitur, 531. c. 532. 536. 545. b. quibusdam ignotum, 536. novi motus, 547. b. filius occurrit cum copiis, 554. 557. b. ejus de filii querelæ, 557. c. 558. a. b. comprehenditur, 558. c. 559. a. apud S. Medardum sub custodia servatur, 559. b. exauctoratur, 559. c. restituitur, 563. Lothario ignoscit, 563. e. consolatoriam ei epistolam scribit Rabanus, 564. b. Mettis denuo imperator agnoscitur, 567. legati pro concordia ipsum inter & Lotharium, 573. b. 577. b. 583. b. Neustrie parte Carolum filium donat, 589. a. regnum partitur Lotharium inter & Carolum, 601. b. c. Ludovicum filium a defectione compescit, 608. c. 609. Aquitanicis tumultibus occurrit, 609. c. 610. a. ejus extrema facta & obitus, 612. mausolium, 612. c. 613.
 Ludovicus Pius, a patribus synodi Germaniacensis sanctus dictus, 641. c. & a Carolo filio, divæ recordationis, 325. b. Magnus appellatur, 526. a. dolore pedum a S. Goare solutus, 635. c. ejus erga cultum divinum pietas, 428. c. 429. c. & seqq. 589. a. quam recti amans, 467. b. inimicorum mortem desiet, 575. c. victoriis moderate usus, 325. c. ejus studium in clerum & monachos, 400. b. c. erga res ecclesiasticas, 549. b. 550. b. 564. c. 589. b. in monasticum ordinem, 355. c. 445. a. b. 446. b. 613. c. 614. a. 642. a. b. inde monachus dictus, 461. c. 462. a. ci maxime carus Benedictus Anian. 355. c. 356. a. b. 413. c. 414. a. 449. c. ejus epistola ad Anianenses & Gellonenfes, 474. b. c. 475. a. b. ejus litteræ pro refarcienda basilica S. Benigni, 516. c. 517. a. ejus pro reformatione S. Dionysii studium & diploma, 547. c. & seqq. aliud pro reformandis monasteriis urbis Senonum, 476. c. 477. monasteria ab eo condita vel reparata, 382. c. 400. c. 401. a. ejus zelus pro procuranda conversione paganorum, 524. b. 528. c. 529. a. 565. b. erga S. Sebastianum reverentia, 514. b. c. 515. c. servorum manumissio ab eo emendata, 614. b. 742. c. ejus hortatu scribit Arcopagica Hilduinus, 574. ejus bulla aurea, 440. b.
 Ludovicus Pius, ejus varia diplomata, 239. c. 242. b. 272. c. 290. c. 325. a. b. c. 335. c. 348. b. 364. a. b. c. 382. b. 390. b. 401. b. 408. c. & c. passim. Eorum a sua restitutione inscriptio, 565. b. 568. b. 588. c. 600. a. 604. c. 609. a. c.
 Ludovicus II. imperator filius Lotharii, 195. b. a patre Romam missus, 646. b. & dictus rex Langobardorum, 646. c. tum imperator, 687. c. 688. a. ejus diploma pro S. Zenone Veron. 677. c.
 LUDOVICUS rex Bajoarix, tum Germanie, filius Ludovici Pii, 487. b. 535. c. 567. b. 599. c. 608. a. 611. a. 615. c. 643. b. 656. b. 688. b. Bajoarix rex a patre impositus, 429. a. 440. c. in Bernardum ducem conspirat, 528. b. in Bajoariam remeat, 530. a. 536. a. 545. b. patri reconciliatur, 547. b. adversus eum nova molitur, 554. 557. b. ad ejus querelas responfa, 558. a. post fallam patri datam fidem in Bajoariam revertitur, 558. c. 559. a. patri adversus Lotharium auxilio est, 560. a. 563. a. b. nova regni partitione exasperatur, 589. a. 597. b. 599. a. 601. b. 603. a. a defectione respicit, 608. c. 609. iterum rebellis a patre compescitur, 612. a. b. mortuo patre eum Lotharius aggreditur, 614. a. adjunctus Carolo Lotharium vincit, 620. a. b. pace cum fratribus facta, quæ ei regni portio obigerit, 632. b. 638. c. fratres apud Theodonis-villam amice conveniunt, 653. c. missi ab eo legati ad principem Nortmannorum, 657. b. pax ab eo cum fratribus redintegrata, 684. c. varia ejus diplomata, 305. b. 463. c. 599. b. 603. c. 604. a. *Annal. Bened. Tom. II.*

626. a. b. 638. c. 663. c. 664. a. b. 688. a. regni & diplomatum variaz epochæ, 531. b. c. 603. c. 604. a. 664. a. b.
 LUDOVICUS abbas filius Caroli M. 180. b. 228. c. 391. 591. b. 659. b. 600. a. 608. a. 642. c. 654. b. 658. a. b. 671. c. in monasterio educatus, 634. b. fit abbas Dionysianus, 615. b. tum Centulæ, 648. c. 650. a. b. abbas Fontanelle, 667. c. cancellarius, 621. b. 639. a. 643. b. 644. a. 659. a. 666. a. b. 674. c. 683. b.
 Ludovicus filius Caroli Calvi abbas Majoris-monast. 644. b.
 Ludovicus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Ludovicus a Blanca-forti abbas Ferrariensis, 580. a.
 Ludovicus Blofius abbas Lescienfis, 299. a.
 Lugdunum a Sarracenis caprum, 89. a. Ibi Forum-vetus corruit, 614. c.
 Lugduni episc. Ailo, 333. c. Agobardus, 413. b. & c. Amolo, 614. c. Aurelianus, 184. b. Dionysius Simon *de Marquemont*, 336. c. Eucherius, 336. b. Fulcoaldus, 23. a. Gebuinus, 386. c. Genesius, 336. b. Leidradus, 333. c. & c. Lupus, 336. b. Remigius, 295. c.
 LUTPRANDUS, five Liutprandus rex Langobardorum, 44. c. 65. b. 82. c. 83. a. 106. a. 113. b. 256. b. ejus in S. Remigium amor, 51. c. benigne accipit S. Bonifacium, 53. a. ejus pia opera, 66. b. monasteria condit, 66. b. offa S. Augustini Ticinum transferri curat, 66. b. c. 67. a. b. quam impense sanctissimum huic doctorem colerit, *ibid.* ornat sepulchrum S. Cummiani, 67. b. Gregorium III. Papæ ut excipit, 123. c. moritur, 123. c. ejus pietas, 124. b. ubi sepultus, *ibid.* epitaphium, *ibid.*
 Lulla in monast. Glastonia benefica, 118. a.
 LULLUS episc. Moguntinus, 80. c. 81. a. 102. b. 105. b. 149. b. 150. c. 155. c. & c. adjutor a S. Bonifacio adscitus, 72. a. b. tum successor petitus, 158. c. 159. a. ab ipso ordinatur, 159. b. quid ei præcepit S. Bonifacius in Frisiam discessurus, 160. c. ferius pallium obtiner, 159. b. 172. b. mittit qui corpus S. Bonifacii Fuldam deferant, 171. b. ejus vitam litteris mandari curat, 172. a. monast. Hersfeldense absolvit, 172. b. missæ & pieces cum junio ab eo præscriptæ pro mortuo Romano pontifice, & pro aëris serenitate, 180. c. 181. a. ei scribit Bregvinius episc. Cantuarix, 190. a. b. eum inter & Sturmium simulas, 172. a. b. eo agente Sturmus exulat, 192. b. ipsi condonat illatas injurias Sturmus, 245. c. monast. Fuldense ejus ditioni subjicitur, 192. b. & subtrahitur, 193. a. ejus donatio facta Fuldensibus, 275. a. interest Romano concilio de cultu imaginum, 216. c. condit monast. Blidenstatense, 242. a. 286. b. ejus virtutes, 285. c. 286. b. excommunicat Svvithan abbatissam, 285. c. 286. a. obit, 285. b. c. ejus reliquæ, 545. c.
 Lumberia in agro Tolofano, ubi episcopalis sedes erecta, 307. a. ibi habita synodus, 307. a.
 Luminaria ad sepulchrum Hildegardis reginæ ardentia, 265. b.
 Luna quarta venæ sectio facta, periculosa, 24. c. 25. a.
 Lundenium, *vide* Londonium.
 Lupa abbatissa S. Laurentii Bituric. 272. c.
 Lupicis proavus Pauli diaconi, 237. c.
 Lupo dux Spoletanus 111. a. Keate condit monast. S. Georgii, 111. a. 154. b. ejus insigne placitum pro Farfa de monasterio Claudiani presbyteri, 154. c. 155. a. b.
 Luporum infestatio, 667. c. ob eam indicatæ supplicationes & jejunia, 415. c.
 Lupus episc. Lugduni, 336. b.
 LUPUS-SERVATUS abbas Ferrariensis, 357. a. 426. c. 579. a. 582. b. c. 628. a. 630. b. 643. a. 678. b. 679. a. ejus primordia, 580. 581. b. Servatus unde dictus, 581. c. 582. auditor Rabani, 360. c. 361. a. an presbyter, 656. b. ipsum inter & Marcvvardum magna necessitudo, 525. c. 526. a. 630. a. Eginhardum de morte uxoris consolatur, 580. c. 581. a. Jonæ libri ab eo examinati, 615. a. in locum Odonis abbas electus, 633. b. c. etiam abbas litteras docet, 634. c. 635. a. ejus auditores, 635. b. spoliatus Marcvvardo scribit, 648. c. 649. a. b. ejus liber de gestis imperatorum, 649. b. urget restitutionem cellæ S. Judoci, 650. c. 651. a. b. c. 657. c. 658. a. 669. quam tandem recuperat, 684. c. ejus legatio in

Burgundiam, 651. c. 652. a. Uuardo abbati scribit, 654. c. 655. a. Verensis synodi decreta edit, 654. b. c. canonum conditor habitus, 673. b. militiam deprecatur, 658. a. 683. c. 684. a. abbatie dimissionem cogitat, 658. a. a comitatu se excusari cupit, 658. b. Caroli regis aduersitati condolet, 658. b. ejus epistola ad Hancmarum recens ordinatum, 659. c. adest conventui apud Marinam, 673. pervaorem patitur, 674. a. societatem cum ecclesia Libracensi renovat, 684. b. c. an Gotthelcalco fuerit, 683. a. b. 684. a. variae ejus epistolae, 669.

Lupus abbas Svvarzahrensis, 78. b.
Lupus-Centuli Wafco, 494. b.
Lureventes episc. S. Fulcrannus, seu Fulcrandus, 404. a. Petrus, 403. c.
Luxovienfium monachorum martyrium, 89. b.

M

MACARIUS presbyter & monachus Hornbaci, 189. b. 380. c.
Macarius monachus, cui Rabanus inscribit librum de computo, 458. c.
Macarius, cognomen Richbodi episc. Trevir. 235. c.
Macbertus abbas S. Sulpicii Biturici, 624. a.
Madalgerus comes, 602. c.
Madaiveus episc. Verduni & abbas S. Vitoni, 164. a. b. 207. a. obit, 236. a.
Madalvinus abbas Medianensis, 178. c. 277. a. obit, 340. a.
Madalulfus egregius pictor Cameracensis, 485. a.
Madalbertus abbas Vedastinus, 54. c.
Madelgarius episc. Lauduni, 33. b.
Madelgandus missus dominicus Caroli M. 266. b.
Magalonensis episc. Stabulus, 461. b.
Maganfredus amicus Alcuini, 357. c.
Magdeburgenses centuriatores retutantur, 38. c.
Magenardus episcopus missus dominicus Caroli M. 266. b.
Magenarius, abbas Maginarius abbas S. Dionysii, 240. b. 265. c. 295. c. 298. c. Fulrado succedit, 270. a. Be-neventum a Carolo M. missus, 280. a. Hadriani I. ad eum epistola, 296. a. ejus obitus & epitaphium, 305. c.
Magherus infirmarius Corbeiae-novae, 480. b.
Magienus castrum pagi Tirolensis, 61. c. 83. a.
Maginardus abbas Brixienfis, 618. c.
Maginarius diploma recognovit, 218. a.
Maginardus monachus Fuldæ, 285. b.
S. Magloui reliquie in monast. Leonensi, 685. b.
Magnarius comes, 250. b.
Magneius appellatus Rabanus, 315. c.
Magnoaldus, seu Magnus, vir sanctus, 159. c.
Magnoaldus abbas Flaviniacensis, vide Magoaldus.
Magnobodus episcopus Andecavensis, 16. a.
Magnulfus, seu Magulfus abbas Fioriaci, 151. c. 243. c. 244. a. b. obit, 314. c.
Magnulfus presbyter & pastor S. Galli, 31. c.
Magnus episc. Senonum, 341. a. 429. c. obit, 449. a.
Magnus abbas S. Victoris Massil. 252. a.
Magnus monachus Palatiolensium monachorum informa-tor, 141. c.
Magoaldus, an Magnoaldus, abbas Flaviniacensis, 64. b. 65. a. 138. c. 365. a.
Magus abbas Leonis monasterii, 195. c.
S. Majani reliquie & oratorium, 307. a.
Maimo in Caunenfis beneficus, 464. a.
Mainardus abbas Fontanelle, 667. c.
Mainardus abbas Stradensis, 639. a.
Majo Telefinus seipsum & sua Deo Casini tradidit, 600. b.
Majorianus in Farfenfis beneficus, 424. c.
Malbrancus emendatur, 28. c.
Manaffes abbas Flaviniaci, 139. a. 202. a. b. 207. b. 335. c. 365. a. Caroli M. ad eum epistola, 244. b.
Mancio abbas incerti loci, 329. c. 330. a.
Mandata regum, iis passim nullæ chronice notæ 517. a.
Manegandus abbas S. Michaelis ad Masupiam, 22. a.
Mangilus Britto a Gai-frido comite casus, 677. b.
Mangoldus frater comitis Adalberti, 604. c.
Maningundus monast. Cairadense condit, 118. c. ejus tes-

tamentum refertur, 704.
Manno episc. Neoburgi, 225. b.
Manno præpositus S. Augendi, 629. c. 679. c.
Manrenfis comitatus, 498. a.
Manfus quantum terræ capiebat, 287. a.
Manualdus comes, 169. c.
Manumissio ad clericatum, 614. b. ejus formula refertur, 742.
Mappula, per eam investitura facta, 618. a.
SS. Marcellini & Petri translatio & miracula, 510. c. 511. S. Marcellini papa & mart. corpus apud Rothonum, 679. a.
Marcellinus comes *rationalis dominicus*, 252. b.
Marcellus cremita apud Aragonas, 562. c.
Marchelmus discipulus S. Gregorii abbatis Traject. 173. b.
Marchio appellatur comes, 487. a.
Marcinannus abbas Vallis-Gatilleæ, 17. a.
Marcomus Armoricæ tyrannus, 544. a. Ludovici Pii in eum expeditio, *ibid.*
S. Marci reliquie Venetias allatæ, 456. b. 531. a. & in monast. Augiense, 531. a.
Marcus episc. Scotus & Marcellus ejus nepos apud S. Gallum, 626. c. 627. a. tum apud S. Medardum, 627. a.
Marcus pseudoabbas Fuldæ, 192. b.
Marcwardus abbas Piumienfis & Andaginensis, 384. b. 441. a. 545. c. 563. c. 573. b. 580. b. 591. b. 611. b. 630. a. 635. b. 673. b. Tantrado succedit, 525. c. 526. a. ipsum inter & Lupum Ferrar. magna necessitudo, 526. a. 630. a. 649. b. c. ejus ad Lotharium legatio, 581. b. Eifilia monast. condit, 584. c. Romam profectus inde apportat corpora SS. Chrystanti & Dariae, 649.
Marcvinus discipulus S. Gregorii abbatis Traject. 173. b.
B. MARRIA in Monte-Serrato quando coli coepit, 497. c. 498. a. de ejus partu controversiæ, 652. c. 653. ejus olim unica festivitas, nempe assumptionis, 394. c. 395. a. 619. c.
Marinus cremita martyrio afficitur, 90. b.
Marmonocus abbas Landveneci, 446. b.
Marotta abbatissa Plumbariolæ, 148. a.
Marro, sive Maurinus avus Abbonis patricii, 110. a.
Marrymardus, ejus conversio per S. Aldricum, 525. c. 552. c. 553. a.
Marfilia abbatissa Calensis, 5. a. 290. b.
Martina locus prope Trajectum, ibi habitus conventus, 673. b.
Martianus episc. Turon. post apostolos gloriosissimus confes-sor, 29. c. ubi fana destruebat, ibi aut ecclesiis aut monasteria construebat, 93. a. a S. Adalardo profusiori studio cultus, 499. b. Ejus gratia Turonis beneficia concessa, 29. c. ejus oratorium seu capella, qualis, 31. b. ad illam juramentum a testibus exigi solitum, *ibid.*
Martinus episc. Ravennas, 456. b.
Martinus abbas S. Eparchii Ecolimensis, 514. a.
Martinus abbas Saliginerfis, 213. b.
Martianus abbas Santonenfis, 213. b.
S. Martini abbas Vertav. corpus Enfionem deportatum, 640.
Martinus præpositus Dionysianus, 47. c.
Martinus præpositus Laubienfis, 33. c.
Martinus monachus Corbeiae, Caroli Martelli confessorius, 75. c. ejus cultus, *ibid.*
Martyrius monachus, pani crucis signum impiumi vult, 282. c. 283. a.
Martyrologium una cum regula compingi solitum, 145. c.
Martyrologia, Adonis, 630. b. duplex Angusti, cogno-mento Keledei, 632. a. b. Arnulfi monachi Audaonen-fis, 99. c. V. Bedæ, 631. a. 632. a. Flori, 631. a. His-panicum Johannis Tamayi fabulis referunt, 35. c. Ro-manum, 137. c. vetus a Roswyco editum, 630. b. Uwardi, 631. b. c. 632. a. Wandalberti, 630. c. 631. a.
Marulfus in S. Gallum beneficus, 197. c.
Marus conditor parthenii apud Forum-Julium, 534. b.
Maichara abbas Reomaënsis, 63. a.
Malo auctor monasterii cognominis, 58. c. 78. a.
Mastulo episc. Sabionenfi, 106. a. 219. c.
Mastina episc. Maurontus, 252. b.
Mataferra turris apud Aqua-mortuas, 302. b. c.
Matalgardis concubina Caroli Magni, 624. c.

Maternus episc. Trevirorum, 577. b.
Matfredus comes, 325. c. 486. c.
Matridus comes Aurelian. 530. a. 536. b. 564. a. exactio-natus, 525. b. restituitur, 527. c. lue extinctus, 575. c.
Matricenses episc. Adalramnus I. 447. b. Adalramnus II. 448. a. Hildebaldus, 494. b. Leduardus, 494. b.
Matricularii monasteriorum, 43. b. 44. b. 104. a. tonsura infigniti, 215. b. stati & fixi crant, 466. b.
Matrimonium contrahens cum vidua, cujus ante filium e sacro fonte suscepit, qualiter peccet, 75. a. 101. b.
Mauregatus nothus Alfonsi Catholici, 196. c. regnum Silonis invasit, 273. b. 274. a.
Mauregatus pater Frodoini abbatis Novalic. 233. b.
Maurellus abbas Reomaënsis, 63. a.
Mauri Hispanias invadunt, 35. a. b. subacti ob venditos monachos, 382. a. a paucis Tuscis casti, 389. a. *vide* Sarraceni.
Mauricius vir consularis iniquior in Ferrarienses, 579. c.
Mauriennensis episc. Witgarius, 234. a.
Maurinus episc. Autifodori, 63. b. 347. c.
Maurinus pater Benigni abbatis Fontanelle, 28. b.
Maurulus episc. Andecavensis, 220. c.
Maurontus episc. Massiliae, 252. b.
Maurontus abbas Gionnensis, 384. a.
Maurus episc. Placentinus, 105. a.
MAURUS abbas Glannafolienfis, 176. a. b. S. Benedicti discipulus dictus, 557. a. ejus in Galliam missio asserta ex subiectione Glannafolii Casino, 277. c. 278. a. Fausti liber de ejus vita laudatus ab Amalario, 594. c. ejus sepulcrum inquit Anowareth, eique donationem facit, 621. c. 622. a. ejus corporis translatio seu elevatio, 665. c. ejus miraculum, 621. c.
Maurus abbas Cellæ-Leopardi monasterium instaurat, 74. b.
S. Maxentius, ejus corpus in Cunal-di-cella, 666. c.
Maxentius patriarcha Aquilegenfis, 534. b.
SS. Maximini abbas Miciae & soc. translatio, 588. c. 643. c.
Maximinus abbas S. Gereonis Colonienfis, 384. b.
Maximinus abbas Insulæ-Barbare, 336. b.
Maximus episc. Ravennas, 456. b.
Maximus imperator exsulatus a Severo Sulpicio, 113. c.
Mediolani episc. Angilbertus, 546. c. Angilbertus II. 618. b. Anselmus, 440. c. S. Carolus Borromæus, 236. c. Federicus Borromæus, 236. c. Heribertus, 384. c. Ol-depertus, 547. a. Petrus Oldradus, 270. b. Thomas, 256. b. Walpertus, 384. c.
Medo abbas Fioriaci corpus S. Benedicti Casinatibus resti-tuere non vult, 151. c.
Medraldus abbas Conchenfis, 401. b. c. 438. c.
Megilo abbas Tegerenensis, 130. c.
Megilo comes, 242. b.
Megingaudus comes nepos Odonis regis, dolo interfectus, 392. b.
Megingaudus dux conditor monast. Swarzahrensis, 417. c.
Megingozus seu Megingordus & Megingaudus ex monacho Fritularienfi episc. Wirzburgi, 72. a. 80. c. 81. a. 134. c. 150. a. b. c. 172. a. 173. a. 198. c. 202. a. 207. a. 216. a. 228. c. 276. c. ejus epistola ad Lullum episc. Mo-gunt. 150. c.
Meginhardus episc. Rotomagi, 331. b.
Meginhardus abbas Tegerenensis, 268. b.
Meginradus Augiæ monachus, dein cremita, 486. b. 531. b.
Melanus episcopus sanctus, 198. b.
Meldis agrotat S. Wlfridus, 7. c.
Meldardus episc. S. Faro, 581. c. S. Hildevertus, 4. a.
Hildricus, 483. a. Huchertus, 483. a. Romanus, 202. a.
Wlfrannus, seu Wolfrannus, 201. c. 202. a. 207. a.
Illic episc. non fuit S. Pirminius, 73. a.
Mellinus abbas Luxovii, 295. a. martyrio afficitur, 89. a.
Mello arx Cassini, 146. c.
Melotes, tegumentum capitis, varie usurpata, 282. a.
Meltis castellum, 73. a.
Memoriae nomen indium sanctorum tumulis, 69. b.
Menardus emendatur, 100. b.
Meneleus abbas Menatenfis obit, 58. a.
Mengaudus abbas Neustadiensis, 315. a.
Mensa abbas discreta a mensa hospitum, 571. b.

Mensa septem ex regula Chrodegangi instituta, 183. c.
Merciorum episc. Egwinus, 47. b. Wlfridus, 47. b.
Mercurialis abbas Balneolensis, 273. a. 487. a.
Merlavius (Johannes) abbas Fuldæ, 126. b.
Merolus ex chorepiscopo episc. Cenoman. 120. b. 216. b.
Merovingicæ stirpis reges avi nomen retinere amabant, 30. c. 32. a.
S. Metronia, ejus reliquie, 371. c.
Metris denuo coronatus imperator Ludovicus Pius, 567. b. ibi scholæ cantorum, 278. b. unde Metrensis can-tus, 185. b.
Metrensis episc. Angilramnus, 209. a. Chrodegangus, seu Ruodgangus, 146. a. Drogo, 185. b. Sigibaldus, 96. b. Ibi episc. non fuit S. Pirminius, 73. a.
Metrensis episcopi nonnulli ob acceptum pallium archie-piscopi dicti, 86. b. 203. b. 234. c. 656. b.
Miccio notarius regionarius, 214. b.
S. Michaelis oratorium Remis, 93. c. apparitio in monte Tumba, 19. c. 20. a. dedicatio celebris non modo in Gallia sed & in Anglia, 20. b.
Michael imperator Orientis, Caroli Magni adeum legati, 365. c. 397. c.
Michael II. imperator, legati ab eo missi ad Ludovicum Pium ob sacras imagines, 488. b.
Midi, mensuræ ligni vulgares, 552. a. c.
Migetius auctor Migetianorum, 274. b. qui in celebrando paschate errabant, *ibid.*
Milburga abbatissa Wenloensis, 13. b. 42. b.
Mildreda abbatissa Tanetenfis, 13. b. 153. a. ejus reliquie, *ibid.*
Mildredus episc. de S. Bonifacii nece tristatur, 171. c.
Milefridus rex Angliæ, 311. a.
Milites, id est viri nobiles, 32. c. 210. b. 479. a. 623. c. 710. c. 2.
Milites ad bellum conducebant monasteria insigniora, 234. c.
Militibus permiffum tempore belli precario ad tempus re-tinere partem ecclesiasticarum possessionum sub annuo censu, 119. b.
Militia, ad eam non pergant episcopi, exceptis duobus aut tribus, 259. a.
Milo episc. Trevirenfis & Remensis, 34. a. 49. c. 70. b. 82. c. 127. c. 156. a. in sedem Remensem intravit, 49. c. 93. b. infelix sub eo Belgicæ secundæ status, 93. c. inter venandum interit, 163. b.
Milo abbas Ottemburanus, 205. b.
Milo anachoreta piissimus, 70. c.
Milo advocatus S. Galli, 134. b. 191. c.
Milo scholæ Martinianæ præceptor, 451. a.
Milo vir illustris, 161. c. 194. a.
Milo comes villam Caunas dat Aniano abbati, 250. a. 314. a. b.
Mimigardfordenses episcopi, *vide* Monasterienfes.
Mindensis episcopus erectio, 259. c.
Minutio sanguinis monachis ut concedenda, 431. a.
Miracula ad quid facta, 518. c.
Miro abbas Surendensis, 364. a. b.
Miscere id est potum præbere, 282. c. 345. b. hoc verbum nusquam usurpatum pro sacra communione, 344. c. 345. b.
Missæ in monasteriis tempore S. Benedicti non videtur quotidie celebrata, 432. b. quotidie celebrata a S. Ceolfrido in itinere, 46. c. in privata camera celebra-ta, 158. c. benedictiones quas in ea Galli faciebant im-probatæ, 185. c. ad salutationes sacerdotales omnis plebs respondeat, 424. b. Missarum multiplicatio unde ? 182. a. pro iis elemosyna, 183. c.
Missæ & preces cum jejunio indictæ pro coercitione im-brium, 180. c. 181. a.
Missæ pro defunctis, 24. b. 53. c. 180. c. 181. a. 199. a. 206. c. 225. b. & alibi passim.
Missales Gelasiani in monast. Centulensi, 539. c.
Missale Gregorianum in Angliam transmissum, 211. a.
Missionarii adjuvatores S. Bonifacii quam pauperes, 159. a.
Mixti Benedictini appellatio unde, 281. c.
Modarius abbas S. Tiberii, 460. c. 464. a.
Moderannus episc. Redonum, ejus gesta, 51. c. 52. a.
Moderannus episc. forte Augustoduni, 64. c. 138. c.
Moderanus abbas Teclatenfis, 23. a.

Modestus presbyter & monachus Fuldenfis, 472. b.
 Modius vini sexdecim sextaria continebat, 466. b. 552. b.
 Moduinus seu Muatwinus ex abbate S. Georgii Lugdun.
 episc. Aduensis, 465. b. 567. b. 639. b. Flori ad eum
 carmen, 629. c.
 Moguntina ecclesia Fuldensi ut matri animum donum obtu-
 lit, 193. b. ipsi restituta metropolitana dignitas, 128. c.
 156. b. metropoli episcopatus subiecti, 156.
 Moguntie episc. S. Bonifacius, 128. b. c. Geoleobus, seu
 Gervilio, 128. c. Hristulfus, seu Huitulfus, 414. b. & c.
 Lullus, 81. a. Orgarius, 502. a. & c. Rabanus, 672. b. & c.
 Riculfus, 189. b. Sigebertus, 97. a.
 Molanus emendatur, 50. b.
 Molo rex Northumbriae, 222. b.
 Monasterium castrum Ambianorum, olim Bragum dictum,
 11. b. 542. a.
 Monachus clericatus appellatur, 131. a. 162. c.
 MONACHI, ipsi proprium nomen fratris, 66. a. fervorum
 Dei nomine passim indigitati, 187. b. & regularium no-
 mine praecise, 257. b. a. graeco nomine canonici dicti,
 646. c. iis datum clerici nomen, 10. b. 50. a. 169. b.
 192. b. solo ordinis titulo designati, 134. c. laxioris ob-
 servantiae appellati canonici, 163. c. 188. a.
 Monachi ante professionem probandi, 137. b. nullus vi-
 monachus fieri cogatur, 395. b. inuiti intromissi, nisi
 velentes non retineantur, 505. c. post professionem non
 expellendi, nisi synodali decreto, 137. b. nec sine con-
 sultu episcopi, 661. a. lapsi retrudendi, 139. c. quali in
 loco, 432. b. non mutilentur, 292. b. iis regularis tan-
 tum poena infligenda, 312. b.
 Monachi, quae potissimum virtutes eos decent, 320. b.
 321. b. c. mores suos cum primitivo statu conferant,
 110. c. secundum regulam vivant, 245. a. 257. b. 288. c.
 291. c. 296. b. 310. b. 319. a. 405. b. 406. a. 505. b.
 574. a. defuncto abbate maiore cura regulam seruent,
 134. c. bene viventium monachorum exempla, 680. c.
 681. a. 688. b. c. tepidi perstringuntur, 110. c. secun-
 dum regulam non viventes a quibus emendandi, 176. c.
 laxiores ad canonicorum mores sensim deflectebant,
 253. c.
 Monachis plura data praeccepta, ut facilius Dei praeccepta
 possint custodire, 662. b. ad eos praecitata monita,
 321. b. c. 322. b. 326. b. 327. a. b. 470. b. 492. b.
 varia pro ipsis statuta synodi Aquigran. 430. b. & seqq.
 quales erga superiorem esse debent, 445. b. 475. a. in-
 feriores superiorum acta non iudicent, 321. b. c. laici
 non sint eorum praepositi, 374. b. nihil proprium de-
 bent habere, 182. c. 395. c. 396. a. 672. c. 688. c. nec
 libros a se scriptos, 394. a. b. paupertate Christi con-
 tenti, terrenorum cupidi ne sint, 470. b. c. eis congrua
 pietas impendatur, 395. a. nec victus & vestitus constitui
 subtrahantur, 395. b. quibus abunde suppetunt tempo-
 ralia, de sola animarum suarum salute cogitent, 188. b.
 ad hoc necessaria vitae subsidia habent, ut Deo die noctu-
 que laudes referre valeant, 201. c. pro quibus orare de-
 bent, 50. a. 200. a. 394. c. 477. a. 577. c. quantum
 cordi iis esse debet officium divinum, 312. b. quinam
 ad sacerdotium eligendi, 394. c. in iis ordinandis disci-
 plina, 608. b. iis concessum ut a quovis episcopo or-
 dinationes & benedictiones petere & accipere possint, 30. b.
 Monachi sacerdotes sacris operantes depresso in humeros
 caputis, nudo penitus capite erant, 353. 354. a. ad
 dignitates ecclesiasticas promoti, a regula servanda non
 sunt absoluti, 139. c. qualiter dominicum diem transi-
 gere debeant, 136. c. Dominici corporis & sanguinis
 communione dignos se reddant, & peccata confiteri
 curent, 137. a.
 Monachi non sint otiosi, 321. b. 389. b. c. sacrae lectioni
 vacent, 321. c. 326. b. studiis animum applicent, 136.
 b. 278. c. 279. a. b. c. 310. c. iis scientia est necessaria, &
 quare, 322. b. 326. b. ecclesiam contra haereses defendere
 debent, 322. b. 326. b. plus virtutibus acquirendis,
 quam scientiis comparandis incumbant, 417. b. eorum va-
 rii labores, 27. a. omnia monasterii ministeria per se
 exerceant, 396. a. 431. a. debent esse ad ima quaeque
 munia propensi, 79. c. Principes monachi facti humi-
 libus officiis occupantur, 133. a. b.
 Monachi ipsi construenda basilicae operam impendunt, 570. b.

occupati ad colligendas fruges tempore lectionis aut
 meridiana quietis, non murmurent, 431. b. quibus
 vestibus uti debeant, 288. c. eorum vestimenta sint
 lanae, 139. b. saecularium more non sint vestiti, 137. b.
 330. b. cultioribus vestibus induti saecularibus despectui
 sunt, 502. c. vestis sine observatione mandatorum quid
 eis prodest, 320. c. absque cuculla decubens in somnis
 increpitus, 209. c.
 Monachi, in monasterio habitent secum, 660. c. 661. a.
 facile non exeant foras, 327. a. 405. b. ad aliud non
 migrent monasterium sine nutu abbatis, 289. c. eis salu-
 tis suae causa licet in aliud monasterium migrare cum
 consensu pastoris, 176. c. 177. a. transfuga non debet
 ab alio abbate suscipi sine consensu prioris sui, 211. a.
 solus sine socio fratre nullus foras progrediatur, 431. b.
 Monachi Romam vel quovis alio non pergant nisi ex
 mandato abbatis, 177. a. cur eis peregrinationes non
 permittantur, 489. b. in itinere constituti praeclearum exem-
 plum dat S. Ceolfredus, 46. c. eos in locis ubi est mo-
 nasterium extra illud habitare non decet, 174. a. iis for-
 rum tutum inter suos commorari, 223. b. dum parum
 consentium peccata audiunt, confestum ad monaste-
 rium redeant, 134. c. quanta cum cautela ad colloquen-
 dum cum sanctimonialibus admittendi, 289. c. 520. b.
 placita saecularia ne adeant, 405. b. nec saecularibus cur-
 ris se implicent, 573. c. 574. a. ipsi villas administran-
 dae non committantur, 431. c. non statim post profes-
 sionem externis ministeriis deputentur, 292. a.
 Monachi in cathedralibus, 87. c. 98. a. 108. c. 109. a.
 684. b. nonnumquam canonici dicti, 188. a.
 Monachi ad missiones deputati, 72. a. 80. c. & passim, ab
 iis ecclesiae rurales administratae, 380. c. parochialibus
 ecclesiis non praeficiantur sine consensu episcopi, 225. b.
 672. c. pastores in cuius parochia sunt studeant colere,
 574. a.
 Monachi in castris ad sacra facienda, 117. b. ad deferen-
 das reliquias sanctorum, 316. a. Monachi foris praepo-
 siti locis monasterio subiectis, 569. c. eis commissa
 cura xenodochiorum, 158. a. ad quid eis concessa pri-
 vilegia, 50. c. 296. a. eorum portio separata, 415. a.
 b. 481. b. 483. b. 491. b. 521. 522. 540. a. 551. c.
 552. 650. a. 677. a. 685. c. ipsi speciatim exclusio ab-
 bate redditus attribuit, 449. b. 474. a. nullam dona-
 tionem accipiant, unde alii graventur, 470. c.
 Monachi non ligati, 261. a. 299. b. Monachi lecto-
 res, id est praepositos juniorum monachorum, 26. c.
 27. a. Monachi patriae hereditatis haud expectent, 81. a.
 Monachi & clerici in una congregatione, 173. c. Mo-
 nachi ad ornamentum provinciarum multum contulerunt,
 199. b. Monachi vindicantur a falsis de imminente ex-
 tremo iudicio vaticiniis, 673. a. Monachi ad Sarracenis
 martyrio affecti, 89. a. b. c. Monachi Romam missi ut
 in Romana modulatione erudirentur, 184. c. 185. a.
 Monasteria, in eis immania & superflua aedificia impro-
 banda, 445. b. aedificiorum moles & elegantia sine re-
 gulari disciplina nihil juvat, 140. b. Monasteria con-
 structa apud populos ad fidem recens convertos ad pe-
 rennandam religionem, 67. c. 68. a. 71. c. 470. b.
 Monasterium in palustri loco cur exstructum, 9. b. quibus-
 nam in locis summum silentium servatum, 145. a. loca
 ad loquendum deputata, 145. a. per interiora monaste-
 rii non liceat saecularibus discurrere, 136. c. 137. a.
 Monasteria, qualium debeant esse habitacula, 136. in eis
 habitare quam bonum, 273. a. cavendum ne ex proce-
 rum in ea admisione a primaria severitate degeneret-
 tur, 104. b. in his si disciplina regularis inreperit
 quomodo ad pristinum vigorem revocanda, 64. c.
 Monasteria pauperioris census ab aliis relevanda, 460. b.
 in eis non sint pauciores quam sex monachi, 431. c.
 432. c. nec numerus supra facultates, 137. b. 374. a.
 405. b. monasteriorum opes auctae ex donationibus no-
 vitiorum, 244. c. bona concessa in quorum usum cedere
 debeant, 240. a. bonorum recensio a quo fiebat, 286. c.
 Monasteria in perpetuum permaneant loca semel Deo
 dicata, 257. b. nec in alios usus convertantur, 289. b.
 312. b. eorum conservatio quanti interest, 660. c. eorum
 libertas asserta, 363. b.
 Monasteria quando primum Papae immediate subdita, 157. a.
 Monasteria

Monasteria subiecta extraneo episcopo, 214. c. Mo-
 nasterium ex imperiali episcopale factum, 216. a. Mo-
 nasteria ex rebus matris ecclesiae dotata pleraque ipsi sub-
 iecta, 590. b. Monasteriis immunitas concessa ob fun-
 dadores, 64. c. 65. a. Monasteria quae militiam & dona
 facere debent, 436. c. quae tantum dona, 437. a. b.
 quae solas orationes, 437. c. 438. quorundam actores
 vel actariae nave in diversas regiones submittebantur,
 245. b. quorundam cause ad regis praesentiam reservatae,
 314. a. 599. b.
 Monasteria, in eis baptisteria, 570. c. & xenodochia, 117. c.
 Monasterium simul & xenodochium, 63. b. c. peregrin-
 orum suscepcio & hospitalitas non negligantur in mo-
 nasteriis, 395. c. in iis (schola), 278. c. 279. a. b. c.
 287. c. 320. a. 360. b. c. scholae duplices, nunc pro monachis,
 alterae pro saecularibus, 279. c. clerici in monasteriis ad
 studia admissi, 262. b. 279. c. in eis pueri educati, 173. a.
 331. c. in eorum ecclesiis conciones habent, 322. b. in
 eis organorum usus probatus & improbitus, 182. b. in his
 cantibus Romanus servandus praecipitur, 292. a. ad basilicae
 dedicationis festivitatem conveniunt canonici cathedrales
 cum monachis, 586. c. 590. b. fores basilicae post
 vespertinam synaxim clauduntur, 169. b. ecclesiae
 mulieribus interdictae, 107. b. 126. b. 175. b. 261. b.
 587. b. 607. a. 669. c. etiam reginae, 126. b. ubi mu-
 lieribus permittitur ingressus in basilicam Fuldensem,
 illa fulmine tacta conflagravit, 126. b. In monasterio
 duae ecclesiae, una monachorum, cuius aditus mulieribus
 interdictus; altera utriusque sexui communis, 34. c.
 Monasterii limina mulieribus interdicta, 473. c. nec
 intra exteriores ejus portas mulieres admittit, 516. a.
 Pro eis crux in signum longiuscule a porta dextra, 587. c.
 etiam interdictae mulieribus viae secus monasterium Far-
 fense, 111. a.
 Monasterium confederatio, 17. a. 351. b. 607. c. 608. a.
 b. 684. b. & multa caritas, 630. b. quanta monasteriis
 a Sarracenis clades illata, 89. a.
 Monasteria pro virginibus condita ex viris feminisque seor-
 sim habitantibus constabant, 64. a. Monasteria duplicia
 Augiense, 122. c. Berkingense, 13. a. Beverlacense,
 62. c. Currelacense, 506. a. Heidenheimense, 112. b.
 Plumbriola, 147. c. Ripadunense, 39. a. S. Salvatoris
 de Superado in Gallicia, 264. b. c. S. Vincentii de
 Eistolis, 324. c. Winburnense, 10. b. Monasterium
 duplex, neutrum dispar sexus ingrediebatur, 10. b. Mo-
 nasteria duplicia fieri vetatur, 289. b. Monasterium tri-
 plax, 10. b.
 Monasteria falsa in Anglia & Hispania, 98. b. ipsis ab
 episcopis consulendum, 136. b.
 Monasteriensis episcopatus erectio, 259. c.
 Monasteriensis sive Mumigardevordenensis episcopi, Alfridus,
 Gerfridus, 385. a. S. Liudgerus, 259. c. & c.
 Monastica professio appellatur *Venerabilis* vita, 111. c. gra-
 tuita esse debet, 289. b. 292. b. 312. a.
 Monasticus ordo, ejus elogium, 641. c. 653. c.
 Monellus abbas S. Hilarii in Septimania, 251. c. 364. a.
 439. a.
 Monetae eudendae facultas monasterio Condatescensi con-
 cessa, 183. c.
 Mons Serratus, ejus descriptio, 497. a. b. B. Maria quando
 illic coli coepit, 497. c. 498. a. b.
 Montanus presbyter sit monachus, 199. b.
 Monualdus seu Bonualdus presbyter auctor monast. S. Petri
 Lucentis, 40. b.
 Morbi qualiter a Deo accipiendi, 80. a.
 Mordarnus abbas Corbeiae, 217. a. 223. a. 252. c. 253. b.
 Morhardus comes palatinus, 560. a.
 Morinorum episc. vide Teruannae.
 Morealdus abbas Fatae, 296. c. 297. a. b. 329. c. ei scri-
 bit Alcuinus, 297. c. 298. a. obit, 358. a.
 Mortui, pro illis offerendum munus salutis nostrae, 345. c.
 quod pro illis in fide facimus, proficit & nobis, 345. c.
 pro eis missae & preces cum jejunio, 180. c. 181. a.
 206. c. 225. b. 230. a. 265. b. 318. a. signa pro eis pul-
 sata, 189. c.
 Morus monachus Sithienfis, 611. c. 612. a. 643. a.
 Muatwinus episc. Aduensis, vide Moduinus.
 Mucanus abbas Glastoniae, 118. a.

Annal. Bened. Tom. II.

Muffulae monachis concessae, 435. a.
 Mulieribus conspectum suum negat S. Wilmarus, 28. b.
 etiam fororis suae ad spectum virat S. Guthlacus, 39. c.
 mulieribus interdicta ministeria altaris, 424. b. ipsis pro-
 hibitus aditus in ecclesias monachorum, 607. a. ingressae
 oratorum monachorum puniunt, 348. c. vide Monasteria.
 Mumia foror S. Ebbonis, 32. a.
 Mummolenus abbas, 30. a.
 Mummolus comes pagi Antifiodorensis, 347. c.
 Munera regi a monasteriis oblata, 436. 437. 661. b.
 Muneribus iustitia evacuat, 177. a.
 Munia abbatissa S. Salvatoris de Superado, 264. b. c.
 Munuscula qualia a summis etiam viris missa, 72. c.
 Munuza Cerretanorum praefectus, 88. c.
 Murmannus seu Marmonius Aimoicae princeps a Ludo-
 vico Pio caesus, 446. b.
 Mutilatio membrorum non infligenda monachis lapsis,
 292. b. 312. b.
 Mutinenses episc. Geminianus, 258. a. Gifus, 461. c.
 Muza Africae pro Sarracenis praefectus, 35. b.
 Myienfis sedis ignota episc. Aldufus, 291. a.

N

S. NABORIS corpus Hilariacum translatum, 208.
 b. c. 209. a.
 Nadelgarius monachus a Magenariorum in Angliam missus,
 298. c.
 Naitonus rex Pictorum Romanos ritus cum suis suscipit,
 42. c. 43. a.
 Namadia conjux Calminii ducis, 204. b.
 Namafius eremita sanctus apud Cadurcos, 402. c.
 Namnetae a Nortmannis direpta, 639. c.
 Namnetenses episc. Actardus, 685. a. Gildardus invalor,
 678. b. Gunhardus, 640. a. Pascharius, 640. a.
 Nampio abbas S. Hilarii in Septimania, 251. c. 364. a.
 439. a.
 Nansiacum-majus olim Nansidis dictum, 578. a.
 Nanterus abbas S. Michaelis ad Mosam, 21. c.
 Nantharius abbas Sithii & Bubiou. 381. c. obit, 170. c.
 Nantharius II. abbas Sithienfis, 170. c. 121. c. 292. c.
 371. c. 381. c. 383. a. 410. b.
 Narbonae episc. Arnaldus, 403. c. Bartholomaeus, 560. a.
 Berarius, 648. b. Fredaldus, 250. b. Nimfridus seu Ni-
 fridus vel Nibradius, 244. b. Sunifredus, 464. b.
 Nasium celebre olim opidum Leucorum, 578. a.
 Naso cognomen Bernardi Septimaniae ducis, 519. c.
 525. b.
 Natali Domini celebrando ut se parabant Angli, 211. a.
 Nathanael abbas S. Petri Cantuariae, 28. a.
 Nathanael adscititium nomen Fridugisi Alcuini discipuli,
 361. c.
 S. Nazarii reliquiae Laureshamum translatae, 203. a. 208. c. b.
 218. c. ejus nomine oratorium & mons in Germania,
 530. b. miracula, 210. c.
 Nebulungus comes Matricensis, 513. b.
 Nebus dux, 31. c. 60. b.
 Nec. s. i. a. t. publicae, tunc jejunia, preces & c. 245. a.
 Necrologium in capitulo recitatum, 145. c.
 Nectarius abbas Anisulæ, 160. c.
 Nermalus abbas Nobiliaci, 532. b.
 Nemetenses episc. vide Spirenses.
 Nensidius patricius in S. Victorem beneficus, 252. a.
 Neoburgi episc. Manno, 225. b.
 Nevelongus nobilis Hasbanus donationem facit S. Dio-
 nyso, 374. b.
 Neustrasii victi ab Austrasitis, 54. a.
 Nicana synodus pro sacris imaginibus, 289. b.
 Nicephoro imperatori Caroli M. legatio, 397. c.
 Nicienfes episc. Johannes, 285. b. Syagrius, 285. b.
 Nicola Soror S. Eulogii, 681. b.
 Niddense concilium in causa S. Wilfridi, 14. c.
 Nigrorum monachorum prima mentio, 47. b.
 Nilus junior e suo fugatus monasterio, Caphnum accep-
 sit, 55. c. 56. a.
 Nimfridus seu Nifridius vel Nibradius ex abbate Orbonensi
 episc. Narbonae, 244. b. 248. c. 249. c. 250. c. 251. a.
 273. a. 376. b. c. 452. a. 474. b. 487. a. Urgellum a.

NNNN

Carolo M. missus ut Felicem ad officium reduceret, 338. c. Benedicti abbatis Indensis ad eum epistola, 460. c. 461. a.
 Nithardus abbas Mediolanensis, 34. b.
 Nithardus abbas Metamensis, 305. b. 599. b.
 Nithardus filius Angilberti ex Berta, 188. a. an abbas, 623. b. an alter a monacho Prumiensi, 635. c. 636. a. b.
 Nithardus nepos Gauzberti episc. in odium christiani nominis occisus, 663. a.
 Nirkarius ex abbate Ottemburano episc. Augustanus, 205. b.
 Nivernensis episc. Chebroaldus, 138. c. S. Deodatus, 17. a. Herimannus, 581. c.
 Nobilibus ad conversionem venientibus nihil relaxandum, 133. a. b.
 Nobilissimi titulo donati reges, 339. b.
 Noctes legitimæ, hoc est certi induciarum dies, 194. a.
 Nodbaldu abbas Cantuariensis, 95. a. 139. a.
 Nodobertus episc. Arvernensis, 22. c.
 Nomen proprium viris nobilioribus mediæ ætatis, quod postremum; veteribus vero Romanis, quod primum, 186. c.
 Nomenois seu Nominœ Britannia princeps, 653. c. 685. a. S. Conwoion favet, 544. b. c. Rothonenibus donationem facit, 566. a. in Rothonenfes beneficis, 588. a. regem se ferens episcopus sibi adversantes expellit, 677. c. 678. ejus facinora, 679. a. 753. condit monast. Leonense, 685. b.
 Nonnenhorium opidum, 605. c.
 S. Norbertus ab opinione de imminente extremo judicio per S. Bernardum revocatus, 673. a.
 Nordbertus episc. 173. a.
 Nordidius abbas Dulcensis, 364. c. 409. a.
 Norgandus abbas Senoniensis, 277. a. 491. c.
 Norici a S. Emmerammo fide imbuti, 109. a.
 Nortmanni piraticam exercit in oceano Gallico tempore Caroli Magni, 449. b. eorum accessus ad Herum insulam, 565. c. a Rainaldo comite fusi, 565. c. eorum irruptio in Frisiam, 568. a. eorum irruptio & facinora in Neustria, 620. c. in Aquitania, 669. a. Namnetas diripiunt, 639. c. & Quentovicum emporium, 651. b. Parisios, 656. c. 657. Hammaburgum, 662. c. 663. a. Tolosam & Burdegalam, 677. c. Petrocorium, 688. b. Monasteria ab eis incensa, 639. c. 640. a. Bituricensis S. Sulpicii, 624. a. Deense, 587. c. Gemeticense, 620. c. Hammaburgense, 663. a. cella S. Judoci, 611. b. Palnatense, 688. b. c. Rotomagense S. Audoeni, 620. c. Sithiense, 657. c.
 Nortyla abbas Ambarbarici, 324. b.
 Notcherus abbas Altiwillarensis, 689. a.
 Notthelmus ex monacho episc. Cantuarie, 101. a. ad eum scribit S. Bonifacius, 101. a. b. obit, 112. a.
 Nothgrimus patruus S. Liudgeri, 185. c.
 Notho episc. Arelatensis, 591. c. 517. c. 591. b.
 Notho chorepiscopus Remensis & abbas Remigianus, 351. a. 643. a. 659. b.
 Notingus episc. Veronæ, 681. c. 682. a.
 Notkerus Balbulus scholis S. Galli præfectus, 627. a. litteras alphabeti notulis canis appositas explicavit, 185. b.
 Nottingus episc. Vercellarum, 530. b.
 Novaria episc. Adelgisius, 572. b. Gratianus, 66. c.
 Noviomagenfes ad Vahalim conventus, 531. c. 532. 602. c.
 Noviomi rex coronatus Carolus Magnus, 215. a.
 Noviomensis & Sueffionensis diocæsum termini definiti, 410. b.
 Noviomi episc. Adalfrerus, 202. a. Gislebertus, 263. b. Immo, 580. c. Pleon, 331. b. Rantgarius, 594. c. Wendilmarus, 410. b.
 Novitii proberentur, 374. b. 395. b. eorum annua probatio, 223. a. in laico habitu usque ad professionem, 137. b. 432. a. iis peculiares ædes assignatæ, 291. c. 571. c. eorum promissio distinguenda a petitione, 284. a. b. fictis iustionibus & blanditiis non alliciantur, 395. b. ex eorum donationibus opes monasteriorum auctæ, 244. c.
 Nuditas corporis ob verecundiam ut vitanda, 431. b.
 Numa seu Mumana conditrix Argentogili, 348. b. 491. a.

Nundinæ Dionysianæ, & Laurentianæ, 30. c. 31. a. 161. c. 193. c. 194. a. 218. a.
 SS. Nunilonis & Alodia corpora in monast. Legerensi, 681. b.
 Nunnones, id est sanctimonialia, 136. c. 137. a.

O

OBONIVS abbas Alaonensis, 568. c.
 Obsequia peculiaris monachorum virtus, 187. 321.
 Oblata in tumultis sacerdotum ad indicium dignitatis, 219. a.
 Oblationis Deo factæ formula, 259. b.
 Occhavia presbyter, 196. a.
 Ocelina monacha Remensis, 423. a.
 Ocualdus abbas Centulensis, 4. a.
 Oda uxor Wicfredi comitis Biturgium, 513. b. c.
 Odacer, sive Audacer, abbas Coimariçi, 580. b. 600. a. 601. c. 639. a.
 Odda neptis Telonis episcopi Curienfis 192. a. 210. b.
 Odda uxor Albitii comitis in Nantuacenses benefica, 447. b. c.
 Odda uxor Leybulfi viri illustris, 517. c.
 Oddoarius abbas Strastensis, 568. c. 680. c. 681. a. b.
 Oddoarius abbas S. Zachariæ, 568. c. 680. b.
 Odelandus abbas S. Martini Turon. vide Audelandus.
 Odclardus pater S. Bellensis, Merbecca sepultus, 2. c.
 Odclbertus episc. Mediolani, 373. b.
 Odilardus monachus S. Germani Paris. 631. c.
 Odilia seu Othilia abbatissa Hoëmburgensis, 17. c. 58. c. 59. c. ejus pia mors, 58. a.
 Odilia altera item abbatissa Hoëmburgensis, 58. c.
 Odilo seu Utilo dux Bajoariæ, 106. a. 108. b. 133. c. 140. a. 178. b. c. sex monasteria ab eo condita, 112. c. 113. a.
 Odilo comes, 272. c. in S. Theotfredum beneficus, 420. a.
 Odlandus seu Autlandus abbas Sithienfis, 170. c. 292. c. 371. c.
 Odo episcopus Cantuarie, 24. b.
 Odo ex abbate Corbeiensi episc. Bellovaci, 389. c. 672. b.
 Odo abbas S. Germani Autifiodor. 579. b.
 Odo abbas Dionysianus, 372. a.
 Odo abbas Ferrariensis, 357. a. 541. b. 581. c. 634. c. ei succedit Lupus, 633. b. c. 634. a. an Lotharii fautor, 634. a. b.
 Odo abbas Glannafolii, 176. b.
 Odo rex Francorum abbas S. Martini Turon. 451. b.
 Odo seu Hodo comes Aurelianorum Floriacensibus infestus, 525. c. exaucloratur, 527. c. exulat, 528. c. interit, 564. a.
 Odo comes Tolosanus, 617. c.
 Odo comes Tricastinus, 596. c.
 Odo princeps Biturigum, 153. a.
 Odulfus comes, ei tradita cella S. Judoci, 650. c. 651. c.
 Offa rex seu filius regis Angliæ. 9. a. c. 38. a. b. Romæ monachum induit, 27. 6.
 Offa rex Merciorum, 288. b. c. 289. a. 291. a. b. 304. c. 330. b. 352. b. cum inter & Carolum Magnum pax rupta, 190. b. 287. b. 298. a. b. & reformata, 298. c. ei scribit Carolus M. de quadragesimali abstinentia, 317. b. ejus pro S. Dionysio diploma, 298. c. condit monast. S. Albani, 298. c. 299. a. interficere jubet Ethelredum regem, 310. c. 311. a. obit, 311. b.
 OFFICIUM divinum juxta regulam celebrandum ex cepto triduo paschæ, 430. c. 431. a. normam a S. Benedicto præscriptam monachi non servantes a Walafrido carpi, 637. c. in eo nihil præter scripturas sacras admittit Agobardus, 593. c. in majoribus festivitibus duodecim lectiones, in aliis octo tantum recitatur, 145. b. duodecima ab abbate recitari solita, 665. c.
 Officium divinum monachis quantum esse debet cordi, 322. b. quanta majestate & reverentia apud Centulam celebratum, 331. c. 332. a. b. c. ab eo abesse monachis studiis applicitis non concessum, ne lectori quidem, 389. b. illud quanti fecerit Paschasius Radbertus, 389. b. ad illud accedens S. Adalhardus alienas cogitationes ad officium reponere, 253. a. huic incumbens S. Liudgerus, a Carolo M. vocatus, accedere distulit, 385. b.

Officia claustralia, 616. c.
 Ogericus abbas S. Michaelis ad Masupiam, 22. b.
 Ogerius Danus alter ab utroque Ogerio Faroniano, 377. c.
 Oldepertus episc. Mediolani, 147. a.
 Olemundus primus abbas & auctor Montis-Olivi, 250. c. 251. b. 420. c. obit, 517. b.
 Oliba Cabreta comes Cerateniensis, 325. a. 568. b.
 Olimricus abbas Laurehamensis, 270. a. vide Helmericus.
 Oliverius comes, 213. b.
 Olivolenfis episc. Urtus, 456. b.
 Opida a monasteriis, circum quæ posita sunt, denominata, 606. a.
 Opidum celebre Curtii nomine significatum, 606. c.
 Opila abbas S. Michaelis Tabulatenfis conditor B. Mariæ de Aguilari, 479. a.
 Opportuna abbatissa Carziensis, 178. a.
 Opportunæ abbatissæ Monasterioli vitæ compendium, 202. b. c.
 Opportunus abbas Manscensis, seu Lunelacensis, 113. a. 225. b. 242. b. obit, 274. c.
 Opportunus abbas Metamensis, 305. b. 599. b.
 Optarius presbyter & abbas Gorziæ, 218. c.
 S. Optati confessoris corpus in monast. Doverensi, 641. a.
 Optatus abbas Casini, 132. c. 151. b. 157. b. 162. b. 174. a. obit, 197. a.
 Optatus abbas Foffatensis, 450. a.
 Optatus monachus e Casino in Galliam missus, 282. b.
 Optatus diploma recognovit, 245. b.
 Oratoria interiora in monasteriis, 292. a. 312. a.
 Oratorium portatile in castris, 316. b.
 Orbari monachos vetatur, 292. b.
 Ordinationes quo tempore faciendæ, 69. a.
 Ordines sacri gratis conferendi, 289. b.
 Ordonius rex Hispaniæ, 196. c.
 Organa allata in Franciam, 181. c. 182. a. eorum usus in monasteriis probatus & improbat, 182. b. quando in alias ecclesias manavit, 182. b. Organa triginta foliis a septuaginta viris agitata instructa, 182. b. Organum hydraulicum, 115. a. 511. c.
 Oricus abbas Medelocensis, 194. b.
 Orobiotæ, id est Græci, 389. a.
 Orpertus dux, 170. b.
 Orsmarus episc. Turon. vide Ursimarus.
 Orburgis virgo Angla, 12. b.
 Orcherius dux Nortmannorum, 620. c.
 Orosius comes se suaque Deo consecrat in monast. B. Mariæ de Aguilari, 479. a.
 Olfredus rex Angliæ, 12. b. 14. b. 27. b. S. Wilfrido quasi filius adoptivus, 8. b. ejus improbi mores, 25. c. 26. a. occisus, 45. a. infanda morte perit, 135. c.
 Offer frater Egburgæ abbatissæ, 14. b.
 Othforus episc. Wigornia, 38. a.
 Othmarus sacri palatii, ejus officium idem ac Ædilium apud antiquos Romanos, 635. b. apud veteres Francos Scario dictus, 635. b.
 Othmarii munus in monasteriis præcipuum, 79. c.
 Othienfis episc. Gregorius, 288. c. an Syagrius, 168. c.
 Ostroldus episcopus Lauduni S. Sebastiano reconciliatur, 516. c.
 Othulfus rex Angliæ, 190. c.
 Othulfus Alcuini discipulus, 367. b.
 Othwaldus Angliæ rex sanctus, vexillum super ejus tumbarum appositum, 193. a.
 Othwaldus abbas Eveshamensis, 38. c.
 Othfridus monachus auditor Rabani, 360. c.
 Otgarius, seu Autcharius ex abbate Weissenburgi episc. Moguntinus, 502. a. 510. a. 519. c. 523. a. b. 529. a. 552. b. 569. c. 573. b. 590. c. 591. c. 602. a. c. 611. a. 632. c. 663. c. ei dicati Rabani commentarii, 510. b. ei corpus alicujus sancti postulanti difficilem se præbet Gregorius IV. 650. a. ex Italia aportat reliquias SS. Severi, &c. 583. b. Loharianæ parti favet, 563. a. ab exilio redit, 656. b. obit, 672. b.
 Otgerius, seu Orthgarius famulos præiator fit monachus S. Faronis, 376. c. 377. a. b. c. alius ab Ogerio Dano, 377. c. an idem qui & Autcharius nobilis Francus,

226. b. ejus mausoleum, 377. b. æti incipitum repræsentatur, 378. epitaphium, 379. a.
 Otgerius alter Carmentrici dynasta monachus item Faronianus, 377. c. 379. a.
 Otgerus episcopus, 414. b.
 Otgerus abbas Althæ-superioris, 112. c. 113. a. an is qui Otkarius, *ibid.*
 Othilia, vide Odilia.
 Othmarus abbas S. Galli, 31. c. 60. a. b. 122. b. 131. c. ejus virtutes, 60. c. falsis criminationibus oneratus conjicitur in carcerem, 134. a. b. 191. a. ibique moritur, 191. b. ejus corpus ad S. Gallum relatum, 218. c. 219. a. ejus translatio, 530. c. 531. a.
 Otiofitas mortifera pestis, ut vitetur laborandum, 102. c.
 Otium monachis concessum non fit otiosum, 389. b. c.
 Otkarius abbas Althæ-superioris an inferioris, 112. c. 113. a. an is qui Otgerus, *ibid.*
 Otkarius comes Francus fufus in Italia barbaris monachum induit, & monasteria condit, 119. c. 130. a. b. c.
 Otricus, seu Odricus, cui inscriptum Wandalberti martyrologium, quis? 630. c.
 Otto episc. Fisingæ, 246. c.
 Otto episc. Urgelitanus, 569. a.
 Otto episc. incertæ sedis, 225. a.
 Otto ex comite monachus Jurensis, 679. c.
 Otto II. imperator, 113. a. ejus diploma pro monast. Tegernensi, 130. c.
 Ovetum Asturiarum caput, 196. b. 199. b. c.
 Ovo monachus Fontanelle in arte scriptoria eruditus obit, 145. c. 218. c. 219. a.

P

PÆNITENTIÆ redemptio reprobatur, 137. c. 138. a.
 Pænitentis habitus reditum ad sæculum intercludit, 559. c.
 Pagani ut ab infidelitate adducendi, 74. c.
 Palatia regum Aquitanie, 513. a.
 Palatii Spoletani descriptio, 410. c.
 Palatiolum S. Germano datum, 169. b.
 Paldo abbas S. Vincentii ad Vulturum, 236. c. obit, 56. c. quot ejus regiminis anni, 56. c. 57. a.
 Pallio donatus episcopus archiepiscopus censetur, 86. b. ac insignitur titulo, 203. b.
 Pampilonæ episc. Willelmus, 680. b.
 Pancruda abbatissa monast. in Cingla, 147. a.
 Panis Benedictini pondus quale, 282. c. 434. b. c. in quatuor partes inter monachos dividendo cuius signum impressum, 282. c. 283. a.
 Papiæ a Carolo M. expugnata, 226. b. c. 238. c. 239. a. vide Ticinum.
 Paradisus emendatur, 336. a.
 Paræcialis ecclesiæ prærogativæ, 655. b. illi non præficiatur monachus sine consensu episcopi, 672. c.
 Parafceve tres passionis ea die lectæ, 145. a. qualis refectio monachorum, 432. c.
 Parda-Doda instauratrix ecclesiæ S. Modesti, 600. c.
 Pardulfi abbatissæ Waractensis episc. pia gesta, 91. a. b. c. mors, 103. c.
 Pardulus ex abbate Dervensi episc. Lauduni, 584. b. 635. a. 666. b. 683. c. cum Lupo legatus in Burgundiam, 651. c. 652. a. fit episc. Lauduni, 677. b.
 Pardu hegumenus Romani monast. S. Sabæ, 224. b.
 Parentis nomine consanguinei & cognati designati, 121. a.
 Parisiis an docterit Alcuinus, 361. a. urbs a Nortmannis direpta, 656. c. 657.
 Parisiensis synodus de imaginibus, 495. a.
 Parisiensis ecclesiæ canonicis certa bonorum portio assignata, 522. c.
 Parisiorum episc. Encas, 635. a. Herchenradus senior, 232. c. Herchenradus, seu Erchanradus alter, 552. b. c. Hugo, 70. a. b. Inchadus senior, 522. c. Landricus, 551. c.
 Parmensis episc. Petrus, 258. a.
 Parricida, vomeribus ignitis probandus, 257. c.
 Pascha, ab eo initium anni repetitum, 145. b. 530. c.
 Paschalis I. ex abbate summus pontifex, 425. a. c. 426.

a. 428. b. 483. c. 484. a. 488. c. Stephano IV. succedit, 428. c. basilicam S. Agnetis exornat, 443. b. c. 444. a. ejus epistola ad Bernardum Viennensem episcopum electum, 393. a. 441. c. obit, 487. c.
 Paschalis III. antipapa Carolum M. in Sanctorum numerum reulit, 408. b.
 Paschalis episc. Curienfis, 177. c. 178. a.
 Paschalis primicerius, atrox ejus facinus in Leonem III. 337. c.
 Paschalius episc. Namnetensis, 640. a.
 PASCHEASTIUS - RADBERTUS abbas Corbeia, 304. a. 469. a. 470. c. 479. c. 499. b. 501. c. 528. b. 532. a. 559. a. 682. c. 683. a. sub Theodrada abbatiſſa educatus, 371. a. Corbeia fit monachus, 371. b. docet litteras, 371. b. 389. & hoc sine ullo dispendio regularium officiorum, 389. b. ejus discipuli, 389. c. humilitas, 389. c. liber de corpore & sanguine Domini, quando scriptus, 537. a. b. Placidio abbati inscriptus, 537. b. c. 538. argumentum libri & dignitas, 538. 539. 545. b. auctum & recognitum offert Carolo, 661. a. b. scribit epitaphium Walae, eumque vindicat, 576. b. c. 577. a. scribit de partu Virginis, 652. b. c. 653. a. Rattmannus ejus adversarius, 653. a. b. privilegium obtinet a patribus synodi Paris. 671.
 Pastores gregis sibi commissi curam gerant, 291. c. Pastor sua commoda quaerens, destruit opus Dei, 594. a. b.
 Pastoris nomine quis intelligatur, 31. c.
 Passiones tres lectae feria c. in Parasceve, 145. a.
 Passiva monacha Carziensis, 178. a.
 Passivus S. R. E. legatus, 331. b.
 Passivus frater antipapae Constantini luminibus orbatus, 215. a.
 Pataviensis ecclesia Fuldensi ut matri annum donum obtulit, 193. b.
 Patavii episc. Piligrinus, 113. a. Vivilo, seu Vivulus, 193. b. Walterus, seu Balterus, 242. b. Wisericus, 225. b.
 Paterna instauratrix monast. S. Salvatoris de Superado, 264. c.
 Paterni monachi & martyris gesta, 32. b. c.
 Patherbrunna, illuc translata reliquiae S. Liborii, 585. c. 786. a. hic habita synodus, 240. b. episcopatus erectio, 259. c.
 Patherbrunnae episc. Bifo, 585. c. Hathumarus, seu Bathuradus, 418. a. 468.
 Patricii olim ab imperatore creati, 167. c. eorum institutio qui sibi, 167. c. 168. a. Patricii dignitas a papa regibus Francorum collata, 167. c. hoc titulo solus usus Carolus M. 168. a. 227. b. ejus habitus, 168. a. 227. c.
 Patricius abbas Crulandensis, 47. b. 311. a.
 Patrimonium clerici ordinandi, 615. c.
 Patrum sensui inhaerendum in exponendis scripturis sacris, 660. c.
 S. Pavae reliquiae Brajaci ad Sequanam, 32. c.
 Pauleta filia Dadilani viri illustis, 406. b.
 Paulinus patriarcha Foro-Julii, 234. b. 296. a. scribit adversus haeresim Felicianam, 326. c. synodum congregat, 317. c.
 Paulinus episc. Eboraci, 98. c. 210. c.
 S. Pauli epistolas auro sibi describi rogat S. Bonifacius, 53. c. hunc codicem habebat secum cum martyrio affectus est, *ibid.*
 Paulus I. papa, 177. b. 190. a. 194. c. 195. a. b. 208. b. fratris suo Stephano II. succedit, 181. b. gratularias de ejus electione ei litteras scribit Pippinus, 181. c. de re publica monastica bene meritis, 167. a. 181. b. erga monachos graecos propensus, 181. b. Romae monasterium construit, 132. b. Romanos ritus & cantum procurat in Gallia recipiendos, 184. c. 185. a. b. ejus hac de re ad Pippinum epistola, *ibid.* Pippini ad eum legatio, 212. c. obit, 212. c. nomen ejus graecis litteris in bullis plumbeis expressum, 181. b.
 Paulus episc. Roromagi, 668. c.
 Paulus abbas S. Albani in Anglia, 299. a.
 Paulus abbas S. Vincentii ad Vulturum, 257. a. 265. c. 277. c. obit, 302. c.
 Paulus Diaconus, monachus Casinensis, cognomento

Warnefidi, 237. c. 265. c. Langobardus erat genere, 237. c. Aquileiae natus, 237. c. 238. a. in aula regia educatus, 238. a. regi Desiderio a consiliis & notarius fuit, 238. b. c. fabula de ejus exilio, 238. c. Arichiso duci Beneventano maxime carus, 238. c. 239. b. ipsius epitaphium scribit, 279. c. quo tempore monachum induit, 238. c. 239. b. 279. c. 280. a. ejus virtutes, 239. c. studiis litterarum animum applicat, 238. b. ejus in Galliam accessus, 239. a. ipsum inter & Adalhardum magna nec situdo, 239. a. 284. h. c. eique scribit, *ibid.* ad Carolum M. nomine Theodemari abbatis, 281. b. 282. c. cui erat maxime familiaris, 239. a. b. 280. c. 281. a. a quo versus accipit, 239. a. 280. c. obit, 341. c. ejus epitaphium, 716. scripta, 341. c. 342. a. Venantii Fortunati epitaphium composuit, 239. a. homiliarium, 328. b. c. 329. a. homilium de S. Benedicto, 329. b. c. asserit translationem S. Benedicti in Galliam, 329. c.
 Paulus diaconus frater Stephani II. papae, 157. b.
 Pauli monachi Burgundi epitaphium, 321. c. 322. a.
 Paulus civis Reatinus, 256. b. in Farfenses beneficus, 459. b. 478. c.
 Pauperes synodici, seu matricularii, 240. a.
 Pax nunquam melius quam verae religionis professione facitur, 271. a.
 Peccata populi quantum malorum causa, 518. c.
 Peccata etiam interea confessi ne expianda, 327. b.
 Peccatoris vox familiaris episcopis, 275. c.
 Peckelmus, seu Perhelmus episc. Candidae-caese consultus a S. Bonifacio, 75. a. 101. b.
 Pecken Hildegardis reginae apud S. Arnulfum, 265. c.
 Peculium non habrant monachi, 557. a.
 Pega foror S. Guthlaci, ejus funus curat, 39. c.
 Pelagii expositio in epistolas Pauli, 539. c.
 Pennis ad scribendum an usi veteres, 633. c.
 P. nwaldus pater S. Guthlaci, 39. a.
 Peonius comes pagi Auifiodorensis, 347. c.
 Peregrinationes ad limina apostolorum, de his quid sentiat S. Bonifacius, 129. b. c. eas mulieribus interdici cenfet, 135. c. 136. a. ad loca sancta Claudio Taurin, improbat, 489. b. cur monachis non permittat, *ibid.*
 Perideus episc. Comensis, 644. c.
 Periharius, *vide* Bernarius.
 Peritheus episc. Senensis, 411. a.
 Perthozus, seu Berchtoldus abbas Chimiensis, 215. c.
 Pertholfus abbas Gregorianus, 526. a.
 Pertuicus abbas S. Galli, *vide* Bernuicus.
 Pestis tempore omnes aufugere inhumanum, 76. a.
 Petro episc. Viudini, 264. a.
 Petrocorium a Nortmannis incensum, 688. b.
 Petrocoriensis episc. Frotharius, 371. c.
 Petronax, seu Petronaci episc. Ravennae, 456. b.
 Petronax abbas Casini, 108. a. b. 132. c. 145. b. 147. a. b. c. 177. b. 197. a. Casinense monast. instaurat, 55. 56. obit, 151. a.
 S. Petronilla corpus Romae, 181. c.
 Petronius abbas S. Petri Cantuar. 28. a.
 Petronus abbas Gellonensis, 404. a.
 S. Petri effigies tradentis pallium Leoni III. & vexillum Carolo M. 343. quid significet, 344. a.
 Sancti Petri-mons, 43. c.
 S. Petri civitas, nunc opidum S. Germani, 55. c.
 Petrus Oldradus episc. Mediolan. 318. c. basilicam Ambrosianam tradit Benedictinis, 270. b. c. ejus privilegium pro ea, 291. c. 293. a. obit, 373. b. scripsit historiam translationis S. Augustini, 67. a. 270. c.
 Petrus episc. Bononiensis, 258. a.
 Petrus episc. Comensis, 487. c.
 Petrus episc. Gerundae, 324. b.
 Petrus episc. Lutevensis, 403. c.
 Petrus episc. Parmensis, 218. a.
 P. tro episc. Spoleti commissa Farfa, 647. c. 648. a.
 Petrus episc. Ticini, 66. c. 342. a.
 Petrus episcopus, 256. c.
 Petrus abbas Altiwillarensis, 508. b. c.
 Petrus abbas Ambrosianus, 573. a.
 Petrus abbas Augiae, 260. a. 375. a.
 Petrus abbas Balneolensis, 325. b.

Petrus

Petrus abbas S. Christinae apud Insulres, 478. b.
 Petrus abbas S. Petri Cantuar. 28. a.
 Petrus abbas Gellonensis, 404. a.
 Petrus abbas Muri monasterii, 518. a.
 Petrus abbas Nannuaci, 168. c. 184. b.
 Petrus abbas Nonantulae, 365. c. 406. b. 409. a. ejus obitus, 465. c.
 Petrus abbas S. Sabae, legatus apostolicus ad concilium Nicenum II. 289. b.
 Petrus abbas Sublacensis, 12. a.
 Petrus archyepiscopus S. Petri, legatus apostolicus ad concilium Nicenum II. 289. b.
 Petrus Romanus cantus peritus in Galliam missus, 185. b.
 Petrus sacerdos Astigitanus martyr, 506. a.
 Petrus pater S. Hucberti monachi Britannici, 164. c.
 Petrus Damiani improbat regulam canonicorum, 429. c. 430. a.
 Petri Medici mausoleum Casini, 57. c.
 Petrus Pifanus praepceptor Caroli M. 258. c.
 Petrus Venerabilis abbas utendi lagimine etiam feria sexta abrogavit, 434. b.
 Philippus a Turre episc. Adriensis, 534. b. c.
 Philippus episc. Coloniae, 451. b.
 Philippus episc. Eistetenfis, 276. c.
 Philippus abbas Mauri-monasterii, 518. a.
 Philippus presbyter, Romanus pontifex declaratus, in suum monasterium reducit, 214. c.
 Philippus decanus S. Martini Turon. 451. b.
 Piccopinus vir illustris, *vide* Bego comes Paris.
 Ad-Piccum, villa pagi Pinciacensis, 11. c.
 Pictavorum urbs quam male a Saracenis habita, 88. c.
 Pictavenfis S. Petri ecclesiae beneficus Pippinus rex, 213. c.
 Pictavenfis pugna, in ea Saraceni occisione occisi, 88. c. 90. a.
 Pictavorum episc. Anfoaldus, 308. a. Bertrandus, 271. c. Dido, 685. a. Ebarcius, 308. a. Ebroinus, 490. b. Frotharius, 513. c. Gaobertus, 308. a. Johannes, 240. a. Sigibrandus, 532. b.
 Picti, Romanos ritus suscipiunt, 42. c. 43. a. 45. a.
 Pictorum natio a monachis administrata, 87. c. 88. a.
 Pietra filia Rekiuberti donationem facit S. Gallo, 122. b.
 Pilgrinus episc. Patavii, 113. a.
 Piltrudis, seu Bilitrudis, ejus illegitimum cum Grimoaldo matrimonium a S. Corbiniano increpuit, 65. c. ei machinatur necem, 66. a. misere vitam finit, *ibid.*
 Pinciacensis pagus, 11. c.
 Pinguedo monachis concessa, 434. a. 485. a. 521. c. 552. a. 571. b.
 Pippinus abbas Medianensis, 340. c.
 Pippinus rex Aquitaniae filius Ludovici Pii, 184. b. 204. a. b. 402. c. 447. c. 476. a. 513. b. c. 536. c. 564. c. 567. b. 573. c. 591. c. Aquitaniae rex a patre constitutus, 408. c. 429. a. 440. a. palatium in monasterium coarctavit, 514. a. a patre admonitus res ecclesiae restituit, 564. c. 589. b. c. quasi patrem ulturus copias contrahit, 527. c. 528. b. 529. c. in Aquitaniam remeant, 530. a. 536. a. 545. b. patri suspectus e palatio Aquitaniae fugit, 545. b. ejus regnum Carolo fratri traditum, 547. b. 554. b. a patre deficit, 554. 557. b. ad ejus querelas responsa, 558. a. post fallam patri datam fidem in Aquitaniam revertitur, 558. c. 559. a. patris fortem miseratus ei adversus Lotharium auxilio est, 560. a. 563. b. ejus obitus, 601. c. filii, 609. c. 683. c. diplomata, 512. b. c. 513. b. 522. c. 545. a. 562. b. 568. b. 589. b. c.
 Pippinus junior, rex Aquitaniae, praecedentis filius, paterno se regno excludi aegre fert, 609. c. 610. a. a Carolo fufus, 614. a. ad Lotharium se confert, 610. b. c. Aquitania cessit, 632. b. subsidiariae Caroli copiae ab eo caele, 648. c. ad pacem cum Carolo renovandam sollicitatus, 653. c. a quo ei totius Aquitaniae dominatus permittitur, 658. b. Aquitani ab eo deficient, 677. c. ejus diploma pro Calmelatico, 667. a. pro Glonna, 674. b.
 PIPPINUS rex Francorum, Brevis, 21. c. 48. a. 59. c. 60. b. 91. c. 111. b. 113. c. 114. b. 116. c. 118. b. 120. a. b. c. 122. c. 126. c. 132. b. c. 134. b. 141. a. 149. a. b. c. 151. b. c. 153. a. 163. a. c. 166. b. 168. c. 170. b. 173. ad

178. b. 180. ad 184. a. 190. c. 194. c. 103. d. 204. a. b. c. 207. c. 210. c. 212. b. 215. a. 217. b. 226. a. 227. b. 229. c. 230. b. 253. c. 265. c. 272. b. 313. b. 439. c. 568. a. 574. b. baptizatur a S. Willibrordo, 37. a. qui praedicat ejus potentiam, 33. c. 37. a. cum fratre Carolomanno Hunoldum ducem Aquitaniae ad deditionem compellit, 128. a. tonsis fratris sui filius, principatum Austriae sibi vindicat, 131. b. Saxones vincit, 139. c. fratrem Grifonem in potestatem redigit, 140. a. Zachariam consulit de regia dignitate, 148. a. a S. Bonifacio rex innunctus, 153. b. c. 154. a. ei de acceptis beneficiis gratias refert S. Bonifacius senior, 158. c. 159. b. Stephanum II. papam Pontigone excipit, 162. b. denuo rex & patricius inunctus a papa cum filiis & uxore, 166. c. 167. b. patricii titulo nusquam usus, 168. a. ad eum accedit e Casino frater Carolomannus, 162. c. ejus expeditio in Italiam, 169. c. 170. transfrendo S. Germani corpori incumbens, ei tradit Palatium, 169. a. b. c. iterum in Italiam proficiscitur, 174. c. Aistulfo devicto revertitur, ne hac quietem vice Roma adita, 174. c. 175. a. variat ad eum Constantini Copronymi legationes, 175. a. 212. b. organum ipsi a Constantino missum, 181. c. ejus confuctudo cum quadam Angla, 175. b. ei fidem suam obstringit dux Tassilo, 182. c. gratulatorias Paulo I. de ejus electione scribit epistolas, 181. c. ejus ad eum legatio, 212. c. Romanos ritus & cantum in Gallia admittendos procurat, 184. c. 185. a. Sturmium in exilium amandat, 192. b. & in gratiam recipit, 192. c. 193. a. Prumienſe monast. condit, 201. b. c. 202. a. diploma refertur, 705. & seqq. Aquitanicum bellum conficit, 213. c. regnum filius dividit, 214. b. 215. a. ejus extrema facta & mors, 213. c. 214. a. b. in basilica Dionysiana sepelitur, 214. b. 216. c. tria monasteria condit, 214. b. in alia beneficus, 131. c. 138. c. 163. b. 193. c. anni ejus diversimode numerati, 205. b. c. ejus varia diplomata, 49. c. 139. a. 148. b. c. 160. b. c. 161. b. c. 173. c. 193. c. 194. a. 214. a. 402. a. b. Pippinus rex Italiae filius Caroli M. 216. c. 228. c. 253. b. 259. a. 260. c. 277. b. 278. c. 303. c. 318. c. 319. a. 339. b. 342. b. 345. b. 357. c. 373. a. 381. a. 459. b. baptizatus a papa & rex Italiae innunctus, 256. b. ei a patre adjunctus primicerius palatii Angilbertus, 266. c. ejus leges de monasteriis, 296. b. de Hunnis victor, 325. c. quae ei paterni regni portio obtigerit, 379. b. instaurator S. Zenonis Veron. 390. b. c. ejus mors & sepultura, 390. c.
 Pippinus Haristallensis, 16. b. 28. b. 29. b. 32. a. 37. 70. a. 76. b. 161. b. 173. c. aedificat caenobium Floriacense in pago Veliocassino, 2. b. ejus diploma pro S. Vitono, 164. b. an fuerit auctor necis S. Landeberti, 18. c. 19. a. de Alamannis triumphat, 31. b. Alpaide relicta, Plectrudi legitime uxori adheret, 19. a. 36. c. obit, 36. b. c. ejus filii, 2. b.
 Pippinus Caroli M. ex Himiltrude filius cognomento Gibbifus, 221. b. 256. a. tondetur, 303. c.
 Pippinus filius Carolomanni regis, 221. c. Elnone sepultus, 387. c.
 Pippinus Drogonis filius, an nepos, 44. a.
 PIRMINIUS chorepiscopus multorum caenobiorum conditor & abbas, 86. c. 92. c. 93. a. 96. b. 112. c. 134. a. 200. b. vere fuit episcopus, 73. b. non Meldensis nec Metensis, 73. a. monast. Augiense instituit, 73. a. b. 74. a. inde pellitur, quot ibi annos exegit, 76. c. monasteria condit & instaurat, 76. c. 77. 78. 79. conditor Amerbachii in Francia orientali, 324. b. Hornbaci fedem figit, 78. c. morituri ad fratres ultima verba, 188. b. ejus pia mors, 188. c. sepulchrum, 188. c. 189. a. reliquiae translatae, 189. c. libellus ex scripturarum libris excerptus, 189. a.
 Placentina ecclesia, pro ea praepceptum Hildebrandi regis, 124. a. refertur, 705.
 Placentiae episc. Julianus, 225. Maurus, 105. a. Podo, 105. a. S. Sabinus, 105. a. Thomas, 104. c.
 Placidius seu Placidus abbas, is est Warinus abbas Corbeianovae, 537. b. *vide* Warinus.
 Placidus martyr abbas Desertinensis, 192. a. 210. b.
 Placidus magister Altiwillarensis, exaravit codicem evangeliorum litteris aureis, 508. c.
 Placita varia, Abbonis & Jepronis pro Nobiliaco de celsa

○○○○

- Jaciaco, 239. c. refertur, 716. Adalhardi abbatis pro Farfa, 410. b. Caroli M. pro Farfa, 256. b. c. 257. c. pro Monugia, 59. c. refertur, 699. Childeberti III. pro S. Dionysio, 30. c. 31. a. Hildeberti ducis pro Farfa, 280. b. refertur, 713. Hildebrandi ducis pro Farfa, 241. a. Luponis ducis pro Farfa de monast. Claudiani presbyteri, 154. c. 155. a. b. Theodorici IV. pro S. Dionysio, 75. b. Placitum pro Farfa, 459. b. refertur, 722. aliud Romæ habitum pro eadem, 526. refertur, 736. *vide* Charta, Diploma.
- S. Plato ad concilium Nicænum II. accessit, 289. b.
- Plechelmus episcopus, 323. c.
- Plectrudis conjux Pippini Heristal. filia Hugoberti, 16. b. 76. b. 161. c. 164. b. cum eo edificat cœnobium Floriacense in pago Veliocassino, 2. b. ei reconciliata, 19. b. 36. c. Carolum Pippini ex Alpaide filium custodiæ publicæ mandat, 36. c.
- Plegwino monacho Beda scriptis apologeticam epistolam, 98. c.
- Pleo episc. Noviomii, 331. b.
- Pluvius coercendis indicæ preces & missæ cum jejunio, 180. c. 181. a. *vide* inundationes.
- Podo episc. Placentinus, 105. a.
- S. Polycarpi presbyteri corpus apud Altumvillare, 689. a.
- Pontigone exceptus a Pippino Stephanus II. 162. b.
- Pontius abbas Saviniaci, 385. c.
- Poppo patriarcha Aquilegensis conditor parthenii, 534. c.
- Poppo episc. Trevirensis, 97. a.
- Poppo comes, 496. a. 602. c.
- Populonium ab Orobioris direptum, 389. a.
- Porcharius Lirinenfis abbas martyr, 89. a. b.
- Posseidonius episc. Urgellensis, 325. c. 486. c.
- Possessor episc. an Ebreundenfis, 159. c. 172. b. 207. b. 231. c. 247. a.
- Potamicus lacus unde sic dictus, 609. a.
- S. Potentiani reliquiæ Joro concessæ, 676. c. 677. a. *vide* S. Saviniani.
- Poto abbas Casini, 223. c. 319. c. obit, 237. c.
- Poto abbas S. Vincentii ad Vulturum, 236. c. 257. a. 265. c. apud Carolum M. accusatus in Gallias venit, 237. a. ejus causæ cognitio Hadriano papæ committitur, 237. a. 246. c. causa ventilata coram summo pontifice, 247. a. b. 256. c.
- Porto abbas Amarbarici, 324. b.
- Præceptum Hiterii abbatis pro Cormarico, 299. c. refertur, 714. Ludovici Pii de revocandis servis fugitiis monast. Farsensis refertur, 722. *vide* Charta, Diploma.
- Præclarus, [an adscriptum nomen Haimonis episc. Halberstatis, 656. b.
- Prædestinatio gemina, de ea controversiæ, 681. c. 682. 683. a.
- Prædicatores præclari veste sint indui, 139. b.
- Præfatio missæ *conestatio* olim vocata, 574. c.
- S. Præjecti translatio Flaviniacum, 202. a. reliquiæ apud Augustam Veromanduorum, 411. c.
- Prælati rebus ecclesiarum suarum non abutuntur, 243. b.
- Præpositi in monasteriis sub abbatibus vel episcopis vel secularibus regularem disciplinam moderantur, 350. c. eis temporalium & exteriorum rerum cura demandata, 109. b. 134. c. 136. b.
- Præpositæ nimia rigiditas ut punita, 142. c.
- Præstaria, seu precaria, quid? 386. b.
- Prando abbas, 572. b.
- Prandulus cubicularius sacri palatii, 225. a.
- Precaria Bertfredi abbatis Meluadensis refertur, 722.
- Presbyteri nomen per has litteras P R B T expressum, 353. 354. a.
- Presbyter dicitur sacerdos secundi ordinis, 93. a. Presbyter in ruralibus ecclesiis a monachis constitutus, 189. b. inter mancipia censitus, 490. c. 491. a. Presbyter chrismate abutens ad iudicium subvertendum, gradum & manum amittit, 257. c.
- Presbyteri prædicationi verbi insistant, 321. a. talaribus tunicis utantur, 117. b. quinam non ordinandi, 68. c. 69. a. lapsi an restituendi, 285. a.
- Presbyteri viginti quatuor sunt monachi, 199. b.
- Preszoldus regit monasterium Fuldense Sturmio in custodia detento, 192. c.
- SS. Primi, Feliciani, & Æmilii reliquiæ in monast. Bellolocensi, 670. b.
- S. Privati martyris reliquiæ, 240. a. b.
- Privilegia ad quid monachis concessa, 50. c. 296. a. pro communi salute monasterii indulta, 30. b. incorrupta permanent, 501. c. a sancta Romana sede concessa conserventur, 288. c. iis detrahentes episcopi a papa compressi, 296. a. in ea si quid attentatum, hoc per regem emendetur, 30. b. in privilegiis monasteriorum, quæ excipi solebant, 29. c. 30. b. in nonnullis nulla omnino exceptio, 30. b. 77. c.
- Privilegia a superioribus pontificibus concessis subscribunt successores, 30. a.
- Privilegium a papa concessum sub tributo pensionis annuæ, 425. a.
- Privilegium Aldrici episc. Senonum transferentis monast. S. Remigii in villam Vallilias, 560. c. Caroli M. pro Farfa, 232. a. b. Constantini papæ pro monasterio Eveshamensis, 27. b. 38. a. b. Folquini pro Sithienfis, 611. c. 612. a. Ibbonis episc. Turon. pro monast. S. Martini, 29. c. 30. a. refertur, 693. Leonis III. pro Centula, 349. a. b. c. Ludovici Pii pro Glonna, 566. b. refertur, 739. ejusdem pro monast. Gregoriano, 486. c. refertur, 724. Petri Oldradi pro basilica Ambrosiana, 292. c. 293. a. Pippini regis pro monast. Nantuaensis, 184. a. Sigoldi patriarchæ Aquileiensis pro parthenone S. Julii Brixienfi, 224. c. 225. a. Stephani II. pro S. Dionysio, 168. b. 180. a. synodi Germiniacensis monast. Corbionensis concessum, 641. c. 642. synodi Paris. pro Corbeia, 671. Widgermi episc. Argentorati pro Murbaco, 77. a. c. 78. a. refertur, 702. Wihredi regis Cantii de libertate ecclesiarum, 117. c. receptum ab Ethelbaldo cum exceptione nimis onerosa, 117. c. 118. a. Zachariæ papæ pro Fulda, 156. c. 157. a. Casinense, 145. b. S. Columbe Senon. a Carolo Calvo confirmatum, 676. b. Flaviniacense, 64. b. c. 65. a. Follatense, 49. c. 50. a. Goziense, 181. c. 183. a. Glastonense, 9. b. Plumbariolæ, 147. c.
- Probat abbas Farfæ, 196. b. 224. b. 232. a. 241. a. 256. c.
- Probus monachus doctus S. Albani Mogunt. 314. a. 582. b. c. 583. a.
- Processio singulis diebus dominicis a monachis facta, 396. b.
- Processiones litaniarum majorum quo ritu factæ apud Centulam, 332. c. 333. a.
- Proculus episcopus Arvernensis, 23. a.
- Proculus episc. Veronæ, 390. b.
- Professio monastica, ejus insigne cuculla, 261. a.
- Professionis formula, 284. a. b.
- Probatium, id est suburbium, 66. b.
- Proles nomen non pro liberis, sed pro genere sumptum, 238. a.
- Proprietas monachis interdicta, 672. c. 688. c. nulli sanctimoniali usquam concessa, 430. a.
- Provincia a Sarracenis vastata, 88. b.
- Prudentius episc. Tricastinus, 596. c. 597. a. Leonis IV. ad eum epistola de consecrando monast. Arremarenfi, 675. b. c.
- Psalmorum modulatione labores manuum relevandi, 102. c.
- Psalteria integra pro benefactoribus defunctis recitata in monasteriis, 432. c. 433. a.
- Publius Optatianus Porphyrius ob panegyricum Constantino dicatum ab exilio revocatus, 647. b.
- Puch comes in monast. Beverlac. beneficium, 62. c.
- Puellæ impuberes non videntur ante maturi iudicii ætatem, 257. b.
- Pueri in monasteriis educati, 173. a. 331. c. eorum institutio conducibile medium ad propagandam fidem, 501. a. in monasteriis a parentibus oblato an ligentur, 75. c. 76. a. 432. a. 523. 524. Rabani hac de re liber, 523. c. integer refertur, 726. carniem ejus ipsi interdictus, 432. a.
- Pugnitus presbyter & monachus S. Dionysii villæ Pontiniacensis procurator, 564. b.
- Pulcronius episc. Verduni, 164. a.
- Pulsantes clerici in monasterio, 466. a.
- Pulfatorium, domus novitiorum, 291. c.

- Puoto, seu Bodo & Voto diaconus palatii in Judaismum lapsus, 604. b.
- Purgatorius ignis, 57. a. 209. c.
- S. Puffinæ reliquiæ in parthenio Herifordense, 471. a.
- Puteata villa prope Clarum-montem, 679. a.
- Putul diaconus Anglus, 186. b.
- Q**
- QUADRAGESIMÆ olim tres, 183. b. Quadragesima S. Martini, 158. b. 183. Quadragesimæ tempore non rasi pœnitentes, 431. a. uti nec monachi, *ibid.* eo quoque tempore in remoto loco versatur episcopus, 24. c. ejus initio librorum distributio in monasteriis ut facienda, 431. c.
- Quadragesimalis abstinentia Carolo M. quam cordi fuerit, 317. b. in ejus violatores e Saxonibus mors ab eo decreta, 271. a. 317. b. 366. a. presbyter Scottus Quadragesimalis abstinentiæ violatæ reus, judicandus missus ab eo ad Offam regem, 288. b. ejusdem violatio quanti constitit episcopo infirmulo, 317. b. c.
- Quentovicus emporium a Nortmannis direptum, 651. b. Quoies post matutinas vigiliis, 192. c.
- Quintilianus ex abbate S. Germani episc. Autifodori, 63. b.
- Quintilianus Puffayæ dynasta conditor monast. Meledendensis, 63. b. sanctus Quinquelinus vulgo vocatus, *ibid.*
- S. Quirinus, ejus reliquiæ & translatio, 130. a. b. c.
- Quirinus abbas Alidenfis, 29. b.
- Quirinus Superista S. R. E. 503. a.
- R**
- RABALDUS abbas, 563. b.
- RABANUS-MAURUS ex abbate Fuldensi episc. Moguntinus, 187. c. 427. a. b. 454. a. 495. c. 496. b. 545. c. 561. c. 595. c. 597. b. c. 605. b. 687. b. Mauri nomen ei ab Alcuino impostum, 315. c. 360. b. Maurus Magnetius appellatus, 315. c. ejus primordia, 315. b. c. 316. a. Turonis studet, 359. c. 360. a. Alcuini auditor, 279. c. ejus condiscipuli, 360. a. Fulde litteras docet, 360. c. 361. a. ejus scholæ celebritas, 279. c. Lupus. Servatus ejus auditor, 580. b. 581. a. ei a Ratgario præceptoris officium inhumaniter ademptum, 394. a. in loca sancta peregre non abit, 416. c. Fulde fit abbas, 472. b. c. Gothefcalci pueri Fulde oblato professionem ratam esse contendit, 522. c. 523. hinc ejus liber de oblatione puerorum, 523. 524. integer refertur, 726. reliquiæ Roma allatas accipit, 569. b. c. ejus caritas in pauperes, 597. c. quædam monasterio suo recuperat, 602. c. Fulde regimen abdicat, 632. c. privatus varia edit opera, 655. c. 656. a. Orgario succedit, 672. b. concilio Mogunt. præest, 672. c. Gothefcalcus ab eo exagitatus, 681. c. 682. 686. c.
- Rabanus edit libros de cruce, 367. c. eos ad papam mittit, 646. c. 647. a. Heistulfo dicat libros de institutione clericorum, 455. b. c. & libros in Marthæum, 472. c. 473. a. scribit librum de computo, 458. c. quædam ejus scripta, 564. b. ejus commentarii Orgario dicati, 510. b. alii Freulfo, 534. c. 535. a. alii Hilduino & Fridurico, 535. b. c. ejus commentarii in Judicum & Ruth, 603. alii in alios scripturæ libros, 611. a. ejus libri de Universo, 627. c.
- Rabenno filius comitis Firmani, Hermisfridus ab eo occisus, 280. b. 713. Farfæ fit monachus, *ibid.*
- Rabigaudus abbas Anisulæ, 207. b. 226. b. 231. c. 409. a.
- Rabigaudus abbas Busbrunni, 207. b. 231. c.
- Rachio, seu Racho episc. Argentorati & abbas Gregorianus, 146. b. 218. a. 365. c.
- Rachis Romæ monachus, 168. b.
- Raclerius episc. Laudensis, 546. b.
- Raculfus comes, 102. a. in rabiem versus a S. Benedicto sanatus, 516. a.
- Radbertus abbas Corbeix, *vide* Paschasius.
- Radbertus abbas S. Trudonis, 598. c.
- Radbodus episc. Trajecti ad Rheum, 33. a.
- Radbodus dux Frisonum, 14. a. 33. c. 41. b. 185. c. 186. a. idolorum cultum restituit, 41. c. ejus bellum cum Carolo principe, 41. b. c. moritur, 53. b. c.
- Radbodus Francus vir illustris, 126. c.
- Radechis comes Complanus Casini fit monachus, 446. c. 447. a.
- Radegundis puellæ translatio, 556. a.
- Radfridus abbas Vedastinus, 54. c.
- Radgerus monachus S. Galli vir simplicissimus, 570. b.
- Rado abbas S. Vedasti & palatii archicancellarius, 54. c. 310. a. 322. a. b. cancellarius, 222. c. 229. b. 245. a. b. c. 258. a. 264. a. 265. b. 276. b. 287. a. 314. b. 335. c. obit, 418. a.
- Radoara abbatissa S. Julii Brixienfis, 258. b.
- Radolfus episcopus, 602. c.
- Raduinus ex abbate Berteti præpositus Remigianus, 52. a. 224. a. 351. a. 422. ejus visio, 564. b.
- Radulfus, seu Rodulfus abbas Floriaci, 151. c. infidias sibi paratas devitat, 217. c. 218. a.
- Radulfus abbas S. Trudonis, 598. c.
- Radulfus comes, 231. c.
- Raduna abbatissa Aischaugiensis, 242. c.
- Ragambaldus, seu Raginbaldus abbas Farfæ, 247. a. 256. c. 257. a. 280. b.
- Ragana abbatissa monast. apud Septem-molas, 148. c.
- Raganardus Alcuini discipulus, 367. b.
- Ragenarius episc. Ambiani in pœlio captus, 648. c.
- Ragenarius dux Nortmannorum, 657. a. interit, 657. b.
- Ragenfredus abbatissa Dononienfis, 204. c.
- Ragenfredus major-domus regie, 28. b. 33. c. 49. b. c. 50. a. fecus cum Radbodo contra Carolum principem mit, 41. b. ejus bellum plusquam civile cum Carolo, 49. a. vincitur, in pugna Vinciacensi, 49. a. tum in pœlio Suesfionico, 48. c. 49. a. 54. a.
- Ragenfridus abbas Vedastinus, 54. c.
- Ragifredus in Farfenses beneficium, 381. a.
- Raginarius episc. Venerensis, 566. b.
- Raginarius vir nobilis, 216. b.
- Raginbaldus & Raginaldus ob infame stuprum ab Hadriano I. admoniti, 296. b.
- Raginfridus episc. Rotomagi & abbas Fontanellæ, 107. c. utraque præfectura ob malos mores privatur, 118. a. b.
- Ragingarius abbas Uicenis, 207. b.
- Raginoldus abbas Majoris-monast. *vide* Rainaldus.
- Ragnardus abbas an Herensis, 464. b.
- Ragnaricus consiliarius ducis Aquitanorum, 91. b.
- Ragnoardus episc. Rotomagi, 540. c.
- Raho comes, 445. c. abbati Floriacensi fruens infidias punitus, 217. c.
- Raimbaldus abbas Vertavenfis, 640. b.
- Raimpertus advocatus, 233. c.
- Raimundus abbas Aureliacensis, 182. b.
- Raimundus monachus Glannafol. 621. c.
- Raimundus presbyter Hispanus, 264. c.
- Rainaldus abbas Follatensis, 450. a.
- Rainaldus abbas Gellonenfis, 403. c.
- Rainaldus, seu Raginoldus abbas Majoris-monast. 644. b. 659. a. 667. a. Romam profectus inde retulit corpus S. Gorgonii, 669. c.
- Rainaldus comes Herbatilicensis, 565. c. Nortmanni ab eo fusi, *ibid.*
- Rainaldus comes Namnetensis, 639. c.
- Rainaldus thesaurarius S. Martini Turon. 451. b.
- Rainardus abbas S. Petri Vivi, 127. b.
- Rainardus comes, 32. c.
- Rainarius, seu Rainaldus & Romarius episc. Venerensis, 543. c. 544. c. 587. c.
- Rainerius præpositus Diacensis, tum abbas Floriacensis, 2. b.
- Rainulfus abbas Montis-Olivi, 617. c.
- Rambertus episc. Senonum, 341. a.
- Rambertus abbas Mediani-monast. *vide* Regimbertus.
- Rammericus abbas Laubienfis, 350. c.
- Rammicus abbas S. Sulpicii Bituric. 458. b.
- Ramnulfus missus regius, 476. c.
- Rampertus, seu Rambertus episc. Brixie, 572. b. ecclesiam SS. Faustini & Jovite monachis tradit, 618. b. c. 619. a. SS. martyrum corpora ab ipso translata, 644. c. 645. a.

Rampo comes, 272. c. Marchio appellatus, 487. a. 648. a.
 Ramvoldus abbas S. Emmerami, 109. b. 441. b.
 Rani. seu Rugiani relapsi S. Vitum pro Deo habent,
 685. b.
 Rangarius episc. Noriomi, 594. c.
 Rangarius acerrimus Friso, a quo Grimoaldus interfectus,
 19. b. 36. b.
 Raperto comes, 233. c.
 Ratarus in Bellilocenſes beneficis, 615. c.
 Ratbertus caudicus monast. Prumiensis, 208. a.
 Ratchis abbas auctor monast. S. Michaelis Luccensis, 40.
 b. c.
 Ratchis ex duce Foro-Julienſis rex Langobardorum, 124.
 a. 149. b. 152. a. 162. b. 238. a. b. c. ejus litteræ pro
 ecclesia Placentina, 104. c. Amiatinum monasterium
 condit, 147. b. Cafini fit monachus, 147. b. ei vineæ
 excolendæ cura demandata, 133. a. 147. monachum
 exire vult, 177. b.
 Ratenus monachus Ovarensis, 407. b.
 Ratgarius abbas Fuldae, 279. c. 292. b. 359. c. 360. c. 437.
 b. Bangulfo ſuccedit, 359. b. concordiam pacificatur cum
 Wolfgero episc. Wirzburgi, 416. a. ex ejus ferocia &
 nimia ſeveritate ingentes turbæ excitatæ, 393. c. & ſeqq.
 turbæ tantisper reſtreſcæ, demum in apertam ſeditionem
 erumpunt, 416. b. c. 417. b. ejus effigies æri incifa,
 417. b. in exſiliū amandatur, 444. a. revocatus quietus
 vixit, 445. c.
 Rationalis dominicus, id eſt procurator ſiscalium reddi-
 tum, 252. b.
 Ratiſponenſis eccleſia Fuldenſi ut matri annuum donum obtu-
 lit, 193. b. a monachis poſſeſſa, 108. c. 109. a. b. in
 episcopatu ſibi viciffim ſuccedunt canonici atque mo-
 nachi, *ibid.* ſedes episcopalis in S. Petri baſilicam tranſla-
 ta, 303. b. 441. b. episcopi erant ſimul & abbates S.
 Emmerami, 109. a.
 Ratiſponenſes, ſeu Reginenſes episcopi, Adalwinus, 109.
 b. Ambrico, 314. b. Bauricus, 441. b. &c. Erchan-
 fredus, 166. a. Goibaldus, 106. a. Sigiricus, 160. a.
 Simpertus, ſeu Sinterrecht, 225. b. Wicſterpus, 106.
 a. S. Wolfgangus, 141. b.
 Ratleicus, ſeu Ratlegius abbas Selingefadii, notarius,
 Eginhardi, 510. c. 511. c. 610. b. c. 673. c.
 Rapertus, ſeu Ruperſus abbas S. Galli, 260. a.
 Rapertus abbas Nonantulae, 600. b.
 Rapertus vir nobilis, 18. b.
 Ratrianus abbas Novi-villaris, 79. a.
 Ratrianus, ſeu Rorranus monachus Corbeiae, ejus
 cum Paſchaſio controverſia de partu Virginis, 652. c.
 653. a. b. ei ſcribit Lupus, 684. a.
 Ratrudis filia Ratchiſi regis fit monacha, 147. b. c.
 Raulfus prebiter & capellanus Ludovici Pii, 609. b.
 Raicho comes, 210. c.
 Ravengerus episc. Teruanna, 14. a. 70. c.
 Ravennati eccleſia reſtituitur monast. Gallienſe, 194. c.
 195. a.
 Raveonates episc. Leo, 231. c. Martinus, 456. b. Maxi-
 mus, 456. b. Petronax ſeu Petronacius, 456. b. Ser-
 gius, 157. c.
 Ravilandus abbas Vallienſis, 169. a.
 Raulco vir illuſtris, 194. a.
 Raufiacus villa pagi Briegii, 666. a.
 Raymundus abbas Gellonenſis, 403. c.
 Raymundus abbas Nantensis, 403. c.
 Raymundus comes Lemovicenſis, conditor Roſiaci, 667. b.
 670. b.
 Raymundus comes Ripacurtiae, 407. b.
 Raymundus, ſeu Ragemundus comes Tolofanus, 482. c.
 Raymundus Raſiel dux Aquitanorum S. Tiberio donat
 locum *Lumbex*, 306. c. 307. a.
 Raynaldus Reatinus Deo ſe ſuaque Farſæ offert, 358. a.
 Reatini episc. Sinnaldus, 241. a. Wicpertus, ſeu Guic-
 pertus, 256. c.
 Recaffredus episc. Hiſpanus, 680. b.
 Recamundus abbas S. Hilarii in Septimania, 251. c. 364. a.
 Recelfindus abbas Arulenſis, 648. b.
 Recheindis abbatiffa Hoëmburgenſis, collapſam diſcipli-
 nam reſtituit, 58. c.
 Reclufi ne ſiant, niſi ex episcopi & abbatis approbatione,

312. a. Reclufi aliquando e cella ſua egrediebantur, 113. b.
 Rectores, non abbates, appellati novis coloniis Benedicto
 Anian. præpoſiti, 336. a.
 Redonum episc. Moderannus, ſeu Moderandus, 51. c.
 Regenfrius episc. Coloniae, 117. b. 128. b.
 Regentrudis germana Adelaë abbatiffa, 97. a.
 Reges contenti *illuſtris* vocabulo, 339. c. regno bene ad-
 miniſtrando intenti, divinis non ſe ingerant, 519. eorum
 in legendis ſcripturis ſacris ſedulitas, 611. a. ſint defen-
 ſores eccleſiarum, 339. a. Reges eccleſiarum ſpoliatores
 multarum cauſæ ruinarum in regno, 339. a. emendent
 ſi quid in privilegia attentatum fuerit, 30. b. Regum
 confeſſarii monachi, itque ſancti, 75. c. Reges mona-
 chi, 8. c. 9. a. 27. b. 79. c. 132. a. 147. b. 190. c. Reges
 ipſi inter fratres conſcriptos monaſterii, 608. a. 625.
 c. pro Rege felicique armorum ejus ſucceſſu preces præ-
 ſcriptæ, 226. c. 245. a. 257. b. 259. b.
 Regienſis eccleſia, pro ea præceptum Caroli M. 257. c.
 258. a.
 Regienſes episc. Apollinaris, 225. a. Geminianus, 157. c.
 Regimbertus, ſeu Raimbertus, Ramberſufve abbas Me-
 diani monaſterii, 17. 18. 178. c.
 Regimbertus præceptor monachorum S. Galli, 284. a.
 448. a.
 Regimbertus monachus, 165. c. 197. c.
 Regimpertus episcopus capellanus Ludovici regis Aquita-
 niæ, 308. b.
 Regimundus marchio marchæ Tolofanæ præfectus, 688. c.
vide Raymundus.
 Regina uxor Aldeberti comitis Auſtrovardiæ, 204. c.
 Reginae ab ingreſſu in eccleſiam Fuldenſem interdicitæ,
 126. b.
 Reginae dictæ regiae virgines, 311. a. 347. b.
 Reginaldus nobilis Turingus, 275. a.
 Reginarus abbas Medianenſis, 340. c. 415. c.
 Reginaldus, ſeu Regimbaldus chorepiſc. Moguntinus,
 569. c. 637. c.
 Regimbertus monachus ad quem ſcripſit Lupus, quis?
 581. b.
 Regimbertus, cujus juſſu ſcriptus Walafridi liber de rebus
 eccleſiaſticis, 637. c.
 Regimbertus inſavor prædiorum monaſterii Schlectorfen-
 ſis, 358. c.
 Reginenſes episcopi, *vide* Ratiſponenſes.
 Reginfrius monachus Gorzienſis, 203. c.
 Reginhelmus episc. Tornaci, 224. a.
 Reginobertus abbas Pfafomonasterii, 225. c.
 REGULA S. BENEDICTI docente S. Spiritu deſcri-
 pta, 551. a. dicta regula ſancta, 55. b. 126. c. &
 paſſim. non raro *regula ſanctorum patrum* appellata,
 196. c. 293. a. & regula monachorum, 200. c. eo ſpectat
 ut regula Domini facilius poſſit cuſtodiri, 662. b. a
 nemine mutanda ſine auctoritate ſedis apoſtolicæ, 430.
 a. neque alia regula illi contraria introducenda, *ibid.*
 ejus cum aliis regulis concordia, 262. a. ex ea maxima
 ex parte deſumta regula Chrodegangi, 183. a. memo-
 riter diſcenda, 430. c. in conventu fratrum propria lin-
 gua exponenda, 310. b. una cum martyrologio & ne-
 crologio compingi ſolita, 145. c. in ea diſtinguntur pro-
 miſſio & petitio, 284. a. b. quales ſint hemina vini &
 libra panis in ea aſſignatæ, 282. c. 283. a. b. c. an eſum
 volatiliū permittat? 433. & ſeqq. locus de gemina per
 aſtatem reſectione explicatur, 448. c. 449. a.
 Regula Benedictina commendata ſa ſynodo Germanica,
 117. b. Liptinenſi, 119. a. b. Sueſſionenſi, 126. c. quo
 ſenſu dicatur recepta ab abbatibus & monachis in ſynodo
 Liptinenſi, 119. a. b. eam ſibi pro ſpeculo propoſuere ab-
 bates Aquifgranenſes, 358. c. 359. a. monachis omni-
 bus tradita in concilio Aquifgranenſi, 428. c. 435. c.
 436. a. item in alio Aquifgran. concilio monachis præ-
 ſcripta, 574. a. in quinque conciliis lecta & approbata,
 405. b. & in Moguntino, 672. c. a Benedicto Anian-
 magis ac magis amata, 231. b. a Ludovico Pio laudata,
 445. a. ejus promiſſio in quibusdam monaſteris penitus
 neglecta, 359. a. ad ejus accuratorem præxim revocari
 monachi in concilio Aquifgran. ſub Ludovico Pio, 428.
 c. 430. b. & ſeqq. per totum maxime occidentem rece-
 pta, 329. c. eam in Angliam Tranſhumbranam S. Wil-
 fridi

ridus primus invenit, 6. b. quo ſenſu dicatur a Conſtan-
 tino papa raris habuiſſe in Merciorum partibus cultores,
 38. b. c. ſola vigen in monaſteris Franciæ, 232. b.
 397. a. Gallis longe ante Carolum M. nota, 284. a. ejus
 primaria in Gallia propagatio Benedicto Anian. non
 tribuenda, ſed reſtitutio, 462. c. ubique florens in Ba-
 joaria, 225. b. & in Burgundia, 405. b. ſecus in pro-
 vincia Turonenſi, *ibid.* ubivis terrarum ante Ludovi-
 cum Pium a ſanctimonialibus recepta, 430. a. ejus codex
 propria manu S. Patris exaratus, 115. a. 283. c. 284. a.
 448. a. ex autographo ad Carolum M. miſſa, 281. b.
 283. c. 284. a. hæc clauſula, *Facientibus hæc* &c. quam
 antiqua, 619. c. eam ſunt commentati Hildemar, 342.
 a. 619. Smaragdus, 453. a.
 Regula Chrodegangi pro canonicis, 183. a. b. Ex Bene-
 dictina partim conſtata, *ibid.* nulla ejus mentio in concilio
 Aquifgranenſi ſub Ludovico Pio, 429. a.
 Regula S. Fructuoſi itinerantibus a principe vel episcopo
 rogatis volatiliū eſum permittit, 433. c.
 Regulæ canonicorum & canonicarum in conventu Aquif-
 granenſi approbatæ, 428. c. 429. a. a Romanis impro-
 batur, 429. c. 430. a. Regularum conjunctio, 196. c.
 232. a. b. Regulæ S. Benedicti & Columbani ſimul
 junctæ, 74. b. 145. c.
 Regularium nomine monachi præſeſi deſignati, 257. b.
 430. c. Regularis vitæ nomine monaſtica intelligitur,
 187. b. *Regulariter*, hæc vox de monachis intelligenda,
 106. b.
 Reimundus abbas Weſſobrunenſis, 341. c.
 Reinardus abbas S. Maxentii, 512. c.
 Reinerus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Reinoldus ſeu Rainaldus abbas Aninfulæ, 494. a. 671. c.
 Reintula abbatiffa Eikeuſis, ejus pia geſta, 102. c. 103. a.
 obit, 128. c. 129. a.
 Reimannus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Reliquæ factæ, ad exercitum delatæ, 117. b. 316. a.
 Coram eis faciendæ proſeſio ex regula, 269. a. earum
 cultui detrahit Claudius Taurin. 485. b. 488. c. de in-
 certis quid faciendum, 655. b.
 Rembertus episc. Hammaburgi, 261. a.
 Remedius ſeu Remigius ex abbate Gregoriano episc. Ar-
 gentorati, 146. b. 200. a. 218. a. condit monast. Af-
 chaugienſe, 242. c. obit, 365. c.
 Remedius ſive Remigius episc. Curienſis, 275. c.
 Remedius abbas Moſiſiaci, 267. c.
 Remenſis eccleſia S. Mariæ & S. Petro ſacra, 422. b. in
 ea fides & baptiſmi gratiam reges Francorum perce-
 perunt, 421. c. ei donationem facit Carolomanus rex,
 221. c. ei conceditur monast. Dervenſe, 421. diploma re-
 fertur, 757. * in ea coronatus auguſtus Ludovicus Pius,
 421. b. ubiſi portas Carolus Martello referre negat S.
 Rigobertus, 54. a. episcoporum nomina inter miſſarum
 ſolemnia recitari ſolita, 127. c.
 Remenſes episc. Abel, 103. b. Adalbero, 127. c. Aegidius,
 163. c. Ebo, 421. c. &c. Fulco, 93. b. Hincmarus,
 659. b. Hugo, 350. c. Lando, 350. b. Milo, 34. a.
 S. Remigius, 51. c. S. Reolus, 93. c. S. Rigobertus,
 43. b. Sonnatius, 350. b. Tilpinus, 149. &c. Wilſarius,
 350. c. &c. chorepiſc. Fulco, Notho, 351. a.
 Remigius episc. Lugduni, 386. c. abbas Jurenſis & archi-
 cancellarius, 295. c. 679. c.
 S. REMIGIUS episcopus Remorum, ejus reliquiæ Berceſi
 depoſitæ, 51. c. in eum quam devotus Moderannus episc.
 Redonum, 51. c. 52. a. & Luitprandus rex, 51. c. ejus
 tumulum frequentare ſolius S. Rigobertus, 93. b. appa-
 reret ædito eccleſia, 164. a. ejus oratorium Mediolani
 ubi S. Auguſtini converſio facta, 270. c.
 Remigius ſeu Remedius episc. Rotomagi, filius Caroli
 Martelli, 114. b. 118. b. c. 151. b. c. 184. c. 185. a. ei
 traditus episcopatus Lingonenſis, 175. c.
 Remigius episc. Argentorati, *vide* Remedius.
 Remigius abbas incerti loci, 410. b.
 Remigius monachus Auſtrodor. 635. b.
 Remigius propinquus Lupi-Servati, 580. b. 635. b.
 Remitagnus frater Hunoldi ducis, 128. a.
 Reolus episc. Remenſis, 93. c.
 Repta, id eſt ædicula, 82. a.
 Repta, 146. c.

Reſtwinus abbas Gregorianus, 146. b. an is qui Reſpwinus,
 218. a.
 Retroaldus abbas Moſiſiaci, 267. c.
 Retrudis uxor Roberti fratris Rodulfi episc. Bituric. 617. a.
 Rhatholdus abbas Stabuleniſis, 584. b.
 Rhodanus fluvioſus pagi Cenomannici, 587. a.
 Ribbodo ſeu Richbodo abbas Centulæ, 410. a. 591. b.
 599. a. 613. a. b. 642. c. ejus obitus, 648. c.
 Ricbertus abbas Condatelenſis, 294. c. 295. c.
 Ricbodo abbas Senonienſis, 506. a.
 Richardus abbas Foſſatenſis, 449. c. 450. a.
 Richardus abbas S. Vitoni, 58. c.
 Richardus primus, dux Nortmannorum, 20. b.
 Richardus comes villarum regiarum proviſor, 264. b.
 266. b. 286. c.
 Richardus comes, miſſus dominicus, 505. b.
 Richardus homo perſidus Lotharianæ partis, 563. a.
 Richardus pater SS. Willibaldi & Wunibaldi Luccæ obit,
 61. b. c.
 Richarius episc. Leodic, 129. a.
 Richarius abbas Centulæ, 4. a. 300. c. 410. a. episcopus
 dictus, 235. b. ad ejus ſepulcrum ingentes oblationes
 factæ, 332. b. ejus miraculum, 473. c. ejus vita ab
 Alcuino ſcripta, 344. a.
 Richarius abbas Foſſatenſis, 450. a.
 Richarius præpoſitus Novahienſis, 234. a.
 Richbodo abbas Laureſhami, obit, 374. b.
 Richbodus ſeu Rigbodus ex abbate Medelocenſi episc.
 Trevir. 235. c. 270. b. 323. c. 324. a. 326. c. 340. c.
 Macarius cognominatus, 235. c. Alcuin ad eum epistoſæ,
 235. c. 236. a. obit, 372. c.
 Richidis comitiſſa Urgellenſis, 324. b.
 Richimirus abbas Montis-olivi, 568. b.
 Richimirus abbas Cenomannenſis moritur, 28. c. non con-
 fundendus cum Chirmiro abbate, *ibid.*
 Richobaldus abbas S. Emmerami, 441. b.
 Richwinus comes, 138. b.
 Ricowinus comes Piclavenſis, 544. c. 587. c.
 Rictrudis filia Caroli M. 290. b.
 Rictrudis ſanctimonialis Alcuinum hortatur ad ſcribendos
 commentarios in Johannem, 327. c.
 Riculfus episc. Moguntia, 78. c. 189. b. 286. b. 359. b. 380. c.
 388. a. 393. c. 396. c. 397. b. Damata ei agnomen, 266. c.
 267. a. 312. c. non eſt fabricator falſarum decretalium,
 275. b. c. auctor monast. S. Albani, 312. c. obit, 414. a.
 Riculfus abbas S. Audoeni Rotomag. 620. c.
 Riculfus pater Fulradi abbatis, 149. b. 240. a.
 Riſero comes, 264. b.
 Rigboldus chorepiſcopus, a quo Gothelcalcus prebiter or-
 dinatus, 682. c.
 Rigobertus episc. Remenſis, 43. b. 49. c. 82. c. urbis por-
 tas Carolo referre recuſat, 49. c. 54. a. exſulatur, 49. c.
 obit, 93. b. variæ ejus tranſlationes, *ibid.*
 Rimfredus comes, 164. b.
 Riogilum villa agri Parificenſis, 194. b.
 Rioidus vir nequam a nepotibus S. Landeberti interem-
 ptus, 18. c. 19. b.
 Rilmus miſſus Caroli M. 266. a.
 Ritus diverſos habentes non damnandi, ſi fide & operibus
 unitatem catholicam teneant, 42. c.
 Riudbertus cancellarius, 222. c.
 Rivelenus cuſtos eccleſiæ Rothonenſis, 665. c.
 Roccus veſtis genus, monachis conceſſus, 435. a. c.
 485. a.
 Rochus Otkarii comitis filius, 130. a.
 Rodbertus dux Haſbanienſis, ipſi S. Eucheriuscuſtodien-
 dus traditur, 92. c. in S. Trudonem beneficis, 106. b.
 Rodbertus vir illuſter, 148. c.
 Rodericus comes, 501. c. 546. b.
 Rodfridus fervus Dei, 43. b.
 Rodhardus comes, 295. c.
 Rodigandus abbas Gorziæ, 162. a. b. 183. a.
 Rodigangus episc. *vide* Chrodegangus.
 Rodigauus monachus S. Vincentii ad Vulturn. 247. b.
 Rodinus illuſtris Belga fit monachus, 223. c. 224. a.
 Rodinus abbas Maricolenſis, 569. a. b.
 Rodoldus dux Beneventi, 177. c.
 Rodoinus S. Medardi præpoſitus, 224. a. 515. a. b. corpus

- S. Sebastiani suum in monasterium transferri curat, 503. novam basilicam construit, 504.
- Rodradus abbas, 614. c.
- Rodulfus ex abbate episc. Bituricensis, 614. a. 661. a. ejus parentes & prima facta, 615. c. 616. a. an abbas S. Medardi, 615. b. 616. b. monasterii Veterinensis conditor, 616. b. c. item Bellilocensis, 616. c. 617. a. 670. b. tertium condit Doverense, 640. c. 641. a. quartum Saraciense una cum matre, 641. b.
- Rodulfus seu Radulfus abbas Floriaci, 151. c.
- Rodulfus abbas Glonnæ, 679. b. 684. c.
- Rodulfus cancellarius Fuldæ, 627. c.
- Rodulfus comes Cadurcorum pater Rodulfi episc. Bituric. 615. c. 641. b.
- Rodulfus frater Judith augustæ, 536. a.
- Rodulfus rector S. Salvatoris Brixienfis, 409. a.
- Roffensis ecclesia cathedralis, 87. c.
- Roffenses episc. Aldulfus, 87. c. Tobias, 47. b.
- Roggo comes, 269. b. conditor monast. Ratforfensis, 416. b.
- Rodinus donationem facit S. Willibrordo, 76. b.
- Rolandus conjux Audæ sororis Orgerii, 377. b.
- Roma fraternâ discordiâ initiata, 338. b. ab Aistulfo obfessa, 174. c. 175. a. a barbaris direpta, 129. c. & a Sarracenis, 670. c. 675. b. in Urbe monachi Græci instituti, 167. a. 181. b. S. Bonifacii consilium de peregrinationibus Romanis, 129. b. c. eas mulieribus interdici censet, 135. c. 136. a. de eis nihil statutum in concilio Cloveshovienfi, 136. a. Romam adire monachis non licet sine consensu abbatis, 177. a.
- Romanæ ecclesiæ donationes ab avo & patre factas confirmat Ludovicus Pius, 426. a. 428. c. 488. a.
- Romanæ ecclesiæ martyrologium, 137. c. ritus, cantus, & Liturgia in Gallia recepti, 184. c. 185. a. b. c. 278. b.
- Romanus pontifex olim appellari solitus B. Petri Vicarius, 68. b. ejus ordinationem præter sui iussionem factam queritur Lotharius, 646. b. c.
- Romano pontifici nulla abbatia ante Zachariam immediate subdita, 157. a.
- Romani pontifices, Adcoatus, 29. c. Alexander II. 57. b. Constantinus, 27. b. Eugenius II. 487. c. &c. Gregorius II. 37. c. Gregorius III. 86. a. Gregorius IV. 510. b. &c. Hadrianus I. 149. &c. Johannes VI. 12. a. Johannes VII. 12. a. Johannes VIII. 181. b. Leo III. 318. &c. Leo IV. 675. b. &c. Leo IX. 17. b. Paschalis I. 428. c. &c. Paulus I. 132. b. Sergius I. 2. a. Sergius II. 646. b. &c. S. Silvester, 132. a. Stephanus repente extinctus, 1157. b. Stephanus II. *ibid.* &c. Stephanus III. 214. c. &c. Stephanus IV. 421. b. &c. Valentinus, 510. b. Vitalianus, 27. c. Urbanus II. 179. a. Zacharias, 115. a. &c.
- Romanus episc. Meldensis, 201. c. 202. a.
- S. Romani abbatis corpus Aurisiodorum translatum, 855. c.
- Romanus abbas Morbaci, 200. b.
- Romanus abbas Vedastinus, 54. c. 107. c.
- Romanus Romani cantus peritus in Galliam missus, 185. b.
- Romanus dux Spoletanus, 380. c. 381. a.
- Romanus quidam in Farsensis beneficium, 424. c.
- Romualdus filius Arichisi ducis Beneventi, 277. b. 279. c.
- Rorgo comes, 544. c.
- Rorigo comes instaurat Glannafolium, 489. c. 490. 556. c. 557. a. 591. a. 622. b.
- Roschwindis abbatissa Lisbomenfis, 471. c.
- Rosella, Avivus distinguendus a Mosella, 756. c.
- Rostagnus abbas Calmeliaci, 667. a.
- Rotadus seu Rotaldus & Ratoldus episc. Sueffionum, 410. b. 503. c. 515. b. 529. a. 659. b.
- Rotaldus episc. Veronensis, 390. a. b. 391. b. 440. c. 131. a. b.
- Rotardus dux, 162. a.
- Rotarius comes missus Ludovici Pii, 546. b.
- Rotbertus abbas S. Bavonis, 224. a.
- Rotbertus abbas S. Germani a Pratis, 233. b. 245. b. 276. b. ejus obitus, 397. c.
- Rotbertus Fortis caput tertie stirpis regie, 525. c. abbas S. Martini Turon. 451. b.
- Rotbertus rex Francorum filius Rotberti Fortis, abbas S. Martini Turon. 451. b.
- Rotbertus comes Madriacensis, 525. c.
- Rotbertus quidam in S. Trudonem beneficium, 598. b.
- Rotbertus dux Alamanniæ-Helveticæ, 599. c.
- Rotbertus dux Saziaci, 624. a.
- Rotbertus frater Rodulfi episc. Bituric. 617. a. 641. b.
- Rotbertus vir magnæ potentie apud Pippinum regem Aquitanie, 513. b.
- Rotchildus abbas Nonantulæ, 600. b.
- Rotfridus abbas Elnonensis, 383. a. 387. c.
- Rotfridus præpositus S. Remigii, 659. c. 660. a.
- Rotfridus minor monachus S. Remigii, 351. a. 660. a.
- Rotfridus comes, 503. c.
- Rotgardus dux Foro-Julienfis rebellat, 232. a. interficitur, 234. b.
- Rotgarius seu Roggerius Aquitanie comes, 119. c. 120. a. 161. c. 204. a.
- Rotgerius seu Rotcharius comes auctor monasterii Carro-fensis, 271. c. 272. a. b. 339. c. ejus testamentum refertur, 711.
- Rothais filia Caroli M. 379. c.
- Rothais filia Pippini regis, 265. c.
- Rothardus custos reliquiarum S. Dionysii in castris, 316. b.
- Rothardus vir illustris, 194. a.
- Rotharius abbas incerti loci, 154. b.
- Rothelinus judex a S. Dionysio punitus, 564. b.
- Rothildis filia Caroli M. 379. c. abbatissa Faxæ-monasterii, 624. c. 625. a. b.
- Rothlandus comes, 235. a.
- Rothlausa matrona in S. Remigium Senon. benefica, 560. c.
- Rotmundus Fontanellam ad conversionem venit, 70. c.
- Rotomagus a Nortmannis incensa, 620. c.
- Rotomagi episc. Adalardus, 637. b. S. Ansbertus, 16. a. Grimo, 107. c. Gumbaldus, 668. b. S. Hugo, 69. c. &c. Meginhardus, 331. b. Paulus, 668. c. Raginfridus, 107. c. Ragnoardus, 540. c. Remigius, 118. b. Uricus seu Kuricus, 668. c. Wenilo, 637. b. Willebertus, 266. b.
- Rotrannus monachus Corbeix, *vide* Ratramnus,
- Rotrudis abbatissa Heraftenensis, 75. a.
- Rotrudis filia Caroli M. 276. b. 301. b. 379. c. in conjugium a Constantino experta, 287. a. obit, 391. c.
- Rotrudis mater Pippini regis, 37. a. 114. b.
- Rotrudis monacha S. Crucis Pictav. 476. a.
- Rotrudis uxor Braidingi viri nobilis, 407. a.
- Rotrudis uxor Gerardi comitis Parisiorum punita ob violentum S. Dionysii festum diem, 194. b.
- Rotundulus abbas Casini, 600. c.
- Roveritus silva, que? 49. b.
- Ruarbada seu Ruadrudis abbatissa S. Stephani Argentoratensis, 59. a. 664. c.
- Ruadbertus laicus, Judithæ ex Italia revocandæ adhibitus, 563. c.
- Ruadlauga abbatissa, 144. a. 205. c.
- Ruadhardus comes Alamanniæ S. Othmaro infestus, 134. a. 191. a. b.
- Ruadhartus comes palatii, 602. c.
- Rubilocus castrum, dicitur urbs Eistetenfis, 112. b.
- Rudbertus episc. Saltzburgi, 65. b. 106. a. 178. b. moritur, 51. a. ejus discipuli testes a Virgilio adhibiti, 178. c. ejus translatio, 213. a. 230. b.
- Rudericus Gothorum rex a Mauris victus, in asie cadit, 35. b.
- Rudhelmus abbas Augiæ, 604. b. 637. c.
- Rudolfus seu Rudoltus episc. Constantiæ Germanicæ, 106. a.
- Rudolfus monachus auditor Rabani, 360. c.
- Ruffianus abbas S. Petri Cantuar. 28. a.
- Rumaldus comes Madriacensis, 169. c.
- Rumoldus seu Rodaldus abbas Soricini, 440. a.
- Ruodgangus episc. Mettenfis, *vide* Chrodegangus.
- Ruodungus cellam S. Judoci a Lothario furtim obtinuit, 634. c.
- Ruodluga sanctimonialis sanata ad loculum SS. Marcellini & Petri, 511. a.
- Ruodo *laicus lector*, 197. c.
- Ruodpertus monachus Fuldæ, 647. a.
- Ruodulfus abbas Gemericæ & Centulæ, avunculus Caroli Calvi, 590. a. 685. c.

- Ruodpertus Ratiensis præf. clura inavor, 606. c.
- Ruodpertus vir illustris Turicini ecclesiam construit, 599. c.
- Rufica mater Abbons patricii, 110. a.
- Ruficus episc. Cadurcensis & martyr, ejus reliquie, 267. b. 440. a.
- Ruficus abbas Condatescensis, 183. c.
- Ruficus Sarracenis se adiungit, 110. b.
- Rutelius comes, 502. b.
- Ruthardus abbas Wesbrunensis, 225. c.
- Ruthardus dux conditor monast. Swarzhensis, 78. b. 417. c. 502. a. b.
- Ruthardus pater Rabani-Mauri, 315. c.
- Rupertus comes, 203. a.

S

- SABANUM, linteam quo infantes in baptismo induuntur, 181. c.
- Sabbatinus abbas S. Trudonis, 598. c.
- Sabinianus a Mauris martyrio affectus, 506. a.
- Sabinus episc. Placentinus, 105. a.
- Sabionensis episcopalis sedes serius erecta, 106. a. Brixinensi cessit, 219. c. episcoporum index apud Hundium corrigendus, 219. c.
- Sabionenses episcopi, Alimus, Heinricus, Ingenuinus, Johannes, Mastulo, 219. c. 220. a.
- Sacerdotis nomen episcopi & presbyteri commune, 93. a. Sacerdos secundi ordinis presbyter dicitur, 93. a. sacerdotes quo ætatis anno ordinari debent, 156. a. incorrecti non ordinandi, 72. c. 73. a. an sæpius celebrare debent, 595. b. mortuorum tumulus *oblatus* positus, 219. a. Sacerdotum monachorum numerus, 608. b.
- Sacramenta ad corpora sanctorum, 182. c.
- Sacrificium Domini corporis & sanguinis, 39. c.
- Sæculum reliquie quis vere censendus? 397. a.
- Safida mater S. Frideswidæ, 101. c.
- Sagienfis episc. S. Chrodegandus, 202. b. c. Chrodebertus intrusus, 202. c. Hildebrandus, 642. c. Saxobodus, 642. c.
- Sal in sacrificium corporis Christi non mittendus, 334. a.
- Salahardus vir nobilis, in S. Salvatore Cenoman. beneficium, 586. b.
- Saliga sanctimonialis Eikenfis, 512. a.
- Salmoniaci obit Carolomannus rex, 221. c.
- Salomon episc. Constantiæ, 605. c. 606. b. 626. b.
- Salomon episc. Helenensis, 553. c.
- Salomon abbas S. Galli, 261. a. 299. b. 608. b.
- Saltzburgum, olim dictum Juvavum, 51. b.
- Saltzurgensis ecclesia annuum donum Fuldensi ut matri obtulit, 193. b. episcopalis sedes in ecclesiam S. Rudberti translata, 230. b. primi episcopi fuere monachi, 51. c. episcoporum index apud Hundium mendosus, 51. b.
- Saltzurgi episc. Adalramnus, 473. b. &c. an Amilo, 473. b. Arno, sive Aquila, 187. a. an Bertricus, 274. c. Flobargisus, Johannes, Liuphrammus, Rudbertus, 51. b. S. Virgilius, 133. c. Vitalis, 106. a. non Ansalogus, Savolus, Ezius, 51. c.
- Saluhho comes, 242. b.
- Salvia avia Tellonis episc. Curienfis, 210. b.
- Salvia soror Tellonis episcopi Curienfis, 192. a. 210. b.
- Salvius ex rectore Monasterii episc. Ambiani, 11. b. quo tempore martyrio affectus, 114. c. ejus reliquie, 115. a.
- Salutarium, id est xenia, 276. b.
- Sambarius abbas Ebersheimensis, 391. b.
- Samson comes, 271. c.
- Samuel episc. Tolosæ, 648. b.
- Samuel ex abbate Laureshamensi episc. Wormatiæ, 360. a. b. 454. a. 602. b.
- Samuel abbas Reomaensis, 63. a.
- Samuel monachus Dionysianus subdiaconus, 608. b.
- Sancius-Sancio comes, Carolo Calvo infestus, 680. a.
- Sancti, discrimen inter eorum cultum & Creatoris, 662. b. de eorum cultu recte sentit Walafridus, 638. a. Sanctorum numero adscriptio, olim declarabatur elatione e tumulo, 54. c. Sancti *baptizati* nondum a Romanis pontificibus concessi tempore Gregorii IV. 650. a. Sanctorum omnium festivitatis institutio Gregorio III. tribuenda, 646. c. Sanctorum gesta Carolo M. transmittit Constantinus antipapa, 212. c. eorum acta in præfatione liturgiæ Gallicanæ recitari solita, 574. c. eorum tumulis inditum *memoria* nomen, 69. b.
- Sancti elogium locis sacris tributum, 272. a.
- Sancti viri cunctis temporibus a Deo mundo concessi, 611. b.
- Sanctimonialis quales esse debent, 137. a. secundum regulam vivant, 245. a. 288. c. 672. c. regulariter vivere nolentes, ut in ordinem redigendæ, 177. a. eis vitanda otiositas, 102. c. qualiter operari debent, 102. c. vanis artibus non occupentur, 137. a. pompaticis non utantur indumentis, 136. c. 137. b. nigro tectæ velamine, 102. c. ipsi proprietates nuiquam concessa, 430. a. qualia debent esse earum habitacula, 574. a. clausuræ non tam rigide olim adstrictæ, 143. c. 144. c. quædam e monasterio nunquam exeuntes, 10. b. extra monasterium non discurrant, 176. c. iis Romam ire orationis causa prohibita, 317. c. vagæ & inobedientes excommunicatæ, 285. c. 286. a. in earum monasteria & ecclesias ingressus prohibitus, 366. c. iis noxia familiaritas laicorum, 137. a. ad eas quanta cum cautela viris mittendus accessus, 289. c. 317. c. etiam sub obtentu confessionis, 520. b. c. ad eorum obsequium clerici deputati, 476. b. publice lectiones ad missam non recitent, 139. c. nullus eas in conjuges ducere audeat, 215. b. defunctarum nomina circumquaque transmissa, 10. c. Sanctimonialis quadraginta nomina sibi præcitant, ne suæ pudicitie vis inferatur, 90. c.
- Sanctinus primus episc. Viriduni, 164. a.
- Santonum episc. Ato, 308. b. Benjamin, 271. c.
- Saponariæ, ibi habitus conventus, 578. a.
- Sardinia capta a Sarracenis, 66. b.
- Sarraceni, Wandali & Agareni vocati, 88. a. ob peccata populorum eis sævire Deus permittit, 88. c. 135. b. Hispanias invadunt, 35. a. b. Sardinia capta sæviunt in ecclesias & tumulos Sanctorum, 66. b. eorum varie in Gallias impressiones, 88. a. b. c. 89. & seqq. ingenti strage ab Eudone fusi, 63. c. 88. a. Senonas obsidentes divina virtute repelluntur, 88. b. de Eudone victores, 88. c. a Carolo & Eudone occisione occiduntur, 88. c. quanta ab ipsis clades monasteriis illata, 89. a. Galliam infestantes sub Carolo M. repetitis cladibus attriti, 369. b. ex Aufonensi pago pulsi, 498. a. per Italiam grassantur, 573. c. ab eorum strage Casinum servatum, 670. c. eorum impressio in Septimaniam tempore Caroli M. 302. b. in Siciliam, 447. a. varie eorum impressiones, 405. a. 534. b.
- Sarracenus ecclesiam extruit, 147. a.
- Satisfactionis per aliorum bona opera redemptio reprobat, 137. c. 138. a.
- S. Saturnini reliquie in Pauliacensi virorum monasterio, 11. b.
- Saturinus episc. Veronæ, 390. b.
- Savina filia ducis Adalberti, 58. c.
- SS. Saviniani & Potentiani mart. translatio, 676. c. acta referuntur, 750.
- Savinianus abbas Calmeliacensis, 90. b.
- Savinianus abbas Menatenfis, 58. a.
- Savolus abbas S. Petri Saltzurgensis, 51. c.
- Saxobodus episc. Sagienfis, 642. c.
- Saxones christianos persequuntur, 260. b. c. eorum conversio, 270. c. 271. a. 298. b. per S. Sturmium, 222. a. per S. Wilehadum, 222. b. 255. c. 271. a. b. per Bernardum abbatem, 323. c. 324. a. per S. Liudgerum, 324. a. per S. Swibertum, 324. a. ad perennandam apud eos religionem monasteria constructa, 470. b. erecti octo episcopatus, 259. c.
- Saxones a Pippino victi, 136. e. diuturnum Carolo M. adversus eos bellum, 222. a. 228. b. 230. a. 231. c. 234. c. 242. c. 243. a. 255. c. 266. c. 270. c. 316. a. tandem confectum, 366. a. nullum testem nisi suæ gentis in suis causis adhibendum esse contendebant, 524. a. 732. col. 1.
- Saxonia transalbiana illic fidei initia, 529. a.
- Saxonum occidentalium dicecesis in duas divisa, 12. b. episcopus Heddius, sive Hedda, 12. b.
- Saxonum transmarinorum episc. Thorhelmus, 95. a.
- Saxoreus nepos Claudiani presbyteri, 154. c.

Scapulare, diversa ejus forma, 435. b. c. cuculla appellatum, 435. b. c. sub scapulis adstrictum, 253. c. 254. a.
Scava, id est turra, 230. a.
Scario apud Francos, facti palatii ostiarius, 635. b.
Scanniperga uxor ducis Gifulli, 145. b. 146. c.
Schilteri J. C. Argentorati epistola, 558. c. refertur, 739.
Schireburnensis ecclesia cathedralis, 87. c. episc. Alahelmus, 25. a. Fortherus, 25. b. c.
Schnello abbas Welfobrunensis, 341. c.
Scholæ puerorum instituta ad propagandam fidem, 501. a.
Scholæ publicæ instituta, 520. c. & in universis episcopis, 505. c. in laurata a Carolo M. 278. c. 279. a. b. c.
Scholæ in monasteriis, 278. c. 279. a. b. c. 287. c. 320. a. in monast. exteriores pro pueris extraneis, 432. c. *Scholæ* apud S. Albanum Mogunt. 582. b. S. Anianum Aurelian. 446. a. Corbeia, 389. 480. a. Ferraris, 634. c. 635. a. Floriaci, 446. a. Fontanella, 287. c. Fulda, 360. b. c. apud S. Gallum, 626. c. 627. a. S. Germanum Autifiodor, 628. b. Hilsaugia, 601. a. apud S. Martinum Turon. 320. b. etiam post mutationem, 451. a. in monast. S. Michaelis ad Mosam, 453. a. Stabulensi, 507. b. 661. c.
Scholastica S. Benedicti foror, pluvia ab ea coelitus obta, 84. a.
Scholastica virgo Angla, 12. b.
Scientia est monachis necessaria, & quare? 322. b. sic illi danda opera, ut præcipuum studium sit virtutis, 247. a.
Scribendis libris monachi veteres occupati, an cum pennis? 633. a.
Scripturæ sacræ historicus sensus aliorum fundamentum, 662. a. in ea exponenda patrum sensus sequendus, 660. c. *Scripturæ* sacræ nomine SS. Patrum opera intelliguntur, 173. a.
Scriptoria ars pictoriæ longe præcellit, 633. a.
Scriptoris monachi officium quam Deo gratum, 26. b.
Scotti ad catholicos ritus adducti, 6. b. 45. c. veterum rituum sectatores etiam sancti, 41. c. ritus illi Landve-nei usque ad Ludovici Pii tempora, 446. b.
Scotorum xenodochia, pro iis restituentis canon concilii Meld. 660. c.
Scotti episc. Aidanus, 45. a. S. Cummiannus, 67. b.
Scotus presbyter infamatus violationis abstinentiæ quadragesimalis, 317. b.
Sculdais, id est minor iudex, 147. a.
S. Sebastiani translatio ad S. Medardum, 503. 504. a. c. Ludovici Pii erga eum reverentia, 514. b. c. 515. a. ejus reliquias expetit Magnilocenses, 515. a. b. obinent Floriacenses, 516. a. ad ejus tumulum accedentes peregrini, prius peccata confitebantur, 503. c. 514. b. ei reconciliatus Ostroldus episc. Lauduni, 516. b.
Sebastianus abbas Corbeia, 48. b. 113. b.
Sebbi Angliæ subregulus monachus, 9. a.
Secundinus episc. Sistaricensis, 404. c.
Secundinus monachus, Gregorii M. ad eum epistola interpolata, 285. a.
Seduni episc. Adalungus, 493. c. Willicarius, 111. c. an Williharius, 208. b.
Seirannus presbyter monachus S. Benigni Divion, 200. c.
Selesensis ecclesia cathedralis possessa a monachis, 87. c.
Sella pertusa Casini, 57. c.
Seltruda, in ejus gratiam conditum parthenium apud Forum-julium, 534. b.
Senardus villam Sabonarias de novo construxit, 226. b.
Senator, auctor monasterii ejus nominis Papæ, 44. c.
Senegildus abbas Anianæ, 414. a. 420. c. 452. a.
Senen episc. Andreas, 357. c. Peritheus, 411. a.
Seniofredus comes Barcinonensis, 325. c.
Seniorellus abbas Sorcinii, 440. a.
Senonum urbs a Sarracenis obfessa, divina virtute liberatur, 88. b. pro ecclesia Senonensi diploma Caroli Calvi, 674. a. b. refertur, 748.
Senonum episc. Ansegisus, 655. c. Beornredus, seu Berneradius & Beraldus, 220. a. S. Ebbo, 32. a. Goericus, 5. c. S. Gundbertus, 127. b. Hieremias, 449. a. & c. Magnus, 429. c. Rambertus, 341. a. Sevinus, 127. b. Wenilo, 581. c. Wilharius, 240. b. S. Wilfrannus, 127. b.
Septimania Sarracenis subjecta, 90. a. ab iis vastata tem-

pore Caroli M. 302. b.
Sepulcra proprii cura animæ curæ posthabenda, 311. b.
S. Sequanus secundi ordinis sacerdos, 93. a.
Seraphim abbas Besue, 347. b. 442. b. 443. a. 505. a. 517. a. 532. c.
Sergius I. papa, 87. a. c. b. 2. a.
Sergius II. papa, 647. a. 671. a. 675. b. Gregorio IV. succedit, 646. b. c. moritur, 675. b.
Sergius episc. Ravennas, 157. c.
Sergius abbas Sublacensis, 12. a.
Sergius advocatus Paschalis papa, 618. a.
Sergius filius Christophori, cum patre legitimum pontificem eligi procurat, expulso antipapa, 214. c. secundicarius factus in Franciam a Stephano III. mittitur, 215. a.
S. Servatii reliquie & altare Fontanellæ, 54. a. 118. c.
Servatus Lupus, *vide* Lupus-Servatus.
Servi ecclesiarum & monasteriorum tor erant, quot homines in eorum rusticis villis, 368. c. fervorum manumisso a Ludovico Pio emendata, 614. b. fervus non inducendus ad clericalem vel monasticum ordinem sine domini consensu, 257. c.
SS. Severi, Vincentiæ & Innocentiæ translatio in monast. S. Albani, 583. a. b.
S. Severini martyris corpus Figiaci, 402. c.
SS. Severini, Eufuperii & Feliciani mart. translatio in monast. Romanense, 441. c. 592. c.
Seufredus abbas S. Audoeni Cenoman. 29. b. chorepiscopus Cenoman. 120. b.
Sevinus episc. Senonum, 127. b.
Sevoldus abbas Andagini, 584. c. 606. c. 607. a.
Sextarium vini sex calices continebat, 466. b.
Sibylla abbatissa Calensis, 5. a.
Sicarius unus de Innocentibus Brantofmi cultus, ubi & ejus reliquie, 217. b.
Sicbaldus abbas Aninsulæ, 121. b. 591. a.
Sicbrannus monachus proprietarius, vitæ redditus ad agentam penitentiam, 640. c.
Siccherdis Deo consecrata in monasterio Alciacensi, 3. c. ubi ab ea sepultus S. Silvinus episcopus, *ibid.*
Sicco abbas S. Michaelis ad Masupiam, 22. b.
Sicfredus vicecomes, 364. a.
Sichardus abbas Faræ, 425. a. 527. a. 618. a. b. 647. c.
Sichardus dux Beneventanus, 518. b. 534. a. 566. c. 567. a. 600. c. in S. Benedictum beneficis, 600. a.
Sicharius episc. Burdigalæ, 409. a. 429. c.
Sico dux Beneventanus, 446. c. 518. c. 645. a.
Siconultus dux Beneventi, Casinum expilat, 645. a.
Sicualdus episc. Spoleti, 459. b.
Sidonius episc. Constantiæ & abbas Augiensis & S. Galli, 133. c. 134. a. in S. Orthmarum iniquior, 134. a. b. monachis etiam S. Galli infestus, Deo pœnas sumente, animam exhalat, 191. c. 192. a.
Sidonius presbyter socius S. Virgilit episc. 133. c.
Siga patricius, interfectus regis Elfwaldi, 290. c.
Sigbaldus abbas incerti loci, 410. b.
Sigbaldus presbyter & abbas Lindisfarne, 26. c.
Sigebaldus rex scribit S. Bonifacio, 95. b.
Sigebertus episc. Moguntia, 97. a.
Sigebertus, seu Sigebertus rex Angliæ, 9. a. 190. c.
Sigebertus monachus Werhincensis, 385. b.
Sigebertus emendatur, 637. c.
Sigeburta abbatissa Tanetenensis, 153. a.
Sigifridus abbas Saviniaci, 386. a. b.
Sigifridus abbas S. Emmerammi, 458. c.
Sigehardus abbas Cremifanensis, 242. b. 518. a. b.
Sigemundus abbas Aninsulæ, 591. 592. a. b. 617. c.
Sigemundus monachus S. Germani Paris. 608. b.
Sigenandus miles Fontanellæ ab hostibus comprehensus, ut mortem evasit, 234. c.
Sigetridis matrona in S. Richarium benefica, 410. a.
S. Sigfridi abbatissæ ossa translata, 46. b.
Sigherus rex Angliæ, 27. b.
Sighifridus comes Alfacensis, 205. b.
Sigibaudus, seu Sigibaldus episcopus Mettensis. 21. c. 302. c. monasteria duo condit, 79. a. 96. b. 756.
Sigibertus abbas Vedastinus, 54. c.
Sigibodus ordinatur presbyter, 186. b.
Sigibrandus episc. Pictavorum, 532. b.

Sigido

Sigido abbas Weltenburgi, 225. c.
Sigiharth chorepiscopus, 84. a.
Sigilbertus, forte Sigifbertus abbas, 218. c.
Sigialis abbas S. Martini Mett. 625. c.
Sigimarus abbas Murbaci, 77. c. 200. b. 230. a. 306. b. 617. b. 687. b.
Sigimundus abbas S. Emmerammi, 459. a.
Sigiricus episc. Ratisponæ, 160. a.
SS. Sigifbertus & Placidus in monast. Defertinenfi præcipue culti, 170. b. 177. c.
Sigismundus abbas Murbaci, 230. a. 306. b.
S. Sigismundi regis & duorum filiorum corpora Figiaci, 402. c.
Sigo dux Beneventanus, 426. b. *vide* Sico.
Sigoaldus five Sigualdus patriarcha Aquileiensis, 195. b. 224. c. 225. a.
Sigoaldus episc. Lingonum, 63. a.
Sigoaldus five Sigualdus episc. Spoleti & abbas Epternaci, obit, 512. b.
Sigoaldus abbas Nigellensis, 624. b. c.
Sigobaldus abbas Aninsulæ, 160. c.
Sigobertus reclusus S. Dionysii, 75. c. 508. c. legatus a Carolo principe ad Gregorium III. 113. b.
Sigofridus comes palatii, 30. c. 31. a.
Sigona fluvius, is est Sequana, 49. b.
Sigrada mater S. Leodegarii, 77. b.
Sigramnus pater Chrodegangi episc. Mett. 146. a.
Sigredus abbas Ripensis, 277. a.
Sigualdus episcopus, 410. b.
Sigwinus dux Walconum a Nortmannis cæsus, 669. a.
Sigulfus abbas Ferrariensis, 305. a. 356. c. 436. b. 630. a. Alcuini discipulus, 344. c. 345. a. 346. b. 367. b. Vetulus ei agnomen, 367. b. sic abbas, 356. c. abbatia resignata suo se discipulo subijcit, 357. a.
Sigulfus monachus S. Benedicti Anian. 346. b.
Sigwinus abbas Lindisfarne, 26. c.
Sixelmus abbas Luxovii, 295. a.
Silachus auctor monast. Ottemburani, 205. a. b.
Siledria abbatissa Tanetenensis, 153. a.
Silentium rigidum nocturnis horis, 37. b. quanta religione fervatum, 492. b. etiam in culina, 466. c.
Silo rex Asturiarum, 273. b. c.
Silvacum seu Silviacum palatium in pago Laudunensi, 635. c. 636. a.
Silvanus abbas Fabariensis, 546. b.
Silvanus abbas Litinensis, 89. b.
S. Silvester papa, ejus cultus in monte Soracte, 132. a. b. ejus corpus Nonantula a Stephano II. concessum, 157. c. 158. a.
Silvinus episc. nulli addictus ecclesiæ, ejus gesta, 3. c. non fuit episc. Teruannæ, 4. a. mortuus Alciaci humatur, 3. c.
Silvius abbas Solemniaci, 616. c.
Simeon secundicarius cantorum in Galliam a Paulo I. missus, mortuo primicerio revocatur, 184. c. 185. a.
Simeonis monachi sancti translatio, 277. b.
Simon episc. Lauduni, 677. b.
Simon episc. Suecorum, *vide* Gauzbertus.
Simon presbyter & abbas incerti loci, 555. b.
Simon comes Vadenis monachus Condarsifensis, 295. c.
Simpertus, five Sindbertus ex abbate Murbacensi episc. Augustanus, 160. b. 229. c. 230. a. 255. c.
Simpertus seu Sindpertus episc. Ratisponæ, 160. b. 230. a. 225. b. 242. b. 259. a. b. 441. b. obit, 302. a. 303. b.
Simplicius episc. Veronæ, 390. b.
Simplicius abbas Casini, 151. a. 174. a.
Sindolus abbas Elewangensis, 152. c.
S. Sindulfi conf. corpus translatum ad Altumvillare, 689. b.
Sindulfus pater Wandonis abbas, 138. b.
Sintlax Auvæ five Ouvæ insulæ dominus, fundum largitur construendo monast. Augiensis, 73. a. b.
Sinualdus episc. Reatinus, 241. a. b. c. 256. c.
Sirmundus emendatur, 455. c.
Sisebutus episc. Urgelitanus, 568. c.
Sisefutus abbas Suredensis, 364. b.
Sisenandus abbas S. Vincentii de Fistolis, 324. c.
Sisenandus in Montem-Olivi beneficis, 251. b.
Sistaricenses episc. Amantius, Johannes, Secundinus, Vincentius, Virmagnus, 404. c.

Annal. Bened. Tom. II.

Siwardus abbas Crulandæ, 562. b. c.
SS. Sixti & Sinicii episc. Rem. reliquie & cœnobium. 663. a.
Slavi ad Deum conversi per monachos Corbeia-nos, 585. b.
Smaragdus abbas S. Michaelis ad Mosam, 21. b. 415. a. 427. c. 436. a. 437. a. quæ ejus pars in controversiis de processione Spiritus sancti, 388. a. novum monasterium condit, 452. b. c. ejus obitus, 452. c. scripta, 453. a. b.
Soavarius episc. Aurelianensis, 61. a.
Socci, calceamentorum ligneorum genus, 435. b.
Societas Medianenses inter & S. Deodati monachos, 17. a. Sancti-Gallenenses inter & Augienfes, 351. b. Remigianos inter & Dionysianos Germanensesque, 607. c. 608. a. b. Eboracenses inter & Ferrarienses, 684. b.
Sofarius præpositus Remigianus, 351. a.
Solæ, seu Soli solitarii vitæ compendium, 152. c. obit, 299. b.
Solemium, villa data S. Dionysio, 15. c. 16. a.
Solitudo pulcritudini urbium præferenda, 656. a.
Solium olim appellabatur sella pertusa, 57. c.
Somarius presbyter & monachus Ovarrensis, 407. b.
Somnus non est indiscrete contrahendus, 143. b.
Sonarius, five Sunarius comes Urgellensis, 324. b.
Sonichildis a Carolo principe ex subacta Bajoaria abducta, 66. b. tum ejus uxor, 114. b. c.
Sonnatus episc. Remensis apud S. Remigium sepultus, 350. b.
S. Sophia ejusque filiarum reliquie in monast. Afchaugienfi, 242. c.
Sparnaci conventus, 668. b.
Spectacula theatrica prohibita, 300. c.
Spelmannus emendandus, 299. a.
Speran-Deus abbas in Bætica provincia, 680. a.
Sperus abbas S. Basoli, 475. c. 476. a.
Spirenses seu Nemetenses episcopi Basinus, 202. a. forte Justulfus, 78. c. Liudo, 106. a.
Spirituales qui magis videntur, plerumque serius deponunt errores, 45. a.
Spiritus sanctus, de ejus processione a Patre Filioque quaestiones, 212. b. 388. eum a Patre Filioque procedentem constituit Carolus M. 312. c.
Spoletani palatii descriptio, 410. c.
Spoleti episc. Adeodatus, 241. a. Liutardus, 512. b. Petrus, 647. c. Sigualdus, 512. b.
Sportæ parvæ cum oblationibus in basilicis ferri solitæ, 662. b.
Spuere an licet statim post sumptum Domini corpus? 595.
Stabienfis episcopus ad Castrum-maris translatus, 533. c. episc. Catellus, 533. c.
Stabilis episc. Arvernorum, 487. b.
Stabulus episc. Magalonenfis, 461. b.
Stein insula Rheni, ibi in custodia moritur S. Othmarus, 191. a. b.
Stella crinita in signo virginis, 589. a.
Stemarus presbyter monachus S. Benigni Divion, 200. c.
Stephanus papa repente exinctus, 157. b.
Stephanus II. papa, 148. c. 151. b. 157. a. c. 158. a. 164. c. 174. a. 175. b. 194. c. 227. b. fit summus pontifex, 157. b. ei scribit S. Bonifacius, 158. b. Aistulfum ad foedus faciendum adducit, sed paulo post violatur, 157. b. auxilium a Pippino petitur venit in Franciam, 162. a. b. ejus responsa ad varia consulta, 166. b. apud S. Dionysium sanatus, 166. c. 167. b. c. 574. b. 575. b. ejus in S. Dionysium gratus animus, 167. a. 168. b. Pippinum coronat, 166. c. 167. a. b. Urbem repetit, 169. c. 170. a. ubi monast. condit, 167. a. 181. b. iterum Pippini implorat auxilium adversus Aistulfum, 174. c. tres ejus hac de re epistolæ, quarum una nomine S. Petri scripta, 175. a. pro eo mortuo missæ & preces, 180. c. 181. a.
Stephanus III. papa, 149. b. 212. c. 237. b. ex monacho fit summus pontifex, 214. c. ordinandæ ecclesiæ totus incumbit, 215. a. Romæ cogit concilium, 216. c. ad eum duplex legatio, 220. a. Carolum M. & Carolomannum dehortatur a conjugio ineundis cum gente Langobardorum, 219. b. 221. a. obit, 224. b.
Stephanus IV. 425. a. Leoni III. succedit, 421. b. Remis

QQQ99

Ludovicum coronat, 421. b. obit, 418. c.
 Stephanus episc. Tungrorum abbas S. Michaelis ad Mo-
 fam, 453. b.
 Stephanus episcopus legatus Hadriani I. ad concilium
 Francofordiense, 311. c.
 Stephanus abbas Honaugiensis, 59. c. 60. a.
 Stephanus abbas S. Ragneberti, 337. a.
 Stephanus abbas Senoniensis, 216. a. 492. a.
 Stephanus abbas, Sublacense monasterium instaurat, 12. a.
 Stephanus praepositus Surrentinus, religiosus mirae abstinen-
 tiae, 534. a.
 Stephanus diaconus custos ecclesiae S. Galli, 31. c.
 Stephanus comes Tinense monasterium condit, 3. a.
 Stephanus cum Fardulfo abbate pagum Parisiensem obivit,
 358. b.
 Stipula e manibus in terram projecta in confirmationem
 huius datae, 259. b.
 Stirme monachus Fritillariae, 134. c. 146. a.
 Stodilus episc. Lemovicensis, 670. b. 675. a.
 Stodilus abbas Atanensis, 568. c.
 Stodilo abbas incerti loci, 591. b.
 Stoklinus (Augustinus) abbas Fabaricensis, 546. a.
 Stoutum fluvius, Winburnia olim dictus, 10. b.
 Strabo sive Strabus, vide Walafridus.
 Stramiaci ad Rhodanum conventus, 567. b. c. 589. a.
 S. Stremonii episc. & mart. translatio, 203. c. 204. a. b.
 reliquiae, 272. b.
 Studia litterarum instaurat Carolus M. 278. c. 279. a. b. c.
 iis incumbant monachi, 278. c. 279. a. b. Studia in mo-
 nasteriis, 262. b. vide Scholae.
 Sturmus abbas Fuldæ, 80. c. 131. a. 134. c. 144. c. 151. a.
 157. a. 205. c. 243. a. alius a Stirme monacho Fritilla-
 ricensi, 134. c. 246. a. quam S. Bonifacio carus, 102. b.
 125. c. ejus prima gesta, 102. a. Solitudinem Hersfelden-
 sem incolit, 102. b. qua relicta, Fuldense monast. con-
 struit, 125. c. 126. a. Italiae monasteria lustrat, 140. b.
 141. b. Casini per annum demoratus, 395. b. in reditu
 aegrotat in Chitizingensi parthenone, 140. c. 142. b. cum
 inter & Lullum simulat, 172. a. b. in exsilium ablegat-
 ur, 172. b. 192. b. de ejus reditu quam solliciti monachi
 Fuldenses, 192. b. in pristinum locum restituit totum
 se saluti fratrum & utilitati monasterii procurandæ im-
 pendit, 192. c. 193. a. fratrum numerus & census eo ab-
 bate quam auctus, 193. b. Lullo condonat illatas inju-
 rias, 245. c. amicitiam statuit Carolum M. inter &
 Tassilonem ducem, 219. b. erudit Saxones, 222. a.
 aegrotanti adest Caroli M. medicus, 243. a. 245. c. pie
 moritur, 245. c. 246. a. pro eo anniversaria commemo-
 ratio, 394. c.
 Suabodus diaconus notarius, 545. a.
 Suavis notarius nullibi occurrit, 229. b.
 Subdiaconus recitare solitus in aurem presbyteri celebra-
 tis nomina episcoporum, 127. c.
 Succi seu Sueones, ad eos in fide erudiendos mittitur S.
 Ansharius, 524. b. c. 525. a. tum Flardgarius presby-
 ter, 663. b. praecones evangelicos male habentes puniti,
 663. a.
 Suesione Pippinus rex inunctus, 153. b. ibi etiam Caro-
 lomannus coronatus, 215. a. illic schola cantorum,
 278. b.
 Suesionensis & Noviomensis parochiarum termini definiti,
 410. b.
 Suesionica pugna, 48. c. 49. a. 54. a.
 Suesionum episc. Engelmodus, 371. b. Jostenus, 504. b.
 Rorhardus, 410. b.
 Sugerius abbas, ejus locus contra vituperantes vitam mo-
 nasticam, 9. b.
 Suidbertus episc. Frisiorum apostolus, 116. b. obit, 32. c.
 non confundendus cum Swiberto episc. Werdensis, *ibid.*
 liber Marcellini de ejus vita fabulis scatur, 32. c. sicut
 & litterae de ejus canonizatione, 32. c. ejus cultus,
 33. a.
 Suitgarius comes, 108. b. 140. a.
 SS. Sulpicii & Serviliani mart. corpora in monast. Elewan-
 gensi, 255. c.
 S. Sulpicii basilica Mettis, 533. c.
 Sundrabertus abbas Mediaensis, 178. c. 277. a.
 Sunifredus episc. Narbonæ, 464. b.

Sunifredus abbas S. Laurentii de Cabreiffa, 364. a. 648. a.
 Superiores naturae ferociores vix ac ne vix corriguntur,
 396. c. vide Abbas.
 Superpelliceo sint induti concionatores, 139. b.
 Supplicius abbas S. Columbae, 449. c. 588. c.
 Suppo Brixiae comes, 440. c. tum dux Spoletanus, 478. b.
 Surrentum, in hujus urbis muro sepultus S. Antoninus ab-
 bas, 534. a.
 Suspendis post confessionem ecclesiastica sepultura & suffra-
 gia non denegentur, 673. a.
 Swibertus seu Suidbertus episc. Werdensis, alius a Suidberto
 Frisiorum apostolo, 32. c. Saxones erudit, 324. a.
 condit Amarbaricum, 324. b.
 Switha abbatissa S. Lullo excommunicata, 285. c. 286. a.
 Syagrius ex monacho Lirienensis episc. Niciensis obit, 285. b.
 Syagrius abbas Nantuaei, 184. a. b. an fuit episc. Ostien-
 sis? 168. c.
 Symbolo concilii generalis absque synodali auctoritate
 quidquam addi nefas putatum, 312. c.
 Symbola tria in litaniis majoribus recitata, 332. c.
 Symphorianus episc. Vapinci, 110. a.
 Symphorianus abbas Centulæ, 300. b. 304. a.
 Symphosius adscititium nomen Amalarii presbyteri,
 429. b. 594. b.
 SS. Synesi & Theopompi mart. reliquiae, ubi? 531. a.
 Synodus bis singulis annis fieri praecipitur, 176. c.
 Syranus abbas Befuensis, 175. b.

T

TABERNÆ monachis & clericis interdictae, 312. c.
 Tacens magister Augiensis, 492. c.
 Tagebertus comes filius Silachi, 205. a.
 Talemon abbas Ebersheimensis, 392. b.
 Talerperianus episc. Lutecensis, 40. b. c. 170. b.
 Tanco abbas Amarbarici, 324. b.
 Tanco monachus S. Galli, ecclesiae custos, 219. a.
 Tancradus abbas Primiensis & Andagiaensis, 384. a. b.
 526. a. 611. b. obit, 525. c.
 Tanculfus camerarius Ludovici Pii, 460. a. 462. a.
 Tarasius patriarcha Constantinopolitanus, 289. b.
 Taricus dux Sarracenorum Gothos fundit, 35. b.
 Tasia uxor Ratchisi regis monacha, 147. b. c.
 Tasia uxor Pauli in Faifenses benefica, 459. b. 478. c.
 Taso abbas S. Vincentii ad Wlturnum, 57. a. 236. c. mori-
 tur, 81. c.
 Tassilo dux Bajoariae, 83. b. 140. a. 165. b. c. 198. a.
 219. b. fidem suam Pippino obstringit, 182. c. duo mo-
 nasteria Chiemenfis condit, 225. c. 268. a. item Thie-
 raupense & Cremifanense, 242. a. b. donationem facit
 Bauzano, 219. c. obfides dubiae filii duodecim Carolo
 M. mittit, 259. a. agit per legatos de pace ipsum in-
 ter & Carolum M. 278. b. ab eo veniam impetrat, 278. c.
 laesa majestatis reus damnatus mittitur in monasterium,
 290. a. b. ei iterum indulgentia data, 313. b. an sanctus?
 313. b.
 Tatbertus presbyter, abbas Ripensis, 23. c. 24. a. b. ei
 rotam vitae suae seriem exponit S. Wilfridus, 24. a. fa-
 nus curat ejusdem sancti, *ibid.*
 Tato abbas S. Vincentii ad Wlturnum, 157. b. 236. c. fratris
 Tafoni succedit, 81. c. ejus vitae ratio, 81. c. 82. a. mori-
 tur, 110. b.
 Tatto abbas Campidonensis, 229. a. 609. a. b. c.
 Tatto monachus Augiensis magister Walafridi Strabonis,
 492. c. 495. c.
 Tatto monachus S. Galli, 284. a. 448. a.
 Tarwinus episc. Cantuariæ, 87. c. 95. a. consecratur,
 87. c. obit, 101. a.
 Tarwinus abbas, forte Ordorfenfis, 105. b. c. 134. c.
 Tatwinus sancti Guthlaci institutor, 40. a. 562. c.
 Tannucus Galliae fluvius ignotus, 420. b.
 Taurini episc. Claudius, 418. c. Witgarius, 552. b. c.
 Tecla virgo Angla, 12. b. adjutrix operis a S. Bonifacio
 adscita, 72. a. abbatissa Chitizingensis, 140. c. 142. b.
 143. c. 144. a.
 Tello ex monacho abbas Desertinensis, & episc. Curien-
 sis, 177. c. 191. c. 192. a. 207. a. obit, 210. b. ejus
 testamentum, 210. a. b. refertur, 707.

S. Teneffina translatio, 586. b.
 S. Tertuliani martyris corpus, 165. c. 197. c.
 Teruana episc. Adalgerus, 103. c. Bainus, 28. a. b.
 Draufio, 4. a. Eikembodus, 70. c. Folquius, 811. c.
 Ravengerus, 70. c. Theodoinus, 331. b. non S. Silvius,
 4. a.
 Testamentum, id est instrumentum donationis, 28. c. 29.
 a. b. & sic Abbonis patricii pro monast. Novaliceni,
 109. c. Adela abbatiæ Palatioli, 96. c. Braidingi viri
 nobilis, 407. a. refertur, 718. Caroli Magni, 397.
 b. Dadilani viri illustri, 406. c. 407. a. Eitronis episcopi
 pro monast. Eitheimensis, 200. a. Fulradi abbatis
 S. Dionysii, 240. a. b. Haganonis & Adjutoris pro S.
 Martino Turon. 450. b. Manigundis, 118. c. refertur,
 704. Remedii episc. Argentoratensis, 242. c. Rogrit
 comitis & Euphrasie uxoris ejus, refertur, 711. Tellonis
 episc. Curienfis, 210. a. b. refertur, 707. Walprandi
 episc. Luccensis, 170. a. b. Widradi conditoris monast.
 Flaviniacensis, 64. b. c. 138. c.
 Tebertus abbas S. Maxentii, 410. c. 512. c.
 Tegifus presbyter corpus S. Helenæ Roma asportat ad
 Altum-Villare, 689. a.
 Tetaldus abbas incerti loci, 591. b.
 Teto abbas Nantuaei, 184. b.
 Tetricus episcopus Antifiodori occisus, 23. b.
 Tetra abbatissa Winburnensis, 10. b. 80. c. 142. b. 143.
 a. juvenculas mortuae insultantes redarguit, 142. c.
 143. a.
 Tetta abbatissa Herifordensis, 471. b.
 Tetta mater S. Guthlaci, 39. a.
 Teudelinda mater Pauli diaconi, 237. c.
 Teudicus dux Spoletanus, 256. c. ejus sigillum, 257. a.
 Teufindus mater Tellonis episc. Cuiensis, 192. a. 210. b.
 Teufinda neptis ejusdem, 192. a. 210. b.
 Teutgarius magister cantus in monast. S. Dionysii, 483. a.
 Teutherus praepositus S. Medardi, 559. b.
 Teutpaldus abbas Althae-Inferioris, 464. b.
 Teuto episc. Reatinus, 256. c. 526. b.
 Teuto abbas S. Leodegarii de Campellis, 347. b. 505. a. b.
 Teufindus abbas S. Martini Turon. & Fontanelle, 92. a.
 107. b. 163. a. ejus mali mores, 95. c.
 Teydo comes auctor monast. Crudateensis, 364. c.
 Thanorhardus abbas Divionensis, 96. a. 104. a. 200. c.
 Thealdus abbas S. Germani Antifiodor. 63. c.
 Thealdus abbas S. Germani a Pratis, 5. a.
 Thealdus chorepisc. Trevir. 649. c. 650. a.
 Theganmarus monachus Augiensis, *confessor fratrum*,
 492. c.
 Theobaldus dux Sarracenorum, 369. b.
 Theobaldus episc. Trajecti ad Rhenum, 270. a.
 Theobaldus comes, 202. a.
 Theobaldus diaconus, 115. a. 511. c.
 Theobaldus Alamanniae dux S. Pirminium Augia expel-
 lit, 76. c. 77. a. & Ettonem, 92. c. abbatibus Augien-
 sibus cur infestus? 93. a.
 Theodebertus abbas S. Sergii, 16. a.
 Theodefredus abbas Corbeiae, tum episcopus, 48. b.
 Theodemarus, seu Theutmarus abbas Casinensis, 261. b.
 277. c. 293. b. Casini ab eo erectum insigni opere tem-
 plum in honorem B. V. 237. c. ejus epistola ad Caro-
 lum M. 281. b. c. & seqq. obit, 319. b.
 Theodemirus abbas Pfalmodiensis, 302. a. b. 407. a. 428.
 a. ipsi nuncupari commentarii Claudii Taurin. 419. a.
 b. an is est abbas Pfalmodii? 419. c. scripsit epistolam
 contra eundem Claudium, 419. a. c. 420. b. primus
 in eum scribit, 485. b. 488. c. 489. a. obit, 489. c.
 Theodemundus focus S. Eulogii, 681. a.
 Theodericus episc. Cameraci, 484. b.
 Theodericus abbas Gemericensis, 643. a.
 Theodericus abbas Mauri-monasterii, 518. a.
 Theodericus abbas Medianensis, an Senoniensis, 340. c.
 415. c.
 Theodericus abbas Trudonianus, 92. c.
 Theodericus III. rex Francorum, 30. c. 47. c. 48. c.
 52. b.
 Theodericus IV. Calensis, 68. b. 73. a. 107. c. retrufus
 in monast. Calense, 41. c. ibique enutritus, 63. c. 64.
 a. Chilperico succedit, 63. c. obit, 103. c. 104. a. apud

S. Dionysium sepultus, 103. c. varia ejus iumenta,
 52. b. 59. a. b. 71. a. 74. b. 75. b. 77. a.
 Theodericus filius naturalis Caroli M. 445. c. 467. a.
 Theodericus filius Childerici III. clericus effectus, 153. b.
 Theodericus comes de Avefianis reparator monast. Lescien-
 sis, 299. a.
 Theodericus Calatiae comes in Casinenses beneficus, 600. b.
 Theodericus comes pater S. Willelmi Gellon. 369. b. c.
 Theodericus comes, 116. b.
 Theodhardus dux, 16. b. ejusque filius cognominis, *ibid.*
 Theodo, seu Theoto abbas Majoris-monasterii, 555. b.
 564. a. 565. c. 643. c. 644. a.
 Theodo dux Bajoariae, 65. b.
 Theodo filius ducis Tassilonis, 278. c. 313. b. una cum
 patre tonfus, 290. b.
 Theodoaldus frater ducis Grimoaldi, 65. c.
 Theodobertus filius ducis Theodonis, 66. a.
 Theodoicus episc. Teruanae, 331. b.
 Theodoldus comes in S. Dionysium beneficus, 337. b.
 Theodonis villa synodus, 653. c. & conventus, 567. a. b.
 Theodorus episc. Cantuariæ, 24. c. 27. c. 289. a. ejus ju-
 dicium adversus S. Wilfridum approbatum in concilio
 Eftrefeldensi, 5. c. 6. a. sed in Niddensi rescissum, 14.
 c. 15. a.
 Theodorus episcopus vicedominus antipapa Constantini fa-
 me ac firi consumtus, 215. a.
 Theodorus cantor Romanus a Carolo M. in Franciam ad-
 ductus, 278. b.
 Theodorus S. R. E. primicerius capite plexus, 484. a.
 Theodorus discipulus S. Pauli, 103. c.
 Theodorus focus S. Magni, ipsi non tribuenda prima ori-
 go monast. Campidonensis, 159. c.
 Theodrada filia Caroli M. abbatissa Argentogilensis, 348.
 a. b. 379. c. 491. a. instauratrix monast. S. Leodegarii
 de Campellis, 347. b. ipsam inter & Eginhardum ab-
 batem commutatio facta, 490. c.
 Theodrada abbatissa S. Mariae Sueffion. filia Bernardi patris
 Caroli M. 366. c. 371. a. 413. b. 436. c. 471. b.
 653. a.
 Theodradus abbas Glannafolii, 665. c.
 Theodradus monachus Corbeiae, 470. a. in Saxoniam
 missus ad inquirendum locum construendo monasterio
 aptum, 388. c.
 Theodradus cellæ S. Goaris clericus, 611. b.
 Theodranus episc. Antifiodori, 63. a. b.
 Theoduinus abbas Laubiensis, 103. a.
 Theodfridus abbas Epternaci, 115. c.
 Theodulfus episc. Aurelian. & abbas Floriaci, 151. c. 208.
 c. 244. b. 250. c. 296. a. 326. c. 333. c. 335. c. 397.
 b. ejus genus, 314. c. Germiniaci insignis basilica ab eo
 extructa, 317. a. Micicum reparat, 334. c. cum in-
 ter & Martinianos monachos controversia, 361. c. 362.
 a. b. ipsi pallium concessum, 421. b. conjurationis Ber-
 nardi adversus Ludovicum Pium conficius arguitur,
 440. c. exsulat, 445. c. an Aurelianus reverfus? 464. c.
 465. ejus obitus & epitaphium, 465. a. b.
 Theodulfus episc. & abbas Laubiensis, 33. b. 103. a. 184.
 a. 207. a. obit, 236. b.
 Theodulfus a Theodulfo Aurelian. salutat, quis? 250. c.
 Theopentus episc. Constantiae, 34. c.
 Theopertus clericus Papiensis in basilicam Ambrosianam
 beneficus, 270. b.
 Theophanes ad concilium Nicenum II. vocatus, ut accep-
 sit, 289. b.
 Theophanus comes, 648. a.
 Theophylactus episc. Tuderti legatus Hadriani I. praesidet
 concilio Calchutenfi, 288. c. missus ad concilium Fran-
 cofordense, 311. c.
 Theophylactus notarius & scriniarius, 441. c.
 Theophylactus nomenclator S. R. E. 503. a. 526. a.
 Theorbaldus abbas Ebersheimensis, vide Diebaldus.
 Theobertus filius ducis Tassilonis, 290. a.
 Theoboldus episc. Lingonum, 655. a. b.
 Theofredus abbas Calmeliaci martyr, 89. 90. a.
 Theotgarius abbas incerti loci, 454. a.
 Theotgimus episc. Halberfati, 602. c. ejus obitus, 627. b.
 Theotmarus monachus Fuldæ, 569. c.
 Theoto cancellarius, 551. b. 556. b. distinguendus a eoga-

nomine abbate Majoris-monasterii, 553. b. 555. b. 565. c.
 Theotvadum palatium apud Andecavos, 513. a. 568. b.
 Theobaldus comes, 32. c.
 Thetivius socius S. Conwoionis, 543. c. 544. c.
 Theudefridus abbas S. Trudonis, 598. c.
 Theudelinda in Medianensibus benefica, 18. b.
 Theudoaldus comes, 232. c.
 Theudoaldus major-domus in Neuftria, 36. b. c. fugatus, 41. b.
 Theudoaldus monachus Mediani-monasterii, 17. b.
 Theudoinus frater S. Willelmi Gellon, 369. c.
 Theutbaldus comes Atrebarum, 54. c. 164. a. 264. b.
 Theutberga uxor Lotharii regis, 607. b.
 Theutmarus, seu Theotmarus abbas Gorziensis, 218. c.
 Thiergimus pater SS. Liudgeri & Hildegimi, 185. c. 186. a. b. 259. c.
 Thientho abbas Welfrunensis martyrio affectus, 165. c.
 Thierbertus, seu Thetbertus & Theodebertus comes Madriacensis, 513. b. 515. c.
 Thiergaudus, seu Theutgaudus episc. Trevir. & abbas Epternaci, 97. a. 512. b. 677. b.
 Thiota pseudopropheta publice virginitatis, 673. a.
 Thomas patriarcha Jerosolymorum, 272. a. 340. a.
 Thomas episc. Mediolani, 256. b. 270. b.
 Thomas ex monacho episc. Placentiae, 104. c.
 Thomas abbas Farfae, 297. a. obit, 44. b. ejus cultus, *ibid.*
 Thomas abbas Honaugiensis, 60. a.
 Thomas monachus deputatus ad concilium Nicenum II, 289. b.
 Thuringbertus frater Cancoris comitis, 220. b.
 Tibba abbas in Anglia, 24. a.
 S. Tiberti reliquiae, 240. c. 241. a.
 S. Tiberti mart. translatio, 512. a.
 Ticini episc. Anastasius, 118. c. Petrus, 66. c. 342. a.
 Tictanus abbas Glastoniae, 118. a.
 Tilbertus episc. Hagustaldensis, 290. c. 291. a.
 Tilbertus abbas Ripensis, 277. a.
 Tilliola abbatisa Masiliensis, 91. a.
 Tilpinus ex monacho Dionysiano episc. Remorum, 93. c. 149. b. 159. c. 163. b. 172. b. monachus apud S. Remigium restituit, 163. c. Romanæ de cultu imaginum synodo interest, 216. c. ejus obitus, 349. c. & epitaphium, 350. a.
 Timavus Carnorum fluvius, Aquileie nonnunquam tribuitur, 238. a.
 Timna, seu Timo & Dimo pater S. Liobæ, 142. b.
 Tobias episc. Rosenfis, 47. b.
 Tolerandum quod corrigi nequit, 72. c.
 Tolci episc. Elipandus, 273. a.
 Tolosa a Carolo Calvo expugnata, 648. a. Norrtmannis combusta, 677. c.
 Tolosæ episc. Arius, 271. c. Isarnus, 440. a. Samuel, 648. b.
 Tomichis abbas Casinensis, 197. b. 209. c. 223. c.
 Tonfura monachorum qualis, 431. a.
 Tornaci episc. Gislebertus, 263. b. Reginhelmus, 224. a.
 Torhelmus episc. Saxonum scribit S. Bonifacio, 95. a.
 Tota comitissa Ripa-curtiæ conditrix monast. Ovarrensis, 407. b.
 Toto abbas Ottemburanus, 205. a. b.
 Toto dux Nepeinus fratrem suum Constantinum in sedem Romanam intrudit, 214. c.
 Tractarius episc. incerti loci, 552. b.
 Trajecti ad Mosam episc. S. Landebertus, 18. c.
 Trajectum inferius, seu ad Rhenum, a Radbodo duce male habitum, 41. c. ecclesia Romano pontifici subiecta, 161. b. a. monachis possessa, 69. b. Episc. Albricus, 270. a. an S. Bonifacius? 161. a. b. Dadanus, 116. a. Eobanus, seu Coëbanus, 161. a. b. Fridricus, 535. c. Hungerus, 323. c. Radbodus, 33. a. Theodardus, 270. a. S. Willibrordus, 53. b.
 Transamundus rex Wandalorum, 66. c.
 Transfricus abbas S. Johannis de Rupe, 563. a.
 Transfricus abbas Oriolensis, 568. c.
 Translatio S. Angilberti abbatis, 623. a. b. S. Ansberti episcopi Rotomagensis, 11. c. S. Augustini Ticinum, 66. b. c. 67. a. S. Aufrebertæ, 11. b. S. Baltheidis &

Radegundis pufiolæ, 555. c. S. Boniti, 23. a. S. Bri-
 thuni, 62. c. S. Castoris, 577. b. S. Ceolfredi, 47. a. SS.
 Chrylanti & Daria Prumiæ, 649. c. 650. a. S. Coibini-
 ni, 83. b. 198. a. SS. Eafterwini & Sigfridi, 46. b. S.
 Eremberti episcopi Tolofani, 11. c. SS. Faustini & Jo-
 vitæ, 644. c. 645. a. S. Filiberti Deas, 587. b. S.
 Germani episc. Autifodor, 622. c. S. Germani episc. Pa-
 rif. 168. c. 169. a. b. S. Glodofindis, 533. S. Goaris,
 216. a. b. SS. Gordiani & Epimachi, 228. c. 229. a. S.
 Gorgonii in Majus-monast. 669. c. SS. Gorgonii, Na-
 boris & Nazarii mart. 208. b. c. SS. Harlindis & Re-
 nulæ, 129. a. S. Helenæ, S. Polycarpi presb. & S. Sin-
 dulfii, 689. a. S. Hermentlandi, 58. a. S. Hildulfi, 17. c.
 S. Hucberti Andaginum, 441. a. S. Johannis de Be-
 verlaco, 62. c. S. Juniani Nobiliacum, 532. b. S. Lan-
 deberti, 19. b. S. Liborii Pathebrunnam, 585. c. 586.
 a. SS. Marcellini & Petri, 510. c. 511. SS. Maximiani-
 abbas Micia. & loc. 588. c. 643. c. S. Othmari, 218.
 c. 219. a. 530. c. 531. a. S. Præjecti Flaviniacum, 202.
 a. SS. Quirini, Arfacii, & Hippolyti, 130. a. b. c. S.
 Rigoberi, 93. b. SS. Rudberti & loc. 213. a. 230. b.
 S. Romani abbatis, 655. c. SS. Saviniani & sociorum,
 676. c. S. Sebastiani mart. in monast. S. Medardi, 503.
 504. a. c. SS. Severi, Vincentiæ & Innocentiæ in mon-
 nast. S. Albani, 583. a. b. SS. Severini, Exsuperii &
 Feliciani mart. 592. c. S. Simeonis monachi, 277. b.
 S. Stremonii episc. & mart. 203. c. 204. b. SS. Tenefti-
 næ & Adæ, 586. b. S. Tiburtii mart. ad S. Medardum,
 512. a. S. Viti in Corbeiam-novam, 585. a. b. S. Wan-
 dregifili, 11. c. S. Wigberti abbatis, 230. a. 255. b. S.
 Wlframni quando facta, 11. c. S. Wlfram, 28. c.
 Transmundus dux Spoleti donat monast. Farfensi ecclesiam
 S. Getulii, 44. c.
 Trafarus abbas Fontanellæ, 287. c. 380. a. 426. b.
 Trafoaldus abbas S. Christinæ apud Infubres, 478. b.
 Treceæ epistola ad Lullum episc. Mogunt. 116. b.
 Trecentes episc. V. Tricassini.
 Trentonia, illic prædicat S. Willehadus, 222. b.
 Trefulfus S. Paterni interfectus, facti pœnitens, super ejus
 tumulum ecclesiam extruit, 32. b.
 Trevirensis ecclesia, diplomata Pippini regis & Caroli M.
 pro ea suspecta, 194. c. 229. b.
 Trevirorum episc. Amalaricus, 373. a. & c. Hetti, 414. c.
 & c. S. Hildulfus, 17. a. Liudolfus, 188. c. Liutwinus,
 34. a. S. Maternus, 577. b. Milo, 34. a. Poppo,
 97. a. Richbodus cognomento Macarius, 235. c. Thier-
 gaudus, 677. b. Walo, seu Wifo, 372. c. Wcomadus,
 34. a. non S. Liudgerus, 324. a.
 Triburia urbs, ubi sita? 608. c.
 Tricassini episc. Adalbertus, 596. b. an Adelgarius, 281.
 b. Bobinus, 198. a. b. Helias, 560. a. S. Prudentius,
 597. a.
 Tritheimus emendandus, 360. a. 616. b. 631. c.
 Troandus princeps auctor monast. Holtzkirichenfis, 315. b.
 Troandus comes palatii, 344. b.
 Troandus filius Troanni comitis, 555. b.
 Troannus comes, in Majus-monast. beneficus, 555. b. ejus
 charta donationis refertur, 738.
 Tructefindus abbas Anianæ, 474. b. c. 475. b.
 Trudo monast. Sarchinii fundator, 16. c.
 Trudoaldus abbas Luxovii, 295. a.
 Trugo episc. *vide* Drogo episc. Mettensis.
 Truthgeba, *vide* Lioba.
 Tubanus, *vide* Benedictus.
 Tuderti episc. Theophylactus, 288. c.
 Tulli episc. Frotharius, 406. b. & c. Gairebaldus, 21. c.
 22. b. Jacob, 208. a. Wanincus, mendose Unanimi-
 cus, 406. b.
 Tumba idem sonat ac mons, 19. c.
 Tumbella, seu Tumbellana, arx, 19. c.
 Tumbertus abbas Glastonie, 118. a.
 Tungrenfis episc. Fulcricus, 201. a. S. Hucbertus, 16.
 b. Stephanus, 453. b.
 Turingi ad fidem per S. Bonifacium conversi, 67. c. 68.
 a. b. 71. b. c. ad eos scribit Gregorius II. 68. c. eorum
 in Carolum M. conjuratio, 276. a.
 Turnoaldus ex episcopo Parisiensis monachus, dein abbas
 Dionysianus, 48. a. 49. b. c.

Turonenfis

Turonensis metropolis, ab ea Britannie episcopatus avulsis,
 678. urbi integra immunitas & alia beneficia propter S.
 Martinum concessa, 29. c.
 Turonum episc. Adalardus, 614. b. Chrotbertus, 29. c.
 Dido, 30. a. Ibbu, 29. b. Lantramus, 423. b. S. Mar-
 tinus, 29. c. S. Volufianus, 241. a. Urfmarus, 587. a.
 Tufcia, ibi viguit monastica disciplina, 141. b.
 Turinus frater Rabani-Mauri, 315. c.

V

VADBERTUS episc. Balbensis, 241. a.
 Valentia a Sarracenis capta, 89. a.
 Valentiniensis episc. Doctrannus, 637. a.
 SS. Valentini & Hilarii corpora Farfae, 527. a.
 S. Valentini confessoris reliquiae, 65. c. 63. b.
 Valentinus papa, 510. b.
 S. Valeriani mart. corpus apud Wallilias, 669. a.
 Vapinci episc. Symphorianus, 110. a.
 Varinus abbas Alti-Fagiti, 568. c.
 Udalricus episc. Auguftanus, 230. a.
 Udalricus episc. Basileæ, 570. a.
 Udalricus abbas Fabariensis, 546. a.
 Udalricus frater comitis Adalberti, 604. c.
 S. Vedastus, ejus vita ab Alcuino scripta, 322. a.
 Vehi princeps, 73. b.
 Venæ sectio quarta luna facta, periculosa, 24. c. 25. a.
 Venandi jus monasterii concessum, 229. c. 292. c.
 S. Venantii ecclesia collegiata Tatonis, 450. b. 451. b.
 Venantii Fortunati epitaphium a Paulo diacono composi-
 tum, 239. a. c.
 Venditio facta, quomodo olim rata habita, 75. b.
 Venerabilis vita appellatur monastica professio, 121. c.
 Venerens episc. Rainarius, seu Rainaldus & Romarius,
 543. c.
 Venturus de Maris episc. Cremonæ & abbas S. Christinæ,
 478. b.
 Verana in Mansum-Afili benefica, 440. a.
 S. Verani reliquiae, 240. b.
 Vercellanus episc. Nottingus, 530. b.
 Veremundus auctor parthenonis Medensis, 236. c. ejus cul-
 tus & reliquiae, 236. c.
 Vernerse concilium, 176. c. aliud, 654. b. c.
 Verona, lis de reficiendis muris hujus urbis ab Hunnis
 everfis, 391. b. collegiata ecclesia S. Georgii patriarchæ
 Aquilegensis proxime subiecta, 391. b. episcoporum in-
 dex emendandus apud Ughellum, 390. b.
 Veronæ episc. Adalardus, 391. a. Audus, 531. b. Bozo,
 391. a. Dimidricus, 390. b. Egino, 391. b. Eupre-
 pus, 390. b. Gricinus, 390. b. Hanno, 391. a. Lan-
 dericus, 677. c. Leudibertus, 391. a. Lucilius, 390.
 b. Notingus, 681. c. Proculus, 390. b. Ratherus, 33.
 b. Ratholdus, seu Rotaldus. 531. a. Saturninus, Sim-
 plicius, S. Zeno, 390. b.
 Vefontionensis pagus a Sarracenis vastatus, 89. a.
 Vefontionensis episc. Bernuinus, 397. b. Gedeon, 294. c.
 Vespula abbatisa Catziensis, 178. a.
 Vestimenta monachis a concilio Aquifran. permiffa, quæ?
 435. a. b.
 S. Veterani corpus Noviteriæ, 640. b.
 Vetulus, cognomen Fridugif Alcuini discipuli, 367. b.
 Ugo, seu Hugo abbas S. Aniani Aurelian. Regimbaldum
 clericum manumittit, 614. b. ejus hac de re instrumen-
 tum refertur, 742.
 Viaticum Dominici corporis & sanguinis, 2. c. 407. c.
 propriis manibus a S. Odilia acceptum, 58. b. Viaticum
 Dominicum, 11. a. 188. c. 209. b. 213. b. 636. b. 663. b.
 Victor episc. Curienfis, 177. c. 178. a. 192. a. 501. c.
 546. b.
 Victor I. comes Curienfis, 192. a. 210. b.
 Victor II. comes Curienfis pater Tellonis episc. 31. c. 60.
 b. 131. c. 192. a. 210. b.
 Victor nepos Tellonis episc. 210. b.
 Victoria abbatisa Placentina, 105. a.
 S. Victorinus martyr in Mafciaco monasterio, 208. a.
 Vidua virginis abbatisa non præponenda, 492. b.
 Vienna a Sarracenis capta, 89. a. illic obit Caroloman-
Annal. Bened. Tom. I I.

nus, 173. c. 174. a. Ludovici Pii diploma pro ecclesia
 Viennensi, 421. a.
 Viennæ episc. Ado, 629. c. & c. Agilmarus, seu Egilmarus,
 636. c. & c. S. Barnardus, 392. c. & c. Wlricius an
 Williharius, 207. a. 208. b. Wlfeius, 392. c.
 Viernerius a Carolo M. in Provinciam directus, 252. b.
 Vigilantius rector Nonantulæ, 158. b.
 Vigilius episc. Curienfis, 177. c. 192. a. 210. b.
 Vigilius abbas Flaviniacensis & Reomagensis, 496. c.
 Vigilius frater Tellonis episcopi Curienfis, 192. a. 210. b.
 Vileronia abbatisa S. Sophiæ Benevent. 567. a.
 Viliarius abbas Calogenfis, 671. a.
 S. Vincentii mart. Aginensis corpus Figiaci, 402. c.
 Vincentius episc. Eboftanæ infula fabulis nimis credulus,
 493. a. b.
 Vincentius episc. Siftaricenfis, 404. c.
 Vinciacensis pugna, 49. a. 50. b.
 Vinum, ejus copia monachalis vitæ frangit disciplinam,
 152. b.
 Viraboldus abbas S. Petri Vivi, 5. b. 32. a.
 Viriduni episc. Armonius, 164. b. Berengerus, 164. a. b.
 Dado, 164. c. Fremodo, 164. c. Hildu, seu Hilduwinus,
 583. b. Madalveus, seu Madalfeus, 207. a. Petro, 264.
 a. S. Pulcronius, 164. a. S. Sanctinus, 164. a. S. Vi-
 tonus, 164. a.
 Virgilius ex abbate S. Petri episc. Saltzburgi, 51. b. 178.
 a. b. 255. b. 230. b. 242. b. in Hibernia natus, 178. a.
 Carinthiorum dictus apostolus, 178. b. ejus cum S. Bo-
 nifacio controverfiæ, 133. c. ejus de altero mundo sen-
 tentia reprobrata a summo pontifice, 133. c. in gratiam
 cum S. Bonifacio redit, 178. b. fit episc. 178. a. a Pip-
 pino in Bajoariam ad prædicandum mittitur, 178. b. sedem
 episcopalem in basilicam S. Rudberti a se conditam tran-
 fert, 178. c. 213. a. Winidos erudit, 255. c. ejus obi-
 tus & epitaphium, 274. c. 275. a.
 Virgilio præterenda evangelia, 236. a. hujus poetæ lectio-
 nem vetat suis discipulis Alcuinus, 356. c.
 Virgines superbae perfringuntur, 12. b.
 Virmagnus episc. Siftaricenfis, 404. c.
 Visitatio & visitatores monasteriorum, 296. b. 380. a. 406.
 a. 448. b. 654. b.
 Visiones monachi rediivi, 42. b. Visio Raduini monachi
 564. b. Visio Wetini, 492. & aliorum, 492. c. quid de
 ejusmodi visionibus sentiendum? 492. c. 493. a.
 Vitalianus papa, 27. c.
 SS. Vitalis & Martialis martyrum filiorum S. Felicitatis
 corpora in monast. Leonense translata, 195. c.
 S. Vitalis, ejus reliquiae, 240. b.
 Vitalis episc. Saltzburgi, 51. b. 106. a.
 Vitalis abbas Casini, 151. a.
 Vitalis abbas Fabariensis, 546. b.
 Vitgaudius in S. Dionysium beneficus, 139. a.
 S. Vitus martyr Lucanus, ejus reliquiae, 180. c. translatae
 in Corbeiam-novam, 585. a. b. a Ranis relapsis pro
 Deo habitus, *ibid.*
 Vitus ex aquarum alluvione in alteram fluvii ripam transpo-
 sita, 668. a.
 Vitonus episc. Viriduni, 164. a.
 Vivarium a Sarracenis captum, 89. a.
 Vivianus comes abbas S. Martini & Majoris-monasterii Tu-
 ron. 451. a. 644. b. 658. c. 659. a. 666. c. 669. c. 683.
 c. ejus charta de ecclesia S. Mariæ apud Majus-monast.
 658. c. refertur, 746.
 Vivilo, seu Vivulus episc. totius Bajariz, 106. a. tum
 solius dicececos Paraviensis, 106. a. 193. b.
 Uladiflaus Polonus filius Casimiri ducis, monachus non li-
 gatus, 261. a.
 Ulfridus abbas Ebersheimensis, 392. b.
 Ulinus abbas Thieraupentis, 242. a.
 Ultanus monachus sanctus mira scribendi arte præditus,
 26. b.
 Ulvinus monachus Gorziensis, 203. c.
 Unanimicus episc. Tulli, *vide* Wanincus.
 Unctio infirmorum, 499. b. 672. a. facta ante Viaticum, 2. c.
 Unfredus abbas incerti loci, 643. a.
 Unobertus clericus S. Juliani Brivat. 111. b.
 Vocum novitates affectantes arguendi & comprimendi,
 660. c.

RRRrR

- Volatilia a monachis comesta, 109. b. & prohibita, *ibid.*
 eorum etiam an permittitur a S. Benedicto? 433. b. c. 434. a.
 eorum etiam in die natalis Domini & in paschate monachis
 concessus, 182. a. 485. a. 522. a. 552. a. & in af-
 sumptione B. M. 647. c.
 Volvinius, auctor eximii operis altaris basilicæ Ambrosianæ,
 547. a.
 Volusianus episc. Turon. in exilio vitam Tolosæ finivit,
 241. a.
 Vomerum ignitorum probatio, 257. c.
 Voogensis pagus, 52. a.
 Urbanus II. papa, 179. a.
 Uigelitani episc. Felix, 273. a. Otto, 569. a. Possedo-
 nius, 315. c. Sifoborus, 568. c.
 Uricus seu Ruricus episc. Rotomagi, 668. c.
 Urellus abbas Altahe Inferioris, 112. c.
 Uroldus abbas Gregorianus, 146. b. 218. a.
 Ursicinus ex abbate Desertinensi episc. Curienfis, 54. a.
 170. b. 177. c. 192. a. 210. b.
 Ursingus avus S. Ludgeri, 185. c. 186. a.
 Ursinus abbas Locogiacensis, 92. a.
 Ursio abbas S. Medardi, 480. c.
 Ursinus, seu Ursinus, episc. Turonum, 587. a. 590. c.
 665. c. 668. b. 669. c.
 Ursinus episc. & abbas Laubiensis, 33. b. c. 236. b.
 obit, 33. b. ejus corporis elevatio, 484. b.
 Ursus episc. Beneventi, Hildemari ad eum epistola, 619. b.
 refertur, 743.
 Ursus episc. Olivolensis, 456. b.
 Usterius emendatur, 418. c.
 Usualdus abbas Amiatinus, 147. b. 297. b. c. 714. col. 1.
 non confundendus cum Ufuardo martyrologii auctore,
 631. c.
 Uuardus archidiaconus abbas in parochia Augustodunensis,
 654. c. 655. a.
 Uuardus monachus S. Germani Paris. 608. b. is est mar-
 tyrologii auctor, 631. b. c. 632. a.
 Utich comes, 242. b.
 Utilo dux Bajoariæ, *vide* Odilo.
 Uto five Audo vel Otto abbas Ilminenfis, 225. c. *vide*
 Audo.
 Uttel abbas Anglus, 289. a.
 Otto, seu Utho abbas & auctor monast. Metanensis
 305. a. b.
- W**
- Waccar monachus cum S. Bonifacio martyrio
 affectus, 171. c.
 Wacco gastaldus cum filio multa prædia monast. Cas-
 nensi offert, 293. b.
 Wachipertus Deo a patre in monte Casnensi oblatus,
 293. b.
 Waisarius dux Aquitanæ, 111. b. 128. a. 140. a. 204. c.
 213. c.
 Waimarus abbas Sitchiensis, 103. c. 121. c.
 Wala abbas Corbeia, 388. c. 397. b. 408. c. 409. c. 411.
 c. 417. c. 464. c. 467. b. 500. c. 510. b. 524. b. c.
 ejus prima facta, 370. b. c. 371. a. Arsenius & Hiere-
 mias dictus, 413. a. 537. b. 538. b. ejus uxor, 413. b.
 525. b. cum Bernardo rege in Italiam missus, 405. a.
 Corbeia fit monachus, 412. c. quam perfectam vitam
 vivit, 412. c. 413. a. primus auctor consilii Corbeia-
 novæ construendæ, 417. c. 468. a. b. c. 469. a. 470.
 a. b. quid ei cundo in Saxoniam contigerit, 470. c.
 quanto honore acceptus a suis popularibus, 470. c. 471.
 a. quando in Italiam cum Lothario missus? 469. b.
 insigne justitiæ ejus specimen, 469. b. c. in Franciam
 redit, 484. a. S. Adalardo fratri succedit, 500. a.
 abbas ut se gerit, 502. b. c. ejus zelus in notandis vitiis,
 518. c. 519. regni malis obviam ire volens quid egerit,
 525. b. 528. exfulat, 532. a. b. 537. a. 538. b. alio de-
 portatur, 536. b. c. 545. b. Corbeiam reducit, sed ab-
 batiali dignitate privatus, 537. a. in gratiam a Ludo-
 vico Pio receptus, 573. b. ad papam venire cogitur, 557. c.
 Bobium se recipit, 559. a. ejus obitus, 575. c. 576.
 epitaphium & apologia, 576. b. c.
 Wala abbatissa in Anglia, 13. c. 129. c.

- Waringarius abbas incerti loci, 591. b.
 Wariarius abbas Corbeia-novæ, 221. c. 227. a. 389. c.
 398. c. 480. b. 536. b. 563. b. 565. c. 664. a. abba R. sbaci,
 398. c. 542. a. 664. a. ejus genus, 501. b. Patastii
 Radberti discipulus, 538. b. is est Placidus abbas, 537.
 b. c. S. Adalardo succedit, 500. a. corpus S. Viti ab
 Hilduino obtinet, 584. c. 585. a.
 Warinus comes Alamanniæ in S. Othmarum & sancti
 Galli monast. infensissimus, 134. a. 191. a. b.
 Wariinus comes Arvernorum, 494. b. c.
 Warinus comes, 191. c. 197. b. 202. a. 208. c. 227. c. 223.
 a. 573. b. 583. b.
 Warinus alter comes, 202. a.
 Warmannus ex monacho Augiensis episc. Constantiæ, 188. c.
 Warmundus nobilis Turingus, 275. a.
 Warmarius comes in Dufrenses beneficis, 567. c.
 Warmarius decanus Novaliciensis, 234. a.
 Warmaridus pater Pauli diaconi, 237. c.
 Warnerius abbas a Stephano II. ad Pippinum missus,
 174. c.
 Warno palatii comes, 47. c.
 Wasconigauvalla fluvius, 381. c.
 Wazo seu Wifo ex abbate Mediolanensi episc. Treverensis,
 340. c. 372. c.
 Wasseburgus emendatur, 21. c.
 Wecburga soror Egburgæ abbatissæ, 14. b.
 Welantus comes, 202. a.
 Wendelinus abbas Mauri-monasterii, 518. a.
 Wendilmarus episc. Noviomii, 410. b.
 Weniberus abbas incerti loci, 687. b.
 Wenilo episc. Rotomagi, 637. b.
 Wenilo seu Guenilo episc. Senonum, 520. c. 581. c. 652. b.
 654. b. 655. a. 659. b. 661. a. 668. b. c. 669. a. 671.
 a. 674. a. 676. b. c. 682. c.
 Wentana seu Wintoniensis ecclesia cathedralis, 87. c.
 Episc. Athelardus, five Ethelardus, 291. b. Daniel, 42. a.
 Elfegus, 182. b.
 Wcomalus ex abbate episc. Trevirorum, 34. a. 159. c.
 163. b. 172. b. 194. b. 202. a. 203. b. 207. c. 208. a.
 228. c. 229. b. 324. a. obit, 235. c.
 Wera episcopus, 135. b.
 Werdensis episcopus erectio, 259. c. Episc. Helingaudus,
 529. a. seu Helmgandus, 602. c. S. Swibeitus, 324. a.
 Wermo abbas Fabariensis, 79. a. b. 207. b.
 Wermo abbas S. Galli, 260. b. obit, 423. b.
 Werdricus monachus Fuldenfis propinquus Eginhardi,
 426. c.
 Werenfridus socius S. Willibordi, 116. b.
 Werinherus fundator monast. Hornbacensis, 78. c.
 Werinherus comes in Laureshamenses beneficis, 602. b.
 Wernodus abbas S. Petri Cantuar. 363. c. 656. c.
 Werenberthus episc. Legorensis, 363. c.
 Werninus monachus Augiensis, ejus visio, 492.
 Wiberus comes condit. monast. Lesclense, 204. b. c.
 299. a.
 Wiborada virgo sacra, 605. c. 606. a.
 Wicardus abbas Indensis, 463. c.
 Wicbertus palatii comes, 161. c. 194. a.
 Wicbodus avunculus Ricobodoni abbas Senonensis, 506. a.
 Wiciorum episcopi, *vide* Wigornia.
 Wicfredus cognomento Pilofus, comes Barcinonensis,
 498. a. instaurator monast. Arulensis, 325. a.
 Wicfredus comes Biturigum, 513. b. c.
 Wicradus abbas S. Germani a Pratis, mendose Guichardus
 Richardus, 212. c. 233. b. 245. b.
 Wichardus abbas incerti loci, 578. c.
 Wichardus Romam missus a Pippino, 212. c.
 Wichramnus abbas Rhinaugie, 351. c.
 Wicpertus seu Guicpertus episc. Reatinus, 241. c. 256. c.
 Wicpertus episc. Augustanus, 255. c.
 Wicterbus episcopus & abbas S. Martini Turon. 92. a.
 178. c. 179. a.
 Wicterbus abbas Elewangenfis, 255. c.
 Wictrpus episc. Ratisponæ, 106. a. 160. a.
 Widgegnus, seu Widgegnus & Wiggerus episc. Argen-
 torati, 73. b. 79. b. 96. c. 200. a. ejus privilegium pro
 Murbaco, 77. a. c. 78. a. refertur, 702.
 Widgarius episc. & abbas Novaliciensis, 424. c.
- Widilo pater Amblulfi abbatis Novaliciensis, 234. a.
 414. c.
 Widmarus vir religiosus a Benedicto Anian. consultus,
 230. c. 231. a.
 Widmarus diploma recognovit, 160. c. 161. b. 168. c.
 Wido abbas Ferrariensis, 357. a.
 Wido abbas Fontanelle & S. Vedasti, 54. c. 107. b. abba-
 tiam S. Vedasti usurpat, 107. c. capite multatur, *ibid.*
 Wido abbas Swarzahæ, 502. b.
 Wido monachus Hornbaci, an decanus, 189. b. 380. c.
 Wido comes Laegobardus in Desertinenses maxime bene-
 ficus, 170. b. 177. c. obit, 177. c.
 Wido comes, 544. c. missus dominicus, 567. c.
 Wido vir illustris, 194. a.
 Wido-laicus abbas Fontanelle, 179. c. 264. a. 287. a.
 314. b. Fontanelensem abbatiam mercatur, 163. a.
 obit, 286. b.
 Widolauus notarius, 264. a. 314. b.
 Widradus abbas & conditor monast. Flaviniacensis, 64.
 65. a. 202. b. ejus posterius testamentum, 64. c. 138. c.
 ejus mors, 138. c. reliquia, *ibid.* memoria, *ibid.*
 Widradus abbas S. Columbe Senon. 207. b.
 Widricus abbas S. Apri Tullensis, 406. b.
 Wiethberga seu Wecburga monacha ex Anglia Romam
 profecta, 129. c.
 Wiethbertus presbyter, 10. b. c. 80. c. is esse videtur
 Wigbertus abbas Fritissar. *ibid.* *vide* Wigbertus.
 Wigbaldus diploma recognovit, 232. b. 245. c. 276. b.
 Wigberti plures, 81. a.
 Wigbertus abbas Fritissariæ, 10. c. 80. c. 81. a. 93. a.
 102. a. 105. b. c. 173. a. 246. a. adjutor a S. Bonifacio
 adscitus, 72. a. non fuit chorepiscopus, 93. a. pie mori-
 tur, 134. b. c. 135. a. ejus corporis translatio, 230. a.
 255. b. ejus ecclesia renovata, 545. c. ejus vita a Lupo
 scripta, 583. c.
 Wigbertus abbas Nutscellensis, *vide* Winberchtus.
 Wigbertus senior, 81. a.
 Wigbertus presbyter & monachus Fritissariæ alius ab-
 bate cognomine, 81. a. 134. c. 173. a.
 Wigbertus filius Witichindi, conditor Wildeshufii, 471. c.
 Wiggerus episc. Argentorati, *vide* Widgegnus.
 Wighardus presbyter abbas Luceriensis, 599. c.
 Wighodus abbas-presbyter, an idem cum Witboldo ab-
 bate S. Sergii, 288. c.
 Wigo episc. Augustanus, 106. a.
 Wigoniensis ecclesia cathedralis, 87. c. Episc. Deneber-
 tus, 363. c. Egvvinus, 37. c. 38. a. Ostforus, 38. a.
 Wilfridus, 94. b.
 Wilafredus abbas Montis-olivi, 517. b. 568. b.
 Wilberta mater Wandonis abbatis, 138. b.
 Wilcharius episcopus Romam missus a Pippino, 212. c.
 213. a. 221. c.
 Wildboldus in S. Gallum beneficis, 626. c.
 Widenus abbas Ripensis, 277. a.
 Wilecharius litteras recognovit, 139. a.
 Wilerannus episc. Carcaffonæ, 251. c. 364. a.
 Wilfredus episc. Cantuar. 380. b.
 Wilfridus senior episc. Eboraci, 24. c. 38. b. 290. c. ite-
 rum vexatus, 5. c. ejus vexationis occasio, 15. a. ejus
 etiam discipuli exagitati, 6. c. Eustreldam ad concilium
 rogatus advenit, 5. c. 6. a. universis possessionibus pri-
 vatus declaratur, 6. a. de judicii atrocitate tantisper re-
 missum, *ibid.* at iniqua conditione quam constanter &
 intrepide repulsat, 6. b. in eum excommunicationis sen-
 tentia prolata, 6. b. quam rigide servata, *ibid.* Sedem
 apostolicam appellat, *ibid.* Romam septuagenarius con-
 tendit, 7. a. a Johanne VI. absolvitur, 7. b. in patriam
 remeans Meldis ægrotat, 7. c. convalescit, 7. c. 8. a. in
 Cantiam appellus cum Berthvaldo in gratiam redit, 8. a.
 quo tempore ex Urbe redit, 8. c. in eum implacior
 rex Eadwulfus, 8. b. ipsi tandem pax reddita, 14. c.
 15. a. extremo languore correptus, vitæ inducias obtinet,
 23. c. iis quam optime utitur, 23. c. 24. a. Tatberto
 presbytero totam vitæ suæ seriem exponit, 24. b. placide
 moritur, *ibid.* Scotos ad catholicam ritum adduxit,
 6. b. Regulam S. Benedicti primus in Transhumbra-
 nam Angliam invenit, 6. b. regulæ Benedictinæ in Mer-
 ciorum regno propagator, 38. c.

Willfridus junior ex abbate episc. Eboraci, 25. a. 38. b. 50. c. 51. a. 87. b. c. 98. c. 99. c. 187. b. 211. a. dignitatem abdicat, 93. a. ejus obitus, *ibid.*
 Willfridus episc. Wigorniae, 94. a.
 Willfridus quidam abbas, 40. a.
 Willfridus quidam librarius, 39. b.
 Willigisus pater S. Willibrordi 116. a. sepultus in Cella-maritima apud Angios, 322. c. 323. c.
 Willhar quidam in S. Gallum beneficium, 197. b.
 Willharius episc. Senonum, 240. b.
 Willicarius episc. Viennensis, 89. a. 207. a. 208. b. abdicata dignitate sic monachus, tum abbas Agauensis. 111. c. an Sedunensem ecclesiam rexit, 111. c.
 Willigisus episcopus, *vide* Willigisus.
 Willarius, ejus in fide constantia, 68. b.
 Willibertus episc. Rotomagi, 266. b.
 Willibertus episc. Catalauni, 165. a.
 Willigodus abbas S. Albani in Anglia, 299. a.
 Willihadus episc. Bremensis, Frisii praedicat, 222. b. ad conversionem Saxonum adhibitus, *ibid.* eos erudit, 255. c. perfectionem evadit, 260. b. ejus iter Romanum, 260. c. Epternaci commoratur, 260. c. in Saxoniam revertitur, 271. a. ordinatur episcopus, 271. b. 278. b. bonis operibus impensus incumbit, *ibid.* obit, 291. b.
 Williharius dux Alamannorum rebellat, 31. b. bis vincitur, *ibid.* in eum tertia expeditio, 32. a.
 Willhelmus ex duce five comite monachus Gellonensis, 420. c. 525. b. dicitur princeps totius Galliae, 404. b. 718. col. 1. ejus bellica facta, 369. a. b. & pietas, *ibid.* Sarracenos repetitis cladibus attrivit, 369. b. semel ab eis victus, 302. b. 369. b. monast. Gellonense construit, 369. c. 370. a. b. ejus charta de honoribus quos adquisivit suo monast. 404. b. refertur, 718. Gellonae sic monachus, 375. b. c. ut se gerit, 376. a. ei diploma concedit Ludovicus Pius, 382. b. ejus pia mors, 403. b. c. & cultus, 403. c. 404. a.
 Willhelmus comes Blefensis, 564. a.
 Willhelmus comes Stabuli, 563. b.
 Willhelmus primus signifer alius a Willhelmo comite, 375. c.
 Willhelmus filius Bernardi ducis Septimaniae, 648. c. Imperium & Barcinonam dolo capiti, 677. c. 679. c. 680. a.
 Willhelmus conditor monast. Cluniacensis, 494. c.
 Willhelmus prior S. Eugeniae Narbonensis, 439. a.
 Willhelmus monachus Fossatensis Glannafolium petit, 490. a.
 Willhelmus Malmesburienensis emendatur, 12. c.
 Willhelmus Thornus emendatur, 27. c. 28. a. 139. a. 189. c.
 Willhericus episc. Bremensis, 291. b. 529. a.
 Willifundus episc. Pamplonenfis, 680. a. b. 681. a. b.
 Willifundus sanctimonialis a S. Lioba sanata, 144. b.
 Willibaldus episc. Eisternenfis, 72. a. 117. b. 135. c. 140. a. 151. a. 152. b. b. 193. b. 198. c. 207. a. 268. c. 269. b. ejus prima gesta, 61. b. c. Romam petit, 61. c. tum Jerusalem, 61. c. 62. a. vatri ejus hoc in itinere evenit, 62. a. b. reversus Cassinum se recipit, 55. b. 62. b. ibique substitit ad decem annos, 79. b. a Gregorio III. in Germaniam missus, 108. a. b. a S. Bonifacio presbyter ordinatur, 108. b. tum episcopus, 112. b. donationem facit Fuldensibus, 275. a. fratri Wunbaldo morienti adest, defunctique corpus e sepulcro effert, 198. c. 199. a. obit, 276. c. scripsit vitam S. Bonifacii, 172. a.
 Willibaldus presbyter, alius a sancto cognomine, 453. c.
 Willibrordus cognomento Clemens episc. Trajecti ad Rhenum, 16. b. 69. b. 78. a. 87. a. 102. c. 103. a. 163. b. 172. c. 173. b. 186. a. 235. b. 260. c. 266. b. ejus pater Willigisus, 322. c. Svestrense monast. ab eo conditum, 36. c. Pippinum baptizat, futuramque ejus potentiam vaticinatur, 37. a. ante S. Bonifacium Frisorum conversioni strenuam navavit operam, 54. b. cosque maxima ex parte convertit, 116. a. ejus focii, 116. b. S. Bonifacium sibi successorem ordinari cupit, 67. c. ei factae donationes, 76. a. b. ejus testamentum, 76. b. moritur, 115. b. c. ejus virtutes, 115. c. 116. a. ex ejus stirpe descendit Beornredus episc. Senonum, uti & Alcuinus ejus vita scriptor, 322. c. 323. a.
 Williberti monachus, *vide* Illehere.
 Williharius episc. Seduni, 208. b.

Williharius episc. de monasterio S. Mauricii, 207. a.
 Willifwinda, seu Chilliswinda conditrix monast. Laurshamensis, 203. a. b. 234. c.
 Wimundus episc. Eboraci, *vide* Guigmundus.
 Wimundus filius Witlasi regis, Crulandae sepultus, 562. c. in Cantuariense S. Petri monast. beneficium, 656. c.
 Winberchtus, seu Winbertus, & Wibertus abbas Nutscellenfis, 15. b. c. 41. c. 72. c. 81. a. 134. c. moritur, 42. a.
 Wincalon focus S. Conwoionis, 543. c. 544. b.
 Winfridus episc. Merciorum, 47. b.
 Winfridus primum nomen S. Bonifacii, 13. b. 14. a. *vide* Bonifacius.
 Winherus abbas S. Petri Cantuar. 656. c.
 Wineramus placita recognovit, 148. c.
 Winibertus in S. Gallum beneficium, 197. b.
 Winihardus monachus S. Galli eximius architectus, 570. b.
 Winidarius decanus S. Galli, 197. c.
 Winidi populi ad ortum Bajoariae positi in Christi fide eruditi, 255. e. a Carolo M. subacti, 298. b.
 Winnochus S. Judoci nepos, 50. b.
 Winnocus abbas Woromboltenfis, obit, 50. b. ejus corpus Audomaropolim delatum, 670. a.
 Winnocus Britto, 50. b.
 Winnocus presbyter, 50. b.
 Wintanus, seu Witta episc. Buraburgi, 116. c. 127. b.
 Wintarus medicus Caroli M. 243. a. 245. c.
 Wintonienfis episc. *vide* Wentani.
 Wintra abbas Dasselburgensis, 15. c.
 Winwaldus abbas Beverlacenfis, 62. c.
 Wirbolda mater Widolaci abbatis, 163. a.
 Wiro episcopus, 323. c.
 Wirundus abbas Hornbacensis, 189. b. 380. c.
 Wirundus abbas Stabulensis, 338. a. 365. c.
 Wirziburgi episcopatus a S. Bonifacio erectus, 116. c. Episc. Aran, seu Arno, 130. c. Burchardus, 116. c. Gozbaldu, 603. c. & Humbertus, 603. a. Megingozus, 150. a. Wolferus, 416. a. Wolgarius, 393. c.
 Wisericus episc. Patavienfis, 225. b.
 Wissa mater parthenonis Logensis, 70. c.
 Witardus abbas Moiffaci, 268. a.
 Witboldus Caroli M. capellanus, & abbas S. Sergii Andecavenfis, 287. a. b. 288. c.
 Witcharius filius S. Willemi Gellon. 369. c.
 Withericus vir nobilis in Glannafolienfis iniquior, punitus, 665. c.
 Witgarius episc. Mauriennensis & abbas Novalicenfis, 110. b. 233. c. 234. a.
 Witgarius episc. Taurini, 552. b. c.
 Witgarius presbyter in S. Benignum beneficium, 442. b.
 Witibaldus chorepiscopus ad tumulum S. Germani Parisi paralyti liberatus, 169. b.
 Witherus notarius, 264. b.
 Withredus rex Cantii, ejus privilegium de libertate ecclesiarum ac monasteriorum, 117. c.
 Witichindus dux Saxonum, auctor est gravis in Christianos persecutionis, 260. b. ad fidem tandem conversus, 270. c. 271. a.
 Witiza Gotthorum rex pessimus, 35. a. ejus filii pulsi patria, ad Julianum comitem se conferunt, 35. b.
 Witlasi rex Merciorum, 311. b. ejus dona Crulandae, 562. b. c.
 Witlecus abbas Fontanellae, 207. b.
 Witmarus abbas Centulensis, *vide* Guitmarus.
 Witmarus religiosus vir a S. Benedicto Anian. consultus, 248. b.
 Witmarus monachus Scholae Corbeienfis moderator, 479. c. focus S. Anscharii, 524. c. 528. c.
 Witmer pius monachus Anglus obit, 46. b.
 Witta episc. Buraburgi, 112. b. *vide* Wintanus.
 Wizo episcopus, 112. b.
 Wizo, seu Wihfo cognomento Candidus discipulus Alcuini, 266. c. 357. b. 361. c. 362. a. 367. b.
 Wlbertus monachus Andaginensis, 16. c.
 Wlfardus abbas S. Martini Turon. 92. a. *vide* Gulfardus.
 Wlfardus dux a Carolo Calvo missus contra Nortmannos, 620. c.
 Wlfarius episc. Remensis, 397. b. Tilpino succedit, 350. c. missus

missus ad S. Gallum, 358. b. Frotharium Tulli episcopum ordinat, 406. b. obit, 421. c.
 Wlfarius comes conditor Bellae cellae, 452. a.
 Wlfaudus abbas Dervenfis, 584. b.
 Wlfredus abbas Condatescensis, 295. c.
 Wlfredus episc. Viennae, 392. c.
 Wlfethus abbas Beverlacenfis, 62. c.
 Wlfifinus, ei precaria a Melundenfisbus facta, 443. a. refertur, 722.
 Wlfoaldus, seu Wlfoaldus comes conditor S. Michaelis ad Masupiam, 21. b. c. 22. a. 78. a. 222. c. 452. c. ejus litterae referuntur, 691. cum Wlfoaldo majore-domus regiae confusus, 22. a.
 Wlframnus episc. Senonum, 127. b. 145. c. ejus translatio quando facta, 11. c.
 Wlframnus, seu Wlframnus episc. Meldensis, 201. c. 202. a. 207. a.
 Wlfredus episc. Cantuarie, 201. a. b. 363. 383. c. obit, 527. a.
 Wlfuidus abbas, 21. c. 693. col. 1.
 Wlfifinus vir clarus, in Glannafolienfis iniquior, interit, 665. c.
 Wlfifus episcopus, quis? 103. b. ejus corpus Binchium translatum, *ibid.*
 Wlmarus abbas Silviacensis obit, 28. b. ejus translatio, *ibid.*
 Wlfigus abbas Lindisfarne, 26. c.
 Wodalricus comes Durgavorum, 606. c.
 Wota abbas S. Aniani in Septimania, 498. c. 499. a.
 Wolchanhartus, seu Wolcardus abbas Austraviae, 225. c.
 Wolfradus abbas Adefcancastrenfis, 15. b.
 Wolferus abbas Althae Inferioris, 112. c.
 Wolfehardus comes Kiburgensis conditor Rhinaugiae, 351. c.
 Wolfgangus, seu Wolfgangus episc. Ratifponae, 109. b. 441. b.
 Wolferus episc. Wirziburgi, 416. a.
 Wolfeozus ex monacho S. Galli episc. Constantiae, 406. c. 570. a. in suos Sancti Gallenfis iniquior, 423. c. 424. a.
 Wolfo monachus Hersfeldensis, 255. b.
 Wlfoaldus conditor S. Michaelis ad Masupiam, *vide* Wlfoaldus.
 Wlffoldus episc. Cremonae, 440. c. 464. c.
 Wlfframmus monachus S. Galli, 197. c.
 Wlfframus abbas Cremifanensis, 242. b. 518. a.
 Wlfframus abbas Metamensis, 305. b.
 Wlfgarius episc. Wirziburgi, 393. c. 396. c.
 Wolmerus comes & advocatus ecclesiae Mettenfis, 303. a.
 Wolprechtus abbas Althae Inferioris, 225. c. 242. b.
 Wolwinus abbas Rhinaugiae, 351. c.
 Woraldu comes palatii, 264. b.
 Wormaciae conventus, 259. a. 601. b. c.
 Wormariae episc. Bernarius, seu Perinarius, 414. b. Fulconinus, 560. b. Samuel, 602. b. & c.
 Worworetus missus a Nomenoio ad Ludovicum Pium, 588. a.
 Wlfinus filius Eginhardi, 426. c. patris ad eum egregia monita, 427. a. b.
 WUNEBALDUS abbas Heidenheimensis, 72. a. 79. c. 150. b. Romam petit, 61. c. adhæret S. Bonifacio, 105. c. ei S. Bonifacius curam septem ecclesiarum com-

mittit, 112. b. divini verbi praedicator eximius, 152. a. b. monast. Heidenheimense condit, 152. a. profusa erat erga egentes caritatis, 152. b. in S. Solam & in monast. Elewangense beneficium, 152. c. ejus extrema facta, 198. c. morituri ad fratres exhortatio, 198. c. 199. a. obit, 199. a. ejus corpus e sepulcro elatum, 199. a.
 Uxamenfis episc. Etherius, seu Heherius, 273. a.

X

XENODOCHIA in monasteriis, 117. c. juxta regulam S. Benedicti administranda, 117. c. eorum cura penes monachos, 158. a. a monasteriis avelluntur contra primariam institutionem, 117. c. Xenodochia Scottorum, is restituenda, 660. c. Xenodochium Brittonum Romam euntium, 63. b. c. Xenodochium ab Alcuino constructum, 367. c. 368. a.

Y

YDELMARUS, seu Adalmanus episc. Bellovacii, 331. b.
 Ypefius (Antonius) ejus sententia de pondere librae Benedictinae, 434. b.
 Yolfrida monacha Beverlacenfis, 62. c.
 Yvelina, seu Aquilina silva, 213. c. 214. a.

Z

ZACCIO frater Tellois episcopi Curienfis, 192. a. 210. b.
 S. Zachariae patris S. Johannis-Baptistae corpus Venetias allatum, 456. a.
 ZACHARIAS papa, 52. c. 67. a. 129. a. c. 130. c. 145. b. 185. c. Gregorio III. succedit, 115. a. respondet S. Bonifacio, 117. a. confirmat acta synodorum Germanicae & Liptinenfis, 119. c. scribit ad S. Bonifacium, 128. b. declarat baptismum forma non satis congrue pronuntiata collatum, esse validum, 133. c. reprobatur Virgilius sententiam de altero mundo, 133. c. ab eo tonsus Carolomannus, 132. a. & Ratchifus, 147. c. scribit pro reformanda pace Pippinum inter & Grifonem, & pro restituendo Catinatibus S. Benedicti corpore, 132. c. 140. b. 151. b. ejus responsa ad capitula Gallorum, 139. b. & ad S. Bonifacium, 155. c. consultus a Pippino de regia dignitate, 148. a. b. 149. b. favorabile ei responsum dat, 153. b. c. ejus auctoritate Pippinus rex inunctus, 167. b. de ecclesia & de ordine S. Benedicti bene meritus, obit, 157. b. ejus in S. Benedictum & Catinates studium, 56. b. 115. a. vertit graece libros Dialogorum S. Gregorii, 115. a. 157. b. ejus privilegium pro Fulda, 156. c. 157. a.
 Zacharias abbas incerti loci, 634. c.
 Zacharias diaconus regionarius & S. R. E. bibliothecarius, 349. c.
 Zacho abbas Flaviniaci, 365. a.
 Zamanes dux Sarracenorum, 63. c. 88. a.
 Zeno episc. Veronae, ejus reliquiae & monasterium, 390. b. c.
 Zeta ad oram codicis in vitii signum appositum, 284. c. Zeta, id est cameræ, 410. c.

INDEX PECULIARIS

MONASTERIORUM ET ABBATUM.

A

A BELIENSE in Hispania, 196. c. 197. a.
Abendionense in pago Berkenfi, 9. c.
S. Abundii, *vide* Berceatense.
Acutianum, *vide* Farfense.
Adalongi cella, 240. b.
Adefcancatrense, in Anglia, 15. b. Abbas, Wolfardus, *ibid.*
Adrumetinum, 30. b.
Aduensia, *Autum*, 639. b. c.
Aduense S. Andochii, virg. 639. c.
Aduense S. Johannis, seu S. Mariae, virg. 639. c.
Aduense S. Martini, 89. b. 639. c. 667. b. Abbas, an Gauderannus, 138. c.
Aduense S. Petri, seu S. Stephani, 639. c.
Aduense S. Symphoriani, 89. b.
S. Aegidii in valle Flaviana, S. Gilles, in dicecisi Nemaufenti, 438. c. nunc secularium canonicorum, *ibid.*
S. Emiliani in agro Burdegaliensi, 113. b. nunc penes canonicos seculares, *ibid.*
S. Emiliani in Hispania, S. Milan, 196. c.
Agalense in Hispania, Agali, 197. a.
S. Agathae, *vide* Romanum.
Agaunum, S. Mauricii, S. Maurice en wallais, 12. a. 111. c. 162. a. c. 207. a. 208. c. 232. a. b. 366. b. monachi in canonicos mutati, 111. c. 493. c. Abbates, Adalongus, 111. c. Conradus, 687. b. Wilicarius, 111. c.
S. Agnetis, *vide* Romanum.
Aguilarensis SS. Petri & Pauli, dein S. Mariae, in Castellaveteri, 479. a. Abbas, Opila, *ibid.* nunc est Ordinis Praemontrensis, *ibid.*
Alaonense S. Mariae in Walconia, 568. c. Abbas, Obbonius, 568. c. non amplius existat, 569. a.
S. Albani in Anglia, 298. c. 299. a. 311. a. Abbates, Paulus, Willigodus, 299. a.
S. Albani, *vide* Moguntinum.
S. Albini, *vide* Andecavense.
Alciacense seu Alchiacense S. Mariae, virg. nunc viror. *Auchi-les-moines*, apud Atrebatas, 3. c. 4. a. Abbatissa, Leutewith, 4. a.
Aldrici-cella, prioratus, 609. b. praepositus Ratulfus presbyter, *ibid.*
S. Alexandri, *vide* Lebrahense, Parmense.
SS. Alexandri & Theodori, *vide* Ottemburanum.
Alexiense seu Alfinse S. Reginae, 64. b.
Alfenidi, virg. 385. b.
Alidense, 29. b. Abbas, Quirius, *ibid.*
Almannifca, virg. *Almenschel*, prope Sagium, 202. c. Abbatissa, Lanthildis, 202. c.
Aloseburch in Bajoaria, ignotum, 438. b.
Altahenfe inferius S. Mauricii in Bajoaria, *Nider-Altach*, 78. c. 79. b. 86. c. 112. c. 113. a. 130. b. 165. c. 207. b. 437. c. 464. b. 487. b. 531. b. 603. c. 604. a. 638. c. 688. a. Abbates, Ebarindus, 207. b. seu Eberswindus, 112. c. Gozbalduus postea epif. Wirzburgi, 531. b. Teutpaldus, 464. b. Uolfus, Wolfbertus, 112. c. Wolprechtus, 225. c.
Altahenfe superius, *Ober-Altach*, 112. c. 113. a. 437. c. Abbates, Ernestus, 225. c. Ogerius, 112. c. 113. a.
Altimontense, *Haumont*, in dicecisi Cameracensi, 542. c.
Altvillarensis SS. Petri & Pauli, *Hautvilliers*, in dicecisi Remensi, 508. b. c. 686. c. illic in carcere expiravit Gothealcus, 682. b. illic translata corpora S. Helene & S. Sindulfi, 689. a. & S. Polycarpi presbyteri, *ibid.* Abbates, Alduinus, 682. b. S. Berchatus, 508. b. Notcherus, 689. b. Petrus, 508. b. c.
Alto-monasterium, virg. 583. b.
Altonis monasterium, *Altemunster*, in Bajoaria, 122. a.

437. b. cessit Birgittanis, 122. a.
Altortense virg. in Suevia, 122. a.
Altum-Fagium, *vide* S. Sixti de Fagito.
Aluwini-montis cella in Vofago, 506. a.
Amanaburgense a S. Bonifacio conditum, hodie Omenburgum, *Omenbourg*, 68. a. 93. a.
S. Amandi, *vide* Elnonense.
Amarbaricense in orientali Saxoniam, 324. b. Abbates, Harrucho, Nortyla, Potto, Tanco, 324. b.
Ambroniacum, *Ambournay*. in dicecisi Lugdun. 362. c. 363. a. Abbates, S. Barnardus conditor, Deciderius, *ibid.*
S. Ambrosii, *vide* Mediolanense.
Amerbachium in Francia orientali, 324. b.
Americense S. Mariae in Catalonia, 325. c.
Amiatinum S. Salvatoris in Etruria, 147. b. 297. b. c. 325. b. 416. a. Abbates, Audaldus, 297. c. &c. Erfo, 147. b. Leufonus, 426. a. Ufualdus, 147. b.
Anagratense, *Anegrat*, priorat Luxovii, 542. c.
S. Anastasii, *vide* Romanum, Olonnenfe.
Andaginense S. Petri, modo S. Hucberti, S. Hubert, in dicecisi Leodiocensi, 16. b. c. 441. a. monachorum religio, 606. c. 607. a. Abbates, Alveus, 441. a. S. Berengifus, 16. b. c. Marwardus, 526. a. Sevolus, 584. c. &c. Tanradus, 526. a.
Andaonense, *vide* Avenionense.
Andecavense S. Albini, S. *Aubin d'Angers*, 176. b. 217. b. 465. b. S. Mariae & S. Germano epifcopo Antiodor. principio sacratum, 220. c. Abbas, Guntarus, 217. b.
Andecavense S. Petri, 465. b. nunc insignis collegiata ecclesia, *ibid.*
Andecavense SS. Sergii & Bacchi, & S. Godeberti, 16. a. 287. b. 465. b. Abbates, Theodebertus, 16. a. Witboldus, 287. b.
Andecavense S. Stephani, 220. c.
Andelagenfe S. Mariae, virg. *Andely*, in dicecisi Rotomagensi, 542. a.
S. Andochii, *vide* Aduense, Sedelocense.
S. Andreae a Carolomanno conditum, 132. b.
S. Andreae, *vide* Avenionense, Elnonense, Infula-Barbara, Mons S. Mariae, Romanum, Suredense, Viennense.
S. Angeli de Baregio, 247. a. Abbas, Aquilinus, *ibid.*
S. Angeli Farfae subiectum, 196. a.
S. Angeli in pago Lemovicensi, S. *Angel*, prioratus conventualis, 272. b.
Angeriacense seu Engeriacense S. Johannis-Baptista, S. *Jean d'Angely*. in pago Santonico, 514. a. b.
Anglicanum a Sieberchto conditum, 9. a.
Anianense S. Mariae, tum S. Salvatoris, *Aniane*, in Septimania, 290. c. 306. c. 382. c. 400. c. 401. a. 406. c. 407. a. 408. c. 420. c. 438. c. 461. a. b. c. 463. c. 568. a. 599. c. 600. a. aliquando Anianum appellatum, 252. a. cunctorum coenobiorum tunc temporis aedificatorum caput, 249. c. 262. a. ejus initia, 248. c. 249. a. b. c. eo se recipit Benedictus, 248. 461. c. nova basilica in honorem Salvatoris constructa, 261. b. c. & novum monasterium, 261. b. c. 262. a. monachorum, fervor, disciplina, & habitus, 262. a. b. c. 263. a. Ludovici Pii ad eos epistola, 474. b. c. 475. a. b. Benedicti brevi morituri ad suos epistola, 460. b. c. item ad eos Indensium epistola de communi parentis obitu, 461. c. 462. villa de Cinciacio ei asseritur, 475. c. litterae referuntur, 724. Braidinti charta divisionis bonorum, 407. a. refertur, 718. Coloniae hinc deducunt ad monasteria, Bellam-cellam, 452. a. Cormaricenum, 346. a. Gellonense, 369. c. 370. a. Infulam-Barbaram, 335. c. 336. Mafciacense, 356. b. Mauri-

MONASTERIORUM ET ABBATUM.

monasterium, 413. c. Menatense, 356. a. Miciacense, 334. c. 335. a. b. S. Savini apud Pictones, 356. b. Senon. S. Columbae, 449. c. Abbates, S. Benedictus, 249. Ermenaldus, 564. c. seu Hermenaldus, 599. c. Senegildus, 414. a. Trucifindus, 474. b.
SS. Aniani & Laurentii in Septimania, S. *Chinian* 251. c. 439. a. conditur, 498. c. 499. a. pro eo praecipuum Ludovici Pii refertur, 724. Abbates, Froja, 499. a. Woica, 498. c.
S. Aniani priorat. in dicecisi Nivernensi, 620. c. 686. b.
S. Aniani, *vide* Aurelianense.
Aninfulense S. Carilefi, S. *Calez*, in dicecisi Cenomannensi, 160. c. 161. b. 226. b. 409. a. 490. b. 494. a. 541. b. 563. c. 587. a. basilicae dedicatio, 423. b. repetitur a Francone epifco, Cenoman. 344. b. lis de ejus subiectione Cenomannensi ecclesiae, 591. 592. monachorum fuga, 592. a. b. Cenomannensi ecclesiae subtrahitur, 617. c. Abbates, Adalgifus, 409. a. Alboinus seu Albanus, 494. a. Dido, 121. b. Ebroius, 344. b. Neftarius, 160. c. Rabigaudus, 226. b. Rainaldus, 671. c. seu Reinoldus, 494. a. Siebaldus, 121. b. seu Sigobaldus, 160. c. Sigemundus, 591. a.
S. Aniani, 357. c. Aretinae ecclesiae adjudicatum, *ibid.*
S. Anthymi in comitatu Clusino, 410. c. 411. a. nunc cathedrali ecclesiae Montis-Alcini unitum, *ibid.* Abbas, Apollinaris, 410. c.
S. Anthymi in Sabinis, 411. a. nunc dirutum, *ibid.*
S. Antonii, an S. Antonini apud Ruthenos, 438. c.
S. Antonii, *vide* Lezatense.
Antrenfe, *Aindre*, in Britannia minori, 22. c. 58. a. a Nortmannis direptum & incensum, 639. c. 640. a. Abbates, Adalfredus, 22. c. David, 58. a. Donatus, 22. c. S. Hermenlandus, 22. b.
Apinianum S. Mariae, priorat S. Vincentii ad Wilturum, 277. c.
S. Apollinaris, *vide* Claffenfe.
S. Apri, *vide* Tullense.
Aquilaense S. Mariae in Valle, virg. 534. b. matri ecclesiae conceditur, 534. b. Ludovici Pii hac de re diploma, 737.
Aquilaense aliud virg. 534. c.
S. Aredii, *vide* Atanense.
Argentogilense S. Mariae, virg. nunc virorum, *Argentueil*, in agro Parisiensi, 213. c. 327. c. 348. b. 490. c. 491. c. Abbatissa, Theodora filia Caroli Magni, 348. b.
Argentoratense S. Stephani, virg. S. *Eftienne de Strasbourg*, 58. c. 59. a. 664. c. Abbatissa, Atala, 58. c. Ruad-bada seu Ruadrudis, 59. a. sanctimonialibus Ordinis Visitacionis cessit, 59. a.
Arnacense apud Lemovices, 103. c. nunc priorat. *ibid.*
Arnolfew, *vide* Swarzhahense.
S. Arnulfi, *vide* Metrenfe.
Arremarenfe, seu Adremarenfe S. Petri in saltu Dervo agri Tricassini, *Monier-Ramey*, dictum Manus-Corbonis, & Nova-cella, 596. b. c. 597. a. ctiam S. Leonis, 675. c. monasterii dedicatio, 675. b. c. Abbas, Ademar conditor, 596. c.
Arvernenfe S. Illidii, S. *Allire de Clermont*, 399. b.
Aruense S. Mariae in Rufcinone, 324. c. 325. a. 439. a. 458. b. 553. c. 648. b. illic translata corpora SS. Abdon & Sennen mart. 325. b. Abbates, Arnulfus, 325. a. Babila seu Babilanus, 553. c. Castellanus conditor, 325. a. Hilpericus, 325. a. Recefindus, 648. b.
Afschaugienfe S. Mariae & S. Trophimi in Alfatia, virg. 242. c. Abbatissa, Attala seu Addala, Raduna, *ibid.*
Afinienfe abbas, Hermengaudus, 563. c.
Afterwicenfe, seu Selingeledense S. Stephani, 259. c.
Atanense S. Aredii, S. *Trier la Perche*, in Lemovicibus, 153. a. Abbas, Stodilus, 568. c.
Athacense, *Aifnay près de Lion*, 623. c. Abbas, Aurelianus, *ibid.*
Atrebatense S. Vedasti, S. *Vaast d'Arras*, 54. c. 107. c. 164. a. 263. c. 322. a. b. 542. b. 564. a. Abbates, Adalricus, 54. c. Adalungus, 418. a. &c. Ebo epifco. Remorum, 560. a. Gogifenus, Hadulfus, Madelbertus, Radfridus, 54. c. Rado, 322. c. &c. Ragenfridus, Romanus, Sigibertus, Wido, 54. c.

Audaldovillare, *vide* S. Hippolyti cella.
S. Audoeni, *vide* Cenomannense, Rotomagenfe.
Audomaropolitanum S. Mariae, S. *Omer*, 103. c. S. Gtmari dictum, 519. b. monachi sunt seculares, 450. c. 457. c. ejus custodia monachis Bertinianis restituta, 611. c. 612. a. Abbates, Fridugifus, 450. c. Hugo, 457. c. nunc sedes est epifcopalis, 457. c.
Avenionense S. Andreae, seu Andaonense, S. *André d'Avignon*, 99. c.
Avennacum, *Avenay*, virg. in dicecisi Remensi, 689. b. c. Abbatissa, Berta filia Lotbarii, 689. b. c.
Augia cella S. Godonis in Briegio, *Ville-Aunen*, 585. b.
Augienfe S. Mariae & SS. Petri & Pauli, five Augia-dives, *Richenavv*, prope Constantiam Alaman, 73. 74. a. 113. a. 189. a. 191. c. 192. a. 207. a. 256. a. 259. c. 260. a. 391. b. 424. b. 485. c. 486. a. b. 492. a. b. c. 495. c. 604. b. 606. c. 626. b. quondam duplex, 122. c. Tululanense dictum, 375. a. 485. c. ex eo monachorum colonia deducta, 86. c. monachos inter & sancti-Gallenses societas precum, 351. b. ejus capitula, 448. b. c. 449. a. illic allata S. Marci reliquia, 531. a. illic vifitur sepulcrum Caroli Cralli, 74. a. ibi sepulcrum Geroldus comes, 341. a. b. Abbates, forte Arnefridus, 121. c. Erlebalduus, 485. c. &c. Ermenfredus, 96. c. Folcwinus, 687. c. Hetto seu Heyto epifco. Basilica, 374. c. &c. Keba seu Geba, 96. c. Petrus, 260. a. S. Pitminius, 73. b. c. Rudhelmus, 604. b. Sidonius epifco. Constantiae, 191. c. Walafridus Strabo, 637. c. &c. Walto, seu Waldo, 260. a.
Augienfe virg. 122. c. Abbatissa, Haberilla, seu Habrilia, *ibid.*
S. Auguftini, *vide* Lemovicense, Ticinense.
Auguftodunensis, *vide* Eduensia.
Aurelianense, Abbas, Raimundus, 182. b.
Aurelianense S. Aniani, S. *Aignan d'Orleans*, 446. a. 525. c. 541. a. 614. b. Abbas, Ugo, seu Hugo, 614. b. seculari toga donatum, 614. b.
Aurelianense S. Petri, virg. 61. a.
S. Aureliani, *vide* Ticinense.
S. Aurelii, *vide* Hirfaugienfe.
Aufcense S. Michaelis de Pifciano, 439. b.
Auftravienfe, seu Osterhovensfe in dicecisi Ratifonensi, 113. a. 225. c. Abbas, Wolchanhartus, seu Wolcardus, 225. c.
S. Auftebertae, *vide* Monasteriolum.
Aurifiodorensis S. Germani, S. *Germain d'Auxerre*, 63. b. c. 347. b. c. 427. c. 505. b. 521. a. 541. b. 568. a. 579. b. 608. c. 615. b. 622. c. 628. b. 630. b. 634. b. 635. b. 655. c. Abbates, Alegrecus, 427. c. Christianus, 561. a. Deus-dedit, 521. a. Heldricus, 347. c. Odo, 579. b. Quintilianus, Thealdus, 63. c.

B

B A V I N C H O V A apud Alamannos S. Mariae, S. Petri &c. virg. 122. b.
Bajocense, *Bayeux*, Duorum Gemellorum, 120. a. 511. c. 541. a.
Balmense Puellarum in dicecisi Vefontionensi, *Baume les Normans*, 437. a. 542. c.
Balmense, viror. 667. b.
Balucolense S. Stephani, S. *Eftienne de Baniotes*, in Catalonia, 272. c. 273. a. 325. b. 487. a. Abbates, Bonitus, 272. c. Elias, 325. b. an S. Emerius seu Amerius, 272. c. Mercorialis, 272. c. Petrus, 325. b.
Bardeneienfe agri Lincolnienfis, 8. b. Abbas, Ethelredus 47. b.
Barcinonenfe S. Petri, virg. S. *Pierre de Barcelone*, 382. c. Abbatissa, Bonafilia, 382. c.
Barifiacum SS. Petri & Pauli in pago Laudunenfi, *Bariff*, prioratus, 474. a. 617. b.
S. Bartholomaei, *vide* Parmense, Ripolanum.
S. Bafoli prope Remos, S. *Basse près de Reims*, 475. c. 476. a. Abbates, Benedictus, Spernus, 475. c.
Baugolfes-munster in Alamannia, 359. b. nunc abolitum, *ibid.*
Baulense S. Mariae, *Baux*, in Provincia, 404. c. 405. a. Abbas, Ademar, 404. c.
S. Bayonis, *vide* Gandense.

Bauzanum S. Petri, *Boziano*, in comitatu Tirolensi, 219. c. Abbas, Atto, 225. c.
 Bebronnense S. Ragneberti, *S. Rambert*, in diocesi Lugdunensi, 381. c. 543. a. Abbat, Stephanus, 337. a. Nantharius, 381. c.
 Beccanforde in Anglia, 363. c.
 Belisense, abbatissa, Landrada, 224. a.
 Bella-cella S. Benedicti, *Belle-celle*, in pago Albigeni, 452. a.
 Bellilocense apud Lemovices SS. Petri & Pauli & S. Felicitatis, *Beaulieu*, 615. c. 616. a. c. 617. a. 670. b. Abbas, Gaufulfus, 616. c.
 Bellocacense S. Luciani, *S. Lucien de Beauvais*, 541. c. S. Benedicti, *vide* Bella-cella, Castrense, Floriacense, Frisingense, Leonense, Palnatense, Turonense.
 Benedicoburanum, seu Burense, in diocesi Frisingensi, 122. c. 123. 165. b. 437. c. Abbat, Etilandus, Lantfridus, Waltrammus, 123.
 Beneventanum S. Mariae Olivulae & S. Modesti, 600. c. Abbat, Bentegradus, Guntarius, 600. c. congregationi canonicorum Lateranensium cessit, 600. c.
 Beneventanum S. Nazarii, virg. 600. c.
 Beneventanum S. Petri, 247. a. 277. c. 357. c. modo ecclesia parochialis, 357. c.
 Beneventanum S. Sophiae, virg. 147. a. 277. c. 567. a. Abbatissa, Arrichila, 567. a. Vileronia, 567. a.
 S. Benigni cella, *S. Blin*, prioratus Divion. S. Benigni subiectus, 208. a. b. Prior, Arnulfus, *ibid.*
 S. Benigni, *vide* Divionense.
 Berceense S. Abundii, *Berces*, in Italia, 51. c. 66. b. sub ieritur S. Remigio, 51. a. Abbas, Raduinus, 351. a.
 Berch in Bavaria, 438. a.
 Berdeense in Anglia, Abbatissa, Ceolburga, 311. a.
 Bergen in diocesi Eistensis, virg. 58. c. 438. a.
 Bergense, *vide* Rura S. Petri.
 Bergomense, 618. c.
 Berkingense in diocesi Londinensi ad Tamisim, 10. a. 12. b. c. 13. a. 79. c. 80. a. b. duplex, 13. a. Abbatissa, Ethelburga I. Ethelburga II. Hildelita, 10. a.
 S. Bertini, *vide* Sithiense.
 Besuense SS. Petri & Pauli, *Beze*, in diocesi Lingonensi, 176. a. 442. c. 443. a. 444. b. 517. a. 532. c. 533. a. a. Saracenis funditus eversum, 89. b. Femina quaedam Anglia ei praeficitur, 175. b. ejus sub ea miserabilis status, 175. b. c. in restauratur, 505. a. Abbat, Bercangus, 175. b. Ferreolus, 175. b. Seraphim, 505. a. & c. Syranus, 175. b. Waldatenus, 175. b.
 Bethlehem, *vide* Ferrariense.
 Beverlacense S. Johannis Evangelistae virorum, in Anglia, *Beverlei*, 24. c. In deravunda appellatum, *ibid.* eo se recipit S. Johannes conditor, 50. c. a. Danis destructum, restitutum pro canonicis, 62. c. Abbat, Brithunus, Winwaldus, Wlfethus, 62. c.
 Beverlacense S. Martini, virg. 62. c.
 S. Bihiane, *vide* Romanum.
 Bichofeshiemense in diocesi Moguntina, virg. 143. a. b. c. 144. a. 268. c. Abbatissa, S. Lioba, 143. a. & c.
 Bifuldunense S. Petri in Catalonia, 648. a. Abbas, Domnulus conditor, *ibid.*
 Bituricense SS. Laurentii & Jacobi, virg. 272. c. Abbatissa, an Eufasia, Lupa, *ibid.*
 Bituricense Navense S. Sulpicii, *S. Sulpice de Bourges*, 458. b. a. Nortmannis folo aequatum, 624. a. Abbat, Ebrardus, 624. a. Gunfridus, 458. b. Macbertus, 624. a. Raminicus, 458. b.
 Blandinense S. Petri, *vide* Gandense.
 Blangiense virg. *Blangy*, apud Morinos, nunc virorum, 75. a. Abbatissa, S. Berta, Decila, *ibid.*
 Blaviense S. Romani ecclesiae Burdegalensi subiectum, 409. a.
 Bliedstarense, seu Laetantium-locus, *Bleidenstat*, in diocesi Moguntina, 242. a. 286. b. nunc collegium est canonicorum secularium, 286. b.
 Bobiense, *Bobio*, in Italia, 67. b. 559. a. 644. c. ibi mortuus & sepultus Wala abbas, 575. c. 576. a. b. Abbat, Amalricus episc. Comensis, 644. c. Wala, 559. a. & c. Bobolini-cella, 229. b.
 Bodanense S. Marit, *Bevon*, in Provincia, 405. a.
 Bona-wallis in diocesi Carnutensi, *Bonne-val*, SS. Marcellini & Petri, tum SS. Florentini & Hilarii, 32. c.

623. c. Abbat, Gaufmarus, Ingelarius, seu Ingelardus, 623. c.
 S. Bonifacii, *vide* Fuldense, Rateforfense.
 Boranum, five Bauranum S. Martini, virg. *Boran* prope Bellum-montem, 75. b.
 Brachium, *Brach*, prope Morolium, praepositura, 577. a.
 Brajacense S. Salvatoris, nunc prioratus, *Brai*, in diocesi Senonensi, 32. c.
 Brantofmenfe S. Petri & S. Sicarii, *Brantofme*, apud Petrocorios, 217. b. 438. b. 514. a.
 Britannicum, seu Brittenacum, in pago Noviomensi, *Bretigny*, 164. c. 165. a. 166. b. nunc cella Lihonio subiecta, 165. a.
 Briudunense in Anglia, 87. c.
 Brixienfe SS. Faustini & Jovita, 195. c. 618. b. c. 619. a. 644. c. 645. a. Abbat, Haimo, 645. a. Maginardus, 618. c.
 Brixienfe S. Salvatoris & S. Juliae, virg. 195. b. 224. c. 225. a. 258. b. 330. a. 409. a. 572. b. c. 576. a. Novum ab instauratione dictum, 195. b. c. 572. b. Abbatissa, Amalberga, 572. b. Anspurga, seu Oripurga, 224. c. Radoara, 258. b.
 Brogilum, *vide* Cenomannense S. Salvatoris.
 Brogili cella Foffatensis data, 666. a.
 S. Burchardi & S. Andreae in monte S. Mariae, 150. a.
 Burdegalense S. Crucis, *Sainte Croix de Bourdeaux*, 283. a.
 Burdegalense S. Severini, 409. a.
 Burense, *vide* Benedicoburanum.
 Busbunnum, Abbas, Rabigaudus, 207. b.
 Bufogilense, 29. c.
 Buxidus in pago Cenomannico, 120. a. c.

C

CABILONENSE S. Marcelli, *S. Martel de Châlons sur Saône*, 2. b. 245. c. rector, Hucbertus, *ibid.*
 S. Caeciliae, *vide* Rateforfense.
 Caelum-aureum, *vide* Ticinense.
 Cairadense, seu Cairatense virg. in diocesi Mediolanensi, 118. c. 119. a. Manigundis conditrix testamentum refertur, 704.
 Caledonense S. Mariae & S. Petri, virg. apud Cenomannos, 28. c. 29. a. Abbatissa, Cagiberta, seu Cagibertana, Chrodilda, seu Chrodechilda designata, 29. a.
 Calense S. Mariae & S. Gregorii, *Chelle*, virg. 4. c. 41. c. 64. a. 114. c. 181. c. 290. b. 327. c. 391. c. 541. c. 676. a. illic basilicam in honorem S. Mariae castruit Gilla, 347. a. 366. c. translatio S. Batildis & Radegundis pufoiae, 555. c. 556. a. Abbatissa, Alcelina, 5. a. S. Bertila, 4. c. Clementia, Ermengardis, 5. a. Gilla, seu Gifala, vel Gifela, 290. b. Hegilwich, 541. c. Marfilia, 290. b. Sibylla, 5. a.
 Calmelicense, *vide* Monasterium S. Theotfredi.
 Calogense in Galicia S. Mariae & S. Petri, 670. c. 671. a. Abbas, Villatus, *ibid.*
 Campellense in Briegio, *Champaux*, 347. b.
 Campellense S. Leodegarii in diocesi Lingonensi, 347. b. 505. a. b. Abbas, Theuto, 505. a. b. seu Teuto, 347. b. nunc prioratus S. Germani Autifiodor, 505. b.
 Campidonense S. Mariae in Suevia, *Kempten*, 159. c. 160. 437. b. 609. a. b. c. illic translata corpora SS. Gordiani & Epimachii, 228. c. 229. a. Abbat, Andegarius, 229. a. seu Audegarius fundator, 159. c. Tatro, 609. b.
 Candorense S. Mariae in Sabaudia, 90. b. Abbas, Brilius, *ibid.*
 Cantuariense suburbanum S. Petri & S. Augustini, 27. c. 94. c. 112. a. 153. a. 189. c. 198. b. 201. a. 291. a. b. 656. c. Abbat, Albinus, 27. c. Aldhunus, 189. c. & c. Beadmundus, 656. c. Biscopus, 27. c. Cunredus, 363. c. Diernodus, 656. c. Ethelnodus, 201. a. Gratiosus, 28. a. Guarardus, 201. a. Hadrianus, 27. c. Jambertus, 190. a. Johannes, Nathanael, 28. a. Nodwaldus, 95. a. Petronius, Petrus, Ruffinianus, 28. a. Wernodus, 656. c. Winherus, *ibid.*
 Cantuariense S. Salvatoris cathedrale, 190. a. 201. a. 291. a. b. 352. b. & c. 527. b.
 Cantumerulense in Briegio, 503. c.
 Capraricense S. Mariae, *Cabrieres*, in diocesi Biterrensi, 240. c. 439. a.

S. Caprasii

S. Caprasii, *vide* Mauzacum.
 S. Carani, *vide* Carnutenfe.
 Carcaffense SS. Hilarii & Saturnini, *S. Hilaire au diocèse de Carcaffone*, 251. c. 364. a. 439. a. Abbat, Castellanus, Egidio, Leoninus, Monnellus, Nampio, Recamundus, 364. a.
 S. Carilefi, *vide* Anifulfense.
 Carloburgenfe, virg. prope Wirzburgum, 150. a. Abbatissa, S. Immina, *ibid.*
 Carnutenfe S. Carani, *S. Cheron de Chartres*, 585. c.
 Carnutenfe S. Petri, *S. Pese en Vallée*, ab Elia directum, 608. c. Abbas, Christianus, 601. c.
 Carnutenfe, virg. 608. c.
 Carrofenfe S. Salvatoris apud Pictones, *Charroux*, 204. a. 271. c. 272. a. b. 339. c. 400. c. 401. a. 418. c. 438. b. 530. a. ob acceptam dominicæ crucis portione *sanctum* appellatum, 272. a. testamentum Rogerii conditoris refertur, 711. Abbat, David, 272. a. Dominicus, 271. c. Gunbaldus, 530. a. Justus, 418. c.
 Cafa-nova, cella Anianæ subiecta, 420. c. 461. c.
 CASINENSE, seu Mons-Casius, caput Ordinis, *Mont-Cassin*, 62. b. 79. b. 85. b. 108. a. b. 141. b. 144. c. 145. a. b. 146. c. 147. a. c. 151. a. 197. a. 198. c. 210. a. 223. c. 224. a. 235. b. 238. c. 239. a. 260. c. 261. a. 281. a. b. 293. b. 319. c. 341. c. 395. b. 420. c. 430. c. 445. a. 447. a. 518. b. 566. c. 567. a. 600. a. b. c. in restauratur per Petronacem, 55. a. b. c. ejus descriptio & status, 57. b. c. ejus antiqua disciplina, 144. c. 145. a. consuetudines, 281. b. c. 282. a. b. *totius fons religionis & origo*, 223. b. praclarum de eo Baronii elogium, 55. b. c. in fine pro eo privilegium Zachariae papae, 115. a. ejus episcopalis jurisdictione, 223. c. illi subiectum Glannafolium, 277. c. 278. a. monachorum in hospites humanitas, 281. b. eo se recipit Carolomanus, 132. 133. & Rarchitus rex, 147. b. illac relatum corpus Carolomanni, 174. a. b. eo fecedit S. Adalhardus, 223. b. ibi erectum insigni opere templum in honorem B. V. 237. c. illic accedit Carolus M. 239. b. 277. c. basilica Salvatoris exstructa; S. Benedicti, amplificata, 319. b. c. thesaurus expletus, 645. a. a. Saracenorum strage servatum, 670. c. Abbat, Aligerus, 55. c. Apollinaris, 436. a. Authpertus, 566. c. Bassacius, 600. a. S. Benedictus, 151. a. Bernardus, 147. c. Bouitus, Constantinus, 151. a. Desiderius, 57. b. Deus-dedit, 518. b. Gifulfus, 319. b. & c. Gratianus, 197. b. Hermeris, 197. b. Hildericus, 341. c. Optatus, 151. a. Petronax, 55. a. Poto, 237. c. Roundulus, 600. c. Simplicius, 151. a. Simplicius-Caffarellus, 174. b. Theodemarus, seu Theutmarus, 237. c. & c. Tomichifus, 197. b. Vitalis, 151. a.
 Castinense inferius, 55. c. 57. c.
 S. Cassiani, *vide* Romanum.
 Castellio, *vide* S. Michaelis ad Masupiam.
 S. Castoris apud Confluente, 577. b.
 Castrenfe S. Benedicti, nunc episcopalis sedes, *S. Benoît de Castres*, 96. a. 404. b. 648. b. Abbat, Adalbertus, 648. b. Adelmus, 496. c. Alphonus, 75. c. Bertrandus, 65. a. Citruinus, 65. a. Grimoaldus, 404. b.
 Castrilocense in Hannonia S. Waldetrudis, virg. *S. Vaudru de Mons*, 542. c.
 Catalaunense S. Memmii, *S. Menge de Chalons sur Marne*, 381. a. 542. b.
 Catzenfe SS. Petri & Pauli, virg. 177. c. 178. a. Abbatissa, Calumniosa, Oportuna, Vespula, Waldrada, 178. a. nunc est collegium canonicarum liberarum, 178. a.
 Caucana cella, 648. a. 250. a. b.
 Cauciacense S. Stephani prope Compendium, *Choisy*, 32. a. 264. c. illic sepultus Childebertus III. 32. a. S. Medardo subiectur, 514. c.
 Caunenfe SS. Petri & Pauli, *Caunes* in Septimania, dictum etiam Exequariense S. Johannis, 250. a. b. 314. a. b. 401. a. 438. c. 464. a. b. 679. c. Abbat, Azenarius, Daniel I. Daniel II. 250. a. Gundifalvus, Hildericus, 679. c. Johannes, 464. a.
 Cella-Bobini, *vide* Trecentense S. Petri.
 Cella-Fraxilli, *Serres*, in pago Elufano, 439. b. nunc canonicorum secularium, *ibid.*
 Cella-Gillonis, *la Chapelle-dun-Gillon*, priorat. 624. a.
 Cella-Hrocasamum S. Michaelis, *Roxem*, 121. c.

Annal. Bened. Tom. II.

Cella Leobardi, *vide* Mauri-monasterium.
 Cella S. Margariae Ordinis Praemonstratensis, unita feminario Remensi, 43. c.
 Cella-maritima in Anglia S. Mariae, 322. c. 323. a. praepositus, Alcuinus, 322. c.
 Cella-maritima apud Morinos, *vide* S. Judoci.
 Cella-monachorum, *vide* Einheimense.
 Cella-Medulfi, 440. a.
 Cella-nova in pago Tolofano, 461. c.
 Cella-apud-Salices, 348. c.
 Cella-Solæ, five Solenus, 152. c. 299. b. praepositus Gundramnus, 315. c.
 Cellæ-novæ, *vide* Romanum S. Sabæ.
 Cellense, *vide* Trecentense S. Petri.
 Cellense S. Ghilfeni in diocesi Camerac. *S. Guillaïn*, 383. c. Abbas, Elefans, 383. c.
 Cellense S. Martini in Hispania, 563. a. Abbas, Atilus, *ibid.* unum S. Johanni de Rupe, *ibid.*
 Celtenhamense in Anglia, 363. c.
 Cenomannensia triginta sex male habita sub Gauzioleno, 120. a.
 Cenomannense S. Audoeni, 29. b. in feminarium clericorum conversum, *ibid.* Abbas, Seufredus, *ibid.*
 Cenomannense S. Juliani de Prato, virg. *S. Julien du Pré au Mans*, 585. c.
 Cenomannense S. Mariae, virg. 586. b.
 Cenomannense S. Mariae & S. Petri, 588. c.
 Cenomannense S. Salvatoris & S. Mariae, virg. 586. a. non est super, *ibid.*
 Cenomannense S. Salvatoris & S. Mariae, viros. 586. b. c. 587. a. 590. a. b. c. Brogilum appellatum, 590. b. modo excitum, 591. a.
 Cenomannense S. Vincentii, *S. Vincent du Mans*, 423. a. b. 585. c. 587. a. Abbas, Chirmirus, 28. c.
 CENTULENSE S. Richarii, *S. Riquier*, in diocesi Ambian. 115. a. 319. a. 328. a. 342. b. 344. a. 410. a. 439. c. 449. a. b. c. 473. b. c. 481. b. 527. c. 529. c. 540. b. 599. a. 636. b. 639. b. 650. a. monachi funus curant S. Silvini episcopi, 3. c. eo fecedit Angilbertus, 300. c. an etiam Berta ejus uxor? 301. a. b. c. 302. a. quanto splendore & ornatu a S. Angilberto illustratum, 330. c. 331. a. basilicatum dedicatio, 331. b. ibi laus perennis 331. c. 332. a. officia divina quanta majestate & reverentia celebrata, 331. c. 332. a. b. c. monasterii officinae & artes, 333. a. b. huic restituta Forestensis cella, 333. c. Leonis III. pro eo privilegium, 349. a. b. c. bonorum recensio, 539. b. c. S. Angilberti corpus transferretur, 623. a. b. Abbat, Aldricus, 4. b. S. Angilbertus, 304. a. Ancherus, 623. a. Carolus *Daligre*, 333. c. Cofchinus, 4. a. Gervinus I. 636. b. Guitmarus, seu Witmarus, 4. a. Helfachar, 473. b. Hericus, five Ericus, 410. a. Ludovicus, 648. c. an Nithardus? 623. b. Ocioaldus, 4. a. Ribbodo, 599. a. S. Richarius, 4. a. Ruodulfus, 685. c. Symphorianus, 4. b. Cervidunense S. Eptadii, *Cervon*, in diocesi Eduensi, nunc penes canonicos saeculares, 639. c.
 Cefarionense SS. Stephani, Tiberii, Modesti ac Florentiae, *S. Tiberi* in Septimania, 240. 241. a. 438. c. ei datus locus *Lumbex*, 306. c. 307. a. Abbat, Adrebalus, 240. c. Atilio, 241. a. Boncfindus, Modarius, 464. a.
 Chiemenfe duplex in diocesi Saltzburg. 268. a.
 Chiemenfe, virg. *vide* Frawenwordense.
 Chiemenfe, virorum, S. Salvatoris, 225. c. 268. a. 226. a. b. Abbat, Leufridus, 268. a. Perihofus, seu Berchtoldus, 225. c.
 Chirzigenfe, virg. in Franconia, 140. c. 142. b. 144. a. Abbatissa, S. Tecla, 140. c. destructum, 140. c.
 S. Chlodoaldi prope Parisios, seu Novigentum, *S. Cloud près Paris*, 424. a. Abbas, Johannes, 207. b.
 S. Chlodowaldi monasterium, 424. a.
 S. Christinae apud Infubres, 478. b. Abbat, Gifulfus, Petrus, Trafoaldus, Venturus de Marnis episc. Ciemonæ, 478. b. modo est unum collegio Germanico urbis Romæ, *ibid.*
 S. Christophori, *vide* Fiftolense.
 S. Chryfogni, *vide* Romanum.
 Citonenfe S. Laurentii in Septimania, 249. c. 250. a.
 Claffenfe S. Apollinaris, 373. c. 374. a.

TTTT

Classicalensis S. Petri, 111. a. 196. a. 330. a.
Clehenwanc in Alamannia, ignotum, 437. b.
 Clingenf. seu Phidindense, in diocesi Spirensi, 437.
 c. Abbas, Fleido, *ibid.*
 Cluniacense SS. Petri & Pauli, *Cluny*, celeberrimi hujus
 loci prima mentio, 494. b. c. status ante conditionem
 cenobii, 494. c. 495. a. unde primi illius loci instruo-
 res suos ritus & consuetudines acceperint, 463. a. b.
 Cockilcense, virg. in Bajoaria, 165. b. non est super, *ibid.*
 Cognense, *vide* Villa-magna.
 Colonienf. S. Gereonis, 384. b. in ecclesiam collegiatam
 conversum, 384. b. Abbas, Maximinus, 384. b.
 Colticenf. S. Georgii, *Couches*, priorat. 639. c. Jesuitis
 cessit, *ibid.*
 S. Columbae, *vide* Senonense.
 Comodolacense S. Juniani, *S. Junien*, 675. a.
 Compendiense S. Mariae & S. Germani, abbas Hincmarus,
 483. a. 660. a.
 Compostellanum S. Jacobi, 671. a.
 Conchenf. apud Ruthenos S. Salvatoris & S. Fidis, *Con-
 ques*, 214. b. 401. a. b. c. 402. b. 406. c. 428. 438. c.
 452. a. 487. b. Figiaco subjectum, 401. c. 402. a. b.
 Abbates, Anastasius, S. Dado, Geofredus, S. Helias,
 Medraldus, 401. c. monachi faculari toga cucullam mu-
 tarunt, 402. c.
 Condatefense, seu Jurenf. *Mont-Jura*, seu S. Augendi,
 S. Oyan, seu S. Claudii, S. Claude, 183. c. 184. a. 295.
 c. 436. c. 629. c. 679. b. c. ei asserta cella Lauconensis,
 294. c. Abbates, Achivus, Agilmarus episc. Viennae,
 Antelmus, Aurelianus episc. Lugduni, 295. c. S. Au-
 fredus, 183. c. Berthardus, Bertrandus, 295. c. S. Claudius, S.
 Hippolytus, 183. c. Ildebertus, 295. c. Remigius episc.
 Lugd. 679. c. S. Rufinus, 183. c. Wlferdus, 295. c.
 Confluentes, *vide* S. Castoris, Gregorianum.
 Corbeienf. S. Johannis-Baptistae, virg. 480. a.
 CORBEIENSE S. Petri, in diocesi Ambian. *Corbie*, 59. c. 133.
 a. 217. a. 252. c. 253. b. 263. b. 283. c. 412. a. c. 413.
 c. 432. c. 436. c. 464. c. 479. a. b. c. 480. a. 500.
 c. 501. a. 510. b. 529. b. 532. a. 537. a. 539. a. 542. b.
 556. a. 557. c. 576. a. 577. a. 607. b. 632. b. 652. c. 653. b.
 661. c. 662. a. 683. c. in illud se recipit S. Adalhardus,
 223. a. & patrimonium dedit, 244. c. ejus oeconomia re-
 praesentata, 466. illuc relegatus Desiderius rex Langobar-
 dorum, 227. a. ibi fit monachus S. Paschasius Radbertus,
 371. b. & litteras docet, 371. b. 389. a. b. c. quo
 in loco sitae erant scholae, 480. a. ex eo colonia in Saxo-
 niameducta, 468. 469. ibi moritur & humatur S. Adal-
 hardus. 499. 500. pro eo privilegium synodi Paris.
 571. Abbates, S. Adalhardus, 479. c. Adalhardus
 junior, 472. a. Chrodecharius, 48. b. Engrannus,
 54. c. Ermentus, Grimo, 48. b. Hado seu Addo,
 217. a. v. l. Heddo, 576. c. Isaac, 577. c. Leodegarius,
 seu Leutcharius, 154. a. Moirdramnus, 223. a. Odo,
 672. b. Paschasius Radbertus, 652. b. Sebastianus,
 113. b. Theodofredus, 48. b. Wala, 500. a.
 Corbeia nova in Saxonia S. Stephani, tum S. Viti, *Corvei*.
 180. c. 417. c. 418. a. 471. b. c. 479. c. 480. b. 501. b.
 532. a. 536. b. 537. c. 565. c. 661. c. 662. a. 664. a. b.
 constructur, 468. 469. a. ejus situs & dotes, 470. a.
 illuc transfatum S. Viti corpus, 584. c. 585. a. Slavi
 per monachos conversi, 585. b. Abbates, Christia-
 nus, 661. c. Warienus, 500. a.
 Corbiniacum, seu S. Marculfi in diocesi Laudunensi, S.
Marcon de Corbezy, priorat. 621. a.
 Corbiniacum apud Eduos, *Corbigny*, 202. b. 335. c.
 Corbionenf. S. Launomari, S. *Lomer-le-moutier*, in dice-
 cesi Carnutenf. 641. b. 643. c. antiquior patronus S. Marti-
 nus, 643. b. privilegium ei a patribus synodi Germin-
 niacensis concessum, 641. c. 642. a. Carolo Calvo confir-
 matum, 643. a. b. Abbas, Heriticus, 642. a.
 Cormaricenum S. Pauli, *Cormeri* in diocesi Turonensi,
 299. c. 300. a. 308. b. 345. c. 346. a. b. c. 367. b.
 368. a. 461. c. 545. a. 600. a. 601. c. 639. a. de ejus
 condendi occasione fabula, 300. b. Hiteri praeranea re-
 fertur, 714. Alcuini in hunc locum paterna sollicitudo,
 345. c. 346. a. b. illuc inducti monachi per Benedictum
 Anian, 346. a. illic scholae, 346. c. monachis data facultas
 eligendi abbatis, 457. c. 458. a. b. Abbates, Fridugifus,

367. b. & c. 458. b. Odacer, 580. b. seu Audacer, 600. a.
 Cornelianum S. Juliani in Septimania, 302. b.
 S. Corneli, *vide* Indense.
 Corrabrige monasterium Angliae, ignotum, 291. a.
 Cothamense in Anglia, 352. a. b.
 Craffense, *vide* Orbionense.
 Creaula in Bajoaria, 437. c.
 Cremifanense S. Salvatoris, *Chrems-munster*, in diocesi
 Paraviensi, 242. a. b. 437. c. 518. a. b. Abbates, Bur-
 chardus, 518. b. Fatet seu Fatericus, 242. b. Sigehardus,
 242. b. Wolframus, 242. b.
 SS. Crispini & Crispiniani, *vide* Sueffionense.
 Crispiniense S. Landelini, *Crespin* in Belgio, 114. c.
 Croylandense, *vide* Crulandense.
 Crulandense *Cruas*, in diocesi Vivariensi, 364. c. 438. a.
 Abbas, Bonaldus, 438. a.
 Crulandense, *Croyland*, in Anglia, 40. a. 311. a. b. 380. b.
 608. b. conditur ab Ethelbaldo regis, 47. a. b. hujus loci
 monachis originem refert acceptam Cantabrigienfis aca-
 demia, 47. b. insignia ei dona confert Wlslafus rex,
 562. b. c. Abbates, Kenulfus, 40. a. Patricius, 311. a.
 Sivardus, 380. b. intereratam perstitit usque ad Hen-
 rici VIII. defectionem, 47. b.
 Crux S. Audoeni, five S. Leutfredi, *vide* Madriacense.
 S. Crucis, *vide* Burdegalense, Hunnfeldense, Meldense,
 Nidroborgense, Parisiense, Pictavenf.
 S. Cucufatis, Octavianense dictum, in Cataloniae pago
 Vallens, S. *Culgat de Valles*, 324. c. 497. c.
 Cunaldi cella, *Cunault*, prioratus in agro Andecavensi,
 587. c. 666. c.
 Cufantia, priorat Luxovii, 542. c.
 Cuteclarenf. viror. in Hispania, 506. Abbas, Frugellus, *ibid.*
 Cuteclarenf. S. Mariae, virg. 506. a.
 S. Cypriani, *vide* Pictavenf.
 S. Cyriaci, *vide* Wormariense.
 S. Cyriaci, *vide* Massiliense.

D

DEIENSE, *Die ou Grand-lieu*, nunc prioratus in
 diocesi Nannetensi, 451. c. 452. a. illuc transla-
 tum corpus S. Filberti, 587. b. a. Nortmanni incen-
 sum, 587. c. Abbas, Hilboldus, 565. c.
 S. Deodati Vailis-Galileae in Vosago, S. *Die en Vosge*,
 17. a. S. Dionysio donatum, 216. c. 217. a. Abbates, S. Leo-
 datus, Marcinannus, 17. a. nunc est canonicorum sae-
 cularium, 217. a.
 Dervenf. SS. Petri & Pauli, *Montier-en-Der*, in diocesi
 Catalaunensi, 22. b. 205. c. 547. c. 584. b. 596. c. Pu-
 teolus dictum, 507. c. Remensi ecclesiae conceditur,
 421. c. diploma refertur, 757. * monachis restituitur,
 507. c. 508. a. b. diploma Ludovici Pii de Dodiniaca
 curte refertur, 737. aliud Caroli Calvi, 666. b. refer-
 tur, 748. Abbates, Adalgaius, Altmarius, 584. b.
 S. Bercharius, 507. c. Haudo, 547. c. seu Hauto, 508.
 b. Humfredus, 584. b. Paidulus postea episc. Lauduni,
 584. b. Wlfaudus, 584. b.
 Dervenf. *vide* Arremarenf.
 Desertinense, *Difentis*, in diocesi Curienf. 170. b. 177. c.
 210. a. b. instauratur a S. Ursicino, 84. a. Abbates, S.
 Placidus, Tello, 192. a. S. Ursicinus, 84. a.
 Diacum, cella Floriacensibus subjecta, 2. b. praepositus,
 Rainerius, *ibid.*
 Disselburgense in Anglia, Abbas, Wintra, 15. c.
 S. DIONYSII IN FRANCIA, S. *Denys en France*, 47. c.
 48. a. 49. b. c. 71. 113. b. 139. a. 148. c. 149. a. c. 160.
 b. 161. c. 163. c. 174. a. 175. b. 179. a. 193. c. 194. a.
 218. a. 220. c. 269. c. 270. a. 301. a. 305. c. 306. a.
 316. c. 350. a. 367. c. 374. b. 409. a. b. 428. a. 439. c.
 475. c. 481. c. 509. b. 516. a. c. 520. c. 541. c. 563. b. c.
 564. b. 574. b. 575. b. 585. a. 620. a. c. 647. a. 654. c.
 656. c. 657. a. 658. a. 659. b. 677. a. etiam S. Petri
 dictum, 552. b. c. 556. a. antiquus monasterii situs,
 30. c. 31. a. oratorium B. Mariae in crypta subterranea,
 556. b. ibi reges enutriti, 64. a. ibi laus perennis, 71. a.
 ejus episcopi, 168. b. ibi sanatus Stephanus II. papa,
 166. a. b. c. a quo munera & privilegia accepit, 166. c.
 167. a. 168. b. 180. a. ibi coronatus rex Pippinus, 166. c.

MONASTERIORUM ABBATUM.

167. b. basilica ab eo inchoata, a Carolo Magno consum-
 mata, 214. b. 253. c. sanctorum reliquiae illuc allatae,
 180. c. miracula ibi patrata, 215. c. 255. c. 255. a. S.
 Dionysii reliquiae ad castra delatae comitantibus aliquot
 monachis, 316. a. b. ibi suscepti libri S. Dionysii de hierar-
 chia, 488. a. Caroli M. tempore abstinentia a carnibus
 illic vigens, 229. b. c. ibi regula S. Benedicti penitus ne-
 glecta, 359. a. 374. c. 481. c. 481. a. non tamen penitus de-
 fecit monasticus ordo, 482. a. b. ejus reformatio, 547. c. &
 feqq. partitionem bonorum monachis concedit Hilduin-
 us, 551. c. 552. a. b. eorum societates cum Remigianis;
 607. c. 608. a. & Germanensibus, 608. b. cellae ei sub-
 jectae, 180. b. 240. a. b. Argentoglenf. monast. ipfi
 traditum, 348. b. diploma pro eo restituendo, 491. a. a
 Carolo Magno donata cella S. Deodati, 216. c.
 217. a. ipfi restituta cella S. Dionysii de Vallibus,
 372. a. & villa Exona, 210. c. Miriacum ipfi a Lu-
 dovico Pio datum, 556. a. a Pippino locus dictus ad-
 montem S. Michaelis, 21. c. ipfi Placitum asseritur,
 232. c. subjectum Riogilum, 194. b. Solemium datum,
 15. c. 16. a. Tabernacium restitutum, 168. c. lis de ejus
 rebus in Valle-Tellina, 487. c. donationes ei factae a
 Theodoldo comite, 337. a. & a Gisla forore Caroli M.
 339. b. ibi sepulti Theodericus Sivefis, 103. c. Carolu-
 s Martellus, 113. c. 114. a. Pippinus rex, 213. c.
 214. a. b. Bertrada regina, 264. c. varia pro eo di-
 plomata, 264. a. b. Childeberti III. 30. c. 31. a. Theo-
 doricus IV. 71. a. 75. b. Pippini regis, 214. a. Caroli
 Magni, 229. b. c. 232. a. 240. b. 295. c. 296. a. Offae
 regis, 298. c. Abbates, Amalbertus, Bertholdus,
 Chaiuo, Chardericus, Chillardus seu Helardus, 48. a.
 Chrodecharius, 47. c. Dalfinus, 30. c. 31. a. Fardulfus, 305.
 Fulradus, 149. Godobaldus, 19. b. Hilduinus senior,
 409. b. Hugo, 48. a. Ludovicus, 615. b. Magenarius,
 265. c. Odo, 372. a. Tornoaldus, 48. a. Walto, seu
 Waldo, 374. c. Wandebertus, 48. a. non Constranus,
 148. c. 149. a.
 S. Dionysii de Murno, *Mours*, prope Bellum-montem
 priorat, 548. a. 552. a.
 S. Dionysii de Vallibus seu de Valleta apud Pictones, cella
 S. Dionysio in Francia restituta, 372. a. b.
 S. Dionysii, *vide* Medelocense, Schledorfense.
 Divionense S. Benigni, S. *Benigne de Dijon*, 43. b. 95. c.
 96. a. 104. a. 200. c. 201. a. 208. a. 233. a. 365. b. 442.
 b. c. 505. b. 516. c. 617. c. 655. a. c. basilica refecta,
 & reformatio, 516. c. 517. a. b. Abbates, Apollinaris,
 365. a. Aridius, 200. c. Bobolenus, 104. a. Erlebertus
 seu Herlebertus chorepiscopus, 517. a. Erlegaudus seu
 Herlegaudus, 442. b. Godinus, 95. c. 96. a. Guillel-
 mus, 478. b. Hildebrannus, 365. a. Ingelramnus episc.
 517. b. Thanothardus, 96. a. 104. a. Waldricus seu Bal-
 dicus, 175. c.
 Dolense, *Dol*, 540. c.
 Dononienf. S. Mariae & S. Martini in Belgio, virg. 204. c.
 205. a. Abbatissa, Ragenfredus, 204. c.
 Duverense S. Petri & S. Mariae in diocesi Bituric. *Devre*,
 640. c. 641. a. Abbates, Aimericus, Afmaricus, 641. a.
 Duorum-gemellorum, *vide* Bajocense.
 Duferense S. Mariae & S. Petri, in diocesi Arausicana,
Donzere, 364. c. 400. c. 408. c. 409. a. 438. a. 617. b.
 567. c. a Saracenis eversum, 89. a. Abbates, Dexter,
 Hildegifus, Norfidus, 364. c.

E

EBERSHEIMENSE, five Novientense in Alfatia
 S. Petri & Pauli & S. Mauricii, *Ebermünster*, 392.
 b. 437. c. Abbates, Diebalduus, seu Theobaldus, Gi-
 belinus, Hartmannus, Heribaldus, Sambatius, Tale-
 mon, Ulfridus, 392. b.
 Eboracense, *York*, cathedrale, 51. a. 94. b. 97. b. 186. a.
 b. 211. b. 684. b. c. Abbates, Alfrigifus, 684. b. Wil-
 frius junior, 51. a.
 Eboriacense S. Mariae, seu Faræ-monasterium, *Faremon-
 tier*, virg. in Briegio, 625. b. pro eo praerceptum Lo-
 tharii de Gaico, 624. c. 625. a. refertur, 745. Abba-
 tissa, Bertrada, corrupte Bertranda, 625. b. Rothil-
 dis, 624. c.

Ebronienf. seu Avrionnenf. S. Mariae, *Evron*, in dice-
 cesi Cenoman. 120. b.
 Ecolifmenf. S. Eparchii, S. *Cybar d'Angoulême*, 513. c.
 514. a. Abbas, Martinus, 514. a.
 Egmondense, 116. b.
 Eiffia, *vide* Monasterium-Eiffia.
 Eikenf. virg. in diocesi Leodicensi, 102. c. 128. c. 119.
 a. 512. a. clericis cessit Masacum subinde transfatis, 129.
 a. Abbatissa, Ava, 129. a. S. Harlindis, S. Reinaldus,
 102. c.
 Eistetenf. cathedrale, *Eichstad*, 112. b. 207. a.
 Elewangenf. *Elwungen*, in diocesi Augustana, 152. b.
 c. 175. c. 204. c. 205. a. 233. a. 255. c. Abbates, Er-
 fman, 152. c. Ermanicus, 152. c. Herwlfus episc.
 Lingonum conditor, 255. c. Sindolus, 152. c. Wic-
 terpus, 255. c. modo est collegium canonicorum, 152.
 c. 205. a.
 Elienf. *Eli*, in Anglia, 39. b. 40. b.
 S. Eligii, *vide* Noviomense.
 Elaonenf. SS. Petri, Andreae & Amandi in Belgio, S.
Amand, 33. c. 263. b. c. 387. c. 473. c. 474. a. 617.
 b. S. Amandi secunda elevatio, 386. c. 387. monachis parti-
 titio bonorum a Carolo Calvo confirmata, 677. a. di-
 ploma refertur, 752. Abbates, Adalodius, Adalricus,
 387. c. Agelfredus episc. Leodic. S. Amandus, And-
 reas, Arno, seu Aquila episc. Salzburg. Gisbertus,
 episc. Noviom. 263. b. Hildericus, 667. c. Rosfridus,
 387. c.
 S. Emmerammi, *vide* Ratifponense.
 Enfionense S. Jovini, seu Marnef. S. *Fouin de Marnes*
 in diocesi Pictavenf. illo confugiunt Vertavenf. 640.
 Eoveshamenf. S. Mariae in Anglia, 27. b. 37. c. 38. a.
 b. c. 40. 47. b. Abbas, Olwardus, 38. c.
 S. Eparchii, *vide* Ecolifmenf.
 S. Eptadii, *vide* Cervidunense.
 Epternacense, five Esternacense, & Afternacense, *Eternac*,
 in agro Trevirenf. 16. b. 76. b. 115. c. 116. a. 163.
 b. 260. c. 323. a. Abbates, Albertus, seu Adelbertus,
 220. a. Beornredus, 220. a. Sigaldus, seu Sigaldus
 episc. Spoletii, 512. b. Theofridus, 115. c. Thieogaudus
 episc. Trevir. 512. b. S. Willibrodus, 76. b.
 S. Erafmi, *vide* Romanum.
 Erftimense, virg. *Erstein*, in Alfatia, 446. c.
 Etgegenfordense in Anglia, 352. c. Abbas, Edwinus, seu
 Eda conditor, *ibid.*
 Einheimense S. Mariae, ac S. Johannis-Baptistae, & S.
 Petri, seu Cella-monasterium, *Ettenheim*, in Alfatia,
 146. b. ab Etone instauratum, 200. a. Abbates, Etto
 episc. Argenterati, 146. b. Hildolfus, 200. a.
 S. Eucharit, *vide* Trevirenf.
 S. Eugeniae, *vide* Narbonense.
 S. Eulaliae, *vide* Lugdunenf.
 S. Eustachii in Palestina, 62. a.
 Exequariense S. Johannis, *vide* Caunense.
 Exonienf. S. Petri in Anglia, illic instituti canonici regu-
 laris, 183. a.

F

FABARIENSE, seu Favariense S. Mariae, *Pfeffers*,
 in pago Curienf. 78. c. 79. a. 86. c. 113. a. 546. a.
 b. Abbates, Adalbertus, seu Athalbertus, 207. b. Au-
 domarus, 79. a. b. Augustinus Stoklinus, 546. a. Baldo-
 bertus, Crespio, 79. a. b. Hatto, Johannes, 546. a. S.
 Pirminius, 79. b. Silvanus, Udalricus, Vitalis, 546.
 b. Werdo, 79. a. b.
 Fananum S. Salvatoris in Italia, 152. a. Nonantulae subj-
 citur, 158. a.
 Faræ-monasterium, *vide* Eboriacense.
 FARENSE, seu Acurianum, S. Mariae, *Farfe*, in Italia,
 44. b. c. 110. c. 111. a. 195. c. 196. a. b. 224. b. 297. c.
 357. c. 358. a. 381. a. 421. a. 424. c. 425. a. b. c. 478.
 c. 503. c. 505. c. 527. a. 647. c. 648. a. Sabinense dic-
 tum, 618. a. 647. c. monasteria ei subiecta, S. Angeli,
 196. a. Classicellenf. S. Petri, 111. a. puellare S. Geor-
 gii Reatinæ urbis, 154. b. S. Jacobi, 280. c. S. Stephani
 in finibus Teatinis, 526. c. 527. a. monasterium in
 Terentiano, 154. c. 155. a. b. varia pro eo instrumenta

297. a. b. 329. c. 330. a. Epistola Faroaldi ducis, & privilegium Johannis V. papae, referuntur, 756. * placitum Adalhardi abbatis, 410. b. placitum Caroli M. 256. b. c. 257. c. ejusdem privilegium, 232. a. b. duo placita Hildeprandi ducis, 241. a. b. aliud Hildeperii, 280. b. refertur, 713. praeceptum Ludovici Pii de revocandis servis fugitivis, 459. b. refertur, 722. praeceptum Lotharii Augusti, 618. a. placitum, 459. b. refertur, 722. aliud Romae, 526. refertur, 736. Abates, Aldipertus, seu Alpertus & Apertus, 280. b. Benedictus, 421. a. Fulcoaldus, 110. c. Guandelbertus, 195. c. Gurebertus, 196. b. Halanus, seu Alanus, 195. c. Haunepertus, 44. c. Hildericus, 647. c. Ingoaldus, 425. a. Jesue, 425. Lucerius, 110. c. Moroaldus, 296. c. Petrus episcopus Spoleti, 647. c. Probatius, 224. b. Ragnabaldus, seu Ragnibaldus, 256. c. S. Siharidus, 527. a. S. Thomas, 44. b.

S. Faronis, vide Meldense.

Faucense S. Magni, in diecesi Augustana, 255. c.

Favenniacum, seu Farinacium, in pago Vefontionensi, Favennay, 436. c.

SS. Faustini & Jovite, vide Brixienfe.

S. Felicitatis, vide Bellouense.

S. Felicitis, vide Guixalense.

Ferrariense S. Mariae & S. Petri, seu Bethlehem, *Ferrieres*, in diecesi Senonensi, 258. b. 305. a. 336. c. 357. a. 400. c. 401. a. 436. b. 526. a. 541. b. 615. b. 630. a. 633. 634. 650. c. 674. a. illic in stillicidio sepulchrum S. Aldrici episcopi Senonensis, 579. c. 580. a. monachorum religio & inopia, 634. b. c. 658. a. 669. b. cellae S. Judoci restitutionem urgent, 634. c. 650. b. c. 651. 657. c. 658. a. 669. a. b. 673. tandem obtinent, 684. c. eorum societates cum ecclesia Eboracensi, 684. b. c. Abbatem, Adalbertum, 357. a. Alcuinum, 258. b. S. Aldricum, 473. c. Buchinum, 111. c. Constantium, 305. a. Gerontium, 377. a. Ludovicum a Blanca-forti, 580. a. Lupum, 633. b. Odo, 541. b. Sigulfus, 305. a. Waldebertus, Wido, 357. a.

S. Ferreoli in Burgundia, 64. b.

S. Fidelis monasterium, 487. c.

S. Fidis, vide Conchenfe.

S. Fidis in Columbaria, prioratus, 401. c.

S. Fidis in urbe Selefiadio, prioratus, 401. c.

Figiacense, *Figenc*, apud Cadurcos, 214. b. 401. c. 402. a. b. c. ejus renovatio, 428. b. Abbatem, Aigmarus, 428. b. Anastasius, 402. a. monachi saeculari toga cucullam mutarunt, 402. c.

S. Filiberti, vide Herense.

Firmanum S. Hippolyti, 195. c. 196. a.

S. Firmi, vide Veronense.

Fiscannense, virg. nunc vitorum in Nortmannia, *Fescan*, 540. b.

Fistolenfe SS. Vincentii & Christophori in Castellis, 324. c. Abbas, Sifenandus, *ibid.*

Fitwanga, 437. b. Abbas Gozbertus, *ibid.*

Flaviacense S. Geremari, *S. Germer de Flay*, in diecesi Bellovacensi, 381. b. 485. a. 541. c. 660. a. Abbatem, S. Anfegifus, 381. b. Benignus, Gennardus, 49. b. Hincmarus postea episcopus Remensis, 483. a. 485. a. 660. a.

Flavinacense S. Petri & S. Praejecti, *Flavigni*, in diecesi Aduensi, 64. 65. a. 138. c. 139. a. 335. c. 365. a. 639. c. illic translatae reliquiae S. Praejecti, 202. a. b. Abbatem, Adalbertus, 365. a. Adrebalduus, 561. a. Alduinus, 365. a. Apollinaris, 365. a. Eigilo, seu Eigil, 335. c. Gaironus, 65. a. Magoaldus, seu Magonaldus, 64. b. 65. a. Manaffes, 139. a. Vigilius, 496. c. an Widradus? 65. a. Zacho, 365. a.

S. Florentii, vide Glonnenfe.

S. Florentini in castro cognomini, prioratus, 579. b.

SS. Florentini & Hilarii, vide Bona-vallis.

Florentiola in Italia, 104. c. 124. a.

FLORIACENSE S. Benedicti ad Ligerim, *Fleur* vel *S. Benoist sur Loire*, in diecesi Aurelianensi, 2. b. 11. b. 213. c. 217. c. 243. c. 244. a. b. 436. b. 445. c. 446. a. 464. c. 515. c. 525. c. 541. b. 584. a. 588. a. 597. b. 658. b. 661. c. illic servatur etiam nunc S. Benedicti reliquiae, 151. c. ei concessae reliquiae SS. Dionysii & Sebastiani, 516. a. Abbatem, Adalgaudus, 445. c. Boso,

516. a. Fulradus, 314. c. Iddo, 218. a. seu Ido, 151. c. Magnulfus, seu Magulfus, Medo, Radulfus, seu Rodulfus, 151. c. Rainarius, 2. b. Theodulfus episcopus Aurelianensis, 314. c.

Floriacense in territorio Divionensi, prioratus, 2. b.

Floriacense in pago Veliocassino, prioratus, 2. b.

Fontanae in diecesi Lexoviensi, 541. a.

FONTANELLENSIS SS. Petri & Pauli in diecesi Rotomagnone S. Wandregifili S. *Wandrille*, 2. b. 11. c. 28. b. 48. c. 49. a. b. 54. a. 70. a. c. 81. a. b. c. 95. c. 107. b. c. 118. a. b. 138. b. 145. c. 160. c. 162. c. 163. a. 179. b. 234. c. 286. c. 287. a. c. 364. c. 380. a. 381. a. 426. b. 540. a. 610. c. 620. c. 667. c. 677. b. illic scholae institutae, 287. c. recensio bonorum, 286. c. 287. a. languens disciplina excitata, 450. a. monasterium a S. Anfegifo restitutum, 484. b. c. 485. a. praedia assignata pro victu & vestitu monachorum, 485. a. ibi sepultus S. Anfegifus, 561. a. b. ejus loci chronographi duo, 636. c. Abbatem, S. Anfegifus, 484. b. Austrulfus, 138. a. b. Bainus, 2. a. Benignus, 48. c. Claudius de Pictavia, 561. b. Ebolus, 667. c. Eginhardus, 426. b. Fulco, 667. c. Gervoldus, 287. a. Herimbertus, 667. c. Hildbertus, seu Hiltbertus, 2. a. Hugo, 69. c. Joseph episcopus Ebroicensis invalor, 561. b. Lando, 82. c. Ludovicus, Mainardus, 667. c. Reginfridus, 107. c. Teutifidus, 92. a. Trafarus, 380. Wando, 48. c. Wido, 107. b. Widolacius, 163. a. Wittecus, 207. b.

Fontanense prioratus Luxovii, *Fontaine*, 542. c.

Fontanidum, seu Fontanecum, apud Bellovacos, 541. c. 542. a.

Foresti-cella, seu Forestenfe-monasterium, *Forest-moutier*, in diecesi Ambianensi, 473. c. 539. c. 650. a. in ea clerici saeculares, 216. b. Centulae restituitur, 333. c.

Forojulienfe, vide Aquilegenfe.

Fossatenfe S. Petri, tum S. Mauri, *S. Maur des Fossees pres Paris*, 37. b. 49. c. 213. c. 283. a. 437. c. 449. c. 450. a. 525. c. 541. c. 552. c. 553. a. 621. a. 676. a. dictum etiam S. Mariae, 422. b. a Begone comite instauratum, 422. b. c. diploma Ludovici Pii refertur, 721. inde educta colonia ad instaurandum Glannafolium, 490. a. b. quod ei subicitur, 556. c. 557. a. & subtractur, 622. b. ei Brogilli cella conceditur, 666. a. Abbatem Babelenus, 449. c. Benedictus, 449. c. Eginardus, seu Einardus & Amardus, 676. a. Elafredus, 449. c. Henarchus, 450. a. Ingelbrutus, 553. a. Optarius, Rainaldus, 450. a. Richardus, 449. c. Richarius, 450. a. Waldomarus, 49. c.

Fossense, seu Fossuense in Belgio, *Fosse*, 512. a.

S. Fragilii, Abbas, Alilius, 568. c.

Frawenmunster, virg. apud Helvetios, 486. c.

Frawenvordenfe, virg. five Chiemense, in Bajoaria, 268. a.

S. Abbatissa, Ingarda, *ibid.*

S. Fridiani, vide Lucentense.

Frisingense S. Mariae & S. Benedicti episcopale, 65. c. 66. a. 144. c.

Fritularienfe S. Petri, & S. Wigberti, *Fritzlar*, in Hassia, 93. a. 102. a. 125. c. 134. c. 135. a. 173. a. 230. a. b. 255. b. 437. b. Abbas, S. Wigbertus, 93. a.

S. Fructuosi cella, 648. b.

Fruhelinovane in Alamannia, 437. b.

FULDENSE, *Fulde*, in diecesi Moguntina, 53. c. 102. b. 131. a. 140. b. 144. c. 161. c. 172. a. b. 188. a. 192. b. c. 198. c. 199. b. 205. c. 243. a. 245. c. 246. a. 275. a. 276. a. 299. b. 315. a. b. 316. a. 320. b. 359. b. 360. a. 382. b. 416. a. 427. a. b. 437. b. 471. c. 472. a. b. c. 496. b. 522. c. 523. a. 535. c. 536. c. 564. a. 567. b. 569. c. 570. a. 580. b. c. 582. c. 597. b. c. 598. a. 602. c. 627. b. c. 632. c. 633. a. 649. b. 653. b. conditur a S. Bonifacio, 125. b. c. disciplina qualis initio fuerit, 126. a. b. ejus florens status, 140. c. 141. a. pro eo privilegium postulat S. Bonifacius a papa, 155. c. refertur, 156. c. 157. a. illic sepeliri se velle declarat S. Bonifacius, 160. c. quod & factum, 171. b. c. monachorum numerus & census quam auctus, Sturmio abbate, 193. b. c. illic scholae, 278. c. 279. 360. b. c. ingentes turbae a Ratgario excitatae, 393. c. & *segg.* libellus duplex a monachis Carolo M. portectus, 394. b. & *segg.* turbae tantisper repressae, demum in apertam

apertam seditionem erumpunt, 416. b. c. 417. b. exactorato Ratgario pax reddita, 444. a. b. alterius abbatibus electio, 444. b. c. 445. a. b. felix status sub Eigile abbate, 455. a. basilicae dedicatio, 454. a. b. coemeterii & novi claustrii aedificatio, 454. c. 455. a. hinc educta colonia in monast. Hirsaugense, 597. b. 601. c. ei parthenon Milizenfis subicitur, 268. c. 269. a. b. 352. a. & cella S. Solae, 152. c. Hunafeldenfe parthenium ab eo pendens, 496. b. Abbatem, Baugulfus, 246. a. Eigil, 444. c. & Erkembaldus, 126. b. Hadamarus, 226. b. Hatto, Bonofus dictus, 632. c. seu Hetto, 594. c. Johannes Merlavius, 126. b. Rabanus, 472. & c. Ratgarius, 279. c. S. Sturmus, 126. a.

Fulradi cella in Vofago, 180. c. 240. b.

Fulrado-villare, vide S. Hippolyti cella.

S. Fulcae, vide Tarvisenfe.

G

GAIENSE S. Mariae & SS. Petri & Pauli, in pago Wastinensi, *Giy*, prioratus sanctimonialis ab Eboriaco pendens, 625. a. 745.

Galactense, seu Galiatense S. Hilarii, *S. Ilar de Galiate*, in Italia, 141. b. Ravennati ecclesiae restituitur, 194. c. 195. a. Abbatem, Ancaufus, 194. c. S. Hilarius conditor, 141. b. Camaldulensibus cessit, 195. a.

Galliacum S. Quintini, in diecesi Albigenfi, 402. a. saeculari toga monachi cucullam mutarunt, 402. c.

S. GALLI, *S. Gal*, in diecesi Constantiensi, 31. c. 60. a. b. 131. c. 134. a. 185. b. 191. a. b. c. 197. b. c. 199. b. 256. a. 259. c. 260. a. 358. b. 360. a. 599. a. b. 606. a. 628. c. illic allatae S. Othmari reliquiae, 218. c. 219. a. monachos inter & Augiensis societates precum, 351. b. lis de Gozberto abbate electo, 423. c. 424. a. S. Galli capitula, 448. a. nova basilica, & S. Othmari transfatio, 530. c. 531. a. basilicae dedicatio, 570. a. monachi ipsi artifices, 570. b. c. monasterii ichnographica delineatio, 571. 572. status sub Grimaldo & Hartmoto abbatibus, 626. istuc accessus Marci episcopi, Scotti & Marcelli ejus nepotis, 626. c. 627. a. item Eusebii Scotii, 627. a. b. Abbatem, Bernwicus, five Pertiwicus, 604. b. Engelbertus, 599. b. Gozperus, seu Gosbertus, 530. c. Grimaldus, 625. c. proabbas Hartmatus, 626. Johannes episcopus Constantiensis, 184. a. S. Othmarus, 60. b. Ratperus, seu Ruperus, 260. a. Salomon, 261. Sidonius episcopus Constantiensis, 191. b. c. Walto, seu Waldo, 260. a. Werdo, 260. b.

S. Galli cella apud Retos, 170. b. 177. c.

Gamundense, vide Hornbacense.

Gandense S. Bavonis, *S. Baoum de Gand*, in Belgio, 453. c. 511. c. 610. b. 670. a. illic translatae reliquiae S. Amalberge virg. 224. a. Abbatem, Algifredus, 263. b. Briddo, 453. c. Eginhardus, 453. c. Rotbertus, 224. a.

Gandense S. Petri in monte Blandinio, *S. Pierre de Gand*, 453. c. istuc translatae reliquiae S. Wlmari, 28. c. quam male habitum a Carolo Martello, 54. b. Abbatem, Caestinus, 54. b. Eginhardus, 453. c. Scoranus, 54. b.

Gellonense S. Salvatoris, S. Mariae, & c. seu S. Guillelmi de Deferto, *S. Guillelm du Defert*, in diecesi Lutrenfi, 249. c. 368. c. 369. a. c. 370. a. b. 382. c. 400. c. 401. a. 403. b. c. 404. a. b. 461. c. ibi fit monachus Willelmus comes conditor, 375. b. c. Ludovici Pii ad monachos epistola, 474. b. c. 475. a. b. ejus loci monachae, 404. a. de honoribus quos ei adquisivit Willelmus conditor charta refertur, 718. Abbatem, Aliardus, Ardingus, Benedictus, Ebregerius, Gaufridus, I. Gaufridus II. Geraldus, Guinabertus, Hucerandus, Josue, five Jofe, Juliofredus I. Juliofredus II. Petronus, Petrus, Rainaldus, Raymundus, 403. c. 404. a.

Gemetice S. Mariae, seu S. Petri, *Fumieges*, in diecesi Rotomagensi, 61. a. 70. a. 82. a. 192. b. 290. b. 540. b. fabula de enervatis ibi sepultis, 313. b. possessioes ei a Pippino restituae, 589. b. c. 590. a. a Nortmannis incensum, 620. c. partitio bonorum monachis concessa, 685. c. ejus rei diploma, 754. Abbatem, Colchianus, Druetegangus, 70. a. Heribertus, 589. c. S. Hugo, 70. a. Lanarius, 286. c. Ruodulfus, 685. c. Theodericus, 643. a.

Annal. Bened. Tom. II.

SS. Geminorum, vide Lingonenfe.

S. Genesii in diecesi Nivernefi, virg. 610. c. 686. b.

S. Genesii, vide Saraziacense.

Genginbacense, vide Kengenbacense.

S. Genovefae, vide Parisiense.

S. Genulfi, vide Stradenfe.

S. Georgii, vide Calense, Colticense, Lugdunenfe, Reatinum.

S. Geremari, vide Flaviacense.

S. Gereonis, vide Colonienfe.

S. Germani, vide Autifiodorenfe, Compendienfe, Parisiense.

S. Ghifleni, vide Cellense.

S. Ghifleni cella in pago Sueffionico, 383. c.

Girwenfe S. Pauli, *Farrow*, in Anglia, 4. b. 42. c. 86. c. ad hujus loci monachos scribit Alcuinus, 310. b. Abbatem, eisdem ac Wiremuthenses, vide Wiremuthense.

Glannafolienfe S. Salvatoris, seu S. Mauri, *S. Maur sur Loire*, in diecesi Andecavensi, 287. c. 544. c. 545. a. 553. a. Casino subiectum, 277. c. 278. a. ejus eversio, 176. a. b. instauratur, 489. c. 490. subicitur monast. Foffatenfi, 556. c. 557. a. inde pulsi Foffatenfes, 612. b. quanta fide res ab Aldrico episcopo deposita a monachis servata, 621. b. c. Anowarethi donatio, 621. c. 622. a. corpus S. Mauri e tumulo elatum, 665. Caroli Calvi diploma pro eo, 674. refertur, 749. Abbatem, Gauzbertus, 490. a. Gauzlinus, Godefredus, 665. c. S. Maurus, Odo, 176. b. Theodradus, 665. c.

Glastonienfe in Anglia, *Glastenbury*, 9. b. 25. c. 47. a. 80. a. b. c. 118. a. Abbatem, Albertus, 25. c. Beadvulfus, 118. a. Beervaldus, 15. c. seu Beorvvaldus, 25. c. Britvvaldus, Coengifus, 25. c. Cumanus, 118. a. Eehfridus, 25. c. Gubanus, 118. a. Guthlacus, 118. a. Hemgifus, 15. c. Mucanus, Tictanus, Tumbertus, Waldanus, 118. a.

Glonnenfe S. Florentii Veteris, *S. Florent le Vieil*, in pago Andecavensi, 383. c. 384. a. 400. c. 490. c. 496. c. 618. b. 674. b. ejus reformatio, 339. c. pro eo praeceptum Ludovici Pii, 382. b. ejusdem privilegium, 566. b. refertur, 739. a. Nomenio in favillis redactum, 679. a. de ejus eversione rythmici versus, 753. Caroli Calvi donatio, 679. a. diploma, 752. ejusdem altera donatio, 684. c. 685. a. Abbatem, Albaldus, 384. a. Ansfaldus, 674. c. Arnulfus, 384. a. Dido, 658. b. Frobertus, 496. c. Gauzbertus, 674. c. Hecfridus, 679. b. Hilboldus, 496. c. S. Maurontus, 384. a. Rodulfus, 679. b.

S. Goaris cella, *S. Goyver*, in diecesi Trevirensi, 163. c. 290. b. 611. b. 635. c. 649. c. Abbatem Prumienfi concessa, 207. c. 208. a. nova ejus basilica dedicata, 216. a. b. in ea clerici saeculares, 216. b. illic miracula patrata, 384. b. Rector, Erpingus, 207. c.

Gordanicum, cella Anianae subiecta, 420. c.

Gorzienfe SS. Petri & Stephani, & S. Gorgonii, *Gorze*, in agro Mettensi, 146. a. 162. b. 182. c. 183. a. 406. b. 491. c. 578. b. illic sepultus Chrodegangus conditor, 209. a. illic translatae S. Gorgonii reliquiae, 208. b. c. 218. b. donationes factae ab Angilramno episcopo, 218. c. hinc educta colonia in monast. Laureshamense, 203. c. Abbatem, Druetegangus, 162. b. S. Johannes, 413. c. Optarius, 218. c. Theormarus, seu Theurmarus, 218. c. saecularibus canonicis mutavit, 146. a.

Grandivallenfe S. Mariae, *Gransfel*, seu *Munsterthal*, in diecesi Basileensi, 218. b. 687. c. Abbas, Gundaldus, 218. b.

S. Gratiae in diecesi Urgellensi, 325. c. 486. c. 648. b. Abbatem, Geila, 648. b.

Gravacum, five Graciacum, in Italia, 104. 105. a. 124. a. a. Gravar, modo congregationis Casinensis, 104. c.

Gravelenfe prope Rodigium, 100. c.

S. Gregorii, seu monasterium in Valle-Grégoriana, in Alfatia, *Munster en Gregoriana*, 146. b. 205. b. 218. a. 365. c. 437. c. 501. c. 543. a. 647. b. Confluentes dictum, 146. b. 486. c. pro eo diploma Ludovici Pii, 486. c. refertur, 724. Abbatem, Agoaldus, 146. b. Berchtaldus, 647. b. Gothefridus, 437. c. Pertholus, 526. a. Rachio episcopus Argentorati, Remigius episcopus Argentorati, Restoinus five Respinus, Uroflus, 218. a.

V V V u u

Guiniana a Sarracenis incensa, 89. a.
Gnaractense, *vide* Waractense.
S. Gailemi de Deferto, *vide* Gellonenfe.
Guixalense S. Felicis in Catalonia, 324. b.
S. Gundulfi cella in Biturigibus, S. *Gondon*, priorat. S.
Florentii Salmuriensis, 217. c.

H

HAGULSTADENSIS cathedrale in Anglia, 7. a.
15. a. 23. c. 24. b. 290. c. illic non ante seculum
duodecimum instituti canonici regulares, 290. c. Abbas,
Acca, 24. a.
Hamnaburgense a Nortmannis incensum, 663. a.
Hamnaburgense, *vide* Amanaburgense.
Hafprentense in Belgio, *Hafpres*, prioratus, 2. c. 620. c.
Heidenheimense duplex in diocesi Eistetenfi, 152. a. b.
198. c. 199. a. varia eius fortuna, 199. b. illic postea cano-
nici, 306. b. Abbates, Adelbertus, 276. c. S. Wun-
baldus, 152. a. b. Abbatissa, S. Walpurgis, 152. b.
Helenense, *vide* Hilariense.
Helmenfladense in Alamannia, 323. b.
Heratense, virg. *Erstein*, in Alsatia, 75. a. Abbatissa,
Rotundis, *ibid.*
Herdekenense in comitatu Marchensi, virg. 471. c. nunc est
collegium nobilium virginum, *ibid.*
Hereticense S. Filiberti, *Nermouier*, apud Pictones, 400.
c. 438. b. 451. c. 464. b. illic exulavit S. Adalhardus,
411. c. 412. b. & Wala eius frater, 536. c. monachorum
certu delituitur, 565. c. 587. b. iis Cunaldi cella conce-
ditur, 666. c. Abbates, Arnulfus, 384. a. Hilboldus,
496. c. an Ragoardus? 464. c.
Herfordense S. Puffinæ, virg. *Herford*, in Alamannia,
471. a. b. 664. a. Abbatissa, Adila, 471. b. Tetra,
471. b.
Herifense, virg. 664. b.
Hersfeldense in Halia, 93. a. 125. c. 172. b. 285. b. 583. c.
612. b. 663. c. eius initia, 102. a. b. illic translatum
corpus S. Wigberti, 255. b. ibi sepultus S. Lullus condi-
tor, 285. b. ecclesia renovata, 545. c. Abbates, Brunvvar-
tus, 663. c. Bonus seu Brunus, 583. c. Haimo seu
Hemmo episc. Halberstatis, 612. b.
Hellingense S. Viti in Saxonia, virg. 585. b.
Hethense in Saxonia, 418. a. 468. b. c.
Hienfe, in Anglia, 298. c. 310. a. Abbates, Adamnanus,
42. c. S. Blaitmacus, 310. a. Dunchadus, 45. a.
Hilariense S. Naboris, seu Helenense & Nova-cella, S.
Avot, olim S. Pauli & S. Hilarii, in Lotharingia, 96.
b. 146. a. 208. b. 209. a. 302. c. 303. a. 756. Abbates,
S. Fridolinus conditor, 96. b. 756. Walo, seu Walco,
303. a.
S. Hilari, *vide* Galiatense.
S. Hilarii, *vide* Carcaffense, Hilariense, Pictavenfe,
Senonenfe.
S. Hippolyti cella, seu Audaldovillare, 240. b.
S. Hippolyti cella, seu Fulrado-villare, S. *Bilt*, in Alfatia,
149. a. 180. b. 219. b.
S. Hippolyti in diocesi Patavienfi, S. *Pelten*, 130. b.
S. Hippolyti, *vide* Firmanum.
Hirfaugense S. Petri & S. Aurelii, *Hirfauge*, in diocesi
Spirensi, 330. b. 597. a. b. incoli coeptum & dedicatum,
601. c. 602. a. Abbates, Gerungus, 635. c. Liubertus,
597. b.
Hoëmburgense, virg. seu Mons S. Odiliae, *Mont sainte*
Odile, in Alfatia, 58. b. c. Abbatissa, Eugenia, Her-
radis, S. Odilia, Odilia altera, Rechiliadis, 58. c. lo-
cum occupant nunc Præmonstratenses strictioris disci-
plinæ, 58. c.
Holtzkirichenfe S. Sixti in Franconia, 315. a. b. 416. b.
Honaugense S. Michaelis monasterium Sctorum in Alfa-
ria, *Honovv*, 59. 60. a. 146. b. 392. c. ibi primum
instituti monachi Scotti, non canonici, 59. a. aliquot
abbates dicti episcopi, 59. c. pro eo quatuordecim chartæ
referuntur, 695. c. *seqq.* Abbates, Beatus, Benedictus,
sive Tubanus, Dubanus, Stephanus, 59. c. Thomas,
60. a. canonicis cessit, Argentoratum translatis, 60. a.
Hornbacense, seu Gamundienfe, S. Mariæ & S. Petri,
Hornbac, in diocesi Mettensi, 74. a. 78. c. 79. a.

189. a. b. c. 380. c. illic obit S. Pirminius, 188. b. c.
Abbates, Amalardus seu Amalhart, 189. b. Jacob, 184.
a. 189. b. S. Pirminius, 78. c. Wirundus, 189. b. non
Dodo, 212. c.
Horreenfe prope Treviros S. Mariæ, virg. *Oeren*, 194. c.
229. b. Abbatissa, Irmiua, 172. c.
Hrodnacenfe cella, 565. b.
S. Hucberti *vide* Andaginenfe.
Hunnafeldenfe S. Crucis, virg. a Fulda pendens, 496. b.

I

JACONI monasterium Farfa donatum, 280. c.
S. Jacobi, *vide* Compofellanum.
S. Jacobi fratris Domini, *vide* Rura.
Iciodorensis in pago Arveruico, *Iffoire*, 204. a.
Jerusalem, *vide* Resbacense.
S. Illidii, *vide* Arvernenfe.
Ilminense, *Ilminster*, in Bajoaria, 130. a. b. c. Abbas, Uto,
five Audo, seu Otto, 225. c. cessit canonicis secularibus
postea Monachium translatis, 130. b.
Indense S. Cornelii, *Inde*, prope Aquisgranum, 249. c.
413. c. 414. a. 459. c. 460. c. 461. c. 465. a. c. 542. c. 565. b.
illic egrotat Benedictus abbas, 460. a. obit & sepeli ur,
461. b. monachorum epistola ad Anianenses de commu-
nis parentis obitu, 461. c. 462. Abbates, Adalongus,
463. c. S. Benedictus, 413. c. Wicardus, 463. c.
Insula-Barbara S. Andree & S. Martini, *L'Isle-Barbe*, pro-
pe Lugdunum, 11. c. 334. b. 336. b. 428. a. 461. c.
a Sarracenis eversa, 89. a. reparatur, 335. c. 336. a.
b. c. abbas ecclesiam Lugdunensem regerat sede vacante,
336. b. illic olim insignis bibliotheca, 336. c. Abbates,
Ambrosius, 336. b. Bartholomæus, 337. a. S. Bene-
dictus Anian. 336. b. Campio potius vicarius, 337. a.
Licinius, Maximinus, 336. b.
Insulanense, *vide* Augienfe.
Insulense apud Bellovacos, 541. c. 542. a.
Interamnenfe, virg. *Entrames*, apud Cenomannos, 586. a.
nunc priorat. *ibid.*
Interavuda, *vide* Beverlacense.
S. Johannis de Rupe apud Aragonos, 562. c. 563. a. Abba-
tes, Atilus, Transfricus, 563. a.
S. Johannis in pago Andecavensi, 685. a.
S. Johannis in Palestina, 62. a.
S. Johannis, *vide* Ejuense, Exequariense, Oriolenfe,
Reomaense, Senonenfe.
S. Johannis-Baptistæ, *vide* Angeriense, Corbeienfe, Lau-
dunense, Mons-Olivi.
S. Johannis Evangelistæ, *vide* Beverlacense.
Jonanis monasterium apud Cadurcos, 402. a. b.
Iouenense S. Petri in pago Senonico, 32. b.
Jotrenfe, virg. *Jouarre*, in diocesi Meldensi, illi concessæ
S. Potentiani reliquiæ, 676. c. 677. a. 751. Abbatissa,
Hermentrudis, 676. c.
S. Jovini, *vide* Enfionense.
S. Judoci Cella, seu Cella-Maritima, seu Wicus, S. *Joffe*,
in diocesi Ambian. 305. a. 338. b. 346. c. 347. a. eius
restitutionem urgent Ferratienses, 634. c. 650. b. c. 651.
657. c. 658. a. 669. a. b. 673. c. tandem obtinent, 684.
b. c. a Nortmannis vastata, 651. b. præpositi, Alcuinus,
305. a. 321. c. Warembaldus, 367. c.
S. Juliae, *vide* Brixienfe.
S. Juliani, *vide* Cenomannenfe, Cornelianum, Samonenfe,
Juncellenfe, *vide* Lunatenfe.
S. Juniani, *vide* Comodoliacense, Nobiliacense.

K

KENGENBACENSE seu Genginbacense, 78. b.
Abbates, Alfra, Emilo, Germund. *ibid.*

L

LETANTIUM-LOCUS, *vide* Blidenstafense.
Lætiense, *vide* Lefciense.
S. Lamberti, seu S. Landeberti, *vide* Leodicense, Lef-
ciense.
Landvenecense S. Winwaloci, S. *Guinolé de Landvenec*

in Britannia minori, 446. b. Abbas, Marmonocus,
ibid.
Lateranense, 56. b. 85. b.
Laubiense, *Laules*, in diocesi Cameracensi, 103. a. b.
118. a. 350. c. 484. b. 542. c. 607. b. Abbates qui-
dam episcopi, 33. b. 59. c. Abbates, Anfo, 103. a. Eg-
gardus, 484. b. S. Ermino, 33. b. c. Folquinius, 23. b.
Fulradus, 350. c. Harbertus, 607. b. Hildricus, Ram-
nericus, 350. c. Theoduinus, 103. a. S. Theodulfus,
S. Ulfmarus, 33. b.
Lauconense priorat. lis de eo, 294. c.
Laudense S. Petri, apud Infubres, S. *Pierre de Lodi*, 546.
b. Abbas, Liutprandus, *ibid.* unitum modo Romano
Germanorum collegio, *ibid.*
Laudunense S. Mariæ & S. Johannis, virg. S. *Jean de Laon*,
290. b. 527. c. 529. c. Abbatissa, Anstrudis, 21. b. 692.
col. 1.
S. Launomari, *vide* Curbionense.
Laura S. Sabæ, five Magnum monasterium, 62. a.
S. Laurentii in Septimania, *vide* S. Aniani.
S. Laurentii, *vide* Bauricense, Citonenfe, Venetum.
S. Laurentii de Cabrerissa, S. *Laurent de Cabrerisse*, in
pago Narbonensi, 439. a. 648. a. Abbas, Sunifredus,
648. a. nunc penitus extinctum, 251. c.
S. Laurentii de Casulis, prior. Monachæ Narbon, 251. c.
Laureshamense, seu Laurishamense S. Petri & S. Nazarii,
Lauresheim, seu *Lorch*, in diocesi Wormatiensi, 146.
b. 220. b. 222. c. 234. c. 235. a. 243. b. 270. b. 290.
b. 374. b. 427. a. 436. c. 453. c. 454. a. 602. b. ejus
initia, 203. a. b. c. basilicæ dedicatio, 228. b. c. illic
translatæ S. Nazarii reliquiæ, 208. b. c. Abbates, Ada-
longus, 374. b. & c. Gundelandus, 203. c. Helmericus,
five Olimiacus, 270. a. Kichbodo, 270. b. Samuel
episc. Wormatiæ, 602. b.
Lebrahenfe S. Alexandri in Alfatia, S. *Alexandre de Le-*
brauvv, 149. a. 180. b. 269. b. c. 270. a. modo unitum
primariæ ecclesiæ Nancianæ, 269. c.
Leigereuse, seu Legereuse, *Leyre*, apud Navarræos, 680.
b. 681. b. Abbas, Fortunius, 568. c.
Lemaufense, *Limours*, in pago Stampensi, Parisienfi S.
Germani asseritur, 5. b.
Lemovicense S. Augustini, S. *Augustin de Limoges*, 403. a.
Lemovicense S. Mariæ de Regula, virg. 401. a. 402. c.
403. a. 438. c. Abbatissa, Guatrada, 402. c.
Lemovicense S. Martini, 403. a.
Lemovicense S. Martialis, 371. c. 372. a. 517. c. canonici
sunt monachi, 675. a. Abbas, Dodo, 675. a.
S. Leodegarii, *vide* Campellenfe, Lucerenfe, Murba-
cense.
Leodicense, S. Lamberti cathedrale, 441. a.
Leonense S. Benedicti & SS. Vitalis & Martialis in Italia,
195. c. Abbates, Badulfus, Hermoldus, 195. c. solo
æquatum a Conrado imperatore, *ibid.*
Leonense S. Maglorii, *Leon*, in Britannia minori, 685. b.
S. Leonis, *vide* Arremarenfe.
Leonis monasterium, 195. c. Abbas, Magus, *ibid.*
Lefciense, seu Lætiense S. Landeberti, *L'effes*, in Han-
nonia, 299. a. ejus origo, 204. b. c. Abbates, Ludovicus
Blosius, 299. a. Guntradius, 204. c.
Leuconense S. Walarici, S. *Valery sur Somme*, in diocesi
Ambianensi, 529. c. 540. b.
S. Leutfredi, *vide* Madriacense.
Lezatense S. Antonii, in comitatu Fuxenfi, 438. c. 617.
a. Abbas, Afuarus, *ibid.*
Lindawienfe S. Mariæ, virg. *Lindawv*, ad lacum Potami-
cum, ejus primariæ tabulæ examinantur, 604. c. 605.
a. b. ejus origo & situs asseritur, 605. c. 606. nunc est
nobilium canonicarum, 604. c.
Lindisfarnefe primum S. Petri, cathedrale, in Anglia, 25.
c. 26. b. 104. b. a Danis directum, 308. c. 309. a. b.
Lindisfarnefe secundum S. Petri, 44. b. 81. b. conditur
ab Eandmundo, 25. c. 26. a. b. Abbates, Alduinus,
Eandmundo conditor, Eorpuinus, Sigbaldus, Sigwin-
us, Wlfigus, 26.
Lingonenfe, *Langres*, SS. Geminorum, 46. c. nunc est
canonicorum regularium, *ibid.*
Lirinenfe, S. *Honorat de Lirin*, in Provincia, 232. a.
b. 272. a. 333. c. 334. b. 413. a. 464. c. 517. c. ingens

monachorum cædes, 89. a. Abbates, S. Amandus,
89. b. Leotmundus, 517. c. S. Porcarius, Silvanus,
89. b.
Lifbomenfe, virg. in Germania, 471. c. Abbatissa, Ro-
chwindis, *ibid.*
Locogiaccense, *Ligugé en Poitou*, 92. a. Abbas, Urfinus,
92. a.
Logienfe, virg. in diocesi Rotomag. ad Sequanam, 70.
c. 540. b. destructum, 540. b.
Longilegium seu Lonlaum, *Lonlai*, in diocesi Cenoman,
540. b.
Longogilum, 540. b.
Lorvain, ignotum, 438. a.
Luccense S. Fridiani, S. *Fridien de Luques*, 141. b. 170. b.
Luccense S. Michaelis, 40. b. 141. b. Abbas, Ratchis,
40. b.
Luccense S. Petri, 40. b. 141. b.
Lucerenfe seu Lucernenfe S. Mauricii & S. Leodegarii,
apud Helvetios, 599. c. Abbates, Alvicus, Wighardus,
ibid.
S. Luciani, *vide* Bellovacense.
Luciariæ monasterium, 77. b. 617. b.
Lugdunenfe S. Eulalie seu S. Georgii, virg. 337. a.
Lugdunenfe S. Petri, virg. 337. a. illic S. Bonus sepul-
ta donatus, 22. c. Abbatissa, Deidona, 337. a. Dida,
23. a.
Lumberienfe, *Lumbéz*, 306. c. 307. a. conversum in ca-
thedralem ecclesiam, *ibid.*
Lunelacense, *vide* Manfense.
Lunatenfe S. Petri in diocesi Agathensi, alias Juncellenfe,
438. c. Abbas, Johannes, 463. c.
S. Lupi, *vide* Noviomense, Senonenfe, Trecentfe.
Lurenfe in diocesi Vefontionenfi, *Lure*, 437. c.
Luxoviense, *Luxeuil*, in Volago, 175. b. 232. a. b.
268. a. 295. a. b. 363. a. 442. a. 484. c. 510. a. 542.
c. 561. b. c. monachi cum abbate a Sarracenis casti;
89. a. Abbates, Andreas, 271. a. S. Ansegius, 442.
a. & c. Ayribaudus, Buoso, 295. a. Dadirus, 442.
a. Dorro, seu Dodo, 295. a. Drogo episc. Mettensis;
561. b. Gayleubus, Grimoaldus, 295. a. Mellinus, 89.
a. Sikelmus, Trudoaldus, 295. a.

M

MACHSBAH, virg. in Germania, 511. a.
Madriacense, seu Crucis, five Crucis Sancti Ando-
ni, Crucis Heronici, demum Crucis-Sancti Leutfredi,
la Croix S. Leutfroy, in diocesi Ebroicensi, 107. a. b.
436. b. 541. a. c. Abbates, Hunbaldus, S. Leutfredus,
Purchartus, 107. a. b.
Magaverenfe S. Martini, priorat. *Mèvre*, apud *Æduos*,
639. c.
S. Maglorii, *vide* Leonense.
S. Magni, *vide* Faucenfe.
Magnum monasterium, *vide* Laura S. Sabæ.
Magnus locus S. Sebastiani apud Arvernos, *Manlieu*, 400.
c. 446. a. monachi S. Sebastiani reliquias a Sancti Me-
dardentibus expetunt, 515. a. b. Abbates, Adciplius,
23. a. Heimo, 446. a.
Maimacum, *Maimac*, apud Lemovices, 272. b.
Maildunense, *vide* Malmesburienfe.
Majus-monasterium, *vide* Tuonenfe.
Mala monasterium, 542. a.
Malardus-vallis, 542. a.
Malbodium, *vide* Melbodium.
Malmesburienfe in Anglia, Abbates, S. Aldhelmus, 6.
c. Athalardus, 291. b.
Malmundariense SS. Petri & Pauli, *Malmedy*, in Ardienn-
na silva, 365. c. 366. a. 507. b. c. 661. c. Abbates, in-
dem ac Siabulenses, *vide* Siabulense.
Manlea, five Lunæ-lacus, S. Petri & S. Michaelis, in dice-
cesi Saltzburgerifi, 112. a. 225. c. 436. c. Abbates, Hen-
ricus, five Hunricus, 113. a. Lambartus, 436. c. Op-
portunus, 225. b.
Mantus-Astili S. Stephani, in diocesi nunc Appamienfi
439. b. ejus initia, 440. a. Abbates, Azzenarius, Ca-
laltus, *ibid.*
Maafus-Corbonis, *vide* Arremarenfe.

S. Marcelli, *vide* Cabilonenſe.
 S. Marcellini & Petri, *vide* Bona-vallis.
 S. Marci, *vide* Spoletanum.
 Marciacenſe, *Marchiennes*, in Belgio, 263. c.
 Marciacenſe apud Cadurcos, 214. b. 402. c.
 Marconneſe, virg. apud Atrebatas, 11. a. b.
 S. Marculfi, *vide* Corbiniacum.
 S. Mariae in pago Carcaſſenſi, priorat. 648. a.
 S. Mariae cella in pago Lomenſi ad Moſam, 201. c.
 S. Mariae de Pace, & de Sanha, *vide* Sorcinium.
 S. Mariae de Scrinioſi, virg. 683. b.
 S. Mariae, *vide* Aduenſe, Aguilarenſe, Alaonenſe, Alciacenſe, Amerienſe, Ananienſe, Andelagenſe, Apiniamicum, Aquilegenſe, Argentogilenſe, Arulenſe, Afchaugienſe, Audomaropolitanum, Augienſe, Babinchovenſe, Baulenſe, Beneventanum, Caledonenſe, Calogenſe, Campidonenſe, Candorenſe, Caprarienſe, Cella-maritima in Anglia, Cenomannenſe, Cateclarenſe, Dononenſe, Doverenſe, Duferenſe, Eboriacenſe, Ebronienſe, Eoeshamenſe, Einheimenſe, Fabarienſe, Farfenſe, Ferrarienſe, Friſingenſe, Gaicenſe, Gellonenſe, Grandivallenſe, Hornbacenſe, Laudunenſe, Lemovicenſe, Lindavienſe, Maricolenſe, Maſſilienſe, Melbodium, Melredenſe, Monasterium in Cingla, Monasterium Villare, Murbacenſe, Nigellenſe, Nobiliacenſe, Obonenſe, Orbionenſe, Ovarrenſe, Oxonienſe, Parmenſe, Placitium, Plumbariola, Redenſe, Romanum, Salonenſe, Senonienſe, Simorrenſe, Stradenſe, Swarzenſe, Terentianum, Ticinenſe, Tinenſe, Tololanum, Veronenſe, Werthinenſe.
 Mariacenſe apud Pictones, 308. b. 532. b. c. Abbates, Dadenus, Godolenus, 532. c. redactum in cellam Abbatie Nobiliacenſis, 532. c.
 S. Marii, *vide* Bodanenſe.
 S. Mariae, vel S. Silveſtri in territorio Firmano, 421. a.
 Maricolenſe S. Mariae & S. Petri & Pauli, *Maroilles*, in Hannonia, 15. c. 148. c. 569. a. b. Abbates, Hormungus, 15. c. S. Humbertus, Rodinus, 569. a.
 Maronenſe, *vide* Enſonenſe.
 S. Martialis, *vide* Lemovicenſe.
 S. Martini in pago Carcaſſenſi cella Montis-Olivi, 420. c.
 S. Martini cella monaſt. Sudeſenſis, 364. b.
 S. Martini cella monaſt. Caledon. 29. a.
 S. Martini, *vide* Aduenſe, Bevelacenſe, Boranum, Cellenſe, Curbionenſe, Dononienſe, Inſula-Barbara, Magaverenſe, Maſciacenſe, Mauri-monasterium, Mettenſe, Romanum, Saviniacenſe, Trajectenſe ad Rhenum, Turonenſe, Woromboltenſe.
 Maſciacenſe S. Martini, *Maſſay*, in Biturigibus, 108. a. 438. c. 461. c. a. S. Benedicto Anian, reformatum, 356. b. Abbas, Abbo, 668. c.
 Maſonis monasterium, virginum, *Maſmunſter*, 58. c. 78. a.
 Maſſilienſe S. Cyrici, virg. ſanctimoniales quadraginta nam ſibi praeciderunt, ne ſuae pudicitiae vis inferretur, 90. c. Abbatiffa, Eufebia, *ibid.* Tilliſiola, 91. a.
 Maſſilienſe S. Mariae & S. Victoris, *S. Victor de Marſailles*, 90. c. inſigne pro eo placitum Caroli Magni, 252. a. b. Abbas, Magnus, 252. a.
 Mathacenſe, ſeu Maſcenſe in dioceſſi Patavienſi, 437. c.
 S. Mauri, *vide* Foſſatenſe, Glannaſolienſe.
 Mauri-monasterium S. Petri & Pauli & S. Martini, ſive Cella-Leopardi, *Maumunſter*, in Alſatia, 74. b. 78. c. 437. c. 461. c. 543. a. a. S. Benedicto Anian, reformatum, 413. c. ejus inſtauratio, 517. c. 518. a. Abbates, Alexander, Andreas, Celfus, Conradus, an Harticus epifcopus, 518. a. Leobardus, Maurus, 74. b. Petrus, Philippus, Theodericus, Wendelinus, 518. a.
 Mauriacenſe, ſeu Noviacenſe, S. Petri, *Mauriac*, apud Arvernos, 478. a.
 S. Mauricii monasterium, 276. b.
 S. Mauricii, *vide* Agaunum, Alahenſe, Ebersheimenſe, Lucierenſe.
 Mauzacum, ſeu Mauziacum S. Petri & S. Capraſii, *Mauzac*, apud Arvernos, 203. c. 204. a. b. 438. c. Abbates, Euterius, 204. b. Lanfridus, 203. c.
 S. Maxenti, *S. Maixent*, apud Pictones, 400. c. 420. c. 438. b. 512. b. c. inſtauratum, 562. b. Abbates, Abbo,

562. a. b. Audulfus, Reinardus, Tetbertus, 512. c.
 S. Maximiliani cella in Bajoaria, 178. b. c.
 S. Maximini, *vide* Miciacenſe, Senonenſe, Trevirenſe.
 S. Medardi cella ad Rhenum, 201. c. 706. col. 2.
 S. Medardi, *vide* Sueſſionenſe.
 Medelocenſe, ſeu Mediolacenſe S. Dionyſii, *Medeloc*, ſeu *Mithlac*, in dioceſſi Trevirenſi, 194. b. 340. c. ibi ſepelitur S. Liutwinus conditor, 34. b. feminarium quoddam unde aſſumpti epifcopi Trevir. 372. c. 414. c. Abbates, an Fortunatus? 340. c. 415. b. Hetti epifc. Trevir. 340. c. Nithadus, 34. b. Oricus, 194. b. Richbodus poſtea epifc. Trevir. 235. c. an Weomadus? 163. b. Walo, ſeu Wiſo epifc. Trevir. 372. c.
 Medenſe, virg. in agro Mediolanenſi, 236. c. Abbatiffa, Befuria, Catharina Sicca, 236. c.
 Medeshamſtedenſe, ſeu Petroburgenſe in Anglia, 39. b. Abbates, Benna, 311. a. Celredus, 380. b. Egbaldus, 47. b.
 Medianum monasterium, *Moyen-moutier*, in Voſago, 17. a. b. 18. b. 178. c. 277. a. 340. a. b. c. 414. c. 415. a. b. 491. b. abbatem inter & monachos lis de portione reddituum, 414. c. 415. a. b. Abbates, Adelbertus, 17. c. Bencolinus, 18. b. Fortunatus patriarcha, 340. a. b. c. S. Hildulfus, 17. Humbertus, 340. c. Hyacinthus Allior, 18. b. Iſmundus, 340. c. Leubaldus, 17. b. Madalvinus, 178. c. Pipinus, 340. c. Regimbertus, ſive Raimbertus, 17. Reginardus, 340. c. Sundrabetus, 178. c. Theodericus, Walo, 340. c.
 Mediolanenſe, ſeu Ambroſiana baſilica, 292. c. 293. a. b. 373. b. 445. c. 546. c. 547. a. 572. c. 573. a. traditur monachis Benedictinis, 270. b. c. ejus eximii operis altare, 547. a. Abbates, Andreas, 573. a. Arigaufus, 373. b. Benedictus, 270. b. Gaudenus, 546. c. Petrus, 573. a. locum occupant nunc canonici ſeculares & Cifterciyenſes monachi, 270. c.
 Mediolanenſe S. Vincentii, 546. c. 547. a. Abbas, Gaudenus, 546. c.
 S. Melanii, *vide* Redonenſe.
 Melbodium S. Mariae, virg. *Maubeuge*, in Hannonia, 542. c.
 Meldenſe S. Crucis, ſeu S. Faronis, *S. Faron de Meaux*, 207. a. 226. b. 436. b. 541. c. 581. a. peregrinum quoddam diverſorium, 7. c. hinc elucta colonia Prumiennium monachorum, 202. a. illi duae abbatie ſubjectae, 377. b. illo ſe recipit Orgerius famoſus praetator cum Benedicto committone, 377. horum praetorum maſoleum illic viſitur, 377. b. *Ch. ſeqq.* ibi etiam monachum induit Orgerius alter, Carmentiaci dynaſta, 377. c. illic ſanatus Lupus abbas Ferrar. 581. c. 582. a. Abbates, Adalgarius, 671. c. Fulcoaldus, 377. c. Galfridus, 377. c.
 Meldenſe S. Sanctini, 483. a. Abbas, Wandelmarus, *ibid.*
 Meldradium, 511. c.
 Melredenſe, ſeu Meleretenſe S. Mariae & S. Germani Autifiodor, nunc abſolute Monasterium, *Moutier*, S. Germano Autifiodor. ſubjectum, 63. b. c. 437. c. 542. a.
 Mellicenſe in Auſtria, 523. c.
 Melundenſe S. Petri, *S. Pierre de Molme*, in pago Tornodorenſi, 443. a. b. 543. a. precaria Bertefredi abbatis referitur, 722. Abbates, Bertefredus, Eppelenus, Jonas, 443. a. b.
 S. Memmii, *vide* Catalaunenſe.
 Menatenſe, *Menat*, apud Arvernos, 58. a. 400. c. 438. c. 461. c. a. S. Benedicto Anian, reformatum, 356. a. Abbates, Andoarius, 356. a. S. Menclus, Savinianus, 58. a.
 Meppienſis cella, 565. c. nunc eſt praemunitum opidum in dioceſſi Monasterienſi, *ibid.*
 Merbecenſe in Belgio, 3. a. nunc parochialis & collegiata eccleſia, *ibid.*
 Metamenſe, ſeu Metenſe S. Michaelis, *Metten*, in dioceſſi Patavienſi, 305. a. b. 438. a. 599. b. Abbates, Emicho, Nithardus, Opportunus, Uto, Wolframus, 305. b.
 Metrenſe S. Arnulfi, ſeu S. Petri, *S. Arnoul de Metz*, 43. c. 44. a. 50. a. 74. b. 533. 594. b. charta Hugonis pro eo referitur, 695. ibi humata Hildegardis regina, 265.

265. a. b. c. & regiae virgines, 265. c. pro eo diploma Caroli M. 265. illic maſoleum Ludovici Pii, 612. c. Abbas, Liubertus, ſeu Leubertus, 43. c.
 Mettenſe S. Petri, ſeu S. Glodeſindis, *S. Gloſinde*, virg. 533.
 Mettenſe S. Petri, virg. 264. a. Abbatiffa, Euphemia, 216. c.
 Mettenſe S. Martini, 625. c. Abbas, Sigilaus, *ibid.*
 Mettenſe S. Symphoriani, 96. b.
 S. Michaelis ad Maſupiam, Caſtelio, & Vetus-monasterium dictum, *Vieux-moutier*, in dioceſſi Viridunenſi, 21. b. 22. a. 222. c. 223. a. 427. c. 437. a. litterae Wolfoldi referuntur, 691. ad ripam Moſae transferuntur, 452. b. c. ibi tamen ſepulti monachi novi monasterii *ibid.* Abbates, Hermengaudus epifc. 222. c. Joſeph, 453. b. Manegaudus, 2. a. Nanterus, 21. c. Ogericus, Sicco, 22. b. Smaragdus, 452. b.
 S. Michaelis ad Moſam, *S. Michel*, in dioceſſi Viridunenſi, 453. b. 636. a. conditur, 452. b. c. ibi florent cum pietate ſtudia, 453. a. Abbates, Hadegeudus, Hainamulus, Hildoinus, Smaragdus, Stephanus epifc. Tungronſis, 453. b. Henricus Henezo, 21. b.
 S. Michaelis in monte Gargano, 20. c. 21. a. modo canonicorum, 21. a. Abbas, Benignatus, *ibid.*
 S. Michaelis in Periculo-maris, ſeu in monte Tumba, *Mont-S. Michel*, 19. c. 20. 437. a.
 S. Michaelis prope Caſinum, 51. c.
 S. Michaelis de Petroſa in Hiſpania, virg. 196. b. Abbatiffa, Bella, 196. b. modo monachorum cella, 196. c.
 S. Michaelis de Piſciano, *vide* Aufcienſe.
 S. Michaelis in pago Veſontino, 437. a.
 S. Michaelis, *vide* Honaugienſe, Lucenſe, Manſenſe, Metamenſe, Murbacenſe, Ordorſenſe, Placentinum, Tabulatenſe, Terentianum.
 Michlenſatenſe, cella Laureſhamo tradita, 427. a. 453. c. 511. a.
 Miciacenſe S. Maximini, *S. Meſmin de Mici près d'Orléans*, 250. c. 420. b. 461. c. 493. 494. a. 642. a. 643. b. c. ejus etymon non a mitate deducitur, 335. b. reparatur, 334. c. 335. a. b. pro eo diploma Ludovici Pii, 588. b. Abbates, Dructefindus, 420. b. Hericicus, ſive Henricus, 592. a.
 Mildunenſe S. Petri, *S. Pere de Melun*, 543. a.
 Milizenſe, virg. 268. c. 269. a. b. Faldæ ſubjectum, 352. a. Abbatiffa, Emhildis conditrix, 268. c.
 S. Modesti, *vide* Beneventanum.
 Moguntinum S. Albani, 313. c. 314. a. 500. c. 502. a. 582. b. 672. b. ibi ſepulta regina Faſtrada, 313. c. 314. a. illo translata corpora S. Severi, & c. 583. a. b. in collegium canonicorum demigravit, 314. a.
 Moguntinum, virg. 97. a. Abbatiffa, S. Bilchildis, 97. a.
 Moſiacenſe, ſeu Muſciacenſe, S. Petri & Pauli, *Moſiac*, apud Cadurcos, 400. c. 402. c. 438. c. charta Aguarini epifc. Cadurenſis pro eo, 167. a. b. c. Abbates, Amaranus, Clodorus, Deodatus, Dido, Edaranus, Ermenius ſeu Hermeianus, Remedius, Retroaldus, Witardus, 267. c. 268. a.
 Monasterienſe, *Munſter*, 323. b.
 Monasterium S. Auſtrebertae, virg. *ſainte Auſtreberte de Montreuil*, in dioceſſi Ambianenſi, 11. b.
 Monasterium prope Sagium, virg. 202. b. c. Abbatiffa, S. Opportuna, *ibid.*
 Monasterium S. Salvii, *Montreuil*, in dioceſſi Ambianenſi, 11. b. 542. a.
 Monasterium, *Moutier*, prioratus, *vide* Melredenſe.
 Monasterium a Perideo epifc. Comenſi conſtructum, 644. c.
 Monasterium in Anglia ab Erkonvaldo conditum, 12. c.
 Monasterium in inſula Radis, 128. a.
 Monasterium ad fontes Timavi, 534. c.
 Monasterium ad oſtium Dori fluminis, 308. c. 310. b.
 Monasterium in monte Sinai, 179. a.
 Monasterium in monte Thabor, 62. a.
 Monasterium in pago Namnetenſi, 480. c. 481. a.
 Monasterium in Cellis, virg. 417. b.
 Monasterium in Cingla S. Mariae, virg. in Italia, 147. a. 277. c. Abbatiffa, Gariperga, Gauſanis, Pancrituda, 147. a.
 Monasterium-Eiffelae, *Munſter-Eiffel*, in dioceſſi Colo-

nenſi, 584. c.
 Monasterium S. Theofredi, ſeu Calmeliacenſe, *Monſtier S. Chafre*, apud Vellavos, 90. a. 400. c. 420. a. 667. a. Abbates, Boſo, Drect annus ſeu Dructerannus, Galterius, 420. Roſtagus, 667. a. S. Savinianus, S. Theofredus, 90. a.
 Monasterium-Villare S. Mariae, virg. *Mont-Villiers*, in dioceſſi Rotomag. 540. b.
 Monialium-monasterium, *vide* Wormaticenſe.
 Mons-major prope Arelate, 100. c.
 Mons S. Mariae prope Wirzburgum, 149. c. 150. a.
 Mons-Olivi, *Montelion*, ſeu S. Joannis-Baptiſtae de Caſtro-Malaſti in dioceſſi Carcaſſenſi, 251. b. 410. c. 439. a. 517. b. 568. b. 617. c. Abbates, Ol mundus conditor, 251. b. Rainulfus, 617. c. Richimirus, 568. b. Wilafiedus, 517. b.
 Mons-Serratus, loci deſcriptio, 497. B. Maria quando illic coli coepta, 497. c. 498. a.
 Mons S. Winnoci, ſeu Woromboltenſe, *Berg S. winock*, in Morinorum & Flandriae conſinio, 50. b. 670. a. Abbas, S. Winnocus, 50. b.
 Montenſe in Hannonia, *vide* Caſtilocenſe.
 Murbacenſe, *vide* Murbacenſe.
 Morſellenſe, virg. in Belgio, 3. a.
 Moſacenſe, in provincia Foro-Julienſi, 534. c.
 Murbacenſe S. Mariae, S. Michaelis, S. Petri & Pauli, S. Leodegarii, *Murbac*, in Alſatia, 58. c. 76. c. 77. a. 86. c. 113. a. 200. b. 306. b. 542. c. 599. c. appellatum Vivarium-peregrinorum, 77. a. b. 617. b. cur S. Leodegario dicatur, 77. b. Theoderici Calenſis pro eo praecceptum referunt, 700. Charta Ebehardi, 701. Widegerni pro eo privilegium, 702. ad monachos ſcribit Aleutius, 321. b. c. Abbates, Amicho, 200. b. Baldebertus, 207. a. Gerholus epifc. Eiftetenſis, 306. b. Guntramus, 230. a. Haribertus ſeu Herbertus, 212. c. S. Pirminius, 78. a. Romanus, 200. b. Sigimarus, 77. c. ſeu Sigimiar. 200. b. Sigimundus, 230. a. Simperus ſeu Sinbertus poſtea epifc. Auguſtanus, 230. a.
 Murenſe apud Helvetios, 546. a.
 Murhartenſe in pago Wirtembergenſi, 417. c. Abbas, Waldericus, *ibid.*
 Muſciacenſe, *vide* Moſiacenſe.

N

S. NABORIS, *vide* Hilariacenſe.
 Nantenſe, *Nant*, in pago Vabrenſi, 213. b. Abbas, Raymundus, 403. c.
 Nantuacenſe S. Petri in pago Lugdunenſi, *Nantua*, 168. c. 184. a. 437. a. 447. b. c. 448. a. Abbates, Adalramnus I. epifc. Maſconenſis, 447. b. Adalramnus II. Aurelianus epifc. Lugdunenſis, Bertramnus, 448. a. Ermodus, 184. b. ſeu Ermoldus, 447. c. Fulgerius, 448. a. Godelladus, 168. c. Guiffardus, 447. c. Petrus, Syagrius, 168. c. Tero, 184. b.
 Narbonenſe S. Eugeniae, 439. a. Fonti-frigido unitum, 439. a.
 Narbonenſe S. Pauli epifcopi, 648. b.
 Navenſe, *vide* Bituricenſe.
 S. Nazarii, *vide* Beneventanum, Laureſhamenſe.
 Nazaruda in Alamannia, ignotum, 437. b.
 Neuhauſenſe, *vide* Wormaticenſe.
 Neufadienſe in Franconia, 314. c. 315. a. Abbas, Mena gaudius, 315. a.
 S. Nicaſii, *vide* Remenſe.
 S. Nicetii, *vide* Viennenſe.
 Nidroborgenſe S. Crucis, virg. in dioceſſi Patavienſi, 112. a.
 Nigellenſe apud Tricaffes, S. Mariae & S. Petri, *Nefſella-Repoffe*, 436. b. 624. b. c. Abbates, Adclardus, 624. c. Geraus, 207. b. Sigoaldus, 624. b.
 Nobiliacenſe S. Mariae & S. Juniani apud Pictones, *Noaille*, 239. c. 400. c. ejus inſtauratio, 307. b. c. 308. a. b. illic translatum S. Juniani corpus, 532. Ludovici Pii praecceptum referunt, 715. placitum de cella Jaciaco, 716. Abbates, Abbomierus, Chrocelmus, 307. c. Godolenus, 532. b. Hermenbertus, 308. a. Nermalus, 532. b.
 Nobiliacenſe S. Vedasti, *vide* Atrebatenſe.

X X X X X

Nonantula SS. Petri & Pauli & S. Silvestri, in Italia, 157. c. 158. a. 256. a. 258. a. 409. a. 465. c. 531. a. 600. b. Abbat, Anfridus, 465. c. S. Anselmus conditor, 157. Leopardus, 465. c. Petrus, 365. c. Ratperus, Rotchildus, 600. b.
 Nova-cella apud Fontem-agricolas, 249. c. 348. c.
 Nova-cella, vide Arremarensis, Hilariacensis.
 Novalicenses S. Petri, *Novalize*, apud Segusianos, 109. c. 110. a. b. 133. b. c. 234. a. 252. b. 424. c. 436. c. Abbat, 110. b. Amblulfus, 424. c. Azenarius, 233. b. Eldradus, 234. a. Frodoinus, 233. b. c. Gerardus, Godo, Guillelmus, 110. b. Hugo, 424. c. Joseph, 282. b. Witgarius episc. Mauriennensis, 234. nunc ad pauculos Fulcenses redactum, 110. a.
 Noviacensis in diocesi Laufannensi, 561. a. Abbas, Adicwaldus, 560. c.
 Noviacensis, vide Mauriacensis.
 Novientense, vide Ebersheimense.
 Novigentum, vide S. Chlodaldi.
 Noviomense S. Lupi, seu S. Eligii, *S. Eloy de Noyon*, 410. b. 542. b.
 Novum monasterium in pago Tarvisiano, 677. c.
 Novum-monasterium, vide Brixienf. S. Juliae.
 Novum-villare, seu Nova-villa, *Neuwillers*, in Alfatia, 78. c. 79. a. 96. b. Abbas Rattamans, 79. a. ad canonicos saeculares migravit, 79. b.
 Nurcellense in Anglia, 15. b. 41. a. Abbat, Stephanus, Wiubertus, 41. c. 42. a.

O
 BONENSE S. Mariae apud Astures, 273. b. c. fuit duplex, 274. b. Abbas, Felix, 273. b. nunc unum congregationi Walhfoletanae, 274. b.
 Ochfnoftrutenf. virg. in Franconia, 144. a. Abbatissa S. Hadeloga, 144. a.
 Octavianense, vide S. Cucufatis in Catalonia.
 Offonis-cella, seu Scutteranum, *Skutern*, in Alamannia, 78. b. 436. c.
 Olonnenf. S. Anastasii in Lombardia, 66. b.
 Onienf. S. Salvatoris in Hispania, 324. c.
 Oratorium prope Bellovacum, virg. *Oroer*, 541. c.
 Orbacense S. Petri, *Orbais*, in diocesi Sueffionensi, 93. b. hujus loci monachus Goth-scalcus, 513. b. 681. c. Abbat, Bayo, 681. c. Leudemarus, an S. Rigobertus, 93. b. c.
 Orbionense, vel Urbionense, seu B. Mariae de Craffa, *la Grasse*, in Septimania, 244. b. 376. b. 401. a. 439. a. 461. a. Abbat, Attala, 439. a. Nimbrius vel Nibrius conditor, postea episc. Narbon. 244. b.
 Ordorense S. Michaelis in Turingia, 71. c. 93. a. Abbas, forte Tatwinus, 105. b. c.
 Oriolense S. Johannis, abbat, Transfricus, 568. c.
 Osterhovense, vide Austraviense, 113. a.
 Ottemburanum, seu Uttemburanum SS. Alexandri & Theodori, *Ottemburen*, in Suevia, 205. a. Abbat, Milo, Nirkarius, Toto, 205. a. b.
 Ottingensis cella S. Stephani, 178. b.
 Owarrenf. S. Mariae in Aragonia, 407. b. Abbas, Egicanus, *ibid.*
 Ovetense S. Vincentii in Hispania, 197. a. 199. b. c. *Capella regum* dictum, 199. c. Abbat, Fortis, Fromist, seu Fromistanus conditor, 199. b. c.
 Oxonienf. S. Mariae, virg. in Anglia, 101. c. canonicis regularibus datum, 102. a.

P

PALATIOLUM, virg. prope Treviros, S. Mariae & SS. Petri & Pauli, 3. b. 96. c. 172. c. 209. c. Abbatissa, Adela, seu Addula, 96. c. Huothildis, Warentrudis, 97. a. sanctimonialibus canonici substitui, *ibid.*
 Palatiolum in Tuscina S. Petri, 141. b. 142. a. 209. a. b. c. contra Mauros servatum, 389. a. Abbat, Andreas, 209. c. Gimfridus dictus Hieronymus, 209. b. S. Walfridus conditor, 141. b.
 Palatiolum prope Ravennam, 209. c.

Palaotenf. S. Salvatoris & S. Benedicti, *Pamae*, apud Perrocorios, 371. c. 372. a. monachorum religio, 688. b. c. a. Nortmannis vassatum, 688. b. c. charta fundationis refertur, 717. Abbas, Adalgisus, 371. c. seu Adalgisus, 688. b.
 Papho-monasterium, seu Pfafo-monasterium, S. Tiburtii, *Pfaffenmuller*, in diocesi Pataviensi, 113. a. 225. c. Abbat, Reguobertus, 225. c. nunc collegiata ecclesia, 113. a.
 Papiensis, vide Ticinensis.
 S. Papuli, 439. b. nunc episcopalis sedes, *ibid.*
 Paraciatense, 583. b.
 Parisiense S. Dionysii, vide S. Dionysii in Francia.
 PARIENSE S. CRUCIS, seu S. Vincentii, seu S. Germani a Pratis, *S. Germain des Prez*, 37. b. 60. c. 61. a. 111. b. 212. c. 213. c. 218. b. 233. b. 397. c. 428. a. 439. c. 483. b. 541. c. 567. b. 620. a. Lemausum ei asseritur, 5. a. b. ejus loci monachi clerici appellati, 169. b. basilicae fores post vespertinam synaxim clauduntur, 169. b. in interiore basilica intransfertur corpus S. Germani, 169. a. b. c. Palatiolum ei concedit rex Pippinus, 169. b. c. ejus possessiones in Aquilina silva, 214. a. & in Aquitania, 522. c. diploma Caroli M. pro eo, 222. c. immunitatem ab omnibus teloneis ei concedit idem Carolus, 245. b. qui & ei Madiolas donat, 276. b. monachis portio bonorum assignata, 521. 522. eorum societas cum Dionysianis & Remigianis, 608. b. Uffardus hujus loci monachus auctor martyrologii, 631. b. c. 632. a. S. Germani corpus ob Nortmannos Cumbas depositatum, 657. & reiectum, *ibid.* violatores basilicae puniti, *ibid.* Brunardi donatio pro lumine ad corpus S. Germani, 686. b. 755. Abbat, Babo, 60. c. Ebroinus episc. Pictavorum, 615. b. Gozlinus, 686. b. Haimo, Hilduinus, 483. b. Irmino, seu Hirmino, 397. c. Lantfredus, 111. a. Rotbertus, 233. b. Theodelmarus, 60. c. Waldromerus, 5. a. Wichardus seu Wichardus, 212. c.
 Parisiense S. Petri, seu S. Genovefae, *S. Genevieve*, 428. a. 541. c. 657. a. Abbas, Herbertus, 657. a.
 Parmense S. Bartholomaei, 573. a.
 Parmense S. Mariae & S. Alexandri, virg. 573. a. charta fundationis refertur, 740.
 Parmense S. Thomae, 573. a.
 S. Pascenii in agro Tolosano, 401. a.
 Patalarie insula monasterium, 382. a.
 Patriciani monasterium, *Peyriac*, 617. a.
 S. Pauli, vide Cormaricenum, Girwenf. Hilariacense.
 S. Pauli episcopi, vide Narbonense.
 S. Pauli insula, priorat, 218. b.
 Pauliacense, virg. in Caletis, *Pavilly au pays de Caux*, nunc prioratus, 11. b. Abbatissa, S. Austreberta, Benedicta, Julia, seu Juliana, *ibid.*
 Pauliacense viror. 11. b.
 S. Paulini, vide Trevirense.
 Pechanegense in Anglia, 352. c.
 Penantense, 540. c.
 Pentalenf. S. Samsonis, *S. Samson*, in Nortmannia, 540. c.
 S. Petri de Florentillo in Umbria, 512. b. Abbas, Sigwaldus episc. Spoleti, *ibid.*
 S. Petri cella apud Casleacum, 201. c.
 S. Petri de Silva-agra, cella, 267. b. 440. a.
 S. Petri, vide Eduense, Aguilarenf. Altiavillarenf. Andaginenf. Andecavenf. Arremarenf. Augiense, Aurelianense, Barcinonense, Barisacum, Bauzanum, Bellhocense, Beneventanum, Besunenf. Bisuldunenf. Blandiense, Brantofmente, Caldonense, Calogense, Cantuaricense, Canutenf. Catizicense, Caunenf. Cenomannenf. Clasticellenf. Clunacense, Dervenf. Dionysianum, Doverense, Duterente, Ebersheimense, Einonenf. Exonienf. Ferraricense, Flaviniacense, Fontanellenf. Follarenf. Frinslaricense, Gaicenf. Gandense, Hilsaugiense, Hornbacense, Ionenf. Laudense, Laurensbamenf. Lindisfarnense primum, Lindisfarnense secundum, Luccense, Lugdunenf. Lunarenf. Malmundariense, Manfense, Maricolenf. Mauri-monasterium, Mauriacense, Mauzacum, Melundenf. Mettense, Mildunenf. Moifacense, Murbacense, Nantacense, Nigellenf. Nonantula, Novalicense, Orba-

MONASTERIORUM ET ABBATUM.

ense, Parisiense, Placitium, Pfallmodiense, Redense, Remense, Resbacense, Rotomagenf. Rura, Saltzburgerf. Schleedorfense, Senonense, Senonienf. Seracense, Stabulenf. Sthienf. Tegernense, Thieraputenf. Ticinense, Treccense, Turonenf. Veronenf. Wiremuthense.
 Petroburgense in Anglia, vide Medeshamstedenf.
 S. Petronillae, vide Plumbariola.
 Pictavenf. S. Crucis, virg. *Sainte Croix de Poitiers*, 438. b. 527. c. 532. b. a. Sarracenis concrematum, 88. c. pro eo capitulare Ludovici Pii, 476. a. b. Abbatissa, Gerberta, 476. c.
 Pictavenf. S. Cypriani, *S. Cyprien de Poitiers*, 513. c.
 Pictavenf. S. Hilarii, 213. c. 239. c. 307. c. 308. a. Abbat, Aper, 213. c. Ato, 239. c. Bertinus, 213. c. Ebroinus, 610. a. Fulco, 532. b.
 Pictavenf. S. Radegundis, virg. 400. c. 413. b. 464. c. monachis clerici suffecti, 476. b.
 Pistoriense S. Baronti in Tuscina, *Pistoie*, 141. b.
 Pitylianum S. Salvatoris & S. Mariae, monachatum, in Italia, 141. c. 209. c.
 Placentinum S. Michaelis, virg. 105. a. Abbatissa, S. Victoria, *ibid.*
 Placentinum S. Sabini, 105. a.
 Placentinum S. Syri confessoris, 104. c.
 Placentinum S. Thomae apostoli, 104. c.
 Placitium S. Mariae & S. Petri in agro Pinciocensi, *Plaisir*, S. Dionysio asseritur, 232. c.
 Plindinfeldenf. vide Clingenf.
 Plumbariola, virorum, S. Mariae in Italia, 147. c. 277. c.
 Plumbariola, virg. S. Petronillae, 147. c. 148. a. Abbatissa, Beatrix, Marotta, 148. a. nulla superfunt monasterii vestigia, 148. a.
 Pollingenf. S. Salvatoris, virg. in diocesi Brixienfi, 165. b. c. nunc est canonicorum regularium, *ibid.*
 S. Polycarpi ad Rivum-grandem, *Rieugrand*, in diocesi Narbonensi, 251. a. Abbat, Atala conditor, Centullus, 251. a.
 Pontes, cella abbatiae Cormaricense, 368. a.
 S. Pontii in agro Cimelesi, 285. b. Abbas, Syagrius episc. Nicienf. conditor, *ibid.*
 S. Praejecti, vide Flaviniacense, Veromanduenf.
 Pratellenf. *Praaux*, in Nortmannia, 540. c. 541. a.
 Priscococcinense, 29. a.
 S. Privati cella in ditioe Salonenfi, 180. b. 232. b. 240. a. b.
 Prunienf. S. Salvatoris, *Prum*, vel *Prom*, in diocesi Trevirensi, 163. c. 168. c. 216. b. 384. a. 441. a. 526. a. 545. c. 559. b. 584. g. 611. b. 630. a. b. c. 649. b. ejus primordia, 201. b. c. 202. a. diploma Pippini regis pro eius constructione refertur, 705. ipsi tradita cella S. Goaris, 207. c. 208. a. ibi tondetur Pippinus Gibbofus, 303. c. illius loci viri illustres, 635. b. c. illac translata corpora SS. Chrysanthi & Dariae, 649. c. 650. a. Abbat, Afuerus, 201. b. Marcwardus, 525. c. Tancredus, 384. a. b.
 Palmadiense S. Petri in Septimania, 302. a. b. 404. c. 406. c. 407. a. 419. c. 428. a. 438. c. Abbat, Corbilianus, 302. a. b. Fulco, 404. c. Theodemirus, 419. c. nunc Alefienf. episcopatu unitum, 438. c.
 S. Puffinae, vide Herfordense.
 Puteolus, vide Dervenf.
 Puteus-Orbis, virg. *le Puis-d'Orbe*, in diocesi Lingonensi, 176. a. 205. a.

Q
QUERCOLODORA, Abbas, Firminus, 76. b.
 S. Quintini, vide Galliacum, Veromanduenf.
 S. Quirini, vide Tegeinense.

R

RADGUNDIS, vide Pictavenf.
 S. R. Agneberti, vide Ebronense.
 Raitorfenf. S. Caecilae & S. Bonifacii, 416. b.
 Ratiponenf. S. Emmerami, 108. c. 109. a. 160. a. 259. c. 314. b. 441. b. 458. c. 459. a. 531. c. Abbat-

tes, Apollonius, 459. a. Baturicus episc. 458. c. Ramvoldus, Ratiponenf. episcopi, Richobaldus, 441. b. Sigfridus, 458. c. Sigimundus, 459. a.
 Ratmelfigense apud Scotos, 26. b.
 Ravennense S. Severi, 583. a. b. c. nunc monachorum coetu orbatum, *ibid.*
 Ravennense S. Stephani, 456. b.
 Rauoliacum, *Montier-Rauville*, datum Atanenfi S. Arcadii, 153. a.
 Reatinus S. Georgii, virg. 111. a. 154. b. 421. a. 618. a. Farfae subiectum, 154. b. Abbatissa, Dómolina, *ibid.*
 Reatinum S. Michaelis, 241. b. c. 256. c.
 Reatinum S. Salvatoris, 214. c.
 Redense S. Mariae & S. Petri in pago Meldensi, 377. b. modo villa S. Faroni subiecta, *ibid.*
 Redonense S. Melanii, S. *Melaine de Rennes*, 544. b. S. Reginae, vide Alexienf.
 Regula in Wafconia, vulgo, *Squires, la Reole*, 553. c. Abbas, Adafius, *ibid.*
 Regula, vide Lemovicense.
 Remense S. Nicasii, 121. c. 122. a.
 Remense S. Petri Inferius, virg. 422. c. 423. a. modo extinctum, *ibid.*
 Remense S. Petri Superius, virg. 93. c. 94. a. 423. a.
 Remense S. Remigii, *S. Remi de Reims*, 43. b. 51. c. 93. b. 294. c. 295. a. 421. b. c. 422. a. 542. b. 564. b. 689. b. illic octavo saeculo incunte monachi, 52. a. ei subiectur monast. Bercetenf. 51. c. 52. a. illic a Tulpino monachi restituti, 163. c. 164. a. ibi sepulti Tulpinus & alii Remenses episcopi, 350. a. b. & Carolomannus rex, 221. c. 222. a. ibi exceptus a Carolo M. Leo III. 366. b. codex sacramentorum S. Gregorii jussu Gaudelgaudi decani scriptus, 352. c. 353. a. monachorum societas cum Dionysianis, 607. c. 608. a. & Germanenfib. 608. b. illius loci monachi illustres, 619. c. 660. a. charta Adonis abbatis refertur, 694. Abbat, forte Ado, 43. b. c. Epiphanius, 163. c. Fulco chorepiscopus, 607. c. Gebhardus, 163. c. Remenses episcopi, 350. c. sub quibus regularum disciplinam moderati praepositi, Bertigarius, Eichenraus, Raduinus, Soufarius, 350. c. 351. a.
 Remeuse S. Sixti, 381. a.
 S. Remigii, vide Remeuse, Senonense.
 Reomaense S. Johannis, *Montier-S-Jean*, in diocesi Lingonensi, 63. a. 233. a. Abbat, Apollinaris, 365. a. Astoricus, seu Eustorgius, 63. a. Bernardus, 643. a. Cammundus, Cellus, Christianus, 63. a. Deidonus, 561. a. Deodatus, Heirardus, Huna, Maschara, Maurellus, Samuel, 63. a. Vigilius, 496. c. Waldo, 233. a.
 Resbacense S. Petri, *Rebais*, in diocesi Meldensi, dictum Jerusalem, 398. b. 542. a. 585. a. illic sepultus Helmgaldus comes, 398. a. b. Abbat, Godobertus, Warinus, 398. c.
 Rhinagienf. *Rhemay*, in diocesi Constant. 512. a. ibi reclusus degit S. Findanus, 351. c. Abbat, Antwartus, Wichramnus, Wolwinus, *ibid.*
 S. Richmiri, seu S. Rigomiri apud Cenomannos, 28. c. Abbat, Arrius, S. Richmirus, *ibid.*
 Ripadium in Anglia, 562. c.
 Ripadunense, *Repton*, in Anglia, 38. c. 39. Abbatissa, Elfrida, 39. a. in villam redactum, *ibid.*
 Ripense, seu Riponenf. *Rippon*, in Anglia, 6. a. 7. a. 15. a. 23. c. 39. a. ibi sepultus S. Wilfridus, 24. b. Abbat, Albertus, Bouwinus, Sigredus, Wildenus, 276. c. 277. a. Tatbertus, 23. c.
 Ripolanum S. Bartholomaei, virg. in Catalonia, 296. c. Abbatissa, Euphrasia, *ibid.* nunc penes monachos Valumbrosanos, *ibid.*
 Rivipullenf. 498. a.
 Rofiacum in Biturigibus, *Rufec*, 667. b.
 Romanense, *Romans*, in diocesi Viennensi, 441. b. 442. a. 592. c. 593. a. ibi mortuus & sepultus S. Barnardus conditor, 636. b. c. 637. a. ad saeculares canonicos vertit, 442. a. 593. a.
 S. Romani, vide Blavienf.
 Romanum S. Agathae, 55. a.

Romanum S. Agneis, virg. inflauratum, 443. b. c. 444. a. Abbatissa, Lucia, 443. c. locum nunc occupant canonici regulares, 444. a.
 Romanum S. Andree ad Clivum Scauri, 181. b. 215. a.
 Romanum S. Andree, seu Barbaræ, 55. a.
 Romanum S. Bibiane, 505. c.
 Romanum S. Cassiani, virg. 34. c.
 Romanum S. Catharine, seu S. Benedicti, virg. 373. c.
 Romanum S. Chrylogoni, 86. a. 214. c.
 Romanum S. Erasmi, 337. c.
 Romanum S. Johannis evangelistæ, S. Johannis-Baptistæ & S. Pancratii, 56. b. 86. a. b.
 Romanum S. Mariæ trans Tiberim, 646. c.
 Romanum S. Martini prope Vaticanum, 80. a. 168. b. 373. c. 675. b.
 Romanum S. Sabæ, Celte-novæ vocatum, 214. c. 289. b. Hegumeni, Pavidus, 224. b. Petrus, 289. b.
 Romanum in Schola Græcorum SS. Stephani & Silvestri, 132. b. 167. a. 181. b. 215. a.
 Romanum S. Stephani protomart. 373. c. Abbas, Pafchalis postea summus pontifex, 428. c.
 Romanum SS. Vincentii & Anastasi ad Aquas Salvias, 34. b. 35. a.
 Romanum S. Viti in Exquilino, 214. c.
 Romanum a Gregorio II. conditum, 55. a.
 Romanum-monasterium, *Roman-montier*, in diocesi Laufrannensi, 442. a. 593. a.
 Romaric-mons, *Remiremont*, in diocesi Tullensi, 542. c. Rora monast. virg. Fuldæ subjectum, nunc excitum, 323. c.
 Rosacense in provincia Foro-Julienfi, 534. c.
 Rothomense S. Salvatoris, *Redon*, in Britannia minori, 587. c. 588. a. 665. c. 678. b. 679. a. 685. b. conditur, 543. b. c. 544. Ratvili aliorumque donationes, 565. c. 566. a. Abbas, S. Conwoio conditor, 543. b. & c.
 Rotla S. Sixti, 392. Cartusianis cedit, *ibid.*
 Rotacense, *Romy*, in pago Tornacensi, 54. b. modo collegium canonicorum secularium, *ibid.*
 Rotomagensis S. Petri, seu S. Audoeni, S. *Ouen de Roüen*, 540. c. a Nortmannis incensum, 620. c. Abbas, Riculfus, 620. c.
 Rura S. Petri, 323. c. *Berg* appellatum, *ibid.*
 Rura SS. Stephani & Jacobi fratris Domini, 323. c.

S

S ANCTI SABÆ, vide Laura, Romanum.
 Sabienfe, vide Farfense.
 S. Sabini, vide Placentinum.
 Saginfa quindecim, 202. b.
 Saliginense apud Santones, 213. b. Abbas, Martinus *ibid.*
 Salonenfe S. Mariæ & S. Privati, vide S. Privati cella.
 Saltzburgenfe S. Petri, S. *Pierre de Saltzbourg*, 51. c. 178. a. b. c. 230. b. 274. c. 275. a. 473. a. ad monachos scribit Alcuinus, 326. b. Abbates, Amilo, seu Ammilonius, 473. b. Ansalogus, Ezius, Savolus, 51. c. Virgilius postea episc. 178. a.
 S. Salvatoris prope Farfam, 110. c. 111. a. Abbas, Adwaldus, 111. a.
 S. Salvatoris in Puitaya, prioratus, 347. c.
 S. Salvatoris cella, 356. a.
 S. Salvatoris, vide Amiatinum, Anianense, Brajacense, Brixienfe, Cantuariense, Carrofenfe, Cenomannense, Conchenfe, Chiemenfe, Cremifanense, Fananum, Gelonense, Glannafofienfe, Lemovicenfe, Onienfe, Palnatense, Pollingenfe, Prumienfe, Pytilianum, Reatinum, Rothonenfe, Spoletanum, Stenlandense, Stradenfe, Superadi monasterium, Syvarzahrenfe, Tollense, Trajectense ad Rhenum, Veterinenfe, Werthinenfe.
 Salvensis S. Petri cella, 403. b. 404. a.
 S. Salvii, vide Monasterium.
 S. Salvii prope Valentianas, 11. b. 114. c. 115. a. 511. Abbates, Hugo, Georgius, 115. a. nunc priorat. Ordinis Cluniacensis, 115. a.
 Samonenfe S. Juliani in Hispania, 196. b. c. Abbas, Argericus, 196. c.
 S. Samfonis, vide Pentalenfe.
 S. Sanctini, vide Meldenfe.

Sandavenfe in Bajoaria, 165. b. 225. c. non est super, 165. b.
 Sandunenfe, 225. c. Abbas, Alburnus, *ibid.*
 Saraziacense S. Genesii, virg. apud Cadurcos, 641. b. Abbatissa, Emenana, seu Immenana, *ibid.*
 Sarchinienfe, vide S. Trudonis.
 Sirlatenfe, 103. c.
 S. Saturnini de Nofdellis, S. *Sornin de Nodels*, in diocesi Nemaufenfi, 302. a. b.
 S. Saturnini in Septimania, vide S. Hilarii.
 S. Saturnini, vide Tolofanum, Vivariense.
 S. Savini apud Pictones, 90. c. 400. c. 438. b. 461. c. 667. b. a. S. Benedicto Anian. reformatum, 356. b. Abbas, Dodo, 513. c.
 S. Savini, vide Tarbellenfe.
 Saviniacense S. Martini in agro Lugdunenfi, *Savigni*, 385. c. 386. a. b. 437. c. Abbates, Adalbertus I. Adalbertus II. Anafteus, Arnulfus, Alterius, Benedictus, Christophorus, David, Ingelardus, Justus, Pontius, Sigefridus, 386. a.
 Saviacense, vide Sclitacense.
 Sehennenfe S. Stephani, virg. in Rætia Curienfi, 380. c. 606. b. Abbatissa, Adalheidis, 380. c.
 Schevvang, ignotum, 438. a.
 Schledorfenfe S. Petri, tum S. Dionysii in Bajoaria, 165. b. c. 197. c. 341. b. 358. c. Abbates, Aribo, Atto, ambo episcopi Frisingæ, 165. c. nunc est Ordinis S. Augustini, 165. c.
 Schlierenfe in Bajoaria, 246. b. Abbas, Berchtoldus, 246. b. regularibus canonicis cedit, 246. c.
 Scovenauva, ignotum, 438. a.
 Sculturbura, ignotum, 438. a.
 Scutteranum, vide Olfonis cella.
 S. Sebastiani, vide Magnus-locus.
 Sedelocense S. Andochii, *Saulieu*, 64. b. 138. c. 639. c. 655. a. nunc collegium est secularium canonicorum, 138. c. 639. c.
 Segestrenfe, vide S. Sequani.
 Selingestadiense, *Selgenftat*, in diocesi Moguntina, 259. c. 427. b. 569. c. 610. b. 673. c. illuc translata corpora SS. Marcellini & Petri, 510. c. 511. Abbates, Eginhardus conditor, 591. b. Ratleicus, 510. c.
 Selingestedenfe, vide Afterwicenfe.
 Senatoris, vide Ticinenfe.
 Senonenfa, eorum infelix status, 674. a.
 Senonenfe S. Lupi, five S. Columbae, *Sainte Colombe de Sens*, 449. a. b. 476. c. 541. b. 588. c. 674. b. ejus reformatio per Benedictum Anian. 449. c. privilegium a Carolo Calvo confirmatum, 676. b. Abbates, Bernardus, 676. b. Hieremias dein episc. Senonum, 449. a. Jacob, Supplicius, 449. c. Widradus, 207. b.
 Senonenfe S. Hilarii, virg. 341. a. 476. c. in parocialem ecclesiam conversum, 341. a.
 Senonenfe S. Johannis, 476. c. 477. a. 674. b. modo est canonicorum regularium, 478. a.
 Senonenfe S. Maximini, virg. 341. a. 476. c. in parocialem ecclesiam conversum, 341. a.
 Senonenfe S. Petri-Vivi, S. *Pierre-le-Vif de Sens*, 5. b. 32. a. b. 127. b. 341. a. 476. c. 477. a. 478. a. 541. b. 630. b. 674. b. ibi sepultus S. Ebbo episc. Senonum, 127. b. ci subiecta Mauriaci cella, 478. a. illuc translata corpora SS. Saviniani & loc. 676. c. translationis acta referuntur, 750. Abbates, Aighilenus, 5. b. Albertus, 496. c. Anastasius, 676. c. Bertemarius, 341. a. Chrodolus, 32. a. b. Dido, 630. b. S. Ebbo, 5. b. Frodobertus, 341. a. Rainardus, 127. b. Wiraiboldus, 32. a.
 Senonenfe S. Remigii, 476. c. 477. a. 478. a. 541. b. 674. b. Vallias transfertur, 560. a. vide Vallienfe.
 Senonenfe S. Mariæ, seu S. Petri, *Senone en Vosge*, 277. a. 491. a. 506. a. Mettensi ecclesie subiectur, 216. a. charta donationis Ludovici & Lotharii refertur, 725. Abbates, Adelhardus, 491. c. Angelramnus episc. Mettensis, 216. a. Bonnicolus, Erlefridus, Norgandus, 491. c. Stephanus, 216. a. Ricbodo, 506. a. an Theodericus? 415. c.
 apud Septem molas, 148. c. Abbatissa, Ragana, *ibid.*
 S. Sequani Segestrenfe, S. *Seine*, in diocesi Lingonenfi, 89. b.

89. b. 248. b. 437. a. illic monachum induit Benedictus, postea abbas Anian. 231. a. 461. c. 462. c.
 Serafienfe S. Petri apud Navarros, 568. c. monachorum religio, 680. c. 681. a. Abbas Odoarius, 568. c.
 S. Sereni cella in Briegio, 503. c.
 S. Sergii, vide Andecavenfe.
 S. Servatii, vide Trajectense ad Mosam.
 S. Servuli, vide Venetum.
 S. Severini, vide Burdegalense.
 S. Severi, vide Ravenense.
 Sextenfe in provincia Foro-Julienfi, 534. c.
 S. Sicarii, vide Brantofmenfe.
 Simorrenfe S. Mariæ in diocesi Aufcienfi, 439. b.
 S. Silvestri vel S. Martinæ in territorio Firmano, 421. a.
 S. Silvestri, vide Nonantula, Romanum, Soractense.
 Silvianense, vide S. Wilmari.
 Sithienfe S. Petri, *Sithiu*, nunc S. *Bertin*, apud Morinos, 23. b. 52. b. 71. a. 103. c. 121. c. 131. b. 170. c. 217. c. 292. c. 371. c. 381. c. 382. a. 457. b. c. 529. b. 540. b. 566. b. 643. a. 650. b. in eo includitur Childericus III, 153. b. monachis custodia basilicæ S. Mariæ restituta, 611. c. 112. a. a Nortmannis incensum, 657. c. Abbates, Adalhardus, 611. c. S. Bertinus, 52. b. Bovo, 23. b. Dabertus, 170. c. Erkembodus, 52. b. Erlefridus, 23. b. Fridugifus, 457. b. Hardradus, 217. c. Hugo, 566. b. & c. Nantharius I. Nantharius II. Odlandus, seu Aurandus, 170. c. Waimarus, 103. c. Waltherus, 23. b.
 Siverstatenfe in Bajoaria, 165. b. destructum, *ibid.*
 S. Sixti de Fagito, seu Altum-Faginum in Wafconia, 439. b. Abbas Varinus, 568. c. nunc canonicorum secularium, 439. b.
 SS. Sixti & Sinicii episc. Remensium, 663. a.
 S. Sixti, vide Holtzkirchenfe, Remense, Rotla, Socaburgenfe in Anglia, 330. a.
 Solenhus, vide Cella-Solæ.
 Sollemniacense, *Solignac*, in Lemovicibus, 400. c. 420. a. 440. b. hinc deducta colonia in monast. Bellilocenfe, 670. b. Abbates, Agulfius, 440. b. Chunibertus, 670. b. Drufterannus, 420. a. seu Druftamnus, 440. b. Silvius, 616. c.
 S. Sophia, vide Beneventanum.
 Soractensia, 132. a. b.
 Soracinum, seu S. Mariæ de Pace & de Sanha, *Soreze*, in pago Tolofano, 439. b. ejus origo, 439. c. 440. a. Abbates, Bertrandus, Rumoldus, alii Rodaldus, Seniorellus, Walfridus, 440. a.
 Spanheimium, 314. a.
 Spoletanum S. Marci, 421. a. 618. a.
 Spoletanum S. Salvatoris, 421. a. 618. a.
 Squis, vide Regula.
 Stabulenfe SS. Petri & Pauli, *Stavelo*, in Arduenna silva, 19. b. 128. c. 365. c. 366. a. 436. c. 584. b. 661. c. monachorum religio, 507. b. c. 508. b. Abbates, S. Agilulfus, 128. c. Anglinus, 220. b. S. Florbertus, 128. c. Hauto, 507. b. Rhatholdus, 584. b. Wirundus, 365. c.
 Staffellenfe, virg. in Bajoaria, 165. b. destructum, *ibid.*
 Stenlandense S. Salvatoris, 381. c. 382. a.
 S. Stephani in finibus Beneventanis, 618. a.
 S. Stephani in finibus Teatinis, Farfæ subjectum, 526. c. 527. a.
 S. Stephani, vide Eduense, Andecavenfe, Argentoratense, Afterwicenfe, Balneolenfe, Cauciacense, Cefarionenfe, Corbeia-nova, Maafus-Afili, Ottingenfe, Ravenense, Romanum, Kura, Schennenfe, Soractense, Tullenfe, Veronenfe, Vivariense.
 Stradenfe S. Salvatoris, S. Mariæ, & S. Genulfi, *Strade*, vel S. *Genou*, in Biturigibus, 513. b. c. 639. a. Abbates, Dodo, 513. c. Mainardus, 639. a.
 Streaneshalenfe, virg. in Anglia, Abbatissa, Alfleda, 8. b. seu Alfleda, 14. c.
 Sublacense in Italia, 12. a. Abbates, Petrus, Sergius, Stephanus, *ibid.*
 Sueffionenfe S. Crispini-Majoris, S. *Crefpin le Grand*, 383. c.
 Sueffionenfe S. Mariæ, virg. *Nôtre-Dame de Soiffons*, 413. b. 436. c. 471. a. b. 503. c. 542. b. 652. c. 653. a. 666. c. illic educatus S. Paschasius Radbertus, 371. a. Abbatissa, *Annal. Bened. Tom. I I.*

tiffæ, Ætheria, Acclina, Eremburgis, Ermentrudis, Gifla seu Gifala, Hildegardis seu Aldegardis, Theodrada, 366. c. Imma, 653. a.
 Sueffionenfe S. Medardi, 153. b. 283. a. 325. b. 424. c. 439. c. 511. b. 542. b. 615. a. 621. a. c. c. accedit Leo III, 366. b. ibi monachum induit Leidradus episc. Lugduni, 413. b. novam basilicam condit Hilduinus abbas, 480. c. 481. a. b. illic in choro suspenfa olim insignis corona argentea, 481. b. illuc translatum corpus S. Sebastiani, 503. 504. a. c. an etiam corpus S. Gregorii, 503. b. 504. b. c. nova basilica constituitur, 504. illuc translatum corpus S. Tiburtii, 512. a. ad loculum S. Sebastiani accedit Ludovicus Pius, 514. b. c. 515. a. Cauciacum illi subiectur, 514. c. S. Sebastiani reliquie a Magnilocenfibz expetitæ, 515. a. b. Floriacensibus concessæ, 516. a. illic sub arca custodia servatus Ludovicus Pius, 559. b. c. illic Marcus episc. Scottus anachoreta, 627. a. Abbates, Agobardus, 532. a. Gaufridus, 504. c. Hilduinus, 480. c. an Hugo? 481. a. an Rudolfus episc. Bituric. 615. b. 616. b. Urffo, 480. c.
 S. Sulpicii in diocesi Cenomannenfi, 585. c.
 S. Sulpicii, vide Bituricenfe.
 Superadi monasterium Salvatoris in Galicia duplex, 264. b. c. viror. Abbas, Gutierus, *ibid.* virg. Abbatissa, Munia, *ibid.*
 Suredenfe S. Andree in agro Helenensi, 364. b. Abbates, Froyfelus, Johannes, Miro, Sifegutus, *ibid.*
 Surrentinum, 533. Abbates, S. Antoninus, Bonifacius, *ibid.*
 Swarzhafenfe, olim *Arnolfsavus*, in diocesi Argentoratensi, 78. b. 417. c. 437. b. transfertur, 502. a. b. Abbates, Agoaldus, Albricus, Bruningus, Ebroinus, Job, Lupus, Walto, 78. b. Wido, 502. b.
 Swarzhafenfe S. Salvatoris & S. Mariæ, in diocesi Wirzburg. 417. c. 437. b. 502. a. Abbas, Benedictus, 417. c. Suestrenfe, virg. *Sufteren*, in ducatu Juliacensi, 36. c. 235. b. in nobilium canonicarum collegium conversum, 36. c.
 S. Symphoriani, vide Eduense, Mettense, Viennense, Tillidenfe.
 S. Syri confessoris, vide Placentinum.

T

TABULATENSE S. Michaelis in Hispania, 479. a. Abbas, Opila, *ibid.*
 Talipiacus in diocesi Cenomann. 587. a. Abbas, Jacob, *ibid.*
 Tamactense in Hibernia, 631. b.
 Tanetenfe in Anglia, virg. 13. b. 14. a. 153. a. 190. b. Abbatissa, Eadburga, 153. a. seu Egburga, 39. b. Leofrica, S. Mildreda, Sigeburta, Siledrita, 153. a.
 Tarbellenfe S. Sabini, S. *Savin de Tarbes*, 439. c.
 Tarvifenfe S. Fufcæ, 256. a.
 Teclatenfe, Abbas Moderatus, 23. a.
 Tegemense SS. Petri & Pauli & S. Quirini in Bajoaria, 130. 225. c. 268. b. 436. c. Abbates, Adalbertus fundator, Megilo, 130. Meginhardus, 268. b.
 Terentianum S. Mariæ & S. Michaelis, Farfæ subjectum, 154. c. 155. a. b.
 S. Theoderici in monte Hor, S. *Thierry du mont Hor près de Reims*, 93. b.
 S. Theodfredi, vide Monasterium S. Theodfredi.
 S. Theoderii, S. *Chef*, Abbas, Belcio, 593. b.
 Thierauptenfe S. Petri in diocesi Augustana, *Thieraupten*, 242. a. abbates, Guillelmus, Ulinus, *ibid.*
 S. Thomæ, vide Parmense, Placentinum, Ticinenfe, Veronenfe.
 SS. Tiberii, Modesti ac Florentii, vide Cefarionenfe.
 S. Tiburtii, vide Papho-monasterium.
 Ticinenfe S. Petri, seu Cælum-aureum, tum S. Augustini, S. *Pierre de Pavie au Ciel-d'or*, 123. c. 124. b. illuc translata ossa S. Augustini, 66. b. c. 67. a.
 Ticinenfe Senatoris, S. Mariæ & S. Aureliani, 44. c. hodie possessum a sanctimonialibus Benedictinis, 45. a.
 Ticinenfe S. Syri, 124. a.
 Ticinenfe Theodora, 45. a.
 Ticinenfe S. Thomæ, 124. a.

Tiernenſe apud Arvenos, Abbas, Joſephus, 203. c. 204. a.
 Tillidenſe S. Symphoriani, 120. b.
 Tinemuthenſe in Anglia, 25. a. Abbas, Herebaldus, *ibid.*
 Tinenſe S. Mariæ in pago Regiteſenſi, 3. a. modo ſeminario Remenſi addictum, *ibid.*
 Tollenſe, ſeu Tollanum & Tolletanum S. Salvatoris in Italia, 104. c. 105. a. 122. a. 384. c. Abbates, Albizzo, Grimpaldus, 384. c.
 Tolofanum B. Mariæ deauratæ, *la Daurade*, 648. c.
 Tolofanum S. Saturnini, 648. a. b.
 Trajectenſe ad Moſam S. Servatii, 54. a. 118. b. 610. b.
 Trajectenſe ad Rhenum cathedrale S. Salvatoris & S. Martini, 69. b. 116. a. 161. b. 173. 186. 235. b. Abbates, Albricus, 235. c. S. Gregorius, 173. a.
 Trecentenſe S. Lupi, 258. b. 305. a. 347. a. Abbas, Alcuinus, 258. b.
 Trecentenſe S. Petri de Cella, ſeu Cellenſe prope Trecaſ, ſive etiam Cella-Bobini, *Montier-la-Celle près de Troyes*, 198. a. b. 541. c. Abbates, Bobinus poſtea epiſc. 198. a. S. Frodoberus, 198. a.
 Trevirenſe S. Maximini, *S. Maximin de Trèves*, 69. b. 194. c. 229. b. 290. b. 391. c. Abbates, Alexander, 201. b. Folcardus, 599. a. Helifachar, 460. b. an *Wcomadus*? 163. b.
 Trevirenſe SS. Paulini & Eucharii, 194. c. 229. b. 414. c. Trevirenſe, *vide Palatiolum*.
 S. Trophimi, *vide Alchaugienſe*.
 S. Trudonis Sarchinienſe, *S. Tron*, in Belgio, 16. b. c. 106. b. illic exſular, moritur & humatur S. Eucharius epiſc. Aurelian. 92. c. 106. b. c. abbatum index examinatur, 598. b. c. Abbates, Adclardus, Adelbodus, Ambroſius, Angelramus, Columbanus, an Drogo epiſc. Mett. Ermemarus, Emenofridus, Giſlebertus, Grimo, Hardelenus, Hildradus, Ludovicus, Radbertus, Radulfus, Reinerus, Reiramus, Rodegangus, Sabbatinus, Theodefridus, 598. c. Theodericus, 92. c.
 Tullenſe S. Apri, *S. Eure de Toul*, 406. b. illic reſtituti monachi, 577. c. 578. Abbates, Frotharius poſtea epiſc. Tullenſis, Widricus, 406. b.
 Tullenſe S. Stephani cathedrale, 3. a.
 Tuxholtenſis cella in Belgio, 529. a. b. 565. c. 688. a. nunc eſt opidum comitatus cognominis caput, 529. a.
 Turonenſe S. Benedicte, 451. b.
 Turonenſe Majus-Monaſterium, *Marmonſier*, 386. c. 555. b. 643. c. 644. 659. a. charta donationis Troanni refertur, 738. illic tranſlatum corpus S. Gorgonii mart. 669. c. 670. a. charta Viviani abbatis de eccleſia S. Mariæ, 658. c. refertur, 746. præceptum Caroli Calvi, 747. Abbates, Bacdulus, 644. b. Bertharius, 30. a. Ludovicus, 644. b. Rainaldus ſeu Raginoldus, 644. b. Theodo, 555. b. Vivianus comes, 644. b. proabbas Herbernus 644. b.
 Turonenſe S. Martini, 29. c. 30. a. 91. c. 163. a. 188. a. 213. c. 265. c. 300. a. 308. b. 320. b. c. 321. c. 344. c. 357. b. 368. a. 541. a. 553. b. 600. a. 658. c. 659. a. 669. c. In eo ſervata regula S. Benedicte, 29. c. 30. a. Ibbonis pro eo privilegium refertur, 693. proprium habuit epiſcopum, 178. c. 179. a. in eo Scholæ, 320. b. ibi humata Liutgardis regina, 342. b. monachos inter & Theodulfum Aurelian. graviffima controverſia, 361. c. 362. a. b. illic monachi Alcuino abbate, 320. c. qui ibi eſt ſepultus, 367. b. monachi quando in canonicos mutati, 300. a. 405. c. 406. a. 450. a. b. c. monaſterii ſtatus poſt mutationem, 450. c. 451. a. b. pro eo præceptum Ludovici Pii, 440. b. ipſi ſubjectum Cormaricum, 458. a. b. illic ſepulta Judith imperatrix, 638. c. Abbates, Adalardus, 566. c. Agricus, 92. a. Alcuinus, 320. Audelandus, 92. a. Fridugifus, 367. b. Guntramnus, 29. c. Hitherius, ſeu Itherius, 265. c. Gulfardus, ſeu Wilfardus, 179. a. Odo rex Francorum, Rotbertus Fortis, Rotbertus rex Francorum, 451. b. Teutindus, 92. a. Vivianus comes, 644. b. Wicterbus, 178. c. nunc rex Francorum, 451.
 Turonenſe S. Petri, 450. b. 451. b. rector, Hilſfredus *ibid.*

V

VABRENSIS in pago Rutenico, *Vabres*, 482. c. 688. c.
 Valadenſe in pago Tolofano, 401. a.
 Valencia, 102. c.
 Vallienſe ſeu Valliculenſe in pago Senonico, *Vareilles*, 560. b. 668. c. 669. a. Abbas, Ravilandus, 669. a.
 Vallis cava in Hiſpania, 273. b. c. 339. a.
 Vallis-Galileæ, *vide S. Deodati*.
 S. Vedasti, *vide Atrebatenſe*.
 S. Velofiani in pago Tolofano, 240. c.
 Venerchenſe S. Petri, *Venerque*, in pago Tolofano, 439. b. nunc exciſum, *ibid.*
 Venetum S. Laurentii, virg. 456. b.
 Venetum S. Servuli viorum, 456. a. b. Abbas, Johannes, *ibid.* nunc eſt virginum, *ibid.*
 Venetum S. Zachariæ, virg. 456. a.
 Vercellenſe S. Faroni ſubjectum, 377. b.
 Veranenſe in pago Tolofano, 401. a.
 Veromanduenſe S. Prajechi, *S. Prix à S. Quentin*, 411. c.
 Veromanduenſe S. Quintini, 411. a. b. Abbates, Albertus, Ebetramus, Fulradus, Hieronymus, 411. a. Hugo, 566. b. Lagbardus, 411. a.
 Veronenſe S. Firmi, 391. a. fratribus Minoribus ceſſit, *ibid.*
 Veronenſe S. Mariæ de Organo, 373. a. b. 391. a. Abbates, Ferox conditor, Gualdebertus, 373. a. occupatur nunc ab Olivetanis, 373. b.
 Veronenſe S. Petri in Mauratica, 390. b. 391. b.
 Veronenſe S. Stephani in Ferrariis, 391. b.
 Veronenſe S. Thomæ, virg. 391. b.
 Veronenſe S. Zenonis, 390. 391. a. b. 677. c. Abbates, Auftrebertus, Deodatus, Elbonus, Leo, 391. a.
 Vertavenſe, *Veron*, in minori Britannia, monachi Enſionem confugiunt, 640. Abbas, Raimbaldus, *ibid.* nunc prioratus.
 Vetadunenſe, virg. in Anglia, 24. c. Abbatiffa, Hereburga, *ibid.*
 Veterinenſe S. Salvatoris in Lemovicibus, 616. b. c. nunc priorat. *ibid.*
 Vetus-monaſterium, *vide S. Michaelis ad Maſupiam*.
 S. Victoris Soraceniſis S. Silveſtri ſubjectum, 132. b.
 S. Victoris, *vide Maſſilienſe*.
 S. Victuri cella, 29. a.
 Viennenſia, 421. a. a Sarracenis concremata, 89. a.
 Viennenſe S. Andree, virg. 421. a.
 Viennenſe S. Nicetii, virg. 421. a.
 Viennenſe S. Symphoriani, 421. a.
 Villa-magna, ſeu Cognenſe, *Ville-magne*, in diceceſi Biterrenſi, 307. a. 438. c.
 Villarenſe-monaſterium, *Ville-moutier*, nunc priorat. in pago Waſtinenſi, 579. c.
 S. Vincentii ad Wulturum in Italia, 56. c. 236. c. 237. a. b. 246. c. 247. a. b. 265. c. 266. a. 277. c. 459. a. 546. c. Abbates, Ambroſius Autpertus, 110. c. Atto, 157. b. Epiphanius, 459. b. Hainradus, 247. c. Herempertus, 236. c. Johannes, 110. b. Joſue, 302. c. Paldo, 56. c. 57. a. Paulus, 265. c. Tafo, 57. a. Tato, 81. c.
 S. Vincentii cella monaſt. Suredenſis, 364. b.
 S. Vincentii, *vide Cenomannenſe*, Fiſolenſe, Mediolanenſe, Ovetenſe, Pariſienſe.
 Virdunenſe S. Vitoni, *S. Vannes de Verdun*, 58. c. 164. a. b. 207. a. 236. a. Abbates, Dado epiſc. Fremodo epiſc. Madalveus epiſc. 164. Richarius, 58. c.
 Viſbekenſe, 471. b. Abbas, Caſtus, ſeu Gerbertus, *ibid.* nunc in eccleſiam parocialeſ redactum, *ibid.*
 S. Vitalis cella, 240. b.
 S. Viti cella apud Suevos, 175. c. 180. c.
 S. Viti, *vide Corbeia-nova*, Heſſingenſe, Romanum.
 S. Vitoni, *vide Virdunenſe*.
 Vivarienſe SS. Stephani & Saturnini, virg. 89. a.
 Vivarium-peregrinorum, *vide Murbacenſe*.
 Undolenſe in Anglia, 24. a. Abbas, Cudbaldus, *ibid.* Unnedica, 192. b.
 Volvicenſe apud Arvenos, 202. a. 203. c. 204. a. b.

Abbas, Eoaldus, 23. a.
 Voſienſe apud Lemovices, 103. c.
 Urbonenſe, *vide Orbionenſe*.
 S. Uſſicini cella, 218. b.
 Uterenſe in pago Tolofano, 401. a.
 Uticenſe, *S. Evroul*, in diceceſi Sagiens, Abbates, S. Ebrulfus, 202. b. Ragingarius, 207. b.
 Utremburanum, *vide Ottemburanum*.
 S. Walarici, *vide Leuconenſe*.
 S. Waldetrudis, *vide Caſtilonenſe*.
 Waltheimenſe in Anglia, 61. b. Abbas, Egbaldus, *ibid.*
 Waractenſe, ſeu Guaractenſe, *Gueret*, in Lemovicibus, 91. a. 103. c. Abbas, S. Pardulfus, 91. a. nunc in opidum converſum, 103. c.
 Warengif-villa, *warenge-ville*, cella pendens a Gorzia, 218. c. 406. b. 491. c.
 Waſſerenſe, Abbas, Dodo, 103. b.
 Weingartenſe in diceceſi Conſtantienſi, 122. a.
 Weiſſemburgenſe, *Weiſſembourg*, 38. b. c. 414. b. 502. a. Abbates, Bernarius epiſc. Wormatiæ, 414. b. Gerhoh, 79. a. Grimaldus, 502. a. ſeu Grimoldus, 563. an Heiſtulfus? 414. b. Oigarius, poſt epiſc. Mogunt. 502. a. Spirienſi eccleſiæ nunc unitum, 79. a.
 Weltenburgenſe, Abbas, Sigido, 225. c.
 Wenloctenſe, virg. in Anglia, 42. b. Abbatiffa, Milburga, *ibid.*
 Wentanum in Anglia, virg. 182. b. Abbatiffa, forte Algiva, 101. c.
 Werdenſe ad Rhenum a S. Suidberto fundatum, 32. c.
 Werthinenſe S. Salvatoris & S. Mariæ, *Werden*, in diceceſi Colon. 261. a. 323. b. 627. a. ibi ſepultus S. Liudgerus, 385. a. c. Abbas, S. Liudgerus conditor, 323. b.
 Weſbrunenſe, ſeu Weſſobrunenſe in Bajoaria, 165. c. 225. c. 438. b. Abbates, Ademar, 438. b. Aldhelmus, Ilſangus, Reimundus, 341. c. Ruthardus, 225. c. Schnello, 341. c. B. Thiento, 165. c.
 Wicus, *vide S. Judoci*.
 S. Wigberti, *vide Friſtarienſe*.
 Wildeshuſum in diceceſi Bremenſi, 471. c.
 Winburnenſe in Anglia duplex, immo triplex, 10. b. 80. c.
 Winburnenſe, virg. 10. b. 80. c. 142. b. c. 144. a. Abbatiffa, Coënburga, 10. b. Cuthburga, 8. c. Tetra, 142. b.
 Winburnenſe, viror. 10. b. 80. c. Abbas, Aldunus, 139. a.
 Winchelcumbenſe in agro Wigornienſi, 383. b.
 S. Winwaloci, *vide Landvenecenſe*.
 Wiremuthenſe, ſeu Wirenſe S. Petri in Anglia, 4. b. 46. c. 47. a. 86. c. dictum S. Petri in Saxonia, 46. a. ad hujus loci monachos ſcribit Alcuinus, 310. b. Abbates, S. Benedicte Biſcopus, 46. c. Ceoſfridus, 45. b. Cuthbertus, 99. b. Huetbertus, 40. a.
 S. Wilmari Silviacenſe, *Samer*, in pago Bolonienſi, 284. b. Abbas, S. Wlmarus, *ibid.*
 Wormatienſe S. Cyriaci, ſive Neuhaufenſe, 602. b.
 Wormatienſe, virg. ſive Monialium-monaſterium, 602. b.
 Woromholtenſe S. Martini, 50. b. *vide Mons S. Winoci*.

Z

S. ZACHARIÆ, prope montes Pyrenæos, 680. b. 681. b. Abbas, Odoarius, 680. b.
 S. Zachariæ, *vide Venetum*.
 Zellingenſe, virg. 315. b. nunc eſt ſuperſtes, *ibid.*
 S. Zenonis, *vide Veronenſe*.

INDEX SCRIPTORUM PRÆCIPUORUM.

Qui in hoc Tomo ſecundo laudantur.

A

ADALHARDUS, abbas Corbeie ſcripſit librum de ordine Palatii, 149. c. 467. c. 500. a. Breve admonitionum, 500. a. Statuta edidit pro ſuo monaſterio, 467. c. 466. 500. a. ſcripſit epiſtolas, 499. c.
 ADAMUS Doverhamus ſcripſit hiftoriam monaſterii Glaſtonienſis, 9. c.
 Adelbertus Abbas Heidenheimenſis ſcripſit libellum de reſtitutione monaſterii ſui, 276. c. emendatur, *ibid.*
 Adelhelmus epiſcopus ſcripſit vitæ S. Opportunæ, 202. c. Ado epiſc. Viennæ ſcripſit martyrologium, 630. b.
 Ængulfus, cognomento Keledeus, ſcripſit martyrologium duplex, 632. a. b.
 Agobardus epiſc. Lugduni, 593. a. 594. a. ejus ſcripta adverſus Amalarium, 593. b. c.
 Agnellus ſcripſit epiſtolam de ratione fidei, 171. c.
 Aimoinus monachus Pratenſis ſcripſit libros duos de miraculis S. Germani, 169. c.
 Alcuinus ſcripſit libros ſeptem contra Felicem Urgellitanum, 326. c. quatuor contra Elipandum, 338. c. ſeptem in evangelium Johannis, 327. c. codicem bibliorum 328. a. duo volumina homiliarum collegit, 328. b. 329. a. 368. b. librum qui Comes appellatur, emendavit, 328. a. ſcripſit epitaphium, ſeu orationem funebrem Liutgardis reginæ, 345. c. vitæ S. Richarii, 344. a. 368. b. S. Vedasti, 322. a. S. Willibrordi, 115. c. 220. a. 322. c. ex ejus epiſtolis ad Benedicte Anian. unus conſci poſuit libellus, 346. a. cetera ejus ſcripta, 368. a. b.
 Aldhelmus epiſcopus Schireburnenſis ſcripſit librum de Virginitate, 12. b. epigrammata, 15. b.
 Alſtfridus epiſc. Monaſterienſis ſcripſit vitæ S. Liudgeri, 385. a.
 Almannus monachus Altvillarenſis ſcripſit hiftoriam tranſlationis S. Helenæ, 689. a.
 Alvarus ſcriptor vitæ S. Eulogii, 25. b. 680. a.
 Amalarius epiſc. Trevir. ſcripſit de ceremoniis baptiſmi, 368. b. 414. c.
 Amalarius preſb. Mett. ſcripſit regulam canonicorum, 429. b. c. an etiam regulam canonicarum? *ibid.* libros quatuor de eccleſiaſticis officiis, 429. b. 510. c. & ſupplementum de monaſticis, 510. c. 594. c. librum de ordine antiphonarum, 429. b. 510. b. alia ejus ſcripta, 593. b. c. 594. c. 595.
 Ambroſius Autpertus ſcripſit geſta SS. Paldonis, Tatonis & Tatonis, 110. c. varia ejus opera, 237. b.
 Ananotus contexit codicem traditionum S. Emmerammi, 314. b.
 Andreas abbas Palatioli ſcripſit vitam S. Walfridi, 142. a. 209. c.
 Angelomus monachus Luxoviens ſcripſit commentarios in libros Regum, 510. a. 561. b. in Cantica canticorum, 561. c.
 Angilbertus abbas Centulæ, 410. a.
 Anonyma ſanctimonialis ſcripſit acta SS. Willibaldi & Wunnebaldi, 81. c. 199. a. 276. c.
 Anonymus poeta ſcripſit carmen de pontificibus Eboracenſibus, 50. c. 51. a. 94. a. 99. c. cecinit geſta S. Baltheri anachoretæ, 179. c.
 Anonymus poeta, cujus carmen apud Alcuinum eſt, 386. c.
 Anonymus ſcriptor Apparitionis S. Michaelis in monte Tumba, 20. b.
 Anonymus ſcriptor miraculorum S. Dionyſii, 168. b. 376. b.
 Anonymus ſcriptor miraculorum S. Hucberti, 441. b.
 Anonymus monachus ſcripſit annales Lareshamenſes, 228. b.
 Anonymus alter ſcripſit chronicon Lareshamenſe, 228. b. c. emendatur, *ibid.*
 Anonymus monachus ſcriptor chronici S. Michaelis ad Moſam, 21. c. emendatur, *ibid.*

Anonymus monachus Saviniaci scripsit librum chartarum sui monasterii, 385. c. 386. a.
 Anonymus scriptor translationis S. Germani Paris. 169. a.
 Anonymus scriptor translationis S. Gorgonii, 670. a.
 Anonymus scriptor translationis S. Liborii, 585. c.
 Anonymus scripsit libellum de translatione SS. Saviniani, 676. c. integer refertur, 750.
 Anonymus monachus Corbeia-novæ scriptor translationis S. Viti, 585. b.
 Anonymus scriptor vitæ Alcuini, 367. c. emendatur, 87. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Aldrici episc. Senon. 579. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Altonis, 122. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Anselmi abbatis Nonantulæ, 365. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Antonini abbatis Surrentini, 534. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Austrebertæ, 11. b.
 Anonymi duo scriptores vitæ S. Barnardi episc. Viennensis, 636. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Beati abbatis Hispani, 339. a.
 Anonymus monachus Andaginensis scriptor vitæ S. Berengii, 16. c. emendatur, *ibid.*
 Anonymus scripsit duos libros de S. Bertino, unum de ejus vita, alterum de miraculis, 23. b.
 Anonymus alter librum tertium adjecit, 23. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Bonifacii, 172. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Burchardi, 150. b.
 Anonymus monachus Vallis-Galileæ, scriptor vitæ S. Deodati episcopi, 17. a. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Ebbonis emendatur, 5. b.
 Anonymus interpolator vitæ S. Erminonis, 103. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Eucherii episc. Aurelian. 106. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Findani, 352. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Hadelogæ, 144. a.
 Anonymus scripsit acta SS. Hartindis & Reinulæ, 129. a.
 Anonymus monachus Mediani-monasterii, scriptor vitæ S. Hildulfi, 17. b.
 Anonymus monachus Valciodorensis, scriptor vitæ S. Hiltrudis, 299. a.
 Anonymus scripsit de vita & miraculis S. Leodegarii, 77. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Leutfredi, 106. b.
 Anonymus monachus Werthincensis, scriptor vitæ S. Liudgerii, 385. a.
 Anonymus alter scriptor vitæ S. Liudgeri, 385. a.
 Anonymus Gemmelaccensis scriptor vitæ S. Lulli, 172. a. 285. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Menelei, 58. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Pardulfi, 103. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Richmiri, 28. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Rudberti, 51. a.
 Anonymus expolitor vitæ S. Silvini episc. 4. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Theotfredi abbatis, 90. a.
 Anonymus scriptor vitæ S. Thomæ abbatis Farfensis, 44. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Willelmi Gellonenfis, 403. c.
 Anonymus scripsit vitam S. Willibaldi, 276. c.
 Anonymus scriptor vitæ S. Winnoci, 50. b.
 Anonymus scriptor vitæ S. Wlmari, 28. c.
 Anonymus interpolator ejusdem vitæ, 28. c.
 Ansharius episc. Bremensis scripsit vitam S. Willehadi, & librum miraculorum ejusdem, 291. b.
 Ansherus abbas Centulæ scripsit duos de S. Angilberto libros, 301. a.
 Ansegisus abbas edidit libros quatuor capitularium, 509. c. 510. a.
 Anso abbas Laubiensis scriptor vitæ S. Erminonis, 103. a. 236. b. S. Theodulfi abbatis, 236. b. & S. Ursimari, 33. b.
 Antenor episc. scriptor vitæ S. Silvini, 4. a.
 Ardo monachus Anianæ scripsit vitam S. Benedicti Anian. 462. c.
 Arbo episc. Frisingæ scripsit vitam S. Corbiniani, 37. c. 65. c. 83. b.
 Arnolfus monachus scripsit de S. Emmerammo, 109. a. b.
 Arnulfus monachus Andanensis scripsit martyrologium, 99. c.

Astronomus scriptor vitæ Ludovici Pii, 589. a. 612. a.
 Audradus-Modicus, 657. a. 681. c. 686. a.
 Authpertus abbas Casini, 600. b.

B

BARNARDUS episc. Viennensis, 593. a. b.
 Beatus abbas Hispanus scripsit duos libros contra Ellipandum, 273. a. unum super Apocalypsim, 273. b.
 Beda Venerabilis, 24. b. ejus homiliarium, 329. b. c. martyrologium, 631. a.
 Bellator presbyter scripsit libros octo in Sapientiam, 611. a.
 Benedictus abbas Anianensis-Concordiam regularum edidit, 262. a. 463. c. varia ejus scripta, 463.
 Benedictus Levita scripsit opuscula contra hæresim Felicianam, 327. a. 463. edidit libros tres capitularium 510. a.
 Benedictus Maillardi continuator-historiæ monast. Saviniensis, 386. a.
 Benedictus Pifo monachus Calmenfis scripsit epistolam de gestis S. Hucberti monachi Britanniacensis, 165. a.
 Benedictus monachus Soract. scripsit chronicon, 132. b. 153. b.
 Bernardus monachus scripsit Itinerarium ad loca sancta, 20. c.
 Berthelius (Johannes) scripsit historiæ monasterii Epternacensis, 116. a.
 Bovo abbas Sithienfis scripsit de inventione S. Bertini, 23. b.

C

CANDIDUS monachus scripsit vitam Baugulfi abbatis Fuldenfis, 246. a. 359. b. & Egidii abbatis, 472. b.
 Ceolfridus abbas Girwenfis scripsit epistolam adversus Scoticos ritus, 42. c. 43. a.
 Christianus abbas S. Petri Carnut. composuit sermones dominicales, 661. c. & in Lucam & in Johannem, 662. c.
 Christianus Drutmarus scripsit expositionem in Matthæum, 661. c. 662.
 Claudius Taurinensis scripsit commentarios in Matthæum, 418. b. in Genesim, Exodum & Leviticum, 419. a. b. 485. b. in epistolam ad Galatas, 419. c. 420. a. Apologeticum contra Theodemirum abbatem, 488. c. 489. b. Chronicon, 630. c.
 Columbanus quidam carmine luxit mortem Caroli M. 407. c.
 Cuthbertus scripsit epistolam de obitu V. Bedæ, 99. b.
 Cyprianus monachus Casinensis composuit hymnum de S. Benedicto, 351. a.

D

DEFENSOR monachus Locogjagensis scripsit librum *Scintillarum*, 92. a. b. ejus prologus refertur, 704.
 Drogo monachus Winnobergensis scripsit libros duos de miraculis S. Winnoci, 50. b.
 Dungalus scripsit de cultu sacrarum Imaginum, 509.

E

EDDIUS-STEPHANUS auctor vitæ S. Wilfridi, 24. b.
 Egbertus episc. Eboraci præter alia scripsit Dialogum ecclesiasticæ institutionis, 210. c. 211. a.
 Eglwardus monachus scriptor vitæ S. Burchardi, 149. c. 150. b. 604. a.
 Eginhardus scriptor vitæ Caroli Magni, 426. a. 580. b. an est parens annalium Lareshamensium? 228. c. 504. c. scripsit de translatione & miraculis SS. Marcellini & Petri, 510. c. 511. b. varia ejus scripta, 610. c.
 Egid abbas Fuldenfis scripsit vitam S. Sturmii abbatis, 246. a.
 Emmanuel Lodus scripsit italice de translatione SS. Haimonis & Veremundi, 236. c.
 Engelmodus episc. Sueffionum, encomiastes S. Paschassi Radberti, 371. b.
 Emaricus levita & monachus Elewangenfis, scriptor vitæ S. Solæ eremite, 299. b.

Ermenicus

Ermenicus monachus Augiæ scripsit librum de grammatica, 667. a. b. aliud ejus opusculum, 604. b.
 Ermentarius monachus scripsit de miraculis S. Filiberti, 587. b.
 Ermoldus Nigellus scripsit carmen de laudibus Ludovici Pii, 564. c.
 Ethelwulfus, seu Edilwulfus scripsit carmen de origine Lindisfarne, 25. c. 26. a. c. 27. a.

F

FELIX monachus scriptor vitæ S. Guthlaci, 39. c. 40. a. 310. a.
 Florus diaconus Lugdun. ejus scripta adversus Amalarium, 593. c. 594. a. 595. c. 596. a. scripsit carmen de divisione imperii, 628. c. & aliud ad Moduinum episc. Aduensem, 629. c. ejus martyrologium, 631. a.
 Fontanelles chronographi duo, 637. b. unus emendatur, 49. a. 54. a.
 Folcardus monachus scripsit de S. Bertino, 23. b. de S. Johanne de Beverlaco, 50. b. 62. a.
 Folquinus abbas Laubiensis scriptor vitæ S. Bertini, 23. b. chronici Laubiensis, 33. b. 103. a. emendandus, 236. b.
 Frecculfus episc. Lexovienfis scripsit libros duos chroniconum, 535. b.
 Fridogodus scripsit carmine vitam S. Wilfridi, 24. b.
 Fulcoius Meldensis subdiaconus, 377. c. 379. a.

G

GODESCALCUS diaconus scriptor vitæ S. Landeberti, 18. c.
 Gerardus monachus Corbeia, post abbas Silvæ-majoris, scripsit de vita & miraculis S. Adalhardi, 500. b.
 Gualdo monachus scripsit carmen de rebus gestis S. Ansharii, 652. b.
 Guillelmus Ramefeienfis monachus scripsit vitam S. Guthlaci, 40. b.

H

HAGANONIS liber, 608. c.
 Hæricus monachus S. Germani Antifodori. scripsit vitam S. Germani, 628. b. historiæ episcoporum Antifodorenfis, 621. c. librum de compatio, 100. b. ejus excerpta, 627. c. 628.
 Herigerus abbas Laubiensis scripsit vitam S. Bellendis, 3. a.
 Herradis abbatissa Montis-sanctæ-Odulæ scripsit *Florum deliciarum*, 58. c.
 Hetto episc. Bahlex & abbas Augiæ scripsit Hodæporicum legationis suæ ad Græcos, 397. c. de visione Wcttini, 424. b. 492. c.
 Hildegarius scriptor vitæ S. Faronis, 581. c.
 Hildemarus scripsit commentarium in regulam S. Benedicti, 342. a. 434. c. 619.
 Hildericus abbas Casini composuit epitaphium Pauli Warnefridi, &c. 341. c. 366. c.
 Hilduinus abbas scripsit Aroepagica, 574. 575.
 Hildulfus monachus Hirsangæ librum de computo ecclesiastico scripsit, 602. a.
 Hucbaldus monachus Elnoensis scripsit de gestis S. Lebuini, 222. b.

I

JACOBUS Brolius scripsit historiæ monasterii S. Germani a Pratis, 481. b.
 Ingulfus abbas scripsit historiæ monasterii Crulandensis, 40. a.
 Johannes abbas Juncellenfis scripsit libros tres de laude Anianæ, 463. c.
 Johannes abbas scripsit de vita, translationibus & miraculis S. Glodesindis, 533. b.
 Johannes de Bayon. Ordinis Prædicatorum, scripsit historiæ Mediani-monasterii, 18. b.
 Johannes Bromton scripsit historiæ monasterii Glastonienfis, 9. c.
 Jonas episc. Aurelian. scripsit historiæ translationis S. Hucberti, 16. c. 441. b. de cultu imaginum, 614. c. 615. a.
 Josephus Perefus, Benedictinus Hispanus, edidit aliquot *Annal. Bened. Tom. 11.*

dissertationes ecclesiasticas de monasteriis Hispaniæ, 36. b.
 Iperius (Johannes) abbas Sithienfis, scriptor chronici Bertiniani, 371. c.
 Irmino abbas S. Germani a Pratis scripsit libellum censualem, 169. c.
 Iso monachus scripsit de miraculis S. Oshimari, 60. b.

K

KERO monachus S. Galli, 197. c.

L

LAMBERTUS monachus Hiersfeldensis, 545. c.
 Lanclotus (Claudius) auctor libri de hemina vini Benedictina, 434. c.
 Landulfus Sagax, ei tribuitur continuatio Appendicis ad Eutropii historiæ, 342. a.
 Liudgerus episcopus scripsit vitam S. Gregorii abbatis Trajectensis, 235. b.
 Liudolfus presbyter scripsit de vita & translatione SS. Severi, &c. 583. a. b.
 Lupus abbas Ferrariensis scripsit vitam S. Wigberti abbatis Fritularienfis, 135. a. 583. c. de prædicatione, 635. b. de gestis imperatorum, 649. b.

M

MAGINHARDUS Fuldenfis monachus sermonem de S. Ferrucio composuit, 286. b.
 Marcellinus personatus auctor, 32. c. 173. b.
 Metellus poeta, monachus Tegernsenfis, scripsit de passione, translatione, & miraculis S. Quirini martyris, 129. c. 130. a. c.
 Milo monachus scripsit historiæ secundæ elevationis S. Amandi, 387. b.

N

NITHARDUS scripsit de dissensionibus filiorum Ludovici Pii, 635. c. 636. a. b.
 Norcherus abbas Altvillar. scriptor historiæ translationis S. Helenæ, 689. a.
 Norgerus episc. Leodicensis scriptor vitæ S. Hadalini, 662. a.

O

ODIEO monachus scripsit librum de translatione & miraculis S. Sebastiani, 503. c. & S. Tiburtii, 512. a.
 Odo abbas scripsit librum de everfione & instauratione monast. Glannafolienfis, 176. b.
 Ordericus Vitalis scripsit vitam S. Guthlaci, 40. b. in compendium redegit vitam S. Willelmi Gellonenfis, 403. c.
 Othlonus monachus scriptor vitæ S. Bonifacii, 172. a.

P

PASCHASIUS Radbertus scripsit commentarios in Matthæum, 389. b. vitam S. Adalhardi, 499. c. epitaphium Walæ abbatis, 576. b. librum de corpore & sanguine Domini, 537. 661. a. b. de partu Virginis, 652. b. c. 653. a.
 Paulinus patriarcha Foro-Julienfis scripsit libros tres contra hæresim Felicianam, 326. c.
 Paulus Warnefridi scripsit libros sex de gestis Langobardorum, 124. a. 238. c. 341. c. unum de Mertenfis episcopis, 221. b. 341. c. Eutropii Romanam historiæ continuavit, 239. a. 342. a. ejus homiliarium, 328. b. c. 319. a. 342. a. ejus est vita S. Gregorii Magni, 342. scripsit quoque historiæ episcoporum Papienium, 342. a. & Vocabularium, 342. a.
 Peleterius (Johannes) edidit dissertationem de hemina & libra Benedictina, 283. c. 435. a.
 Petrus Blefenfis, 24. b. 40. b.
 Petrus de Marca edidit dissertationem peculiarem de origine & progressu cultus B. Virginis in Monte-Serrato, 497.
 Petrus Oldradus episc. Mediolani scripsit historiæ translationis S. Augustini, 67. a. 170. c.

ZZZZ

Petrus Roverius scripsit historiam Reomansensem, 63. a.
Philippus episc. Eistetenensis scripsit vitam S. Willibaldi, 276. c.
Pirminius chorepiscopus scripsit libellum inстар homiliae parenteticae, 189. a.
Pistorius (Johannes) edidit libros tres traditionum Fuldensium, 193. c.
Probus scriptor vitae S. Patricii, 582. c.
Publius Optatianus Porphyrius, 647. b.

R

RABANUS M. scripsit commentarios in pentateuchum, 534. c. 535. a. in libros Regum, Paralipomenon, & Jolue, 135. b. c. Judicum & Ruth, 603. Judith & Esther, 564. b. in Sapientiam & Ecclesiasticum, 510. b. 656. b. libros octo in Mattheum, 472. c. collectaneum in epistolas Pauli, 656. b. ejus commentarii in alios scripturae libros, 611. a. scripsit de chorepiscopis, 564. b. 656. b. de Cruce, 367. c. 637. a. de institutione clericorum, 455. b. de computo, 458. c. de oblatione puerorum, 523. c. 716. de reverentia filiorum erga parentes, 564. b. de Universo, 627. c. 656. a. ejus liber penitentialis, 656. b.
Radbodus episc. Traiecti ad Rhenum, fecit sermonem & carmen de S. Suidberto seniore, 33. a.
Rathertus episc. Veronensis expolitor vitae S. Ursuarii, 33. b.
Ratramnus monachus Corbeiae scripsit librum de nativitate Christi, 652. c. 653. a. b.
Rattenpacher (Simon) annalista Cremonensis, 242. b.
Remigius monachus Autisiodorensis scripsit de expositione missae, 368. b.
Richerius monachus scripsit chronicon Senoniense, 17. c. 18. b.
Rudolfus scripsit vitam S. Liobae, 142. a.
Ruffinus monachus S. Sabini-Placentini, 105. a.

S

SEBARDUS monachus S. Albani Mogunt. scriptor vitae S. Albani, 314. a.
Simon monachus Sithienensis scripsit metricam vitam S. Bertini, 23. b.

Smaragdus abbas S. Michaelis scripsit de processione Spiritus Sancti, 388. a. 453. a. alia ejus opera, 453. a. b.
Stephanus episcopus scriptor vitae S. Landeberti, 18. c.
Stoklinus (Augustinus) abbas Fabariensis, scripsit librum de antiquitatibus sui monasti, 546. a.

T

THEGANUS chorepiscopus Trevirensis scripsit librum de vita Ludovici Pii, 614. a.
Theodemirus abbas scripsit binas epistolas contra Claudium Taurinensem, 419. a. c. 420. b. 485. b. 489. b.
Theodulfus episc. Aurelian. scripsit de processione Spiritus Sancti, 188. a.
Theofridus abbas Epternacensis scripsit de S. Willibrordo, 115. c.

V

VIGNERIUS (Jacobus) e Societate Jesu, scripsit chronicon Lingonense, 176. a.
Vilfridus qualiscumque auctor, 574. c.
Ursinus scriptor vitae S. Leodegarii, 91. a. emendandus, 77. b.
Uwardus monachus S. Germani Prat. auctor martyrologii, 631. b. c. 632. a.
Walafridus Strabo, 614. a. scripsit de S. Blaitmaco, 309. c. 310. a. de miraculis S. Galli, 60. b. de vita S. Othomari, & de ejus miraculis, 60. b. 192. a. de visione Wetini, 492. c. 495. b. de rebus ecclesiasticis, 637. c. varia ejus opera, 496. a. 687.
Wandalbertus monachus Prumiensis scripsit de vita & miraculis S. Goaris, 201. b. 207. c. 611. b. martyrologium, 630. c. 631. a.
Warmannus monachus Augiensis, dein episc. Constantiae, scripsit vitam S. Pirminii, 188. c.
Willelmus Malmesburienensis, 9. b. 24. b. 25. b.
Willibaldus episc. Eistetenensis scripsit vitam S. Bonifacii, 172. a. 276. c.
Wlfridus Boëtius scripsit librum de vita & translatione S. Juniani abbatis, 532. c.

FINIS INDICIS.

Corrigenda in hoc Tomo secundo.

Pag. 5. lin. 5. lege in appendice hujus tomi.
Pag. 40. num. 77. ad marg. criptor, lege scriptor.
Pag. 48. num. 16. lin. 16. Childerico, lege Chilperico.
Pag. 65. n. 52. lin. 18. martyris, lege confessoris.
Pag. 77. lin. 13. Romani pontificis, lege Widgermi Argenterotensis episcopi.
Pag. 80. n. 80. lin. 24. del. Sturmii, & linea preced. Megingozus diaconus.
Ibid. lin. 26. superius, lege inferius.
Pag. 83. lin. 26. coëpiscoris, lege coëpiscopis.
Ibid. lin. 29. psalmorum, lege psalmodum.
Pag. 93. num. 16. lin. 2. Rigomarum, lege Leudecmarum.
Pag. 103. n. 36. lign. 19. Anfo, lege Dodo.
Pag. 109. lin. 19. ab Adalvino, lege non ab Adalvino, ut Hundio visum est, sed a Simperto.
Pag. 111. n. 56. lin. 3. Eboracensis, lege Hagustaldensis.
Pag. 124. lin. 16. ubimus, lege ultimus. ad marg. num. 40. lege 41.
Pag. 129. ad marg. litt. d. n. 19. lege 18.
Pag. 134. lin. 26. Hunc primum, lege Nunc inter primos, & ad marginem pone V. tom. I. pag. 390.
Pag. 135. ad marg. litt. c. n. 62. lege 68.
Pag. 136. ad marg. litt. c. n. 26. lege n. 27.
Pag. 138. n. 21. lin. 24. distingundum, lege distinguendum.
Pag. 146. lin. 21. titulo Salvatoris, lege S. Pauli, sed forte etiam S. Petri.

Pag. 161. n. 69. lin. 6. Soanechilde, lege Plectrade.
Pag. 165. n. 78. lin. 10. sancti Emmerammi episcopi & martyris, lege sancti Corbiniani episcopi & confessoris.
Pag. 168. ad marg. litt. h. num. 33. lege num. 32.
Pag. 170. ad marg. litt. a. n. 77. lege n. 79.
Pag. 172. num. 11. lin. 19. Carolo, lege Pippino.
Pag. 178. ad marg. litt. c. n. 24. lege n. 14.
Pag. 180. ad marg. litt. b. supra n. 14. lege 16.
Pag. 189. ad marg. litt. d. n. 1. lege n. 2.
Pag. 192. lin. 3. de sancti Othomari, adde vita.
Pag. 203. lin. 29. ad marginem pone legendum Cantoris.
Pag. 221. ad marg. litt. a. n. 19. lege n. 18.
Pag. 227. n. 48. lin. 12. novis regibus, lege Langobardis.
Pag. 235. ad marg. litt. a. n. 56. lege n. 57.
Pag. 236. n. 69. lin. 9. sic lege, emendandus ergo hic auctor, & cum Theodulfum.
Pag. 264. n. 31. lin. 12. Hic est Widolaicus, lege Hic non est Widolaicus.
Pag. 272. n. 50. lin. 2. Buturicas, lege Bituricas.
Pag. 280. n. 66. lin. 1. & seqq. Hildobrandus, lege Hildepertus.
Pag. 287. n. 76. lin. 4. Wido-laicus etiam, lege Wido-laicus alius.
Pag. 298. n. 10. lin. 24. eleemonyma, lege elemosyna.
Pag. 307. lin. anepenuit. Gentianus, lege Gratianus.
Pag. 340. lin. 16. tempore, lege tempore.
Pag. 342. n. 87. lin. 9. post Calearodunum dele punctum.
Pag. 358. n. 9. lin. 6. Arno, lege Atto.
Pag. 405. lin. 2. Bodonensem, lege Bodancensem.

Pag. 418. n. 33. lin. 2. Sollemniacensis, lege Calmeliacensis.
Pag. 436. n. 64. lin. 15. tertio, lege secundo.
Pag. 438. lin. 46. decimo, lege nono.
Pag. 446. lin. 17. Arvenos, lege Arvernos.
Pag. 458. n. 3. lin. 4. Anarius, clericus, dele virgulam.
Item ad marg. n. 4. libros, lege librum.
Pag. 468. n. 20. lin. 21. ten, lege seu.
Pag. 469. n. 22. lin. 15. annalista, lege annalista.
Pag. 483. lin. 11. dicto Wandelmaro, lege dictum Wandelmarum.
Pag. 493. n. 69. lin. 6. post ejus ubis episcopi, adde Theodulfi successoris.
Pag. 494. n. 70. lin. ante, factam, adde cum Warino.
Pag. 496. n. 74. lin. 13. sancti, lege sancti.
Pag. 502. ad marg. litt. a. n. 73. lege n. 75.
Pag. 516. n. 20. lin. 6. post vassolque, dele virgulam.
Pag. 553. lin. ult. aculo, lege saculo.
Pag. 579. lin. 11. dele quæ anno seq. respondet; & lin. seq. post accessit adde Hæc prima indictio, si a kalendis Septembris repetatur, anno sequenti; si a Januario, anno dccc xxxviii. respondet: sicque differendus esset Aldrici obitus in annum præcedentem, scilicet

dccc xxxviii. Hæc de chronologia.
Ibid. lin. 22. lege quod antiquis Blifmodus, vulgo Bremur vocatur; & in marg. V. sec. 4. parte 2. p. 493. & seq.
Pag. 580. n. 48. lin. 9. Remigius S. Germani apud Autisiodorum monachus, lege Remigius alter a S. Germani apud Autisiodorum monacho.
Pag. 625. lin. 2. post Wastinensis, adde Giacom seu Gai-cum nomine.
Pag. 627. n. 47. lin. 4. Heribaldo episc. Autisiodorensi, lege Hildeboldo, forsitan episcopo Matiscenensi aut Suct-sionenfi.
Pag. 655. lin. 1. in quo, lege in qua.
Pag. 713. col. 2. ad marg. lib. 21. lege lib. 25.
In indice generali pag. 757. ad verbum Abbates, lin. 6. solis, lege solius. Pag. 763. col. 1. lin. ultima, dele si-ve. Pag. 769. col. 1. ad verbum Buriburgi, lege Win-tanus seu Witta. 770. col. 2. ad verbum Carolus M. 2. lin. 6. dele Theodulfum Aurelian. Pag. 771. ad verbum Carolus Martellus, lin. 9. abjicit, lege objicit. Pag. 781. ad verbum Fidwetenus, restituat, lege in-situit. Pag. 793. ad verbum Lumberia, dele ibi habita sy-nodus.

Corrigenda in Tomo primo.

IN Praefat. num. 19. lin. 11. Leo Allatius, lege Lucas Holstenius.
Pag. 150. n. 16. lin. 2. Primos, lege Primi.
Pag. 80. lin. 13. dele præter caput assertatur.
Pag. 175. n. 78. lin. 25. & 26. lege obtinuisse, quod ut verum sit, falsum est quod subditur, hoc privilegium concessum fuisse a summis pontificibus & martyribus Stephano & Fabiano, qui longe ante Albadum, im-mo ante S. Aprum decessere.
Pag. 188. lin. antepen. exterior, lege interior.
Pag. 189. n. 30. lin. 33. post. anist: s. lege alius a Chro-doberto, cui, & pone ad marg. V. lib. 17. n. 35.
Pag. 258. n. 37. lin. 2. Venetensi, lege Pictavenfi.

Pag. 267. lin. 13. & 14. cum pörto ex hoc morbo, lege alius est Venantius patricius Panormitanus, quem ex morbo. abbas. Et id quidem suadet.
Pag. 371. lin. 19. lege qui ut ab Arcadio . . . evertendi obtineret, Eudociam augustam . . . sibi propitiam red-didit: hæc vero in quâdam, jussit, libellum &c.
Pag. 389. n. 28. lin. 16. ejusdem sedis, lege Redonensis.
Pag. 411. n. 4. lin. 13. Girimacum seu Grimacum, lege Giriniacum seu Griniacum, vulgo Gerigny.
In indice generali pag. 725. col. 1. lin. 10. lege Dago-bertus II. Sigiberti II. filius. Ibid. pag. 755. dele Sul-picius Carthaginem inisit.

A P P R O B A T I O.

ILLUSTRISSIMI Galliarum Cancellarii jussu legi librum cui titulus est: *Annales Ordinis sancti Benedicti occidentalium Monachorum patriarchæ, &c. Authore Domino JOHANNÉ MABILLON, Presbytero & Monacho ejusdem Ordinis e Congregatione sancti Mauri, &c.* quem singulari diligentia & fide scriptum, nec absimilem iis operibus quæ ab eodem Authore edita sunt, inveni. Lutetiae Parisiorum pridie nonas Februarii M. DCCII.

LAMARQUE TILLADET.

P R I V I L E G E D U R O Y.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: A nos amez & feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Grand Conseil, Prevost de Paris, Baillifs, Seneschaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers qu'il appartiendra, SALUT. Le Pere Dom JEAN MABILLON, Religieux Benedictin de la Congregation de saint Maur, nous ayant fait supplier de

lui accorder nos Lettres de Privilege pour l'impression d'une Histoire de son Ordre qu'il a composée, & qu'il desireroit donner au public sous ce titre : *Annales Ordinis sancti Benedicti occidentalium Monachorum Patriarcha : in quibus non modo res Monasticae, sed etiam Ecclesiasticae historiae non minima pars continetur.* Nous lui avons permis & accordé, permettons & accordons par ces presentes, de faire imprimer par tel Imprimeur qu'il voudra choisir, ledit livre, en telle forme, marge, caractère, & autant de fois que bon lui semblera, pendant le temps de vingt années consecutives, à compter du jour de la datte des presentes; de le faire vendre & distribuer par tout nostre Royaume. Faisons défenses à tous Libraires, Imprimeurs & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre & distribuer ledit livre sous quelque pretexte que ce soit, même d'impression étrangere & autrement, sans le consentement de l'exposant ou de ses ayans cause; sur peine de confiscation des exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, applicable un tiers à nous, un tiers à l'Hostel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit exposant, & de tous dépens, dommages & interets: à la charge d'en mettre avant de l'exposer en vente, deux exemplaires en nostre Bibliotheque publique, un autre dans le cabinet des livres de nostre Château du Louvre, & un en celle de nostre tres-cher & feal Chevalier Chancelier de France, le Sieur Phelypeaux, Comte de Pontchartrain; Commandeur de nos Ordres; de faire imprimer ledit livre dans nostre Royaume & non ailleurs, en beau caractère & papier, suivant ce qui est porté par les Reglemens des années 1618. & 1686. & de faire enregistrer les presentes es Registres de la Communauté des Libraires de nostre bonne Ville de Paris, le tout à peine de nullité d'icelles: du contenu desquelles nous vous mandons & enjoignons de faire jouir l'exposant ou ses ayans cause pleinement & paisiblement, cessant & faisant cesser tous troubles & empeschemens contraires. **VOULONS** que la copie desdites presentes, qui sera imprimée au commencement ou à la fin dudit livre, soit tenue pour dûement signifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires foy soit ajoutée comme à l'original. Commandons au premier nostre Huissier ou Sergent de faire pour l'exécution des presentes toutes significations, défenses, saisies, & autres actes requis & nécessaires sans demander autre permission, & nonobstant Clameur de Haro, Chartre Normande, & Lettres à ce contraires: **CAR** tel est nostre plaisir. **DONNE** à Versailles le septième jour de May, l'an de grace mil sept cens deux: Et de nostre Regne le cinquante-neuvième. Par le Roy en son Conseil, **LECOMTE**.

Registré sur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs, conformément aux Reglemens. A Paris ce 11. jour de May 1702. P. TRABOUILLET Syndic.

Ledit R. P. Dom Jean Mabillon a cédé & transporté le present Privilege à Charles Robustel Libraire à Paris, pour en jouir suivant les conventions faites entre-eux.

Permissio R. P. Superioris Generalis Congregationis S. Mauri.

NOS frater **CLAUDIUS BOISTARD**, humilis Superior Generalis Congregationis sancti Mauri, Ordinis sancti Benedicti, facultatem impertimur Domno **JOHANNI MABILLON** presbytero & monacho ejusdem Congregationis, typis mandandi **ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI** ab ipso compositos. In cujus rei fidem has litteras manu nostra subscriptas concessimus. **Datum** Parisiis in Monasterio S. Germani a Pratis, die 11. Julii anni 1702.

F. CLAUDIUS BOISTARD Generalis.

• Typographia **DIONYSII THIERRY**

